

Universitätsbibliothek Paderborn

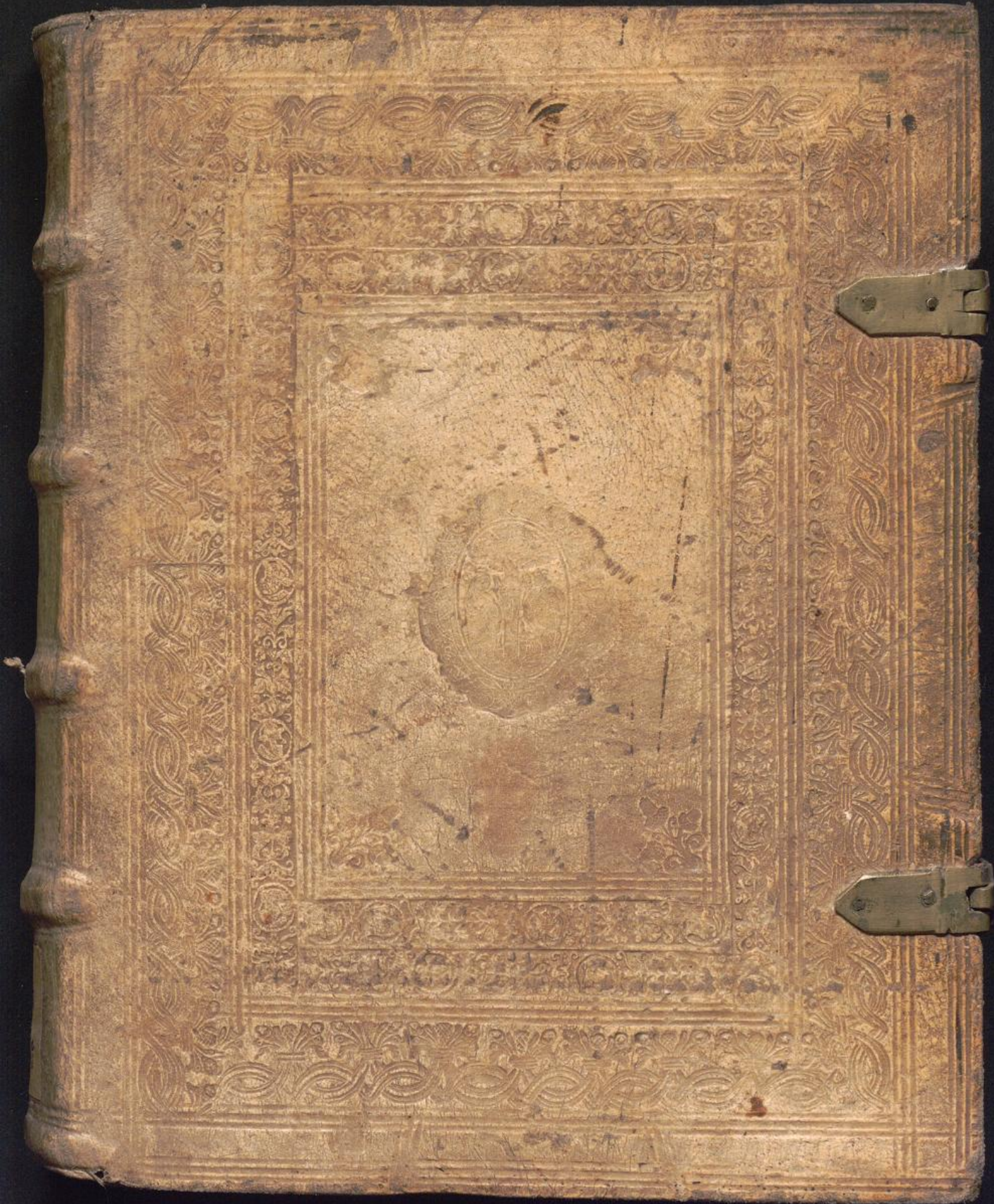
Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem
omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S.
Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum
triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52962](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52962)

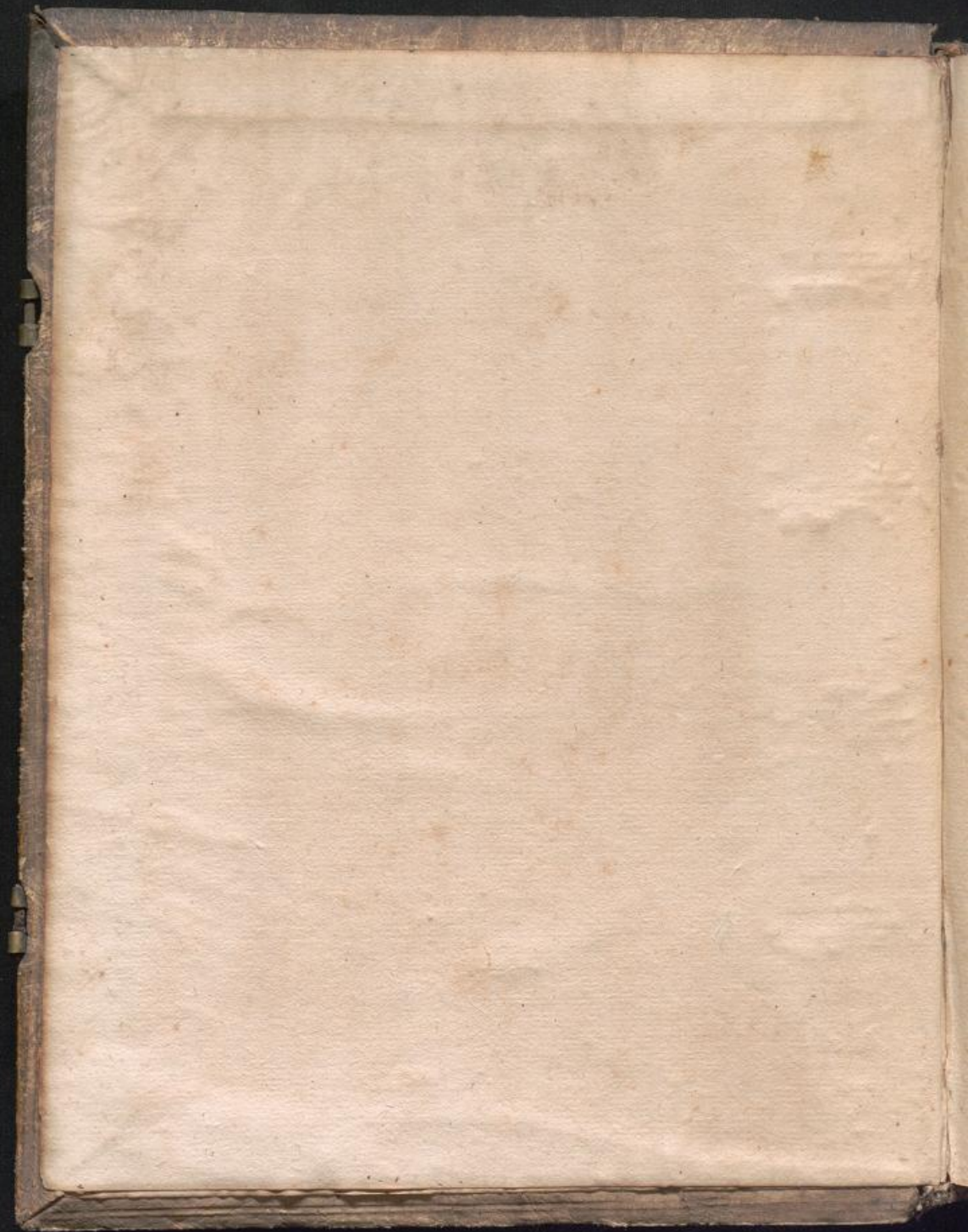

Th. 3150.

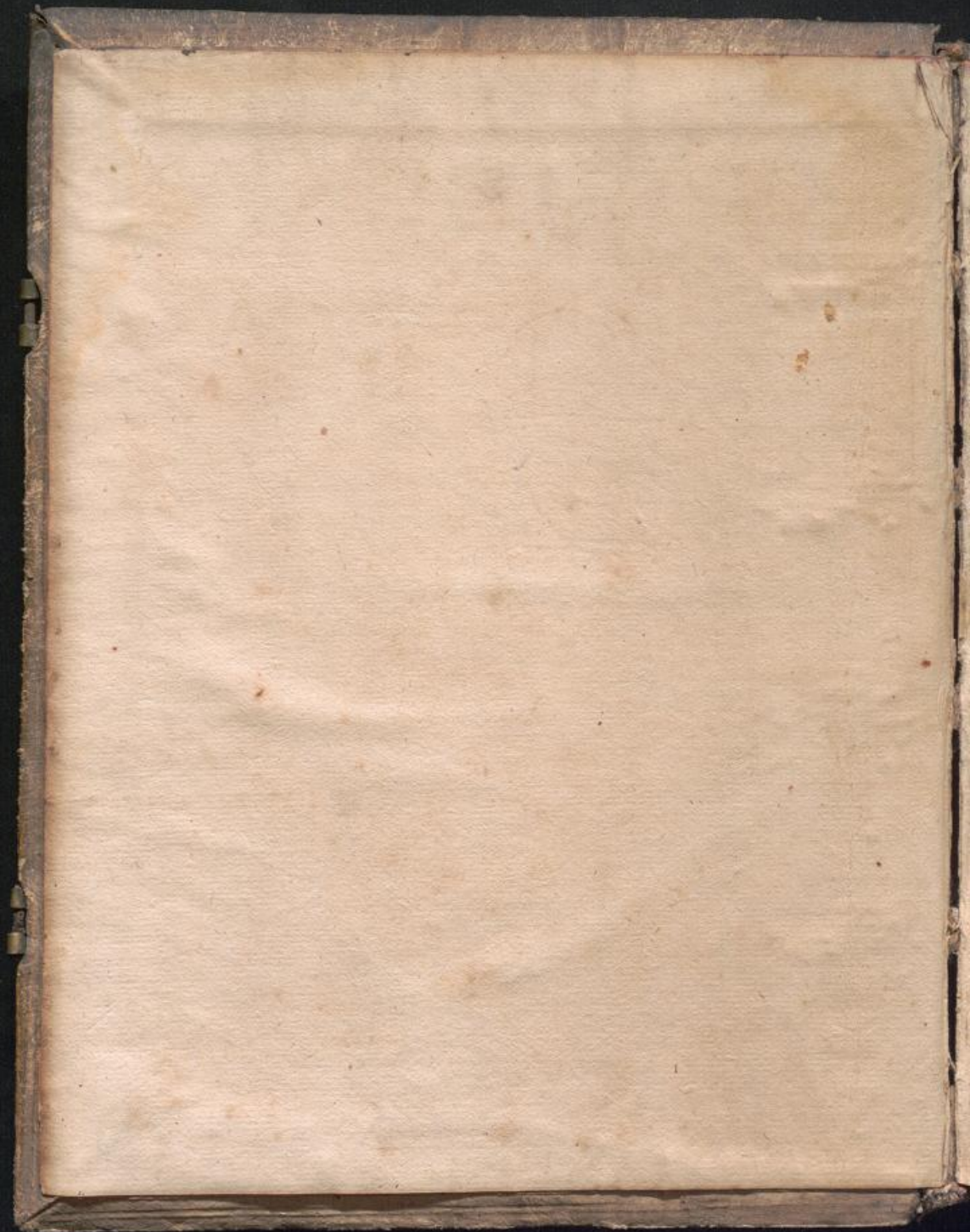
H. VII
13

H O M I L I Æ
QVADRAGESIMALES
REVERENDISSIMI D.^{NI} P. F.
HIERONYMI BAPTISTÆ
DE LANVZA

Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini,
Ord. FF. Prædicatorum.

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq; iuxta posteriorem omnium, notamq; editionem translata, & ab innumeris cum S. Scriptura, tàm SS. Patrum typographicis erroribus emendata. In quatuor diuise Tomos, quas Hispanica editio in quinque dispersit, in quibus tamen nihil aliud desideratur, ut aliqui perperam euulgant, cum triplis Indicis S. Scripturae, Materiarum, Dominicarum, & Fæstorum totius anni ac Quadragesimæ, cui adiectus est quartus Adagiorum Hispanicorum, seu loquendi formularum. Hu superaddita sunt, quæ in Auctore desiderabantur, copiosa marginalia pro maiori Lectoris commoditate.

Opera & labore admodum Venerabilis Patris

F. ONESIMI DE KIEN IPRENSIS ORDINIS FF. MINORVM CAPVCINORVM
Concionatoris Prouinciæ Flandro-Belgiæ.

EDITIO SECUNDA CORRECTA ET EMENDATA.
TOMVS SECVNDVS.

Collegij

*Socijs Ieru
Paderbor.*

ANTVERPIÆ,

Apud GVILIELMVM LESTEENIVM, via vulgo, Hoochstract
dicta sub Pellicano aureo. Anno 1649. Cum Gratia & Priuilegio.

INDEX

HOMILIARVM

QVÆ IN HOC SECVNDO TOMO

CONTINENTVR.

Dominica secunda Quadragesimæ:

HOMILIA DVODECIMA.

De Transfiguratione Domini.

Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius & duxit illos in montem excelsum &c. Matth. 17.

pag. 1.

Secundo die Lunæ Quadragesimæ:

HOMILIA DECIMATERTIA.

De discessu Christi & morte in peccato.

Dixit ergo eis iterum Iesus, ego vado, & quareti me, & in peccato vestro moriemini. Ioan. 8.

pag. 47.

Secundo die Martis Quadragesimæ:

HOMILIA DECIMAQVARTA.

De obedientia Cathedræ & Prælati.

Tunc locutus est Iesus ad turbas & discipulos dicens: Super cathedram Moysi Matth. 18.

pag. 116.

Tertio die Mercurij Quadragesimæ:

HOMILIA DECIMAQVINTA.

De ascensu Christi in Hierusalem, & filijs Zebedæi.

Ascendens Iesus Hierosolymam assumpsit duodecim discipulos suos secreto & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam &c. Matth. 20.

pag. 162.

Tertio die Iouis Quadragesimæ:

HOMILIA DECIMASEXTA.

De diuite Epulone & Lazaro.

Homo quidam erat dives, & induebatur purpura & bysso &c. Luc. 16.

pag. 223.

Tertio die Veneris Quadragesimæ:

HOMILIA DECIMASEPTIMA.

De parabola vineæ.

Homo erat paterfamilias qui plantauit vineam & sepe circumdedit &c. Matth. 21.

pag. 283.

Tertio die Sabbati Quadragesimæ:

HOMILIA DECIMOCTAUA.

De filio prodigo.

Homo quidam habuit duos filios, & dixit adolescentior ex illis Patri suo: Pater, da mihi portionem &c. Luc. 16.

pag. 345.

Dominica

Dominica tertia Quadragesimæ:

HOMILIA DECIMANONA.

De demonio muto.

Erat Iesus eiciens demonium & illud erat mutum. Luc. 11.

pag. 403

Dominica tertia Quadragesimæ:

HOMILIA VIGESIMA.

De edicto fidei.

Erat Iesus eiciens demonium, & illud erat mutum. Luc. 11.

pag. 464

Tertio die Lunæ Quadragesimæ:

HOMILIA VIGESIMAPRIMA.

De Prophetis in patria.

V. ique dicetis mihi hanc similitudinem; medite cura reipsum. Luc. 4. pag. 490

Tertio die Martis Quadragesimæ:

HOMILIA VIGESIMASECUNDA.

De correptione fraterna.

Si peccauerit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te & ipsum solum &c. Matth. 18.

pag. 550

Quarto die Mercurij Quadragesimæ:

HOMILIA VIGESIMATERTIA.

De traditionibus reprobatis.

Tunc accesserunt ad eum ab Hierosolymis Scribae & Pharisei, dicentes; quare discipuli tui transgrediuntur traditiones seniorum? Matth. 15. pag. 618

Quarto die Iouis Quadragesimæ.

HOMILIA VIGESIMAQVARTA.

De socru Simonis.

Egressus Iesus de synagoga introiit in domum Simonis. &c. Luc. 4. pag. 682

Quarto die Veneris Quadragesimæ:

HOMILIA VIGESIMAQVINTA.

De Samiritana.

Veni Iesus in civitatem Samaria, qua dicitur Sichar, iuxta pradium quod dedit Iacob Ioseph filio suo &c. Ioan. 4.

pag. 742

Quarto die Sabbati Quadragesimæ:

HOMILIA VIGESIMASEXTA.

De adultera.

Perrexit Iesus in montem Oliueti & dilaculo iterum venit in templum. Ioan. 8.

pag. 849.

SVM-

S V M M A R I V M

HOMILIAE DVODECIMAE SEQVENTIS.

ROPO: TVR hodie de Transfiguratione hesternū Euangelii: scriptus
etenim, vt praefati sumus, de caelesti gloria instituendus est sermo. Ad
duo contrahitur puncta. Primum exponit, in quem finem fuerit hoc
propositum mysterium, & respondetur, duabus de causis: quarum
prima censetur Christi gloria. Secunda, in nostram vtilitatem, vt

praemij huius ostensione nostra roboretur infirmitas. Secundum manifestat, quid
opus illud fuerit qualeue mysterium Transfigurationis, & respondetur: hoc myste-
rio Christus nobis promissae gloriae proponere voluisse exemplar, cuius signatur
magnitudinis excellentia, in eo quod illud ostendens tres assumpsit Apostolos, in
montem altum & separatū. Vt etiam in illo suae Transfigurationis actu, sicut
cum illo actum legimus, ita nobiscum agendum credamus. In eo quod ad illud
mysterium contuendum non admiserit nisi sanctos, & doctos. Et Moyses ac
Elias visi fuerint in maiestate; alijque circumstantijs ab Euangelista consignatis.

§. 1. Transfiguratur se Christus primo: in sua di-
uinitatis probationem. Mysterium à millenis
annis per Davidem decantatum.

§. 2. Orendit hic quod veram in se contineat di-
uinitatem: eiusque splendor diuersus fuerit à
splendore, quò claruit Moyses.

§. 3. Secundo: Transfiguratur se Christus ad omniū
nostrum vtilitatem nobis praemium propo-
nens, quod, dum est excellens, alas dat boni.

§. 4. Hanc gloriā nos hortatur David. signum est
illud, quod Deus eleuauit, vt congreget po-
pulum, ad inuadendum cælum.

§. 5. Excitat valde pusillanimes, etiam contra
fortissimos hostes praestens praemium.

§. 6. Assumpsit Iesus. Tale bonum est caele-
stis gloria, vt nec desiderari possit, nisi Deus
animam virtutibus roborat supernaturalibus.

§. 7. In montem excelsum: Mundo Christus
suos educit discipulos, vt illis ostendat gloriam
suam, nihil enim in eo est, in quo videatur.

§. 8. Admirandam facit Apostolus gradatio-
nem de oculis, auribus & corde, vt huius glo-
ria declaret magnitudinem.

§. 9. Transfiguratus est. Hoc mysterio com-
plet id quod Moysi promiserat, & in se prae-
signat, quod futurum est in Sanctis.

§. 10. Transfiguratus est. Sicut in Christo
ex vniōe diuinae naturae cum humana proces-
sit anima gloria, & ex illa, corporis: ita erit
in Sanctis.

§. 11. Cōiungitur Deus singulis animabus in par-
ticipari, vnde nascetur animae gloria qua
eam satiat.

§. 12. Ex gloriā animae decurrent in corpus ac
sensus rui, de quibus propheta Isai.

§. 13. Erit Deus omnia in omnibus, & corpora
nostra vocabuntur non manu facta, ac in se
possidebunt, quidquid possunt desiderare.

§. 14. Quotquot hic cōueniunt, sancti sunt & bo-
ni, omnes enim in illo statu gloriae, tales erūt.

§. 15. Moyses & Elias. Omnes in cælo erunt
sapientes, nullus illuc stultus mirabit. Hoc no-
strum moueat desiderium, magis quàm Socratis.

§. 16. Apparuerunt Moyses & Elias: Inte-
res persona Christi Dñi nostri conuenientes.

§. 17. Apparent Moyses & Elias in maiestate,
loquuntur cum Christo de praecipuis eius my-
sterijs: simul cum eo sunt. Status gloriae
caelestis exemplaria.

§. 18. In illo gloriae statu omnes erunt magni,
quos significant magni illi pisces, quos Apo-
stoli piscari sunt.

§. 19. Bonum est &c. Cognoscunt Apostoli
Moysen & Eliam: in illo quoque statu cuncti
se mutuo clarè cognoscunt.

Hieron. Bapt. de Lamaz. Tom. II.

A

HOMI

HOMILIA XII.

DE

TRANSFIGURATIONE DOMINI.

Dominica Secunda Quadragesimæ.

Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Ioannem fratrem eius & duxit illos in montem excelsum &c. Matthæi 17.

DPRIMUS locutus est spiritus S. Diuinam extollens sapientiam, que diligens adeo & gnaua fuit, vt numquam passa sit se à dæmonis nequitia superari, quasi deficiens esset aut male ordinans: *Sapientiam non vincit malitia.* Diligens promptaque fuit dæmonis malitia, Christum in altissimum euentis montem, vt illi ex eo loco splendorem delectumque proponat regnorum omnium orbis terrarum, eorumque gloriam, diuitias, falsamque excellentiam, hæc & cuncta promittat, licet dolosis mendacijs fallax, qui cadens illi seruiret, & in terra pronus adoraret. Grauis est hæc humano cordi illecebra, quod bonorum temporalium ardet cupiditate. Conueniens non erat, vt Dei sapientia Christus in hoc deficeret, quocirca hodie ipse quoque suus assum sit in montem altum & ab hominum turbis semotum, vt eis ostendat cælorum regna, & gloriam eorum, illa verè ac animo syncretò spondens ei, qui se sequeretur obsequeretur, & adoraret. Hanc nobis hodie gloriam repræsentat Euangelista Matthæus. Vocat Apostolos Paulus historiam Euangelicam: *Euangelium gloriæ Christi.* Quia ipsa gloriam, maiestatem & diuinitatem Christi manifestat, dum eius describit doctrinam eminentissimam, miracula supra omnem naturam stupenda, prodigia, signa, vsque in ipsam crucis mortem: nam inter atrocissimas ac maxime ignominiosas eius penas, splendor gloriæ ipsius ac maiestatis radiabant: sole obsecuro, cælis obnubilatis, contremente terra, scissis lapidibus, resurgentibus mortuis, in tantum, vt huius gloriæ radijs oculis Cæturionis lænem ingerentibus ipse protelleretur: *Verè filius*

Dei erat ipse. Verumtamen singulari ratione potest hodiernum Euangelium vocari: *Euangelium gloriæ Christi*; cum illum nobis repræsentet gloriosum plenum maiestate ac splendore tanto, vt ille qui de facie eius exoritur, solis lucem extinguat, qui verò de corpore amant, velles eius tingat nunc candidiores ac splendidiore: *Vestitus eius albus ac resurgens.* ait D. Luc quibus nobis eius gloriæ declarat imaginem, quam electis suis est communicaturus. O qualis hæc pulchritudo mirabilis. O qualis hæc venustas excellens! Credunt aliqui vini pietatis meritis insignes, quod ab hinc plus mille annis, hanc David in spiritu gloriam contemplantur, animam suam ad huius Domini laudes celebrandas excitant: *Benedic anima Domino.* Anima mentis aciem sursum attolle, hanc conspice gloriam: *Domine Deus meus magnificatus es vehementer, Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Extendens cælum sicut pellim.* Domine Deus quam sublimi modo appares illustris, nobilis ac magnificus. Sunt tibi pictor pergamenum, in eoque delineat figuras admirandas, auro ac colore caruleo distinctas, demum illud involuit, vt nihil horum pateat, at quoddam vocat tibi familiares seorsum, quibus aliquam euoluit, ac explicat partem, extremas ostendit oras, quibus illi stupefacti: qualis (inquiunt) erit pictura principalis, si talis sit ipsa ora seu extrema linea, que eam concludit. Hoc agit modo Christus. Depinxerat in animæ suæ parte superioti totam gloriæ pulchritudinem ac splendorem: *Qui regis aquilæ superiora eius.* Gloria carnis supervoluebatur, vt foris non appareret, hodie suos in partem assumit, quibus explicat oram, seu vestigium quoddam eius gloriæ seu beatitudinis. Attollit David ocu-

Ios, eam à tanto videt intervallo, & stupefactus exclamavit: *Dominus Deus meus magnificatus es vehementer*. Hortatur nos ipsa ratio, vt & nos erigamur. Figura pulcherrima ad se trahit oculos iuventutis. Qui donibus formæ, præ cæteris egregius prodit in forum vestibus ornatus magnificis, omnium ad se convertit oculos. Erat Ioseph ætate integra, decora facie, regio cultu splendens circumit urbem Heliopoleos, omnes, nominatim tamen puella, suos dilatabant oculos vt eum incedentem intrarentur; domorum fenestris insidebant & eo visò vno in loco, ad alium ducebant, manebantque, talis vultus elegantie videndæ semper curiosæ, nunquam satietæ. Ita capiunt quicquid id quod de eo Pater dixit: *Ioseph decorus aspectu, filia discurrebant per murum*.

Mirabile factum enariat spiritus S. per vatem Ezechielem: Accesserunt quidam pictores in arte sua peritissimi Hierosalem, & in parietibus efformarunt imagines nobilium Chaldaeorum: a leo vni ac expressis atri; cæterisque coloribus, tanto splendore, gloriâ tantâ, vt cum illos cernerent Hierosolymitæ eorum amore ita incenderentur, vt affectu nimio eorum mentem perdidisse viderentur, nec momentò quidem oculos ab illis desisterent, inarlescebant desiderio, atque illo ex tempore hoc totum erat eorum studium, hæc cura, mittere nuntia, dona, munuscula, suas personas, vitam si am, bona sua, illis quorum hic imagines exponebantur, consignare: Cum vidisset viros depictos in pariete, imagines Chaldaeorum, expressas coloribus, & accinctis baltheis rones, & tunicas tinctas in capitis eorum & c. insaniunt super eis concupiscentia oculorum suorum, & misit nuntios ad eos in Caldaam. O qualis nobis hodie explicatur figura, non inferior quàm æterni Patris: *Qui cum sit splendor gloriæ, figura substantiæ eius*. Vt talem ipse illum agnoscat, nobisque iubet, omnes illum recipiamus, & audiamus: *Hic est filius meus dilectus, ipsum audite*. En qualis elegantia, qualis splendor, gloria qualis, maiestas qualis. Omnia redolent, gloriam, spirant maiestatem, balat celsitudinem liceat nobis hodie dicere quod de sole spiritus S. Sol illuminans per omnia respexit, & gloria Domini plenum est opus eius. Sol diuinus, qui omnia illuminat, exhilarat, & gloria Domini implet vniuersa, cælos laetificat, vnde Pater in voce descendit, & in nube spiritus S. splendidißima, limbù re-creat, vnde Moysen educit, terrenum exhilarat paradisum, vnde Eliam excitat, terram gaudio replet, inde secum assumens tres suos Apostolos Petrum, Iacobum & Ioannem, in quibus operatur

D. Chryl. omnes hominum status præsignari: Sol illuminans per omnia respexit. *Gloria Domini plenum est opus eius*. Opus est gloria Domini plenum. Cum autem adeo sit magnificum necessitati requiritur, vt Deus obtutum nostrum, quo illud perscrutemur illuminet. Multas congerunt SS. Doctores rationes, eius quod Christus hodie peregit, in *Matth.* quod videlicet finito illo actu statim Apostolis in-hibuit, ne cui quod vidissent erraret, donec ipse à mortuis resurrexisset. D. Chryl. credidit, quod hoc fecerit, ob tanti mysterii magnitudinem, quod nec ipsi possent verbis proferre, nec intelligere audientes, donec veniens spiritus S. luce sua ac gratia, eorum intellectum ad tantum capiendum mysterium informaret, in his vt illud edicerent, in cæteris verò vt caperent. Oremus illum igitur illam nobis largiatur: vt luce eius, lucem hanc intueamur, & gratia gloriæ, illius splendorem: illam nobis cælorum regina impetrabit, illam igitur pia mente salutemus. *Aue Maria*.

S. I. Transfiguratur se Christus primò in sua diuinitatis probationem. Mysterium à millenis annis per Dauidem decantatum.

A Deo præcellum, ac magnificum videbatur hodiernum Transfigurationis mysterium Angelico Doctore D. Thomæ inter omnia vitæ Christi mysteria, vt cõsentus summari præstingere, omnia miracula quæ Christus egit toto vitæ suæ termino, nulla facta particulari de his questione, de hoc tamen mysterio singularem ac copiosum ediderit tractatum, exponens circa illud plurimas easque insignes quæstiones & graues enucleans difficultates. Et nullè quidem est etenim hoc mysteriū tam singulare, vt prope omnes SS. Doctores, tam Græci, quàm Latini de illo tractatus habeant particulares. Inter alia quæ supponit D. Thom. hanc distinguens doctrinam, hoc vnum reperio quoddam mysteriosus actus, ad duo nominatim plurimum co-tulerit. Primum; ad Christi gloriam secundum, ad nostram salutem, quam diuina bonitate tanti fecit tanq. studio est profectus, vt eam illi semper coniungeret, in vt gloria quam sibi prætendebat, ad nostram tenderet emolumentum. Primum igitur in Christi maximam gloriam cessit hoc mysterium: eo quod in illo, & per illud probabatur naturalis ac legitimus filius Dei. per multos testes, omnes irrefragabiles, qui mentiri non possunt, & ex omnibus partibus. Adest de cælo Pater æternus prima veritas & vocatiora, sine vlla suspitione de illo sic protestatur: *Hic est filius meus dilectus*. Adulat spiritus S. spiritus

tus veritatis, in nubelucina, & clara. Moyses egreditur de limbo, qui & vice, & vece omnium prophetarum, & amicorum Dei, idem confirmat de Christo testimonium. Terreno progreditur Elias paradiso, tot annis servatus incolumis, ut testis securus ac fidelis subfigureret. De terra Principes assistunt Ecclesiae, Petrus, Iacobus, & Ioannes. Ob hanc

D. DAM.

l. 3. fid.

orib. c. 17.

2. Pet. 1.

16.

rationem vocat D. Damascen. hoc mysterium. Deificatio: quia in eo conclusivè Christi vera divinitas comprobatur: *Ibi vera eius divinitas comprobata est.* Quinimo & ipse D. Petrus agit de illo mysterio, ut argumento irrefragabili, securo & certo Christi divinitatis: *Non doctas fabulas fecisti, notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem, & presentiam, sed speculatores facti illius magnitudinem.*

I.

Fabulæ.

Poëtarum

nostra

probant

mysteria.

l. 1. de

Civit.

c. 4.

Subtili concludit ingenio D. August. quod nihil efficacius probet mundo, cuiusque sapientibus, vera de Christo mysteria, quam mendacia quæ tam mundus, quam eius doctores, de suis Dijs effinxerunt. Ut se ipsos Dij persecutionibus eriperent Tytholij, seu Typhæi Principis Gigantum, qui eos usque ad interiora Ægypti insectabatur, figuras suas transmutarunt, Iupiter in ovem, Bacchus in arietem, Mars in vulpem, Diana in cervam, Venus in aquilam, Iuno in vaceam candidam, Mercurius in cygnum. Has omnes transfigurationes composuerunt mundi sapientes, ut mundo probarent ac persuaderent eorum divinitatem, quocirca multas & stupendas confinxerunt transformationes, & transfigura-

Vide Bac-

anlauræ,

Ioannem

Perez. de

Mora. l. de

Philos. se-

cret. l. 1.

c. 7.

gurationes. Transformatum se modo Diomedes in avem, modo Iupiter in pluviam, seu auri grandinem, modo in cygnum, modo in aquilam. Apollo in pastorem, Bacchus in pulcherriam ac lapidissimam vnam, Neptunus modo in ovem, modo in vitulum, modo in equum, Mercurius nunc in cygnum, nunc in iuvenem formâ præstantem; quò significatum volebant, quòd intra se divinâ pollerent virtute, quâ tales faciebant transfigurationes fabulosas in tam varias formas, ac pariter hominibus persuaderent eos qualibet esse natura superiores, cuius claves seu potestatem in manibus suis possiderent, ad agendum in ea quælibet. Laudo transformationes il-

las ut ingeniosas, subtiles ac doctas, sub quarum speciebus, multa naturæ secreta declarabant, ex quibus mirabilia philosophiæ naturalis ac moralis exponebant, quocirca nedum illi tantummodo, sed & multi viri Sancti illa in lucem ediderunt, ut D. Fulgent. in suis Mythologijs, D. Clemens Alexandrinus & plures alij auctores laborarunt in declarandis doctis transfigurationibus,

licet fictis ac fabulosis, & quarum nulla veridicis testibus probaretur: *Doctas fabulas.*

Illis igitur (inquit D. August.) nos vobis ratam facimus veram Christi Domini nostri divinitatem. Vos Deorum vestrorum assertis divinitatem ex transformationibus & transfigurationibus; quod si illa esse verè probarentur, vestro iudicio vera constaret Deorum vestrorum divinitas, ac quia hæc transfigurationes legitime probari non possunt, nec ipsa quoque eorum divinitas vera esse comprobatur. En vobis divinitatis Christi assertionem; qui realiter ac verè seipsum transfiguraunt, & hæc transfiguratio constat probatissima. *Non doctas fabulas sicuti, notam fecimus vobis Domini nostri Iesu Christi virtutem & presentiam.* Illas vocat doctas fabulas, quas commenti sunt poëte, quibus quæstiones Philosophiæ subtilissimas interverunt, quos poëtas inscribebant sacros ac divinos Theologos. Ex horum numero erant veteres illi Poëtae Ophæus, Homerus, Hesiodus, Pindarus, & tempore quo hæc scripsit D. Petrus celeberrimi erant Virgilius, nominatim autem Ovidius, qui libros illos edidit Metamorphoseos, id est transformationum, quas Dij faciebant in seipsis, vel in alijs, ad diviniæ suæ potentie iactantiam, qui præcedentibus annis sub Augusto Cæsare, universali totius orbis applausu excepti sunt, erantque illi, qui ea tempestate manibus præ cæteris terebantur.

His alludit D. Petrus. q. d. quando tibi Transfigurationis Christi narratur historia, ne autumes, nec imaginis, quod ingeniosos, subtiles, doctosque audias. Poëtas, qui versibus suis fabulosas transformationes suorum Deorum cecinerunt; licet enim illas dextero spiritu ac genio effuderint, ut Dijs suis conciliarent auctoritatem, quos intendebant honorare: nullo tamen eas testimonio probare potuerunt, potero ne quidem unum offerre quo earum certò sibi constaret veritas. Nos vero vobis enarramus Transfigurationem veram, certam, multis assertam testibus, & nos ipsi testes sumus oculares, qui præfentes adfuimus: *Cum essemus cum illo, in monte sancto.* Non vobis hinc inde conquistis proferimus testes, sed illos ipsos, qui vidimus, & actui Transfigurationis interfuimus, oculis nostris perspeximus, & ut tales certò deponere possumus hanc Christi transfigurationem, quam vidimus, quæ talis fuit, ut Christus communem suam ac passibilem figuram transmutavit in aliam singularem prorsus & gloriosam: *Ut facies eius splenderet ut sol, vestimenta autem eius facta sunt alba ut nix in magnifica gloria.* O qualis gloria, qualis maiestas, qualis opulentia, qualis

qualis celsitudo, illa, quam vidimus: Magnifica gloria, ut gloria filij Dei, ait D. Ioannes, quæ in se omnem gratiam omnesque Patris æterni diuitias continebat: *Vidimus gloriam eius, quasi unigeniti à Patre.* Et nos ipsi ipsam Patris vocem audiuius, quæ clarè & aperte illum, suum esse filium testatur: *Hic est filius meus dilectus.* Hic D. AMBR. optime quadrat D. Ambrosii argumentum. Fini-
li. de xerent philosophi varias transformationes. Per-
Abra- suavit illis diabolus Iouem & Mercurium esse
ham. c. Deos, ac per hoc sumpserunt licentiam, & fra-
T. 4. laxantes ingenio, illis ea omnia ascribendi, quæ
impossibile erat illum habere, qui non fuisset ve-
tus Deus. Multa effugerunt blaterones, & con-
stat eos illa confuxisse, cum probare non potue-
runt. Admirare Christi maiestatem: multo enim
maius est quod ipse veraciter agit, & in isto actu
testibus comprobatur, quam quicquid vquam fa-
bulis suis ediderunt semitarij literæ: *Manus est*
6. 1. 1. *quod illi finxerunt, quoniam quod ipse gessit, maiorque*
ambitioso, mendacio simplex veritas fides. Loqui-
tur de Abraham. Et Christo veraciter appropria-
tur. O qualis transformatio, qualis transfigura-
tio, quam magnifica, quam diuina, quam certi-
ficata, ut eiusdem speculator Petrus dicat: *Nos*
ipsi speculatores facti illius magnitudinis. Et D.
Ioannes: *Quod vidimus oculis nostris, quod per-*
specimus & manus nostra conuestiuerunt de ver-
bo vita. Non credo fore incongruum arbitrari,
quod iam à nullo annis David oculo propheticò
viderit illud tam grande spectaculum, quod
si ipse fateatur, quod eius Deus illuminauit in-
tellectum ad capiendâ Christi mysteria, ut ea tam
clarè, & remota omni figurarum umbrâ viderit:
2. Reg. 23. *Sicut lux aurora oriente sole, mane absque nubibus*
4. *ruilat.* Quod illi quoque Deus manifestè reue-
larit occulta Christi Domini nostri mysteria, qui
est increata Patris sapientia, cum dicat: *Incerta*
1. Jo. 7. *& occulta sapientia tua manifestasti mihi.* Non sit
verisimile, quod Deus hoc illi mysterium ab-
sconderit, cum sit, ut diximus inter maiora eius
mysteria facillimum.
4. Vidit igitur rex David diuinam illam Trans-
figurationem, & eam versu voluit celebrare ele-
gantiori, quo sapientissimos totius orbis poetas
superaret, qui tanto humanæ sapientiæ fastu fal-
sas, suorum Deorum transformationes decantâ-
runt; vnde superna illa luce illustratus psalmum
illum tot mysterijs grauidum composuit, in quo
elatiùs, semotâ omni larvâ veram Christi con-
fessus est diuinitatem, propter quam etiam si fi-
lius suus esse deberet, cum tamen notat Domi-
num suum: *Dixit Dominus Domino meo meo &c.*
Pf. 109. 4.

Deinde ait: *Tecum principium in die virtutis tue,*
in splendoribus Sanctorum, ex vtero ante Lucife-
rum genuisti. Dies virtutis Christi, censetur esse
di. s. Incarnationis & vitæ suæ: hoc totum vocat
diem, dicit autem diem virtutis, quem D. Paul.
dicit diem carnis suæ: *In diebus carnis sue.* Hebr. 5. 7.
Quia licet carnem assumpserit debilem, passibi-
lem & mortalem, in hoc ipso suam ostendit vir-
tutem, quod de pœnis morte, ac infirmitate
triumphauit. Proinde Vates Isaias, eum depre-
cans, ut nostram indueret carnem, sic rogat: *Isa. 51. 9.*
Induere fortitudine brachium Domini. Et ipse
David, eum carnis vestitum intuens de illo sic
pronuntiat: *Indutus est Dominus fortitudinem, &*
Ps. 92. 1.
aliò loco carnem infirmam vocat gladium vi-
ctorem ac potentissimum: Accingere gladio tuo
Ps. 44. 4.
super femur tuum potentissime. Domine (inquit
David) vidi te die illo, cum homo factus, mun-
do apparuisti, nescia vestitus carne, te quoque
mitor: quod tecum adducas principium: *Tecum*
principium. SS. Græci legunt: *Tecum principa-*
tus, tecum totum tuum defers principatum, to-
rum regnum, maiestatem, nobilitatem, & rega-
lem eminentiam. Nullus Rex aut terræ monar-
cha secum defert aut intus habet regni sui ma-
iestatem aut dignitatem: Hæc solum habent in
se, quod vos, quod ego, quod sumus omnes vi-
les vermiculi, & miseriarum cumulus, sacro
calamitatum, exterius illis annectitur id quod
pertinet ad diuinitatem, ad maiestatem, gloriam,
quod censibus abundant, custodibus cinguntur,
exercitibus stipantur, imperant emutibus. Nul-
lus eorum, quando prodit in hunc mundum, se-
cum educit de ventre matris suæ gloriam suam,
dignitatem suam, suam maiestatem, regalem
eminentiam. Tam pauper ac nudus in ter-
ram effunditur monarcha potentissimus ac
tu, & iam omnium nudus hinc ad sepulchrum
egredietur, & quantumlibet magnus sit, dice-
re potest cum Rege Iob: *Nudus egressus sum de*
Iob 1. 22.
vtero matris mee, & nudus reuertar illuc. Et cum
Rege Salomone: *In ventre matris mee figuratus*
Sap. 7. 1. 6.
sui caro, decem mensium tempore coagulatus sum
in sanguine, ex semine hominis & delectamento
formi conueniente &c. Et primam vocem suam
omnibus eiis plorans &c. Nemo enim ex regibus
aliud habuit natiuitatis initium. Natis iam illis
annectitur Regum dignitas, quando eis fides ac
obediencia iuratur, & opum affluentia, seu pote-
stas imperandi.

Tu autem Domine (canit David) tecum
ducis tuum regnum, imperium ac maiestatem:
tecum enim de ventre matris tuæ hæc omnia
A 3 contu-

contulisti & vtilem confessi sunt tres Reges, qui te recens natum in incommensurabili procidentibus adorauerunt, qui caelesti tuo lumine ac praeu-

Matt. 2. 2. stella deducti quae fuerunt: *Vbi est, qui natus est Rex Iudeorum.* Et dum hinc moriens in cruce discessisti, non regno tuo, non maiestate tua nudus emigrasti: ob hoc quippe decreuit, spiritus tuus diuinus, ut te moriente cruci regius titulus affixus remaneret: *Iesus Nazarenus Rex Iudeorum.*

Ioan. 19. 49. Tecum esse regem contulisti, & vnicumque es futurus; tota quoque foret maiestas, dignitas, & diuina praecellentia. Hac de causa (ut notat D. Cyrill. Alexand.) Iussit Deus

Exod. 26. 1. Moysi: *Exeam cortinas, & bysso retorta, & hyacintho ac purpura coccineque bis tincto, variatissimum opere planarium facies.* Secum quas arca per iterum diuerticulum conferret: ut intelligamus, quod Christus Dominus noster, Dei arca thesaurorum, secum totam gloriam, maiestatem ac caelestem deferret dignitatem. Nostra lectio habet: *Tecum principium.* Principium, quod absolute illud nomen meretur, est esse diuinum, vera diuinitas, principium sine principio, principium omnis essentiae, vitae, potentiae, & virtutis, & ad illud omnia reuocantur, ut ad primum principium, velut ad mare, omnia flumina, riuus & aquae: *Deus à quo bona cuncta procedunt.* Tecum, Domine Deus inquit David, defers, tenes, concludis veram diuinitatem, quando descendens de caelis te ipsum puellae castissimae visceribus concludisti, & in mundi puer natus prodixisti. Optime munus venisti, tecum etenim totam Dei contulisti diuinitatem. At in quo David tibi hoc apparuit vnde tibi haec constat veritas: *In splendoribus Sanctorum.* Legunt Sancti & Graeci doctores: *In splendoribus Sancti aium,* id est in splendoribus sanctis, puris, mundis, qui de vobis emanant. Hoc praeter ceteris (inquit D. Hieron.) Christi manifestauit diuinitatem, quam intra se conclusam deferrebat, nimirum, splendores quidam fulgentissimi diuini, qui interdum de eius vultu radiabant, tales, qui soli sufficerent ut illis omnium ad se corda in sequelam & obsequium permouerent. Hinc patet (inquit idem D. Hieron.) nec multum, nec admirandum, quod ad vocem eius vocem, Mattheus surgens eum sit secutus, nec ille solus, sed alij plerique: *Certe fulgor ipse* (inquit) *& maiestas diuinitatis occulta, quae etiam in humana facie re-*

lucet, ex primo ad se valentes, poterat trahere aspectu. Splendores illi Christo tantam conciliant auctoritatem (ex praefato auctore) ut quomodo Scythas ut caues exciperet, flagellis climi-

D. Hier. in c. 19. & 21. Matt. T. 3.

naos boum armenta, & ditissimos quosque Hierusalem, non ausi fuerint obganire: *Igneum enim quiddam ac sidereum radiabat ex oculis eius & diuinitatis maiestas lucebat in facie.* Haec sunt (ait David) Domine mi, quae me de diuinitate tua reddunt certiores; illi praesentim, quos in monte Thabor in vultu ac vestibus emisisti, radij fulgentissimi, diuini, reuerendi; & quod vultum tuum contempletur soli coequalem, corpus adeo lucidum, ut de luce, quam emitit, fulgentia, pulchra, regia, tua vestimenta videantur.

§. 2. Ostendit hic, quod veram in se contineat diuinitatem: eiusque splendor diuersus fuerit à splendore, quo clariuit Moyses.

L Vidiis explicantur illi splendores, ex illa differentia, quam notat D. Paul. inter Moysen & Christum, quam ad rem expendit D. Basil. Misit Dominus Moysen ad populum duabus illis tabulis lapideis honoratum, quibus inscripta legebatur lex Dei, ut eam populo promulgaret legem imperfectam, & deficientem, tot asperam poenis, minus, ac supplicij, ut pleno ore diceretur lex mortis, & quod illis hac lege deferrebat, erat mortis poenitentiaeque praegma terribile: tota enim huic intendebat, ut decerneret, quicumque hoc vel illud fecerit, in hoc vel illo defecit, moriatur. Ita notat D. Paul. illo nomine quo illam inscribit. *Ministratio mortis.* Nihilominus, ut scirent, Moysen esse Dei ministrum, & legem, quam illis deferrebat intimandam, ex suo scriptam mandato, ei diuinum suum splendorem communicatur, contulitque lucem tantae claritatis in vultu eius, ut solis instar splenderet, tam fulgidis euius radiis, ut eum fixa acie populus minime posset intueri, ut necessarium fuerit velum opponere. Porro ut erat lux illa de foris affixa, paulatim deficiebat, evanescebat, obscurabatur, & breui facies eius ad pristinam formam reuertebatur, eratque aliarum similis. Hoc verba illa innunt: *Gloria vultus eius, quae enachatur, ut ferro contingit, quod hec forma ardentissime immisum, & carbonibus candentibus iniectum, tali calore ac splendore inardescat, ut ignitus esse carbo videatur: tamen ut calor est agglutimatus, & ex interno non igitur incendio, pedetentim remittitur & obscuratur, ut breui instar altius ferri simile appareat.* Ita actum cum Moysen. Multis paralangis debuit Christi gloria precellere.

Mis

Misit eum Pater æternus, ut legem promulget, non mortis sed vitæ, gratiæ, remissionis, misericordiæ: suadebat ipsa ratio, ut in aiori potius gloria ac maiestate mitteretur, quo probaretur verè à Deo missus: Si Ministratio mortis luteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent filij Israël intendere in faciem Moysi, propter gloriam vultus eius, quæ evacuatur, quomodo non magis ministratio spiritus orit in gloria? Ministro, qui ex parte Regis deferrebat minas, poenas, supplicia conveniebat, ut regali gloria esset insignitus, cum minister tantum esset poenarum ac suppliciorum, quanto magis, illi qui ab eodem Rege missus ad esset doctus, promissis, remissionis acceptus nuntius? Nam si ministratio damnationis in gloria est, multo magis abundans ministerium iustitiae in gloria? Si ille, qui venit condemnaturus ac mortis sententiam intimaturus, tam gloriosus apparuit, quanto satius ille qui nobis adest auctor vitæ, iustificationis, redemptionis, gratiæ, sanctitatis & gloriæ gloriosus apparebit? Hæc gloria, quæ missus à Patre filius radiabat, deforis non erat annexa, proinde nec petitura nec ut illa Moysi sensum obsecranda, sed quæ perpetuo resurgeret. Misit illum cum vera divinitate, fonte & omnium gratiarum, ac gloriæ principio: sicut ignis ipsi carboni inmisceratus, principium est caloris ac splendoris, qui in eo foris apparet. Ita ut liceat tibi Christo dicere: *Apud te est fuit vita.* Illic intra te, & tecum habes principium omnis boni, & vitæ gratiarum ac gloriæ fecunditatem: *Tecum principium.* Rex piissime, quomodo hæc apparebunt? qua ratione nobis hæc constabunt? In splendoribus Sanctorum. In splendoribus Sanctitatum, q. d. quando de te purissimos ac sanctissimos emittes radios, hoc est, supra omnem naturam, supra omnem lucem & pulchritudinem præcellentes, hoc indicatur his verbis, *Splendoribus Sanctitatum.* En illum hodie, illum ex his agnoscite splendoribus, hinc eius veram reverentiam divinitatem. Hinc voluit D. Petrus illam declarare illis verbis, de quibus modo diximus: *Notam fecimus vobis Domini nostri virtutem.* At quibus illam notam fecisti? His quæ vidimus: *Speculatores facti illius magnitudinis.* Quo nomine vocatur id quod vidistis? Non dicit: non enim invenitur nomen idoneum æquale, quod distinctè possit illud declarari, proinde dicit: *Illius magnitudinis.* Cuius inquit? Nec hoc determinat, sed indefinitum relinquit, ut cuiusvis generis intelligas magnitudinem: *Illius magnitudinis, gratiæ, gloriæ, maiestatis, lucis, splendoris, the-*

sauri. Ita ut actus ille congruus fuerit gloriæ Christi, licet non fuerit nisi ut satisficeret promissis suis magnis & præclaris, de divitijs immentis, vitæ æternæ, gloriæ veltibus, requie perpetua, maiestate diuina, regnis cælestibus.

Si vir quispiam laceris veltibus, panniculis, sordidus vestes promitteret atticas, polyminas, aulæ babylonice auro gemmisque intexta, Similitudinibus suavitatis fragrantia, & si quis paxillo nudior, in extremam proiectus necessitatem, promitteret milenos ducatos, & infirmus omnigenus pressus arumnis, tam efficaces promitteret medicinas, quæ omnigenis morbis mederentur, ab audientibus multatularum hæc nuntiæ censerentur, & foras ut ridicula eijcerentur. Nihilominus horum fidem faceret, si horum aliquid probaret, quæ prius spoponderat. Si ille qui vili indutus lana, scorum amicos suos evocaret, & vestimenti sui resarcitati sumbriam attollens, illis ostenderet interiorem veltis oram auro gemmisque præterentem iustar solis, si ille qui divitias addidit, te ad quoddam induceret cubiculum, & arcæ maioris aperiens cooperculum ostenderet immensam earum quantitatem. Quis non censere Christum explendum, si promissa eius compararet eis, quæ in illo notat? vestes addidit regias gloriæ, & opes æternas, venit tamen omnibus fortunis vacuus, velle contrita, ac laceram lanam indutus, quinimo & se palam professus est, omnium pauperissimum, ipsis vulgibus miserrimum, & cæli volucris indigentem, cum ubi caput dormiens reclinet non haberet, nec proprii laris dominus habitaret.

Abductus in Babyloniæ captivis filijs Israël litteras misit Hieremias per secretarium suum prophetam Baruch, illos præmonens, ut cauti ac prouidi attenderent sibi, ne leuiter fidem ipsius adhiberent, quæ Babylonijs de falsis Dijs suis credenda enulgabant: *Videbitis in Babylonia Deos Baruch aureos, & argenteos, & lapideos, & ligneos. Mel. 1.6.3.* tos audietis prædicatores vobis hæc persuadentes, quod impertiri possint vitam, saltem, opes, cæcis visum, surdis auditum, mutis loquelam, nudis vestimenta. Num vultis doceri meliora? Illos considerate, & cum noueritis neminem dare posse, quod non habet, quando illorum audieritis promissa, illa libenter habete: si enim illi, sibi quidquam non habent eorum, quæ alijs promittunt: qua ratione vobis illa largientur? qua ratione alijs vitam tribuet ipse vitæ priuatus? ocularum ipse cæcus? loquelam ipse mutus? securitatem, qui aliorum indiget, solerti custodia? Eadem ratione videatur argumentari potuisse, qui Christum.

Christum audiebant, diuitias, regna, gloriam promittentem, sicut defacto sublaunabant illi, qui oculis tantum carnis eum cernebant: *Deridebant eum.* Erat hoc verbum illis oppido familiare, ait *Tran. 6. 5.* D. Iohannes oblata horum occasione: *Quomodo potest hic? Qui imo crucifixum deridebant; exstantes: Se ipsum saluum facere non potest. Si populum saluare ac liberare sit impotens; qua ratione cum credimus fuisse, qui alios saluos fecerit, & nos quoque veniat saluaturus? Vt autem suos reddat certiores, & in illis omnes nos, assumit illos hodie in montem excellum, & vestimenti glorie lux auto lit simbiat, & illam quidam segmentariam, splendidissimam, qua eius anima vestiebatur gloriosa, ex qua in corpus emanabat; speciem quandam ostendit opum illarum inestimabilem, quas arca sanctissime carnis sue gerebat in inferis, quibus & quis ipse sit agnosceretur, & de promissis eius fides constar indubitata.*

§. 3. Secundo: transfigurauit se Christus ad omnium nostrum utilitatem, nobis primum proponens, quod dum est excellens, alii dat boni.

Præmiū excitat hominē. Ezechiel 1.
ERat actus hic quoque conueniens, imo necessarius profectui nostro, quod excitaremur & vires resumeremus in ardua virtutis ac penitentiae via, quam Christus omnibus prædicabat. Nihil adeo hominem exstimulat, ad quemlibet subeundum laborem, quam oculis cernere sibi propositum præmiū, aut emolumentum. Mystica & miranda pantheus est illa vatis Ezechielis visio. Spectanda illi proponit Deus quatuor diuersis faciebz animalia: hominis, bouis, leonis & aquilæ, omnia alis & quidem senis volatilia, & ex volatus leuitate videbantur instar fulguris coruscantis: huius summa est præ alijs omnibus in rerum natura velocitas, quippe in iustitiam, teste Christo: *Paret ab oriente usque in occidentem. In similitudinem fulguris coruscantis.* Miraculum! Quod volat aquila, quis hoc miratur? cum sit ei naturale; quod homo volat, nec hoc tam admirandum, cum quidam hominem depinxerint alatum, ut eius significarent sedulam diligentiam, ut Dædalum & Icarum, quiūmo quosdam videmus pedibus adeo celeres, ut illos volare dicamus. Nec omnino ab omni verisimili alienum est, leonem volare, cum in eius naturali complexione ignis & sol prædominentur, qui cum reddunt celesterrimum, ut aliquoties instat passeruli campos percurrat velocissimè. At bouem volare, o pro-

digum! Prouerbum est. Tam est hoc impossibile, quam quod volat bos, adeo, quod tanta quoque volat celeritate, ut aquilam concomitetur, senis alis oriatur, & in similitudinem fulguris coruscantis. Sidera petat. Desine mirari inquit, erat quippe bos animal plenum oculis, cui ostenderant electrum, id est geminam pretiosissimam, ac maximi valoris, quæ in se continet auri primi diuitias, purificati pulchritudinem argenti aëreo refulcentis, ut ex se radios emitteret tam claros, ut ipsi solis lux obfuscaretur. In hoc electrum omnes suos firmat bos oculos: nec mireris, quod licet grauis sit bos, valens tales sibi proponi diuitias, pulchritudinem, pretium, ad illa volat instat aquilæ, nec corporis sentiat grauitatem quæ eum aut deprimat, aut remoretur. Liqueat enim omnibus, quod diuitiarum pondus, aut ingens lucrum, aut singularis & excellens pulchritudo grauius quemque & pigerum reddat lentissimum ac diligentissimum, excitet dormitandum, animum alectat militum Ducem ignauo, alas maxime præpedito, etiam boui, ut celeritate volandi non cedat Aquilæ. Dicit institor qua volat celeritate ad ferias & mundanas: testatur ille, qui fodinam inuenit pretiosam, ubi magnas detexit auri vel argenti thesauros, quos potest in suam redigere potestatem; omnes citi, qui lucro, vel emolumento quodam inuiscantur.

Hæc Christi Domini nostri mens est, ut omnem excutiamus socordiam, ut, sicut postmodum nos hortatur Apostolus, viam tribulationum penitentiae ac mortificationis percuramus: *Per penitentiam curramus.* Qui nobis possibile est currere, *Hebr. 12. 1.* bobus ipsis qui sumus grauioribus, & corpus illud de terra sursum eleuare: *Corpus quod corripitur Sap. 1. 9. Aggrauat animam.* Insuper cum super illud graue pondus, quod nobis proprium habemus, ipse Dominus aliud nobis multo grauius superimponat, crucem grauiusimam: *Se quis vult venire post me Matt. 16. 24. paulo ante dixerat abneget semetipsum & tollat crucem suam.* Viatibi percurrenda, aspera est, & accliuus, cum via sit mortificationis, negationis omnium quas caro petit voluptatum: ferenda tibi crux laborum ac penitentiae, vite austeritatis, præsertim verò in aduersis tribulationibus & persecutionibus inuictæ patientiæ. Cum igitur ex parte nostra sumus adeo graues, addito deinde tantæ crucis onere, & via sit accliuus superanda, ait: *ut curramus?* Faxit Deus, ut pedetentim grademur. Quis nobis suggeret animos? *Aspicientes in auctorem fidei, & consummatorem Iesum.* Ille est pretiosum illud electrum, gemma illa summi valoris,

loris, qui in se continet & aurum diuinitatis & purificatum argentum humanitatis purissima: ille diues opum, gloriæ, splendoris, gratiarum, Maiestatis supremæ. Et hæc tibi cuncta in præmii danda promittit: si aliquot vltra ferici, seu gladius lanceæ superpositus & hominibus onerosus expositus, ad cursum eos animat per petrosa, sic ut nec occurrentes detineat viarum asperitas, nec corporum opera: & cum nouerint non omnes præmii expositum esse obtenturos, nihilominus omnes currunt. *Omnis quidem currunt, sed unus accipit præmii.* Quanto magis tibi alas addet, ut gnauis viam percuras virtutis, licet millena occurrant difficultates, ineffabile illud præmii à Christo propositum, regna scilicet, gloria, opes cælestes, præcipue cum te non lateat, quotquot currunt, et tenentur, præmii illud esse adepturos? Videntur nobis illud hodie proponere, & adhortari: *Sic currite ut comprehendatis.* Attende quid agat cursor ut præmia consequatur: *Omnis qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet.* Et quam, rogo te, hic coronam præterit? corruptibilem, breui perituram, quam tinea corrodit, & tempus elax rerum consumit: *Et illi quid in, ut corruptibilem coronam accipiant, nos autem incorruptam.*

Hinc rationem collige facinororum, gestorumque Sanctorum Dei, contemplare eorum vitam, perlege flores Sanctorum: illos enim inuenies ardua quæque molientes, itinera non trita, saxosa, & aspera percurrentes, quæ David vocat: *Viam dicitur.* Miraberis illos opum contemptores, voluptatum refugas, honorum aspernatores, vanitatum calcatores, deliciarum inimicos. Alios obstupescere, ignes non horrentes, incendia, gladios, lanceas, cruces, compedes, seruitutes, verbera superantes, à leonibus, tigris, vris, tauris, serpentibus membratim disceptos, consumptos, dilaniatos. Alios paupertate, ieiunijs, disciplinis, vigilijs gloriantes, hi autem omnes per accliuces, difficiles, asperas vias eurrentes, cursu rapidiori, quam vel avarus insequitur nummos, vel luxuriosus delicias, vel ambitiosus honores, vanulla sit super terram potestas, quæ eurrentes sistere, aut remorari posse videatur. Quod illud o Domine, prodigium: ut homines carnibus & ossibus vestiti, gaudijs, & ex natura suis dediti delictijs ac voluptatibus inclinati, se libentissime ac lætante subijciant cruciatibus, torturis, doloribus, & penitentijs, & non est qui vel ad momentum carnis indulgeat necessitati? O stupor, teneras puellas, quæ vel mutem exhorrescunt, vel ad ensem fugiunt evaginatum, versari inter leones,

Hieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

tauros, serpentes, nudos gladijs quibus eos tyrannum examinabat, insatiata crudelitas, tanta meritis alacritate, ut tortorem tarda negligentia, eas vexaret ipsis cruciatibus acerbius! Cesset stupor: præmii intuebantur, ex fide ipsis reuelatum: illi lumina sua affigebant, illud ad volatum alas dabat leuiore, ac fortiores. Eo plane modo spectat D. Paul. antiquos illos Patres, percutientes paupertatem, afflictiones, persecuciones, carceres, hostes, ignes, lanceas, plumbas, leones, exercitus, tanta celeritate, ut volare viderentur: *Sancti per fidem vicerunt regna, Hebr. operati sunt insulam &c. obstrauerunt ora leonum, extinxerunt impetum ignis &c. fortes facti sunt in bello &c. distenti sunt &c. vinculo & carceres, lapidati sunt, seci sunt &c. Per fidem, &c. ex fide.* Dico mihi, quæro o bone Apostole: quid est fides? *Fides est verum sperandum substantia.* Basis, & diuina lux, quæ nobis exponit, & speranda clarissime manifestat. Hæc Sanctos excitauit. Quis hoc speratus est, ut Abraham ad simplicis vocis auditum egrediretur de terra sua, patria, parentibus, familiaribus, & peregrinationem susciperet in longinqua, tam asperam, tam ab omni humano subsidio destitutam, ut quod tenderet, ignoraret: ea tempestate (ut notat D. Chrysost.) quæ mundum adhuc incultus & inuis horrebat, semper ut peregrinus? Respondet D. Paul. *Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatem, cuius artifex & conditor Deus.*

Quis Moysen permouit, ut in Regis Pharaonis palatio euitatus, adoptatus à Principe regia in filium, & heres regni declaratus, his omnibus opibus, honoribus, delicijs vltionens renuntiaret, se populo suo comitem adiungeret, ea omnia abnegaret, quæ ipsa terrena fortuna sibi pollicebatur, negotia susciperet tam ardua, plena laboris, se tyranno constans opponeret tam obdurato, scilicet Pharaoni, maris profunda calcaret, desertum perambulet, dux creatus populi seditiosus, quod tot armis, tot curis pressus ad nauicam fatigabatur? Respondet D. Paulus: *Fide Moyses, grandis effectus negauit se esse filium filia Pharaonis &c. Aspiciebat enim in remunerationem.* De quibus die Mercurij proximo. Sic conformiter prosequitur Apostolus in lectione Sanctorum illorum Patriarcharum, & veteris legis virorum præclarissimorum: quibus patet, quod huius præmij intuitu ac consideratio tribuat alas, quibus etiam bouem volare demiramur. Ingeniose perpendit D. Aug. verba Regis David, quibus hoc ipsum insinuat, summo opere diuinam extollens misericordiam. *Homines & iumenta saluabis Domine.*

30. in mine quemadmodum multiplicasti misericordiam
 1. Cor. tuam Deus. Filij autem hominum sub umbra ala-
 2. Cor. rum tuarum sperabunt. Inebriabuntur ab ubertate
 3. Cor. domus tue, & torrente voluptatis tue potabis eos.
 4. Cor. Hoc primum testat D. Aug. quod ponat differen-
 5. Cor. tiam inter homines & filios hominum. Primo
 6. Cor. qui peccat: Homines & iumenta saluabis Domine.
 7. Cor. Et continuo addit: Filij autem hominum sub
 8. Cor. umbra alarum tuarum sperabunt maiora bona.
 9. Cor. Videtur (ait) D. Paul. nobis indicare discrimen
 10. Cor. dum ait, duos homines esse capita nostri gene-
 11. Cor. ris: vnum de terra terrenum iumentum Adam, al-
 12. Cor. terum vero de celo caelestem scilicet Christum.
 13. Cor. Adam absolute de iur. hono. quia eo modo fuit
 14. Cor. homo, vt non fuerit filius hominis. Adam homo
 15. Cor. erat, sed filius hominis non erat. Christus com-
 16. Cor. muni vocabulo seipsum inscribit filium hominis:
 17. Cor. Filius hominis plurimis de causis quas SS. Do-
 18. Cor. ctiores congerunt, quas modo non vacat elucida-
 19. Cor. re. Qui gerunt Adam terrena imaginem, sicut ex
 20. Cor. ipso adeunt hereditatem esse naturalis, secundum
 21. Cor. quid eorum cogitationes terrene sunt, terrena
 22. Cor. tantum asserunt bona, terrenos scilicet affe-
 23. Cor. ctus, sic & in nomen succedunt, vt absolute ho-
 24. Cor. mines nominentur. Ita ait Apostolus: Cum sit in-
 25. Cor. ter vos Zelus & contentio, nonne carnales estis, &
 26. Cor. secundum hominem ambulatis? Homines estis, &
 27. Cor. affectus, & desideria carnis sedamini. Hec pars
 28. Cor. secunda declarat primam, q. d. Facto ipso ho-
 29. Cor. mines vos esse ostenditis, & filios Adam terrenis,
 30. Cor. cum illum imitemini in vestris desiderijs, curis,
 31. Cor. & cogitationibus. Qui vero imaginem gerunt
 32. Cor. hominis caelestis Christi, sicut ab illo recipiunt
 33. Cor. hominis esse caelestis, in esse gratiae, unde illis
 34. Cor. accedit, vt eorum sint cogitationes & cura de
 35. Cor. celo, illa solummodo bona magnificiunt, illa
 36. Cor. diligunt, illa sperant, ita & eius sibi nomen as-
 37. Cor. sumunt, vt dicantur: Filij hominum. Si vultis dis-
 38. Cor. cernere ista duo genera hominum (inquit D. Aug.)
 39. Cor. duos homines primo attendite, Adam & Christum.
 40. Cor. Audi Apostolum, sicut in Adam omnes moriuntur,
 41. Cor. sic & in Christo omnes viuificantur. Quando
 42. Cor. portamus imaginem terreni hominis, homines sumus,
 43. Cor. quando portamus imaginem caelestis hominis, filij
 44. Cor. hominis sumus. Quia Christus filius hominis dictus
 45. Cor. est. Adam autem homo erat, filius hominis non erat.
 46. Cor. Adeo modo vates regis, Dei misericordiam
 47. Cor. admiratur. Hoc etenim declarauit, dum ait.
 48. Cor. (inquit D. Aug.): Quemadmodum multiplicasti
 49. Cor. misericordiam tuam Deus? Quod legendum est
 50. Cor. cum signo interrogationis, seu potius admiratio-
 51. Cor. nis, phrasi valde familiari regio prophetae, vt rei
 52. Cor. affectus extollat magnitudinem: Quam magnifi-
 53. Cor. ca sunt opera tua Domine? quam admirabile est
 54. Cor. nomen tuum? quam magna multitudo dulcedinis
 55. Cor. tua Domine? (Hic quoque legunt aliqui: Quam
 56. Cor. multiplicata est misericordia tua Deus? eo quod
 57. Cor. nedum hominibus communicatur, sed & ipsi a-
 58. Cor. nimalibus, omnibus enim saltem impertitur.
 59. Cor. Nominis salutis id omne velim intelligi quod ad
 60. Cor. salutem acquirendam indicatur expedire. Tri-
 61. Cor. buis, o Domine, hominibus & iumentis illos co-
 62. Cor. los cum suis insistentijs, solem qui illos interdiu
 63. Cor. illuminet, lunam & stellas quae noctu aerem das,
 64. Cor. quo respirant, terram quae illos alit, aquas qui-
 65. Cor. bus refrigerentur, fructus quibus alantur, flores,
 66. Cor. odoriferos, quibus delectentur. Si cuncta haec
 67. Cor. sint tuae opera misericordiae, quanta illa erit mi-
 68. Cor. sericordia, quam extensa, quam multiplicata, cum
 69. Cor. homines & iumenta & videntia cuncta comple-
 70. Cor. xatur? Homines & iumenta saluabis Domine. Sic-
 71. Cor. ut multiplicata est misericordia tua Deus sic enim
 72. Cor. es: quia Deus es (inquit D. Aug.) vt bonitas tua
 73. Cor. non remaneat in summa, & deserat infima. Per-
 74. Cor. uenit enim ab Angelis, usque ad extrema, & mi-
 75. Cor. nuta animalia. Nemo Dauid eleganti-
 76. Cor. ipso declarare voluerit, quanti sint bona illa fa-
 77. Cor. cienda, & haec tibi propria non esse. Cum sint ti-
 78. Cor. bi, cum iumentis communia, & in quibus multis
 79. Cor. parasangis te praecurrunt animalia. Quid super-
 80. Cor. bus extolleris, o homo, qui viribus polles, maio-
 81. Cor. ribus pollet leo, tu qui valitudine gloriaris, cum
 82. Cor. nullus potiatur constantiori: tu qui ob agilitatem
 83. Cor. euascelis, te longius praecurrit ceruus, tu qui
 84. Cor. formae praestantia instaris: in hac te paulo super-
 85. Cor. rat, tu qui visu tuncis oculorum: cedere te
 86. Cor. lynxi, oportet faceris: Ne extollerent se ipsi hu-
 87. Cor. mines: quia habent temporalem salutem, addita
 88. Cor. sunt illi iumenta. Quid est ergo, unde gaudet ho-
 89. Cor. mo? Nonne tibi cum iumento tuo commune est, &
 90. Cor. cum gallina tua, cum quocumque animali, in do-
 91. Cor. mo tua, cum istis passeribus?
 92. Cor. Hec est illa consideratio, quae te docebit,
 93. Cor. quanti te facere oportet bona haec temporalia
 94. Cor. cunctis communia hominibus, autum, argen-
 95. Cor. tum, gemmas, vestes, cum qui his abundantius
 96. Cor. potiuntur, homines sint eo plus terreni, & qui
 97. Cor. magis terrena ad Adam naturam imitantur, Mau-
 98. Cor. rus, Arabs, homines siue Deo & tua bona, qui-
 99. Cor. bus perfectius gaudent animalia; sanitas, vita,
 100. Cor. deliciae. Magna est haec tua, o Domine miseri-
 101. Cor. cordia, quam cunctis exhibes: vera tamen, &
 102. Cor. multiplicata illa est, quam referas filijs tuis per
 103. Cor. gratiam, cui eo quod eius portent imaginem,
 104. Cor. qui dicitur filius hominis, vocatur: Filij homi-
 105. Cor. num;

num, & sub regimine alarum tuarum sperabunt.
His terrenis multo bona præclariora. O verba
omni melle dulciora, exclamat D. Augustin. o
sententiam omni repletam si auitate illam audie-
re, illam perpendite, hæc enim pluribus abun-
dat mysterijs, quam litteris: *Attendat charissimus*
vestra dulcissimam sententiam. Præmo, filios
suos Deus sub umbra protegit alarum suarum;
de hoc sibi applaudebat sponsa: *Sub umbra illius,*
quem desideraueram sedi. Hæc symbolo myste-
rii declarat fidei, quod ut primum omnium
statuendum est fundamentum: fide quippe
Deum eiusque gloriam agnoscimus, non clarè
tamen ac manifestè, ut solis lucem, sed obscu-
rè, & umbratè: *Sed umbra.* Ex illa spes nasci-
tur donorum illorum celestium: ob quam cau-
sam illam dicit Apostolus: *Rerum sperandarum*
fundamentum. Fides enim nos inducit ad Dei
cognitionem, eius diuitias, ac gloriam exhibet
ut obtineri possibiles, & nobis ab ipso prepara-
tas, unde desiderium, & spes earum in nobis
exardescit. Si D. Thom. interrogas quid sit
spes? Respondet tibi, quod ala quadam sit,
quæ anima sursum fertur, ad bonum, quod sibi
repræsentatur ut possibile; quas non alas mini-
strat militi, spes victoriæ ac spoliis, quibus
si ea potius diues ac letus conuiescat? Quas
alas, quæ animos agricolæ, ne nimis deficiat,
bona sua terra commendare, contra eius duri-
tiam decertando, eam, nunc occidendo, nunc pa-
stinando, nunc expurgando, spe messis d. ctus
fecundioris? quam animo sincero potionem
arripit infirmus amarissimam, & brachium tibi
præsciindit, ut cancto videretur spe videretur
his se in se fortior?
11. Illud quoque Epithetum dedit Apostolus spei,
dicens, eam esse, alam, quæ volumus: *Habemus*
spem incedentem, & que ad interiora volumus.
Spes quæ incedit, quid inquit? *Incedentem, id*
est incedere facientem, in eo & volare facientem.
F. Iij igitur, tui, o Domine, sub umbra alarum
tuarum, conuocati & admissi ad supernam fi-
dem, quæ illis æter. a bona, celestem gloriam,
& diuinos thesauros tibi à te preparamos ostendit,
spem concipiunt, id est extensas concipiunt
alas, quibus ascendunt, & proficiunt, desi-
derijs, actibusque sequentibus, quæ spe ani-
mati gradiuntur per lanceas, ignes, labores, per-
secutiones, & afflictiones. Oculos suos in tuam
dirigunt domum celestem, delicias, & diuitias
inestimabiles, & gloriam eternam, quibus
foventur, qui illò peruenierint, ubi gaudijs deli-
citi celestibus, tantis replebuntur voluptatibus,

ut merito pleni esse videantur: *Inebriabuntur ab*
ubertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ
potabis eos: quia apud te est fons vite. Hoc il-
lis vires addit, hoc alas tam extensas ministrat,
quibus impetriti suscipiunt ieiunia, discipli-
nas, patienter persecutiones, tribulationes, se-
se exercent operibus pietatis, ut veracius dixe-
ris eos talis instructos volare, quam pedibus
progredi.

Hoc significatur, inquit D. Gregor. illa my-
steriosa animalia plena oculis, plena alis quibus
volabant: *In similitudinem fulguris coruscant.* Ho. 4.
Ad mensuram quæ crescebant & multiplicaban-
tur oculi, crescebant & extendebantur alas: quia
pro mensura, quæ tuæ mentis oculos sustuleris in
altum, fide illuminates, ad superna illa bona,
spes quæque extendetur, & eorum accendetur
desiderium, quod proficias, & ascendas, ut li-
ter grauis sis, velut bos, alas tibi tam largas mini-
strabit, ut volare præsumas ut in huius disce-
sus exercitio notauimus. Hoc ad oculum patet
in sanctis pro ut diximus. Hinc quoque potes
rationem elicere, cur tam sis animo deiectus in
inimicis, ut nec te altius vno digito de terra sur-
sum engas: studeas non nisi terrenis, curas non
nisi caducas, delicias non sectaris nisi perituras,
ut pecus irrationale, terrenis hisce solummodo à
Deo destinatum. O frater charissime, sub um-
bra alarum Dei confugito, id est æterna confi-
derato bona, quæ tibi reuelat fides, mentis aciem
aperito, contemplare, & videbis, quomodo alis
his protectus alas viue spei concipies, quibus
perolare possis viam virtutis etiam asperri-
mam. Oculos aliquantum attollis fide illumina-
tos, attendito quæ regna, quam gloriam, quæ
tibi Deus diuitias præparauit, quam sit illa distin-
cta gloria, quam diuini les diuitiæ, his quas
mundus largitur miserabiles, caducas, peritu-
ras &c.

§. 4. Hæc gloriâ nos hortatur David, si-
gnum est illud, quod Deus eleuauit, ut
congreget populum, ad inuadendum cæ-
lum.

Inter alia mysteriosa Davidis verba, hæc præ-
cipue significantur à sanctis ex psalmo: *Sigga-Ps. 4. 7.*
tum est super nos lumen vultus tui Domine; &
illa videtur dixisse, quæ præfatus adestet huic
spectacle. Concionem exorditur propheta, &
diuino percitus æstro, hominibus rerum cadu-
carum & terrenarum persuadet contemptum:
B 2 cuncta

cuncta nugae esse & ipsis nucibus inaniora, quae à puero cum labore diffactae, qui porce sibi dentes comminuit, eundem nucleo vacuae deludunt. Ad hoc, verba haec tanto spiritus profert ardore.

Ps. 47. *Filij hominum usquequo gravi corde? ut quid diligitis vanitatem? & quaritis mendacium.* Magni sunt haec verba ponderis. Haec verba: *Filij hominum*; loquitur alij: *Filij viri incliti*, quasi qui illis reducat ad memoriam magnam suam parentem Abraham; filij patris tam nobilis, usquequo degeneres & vacordes terrae puluerem & stipulas inquiritis? O prodige, quis non dolor te videre, patre genitum nobili dimitte, viro inclito, porcorum sibi dentes inhiantem, tanto cordis affectu, ut ad illas semper tendant oculi, quinimo

Lut. 15. 16 & ea ipsa anima concupiscat: *Cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant.* Dicitur mihi, o propheta, quid vis ut agant, terrena reijcientes? *Sa nificate sacrificium iustitiae.* Vos ipsos in sacrificium iustitiae Deo offerite gratissimum, mortificatione, ieiunio, & cruce, penitentia, hoc enim postmodum Apostolus exposuit: *Obsecro vos, fratres, ut exhibeatis corpora vestra, hostiam viventem, sanctam.* Quinimo & ipse Christus: *Abneget semetipsum &c.* Ut verò eos ad hoc instigaret efficacius, addit David: *Sperate in Domino*; q. d. Scitote, quod Deus vos caelestibus illis bonis remunerabitur abundanter. Audiam loquentem & promittentem, & obijcient. Dic nobis o David, quae sunt illa bona, illa praemia? Quis nobis illa demonstrabit? Multum enim conferret illa videre. Nec mireris, quod illi haec à Davide requirant, cum & ipse David, ad monomachiam cum gigante Goliath congressurus prius diligenter inquireret de praemio victori concedendo: *Quid dabitur viro, qui percussit Philisthaem hunc?*

1. Reg. 17. 29. Addo & D. Petrum, qui Christum audiens Apostolis praecipientem, ut cuncta terrena dimitterent, omnibus valedicerent, & omnibus nudum sequerentur; sibi, absque sollicitudine interrogat: *Quid ergo erit nobis?* An nobis futura o David, spondes praemia? & quae praemia? Quis haec bona specularis est? Num forte nobis quae sunt extra tuae sphaeram potentiae spondes (a). Si dixeris, quod in altera vita, & ec-

Matt. 19. 27. quis haec vidit, ut nobis ea confirmet? Quis haec nobis demonstrabit? Ait Apostolus: *Ego sic curro, non quasi in incertum.* Videamus igitur, quis horum aliquid viderit. Non sapientum discursus, sed stultorum nugas audit effutientes mendaces, rex sapientissimus Salomon, qui in unum congregati colloquentes, promissa alterius vi-

tae ut futilia reputabant, quibus eos Dei praedicatores ad meliorem vitam fugem excitabant, illa quippe ut spectra, & ludicra aestimabant: *Di. Sap. 2. 2.* *xerunt enim cogitantes apud se non velle: Exiguum, & cum radio est tempus vitae nostrae, & non est refrigerium in fine hominis, & non est, qui agnitus sit reuersus ab inferis: quia ex nihilo nati sumus, & post hoc erimus, tanquam non fuerimus &c.* Venio ergo, & fruamur bonis, quae sunt &c.

Quis nobis persuadeat, ut res vitae nostrae dies nobis superstities impendamus nos assigendo penitentibus, ieiunijs macerando, spe allecti eorum, quae nec ullus vidit, nec quorum nobis vel imaginem aut vestigium quis ostenderit: plurius valeret passer in manu vel uicinus: stultitiae reprehendimur, si ea quae oculis spectamus, manibus tangimus, dimitamus, propter illa, quae nobis nec in figura quisquam demonstravit: Vultus o David ut consilia tuis obediamus? ut vitae austeritatem, penitentiam, ieiunia, mortificationes, iniuriarum remissionem amplectamur? Aliquem nobis profer, qui nobis haec bona proponat, quae intueamur: *Quis ostendit nobis bona?* Quis de caelo descendit in haec infima, qui nos de his perfectè instruat? quis nobis horum prototypum aliquid praeposuit? Ut cum Deus filios Israel ad ingressum terrae promissionis aduentus animaret; circa cuius possessionem multae, & variae occurrebant difficultates: hoc diuino quodam consilio statuit, ut viri duodecim de singulis singuli tribibus electi, ad illam proficiscerentur, inspicerent, ac de fructibus eius vberioribus ac selectis deferrent populo, in terrae fertilitatis argumentum. Reueri autem, videntes oculari, certum de terrae pinguedine & abundantia dedere testimonium, ac populo congregato: *Ostenderunt fructus terrae, & narrauerunt: dicentes, Venimus in terram, ad quam misisti nos; quae reuera fluit lacte & melle, ut ex his fructibus cognosci potest.* Hoc idem à Davide postulant: *Quis ostendit nobis bona?* Cui fugit ad Deum David, et gratias agit, quod huic occurrerit prouidentia difficultati: *Signatum est super nos lumen vultus tui Domine.* Benedictus Dominus Deus meus, benedicant te celi & terra, qui tanto nos munere praerensisti, qui nobis exemplar ostendisti bonorum illorum, nimirum vultus tui lumen, id est vultum tuum splendidum, in quo, & per quem horum aliquid licet in-

Inter alia nomina quibus Spiritus S. Christum Dominum nostrum honorat, id praecellit quod eum appellet: *Vultus Dei, facies Dei*, pro ut Christus

dicatur
vultus
Dei.
Fr. Ludo.
Ligo de
Nemib.
Christi.

Coll. 1.
1.

Joan. 14.
9.

Joan. 1.
14.

Joan. 6.
27.

17.
Similitu.
40.

profecitur Fr. Ludou. singulari eruditione cele-
bris. Et rationem possemus allegare, quam addu-
cit Aristoteles, quoddam explicans problema.
Cur enim pictores dum virtum aliquem intendant
effingere, nihil ita perpescunt ac ipsum vultum, imo
& ipsam faciem studenter efformare? Ratio est
(inquit) quia aces par est hominis principalis, &
quasi totus homo, in qua vigent omnes potentiae
sensitiva, & intellectiva, venustas, color, &
agitionis signa, quibus alter ab altero dignosci-
tur, proinde principalis alicuius imago, est ipsa
vultus imago. Hanc est proprium nomen filij Dei,
vt vocetur: *Imago Dei* inuisibilis. Quia in illo, &
per illum cognoscitur, & videtur Deus, ita quoque
est, vt vocetur: *Facies Dei*, *vultus Dei*: Quia ille
ipse est, per quem, & in quo Deum nedum nos,
sed & Angeli cognoscunt, conformiter illi quod
ipse Philippo dixit: *Philippus qui vidit me, videt
& Patrem meum*. Hanc diuinam eius faciem si-
gnificauit Pater in carne nostra, eo quod sigillum
carne imprimitur, & in ea impressa mansit figura,
quandocumque Verbum caro factum est.
Hocum aliquid insinuat, dum de ipso locutus
ait: *Quem pater signauit Deus*. Eum Pater sigilla-
uit, & carni humane velut cera impressit, osten-
dens eum verum esse Deum. Vultus ille carni
nostrae insignatus cum sit vultus Dei, & Deus
sit ipsa lux purissima, fulgens est, resplendens, ac
gloriosus, omnem in se continet gloriam, opes,
maiestatem, eminet etiam coelestem, illa omnia,
secum trahit, vt hominibus illa demonstret. En
talis nobis hodie proponitur: *Resplenduit facies
eius sicut sol, vestimenta autem eius sicut nix*.
Alba sicut nix, q. d. Attollite lumen, tergentes,
bona illa considerate, quae vobis promittuntur,
non sunt enim phantastica, non imaginaria, non
conficta, non peritura, non temporalia. Intuemini,
o mortales illam lucem, illam gloriam, illam
maiestatem, cuius exemplar eorum quae tibi
spondentur tribuenda. Cernite prima lineamen-
ta bonorum, quae vobis offeruntur obtinenda.
Illa meditemini. Singulari autem phrasi hoc in
textu hebraico exprimitur: qui legit: *Eleva super
nos vexillum lucis tuae*. Metaphoram, sunt a mili-
tum duce, qui cogitat magni momenti bellicum
stratagemam ad quod prospere peragendum mili-
tem conscendit fortem & numerosum. Hoc au-
tem primum agit, in signum eleuat vexillum, vt
quondam Romani, vide dictum profuxit Cice-
ronis: *Eleva vexillum & conuolabant*. Idest Chri-
stus militiae vestrae dux strenuus, ad regni coele-
stis obtinendam possessionem, eamque in mundo
promulgandam, primum auxm quod praecepit

per publicos praedones discipulos suos proclama-
ti, hoc fuit: *Dicite: quia appropinquauit in vos* Luc. 10.
regnum caelorum. Numquam audiri fuerat illud 9.
nomen a vulgari plebe, cui tantummodo propo-
sita erant bona terrestria, vt pote terrenis, puer s, &
imperfectis: *Si audieritis me, bona terra comedet*. Isa. 55.
19. Populi sui ducem Moysen creat, & Iosue, viros
terrigenas nec mitum: quia possessio quam obtine-
re intendebant, regni erat terreni, possessio Cha-
naanorum, Amorhaeorum, Phetelaorum & c.
Porro corda eorum altius intendit attollere, & vt
aditauerit eorum occupare, regnum illud stellis
ipsis, sole, & luna superius: ad hoc decernit in di-
cem & caput, caelorum principem Christum, iam
enim olim eum pronunciat mittendum, quando
ex ore vatis Michaeae congratulatus Bethleem,
ait: *Et tu Bethleem terra iuda, nequaquam mini-* Micha. 5.
ma es & c. Ex te enim exiet Dux, qui regat popu- 2.
lum meum Israel. Ad hanc conuersionem cu-
curat, vt milites conscribantur, sortes, annosi, in-
uicti, quales deceat tale stratagemam: *Regnum coelo-* Math. 23.
rum vum patitur, & violenti rapiunt illud. Ne tibi 12.
persuaderis complacaris manibus regnum occupa-
ti: quale quippe illud est, talis necesse est, sit co-
rum fortitudo, qui ad illud inuadendum adscen-
duntur. Quale vero illud est regnum caelorum
Immensum, opulentum, forte, aeternum, incorru-
ptibile, & quod virum robore sit obtinendum.
Domine, vt conuolent populi, vt milites con-
scribantur, vexillum oportet eleuari, cunctorum
ad spectum proponere contuendum. Illud igitur hic
Dux exequetur. Sic spondet Isaias: *Et leuabit si-* Isai. cap.
gnum in nationes, & congregabit & c. Quid est 11. 12.
hoc vexillum? Diuinae faciei straxe lux: *Eleva super*
nos signum lucis vultus tui Domine. Ecce quid
praetendat, in montem altum ascendens, videlicet
hoc lucis suae diuinae vexillum erigere, gloriosam
claritatem, regni illius coelestis prototypum, sua-
rum diuitiarum deliciarumque exemplar, vt audi-
dis conuolent milites, illud contemplantes. En
qualiter hoc corporis huius explicet vexillum, vestes
eius intueri: *Resplenduit facies eius sicut sol, ve-*
stimenta & c. O Lumen! o splendentem! o ma-
iestatem! o diuitias! o gloriam! o clarita-
tem!

Hae vidit in spiritu propheta regius, unde tam
incredibili voluptate perfructuatur, vt in eius
confirmacionem, quasi suspensus, statim addat,
& exclamet: *Di disti laetum in corde meo*. O
Domine Deus meus: quanto cor meum, paucio
recreasti, quā laetitia delinisti, quā illud refoasti,
excitasti, dilatasti, vt conuersionem tanti regni
intrepidum aggredieris. Si David à tam leno-
inter-

intervallo visō illō signō, tantā consolat diligentiā, tanto illi animo gestis subsidere; quid miramur D. Petrum, qui illud ē vicino contemplabatur, adeo mente suspensum, tanto gaudio delibatum, ut ih̄l vltra sibi crearet desiderandum, nec aliud gaudium expetendum, nec a'ias diuitias conquirendas, nec aliam gloriam expectandam: *Domine, bonum est nos hic esse. Oculos atolle, Christiane, vexillum attende, miles es qui talem te gloriaris ut diximus dominica precedere: considera possessionem, quam intendis capere Ecclesia.*

Quicumque Christum queritis

Oculos in alium tollite,

Illic habet visere

Signum perennis gloriæ,

Hæc fuit Christi mens: Milites aduocare: Si quis vult venire post me: Domine, eleua vexillum. Eleua super nos signum lucis vultus tui. Placet: ad eum finem decreuit hanc visionem: *Post dies sex &c.*

S. 5. Excitat valde pusillanimes, etiam contra fortissimos hostes, præstentum premium.

Huius præmij præstensione ac diligenti consideratione excitabat sitientis ille dux militiæ Christiane D. Antonius milites suos de quo refert D. Athanasius, quod congruē hic proposito exponeret verba illa D. Pauli: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed aduersus Principes & Potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia in caelestibus. Sanctissime Apostolus, meo iudicio non procedis mere ducis animosi: Pro more enim habent reibilia gloria Principes illustres, ut militibus animos suggerant, hostium vires enervare, deprimere, villipendere et ut imbelles, ignavos, socordes describere, qui ad primum impetum cessant arena, & terga verant leporini: si enim eos invictos, impavidos, ut cunctos extollerent, quanto magis eorum vires animosque magnificarent, tanto militibus suis animos magis adimerent, redderentque timidiores: ut exemplo patuit in terræ promissionis exploratoribus. Explicabant populo terræ illius fecunditatem, ut parebat ex allatis secum frugibus, terram esse deliciarum, paradysum voluptatis, at huc terræ encomio, & frugum ostensionem, hoc attexerunt: *Populus quem aspeximus, proce a statura est &c. de genere giganteo, quibus comparati quasi locustæ videmur.* Quod si terram hanc*

adipsi optarent, hoc non nisi crudelissimo bello, & contra hostes adeo robustos dimicando, crederent consequendum. Hæc hostium fortitudinis assertio sufficiebat, ut eis & animum & conceptum perficiendi desiderium adimeret, immo talis illis incussit metum, ut cordis alas deicerent, & ante congressum quasi victi desperarent, dicentes: *Nequaquam ad hunc populum valimus ascendere: quia fortior nobis est.* Tum in medium profuerunt Iosue & Caleb duces animosi, qui & ipsi terram lustraverant, animos populi excitant, dum asserunt, terræ huius obtentionem nullius esse negotij: nec esse tales ipsos inimicos, quales alij dederant: quinimo ignavos, elumbos, imminutos, nullo præsidio nullis viribus, quibus se nobis opponant, obarmatos: *Ne timetis populum terræ huius, quia sicut panem, ita possimus eos deuorare, rec si que ab eis omne præsidium: Dominus nobiscum est, nolite timere.*

Hanc regulam non viuet. r D. Paulus imitari: primò enim nobis offert prælij difficultatem, laboremque certaminis, hostium nostrorum esset fortitudinem, copias enumerat, potentiam extollit, & quod ex natura sua nobis sint adeo superiores, ut eis comparati ipsis locustis terram sapientibus suis inferiores: *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem.* Non nobis conferenda manus cum inimicis ex carne & sanguine, ut aliquid contra eos valeat ensis, sagitta, arcus, qui derinant, qui ore grauentur, qui quantu s animosi, laboribus fatigantur: *Sed aduersus Principes, & Potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitia.* Formidabiles sunt hostes: *peris oportet expugnare, Diaboli, Principes potentiissimi rectores & nequissimi, spirituales, qui nec moriantur, nec possunt interiri, nec fatigantur, nec corporis gravitate deprimantur.* An igitur non advertis, o Dei Apostole, quod quanto nobis distinetis exprimis nostrorum vires hostium, tanto magis nostras reddas segiores? Quis non timeat, ne te nobis hæc retere, terga veramus, at a proiciamus, victi fugiamus? Optimò proce est in hoc modo, respondet D. Antonius. Primò ne te ipsum oscitabundus negligas, aut de facili obtinendam, quam præstendimus, credideris victoriam, scias autem animo scio tibi hanc conquestionem arripendam, & ut de talibus gloriosum hostibus referas triumphum, arma requiri fortiora, ie unia, mortificationes, vigilas, nec a deo potentes delicijs hostes enervari, molli lectulo, mensa opipare instructa, tuis voluptatibus indulgendo, proinde statim adiungit: *Propterea ne ipse*

Numer. 13.

33.

Numer. 14.

Ephes. 6.

12.

Ephes. 6.

arma. 13.

armatam Dei, ut possit resistere in die malo & in omnibus perfecti stare. State ergo sicut & lumbos vestros in veritate, & indui loriceam iusticie & c. Summe fidei sententia & c. Per eam orationem, & obsecrationem orantes omni tempore. Ad hoc progredere sedis armis Dei te primum. Accipit armaturam. Dixit est eius fauorem, subsidium & gratiam, ex parte vero tua coniungens, carnis tue striclas iustificaciones. Succincti lumbos vestros. Indef. f. sam orationem. Indicat Apostolus arma necessaria huic praxi, quod esse ex parte Dei, quadam ex tua, de quibus Dominica precedenti.

Secundo: (respondet D. Antonius) nota ab Apostolo apponi primum: eminentissimum: hoc enim indicat, dum addit: *In celestibus*: q. d. *propter celestia*. Phrafi valde familiari S. pagine, sic enim dixit Deus Adam: *Maledicta terra in opere tuo, q. d. propter opus tuum: propter peccatum tuum*. Fateor, arduum est, ac cum primis operosum, hoc stratagemata, congressus ille, multi laboris conquisitio, verum tamen mentem reflecte certamen inire, hostes profigere, congressibus defutigari, cuncta hac fieri: *In celestibus* propter regnum celorum.

Nihil tibi minus proponitur, quam esse eorum dominum: omne rarum, carum, sed nemo tam meitis inops, qui credat nullo fudore, nullis impensis immensas diuitias acquirendas: *In celestibus*. Hoc est o Christiane, de quo agimus; non est enim illud quod speras ac tibi proponitur, primum terrenum, vile, perituum, caducum, sed ipse celi, calcare sidera, lunam pedibus subternere, solem supercandere, regem esse regnorum æternorum, omnium que Deus possidet, Deum esse omnium Dei diuitiarum, thesaurorum, ornamentorum, illa cuncta possidere, quasi ornam Dominus simul cum ipso Deo. Perpende igitur signum illud hodie à Christo in monte elevatum.

S. 6. Assumpsit Iesus &c. Tale bonum est celestis gloria, ut nec desiderari possit, nisi Deus animam virtutibus roborat supernaturalibus.

S. 7. Nondum Evangelista nobis huius gloriæ exponere celsitudinem, unde sic oritur: *Assumpsit Iesus Petrum & Iacobum & Joannem, & duxit illos in montem excelsum, s. orsum*. Simplex videtur narratio, sed altioribus Theologiæ mysterijs est grunda. Primò his verbis videtur: *Assumpsit & duxit*, Petrum, & Iacobum, & Joannem. Assumpsit

sibi? ipse eos duxit? Num forte in humeros susceperit? An illi non pedibus incesseverunt? Assumpsit illos, ut Angelus prophetam Habacuc, vel ut Gabrielus Christum duxit in templum? *Assumpsit eum Matth. 4. in sanctam civitatem & c.* Notat D. Thoma. verbum *Assumere* significare, quasi *ad se sumere*. Et D. Tho. proprie dicitur quando quidpiam tollis & eo ducis: q. d. *ad se*. Proinde 2. 8. & 9. illo verbo frequentius videtur S. Thologia ad ex. 3. 4. primendum incarnationis filij Dei mysterium, dicitur enim, quod: *Assumpsit humanam naturam*. Sibi naturam assumpsit humanam, eam ad esse diuinum extollens, quod ipsa nullis poterit viribus humanis ad pisci. Ita in S. Scriptura dicitur illi: *Assumpsit*, qui manu fortiori ad illud assumptus est, ad quod nullo modo ex se poterat pertingere. Ita fateretur Ezechiel, de sp. ito Angelico: *Assumpsit me & eleuavit*. Deus quoque per prophetam Aggeum: *In illa die dicit Dominus, assumam te Zorobabel & c.* Et ponam te quasi signaculum: quia te elegi. Idcirco dixit David: *Beatus quem elegeris & assumpsit*. Hoc significat hic verus Dominus est assumptionis.

Hinc intelligo quid dixerit Hieremias verbis Hierosalem plangens excidium: *Propheta vide Thren. 1. vult tibi assumptiones falsas & electiones, q. d. Prophetæ mendaces per uacabant populo quod Deus illos in brachio potenti sibi assumeret, ad res usque ad cælum altissimas, inimicos vero eorum Babylonios ad inferni profunda demergeret humiliter. Hoc verbo videtur Evangelista: *Assumpsit* id est, sibi potenti sua manu assumpsit, & diuinis suis viribus duxit illos, ad locum illum, ubi gloriam suam volebat explicare, quod significet celestem gloriam quoddam esse bonum tam excellens, ut nedum illud proprijs viribus conloqui, nec quidem eo tendere valeamus, nisi tantis nobis Deus tribuat vires, ut omnem excedant naturæ creatæ fortitudinem. Qui vero sunt illi pedes, quibus anima tendit ad gloriam? Intellectus & voluntas: *Non pedibus carnis tendimus* (inquit D. D. August.) *sed potentijs spiritalibus anime*. En quam excellens bonum, celestis gloria, ut nec intellectus se possit eleuare, nec mouere ad illam cognoscendam, nec voluntas, ut illam speret, & amet efficaciter, si vires ad hoc, Deus contri- buat supernaturales, & eas quidem efficaciores, quam eas quas habet natura creata intellectum habitu supernaturali fidei confortans, & habitum spei ac charitatis corroborans voluntatem.*

Hinc intelliges, quod te scire expedit, qui sint virtutes, & ad quid infundantur. Neque

intellectus nedom hominis acutissimi, sed nec
supremæ hierarchie Angelorum, hanc suis viri-
bus comprehendere gloriam: *Oculus non vidit*
1. Cor. 2. 9. *Deus absque te, que preparasti effectantibus re-*
Certe cognosci non potest, possibile esse bonum
tale creature, tam immensum, infinitum. Quis
nobis hoc ostendit? quis intellectum illuminat?

Hebr. 6.
11. 1.

Pf. 17. 19.

Coloss.

c. 1. 12.

1.

Similitu-

do.

Lux fidei quo circa fidem vocat Apostolus *Speran-*
darium substantia rerum. Eo quod intellectus cla-
rissime illuminatus etiam Angeli omnium no-
bilissimi, nec discunt, nec certam habeat co-
gnitionem, quâ noverit talia nobis bona prepara-
ta, nisi gratia luce adiuvetur. Et de hoc David
Deo gratias referebat: *Tu es, qui illuminas lucer-*
nam meam Domine. Tu quoque Deo gratias agi-
to, qui suâ misericordiâ hanc tibi lucem infudit.
Agentes gratias Deo Patri, qui dignos nos fecit in
partem sortis Sanctorum in lumine. Luce suas nos
illuminavit, quâ tale beneficium & videremus &
agnosceremus, quod nobis preparavit. Adeo ut
sicut sol sidus est adeo præcellum ut illud mini-
me valeas intueri, licet mille faces accenderis &
quotquot mundus habet candelas, nisi per pro-
priam eius lucem, quâ tibi cælitus demittit,
quâ tuos illuminat oculos, ita quoque beata hæc
gloria tant sublimi culmine sita est, ut si non inde
Patet luminum lucem suam dimittere illam haud-
quaquam sis agnitus: Hoc enim sufficit? Non
sufficit, tantum enim est hoc bonum, ut licet
illud ex fide noveris supernaturali, desiderare ta-
men, amare, & sperare, pro ut decet, non pos-
sis nisi Deus virtute spei tuam confirmet volun-
tatem.

14

1. Cor. 2.

Psal.

119.

Hoc intendit vates Evangelicus Isaias, citatus
ab Apostolo qui, postquam asseruit: *Nec oculus*
vidit, nec auris audiuit: hoc addit: *Nec in cor*
hominis ascendit, quod secundum D. Augustinum
significat: Eo non potest cor tuum ascendere ut
bonum hoc desideret. Propitius sit mihi Deus,
quod tale potest esse bonum, quod postquam
mihi declaratum est, mihi esse impossibile illud
consequi, illud tamen nequeam desiderare? Quis
ille bonus, qui ore cordis humani tam extensi
non potest comprehendere? Disputant philosophi
quid sit omnium amplissimum inter creaturas?
Quid cogitas hoc esse? Credis esse terram spa-
tiosam, vel extensa profundaque maria, vel
cælos tam longè lateque diffusos, ut omnem
concludant creaturam? Non est hoc, sed cor
humanum, tam extensum, tam amplum, ut
illi omnia creata minus sint, quàm milium in
ore elephantis. Cum autem sit tale, hunc tamen
bolum non capit, intellige, secundum suam na-

turam, sed nec illum potest desiderare efficaciter,
seu ut decet, si Deus diuine suæ potentie viri-
bus vires non tribuat, & gratia suæ virtute, ac
fortitudine illud non dilater. Bonum tam excel-
lens, & omne creatum excedens, ut quò possis
illud sperare, & desiderare, ut contemnit, necessa-
rium sit, ut Deus tibi grandem partem conce-
dat suæ diuinæ nature, & te Deum faciat per
gratiam, tibi tribuat donum illud pretiosum suæ
gratiæ, de quo D. Petrus: *Per quem maxima & 2. Petr. 1. 4*
pretiosa promissa nobis donauit, ut per hæc effici-
mini diuina consortes natura. Mirare, quæ dōna
in superlatiuo maxima: cum enim illud bonum
gloriæ Deum ipsum comprehendat, secundum
suum esse supernaturale, & quæcumque ipse
possidet, etiam ut illud tantum efficaciter desi-
deremus, ut decet, tale nobis est necessarium
auxilium, tanta fortitudo. Hoc indicauit Aposto-
lus, dum virtutem & necessitatem spei declarat,
sic ait: *habemus spem incedentem usque ad interiora*
velaminis. Proponebat, docebatque Apostolus
necessario laborandum in Dei obsequio: quia
nobis preparatum seruat præmium immentum
gloriæ, regni æterni, suarumque omnium diuul-
tiarum.

Cum verò ei possis obijcere. Qua ratione talia
ego sperare possum præmia, si tertenus sum;
mortalis, caducus, vilissimus vermiculus? Respon-
det. Sit benedictus Deus, qui nobis largitus est
spei virtutem, quâ confortata mens nostra in-
cedit sperans & inquirens quidquid Deus in in-
terioribus recessibus possidet diuinitatis. Hoc si-
gnificatur his verbis. *Spem incedentem usque ad*
interiora velaminis. Spes, quæ vires ac robur
præstat animæ, quibus progreditur, sicut auis
alis seu plumis. Notare videtur historiam illam
Iosephi, creatus est à Pharaone Prorex Ægypti,
& pompâ ac maiestate dignitati suæ congrua
colebatur, omnes illum ut legitimum suum, ve-
nerabantur, & ut tali obediebant, Dominum. His
illi cunctis prosperè succedentibus, fratres eius
in Ægyptum proficiscuntur, & multi inter eum
fratresque suos mercantibus, nec tamen ab illis
ut frater, cognitus, tandem se ilis aperuit, ait-
que. Renuntiate patri meo, ut huc veniat, misit-
que illi plaustra. Mandat Pharaon Iosephi: *Præcipe*
etiam ut tollant plaustra de terra Ægypti, ad sub-
uersionem parvulorum suorum, ac coniugum. Sta-
tim autem ait facer textus: *Tuleruntque eum filij*
cum parvulis & vxoribus suis in plaustra, quæ
miserat Pharaon ad portandum ferum. Non enim
possunt descendere in Ægyptum sine plaustris
missis inde à Pharaone propria auctoritate. Ean-
dem

dem videtur facere quoque allusionem ad historiam, quam sacra litera nobis enarrat de Sancta Regina Esther, pulcherrima, sed debili, viribusque infirma, vt Regis Assueri adeat presentiam, talique se sistant maiestati, proinde pedisse sibi à Rege concessa languida inuictatur, quæ corpus vt effratum iustinebat, sicque ad Regis intimum cubile pro populo rogata processit.

Talis est nostra voluntas: seipsam nequit erigere, vt suprema illa bona desideret, speret, diligat, quæ Deus intimis gloriæ suæ cælis recessibus, indiget aula illius pedessequa, cui innitatur, spei nimirum virtute, sed sibi à Deo concessa. In quo tibi spem dedisti, canit David. Hæc vna consideratio tibi cælestis gloriæ patefaciet celsitudinem: cum sit voluntas nostra adeo cupida rerum, vt quod sunt maiora illa bona, quæ sibi offeruntur, eo avidius illa desideret, ac potius illis studeat, hoc tamen bonum iam bonum est immensum, vt etiam imæ per fidem representatum, efficaciter non possit appetere, nec sperare, nisi sua supernaturali fortitudine virtutis spei hanc Deus roborer voluntatem, nec illud serio vales studio prætere, sine doni Divini gratia particulari. Vnde sacra docet Theologia, non esse efficax gloriæ desiderium, quod damnatur, ac demones mouentur, quia illis deest Divinum subsidium, bonum tam excellens, vt ad eius possessionem, necesse sit, Deum tibi totam suam essentiam communicare, vt dicemus, & illud spes, ac serio cupias, tibi mitat oportet subsidium cælestis, efficax, quod omnem naturæ superet ordinem.

§. 7. In montem excelsum; Mundo Christus suos educit discipulos, vt illis ostendat gloriam suam, nihil enim in eo est in quo videatur.

¶ 15 Singulari mysterio notat Euangelista locum, vbi Christus gloriæ suæ splendorem explicauit, nimirum *Montem excelsum*: Nec dicit nobis, quis fuerit iste mons, sed hoc solum, *In montem excelsum scorsim*. Nec ipse D. Petrus, qui visioni huic interfuit, locum designat, hoc tantum dicit: *Cum esset cum ipso in monte sancto*: Et iuste quidem, si enim sanctus fuit mons ille Horeb, vbi Moysi Deus apparuit in flamma rubi ardentis eumque tam sanctum voluit, vt Moysi præciperet, illum non nisi discalceatus accederet: *Locum enim in quo stas, terra sancta est*. Aequiori iure potest Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. II.

terat mons hic sanctus appellari, vbi Pater in voce apparuit, filius in corpore glorioso, Spiritus S. in nube, vbi conveniunt meritis insignes Sancti Moyses & Elias. At sensus communis sanctorum credit, montem fuisse Thabor, imo censet D. Damascenus quod Daniel huius mysterij reuelatione eruditus Deo de hoc laudes eccinerit: *Thabor & Hermon in nomine tuo exultabunt*, Ps. 88. 13. Situs est hic mons in Galilea, amplius, & excelsum valde. Iosephus docet, esse altitudinem triginta stadiorum, tam excelsum, vt eum mare navigantes de longe conspiciant cæteris eminentem. Antiquis temporibus celeberrimus habebatur, reliquis montibus longè eminentior, vnde natum protubant: *Sicut Thabor in montibus*. Inde descendit exercitus Barac vt manus contereret cum Sisara & de eo sacra litera, vt de loco sacro, faciant mentionem. Modo igitur videamus, cur Deus montem hunc cæteris ostendenda gloriæ suæ prælegerit, nedum altum, sed separatum: An hoc mysterium fieri non decuisset in ciuitate populo-
sa, vel serena plantie?

Multas adferunt Sancti rationes, sed ea nobis placet, quæ est Sancti. Victoris Antiocheni, vtique proposito nostro conueniens. Vt cælestis gloriæ quædam ostendit lineamenta discipulis, videtur ees supra omnem terram eleuasse, & de illa eduxisset: quia in terra nihil est, quod nobis possit exprimere huius gloriæ dignitatem: *Mortis celsitudo, quandam cum celsitudine illius maiestatis cognitionem habebat*. D. Victor Antiocheni in hunc locum. Vt intelligat ex loci celsitudine, quod illos assumptis, se pariet altitudine spiritus excelsi renouandos. In hunc finem, semper voluit Deus, electos suos ad altiora assumere præcipue verò, quando cum hominibus acturus erat non de legis antiquæ rigoribus, sed de legis gratia ac dilectionis beneficijs. Educto iam populo de seruitute Aegyptiaca, cum iam temporis ratio suaderet illi leges præscribere, ad montem Sinai accedentes figunt tabernacula, E regione montis, dixitque Deus Moysi. Dic populo, vt præparent se, descensus enim sum, ac eos volo mundos & sanctificatos: *Dic enim tertio à scender Dominus coram omni plebe, super montem Sinai*. Chaldaus habet: *Quoniam diuinitus reuelabitur Dominus super montem Sinai, id est, Manifestabitur gloria eius*. Ita hoc interpretatur Lipoman. (b hoc igitur, dicitis, præcipit Dominus Moysi, vt sanctificentur, & tunc in 30 dies, quod non accedant, nec homines, nec uenta; quicumque accesserit, lapidibus obruetur. Iamque adueniat dies tertius, & mane ecce ceperunt audire sonitum, ac micare fulgu-

D. VICT.
ANTIO-
CHIN.
In hunc
loc.

Exo. 19.
11.
LIPOM.

ra, & nubes densissima aperire montem, clangorque
 buccina, vehemens perirebat, & timuit popu-
 lus, qui erat in castris: Cumq; eduisset eos Moyses
 in occursum Dei de loco castrorum, steterunt ad ra-
 dices montis. Ipse vero montem ascendit, dixitq; ue-
 Deus Moysi: D. scende, & conestare populum, ne
 foris velit transcendere terminos ad videndum Do-
 minum. Domine, non transcendit terminos: Va-
 de, curre velociter, conestare sacerdotem, ne for-
 te interficiantur. Ascendensq; tu & Aaron tecum.
 Obediunt cuncti praeceptoribus congregatis, voce
 sonora cunctis Deus promulgat decalogum: Po-
 pulus hac Dei voce perterritus, ad Moysen con-
 fugit: Loquere tu nobis, & audiemus, non loqua-
 tur nobis Dominus, ne forte moriamur. Anima quoq;
 res eos esse iubet Moyses, Nolite timere, ut enim
 probaret vos, venit Deus, & ut terror illius esset in
 vobis, & non peccaretis. Dedit vobis spiritum ti-
 moris, ut circumspiculi attendatis cuius praecepta
 negligatis: ille enim est, qui vobis apparuit tam
 terribilis, ut clarius indicant tot fulgura, tonitrua,
 nubes densissima, & ut timor illius vos a prae-
 ceptorum eius coarceat transgressione, ob hoc
 vobis apparuit adeo formidandus. Erat autem lex
 illa timoris, quocirca eos timore, eius obseruan-
 tiam constringebat. Nobis autem lex seruanda
 proponitur amoris, lex gratiae, montem igitur
 ascendit. Et quae signa? quae prodigia? Amoris:
 Bonum est nos hic esse. Ascendite, & illum in mon-
 te propriis contemplamini transfiguratum, qui
 bona offerat gloriae, quae ibi ostendit, ut atten-
 das, in quem pecces, quando legem hanc inobe-
 diens transgredieris. Illum Dominum qui tantis
 te beneficiis afficit, tot cumulat bonis, tantam
 promittit benignitatem, illum offensis: & confi-
 derans, quod tantus sit benefactor, frænum tuis
 iniicias cupiditatibus, a peccatis te contineas non
 timore pœnar, quâ te valet castigare, sed propter
 summum illud bonum quod tibi te daturum pos-
 licetur, ad hoc subit in montem Thabor, cum
 discipulis.

Lib. 7. do
 Ex more suo hoc facit (inquit D. Cyrill. A-
 lexand.) Deus mysteria sua revelet, ad altissimos
 montes suos assumit, ut Abraham ad sacrificium,
 Moysen ad legem, Eliam ad consolationem, &c.
 In hoc significans, negotia eius terra esse multo
 altiora. Magis adhuc congruit illa ratio, ut de re-
 bus traclat cœlestibus, & splendorem ostendat
 suae gloriae, cum totâ terrâ nihil sit, quod possit illa
 distincte declarari. Nosse desideras quid sit glo-
 ria? attolle oculos, de terra egredere, terrena om-
 nia supera. Eo planè modò agit hic Christus cum
 discipulis, quò antiquitus cum Abraham, ut iuge-

niosè perpendit D. Chrysostomus. Certamen iussit
 Abraham languinolentū cum quatuor Regibus in in Gen.
 Dei gloriam ac honorem, de illis agit triumphū:
 è prælio, victor regreditur, obuiam illi occurrit
 Rex Salem Melchisedech, & ut sacerdos Dei,
 panem & vinum obtulit triumphat: ri, mille eum
 complens benedictionibus: Melchisedech Rex Sa- Gen. 14.
 lem, proficens panem & vinum, erat enim sacerdos
 Dei altissimi, benedixit ei. Tanto accepto benefi-
 cio gratus ac humanus Rex Sodomæ, quidam
 obtulit Abraham dona nō minima. Cui ille, nequa-
 quam, hæc recipiam: mercedem à te non requiro
 laboris, utpote imparem, sed à Deo, in cuius obse-
 quitium id quod egi, sum aggressus. Pedem refert
 Abraham, domum reuertitur, nocte Dominus illi
 apparet, Nolite timere Abraham. Ego protector tuus sum,
 & merces tua magna nimis. Eia age amicorum
 charissime cum mihi serueris, ego sum qui tibi
 pro labore mercedem & quidem magnam nimis
 impertiar. Quærit Abraham: Domine, quæ merces
 erit illa? Indubiè magna erit, cū de manu tua pro-
 feratur, & ipse dixeris: Merces magna nimis. Manu
 apprehensum, & è lecto surgentem: Eduxit eum
 foras, ad medium campi statuit, aitq;: Suscipe cœ-
 lum & numera stellæ eius. Quid hoc Dñe, nihil est
 in domo Abraham pretiosum, quod ei demonstres?
 Auro abundat, argento & gemmis dives est: Erat
 Abram dives in possessione auri & argenti. An tibi
 difficile erat dicere, ex auro illo dabo tibi thesau-
 ros immensos, ex argento illo gazas infinitas, ex
 gemmis, tritico, vino &c. copias inextinguas? Ni-
 hil erat in domo Abraham, cui poterat præmium
 cōparari, quod illi Deus præparabat in filiis nobi-
 lissimis, ac familia inelyta nimis. Domo egredia-
 tur, loco limato, & parietibus concluso, ad alium
 qui nec parietibus, nec portis cōcluditur, ad cam-
 pum liberum illic autem oculos quantum potest
 in altum erigat ad cœlos, ad sidera q. d. Nihil est
 in terra, ubi, & in quo tibi possim eius ostendere
 simulachrum, quod tibi dandum præparavi: Ocu-
 lis tuis egredere de mundo, & cœlum conspice.
 Ita agit cum Apostolis: Magna illis addidit præ-
 mia Domine, quæ hæc quæso, præmia? quæ mer-
 ces? Num opes Hierusalem? nimis magnitudo Ca-
 pharnai, Principum in suis palatijs maestas, di-
 uitum gazæ suis arcibus reclusæ? Apage hæc omnia:
 parum quid sit gloria nōstrâ, nihil est in mundo,
 condignum tanto præmio simulachrum. Egredere
 de terra, leande toto orbe superiora.

Hinc lucem accipit quod ait D. Paul. Hanc
 illi Deus singularem præstitit gratiam, ut extra
 se ita raperetur, ut nesciret num in corpore, num
 extra corpus hæc fierent; Assumpsit illum ad
 terram.

1. Cor. 1.
13.

tertiū cōlum, beatificam illi videndam obtulit gloriam. O quantum beneficium! Modo bene, Apostole sancte, eum talem tibi Deus concesserit lucem, eius nobis vel modicum communica, dic amabo, quæ sunt ista bona? Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim (sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio) raptum huiusmodi usque ad tertium cōlum &c. Et audiuit arcana verba quæ non licet homini loqui. Hoc nomen Verba, res significat, more loquendi sacris litteris confueto: q. d. vidi thesauros secretos & absconditos, thesauros Dei, monstravit mihi suam Deus gloriam, statum beatitudinis. Dic igitur nobis, qualis ille status, quæ illa gloria, quales thesauri? quid vidisti? Non licet homini loqui sunt offatu ineffabilia, desunt verba, quibus ea mortalibus, ut capiant, explicentur.

Cant. de
domini-
tatis.II.
Similitu-
do.

Hæc similitudine difficultas patet: quam ad rem expendit D. Greg. Nyssen, quæ probat mortuorum sortem felicissimam. Si hic præfens adisset mulier vero geminos portans, ut olim Rebecca Jacob & Esau, illi verò ratione & affectu in matris vtero potenter ac colloquerentur. Quod si Deus alterutrum de materno vtero in mundum produceret, & vel vnicæ vice mundum perambulare, eique cōlum, stellas, solem splendentes in meridie, lunam noctu fulgentem fontes recentes, agros floribus vermiculatos, arbores fructibus inclinat, aues cantibus modulantes &c. ostenderet, & demum in matris ventrem, vivæ eductus fuerat, reverteretur: quam hæretic suspensus, quam attonitus? Si ab eo frater quæreret verius: Dic mihi, o dilectissime frater, ubi fuisti? quid vidisti? quid rerum est in illo mundo, quod te Deus deduxit, cum illum videris, & tibi cuncta eius pulcherrima demonstrat, quid illi responderet? Mi charissime frater, quæ ratione tibi hoc explicabo? Tu aliud nihil nosti præter id quod aëre, obscuro, ac horrido cubiculo illo materni sinus comprehenditur in quo captivi deinemur, ubi omnia sunt tenebræ, sanguis, sordes, secundæ, quæ verò vidi, tam sunt his dissimilia, ut nullus super sit modus quo tibi hæc manifestem & ea tu distincte cognoscas. Erat autem D. Paulus in hoc mundo, ut ceteri homines, tamquam in naturæ sinu conclusus, hoc enim sic ab illo prænotatur: *Omni creatura ingemiscit & parturit*. Parit hic mundus homines: hic ad gloriam æternamque vitam concipimur, etiamque hoc ventre conclusi, donec partus hora illuxerit, mortis, inquam, per quam ad alteram vitam renascamur. Assumpsit Deus D. Paulum, ventre illo eduxit, & ad beatitudinis vitam extulit sem-

piternam. In Paradisum. Ibi divina secreta, suprema illi ostendit bona: *Arcana verba*, reuertitur in hunc mundum. Dic nobis charissime frater. Apostole sanctissime, quid vidisti? Non licet homini loqui: Talia non sunt, quæ possim misero mortali, ignaro homini loqui, qui hoc angusto concluditur cubiculo, ubi quidquid est, corruptioni subiaceret, mutabilitati, temporis, omnia sunt vilia, qui præter hæc, nihil aliud vidit, quomodo capiet hæc bona immensa, infinita, tanti valoris? Ea vobis explicare meas excedit facultates, quia, *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quæ preparavit Deus, qui diligunt illum*. Cælum similem sibi proponit Divus Gregorius ut huius gloriæ declaret ineffabilem dignitatem. Si prægnans mulier mittatur in carcerem, & quæ tibi pariat puerum, qui natus in carcere nutriatur, & crescat, cui si fortasse mater, quæ eum genuit, solem, lunam, stellas, montes, campos, & volantes aves, currentes equos nominet, & ille nihil aliud quam tenebras carceris sciat. Quæ ratione hæc ei mater reddet manifesta, ut capiat, quæ sibi matre proponuntur?

1. Cor. 2.

Greg.

Lib. 4.

Dial. 6. 2.

6. 8. Admirandam facit Apostolus gradationem de oculis, auribus, & corde, ut huius gloria declaret magnitudinem.

Ratio est subtilis, & gradatio ingeniosa, quam his verbis, oculis, auribus, & corde proponit D. Paulus: *Nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit*. Attende primò rationem hanc fundari in bona philosophia. Nihil potest intellectus capere, nec alicuius rei formare conceptum, nisi prius illud aut viderit, aut audierit, aut imaginatione conceperit: sicut & in domo vestra, nullus interius cubiculum ingreditur, nisi per portam aliquam, aut fenestram ex eis quæ foris patent. Hoc fundamentum in hac materia statuit Aristoteles, hæc propositione: *Nihil est in intellectu quod non prius fuerit in sensu*. Bona hæc talia sunt, ut ea: *Nec oculus viderit, nec auris audierit, nec in cor hominis ascenderit*. Quæ igitur ratione ea intellexeris, an tibi poterunt explicari? Secundo: perpende gradationem planè philosophicam, ab Apostolo propositam: oculi, aures, & cor. En portas universales, per quas res longè distitas percipis: alios quippe sensus olfactus, gustus, & tactus, non est cur hic adducat, illi enim objecta tantum recipiunt corruptibilia, & pro-

C 2

pro-

propinqua. Prima igitur porta, oculi sunt. Secunda, aures. Tertia, cor, imaginatio, seu cogitatio. Multa vident oculi, aurum, argentum, sericum, abacos, robinos, gemma, vniões, ymbellas, vestes articas, fontes, fructus, campos, maria, ad conuexa cœli pertingunt, intuentur solem, lunam, stellas firmamenti. Dic nobis, precamur, Apostole vas electionis, num eorum est aliquid, quod visisti? *Nec oculus vidit.* Nulli sunt tam perspicaces oculi, qui talia viderint.

Iob. 28. 7. Mea sententiâ tangit id quod Iob de perfecta profatus est sapientiâ, in qua gloriæ consistit essentia. *Non est intuitus eam oculus vulturis.* Alij legunt *Oculus milui.* Commune fuit hoc proverbium, quo signiificantur, oculi maxime perspicaces, ac emillitij, qui à longè distinctè videant, eos dicere oculos vulturinos seu miluinos: Vultur enim visu suo tam longè excurrit, vt olfactu suo adiutus mortuorum cadauera à quinquaginta miliaribus detegat. Miluius oculis valet attentissimis, omnia perferutur, prodigium videtur, quàm citò volet, nec alas, nec plumas mouet, fixa acie huc illucque cuncta conspiciens, quæ supra terræ superficiem continentur. Quocirca, hoc symbolo designabant oculos curiosos, & maxime perspicaces, eorum qui mundum percurrunt vt ea tantum quæ hic sunt perferutur. Illos assue, & oculos eorum attende, qui per mundum cæteris magis excurrerunt, & plura indagarunt, nihil tamen aut indagarunt, aut perspexerunt, quod huic gloriæ valeat æquiparari. *Non est intuitus eam oculus vulturis, oculus milui.* Concedo, conspiciunt oculi, aurum, argentum, gemmas preuolas, fontes, prata, polymita, aulea, scito, autem, omnia hæc, puluerem esse: *Non comparabitur ei murum, vel vitrum, nec confectur similitudo India coloribus &c.* **Iob. 22. 17.** *aurum in comparatione illius, arena est exigua, & tanquam lutum æstimabitur argenti in conspectu illius.* Hoc ergo capio: bona hæc esse talia, quæ nec oculus videt, sed an forte quispiam aliquid de illis audierit, licet enim multa videat oculus, longius adhuc se extendit auditus: oculi namque illa solummodo valent intueri, quæ patent in linea recta, & ea tantummodo illis possunt species imprimere: verum tamen auditus absentia maxime remota & abscondita percipit: Tu hic præfens, multa percipis auditu de Indijs Orientalibus & Occidentalibus, quas numquam vidisti, & de marium abyssis, de terræ cauernis impenetrabilibus. Quæ tibi rara narrant de Peru redeuntes, de China, de Æthiopia: quæ mira ac stupenda tibi describant historiographi de præteritis temporibus?

bus? quæ Cæsi diuitias? quos pensile: hortos Ægypti? quæ amplissima Babyloniæ incenia? quæ templorum insignes fabricas? quæ pyramides? quæ vrbes? Nihilominus assentit Apostolus: *Nec auris audit.*

Magnam habet emphasim aliud Apostoli verbum, quo cœli beatitudinem dicit, *Æternam gloriæ pondus.* Quod per aures tuas ingreditur, vox est formata in gutture, & lingua eius, qui tibi loquitur, quâ tibi signum mittit, eius quod tibi intendit declarare, ad aures tuas in aere concepta. Secundum hoc, optimè potes ad aures alterius mittere verba, quæ terrenis bonis æqualeant, hæc enim tantilli sunt ponderis vt aërem quamlibet eius imaginem valeat sustinere. Si hæc in se sunt varia, & quanta Salomon sapientissimus inuenit, quæ omnia percurrit, ea inuenit tam leuia, vt de illis omnibus dixerit: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Quid faciet id quod tantum eorum est signum, scilicet verbum: Attamen huius gloriæ cælestis bona, tam sunt inaccessibilia & inuicibilis ponderis, vt mundi fortissimum robur, illorum vel minimum nequeat sustinere, quâto minus ipse aër, qui progreditur ex ore loquentis ad aures auscultantis. Illa tantum significare potest & sustinere verbum æternum, quod est Verbum Diuinum, ipsum enim est, quod *Portat omnia verbo virtutis sue.* **Hebr. 1. 3.** Nec enim verbum substantiale, ponderis immensi: Nec est auditus tam capax, qui possit vi naturæ suæ verbum illud percipere.

Transseat: quod aures bona hæc audire non possunt, ad minus, illa nobis describere eodem modo quo cor nostrum ea possit imaginari, seu intellectus concipere: licet enim multa sint, quæ aures excipiunt, ad plura tamen se protendit cordis imaginatio: tam enim est in imaginando dilatatum, vt innumerabilia sibi fingat, quæ nec oculis vidisti, nec auribus audiisti. Potes tibi imaginari fontes, cuius aquæ sint gemmæ, & aurum petabile; montes ex gemmis, vniõibus, sapphyris compositos: aureas arbores fructus huculque non visos, componere palatia columnis suffulta crystallinis, sole stellis inuoluta &c. Et quid est, quod non possis imaginari? Dic nobis, quæsumus, Apostole extarce, saltem aliquid, quod possimus imaginari: *Nec in cor hominis ascendit.* Eo usque non extenditur imaginatio. Imaginate qualibet bona, saltus, campos, diuitias, mensas opipare instructas, tapetes, stragulas vestes &c. Extende quantum potes imaginationis tue considerationes,

pro.

pro sibi utro concipe, laxa freno phantasmatis. Hæc omnia nihil sunt, & infinites minus. Quid igitur agemus, ut aliquid horum bonorum intelligamus? Cogitatione tua, de mundo egredere, & quidquid in eo videris, intellige, hoc non esse hanc gloriam, sed illam esse bonum quoddam illo maius infinites, & alius, in loco illo, quam Deus preparavit ijs, qui diligunt illum, amicis suis, filiis suis.

Hinc erit illud optimæ Theologiæ argumentum: bona cœlestia, eodem modo, à nobis esse cognoscenda, quò Deus ipse qui eorum est auctor, ac fundamentum. Deum cognoscimus (ait D. Dionysius) per negationes melius, quam per affirmationes: Deus autem non est, sed aut maior: non est adamas, sed illo maior: non est cœlum, sed illo maior: non est sol, sed illo maior &c. Sic progredere in bonorum huius gloriæ cognitione: Quando contempleris lucem suam fulgentem solem, præheritiam lucem, præta floribus distincta, fontes aquis scaturientes saluberrimis, arbores sapientissimis studiis prægnantes, quando gemmarum videris diuitias, musicæ sonos audieris suavitissimos, ciborum gustaveris gratissimos sapes &c. Hoc tibi perscrutetur, nil il horum esse regni gloriæ cœlestis, cuius vel minima pars, illis omnibus simul iunctis maior est infinites.

His finem in poramus illa visio quam refert D. Augustinus si eius sit hæc epistola, de anima S. Hieronymi. Dabat se D. Augustin. felicitatis æternæ, ac Beatorum gloriæ contemplationi, ut aliquid de hac litteris daret, ac desiderio satisfaceret S. Severi, discipuli quondam D. Martini Episcopi, qui hæc instantes ab illo requisierat, erat enim hoc sanctis illius ævi exercitium valde familiare, de rebus illis inter se percontari, nec ad aliud conveniebant, quàm ut similibus confabulationibus ac discursibus, se occuparent, & vitam similibus nos quoque tempus nostrum impenderemus. Mente sursum agitur D. Aug. & beatorum meditatatur gloriam: & cum nullo solido niteretur fundo, ut tanto edificio, manum admovent, decrevit dare litteras D. Hieronymo, præsepe Bethleemitem incolenti, illum deprecans, ut sibi aliquid de hac Dei electorum ineffabili beatitudine transferiberet. Calamum ad hoc arripit, scribere incipit (circa, inquit, horam completorii) salutationem epistola præfigit, & ecce cubiculum eius intiat, lux quædam tam luci solis dissimilis, & omni illi qua in hoc mundo possumus, odoribus ab his nostris tam diversis fragrans, ut tale quid num-

quam in hac vita percipisset. Stetit absorptus, lucem intrens, & inde vocem audit procedentem, sibi que dicentem. Augustine, Augustine, quid agere festinas? num vince maris oceanum cogitas comprehendere? Hoc mundi universum manus tuæ pugno concludere? Videre cupis quod nec oculus vidit? Audire quod nec auris audiuit? intelligere, quod in cor hominis non ascendit? Finire non finitum, metiri immensum? Prius hæc omnia feceris, quam vel minimam cœlestis gloriæ partem intellectu comprehenderis. Fili charissime, dimitte horum explicatio: em, hoc autem age, sic vivere stude & labora, ut hæc obtinere merearis: tanta quippe sunt hæc bona, ut non nisi qui ea possidet, queat illa intelligere, aut imaginari. Antonius D. Augustinus: respondet: Domine mi, cum tali me digneris honore, te deprecor, mihi dicto, quis sis. Ego sum (ait) anima amici tui Hieronymi, cui tu modo litteras dare statueras, quæ hæc eadem hora egressa sum de corpore in Bethleem, & multitudine conspiciam Angelorum, ad cœlos migro gloriosa. Propius accessit (inquit) & sanctissima illa anima multo tempore mecum demorata plenius me instruxit, de ijs quæ scire desiderabam, sed ex eo quod vidi, ita hæc stupefactus, ut deinceps quidquid in mundo videbam, horror, nausea, lutum esse videretur: ipsa solis lux splendidissima, tenebræ erant: vnguentum fragrantissima foetelant: musces cantus suavitissimi animum meum conturbabant.

Stuporem omnem excedit, quod narrat Sanctissima illa Theresia, virtutum omnium luce conspicua. Si pluribus annorum circulis (ait illa) imaginarer, qua ratione rem tam pulchram exprimerem, non valerem, nec scirem, eo quod excedat quidquid hic possumus imaginari, quinimo solis licet ipse candor & splendor. Non est splendor, qui visum obtenebret, sed candor suavis, & splendor quidam infusus, qui supra modum oculos recreat, nec illos fatigat sicut nec ipsa claritas quæ videtur, ad tam divinam claritatem contuendam. Lux est huic nostræ luci tam dissimilis, ut ipsa solis claritas, quam videmus, sit quid tam obscurum, ut in comparatione claritatis illius ac lucis, quæ oculis offertur, nec oculos quis ad illam intuendam vellet vel semel aperire: quasi quis videat limpidissimam aquam, quæ super crystallinum fundum decurrit, solisque radijs reuerberetur, & huic alteram cernolam, turbidam, quæ per terræ superficiem decurrit vellet comparare. Non quod in illa solis fulgor appareat, nec lux illa similis sit luci solis.

solis, sed esse videtur lux naturalis, alia vero tantum quid artificiale, seu quadam effigies, lux est, quæ noctem nesciat, & cum semper lux sit, illam nihil obnubilat, denique tale quid est, ut quatuorvis quis polleat intellectu, cunctis diebus vite suæ non posset imaginari, quomodo &c. Et paulo inferius refertur beneficium sibi à Cælorum Regina Virgine Deipara præstitum, dum illam alba veste induit, & torquem auream gemmis pretiosissimis ornatum collo eius appendit: de illis sic ait: Erant hoc aurum, & gemmæ, tam nostris dissimilia ut nulla interfit comparatio, harum enim gemmarum pulchritudo multum distat ab eo omni, quod hic possumus imaginari, ut nequeat intellectus capere, ex qua esset materia vestis illa, nec qualis ille candor quem Dominus volebat demonstrari: ut hæc omnia imago fulginea (ut ita dicam) esse videantur. Addit postmodum alia quadam verba notatu dignissima, conferens aliquid de donis, à Domino receptis, cum ijs rebus quas illi monstrabat, atque. Voluissim ego posse declarare aliquid ex minimis quæ intelligebam, & cogitans qua hoc possem ratione declarare, inveni esse impossibile: quia in sola differentia, quæ est inter lucem quam videmus, & eam quæ ibi relucebat, cum omnia lux essent, nulla est comparatio: eo quod solis claritas, videtur quid esse tenebrosum. Tandem nequit imaginatio, licet subtilissima, describere, nec delineare, qualis fuerit illa lux, nec aliquid eorum, quæ mihi Dominus manifestabat, tanto suauitatis sapore, ac gustu, ut essatu sit impossibile: omnes enim potentia tanta demulcebantur suauitate, ut ea nequeat exaggerari, proinde satius est ori digijum superponere. Hinc oriebatur, quod ipsa addit, quod his omnibus visis, indicabat viros ac mulieres, quos hic videbat, esse mortuos, totumque mundum nihil esse. Omnia (inquit) mihi somnia videntur, & risus esse, ac iocus, quæ corporis oculis contempler, quod mentis oculis vidi, hoc anima mea desiderat, & cum se ab hoc cernit distantem, hoc ei est mori. Hæc ita videbantur mulieri illi mentis clarissima, & verissimè aduertat, quod ea quæ vidit, ac illi Deus reuelabat, multum adhuc aberant à cælesti illa gloria, cuius tantum erant quædam participatio, seu similitudo, quibus ergo rebus huius mundi, cæli gloriam poterimus exponere? Vis bonorum cælestium aliquid contemplari? Egredere de mundo, desere quicquid eo continetur, cogitationes tuas sursum eleua, ultra ipsa sidera conscende. Hoc notat D. Aug. quod David psalmis

illis, in quibus agit de sanctorum beatitudine præfigat titulum, quod significabat, illos ab eminentissimo illo cantore debere decantari, nimirum Ydithum, pro Ydithum: qui significat transcendens, siue Transiens, Talis esse debes & tu &c.

§. 9. Transfiguratus est. Hoc mysterio complet id quod Moysi promiserat, & in se præsignat, quod futurum est in Sanctis.

Licet autem illa gloria ea omnia superet, quæ vel audiri, vel videri, vel intellectu concipi possunt, ut prædiximus, nec homini mortali sit possibile, nec puræ creature, illam declarare: dicatque veraciter D. Paulus: Non licet homini loqui. Nihilominus hodie Christus infinita suæ misericordiæ decernit nobis eiusdem proponere quoddam exemplar: cum non sit homo purus, sed homo Deus, & Dominus gloriæ. Dominus gloriæ, Rex gloriæ, ac in se totam cæli, Sancto rumque concludat beatitudinem, & hæc eius in mundum aduentus causa fuerit. An eius non recordaris promissi facti à Deo Moysi: quod D. Iren. a quem sequitur Tertullianus & Origen. a Lib. 4. c. & D. Cyrill. Hierosolym. d. hodie credunt impletum? Desiderabat Moyses videre gloriam Dei, & ex familiari conuersatione quæ cum Deo fiebat, aulicæ est hoc ei proponere: Loquebatur b. Lib. 4. Dominus ad Moysen sicut solet homo ad amicum contra suum &c. & d. xii: Ostende mihi gloriam tuam, Marcio. Cui Deus. Hoc nequaquam: Non enim videbit me & a. 22. & l. homo & videri. Sed hoc tibi polliceor fide diuina: qua die gloriam meam ostendero, eam tibi præstare licebit intueri. In transitu, non eam me modo manifestabo, quod facie ad faciem videat, sed Postea c. Hom. 12. riora mea videbis. Magna propheta est hæc inquit in Exod. 34. d. Aug. q. d. Moysi Deus: Iter suscipiam in mundum, velitus ut viator ac peregrinus, Habitu inuentus, ut homo: & iter prolequens, quodam die in Exod. 33. transitu tibi gloriam meam reuelabo, facie tenus hoc est, non aperte manifestando diuinitatem, ac essentiam, sed quoad humeros, id est in humanitate (hæc sunt eius humeri, quibus onus nostræ suscepit redemptionis) ostendendo videlicet humanitatem hanc gloriosam.

Hoc hodie complet (inquit Tertullianus) & in hunc finem, hanc instituit solemnitatem, hoc mysterium, hoc suæ transfigurationis spectaculum, ac per illud gloriam eius intelliges. Si quæras quid sit ista transfiguratio? Respondeo, quod sit exemplar quoddam, & splendor gloriæ eius, quam speramus, & hoc actu, Christus intendit speramus, vnicuique

venienteque dicere: Intuere, quali ego fulgeam gloria: tali quoque tu resplendeas. Descripsit Apostolus succinctis verbis nostræ prædestinationis materiam: quæ ad rem exponit D. Hieron.

Rom. 8. 29. Quos præfinit & prædestinavit conformes fieri imaginis filij sui, ut sit ijs primogenitus in multis fratribus. Duo complectitur tux prædestinationis mysterium: vitam bonam in hoc mundo, & gloriam æternam in altero. Vtriusque voluit nobis Deus dare unum exemplar, scilicet virginis filium suum. Scire vis qualis hic tua esse debeat vita? Christum intue, & tua sit eius moribus conformis: hoc est enim exemplum, quod tibi proponitur imitandum: sicut thema, quod præceptor præscribit puero, quò illum doceat perfecte pingere litteras: & opus quod puella magistra proponit, ut illud imitetur & discat operari. Confice Christi vitam tam puram, tam perfectam, illam eius erga Patrem reverentiam ac timorem, illam tam subiectam ac promptam obedientiam, ardentem illam charitatem ad omnes, imiectam illam paternam, illam profundam humilitatem, orationem illam tam perseverantem, contemptum omnium terrenorum, rectam illam in omnibus operibus suis intentionem, benignam illam misericordiam pauperibus exhibitam, illam tantorum cruciatuum tolerantiam. In hunc finem se tibi proposuit exemplar, rogans te, ut illum imiteris, & singulis nobis hoc præcipit, quod D.

1. Pet. 2. 2. Petro: Sequere me. Ita quoque nos docet idem Apostolus: Christus passus est pro nobis, vobis relinquentes exemplum, ut sequamini vestigia eius.

Epist. 4. Hinc vox illa D. Pauli audiebatur: Imitatores estote Christi sicut filij charissimi, & ambulate in dilectione, sicut & Christus dilexit nos. Hæc Christi mens est, & in hunc finem se nobis proposuit: Ut vita Iesu manifestetur in carne nostra mortali.

2. Cor. 4. 10. Ad hoc triginta tribus annis vixit, in omnibus semetipsum, exercens virtutibus: quod. Vitam meam persequere, quam tibi propono sequendum exemplar. Eodem modo, num scire desideras qualis tua futura sit gloria? Attende Christi gloriam, oculos attolle, vultum illum intue (ut sol) præfulgentem, corpus tot micantibus ac igneis radijs mirabile, vestimenta eius nunc candidiora. Talis tua quoque futura est gloria: Salutem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Contemplare corpus illud gloria & honore coronatum, & hoc prænosce, hanc esse similitudinem seu prototypum eius gloriæ, quò corpus quoque tuum coronabitur: & quod illud mysterium in ipso peractum, quò se

protus præbuit admirandum, in te quoque modo planè dyninò ac supremò petagetur.

Mysterium maximè excellens & admirationis obiectum in Christo, credimus illud esse incarnationis, unde de illo agens vates Iſaías præceteris illud nominat admirabile: Vocabitur nomen Iſa. c. 9. v. 6. eius: Admirabile. Quale fuit hoc mysterium?

Vniuit se Deus humane naturæ, totam ei suam Christus unius divinitatem, omnem maiestatem, magis vocatur nitundinem, gloriam, omnipotentiam. a Omnis in Incarnatione diuinitatis, ait Apostolus, fuit autem natione talis & æurio, ut nec diuinitas consumeret humanitatem, nec ipsa humanitas imminueret diuinitatem. Tanto fadere virumque naturam con-

Ad Cor. 2. 9. feruit: ait D. Leo) ut nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio. D. Leo.

Bone Deus, quomodo potest hoc fieri? Quis vult Epist. 10. quam solis lucem, vmbra tenebris sociavit, luce ad flammis permanente, & vmbra tenebris non periret. tibus? Quis ignem consumentem immentem ari serm. 1. de dar coniungit paleæ, seu foliorum deciduorum Natu.

cumulo, & ita includet, ut tamen non comburatur? Hæc de causâ vocatur Admirabile conformiter visioni illi ad quam tantopere Moyses ob-

stupuit, ob ignis cum rubo coniunctionem, illas o tamen rubo, ut sepius retulimus. Accenditur ignis in rubo, incorporatur, nec rubum consumit, ac splendidior apparuit & clarior. Talis fuit cum humanitate coniunctio diuinitatis. Ex hac Similitudine processit, quòd Deus humane naturæ di-

III. ninas suas communicari proprietates, ut ignis suas tribuit qualitates ferro, nec illud consumit, nec eis immutat naturam, sed ei superiores tribuit proprietates, nimirum sibi proprias: scilicet splendorem, calorem, vim vicendi. Diuinitas humanitati incorporata, suas ei tribuit proprietates, gratiæ ac gloriæ plenitudinem, diuinitas eminetes ac infinitas.

Hoc pauculis verbis dixit D. Epiphani. Caro, D. Epiphani. qua ex Maria, & nostro genere erat, transformata est in gloriam, bonorem & perfectionem dei ad finem.

acquirens, & gloriam cal. st. m. quam non habebat ab initio, verum hic conditum verbis Dei accepit. Et multo succinctius, ac myseriosius illud descripsit D. Ioannes, qui referens visionem illam admirabilem, Verbum caro factum est (addit) Vidi gloriam eius, quasi unigeniti à Patre, plenam gratia & veritate. Q. mirum verò dicimus, quòd illa gloria per totam illam sanctissimam humanitatem extendenda erat, corpus videlicet & animam, sicut in tota illa diuinum esse extendebatur, Etia corporaliter. Attamen diuinò cõsiliò, gloriam hanc in anima tantum interiùs conclusam voluit contineri,

contineri, corpus autem exterius manere passibile, merique obnoxium.

Præclaris olim uerbis ex ore Davidis Christus æternum Patrem est allocutus, quæ D. Paul. *Psalm. 39. 7.* subtili examinat ingenio. *Corpus apertum mihi. Ut* *Heb. c. 10.* in mundum venirem. *Corpus apertum mihi tale,* *5.* quale tanto mysterio conveniebat. Hoc dicit:

IV. quia Christi conceptio non ex viri coniunctione, sed Spiritus S. obumbratione ex purissimo Maria Virginitate sanguine perfecta creditur, qui in corpus eius sacratissimis visceribus corpus adaptavit. Hoc nos fides docet: at cur non dicit, quod ei demptio animam adaptavit? Manifestum enim est, & nostra. nemo negat, quod ei quoque Spiritus S. animam infuderit ab omni peccati labe purissimam, & omnigenis virtutibus adornatam. Fateor: at alia prorsus erat attendenda dispositio corporis, quam animæ: corpus enim creavit mortale, passibile, & quale ratio suadet æ mysterij, aptum operi nostræ redemptionis; animam Beatorum gloria, & celestibus perfundens gaudijs. Laborat Dominæ filius æger, quam amor obligat, ne filij curam ancillis committat, sed ut ipsa manum apponat, illique sedula deserviat, culinam percurat sollicita, toga polymita seu attica vestita, limbis aureis intexta. Qua ratione hoc fiet: hæc etenim toga non congruit culinae sordibus, nec infirmorum curæ. Contrahitur, & interior absconditur illa vestis pulchritudo, gemmarum, aurum, fimbriae, & suffultura eius ostenditur, & communis ac vulgaris materia. Accidit alias nobiles domicellas infirmum visitare, matris de filij ægritudine condolere, at illa cubiculum cum illis intrans, demittit contractam vestem, & illico patet omnium oculis aurum illud, gemmarum, limbi pretiosi, quæ prius celata tegebantur. Decumbat homo languidus mater nostra, diuina sapientia, illa Mater honorificata, non contenta famularum obsequio, prophetarum ac prædicatorum, quos per Salomonem vocat *Ancillæ ipsa* *Manuum operi vult apponere, per se nobis ipsa* *seruire.* Limites non transgreditur, o Domine, cum ipse nobis tales posueris, dicens: *Non veni ministrari, sed ministrare.* Et per prophetam *Isaiam* *43. 14.* prædixerat: *Servire me fecisti in peccatis tuis.* Quam formosam humanitas tunicam induit, quam pretiosam in alma Virginitatis visceribus Dei filius! De hac verba illa Davidis exponit D. Chrysostomus, *Adfuit Regina à dextris tuis in vestitu* *suii redivivato, circumdata varietate.* Est hæc humana à dextris, regina: quia inter reliquas creaturas extitit &c. *Psalm. 44. 10.* coronata, attica veste ac polymitica decorata tri-

plici filo intexta, cum gloriæ varietate & fimbrijs aureis omnium donorum gratiæ, cælique divitiarum. Attamen non illi hæc vestis congruebat, qui ministrare venerat, pati, operari, perficere flagella, spina, clavos, crucem, lanceam, meritis supplicium. In hunc finem succingit, ac recolligit polymitam illam gloriæ, ut desoris appareat suffultura, corpus passibile ac mortale.

Hodie, dum electorum suorum admittit visitationem, quasi ad cubiculum secedit stragulatam, in montem seorsum, ibique discingit se & demittit animæ gloriæ in corpus, apparetque tantis divitijs, domique gratiæ gloriosum: *Resplenduit facies eius sicut sol, & vestitus eius albus ac resplendens.* Quomodo hoc dicis, o Evangelista, percundatur D. Chrysostomus. an sole clarius non resplenduit? Si corpus beati, inferioris gloriæ, fulgebatur sol: *Fulgebunt iusti sicut sol, in regno patris eorum.* sole patet clarius, quod Christi claritas, omnium simul excedet beatorum claritatem, ac proinde solis vincit infinites claritatem: Non distinet, respondet D. Chrysostomus. at Evangelista nolum reperit lucidius luminare ipso sole, quocirca solem designavit ut supremum, quod agnosceremus, luminare. Totum eius corpus ut carbo fulgentissimus apparuit, scintillis radians immenso claritatis. Ita D. Hieronimus. *Vbi facies nominatur, vestitus, quod & cetera membra intelligenda sunt.* Et ille loquens D. Ephrem Syrus. *Ostendit, inquit, Evangelista, quod ex toto eius corpore, eius gloria scaturit, & tota eius carne resplendunt facies, & error, ex tota eius membris resplenduerunt radii, &c.* Et ex corporis claritate splenduerunt vestimenta eius nive dealbata candidiora, nube lucida fulgentiora, seu velut gossipium, quando ex parte superiori à sole illustratur, purissimum apparet tenuissimis filis, ac nubeculis subrebus admirabile. Ita declarat noster Cardinalis Caietan. conformiter illi quod Evangelista scripserunt. Dicit enim D. Math. *Vestimenta eius facta sunt alba, sicut nix, Matt. 17. 8.* D. Luc. *Vestitus eius albus ac resplendens.* D. Marc. *Luc. 9. 35.* Facta sunt vestimenta eius splendentia & candida *Marc. 9. 3.* nix, velut nix. Et luminatum D. Aug. Sicut per D. Augustinum. *Divinitas forte illuxit, sic caro illuminata libet per vestimenta radiabat.* Ita ut de hoc spectaculo ratioliceat nobis effari: illud Davidis: *Sicut unguentum in capite, quod ascendit in barbam, barbam ramorum Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius, sicut unguentum ros Hermon &c.* Hæc perfectæ gratiæ visio, descendens de capite divinitas manabat in vultum & barbam, & inde usque ad oram vestimenti eius diffundebatur, ut vestimenta claritate gloriosa radiarent. Ex illa luce & corporis Christi splendore

Ezech. 15. 2.

Sap. 9. 3.

Mat. 20. 28.

Isa. 43. 14.

Hom. in illud: A-

Chrysostomus, Adfuit Regina à dextris tuis in vestitu

suii redivivato, circumdata varietate.

Est hæc humana à dextris, regina: quia inter reliquas creaturas extitit &c.

Psalm. 44. 10.

coronata, attica veste ac polymitica decorata tri-

plici filo intexta, cum gloriæ varietate & fimbrijs aureis omnium donorum gratiæ, cælique divitiarum.

Attamen non illi hæc vestis congruebat, qui ministrare venerat, pati, operari, perficere flagella, spina, clavos, crucem, lanceam, meritis supplicium.

In hunc finem succingit, ac recolligit polymitam illam gloriæ, ut desoris appareat suffultura, corpus passibile ac mortale.

Hodie, dum electorum suorum admittit visitationem, quasi ad cubiculum secedit stragulatam, in montem seorsum, ibique discingit se & demittit animæ gloriæ in corpus, apparetque tantis divitijs, domique gratiæ gloriosum:

Resplenduit facies eius sicut sol, & vestitus eius albus ac resplendens.

Quomodo hoc dicis, o Evangelista, percundatur D. Chrysostomus.

an sole clarius non resplenduit? Si corpus beati, inferioris gloriæ, fulgebatur sol:

Fulgebunt iusti sicut sol, in regno patris eorum.

sole patet clarius, quod Christi claritas, omnium simul excedet beatorum claritatem, ac proinde solis vincit infinites claritatem:

Non distinet, respondet D. Chrysostomus. at Evangelista nolum reperit lucidius luminare ipso sole, quocirca solem designavit ut supremum, quod agnosceremus, luminare.

Totum eius corpus ut carbo fulgentissimus apparuit, scintillis radians immenso claritatis.

Ita D. Hieronimus. Vbi facies nominatur, vestitus, quod & cetera membra intelligenda sunt.

Et ille loquens D. Ephrem Syrus. Ostendit, inquit, Evangelista, quod ex toto eius corpore, eius gloria scaturit, & tota eius carne resplendunt facies, & error, ex tota eius membris resplenduerunt radii, &c.

Et ex corporis claritate splenduerunt vestimenta eius nive dealbata candidiora, nube lucida fulgentiora, seu velut gossipium, quando ex parte superiori à sole illustratur, purissimum apparet tenuissimis filis, ac nubeculis subrebus admirabile.

Ita declarat noster Cardinalis Caietan. conformiter illi quod Evangelista scripserunt. Dicit enim D. Math. Vestimenta eius facta sunt alba, sicut nix, Matt. 17. 8.

D. Luc. Vestitus eius albus ac resplendens. D. Marc. Luc. 9. 35.

Facta sunt vestimenta eius splendentia & candida Marc. 9. 3.

nix, velut nix. Et luminatum D. Aug. Sicut per D. Augustinum. Divinitas forte illuxit, sic caro illuminata libet per vestimenta radiabat.

Ita ut de hoc spectaculo ratioliceat nobis effari: illud Davidis: Sicut unguentum in capite, quod ascendit in barbam, barbam ramorum Aaron, quod descendit in oram vestimenti eius, sicut unguentum ros Hermon &c.

Hæc perfectæ gratiæ visio, descendens de capite divinitas manabat in vultum & barbam, & inde usque ad oram vestimenti eius diffundebatur, ut vestimenta claritate gloriosa radiarent. Ex illa luce & corporis Christi splendore

gloriam communicatur corporibus Moyſi & Elie tantus ſplendor, vt ſoles fulgentiſſimi eſſe viderentur. *Viſi in maieſtate*, inquit Euangelista Lucas. Lux autem, maieſtas ac candor, non procedebant de animabus eorum, cum nondum eſſent gloriſicatz, ſed de reflexione ſplendoris corporis Chriſti: ſicut dum radios ſuos ſol reflectit in ſcandulas ex natura ſua tenebroſas & nigras, eas inſtat ſpeculi reddit adeo fulgidas, vt ex ſe radios emittant clariſſimos.

O quam clarus, quam fulgidus videbatur mons ille Thabor: oriente ſolis diuini luce fugebant tenebrae, & nox (ſi tum terras occubabat) ipſa meridie clarior apparebat, imo & ipſum ſolem in axe ſuo ſuperabat. Petrae, mpeſque cryſtallo fulgebant auguſtiſſis, ſolis radijs oppoſita mille ſplendoribus quos ſaxa referebant vt adamantis, ſapphyris, cryſtallis, ſardij radiabant: Apparebant herbae ſideribus venuloſiores, lucis varietate præfulgida. Si vitrum triangulum oculis tuis expoſitum, tantam emittat lucem, tantos ac tam varios, pulchroſque producant aspectus, quæ præ manibus habes, vt omnia tibi videantur ſtrigæ varijs diſtinctæ coloribus & pulcherrimis, vinctis, caruleo, rubro, ſtauo: quid non effecerit corpus illud ſanctiſſimum, vitro, cryſtalloque purius, lucem recipiens gloriæ, ex anima gloriola ſeu diuina eſſentia deſcendentem? Nota eſt, quam referunt S. litteræ, hiſtoria Machabeorum: qui clypeis tegebantur a leo terſis, expolitjs, limatis, vt ſole in ipſos reflectente, quali ſolis ipſius fulgoribus radiarent, & ſic quidem vt ex luce ac claritate quæ ex illis reflectebatur ipſi montes perfunderentur illuſtriſſimi, vnde textus ait: *Refulſi ſol in clypeis aureis & areis, & reſplenduerunt montes ab eis.* Huc refer verba D. Theſſæ de eadem lucis niue allegata.

§. 10. Transfiguratus eſt. Sicut in Chriſto ex vnione diuine nature cum humana proceſſit anima gloriola, & ex illa, corpora: ita erit in Sancto.

Hoc igitur quoad ſubſtantiam, Chriſti eſt myſterium, vnde vocatur *Admirabilis*: quia totum eſſe ſuum diuinum, & totam ſuam ſubſtantiam, proprietates, attributa, ac perfectiones vnuit humanitati, & hinc gloria profluxit animæ, & ex illa hodie in corpus diſſundebatur. Meditate igitur hic, quam admirabilis futura ſit Sanctorum gloriſicatio: quia hoc idem operabitur (ſicet modo diſpar) ad eorum beatitudinem. Hoc credo Apoſtolum voſuiſſe, & hoc Hieron. Bapt. de Lau. 24 Tom. II.

teſtigat, dum ait: *Cum venerit gloriſicari in Sanctis ſuis, & admirabilis fieri in omnibus qui crediderunt.* Ne prætereamus hoc verbum: *Admirabilis fieri*, q. d. Ille qui admirabilis dicitur in eo quod in ſe eſt operatus, & ob hoc à propheta vocatur: *Admirabilis*: talis quoque erit, talemque ſe monſtrabit in eo, quod efficiet in gloriſicatione Sanctorum. Primò: Coniungit ſe Deus animæ, totuſque illam inhabitabit, ſequè illi inſundet, non vnione ſubſtantiali qualis illa fuit Incarnationis Verbi, ſed vnione accidentali, tam ineffabili, vt totus Deus in anima ſit futurus eius vnus intellectus (vt docent Theologi) in ratione ſpeciei intelligibilis, & eò modo quò vehemens ille ignis in myſterioſo Moyſi rubo totus reſfundeatur, vt non niſi ignis videretur, cum eſſet ipſe realiter rubus: & eò modo quò ignis ferro immiſcetur, quò licet realiter ferrum maneat, vnus ac purus ignis eſſe videtur, habetque ignis proprietates. Ita vt totum ſe Deus animæ ſit inſufurus, cum tota ſua eſſentia, ſubſtantia, omnipotentia, gloria, maieſtate, æternitate ſapientia, diuiniſſis, tali modo, vt nihil Deus habeat, quod tuum non ſit, & tantum, vt tu illud in te ipſo ſis poſſeſſurus, ac in te concludurus. Multo magis tuum, quam aurum, argentum quod hic poſſides, quam cenſus tui, hereditates, poſſeſſiones, ac tibi propria veſtimenta: hæc enim intus in anima non poſſides, non in corde concludis. At Deum noſtrum, totum in te comprehendis, qui tibi tribuat eſſe gloriæ, communicet diuinas proprietates, certò quòdam modo, ſicut anima corpore tuo concluſa, ei communicat ſuum eſſe, viuere, mouere, intelligere. Hoc exponit D. Paulus his verbis: *Ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.* Sicut, vt declarat, quòd totus Deus, cum tota ſua eſſentia, ſubſtantia, & attributis erat in Sanctiſſima illa Chriſti humanitate dixit: *In quo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis*: ita modo, vt declarat, quia ratione totus Deus in electis ſiſ futurus, eodem vtitur termino: *Ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.* Plenus enis, tota Dei plenitudine, plenà Dei ſubſtantia, hoc eſt, tota diuinitate, omnes quæ Deus habet. Hoc ipſum dixit idem Apoſtulus, vt explicat D. Hieron. *a Tunc erit Deus omnia in omnibus b.*

Refer de ſe Mater Theſſæ, quod lucem viderit ineffabilem, qua ratione totus Deus, id eſt, tota Sanctiſſima Trinitas, eius ingrederetur animam, eamque penetraret. Reptelebatur mihi (ſcribit) eò modo quò ſpongia aquæ immergitur, ita mihi videbatur, quòd anima mea tota illa impletetur diuinitate, & certò quòdam modo in ſe frueretur.

D

a Lib. 1.
contra Peta-
lag.
b 1. Cor.
13. 18.

frueretur, & tres illas diuinas personas contineret. Mihi quoque videtur, quod essent iuncti in anima mea, & videbam ego tres istas personas, quod se omnibus creaturis communicabant, reciderunt mihi deficiebant, aut se in illi fiterabatur. Si illa diuina substantia communicatio, certo modo reperitur in Sanctis adhuc in hac vita, quando Deus tantummodo per gratiam se illis communicat, quid non haec operabitur, quando plena erit in altera vita per gloriam?

§ II. Coniungitur Deus singulis animabus in particulari, unde nascitur anima gloria qua satiaitur.

24 **R**eplicabis: quomodo potest hoc fieri? Si totus Deus infundatur anima D. Petri, quare totus erit in anima D. Pauli? Quomodo totus in anima D. Laurentij, & vniuersique Sancti? & qua ratione in vnoquoque Angelo? Videtur hoc nobis indicare noster Raphael gloriosus & dux securus D. Thom. intellectu suo diuina luce ad talia mysteria explicanda illustrato. Si ponit D. Thom. Venerabile Sacramentum, pignus esse eterne gloriae, & eorum, quae in ea nobis danda promittuntur. O Sacramentum coniunctum, in quo Christus sumitur &c. & futura gloria nobis pignus datur. Pignus est, quod iohannes Christus dat in hac vita, eius quod iohannes promittit in altera, & idcirco est pignus, hoc tam pretiosum. O quantum debet esse illud bonum, cuius dignum pignus nullum dari potest, nisi Deus ipse, qui haec de causa, se totum dat in Venerabili Sacramento, diuinitatem suam cum toto suo diuino esse, proprietatibus, attributis diuinis; suam humanitatem, cum omnibus donis, quae in se comprehendit, gratiae, & gloriae. Et quomodo dabit Deus hanc gloriam? Sicut dat illud: qua ratione dat illud? Sic totum omnibus (inquit D. Thom.) quod totum singulis. Multi ad S. Synaxim constitutis, totum se dat omnibus, & totum singulis, quasi se nulli dedisset alteri. Totum Christum recipis, totus Christus totum pectus ingreditur; ut ne apex quidem desit, eius quod ad diuinum solum esse pertinet, nec vel capillus humanae naturae deficiat. Eo igitur modo erit & illic: dabit enim se Deus electis, totum omnibus, & totum singulis; ita ut totus sit singulis. Tota erit tota eius diuinitas, tota eius maiestas, tota eius gloria, tota eius omnipotentia, nec vel atomum boni seu gloriae sita fari fas sit. Deus possidet, qui tuus non sit futurus, tam bonum bonum comedes, quam ipse Deus est: tantum bonum possidebis, quantum

ipse: cum totus ipse tuus sit futurus: quia nullum maius possidet Deus bonum, quam seipsum. Et hoc suis spondit Apollolis, quod auto eos consolatus, ait: Hoc illis se disposuisse ac parasse. *Pe edatis & bibatis s. p. r. in regno mro: Luc. 22.* ut alias exposuimus. Hinc erit, ut quisque beatus, videatur, quasi sit Deus, sicut si in vale, crystallino sol conprehenderetur, esse sol ipse videretur. Orietur autem haec in Sanctis eminentia: quia in illa beatitudine Deum videbunt, sicut in se ipso est: *Vidimus eum sicut est. Declarat D. Bernard.* qua ratione Deus clare videri non possit, nisi quis ei similis efficiatur; Exponit hoc solis similitudine, quem oculi tantum intuei possunt his duabus conditionibus. Prima: si ei similes reddantur, recipiendo solis species. Secunda: luce ipsius solis mediantem: Nam neque hoc luminare magnum (s. lumen ipsum loquor, quem quotidie videt) vidisti aliquando sicuti est, sed d. tantum sicut illuminatur, verba causa, nec enim, non em, vel parietem, quod nec ipsum quidem aliquid eius possit, si non aliqua ex parte ipsum lumen corporis pro sui ingentia seruiat, & perspicuitate caelesti luminis simile esset. Non d. neque aliorum memorum corporis capax: s. lumen, ab nullo non usque d. sit. multitudine in, sed nec ipse oculis, cum tuus barus fuerit, lumen propinquabit, mirum & amissum similitudinem. Oculis solummodo videre potes solem, sicuti est, hi enim soli, similes soli esse possunt. Ita ut (inquit D. Bern.) videre Deum sit esse Deo similem: Nihil aliud est videre, sicut est, quam esse sicuti est, & aliqua d. similitudine non confundit. Hunc proposito conuenienter intelligit D. Aug. id quod aquila illa regalis D. Ioanni. vnicuique vestri nobis expoluit: *Charissimi nunc filij Dei sumus, & nondum apparuit, quid erimus.* Sancti in hac vita, filij Dei sunt per gratiam. Quid est esse filium Dei? Hoc mundus ignorat, qui Dei filios tam parui facit, & egreditur, vilipendit, in honore facit. Cernit eos pauperes afflicti, lachrymosos, famelicos, sitientes: non cognoscitur in hoc saeculo nequam, quod sit esse filium Dei. *Nondum apparuit.* Tanta est dignitas tam excellens Maiestas, ut hic non possit intelligi, non capiamus; in altera vita id apparebit, quando ea poterint hereditate, quae eis obtinet, eo quod sint filij Dei. Et quid hoc erit? *Cum apparuerit, similes ei erimus.* Sumpta est metaphora ab herede, cui annexa est domus nobilis, milleis censibus dices, quam diu illam nondum acquirit, veste incedit vulgari ac plebeia, nullis stipatus familiaris, & aliquoties solo pane victitans, quid tu dicis? Viden' illum? Non apparet modo, quis qualifus sit ille iuuenis: sufficiat.

piat hereditatem, tunc videbis, cuius sis filius, & quæ ei bona ex hoc accrescant. Ita inquit D. Ioan. Charissimi, consolamini, consolamini, licet vos mendis persequatur; si paupertate, labore, siti, fame, fatigatione vos ingemiscitis agitados; attendite, nondum vos afflicti hereditatem, nec patrum vestri adhuc gaudere diuitijs: nondum apparet, quid habeatis, ex eo quod filij estis Dei: quando autem se vobis gloriæ suæ luce manifestabit, se animæ vestræ coniungens, & intellectus, hoc tunc patebit; similes enim ei eritis. *Similes ei erimus.* Non potui (asserit D. Aug.) alijs verbis D. Ioan. explanare quale possit sumus bonum, proinde pauculis verbis concludit: *Similes ei erimus.* Quomodo potuit Ioannes, lingua sonuit, Perspicaci suo lumine percussit aquila illa celestis, quidquid Dei creauit omnipotentia, quando ad supremum illud esse diuinum mente sua sublatus innotuit: *In principio erat Verbum &c. Omnia per ipsum facta sunt.* Dic nobis eminentissime Euangelista, cum cuncta creata perperexeris, cui similes erimus? Soli lune? Stellis? fontibus? Floribus? geminis? Angelis? Archangelis? supremis Seraphinis? Minora sunt hæc omnia, pulvis sunt, & atomus, arena maris similia. Cui ergo? Ipsi Deo: *Similes ei erimus*; tam similes, ut tunc im-

Orat in pleatru (siquit D. Gregor. Nyss.) quod dixit, iogauit; celestem Patrem Christus beati sint vni, Contra- sicut & nos vni sumus, tu in me, & ego in ipso. Adierit illud aduerbium (sicut) non dicit identitatem, nec æqualitatem sed proportionem, sed similitudinem. Tam similes, dicit D. August. Ut quotquot ibi sunt, distat, scilicet per gratiam.

D. Aug. Hæc est illa Theologia quam subtilis ille Philosophus, ac profundior Theologus, & Martyr inelytus Serenissimus Boetius docuit, quod non minus sit efficax diuinitas, & Dei Deitas, quam cetera omnia. Si albedo album reddat cum qui illam habet, & nigredo nigrum, & iustitia iustum, & bonitas bonum, hominem humanitas, quæ ratio magis Dei Deitas, eos Deos reddet, in quibus ipsa fuerit, & quibus perfecte ac integrè tota illa communicabitur beatitudo, & licet non communice- rit, nec possit, sicut accidens, quod inhaeret, ut aiunt Philosophi, non minus tamen operatur in subiecto in quo est, quam omnia accidentia. En quanta dignitas, celsitudo quanta omnes f. totos Deos, possidentes, sicut possidebunt, & in se habebunt, totum esse eiusdem Dei, totamque eius diuinitatem. Huic nixus veritati defendit D. Thomas hanc doctrinam: tria esse, quæ eum sint finita, recipiunt in se quandam eminentissimam infinitatem, esse in seipsum; vnum est in genere

substantiæ, scilicet humanitas Christi ex vnione substantiali diuinæ personæ. Aliud in genere relationis, nimirum virgo purissima Angelorum Domina: quæ cum ex natura sua creatura sit limitata, ex vnione cum verbo diuino, in ratione matris legitimæ eiusdem Verbi, celsitudinem obijet materitatis infinitæ. Tertium in genere qualitatis: animam intelligo beati, quæ ex eo quod totus Deus illi vnatur modo prædicto, in illa exurgit esse quoddam infinitum, quia totum in se includit Deum, quod futura est omni finito superior, imò omnibus creaturis, ipsæ etiam quas Dei creare potest omnipotentia.

Hinc clare capimus, quod Dauid ait: *Satiabor cum apparuerit gloria tua.* Nec terrena bona, nec quantum creari potest, animæ possunt satiare appetitum; primo: ob ea quæ sæpius iam diximus: eo quod noster hic appetitus sit infinitus, ac noster intellectus & voluntas, animæ nostra ora sunt infinitæ magnitudinis: omnia verò creata, adeo sunt finita ac limitata, ut licet ex omnibus pila componeretur, & tota hæc animæ tribueretur, nihil esset in ore Elephantis. Secundo: quia cuncta bona hæc non intra nos ipsos, possidemus, ubi viget appetitus ac concupiscentia. Si in domo vehemens accenderetur incendium, non illud exstingueret oceanus versus, nisi aquam congeras, & loco iniicias ubi viget incendium. Si siti exarefcis illam non extinguas nullenis hydris aquæ cisternæ, sed nec vini pretiosi cellarijs tuis inclusi, nisi illis stomachus refrigeretur, ubi te sitis cruciat, nec si fame deficiat, illam nullenis panibus satiabis panarij tui: illi enim his concluduntur, stomachus autem fame languescit. Ardet anima in seipsa incendio vehementiori, quam olim ferax Babylonica, desiderio, concupiscentia infinita bonorum: quid refert, quod millenis diuinis arcæ tue dissumantur, Regna possideas, domitia, vineas, campos, ciuitates, census: hæc omnia de foris manent; Vnde videbis, eum, qui hæc omnia possidet opulentos, minime satari. Contemplor frequenter, diuites & potentes huius mundi, tu quoque considera Principes, Duces, Comites; & sit ita, quod opibus abundant adambas vsque aures, ut iam arcæ nummis crepent, nec capiant cistæ diuitias, sed cubicula, triclinia, solaria, tabulae redundant: vnum solarium instat arcæ vasis exuberet argenteis omniageris figuris ornatis; alterum triclinium totidem aureis affabre expolitis: aliud maius vasis crystallinis duplicibus exornatum, quæ si materiam attendas sunt pretiosa, si opus multo sunt pretiosiora, aliud

I.
Terrena
Animam
non sa-
tiat.

gemmis vt nucibus auellans affuat copiosum : aliud adamantibus abundet, cumulis multo grandioribus, quam tritici, aliud rubinis, torquibus aureis, cingulis, armillis, spiris, discriminibus &c. Frena in his laxa imaginationi, quantum poteris. Quaro à te, qua voluptate hæc omnia demulcent cor eius, qui ea possidet? Dormientibus vobis duobus, tantum tu habes in illis, quantum ille. & quando ad illa non se reflectit cogitatio, nihil intus in corde operantur, nec illud per se gaudio villo perfundunt, nisi quantum hic occupatur cogitatio : ita vt, nihil eorum, nec omnia iunctim, intrent quantum ad se in cor, sed tantum imaginationem occupant, quæ de illis cogitatur. Quod si ille tantarum rerum dives, prodigia, seu isciade, seu febribus laboret, ne timeas, quod horum omnium bonorum aliquid, ei vllam possit adferre medelam, aut morbo succurrere.

Quod si de illis cogitare, ipsis sit possessoribus pericundum, frequenter illos oppido morere consuevit, curisque discendunt continuis, vt hæc omnia sectari custodiant : sepius illa munus terrens, seu luteis cingunt, aliis minutissimis castris, adhibitis custodibus confidunt. Non sicut non sic in bonorum celestium statu. Ibi equidem totus satiabitur appetitus, tota concupiscentia : quia ex vna parte, si sit animæ desiderium infinitum, quod illis datur bonum, multo est infinitius : quia totus est Deus, tota eius gloria, totum esse, omnes Dei diuitiæ, & ex altera, totum illud bonum erit intra teipsum, ita vt non magis intra corpus tuum modo possideas animam tuam, quam in illa beatitudine Deum intra se anima tua, cunctaque eius bona, possidebit. Hanc quoque rationem dedit Christus Samaritanæ : quod aquæ, quas dare promittebat, integre sitim extinguerent, ex eo quod sine fons viuus in ipsa anima : *Fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam.* Quod si Deus in pectore vel stomacho hominis produceret fontem copiosissimum, crystallinum, refrigerantem, indubie faciatetur, nec vlla sui laboraret. Hinc educit D. August. quod nullus alterius inuidebit felicitati, quia in regno beatitudinis quisque ita totum Deum vt suum possidebit, quasi sibi soli ad fruendum datus esset, & hoc declarat ex partibus corporis : quorum vnaquaque totam in se comprehendit animam ad id quod sibi conducit, nec vna oblectat alteri : *Idcirco beata Civitas illa, magnum in se bonum videbit, quod nulli superiori vllus inferior inuidebit, sicut in corpore, non vult oculus esse, quod est digitus &c.*

§ 12. Ex gloriâ animæ decurrunt in corpus, ac sensus riuus, de quibus propheta Isai.

INstituendo iam inchoatæ proportioni : Sicut in Christo ex viuiione diuinitatis cum humanitate manauit animæ gloria (vt diximus) & illa hodie in corpus effunditur, quæ facies eius vt sol resplenduit, vultibus Euangelistis. Ita quoque in illo statu gloria, ex viuiione ineffabili, & prorsus admirabili, quæ se Deus vniuersi animæ, procedet in illa gloria essentialis, videndo, possidendo, & summo illo bono perfuendo : & ex illa immensa gloria, quæ anima replebitur quando in die resurrectionis vniuersalis vnietur corpori, communicabitur corpori : quæ tale apparebit, quale hodie nobis describitur corpus Christi, sole splendidius, nix candidius, velut si vasi crystallino clarissimam imponas faciem, totum illud apparet fulgentissimum. Redi ne abimus in corpus quatuor illæ dotes, de quibus heri, clarietatis, impassibilitatis, agilitatis, & subtilitatis : caro, mundissima, pulchra, resplendens, ac lenis apparebit, cederet illi cæli pulchritudo, imò & solis fulgor, ossa illius gaudio implebuntur ac lætitiâ inenarrabili : sensus omnes satiati, nihil supererit expectandum : *Implebit enim domum* (inquit Sapiens) *generatorem, & receptacula thesauris illius.* Omnia replebit : Modò nihil est quod animam possit implere, nec eius capacitati ac magnitudini satisfacere, vtique infinita : tum veto, *Implebit enim domum illius.* Tota anima toto Deo replebitur per illius supereminentem communicationem, vt quasi Deus esse videatur. Totus eius intellectus veritate infinita tota eius voluntas bono infinito, in quo sit omne desiderabile, nec solum implebit domum, sed & receptacula, scilicet corpus, animæ receptaculum implebit thesauris infinitis, *theauris illius*, apparebit, *Quasi vniuersi soli solidum, ornatum omni lapide pretioso.* Quid, quid boni in creaturis contemplaris, corpori tuo inferes, solis claritatem, lunæ pulchritudinem, celorum incorruptionem, florum suauitatem, fontium refrigerium, condimentorum delicias, aquilarum velocitatem, adamantum fortitudinem, sanitatem ipsis stellis solidioram.

Sententia fuit D. Hier. quod hæc miro symbolo declarauerit Isai. Propheta, qui cum in prophetiis suis concionibus egisset de mundi successibus, & de remedijs quibus Deus vti est, mortis scilicet suæ ac passionis & millionis Spiritus.

Isa. 4. 14.

D. Avg.
Lib. 22. de
Ciuil. c.
30. T. 5.

nens 3. firem imponit vaticinijs suis, perfectio describens, ac graphice delineans statum resurrectionis: *Et erit in die illa, stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lac & melle, & per omnes riuos Iuda ibunt aquæ, & fons de domo Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum.* Revertit D. Hieronymus, quod Rabbini more suo, solam attendentes litteram, arbitrati sunt, voluisse Prophetam describere statum quem illi credebant futurum post resurrectionem in mundo: utique qui totus pulcherrimus floreret, velut hortus irriguus, lacte & melle manans, fructibus sapidissimis exuberans: Eror fuit hic Patris discipuli D. Joannis Evangelistæ, de quo ex professo agit D. Augustinus, portenta sunt hæc verborum. Loquitur Prophetam interpretatur D. Hieronymus, ad litteram, de statu, quo beati perfruentur: *In illa die stillabunt montes dulcedinem, & colles fluent lacte.* Montes significant partem hominis superiorem, intellectum & voluntatem: illa replebitur gloria & diuinis celestibus. Hinc emanabunt, effluent, ac ebullient fontes, dulcedinis, mellis, ac lactis, hoc est, ex gloriâ partis superioris animæ, dimanabit in corpus gloria, splendor, Maestas. Quia verò defunt Prophetæ verba, quibus hanc exponat gloriam, quæ dimanabit in corpus, eam describit, quantum fas est, sumptâ metaphora de fontibus, dulcedine, lacte & melle, quibus insinuat omnia genera deliciarum, voluptatum, lætitiæ manantibus.

Hæc autem per omnes curre riuos Iuda: *Et per omnes riuos Iuda ibunt aquæ.* Iudas significat cōfessionem & laudem, quo delineat beatum, cuius perpetuum erit officium Deo laudes decantare, cuiusque bonitatem ac misericordiam collaudare, benedicere ac prædicare: *Beati qui habitant in domo tua Domine, in sacula sæculorum laudabunt te.* Quot riuus abundat homo? visus, auditus, gustus, olfactus, tactus, caput, manus, brachia, pectus, stomachus, tibiae & pedes riuus sunt. Est corpus hominis, ut ait ille Philosophus, terra recondans palatibus, per totum enim corpus venæ discurrent, quibus partes corporis sustententur. Omnes hæc teste Prophetâ, superfluent aquis lætitiæ ineffabilis. Oculis sanctissimam illam Christi cernent humanitatem gloriosam, illum speciosum formâ præ filijs hominum. Quam formosus ac pulcher apparet in interiori, ut eius conspectus omnes deleat Angelos, qui cum eius adspectu perpetuo recreentur, semper etiam tamen videre desiderant: *In quem desiderant Angeli prospicere.* Quomodo videre desiderant, si eum actualiter semper intueantur? Indicat

(respondet D. Gregor.) magnum mysterium. *Hic. 36.* Qui aliquid desiderat, nunquam eum taceat illud videre. Terrena hæc, diu non habemus, ex desiderio appetimus, ac habita, statim satissimus. Rerum ambis videre, ac postquam illum aliquanto tempore videris, iam te e us fastidie aspectus. Angeli Christum vident, absit autem, ut eius nauseent intuitu, quantum perpetua hinc recreantur voluptate, & omnis fastidij expertes, quasi nunquam eum vidissent, semper eum videre desiderant. *Est in eis* (ait D. Augustinus) *desiderium visionis Dei cum satietate, & satietas cum desiderio, in quibus nec desiderium formam generat, nec satietas fastidium parit.* Quid plura? In illo includitur quodcumque potest intellectus desiderare: ut ex homin. Quoad exteriorem formam, nihil est ipso venustius, nihil absolutius, nihil pulchrius, ita 3. Agnes, de qua D. Ambrosius de *Serm. 90.* eius pulchritudine testatur: *Cuius pulchritudinem do passio sol & luna mirantur:* ut sit aliud nihil in cælo ac igne spectandum esset, quam humanitas Christi glorio-sa, eius viuis aspectus sufficeret, ut omne nostrum desiderium perfecte satietet. Hoc expendebat Vates Iaias illis mysteriosis verbis: *Regem in decore suo videbunt oculi eius.* *Isa. 33. 17.*

Videbunt pariter ipsam cælorum Reginam sole pulchriorem, luna splendidiorem, ad cuius supernam gratiam stellæ stupent maturnæ, imò & ipsi Seraphini ardentissimi. Videbunt excellentissimos illos Principes, diuini palatii magnates D. Ioannem Baptistam, D. Petrum, D. Paulum, D. Andream &c. Clarissimos illos Martyrum exercitus, quorum corpora lucidioribus radiabant fulgoribus, quam olim scintillæ vulneribus. Adspicient celestis aulae puellas, circumornatas ut similitudo templi, pulchras ut stellæ, quarum comparatione pulchritudo Helenæ fœditas æstimatur. D. Catharinam, D. Agnetem, D. Cæciliam, D. Dorotheam, D. Margaretam, illam Christo dilectissimam Mariam Magdalenam &c. Si tales illas credimus adhuc mortales ut earum pulchritudine affecti iuuenes amare nimio deperirent, desiderantque sensibus, quid non illic futurum auguramur? Si ex multis militibus concurrunt homines Iudas seu tripudia, seu comedias spectandi gratia, ad quas aula Regis terteni confluit tota nobilitas, tota pulchritudo, quid erit illic conspiciere tantam pulchritudinem, venustatem, splendorem, tantamque Maestatem?

Inter illos dialogos, quos Christus, cum D. In Dialogo Catharina Senensi instituit, tanta teneritudine & Tract. ac familiaritate, velut cum charissima sibi sponsa, *1. c. 38.*

sa, hunc ipsa refert, in quo Christus illi exposuit
pœnas damnatorum, ac in particulari hanc de-
clarabat, quæ ex conspectu terribilium figura-
rum, ac demonum oritur. Vt verò illud decla-
ret, eius meminit, quod sibi quadam die con-
tingit, quando permittit Dominus, vt ei dæmon
horribili forma appareret, tantillo tantum tem-
pore, quò quis oculis niscaret. Tātus autem hor-
ror Sanctam illam innasit, vt sensibus desitue-
retur, ac sibi reddita, Christo sponso suo queri-
bunda diceret: Domine Deus, quantus me dolor
oppressit. Tu verus cordis mei testis, noli, quòd
tantus ille fuerit, solo illo momento, tam horren-
dæ conspectu creaturæ, vt mihi iudicem fore te-
lerabilis, nūquidque tormentum, pluribus annis
foræ ac ardentissima concremari, addo vsque ad
extremum iudicii diem, quàm denud. tale spe-
ctum intueri, vel vnicò ictu oculi: omnes deu-
que cruciatus, quos mundus agnoscat, vel Satanæ
contra Christi Martyres malitia excogitauit in-
fernali, etiam simul iuncti, pluribus annis tolera-
ti, minores multo sunt, quàm vel semel vnicò
temporis momento tam tremendam & expavel-
endam formam intueri. Cui Christus: Bene reco-
lis, quando eum sine in forma sua monstrauit tibi,
quasi per ictum oculi: postquam ad sensus corporeos
restituisti, tu potius eligebas ire per viam ignem
vsque ad diem iudicii duraturam, quàm amplius
eum intueri. Nihilominus, quamuis eximie videris
breuissimo spatio temporis, adhuc ignoras, quàm sit
horribilis, quoniam horribilius videtur ab anima
tormento deputata &c.

*Serius
Ta. 7. 25.
Aprilis in
vita B.
Ægidij. p.
330.*

*II.
Exem-
plum.*

R. EGID.

Conuenit hoc illi, quòd contigit Fratri Ægi in
socio D. Francisci terreni Seraphini. In excessum
mentis à Domino rapitur tam sublimem, vt ani-
ma sibi de corpore egressa videretur, in qua extasi
tanta illi celestis gloriæ bona demonstrauit, vt
sibi restitutus, cum Apostolo exclamaret: *Vidi at-
cana Verba, quæ non licet homini loqui.* Deum
orationi insistentem, vidit tam horrendâ formâ dæ-
monem, vt in terram corruens mutus permanse-
rit, vt non potuerit, nisi corde tantum Dei sup-
plex auxilium implorare. Ad se reversus ait: Ne
factum miremini fratres, experientia eum didici:
*Verissimè dixisse beatum Franciscum, Satanæ for-
mam, adeo esse immanem, & horridam, vt nemo
posset saluâ viâ, eum intueri, nisi diuinitus confir-
metur.*

Si tantum ingerat horrorem, dolorem ac cru-
ciatum, vel vnius demonis aspectus momenta-
neus: quali horrore, dolore quanto torquebuntur,
tam multos cernentes animæ damnatorum? Scio
igitur, quòd in genere pernatum, non tam hor-

ribilis sit omnium demonum intus, quàm in
genere gaudij, vel vnius beati grauissimus aspe-
ctus. Omnia mundi gaudia in vnum collecta vi-
lescent, in comparatione gaudij orti, ex vnius
tantummodo beati contutu. Quod si vel vnius
aspectus tanta hominem cumulet læticia, quàm
immense perfundet gaudio innumerabilium aspe-
ctus beatorum?

Hic annectamus D. Augustin. meditationem
quanto enim plures sunt beati, tanto cuiusque cre-
scit & gloriæ: cum enim ibi perfecta vigeat cha-
ritas, tantâ quisque diligit alterum, quantâ seipsum,
proinde tanta fruitur voluptate, ex gloria singu-
lorum, quanta ex sumptibus: & sicut, si in se gloria
illa duplicatur, pariter & voluptas augetur, ita
quoque & duplicatur & augetur amplius, quo
crescit numerus eorum, qui ibidem illa patiuntur
beatificâ gloriâ: *Certe si quis alius, quem amand
sicut seipsum amaret, eandem beatitudinem haberet,
duplicaretur gaudium tuum, quia non minus gau-
deres pro eo, quàm pro teipso: si vero duo velletis, vel
multo plures id ipsum haberent tantamdem pro sin-
gulis, quantum pro te ipso gauderes, si singulos sicut
seipsum amares. Ergo quid erit in illa perfecta cha-
ritate innumerabilium beatorum Angelorum, &
hominum, & ubi nullus diligit alium minus, quàm
seipsum? Non enim aliter gaudebit unusquisque
pro singulis aliis, quàm pro seipso. Si ergo, ut homi-
ni tanto de bono suo vix gaudium suum capiet,
quorundam, ea, ac erit tot, & tantorum gaudiorum?*

Audient aures celestem illam musicam, tam
eminentem, vt vel vicum eius temperamentum in
infundere valeat immortalitatem. Vnicus sonus
citharæ, quem Seraphicus Pater Franciscus auri-
bus percipit, ita illum rapuit, vt assereret, quòd
si secundo citharam Angelus pulsasset, tantum
corde suo gaudium posse recipi, nec tamen diuin-
di, iudicaret impossibile. Deum olfactus, quibus
non odoribus dignis Dei seruijs rescietur, sua-
uissimis Gestus, quæ conditoris, quæ electuaria,
quæ delitiæ immensa illa apponentur? quibus ad
luxum recederet: nec terrenis his similes sunt,
quæ vnicò haustu per guttur in stomachum de-
scendentes breui consumuntur.

Disputat D. Augustin. qua ratione hoc fiet, & Lib. 22. de
quid illud erit, quòd gustum afficiet, eiores ex-
citabit olfactus, reliquis denique sensibus volup-
tatem: quæ iuxta philosophiæ axiomata suas
patiuntur diffinitiones: & questionem soluit di-
cendo: quomodo illud futurum sit intelligere
non possumus, aramen certum est illa futurum.
Hoc autem dicit Vates Isai his verbis: *Per omnes
rivos Iuda ibunt aquæ, ita concludit: Et fons de do-
mo Domini.*

29
D. Aug.
Lib. Ma-
gnæ. 22.
T. 2. 3.

171. 3. 8.
mo Domi-

ma Domini egredietur, & irrigabit torrentem spinarum. Nulla noui aptiora verba quibus explicem, quod intencio. Erat anima domus Dei, quia, ut diximus, si illa Deus concludit, eam inhabitabit in omnem æternitatem, illam adimplens diuina sua substantia, & aiescat, & gloria, & iustitia, ac dignitate. Hinc quasi ex fontibus scaturigine profuerit flumines gloriæ, qui torrentem irripit spinarum. At eo iudicio nullum daret hominem congruentius corpori noli o, quam *terrens spinarum*. Terrens qui secum uahat spinas, labores, ærumnas, dolores, inhumitates & super omnia millenas secum ducat periculis inclinationes, uelut spinas, quæ minam excrucient. *Manifesta sunt opera eius, quæ sunt formata: mandata, impudencia.* Hi omnes spinæ euelluntur: quia, primo nulla fame, sitis nulla, doloribus nullis deatit torquebuntur, ut uere dixit Angelus D. Ioan. Et mors ultionem erit, neque l. d. is, neque clamor, neque dolor erit ultra. Secundo: cuncti carni & celsabunt motus in honore: non concupiscet caro aduersus spinam, sed per omnia, & in omnibus sublimata & fidelissima facta coherbitamiam spinam non fatigabit, palliditate, erit enim in partibus, nec pondere gravabit, cum uirtute ut non agilitatis leuissima. Totus hic spinarum torrens gloriæ fluentis irigabitur, quæ ex anima profuerit glorificatione, ut ut ne ea illis erit, qui suo modo non refuleat gloriolus.

§. 13. *Erit Deus omnia in omnibus, & corpora nostra uocabuntur non manu facta, ac in se p. s. debunt, quidquid possunt desiderare.*

Opinor D. Paulum his uerbis: *Tunc erit Deus omnia in omnibus*, huic proposito alludere. Nunc (ait D. Hieronymus interpretatus hæc uerba) diuidit Deus creaturis bona sua, & non omnibus omnia distribuit, nec est illa tam perfecta, ac numeris omnibus absoluta: cui non aliquid deiciat. Deum magnum illum Principem intelligo, qui licet distribuat talenta sua seruis, non omnia, tamen uni largitur, nec hominem ueritas, nec quidem creaturam tam potentem, quæ cunctis bonis ac perfectionibus diues gloriatur. *Effudit illum super omnia opera sua.* Solem splendorebus illuminauit, lunam pulchritudine decorauit, stellis dedit puritatem, cælis incorruptionem, floribus odorem, fontibus refrigerationem, cibus saporem impartit. Quin & hic hominibus, qui soli non omnia talenta, bonaque concessit liberalis. Salomoni infudit sapientiam, Samsonem uiribus roborauit, Absalon pulchritu-

dine decorauit, Iudith uultus elegauit, David mæstuetuonem, Petrum ornauit charitate. *Id est* in scientia, Martyres fortitudine, uirgines puritate. In celesti uero regno: *Erit omnia in omnibus*. Iste diuinum, quod omnibus sanctis communicabitur, ipse complebitur omni bono: ita quod eorum singuli, etiam in summa gloriæ, ipso sole fulgebunt illustrius, ipsa lena peccatorum, ipsis stellas putius ipsis fontibus futuri sunt dulciores, fiores odorati gratiores, ipso Salomone sapientiores, Samsonem fortiores &c. *Erit omnia in omnibus.* Ipse erit Deus, qui hæc omnia in homine non angelorum ministerio, sed per seipsum est operaturus. Nunc nos Angelorum regit ministerio, illorum opera cælos mouet, terram conseruat, nos docet, nobis inspirat, nos defendit, nos custodit. Et hæc de causa uocantur Dei ministri: *Omnes sunt administratores spiritus.* In beatorum æternam tabernaculo, per seipsum, ipse erit omnia in nobis mirabiliter operaturus.

Hinc expoluit gloriosus Episcopus, & inuictus Christi Martyr D. Methodius de quo summo promotus, quem Græci ut summum Theologum *Reverentur*, rationem, ob quam D. Paulus corpus nostrum dicat, domum manu factam. Solatur *ut* D. Paulus infirmum Christianum, de cuius uita uix spes ulla supererat, leuoribus his uerbis: *Scimus, quoniam si terrestria domus nostra huius habitationis dissoluatur, quod ædificauerimus ex deo habemus, domum non manu factam æternam in cælis.* Corpus est animæ domus, terrestris domus, quæ paulatim ad rudera tendit ruinosa: congrue dicitur domus manu facta, non quod in eius ædificatione aliquæ concurrant manus, sed quia rei ueritate omnis eius essentia, uita & consilientia pender ex manibus, & quidquid huic necessarium est, manuum labore conquirunt. Manus obstrictis idum in mundum recipiunt prodeunt, emittunt manus et caput, membræque corporis componunt, quando ualentur, nutrices eum suscipiunt manus, puerulum alunt, filiorum manus eum sustinent senes vacillantem, infirmum manus curant medicorum, manus seruiunt famelorum, manus truem fulgedunt agricolarum, manus pacem coquunt pilorum, manus pannos texunt, textum, manus sartorum uelut ei componunt manus fabricorum ei domum, quam incolat ædificant. Totam oculis reuolue. Nempubli- cam, contemplantur quantum manus in operantur, hæc ad illud opus, aliæ ad aliud extenduntur, omnes ad huius corporis sustentum, & quanto quis ad altitatem euehitur, gradum digni-

Corpus
dicitur
domus
manu
facta.

tatis, tantò pluribus manibus dictis constructus: cum plures manus ad eius concurrant obsequium. Unde Salomon, ad Regium thronum subleuatus, thronum suum dignum crexit Maiestate, quem sic

3. Reg. 10.
19.

Ezech. 1. 8.

edificauit: *Dux manus hinc atque inde tenentes sedile.* Illa quoque animalia quæ vidit Ezechiel, præsignantia supremos mundi Monarchas, sic ab ipso describuntur: *Et manus hominis sub pennis eorum in quatuor partibus: ut id significetur quod modo tractamus.* Tunc verò domus erit non manu facta: non enim manus requiruntur obstetricis, nec medicorum, nec famulorum, sed nec Angelorum: quia ipse Deus erit, qui per seipsum hominem cunctis bonis abundanter cumulat, ita ut aliæ manus non requirantur.

1. Cor. 15.
24.

Psal. 90.
11.

Ea de causa dixit idem Apostolus: *Tunc euacuabit omnem principatum, & potestatem.* Modò manus impendit Deus Angelorum in vestrum ministerium: ut nos defendant, custodiant, regant, illuminent, comitentur, consolentur, auxilientur. *Angelus suus Deus mandauit de te, ut custodiant te in omnibus vijs tuis.* In altera porro vita, omnes à ministrando desistent scilicet: quia solus Deus: *Erit omnia in omnibus.*

Job. 14. 14.

Prophè nouerat D. Job, quàm futura sit illa gloria singularis, cum fatetur nullum sibi prætere diem, quo non in eam sigeret oculos, spem ac desiderium: *Cunctis diebus quibus nunc milito, exspecto donec veniat immutatio mea.* Legunt Septuaginta. *Donec rursus fiam.* O quàm malè factum, & incompotum est hoc corpus? O quàm munda ac labilis hæc terrestris domus est edificata? tota in ruinam propendet: & nullus labitur dies, quin operâ manuum indigeat, quæ eam sustineant, & fulera adhibeant ne collabatur, modò comedendo, nunc bibendo, nunc dormiendo, modò remedijs succurrendo; cunctis diebus impendendæ sunt manus ministrorum, eius reparationi: quocirca continuis æstro desiderijs, avidè exspecto statum illum felicissimum, quo terrestris hæc domus manu facta, mutetur, ac in domum certam perpetuamque ædificetur, ita sit de nouo erecta, ut nullius indigeat manibus creatura, sed solius Dei, qui erit omnia in omnibus. *Quid est omnia?* (quærit D. August. quid quid hic quærebas, quidquid hic pro magno habebam, ipse Deus tibi erit, ipse tibi erit cibus & potus, immortalitas, gloria, &c. Et alio loco. Non ergo indigebimus, & ideo beati erimus. Pl. m. enim erimus, sed a Deo nostro, & omnia quæ hic pro magno desideramus, ipse nobis erit pro magno. Cibus hic quærit? Deus cibus tibi erit. Amplexum carnis

D. Avg.
Serm. 16.
de verbis
Apostoli.
Se. m. 1.
ex illius
c. 8.
To. 10.

hic quærit? mihi autem adhaerere Deo bonum est. *Diuitias hic quærit? quando tibi deerint omnia, quando illis habebis? qui sunt omnia? Et ut ver.* *bis Apostoli te faciam securum, de illa vita hoc dixit? ut sit Deus omnia in omnibus. Omnia autem nobis* (ait D. Greg. Nyssen.) *Locoque omnium erit diuina D. Greg. natura &c.* Prædiximus Sanctos futuros Deo si. N. s. s. s. miles: Deus sibi est omnia, ita ut ex sua natura, Lib. de a. omnia contineat excellentiori modo infinites, nuna quam illa sint in se. Sic erit quoque in vnoquoque resurrex. beatorum, qui sibi inuiscerata hanc diuinam naturam continebunt.

Hinc gloriosus ille martyr D. Seretinus Boë. Lib. 3. de tibus elicit hanc beatitudinis æternæ distinctionem. *consol.* *Est status omnium bonorum aggregatione perfectus. prof. 2.* Primo; est status: Quis hic decem non euect II. Democritus, ut eos exhiberet, quos hic dicimus Nihil hic status: cum nihil hic sit, quod statum habeat; est statum omnia sunt transitoria, cuncta momentanea: *Hodie le.* Rex, & cras morietur. Attende hominem terrenis Eccl. 12. hisce bonis, ac successibus præditiem: de hoc no. 12. bis cecinit David: ad vnius capiti reflectionem, perditus non. ueniretur. *Transiit? & ecce non erat.* Num statum quæris, in eo quod ne puncto ps. 36. 36. quidem temporis consistit conspiciendum? *Nam quam in eodem statu permanet.* Nunc gaudeo (inquit Job. 14. 14. D. Aug. *statim trisior, nunc vago, iam infirmior: nunc vivo statim morior: nunc felix appareo, semper miser.* Lib. 5. de nunc rideo, iam fleo: sicque omnia in: alulitanti subiacent, ut nihil una hora in eodem statu permanat. c. 2. 10. 9. Hic vero status est, cū perpetuū gaudet æternitate: Oculi tui videbunt Hierusalem habitantem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transierit poterit, nec auferentur clauis eius in sempiternum, & omnes faucibus eius non rumpentur: quia s. l. amando 1. sa. 37. 37. ibi magnificus est Dominus noster. Diuina verba, quæ mox explicabimus. Ne dum est status sed perfectus. Status perfectus, ut ne atomus, vel hilum illi desit eorum, quæ ad status alicuius requiruntur necessaria perfectionem: & hæc sit illa ratio: quia omnia bona simul possidet in Deo congregata, qui se communicat, ut mare substantiæ infinitæ, gloriæ, donorum, diuitiarum, ita ut nec voluntas amare, nec possit aliquid appetitus desiderare, quod de facto non possideat superfluentem. Hinc illa communis D. August. propositio. *Beatus habet quidquid vult.*

Hinc quoque D. August. format hanc cunctis Lib. 1. de hominibus animæque sue exhortationem: *Cur per multa vagaris homuncio, querendo bonaz quid amas caro mea? Ibi est quidquid amas, ibi est quidquid desideras: Si delectat pulchritudo: fulgebunt iusti sicut sol. Si velocitas aut fortitudo aut libertas corporis,*

D. Avg.
Lib. 1. de
c. 34. To. 9.

corporis, erunt similes Angelis Dei, &c. Si longa aut salubris vita, ibi erit sana aeternitas, & aeterna sanitas: quia iusti in perpetuum vivunt. Si satietas, satiabuntur, cum apparuerit gloria Domini: si memoria, ibi Angeli concinent sine fine Deo: si sapientia, ipsa Dei sapientia ostendit eis sapientiam: si potestas, omnipotentes erunt suae voluntatis, ut Deus suae, si honor &c. si divinitas &c. si securitas &c. O lucetique sitientissimi, qui vanas ac perituras opes quantis exanimetis? O laudis humanae sectatores, qui populares auras aucupamini fumo velocius ac facilius evanescentes? O ventris idololatæ: quorum perpetua est potus cibique anxia sollicitudo, qui dicto citius corrumpuntur, & novae languescitis fame, siquæ æstuantes exarsetis. O rerum indagatores inquieti, qui civitates obambulant pulchris gratisque conspectibus oculos recreantes. O domina, quæ carnem tuâ ob corporis maceras pulchritudinem, ut formosa prodeas vultus elegantiâ, quæ caltha citius emarcescit. O terrigenæ, quæ vitam longam, sanam ac prosperam toto pectore concupiscitis: videte quid vobis proponatur, quæ divitiæ, quis honor, quæ delicia, quæ spectacula, quæ vita, quæ pulchritudo. Num hæc poetarum de campis Elisij signamenta? Num fallax verborum gannutus Mahomet de rivulis lactis ac mellis? quando Angelus D. Ioanni ostendit civitatem illam Hierusalem, gloriæ præfulgentem: ubi omnia splendor, lux claritas, pulchritudo, gaudium, vita bonis omnibus conuocipia: ubi nullius vestigium aduersi: refert se vidisse Principem regio sublimem throno, sibi

§. 14. Quotquot hic conveniunt, sancti sunt & boni, omnes enim in illo statu gloriæ, tales erunt.

His finem non imponit D. Evangelista declarationi illius status gloriosi: sed quotquot adeo circumstantias, verbaque scribit, omnia eadem multa intentioni. Assentit quod huc visio spectanda: tres tantum viros Christus assumpserit discipulos, Petrum, Iacobum & Ioannem: illique spectaculo præfentes interfuerint Moyses & Elias. Ad quid tres illos tantummodo assumpsit? Omnibus erum suam proposuerat, omnibus in humeros tollendâ prædicaverat, si præparatâ vellent gloriâ cælesti præmiari. An non ratio si aciebat, hanc omnibus spectandam proponere visionem, ut ad eam omnes animaret? Multas afferunt Sancti rationes D. Chrysostomus. hanc allegat, quam Tertullianus nempe, quod tres Domino successerint: eo quod ternarius testium numerus inextinguibile censeatur testimonium, & hoc omnium ex divina dispositione habetur si premium, ad fidem adstrictam. In ore duorum vel trium testium stabit omne verbum. Habes hæc duos & tres testes: duos in Elia & Moysen, tanta fide dignos, ut eorum unus minister fuerit legis Divinæ promulgandæ, alter eiusdem zelator ferventissimus. Tres in Petro, Iacobo, & Ioanne, Hanc congruenter, i genio suo subtiliori excutit D. Chrysostomus in laudem numeri Ternarii: expendens quod apud omnes terrarum nationes numerus ille ut sacer habeatur, & nescio quid tu se concludat Divinitatis. Consequenter igitur exorditur à numero ternario Sacratissimæ Trinitatis: Adorabilis illa Trinitas, regalis D. Chrysostomus. illa dignitas, immaculata natura, incommutabilis dominatio, in ternario gloria habet, & veneratur Deus ternarii predicatione in terra. Ii et multi sunt Patriarchæ, titium tamen solummodo se prædicat Deum. Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Iacob, non quod non sis Deus etiam Moysi, & Iesaiæ, sed veneratur sicut in imagine in terrenis celsis. Tres virtutes sunt, fides, spes, Charitas. In tria diuisa est universum, in ordinem celsum, terrestrem, & inferiorem. In tria secantur tempora, in præterita, præsentia, ac futura. Licet multi sint Patriarchæ, ut prædicetur gloria viventis spiritus, si fides, ternarius. Alludit ad hoc, quod Christus præbatur carnis resurrectionem, tres illos citat erit Deus Abraham, Isaac & Iacob, & addit: Non est Deus Matthei 22, mortuorum, sed viventium. Cum multi sint Sancti, 320

que dicentem Scribe: Hæc verba fidelissima sunt, & vera. Eodem quoque modo postmodum, dum es monstravit fluvium aquæ vivæ, procedentem de sede Dei, & Agni, tanta fertilitate fecundum ut ex utraque parte eius germinaret lignum vite, asserens fructus duodecim, per menses singulos: Deinde visa illa cælesti gloria à Deo præparata tandem addit: Hæc verba fidelissima sunt & vera. Semel & bis illa voluit repetere, non hæc esse seculares fabulas, sed divinas veritates, & quod ille eas scriptis exaravit, qui Evangelium conscripsit proinde, ne ea credatis imposturas: & ne veritati parcam, illa ut commentitia habetis, cum ea tam parum curetis, tam flaccidè desideretis, tam pigre quærat, tam socordes vivatis, nec ullam operam adhibeatis ut illa possideatis.

Hieron. Ep. de Lanza Tom. II.

E

dores, tria tamen Sacerdotum electa est, Moyses, & Aaron, & Samuel. Multi Reges, & trium celebris est memoria, David, Ezechias, & Iosia. Multi Angeli in caelo, & tres apparuerunt Abrahae: Tres dies & noctes ambulat Abraham, ut mysteriū monstraret. Ioannis tribus diebus & tribus noctibus fuit in ventre cæli. Tandem, ait in gloria suā testimonium, in qua tres diuine personæ apparebant, tria erant signa sensibilia: Pater in voce filius in carne, Spiritus in nube. Tres Apostoli tantū eliguntur, numerus est sacratus & sufficiens, ut mundo tanti mysterij fidem prædicet. Aliam alij assignant rationem, quod voluerit ad hoc mysteriū Christus testes adducere, qui forent quasi omnium linguarū procuratores, quæ his tribus describuntur, Hebraice, Græca, & Latina. Ideo voluit ut crucis titulus his linguis scriberetur, crux enim omnibus linguis destinabatur prædicanda. Tres illi Apostoli tres illas linguas designabāt D. Iacobus Hebraicam, cum in Hierusalem vitam cum sanguine pro Christi fide profunderit, erat autem Hierusalem Metropolis Hebræorum. D. Ioannes Græcā, cum illi Græciæ Ecclesiæ fuerint commendatæ, ac Ephesi diem clausit extremum. D. Petrus Latinam qui Romæ cathedram Pontificiam statuit, ac ibidem obiit martyre crucifixus, erat enim Roma populi laici caput, ut hoc modo omnes linguæ eius mortem crucis prædicarent: verum his & alijs omisissis eam congruam censio quam Iudas nō interfuit re conuenientem.

Transfigurat. Non congruebat Iudam hanc visionem gloriosa potiri, neque perfidum proditorē tanto interesse spectaculo: in quem iam, quantum colligo, sententiam protulerat vates Evangelicus. *a. Tollatur impius, ne videat gloriam Dei.* Ita legunt Septuaginta. *b. L. cont. ta* quam lectionem communiter sequuntur. D. I. *Maresc.* *c. renæ. b. D. Cyill.* *Alexand. d. Chrys.* *d. D. Aug. e. 35.* & alij. Quinimo & ille amicus Iob, qui ait: *f. Non e. In c. 26* videt: *at riuulos fluminis, torrentes mellis & butyri.* *Isaia.* Subtilioribus declarat metaphoris gloriam eius: *d. Ho. 11.* que statum tam animæ quam corporis, quas non vacat declarare. His proditor ille infamis excludatur. Nec similiter suadebat ratio, eum solum expelli: hoc enim eius honori derogasset, quod Iamen Christus omnino cauebat, quinimo eundem cum ceteris misit ad prædicandum, ei dedit potestatem eiiciendi dæmonia, patrandi miracula; *ps. 85. Re-* Sed nec, cum se iam ab ipso sciret venundatum triginta argenteis, iamque actualiter agere de proditorie executioni mandanda, ei mensam suā negat, nec expellit aliorum indignum consortio, nec corporis ac sanguinis sui subtrahit Sacramentum.

tum, nec à lotionem pedum prohibet, nec Sacerdotij, & Episcopij secludit dignitate, ne eius personæ aut honori infamæ maculæ adspargatur. Quod igitur sequebatur incoeuens, si cum cæteris huic interfuisset visioni? Participem cum Christus fecit omnium beneficiorum, cum reliquis Apostolis, suū instituit prædicatorem Evangelij, ut alios dedit ei faciendi signa potestatem, ut alijs mensæ suæ elegit cœnā ut alios: corporis sui & sanguinis communionem honorauit, ut alios: Sacerdotem, ut alios, consecrauit: Episcopū, ut alios, instituit. Cur igitur huius visionis aspectus, & tanto spectaculo præsentem adesse non ei conceditur? cum ipsum tali non digne ur visione, ne solus eā privetur illam alijs omnibus videntibus non permittit tantum sed principalioribus Petro, Iacobo & Ioanni. Designauit in hoc Christus illustrissimi illius status eminentiam, quā potius non potest, nisi quis bonus est, sanctus, iustus, filius Dei per gratiam. Attende, quis huic adstet mysterio. Pater in voce, Spiritus in nube, Moyses in corpore phantastico, Elias in vero, Petrus, Iacobus & Ioannes collegij Apostoli: ei autem signum ut intelligas, quotquot ad hunc pertinent statum, bonos esse, sanctos, iustos, sapientes.

Congruenter expendit D. Basil. verba vatis I. *Ha. 11. b* sape de superna illa ciuitate vaticinantis. Postquam de illa sic Deus pronuntiasset: *Ponam murum.* *Isa. 40.* *ros tuos salutem.* Addit: *Non audietur ultra iniquitas in terra tua &c.* *populus autem tuus omnes iusti, in perpetuum habebunt terram, germinem plantationis meæ, opus manus meæ ad glorificandum.* En statum gloriæ. Non in illo audietur iniquitas, dolus, fraus, aduolutio, mendacium, versutia. Non est terra illa huic similis, de qua Propheta Osee, quod ferueat, & aborbeat hominibus adulteris, &c. *Maledictam & mendacium, & homicidium & furtum, & adulterium inuaduerunt & sanguis sanguinem tetigit.* Proinde nihil aliud in illa audietur. Prodi in forum, natus quod in tali loco talem iugularint, in tali futes irruerunt, in tali proximus proximum il aqua uit &c. Ibi verò *Non audietur ultra iniquitas.* Hoc dixit Angelus Ioanni, dum ei sanctam illā ostendit ciuitatem: *Non intrabit in eam aliquod coniugium, aut abominacionem faciens, & mē.* *Apo. 21.* *dacium.* *Foris canes & venefici, & impudici & homicidæ, & idoli seruientes, & omnes qui amant, & faciunt mendacium.* In regno illo beatitudinis: *Populus tuus omnes iusti.* *q. d. ait D. Ambr.* sine defectu, iustitia vniuersalis est virtus: tunc verò dicitur quid esse iusti, quando nihil illi deest: *Omnes iusti, q. d. omnibus virtutibus ac meritis effulgebunt,*

bunt, vt ne vnica illis desit virtus. In hoc mundo nullus tam perfectus, cui non desit aliquid: ille qui sapientiā viget, salute laborat, qui sanitate gaudet valetudinis est instabilis: qui corporis gaudet elegantia, mentis inopiā languet, & nunquam desit vnum nisi, seu sed, quando effers aliquem, & alter bene dicit, (a) nihil ab omni parte

(a) Que autem habet laus cetera tan de solis peras, que nola-ye in pe-remis illis.

beatum. In celo verò tam erunt omnes omnibus numeris absoluti vt nulli vel atomus deficiat, nec in illis omnibus erit, vel vnicum Sed, aut lacoma, sapientes, discreti, formosi, sani, prudentes, contenti, alacres, veri sine verò omnes. Erunt inquit Deus, *Germen plantationis mee opus manuum mearum ad glorificandum*; ad gloriam meam & ipsorum. Quando de limo terræ Deus hominem formauit voluit eum efferre honore non vulgari, omnium eum instituens Dominum creaturæ, & in eum finem ei preparauit paradysum voluptatis selectissimis herbis vermiculatum, vt ne vna de pulchrarum ac lapidarum numero deesset

Gen. 2. 8 aduenienda: *Plantauerat autem Dominus Deus paradysum voluptatis à principio, in quo posuit hominem quem formauerat. Produxitque Dominus Deus de humo omne lignum pulchrum visu, & ad vescendum suauis. Collocauit in eo hominem, quasi in throno regali (vt aduertit D. Chrys.) adduxitque ad illum cuncta animantia, vt Adamo iurarent obedientiam, & ipse vt suo rex moratus in palatio ac regno dominans, eis nomina imponeret, ac cuique suum assignaret officium. Idcirco cecinit in eius laudem David: Gloria & honore coronasti eum Domine. Si tales plantas, arbores tales, tanta pulchritudine, venustate tali plantauit Deus in paradiso hoc terreno ad gloriam & honorem lutei figmenti, tam hebetis, tam ingrati, quod illi eo in peccatum esset lapsurus, qualis erit Dei paradysus, quem sibi in honorem plantauit à principio æternitatis? Vis paradysus voluptatis, quis hortus deliciarum, quam arbores fertiles, quam visum recreantes, quam fructibus grauidæ, fructibus diuinis, fructibus celestibus exuberantes, ad Dei suorumque gloriam, laudemque sempiternam. *Germen plantationis mee, opus manus mee ad glorificandum.**

§. 15. Moyses & Elias. Omnes in celo erunt sapientes, nullus illuc stultus imitabit. Hoc nostrum moueat desiderium, magis quam Socra-
cratis.

Examinemus paululum cum D. Cyrill. verba Isaie quæ superius stricim citauimus, qui hoc idem nobis alijs terminis insinuat: Regem in

decore videbunt oculi eius, cernent terram de longè Isa. 33. 17. &c. populum impudenti non videbis &c. Oculi tui videbunt Hierusalem habitationem opulentam, tabernaculum, quod nequaquam transferri potest: nec auferentur clauis eius in sempiternum, & omnes furti-
culi eius non rumpentur: quia solummodo ibi magnificus est Dominus noster. Patet omnibus (inquit D. Cyril.) prophetam non loqui de terrena illa Hierusalem, cum hæc sæpe numero fuerit destructa, quæ populo nequam, gente scelerata, stulta, ac perfricta fronte notabatur iniquitatis: illa quoque Christus non apparuit formâ gloriosus, sed infami crucis supplicio inglorius. Loquitur autem de superna illa Hierusalem, de qua

Apostolus: *Illam qua sursum est, Hierusalem, &c. Oculi tui videbunt Hierusalem illam, ter beatam, habitationem opulentam: ubi omnes diuitiæ, census, redditus Dei referantur: ubi paratur animæ gloria, quies corporis: ciuitas tam opulenta, quæ, ibi solummodo magnificus Dominus noster, ibi solummodo. Vidisti & miratus es quam profusus Deus in hominis creatione, quam magnificus in mundi productione, quot opera in eo præclara condidit: vt stupens exclamet David: Quam magnificata sunt opera tua Domine! Omnia autem hæc puluis, miseria, nihil sunt: ibi solummodo magnificus: quia ibi solummodo sunt ea dona tanto Domino conformia.*

Duobus modis dicitur Rex magnificus: vna, I. quia magna sunt ea quæ largitur, respectu eius Duplex: qui ea recipit, proinde dicitur rex ille magnificus, qui mille ducatos aureos daret cuidam, cui tur rex viginti plus satis essent. Alio modo: quia id quod esse maderat, conuenit regali suæ dignitati, ac maiestati: quæ proinde magnificum se Rex Asluctus ostendit, centum ac viginti septem Prouinciis Dominus in illo celeberrimo conuiuio, ubi tam cibi quam mensæ, quam abaci, quam vasa, quam dona, quam mantilia talia fuerunt, qualia describit Spiritus S. *Luxta magnificentiam principalem.* In hoc mundo est Deus magnificus, si consideremus ea quæ tribuit, & disponit in ordine ad hominem cui licet sit pulvis ac vilissimus vermiculus quæ capit, cuique sufficit fossa tumulus octo palmorum longitudinis, & duorum latitudinis, erexit domum amplissimam, totum scilicet mundum tecto illo superiori tot stellis rutilantibus, maioribus, ac minoribus: circumcinctum & cum ei panis, frustum sufficit, sudore vultus sui excoctum, illi tot fructus, aues, animalia, pisces, flores, fontes ministrant. O quæ magnificentia! *Aperis tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione.*

Attamen non fuit in his Deus magnificus in ordine

ordine ad se, cum quicquid dederit, tanto fuit illo minus, vt dicat Spiritus S. quod fuerit instar *Sap. 11. 23.* guttæ in comparatione totius Oceani: Sic est ante te orbis terrarum, & tamquam gutta voris antelucani. Et quicquid esse habet, est coram eo, vt

Isai. 40. Iuxta solis atomus, imò minus, Quasi non sint, sic sunt coram te. De verò magnificum ostendere, su-

prema illi referuauit ciuitati, vbi munera magna sunt, etiam cum ipso Deo collata: quia quod ibi largitur, tantum valet quantum ipse. Dat suam essentiam, suum esse, suam bonitatem, suam æternitatem, suam gloriam, proinde totum, vt diximus. Ita hoc est, esse magnificum. Magnificus fuit Deus Salomoni: cui tantam infudit sapien-

tiam, vt sacra testetur pagina: *Omnes Reges terra desiderabant videre faciem Salomonis, vt audirent sapi-*

3. Reg. 10. *24.* *pientiam eius.* Verumtamen magnificentia fuit hæc, respectu exiguitatis Salomonis. Ibi verò sapientiam docebit nos infinitam, in cuius comparatione, omnis Sapiencia Salomonis, omnium philosophorum, imò ipsa Supremorum Seraphinorum naturalis scientia, ignorantia reputatur. Magnificus fuit tantam tribuens Iudich pulchritudinem, vultusque elegantiam, vt cunctum raperet in imitationem exercitum Assyriorum: Ibi erit magnificus: tantum conferens venustatis splendorem, vt beatorum minimus pulchritudine longè antecellat solis, lunæ, stellarumque venustatem. Tandem, quam hic Deus ostendit magnificentiam, licet magna sit, nullum mihi reperies, qui sit eà ex omni parte satiatus: omnia sunt paupertas, indigentia, calamitas, quibus mundus abundat. Ibi verò ita magnificus erit, vt nequeat homo quicquid expetere, quod non habeat: *Ibi solummodo magnificus est Deus noster.* Et quod præ cæteris illius commēdat loci felicitatem, hoc esse censemus, quod status ille futurus sit æternus, qui finem numquam sit habiturus, *Tabernaculum, quod nequaquam transferri poterit.* Hic nulla bona fors, nulla prosperitas, adeo constans, quæ mutabilitati non subijciatur alteranda.

34. Præfati sumus, quod Sancti illi prophætæ Ezechiel & Ioannes, viderint hanc ciuitatem sitam in quadro: figura verò quadrata. Symbolum est firmitatis seu soliditatis: Mundus rotundus est, qui numquam sinit, & extremo digiti propulsus voluitur instar rotæ. Fortunam rotæ innixam depingis, quæ semper voluitur. Imò de

Zech. c. 1. 6. sole testatur ipsa veritas: *In circuitus suos reuertetur.* Quia quicquid præ oculis cernimus, figuram quasi habet circularem, motu apostrophinam. Cæleste verò futurumque tabernaculum tanta soliditate firmabitur, vt numquam immu-

retur. Hoc de illo protulit Apostolus: *Tabernaculum quod fixit Deus, & non homo.* Nequit homo imbecillis opus edificare adeo solidū vt dissolui nequeat: nec valent manus hominis tam firma, ac radicata iacere fundamenta, vt aliorum manus ea eruate ac euertere non posse videantur. Hæc porro Ciuitas, adeo solidis nixa est fundamentis, vt opus manuum Dei, quæ petram statuere possunt adeo constanter ac securam, vt tota licet confluat in vnum gehennæ, dæmonumque fortitudo, eidem præualere, eamque dissolvere, nec in vincto puncto posse Christus affirmare. Imò hac de causa (præter dicta superius) debuit Apostolus supremum illud palatium vocare, *Domum non manu factam, æter-*

nam in cælis. Sed quod maxime proposito nostro conuenit, id est, quod addit Propheta: *Populum imprudentem non videbis.* Notat noster Forerius, alios legere, nec malè: *Populum imprudentem non videbis:*

quia verbum Hebræum, vtrumque significat: q. d. Nullus ibi vagabitur stultus, n. entis neqs, furiosus, & nominè imprudentis comprehendit omnes defectus in quos cadit, qui labetur imprudentiâ. Nihil fallat hoc Christus insinuat illa parabolâ de virginibus, solæ quippe prudentes admittæ fuerunt ad nuptias illas cælestes, à quibus imprudentes ac fatuæ clausis ianuis repulsæ, vt earum nulla ingrederetur: sed nec cæleste palatium quisquam fatuus, ac tam imprudens subintrabit, qui sibi de oleo providere negligit imprudenter, & quæ pro sponsi ac sponsæ aduentu æstimantur necessaria satius aspernatur: illi inquam, quibus similes Moyses indigitar rationis impotes: *Gens absque consilio est, & sine prudentia, utinam saperem & intelligerem, ac nouissima providerent.* Ita vt nullum ibi offendas

phreneticum, vitio mentis caput. Populum imprudentem non videbis. Omnes sapientes ob altissimam Dei cognitionem, & Angelorum omnium, cælorum, stellarum ac creaturarum scientiam. Sapaces in disponendo, prudentes in agendo, discreti in ratiocinando. Quid tibi arbitraris agendum, vt tali gaudeas societate? Hoc vnum inter cetera maxime hominē delectat, conuersari, agere familiariter cum viris litteratis, ac scientia præclarissimis (inquit D. Hieron.) eorum audire rationes acutissimas, discursus subtilissimos, ab eis pendere ore, quo rosas, quo gemmas, quo flores effundit. Ob hoc depingunt Herculelem infinita populi multitudine circumdatum, quam inauribus alligatam post se quasi vinctam attrahabat, sapientissimus enim colebatur, ac lepore

pore verborum, sententiarum gravitate, & concisionis impetu si spendebat omnes. Legimus (ait D. Hieronym.) de celeberrimis totiusque mundo notissimis, quod longissima susceperint itinera, seipso aperissimis horridisque experuerint periculis, labores subierint gravissimos, ac intolerabiles, mariis transgressionibus, regionum pervagationibus, ad exteris nationes peregrinationibus, ea simulati intentione, ut viros omnis studiorum genere florescentes convenirent. Quos non suscepit labores ac peregrinationes Pythagoras, ut divinos ac Memphis consuleret artem; et latro in doctissima Atheniensium universitate doctissimus, immensis dispendiis suavitie, captivitate, totam perussit Aegyptum, & quam vocabant, magnam Græciam, cunctis litteraturæ perfectissimos investigavit; Expositus ille philosophus, seu incantator Apollonius yaneus, deiecit totum orbem circum, Indiarum regna percurrens, Persas, Albanos, Schytas, Massagetas percurrens, ea mente ac studio, ut Brachmanios conveniret, apud quos morabatur eruditorum omnium calulis pinguissimæ doctissimus Hieracas, qui aurea residens cathedra discipulos suos celorum motus, cursum solis, lunæ, ac siderum edocebat. Inde egressus transivit Elamitas, Babylonios, Chaldaeos, Medos, Assyrios, Dardios, Syros, Phenices, Arabes, Palestinos, reversus Alexandriam, transgreditur usque in Æthiopiam, tantummodo ut vel parvo tempore audiret sapientes illos Gymnosophistas.

35 Notum omnibus est (inquit) quanto populus confuxu Romam ex Hispania, Francia, Italia concurrerit, non ut imperatoris illius urbis ac ortis magnalia mireretur, ac ut paulisper Titum Livium audiret perorantem: hoc enim pluris faciebat, quam quicquid Roma mirandum spectandumque possideret. Sacrae paginae candidato constat illa historia conscripta Spiritus S. callam; Universa terra desiderabat vultum Salomonis, ut audiret sapientiam eius, quam dederat Deus in corde eius. Inter reliquos vero: Regina Saba audita fama Salomonis in nomine Domini venit. Quæ viso auditoque Rege Salomone, tanto gaudio demulcebatur, ut spiritus illi vitales supprimerentur, animoque languens deficeret: Non habebat alia spiritum, mentique relictam, exclamat: Beati serui, qui stant coram te semper, & audiunt sapientiam tuam. Quæro à te, si tibi nuntiaretur descendisse de celo D. Augustinum, adesse in Ecclesia, quo eum possis & videre, & alloqui, quid non molieris, ut eum alloquereris aliquantisper? Quid, si S. Hieronymus. Quod si realiter

descenderet D. Paulus egregius prædicator, vel D. Ioa. Evangelista, & certo scires illos hortum perambulare, tibi que licere eos accedere, quem non moveres lapidem? Et quid faceres, ut paulisper D. Petri familiari conversatione fruereris, inextinguibilem illam intelligens sapientiam. D. Paulus (inquit D. Hieron.) cum esset vas electionis, raptus ad tertiam celi classem in quo Christus orabatur, ut magister eum erudiens de iis quæ dicenda forent: In me loquitur Christus. Dama eo profectus est in Arabiam, & illa perlustrata ascendit Hierusalem: Videre Petrum & post quatuordecim dies assumptis Barnaba & Tito, singulari studio accurrit ad Apostolorum conventum, ut cum illis conferret, velut cum sapientissimis Evangelij præceptoribus. Quam tu non diligens, si tibi referretur modo concilium cogere Apostolos, de mysterijs adeo sublimibus acturo, ut ipsi Seraphini naturalibus viribus suis ea minime valerent penetrare, si quis tibi hoc indulgeret, ut illi posses interesse concioni? quid futurum autumas, si ipsa cælorum Regina, Domina Angelorum de celorum vertice hæc infima visitaret? quò non current homines, eam visuri, sanctissimos eius pedes reuerenter osculaturi vel puncto licet temporis? quis igitur explicabit, quis sermone comprehendet, quantum illud gaudium Angelorum choris interesse, beatorum spirituum colloquio perfici, & æterna cum illis societate gaudere? Quis mihi dicat, quæ delicia, familiaritate vti Sanctorum Michaelis, Gabrielis, Raphaelis, omnium denique illorum spirituum quos creatoris gratia tantà gratos venustate, rerumque omnium scientia complevit eruditissimos, ac sanctitate beavit præcellentissimos: Vicinos Dei Sanctos Paulum & Petrum, (inquit D. Chrysost.) Martyres, Angelorum cætus, & Archangelorum habebis. O gloria! o dignitas! o gaudium! Quis dicere vel cogitare sufficiat (audito meditantem D. August.) Qualis sit in conspectu Domini Dei omnipotentis illa beatorum spirituum, cælestiumque virtutum innumerabilis multitudo? Quæ sit in eis sine fine spiritus rationis Deit? Quæ lætitia sine d. sit? quis amoris ardor non crucians, si d. d. l. t. t. t. Quomodo inlucendo summe beatitudinis sint beati? Quomodo continet vero luminis facti sunt lux, &c.

Vi erat D. Chrysost. D. Paulo addidisti. D. Chrysost. refert de se, quod eius fruendi consilio desiderium nos quoque deberet accendere. Ep. ad Rom. Quod si nunc desiderium eius visitandi sepulchrum te ab extremis oris Romam adducit, quæ est peregrinum, vti Sanctorum Apostolorum nec vides, Tom. 2.

2. Cor. 13.

Gal. 1. 18.

D. Chr.

Ho. 55. in

Joan. T. 3.

D. Aug.

Lib. Med.

c. 27. T. 9.

D. Chr.

Ho. 32. in

Ep. ad Ro.

quæ est

ultima in

Mat. 16.

„vides veneranda corpora, & si ea videres, non
 „nisi ossa arida cerneres, licet summa digna ve-
 „neratione, nulla tibi exprimet lingua, nec ocu-
 „li videat, quid esses acturus, si hic viui coram
 „assisterent? Quid igitur tibi expedit facere, vt
 „eos viuos cernas & gloriosos, vbi vicinus eo-
 „rum consortio frueris, eorum gloria lætaberis,
 „& perfecta te diligens charitate? Illic Paulum
 „videbimus (sibi Chrylost. app' audit) cum Pe-
 „tro in Sanctorum choro corisphaum existentem,
 „& presidentem, geminam illuc dilectione frue-
 „mur. Si enim cum hic esset, vsque adeo dilexit
 „homines, vt eum dissolui ex animi proposito, &
 „cū Christo esse cuperet elegit hic esse: multo ma-
 „gis illuc feruentiorē amorem ostendet. Non enim
 „in illis defertur charitas, sed est aucta perfe-
 „ctior. Sapius memini eius, quod refert Plato
 „de Socrate, quem vt perfectissimum sapientie
 „exemplar omnes colunt, quod morti proximus
 „præfentes suauioribus verbis solabatur eos ad a-
 „nimi mouebat a lacritiam, ac volebat vt sibi mor-
 „tienti inuiderent; quod hinc discendum, in altera
 „vita visurus esset eminentes illos duces Vly-
 „sem & Palamedem, aitque: *Ad excelsos illos vi-
 „ros pergo.* Eodem modo refert de altero philo-
 „sopho Arcadiæ Cyrcida, quod lecto decumbens
 „iam quasi balbutiens & interclusa voce, vultu ad
 „hilaritatem composito ac sereno, circumstantibus
 „valde dicens ait: *Latus morior quoniam ad eum
 „me locum conféro, vbi videre & alloqui poteró Py-
 „thagoram inter philosophos, & Homerum inter Pœ-
 „tas.* O pudor, ô confusio Christianis, qui so-
 „cordes nec ad hæc attendunt, nec his mortis do-
 „loribus angustati se solantur, nec ad tantæ glo-
 „riæ excellentiam, ac beatorum consortium luti-
 „sum dirigunt cogitationes.

§. 16. Apparuerunt Moyses & Elias: tes-
 „tes persone Christi Domini nostri conuenien-
 „tes.

36 **A**liud nobis innuntiat Euang. listæ de hoc
 statu felicissimo, ex eo quod Christo comi-
 tes apparuerunt Moyses & Elias: Ne granioribus
 illis ac subtilioribus tempus iteramus difficulta-
 tibus, quas circa hoc emicant Sancti. Moyses
 mortuus erat, & credunt aliqui eum à mortuis
 suscitatum, non in vita immortalis, sed mortali
 eandem, vt huic spectaculo ad paruam moram
 interesset, tamquā testis, sicut ex aliorum senten-
 tia, multi in Christi resurrectione de sepulchris
 surrexerunt vt Christi testarentur resurrectionē,
 & demum mortui sunt, & hoc Deus sapius se-
 cit ad honorem suorum electorum. Per calum-

niam accusat Rex Poloniæ Boleslaus illustrissi-
 mum Episcopum Stanislaum Iatocini, quasi a-
 grum Petri cuiusdam occuparet, quem Ecclesiæ
 suæ nomine coemerat, cuius pretium non solu-
 tisset, cum id nec tabulis probare posset, & tes-
 tes veritatem dicere vererentur. Petrus verò a-
 gri venditor iam dudum obierat, sepultusque
 putnerat. Pissimus Pötifex, ac iustus pagi pos-
 sessor, post oblatum Deo incrementum sacrificiū,
 ad tumultum fiducia plenus ire festinat, Petrum
 ex nomine Dei inclamat, iubet surgere redimi-
 uum, & irrefragabile dare testimonium verita-
 ti. Prodit de sepulchro Petrus, ad Regis tribu-
 nal se sistit, coram omnibus fatetur sibi ab Epil-
 copo persolutum agri pretium, quo dicto rursus
 obdormiuit. Idem Deus dignatus est operari
 ad gloriam S. Antonij Paduani, quo Lisbonæ
 agente, pater eius mortis reus condemnauit eū
 alijs suis famulis: illi enim cuiusdam viri ex-
 dem imponebant. Illico D. Antonius ad sepul-
 chrum tendit defuncti, & presentibus ipsis iu-
 dicibus, ipsum ad vitam reuocat, vt patris, fa-
 mulorumque testaretur innocentiam, quo petra-
 cto sepulchrum repetijt. Similiter & inuictus
 Christi Martyr Mercurius de cineribus exsurre-
 xit ad preces D. Basilij Magni, vt Imperatorem
 Iulianum Apostatam transfoderet, pro vt eun-
 dem lancea sua transfodit, & demum requieuit.
 Qui hoc in electorum suorum agit nominis glo-
 riam, ne miremur, quod hæc egerit ad suæ glo-
 riam maiestatis.

Eodem modo credunt resurrexisse ac apparuisse a In r. 17
 se Moysen: ita tenet D. Hieron. a. & clarè ex-
 pressit D. Damascen. b. At D. Thom. c. opinatur b. Orat. d.
 quod tunc Moyses apparuerit, sicut in hac vita Transfig.
 nobis apparent Sancti in corpore pharastico for- p. 3. 2. 41.
 mato ex aëre. Sicut etiam apparent Angeli. Ita a. 3.
 sentit D. Aug. d. enarrans historias lectu dignis: c. L. de eu-
 simas: Concedamus quomodocumq; fuerit: hoc ra pro-
 certum est, quod apparuerit ibi Moyses, & cre-
 dunt Tertullia. e. & Orig. f. & Irenæ. g. quod hac ad Pau-
 occasione cōpleuerit Deus id, quod Moysi à tot linum. f.
 annis promiserat. *Posteriora mea videtis*, quo li. 10. 11. 11.
 gnificabat, quod proprijs oculis videret Deum: d. L. contra
 incarnatum. Pariter manifestum est, quod ap- Marcii. i.
 paruerit Elias, qui nec erat, nec adhuc mortuus 22.
 est, sed Deus eum in cōtinuam conseruat vt in c. Ho. 11.
 mundum reuenerit temporibus Antichristi, vt in Exod.
 eundem sua prædicatione confutet, quem Anti- f. Lib. 4.
 christus afficiet martyrio, vt D. Ioannes in sua contra
 vaticinatur Apocalypsi. Itaque duo apparuerunt hæreses
 fasserit D. Damascenus viuis viuis & alter mor- e. 37.
 tuus, vt omnes nouerint, quod ille Dominus, qui loca cū
 cos

eos adduxit, Dominus est viutorum & mortuorum, & quæcumque vult, facit & in vno & in altero. Particulariter autem voluit Christus in hoc mysterio binos illos habere testes, utique capitula prophetarum. *Vertices prophetarum*, eos nominat Ecclesia: quasi testis personæ Christi: ut notat D. August. & Tertullia, quod hoc mysterio impleta fuerit visio Zacharia, qui lampadem vidit cælestem, ad cuius latus erant duæ oliuæ, oleum diffillantes, quibus lux illa alebatur. Lamps hæc Christum signat, ut dixit Isaias, harum oliuarum accenditur oleo, non quod ipsi dent oleum gratiæ, quinimo de Christo in ipsos defluit oleum gratiæ reliquosque sanctos, sed quia illi suo testimonio mundo reddunt illustrissimum. Detrahebant Iudæi Christo, ut legimus: prodeant hi duo quorum vnus illam promulgauit, alter eius erudandæ zelo cæteris feruentior & suâ præsentia dent testimonium: quod Christus nectum est legis frigus, sed ipsius legis auctor & Dominus prophetarum.

Quando Dominus apparuit Moysi, ut legem populo daret, fulgura, conitrua, fumus, tempestas, tubæ clangor audelantur, ut populus his terroris exclamaret: *Loquere tu nobis, non loquatur nobis Dominus*. Nec miror populum his terrificum extrinxisse, cum & ipse Moyses tremebundus expauerit: nam telle apostolo: *Terribile erat quod videbatur. Moyses dixit exterritus sum, & tremebundus*. Moysi vero Deus, dic eis: placeat, non loquar ipsis modo, nisi ore tuo, & iuratis temporibus in filio meo, quem missurus sum in mundum prædicatorem & prophetam, qui illis ex parte mea loquatur: *Prophetam suscitabo eis de medio fratrum suorum similem tui* & ponam verba mea in ore eius, loqueturque ad eos omnia, quæ præceperis illi. Qui autem verba eius loquetur in nomine meo, audire noluerit, ego vltor existam. Hoc Dei promissum populus accepit, proinde hunc semper prophetam audi præstolabantur, qui inter illos erat nasciturus. Hic fuit Christus, & in illo impleuit Deus verbum suum, & pactum quod cum illis iurauerat. Ad huius confirmationem, addit Moyses ipse testis veridicus, per quem Deus hoc fœdus per uisum in cuius præsentia Pater de filio testatur: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit, ipsum audite*: quod per Moysen vobis spondi filium meum, qui factus homo venit prædicator in mundum, ecce medius adstat inter Moysen & Eliam duas oliuas, qui testimonium præhibet de lumine. Moyses nimis fuit legis, idcirco vices & voces implet legis. Elias caput

prophetarum, eorumque loco substitutus apparuit, ac medius Christus. Intuere, (monet D. Hieronymus) qualiter ad Christum velut ad centrum in ca. 17. concurrunt lex & propheta, ipseque sit ambo- rum scopus vltimus.

§. 17. Apparent Moyses & Elias in maiestate, loquuntur cum Christo de præcipiis eius: mysterijs: simul cum eo sunt. Status gloria cælestis exemplaria.

Illis omissis, quæ difficultatem habent non omnibus, butam, & à Sanctis Patribus exponuntur, hæc tria tantum intendo declarare, quæ propositio nostra magis conducant. Primum: quod indicat D. Lucas, quod Moyses & Elias: *Visti sunt in maiestate*, quantum opinor, non potuit euangelista verbis ut aptioribus quibus ad viuum expressis declararet, splendorem, gloriam, claritatem, quæ Moyses & Elias gloriosi apparuerunt. Ipse Christus, ut gloriæ suæ exponat in agnitionem, quæ index venturus est, alijs non vult terminis: quæ, *Com venerit filius hominis in maiestate sua*. Quinimo & ipse D. Lucas iisdem verbis supremi iudicis declarat dignitatem ac gloriam: *Tunc videbunt filium hominis venientem in nube, cum potestate magna & maiestate*. Dum dicit: *Cum potestate* venturus, addit, *Magna*: dum vero dicit: *Cum maiestate*, nihil addit: quia in his est addendum: quo significet supremam auctoritatem, gloriam, opes, venturæque maiestatem. Nec aliter sentiendum: ut enim ex Cardinale nostro Caietano diximus: claritas, gloria, formæ elegantia, ac splendor, qui de Christi corpore dimanabat tantus erat, ut in Moysi ac Eliæ corpora reflectens, ipsa milleis solibus sacribus innumeris reddiderit fulgentiora: ut ex his discas, quanta futura sit corporis Christi gloria.

Origen. excellens apernit mysterium in Christi gloriam, dum eius meminit quod olim contigit. Tanta Deus descendit in montem Sinai fulgens claritate, legem Moysi daturus, ut ex ea, intendendo in faciem Moysi, illa velut solis radijs splendore illustrata: ut ex ea populus intelligeret quanta Deus luceret claritate. Num scire desideras quanta futura sit Christi gloria? Vide, quod ex sola reuerberatione claritatis corporis Christi, Moysi & Eliæ tantus splendor lux tanta ac gloria diffunda: ut quæ eminentem faciat maiestatem, & nec solum in facie Moysi, ut olim, sed in toto eius corpore, & nectum in illo, sed & in E-

Ho. 17. in Exod. 34.

in Elia, ambo quippe: *Vsi sunt in maiestate*. Attendamus discrimen eius qui cum daturus legem descendit, & eius qui modo descendit prædicaturus Evangelium. Qui enim tunc descendebat, non erat ipse Deus, sed Angelus, Dei representans personam, ideo de illa lege sic ait

Gal. c. 3.
19.

1. Cor. 3. 7

D. Paulus: quod *Erat trinitas per Angelos*. Modò vero ipse Deus Angelorum Dominus. Exploremus quoque differentiam (monet Apostolus) inter illam & hanc legem: *Si manifestatio damnationis in gloria est, nullo magis ministerium iustitiae in gloria*. Erat lex illa, lex mortis, condemnatio, condemnans & occidens: quia ob nimiam quæque mortis ferebat sententiam, ob collecta tantummodo lignorum segmina in die bello igni construendo. Hæc autem lex est vitæ, iustificatio, gratia & gloria. En hanc adducit Christus, quæ tanta est, ut Moyses & Elias illi proximi tanta fulgeant claritate, & maiestate conspicui.

38. Secundum nobis describunt Evangelistæ in hoc mysterio, Moysen & Eliam familiariter & amicè cum Iesu colloquentes; quod his verbis indicant: *Loquentes cum eo*; & credit Tertullia;

D. Irenæus ac ingeniose dixit D. Irenæus: illud perfectè tunc *Le. 4. cont.* impleri: *Loquebatur Dominus ad Moysen, sicut solent Heres. c. 37. let homo loqui ad amicum suum. Facit ad faciem Exod. 33.* (ait D. Irenæus) *confabulatus est cum eo in altitudine montis*, &c. Tertium loquebantur de profundioribus mysterijs, & arcanioribus Dei Sacramentis, nimirum de mysterijs Redemptionis.

Hoc S. Lucas signanter indicat: *Loquebantur excessum eius, quem completurus erat in Hierusalem*. Vt ait Evangelista verbo Græco, quod duo simul significat, exitum & gloriam; & sic alij Sancti legunt: *Loquebantur de exitu*, i. a D. Ambr. Alij, *Loquebantur gloriam*. D. Chrysost.

In c. 9.
Lucæ Ho.
31. in
Marib.
I.
Quis ille
fuerit
excessus.
Io. c. 19. 1.

quibus præclarum latet mysterium, quo similiter celestis gloria exprimitur dignitas: quia ille exitus, quem Christus erat completurus, ad gloriæ consecutionem necessarius habebatur. Quis, quæso, erat excessus ille complendus in Hierusalem? Ille quo exitus: passurus ac moriurus, de quo postmodum D. Ioannes: *Egressus est Iesus trans torrentem Cedron*. Era autem hic consequendæ gloriæ adeo conueniens, ut ipse de eo dixerit: *Sportebat Christum pati, & intransire in gloriam suam*, & idiomate vernaculo significat: *Loquebantur cum Christo, & Christus cum illis*, quam oppidò necessitas redemptionis generis humani traderet Christum pati in Hierusalem, ut sibi corpori gloriæ mereretur, & hominibus corporis ac animæ glorifica-

tionem obtineret. De hæc inter se agebant, quo discimus, quid sit, & quantum sit illa celestis gloria, ut ad eam nobis promerendam necessaria fuerit passio Dei, sanguis Dei, mors crucis ignominiosa.

Hoc vnum inter cetera huius mysterij recolo profundæ meditationis argumentum. Expectis nosse quanti valeat adamas? A tende quid pro eo gemmarius, appendat: dicens non minoris valere. Attende quid a hris pro cæli gloria, quam tibi meretur en pro appendat. a. anginem suum, vitam, mortem, seipsum: quia quod his minus fuisse, pretium non erat æquale, licet omne aurum, argentum, gemmas, lapides pretio o, stellas, cælos, Angelos, cherubinos, seraphim appendisset. Omnia hæc sunt infinites minoris acimationis, & quodcumque aliud pretium, quam sanguis & vita Dei, & ipse Deus, non esset ex toto æquale: quia cum id quod in cælesti gloria datur, sit ipse Deus, non valet hæc minoris, quam ipse. De his autem alio loco.

De his gude Mysterijs, inquit Evangelista, 39 Moyses & Elias loquebantur cum Iesu ut explicarent aliquid de hoc statu beatitudinis. Mysterium maximè absconditum & altissimum Dei, censetur notæ redemptionis mysterium, quod in eo consistit, quod Christus egrediens cruce omnis ad mortem, nobis cæli gloriam consequatur: ita ut ab illa Christi morte, vita nostra, ab eius passione, nostra beatitudo, ab eius ignominia, omnis gloria nostra dependere. Ali autem mysterium hoc adeo absconditum, ut Nullus 1. Cor. 13. Principum huius sæculi cognant. quod D. Paulus Col. 3. vocat: *Mysterium absconditum à sæculis in Deo*, 26. &

De quo, in interprete eodem Apostolo ad litteram Eph. 3. loquitur Maras dum ait: *Nec oculus vidit, nec auris audiuit*, &c. Itaque loquebatur Christus cū Moysen & Elia, de sublimioribus sapientie secretis, ac de profundissimis pectoris sui mysterijs: ut in e colligamus quam amicè cum illis ageret, & secretiora pectoris arcana non nisi intimis amicis principes solent aperire, & ex hoc argumento probat Christus Apostolis: ut tamquam tales sibi congratulentur: *Vos dixi amicis*. Io. 15. 1.

cor: quia omnia, quæ audisti à Patre meo, nota feci vobis. En in ago quædam vobis regni cælorum. Cuius vili in maiestate. D. Lucas, ut delectaret quæ Christus in hoc mysterio præulserit dignitate nullum inuenit verbum, quo congruentius hæc hris gloriam explicet, in qua cum Apostoli viderunt eminentem: quàm dicendo: *Evangelantes viderunt maiestatem eius*. Cum maiestate, Luc. 9. 36.

statē, ut Rex, & inuictus Imperator. Eadem phrasi nobis Moysi & Elię gloria describitur: *Visti in maiestate*. Vide Epiphani. ait: *ambos duxit in sua propria gloria*: & quasi sibi fecit æquales. Licet enim immensam concedamus distantiam, reuelat tamen profundum æternę glorię mysterium, in qua omnes Reges erunt, omnes eodem cum Christo regno potentur, nec erit Christi regnum, aliter regni excellentius: *Quo coheredes regni sui ostendit*, ait D. Epiphani. verbā, alias a D. Paulo prædicta.

Proinde cuncti in felici illo beatitudinis statu videbuntur: *In maiestate*: quia vero maiestas regno propria est, si Christus quia Rex est, videtur in maiestate, omnes pariter electi gloria fulgebunt maiestatis, omnes Reges erunt, omnes magni, & tales omnes cum Christo loquentur, ut filij desideratissimi, & cordis intimi, proinde & omnibus consilia cordis sui manifestabit, arcana pectoris Dei ce nent aperitis, quam ego modo vos intueor. O gloria, o maiestas! quis unquam Principis familiaris tanto se honore lenit cumulat? Solis magnatibus vitur Rex familiariter, & vel pancer sui pectoris aperit abscondita secretorum. Hoc Christus indicat, quando ait Apostolis, quod illis preparauerat, hoc esse: *Ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, & sedetis super thronos*, &c. Non nisi alios Reges admittunt Reges mensę suę coniuias: quod si ex occasione in aperto campo, & separatim sub dio (a) alicui in hoc fauent intimo, non tamen id agunt dum regię assident mensę ad glorię ac maiestatis suę iactantiam: si verò locum concedant, hoc fit in scabello, vel subscellio, in sede verò minime. Id quod ego vobis concedam, hoc erit, inquit Dominus: *Edetis & bibetis omnes in eadem mea mensa, in regno meo, in statu & pompa eminentissimę meę glorię ac maiestatis*. Eodem cibo, quo ego, vescimini: nec ego ferculum sumam melius, aut bolum suauiore parum vel multum, quam quo vos recreabimini: *Sedetis super thronos* postpositos in gloriam maiestatis, ac amicitię signum, & velut Reges conuēscētes viuemus basilicę, familiaria colloquia miscēbimus, frontem exporrigemus.

Nec vobis hoc persuadeatis, quod tantum in hac vita, ubi pauperem, humilem, ac absconditam vitam viuimus, & ipsa nos omnes æquales facit dura necessitas, amica vobiscum conuerser confectudine, in regno verò meo gravitate superciliosa intumescam, vos nec colloquio honorans, nisi graui ac maiestuofo, non vos intuens nisi versa facie ultra humeros, vel t huius mundi Principes

Hieron. B. p. de Lanza Tom. II.

quibus honores mutant mores, sed raro in meliores. Ibi dum sedero in sede maiestatis & rex, ampliori vos honore excipiam, mensę meę coniuias collocabo, &c. Eritis omnes magistres, illustres, Reges coronati. Hic me vestra sim ilem feci pauperat, ac humilitati, ut in omnibus votis sim similis & vos mihi similes. Ibi verò vos faciam mihi compares in maiestate & gloria, vream omnes tam possessuri sitis immensam, ut Dij esse videamini: & sicut hic vobis sum similis, ibi vos mei similes efficiam. Conformi er expendat D. Hieron. hęc ista verba, quibus agit de hac gloria: *Non erit ibi amplius infans diem*. Quis hoc credat, cum sint ibi futuri tot innocētes: quos autem paruulos in sui gloriam Deus non assumpt? Intellegit (interpretatore D. Hieronym.) non erunt ibi paruuli, medi, & magni, sicut in terrenis Regum domibus, quorum alij morantur in atrio, nec interiora ingrediuntur, & habitacula regalia, alij frequentius hęc intrant, non tamen in altis secretioribus: alij erecti, & apertis capite tegiæ adstant maiestati, tantum magnatibus sicutum est caput operire, ac sedere; ibi verò omnes magni, in maiestate, gloriosi, reges coronati. Hoc enim insinuat Apostolus dum ait: *Occurramus impenes &c. in virum perfectum in mensuram & atis plenitudinis Christi*. Licet quo ad glorię gradus multum differentes.

§. 18. In illo gloria statu omnes erunt magni, quos signifi. aut magni illi pisces, quos Apostoli piscari sunt.

Dignus est D. August. ingenio tractatus ille 4c. 23 circa binas illas plicationes Apostolorum. Tract. 122. Prima fuit dum Christus adhuc in humana forma ageret mortalis, quam refert D. Luc. Inuenit & Ser. Christus discipulos piscantes in Mari Galilee, 148. de qui tota nocte laborantes ne vel vnum ceperant tempore, pisciculum; quibus ille præcipit, ut rem laxent in caput unum: *Concluserunt autem piscium mult. iudi. Luc. 5.6. non copiosum, rumpebatur autem rete eorum; et necessitas eos coegerit aliorum auxilium manufque subsidiarias invocare. Tum ipsos vocavit Apostolos, ut se sequerentur, hac fide data: Faciam vos fieri piscatores hominum. Verum epini ve o postquam Christus iam hac vita excelsa, altera vice eis apparet, piscantibus in mari, sed necum quicquam ceperat, frustra laborauerat. Dicit illis: Mittite in dexteram nauis rete & inuenietis. Retibus Christi obediētes, mittunt in dexteram: *Traxerunt autem rete in terram plenum nazale piscibus* cen. 3m*

centum quinquaginta tribus. Miraculum nullum tanta multitudine piscem exiguum inueniri, omnes magnos: & cum tantis tantorum: et et numerus notat Evangelista: *Cum tanti essent, non est fissum rete.*

Quid hoc rei, quare D. Aug. In prima piscatione pisces parui, mediocres & magni, sine certo numero, boni & mali, & tot, ut rete scinderetur, at in secunda piscatione, pisces multi, at omnes ad numerum transferunt determinatum, & omnes magni, nec tamen verriculum laceratur. Significant autem hac duae piscationes, ipsas quas Deus in hoc seculo facit. Primam per predicationem Apostolorum, qui sagenam predicationis miserunt, & multitudinem ceperunt pisci in copiosam, innumeros populos, infinitas nationes converterunt, in hac captura quidam boni sunt, mali alij, scilicet peccatores Christiani, qui rei Ecclesiae comprehendunt, quidam parui, quidam magni, & aliquando rete rumpitur discedunt aliqui de Ecclesia. Secunda vero captura ea est, quae ad dexteram mittitur sagena, haec est praedestinationum, de quibus Christus: *Sicut autem dicitur. Hic magnus piscus attrahitur multitudo: multus enim erit numerus electorum: sed certus ac numeratus.* Ne putaveritis, inquit D. Aug. paucos in coelo facturos eorum enim quos vidit D. Ioannes in spiritu, tanta erat multitudo: *Quam dinumerare nemo poterat.* Nihilominus determinatus est & certus beatorum numerus Domino illi, qui numerat multitudinem stellarum: & unumquemque proprio nomine inscriptum habet libro vitae, aeternaeque praedestinationis. At omnes magni sunt, reges sunt, tanta rutili maiestate, ut Deo similes esse videantur: *Similes ei erimus:* & ut talibus propriam concederent mensam, excipiet quasi Deos.

Hoc ponderabat David illos intuens, dum ait: *Nimis honorati sunt amici tui Deus, nimis confortatus est principatus eorum.* Nimis, excessivè omni modo (si hoc Dei pariantur opera) amicos tuos o Domine honoras. O quam magnificè excellunt principibus, illos numero, & omnem excedunt numerum, sicut numerus est stellarum infinitus, quomodo illos numerabis, si sit eorum numerus infinitus: *Dinumerabo eos, & super stellarum multiplicabuntur.* Si enim ipsas nullus valet in certum numerum redigere, si brevissimus licet Arithmeticus ut Abraham, qui se coevisum fatebatur, dum ei Deus praeciperet, ut eas numeraret, ille tamen eas numerat: *Qui numerat multitudinem stellarum.* Hi pisces autem cum tot tantique essent, verriculum non diruperunt: in illo quippe felicitatis aeternae statum, non est timentum, aliquos inde egressuros,

nec eorum posse deficere magnitudinem, nec bonitatem, nec aliquè decrescere. In hoc mundo certus illum sublatum ad sidera gloriosum, cras in Xenodochio pauperulum, languentem: Hodie coles cum ut mentis praclarum, cras ut scelerum colluviè exhorresces. In illo verò statu celsitudo non humiliatur, non decrescit magnitudo, maiestas non cōtemnitur, divitiæ non minuuntur, sanctitas non peiorat, gratia ac gloria non evacuatur. En quae huius felicissimi status incomprehensa dignitas.

Moraberis cum Christo in eodem adyto, & maiestatis suae cubiculo, et loqueris cum ipso qui tibi suprema celsitudinis suae revelabit sacramenta, non stellarum cursum, non solis effectus, sed nec Seraphinorum naturam eminentissimam: haec enim omnia aut nihili aut parvi habebuntur sed altissima sapientiae suae mysteria haec tibi abscondita. Quando integerrimus ille amicus Iob Sephar Naamathites eum vidit suo iudicio omni destitutum solatio, hoc ei suggessit: *Vnam Deus loquebatur secum, & aperiret labia sua tibi, ut ostenderet secreta sapientiae.* In hoc mundo, dicebat. Mater Theresia principes ac Reges, quorum totum dominium est in auctoritate eminentia, communiter per signa & natus loquuntur, ut movendo manus, oculos retorquendo, quando vero verbis loquuntur, ea sic meditantur, abbreviant, numerant, ut vix moveant labia, sed nec ea videntur aperire taciturni: in eoque volunt consistere suae maiestatis magnam portem, quod declarant, in regno sibi conferri neminem. Sic quoque consultat ratio dignitatis, ut hoc modo discrimen statuant in bonis fortuna, inter illos, quos natura creavit aequales, in regno verò felicissimo, cuncta modo prorsus opposita: homines quippe qui quo ad esse naturae Deo sunt infinites in aequales, Dominus noster ita sibi reddet in perfectione gratiae bonorumque coelestium aequales, ut quis dixerit, eos eadem maiestate ac essentia cum Deo refulgere: quocirca illos amice Deus alloquetur, ore ad os, apertisque labijs, illis additissima gloriae, ac gratiae revelabit sacramenta. O beneficium! O dignitas! quanta foret illa gratia quae Rex amicum honoraret, ut Regis interius ingressus cubiculum, cum illo ad tres vel quatuor horas confideret, quem Rex propria demulceret manu, mille dilectionis suavis blandiretur, cuncta enarraret, quaecumque ageret, diceret, cogitaret, praeferret, imaginaretur, sui pectoris aperiret secretiora? Ne dubites, hoc tecum ager Deus in illo statu beatitudinis: Intimo coeli sui empyrei te recessu collocabit, locum maxime vicinum, & amicum inordinabilem, collateralem, quasi tu solus esset.

Matth. 2.
53.

loc. cit.

Apoc. 7. 9.

1. Item 3.

2.

Psalm. 138.

37.

Psalm. 138. 17.

Psalm. 46.

4.

vile, sedes, & ipso luto abiectus esse videretur:
 & patet ratio; quod si hic elegans mulieris fa-
 cies facis terrenis illius corruptibilibus ac male-
 olentibus, ita ad se trahit intuentium oculos:
 quid non dicendum, de anima Dei gratia illu-
 strata, compta, adornata, quæ diuine quædam
 est nature participatio, candor lucis æternæ,
 cuius comparatione stellæ obtenebrantur, & re-
 colligit phœbus radios? Quanta igitur illa erit
 animarum elegantia in illo gloriæ statu, ubi ex
 pe fecissimâ gratia earum pars interior extremâ
 D. Ave. 1. fulgebit venustate: *Quomodo vis. videri modo*
 T. 1. *faciem tuam* (argumentatur D. August.) *Sic tunc*
voles videri confitentiam tuam. Splendebat con-
 scientia tua, composita, perelegans, cunctis gra-
 tificata: quod cordis intus ablati ostenditur recessi-
 bus, sanctum erit, formosum, & tantâ plenum
 gratiâ, ut tibi decori duces, eam ab omnibus
 conspiciat, ita ut ex eo tua sumat beatitudo incre-
 mentum in, quod videaris, & in alijs quod te alij
 videant: & sicut tantus est eorum numerus, ac-
 cesset gaudium æ lætitiâ, multo magis quàm
 hic; quia antea sunt ibi plures puellæ quæ videntur
 elegantiores, tanto accrescet & gaudium. Cer-
 nes D. Petrum, illum agnosces, & perspicue vi-
 debis eius opera, cogitationes, penitentiam. Hoc
 item de D. Paulo alijsque sentiendum. Hoc
 olim prædixit Deus his verbis: *Non docebit vltima*
 Hic. 1. *vir proximum suum.* In hoc mundo etiam præ-
 clarissimi Sancti, aliquoties opti habuerunt ab
 Angelis edoceri. Vidit D. Ioannes luculentissi-
 mam illam beatorum societatem, & tantâ stupe-
 factus gloriâ quàm esset ignorabat, unde An-
 gelum interrogauit: *Qui sunt ij, & unde veni-*
 Apoc. 7. *runt?* Illi vero nihil erit percontandum, omnes
 tibi erunt optimo cogniti, tui amici, ibi omnes
 scies Angelos, & eorum vnumquemque, licet
 sit tam immensis, & innumerabilis eorum exer-
 citus: Cognosces omnes Cherubinos, omnes
 Seraphinos, omnes denique beatos spiritus, quasi
 de eorum esset numero, omnes Patriarchas,
 Prophetas, Martyres, Doctores, Virgines,
 scies, qualis quisque fuerit, eiusque opera ac eius
 merita.

Ibi puellas cerues innumerabiles corporis for-
 mæ adeo speciosas, ut earum vel minima, solis
 offundat tenebras claritatu, & tantâ in anima ve-
 nustate splendidas, ut ex vnius aspectu te lætitiæ
 copia censeas in omnem æternitatem saturatum,
 ut nihil huius vitæ postea recordens. Quis dicat
 illud gaudium, videre martyrum innumeras le-
 giones, quorum corpora in omnibus illis niem-
 bras, quibus pro Christo pestulæ cruciatus, glo-

ria monilibus decorabuntur, quibus splendidiora
 fulgebunt omnibus margaritis, rubinis, vniou-
 bus huius sæculi. O quàm gratum videre san-
 ctos illos Doctores tot pretiosis lucidatos at reo-
 lis, ut earum vel minima tellis si peret spem co-
 rem. Si ex eo quod quidam viderit Angelum
 nostrum Doctorem D. Thomam in corpore
 phantastico, pallio circuminctum precibus illius,
 circa collum torquem habentem at eam, pectus
 ut instat solis radiis, ita fuerit sensibus delitu-
 tus, quid erit tantos cernere Doctores in vero
 corpore rediuitos, gemmis non phantasticis, nec
 terrenis, at talibus, ut coram eis cælum ipsum
 sitis vermiculatum serdes esse videtur? De-
 num choris interesse nobilissimorum. Quis
 magnatum, Apostolorum, de quibus, quidquid
 aut dixeris, aut fueris intellectu perperacissimo
 contemplatus, eorum minus est infinitis meri-
 tis ac dignitate. O quæ hæc societas! O quis
 beatorum status? Fieri ne potest? O Christiane,
 ut dum illum consideras, non se cordis tui eri-
 gant alæ, excitentque eius desiderium. Confo-
 quendi? Baalam licet peruersissimus, & da-
 moniorum assecla, vidit olim de montis superci-
 lio Dei populum egressum de Ægypto, pertri-
 bus suis, & signa procedentem, vnumquemque
 sub di cibis suis ad terram promissionis gra-
 dientem, ex quo tantam hausit lætitiâ, ut qua-
 si extaticus & tanta absorptus pulchritudine ex-
 clamaret: *Moriatur anima mea morte iustorum.*
 Et hanc nouissima mea horum similia. *Quam pul-*
 chra tabernacula tua Iacob, & tentoria tua Is-
 rael, ut vales memor fieri, ut horti iuxta flumines ir-
 rigui, ut tabernacula quæ fixi Dominus, quasi ce-
 dri prope aquas &c. Deus eduxit illum a Ægy-
 pto &c. Qui benedixerit tibi, erit & ipse bene-
 dictus: qui maledixerit, in maledictione reputabi-
 tur. O pulchritudo! O celsitudo! O claritas!
 Quanto meliori ratione dicere posses O Christia-
 ne, si meditationis altissimum scandens verti-
 cem, oculis tuis reflecteres in electissima illa
 aula cœlestis agmina? Deum deprecare, ut te
 si a dignetur gratia, quæ per Angelum dilectum
 discipulum suum cumulauit: *Sustulit me in spi-*
 ritu in montem magnum & altum, & ostendit mi-
 hi civitatem sanctam Hierusalem. Eam ex omni
 parte perlustra, locum illum considera, quod
 nullus emmentit, beatior nullus: templum in
 Dei honorem edificatum, ubi suam cunctis de-
 monstrat gloriâ ac maiestatem. Illum Aposto-
 lorum cœtum intueri, Patriarcharum, Prophe-
 tarum, Martyrum, Virginum, Doctorem ac per-
 tentium societatem. O ineffabilem dignita-
 tem.

et. Omnes vidit D. Iohannes vestitos polymitis, & palmas in manibus eorum, coronatos diademate regio, cantantes canticum Dei, caeleste, diuinumque barbiton.

¶ 44 Hodie enim D. Petrus spectaculum contuetur, cui nihil superesse videtur exoptandum, & hoc solo reliqua comprehendit dum ait: *Bonum est nos hic esse.* Diuitiarum Dei non vidit interiora, sed vnum felummodo radium corporis Christi apertissimis illis fenestris erumpere: vnicam guttulam tantummodo desudantem: quid non efficiet torrens voluptatis, immensum mare deliciarum? Refert D. Gregor. quod accidit D. Benedicto Patriarchae laudatissimo, cui cum esset rerum caelestium intentus contemplationi, lucis suae radium Deus infudit, quod caelestia scrutaretur: quod affirmat, se totum hoc percussisse vniuersum, quod sibi res videbatur adeo nihili tanquam pila lusoria. O mirabile dictu! Stupet Petrus Diaconus haec intelligens. Sanctumque Patrem liberius interrogat: qui hoc fieri possit? Si tantus sit mundus, quomodo tantillus apparebat? Hic oculorum suspicor prestigium. Respondet D. Gregor. Nemineris, fili mi, coram sole non apparere stellas, & in conspectu minimi boni caelestis, quidquid mundus possidet, minus esse pilae lusoriae. Notat D. Gregor. Nysen. circa finitis epulonis in inferno petitionem, quod aquae guttam petijt, quam extremum digiti Lazari ferret aquae immerlum: *Iningat extremum digiti sui in aquam.* Non totam manum, sed digitum, & cum non integrum, sed *Extremum digiti.* Mortalium infelicissime, ut quid tantillum petis? aquae hydriam peteres, aut scyphum, aut ad minus, quantum curua manus vola capere sufficiat? Non pulo tantum nisi guttam flagitat. Primo: vidit enim eo in lotum aquae co, quantillum ipse mereretur: & quod tam immitis ac inhumanus Lazaro mensie micas denegauit, hoc ipsum ei os obstruxit, & ne multa rogaret impediuit. Secundo: nouerat enim quietis caelestis naturam, cuius vel vna guttula omnem aufert dolorem, infernique extinguit incendium. Sub figura vnius aquae guttae, (inquit D. Gregor.) ipsum minimum intelligit, quod haberi potest ex illo immensum bonorum caelestium Oceano: *Guttam aliquam ex pelago bonorum, quibus Sancti assunt, & abundant ad sui gloriam*

desiderat. Tanta quippe est caelestis dulcedinis magnitudo, ut eius minimam gloriam, nullum quod senseret dolorem, nullum cruciatum, nec paruum nec magnum, in vnum licet congererentur omnes flammulae gehennales. Si tantum possit vel vnicam gutta, quid poterit pelagus illud inexhaustum? Si hic vna talis gutta, & tantilla listat, & talem detineat D. Petrum, quid fore cogitandum, quanto totus ille torrens voluptatis, imo & ipsum mare in eo eius effundetur? Quando implebitur illud, quod Dominus & promissit: *Ecc. ego de-
clinabo super eam, quasi flumen pacem?* Nominis pacis omnia bona continentur: quia ex ea refultat omnis aggregatio boni, sicut musica ex omnium vocum & fidium consonantia. Quale non gaudium, quando implebitur illud prophetae, quod ad rem nostram notat D. Hieronymus. iuxta translationem, quam sequitur: *Apparebit in Sion, Epist. 29.
ficus flumini gloriosus in terra sion.* Et illud ad David: *Vistiasti terram, & inebriasti eam, multi-
plicasti locupletem eam, flumen Dei in repletum est.* Ipsi. 32. *aguis.* Mo lo flumini bonorum Dei nobis in hac *Psalm. 64.
vita pleno non destitit sinu, sed guttatiim bibitur, 10.
ibi vero: Inebriabuntur ab ubertate domus Dei, Psalm. 35.
& torrens voluptatis tua potabis eos.*

Haec bonorum caeli consideratio, audiet D. D. Aug. August. quid non fuerit operata, quam non sit In Soli-
efficax: *Tha dulcedo: Stephanus lapides torrens loq. 22.
dulcorauit.* Beato Laurentio: *era uulam dalem T. 9.
fecit &c.* Pro hac emenda, Bartholomaeus propriam
pellem dedit &c. Hanc vero ut gustauit D. Petrus,
omnium inferiorum oblitus, clamauit quasi
ebrius: *Domine bonum est nos hic esse: faciamus
hic trin tabernacula, hic moriamur, te contem-
plamur: quia nulla alio indigemus: sufficit nobis Do-
mine uisitare te, sufficit tanta dulcedine saturari.
Vnam scilicet dulcedinis ille gustauit, & omni
aliam infidit d. ledinem. Quid putas dixisset,
si magnam illam multitudinem dulcedinis diuini-
tatis gustasset, quam ascendisti iumentibus te?*
Hanc ciuitatem contemplare, haec bona confi-
denda, illa tibi si nulum excitent ad paeniten-
tiam, vigilas, corporis castigationes, elemosy-
nas, ieiunia, confessiones, communiones, aliisque
Christianis hominibus digna exercitia, quibus hic
Dei gratia & in altera vita bonis illis in aeternum
petri meritis. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIAE DECIMATERTIAE SEQUENTIS.

COMPLECTITUR hoc Euangelium minas illas horribiles, quibus Christus terruit Iudaeos, quod discederet, eosque desereret, ac in peccatis suis morerentur. Hic septem notantur pun-
sta. Primum: quod his minis eorum intenderet conuersionem. Secundum: hoc esse Dei grauissimum terribilissimum, Ego vado, vos deseram, quod etiam ipsi Gentiles intellexerunt, & pa-
tuit exemplo in Iudaeis. Tertium: Ex sua Deus non discedit voluntate, sed eum eijciunt. Quartum: Mors illa absolute mala est, quam quis moritur in peccato, & illa bona, quam in gratia discedit. Quintum: Quisquis pec-
cat iuste timere potest mori in peccato. Sextum: praedicere possumus, ille morietur in peccato qui fuerit obduratus, ut Iudaei, quod subtiliter explanat David.

- §. 1. Ostendit Deus quam inuoluntarie puniat peccatores, cum ipsos praemoneat, ut se emendent.
- §. 2. Minae sunt haec terribiles Dei. Ego vado: pro ut Israelita cognouerunt, & Samuel declarauit.
- §. 3. Est Deus vita anima, quo discedente moritur, nec opera vitae valet exercere.
- §. 4. Anima per peccatum mortua, opera vitae non potest exercere: & quae bona facit, si-
lij sunt producti in seruitute. Pater quoque quod peccatum sit locusta, cruce, bruchum, rubigo, de quibus Isai.
- §. 5. Ut opera vestra bona sint vitalia, prius viuat anima, deserat peccatum anima homicidam, illo purgata Deo sua offerat sacrificia.
- §. 6. Hoc velut supremo terribilissimo percussit Deus populum suum: Ego vado. Et in historia Samsonis indicauit.
- §. 7. Sicut haec summa censetur anima calamitas, si eam deserat Deus; ita summa eius dicenda felicitas, si secum Deum detineat.
- §. 8. Supplicium contra iram diuinam provocatores grauissimum est, Deum eos deserere.
- §. 9. Gentiles, intelligentes se sine Dijs viuere non posse, illos clauis confangebant, ceteris col-

- ligabant, i. timisque laribus abscondebant. Quid vero tu o Christiane?
- §. 10. Lucta Iacob fuit cum lachrymis, & quod petebat hoc erat ne a se discederet.
- §. 11. Praenidit Iacob Iudaeorum calamitatem, quod eos Deus deserat, illos deploret, quia carerent defensore. Euntibus Cherubinis, pariter & templi curius progrediebantur.
- §. 12. Absente Deo mansit ille populus, ut spelunca, leone egresso, quam quilibet serpens ingreditur.
- §. 13. In peccato vestro. Abit Deus: quia illum eijciunt: ipse quippe in anima desiderat habitare.
- §. 14. Homo ipse Deum eijcit, ipse sibi maius adferri detrimentum, quam omnes creatura simul vnite ei possunt adferre.
- §. 15. Deus proprio motu non occidit hominem, ipse sibi homo per peccatum procurat mortem.
- §. 16. Peccare est sibi mortem acquirere; proprium hoc peccati stipendium, ob quod iuste licite mortui sunt Iudaei.
- §. 17. Mala mors ea tantum dicenda est, quando quis in peccato moritur, ut probant D. August. D. Chrysost. & D. Ambros.
- §. 18. Ea sola mors bona est, quae est in gra-

- ria, qua autem est in peccato, qualiscumque sit, mala est.
- §. 19. In peccato vestro moriemini. Quis-
quis peccat, mori timeat in peccato, cum quia
dum peccat, contra eum fertur sententia, cum
quia valde possibile est mori, quamprimum
peccavit.
- §. 20. Tercio: cane mori in peccato: quia ex
eo sine divina gratia non resurges, qua iuste
quibusdam denegatur.
- §. 21. Quarto: timeat in peccato mori, qui
hoc committit: qui enim suo filii inimico,
eius manibus moritur.
- §. 22. Qui peccant, fidentes se penitentiam
acturos, pereunt, sicut illi qui cum schedula
gratia suae vendunt possessiones.
- §. 23. Praenuntiari potest, quod in peccato mo-
rietur, qui sicurille in eo perseverat & est
ut argentum Hieremie vel arbor D. Bernardi.
- §. 24. Perversè confidit de Dei misericordia &
propria libertate, qui perseverat in peccato,
quod & illam non meretur, & in hac infir-
matur.
- §. 25. Difficillimum est sanare eum, qui in
peccato perseverat, sicut multi temporis de-
monium.
- §. 26. Morietur in peccato, qui in eo perseve-
rans, infixus haeret, ut ait Dauid, in interitum
quem fecit.
- §. 27. Multi peccatoribus in morte accidis, quod
Sisara, cuius vox est Echo: perterret visio
D. Theresie.
- §. 28. In extrema mortis hora multis evenit
peccatoribus, quod gubernatori, cuius aues
 tormenta clavis obstruuntur.
- §. 29. Perseverare in peccato, est anima pe-
des religare, ut in illo moriatur: Et plu-
ribus de causis tales vocat Isaïas, illu-
sores.
- §. 30. Morietur in peccatis suis, qui ea multi-
plicat, ut nexi cecos quos in hora mortis
non liceat rescindere, sed dissolvere.
- §. 31. Morietur in peccato qui illud, ut Phara-
mare ingreditur eiusque manibus occidetur,
velut Saul Ama'ecite.

HOMILIA XIII. DE DISCESSU CHRISTI, ET MORTE IN PECCATO.

Secundo die Lunæ Quadragesimæ.

Dixit ergo eis iterum Iesus, ego vado, & quæretis me & in peccato vestro moriemini. Ioan. 8.

¶

ERIT nos Christus hilariter
exceptus, gloria suæ splen-
dore recreatus, ac vitæ æternæ exem-
plari ad sui fortiter imitant
obsequium. Hodie nos aternæ
mortis, nisi vitijs nostris abili-
neamus, percellit terribilimen-
tis. Heriemus ex illa parte videmus ad nostræ
pusillanimitatis stimulum, hodie illum ex altera
consideremus ut nostris ad peccata frenam cu-
piditatibus iniiciamus. Hoc indicat D. Gregor.

quod verba hæc Regis Saul possimus accipere Lib. 1. d.
quasi dicta predicatoribus, qui viso saxo argenti, c. 14. p.
ait: Voluit ad me iam nunc saxum grad. Num mi R. f.
saxum illud ex vi a parte conspexit? Revolve 1. R. g. 14.
illud igitur ex altera. Adest D. Paul. qui nobis, 33.
cuius sit illud saxum, exponat: Petrus autem erat 1. Cor. 10.
Christus. Et bene magnum (inquit D. Gregor.)
cum illud viderit Daniel ita accretisse, ut in ple-
ret terram: Factus est mons magnus, & iniqui ut Dan. 2.
terram. Vidisti? Insuper huius, ex illa parte glo- 35.
riolus divinos emittentem radios deliciarum,
revolve

Lib. 12.
cont. 4
Fug.
cap. 19.
Exod. 14.
24.

revolet illum ex altera, & cum hodie confidera, radios euiuantem iræ ac indignationis, tremendis minus non minus quam mortis sempiternæ. Perpende modò (monet D. August.) prodigiosam illam columnam ex vna parte clarissimos ei i-
brantem radios, quibus populum Israël alacrem comitaretur, & de rubi maris fluctibus educeret incolumem; & hanc eandem ex altera igneos exsufflantem radios, tremendos, confluentes, quibus perduellem Pharaonem, cunctumque eius exercitum mortis perpetuæ fluctibus ab-
foreret. Vidisti heri coelestem illam columnam illuminantem ac gloria Maiestatis coronantem Moysen & Eliam, quæ tanta montem perfudit luce ac lætitia, vt ex illa repleret dilectos suos Petrum, Iacobum & Ioannem, & in ipsis nos omnes Christianos? Illam hodie perpende terribilem, comminatorem, ignem confluentem lapideos istos Phariseos, Scribas, Pharaones, per-
uersa sua intentione obduriatos, quæ Christum persequerentur, vitamque tollerent Deiciat. De-
scribit nobis hodie Evangelista D. Ioannes, quod Dominus concludat cum illis suas rationes, in-
stat expertissimi medici; si offendat infirmum tam peruersa qualitate laborantem, vt nulla ei pro-
fuit medicina, quinimò & salubriores ac effi-
caciore conuertat in mortis venenum: hoc agit quod olim illi coelestes medici Angeli, quos mi-
serat Dominus Babylonem curaturos, qui vt nullam viderunt ei prodelle medicinam, dixe-
runt: *Curauimus Babylonem & non est sanata, derelinquamus illam.* Aduenit coelestis ille medi-
cus, suscepit horum infirmorum curandam salu-
tem, erat autem eorum infirmitas adeo refraga,
vt efficacissimis remedijs redderentur nequiores. Apponit verbum suum infirmis, melem tam
efficacem, vt vnicui ac solo sermone restitueret uni-
uersa, ait inelyta Christi Martyr Agatha. Ver-
bum illud leprosos mundabat, cæcos illumina-
bat, claudis gressum solidabat, paralyticos erige-
bat, infirmos sanabat, addo plura, mortuos ad
vitam reuocabat, sepulchro exurgere iubebat
etiam quadriduanos. Preinde iure merito de illis
aiebat D. Petrus: *Verba viæ æterna habes.* Cum
talis sit illa medicina, illis nihilominus in vere-
num vertebatur mortiferum; prolixiori enim
concione ad eos à Christo habita, referi idem
Evangelista, quod vt demoniaci contra eum in-
surgentes, illi vitam auferre moliebantur: *Prop-
terea querebant eum Iudei interficere.* Vnde &
ipse eis Saluator ait: *Quæris me interficere: quia
sermo meus non capit in vobis.* Diuina lucis eius
radijs obtenebrabantur, ex beneficijs sumebat
Hieron. Bops. de Lanza Tom. II.

eorum perversitas incrementum, optimisque re-
medijs pessimi euadebant. Sufficit modò, ait
Christus, cum enim res sic se habeat, vt quidquid
prædico, dico, doceo, oporet, vobis nullum adfe-
rat emolumentum; cum tam infelicitè succe-
dat, quidquid inter vos & vobiscum ago, nec mea
vos lux illuminet, nec bonitas emolliat, nec do-
ctrina doceat, nec miracula mea commoneant,
rationem concludamus, hoc mihi constat, vos de-
serere: *Ego vado, & quæratis me, & in peccato ve-
stro moriemini.* Prosequitur Christus hanc oratio-
nem minis exhortendis, quibus tamen iam im-
miscet miseriam ordiam, coelesti quadam admoni-
tione, & doctrina, declarans illis, quis esset, nimi-
rum omnis boni p. incipium. *Ego Principium;* &
quid illis sit in salutis suæ remedium peragen-
dum: & quò plura Christus illis dabat monita
salutis, eò longius à via salutis delirabant. *Non
cognouerunt quia Patrem suum dicebat Deum.* Il-
los Saluator deseruit, & insequatur eos perdi-
tio, & mors, eo modo quò Christus illis fuerat
vaticinatus. Diuina placeat bonitati, vt quod in
illis aduertimus supplicium, nobis profut ad vitæ
conversionem, negligentia nostra excitationem,
& remedij salutis inquisitionem. Sic erit,
si nos ipse suâ foueat gratiâ, hanc quoque conse-
quemur si virgini Mariæ prout supplices manus
tendamus, eam saluantes. *Aue Maria.*

§ 1. Ostendit Deus quàm inuoluntariè puniat
peccatores, cum ipsos promoneat, vt se
emendent.

Intendit D. Hieronym. quibusdam respondere 2. *Di-*
blaphemijs quorundam hereticorum (erant lib. 1. in c.
autem Manichæi) & adeo mentis, ac frontis 3. *Amos.*
peccata, vt Deum tanquam crudel. m. accusa-
rent, talemque coram omnibus promulgarent.
Hanc suam insaniam probare conabantur præci-
pue verbis Amos propheta, quibus declarat quod
Deus ipse sit qui cunctas immitteret aduersita-
tes, mo. bos, calamitates, quicquid demum mali
in hoc mundo mortales patiuntur: *Si est malum Amos 6. 3.*
in ciuitate, quod Dominus non fecerit. Ecce (in-
6. 1. 6.)
quintan non Deus, qui statuit ea omnia damna
& aduersa patrare, quæcumque sub sole conspi-
cimus pestem, incendia, cædes, grandines, fulge-
ra, quibus enecat, incendit, consumit, dissipat, dis-
perdit, & cum ille sit qui mala hæc omnia in ei-
refelli-
uitate faciat, nulla domus est quæ suum non pa-
tatur cruciatum: hic filium interfecit, ibi tollit
filiam, hic illam febribus accendit, ibi alterum
extremis enecat doloribus, quibus exclamat ge-
mibundus,

G

mibundus, ibi maritum ad uxorem dimittit, hic vi-
duam pauperem deprimat totam lacrymis
infusam, ibi filium auferit, cuius morte domus ca-
ret successore, funebri lectu circumamicta, & si
ipse mala omnia faciat, ipse est, qui omnes extre-
mis urget difficultatibus. Quis unquam Neronis
animus adeo in Romanam urbem inhumanus? Et
quod Pharaonis cor adeo barbarum ac ferum,
quodue monstrum facit: vidit orbis, quod tan-
tam edidit stragem filiorum, maritorum, uxorum,
parentum &c. Hoc quoque notabant, quod ne-
dum illa faceret, sed ipse se de hoc verbis prae-
fatis iactaret letabundus: *Si est malum in ciuitate,
quod Dominus non fecerit: q. d. An non aduersi-
tates, calamitates aduersitatis, quibus iactamus, per-
dimini, consumamini? Alium de queratis eorum
auctorem praeter me, eas mitto, ego ipse vos his
intueor angustias, ego vos contempletur hac pa-
tientis. Illos naso suspendit D. Hieron. & ut
mentis vitio captos irridet: quibus si vlla esset
scientia ad aliam (inquit) lineam transirent: &
verba sequentia a propheta addita serio attende-
rent, quibus propheta Deum ostendit fontem
misericordiae, cum adeo sit misericors, ut num-
quam meritis puniat peccatorem, quantumvis
sceleratissimum, quem prius non admoneat, &
terreat, consilio & remedijs (a) quibus, si volu-
erit, se queat expedire: *Quia non faciet Dominus
Deus verbum, nisi reuelauerit secretum suum ad
seruos suos. Deus iudex est, & iustus non esset,
si malefacta non castigaret: & hoc agit.**

Porro aduerte, quod hoc summa agat miseri-
cordia: quia concedamus quod flagella immit-
tat, attamen nihil facit (hoc est, *Non faciet ver-
bum*) nisi prius prophetis suis intentionem suam
in particulari reuelant, ut hoc medio praemoneat,
ac terreat homines, ut sibi caueant, & ad melio-
rem vitam frangere conuertantur. Ita patet (inquit
D. Hieron.) dum punire decernit mundum cuius
eato omnem viam suam corruerat, prius euocat
Noë, cui pectoris aperit secretum, & cordis reue-
lat intentionem, supplicium, quo mundum punire de-
creuerat, notificat, ut ipse peccatoribus conuine-
tur, quatenus sibi cauere, ac cōsulerent prouidi,
in hunc finem Noë praefertur arca fabricam, cui
centum ac viginti impenderet annos, & illis cla-
uentibus, concione luctuosa, ac continuo instru-
mentorum fabrilium strepitu praemoneret, pec-
catoribus, ac pauore stupefaceret peccatores: ob
quam rationem eum D. Petrus nominat: *Iustitia
praecor.* Qui verbis ac suspicijs Diuinae pra-
eae iustitiae mortalibus imminens supplicium
reuelaret, Duris excipit Deus flagellis Pha-

raonem, primo: conuersione aquarum in san-
guinem, deinde productione ranarum, tertio: cinisum: illis nihil melior factus addit
quartum, muscarum. O terribile tormentum. Et
ait: *Cras erit signum istud.* Et quare non sta-
tim? Progrederetur ulterius: *Constituisti Domi-
minus tempus, dicens, cras faciet Dominus ver-
bum istud in terra.* Et factum est verbum istud:
sed nec illo mutatur in melius. Dic illi prae-
cipit Dominus Moysi: *Nunc extendens manum
meam percutiam te & populum tuum peste, peri-
bisq. de terra.* Idcirco autem posui te, ut osten-
dam in te fortitudinem meam, & naretur nomen
meum in omni terra. Adhuc retines populum meum:
& non vis dimittere eum? En pluuem cras hac ipsa
hora grandinem multam nimis, qualis non fuit in
Aegypto, & die qua fundata est, & sicut in praesent
tempus. Mitte ergo iam nunc, & congrega iumen-
ta tua, & omnia quae habes in agro: homines enim,
& iumenta, & vineae, & quae inuenta fuerint so-
ru, nec congregata de agro, cecideruntq. super ea
grandis, mortuorum. Quae hac, quaelo, est fortitu-
do tua, Domine? qualis est? Exponitur esse pa-
tientia, longanimitas, praemonitio, nisi Deo te
submiseris, obdieris, quando te vocat, te pra-
monet tibi consule. Crediderunt aliqui verbis,
quae dixerat Moyses ex ore Dei, ac iumenta
sua in stabulum reduxerunt, nec illa grandis
construit. Alij nequaquam: & cuncta perie-
runt. Cui culpam imputabimus? Fuit ne Dei
misericordia? Hae est Dei fortitudo, praemo-
nere peccatorem, & non proficientibus consi-
lijs, meritum pro peccatis, quasi voce praecōis
publicare supplicium. Hoc (inquit D. Aug.) non
tam indigne, quam misericorditer videtur
admonere: Vnde quomodo Deus etiam irascens ter-
perat penam. Quomodo dicit Dominus, *Vi osten-
dam in te fortitudinem meam.* Et quod nostra vul-
gata lectio habet: *Narres in auribus filij tui, &
nepotum tuorum, quousq. cōruerim Aegyptios.* No-
tat D. Aug. quod Septuaginta legant: *Vi narre-
tis in auribus filij vestri. Et filij, filiorum vestro-
rum, quousq. illi Aegyptijs.* Et respondet Caiet.
quam bene! Cū Respectu Potētia Dei, omnia lu-
dicra esset rane, cinifes, locustae &c. At quo-
modo *Fortitudinē tuā?* Quia Dei in hoc osten-
ditur fortitudo, quod longanimitate expectet
peccatorem, praemoneat illi venturi supplicij, su-
stinuit in multa patientia, & a se, apta in iute-
ritum, ait Apostolus. O quantā Deus indiget
patientia, quā peccatorem luserat obduratum!

Dum Deus proponit luxuriosas illas punire ci-
uitates, prius egit cum Abraham, deinde Lot

(a) De
aniso y
venio.
Anno 3.7.

2. Pet. 2. 3.

Ysa. 104.
16.

a Divs
Cyrus.

Num. 1. de
qua facturus
es mala, prae-
dicam.

He. 10. 10.
præveniant,
& me detineant
seuientem.

Rem.
Oron.

Ha. 1. in
lumen.

D. Bas.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

Isa. 5. 5.

luna communicavit consilia, ut ea generis suis am-
nificque proponeret. Dum decernit fame vni-
uersali visitare Aegyptum, cum iam paratam ha-
beret imminendam: Vocauit famem super ter-
ram: eam suspendit, ac prius Ioseph intin-
at, praecipitque ut Pharaoni totique populo stragem
indiceret imminendam, magna prius terram fe-
cunditate benedicens, quā quisque sibi posset pro
temporum angustijs de tritico prouidere. Dum
finem imponere statuit Niniuratum sceleribus
non tolerandis, quā in coelum usque vindictam
clamabant, prius Ionam conuenit prophetam,
& pectoris sui reuelat intentionem, prouide iu-
bet, illis voce praecona vrbis interitum de-
nuntiet, infra quadraginta dies Ninivem e-
uertendam: *Adhuc quadraginta dies & Ninive
subuertetur.* Licet autem Ionas quater diuer-
ticula, nauis discedat & transmittat in Tharsum:
toto illo nihilominus Deus tempore benignus
praesolatur, & post tempestatem, ceterique
sepulchrum demum reuertitur, praecceptum re-
nouat, ad praemissa festinet, vociferetur, & pu-
blica voce intonet Dei flagella refandissimos pu-
nientes peccatores, dignam sceleribus poenam
subituros. Cuius rei gratia (quarit D. Chrys.)
Num. 1. de qua facturus es mala, prae-
dicam. Ad quid eos red-
parit, & dis certiores ut non faciam. Ut peccatis abstinere,
He. 10. 10. praevenerint, & me detineant seuientem. Noli-
ta & Ho. (inquit Origen.) hanc rationem fuisse deducens)
q. in Ep. ad cum silentio punire damnatos. f. d. dās eis locum po-
Rem. nitentiae, & conversionis, nisi ad g. ntes Fabreum
Oron. prophetam, ut dicente illo: Adhuc quadraginta dies,
Ha. 1. in & c. qui condemnati fuerant, non perirent, sed agen-
lumen. tes poenitentiam, impetrarent misericordiam Dei.
Huius occasione subleuiter expendit, quod ante
destructionem Hierusalem, praemisit prophe-
tam suum Hieremiam, qui elata voce, diuersis
enigmatibus ac figuris sibi à Domino iniunctis,
ciuitatem obiret, minas intentaret, supplicia iam
iam ciuitati imminuentia praedicaret, nec paruo id
tempore, sed sub pluribus Regibus Iosia, Ioachim
& Sedecia: hac enim de causa in exordio suae
prophetiae eorum facit mentionem.

Hoc idem aduertit D. Basilus dum illi verbis
inuharet, quae Deus populi Hierusalem iuratus
criminibus proferbat: *Et nunc ostendam vobis,
quid ego faciam vinea mea.* Me totus audiat orbis,
senora quippe voce poenas intento praedicere,
quibus ingratis mihi vineam pletere decreui:
quae tanto studio elaborata, non maturas vvas ge-
nerauit, sed in vepres & spinas amara degenera-
uit: *Clementia Dei* (inquit D. Basil.) *erga homi-
nes, peculiare hoc est, non elapsius silen. et ingerit*

supplicia, sed per conuinciones ea praedicat affores
per hoc peccatores imitans ad penitentiam, id
quod fecit Niniur Tona praecone. Hoc idem per-
pende (inquit D. Basilus) in eo quod Moyse con-
tigit, dum cum Deo in montis cacumine diutius
haerere, populi ad radices montis consistens, in
idololatriam erecto vitulo consiluii raptus di-
lapsus elucius peccati nescium Moysen Deus
certiorem facit: *Peccauit populus tuus, &c. fece-
runt sibi vitulum conflatum &c.* Dimitte me, ut
irascatur furor meus contra eos, & deleam eos. Ut
quid Domine hoc Moysi communi-
cas? In quā
finem ais illi, ut dimittat te tuumque ne detineat
brachium? Ut illud detineat: eo moro quo tu in-
rore percitis in eum qui te grauius offendit, ami-
cos conuocas, quibus ais: dimittite me charissimi,
aliquid enim facinus singulare patrabo; hoc est
illis dicere ut te cohibeant, si enim facere velles
absolute, non necesse foret illis indicare. Hoc
quoque Deus ipse, ait D. Basilus, manifestauit
per prophetam Hieremiam, ut huius essent cer-
tiores: *Repenie loquar aduersum gentem, & aduer-*
sus regnum, ut eradicem, & destruiam, & disperdam
illud. Si penitentiam egerit gens illa à malo suo, quod
locutus sum aduersus eam: agam, & ego poeniten-
tiam super malo, quod cogitavi ut facerem ei. Miror
valde orationem vxoris Manue, quā nihil sapien-
tius dicere posset vel ipse Salomō, vel cuncti Ora-
cie totius sapientiores. Apparuit viro ac vxori: A-
gelus eleganti si rna iuuenis, illis praedixit filium
nasciturum Samsonem nomine, & rerum fata-
tos docuit eventus; qui postquam fuerat locu-
tus, apparuit esse Angelus, qui Dei personam re-
ferebat. Petteretur Manue: atque vxori: va no-
bis: *Morte moriemur:* quā vidimus Domini iu-
Responder mulier prudentissima: Non est quod
timeamus: Si Dominus nos vellet occidere, non
ostendisset nobis hac omnia, neque ea quae sunt In c. 13.
ventura, dixisset. Hanc expendit Abulen. ta-
tionem: sciunt omnes quod dum salus alterum
intendit aut ledere aut occidere, enim nec prag-
monet, nec dimulgat quid facere proponat, quin-
pro hoc vnicē procurat, ne id sciat aliter, &
incurius viuat ac sui negligens. Indubium e-
nim est, si huius fiat conficius, quod sibi con-
sulet.

Intendebat Syria Rex capere Regem Israel, 4. Reg. 6.
& in hunc finem diuersis locis struxit insidias. 4. Reg. 6.
Propheta Eliseus Regem reddidit certiorem: *Cave 9.
ne transas in illum locum:* quia ibi Syri in insidijs
sunt. Stupet rex Syria, suos interrogat: Nemone
ergo mihi dixerit, quos Regi Israel nostras dete-
gat insidias? Cui illi: Vates Eliseus, quocirca
G 2 id

id primum agit, ut Eliseum in suam redigat potestatem: quamdiu enim (inquit) quis sit, qui alteri mei cordis reuelat intentionem, solus creptus est de faucibus meis. Qui enim alterum molitur ducere captiuium, ea hoc cautione facit, ne eius alter offaciat intentionem, cunctaque prosequitur taciturnus, ut olim Dux Gorgias, qui eum mentem dirigebat, ut Iudam Machabaeum eiusque exercitum demoliretur: *Mouerunt castra nocte ut applicarent ad castra Iudaorum, & percuterent eos subito.* Si rex aut prorex, praeses vel iudex quispiam coactio concilio conlulisset, ut armis impetus fieret tali noctis hora, in talem domum malefactoris, & capta resolutione secretarium ad se vocaret, litteras tali mitteret nebuloni, quibus ei significaret, quod determinasset illa nocte domum eius aggredi, comitatus satellitibus, eum in vincula conijcere, & quod si capiat, certo sciat se suspendendum: quid diceret? Certe nullam hic habet mentem talem suspendendi. Quod si prioribus litteris, secundas adderet iure hoc diceret meliori. Si nihilominus nequam ille domi remaneret, c. imminibus in Regem pertinax, Rex vero accedens, illi manus inieceret, suspendio enecaret, quid diceret? Certe condigna sceleribus suscepit supplicia, cum toties praemonitus sibi non conluluerit. Qui alterum praemonet mali, seu damni, quod ei praetendit inferre (inquit D. Hieron.) tacitus dicit, se ad hoc animum non direxisse: est etenim inter nos proverbium. Felis multum & lepe minuens mures, venatur

(a) *Un gaudium* panisillos. (a) Si enim strepitum ederet, cautum est, nullum caperet murem.

Hinc discas, o Manichae (inquit D. Hieron.) Deum crudelitatis non posse insimulari, dum puni peccatores, qui primum eos praemonet, praemonet, vociferatur, ut fugiant a facie arcus peccatores. Hoc praesignavit in celebri illa visione Ezechiel, quando Deus curru veclus igneo, ut carbo flammeus, referebatur totus excandescens in peccatores, ob enormia eorum scelera, dum ait quod animalia illa prodigiosa curru ducerent multis magnisque alis oriata, praeterea cum Deus veller producere ad puniendos peccatores, animalia, quae curru ducebant, mirandum excitabant strepitum, quem ita describit. *Cum ambularent quasi sonus erat in eis iudicis, ut sonus castrorum.* Procedit enim exercitus magno tubarum, tympanorum, fistularumque clangore ac strepitu formidandus. An non igitur, Domine, hoc aduersis, illos si hoc strepitu praemoneas, fugituros, & ad tutiora se recepturos? Vtique, hoc praetendo: *Dedisti mentibus te significationem,*

ut fugiant a facie arcus. Sic se res habet, quod si tendens arcum te praemoneat, dicens caute tibi, in te quippe dirigo sagittam, ad latus secede, quam nullam habet te ferendi voluntatem? Consilium hoc fuit hodie Domini: Punire perfidos illos, ac incredulos cogitavit, eos deserens, ut discedente, qui vita est, in peccato suo moriantur, quod est omnium grauissimum supplicium, quod Deus animam potest condemnare, prius illos praemonet, eos apertis verbis percellens ac terrens: *Ego vado, & quaeretur me, & in peccato vestro moriemini.* & ut ipsi in se reuersi, & tanto damno perterriti sibi consulant eumque praeruant poenitentes. Morabatur Vates Ezechiel populo Dei concupiscens in Babylonia, illi praedicans, eum consolans, mille illi beneficiis beneficus: illi vero velut ingrati, nedum non gratias habent, sed nec eum agnoscunt, aut magnificiunt, & suis inhaerent sceleribus pernicaces: ad le Dominus vocat prophetam, ac praecipit: ut eos deserat, excedat, verumtamen ante discessum: *Tu fili hominis, sic tibi vasa transmigrationis.* Sec. & *efferes vasa in conspectu eorum per diem.* Ad quid? ut dum eum hanc vident scitum cogitantem, imminens sibi damnum animo diligenter pertascent, tali fraudatis societate, eumque studeant deprecari, ne discat, per eos eos remaneat comes secutissimus. Hec spectat hodie Redemptor.

Nec tantum nobis suam manifestat misericordiam, dum nos malorum imminendum ob peccata nostra praemonet, ut illa fugiamus, sed quod pariter suis comminationibus, & suppliciorum terroribus perlat declaratans, quare illa fugiamus, praeterea cum his dixisset se disciturum, illosque relicturnum, in peccato suo morituros, illico ad praedicta reuertitur, eisque declarat, se hoc ita dixisse: nempe, si in peccatis suis ac infidelitate persisterent, ob hoc curru, si a peccatis abstinere, credere in eum, ei vellent obedire, ipse intentatum supplicium suspenderet, imo reuocaret: *Dixi vobis, quia moriemini in peccatis vestris: si enim non credideritis: quia ego sum, moriemini in peccatis vestris.* Quantum sapio, suam i. obis Dominus eonditionem patefacit benigniorem, qualem describit propheta Regius, nos adhortans ei ut ob eam infinitas laudes, concinamus, cum hoc nobis tantopere cedat in emolumentum: *Psallite Domino qui habitat in Sion, annuntiate inter gentes studia eius.* Nota verbum: *Psallite.* Quod significat laudes cum hymnis, canticis, ac musicis instrumentis: hoc est can-

tae, 33.

tate, modulamini, clangite, Deum collaudando,
qui sibi sedem elegit in Sion fangi larem. Et
qui cantamus: *Sindus eius*. Emphaticum est
hoc verbum, illo quoque laus virtutis dum air
Notas facite in populis adinventiones eius. Alij
hic legunt: *Communitationes eius*, ut quoque no-
tat D. Hieronymus in alio loco. Alij *Consilia*
eius. q. d. Hymni cantentur publice, ac prae-
ciosa, & Dei extollantur consilia, adinventiones,
studia in nostrum emolumentum. Totus sciat
orbis actus infinitae si & misericordiae, quibus
nostram intendit procuratque saluationem: hos
michi, quales signos actus. *Quoniam regitrens*
sauguiem eorum recordatus est. Quando velut
leo rugit, & disceptare videtur velle pecca-
tores: illosque aeternum perdere, & alius attol-
lit armatum flagello brachium, quo libet ictu
in eorum ruinam sauiorem gradum sistit, sa-
trum cohibet, & recordatur. In ictu oculi mu-
tatur, & ex severo iudice in patrem mutatur
mansuetissimum: dumque flagella intentat
perditionis, sistit, & nobis quo fugiamus mo-
dum ostendit. *Recordatus est*. Cuius? Quo-
modo misereretur pater filiorum, miseretur est Domi-
nus timentibus se, quoniam ipse cognouit signum
tuum nostrum, recordatus est, quoniam pulvis
sumus. Nostram nouit miseriam, nec diffi-
cile, nos a demonio vno pusillo poma decipis
ac velut venio, passionum nostrarum abripi
concupiscentijs. Sumpta est methaphora a pa-
tre qui gladium stringit in filium adeo con-
tumacem, ut ad eos furoris actus patrem irretet
qui dum maiori furore rapitur, ictum suspen-
dit, & recordatur, quod quem intendit castiga-
re filius suus sit, ut inferius differimus, ex-
planantes verba illa prudentissima Tecuitidis:
Non vult Deus animam perire sed retractant
cogitans, ne penitus percat qui abiectus est. Hanc
summam Dei suspicio misericordiam, qua vti-
tur etiam in illis incredulis, licet enim videatur
iam nunc super illos ira sua depluere suppli-
cia, ut eorum grauissima & obdurata meretur
perueritas, nimirum, ut in peccatis suis mori-
antur: *In peccato vestro moriemini*: cedit tamen
& secedit, mentem videtur mutare, retrocedit,
& eis media demonstrat, quibus tantum effu-
giant detrimentum, scilicet, si in ipsum credat.
Hanc quoque nobis impertit, monstratq; mi-
sericordiam: licet enim nobis mortis commine-
tur supplicium, ostendit tamen, qua via illud
effugiamus vitamque consequamur a secle-
rum nostrorum via declinando, ac retrogra-
diendo, & pro ut hoc diligenter fecerimus,

ipse quoque a via retrocedat minarum, quas
nobis praedixerat infligendas.

§. 2. *Mina sunt haec terribiles Dei. Ego vado:
pro ut Israelita cognouerunt, & Samuel de-
clarauit.*

Dixit ergo eis iterum Iesus: Ego vado &c. Per-
pende adueibium *Iterum*: quod D. Ioannes
non sine causa apposuit. Ex omni parte co-
cudit Christus coram Pharisaeorum ac nostra. Pri-
mo, promissis allicit: concionatur, & magna co-
mitate, vultusque alacritate illis offert vitae lu-
cem peroptandam: *Ego sum lux mundi, qui sequitur Ioan. 8.*
me non ambulat in tenebris sed habebit lumen vitae. 12.
Divina scriptura nomine lucis omnia bona com-
prehendit. Vnde quod primo dixit Dauid lucem,
confessum vocat laetitiam: *Lux orta est iusto, & re-*
ctus corde laetitia. O quanti valens vix lux aeter-
nae. Audiunt hoc Iudaei, & nedum hac Christi
promissione ad eius amorem excitantur, sed &
illum aspernanti increduli, & nouis impetunt
calumnijs iniuriosi. In alteram Christus partem
declinat, eorum corda minis percutit, & multo
addit horribiliora: *Dixit ergo eis iterum: Ego vado:*
vos deserto.

Vt optior, recordatur Christus eius effectus,
quem olim in liorum patrum cordibus tales mi-
nae fuerant operatae, dum eos primi in eduxit de
Aegypto a seruitute, varijs prodigijs, signis, fa-
uoribus, beneficijs, & sicco pedis vestigio tradu-
xit per mare rubrum, Pharaone submerso, eius-
que deserto exercitu universo, manna pluit illis de
caelo, paucem Angelorum: interim montem ascen-
dit Moyses cum Deo collocaturus in eorum be-
neficium: quid illi in tam stupendam lapsi sunt
prodicionem ut eam Moyses tertio vocet in su-
perlatiuo gradu: *Peccatum maximum*: scilicet con-
stare vitium illam, ut Deum adorare, illi fausta
omnia sua adscribere, acclamare: *Hi sunt Dii tui Exod. 32.*
Israel, qui eduxerunt te &c. Stomachatur Deus,
eorum necem meditatatur. Illum Moyses placet, sic
ut nullus sit pater, qui tam cito filio indulgeat
peccatori. Modo bene, inquit Deus: illis tuis per-
motus precibus, peccatum remitto, verum tamen
illis dicito, non ta in me modo excipiant, *Ego vado*, *Exod. 33.*
Non ascendam tecum quia populus durus cervicis est.
Dominus exasperat. O Domine replicat Moy-
ses, qua ratione populus, si eum deserueris, pro-
ficiscetur? *Miriam*, respondet Dominus, *pre-*
cursorum tui Angelum, ut eiciat Chanaanem,
& Amorraeum, &c. & intres in terram fluentem
lacte

lacte & melle. Descendit de Monte Moyses, hæc populo renuntiatur, atque. Scitote, quia Dominus à vobis discedet, mittet vicarium sui Angelum, qui vos ducat, præcedat, de sedit, iter applanet, hostes deterreat, & incolumes in terram promissionis introducat: *Audient populus sermonem hunc pessimum, luxit, & nullus ex more indutus est cultu suo.* Iudicavit enim populus has esse minas omnium terribilissimas, & verbum illud in superlativo malum, *Sermonem hunc pessimum.*

In c. 32. Exod. Et bene quidem (inquit Caietan.) quia in se supremum malum concludebat: Deus etenim bonum est universale, in se continens omne bonum, proinde sicut bonum summum est, secum habere Deum, eo quod in se contineat omne bonum: ita pessimum malum est, Deum nobis deficere, ipso quippe deficiente, nobis omnia bona deficere concludimus. Vnde amictu funebri induti, obortus lacrymis, Moysi respondent. Si discesserit Deus, si nos dimiserit, Angelum non querimus, qui nobis sit via dux, nec vel teruncij facimus totam illam terram promissionis, & si sic sit futurum, occidat nos, perdatque continuo, nec ulteriolem gradum moueamus: quia conuertitur, Deum discedere, nos deferere, & omnia nobis bona deficere. Proinde respondent Moysi, ut dicat Domino: *Si non tu ipse præcedas nos, ne educa nos de loco isto.* Substite paulisper popule Dei, non aduersis, quod licet discedat, tibi tamen promittat, mittendum Angelum adeo potestem, qui te ab omnibus malis securus deducat per viam, qui te ab hostium furore, ac cunctis infortunijs protegat incolumem, qui terræ promissionis ex alle instituat possessorem? An tanulli est facientius Angelus, & talis Angelus? Tam floeci facis terram desiderabilem, secundissimam, fluentem lacte & melle? Optime loquuntur, quia Deus est omne bonum, & quicquid bonum est, totum hoc in Deo est, hæc enim est eius definitio ptopia ore Moysi descripta. *Omne bonum.* Si Deum deferas, medullitus & radicitus (a) deseras omne bonum. Est Deus: ita, salus, fortitudo, quies, abundantia, consolatio, & ipsum esse per essentiam: si ipse discesserit, quid superueniet, nisi mors, infirmitas, debilitas, afflictio, tribulatio, & eorum omnium, quæ esse habent, defectus universalis? Proinde nec Angelus, licet supremus, nec omnes tres Hierachæ, nec novem chori, cum tales sint ac tanti, ne vel valent teruncij sine Deo. Nec terra, licet rivulos fundat lactis ac mellis, vera potest nominari fecunditas, aut delicia sine Deo, nec ipsum cælum gloriæ cælestis, quidquam habebit, quod adferat gloriam sine Deo: *Quid*

enim mihi est in cælo, aut à te quid volui super terram? aiebat Plaltes Regius: omnia sunt aduer-

sa, clades agnoscunt sine Deo. Hoc tangit ipsa Dei sapientia, dom ait: *Meum sunt diuitia, & gloria, opes superbas & infinita.* Alij legunt, *Opes superbas.* Verumtamen phrasis est scripturæ, quæ superba vocat, quæ sunt eminentissima, potētissima, præclarissima. Ita Deus per Isaiam. *Ponam te in superbiam sanctorum.* Mecum sunt (inquit Deus) omnes diuitiæ gloriæ universæ, in me sunt omnes census, & opes, & omne bonum. Si à te discessero, vide quid tibi sit remanens, aut paupertas, rerum indigentia irremediabilis necessitas. Ingemunt Saul acum: abili curarum robore cruciatus: hinc ei bella movent ardua, illinc in eum insurgunt aji: nunc illi deficit consilium, modo languet animus. Consultit Prophetas, interrogat Sacerdotes, Duces convocat, nec est qui eum solatur. Lamenta tollit ad sidera inquitens remedium, per totam terram circumspicit miser, ad quem possit afflictus refugere, sed nec invenit asylum: omnem me vit rudentem, ut sibi quoddam ex præsentia Samuelis quærat auxilium ac solatium, & operâ vsus Pythia illa meritis apparet illi Samuel: qui illi: quid à ne quæris? cui me tot vocibus inquietasti dormientem? quid me premis, quid vires, quid instas? Ne miseris, nec graviter accipias, patet Sanctissime, me omnibus viribus lugeo coangustatum, sed nec solamen invenio in cælis, nec in terras nec in Sacerdotibus: omnes se mihi subducunt, nec est qui respondeat, & *Coardor nimis.* Cerno mihi fuisse cuncta succedere, percussumque me adversa fortuna ad summam lineam peruenisse, Philisthai suis me premunt exercitijs, si is me populus coardat vocibus, subficient Sacerdotes, nec respondent oracula. O te malis acribus destitutum? *Quia me interrogas, cum Dominus recesserit à te?* Absit Deus, deseruit te Deus auxiliator, quæ tibi modo porta pateat subsidij? quod tibi bonum sperandum, cui omnium deficit tonorum scaruzigo? quod consilium, cum se tibi diuina subtraxerit sapientia? quod animæ solamen cum à te recesserit? *Deus paupercis & sola ipse.* Num Deus à te discessit, te dereliquit? nihil aliud tibi scias euenturum nisi pomas, afflictiones, angustias cladem, & miserandam exercitus tui perditionem viuersalem.

§. 3. Est Deus vita anima, quo discedente moritur, nec opera vite valet exercere.

Sæpe summo declaratur D. Aug. huius vim rationis, supposito quodam principio, quod subtiliter expendit D. Basil. a quo D. Aug. b. vitatur nimirum. Sicut vita corporis anima est, ita anima corpori. Quod tribuit anima corpori? ei principium est omnis boni, dat illi vitam, motum, sensus: ex illa sanum est ac robustum, in pedes se erigit, ambulat, comedit, bibit, videt, audit, olfacit, discedente anima, quale heu manet quam peritum, quam infelix? Nulium in eo est opus vite, nec paruum, nec magnum, omnia cooperuit umbra mortis tristissima. Musices allide eius aures instrumenta, omnes concinunt omnium cantorum ac cantatuum phoasce; auribus appropere fragrantissima aromata: os ingeras nectar, conditurus, obsonia: eius accede oculis omnes facies nihil audit, nihil olfacit, nihil sapit, nihil videt, nihil in eo repe. res, nisi fœtorem, vermes, corruptionem: oculos habet, & non videt; manus, & non palpat; pedes, & non ambulat; nervos, & enervat; languet, ad terram prostratum, emortuum, putridum. Quando Deus animam incolit, tribuit illi vitam: intrare vitam in animam, est in illam ingredi spiritum vivificantem: Et dixit tibi viue. Ex eo quod illi suam det gratiam, hæc autem ea est, quæ vitam infundit, quæ omnem excedat vitam: vitam æternæ vite principium. Gratia Dei vita æterna. Vite principium diuina, & eminentissima.

Hoc principio informata, potest opera facere vitalia, intelligo, opera vite æternæ proportionata opera vite æternæ: eo forma, ieiunia, orationes, eleemosynas, disciplinas, labores, infirmitates &c. hæc omnia sunt ei opera vite, eo modo concludit D. Paul. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Qui sunt hi? qui Deo adherent, qui per amorem Deo viuunt, qui Deum secum habent vnitum voluntati, vnum quod cum eo efficiuntur. Qui adheret Domino vnus spiritus est. Quam fructuosa sunt habetibus Dei ieiunia, orationes, eleemosynæ &c. quam vtilis D. Petro crux? D. Paulo gladius? D. Stephano lapides? D. Lauretio craticula? D. Catharina nouacula? D. Christianæ serpentes? D. Priscæ leones? Omnia cooperantur in bonum. At ô animam inaspicantam quando eam deserit Deus: cui vita finitur, & mortua remanet, ut corpus, anima dis-

cedente: quicquid in ea fuerat, mortuum cecidit, ieiunia, confessiones, communiones, eleemosynæ mortificantur, vitam perdidit, quam illis tribuebat gratia, Deique præsentia: eique quanto tempore hoc in statu mortua perseuerat, ne pîlo quidem valent hæc omnia ad vitam æternam promereri. Si auerteris se, iustus & iustitia sua, & fecerit iniquitatem &c. omnes iustitia eius, quas fecerat, non recordabuntur. Cuncta moriuntur ac pereunt. Hoc suppone; quod in ordine ad vitam æternæ præmium, sunt quasi nunquam acta fuissent, quamdiu durat peccatum, quod illa mortificat ac perdit. O dolor! ô gemites! quam luctuose deploras campum fertilissimum, messedificissimum, arundines habentem ut lanceas, spicas, ut penum, id est, ut lini manipulum colo aggestum, qui in fila capitur: ingruit durissima grando, meum content, nihil testat illacsum. Quam dolenter compateris horto confito arboribus, ac singulis suis fructibus gravidis, gratis, maturis, Regia mensa dignissimis, supercidit grando lapidea, cuncta dissipat, omnia defigurat.

Vae tibi, plange lugubre super animam tuam, tot meritis fertilem sanctissimam, tot pijs operibus venustissimam, opulentis virtutum fructibus secundam; irruente enim peccato, ob quod Deus eam deserit, ac discedit, omnia dissipantur, omnia eruntur, & sine Deo, emoritur anima tua, ut opera vite nulla possit efficere: ieiunia, lege rectorum, corpus flagellis contere, sacris interis, omnia tua pauperibus distribue: omnia hæc, sine Dei gratia, docet Apostolus: Nihil mihi profuit. Bona sunt hæc opera, & bonum est, imo aliquoties necessarium, ut illa facias, frendeat licet haereticus, & ad multa tibi sunt vitia, quorum fructus copiosos, alio loco referemus: at cum sit anima exanimis sine gratia, ob Dei discessum, non sunt opera vite, proinde ad vitam æternæ præmium nihil profuit assequendum.

Recolenda venit nobis illa ratio mirus Summi Sacerdotis Heli, vxoris Phinees, diu patris doloribus anxietur. Accurrit ex acie miles fugitiuus, graves excitat ululatus ob arcem fœderis captam a Philistinis. Audit illa, & subito partus obruta cruciatibus adeo grandibus, ut ad extremam mortem tendere ac animam exhalare videretur, peperit filium: eam obstetrix solatur. Euge, age Domina, sume animos, modo tempus est: Ne timeas: quia filium peperisti: Aure primo pulchriorem. O filium sinistro sidere natum, exclamat illa vocatque eum Ichabod quia a nobis discessit arca fœderis Domini. Ichabod. Hebraei

braicè significat: *Ingloriam, aut sine gloria*. Huc filium etiam mortalibus doloribus enixum, vocat: *Ingloriam*: non enim æquum est, ut gloriā fulgeat ille, qui eā natus est horā quā à nobis discessit arca fœderis Domini, quam omnis gloriæ nostræ dicimus principium: *Vocauit puerum Ichabod, dicens: Transiit gloria de Israël*. O admirabile mysterium, quod optime nostro consonat proposito. O Anima nūm discessit à te arca Dei? Num es sine Deo? Parere potes multos in doloribus ac ærumnis filios, multa potes præstare bona opera penitentiae, ieiunia, corporis castigaciones, vigilias, & quicquid tibi placuerit, boni sunt in se hi filij, ad multos præclaros in te effectus: attamen illos vocato *Ichabod, sine gloria*: quia per illos nullam mereris gloriam, nullam consequeris æternam beatitudinem: non sunt enim filij vitales, opera vitæ, cum illis deficiat anima, sine qua opera vitæ non possunt exerceri. An hac maior dari potest infelicitas? quis luctus, quod tot præclarissima cernas opera in Romanis, tanta in Philosophis, tanta virtutum exempla in doctoribus Socrate, Pythagora, Seneca, sed nec ipsis hæc omnia profuerunt, ut illis vel atomum gloriæ in altera vitā consequerentur: quia non erant opera vitæ, quippe quibus principium vitæ, nimirum Dei gratia deficiebat.

Eo vero modo merito vocari possunt steriles, quæ phrasi Deus præcepit Hieremias, ut indigretat Regem Ieconiam: *Hæc dicit Dominus: scribe virum istum sterilem*: Qui hoc ô Domine: cum filios genuerit: & duabus lineis aut, ita quoque dixerat idem Propheta, & sic scribitur: Verum approbo filios gentium: ut erunt sine Regno, sine dignitate Regali, ut nullus eorum ad coronam eleuetur, nullus sceptrum teneat dominationis; proinde licet filios producat, *Scribe virum istum sterilem*. Et hoc idem significauit Deus his verbis: *Scribe virum istum sterilem, virum qui in diebus suis non prosperabitur, Sterilem*: qui licet multâ prole facundetur: regiam tamen non obtinebunt dignitatem, in patrios minget cineres. Et de causa, omnia virtutum opera, nata extra Deum, Dei quæ gratiam, scribe opera sterilitas: quia inaspicata sunt, in altera vitâ non prosperabuntur, ubi præmium iustum meritis distribuetur, sed illo priuabuntur, & coronâ gloriæ æternæ censebuntur indigna. Talia erant opera steriliū illorum Phariseorum: quæ licet secundum speciem essent bona, tamen sine vitâ erant gratiæ: quia Deum non habebant, qui per gratiam eorum animas auerteret. Sed neque eadem de causa, ô

flagitiosissime, tibi proderunt ad gloriæ meritum hæc omnia quæ agis (licet necessarium dixerim ac vtile ea ijs te exercere ob alias rationes, ac obligationes) cum ita sit, quod si tecum esset Deus, ob scyphum aquæ, micam panis, vinum fusturium &c. æternam beatitudinem lucraberis. *Quod momentaneum est, leue est &c. æternam gloriâ perducit operatur in nobis*. De quibus alijs diuinaus.

§. 4. Anima per peccatum mortua, opera vitæ non potest exercere. & quæ bona facta sunt, filij sunt producti in seruitute. Patet quoque quod peccatum sit locus stultitiæ, eructus, rubigo, de quibus Isai.

HOc Deus declarauit in lege præscripta Moysi: quæ licet secundum corticem exteriorum poluitur populi spectaret regimen, sensu tamen spiritali mysterijs searet admirandis, & vtilioribus nobis documentis, ita docente Apostolo. Præscribit Deus in monte Sina legem, ac præcipit decalogum, voce ita cauiora, ut eam iedū Moyses & Aaron intelligerent, qui montis ascenderant altiora, sed & ipse populus ad montis radices castra metatus. Deinde ait Moysi, ut Aaron omnisque populus, quisque ad sua redeat tabernacula, ipse verò montis cacumen solus conscendat, utque Deus Moysi legē intimaret exortus est, à præceptis iudicialibus, & ut primicerium statuit illud, quod tãgit venditionem seu emptionem in seruos aut eius qui à parentibus esset in seruum venundatus.

Notat D. Thom. tum temporis licuisse parentibus, imò etiam viris diuendere filios suos, aut filias suas, imò & seiplos. Sed cum Deus, qui legitimus erat populi illius Dominus, illum eduxisset de seruitute Ægyptiaca, & in libertatem vendicasset: soluit quemquam vendi in perpetuam seruitutem, proinde tempus statuit septennij seruitutis. Considerat Rupert. quod Deus illud tangere videatur quod Iacob egit cum amiculo suo Laban, qui licet duabus vicibus se ut seruum Labano obligaret, ea conditione, ut in uxorem acciperet pulcherrimam illam Rachel, nunquam septennij tempus excessit, ita quoque Deus sancit, ut dum quis se in seruum venundaret, aut pater filium, non vitra septennium seruitus extenderetur: anno verò septimo seruitus solueretur, & quisque liber esset.

II. Opera bona facta in mortali, sunt filij inglorij.

Hierem. 22. 30.

4. Reg. 24.

III. Peccator dicitur vir sterilis.

1.
Allego-
ria.

Exo. 21. 4.

Joan. 8.
34.

Ma. 10. 1.

4. Reg. 4.

nam remearet. Sit igitur (inquit Deus) prima
lex irrefragabilis, quod qui se in seruum ven-
diderit, anno septimo hoc modo liber disce-
dat. Si se subiecerit seruituti cum vxore ac
filijs, omnes liberi reuertentur, & in pristinum
statum libertatis restituentur. Attamen si quis
seruus seruitutis tempore duxerit vxorem, ac
filios procreauerit, mulier ac filij perpetuè
seruituti subiacent in Domini vtilitatem,
solusque ipse liber egredietur, cum eo ipso ve-
litu, ijsque omnibus, quæ attulerat, dum se
subiecerat seruituti: *Mulier & liberi eius erunt
Domini sui, ipse vero exibat cum uxore suo.*
Fides nos docet Catholica, quod Deus ut le-
gitimus noster Dominus, licet nos ex natura
liberos creauerit, ac de Pharaonis infernalis
eruerit seruitute per Baptismi Sacramentum,
semper tamen nos liberos reliquit, ac in tan-
tum, ut si nos ipsos voluerimus demoni seruos
venundare, facere id liceat, sicut reipsa se in
seruos distrahunt omnes peccatores, de qui-
bus ait Saluator: *Qui faci peccatum seruus
est peccati.* Audiamus Dominum de hoc apud
Isaiam dissonantem: *Vae vobis, miseris, quos
venditis Iugeo tyranno seruisimo, diabolo, &
quis vos vendidit? Num forsitan ego vos in
meorum satis actionem debitorum meis ven-
didi creditoribus? Quis est creditor meus cui
vendidi vos. Illam peccat consuetudinem qua
filij pro parentum debitis vendebantur in ser-
uos, ut patet in vidua Elisei & Christus indi-
cavit in illa parabola serui, qui Regi Domi-
no suo debebat decem milia talentorum. Vi-
deamus (inquit Deus) num ego vos in seruos
distraxi, ut meis creditoribus satisfacerem, ve-
stra pretio libertatis? Summe ego alicuius de-
bitor? O ter infautos. Ecce, attendite quid a-
gatis quando peccatis, in iniquitatibus vestris
vendistis: O dolendam sortem, qui posset vi-
uere ut Rex, ut princeps nobilissimus, ut tanti
patris filius te vendas in seruum tam vali Do-
mino, & tam vali pretio, quale perpendimus in
parabola filij prodigi filij insensati, qui reiecta
patris sui nobilissimi domo, proficisci voluit, &
se in seruum addicere rustico illi, qui eum ad
subulci deiecit seruitutem. Hoc talis bene me-
rebatur impudentia, ut nos Deus perpetuè fir-
met subijci seruituti: Verumtamen eius ex-
tollamus misericordiam, qui nobis permittit
miseræ huius excutere iugum seruitutis, per
penitentiae virtutem, nedum anno septimo,
sed quotiescumque voluerimus, eius gratia
auxiliatrice: *In quacunque hora ingemueris*
*Hieron. Baz. de Lament. Tom. II.**

peccator &c. Quando te vendidisti, peccatum
mortiferum committendo, ducas conse-
ntiam tuam, ut sponsam (ita eam vocant sancti)
& opera tua bona, quæ feceris, ut filios Dei
gratia procreatos, confessus fueris, ad S. Syna-
xim a celsis, elargitus fueris elemosynam,
hospitalem succurteris, Rosarium euolueris, plu-
ta pietatis opera exercueris, verum est, quod
omnia subiacent seruituti, ut mancipia toto
illo tempore, quod seruus seruisti, id est quo
in peccato pertinax obdurasti & coram Deo
nullius sunt meriti, ut pro illis æternæ gloriæ
præmium assequari: ita ut, si illo in statu hinc
discederes, omnem gloriæ mercedem perde-
res, quam per illa prius lucrificeras.
O calamitatem deplorandam! Cum enim
eorum omnium meritorum vel minimum, ma-
ioris sit pretij, quam quicquid in hoc mundo
cernimus creatum, pluris sit faciendum ipsis
Regnis, ipsis Dominis; hæc omnia nihil tibi
prodesse, quin potius ad maius poenæ ge-
hennalis facerent incrementum, quando mentem
tuam ad ea, quæ fueras lucratus, conuerteres,
eaque iam tibi cuncta depedita considera-
res. Attamen egrediente te de hac peccati ser-
uitute, tecum pariter egrediuntur & in liber-
tatem priora omnia tua opera, filij & vxor
venduntur: quia per virtutem penitentiae,
recuperant idem meritum, quod ante coram
Deo quasi perdiderant: unde dicunt Theolo-
gi, quod opera meritoria quæ aliquis fecerat
antequam in peccatum mortiferum incide-
rat, satis dicuntur mortificata quam mortua
per peccatum, & per penitentiam recipiunt,
spiritum & vitam, quæ de peccati egredieris
seruitute. Immensam Dei miramina miseris
cordiam; & benedictus talis Dominus, qui
sic omnia ad nostrum dirigit emolumentum.
Hoc nobis (inquit D. Thom.) expresse
premisit, illis verbis Iocelis propheta, sed in y-
steriosis. Orationem habet ad populum Iocel.
premissis quibusdam argumentis, ac inquit: *Et
nunc hæc dicit Dominus. Conuertimini ad me in
toto corde vestro in ieiunio, & in fletu & in pla-
ctu, scindite corda vestra, &c. Et reddam vobis
annos, quos comedit locustæ, bruchæ & rubigo,
& eructa Ignoscat mihi Dominus, quæ præcla-
ris symbolis nobis exponit peccati definitio-
nem, & quid in ali in anima operetur. Locu-
sta, bruchus, rubigo, & eructa. Nota quid a-
gat locustæ, quando inui in messem forcan-
tissimam, tritico gratiam, totam agricolæ
spem in suæ domus alimentum, solutionem*

H

de

13
 debitorum, dotem filijs suis in matrimonium
 collocandis conquirendam. Deinde bruchus,
 quem aliqui credunt esse vermem, speciem lo-
 custa, qui luxuriantem vineam pampinis vi-
 ridioribus formosam, omnino consumit, fortè
 bene ab alijs dicitur a canea. Eruca vermis est
 qui olera & plantas erodit virides, germinan-
 tes, vilumque recreantes pampinos disperdit.
 Rubigo vide quid damni adferat vernantibus
 campis, floridisque arboribus, quæ nobis non
 parum spei dabant fructuum; Hunc eundem
 effectum dessemus in peccato, dum illo iusti-
 ficatur anima quæ multum spei dabat, ob abu-
 dantem mellem, eleemosynarum liberalium,
 vineas frequentationis Sacramentorum, flore-
 tes arbores, operum penitentiae, omnia disper-
 dit. Num igitur tantum infert nocuentis? Nū-
 pestis tanta strages? Num fur tanta rapax de-
 prædatur, ait Dominus?

Eccl. 28.
 14.

Eius rei veritatem conspice in primo Ange-
 lo, principio operum Dei: Tu Cherub extenuus
 & protogens, &c. omnis lapis pretiosus operum
 tuum durus, sardius, topazius, crisolius &c. Ha-
 rum gemmarum symbolo declarat virtutum
 fecunditatem, donorum, beneficiorum, quibus
 illa creaturam excellentissimam ac nobilissimam
 ceteris eminebat: quibus adeo grata, venusta,
 & eminentissima censebatur, ut omnem id su-
 peret dicendi facultatem. Cecidit peccato su-
 perbia, quod ut locusta, illam mellem perdi-
 dit abundantissimam; ut bruchus, fortissimos
 illos palmites potentiarum, ut eruca, illam vir-
 tutum, meritorumque puritatem: ut
 rubigo flores illos donorum Dei: ita ut, qui
 prius fuerat primicerius creaturarum, deveniret
 omnium pauperrimus, sordidissimus, sterilissi-
 mus, & exhorrendus. Fieri ne potest, ut hæc
 audientes, tremore non concutiamur, pecca-
 tum non exhorreamur, homines adeo nostri
 lucri studiosi, ut toti incutiāmus, quo qua-
 tuor asses vigilanter custodiamus, eo modo, ut
 eos nemo nobis sufflaretur.

Nihilominus attende Dei misericordiam:
 licet enim eo ipso quo peccas mortaliter, tibi
 hæc omnia bona opera ac merita quasi depo-
 neant, ut si in illo statu moreris, nullum ex
 eis fructum mercedemque reciperes, nec illa
 Deus remuneraret, aut tuam æterna excusa-
 rent damnationem. Eadem tamen hora, quæ te
 ad Deum toto corde convertit, per veram pen-
 nitentiam, illa Deus pristina restituit digni-
 tati: secundum penitentiae tuæ magnitudi-
 nem, & merita præcedentia ad priorē revertū-

tur statū iure enim domino deestatur, ut egre-
 diente libero eo quis se ac filios suos, in servos
 viderat, eū illo pariter liberi egrediatur & fi-
 lij. Filios autem quos in statu illo produxeras
 servitutis, id est opera quæ in peccato morta-
 li feceras, illa tibi semper manent mortua &
 deperdita, sint eleemosynæ, discipline, ora-
 tiones &c. Negari tamen non potest, quod
 prælibauimus, quod multam habeant utilita-
 tem, magni sunt momenti, & sæpe necessario
 peragenda, præferim, ut ijs Dei nobis mise-
 ricordiam concilemus, det spatium peni-
 tentiæ, cor nostrum commoveat, obduratum,
 molle faciat, nobis suam concedat gratiam, ac
 in peccatis moriamur inconfessi: verumamen
 manebunt semper, ut fertur, nunquam hæc
 servitute liberabuntur, nec tibi proderunt ut
 ijs gloriam merearis, non enim vel dragma
 illius tibi pro omnibus illis rependetur, vide
 ait Apostolus: Si distribuero in cibis pauperem,
 omnes facultates meas, & si tradidero corpus
 meum ut ardeam &c. nihil mihi prodest. E-

1. Cor. 13.

grediatur servus liber in eadem velle, ijs or-
 namentis, ac moribus quibus ornatus se sub-
 tegerat servituti. Hæc omnia illi restituantur,
 ad eius utilitatem: filij vero, quos in illo mis-
 tando statu procreaverat, non illi remaneant,
 sed sunt, quasi eos minime produxisset, aut
 unquam fuissent in rerum natura. O stupor,
 quam hoc parum homines perpendunt! Quis
 dixit fieri posse, ut tam vili faciant opera sua
 bona, cum scilicet probè sciunt quod si illa in
 peccato mortali fecerint, nunquam ascendent
 ad superiora cæli contera in ordine merito-
 rum ad gloriam: Si vero peccata dimittant,
 peccati excutiant iugum, illorem vel mini-
 mum prænelet toto mundo, & quicquid om-
 nipotens Dei manus in esse naturæ potest pro-
 creare: adeo tamen parum curent talem dese-
 rere statum, ut de hac tam perniciosâ egre-
 diantur servitute quæ tantum infert damnum
 viscerum suorum filijs dilectissimis. Fierine po-
 test quod talia credens, ut credere tenetur
 Christus, tam alacer & tam vivat quiescens,
 commisso peccato mortali, nec eum timeat
 tantorum bonorum lamentabile naufragium?

Admirabile, ut concutens Spiritui sapien-
 tiæ, censeo argumentum retorrem in Idumæos
 potiores Esau, qui insistentes odio, quæ pri-
 marus eorum pater flagrabat in fratrem suum
 Iacob, ob præceptam benedictionem, eius quo-
 que filiorum se semper ostenderunt immora-
 les inimicos. Ex ore duorum prophetarum
 Hic.

Ab. v. s.
ll.
Simili-
tudo.

Hieremia & Abdia illis grauiſſima Deus in-
tentat ſi ppetia; nimirum, quod illis immitte-
ret gentem ſeroſiffimam Chaldaeos, qui tunc
ſta deuaſtarent, diriperent, eo que ad vltimam
lineam deſcenderent miletarios; cum illis no-
ſuo modo loquitur: Si noctis tenebris (ait) do-
mum tuam fures invaderent pretioſa qua-
que prædaturi; quas non & tu extolleret vo-
ces, ſi illos perciperet; & in fugam compelle-
reſ; quod ſi veto nihil horum ſeres, ſed orto
ſole, domus tua diſſimam cineres tibi abla-
tam ſupelleſtilem: quis clamor? quis cinla-
tus? quæ lamentationes? quæ ſtudia illa demum
recuperandi? hunc ego crediderim ſenſum le-
gitimum horum verborum. Si fures introiſſent
ad te, ſe latrones per noctem, quomodo contine-
ſeſt? Quid ageres, ſi tibi furto ſublata cer-
netes nummorum maſcupium aureorum, an-
nulorum ſummi pretij pſidem? quam iu-
ſto pondere iacturam hanc appenderes cun-
ctis tibi colloquentibus? quam ſtudioſe indi-
cem interpellares, & latrones perſecutaretur,
inſequeretur opum tuarum prædones; nihilo-
minus (ait Dominus) nunquam tanta tibi po-
ſet auferre latrunculus, quin tibi & multa, &
magni valoris dimitteret inconcuſſa: ſemper
enim latro, ſi vnum tulerit, alterum omittit:
nec auferit omnia, ſed tantummodo quæ po-
teſt, vel quæ ſibi ſufficiunt. Nonne furati eſſent
ſufficientia ſibi? Eodem modo contingeret
(ait Dominus) ſi vineam tuam intraret, qui
tibi vvas ſurriperet, eaſque ſoras, ac domum
aſportaret, quis dolor, quis gemitus, quæ tuæ
querelæ ac conuicta in latrunculos? nunquam
tamen ita plene ac integrè poſſent cuncta di-
ripere, quin non plurimos omitterent graui-
dos viuis racemos, ſed tantum auferrent, quan-
tum poſſent, & reliqua intacta dimittentes, re-
uerterentur. Si vindemiares introiſſent ad te,
numquid ſaltem racemū reliquiſſent tibi? Hinc
Chaldaeorum (ait Dominus) notabis ſani-
tiam, qui fures ingredientur, domum tuam
ita ad vltimum viſque deprædaturi, vt nihil
relinquant ſuperſui. Hinc quoque tibi pate-
bit, quod tibi volo declaratum, o Chriſtiane,
dammum ſcilicet illud irreparabile, quod tibi
inſert inimicus tuus inſenſiſſimus, peccatum
dico mortale in anima tua, latro cuncta diri-
piens; cum omnia bona tua opera deuaſtet,
omnia tua bene merita, quæ tibi fueras lucra-
tus demoliat, quomodo ſuperius exarau-
mus.

An ergo fieri poterit (ait Dominus) vt ſe-

obmutſcas, quietus degas, & incuius, nec
acceptæ tantæ cladis vllum edas ſignum tri-
ſtiæ? Si forte, ſur domum tuam perſodjſes,
tibi gemiram auferat pretioſiſſimam, theſau-
rum tuum, qui non cinlaſti quis ſtridor depen-
ditium? quæ diligens inquiſitio? quæ iactu-
ra ponderatio? quale ſtudium illum re-
cipiendi? Quid forte arbitror, ſi rubinum ha-
beres, qui ſtellam valore, ac ſplendore ſuper-
detet, enimque fures ſuſtollerent? Si adamā-
tem ſole fulgentiorem, ac virtutis efficacioris,
cumque tibi deſperent, qualem te video dum
tibi aureus annulus aut æqualis deperit? Et ita
ſit, quod crederis pro debito hominis Chriſtiani,
pretium minimi boni operis plus valere, &
Deoque penſitari cunctis adamantibus, rubi-
nis, mundiſque pretioſiſſimis margaritis, ipſis
cælorum ſtellis, & fide vera cognoſcas, vni-
cum mortale peccatum hæc omnia depræda-
ri, eorumque cuncta deuaſtare merita, ac pre-
tium demoliri, medum non doleas, conquera-
ris, latrones execreris, fures in malam cru-
cem abigas, ac ita quietus, incuius, ſomnolen-
tus, excitatus viuas, quaſi te latro ille hoc la-
trocinio magno affeciſſet beneficio? quid re-
rum ageres ſi ad te mortalis intraret inimicus,
& tibi ſcrinijs tuis eriperet, qualdam ſecundas
quibus de iure inſcriberis, ſeu Baro, ſeu Co-
mes, ſeu alterius tituli Dominus, eaſque ſam-
mis exureret? quæ criminum euulſio, quæ ma-
num compoſio, quæ pectoris conuulſio? & ve-
ro hæc te præſente, te ſpectante hic ageret, ſed
nec contradiceret, diripienti, nec auferentem
impediret, quinimo ex hoc applauderet, & cor-
rideret, quis te non mētis vitio captum arbitre-
tur? Attende igitur an non iure merito te ta-
lem Spiritus S. ſugillet vt indentatum, cum
accepta tantæ bonorum iacturâ nihilo triſtior,
quinimo vultu ad hilaritatem compoſito la-
tus inſoleſcas. Vide, rogo te, & perpende, quod
tibi damnum inferat latrunculus ille inferna-
lis, qui tibi opera ſuffragatur meritoria, ius ac
titulum regni tollit cæleſtis: attende latroci-
nium cuncta deuaſtans vt nihil horum ſuper-
ſit, vt cuique dicere liceat peccatori illa Da-
uidis verba peccatoris: Ad nihilum redactus ſum
& neſciui. Nota verba, Ad nihilum redactus ſum
ſum conformiter ijs quæ prædiximus.

§ 5. *Ve opera vestra bona sine vitalia, prius
vivas anima, deferat peccatum anima
homicidam, illo purgato Deo sua offerat
sacrificia.*

AD hoc valeat hæc vobis doctrina, ut il-
lud execremini, quod tantum vobis
officit: quod si locustam abomineris, &
bruchum, & erucam, eaque pis exorcismis in-
secteris; & dum aduersus rubiginem, contriste-
ris ob damnum temporale, quod inferat aruis,
frugibus, hortis, fructus tuos coram oculis
tuis absumens, quorum spe lætabaris, in vi-
litate ac domus tuæ alimentum: quanto por-
tiori in exectandum tibi est peccatum, quod
tanto damnosius tibi animæ tuæ deuastat fru-
ctus, quos in vitam æternam sperabas conser-
uandos. Hinc maximi momenti animæ tuæ
efficias de eummentum, quod cum probè noue-
ris, opera bona facta in peccato mortali, quā-
tumuis eminentia, licet ad multa, multū pro-
ficiant, ut prædiximus, non tamen valere ad
principale, scilicet ut integrè sint accepta Deo,
nec per hæc merearis gloriæ beatitudinem,
proinde, dum sese offert occasio illa faciendi,
prius peccata tua cōfitearis, vel ex animo præ-
tuo conscientie dolorem excites in te perfe-
ctum seu contritionem peccatorum, a Deo
eorum veniam deprecatus, facto proposito cō-
ficiendi, pro illisque satisfaciendi, ut per hoc
sit opus, quod acturus es, Deo pergratum, æ-
ternæque gloriæ meritum. Proponis conde-
dere testamentum, & in eo quādam delega-
re elemosynas, seu de prouentibus tuis ho-
spitalitatis, seu pauperibus abundè providere?
Estne tibi mens instituere Canoniatum seu
Capellam in Dei obsequium, diuiniq; cul-
tus incrementum? Num statuis elocandis
puellis orphanis annuos census fundare? Aut
redimendis captiuis elemosynas elargiri? O
quam præclara hæc omnia, & quantam tibi
ex illis poteris lucrari beatitudinem. Si sey-
phus aquæ in Dei honorem oblatas sitienti,
infinita in celo bona mereatur, quid de his
operibus emimentioribus sentiendum?

I. Porro eum hoc non sis meritum assecutu-
rus, mortifero peccato inquinatus, quando illa
exerces attende, ac stude diligenter, esse in
Dei gratia, quantum ex parte tua fieri po-
test: prædicta sic perficiens, ut Deo sint gra-
ta, celestisque præmij meritoria. Præbeto au-

res verbas D. Ioannis tibi loquentis: *Videte vos
metipsos, ne perdatis, quæ operati estis sed vi-
mercedem plenam accipiat. Attende, Mercedem
plenam: extra controuersiam est, Deum esse
tam iustum, ut nullum sis bonum opus actu-
rus, etiam minimum, pro quo tibi iustum non
rependat mercedem. Porro si peccato mortali
sordidus hoc egeris, præmij remunerabitur
temporalis, siue prosperis rerum euentibus, ut
dicemus agentes de diuise Epulone, & hoc
non dicimus mercedem plenam: quia quid-
quid temporale est, deficiens, finitum, & breui
censetur perituum. Merces autem plena
merces est beatitudinis, quæ se Deus nobis
communicat, omni sua gloria diuinitus, thesau-
risque perfruendum. Hæc est illa plena mer-
ces, de qua heri. Quam ex corde compatere-
ris operario, quem cerneres multo sudore suæ
domus electissimum seminare triticum, fami-
liæ suæ totum alimentum: ceret quoque nos-
ses, eum ex defectu debitorum diligentia, non
nisi quādam herbas pascendis collecturum a-
nimabus, tempore verò messis nec granum
quidem in horrea deportandum. O charissi-
mi, Videte vos metipsos, hortatur D. Ioannes,
vestram examine conscientiam ad opera bo-
na faciendum, stricta seruandum ieiunia, ele-
mosynas largiendum liberaliores, Ne perdatis
quæ operati estis.*

Hoc credidit Venerabilis Beda Deum his
legis veteris symbolis indicasse: Præcepit De-
muni. Moysi Aaron & filios eius applicabis, *V. Beda
Apud Li-
monu. Moysi Aaron & filios eius applicabis, pomau. in
ad ostium tabernaculi testimonij. Cunctis lauabis
patrem cum filijs suis aqua, indues Aaron vesti-
mentis suis, id est linea & tunica & c. Filios quo-
que illius indues tunicis lineis. Deinde præcipit
Moysi, Facies labrum ancum cum basi sua ad
lauandum: ac missa aqua, lauantur in eo Aaron
& filij eius manus suas, & pedes, quando ingressuri
sunt tabernaculum testimonij. & quando acce-
suri sunt ad altare, ut offerant in eo Thymiana
Domino, ne forte moriantur. Vtrumque Moy-
ses diligenter impleuit, ut refert S. pagina. Do-
mine in quem finem tot lavacra? primum cur
non sufficit, quo cunctos voluisti lauari? si iam
mundi omnes ad quid statuis sacrificaturis, de-
nno lauent pedes ac manus, idque sub pæna
capitis? Ne forte moriantur. Vult Deus illis
manus esse ac pedes mundos, qui Deo litant
sacrificia: quia verò contingere potest, post
primum lauacrum, quo mundati fuerunt, ite-
rum eos descenderi, vult eos denovo aquis emun-
dari; Venerabile mysterium ait Venerabilis
Beda.*

1. Pet. 2. 2. Beda. Cunctos eos convenit esse sacerdotes, non sicut aut proprie tales enim solum suscipit Ecclesia, qui manibus Episcoporum consecrantur sed quales nominat D. Petr. Sacerdotum Sanctum ad offerendas spirituales hostias acceptabiles Deo per Iesum Christum. Vt vero tales simus requiritur primum lavatorium, nimirum Baptismus: quia Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. In illo toti & perfecte mundamur, cum à peccato laetamur originali, quod omnem nostram infecerat, sed anesaturque naturam, & tunica vestimur linea candida, in signum munditiæ, ac puritatis, ad quam nos diuinitus hoc reducit Baptismi Sacramentum: de quod Taid in spiritu. Asperges me hyssopo & mundabor: lauabis me & super niuem dealabor. An hoc sufficit Minime. Sed quia Deo non est acceptum perfectè sacrificium, quamlibet magnū, nisi manibus, pedibus, mundis offeratur, id est conscientia à peccato mortali libera, decernit, quod si casu, vel inforti non conscientiam peccato commaculat, priusquam offeratur sacrificium illauiat lacu labro confessionis, seu contritionis, id est un lacrimis, sub pena non si, si meum sacrificium sacrificiorum, que Deo offert, omnia quippe erunt mortua: cum enim vitæ gratia destituta sit, nullum potes epus vitæ dignum sperari, id est, quod sit æterna vitæ meritum: hoc spectare videtur David illis verbis, quibus nos sacerdotes vivimus in milia sacrificiorum. Lauabo inter omnes nicti manus meas, & in carminibus altare tuum Domine. Vt tibi o Domine, dignum offeram in altare meo altari sacrificium, oculis Diuina tuæ maiestatis acceptum ante omnia, Lauabo inter innocentes manus meas.

§. 6. Hoc velut supremo terriculamento petculis Deum populum suum: Ego vado. Et in historia Samsonis indicant.

11. Ego vado: Terribile terriculamentum: populo quippe Israel nullum poterat obuenire damnum grauius, nec acerbius flagellum, quam quod Deus ab eis se minatur: discessurum. Meo iudicio vult illis Christus in memoriam reuocare se mina: illis olim per prophetam Oseam intentas. Multa eaque graui per prophetam Deus populo suo prædixerat supplicia, quibus eorum scelera visitaret, nisi peccatis

abstinerent: nimirum pestem, famem, captiuitatem, exilia, filiorum necem, annos steriles, locustas, grandinem, bestes &c. Porro hoc signat omnium nouissimum, ac supremum, quo illis vltimum seuerius castigaret, commisso scilicet grauissimo peccato, illo nempe, quod modo committunt, volentes Dei filium cinerare: Sed & va Oseam c. 9. eis, cum recessero ab eis. Quando Deus sermonem 12. Ho. 2. exorditur ab Va (monet D. Chrys.) intellige, illum in Gen. & significare grauissimum si plicium, damnumque: de Virg. irreparabile. Modò exorditur ab illo Va quid c. 21. hoc seuerissima in eos plaga deficiet: quoniam illa: Cum recessero ab eis. Nec hoc diffitemur: quo enim tempore quis secum habet Deum, secum etiam remedium & omnium damnorum se gaudet habere reparatorem: ipse quippe est contra mortem vitæ, contra famem saturitas, contra labores requies, & contra omnia mala omne bonum: ita sibi David perit adibat, si Deus sibi haberet propitium quod liberrimè conuersari posset inter omnia sinistra & aduersa inimicis, ac inter maxime nociva illa natura illatus, vult illi tres iuvenes in firmace Babilonica in medio flammæ: tacti, ut ne caput quidem capillus depertiret. Nam est ambulauero in medio tribulationis, non timebo malo, quoniam tu es cum eis. Hoc quoque Dees populo suo confirmatur: Dominus in medio tus, non timebis ultra malum, Sophom. Q. v. tibi damni inferrent non in eis sceleribus in c. 3. 15. sanes, licet in vnum omnes conspirent, quamvis inuenerint perniciem nisi tecum habeas, eum qui est omne bonum?

Expendit D. Hieron. verba quædam, quibus Dominus prophetam solatur, cum eum nuntium mittit inter miriades inimicorum: Noli timere, Ego dedi te in ciuitatem murum, & in columnam ferream, & in murum æneum super agnem, terram, regibus Iuda, Principibus & sacerdotibus, & populo terra: Et bellabunt aduersum te, & non praualebunt: quia ego tecum sum ait Dominus. O quam sortem reddit Dominus vilem hominicionem, cui nec Reges, nec Principes, nec sacerdotes, nec tota mundi potentia preest officere, nocere, praualere: Hi bellabunt aduersum te, & non praualebunt. Quærit D. Hieron. Quæ est tanta fortitudinis causa, ut nec Reges, nec Principes, nec sacerdotes aduersus unum praualeant? Respondit ipse. Ea est ratio quam ipse Dominus declarat: Quia ego tecum sum: Domino auxiliante infusus cuncta superabis. Porro Deo discedente, quæ superest defensor quod remedium? At ait Hieremias Dominum discentem: Reliqui domum meam, dimisi hereditatem meam. Illico adiungit: Venite congregamini 7. tem meam. Illico adiungit: Venite congregamini 7. tem meam.

omnes hostes terra, prope erat ad duorandann. Nunc
Deus illa domo excessit, illud dereliquit, ut castris
Omnes bellie venite, etiam infirmi palleretuli: vo-
bis omnibus liber pater ingressus, praeda promit-
titur secuta. Quamvis capio id tangit, quod de
Iud. 14. 25. Samfone legimus, cuius historiam describit Spi-
ritus S. Vir fuit hic plane admirabilis. Illum
Deus spiritus particularis dono cumulat fortitu-
dinis, quia ita exdebat, ut integros exercitus
Philistinorum velut mulcas profligaret. Illum
emius inducuntur, nec accedere praesumebant,
licet enim illi inirent, omnes pedibus vi-
ctos iugulatisque prosternebat. Eum quidem a-
liquoties inuictis, constringebant, civitate coar-
ctabant, & ad montes respicebant angustias, ut vir-
tas sine timeret, sibi exarscens, ac vicino tractu
cuncta dirupit, catenatum vincula, portatum
vultus humeris sustulit, liber solutusque egredi-
tus una oratione aquam a Deo petiit, & ebriet.
De ob qua tam quae intertulerunt. *Recessit ab eo*
Iud. 16. 20. Dominus. Et licet vires exerceat, tentaret, sta-
tim agnouerunt hostes eum viribus destitutum
languescere, qui omnes, cateratim irruentes,
magis & parui viri ac mulieres, etiam abiectissi-
mi gregales, eum ludum faciebant, ac instar in-
menti ad molam condemnabant. Non datur lo-
cus exponendi, qua ratione fuerit Deus cum eo,
ab eo recesserit, sed & reciderit, hoc tantum di-
co, Samsonem Dei populum praefigurasse.
Elegit Dominus populum illum, fuitque cum
illo in medio eorum. O quam fortis, quam inui-
ctus, quam potens euasit in terram, promissio-
nis tendentem, eminus, conspexit Rex Balac, co-
actoque concilio ait: *Isa delibit hic, populus om-
ni, qui in nostris finibus commorantur, quomodo*
Iud. 22. 4. *solet bos herbas usque ad radices carpere.* Citat Ba-
laam ariolum, ut populo maledicat. Monum al-
cendi Balaam, inde populum conspiciens, tanta-
que stupescit fortitudine, exclamat: *Quam*
Iud. 23. 2. *pulchra inbernacula tua Iacob, & tentoria tua I-*
Iud. 23. 2. *srael, cuius facundia similis est Rhinoceros, necu-*
Iud. 23. 2. *bant dormiunt, ut lea, & quasi leaona &c.* O popu-
lum electum, potentem, fortem, ut Rhinoceros,
qui sui coram appositione cuncta fugat animalia,
serpentium tollit venena, pestemque purgat al-
pidum, ut leo fortissimus, ut leaona rapidissima.
Dic ergo potius o Vates vide ei tanta fortitudo:
robisque inibi perabile? Dominus Deus eius cum
Iosue 2. 9. eo est. Hinc enim cuncti formidabant inimici: Ir-
ruit in nos terror vester & elanguerunt omnes ha-
bitatores terra &c., elanguit cor nostrum, nec re-
mansit in nobis spiritus ad introitum vestrum, ait
bene merita illa meretrix Rahab.

Illis tantummodo vociferantibus, fortissimi
muri urbis Iericho funditus corruerunt, illis se-
se opponunt Magianthe, qui cum locustas, nu-
mero superarent, & tanta camelorum mul-titu-
dine munirentur, ut arenis maris aequarentur. *Ca. Iud. 7. d.*
meli quoque innumerabiles erant, sicut arena, qua
iacet in litore maris. Solis, telluris, hyemis,
quae sine illo negotio distinguntur, eos omnes
dissipant. *In te inimici vestros ventilaui.* *Psalm.*
cornu. Eodem negotio hostium omnium in-
imicorum vires in aera disperdemus, quo tantus
coribus suis exceptus dilacerat. *Et in nomine tuo*
spememus insurgentes in nobis. Ut ipse Dauid ela-
tum superbumque Goliath deiecit Dei popu-
lum substantantem. Non negamus, cum ali-
quoties ab hostibus victum, carceribus manci-
patum, angustiatum, modo pertulisse Chaldaeos,
Assyrios, Philisthaeos: modo peste, fame, &c.
sanguinem. At vel semel peccatum, cui adhae-
rant, impetentes, vincti poenitentiae conatu, salui
ac liberi euadunt. Autamen eos Deo deserent-
es, & ob infidelitatis erigunt, ac in Christum in-
duratam malitiam abeunt, heu quales illos co-
spicimus! Illos intueri deiectiones, prostratos, extorres,
sive templo, sine sacerdotio, sine sacrificio, sine
holocausto, sine altari, sine Rege, sine oraculis
sine ciuitate. Cuncti Iudaeos aspernantur, omnes
dedignantur, pusilli ac magni, fideles & infide-
les ut aboritos execrantur, & quasi ad molam
damnos laborare cogunt: Anima vero eorum
ut hara peccatorum, & suile demoniorum, cor-
pus varijs opprobrijs laboribusque fatigatum.
Luculenter dixit: *Sed va eis, cum recessero ab eis.*
Has illis hodie minas inueniat: *Ego vado:* eius
remissioens quod ante per eundem prophetam
dixerat: *Vadens reuertar ad locum meum, donec* *Ose. 12.*
deficiatis. Ad locum meum, id est ad caelum, vos
deseram, ut omnia in vos mala, damnaque de-
ueluantur. Hinc discis quae sit suprema nostra,
omniumque maxime dolenda calamitas, & qua
segniter ac oscitabunde illam mediteris? Cogita,
recogita, quid sit tibi deesse media, ut ne fru-
sto panis satieris? Animo volue & reuolue: qua-
tum sit damnum, si cadens tibi crux medium
confriegas, aut oculos offendens exercearis? Si
falsis testibus appetaris? Si tibi terra vertunt a-
mici quos sperabas fidelissimos? Si tibi naui ma-
ris fluctibus submergatur? Si domus vi corrueat
tempestatis? Si campus frugibus ferax grandine
commolatur? Si opes tibi cunctae diripiantur?

7. Sicut hac summa censetur anima cala-
mitas, si eam deserat Deus; ita summa e-
ius diuina felicitas, si secum Deum desi-
neat.

14 **H**æc summa censenda miseria, anima que
calamitas: quod ab ea discedat Deus, e-
que derelinquat. Perpende illud (inquit
D. Hieron.) in illis verbis Domini ad Amos. I o-
quitur illi Deus, & ostendit quàm se grauius
sentiat offensum ob peccata commissa à varijs
hominum rationibus Damasci, Gaza, Tyri, Idu-
mæ, Ammonitarum, Moabitum, Iudæorum,
Israhelitarum, prælicque quo illos esset flagello
castigaturus. Mèdò bene, ait Dominus: videant
quid agant, si enim me semel, his, ter irrita-
uerint, eos puniam, fame, sterilitate, bellis, ine-
tagiosa, in orbis, cladibus, incendijs, diluuijs. At
si plagis his non emendentur, sed suis scelerebus
inhærentes, sicut sceleratores, Amen, amen dico
tibi, ne effluuium, cessante desertum, si faciant
quod voluerint, propria relictæ voluntati. Hunc
vult D. Hieron. horum sensum verborum esse le-
giumum. Super tribus sceleribus: & super qua-
tuor non auersabor eum, quæ est lectio. Septu-
aginta auersorem dicens, propterea, ait D. Hie-
ron. dum suis peccatis relinquitur voluntati:
Quia non dicat & Domine hunc esse & diem
inordinatum. Si in Republica latro senieret ar-
ma perduellis, Rex vero diceret: Videat, quid a-
gat, si duorum aut trium iustorum ius com-
prehendatur, verberibus affligam, extortorem
reijciam, ad trimes damnum. At si eorum max
sceleris obduruerit, eum derelinquam, agat quid-
quid male sciat illi si adet impietas, censuerint
omnes: quod leges inuertet, nullum, & beni-
uolentia lædat rogiungis, letentur iuxta illa quo
quis suis in criminibus perlatat obduratur, eo
peris est senioribus permandus.

Concedo, respondet D. Hieron. & hoc idem a-
git Deus cum illis, quod si eum tentio: pro-
uocauerint, se fame, sterilitate, peste &c. sciant
esse puniendos. Verumtamen si perfluerint con-
tinuantes, illes, castigat: ipso seletendo, ex medio
eorum discedentis: Hæc enim est poena grauis-
sima, quæ posset punire continentes: cuncta in alium
boni est primatio, proinde illud esse summum om-
nium malum, quod summo omnium primum bo-
no, consuevit inueniri. Quod autem supremam
omnium bonum? Deus. Omne bonum. Hoc optime
nouerat terrestris ille Seraphim, cum integras

noctes pertransiit his verbis transigeret: Deus meus
& omnia. Et vere merito. Quid est beatitudo?
Hæc hoc explicauimus. Status omnium bonorum
aggregatione perfectus. Quid ergo ibi beati pos-
sident? Num quid pluris ipso Deo possident? Ne-
quaquam, hoc est potius omnibus bonis: Deus
enim bonum est, in quo, cunctis sunt in finitum
quæcumque bona. Bona est vita, bona sunt spes,
salus bona, bonorum bonus est, requies bona est, at-
tamen particularia sunt hæc omnia bona & par-
ui momenti, mala vero his opposita, etiam par-
ticularia sunt, & minoris momenti: proinde mala
est fames, quæ nulli alimenterium malum est, bel-
lum pacis latrocinia est infirmitas, cuncta præ at
salute: malus est labor, qui quietem tibi pertor-
bat, at quod erit superfluum, in alium bonum me
Dei discessus, quod abeat, te deserat, quo omnium
maximo ac vniuersali bono deuenias.

Ex his argumentatur D. Chrys. hoc esse ma-
ximè ponderis, ac faueris prout illum, quo Deus
hominem posset de cocare, se prout illi prout
tere: ita probatur in tribus illis Deus anil a-
rissimis amicis Abraham, Isaac & Jacob. Redit
Abraham victor, sibi in uolento prout oppidum
latas. Vult Deus eundem nam, in toto labori, bene
perfulerat rependere mercedem, cum nullum à
Rege Melchisedech sibi voluisset oblatam acce-
pit, unde eadem apparetur ait: Noli timere Abrahæ.
Ergo serue bone, amice charissime: Numeris
omnibus absolutum tibi conferam beneficium,
prout classis mercedem. Tominus & ex merces.
Hæc Domine Deus, quid daturus sis? Hoc me ro-
gas? Ego protector tuus & merces tua magna ni-
mis, Ego me tibi conleco prout inuam, sicutique
protectori. Num hoc tibi sufficit, num placeat?
Numquid tibi maius conferre valeo? Ne qui-
dem experire, seu peccis imaginari be num, quod
hoc bono non consueatur. Attende (monet D.
Chrysostom.) prout ostendit illud (Ego). Quis est
iste? Vita æterna, constans felicitas, & salus per-
fecta, diuinitas in fine, sine termino requies, om-
ne bonum comprehendens. Omne bonum: ut po-
tiori ratione dicere possimus quàm illa olim: In
tenno omnia simul habebamus. En quales prout,
quale bonum, quæ merces? Magna namque: Idem
conuincit (inquit) Isaac Abraham filioi Merabath
sine prout in Geneta, quo ex Dei præcepto migra-
uerat, nescius affligitur: quia in eum ob totos m-
dis insurgit illum Deus consolatur, & nocturna
sua rectat apparitiones. Ego sum Deus Abraham
pater tui: noli timere, quia ego tecum sum. Simile
Abrahæ me amicos: amen dico tibi, me habes co-
amit collatorem: vide, noli quid tibi timendum.

Ergo.

Orat. de
humilit.
anim.

Tom. 5.

Gen. 15. 1.

Gen. 15. 1.

15. 1.

Tob. 10. 5.

Gen. 16. 1.

Gen. 16. 1.

Gen. 16. 1.

Ego. Quis es Domine? Vita, quid mortem times?

Psal. 26.1

Salus, quid morbum formidas? Fortitudo, quid te minae molestant? Illud decanta, quod postmodum filius tuus David cecinit: Dominus illuminatio mea, & salus quam timebo? Dominus protector vite meae, à quo trepidabo? Hoc ita factum legimus, quod se Deus ita Laaco praeberit comitem in iudicium, ut illud perspicue notarent mortales eius inimici, & se ab illo videntes superari, coacto concilio dixerunt: aranearum telas teximus, dum virum hunc impugnamus: quia secum habet Dominum, & omnes vno animo illum accesserunt, pedibusque eius prout luti, foedus cum eo inierunt amicitiae, mutuaque concordiam postularunt. Miratur Isaac hanc subitam mutationem, rogat quid hoc rei? Unde hoc?

Gen. 26.

27.

Quid venisti ad me, hominem, quem odisti, & expulisti à vobis. Omnes unanimiter respondent: Domine ne miseris: quod nos tibi deferimus: Videmus tecum esse Dominum, proinde nullum potest tibi damnum officere.

Isdem verbis ait D. Chrysostomus, solatus est Dominus Iacob, dum paternis sedibus egressus, tenuellus, ac delicatus adolescens, deserta perambulans, nocte superingruente inter vepres, spinas, saxaque deprehensus, lectulum ipsa aerta nullum invenit molliorem, aut blandius cervicali ipsis duris lapidibus. Tristis, ac pusillanimis somno corripitur. Apparet illi Deus innixus scalae illius mysteriose luminati verbisque anctum co-creat amicissimis: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac patris tui, & nunc tecum sum, custodiens te in hoc itinere, ubicumque proficietis. Ita legit D. Chrysostomus, hoc quod vulgata nostra lectio strictius habet. Ne credideris, fili mi, te solum hoc itinere proficisci, comitem habes, qui sufficit ut te reddat securum, omnisque periculi expertem. Et quis ille, Domine? Ego ipse. Vide an non bene munus proficiscaris, & quam parum sit tibi à malo timendum, quamtumlibet gravissimo: cum tecum habeas bonum illud insuperabile.

Gen. 28.

15.

Hac eadem sponsione Moysi excitabat desiderium, quando eum movens ad Pharaonem, ducebat creavit, qui educeret populum de Aegypto: Moyses vero propriam contestatus inepitudinem, vires infirmas, Pharaonis regiam celsitudinem, potentiam, inunctique operis arduum negotium, illis verbis se tanto oneri subducit: Quis sum ego, ut vadum ad Pharaonem, & iducam filios Israel de Aegypto? Qui Deus vincto respondet verbo: Ego ero tecum. Tale est autem hoc promissum, ut in se concludat, quidquid virum, animi,

Exo. 3. 11.

securitatis, ac victoriae posset quis alicui spondere. Eodem modo sibi diffidentem confortavit Iosue, quando hoc ei iniunxit, ut introduceret populum in terram promissionis: Arduum hoc erat, ac cum primis operosum; non omnibus obviis trahens difficultatem: Nullus poterit vobis resistere, cunctis diebus via tua. Sicut fuit cum Moysse, ita ero tecum, non dimittam neque derelinquam te. Eratque hic baculus, quo eum in rebus difficillimis sustinebat vacillantem: Noli timere, & noli metuere: quoniam tecum est Dominus Deus tuus in omnibus.

Si igitur primus omnium faver sit ille, promissumque ter maximum: Ego ero tecum: quale rogo te, credis suppetum fore supplicium, minaque gravissimum? Ego vado. Dum discedere, solitarius deser te peccatorem; ut proprio relicto arbitrio, vadat quocumque eum fert voluntas, agaque emicta pro libitu: tunc enim, va misero: caceruatum intuent mala, cum daemones adorionum, concilium cogunt, expectantes dum eum Deus deserat, manumque suam retrahat auxiliatricem. Ita vidit David: Qui custodit bant animam meam, consilium fecerunt in unum, dicentes, Deus dereliquit eum, persequimur & comprehendite illum, quoniam non est, qui eripiat. Animae meae venatores, daemones insidiantur, num me capiant solitatum, dum forte tu discis. Secus: tunc enim aequatim viis irruunt oculati: celebris velandissimis in recem meam obmat: cum qui ingressum prohibent, ostendant neminem, laxisque ianuis, evolsisque patentibus ingrediantur. Hocine tibi peritades, sceleribus tui obdurate, quod tibi prospero Deo cunctis succedant: cum ad votum res tuae habent eventum, sed nec Deus tibi obstat, nec frozum iniicit infirmitatis, aut adversitatis camo consti ingit peru cacem: num haec esse sortem iudicas optimam, dum quidquid aggredietis, ad optatum ducis finem? Dolco super te pessimo: quippe res tuae sunt loco, teque Deus: gravissimo punit supplicio: qui cupiditatibus tuis liberas permittit habenas, Abijte dereliquit, quocirca, quocumque libet te peccata pertrahunt derelictum, daemones per praecipua deducunt in comitatum, & acriter oppugnant inde sensum, sed nec id advenis obsecratus.

Iosue

Moyse

David

§. 8. Supplicium contra irā diuinā prouocatores grauisimum est, Deum eos deservere.

Divus Chrysost. grauius expendit grauisi-
ma illa verba D. Pauli quibus exponit vlti-
mum supplicium, quo diuina vindicta
peccatores, plectitur per duellēs: *Reuelatur ira Dei*
de celo, super omnes impietatem. Conuultum homi-
num eorum, qui veritatem Dei in iniustitia de-
tinem. Ad litteram loquitur Apostolus de antiquis
philosophis, quibus Deus suae notitiam infude-
rat veritatis, quam ipsis tradiderat, & eorum in-
tellectibus ingesserat: illi ē contra verō eam vili-
penderunt, reiectam contempserunt, & vi capti-
nam pet fas & nefas, nec pro debito honorantes
detinuerunt. Excandescit in eos Dominus, vt Rex
in Rusticum, cui in uxorem dedisset filiam vi-
genitam dilectissimam, ex asse hororum omnium
heredem: qui illam captam vinculis constringe-
ret, exhibilaret, dedignaretur. Veritas filia Dei est
charissima, illi quibus eam desponsauit, eam con-
tempserunt, inhonorarunt, & quasi in intellectu-
bus suis captiuam detinuerunt, nec ad eius at-
tenderunt clamores, quibus eorum corā conti-
nuo pulsabantur. O quanta Deus in eos ira effe-
buit! *Reuelatur ira Dei de celo.* Verbum hoc *Reue-*
latur, non debet coniungi cum *Euangelio*, de quo
paulo ante fuerat apostolus locutus, quod vellet di-
cere, prout aliqui capiunt: Quod in Euangelio
reuelatur ira Dei: quia in Euangelio verius est
Dei reuelari misericordiam, pietatem, bonitatem,
gratiam, iustificationem, remissionem peccato-
rum, hæc enim primum & principalis in Euan-
gelio prædicantur, sed significat, quasi dixisset:
Clare reuelat & demonstrat iram suam de celo;
& ita legit D. Chrysostom. *Parum sit ira Dei de*
celo. Notat illud *Ira Dei*. Ira in homine maxime
prouocat ipsum ad vindictam, & supplicium, &
hoc ad aliquam temporis moram: quia in hoc
differt ab ira furor, quod sit, *Ira breuis*. Manifeste
voluit Deus iram suam reuelare, de celo suppli-
cium demittens, quod eius declararet magnitudi-
nem. Bone Deus, quod precor, erit illud quod su-
prema Dei ira de celo deuoluat in peccatores:
Pena quia Deus de celo punit delinquentes, gra-
uis erit, & ideo eo rogamus, *Ab ira tua libera nos*
Domine: & aiebat Dauid, Dei contemplatus vin-
dictam, sibi ossa diuelli, confingi, ac luxari: *Non*
est sanctus in carne mea à facie ira tua. Quæ igitur
tanta pena, quā Deus de celo iram suam luce
clarius reuelabit? Num forte celi cataractas ape-
riet orbem totum aquis immerfurus, vt ne for-
mica quidem diluuium incolumis exadat, vt
dum *Rupti sunt omnes fontes abyssi magnæ, & ca-*
taracta celi aperta sunt? Non illa est longè gra-
uior. Num forte pluit Dominus de celo sulphur,
ignem, grandinem, quæ in icu oculi terram per-
dat vni etiam, vt olim Sodomam & Gomorrhiam?
Pluit Dominus super Sodomam, sulphur & ignem.
Minime illa est longè terribilior. Num timendū
ne terra sub pedibus dirumpatur, & aperio sinu
vivos cum domibus ac vni etiam substantias deglu-
tiant tremente mundo, peccatores, vt Dathan &
Abron! Haudquam illa longè horribilior.
Quod erit igitur illud supplicij genus? Deum
abire, illosque desiderare eorum voluntati, vt sua
sequantur desideria: *Propter quod tradidit illos*
Deus in desideria cordis eorum. q. d. Ego vado, vos
ite quocumque vultis, desideria vestra sequimini,
cordis vestri sectamini concupiscentias. Et hinc
illud sequitur, inquit Apostolus, vt de peccato
corrumpantur in peccatum, de malo in peius, & quasi
qui de summis scalarum in præceps dilabantur, vt
non sit qui labentes sustineat, ad supremum de-
uenerunt abominationum, tantas committentes, vt
ipsi naturæ sint dedecori, amissaque veri Dei co-
gnitione, vt Deos & agnouerint, & adorarint, ser-
pentes, aspidēs, scorpiones: fuit hoc supremum di-
uine vindictæ supplicium, quo refragos Gentiles
philosophos castigauit. Notasse videtur Apostolus
verba illa Davidis, quæ ad rem nostram expendit
D. Aug. *Quoniam laudatur peccator in desiderijs ani-*
mae suæ. Conuultus benedicitur, exacerbat Dominum
peccator, secundum multitudinem iræ suæ, non
queret. Describit peccatorem trifurciferum, qui
sibi ex peccato lucrum patit & honorem (a) cuius
peccatore nihil nigris, quem ad scelera peper-
isse natura videtur, voluntas exercuisse, fortuna
seruasse, vno verbo peccatorem depingit immen-
sam Dei hostem, Antichristum, inquit D. Aug. (a) *Leua*
Peccator: hoc ei nomen propriè conuenit, eoque
eum cõpellat Apostolus, *Homo peccati, & iniquus*: la mal-
hæc sunt nomina quibus à Davide vocatur. Exit
hic primus peccator: qui nedum Deū iriabit, sed
ad hoc omnes intendet neruos, de hoc se gloria-
bundus iactabit, quod Dei sit hostis: hoc est Lau-
datur peccator in desiderijs etc. & benedicitur.
Cumque is sit Dei futurus hostis principalis, erit
ipse quoque, qui præ cæteris Dei vindictam exa-
cerbabit. Ira David: *Exacerbat Dominum pecca-*
tor. D. Aug. legit: *Irritabit Dominum.* Noster tex-
tus habet, *Exacerbat Dominum.* Sumpta est me-
taphora ab eo quod dum quis te non tolerando
terruit opprobrio, ita furore nimio effrenescis.

Hieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

I

V. 106

vt os tuum amaricetur: effectus hic est humoris
colericus amarillimus: *Exacerbavit Dominus pec-
tore*: q. d. irritavit eum, quam potuit grauissi-
mè, ad iram bilem prouocauit. Ad tumorem
ascendit malitiz, proinde Dei ita prouocauit
iram (nostro loquendi modo) vt os illi amaru-
erit.

At quâ penâ tale exp abitur delictum ? Num
fulminibus peccatorum tergetur. vt Sodomitani,
regeritis in cineres? Num tertia hiatu, cum Dathan
& Abiron, absorbebitur? Num maris vndis vt
Pharaon demergetur? Num mittet Angelum; qui
eum vt Herodem trucidet? Nihil horum sed ira
sue supremo pueniet supplicio, nimirum: abibi
illum delicti; currat quo eam fua dicit malitia:
Secundum multitudinem ira sue non queret. To-
tam suam Deus colligit iram (hoc est: *Secun-
dam multitudinem ira sue*) eos deseret, &
abibit, hoc est: *Non queret.* Quid ergo Domine,
num hæc tantis digna sceleribus animaduersioni?
Mater hæc ira Domini est? (inquit D. August.) *multu-
m iraritur, dum non exquirat, dum quasi obliuiscit-
ur.* & *non attendit peccata.* & *per fraudes &
seclera ad diuicias, honoresque perueniunt, quod
maximè in illo Antichristo eueniunt esse.* Hæc
erit extrema huius vitæ plaga, n agne ira Dei
quâ severitèr scelera vindicabit Antichristi,
hæcque illa fuit, quâ sacrilegos illos damnauit
philosophos. Si verò congrua fuerit hæc tantis
secleribus Dei puniens vindicta, potiori ratione,
inquit Apostolus, ipsi iudeos comprehensit: *Peruenit ira Dei super illos, usque in finem.* Hoc ver-
bum, *usque in finem*, idem est ac si dicat, extremum
hoc fuit potentia ira Dei (a), non potuit ulterius.
Ea phrasi, quâ D. Iohannes Christi declarat in suos
Amor ipsa vltima cœnz hæc: *In finem dixit
eos.* Quia Deo illis mortente veritate seruati, vi-
nigenium suum, eundem inhumorauerunt, contem-
pserunt, illi loferunt, eum crucifixerunt: quæ
vindicta est hæc ô Domine: *Ego vado.* Hæc est
illos defero, vt sua sequantur desideria, percreffis-
que suis obediunt cupiditatibus, agunt quæci-
umque voluerint, & peccata peccatis cumulantes, ad
fui nam descendunt obdurationem, in illa miseri
moriuntur: *In petro vobis morimur.*

Tale quoque de te accerrimum iræ suæ fumer
supplicium. Quid tibi fecit Deus? quoties tibi
grauissima trā remisit scelera? quoties te vocauit?
quoties ad cordis turbaniam pulsauit? Te longa-
nimus exspectauit, benignus perterrit, protector
descendit, pater in gratiam recepit: & hoc tutum
reprehendit crimen ingrati tudinis, eius vocibus
absurdescis, promissa despicias, minas contemnis.

misericordiam repellis, nam pronocas: Dic mihi,
ô charissime, quis fructus vocis Dei, quod clamo-
ris celestis emulmentum? Quæ via mortuorum
correctio ex tot quadragesimæ huius concioni-
bus? Quæ te ratione moniti, vt inhonestum de-
sereres concubinatum, quò toti ex Republica in
fame scandalum? Quæ ratione pauperis bona re-
stituisi iniustus possessor, ipso Deum oxorante,
tuæ crudelitatis iustissimum innocente vindica-
tozem? quomodo linguam tuam tot iuramentis,
tot detractionibus, tot inhonestis colloquijs asue-
tam seſternali? Væ tibi: luce clarius in te Dei
vindictam deploramus, abije, discede, tuæ te de-
reliquit voluntati, vt vadas, vt curas, quò te tua
impellit concupiscentia; O te miserum! qui in
hoc tibi congaudes, quòd aliam ad tuam ætæ æ-
ris luxuriosam voluntatem, nec esset, quij peccat-
rem impediret: qui plaudis manibus ex con-
gestis per vîſuras, iniquoque contractus, opibus: quia
tibi libera patet via, quocumque perrexeris. At-
tende, scito hoc esse iræ Dei flagellum, Deumq;
rectum hoc agere, quod per os Davidis minatus
est secum illis acturum, qui suis sunt beneficijs
ingrati, suis clamoribus inbedientes, ac in suis
mulericordiam perdeselles: *Non auditur populus
meus vocem meam, & Israel non intendit mihi:
dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt
in adinventibus suis.* Teorum sequere
mortuum appetitis, suis stude seſtandis deli-
tis, tuis prociac indulge voluptatibus, tuis sub-
his inha te fraudibus, applaude, exulta, nubila, quòd omnia
tibi succedant Dijs hominibusque plaudentibus,
votisque tuis placidi consentient zephyri. Hoc est,
vix hoc est æbeissimum iræ Dei supplicium.
Væ tibi.

*§. 9. Gentiles, intelligentes se sine Dñs vincere
ron posse, illos clavis confgebant, catenis co-
hgabant, iurimisque laribus abscondebant.
Quid vero tu ô Christiane?*

Hæc omnia nervosè declarat scripto divinus
per istam verbis tam simplicibus, quam
mysteriosis: Consortiavi faber aram, 17
percutiens malleo eum, qui cudebat iuncu temporis, *Isai. 41.*
dicens: Gladio bonum est: Et consortiavi eum clauis,
ut non moveretur. Et tu Israel frater meus,
Iacob quem elegi, scien Abram amici mei, &c.
Dixi tibi firmus meus es tu, elegi te. Introducit
Deus, ea quæ Gentiles Dijs suis faciebant. Fusè
valde

D. Av6,
T. 2.

2. *Theffal.*
lon, 2. 16.
(a) Echo
la barra
la ira de
Dios.
Ioan. c. 13
12

Rs. 80.00

17 ϕ

Isai. 41. 2

1. de Civ.
nat. s. 4.
§ 34.

Ad. 17.

86.

1.
Gentiliū
multitudo
deorū.

valde nec minus subtiliter, ac sapienter disputat D. August. Cur Gentiles tantos sibi Deos con-
secrarent, quia ut constat ex doctissimo Marco
Varrone, numerus eorum erat innumerabilis, in-
stat muscarum exercitus. Ex duobus ortum est
hoc principij, quorum alterum verum erat, alte-
rum falsum. Verum principium hoc erat, quod
intelligerent sine Deo nihil posse subsistere in
rerum natura, nec esse, nec vivere, nec agere,
nec moveri: proinde ut certam hanc habebant
propositionem, quam illis D. Paulus proposuit, ex
eorum quodam philosopho: *In ipso vivimus, move-
mur & sumus, ipse est qui dat vitam, inspiratio-
nem, & omnia.* Falsum autem erat, quod creden-
te Dei veritatem esse limitatam, de ea quippe
more hominum iudicabant; Hic enim nullus a-
deo magnus, ut sit in omni loco, & qui attendat,
& sit præsens in omnibus. Qui ducit in acie exer-
citus, tempore congressus, impossibile est, regat
in loco pacis civitatem. Qui sulcat mare navigio,
terram non inambulat, qui montis hæret in cacu-
mine, in vallibus non humiliatur planitie.
Eodem planè modo de Deo sentiebant, de
quo senserunt, quod in altissimis habitans fidei-
bus, in infimis terræ non videretur, quod si regi-
mini maris adesset, terræ moderationi abesset,
nec hoc iudicare possibile: quid igitur remedi-
cuique rei, ac in quoque loco suum Deum eri-
gamus, cuius virtute res illa conservetur, & esse
possit. Hoc posito principio tot Deos Deasque
confinxerunt, quot res erant in mundo, ne earum
aliqua suo Deo priuaretur: ac eis nomina impo-
suerunt ijs rebus conformiter, quas gubernabant.
Proinde campis Deum Rusinam dedicarunt,
Colemam collibus, vallibus Valloniam. Dea Sera
colebatur, quæ grana seminanda susceperet. Sege-
cia, quæ eorum messem colligeret. Tutelina quæ
fruges custodiret, ut aristas de nodo in nodum
confortaret, aderat Nodotus, ut grana suis inclu-
deret involucri, seu glutinis quibus comprimun-
tur, inuigilabat Volutina: flores educebat, ser-
uabatque Flora: Lactanus tenerum floridumque
triticeum observabat: Maturus ad maturitatem
perducebat. Et eodem tono seu modo refert D.
Augustin. ita ut pro solis campis arvisque con-
servandis multos sibi Deos confingerent. Deum
ad maris regimen, ubi divinum requiritur sub-
sidium Minades Deorum extollebant, quos ipse
refert à cap. decimo, vsque vigesimum primum.
Rebus humanis providendis innumeros, tantos
quantos scimus esse actus humanos, nostrasque
infirmitates, erigebant. Unum itineranti, alte-
rum litiganti, alterum matrimonium ineunti.

Pulsionem ab ortu conceptionis suscipiebant, cui
primum dedicabant Lucinam, quæ embryonis
illuminationi, ac natiuitati studeret: Ruminam,
quæ virtutem suggereret flegendis matris vberibus:
Cuminam, quæ citius servaret vagientem. Si
qui matrimonium susceperunt, multos habebant
sibi propitios Deos. Hæc omnia originem habe-
bant, ait D. Augustin. ex illo principio, quod
sibi persuadebant, sine Deo nihil posse esse bo-
num, nec consistere, quod non pereat, & eua-
nescat.

Fuit autem fides hæc adeo antiqua, ut ip-
si Israelitæ, Egypti incolæ hanc exfluxerint
idololatriam credentes Deum illum, qui eos de
Egyptiaca eduxerat servitute, licet in ea ali-
qua polleret auctoritate, atque in ea illis auxi-
liatus fuisset, nullam tamen ei potestatem esset in
deserto, quod perambulabant, nec illis ibidem
valeret optulari, unde convenientes voce ru-
multuaria dixerunt, præceperuntque Aaroni:

Fac nobis Deos qui nos præcedant. Ne passum
quidem securè progredi est possibile, nisi pro-
positio Deo: *Fac nobis Deos*, qui nos in via com-
mitentur. Ideo Deus ait propheta: *Ita*, in
eo loco quem exponimus, ab infidelibus Deos
suis catenis ligari, aereis clavis, iisque traba-
libus (a) configi, ut nullus eos posset auferre, (a) *Clav-*
nec ipsi valerent aufugere: *Confortavit faber ara-*
nos de
rus &c. dicens: Glutino bonum est, confortavit enim quarema
clavis, ut non moveretur. Inde nostrum omne de-
pendet bonum, ut nobiscum Deos nostros ha-
beamus, nec à nobis aufugiant, nec nobis aufe-
rantur, si illos glutino congelinemus, ne dissol-
vantur, nullum aptius gluten, quam clavi ferrei,
aerei, capitati, illos igitur fixè clavis configamus,
ut nec ipsi nobis effugiant, nec quis eos furto di-
cipiat.

Propalam scitur id quod ad rem narrant Plu-
tarchus, Pausanias Quintus Curtius, Diodorus,
Alexander ab Alexandro: quod multi Gentili-
um, præsertim Tiry ac Lacedæmony, ce-
lebris illo edocti Lycurgo legistatōre, præci-
puos suos Deos, quibus maxime confidebant,
clavis configerent, alios catenis illigarent, alios
pedicis constringerent, alios velut avarijs fer-
reis virgulis inclusos custodirent, ita ut, sicut
præcæte Dei spiritus ait per Hieremiam, qui
hoc scriptis exaravit calamo Baruch prophete
scribæ, loca, quibus eos sic clavos serva-
bant, potius furum latronumque carceres, quam
Deorum templa esse viderentur, ubi diligentio-
ri custodia, ac studio eos detinebant, quam
Rex in ergastulis refractarios ac perduelles:

18. de
Vide Tira-
quell. ad l.
6. c. 4.
Alexa. ab
Alexand.

Sicut alicui qui regem offendit, circumscripta sunt ianua &c. ita mutantur sacerdotes esset clausura, & foris &c.

Si ab eis percunctaretur: quomodo Deos, quos ut auctores, & datores vestrae colitis libertatis, captos, & sua priuata libertate detinetis? Si hanc questionem proposueris D. Clementi Alexand. vel D. Chrysost. D. Cyrillio, Ambrosio, alijsque Sanctis Patribus, qui ex professo scripserunt: De *Deorum vanitate*: responderent, quod ibi sic detinerentur Dii illi pro ut merebantur: quia illi omnes, homines fuerunt sceleratissimi, luxuriosissimi, monstra impietatis, totique mundo nocentissimi: *Quorum crimina* (inquit D. Clement. Alexandr.) *notiora sunt quam nomina*. Venit adeo in omnem effusa libidinem, ut eius adulteria capillorum eius numerum superarent, Iupiter delictu mulierum raptor honestatis, quas mundus coluit honestissimas. Saturnus Patricida, filicida. Mars perducillis, auctor discordiarum, sanguinis effusor. Bacchus potator, luno inuidia facibus accensa, succensa, implacabilis. Dii (inquit D. Aug.) hi tales erant, quorum eminentia diuinitasque primaria sumebatur, ex commissis nefandissimis sceleribus: *Selesti, si d plane selecti, nobilitate criminum, non dignitate virtutum*. Talibus optime congruit carcer, pediculae, nerui. Tales congrui vinculis constringi, catenis alligari, tenebris detineri. Porro si illos interrogares, qui tanto eos studio custodiunt vinculos: haec eorum foret responsio, se hoc intendere, Deos suos secum seculum detinere, ut firmo consistenter haec statuere, ne concidant, ne dissoluantur, ne eos quis sustollat, & si vellent auferre, nullatenus possent. Hanc dat rationem Spiritus S. dum de eorum stupenda agit infamia, ex ore Sapientis: *In pariete ponens illud, & confirmans ferro, ne forte cadat, prospiciens illi &c.* Attende, quales, (ait D. Aug.) eorum ineptias, illos colunt Deos, quos credunt, se ipsos non posse sustinere, sibi consulere, se ipsos catenis vinculisque absolvere, quibus eos captos detinebant. His non obstantibus, concedamus hypotheseos, quod eos ut Deos venerarentur, hoc probe noverant, illis hoc maxime referre, si illos secum haberent; credebant enim, quod sine illorum adiutorio, nec respirare quidem possent, secum vero eos habentibus, nullum posse damnum officere.

Hoc autem eo fiebat modo (teste D. August.) ut illis non sufficeret habere Deos secum in communibus, ac in templis communibus sed & quique in particulari suos sibi habere Deos conuen-

debat in domo sua, quos in adiutorem penetralibus statuebant, quos eade causa dicebant: *Deos penetrales*, q. d. quod eos in penetralibus, loco secreti, ac abscondito conseruabant. Et hoc indicat Salomon praefatus verbis: *Veni et dignam habitationem, & in pariete ponens &c.* velut fenestellam imperui in pariete, aut foco. Baruch quoque propheta, de Dijs Babilonijs agens domi seculis sic ait: *Construunt illi in domo*. Et singuli his maxime incumbant, credebant quippe singuli, quod sine Dijs, nul a tuta foret domus, nec ipsi, nec eorum quidpiam ab incommodis praeseruatium.

Hoc autem videtur cum ipso mundo natum, ut enim in sacris litteris legimus Laban domi suae Deos venerabat, in penetralibus: proinde cum eos inde sustulisset eius filia Rachel, eos illo die esse sublatos non aduertit, donec posttridie, eos oratibus accederet, & se Dijs suis priuatum ingemuit, infremuit, infrenuit hoc sibi perlaudeus, quod quam primum domus sua Dijs destitueretur, ruinae periculo exponeretur, ut domus sine defensore, & omni praesidio immunita: quocirca confestim ad Iacob cucurrit, illos recuperaturus.

Michas ille, qui Deos intimis laribus seclusos adorabat, in suae domus oratorio, quando transientes quidam milites illos abstulerant, ut fortum detexit, ablatoque vidit Deos, ad illos cucurrit exanimis, exclamans, vociferans, velut raris impos ac mente captus, mittens in sidera clamans. Quaevis, quid tibi vis? qui sunt hi clamores? num tibi forte evolat anima? O me miserum, (responder:) *Deos meos quos mihi feci, tulisti &c.* & dicitur: *Quid tibi est?* Notate haec sibi opposita: *Deos meos quos feci mihi*: Eui quales Dii, quos sibi fabricat homo, quasi lances essent, pocula, ac testae glandes; quis quem debet fabricare? Num homo Deum, aut Deus hominem? Imaginemur ita esse; cum infano errore illos ut Deos haberent, illis destituti causam esse sufficientem iudicabant tanta mortificae, timoris, lacrymarum, ut non mitemur, si ex illis vitam amiserint. Huc ita vtebantur fundamento, ut illis non sufficeret, si Deos in templis communibus, & in proprijs singuli domibus venerarentur, sed & quique secum deferre studebat Deum suum, sicut modo nobiscum deferimus ad aedes nostras, vel circumferimus Agnos Dei. Sanctorum icones antea, argenteas, seu martyrum reliquias. Et hunc credo sensum legitimum verborum, quibus Deus per Oseam curare voleus synagogam, vel potius diximus, animam, sic

I. 7. de ciuit. 7.

fecit: *Auferat adulteria sua de medio uberum
suum.* Namine adit herimur intelligit actus
idololatriæ, qui sunt spiritualia adulteria. Vberibus
suis puella nobiles idola sua suspende-
bat, et milites sub armis, et quisque suos sub
velle deos, illos, quos libidcabat necessarios.
conformiter ijs, quæ præ manibus habebant, nul-
lulque negotium aliquod audebat adiri, nisi
prius fuit secum habere Deum: hoc enim
constanter credebant, sine Deo, illis omnia in-
faustis ausibus obvenire. Hæc Gentiles (inglu-
bers) faciebant, hæcque erat de Dijs suis fides,
eique tam tenaciter adhaerebat veritati, nul-
lum sine Deo prosperum fore succellum, aut ne-
gotium feliciter absolendum: Et tu *Israel, ser-
ve mem, quem eligi.* Conflingens argum-
tum.

lib. 4. de Expendit D. August. divinum consilium, quo
 Cant. 3. Deus studuit populo sui ipsius dare cognitionem
 Deut. 6. 4. ubi dum ait: Audi Israel Dominus Deus no-

Per Deum unum est. q. d. Infideles multos adorant Deos, quod iam qui illis in his auxiliantur, alios, qui in alijs: proinde, quot res sunt, tot sibi Deos erigunt. Tu vero popule meus, & Israel, hanc sit me primitia fides: quod: Deus tuus, unus est ille vero ego sum, qui cum sim in me verus, collectim possideo, quidēuid Gentiles diuinitum frus Djs attribuit: & hoc de me credendum vobis propono: hoc fit fidei vestre fundamentum, quod D. Paulus suas & petebat audire: Vt impleretur in omnem plenitudinem D. i. Djs illi nationum, dij erant inanes: si enim illis vnam virtutem ascribebant, negabant alter. m. Nullum enim tam perfectum potentemque futebantur, vt de illo crederent omnem plenitudinem diuinitatis: nosser autem Deus ita perfectam habet vndeque Deitatis plenitudinem, vt extra illam ne atomus quidem sitvllus diuinitatis: Vnde quod ego sum solus, & non si alius Deus prater me. Ego ille sum p'ens in terra & in mari, in campis, in multitudine, in montibus & in vallibus, in pace & in bello, in solo & in aëolo. Fieri ne igitur potest, aut Dominus, & Israel, vt de me credendo, qui credis, quod solus sim Deus, & in me comprehendam, quidquid inquam infideles Djs suis adscripserunt, quod fide me non sit alius Deus, nec parvus, nec magnus, nec gratia, nec fauor, nec auxilium, nec prosperum eventus, nec virum fortitudo: quod illi tam solliciti, vt suos secum Deos haberent, tu vero tam sis meis ac vecors, vt vident te fute Deo, quod illi te abierit, te dereliquerit, tam vnius alia cet, & omni

timore postposito excitatus: *Et in Israel.* Quod
Gentilis nec passum progredi praesumat, nisi se-
cum Deum suum deiciat comitem, nec noctu
decumbere, nec ad auroram surgere, nec ne-
gotia suscipere, nec quidquam agere, nec egredi
domo, sine Deo suo: *Et tu ô Israel,* illius
confusus veritatis; qui hoc de me credis, quod
de me ratio suadet credendum diuinitate, ta-
men audax praesumas esse sine Deo tuo, vno die,
mense, annu, decennio? Quod si te deseruerit
ob vitam tuam omni peccatorum spurcite de-
sertam, si à te ipse discefferit, non fudeas eum
tibi comitem teperare? Ita comedas, bibas, dor-
mias, egrediaris, ingrediaris, tua peragas ne-
gotia: quasi nihil tibi apud Deum deesse? Pro-
fundius autem haec verba perspicenda: *Et in*
Israel serue meus, quantum capio, illam spectat
historiam de Iacob, ubi ipse Deus ei nomen am-
posuit Israel.

§. 10. *Lucta Iacob fuit cum lacrymis, & quod petebat hoc erat ne à se discederet.*

Arbitratus est Abbas Rupertus, inter mo-
nacha dignas S. paginas historias, illam
præcellere, quam uetus refert de Iuda
Iacob: *Panosa lucta, et totius ore Ecclesia per
orbem celebrata, qua homo cum Deo luctatus est.*
Homo & Deus in arenam descendunt, ad mo-
romachiam: mirabile spectaculum, in quo
multa SS. Patescunt offendunt non leuiter dis-
cutiatis. Certan in illud quod Iacob aggre-
ditur, uel iustum est uel iniustum. Si iustum, ergo ius-
tam propugnabat causam: quia ut desinit D.
August. *4.* Et declarat D. Thom. *6.* hoc bellum
est iustum, quod iustam habet causam. Quari-
tur, potest esse in hoc mundo causa tam iusta,
que bellum contra Deum assumptum iusti-
ficet: Si iniustum, quia ratione contra se Deus
bellum patitur iniustum: Et quomodo perpeti
potest immensa illa celsitudo, & immensibilis
Dei seruitudo, hominem secum cominus in-
stantem, à quo se uelit superari, quæque sibi
homo præuakat? Hoc scias, uelim, ait D. *1. x. 32.*
Thom. Q. od si causa iusta non fuerit uirtus
Gen.
brachiorum corporaliū, sed spiritui habens: Ita
declarat Vates Oseas illam esse ens: *In ferri
in die sua inuoluit ad Angulum & confortatus
est. Renui & rogauit eam.* Iudicatus est acriter
cum Angelo, qui uenire in Dei persona videbat-
ur, cuiusque superatit, lacrimis & oratione.
Hoc est, non illum físico gladio, aut brachi-

um motibus, aut protrudendo calcibus, nec contortis cruribus, nec corpore corpus impugnant, superavit. Tota lucta peracta dicitur lacrymis & oratione, cuius ictus erant feruentissima suspiria, cuius impetus, gemitus erant ex imo deducti pectore, cuius conatus erant cordis viscibus erumpentes lacrymæ. Talibus brachijs, (inquit D. Thom.) secum deiecit & fortius Iacob constrinxit fortissimum illum Angelum: ut postmodum Moyses iisdem adeo illum

Exod. 32. strinxit, ut eum deprecatur: *Dimitte me.* An hoc nunquam tibi occurrit, quod alius quidem te sit aggressus tam instanter aliquid à te postulans, tamque prægnantibus vrgens rationibus, ac argumentis, ut diceret non me possum ab hoc homine expedire? quodque te adeo premat, ut superatum in suam ducat petitionem? Illis brachijs, illis viribus superavit Iacob Angelum: **Ose. 11. 4.** *Fleuit & rogavit, & prævaluit ad Angelum.* En arma, quibus vincitur invincibilis, quibus Deo bellum inferretur efficac & potentissimum. Hæc est fortitudo Iacob: *Invaluit in fortitudine sua.* Quæ (rogo te) est nostra fortitudo, nisi lacrymæ, suspiria, gemitus, rogationes, obsecrationes, quibus nostram Deo proponimus inopiam: Nulla tanta tormenti bellici vis duplicata, quæ tam efficaciter, ac violentè tutum cõsentit fortissimam, ut vel una lacryma, unus gemitus corde contrito ac humiliato productus, qui cor impetrat divinum aliàs insuperabile.

Ob ingratitude culpam, qua rex Ezechias Deo debitas non tenuit gratias, ex victoria tam inaudita, Angelique percutientis ministerio de potentissimo tyranni Sennacherib exercitu reportata, misit illi Deus nuntium per ratem suam

4. Reg. 19. *Isaiam: Præcipe domui tuæ: morietur enim tu & non viues.* Conde tuum ô rex inelyte testamentum: iacta est alea: morietur tu. O dolor, ô gemitus; animum abiicit Ezechias, ut se mortis faucibus audire deglutendum nullum viræ superesse remedium; silete experientiam Galei, Hypocratis, omniumque scientiam Physicorum; qui attento pulsu nihil iudicant ab Isaiæ prædictione alienum. Quid acturus ô Rex pijs-

4. Reg. 20. *Ime,* cum adeo tux in arcum coguntur copix? Convertitur ad parietem, à qua parte, ex aliquo opinione templum erat Salomonis, cœpit cum Deo luctari, suspirijs, lacrymis, gemitibus: *Fleuit Rex Ezechias fletu magno.* Necdum Isaias atrium egressus fuerat palatij, & ecce Deus illum renovat, mandat ad Regem redeat, dicat ex ore Dei: quod se victum fateatur: *Vade dic domui meo. Audivi orationem tuam, & vidi*

lacrymam tuam. Ita plures habent textus, alij verò legunt lacrymas. Singula notate verba. Revertetur, & dic fortissimo, inunctoque duci meo. O Domine, hunc ne talibus honoras titulis, lecto prostratum, plorantem, ingemiscentem? Sic est: viuas habet lacrymas, feruentes orationes, inclamationes funestas; hæc sunt, quæ pectori meo vim inferunt maximam, ac subiiciunt superatum: *Vidi lacrymam tuam.* Hæc vites sunt quæ diuino cordi opponuntur, illud Lacryma evincunt, ac inclinant efficaciter. Deinde, inquit D. Thom. Ut se vidit Iacob inter malleum perant & incudem: intellexit enim sibi occurrere & sibi D. Thom. militum manu copiosissima, ad orationis refugit armamentarium: vult illum Deus blandius recreare, illi in figura apparet Angeli, tota illa nocte illi comes adhaeret, ad auroram autem cupit discedere, valedicit: at Iacob pedibus eius cernuus, ingemiscit, orat, deprecatur. Domine Deus ne discesseris à me, ne derelinquas me: en frater meus armatus tendit in ruinam inarmatus, ipse copijs instructus, ego nudus. Si discesseris, actum est de me. Ne derelinquas me, Deus meus, non dimittam te. In te hoc idem petijt, quod postmodum David hostium suorum factione conturbatus: *Deus ne elongeris à me: Deus ne derelinquas me.* Ne discesseris à me. Hoc probè nouerant viri illi pietate celebres Deum esse omne bonum, omnem fortitudinem, auxilium, & sicut illum secum habentes, quicquid ad sui defensionem securitatemque pertinebat, possidebant: ita illo discedente, illis omnia deesse necesse erat, quæ ipsis erant profutura. Tua quoque Christiane, hoc credens, sit hæc oportet prima, perpetuæ deprecation: *Deus ne derelinquas me.*

§. 11. Prævidit Iacob Iudeorum calamitatem, quod eos Deus desereret, illos deplorat, quod carerent defensore. Eunibus Cherubinis, pariter & templi curru progrediebantur.

Profundiùs hanc historiam rimatus D. August. latens arcanum educit in lucem, quo subtiliter explicatur hodiernum Christi ad Iudeos terriculamentum: *Ego vado.* Prophetis Iacob oculis cernebat, ijsque ita perspicacibus ut ex tanto temporis intervallo conspexerit, quicquid post bis millenos annos, imo usque ad finem mundi filijs suis in se præfiguratis esset obuenturum. Tota nocte adest illi Deus, amicus, blandus, comes, ad ortum auroræ, & radijs solis

Gen. 31.
26.

1.
cryma
um lo
ant.
Tudo

Dut. 4. 3.

Septem. 3.
17.

70. 11.

Exch. c.

Exch. c.
10. 8.

solis erumpentibus, discessum meditatur: *Dimitte me iam enim ascendit aurora.* Quid hoc Domine, tota mihi nocte beneficis adhæsisti, & discessum cogitas, me deserta erto iam sole? *Heu!* ingemunt, rogat, ut ne discedat. O mysterium! Totum veteris legis tempus, nox vocatur, hoc nomine frequentius illam facia populo Iudæorum totus beneficis, comis, liberalis. O qualem illis cibum manna de celo ministravit: qualem de petra aquam eduxit? quæ illis à Deo terra secunda promissionis? quæ lex? quod templum? qui sacerdotes? quæ sacrificia? qui Reges? qui prophetae? quæ gloria? quæ maiestas? *Quia est alia gens sic inelya.* Dei præsentia confortati suos debellabant inimicos, subijciebant nationes, vincebant populos, honorabantur, divitijs abundabant: *Domus in medio tui, non timbis ultra malum.* Attamen ascendente aurora, lucis orto fidere, dum Christus scilicet, miraculorum diffundit fulgentissimos radios, doctrina claret: Iudæi malefidi, lippis oculis, lucem non ferentes, illum extinguere toto conatu studuerunt. Ipse vero discessum cogitat: Audi illum dicentem: *Ego vado.* Videt hoc Jacob, stræna laxat lacrymis, cataractas aperit oculorum, & tristes insonat trenos. *Fleunt.* Quos cæset? filios suos. O filios atortivos, o populum ingratum, ut mortuum te lugeo, cum à te vica discedat: discedente à te Domino illo, ut perditum te habeo, ut extritum de leo: vites orbatus Rege, sacerdote, propheta, holocaustis, altari, templo, lege, Deo. Hoc illis Dominus sexcentum varijs metaphycis, ac hieroglyphicis indicavit, quibus eorum extremam delineavit ruinam, dæmonumque præsignificavit illis Christo discedente, superuenturum. Imo ipsdem ipsis, nobis illam manifestat perditionem, quæ vos obruit, quando Deus, id peccatis tuis, ac cæca ingratitude commementibus, abijt, teque deserit inadiutum.

Vidit propheta Ezechiel Cherubim in facie multiformem, & tota Dei gloria erat super illam, totis erat curtiisque circumdatus in templo Dei. Hæc conspicitur: videtur quod alas suas elevaret, ac volaret, & per portam templi foras egredieretur. Eo instanti quo Cherubim progreditur, pariter tota hæc admirabilis machina rotarum ac circum progrediebatur, & sequebatur Cherubim, ut nihil reliqui remaneret, quo templum vacuum apparuit ac planè desertum: *Et egressa est gloria Domini à limine templi: & stetit super Cherubim. Et elevavit Cherubim alas suas,*

exaltata sunt à terra coram me: & illis egredientibus, rotae quoque subsequuntur sunt. Hoc omnibus obuium est, ait D. Gregor. quod Cherub ille symbolum erat Christi, de quo propheta modo loquitur quasi de vno, modo quasi de pluribus, sicut illum prius viderat in diversis figuris. Si per ipsum erat gloria Domini, sicut ipse testatur Apostolus: *In ipso habitavit omnis plenitudo divinitatis corporaliter.* Ipse Pater quoque verbis illis declarat: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacuit.* Erat in templo illo, & in populo illo, & solus non erat, sed curribus rotisque circumcinctus, quibus figuris indicabatur, præfida, exercitus, vites: in illo quippe tempore præcipua vites consistebant in rotis curribusque falcatis: *Hinc curribus, & hi in equis,* ait David. Eliens autem ut significaret, quod tota fortitudo, conseratio ac defensio Israël Elias esset, illum nominat: *Curvus Israël.* Quo tempore Dominus in populo illo erat, cum defendebat, tutabatur, muniebat, confortabat, exercitibus illis Angelorum, quos vidit Giezi ad prophetam Elisei, defensionem in curribus igneis: vites illorum vna nocte prostravit centum octoginta quinque millia exercitus Sennacherib, quibus Hierusalem gravissima premebat obsidione.

Pulcherrima sunt illa verba, quæ Deus olim per Zachariam est prolatus: *Circumdabo domum meam, ex his qui militant mihi, euntes & revertentes.* Illud spectare videtur, quod D. Basil. notat de apibus. Quamdiu apum Rex manet in alveario, quanta diligentia illum circumdant eundo, & redeundo, adferendo ceram & mel, fauos distillant suavitissimos. Numquam de alveario discedunt longius. Porro quam primum rex egreditur, & euolat apiarum, omnes illud deserunt vacuum, sitque rudus araneorum, serpentum, aliorumque reptilium. Quamdiu erat Deus in medio Synagoga, circumdabant eam exercitus Angelorum, qui Iudæos defendebant acriter, solabant suavit, & erudiebant ecclesiasticis documentis. Etiam hoc Deus declaravit ait D. Cyrill. Alexand. dum iubet Moysi circumcirca propitiatorium ac arcem suspendat illas corinas in sculpis Cherubim & Angelis, in formam exercitus: quia ubicumque Rex est, ibi & aula esse dicitur. Et hec natus sit in stabulo, reclinatus in præsepio; illud tamen in celum commutat, in coelli Angelorum militia circumfusum, ut dicit D. Lucas: *Facta est multitudo militia celestis.* Verum enim vero, dum Rex apiarum deseruit, Cherub templo egreditur, omnis illa custodia, societas, Angelorumque subsidium cessat.

Ad Colos.

2. 9.

Matt. 17.

Ps. 19. 4. 7.

4. Reg. 2. 12.

22. 23.
Zach. 9. 3.

Hom. 43.

I.
Similitudo.

De ador. rat. in Spiritu.

Lut. 2. 13.

Isai. 1.8.

cit, manet vacuum viribus, auxilio, cunctis expositum vermibus, araneis, scorpionibus, hoc est hostium incuribus, viribus, copiis; subsidio, ac praesidio Angelorum, caelestique gratia destitutum; tale, quale descripsit Isaias: *Et derelinquetur filia Sion, ut umbraculum in vinea, & sicut iniquum in cucurbitario, & sicut cinis, quae vastatur.* Omnes Angeli, cuncta bona discesserunt, Christo discedente, ut ei dicere liceret: *Egressus est a filia Sion, omnis decus eius.*

Tren. 1.6.

Quod autem, re ipsa ita contigerit, patet ex eo quod narrat Iosephus. Quod post Christi contigit passionem, antequam Imperatores Romanorum Tiro ac Vespasianus illi suos exercitus ad-

Lib. 7. de bello Iudaico c. 32.

Ege-

sippus lib.

5. de exci-

dia Hierosolym.

c. 44.

Tacit. 1.5.

cap. 7.

mouerent: porta templi interior, quae adeo gratulabatur, ut ad illam mouendam, aperiendam, claudendam ad minus requirerentur viginti viri, quibusdam noctibus, nullo cooperante, reuerabatur, deque templi adytis voces sibi colloquentes audiebantur: *Migremus hinc.* Etiamque hoc tam vulgare, tamque commune, ut illud referat Cornel. Tacit. historiographus Gentilis addens, apertis valuis auditum fuisse strepitum, quasi per illas innumerae militum copiae procederent, & multi Dei caeruatione templi excederent. *Tantum Deorum excedentium.* Deos dicit, more Gentilium, qui plures Deos colebant, vel quia illos vocat Deos, quos nos Angelos nominamus. Omnes excesserunt, locumque deseruerunt, suo abeunte Rege ac Domino, unde remansit maledictus ille populus talis, qualem hodie videmus sine lege, sine Rege, sine honore, sine quiete, sine templo, sine Deo, toto vagus orbe terrarum, factus omnibus nationibus, etiam miserrimis mancipium ac vile perisema.

S. 12. Abeunte Deo mansit ille populus, ut spelunca, leone egresso, quam quilibet serpens ingreditur.

Huc. 25.

38.

Hoc iam a multis annis praevidebat in spiritu vates Hieronimus dum ait: *Dereliquit quasi leo umbraculum suum quia facta est terra eorum in desola sonem a facie ira columbae.* Quando suo moatur Leo in spelunca, nec vulpes, nec tigris, nec vulpes, nec canis, nec serpens, nec aliud quodvis animal propius audeat accedere, quod si praesumpserit, vita sua, & vivo rugitu leonis cuncta prosternuntur, ac in fugam aguntur animalia: *Leo rugit, qui non timebit.* Si vero discedat, autrumque deserat, cuncta animalia, quaecumque volunt, etiam catelli illud

subintrant. Deus Leo dicitur ferocissimus, antea latebat Synagoga, vocatur autem a Hieronimo valde mystice: *Umbraculum.* Erat enim in Synagoga, quasi in spelunca umbrata; cum illic esset vmbra illius, figurisque cooperatus sacrificiorum, sacramentorum, ac caeremoniarum: ob quam rationem ait Apostolus: *Vmbra habent lex sacramentorum.* Dum hic hoc loco leo haret, ne potentissimi quidem terrarum accedere praesumebant, quod si praesumerent, damnum, pernamque recipiebant, unico rugitu illos retrocedere coegit, ac in apertissimam fugam compellebat. Ita legimus factum ducibus illis, qui se mundi totius iactabant robustissimos Zeb, Zebec, Salmata, Seon, Og, Sifare. Similiter Senacherib, qui centum octoginta quinque millibus pugnatorem terram tremore percellerat: Helofeni patitur, tanto superbiae fastu inflato, ut nullus ei in faciem resistere audent videretur: adduco & Rasin ac Phasce, qui copiosa manu Iudam aggrediebantur, testes sunt Antiochus & Nicanor. Accedit Heliodorus, ira turpidus, qui templum violaret. Deique thesauros sacrilegi & fr. daretur. Prodit eques Angelus, aurei armis fulgidus, duobus alijs comitatus, qui eum prostravit, adeoque datus excepit flagellis, ut semimortuus vix evasent, redit ad Regem, suspirat, ingemiscit, protestatur, si quis leonis ferocissimi cupit vnguibus, vitae prodigus, lacerari, propius accedat. Porro cum similes multi casus acciderent, non mitemur, si Reges, si Principes, si terrarum potentissimi locum illum summo honore dignum indicarent, eiusque reverentia terrefacti contremiscerent.

Hoc significavit David in quo declarat, quia ratione Deus sibi in habitaculum elegerit viderem, templumque Hierusalem: ubi suam prodidit potentiam, celsitudinem, maiestatem: *Magnus Dominus & laudabilis nimis, in Civitate Dei nostri &c.* subiungit. *Eccc Reges terra congregati sunt, convenerunt in unum.* Ipsi videntes sic admirati sunt, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos, ibi dolores ut parturientis &c. Porro abiit leo, speluncam suam deseruit: *Dereliquit quasi leo umbraculum suum.* Quid inde? *Quia facta est terra in desolationem a facie ira columbae.* Adverbium illud (quia) idem est ac si dicas: *Propter quod:* q. d. Quia Deus discessit, desolata fuit terra: *a facie ira columbae.* Verbum hoc mysterio scietur admirabili. Sentiant aliqua, per columbam intelligi Assyrios, vel Babylonios, eo quod in verilli suis praefertent columbam in memoriam celeberrimae Reginae Semiramidis,

I. Indxi Deo illos deferente à colum-
bi vi-
entur.

D. BERN. Bernard. Quod agnus in animalibus, hoc columba
Ser. 1. de in aubus est, summa utriusque innocentia, summa
Epiph. ad mansuetudo, summa simplicitas. Necre cuiquam
fuit.

D. CHRYS. Columba. Adem expendit D. Chrysost. Columba
Ser. 1. de animal est, quod pra omnibus volatilibus colu-
Tus. minis amant, et contubernale est, ac mansuetum,
innocensque ac facundum, et domum suam, quod
versatur, quiescit, et habitat in domibus nostris,
cuius propter speciem Spiritus S. accepit. Quod
etiam hoc symbolo declarat propheta, res militi-
mas, infirmas, hostiliter animis debiles, quod sicut
dum Deus mirabatur cum populo, innoxiorum,
terrenae potentiae, vires humana fortissima lu-
perabantur, ita Deo recedente, maxime debiles
inimici, tam enervati et pusillanimes, ut colum-
bae, illos sibi subiegebant, vincebant, subiga-
bant, irdebant, sic ut illis nulla ad resistendum
vires superesset, homines elumbi quae nec rata
columba auderent resistere: ut vel vium, heu
munda, illos in fugam compellat columba timi-
diores. Hoc autem ita cunctis erat apertum, ut
quando Principes huic populo bellum indicere
tentabant, primum inquirerent: qua ratione cum
Deo suo conveniret, non illum peccatis suis ir-
ritasset, ita ut illos deseruisset.

Hoc supposito, ita auguratus est tulitque sus-
fragium suum Dux Achior coram Hol. ferne, in
bellico illo certu; ac concilio de capientia Be-
thulia, quae supremis eius viribus, infinitisque
copijs sese opponere praesumpserat. Admiratur
superbus Imperator, suosque consiliarios consti-
tuit, petique sententiam; cui praefatus Achior:
Domine populus ille Deum colit, instar leonis
firmissimum: si illi fideliter ferriat, est ipse cum
illo, illum ita generose defendit, ut omnes eius
perdat inimicos. Si sceleribus suis illum provo-
cet, abiit, cum deserit, manum retrahit auxilia-
rem, unde tam debilis, abiectione valescit animi,
ut eum sibi gallina subijciat. Si bellum ei parat,
primum inquit & rei cognosce veritatem, num
Deus eius cum illo sit, vel ob eorum peccata re-
Hieron. Beati. de Lammaz Tom. II.

cesserit. Si cum illo sit, ne propius accesseris:
cum nominis enim tui dedecore tuique exerci-
tus intereptione in turpem fugam compelleris.
Sin autem abierit, vel minimus exercitus tui cepi-
plus satis est ad illum delectandum, urbemque
capiendam.

Idem quoque intellexit barbarus ille Senna-
cherib, referente Isai, qui ludæos bello lacessi-
tus primum compertit, quod ob commissam in
Dei nomen gravissima scelera, ipse se illis sub-
traxerat, erant deserti, ut aquila: ova in nido,
dum illa alio anelant, quae vel puerulus possit
colligere: Invenit quasi nudam manus mea foris. Isai. c. 10.
tandem populum, et sicut colliguntur ova, quae
derelicta sunt. Similiter dum per eos irruit
Nabuchodonosor, à Deo derelictos nullo resi-
stente, nullo negotio subiecit, captivos abduxit,
nec animis ad resistendum valuerunt: Abierunt
absque fortitudine ante faciem subsequenti. Qua-
si grex ovium absque vlla fortitudine, langu-
dus, vecors, invalidus. Hoc ita toti mundo
peritum evaserat, ut sicut Gentiles multa sum-
pserunt ex populo Dei, ut ostendit Tertullian. a
D. Clem. Alexandr. b. & D. Gregor. Na-
zianzen. c. ita quoque hoc hauserunt, & quod
de Deo Israelitarum intellexerunt, de Dijs quo-
que suis crediderunt: quod si recederent, col-
lique desererent, omni bono, favore, subsidio de-
stituerentur, & quicquid contra eos tentarent
inimici, prosperum, faustumque haberet even-
tum.

Hac occasione notat D. August. d. dum Gre-
ci Troianam parant oblationem, ut militibus suis
darent animas, hoc eis primum persuaserunt
Deos tutelares urbem, populumque omni prae-
sidio, viribusque deseruisse destitutum; ita canit
Poeta Virgilius.

Discessere omnes adiuv. arisq. relictis
Dij quibus imperium hoc fecerat.

En modo supremas Christi minas Iudæis in-
tentatas: Ego vado. En quam debilis, quam ener-
vus fuerit ille populus; qua clade, quo exterminio
illos afflixerint Romani. Quam illos inveni-
erint imbecilles? Quam merces subiugarint?
Quam abiectiones captivarint? Quam quasi per io-
cum plurimos interemerint, alios autem ita vili-
penderint, ut eorum triginta denario vno dilata-
berent? Attende quales per orbem oberrent in-
certi laris: & qui prius habebantur invicti, bel-
licâ gloriâ celeberrimi, lege, templo, rege sa-
cratissimi: Quae nunc sic iudicia. Modo exhibiles
ut abiectiones, mundi perisplema, vilissima manci-
pia, ab omnibus despectes, pretitos, nec est
quod

24

Isai. c. 10.

14.

Tren. i. 6.

a Io. apo-

l. g. ad-

uoc. fia-

genti c.

47.

b Lib. 2.

Sir. mal

in prin.

c Orat. 1.

contr. In-

lan.

d Li. 2. de

Cin. c. 22.

Virgil. l. 2.

Ened.

Deut. 2. 4.

qui resiliat, qui subueniat, qui defendat, qui ad honoris primi statum reducat humiliatos.

II. Homo à Deo desertus factus facile superat. *Quislibet te demon tentator aggreditur, superat: quislibet te proleuit appetitus, quislibet motus erincit, viribus non polles aut minimi verbi tolerantiam, nec alterius vales repellere lubricum intumum; nec tibi constans subsistere ad vnius simbræ, vel calcei strepitum. O te deiectum, ô miserè prostratum? Leua oculos tuos, in directum. Et vide ubi non prostrata sit. Plange charissime anime perditionem, ingemisce ac tuam luce calamitatem & hanc, illi maximam tibi persuade, quod longe sis à Deo. Deusque mille à te discesserit leucis nunquam rediturus: Longè à peccatoribus salus.*

Hier. c. 3. 2. Hoc plangebat Hieremias, ut notat D. Ambrosius. Describit propheta urbem Hierusalem; viduam, desolatam, portas eius destructas, euersos muros, eiectiones Sacerdotes, templum profanatum, puellas exhonoras, ipsam oppressam amaritudine: cui subiungit: Idcirco ego ploravi, & oculus meus deducens aquas: quia longè factus est à me consolator, conuersens animam meam. Magna sunt hæc & graua, verumtamen haud ego illa deploro, sed quod ab ea suus recesserit Deus, suus consolator: Hinc origo clamorum, perditionis, vastationis: hanc ego lugeo miseriam. Quasi dicens: inquit D. Ambrosius, in his ego flet, & oculi mei caligauerunt à fletu: quia elongauit à me, qui me consolabatur. Aduertimus, quod hunc acerbissimum malorum suorum cumulum arbitrabatur, quia deerat, qui consolaretur moerentem. O te bacatenus sapientem, qui diuitiarum luges meturam, filij necem, quam patris infirmitatem, quia laboras, calamitatem; ne hæc planxeris, sed ingemisce, plange, luge, quod à te Deus abierit, quod talis vixeris, ut Deum à te expuleris, ipse te deseruerit; sicque cum sine Deo sis, quid stupeas, te hæc inausulta optinere, contra te cunctas præteritales aduersitates, ut dixit Saul Samuel? Et quid de animam tuam persequere, num tibi desit Deus, quod licet fidei certitudine si ire nequeas, num illum per gratiam tecum habeas amicum, multoties tamen potes cognoscere, num ille ob à te patrata crimina discesserit. Si hoc ita sit: nihil aggrediari, ne passum quidem tuis in negotijs procedas: cuncta enim sinistris ausibus euentent inauspicata. Quodcumque time dam-

num; cum sis enim sine Deo, nullum tibi paratur auxilium, nullus est defensor, nemo consolator.

§. 13. In peccato vestro. Abit Deus: quia illum eijciunt: ipse quippe in anima desiderat habitare.

Quærit me, & in peccato vestro moriemini. His verbis exponit Christus miserandum suorum statum inimicorum, finemque infelicem, quo eos prædicat mori. Inuestigantur peccato grauissimo infidelitatis, rebellionis, ac tanta peruersæ ac, ut qui oculis suis spectarent, tot tantaque eius præclarissima miracula, tot suæ diuinæ personæ lucidissima argumenta, in illum credere nolent obsecrati: quinimo, quod plura parabat, eo fiebant deteriores, eo maior enim odio persequiebantur; eo caue penitus & angue illum exhorrebant. Hæc illorum igitur peccatum est tam enorme, ut per antonomasiam vocetur peccatum. Ita Christus: Si opera non fecerint eis &c. peccatum non habent. Alias iterum ait eos arguens: De peccato: quia non crediderunt in me. Tanta malicia peccatum, ut illud fuerit, quo inter clarissimos fulgentissimæ lucis radios obtenebrabantur, cuius rei tantum rapiebatur stupore vates Isaias, ut refert D. Ioan. Cum tanta signa fecisset coram eis, non crediderunt. Porro pessimum hoc erat, quod nedum illud committerent peccatum, sed in eo perseverabant, imo & perseveraturi erant contumaces. Hoc vult illis indicare, ex sententia D. Augustini. Quærit me, quod eum essent quæsiituri, non eum quærebant ei benefacturi, sed honorem vindicantem, tamque eius perditum, eo modo quo dicimus, ut ille suum querit inimicum: & hæc phrasi frequentius vsus est David: Fortes quæserunt animam meam. Non faciunt, qui quærebant animam meam. Confundantur, & euertantur, quærentes animam meam &c. q. d. Ego vado, vos verò perseverabitis in vestris malitijs, me persequentes, & omnem viam persequentes, quæ mihi vitam auferatis, &c. Moriemini in peccatis vestris, Deicide. En miserandum statum, quo vivebant Iudæi cunctis mortalibus infaultiores. Peccato obdurationis contra Christum involuebantur, illudque ita cordis visceribus ac peruersæ suæ voluntati gerebant intoxicatum, ut in illo mortificis perseverarent, & vsque ad extremum spiritum essent perseveraturi. Obtestatur illos Christus, quod nunquam discessum ab illis medita-

retur, si prius illi eum à se peccato, & inobedien-
tia seu rebellionem non eliminaret.

I. Obijcit valde congruè D. August. hanc quæ-
stionem. Vt prius alterum deferat, Deus pec-
catorum, aut peccator Deum? Et respondet,
quod nunquam Deus abeat, nec per gratiam
deferat peccatorem, nisi prius se peccator ab-
ipso elonget, eumque per culpam deferat. Hanc
nobis resolutionem tradit & docet sacrosanctum
Concilium Tridentinum: Numquam Deus des-
erat hominem, nisi prius ab homine deferatur. De
quo sic D. Bernard. Eid. l. 3. c. 1. est, nec desit
sperantes in se, nisi ipse prior deferatur. Ipse
Deus hoc declarant (ait D. Augustin.) ijs ver-
bis quibus primum parentem est allocutus:
Quocumque die consideras ex eo morte mortu-
q. d. quia die me deferuisti per inobedientiam, de-
ferem te per iustitiam. Idemque significauit qui-
busdam argumentis relatis ab Ezechuele, quibus
Deus animam (sic licet interpretari) sibi allo-
quitur desponsatam: quam vt frigidissimam ac
thori desectricem, tepidauit, ac recessit. Illi in
memoriam reducit, ea quæ in die desponsationis
peracta sunt, ac illud inter alia: Et iuravi tibi &
ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, &
facta es mihi. Anima recordare, quod te mihi de-
sponsasti iuramentum fœdusque interim fidelissi-
mum, quod quantum est ex me, nunquam te de-
fererem, nunquam tibi dessem infidelis. Quid
ais o Domine? Tu ne illi iurasti, spondidisti?
Spondisti, iurasti; & ipsa quoque tibi? Nequa-
quam. Quomodo hoc? In sponsalibus, non solum
fidem iurat sponsus, sponsa, sed & sponsa spon-
so. Si illi fidem adiuuasti, cur non & illa tibi? O
grande sacramentum, quo Deus & creaturæ se num-
quam ex parte sua deserturum animam, quam si-
bi per gratiam desponsauit: iam enim dixi Apo-
stoli, quando Deus aliquid iurat; tantum valet,
ac si dicat impossibile est aliter fieri: & ita est,
quod absolute sit impossibile, Deum ex se &
proprio motu abire, & animam deserere, quam
sibi per gratiam coniunxit, assumpsit, iustifica-
uit: ipsa est, quæ non prestat fidei iuramentum:
ipsa quippe est quæ deficit, & propria voluntate
ac libero arbitrio prius Deum deserit, quam ipse
de discessu cogitet.

Ita reperies ab ortu mundi Deum in diebus
Noë fœdera percussisse. Totus mundus in ma-
ligno positus erat, omnis quippe caro corripe-
bat viam suam, Dei promouebatur iustitia, vt si-
nem tantis imponat sceleribus, cuncta consu-
mat viuente inuadentis aquis diluuij mundum
deuergat vniuersum, soli pareat Noë eiusque

ostigine familie y fabrice arcæ ministerio.
Deinde compatiens vt pater misericors, misce-
rit nostræ, & gratum habens oblatum sibi à
Noë sacrificium in gratiarum actionem iurat:
Nequaquam vltra maledicam terram propter ho-
mines: sensus enim, & cognitio humani cordis
in malum prona sunt ab adolescentia sua. Vt ve-
ro Noë, ceterisque redderet huius promissi se-
curiores, de hoc cum Noë fœdus sancit: Di-
xit Deus ad Noë, & ad filios eius cum eo. Ecce ego
statuam pactum meum vobiscum, & cum semine
vostro. Nota (monet D. Chrysost.) Dei miseri-
cordiam qui cum hominibus agens, agit more
hominum: Sicut in humanis negotijs (ait D.
Chrys.) si quis promittit aliqua pactum fieri,
certis argumentis ac indicijs securum alium facit,
ita & benignus Dominus Acti: Ecce ego statu
testamentum &c. Turbatur Noë, terrebantur
filij, ob triste mundi diluuium, futura & alia
Dei supplicia formidebant, nepotes posteri, he-
tum consue similia fieri posse, nec inmerito,
trepidabant. Deus & his & illis omnem aufert
metum, ne timeant tale quid deus futurum &
in eius confirmationem, ait: Ecce ego statuam
pactum meum vobiscum. Non ad sciam naturam
spectans, sed ad nostram infirmitatem, non con-
tus est promissione sua, quam verbis & d. f. d. pa-
ctum facit, & signum dicit: quod perpetuo durans,
tali metu humanum genus liberare possit. Arcum
meum ponam in nubibus, & erit signum inter me
& terram, & cum obduero nubibus caelum appa-
rebit arcus meus in nubibus & recordabor fœde-
ris mei vobiscum &c. Legit D. Chrysostomus ratiocinanti:
Arcum meum pono in nubibus: Nubes aquas effu-
derunt, quibus mundus deperijt ille enim fons,
(ait D. Thom.) de quibus dicitur: Catara-
tes calis aperte sunt. In illis confirmo, statuoque
vt quid perpetuum, licet in materia fluida, fig-
num, arcum scilicet cœli.

Ne hæc ita intellexeris, quasi ante nō fuerit,
vt aliqui volunt, realiter enim fuit arcus in nu-
bibus: cum pluuia fuerint, & eadem cause
eiusdem productionis: attamen non erat in
ratione signi. Pactum inis cum proximo tuo,
& in testem fidei ratas das ei anulum, iam
ante erat hic anulus, at non in ratione signi,
quam modo habere incipit. Statuo (inquit
Deus) hunc arcum, vt signum testamenti,
quod vobiscum sancio, quia inter homines,
id quod actum confirmat, est signum. Et ad
quid? Quando obduero caelum nubibus, &
apparuerit arcus: Recordabor fœderis mei inter
me & vos. O cœlorum Domine, quid ais

Gen. 22. 12. (quærit D. Chrysostomus.) an tam labilis tu me-
 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

re. & qui. quid boni possidet; hoc enim pro-
 prius est eius lotus. Ad quod talem habet incli-
 nationem; qualem lapis ad centrum, & ignis ad
 lydena; proinde licet eam Deus videret adamanti,
 margarita, aut etiam patulicæ cœli, aut stellæ
 fulgentissimæ; & soli, non hæc a quiete ceret, quin-
 imo semper quasi vim passa doleret, si extra cor-
 pus suum alteri cui libet videretur. Hoc ita verum
 iudicat D. Augustinus. a. & exponit D. Thomas. b. a. h. 1. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

palis, eligendi populum in hoc mundo, vt sibi locum eligeret quæritis & habitationis: *Domus in eis inhabitabit vobiscum.* Et hoc, meâ quidem sententiâ significat Dauid his verbis: *Verumamen prope timentes eum salutare ipsius, vt inhabitet gloria in terra nostra.* Hinc conformiter docet Theologia, quod in hunc finem decreverit Deus creare mundum, vt animas haberet, in quibus requiesceret, & inclinationi suæ satisfaceret, vt puta, hominibus se communicaret, illis sua beneficia, dona, gratias largiretur: hæc enim est summi naturæ boni, & sola natura rationalis tanti capax est boni. Sic ostendit Deus D. Ioanni supremam illam civitatem: *Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit in eis &c.* Et sicut heri diximus: erunt illi regnum illud in quo Deus æternum morabitur gloriosus, de quo sapienter D. Paulus. Hoc ipsum declarat sermo diuinus ex ore sapientis, de terræ agens prod. Etio- ne, quod Deus eos locos stellis ornauerit, terram plantis, ac fontibus, ætra repleverit avibus, mare piscibus, hæc omnia ad hominis præparaverit nut- tionem: ipse enim erat totius finis universi: si quæras ad quid? Respondet: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Alludens ad historiam creationis. Numquam enim ab opere desistit, donec creatis omnibus, tota Sanctissima Trinitas diuino con- silio summaque sapientiâ decreverit: *Faciemus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Creato verò homine: *Requirit Deus.* Hinc col- lige Dei hæc esse prima desideria, sedem sibi fi- gere quæritis in anima, illi vni ad eo stricte, vt vnum quid cum ipsa fiat. Hinc teneras illas ami- casque percipis Dei voces: *Aperi mihi foror mea, sponsa &c.* Ecce sibi ad ostium & pulso, si quis au- dierit vocem meam, & aperuerit mihi ianuam, in- trabo &c. Hanc vt Deus ingreditur, ibi quasi in loco residet quæritis, ne timeatis, quod ipse pr. or- discessum, meditatur, si tu prior de illo non co- gites eijciendo, & ex parte tua penas obstacu- lum, quod illum eliminet, vt est febris inhonestæ conuersationis, appetitus luxuriosus, qui tibi vi- res ossaque comminuat, auri cupiditas, qua vita- les spiritus suffocet charitatis: atrabilis, qua cor vindictæ desiderijs confodiat: ambitiosa super- bia, qua capitis causet delirium & illud implet vanitatibus: *Peccata vestra disferunt inter vos, & Deum vestrum.*

§ 14. Homo ipse Deum eijcit, ipse sibi maius adferi detrimentum, quam omnis creatura simul unita ei possint adferre.

Hinc ortum est, quod Deus iuncti iussit per prophetam suum Azariam filium Oded Regi Asæ, totique populo Iudæorum: *Audite me Asæ, & omnis domus Iudæ, & Benjamin: Dominus vobiscum: quia fuistis cum eo, si quæseritis eum, inueneritis, si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos.* Videtur tangere quædam ceremoniam, quia vsus est Moyses, in illo lamentabili casu vituli constans, nimirum, quod tulerit vbi tabernaculum, de medio populi, ubi collocatum erat: *Tulerit tabernaculum, & cetera extra castra procul.* Ortus quæstio: q. o. erat illud taber- aculum, cum nondum nullum adhuc esse: extru- ctum, illud, quod Dei in flu, & exemplar. fuit fa- bricatum. Verisimile est, quod opus erat Abulen- sis. Quod antequam Moyses celeberrimum illud ædificasset tabernaculum, quod Deus descep- sit, vt primum egressus est de Egypto, con- struxerat quoddam tentorium, quod esset quasi proprius Dei locus, velut oratorium, quod com- muniter situm erat in medio populi, vnde dice- batur Deus esse in medio populi. In hoc age- bat Deus cum Moysæ, & Moyses cum Deo, vt amicus cum amico, hic proponebantur peti- tiones, & dabatur responsa, hic Deum Moy- ses consulebat, & huic ordinatæ super i. fide- bat mirabilis illa columna, quæ noctibus instar ignis & lucis relucebat, quæ populus, & illu- minabatur, & calefiebat, de die verò velut nu- bes obumbrans, populo erat, ab actu solis um- braculum. Hic igitur casus est: dum populus Deo rebellis illud non tolerandum, ac infame commisit idololatriæ sacrilegium, vitulum con- stituit aureum, adorauitque vt Deum, descendens de monte Moyses, illum intravit, confestim propius accedens, tulit tabernaculum, quo Dei cum populo præsentia figurabatur, de me- dio multitudinis, & *Tulerit extra castra pro- cul, q. d. Abit Deus, & de medio vestri disce- dit, vos derelinquit: eo quod in medio vestri ido- lum exaristis detestabile, quod Deum provoca- stis, vt abiret, vosque derelinqueret.* Ipse opta- bat hic vobiscum commorari, vestra societate lætatur, attamen cum eo quod fecistis, non potest ipse remanere. Hoc est quod eum repellit: quod eijcit de medio vestri, quod cogit transmi- gare.

Voluit Deus, ut hæc veritas sententia constaret iudiciali; per vatem Isaiam ut per clarè disputant D. Ambrosius. *a. b.* conquerebantur Iudæi, quod Deus discessisset, eosque deseruisset, unde cuncta populo mala aduersaque proueniebant. Citat Deus prophetam, atque, vade & hanc causam iustifica. Hæc dicit Dominus quis est hic liber re-
lib. 8. in pudij matris vestre, quo dimisi eam, aut quis credi-
Lucan c. 1 tor meus, cui vendidi vos? Permissum erat Iu-
li. Ser. 97. dæis dimittere uxores suas, quando eis non pla-
de temp. cebant, hæc condicione, ut scriberent illis libellum
Isac. 50. 1. repudij: in quo dimissionis allegabant rationes. Conquereris (ait Dominus) quod dimiserim ma-
 triem tuam, sponsam meam, syuagagam? Osten-
 dite mihi libellum repudij, videte num talem
 quempiam inuenitis, videte num ego ob meas
 delicias vquam egerim de diuortio. Date igitur
 mihi creditorem meum, & viros mei lueri pia-
 tiā vendiderim: *Qui creditor meus?* Legunt sep-
 tuaginta: *Cui credidisti?* exaltori meorum vendidi
 vos? Loquitur sumptā metaphorā ex usu quotidia-
 no, scilicet quod ob parentum debita, creditores
 filios eorum diuenderunt, ut pater in vidua Eli-
 sei. Num fortè sunt tanta mea debita, quod propter
 ea vos alijs distaxerint mei creditores, ut
 sibi ex vestra venditione pretium debitum con-
 quirerent? Eius crimina meprouocant, ut
 matrem vestram desererem, abiremque: & ve-
 stra vos crimina vendiderunt, & à me ab-
 lienarunt: Ecce in iniquitatibus vestris venditi
 estis, & in sceleribus vestris dimisi matrem vestram.
 Non ego illam prior dimisi, sed ab illa prius di-
 missis sum ac eius peccatis & ingratitude, ut
 illam dimitterem irritatus: Nec à me longè disti-
 ti lugetis, nisi quia me relinqueret voluistis, & per
 scelera vestra, vos ipsos demonis addicere serui-
 tuti.

29 Occurrit Ezechiel Deo qui sanctuarium suum
 deserbat, abibatque vias suas. Vnde Domine mi,
 & quo? num tuum deseris sanctuarium? O pro-
 pheta, satis patet, te non videre, quæ mira sunt
 sanctuarium, quid tibi fiat: quod non sum ego ille
 qui egreditur, sed ipsi qui me foras expellunt:
Isa. 6. 8. *Fili hominis, pietasne visis: quid isti faciunt abo-*
6. *minationes magnas &c. ut procul recedam à san-*
ctuario meo? Volo tibi eas esse manifestas. Per-
 fode parietem, intra: Hoc agit propheta, sub-
 intrat, videt lætissos, serpentes, scorpiones,
 trachos, aspidem &c. Bone Deus, in loco tali,
 tanta? Vterius introspecte: videt seniores cum
 thuribulis suis, de quibus vapor foetidus, ob-
 scurus, qui oculos offenderet, ascendebat: Cen-
 selius mihi inter tantas abominationes, enor-

miæque scelera diutius hærendum, imo non
 quantocius recedendum? Non fortè vulpes e-
 go: quem sumi moloribus exiunt: En cur dis-
 cedam, & hæc de causâ, tuâ Deus egreditur ani-
 mâ, suo sanctuario: *Templum Dei sanctum est,*
quod estis vos. Quid vis, ut in ea Deus hæreat, si
 eam feceris speluncam serpentum, aspidum, bru-
 chorum, omnis immunditiæ, auaritiæ, luxuriæ,
 rancoris, ambitionisque receptaculum? Quomodo
 Rex mundissimus & bene comptus morabitur
 in cubiculo, ac lecto spinis strato, colubris,
 diaconibusque horrido? Quomodo in tua Deus
 demorabitur anima, quam sic deseribit Isaias:
Pastores non requiescent ibi, sed requiescent ibi be-
stia, & reptantia domus eorum draconibus, &
habitant ibi feræ, & pilæ sal abant ibi: &
respondent ibi volute in adibus eius, & sicut
 &c. O quis fumus de cordis tui fuscum ascen-
 dit thuribulo, qui flammis incenditur concep-
 centur: qui vapores, quæ desideria, quæ execra-
 biles abominatioes exhalantur? Tu es ille vir,
 chanissime, qui Deum expellis, qui illum irritas
 ut abeat. Hinc congruè declarat D. Basilius, illam
 sapientis sententiam: *Deus mortem non facit homi-*
&c. impij autem manibus & verbis accerserunt quod illi
illam. Quæ est viceida vera mors? mors ani-
 ma: hæc quippe est quæ pleo ore mortis no-
 men meretur, quæ iuxta phrasin D. Iacobi, *l. 1. 1. 1.*
 vocatur mors prima: *Hæc est mors secunda.* *1. 1. 1.*
 est principium ac radix omnis perditionis. Hæc
 autem unde procedit? Ex eo quod Deus animam
 deserit, sicut mors corporis, ex animæ oritur dis-
 cessu. Hunc autem discessum quis agit? Dice-
 res à Deo procedere, & quod ipse sit, qui se
 subicit, ipse qui ait: *Ego vado.* Falleris: si-
 cet enim Deus ipse sit, qui discedit, verumta-
 men hic discessus ex proprio eius non procedit
 motu, nec eamens eius est, sed tu illum per
 peccatum eijs, sicut animæ discessus, quæ cor-
 pus relinquit, hinc est quia illam feceris, aut po-
 dagia, aut exanthema, aut ictus pugionis ex-
 pellit. Idcirco potest dicere Spiritus S. (inquit
 D. Basil.) quod non occidit Deus animam, sed
 tu sis ille vir, qui per peccatum mortem illam
 facis: hoc enim inde lucraris: *Stipendia peccati*
 mors. *Rom. 6. 23.*

O te perditum, qui tibi sic complacere tuis vo-
 luptatibus, dum peccam ad tuam leni pertraxisti
 voluntatem, dum opes iniquas lucis auxiliandum
 totis satisfacis desiderijs: tuis cupiditatibus: at-
 tende quæso, quid egeris, quod inde tibi datum
 emolumentum: *Stipendia peccati mors.* Et hoc est, ut
 inquit D. Augustinus quem sequitur D. Gregorius quod
 Deus

Deus primæ Adamo preberbat: In quatuor-
que die considerat ex eo, morte morietis, hinc intel-
liges primo: cur peccatum mortale hoc non e-
vocetur. Quando dicitur infirmitas, vel vulnus
mortale: Quando sufficiens est ut de corpore ani-
mam expellat, in quo consistit ratio mortis. Est
autem mortale peccatum infirmitas, seu vulnus
animæ, quod Deum expellit ab anima de quo eius
vita dependet. Quæ circa dicit spiritus S. Homo per
malitiam occidit animam suam. Et Angelus Ra-
phael Tobie: Qui faciunt peccatum & iniquitas,
hostes sunt animæ suæ. Secundo: quam graviter
Deum offendant, qui mortaliter peccat, & quam
iuste tam horrendo mulctetur supplicio, scilicet
æternâ poenâ, ignibusque sempiternis.

Domine, quærit D. Chrysost. pro ætæ vno tam
leui tale supplicium? Quid Dei interest, quod ta-
li sear consuetudine, seu quod aliam ad illicita
pertraham? Quid Deo refert, quod male ex-
cipiam inimicum, aut verbo proximo noccam
ignominiosè. Num ego Deum laedo? Num
quid illi tollo? Nihil tale quid facio, sed nec in-
tendo. Multum aberras. Scire vis, quam gravi-
ter Deum offendas? Quam graviter, dic qua-
so, patrem filius offenderet obilem, divitem,
sanctum, qui illum alit, sustinet, fovet, qui nul-
lus præterquam illius, curam gerit, & hoc
agitur, ut omnes sui, famuli, mores omnibus il-
li serviant, si ut nigerrima Ethiope vilissi-
mæ complacere, seu ut patris inimici satisfac-
ere voluntati, cuius hoc sit consilium parentem
interimere, assumere gladium, seu baculum, &
durius flagris patrem domo eliminare, cuius-
que locum seu sedem, seu cubiculum Ethio-
pe aut inimico cederet parricida? Num ta-
lis impudentia possibilibus? Quod si talem offen-
deres filium, qui in parentem auderet talia,
quod eum dignum supplicio iudicares? Quid con-
tinentis esset, pater cum illo faceret, quia pec-
na mulctaret? Quid impudentis scelus, ab Ab-
salone patrum? qui parentem David do-
mo propria, regio palatio exturbavit; exce-
debat pius rex, grandævus domo extorris, fletus
largiter. Divino hoc actum consilio. (inquit D.
Chrysost.) ut infami morte quætu suspensus in-
teriret, medius inrer cælum & terram, expulsus
è cælo, reiectus à terra, tribus lanceis transfixus,
ingenti lapidum cumulo tumuloque contextus,
qui condignam tanto parricidio poenam designa-
rent. Vtinam tibi Deus oculos aperiat, videatque
quod multo peiora committas in Deum patrem
tuum benignissimum, sique tua graviori digna
impudentia supplicio. Peccatum nihil aliud est,

quam Rompha acuta, resse spiritus S. Omnis iniqui-
tas, quæ Deum confodit: durum flagrum, quæ
eum animæ tuæ domo exturbas perduellis. Et
cuius rei gratia? quodam carnis vilissima vo-
luptatem, ex inimici sui damonis & hostis tui
suaione fraudulenta, cuius hæc ca mens est & om-
ne studium, ut te perdat, te integritate condem-
net in sempiternum. Quam mercede vincis? Qualem
Deus animæ intendat, per prophetam
Ezechielem: Calicem bibes profundum & latum
&c. Quæ proiecisti me post corpus tuum &c. Inlu-
per tibi vale timen-um, ne Deus de novo nolit re-
verti: forte crederis, si aliud esse quam al quem
adhibis tuis fustibus eicere, & pugionibus infer-
qui, & velle, ut ad p. nam mox vocem revertat
te quæ tu necessitate pressus eum in tui advocas
auxilium.

Merabatur Iephthe in terra Galaad: Reipubli-
cæ conspirat senatus, eumque ex quadam rau-
sca, vel amaritudine civitate terraque expellit de-
decoratum. Elapsus post diebus, contingunt
Ammonita, bella suscitant, Galaaditas oppri-
munt, nullum sibi vident ab hostibus effugium,
nisi in sui accessant Iephthe defensionem: lega-
tos illi mittunt vnos verbis primarios: Veni & Iudic.
isto Principis nostri, & pugna contra filios Ammon.
Quibus ille, via à triduo me dedigrabunt ex-
mero vestro cerebro infamiam expulsi, & qui
meritas impudentie vestre poenas luere debere-
tis, me modo rogatis, ut vobis feram auxilium?
Nonne vos illi, qui odistis me, & eiecistis de
domo Patris mei, & nunc venistis ad nos necessi-
te compulsi? Emphatica valde sunt singula ver-
ba ex ore Iephthe prolata, sed multo magis à
Deo. Quid cogitas in paritissime nebulo: Deum
gius iustitie immemorem, quæ eum anima tua,
turpibus eiecisti conversationibus? Quid tibi per-
suades pauperum sanguisuga, Deum tantæ im-
pudentie obligatum, quæ eum corâs tui vis-
ceribus exulem ob vilissimum premium exturba-
sti? Caue tibi, ne mortis hora, quando eum
in tui invocas auxilium, non idem tibi respon-
deat, quod olim Antiocho, Ca'n & Sauli, &
pluribus eiusdem farina peccatoribus, quos suis
in peccatis morti permisit obduratos. Tercio:
disce, monet D. Basil. quod tibi nullus plus noc-
cere possit, aut maius adferre detrimentum,
quam tu tibi ipsi inimicus. Malum non est aliud,
quam privatio boni & tanto maius, quanto bene-
prius nobiliori. Quid omnium est bonorum, op-
timum? Deus: Omne bonum. Ille tibi maius in-
eret damnum, qui te isto privaverit bono. Et
quis ille est? Tyrannus: inimicus: paupertas:
oppres-

opprobrium? leones, iugiter, serpent. s., fornaces
ardentes, gladij, tota gehenna crudelitas? Ne-
quaquam, sed peccatum. Illud verò quis facit?
Præter te nemo. Tu es ille vir, qui propria illud
committis voluntate, proinde tu ille ipse es, qui
tibi maioris inferis nocimentum. Huius occasione
edidit D. Chrysostallum tam doctum quam elo-
quentem tractatum: *Nemo leditur nisi à se ipso*.
De quo diximus in nostris tractatibus. Hinc aie-
bat D. Bern. quod neminem plus timeret, quam
seipsum, nec ab illo sibi magis cauere, quam à se-
ipso. Ab inimici tibi cures manibus, potest enim
in te solum explorare, pugione transforare: sed à
eius tibi magis prospice manibus, ex illis enim
profluit glans ænea, mortalis magis, quam for-
tissima catapulta nimirum mortale peccatum,
iaculum venenatum: *Plena venena mortifero*. In
tuam ipsius animam, quæ eam occidit, & omni
priuat bono. Quocirca D. Bern. exponens
illa verba Dauid: *Eripe me, Domine, de manu*
peccatorum, de manu contra legem agentis & ini-
qui. Conuersus ad Deum sic ait: *Ego sum pec-*
cator, ego dolose agens, & iniquus, eripe me de
manibus meis.

S. 15. Deus proprio motu non occidit hominem,
ipse sibi homo per peccatum procurat mor-
tem.

IN peccato vestro moriemini: Deobis modis po-
test hæc intelligi sententia Saluatoris, & vtrum-
que sensum admittit illa præpositio: *In*, quæ in
factis litteris bifariam inducitur. Primum, ut sit
causalis: sicut in illa sententia Dei ad Primævos
nostris patentes: *Maledicta terra in opere tuo. Id*
est propter opus tuum, peccatum tuum. Et Hiere-
mias: *Christus Dominus caput est in peccata nostra*.
Id est propter peccata nostra. Secundum: ut theat
concomitantiam, ut in illa sententia Dauidis: *In*
peccatis concepti me mater mea. Et Pharisæi cæco
obicebant: *In peccatis natus es totus*. Et utroque
modo capi potest in hac Christi sententia. Pri-
mum, velut illis perditis hominibus prædicere:
In peccato vestro moriemini. id est, propter peccata
vestra moriemini. In manifesto est doctrinam D.
Gregorij, & sapè satis in sacris litteris reperita,
quod Deus ita sepius stomachetur, ob peccata
alicuius, ut eorum poenam, eius vitæ terminum
imponat, ac moriatur. Ita occidit impudicum Il-
lum Her. primogenitum patriarchæ Iudæ, de
quo S. lectio: *Eius Her. nequam in conspectu Domini*.

ni, & ab eo occisus est. Similiter & fratrem suum
Onam, de quo ibidem: *Perussit eum Dominus, quod*
rem detestabilem faceret. Nec Saul, præterea,
mus, cuius necis S. Spiritus hanc assignat ratio-
nem: *Mortuus est ergo Saul propter iniquitates suas*
& c. Ideo interfecit eum Dominus. Ita quoque mun-
dum peccatis, secleribusque corruptum diluvio
interemittit, ut ex professo alias latius prosequemur.
Ne credideris, amice, quod tibi velit Deus vitam
pro libitu suo adimere, aut in hoc sibi complacere
interimendo quippe, & clarissimis verbis per pro-
phetam Ezechiel oppositum protestatur: *Vno*
ego, dicit Dominus, nunquid voluntatem meam est
mors impij, dicit Dominus. Et per Hieremiam:
N. n. enim humiliavit ex corde suo, & abiicit
filios hominum. Et publico Moysi præconio voluit
illud emulgari: quid aliud vult Dominus à te,
nisi: *Ut longo viuum tempore*. Tua Deum iritant
peccata, stimulant, excitant, & gladium illi
præbent, quo te, etiam inuitus occidat: Hoc etiam
intellexit D. Paul. his verbis: *Simulus mortis pec-*
catum.

Rationem admiremur Spiritus S. quæ hanc ex
mentis proposito do. et Lib. sapientie veritatem;
persuadens magni ponderis, & tenerioribus ver-
bis hominibus, ne sibi tanto studio ac cordis in-
te. tione, quæ solent, mortem adificiant: *Nolite Sa-*
zelare mortem in errore via vestre, neque acqui-
ratu perditionem, in operibus manuum vestrarum.
q. d. Cur tanta vobis cura mortem acquiratis, ac
studetis: *In operibus manuum vestrarum*, velut si
summo id vobis foret emolumento: zelus, (di-
cit D. Thom. & D. Dionys. & Areop. & consen-
tit D. Augustinus.) est effectus feruentis amoris,
quo erga aliquem ardētis afficeris, quod tibi scilicet
desideras, absque eo quod hoc alius contingat,
proinde, quo quis spontaneè diligit ardentius, magis
eo magis illam zelat, inco. diturque zelus ve-
hemensior. Cuius o mortales, ita mortem opta-
tis, ut eam velut sponsam charissimam zelatus?
Nolite zelare mortem. Ad quid frater charissi-
me, tuæ studes, ut lucrò, perditioni? hoc
enim significat verbum illud: *Acquirere*. Quia
verò conuenimus, quod quisque hoc Spiritus S.
dictum admiratus, illi respondeat: Ego mihi
mortem zelo? ego illam quæro? ego illam ac-
quiro? Nihil magis abhorreo ipsa morte, ma-
gis fugio nihil: eius sibi sumit clarissimum argu-
mentum sic, ut illud manu contrectes. Ad hoc
in ipit mortis declarare primam originem. Respo-
de mihi, quis mortem fecit? ex quo procedit
Primum, in dubium est quod Deus illam non
fecerit: *Quoniam Deus mortem non fecit*.

illa diuina confectio, quam Deus parauit homini, ut illum redderet incorruptibilem? Nemo dubitat illum creauit immortalem. Et hoc ipsum sapius ex proposito conatur probare D. August. contra Pelagium haereticum, qui huius doni negans virtutem, semper fuisse hominem mortalem mendax asserbat.

33 Quis igitur mortem introduxit, quis illi portas ad nostrum aperuit interitum? Duo conspirant in vnum auctores, diabolus & homo. Primus diabolus qui illam introduxit, opus tali artifice dignum, & hoc est, ait D. Cyprianus, quod ipse potest dare, non regna, non gloriam, ut Christus ait, sed mortem & perditionem: *Deus creauit hominem inextinguibilem, & ad imaginem similitudinis suae fecit illum. Inuidia autem diaboli mors introiit in hunc mundum. At quomodo illam introduxit? Introducendo peccatum, & per illud portas illi referendo. Creauit Deus hominem, tam à peccato distantem ac alenum, ut illud ad illum nullum haberet accessum, nec hominem posset perturbare; hoc est: *Inextinguibilem*. Nihil hominem poterat vitæ suae limine, terminisque exturbare. Confectum adest diabolus, & peruersa sua prouocatus inuidia cuius fornax erant ipsa eius viscera, profestere miserum conatur hominem, illum circumit ut castrum rupibus circumseptum, ex omni parte miserum circumspicit, inuestigans quâ illum parte possit mortis spiculo impetere, ac inuenit illum ita cunctis quatuor propugnaculis praemunitum, ut impossibile esse videat illum superare. Porro hæc quatuor castra huius propugnacula, sunt quatuor causæ, ex quibus docent philosophi, hominem componi, imò quilibet creaturam: nimirum causa efficiens, formalis, materialis, finalis. Ex causa efficiente non potest homini adherere esse mortalem, quia causa efficiens hominis Deus est, tam à morte prius alienus, ut hanc gesserit superscriptionem: *Regi saeculorum immortalis*. Sigillum vero: *Viuo ego*: adeo viuens, ut in praesentia mortui viuam, & hoc ei decantamus: *Regi, cui omnia viuunt*. Ex causa formali non potest ortiri mors, quæ est anima rationalis, tam incorruptibilis, quam ipsi Angeli cælestes spiritus. Finalis verò, tam à morte libera est, ut vocetur: *Vita æterna*, & ad hanc creatus fuit homo, ac regio propria, terraque ubi perpetuum est gaudium, dicitur: *Terra viventium*. Tantum intrare mors poterat per causam materiale: quia causa materialis, ex qua componitur hoc castrum, pulvis est, caro, & sanguis. Quod de terra est dissolui potest, &*

bi caro & sanguis est potest esse corruptio, factor, si suæ reliquatur nature; verum enim vero, si huic occurrat Deus infinitati, deus enim iustitiae originalis cum praemuniatur, quæ carnem perpetuam redderet ac immortalem: *Infinia enim est perpetua, & immortalis*. Hac tanta potentia vique supernaturali conclusit hoc hominis fortalitium ut nullum superesset ostium, nulla pateret fenestra, per quam mors in hominem subintraret. Quid molitur diabolus? Nunc esse quoddam fœtaen, quod vltimumque ceciderit mortem producit, scilicet per carum. Conatur illud in homine seminare: sique contigit, ut quam primum semen ceciderit in terram, illico cum illo mors introierit: *Intrauit peccatum, & per peccatum mors*.

Hic optime quadrat parabola illa Christi de patre illo familias, qui bonum semen seminauit in agro suo, & illo incurio ac somno dedito famulisque dormientibus, superuenit inimicus eius, ac zizania seminauit: Confectum apparuerunt zizania, dominum serui interrogant: *Domine, nonne bonum semen seminauit in agro tuo? Unde ergo habet zizania?* & ait illis, *inimicus homo hoc fecit*. Contemplant, quæso, quid magnus ille pater familias in agro seminauerit humane naturæ: & videbis non nisi ab illo tritum electum seminum, animam immortalem: *Inspirauit in faciem eius spiritum uitæ*. Virtutes: *Vestit illum virtute*. Gratiæ ac rectitudinem: *Fecit hominem rectum*. Quid igitur causæ est, quod agrum tot zizanij sordidum lugeamus, infirmis, doloribus, febribus, podagris, morte? *Inimicus homo hoc fecit*. Et quomodo? seminando peccatum, quod est semen vnde cuncta mala enascuntur. Optima est peccati definitio, mortis semen. Moyses ita definiit: *Radix germinans seculi & amaritudinem*. Attendit vates Michæas clades, labores, angustias populi Dei & ait: *In seculo Jacob omne istud & in peccatis domus Israel*. Sicut in nucis tota comprehenditur præter illius arboris magnitudo, & in illo nucleo ramorum, foliorumque protensio, qui ex illo germinant & exsurgunt ita quoque in peccato, omne continetur malum, concluditur infelicitas mortisque comprehenditur. En tibi prima peccati origo, scilicet diabolus.

III.
Similitudo.

1. Timoth.
3. 17.

Lib. 13. de
Civitat. 16

nem in operibus manuum vestrarum. Quid cogitas ventris idololatra agere, dum tantis laboribus tuas procuras delicias ac voluptates? mortem quæris: Tu verò opum avidissime, tactis tamque illicitis medijs tuis inhians lucris? mortem acquiris. Quid tibi persuades, qui efficitis ut equus præceps curris ad aedes alterius ut impudicus scortator? quid lucraris? mortem. Siste paulisper gradum, ne vitæ tuæ tam secus sis inimicus, qui tanto coratu labore ac delectatione mortem acquiris. In aliquibus antiquis Codicibus post hæc verba: Nolite zelare mortem in errore vitæ vestre, additur: Injustitia est enim mortis acquisitio: hæc quantum novi, congrua est peccati definitio. Quid est peccatum? Est mortis acquisitio. Quid ais esse tantorum annorum, quibus tanta voluptate ut capiti us detineris concubinarum? Mortis acquisitio. Quid vitæ iuusta quæ te speras brevi discedendum? Mortis acquisitio. Quid vindicta, quæ te plurimum præsumis honorandum? Mortis acquisitio. Hoc satis est conformis illi, quod Spiritus S. alio loco dixit: Homo per malitiam suam occidit animam suam. Et id quod Raphael Angelus Tobie: Qui faciunt peccatum & iniquitatem hostes sunt animæ suæ.

Sap. 10.
14.
Tob. 12. 10.
Ps. 35.
1.
Quinimo hæc est illa propositio, quam mysterioris verbis asseruit Rex David. Quem D. Ambrosius singulari ingenio est interpretatus, qui mirabilem supponit Davidis methodum, modumque agendi, declarans beatitudinem, faustamque sortem viri iusti: primò descripsit peccatoris infelicitatem, ut ex vno contrario aliud exponat. Methodus (inquit D. Ambrosius) ob quam licet sapientia philosophorum voluerit celebrare Platonem, ut pote eius auctorem & magistrum de quo dicebant: Ipse qui tenet in omnes seculis sapientia principatum, à Davide tamen prius inventa, quippe quæ ante multas annorum centurias vix fuerat, ut omnibus constet, quæd nostratæ viri sapientes discipuli non fuerint eorum, quibus mundus sapientiæ secularis tribuit principatum sed è contrario. Volens igitur David exponere peccatoris infelicem statum, fundamentalem posuit propositionem, quod ipse sit, qui peccatis suis sibi maiora adfert damna, quam omnes possent inimici omnes creaturæ visibiles & invisibiles: Dixit iniustus, ut delinquat sibi. Ita legit D. Ambrosius. Vbi nostra vulgata lectio habet: Dixit iniustus, ut delinquat in semetipso. Proposuit sibi nocet miser peccator, hoc est: dixit iniustus, & dicitur cum isto termino, ut præclaro mysterio declaratur facilitas, quæ se peccator præcipiat ad committendum peccatum, quæ ea est quæ tu v-

num proferes verbum, dixit: ac summa eus est stulti ia, ut non attendat ea quæ facit nec consideret. sed in actu oculi se præcipiat voluptatem suam sequens inconsideratus. Attamen hæc eius est calamitas, quod id, quod tamquam sibi bonum arripit in eius cedat detrimentum: hoc significat, (inquit D. Ambrosius) iniustus delinquat sibi. O sententiam omni vito veriore, humanâ sapientiâ sublimiorem, & divinum planctum!

Graues sententias, præclara documenta ac propositiones docuerunt Philosophi, quas mundus ut excelsus veneratur, unde & illas locis publicis insculpsit. Attamen nullam invenies hæc præclariorem, nec mirum cum cetera sit in intellectu diuino, quam vati suo inspirare dignatus est. Iniustus sibi delinquat. Nihil hæc sententia sublimius dictum arbitror. In illi qui sapientiam seculi vendicant, nil tale legi, nil tale cognovi, nec mirum quandoquidem illi humanum ingenio locuti sunt, hoc insidit spiritus Dei, spiritus veritatis. Hinc collige, quanti facienda sit vna sacra Auctoris sententia, plura scilicet, quam omnes omnium philosophorum. Nota igitur hæc sententiam: Iniustus sibi delinquat. Viden' alium, qui sibi persequatur, quod illam obtinendo, summas pariter delicias consequetur: Scito, nihil aliud eum assecutum, quam penam ac nocumentum. Viden' opum sitientissimum, toto halitu currentem ac incessanter lucris iniustus indudentem, qui multa sibi bona studeat cumulare: hoc assero, quod sibi nihil nisi malum comparat: Iniustus sibi delinquat, sibi generat vulnera, seipsum confodit. O si consideraretis, quæ damna sibi generat, qui divitijs laorat congregans? Primò, damnum acquiritur infinitum: perditur enim Deus, perditur regnorum us æternorum: quod si iacturæ damnum attenditur ex rei perditæ valore, collige, quale futurum sit damnum, Deum perdere, eiusque divitias non perituras, de quibus paulo ante.

Secundo, mors animæ consequitur tantò damnosior, quanto corpus nobilitate præcellit animæ, & non solum mors animæ temporalis sed & æterna, quod si mors corporalis, quæ momentanea est, supremum omnium malum esse censetur, quid non de morte æterna, ac ætternaliter sentiendum?

Tertio: sempiterni cruciatus continentur, ignes immixti extinguendi, per ætatem visu, auditu ac intellectu superiores, ita ut sicut ante diximus, nos deducens Propheta Michas per infer-

illique ostendit huius civitatis incolas, suis locis
ac adibus vnumquemque commemorantem. Quae
sunt haec domus? quae civitatis huius aedes, ubi
mors regnat, nisi sepulchra? Ostendit illi magnas
plateas sepulchrorum diversis specie peccatoribus
destinatas: viditque quod eos mors possideret: &
quasi Dominum Prophetam interrogaret: Domi-
ne: quis illos omnes ad tam infantiam duxit ci-
vitatem, locumque cruciatuum: ut eos mors pos-
sedeat subingatos? Respondet: *Descenderunt in infer-
num cum armit suis*: Id est, cum peccatis suis: haec
enim armita sunt, quibus mortem tibi lucraris, sic-
ut bona opera, quibus vitam aeternam emeris:
tam enim dixit Apostolus quod impiorum arma
peccata sunt, quibus contra Deum militant, & sti-
pendia referunt mortis sempiternae. Hec suppo-
sito, voluit Christus perfidis illis ludis decla-
rare, quid agerent horrendo illo crimine quo il-
li recem intendeant, Nostri quid agatis? Ego
vado, tradendo me morti, sterneris mihi viam &
portitum, quia vado ad Patrem, attamen quod vo-
bis ipsis per hoc lucrabimini, erit mors vestra,
perditio, aeternaeque damnatio: *In peccato vestro
moriemini*. Familiare Deo erat, populum hunc so-
disfragi ob sua punire scelera, verum illis semper
hoc inculcabat, ea quae patiebantur, suorum po-
na esse delictorum & quod ob illa plebs plecter-
etur bellis, fame, servitute, terra sterilitate. *Quis
dedit in derisionem Iacob, & Israel instantibus?*
Nomen Dominus, cui peccavimus: Scribit vates Hie-
remias litteras per manum scribae Prophetae Ba-
ruch, quas sic exorditur: *Propter peccata, quae pec-
cavistis ante Dominum abducentini in Babylonia ca-
ptivi a Nabuchodonosor*. Porro haec supplicia nu-
quam fuerunt mortis, aut integre delationis:
Immittebat illis hostes, ut carnifices, qui Domini
vindicaret iniuriam, & hoc illis ordinabat, quod
dixit per Hieremiam, quando populi sui pecca-
tis irritatus, ait: *Nunquid super his non visisibo, di-
xit Dominus? & in gente tali non visisetur anima
mea? Ascendite muros eius, & dissipate consumma-
tionem autem nolite facere*. Sed propter illud peccatum
nimirum Christicidium, mortui sunt, & hoc sensu,
finem accepit tota illa gloria, maiestas populi-
que: Induci celsitudo. Quo devenit illius Reipublicae
magnitudo? Summi Sacerdotis maiestas venera-
da, templi cultus: sacrificiorum multitudo, quo evan-
gizavit. Nostri hominibus ecclesie praesidium?
prophetarum non interrupta successio? perpetua
miraculorum patratio. Omnia haec Deus consu-
psit, redegit in pulverem ob peccatum illud, quia
Dei virginem occiderunt heredem: pro ut ip-
sis per Hieremiam intentauerat. *Pertransibunt*

gentes multa per civitatem hanc. & dicit unusquisque proximo suo. Quare fecit Dominus sic civitati huius? Et respondebunt: eo quod dereliquerit pactum Domini Dei sui, &c. Et impletam vide-
mus sententiam, quam perdidit illi homines con-
tra seipsum promulgavit: quando Christo in illa
parabola, quam die Veneris explicabimus, respon-
derunt: *Malos male perdet*, de quibus tunc Deo
favente fusius disceremus.

§. 17. Mala mors ea tantum dicenda est, quan-
do quis in peccato moritur, ut probant D.
August. D. Chrysost. & D. Ambros.

Secundus horum verborum sensus est: quod si
huc praeposito (in) signet concomitantiam
q. d. Christus, moriemini, persequendo in
peccatis vestris: mors vos existentes in peccatis
apprehendet. Id quod de peccatore dixit Iob: *Id est
ad inferos peccatum illius, hoc est: inquit D. Aug.
quod ipsis vult praedicere, haec sunt minae, quibus
peritos terret: Praenuntiavit illis Dominus, dixitque
sententiam praefixam, quod in peccato suo morerentur.*
Hoc erat omnium primum terribilementum:
haec quippe summa erat maximeque cala-
mitas, quae perfidis illis poterat obvenire. Tota
infelicitas Iudeorum ipsa erat, non habere peccatum,
sed in peccato mori. Infelicitas est, habere peccatum,
& in illud labi, sed non suprema, qualis est ali-
qua morte in peccatis apprehendi. Haec fuerunt quo-
que minae ceteris terribiliores, quibus olim per-
cussit Dominus refragam illam civitatem Hie-
rusalem, per vatem Hieremiam, quod in peccatis
suis polluta moreretur. Polluta sunt plateae tuae, &c. Hier.
Si mutare potest, a biopsi pellam suam, aut parvum
varietates sunt, & vos poteritis benefacere, cum di-
diceritis malum. Et concludit: *Va tibi Hierusalem
non mundaberis post me*. Illud adverbium Va, dicit
D. Chrys. indicat horrendissimas minas & sum-
mam praenuntiat infelicitatem, & haec est, quan-
do quis in peccato moritur, nec de eo potuerit,
nec emundatur. En prima calamitas, quae quem-
quam potest obtrudere, mori in peccato mortali.
Ex professo disputant SS. Patres: quae mors homi-
dieenda sit mala, declinanda, dolenda: & quae bo-
na, quaerenda, laudanda: de hac tractat D. Chrys. b. l. de
Filiis autem D. b. Amb. pariter D. c. Ang. ridet, no-
que cunctis mundi stultum, de hoc iudicium, qui e. a. &
hanc asserit bonam, quaerendamque mortem, quae e. l. de
quis hinc abripitur medius inter amicos, in do-
mo propria in lecto prostratus, circumfusus sa-
mulis, inter filios, quos omnes deserit, divites, de variis
sauros, honoratos, hanc vero credunt malam, non D. Amb.
optant.

ependam, imò detestandam, quæ sinistro aliquo
cau contingente male moritur, qui per iudicis sc-
tentiam proholo supite pendulus, aut male cal-
cibus ei eris, aut incendio domus absumptus, aut
acutum gurgite prælocatus, aut vi tempestatis
disceptus interij. Falleris, inquit hi SS. Patres:
non est hæc, non est mors mala, detestanda, vt
omnibus numeris infelix reijcienda, sed illa, quæ
peccatum reddit detestandam & infelicem: nec
bona, nec optanda est, quæ est in peccato, intelli-
go mortali: à venialibus enim vix sero tandem
iusti liberantur. Non est mors illa miseræ mala,
quæ vicinus igne consumitur: nec enim illam D.
Laurentij malam dicimus, nec S. Apollonie de-
testandam: sed nec illa quæ viator feræ dentibus
laceratur, nec enim illa D. Ignatij à quoquam re-
probatur, nec illa quæ quis serpentis veneno in-
fectus perijit: nec enim quis talem esse credit D.
Ephemia: sed nec illa quæ quis crucifixus expi-
rat: nec enim quis talem docuit D. Petri crucis
mortem, nec D. Andree supplicium, sed nec illa,
quæ cuiusquæ caput deturatur: cū & D. Ioan. ba-
ptista, & D. Paul. capite truncatos extollamus. Eo
plane modo licet omnia cruciatu genera per-
nagari, quibus Christi martyres occubuerunt:
quorum mors non mala, sed bona, non infelix,
sed in conspectu Domini chara prædicatur.

38 Audiamus D. Chrys. hæc omnia suble. l. ter com-
D. Chrys. prehendentem. Nullus inferum dicat eum, qui in
ho. 66. in alieno solo vitam finit, neque qui in solitudine, ex
Gen. 22. hac vita decedit, neque enim ille dignus est, qui mi-
ser dicatur, sed qui in peccatis mortuus est, etiam si
super lectu etiam si presentibus omnibus amicis spi-
rituum exhalaret. Et ne mihi frigida illa verba, ridi-
culosa, & insipientia plena dicat quis, quod ille cano-
vilis mortuus est, nullo famularu presente, neq. se-
pultura, & sanus ei contigerunt: non est hoc cano-
ignominiosius mortuum esse, sed si caret virtutis a-
mictu se regente. Nam quod hoc non offendat iustum
virtute præditum, discite, quia plerique iustorum, Pro-
phetas dico, & Apostolos, ubi suis sint paucis exceptis
ignoramus: & alij quidem capite truncati sunt, alij
lapidati, alij alijs paucis expositi, & Iudæijs vitam
pro pietate finierunt, & nullus ausus est dicere, quod
ignominiosa fuerit eorum mors, si d. cum sacra Scri-
ptura dicit, Pretiosa est in conspectu Domini: si in
terra aliena, & si super paupum, imò & inter
latrones, & etiam si à bestijs deuorentur: pretiosa
mors, ubi virtus adest. Ioannes nonne decollatus est
Stephanus lapidatus vita finit. Paulus capite trun-
catus, Petrus cæcario modo, quædam Dominus cruci-
fixus: nonne eorum mortes per totum mundum cele-

brantur: hi sicut pretiosum Sanctorum mortem vo-
cavit, ita dicitur: Mors peccatorum pessima. Et
si domi itaque sua moriantur, & muliere &
filij presentibus, & familiaribus, & notis ad-
stantibus, virtute autem careant, mala eorum mors
est. &c. Quis non seculis vilem esse mortem La-
zari iudicaret, qui ad limina diuitis prostratus e-
pulonis, cui à planta pedis vsque ad verticem nulla
erat sanitas, canibus circūsepans, qui languentis
vlcera lambere, exhalat animam inter canum
linguas, vt ait D. Aug. Cumq. qui ei micæ panis
su persuas porrigeret, nullus esset, imò qui nec
iacentē præteriens aspiciere dignaretur. Et è co-
tra non felicem assereret atque expectandā mor-
tem epulonis, qui inter hysslem & purpuram, in-
ter aromata, & fragrantia vnguenta, circumli-
patus amicis, delicijs assuens, inecis, medicinis,
lomentis, odoribus confortaturis ac reparaturis
ad luxum abundabat? Attende tamen quàm op-
positam teneat Spiritus S. sententiam qui ait:
quàm Deo fuerit Lazari mors pretiosa, cum ei
miserit Angelos, in hoc tam periculoso dubioq.
conflictu adiutores, ac consolatores, eius animæ
eccelestes musici debita solverent extren a. Factum Luc. 16.
est: vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis 22.
in sinum Abrahe. Et quàm mala fuerit, execraui-
a imò pessima diuitis mors epulonis: quia in
peccato mortuus est, demonibus circumdatus,
cui mori, & animam exhalare, eamque semper
ignibus deuorari, vnum idemque fuisse con-
fitemur. Mortuus est diues & sepultus est in infer-
no. Hanc questionem optime definiuit rex vates:
teste D. Chrysost. A quo si percunderis, qualis sit
mors bona, vnicui tibi verto responderet: Pretiosa in
conspectu Domini mors Sanctorum eius: siue in i-
gnibus siue in aqua, siue inter ferarum vngues,
siue in cruce: si roges quæ mala respondet. Mors
peccatorum pessima. In superlatiuo gradu, quæ nul-
la peior, licet inter aromata, serja, & c.
Mors peccatorum pessima: ait D. Chrysost. Hoc dico D. Chrys.
malum, cum mala recedere conscientia, & multis Ho. 5. ad
peccatorum turis onustum, & grauatum. Qui enim pop. To. 3.
puram habet conscientiam, & currit ad premia, ac-
cedit ad coronam.

§. 18 Ea mors sola bona est, quæ est in gra-
tia, quæ autem est in peccato, qualiscumque
sit, mala est.

Hinc intelligo quod viro iusto promittit
Spiritui S. per os varis Ilia, iuxta expo-
sitionem nostri Forerij & translationem
Vatablæ. Agit Propheta prius ac declarat, quàm
de-

despecti vivant iusti, & minus honorati in hoc mundo, ut mortem videant, quod frustra sunt in hoc mundo, & nihil illis feratur aut metatur, quod moriuntur, proinde nullus eos curet. *Iustus perijt, & non est qui recogitet in corde suo, &c.* Loquitur de miseris, persecutionibus, incommodis, paupertate multisque alijs gravissimis, quæ ex periculis peccatorum malitia hic iusti patiuntur, ut illis oppressi tandem peteant. *A facie malicie collectus est iustus.* At ait illis Deus, sunt animos, licet enim vitam agant laboribus pœnitusque miserrimam, re iusticiam tamen ac morientur in pace, cunctis bonis donatque redundantes: *Veniet pax, & requiescat in cubili suo:* q. d. licet vita iusti belorum tumultibus fuerit agitata, mors tamen eorum in lectulo suo erit quies ac pacifica. O magnum solamen seipsum solatur ac recreat operarius, spe mercedem recipiendi: licet enim diem ducat laborando, ad diem tamen vespere, lætus (sic sperat) requiescat. Occurrit tamen dubium: qua ratione vera sit hæc Spiritus S. sponso cum potius in hoc mundo his contraria videamus; patet enim iustos in hac vita adversitatis concuti, sed & in morte duplicatis interire cruciatibus, & nedum in cubili suo liberi requiescant, quin potius, siue flammis, siue fluminibus, siue crucibus, siue carceribus hinc miseri evocantur. Hoc n. Paulus de multis coru: *Ludibria & verbera experiri, insuper & vincula & carceres lapidati sunt, sciti sunt, & tati sunt, in occasione gladii mortui sunt: circumerunt in molis, & in pellibus caprinis angustati, afflicti, &c.* Si hæc ita sunt, qua ratione dicit *Istas. Veniet pax & requiescat in cubili suo?* Certe huius dubij difficultas, ex eo quod contigisse legimus Regi Iosæ: fuit hic rex omnium virtutum genere laudabilis nimis: quia principio regni sui populo existente idololatra, & eleribus iniquato, quippe, qua Dei legis iugum post humeros excusserat, quidquid ad divini cultus spectabat augmentum restituit: qua de causa hoc ei Spiritus S. dat encomium. *In diebus peccatorum corroboravit pietatem.* Quæ circa licet gravia Deus populo illi ei perire fuisset minitatus. Iosæ tamē bonam mortem spondit, in pace: hoc quippe promissum, ex ijs quæ iurat Deus, maxime est faciendum, unde illi sic ait: *Quoniam multum verba volumini, atque emollitum est cor tuum, & humiliatus es in conspectu Dei, &c.* Iam enim colligam te ad patres tuos, & infereris in sepulchrum tuum in pace. Quasi in pietatis regie præmium, cultusque divini, promotionis mercedem, pacatā, foranique illi mortem addidit, non obstrante illa sponione, legimus quod post hæc & alia Deo

reddita obsequia, restitutum templum post, eicitas inde millenas immunditias, post solem, nullam Paschatur celebrationē, quam Deus sibi dixit fuisse gratissimam, armatus prodit in occursum. Necho Regis Egypti in cæpo Maggedo: ad primum armorum congressum. *Ibi vulneratus est à sagittarijs:* qua igitur ratione stat suo verbo verax Deus, quod dicitur in pace moriturus si ad primum hostium concursu in prælio occubuit sagittis transfixus: qua ratione in pace in cubiculo suo, si in campo, Rex prosteritur ex receptis multis sagittis, & angustijs interemptus. Impletum est Dei nihilominus verbum: quia enim moritur in gratia Dei, quocumque modo moriatur, moritur in vera pace, & vera quies: pax quippe principalis pax est cordis, qua Deo vivimus, quam vocat Ecclesia: *Veram pacem cordium,* & de ea sic ait Apostolus: *Pax Dei quæ exuperat omnem sensum.* Vera quies, quies est gloriæ, & hæc iusto obvenit, dum moritur, in pace moritur, & ad perpetuam in cubili beatitudinis migrat quiescentem eo quippe Pater æternus cum omnibus filiis suis gloriosus, requiescat, de quo dicitur, id quod Christus refert apud D. Lucam: *Pueri mei mecum sunt in cubili:* Hæc igitur, ita hæc est bona mors, quæ est in gratia, licet mille quas errans mundus aestimat, calamitatibus, miserisq; comitata, illa etenim omnia, quæ vere tales sunt, calamitates miserisq; firmiter. Et hoc ait (D. Amb.) in iustis mors operatur, ut sit finis ac terminus peccatorum & laborum, persecutionum, timoris curarumq; omnium, & ad æterni regni, honoris immensum, gloriæq; infinite dispoit possessionē. Hæc illa mors est, quam teste D. Bern. David D. Bern. dicit pretiosam: *Pretiosa in conspectu Domini mors servorum eius.* Pretiosa plane, tanquam finis laborum, tanquam victorie consummatio, tanquam vita Malchianus, & perfecta securitatis ingressus. Sola mors & finis in peccato miseranda est, & merito emendanda, si de qua possit mundus desiderare. Quam mundo, fuerit, terremiq; oculis magnifica iudicia mors est sacrilegi crudelisq; Herodis, qui in Dei filium intimeret cum vagitē, in tot gladii strinxit pueros innocentes. De quod scribit Iosephus: Quod mortuus sit in lecto ac cubili tanta pompa, tot delicijs, tot of. quij honoratus, ut illis explicandis lingua deficiat: eo mortuo accurrit filius qui defuncti corpus vestibus tot gemmis ornatis cooperit, ut umbras soli offundere velle viderentur. Dedit ei in manus sceptru auro primo fulgidu, diadema in capite pretiosissimis gemmis, quæ miliones appenderent, ditissimum. In pheretico collo-

I. Iusti se-
per in
pace mo-
riuntur.

Hebr. 11.
36.

Ecel. 49. 4

2. Parat.
34. 26.

collocatur tam pretioso ut in eo nihil præter gemas, ac valoris infiniti, n. argarias liceret intrari. Expoluit videndum in theatro stragis lauris sordidissimis. Ante corpus statuit lauciorum, custodumque vigilas numerosissimas, quingentos famulos, qui singulis thuribus defuncti corpori incessanter aromata primi odoris adolerent. Hanc mortem extulit mundus, ut omnium honoratissima: tu vero ser iudicium num illam & talem habeas. Fuit mortuus in peccato, & cum primum anima de corpore emigravit, demonum legiones tam arripientes ad tartara ignisque devoluerunt sempernos, ubi, dum defuncti tantâ pompâ curatur cadaver, incipit anima flammis non extinguendis, poenique cruciari non finientis. Ex his argumentis non esse eam malam mortem, quæ est in gratia Dei, nec eam esse bonam, quæ in peccato mortali, proinde quod tibi præceteris curandum refert, hoc est, ut mortem tuam sic disponas, ut sit in gratia Dei, quod si talis non sit, tibi non proderit divitiarum, status dignitates, generis nobilitas, celitudo, pulchritudo, ino nec tuarum elemosinarum, ieiuniorum, & penitentiarum opera, confessiones, & quicquid v. quam boni fueris operatus.

Enucleat Cardinalis nosse Gaetan. dubium quoddam circa illas beatitudines, quas Christus mundo proposuit, dum aperiens os suum in monte illas ad octo reduxit, quas legis in Abecedario. *Beati pauperes spiritu, &c. Beati mites, &c. Videtur* Ma 16. 5. Christus nimis brevis fuisse in his numerandis, omisit enim unam, quam postmodum de celo D. loannes audiuit sibi revelati. *Audisti vocem de celo, dicentem tibi: Beati mortui, qui in Domino moriuntur.* Si beati sunt illi, cur inter alios à Christo non recensentur? Num sorte voce deficiente Christi, eam vox de celo supplens? Hoc scias, respondet Gaeta. quod Christus numeravit beatitudines particulares, ut media ad æternæ gloriæ consecutionem. At vix superest generalis & communis, quam convenit includi, & in vnaque hæc hanc comprehendendi, sine qua nulla eorum dicenda est beatitudo: mirum mori in Domino, hoc est in Dei gratia & dilectione. Ita ut dicas: *Beati pauperes spiritu si moriuntur in Domino. Beati mites si in Domino moriuntur, &c.* Quod si hoc desit, nihil est quod illas ducat ad gloriæ beatitudinem, quod si mors sit in peccato in tumum cinis evanescent, pereunt vana, & hæc suprema infelicitas. Hanc time mortem, ut tibi dicatur: *In peccato vestro moriemini.*

5. 19. In peccato vestro moriemini. *Quis- quæ peccat, mori timeat in peccato, cum quia dum peccat, contra eam fertur sententia, cum quia valde possibile est mori, quam primum peccavit.*

Videamus, cui prænnuntiari possit tam horrenda sententia, & miseranda calamitas in peccato moriendi? Monet nos propheta *Amos* 4. 1. *Amos*, id quod exponit Moralis Doctor Gregor. Ut quando audimus Deum nobis minantem, duo faciamus. Primum timeamus, secundum consideramus. Primum timeamus, secundum consideramus, ac inspicimus diligenter, si nobis illæ minæ non conveniant, ut præscij, ac propheta, si nobis conveniant, nostrisq; respondeant operibus: *Leo rugit quis non timebit? Dominus locutus est, quis non prophetabit?* Et notat D. Aug. quod si bene quidem, in ijs minis quibus Iudeos Christus percellerat, cum illis loquebatur, ipsique fuerunt, in quibus illæ executioni mandarentur, haberentque effectum, primario tamen instrere volebat populum Christianum, Alique intimare, quod si illis in peccatis fuerimus compares, eorum quoque nos peccata reos comprehendunt. Illi præsignificavit, quod morerentur in peccatis, & ad nos quoque eadem direxit minas, si istem sceleribus involuamur. Videamus igitur, quæ fuerit eorum culpa, diligenter inspicimus, an eandem in nobis non inveniamus. Concedamus ad hoc D. Aug. doctrinam, quam ex intentione disputat D. Chrysost. Quod de nemine, quando vivit sit desperandum, nec diffidendum, nec perfecta securitate credendum, quod sit mortuus in peccato: facile quippe est diuinæ misericordiæ, largi mortem in gratia, illi qui totam suam vitam perdidit in peccatis ut gaudemus, factumque populum in latrone, in Marasse, & alijs. Dico nihilominus, quod de quibusdam sit timendum, quod morientur in peccato, & de alijs non solum sit timendum, sed pronosticandum, si non certitudine infallibili, & secuta, valde saltem probabili. Dico ergo primo de quibusdam timeri potest, quod in peccatis morientur; qui sunt illi? Omnes & singuli, qui propensum committere peccatum mortale contra inhi tam maiestatem. Hoc clare probatur ex doctrina Angelici Doctoris. Obiectum enim timoris, est malum possibile, malum quod posse contingere nemo dubitat. Quando per periculosa incedis præcipitia, metuo times, quia accidere potest te rueret improvise. Quando hostis tibi stricto minatur gladio formitas, quia te potest interimere. Rogo te igitur: Num iudicas

D. CHR.
H. m. 62.
in 2. a. l.
Cor. in
moral.
Tom. 4.

Amos. 6.
2.

Ezech. 18.
20.

I.
Allego ia

Dan. 4.
31.

42.

possibile, ut eo momento quo peccas mortaliter, subito corruas mortuus, omnes consentiunt, nedum esse possibile, sed multum possibile. Primum: quia quam primum determinas, atque peccatum mortale Deus noster ut supremus omnium iudex, mundum gubernans, in celis in sede maiestatis suae, cunctis superius ciuibus circumvallatus, contra te mortis pronuntiat mentab le decretum. Ita notat D. Chrysost. *Cognita bene, quod quoties peccasti, toties condemnasti te ipsum: peccatum enim ita se habet, ut mox atque patrum fuerit, sententiam ferat iudex.* Ita nobis describit Amos, qui Deum proponit in celorum altissimis maiestatis suae throno resistentem: *Dominus qui edificat in caelo ascensum suum, q. d. iuxta translatione Chaldaeam quod Dominus tribunal suum habeat in vertice celorum.* Et qui agit: *Ex illo in omnes quotquot vivimus ante tuus intuetur, opera nostra constituat, gressus dimmetat, appendet cogitationes, ut sententiam ferat in eius salutem, qui illi bene sentit, & contra in eius damnationem, qui illum offenderit invertecundus: Ecce oculi Domini Dei super regnum peccati, & cerneram illud a facie terra.* Et dum quis peccat, mortis contra eum fert sententiam atque: *In gladio morientur omnes peccatores populi mei.* Hoc dicimus secundum decretum, ac legem quam sancivit perpetuam, firmam ac incommutabilem. *Anima quae peccaverit in saecula morietur, iniquitate quae operatus est, in ipsa morietur.* Hoc eleganter expulit regi Nabuchodonosor Propheta Daniel et confitens, quod contra eum, exigebat eius atrocissimi criminibus, Deus hanc tulisset sententiam: *Succidite arborem, &c.* Illamque scripsisset quasi sebens pro tribunali, in consessu, & ad instantiam Angelorum, ceterique Sanctorum omnium, sumpta metaphorâ, ex eo quod in more servatur in nostris tribunalibus, ut enim iudex ferat sententiam, debet adesse actor, seu pars, illam à iudice postulare: *In sententia vigiliam decretum est, & sermo Sanctorum & petitorum: In terra patiebantur iusti gravem in tyranno illo persecutionem, iustitiam exegerunt, rex vero potentissimus suo cellus tribunali, multis circumstantibus eum Angelis quos vocat Vigiles contra illum sententiam promulgavit, quanto in ore vir ille corripere, quam expaveret, quia criminis laesa maiestatis reus sciret Regem throno suo regali residentem, in omnium suorum consiliariorum nobiliumque corona, contra eum mortis lile sententiam.* An igitur nimis timenda sententia lata in caelo per summum omnium regem, in magifico illo suae throno maiestatis? Quando Reges pars sunt effensa ac laesa, & proprio pronuntiant ore mortis

sententiam in offensorem, tantumque criminis reus, iam illi mors adeo certa imminet, ac si proprijs oculis intueretur. Ita ait Daniel, dum incandescentes furemque Rex licet immerito contra sapientes dirigitur: *Atropice Babylonis, mortis tibi sententiam, eodem momento, & interfici bantur.* Non quod iam reipsa necarentur, sed quia ore regio pronuntia mortis sententia, adeo ab omnibus certa tenebatur, quasi iam nunc morerentur. Quid igitur non verendum de sententia in caelo pronuntia in concione Sanctorum, celsitumque, cunctis, & ore ipsius Dei offensi, graviterque vicerati? Certe tibi iam enim contra te lata est sententia: *In sententia vigiliam decretum est.* Deinde hoc cogito quod, quam primum peccaveris, concerneris, hoc quoque secundum oculos, nihil esse adeo facile, quam in istuo uli vitam tuam finire posse, & in eo ipso, quo mortale commisisti. Non omnes, nullum esse vitrum fragilius, etiam araneam debilem, nec solum arctum ventorum flatibus magis expulsi, quam vitam tuam, & descriptis quicquid de hoc dicere possumus gloriosus ille Christi Apostulus D. Iacobus hac sententia. *Qua est vita vestra vapor est ad modicum parva, & deinceps exterminabitur.* Hinc monet nos, Mattheus Christus, ut vigilemus. *Vigilate, quia nescitis diem, neque horam, qua hora non putatis filius hominis venire: Veniet Dominus servorum illorum, in die qua non speramus. Veniant ad te tanquam fur, Dominus quasi fur in nocte ita venit. Cum dixerint pax & securitas, repente superveniet interitus, &c. & non effugient.* Coelestia sunt haec verba, quae cunctas nobis inanes, res confundunt, dicito mihi, o pessime mortalium: qua fronte audes tantae provocare Dominum maiestatis, cui tantum debes, qui continuo te videt delinquentem? quomodo mortem non formidas & mortem infelicem? Domine: quia sanum me, ac bene valentem gaudeo, & de secura mihi applaudo vita sed nec valeo, nec credo, quod me modo mors possit inopina confodere. O te perditum! haec est ea hora, quae tibi magis est extimescendum, quia non audis, quod dicat tibi, venturum, eum credis non venturum, & repente mors superveniet, quando longe sis: distantem arbitraris? *Qua hora non putamus in hora qua non speramus.* Haec ea hora est, quae tibi eam habes certiorum ac viciniorum. Expulit hoc Dominus per Iaiam. *Erit vobis inquit: (Vocat Deus maiestatem seu peccatum, per nam ipsam ad quam peccantes iustus Deus iudex condemnat.) Quasi interruptio cadens, & requisita in iunera excelsa quoniam subito dum non speratur venit contritio eius.* Non praeceamus divina plane verba D. Ang.

a. Di-

aD. Aye. *aD.* Diversis repetita locis, aD. Thom. *b.* annotata
Serm. 16. *¶* Qui postquam egit, quomodo multos mors op-
cap. 47. *¶* primat, quando ab illa fe magis immis exstima-
serb. 60. *¶* mant, subiungit. Forè dicis mihi. Promissi mihi,
Temp. 10. *¶* Forè indulgentiam, quando me corrozero, securus
b. *cap.* 10. *¶* sum, legi disimam scripturam. Iniquus in die qua
de crud. *¶* conuersus fuerit ab iniquitatibus suis. *¶* c. *¶* fecerit in-
Prin. *¶* iustitiam, omnes iniquitates eius obliuiscer. *¶* securus
cap. 1. *¶* sum, quando me corrozero, dicit Deus. *¶* indu. *¶* legentiam

§ 20. Tertiū: cane mori in peccato: quia ex
eo sine diuina gratia non resurges, qua iuste
quibusdam demeratur.

43
D. CYPR.
Lib. de
Sap.
D. AYO.
Serm. 94.
de temp.
Cor. 1. 5.
D. Tho.
4. q. uest.
ar. 5.
60 corp.

A Vget hunc timorem illud argumentum
quod perdoctus prosequitur D. Cyprian. Et
expendit D. Aug. quod veritate nititur Ca-
tholica quod quā hora peccatum mortale com-
mittis, ex te, neque in te vires habes resurgendi,
si Deus tui pessimā miser cordia, & infinita bo-
nitatis, tibi manum non posuit, iacentem extra-
har, & viribus rebotens supernaturalibus. Et ne dum
hoc, sed nec ex te habes vi illas efficaciter rogis
aut desideras, aut de illis quodquā imagineris: hoc
inducat D. Paulus, vt ilum explicat, si felix tuum
interpres voluntatis D. Tho. hoc enim titulo de-
coratur in suo breui à Clemente octauo in illa ta-
mulari sententia. *Non sumus sufficiens cogitare
aliquid ex nobis etc.* Si tam effies impudens, vt e-
loio oratio ipsi Regi colophū impingere te velle
minuiteris, & illo ipso impetu in puteum incide-
res, cuius solus Rex clauis habeat, ipse solus Inde
te possit liberare, regiam tibi firmamque proten-

I.
Similitu-

petram percutiebant aquam educuri. Si Deus prior, non accurret, & in corde tuo, suam tibi portet gratiam parum proficiunt verbera reprehensionis, aut consilium a confessarij prior adstet Deus, & eo. cessamus petram repetito. Veri ere percutiat, indubie tunc profuerit aqua largissima penitentia, contritionis, lacrymarum.

Passim omnibus obuia est doctrina Theologica, quod hoc auxilium, opus est merita diuinae gratiae, qui eam largitur, quando, & cui placuerit. Ratione huius inducit Apostolus illam Domini vocem, quae tanto illum omnesque iustos hortore concutiebat, quam Moyli praedixit *Miserere cuius volueris & misericordiam praestabo, cuius misereris.* Quod communi loquendi formula significat, quod omnium non misereatur, sed illorum, quibus per suam merita misericordiam placeat gratiam impetiri: quasi nostro more dicet dabo illi misericordiam ac gratiam, cui placuerit & volueris. Hinc binas illas educit Apostolus conclusiones: *Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Deus.* Ergo cuius vult misereatur, & quae vult inducat. Conclusiones quas summa doctrina declarat Theologiae atque magnanimos quoque percellunt, ut eas inductis ex sacris litteris exemplis probat Apostolus. Et si S. Scripturam perit uas inuenies, quam satis saepe Deus hanc peccatoribus denegauit gratiam, quos in peccatis suis mori, & aeternum perire permisit. Nonint omnes, quid Apostolus dicat de prophano illo Elam, quod tam paruipendens ius primogeniturae, illud distinxit fratri oblatiis edulium. Qui propter unam escam vendidit primogenituram suam Deus illum deseruit. Scitote enim quoniam postea cupiens hereditate benedictionem, reprobus est non enim inuenit penitentiae locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam.

Quibus non se votis obstrinxit impius ille Rex Antiochus, vitae corrigendae, damna a se illata restaurandi, Deo ex toto corde seruienti. His omnibus non obstantibus, perijt a Deo derelictus. Orabat hic scilicet Dominum a quo non esset misericordiam consecutus. Quam ex terius ostendit proditiōis contritiōem perfidus Indas? cum agnouit, voluit satis accere, illud confessus est, & male paria restituit, iuste tamen a Deo deseruit, qui ei denegat gratiam efficacem, mortisque in peccatis desperabilis, si ique nefarius homicida. Qua tu quales, maior gaudes securitate? Ne credideris quod Deum totaliter habeas in tua potestate, dicit enim D. Cyprianus. *Non omne quod petitur, in praedictio potestis, sed in dantis a. burio est.* Quid cogitas, Deum non posse nullo suo iudicio, in extrema tua meritis hora se subtrahere, te deserere, ut

nec inuenias Confessarium, nec vinbus confites integris ut peccata confitearis ac male percas inter eius oves non agnitus agnus.

Notat D. Chrysostomus, id quod contigit Absaloni, res est prodigiosa, quod mulus progrediatur, cui infidebat fugiens transcat; condensam quercum, cuius ramis implexis crinibus suspensus haeret, sed nec ille manus extendat, nec brachia tollat, nec vitibus polleat, ut nodum soluat, se suspensio liberet, vitaeque ferret incolumem, & cum tot millibus militum imperaret, nullus ei proximus adstet, qui manum porrigat, adiuvet, innoxiumque dissoluat; deinde cum pater Dauid tam seruo ius imperasset ducibus, ac militibus: *Servate mihi periculum Absalon.* Cum tot essent, qui eius praecipus obtemperarent, nullus esset, & cui eum suspensum videat, vnus denuntiet magistro militum Ioab, qui ipse fuerat Absalonis amicus, ac fautor, qui eum cum patre reconciliant; quod ille ipse et necdum suspensus succurrat, sed potius tribus lanceis transforat, vitamque eiipiat partem. Credis haec (querit D. Chrysostomus) casu contigisse? *Viscisci quod D. Cyprianus factum est, non fuisse humana industria, sed totum fuisse diuini iudicii, &c.* Hoc idem, multis contingit peccatoribus, qui ita, cuncta disponente Deo, graui quatiuntur infirmitate, quae eos suspensos habeat, liget intellectum, iudicium praefocet, ut nec de animae cogitent remedio, nec eis conueniens inueniatur confessarius, nec qui inextentes soletur, nec peccantes corripit, nec rogantes audiat, sed qui cor pernis, angustijs, doloribusque confodiat pereuntis. Aduerte (monet D. Cyprianus) quod si succurrat vni Deus diuinaque sua manum racentem subleuet de peccato, alterum in illo perimitat perire. Duos secum habuit latrones hora misericordiae suae collaterales, & si alteri eorum lucem infudit gratiae, alterum tenebris deseruit peccatorum obtenebratum. Manifestum est, id quod D. Augustinus saepius considerat in Dauid & Saule: quantum ad naturam, ambo homines; quantum ad electionem, ambo a Deo electi, quantum ad titulum, ambo ab eodem Propheta Samuele consecrati: quantum ad dignitatem, ambo Reges; quantum ad culpam ambo grauius ceciderunt. Nihilominus deseruit Deus in peccatis Saulem obduratum, in quo mortuus est; Dauidem vero pro benigna sua voluntate lapsem crexit. *Saluum me fecit, quoniam voluit me.* Quia inquit Christus nobis hoc praedixit: ut merum inueneret, redderetque, cautiore: *Duo erunt in lecto vno vnus assumetur, & alter relinquetur, duo erunt molentes in vnum, vna assumetur, & altera relinquetur. Duo in agro, vnus assumetur, & alter relinquetur.*

Sub

Hom. 78. Sub his verbis ait D. Chrysost. & Iulius D.
in Mat. 16. August. comprehendit Christus omnia genera
hominum, quocirca nemo se secum esse cre-
dit, nec qui lecto recumbit Ecclesiasticæ digni-
tatis, nec qui molam mundi laborum voluit, nec
qui in agro est regiminis Reipublicæ: Si vnum
liberet Deus, vni suam concedat gratiam, vnius
miseretur, alterum deserit, in peccato moritur.

D. Chry-
som. 22. De hoc ita præclare discit D. Chrylo-
som. 22. stom. in morali. Ne dicas. Erit vltimus quando con-
uersi licet, multi dum male, ac vitiose viuerent,
Cor. T. 4. subito perierunt, time ne tibi idem accidat, sed
multis iniquis dedit Deus spiritum, ut in vltima
sententia confiterentur. Quid igitur? numquid
tibi dabitur? fortasse dabo inquit. Cogita quod
de anima deliberas, proinde de contrariis etiam co-
gita, & dic. Quid autem si non dei? quod autem
sciet dici? Esto ille quidem ipse, verumtamen hoc
certius & vilius. Cane ne alex exponas animæ
tuæ negotia, cum illi redditum bonorumque
prouentus non exponas. Hinc ait D. Cyprian.

Ortus ille est tam exitus martyrum timor:
vilebatur enim, quod nullo negotio possent se
liberare à tormentis, petitioni tyrannorum con-
sentiendo, dijs pauca grana thuris offerendo,
hæc sibi poterant persuadere. Hoc agam modo,
& confestim de eo me crimine acculabo coram
confessario, quo facto meas recuperabo sisco ad-
didisti opes, desperitum honoris gradum & vi-
tam, sicque molestissimam hanc occasionem,
quæ me tyrannus Imperator vrget, pertransibo.
Optimè nouerant penitentia virtutem, Dei mi-
sericordiam infinitam, qui dilatis brachijs pro-
digum excepit redeuntem, ac penitenti vno pec-
cato, cuncta dimisit. Publicanum quoque ob vi-
num Deus propius esse mihi peccatori, remisit in-
domum iustificatum: in ciuitate peccatricem
recepit ad veniam: Latronem tot scelestum reum
introdixit in paradysum, ob quæ merita? Domine
memento mei, &c. scriptumque legerant. In qua
cunctaque hora ingemuerit peccator. His non obstan-
tibus, ne momento quidem temporis cedebant
peccatori: timebant enim ne si in illud laberentur,
illos Deus lapsos non erigeret, petentique im-
penitentes, & notabat, quod si aliquibus, qui
metu cruciatuum, fidem abiurauerant, Deus da-
bat vires resurgendi, alios tamen permitteret in
peccatis suis mori obtenebratos.

IV. Dedit Deus gratiam suam (refert D. Cy-
Exempla priam.) Callo & Anulo (sanctis, de quibus me-
moriam celebrat ex Bedæ martyrologio vigesi-
ma secunda Iunij) ut qui prius horrore perterri-
tormentorum Christum cruciabant, deum

repetito certamine illum fortius confiterentur:
Verum est, at plures alios dimisit, qui in idem
crimen delapsi, misere à Deo derelicti perierunt.
Vnus, quæ hora Christi fidem abiurauerat, man-
sit fixus, ut nec dicere posset. Misere me
Deus: & animam exhalauit. Altera mulier, quo
momento thuris idolis obtulit, à diabolo posside-
tur, & quasi in seipsam tanti criminis vltix rabi-
da coram omnibus expirauit. Alia quoque terri-
bilita narrat exempla, asseritque illa ex multis
pauca enarrati. Exempla sunt omnium, tormenta
paucorum. Quisque timebat ne hoc sibi contin-
geret. In quâ tu fiducia iueris, qui in adulterium
pronus cecidisti, ait D. Hieron. Tu quoque in
vltimam prolapse, tu vindictæ flagrantissime, & tu
quoque sanguinis effusor alieni, cave ne Deus
manum subtrahat in tuorum criminum iustissimum
supplicium, cave ne illo in peccato contumax
moriaris, cave ne tibi hanc non faciat gratiam,
cave ne te deserat obduratum. Hoc tibi semper,
velim persuadeas, peccatum tuum in causa esse,
quod Deus te ex eo non erigat misericors, quod
gratiam non impertiat, quod permittat obdu-
rati, quæ omnia Theologis relinquimus discen-
tienda.

§. 21. Quarto: timeat in peccato mori, qui
hoc committit: qui enim suo facti inimico,
eius manibus moritur.

QVARTAM vobis propono formidandi ratio-
nem: nimirum: quod si locum cesseris
peccato, morieris in illo: & hoc quia
credis iniquitati: iam enim dixit Apostolus:
Hic qui non acquiescit veritati, credunt autem
iniquitati, ira & indignatio. Quid est credere ini-
quitati? illi cuiusque promissis fidem habere. Ita
ait Christus: Si in iniqua mammona fideles non fu-
istis, quod verum est, quis credet vobis? Et de
Christo dicebat D. Ioann. Iesus autem non se cre-
debat eis. Perpendit, ut opinor Apostolus, quod
homo proponit committere peccatum, ex eo
quod peccatum ipsum illi obicit, quod dum aut
quoties voluerit, liberè poterit illud omittere ex
eoque resiliere. Dicit tibi sensualitas: quid times
mihi consentire, intra cordis admittere penetra-
lia, quam primum libuerit, confiteris, ages
delicti penitentiam, me à te facili negotio re-
pelles: fides illi, & per hoc, illi das ingrediendi
consensum. Suggest tibi auaritia: modo fur-
tum committe, has tibi opes mille congrega-
tempus tibi suppetet restitutionis, quando saniori

D. Hieron.
Ad Sabi-
nianum
Epist. 48.
T. 1.

43-44

Rom. 1. 28.

Luc. 16.

11.

Ioan. 12.

22.

M. 7.

ter illi credis inimico? Opus est, quod licet tibi illud proponit, sic eventum est? Num fides ista tam facile fore, illum extulit? Attende tibi, terrarum est inimicus. Non regnat peccatum in votis, sed in mortali corpore. suadet Apostolus: Explicat laudius D. Aug. (a) Non dixit, non sis, sed non regne, regnat peccatum, cum confersis, accedat cum similia.

Refert Aristoteles in sua Rethorica fabulam,
quâ persuadetur Republicæ gubernatoribus, num-
quam ingressum concedant tyranni, licet milia
promittant, nihil enim postmodum fiant. Ce-
nerolus equus (ait) à quibusdam irritatus animalibus,
de quibus ob illatas sibi iniurias, vindictam
sumere, iustitiae pœnas incendebar, virum quem-
dam confisit, cui suam manifestat voluntatem,
qui illi suam opem ad hoc addidit; sed ad eius
executionem, illi necessarii fore, ut ipse quoque
equus opem suam impenderet, iuramentum, ut per-
mitteret sibi virum insidere, sicque ambo pariter
impetrent inimicos: ut maiori verò securitate il-
li insideret, cōueniens esset illi imponat ephippia
singulis fortiter conficta: & ut eques pollet cō-
modius equum in hanc, & illam partem flectere,
requirit, ut ora ferocis cōstringeret, maxillæque
tortaretur; ut autem eum ad cursum excitaret,
opus esset calcaribus, hoc apparatu hisque phala-
ris preparatus procedemus, inquit, prætenim gre-
gus nostrum exequemur. His allectis promissis
equus consentit, permittit ephippia, fræna, calca-
ria, vitæ cum Eques confenderet admittit. Illico
cepit eum eques pungere calcaribus, & in pro-
pria domum dirigere, vbi stabulo concluditur,
vinculis cōstringitur, & ad equitis referatur mis-
ser voluntatem. Vbi promissa? Num igitur ini-
mico credidisti? Hæc cœdenda iurat tyrannus (in-
quit Aristoteles) qui ut Rex intrare vult Rempu-
blicam. Et hoc est quod tibi promittit & p. opo-
nit peccatum, quando sentis, quod te provocat, ut
illud admittas, ingressum concedas, ut conscende-
re possit animam tuam, ad hoc libere confertis,
Eia age, licet parumper deliciari, frui voluptati-
bus ilico te liberum dimittam: licet modo alie-
nam invadere per huiusmodi, & tuis præse-
ribus luxurere necessitatibus, quo facto, ad tuum
poteris statum itatim remeare: hoc à te quaerit,
ut permittas, a imam tuam, tamquam Dominum
consecudat. *Quis facit peccatum servus est pecca-
ti.* Aut prima vetitas, & eiusdem discipulus D. Pe-
trus, *A quo quisque superatus est, huius est servus*
est. O stultū caput eam te sic suis in decipulam
agi ad inimico? Sicine promissis eius fide adhi-
bis: *Hic qui credunt iniquitatem & indignantur.*

Credo recitatum Apostolum alterius consilij, quod in his suggessit Spiritus S. *Quasi a facula, ubi colubri, fuge peccata*: Imaginare tibi, peccatum esse quandam colubrum tam latiferum, ut quam primum ad cer accedit, occidat. *Peccatum Iac. 1. 15. cum consummatus fuerit, generat mortem*: Aut non est expectandus septimus, quintus, aut tertius dies, vel ad minus una hora? Nequaquam. Si tam parum esses prudens, ut sciret mater Eva serpenti, aures praeteres, qui tibi loqueretur: dofrater mi: permitte mihi per os ingressum in stomachum tuum: iuro enim tibi quam primum dolorem sentiens, egrediar, quid responderes: quis tam mente captus, ut crederet serpenti, praefatum qui novisset, quod eo ipso quo pectus ingrederetur illud statim spiris suis ita collingeret, ut ad hoc robustissimae requirentis rinaus, summae praxis ut exiraheretur. En igitur, quid sit peccatum, serpens venenosus, & qui cor tuum ingressus illi se circumcludit, anima quae uisceribus agglutinetur, qui ea de causa vocatur: *Serpens, uiscus coluber toruosus*. Et requiritur ad minus omnipotentis Dei manus, illa enim quae hac fuerit minor, licet omnibus Angelorum, cunctarumque creaturarum viribus obstrata, nihil efficiat. *Ustulante manu eius, effugies coluber toruosus*: De ipsius opus est infinita potentia gladio, ac ineffabilis misericordiae pignone, *Ustulabit Dominus in gladio suo duro & fortis, super Leuitianum serpentem uiscum, & toruosum*, &c. Hic ille serpens est, qui ingressum petit, quando sentis in corde tuo qualdam rationes, quae te sentis alliciunt. Eia age; licet tibi tales aedes frequentare & paululum volupatibus indulgere: licet vindictam experire, ut tuo satisfacias honori, cum enim in saeculo viuas, & tantum tibi si perierit vita, quantum habueris honoris. Modo licet talem iure contractum, licet eo quippe oblato gaudebis: Et iuras tibi explicitè serpens, quod quam primum cruciatum sentieris, seu cordis stuprum, egredietur, te deseret, excitato enim vero de peccatis dolore, liber ab omnibus absclueris. O te miserum, & credis inquiri: An non adueritis, quod serpens sit, & quod si vel semel cor tuum ingrederetur, tali modo te illi circumstringeret, ut nulla sit potestas creatae, si Deus illam suam non applicet infinitam, manumque omnipotentem, quae illum extrahat implicatum? Cogitastine quod sic egredietur? sume exemplum ab Eva & Adam, quibus hoc iuravit: *Neguaquam moris morietur*. Hoc allesti ausi tunc illi ingressum concedere: Considera, si illi mortui fuit, omnique eorum generatio. O homo, omnis

fontardua, pro ut illud offendit, quod ea ita re-
fugas: quid acturus es, dum te febris infectat
ardentissima, dolor te capitis conturbat, exan-
thema iudicium eripit, infirmitas te lecto deri-
net imbecilem, ut ne corporis quidem oculos
valeas aperire? dic mihi (amabo) qua ratione
poteris, in vno temporis instanti doloribus, mor-
busque contritus, in ultimo vitæ tuæ conflictu
omnia ad manum habere ad veram requisita per-
nitentiam, tu, tu inquam, qui iustam nunquam
facere potuisti penitentiam nec ut decet, ieiun-
tasti, corpus calligasti, inordinatum refrastasti
appetitum? *Quia in iuventute tua non congrega-
sti, quomodo in senectute tua invenies?* Quarit
Spiritus S. Cave tibi: sepe quippe peccatum
intrat, cum fidei iustione, quod statim egredie-
tur, ac postmodum, nec post plures annos ani-
mam derelinquet.

48 Iussu admiramur, quia bile Dominus exarserit
in Edom apud Ezechielem: *Et facient in Edom
iuxta iram meam, & facerem meum: & scient
vindictam meam, dicit Dominus Deus.* Edom,
qui & Esau ut constat ex Genes. Binomius fuit;
natus apparuit rufus, pilosus ut vitulus, hoc enim
significat Edom: mater ei nomen imposuit E-
sau, id est rufus. Die quodam in venatione op-
pido lassus domum redit, cibos querit famelicus,
vidit Iacob faciem suam cum scutella lentis ru-
fæ, illam appetit, atque fratri: *Da mihi de co-
stitutione hac rufa: quia oppido lassus sum. Quam-
ob causam vocatum est nomen eius Edom: Vendi-
dit fratri suo primogenitum, quibus sacerdotium
includebatur, & venditionis contractum iura-
mento confirmavit, de quo sic Spiritus S. Ac-
cepto pane, & lentis & alio comedit & bibit, &
abijt; parvipendens, quod primogenitum vendid-
isset.* Multa sunt hic consideratione dignissima.
Primo notandum est ex D. Gregor. Peccatum
gulæ in affectu ac desiderio, sepe non consiste-
re in qualitate cibi, sed vel in vno pisco, quod
homo appetit, qui peccat, auditus illud come-
dens, quam alter recentem salmonem. Secun-
do, quod rem tam p. et osam tam vili vendiderit,
scilicet oblatione lenticule: Et quare? *Parvipen-
dens quod primogenitum vendidisset.* Gravissimus
contemptus. Primum: quia parvipendit primo-
genitum ac sacerdotium. O proditor, rem
tanti! Ob hoc à D. Paulo innotatur prophæ-
tus. Secundum notat Caietan. quod indicet
animum Esau, qui cum fux satisfacere vellet
concupiscenque, abiit etiam post venditum ius
primogenituræ, ut rei nihili. Porro tertium fuit,
quod sibi persuadebat, hunc contractum nullum
Hieron. Bapt. de Luvra Tom. II.

effectum sortitum. Sibi blandiebatur, quod
Isaac pater illi in omnibus bene velleret: quia ex
veratione sua mater i lum recreabat, lauteque
excepiebat, & qua hora pater daturus esset ius
primogenituræ, ipse se ut maior natu offerret,
cui ex iustitia debebatur, & alijs argumentis,
quibus pater moveretur, sibi concedere primo-
genitum. Licet autem contractum iureiuran-
do confirmasset, opinatus est, quod suo tempore
posset omnia revocare. Adest hora inopinata,
quinimo quando ipse sic omnia disponebat, ut
patris obtineret benedictionem, accurrit Iacob,
eam præcipit, manet Esau orbatus hereditate.
Fleuit eiulatu magno, ut vidit ereptam sibi à fra-
tre benedictionem, credens eam lacrymis suis à
patre sibi concedendam, at ille: sero nimis ac-
cessisti fili mi, locus non est tibi, quod optas,
largiendi. Hic illud D. Pauli impletur: *Non in-
venit locum penitentiae, quoniam cum lacrymis
inquisisset eum. Lacrymas fudit, sed in aëre, pro-
puit, sed sine fructu, quocirca paternæ perijt
benedictione fraudatus. Iustum Dei iudicium,
ut qui ea nixus fiducia peccat, quod de peccato
penitens resurget, quotiescunque voluerit, nec
locum, nec tempus inveniat penitentiae.*

Duodecim Patriarchæ filij Iacob, morati in
tetta Chanaan descenderunt in Egyptum, ea in-
tentione, ut ibidem reliquis paucis annis famis
morarentur; decrevit Deus famis septennium,
duo elapsi erant anni, quinque supererant ventu-
ri. At illis Ioseph: Eia agite fratres charissi-
mi: *Ascendite: Ecce, biennium est quod cepit fa-
mes esse in terra, & adhuc quinque anni restant,*
quibus nec arari poteris, nec meti. Ea intentione,
eoque consilio intrarunt in Egyptum, ut ibidem
quinquennio tantum habitarent, at toto suæ vitæ
tempore remanserunt, imò & nepotes eorum
quadringentis annis, deinde ut de ea egredierentur,
ac in Chanaan reverterentur, necesse fuit
Deum ipsum descendere, ipsum rem cordi cape-
re, ipsum suam ostendere omnipotentiam, & mul-
to constitit tempore, multis plagis, multis ver-
beribus, & millenis hominibus ijs qui matris ru-
bi fluctibus interierunt. Vide, qua ratione in-
tres in peccatum: cave, licet enim tibi videat-
ur, quod in eo tantum hærebis quo tempore fa-
mes, aut sitis passionis, quæ vrgeris, perferat,
& deinde medraberis egressum, fieri potest, ut
itaradicem, sedemque in eo figas, ut in eo per-
ditus moriaris, dicaturque: *In peccato vestro mo-
rieremini.*

Hoc credo nobis tanto voluit Apostolis for-
nore, verborumque energiâ persuadere: ubi Iu-
dæorum

II.
Cur E-
sau di-
citur
prophæ-
tus.
Hic. 12.
Gen. 45.
III.
Allego-
ria.

23 dorum ponderat reprobationem, cuius David
24 preclarissimis verbis explanauit rationem, ni-
25 mum, quod non continuo Dei vocibus obedi-
26 rit, quin potius desider, suis adherentes appe-
27 titibus, voluptatibusque seruientes illas neglexe-
28 runt: ex quo tanto Deus furor exardecebat, ut
29 uedum eos à se repelleret, sed & iuraret: num-
30 quam admittendes; numquam in requiem glo-
31 riamque suam intraturos? *Propter quod in sensu*
32 *sui generationis huius, &c. Quibus iurauit in ira*
33 *mea, si introibunt in requiem meam.* Notat D.
34 Paul. Quod his verbis David se ad nos conuer-
35 tat, nosque horretur, ut alicui periculo simus sa-
36 pientiores manusque nostras. lauemus in sangui-
37 ne peccatoris: *Hodie si vocem eius audieritis, no-*
38 *lite obdurare corda vestra.* Charissimi num hæc
39 verba percipitis? ait D. Paul. Nota verbum illud
40 *Hodie*: si te hodie Deus vocet, te roget, te mo-
41 neat iustus in anima, per interiorum inspiratio-
42 nem, vel foris per vocem prædicatoris; ne cot-
43 tum obdures: quanto enim magis hæres, dy-
44 tius differs, tanto magis obduratur. *Videte, &c.*
45 *ut non obdures qui ex vobis fallaciæ peccati:*
46 ipsum enim peccatum te quotidie fallat ac illu-
47 det, vide quam congruè loquatur. Quid esse co-
48 gitas, quod tibi tunc suggerit appetitus, de quo
49 procedit omne peccatum? Quomodo? satis su-
50 perest temporis, hodie mundus non finietur, quid
51 festinas? An non aduenit tempus. Quadragesi-
52 ma: hebdomada Passionis? An non tibi corpus
53 viribus integrum ut cras eius agas penitentiam,
54 quo hodie delectaris? O charissime, circumspece
55 tibi, fallit te peccatum, & hac temporis dilatio-
56 ne in corde tuo firmius radicatur, quo magis ac
57 magis obduratur, sicut lutum, quanto magis ig-
58 nis calori exponitur, tanto magis indurefcit, mo-
59 ne tem auscultas Davidem? *Hodie si vocem eius*
60 *audieritis. Adhertamini per singulos dies, donec ho-*
61 *die cognominamur.* Ne crastinum exspectes, ho-
62 diernus dies, tuus est, & h tibi crastinum polli-
63 ceatis, forte, tuo deplorando infortunio, ita gra-
64 titer te Deus sentiet à te iniuriatum ut tibi præ-
65 cludat misericordie ianuam, & exigente iustitiæ
66 rigore te abripiat, statuatque, nullum tibi crasti-
67 num cluiscere, aut in tantum tibi cor obdu-
68 tur, ut nullo modo mollescat, repentina morte
69 præoccuperis dicaturque de te: *In peccatis vestris*
70 *est mortuorum.*

§. 23. Prænantari potest, quod in peccato mori-
vrietur, qui sicut ille in eo perseverat & est
ut argentum Hieremia vel arbor D. Bern-
nardi.

C Oncedamus hoc verum esse, quod qui
peccatum mortale committit, iuste timere, & ter-
poffit, mori in illo: verumtamen hoc non passim
de omnibus prænantandum peccatoribus, nec de
omnibus spes salutis abijcienda, ut docet D. Gre-
gor. sed non nisi, qui pares fuerint similesque
Pharisæis, contra quos Christus dominabat sen-
tentiam. In peccato vestro moriemini, suadet quip-
pe ratio, ut qui illis similes fuerint in culpa, sint
& in pena, eorumque sit æquale mortis decre-
tum, quorum causa est æqualis. Porro erant hi
tam peruersæ peccatores qualitate: ut illorum
visceribus ita iradicatum esset peccatum, ut illis
non prodesset Christi prædicatio, quam audie-
bant, nec miracula quæ videbant, nec promissâ
quibus eos alliciebat, nec minæ quas illis prædi-
cabat, obliqui peccatores, pertinaces, quales ante
Dominus per Prophetam Amos declarauerat.
Cognoui multas iniquitates vestras, & foris pec-
cata vestra: crimina autem aurora, quæ nullis pec-
stringat, ac comminuat, & per Hierem. Dura sa-
luta sunt peccata tua: Scelera dura, quæ malco-
rum ictibus non cedant, id est diuina non com-
minuant terribilia: nec Dei misericordie
fomentis emolliantur. Illis prænantiat: In pec-
cato vestro moriemini: Idem tibi dico porcella-
Acamani multorum amorum concubinator: ti-
bi quoque fenerator, qui pretioso pauperum san-
guine dives turgescis, tibi quoque petenda vlti-
tionis feruentissime, qui odium, quo flagras in
proximum ob illatam iniuriam geris cordi tuo
connatuiale, peccatores lapidei, quos nec po-
tentissime voces commouerunt, quibus Deus
toties ad animæ vestræ ianuam est iustus vocife-
ratus, nec a foris clamores validi ad aures ve-
stras, prædicatorum, sed nec æternæ gloriæ
ierata: euerunt promissiones ac repromissiones,
nec ignis æterni, ac demoniorum horrenda ter-
rificamenta flexerunt: anno præterito mali,
præfenti peiores, peccatores in principio Quadra-
gesimæ, in Paschate peccatores; imunes pec-
catores, senes peccatores. Inter illos numeratis
ait D. Gregor. loco cit. Quos Spiritus S. ex ore
sapientis stultos indigitar: Si contuderis stultum
in pilo quasi per sanum, feriente desuper pilo, non
maferet: ab eo stultitia eius. Tales iam Deus re-
pulsi.

pulit ut reprobos, & invadit hac sententia. In peccato vestro, &c.

Hoc est (inquit D. Greg.) Quod Dominus indicant per Hier. illo mirabili symbolo argenti. Offendit illi Dominus laminam argenteam spurcam, vult eam purificare erat autem ita scoria obdita, ut nec in cōfatorio viribus ignis, nec folium insufflatione, nec qualibet argenti diligētia potuerit defecari, mūdari, purificari. Quid tibi videtur, o Dei vates, de hoc argento sine dubio, Domine, tale est hoc argentum, ut merito dici & haberi possit, ut reprobum, & in hoc signatur populus ille tuus peruersus & obdurus. Probatores d. d. te in populo meo robustum: & scies & probabis viam eorum. Omnes isti principes declinantes, & ambulantes fraudulenter, & & ferunt: universi corrupti sunt: defecit sufflatorum, in igne consumptum est plumbum: frustra conflavit conflator: malitia eorum non sunt consumpta: Argenti reprobum vocat eos, quia Dominus protegit illos. En quibus hoc prænuntiari possit: In peccato vestro moriemini. mimum, qui his perditus hominibus similes fuerint, quibus ita iradicata malitia convaluit, sicut scoria illi argento. Prædicet illis Christus, exhortetur, roget, blandiatur, terreat, doceat, fremit, reprehendat, illuminet, nihil horum illis à sceleribus auertit meliores. Quanto medicus infirmum ut salutis spe privatum iudicat, quimmo & vos aut quisquis alius: Quando eum corripit cernit a deūssima febre hectica, cui humores sunt corrupti & febris ossa etiam interiora depascatur, ut nihil illi possit, nec venarum apertio, nec alui purgatio, nec fomenta, nec vñctiones, nec balnea, nec cordis confortatio. Omnis salutis æternæ spe privatos illos iudica peccatores, quibus nec corio, nec confessio, nec missa, nec remorsus conscientie, nec vicini mors subitanea, nec valetudo deperdita, nec honor ablati proficiunt: illis præscius amuntia: In peccato vestro moriemini.

Proposito nostro optimè convenit argumentum D. Bern. Arborem vidit proceram, instat nucis, pini vel quercus, quæ à radice sursum semper in unam partem declinabat, in illam omnes infestebat ramos, tali pondere, ut tota ad terram vsque quasi inclinaretur: eo modo crevit semper, ut nec vites nec agricolæ opera, nec ventorum imperus contrarius, nec aquarum fluctus eam vñquam potuerint in alteram partem retorquere. Dicit mihi, in quam partem crevis, casuram arborem quando eam detruncabunt? Extra dubium est, respondes, & certo certius in illam, ad quam

pendet inclinata, foretque miraculum, & ultra vites naturales, si tam in contrariam partem conaretis impellere ad casum. Ut contigit pino, quæ, teste S. Sulpitio, ad infantiam D. Martini resecissa fuit. Apertissimum hieroglyphicum, quo congrue declaratur, quid sit homo, arbor est, quam plantavit Deus in hoc mundo, ut fructus adferret: Posui vos ut esetis, & fructum affertis. Ioan. 15. Arbor hæc mortis alicui deicienda certo scitetur, sed cum minus cogitaveris, unde tibi semper mente revolvendum id quod penitentia præco proponebat: Jam securus ad radicem arborum posui. Matt. 3. est: Ad alterutram necessario partem est iutura, siue ad dexteram saluationis, siue ad sinistram reprobationis idque æternæ: Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem, in quocumque loco ceciderit, ibi erit. Visne præiudicare ad quam partem decideris? Vide in quam sit inclinata. Si à primis tuis vngueculis inclinat sis versus partem peccati, partem inferni, ut iam ad infernum propius tua accedat malitia, rami tui omnes versus illam partem. Rami nostri (ait D. Bern.) Desideria nostra sunt: ubi maior est copia ramorum, & ponderosior, inle casu ante te dabit. Omnia tua desideria, curæ, cogitationes ad infernum dirigitur: de cælo nulla est memoria, nec ullus eo gressus dirigitur, nec ullum quidem quale, quale desiderium, quod te ad Deum moveat. Quæ non impensa studia, ut in alteram partem inverteris? quales voces prædicatorum? quot Dei communioniones? quot conscientie concussiones? quot Ecclesiæ preces? nullorum te vel in medico ad partem deflexit me hanc: in quam ergo partem cades morturus? In quam partem?

§. 24. Perversè confidit de Dei misericordia & propria libertate, qui perseverat in peccato, quò & illam non meretur, & in hac infirmatur.

Hic proposito vera faveat Theologia. Dic mihi malè sanæ mentis, in quo fundas hanc fiduciam, quæ ubi persuades, quòd vivendo, sicut vivis toto vitæ tempore in peccatis & mille Dei offensis, in eius sis gratia morturus? Respondebis utique in duobus, in Dei misericordia, & libero arbitrio. Nosti etenim quoad primum: quòd Dei misericordia semper adsit parata, ut te penitentem recipiat, ut benignus pater prodigum, quòdque in regno suo iusserit

Exech. 18. in pius egerit penitentiam: In quacunque hora ingemuerit peccator, &c. Semper brachijs adlat apertis, ut manum porrigat peccatori peniten-

Isa. 65. 2. ti, ac surgere desideranti: *Expandi manus meas tota die ad populum incredulum:* Id est, tota vita, ita ut, semper quociescumque liberit paratus sit, ut in gratiam misericors recipiat reuertentem. Secundo: quod sis liber, & ea fruaris libertate, quam tibi Deus concessit, ut pro libitu semper possis huc illucque te vertere: Ante enim dixit Spiritus S. *Deus ab initio constituit hominem,* & reliquit illum in manu consilij sui, &c. *Apposuit tibi aquam & ignem, ad quod volueris, porrigere manum tuam.* Argumentum concedo, fidesque nos docet Catholica, reminem de hoc posse dubitare. Porro ex hoc ipso tibi probabo, quod quia iustis fiducia certa non sit, sed temeraria praesumptio.

Primo quippe: licet verum sit Deum esse misericordem, qui velit omnes saluos fieri, qui gratia sua succurrat delinquenti, qui ad meliora convertitur, hoc tamen agit ex mera sua, infinitaque gratia, & quo diutius in peccato pertinax obdurueris, eo magis Deum provocas ut tibi misericordiae suae ianuam pracludat, nec tibi gratiam suam benignus infundat, quia tam fuisti impudens perfrecta que frontis audaculus, ut id quo mouendus eras ad Dei dilectionem ac fidele obsequium, sumas in scelerum tuorum iniuriarumque argumentum. Si quisquam praesumeret regem conuictari probriisque non tolerandis lacessere: quia bonus ac benignus est, quia multa subditis praestat beneficia, censent omnes, quod hoc merito Regem irritaret, ut ea illi demum denegaret. An non omnibus constat, Deum saepius gratiae dona negasse ac subtraxisse obduratis, non penitentibus, praesumentibus?

Ante diximus de Esau & Antiocho, ac alijs ipse quoque vult contra tales promulgari edictum, ut scirent omnes quod eos permitteret mori in peccatis derelictes, & grauius illud expendit D. August. *Quia vocatus, & remissus, despectus omne consilium meum, & increpationes meas neglexisti.* Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subsannabo, cum vobis id quod timebates, aduenerit. Cum irruerit repentina calamitas, &c. *Tunc inuocabunt me, & non exaudiam: mane con-*

Proh. 1. 24.

Tract. 133. in Ioan.

Hebraei habet: *Ego in fractura vestra ridebo, Aquila. In inundatione vestra ridebo.* Quasi inuenerit historiam Pharaonis, cuius Deus curtus contigit, quemque mazis inundatione submersit. D. Augustin. hoc verbum *Ridebo* legit super ridebo, notans, quod super ridebo, significet ridere effuso cachinno & incompositis. *Super ridebo est, risum ex magna copia, quasi exundare, & superfluere.* Ecce qualis, ait, tibi Deus aderit extremam illa hora, ridendo, & super ridebo tibi manum suam subtrahendo, permitiendo te, ut alterum Pharaonem demergi perduellem: *Qui tempus congrue penitentiae perdidit* (inquit D. Gregor. notans praefata verba Sapientis) *frustra ante regni ianuam cum precibus venit:* Et probat ex eo quod factis contigit virginibus. Iuxta Deum contulit Ieroboam beneficia, ille vero in eorum recognitionem plurimis illum sceleribus irritauit inhumans demum extrema praesentis necessitate, conuigit ad Deum postulans remedium. Praecipit suo Deus prophetae, respondeat dicatque inuocando: num igitur tanta tibi fons o proditor, Dei subsidium implorandi, cum tam fueris inhumans ingratusque idololatra, ut quanto tibi fuerit Deus effusior, domisque liberalior, tanto tu sceleribus audacior illum ad iustiam iram proccates. *Exaltant te de medio populi, & dedi te ducem super populum meum Israel,* &c. *fecisti tibi Deos, me autem proiecisti post corpus tuum.* *Idcirco, ecce ego inducam mala super domum tuam.*

Quoad secundum concedo, verum esse, imo de fide Catholica liberum tibi manere arbitrium, certumque esse, numquam illud ab homine auferri quamdiu vivit: Porro pariter indubium est, quod infirmetur perdatque vires ad bonum, illas enim peccatum debilitat: proinde quo firmitus peccatum in anima radicatur, eo minoribus pollet viribus ex illo resiliendi. Hoc Christus indicauit per illum, qui incidit in latrones, quem licet non occiderint, attramen vulneribus saucium, viribusque debilem destituerunt. Apollinaria hoc exponit similitudine D. Hilari. ad illa verba: *Beatus qui tenebit, & allidet paruos suos ad petram.* Quando plantas teneram arbuticulam, nullo negotio eradicatur, secundo aut tertio conatu, cum sit recens plantata, verumtamen postquam creuerit, vires lumpsit, radiceque ad terrae viscera miserit, ac ijs inhaerit: extrahere illum non poteris, nec secundo, nec tertio, nec centesimo conatu: quam tunc hoc est omnibus arduum: Ita quoque peccatum recens commissum plantatumque in anima, de facili eradi-

eradicatur, quinimo aliquoties, iam à suo initio
suam trahit secum difficultatem, quam ipse expe-
ritus, atque vites mihî desunt, non possum vlti-
mus, hec parcas veritati: quid acturus es, quando
iam profundas egerit radices, mala consuetudine,
quando cor tuum eo modo occupaverit, de quo
Dominus ait per Hieremiam: *Super latitudinem*
cordis eorum: An illud confidis vno tractu te pos-
se eradicare? Amplius hoc Deus declarat per e-
undem Prophetam: *Propter multitudinem iniqui-*
tatis tuæ, dura facta sunt peccata tua. Quantum
côijcio illud spectat, quod alio loco declarauimus
quod ex intentione frigidus, ita obdurecat aqua
ut rupis duritiem exaquet, ut quidquid adhibea-
tur, impossibile sit emolli. Concede etenam:
ex multis annulis, illos reduplica, centuplica,
denum illam. Sæpius collo tuo circumuolue, vi-
debis quod illam non confringes, multo licet
conatu idem tentaueris. Magis ad propositum
nostrum ex Hebræo legimus: *Quia multipli-*
cata est iniquitas tua, corroborata sunt peccata tua.
Multiplica peccata tua, vnum alteri superadde,
præcepit in hoc & illud corruere, & videbis quàm
fortis, ac violentus torrens aquarum exundabit,
qui te demergat, ut illum nec peruadere possis
nec superare: O Dine Augustine, quàm bene hoc
in templo expertus es: quando totus sensualitati
traditus (ut ipse fateris) dum te voluisti expedire,
sensisti, ut impossibile: *Tenebar non catena ferrea,*
sed ferrea mea voluntate. Credidne primo impetu
arborem ita radicatum eradicari? Sæpius conabe-
ris & sæpius irritò conatu, delideris. Illud ita ex-
aggerat Spiritus S. ut inter impossibilia numeret,
comparatque illi æthiopem lavare, non quod ab-
solutè sit impossibile, sed actu difficillimum. *Sic*
mutare potest arbiops pellem suam, & *pardus va-*
rietates suas sic *ovos*, &c. An ergo non manet mi-
hi liberum arbitrium? Manet, atamen adeo debi-
litatum, ut difficillimè sit homini in peccatis in-
ueterato, illa ex corde seipique relinquere. Cõfir-
mat hoc & nervosè, & Theologicè D. Bern. Nescio
quo pravo, & mire modo ipse sibi voluntas peccato
quidem in deterius mutata necessitatem facit, ut ne-
cessitas cum voluntaria sit, excusare valeat volun-
tatem, nec voluntas cum sit illèta, excludere neces-
sitatem. Est enim necessitas hac quodammodo volun-
taria, est favorabilis quadam vi, premeudo blan-
diens, & blandiendâ premeus &c. His congruè ex-
ponit subtiliter verba illa Regis Ezechiz:
Domine vim patior responde pro me, quid dicam, aut
quid respondebo, cum ipse fuerit. Domine vim pa-
tior, sed ipse sum qui vim infero. Quid ais Rex sa-
pientissime: quærit D. Bern. Si tu ille sis qui vim

inferis, quis tibi vim inferat, quis cogit liber non es-
omittere non potes quod agis, cum ipse sis qui
facis? Opposita sunt vis & libertas. Verù est (in-
quit D. Bern.) voluit autem Rex sapientissimus
declinare quam violentiam exerceat peccatum in
anima radicatum, quæ possit vocari violentia li-
bertas, vel libertas violenta. licet enim realiter ma-
neat libertas arbitrij, tantus est tamen eius im-
petus, quo cor ad peccatum pertrahit, ut vim ei
inferre videatur. Et hoc in tempore experite, qui ait:
Certe, Domine, quàm libenter mulierem illam
manu nitterem, sed non possum. Vitam illam de-
sidero in meliorem commutare, & videoz mihî
ne facere possum, alligatus, quo significatur, non
impossibilitas, quæ nulla est, sed operis difficul-
tas quæ maxima est. Cum hæc igitur ita sint, qua-
ratione præsumis in tam brevi & duro confi-
ctu, ut est illa mortis hora, posse te efficaciter
converteri, & euellere radicatus cor, ex eo cui mille
radicibus in hæret radicatum.

§. 25. Difficillimum est sanare eum, qui in
peccato perseverat, sicut multi temporis dae-
monium.

Memorabilem referunt historiam D. Mart. ex
& D. Marc. eamque examinat D. P. Chry. *Matth. c. 17.*
Pater erat, cui filius erat iam pubes, à dae-
mone arreptus, durè nimis exceptus, mille per-
iculis aquæ, ignis, lapsusque expositus: Hic ut *Serm. 15.*
vidit Sanctos Apostolos prædicantes ubique, ac
dæmonia eijcientes, adduxit illum, ac eorum nul-
lus potuit illum exturbare, puerumque liberare.
Christum accessit, illi suam exponit calamita-
tem, filijque necessitatem, quodque, quæcum-
que Apostoli curare non valuerant, ad illum addux-
erat liberandum. Interrogat patrem Cl. tristis. *Qua-*
tum temporis est, ex quo hoc ei accidit? Cui patet:
Ab infanzia quærit dæmon sæpius conatus est in-
termittere præcipitio, vel in præterfluentem de-
mergere, vel ignibus comburere. Quis misertus
Dominus, Dæmoni præcipit, ut ab eo discedat, li-
berumque relinquat: diabolus autem multum illum
exercitans, ac discerpens, tandem egreditur, sa-
num dimittit, in terramque prostermit, *Et multi*
dicere: quia moruus est. Illico Christus exten-
dens manum arripuit puerum sanumque in pedes
erexit. Quis non miretur, quod cum Apostolis
tantam Christus dedisset potestatem eijcendi
dæmonia, hoc tamen dæmonium eijcere non po-
tuerint; relique hæc tam ardua fecit, ut access-
erit Christus suam apponeret manum omni-
potentem.

rentem. Sed in quem finē quæsiuit à patre Christus tempus à quo diabolus puerum arripuerat?

Ioh. c. 24.

1.

Serm. 12.

Et 43. de

temp.

An ignorabat? Iam enim dixerat Iob: *Ab omnipotente non sunt abscondita tempora.* Prescribit nobis regulam D. Aug. quando aduertimus in miraculis, quæ Christus fecit circa corpora, quasdam particulares & extraordinarias circumstantias, intelligeremus, quod nobis aliquid, quoad animam, vellet indicare.

Poterat quidem (ait D. Chrys.) Christus demonium expellere, nec tempus inquirere passionis, cum illud nosset, & quâ vellet facilitate curare euergetum, & dedisse potestatem Apostolis, hunc quoque ut ceteros liberandi: voluit tamen ut intelligeremus, quanti negotij sit, in huius temporis eijcere demonium, vel si placet, inueteratum curare peccatorem: omnia teste D. Chrysost.

Rom. 40.

Jan. acta.

Et 33. in

Matt. c.

28. in Epi.

ad Rom.

Demon pessimus peccatum est. Ne credideris quamlibet manum sufficere, quæ efficaciter talem expellat diabolum iradicatum. Requiritur ut magis potens Christi manus, agat stupendo ac singulari miraculo, curetque gratiâ efficacissima. Cecidit abissus de monte lapillus sine manibus, & cum minimus esset, in frustra tamen comminuit statum illam auro, argentoque fulgidam, ac in puluerem arenæ maris similem cōtrivit. Quid postmodum acturus, cum in montem prægrandem excreuerit, orbemque repleuerit vniuersum? Peccatum mortale lapillus est, à tua malitia abissus, vel carnis infirmitate, sine manibus: non enim illud Deus creat, aut ex eius progreditur manibus. Hic lapillus statim à suo initio impingens in illam animæ tuæ statum dirissimam: illam comminuit. *Ad nihilum redactus sum & nesci.* Nihil mihi documentum inferre videbatur, & ecce *Ad nihilum redactus sum,* Dei gratiam perdidisti, consumptus est omnis decor aurum charitatis, donatum tibi Spiritus argentum, virtutum infusatum as, fides mortua, spes perit, anima in contrita, ut ad eius nullas habeat vires natura reparationem; quid efficiet lapis hic, si crescat, si totum cordis impleat mundum, cogitationes tuas sensus tuos, tuas intentiones? Ingressum est adulterij peccatum in David, & cum esset pertransiens, non enim erat David peccator inueteratus, unde & propheta Nathan in proposita parabola peccatum vocat peregrinum, qui subito supervenit & non hæsit, sub hominis, cum mensibus aliquot in anima subsisteret, tantas in ea radices egit, adeo vires euerunt, tantam in eius corde stragem edidit ut illud contriverit:

Ps. 97. 22.

Ps. 57.

16.

Perierunt & corruptæ sunt cicatrices meæ & c. *dereliquit me virtus mea & lumen oculorum meorum.* Tunc autem necessarium, mitteret Deus Prophetam, qui ex professo, de eius ageret separatione. Tunc igitur post tot annorum curricula, quibus hoc contaminariis concubinati, tu qui totum vitæ tempus luxibus impendisti, tu quoque qui iam pauperum sanguinem, in carnem & sanguinem conuerdisti, num tibi persuades, quod uno temporis momento, quo exhalas animam, radicatus poteris peccatum euellere? Num credis, licet habeas confessorios, salutis consiliarios, his tibi omnia salua?

§. 26. Morietur in peccato, qui in eo perseverans, infirmus haret, ut ait David, in interitu, quem fecit.

Nostrium propositum prosequamur. Difficultatem habet satis gravem hæc Christi sententia: *Quæris me & non invenies.* Et in latere peccato vestro moriemini. Quomodo hoc dicit Dominus, nōne tu ille, qui legem hanc sanxisti: *Quæris me & invenies, omnis qui quærit, invenit.* Omnis, sine vlla exceptione. Quomodo igitur illis ait: *Quæris me & non invenies?* Verum est, ait Dominus. Nota vero quod loquatur de presenti: *Omni qui quærit, invenit:* qui modò quærit in presenti, & non differt quærere in futurum, invenit. Et tunc cōsonat: *Ego vado & quæris me.* Ego vado in presenti, & vos eum nō quæretis in presenti, sed dicis quod illi quæretis in futuro: *Quæris me.* In quibus prognosticandū, quod in peccatis suis morietur, scilicet peccatoribus, qui toto presenti tempore à Deo se elongant, & à quibus Deus ob eorum peccata discedit, quem ex anima sua per infandissima scelera repellit, quieti dormiūt, dicentes quod in futurum Deū sint quæsituri, penitentiam agent anno proximo videro, & mortis horâ restituent aliena, transacta voluptate ad meliora convertentur, illis prædicat: *In peccato vestro moriemini.* Notat D. Chrys. verba quedā David pluribus mysterijs quā litteris fecunda: quæ hæc à quibusdam Arabica censeantur, profundam tamen continent Theologiam: *In laqueo isto quem absceperunt, comprehensus est per eorum.* Cognoscitur Dominus iudicia faciens: in operibus manuum suarum comprehensus est peccator. Explicabimus illa cum Chrys. notantes ex doctrina D. Aug. Quod nobis conveniat prædicatōribus, tremenda doraque peccatoribus intonare, ut nostro muneri satista ciamus: nobis enim has Dei intentat minas: *Si non amittitis iniquo iniquitatem suam, sanguinem enim de manu tua requiram.* Et ut satishat ijs quæ conue-

inquit peccatori, qui nec talibus minis emendari potest.
 Hæc ergo cogitas, frater charissime, & tam pro mea,
 quam pro vestra salute rationem me redditurum esse,
 ante tribunal æterni iudicis, p[ro] ignorantem, eligo asserere
 quidē, sed salutaria medicamēta, ingerere. Dicit igitur
 propheta Rex: Infixa sunt gentes in iniquitatem quæ
 fecerūt. In laqueo isto quem abscederunt cōprehensū
 est peccatorum &c. Quicumq[ue] committit peccatum
 mortale eadem committit, ideoq[ue] vocatur mortale;
 cuius est illa cædes, quam patravim[us] animæ
 suæ, p[er] malitiam occidit animam suam. Vocatur
 est p[ro]p[ri]o, qui animam transfodit; & quo
 David: Gladius eorum intret in corda, & foras. Et
 confirmat D. Iacobus: Peccatum cum cōsummatur
 facit generat mortem. Rationem autem eius superius
 ex D. Aug. retulimus, scilicet, sicut anima vita
 est corporis, ita Deus via est animæ: & sicut
 q[ui] tollit animam corporis, corpus occidit, ita qui
 tollit ab anima Deum, animam occidit, hoc autem
 agit peccator: Peccata vestra diuina sunt inter vos,
 & Deum vestrum, & elongaverunt bonum a vobis.
 Hinc deducitur id, quod Dominus præcipit D.
 Iohanni, diceret Episcopo Sardis: Nomen habes quod
 vivas, & mortuus es. Hæc quā multis hoc dici
 potest? Tu gradeate, nomen habes, quod vivas, ta-
 hique dignitatis sis Dominus, tu quoque de quo
 omnes clamant, quod vivas, quia per publicos nos-
 tros vitæ tuæ multa scribuntur testimonia, si sis
 in peccato mortuus es, & vox clamat de celo, a
 qua longe est omne mēlacium: Nomen habes quod
 vivas, & mortuus es. Quia licet vivat in te corpus,
 ob animæ præsentia, quæ illi vitam administrat,
 mortua tamen in te est anima, quia ei abest Deus,
 qui solus est, qui ei vitam infundit sed nec id so-
 lum facis, sed illo ipso peccato, quod committis,
 te ipsum configis: Infixa sunt gentes in iniquitatem &c.
 Clausus est, peccatum mortale, qui tam fortiter
 animam tuam configit, ut semel eo confixam
 nulla creata fortitudo, omnium licet hierarcharū
 simul, Angelorumq[ue] omnium, eam valeat eruere,
 nisi benignitas Domini adiutricem ac omnipotē-
 tem apponat manum, ac cunctipotētiæ suæ for-
 cibus viatur. Hoc ipse his verbis exposuit: Ego
 sum qui habeo claves mortis & inferni. Et David
 Vates asseruit: Domini Dominus est mors. Domi-
 ni est, de morte, de peccato educere. Bis illa verba
 repetit: Domini Dominus: ut maiori loquatur empha-
 si.

futura, cum Deum tam graviter irritatis? Hanc
 sibi gratiam non præstuebant. Nihil itaque (inquit
 D. Aug.) qui tam strictam insolentiamque suscep-
 pete peritiam, imo verò ut de Dei gratia in-
 certi aiebant: Quis scit si convertatur, & ignoscatur
 Deus: & revertatur a furore suo, & non peribim[us]?
 Non illam asseruit propheta Isai, qui eadem
 incertitudine loquebatur: Secūdit corda vestra &c.
 Quis scit si cōvertatur, & ignoscatur, Deus? & loquunt
 & sibi benedictionem. Nec eius fidem dedit Vates Isai.
 Daniel illi magno peccatori Nabuchodonosor, qui
 dato illi consilio, ut penitentiam ageret, si a quo
 peccata redimeret elemosynis, subdit: Forstian
 ignoscet Deus delictis tuis. Nec D. I. etius factiler
 go illi Simoni mago, dum illi sic cōspiciētiā
 age ab hac nequitia tua. & roga Deum, si forte
 mutatur tibi hæc cogitatio cordis tui: hoc nō est
 (ait D. Greg.) quāvis dubiū sit si vera sit peniten-
 tia, an futura sit certa Dei misericordia: sed quia
 vera penitentia rata est, quæ ut talia sit magno
 indiget Dei subsidio, & hoc non semper conce-
 dit Deus, ex nostra culpæ demerito. Utique, si
 quis in studio existens, ubi p[ro]miseret, quod in
 eum inopinato taurus irrueret fugiens, se q[ui] cor-
 nibus impeteret, se fortissimè elato magno ligno
 attingeret, illumq[ue] repetito videret profundius
 adigeret, ad caput vique, sciretq[ue] quodetunc suis
 non valeret extrahere viribus, nisi faber ferrarius
 suis eum adiuvet forcibus, quem prius cōt[ra] mo-
 lius irritaret, ac protrosā affecit & agnomina: Si
 ab illo percuteretur: A mice, nolim quid agas?
 Ignoras taurum subito proditum, te impetu-
 rum, & itaq[ue] te inter eius cornua, ubi in illis eris
 effugij locus, misere penitum? Si tibi respon-
 deret: Domine, nihil timeo: quia quāvis primū
 videro taurum acurrentem aduocabo fabrum
 ferrarium, qui forcibus suis instructus, suaque
 indulgentia clausos euellat, sicq[ue] aufugiam, & eva-
 dam in celum: An non tale responsum (explo-
 detes? An non eius intentum in hoc clauo ve-
 certum iudicetis? In Vab.) num nosti taurum
 tibi tempus concessum, quo fabrum aduocēs
 ferrarium? Et vocatum putas: certo venturum,
 quem toties ad bilem commouisti? An non te in-
 fixum cernens, in un teritū tuo damneq[ue] fideret,
 cum nūquid in eum verbis ate sepissime non
 sit temperatum? Mento illum nolo suspendere, ac
 potiori iure te ipsum sublaures & responsum
 tuum exhiberes: Dico mihi, charissime, an non
 in huius vitæ mundi studio, ex quo proficit taurus
 mortis hora minus expectata? In hora quæ nos
 sperant, venit, ait Chrysostomus: Cum dixerit pax &c.
 secuturū, tunc repentinus superuenit interitus. An. 1. Thess. 5.
 obli-

oblitus, quod altero die tibi intinus adolescens
amicus abierit, qui tibi de immortalitate blandie-
batur? nemo mortuus est puella illa venustissima,
quando iam nuptius matrona de eius agebatur ma-
trimonio? An alter non hinc discessit, quando
tibi applaudebat, quasi de Episcopatu, aliave di-
gnitate iam securus? Quid agis o infelix, pec-
catum illud infigis, vno & altero actu, vno &
altero die, vno & altero anno in illo pertinax, ad
intimum vsque cordis adigens non euellendum?
Quis tibi fidem iuravit, quis promisit securita-
tem? Domine, dum me morbis infirmum sense-
ro, & vite periculo trepidum, ad Deum confu-
giam, humiliter instabo, clauum euellat peccati,
mibi illud misericors ignoscatur, ad seiscam confes-
sarium, qui Dei vices gerit, tum temporis inho-
nestæ conuersationi renuntiabo, aliena male par-
ta bona restituam, diligam inimicum. O prodi-
tor! quid scis, num tibi tempus supererit Deum
aduocandi? num venire voluerit, & sine gratiæ
forcipibus accurrere? An tibi tam vicinus adest,
qui ad nihil aliud laborasti, quam ut te ab illo e-
longares, illum retrocedere coegisti, illum à te
procul expulisti? An tibi tam obstrictus, quem
nulli tolerandis conuijs intrasti? Cane, ne dixe-
rit: *Ego in interitu vestro ridebo: Cum quaesierint*
me non inuenient me &c. Quis te fecit certiores,
quod tempus tibi supererit aduocandi? Confessa-
rium? &c.

Tron. 1. 26

S. 27. Multis peccatoribus in morte accidit, quod
Sisara, cuius vox est Echo: perterritus visio
D. Theresie.

55
Iud. 1. 5.

Supendam plane narrat nobis historiam. S.
Scriptura ac horribila sunt illa verba, quæ
Diua Debhora prophetissa cecinit obtenta iam
de Sisara victoria. Bella mouit, armaque sumpsit,
contra Dei populum ferus ille dux exercitus Si-
sara, certamen iniit satis durum, ac tibi sui-
strum, desertoque campo fugam cepisse. Eru-
gens igitur ex prælio, & multo labore fatiga-
tus, sitiensque, sanctæ, prudentique occurrat
mulieri lahei in ostio tabernaculi prospectanti; à
qua frigidam poscit sitis extinguendæ; illa verò
fac illi potum effudit. Qui lassus & lactis hume-
ribus oppletus, suauiter obdormit; illa ut vidit
Sisaram dormientem, clauo illi tempora transfi-
xit. Qui soporem mortis confocians defecit, & mor-
uus est. Mulieres, materque, ut Sisaram, de præ-
lio reuertentem non aduertunt, de sinistro successu
eiusque morte suspensionem habent non mini-

Iud. 4. 21.

mam; ac una ex illis: *Vna sapientior ceteris* vxo-
ribus eius, hæc secus verba respondit: *Forſitan nunc*
diuidit spolia, &c. Vestes diuerſorum colorum Sisara
traduntur in prædum, & suppellex varia ad ornanda
colla congeritur. q. d. Ne nos inanis timor dil-
cruciet est enim dux Sisara non superandus, & in
hoc die suam ostentat præliandi fortitudinem.
Hæc illa hora est, quæ de prolatis triumphum
agit inimicis, modò de obtenta victoria trophæa
etigit celebrissima, militibus suis prædam diuidit
ciuitatis. Iacebat interim miser clauo terebratus,
insultam exhalans animam, cum extremis
mortis angustijs colluctatus. Viden' illum, ait
Debhora? Sic pereant omnes inimici tui Domine.
Quoties, heu quoties contingit, quod moritur
vitæ inuenerem, luxurij, profusus malis colum-
pus, Vsurarius, fraudulentus, sanguisuga pauperis,
prophanus qui honorem abstulit puellæ, murmu-
rator, qui nullius honori parcat, detractor, quia
verò in extremo spiritus fixum manibus arripit,
brachijs amplexatur in oscula ruit vultum
rigat lacrymis, threnos insonat lamentabiles: *Me-*
serere mei Deus, adfuit cognati, adfuit amici, de
hoc sic augurantur. Recta tendit in cælum, mori-
tur ut alter Franciscus: obiit vt Carthusianus, vt
Angelus: hæc est hora, quæ gaudent Angeli diem
festum agunt Archangeli, cælum tripudiat. Mi-
ser autem suo confixus peccato, ad inferna de-
mergitur. Quid cogitas, nihil vltius agendum,
quàm mori vt S. Franciscus, vt Carthusianus a-
nachorita?

Rader D. Greg. Naz. & eximia sua eloquendi
facultate illos expugnat, qui in illam, inter primæ
classis sanctos recensent illos quos paulo ante vi-
derunt peccatis immetos, terramque pedibus
calcantes, profert autem hanc præclaram senten-
tiam: *Non secus ac fabula gigantes fingunt, minus*
dei sanctos efficiunt, ac sapientes esse iubemus eos,
qui nullam dulcedinem sapientiam, & qui nihil ad
gradum, præter velle adferunt. Illam memorat
fabulam, quam Poëta finxit: ut de gigantibus
nimirum, quod Iupiter sumplerit dentes serpentis
Lernæ, & quam primum eos in terram semina-
ret, exurgebant siue enascebantur Gigantes for-
tissimi. Quod hoc prodigium? paulo ante deus
serpentis, modò verò Gigas, qui vertice cælum
tingat: Ita nobiscum res agitur: in ictu oculi ex
homine carnali, luxurioso, Vsurario, murmurato-
re, dente serpentis duriori ac venenoso, creas gi-
gantem, qui caput inserat sideribus. Mortuus est
vt S. Franciscus, vt D. Dominicus, vt Carthusia-
nus, & ter beatam animam: Quid credis nihil am-
plius ad tam bonam mortem qualis illis sanctis
obtingit,

D. Greg.
Naz.

etrigit, desiderari. Hæc opinari non potest nisi ille, qui tam mentis inops fuerit ac ille sacrilegus præstigiator Balaam: qui suis delicijs venditus ut faceret malum, mori voluit ut sanctus: *Num. 31. 10. Morietur anima mea morte iustorum, & sicut no-*

nissima mea horum similia.

Constitit D. Hilarius septuaginta annorum strictissima penitentia, quæ se ad felicem mortem præpararet, cui iam proximus totus exhorruit. Constitit D. Dominicus plurimum amorum, continuis ieiunijs, perpetuisque vigilijs, tribus per dies singulos disciplinis, ut in extrema illa hora securus gardensque celos expectaret. Constitit D. Franciscus hæc beata lætaque mors, tam aspera vitæ, qualem omnes eum nouimus duxisse. Constitit religiosus, digna ad mortem præparatio, multorum annorum vitæ religiosa: & talem tibi tu fore præsumis, post tantos vitæ intricatissimos, impia ac scandalosæ annos transactos impudicè? Quid tibi persuades, nihil aliud agendum quam recta in celum tendendum post mores deperditos? Domine: Crucem manibus assumpsit, cætuus adorauit, veniam est deprecatus delictorum. Quid ergo visne illam a se repulset, aut sordidius conspuisset? Quod autem meriti est venerabilem illam sanctamque crucem assumere, eamque vera fide adorare? Quid hoc minus in illo conflictu agere verus potest Christianus? Et quid arbitraris: quod in illis angustijs hæc omnia se intus sentiat prout exterius protestatur? Nihil facilius, quam inter rupes formari echo, quæ dictis tuis respondeat? Non est echo vox humana, sed ei similis ita ut, qui eam audit, humanam esse arbitretur. Inter montium concava exclamas Iesus, & quoties nomen illud pronuntias, toties idem repetunt, non quia nomen illud percipiunt: sunt enim petre durissimæ, nec eas vox ipsa penetrat, sed quod vox tua reflectitur, indeque formetur illis alia vox huic similis, quæ ad te reuenitur. Ita hic contingit. Est vir ille corde lapideo, duro, non flexibili, quem nulla virtus, opus nullum bonum permouit, nec conuersiones, nec minæ, nec inspirationes, nec conscientie stimuli: subita eum arripit infirmitas, febris exardescit, tendit ad ultimam lineam. Accedis, hanc ei suggeris vocem: Iesus, respondet ille, Iesus. Acclamas illi *Maria mater gratiæ*; Respondet: *Maria mater gratiæ*; num eum hæc humanam? Est Echo, quæ vocem tuam repercutit, & ad te remittit, nec intus recipit: durities autem intus manet, ut prius, non emollita, sic fit, sicque

Hieron. Ep. de Lanna Tom. II.

talibus contingat sæpenumero, si non omnibus: hoc enim optimè nouerat qui de talibus tale tulit iudicium: *Quoniam non est in morte, qui morsit tui.* Congruit huic proposito sententia D. Augustini: quam ponderat D. Thom. *Hæc iusta Opusc. de animæ uisione percipiuntur impijs, ut moriens obli-* *uiscatur sui, qui uiuens obliuiscitur Dei.* Tali percipiente, na diues pledebatur ille, cui mortuo, ut iusta *s. c. 8.* Christiano de more perfoli crentur, rogant heredes D. Antonium de Padua, ut in defuncti honorem peroraret: ascendit cathedram, sumptit thema coniectionis: *Mortuus est & diues, & sepul-* *tus est in inferno.* Et quæ alias narrauimus, *Luc. 16.* ciderunt. Eia igitur ventricula, ocyus festina tuis in sceleribus viuere contumax: cia usurarie percutite, percutite clauos usurarum tuarum, in iustarum facerationum, & experimini: quod *In peccato uestro morimini.*

Omnium terribilium terribilissimum, ut censeo, hoc est exemplum quod lego apud toto orbe celeberrimam virginem D. Mariam Theresiam de Iesu, quod de se ipsa refert, cuius scripta ea cum attentione periculo, quæ aliorum Doctorum: meremur etenim. Refert, quod vice quadam ad infernum raperetur, videretque locum quem sibi ob peccata sua demones assignauerunt. *L. vi. c. 32.* Non suspito, num vel mortaliter peccauerit: factis enim probabilibus argumētis probat Episcopus Don Diego de Yepes, qui eius vitam commemoratus est, quod eo usque numquam eius ascenderint imperfectiones, ac appetitus inordinati, quos ipsa narrat, qui eam aliquoties in primo ætatis flore diuerterunt; sed credo, quod sicut demones tanto studio laborarunt, ut eam, data occasione in mortale præcipitem agerent, sibi persuaserint, quod tandem in peccatum letiferum corrueretur, proinde iam ex inde illi locum in inferno præpararunt, & licet non potuerint eam deicere ac superare; quia Dei manu fulcebatur, voluit tamen illi Deus hunc proponere videndum locum: cuius infernalis abissi a nobis iudicia perferuntur; Etiam D. Ephrem pietatis exemplar, virtutumque prodigium a D. Gregor. Nyss. celebratum, qui eius acta conscripsit: & putens sapientia a D. Hieronymo nominatus: similem passus est raptum, quem ipse scriptis exarauit, de quo latius egimus, Ingerere Dominus intendit timorem, nobis adeo temerarijs ut credamus nobis infernum non conuenire. *de iudicijs.* Audite igitur D. Matris Theresiæ verba, Elapso multo tempore, quo Dominus mihi multa præstitit beneficia eorum quæ prædixi, & alia quæ

O

que

que præclara, cum die quodam orationi vacare, in idem oculi me raptam sensi, ut nesciam quâ ratione, ut videretur mihi esse in inferno. Intellexi, quod veller Dominus, locum illum viderem, quem diaboli ibidem mihi præparauerant, & ob peccata mea me meritam agnosco. Hoc contigit brevissimo temporis spatio, & multis licet annis viverem, illorum me posse obliuisci censeo mihi impossibile. Ingressus, quantum novi, erat instar parvæ plateæ, longæ & angustæ in modum fornacis obscuræ, & angustæ: Cum solum aqua erat lutosâ, fordida, & fœtoris pestiferi, serpentibus, pluribusque bruchi: repleta. Ad extremam partem erat quædam contraitas effossa in pariete, velut panarium quo me vidi ad extremas redactam angustias: hæc omnia delicta erant, quoad oculum, in comparatione eorum, quæ ibidem sensi: quæ dixi, non bene declaravi & exaggeravi: quoad mihi videtur, quod nec principium exaggerandi pro rei veritate dare possem nec potest intelligi: sed tantam in anima flammam sensi, ut nec ipsa hoc capiam aut modum sciam illud exprimendi: Dolores corporales, tam intolerabiles ut illi, quos in hac vita petuli, gravissimi & iuxta medicorum sententiam acerbissimi quos hic possemus sustinere (erat enim velut quædam nervorum contractio) & alij multi, quos diversis modis petuli, præter alios, ut dixi, mihi à diabolo inflicto; omnes nihil sunt, in comparatione eorum, quæ ibidem sensi. Et videre, dolores hos esse interminos, sempiternos, numquam finiendos. Hoc igitur floccipendo respectu agonizationis animæ, pressuræ, suffocationis, tam sensibilis cruciatus, & tam extremæ & non tolerandæ molestiæ, ut quibus hoc verbis exprimam, prorsus ignorem: dicere enim, quod sit continua quædam animæ emissio, minus est, quia tibi videtur, quod alius tibi vitam adimat, hic verò ipsa se anima diuellit ac dilacerat: Causa talis est, ut ignorem, quia internum illi ignem exponam ratione, illamque, diffidentiam, gravissimis illis cruciatibus doloribusque acerbissimis acriori. Qui mihi hos infligeret cruciatus, neminem videbam, ac sentiebam me comburi, & dilacerari (meo iudicio dico) quoque illum ignem ac interiorem desperationem, esse pessimum omnium: Dum in hoc tam pestifero loco hærerem, ut nec vllum possem sperare solatium, non erat cui insisterem, nec ad quod me pronam deicerem nec locus est, licet me in illo premerent velut in tificos, illi enim parietes conspectibus horribiles, metum incutiunt, & omnia suffocant, nulla ibi

lux, sed obscurissima tenebræ. Quomodo hæc fieri possint non capio, quod cum nulla sit lux, quidquid tamē adferre potest visui cruciatus, totū videtur. Noluit Dominus tunc temporis: me plura conspiciere, ex his tormētis, locoque inferni &c. Nescio qualis hic fuerit &c. quia nihil est hæc audire narrari, nec me alias de tormētis diversis cogitasse, nec quod ipsi dæmones scilicet damnosos discerpūt, nec alia multa, quæ legi, cum his sunt conferenda: quia longe aliud est, tandem sicut umbra veritati &c. Hæc attenta, & modo adhuc sum hæc scribens, cum iam pene elapsum sit sexennium, verum quicquid est, quod mihi ex nimio terrore calor videtur defecere naturalis, hic ubi sedeo, proinde horum non recordor, quod me cruciatus, dolorisque, premat, quin mihi censeantur illorum respectu nihil esse omnia quæ hic possunt tolerari &c. Hinc aut, sibi gravissimum ortum fuisse dolorem, ut vidit animas se in tartarum decedentes: & sic materiam hanc prosequitur. Demum gravissima, & mihi valde terribilia subiecit verba, quæ incipiens de se loqui nobis relinquit, ut ea nobis ipsis applicemus: Quando (inquit) confidero, quod licet essem pessima, tamen aliquo sermone studio Deo feruendi, sed nec aliud agebam eorum quæ video, quasi qui nihil fecerint faciales in hoc mundo, deglutiunt nec inde se ipsis patiuntur, quid plura morbos tolerabam acutiores, & multā patientiā, quā mihi Dominus concedebat: non eram murmurantibus addicta, nec detractionibus, nec mihi videbar velle posse alieni malum, nec aut argentique cupida, numquā, quantum meminime adfuit invidia ut fuisset mortale peccatum, quicquid Dei offensa, aut alia quædam ut licet essem tā peruersa cōtinuō Dei timore conficebar, & video quo me tetro dæmones exasperant hospitio. Hic sistit mulier illa extatica, tibi conclusionē huius relinquens argumēti, quā tu fac. Si talis mulier, de se fateatur, quod patienter perferret sic infirmitates, non murmurabat, non auaritia flagrabat, nec exardescere invidia, nec se gravi in Deum iniuriā sentiebat obnoxiam, illi tamen tā horrendū in inferno locum ostendebant præparatum, voluitque Dominus, ut ea proprijs cum oculis spectaret, ac describeret ut verē mulier humilis. Quid tibi arrogas, qui sceleribus nequam, oppletus, in aduersitatibus impatiens, murmurator, de bonis detractor maledictus, concupiscentia carnis ac oculorum flagrantissimus, toto vitæ tempore nefandissimis criminibus obfirmatus, Dei iudiciorū aspernator, suarū minarum, ac promissionū sacrilegus irritor, qui tibi

tibi certiorē arrogas mortē in Dei gratia, & volatū ad celi gloriam inoffensum. Curre velociter progredere in cepto nequitiarum tuarū itinere, nostris aures oclunde tetriculamentis, illa vilipende, quæ ex Dei nomine vobis intumamus, Amen, amen dico vobis: *In peccato vestro moriemini.*

§. 28. *In extrema mortis hora multis evenit peccatoribus, quod gubernatori, cuius aenea tormenta clavis obstruuntur.*

46
I. 9.
Similitudo.

Aliam quoque ex his verbis elicere possumus considerationem: *Infixæ sunt gentes in interitum, quem fecerunt.* Sumptam ex eō quod est tormenta bellica clavis obturari. Residet gubernator suo castro, seu præsidio valde quietus, & se securum tutumq; æstimat, eō quod locū videat tormentis aeneis, ac maioribus circummunitum, sic ut nullum timeat inimicū, qui possit obsidione premere præsidium: confidit enim, quod si venerit, aenea explodet tormenta, & ab hac parte quibuscumq; ex alia incensis alijs, hostem abiget, submouebit, totumq; egeret exercitum re infecta repellere. Contingit, illo nescio, tormenta clavis aduncis obturari: Adest hostis, ad loci festinat propugnationem, & ignem admovent foculo, pulsus accenditur tormentarius, exurgit spissa, crassaque flamma, dices ad interiora penetrasse, glandemque summo impetu euolasse; attamen cum tormentum sit obstrictū, nō pervadit ignis, hæret tantummodo in illa fumosa exteriori flamma, quocirca glandem in hostem non detorquet, quia autem nihil contra eū moliri potest efficaciter, ingreditur hostis securē, locum sibi subijcit, captivum ducit gubernatorem, seque præsidij Dominum esse gloriatur. O bone Deus, heu quantis hoc contingit peccatoribus quā sibi non pollicentur singuntque securitatē quā quieti, quā incurij suis in sceleribus obdormiunt, & quā illa committunt impavidi? Quā non deses tua quiescis, o delicatule, volupate, lupæ tuæ ædes ingrediens ac egrediens? Quot sunt elapsi anni quibus de usuris, iniustis que lucris opes ægeras, nulla perditionis tuæ concepta formidine? Quis baculus tuus, cui inimicis? O Domine, quā bene munitus sum maioribus tormentis, prompsitque iaculis, intellectus, quo de mihi necessarijs disponam; libertæ voluntatis, arbitrij liberi; iaculis inquam, quæ divini gratiā confortata in hostem explodam, quibus cunctos in fugam dispergam inimicos. Quis dubitativam intellectus circūlabitur glā-

dem ferventissimæ orationis cum actibus fidei, qui meritis Christi subnixi, vires habent non reperiendas; libera voluntas contritionem explodet amarissimam & relicta creaturā ad Deum se ex toto corde convertet, O quam sunt hæc tormenta iacu al' Vno, *Peccavi Domino* à Davide enibrato, contra cunctas se potentias inferi i opposuit. Vno *Deus propitijs esto mihi peccatori* publicanus omnes demonis copias prostravit. Vno, *Pater peccanti* transiit ab hoste tutus filius prodigus. Vno *Domine memento mei* deiecit latro penitens principes omnes tenebrarum. Hoc idem ego præstabo. O te perditum! an non vides te dormiente hæc tormenta obturari?

Ephraim quasi columba seducta non habens cor. Osee c. 7.
Comederunt alieni rebus eius & nesciunt. An non 11.
advertis tot criminibus, tanta in peccatis obdura-
tione intellectum obscurari, perverti voluntatem, liberumque arbitrium debilitari? Non attendis, quod hæc tormenta sint velut obturata? Num hoc tibi persuades, quod quotiescumque libuerit poteris hæc iacula enibrare? O te miserum, veniet hora, quæ circumdabunt te fortissimi inimici: morbus acutissimus, qui te prosterneat viribus destitutum peccata, ac iniunx quibus Dei in te vindictam irritasti, coarctatum irruent, durissimo te prælio coangustabunt, viscera tibi erodent, quibus illa concepisti, ut serpentes. Tūc se tibi offeret puella violata, vxorata prostituta, pauper oppressus, Deus offensus, cælum vilipensium: aderunt exercitus infernales, ut leones, qui te deglutiant, de quibus ille amicus Iob: *Vadent, Iob c. 20.*
& venient super eum horribiles. O quam verè potes illud Christi audire, qui tibi, quod olim Hierusalem præcius annuntiat: *Veniet dies in te, & circumdabunt te inimici tui valles, & circumdabunt te, & coangustabunt te undique.* Num præsumis, quod tum temporis te de cunctis hostibus his tormentis, iaculisque defendes incolumē? Actum est de te, illa tuis sceleribus obturasti illis intellectum tuū obtenebrasti, hebetasti, instar animalis, illum enim nunquam ad cælestia sursum elevast, sed ad iniquitates resq; terrenas exacuisisti. Voluntatem habes, at totam naufragabundam, quæ ad Dei obsequium, ac pietatis opera tota languescit insipida: sensus tibi sunt, ut animalium, rebus tuæ tantummodo damnationis occupati, inescari, impinguari. Quid ages ductus in laqueum? Eueniet tibi, quod illi gubernatori, cui erant tormenta impactis clavis obturata. Nō difficeor, accedūt circumstantes, ignem admovent: Domine, inclama nomen Iesu dulcissimum: *ma-*
stem inuoca misericordie: exelasma: Deus pro-
phius

pius esto mihi peccatori. Accenditur parua quædam flamma, ut dicat infelix, quod ei prælegit, actus quoddam videtur exercere fidei, ac contritionis, atamen cum sint iacula obturata, non penetrant. Strupestus est intellectus illa extasi quæ capiti febris ardentissima conciliat, dolore turbatus in firmitatis, & confusione plenus, ex lachrimis vxoris, ciuitatis filiorum, amicorumque planctibus: Voluntas iacet prostrata, & fixis ad creaturas radicibus agglutinata, cor sceleribus regurgitans, infirmata perditæque vires ex mala inveterataque consuetudine, vtrum sanus esset nesciret, quid sit mente n ad Deum erigere, quanto magis iam morbis contractus: caput lethargico somno obdormiscens: sensus ex generali deiectione prostrati, qua ex nimio dolore detinetur. Quid acturus es in periculoso illo confisus? quia te ratione, quibusque modis ab his potentissimis liberum te asseres inimicis? O periculum! confisus! angustia!

II. Viri meritis eminentissimi, postquam omnes

Viri sancti nulli sibi promittunt securitatem.

vite dies Dei famulatu consecraverunt carnis mortificationi, orationibus, vigilijs, pijsque operibus transegerunt, nullam sibi promittunt securitatem. Videbis D. Paulum, vas electionis, in tertio celo constatum, ieiunijs grauidum, penitentia operibus fertilem, fidelem prudentemque Dei ministrum, qui nullius sibi culpæ reus videbatur, ob quam crederetur condemnandus: e contra pluribus bonis operibus, meritis, ac virtutibus clarus, ob quæ merito censeretur præmiandus, sese tamen contrahit, tremens ac stupens ait: *Nihil mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum, qui autem iudicat me, Dominus est.* Proponet tibi Davidem, qui quod peccatum commisit, multis deplanxit annis, singulis lugebat noctibus, ut lachrimis suis stratis rigaret penitens nimis, postquam ex ore Vatis Nathan audiuit: *Domine transiit peccatum tuum.* Nihilominus quoddam die mundo concionaturus, clara voce conuocat vniuersos: *Audite hæc omnes gentes, auribus percipite, qui habitatis orbem &c.* Quid intendis o David? Disputo de timore, qui me extremæ mortis horâ conturbabit: *Cur timebo in die malæ?* Et quæ ratio timoris? *Iniquitas calcanei mei circumdabit me.* Ipsa iniquitas quam commisi, quæ licet me supplantauerit, in eam tamen ego inlurrexi, ut animosus luctator, eam pedibus substrauis, strictâ longâque penitentia illa ipsa mihi bellum moueat, illa me circumdabit. Hoc verbum *Circumdabit*, est militare, & proprie dicitur de duce exercitus, qui urbem obsidione cingit, illa igitur me stricta cinget obsidione, *Circumdabit me, D.*

Hilari, ut præfati sumus, transactis annis multis vitæ cælestis in terris, omniumque virtutum exercitijs eruditus, ad vitam lineam accedens, omnibus membris, velut argento viuo confectus contremuit, ut necesse fuerit ipse animam ad spei fiduciam exhortaretur. Anima quæ esto, anima, quid times? Septuaginta prope annis Christo seruisti, & mori times? Formidans illi mortem post tantos vitæ sanctissimæ annos? post asperissimam penitentiam, post celaterrimes de Sathana triumphos, tu verò tam visus securus, post tot annos sceleribus male impenso, post tot commissa crimina, quæ vindictam postulant, post tot Deo illatas iniurias? In peccato visio mortemini &c.

§. 29. Perseuerare in peccato, est animæ pedes religare, ut in illo moriatur: Et pluribus de causis tales vocat Isaia, illos.

Nec minoribus secatent mysterijs, quæ subiungit David verba: *In laqueo isto quem ipsi absconderunt comprehensus est pes eorum.*

Quid esse peccatum arbitraris, nisi laqueum, qui animam illaqueet, eiusque pedes constringat, nimirum intellectum & voluntatem adeo iortur, strictoque nodo, ut solus Deus sua possit omnipotentia, eum qui in hunc incidit, liberare. Nodus est adeo cæcus, ut sua solus Deus infinita sapientia, illum possit dissoluere: *Funibus peccatorum suorum constringitur*, ait spiritus S. Si latroneam cerneret, aut quempiam laxæ mæstatis reum, in quem Rex tanto iurore commouetur, ut confectum nulla interposita dilatio e in eum mortis proferret sententiam. Si reus ille præciteret à Rege mittendos satellites, qui cum caperet induitæ morti adiungendum, ipse vero in medio fori sederet, toroque conatu laqueos, pedicas, manicas pedibus suis, manibusque mitteret, mille nodis Gordianis constringeret, quod ferres vie iudicium, ille extra controversiam quod vir alle iustitiam manibus occideret. Si illi diceret, quid agis vir optime? An ignoras, te Regis iram incurrisse, qui multos suos apponitores mittet te comprehensuros, cum minus cogitaueris ille vero responderet. In hoc nouit verum tamen mihi pedes sunt adeo leues, ut veniente satellite, quando apparebit, vinco tractu catenas constringam, meipsum his omnibus expediam, liberque euolabo. Cui si replicares, fateor at si pedes habeas ligatos ac religatos, & aliud nil il agas nisi nodos constringere, quid ages? Ipse vero responderet:

dere: Nihil refert, quam primum enim video
fatellitem accedente, refidebo; & duobus ver-
bis omnes hos dissoluam nodos, ea enalque dif-
fringam, qui nodi licet cœci sint, vnguibz sa co-
quibus illos dissoluam. An ignotas te hoc offen-
disse Deum adulterio, hæc vltura, illo auro inu-
sto, hoc contra inimicū odio, quodque Deus se-
cundum præsentem iustitiam dederit contra te
æterna mortis sententiam? An ignotas intēdū
fatellitem mortis, qui te omprehendat, tollatque
condemmandum? Quid rerum agis, dum tot an-
nis hoc in peccato contumax perseveras nisi no-
nos tibi parare laqueos, nodo que multipli ace,
quibus animam et amiseris, eu que pedes con-
stringis? Quid testis o proditor, hæc cor tuum
muliere aligat, tu quoque hæc puellula, in quo-
que illis perunijis, tu quoque illa vindicta ci pi-
ditate? Non inuio, respon es; attamen peccibus
valeo leuissimis, qui in ietu oculi multas per-
tunt regiones, interfectum habeo tā celere qui in
momento ascendat de terra ad summis colo-
rum vertex: ut patuit in Saule; voluntas nabi
est, quæ in iustitiam ex profundissimis internu-
byssis culparum, se silete inter arcuissimos in
Dei dilectione Seraphimos, ut alia Magdalenæ;
arbitrium tam liberum ac dominum, ut viro
monito transit ab affirmatione ad negationē;
de nolle ad velle, de odio ad amorē, & de amalle
ad odisse; prout cum video mortem me inva-
dente, in his pedibus saluum edam; peccata dese-
ram, ad Deum conuoluo, Dei offē as dimittam
eius me iustitiam obsequio mulierem dilectam
exhortabo manu mittam, & que in iustē possideo
resistam aliena. O te ter stultem, si nihil agas
aliud quam istos pedes nexibus intrare, redupli-
catis compētibz illaqueare, iunculo triplici
plurimorum scelerum constringere, qua ratione
credis ista tua illos mouere posse lenitate. Cum
voluntas tibi sit male affecta, & tantis vnculis
affectio obfirmata, tam longa consuetudine ob-
durata, intellectus obfuscatus, conturbatus, ac
hiscē terrenis alligatus, cor solutissime diuicijs
constrictum periturus.

Intentionē nostrā conuenit illa concio, quā
Vates Isaas obduratos feriebat peccatores. Pro-
dunt in publicum propheta, peccatores horta-
bantur ad meliorā, arguebant impudentiam, mo-
nebant, ut Dei mandatis attenderent, iustum esse
Deo obedire, tantum Dominum metuerent, ca-
uerentque prouocare, sibi certo certius animum
inducerent, quod illos in peccatis hinc tolleret
morte inopinata, fide indubitata craderent illes
manere ignes, & ignes sempiternos. Audiunt il-

li prophetas, & peccatis suis adhærent pertinaces,
iradent concio arores, dicunt: Illerum hic
mos est, vociferari, terrore, prænuntiare: Cœte
vobis ab inferno, à subitanea morte, & illi ipsi
minas, terroreque repetebant prædicatores, io-
eo illos excipientes, quam perlegeter decla-
mat ac dicebat: Quidian vobis non liberum
arbitrium tan mors veltura nobis iustis? An non
facile illā horā peccatis renuntiare, Deumq, in-
uocare? An non illo tempore possibile mulierem
deserere impudici ammiuiste parta reparare, de
sceleribus contritionem excitare sanioem? O
fortem velturam miserandam! Vnde & propheta:
Propter hoc audite verbum Domini viri illi flores
&c. Dixistis enim: Perissimus sedus cum morte, &
cum inferno fecimus pactum: Flagellum inundant
cum transierit non veniet super nos: quia posuimus
mendacium spem nostram, & mendacio protecti
sumus &c. Et nunc nolite illudere, ne forte constringantur
vincula vestra: consummationem enim &
abbreviationem audiuistis à Domino Deo exercituum.
Audite me viri illi flores. O quam conuenienter
Isa. 28. 14
te hoc nomine describit propheta: vere etenim
videris Deum natio sus endere, eius Evangelii,
minas promissa irridere, cum illa tantilli facias: Pron.e.
Viri illi flores. Quia, Salomon testatur, Quasi per
10. 21.
risum stultus operatur scelus. Contemptores arti-
fiores, de quibus sapiens: Impius cum in profundum
Prou. 13. 3
venit peccatorum, contemnit. Vel dicamus quod
alludat propheta ad generos Lot, quibus cum
senex ille præcōsuleret, sibi caderent, Sodomis
excederent quod si in lient, certo scirent se cum
ceteris concremandos, hanc enis præmonitionem
risu exceperunt, arbitrati, hæc illum tantum mo-
do dicere comminatioē, & velut mater puero
minatur, cauerat sibi à laruis seu spectris: ait il-
lis Lot: Virgile, egredimini de loco isto, quia delobit
Gen. 19. 14
Dominus civitatem hanc. Et visus est eis, quasi lu-
dens legum, Viri illi flores, qui cum Deo irrisorie a-
gunt, odie meliora promittentes, & eras men-
tiente, mille ei colaphos impingentes vobis per-
suadentes, licere na cum Deo conuersari, velut
cum infante, cui alapam infringens, illico cu-
pedijs solas contumaciter eo quoque modo cre-
dis Deum vna lachrimula, & inconstanti placare
proposito? Viri illi flores. Si videres peregrinū,
magis supratum cetera accedētem hospitium,
cui præter aliam nihil sit in masculo, velut tamē
sibi opiparum præparat munusculum, to ique i li
multitudine a terri pericees, patibnes iudicos,
pharias aues, gallinas, bellas a, quæ ut dicit
omnia sufficere ter perfluat: Si quærete, qui-
bus (quæso te) me dijs, cum tibi non sit nisi af-

II.
Similitu-
do.

sis? Domine, hospes vir est honorabilis, dabit-
que mihi quascumque voluero pecunias. O te
rationis impotem & te derisorem! Tu es ille
vir: Accessisti ad huius mundi hospitium tuis
afflocatus sensibus anima que poteris, expen-
sas cogitas immensas, convivia requiris opipa-
ra, diversa fercula, quibus tuum expleas appe-
titum, & inordinatis satisfacias concupiscentijs.
O quæ expensas facis illis peccatis, quæ quo-
tidie committis, ut ad minimi solutionem nul-
la sint facultates in omnibus regum thesauris,
sed nec Angelorum in celo, addo creaturarum
omnium, sufficientes. Dico mihi (rogo te)
qua ratione hæc omnia persolues? Cum non
nisi tertium habeam, hoc est præsens ipsum
instans indivisibile? Domine, Deus dabit mihi
tempus, lucem, gratiam, spatium sufficiens
confitendi, communicandi, de rebus meis dis-
ponendi, damna illata reparandi. O te deriso-
rem, hæc tuæ sunt? Cum ipse hospitis pec-
unia, confidens te illi satisfactorum? Tempus
venturum, nescis non est tuum, nec ut de eo
disponas vlla vales præstare, sed nec quidem
scire potes, quid de eo futurum sit: Non est ve-
strum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit
in sua potestate.

60
D. Tho.
Opus de
erudit.
Li. 5. c. 8.

Expendit Doctor Angelicus verba D. Berni.
Quid de futuro miser presumis, tanquam Pater
tempora & momenta in tua, & non magis in sua
posuerit potestate? Irascor censetur ille qui tibi
diceret, Permite mihi ex bonis tuis expendere
mille ducates, illos enim tibi restitua ex classe,
quæ soluit ex Indijs in regis subsidium. Quid ergo
stultule, num tibi liberum presumis de regijs
opibus gazisque dispensare? En habes rationes
cur vos Sacra pagina vocet: Illudores. Audite ver-
bum Domini viri illudores. Hoc clarius exponit,
addens & tuos enarrans coputus, quos in futu-
rum colligis, quibus te credis securum: Qui di-
xistis, Percussimus foedus cum morte, & inferno se-
cimus pactum, flagellum inundans cum transieris,
non venit super nos. S. ult, vaniloqui, qui vobis
applauditis de foedere inito cum morte & pa-
clo cum inferno vel demone, ut sic intelligit
D. Gregor. & cum infirmatibus, quas vocat
Flagellum inundans, quæ pertranseunt. Dico
mihi, qua ratione fieri possit, quod tanta viuas
securitate, cum scias in momento temporis te
à morte posse præoccupari? Vide ut ne tibi
quod foedus percussis cum illa, quod non sit
ventura nisi te præmonko, & bene præparato,
disposito ac longâ prævia infirmitate? An minus
auxilijs, sollicitis, diligens vivere posses, quam

modo vivis, si foedus cum morte percussisset. Optime dixit Spiritus S. quod securi peccato-
res in suas corrumpunt iniquitates, quasi qui cum
morte foedera sanxissent: Sponsiones posuerunt
ad illam. Eodem modo, si sapio, pactum iniisti
cum diabolo, & inferno. Cum illo pactum in-
ierunt primæi nostri parentes, qui proposue-
runt eius consensum dare persuasionebus: Quia
cum illo convenerunt quod non morerentur.
Nequaquam moriemini: Tecum hoc pa-
ctum non dixit? Nequaquam moriemini: Videt
enim, quod in hoc ei fidem non daret, sed
quod non tam subito moreris, tempus tibi sa-
cenda penitentia, peccatis renuntiandi, fuit
restituendi, futurum superfluum, nihilominus
vivis securus, quasi cum illo foedus percussisset.
Num speras flagellum inundans infirmitatis,
tam grave non futurum, ut tibi iudicium eri-
piat, aut disponendi tua negotia aut ad bonam
mortem præparandi potestatem?

Hic ita tibi proposui, ait propheta, Posuimus
mendacium spem nostram, & mendacio proteksi su-
mus. En in quo confidas, in fraudulenta diaboli
carui que tuæ promissione, quæ tibi iurat: Tem-
pus habebis, locus erit postmodum, & in instan-
ti peccata confiteberis: & hæc promissione te
defendit, quando quis te de mala peruersaque
vita redarguit, quando te monet prædicator,
quando Deus intus ad cordis tui pulsat ostium,
istucque concutit animam fortiori: ut dicas.
Non dico me peccatis non abrenuntiaturum,
aut penitentiam non acturum, sed quod mo-
do non: tempus mihi est, locusque & oppor-
tunitas dabitur, non modo morior, plures mihi
dies adhuc supersunt, cum unica mihi hora
sufficiat, vnicuique illam Deus assignet pecca-
tori: Si impius egerit penitentiam. In quacumque hora
ingemueris peccator. O viros impruden-
tes infelices! finem habeant iocis! Et nunc nolite
illudere, cessent risus cessent scommata. Vt vi-
deo tangit salutarem illam Sapientis admoni-
tionem: Ne impide agas milium: & noli esse stul-
tus, ne moriaris in tempore non tuo. Quod homo
seme in peccatum labatur, nemo miratur, at si
sepius, in eoque per annum integrum indure-
scat, hoc est esse stultum & illudorem. Cave mo-
net, Ne moriaris in tempore non tuo. q. d. S. bita-
nta, vehemensque te mors inuadet ut tui com-
pos non sis, nec tuarum dominus actionum.

Lib. 17.
mor. c. 12.

§. 30. *Moriatur in peccatis suis, qui ea multiplicat, ut nexu cecus quos in hora mortis non liceat rescindere, sed dissolvere.*

61 *A* tamen aliam nolis suggerit propheta rationem, quæ naris hoc explanat: *Ne forte constingantur vincula vestra, consummationem enim & abbreviationem audiui à Domino.* Iam diximus peccata, vincula esse, nodos ac laqueos. Quando mortale cõmittis, tibi laqueum iudicis, aridum fortissimum, quando in idem relaberis, illum fortius stringis, quando ex consuetudine peccas, in arctissimam conuertitur catenam, ut dicat D. August. te ab illa posse liberari, esse diffissimum, imo teste D. Bern. ea de causa S. Scriptura in iis locis, quæ citat, videtur inter impossibilia non erare. Idcirco con-
fitebar omni die, *domine hodie cognominatur, venos peccatis expediturus ne forte constingantur arctius vincula nostra: Ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Vana deceptio spe quæ nos peccatum deludit, temporis ac opportunitatis agendi penitentiam.

Notat Orig. hæc verba Hier. quæ superius attigimus: *Peccatum Iuda scriptum est stylo ferreo in vigne adamantina, excavatum super laqueum cordis eorum.* Si capio, significat propheta difficultatem liberandi te à peccato quod commisti. Si peccatum arramento vel in charta scriberetur nullo negotio deleteretur, porro scriptum stylo ferreo, & in vigne adamantina? quanto magis igitur, quando se extēdit, agnoscere radices, quo totum cor occupet. Quando radices arbor se se invicem complectuntur, & inter se stringuntur sub terra, illa extrahi, si valeas. Aliud hic latet, quantum sapio, mysterium, his enim verbis Vates Euangelicus tali modo sui temporis loquebatur peccatoribus, ut magis videretur illa dirigere ad nos qui sub lege gratiæ victimus. Insistit Christus Dominus remedium peccatis nostris efficacissimum, sacramentum sc. penitentiae. O supremum remedium! o fortitudo celestis! o misericordia immensa eius qui nobis illud providit tam universale, quod omnibus peccatoribus, peccatisque omnibus medere velit: de quo suis asseruit Apostolis, & eorū nomine cunctis eorum successoribus ministris futuris: *Quicumque solueritis super terram, erit soluta & in caelis.* Generale remedium, efficax medicina. Nota tamen, quod divina quādam sapientia vult fuisse Christus illo verbo, *Solvere*, ut postmodum dixit de iumentis soluedis, die Palma-

rum: *Solvere & adducite mihi.* Licet communi Matt. 21, proverbio dicamus, tantum valere, nodum di-
scindere ac solvere, in hoc tamen casu diversam habent significationem: Non enim habet Aliud est potestatem Confessarius absolutam, ac facultatem absolventi pro libitu suo peccatore, unico dissolventi peccata rescindendo, & nihil circa illa suare aliud paraddendo, sed bene eorum nexu dissolventi, rescindendo illis vinctus innectendo quasi qui nodum districte solvat arctissimum. Est etenim Confessarius iudex & ut iustam ferat sententiam, penetrare, perquirere, & invari debet peccata eorumque qualitates, ac eorum perniciem tangere malitiam, Dei iniuriam, illarum tibi ipsi damnum, datum proximo scandalum, attendere qua ratione reparandum, Deo pro contumelia satisfaciendum, illi fama restituenda, alteri bona, alteri iniuria & damnum alteri.

Hoc non est adeo leve, sed magnæ difficultatis opus & tanto magis, quanto hæc vincula arctius constinguntur, & nexu hos strictius illaqueantur: ut sapius miser hæreat. Confessarius animo perplexus, an se ob culpæ gravitatem ad speciem, alias propter malitiam eorum in executione, deinde ob damnum proximo illatum, & ut iusta fiat compensatio. Quæ igitur ratione vis tu unico conatu, ac impetu, ut nec quidē tempus habes dicendi peccata, nec confessarius illa intelligendi, ac de illis nec tu quidem cogitandi, nexu hi dissolvantur, fortaque vincula d stringantur? Cave tibi, si propheta: *Quia consummationem, & abbreviationem audiui à Domino.* Quid secundum phrasim Hebraicam significat: Audire iud mihi Dominus dixerit, quod consummabit & abbreviat: al scindet illi solum vitæ quando te iuris, & cum longam illi speras telam, illam sulcanca, infestaque morte abbreviat. Hoc dicitur Sacra pagina manifestat: *Iniquitates sua capiunt in praeputium.* & sumibus peccatorum suorum constinguntur. Legimus Septuaginta: *Catenis peccatorum unusquisque constingitur.* Quid autem hinc sequitur? *Ipsæ morietur, quia non habuit disciplinam, & in multitudinem habitus sua decipitur.* Irretitur in illos, & omnes computes eius rationes in nihilum evanescent. Ea contigisse refert veritas Christus illi parum sapienti, qui evanito securius computus suos facielat vitæ æternioris, multosque sibi ventros arrogabat annos dicens: *Anima habes multa bona posita in annos plurimos requiesce, comedere, bibere, epulari.* Tanto felicius celeriusque vox de celorum, quæ illa eadem hora momento ten poris vitæ

D. GREG. vitz tela succidit: *Stillic hanc nocte, animam tuam*
Ho. 12. in. repont à te qua autem parasti; cuius erunt No-
 Euan. runt omnes ex D. Greg. excedendum exitu pa-
 II. tris nobilis illius Marini, cui viam incedes per-
 Exempla ditionis, subito à Deo morbo in lectum deiecitur:

& dum de animæ salute agere conatur, videns
 rem esse multi temporis, multosque nodos e-
 dissolutendos, tempus quoque vite sue breui fi-
 niendum, sic ut nec sibi cogitandi de peccatis suis
 adesset opportunitas, quanto minus ut illa verâ
 penitentia dilaret; ecce in lamentabiles hæc
 voces erumpit: Domine: *Inducias usque mane;* &
 hæc dicens, expirat; cui Deus nec horam con-
 cessit penitendi, sed nec tempus, ut vel semel
 de præteritis oculos ad cælum suspiciens attolle-
 ret. Nô hoc ideo permisit Deus (inquit D. Greg.)
 pro illo, qui subito perijt: sed ut tu quoque con-
 sideres, tibi posse idem obuenire, tibi que persua-
 deat, quod monet Apostolus: *Dum tempus habemus, operemur bonum.*

Ad Gal.
 6. 10.

¶ Conformiter hæc doctrinæ eodem loco ex-
 ponit idem D. Greg. illud Christi nobis datum
 consilium, quod ad rem quoque perpendat D.
 Ambr. de David: *Orate ut non fiat fuga vestra in*
 Apolo. *hyeme, vel Sabbato.* Prædicat Christus in hec
 6. de. *tristisq; successus civitati Hierusalem obuen-*
 David. *turos calamitatem Iudeos ob prædictæ culpam*
 c. 10. *oppressuram, venturos copijs instructos i ami-*
 Matt. *cos, Romanorum exercitus, ciues desinbit ad ex-*
 24. 20. *trema redactos, animoque consternatos, eorû fle-*
 tus, gemitus, ciuitatis, at vicum erit (inquit) hoc
 vobis remedium: primum velocitas, fuga vobis co-
 sulere, prout de Dominum orate, ut velox hoc a-
 gere possitis: non ut incommodo, nulloque ne-
 gotio: *ut non fiat fuga vestra in hyeme, vel Sabba-*
 to. Tempus enim hibernum fugæ minus est co-
 modum, dies enim sunt breviores, æt nubes ob-
 ductus, continuis imbribus inflantur riuus, repe-
 lates ingruit, quæ tercant, & repellat equos
 generosissimos, milleis occutis, ac immergeris
 volutabris. Sed neque aptus est fugæ dies Sabba-
 tum enim esset quieti institutus, non nisi ad
 o mulla passuum licitum erat proficisci, & quæ
 pluribus incedere coegetat imminens necessitas,
 magno illi hoc erat impedimento. Hæc Iudeis
 Christus prædicat, illos præmonens de calamita-
 tibus, quæ eos monerent à corporalibus inimicis
 intelligenda: *Orate ut non fiat fuga vestra in hyeme*
vel Sabbato. Attamen potiori veritate ad nos hæc
 verba dirigitur, quibus præ auct ut nobis pro-
 spiciamus & tenetivæ à spiritualibus angustijs
 penisque liberemur incolumes. Ignoscat mihi
 Deus: In quam tua te cogit peccata calamitate,

tui & fortissimi, & crudelissimi inimici, illique
 demones associati, qui tunc tantum inuigilant per-
 diçioni. Quam tibi vltima discessus hora cetera
 opponit: omnia enim tibi oculis subiicient specta-
 da, hic puellâ desloratam, honestam alterius vxor-
 rem depravatam, pauperem denudatam, pomen
 Dei blasphemis impetum, beneficiorum eius
 contemptum, eius clamoribus surdas aures, celi
 oblivionem, ad sola terrena affectus inordinatos.
 Tum temporis illi tibi ostendent inimici, quam
 tibi aduerlantur voluptates, delicias, lucra, quæ
 tibi velut amicos habuisti.

Si Davidem (inquit D. Ambrosius) tanta de-
 pressit angustia toto vite sue tempore, vicem,
 quod commisit peccatum, ut etiam post lachry-
 marum rivulis elutum, tristis adhuc ingemisset:
Peccatum meum contra me est semper. In quas te
 non compellent ea amirates, tot à te patienda cri-
 minia veiansima, quæ nedum penitentia lachry-
 mis non eluisti, sed in illis peritax consi-
 sti? Quæ demonum legiones tuæ bella suscita-
 bunt fiduciam, cum illam quoque fundando in
 bonis operibus, nulla in te reperies à Deo remu-
 neranda, sed innumera scelera ignibus casti-
 ganda sempiternis. Hoc est, quod ante diximus.
 ex ore Christi: *Veniens dicit in te, & circumda-*
bunt te inimici tui. Hoc verbum: *Circumdare,*
 militia præcipuum est. Remedium tuæque salutis
 in fuga consistit, per veram penitentiam, quæ
 fit duobus pedibus, intellectu ac voluntate ut
 præfati sumus. Caveat igitur (monet Chri-
 stus) *ut non fiat fuga vestra in hyeme vel Sabba-*
to. Ne fugere differas in hyemem. Non loqui-
 tur (inquit D. Ambrosius) de hyeme, ut est pars
 anni, sed de infirmitate: *Hyems non temporis, sed*
infirmitatis, quæ sol intellectus obnubilatur, stel-
 la sensuum obscuratur, pluvie dolorum per-
 narumq; imbres, torrentem inflant, qui cunctos
 dissipet discussus, febres excitant volutabra, quæ
 itinerantibus iter præcludunt: *Est hyems non ter-*
rent solis, sed mentis, quando animus frigidus illabi-
tur, quando vapor animæ evanescent, quando solui-
tur vigor sensus, quando nimius humor exundat,
& mentem gravat, quando interior caligat adspe-
ctus. Pluvium figendi sunt passus, latissima regio
 percurrenda transeundum tibi à delicijs ad do-
 lores, à voluptate ad penas, ad execrationem ab
 amore. Potentia pes intellectusque plures debet
 pressus figere, cognoscere commisi peccati respectu
 Dei exerceat. Simuliter & voluntas longum de-
 bet iter suscipere, spei, charitatis dilectionis erga
 Deum, odij contra peccatum, satisfactionis tam
 cul-

et ipse contra Deum peccata, quoniam damni proxi-
mo illati. Ne differas in diem Sabbati, diem quie-
tis, horam mortis ultimam: quando iam sensus fa-
tigit, et contabescunt, intellectus humoribus op-
pressus, qui caput conturbant, victus succumbet.
Lethargia voluntas obdormiscit, quasi seipsum
moedere incapax, infirmata considerat, dissolutione
& fortissima pusillanimitate obruta elanguescit.
D. Ga. *Memento te ait D. Greg. ad concisionem suam epilo-
gum. quid veritas dicat. Orate ne fiat fuga vestra
in hyeme vel Sabbato. Per legis quippe mandatum, am-
bulare longius Sabbato non licet. Hyems quoque ad
ambulandum impedimento est, quia gressus ambu-
lantium corporis frigoris adstringit. An ergo Orate
ne fiat fuga vestra in hyeme vel Sabbato. Ac si aperte
dicat: Videte ne tunc queratis potentiam vestram fugi-
re, quando iam non licet ambulare. Illud ergo tem-
pus quo fugere non licet, modo debet cogitari, dum
licet. Illa hora nostri exitus est semper intuentia, ista
Redemptoris nostri admonitio, ante mentis ocu-
los semper est ponenda, qui ait: Vigilate utique,
quia nescitis diem neque horam.*

Hoc eodem argumento conatus est D. Greg.
ad mentem revocare saniores Venantium, qui
monachus cuculum exuerat, factus Cancellarius
italie, salutis anime suae prosum incurtus, &
prefata Christi verba perpendens tandem conclu-
dit: In hyeme ergo vel Sabbato fugere conatur, qui
iram districti iudicis, tunc appetit fugere, quando
ei iam non licet ambulare. In eo vero quod Do-
minus ait non differendam fugam de inimicis in
Sabbatum, tangere illum opinor illud, quod ipse
decreverat, quando populo de celo pluit manna
in alimentum, panemque quotidianum: praecepit
enim Moysi, cum daretur populum praemoneretur: ex
eo quod Sabbatum, dies esset quietis, nemo differ-
ret colligere manna in sui alimentum usque in
diem Sabbati: illo quippe die non inveniretur, sed
providi die illud colligerent antecesserunt, nempe
Veneris: *Requies Sabbati sanctificata est. Domino
eras, quodcumque operandum est facite. Qui obe-
dientes fuerunt, ita fecerunt, ut Moyses dixerat,
& fuit illis abunde prosum. Erant autem & ali-
qui parum creduli, qui dicerent: eras quoque dabi-
tur opportunitas: licet enim sit dies quietis, licet
nihilominus nobis de cibo manna prodesse, & se-
des delos dolerunt, egressi quippe ut colligerent,
manna non invenerunt. Venitque prima die & e-
gressi de populo non invenerunt. Vacui domum re-
dierunt. Conceptus est hic D. Gregor. Nyssen. O
mortis hora, tempusque infirmitatis: hoc enim di-
citur dies quietis: constat etenim nihil tunc tem-
poris iam desiderare prout, quam parum quiesce-*
Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. 11.

re, ad hoc intenditur ut dormiat, ad hoc amovetur,
strepitum, domum familiamque contemnit, ad
hoc inungunt tempora, ut parum conquiescat.
Ne quiesco, mereris in illam horam animam tuam
colligere ne cessaria fieri enim potest, ut egressus
non invenias, vacuumque te redite ingentis: *15. 55.
Querite Dominum dum inveniri potest, inuovate
eum dum prope est. Interim dum sani sunt animae
pedes, intellectus, sensus, voluntas: qua te Deum,
tuumque subsidium. Interim dum vales iudicio,
memoria recentis, sensibus integris, Deum inuoca:
si enim differas usque dum omnia obtunduntur,
tunc vero magis ut quiescas quam ut labores ido-
neus sis: maxime periclitaris.*

§ 31. Morietur in peccato, qui illud, ut Pharaon
mare ingreditur eiusque manibus occidetur,
velut Saul Amalec.

Enim ait David: Cognoscetur Dominus in- 64
dicia faciens, in operibus manuum suarum. *1. sal. 9.
comprehensus est peccator. Opera manuum
eius sunt peccata & fraudes, quas orditur, iniqui-
tatum. Ut arbitror tangit vates rex illud quod
Spiritus S. narrat contigisse Pharaoni contuma-
cia, quem praefectorum ac reproborum bene dixe-
ris prototypum. Peccator erat obfirmatus, cui co-
vertendo non sufficiebant minae, nec promissa,
nec supplicia, nec miracula eo spectata: peccator
habet malus, peior hodie, oretur promebat hae-
c verba, necessitate compulsus: *Eras, erat, dimittam
populum. Vox inquit D. Aug. coram reprobarum, 10.
qui extra arcam remansit: eras, die istius
&c. Tandem in obstinata malicia sua contuma-
cia, mare ingreditur Dei populum persequentis,
Deo multoties exortus agis ac rebellis festinato
procedit, virget, inflat, maris profunda penetrat.
Quando iam miris sibi timebat in eum iratus in-
iungit Dominus: *Respexit Dominus super castra
Egyptiorum per columnam ignis & in eis cinxit. Exod. 14.
fecit exercitum eorumque subvertit rotas currum, 14.
ferebanturque in profundum, q. d. ex illa columna,
quae erat velut thronus Dei, & populum ducebat
Hebraeorum, emisit Dominus horrida tonitrua,
flammantia fulgura in Pharaonem, eiusque cur-
rus, quibus illi dissipabantur, distringebantur, in-
taeque luxabantur axes eruebantur, quibus perfis-
sus ille Pharaon in maris profunda deieceratur.
Agnosceit scito, tandem infelix Deum, culpam sa-
teat peccatumque, viam malam ingreditur, Do-
minum persequentes revertantur, repedandum. Exod. 14.
Fugit Pharaon in senem, Dominus enim pugnat pro eis. 25.
Cum***

Cum iam curus essent dissoluti, axes rotæque diffractæ, regressum mediabatur, nec regredi potuit multum erat ei remeandum, iam enim profundius erat ingressus, multi enim itinere confecerat, quo sua eum peruersa agitabat voluntas, & nec poterat, vel pederentem ad unum passum procedere cum essent carreae dissipatæ quadrigari. Quid acturus? subito cõglonterantur aquæ, Pharaonem absorberent, corpus ad ima demergitur profundis maris, anima verò abyssis inferni deuota sepelitur. In hoc actu, perpende, quia ratione Deus quem tanto tempore Pharaon negauerat, ac eiurauerat, cognitus sit nimirum, quando de eo meritis poenas sumpsit, & illum ipsis malitiæ suæ passibus & operibus irretiuit.

Hoc idem in te ipso poteris experiri: *Cognoscitur Dominus iudicia faciens, in operibus &c.* Pharaon es tu lapideus, obduratus, heri malus peior hodie, concubinariis anno præterito, hoc verò scortator impudicus: gaudens quod tali fruaris, lætus te honorari ob proditorias actiones, inultitiam tuam, tibi creuisse diuitias: dies tuos transegit totus Dei tui immemor, gloriæ cœlestis oblitus, quam sibi seruientibus præparauit amplissimam, sed & suppliciorum, quibus maleuolos perdet durissimis. Omnis tua actio, Deo, eiusque præceptis contrariuit, ut nec tuis minis melior, nec promissis euaderes sanctior, vox erat illa tua quotidiana cum Pharaone. *Cras, Cras &c.* Care, ne inopinato immitat tibi Deus subitam, seuamque rempestatem, infranctam acerrimam, quæ animæ tuæ curus dissoluatur. Curus hic corpus est (interpretare D. Ambrosium) in quo residet anima, in illo videas rotas sensuum interiorum, & exteriorum, quibus illa seipsam monet: quippe in suis actionibus in hac vita dependet à corporis potentijs; diffractis autem sensibus, nec valet discurre, nec intelligere nec vel passum procedere. O bone Deus, & quam ad inuitos passus iniquitate processisti & quam profunde intrasti & quot gressus, quanta vis necessaria, ad remeandum tantum quantum progressus es inueneris? Attamen subuertitur tota, somnus te lethargicus opprimit, ut non sit qui te possit excitare: vertigo capitis quæ te conturbet, apoplexia, quæ potestas obtundat, ut nec tui ipsius sis compos: quid agis omnium miserrime? Qua ratione tantum inueneris repedabis, quanti in malitia processisti? Qua ratione telam longam succides, quid potes credere, nisi quod mortis aquæ tibi occurrent, & corpus quidem ad profunda descendet sepulchri, à vermicibus erodendum, anima verò ad infernum inferiorem: demonum futura perisema. Ita de illis Iob rati-

cinatur: *Apprehendet eum, quasi aqua, inopia, non de opprimeret eum tempus illud.* Ita. S. refert pagina 10. farus contigisse virginibus, quæ minus prudentes sibi de oleo providere prius neglexerant, *Domine autem irent cinere, veni sponsus,* sic ut tempore non adessent. Hæc omnia ex opinione D. Hieronymi præclatè dixit Spiritus S. per Sophoniam, illud commemorans, quod in hora mortis talibus obueniet sceleratis: *Tribulabo homines, & ambulabunt ut caeci: quia Dominus peccauerunt &c.* *Sophonia. Sed & argentum in coram, & aurum eorum non poterit eos liberare &c.* quia consummationem cum sceleratione faciet Dominus. O terribilia verba! Ego Dominus, quando talibus vltima illuxerit hora, tribulabo eos. Et quæ, quælo erunt hæc tribulationes? *Ambulabunt ut caeci: quia Dominus peccauerunt.* Ut caeci ambulabunt ob malignitatem grauioribus, quæ commiserunt, crimina. Quid his verbis significas? Ego sic interpretor respondet D. Hieronymus: *Ambulabunt ut caeci, qui iam perdidere viam, & læti in patientia non habebunt, & hæc patientia quia Dominus peccauerunt.* Quid boni speras ex caeco, qui in syha molesta ac imperua à leonibus, vrsisque agitur, huc illuc, quod fugiat, manu tentat incertus? Credidne viam inuenturum, quæ fugiat, quæ te capiat, seruetque inoffensum? Iam ferto de peccatoribus sententiam.

Tangit, meo sensu, historiam Sodomitarum, 65. qui adeo in omnem libidinem ferebantur effrenes, ut ipsi Angelis vim inferre, domumque Lot perferdere conarentur, quos Deus mira prius ac noua multauit cœcitate, ut cum postmodum domum reuerti vellent, nullus eorum ostium domus suæ repetire potuerit, adeoque ut nec semel oculos ad illam possent reflectere. sed subito illos cœlestis ignis absumpsit obduratos: *illi in foribus iusti, cum subitaneis cooperitis essent tenebris, unusquisque ostium sui transitum quærebat.* Rarum supplicium admiranda cœcitas, ex subitaneis nata tenebris, quibus obtenebrabantur, ne ostij sui transitum viderent, ac proprias ædes ingrederentur. Hoc illis manet supplicium, qui totas ad explendas suas egressi voluptates, velut alter prodigus, dum mentis oculos ad conscientiam reuertunt, animæque cogitant conuersionem, tenebris cooperiuntur, perturbant, errabundi, nec quam intrent, tantam apertam inueniunt, nec videbunt, quid illis ad animæ salutem sit peragendum: *Tribulabo homines, & ambulabunt ut caeci.* Confilijs acquiesce, chatissime. Variis Hieremias: *Dare Domino Deo vestro gloriam: antequam contenebreat, & antequam essendant pedes vestri ad montes caliginosos, expectabitis lucem.* Hæc quales montes, 16. quauis.

quantis rubetis oblitus, quam ascensu difficiles
asperisque ostendes extremā mortis horā, quam
ent mors acclivis, mulcerata, egeret pauperum
bona? quam arduum, illius obliuisci, quam pe-
cteri inculpā habuisti, cordis tui delicias? Quam
periculosam oblatam puellæ famam relinque? O
montes altos, quia difficiles, obscuros ac caligi-
nosos; quis enim conueniens apponeret remedium,
& ad locum suum tot tantaque restitueret, quæ
modo sunt inordinata. Quin satis priusquam his
involuatis angustijs, ad te ipsum reuertere, Spi-
ritus S. attende confusio: *Ante mortem confitere. A*
mortem, quasi nihil perit confitio. Confiteberis vi-
uent, viuent & sanus confiteberis, & laudabis
Dei, & gloraberis in miserationibus illius. Quam
magna misericordia Domini, & propitius illius co-
misericordibus ad se. Magna Dei misericordia, eaq;
tanta, vt nec eam lingua valeat exprimere: vt
vero illam consequaris, peccata confitere, ante
mortis tempus deitatem age pernitentiam: Ante
mortem confitere. Illa quippe iam instante, "sape
minus intractosa est penitentia: forte quiescit, vt
sentibus non valeas, & mentis inops confessorio
crimen tuorum nequeas reddere rationem.
Tempestiue de animæ salute esto sollicitus, & in
Dei miserationibus exultabis. Opportune pecca-
tum interage si enim illud vitæ non occideris,
ipsum te extremis hærentem angustijs enecabit.
Non istudim prætereamus circumspectam,
quam diuinus sermo commemorat in morte Sau-
lis. Rex enim hic contra Philisthaeos, at
similito matre; terga etenim vertit eius exercitus
hostibus, vt vidit autem copias suas casas, seipsum
arcepto pugione inuenerit, corruensque mortuus
est. Aderat enim temporis adolescens, qui arbitra-
tus, lora se Davidi nuntiarum, si persecutoris
sui acerbi limi necem ocularis testis indicaret:
hac quippe in regni totius Israël pacificos intra-
ret possessionem: tulit de capite Saul regium dia-
dema, ac nullamque auream de brachio, tradidit
David. *Dei Domine mihi Saul mortuus est. Unde*
nolli? Casu veni in montem Gelboë: cuique ego
ille qui morientem laucinaui: vidi quippe eum
lanceæ incumbens proprio madentem sanguine,
mortisque doloribus anxiatum. Vidi me, & vt
potuit, ad docui: perconatus: Quisnam es tu? &
ad eum, Amalecites ego sum. Cum igitur me
tot cernas vulneribus confossum, Sta super me, &
interfice me. Vita mea finiat & poena: Stans quo-
super eum occidi illum. &c. & tuli diadema quod
erat in capite eius & armillam de brachio illius &

attuli ad Dominum m. m. huc. Monet hic dubium
Phil. Quis illi adlucet a malecitem illum? Bel-
lum agebat contra Philisthaeos, quid hic nego-
tij illi Amalecitas, cuius iam Saul omnem perdi-
derat memoriam? Vterius ad quid accurrit Ama-
lecites in hora mortis extrema Saulis? Quis cum
illi obiecit? Deinde, cur ab eo querit Saul: *Quis-*
nam es tu? & qualis qualis fuerit, aptus esset vt ei
vitā adimeret licet fuisse Chananeus, aut Phere-
seus &c. Præclarum hic latet mysterium, ait
Philo, & intelligendum nobis est, quod licet
adolescens indicaret, se casu illo venisse, verum-
tamen respectu Dei, minime sic euenit: summā
enim Deus hoc disposuit prouidentia, quod no-
bis videtur esse casuale. Res autem sic se habuit:
præcepit Dominus a multis retro annis Saul, vt
gladio stringente cunctos interficeret Amaleci-
tas hostes suos, vt nec vni quidem vitam condo-
naret: ille vero huic præcepto parum obediens,
eorum aliquibus vitam concessit, vt putabat mise-
ricors. Sic enim Deus perfide, noluit viuent, arma-
tus potestate cunctos meos inimicos interecio-
ne delere Amalecitas sed in mei nominis se nasti
viuent agnomiuam? Dum igitur mortalibus verge-
beris angustijs, eorum totus immenior. vnus ac-
curret, cuius non te cor labaris, hic te translociet
vitamque adimeri inaspicato.
O Christiane, quam serid, quam sæpe tibi
mandat Deus, vt omnes eius interficias inimi-
cos, peccata tua, ne vel vmparcas. Hæc audis,
& recalcitras, qui nedum illa non demolis, sed
& alis & conseruas integerrima. Quam incolu-
men illum seruas concubinarum, vt nec vnumquam
illum volueris ablegare: Quam arcte seruasti bo-
na aliena, vt nec vnumquam volueris iniurijs à te
laceratis satisfacere? Que tua illa contumacia in
peccatis perseverans. Tu illa, dum potes, non
occidis, illa igitur dum mortis contorqueberis
angustibus, se tibi offerent, erudaque movebunt
proelia: Prodiit in medium illa à te puella viola-
ta, illa marito iuncta, sed à te ad inhonestā al-
lecta; pauper oppressus, Ecclesiasticus infamatus,
& quæ fueras oblitus crimina, prodibunt, te in-
terficient & in peccato monent. Eia igitur tam
seuicum hostem occidito. Qui enim suo blanditur
inimico eius corrumpit manibus. (a) Tempestiue
peccata tua confitere, animæ tuæ repara damna, à se
dum tibi adest facultas: per hoc enim ipsa in hac migo po-
vita vitam assequetur gratia, & in altera glorie pa, en sua
sempiterna. Amen.

Lib. de
antiq. bel-
licis.

(a) Quia
a se
dum
tibi
adest
facultas:
per hoc
enim
ipsa in
hac migo
po-
vita
vitam
assequetur
gratia,
& in
altera
glorie
pa, en
sua
sempiterna.

S V M M A R I V M

HOMILIE DECIMÆQVARTÆ SEQVENTIS.

¶ §. 1.

b §. 2. 3.

c §. 4.

d §. 5. 6.

7. 8.

e §. 9. 10.

11. 12. 13.

f §. 14.

g §. 15. 16.

17.

h §. 18.

i §. 19. 20.

Præscribit præsens Euangelium, obedientiam exhibendam Prælati, etiam discipulis: a Sex articuli disputantur. Primus: quodd semper fuerit necessarius, & obligatorius in omnibus statibus ordo ad superiores, qui iubeant, & inferiores, qui obediant. b. Secundus: quodd hoc in hoc statu spirituali sit magis particulare. c. In quo necessaria fuit cathedra visibilis, secuta & certa. d. Tertius: Hæc cathedra vna est, ob multos titulos, e. Quartus: in ea sedere debent Sacerdotes, & coram illis erecti stare sæculares. f. Quintus: licet Prælati sint peruersi, potestate tamen fulgent ad præcipiendum, quibus & obediendum, quique honorandi. g. condere possunt leges, ligare, & absolueret. h. Sextus: Plurimum licet referat bona vita Prælati ac Prædicatoris, si tamen talis non fuerit illi nihilominus obediendum, licet illis similis sit, qui dilatabant phylacteria &c. i.

§. 1. Aperiens Christus cisternam præcæuit, ne quis in illam incidat, & spinas comburens, seruat triticum secundum legem.

§. 2. Super Cathedram. Licet omnes nos creauerit Deus quoad naturam æquales, disposuit tamen superiorum, & inferiorum inæqualitatem.

§. 3. In omnibus lucet ordo superiorum & inferiorum. Sic quoque decretum est, in omnibus legibus, naturali, scripta, & Evangelica.

§. Super Cathedram. Necessaria est cathedra, in qua ipse Deus nos docet, ubi vera sapientia.

§. 5. Ex suavissima Dei providentia erigitur in hoc mundo cathedra visibilis, cui nostrum subiecit intellectum.

§. 6. Secuta est doctrina cathedra Ecclesie, quam D. Paulus nominat columnam ac firmamentum veritatis.

§. 7. Necessaria est vna Cathedra visibilis, que nos doceat, & eiusdem visibiles sint præceptores.

§. 8. In Eunuchis Candacis, & Centurione Cæsareæ, ac in D. Paulo, nos docuit Deus subiectionem debitam magisterio prælatorum Ecclesie.

tionem debitam magisterio prælatorum Ecclesie.

§. 9. Vna est Ecclesie Cathedra: quia vna est eius doctrina, licet diabolus velit linguas confundere sicut in turri Babylonica.

§. 10. Vnitatis Cathedra sumitur ex vnitatis capitis, significata in tunica Christi contrapesita velo templi.

§. 11. Similiter sumitur vnitatis Cathedra, ex vnitatis doctrina: quod Salomon declaravit.

§. 12. Conseruat vnitatis doctrina, vnitatem idiomatis, in quo errauit Iudas: & hanc Romani ad suæ conseruationem Reipublicæ procurarunt.

§. 13. Sumitur quoque Cathedra vnitatis, ex vnitatis Sacramentorum que eadem sunt, licet ministri sint diuersi.

§. 14. Soli in Cathedra sedere debent superiores & sacerdotes, coram quibus erecti in pedes stare debent Laici, licet quis sit Iosue Princeps, aut Imperatrix Eufibia, imo & ipse D. Hieronymus.

§. 15. Scribæ & Pharisei. Licet terreni sint

Prae-

Praelati, potestate tamen pollent ad trahenda caelestia: quibus & obediendum.

§. 16. Honorari debet Praelatus, licet malus; iniuriam illi factam Deus sibi censet irrogari; sicut capiti iniuria est qua capillis irrogatur.

§. 17. Quamvis sit Samsoni perniciosum, capillos sibi conderi, in quibus eius consistebat fortitudo. Idem iudica de Ecclesia, dum eius sacerdotes & Praelati tanguntur.

§. 18. Potestatem habent Praelati absolendi, leges condendi, excommunicandi, proinde ex equo iure illis obtemperandum.

§. 19. Plurimum licet referat Praedicatoris, Praelatis bonitas: porro si malus sit, quid dicat, non quia faciat, attendendum.

§. 20. Phylacteria ac fimbriae in propriam ordinabant gloriam, quae ad Dei et. nr. honorem instituta, ac virtutum instrumenta.

HOMILIA XIV. DE OBEDIENTIA CATHEDRAE ET PRAELATIS.

Secundo die Martis Quadragesimae.

Tunc locutus est Iesus ad turbas & ad discipulos, dicens: Super cathedram Moysi &c. Matth. 28.

COELESTE nobis hodie proponit Christus documentum per historiographum suum D. Matthaeum; mulum convenientis auctoritatis Praedicatorum ac praedicatorum, multum auditoribus utile, multum denique honorificum sacrae suae legi, divinaeque doctrinae: tanti autem refert haec admonitio, ut D. Chrysost. eam censcat, esse omnium, quas Christus nos docuit, utilissimam: Praeceptum tradere voluit, quod praecipue ad salutem conducit. Et ut tale ceteris strictius praecipit observari. Id sibi in opere iubet. Mandavit autem summo affectu, ac rigore. Declarat igitur, quod nequaquam, quia superior aut praedicator vitae est dissolutus, ea de causa illi detrahenda sit negandaque debita reverentia, nec eius quoque doctrinae refugandum, non esse eius doctrinam operibus mensurandam, nec dicta factis comparanda. Hoc tibi iubet & faciendum, quae praecipit audire, ut ea opere perficias & eius non inspicere vitae opera, ut illum aspicias: aures attige eius doctrinae salutari, oculos occlude eius vitae immodesta: Super Cathedram Moysi (ait Christus) sederunt Scribae & Pharisei: q. d. Ipsi sunt, qui

modo pollent auctoritate, ac loco superiori, praedicti sunt, ac magistri vestri: quae vobis dicunt, facite, quando vobis praecipunt, secundum id, quod cathedra eorum docet, nec eorum opera inquiratis curiosius. Appetunt mandata gravia inquiratis ac ardua imponere, ad consuetudinis veteris in populo reformationem, ut sint omnes perfecti, ea vero in se exequi, etiam minima, detrectant: hic omnis eorum conatus, ut vanam ex hominibus gloriam accipiant, dignitate sua superbiunt, magnificent fimbrias, phylacteria dilatantes. Erant autem fimbriae satiolae quaedam coruleae, de quibus oras, seu extremitates suis penulis faciebant; quibus pedes suos cooperiebant, quo significabant se tales esse, qui licet corpore in terra ambularent, animam tamen sidera pererrarent.

Phylacteria vero erant membranae, quibus Dei lex inscribebatur, nempe de alogis, has de suis pilas suspendebant, ita ut ante oculos volarent, quibus semper & vincti legi divinae attenti intentique insisterent. Hae insignia magnificabant, id est, extollunt: ut illo modo ab hominibus plaris haberentur, maiori quoque honore colerentur, & quocumque accederent, eum i se-

adentes advenientibus assurgerent, locum eederent eminentiorem, ac Magistri nostri vocarentur, illos meritis & virtutum insigniis ceteris æstimarent digniores, cum essent omnium, quos sol vidit, nequissimi. Nihilominus (scilicet Christus) prælati sunt, predicatorum sunt, Magistri sunt, qui Moyse, imo Dei ipsius locum obviarent, & vt tales illos reuereretur, illorumque præceptis obedientia. Huius prælegit nobis alia de obedientia documenta, & regulas de humilitate, Deum colendum esse vt vnicum patrem, ac magistrum in cœlis, cuius vicarij sunt, & subiecti terreni præceptores, nostrum sit hoc præceptum studium, in terra pos humiliter, vt in cœlis exaltetur: hæc enim ipse in sua obseruat familia ordinationem, superbos humiliter, & humiles exaltare. Vt hinc igitur exordiamur, prout nos coram Domino humiliter supplicemus, mentem nostram erigat sue gratie spiritu, & Principi super omnes Angelorum choros exaltata, vt eam nobis obtineat, prostrati offeramus: *Ave Maria.*

G. 1. Aperiens Christus cisternam, præcauet, ne quis in illam incidat, & spinas comburent, seruat triticum secundum legem.

Dicitur Cyrillus Alexand. gloria, decussæque montis Carmeli, tam antiquus, vt floruerit Anno Christi 330. tot omnibus notissimis clarus prærogatiuis, vt D. Pontifex Cælestinus primus, cum misisset præsidem Concilio generali Ephesino, ducentorum Episcoporum, contra hæreticos Nestorium & Pelagium, multos edidit tractatus in S. Scripturam, sed phrasi ingenioque singulari libris scripsit septemdecim, quos prænotauit: *De adoratione in spiritu & veritate.* Quibus totam illam veterem legem exponit, Li. 7. ad eductumque de corpore illo spiritum, de littera sapientiam, de figuris veritatem, enucleat deo Dei. Exod. 21. præcepta data Moyse, vnum Exo. ca. 21. Vocauit Dominus Moysen dixitque illi: Audi quæ ego præcipio tibi: Si quis aperuerit cisternam & fuderit, & non operuerit eam, cecideritque bos aut asinus in eam, reddet Dominus cisterna pretium uimentorum, quod autem mortuum est, ipsius erit. Alterum legitur: ca. 22. Si egressus ignis inuenerit spinas, & comprehenderit acervos frugum, siue stantes segetes in agro, reddet dominum, qui ignem succenderit. Ea ergo cautione spinas comburat, vt segetes seruet incolumes. Quæ est hæc tua, Domine sollicitudo, quærit

D. Cyrill. Quis te ad rem tam viliam ac familiarium detraxit sollicitudinem? Indicauit, (inquit Sanctus) quid tibi sit agendum, & quid Christus egerit, qui ad hoc venit in mundum, vt legem adimpleret. Quædam aperuerat cisternas, cum vicinus esset morti, aperte voluit illis loqui hypocritas, corumque interiora aperuit pectora, ea esse ostendit sepulchra dealbata; a foris nulla formosiora, ab intus verò nulla turpiora, plena mortuorum ossibus, latentia vermibus, pudore horrida; hypocritas reuelauit, astutias vilipinas, fictiones, fraudes, enormia scelera, criminumque non toleranda, his ignem spinis succendit, aspera, duraque reprehensione, vt fecit in illa iusta concione, quam habuit in populi totius synagoga, in qua vitia, fraudesque detexit hypocritarum Phariseorum. O Domine, hancne cisternam aperis? Cave ne sit ad scandalum pusillum, qui vt eos cognouerint tantorum criminum reos, eosdem vilipendunt, cum eis non conueniant, debitam recusabunt reuerentiam, præcepta non adimplebunt inobedientes. Accurrit Dominus, qui cisternam operiat, damnumque futurum impediatur, dum conuersus ad populum ait: *Super cathedram Moysi, q. d. an auctoritas, quales hi sunt, ex eo quod de illis reuelantur? Hoc perpendite, quod in cathedra sedent Moysi, sint superiores, sint in Ecclesia prædices ac doctores, prout vt talibus, debitum deferre illis honorem, eorumque obedite iussionibus: licet enim grauiorum velim spinas exire peccatorum, quæ de eorum cordibus enascuntur: volo nihilominus amplius seruari triticum doctrinae ac legis indei, dignitatem, magistrum, ac sacerdotum innocentium, prout vt tales omni colantur reuerentia, eorumque leges obseruentur.*

Impleuit hic Christus, ex sententia D. Hieron. quod prædixerat Spiritus S. ex ore Malach. lachryæ Christo faciendum. *Sed bis confluas & mundabit argentum, & purgabit filios Leui.* Vt filios Leui, (interpretatur D. Hieron.) verumtamen Sacerdotes, Prælati & Doctores Iudeorum. Hoc verbum *Purgabit*, in Hebræo, proprium est agricolis, qui purgant arcam quando in ea mixtum iacet palea triticum, ac ventilabro segregant paleam, seruantque triticum. Hoc Messias exequetur, & talis à D. Matth. describitur: *Cuius ventilabrum in manu sua, & per Maith. mundabit arcam suam, & congregabit triticum in horreum, paleas autem comburit igni inextinguibili. ventilabro lingue sue diuine triticum à palea separabit. Eu cum purgantem inue-*

nit in Pharisæis trititum permixtum paleæ. O quæ paleæ hypocritæ, vanæ gloriæ, iracundiæ, ambitionis! O quæ trititum doctrinæ, dignitatis, verbi Dei! hoc enim tritico Ecclesia sustentatur. Apagæ, palea in ignem æternæ condemnationis; eorum opera ne imitemini, paleæ enim sunt, quas ignis comburet infernalis: remaneat legis, doctrinæ, dignitatis frumentum in animarum horrea congregandum: si enim eorum vitia reproba, doctrina tamen proba, & admittenda. Si eorum opera, opera sunt Satanæ, leges autem sunt divinæ; si in se ipsi sunt demones, in persona tamen quam referunt, sunt Angeli, ex quorum ore lex audienda: *Legem requirunt ex ore eius: quia Angelus Domini exercituum est.* Omnino necessaria nobis erat hæc iustitio (teste D. Chrysost.) nobilique tam strictè à Christo præcipienda: si etenim etiam modo contemnis superiores, contemne man data. Hocciendis: quia sic non vivunt, vt debent, quid ageres, si tibi eos irridendi, contemnendique dedisset ipse facultatem? quàm paucos invenias, qui eorum voluissent obedire mandatis! Quibus non superioribus contumaces repugnant inferiores? Vt igitur hoc nequam fiat, tam stricto nos Christus obligat præcepto, quod modò declaramus.

§. 2. Super Cathedram. Licet omnes nos creaverit Deus quoad naturam æquales, disposuit tamen superiorum, & inferiorum inæqualitatem.

Supponit hic Christus primum esse in Republica ordinem superiorum, & inferiorum, ac requiri, vt sit qui iubeant, qui ordinent, qui stant, & qui dictis obediant, statutaque perficiant. D. Theodoretus Episcopus Cyri in Syria (qui à sexcentis Episcopis in Concilio Calcedonensi proclamatus fuit: *Catholicus & Orthodoxus Eccl. sic Pastor & Doctor.*) contendit recte quemdam errorem à Gentilibus introductum: qui considerantes magnas confusiones, deordinationes ac ineptias, quibus totus mundus perturbatur, evulgant Deum nullum mundi huius habere providentiam, ac sollicitudinem, nec eum gubernare, ac dirigere; sed quod nos duntaxat, vt quisque quidquid vellet aut posset, operaretur. Quia verò hunc errorem decem adstruebant argumentis, decem quoque conscripsit tractatus subtilissimos, in quibus eadem in illos retorquet argumenta, ac proprio mu-

erore confodit inimicos: ex eorum rationibus Catholicam probans veritatem, Deum esse sustentem mundi gubernatorem, quique, quæ in eo sunt, cuncta disponit, infinita sua sapientia cuncta constituit, & magnâ permittens providentiâ. Tractatu vero septimo, septimam proponit, refutaturque rationem, quâ Gentiles movebantur, vt Dei providentiam mundi, quæ negarent directionem: nitebatur autem hæc ratio illo discrimine quod in mundo notamus inter homines: quidam etenim sunt Domini, fæsi alij: quidam superiores, inferiores alij: quidam præcipientes, alij obsequentes. Quis hos inter se discernit? Nos omnes Dominus quoad naturam condidit æquales, vno omnes nascimur modo, vno & morimur, cet non eodem igitur modo vivimus? Nos omnes ex eodem produxit parente Adam, iidem dotatos qualitatibus, ita vt, formato primo homine, cum ei mulierem in adiutorium ad humani generis propagationem veller creare, illam non ex alio luto, vt esset, formavit, ne qua prætensio oriretur, si lulum illud nobilior fuisset, quàm illud, de quo formatus fuit Adam, sed eam ex ipso Adam edificavit: sed non de capite, quod ceteris membris eminet, nec de pedibus, ceteris inferioribus, sed de colla lateris, vt in omnibus ei similis esse videretur.

Si igitur nos Deus æquales condiderit, unde proficere potest tanta inæqualitas, vt sint aliqui Domini, alij fæsi, quidam imperent, puniant, cæcibus mancipent, alij verò obediant, in vincula coniciantur, puniantur? Hoc (asserunt illi) inde oritur: est: quia Deus manum à mundi regimine subtraxit, sic vt qui potest, prævaleat, imperet ceteris, puniatque reliquos. Exemplo patet, inquit, in Neuroth Dominus post eductum: vt enim erat gigas fortissimus, viribusque potentissimus. scilicet Dominum extulit, ceterisque præfecit superiorem, unde natum proverbium: *Quasi Neuroth robu.* Item observamus in Monarchiis ac Imperiis, quæ mundus habuit Babyloniorum, Medorum, Persarum, Græcorum, Romanorum, quæ vidit Daniel in figura ferocium bestiarum, quæ enim ceteris erat potentior, prævalebat ac ventorum flantium, qui inter se contendebant, ille verò se longius protendebat qui maiori buccas inflabat impetu, hodie hic esset Dominus, ac mane crastino mancipium, hodie throno resedens regali cunctis imperans superbus, cras catenis vinculus, teretimo carcere reclusus vile mancipium. Abundant similibus

exemplis, tam sacra, quam prophane historie : ex quo Deus mundum condidit. Clarius quoque patet (argumentantur illi) quia si ordo ille superiorum ad inferiores à Deo fuisset stabilitus, semper essent superiores, qui sunt meliores, ingenij subtilioris, vitæ magis eximialis : cum Rex Republicæ non præficiat, nisi quos nouerit esse regimini magis idoneos. Hoc autem non sic se habet, quinimo videmus occupare thronos, portare diademata, illos qui merentur crucem, carceres, seruitutem : è contra subditos, reiectos, qui ad regendas cathedras sunt aptiores ac digniores. Quæ de causâ Salomon, licet cuncta censeret vanitatem, hoc tamen magis seriò perpendit : *Vidi seruos in equis, & principes ambulantes super terram.* Cum hæc igitur ita sint, quis

Eccles. 10.
7.

capiat, quod hunc Deus mundum motis adeo inconcinnis gubernet? Respondet illis Theodor. in illos hanc retorquens rationem, ex eadem probans contrarium. Omnes consentiunt, quod Deus cunctos quoad parentes & naturam creauerit æquales, si verò illa in suo maneret ordine ac statu, quo ex Dei manibus prodijt perfecta nec essent Domini, nec subditi, ut modo, nec qui notas conderet leges; diuinis quippe regeremur, & ratione, quæ iusto pondere cuncta moderaretur. Verumtamen per peccatum dissolutus est hic ordo, ita ut iustitia nobis deficiat originalis, quæ in homine, partem inferiorem subdebat superiori, superiorem verò Deo; ratio permansit tenebris obfuscata, ordo illi prius positus inuersus, ratio oppressa, rebellis appetitus, & ad malum ab adoleſcentia inclinatus. Necessarium est, ut sit qui regat, gubernet cuncta, secundum iustam disponat rationem, malos puniat, bonos remuneretur, appetitum æt. enet inordinatum per timore; excitet ad bonum voluntatem proposita spe tributionis. Componit horologij

I.
Similitudo.

horologium congruum, si semper illo ordine, & conformitate volueretur, non esset necesse quemquam illud dirigere: verumtamen cum aliquando dissoluatur illa harmonia, rectoris requiritur industria, qui ut primum deest, illico totum dissoluitur, rotis ponderis impetum ac gravitatem consequentibus. Composuit hoc Deus nature

Eccles. 7.
30.

nostræ horologium optimè dispositum: *Fecit Deus hominem rectum.* Per peccatum verò, dissoluebatur illa concupiscentiæ rota, quæ ductum sequi debebat rationis ut rotam primariam, se ipsam anteponit, ut totum gube nec horologium. Hoc benè sentiebat, qui dicebat: *Videam aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuam me in lege peccati, quæ est in mem-*

Rom. 7.
23.

bris meis. Quam dissolutum foret hoc mundi horologium, si non esset qui rotas componeret: Deique quis domi quietus remaneret? Quis bona sua, videlicet imò & vitam tutus possideret? Quæ ratione si assentire legibus Republicæ conseruaretur, quibus illa dirigitur, ac sine superioribus, qui ad eorum obseruantiam cogant inferiores. Ipse Deus (inquit Theodor.) qui mundum condidit ex nihilo, decreuit ad sui conseruationem, ut à superioribus regeretur.

Hoc docuit Apostolus, sapientissimis illis verbis: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit, non est enim potestas, nisi à Deo: quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt.* Omnes quotquot sunt: *Omnis anima*, suis sublimioribus: mulier marito, filius Patri, Dominio subditus, secularis Ecclesiastico: ita ut, nullus sit in Republica, qui non hoc ordine, superioris, vel inferioris, Traslari, vel subditi compendatur, qui non vel præcipiat superior, vel obediat inferior. *Omnis anima.* Si quæras, quis hoc statuerit, ut cum omnes essemus in natura æquales, simus in hoc inæquales? Respondit ipse Deus. *Non enim est potestas nisi à Deo.* Nota cum S. Chrysost. loquendi modum Apostoli: Non enim ait, quod non sit superior, aut Princeps, qui regnet in hoc mundo, nisi à Deo constitutus; *Non dicit: Omnis Princeps à Deo constitutus est;* multi quippe sunt à Deo non ordinati, sed à diabolo, vel mundo, vel carne, vel iero, vel negotiationibus, vel diligentia, vel simonia: sed quod omnis potestas, hoc est, auctoritas quæ eminent Principes ac Superiores, ut præcipiant, à Deo proficiat, ut licet quis sit tam peruersus superior, qualem scimus fuisse Pilatum, potestatem tamen habet de super & à Deo: ita Christus Pilato. *Non haberes potestatem aduersus me ullam, nisi tibi datum esset de super:* licet quoque tam sacrilegus sit Pontifex, ac Caiphas, Deus erit qui ore eius loquatur, quando concludit ut supremus superior. Sicut dicimus, quod omnibus potestas mariti in ordine ad uxorem sit à Deo, non quod Deus sit, qui omnia componit matrimonia singulisque vxoribus suos desinet maritos, sed concessio, quod matrimonium sit, à Deo omnis emanat potestas seu viri superioritas in ordine ad uxorem: *Non est potestas nisi à Deo.*

Tangit meâ quidem sententiâ Apostolus, iud quod dixerat Dominus: *Per me Reges regnant, & Legum conditores iustæ de erunt.* *Per me Principes imperant, & potentes decernunt iustitiam.* Quatuor species recenset superiorum. Reges, Legislatores, Principes & potentes. Reges sunt, qui

Prin. 3.
D. C.
H. 1. 6.
pp. 11.

qui in mundo non agnoscunt si periorum, quoad temporalia, unde & vocantur supremi ac independentes Domini. Legislator sunt Senatores Republicæ, & Auditores Conciliorum: illi quippe sunt, per quos disponuntur & explicantur statuta. Principes sunt Potestates, & gubernatores, qui præfident in particularibus rebus. Potentes sunt, quicumque alij ministri iustitiae, qui aliqua possunt in Republica auctoritate. In his omnibus concluditur potestas. Et hæc omnis potestas, ait Deus, à me dependet, omnes sunt mei substituti, à Rege vique ad abiectissimum apparitorum. Non est potestas nisi à Deo, Et consequenter nemo est, qui non sit subiectus suis superioribus, sic ut, nullus sit, qui non sit Deo subditus. Hoc est tam ne esset, ut sine illo mundus perderetur. Optime Spiritus sanctus: *ibi non est gubernator, populus corinet. & doctis declaratur à D. Chrys. similitudinibus: Sicut si gubernatorem à nave separaveris, scapham submersisti, & si ducem ab exercitu abieceris, victos hostibus tradisti milites, ita si principes in civitatibus astruleris, feris irrationabilibus magis irrationabilem agemus vitam, &c. Quod in domibus faciunt lignorum contignationes, hoc Principes in civitatibus, sicut si illas sustuleris, dissoluti parietes per sese corruunt, sic etiam si ex mundo Principes tollas, & eorum metus, &c.*

§. 3. In omnibus lucet ordo superiorum & inferiorum. Sic quoque decretum est, in omnibus legibus, naturali, scripta, & Evangelicis.

Voluit habere Deus in mundo suos Vicarios, quoad regimen mundi, aliquos in spirituali, quosdam autem in temporalibus. Omnes hi communicata sibi à Deo vigent potestate, quæ de illo, ut primo principio ac origine derivatur de vno ad alios, unde tanta est diversitas Præfidentium, sunt enim maiores, & minores, supremi & subalterni. Et omnibus satis est manifestum (inquit Apostolus) ita hæc fieri debuisse, cum enim sit mundus Dei manuum opificium, ita illud facere oportuit, ut quicquam esset ordo, certusque omnium consensus: *Quæ autem sunt, à Deo ordinata sunt.* Non produxit Deus multitudinem sine ordine, hoc enim esset quædam indecens confusio: *Multitudo sine ordine est confusio*, ut aiunt Philosophi. Proinde quia inconueniens erat esse confusionem in istis rebus, quas Deus creat, in omnibus his admirabilem

Hieron. Bas. de Lanna Tom. II.

planè decrevit ordinem statitque concentum. Dedit mundo principium duo producentis generum: *Vitamque in principio condidit creaturam spirituales, & corporales*, ambas vero miro statuit ordine. Creaturas spirituales, Angelos dicimus quorum tantam creavit multitudinem, ut eorum numerum velot numerabilem haberet, amicus ille Iob: *dum ait: Numquid est numerus Iob. 25. 5. militum eius.*

Illos nihilominus tam congruo disposuit ordine, ut aprior non possit confiditari: illos etenim in tres dispersit hierarchias, & earum vnamque in tres choros, ut simul novem constituantur: quia vero tam apto sunt ordine distributi, Ordines nominantur. Suprema Hierarchia est Seraphinorum, Cherubinorum: & Thronorum. Media complectitur Dominationes, Virtutes, ac Potestates. Infimam faciunt Principatus, Archangeli, Angeli. Et eo quod omnem superet intellectum hic ordo, Deus Iob amico suo proposuit, num comprehendere posset illam dispositionem tam numeris omnibus absolutam, quæ ratione omnes illi spiritus sic miro ordine disponantur, ut quidam sint superiores, alij inferiores, inter alios, quidam illuminent & non sint illuminati, alij sint illuminati, & non illuminentur. Et quomodo una hierarchia sit altera superior, similiter & singularum hierarchiarum chori ex superioribus & inferioribus constituuntur, ita hocque tanta perfectione, ut nulli sint scalarum gradus, nec illi quos Salomon throno suo regali composuit, nec illi quos viderat Iacob, ita ad perpendicularum circumque directi, ut duo non sint æquales in eodem gradu, sed omnes ita distributi, ut quidam sint alijs superiores: *Numquid Iob c. 38. nesci ordinem cæli & pones rationem eius in terra? 33.* Idcirco communi ac frequentiori nomine in sacris literis vocantur exercitus, & ex tanta militum multitudine Deus dicitur. *Dominus exercituum*: nihil enim hic est, quod magis certam requirat dispositionem, quam militum exercitus, qui ordinatur, ac constituitur ex superioribus, qui præfunt & imperant, & inferioribus, qui subsunt dicti que obediunt. Vides in his Imperatorem, Magistrum equitum, castorum præfectum, præfectum vigilum, Tessieratium, Tribunum militum, Tribunum armamentariorum, ordinum duces, signiferum, centurionem, &c. Hinc nata eorum spirituum ruina, qui de cælis electi fuerunt, & demones sunt: eo quod statutum sibi à Deo ordinem servare, supremamque eius, cuius debebant, auctoritatem ac potestatem agnoscere

recedu

Iud. 6. eussarint. Voluerunt omnes esse Domini ac superiores; Ita notat Iudas Apostolus: *Angeli vero qui non seruauerunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, &c.*

Gen. 1. 1. Eodem modo voluit ut in rebus corporalibus debitus ordo seruaretur. Creauit corporalis cœlestis cœli & terra: In principio creauit Deus cœlum & terram. Quasi eo ipso decreuerit ordinem superiorum & inferiorum: cœlum ut esset superius loco, virtute, motibus, de quo totius esse terræ dependeret; ipsa verò cœlo in omnibus, ad sui consistentiam ac cōseruationem subderetur. Inter ipsos etiam cœlos ordinem posuit, multos enim creauit, quosdam tam alijs subiectos, ac ab alijs dependentes, ut transuersim inter se tam admirabili concentu circumuoluantur, ut ex eo somniant Philosophi suauissimam quandam harmoniam oriri, dixitque Cicero, eam gratam, consonam, ac esse modulatam, ut si quis esset in superioribus illis regionibus, illum eorum dulcissimo gratoque concentu in extasim rapiendum: *Illum axem cœli* (asserit D. Ambrosius.) *seri quorundam sermo, quadam perpetui concentus suauitate versari, ut si assuetudo permittetur, sonus eius extremis terrarum partibus audiretur.* Non est verò harmonia, sed ita finxerunt Poëtæ, per hoc indicantes extremum illum ordinem, proportionem, ac convenientiam, quibus corpora illa cœlestia disponuntur; & quam bene quædam alijs in suis motibus ac cursibus subordinentur ac ab ijs dependant. Omnia igitur, quæ Deus creauit, statuit, ut ordinem ac concentum superiorum seruaret & inferiorum; Tellus cœlo subiecta sit, & hoc nedum in communi, vel quoad præcipuam ac maiorem partem, sed quoad omnia, quæ eâ continentur. Terra inferior esset aquæ, hæc aëri, ille igne, ille primo cœlo, quod est luna; illud secundo, quod dicitur Veneris, hoc tertio, scilicet Martis; hoc quarto, nempe Solis, &c. Et hi omnes cœlo stellato, & ceteri omnes vii, quod omnes cœlos includit, ac mouet, vocaturque primum mobile, ex cuius motu totius motus pendet vniuersi, tali connexu, quod si hic vel vno instanti derideret, totum hoc derideret, corrueretque vniuersum, sicut in horologio cessante motu molæ, quæ spiritum vitamque subministrat, totum confestim quiesceret ac contingeret horologium.

L. de somno Scipio nis. *D. AMER. In prefat. super Ps. Tom. 4.* Creauit cœlo & terra, creauit in ea animalia, in aqua pisces, in aëre aues, & statim in ijs voluit seruari ordinem. In hunc finem condidit hominem cui ait: *Dominamini piscibus maris, & volatilibus cœli, & vniuersi animantibus, quæ*

Gen. 1. 28.

volatilibus cœli, & vniuersi animantibus, quæ

*momentur super terram. Ut autem nouerit homo, quod & ipse pariter seruare debeat subiectione, ac recognoscere superiorem, statim in ipsa lege naturæ (ut notat D. Aug.) dedit illi præceptum, quo intelligeret, se habere illum superiorem, cui tota natura obediret, & confestim subiecit viro mulierem: *Sub viri potestate eris.* Et eadem lege naturæ subiecit filios parentibus, quod sciunt omnes, in ea lege feriendum esse ordinem superiorum & inferiorum. Dein accedente tempore legis scriptæ quo cuncta ordine disposuit notiori, hoc singulari cura stabiluit, designans superiores, quibus ceteri subderentur ac obedirent. Proinde hoc promulgauit memoriale perenne: *Facietis quodcumque dixerint qui præsum loco, quem elegerit Dominus &c. docuerint te iuxta legem eius, 17. 10.* sequerisque sententiâ eorum, nec declinabis ad dexteram, neque ad sinistram. Qui autem superbiunt, nolens obedire Sacerdotis imperio, &c. morietur homo ille. In lege vero Et angelica hoc ipsum proprio ore pluries confirmauit: Semel dum docuit subiectionem ac obedientiam debitam Romano Imperatori, cui, ob eandem rationem, quod esset Dominus, occurrere deberent, cumque tributis suis agnoscere ut superiorem, quocirca Iudæis quandam quoad hoc questionem obijcentibus respondit: *Reddite quæ sunt Cæsari, Cæsari, quia responsione reprobare voluit errorem Iudæis valde familiarem, auctore Iudæo quodam teste Iosepho nomine Iuda Gaulonite, qui in Actibus Apostolorum dicitur Iudas Galilæus, qui hanc mortis defendebat opinionem, Iudæos, ut populum Dei, liberis ortum parentibus, cui Deus ipse indata legemque præscripserat, non teneri Principibus alijs obedire, nec alios aut Reges, aut Imperatores agnoscere superiores. Error est hic, ait Christus, eo quippe ipso quo Cæsar vester est superior, ei debetis & tributa & obedientiam. Iterum in hoc Evangelio, dum ait: *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisei.* Omnia ergo quæcumque dixerint vobis, seruare &c. facite. Quibus hoc dicit Dominus: Ipsi Apostoli, discipulis tuis, turbisq; populorum. Illo mouebatur argumento Apostolus, ut diceret: *Omnis anima potestatis superioribus subdita sit.* Quid significat: *Omnis anima?* Dicam tibi, respondet D. Chrysostomus. *Etiam si Apostolus, si Evangelista, si Propheta, si Sacerdos, si Monachus, si quisquam eandem fueris.* In hac vita nullus eximitur ab obedientia superiorum.**

Hæresim respicimus Begardorum, & nostri temporis illuminatorum, eorumque hæreticorum quos vidit orbis Christianus, maxime perniciosorum,

sciam, quæ docebat Christianum à Christo in tantam assertum libertatem ut non teneretur agnoscere superiorem nisi Deum; specialiter autem eos, qui ad tantum perfectionis gradum ascenderant, ut uullos audiant Prælatos, quos solus Deus intus in cordis viscibus illuminat. O fidei Catholicæ defensores: error est, hæresis est. Quamvis sanctus, quam perfectus, quāto in virtute feceris progressus: Etiam si Apostolus si Euang. 1. 1. 2. &c. Rationem autem subiungit D. Chrysost. Neque enim perfectionem militat etiam Evangelicam: lex enim Evangelica, lex Moysi, legi naturæ non contradicunt. Ex lege naturali manat obligatio obediendi superioribus, illa verò per legem Evangelicam non erat destruenda, sed perficienda, & præclarioris voluntatis religione conservanda. Quando beati in celo regnabimus, non erunt superiores, qui præcipiant, quæ leges scribant: Tunc enim implebitur illud Apostoli: *Euacuabit omnem Principatum, & potestatem, & virtutem, & quod prædixit Isaias: Regnabit Dominus solus.* Porro in hac vita: Omnis anima potestatibus superioribus subdita sit. Hinc edocet Apostolus hanc conclusionem: Itaque qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Constituit Deus, ut inferior obediat superiori, mulier marito, filius Patri, subditus Domino, Regi feudatarius: Qui his igitur se opponit, Dei se opponit ordinationi, & consequenter ipse sibi æternam procurat damnationem: Qui autem Dei ordinationi resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt.

§. 4. Super Cathedram. Necessaria est cathedra, in qua ipse Deus nos docet, ubi est vera sapientia.

Licet hoc ita sit, quod in omni genere creaturarum voluerit Deus ordinem quemdam esse superiorum & inferiorum, singulariter tamen hoc decreuit in statu spiritali, & Ecclesiastico, in quo voluit ut essent superiores, & Prælati, Curati, Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchæ, velut illustrissimi cœli, alij alijs superiores, ac vix summus omnium Præfex, supremus scilicet Pontifex, tanquam primum mobile à quo deperdet auctoritas motusque ceterorum. Licet autem durum quid esse videatur ipsa subiectio, quæ omnes astringit, nequaquam talis est, sed e contra nulla suavior dispositio, in magnum nostræ salutis beneficium. Ac inter cetera ad eum finem hoc statuit, ut in mundo cathedra visibilis

erigeretur, in qua sedent superiores, ut nos regant, gubernent, doceantque. Valde luculenter agit Iob (interprete D. Chrysost.) de diuina providentia, supernæque dispositione, circa veram sapientiam, exponens quæ ratione illam nobis doceat & communicet. Quasi querulus introductus, ex eo quod ubi inueniatur sapientia, nesciat: *Habet argentum venarum principia, & Job. 28. 1. auro locus est, in quo conficitur: ferrum de terra tollitur, & lapis soluitur calore in as vertitur, &c. Sapientia verò ubi inuenitur, & quis est locus intelligentie?* Hoc supponit, præcisè nobis esse necessariam sapientiam supernaturalem ac diuinam, quæ saluemur, sine qua nemo sibi certam promittat viam ad cælum, nec veræ consecutionem beatitudinis: dein quod illam non stris virtutibus aut ingenij acuminis assequi minimè possimus, sed requiri necessario, ut eam nobis Deus infundat, ipse illuminet intellectum. Præclare hoc dixit sapiens: *Quis hominum scire poterit cõ-* Sap. 9. 11. *siliu Dei: aut quis poterit cogitare quid velis Deus, &c. Difficile estimamus, quæ in terra sunt, & quæ in prospectu sunt, inuenimus eum labore. Quæ autem in cœlis sunt, quis inuestigabit? Sensum autem tuum quis sciet, nisi tu dederis sapientiam, & miseris Spiritum sanctum tuum de altissimis: &c. & quæ tibi placent didicerunt homines: nam per sapientiam sanati sunt, quicumque placerunt tibi Domine à principio. Nec enim homo ex se aut scit aut scire potest, quis sit suus verus finis, nec in quo sua consistat beatitudo: nec ad quid eum Deus in hoc mundo creauerit, nec media, quibus eam possit assequi, nec opus ab illo requirat Deus, nisi Deus hoc illi reuelarit.*

Hinc illa tam sagax, piæque cœlestis sponsa Ser. 40. de petitiõ, quæ ad idem expendit D. August. quæ Verb. Dom. statim à principio suæ desponsationis, hunc spõ. cap. 7. & so suo libellum obtulit supplicem: *Indica mihi seqq. quem diligis anima mea, ubi pascas, ubi cubes in Cant. 1. 6. meridie Ne vagari incipiam, post greges sodalium tuorum. Singula verba suam habent energiam, præsertim si singula in lingua sancta perscrutemur, at ne discursum fufus extendamus, dico, quod cœlica loquatur sponsa, sui ptâ metaphorâ ab illo, qui progressus ad ciuitatem, in qua omnia sua bona haberentur, viam non sciret, sed hoc solummodò quod via tantum recta sit ac vera, ceteræ verò præcipitia, & quibus occurrat, ac incidat in tigrides, leones, vrles, speluncas serpentum, aspidu, &c. Si vir ille occurreret quadrijugis, semitis ab omni parte aperto, salq; cerneret trinitas, in quarum initio mlti adstarent, dicerentq;: Charissime, hæc est vera via ad vitam, reliquæ du-*

I. Similitudo.

ducunt ad interitum & mortem; quā nulle turbatus, quā hauriret attonitus? Quantum illi foret beneficium, si quis illi viā ducem secutum ac fidelem dare promitteret de quo hoc probē nosset, quod cum nec posset eludere, nec seducere, cui fidem dare tuto, quem sequi posset omni postposita incertitudine. Omnes ex natura proficiscimur, & in communi desideramus beatitudinem. In hoc omnes (ait D. August.) conveniunt, & ad propositum refert, iocum illius mimi, qui die quadam cunctos invitavit Romanos promittens, se omnibus diciturum, eisdem singulorum desideria ac voluntates. Omnis igitur congregatus, sic ait: Quotquot huc simul convenistis, hoc optatis: *Vili vultis emere, & carā vendere.* & inquit D. August., dico, venis dixisset, si dixisset: *Omnes beati esse vultis, miseri non vultis.* Hoc est tam omni certo certius (ait) ut cum sit primum principium inter Philosophos: Academicos, nihil esse in hoc mundo certum; Cicero tamen inter illos eminentissimus, hunc præclarum dialogum quem intulit *Horrentium*, ab illa propositione exorditus sit: *Beati certe omnes esse volumus.* Multas universales propositiones (ait D. August.) statuerunt philosophi ac poëtae, nullam tamen hac certiorē ac sapientiorē. Ennius Poëta hanc asseruit: *Omnes mortales, sese laudari exoptant,* & hæc & alia plurimæ suas patiuntur exceptiones, ut ille prosequitur, hæc verō nullam: *Omnes volumus esse beati,* cuius rationem assignat doctissimis argumentis D. Thomas.

D. Avg.
L. 13. de
Trinit. c.
3. 4. 5. To. 5.

II.
Desideramus omnes ex natura esse beatitudinem.

1. 2. 3. 4. 5. a. 8.

6. 7. 8.

III.
Quomodo acquiratur beatitudo.

2. f. 143. 15.

D. Avg.
L. 19. de
civ. c. 1.
& seqq.
To. 5. Trinit.
To. 9. L. de philo-
sophia.

Attamen hoc opus, hic labor est, quod si homo querere velit viam ad illam beatitudinem, millenis occurret. Quidam etenim opinantur, ad beatitudinem viam carpendam esse diuinarum ac totius orbis bona conquirenda: *Beati dixerunt populum cui hæc sunt.* Alij docebant secundas esse delicias sensuumque voluptates: alij gula desideria epulas, cæpicias: Alij studia philosophiarum. Alij dignitates, honores, loca primaria: alij bona corporis, alij bona animæ, alij ambo hæc, & hoc modo tantam impenes differentiam, ut auctore D. August. ex doctrina sapientissimi Varonis circa hanc propositionem ducentæ octoginta octo diuersæ inueniantur opinionēs. Sibi proponit D. August. quod in initio cuiusque hominis viæ, multi sint, & quisque eorum dicat: *nostram sequimini sententiam, hæc est certa veraque via.* Fuerunt quidam Philosophi, de virtutibus & vitij subtilia multa tractantes, desinentes, disidentēs, ratiocinantes, sapientiam suam buccis concerpantibus ventilantes, qui etiam dicere aude-

rent hominibus: *nos sequimini, sententiam nostram tenete, si vultis beati esse.* At super hæc dicta ad celum via, est vera sapientia, fides legitima, Dei cognitio, mysteriorum Christi scientia: *Hæc est laus, vita æterna, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem misisti Iesum Christum.* Ut declarat D. August. Thom. Hoc cui securabitur? quis capiet? Nonne magis fuit quidpiam familiare inter homines, quā quemque suas vias ingredi, & tot inuentos apertaq; sunt viæ, quot fuerunt hæretici, ab exordio mudi, quisque eorum suam appetit viam, & cum classe sua adest, clamitans: *Hæc eundem, si non vis aberrare.* Hæc Pelagiani, hæc Priscillianistæ, hæc Manichæi, hæc Ariani, hæc Sabelliani &c. Omnes hi elata voce clamitabant, inuitabantque transientes in ea, ite viæ suæ, hanc esse securam affirmantes. O quales habuit D. August. disputationes cum Dona istis, & Pelagianis D. Athanasius, D. Ambrosius contra Arianos, D. Leo Papa, D. Gregorius contra Euthychianos, D. Cyrillus Hierosolymitanus contra Macedonianos, Dionysius Alexandrinus contra Sabellianos &c. Ob peccata vero nostra, ac dolendam sortem, nostra tempore quod videmus ac dolemus Lutheranos, Zwinglianos, Calvinistas, Anabaptistas &c. Qui magistri emeruerunt, ac viæ ducentes innumeris populis sese obtulerunt, impletes quod Christus prædixerat successuros novos doctores, viam ducentes, ac perditionis magistros, qui dicunt: *Hic est Christus aut illis.* Spon. Mat. si considerat celestis hanc varietatem, nonneque vnicam tam esse viam beatitudinis, reliquas verō ut præcipua ad ruinam tendere. In tanto igitur magistrorum numero, qui se duces rati sunt viarum, quā ratione tutum certumque discernam? Hæc de causâ, sponsum rogat, ut ipse, qui est veritas & sapientia, illam ei ostendat, ac doceat, ut a recto deuiet tramite, magistros sequens erroris. *Iudica mihi quem diligit anima mea, &c. ne vagari incipiam.* Ne statim in principij veræ fidei abetrem, ductore magistro mendaciorum. Hoc igitur est, quo Iob anxius hærebatur: *Sapientia ubi inuenitur, & quis est locus intelligentiæ.* Si nec aurum argenteque inuaderet conquirendi sollicitudo, iam non viâ inueniatur, in abditissimis videlicet terrarum venis: hæc enim omnia in ipsa solis virtute procreantur: *Habet argentum venarum suarum principia, & aurum locus est, in quo conflatur: sapientia vero ubi inuenitur?*

§. 5. Ex suaſſima Dei providentia erigitur in hoc mundo cathedra viſibilis, cui niſtrum ſubiecit intellectum.

IN ſummas quietas ſe his verbis effundit vates Iob: q. d. Si quod quæro aurum eſſet, vel argentum, ipſum in auſodinus intelligere, etenim in illis produciuntur: *Habet argentum venarum ſuum principia, & auro hoc.* Si ferrum, aut aſ vellem, ad hoc terram eſſoderem, illius enim ex viſceribus erigitur: *Ferrum de terra tollitur, & ſapientia verò ubi inuenitur, & qui eſt locus intelligentie?* Cognitio ſecura tutaque Dei diuinitatis, altiſſimorum humanitatis Chriſti myſteriorum, vltimi ſuiſ ſcientia, quod teſtatur, & quibus mediis Dei gratia, cuiusque amicicia poſſit obſideri, ei quoque placere, & eius in omnibus ſequi voſtutatem (hæc quippe omnia nomine ſapientie intelliguntur) *Vbi inuenitur?* In terra non inuenitur, non enim terrena eſt, qualis huius mundi: eſt et nimis: *Sapientia terrena, animalis, diabolica,* Si pelagus traſmeem, ſi eius abdiſſimas peſcetur abyſſos, neque illic inueniam: ipſum quippe proſtatur: *Abyſſus dicit n. n. eſt in me & mare loquitur non eſt in me.* Si igitur his corporalibus præteritis creaturas inueſtigauero primiales, quæ velut aues leuiſſimæ volatu ſuo materialia cuncta ſuperuolant, video ſuis intellectibus non poſſe eam perſcrutari: *Volucres quoque cali. later.* Hoc igitur concludo ei eam eſſe ſapientiam, quam nulla creatura viuens ex veſtigio aſſequi poſſit: omnem enim ſuperceſſit naturam: proinde: *Aſſondita eſt ab oculis viuentium.* Quis igitur eam poſſidet? *Vbi inuenitur?* Deus intelligit viam eius, & pater ratio: eſt enim hæc ſapientia tam profunda, ut cognoscat intrinſeca Deo, ſecreta diuini cordis, quid vellet, quid ei placeat. Hoc eluſ Deus noſſe poteſt, aſſertit Apolt. *Quæ ſunt hominibus, nemo nouit niſi ſpiritus Dei.* Hoc eſt ſi cordis ſua ſecreta quid appetas, quid proponas, quid tibi placeat, ipſe ſolus noſſe poteſt, ut nec ipſi Calices ad animæ tuæ abdita queat penetrare, quanto minus Dei poſſunt ſecreta inueſtigari, ſi ipſe non reuelant, eaque nobis aperuerit. En quam hoc conſonum verbis Iob: *Deus intelligit viam eius, & ipſe nouit locum illius.* Si verò à D. Paulo peruenſeris, vnde tu noſti, vnde eam tu obſeruisti ſapientiam? Reſpondet: *Nobis autem reuelauit per ſpiritum ſuum.* Nobis Apoltolus, in clauſis ſuis electis, magiſtris, quam ut alies do-

ceremus, nobis reuelauit. Di. igitur nobis, o Iob, ſi ſolus eam Deus nouit, ſi nullus eam poſſit oſtinere, niſi per reuelationem: an igitur ſpiritus S. venturus, qui eam ſingulis reuelat? Hoc docuit Luthens, hoc propugnat hæretici quæ opinione plures in Eccleſiam intraducunt conſuſiones, quàm fuſſe legimus in turre Babylo-nica, ut quiſque credat, hanc ſibi à Deo ſapientiam eſſe reuelatam, & ſic ſibi perſuadent eorum ſequaces, ſactores, ſutores, fabri ferrarij, cunctique artis mechanici: profeſſores inter artium ſuarum ſtrumenta, agricolæ inter ararum, arnorumque ſulcos, aquarij inter hydrias, pel-ues &c. O mentis irpes: an igitur Deus noſ tali exponeret conſuſioni, ut dicat ille, quod ſibi Deus hoc reuelauerit, & alter, quod ſibi omnino contrarium? Fateor, quod ſolus eam poſſit Deus inſundere: *Deus intelligit viam eius:* porro: *Ipſe nouit locum illius.* & ſic venit pondus, Deus huius auctor eſt ſapientie, & ut talis, ille ipſe eam in hoc mundo collocauit certam, ſicque verbo approbatam. Hoc ſignificat verbum *Nouit*, quod uedum ſimplicem ſignat cognitionem, ſed & approbationem, more S. Scripturæ, ut notant D. Auguſtin: D. Gregor. om. Lib. 99. in nes SS. Doctores, quod illud ſcire dicitur Exod. 9. Deo, quod approbat, & quod reprobat, neſci. 13. & in re: *Scire Dei approbare eſt, & niſi reprobare, illud Pf. 1. Ita Apoltolus, de prædeſtinatis: Cognouit Dominus, nouit, qui ſunt eius.* Virginitas autem ſauis reſ. *Dominus, ponder ſonſus eccleſiis: Neſciat vos.* Locum & in illelegit ac ſtatui ſecurum, approbatam, inu. Ind. Pf. 141. que ſua diuina conſtituta ſunt, ipſiſſime & ver. Tu cog- bi ſui diuini certitudine tutiſſimum. Locum nouiſti. hic, Eccleſia eſt Catholica, ubi viſibilis cathedra eſt Diui Petri: hæc eſt quam Vates Zacha. e. 24. rias ciuitatem dicit eſſe veritatis: *Vocabitur 2. Tim. 2. Hieruſalem Ciuitas veritatis.* Hic innoti prædo- cetur veritate, quis ſit Deus in ſubſtantia, quis Mart. 25. in perſoni, quis filius Dei in ſe, & quis in ſua. Cap. 8. 3. ra humana, quid circa noſtram ſtatuerit ſalutem, quæ eius ſint ſupernaturalia myſteria, quæ eius Sacramenta, quæ lex, quid vellet, quid eum delectet, quid à nobis eſſagiet. Hoc quoc; ſecre- *Facit ventus pondus.* O diuinum ænigma. Ventus ſunt homines eſſetænes, in domiti ſi liberiar- hiri, ut quiſq; ſeas liber ſequatur voluptates: *Ventus eſt vita mea,* vel magis proprie, & propo- Iob 7. 7. ſito noſtro congruentius dicamus, quod venti ſint intellectus & voluntates hominū, de qui- Eccleſia- bus hoc apertè dici poteſt, quod de vento Chri- obedi- ſtus aſſertit: *Spiritus ubi vult ſpirat, & neſcis vnde ueniat, aut quid vadat.* Sunt hi venti, quos vidit Iona. 3. 9.

DAN. 7. Propheta Daniel liberrimè discurreres, mare perturbantes, invicem oppugnantes. Oculos circumflecte; et totum huius mundi pelagus, attende Aristotelem contra Platonem, Platonem contra Stoicos illos philosophos, qui totum orbem suis disputationibus ac argumentis commonebant. Illis intellectibus ferit Deus pondus obedientiæ, & subiectionis Ecclesiæ Catholicæ, cui statuit, ut omnis humana ratio, & intellectus argumenta subiciantur: *In captivitate redigentes omnem intellectum obsequium Christi.* Ne ulterius progrediatur nec punctum transgrediatur eius quod ex hac cathedra docebitur: omnis pariter voluntas redigatur, ut iis omnibus obediat, quæ in ea statuentur, ac præcipiuntur, ac declarabuntur, secundum Dei esse voluntatem: *Omnia quaecumque dixerint vobis, servate & facite.*

§. 6. *Secura est doctrina cathedræ Ecclesiæ quam D. Paulus nominat columnam ac firmamentum veritatis.*

1. ad Tim. 3. 15. Eleganter hoc descripsit argumentum D. Paulus dilecto discipulo Timotheo: *Hæc tibi scribo fili Timothee, ut scias quomodo oportet te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesiæ Dei viui, columna & firmamentum veritatis.* Qualia epitheta adscribit Ecclesiæ, tam ei bene congrua, Primò: vocat eam, *domum Dei.* Proponit Spiritus S. immensam Dei misericordiam homini præstitam, cui non sufficit, creasse in eius obsequium totum hæc universum, hanc mundi civitatem, tam latam, venustam, grandem, sed quod ipse dignatus est, ad ipsam venire in ea habiturus, domum suam in ea erecturus, ut cum hominibus moraretur. Primò refert, quâ ratione Dei sapientia æterna totam hanc creaverit machinam: *Dominus possedit me in initio viarum suarum, antequam quidquam faceret à principio.* Cælum suis coruscum stellis condidit, terram suis arboribus, fontibusque fecundam, montes altitudine sublimes, aquas piscibus refertas, avibus æra. Quia verò hæc omnia eò spectabant, ut habitaret cum hominibus: *Delicia mea esse cum filiis hominum.* Proponit in hac civitate, sibi edificare domum, quæ sibi foret propria & habitaculum pariculare; *Sapientia adificavit sibi domum.* Quæ est ista? Ea quam dicit Apostolus: *Domus Dei, quæ est Ecclesiæ Dei viui.* Ecclesiæ Catholica hæc est illa domus, firmiter edificata, hæc est, ubi erecta à Iacob vi-

detur scala, per quam ad cælum scanditur, ex qua descendunt Angeli; cuique conveniunt illa cognomina, quæ eidem tribuit Iacob: *Verè Dominus est in loco isto, & iterum: Verè non est hic aliud, nisi domus Dei, & porta cæli.* Extra hanc non est Deus, nec in illa domo, quam edificavit Arius, nec in illa quam Manichæus, nec in illa quam Mahomet, nec in illa, quam Lutherus; hæc omnes, Synagoge sunt Sathanæ, speluncæ serpentium; Alia quoque ei assignat epitheta Apostolus: *Columna, & firmamentum seu basis veritatis.* Est hæc Ecclesiæ securum veritatis firmamentum, quæ idcirco à Zacharia vocatur *Civitas veritatis*: quidquid enim S. Ecclesiæ non innititur doctrinæ, mendacium est, somnium est, phantasma est, & quam primum veritas huic non innititur, corruet desinet esse veritas, mutabitur in mendacium. Ea de causa ait Spiritus S. verus sapiens, ut securus incedat sit, *In parietibus figens palum.* Baculus autem, quo Ecclesiæ homo peregrinus proficiscitur ad cælestem civitatem, est intellectus, si velit eum esse verum, duce securum, firmumque baculum, Ecclesiæ S. parietibus illum infingat: illi quippè sunt, firmamentum super quod fundatur inconcussa veritas. Deinde: *Columna est veritas*, in qua ipsa fundatur, firmatur, & stabilitur immobilis. Doctrina, quæ in Ecclesiæ non fundatur, non est veritas.

Quantum conicio spectat Apostolus quod concessit Dominus populo suo electo beneficium, dum eum ad terram ducebat promissionis; propter enim itineris difficultatem, per desertam tenebrosam, inuiat, aspera, mille serpentibus obvia, ac leuiteris animalibus infesta, ubi si cuipiam occurreret inimicus erat fœuissimus, fallax, & qui nedum rectam non monstraret viam, sed & à via recta deduceret erabundum; quoniam circa mysteriosam illis columnam ministravit, quæ noctu ut ignis contra noctis tenebras ac frigora: & calefaceret & illuminaret, Luci verò contra solis ardores vehementissimos ut umbella tutaretur, & obumbraret.

Hanc eorum oculis exposuit visibilem, ut omnes eam intuerentur: & in hac ut quadam sede Deus invisibilis residebat, ex hac loquebatur, docebat, certam proponebat veritatem in ordine ad proficiscendum, eorumque quæ se agenda proferebat: *In columna nobis loquebatur.* Quod ipsi videbant, columna erat illa corporalis: attamen ad illam propnis accedentes, audientisque quod illis dicebat, hanc esse Dei

Dei vocem intelligebant, inuisibilis, qui illis in hac, & per hanc visibilem columnam loquebatur, proinde certo certius sciebant, quod columna huius dictum sequentes, nequaquam possent deviare. En tibi, quid sit Ecclesia Catholica: *Columna & firmamentum veritatis*. Columna firma, secunda non vincibilis, in tantum, ut contra eam tota non posset potestas inferni prevalere. Columna (teste D. Clemente Alex.) apud omnes nationes symbolum est firmitatis: quocirca, qui sui æteri am optabat memoriam, columnas erigebant. Ecce, quam firma sit Ecclesia, columna; *Foris inferi non prevalebunt adversus eam*.

Lib. 1.
Serm. 1.
aliquan-
tum
ante
Matt. 16.
13.

Constans cathedra Papæ, quæ ea est, quæ vel ut ea, ut prædicit in domo immobili Ecclesiæ. Hinc concludit regnum illud fore immobile, quod huic adheret. Commune principium est, non posse regnum sine religione conservari. Hinc ortus est zelus Romanorum pro honore, & sacrificiis Deorum suorum; ita ut Religio regna conservet. Ut clavis firmetur hæreat, anfigi debet mero for illius, quod si non ipse & omnia quæ clavo affixis in terram prolabantur. Laudamus illam omnes ac veneramus sententiam: *Si audieris vocem Sacerdotis tui, faciet te Dominus Deus tuus, excelsorem cunctis gentibus*. Ita videmus in sacris litteris Creat Dñs Hierobam in Regem, timet hic, ne si populus domus David qui partibus Roboam adhererebat, ascenderet Hierusalem cum Sacerdotibus oblaturus Deo sacrificia regnum transferret ad domum Roboam cum vera veri Dei religione: Dixit Hierobam in corde suo, non reuertetur regnum ad domum David, si ascenderit populus iste, ut faciat sacrificia in domo Domini in Hierusalem. Ut huic damno occurrat præviuus, eos à templo quod erat in Hierusalem, à summo Sacerdote diuertere studuit, idola confluxit, Sacerdotes instituit, censens hac sibi religione regnum esse conservandum, illudque Roboam finiendum. Porro paulo post moritur eius primogenitus, & deum tota eius stirps ac familia eradicatur: Et propter hanc causam peccavit domus Hierobam, & eversa est, & deleta de superficie terre. Surrexit ac regnavit Asa filius Abdiæ, cui domum eius destruxit, ita ut nullus superesset regni successor totumque regnum exiit: devastatum, & ob peccatum abductum in servitutem: ac in tantum hoc Deus scelere fuit offensus, ut illius nunquam oblitus esse videatur: unde & iis occasionibus, quibus mentio fit de Regum sceleribus, semper memoria relictur gravissimi

illius sceleris Hieroboam illique cetera adscribuntur, qui vique lapis fuerit offensionis & petra scandali, *Qui peccare fecit Israel*. Hinc constans immobilitas regnorum Hispaniæ, promota ex firmissima cum sede Apostolica vocatione. Ac de Hispaniæ sic D. Hieron. *Romana sedis obsequissima*. Episcopus Rodrigues in Animalibus suis sic scribit: ob hoc in Hispania continuata fuisse regiam successionem, alienigenis non permixtam septuaginta duabus generationibus, à tempore Gothorum, usque ad Henricum quartum, sub quo historiam contexit. Creni quoque, hac erga sedem Apostolicam obedientia, iuncta illi familiæ Austriacæ, toto orbe celeberrimæ, celsitudine, generis nobilitate, pietate, devotione, reverentia perpetuo servatâ Sedi Apostolicæ, ut patet in Frederico tertio, & Maximiliano eius filio, antecessoribus Regis Hispaniarum Philippo secundo, quo tempore alij Europæ Principes, à sedis Apostolicæ obedientia turper deservierunt: Ita inter salutaria documenta, hoc præcipue filio suo Carolus Quintus commendabat. Ego semper, & per omnia obediens ac subiectus sedi Apostolicæ. Romanæ, ac Christi Vicario, qui eam gubernat, qui in terra nullum agnoscit superiorem, cui reges, omnesque populi obedientiam præstare debent, humiliter reverentiam. O Domine, Regna, in quibus Reges se sedi Apostolicæ opposuerunt, quas ea amittentes, quas non pariter adversitates: Vbi lucta solè opponitur, quis lucis defectus, qui non sequitur incommoda? Ad regnum igitur conservationem, medium hoc est necessarium, obedientia, exhibenda Pontifici: reverentia, honorque sacerdotibus, subiectio ac submitissio sedi Apostolicæ: huius enim neque firmitas colabit, regna verò quæ sub eius se colligunt protectione & obedientia, eius quoque participes sunt firmitatis. Visibilis est Ecclesia: quia eius caput est summus Pontifex Romanus, & Prælati eam gubernant, cum subiectione ad eundem Pontificem, visibiles quoque fideles, qui in eandem Ecclesiam commorantur.

Admiratur orbis id quod actum est inter Deum & Moysen: miratur illum ad Pharaonem, ut illi ex parte Dei renuntiet, explicetque eius voluntatem. Excusat se, nec semel ob linguæ impedimentum. Tandem *Iratus Dominus* eo, quod Moyses renueret agere, quod illi Deus imperabat; ac nihilominus condescendens eius infirmitati, linguæ tamen vocisque impedimentum non tollit, sed ait: Bene quidem, sit

II.
Hispa-
norū
obe-
dictia
sedi
Apo-
stoli-
cæ.

sit ita tedignæ balbutie præpedi: frater est
 tibi germanus Aaron, quem scio virum elo-
 quentem, hic tibi in via occurret: Loquere ad
 Exo. 4. eum, & pone verba mea in ore eius, & ego ero in
 ore tuo, & in ore illius. *Exo. 4. 17.* Ipse loquitur pro te ad
 populum, & erit os tuum. Tu autem eris ei in his,
 quæ ad Deum pertinent. Chaldaus sic habet apud
 Lipoman. Ipse erit interpres tuus, & tu eris
 in Principem. Hebraeus: Tu eris ei in Deum. Hoc
 iterum videmus. Dicit Dominus ad Moysen:
 Exo. 7. Ecce constitui te Deum Pharaonis, & Aaron fra-
 ter tuus erit Propheta tuus, tu loqueris ei omnia,
 quæ mando tibi, & ille loquitur ad Pharaonem.
 Domine, qui sunt hi circuitus? Cum velis ut
 Moyses sit ille cui tu loqueris, sit ipse quoque
 qui loquitur, linguam ei exaeque, vel dimite
 eum, & age immediate cum Aaron, ut ei lo-
 quatur, ac proponat quod populo est agendū.
 Hoc nolim, ait Dominus, Tu eris ipse prima-
 rius, tu Princeps, ex te eos volo recipere mea
 mandata, & per te & te audient, quasi ipse ego
 essem qui loqueretur. *Quid subiicit* (inquit Caiet.)
 ipse loquitur pro te ad populum. *Exo. 4. 17.* Id indicat,
 quod ipse Aaron fungetur officio oris tui relatiue ad
 populum, tu autem fungeris officio nr̄is Dei relatiue
 ad Aaron, Moyses enim reuelabat diuina. & diri-
 gebat Aaron, Aaron vero communicabat ea populo.
 Ecce supremam cathedram Moysi, id est Pa-
 pæ, qui immediate recipit verba, & mandata
 Dei, hæc communicat Aaron, nimirum Epis-
 copis ac Prælati, per quos eredit populum.
 D. Avo. Hoc est: Super cathedram Moysi. D. Aug. sic ait:
 Qu. 10. Magnum hic fortassis perscrutandum est Sacramen-
 gn Exo. tum, cuius figuram gerit, velut medius Moyses in-
 Tom. 4. ter Deum & Aaron, & medius Aaron inter Moy-
 sen & populum. Deus est cui loquitur per Pon-
 tificem, quæ visibi nec videmus & audimus, &
 visibili subiectione ad Pontificem, vult ut cre-
 damus, quod ipse sit, qui loquitur, quando Pa-
 pa proponit aliquid visibili Ecclesie fidelitum,
 & quod Papa sit, qui communicat Episcopis,
 quod illi populo debent proponere. Porro hic
 Deus est invisibilis, hic sedem figit: Ecce ego ve-
 liscum sam omnibus diebus, & sicut ad consumma-
 tionem sæculi. Vobiscum non cum Mauis, Tur-
 cis, Arabibus, Gentilibus, idololatriis, non cum
 Lutheranis, Calvinistis, Anabaptistis: sed vo-
 biscum meis fidelibus. Ex hac columna loqui-
 docet, ducit ipse Deus: In columna nulis loqueba-
 tur ad eos. Quando Papam audis docentem, &
 sanctam Ecclesiam te instruente hoc nove-
 ris, Deum esse qui loquitur, & sic tibi hoc au-
 diendum, quasi ipse tibi Deus loqueretur, & ex

consequenti illa credenda tibi sunt ut certa, se-
 cura ac infallibilis veritatis.

Erat Moyses illius veteris Ecclesie caput, e-
 ius cathedræ Doctor cathedrales, unde & vo-
 catur Cathedra Moysi, congregat populum,
 docet, proponit, determinat, præcipit, instruit, &
 ait s. pagina: Crediderunt Domino, & Moysi ser-
 uo eius. Quis illis loquitur? Moyses. cur igitur
 non sufficit dicere, crediderunt Moysi? Mini-
 me, sed crediderunt Domino, & Moysi, prius
 Domino, quam Moysi. Domino & Moysi: Quia
 sciebant, quod licet quem loquentem videbat,
 esset Moyses de cuius ore verba promebantur,
 attamen credebant, quod in ipso Deus erat,
 qui veris hæc populo verba proponebat ac
 doctrinam per os Moysi: ut intelligas, quan-
 do Papa tibi loquitur in articulis fidei, licet
 eum tantum videas loquentem, tibi esse creden-
 dum, quod in ipso assistat Deus, qui verba di-
 cenda determinat, doctrinamque proponat tali
 modo, ut verò verius dici possit, Deum esse, quā
 Papam, qui loquitur. Notat hæc verba D. Hiero-
 nym. & circa illa quandam obici quaestio. In ip-
 so nem quam inueniunt nostræ congruè dissol. *Philo-*
vit. Quæritur quomodo eandem fidem habeat, quis Toru-
possi: in Deum, & in Sanctos eius? Loquitur de
Prælati: Ad cuius expositionem, de Exodo sum-
mus exemplū. Credidit populus Deo, & Moysi seruo
eius, vna & eandem credulitas in Moysen refertur,
& in Deum, ut populus qui credebatur in Dominum,
agnè credidisse dicatur in seruum. Hoc autem non
solum in Moysi, sed & in omnibus Sanctis eius, ut
quicumque credit Deo, aliter fidem eius recipere
nequeat, nisi credat & in Sanctis eius: non est enim
in Deum perfecta dilectio & fides, quæ in ministris
eius odio & infidelitate teneatur. Vna & eadē fi-
des est, quæ credimus Deo & Papæ: quia Deus s.
ipse est, qui verba à Papa promēda determinat,
ipse qui loquitur ipse qui nobis ea proponit, &
ita credimus Deo, per propositionem quā Papa
facit eius, quod illi Deus reuelauit. Hic erat
mo. fidelium quando loquentē D. Paulum au-
diabant, de quibus sic testatur: Gratias agimus t. Theol.
Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a n.
nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut
verbum hominū, sed sicut est verū verbum Dei: Ex o-
re nostro verba resilliebant, & accepistis illa,
non sicut nostra, sed sicut verba Dei: Sicut verū
verbum. Proposito consonat, quod legitur. Murmu-
rabat populus contra Moysen & Aaron, oh pan s.
inopiam, quid autem illis Moyses? Nec t. 8. nos
est murmur vestrum, sed contra Dñm. Duo iacta-
bant se habuisse in Exo. 17. Sedebamus super ol-
161

III. *la, carnum, & comedebamus panes in saturitate.*
 Carnes & panes. Dicit Moysi Dominus: Hæc
 ego illis promitto, & multo maiora. Ecce ego
plum vobis panes de celo. Ut autem pateret om-
 nibus quod dixerat Moyses: Non est murmur ve-
 stem contra nos: illis exposuit, quod sua verba
 verba essent Dei, cui tantam deberent fidem ad-
 hibere, quasi fuissent verba Dei, unde dum ipse
 vult ad desertum secedere: Dixit Moyses ad Aaron,
die universa congregationi filiorum Israel, accedi-
te coram Domino. Credit Caietan. quod ante-
 quam erectum esset tabernaculum & arca, locus
 quidam esset dedicatus Deo, ubi cum populo lo-
 quebatur, & hic erat pes seu basis columnæ. Ly-
 pomannus autem opinatur, vocem hanc: *Coram*
Domino, significare coram Aaron. Adducite
 illos hic coram me, vobis enim loquebatur Deus.
 Per quem per me. Et mysterium notemus: con-
 gregata enim omni turba in unum locum: a t
 S. textus: *Cumque loqueretur Aaron ad omnem*
caum filiorum Israel, respexerunt ad solitudinem.
& ecce gloria Domini apparuit in nube. Loquitur
 eorum respondendo murmurantibus, qui se
 carnes & panes in Ægypto comedisse gloriaban-
 tur: *Ad saturitatem.* Quid est hoc? ut pateat quod
 vox Aaronis, & Moysi, & Dei una sit, & ipsi in-
 telligant, quod quidquid illis Moyses & Aaron
 loquuntur, vox sit Dei, quam ut talem audire de-
 bent, ita interpretatur Lipomani. Et hoc ipsum
 ibidem dicit Dominus: *Vestire scietis: quod Do-*
minus eduxerit vos de Ægypto, & mane videbitis
gloriam Domini. Hæc autem est gloria Domini,
 dare vicario suo auctoritatem, ut dixit D. Pau-
 lus de Abraham: *Dans gloriam Deo.* Ad hoc e-
 nim eum gloriosa illa nube assumpsit: hoc e-
 nim Deus sibi ad gloriam reputat, verbis vi-
 catij sui Papæ dare auctoritatem, ut verbis ipsius
 Dei.
 Audiat D. Ioannes ex ore Pontificis Caipha
 quædam depromi verba, quibus ipsum Dei filium
 morti condemnatum videntur horrenda blasphemia,
 sacrilega: *Expedi vobis ut unus moriatur homo*
pro populo. Noueris (ait D. Ioannes) quod illa re-
 go audio, ut verba Dei: eo quod Caiphas esset
 summus Pontifex, proinde la recipio, veneror,
 honoco et diuina, dicoque ea infallibilem conti-
 nere veritatem: *Hoc autem a semetipso non dixit,*
sed cum esset Pontifex anni illius prophetauit: quia
Iesus moriturus erat pro gente. Præcepit Spiritus
 S. ut fidamus conclusionibus Regis temporalis,
 ac credamus, datas ab ipso sententias esse iustissi-
 mas: credere enim debemus, quod cum sit
 Deus, qui eis hanc concedit potestatem, ipse
 Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. II.

quoque erit, qui eosdem in suis actibus diriget *Pro. 16.*
 iuste ac sapienter. Hoc significant hæc verba: 20.
Diminatio in labijs Regis, in iudicio non errabit or-
cium. Quam sanum consilium, ut de eorum non
 detrahas sententiis, quas iudices pronuntiant, li-
 cet errare possint, ac sapienter a vero & iusto
 aberrent. Equum & iustum est, ut idem intelli-
 gas de conclusionibus, quæ ex ore summi Ponti-
 ficis dimanant, quem Deus magistrum elegit ve-
 ritatis, & in quo & per quem illam particulari-
 ter explanat ac proinde non potest à veritate
 aberrare. Hinc capio prudensissimum Salomons
 consilium quod dedit, dum die quodam, attenta
 mundi vanitate, illam instituit con- iunctionem, quæ
 cum tantæ sit prudentiæ ac doctrinæ, meruit in-
 ter Sacros Scripturæ libros annumerari. *Custodi Eccl. 4. 17.*
pedem tuum ingrediens domum Dei, & appropinqua
ut audias: multo melior est ob- dientia, quam
studiorum victima. Num sapientis dixisset: Cu-
 stodi caput tuum, Aut tolle pileum, proice bire-
 tum. quàm: *Custodi pedem tuum, & appropinqua*
ut audias? Commemorat ut reor, historiam illam
 rubi ardentis notissimam. Proponit Deus, cum
 hec mihi loqui, subintat rubum, ait Moysi:
Appropinqua, ut audias. Accurrit ille gressu ac-
 celarato, propius accedentem sistit Deus, festina
 lente, solue prius calcamentum de pedibus tuis,
 magnaue illos fige discretionem ac prudentiam: *Exod. 3.*
cui enim in quo stas terra facta est. Licet autem
 rubum videas, me in illo esse noveris, qui tibi lo-
 quor: *Ego sum Deus Abraham &c.* Proinde, dum
 oculis cernis rubum, aures mihi arripe, non enim
 vox est illa rubi, sed mea.
 Hæreo, in hoc Dei præcepto: *Solue calcamen-*
tum de pedibus tuis. Ad quid hoc? Grande myste-
 rium. Primum: Israelitis egressuris de Ægypto
 præcipit, ut habeant in pedibus calcamenta. Cur
 modo vult illa depromi? Calcamenta induere si-
 gnum est iumentantis præcincti ac calcanti illa ve-
 ro exuere, signum quiescentis. q. d. Siste gradu:
 huc enim ad longam temporis metam venien-
 dum, non autem ut statim revertaris. Ita interpre-
 tatur ac declarat Lipomani. Secundum: ut expo-
 nat reuerentiam, quæ ibidem adesse deberet, ut
 seruus coram Domino suo, sumptâ methaphorâ
 à famulis, quibus proprium erat esse discalcea-
 tos, sicut proprium dominis calceos induere. Ita
 David, ut se Dominum signet Idumææ sic ait:
In Idumæam ex. en. am calcamentum meum. Id. *Is. 59.*
 est Intrabo Idumæam calcantis. Ea de cau-
 sa ait D. Ioannes Baptista de Christo: *Non sum*
dignus solvere corrigiam calcamentorum eius. *Luc. 3.*
 Ita notat D. Ambros. declarans illud Ioannis: *de be-*
 Qui nec de.

Patriar. „*Qui habet sponsam, sponsus est. Ipse Dominus*
Joan. 3. „*est, ingredere tu ut famulus, cui proprium est*
29. „*aures ad Domini sui verba arigere: In audi u*
Ps. 17. „*aures obediunt mihi. Deus audiendus est in sum-*
45. „*mo Pontifice, qui loquitur, decernit, definit, &*
eius verbis se submitendo, est illi ut Domino
obediendum. Hoc est quod vobis magnus ille
suggent facendum p. adicator Salomon. Quan-
do Ecclesiam accedis, ut ab illa docearis, a-
nimæ tuæ pedes custodi, intellectum, ac vo-
luntatem: ne illos libere vagari permittas, ne
propriis insequantur semitas, ne suis rationi-
bus, aut inclinationibus pertinacius adharceant,
at Appropinqua ut audias. Audit: s. maxime mi-
10. „*litar fides: Fides ex auditu. Hic codendum est,*
17. „*ut doctrinam & mandata audias superiorum,*
ut articulos fides, sine ulla replica, aut con-
tradictione: Omnia quacumque dixerint vobis,
1. Reg. 15. „*servate, & facite. Quod enim te decet, quod-*
21. „*que necessario ad ferendum, obedientia est.*
Melior est enim obedientia. Obedientia Eccle-
sia, eius Prælati, & super omnia, ei, qui
super omnes est, summo Pontifici exhiben-
da: in eius præsentia, non à te requiritur
ut videas, sed audias Deum: Appropinqua ut
audias. Liceat hominem intuearis, & sit e-
iusdem tecum confors naturæ, quinimo ita
sepe sis illo quoad naturam, superior, ne-
dum in illa æqualis, scito, quod in ipso &
per ipsum loquatur Deus, & ut talis a te sit
audiendus.

**§. 7. Necessaria est una Cathedra visibilis, qua
nos doceat, & eiusdem visibiles sint præcepto-**
res.

D Ecuit planè suavisam Dei, qua nos
gubernat, dispositionem locum stabilire,
& omnium cathedram erigere visibilem,
ad quam confugiamus à fallacis dolisque libe-
randi, ac ut perfectam, plenamque habeamus
securitatem, in doctrina, in legibus, in cre-
dendis, & operandis. Si hoc decrevisset, quod
mentiuntur hæretici, vnumquemque à Spiri-
tu S. intus invisibiliter edoceri: quantum esset
in orbe chaos opinionum? Diceret ille, hoc ego
intellexi, alter verò, mihi est contrarium reque-
latum, & cum sic suæ quisque fidelis amicus
opinionis, illam sibi censebit à S. Spiri. u edoce-
ri, quæ magis eius convenit voluptati, ut illam
sequatur, pro ut agunt hæretici, quos graphi-
cè, propriisque nominibus, ut qui illos intus &
in cute noverat, describit D. Iudas Apostolus:

Sidera errantia, mormoratores, querulosi, sectari. Id. 7.
dum desideria sua ambulantes: qui segregant semet. V. 16.
ipso. Qui cum primas appetant cathedras, alius V. 17.
que impetare, nec id valent assequi, mutmu-
rant, impiè de Papa aliusque Prælati Ecclesie
conqueruntur. Et sicut his in omnibus obse-
quantur concupiscentiis, quæ cum sint multæ
intet se differentes, quisque suam ingreditur
viam, ut comete, seu ignium inflammationes,
quæ in aëre discuntur: Sidera errantia. Que
motu non reguntur regulari, nec ordinata ad su-
premum cælum subiectione, nec à primo mobi-
li dependentia, ut alij planetæ, & stellæ veræ, ac
fixæ, sed, sidera errantia, disconformia, quo-
rum vnumquodque ignis suæ ducit affectionis.
Segregant semetipsos: seipsos à grege dominico
segregant, & ab aliis secedunt separatim: quis-
que enim suum sequitur instinctum, quem licet
dicat esse divinum, propria tamen est requina,
& diabolica sensualitas: Ad hoc nullum aptius
duco esse remedium, quàm erigere cathedram
visibilem, ubi, qui sedeat, homo sit, constans
carnibus, & ossibus, palpabilis, nec purus spiri-
tus, de quo sumus certiores, quod nos non pos-
sit seducere.

Hinc debio etiam respondemus, quod pro L. 1. &
posuit D. Aug. Voluit nos Deus esse sapientes, doctrinam
numquam enim illi stultis placuerunt, talibus Christus
quippe prædicit, eos domum suam non ingredi na in
sauros, illos minime cognoscit, ut fatuus dixit principibus
virginibus: *Nescio vos.* Quia verò ex natura su-
mus ignorantes, dedit nobis, qui nos docerent,
præceptores, Sacerdotes, Pontifices, homi-
nes similes nobis, ex eadem massa procreatos,
nobis alines, quos oculis nostris cerneremus. In
quem finem hoc Deus decrevit? An non expe-
diens magis fuisset, & iuxta meliorem ordinem,
si nobis Angelos assignasset magistros? cum e-
nim sint nobis naturâ superiores, etiam intel-
lectu, & scientia tales eos reuereremur. Diuino
planè consilio (respondet D. Aug.) hoc ita Deus
disposuit. Primò: ut nostram honoraret natu-
ram, omnibusque pateret, eam esse adeo capa-
cem, ut licet in ea sint ignorantes, sint quoque gelos
doctissimi, qui possint & alios instruere, nec præse-
indigeant alterius speciei natura: idcirco ait sit, sed
sapient: *Cum magna reuerentia disponit nos.* Se. homines
cundo; ut mutuum conglutinet viuatque chari-*Sap. 11.*
tatem, ac inter præceptorem & discipulum san-
ciat amicitiæ foedera: ut enim proprium est pa-
tri, diligere filium, eo quod illi suum commu-
nicet esse, & filio diligere patrem, ob receptum
ab illo esse, ita quoque nominis amari discipu-
lum.

Tum à magistro, & à discipulo magistrum. Ad-
venit D. Aug. hanc ab Apostolo adduci ratio-
nem, ut persuaderet Theſſalonicenſibus, Præ-
latos suos diligant, ac revereantur: *Rogamus au-*
tem vos, fratres, ut noveritis eos, qui laborant in-
ter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent
vos, ut habeatis eos abundantius in charitate,
propter opus illorum. Ratio verò principalis ea
eſt, ut hominem reddat certiorē, & ab omni
erroris periculo liberiorē, omnes decipulas
auferendo: Si enim ut magiſtrum ſtatuſſet
impulſum interiorē, quem in anima ſua homo
percepit, ut volunt hæretici ad ſingula momen-
ta ſeipſum homo deciperet, credens hoc eſſe di-
vinum inſtinctum, quod propria fuiſſet volupta-
te ſuggeſtum. Si decreuiſſet nobis Angelos,
quotidie nobis dæmones illuderent qui ſe in
Angelos lucis noverunt transfigurare. Sic er-
go præceptor ſecutus, abſque periculo erro-
ris, qui in Cathedra reſideat Eccleſiæ, homo
ex oculorum agnitione intuitu, de quo ſuſpe-
ſe non poſſit error, aut fraus, num ille ſit do-
ctor, nec ne.

Hinc educit D. Auguſt. aliquarum rerum ra-
tioneſ, quas Deus fecit, & nobis à S. Scriptu-
ra referuntur, quæ certè ſunt admirandæ, & in-
tentioſi noſtræ conformiter eas trutinat pruden-
tiſſimus Abbas Moſes, ut habet Caſſia. Erat
Propheta Samuel adhuc minorēnis cui nec-
dum Deus quidquam revelaverat, dormiebat in
tabernaculo, proximus cubili ſummi Sacerdo-
tis Heli: nocte quadam vocat illum Dominus:
Samuel, Samuel. Audit ille, credit autem ſe
à ſummo vocari Sacerdote, quocirca illico ſtra-
to exiliens, cucurrit ad Heli. Domine, ecce e-
go. Cui ille: non vocavi te fili mi, ſomnialiſti,
revertere & dormi. Revertitur Samuel & vix
dormitat, cum ecce revertitur Deus, iteratò eum
vocat: Samuel, Samuel. Feſtinus puer lectu-
lum deſerit, currit ad Heli ut prius, Domine,
quid me vis facere, vocaſti enim me? Non te
vocavi, fili mi, revertere & quieſce: vix lectum
repetierat, tertio vox de cælo: Samuel, Sa-
muel. Euro velocior feſtinat ſeminudus ad He-
li. Domine, præſto ſum, vocaſti enim me. Intel-
lexit ergo Sacerdos puerum à Domino vocari,
cui hæc mandata. Redi, fili mi, & ſi denuò vo-
caverit: reſponde: *Loquere Domine, quia audit*
ſervus tuus. Sicque contingit, ut reverſus Demi-
nus puerum iam quartum inclamaret, cui illi ex
ſummi Sacerdotis præſcripto reſpondit quo fa-
ctum eſt, ut eum puero Dominus loqueretur, ei-
que & quid veller, ac fieri decerneret, revelaret.

Cælorum Domine, quæ ſunt hæc ambages,
quis agendi modus? Vis loqui puero Samu-
eli, & in eum ſinem ei toties acclamavi. Quando
vidiſti, quòd, te vocante, curreret ad Heli, ei di-
cere poterat, ſiſte gradum fili mi, non enim te
vocat Sacerdos, ſed ego, & his citius ſinem im-
poneres intentioni tuæ, puerumque à tot vltro
citroque diſcurſibus liberaret? Voluit Dominus,
ut puer confugeret ad ſumum Sacerdotem, &
ille eum doceret, quid ſibi foret agendum in re-
velationibus, & hoc ſolum ſibi certum eſſe du-
ceret, & ex Deo, quod ſummus Sacerdos ut ta-
le eſſe concluſiſſet, ipſe quippe eſt, ad quem per-
tinet nos certiores reddere, & ad eum nos oportet
confugere, ut ſine dolo quis ſit impulſus, ſeu
Dei revelatio, quæ dæmonis, aut carnis noſtræ,
& concupiſcentiæ, quæ ſit veritas, quid noſtra
phantasma eſſe intelligamus.

§. 8. In Eunuchò Candacis, & Centurione Cæ-
ſareæ, ac in D. Paulo, nos docuit Deus ſubie-
ctionem debitam magiſterio prælatorum Ec-
cleſiæ.

Hoc idem, & præclariffimis historiis in le-
ge Evangelica reperimus eſſe confirma-
tum. Narrat D. Lucas de illuſtriſſimo vi-
ro Reginæ Candacis Eunuchò: *Erat ſuper omnes*
gracis eius. Hic in curia ſua reſidens hanc lege-
bat vatis Iſaiæ de Chriſto prophetiam: *Quaſi ovem*
ad occiſionem ducetur. Apparet Angelus Dei Phi-
lippo, atque; accurre, & iungo te ad eum il-
lum. Adeſt Philippus, audit illum hoc de Chri-
ſto legentem vaticinium, quem interrogat: Do-
mine mi dic (amabo) noſtrum quæ legis? Cui ille.
Quomodo hoc capiam, cum locus hic non par-
vam habeat difficultatem, niſi magiſtro inſtructo-
re? Aſcende currum, & eroda mihi difficultatem.
Nodum illi diſſolvit Philippus, captata huius va-
ticinii occaſione, ita eum plenè de omnibus fi-
dei Chriſti Ieſu inſtruxit articulis, ut illuminatus
baptiſmi ſi pplex ac fidelis petierit Sacramentum.
Ignoscat mihi Deus, non capio, quòd miſerit
Deus Angelum ad Philippum, præcipientem, ut
accedens Eunuchum plenè erudiret: An non
compendioſius fuerit ac ſacilius, nec eum tantis
ambagibus, & ad auctoritatem aptius, ut Deus
Angelum Eunuchò mitteret, qui eum inſtrueret,
præceptorem? Idem conſiderandum venit in eo
quod idem memorat Evangeliſta. De celebri il-
lo Centurione Cornelio Cæſareæ præſidio, viro
religioſo, eleemoſynario, orationis ami-
co,

co, Dei famulatu ita dedito, ut domus eius in monasterium mutata esse videretur. Hic imperfecte i. rebus fidei erat instructus, rudis & ignarus. Destinatur illi Deus Angelum, qui iubeat, dicatque, sibi à Deo impendi pergrande beneficium, nimirum ut perfecte de omnibus ad salutem animæ necessariis instruat; proinde ad se euset vocari virum quendam nomine Petrum, Apostolici collegii primicerium, caputque Ecclesiæ: qui hospitabatur apud Simonem quendam corinarium, cuius domus est iuxta mare: *Hic dicit tibi, quid te oportet facere.* Sapientissime Deus, an non minori negotio cum iam mittas Angelum Cornelio illuminando, eundem miteres & præceptorem, qui pariter eum fidei deceret rudimenta, & hoc modo tam Angelum, quam Cornelium his omnibus auxiliabilis liberaret? Patrum quid est, eum ob id tantum mittere, ut dicat Centurioni: quære Simonem Petrum: Interea dum Cornelius his intendit, pisset per Angelum perfectius edoceri. Indicare nobis voluit Dominus (teste D. August.) quod nobis Angelos non elegerit præceptores, nec velit, ut ad sciendum nobis necessaria, expectemus, donec ipsi descendant nos instructuri; sed homines: primario quidem Petrum; & ut attendamus, quod in tantum audire debeamus Angelos, ac revelationes, in quantum nos remittunt ad D. Petri cathedram. & nobis suggerunt eius nos decreto submittere ac doctrinæ, cuiusque successoribus in cathedra residentibus, Romanis Pontificibus, Prælatisque Sanctæ Ecclesiæ; deinde hoc intendit, ut iugiter hæc maneat inscriptio: *Hic dicit tibi, quid te oportet facere.* Hoc pronomen demonstrativum hie personam signat ad quam nos Deus remittit; subiit explicando dicens, *Hic dicit tibi quid te oportet facere.* En quam secuta certa que definitio Petri eius Cathedræ, & eius qui in ea præsidet Ecclesiæ gubernator.

Tandem ponderat D. Augustin. quod amplius miremur id quod egit Deus cum D. Paulo, quem in præceptorem Doctoremque Ecclesiæ prælegit. Ut leo rabidus spirans minarum & cædis in Christum eiusque nonellos fuit discipulos: apparet illi de cælo Christus proximus Damasco, quem cælesti lumine circumfulsit, tanta voce illum alloquitur, ut ex equo in terram procubum deciderat, sibi sublevari, qui instat omis mansuetescens stupens ac tremens dicat: *Domine, quid me vis facere?* (Cui Dominus respondit:) *Surge & ingredere civitatem. Et ibi dicetur tibi, quid te oportet facere:* Mora-

tus ibi Ananias, quem tibi destino præceptorem, hic tibi meam explicabit voluntatem, & quid tibi sit credendum, faciendumque declarabit. Hæc dicens, assumpsit eum in spiritu, usque ad tertium cælum, illum docet, & tam profundam intellectui infundit sapientiam, ut ipsemet fateatur, *Audimus arcana verba, quæ non licet hominibus loqui.* Quæ sunt hæc Domine dispositiones? tu ipse de cælo descendis, magister sapientissimus: ipse Paulum cælesti tua luce circumcungis, ipse eum de altissimis vocas, ipse eum inter Seraphinos extollis extaticum, ubi cuncta eum tua edoces mysteria, tam subtiliter, ut nulla postmodum verba reperiret idonea, quibus ea hominibus perfecte explicaret; nihilominus hæc tua est voluntas, ut civitas em ingrediat, & ad pedes Ananias humilis sedeat discipulus, qui timore percussus, & sinistra de Saulo opinione perturbatus contremiscit. Sic est, ut noveris quod licet Christus supremus primusque sit omnium magister, fidei ac veræ sapientiæ celestis auctor, quique ex abundanti ratione hodie de se dicit: *Vos estis magister vestri Christus.* velit nihilominus, ut ille ipse quem docet, submittat se Prælati, ac magistri, quos locustatur esse in Ecclesia Vicarios, & quanto hic tempore vivimus, secutas habeamus revelationes, raptusque in cælum, ac quod nobis ex illo revelant Seraphini, in quantum conveniunt doctrinæ, quam ipse nos Dominus docet per suam Ecclesiam Catholicam, ac per præceptores à se constitutos: quod si contrarium fuerit, iam nunc dixit Apostolus: *Sed licet nos aut Angelus de cælo evangelizemus vobis, Ananiam sit.*

Videmus hoc ad praxim redactum in admirabili illa virgine, nostri temporis S. Theresia de a. 17. Iesu. Narrat Episcopus Taronensis, quoniam & ipsa quod dum fundandis monasteriis intenta, Vex hæteret præceptum illi Prælati Exempti, Dominum consulere, quid congruentissimum foret, Madridi monasterium erigeret, vel bedist. Similiter Obsequentiam implevit, Dominum contigit: cui ille declarat, suam esse voluntatem, ut Madridum pergeret; quod suo indicavit Superiori: cui ille respondit, se velle, non eò tenderet, sed simuliam, ibique collegium extrueret. Quantocius illa, cuncta itineri necessaria simuliam versus disposuit. Post aliquot dies, quærit ab illa Superior: qua ratione hæc fecisset: cum vorum emisisset, agendi semper, quod sciret esse Dei voluntatem: dicebat autem illa, Deum sibi hoc revelasse, hanc eius esse voluntatem.

tatem, ut Madritum proficere, praeferim
cum ex varijs consultationibus ac rationibus
certum omnino crederet, Deum ipsum sibi hoc
indicasse. Respondet illa, quod nec illa revelatio,
nec quotquot accipiunt homines, se in de vo-
luntate ac decreto Dei redderent certiores sicut
sui dictum ac voluntas Superioris: Obedien-
tiam enim superiorem debent, eorum praecep-
ta, censebat illa, expressam esse Dei volunta-
tem, nec se posse in hoc deludi, bene qui sem
in revelationibus. O stupendam responsionem.
Ex hac subiectione ortum habuit in illa actus il-
le tam horrendus, ac molestus, imo molestissi-
mus quo Christo verum seu medium vnguem
porrigebat, (a) dum sibi in principio suae con-
versionis apparebat, quia hoc ei faciendum
praeceperat confessorius: qui hoc sibi persua-
debat, hunc qui D. Theresiae apparebat, esse
demonem in figura Christi, licet autem illa
contrarium sciret, sed esse verè Christum, se
tamen securiorem censebat, in hoc quod sibi
erat agendum, ex eo quod praecepit illi Chris-
tus, quod prudenter fecisset, viam autem esse
rutilantem & ab omni deceptio e immunitem,
simplicem Superioribus praestitam obedi-
entiam, qui Dei obtinet locum, suntque illi per
quos sine dolo suam declarat voluntatem; quo-
circa notatu dignissima profecto tibi eiusdem
D. Theresiae verba. Quotiescumque mihi Domi-
nus aliquid in oratione praecebat, semibi con-
trarium mandaret. Confessus, conversus Do-
minus aiebat: ut illi obedirem: deinde suggere-
bat ei Dominus: ut idem mihi, & ipse praeceperet.
Hæc igitur est optima doctrina, quæ destruit
efficaciter omnes nostrorum temporum illumina-
tos: superiores sunt, ex quibus tibi Dei vo-
luntas certo cognoscenda.

Hanc à superioribus dependentiam nouerat
Rebecca, geminis prægnans. Cupit scire my-
sterium, & quid sibi fragendum: Perrexit ut
consultaret Dominum. Ne credideris, (monet D.
Chrysost.) quod perrexit per se consultare Domi-
num, sed per sacerdotem. Aliqui opinantur (ve-
terem Theodoret) quod is erat Melchisedech:
quia medijs Sacerdotibus suam Deus reuelat vo-
luntatem, prædicitque veritatem. Cuius ergo
nisi me fallat memoria, Sephronium refert in
Prælo Spirituali de Sacerdote vite meritis adeo
insignis, ut illi familiare esset, Angelorum appa-
ritions recreari, quibuscum suauiter, & dulcius
colloquebatur, licet per ignorantiam, inter mis-
sæ solennis, non aduertens aliquos commit-

teret defectus. Reuersis deinde celestibus, aze
Angeli purissimi, talis me sacerdos, de omnis
in sacro ritibus redarguit, num venim? Respon-
derunt: Vetus. Cur igitur iam toties in eodem
defectus relapsus non eorundem? Responderunt:
Quia hoc communiter nobis non est concessum,
sed præceptoribus, quos Sancta statuit Ecclesia,
quibus vult Deus ceteros esse subiectos, nobis
tantum conuenit homines consolari. Concludo
igitur cathedram esse visibilem cui te oportet esse
subiectum.

§. 9. Una est Ecclesia Cathedra: quia una
est eius doctrina, licet diabolus velis
linguas confundere sicut in turri Babylonica.

Superest & aliud notandum in hoc modo lo-
quendi nostri Redemptoris, qui cum sit infini-
ta sapientia, etiam in minutissimis punctulis
celestia recludit mysteria. Cur igitur dixit Super
cathedram, & non Super Cathedras. Cum liquido
constet, multas imo plurimas fuisse cathedras.
Licet enim vnicum tantum esset templum, ac to-
ta lege veteri, non nisi vnum uerit, quod locus
erat ubi Deo sacrificia offerebantur, erant tamen
innumera loca, & cathedra, in quibus sedebat
Scriba & Pharisei, ut legem Moysi expla-
rent, populum regerent, mandata proponerent:
quia ad hoc erectæ erant Synagoga: opera scilicet
maiora, vniuerso concamerationes templorum
nostrorum, in quibus erant cathedrae, ut modo ha-
beamus pulpita, ex quibus Pharisei, & Scribae le-
gem Moysi prædicabant, & singulis Sabbatis
populum instruabant. Quinimo ad huc Philo, quod
ibidem Psalinos canerent, orationes funderent ob
quam rationem Synagogas vocat: Oratoria, & si
sibolam omnia virtutum, & de illis multis in lo-
cis loquitur, similiter & Iosephus. Erant autem
tot Synagoga: ut quilibet locus, quantumvis exi-
guus, suam haberet, quæque ciuitas in his, quæq;
Provincia plurimas. Ita legimus in S. scriptura
Synagogas Galilee, Damasci, Salamiae, Antio-
chie &c. In sola Hierusalem erant quatuor gen-
tes, & octoginta, in omnibus conciones fiebant,
lex Moysi explicabatur, ut testatur D. Paul. A
temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus
Moysi, qui est prædicator. Cum ergo tot uerit
cathedrae, & in singulis ciuitatibus plures, cur scribit
Christus dixit in singulari: Super cathedram. Vnde
indicet, quod licet multæ essent materialiter, for-
maliter tamen una erat: quia eandem omnes doc-
trina.

doctrinam, fidem, Sacramenta, & mysteria profitebantur.

Eo modo, quo D. Zacharias Ioannis Baptiste pater dixit: *Sicut locutus est per os Sanctorum, qui in faculo sunt, Prophetarum eius.* Non ait: *per ora*, sed, *per os*. Quod ergo multi Prophetæ, multa habeant ora, multas linguas, quisque suam, non ab uno; sed omnia erant unum os: quia omni modo uniformitate loquebantur, omnes enim eandem fidem, eandem doctrinam eademque mysteria tradebant. Vna vnicuique Ecclesiæ Cathedra, licet enim multa materialiter edificata sint pulpita, eaque differentia, in quibus docetur, disponitur, ordinatur, precipitur: tamen omnia sunt una fides, una doctrina, una Domini lex, eadem Sacramenta: *Vnus Dominus, una fides, unum baptisma.* Materie nostræ congruum edidit D. Cyprian. librum ex quo plura sumpsit D. Aug. in quo præcellentiam extollit Ecclesiæ, quæ est Catholica, quæ semper fuit una; & Cathedra, ex qua docet, fuit quoque semper eadem. Inter Philosophos, inquit D. August. inuenies varias differentes, mutatas & multiplicatas cathedras: quia quisque suam docebat opinionem particularem, diuersam, imo contrariam alteri. Erigit Socrates cathedram, quæ Stoicorum præscribitur, in qua suam vendidit Philosophiam. Surrexit Plato, sequitur Socrati acriter opponit, suam erigit cathedram, quam Academicam seu Platoniam nominabant. Prodiit in arenam contra illum Aristoteles eiusdem discipulus, & ex diametro illi repugnat aliam erigit cathedram, quam dicunt Peripateticam seu Aristotelicam. Erant hæc omnes, multæ cathedre: quia erant sententijs dissidentes, & directè oppositi. Ex superbia natum est hoc diffidium, quæ tangebant mundi sapientes. *Scientia inflat.* Vnusquisque enim proprio studebat honorari ac ingenij sui subtilioris laudem ac opabatur. Vnde hoc intendebat, ut ipse talis doctrinæ, primus ac proprius auctor cerneretur, qui præ alijs acumine ingenij, ac intellectus perspicacitate longius emineret. Ex quibus infert D. August. hanc eorum Rempubicam iure merito vocari potuisse turrim Babyloniam, ubi quisque suam loquebatur linguam, vicino suo discrepanti, quo factum est, ut nunquam turrim hanc doctrinæ edificate potuerint, sed per vniuersum mundum errabundi, singuli suam professi sint. Post hæc, cum esset diabolus huius mundi Deus: *Princeps huius mundi*, & ipse sit omnis pater mendacij, qui vnitatem non seruat, nihilque tam desiderat, quam animarum diuisionem, decreuit, ut quæque Respublica suas haberet particulares opiniones, sacrificia, cere-

monias, in honorem diuersorum idolorum, veterius demonum, quos in eorum singulis adorabat; proinde sicut vnaquæque ciuitas suos Deos venerabatur: *Secundum numerum ciuitatum sua.* Hinc erant *Dij* illi. Ita quoque erant diuersæ in vnaquæque ciuitate, ac loco cathedre.

Ornatè hoc dixit D. August. expendens locum D. Hieronimi quendam Ezechielis Prophetæ, ac supponens superbiæ esse materiem productricem multitudinis sententiarum, ac cathedrarum: mentiri quippe non potest, qui dixit: *Inter superbos semper sunt diuersa iurgia.* Alia scilicet inquit in Africa, alia in Egypto, alia in Mesopotamia, verbi gratia, diuersis locis sunt diuersa: sed vna mater superbia, omnes gentes. Neque mirum, si superbia parit dissensionem: hæc enim germana soboles eius est. In superbia schola Satana fundatur, hinc tota redundat varietas quini- mo & propter hanc rationem ait D. Aug. Vocat David istos cathedricos vnicornes, dum orat: *A cornibus vnicornium erue me.* Proprium enim est huic animali, esse singulare: *Unus est confor-* tum. Verum tamen in Ecclesia Catholica, sicut est Dei respublica, qui auctor est ac Pater veritatis, & hæc vna est, tantum vna eademque sententia ab omnibus edocetur, vna fides, eadem Sacramenta, vna lex, vna tantum videtur cathedra, vna confesio, vnum Credo, vnum Euangelium, ac in ea id sit quod optabat D. Paul. *Obsecro vos fratres. Ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata, sed sitis perfecti in eodem sensu, & in eadem sententia.* Et qui docent, non suo nomine docent, nec se auctores ostentant opinionum, omnes in persona Christi & Dei loquuntur, qui auctor est fidei, & magister vnicuique, a quo omnes Ecclesiæ doctores sunt constituti ac substituti, repetitores, ob quam rationem ipse in Euangelio ait, ne velimus vocari Magistri: quia non nos ipsos iactare debemus auctores esse fidei: hic enim solus est Christus: *Vnus est enim Magister vester Christus.* Noretur modus loquendi, quo Deus vtitur apud Ezechielem: *Neque enim quæsierunt pastores mei in gregem meum.* Cum autem Pastores tam parum inuigilent ouibus meis, ait Dominus, illos repellam. *Cessare faciam eos, ut ultra non pascant gregem meum.* Et quis o Domine curabit gregem tuum? *Suscitabo super eos Pastorem vnum qui pascat eos, seruum meum David.* Quomodo dicitur? *num?* An non per Hieremiam multos promiserat, Pastores? Concedo; sed vnum primarium, ac cæteris superiorem, ac cuius vices obeunt, implentque cæteri commissiones, Vnde & addit: *Seruus meus David princeps in medio eorum, quem vocat D. Petrus Principem & Episcopum auctor-* rum.

Ephes. 4. 3.
De unita-
te Eccle-
sia.
L. 18. de
ciuit. c. 41.
& 52.

1. Cor. 8. 1.

2. tit.

Reliqui vero sunt velut eius economi, qui disposita ab ipso disponunt, quod ille ipse præcipit gubernandum, gubernant, & omnes ex eo suam sumunt potestatem. Hoc ipse declaravit dum ait: *Ego sum pastor bonus*: quod duo (notatore Casterano) complectitur: *Ego sum ille Pastor*; ille bonus. Ille desideratus cunctis gentibus, ille bonus per scientiam, ille qui omnes, ut proprias habet, reliquit, pastores sunt ovium ex commissione, quam illis super gregem meum concedo, ut super eas multiplacent, & illi multi sunt attamen unus solus ipse, qui ut auctor fidei ac doctrinæ, vult ut ceteri pascant illa eadem doctrina oves suas, ipse inquam Dominus Christus est.

dem Sacramenta, unam legem, unam sententiam, unum caput visibile, scilicet Petrum, super quem totum hoc fundavit ædificium, unum Evangelium. *Prædicare Evangelium omni creature.*

Marcus.

Adimplet quod olim verbis præclarissimis per 16. 15. vatem Sophoniam addixerat. *Reddam populo la Sophoniam electum*, ut innovent omnes in nomine Domini 92. *Et serviant ei humeris una*, q. d. ab illi eis labium unum, uno loqui idiomate, ut vicius non proficeret tettenar turris Babylonis ædificatio: ego ipsis hoc restitui sed electum, purum, mundissimum. *Reddam eis labium electum*, ut omnes adlaberent, & confortati progrediantur ad opus *Humeris una*. Sumitur hæc metaphora, ab ijs qui magnam sustollunt trabem, humeros humeris sociant, & pari conatu adiuvantur: ita tollent crucis meæ pondus, meum Evangelium omnes: *Humeris uno*, & pari conatu in vinea laborabunt. *Prædicare Evangelium*: unum Evangelium, unam fidem, unam doctrinam. O quam altum ascendit hæc turris, quam proficit crescitque Ecclesia! Opponit se diabolus per ministros suos Imperatores, Monarchas, Tyrannos, totamque mundi potentiam in Christi Ecclesiam armatam, nec illo potest nō do exurgente machinam impedire, quid consilij? Hoc intendit, quod olim Deus contra eum laborat confundere linguas eorum, tam efficaciter, ut unus alterum non intelligat. Hec agit per Hæreticos, ut eorum singuli suā prodeant armata sententiā, ita ut, nedum se Ecclesiæ opponant: Cat. elica, sed & suos impugnent consociales, idque tanta opinionum varietate, ut suam quisque tantum moverit linguam, defendatque sententiā. Quæ linguarum non fuit semper inter illos diversitas? Nostra tempora consideremus. Exoritur Lutherus sua lingua, sua fide, cui se confestim opponit Calvinus suā doctrinā, statim et olar. Oecolampadius, & Zwinglius, alij usque ad infimæ sortis homines, factores, sutores, camentarios, textores &c. ita ut, quotquot in via de morabantur, non unanimis in deo, sed multanimis inter se dissideret. Pater Lutheranus, mater Calvinista, filius Protestans, filia Zwingliana &c. Hoc in illis impletur à Deo prædictum infortunium per Isaiam, ut beatus et orat Docteur Angelicus: *Scissuras civitatis David videlicet: quæ multiplicata sunt*. Attamen non prævalebit diabolus quicquid enim molitus fuerit, semper manebit, vivet, triumphabit via Cathedra, via lex, unum Evangelium, unum in Ecclesia Catholica caput visibile.

1. Cor. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31.

Fundatur Christi schola in humilitate, & sicut superbia variarum scaturigo est doctrinarum, humilitas è contra ea est, per quam in una eademque sententiā convenimus, nostrum captivantes intellectum. Quinimo, ea de causa tantopere eam Christus commendat in Evangelio. Hinc educit D. August. bellum perna omnium atrocissimum à diabolo excitatum in Ecclesiam per hæreticos, qui ad hoc adlaborant, ut quisque sua instructus opinione prodeat in actum: nedum Ecclesiæ Catholice sententiæ contradicentis, sed aliorum quoque evertens dogmata hæreticorum, ita ut suam quisque defendat, teneatque sententiā. Tentatur in hoc perfidus ille tentator illo quoque, ut medio, quo Dominus in eum visus fuerat, ut militum in eius arrogans everteret intentum: edificabant enim turrim Babylonicam, nominis sui famæque quærentes celebritatem: *Cel. brevis nomen nostrum*. Concorde et omnes huic adnuntur operi, omnes uno loquuntur idiomate, islemque verbis utuntur. *Era. terra labij unius*, & sermonem eorundem. Hæc uniformitas solidati tum paulatim promouent in altum hoc intendentes, ut culmen eius pertingeret ad cælum. Vult Diaboli machinas destrinere, eorumque ambitiosam demoliri præsumptionem, humiliare superbiam, quid agit? confundit linguas eorum sic, ut quisque sibi propriam habeat: ut huius non conveniat cum alterius, & istius discrepet ab illius & illius lingua: *Confundamus linguam eorum*, & non audiat unusquisque vocem proximi sui. Hoc modo in ætæ evanescit tora hæc turris tam immensa, operisque celeberrimi ædificatio. Adest Christus turrim Ecclesiæ constructurum: *Turris fortitudinis à facie inimici*. Quæ ad tantam excrevit altitudinem ut ad cæli verticem pertingat, & terram cælo concederet, sitque illa, per quam ad sidera homines ascendere valeamus. In hunc finem omnibus unam infundit linguam, unam fidem, ea-

10. *Virtus Cathedra sumitur ex unitate capitis: significat in tunica Christi contrapositionem volo templi.*

PROsequitur D. Cyprian. docetque vnde unitas hæc sumatur & vna cathedra: respondet autem ex tribus principiis quæ signat Apostolus in illis iam sæpe repetitis verbis: *Vnus Dominus, una fides, unum baptisma.* Primo: vna est Ecclesia Sancta, quia vnum habet caput, nempe Deum. Infideles multas habent cathedras, nec est vna eorum Respublica, quia multos colunt Deos, & nec regnum potest esse vnum, si multi imperent Reges. Ut Deos venerabatur, demonia, idola, homines flagitiosissimos, illique erant multi: *Sunt Dii multi, & Domini multi.* inquit Apostolus causam exponens varietatis inter infideles: *Nobis tamen vnus Deus Pater, ex quo omnia, & nos in illum, & vnus Dominus Iesus Christus, per quem omnia, & nos per ipsum.* Vnum solum Deum, ex quo cuncta procedunt, ad quem, vt ad vltimum finem properamus: *Nos in illum, ita vt sit vnum & principium & finis noster.* Vnum solum notimus Dominum Iesum Christum, per quem omnia sunt, & viuunt, & nos sumus per illum. q. d. Agnoscimus vnum caput inuisibile Deum, vnum visibile Iesum Christum, & quia ipse in celos abiit, habemus illud quod sibi substituit, nimirum Petrum, Romanosque Pontifices, Christi vicarios, Petri successores, qui in eadem resident & præfident cathedra: En primum tibi fundamentum, vnde Ecclesiæ Catholice unitas oritur, ex eo quod vnum solum habeat caput nempe Christum, eiusque loco Pontificem Romanum caput visibile, cui voluit omnes Ecclesiæ suæ fideles, Superiores, & non superiores esse subiectos, quod Ecclesiæ suæ, non minus esset vna, quam vnum est regnum, in quo vnus solus rex præfidet & dominatur, non solum omnibus particularibus, sed & nobilioribus, ac Dominis.

Hoc, ex opinione D. Eusebii Emisleni, Dominus intimauit Petro, quando iam à mortuis rediit, ad executionem eius quod promiserat vita viuens mortali, illum summo Pontificatus honore sublimauit, vt refert D. Ioannes, primo illum de amoris dilectione examinans terminis vicibus est percunctatus. *Simon Ioannes diligit me plus huius?* Hoc enim ceteris plus refert Prælati, & cum illi secundo dixisset: *Pasce agnos meos,* addit tertio: *Pasce oues meas.* Ne optinemur,

(inquiunt SS. Patres) hanc verborum Christi differentiam, à mysterijs vocare. Hoc ego reperio (ait D. Eusebius) quod nomine agnorum, subieci Petro Christus omnes à singulari fideles, & ouium simbolo omnes Ecclesiæ superiores: sunt enim hi velut oues, quæ vt agnos filios: pascent lacte coelestis suæ doctrinæ. *Præter agnos, deinde oues misit, quia non solum pastorem, sed pastorem pastorem, eum confisuit.* Pasce igitur Petrus agnos, pasce oues, pasce filios, pasce & matres, regis & subditos, & Prælatos, omniumque, sicut pastor est: quia præter agnos, & oues in Ecclesiâ nihil est. D. Bernardus. hanc viam insequens, credit, quod dum Christus Petrum instituit pastorem, illi absolute commendans agnos & oues, declarare voluerit, quod illum statueret, quasi caput, non illius Ecclesiæ signanter, vel aliquarum tantum, sed totius Ecclesiæ vniuersalis, vt tota hæc vnum haberet caput. Loquitur D. Bern. Papæ Eugenio tertio, qui prius monachus & discipulus fuerat D. Bernardi, deinde euectus ad supremum culmen Pontificatus dignitatis, illum vt pastorem qualis ei fuerat, consulebat. Salutaria illi Bernardus præscribit monita, primum, vt consideret, quæ sit eius dignitas, cui & eminentissimos assignat titulos, summo Pontifici convenientes: *Quis es? Sacerdos magnus, Summus Pontifex, tu Princeps Episcoporum, tu heres Apostolorum, tu primatu Abel, gubernamur Nos: Patriarcham Abraham, ordine Melchisedech, dignitate Aaron, auctoritate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, unitate Christus. Tu es, cui clauis, cui oues creditur. Agnosce nec diffideas, illos quoque esse in Ecclesiâ & pastores ac superiores, qui etiam clauis gerunt celorum: porro hæc primò potestas ex tua descendit, secundo illam habent illi in agnos particulares, tu vero in omnes, vt caput vnicum Ecclesiæ vniuersalis. Sunt quidem & alij cæli amatores, & gregum pastores, sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius, vtrumque præ cæteris nomen hereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos: tibi vniuersi creditur vniuersa, nec modo ouium, sed & pastorum, tu omnium vnus Pastor. Vnde id problem querit? Ex verbis Domini. Cui non enim dico Episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absoluit, & indiscere: tota commissa sunt oues? Si me amas Petre, pasce oues meas. Quasi istius aut illius populi, ciuitatis aut regionis, aut certe regni? Oves meas inquam. Cui non planum non designasse aliquas sed assignasse omnes.*

Idem ait D. Bern. liquet in eo quod narrat D. Ioannes, in eadem occasione contigisse. Relucet citato

citato Domino quidam ex Apostolis ad mare Galilee ascendunt nauim piscaturi; sed vacua semper attraxerunt retia. Ad amorem in litore apparuit illis Christus, qui illis: *Pueri numquid pulmentorum habetis?* Respondent non: *Miserere, iam non valebant illud attrahere præ multitudine piscium.* Dicit D. Ioannes Petro: *Dominus est.* Confestim: *Misisti se in mare,* marinos calcans vortices: *Abi autem discipuli nauigio venerunt: non enim longe erant à terra.* Quid hoc mysterij, ut solus Petrus mobile illud variumque pedibus terat elementum: nec ad quidem catantum vice, post Christi resurrectionem, sed & ante eius mortis passionem, ut descenderet D. Marth. D. Marce. D. Lucas tanquam grande mysterium. Tale verò est; quod si tibi non exiderit, iam dicit D. Ioannes: *Aque multa, populi multi sunt.* In particularibus nauibus ceteri ad Christum appellant quia reliqui Superiores, curam tantum habeant paratitum Ecclesiarum; Petrus autem maior vortices pedibus subleuat inclinatos, ipse solus est, qui secundus post Christum mare perambulat, & eius virtute, mundum, mare dictum, omnesque populos: ipse quippe est caput vnicum mundi, eorumque omnium, quibus Christus Ecclesiam suam ædificat, solum caput vniuersale erat signaturus. Quid istud? (inquit D. Bernard.) *Nempe signum singularis Pontificis Ecclie, per quod non nauim vnam, ut ceteri quique suam sed scintilla ipsam susceperit gubernandam.* Mare enim sæculum est; nauis Ecclesia solus Petrus, gradum super aquas, enstas Domini, vnicum se Christus: vicarium designant, qui non ita populo, sed custodisse debet: siquidem aque multa, populi multi sunt. Ex hac vinitate capitis, pendet vinitas Cathedre & Ecclesie.

Ad balidem cadit illa iam docta, quam acuta D. Cypriani consideratio, de quo mutatus est D. August. quod nobis ait D. Ioannes de tunica Christi: *Erat autem tunica inconsutilis, desuper contexta per totum.* Crucifixo Domino, partiti sunt milites inter se Christi vestimenta, inter illa erat eius tunica sed: *Inconsutilis, desuper contexta per totum;* sicut caligæ inferiores ac contextæ sic ut singula fila ex vno dependerent quod erit omnium supremum. Ut eam inconsutilem notarent, noluerunt eam in partes diffundere, sed forem mittebant, ut eam totam sibi assumeret, cui fors fauebat. Anne putare debemus quod tale opus inane fuerit, & velut arundo vacua? Licetne opinari quod D. Evangelista hanc descripserit circumstantiam sine magno myste-

Hieron. Bapt. de Lmura. Tom. II.

rio? An existimandum, quod Christus luxum mundi contemptor, & præcipue vestium pompæ, voluerit hanc in tunica sua admittere singularitatem, ut esset inconsutilis: *Desuper contexta per totum,* non attento grauiori sacramento? Certe grande veretur (inquit D. Cyprian.) mysterium. Diuisum inter se milites Christi vestimenta, disciunt, & quique militum suam assignant partem. Tunicam verò non disciunt, quæ vna est, vinita tam stricte, ut nec lutram habeat, sed sit: *Desuper contexta per totum.* Perspiciunt omnibus, in Sacris litteris per vnitam designari regnum, quod tex induit, quoque adornatur. Vnde & tunicam diuidere significat regnum diuidendum, inter plures disperiendum. Ita res patet ex Sacris litteris: dum enim Deus decernit legem, ac disperiri populum suum, & Regem decem tribuum creare fortissimum ducem Hieroboam, locutus est Abia propheta, ut novam tunicam in duodecim scissuras partesque diuideret, quarum decem efferret Hieroboam, et ex parte Dei hoc dicens: *Tolle tibi decem scissuras: hæc enim dicit Dominus Deus Israel; Ecce ego fringam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi decem tribus.* Vna vnitica est Christi tunica, tam vna, ut tota contexta sit, filis inuicem inter se intertextis. Nec vult nec permittit, ut illa fiat in ea diuisio, quo significet, quod vnitica sit suum regnum, vna sit Ecclesia Catholica, in qua fila, id est filij fideles, inter se ita contextuntur & coadunantur ut vnam telam conficiant: *Vna est columbacea.* Hæc illa est fidei confessio, fidelissima. Credo vnam sanctam Catholicam Ecclesiam. Vnde verò procedit illa vinitas, & fila filis ita intertexta reperiunt? Ex parte superiori: *Desuper contexta per totum.* Incepit ab vno filo superiori, ex quo reliqua dependebant, & connectebantur fila, sicut in capite & principio: *Desuper hoc est,* ex vno capite visibili superiori vno Romano Pontifice, à quo dependent omnes fideles, fidei confessio, certitudo doctrinæ, vsus Sacramentorum. Sicut vinitas arboris (inquit D. Cyprian.) dependet ex trunco, ex quo recipiunt virtutem rami maiores illi contexti, & per hos, minores, vsque ad tenuissima folia: Ita quoque à Pontifice pendet vinitas Ecclesie, ut à trunco primario, qui fundatur, & vires sumit à Christo, qui radix est, ut probat ex Isaia Apostolus: *Radix David.* Ex illo dependet potestas, & auctoritas Patriarcharum, Archiepiscoporum, Episcoporum, rursus à illis Curatorum, Confessorum, Prædicatorum.

S

ROM.

torum, ut vel minimum in Dei Ecclesia ab illo trunco oporteat dependere. Divine profectio dixit Dominus per Isaiam: *Cruentus Solis vocabitur vna*: quia in hac Ecclesia solem erat creaturus à quo lucem mutarent stelle, & omnes ciuitatis illius incolae: illi vero dicitur summum Pontificem Romanum, Petri successorem, Apostolorum primipili, quibus Christus ait: *Vos estis lux mundi*. Ex illo dimanat illa lux in stellas, & coelos, hoc est in Superiores, Episcopos, Archiepiscopos, Prædicatores, totamque Ecclesiam: ita ut (teste D. Cypria.) sicut nullus fractus, virtus nulla de ramo speranda est, qui rescinditur, & à trunco separatur, nec lux à stellis vel minima, quæ solis radijs subducuntur, ita neque sperare quis potest veram fidem, doctrinam solidam, nec Sacramenta, nec Christi virtutem, qui se à Romano disungit Pontifice.

Serm. 10. Ch. 17. de passio. Domini. Hanc magis confirmat admonitionem D. Cypriani de tunica Christi, id quod expendit D. Leo Papa circa velum templi in morte Christi. Monet nos D. Martheus, ut fixis oculis consideremus, quod quia hora Christus expirauit, quando tunicam suam diuidi non permisit, decreuit ut velum templi medium à summo vsque deorsum scinderetur: *Ecce velum templi scissum est in duas partes à summo vsque deorsum*. Ne disputemus num vnicum tantum fuerit velum, ut sentit Ab. len. a. & Episcopus Iansenius. b. vel duo, vnum ad interiora velanda, alterum ad exteriora separanda, ut indicant Iosephus. c. alique auctores, etiam Sancti ut D. Thom. d. Amo Lipe-man. Episcopus Veronensis. e. arbitratu f. ille tria. Quæ cum ita sint, quod eorum scissum est in duas partes? Id dico, velum fuisse principale, quod absolute vocabatur velum templi. Erat autem pretiosum valde, quale Dominus Moysi præceperat cõtendendum, quale & Salo con appendit: f. *fieri Salomon velum ex hyacintho, purpura, cocco, & bysso, & inuexit ei Cherubin*. Soli m erat ac adeo firmum, ut aliqui putauerint ex Iosepho telam habuisse ad quatuor digitorum crassitiam, quo mi abile illud notandum venit, tale à summo vsque deorsum velum scindi potuisse: non enim erat tela araneorum, nec bylles, nec carbassus, sed quale descripsimus. Latent vero in hoc diuina quædam mysteria, v. ruitamen quod notis maxime congruit, hoc est, quod expendit D. Leo Pontifex. Contextum erat velum, ut tunica Christi, cuius textura desuper ordiebatur, ut diximus, similiter illa veli à filo superiori. Christi tunica non diuiditur: quia eius regnum & Ecclesia semper manet indivisibilis, ac velum

templi Iudæorum medium discinditur: quia templum hoc destruendum erat, Sacerdotium, sacrificia, ceremoniæ ceteraque omnia antiquanda, unde diuino consilio eius incipit scissura: *À summo vsque deorsum*. Vult hanc Deus euertere Rempublicam, quæ nihil erat nisi figura & umbra futurum: texuerat illam, & vnam confecerat, cuius vnitas ab vno capite, summo scilicet Sacerdote originem ducebat: *Sicut vnguentum in capite quod ascendit in barbam, barbam Aaron quod descendit in oram vestimenti eius*. Hinc illa Synagoga veteris vnitas: hinc eius scantuit interitus, quod per mundi cardines dispersi Iudæi, erratici, diuisi, huc illucque captiui abducti, ut nihil illis superstit: *À summo vsque deorsum*. Summus expiit Sacerdos, sic ut & eius desit potentia, quæ hactenac, Christus in cruce expirauit, & iam ante hoc predixerat Caiphas, scorum scissura vestimentorum. Ita hactenac, o Capha, scindantur in partes vestimenta, manu fortissima, ut vna hac, altera illac distrahatur, & defuncto illo supremo capite summo Sacerdote, eius sequatur peritio: *Vsq. deorsum*, ut nec antiqua vigeant sacrificia, nec ceremoniæ, nec oblationes, nec templum, nec ministri, ut hoc ipsa hora aduertimus omnia euauuisse. At Christi tunica, eius Ecclesia, cuius exordium: *Desuper*, illi capite superimposito visibili, manet integra, indiuisa, vnaque perseverat. Ab hoc capite pendunt cetera: *Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam*. En tibi cathedræ unitati fundamentum, cui Ecclesia innuitur; petra, Petro. Nouit hoc appropinquat diabolus, cum omnis eius sit sollicitudo ceteraque perpetua, machinas suas eo dirigere, ut hanc eueriat solissimam petram. Hic eius fuit primus impetus per hæreticos, qui huic vnice student & adlaborant, ut Papæ, Romanique Pontificis detractent auctoritati, retexant, scindantque filum, quod ex eius desinit potestate ad Prælatos maiores, & de illis ad minores, & reliquam denique Ecclesiam.

G. 11. Similiter sumitur vnitas Cathedræ, ex vnitate doctrinæ: quod Salomon declarat.

Secundum statuit Apostolus, ex quo maxime proprie desumitur vnitas cathedræ, nempe doctrinæ vnitatem, quam omnes profitentur. Vnam fidem: *Vna fides* ex vno magistro Christo Domino deriuata, quem idem

Serm. 10. Ch. 17. de passio. Domini.

Matth. 27. 51.

2 In c. 3. l. 2. Paral.

b Cas. 143. Concord.

c Lib. 8. Antiquit.

c. 3. 1. 9. de bello Iudæo

c. 6. d In c. 27. D. Matthei.

e In Ca. ten. in Exod. c. 4. 1. 2. ad finem.

f 2 Paral. 3. 14.

Exod. c. 4. 1. 2. ad finem.

f 2 Paral. 3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

3. 14.

Apostolus ea de causa vocat: *Auctorem fidei* & *consummatorem*. Ille ipse est, eam docuit Apostolos, & præfatum verò D. Petrum, cui ob præclaram fidei de Christo professionem nomen imposuit petra Ecclesie sue fundamentalis, superquam illam fundaret, pro quo & rogavit, ut fides divina cæthedra eius nunquam deficeret, sed ab eo in cæteris secura, puraque duraret. Hinc consilium illud, quo Apostolus finem imposuit epistolæ illius ad Hebræos tam fulz, quam cælestis: *Doctrinis varijs & peregrinis nolite abduci, optimum est enim gratia stabilire cor*. Supponit (inquit Angelicus Doctor) quod fides, vera sit, ac proinde, una, *Una fides* quia, ut sapienter ait philosophus, veritas consistit in indivisibili, quod est, rem ita esse, ut dicitur: *Mendacium infinita habet diverticula*: quia quicquid a veritate aberraverit, siue ad dexteram, siue ad sinistram mendacium est: si ut ut quis in scopum factum dirigat, sola & via est tantum via; verum ut ab illo declines, milleis inuenies: *Doctrina fidei*, (loquitur D. Thom.) *Vna est, quoniam à puncto in punctum non convenit ducere nisi unam lineam*, quoniam alie doctrinae multa sunt: quia à recto multo modis conijgit deviare. Itaque monet Apostolus: *Cavete ab hac vitate deviare*, & doctrinis varijs ac peregrinis abduci: hæc verò sunt errores ac hæreses, quæ varia sunt, quia fidei, quæ una est opponuntur, & peregrinae, interpretatur D. Hieron.) quia per lata longaque mundi vagantur incerta, incerti laris, inconstantis cathedræ. D. Chrysostom. pro peregrinis legit *Novis*: quod nihil sit magis proprium hæreticis, quam in doctrina fidei sectari novitates: ut enim hi omnes superbiæ fastu intumescunt, suo censent honori derogatum, si quæ dixerint alij, ipsi quoque profiteantur, nec ex officinis suis, seu ingenis novi aliquid cudent. Cavete, hortatur Apostolus: *Et nolite abduci doctrinis varijs ac peregrinis, ne sitis, ut suberpositum mari, quod ventus in diversa rapit agitarum*: *Non simus parvuli fluctuantis, & circumferamus omni vento doctrina*. Sed esto constans, & divina gratia securus: *Optimum est enim gratia cor stabilire*. D. Anselm. intelligit per gratiam, veritatem fidei Evangelicæ; hæc enim est singularis quædam gratia, nobis a Deo concessa: ista cor tuum, consolo, stabilias ac confirmes.

Ut video tangit Apostolus consilium illud, quo finit Salomon concionem illam vtilissimam

totoque orbe clarissimam: *Verba sapientium sunt stimuli, & quasi clavi in alium defixi, quæ per magistrorum consilia data sunt à patre uno*. His amplius, fili mi, ne requiras. *Faciendi plures libros, nullus est finis*. Quam luculentè describit doctrinam Cathedræ Ecclesiæ Catholicæ? Stimuli inquit D. Hieronym.) qui cor pungunt, & calcariis excitant ut vitis excedat, ad colum tendat; talis enim est se debet doctrina doctoris, bonique prædicatoris: *Quo in se habent aliquid mordacis terrenis*, & illud in concionibus præ oculis habere convenit propriæ ne sit laudis aut æstimationis avidus, sed audientium corda ad penitentiam lamenta compungere satagat prædicator: *Quasi clavi in alium defixi*, quibus aulea dependent doctrinarum, quibus ornata præfulget Ecclesiæ: *Præfulget inquam ipsi*, quæ docuit D. Augustin. D. Ambros. D. Hieron. D. Gregor. D. Thom. D. Bonau. alijsque Sancti Patres, tam Græci quam Latini, eorumque stabilitur, verbis, scriptis, libris. Deinde *Clavi in alium defixi*, q. d. firmiter infixi, usque ad caput profundius incussi: Talis est Sanctorum doctrina, firma, tuta, cui abique villa calis suspitione possis immitti: firmiter incussa; quia quantumvis concitent hæreticidentibus suis ac ingeniorum fiorum linguarumque detrahentium malleis eam eradicare, ac evellere, nullatenus poterunt. Hæc autem doctrina unde deducitur? ab uno magistro: *Data sunt à magistro uno*: nimirum Christo, qui de se hoc perhibet testimonium verum: *Magister vester unus est Christus*. Iam dixit Spiritus S. *Omnis Sapientia à Domino Deo est*. Vident unde cathedræ procedat vitas: Quia non nisi unum agnoscit magistrum Christum: licet enim multis videas Cathedralicos, ipse solus Magister ille est, cuius omnes doctrinam sequuntur, declarant, proponunt, profitentur, concienanter: *Vnus Magister Christus*, & ille, qui eius locum habet summus Pontifex, vnicus Magister, ex quo illa profuit doctrina, quam omnes Ecclesiæ doceant præceptores. Si sunt Doctores, si Episcopi, si Archiepiscopi, si Patriarchæ, omnes in illius iurant verba Magistri: *Ecce ego* (inquit Salomon) *his amplius ne requiras*: nec enim alibi veritatem inuenies: hæc tibi sufficiant, quæ te docet Christus, eiusque vicarius.

D. Hier.
Epist. 19,
ad Eustoch.
Tom. 1.

Eccles. 12. 11

Apte proposito iussit perpendit D. Chrysost. verba Abrahæ, quibus diuiti respondit Epuloni, qui ex inferni abissiis, ubi flammis igneis torquebatur, instanter supplicabat, mite-

ret defunctum jam pridem Lazarum statibus suis prædicatorem, qui eis illorum, quæ post hanc in altera vita misera crudelibus avarisque dinitibus occurrunt in fausta, præpalet veritatem. Cui Abraham: Nulla suppetit ratio: *Habent enim Moysen & Prophetas*, id est, prædicatores, & superiores, & superiores cathedræ insidentes, præcones veritatis: *Illos audiant*. Fateor, sic est, o pater mi Abraham, at maiorem longè habet efficaciam verbum mortui, qui regressus ab inferis illis appareret prædicator. Falleris, fili mi, (inquit Abraham.) *Si Moysen & Prophetas non audiant, neque si quis ex mortuis resurrexerit, credent*. O pus hic est Deo natore: verba enim sunt intellectu difficillima, pro ut notat Cardinalis Caietan, sed quæ summo ingenio enucleat D. Chrysostom. Responde mihi: verum sit efficacius, verbum Dei, vel alicuius defuncti? Nemo regas, maiori pollere Dei verbum. Quæro igitur, quid credis esse verba Moysi & Prophetarum? Quid arbitraris verbum esse superioris, nisi verbum Dei? *Qui vos audit, me audit*. Qui sunt illi mortui, iuxta & Angeli, nisi Dei famuli? Qui verbis Domini fidem non adhibet num ferui adhibebit? Ne visiones, ne apparitiones, ne rationes, quaeritis: hæc enim omnia te possunt iudicari. Amentiam sapit dicere, si mortuus apparuerit, credent, dicito mihi, dices stultissime, an ignoras illis in apparitionibus mille posse fraudes delinere? An ignoras his visionibus mille posse interire ire demonum illusores?

Hoc aut, argumentum fuit vasis Isaïæ, contra quosdam Pseudoprophetas, qui ut certi essent eorum quæ prædicabant, docelant populum mortuorum petrent apparitiones, vel idola, & Pythones consulere. Quando hæc verbis preponent, inquit Isaïas, illos ut hæreticos longius abigite, & ut erris magistros repellite: *Cum dixerim ad vos: quare à Pythoniis, & à Diuinis, &c. Numquid non populus à Deo suo requireret pro viuis à mortuis? Ad legem magis, & ad testimonium. Quid si non dixerim iuxta verbum hoc, non erit eis maius malum*. Verba diuina. Non reliquit Dominus populum suum omni sic gubernatore nullo destitutum: hoc enim quid aliud esset, quam innumerus illum exponere erroribus. Quid itaque quædæmonii facilius inquit D. Chrysostom. incantationibus, ac præstigiatoribus

(a) Hom. (a) & inge. si subtilioris quam commouere visiones & somnia, quæ vetæ censeantur esse apparitiones? Peruersa dogmata diaboli inuicissimè potius enim frequenter ostendere simulachra, ac

subornare, qui simulant mortem & sepulturam, mox rursus se ostendunt, quasi à mortuis excitatos, ac per illos persuadere, quæcumque vellent. Etenim si nunc in formam frequentem dormientibus visa, multos decipiunt, &c. Quasi nouum esset hæreticis talibus ludere inuentionibus. Illos abige: radix enim sunt errorum. *Ad legem magis, & ad testimonium*. Nolle desideras veritatem? Illum consule, qui in cathedra præsidet, qui legem explicat & in quo Deus loqui iur, qui verò aliud quaerit: *Non erit ei lux matutina*, sed tenebra nocturna. Hoc intendit sapientissimus ille prædicator: *Hic, fili mi, amplius ne requiras*. O Luthere perduellis, cui non fuit de doctrina Papæ, sed visiones, inventiones meditaris, aliaque varias ac peregrinas consulis sententias. O Caluine sordidissime, ut quid non acquiescis doctrinæ Cathedræ Christi, in qua Pontifex residet? Peribis infelix, misereque delusus: *Non erit eis lux matutina*. Ne aliud quæras, quod si quaeris, multam inuenies varietatem; si enim homines frana si is laxent ingenij non sufficet charta scribendis eorum argumentis, vixijs, capisodij: *Facienda plures libros nullus est finis*. Tu verò fili mi, his amplius, ne requiras, doctrinam aliam, aliam linguam, alia argumenta: *Obsecro vos, fratres, ut idipsum di. a. u. omnes, & non sint in vobis schismata*, 10. Hortatur Apostolus. Vna sit fides vestra, vestra consilio iuxta & verba: *Idipsum dicatis*, ut nendum idem omnes dicatis, sed in principalibus, omnia dicatis, quantum fieri potest, ijsdem omnino verbis.

§. 12. Conseruat vnitas doctrina, vnitatem idiomatis in quo errauit Iudas, & hanc Romani ad suæ conseruationem Reipublicæ procurarunt.

Quantum capio, alludit Apostolus ad quod subtiliter notauit D. Chrysostom. Hieronym. Eutymius, Beda & Isidorus. Hieronym. Eutymius, Beda & Isidorus. Domini Iesus Christus, alidens mensæ. Amen. Amen dico: quia vnus vestrum me tradidit: quoniam Turbantur, contristantur & merito quidem contristantur, interrogant singuli, quisque pro se: *Numquid ego sum Domine?* eodem omnes Christum nomine compellentes. *Domine*: Accedit Iudas, & quaerit, nec Christum, ut ceteri Dominum vocat, sed magnum: *Numquid ego sum* 13.

sum Rabbi? Auferat te in malam crucem Diabolus, proditor sceleratissime, cur non Christum eodem cum discipulis tuis compellas nomine, cum eiusdem sis classis discipulus? Nemineris. Inquit Sancti Patres ex iam non erat, & verbum diversitate ostendebat, se non tam diuine de Christo sentire, sicut reliqui undecim: verum quippe signa sunt conceptum: iam Iudas illum quem de Christo habuerat conceptum, quando illum Christus in Apostolum elegerat, deperdiderat: opinatur enim D. Hieronymus.

a Lib. 3. cum ra
yilag. 5
cap. 10. Execl.
b Lib. 4. in Iuan.
cap. 40. e Ho. 10. de paut.

a. D. Cyril. b. & D. Chrysostom. c. dum Christus sibi sociavit Iudam in Apostolum, eum fuisse bonum, quodque postmodum ex occasione denarium conversus sit in diabolum. velut alter Saul. Primum veram habuit Iudas fidem, credens de Christo, quod credere debebat, quam postmodum amisit, & credidit Christum non esse Deum, sed incantatorem ac oriculum & arte diabolica, opera illa mirabilia perpetrare. Et hoc Christus intinuit dum D. Petro dicenti: Nos credimus, ipse respondit:

Iuan. 6. 71. Nonne ego, vos duodecim elegi, & unus ex vobis diabolus est? Fidei assensus est naufragium, excidit ex eo quod cum aliis prius crediderat, quocirca non eodem cum illis locutus est idiomate: Obsecro: ut id ipsum dicatis omnes. Hæres muenies, qui tractantes fidei nostræ mysteria, ac sacram Theologiam, nota cupiunt introducere idiomata, novos loquendi terminos, ab antiquis Patribus discrepantes, & præter normam, quo Sancti Catholici videntur Patres, dicentes se non novam doctrinam vel

a Lib. de scriptorib. sim. 2. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z. aa. ab. ac. ad. ae. af. ag. ah. ai. aj. ak. al. am. an. ao. ap. aq. ar. as. at. av. aw. ax. ay. az. ba. bb. bc. bd. be. bf. bg. bh. bi. bj. bk. bl. bm. bn. bo. bp. bq. br. bs. bt. bu. bv. bw. bx. by. bz. ca. cb. cc. cd. ce. cf. cg. ch. ci. cj. ck. cl. cm. cn. co. cp. cq. cr. cs. ct. cu. cv. cw. cx. cy. cz. da. db. dc. dd. de. df. dg. dh. di. dj. dk. dl. dm. dn. do. dp. dq. dr. ds. dt. du. dv. dw. dx. dy. dz. ea. eb. ec. ed. ee. ef. eg. eh. ei. ej. ek. el. em. en. eo. ep. eq. er. es. et. eu. ev. ew. ex. ey. ez. fa. fb. fc. fd. fe. ff. fg. fh. fi. fj. fk. fl. fm. fn. fo. fp. fq. fr. fs. ft. fu. fv. fw. fx. fy. fz. ga. gb. gc. gd. ge. gf. gg. gh. gi. gj. gk. gl. gm. gn. go. gp. gq. gr. gs. gt. gu. gv. gw. gx. gy. gz. ha. hb. hc. hd. he. hf. hg. hh. hi. hj. hk. hl. hm. hn. ho. hp. hq. hr. hs. ht. hu. hv. hw. hx. hy. hz. ia. ib. ic. id. ie. if. ig. ih. ii. ij. ik. il. im. in. io. ip. iq. ir. is. it. iu. iv. iw. ix. iy. iz. ja. jb. jc. jd. je. jf. jg. jh. ji. jj. jk. jl. jm. jn. jo. jp. jq. jr. js. jt. ju. jv. jw. jx. jy. jz. ka. kb. kc. kd. ke. kf. kg. kh. ki. kj. kk. kl. km. kn. ko. kp. kq. kr. ks. kt. ku. kv. kw. kx. ky. kz. la. lb. lc. ld. le. lf. lg. lh. li. lj. lk. ll. lm. ln. lo. lp. lq. lr. ls. lt. lu. lv. lw. lx. ly. lz. ma. mb. mc. md. me. mf. mg. mh. mi. mj. mk. ml. mm. mn. mo. mp. mq. mr. ms. mt. mu. mv. mw. mx. my. mz. na. nb. nc. nd. ne. nf. ng. nh. ni. nj. nk. nl. nm. nn. no. np. nq. nr. ns. nt. nu. nv. nw. nx. ny. nz. oa. ob. oc. od. oe. of. og. oh. oi. oj. ok. ol. om. on. oo. op. oq. or. os. ot. ou. ov. ow. ox. oy. oz. pa. pb. pc. pd. pe. pf. pg. ph. pi. pj. pk. pl. pm. pn. po. pp. pq. pr. ps. pt. pu. pv. pw. px. py. pz. qa. qb. qc. qd. qe. qf. qg. qh. qi. qj. qk. ql. qm. qn. qo. qp. qq. qr. qs. qt. qu. qv. qw. qx. qy. qz. ra. rb. rc. rd. re. rf. rg. rh. ri. rj. rk. rl. rm. rn. ro. rp. rq. rr. rs. rt. ru. rv. rw. rx. ry. rz. sa. sb. sc. sd. se. sf. sg. sh. si. sj. sk. sl. sm. sn. so. sp. sq. sr. ss. st. su. sv. sw. sx. sy. sz. ta. tb. tc. td. te. tf. tg. th. ti. tj. tk. tl. tm. tn. to. tp. tq. tr. ts. tt. tu. tv. tw. tx. ty. tz. ua. ub. uc. ud. ue. uf. ug. uh. ui. uj. uk. ul. um. un. uo. up. uq. ur. us. ut. uu. uv. uw. ux. uy. uz. va. vb. vc. vd. ve. vf. vg. vh. vi. vj. vk. vl. vm. vn. vo. vp. vq. vr. vs. vt. vu. vv. vw. vx. vy. vz. wa. wb. wc. wd. we. wf. wg. wh. wi. wj. wk. wl. wm. wn. wo. wp. wq. wr. ws. wt. wu. wv. ww. wx. wy. wz. xa. xb. xc. xd. xe. xf. xg. xh. xi. xj. xk. xl. xm. xn. xo. xp. xq. xr. xs. xt. xu. xv. xw. xx. xy. xz. ya. yb. yc. yd. ye. yf. yg. yh. yi. yj. yk. yl. ym. yn. yo. yp. yq. yr. ys. yt. yu. yv. yw. yx. yy. yz. za. zb. zc. zd. ze. zf. zg. zh. zi. zj. zk. zl. zm. zn. zo. zp. zq. zr. zs. zt. zu. zv. zw. zx. zy. zz.

a Lib. 10. cap. 42. b. c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z. aa. ab. ac. ad. ae. af. ag. ah. ai. aj. ak. al. am. an. ao. ap. aq. ar. as. at. av. aw. ax. ay. az. ba. bb. bc. bd. be. bf. bg. bh. bi. bj. bk. bl. bm. bn. bo. bp. bq. br. bs. bt. bu. bv. bw. bx. by. bz. ca. cb. cc. cd. ce. cf. cg. ch. ci. cj. ck. cl. cm. cn. co. cp. cq. cr. cs. ct. cu. cv. cw. cx. cy. cz. da. db. dc. dd. de. df. dg. dh. di. dj. dk. dl. dm. dn. do. dp. dq. dr. ds. dt. du. dv. dw. dx. dy. dz. ea. eb. ec. ed. ee. ef. eg. eh. ei. ej. ek. el. em. en. eo. ep. eq. er. es. et. eu. ev. ew. ex. ey. ez. fa. fb. fc. fd. fe. ff. fg. fh. fi. fj. fk. fl. fm. fn. fo. fp. fq. fr. fs. ft. fu. fv. fw. fx. fy. fz. ga. gb. gc. gd. ge. gf. gg. gh. gi. gj. gk. gl. gm. gn. go. gp. gq. gr. gs. gt. gu. gv. gw. gx. gy. gz. ha. hb. hc. hd. he. hf. hg. hh. hi. hj. hk. hl. hm. hn. ho. hp. hq. hr. hs. ht. hu. hv. hw. hx. hy. hz. ia. ib. ic. id. ie. if. ig. ih. ii. ij. ik. il. im. in. io. ip. iq. ir. is. it. iu. iv. iw. ix. iy. iz. ja. jb. jc. jd. je. jf. jg. jh. ji. jj. jk. jl. jm. jn. jo. jp. jq. jr. js. jt. ju. jv. jw. jx. jy. jz. ka. kb. kc. kd. ke. kf. kg. kh. ki. kj. kk. kl. km. kn. ko. kp. kq. kr. ks. kt. ku. kv. kw. kx. ky. kz. la. lb. lc. ld. le. lf. lg. lh. li. lj. lk. ll. lm. ln. lo. lp. lq. lr. ls. lt. lu. lv. lw. lx. ly. lz. ma. mb. mc. md. me. mf. mg. mh. mi. mj. mk. ml. mm. mn. mo. mp. mq. mr. ms. mt. mu. mv. mw. mx. my. mz. na. nb. nc. nd. ne. nf. ng. nh. ni. nj. nk. nl. nm. nn. no. np. nq. nr. ns. nt. nu. nv. nw. nx. ny. nz. oa. ob. oc. od. oe. of. og. oh. oi. oj. ok. ol. om. on. oo. op. oq. or. os. ot. ou. ov. ow. ox. oy. oz. pa. pb. pc. pd. pe. pf. pg. ph. pi. pj. pk. pl. pm. pn. po. pp. pq. pr. ps. pt. pu. pv. pw. px. py. pz. qa. qb. qc. qd. qe. qf. qg. qh. qi. qj. qk. ql. qm. qn. qo. qp. qq. qr. qs. qt. qu. qv. qw. qx. qy. qz. ra. rb. rc. rd. re. rf. rg. rh. ri. rj. rk. rl. rm. rn. ro. rp. rq. rr. rs. rt. ru. rv. rw. rx. ry. rz. sa. sb. sc. sd. se. sf. sg. sh. si. sj. sk. sl. sm. sn. so. sp. sq. sr. ss. st. su. sv. sw. sx. sy. sz. ta. tb. tc. td. te. tf. tg. th. ti. tj. tk. tl. tm. tn. to. tp. tq. tr. ts. tt. tu. tv. tw. tx. ty. tz. ua. ub. uc. ud. ue. uf. ug. uh. ui. uj. uk. ul. um. un. uo. up. uq. ur. us. ut. uu. uv. uw. ux. uy. uz. va. vb. vc. vd. ve. vf. vg. vh. vi. vj. vk. vl. vm. vn. vo. vp. vq. vr. vs. vt. vu. vv. vw. vx. vy. vz. wa. wb. wc. wd. we. wf. wg. wh. wi. wj. wk. wl. wm. wn. wo. wp. wq. wr. ws. wt. wu. wv. ww. wx. wy. wz. xa. xb. xc. xd. xe. xf. xg. xh. xi. xj. xk. xl. xm. xn. xo. xp. xq. xr. xs. xt. xu. xv. xw. xx. xy. xz. ya. yb. yc. yd. ye. yf. yg. yh. yi. yj. yk. yl. ym. yn. yo. yp. yq. yr. ys. yt. yu. yv. yw. yx. yy. yz. za. zb. zc. zd. ze. zf. zg. zh. zi. zj. zk. zl. zm. zn. zo. zp. zq. zr. zs. zt. zu. zv. zw. zx. zy. zz.

num: Grabatum mutaret in Lectum; atque Lib. 19. illi: Numquid tu doctior es illo, qui dixit; de cinctu. Tolle grabatum tuum: Hæc enim veritas est Dei. 7.

Cathedra, ut etiam eadem seruentur in loquendo verba. Spectat hic Apostolus id, quod de Romanorum refert prudentia D. Augustinus. Facti rerum Domini Romani, subactis cunctis regionibus, ac suo subiectis imperio, ut hoc sacrum rectumque servaretur & ab hoc uno cunctæ regerentur securis provinciar, studuerunt omnibus suam propriam linguam dare nationibus, ita ut omnes Romana, id est, latina lingua loquerentur, qua ratione, latinas effecerunt Provincias Hispaniam, Franciam antiqua idiomata exterminantes, solam autem Romanam linguam introducentes, quæ cuncti se Romano subiectos esse profiterentur imperio. Hoc idem Christus decrevit in ipsa Roma, ut ubi temporalis imperij caput residebat, & spiritualis pariter gubernaret, ibi Petri sedem fixit ipsi, eumque successibus & ob hoc statuit, ut ex inde lingua procedat eadem in cunctas terrarum nationes, ut ex Petri cathedra doctrina defloret tam una, ut unum omnes dicamus Credo, unam faciamus fidei confessionem imo: Ut id ipsum dicamus 1. Cor. 2. omnes.

Mirabile factum contigit tempore D. Hieronymi, supponit ipse S. Doctor morem antiquissimum ac universalem Ecclesiæ, nimirum quod ex omnibus partibus, ac remotissimis orbis regionibus cuncti Romam concurrerent, ut Romano Pontifici suas proponerent exponendas quaestiones. Occasione huius relict ipse testis ocularis (ecce qualis testis synodalis, & omni exceptione maior) & dicit quod quæ familiaris erat Pontifici D. Damaso, ei ut secretarius deserviret, ut illi auxilio esset in solvendis variis multisque consultationibus, quibus ab omnibus Episcopis, Synodis, Conciliis, & totius orbis congregationibus gravabatur, ut eis responderet: Ante annos plurimos, cum in charis Ecclesiasticis unanem Damascum, Romanæ vobis Episcopum & Orientis atque Occidentis Synodis consultationibus responderem. Hic fulius excurrit, (a) Episcopus Reatinus, atque: Audis quod ex toto orbe, & ab omnibus Synodis ad consulendum Apostolicam Romanam fidem mirabatur. Discessit demum D. Hieronymus Roma, ad remotissimas partes Orientis, in quibus & gravissimas offensus altercationes, circa formam modumque loquendi in mysterio Sanctissimæ

24. D. Hieron. Epist. 11. ad Gerontium Epist. 17. ad Eustoch.

Trinitatis, an in ea concedenda essent tres hy-
stales, &c. Ita ut ipsa disputa tio magis de for-
mula loquendi, quam de rei substantia esse vide-
retur. Aduerens D. Hieronymus discordiam ac-
dubium, quosdam hoc modo, alios alio loquen-
tes, proposuit ilico recurrere ad sedem Apostoli-
cam Romanam, scilicet ad ipsum Damasum, cui
scribens supplicat, ut dubium expleret, loquendi
doceat formulam, & quid fidei tenendum sit,

I. **D. Hiero-** *Quoniam ve-*
nynius in *tusto Oriens inter se populorum furor collisus in-*
dubiis *decissam Domini tunicam, & desuper contextam*
Sum- *imitationem per frustra discipit, &c. Et Chri-*
mum *sti vineam exterminant culpes, &c. Ideo mihi*
consulit *cathedram Petri, & fidem Apostolice ore lau-
dam tam censi consulendam. Loco remotissimo dissi-*
Pontifi- *tus vivo Pater Sanctissime: verumtamen alia nul-*
cem. *la est veritatis officina, nulla in terris Cathedra*

D. Hier. *Christus: ubiqueque fuerit corpus, congregabuntur*
Epist. 57. *Epist. 57. tur & aquila. Cum successore piscatores, &c. du-*
Epist. 58. *ad discipulo crucis loquar. Ego nulli primum, nisi Chri-*
Damas. *stum sequens, beatitudini tue, id est cathedre Petri,*
Top. 2. *communione confocior: super illam petram*
adificatam Ecclesiam scio. Quicumque ergo hanc
domum agnam conderit, profanus est: Si quis in
Arca Noe non fuerit, peribit, &c. Qui secum
non colligit, spargit &c. Sicque consequenter
eminentissimis rationibus argumentum prosequi-
tur, petrusque ab eo posse edoceri Sanctissime Pa-
ter. Quamquam igitur tui non terreat magnitudo,
imitat tamen humanitatem. A sacerdote vultum
salutis, & a pastore presidium omni flagito. Quid
postulas, Doctor sanctissime, tibi desinat, de-
terminet? Quibus terminis mihi in hac difficil-
lima questione fidei sit utendum. Quamobrem
obsecro beatitudinem tuam per Crucis, min mur-
di salutem, ut mihi epistola tua, sue iactantiarum,
sive dicendarum hypostasicon detur auctoritas. Bone
Deus? Quis credat, Doctorem Ecclesie exi-
miuum, toto terrarum orbe notissimum pro illa
questione enodanda confugere ad Pontificem?
An non tu ille Doctor, quem Ecclesia honorat:
Doctorem maximum, in sacris literis exponen-
dis? Litteras requiris a summo Pontifice, ut in
illis tibi aut dicat aut scribat, quibus sit tibi ter-
minis loquendum? An tibi ignota sunt profun-
dissima fidei mysteria? Quid in verbis hæres,
qui tantâ polles scientiâ scripturarum? Licetibi
hic videre doctrinæ Ecclesie unitatem, nedum
in iis, quæ fidelibus credenda proponuntur,
sed etiam in ipsis verbis: illorum enim dispo-

nantia, sententiarum solet inuicem discrepan-
tiam; pro more similiter habent hæretici sub
corrice verborum, miscere, & venenum ab-
scondere hæreticos: Non sufficit sensus. Nescio
quid veneni in syllabis lateret; Ut modus loquen-
di sit omnino securus, conuenit, ut nobis illum
præstet suo ore compositum caput Ecclesie
Pontifex Romanus, qui Deus suggerit, quæ
sint nobis verba aut tacenda, aut dicenda, ut
in omnibus tuti incedamus. Addit autem D.
Hieronymus hyperbolem sic spiritus tu dignam Ca-
tholico. Sanctissime Pater, ad te confugio,
te consulam. Discreta si placeat, obsecro: Non t-
mulo tres hypostasicon dicere. Si tibi condatur no-
na post Niceronem, fides & similiter veris cunctaria-
ni consensum orthodoxi. Pater, qualis exagge-
ratio! Nouerat hic Doctor Papam non posse er-
rare, proinde ait: profiteber, quidquid me do-
cueris licet sit Ariani consentiendum; ut ante
dixerat Apostolus: Licet nos aut Angelus de cae-
lo. Eua gelaret vobis præterquam, quod euangeliz-
auimus vobis. Anathema sit. Non quod pos-
sibile credamus, Angelum aliud dicere, sed ut
ostendat, quanta constantia tibi sit Ecclesie de-
finitionibus adherendum. Hyperbole est, quæ
ab exortis Ecclesie Sanctorum Patrum vix est
fides orthodoxa. Excolit D. Irenæus Martyr Lib. 1.
contemporaneus D. Polycarpo, discipulo D. Io-
annis sententiam D. Iuliani martyris: Præclare caput
dicit Iulianus in libro quem scripsit contra Mar-
ciapetum, ne ipsi quidem Domine fidem adhibuerunt,
si alium Dominum ei denuntiaret. Hanc repleat sen-
tentiam Euseb. D. Clemens Papa dicit hanc fuisse
se propositionem Apostoli Petri contra Simonem. Ex-
nem magum disputantis. Hoc igitur est, quod scribit
D. Damaso D. Hieronymus. Quia vero Recog-
noscerebat Pontifex huic consultationi responde-
re, aliam illi D. Hieronymus destinat Epistolam, 59. ad Da-
sam, rogans, ne indignetur ob tantam eius mas-
simam, imortunitatem, eo quod ipse se dicat similem
illi, qui media nocte panem venit mendicanti-
bus ab eo, quem sibi posse dare sciebat. Bea-
tissime Pater, tres hic sunt particulares loquen-
di formulæ, Meleci. Vitalis & Paulini, Quæ-
que secum vult consentiam; hoc autem ego
respondeo. Siquis cathedra Petri iungitur, mihi
est. Proinde ad gentem tuam beatissime Pater pro-
volutus obsecro: modum mihi loquendi di-
scerne ut securus loquar: licet enim parui vi-
deatur vultu, verbum, hoc tamen gravissimi
potest esse erroris occasio. Non sufficit sensus
nunc effragant. Reutio prudentissima: in
ore quippe Romani Pontificis sua Deus ver-
ba

25. *rabilia?* Sequitur D. Gregor. lesi ionem Septua-
 genta, quam expendit Origenes: *Quis similis*
 26. *tui in Dñi Domine, quis similis tui in sanctis gl-*
 27. *riosus?* Bone Deus, & quis tali unquam seruos
 28. suos honore dignatur, quis sic reddit gloriosos?
 29. illos tanto Domine honore extollis, ut eorum
 30. opera stupenda patres mirabilia, & operis san-
 31. ctitatem. In duobus suam Dominus manifestat
 32. omnipotentiam.
 33. Primum in eo quod tam stupenda erant prodi-
 34. gia, ut totus mundus hæretet attonitus. Alterum:
 35. quod animas sanctificaret & iustificaret. Ambo
 36. hæc propria sunt Dei brachio omnipotentis: quia
 37. prima, cum omnem superent creatæ naturæ sa-
 38. culatatem, is ea solus efficere potest, qui supra na-
 39. turæ vires, pollet potestate: hic verò solus est
 40. Deus. Altera sunt illi magis propria, quæ omnem
 41. excellant potentiam naturalem, quæ ex sola Dei
 42. gratia procedunt, proinde quod nostra habet le-
 43. gitio: *Magnificus in sanctitate*, legit Card. Caiet-
 44. tanus ex vi Hebræici textus: *Robustus in sanctitate*,
 45. vel *firmamentum sanctitatis*. Significans, sancti-
 46. tatem, ita proprium effectum diuinæ esse poten-
 47. tiæ, cuiusque gratiæ, ut quidquid in hoc fuerit ef-
 48. fectum eius illa fundamenter sit, radix, ac firma-
 49. mentum: quia ex illa in fieri & conservari pendet
 50. vera sanctitas. Hæc duo diuisit Dominus, quia
 51. prodigia illa stupenda, coram omnibus facta, po-
 52. pulo illi antiquo præstitit. Quis enarraret mirabi-
 53. lia, quæ coram illis patrauit miracula. Omnis
 54. illis, quæ patrauit in Ægypto, ut illum Phara-
 55. onica eriperet seruitute, demum modo diuisit
 56. mare medium, sic eum explicans iter, floribus
 57. que intertextum, ut *Campus germinans*, ut aper-
 58. to tempore Aprilis: modo fluctibus demergit
 59. numerosissimum militem Pharaonis exercitum
 60. quos omnes ad litus eiectos viderunt Israelitæ:
 61. *Viderunt Ægypti manus*: modo ad virgæ percul-
 62. sionem adducit aquam de petra, modo pluit
 63. celo cibum Angelorum, modo coturnices in
 64. (a) *abundantia*: (a), &c. Opera verò sancti a-
 65. bundantia, quæ ex diuina prosunt gratia, populo re-
 66. das. seruauit Christiano, de quo dixit Isaias: *Voca-*
 67. *bunt eos populus sanctus, redempti à Domino Dñs*
 68. *nostro*. Dum cetera illa operatur mirabilia, mi-
 69. nisterio virtutis hominum Moyse, Aaronis, Io-
 70. sue Samuelis &c. Ut autem opera exequatur
 71. sanctitatis, opera similiter sanctorum virtutis Apo-
 72. 1. Cor. 4. stolorum, Superiorum, Pastorum: *Sic nos exi-*
 73. 1. *stinet homo, ut ministros Christi, & dispensatores*
 74. 11. *mysteriorum Dei*. Antiqua illa miranda perficiens,
 75. Mira- licet hominum manibus videretur, quos ad hæc
 76. cula elegit, non illi tamen erant, qui propria hæc

virtute exercebantur, sed Deus auctor eorum,
 erat magis principalis, cuius manus horum
 omnium præcipua primaque creditur opera-
 trix: *Quidquid virtutis Moyses ostendere potuit*
 (inquit D. Gregor.) *Dominus ipse fecit, non*
 enim Moyses populo per desertum gradienti, sed Do-
 minus manu pluit. Non Moyses, sed verbum quod
 factum est ad eum, aquam de rupe produxit. Non
 Moyses, sed Dominus vola illa concupiscentibus ex-
 hibuit, unde Dominus Iudas in Parvum fortitudi-
 ne gloriantibus respondit dicens, non Moyses, sed
 Pater meus dedit vobis panem de celo.
 Insuper ea de causa David, qui simis fu-
 prena hæc versibus mirabiliter celebravit, Deo-
 la adscribit absclut: *Hinc psalmista, non Mo-*
ys inuenter effertur, sed Dominum laudat, & ex-
cellens, dicit. Fecit mirabilia in terra Ægypti, in
campo Taro: interrupit mare, & perduxit eos &c.
 Et perduxit eos in nubem dicit &c. Et eduxit aquam
 de petra &c. Et mandauit nubibus desuper &c.
 Et pluit super eos sicut puluerem carnes. Ita in
 operibus illis mirabilibus prima ac principalis ef-
 fectus operatoria, Dei virtus, manusque magnifi-
 ca, & sicut hæc virtus est, omnia hæc, vna ea-
 demque virtute ac potentia agebantur. Sunt
 prima quatuor mirabilia, quæ facta nominus
 in Ægypto per manum Aaronis, sunt qua-
 tuor illa postrema, quæ legimus à Moyse per-
 acta, sunt illa magnifica, quæ per manum de-
 i Christi esse perpetrata, sit illud quod du-
 ce Iosue, diuisus sit Iordanis, dum tam flu-
 uis ripas albei impleuerat, quando sol cur-
 sum suum detinuit, & spatio viridis diei oc-
 cumbere non festinauit, sunt horrenda illa o-
 nitrua Samuelis, res. medio preteriti, per Elam
 prophetam, ac igitur de celo descensus: sit
 & altera diuisio Iordanis percutiente aquas Elæ,
 pallio, propheta Eliseo, aliaque tam magnifica,
 quam terribilia prodigia, cuncta hæc vna eadem-
 que diuina fiebant virtute, quæ illi talia, quos
 sibi ministros elegerat, operabantur. Idem quo-
 que velim tibi persuadeas, de magnificis operi-
 bus sanctitatis, siue de illis, quæ ad animarum
 sanctitatem per diversos ministros in nouo opera-
 tur testamento, quorum ministerio in admini-
 stratione Sacramentorum efficit iustificationem,
 quæ sanctificat animas. Hæc sibi propria non ef-
 ficunt ministri virtute ac manuum potestate,
 sed Dei virtute, cuius assumuntur ministri, alio-
 quin ad hæc impotentes: *Sic nos existimet ho-*
mo, ut ministros Christi, & dispensatores myste-
riorum Dei. Ne illos mutuearis secundum pro-
 priarum qualitates personarum: ne consideres

1. Cor.
 8. v. 9.

1. Cor. 8. v. 5.
vnum esse nobilem, plebeium alterum; hunc san-
ctum, illum peccatorem, vnum ex hac, ex alia
alterum progenium regione, sed secundum
quod sunt ministri, ab Ecclesia consecrati: Quid
petrus quid Paulus? quid Apostoli ministri eius cui
credidistis? Omnes sunt ministri Dei, ut tales o-
perantur, & quia tales tantum operantur virtute,
operatur vnus sicut alter, in quantum sunt a-
dem omnes operentur virtute, quæ vna est diui-
næ potentie, quocirca idem est Sacramentum,
quod malus Sacerdos administrat, & quod bo-
nus idem baptisma, quod confert obsterit, quæ
festinanter, & necessitate coacta baptizat pueru-
lum periclitantem, & quod ipse Pastor, imò i-
dem foret, quod daret genitilis, Maurus seu hæ-
reticus, modo illud conferret iuendendo id
quod intendit Ecclesia, & vtendo materia & for-
ma, tali debita sacramento. Ratione huius largus
nobis varijs tractatibus campus aperitur, sed in
capite via sistendum.

S. 14. Soli in Cathedra sedere debent superio-
res & sacerdotes, coram quibus erecti in pe-
des stare debent Laici, licet quis sit Iosue
Princeps, aut Imperatrix Eusebia, imò &
ipse D. Hieronymus.

Malach. 2. 7.
1. Cor. 4.
IN hac Cathedra, quis docet? Sederunt Scriba
& Pharisæi. Doctores particulares. Euerit hinc
Christus omnes hæreses: sciebat enim, quod in
Ecclesia sua exurgerent, nominatim verò nostra
hac tempestate hæretici, qui docerent, non ne-
cesse esse inquirere præceptores, omnes tales
esse, cunctos esse Sacerdotes, & nullum in Dei
Ecclesia inter hunc & illum dari discrimen. O
mente deliri! An ignoratis, quod ad Dei doctri-
nam proficiendam, ipse velit assumi doctores par-
ticulares, ad quos confugiat populus, velut ad
Magistros à quibus plenus de omnibus instrua-
tur: Labia Sacerdotis custodiunt scientiam, & le-
gem requirunt ex ore eius. De his dicitur, quod in
Cathedra sedcant, quasi qui hoc ipso ostendant,
quod docendi vigeant potestate, quam ceteri
non habent, nobiles licet sint, diuites, honorati,
& quotquot inter seculares numerantur, quos
antiqua Patrum vocat auctoritas: Stantes, qui il-
los Prælati ac Sacerdotibus opponunt, qui di-
cuntur Sedentes. Hoc omnibus luce clarius patet
in illa præclara historia, quæ temporibus accidit
D. Cypriani, quibus orta est illa quæstio, qua ra-
tione Episcopi, Sacerdotes, ac Confessarii se ge-
nerent cum Christianis, qui vi tormentorum su-
perati, Christi fidem eiurauerant: quidam enim
censebant, eos confestim absolvendos, reconci-
liandos atque ad Sacram Synaxim admitten-
dos: alij contra sentiebant rem non festinandam,
sed diutius differendam. De hac quæstione scri-
psit D. Cyprianus suam, addens opinionem, cui Epist. 3.
illi perdoctè rescripserunt, quæ est tertia inter Ad presby-
D. Cypriani epistolæ, quæ gratis illi pro impen-
so favore, peractis, respondebant, supponentes, Diaconos
quod ipsi ut Sacerdotes Romani, quorum fides Romanos
per totum orbem resonabat, ac prædicabatur iux-
ta illud ipsdem scriptum Apostoli: Fides vestra Rom. 1. 8.
annuntiatur in vniuerso mundo. particulari solici-
tudine intendere deberent, rebus fidei nego-
tisque Ecclesiæ. Addunt se difficulter de his pos-
se concludere certò atque indubitanter, cum ob
martyrio iam pridem affectum D. Fabianum
Romanum Pontificem, sedes amodo vacaret, nec
vllus esset successor electus: Quamquam nobis
differenda huius rei necessitas maior incumbat, qui-
bus post excessum nobilissima memoria viri Fa-
biani, nondum est Episcopus, propter rerum & te-
porum difficultates constitutus, qui omnia ista mo-
deretur & eorum qui lapsi sunt, posset cum auctori-
tate & consilio habere rationem. Maxime hanc
admiror doctrinam, cuius modo non vacat ex-
plicare mysteria. Dicunt tertio: quod consilium
eius susceperant, doctrinam sequentes quam li-
teris suis D. Cyprianus inseruerat, quod ille, qui
ex mentis infirmitate ceciderat, Christumque vi
tormentorum adactus negauerat, ad sui repara-
tionem ad Episcopos, sacerdotes, & Confessarios
accurgeret absolvendus, qui omnes simul conue-
nient nec leuiter causam desinuerit, sed maturo
prouidoque consilio, sedente Episcopo cum Sa-
cerdotibus ac Confessarijs, consilium salutare me-
ditaretur: Stantibus Laicis: illis enim conuenit
audire, obedire, doctrinam sequi eius, qui in si-
gnum quod sit omnium Magister, sedet. Confer
modo illud Laicorum Stantes, cum illo Præla-
torum Sedentes in cathedris.

Hanc sequitur rationem D. August. illa verba, In ps.
David explanans: Auditui meo dabis gaudium, 50. Ps.
& Latitiam. Ex quo sumpsisse videtur D. Ber-
nard. Nulli dubium est (inquit) quin Prælati, 50. 10.
& Ecclesiæ Doctores in ea sedere oporteat do-
cendo, & seculares stare audiendo: quia sicut 50. 3.
sessio, indicium est auctoritatis, sic & statio, hu-
militatis & reuerentiæ: illis quippe verbis decla-
rabat Regina Saba, reuerentiam quæ coram Sa-
lomone serui adstant eius sapientiam audienti, 50.
quos

3. Reg.
10. 8.
Isai.
6. 1.

quos proinde beatos canonizat: *Beati sunt tui,*
qui stat coram te semper. Ac iisdem verbis, in-
quit D. Bernardus declarat Isaias Dei maiestatem:
Vide Dominum sedentem super solium excelsum &c.
Et Seraphim stabant super illud. Docentur quippe
ecclesiastica mysteria auctoritas, nec est, nec esse po-
test in omnibus, nec contra it omnes eam habe-
re ad altissimam fidei nostræ declaranda acta-
menta sicut blasphemus docet Lutherus, eius-
que doctrinæ æmuli, sed Praelatos Doctores ac
magistros ex Ecclesiæ auctoritate constitutos.
Quod attinet ad seculares, licet Principes sint
serenissimi, competere illis stare, non quoad cor-
poris situm, sed animæ demissionem ac reueren-
tiam, quam statio designat corporalis. Ecce, in-
quit ambo i. 55. Patres, quam nobis hoc di-
lucide declaravit qui ob vitæ præclara merita, ut
Messias colebatur, Ioannes Baptista, Adierunt il-
lum sacerdotes ac Doctores, Messie illi oblatus
dignitatem morum eius ducti sanctitate quam
in eo venerabantur. Acrister temerata sunt in hoc
Ioan. 3. Ioannis humilitas cum eius offerrent liberæ vo-
luntati Messie seu Christi dignitatem. Quid il-
29. le respondit, Fallimini amici, a scopo aberrastis
charissimi: Non sum ego Christus, sponsus Eccle-
siæ legimus, sed amicus sponsi, qui itans etc.
Eius audio eius verba: Qui habet sponsam, spon-
sus est amicus aut sponsi stat & audit: si & gau-
dio gaudet. Quid putares Ioannem dicere vo-
luisse, obtulerunt ei Messie dignitatem, ac su-
premi Magistri Cathedram, ut in ea Doctor re-
sideret hoc minime, inquit Ioannes ipse est
Magister, eius est auctoritas, ac superioritas, &
vitalis, ipse est, cui in ea sedere competet: ego
vero tantum eius me discipulum esse proficor,
ab ipso instruendus sum, proinde me decet stare
coram eo, hoc est, omni humilitate ac reueren-
tia, ipsum ut magistrum me docentem auscul-
tando.
Notate verba (monet D. Augustinus.) Amicus
autem sponsi stat & audit, statum se facit & au-
dientem, Attende quid subiungat: In hoc gaudium
meum impletum est. q. d. Hoc mihi proprium
est, nec habeo quod plus præsentiam, quam e-
ius esse me audit rem, illum, ut præceptorem
agnoscere, me ut eius discipulum profiteri: In
hoc gaudium meum impletum est. Tale oportet
esse secularem quantumlibet sibi sapiens ef-
fere videatur, in hoc gaudere debet, sibi que con-
gratulari se discipulum esse Prælati, ac præcep-
toris Ecclesiastici, nec præsumere sibi in illum
magisterium, cuius illi tantum concessum est,
Eccl. 6. 35. esse auditorem: In multitudine presbyterorum præ-

dentium sta, (præcipit Spiritus S.) Et Sapien-
tia illorum ex corde coniungere, ut omni in iuratio-
nem Dei possis audire, & proverbia laudis non es-
sugiam à te. Salutariter redundant hæc verba
documentis. Primum: ut erectus stes in pedes co-
ram Sacerdotibus, hoc est magistris Ecclesiæ
omni cum humilitate & reuerentia. illos au-
diens, & in hoc illos considerans ut superiores.
Secundum: ut nectatur intellectum tuum dispo-
sitas eorum doctrinæ capientia, sed & cor ac vo-
luntatem ad illam diligenciam: Sapiencia eorum
ex corde coniungere. q. d. ne allos animo com-
moto accelleris, sed pia quadam affectione, illos
ut animæ tuæ pariter attendens: Ex corde con-
iungere. Tertium: ut illos habeas, tanquam qui
Deum ipsum representant, tibi persuadens, cre-
denque firmiter, verba quæ dixerint, doceri
nam, quam profitentur magis esse Dei, quam
ipforum: Et omnem narrationem Dei possis audire.
De hoc Deo gratias agebat D. Paul. Quoniam
cum accepissetis à nobis verbum audistis Deum, acce-
pistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est
vere) verbum Dei. Quartum: ut facias ea quæ
tibi dixerint, ordinauerint præceperint: hoc e-
nim non est disponere in propriis personis, sed ip-
sus Dei.

Proverbia laudis non effugiant à te, quod con-
cinit illi, quod Christus hic nos docet, cum e-
nim dixisset: præceptores ac doctores illos esse
qui in cathedris resident, insert: Omnia ergo qua-
cumque dixerint vobis, servate & facite. Est hoc
autem præceptum conveniens illi, quod Chri-
stus disposuerat, quando Moyses morti proxi-
mus Deum rogavit, quandoquidem iam atare
desiceret, sibi Dominus alium substitueret & in
Ducem ac populi gubernatorem: Provident Do-
minus, &c. Respondit illi Deus: perphacet im-
bi: Tolle Iosue filium Nua, virum in quo est Spi-
ritus, qui stabit coram Eleazaro Sacerdote, &c. ad
verbum eius egredietur & ingreditur ipse, & am-
nes filij Israël, cum eo. Domine, si Iosue Pri-
nceps vir sit tuo plenus spiritu, qui eum dirigit ac
gubernat: Vir in quo est Spiritus: ut quid eum sta-
re oportet coram Summo Sacerdote, illum ut
audiat, ex ore eius instruatur, mandata peragen-
da recipiat, omnisque illi populus obtemperet?
Ut significet, proprium esse summo Sacerdoti,
Doctoribus ac Magistris, ceteros erudire, supre-
mi licet sint Reges ac Principes serenissimi, &
in huius præstationem auctoritatis, his meum
re præceptores: Stabit coram, &c.

Proposito nostro congruè perpendit Bozius 18
plures

plures historias: nominatim autem illam quam refert Suidas de Sanctissimo Episcopo Leontio. Rogavit illum Imperatrix Eusebia coniux Constantij Imperatoris, ut eum visitaret, habebat enim illi quidam maioris momenti communicanda. Cui ille respondit: Si me vis ad te venire, serua mihi reuerentiam. Episcopis conuenientem, ut ingrediatur quidem ego, tu autem mox à celsis tuis solis descendens, cum pudore mihi occurras: deinde sedeam quidem ego, tu autem stes reuerenter, nec sedens donec signo iubeam. Si his parere vis, ut am re: sin minus scito, te non obtineaturam, ut nos honorem Episcopis debitum perdamus, & in diuinum Sacerdotum ius simus iniuri. Singula perpende quæso verba, præsertim vltima: Iniuriam scilicet Sacerdotum irrogare dignitati, qui eam minori excipit reuerentia: In diuinum Sacerdotum ius simus iniuri.

Hanc autem censo summam omnium esse rationem quam D. Hieronymus exarat, ubi agens de debito Sacerdotibus honore, dicit & protestatur, non ausum fuisse se coram Sacerdote assidere. Supponit primo Sacerdotalem celsitudinem ac dignitatem, & de Sacerdotibus: ait Qui Apostolico gradu succedentes, Christi corpus sacro ore conficiunt, per quos, & nos Ch. istiani sumus, qui claves regni cælorum habent, quædam modo ante iudicij diem iudicant, qui sponsam De-
Marianus mini sacra castitate conseruant. In quibus, ut e-
uictorini, ius norat Scholiastes quatuor sunt ab eo dicta, quæ directè contra nostri temporis militant hæreticos. Primum: Episcopos ac Sacerdotes succedere Apostolis. Secundum: quod verbis suis panem consecrent, ac in Christi corpus substantia-
liter transmutent. Tertium: quod claves habeant cælorum, quibus ante iudicium vniuersale, ipsi sunt iudices legitimi peccatorum. Quartum: quod castitatem voto solemniter iurata custodiant. O miram venerandamque dignitatem! Hinc stupendam illā educit sententiam: Mihi ante presbyterum sedere non licet. Non dicit: Non sedeo, sed Non licet. Illis de iure compent digni-
tatis, sedere, nobis qui tales non sumus, coram illis stare, illos & Dominos ac nostros Superiores reuereri. Nondum erat, ut colligitur, D. Hieronymus Sacerdos. Hoc vnus dicit ac sentit Hieronymus, quàm tibi idem necum dicere, sed & agere conueniret.

§. 15. Scribæ & Pharisei. Licet terreni sint Prælati, potestate tamen pollent ad tractanda cœlestia: quibus & obediendum.

Sedimus Scribæ & Pharisei. Quid hoc Domine? An non illi omnium, quos sol videt, flagitiosissimi? Jam nunc dixerat, illos omni plenos impunita, auaritia, ambitione, hypocrisis, à diabolo ad tartarum abripiendos, quæ suffere ratione, talem faciem tuas occupare cathedras, tuam referre personam, quodque ipsi præcipiant, statuunt, prohibeant, disponant, & domus tue sacratissima præsideant regimini? En vice altera Christus confundit hæreticos, quos præcius nouerat in Ecclesia sua surrecturos, Ioannem Hys, Wicleph & alios, qui pretenderent, quempiam ex eo quod malus sit prælatus amittere ledendi auctoritatem imperandique potestatem: iuri æquo contradicere, ut filius imperet diaboli, inferni minister, filijs Dei, eiusque domus negotijs inuigilet. Mentiris o hæretice, mentiris: vitæ enim peruersitas Prælato non aufert dignitatem, nec præcipiendi eripit potestatem, nec docendi magisterium, aut quæ sunt munitis exequendi, ut si sit Sacerdos missam legendi, si confessarius absoluedi, si dector prædicandi, si Episcopus ordines conferendi, confirmationis sacramentum ministrandi, ceterisque præcipiendi. Qui mali, his Scribis sceleratioribus: Non quia mali, perdunt cathedræ potestatem, nec quam illa dat auctoritatem: Quocirca omnia quæcumque dixerint vobis: seruate & facite. Optima consequentia sedet in cathedra, ergo docere, iubere, ordinare potest; tu verò illi prestare teneris & obediendum & reuerentiam. Egregie sanè disputat D. Augustinus ad rem nostram. In ps. 11. Commune est D. Augustino docere, ciues esse quosdam Hierusalem alios autem Babylonis, quo significat, viuere hic quosdam ciues cælorum, alios inferni. Ratione huius composuit, viginti illos duos libros de Civitate Dei. Suppone igitur, inquit, homines quosdam ciues esse cælorum, & quasi hic in terra peregrinos: alios sunt ciues eorum, ciues esse terrarum, & ad modicum cælorum peregrinos. Cognosces quempiam esse cuiusdam civem civitatis in qua fixum habet domicilium, ubi vivit, bona sua possidet, negotia sua, habitaculum: & consideras eum esse alterius civitatis peregrinum, ubi tantummodo pertransit, ad modicum moratur, non sedem si-
gens.

gens, nec ades extruens, ad id tantum cuius tunc temporis indigeret. Hoc supposito, sunt illi ciues celorum quorum ibi iugiter hæret anima, cogitatio mens, thesaurus, ardensque desiderium: *Ciues Sanctorum*, vocat eos D. Paul. Si vero sint in terra, hoc tantum est per transennam, ut sibi sumant necessaria: *Habentes Alimenta*, & quibus regamur, his contenti sumus. Illi hæc corpore tantum morantur, & ut sibi de necessarijs provideant, ut ad suam tendant civitatem, ieiunia, mortificationes, elemosynas. Tales erant veteres illi Sanctissimi Patres, qui radicem non figebant in terra sed tenui vestigijs, & humili casula contenti vivebant, &c. de quibus ait Apostolus: *In casulis habitando*, &c. *constantes quia peregrini*. & *hospites sunt super terram*. Si virum in hac videris civitate, cui dicis: Domine, ut quid in ædibus tam abiectis, contradistisque viuis incommodus? An non consultius foret domum ædificare? is responderet: Domine, Advena ego sum & peregrinus, non hic fixum habeo domicilium, tantummodo intentus iuri meo prosequendo, si luce crastina protulerit Iudex sententiam illico ad patriam vibemque meam velox repedabo. Hoc illi Sancti agebant: *In casulis habitando*, proinde dicebant, in celo se suas habere cogitationes, mentem, desideria: *Habebant mentem civitatem*. Talis erat Jacob Patriarcha, qui cunctis vitæ suæ diebus se censebat in hoc mundo peregrinum: *Dies peregrinationis meæ centum triginta annorum sunt*. Talis & David: *Quoniam advena ego sum apud te, & peregrinus, sicut omnes patres mei*. Mali ex opposito, ciues sunt terrarum, & cæli peregrini: hæc eorum hærent corda, caræ, diuitiæ, vitam hanc magnificiunt, delicijs ac voluptatibus enutriunt. Hic omne eorum fulcimentum, quales illi erant, quibus Christus minabatur: *Va vobis diuitibus, qui habetis hic consolationem vestram*. Homines quales describit Iudas Apostolus: *Animales spiritum non habentes*. Quos verè dixeris esse equos vel lupos, vel iumenta, seu arbores in terra radicas nec habentes spiritum, qui de terra sursum vel semel erigatur, sed anima vivit vegetati à quæ per omnia & in omnibus à terra dependet, illi sunt terræ ciues: *Oculos suos statuerunt declinare in terram*. Verum est, nec diffiteor, quod interdum cælum petant tribulationibus attriti, preces fundant, ad Deum supplices confugiant, eius sibi implorent subsidium, attamen sunt velut in celo peregrini, eorum ibi tantum cor hæret transeuntes, ut quæ quærunt, consequantur.

Vtcrius, inquit D. Augustinus, progrediamur, sacra scripturæ paginas evolvamur, intuemur autem aliquando cælorum ciues administrare, dirigere, ac gubernare terrena, quia terræ Rex eos ad ea peragenda munivit potestate. D. Ioseph ciuis erat cæli, nihilominus suspicis illum terræ Egypti protegem, tam ampla præclarum potestate, ut eius tantummodo verbum, lex cunctis esset Egyptijs irrefragabilis: Rex enim Egypti Pharaon, proprio illi anulo consignato, in proprium eum fustulit currum: illique ait: *Non movebit quisquam manum aut pedem, in omni terra Egypti*. Eodem planè modo reperies Danielen in Babylone cælorum ciuem qui sursum ad cælum ita cordis fixerat sedem, ut tenuis vicibus per diem co. ve. sus ad Hierusalem patentibus fenestris Deo supplicaret, his non obstantibus totam ipse regebat civitatem, terramque Babylonis: *Præpositus negotijs regis*. Mardochæus vir piissimus ciuis erat cæli, ubi corde morabatur, nihilominus ille erat qui Persarum Monarchiæ habenas moderabatur, vestibus regijs indutus, ad si premam euectus dignitatem, equo regio sublimis: Rex enim Persarum Astuvers tanta eum dignatus est auctoritate, ut & ipse Aman ei seruiret, ac stiparet famulus, ille toto Persarum clarus in Imperio. Similiter inuenies, (inquit D. Augustinus) terræ ciues, homines terrenos, malos, peruersos regere gubernare, cæli Republicâ, cælestis agere negotia civitatis. Rex enim cælorum illis concessit & auctoritatem & potestatem: collocat eos, aut sedere permittit in cathedra sua, & cæque si as obire superiores, & præceptores. Quod id magis ad cæli civitatem spectabat, quam Christi mors, in qua cælum cælestium tota fundatur beatitudo? Nihilominus quod is mortis huius disponit executionem? ciues terrigenæ, mundi inco. Scribæ, & Pharisei, quorū hoc totum erat, studium seipsos in terra conservare, ac in ea domos suas, statumque dignitatis, inter quos terrenorum civium caput Caiphas fert sententiam: *Expedi vobis, ut unus moriatur homo pro populo*. Num illis igitur sceleratissimis manibus tantum tamque cæleste negotium expeditur? Expeditur ipsi quippe sunt, qui sedent in cathedra, cogunt concilium, & in ipso prædict Caiphas, quasi in Dei cathedra residens: *Cum esset Pontifex anni illius prophetavit*. Pilatus ciuis erat terræ, & nihilominus administrat ea quæ tangunt Christi causam, & ipse cum esset omnium Dominus universalis se illi subiecit: quia cum esset Pilatus Iudex, sedereque in tempora-

ralis cathedra regimini, Dei vices, obibat & potestatem: Non haberes potestatem nisi: *non me ullam nisi tibi datum esset desuper.* Cuius est terra carnalis, ambitiosus profanus Confessarius, attramen à celorum rege potestatem obtinet, qua potest administrare, regere & gubernare id quod ad aī mae tuæ spectat salutē, te à peccatis tuis absoluerē verē & realiter: criminum impertiri remissionem ex Dei gratia, quam tibi per Sacramentū tuū confert, cuius ipse est minister licet indignus. Teriō consideremus: quomodo cōti cūes negotia curant temporalia, nec eis tamen inficiuntur, aut cordis affectu adhaerent, vt Ioseph castissimus, qui licet regia maiestate, magnificus & eminentissima Princeps auctoritate, mentis affectum illis minime habebat agglutinatum, imo hæc maxime detestatur: vt purissima Esther, quæ vestibus ornata stragulatū, nedum illis non afficiebatur, quinimo ab his prorsus auersa gloriam terrenam, mundū hūc solum abominabatur, vnde sic eam orantem lego: *Tu seus necessitatem meam, quod abominer signum superbia.* Ita terreni cūes, quandoque celorum agunt negotia, nec eorum tamen corda penetrant; malus abscluit Confessarius a terum, eius munda animam, ipse verō nanc in mundus: regi & peruerius p̄atus, & alios ad cōlum ducit, ipse verō felino gradu ad inferni tendit ima et idem natus, p̄dicator, qui op̄ibus suis aliis est scandalō, docet, aumam illuminat, peccatoris, iustum solatur, ipse peccator, ipse tenebrosus, ipse obduratus. Ad vix metam propero: quia Christus finit: *Omnia ergo quacumque dixerint vobis, seruate, & facite.* Ipsi trascribunt, leges condunt, regunt, docent, non proprio nomine, nec sua auctoritate, sed Dei: quocirca potestate pollent quam à Deo acceperunt; illis igitur obedite, reueminī, honorate, non illos, sed Deum in illis, à quo omnis auctoritas, attendentes.

§. 16. Honorari debet Prælatus, licet malus; iniuriā illi factā Deus sibi censet irrogāvi, sicut capiti iniuriā est qua capilli mōgatur.

¶ Omnia ergo, quacumque dixerint vobis, seruate & facite. Optima consequentia: In cathedra mea sedet, meum obtinent locum, vicibus meis funguntur, illis obedite, illos igitur honorate, licet sint sceleratissimi, eorūq; opera detestanda. Noluit Deus Prælatorū aucto-

ritatem, ac Sacerdotum potestatem, eorundem alligare vitæ bonitatem: Si enim hoc ageret, magna sequeretur inordinatio, quia cum ignoremus quis bonus quis sit malus, nec etiam quis legitimam haberet auctoritatem, sciremus, nec quis verus prælatus, sed optime eorum auctoritatem cathedra in qua sedet, officio ac dignitati, cū ceteris eminent, alligari. Præcipit Dominus Moysi, vt summi Sacerdotis componat vestimenta, vt ex illis eius pateat omnibus auctoritas, dignitasque ministerij, nominatim autem iubet cūdi lamīnam auream quæ aureis suspensa catenulis, ex humeris ante Pontificis pectus deperideat, cui inscriberetur: *Doctrina & Exod. 28. veritas.* cūdi hic ut inuenier da vera fides, fidelis veritas, securaque doctrina. Denique, vt quid hic non insculpiat: *Bonitas.* Cum ratio stradeat, pectus sacerdotis debere expacissimum omnis vas esse sacritatis: Nequaquam non enim vult veram alligari doctrinam, quā docet Sacerdos, suūque legitimus minister, eius morum integritati, sed cathedra, loco, ac officio, quo fungitur: quocirca non est quod eius spectes bonitatem, opera attendas, sed eius solummodo doctrinā, verbis, definitionibus, ac p̄ceptis obsequaris. *Omnia ergo quacumque, &c.* Non suo nomine docent, sed meo, non suam sed meam referunt personam. Hic erat prophetarum scipio, hic eorum prologus: *Hæc dicit Dominus.* Non ergo hoc tu ipse dicis? Dico quidem, at non meo, sedens nomine. Hinc Christus, hanc intulit conclusionem: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Luc. 10. 16

Celebris est illa Exodi sententia: *Dys non Exod. 22. detrahes, & Principi tui non maledices.* Hunc 28. omnes SS. Patres locum aduertunt, illos Deos, 7. intulit, vt Moyses Deum Pharaonis: *Ego constitui te Deum Pharaonis.* Et tibi Deus est, 2. Sacerdos. D. Gregor. hunc locum notat, atque: 7. In quale illis tribuit nomen, quo significat, 7. Greg. lib. 4. quod qui contra illos murmurat contra Deum, 7. Ep. 75. censetur murmurare, teste Moysē, & hoc deinde subiungi. Ecclesiastica refertur historia: quia cum pia memoria Constantino Principi in scripto oblata accusationes contra Episcopos fuissent, libellos quidam accusationis acceperat, & eosdem, qui accusati fuerant, Episcopos vocans, in eorum conspectu libellos, quos acceperat, incendit, dicens: *Dys estis à vero Deo constituti.* Perpendit, quod infideles, Deorum suorum ex lapide & ligno venerabantur Sacerdotes, ille verò cultus ac honor ab illis præstitus, clamat ad nos Christianos, honoremque

remque testatur, quem Sacerdotibus veri Dei debemus exhibere.

I. Quo non honore nobilis, seu titulo quodam praelatus prosequitur homuncionem, vilem, ter-
za forem, qui manu tenet baculum, quam se
cōtinet composuit, quam modestus dum eum
(a) Pres- videt alterum capientem ac dicentem. (a). Re-
por et Rey gis capiuus. Illuminē Domine, venerari, qui
nec dignus sit tuorum famulus esse famulo-
rum? Ad eius te sistis præceptum, qui quidquid
dixerit, vix nunci valeat. Non eius intuitu hoc
ago, sed eius cuius refero personam, nempe Re-
gis, cuius vices vocesque obtinet. Cernis lig-
num fixum in terra, graue, despectum, ut illi in-
sideas; attrahit illud sibi statuarius, ex eo sculpsit
crucifixum: O quis huic honor, quis cultus, quæ
gemificationes? quæ tibi cura illi caput ape-
riendi? Quam non arxius, ne quæ illi fiat in-
iuria, aut contemptus? An ergo non illud lig-
num, abiectum, despicabile? Non abumo; porro
hanc et figuram dederunt, qua Christi refert
personam, proinde contemptus illi illatus, Christo
infertur. Idem tibi de Papa, Prælati Ecclesiæ,
Sacerdotibus, Doctoribus, Prædicantibus in-
telligendum. Homines sunt ex massa terrena ac
viliat officio, & sedentes in Cathedra Dei ip-
sius exprimunt personam, cuiusque filij Christi
redemptoris, qui illos spernit, Christum spernit:
Qui vos spernit, me spernit.

Hoc luculenter expressit D. Bernard. docens,
quid tibi ad animæ salutem sit agendum, dan-
dum unicuique id quod debes, conformiter A-
postolico consilio. *Roddite omnibus d. b. ita.* Pri-
mò: debita soluenda Superioribus. Quid illis
debetur? Obsequia & reuerentia. Obsequia,
voluntatem interiorem subiiciendo; reuerentia,
corpus actibus honoris exterioribus submit-
tendo: *Reddo reuerentiam Prælati, & obedientiam;*
quarum altera cordis, altera operis est. Nec enim suf-
ficere debet exterior obtemperare maioribus nostris, nisi
in aduen- sit ex intimo cordis affectu, sublimiter sentiamus de
ni. eis. Dico mihi, virorum piissime, si Prælati sunt
et iminosi, qui ob nefandæ vitæ demerita cal-
cari merentur & contemni, quid agam? Audi
respondentem: *Quod & si manifeste innotuerit
indigna prælati alicuius vita, ut nihil dissimulatio-
nis admittat, propter eum tamen, à quo est omnis
potestas, ipsam, quem modo talem novimus, excel-
sum reputare debemus, non presentibus persona me-
rita, sed ordinationi diuine, & dignitati officij ip-
sius deferentes.* Vnde D. Paulus hanc infert con-
clusionē: *Itaque qui hæc spernit, non hominem sper-
nit, sed Deum.* Mysteris non vacant verba illa

David in Doeg Idumæum, qui ut Sauli com-
placere, animam manūque octoginta quin-
que Sacerdotum innoxio cruore maculauit,
quos sacra ornabant vestimenta. Psalmum quin-
quagesimum primum in illum composuit: *Quid præ-
gloriaris in malitia, qui potens es in iniquitate? O
fallax proditor! Sicut nouacula acuta fecisti do-
lum.* Hoc antiquitus censebatur maximum ig-
nominæ genus si viro nouacula barba capiti-
raderetur. Primum: quia foridum est, dedecet-
que vitum aperto capite, caluum calumque in-
ueniri. Alterum: quia capitis capilli designant
cogitationes, caput autem deradi, quasi ameni-
tæ, vanitatisque est argumentum. Ita quoque
cernimus, Deum aliis minatur: *Rader Dominus
in nouacula conducta.* de quibus alias. Narrat
deinde sacra lectio, quod Ammonitæ Regis
David legatis deraferunt medium capitis ac
barbæ. Præcipit illis David, ut paruipos disce-
dant, & ab hominum oculis segregentur, do-
nec capilli renascantur. *Erant enim viri confusi.* Re-
turpiter, valde. An illis integrum non erat, alio-
ram quoque partem tondere, ut essent equaliter
derasi? Minimè. Valde quippe viro era: igno-
miniosum derafum prodire in publicis. O fe-
distrage (inquit David) proditoris scelus instat
nouacula acuta commisit, quæ pilos deradit,
caput deturpat, virumque inhonorat, quibus si-
gnificatur eum excerebrosolum, expetent ratio-
nis, esse discursus incapacem. Viden' o Doeg,
proditoris crimen, Sacerdotes occidisti? capil-
los illis totos indisti, ferro eadem trucidasti?
Deum inhonorasti? Caput Ecclesiæ Christi:
Ipsam dedit caput supra omnem Ecclesiam. Capilli Episcop-
eius, quibus decoratur, ac bellè componitur, sūt
Sacerdotes, Prælati, Confessarii, Prædicatores,
quibus patet esse in Ecclesiæ regimē, cuius-
que rebus prouidam dispositionem. Eia age:
num de Prælato murmuras? num refractarius
es Superiori? Num despicias Sacerdotes? Num
illos nouacula lingue tuæ acutissimâ capillos
deradis, tuum de illis temerarium ferendo iu-
diciū? Attende te Deum calumniari, & unico
verbo, te, de modo quo regit Ecclesiam, Deo
detrahere, eumque ut amantem, excerebrosolum,
ac rationis impotem insimulare.

Hoc Dominus respondit, consolatusque est
intimū suum, prophetam Samuelem, dum po-
pulus in eum seditiosus commouetur, quem
Deus cathedræ regimini præfecerat. Corā Deo
conqueritur, exacerbatus ob illatam sibi à po-
pulo iniuriā, cui Deus: mi chautissime: *Non te
abiecerunt sed me.* Non te frangat ista res: non
tibi

tibi sed mihi, sunt in iurijs: cum nec tu esses, nec
 tuo nomine hoc iudicis officio fungereris, sed
 meo. Hoc idem ait Dominus Moysi, quando
 ille populus tumultuarius ac rebellis in eum
 fratremque Aaronem insurrexit, quos ambos sa-
 pidibus obtinere festinabant. *Vique quid derahet
 miles populus iste? Quo vique non credent mihi?*
 Feriam igitur eos pestilentia atque consuma. Do-
 mine, de quibus conquereris? Nemo te com-
 pella: nec quidem tui est recordatus, de quo
 igitur contra te murmure mea defcis? Non ti-
 bi fidem, cui nec eis es locutus, denegarunt,
 sed Moysi. An ergo ignoras id quod contra
 meos committitur ministros, in me committi,
 & vbi facta me reputare calumniam? Hin-
 cellegit Moyses quoddam responsum, quod
 postmodum dedit. Dathan & Abiton qui con-
 tra eum, fratremque Aaron rebelles insurrexe-
 rat, dicentes, cur isti ceptis superiores, reliquos
 imperant, qui illis vitæ meritis erant æquales.
 Respondit Moyses Coe: *Omnis globus tuus stet
 contra Dominum. Quid est enim Aaron, ut mur-
 muraretis contra eum? Disputat & inuehitur D.
 Chrysostomus in murmuratores ac contempores Sa-
 cerdotum & Prælatorum, expendit illa Davidis
 verba, quibus Dominus in iustis querulum re-
 prehendit. Abominabile est Deo murmuratio-
 nis vitium, quod tam graviter accipit, ut illud
 præ ceteris nobis Spiritus S. perfradeat esse e-
 vitandum: Custodite ergo vos à murmuratione.*
 Tanto Deus ardore vitium quendam perter-
 ret, ut velit à Davide magnam psalmi partem
 componi, qua suam exponat iram, declaretque
 contra eum Dei minas terribilissimas. Et quæ
 huius subesse potest ratio? Quid potest tam esse
 malum, quo se Deus ita monstret commotum?
 Quia die quodam toto cordis affectu contra
 proximum murmuravit: *Sedens aduersus fratrem
 tuum loquebatur. Permet ipsum iuravit, dicit Do-
 minus, hoc tibi male caroque constabit, o mur-
 murator: Arguam te, & statuam contra faciem
 tuam. Quam graviter Deus in murmuratorem
 irascitur, inquit D. Chrysostomus, & in quem habe-
 bat in particularem vicinum suum, hominem
 vilissimum, in fine foris, cui ea de causa no-
 men aliud non imponit, quam fratris: *Aduersus
 fratrem tuum. Quid ageret, quàm ad iram Deus
 provocaretur, si in proprium parentem, quæ-
 ritus ac molestus insurgeret, si contra Superio-
 rem, patrem spiritalem Dei vices vocisque re-
 ferrentem? Somachatur Deus, quod contra pro-
 ximum licet abiectissimum obmurmures, hoc
 enim dure facis castigabit. Aut tibi non venit in**

mentem Phariseus, quod si diligenter, ea quæ
 de ipso scribuntur attenderis, vix peccatum a-
 liquod deprehendes quod reprehendas, sed tan-
 tum bona opera, ieiunia, eleemosynas, quæ sum-
 mo opere commendes. Ob quam igitur culpam
 corde dampnat? Quia aduersus publicanum lo-
 quebatur, hominem iniustum, trioboli, sed nec
 in foro, inter homines, aut in templo, apud se-
 me ipsum, coram Deo, nec sedens, sed stans:
 Stans Phariseus. Propter hoc tenet illum Deus *Luc. 18. 11.*
 male ablegatum: quàm non acriter in eum de-
 feruerit, si sedens, in foro, seu virorum coetu, de
 Prælato, de Sacerdote, qui Dei est minister ac
 vicaarius, murmuraret?
 An non meminit iustus perit, quia Deus o-
 lim Mariam sororem Moysi muldavit: ex qua-
 dam displicentia, contra Moysen in iura, &
 obzannit, non cum extraneis, sed ipso suo
 germano fratre Aaron. Non in publico om-
 nium confessu, sed separati, & non in viden-
 te, vel audiente. Quid agit Deus? Effundit eam
 lepra foetissima de capite ad calcem, quæ cum
 ætis abominabilis, dolentibus mulieribus, hor-
 rendam certabat. Parcat nobis Deus: calcem mu-
 lierem, quæ sicut Moyses, virorum dux, præ-
 ambulus, ita & ipsa mulieribus constituta, præ-
 ambula. Quæ spiritu sancto prophetico: cuius in fra-
 trem erat murmur, res tam quædam, ut dica-
 mus, quod de suis, quisque veli, ma est loqui, sed
 non male audire & hoc in abscondito, propter
 tantillum tantum ne supplicium. Adde: pro ip-
 sa Moysi supplicanti, respondit Deus, quod il-
 lam curare non velit: *Cum maledixit, nihil illi
 profuit ad effugandam iram Dei, sed nec Moyses,
 qui tam à populo post recentem illam impietatem
 precibus obviaverat, pro sorore supplicans, & venia
 petens placare Deum non potuit, sed ab eo valde incre-
 patum. Quid te manet, quærit D. Chrysostomus, qui tā
 aperta fronte in publico hominum cœtu mur-
 muras de Sacerdotibus, Superioribus, Prædica-
 toribus: Si malediceres patri, vel matri morte mo-
 riuntur iuxta legem, quali iudicio dignus eris, qui
 maledicere audis ei, qui parentibus illis magis ne-
 cessarius est, & melior? Cōsolenter expedit ver-
 ba Christi: Super Cathedram Moysi, &c. & quod
 legimus de D. Paulo, qui maledicēs sepulchrū
 dealbatum hypocritam, eo quod in eum contra
 legis ageret præscripta, Dei prædiceris ei instā-
 tem vindictam, ut eum esse Pontificē intellexit,
 retraxit se atque in sui exonerationem: *Nescie-
 bam fratres, quia Princeps est Sacerdotum. Deinde
 ostendit, quo respectu, qua reverentia David
 impium illum Regem Saul coluerit, qua verbe-**

12. 2. 1.
 Num. 11.
 D. Chr.
 Ho. in 11.
 Iud. Salu.
 tare Pri-
 scillum.
 Habetur
 post Ho-
 mulas in
 Epist. ad
 Romanos
 Tom. 4.
 Acto. 23.
 17. 18.

1. Reg. 24. rum lenitate eum alloquebatur : Quia Christus
7. Dominus est : ut nunquam os aperuerit in eius
contumeliam, licet tot singulis horis ab eo-
dem iniuriis lacessitus. Nec omittit miserum il-
lum casum & occasum Ozeæ tangentis arcam
federis Domini, qui Mortuus est ibi coram Do-
mino.

1. Par. 13. Quid igitur commisit criminis arcam tan-
10. gens iam ad casum inclinatam? Non ad te per-
tinet, qui subditus es & secularis tangere Sa-
cerdotem, nec coram multitudine in eum lin-
guam tuam explicare : hoc enim est tangere
ipsum Deum: Qui vos tangit, tangit pupillam oculi
mei, ait Dominus.

III. Cui Oza sit per-
cussus. Zach. 2. 8. In solitum quid refert Vates Hieremias, qui
ex professo, Deique mandato prædicat Babylonis
tremenda supplicia, quibus urbem illam
strictius visitaret, per manus Persarum atque
Medorum, qui eius essent monarchiam reg-
numque vastaturi : Ascendit contra eum gens ab
Aquilone quæ ponet terram eius in solitudinem,
Et non erit, qui habitet in ea. Quæ tanti Domi-
mine culpa supplicij? Quia videntes illi, cer-
nentesque Sacerdotum Hierusalem mores per-
uersissimos, iudicant, sibi licere mittere in il-
los manus populamq; sacrilegum, nefandum-
que castigare, quippe qui tam horrendis scele-
tibus Dei maiestatem prouocabant. Dixerunt:
non peccauimus pro eo quod peccauerunt Domino.
Genimina viperarum: dicit Dominus, Sacerdo-
tes meos oppressistis eo titulo ac nomine quod
essent peccatores? Et quis vobis hanc dedit fa-
cultatem? Si mali sint, & casum minentur ut
federis arca, modo in hanc, in alteram modò
partem inclinentur, vos manus cohibete: illos
enim qui tangit, me tangit. Repetamus argu-
mentum cum Diu. Chrysostomo. Si in illum: eo
quod linguam extenderit, contraque homi-
nem plebeium murmuratit, Deus sic exande-
scit, poenitque atrociter: Vide quæ te maneat
poena, qui contra proprium patrem, Prælatum,
Pastoremque murmurat iniquitatus? Quale de te
sumet supplicium, qui ad hoc omnes intendis
neruos, ut naso suspendas Sacerdotes, irideas-
que Prædicatores? Proditor: sicut nouacula acu-
ta fecisti dolum, dum lingua capillos præcisidis,
ipsum Christum, qui caput est Ecclesiæ, turpius
inhonoras.

§. 17. Quam fuerit Samsoni perniciosum, capil-
los sibi tondere, in quibus eum consistebat for-
tudo. Idem iudica de Ecclesiæ, dum eius
sacerdotes & Prælati tanguntur.

A Lio quoque modo licet nobis exponere
verba Psalmistæ, quibus, ut sentio, prodito-
rium Dalila tangit scelus. Quam fortis, imò
fortissimus Samson? tam robustus, ut pessula,
seta que endulas diffingeret, portas sustolle-
ret, leones discerperet. Et vnde ei fortitudo &
tanta corporis fortitudo? Hanc Deus capitis e-
ius crinibus alligauerat. Est homo (testatur
Philosophus) Arbor inueterata. Radices sunt capilli:
Arbor terræ radices abscondit, ex illa quippe
suam accipit, sicutque virtutem, robur, facien-
diam: ac Samson in celum sustulit suas ac-
tolle, unde enim suam accipiebat, virtutem, for-
titudinem. At rei tam leui, quæ quolibet
agitatur vento, tales Deus vires alligauit? Allig-
auit omnino. Quid molitur fallax illa mu-
lier? Scelus aggreditur proditorium: rasi om-
nes crines eius. Dormiebat Samson in sinu Da-
lilæ, securus, capilli tondentur, recessusque ab eo
fortitudo. O quam robusta mater Ecclesiæ,
quam animosa? Quantis viget viribus? pessula
catenæque dirumpit peccatorum, portas aperit
celorum, quinimo & inferni claustra diffin-
git demoniorum. In quibus ei tanta fortitudo?
In capillis, qui illam adornant, in Sacerdotibus.
Ex capite crines enascuntur. Caput Ecclesiæ
Christus, ex eo sumunt robur, virtutem, vires-
que Sacerdotes & Prælati, easque tantas, ut
pessula dirumpant peccatorum, vesces dimi-
nuant inferni, ianuas aperiant celorum. Illis
dixit Christus: Dedi vobis potestatem calcandi
super serpentes, & scorpiones, & super omnem vir-
tutem inimici. Et iterum: Quicumque solueritis Ma-
super terram, &c. Cui lingue tuæ nouacula ca-
pillos detondes? In quem contumax insurgis?
Quem tua calcas calumnia ac irreuerentia? In Gra-
quem bella moues? De quo murmurat? De Sa-
cerdotibus? de Superioribus? de Prædicatori-
bus? de Confessariis? O Iuda scelerator; illos
rescindens capillos, Ecclesiam demoliris. O loquax
Impostor Luthere, quid ais proditor? Esse non de-
conuenit Papam, Episcopos, Sacerdotes; Sacerdo-
tes? Num capillos, qui de Christo capite Eccle-
siæ nascuntur, detondes? An ignoras, te illis Ec-
clesiæ vires omnes enervare, illamque demoli-
ri? Hoc fuit Doeg Idumæi facinus sacrile-
gum,

gum, occidendo Sacerdotes. Hoc quoque te-
ipsum commaculas, illis crines rescindendo, in
quibus Ecclesie constat & potestas, & auctori-
tas. Hinc liquet Christianam Rempublicam
ad peiorem non posse deuolui statum, quam
dum eius Prælati, ac Sacerdotes vilipendun-
tur.

Conqueritur Deus per Oseam Prophetam,
in tantum crevisse populi nefandissima crimi-
na, ut peccata, quasi torrentem in petu rapidissi-
mum conflarent, homicidiorum, adulteriorum,
furorum & fraudum, &c. *Maledictum est men-
daciū & homicidium & furtum, & adulterii,
& mendacium inundauerunt, & sanguis sangui-
nem tetigit.* De eorum igitur Domine, age re-
medio. Serò consulis, quia eo usque accessit eor-
um nequitia, ut Sacerdotes despiciant, & in il-
los periduelles commoueantur. *Populus hic sicut
qui contradiunt Sacerdoti.* Sa is huic consonum
narrat sermo diuinus, rationem adducens, quā
Deus irritatus populum sibi dilectum, manibus
tradiderit Nabuchodonosor, qui templi euer-
tic, flammæ tradidit, ipsum autem populum ca-
pitium abduxit in Babylonem. Multiplicata e-
rant populi peccata ac grauiora nimis, studet illis
Deus conuertiendis, in hunc finem suos desti-
nat ministros, Sacerdotes, prædicatores: At tam
peruersus erat ille populus, tamque pertinax
eorum malicia, ut illos exhiberent, ludificaret,
deriderent. Sicine populus stulticet? Iacta est
alea, nullum superest vobis remedium: *Mittebat
autem Dominus Deus patrum suorum ad illos, per
manum nuntiorum suorum, de nocte consergens, &
quotidie commouens, eo quod parceret populo suo
& habitaculo suo.* At illi subannabant nuntio,
Dei, & parvipendebant sermones eius, illudebant
prophetis, donec ascenderet furor Domini in popu-
lum eius, & esset nulla curatio. Vltima notate
verba: *Et esset nulla curatio.* Timeamus nobis vi-
dentes quo nunc despectu habeantur Dei mi-
nistri eiusque Sacerdotes, quantum illis detra-
hatur, quantum murmur contra illos, Caue ne
nulla tibi sit curatio.

§. 18. Potestatem habent Prælati absoluendi,
leges condendi, excommunicandi, proinde ex
equo iure illis obtemperandum.

que nō rectat Tale enim quiddam videor mihi
posse præsumere de talibus Cathedralicis, qui-
bus ait Dominus: *Hypocrita, quomodo potestis hoc?* *Matth. 23.*
na loqui, cum sitis mali? Hanc ventilat D. Aug. 34.
difficultatem: Dico igitur primum: Omnia qua-
cumque dixerint vobis seruare, & facite, quando
nimirum loquuntur secundum Cathedraliam, nō Christi-
quando sua proponunt phantasmata & inteni-
tiones: hoc enim est quod Dominus ait: *Prophete-
ta, qui prophetant de corde suo.* Secundum, ut at-
tendas num ille, qui docet, sit legitimus do-
ctor, qui cum auctoritate doceat, & iuxta præ-
scriptum ordinem in Cathedra Ecclesie Ca-
tholice: Si talis sit ipsa eiusdem cathedre au-
thoritas eum obligabit, ut nihil in ea audeat
proponere ab ea alienum: Illa cathedra (inquit
D. Augustinus) non eorum, sed Moysi, egobat eos bo-
na dicere, etiam non bona facientes. Agebant ergo
sua in vita sua, docere autem sua, cathedra illi non
permittit aliena. Huius occasione prosequi-
tur D. Augustinus, præclarissimis rationibus capi-
te suo dignissimis, quibus ostendit, quomodo
sint omnia facienda, quæ dixerint. Porro hoc
Quicumque bene declarauero per aliud, Quæ-
cumque, quod ipse Christus ait Simoni, quando
ipse excelssimam illam emisit de Christi di-
uinitate confessionem, ob quam meruit inter
Apostolos in Dei regno Principatu: *Tu es Chris-
tus filius Dei viui.* Respondit illi Dominus: *Et
ego dico tibi: quia tu es Petrus, & super hanc petra
edificabo Ecclesiam meam.* Et tibi dabo clauas
regni caelorum, & quicumque ligaueris super ter-
ram, erunt ligata & in caelis, & quicumque solu-
eris super terram, erunt soluta & in caelis. Vocando
eum petram, Christus illum quasi alterum se in
terra constituit, quia petra nomen particulare
erat Christo, ut notat D. Paul. ex verbis Patris:
Ecce pono in Sion lapidem angularem, probatum. *Rom. 9.33*
Hoc suum illi communicat nomen: q. d. Te fa-
cio velut alterum me in terra. Hic notabis, id
quod diximus, superioris videlicet referre per-
sonā Christi. In eo verò, notat: *Dabo tibi cla-
ues regni caelorum, & quicumque ligaueris, ac, quæ-
cumque solueris, plenariam indicare voluit, quam
illi daturus esset, potestatem. Primo dās ei quæ-
cumque soluendi potestatem, dat ei a quibus-
cumque absoluendi peccatis auctoritatem, cuius
adeo sortia sunt vincula, ut nulla sit pote-
stas creata, quæ vel eorum minimū valeat ab-
soluere. O consolationem emittentissimam.
Quosdam inuenies suspitione tremulos, post
absolutionem num sint nec ne verè absolui,
considerata scelerum suorum grauitate. Fiacet*

D. Ave.
Lib. de
Crimina
Christi.
c. 25. Tit. 3.

Matth. 16.

Et 17.

Rom. 9.33

V

mi, teipsum attende, quod tuum est facito, conscientiam tuam persequere, contritionem excitato, quod Deum tam graviter offenderis, illata damna refarcito, occasiones evitato proximas, sincere & ex animo proposita mutato, subiectione integra accedito, ac dicente sacerdote: *Ego te absolvo*. Securus quietusque maneto: iam enim tibi asseruit: *Omnia quaecumque dixerint vobis, ille idem, qui dederat potestatem, dicendo: Omnia quaecumque solveritis.*

2. 2. q. 102. ar. 5. ad 7. *1. Allego.* Ut autem in hoc reddamur pacati, plurimum cōducit Angelici Doctoris & auctoris D. Thomæ consideratio. Statuit Deus ut quando aliquis lepra ressus, se iam curatum mundatumque esse prætenderet, ostenderet se prius sacerdotibus, qui ferrent iudicium num verè ac ingre esset mundatus, eique præciperent, quæ circa emundationem suam sibi essent peragenda; si verò sacerdos cessante omni dolo ac fraude, adhibita debita diligentia, ac leproso rei declarante veritatem, eum mundum esse iudicaret, omnes eum ut mundum haberent. Si verò diceret, nondum esse mundatum, omnes eum leprosum esse iudicaret; Domine à quo tempore fuere morborum iudices sacerdotes corporaliū, nominatim autem lepræ, quæ profundas adeo agit radices, ut dum quempram esse curatum arbitraris, tabe reuertatur multo gravior? An non convenientius hoc medicis remitteretur iudicium, ut quid proprium medicorum? Adde: an falli non potest sacerdos in morbo adeo difficili ac contagioso? Si fallatur igitur, quomodo mundus censetur, qui mundus non est, sed immundus? Lepra symbolum apertissimum peccati. ut autem ostendat Deus, quam propriè conveniat de illis iudicare sacerdotibus decrevit, ut etiā lepræ iudices haberentur. Deinde ut significet quā firmiter debeamus verbo confidere sacerdotis, statuit divina sapientia (inquit D. Thom.) si quando sincere temore omni dolo sacerdotem adiret leprosus, seque in conspectu eius susteret iudicandum, totumque se discerneret, & sacerdos, adhibita quantum fieri potest omni morali diligentia, *Mundum esse decerneret*. Quod ab omnibus ut mundus censereur, imo licet in hoc sacerdos falleretur, reasiter nihilominus, mundus à lepra ex sententia foret sacerdotis, supplebat autem tunc temporis defectum iudicii divina potentia. Leprosi à lepra emundans, quasi fraus nulla sub fuisset. Erant hæc omnia umbra eorum, quibus modò gaudemus: ut in scrupulose, tu quoque, qui nullum confiteudi finem facis impacatus, teipsum

quietes, quando facta possibili diligentia cum dolore, ac satisfactione perfecta, peccata confessus es, ac dixerit tibi sacerdos: *Ego te absolvo*. *Ecce, vade in pace.*

Secundo: *Quaecumque dixerint*: conveniat cum illo: *Quaecumque ligaveris*: quibus verbis indicatur superiorum potestas condendi leges, ac præcepta, quæ ligent, obligentque in conscientia. Quinimo hoc Christus in Evangelio manifestat: *Alligant onera gravia* &c. Sunt autem leges vilia vincula, teste Spiritu S. *Vincula illius* *alligatura salutaris*. Loquitur de præceptis Ecclesiæ, quæ ad salutem statuuntur armarum, quædo præcipit ieiunium, confessionem, missæ auditionem, talis ac talis festi observantiam, hoc agere, illud omittere adimplere testamentum. O Dñe, quā mihi molestum, talibus me ligati præceptis, legibusque constringi: Vade, ne tristeris, *Vincula eius alligatura salutis*. Alius textus habet: *Fila hyacinthinis*, id est coloris caelestis; q. d. sunt vincula caelestia, licet autem hominum leges esse videantur, caelesti tamè polent auctoritate: *Non est potestas nisi à Deo* & c. *Qui potestati resistit Dei ordinationi resistit*: Tertiò: *Quaecumque ligaveris* capitur pro excommunicatione, quæ ligat hominem, ut recipere non possit Sacramenta, vel quod Dei liget cohibeatque misericordiam, quā Ecclesiæ suæ communicat, ne ad excommunicatum à superioribus perveniant. De quibusdam Sanctis asserit Deus eorum linguas, claves esse colorum, ut lingua Eliæ, quæ aquas in nubibus ne in terram depluerent, ligavit, ita quoque lingua Prælati divinæ gratiæ suspendit aquas, ne in excommunicatum descendant nec ad te missæ suffragia decurrant, nec torrentes Sacramentorum, nec Sanctorum participatio. Quis tanta potest? Ille, cuius linguam Deus reddit velut omnipotentem, ut ligata maneat, quaecumque ligaverit. Ad huius autem declarationem in primitiva Ecclesia, aliquem excommunicare idem erat, ac eum tradere diabolo corporaliter excruciamdum. Ita verba illa D. Pauli exponuntur dum de viro loquitur incestuoso: *Quem tradidi Satanae in iterum carnis* Quem excommunicaverat, & diabolo tradiderat, ut eius corpus possideret, illudque gravius cruciaret. Idem se fecisse testatur duobus aliis Hymenæo & Alexandro, *Quos tradidi Satanae, ut discant non blasphemare*. Absolutè vero ab excommunicatione, idem erat ac absolute præcipere dæmoni ut abcedat, hominemque relinquat liberum. Hæc est illa tā efficac lingua, cui tam promptè obedit infernus, dæmo.

dæmones, & ipsum cælum, ut sine vlla replica ibidem perficiatur, quod hic in terris dicitur: digni igitur ac iustum est, ut ei tu quoque obediās, & quæ tibi præceperit velox exequaris. Omnia quæcunque dixerint vobis, servate & facite.

§. 19. *Prædicatum licet referat Predicatoris, Prælati, bonitas: porro si malus sit, quid dicat, non quid faciat, attendendum.*

Omnia quæcumque dixerint vobis, servate & facite, secundum autem opera illorum, nolite facere, dicunt enim & non faciunt. O mediū cælestē, quod tam caute curat hepat, ut nō desit sibi. Hoc terrena nescit medicina. Fungitur suo Christus officio, Prælatos reprehēdit, eorumque defectus aperit. Quis forsitan dixerit, quod redarguit, ac reiectis eorum personis & operibus, eorum depereat auctoritas, doctrinaque infirmetur: huic occurrit festinē Dñs, ubique ait: quod nequaquam ex eo quod peruersi sint ac reprebi, ut talem eorum auctoritatem, doctrinamque censeamus, sed hoc nobis incumbat apendū, ut reiectis eorum operibus, utpote reprobis, verba capiamus, leges eorum ut rectas, honoremus. Indubium est (inquit D. Augustin.) quin multo sit in Prælato, sacerdote, & præceptore, efficacior vitæ morumque integritas, ut audiat, utque ei obtemperetur, quam quicquid Rethorices habet Romana dicendi facultas: *Habet ut reuerenter audiat, quantacumque grauitate dilectionis manus pondus, vna dicentis.* Ita D. Paul. (ait D. Augustin.) docebat discipulum suum Titum: decere Episcopū, ut sanctus sit, prudens, sobrius, honestus, castus, misericors, ut eius verba, reprehensio, doctrina, legesque vim habeant permonendi: *Ut potens sit exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.* Emphaticum est hoc verbum, ut potens sit, perit etenim verbi potentia, morum peruersitate. Quam languidē glans proficit de tormento, quod intus puluere non impletur, quicquid succensus illam summā vibret violentiā per aëra? Quam ex ratione de medicameuti præscripto finistrē suspicaris, si videris, quod illud velut pestem ipse medicus detestetur? Vnde Spiritus S. Doctrina mala, deserenti viam vitæ. Qui namque operibus doctrinæ suæ contradicentiam dat, credendi id quod ipse docuerit, non rectum esse, cum idem ipse operibus non exequatur, sibi que sumat faciendum. Præclare sanē declarat oris sui Theoricam, manuum suarum practicā prædicator, dumque de eo verifi-

cari potest illud Psalmistæ: *In intellectibus mea.* Ps. 77. 72. *num suorum deduxit eos.* Lepida satis est illa D. Apud Egidij socij quondam Seraphici Paris. Fran. Sur. To. 7. c. 11. hitor. a. Adjacebat conuentus, in quo morabatur, cuiusdam cuius vinea, in quam ipse intrabat, erat o. cratior, ut eam foderent, ac putarent. Inuit operarios suos Dominus vineæ, & eos inueniens multiloquos, & otiosos, sic segnes reprehendi: *Charissimi: Facite, facite, & non parlate.* Parcite lingua, manibus agendum, & operamini, nec tanta loquimini. Auduit hæc D. A. Gidius, cellulā suā egreditur, per Conuentum diuertit, vociferatur. O prædicatores, adite, quid vobis bonus ille vir suggerat. *Facite, facite, & non parlate:* quod vobis melius quàm vinea operantis vitæque conuenit, quos decet non tam loquendi facultas, clam, ique intensissimus quā multa diligētia per axilque operandi. ut magis operibus quàm vocibus doceatis, si ilque studiosiores manus mœuendi, quàm linguam. *Facite, facite, & non parlate.*

Eleganter de hoc agit D. Hier. *Perdis auctoritatem dicendi cuius sermo opere destruitur, & ad Ep. 83. ad rem declarat definitionem boni Oratoris ex Oceanum pinione philosophorum: Ver bonus dicendi peritus.* Primum voluit, ut sit *Ver bonus.* Notatque sententiam Ciceronis eloquentiæ Principis: *Ca. Vna nra pot est arte, dicere quod faciat.* Optime adstruit D. Hier. si enim efficaciter persuadeat oratio, eruditum loquentissimā, multo melius si itegatur actui virtutis eminentissimæ, & operi pietatis flagrantissimæ. Notat Pierius Valerianus: *Aegyptios, ut Cicero, summam eloquentiam, quæ efficacissimè persuaderet, exprimerent, manum ex cuiam depinxisse.* Vulgare est omnibus, manum significare operis executionem. Hec vocat Spiritus S. manum, nam volens exponere diuinæ potentie prodigium, quo Pharaonem manu rubri flustibus cum toto demersit exercitu; de Iudæis sic ait: *Viderunt manum magnam, quam exercebat Dominus.* Hec quoque Hieronymo vltus est Rex Saul, cū obtenta de hostibus insigni victoria: *Exiisset sibi sororem triumphalem.* In cuius summitate manum depingi iussit extēta, quod indicant verba sacri textus in Hebraico: *Pecus stare manū,* ut dicemus. Hæc igitur summa est eloquentia Prælatorum, Principum, & Concinatorum, quæ persuadeant, in tantum, ut Spiritus S. quasi miraculum censeat, si efficaciter nō moueant auditores, quocirca, ut miraculum non tale quale, sed grande reputat: *Ut Core periret.* *lij illius non perirent: Qui tractant de legibus Lycurgi, quas tota seruauit exult Genitas.*

aiunt huius hanc fuisse rationem, quia ille
non tantum ad aures vocibus, sed ad oculos o-
peribus manibusque publicabat.

D. GREG. Disputat quoque D. Gregorius de hac ma-
ria vanis in locis. *Prædicator quisque plus acti-*
bus quam vocibus insonet, & bene vivendo vestigia
sequentibus imprimat, ut potius agendo, quam lo-
quendo, quo gradiatur, ostendat: Exponit autem

conformiter quod Dominus ait Iob: *Quis dedit*
gallo intelligentiam? Ad quæ verba commenta-
ria edidit præclarissima, quæ merentur & legi
& videri. Vbi etiam exponit quod quasi celesti

Hieroglyphico Deus descripserit prædicatores
in duabus illis tubis argenteis, quas ductiles ad
est repetito malleorū verberē. Moyses compo-

suit: *Eae tibi duas tubas argenteas, ductiles &c.*
Vi ad eam clangorem populus iter suum ad

terram promissionis prosequeretur. Quæ cum
binæ sint, argenteæ & ductiles, diuini scænt
sacramentis, quæ D. Gregorius idem exponit. Re-

dundat S. Scriptura huius doctrinæ veritate,
quam ut primum fundamentum veritatis do-

ctor Christus prædicatoribus proposuit, eis
normam quam in concionando seruarent præ-

scribens, dum eos nominat *Sal terra*, quod nisi
in se saporem habeant ad nihilum valeant, nisi

ut prætereuntem pedibus proteantur: *Lux*
mundi. Quem lucidissimis suis actibus illumi-

nent; Sed nec aliud quidquam toties apud S.
Patres repetitur. D. Prosper: *Male vivere & be-*
ne docere, nihil aliud est, quam semetipsum propria
sententijs, lingua damnare. D. Chrysost. *Docere absque operi-*
bus, condemnat doctorem; hanc paucis deseruit

D. CHR. Apostolus rationem: *Qui altum docet, seipsum*
non docet; Qui prædicat non furandum, furabit; Qui
in lege gloriatur, per praua iurationem legis Deum inobtemperat.

I. I. Operibus *Qui inominat idola, sacrilegium facit;* Celesti
fulgeat suo spiritu clarus D. Bernard. hoc idem scribit

prædicator. Domino Papæ Eugenio: *Audi canticum meum*
& quidem minus suauis, sed salutare. Monstruosus
est gradus summus, & animus infimus, sedes pri-
ma, & vita ima, lingua magniloqua, & manus o-
stiosa, sermo multus, & fructus nullus, vultus gra-
uifrons, & actus levis, ingens auctoritas, & na-
taus stabilitas. Conuenit virtuti D. Greg., cuiusque

profundissime humilitati argumentum propo-

sito nostro conueniens, quo seipsum deplorat.

D. GREG. Supponit prædicatorem, ac Prælatum in quo-
libet genere virtutum oportere esse excellen-

tissimū. Ea quippe de causa, a Deo vocatur spe-
culator. Et eo nomine Ezechielem honorat,

quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

Ezech. quem miserat prædicatorem: *Fili hominis specu-*
lator.

latores dedi te domui Israel. Speculator quippe
semper in alto stat &c. Et quisquis populi specula-

tor ponitur, in altum debet stare per vitam, ut pos-
sit prodesse per providentiam. Ob hoc præcipiens

Dñs Isaac ut prædiceret, illi hoc ait: *Super montem Isaac*
excelsus ascende tu, qui euangelizas Sion, designas
scientiæ, charitatis, zeli, omniumque virtutum, qui-
bus præfulgere debet prædicator, altitudinem:

Ut videlicet, qui prædicationis locū suscipit, ad al-
titudinem bonæ ascendas actionis, ad excelsa transi-
eat, & eorum qui commissi sunt, opera transcendat
&c. His dictis in se, reuersu. piissimus Doctor

seipsum deplangit: *O quam dura mihi sunt ista,*
qua loquor, quia me ipsum loquendo seruo, &c. qui
otiosi semper verbum implorant. Molestè quippe
fert Deus prædicatorem a iis docere, quæ ipse
sibi contradicens, non facit. Opinantur multi
quod Angelus voluerit Moysi interficere, quod filios non circumcidisset. Quid enim alios
pergis docturus, ac circumcissionem filiorum
præcepturus, & ut Dei seia custodiat, ipse legis
transgressor? Ita Ruperus & Caietanus. An de-
ceus, ut vocibus insonet prædicator, ceterisque
mandatorum incurret obsequium, ipse præva-
ricator? Plus a quo succenset illi Deus, nec in-
quam forte aut indecens Angelum mitteret, qui
& vitam eriperet, quam cum alijs prædicet
componendam, ipse ducat incompertam me-
retur eam sibi a Deo citius terminari.

Heu quam verò verius, & animo magis syn-

cetoliceret meipsum, aliosque desistere prædi-

catores, qui mihi vitii ac imperfectionibus sunt

æquales. Porro si illis dare vi finis, hoc mihi

liquidò constat, & re, scriptum, ut manus

linguæ, opera verbis consonent prædicatoris: at

verò, non, quia peruersi sunt iudices, nec tu ab

eorum solueris obedientia ac reuerentia. Hoc

autem tibi incumbe: audi & fac, quod tibi di-

cunt: bonum est enim illud omne, quod faci-

unt: malum est enim. Scimus Deo pergratum,

si bene nonerimus diuidere, ac bonum a malo

separare. Hoc omitentes, aliud autē assumen-

tes. Si verò illud nequaquam fieret, nec nutri-

retur in mundo aurum, nec argentum, nec cry-

stallus, nec margaritæ, nec triticum, nec oleum,

nec vinum: ad illa quippe necessaria est separa-

tiō: sicut miter terra de foenis, & vi ignis expur-

gatur a scorïa aurum, de conchis separatur pè-

ma, de palea triticum, de granis olivæ mola,

de vinacijs vinum: separatione vnus ab altero,

compositus Deus hunc mundum pulcherrimū:

diuidendo aquas ab aquis, & a terra, celos stel-

losque eduxit lucidissimas. Hoc quoque a te requi-

rit:

Mat. 13. *Si separaveris pretiosum de vili, quasi os os mulli*
 39. *erit. Ita vult separe in inimico tuo, naturam bonam ad Dei imaginem creatam, ab eius sceleribus, quibus te offendit, tribusque præcipit, ut ames naturam, culpam exhortetur. Quamvis & ipse Virgilius poetarum antesignanus interrogatus quid ageret, respondit: de itequilinio gemas educo, sedum in linguo sterquilinum, & nihil colligo gemmas pretiosissimas. Hoc dixit quia percolaretur Ennium Poetam, qui nulla composuerat docta, ingeniosa, egregia alia vilia ac trivialia. Hoc velim facias, idcirco dixit Dominus de sacerdotibus: Labia sacerdotis custodiunt scientiam, & legem requirunt ex ore eius. Non ait, cor eorum, aliquando enim non scientiam, sed malitiam velut arcam custodiunt. Non dixit: ex manibus eorum veram, sanamque doctrinam esse requirendam, contingit enim eas sanguine maculari, sed De ore eius.*

Coniunctio autem cum alludere Samsoni, qui fauam mellis non de corde leonis mortui ac putrefactis, sed ex ore eius acceperat. Ecce eximen apum in ore leonis erat, ac fauam mellis. Ibi enim illum apes collegerant: si tunc hæc tanta Samsonis pietas, ut cadaueris vermibus relictis fauam sibi collegerit. Sanctissimo viros apes esse arbitror, doctrinæ salutatis conficientes fauimur, non semper in corde, sed in ore prælati, hoc si et sit mortuus, qualis Caiphas, vermibusque scireat. Hunc tu sume fauam, cadaueris relinque putredinem. Admirandam de se narrat historiam D. illa Theresia, gentis Hispanæ honorificentia, gloria Ecclesiæ. Nocte media ecce Saluator eam consolatur in extasim rapuit, ut quasi sic fateatur: extra corpus fuerit, viditque sanctissimam Christi humanitatem tali gloria ac maiestate, quali nunquam, viderat radiantem. Representabat se mihi notitia quadam clara & prorsum celesti, quæ ratione intra paterni pectus is finis collocatur, quemodo vero hoc factum fuerit, nequeo explicare &c. Ita hinc sensibus absorpta n. ausit virgo illa purissima, ut multis de ebus persenserent, præsentem corde suo hanc supremam Christi reuolvens maiestatem. Porro visio hæc (ingrit) altissima earum mihi fuisse videtur, quarum dignatus est Dominus me esse spectare. Altero die venerabile Christi corpus sumptura, perspicue vidit quos diabolos figuris exat ascendos, quorum cornua ut amantissimum circumpledebantur miseri guttur sacerdotis. Vidi autem Dominum meum præfata maiestate clarissimum, in tali figura quæ eum mihi porrigebat, tales aures manus positum quæ

certo certius eum offendisse videbantur intellexi verò, hanc animam peccato mortali fuisse inquinatam. Quid erat Domine mi vestram adeo venustam videre figuram inter figuras tam terrificas? Erant autem demones coram Domino tremefacti, stupidi, fugamque cogitantes, at non illis Christus permittebat. Hæc mater illa attenta visione, & tremens ob id quod Dominus vellet, ut ipsa huius animæ statum cerneret deplorandum, ait illi, ut pro illa intercederet, sciret quoque, ex diuina sua providentia hoc aduenisse, ut verborum sacerdotis caperet efficaciam, & eius quod operantur, quantumvis peruersus sit quis ac diabolicus, quod enim administrat sacramentum, bonum est, ac in se quoque bona est missa, quam indignus celebrat.

Augustinus, quæque factum memorabile iustam Anachoritam, qui ad inuicem vastæ solitudinis recessus pervadens, diebus prope singulis visione Angelica, celestique consolatione recrebatur, cui singulis octiduis sacerdos sacram adferebat communionem. Accessit quidam, quæritque, quæ ratione ac consuetudine communionem acciperet a sacerdote concubinario peccatorum, quæ voragine quo dicto recessit, redeunte autem sacerdote, cum facto Christi corpore, illud de manu eius sumere recusavit. Illico fecit ut abruptum, audiretque vocem queribundam: *Tulerunt homines iudicium Dei, q. d. Grate peccatum: iudicare quippe sacerdotes ad Deum spectat, & hoc sibi homines arrogarunt. Quid diceretur non intellexit, alio tempore erat, & in eodem raptu sui ardentissima exarsit. Vidit de prosum fortore horribilem, tunc serico aureoque contexto, ac hydnæ aureâ elaboratissimâ, aquam de fonte pelucido haurientem, sibi que ad os propinquantem: bibendum os admovei, ecce productus, qui bibere volentem deiecit. Quænam aquam quam tibi haurit leprosus bibe, & non exhorrescis? Dominus mi, respondit, quæ hæc refert, non ille aquam tetigit, nec ab eius haurit lepra, nec tactiosa hæc cõtaminatur. Hinc igitur collige quod ille, qui tibi sanctissimum deservit sacramentum, licet sit leprosus, non tamen ipse mysterium inquinat, nec communiaturum nisi quippe peruerstas virtutem, non relict, sacramentum quibus, ut lebere auro fulgentissimo aqua diuina hauritur gratia, de spate purissimo Christo, & illud meritis patet. Hoc tibi compert faciedum bonum si non, non enim bonum esse desinit, licet malus prælati, malus sit prædicator, cum in Cathedra sedeat, ac legitima præbeat auctoritate præcipiatque potestate. Præcepit Deus si quis*

gularibus & primæ notæ vestibus cernimus ad-
domatos. Secundo: respectu sacerdotū, qui dum
se vestibus considerant sacris indutos, debere se
moribus ceteris esse superiores admoneantur.
Hinc intelligo, quod ait Spiritus S. de Aarone
Eul. 45. 8 Summo sacerdote: *Statuit illi testamentū aternū,*
& dedit illi sacerdotiū gentis. Deinde subiecit.
ut illi texantur vestes propriæ, pretiosæ, pulchræ,
tunice ex candidissimo lino, instar niuis, altera
polymita; mitra perilegans, lamina aurea, cuius
nomen insculperetur, quam fronti imminentem
gestaret: ut quisquis eā intueretur, in summo pō-
tifice, Dei in illo personam consideraret, & ut ta-
le coleret; ad similitudinē autē vestis appendā gereret
tintinnabula, quibus ad singulos & altus sonitum
edentibus, quisque eū suspiraret in eodem ac ef-
ficeret prout nunc est venerabile sacra mentū, &
campanula præeunte cuncti ad sacerdotis tran-
situm genua flectere monerentur. Tandē statuit
ei ornatum magnificū: *Induit eū stolam gloriæ,* &
Eul. 45. 9 *coronauit eum in vasis virtutis.* Hæc verba *Vasis*
virtutis significant instrumenta fortitudinis, ar-
ma virtutis q. d. dedit illi hæc vestimenta, ut illi
essent, velut arma fortissima, quibus obligaretur
omni virtutū genere præfulgere, ut eorū singula
cor eius excitarent mouerentque talis esse cona-
rentur in anima, qualē se corpore referebat exte-
rius, quia vestes exteriores, ornatusque illi ful-
gentior, virtutum cultui feruere debet interio-
ri. Tangit hic Spiritus S. id quod Dominus Moysi
præcepit quoad vestes, cum summi Pontificis, tū
aliorum sacerdotū, quas omnes consilio atque
statuit fieri singularem. Datis Moysi præceptis
moralibus, ac iudicialibus, transit ad ceremoni-
alia, disponit struēturā arcæ, tabernaculi, altariū,
incensorum, & holocaustorum, sacrificiorū, men-
sæ paruum propositionum, candelabri, aliorum-
que vensilium; nominatim autem agit de insti-
tutione sacerdotū maiorum & minorē, de eorū
consecratione, & unctione, in particulari verō de
eorum vestibus, quibus ornarentur. *Applica ad*
38. 16 *testat textus Hebraicus accedere fac ad te Aaron*
fratrem tuum, cum filiis suis, faciesque vestem san-
ctam Aaron fratri tuo in gloriam & decorem. Nū-
ego, Domine, eas facturus; de quaquam: *Loqueris*
cunctis sapientibus corde, quos repleuit spiritu pru-
dentis, ut faciant vestes Aaron, in quibus sanctifi-
catus ministrat mibi &c. *Faciunt vestimenta fra-*
tri tuo Aaron & filiis eius. Vestibus particula-
ribus induentur sacerdotes, quæ illos Domino san-
ctificent, hominibusque reddant venerabiles: Ad
illas autē componendas sartores requiruntur &
polymitarij sapientes, prudentes, nō humanā sed

diuinā sapientiā plenū qua illos ego replebo: *ut*
faciant vestes Aaron, in quibus, &c. in Hebræo scri-
bitur: *Ad sanctificandum eum:* Non efficienter (ait
Lipoman.) ad hoc enim illa non volebant ve-
stimenta, sed indicatiue, hoc est, ut ornatu glo-
riaque exteriori, summi Pontificis interiorē
designent, quā debet habere perfectionem. Quia
nam igitur o Domine erunt hi ministri vestū
sartores, quos requiris plenos sapientiā & intelli-
gentiā? Respondet Dominus: *Ecce vocaui ex ho-*
mine Beseleel, filium Uri, filij Hur de tribu Iuda,
& impleui eum spiritu Dei, sapientiā & intelli-
gentiā, & scientiā in omni opere, ad excogitandum
quidquid fabricari potest ex auro & argento. De-
dique ei sciūm Ooliab filium Achisamech, de tribu
Da, & in corde omnis viri eruditū posui sapientiā,
ut faciat cuncta que præcepi &c. vestes sanctas &c.
I. I. *Tua mihi Domine gratia succurrat: quid opus*
est tam sapientes prudētesque quærere polymi-
tarios cœlesti instructos scientiā, qui vestes tales
conficiant, quibus sacerdotes in terra vestiantur?
Officiales sapientes, qui norint vnum alteri co-
ferre, magnæque prudentiā componere exteriora
interioribus? Et enim concedimus exteriora esse
symbolum interiorum. Aurum indicat charitatē,
quæ virtutum est regina ceterarum: iaspis viri-
dis, spem, adamas pellucidus securā firmitatemque
fidem, coccineus color feruorem deuotionis, al-
bus cordis puritatem, coruleus cœlestium cogi-
tationes. Hæc omnia oportet in anima habere
sacerdos interius, in hunc finem tales ei texun-
tur vestes, quæ coloribus diuersis intermixtis
ornati signent interiorē. Ad hoc, attende, num
sartores ac polymitarij sint sapientes: *Ad excogi-*
tandum ad conferendum quid vni alteri colla-
tum conferatque significet, interius conueniat
exteriori. Hoc consilio decreuit Deus (sic Beda)
prosequitur tam pulchras, variegatas, gloriæ fash-
que vestes parari sacerdotibus, quibus illos mo-
ueat, tam pulchris, variegatis, gloriosisque vesti-
bus animas adornarent, quibus se Dei oculis
offerant gratissimos; sicut exterior ornatus illos
hominibus refert, ostendatque gloriosos: insuper
ea de causa statuit, illis alias esse pulchriores, nō
tā materia, quā forma venustiores, secundū
gradum sacerdotij: Summi verō Pontificis Aa-
ronis vestes, ut ceterorum essent fulgentiores
vestibus sacerdotū qui gradus essent inferiores:
ut de claret, quod licet omnes deceat sacerdotes,
interioribus in anima vestiri virtutibus, quibus
tōti populo emineant perfectiores, attamen quō-
fuerit sacerdos dignitate prior: eo oportet ac ani-
mam eius vestibus ornari elegantioribus. His
addo

addo morem Ecclesiæ: quoad vestimenta mini-
 strorum, ut Diaconi excedant subdiaconi, sacer-
 dotis Diaconi, Episcopi sacerdotis, Archiepisco-
 pi vestimenta Episcopi &c. Hoc igitur signifi-
 cat dum ait: *Vestisti eum in vasis virtutis.* Qui-
 nimo hac motus ratione Innocentius Quartus
 Pontifex, pileo rubro decoravit Cardinales.
 Hic intentioni seruiunt laciellam falcemque
 Consulium, stipatores senatorum, tunica talaris
 sacerdotum, mitra & pectorale Episcoporum.
In c. 12.
1.2. Reg.
 se Regibus, dum ad bella procederent, regalibus
 indui vestimentis, nominatim autem capiti re-
 gum imponere diademata, ita videmus Saullem
 contra Philisthæos procedentem regio diade-
 mate coronatum, ita legimus de Rege Ammo-
 nitærum dum Davidis legatis iniuriis rebella-
 vit, quo his mouerentur insignibus animo pu-
 gnare iniuncto, se ipsos nequaquam submittere
 iniuriam sed corde regio, menteque intrepida hos-
 tes adoriti.
 Ex his intelligitur quod S. pagina narrat de
 Jacob, quem mater Rebecca volens paternæ Isaac
 benedictioni præparare recipiendæ & pariter
 iuri primogenituræ, quod de iure naturæ Esau
 nonerat competere, cum pater grandævus oculis
 caligaret, ut Jacob in locum Esau substitueret &
 senem cæcumque falleret: *Vestibus Esau valde*
Gen.
27. 15.
bonis quas apud se habebat domi, induit eum. Cui-
 que essent odore fragrantissima, de illis sic pro-
 nuntiat Isaac: *Sicut odor agri pleni, cui benedixit*
Dominus: ita ut odorem violarum, nardi, balsami,
rosarumque, exhalare viderentur Opnatus Caiet.
quem sequitur Lipom. familiare fuisse illistem-
poribus, ut familiarum nobilium primogeniti ve-
stru, cuiusque vterentur insigniori, quibus ad-
stringebantur tanta mentis auctoritate, morum-
que vivere gravitate, ut illos intuentes fratres
etate minores, omnesque domus famuli, debi-
tam deferrent reuerentiam illis utpote, qui fu-
turi bonorum Domini, omnibus postmodum im-
perarent. D. Hieronym. a ex quo sumpsit Ru-
per. b hanc communem fuisse dicit Hebræo-
rum traditionem, antequam Deus Aaron, eius-
que posteris sacerdotum alligasset primogenitos
fuisse sacerdotes, ita ut annexeretur primogeni-
turæ sacerdotium, & sic verè ac realiter in fami-
lia Isaac primogenitus erat sacerdos, & ut quid
indubitatum hoc supponit D. Thom. vnde cum
2. 1. 9.
2.
eodem iure competeat sacerdotium Esau, ei
cum in eo succedere deberet, sicut vestes gere-
bat pulcherrimas congruas primogenito, ita quo-

que vestes habebat sacerdoti convenientes: Hoc
 loco tradunt Hebræi (ait D. Hieronym.) primogeni-
 tos sanctos officio sacerdotum, & habuisse vesti-
 mentum sacerdotale quo indui victimas offerrebat,
 antiquam Aaron in sacerdotem eligeretur. Ratio
 suadet (teste D. Gregor.) ut sacerdotes, Prælati,
 Deique ministri vestibus, suis aptis officiis, in-
 duantur pulchris, frangantibus ac particulari-
 bus, quibus animæ virtutes designent interiores,
 quibus & accini possit quod Jacob primogeniti
 ac sacerdoti fragrantissimis optimisque ornatu
 vestibus Isaac pater applaudebat: *Ecce odor filij*
mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus.
Debet (ait D. Gregor.) virtutibus redolere: aliter
namque olei flos vna: quia magna est virtus, & o-
pino predicatorum, qui inebriant mentes audien-
tium: aliter flos oliuæ, quia suavis est opus, quod
more olei resouet, & lucet, aliter flos rose, quia mi-
ra est fragrantia, que rursus, & redolet ex cruce
martyrum: aliter flos lilij: quia candida vita carnis
est de incorruptione virginis: aliter flos violæ,
quia magna virtus humilium qui ex desiderio ul-
tima loca tenentes per humilitatem se à terra in-
alium non subleuant, & celestis regni purpuram
in mente servant, aliter redolet spica, cum ad ma-
turitatem producit, quia bonarum perfectio, ad
satietaem eorum, qui iustitiam esuriant, prepara-
tur. Vnico verbo sit hæc conclusio, vestibus his
corporis particularibus ac pretiosis, stimulum
dari volebat sacerdotibus Deus, ut & tales in ani-
ma sua vestitus omni studio procurarent.

Hæc igitur Dei fuit prima mens, dum sacer-
 dotibus ac Doctoribus vestes præscribit honorifi-
 cas, simbrijs circumcinctas. Illi porro prodito-
 res, eas gerentes nequaquam ex his ansam sum-
 pserunt celum cogitandi, nec esse se in Dei mi-
 nistros electos, cuius personam referebat in ter-
 ris, hisque se admoneri sanctitatis, sed in futilis
 auctoritatis superbiæ, ambitionisque sissimebant
 eas inuentum. Hoc enim modo quæ Dei sunt,
 tractant homines, eius enim beneficijs Deo bel-
 lum mouent atrocissimum, quibus inferre bel-
 lum vitij, vitijumque acquirere oportuerat
 incrementum: Omnes inani suæ studebant glo-
 riæ, & se primos affectabant vocari præcepto-
 res: Non sic, vos, non sic: *Ne vocemini Magistri,*
vnus est enim Magister vester Christus. Non pro-
 hibet Christus in Ecclesia sua gradus magiste-
 rij, nec ministros suos illustri nomine compen-
 sari, sed hoc ita fit, intelligendo, quod ipsi do-
 ctrinæ Euangelicæ auctores non habeantur, nec
 qui eam cordibus inculcent auditorum: hic e-
 nim Christus est, qui ob hoc pleno ore, Magi-
 ster

Beatus vocatur: Vnus est enim Magister vester Christus. Vos autem, meos eligo repeti oies, tubos ac canales per quos doctrinæ flumina, quæ ex me ut primo ac originali se nte scaturiunt, defluant: vos aquæ ductus, qui verba mea ad aures hominum deferatis: attamen ego sum, qui ea visceribus animæ firmius infigo, vires ut pe-

netrent ad interiora cordium subministro, in quibus solus ego efficaciter, ac intus possum operari, ego qui hoc ago, ut in eis radice sequeque gratia capiat coelestis, qua tandem, ea opulante, ad gloriam transeat æternam. Amen.

SUMMARIUM

HOMILIE DECIMÆQVINTE SEQVENTIS.

Quatuor puncta reducitur hoc Euangelium. Primum: Argumentum à Christo discipulis suis propositum suæ passionis. Secundum: in quo Iacobus & Ioannes occasionem sumunt ex verbis Christi primas in regno eius sedes requirendi. Tertium: quo eis Dominus respondet. Quartum: in quo decem reliqui his duobus in lignantur, quos omnes Christus & sedat & docet. Quoad primum declaratur, quàm congruè Christus agens de morte sua, specialiter commemoret dolores à se perferendos, tam ob id quod in eis est considerandum, quàm quod passione sua nostros illuminat oculos. *a. ad rectè cœli viam car-*
pendam. b. à qua aberrabant Iacobus & Ioannes. c. & ad amoris, quo feruebat, vim
declaram. d. Pariter exponitur, cur illi, Consummabuntur omnia, adiungat, de filio ho-
minu. e. vsusque sit verbo impersonali Tradetur. f. ac qua ratione noui gratiam decla-
ret testamenti, dicendo: Tertia die resurget. g. Circa secundum ostenditur, quomodo
in sua matrisque petitione errauerint Apostoli, qua mediante eam Ch isto ob-
tulerunt. h. In Tertio patet, quàm prudenter illis Christus responderit, reiciens illo-
rum petitionem ut superbam ac minus sapientem. i. ac talis censetur, qui ambit præ-
laturas. k. cui proprium est audacter respondere Possimus. l. Quartum nobis propo-
nit quàm bene Christus dixerit non ad se spectare talia in regno suo loca consigna-
re nec rationem ceteri habuerint indignationis, sed nec nos scandali, licet aliquos
in sanctis defectus esse percipiamus. m.

- §. 1. Vtilissima est de Christo consideratio, ut myrrha fasciculo, quem sponsa coelestis inter vbera collocat.
 §. 2. Est Christus lapis coelatus à Deo, à seculi lapidicidii exsculptus, in quem oculi designandi.

- §. 3. Multiplices fuisse corporis Christi penas, quia multe fuerant corporis peccati culpe.
 §. 4. Cur Christus dixerit mortem suam multum profuturam, cum pro omnibus sit mortuus.

Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. II.

X

§. 5. In

- §. 5. In huius lapidis sculptura, quisque sua inueniet peccata designata.
- §. 6. Est Christi passio fel piscis Calionymus, qui cecos illuminet oculos.
- §. 7. Viam, quae ducit Christum ad gloriam, insequi debemus: nec enim melior est Domino seruus.
- §. 8. In viam Iacobum & Ioannem reducit per calicem suum, hac quippe est semita nobis.
- §. 9. Multo valet gloria, multo est labore comparanda, illo Sancti delectantur.
- §. 10. Tam festino gradu procedit Christus, ut mirentur, & timeant Apostoli.
- §. 11. Consummabuntur omnia. Paucis horis compleuit ea Saluator, quae quinque mille annis erant delineata, illum namque amor excitabat.
- §. 12. Cunctas sua passione Christus prophetias viuificauit, & miscuit quasi fermentum; fides nostra maxime conueniens.
- §. 13. Christus electorum, in ignem conuersus ambulabat inter animalia, complens vaticinia prophetarum.
- §. 14. De Filio hominis. Quae de se scripta erant, Christus impleuit, superest, ut etiam, quae te tangunt, impleas sicut Eliscus.
- §. 15. I radetur. Non signat Christus, qui eum sit traditurus, ob rationes notatu dignissimas.
- §. 16. Ostendit nobis Christum in laboribus noui gratiam testamenti, qui cum praeiis debent considerari.
- §. 17. Tunc accessit. Errant hi duo fratres quoad tempus, sicut Baruch, in eo quoque quod etiam tantum partem attenderint propositionis, tu etiam totam assume.
- §. 18. Accessit mater. Si parentes obliuiscantur filiorum causam, quod Salomon exorabatur.
- §. 19. Nescitis &c. Superbia vitium altum, homini alienum, ut ala campanis, Deo execrabile.
- §. 20. Nescitis. Stultitia imputatur, onera petere, ad sedendum, ut ipsa regalia exprimit corona, & propinqua Elimelech.
- §. 21. Praeterea magni onus, meritis fugiendum, ob ea multa ad quae obligat, quae mitra, ac Diui Gregorij dolor significat.
- §. 22. Possimus. Dignitatis amore tument qui respondent Possimus: mendaces filij hominum in flateris; similes elephanti.
- §. 23. Non est meum. Christo non conueni sedes suas dare superbi, in alios mutentur viros, ut dixit Sathiel Samuel.
- §. 24. Indignati sunt. Non hoc te scandalizet, minimos in Dei seruus notare defectus, nullus enim ab his liber viuus.

HOMILIA XV.

DE ASCENSU CHRISTI IN HIERUSALEM, ET FILIIS ZEBEDÆI.

Tertio die Mercurij Quadragesimæ.

*Ascendens Iesus Hierosolimam assumpsit duodecim discipulos suos secreto & ait illis: Ecce ascendi-
mus Hierosolimam &c. Matth. 20.*

VITE Christi commenta-
rista D. Matthæus propo-
nit nobis congregationem
à supremo rege Ch-
institutam, eorum qui sta-
tus sui primi erant asse-
res, in qua eis rationem
suar reddidit intentionis, o-
perisque iam nunc imminetis, cali terræque
regnis suis vtilissimam. Pro veteri consuetudine
solent monarchæ, dum insignie facinus medi-
tantur, ut pluribus diebus his inceslere cogita-
tionibus impliciti, Regni sui conuocare proce-
res, suorum statum cogere consiliarios, illis
suam exponere facinoris intentionem, ne dum
illud agrediuntur, aut commoveantur, aut
perturbentur. Ita, testate S. pagina Nabuchonosor
terrar Monarcha potentissimus, cum iam ai-
mo paucis ante diebus proposuisset, arma re-
gionibus inferre occidentis, ut cunctas eius si-
bi pronuncias regnaque subjugaret: Vocauit
omnes maiores natu, omnesq; duces & bellatores
suos & habuit cum eis mysterium consilij sui, di-
xitq; cogitationem suam in eo esse, ut omnem ter-
râ suo subjugaret imperio. Secorsum illos vocauit,
& pectoris sui arcana rei elauit: hoc enim sig-
nificat *Mysterium consilij sui*. Opus erat impi-
mis arduum nec leuem adferens difficultatem,
in arenam descendere, ut totum suo mundum
subjugaret impetio. Potiori iure de Christo re-
gum rege potentissimo liceat effari quod par-
ticularitate magnatum suorum cogeret consiliu:
Assumpsit duodecim discipulos secreto. Turbâ plu-
rimâ comitatus tendebat Hierosolimam, duo-
decim suos segregat magnates seorsum, ut eis
aperiat *Mysterium consilij sui*, pectoris arcanaum,
quod à tot millenis annis propoluera: Isaias ex-
translatione Septuaginta quam ex professo de-

clarant D. Cyrill. Alex. & Theod. & Euseb. 2 In c. 23.
vocat *Consilium tuum antiquum* illud tam secre- *Isa.*
tum, quod nec oculus viderit, nec auris audie- *b Lib. 1. de*
rit, nec in cor hominis ascenderit, ut idem re- *demonst.*
statut prophetam, tam mysteriosum, ut de eo di- *ad finem,*
cat Apostolus: *Mysterium quod absconditum & h. 2. c.*
fuit à seculis. Quod nemo Principum huius seculi *32.*
cognouit. Non illud regis Nabuchonosor, *Isa. 23. 5.*
bella suscitandi, alios decidendi, ut ipse viuat *Coloss. 1.*
incolumis, non aliorum Principes regnorum *26.*
evertendi, illosque sedibus exterminandi, ut *1. Cor. 2. 7*
ipse omnium Dominus, sed sicut in illum om-
nes insurgerent perduelles, interimerent ho-
micidæ, venus Deicidæ, ita contra omnes e-
ius obtinerent regnum, pace, vitæque gauden-
tiam immortalis: *Dare animam suam, redemptionem* *Matt. 20.*
nam pro multis. Qua ratione cunctis se submitte-
ret Principibus sacerdotum, ut omnes princi-
pes, ac Domini simus in caelestibus. Assumpsi
vos secreto Discipuli mei charissimi, ut regni
mei optimates, quibus aperiam mysterium
consilij mei. Hoc vos scire velim: Ecce ascendi-
mus Hierosolimam, & filius hominis tradetur Prin-
cipibus sacerdotum, & condemnabunt eum mor-
te; & tradetur Gentibus & flagellabitur, & il-
ludetur & conspuetur, crucifigent & occident
eum. Autamen hæc omnia in maximum regni
mei cedent emolumentum: tertia enim die re-
surrecturus in æternum regnabo gloriosus. O
mysterium absconditum, arcanaum adeo, ut nec
ipsi hoc caperent consiliarij tam ab hominum
ingeniis absconditum, ut ipse Lucas verba du-
plicat, illud ut explicaret: *Et ipsi nihil horum in-* *Luc. 18. 38*
tellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab
eis, & non intelligebunt, quæ dicebantur: Nullū est
ænigma adeo obscurum, ac inuolutum, quam
illud fuerit Christi discipulis, ut tanta luce ob-
cæcari, solis verticibus inharere, quibus se Christus
X 2 præ-

(a) *Gane
per la
mano.*

prædicatebat regnatum, tamquam passeruli nimia luce percussi huc illicque sese præcipientes agant, ut quo, vel qua nesciant, & eorum duo Iacobus & Ioannes ad matrem confugerint, Christi iuneris sociam, cui illi hæc; Mater amantissima, modo tempus nostræ fortunæ magis opportunum, quam noster nobis inuicit Magister, qui regno suo vicinus est possidendo, & modo dum proficiscitur Hierusalem est regnaturus; maximi interest, ut nemo nos præueniat (a). Vade, tibi etiam ut sibi tam coniugineæ negabit nihil, hoc ab eo postula, tibi concedat ut in regno eius vnus ad dexteram, alter ad sinistram cognati sedeamus, ut quidquid qualibet manu decreuerit, per nostram transire debeat. Filiorum ipsa consilio obaudie, Christum adit, libellum offert supplicem. Christus non illi, sed conuersus illis respondet: *Nescitis quid petatis* obtenebrati. Aliud ego à vobis quero. Potestis calicem meum & quidem amarissimum, felleum ebibere? De his agamus, non de dextera, neque sinistram quippe manus illis sunt, quibus eas Pater meus præparauit, hæc non à carne & sanguine dependent, nec ratione nituntur parentelæ, quam ex parte matris, mecum habere vos agnosco ex qua naturam sumpsi generis humani, sed ex diuina dispositione Patris æterni, de quo secundum diuinam processum naturam. Si duo illi fuerint obocæati, non minus fuere & alij decem, qui duobus illis indignati, ex iam cognita sedium præensione, grauem inter se questionem excitant, quis eorum videretur esse maior in regno cælorum. Cõuocant omnes Christus, planamque prælegit lectionem, ut illos reddat pacatos, utrosque reprehendens. Adeste filij: Nescitis inter huius mundi Principes de primis cathedris, de præeminentioribus disputari dignitatibus, desiderari ut quis alteri imperet, optari plus ceteris æstimari, ab omnibus seruitium recipere seruire nemini; quodque quo quis altius enehitur, pluribus imperet, ac plures habeat qui sibi famulentur? Hic in domo mea talis non seruatur ordo, talis non docetur scientia: adhuc enim quis maior extollitur, ut seruiat humilior, hoc etenim ego Dñs & magister vester profiteor, meosque doceo discipulos, qui talis cū sim, non veni tamen ministrari, sed ministrare, nec ad vitæ meæ cõseruationem, mihi vitas aliorum sumo præsidio, quinimo & ipsam vitam meam pro aliis libens dabo redemptionem. Hoc nobis hodie proponitur mysterium. Quod si Apostoli ad plurimum annorum terminum, quo Christi classem fre-

quenterant, hæc minus intellexerint, usque dum illis Spiritus S. illaberetur, qui eos illuminaret, multo n. is hæc minus capiemus, si diuinus ille illuminator nos suam non dignetur gratiâ; eam igitur Angelorum Regiæ mentis ac intercessionis postulemus: eam saluantes. *Aue Maria.*

§. 1. *Vtilissima est consideratio de Christo, ut myrrha fasciculo, quem sponsa cælestis inter vbera collocat.*

Prudensissimum extollit mellissimus doctor D. Bernard sponsæ facinus cælestis, quæ dilectum suum ut myrrhæ fasciculum cõpositum inter vbera locat: *Fasciculus myrrhæ dilectus meus mihi, inter vbera mea commorabitur.* Familiaris est puellis inter vbera gerere fasciculos, quibus orientur, decoratur, & quorum odore reficiatur, cosarum, violarum, caryophyllorum: quinimo frequens erat præcipue mulieribus Hierusalẽ fasciculos cõponere ex auro, ac fragrantissimis aromatibus, quales modo sunt ex musco, Zibetho &c. quæ ex collo pedulos inter vbera collocabant, quibus venustæ, fragrantæ ornataq; procedebant, quos Isaias vocat *Olfactoriola*. Gerant aut sponsa cælestis, sponsæ nuptiæque terrenæ fasciculos tales, quales voluerit, mihi non alius erit fasciculus quam dilectus meus, & quidem fasciculus myrrhæ. Consentunt omnes, dilectum sponsæ, Christum esse. Pluribus illum modis potes considerare qui omnes utiles sunt: est etenim animal illud sanctum quod vidit Ezechiel plurium facierum: manna quoque est saporis dulcissimi. Licet illum considerare ut Patris æterni sinu recubentem ab æterno genitum, æqualem per omnia Patri in Deitate, potentia, maiestate, sapientiâ, ab eo nihil discretum. Similiter eum perpendere potes ut hominem factum inter virginis brachia puerperæ Mariæ dormientem, maternæ vbera suaviter contorquentem, quæ meditatio deuotissima & amoris est incentiuum. Tu quoque intellectu illum contuere si subter figuratum, gloria & honore coronatum, medium inter Eliam & Moysen, speciosum adeo forma præ filijs hominum, ut D. Petrus iudicauit, nihil præter hanc eius contemplationem amplius esse desiderandum. Deinde contemplare illum prædicantem, miracula patrantem, peccatores recipientem, quod maxime solatur peccatores. illum intueri rediuium, immortale, *cælos*

ecelos gloriose confedentem, adeo visu iucundum, vt secum sursum trahat necdū oculos
 Apollolorū, sed & corda, vt necesse fuerit duos
 muti cælii spiritus, qui eos ad propria dimit-
 terent denique ad Dei Patris dexteram regiā-
 temtam ad specū gratum, vt oculos D. Stepha-
 ni sursum attraxerit, eum in martyrio solatus ac
 sub lapidum imbre fatigatū roborauit, quinimo
 ipsum iudicem venturum cum potestate magna
 & maiestate orbem iudicaturum vniuersum, tā

horribilem vt teste D. Ioanne, ante faciem eius
 fugiant cæli & terra. Meditationes omnes ma-
 ximi profectus, quarum quædam his, aliæ aliis
 conueniunt. Mihi vero, postea procellatur cæ-
 lestis, opimè quadrat ac sapit dulcius, lactus di-
 ctus dilectus meus fasciculus myrrhæ, totus
 myrrhæ, hoc est fasciculus amaritudinum, do-
 lorū, arummarum, illum contemplari captum,
 ligatum ignominiosè de vno ad aliud tractum
 tribunal, illum, consputum, flagellatum, coro-
 natum, os eius felle, myrrhæque potatum, ma-
 nus pedesque perforatos, apertum latus, luteo
 inter amarissimas myrrhas obuolutum.

Quā congruè illum describit: *Fasciculus myr-
 rhæ*. Totus factus est dolorum penarumq; cum-
 mulus: *A planta pedis, usque ad verticē* &c. Hic
 est ille fasciculus, qui mihi quadrat aptis, &
 sapit dulcius: Mihi illum alij cōsiderent, vt pla-
 cuerit, mihi verò hoc modo conuenit salubris,
 plurius refert, proinde: *Inter vbera mea collo-
 cabitur*. Quod inter vbera, mediumque geritur
 pectoris, cōtinuū ante oculos voluitur hoc in-
 nitit (teste D. Bern.) cælestis sponsa. Oculis illi
 meis obiciam spectaculum, vt in illum tendant
 irreflexi: *Commorabitur*, id est fixam ei sedem
 statuam: in Hebræo quippe legimus *lalm*: id
 est fixè, immobiliter perpetuū, noctū diuque. V-
 bera animæ dico intellectum & voluntatē, inter
 illa dilectum collocabo, vt eum semper & meus
 ruminet intellectus, huic eius discursus, eius a-
 rummina impendantur, dicatque cum Apostolo:

*Non enim iudicauit me stare aliquid inter vos nisi
 Iesum Christum & hunc crucifixum*. In hoc vo-
 luntas mea pascitur qui tanta in mei pertulit sa-
 lutem, & vitæ suæ dispendio, mihi vitam me-
 ruit sempiternam. Myrrhæ a corruptione præ-
 seruat, vetes fugat, consumit putredinē, debilia
 membra consolidat, oculorū aciem exacuit, ca-
 pit corroborat, vapores ex stomacho ascendentes
 resoluit qui caput perturbant & agitat quaquā-
 uersū. Hoc in anima ille myrrhæ fasciculus o-
 peratur, peccata cōsumit, a corruptione præser-
 uat luxuriam, ad labores roborat, lucē infundit clā-

rissimā, quā clarè Dei pateat in seruū misericor-
 dia & quā in filiū execrationi mandauit seuerissi-
 ma iustitia. O quis huius myrrhæ mirabilis ef-
 fectus videt, quis, quæ pro quo patitur. Idcirco
 hoc ipsum suis proponit discipulis, & quidem
 non strictum sed diligenter exacteque describit.
 Ex eo quod sponsæ vestigiis non inhæreamus,
 nec illa inspectus rimemur, hinc nostra pro-
 fluunt damna, animæque discrimina.

Expositurus Moyses Israelitis, vnde tanta sca-
 turiant peccata, ingritudines, seditiones, qui-
 nimo & ipsius non tolerabilis irreuerentia, cau-
 sam horum asserit, quod oculos suos non reflex-
 erint, nec mirabilia magna cogitarint, quæ
 Deus sit operatus, vt eos de Ægyptiaca eriperet
 seruitute, in eamque asseret libertatem, quā
 modo potiebantur, vnde illis iam morti proxi-
 mus hæc ait: *Vos vidistis vniuersa quæ fecit Do-*

*minus coram vobis in terra Ægypti Pharaoni, &c. 2.
 portemque argentia, & non dedit vobis Dominus
 cor intelligen, & oculos videntes*. q. d. Vidistis
 portenta argentia terribilia quæ fecit Dominus,
 quando descendens apparuit in rubo, egit de ve-
 stra libertate, prodigia faciens stupenda in cæ-
 lo terra, aquis, piscibus, animalibus, mari, signa
 illa, quibus tantum auditis, infideles conturba-
 bantur contemebant & obligeabant: Tunc Exod. 15.
 concubati sunt Principes Edom, robustos Moab ob-
 tinuit tremor, obriguerunt omnes habitatores Cha-
 naan, Imo elapsis quadraginta annis idipsum
 Raab meretrix confiteretur, nec enim tantō tem-
 poris intervallo etiamnum tremor ille conque-
 nerat: *Audistis quod sicauerit Dominus aquas*

*maris rubri ad introitum vestrum, quando egressi
 estis de Ægypto, &c. Et audientes perterriti sunt, &
 elanguit cor nostrum, nec remansit in nobis spiritus
 ad introitum vestrum*. Vos autem nec posuistis
 in precordiis vestris talia, nec Dei magnalia de-
 sidis autēdistis. Ea vidistis, vt alia ordinaria quo-
 tidiana, solem v. g. mane oriri, lunam vesperti, a-
 quam fluminis decurrere, herbas in campis ger-
 minare: videre etenim hæc, eorumque mox ot-
 linisci, idem reputatur. Hinc, nec attendistis,
 quæ Deus pro vobis fecit prodigia magna ni-
 mis, nec quam illi suis obstricti, nec eius mag-
 nitudinem potentia, nec gloriam maiestatis,
 nec cordis bonitatem, nec viscerum suorum mi-
 sericordiam. Non fuit vobis *Cor intelligen*, quod
 tanta scrutaretur mirabilia, nec oculos habuistis
 illuminatos: *Oculos videntes*, qui talia portenta
 fixius intuerentur. Quam meliori in re hæc de
 nobis fabula narratur. Vnde tanta in vobis in-
 gratitudo, Dei contemptus, legum præuaria-

cio, seditio, eorum quæ scire tenemini, ignorantia, in Dei servitio tanta socordia, ad gratiarum pro receptis beneficiis actionem negligentia tanta? Verum dico, vidistis mirabilia magna, portenta ingentia, stupendaque signa, quæ fecit ut vos de diaboli eriperet potestate, de peccato, de mortis faucibus incolumes. Evolvitis scripta Evangelistarum, perpendis, quæ narrent Dei magnalia: quod obscuratus est sol, luna lumen retraxit, stellæ caligine obvoluntur, cælum nubibus tegitur, terra tremat, rupes diffinguntur, imo & ipsa sepulchra reserantur, mortui resurgunt ad vitam, de sepulchris produnt, quasi tantis excitati prodigiis, quæ Athenas usque ac remotissimas Egypti regiones penetrarunt, ubi subtilissimi philosophi, & inter eos Apollonophanes ac D. Dionysius, horum tremore mirabilium obbruerunt. Ille fidei acie considerastis, eo modo, quo D. Paulus Galatis scribit: *Ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus.* Attamen ut vulgaria quæque hæc vidistis: illa quippe videre, ac obliuisci coniunguntur. Mentem non applicatis, corde non recogitatis ista Dei portenta, obdutat Pharaoni merito comparandi, de quo prima veritas: visis tot prodigiis, signisque admirandis: *Avertit se & ingressus est domum suam, nec appropinquavit cor.* Non est qui ruminet, qui recogitat corde, fide viva, mente attenta quis, quæ, pro quo patitur. Deus est æternus, qui cruce pendulus expirat, qui omnigenis poenarum generibus iniuste diræque cruciatur, ut amplius non sit in vulnerato corpore vulnere locus, ut totus myrthæ fasciculus componaturque miserum servum gratiæ, seditiosi, sedisfragi, fugitivi, qui ne obolo quidem Deo valeat. Hinc damna vestra, hinc pestiferi vapores, hinc fœda corruptio peccatorum: *Corrupti sunt & abominabiles facti sunt*; plangit David.

Gal. 3. 1. do, quo D. Paulus Galatis scribit: *Ante quorum oculos Iesus Christus præscriptus est, in vobis crucifixus.* Attamen ut vulgaria quæque hæc vidistis: illa quippe videre, ac obliuisci coniunguntur. Mentem non applicatis, corde non recogitatis ista Dei portenta, obdutat Pharaoni merito comparandi, de quo prima veritas: visis tot prodigiis, signisque admirandis: *Avertit se & ingressus est domum suam, nec appropinquavit cor.* Non est qui ruminet, qui recogitat corde, fide viva, mente attenta quis, quæ, pro quo patitur. Deus est æternus, qui cruce pendulus expirat, qui omnigenis poenarum generibus iniuste diræque cruciatur, ut amplius non sit in vulnerato corpore vulnere locus, ut totus myrthæ fasciculus componaturque miserum servum gratiæ, seditiosi, sedisfragi, fugitivi, qui ne obolo quidem Deo valeat. Hinc damna vestra, hinc pestiferi vapores, hinc fœda corruptio peccatorum: *Corrupti sunt & abominabiles facti sunt*; plangit David.

§. 2. Est Christus lapis calatus à Deo, à sanis lapidicidis exsculptus, in quem oculi desigendi.

Act. 17. 23. Hæc Dei portenta reuocant mihi in memoriam colloquium quoddam plenum mysteris inter Deum & prophetam Zachariam, dum expressum, ac mirabile iurat promissum, filium suum in terras mittendi, qui pro cunctis mortem subiret peccatoribus. Curre ô propheta, vide Iesum filium Iosedech sacerdotem magnum, sic illi, cunctos aduocet discipulos, & amicos: populus enim est scrutans mysteria, sig-

norumque ruminator discurrens, vnum alteri conferens singula perpendens, qui cõ omnia sua confert studia, ut confideret quid hoc, quidve illud significet: vnicuique verbo: *Quia viri portendentes* *Zach. 4. 10.* *sunt.* Ita D. Isidorus exponit hoc verbum. *Por. 12. 11. 12.* *temum.* Afficitur maximopere Deus illis (inquit *hymol. 2.* *D. Gregor. Nyssen.*) qui visis signis atque portentis non cursim ea transeunt, sed oculis emul-*in facili-* sitis ea perscrutantur, nominatim autem opera qui in Dei quorum vel minimum maximam Dei re-*max. 20.* dolet sapientiam, de quibus psallit David. *Om- præcipua* *nia in sapientia fecisti.* Illi sunt, qui mihi placent, *tur.* ait Dominus, qui mea perpendunt mirabilia, *Psalm. 113.* quocirca vnum illis hoc velim proponas, ut illud *24.* fimentur, in eo perscrutando cunctas suas conferant cogitationes: habent enim cui intelligendo adlaborent. Quod hoc erit, quæso, Domine? Cerne hunc lapidem. *Septem oculis super lapidem vnum.* Numerus septenarius (inquit Theodo-*Thimo-* ret.) significat multitudinem nam in septem diebus *q. 1.* *voluit totum tempus, &c.* Adem est lapis septio-*pro. 18.* culus ac multoculus, seu plenioculus lapis ocularis quis talem vidit vquam? hic inquit: Non plures habet oculos quam lapis, grande potentum. Hunc sumito lapidem, illi proponito, dicit: quod sculpendus sit malleis ligneis, calis, aliisque sculpturæ instrumentis, in tantum ut æ remaneat quidem atomus, qui non expoliatur. Aduerte verò: *Ego calabo sculpturam eius.* Sumit metaphoram ab eximio artifice, qui lapidem figuris eminentissimis intendit expolire, ipse calat sculpturam eius, deinde cum tradit famulis elaborandum. Talis erit hic lapis.

Et calatus cum fuerit, in idem coincident, sculpturam eius calari, & auferri malitiã, mundique scelera emundari: *Ecce ego calabo sculpturam eius, ait Dominus exercituum, & auferam iniquitatem terre illius in die una.* O portentum! huic nullum simile: ô signum obstupendum, dicit illis, ut de illo subtilius inquirent, ei intelligendo suum impendant ingenium, extendant intellectum. Lapis hic Christus est, hoc etenim signo sæpius exponitur. Lapis plenus oculis. Primò: ut Diuinitatis in Christo signetur plenitudo: oculi namque apud omnes symbolum sunt Diuinitatis, & numerus septenarius multitudinem signat vniuersalem: ita intelligit D. Paul. *In quo in Coloss. 2. 9.* *habitat omnis plenitudo Diuinitatis corporaliter.* Lapis plenus oculis plenus sapientiam *q. 12. 13.* Opinat D. Aug. per oculos indicari sapientiam *q. 12. 13.* Lapis plenus oculis plenus sapientiam, de quo fari de *omni* possit D. Paul. *In quo sunt omnes thesauri sapientie Domini & scientie absconditis.* Lapis hic calandus erat à *ser. 18.* lapidicidis sœuissimis Iudeis ac Gentibus, flagel- *Coloss. 2. 15.* *lis,*

his, laus, spiritus, lancea, colaphis, sputis, ut nulla foret in eo pars non clauis. Christum a peccatore suspensum, in illam in eo membrum inuenies sumum, integrum, tormentis potiusque non excruciatum. Licet autem hæc videas, altius agnosce mysterium, hanc omnem à Deo fuisse signatam sculpturam, ut nullum corpus eius attriuerit flagrum, nullus clauus, manes pedesque perforarit, nec faciem salua foderit, nec ictus vel minimus membra contuderit, quæ Deus in sacris litteris non prænuuntiarit ubi prophetarum calamo totam hanc sculpturam præfigurauit.

Perleganter hoc Princeps dixit Apostolorum ubi agit de sculptoribus crudelissimis, quomodo lapidem hunc elaborauerunt. Ne credideri (inquit) hos sculptores, quodam fortune casu, lapidem hunc exculpisse, nullam enim in eo exarauerunt sculpturam, nisi quam Dei infinita sapientia, magno consilio fieri decreuerat. Conuenient enim vere in ciuitate ista, &c. Herodes & Pilatus, &c. facere, quæ manus tua, & consilium tuum decreuerunt fieri. De quibus alias. Hoc est quod factum fuit, quodque ipse Christus nobis exponit, ut sermo hic hodie, cum Apostolis habitus, ad huius mysterij declaranda iocum tenere videatur. Ecce ascendimus Hier. solymam, &c. En ego, lapis, laborandus, cuius omnem Deus sculpturam per prophetas præmonstrauit, reliquum est, ut manus operi adhibeant, hocque à modo fiet: tradetur enim sculptorum potestas: Tradetur Principibus sacerdotum & scribis & condemnabunt eum morte & tradent eum gentibus, ut signatas perficiant sculpturas: Ad illudendum & flagellandum, Et confirmabuntur omnia, ut dicere possit: Consummatum est. Hæcque duo coincident perfici lapidis sculpturam, & mundi peccatum consummari: Ut consummetur prauarum actio, & finem accipit peccatum; præstatui cui corripit Apostolus: Reconciliati sumus Deo per mortem filij eius.

§. 3. Multiplices fuere corporis Christi pæne quia multe fuerunt corporis peccati culpe.

¶ I. Super & aliud profundissimum sumus inuenturi mysterium, si septenos huius lapidis oculos altius perscrutemur; quo quædam aperitur à sanctis præputa difficultas. Quid causa sit, cur Æternus voluerit à se filium suum tam varijs sæuisque cruciari doloribus, lapide

dem hunc tanto sudore, imo sanguine expellere, iam inhumanis tradi ladicibus, qui ut hostes inhumanissimi, non tot erandis eum exciperent, tunderentque verberibus? Cur ô Domine, tot vitro citoque traditiones: Principibus sacerdotum, Primatibus secularibus, ministris Pontificum, Imperatorum regumque militibus. In quem finem & t. irrationes, ignominia, sp. ta, tam amara verbera, flagella, clauis, crucis mors? Gredunt omnes vel viam Christi lacrimulam, totum mundo sufficere redimendo. Imo, assumpta tan ummodo nostra humana natura. Patri poterat celesti pro totius mundi, adde & multorum milium Mundorum, si fuissent peccatis culque satisfieri. Ad quid igitur tot laboribus languentis sufficit remedio una in brachio vene aperta, ad quid multiplicatur? ad quid & in altero ad quid in manibus, in hemeris? ad quid in capite cauteria? in pedibus fistule? Rationem assignat D. Gregori. Nazianze. quæ facile capitur, si supponamus id quod Spiritus S. ait: Deum tam esse prouidum, ut cuique suum statuerit oppositum: Contra malum bonum, Et contra mortem vitam & ita in omnibus operibus Alijs. Vnum contra unum duo contra duo, & non fecit quidquam deesse. Tangit, ut Aristotelis quoddam axioma reor à Deo hunc mundum conseruari per oppositionem contrariorum: quæ si deessent, omnia corruerent. Si solus esset ignis, hic omnia consumeret; addit ergo aqua ignem extinguens. Si sit sicca, sit & humida, si frigus preuat, laxet calor; si herbe crescant pessieræ, crescant & medicinales; si mors ei vita opponatur, si infirmitas, hanc teparet valetudo. Hæc autem est (teste D. Augustino) Diuina fortitudo potentia, quæ licet una re possit omnibus succurrere, noluit tamen, sed hoc egit, ut cuique suum opponeret contrarium, quo mundi claritas pareret pulchritudo, rectumque status esset oculis longè gravior.

Quod videmus, ac in naturæ ordine admittimus, admittimus & in gratiæ statu, quodque in mundi decessit creatione, & in eius voluit seruari reparatione. Quid erat in mundo? Corpus quoddam peccati, ita culpis omnibus infectum, ut Isaac dicere de eo liceret: A planta pedis usque ad verticem, non est in eo sanitas. In capite superbia, in oculis auaritia, in lumbis luxuria, ita in corde, gula in ore, inuidia in pedore, in pedibus manibusque acedia, ita peccatis vndeque obstrum, ut nullum sit membrum, quod in hoc aut illo sua non inquinetur culpa; corruptam autem tanto, ex plangit

I. Cui Christi passio

Apolo. 16

Eccl. 33.

15. & 42.

Lib. 2. de

caelo.

Lib. 11. de

ciuit. c. 18.

carum

Rom. 7. 18. carnem Apostolus, ut dicat: Non est in carne mea bonum. Veniat Dei filius, destruat corpus peccati.

Rom. 6. 6. ti: *Vt destruat^{ur} corpus peccati.* Ad hoc, primò
contra corpus peccati diabolico opere figuratū.

Hebr. 10. formatum: quod totum sit sanctum: *Cornu anti-*

39. *ex psal.* *fi mihi.* ait ille Patri cœlesti. Corpus aptum, corpus particulare : vt corpori corpus opponatur.

penitus culpam committitur. Sic in illo nulla est sine culpa pars in hoc nulla sit sine pena. *Vnum contra vnum duo contra duo.* De destruat superbia caput sit spinis coronatum, oculorum concupiscentiam extinguant lacrimae, oculorum cogitationum vanitatem cum unum pergent euersiones, sanent flagitis humi discissi inquinamenta luxuriae; sel acetum, myrrisaeque gulae soluant voluptates; clauis confici pedes, traisfoliisque manus manuum pedumque eurent accediam, apertum lancea latus, pectoris temperet inuidiam.

vatis armatus, corpori defuncto eum imponat
tum ipse veniat, se extendat super puerum semel
& bis, & iter haec incurationes per domum
huc illucque deambulet? Scire velim ut quid
se super puerum incurrit, & hoc iterato an
semel incurrasse non suffecerit? Cunque ex II.
priori incuratione fuerit caro pueri cale- Allego
facta, cur non totus viuus surrexerit? Quid ita
opus totum narrari circumstantiis & iisque ni-
uimis, quod dolore capitis torquere ut puer,
quod meride moreretur? Cum, haec vates ege-
rit Spiritus Sämpulsi, & hoc quod scripi est exa-
ratum est, Deo sit scriptum diligente, extra
controversiam est, quod neque in eo quod actū
est, quicquam fuerit aut vatum aut superadū,
neque in eo quod scriptum, vel viuū tota
myserio vacuum, verū ergo est, quod sca car
myseris, & quicquid actum ad diuinum, &
quicquid scriptum legimus: Quod Eliseus inpu- D. Ar
erit præsignauit, hoc in toto genere humano Cui.
fuit impletum, D. Augustinus. S. 120
1201

Peccatorum huius puer mortuus genus hu-
manum in Adam, in quo omnes moriun-
tur: mors aut. in inde processit, quod i. capite
sol fuerunt ex: stant. En. quam apte super-
bum deservit desiderium Dissentis, quod in
capite & Ad. exarit prae exone. Exarit in eo,
Ers is sicut Dij. Vnde: mor e. peccat. corrui-
t. Nota, quod meritis exp. rarique hui. calem
ista fit hora, qua de fructu verito gultus in

tur: *Dei salus, vel Deus saluans.* An aptius dari potest, ac magis proprium Dei filio symbolum? De monte descendit Carmelo, de Patris accubitu, in mundum, in domum intrat Abraham, eius se includit cubiculo, in ventre filiarum ex familia Abraham, virginis purissimæ, ibi se coniunxit homini, ipse maximus, immetus, æternus, gloriosus, potens, dives, &c. Se ita homini contemperat, reddique per omnia similem, vt verè sit homo puer mortalis, passibilis, imbecillis, pauper, & facileat: *Verbum caro factum est.* In D. A. v. g. natus ille erat (inquit D. Augustinus) paruulus p. 70. huius, contraxit & breuitatem quodammodo tuum, i. ad natiuitatis sue magnitudinem, paruulus factus est, hum. T. 8. vt mortui conueniret. Hoc illud esse mysterium dicimus, quod David exposuit symbolo maxime congruo, sponsi, qui in illo virginali thalamo, sponsam sibi assumptæ, humanam naturam: Et h. 18. 6. ipse tanquam sponsus &c. Hac coniunctione, dicitur caro pueri, ex calore vasis calefacta: Hic quippe nostra natura verè esse diuinum accepit, diuinas proprietates, gratiam infinitam, immetensamque gloriam. Papæ quanta mysteria! Inde egreditur, & per domum huc atque illuc ambulat propheta, de ventre namque virginis egressus Dei filius, per mundum lustris sex perambulauit: modo inter Ægyptios, nunc inter Samaritanos, modo inter Galilæos &c. *Circumibat per villas & castella.* Teltatur Lucas. Veruntamen regressus en altera vice se ad mortui corpus contraxit, capiti caput, oculis oculos, manibus manus, pedibus pedes, corpori corpus affloians. Ad quid huic primæ coniunctioni superadditur & secunda? Admirabile sacramentum. Primum: se corpori defuncti coniunxit per Incarnationis mysterium, naturam assumens humanam, peccati totius expertem, mundam, puram, imo ipso sole in virgine purissima puriorem, in morte verò suâ requiritur vt se de nouo corpori peccati consociet, in suo corpore cunctas eius assumat pœnas, quas culpe tales, tantæque merebantur, vt pro illis Patri cœlesti satisfaceret, hanc autem perficit coniunctionem dum lectum ascendit Hierusalem. Videntur illum ascendente: *Eccē ascendimus Hierosolimam,* alludere videtur ab illud Elisei: *Ascendit & incubuit super eum.* Hic quandam facit coniunctionem, totum suum corpus corpori peccati mortui contemperans, & abbrevians modò adeo stricto, vt vinum quid cum illo esse videatur: cum in qualibet corporis sui parte dolorem sustineat, quam culpa meretur, quâ peccati corpus in sui qualibet parte conquinatur:

Hieron. Bapt. de Lanza Tom II.

ita vt qui illum quoad exteriorum tantum figuram viderint, ex ea ipsum corpus esse peccati iudicarent: *Eum, qui non nouerat peccatum: pro 2. Cor. 5. nobis peccatum fecit. Factus pro nobis maledictum. Gal. 3. 13.* q. d. Ipse, qui non nouerat, quid esset peccatum, quoad culpam, factus est corpus peccati, quantum ad pœnam, cum tot suo in corpore pœnas sustineat, quor peccati corpus in se culpas. Has vias perpendit coniunctiones Apostolus mirificis illis verbis, saepeque repetitis: *Qui cum in forma Dei esset &c. Semetipsum exinanuit, formam serui accipiens, in similitudinem hominum factus, & habitu inuentus vt homo.* Primam hic considera incuruationem cum ptero mortuo: *Semetipsum exinanuit.* Iuuenilis in m. D. A. v. c. bra contraxit (teste D. Augustino.) Tanquam Ser. 11. de seipsum exinanuit, vt formam serui acciperet &c. verb. A. Hac porro non contentus, postquam huc il. post c. 10. lucque discuterat per terras, per maria, se. T. 10. eundam demum in cruce perfecit: *Humiliavit semetipsum, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis.* Enquam se vice altera contraxerit: *Humiliavit semetipsum.* De prima configuratione sic ait: *Exinanuit semetipsum,* de secunda: *Humiliavit semetipsum.* Et hoc vlque ad mortem crucis, in qua tormentis, pœnilque cruciatus expirauit, cum in omnibus sui corporis partibus tot assumpsit cruciatus, vt se pœnis ostenderet, corporis peccati culpis esse configuratum, ac capitis spinæ, superbiæ corporis peccati responderent, clauis manus perforantes, peccati corporis auaritiæ, humeri flagris discilli, ei. Idem luxuriæ, oris fel & acetum, eiusdem voracitati, in pedibus harpagines peccati corporis acedia conuenirent: *Vt destrueretur Rom. 6. 6. corpus peccati, vt amplius non seruiamus peccato.* Hoc modo vitam resumpsit defunctus: cum mors illa, mortem deleuent peccati, ac iustificationis gratieque vitam sit operata: *Reconci. Rom. 5. huius sumus Deo per mortem filij eius.* Habes hic rationem, ob quam Christus suo in corpore tot pertulerit cruciatus, vt nulla fuerit in eo pars à cruciatu libera, quia nulla in vestro, ac vobis pars est à culpis, sceleribusque munda. Proinde conuenit: *Vnum contra vnum & duo contra D. GREG. duo.* Idcirco (ait D. Gregorius Nazian.) *Li. NAZIAN. gnem aduersus lignum, manus extensa aduersus loc. cit. manum extentam, sublimitas aduersus lapsum, Ser. 3. de fel aduersus gustum, spinæ coronæ aduersus per. quinque uersum imperium, mors aduersus mortem, Vi 10. dieb. pro. tum hominem saluum faceret, (ait D. Bernardus, scilicet. Corpus exponit tantis supplicijs & iniurijs. Fraternitatis potest, o Christiane, vt dum aduersis quan-*

Y tis

tis suis impendijs Dei filius voluerit corpus illud peccati demoliri, velis tu, ipsum in te regnet? An dicam fieri posse, vt tuo in capite regnet superbicia, & continua mentis tuae tumescat elatione fastuosus, cum caput illud videas, omnes Dei scientie thesauros concludens dumis spinisque coronatum? Vt tuis in manibus auaricia domineatur, pauperibus eas contrahas, dum illas trabalibus cernis clauis transfixas, vt ex illis tibi venarum suarum sanguinem propinet pretiosissimum? In pectoris tuo iram, vindictaeque vivere cupiditatem, dum Christi pectus arcam thesaurorum Dei, conspicias apertum, & vt ipsa cordis intima monstret offeratque illis ipsis, qui illud perpuerunt? Tanto tempore tua in carne vigeat impudentissimam lasciuia, dum redemptoris aspicias carnem de purissimo Virginis Mariae sanguine, Spiritu S. operante formata in ipso caelo puriorem flagellatam, plagarum factam congeriem, fontemque sanguine profluentem?

Ezech. 43. Tu autem fili hominum (sic Deus Ezechiel) ostende domui Israel templum & confundantur ab omnibus iniquitatibus suis, & metuantur fabricam, & erubescant ex omnibus quae fecerunt, figuram domus, & fabricae eius, exitus, & introitus, & omnem descriptionem eius. Hoc idem ipse hodie proponit, tibi diuinum illud ostendit corporis sui templum, de quo ipse praefatus

erat: Soluite templum hoc &c. hoc autem dicebat de templo corporis sui. Vt illud membratim perferueritis, non cursim sed attentim perueniarum partes mediteris: Tradetur ad illudendum, flagellandum: consueundum &c. Hortatur

nos plures regis: Distribuite domus eius. Vt in cunctis corporis eius partibus tot considerans cruciatus, quot in tuo corpore crimina dominantur: Destruatur corpus peccati, & ultra non seruamus peccato. In hunc finem has omnes ita poenas commemorat minutim, vt eas illo tu modo consideres, corpore corpus conferendo.

§. 4. Cur Christus dixerit mortem suam multum profuturam, cum pro omnibus sit mortuus.

Modò capies mysterium, quod de lapide proposuimus: Ego calabo inquit Dominus: sculpturam eius, vt totus elaboretur, vt autem calaturam designet, ait: Septem oculi super lapidem vnum. Septem numeran-

tur vitia capitalia; sculpi debet lapis, ad haec omnia consummanda, vitij sculptura contineatur, & cuique eorum sua congruat in lapide sculptura. Imò verò hoc Dominus signare voluit his vltimis Evangelij verbis, quae primis correspondent. In principio dicit, se tradendum, illudendum, consueundum, flagellandum, crucifigendum, moriturum. Cur tantus o Domine, penarum cumulus, cum vel minimus dolor sufficiat? Venit filius hominis dare animam suam redemptionem pro multis. Domine, hoc mihi quàm primum multò difficilius intellectu: quomodo inquit pro multis? An non ergo pro omnibus? In tuum audio loquentem Apollolum: Pro omnibus mortuus est Christus. Et tuus Evangelicus vates, praedixerat: Posuit Dominus in eo iniquitatem facientem nostrum. Eximia hic docent nos Theologi mysteria. Quidam, dicunt quod licet verum sit, quod pro omnibus mortuus sit sufficienter, efficaciter tamen non nisi pro multis. Alij phrasim attendunt loquenti scripturae, quae hac voce: Multi: aliquando vtatur vt omnes significet, multaque probant perelegant. Insigne verò noto mysterium, quod D. Augustinus praebauit: nempe dicere: Pro multis idem est ac si dixeris pro varijs, diuersis, imò contrarijs. Dicit belli dux cui in magnum numerum militum est impetium. Domine magnà opus est patientia, prudentia, cum multis agendi, multosque gubernandi: Cur ergo non dicis, cum omnibus? Vtique illo tamen verbo: Multi, declarare nititur diuersitatem personarum, conditionum ac qualitatatum. Si omnes vnus essent conditionis, quaequod litatis, mentis ac intentionis, res non esset tam ardua, ac plena negotij, verumtamen hi omnes propriae sibi habent innatam qualitatem: tis hic est Saturno tristior, alter excitatus, alius pacificus, hunc non est quod excites ad facinorosa, alietum non est quod possis sedare. Hinc vulgare dictum, arduum est & cumprimis opotum, multos regere, id est conditionibus, naturaeque differentes. Mortis Christi mysterium, non tantum est, quod pro omnibus sit mortuus, sed insuper quod illi omnes, sunt multi, hoc est, varij, diuersi, saepe contrarij, sibiue inimici: Vnus superbus, qui pro honoris atomo mille dilapidabit bona: auarus alter, qui ne obolum pro cunctis expendat honorum punctulis. Alter grauis, acediosus, vt non sit qui eum permoueat, alius suis sic inardescens vanitatibus, vt ignis esse videatur.

tnr. Hic adeo suis addictis delicijs, vt vel pro vna crapula, vitam suam exponat discrimini: ille, vt id agat, quod sibi faciendum incumbit, ne quidem expendat obolum. Ea igitur de causa, magno dicitur mysterio, quod Christus mortuus sit: *Pro multis*, hoc est, pro varijs peccatorum, criminumque generibus, eo modo quo D. Paulus opponens redemptionem Christi obediētiā, culpæ, Adæque inobediētiæ, sic ait: *Per inobediētiā vnus hominu, peccatores constituti sunt multi.* Quomodo: *Multi*? An non nos omnes? Concedo: quia: *Omnes in Adam peccauerunt.* Sed hæc loquendi formulā plus his aliquid voluit significare, nempe, ex hoc primo peccato, tantam enatam peccatorum, scelerumque, cum varietatem, tum multitudinem, tantquam ex primaradice, vt conspiciamus, quoddam hæc conditione, alios alia sceleratos: cum enim naturæ soluerentur habentæ, & affectus ac inclinationes liberè vagarentur, nullique eas cohiberet, essent autem multum inter se differentes, ita quoque diversi exorti sunt peccatores, qui nedum pares sunt in peccato originali, sed multi & varij in actualibus, quæ ex illo tanquam ex prima sua origine scaturiunt vniuersa. Sicut ergo illi, cum sint omnes, vocantur multi ob varietatem ac differentiam in ratione peccatorum, ita licet Christus mortuus sit pro omnibus, propriè tamen, magnoque mysterio dicitur mortuus pro multis: illi namque omnes, vnus non sunt in specie peccatorum, sed differentes, multi, & varij.

¶ Hinc capio quod dixit de Christo Iaias: *Ipse peccata multorum tulit.* O vates veridice iam nunc dixisti: *Pesuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum.* Si pater ei celestis omnium imposuit iniquitatem, qua modò ratione dicis: *Ipse peccata multorum tulit.* Num fortè imponente illi Patre eunctorum peccata, aliqua excidere permisit, quæ soluenda non suscepit? Optinè dicitur, omnia peccata suscepit, sed non erant eiusdem generis, sed diversi; imo quædam speciei contrariæ; q. d. nedum peccata suscepit omnium, secundum quod vnus sumus, in illo peccato originali, sed secundum quod multi sumus in actualium peccatorum differentia. Ea igitur de causa testatur: *Penit filius hominis, dare auiam suam redemptionem pro multis.* Multæ, variæ, differentes ac contrariæ culpæ, multa, varia, differentia, imo contraria exigunt supplicia, vt

in omnibus corresponderet poena criminibus. Ad hoc tales sint Christi cruciatus, vt sicut omnis generis sunt culpæ, sic sint & cruciatus, & sicut culpæ sunt in toto illo peccati corpore sint & poenæ in toto suo corpore sanctitatis. Hæc ergo fuit ratio, (docet D. Thom.) 3^a 2^a 4^a. cur Christus omnigeros pertulerit cruciatus, in honore, in bonis, nempe eius tunicis, in persona, in capite, in oculis, in ore, in manibus, ab omnibus hominum generibus, à Iudeis, Gentibus, Sacerdotibus, secularibus, Regibus, militibus, amicis, inimicis, hoc ipse his verbis demonstrat apertius: *Tradetur Principibus Sacerdotum, qui condemnabunt eum morti; & tradent eum gentibus ad illudendum, conspuendum, flagellandum &c.*

¶ In huius lapidæ sculptura, quisque sua inueniet peccata designata.

¶ N^o lapidæ omni ex parte expolitum, super quem firmantur oculi septem, sic enim interpretari licet, quod modo declaramus: *Super lapidem vnum, septem oculi*: qui vt expellatur septem super eum figuntur oculi, quibus conspiciuntur, qualis sit sculptura, in omnium remedium peccatorum, quæ varia sunt & innumerabilia, quæ de septem nascuntur capitalibus, videantur hæc septem, sicut cum septem oculis, sintque illi, qui in lapidem designantur, ad eandem sculpturam eius quam lapidicidæ elaborabunt, vt culpæ poenæ conueniant. Vide an non illud grande portentum, an non hic multa consideranda, an non te deceat esse virum, virum talem, qualem vult Deus: *Viri protendentes sunt.* Lapis diuinus, super quem septem oculi, qui ea de causa dicuntur esse septem: quia hic numerus in sacra pagina, vt notant S. S. Patres D. Hieronym. & Et Augustin. b. Designat vniuersam veritatem. Speculum, quod multi intuentur, *Iob 6* in plenum est tot oculi, q. d. sunt speculatio. c. 12. Martes, & quisque in eo suos considerat ac intuetur. En illud diuinum speculum: *Speculum b. l. 1. do sine macula.* Omnium in illud intendantur oculi. Cuius c. li, & quisque in eo suos intuebitur, in eo, su. 31. & in perbe, vanillimas capitis inuenies tui vires, in Ps. 73. & illis nempe spinis, quæ caput illud perforant 118. Sapi. venerandum, in quo sunt omnes thesauri sapient. 7. 26. tiæ & scientiæ Dei. In eo, diuitiarum belluas videbis vltimas, furta, iniquosque contrarius, in illis inquam manibus elauis confixis,

ut tuis auxilietur. In illo diuino corpore S. Spiritus operâ formato, de purissimo sanguine, virtutis purissima, conspicies tuas luxuriose immunditias in plagis illis ac flagellorum cicatricibus &c.

Hunc myrthe fasciculum (hortatur D. Bern.) inter animæ tuæ vera collocato, esto Davidi similis, ut eum eo proponas: *In aeternum non obliuiscar iustificationes tuas, quia ipsi viuificasti me.* Imo & illas optabat vehementer, rogabatque instanter, dum ait: *Veniant mihi miserationes tuæ.* *Serm. 43. Et vitam &c.* Et ego, fratres (inquit) ab inuente mea conuersione, pro aeterno meritum, quæ mihi deesse sciebam, hunc mihi fasciculum colligare, & inter vbera mea collocare decreui, collectum ex omnibus anxietatibus, & amaritudinibus Domini mei &c. conuictorum, sputorum, colaphorum, subfannationum, exprobatum, clauorum, horumque similitum, quæ in salutem nostri generis solum Euangelica copiosissime noscitur protulisse. Oculos tuos (inquit) in illum conijce fasciculum: ibi conspicias, quid sit peccatum, cum tam carè eius Deo steterit remedium: illic licebit visere, quid ei debeas, & quantum sit proditoris scelus eum tam graviter offendere, qui tanta pro te noscitur pertulisse. Hic inuenies, superbe, humiliatis exemplum; tu auare, liberalitatis; iracunde, patientiæ; obedientiæ refractariæ; charitatis inuidiosæ; & abstinentiæ, pingui culæ. Hic inuenies meritis pauper, quod offeras Patri, in tuorum remissionem peccatorum; hic scutum, quod diuinæ opponas iustitiæ inexpugnabile; hic mare lauatorium, quo culparum tuarum maculæ detergantur: Hunc & vos dilectissimi, tam dilectum fasciculum colligite vobis, hunc medullis inserite cordis, hoc munite adiutorem pectoris, ut & vobis inter vbera commoretur. Habete illum non retro in humeris, sed ante præ oculis, ne portantes, & non odorantes, & opus premat, & odor non erigat. Memoretur: quia accepit eum Simeon in vlnis suis &c. Si enim ante oculos habueritis, quem portatis pro certo videntes angustias Domini, lenius vbera portabitis.

§. 6. Est Christi passio fel piscis Callionymi, qui cæcos illuminet oculos.

EX prædictis campus aperitur latissimus, quo pateat, quàm iusta ratione dixerit D. August. quem sequitur D. Prosper. a. Christum nobis præsignatum fuisse in pisce illo To-

bia cunctis notissimo. Iam enim notauerat D. Augustin. b. mysterium quod didicerat ex Tertullia ad illos Græcos versus Sibyllæ: Enchiræ, b. Lili. quos ipse refert; quæ in illis mystica valde de Christo prænuntiabant, cum autem illi, qui tales rimantur scripturas, ipsos etiam minimos apices enucleant, sumptis primis litteris ex verbis Græcis, numero octodecim, aduertit quod hæc simul iuncta, hæc quinque reddunt nomina; Iesus Christus filius saluator. Et sumptis quinque primis litteris Græcis horum quinque verborum, quod hæc simul connexæ reddant latinam vocem: Piscis, quo signatur, in hoc mira Christi mysteria comprehendendi, quod piscis vocetur, quia in illo pisce Tobie cuncta reuerantur. Piscis hic totus erat & utilis, & sanus: eius caro cibus erat & alimentum; cer & iecur demones effugabat, ligabat, vires eorum reprimebat, nominatum autem fel oculis aptum erat illuminandis, eorumque squammis auferendis. Hi poito effectus huic pisci sunt naturales, ut notat Valles de sacra philosophia, vocaturque Callionymus, id est piscis pulcherrimi nominis. Piscis huius fel valet ad tollendam ab oculis albaginem, nubefque densissimas visi i officientes. Ita sentiunt Galen. a. Plinius b. Alianus c. Ex Aristotele. Vi. a. Lili. demus autem quàm naturaliter hunc effectum in piscis Tobia sit operatus: ait enim facit textus: *Su-facit. mens Tobias de felle piscis, linitur oculis patris sui, & sustinuit quasi dimidiam ferme horam, b. Lili. & cepit albugo ex oculis eius, quasi membra c. Lili. na ovis egredi.* O piscem mirabilem! at mul. Tob. to est mirabilior qui hoc pisce designatur, n. t. mirum Christus, piscis Callionymus, nomine pulcherrimus. Quod est nomen eius? I. s. v. s. O dulce nomen! *Oleum effusum nomen* Cant. tuum, ideo adolescentula dilexerunt te. Totus est sanus, vitis, caro eius in cibum sumitur, vitæque alimentum: *Qui manducat carnem* Ioan. b. carnem &c. habet vitam æternam. Cor eius, 99. id est diuina virtus demones fugat, ligat, viresque cunctas enervat. Ita vidit illum D. Ioan. Apoc. 1. 2. nes, quod catena demonem alligauerit. Nominatum autem fel eius, amarissima scilicet passio, valet oculis illuminandis; membranas eorum nubefque detergendo; si namque Christi passio mente reuolatur attentiori, figanturque in eum interiores oculi, ne dubites, terrena tollitur membrana, nubefque vanitatis; oculis patet quis sit Deus; quid pro me egerit, quàm illi carò meum constituit remedium, quantum me sibi deuinxerit iam reparatum. Oculos aperit, ut illam Dei sapien-

niam, bonitatem, misericordiam, iustitiamque contemplantis, ut peccati mortiferi venient, pondus, malitiamque intuearis, ut quam te deceat esse patientem, humilem, obediētem, mitemque percrutieris. Faxit Deus hoc fel singulis diebus, vel media hora tuis superimponas oculis intellectus, eius patientiam, obediētiā, asperum lectum, fel amarum, acetumque; perpenderes, eumque tibi loquentem attenderes cum Bern: O homo, nonne satis pro te vulneratus sum? Nonne satis pro iniquitate tua afflictus sum? Cui addis afflictionem afflictio? Magis aggrauant me vulnera peccati tui, quam vulnera corporis mei.

De hac Christi passionis meditatione, quam sibi fuerit proficua sic scribit D. Augustin. Cum me pulsas aliqua turpis cogitatio, recurro ad vulnera Christi. Cum me premis caro, recordatione vulnerum Domini mei reurgo. Si ardor libidinis moueat membra mea, recordatione vulnerum Domini nostri, filij Dei, extinguitur. In omnibus aduersitatibus, non inueni tam efficax remedium, quam vulnera Christi. In illis dormio securus, & requiesco inreperis &c. Longinus aperuit mihi latus Christi lancea, & ego intraui, & ibi requiesco securus. Non possum teneri multitudinem peccatorum, si mors Domini in mentem meam venerit. Huius defecta meditationis deficiunt tibi vires, peccatis vitijque resisteredi, quæ te ad molam trahunt versatilem, hoc enim indicat, (interprete D. Ambrosio) illa Samsonis imbecillitate, quæ illi obuenit derasis sibi capitis capillis, quæ debilis ita corruit, ut eum captiuum ligarent Philisthim, omnium ludibrium, peripsema, damnatumque abiecerint ad molestrum: Clausum in carcer molere fecerunt. Designant enim capilli mentis cogitationes sanctas ex capite provenientes. Hæ vires addunt animæ, redduntque eam ab inimicis inuincibilem: Nihil ita mentem ab amore seculari separat, nihil ita hominem excitat, & adiuuat ad omne opus bonum, & ad omnem laborem, quam

gratia contemplationis. Ita D. Bern.
His congruum edidit D. Thom. Tractatum huius propositioni innixum; quod homo sit quidam parvus mundus, & quod sol, seu lux est in mundo maiori, hoc est ipsa in maiori consideratio. Tria in mundo maiori lux operatur. Primum, quod eum reddat formosum, per hanc enim eius videtur decor ac pulchritudo: Secundum, quod illum dirigat, ac deducat, cum nihil sit sine luce certum. Tercium, quod illum reddat securum: ex luce quippe, cernimus quæ sint nobis fugienda: Tria sunt in mundo maiori, quæ pendunt ab illuminatione, decor, directio & securitas: deficiunt illuminatione, hæc omnia deficiunt. Hæc quoque tria in minori mundo, id est homine, operatur ipsa consideratio; per hanc enim quid sit in Deo decorum conspicimus, & quæ sint peccati mundi que despicienda: per hanc homo percipit, quæ ratione suas dirigat actiones, sibi que sit ab inimicis præcauendum. Eximium quid est, pia meditatio, vel minima temporis mora celestium attentata consideratio. Inter illas eminet, plurisque cæteris refert Dominica meditatio Passionis. Tales erant celestis sponsæ capilli, quos sponsus comparat capris: Quæ ascenderunt de monte Galana, de quibus ahās fusus egimus. Fel piscis huius celestis nostros illuminat oculos docetque multa, quæ modo consideramus.

Tract. 1. 2.
166. &
segg. Cui.
2. v. 1.

§. 7. Viam, quæ ducit Christum ad gloriam, insequi debemus, nec enim melior est Domino servus.

Primum igitur nos docet Saluator viam, quæ recta ducit ad cælum, regni que gloriam. Hæc erat continua Regis vatique David Oratio: *Ostende mihi viam in qua ambulem.* Et iuste quidem: si quippe via hæc nescitur, aut in ea erratur, nulla certitudo in reliquis, alicuius est momenti: *Eccæ Ascendimus.* Adverte charissimi, inquit Dei filius, quod ascendimus. Quod Domine ascendis tandem quæturus? Ad gloriam resurrectionis, regnumque sempiternum: *Tertia die resurget.* Quæ viam ingrederis? Quæ illuc tendis? Hierusalem versus pergo, ubi tradendus sum, capientus, ludendus, flagellandus, crucifigendus, moriturus; Hanc Domine, carpendo viam, ad mortem tendes ignominiosam magis quam ad vitam gloriosam, & in terra sepulchrum magis redoler obliuionis æternæ, quam in cælo gloriam triumphantis. Noueris tamen, hanc esse viam quam oportet ingrediar, & quam celestis mihi Pater designauit, nec mihi soli, sed & vobis quoque, quinimo omnibus cælum petentibus, quibus me ducem & statuo antesignanum, ut adimpleatur Michæa de me vaticinium: *Ascendit pater meus iter ante illos.* Ita ut nō, & vos, omnesque qui illo ascendant, hanc oportet viam perambulare: *Eccæ ascendimus.* q. d. passus meos attendite, considerate vestigia: *Eccæ, quæ impetula relinquo, meosque calles, vobis in duces vitæ præsignatos.* Hinc: *Eccæ concinit illud D. Petri: Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini.* Notat D. Hieron. a. de quo mutua: *Notus est D. Gregor. b. Quod Dominus circa sum.* b in 1. Rec.

10. D.
Pf. 142. 8.

Micb. 2.
13.

1. Pet. 2.
20.

2. Epist.
112. ad

Fabio.
b in 1. Rec.

Y 3 mign.

mi Pontificis decreuerat vestimenta, nimirum, ut ad oram tunicae talatis tintinnabula appenderentur, ut mouente illo pedem, ac procedente, signum alijs ederet, oes loque quasi ad seisceret, ut gradientem intuerentur, signumque attenderent quod dabat, quasi vitæ ducem, per quam omnes ambularent, ac se per eam ipsum oportere sequi intelligerent cum esset Pontifici gressus, velut vium exemplar, eorum in quibus populo cum decet anteire. Summam ecce nostrum Sa-
 Sacerdotem, qui ad gloriam suam procedens, ad se nostros allicit oculos: *Ecce ascendimus*: ut sciamus, hanc esse viam nobis inuendam. Hæc vadit Christus, & aliam tibi esse num credis? Ipse pascens iter ascendit per flagella, spura, sublationes, colaphisationes, fel, clauos, crucem, lanceam, labores cruciatumque omnigenos, & eod tempore peruenire praesumis, ebrietate, crapula, compositi-
 one, commestratione, ventrisque delicijs? Absit omnino. Consonat his D. Cyprian. argumentum, ex hac Christi ratione deductum. *Non est seruus maior Domino suo*. Quo cordibus nostris hanc incutet lectionem. Nullus fuit vnquam seruus adeo velans, viderique mentis, qui pinguiorem, ac Domino suo fortem quæreret sibi meliorem. Num te Christi seruus esse glorians? Indufæ: estque hæc vestra fors optima, quærendaque beatitudo. Eia igitur attende, quæ Christo fors obtigerit, quid de illo Pater disposuerit, quæ viâ ad gloriam cælestis regni peruenit? An non fuisse cruciatus, dolores, ignominia, persecutio, paupertas, humilitas?

L. de dif-
 asplina,
 haki: u
 arginun.
 Ioan. 15.
 20.

L. 19. Mor.
 c. 3. & Ho.
 1. in Ezec.
 & Ho. 19.
 in Euang.
 Rfa. 67. 5.

Philipp. 2.
 8.

Ioan. 3. 14.

1.
 Serpens
 æneus
 Christi
 figura.

Ruminat moralis Gregor. illud psalmistæ Christi triumphos celebrantis: *Iter facite ei, qui ascendit super occasum, Dominus nomen illi*. Modum mixte loquendi: *Ascendit super occasum*. Ad altissima conscendit, & ad hoc, pedem figit in occasu, ac morte sua. Quid canite o vates intendis? Christi triumphum. Ascendit, & super omnia est eleuatus. At super quid innititur, tam altè conensor? *Super occasum*. Id est super mortem suam. Ad litteram completum est illud Apostoli: *Humiliatus semetipsum, factus obediens usque ad mortem*, mortem autem crucis: *Propter quod & Deus exaltauit illum, & donauit illi nomen, quod est super omne nomen ut in nomine Iesu omne genu flectatur*. Taugit Rex & Propheta ænei serpentis mysterium adeo myticum, ut illud Christus assumpserit, quo Nicodemo cælestia sua mysteria declararet: dicens: *Sicut exaltauit Moyses serpentem in deserto*. Notatu dignissima specula videntur in illo æneo serpente, quæ alijs

declaramus. Primum; quod alijs serpentibus similis esse, & venena flare videretur, nec tamen verus erat serpens, nec venena euomebat. Secundum: quod ignis serpentem hunc tali figura conflagraret: erat enim fustis. Tertium: quod serpens ille sit in altum erectus super stipitem: viti verique serpentes per terram repunt, ut verò se à terra subleuent, pectus terre allidunt, eoque se tollunt ad aloora: hic autem serpens æneus constans, stipiti mixtus eleuabatur. En præclara de Christo mythena: primum: figuram simplicem peccatoris, & peccati veneno infectus consuebat. In similitudinem carnis peccati: Verumtamen nec erat peccator, nec peccati veneno infectus: *Qui peccatum non fecit, nec inueniuntur ei dolus in ore eius*. Insuper, ignis sit, qui Dei filium æneo serpente figuratum, in forma peccatoris stipite suspendit; amoris inquam ignis serpentem hunc in sufflatorio seu sermone conflagrat veteri vaginalis: *Qui conceptus est de Spiritu S. Qui amor est, ignisque diuinus*. O Domine: *Quomodo fuit istud?* Querit colorum regina, Dei genetrice, mox futura. Cui respondet: *Spiritus S. superueniens in Luce te &c. Idemque & quod nascitur ex te Sanctum &c.* Tandem ut super omnes colorum verices omnemque creaturam eleuetur, cui innitit: *Crucis patibulo: Mortem autem crucis, propter quod & Deus exaltauit illum &c.* Hæc via fuit relectionis, glorificationis, ascensionis, exaltationis, ita ut: *In nomine Iesu omne genu flectatur cælestium, terrestrium & infernorum*. Hanc ingressus est semitam. Quod autem est illi nomen? *Dominus nomen illi*. Dominus toto ore, Dominus illimitatus, Dominus tam immensus, ut nihil sit in cælo, neque in terra quod eius non sublit impetu.

Cum ergo colorum Domino nullum aliud iter eo tendendi fuerit præter hoc, tu vile nancipium, jectæ limus, quæ aliâ credis viâ illo tibi ascendendum? Num forrè tibi persuades ascensum tuum fulciri, delicijs, voluptatibus, molli lectulo, mensâ geniali, viam percutiendo mundi vanitatum? Vade, (inquit D. Cyprian.) deliras, iam enim tibi prædictum est: *Non est seruus maior Domino suo*. Arrige aures doctrine magistri, qui se tibi præbuit & vitæ ducem, & præceptorem: *Hæc est viâ ambulare in ea*. Duo illi discipuli, reudentes Emmaus, ut erant adhuc horum ignari rudelque mysteriorum, videntes quam fuerat Christus viam ingressus, eam nempe, in qua traditus fuit, insultus, consputus, occisus, crucifixus, opinati sunt, quod hæc ei præter votum successerat, quodque mortuus, sepultus, perpetua obliuione

Luce 24.
 21.

Rom. 8.
 11.
 Sinit
 60.

Philipp.
 10.

Ent. 14.
11.

obliuione delictis interierat, vide aiebant: Nos autem sperabamus, quod ipse esset redempturus Israël. Illud regnantem videre sperabamus, at eo momento temporis esse desijt, qui vidimus eum viam carpsisse passionis, illusionis, contemptus, crucis, mortis: hanc quippe viam non nisi ad sepulchrum, vermes, interitumque terminari posse sciebamus: O stultus & tardus corde! &c. Nonne hoc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam?

II.
Similitu-
do.

An ergo Domino ter alia non fuit via, quam propriam sibi gloriam perueniret? Alia certe determinata non fuit, nisi hæc, qua proprium sibi regnum intraret triumphator: In gloriam suam, quam ergo tibi altimas præparatam! Si rex Dominus noster, ex meta qua erga vilissimos seruos afficeretur, compassione, apud Algireses ad tritemes damnatus, eo ipse proficisceretur, ipsos redempturus; & in eorum libertatem pro litro solueret maximas primasque regni sui diuitias: redemptos autem liberosque, nobilitate donaret, secum duceret, ad curiam suam reuersus, ut eos eidem secum mensæ concederet assidere: ad hunc vero regressum, ipse Rex tritemes ingrederetur, se tempestatibus obijceret, ventorum pugnas sustineret, & nauim ascendens conuerteretur, illos his verbis hortaretur. Eia agite charissimi: eni in pristinam vos asserui libertatem, ad regnum meum proficiscimur, ut autem eo perueniamus, sinque vestre antestigianus, hanc subeo tritemem, his me periculis maris exopto, hunc molestissimum Oceani perfero laborem, sicque ad regni mei littora latu sanique appellemus, nullum enim mihi aliud ad regnum iter aperitur. Si quis nescio melligia prosliret audaculus. Domine: nimis hæc mihi molestia via, graue mihi est mare sulcare tritemibus, angunt enim me ventorum turbine: me fluctus examinant, terrent tempestates: equidem exopto ad tuum proficisci regnum, hisque tuis gaudere beneficiis: velim attamen maris vias non transire turbulentas, sed pontem mihi sterneres amplissimum, floribus rosisque intertextum, ad singulos lapidis iactus mille delicijs suffultum, ut me nec aque tingat guttula. O te scurram, abiectum, impudentem! Cum Rex ipse in te adeo beneficus, eo solum teneret, quo tanto te litro redimeret, eatenus absolueret, in regnum suum deduceret, aliudque sibi non decreuerit iter, reuersurus, regnumque intraturus, nisi maris amarissimi fluctus, molestam tritemem, tu vile abortiuum, flagrisque dignissime, pontem tibi quæris amor-

nissimum, placidissimum, securissimum: O supreme rerum Domine qui meta tua lenitate, & amore piissimo, de celo ad mundi huius descendisti Algirum, ubi nos molestissima te extatam Princeps premebat seruitute; redemisti nos, non auro, non argento, sed pretiosissimo cordis tui sanguine, vitam animamque nobis impendisti. Hoc in Evangelio his inuit verbis: Venit dare animam suam redemptionem pro multis. Accurate dixerunt Apostoli: Empii estis pretio magno, non corruptibilibus auro vel argento redempti estis &c. sed pretiosissimo sanguine quasi agni &c. Ingenios clarosque nos fecit, in Dei filios adoptauit: Dedit eis peritiam filios Dei fieri. His non quieuit: ad regnum suum nos vult conducere, ut sibi reddat eiusdem mensæ commensales: Ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo. Hanc autem esse dicit viam eo pertingendi, mare passionis suæ amarissimum, molestam ascendere crucis tritemem, tanque horam imminere: Ut transcat ex hoc mundo ad Patrem. Ac proinde istas maris intrat vias: Ecce ascendimus &c. Et filius hominis tradetur. Quale carpit iter per mare adeo amarum ac tempestuosum. Illud ingreditur: contra ventorum cœtat turbines, tempestatibus quatitur, ut ad ima descendisse videatur: Veni in aliusudinem maris, & tempestas dimersit me. O quam profundis se videt Oceani fluctibus absorptum, dum Patri- tristis conueritur: Omnes fluctus meos induxit super me. Hac ad regni sui gloriam appulit immortalē. Monet nos, quandoquidem ipse nos prior antecedit, iustum esse, cum omnes sequamur, omnibus loquatur: Ecce ascendimus &c. q. d. Omnes vos, hanc oportet viam ingredi, ut regni mei sitis possessores. Num erit congruum, ut tu secuta, terreni Adami damnata progenies, aliud præteudas iter, calles alios: obmurmures, fatigas me ieiunium, terret disciplina, corporisque castigatio, nauscat cilicium, calumnia non est tolerabilis, vita hæc tritemes sapit, molesta crucis semita: longe aliam exopto, deliciarum, voluptatum; quietis, luxuriæ, &c. Hacque incedendo, regnum speres sempiternum? Desipis: mentem tibi det Deus meliorem. Ex aquo patescit regius Christo has fundit querimonias: In mari via tua, & semita tua in aquis multis & vestigia tua non cognoscuntur.

Exaltauit Pater filium, at non immeritum, sed prius supremis perfunctum laboribus, quales nullus in hoc mundo petebat vel sceleratus: Prepter quod & Deus exal. aut illi &c. Et hoc tibi ar-
rogas.

Matt. 20.
1. Cor. 6.
10.
1. Pet. 1.
19.
Joan. 1.
12.
Luc. 22.
30.

Joan. 17. 10.

Is. 68. 3.

Ps. 37. 2.

Ps. 76. 20.

rogas, quod te Pater sublimen exaltabit, ac glorificabit, cuiuslibet laboris, penitentiae, mortificationis ignarum, qui nec vincam iniuriam, aut calumniam perficere velis, aut si velis, nescias imperturbatus? Num tibi concedendum regnum pretii sumis immerito? Extruit mercator opulentus officinam, auro gemmis, stragularis vestibus abundanter instructam, quoque lucro iam avidus inardescit, ut nec liliū gratis distrahatur, ut nec proprio quidem filio, quem vita sua habet chariorem, tantum detulerit, ut gratis ei daret vel aciculam, sed accedenti ac à parte poscenti carbasum auro intertā, tenuerit nisi pro vna centum ducatos persolveret. Si tu peregrinus accederes ab eo; quæreres aulea pretiosissima trium simbarum aaglyphia eius officinae, posceretque à te pro vna vnicuique regium; tu vero cum quasi de pretio summo quæteris, ubi responderet? Sic enim? noueris amice, merces esse tales, ut à proprio filio, qui mihi ipsa est vita charior, exegerim pro vna liliū tenuissimi, nec operis cœlati, centum ducatos, nec moleste tulit, tanti quippe valebat, tu vero te grauari à me conuerteris, dum à te pro stragulis, quæ extia omnem comparationem sunt pretiosiora, denarium pro vna repesco? Inuiste conuerteris. O ditissimum mercatorem Deum, qui maximam erexit officinam opere Phrygio gloriæ, peritomatibus, diuitijs, quiete, honore ad luxum instructam; omnibus illam extendit, & Isaiā clamat pracone: *Venite, emite* &c. Non enim gratis vel minimam cœli vendit voluptatem: quid dico, ipsi filio telam simplicissimam, corporis sui gloriam? *Isai 55. 1.* gratis non vendit, sed pro illa omnigenos in corpore animaque pertulit cruciatus: *Isai 53. 10.* *Uscus ad mortem, mortem autem crucis. Videmus Iesum* (clamat Apostolus) *propter passionem mortis gloria & honore coronatum.* Non animæ gloria, illa quippe ab instanti purissimæ suæ Conceptionis fruebatur. Tu accedis, pulcherrimumque ab eo postulas auleū, vestem stragulam, animæ intelligi gloriam, cum dorum clarissimis fimbrijs, quæ ex illa profluunt, & corporis beatitudinem, qua regnes in omniua sæcula, purpuram illam regalem, quā nihil in cœlestibus eminentius; in eius communicationem exigit à te nescio quantum laborem, ut vnicuique patienter feras verbum contumeliosum, ob lenem ne murmurares corporis infirmitatem. Si tibi terrena deficiant bona, ne conuerteris, ut vel paucis ieiunij diebus, carnem tuam paululum refrenes, rebellum Deo consignes voluntatem. Heu Domine, quam carō, sed attende, quæso quam caro proprio filio corporis vendiderit gloriam, telam minoris valoris. Tuam arguo impu-

dentiam, qui aliam tibi præsumis viam, ab ea longè diuersam, quam ipse Dominus tuus perambulauit, & per quam venit ad regnum gloriosius.

§. 8. In viam Iacobum & Iohannem reduci per calicem suum, hac quippe est semita nobis.

EX hac doctrina collegerunt D. Augustinus & D. Gregorius rationem; cui Christus bios illos germanos hoc in colloquio, vocauit ignorantes, & quidquid peterent, nescientes. Loca quæruni in Christi regno primaria, carnis & sanguinis nūi cogitatione, vel amicitia & propinquitatis gratia: *Nescitis quid petatis*: hæc non est, nescitis quid vobis postuletis. *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum?* Ad viam tumentia discipulorum corda reuocat ait D. Gregorius. Hæcme loca in regno meo postulas? Dicitur En quā à recta via deuialis; huc accedite, & in rectam vos viam restituiam. Potestis bibere calicem meum? Vos discipuli estis, ego magister, vos seruo meo Dominus: *Vos vocatus me Magister & Domine, & bene dixit: sum enim.* Quid ergo creditis? num magistro discipulus præcurret? num seruus melior, num priuilegijs auctor domino? Opinor, ait, D. Augustinus, Prophetam David in spiritu petitione hanc discipulorum auduisse, & quasi præcium illis respondere: *Vnum est vobis ante lucem surgere.* Ex D. Augustino ex parte idem mutuatus est D. Bernardus. Emphatica sunt hæc verba: *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* In memoriam reuocat hominis natalium vilitatem: q. d. O terreni homines, extorres paradiso, ad panis in sudore vultus vestri esum condemnati, ad labores nati, quibus pro bucella panis, sudandum, laborandum; sic eme euanescentis, ut ipsi velitis luci anteferrī? Hoc etenim indicat illud: *Ante lucem surgere, ut eodem sensu D. Iohannes Baptista Iohannes de Christo: Ante me factus est.* q. d. prior, dignior me est: antecedit me; rapit mihi palmam. Christus lux est diuina: *Candor lucis æternæ* &c. Ego Iohannes sum lux mundi. Sicut enim lucis origo ex cœlo est, pronascitur, ita Christus, cum sit cœlestis, & de cœlo descenderit, ut nos eo deduceret, tanquam cœli Dominus, eo regreditur, per crucem, irrisiones, humilitatem, hac via primas in cœlo sedes est consecutus: *Humiliatus semetipsum &c. mortem autem crucis &c. propter quod & Deus exaltauit illum &c.* An ergo hæc vestra non est via?

I. Similitudo.

II. Christus gloriam suam passionem meruit.

Hebr. 2. 9.

vanitas, ac temeraria superbia quod velitis ante illum surgere? Ipsi velitis autem: tenebas? Domino seruos? Ipsi velitis magistro? Vos arguit David, inquit D. Augustinus: O filij Zibedon, Dominus ipse vestri, quis sit lux vestra, humilitas est, ut exaltetur, & vos surgere vultis, antequam sedent, antequam humilitatem recordamini illum vobis dixisse. Non est discipulus super magistrum, peritus autem erit, si sit sicut magister eius. Ego per calicem ad regnum tendo. Si aliam vos queritis viam, Nescitis quid petitis. Rectam, veramque queritis viam? de bibendo meo calice vestrum sit negotium: Potestis bibere calicem? &c.

Quantum sapio cum illis, agit, sicut antiquus cum Moyse, qui cum Deo libellum hunc supplicem instant, humiliterque obtulisset, Offende mihi faciem tuam: Nequaquam, respondet Deus: Nescitis quid petatis, non videtis me homo, & vult. Attamen hoc tibi indulgeo: Postiora mea videbis. Quid hoc rei, Domine? Facies peti intuium, at in illi: oculos reflecte ad periclitiora. Grande sacramentum, inquit D. Gregorius Nissen. a. D. Bernardus. b. Est Deo facies, luit & humeri facies pulcherrima, eius est diuinitas, gloria, claritas, cuius aspectus beatificat intrantes: Satisfacit enim apparitione gloria tua. Humeri seu posteriora eius est humanitas stat flagellis caesa, spinitis cecata, cruce onerata, confixa clavis, spinis coronataque quibus ore Dauid. i. co praecit: Supra dorsum meum fabricauerunt peccatores. Quae est peccato tua Dei vultum intueri? eius gloria potius delectari beatitudine? Ad posteriora conuertere, eius imitari stude vestigia, curte post illum Euro velocior, hac enim illo te seipso peccatorum. Quia vis delictis, ad a. peruenire (ut D. Augustinus.) ad quod Christus, a. deus non peruenit, nisi per crucem? I. circo se statuit principium, ut videas, quod si illi haec sit tenenda via, non tam s. mente delirus, ut tibi aliam velis ingrediendam. Hoc est, inquit, quod Christus suis indicat discipulis: Ad seipsum e. s. remicat. Querit aliquis domum ingredi, & per parietes parat ingressum, illum manu retrahit alius: atque, Huc, amice, conuertere, en patet hic porta.

Lstituto nostro maxime congruit historia regis Iehu, quam dictante spiritus S. scriptam legimus. Accingit. I. nunci Iehu, rhedam ascendit, progreditur. In via venit illi obuius nobilis quidam nomine Ionadab: a quo dum querit, quod tendat respondet Ionadab, eodem quo Dominus tuus Rex. Itane? eodem mecum tendis? I. nunci Iehu, Bapt. de Lanna. Iym. 11.

quid est cor tuum rectum, sicut cor meum cum corde tuo? Respondet. Rectum, Domine mi Rex: Si est, inquit, da manum tuam. Quia dedit ei manum suam, at ille leuauit eum ad se in curiam. Clauis laus meum, ad eum quippe locum, quo proficiscer ego, haec est via recta. Impleta est haec figura hodie in Christo cum discipulis suis: & hoc ipsum vobis dicit, mihi & omnibus. Est ne tibi animus eo tendendi, quo ego primus proficiscer? Caelum petis? Ascende igitur mecum curiam istum crucis, laborum, cruciatuum, mortificationis, ieiuniorum: te mihi coniungi latiusque me contingere oportet. Ad b. e. cadit, quod Dominus dilecto suo ait discipulo: Qui vult, dabo ei sedere mecum in throno meo, sicut & ego vici & sed. Q. omodo tu Domine in throno gloriae confidisti? post emensos immensos labores, mille periculosos cruciatos, iniurias toleratas, post grauissimam humeris meis crucem baiulatam. Si vos alio sedere modo pretenditis: Nescitis, quid petatis. Hae notans D. August. de latat Christi verba ad Nicodemum: Nemo ascendit in caelum, nisi qui descendit de caelo, filius hominis. Quam est hoc verbum obsecrum? si solus ascendis, quia Iohs descendisti, quae nobis spes est ascendendi? va nobis. Vult (inquit D. Augustinus.) Christus magistro illi Nicodemo gratiam exponere Theologiae quaestionem. Est Christus, caput nostrum: I. sum dedit caput, sed nec caput abscissum, qui uno corpori nempe Ecclesiae coniunctum: sicut enim corpus i. fluxus, vitamque sumit a capite, sic & a Christo corpus Ecclesiae. Quando dicit Christus, quod ipse solus caelos ascendat, si u. n. non excipit, seu excludit corpus. Intrare vis cubiculum, & ait caput tuum ac lingua: Domini: ego solus sum ingre. sturus. Tunc tantum, caput ingredieris? Et brachia, & manus & pedes? membra non excludit corporis, quae illi adiunguntur.

Audiamus ipsum Augustinum: Non ergo illum, D. Aug. s. lam, qui est caput nostrum cognemus, quando a. in p. s. d. m. Christ. in loqui, sed cognemus Christum ca., in exp. pu. & corpus, totum in e. quendam virum, s. i. u. N. b. u. enim dicitur ab Apostolo Paulo. Vos autem, s. T. s. esse a. p. s. Christi & membra. Et de illo dicitur ab, 1. Cor. ad m. Apost. lo. Qui est a. p. s. E. el. s. a. Si ergo ille, 12. E. caput, nos corpus, totus Christus caput & corpus, p. h. s. a. Iuxta hanc igitur expositionem, ait Dominus nemo ascendit in caelum, nisi qui mihi coniungitur, sicut caput corpus, factusque sit mecum vnus per f. lem, & charitatem. Ita vidit Spiritus S. sponsam celestia petentem, sed vnitam sponso: Quae est Cant. 8. s. ista, quae ascendit de a. s. s. de lacyi affluens, mixta super

super altitatem suam. Ita ut nulla nobis spes sit
 eos ascendendi, nisi capiti nostro vinitis, factus-
 que membra eius ac corpus. An te congruum
 foret, brachium diceret: in illam intrare nolim
 Ecclesiam, quod caput meum ingreditur, istud per
 illud, ego per ostium alterum ingrediar. O mis-
 rum brachium, actum est de te, cum non inceden-
 do, quod pergit caput, nullam ab eo vitam sis re-
 cepturum, de quo illud, in gressu sum. Modo ca-
 put loquitur: *Ecce ascendimus*, coniuisti procedi-
 mus, quo ego vado, considerate, qui caput sum;
 mihi quippe coniuisti, eo estis, quo & ego, necum
 alce, iuri.

Hinc lucem capiunt gravissima illa D. Pau-
 li verba ad Phil. ppen. Quadam supponit egre-
 gia sua facinora, de quibus posset gloriari, cum
 apud vulgus illa magniferebant. Magnam suam
 literis, claritudinem, actus celeberrimos quod
 natione Hebraeus esset, res, tum temperis tan-
 ti nominis, quanta modo ignominia, inter illos
 nobilis, inter infideles eius Romanus. Attamen
 hac omnia, inquit: *Arbitror ut spero*.

Philip. 3.8. Illi tantum studens, hoc si lum cogitans:

Christum lucrificam, & inveniar in illo.
 Nota loquendi phrasim: *Inveniar in illo.* Hoc
 cogito, hoc exopto, hoc mea interest, ut in Chri-

sto inveniar, Christo vivam, Christo compagi-

ner. Quod hoc hanc viam, qua conueniam?

Paulo clarius explica: *Ad cognoscendum illum.*

Et vitam resurrectionis eius, & societatem pas-

sonum illius, & figuratus mori eius. Si quomodo

occurram ad resurrectionem, qua est ex mortuis.

Divina sane verba. Percipio me Christi o per fi-

dem viam tria per illam cognoscendo. Primum:

Ad cognoscendam illum. Quis ille sit, cui ser-

vio, Dominus quem sequor, dux: naturalis, ve-

rusque Dei filius, pro me homo factus. Hoc pri-

mu est principium, quod veluti secundum quod od-

dam supponendum est fundamentum. Secun-

dum: *Vitam resurrectionis eius.* Hoc est, si

meritis sit, sua pariter virtute resurrexit. Meri-

tuus est ut homo, qui veram habebat hominis na-

turam, resurrexit ut Deus, qui divina pollebat

virtute. Tertium: *Et societatem passionum illius,*

ut sim passionibus mortisque illius configura-

tus, ac consecutus. En unionis effectum, illi de-

sidero conlocatus, cum in poenis, tormentisque

contigari, difficile ramque hanc conservatur vivo,

si societas nulla sit passionum, si ipso per viam

dolorum incedente illam ego rem am ingredi,

sed optem quietis mollitiem, si ipso per hanc in-

grediente percam, ego aliam mihi quam ape-

riam. Hoc me fides docet, hoc mihi cognoscere

22

dum, si laborum socius non fuerim individuum,

ab eius me gloria dividendum, talisque sit epe-

ret hanc viam, ut in me eius passionum, ac patien-

tiae quae usque ad mortem illis sustinuit, figura

exprimatur. *Configuratus mori eius.* Admiranda

verba. In te conspicienda veniat in ago Christi

passionum, illatas tibi patienter sustinens iniurias,

tibi irrogatas remittens calumnias, pro falsis in-

te testibus Deum deprecans, perficiens paupere-

tem animosus, morbis attritus, sed inuictus; &

hoc, inquit, meum est studium, ut socius dum fu-

ero cruciatus, humilitatis, mortisque crucis in-

nominiolae, sum & gloriose particeps resurrectionis

nis. Si quo modo occurrat, ad resurrectionem, qua

est ex mortuis. Perpendite verba. Si quo modo, &

multi sunt gradus, modique resurrectionis glo-

riam magis, alij minus illam inveniunt; illi ve-

ro dantur, secundum illos gradus, quibus in

se quisquam aliquid expellit mortis Christi,

eiusque passionis. Fecimus ille gloriam conse-

quetur resurrectionis ampliorum, qui in se Chri-

sti passionum imaginem praestulerit perfectio-

tem: hoc D. Paulus inuere videtur, dum ait:

Sciatis, quod sicut socii passionum estis, sic et resur-

rectionis & glorificationis. Nota coniunctionem: si in-

mens sit illi in resurrexeris gloria socii, eius

te doloribus passionis oportet & sociari: tantum

etenim eris gloriae particeps, quantum fueris pas-

sionis eius.

Et hoc est (teste D. Cypriano) quod dile-

ctissimus Christi discipulus aiebat: *Qui de in-*

se in ipso manere, debet, sicut ille ambulauit,

et ipse ambulabit. Num Christi te re-

putas membrum? Num eius te propteris de-

scipulum? Num illi desideras couari? Illi s-

ne es? Novens ergo, te cum illo oportet

te, & quae ipse ambulauit, ambulare. Hae

illa via est, quae illuc pervenerunt, quocumque

illuc cum ipso regnant, nec aliam invenerunt.

Ostendit olim Deus charissimo tibi D. Iohanni

Sanctos in caelo triumphantes: videt illos for-

ma deceto, facie venusta, vestitos albis, in-

star niuis, vestimentis, quibus essent & palmae

in manibus, & in capitis diademata. Ta-

li Iohannes pulchritudine stupefactus, totam-

que Sanctorum spectans multitudinem, raptus,

ecce unus de senioribus, canitie venerabilis,

accedens interrogat. Nostim? O Iohannes, cui

sint hi, & unde venerint. Tu, Iohanni, Domine,

respondet, amabo, dicito mihi, unde tanta illis

beatitudo? Hi sunt (ait) qui venerunt de tribu A-

lacione magna, & lavaverunt stolae suas, & d. alia.

verum in sanguine Agni. Notate mysterium.

De

De magna tribulatione, multis contritijs silentio toleratis, multis ieiunijs strictissimis ad macerationem carnis institutis, multis vigilijs asperis, multis gravioribus morbis, paupertate multa, aruminiis multis. Illos intueri, luminaria in illos desigere, & videbis D. Laurentium de craticula ascendentem, D. Stephanum de lapidum imbre, D. Ignatium, de vinguibus leonum, D. Christinum de serpentum moribus, D. Apolloniam de flammarum incendijs, D. Franciscum de altissima paupertate, D. Dominicum de horrendis corporis castigationibus: *Hi sunt, qui in viciis tribulationis magna. Quia via igitur via speras imo presumis te illo percuti-*

amens Iob: *Numquid propter te declinetur terra, & transferentur rupes de loco suo?* q. d. Numquid tibi adscribis, quod Deus in tua gratiam, mutabit in mundo dispositionem rerumque ordinem? Quod tibi persuades, quod propter te & nunciatum transiret universi? Condis tui causam regias semitas esse transferendas?

Vocat D. Gregorius. Nazianz. civem & laborem: *Regiam ad celum viam.* Primo: quia trita, disposita, & signata est per ipsum Regem: *Via regia: quia constituta est a rege.* Secundo: quia ipse Rex, omnesque eius aulici ac optimates eam perambularent. Tu iude ex illo, num conviciens sit, aliam se tibi praeparat: *Numquid propter te &c.* Hæc igitur sit ratio, ob quam Christus duorum fratrum petitionem ut inconcinnam, stultamque rejiciat: *Nescitis quid petatis.*

Ea quoque de causa (testis est D. Leo) coram his duobus fratribus, repulerat Dominus D. Petri petitionem, dum in monte Thabor, eius gloria spectaculo delectatus, quo Christus eos recreabat, ibi figere tabernaculum perpetramque optabat mansionem: *Domine, bonum est nos hic esse.* Vbi hoc notat Evangelista: *Non enim scie-*

bat, quid diceret: (confer illud. *Nesciebat, cum hodierno. Nescitis*) incircum, nullum ei Christus dedit responsum, hocque statuit, ut vox de celis audiretur: quia & ipse Petrus, ceterique duo in terram prosternebantur: interpestium enim erat, bonis velle potiri celestibus, nulla praemia laborum, perarumque tolerantia, quibus illam mererentur. *Huius suggestioni, loquitur ipse D. Leo: Dominus non respondit, ut intelli-*

geremus, in eorum actiones huius vite, prius nobis tolerantiam postulandam esse, quam gloriam. Audi D. Ambrosius de hoc iudicium: *Præstere petunt: primum eterum petunt, quod erat posterius postulandum, invero procedunt ordine postremo quippe loco gloria provenit, quam il-*

li primo volunt collocare. Quocirca ipse D. Petrus postmodum sapienter, ipsam beatitudinem vocat: *Posteriores gloriam.* Numquid primæ sunt gloriæ, numquid & postremæ? illas vocat: *Posteriores, comparatione tribulationum, arumque, & crucis, quæ debent ante-*

te: sic enim hunc in Christo ordinem observamus: *Præmittuntur ea, quæ in Christo sunt, postea, & posteriores gloriam.* Hunc Christus ordinem observavit: si alium intenditis: *Nescitis quid petatis.*

Fuse de hoc tractat argumento D. Augustinus hoc expendens. Quod licet in pluribus David figuram gesserit Salvatoris, qui in operibus, ad-

amicus Iob: *Numquid propter te declinetur terra, & transferentur rupes de loco suo?* q. d. Numquid tibi adscribis, quod Deus in tua gratiam, mutabit in mundo dispositionem rerumque ordinem? Quod tibi persuades, quod propter te & nunciatum transiret universi? Condis tui causam regias semitas esse transferendas?

Vocat D. Gregorius. Nazianz. civem & laborem: *Regiam ad celum viam.* Primo: quia trita, disposita, & signata est per ipsum Regem: *Via regia: quia constituta est a rege.* Secundo: quia ipse Rex, omnesque eius aulici ac optimates eam perambularent. Tu iude ex illo, num conviciens sit, aliam se tibi praeparat: *Numquid propter te &c.* Hæc igitur sit ratio, ob quam Christus duorum fratrum petitionem ut inconcinnam, stultamque rejiciat: *Nescitis quid petatis.*

Ea quoque de causa (testis est D. Leo) coram his duobus fratribus, repulerat Dominus D. Petri petitionem, dum in monte Thabor, eius gloria spectaculo delectatus, quo Christus eos recreabat, ibi figere tabernaculum perpetramque optabat mansionem: *Domine, bonum est nos hic esse.* Vbi hoc notat Evangelista: *Non enim scie-*

bat, quid diceret: (confer illud. *Nesciebat, cum hodierno. Nescitis*) incircum, nullum ei Christus dedit responsum, hocque statuit, ut vox de celis audiretur: quia & ipse Petrus, ceterique duo in terram prosternebantur: interpestium enim erat, bonis velle potiri celestibus, nulla praemia laborum, perarumque tolerantia, quibus illam mererentur. *Huius suggestioni, loquitur ipse D. Leo: Dominus non respondit, ut intelli-*

geremus, in eorum actiones huius vite, prius nobis tolerantiam postulandam esse, quam gloriam. Audi D. Ambrosius de hoc iudicium: *Præstere petunt: primum eterum petunt, quod erat posterius postulandum, invero procedunt ordine postremo quippe loco gloria provenit, quam il-*

li primo volunt collocare. Quocirca ipse D. Petrus postmodum sapienter, ipsam beatitudinem vocat: *Posteriores gloriam.* Numquid primæ sunt gloriæ, numquid & postremæ? illas vocat: *Posteriores, comparatione tribulationum, arumque, & crucis, quæ debent ante-*

te: sic enim hunc in Christo ordinem observamus: *Præmittuntur ea, quæ in Christo sunt, postea, & posteriores gloriam.* Hunc Christus ordinem observavit: si alium intenditis: *Nescitis quid petatis.*

Fuse de hoc tractat argumento D. Augustinus hoc expendens. Quod licet in pluribus David figuram gesserit Salvatoris, qui in operibus, ad-

Iob 17. 15. illi quondam solvendum proposuit: *Numquid no-*

12. Mar. 11. *semper nubium magnas?* Ita notat D. Gregorius: *Bartharum sonat. Quis nubes vias vidit vi-*

4. 24. *quam perambulare? addo, si semitas sunt, quomodo late? Mentem erige (monet D. Gregorius) & intellige, non tam illum loqui de nubibus illis mortuis, quæ media ætæ regione circumvolantur, quam de alijs viventibus. Qui sunt hæc nubes, nisi sancti? Tales vidit illos Ilias*

4. 60. 8. *leues, S. Spiritus impulsu agitato: Qui sunt isti, qui ut nubes volant? Numquid considerasti per quam angustas perambulanti semitas Sancti ad celum, illoque tandem feliciter pervenerunt D. Petrus crucifixus, D. Paulus capite truncatus, D. Bartholomæus excoriatus, D. Matthias lancea transixus, D. Iacobus gladio percussus, D. Iacobus minor in præceps deiectus, D. Andreas in cruce transversa defunctus. Tormenta perpende, quibus Christi martyres ascenderunt, penitentia opera, ac vigilias attende Confessorum, mortificationes virginum obstupescere, semitas angustas, attamen illis fuerunt & late & magnæ: Semitas magnæ: ex amoris enim latitudine, præmissaque fiducia, cuncta parva, ac modica illis esse videbantur, unde cum Davide pa-*

4. 118. 3. *gebant alacriter: Viam mandatorum tuorum cucurrerunt dilectissimi cor meum; & Ambulabam in latitudine. Qui dicitur tibi credis copervenientum. Hanc rectam esse viam opinaris, non nisi venari voluptates? Nec minimum verbum surda aure petransire? Diebus veneris vel Sabbati non ieiunare? Carnis in omnibus appetitibus indulgere? vel levissimam posse perferre corporis infirmitatem? ne denarium pauperibus elargiri?*

D. Chry. Tu (audi D. Chrysostomum) neque Paulo minor es, neque Petro. Si vis eadem cum illis assequi, quid

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

4. 118. 3. *contra vim audentis viam? Accuratè dixit aliter*

busque heroicis, Christi præfigurabat actus heroicos; admirandaque facinora; particulariter tamen Christi expressit imaginem, in eo quod, licet ab uictoria sua per Samuelem in Regem super Israel ius habuerit regni, ita tamen Deus disposuit, ut illud pacificus non posset, nisi prius pluribus fractus laboribus, belis fatigatus, persecutionibus à loco Saul Rege in se iniuste commoto exagitatus. Hoc igitur quasi securo iacto suadent, hanc proponit rationem: Porro si ipsum caput nostrum sine primo peracto labore in terra, in celo regnare uoluit, neque leuare sursum corpus, quod deorsum accepit, nisi per tribulationis usum, quid audemus membra sperare, capite suo se esse posse sibi iorari? Si paucos famulios Balzebiud vocauerunt, quanto magis domesticos eius? Non ergo speremus meliorem viam: quàm præcessit, eamque, quàm duxit, sequamur: si enim à vestigio eius aberrauerimus, perimus.

D. Avo.
In Psal.
51. In
Princ.
28.8.

§. 9. Multo valet gloria. multo est labore comparanda, illo Sancti delectantur.

Hinc duo colligit D. Chrysostomus. a. Primum, quæ etiam D. Augustinus. b. notauit, quod pene nobis omnibus dici possit: Nescitis quid petitis. Maxime tritum inter homines est illud axioma, nihil esse in mundo, bonum reputatum, etiam si minimum, quod non multo constet labore: nec enim agricola colligit sine sudore tritici granum, nec vineæ racemum, nisi vineam putet, aut sodiât, nec denarium mercator, nisi summâ diligentia sua dirigat negotia, nec iora discit studiosus, sine nocturnis vigilijs, diuinisque studijs, nec vel vnam litigans obtinet provisionem, & sepe sibi contrariam, sine sollicitudine multa, ac denarium expensis: nec quælla vltim venustatis vestigijs, nisi aciem suam miris modis exerceat. Quid igitur dicemus de iis quæ apud vulgus magni aestimantur? Quæ munera, quæ itinera, quæ sollicitudines infatigabiles, ad obtinendam honoris dignitatem? Quæ genuflexiones, submissiones, molestiæ, conuictorum tolerationes, longæ, ac tediousæ expectationes, ut suam quis consequatur provisionem. Solum ergo ipsum cælum quæris gratis, ac sine labore consequi beatitudinem? Nescitis quid petitis. Hoc in ore versatur omnium, nedum mercatorum, sed eorum quoque, qui tales non sunt: multo constat, quod multo valet; fert quippe mercator molestè, quod pro pretiosissima, ei solum in pretium offeras. Si

pietori pro imagine ad vitium elaborata, quot offertas denarios, respondet: nullo me suspensis adunco.

Quanti cælestis valet gloria? Iam hoc Dominicâ præsentia diximus, ex illa: *Nec oculis videtur, nec auribus auditur, nec in cor hominis ascendit, &c.* Cuius verba ad amissum expendimus. Afferit idem Spiritus S. ex ore Salomonis: *Omne aurum in comparatione illius arena est exigua. & tanquam lutum aestimabitur argentum in conspectu illius.* Est autem beatitudo: *Status omnium bonorum in aggregatione perfecti.* Et hæc bona non sunt talia qualia, sed ipsas Dei bona, eius diuitiæ, eius gloria, eius omnipotentia, eius maiestas, imo ipse Deus: & quanta est inter Dei bona, ac creaturarum differentia, ac inter ipsum Deum, creaturæque discrimen creaturas, tantum quoque discrimen agi officimus, inter felicem gloriæ statum, & mundi: tuus statum etiam votis omnibus felicissimum, ac optatissimum: unde quidquid in mundo inuenitur gloriæ, beatitudinis, vol. pratis: In comparatione ipsius arena est exigua. Quocirca considerantes viri sanctissimi regni illius maiestatem, sibi firmiter persuadent, nec quousque martyrum cruciatus, nec Confessorum mortificationes, nec diuturnæ elemosynas, nec quidquid hoc potest in mundo tolerari, eum spectando naturam, æquale tantæ gloriæ pretium posse reputari. Hoc omnium ore fateretur D. Paulus, hancque statuit conclusionem: *Non sunt congruæ passionibus huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Suo dignam ingenio proponit D. Chrysostomus rationem: quasi illa Deus post exilia, carceres, calumnias, labores, arumnasque dicat electis suis prout illa autem, post mala multa perpeffa Pharaon Iosepho edixerat. Videt Deus (inquit) quo labore rusticus terræ speret duriciem, quas non vites suas impendat eam pascendo, aeris perferens iniurias, hyemis frigora, ventorum turbines, solis ardentis ardores; optimum ac electissimum domus suæ triticum seminans; & messis tempore, si sit metheoris, præ gaudio tripudiat, ac bene labores esse suos impenfos, solutaque sibi damna, ex percepta messe gratuletur. Attendit mercatorem, qui, ut terrenas sibi congreget diuitias, se matris, terræque libens exponit periculis, ac discrimini ne in pyratum incidat manus, qui eas sibi deripiant; aut hostium qui vitam auferant; à domo, coniuge charissima, sobole dilectissima separatam non rædet vel diuturnam trahere moram: si forte, flante fortuna, decem lucretur millia ducato.

ducatorum; pro quantum gaudium, quam
hilaris domum reuertitur; mausparui pendit per-
pessa pericula; sudores, laboreque mensos
gaudet esse plus aquo compensatos. An non er-
go ex ratione, sibi Sancti persuadeant, quidquid
in hoc mundo graue molestumque perferunt,
aut perferre possunt, non esse condignum, tan-
tæ gloriæ, tanto præmio, tanta, quâ perfruun-
tur, felicitate? Pleno proclamant gutture, durio-
ribus agitati cruciatibus, dicant vincula, verbe-
ra, carceresque perpessi, testentur ieiunijs,
carnis macerationibus, asperisque cilicij mor-
tificati: *Non sunt condigne passionibus huius tem-
poris.*

Hoc nobis manifestat (teste D. Chrysost.) Io-
seph Patriarcha; quibus non aggratus angustijs,
timore, & periculis, dum eius fratres necem ma-
chinantur; quibus non contractus terroribus, dum
se in solitudine, immersum cisternæ ingemiscit?
Quas non eleganti forma iuuenis lacrymas fu-
dit, quas non preces, quas non suspiria, ut ei fra-
tres, compaterentur & parum erat, quod non
audirent deprecantem, insuper & afflicto iride-
bant? Quis dolor cor oppressit, dum se à fratribus
in seruum luget venditum? Ismaëlitis? Quis
pudor in foro publico in seruum distrahi? Aegy-
ptijs, quem aliter coëmit, ut in domo sua seruiat in
cophinis; ad vilem reiectus foras euerlorem?
Demum dum se ad inhonesta à Domina sua sto-
machatur sollicitari, & in pudicæ servatæ met-
tedem, in eum ipsa surgit coniux fallacia, ipse
conjugalis honestatis direptor insinuat, quo
Dominus eius irritatus, lites ei mox et grauiiores,
ad vincula carcerumque umbras ut protrahat, in-
famisque seortator ablegatur. Quo potuit modo
tanta perferre? Quis credat ei tot coloribus vi-
tam non esse finientem? Erant omnes ut ictus
pinguinum, qui cor innoxii uai sfoderent ado-
lescentis: testante David: *Ferum per transijt ani-
mam eius.* Hoc erat illi vincum fulcimentum,
tantorumque cruciatuum lenimentum: quod illi
Deus in somnis regiam addiderat dignitatem,
thronum iurauerat maiestatis, in ipsos fratres fu-
turum imperium adduco psalterium regium: *Elo-
quium Domini insinauit eum &c.* Dum igitur
vidit laborum suorum terminum, se cumulari
diuitijs, honoribus ab ipso rege decorari; hanc
audire Pharaonis vocem: *Tu eris super domum
meam;* dum regium accipit annulum, dum curru
regio per totam vehit urbem regali maiestate
clarus, & omnium acclamationibus, ac genufle-
xionibus præcone præeunte venerandus, priora
cuncta; licet grauissima, nulla esse cenat, nec

tantæ gloriæ, tantis diuitijs, tantæ condigna ma-
iestati: vnde primogenito suo nomen imposuit
Manasses dicens: *Obliuisci me fecit Deus omnium.*
bonorum meorum, & deum, aut me. Tanta
namque sunt bona, quibus nunc dominus gau-
deo, ut eorum magnitudo præteritorum laborum
opprimat multitudinem, iudicemque illos
huius tantæ beatitudinis non posse comparari. Si
cruciatu adeo graues, si labores adeo diuturni,
si poenæ adeo molesti Ioseph iudicio tantæ con-
dignæ non fue: ut celsitudini, cum illa terrena
esset ac temporalis, breuique peritura, quanto
potiori iure, attenta cælestis gloriæ magnitudi-
ne, grauissimi quilibet cruciatus, & quos homo
vnuquam pertulit, durissimi labores, leues sunt,
& momentanei: *Non sunt condigne passionibus &c.*
Proinde, diligenter considera, quid, ut illa frue-
rentur, egerint, quæ tormenta superarunt, quibus
poenis fortiores, quibus se mortificationibus sub-
tulerint, quot carceres illustrarint, fame enecti,
quot flagra, plumbata, scorpiones, gladios, ro-
tas, craticulas, lectosque ignitos sustinuerint pa-
tientes? Hoc huius fuit gloriæ præmium, aut
nihilominus: *Non sunt condigne passionibus.* Tu igitur
attende, tu perpende quid pro regno des im-
mortalis, non Laurentij craticulam, non Step-
hanis laxa crepitania, non Andree crucem, non
Iguatij leo es, non Clementis exilia, non Mar-
tyrum grauamina, sed nec Anachoritarum soli-
tudinem, nec Francisci vigilias, nec Dominici
disciplinas, nec Confessorum mortificationes.
Quid igitur pro cælo tradis obtinendo? Quid a-
gis? Numquid illud delicijs, recreationibus, vani-
tatis mens est adipisci? Certè tale bonum vi-
lipendis, in eorum numerum referendus, de qui-
bus rex & vates: *Pro nihilo habuerunt terram de-
siderabilem.* Vera loquar, te Christus ut stultum
redarguit: *Nescitis quid petitis.*

Secundum: quod his conformiter signis at-
que doctrinæ, quam tibi dat Christus via ad cæ-
lum, te ipsum examines oportet, num illam in-
grediaris, vel aliam tuæ perditionis, & damnatio-
nis. Non inconueniens hoc tibi foret exercitium,
si te ipsum excuteres, à te ipso inquireret; num
viam rectam, vel pravam ingredior: *Vos metipsos
tentate.* Hortabatur Apostolus. Attende num si-
gna sequaris, quæ tibi, qui viam optime nouit,
designauit. Detinetur quisquam captiuus apud
inimicos, nouit, vnam tantum esse viam, quæ
salus liberque redeat in patriam, qui autem illam
probe nouit, illum de hac plenius instruens dicit.
Per talam, charissime, terram proceles, & ad
dexteram descedens, summi cecurtes rapidissi-

Gen. 42.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

mo, illum oportet te transnare, dein ascen-
sum inuolues accluem, ac molestum, postmo-
dum ad iactum lapidis sese tibi effret aqua du-
ctus lapidibus asper; dein declinans ad semitam
tam angustam cruci occurret. Quando hic pro-
ficiscetur, eaque diligentia, qua peregrinus la-
borat ab itinere non aberrare, consideraret, num
datis occurreret signis, illorum autem nullum
inueniret, quam haberet anxius, quam melan-
cholicus? Quoties inueniret, heu me mise-
rum, abetio. Porro illis occurrens, quam in-
effabili gaudio perfunderetur, quam lætus ex-
clamaret? Fluitum cernens exultaret, licet e-
nim transitum videret difficilem, attenderet ta-
men hanc rectam esse viam, ascensum deinde
repiciens accluem, quanto mentis illum iubi o-
superaret. Tandem dum crucem conficit, quis
verbis explicet cordis lætitiā? ex his quippe
iudicat se rectum iter habere, rectaque ad pa-
trio: lare repedare. In hoc mundo inter inimicos
miseri commoratur, crucis iorsu aduersariis
circum inerti, & nedom paritur exterritos, sed
& multo grauius, interiores; carnis nostræ, re-
belles motusque inordinatos: omnes eo nervos
suos intendunt, vt nos perdant, in hoc salus i-
ostia consistit, vt in terram nostram reuertamur,
cælum dico, vt patrem agi osemus Deum, n a-
trem Angelorum regnum veneramur, fratres,
Sanctos omnes diligimus, qui vero viam habet
apprimē nouit, filius est Dei, qui nobis eam de
cælo venit monstraturus: Ecce ascendimus Hiero-
solyam &c. Si quis vult venire post me abneget
semetipsum. Ab eo discent discipuli, quod aperte
nobis proponunt: Per multas tribulationes oportet
nos intrare in regnum Dei. Hoc oportet, conuenit
illi: Oportuit, quod Christus deobus alij. ait dis-
cipulis: Oportuit pati Christum, & ita in rare.
Cuncti nobis prædicant, signa vobis veri itine-
ris hæc esse, si tuo occurrat proditori, calum-
niatori, ti o inimico, flagris, infamæ, cruci,
morti, ieiunijs, morbo, languoribus, mortifica-
tionibus, paupertati. Quando electi Dei, qui eo
secuti tendere nitentur, illis signis non oc-
currebant, ex animo trellabantur. Nullus D. Am-
brosio dies illuxit magis timendus, quam dum
ei omnia ex voto succedebant. Numquam tristi-
tia Paulus absorbebat graviori, quam dum nul-
lis occurreret aduersitatibus. Tremebat David
dum ei luceret dies serenior: Ab alitudine dei i-
rimbo. At illos videbis præ gaudio gestientes quan-
do præfatis signis occurrebat, quæ de hinc a sal-
tis, accusabantur testibus illinc honoris iacturam
incurrabant: modò diuinijs orabantur, modò

languoribus premebantur: Placebo mihi in infirmitate, &c. *Philipp.*
tribus, clamabat ille tribulationum audus: In 2. Cor.
plagi, in carceribus, in seditionibus, &c.

Hinc illam proponit gradationem, quam tan-
top re miratur D. Augustin. Non solum autem, *Philipp.*
sed & gloriamur in tribulationibus: sicut enim quid
tribula io patientiam operatur, &c. Spes autem
non confundit. Hoc tantum infundit Apostolis
cordis gaudium, vt de ijs legamus: Ibant Apo-
stoli gaudentes à conspectu concilij: quoniam digni
habiti sunt, pro nomine Iesu contumeliam pa-
ti. Perpendite verba: Digni habiti sunt. Non e-
nim omnibus, æquales conceditur labores to-
lerare: non sunt enim omnes his digni, quia
vt a. t. D. Cypria. Ex Domini dignatione descendit.
Nā quid tu meritis, vt cruci velut alterum
Ante ream assignant? vt te lapidibus obruant, vt
D. Stephannus? vt viuam super prunas arden-
tes comburant cum D. Laurentio? An tu dignus
vt sagittis coines D. Sebastiano confodiaris: vt te
indomatis equorum caudis alligatum in frustra
disceperant cum D. Hippolyto? Ex D. mini
dignatione descendit: donum est Dei, quod con-
omnibus datur, singulare. Probe hoc nouerant,
iuncti s. Christi martyri D. Capraus gloria Fran-
corum, dum eniper Gsiliam Imperator Maxi-
mianus spicans cædis ad suppliciorum in-
fili discipuli loci animam manutque suas sanguine
pollit Christiano, in speluncam is se abdedit;
non tunc formidine pœne, quam quod se tanta
martyrij gratia indignum. esse iudicaret: vbi, vt
audiuit, quo Deus beneficio virginem sancti-
simam Fidem affecerat, quo crudelissimi tyran-
ni spreuerat minas inuidioque animo fide con-
stans immanissimos superaterat cruciatus, Mar-
tyrij palia: obliis, eiusdem excipatis exemplo
æ martyrij cætonæ audus, certamen tamen
tam forte inire non præsumpsit, nisi post-
quam supplex: Oranti ad Dominum, vt si eum
gloria martyrij dignum iudicaret, ex lapide sp. lun-
ce lymphidissima aqua manaret. Præces eius Do-
minus exaudiuit, & ecce de lapide durissimo, Eteo-
sors aque lymphidissima scaturiuit, quo sibi præ-
stitam Dei gratiam cognouit, vnde ad certamen
intrepidus, adit Maximianum, Christum Dei
filium coram eo profitetur, torquetur acerbis,
moritur gloriosior ac latior, quam si ei diuissi-
ma regna, inmensatque auræ copias obtul-
sent.

Hoc Dei beneficium reputate (monet, docet-
que Apostolus) quod vobis imminerit tribula-
tiones, quibus vobis certam securamque red-
dit ad cælestiā viam: talis Dei donum: (inquit)

ut illud nullis vestris benemetur, operibusque
iustitiæ, possitis obtinere, sed illud vobis per
immenta Christi concepit merita, sicut & do-
nam fides: *Vobis enim donatum est, pro Christo,*
non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro il-
lo patiamini. Mirare copulam verborum, fides
Christi, & pati pro Christo. Hæc duo connectit.
Hoc vera supponit Theologia, fidem non cade-
re sub merito, sed esse donum ex Dei tibi bene-
placito insitum: *Fides est donum Dei, non ex ope-*
ribus iustis. Donum quoque Dei credite, dum
vos fuerit pro sui amore, veraque fide tribulatio-
nibus, persecutionibus, poenitque agitari. Hinc
ortum est, quod Presbyteri & Diaconi referunt
qui passioni S. Andreae testis adfuerunt, dum
cruci confixus, vidit populum eius sanctitate
permotum commoveri, ut eum cruce distellue-
ret, cum eum nec precibus posset a propositio
dehortari, conversus ad Dominum rogavit ut in-
ceptum beneficium perficeret, à cruce non se si-
neret deligari: *Ne permissis me Donum de cru-*
ce solui. Quod & obtinuit ut singulare benefi-
cium, cum enim accederent eum vinculis soluti-
turi, viribus suis enervabantur, quotquot eum
deligare conabantur: *Ne Lix poterat perungere*
ad eum, stuperant enim brachia eorum, quæcum-
que se ex ensissimæ ad solvendum eum. Hinc illa
vox, quæ autopere perterruit Valerianum Iau-
tentius, dum propositis ei facillimis tormentis,
scorpionibus, plumbaris, ollis accensis, cruci-
culis ignitis, trocleis, plumbatis, acutis cuspidi-
bus, tyranno respondit imperterritus. Noueris
mortalium infelicitas: *Hæc epulus semper opta-*
ni. In craticula vero superpositus, se leuorem
ostendens, quam si molli recumberet culcitra,
tyranno exprobat: *Disce misere, quod carbones*
tui, mihi refrigium præstant. In eandem rapuit
admirati nem eum contemnens cognatusque
D. Vincentius Tyrannum Dacianum: dum nul-
li tolerandis tormentis examinatus, alacri vultu
præfidi respondit: *Hoc est quod semper optavi,*
& vobis omnibus exquisivi. Et quo maioris sa-
tellites vires terroresque educando martyri im-
pendebant, eo ipsos vultu ad usum magis com-
posito, ut debiles, elumbos, effeminatos vellica-
bat: *Moræ carnificum arguam.* Hinc S. virgo
Dorothea, cruciatibus latissimissimis vicerata
respondit: *Non mihi ista mea, nequaquam ita lara-*
ta sunt. Duo illi illustissimi germani Romanæ
flos nobilitatis Marcus & Marcellianus, ad ex-
trema vi tormentorum redacti, dum eos Romæ
gubernator hortaretur: *Respiciite miseri, & vos*
ipsi à cruciatibus eripite: illi responderunt: *Num-*

quam tam iucunde epulati sumus, & vinum tam
diu hæc nos Christus pati sinat, quamdiu hoc cor-
ruptibili corpore vestiti erimus. De S. Agnete
tredecim annorum virginitate refert D. Am-
brosius, quod inter flammarum glebos, laudes Serm. 30.
Romam raperet in extasim: *Benedico, te Pa. Virginitas*
ter Domini mei Iesu Christi. Benedictus Deo Tom. 5.
martyr Ignatius impatientius colebat, dum a-
lios vidit pro se apud tyrannum intercedentes
ut eum grauius iuberet cruciari, unde multis
id precibus inhibuit, dicens: *Ego scio, quid*
mihi expediat. Audio pias S. Euphemia virgi-
tis querelas quæ magno dolens affectu coram
Tyranno querelabatur, quod alijs tormentis affli-
ctis, illam liberam non exerceret, quæ ob
generis sui nobilitatem merebatur, volebatque
alijs, in poenis, cruciatibusque antefieri. Quid
etiam de illustrissima virgine Romana Secun-
da, quæ, ut intellexit iussu Præfetti serorent
suam Rufinam flagris concedendam, se verò de-
mitti, sic eum aggreitur: *Quid est quod foro-*
rem meam honore, & me efficit ignominia? Conse-
quenter ait D. Ambrosius. Parum erat SS. Mar-
tyribus ad ipsos tyrannos durissimis vexari suppli-
cij, sed & ipsi his superatis, aut vilipensis adde-
bant longe grauiora. Quocirca D. Petrus, ut præ-
ceptum audiret Nerōnis, quod crucifigetur,
instituit quantum potuit, & obtinuit, ut capite
inverso crucifigereur, quo molestior fieret sibi
cruciatu.

Idem quoque perpendit D. Gregorius in Iob
patientie speculo, cum eum dialolus fœdissi-
mā resperisset leprā, non ita quæsiuit, ad-
diditque quod tam magis exulceraret, putredini-
nem sanieque effundans, non mellissimū lin-
tocolo, sed testā sanctam radebat, et illā vul-
nera contrectans, eadem grauius irritaret: *Quid Iob 2. 7.*
istā sanctam radebat. Quid hic reuult fortissi-
mi? horresco referens. Procerne vos demul-
cet, recedat, desinit? ipsa crux? gladius?
feruentes ollæ? flammæ ardentissimæ? leones
rugientes? demulcet sanē? videmus etenim
hanc esse ad cælum viam: his obuiare ter-
mentis, signis est occurrere verissimis, quæ nobis
illud prædixit, qui vobis illam prædicauit
magister, dixitque verissimus. His congrua est
D. Iacobi sententia: mundi iudicio prius eis-
sons, quā epistolam suam omni cultu digni-
ssimam, fidelibus conscriptam exorditur: *Om. Iacobi 2. 24*
ne gaudium existinate fratres, cum in tentatio-
nibus variis inciditis. Expende verbum illud
(nonne gaudium) q. d. si remem gaudium, tan-

ta letitia, quæ beatitudinis latitiae assimilatur: Hoc in vobis habete gaudium: Cum in tentationibus variis incidistis. An hoc ergo sit mihi materia gaudij, ut ambulans eum offendam qui mihi conuenerit? Ut occurrat penis, morbis, languoribus? Quantum sapio, quædam eximia tangit verba, quibus Iob amicis respondit: consolatoribus, qui hoc de eo sentiebant, quod in abyssum quandam absorptus esset utilitatis, ex animis in illum ingruentibus afflictionibus: Quasi effodientes thesaurum, gaudenq; vehementer, cum inuenerint sepulchrum. Qui thesauros in agant, terram effodiunt, nihil illos plus recreat, quam dum sepulchrum inueniunt. Cur hoc igitur? Quid i. Sepulchro nisi veritas, factor, p. l. eras inueniuntur? Quæ causa letitiae, ei qui thesauros quatit, si sepulchrum inueniat, ossibus, cruribus, membris, vernibus sceleris mortuorum? Olim, nedom n. ter infideles, sed & inter fideles moris erat prætoriosissimos quosque thesauros recondere monumentis, in quibus cadavera sepeliebantur, sub erporibus defunctorum, & hoc pluribus de causis, quis modo non vcat explanare. De Salomone testatur Iosephus, quod in parvis suis David mansolos torabulconderit thesauros, ut ex illis faceretur tria millia eunuchorum, quoniam & multo post tempore Herodes reliquas easque plurimas opes, effudit. Hoc igitur modo, qui thesauros inuelligabat, maxime perire, si sepulchrum offenderet, letabatur. Licet enim, fortorem, pulveres, vernices, putrida reperiret cadavera, sub illis tamen immensas latere diuitias sibi in animum inducebat, quas tanto sudore requirebat. At igitur Iob amicis suis. Quid opti. amini, charissimi, quod quia putredini, ac veribus occurrere, quia me perdoce, lepiat, certo maculatum, quia me quasi sepulchro conclusum inuenio, tristis sum & uero e. conficiat? Fallimini: numquam enim mihi maius allatum est gaudium: dum etenim, velut qui diuites, æternos, supremosque securat thesauros, quos Deus sepulchris abiecit incognitos, sub languoribus, laboribus, morte, cruciatibusque recondidit: hæc ostendens exultare leo, confidens me rectam tenere viam, ut illos mihi effodiam numquam perituros. Hos Sancti persequantur, hos magni faciunt, imo pl. nis, quam omnes thesauros, gazas, munusque voluptates.

16. Hinc & citius conuenit D. Paul. cuius verba perperit D. Chrysostom.: Fide, Moys. grandis factus, negauit se esse filium filiae Pharaonis, magis eligere affligi cum populo Dei, quam conuertere ad Hæc. 11. in peccatis habere secunditatem, maiores utaq; in

astinans thesauro Egyptiorum, improprium Christi, aspiciet: eum in renouationem. Nemo igitur, quid acciderit Moysi, quem mater puerulum vineæ cistæ conclusum Nili commisit gurgiti, a filia Pharaonis petulo mortis creptus ac optati in filium, pariterque regis heredem, atq; e. ut talen summis celsis, pompa, curaque euegit. At gratia sceleris, supero illustratus si ei summe, paulatim huc coepit renouare celsitudinem, publice contentatus, de filium non esse, ne esse velle illuc Pharaonis, proinde e palatio d. c. dens, se. extraxit, co. iunxit societati, pl. faciens, famem, sitim, labores, persecutiones, quibus cum n. del. bus premebatur, quam cunctas delicias, voluptate, dignitate, ciuitatis, quibus in regia palatio potiri potuisset. At Moys. regi palatio ierga verentem inter gasses. Quo t. dis o Moyses: ut me populo meo in fili. beato in cemitum adscribam. An ego ubi liquet, quam iniusta opprimuntur scelerate, quam grauitate casti, q. ante sp. is, dumque ac tribulis attera ter, quam in letabili pen. so certeque laudum numero ad opes vergeantur quo i. anum? In aula regia, delicias, voluptatibus, diuitijs, honoribus ad luxum abundas: omnes se, veta. rincipem, regemque suspicium si celsorem, hæcque defectis, eoque tendis, ubi non nisi labores, angustias, flagra, iniurias penalesque patiaris? Vtique, illa ambio, respondet Moyses, his inph. o, ad hæc adspiro, v. sique namq; e. inter se collatis: Magis eligo affligi cum populo Dei, quam temporaria peccata habere inuenditatem: Quis credat? quo, duce ducetis? Quis te eo dirigit? Fides: Fide grandis factus. Creuit cum annis fides, cui proprium est abscondita revelare: hæc menti illuminat oculos, quibus videam gloriam, diuitias, delicias, æterna que sub sentibus, laboribus, potiusque latere beatitudinem: quibus inquam, ad lucem producam co. lessem illam gloriam, qua illectus, thesauri gazasque despiciam Egyptiorum. Expandit verba: Maioribus diuitijs astinans thesauro Egypti. improprium Christi. O quales erant illi Regis Egypti thesauri, quorum se omnium heredem autem proclamari. Verumtamen illis valeat, floccipendit, abrenuntiat, pedibus subterent, manumque arripit sibi Christi improprium, a inofus.

Quærit D. Chrysostom. Quid est improprium Christi? Vita est (inquit) repleta miseris, laboribus molesta, persecutionibus infesta: pro bonis

nis mala recipere, ob virtutū actus condemna-
 ti, seminat percutere pietatis, ob vitia: morum-
 que integritatem pati contumelias, in stipite
 crucifigi. Hoc Moyses elegit, hoc præ cunctis
 Ægypti thesauris pluris aestimavit: præferebat
 enim, se à populo suo mille tribulationibus, la-
 bouibusque fatigandum; quod & statim à sui
 principatus expertus est exordio: cum enim al-
 terum eorum à violenta vindictarum oppressio-
 ne, ille idem die sequenti eum contumelijs ap-
 petiit, utque discrimini exposuit non fugientē.
 Hæc votis omnibus eligit, Ægypti diuitias floc-
 cipendens. Et ex qua quæ o causa? *Aspicitur in*
remunerationem. In eo fides sumperat augmen-
 tum, ita ut, licet annis adulesceret, magis tamen
 fidei charismate si maretur: *Grandis factus* Cū
 ipsa grandem habuit remunerationem, eo quod
 cum illa lucrabatur, & in temporalī paupertate
 te diuitias inueniebat sempiternas. In fame, qua
 debilebat, celestem cernebat salutem; in
 regni terreni contemptu, celestem videbat reg-
 num in possessionem: O fide viua illuminatos o-
 culos! Hic conspicit, hic detegit premij mag-
 nitudinem, illud considerans, tertena despiciat,
 labores penarūque ampicitur & quasi quibus-
 dam post illas alis volat celestissimus: hoc cur-
 re te n addidi alas. Notanda sunt quæ Domini-
 ca proximè elapsa diximus: quod præmij con-
 sideratio a'as suggerat, ac volare faciat gaudi-
 um etiam bolem, vnde D. Jacob. *Omne gau-*
dium existimate, cum in sepulchra, mortes, cru-
ces, persecutiones, varia: que tentationis incide-
ritis.

Bona est hæc fateor allusio, verum non in se-
 rior illa, qua sentio D. Jacobum tangere verba
 illa mystica Regis Dami: *Fluminis impetus lati-*
ficat civitatem Dei. Ad altiora contemplanda rap-
 tus, & præcio spiritus quodam lumine singu-
 lariter illustratus: o' siderat Dei charissimos, præ-
 scit non iustos testamenti. Et ecce hos om-
 nes videt afflictos mortificatione extorres, omnes
 mundi perferre res adversarias potestates, & in
 eos terræ Principum directā tormetia: attendit
 illos animos, omnis timoris expertus, diuino
 sanore roboratos, in quem omnis spes eorum ia-
 cit. Ita archora, illos aucti Deo laudes concien-
 tes: *Deum nosse respiciunt, & virtutū, aliorum in tri-*
bula iocundus, quia inuicem: nos nimis, propterea
non timebimus dum turbabitur terra, & transfe-
rentur montes in cor maris. Tales sunt, quibus vi-
 deoque cingimur persecutiones: tales, quæ
 nos premunt tenta iocundæ tales, cuius affligi-
 mur, tribulationes, ut quid primum sit aut vi-

Hieron. Ep. de Lazaro Tom. II.

timum ignoremus. Hoc indicat: *Inuenerunt nos*
nimis. Attamen nec timemus, nec timebimus: si
 namque impetus patimur graves maior at a-
 men est, quæ nos roborat fortitudo, nempe di-
 uina, præ de totis licet in nos insurgat orbis
 adeo exulceratus, ut omnia inuertat, & qui nos
 impugnat, statim fluctus decumani rugiant,
 terram demergant, montibus ad oram maris
 tremorem incutiant fortissimis, immobiles per-
 sistimus, imper erriti, & quod nos timore per-
 cutere debuerat absit ut incutiat terrorem, quoniam
 maioris nobis est causa leuius, *Fluminis impetus*
lætificat civitatem Dei. Audiunt iusti, *Ciuitatis*
Dei, celesti eius adeo præsidio suffulti, ut hoc
 eis animos exciet, nempe flumini in impetu ra-
 pidissimi quod sua origine, resiliens alneoque
 proficiens, in illam impingit. Aliud nūm myste-
 rium. Vix aliquid grauiorem incutit metum ci-
 uitati, quam dum flumini eam circumfluens, ac
 lætificans, decidentibus imbris increfcit, eo-
 que modo inflatur, ut oras suas egressus toto in
 illam ruat impetu furiosus. Quo igitur sensu il-
 le, Dei lætificat ciuitatem: *Fluminis impetus la-*
tificat ciuitatem Dei.

Licet hoc nomen flumen absolute sumptum
 significet flumini in genere, nec hunc nec illū
 denotans: sapienter tamen in sacris litteris indi-
 cat Nilum flumini. Iam David de Salomone
 præmit: *Dominabitur à mari, usque ad mare, à*
flumine usque ad terminos orbis terrarum. Et vates
 Hier. *Quid tibi vis, ut bibas aquas fluminis.* Tan-
 tus autem legitur esse huius fluminis impetus,
 ut semel per annum nimis pluuijs aduictū al-
 ueo egrediatur. Videtur autem tum totam velle
 terram Ægypti perfundare, eiusque obruere ci-
 uitates, ita ut eiusdem augmentum non leuem vi-
 deatur: incutere debere n etiam vniuersis; absit
 autem ut hoc ita sit: quin potius ex eiusdem inunda-
 tione tota pendet Ægypti lætutia: in illa namque
 alix non sunt aquæ, non alij flumines, præter illū,
 qui dū alueo egrediatur, ripasque si perat totam
 terram inundat, ipsa verò terra his aquis inun-
 data quasi bouum stercore lætandatur, ex eā ne
 messis dependet proventus, ita ut quod altius ter-
 ra Nilo inundatur, eo messis spes ad sit fecun-
 dioris. Quando flumini argumentū modicum est,
 pa vā spem futuræ messis concipiunt, modicioris
 autē speratur, si eius modicior sit incrementum;
 at verò centuplæ messis spe lætantur, dum ple-
 no gurgite aquæ copiosa & altissima cāpos &
 arua longè lateque contegnit turbulenta. Faci-
 lis est applicatio, cum notū sit in sacra pagina,
 aquas præsignare tribulationes, persecutiones,
 famem,

A a

11 famen, ignominiam &c. Hæ viros iustos non con-
 12 tistant aquæ: mouerunt enim ex illarum pacien-
 13 tia, gloriæ messem fecundari, tantoque futu-
 14 rum amplius præmium, quanto labores in Dei
 15 obsequium tolerati fuerint grauiiores; quocirca
 16 ad a tuis fluminis incrementum, Dei ciuitatis
 17 gaudio tripudiat vberiori, quam iusti animam
 18 intelligimus. In spem ergo erigere, quod fuerint
 19 pæne toleratu difficiliore, cō frueris & haustu
 20 gloriæ cœlestis pleniori hoc inuuit D. Iacobus:
 Iacob. 1.2. 21 Omne gaudium exultatione, fratres, cum in varias
 22 tentationis incideretis. Vestrum crescat gaudium,
 23 dum crescit tentatio, dum omnes in te cernes
 24 nubes irruere, tantoque impetu profilire, vt ne-
 25 mo dixerit, illis posse vi vlla resisti, dum te Prin-
 26 cipes persequuntur, te captiuum ducunt appari-
 27 tores, te vestibus exuunt satellites; te flagellis
 28 cadunt, dum hic tibi bona diripit, alter honore
 29 sugillat, dū te paupertas angit, ignominia dei-
 30 cit, carceres confringunt, aduersarij multipli-
 31 cantur, increfcit necessitas: Omne gaudium ex-
 32 stimate. Quam accuratē Dei electos describit
 33 Moyses, in persona Tribus Zabulon, & Issachar,
 34 de illis hoc prædicans elogium: Immolabunt vi-
 35 ctimas iustitiae, qui inundationem mariæ quasi lac
 36 fugent, & thesauros absconditos arenarum. Proui-
 37 dum suspicite populum. Cuius erit hoc exerci-
 38 tium, Deo victimas litare, amarissimas maris vin-
 39 das, turbatosque fluctus, quasi dulcissimum lac
 40 exlugere, quibus absconditos arenis thesauros
 41 expileantur. Quis pro merito hanc exponat pro-
 42 phetiam? Nemo: illam tamen gaudemus in Dei
 43 seruis esse ad amissum impletam: tu namque Deo
 44 victimas incessanter immolant carnis suæ, sub
 45 iugo rationis illam reprimendo, male composi-
 46 tos refrœnando motus, illiciteque voluptates,
 47 nominatim autem Martyres, qui velut multa si-
 48 ti anhelu dilatato ad palmi latitudinem ore, vt
 49 aquam suauissimo de fonte bibant bullicientem
 50 accurrunt, ita & illi properant vt hauriant, vel-
 51 lut lac dulcissimum, inflatas illas terribilesque
 52 vindas minarum, tormentorum, persecutionum,
 53 quas tempestuosum illud, vt mare, cor tyrannorum
 54 in Dei martyres despumabat, ex his autem
 55 effodiebant sibi thesauros sub arenis abs-
 56 conditos.

§. 10. Tam festino gradu procedit Christus, vt
 mirentur, & timeant Apostoli.

17 MEntis oculos clarius sel piscis illuminat,
 piscis illius cœlestis, in eo quod ait: Ecce

ascendimus Hierosolimam, & consummabuntur
 omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio ho-
 minis. Quo demonstrat, quis ille fuerit, à quo mo-
 tus tā celeriter incessit, vt breui tempore per-
 curtere valuerit, tot quot vates prænumij semitas
 viasque designarant. Hoc autem vltimū fuit
 iter, quo perrexit in Hierusalem. Præteriti paulo
 ante diebus cum Iudæi lapidare festinabant,
 quocirca se periculo subducit & petit Galilæam.
 Hinc eum sorores Lazari euocarunt; agique
 cum discipulis de repetendo Iudæam, licet illis
 ab eo dissuadentibus, qui terrore lapidum etiam
 tum timidi, ab incepto eum conabantur diuer-
 tere proposito: Nunc volebant te Iudæa lapidare, &
 iterum vadis illuc? Reueritur igitur Christus, &
 toti mundo notissimum parat miraculum, qua-
 triduanum Lazari reuocat ad vitam, tot cir-
 cumstantiis irrefragabilibus, vt se superatos esse
 inimici, vel inuicti faterentur: vnde cum nec eius
 possent honori derogare, concilium cogunt vniuersale,
 præside Caipha, quo eius mortem
 communi suffragio, concluserunt. Quo cognito
 Christus ad terram Ephrem circa Iordanem se-
 cedit, ibique ad paucos dies diuino consilio later
 incognitus inimicis. His elapsis, sciens quia ven-
 nit hora eius, vt nostræ salutis per crucis mortem
 imponat catastrophem, ipse præponit in Hierusa-
 lem, velut onis ad lanienam, in eum autē finem
 tam publico graditur itinere, tot in eo mirabi-
 lia operatur, vt turbam post se trahat infirmam,
 ac tantam vt & ipse Zacharus pigraus, ad eius
 introitum in Iericho arborem ascenderit, Chri-
 stum viuentem ingredientem, Christi quoque comi-
 tabantur, religiosæ quædam mulieres, nomi-
 natim vxor Zebedæi mater Iacobi & Ioan. Hoc
 in itinere se Saluator statuit antistitem, tanque
 celeri progreditur pede, gressi que duplici, vt
 voluit ab modum à grauitate, ac modestia con-
 sueta alienum stupuerint, imuerinque discipu-
 lis qui inter se colloquebantur: dicentes: Quæ
 hæc, præter morem, tanta magistrj itineris acce-
 leratione? Deinde, timere ceperunt, suspicati, num
 fortē Hierosolimam tenderet, vbi cetero nouerant,
 eum iam à concilio generali nigro calculo
 damnatum & publico per vrbis plateas præcone
 indictum, si quis nosset vrbem esset, indicaret
 utique capiendum; ita testatur D. Ioan. Hoc autem
 inuuit D. Marc. Erant autem in via ascendē-
 tes Hierosolimam, & præcedebat eos Iesus, & stu-
 pebant, & sequentes timebant. Vt autē hoc Chri-
 stus agnouit, quem nihil latebat, Assumens disci-
 pulos dixit eis: Quæ ei essent eueniura. Loqui-
 tur: Nostisne? quod tepdamus? Nostisne, quia ab-
 cendi-

ascendimus Hierosolimam, ubi consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de filio hominis; tradetur enim Principibus (illi quippe in eius iam necem conspirant) ut in eo exco- gitatum exequantur consilium.

Hic credo vacillum impletum Isaia: Et ti- mebunt qui ab occidente. &c. cū venerit quasi flu- uius violentus, quem spiritus Domini cogit. Time- bunt dum uenerit, timebunt dū eum. Quasi flu- uius violentus, tanto videbunt impetu proceden- te, quem vehemens impellensque spiritus Domini cogit, agitat, excitat. Fluvius in mare decurrens, hominem signat, ad ultimam metam properan- te: quod & ipsa mulier Tecutis nōuerat dū Da- uidem exorat: Omnes morimur, & quasi aqua di- labimur. Magno decursu rapitur ex scaturigine fluvius, seu aqua decedua, ut cuncta vastare uelle videatur. Si hanc insuper uentus impellat vehe- mentior, tam rapido defluit cursu, ut in admira- tionē rapiat spectatores, ut notat Dauid de aliis loquens: Sicut torrens in Austro. Nervosē Chri- stū delineat, spiritum fluvium, fonte manantē virginali. Ad mare mortis fluit, fluit rapidē, fluit festinat, ex nostræ salutis desiderio, quo uelut spiritu Domini agitur violento: Quem spiritus Domini cogit, amore, inquam, uelut calcanti pro- uocatur, ut muros transiliat, superetque propug- nacula; tam celeri passu festinat, ut timore non mediocri discipuli percellantur: Timebunt, qui ab occidente. &c. sequentes discipuli timebunt. Quis te

Saluator impellit, quis currenti calcar addit? e- zultas ut gigas ad currendam uiam, ut hac re gradientem uia comitari, uideam posse neminē. Ita hoc, illis his uerbis indicauit: Ecce ascendimus Hierosolimam, & consummabuntur omnia. Primū illis, quasi digito ad oculum, futurum prænun- tiat: Ecce, ut eum Deum esse credant qui hæc no- uerat ita distinctē, quasi qui omnia diuinis suis oculis haberet præsentia, qui uerō sic futura prædicat, ut Deus adoratur. Annuntiate quæ uen- tura sunt in futurum & sciemus, quia Dñs estis

cor. Nota uerbum, sciemus: materiam enim do- ctriinæ Theologicæ præbet amplissimam. Paucis autem diebus euenerat, quod præfati sumus: dum enim Iudæa excedens, Galilæam petierat, eum- que inde Martha ac Magdalena in fratris La- zari subsidium euacarat, iamque iter eō susci- peret, opponunt se discipuli, capitis ei proponunt periculum, quod iam pridem vix eualerat, tum illis exposuit nihil esse quod timeant, omnia tu- ta, quæ ipse præuidebat, euentura.

Hoc uerbis illis significauit: Si quis ambalane- ris in die, non offendit. non ti- ubat qui uidet ubi

pedes figat, q. d. oculi mei diuini sunt, quibus a- perra nudaque sunt omnia. Nunc uerō dicit, ascendum hunc suum Hierosolimam alio fu- turum modo: capietur enim, tradetur Principi- bus, Gentibus Iudæis, illudetur, conspuetur, fla- gellabitur, coronabitur, crucifigetur: hæc autem illis ita distinctē prænuntiat, quasi oculis cernat sibi præsentia: Ecce ascendimus Hierosolimam, & filius hominis &c. Qui ostendit, ac declarat se ita perspicacibus ualere oculis, sole claris patet, eū esse Deum, de quo D. Paul. Et non est uilla crea- tura inuisibilis in conspectu eius. Omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Cui consonat Sa- lomoni: A saculo, & usque in saculum respicit. Et quod ut talis, sicut prælibauimus, nihil haberet, unde sibi mortem formidaret; nunc autem ait, eam a se per manus Iudæorum, atque Gentilium esse perferendam, & quidem ignominiosam.

Secundum: ut omni ibus sit propalam, quod nulla vi coactus moriatur, sed uoluntate tam in- tegra liberrimus, ut suos ipse egressus ad mor- tem consideret: Ascendimus. Non dicant, quod nos cogant, sed quod Ascendimus. Pergit infini- ti meriti ac immensi ualoris sacrificium oblatu- rus: quia uerō ad hoc primū requiritur, ut sit uoluntarius, iuxta illud D. Pauli: Non ex tristi- tia, aut ex necessitate: hilarem enim deorem dili- git Deus: & Dauid: Voluntariū sacrificabo tibi. cunctis liqueat hoc esse illud sacrificium, quod- que potuerit Dauid in eius persona Patri corhi- tati: Ecce uenio ut faciam uoluntatem tuam: de Ps. 118. quibus aliās plura diximus.

§. 11. Consummabuntur omnia. Paucis ho- ris compleuit ea Saluator, quæ quinque mil- le annis uant delineata, illum namque amor excitabat.

Tertio, tam celeri progreditur pede, tanta- que diligentia, multum enim illi restat itineris, urgetque tempus, paucis quippe horis implere debet, & pertransire, quidquid Prophetæ dixerunt, scripserunt, designauerunt; de- pignorati uerba cūcta ac promissa, quæ per eorū ora iuuauerat, ut nec apex vel unicus sit, qui non exactē perfecteque compleatur, percurrere ipse solus nec quidem unius diei tempore, quidquid illi quinq; mille annis præsignauerunt. Ecce ascen- dimus Hierosolimā, & consummabuntur omnia, quæ scripta sūt per Prophetas de filio hominis: Quid ita cōtēdis o Domine! Implere festino, quidquid de me Prophetæ præciterūt. An ad hoc ita propera- dum

A a 1

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

19

dum dicere licebit: Magnam siccitatem excipit
(a) *Agrum* nimbis, (a) *Quanto tempore ceciderunt Pro-*
feca, gran phetae? quinque mille anni: quia ab ipsis mun-
mojada. di curabulis corperunt in Adam, qui primus
grande illud praedixit Sacramentum, quod ait

Ephes. 5. D. Paul. 3. omnes pariter Prophetae praedixe-
runt, ut ne vnus quidem sit qui de Christo non

Acto. 10. sit vaticinatus: Hinc omnes Prophetae testimonium
perhibent. & iterum: *Prophetae praecurrerunt de*

Acto. 7. aduentu iusti. Numquid ergo tantillo studio
tempore perficere, quod tot millenis annis fuit

delinatum? facilius est multo, dicere, quam fa-
cere, & opus delineare, quam perficere, ita ut
minus quadrante potius delineare tantumque o-
pus praefigere, ut ad illud peragendum centum
annis requirantur. Paruo tempore dixit Noë Do-
minus, tradiditque figuram arcae, quam tamen
annis centum fabricauit. Si quod vna dicitur
hora, plurimos requirit annos, id quod quinque
mille annis dictum fit, quā ratione illud pau-
cis contentis horis operari? Ne mireris: audi

Isa. 59. 19. Prophetam, *Quis fluius violentus, quem spiritus*
4. Reg. 3. D. mini cogit.

16. Alludit, ut opinor, illi aquae ductui Prophetae
Eze. Duo Regij exercitus per arenam locaque

Allego- in aquosa gradiebantur, sicut milites exercebant,
ria deficiebat aqua, & quid agerent omnino igno-
rabant. Ad Prophetam confugiunt, & multis vl-
tro citroque interiectionibus iubet Propheta: *Ec-*

(a) Def- *cite alueum torrentis huius fossas & fossas.* Tor-
pues de rentem implent, hinc illi, alij inde, ut multo te-
datas y pore occuparentur, multisque tandem fossis com-
profas. positus, profudit quasi de alueo torrentis aquis lar-
gissimis, tempore sacrificij, tantoque fuit impe-
tus, ut momento temporis cūctas impleuerit fos-
sas, & ne vna quidem esset, quae non largissimis a-
quis exundaret. Explico figurā. Omnes Prophe-
tae in S. Scripturae torrente fossas & fossas effo-
derunt: *Fossas & fossas*: alij alijs profundiores,
illis hi plura scripserunt, modò illi, modò alij,
quidā in hac, alij in alia regione. Nunc verò, dū
instat hora magni illius sacrificij, tanto fuit im-
petus, tanta abundantia fluius, ut omnes fossas
impleat, ut etiā minima quaeque de Christo Pro-
phetia perfectē compleatur: *Consummabuntur*

omnia, quae scripta sunt per Prophetas etc. Ne ob-
stupescas: stimulo agitur amoris violento: cui
proprie conuenit diligentia. Hoc interest inter
sapientiā & amorē: quod in suis actibus sapientiā
sit prouida, praeinde morosa, & paulatim proce-
dat: confert enim vnū alteri, omnia trunat, me-
ditatur, & certa proportionē deliberat. Amor autē
ignis est, cui velocitas, & super omnia, maxima

congruit adiuuans ut in glande plumbea quoti-
diana docet experientia. Praefigere per manus,
linguas, & amos, & ora Prophetarum, nosse
mysteria redemptionis, diuina ascribitur sa-
pientiā, illa sola Prophetarum potuit compo-
nere oracula, ut suis verbis ac sententijs praedice-
rent, vel operibus praefigarent nostrae sa-
menta redemptionis. Declarat L^{us} Aug. duo esse Li-
t^{us} genera Prophetarum, alij verbis, operibus alij
vaticinantur. Operibus Prophetarum, si erunt ve-
lites illi Patriarchae, qui suis operibus filij Dei
venturi in mundum opera praefigurarunt. Ad
l^{us} luo cum Eva matrimonio, Abel sui sacrificij,
ac crucis morte, Noë sua arca, Abrahā & Isaac
suis oblationibus, &c. Scriptis verbisque Pro-
phetarum recensetur Iob, Moyses, David, Isaia, &c.
Hoc egit summa Dei sapientiā, ut omnes hos
Prophetas ita composuerit, ut inter se conueni-
rent, qui licet diuersis vocibus, consonam tamen
perficerent melodiam, ac multigenis coloribus,
imaginem formarent numeris omnibus absolu-
tam. Cum autem illud fuerit diuinae opus sa-
pientiā, multi praeterfluxerunt anni, tot, quot
sibi inuicem per varias aetates successerunt va-
tes illi, in quorum cū dictis, tum operibus, haec
erat figura obumbranda, p^{er}inde quinque mil-
le anni sunt interlapsi. Nostra verò opus salu-
tionis, opus fuit amoris: *Cum dilexisset suos, qui*
erant in mundo, in finem dilexit eos, Propter nimiam
charitatem suam, qua dilexit nos Deus. Quocirca
tam festinatō, diligenterque Christus in eo pro-
cessit, ut octo decim horarum tantum tempore,
quidquid illis quinque mille annis praedixerant
Prophetae, consummarit. Mos inuasi in quibus-
dā ciuitatibus ignes excitandi festinales, diuer-
sis de causis, velut ad Regis ingressum, ac in coe-
munibus publicisque gaudijs &c. Moluntur tū
aliqui machinam castrorum cometarum; multi ad
hoc conueniunt ministri, quos superiores, in-
feriores alios designant, quosdam qui per aëra
volant, alios qui tonitrua excitent: puluerem
tormentarium chartis concludunt, illas bis ter
complicant, quas per totum castrum scitum
suspendunt, multos dies huic operi faciendo im-
pendunt, sicque cuncta disponunt, ut sibi inui-
cem correspondant, & sit de vno ad alterum
transitus, ut ignis de vno peruolet, & succen-
datur in altero. Cum ita festi adest hora desig-
nata, ignem succendunt, & in oculo oculi tran-
sueat ignis de vno ad alterum, omnesque char-
tae complicatae dissolvuntur, puluis eis inclusus
evaporatur, ut ne vna praetereat, quae summa non
excitet strepitum, omnesque pariter tam horren-
dum

zum excita: tunc ut mundū dixeris interire
pulsare, qui reconditus erat: profligente no-
cte in lucem diemque conuersa. O quantum e-
rectum est castrum prophetarum, quot ignes
verba, missiles quot, quot metaphoræ, quot
veterum opera. Prophetarum nostræ redem-
ptionis Sacramenta contegebant. Quanta om-
ni ex parte, omni tempore differentia prophe-
tiarum. Et quot annis efformando huic castro
artifices indurauerunt. Modò verò, felix prægnā-
tis hora, ignis in pectore accenditur. Saluato-
ris, nouo amoris incimento, prout inuinit D.
Ioannes: *Sciens Iesus quia venisset hora eius &c.*
cum dilexisset suos, qui erant in mundo in finem
dilexisti eos. Amor ille tantū Christum vixit dili-
gentiā, ut pertransierit omnes illos ignes missi-
les, et inualque flammās volatiles, omnes dis-
pulerit, puluerem eduxerit prophetiarum fa-
teminumque Sacramentorum, factus lux: Ego
sum lux mundi, ita ut octo decim horarum spa-
tio, nempe ab hora nona diei Iouis vespertina,
qua creparetur, usque ad tertiam diei Veneris
vespertinam, qua moriebatur, omnia percurrerit
in horto exorsus, & in cruce consummatus.
Consummatus est.

§. 12. *Cunctas sua passione Christus prophe-*
tias vniuersas, & inuenit quasi semen-
tum; fidei nostra maxime conueniens.

Hoc omnium nomine Prophetarum, imo
et totius generis humani supplicabat A-
bacuc Propheta in illo tam solemni quā
difficili Cantico: *Domine opus tuum, in medio*
anorum vniuersa illud, Prototypum Domine ad-
eo diuinum ac cælestē delincaſti, quod per ora
tuorum disposuisti Prophetarum, opus tot tam-
que præclaris circumstantiis adornatum; iam
facta sunt fundamenta per tot manus artifi-
cum, quot te vates tui præcuerunt, castrum e-
rexit illi spiculis igneis, arcanis, signis, ac figuris
diuinā planē sapientiā circumcinctum, ut meri-
to cognomen acceperit, dicereturque illud es-
se, Opus tuum, dicere, & primum describere,
quidquid postmodum esset faciendum, ut ocu-
lis pateat, nihil casu, nihil euenire non præme-
ditatum. Hoc præsignificauit (interpretē Theo-
philacto) idem Propheta his verbis: Ante faciem
eius ibit mors, q. d. in omnibus quæ per Prophe-
tas aut disponebat agenda, aut futura loqueba-
tur, mortem suam meditabatur, ut ipsi quidquid
pareretur, prænunderent. Notat autem quod

Septuaginta legat: *Ante faciem eius ibit mors, q. d.*
quidquid agendum erat, præuenit, illud expel-
lis, clarisque verbis prænunderans; ut omnes te-
stentur, omnia concordī sapientiā ac vniuersā
peracta esse consilio: Huic concinit Amos Prophe-
tas: Non faciet Dominus Deus verbum, nisi vo-
uelauerit secretum suum ad se uos suos Prophetas.
Domine, precatur vates, vniuersa corpus illud
prophetiarum: Domine, opus tuum, vniuersa illud.
Intret in illud spiritus vitæque eius quod ope-
raris, sicut autem anima corpus infirmante, to-
ti illi vitam infundit, ut ne vel sit capillus ad-
quem vitæ spiritus non pertingat, sic quo-
que spiritus prædictiones informet Prophetarum.

Puto meminisse vatem ossium aridorum E-
zechielis. Videt ille dispersa per campos ossa
arida: Age o Propheta (inquit Deus) viuentne
ossa ista? Tu Domine, noli. Eia igitur, intret in
ea verbum meum, & vivo reuiuſcent: *Ingressus*
est in ea spiritus & vixerunt. Ossa a idā prophe-
tias esse dixerō, quibus fides nostrorumque nū-
tius probatio mysteriorum: hic vna, ibi altera,
vna in paradiso terrestri, foris altera, quædam
in Chaldaea, quædam in Babylonia, quædam in
Hierusalem, quædam in Tecua, quædam in Da-
maſco, quædam in Ninive, quædam in mans
abyſſis, ceterique ventis, hinc inde dispersæ. In-
carnatum cælestis Patris Verbum adiit Hieru-
salem, & ecce his aridis spiritum inspirabit ossi-
bus, complens omnia ad vltimum usque legis
apicem.

Hoc est illud fermentum (dicente D. Ambr.) *Ser. 5. de*
cui seipsum Saluator suamque comparat incar- *parab. fer-*
nationem: *Simile est regnum cælorum fermento, menti,*
quod acceperit mulier abscondit in farinae ſau tri-
bus. Massa est indigesta, dura, insipida, cul fer-
mentum non immiscetur; illa verò permixta
fit sapidissima ex qua panis pinſitur optimus, ad
corporis alimentum: Hoc est, ait Christus my-
sterium regni Dei, hoc est, quod operor, Sacra-
mentum. Massa digesta erat farinae satis tribus,
tribus ordinibus Prophetarum: quorum qui-
dam operibus, ut Patriarchæ, quidam verbis, ut
Propheta, quidam scriptis, quia omnes de Chri-
sto prædixerunt, operibus, verbis, scripturis. Er-
rat autem hæc massa incomposita, dura, proinde
nec saluti, nec gusti salutis. Veri iat reg-
num Dei descendat virgenitus æqualis Pa-
tri, fiat fermentum, fiat homo, massa commi-
secatur, cui fermentum, hoc scilicet passionis acer-
bum coniungatur, & fiet panis sapidissimus,
saluberrimus, dulcissimus, opus nostræ scilicet
redem-

redemptionis. Consummabatur omnia que dicta sunt per Prophetas. Hic est ille panis (testatur D. Ambrosius) Ecclesie Christianae. An non recordaris (quod D. Ambrosius) eius quod Christus ait, de duabus mulieribus simul triticum moventibus: *Vna assumetur, & altera relinquetur*: una perdetur ac morietur, altera vita vivet incolumi, & prospera? Licet enim ambae farinam habuerint, una fermentum habuit, illudque suae massae contemperavit, & pariem vitae sibi pinxit, altera verè panem suum noluit fermentari, sed illum semper comedit azymum, hoc suam festam celebravit Paschalia, proinde panis ille tam indigestus tamque crudus cum praefocavit. Hæc illa Iudæorum Synagoga, quæ, sateor panem habuit de celo, vatum oracula intelligo, de quibus suam compinsebat massam, doctrinam ac fidem, sed Christi redemptionem noluit, repulit fermentum, quod illa fermentabat oracula. Hinc semper eius stomachus cruditatibus labo- abat, vitæque carebat alimento, sua perit indigestione panis sui azymi, quem usque in hodiernum diem stomacho retinet non fermentatum. Ecclesia verò Catholica praesidio sibi sumit hoc fermentum, ut massam suam fermentet; id est, Christi passionem, quæ licet acerbæ sit & acetosa fermentat tamen datque vitam vatum prædictionibus, unde, & panem habet, quo alatur suum, salubrem, certique nutrimenti. Coniungit Ecclesia Christiana, Evangelium prophetis, indeque panem pinxit dulcissimum, lapidissimum, qui cor hominis confirmet.

I. De hoc argumento disputat D. Augustinus. atque aniles quasdam fabulas comincit, quas hæreticus ille effutebat, dicens non esse magni faciendæ Prophetarum oracula quia ut ipse opinabatur, de Christo, non sunt vaticinati, & si quid de ipso sunt locuti, parum referre eorum vaticinium, cum illud infideles non suscipiant nec eisdem habeant; Christiani quoque illis modo oraculis non indigent, sufficit enim illis novum testamentum, ut vetus amplius non requirant. Probat autem D. Augustinus, eum quam longifimè à veritate aberrare, imo phrenesim pati. Primò: dedit operâ probat, nullam esse Prophetarum paginam, quæ non loquatur de Christo. Secundo: nihil Deum fecisse magis fidei nostræ congruum, quam omnia prius & dixisse, & obumbrasse quæ in nostram facturus erat redemptionem, ita ut nexu admirabili sibi inimicem vtriusque fœderis paginæ adstipulentur, hocque inter diuinæ potentie miracula caput extitit, quod Deus infinita sua sapientiâ sic cuncta

disposuit, ut tanta tamque varia hominum multitudo, à se mutuo dissidens temporibus, temporibus, qualitatibus, quorum alij in Chaldaea, alij apud Iudæos, alij in Galilea, quidam inter Babylonicos captivi, quidam in Hierusalem liberi, alij in Niniven abducti, quidquid Christus esset acturus, præsignarent prædicarent, præstiterent, ad minimas usque actiones; hocque tanta harmoniâ, ut nullum sit pluribus consonans fistulis organum, quod tam consona ludat melodiam, nec diversorum cantorum musica qua tanta sibi respondeat proportione, ut hi de Christo concorditer prophæzant. De hoc autem intelligere possumus illud Isaia: *Requiritis diligenter in libro Domini, & legite, annum ex quo non defuit, alter alteri non quaesivit, quia quod ex ore meo procedit, ille mandavit, & spiritus eius cogerit ea.* Quodque verbum, suum habet mysterium. Non ait: *Quærite*, quod est simpliciter quærite, sed *Requiritis*, id est non semel, sed sæpius, idque studiosè, *Diligenter*. Renovate paginas ex una & altera parte, cognoscite exactè, non enim hæc biblia, hæc oracula. Num semel ea perlegistis? relegistis? altera, & tertia vice; non dubito repenes, quod ne vel legi, apertam à se implende Christus omiserit: *Num ex his non defuit.* Demum ne opineris inter Prophetas conuentum esse, ut sua componerent oracula, cum nec se mutuo plures viderint, nec agnouerint: *Alter alteri non quaesivit.* Cum plures se mutuo non viderint, nullenis, imo bis millenis annis alter alteri ante cesserit, id tamen cognosces, quod sibi, mutuo cōcinant; conueniant, suisque scriptis manus inuenient dent, cum nec vnus alterum aut viderit, aut sua scripta cum illo contulerit componenda. Argumentum hoc est irrefragabile, vnicum tantum fuisse præceptorem, qui cunctos instruit, vnum eundemque spiritum, quo omnes afflati prophetarunt; Attendis concordem cantorum musicam; hi superius sunt prope organum, illi inferius in choro, quisque suam attollit vocem, & quæque fistula suam, nihilominus miraris, omnes in harmonia conuenire, miroque concentu ut inter se, & cum cantoribus fistulas respondere, & qui aliis vocem attollunt, cum his qui voce cantum leuiori: Et ais: nemo neget his esse musicos directorem, qui tam hæc desponat melodiam. De se testatur D. Aug. maxime spiritum suum ex Prophetarum inter se concordia re-creari, & eorundem cum Evangelio consonantia, ita ut, quidquid illi scriptis ediderit, verbis prælocuti sunt, signis præfigurarent, adeo Christus exacte compleuerit ut ne scias, utrum mar-

giā debeas admirari vel quæ prædixerunt, ac de Christo præfigurari, vel accuratam diligentiam qua Christum cuncta complecti comperimus. Quæras, qui fieri possit tot tantæque tantillo posse tempore adimpleri, an æmulus erigendi ædificium, cuius fundamento calamo in charta describendo, quinque annorum millia imensa sunt, iter percurrere tam longum, ut ad eius leuicatum supputationem pluma ei que sapientissimi requireretur Arithmetici, quales Prophetas fuisse iudicamus? Vnum ex illis audiamus respondentem: *Cum veneris quasi flumen viscerum, quem spiritus Domini cogit*. Itaque prædum accelerat, diuino percussus spiritu, ut timore discipuli percellantur.

§. 13. *Christus electrum, in ignem conuersum ambulabat inter animalia, complens vaticinia prophetarum.*

Hoc inter maiora Dei censetur mirabilia, quod in Christi passione consideramus. Ignoscat mihi Deus, quanta in actu oculi percipitur regni, tot tantæque varias pertransit stationes, quales Prophetæ præfigurant, ut omnem excedant numerum, quod ut prælati sumus, solummodo ad illas digito designandas, quinque mille annorum deculus recitetur, omnes autem octodécim horarum decursus permeant.

Nec miror amor eum excitabat diuinitus, qui ignis est, cuius motus sunt vehementissimi. Ex his credo me posse declarare visionem, illam sæpius repetitam, nec minus difficilem Ezechielis. Vidi hic electrum, id est (teste D. Gregor.) pretiosum lapidem, ex auro & argento confectum, miræ venustatis. Erat hoc electrum in medio quatuor animalium, vni facies erat vituli alteri leonis, alteri hominis, & quarto aquilæ: Omnia verò potentissimo ardebant igne de quibus sic vates ait, *Emittebant scintillas, quasi arsi candentis*. In horum medio electrum hoc ambulabat tanta celeritate, ut iam esset cum illo vnum animal, iam alterum ei congrederetur, nunc ad alterum reuertebatur, vno verbo: *Erat visio discurrens, in medio animalium*. q. d. Fieri posse negares tantum corpus inter animalia tam celeriter discurrere: res erat digna spectaculo, ambulabat, hinc inde discurrebat, quasi quid si esset imaginarium, aut mentis cogitatio. Quis illud tam festinato propellebat? Ne mireris, erat hic lapis pretiosus igne flam-

maque circumfusus: *De medio ignis quasi species electri*. Si vel parum ignis pulveris tormentarii, glandem impellat ferream, viginti quinque librarum, tanta volat per aëra celeritate, ut mentis esse videatur cogitatio, & corporis fugiat infestantes oculos, quid non audentissimus, ac vehementissimus instat fulguris, ignis operaretur? talis autem erat, quo mysticus hic lapis inardesceret. Papæ, quale mysterium, mysterium celeste, mysterium diuinum, lapis pretiosus Christus est Deus & homo, ex auro Diuinitatis & humanitatis argento confectus: *Deus & homo vnus est Christus*. Ecce lapis electri celesti discurret inter ferocissima animalia: *Ecce ascendimus &c.* & filius hominis, traditur Principibus Sacerdotum, & tradent eum gentibus &c.

Expende quaslo, graphicam Christi carnificum hestumque descriptionem, perpende animalium figuras, primo vituli, quo sacerdotes, digito monstra inquit D. Ambrosius, quorum erat officium vitulos ac boues immolare: *Quot Luc.* eorum hic numerus fuit: *Circumdederunt me vi. Ps. 21. 13.* tuli multi tauri pingues obsederunt me. Secunda figura erat Leonis, hoc scitissimos intellige Pontificum ministros: quibus, cum eum in suo concilio ipsa qua capiebatur nocte contumeliis affecissent, tradiderunt, ut eum visum in aurora irrisoribus, portisque acerbissimis cruciarent: *Susciperant me sicut leo paratus ad prædandum. Ter. Ps. 16. 12.* tiam faciem hominis referebat. Adest Herodes, homo ad noua intentus, mirabilium audus, videre Christum ex vana inhiabat curiositate. Ultima facies aquilam exprimebat, nempe Pilatū præsidem Romani imperij, cuius aquila signum referebat. Ecce tibi quatuor hæc animalia, miro concentu à Davide decantata, *Quare fremuerunt gentes & populi meditati sunt inania, astiterunt Reges terra, & Principes conueniunt in vnum, aduersus eum. Gentiles, Iudæi, Reges, & Principes*. En quæ crudelia animalia, rabie malitiosa furunt, in Christum scintillas quasi æris candentis emittunt, lapidem verè celestem, quam rectè talis inter ferocia hæc discurret animalia, modo eum cum boue vides, id est in concilio Sacerdotum, quem in medio constitutum disparam vrgere contumeliis falsisque uisimulare testibus, & velut immanes tauri, Deo claudunt oculos, ut omni sepepietate Christum cæco verberare fatigent duriori, (a) *Medo illum (a) Palos de cægo,* inter ministros consideras Pontificum, qui eum alapis credunt, eius oculos velo obtectant, idus in genas faciemque ingentiunt, irident: *Quis est qui te percussit?* Nunc atque Herodi,

quis:

qui cum exercitu spectum illius & veste candida induit ut morionem. Nunc in pratorio discursit Pilatus, à quo flagellis iubetur cadi, spinis coronari, ridenti, cruce suspendi. O quam propere de vno ad alium discursit iudicem, ut pluribus diebus opus fuisset ad id, quod in singulis agebatur tribunalibus: cum tantummodo, ut illi quatuordecim mille verbera infligerentur, dies integri requirerentur. Modo ut spinis coronaretur, illa quærentur, illa texerentur. Tot tribunalia, tot concilia, tot congregationes. Discurrebat velut ab alio vehementius impulsus de iudice ad iudicem, quod eximius sane verbis exponit vates Evangelicus: De

Isai. 53. 8.

angustia, & de iudicio sublati est. Agnatum eum trahunt. Quis te, lapis o cælestis tanta ducit festinatione? Quis te propellit, qui quasi ab altero propulsus, tam celer per omnia discursis? Sublati est. Non eum miles ducunt, nec trahit furor satellitum, non impellit rabies Iudeorum: amor ducit, trahit impellit igne figuratus, quo circumuolutum apparuit e eorum: Erat visus discurrens in medio animalium. Tanta pertransit velocitate, ut omnia pertranscat, nec ullum genus omittat cruciatus, sistit autem & moram trahit in cruce: exclamans: Consummatum est. Tam cito tantum opus consummasti? Tam illo tempore tot percurristi regiones? Tam amor excitauit. Hic luce clarius patet quam tepido tu exciteris amore: luce clarius patet, quam ardens in pectore tuo amor ad terrena excitetur, cum in illis paruo tempore multum proficias itineris infatigatus. Quot itinera in tuo hoc processu, & tensione, deliciis percurristi? Sed etiam quàm pauca in Dei famulatu quàm parum in hoc progressus? Quid loquar de vigilijs, disciplinis, elemosinis, operibus tuis impensis inimicis? Ignis non ardet in pectore tuo. Accendat illum Christus, qui potens est ipsam tuam accendere, & ipsas aquas in ignes commutare. O Domine, clamat Isaias, veni, accende, & nostram operare redemptionem, ignis ille diuini amoris, nostra liquefaciet pectora: licet rupibus duriora, nostraque accendet corda aquas licet congelatis frigidiora: & ipsa ut ignis inardescant, vehementius: Vt cinam dirumperes callos, & descenderes &c. à facie tua montes destuerent, sicut exustio ignis inardescerent, aqua arderent igni &c.

Isai. 64. 1.

§. 14. De Filio hominis. *Que de se scripta erant. Christus impleuit, superest, ut tu, que te tangunt, impleas sicut Eliscus.*

Aliud quoque nobis indicat Christus his verbis: *Eec ascendetis &c.* Quod autem hoc: Consummabuntur omnia, que scripta sunt pro Prophetis de filio hominis. Hoc est quidquid ad eum spectabat facie: dum ad nostram omnium redemptionem: at non illud quod a uos spectat, hoc quippe nobis incumbit faciendum. O Luthere perfide, elutice monache, qui dicis & doces, nibi tibi superesse agendum ad opus tuæ redemptionis, cum iam Christus perfectissime nos redemerit, & quidquid illa requirebat impleuerit, iam ex ore eius audiuimus: Consummatum est. Fateor, omnia consummasti, sed ex parte tua: hoc enim consummatum est in cruce prolutum ex illo oportet declarari, quod modo ait: Consummabuntur omnia: hoc pergens in te prout ipse exposuit, dum addit: De filio hominis. Ita illud Consummatum est pari moderatione intelligit: De filio hominis. Consummatum est. Quidquid ad me spectabat, ego ex parte mea satis feci, superest, ut quod ad te spectat, exequaris. Egre gia, nec nimis familiaris est illa D. Augusti similitudo. Composita apothecariis medicinam saluberrimam, potionem purgatiuam, qua non ali humores effluat expellantur, & opus a redeat valetudo. Quibus momentis illam composuit, ex eius parte iam perfecta est medicina. Ite, unum est, v. & tu agas quod tui est, illam ebas: parum namque tibi predesse, si ab ipso compositam, vasisque infusam pretioso, tu illam tantummodo intuereris, nec sumeres, nec incorporares: Poculum immortalitatis (ait) quod ex diuina virtute, & humana infirmitate confectum est, si non bibitur non proficit. O potentissimum medicamentum, o potionem efficacem quàm nobis composuit diuinus ille medicus, expurgandis cunctis nostris criminibus aptissimum: Purgatiorem peccatorum faciens. Dixerat prius D. Paul, postmodum verò: Ad multorum exhoruenda peccata. Id est expellenda crimina, que profundissimis cordum puteis absconduntur. Ex se efficacissima est, nemo dubitat, attamen: Si non bibitur, non prodest.

Adduco vobis D. Chrys. Rom. decemtem, quæ ratione nobis Dei beneficia, sanguis, mors. Sacramenta sint salui nostræ profutura. Duo

et)

cessunt saluationi nostræ necessaria: vnum ex parte Dei; alterum ex parte nostra. Ex parte Dei, eius requiritur fauor, auxilium, inspiratio, gratia, Sacramenta, mors, meriti, totius nostri boni saluisque stabile fundamentum. Ex nostrâ verò parte, necessaria est diligentia, cura, studium, quo nobis hæc eius auxilia associemus metitaque Christi eiusdem passionem ac cruciatu, operibus nostris adiungamus: Illud igitur audite: Sicut ad perfectionem nostram,

D. Cyr. No. 60. ad p. 104. dilectissimi, promptitudo nostra non sufficit, nisi superno potiamur fauore, ita nihil à superno lucratur auxilio, si promptitudo nostra defuerit: ex his enim duobus virtus textitur. Hoc igitur nobis Christus inuinit, quod ipse eâ, quæ facere venerat, impleuerat pro nostrâ omnium redemptione, quod erat præcipuum & pluris referebat; superest igitur, tu quoque facias, quæ tibi conueniunt facienda. Quantum video, illud Eliæ ad Eliseum, nobis suggerit. In Prophetam elegerat Dominus Eliseum, præcipit Eliæ; vade ad Eliseum, inuenies eum operantem in campo iugo bouum, cum aliis vndecim operariis illum voca, & dic, manu mirat tale officium, ad aliud enim longè dignius eum selige, vt sit mihi in Prophetam, ad hoc autem ministerium vnges eum sacro Chrismate, illi pallium tuum superimpono, illoque eum contege, cui magnam concessi virtutem, Pergit Elias, & Dei complet præcepta, vngit eum, pallio tuo contegit, vocat eum vt sequatur. Cui Eliseus: Iam sequar te festinus Domine, præceptis tuis obediam promptus, hoc verò vnicè deprecor: Osuler oro patrem meum, & matrem meam, & se sequar te.

Respondet Elias. Charissime. Quod meum erat feci tibi, nimirum te vocare, te vngere, te meo pallio contegere, in verò modo perfice, quod tibi competit, vel placuerit. Charissime, iam Christus quod suum erat, fecit: vt te in massa Adami damnata, vilibusque erueret te rigentis, in filium suum adoptaret, regni cœlestis scriberet heredem: iam suo te vinxit sanguine, iam te per fidem vocauit, iam tibi suorum iniecit pallium meritum, induitque veste Sacramentorum, reliquum est, vt eum sequaris, imiteris, gressus tuos ad illius componas similitudinem: Hoc significat: Consummatum est: q. d. Quod meum erat, feci tibi.

Hoc, vt credo, nobis significat D. Luc. dum acta describens Apostolorum, quæ Theophilo consecrat, sic exorditur: Primum quidem sermonem feci de omnibus & Theophilo, quæ cepit Iesus facere & docere: q. d. Primum scripsi de præceptore, Hieron. Epist. de Lauza Tom. II.

nunc de discipulis. Formulam nota loquendi: Quæ cepit Iesus facere, & docere. Quid ergo, nunc quid ea solum scripsisti: Quæ cepit Iesus facere & docere? Quantum iudico scripsisti principium, medium & finem eorum quæ fecit, cum in Euangelio tuo luce meridiana clarus exorsus sis ab eius purissima in ventre virginali purissimo, conceptione, natiuitate, & infanzia, deinde vitam eius prosequens finem operis tui dedisti describens eius mortem, imo resurrectionem & ascensionem; vnicò verbo de eo scripsisti, ab eius de cœlo ad terram descensu, vsque ad reascensum eius ad cœlos, ac ad paternæ dexterae sessionem. Quomodo igitur capio quod ea scripseris: Quæ cepit Iesus facere & docere? Additum venerat mysterium. Non intendit dicere, quod prima tantummodo Christi opera descripseris, cum & vltima litteris tradideris; sed significare voluit, quod Christus hæc omnia, quæ narrata sunt, faciendo, principium dederit nostræ redemptioni, tantique operis prima iecerit fundamenta: ita vt ubi significet, quod quidquid fecit, principium tantum tuæ dederit saluationi, vt tu eius adiutus auxilio illud prosequaris, ex parte tua, agens quod tuum est. Hoc quoque significauit

I. Nos do. cet imi- sunt passionum Christi in carne mea. Ipse passus est, crucem pertulit, penitentiam egit, mei si passio- gratia, quantum ex ipso est, copiosissimam opem. ratus est redemptionem, at defectus est ex parte mea, quod illa in carne meâ non perficiam: 24.

In carne mea.

Hoc sensu capiunt quidam Patres, illam Christi orationem in hortu: *Transit à me calix iste*. Non rogat, ne bibat illum, sed quod ab eo epotus, transeat ad alios: *Transit à me*. Domine, quid ais? Non capimus. Si tu illum ebibisti, quid aliis superest bibendum? Si ego sui exarscens ingentem vini scyphum totum exhaurem, num congruè loquerer, transeat hic scyphus ad alios? Ellet alios excipere ludibrio. Tu calicem, Domine, bibisti passionis, rapta siti exarscens ad tui Patris honorem, nostramque salutem patiendi, vt fueris Apostolo tuo Petro indignatus, quod ad primum eius haustum, eum tibi voluerit de manibus eripere: dum ais: *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis, vt bibam illum?* & illum ambabus arripens, manibus totum ebibisti, vt nec guttula remanserit, & exclamates: *Consummatum est*. Quinimo exhausto iam calice, adhuc sitiens, illam emisisti

B b

vocem

2a. 19. 18 Vocem suis indicatam. *Sitis.* Quid igitur rogas, ut ad alios transeat? Quid aliis superest bibendum, si totum exhauseris? Insuper eadem recurrit difficultas, in eo quod Iacobo & Ioanne, primas sedes ambientibus, proposuisti: *Potesis bibere calicem quem ego bibiturus sum.* Si tu illum sis bibiturus, quid illum aliis propinas epotandum? Hic latet mysterium. Ipse ad fundum ebibet, quantum ex arte sua, qui passus est, quidquid eum pati conveniebat, imo remedio nostro superfluentius superest, ut & tu pro tua patiaris redemptione, & illum Christi calicem, tuum facias, tu exaurias, te mortifices, carnem tuam calliges, offensas remittas, ad contumelias obmutescas, eoque modo te Christo vnus patienti, vel eius flagella, tuis; eius penitencias tuis coniungas, eius vestigia imitatus, agas, quod ipse tibi consulit faciendum: *Si quis vult venire post me, abneget semetipsum, & tollat crucem suam.* Iam ego tui meam adeo grauem, ut cum humeris diuinis polletem, ex onere tamen eius in terra corruerim; te tua modo manet tollenda, quæ licet infinitis leuior, crux tamen est, quam tollens me sequi debes, tuam debes me coniungere, ut ex mea & tua vna crux fiat; mea, virtutem, meritumque tuæ dabit infinitum.

Mat. 16. 24. Ad rem nostram congruè perpendit Diuus Baptista: modum loquendi Diui Pauli quo exprimit quo salutem & redemptionem consequamur: *Si complantati facti sumus similitudini mortis eius.* Id est, si cum Christo mortui ac sepulti fuerimus. Qui fieri potest, ut ego cum Christo moriar? cum Christo sepeliar? cum Christo crucifigatur? cum Christo patiar persecutionem? In eo quod opera tua, penitentie tue, mortificationes tue, illius operibus & c. videntur: hæc namque est illa communicatio afflictionum, de qua Diu. Paul. *Ad cognoscendum illum & virtutem resurrectionis eius.* & societatem passionum illius, configuratus morti eius. Egrege nobis, hoc exposuit vir illustrissimus D. Rudolphus, quem alij Rosendum dicunt. Ut refert D. Martin. Erat hic regali prosapia clarus filius Comitis de Guterros, & Domina Iduara eius coniugis sanctissimæ mulieris ex nobilissima familia de Rabera, quæ modò est Ducum de Alcalá. Episcopus præfuit multis Ecclesijs, & tandem Compostellane, Anno verbi incarnati 990. Insignia sui vir Sanctus sculpsit, crucem rubram ex cuius altero brachio circulus dependebat, ex altero verò speculum. Eo modo etiã hodie ea licet conueni in cathedra

li Ecclesia Mondonesi, ubi & Episcopus ges-
sit, & in illustri Monasterio Cella noua, ubi Ab-
bas rexit: per hoc significans, quod cruci Salu-
toris adiungeret circulum quo perpetuo vitam
suam Christi actionibus configurabat, labores
suos Domini laboribus dimittetur: speculum
autem quod doceret, quæ ratione vitam compo-
neret, seipsum in cruce Saluatoris velut luci-
dissimo speculo contemplans.

§. 15. Tradetur. Non signat Christum, qui cum sit traditurus, ob rationes notatu dignissimas.

Eia Domine cum iam passionis tue sis iter ingressurus, dicito quæ tibi sunt sustinenda, illis; nos illuminato. Ponit ut frontis ieiunium: *Filius hominis tradetur Principibus Sacerdotum, & tradent eum gentibus.* Sapienter hoc primum commemorat tormentum, quasi totius passionis fundamentum; se manibus tradendum inimicorum. Hoc præ cæteris, virum torquet honorabilem acerbius, si manibus tradatur inimicorum, idque tam perfecte, ut ei facere possint, quicquid animo sederit turbulento: quia hoc integrè est pati, in anima ut in corpore: in anima, dum eorum confiderat liuorem, odiumque, quo in illum debacchantur, & in corpore, per tormenta cruciatuque quibus laniatur. Quædo quis traditur animalibus, leonibus licet: facillimis, aut tigribus immanissimis, aut tauris furentibus, aut ignibus ardentissimis eius flammis incensum corpus adurit, aut aquis, seu profundissimis maris est immeritus fluctibus, solum patitur corpus, contra quod solum suas possunt hæc omnia vires exercere. Verumtamen dum potestati traditur inimicorum, patitur pariter & anima cuius intima penetralia peradunt, & cordis fibras venasque ausodiunt inimicorum irrationes, contemptus, iniuria, convicia, exprobrationes, secomata &c. Hoc ut premium cordis supplicium retribuebat David, dum sic Dñm deprecatur: *Ne tradideris me in manus tribulantium me.* Et alio loco, *Respice & exaudi me Dñe Deus meus: &c. ne quando dicat inimicus meus, prævalui aduersus eum.* Quam acerbū fuit Samsoni tormentū dum se manibus liget traditū inimicorum, qui festos dies est iudicando, & quasi cū tauro fureti colludendo, seu in diuersa agitando, dedicat aut. Qui nō in eum tumultus, quantus non clamor excitatus? *Sicut exultant victores capti prædā, quā ut clauis acutis*

II.
Exemplū.
Lib. histo.
via D. Iacobi lib. 2.
cap. 2.

¶ Simi cor eius terebrabant omnia hæc scōmata, & opprobria quibus eum nalo suspendebant.

¶ Nota proposito nostro congruam illam orationem qua piissimus ille bellator Machabeus Deique populus pro criminum suorum remissione Domini sunt deprecati. Permisit Deus in eos insurgerent Reges gentium, ut tyranni crudelissimi, ac Græcorum populus inimicus: illo quippe modo populi peccata solebat Deus castigare, ut ex contextu S. Scripturæ liquido legitur: gentibus patet: fuit mare malorum eorum bellica negotia conuerunt triumphū de illis agunt inimici: trophæa erigunt, captiuos abducunt, damnant seruitute, substantiam ut moxiones, tandem impius ille Rex Antiochus plurimos eorum non tolerandi torstis supplicii, nominatim autem septem illos fratres Antiochie. Verum amen Deus populo suo misertus, iram suā in hostes, qui eum afflixerant, reuertit, ac primum ipsum sacrilegum Regem, horrenda hinc abstraxit morte, quo factum est, ut hostes ad propria repedarent, Deique populum bellis absoluerent diuissimis liberos. Tū vero Iudas Machabeus, multitudine populi comitatus, aggressus est templi purificationem, quod Gentiles execrandā polluerant ignominia sordibusque profanarant idolorum. Quā peractā, omnes Deo cernui hoc vnicum rogarunt, si quando peccassent, ab ipso minus corripere, fame ut tempore Elieci, vel peste, ut in diebus David, aut aqua ut dum Noë fabricabat arcem, aut leonibus, sicut imperante Sennacherib, tantum ne hostium manibus traderentur illudendi: hoc quippe lumen omnium duebant esse supplicium: Quibus gestis rogabant Dominum, prostrati in terram, ne amplius salubus malis inciderent, sed si quando peccassent, ut ab ipso minus corripere, & non barbari ac blasphemus hominibus traderentur.

¶ Sententia est D. Ambrosii, quod David huius tormenti sentiens gravitatem specialiter æternū Patrem facit deprecatus, ne permitteret ut filius suus, qui pro peccatoribus erat moriturus, eorum manibus traderetur perimendus, & hæc Davidis verba sic explanat: Dominus conseruet eum, & visitet eum, &c. & non tradat eum in manibus inimicorum eius. Hoc dirissimum est supplicij genus & ut tale Redemptor quasi principium & fundamentū suæ proponit passionis, manibus hostium suorum traditur crucifigendus, illudendus, conspuendus & c. totus eorum peruersæ ac virulentæ traditus voluntati. Hinc suam prænuntiat passionem, & per hanc suipius traditionem in manus eorum, eam exorditur, hoc e-

nim illis, qui se capturi venerant, aiebat: Hæc est Luc. 22. 24

hora vestra & potestas tenebrarum. Vobis pater meus dat licentiā, cui & ego consentio, cunctisque gehennæ dæmonijs, agēdi de me quicquid vobis diabolicus suggesserit furor: ad hoc plenariam, ac integram vobis permittit potestatem. Exhorruit Iob præ gravitate cruciatus, dū se traditum suspirat dæmonis potestati, ut in eum ferociter debeat charitur, at tamen traditio non fuit perfecta, sed restricta ad certos limites dæmonis voluntas: Primo namque tantum in bona vni iusti concessit potestatem, nec eis pote. ac vel tægere personam, demū in corpus obtinuit potestatem, restrictam tamen ad vitæ conseruationem, ne iustum interimeret, nihilominus, eum se vir sanctus, patientiæ prototypus dæmonis ceri traditum potestati, luget inconstolabiliter, Deoque pius has effundit querimonia: *Aperuerunt super me ora sua, & exprobrantes percuesserunt maxillam meam, sicut sunt panis meus, conchisui me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradiderunt.*

Christus verò traditus est omnium, quos hatebat ferocissimorum inimicorum, tam in terra quam in ipso inferno, potestati. Quis rabiē explicet, quā in eum exardecebant, fauissimī illi Scribæ & Pharisei? Quis, inquam, quod longè maius est, dæmoniorum exponat sententiā, quos toties Christus diu exercebat cruciatibus. Si tanto maiori libidine in hominem diaboli impingunt quanto illum cernunt mentis excellere præclarioribus, quo non furore in illum irritantur, ignescunt, debacchantur, ad raium vsque, qui ipsa erat sanctitas, & omnis origo sanctitatis? Illis omnibus totus traditus fuit nullo excepto, nec vita, nec valetudine, nec sanguine, nec capite, nec manibus, nec pedibus, nec ipsis, quas gerebat vilius tunicellis. Traditio tam vniuersalis ac libera, ut in eo, & in eum exequi potuerint, quicquid, & quomodolibet, vellent, aut possent.

Hoc in primis notandum occurrit in Christi Domini passione, quodque mysticis verbis Prophetæ Iob (ex opinione D. Gregor. sed prius D. Li. 9. mor. Aug.) declarauit: *Terra data est in manus impij, c. 20. vultum iudicum eius operit.* Nominē terræ laudatissimā intelligit humanitatem & purissimam Christi carnem. Eius diuinitas est quasi cælum, c. 16. humanitas tanquā terra ex quibus refulsat suppositum illud diuinum Deus & homo. Diuinitas vique superior, nedum tradita non fuit manibus iniquorum, quin potius eius hi omnes tradebantur, potestati. Verum Christi humanitas, caro, corpus, integrè dæmonum voluntati tradebatur, qui antonomastice impij dicuntur eorumque

que ministris, qui licet ex natura homines essent, malitia tamen, ac nocendi voluntate daemones censabantur, quos saluator diaboli filios indignit: Vos ex parte diaboli estis. Addit autem: *Ion. 2. 44. Vultum iudicum eius operit. Hoc non male capimus, si dixerimus quod Deus permiserit eorum oculos, passionum suarum, ac diabolice perversitatis velo obtecerari; vel ipsos daemones Iudas illos sedis frages miserandum in modum obtecerasse, pro ut eorum actibus ac consiliis cernimus evenisse obtecerari; Impius ille tenebrarum princeps; ille ipse cui proprium est munus hominum oculos obtecerare: Deus huius saculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloria Christi. Excaecavit mentes infidelium, praesertim vero Principum atque Iudaeorum Iudicum, ut in Christum caecis intrarent oculis; (a) Horresco sentiam illam referens traditionem. Talibus tradi manibus tot, tamque crudelibus, rabiosis, ipsis vero inimicis caecis, oblatos habentibus oculos malitiosa excaecatis passione, ac perversa malitia, quis hinc non timendus cruciatus? quod supplicium? quae tormenta? Hinc originem sumperunt tam horrenda, tam inaudita, quibus Christum attriuerunt supplicia, ut ea soli Deo cognoscenda referatur: *Tu seu improprie meum. Deficit humana lingua, minor est Angelicus intellectus, ut illa perlegeretur. Hocq; sic divino decretum est consilio, in nostrum enim malo u, passio Christi destinabatur remedium. Tunc totum per culpa tradis & eodem integre daemone potestati, ut quicquid libet tibi interat nocuerit, ut prodigo illi filio, qui se daemone in seruum mancipat, ut eius postmodum serviret voluntati: horum numero comprehenderis, de quibus D. Paul. A diabolo captivi tenentur ad ipsius voluntatem. Nec tibi caput excipis, nec manus, nec cor, nec oculos, nec opes, nec honorem in obsequium diaboli, omnia eius tradis voluntati, quantum ad culpam. Christus se integre tradidit inimicis, quantum ad dolores, eorum enim manibus suum tradidit caput, capillos, oculos, os, manus, sanguinem, vitam, &c.**

Secundo: eodem verbo Tradetur aliud indicat mysterium. Vtut illo verbo Redemptor impersonali, secundum Grammaticos, quod effectum opusque signat, sed personam, quae hoc agit, non indicat, velut dum dicis: Hoc fiet, hoc fietur, nec dicis quis hoc faciet, quis hoc fiet. Tradetur. Ut quid o Dñe, verbo veris impersonali, nec eum nominas qui te sit traditurus? Numquid tuae defuit auctor traditionis? Innu-

merus est eorum numerus. Primum namque ipse tuus testatur Apostolus, te à Patre tuo Iudaeis tradidit: *Pro nobis omnibus tradidit illum. Tu ipse Iudaeis ipsum tradidisti: Tradidisti semetipsum pro me, Gal. 2. 20. Homines te tradiderunt, Iudas Principibus, Principes Gentibus, &c. Ita ut omnes conveniant, licet diversis respectibus, ut te morti tradere sicut omnes conspiraverunt ut Ionam in mare precipitem agerent, omnes Iudaei dederunt suffragia, quoniam & ipse Iudas illis ait: Tollite me, & mittite in mare. Multa hic locus mysteria continet: prout dico, quod magnificum Dñs voluit, signare mysterium. Cur igitur non nominas, eum qui te tradet, proditor? Omnes colunt tibi multos te posse designare. An non te Iudas tradidit? Iudas, qui tradidit etiam, ob hoc clare vocatur proditor. An non te Iudaei tradiderunt? *Gens tua & Pontifices tradiderunt te mihi, Ioh. 18. 31. An non tradidit Pilatus? Tradidit enim voluntati eo u. Fateor: ab omnibus illis Christum traditum, veritatem si ab unoqueque eorum quaesieris, num Christum tradiderit? Omnes dilitebunt. Si Pilatum interrogaeris, num eum tradiderit, respondebit. Ego nequaquam: omnes enim perquam notum est, quanto Iudaeis relinquerem, quid pro eo egerim, noveram enim intererat contra Christum odium Pharisaeorum, quocirca coram tota Iudaeorum Synagoga laum manus meas protestatus: *Innocens ego sum à sanguine iusti iustus. Si Iudaeos iramionis accitaveris, respondebunt. Nobis hoc non imputetur, coram namq; iudice nos hoc scelere exonerati sumus: proclamantes: Nobis non licet interficere quod Ioh. 18. 31. quam. O Iuda maledicte, tu illum tradidisti, cum eum triginta venderis argenteis. Adhuc hoc à me, quid mihi tantum crimine imponi is? Licet enim eum venderem ilico centracu ret, actum ego poenitentiam, triginta retuli, argenteas pretium sanguinis, coram templi sacerdotibus protestatus: *Peccavi, trades sanguinem iustum. Tu igitur, damo pessime huius proditoris reus proclamaris, nulla tibi vel umbra relinquitur exculpationis, tua quippe illi malitia in morte tradidit, crucis ignominiosa. Mentiuntur omnes, licet enim primum, eius morte intendes, ac postmodum gradum retraxi, destui, insiti, ut in illo criminali processu ac sanguinis causa nihil ulterius fieret, horrendis spectus somniique terrificis uisionibus indicis uxorem, Pilato marito demandaret. Nihil tibi & iusto illi. O magnum Sacramentum, ut demus morti Christum, effectum certum, & si cunctos audiamus, auctore non reperimus traditionis, effectus patet, & causa efficiens non patet.****

Hoc

Hoc passim contingit inter homines. pœllā auctum hinc in infamiam religioſam inſolentem, inſum eriliſſimum, & ſi ſcelens inquiras auctorem, inuenies neminem, qui ſe crimini huius reum eſſe fateatur. Dicit hic ego talem non ſum exorſus: dicit illiſſe: ſub ſigillo, dicit alius: dixi, ſed me illis fidem nō habere ſum proſeſſatus. Videmus effectum, nec tamen inuenies, etiam in conſeſſione, qui in ſe hanc recipiat culpam, qui dicit: Conſiteor: Prægrandis, pretioſa, pulchraque nimis erat illa ſtatua, quam in ſomnis vidit Nabuchodonosor: abſcinditur de monte lapillis ſine manibus, ſtatui impetit: & in puluerem atque ſimilem redigit: *Lapis abſciſſus de monte ſine manibus.* Hec, quot ſtatuas videmus in puluerem reſectas pulcherrimas? quot viros Ecceſie ſaſticos denigratos? quot religioſos conuictis Danielis diſſimatos? Quot mulieres opibus abundant, quæ ſana mala pereunt? Quis hæc egreſſus? lapis ille quæ cum tam parua ſit, tantum illum laniat: *lingua quidem modicum membra eff, & magna exaltat.* At ſi quaſieris, quis lapillum illum abſciderit, qui illum eiecerit, inuenies neminem: omnes negant, excuſant ſe omnes, qui ſe a crimine inuictum eſſe proſeſſantur. Scias igitur, quod ſicut in morte Chriſti, ſinguli nullius ſe in ea culpa obnoxios eſſe contendunt, omnes tamen conſtat reos accuſari, ita quoque modo: tu qui alterius peccatum te elanculum dixiſſe contendidiſti: tu quoque, qui eius negas primum auctorem: tu quoque, qui aurum ſecreto conſidiſti. (a) Omnes vos iudicio culpe reos, omnes eodem ſatiſfaciendi vinculo conſtringimini.

Tertio: dicens *Tradetur*, nec dicens pro quo, magnum indicat Sacramentum, quod quique ſibi ipſi conueniens applicet, dicatque cum Apoſtolo: *Dilexit me, & tradidit ſemipſum pro me.* licet enim pro omnibus traderetur, ſimul tamen pro vnoquoque traditus ſuit in particulari, quaſi pro illo ſolo ac vnicui traderetur. Mare hoc æneum à Moſe ex præcepto Domini compoſitum, Sacerdotibus in lauacrum, decreuit Deus ſpeculis mulierem circumornari: ut quique ſeipſum in iis contempleretur, adeo in particulari, quaſi pro illo ſolum eſſet opus illud erectum. Talis ſuit Chriſti paſſio veneranda, quæ licet pro omnibus ſit peccata, ſimul tamen ita pro te in particulari quaſi tu vnus Chriſti ſanguine eſſe redimendus. Vide illam ſcintillam Vires Hieremias & qui d in omnium noſtrum ſanguis ille fundetur ablutionem, ocat Chriſtum. Spiritus poſtrum, ſeu animam noſtram: Spiritus

noſtri Chriſtus, Dominus capus eſt in peccatis noſtris. Sicut enim anima tota eſt in corpore, totaque in ſingulis eius partibus, eo modo credimus de Chriſti paſſione, qua nobis vitam inſpirauit, ſic videlicet pro omnibus perfectam eſſe conſtituitur, ut tota tuert, eaque perfectæ, pro vno quoque noſtrum celebrata: prout ex doctrina D. Chryſoſti & D. Tho. alibi declaramus, explicantes quam ardeſtu, & tu, & ego, & vnusquisque noſtrum redemptori obligemur, ut tanto beneficio inueniam ſimul inſpirati, tanto, in quantum quæſiti ſoli ipſe laboraſſet tibi ſoli traſſet: tibi ſoli ſanguinem fuſiſſet, tibi ſoli in cruce moriens exſpiraret.

§. 16. Oſtendit nobis Chriſtus in laboribus noui gratiam teſtamenti, qui cum pramio debent conſiderari.

Et tertio die reſurgit. Omnia verba hæc diuinis ſacra Sacramentis. Primum per illa Chriſtus noui gratiam exprimit teſtamenti, quæ eſt tota vita, vſque ad vltimum ſpiritus perſeſſe tribulationes, eadem accreſcere, nec hic eam, ſed in futuro mercedem recipere. Ep. 120. Compoſuit D. Aug. epistolam, quæ cum ſit ad Hon. ſuſa, eam in triginta ſeptem diuidit capita, quibus reſpondet Honorato, quaſiam explanans quaſiones quarum hæc facile primaria eſt, quæ ſit noui gratia teſtamenti: eam autem elucidans totum exponit Pſalmum 21. Vbi rex & Propheeta plantis verbis Chriſti Domini labores, paſſionem, mortemque celebrat amariffimam. Gratia Dominus (inquit D. Aug.) dabit in veteri teſtamento, dat & in nouo. Quæ veteris erat gratia teſtamenti: Quod electis ſuis ſuccurreret in tribulationibus, afflictoſ enperet, concedens illis dies videre bonos. Ira Abraham amicum de manibus aſſeruit Chaldaeorum, Moſen de perſecutione Pharaonis, Dauid de manu Goliath, Daniel de lacu leonum, tres illos adoleſcentes de camino ignis ardentis. Noui vero gratia teſtamenti ea eſt: ſuos in hac vita de tentationibus, paſſiſq; non eripere, ſed robur, ac patientiam, qua illas conſtanter perſeſſant, impertiri; primum eſt non auferre tribulationes, inſuper illas augere, donec vita ſuperſeſſet, non eos liberare, ſed in alteram vitam diſſerre earum omnium digniſſimam retributionem. Hoc maſiſſimum eſt in Apoſtoliſ Martyribus, Confeſſoribus, Perſequentibus, quibus Dominus hanc gratiam communicauit, quo-

in tota vita eius fuit, passio fuit, tribulatio fuit; Hoc verò liquidius constat in Christo, ut capite nostro, noui auctore testamenti. Attende eum, prudens lector, ex ore Dauidico Patri coelestis, pias has fundentem querimonia: *In te sperauerunt patres nostri, sperauerunt & liberaſti eos; ad te clamauerunt & ſalus facti ſunt; in te ſperauerunt, & non ſunt conſuſi.* Pater mi, veteris testamenti patribus admiſſi velox auxiliator, dum ad te tribulationibus preſſi clamarent, de ſummis anguſtiis liberaliſſi ſuſpirantes Abraham, Iſaac, Iacob Ioseph, &c. Ego verò tibi vnice & altera vice deprecor, Abba pater, trāſſeāt me calix iste, nec orantē, factumque in agonia exaudiſti, quinimo ſello paſſionis calice permiſiſti inebriari, ut modò liceat exclamare: *Deus meus, Deus meus; ut quid dereliquiſti me?* Hæc noui gratia testamenti, quæ cepit in Christo, labores superaddere laboribus, poenæque poenâs accumulare, quæ non niſi morte ſiſantur; quietem poſt hanc vitam reſeruando, ſicut in Christo: *Tertia die reſurget.* Hoc ſuppoſito de ſacili capietur *Luc. 5. 11.* ſait D. Aug. illa D. Iacobi ſententia: *Sufferentiam Iob audiſti, & finem Domini vidisti.* Perpende, quæ ſuis in anguſtiis patientia Iob effuſerit, & finem laborum Chriſti contemplare. Noli tribulationum Iob exitū finemque conſideremus: in hac quippè vita, eſſe deſiderant, illas Dominus remuneratus eſt, bona deperdita in duplum reſtituit, ſalutemque reddidit ampliatam.

Huius vitæ ſeu valetudo, ſeu bona, res eſt vitæ vnus teruncij. Patientia Iob attende, ut illa adducas: & ſine Domini conſidera qui laborū ſuorum in hac vita non recepit mercedē, quin otus ad nouas indies patatur tribulationes, donec crucis ſlipite conſumeretur, mercedē autē earū recepit ad immortalē reſurgens vitam mortuus triduanus. Colligit ex prædictis D. Aug. quibusdā veteris viris eximia virtutis, testamenti, noui à Deo gratiam collatam eſſe testamenti; labores ſcilicet vſque ad mortem: videlicet ſeptem illis Machabæis fratribus, Iſaie, Hieremæ, primoque martyrum Abel anteſignano; aliis autem noui testamenti, iuſtis gratiam Deus veteris conceſſit testamenti, illos varique huius vitæ arumnis poenæque eripuit. Atamen, ſicut illos veteris testamenti, velut veteris tractat testamenti; proinde longè eminentior ſuit illa gratia, quàm illis contulit, de vitæ laboribus non eripiens, quàm illa, quā alios dignatur, quando eos de tribulationibus præſturiſque vindicat inoffenſos. Ex his, tamō faciunt viri ſancti noui labores testamenti, for-

temque hanc multò iudicant eſſe digniorem, quāto dignior eſt noui gratia testamenti, quāto veteris; ac quāto magis hi congeruntur, tanto creſcit & cordis gardium, mercediſque fiducia recipienda, cum David Deo hilares pſallent, *In tribulatione dilatasti mihi.* Sicut enim aurea vel argentea lamina, quo mallei, verberare contumaciter crebriori, eo ſe magis expandit, & latius extenditur: Sic quoque quo fuerint in hac vita Dei famulis arumna: grauiores, eo corda eorum, amplius dilatante futurorum maiorumque bonorum ſpes obtinendorum.

Secundo: congruum valde lenandis poſſis Chriſtus ſuggerit remediū, tribulationibus ſcilicet: ſi illas non in ſe ipſis, ſed in ſine, qui illas maret, autē ſciamus quādo pro Dei gloria conſtat hilariterque perſecutur: *Et tertia die reſurget.* Illa coniunctio (& inferet & adiungit Chriſti paſſionem, crucem, mortem, eiſdem glorioſa reſurrectioni: huius intuitu longanimis ſuſtulit capturam, verbera, clauos, crucem: *Qui propoſit ſibi gaudium ſuſtinuit crucem, conſuſione contempta.* Ve aliter Iacob, qui flocci pendebat etiam grauiffimos labores, quos ſecū Paſtoris traheret officiū, cum ſibi propoſuit futuras diſceſſiſſimæ Rachelis nuptias: *Videbatur ei diſci pauci, &c.* Ea de causa ait D. Pet. quod loquens ſpiritus S. de Chriſti doloribus atque crudeliſſima paſſione, continuo ſubiungat eiſdem gloriam tantorum laborum præmium digniſſimum: *Præmittam eas, quæ in Chriſto ſunt paſſiones, & poſteriores glorias.* Solæ nō incedunt tribulationes, ſed poſt illas ſequitur & quaſi manu ad manū illis coniungitur gloria, triumphus, æterna retributio. Tuam mirare inſelicitatē, qui labores ſeparatim & per ſe conſideras, vnde tibi terrorē inueniunt conſidera illos coniunctim illos futuro præmio, ſecuræ conſtringe beatitudinē. Pereleganter ex opatione D. Amb. diſcrimen ſtatuit ſpiritus S. inter ſapientem & ſtultum: *Sapientis oculi in capite, ſtuli in calcaneo, ut ipſe legit.* Is cui ſunt oculi in capite, quod longè diſſidet, intuetur, ſi verē ei ſint in pedibus, quæ proxima ſunt tantummodo conſiderat. En tibi peccatores inſipientes, qui non niſi viciā quæque perſequent & quod illos proximè tangit: quod carnis caſtigatio vtar quod ſona dilapidet elemoſyna, quod ignominia per urbet: proinde hæc omnia iugiter canepius & angue. Sapiens autem ea quæ procul ſunt intuetur, futura perpendit, nēdum labores, ſed & poſteriores glorias, ac Paulum de ſe dicentem inuatur: *Non contemplantibus nobis, quæ videntur, ſed quæ non videntur.*

Tam

Tam celebre, quam mirabile spōsæ erat sponsus: celestis encomium: eā membratim deprædicat, dum autem nāsum extollit, sic de eo: *tor-mosa mea, dilecta mea: Nasus tuus sicut turris Libani.* Erat autē turris Libani altissima, ex qua nullo negotio pars illa versus Damascum, unde bestes erant petant, dispiciebatur. Bone Deus: quæ hæc, quæso, ratio: Num hoc pulchritudini nāsi parceret? Nemo tamen spiritum S. fugillet, qui laude dignam in sponsa anima sancta, effere perfecti nem; nāso quippe abscondita exploramus: Quis canem videt sagacem, & si odorem feræ percepit, quā proccrat festinato? Quæris, quo tendit canis hic? Feræ percepit odorem: vnguibz catellus, ad ferarum scalpit latibula nec est qui possit inde abigere. Quid canis deest Domini? Ieram olfacit, quā licet oculis præsentem non videat nec nisi terram & puluerem, illam tamen deiecit odoratu. Hoc pollet odoratu Sponsa celestis, quæ sub paupertate diuitias, sub ignominia gloriam, sub certamine triumphos & sub præsentibus laboribus requiem explorat sempiternam: quare & his manet affixa.

§. 17. Tunc accessit. Errantur hi duo fratres quoad tempus, sicut Baruch, in quo quoque quod unam tantum partem attenderint propositionis, tu verò totam assumes.

23. Tunc accessit mater filiorum Zebedæ, &c. Notat Euāgelista tempus, quo mulier Christum adiecit: Tunc: id est, tempore, quo Christus cum discipulis de Passione sua disseruerat: ut omnibus sit in professo, quod Dominus ait per vatem Isaiam: *Non enim cogitationes meæ cogitationes vestrae, neque via vestra, via mea, dicit Dominus: quia sicut exaltantur celi in terra, sic exaltata sunt via mea à viis vestris.* Cogitationes meæ à cogitationibus vestris. Illo namque tempore quo Christus cogitat, agit, exordium ponas subire sanctissimas, pro hominū salute, humiliari ut ne ad mortē, mortē autem crucis in humani generis redemptionē, ipsi tantum animo concipiunt, meditantur, postulant dignitates, & nominis celebritatem. Rei sic se habet veritas, quod hæc matris honorū aviditas (ut notat D. Hier.) ex filiorum processerit ambitione, quia cū Christus in proposito illis themate diceret, se ad

mortem festinare, mortē autem crucis, at quod die tertia surgeret redditurus, regnū suū gloriose iuraret, ambo illi, non ad antecedens, sed ad consequens aures arreperunt, at mutuo colloquuntur: Iuxta Præceptoris nostri iam dicta, vicinus est regni sui possessioni: Hæc ne præterfluat hora. Hoc sibi proponit, quoniamates esse in regno Christi, & nulla alia aucta ratione, sed adhibita summa diligentia, ut solent, qui artē nouerunt prætendendi, quas non merentur dignitates, matre adeunt, persuadent tempus id esse promotioni suæ maxime opportunū: Magistrum suū iam nunc procedere, ad regni possessionem, quare accedat, postulet filiis suis, sedes in regno eius primarias, hoc est, ut eorum viatur ministerio, ipsi sint quorum manibus quorū iudicio disponant, quidquid in regno eius occurrerit peragendum, siue ad dextrā, siue ad sinistram. Ipsa vero ut mulier animus, prouida, & mater promotionis filiorum cupia, magna Christum accedit reuerentiā: *Adorans & petens, &c.* Nota primò, horum discipulorum defectum, quem Euāgelista signanter exprimit, temporis describens circumstantiam. Tunc. Eo tempore, quo Dominus agit de contumeliis, iniuriis, &c. totis ipsi vitibus honores prætulerunt primarios: ipso loquente de cruciaturis & descensu, nihil ipsi aliud loquuntur, quā propriam gloriam, & ascensum ad altiora.

Poterat Dominus modo in illos veterē retorquere querimoniam, quā olim Prophetam Baruch discipulum scribitamque Prophetæ Hieremias redarguit: qui meo quidem iudicio calabrorant mentis infirmitate, quā Dominus sanctis suis permittit euenire, ad humilitatis eorum incrementum. Ex industria loquitur Dominus, & verborum proponit gravitate ex ore Hieremias, quomodo id exigentibus publicis, nefandisene populi sceleribus, meditaretur, nāq. suā à sancto illo templo retrahere proteſtationem, quodq. Chaldaei, ac Babyloni, rege suo superbissimo Nabuchodonosor inſtigante, iuas in illud manus inicerent, profanarent, demolirentur, ut nihil in eo integrum, nihil relinquerent nō destructum: demum quod diuina flagella, & inaudita supplicia ciuitati suæ electæ Hierusalem imminerent. Quibus auditis Baruch Prophetæ, nouis contendit studiis, optare, ac cogitare vitæ, omnis perturbationis expertem, & ut Deo placeret, singularibus eum in populo honore privilegiis. Cui Dominus Hieremias: vade Prophetæ, tuo die hæc discipulo Baruch: indecoras eius esse cogitationes, parum modestas eius præten-

fiones, mentisque cogitationibus minimè conuenientes. Prædictum quid. An iudicat decori, quo tempore cogito meum deserere templum, auxiliatricem, ut trahere manum, illud ab hostibus esse diruendum, per Babylonios ciuitatem euerendam, quod ipse sibi meditetur quietem, & honorum postulet celsitudinem? Illi dicito, tales cerebro expellat cogitationes, suasque meis conformet emendandas: Sic dices ad eum: Ecce quos edificauit ego destruo, & quos plantauit, ego euello. *Hier. 45. 4* Et uniuersam terram hanc: Et tu quæris tibi grandiam? Noli querere, &c. Omitte, charissime, tales omittes prætensiones. Hoc Christus discipulis suis hac potest obicere occasione. Loquor vobis de templi desolatione, de corporis mei dissolutione. Tradatur in manus peccatorum: tradat ego deridendus, illudendus, conspuendus, probrosa morte cruce figendus, ob hominum peccata, hæc meæ ciuitas humanitatis quæ nulla sacraior, tribulationibus penitus circumdabitur, eius sedabitur pulchritudo, sanctitas veneranda damnabitur, vos autem gloriæ vestre, quieti, dignitatibus inhiatis, dextram meam & sinistram ambiens: Ecce quos edificauit ego destruo, &c. Et vos queritis vobis grandiam? Noli querere. Idem magno cordis affectu, sensuque tristiori vobis & mihi potest Dominus exprobare qui dum mihi loquitur, & vobis in hoc suo Euangelio proponit suas illusiones, conuicia, dolores, mortis cruciatibus, totis viribus, nostris studemus deliciis, vacamus honoribus, querimus dignitates optamus altiora, nec in nobis sentimus, aut nos illi conformamus in ieiuniis, operibus penitentiae, carnis macerationibus, humilitate, aut consilio Apostoli morientis acquiescimus: Hoc sentite in vobis, quod & in Christo Iesu. Ecce ego, Caput meum in tuere, spinis coronatus, dumis hyssopum, tu vero in tuo ædificas venorum turres, mille prætensiones superbas, elatas ambitiones: Et tu quæris tibi grandiam? Ecce ego. Meas inspicere manus clauis in cruce transfixas pro absiguntoribus bonorumque dissipatoribus: tu vero tuas pauperibus collectas eas tantummodo diuitiis aperis congerendis: Et tu quæris tibi grandiam? Ecce ego. Meas quas, pedes atende in patibulo harpaginibus terebratos, ob tuam leuitatem, enormemque immodestiam, tu vero tuos liberrimè protendis tuarum percurrrens iter voluptatum: Et tu quæris tibi grandiam? Ecce ego. Os meum cōsidera aceto felleque amaricatum: tu vero omni generis quæris anxius carnis delicias: Et tu quæris tibi grandiam? Ecce ego: Me miserum meditare plagis in tui salutem, vubieribusque cō-

fossium: tu vero terrenis te bonis opplere nitentis, in tui ipsius detrimentum: Et tu quæris tibi grandiam? Eia age amice: Noli querere, sed te Domino illi contempera, ut ei in gloria socieris; te illi in poenis, tormentis, crucisque morte, reddes similem, & illi in æternæ valeas similis esse beatitudine; hanc quippè nobis D. Paulus prælegit sententiam vehementer veram atque indubitam: Si compatimur, & conglorificabimur: si Rom. complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus. Sibi verò perferre, nullam hic Christi passionum habere societatem, & glorias cum ipso sperare posteriores; Melitidem sapit.

Hic suffragatur D. Aug. dum verba Psalmographi in persona Christi perpendens: Aduersum me omnes cogitationes eorum in malum. Ex his sic concludit: Non ergo designetur corpus, quod præfuit in capite, ut corpus habeat capitis. Con- templus est Dominus tuus, & tu te honorari vis ab iis, qui longe facti sunt à Sanctis? Noli tibi arrogare velle, quod in illo non præfuit. Non est discipulus maior Magistro suo, nec seruus maior Domino suo. Si Patrem familias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius? O responsum admirabile exclamat D. Bern. In illud Euang. Ecce nos reliquimus omnia, &c. Cum sederit filius hominis, &c. Nescitis quid petatis, q. d. Num me peditem non attenditis? Si sedere quietem figeret, & indiget dignitatem, quando me hoc in mundo sedentem conspexistis? Quid ego, non me stante vos sedebitis? Nescitis quid petatis. Quando molestum hoc & arduum opus, mihi à Patre iniunctum consummauero, quando in terra calicem bibero pænarum, afflictionum, usque ad crucis patibulum, quem mihi proposuit, ad celos ascendam gloriosus, sedebitis dextera vobis quoque, qui reliquistis omnia, & meum exhaustis; licebit sedere gloriosos: Cum sederit filius hominis, in sede Maiestatis sue: sedebitis & vos. Accurate disputat D. Bernar. Quando ipse sederit, ait Christus, sedebitis & vos: attamen attende num illum vnquam in hoc mundo videris sedentem, per sessionem intelligentis quietem, delicias, honores; imò num illum vnquam videris subsistentem, & an non potius in continuo cursu ac itinere salutem nostram operemur: Quando ille resedit in mundo? quando subsistit? Quando reclinauit caput? Exultauit ad currendam vitam, benefaciendo pertransiit, quippe nec midum, nec foueam, nec locum habens in diuerso, donec opere tandem, quod suscepit, consummaret.

"malo, sedendi præceptum meretur accipere: & dico-
 "tes Dominus Domino mori: sed à dextera mea. Si il-
 "lum igitur stantem præcinctumque ad iter in-
 "tueamini, num vos sedere postulatis? *Nescitis quid*
 "petatis. Insuper tu, iste ministrare veni, non mihi
 "fratri, tu supra magister. & Domino maior, imò nec
 "discipulus, profecto nec servus, recumbere iam festi-
 "nas. *Nescis quid petatis.* Multum tibi adhuc su-
 "perest itineris ac laboris, antequam conquiescas.
 "Sed nec gressum quidem à thuro ecclum versus
 "firmasti, & iam gloriam meditaris? Presumis im-
 "meritis, nullo præmissio labore, (a) sed nec qui-
 "dem manum mittens ad araturum messe gaudere
 "lætori? Necdum stadium intraisti, & brauium
 "cogitas? *Nescitis quid petatis.* Nec dum ad brauium
 "peruenisti, nec dum apprehendisti metam, grandis ad-
 "huc restat via, noli sibi ere gradum, noli in medio iti-
 "nere residere. In sudore vultus tui comedes panem
 "tuum, donec in terram, de qua sumptus es, reuer-
 "ris: Et tunc sanè tempus erit requie: nimirum quan-
 "do iam spiritus ipse dicit, ut requiescas à labo-
 "ribus.
 "Tunc pretendere potens quietem sessionis.
 "Insipientia argueretur natura, qui in medio mari
 "nam optaret stationem, ubi semper venti insurgunt
 "contrarii, qui nauium meo dō huc, modo illuc tran-
 "sagitant: in portu quies est, statio est, secuta. Con-
 "sequenter exponit D. Bern. ubi David loquitur de
 "domo Domini, ad quam inhiamus: *Letatus sum in*
 "*his que dicta sunt mihi, in domum Domini ibimus.*
 "Adit: *Illic sedent sedes in iudicio.* Pende, mo-
 "der, adverbium locale, *Illic, illic placeat, non hic.*
 "Illic in domo illa superna Patris nostri piiissimi,
 "Deique potentissimi, sedes collocantur quies, in
 "quibus, illic non hic, sedeamus. Ut ostendat, ne-
 "minū actio Regis huiusmodi sedere, nullam ibi se-
 "de iumentum. Non in hoc mundo sedes Deus col-
 "locat gloriæ vel minimæ, illæ quippe in illo ec-
 "lesti gloriæ habitaculo, nobis sedendis decernun-
 "tur: *Illic sederunt, ait David. Sedebat populus meus*
 "*in pulchritudine pacis, in requie opulenta intra Do-*
 "*minus: velle namque sedere, ubi nullæ sunt sedes,*
 "Erynnis est, hoc quippe Dominus his duobus fia-
 "tribus clarius exprimit: *Nescitis quid petatis,* si
 "Secundum in his statibus exponamus errorem;
 "quod cum ore Dominico duo simul connexa in-
 "telligerent, mortem & resurrectionem, penam &
 "gloriam, ignominiam & honorem, ad vnum tan-
 "tum attendant, quod illis magis attuler, non ad
 "aliud. Media Christi verba sumplerunt, vnde &
 "illos, ut stultos perstringit: *Nescitis quid petatis,* si
 "mercatoris intrares officinam. *feticam* ab eo ve-
 "stem empturus, diceret autem ille: da mihi pro il-
 "la centum ducatos, & illam tibi assime ac vade,
 "Hieron. Bapt. de Lanza, Tom. II.

tu verò, nihil moratus, illam tibi imponeres, &
 abire festinares: quod si tibi mercator olisceret.
 Quid agis, quò pergis charissime? Domine, illam
 mihi sumo, dixisti quippe, tolle illam & vade. Pla-
 ne indiges Elleboro diceret ille: Non hoc tibi so-
 lum dixi, sed prius ut eius mihi pretium solueres,
 hoc solvito, & eam tibi assumito. Hoc multi labo-
 rant morbo, qui dimidiata Christi verba sibi assu-
 munt, alia verò omittunt velut inaudita. Immens
 ille diues, spero, inquit Domine, Deum mihi fore
 propitium, suam enim peccatoribus paratissimam
 pollicetur misericordiam. Veritati non derogo:
 sed non omnibus, & non nisi illis tantum, qui pro-
 ximo fuerint misericordes. *Beati misericordes: quo-*
 "*niam ipsi misericordiam consequentur.* Vindictæ cu-
 "pidus, confido, inquit, mihi à Deo peccata rem-
 "tenda: Tuum enim mihi verbum, infallibile op-
 "pignoraui. Veritati consentio, sed non omnibus,
 "quibus igitur? Audi conditionem adiunctam: Di-
 "mitte & dimitte mihi, date & dabitur vobis. Quā
 "solus habens alter suas insequitur voluptates?
 "Si redarguas: Frater, quid? tantane tibi dissolutio,
 "tantane salutis negligentia? Fors telmors rapiet
 "inopinata male paratarum. Domine benignus est
 "Deus, iuravit: quacumque hora penitens accesserit
 "peccator, mihi veniā misericors meorum con-
 "cedet peccatorum. Nemo contradicit: ait D. Aug.
 "attamen pariter tibi prædicit, quod tibi nec tem-
 "poris momentum addixerit, quo possis veniam
 "requirere, & qui tibi promittit, quacumque hora
 "scelerum rogaveris veniam, eam se daturū, idem
 "tibi nec vite mediam promittit horam; quid ad
 "hæc? Planè mirandum est licet quotidianū, quod
 "in auditoribus contingit concionum. Filiorum
 "impugnat prædicator contra parentes pernici-
 "ciam, persuadet qua potest efficaciam verborum,
 "qua teneantur parentibus, obedientiam pariter quam
 "strictè teneantur parentes filiorum actionibus in-
 "uigilare, mores eorum componere, vitam docere
 "Christianam. Assumit Patet primam partem, & ait
 "Papa, quam exactè dixit ille Prædicator, filios
 "parentibus debere obedientiam, &c. Nec advertit,
 "quod si filios graviter, pariter & serio monuerit
 "parentes. Assumit maritus ea que contra mulie-
 "rum detonant vanitates, non tamen illud quod
 "contra peruersam maritorum declamatur insole-
 "ntiam. Omnia tibi sunt assumenda, sicut Propheta
 "Ezechiel, cui Deus librum misit quo res dulces
 "continebantur simul & amaræ quæque ad conso-
 "lationem atque ad desolationem spectarent: *Et*
 "*scripta erant in eo lamentationes, & carmen & va.*
 "Cui ait: Propheta mi. comede volumen illud,
 "omnia degluti, lata carmina & lamentationes, &

*Apo. 10. vā. Item legimus de D. Ioan. & Cortinas r-
Exod. 16. bernaci si, voluit Deus sibi iniucem ita stricte
Tract. 8. copulari, vt si vnam attraxeris, alia necessario
Num. 168. subsequi deberet de quibus altis.*

**§. 18. Accessit mater. Sui parentes obliuiscuntur filiorum causā, quod Salomon ex-
crabatur.**

NOta tertiū cum D. Ambros. quod eo tem-
pore quo dicitur mater illa Christum ac-
cessisse: *Accessit mater.* intelligi debeat,
quod accessit pro filiis rogatura: quia sicut in
illis parentum amor inardescit, ita ad filios om-
nia eorum desideria, sollicitudines, actiones,
votaque diriguntur. Hoc in historia Evangelica
notam, nempe, quod sapē Christum accesserint
parentes, at semper pro filiis supplicatum. Regu-
lus ita timeas periculum filij sui: totus anxius
Ion. 4. 49. cucurrit ad Christum: *Domine, descende prae-
quam moriatur filius meus.* Princeps Synagoga
pro filia moribunda, imo mortua Dominum sup-
Matth. 9. plex r. gat: *Filia mea modo defuncta est, sed veni,
&c.* Patens enim filius lunaticus erat ad Christi
Matth. 17. pedes pronouit: *Miserere filio meo: quia luna-
ticus est.* Alius pro filio a demone arreptio in-
14. tercedit. Quam diligens, quam humilis, quam
constans Christi subsidium implorat mulier Cha-
Matth. 15. naanaea: *Miserere mei, fili Dauid, filia mea male
a demone vexatur.* Mulieris huius, precor, spiri-
24. tum perpende, quae filia a demone vexata, petit
sibi fieri misericordiam: afflictione quippe mater
torquebatur gramori, dum filiam videt a demone
discruciatam, quam ipsa filia durum tormentum a
diabolo patiebatur. Cum haec ita sit, nec filium,
nec filiam intuentes, pro parentibus interceden-
tem, aut de eorum salute sollicitum. Percurre di-
ligenter totam historiam Evangelicam. Vnicum
offendo, qui vocatus a Christo, parentis sui defun-
cti curam gerere videbatur aliqualem. Sequar te
Mat. 2. 21. Domine, sed permittite me prius imitare, & sepelire
patrem meum. Ita hoc est quod post pusillum ro-
gabunt, & querent, & ne dicam vobis filij vestri
procutabunt, quia vos ratione terra manebunt:
agere, & dare, quibus vestris terram iniciant ocu-
lis, irritationes, contemptum, inobedientiam, mo-
*L. 3. Con-*lestias, et diuinam rebellionem, &c. Quis (quarrit D.
tra vitu- Chrys.) magnum illum Heli interemit & acerbo-
ter. vii. 4 tem, totius populi Israelitici praesidem, de quo ex
Monast. eius translatione sic sacra pagina testatur: *Erat
1. Reg. 4.* senex honorabilis, & ipse iudicauit in Israel vigin-
18. ti annis sine querela, & illi facis faciendi illicini fi-

lorum voluptatibus, desiderium, & quod illos
conturbare noluerit, ac pro inhonesta cum mulie-
ribus conuersatione castigare?

Quibus non afflictionibus Patrem suum Iacob
filij vndecim attraxerit? Semel quidem eorum
duo, patrem summo viarum dicitur in urbe i-
chimonum exposuerunt, iterum coierunt, vt om-
nem ei auferrent animum voluptatis & quasi vitam
abstulerunt, patrato in fratrem suum Ioseph sce-
lere nefandissimo sic vt totus diceret conuulsa-
tus: *Descendam lugens in infernum.* Infernum vo-
cat ipsum sepulchrum. Ad quas eum iedegit an-
gustias, suspiria, anxietates, Vna vnica illi filia
Quanto maiore paternum pectus Dauidis, reita-
tus filius Absalon lancinabat, dum eum regio filij
pellit palatio, et ita cogit excedere non equitem, pe-
sed pectorem fugit Pater, plorat, ater, apud ope-
rit lugens Pater, ipse filius Patrem plus quam cunctos
omnes, irritat, nimis, familiam inuoluit, vxo-
res, stupete Superi, lacrimas spectante populo, tur-
piter violat incestuosus. Hunc praecellat Am-
mon Dauidis filius, fororis Absalonis Tamar
pessior exorandus. Quis color, quis gemitus que-
ment sacebitas Dauidi, vt haec audiat? Quis ex-
primat quo cruciatus Ithas & Rebecca ob gemi-
nos illos Esau & Iacob vulnerabatur, dum Esau
Iacobum odio persequitur inimicali? Quinimo,
& antequam nati, quanto maternum uterum do-
lore confecerint, dum adhuc illo conuulsi angus-
tias coeque carcere collidebantur, vt ipsa pia
mulier anxius querebat: *Si sic mihi futurum erat,
quid necesse fuit concipere?* Hias quotidie pate-
ore querelas audimus, qui postquam tam inces-
sante Deo pro sebo de supplicarunt, eos sibi futu-
ros consilio, baculum benedictis, at lumen spe-
rantes oculorum, eodem postmodum sunt sen-
clutis, sentiant contemptores, honore sui gla-
dium, crucem voluptatum, vitam pelleri, ac tri-
stes ingemiscunt: *Si sic mihi futurum erat, quid
necesse fuit concipere, parere, alere, fouere filios in-
gratissimos?* hac ratione credo magni vatis Eli-
sei descendisse prepositionem. Frequens transibat
Sunam, quem hospitio liberaliter exercebat Mu-
lier magna hoc nomine a Spiritu dei orata. Illo
descendens Eliezer, ne videatur tanto beneficio
inhumanus, per famulum suum Gezi ij manda-
uit, quid ei posset in gratiam rependere actionem.
Responder Gezi: *Ne quaras, filium non habet, &
vir eius senex est.* Omnibus in aperto est, quod
mulier, diues, principalis, iuncta matrimonio, ste-
ridis nihil possit exoptare, nisi filios. Obicies: fieri
ne potuit, vt hoc nouerit discipulus, quod prae-
ceptor ignorabat? Ius discipulo mouerat Magister?

ne intelligebat; mulieres decere prudentiores nihil minus quam filios debere desiderare: qui parentibus sint cultus, oris, spina, quibus mille modis totum viscera dure compunguntur. Illi sunt, qui totam parentū aude trahunt sollicitudinem, ut huius filij matris, quæ proprij oblata emolumentis, tota pro filiis intenta flagitat, ut est mundi navis ordinaria. Hac de causa non semel nomi-

157. 8. *Idem dicit os nouellas oliuarum: Elysi in fine*
novella oliuarum. Quorum filij sunt nouelle plan-
rationes. Vides olium fenescientem, cui efferat
 languet medulla, nudus est bufonum, ser, entum
 apudum, aliorumque animalium inmundorum,
 arefcentibus ramis. Quid oliuæ deest? vide lan-
 guet, arefcit, deficit? Vides circumquaq; pollulan-
 tes nouellas, quarum vnaquaq; fit infans pui, vi-
 rilitate foliorum oliuæ gratiffima: ex altera vero
 folium relictum mirè iucundum. Non est quòd
 miremur olium arefcientem, languescientem,
 totam namque ois virtutem sibi attrahunt ger-
 minantes nouelle, ipsa quoque sui oblita, eam ad
 illas transmittit. Quot tales in hoc mundo cer-
 nimus oliuæ? Quot patres Deique inmemores,
 pauperum, legitiq; Evangelicæ obliuio toti filiis
 suis succurrunt? Illi suarum sunt dux ac scopus
 actionum: *Hi duo filij mei ait hæc mater:* ille
 meus iuuenis, inquit pater, quem opto promou-
 ad dignitatem: hæc mea filia, quam diuici de-
 dero inſulam videte matrimonio. Quis animus,
 dum inſcitantur? Si conſtrictentur, ſi do-
 leant? Si illis poſſunt opulentum acquirere bene-
 ficium.

Sapius in patribus aduerti, quod de Moyle
legimus, qui dum non vult vel minima par-
tem carnis filiorum suorum tangere, vitam suam
periculo exponit manifeste. Profecto in Aegy-
ptum apparet illi nudo gladio terribilis Angelus,
necem intentat, quod filiorum timens salui filio-
rum, nec eorum fente sustinens lachrimas, eos
circumcidere minime audebat: Dei precep-
tus inobediens, et salui, voluptatque consulere si-
litorum: In diuersorio occurrit ei Dominus, &
vultus occidere eum. Quoties hoc accidit? Au-
dit Salomonem post immetas congestas regni
diuitias pro filijs suis regni hereditus, melius
Eccl. 1. 18. p. Rmndum sapientem: Dilectus tu sum omnem
indulgentiam meam, quod sub sole studio sissimè labo-
raui habeburus heredem post me, quem igitur vo-
trum sapiens, an stultus futurus sit, & d. mina-
bitur in laboribus meo, quibus d. fiducijs & sollicitu-
tis sui. Et est quidquam tam vanum? Vade cessan-
ti, renouantisque cor meum ultra labore sub
sole, &c. Nihil est hic non magnopere confide-

randum, ubi ad vinum exprimit auxilium ac inquietam parentum pro filijs sollicitudinem: unde quærit: Et est quidquam tam vniuersum? Quidenim ego scio, num stultus, ne prudens turtur sit? Si stultus, nihil ei sufficere, & stulto diuitias relinquere, est gladium dare lupo, quo se miser interimit. Si prudens ac sapiens, paucis contentus vivet. &c.

Hoc vitabatur argumento Phocion cuius Athe-
nienſis; ſpeculum vi virtutis; ita & lapientie: 33
qui cum ratione dignitatem, qua obſtat pama-
rias, plurimas ſibi poſſet opes cumulare, abſti-
nuit tamen aſſerens vite ſuæ tranſigenda ſuffi-
cere viciuſculum agellum, quem poſſidebat: Vide 34
apud Græcos nomen obſignat, vt *ἡμετέρος* lati-
ne: *Homo frugis* diceretur: quo nomine Spiritus 35
S. vtiſit in noſtra vulgata lectione: *Homo frugi*.
Id eſt, homo modicus; compoſitus; modera-
tus. De hac virtute ſic commendabatur, vt præ-
cipuum Principum ad ſe traheret oculos, qui
omnes ei ſurſuma auri pondera deſerebant, illa
tamen ſemper repellebat, reſpondens ſe illis non
indigere, ſubique paſſis eſſe, quæ poſſidebat. 36
Philippi Rex Macedonum Alexandri magni
pater, immenſa illi auri argenteque miſit talen-
ta, dato præcepto legatus, illi dicerent, ſi ſibi il-
la accipere remittere, filijs ſaltem ſuis his conſu-
eretur. Accedunt legati domum Iphocionis, offer-
runt talenta. Reſpondit ille: ſibi hi opus non eſ-
ſe, nec ea velle: replicarunt legati, ad minus ea
ſe filijs ſuſcipienda ſuſcipere, ſuadet enim paternæ
aſe filijs cura, illis non deſerere ſeruum omnium
indugos. Quibus Phocion autem planè reſpondit
ſententia, quam ſemper optem in ore habenter
parentes: Si mei ſimiles erunt idem hi agellus il-
los alet, qui me ad hanc dignitatem perduxit. ſin 37
diffimiles ſunt futuri, nolo me in cenſis, illorum
aliis augere luxuriam. O parentum vota filios
ad alia ra promouendi! O lapientiuſimum Ioseph,
qui fratribus ad ſe in Ægypto accedentibus, ubi
proxer tetumque Dominus imperabat, hoc deſuit
in mandatis, eos nite roganti Pharaoni, vnde
eſſent, ac cuius dignitatis, reſponderent: Vi-
ſi paſtores ſumus, ſerui tui, ad inſpectum noſtram, of-
que in præſens. Hoc ſtatu paſtorum alacres viuim-
us, nec plura requiriſus. Eo modo intantam
crevere multitudinem. 38

O quam bene duxit eum filium moriens relin-
quens, & quam illi saluatae diuitis; si de illo
ita disponeres, sicut prudensissimus Tobias; cui
hoc primum curae erat, ut filius suus Deum ti-
meret, eius mandata seruet, conseruet, Diui-
nam cognosceret maiestatem, pauperes diligeret:

corde. Et non est illa creatura insubilis in conspectu
eius. testatur Apostolus. Illos corporis tui peruadit
parietes; illos tuos affectus motusque exteriores;
perspicit abscondita tui cordis desideria; vota;
preces; machinationes. Ne tibi
fallax persuaseris; quod alicuius ades ingre-
diens subamicie pretextu; Lucina intentione
tibi soli cognita; te Deus non cognoscit impu-
cum. Ne tibi hoc subrepat; quod titulo; quod
pauperibus subuenias; pro decem ei vendas quod
quatuor non valet; des verba veritati. Ne tu puta-
ueris; quod intrans Ecclesiam quasi lucraturus
inibulum; intentione tuas harpagines iniiciendi;
te Deo facere imposturam: *Nonne errare; Deus
non irridetur.* Me; vel alium quemlibet; qui cun-
cta solus carnis oculis intueri valet circumue-
ra; Deum autem minime. Cum igitur Chri-
stus materiam diligentem peraderet rationem; &
filium a titulosam petitionem; illis respondit:
Nescitis; quid petatis. Stulta est vestra petio;
paucis verbis; multas committitis ineptias. Ve-
rum equidem est paucis his verbis; eos multa in-
concordia ac plane immoesta postulare.

Primum notatur superbia; nihil enim tam im-
potens rationis quam homo superbia; spiritu tur-
gitus; eoque qui eo usque ascendit ambitiosus ut
nullo iure; nullo merito; non minus praeferat;
quam primarias in regno Dei sedes occupare.
Est superbia in homine vitium insipiens; eiusque
natura alienum: *Non est creata hominibus super-
bia;* docet Spiritus S. more nostro loquitur. (a)
Non sui inuases; non fossilibus chirothecae; non
enim illis conueniunt; sic homini non conuenit
superbia; nascitur quippe haec ex rebus emineu-
toribus; quatuor nullas; in humana natura repe-
rimus; imo ipsam miseris arumque repletam;
testatur Iob: *Homo natus de muliere brevis vitae
tempore repletur multis uisceris.* Responde verbum:
Repleat. Non dicit impletur; sed *Repletur mis-
eris;* ut in h. sit; quod suas non patitur miseria;
Intellectus cecus; hebes; ignoras infinita; volutas
debilis; appetitus effrenis; corpus merborum om-
nium hospitale; caro mortis sepulchrum; anima
peccatis repleta: *Repleta est malis anima mea;*
conqueritur David: *Quid igitur superbis terra En-
cinit?* Quod ventus subintrat nubem leuem;
qualem visit propheta Ezechiel; eam usque ad
caelum attollat; & stellis quasi coaequet; scimet
tonitrua; fulgura vibret; nemo in iatur; est na-
tura quippe subilioris; partes habet aethras; cali-
das leues; quas ventus attollit; & igitur accendit.
Potro quod mole in terrae; lutum obduratum in-
uet; & peracta sustollat quis vidit hominum?

Quod superbia mentem infigit Angelicam; sa-
pientem; pulchram; perfectionibus multigenis
absolutam; dicatque insolentis: *In caelum con-
scendam;* quid mirum? Verum si rapiat terrae fru-
ctum; vile; lutum; hominem abiectum in altum;
eo usque tollat sublimem; ut primas caelorum se-
des aucupetur; nihil stultius; Obscura valde
legimus verba: *Va terra cymbalo alarum.* &c. qui
nunc in mare legatos; & in vasis papyri super a-
quas &c. Campana alarum; quae suos mihi cum
litteris legatos. Oecumenius ac D. Iulianus Mar-
tyr interpretantur; quod vates loquatur cum Sy-
nagoga Iudeorum; quia se erant opposituri; sicut
& acerbis opposuerunt; Evangelicam praedica-
ti; datis litteris per mundum vniuersum. Hoc Lib. 3. c. 12.
argumentum exacte prosequitur; nosse historio-
graphus M. Fr. Iohannes de la. i. venter.

Qua igitur vocat ratione Synagogam. Gym-
nasium alarum? Reclasso Physiognomicon; redar-
git vitium; quod Deus semper in populo suo
detestabatur; nempe superbiam. Ita Dominus
statim ab ipso principio Moysi loquitur: *Cernos;*
quod populus iste dura cervicis sit. Hoc est vitium
afflicta; vocatur Synagogam; cymbalum alarum.
Quod alis volat erumba; aquila; ialeo; aues; na-
tura leuior; & ad aethra superanda; promptiores;
per me licet; verumtamen campana? quid
illa grauius; ex arte confecta; grauius; ut ad
eam in campanis; statuendum multa requirantur;
brachia; fones nautici; fabrorum industria; hinc
vero vt annalcanti rale; petat aethra; vnde illi
habeat? Nihil tam monstruosum. Quod alas ha-
beat Angelus; quibus ascendat; non miramur;
est ei natura levis; subtilis; ipsis aquilis mo-
bilio; ipsis ventis celerior; at quod homo;
qui nec ad vnam se potest bonam erigere cogita-
tionem; nisi singulari Dei dono; superbia; at-
que ambitionis alis lutum erigat; hoc ab eius
est natura alienum ac proinde monito simile re-
putatur.

Ita D. Hieron. intellexit hanc Davidis oratio-
nem: *Ab alienis parce seruo tuo.* legit ipse: *A su-
perbis.* Quia nihil a nostra magis alienum con-
ditione ipsa superbia. Lemum hinc lucem capit
illud prophetae Amos pronuntiatum. Audit pro-
pheta Dominum solemni iuramento subiuu-
tem: *Iuravit Dominus Deus in anima sua &c.*
Dei scilicet ego superbi in corde. Hoc Deo in no-
postum est (teste D. Paulo); quando nullo vult
modo de verbo suo dubitari. Interponit iuramen-
tum iuramentum; & hoc per vitam suam; hoc
enim significat: *In anima sua.* Hoc est supre-
mum

num omnium iuramentum; quo se potest, ait Di-
Paulus, Deus obstringere, scilicet per semetip-
sum: Non habet maiorem per quem iuret. Qui ter-
go iurat, quod omni vult credi securitate nec eius
illud superesse dubium? Quia desistor ego super-
biam Iacob. In Hebræo desistor, significat: Ra-
stilio: quasi aperte dicat: Vno ego; fastidio in
homine superbiā. Sumitur methaphora de mu-
liere plebea, quæ magnam se vult præferre ac ia-
ctare dominam (a) ut autem talis esse videatur
miram affectat in gestibus, motibus, incessu; co-
positiohem, ais autem: quā mibi parie nauseam
talis mulieris superbia, & cultus inordinatus. Ita
de homine Deus conqueritur: An ergo Domine
alia non sunt tibi crimina molestia o inmundia in
homine, quæ tibi nauseam pariant grauiorem?
Quæ non adulteria? Quis sanguis corruptus, quis
cæcus? Annuo. Hæc tamen habent in homine
quoddam morium. Carne constat, non minor
si ad delicias carnisque incline ut voluptates.
Sanguine abundat plurimum, nec inultum, si of-
ferretur, si ignescat. Inopia laborat, quod mi-
reris, si manus ocluratur pauperibus. Atta-
men superbia, quo quælo vilis homo ad hanc
in se obiecto intelligatur? Nullum inuenies omni-
no, at magnam humiliandi materiam: Humili-
tatio tua in medio tui. Te ipsum circumspice.
Ea de causa, hoc præ cæteris est vitium
derestandum & abominabile; inquit Sapiens:
Pauperem superbum. De quo se p. test iactare
indigens omnibus? Et qui tam pauper, ac
Iacobus & Ioannes, qui etiam hoc parum,
quod possidebant, deseruerant, unde illis nata
tam superba cogitatio, ut primarias in Deite-
gno tibi sedes vendicarent? Hocine postulas?
Ipsi Lucifero superbia nimia hæc erat in eoque
derestanda.

II.
Simili-
tudo.
(a) Se po-
ne don.

Miche. 6.
4.

Ecclesi. 25.
4.

Ser. 2. de
tribus.

Ser. 4.
S. Benedi-
ctio.

Isai. 14.
11.

Isai. 6. 9.
1.

Dan. 7.
10.

Isai. 6. 1.
7. 10.

T. 6. 12. 35.
D. B. 88.

ante Dominum. Et tu (inquit Bernard.) ais: Se-

Expandit D. Bernard. Luciferi superbiam,
dicentis: Super astra Dei exaltabo solium meum,
sedebo in montibus testamenti. O viventium super-
bissime, nihil aliud superest, quā nullo præ-
millo merito sedes prætereundæ, & in monte se-
dere testamenti? Supremi assistant Angeli supre-
mæ Dei Maiestati: Stantes vidit Isaias Sera-
phinos: Vidi Dominum sedentem super solium ex-
celsum &c. Seraphim stabant super illud &c. Stan-
tes vidit Daniël Angelorum Legiones: Milli-
a. nullum ministrabant ei, & ceteris centena milia
assistebant ei. Hoc quoque de se Raphael Ange-
lus Tobia ferebatur, qui se ipsum ex hac cir-
cumstantia, quis esset, indicabat: Ego sum
T. 6. 12. 35. Raphael Angelus, unus ex septem, qui assistimus
D. B. 88. ante Dominum. Et tu (inquit Bernard.) ais: Se-

debo? Vbi sunt omnes, universi ministri tui,
pau inimice sedibus? Quid laborasti, ut iam
sedeas? O Sanctissimi Apostoli, si supremo Au-
gelo tanto vitio vertitur illa superbia, quid erit de
vobis tenuissimæ & ceteris hominibus? Et quæ tua,
ambitiose, superbia, qui nihil tam anxius qua-
ris quā primas sedes occupare, qui vix scami-
no, infideles, & gaudent opulentis? Necdum
didicisti discipulus esse veritatis, & cathedras
ambis, prælati? Epi copii? Apoge: Nes-
citis quid petatis.

§. 20. Nescitis, Stulticia imputatur, onera pe-
tere, ad sedendum, ut ipsa regali exprimitur
corona, & propinqua Elimelech.

Alteram stulticie speciem aperimus, onera
quarere ad sedendum: Dic ut sedeam, Di-
gitis ams ambis, ut sedeam? Nescitis quid pe-
tatis: Quid esse cogitas Episcopum, Archiepisco-
patum, Pontificatum, an ut sedeat? quid tibi
persuades dari, dum tibi conceditur vobis re-
gamen iudicis officium? An ut sedeam? Stulta
nimis est hæc opinio. Neutiquam, sed ut stes e-
rectus in pedes, ac mille laboribus, curis mille-
nis preparatum accingas, ut huc, illucque discursas
opulenter. Explanat D. Bernard. Seraphim
quos vidit Isaias itantes: Et Seraphim stabant.
Solutus quippe Deus sedebat: Vidi Dominum seden-
tem. O Magnum Seraphim: Et Baptista erat in
lucerna ardens & lucens. Non sedet: Amicus
autem sponsi stat, & gaudio gaudet, propter
vocem sponsæ, stat Ioannes, neque enim arundo
est vno agitata, hoc est, stare, & stabat iuxta cru-
cem, nisi Moyses stasset in conspectu eius, stat,
quia amicus, stat, qui ardens est, & Seraphim
stare describitur, versus amicum sponsæ, qui proceden-
tis; thalamio suo non amulatur gloriam, sed parat
viam, sed prædicat gratiam, ut & ipse de plenitu-
dine eius accipere mereatur. Lucet ergo Ioannes tan-
to utique clarius, quanto amplius feruet: fidelis lu-
cescit qui solus iustitia non usurpare venit, sed præ-
nuntiare splendorem, non sum ego, inquit, Christus,
ac si manifeste Luciferi dicere videretur, quid ad-
miramini intuentes splendorem meum, non sum ego
sol. O Lucifer, exaltage! Qui mane oriebaris, in
veritate non stetit, quia Seraphim non fuit: quia
Seraphim ardens & lucens interpretatur: in vero
miser habuisti lucem, sed ardorem non habuisti, bonū
erat tibi magis esset quam Lucifer, cecidit ergo Lu-
cifer, ut fuigat de caelo, Seraphim vero stabat super
illud. Stans Seraphim ait, & suscipiens in contem-
platione

placione sedentis in throno, in sedere tenuisti, & im-
 piet propterea tui moti sunt pedes, & effusi sunt
 gressus tui filius est, qui sedet in throno, Dominus
 Sabaoth, Seraphim vero stant extendentes se, &
 intuentes in eum, in quem prospicere contempserunt.
 I. Moyses morti proximus, pro populo, quem regebat,
 sollicitus, ne sine pastore grex in diversa rapere-
 tur, ad Deum simplex confugit, ipse suo ore
 nominet, sua manu constituat plebis gubernato-
 rem, hoc autem postulando, pariter tanto mune-
 ri conditiones proponit requiritas: Prouideat Do-
 minus Deus spirituum omnis carnis, hominem, qui
 sit super multitudinem hanc, & possit exire & in-
 trare ante eos, & educere eos, vel introducere ne
 sit populus Domini, velut oves absque pastore. Om-
 nia verba hæc expendit Origenes. Primum, obse-
 secrat Deum, ipse proprio statuat iudicio populo
 præfuisse: non enim decet humano favore eligi
 superiorem, non gratia parentela, non respectu
 carnis aut sanguinis, non mulierum intercessio-
 ne, pro vi hi duo fratres niebantur, sed Dei o-
 ste, Dei manu, Dei electione. Eo modo pri-
 matus Ecclesiæ præfides elegerunt: vno quippe
 deficiente, Iuda scilicet procuratore, in concilio
 congregantur, Diuina implorat gratiam, ut in eius
 locum eo dignum succedere dignaretur: Tu Domi-
 ne, qui corda nostræ omniū, ostende quem ele-
 gisti ex his duobus vnum. Secundum: Domine:
 assignat proposito conueniens agnomen: Domi-
 nus Deus spirituum omnis carnis, q. d. Tu Domi-
 ne, qui omni carni spiritum infundis & animam,
 tu Domine, qui propria manu omniū hominū
 animas artifex protecasti (hoc quippe significat:
 Omnis carnis, vi olim dixerat: Omnis caro caro
 corruptura: diuini suam) illaque artibus ac cor-
 poribus infudisti. Designa: quis esse debeat Præ-
 latus in Republica, sicut anima in corpore, qui
 det ei vitam, spiritum, & vires, qui totus sit in
 tota, & totus in qualibet eius parte, ut nec mani-
 bus parti, nec unico deficiat capillo. Talis sit,
 oportet superior, anima corporis mystici, qui
 eam gerat pauperis ministri, vidua desolata,
 pupilli egei: succurrat huic consilio, illi ceteris
 molyna, alteri consolatione, tantaque cunctis
 adit sollicitudine, ut totum finem esse in illo
 vultu habere videatur. Conclude, nim qui ta-
 lis esse debet, tempus locumque sedendi sit ha-
 biturus.
 Tertia: Qui sit super multitudinem hanc, ex-
 pona meā sententia, quæ diximus de spiritu,
 qui super omnes partes est corporis, insuper ma-
 gnas significat vires, patientiam magnā, eximiam,
 quæ excellere debet, sapientiam, ut super omnes

esse possit, ut Protector, ut promisor, ut iudex, ut
 sol & ciuitas, de quo veritatem posuit illud Ec-
 clesiasticus: Sol illuminat per omnia recessus, & gloria Eccle-
 siæ. Domini plenum est opus eius. Sit cœlum, testis 16.
 pallium vniuersa, cui influentias ac lucem suam
 communiat: Super multitudinem, & super omnes:
 tristis soletur suauis, pauperi succurrit libe-
 ralis, effrenem correat audacius, immorige-
 rum corripit fortius, reprehendat delinquentem
 animosius: Corripit iniquos, consoletur pusill-
 lanimes, suscipiat infirmos, patiens sit ad omnes.
 1. Thessal. vi. ait D. Augustin. ex magno illo Prælatorum
 instructore D. Paulo mutuatus. Sit ut animal
 illud Ezechielis, tot tamque diuersis videat fac-
 ciebus, videat ut leo, ut homo, ut vitulus, ut
 aquila: sit quibuldam ut homo benignus, alijs
 ut leo terribilis.

Hanc præ cæteris involuit difficultatem mu-
 nus Prælati, quod stylo pereleganti ponderat
 D. Gregori Nazianzen. dans rationem, cur electus non longe
 in Episcopum, omnis detractans fugam arripue-
 rit. Terret (inquit) me onus prælati: est nam-
 que curam ceteræ tantæ, tamque variæ personarum
 multitudinis hominum qui sicut numero, sit
 differunt conditionibus sitque contrariis humo-
 ribus: Profecto ars quedam artium est, & sci-
 entiarum mihi videtur, hominem regere: & se namque D. Cæcili-
 animal maxime variū, & multiplex. Et paulo NAZIA-
 inferius adducta similitudine se clarius exponit:
 Quemadmodum si quis bellum variū, & mul-
 tiplicem ex multis bellis magnis iuxta, paruisque
 feris, maribusque constata am curare, & ducere ag-
 grediatur: hinc in nauia adeo varia, & prodi-
 giosa gubernanda, maximus proculdubio labor sub-
 iungendus est. Tale est Republicæ corpus, tot tam-
 que varijs sibi que reuigantibus consilijs con-
 ditionibus, quot sunt qui in ea viuunt, omnibus
 adesse debet Prælati auxilior. Sententia est
 D. Gregorij negotium esse intolerabile, & quod
 auxilium reddat vtrum maxime prudentem, ex eo 3. p. Passa.
 quod (inquit) homo animal sit tam variū, ut
 impossibile sit in omnibus illa sam. Teriare, pru-
 dentiam. Iam hunc ceteris ex nimia humanitate
 moribus dissolutum, nunc illum præ nimia tristi-
 tia melancholicum: modo se nimis effundit,
 modo se plusquam comemiat, alijs subtrahit:
 iam totus garrulus ut græculus, iam totus li-
 lentia ut Anachorita, &c. Quam variū, III.
 quam anxius, quam dubius esset medicus qui in-
 firmum cerneret, singulis horis nouis ac me-
 do. bo suo contrarijs accidentibus agitari: Si agi-
 tur ex hac varietate, res est plena negotij no-
 minem repetere, quid est, quam arduū,
 quam

quàm difficile tot, tam varis tanque sibi contra-
rios prudenter, sapienterque gubernare? Hoc
munus est superioris. Iudica, si talia illi incum-
bant, num locum sedendi sit consecutus.

Quartum: *Qui possit exire & intrare.* Qui an-
tecedat, modo ut alicubi ingret, modo ut discedat.
Hoc est, ut ipse in se vitas, sit omnium virtu-
tum exemplar, quæ debent exerceri, simul & viti-
orum, à quibus sit fugiendum. Ipse in se sit exem-
plum omnibus a rectorum, sit ut David bonus
pastor, qui omnes præcedat illas instruens manibus
suis: *In intellectibus manuum suarum deduxit eos.* ut
orationis speculum, honestatis, abstinentiæ, pa-
tientie prototypum, doceat superbiam, iram, inui-
diam, gulam, accediam fugiendam. Collige num
ad illa rite peragenda, locum sedendi sit habiturus.

Tandem attalis sit, & ita populo præemineat,
quantum pastor ovibus: *Ne sit populus Domini, sicut
ovēs absque pastore.* Populus ovēs sunt, Prælatus
pastor. Tanto prælatiorem eius esse convenit vi-
tam, opera, virtutes, ac tanta perfectione oportet
ea operentur, quæ vita munusque pastoris ovium
eminet constitutione sublimius: de quibus D. Greg.
Nazianz. fuse discursit, ex quo D. Hier. eius dis-
cipulus dicendi sumpsit argumentum: *Ensurum
Pastor Ecclesie talis eligitur, ad cuius comparatio-
nem, recte ceteri grex nominentur.* Imo & D. Greg.
eandem doctrinam modo istem, modo diversis
verbis sæpius repetit. Attende igitur responsum
Domini petitioni Moyli convenient. Respondet:
gratum habeo quod petis, ego ipse Prælatus,
qualem convenit multitudini populi providebo.

Quis ille, Domine? Tolle Iosue filium Nun &c.
Stabis coram Eleazaro Sacerdote. Hoc verbum:

Tolle, vim quandam indicat, ac violentiam, talem,
quæli furem ad crucem trahunt satellites. Ita Do-
minus Moyli de decubitus illis, quos damnat eru-
cigandos. Tolle cunctos principes populi & suspē-

de eos contra solem. Ita quoque de Iosue: Tolle Iosue,
coge illum, de loco ubi sedet, extrahe, nolo
ipse se inveni ingerat vitæ, procuret, am-
biat, se non invitatus intret. O dignum Præla-
tum vi adactum, ex angulo erutum, de monaste-
rio abstractum, ad dignitatem promotum, qui quasi
ad crucis supplicium deducatur, ut S. Martinus,
quem dolo Episcopum consecraverunt, & D. Gre-
gorius Neocæsariensis, & D. Gregorius Magnus,
D. Ambrosius & alij quam plurimi, de quibus
laudabiliter Annales Ecclesiastici, qui nihil na-
cordi capiebant, quàm nesciri, se dignitatibus
subducere, latere, notique esse nemini.

Primum igitur præcipit: *Stabis coram Eleazaro
Sacerdote.* Hæc autem prima sit Principis, Regil-

que similitudo, stet coram summo Pontifice, ac
Prælatus Ecclesie, ut eorum obediat ceter præce-
ptis. Significat, hanc præcipue sollicitudinem
esse debere potestatis secularis, ut parata sit sem-
per potestati ferre spirituali. Verumtamen op-
tine delineat Prælatus. Primum: sciat sibi non
esse sedendum, sed standum: *Stabis.* Stare, sym-
bolum est eius, qui paratus est ab una & altera
parte dare auxilium. Ob hoc (inquit D. Gregor.)
& præbat D. Bernard, Christus D. Stephano itans
apparuit: q. d. Amice ne timueris, fidelissime, pa-
ratus esto tibi auxiliaturus. Prælatus stans, ut
velox pauperem defendat, qui inausu opprimi-
tur, puella promptus occurrat inopi, ne pecu-
niam propudio sui corporis emergetur, extru-
nem impetretur coëctat, qui noctibus turbat
ciuitatem, feruis omnibus feruiat, D. Pauli imi-
tator. *Omnium me servum feci.* Congruit servus
stare. Quo tempore me Deus Episcopum crea-
vit, me servum omnium esse intellexi, proinde
mihi persuaasi, mihi incumbere sedere nunquam,
stare semper. Extorem sapit, Prælatus conse-
crari cui omnes seruiant, qui sedeat, qui quiescat
otiosus: non creatur populus, ut illi seruiat, eligi-
tur ille ut populo sedulus deferuiat. Vnde dum
Dominus Davidem vixit in regem, cum de
ijs plenius instruxit, quæ ab illo hoc munere
præcedebat: *Cognovit David, quoniam confir-
masse eum Dominus Regem super Israël.* Et quo-
nam exaltasse regnum eius super populum suum
Israel. Textus Hebraicus, ut noster notat Ca-
ietan. legit: *Propter populum suum;* q. d. Deus No-
ueris o David quod te Regem non creaverim, ut
tibi populus seruiat, te laudat excipiat, sed ut
tu populo in omnibus seruias: *Propter populum.*
Sernus Superior, Princeps Prælatus, ad hoc
eum eligitur, ad hoc instituitur. Laude digna
est illa celeberrimi Philonis annotatio, circa il-
lam cetemoniam, qua usus est Phara Rex A-
gypti. Cum eximiam audiens sapientiam, quæ
Ioseph Patriarcha sua exposuerat somnia, talem
esse iudicavit gubernatorem populi dignissi-
mum, vnde dum illum vult in protegem plebi
sue præficere torquem auream collo eius iniecit:
*Tu eris, inquit, super domum meam, &
ad ora tui imperium cunctis populus obediet*
&c. collo torquem auream circumposuit. Quid
hoc, ut cum totius populi constituit Prin-
cem, eius collo torquem auream componit?
Catena collo appensa magis præfert servum
quàm Dominum; quia phrasi Scripturæ, Liber-
tas declaratur collo libero, quocirca Domi-
nus ut exponat suas contra populum querelas,
eum

eum esse contumacem, Deo rebellem, ait: Po-
 pulus dura cervicis eius est non ligata, non fle-
 xibilis. Et ut populum suum moueret, ut se fer-
 uitate eximeret, & in perpetuam asseueret liber-
 tatem: sic ait: Solue vincula colli tui captiva fi-
 lia Sion. Tandem dum sibi Dominus vult
 subicere mancipium, collo catenam seu annu-
 lum circumponit, hoc namque symbo-
 lus esse signatur, sicut ipsa catena feli-
 citas signum est libertatis. An ignoras, quærit
 Philo, quod esse populi Principem, sit ul-
 dem esse mancipium, quia sicut seruus totus
 quatuor est, non sui sed Domini est, ita in-
 cept ac superior, totus communi Republicæ
 bono est alligatus, obstrictus illi occurrere in
 prosperis & in aduersis, nocte, & die, in pace
 & bello. Concedo catenam esse auream, attamen
 strinxit, ligat quasi ferrea, & bene expo-
 nit Antigonis Rex Macedoniæ, de quo Eha-
 nus. Quoniam dum filius suus princeps, quia prius
 cepit, suis maiorem quæreret voluptatibus licen-
 tiam, sic præuiter eum morietur: Ignorans fuit, re-
 gnum nostrum esse quandam nobilem auream, &
 honorificam frivolum? An non vulgare est
 proverbum, viros aureis compedibus vindictæ
 lauerunt? Aureis torquibus cōstringuntur, ac
 condemnantur in Republicæ salutem guber-
 natores. Hoc Dominus Dauidi declarauit: Con-
 firmavit eum Dominus regem propter populum
 suum.

Hoc supposito pedem vltius proferamus.
 Qui decem (quæstio proponitur) seruire tene-
 tur Principibus, posset ne sedere? & qui centum?
 & qui mille? Quinimo hoc ipsis Ch. istis in-
 timauit, quos protopraefatos Ecclesiæ suæ ele-
 git, ut eos vidit de primaria dignitate con-
 tentiosos: O desideratissimi mei discipuli, quam
 parum nostis, ad quid sedes in regno meo præ-
 parentur: non ut quis in eis sedeat, domiat,
 opparet foueatur, nequaquam at ut seruiat em-
 nibus, prout in me consiliis: Filius omni-
 nis, eximus ille Prælatum summus Pontifex,
 & Princeps Pastorum: Non venit ministrare,
 sed ministrare, dare animam suam &c. Expla-
 nat moralis doctor epichetum singula e quo
 propheta Iob Principes, Prælatosque ador-
 nat: Qui portant orbem. En tibi propriam, in-
 quit, reipublicæ rectoris, Superioris, Re-
 gisque definitionem essentialem: Qui portat
 Republicam, qui portat regnum. Miserece
 mei Deus. Si vir sibi molarem imponeret la-
 pidem, an illi valet sedere, quiescere? Si
 montem imponeret, si cunctos Hispania mon-

Hieron. Bap. de Lanza Tom. II.

tibus grauaretur. Hoc est asserit Diu. Gregor.)
 mundi Prælatum consecrari, totum tu s hume-
 ris mundum superimpom: Præli em eligi Pro-
 uinciam, vel ciuitatis, totam hanc humeris tuis
 molem inoci? Ea namque de au a Rex gra-
 ce. *Επιτιθεσθαι τινος βασις populi* dicitur: quia to-
 tum illi innuitur pon us regni, tribu, alium,
 Certarum: Nobiles, plebei, fora, basilica
 mercatorum, &c. Proinde non ma e quidam
 hæc verba perpendunt Domini per Ezechie-
 lem *Super ducem onus istud* In Hebr. o nomen *Ezer*. 12.
 Dux ab eadem radice derivatur, à qua onus. 10.
 Hinc capies rationem cur corona Regibus im-
 ponatur. Corona regnum præfert, gemma ve-
 ro pre ioræ, ac præcelsa, eiusdem loquuntur
 provincias ac ciuitates. Hoc significat ipse Rex,
 dum ait: Hæc ciuitas seu provincia pertinet
 ad meam coronam: coronam autem capiti
 Regis imponi, insinuat, quod eius capiti, e-
 ius curæ, eius diligentie ut onus imponatur
 tota Re publica, ciuitates omnes, villa, loca,
 viri, mulieres: eo quod tota pax, quies, con-
 solatio, regnorum fortitudo, de capite, & sol-
 licitudine suorum pendeant Regum ac Superio-
 rum.

Super hoc fundatur ius, quo pollent Reges, III.
 ac superiores, petendi à subditis suis census, Tribu-
 redditi, vestigalia in sui alimentum, ut ne-
 gotiis succurrant necessariis, in conseruatione
 nem, Republicæ defensionem, ut omnes de-
 suos intendant sensus in beneficium, salutem, *de-*
 que subditorum: Quia si illis media non el-
 sent sufficientia, ad vitæ suæ, auctoritatis ac,
 status conseruationem; maior curarum pars
 illis necessariis conquirendis impenderetur vn-
 de nec omnibus sensibus, mente ac prudentia
 possent intendere Reipublicæ sibi subditæ. Ut
 verò eius soli proficiant emolumento, illis
 ab inferioribus abunde quod vitæ necessa-
 rium est, prouidetur, ita ut, aliis non distra-
 hantur curis quam ut populi inuigilent prof-
 peris successibus, quieti, saluti: hoc enim il-
 lis onus imponitur, dum aliis praestantur.
 Nunc igitur, si praegravem contares coro-
 nam, illique lapides multos ut molares, seu
 res pesi texeres, an quæ ea ita impneres eum,
 cæso, interroga, num illa ipsi sit quietem
 allatura, num cum i a quietis possit refidere.
 Ex his igitur licet o cognoscas, qualis possit
 esse Prælati qui omnium curas debet suscipe-
 re. O quam grauer D. Paulum hoc munus,
 hoc onus deprimet qui ad longum suis re-
 centitis laboribus, aduersitatibus, ieiuniis, vi-
 gilijs,

D d

gulijs,

gijs, persecutionibus, carcerum vinculis, lapidum imbris, addi: Prater ea, quæ ex itin-
 1. Cor. 11. secuti sunt, infirmitas mea quotidiana, sollicitudo
 28. omnium Ecclesiarum. Quis infirmus est & ego non infirmus: quis scandalizatur, & ego non uror? Hæc mihi multe sunt molestiora, quàm ieiunia, carceres, persecutiones, flagellis cædi, lapidari. Per sententiam, num sunt dignitates ad quietem, & sensionem destinatæ, etiolam. O si hæc alius attenderent. Præ autem (ait Dñs. Bernard.) qui prælaturas avidus ambiunt, pedem cito, ne dubites, ab instituto retraherent: Meditantibus quidem honores, blanduntur, sed opera penitentibus, tædæ sunt, atque formidant. Non omnes autem capiunt hæc verbum.

Multis enim non tam à sollicitudine, & avaritate currerent ad honorem, si esse scirent, & opera. Gravius profecto meruerunt, ne cum tanto labore, & periculo quarantibus offerrent infirmas, dignitatem. Nunc vero quoniam sola attenditur gloria, & non pœna putum est clericum, erubescere in Ecclesia, seque viles existimant, & gloriosos, qui quocumque eminentiori in loco non fuerint sublimati.

Intentioni nostræ servit historia mulieris Ruth. Mortuus est vir quidam affatim dives nomine Elimelech, relicta vidua coniuge sua Ruth, ac agri cuiusdam possessione gratissima. Ilum quidam eius cognatus appetit, pretium obtulit emere eum peroptabat. Cui Respondetur, sciret, illam possessionem secum magnum onus inuoluere, nimirum, quod qui agnum illum emeret, uxorem defuncti sibi in uxorem deberet acceptare: Quando emeris agrum de manu mulieris Ruth quoque Moabitarum, qua vxor defuncti est, debes accipere. Hoc sibi grande censuræ onus: & bene quidem (ait Ferrar-dentius in Ruth.) ut enim sacre licet eræ indicat, iam ille iunctus erat matrimonio, propriamque habebat uxorem, cui plus satis erat, eiusdem curam gerere, quocirca respondit: quod tantum sibi onus assumere non præsumeret, unde & ait: Cedo tui propinquitatis, tu meo iure privilegio. Tu tibi emitto agrum, tu tibi tantum pariter onus imposito, tu videre curam agito, tu illam tibi in uxorem sociato, mihi plus satis negotij facessit viiica mulier, viiica domus. Hoc paraphrasis Chaldaica clarius explicat: quod scilicet hoc modo responderit: Hoc damno non possum redimere mihi: Cum enim uxorem habeam, me non deceret alteram superducere, quandoquidem constarentur ob id domi mea discordia, & fraudare hereditatem

meam. Reddere tu tibi, &c. Tu cui gratia rursus addet dignitas, prælatia, officium senatoris &c. Hoc velim scias, quod si miramur exoptes, tibi vidua, Ecclesia est assumenda, & eius parochiana, cum vi sponsam habeas oportet. Tibi verò Respublica, cuius existem animæ, pauperum, afflictos in, discordium. Perpende mulierem iam in te habere, animam tuam, plus satis negotij tibi facesset pro illa Deo reddere rationem. O si hoc attenderis, quomodo diceretur: Cedo tui propinquitatis &c. Hoc argumentum videbatur D. Gregorius Nazianzen. qui dum se audit Anastasem electum, fuga sibi Nazianzen. consuluit, & postmodum suæ fugæ datus rationem, eo quod plures ostenderent, compositionem fuit tractatum Apologeticum, quod acceptare, insuper & prætereundere prælatias, nihil aliud sit, quàm sibi proponere quod in eis peccatum, honorificum, opulentum esset, se Dominos esse ab omnibus cultos, reuerendissimos: Vix adiumentum atque subsidium hunc ordinem esse indicantes, at non minus residende rationi obnoxium, sed imperium liberum, ac referendum rationum metu solutum. Qui hæc, ut ego, perpendat, his oneribus annexis dicit: Cedo tui, &c.

§. 21. Prælatia magnum onus, miris significandum, ob ea multa ad qua obligat, qua mitra, ac Diui Gregorij dolor significat.

Demum ait Christus: Nescitis quid petatis: quia non est munus ac dignitas, ut sibi persuadebant, res plena delicijs, gratia quieti, apta seorsim proinde statim illos in erogans adiungit: Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum, &c. Noueritis, amici quod ambire prælatiam, sit manu calicem arripere pliusquam felleum: si ve oportet, officium exequantur. Nemo non approbat ut veram hanc D. Pauli sententiam, licet à pleribus uideatis male intellectam: Qui Episcopatum desiderat, bonum & desiderat. Hanc SS. Patres varijs. enucleant, conceptibus. Primo D. Hier. Negat hoc verbum: D. D. Opus. Opus non dignitatem, laborem non delicias, opus per quod huius vite decrescat, non immoretur, car fastigio. Num arbi raris, in Episcopatu hoc esse præcipuum, quod sit dignitas suprema, cui quis pollet honore, diuini auctoritatis, & Maiestatem? Aberrat. Hoc est in eo principale, quod sit virtutum omnium officina, proinde proprium Præla-

Prælato censetur, omni generis virtutum meritis adornari. Opera requirit prælatum, quocirca superius ille pastor (asserit D. Hieron.) quando nobis iniungit ut à Deo pastores rogemus, qui eius sunt mittendi auctoritate, operarios, inquit,

postulatis: Regate Dominum missis, ut mittat operarios in messem suam. Operarios, non loquaculos operarios, non dormitabundos; operarios, qui manum sanctis adhibeant operibus. Et quibus operibus? Non ea exponit sigillatim Apostolus, sed non nisi in communi: Bonum opus. Quia quotquot bona sunt opera hic optime quadant, & prælatum hac omnia nullo excepto sibi requirit necessaria. Unde & illa specificat (ait D. Hier.) idem Apostolus. Sic inquit Episcopus, honestus, castus, mansuetus, misericors, pius, liberalis, patiens, modestus, sobrius, abstemius, vigilans: & hac virtutum litania non contentus, vnicuique cunctas describit: Sollicitus circa te ipsum probabilem exhibere Deo operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis. Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse.

Nota verbum hoc (monet D. Hier.) ex quo idem hausit D. Gregor. Irreprehensibilem quo declarat, in Episcopo omnes requiri virtutes, nullum vitium, nullum defectum, sed nec vnicuique verbum otiosum, hoc namque defectus est, & peccatum, ob quod quis est reprehensibilis. O gravissimum onus: Omnes virtutes uno sermone comprehendit, & pene rem contra naturam exigit. Si enim omne peccatum, etiam in otioso verbo reprehensione dignum est, quis est ille, qui absque peccato, id est sine reprehensione, versetur in mundo? Cum esset D. Petrus, qualis erat, caput Prælatum Spiritui Sancto repletus, abyssus sanctitatis oculis in admiratione passus est defectum quandam,

ob quem Reprehensibilis erat, ait D. Paul. Quid ager miser vermiculus homo debilis, speculum inconstantie, omnis expertus spiritus, vacuus devotione iterum nota ex D. Hier. quod velit Apostolus, tam sit irreprehensibilis, ut sit sine crimine: Sic scribit quo declarat, adeo sit irreprehensibilis, ut nec ipsi habeant, quod in eo gentiles criminentur: hoc enim sequens sermo continet: Oportet autem illam & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt. Ex quibus hanc infert conclusionem: Talis ergo sit Pontifex Christi, ut qui religioni detraxerunt, vista eius detractare non audeant.

Idem iterum signat Apostolus (notare Diu. Hieron.) illo verbo, quo præcipit Episcopum Ornatum esse, certumque ridet sui temporis Prælatos, sed & nobis idem licet de quibusdam no-

stris sæculi, qui hoc verbum Ornatum capiebant, ut Episcopus vestibus indueretur pretiosis, teretibus, domum assidue ædificatam inhabitaret, mensa gauderet geniali: Sane quidem ignorantes, tanta soliditate ac recordia, qui non intelligentes, Tom. 2.

quid sit o natus, comit se vestibus, & munda corporis, & lauitioris mensa epulas parant, cum istiusmodi ornatus, & cultus foribus prædior sit. In textu Græco legitur *ἐν τριτοῖς* Id est irreprehensibilis. Hoc est Prælatum ornatum esse quod perfectè cunctas possideat virtutes, ut ne vna numero desit quo sit irreprehensibilis: Qui vitium non habet, irreprehensibilis est, qui virtutibus pollet, ornatum est. Si vel vnam sperare virtutem tantum molis sit, sedque vel in vna exercere virtute adeo sit homini laboriosum: quam erit arduum omnia superare crimina, tuas evincere affectiones inordinatas, refragas carnis titillationes, tuas refricare voluptates, asperam & acclivem virtutis viam, imò virtutum omnium itinera perscrutari? Ite per extensum funem est minus operosum. Diu. Gregorius ex alio fundamento perpendit prælatam veritatem Apostoli: scilicet quod in primitiva Ecclesia, eo ipso quo quis Episcopus consecratur, statim martyrio aspiciebatur. Cum enim fidei persecutores Religionem molirentur eruere Christianam, scirent autem Episcopos eiusdem esse fundamenta, tantum eos perlecebantur diligentia, ut cum quis esset in Prælatum consecratus, illico ad necem cerneretur. Hoc omnibus peruium patet, in duodecim illis primis Ecclesie Pastoribus, quos ipse Dominus Episcopos designavit, quorum unus crucifigitur, alter fullonis fuste percutitur, alter lancea transuerberatur, huic pellis detrahatur, illi ossa confringuntur, hic leonibus esca obicitur, ille traditur ignibus, alij gladio obtinquantur, ita ut in trecentis annis, vix inuenias Episcopum, qui non morte occubuerit violenta, ac pro Christi nomine sanguinem suum moriens fuderit. Et eo sensu dicere voluit Apostolus: Qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat: quia pro prege suo morti desiderabat, & in eius defensionem sanguinem fundere: Tunc ergo (inquit) laudabile fuit Episcopatum querere, quando per hunc quemquam dubium non erat ad supplicia graviora peruenire. Deinde, quantum opinor, hinc ortum est, ut mitra, velut diademata Episcopis imponerentur, quasi illis hoc Apostoli diceretur, ex Davidis psalterio: *Æstimaui sumus sicut oves occisionis*. Mos enim apud Gentes receptus erat, quando vitulos, vacas, oves ad sacrificia

II. deducebant celebriora, ac in festis solemnioribus, illis coronas, ac florilegia appendere, quibus insigniores victimas adornabant; vocabantur autem *Infule*. Quæ erant quædam altiora diademata figura triangulari, de quibus Iusæ tractat noster illustrissimus Archiepiscopus D.

D. ANT. Antonius Augustinus. Hunc autem morem edidit Lycaonicus stupenda vidissent miracula, quæ D. Paulus, & Barnabas operabantur, eos esse Deos de celo lapsos crediderunt, Deos appellarunt, & ut Diis sacrificare victimas voluerunt, unde & primus Sacerdos, nempe Iouis: *Infule*.

Ad. 14. 12. *Taurus & coronas ante ianuam asserens cum populo volebat sacrificare.* Coronas, inquam, quibus victimæ & sacrificia coronabantur, ut emittentissimæ.

Hoc ergo est (teste D. Greg.) esse Episcopum, mitra coronari paratum se morti, ac sacrificio ostendere: erant enim Episcopi victimæ ceteris celebrioris, illosque ut Christiani gregis pastores ad necem requirebant. Vide num magnum sit opus, imò & modò, qui Episcopi sunt tales, quales conveniunt, illos esse credis à multiplici martyrio profusè immunes? nequam: Dei videntur iniurias, pauperes prostratos, virtutem datam oblivioni, defunctos suffragis defraudari, malorum gregem multiplicari, profanatas Ecclesias. Respublicas mille viciis dilicentiis corruptas: Si verò malis mederi, obistere, reparare quidpiam voluerint: Illis est colluctandum cum divitibus, cum iudicibus, cum potentioribus, odium sibi conciliant omnium, apud omnes vellicantur nihil tam blandè, nihil tam simpliciter, nihil tam circumspectè agere seu dicere possunt, quod malevoli non rapiant in calumniam. Num hoc tibi opus censetur esse laboriosum? O Apostoli, non quæritis dignitates? *Nescitis quid petatis*; hoc scitote, quod qui illas venatur, calicem amarissimum, poenisque repletum omnigenis aneupatur. Addo, calix est amarissimus (ait Div. Hieronym.) & ut talis fugienda est dignitas seu prælatura, oh notissimum periculum, cui sese ingerunt incauti, eorumdem candidati, nempe, reddendi tantarum animarum rationem non mediocriter, quantas susceperunt dirigendas; hoc enim est esse pastorem, & ad hoc se constringit, qui pastor est ovium, & ad hoc quoque qui pastores eliguntur animarum: *Ipsi enim peragunt, quasi rationem pro animabus vestris reddituri*. Ita ut earum oporteat eum reddere strictam rationem, quas vorax lupus

absulerit devorandas: *Sanguinem eius de manna requiram*, sic Dominus Ezechiel minatur. Si vulpes illius astutus histrio decipiat, & absulerit simplicem oviculam; Si leo rugiens pauperem devoraverit; si furibundus equus viduæ deiecerit pudicitiam: Si hic doctrinam non noverit Christianam, si ille tempore Paschæ non fuerit confessus, si alter ad sacram non accesserit communionem, si alter sacro non interfuerit, si hic non confessus obierit, si alter in vitis infortuerit, si talis vixit pauperum sanguisuga.

Audiamus D. Bernardum. *Quid ego infelix, quo me verum si tantum thesaurum, si pretiosum depositum istud quod sibi Christus sanguine proprio pretiosius indicavit, contigerit negligenti custodire? Si stillantem in cruce Domini sanguinem colligissim, essetque repositus penes me in vase vitreo quod & portare sapius oporteret, quid animi habuissim, in discrimine tantæ? certe id servandum accepi, pro quo mercator non inficit, ipsa virque sapientia, sanguinem illum dedit. Sed & habeo thesaurum istum in vasis fictilibus, quibus & multo plura, quam vitreus munere pericula videantur. Optime dicit D. Paulus Inuigilant, millenis indigent oculis plus quam Argus. Hoc quoque tuo inculcat discipulo Timotheo, quem Episcopum vixerat: *Tu vero vigila, in omniis labora*. Illud in omnibus intelligit D. Thom. In omnibus hominibus. Magra te decet vigila, nam, in omnibus tibi subditis est laborandum. In Ecclesiis in seculis istis, in parentibus, in filiis in maritis, in vxoribus. Bene Deus centum oculos Argus dederunt, ut brachium vel vnum servaret qui tamen furto sublati sunt quid frustra faciendum, quomodo vigilandum, qui non si binos habet oculos, & millenas suscepit onus custodiendas?*

Notat Ecclesiasticus, quod committit eum tunc parentibus, vnicam sufficere filiam, ut omnem illis excutiat somnum, continuis cruciet curis anxia conturbet sollicitudine: *Quoties tibi fugit somnus ab oculis: Hæc mea filia nubilis apta vinculo coniugali, ei de præcipiis bonis meis in dotem providendum. Cui dabo eam in vxorem? Num maritum acceptura laticum & qui malè patiatur, qui filie dotem dilapidet, qui suis eam dissoluti moribus affligat acerbus? Num tempus matrimonij prætulerit? Num aliquis eam à me flagret, sed non ex animi mei sententia; num ipsa sui obliuiscatur? Num faciem intentibus offerat corrodentem? Num eam aliquis ad inhonestam sollicitudinem effacerit?*

In ed. 44. *Ezech in illud: Vltimam pro delicto.*

Hebr. 13. 17.

« faciter? Num de nocte discedat ad ostium seu
 « fenestram proco locutura? Num aliqua eum se-
 « ducat subdola mediatrix? Num ancillam habeat,
 « quæ nichi in eius custodia sit infidelis? Num a-
 « liquod ei succedat infortunium in mei nominis
 « ignominiam? *Esia parit inquit abscondita est vi-*
 « *gilia, & sollicitudo eius auferit somnum, ne forte in*
 « *adulescentia sua adultera efficiatur, & cum viro*
 « *commorata odibilis fiat, ne quando polluitur in*
 « *virginitate sua, & in paternis suis editus gravida*
 « *inueniatur, ne forte cum viro commorata transgre-*
 « *diatur, aut certe sterilis efficiatur. Si unica filia*
 « *parenti somnum auferat, & continuis vigiliis pre-*
 « *mit angustis: quid de tot diebus filiabus, quor-*
 « *um fufcepit Prælati animas dirigendas, quæ tot*
 « *exponuntur periculis, tantos qui eas ad malum*
 « *protahunt patiuntur? Secum habent famulam*
 « *carnem, quæ eam ad suam allicit perditionem,*
 « *& dæmonis ac mundi est infidelsa mediatrix,*
 « *& ipse omnium intigilare debet defensionem ac*
 « *conseruationem: In omnibus labora. Hoc dat suo*
 « *discipulo consilium Apostolus Timotheo: Dein*
 « *in seipso peractum, proponit & ipsis Iulij per-*
 « *iculis imitandum: Imitatores mei estote, & obser-*
 « *uate eos, qui ita ambulant, sicut habetis formam*
 « *meam. Quibus loquitur? Quos ad se tenet*
 « *imitationem? Omnes fratres omnes, plurimos homi-*
 « *nes vniuersum statum, omnes homines, ut passio-*
 « *rem habuerunt, est enim ceteris omnibus & singulis*
 « *namque exemplar. O veram Prælati definitio-*
 « *nem, exemplar omnibus, quod quadrat ei quod*
 « *ad D. Peritus: *Forma facti g. gis. ut in ipso videat**
 « *afflictus patientiam, omnis est appetitus toleran-*
 « *tiam Domini humilitatem, obedientiam sub-*
 « *missam, charitatem, in pauperes diues, sustinentiam*
 « *pietatem, Sacerdos deuotionem, reuerentiam schi-*
 « *sticam, Ecclesiasticus honestatem.*
 « *Hic tan graui per suum dilectum disci-*
 « *pulum Ioannem Dominus exercebat Episcopum*
 « *Sardiensem? *Esia vigilans &c. non enim inuenio**
 « *opera tua plena. Hoc tui est munus: *Esia vigi-**
 « *lans. Hæc eo quod de te nesci conquerat: Non e-*
 « *nim inuenio opera tua plena. Quæ sunt illa? Opera*
 « *plena? Meo iudicio sumitur a pictura metapho-*
 « *ra. Pictores video, qui effingunt imaginem ex*
 « *arte perfectam: ac eius oculus ad hanc tantum,*
 « *vel illam partem delectatur, ita ut dicere liceat,*
 « *non est oculus plenus, qui tam perfecte cernat*
 « *omnes, ut quisque dixerit, quod illum solummo-*
 « *do cernere videatur ab hac, & ab illa parte, ille*
 « *verò censet quod e tantum intueatur, hic verò*
 « *ex opposita parte, idem de se ferat iudicium. O*
 « *Pastorem, imago es expolita, ut apertus pleni-*

« que oculis omnia videas: *Esia vigilans. Quosdã*
 « *scio, qui clavis, ac perspicacibus vigent, oculis,*
 « *sed limis ex vna tantum parte videt namque il-*
 « *lum honestum Ecclesiasticus, Schismaticum sacer-*
 « *dos, ad pauperem autem non aspiciunt eius o-*
 « *culi, nec ad tribulationibus suspirantem, ut illi*
 « *occurrat, & succurrat opitulator. Alij oculos*
 « *quidem habent, quibus incipem videant, at non*
 « *potentem, ut eum doceant humilitatem. Ocu-*
 « *los in omnes te habere expedit, ut omnes ha-*
 « *beant quod in te videant imitandum. Non suf-*
 « *ficiat Prælati, virtutum operibus ceteris præ-*
 « *fulgere, illicque imperfectus, sed sint eius virtutis*
 « *opera plena, absoluta. Primum in perfectione ut*
 « *sit fides eius constantissima, sit charitatis arden-*
 « *tissima, sit elemosynæ liberales, sit inuicta pa-*
 « *tientia: huius enim defectum reprehendit Do-*
 « *minus in Ephesiorum Episcopo: *Hæc aduersum**
 « *te quod charitatem tuam primam reliquisti. Cha-*
 « *ritatem vocat primam, more S. Scripturæ, id est*
 « *feruentiorem, eminentiorem, diligentem. Me-*
 « *taphora sumitur ex arborum fructibus. Ficus &*
 « *mala punica quadam sunt primi floris, alia se-*
 « *cunda, sed hoc interest, quod fructus primi flo-*
 « *ris, multo sunt eminentiores, ac perfectiores, ut*
 « *effectus naturæ fortioris in principio. Fructus*
 « *verò secundi seu floris posterioris, ficus quidem*
 « *sunt, mala granata sunt, sed non tam pulchra, so-*
 « *lida, natura, ac perfecta, ut priora. Idem ferto*
 « *iudicium quoad opera virtutum: quadam nam-*
 « *que sunt priora, magno facta ferebre, mente ar-*
 « *dentiori, corde perfectiori. Sunt & alia, quæ*
 « *sunt at tepide, languenter, negligenter: Oratio*
 « *tepidam, realiter oratio est, at iuratura, langu-*
 « *da: elemosyna inuoluntaria, precibus extorta,*
 « *elemosyna est, sed decidua vermiculosa. Chari-*
 « *tatem primam, opera plena requirit ab Episcopo,*
 « *quæ ceteris palmam eripiant, eo quod mag-*
 « *no sunt ferebre, mente sincere, deuotione pia,*
 « *corde pleno atque perfecto. Hoc D. Greg. Naz.*
 « *laudibus extollit in vero illo Episcopo D. Ba-*
 « *sil: *Existimabat homines quidem communes, ut**
 « *idiotas satis ad virtutem habere, si non improbi*
 « *essent, vel mediocriter boni, ac si quis in dignitate,*
 « *& administratione fuerit profectum in Præfatus*
 « *officio, virtutum omnino putat, si non omnes alios*
 « *virtute antecelleret, parèq; dignitati suæ ac thro-*
 « *na virtutem asserat. Non cursum hæc verba tran-*
 « *seamus: Et virtutum omnino putat. Quasi virtutum*
 « *in Episcopo reprehenderet tepidam charitatem,*
 « *languidam, arenam pietatem, opera vir-utem*
 « *vermiculosa, non plena, non absoluta. Secundo*
 « *verò vocat: *Opera plena, quæ omnibus satisfa-**

ciunt, quando talia sunt, ut omnes in illis sumat
 exemplum eorum, quæ sibi lucumbunt facienda
 & illa in Episcopis ab omnibus expectantur, ut
 possit dicere: *Omnibus omnia factus sum.* Non
 ineptè modo preponitur, quod alias diximus de
 vestitu summi Sacerdotis, Deum præcipisse ut
 eius tunica esset oculata; eorum quæ diximus
 aptissimum hieroglyphicum. Hinc (teste D. Hieronymo.) toties idem repetit Apostolus episcopum
 vocans Prælatum vigilantem; notat quomodo
 quæ, quod in nostra vulgata lectione legimus
Sobrius in græco scribi *ὑποῤεῖλος*: quod nedum
 significat sobrius sed & vigilantem: quia vigilia
 ex magna nascitur abstinencia. Non conuenit
 Episcopo carnem sumere, ut possit dormire, sed
 carnem omittit, ut tota possit nocte vigilare,
 & virga esse vigilans, qualem Dominus ostendit
 Hieremiam.

Quia verò dicere posses, ad hæc munera subeunda idoneum substitutam ministrum: subiungit
 Apostolus: *Ministerium suum imple.* Tu ipse tui
 muneris satisfac obligationibus. Te, cui cathedra
 paratur ut in ipsa sedcas locum per te minister
 plere oportet, non per subsidarios: Licet enim
 iustum sit ac necessarium, ut sibi subsidio sumat
 Prælati alios ministros secundarios, qui curam
 ac vigilantiam partem suscipiant: attamen
 qui principaliter interuenire debet, hunc esse
 dicimus ipsum Prælatum: Quo primo eius ab
 sentia condemnatur præsentia ac residentia manifestatur
 in sua Diocesi, & Pastori in sua parochia,
 ut præclare declarat, ac præcipit Concilium
 Tridentinum. Secundo: reprehenditur Prælati
 ac Curatus, qui licet in parochia resideat,
 sui tamen muneris officia ministris imponit
 faciendâ, ipse omnibus solutus ac liber: *Ministerium
 tuum imple.* Ad quid te Prælatum elegerunt?
 In quem finem tibi commendantur Pastores
 tui, ut ipse cunctis ad sit officiis substitutus,
 ut in vtriusque dormias autem? *O Pastor & idolum,*
 ita Deus locordem indignat Prælatum, qui
 nihil magis quam idolum lapideum, operatur:
 Idolum ad hoc tantum erigebatur, ut muneribus
 victimas, sacrificia, incensum, adorationes susciperet,
 non verò ut aliquid ageret, manus operibus
 admoueret, audiret, videret, ambularet, &c.
 Ad hoc expediret illum potius pastorem creare,
 quem tibi conducis substitutum: non enim hoc
 de iure communi cathedra permittit Episcopalis.

Discreta sunt pariter & mirabilis illa resolutio
 sumpta quoad regimen Galliarum. Gallis imperabat
 Rex Childericus tertius, cuius sit mentio

in Decreto. Delicias, otio, somno, voluptatibus
 totus vacabat, & ad regni sui moderationem
 opera utebatur familiaris ac nobilissimi viri
 Pipini, hic omnium calculi regni laudabiliter
 habenas moderabatur. Potro sicut subditis
 aridet, ut ipsi Reges gubernent, ipsi per se
 negotia grauiora Reges exequantur, non exiguas
 de rege Childerico spargebant querimonias,
 Conuenientes regni primates, preponunt in
 concilio: nobis Rex imperet, & non infirmus
 sit, qui Rex sit, & cum hoc sit expediens,
 cumque vult sit Pipinus, qui nos regit, ipse
 rex coronatur: quiescat, epuletur, bibat pro
 ut sibi libuerit Childericus. Hæc ipsi Childerico
 proposuerunt, Summo Pontifici Zacharie in
 hunc finem, miserunt regni proceres legatos
 suos, ac tam vigentes obtulerunt Summo
 Pontifici rationes, ut ille Childericum tanquam
 regni gubernaculo, clauoque minus vitalem
 condemnans, Francos totumque regnum a
 præstito absoluerit iuramento: deinde creuit,
 cum Pipinus imperaret, in eoque conuenientes
 laudarentur conditiones, vero tunc lo regis
 gauderet, & sicut illi Childericus regni
 gubernacula dedisset, daret pariter & thronum.
 Ad huius negotij executionem nominauit
 Pontifex Archiepiscopum Moguntinum, ut Pipinum
 & nominaret, & proclamaret ac Regem
 Galliarum coronaret: & conuocatis regni
 totius Ordinibus, nominatur, proclamatur ac
 coronatur Pipinus Rex Galliarum: Vixit Rex
 Childericus verò in monasterio amandatus.
 Hic bene sit tibi: cum tu ille non sis, qui
 regni thronum imple, excede, descende, alius
 eum occupet, qui throno residens, ipse per se
 suum impleat officium. Actus plane singularis,
 quo cepit Pontificis potestas tam heroica ac
 præclara actione exerceri, scilicet Regis depositione
 ac exaltatione, ac alterius subrogatione in
 quibusdam casibus particularibus. Si hæc
 in statu contingant seculari, qui terrenorum
 tantum spectat regimen, & Regis sollicitudinem
 quoad subditos in temporalibus, quod ipse
 scilicet vigilare, noctes insomnes ducere, laborare,
 rebus necessariis intendere, saluti subditorum
 prospicere teneatur: qui de statu dicemus
 Ecclesiastico, cuius regimen ad æterna ac
 celestia ordinatur, in quo non corpora, sed
 anime curantur: quæ quæ sunt corporibus
 eminentiores, tanto ea um in Prælati Ecclesiastico,
 quam in seculari debet esse cura vigilantior.

Hinc

Hinc in viris sanctissimis timor ille nō reii-
cendus: *Grandis dignitas Sacerdotum*. (Aud o
D. Hieronym. loquentem) Sed *grandis ruina*
eorum, si peccant: *Lacrimæ ad asensum*, sed ti-
moris, ad lapsum. Non est tanti gaudij excelsa
tenesse, quanti mortis de excelsis corripisse. Vi-
deat. deo lach. manent D. August. lux tempore con-
secrationis, dum pendit se onus in humeros,
cum dignitate suscipere ipsi angelis pertimen-
dum: *Tanquam periculosissimum iudicarem hoc*
ministerium, & hinc erant lacrima illa, quas me
effundere in caritate ordinationis mea tempore, non
nulli fratres animaduenerunt. & nescientes causas
doloris mei, quibus posuerunt sermonibus, qui om-
nino ad vulnus meum non pertinebant, tamen bo-
no animo consolati sunt. Et iusta. Nihil est in hac
vita, & maxime hoc tempore difficilius, laborio-
sius, & periculosius Episcopi, aut presbyteri officio;
sed quod Deum nihil breuius se eo modo militatur,
quo noster Imperator iubet. Miror fugientem D.
Gregori. ne Pontifex adoretur. Expauisco di-
uertitula D. Amicij, ne resideat in piscopatu.
Lachras querit D. Greg. Naz. auctus, & om-
nem mouet lapident, ipso teste, ne honore subli-
metur Episcopali. Quid dicam de timore S. Ni-
lamos cuius testa. Februatij recolimus: de
quo refertur Sozomenus & Nicephorus. Ge-
ris vrb. Egypti morans, eligitur in Episco-
pum; quod cum diuina reuelatione suo reclu-
sus cubiculo rescivisset, Deum tanta instan-
tia, tantis lacrimis, tot singultibus est depre-
catus, ut se tantis emperet periculis, & potius
vitam cum morte commutaret: & orantem ex-
audiuit Dominus: dum enim populus conuen-
tū, ut eum Episcopum consecraret, reperit mor-
tuum, quæ ad sepulchrum exiit non conse-
cratum.

Percepit Romachabundum D. Gregoriam iam
Pontificem, dum ei omni ex parte sancta accla-
mant; nominatim vero quatuor Patriarchæ
Constantinopolitanus, Alexandrinus, Hiero-
solymitanus, & Antiochenus, dum ei de Pontifi-
catu congratulantur. quibus sic respondit. Mihi
h. p. ne de Pontificatu fieri istis laetum proficiat?
Ep. 47. Scitote triste ponitur, & mecum lacrimas
fundite. An non intelligitis, ut meo satisfactam
muneri, quod dicere Deo debeam ac possum il-
lud Iacobi ad Laban socerum suum: *Viginti an-
nis fui tecum, oues tuas & caprea herales non fure-
rim, ardetes gregis tui non comedi, nec caprum
in vestra ostendi tibi. Ego damnum omne reddi-
bam. Quidquid furto perierat, à me exigebas, die
nocturne assu urgebat & gelu, fugiebatque som-*

*nus ab oculis meis. Si igitur sic laborat & vigilat,
qui pascit oues Laban, quanto labore, quanto vigi-
lanti debet intendere, qui pascit oues Dei?* Date mi-
hi penitet: ait D. Greg. Eadem phrasi respo. die
Patriarchæ Anastasio, qui ei de Pontificatu con-
gratulabatur, atque hoc est me secundum
carnem tantum diligere, sed non secundum spi-
ritum.

Idem respondit Anastasio Archiepiscopo Co-
rinthiorum, & magis adhuc particulariter ea-
dem occasione scripsit Theodiste stultissimæ:
Domina sorori Imperatoris, largiter scens cre-
bra dans suspicia, ob gratissimum omnis Ponti-
ficatus, & argumens lucidissimis ostendit, Ep. 25.
qua ratione, quam iuste, se in hoc statu iudi-
cet non felicem, sed prorsus, infelicem ac la-
chrimis deplorandum. Primum, inquit, ea dig-
nitate, meam perdo quietem, ac mentis tran-
quillitatem & illas quibus fruebar delicias in
angulo cubuli solitarius, iam mihi incumbit
curis vivere perpetuis æstuantem, quæ velut
spina acutissima cor meum laniat aut ince-
sant, notisque creuant velut inebrius. Alia quie-

ti mea gaudia perdidit, ac intus corruens, ascen-
disse exereus videor. Arbitratur homines, me
ad aliorum ascendisse, sed vixi vixi in aby-
ssum corruui, quam nequeam peruadere. Cæle-
stes narrat delicias quibus in moraliterio ab
omnibus liber fruebar, contemplationem al-
tissimam, quæ quasi in cælesti gloria demulce-
batur, uti se hoc iam impletum esse sibi gra-
tularetur: *Sustollam te super altitudines terræ: Isa. 58. 24*
recenset quoque perturbationes, quibus ex dig-
nitate Pontificia torqueri iam coeperat, anxias
solicitudines, quibus eius anima cruciatur,
& se immersum ingemiscit: *Sed repere me
à vertice temetipsum huius turbine* (de-
mirare quo nomine signet Pontificatum: *Tur. D. Greg.
hinc temetipsum.*) *Impulsus ad timores paucioresque Psal. 68.*
corruui: quia & si mihi nihil timere, eis tamen, qui v. 21.
*mihi commissi sunt, multum formido. Undique cau-
sarum fluctibus quorior, ac tempestatibus premor,
ut dicam recte. Veni in altitudinem maris & tem-
pestas demersit me.*

Accurate perpendit, quomodo dum se vult
dedere orationi, ut solebat non possit: orati-
onem enim suam sollicitudo, ipsum in hac or-
ationis quiete perturbabat. Deinde adductis pul-
cherimis rationibus adinquit, tunc se, ne de
numero sit eorum de quibus cecinit David: *Dei. Psal. 71.*
cisti eos dum alleuarentur. Pressi bono, & hoc secun-
darum negotiorum ex eis me esse video, de quibus
scitipsum est. Deiectiones eos dum alleuarentur: Neque
anim

enim dixit: deieci eos postquam alienati sunt, sed dum alienarentur: quia prauis quique, dum temporalis honore sessibus suis videntur surgere, minus cadunt. Alienatio ergo, ipsa ruina est.

Hic cōformiter declarat, qualiter qui ad dignitates supremas attolluntur, sint velut rotae, quae si ex una parte per honores, & temporalia bona videantur ascendere, ex alia tamen quo ad bona, & virtutes animae, seu quo ad eiusdem tranquillitatem quam amittunt profundius demerguntur. Et quasi maledictum illis hoc Dauid imprecatur: *Deus meus pone illos ut rotam.* Idem argumentum prosequitur in illa Epistola

Psal. 82.

v. 14.

1. Ep. 7.

ad Marci.

Patritia.

Ruth. 1.

20.

eribens Narsio Patriarchae Romano: qui per ad Marci, litteras fuerat ei congratulatus, diuersis, ilque magnificis eum titulis compellens, tali dignis praetura: cui inter alia dicit illud. Noemi: Ne vocetis me Noemi. Noemi id est pulchra: sed vocate me Mara: id est amarum: quia amaritudine valde repleuit me. Licet autem multas assignet doloris sui, curae ac timoris rationes, magis tamen principalem fundat in axioma quodam Spiritus S. qui admirabili ducta metaphora, agit de stultis, qui tali oblata occasione cum gaudio & cordis applausu accipiunt congratulationem: *Stultus homo plaudet manibus, cum sponderit pro amico suo.* Siquis opulentus in medium profuerit forum, plauderetque pra gaudio manibus, omnibus accipiens: Congratulanti mihi omnes, & congaudente mecum: sponderi itaque pro omnibus huius ciuitatis mercatori us, cunctas quoque naues in meam recepi fidem, quae Oceanum nostrum peruolanteo quod mihi quinque pro centum dederint: magnum inde mihi emolumentum. O te stultum: an nosti quid sit se vadem offerre pro mercatoribus? Nū maris pericula, charibides, schyllas, tempestates, pyratas nosti, & quod ictu oculi navis onerata diuissima, celerissima, tubinibus ad ima demergatur numquam surrectura? Quid tibi per vades officium esse Praelati seu Episcopi? Vadem se statuit, & pro tot navibus fide iuret quod si bi suscipit gubernandas animas, pro illis reddet rationem compromissor. Hic pro decem nullibus, ille pro viginti nullibus, alter pro centum nullibus cēsum annuorum. O quam hilaris tripudias, quam letis plaudis manibus, quam tibi congratularis. Quis te nouis (peccor alligat error) qui non aduertat, quot illae naues periculis exponantur, quot milia earum fluctibus absorbeantur & pereant, & de singulis strictissimam redditurus sis rationem.

Pro. 17. 18.

Mea quidem sententia hoc Dominus indicauit quibusdam praecipis legis veteris iudicialibus: Praescriptis enim moralibus transgreditur ad iudicialia: erant autem leges, quibus pro bono Reipublicae regimine iustitia administratur: Si quis commendauerit amico pecuniam aut vas in custodiam, & ab eo qui suscepit, fuerit ablata fuerint, si inuenitur fur, duplum reddet, si latet fur, Dominus domus applicabitur ad Deum, & intrabit, quod non ex eundem manum in rem proximi sui. Subiungit & aliam legem: Si quis commendauerit proximo suo asinum, bouem, ouem, & omne iumentum ad custodiam, & mortuum fuerit, &c. quod si furto ablatum fuerit, restituet damnum domino. Obicit hic noster Cardinalis Caieta, in harum legum iustificacionem. Deus Sapientissimus, quod est hoc nunc praecipere, ut si le qui suum accepit custodiam pecuniam, gemmas, aut vasa pretiosa, non sit ad damnum obstrictus rationem, sed sufficiat, si inter huius furis seu damni esse se prorsus ignorantem, & innoxium absoluit? Qui vero in suam custodiam receperit bouem, ovem, &c. ad damnum repaui nem obligetur? Num forte plures videret os ouis &c. quam vas pretiosum? Iumentum quam butra mille ducatorum? Coeleste est hoc statutum: respondet Caietanus: quia inter vitum & alietum plurimum interest. Qui tibi sacrum commendat pecuniarum, aut argenti laminas, iam nouerat, quod eas domi tuae diligens custodires, aut arcae tuae in luderes, nouerat quoque domus tua quam esset secura, ostia oppilata, fenestrae cubitorum obstrictae, quod tibi quoque nihil aliud foret agendum, quam pecuniam hanc seu vasa cistis tuis ac cubiculis includere, & feris obfirmare: quocirca haec nulli commendas nisi de cuius tibi constat adibus fortissimis obstrictis maris ostiis, cubiculisque tutissimis. Attamen qui tibi bouem, ovem aut iumentum tradidit custodiam, illa cistis non includit ferrea, nec cubulis in carcerat, sed tuae fidei & diligentiae pio de quicquid perierit, seu defuerit, de tua sua est praesumitur diligentia, quod debnam non adhibere sollicitudinem ad id, quod tibi committatur erat consentandum. Hinc expositioni certe subtili, super addito D. Robanum Maurum quem sequitur Piporan, quod haec Deus non sine graviori causa de reueret: qui ad res adeo viles mentem suam alius non inclinat, nisi his vellet declarare superioribus, quorum custodia ac regimini eius commendantur oues, quae diligentia eas ne pereant, ne furto auferantur custodire teneantur: si enim seduli inuigilent, ne pereant, ne sibi rapiantur pecunia, & res,

petes, aurea seu argentea yafa, scyphos, pelnes,
cyathos pralibatorios &c. quanto maiori studio
laborare illis conuenit ne pereat, ne rapiatur
grex Domini: illorum enim custodia ab arcis,
scutis cistisque dependet: huius uero ab eius
diligentia, ut gregis custodia a solius Pastoris
pendet peragili sollicitudine: si uero quid eorū
pereat, nulla in eius exonerationem datur ex-
cusatio illi hoc imputat, illi adscribit dominus,
pro ut insignis ille ac vigilans pastor Iacob fa-
tebatur qui in fidem suam soceri sui Labani suf-
ceperat & greges, & armenta custodienda. His
minus nihil exigit Deus, si uel una depereat o-
uicula, uel hos autumentum diripiatur: singu-
lari quippe consilio, (teste D. Rabano) distinxit
diuina lex hæc omnia animalia, ut varias expli-
cet conditiones inferiorum, quos sua cura su-
periores habent commendatos, diuersa uelut bo-
norum genera: Hoc est, alios ingenio ualentes
alios simplices, & innocentes, alios hebetes, & bru-
tos.

His suffragatur D. Gregor. alia sacri eloquij
passa, uerba perpendens, quæ idem inuoluunt, & ea
tam instituto nostro conuenienter exponit D. Tho.
loc. 13. Fili mi, si sponderis pro amico tuo defixisti apud
extraneum manum tuam, illaqueatus es uerbis
sub. licti, oit tui, & capius propriis sermonibus. Fili mi,
pro. 6. noli quid agas dum pro amico tuo te debito-
rem fideique iussorem constituis: Aduerte, &
hoc tibi firmiter persuade quod apud alienos
manus tuas defixeris, quibus te debitorem ob-
strinxisti, uerbisque ac promissis propriis teip-
sum in laqueos iniecisti. Quid est, obsecro, apud
extraneum pro amico suo spondere? Respondet
D. Gregorius, in tui fidem curamque suscipere
animam proximi tui, ac Deo iurare, quod de
ea sis exactam redditurus rationem. An ergo
Deus alienus? Alienus est, annuit D. Grego-
rius qui licet sit pater tuus, Dominus tuus,
Redemptor tuus, tuus intimus amicus: ata-
men in repetenda ratione, hoc uelim noueris,
quod eam a te tanta exigit seueritate, quasi non
amicus, sed maxime tibi foret extraneus, qui
nec te cognoscat, nec nisi de suis curam ge-
rat opibus, quas in te recepisti custodiendas. Id-
circo credit, quo te tempore obstrinxisti, eo
manum tuam defixisti, ut illarum opum curam
geras diligentissimam. Perferutare loquendi for-
mulam: Defixisti manum tuam. Significat ait D.
Greg. tibi persuade, quod defixeris, ac obligae-
ris opera tua, tuos ait modos procedendi seu
negotia, tuas curas, tuas diligentias ut hæc
omnia in eius expensas & impensas beneficiis,

Hieron. Bap. de Lanuza Tom. II.

pro quo spondidisti: Manus defigitur (expli ac
D. Gregor.) quia apud curam sollicitudinis, qua
ante decuit, manus ligatur. Qui tanto igitur se
vinculo constrinxit, quid illi incumbat iactan-
dum? Hoc sermo diuinus declarat: Fac ergo,
quod dico fili mi, & temetipsum libera: quia inci-
disti in manum proximi tui. Disurre festina, sus-
cita amicum tuum, ne dederis summum oculis tuis,
nec dormient palpebre tue. Annon satis dicere:
esto sollicitus & inuigila, ut esto dias saluum
quod in te recepisti? Deum aquam insinuat enim
quod illius cura agere, est tui cura egere: quia
quidquid de illo perierit, tibi peribit, & tantum
tu perdes, ut te a teipsum credi ois cui te uadem
obligasti, sit periturus. Hoc si posito: Disurre,
festina, ne dormias, nec ois his mites, nec mo-
mento temporis sedens conuiescas. Elaboratè
perpendit hæc uerba D. Gregor.

Videtur hoc uelle Deus, cum ille, qui sedem
ascendit prælaturæ, eius obtineat locum, eius et-
iam habeat conditiones tales quales describit
David: Ecce non dormiabit, neque dormiet, qui Ps. 120. 4
custodit Israel. Non dormiet ex industria, nec
dormiabit somnolentus: quia tantillo quo dor-
miuit Argus tempore, furto bouem rapuerunt,
quem postmodum tam rigotose ab illo domini
reperierunt, ut eum seuerius condemnarint:
Festina disurre, suscita amicum tuum. Curte ve-
lociter ut pauperi succurras uiduæ, festina, ut
pupillo adis auxiliator: suscita eum qui stertit
in peccatis obdormit, tunc ad ædum oculi dor-
mites. Agedum, num detur ad sedendum otio-
so, dignitas prælaturæ? O quam districta obli-
gatio, quam trutinans D. Chrysostomus afferebat se D. Chry.
non satis posse demirari, ad prælaturas seu E. Ho. 14. in
piscopis anhelantes: Audiamus ij qui regunt, Epist. ad
magistratus &c. quantum est periculum omnium Heb. T. 4.
quos regis, mulierum, virorum, & puerorum tibi
reddenda est ratio. Tanto igitur caput subicis. Miror
an fieri possit, ut aliquis ex rectoribus fiat saluus.
Formidabilem sententiam! Miror an fieri possit,
ut aliquis ex rectoribus saluus fiat: Antiquos illos
(ait S.) rememorare patres, ac Prælatos, quorum
familiaris erat nomen serui vigilans: quasi ipsi
noscent dictum Apostoli: Obsecro prepositis ve- Hebr. 13.
stris, & subiacere eis: ipsi enim per uigilant, quasi 17.
rationem pro animalibus uestris reddituri. Excitati
erant anxij, solliciti, diligentes, ut ille, qui pro
pluribus meritis se constrinxit debitorem: quæ
extremis laborant periculis, de quo facta pagi-
na: Affligetur malo, qui fidem facit pro extraneo. Prov. 11.
Quam anxius uiuit, qui pericu- ti nauis ac mer- 15.
ciū in se suscepit: timet tempestates, piratas, sco-
pulos,

E c

pulos, turbines, ne submergatur. Vinam prout id quod in praelatera bonū videtur consideratis, sic & eiusdem labores ac pericula ob oculos vo-

D. BERN. bis ponere is: *O Vinam* (exclamat Bernard.) *tam* *Serm. 77.* *vigiles reperirentur ad chorum, quin alac es cur-* *sup. Cant.* *ruat ad cathedram.* Hinc D. Cyprian. hanc eduxit propositionem: *Sicut peremptoria est altitudo* *D. Cyp.* *quajita, ita periculosa est oblatio.* Hæc vox *Per-* *sentia.* *emptoria* derivatur à *Perimere*, mortem quarit, qui quarit dignitates, easque præten- it, sed & periculosissimum est, eam oblatam, nec prætenfam accipere. De his eleganter disputat, ipse qui in omnibus rem penetravit, noster Angelicus Doctor D. Tho. Perpende quid de prætenfis sit iudicium.

Opus de *erud. prin.* *l. 1. cap. 1.*

J. 22. *Possumus. Dignitatu amore tument* *qui respondent. Possumus: mendaces fi-* *lij hominum in statera; similes elephan-* *ti.*

43 *P* *Ostis bibere calicem &c.* Respondent: *Possumus.* proprium, responsum ambrosius: Potes tu, qui Episcopatum ambrosio satisfacere obligationi? Præsumis tu statera reddere harum omnium rationem? Potes tu, qui iudicatum prætenfis tui implere celsitudinem tribunalis? Tibine ascribis videre processum (a) tuum a-
(a) De *erud. va-* *ri.* *tundum fustissimum? Potes tu, qui regimen contritus ruita is, tota nocte obire moenia peragis? Est ne tibi animus teipsum opponere dissoluto, & immorigero? Et super omnia, planè persuades ac filis te stictam posse dare tuarum omnium obli- cionum rationem in seuerissimo Dei tribunalis? *Possumus.* O sanctissimi Apostoli, negare nemo potest, vident omnes, nondum vos vberiori Spiritus luce promotos esse*

Mo. 35. *in ad perfectiora, heu quam ignoratis!* (describit D. Imperfer. Chrysostom.) quanti sit ponderis, quanta amaritudinis calix iste Salvatoris: cuius nec vultum quidem vidistis, nec prima essis assecuti vestigia, vobis, illud merito posset exprobrari: *Dulce bellum inexpectis.* Est calix iste tam horrendus, adeo expauescendus, ut illum ipsum, qui ipsa celorum erat fortitudo, ad primum eius intuitum, & solo odore quo cum Angelus naribus obicit Redemptoris ebibendum ad terram prostrauerit, ut sudore totus immaduerit sanguineo: & vos audacter dicatis: *Possumus?* Optime vobis Salvator exprobravit, ut vestram inueteratam confunderet præsumptionem (ait D. Hieronym.) quando hora iam imminente, quo calix

alie biberetur, vos aduocauit, ut vel vnicā horā D. B. sibi comites adessetis laterones ac vigilantes o-
tores, quod nec potuistis: Sic, non potuistis vnicā *hora vigilare mecum? Vna hora vigilare non potu-* *istis? Vnde, non potuistis vnicā hora vigilare me-* *cum.*

Non quæo satis mirari quā eleganter D. Basilius. Exponat illa psalmista verba: *Verumtamen* *vani filij hominum, mendaces filij hominum in* *statera, ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum.*

Legit D. Basilium Theodotione: *Vapor* *Exiguit* *se in altum homines ut vapor tenuissimus, sicut* *vlla substantia. Exurgunt illi vapore: in ali-* *cerebri tui quod ascendere possit cathedram E-* *piscopalem.* A. hieronim. qualem, quod nō & Papa-
lem, quod fieri aut eligi possis in iudicem tam *in ciuitibus, quā in ciuitatibus, imō & in go-* *bernatorum: atamen vana sunt: quia nullo iuri* *fundamento. Vbi est scientia? Vbi virtus? Vbi ze-* *lus & fortitudo? Vbi oratio? Vbi ac deuotio omni* *mentia? O vanas cogitationes! Domini facti* *cogitationes hominum: quoniam vana sunt. At v-* *nde enascuntur? Mendaces filij hominum in state-* *ria. Attendunt (inquit D. Bernard.) id quod est* *he notis, auctoritatis proventus, celsitudinis in-* *ridictionis, mitra, pedis, virgæ, pectoralis, stipen-* *torum, virtutes vero partesque tanto muneri* *necessarias, vir zelum, meina nō perpendunt,* *quæ cuncta calix iste requirit, ut ebibatur, eui-* *que amaritudo sorbeat, unde & seipsos misere* *re hac inaudita decipiunt vanitate: Vt decipiant* *ipsi de vanitate in idipsum. Hæc illos obsecrat* *ambitio, ne res, ut decet appendant in statera* *iusta ac circum tam directè componant quæ-* *admodum Apostolus, dum diceret: Ipsi in no-* *bis nos metipsos metientes, & comparantes nos me-* *metipsos nobis. Nos autem non in immensum gloriabi-* *mur. Non illi virtutibus suis metiuntur dignitates,* *sed sita tantummodo ambitione: In nobis nos* *metipsos metientes: appendunt honorem, pro-* *uentum, delicias, unde & euanescent. Elephas* *symbolum est ambrosii. O quantum dorso* *suo suscipit onus, turrim sustinet, qualem le-* *gimus ligneam, instar castri, ex qua triginta* *duo viri depugnabant: Et Indus magister be-* *stia. Quis ita to ferendo oneri vires ministrat?* *Elephant? honor? huius est enim ardentissi-* *mus: quia dum illi detegunt caput, notissimum* *eum vocant, & coram eo genui flectunt quasi* *adorantes: ad quodcumque se paratum ostendit* *bellicum stratagemata. O te elephantem* *ambi-*

ambitiosum honoris scientissimum? Num
ferre vales tantum pondus dignitatis? Num
humilis tuis excipere potes curam vnus pagi
mille animarum? ciuitatis decem millium, &
Prouincie centum millium? Possumus. Atten-
dunt enim honorem ac reuerentiam sibi præ-
stam, omnes ei caput suum aperire, Domi-
num appellare, se submittere, genia flectere his
solummodo oculos intendunt, ad tale pondus
suscipendum; & voce libera audio responde-
tes: Possumus. Attamen respondete mihi in
Dei poteris stricto iudicio rationem exactam
dare animarum, iudicium hoc subire durissi-
mum, de quo prima veritas: *Iudicium durissimum,*
his qui præsumunt, fiet. Num reddere poteris ra-
tionem damnorum, quæ in domo talis ministri
conigerunt, & in basilica mercatorum, & in ui-
dualibus; & in puella, & in copulata coniun-
gio? Possumus. Satis liquet, vos huius nescire
ponderis gravitatem, sicut nec hi duo Apostoli
Christi calicis pondus & amaritudinem, qui
admoti primis eorum labris Christi cali-
ce, nec pedibus subsistere, sed nec vnâ horâ cū
Christo vigilare poterunt. Optimè monet D.
Jacobus: *Nolui plures magistri fieri fratres mei: ten-
tes, quoniam manus iudicium sumitis.* Nomine
Magistri veniunt Episcopi ac Prælati, quibus
cōpetit alios docere. Considerate, (monet) quod
quanto sublimius est magister in, maiorque
numerus, quas curandas suscipitis, animarum,
tanto crescent & altius, quas pro his reddere
tenemini rationes, duriusque Dei iudicium.
At perpendiculum occurrit hic D. Bern. con-
tra eos, qui sibi persuadent, se posse quemli-
bet oblatum calicem epotare, ac si inter manus
inciderent tyrannorum, satis habere vinum, vt crati-
culam sustineant Laurentij, leones D. Ignatij,
pūbaras obsecro & D. Vincentij carceres, D.
Cypriani exilia, aliaque similia tormenta, quibus
si hæc proponerentur, ac quærere ur: *Potestis bi-
bere calicem,* incunctanter responderent, & vt
credunt veraciter: *Possumus.* O fratres dilectissi-
mi ait Bern. Quam vos ipsos fallitis, & quam
longe inde abestis, vt operibus hoc impleatis
quod tam liberaliter promissis addixeratis. Ex-
ponit, quæ grauissima pertulit pro Christi fide
inuitus Martyr D. Clemens Pontifex tormen-
ta, & sibi præponens, quanta illa pertulit patien-
tissimè quartæ mentis aëritate, calicem hunc ama-
rissimum hauserit, licet enim carnem suam vt
suam diligere, Deum tamen vt Dominum suum
diligebat ardentius, unde bene impensam cen-
sebat vitam cognis perdere, ne animæ, Dei-

que iacturam pateretur, Audite, precor, ipsum
Bernard. *Dic queso, nobis, anima sancta, qua se cor-
pus tuum supplicij exponebat, obsecro diligebat il-
lud an non? Vique diligebam, inquit, nemo enim
enquam odio habuit carnem suam. Diligebam ergo,
eam, sed parum diligebam, tanquam ancillam, &
multo magis diligebam Deum Deum, vique proba-
tio dilectionis esset operis exhibitio, libenter ipsam
quoque pro eius gloria morte corporis amplēcebar.*
Hinc in nostram inuehitur D. Bern. pusillan-
imitatem. An eandem cum martyre gloriam præ-
terdiciis, idem concupiscitis regnum, agitur
quod ille pro illo egit, obtinendo? Quæ pro
Christo flagella sustineis: quam bonorum iactu-
ramque exilia, quas mortes? Hemo erat simi-
lis nobis pelle, carne, & ossibus hæres poenæ, do-
loresque sentiebat, vt nos, in hominibus hæc omnia
totus persusus gaudie festinuit, vt gloriā, quā
modo fruitur, frueretur: Ecce beatus Clemens homo
erat similis nobis: possibilibus eadē circumdatus infirmi-
tate, & carni suæ eodē vinculo naturalis affectionis
inhærens. Quo iure eo præsumis temerarius ascen-
dere, dū te vel passum quidē vique modo eius ve-
ligijs inhæres posuisti animosus nec ponere in-
terdis? Estne tibi mens eiusdem cum eo gloriæ
fieri consodalem? Attende num tibi sit animus,
vt & eiusdem sis poenæ cum ipso consodalis.
Audi quid tibi dicat iam martyrio afficiendus,
tormenta perpellurus: *Potestis bibere calicem quā
ego biburus sum?* iam vos percipio, & illi & n. i.
hi respondentes: *Possumus.* Possumus quidem, sed
potentia non redigitur ad actum: iam enim
tempora transierunt tyrannorum, qui pro Christi
fide perimebant Christianos: Respondent aliqui:
*Possumus, si opportunitas non deesset, sed tempus
persecutionis cessauit.* Verè, charissime, salua tua
pace dixerim non tibi fidem achilæo, parcis ve-
nitati, tibi ipsi hoc imponis.
Nosti Christi axioma, qui in minimo est in-
fidelis, erit & in maiori, & qui se modicū attol-
lere non posse confitetur, vt verum esse censet,
sibi vires ad tollendum medium deficere? In
minimis probate, quam viriliter in maiori certa-
mine stare possitis. Quæ sunt tibi vires? Dicis te
si flectere nō posse vel vnus puncturum aciculæ,
verbulum mordax, quatuor assium iacturam, vi-
deo te vt leonem rugientem, eo quod aliter tibi
stomachum mouerit, vel si medio verbulo tibi
defuerit, grauius cōquereris. Domine, hoc per-
ferre nequeo, nemo tantam posset sustinere ca-
lumnia, & qui tantam inuidus dissimulat iacturā
nullus est. Hocne verum est? Si vnicum ver-
bulum iustar puncturæ aciculæ, quod te proxi-

Ee 2 mus

mus pupigit vel leuiter effendit; pro Christo te
non posse perferre protestaris, quis mihi persuasit
de te lancearum punctiones, gladios, machetas
quibus te miles, te tortor aggrediatur, posse
sustinere non perturbatum. Quotidi: ceditis pun-
ctis: in acus, & mucroni vos arbitramini posse resi-
stere? Si tibi pectus deficiat, si langueat animus,
ad leui lima verbera, ad verba strepidet, quibus
te diabolus impetit, per tibi inimicos, & aperto
ore latearis, te nec debere, nec posse talia ani-
mo sustinere tranquilo, quid fastuosus elater sper-
ferre te posse verbera durissima, flagra asper-
ma, gladios acutissimos, ignes voracissimos? Si
disciplinam propriis infidelium manibus, non su-
stines ad carnis tue mortificationem, & ut im-
possibile conquereris nudis decumbere tabulis,
vita aut altera nocet: qui ferre poteris plumba-
tis, atteri, ferreis vinculis excarnificari, quibus
ossa comminuebant, frustaque carnis ex-rabe-
bant? Si perterritus hareas ad sensum tuorum
vel minimum mortificationem, si frigeat animus
ad bonorum iacturam, lucris detrimentum, lin-
guae à murmuratione refrenationem, loci tu-
gendū, ubi grauissima te semper urget diaboli
tentatio, cenā opipara abstinentum, &c. Quo-
modo tibi vigeat animus ad famem, inopiam,
ergastula, catenaeque perferendas? Si ad quatuor
tibi à diabolo propositos denarios, te ipsum non
contines, sed ad oblatum honoris punctum ani-
mus ad illud floccipendendum languescat: quid
rerum ageres propositis tibi ab Imperatoribus
honoribus, diuitiis, magistratu, sedibus prima-
tiis? Si in huiusmodi certamine periclitamur, si vix
resistimus si succumbimus, quid in illo tam graui
certamine faceremus? si iunctis fragilibus cedit in-
firmas nostra, quomodo telis resistet? Proprio te
ore conuincit vates Hieremias: Audit ut opinor
te multa iactantem, & ad grauissima quaeque ti-
bi proposita dicentem: Possumus. Ita pro Christo
patiar libens carceres, verbera, scuticas, crucem,
exilia, mortem cum martyribus, si se mihi offer-
ret occasio; O te misereum, quomodo tibi ipsi
verba das: Si cum pedibus currens laboras, si, quo-
modo, poteris contendere cum equis. Si praecur-
res non possis, qui pedecentim propediun-
tur, quis tibi credet iactanti te cum equis posse
contendere velocioribus. Tuam agnosce infu-
mitatem tuam: ppenle miseriam, re-ogit quid
in duobus his Apostolis proponatur, quos delu-
sit praesumptus nimis animus, qui proposito sibi
à Christo calice passionis acerbissimo, quem ipse
bibiturus erat, respondent indubitanter: Possu-
mus, cum ita sit, quod hora iam imminente pas-

sonis, eum vix à longè conuenientes Christum
relinquant, huc illucque pauci diffugiant. possi-
modum verò Spiritus gratia roborati, illum
ebibebant, implentes hanc Christi praedictionem:
Calicem quidem meum bibetis. Hae ubi est gra-
tia postulanda, quae tibi ministrat animos, vires
suggerat ipsis cruciatibus fortiores, cuiusque co-
no adscribitur, non tua pusillanimitas, quod
pro Christo valucis dolores poenaeque sustine-
re grauioribus.

§ 23. Non est meum, Christo non conue-
ni sedes suas dare superbi, in alios maten-
tur viros, ut dixit Saul: Sa nuel.

Alitem meum bibetis sedere autem ad dexte-
ram meam vel sinistram, non est meū dare
vobis. O caecorum Domine, quia pe-
cor, rati ne negastuum esse illud dextera vel
sinistram dare in regno tuo? Num te non illum
esse credimus Dominum, qui in his omnia potes?
Dominum glorie te tuus vocat Apostolus, praeter
xerat Vates Evangelicus de te hoc elogiū: Volun-
tas Domini in manu eius dirigetur dilectus quoque
tibi discipulus idē de te testatur: Cuius Iesus: quia
omnia dedit ei Pater in manus? quid motor i tu
ipse ais: Omnia mihi tradita sunt à Patre meo. An Mel-
non tu ille qui manibus tuis tenes diademata? Et ipse
nō dixisti: Pater non indicat quemquam, sed in-
ne iudicium dedit filio? An idem in tuo non vales
regno, quod in mundi regno diabolus? De illo
sic ipse: Qui volo, do illis: Tu verò de tuo sic ais:
Non est meum dare? Communis declaratio caput,
quod Christus de se loquatur, ut homo est, in-
ferior Patre, & ait D. Cyrillus quod hoc res, quod D. C.
confundere voluerit si per am discipulorum talis
ambitionem profunda sua humilitate: Ab inani T. glori-
gloria, & improba ambitione filios Zebedae deier-
ret.

Huius occasione multa caequae praelata cō-
gerunt Sancti Patres. Sufficiat tibi vincus D. D. Ambr.
Non a se hunc dixi: Non est meum dare, sed non est
meum dare vobis, hoc est, Non sibi potest. Hanc
statem deesse asserens, sed meum est, est ratio. Lau-
to dignus conceptus, quem D. Aug. sui ingenij
acumine prosecutus, ex quo idem sumptus D.
Remigius. Pe pende, quod non solum dicit, nō
est meum dare, sed addit: Vobis. Qui estis vos?
superbi, Non est ergo meum dare vobis: na Deus su-
perbi resistit, humilibus autē datur gratia. ait D. Aug. D. Am-
gust. Desinite vos ipsi tales esse: Superbi timent: lo-
tus humilitate deprimimini: ambiosi estis: timent: Tim-
mode-

moderati. Dicitis obedire Samuelis: qui dū Sati-
tem vngit in Regem: hoc illi ait: *Mu-beris in
vntum alium.* Et ras agalo, vique modo iumenta
curasti, hæc tuæ ma- dabantur custodire: vt verò
Regem agas, sint alia: rux oportet cogitationes,
proinde verus illam: aliter de partem: & qui-
busdam o: curans vntis: *Mu-beris in vntum al-
ium.* Tum tibi manifeste pa- bit: Regnum tibi
destinari. Hoc quoque superest tibi agendum: &
superbe, ambitiole, auares, luxuriose, contemtor,
vindictæ flagrans: vobis enim in regno suo
Christus nullum præparauit locum: *Hoc enim
secois intelliges, quod omnis fornicator aut im-
mundus, qui auarus, quod est: idolorum seruus,
non habet hereditatem in regno Christi, & Dei.*
Hoc primum locatur fundamentum, hoc præ-
ceteris supponendum, te in vntum alium trans-
mutandum: proinde hortamur: *Deponere vos se-
cundum peccatam conuersationem, vt: em homi-
nem, qui corrumpitur secundum desideria erroris.*
Conformiter loquitur D. Paulus ijs: quæ ipsi co-
tulerunt qui vt Dei beneficia accipere mereretur,
mutatus est in vntum alium: *Vntum ego: iam
non ego: vntum vt: in me Christus.* Paule cæli re-
gina concupiscis? Concupisco. Qualis es? Num-
quid ille blasphemus? Ille Christi eiusque Ec-
clesiæ sanguis persequitur? Omnino talis e-
rat. Et modo mutatus in vntum alium: *Qui prius
blasphemus fui, & persecutor &c.* Quasi lenire
videtur D. Paulus, quod ad eius pulsemus: *Stu-
at interrogemus. Quis hic vntum? Respondet: Vntum
ego: sed quia licet obijceris: tu vntus, non est
quod id de Christo expectes, cum eius sis &
hostis & persecutor. Respondet: Tam non ego:
qui etiam inimicus: sed nunc nra Christi, vt ipse in
me, velut in domo sua Dominus habet: pro-
prietarius. Tu sic loquere: tu ex eo qualis es, in
eum, qualem te conuenit esse, transmuteris.*

§. 24. Indignati sunt. Non hoc te scandali-
zat, minimo in Dei seruū nosare defectus,
nullus enim ab his liber viuit.

41. Nigra i sunt autem decem de duobus fratribus.
D. Hier. Sec. irratione iliter inquit D. Hier. in hac
Ep. 126. ad quippe vna, nemo morum integritate adeo
Damasc. viuit absoluta, qui nō aliquo labatur errore. Solū
at sue. Deum: cuius in quē nulla cadit culpa, Solus
To. 3. Deus est in quem peccatum non cadit. Hoc Sacra
En. 18. 1. pa. 1. a satis clarē notificat: Dominus solus iusti-
ficator, & manet inuisus rex in æternum: Cate-
ni imperfectionibus laborant: nec aliud David

inducat his verbis: *Non iustificabitur in conspectu Ps. 142. 1.
mo omnis viuens.* Quod id significat: Omnis viuens?
id est: non Evangelista, non Apostolus, nō Prophetas.
Conspice Apostolos alios ambitione turbidos, al-
ios indignatione commotos, alios inuidia luor-
e rabelcentes: *Vt docemur in sanctos quoque ca-
dere posse inuidiam, & soli Deo puram clementiā
relinque filiorū Zibadi: consideremus exemplum
&c.* Nella ratione commouit stoma hantur, nec
tibi quoque suppetit ratio quā scandalizetis, seu
perturbetis, cum in Exaltato seu sacerdotē, seu
Religioso quēdam aduerteris defectus venia-
les: nec ob hoc eis debitus detrahendus est cul-
tus, aut neganda reuerentia: quantum libet enim
inogilet horumque laborumque indefessus, hinc
inde pululant vitia lapsi, spū alia quæ herba
intiles, unde semper habet, quod euellat, de-
struat, rescindat, eradicet. Licet enim optime ar-
bor sylu stris infertur, & priori stipiti fi-
xius coaluerit: clauola quā fructum producit
suauissimum, & regali mensa dignissimum, non
est quod admiremur, si ex radice stolones pam-
pini sylvestres ac spurij enascantur in terra
quippe arbor maledicta plantata fructificat;
proinde eiusdem communicat maledictionem,
de qua dicitur: *Maledicta terra in opere suo: spi-
nas & tribulos germinabit tibi.* Hoc est in ipsis
Sanctis, quibus infusa est gratia Dei, imō ipse
Christus, clauola diuina: hoc namque rogabat
Apostolus: *Christum habere per fidem in cor. Ephes. 3.
dibus vestris.* Ea de causa ipsum nominauit A-
postolus: *Inscum verbum.* Nullus adeo præ-
fatus sanctitate, Christo excepto, cuiusque pur-
issima Matre ac Virgine, quem non deceat hoc
orare: *Dimitte nobis debita nostra, vt restatur
D. Ioannes, & latius prosequitur D. Augustin.
ostendens quod hoc non ex sola dixerit humi-
litate, sed ex rei veritate.* Non ob hoc seruus
Dei in tuum incidat iudicium: sicut nec ob
has definit esse sanctus, imperfectiones, sine
quibus (teste D. Augusti.) hæc præfatus vita non
transigunt.

Notat D. Cyrill. illud Domini de leproso
præceptum, non ob id hominem imundum
posse iudicari, si casu illi vnus aut alter capillus
de capite decidat, si ex alia parte integra gau-
deat saluæ operibusque fortioribus. Atenuis
incumbat, quibus anam testetur suam esse va-
letudinem: *Vt de cuius capite capilli sunt, caluuo
&c. mundus est.* Te Dei s. cōseruet, vt nulla sit pu-
tredo fuitula nulla nullū fortens vulnus. Quin-
imō notat D. Greg. ex Diuino procedere consi-
lio, in electis suis quosdam peccata: *Leuitimose. 14. in
dele. fne.*

- defectus, seu infirmitates, ex quibus ansam capiunt humilitatis; ne dum se vident celestibus delibatos fauoribus, donisque exaltatos, in superbiam alius erigantur. Hoc quoque ex eius opinione, indicauit Iob, dum de preclarissimis agit Diuinae sapientiae operibus: *Fecit ventus pondus*. Notum est in S. Scripturae libris saepius: Sanctos Dei ventos non irari: ob in Dei famulatu celeritatem promptitudinem. De Ps. 103. quibus cauit David: *Quis ambulat super pennas ventorum*. Ventis huiusmodi fecit Deus pondus: ne diuini exaltati muneibus super se inuiciter rapiantur: *Ventus pondus facere est, concessam hic electis de virtutibus gloriam permixta infirmitate temperare*. Illi sunt Chanaan, Pherez, alijque gentium populi, qui permixtum Israelitis cohabitabant, ut continuis Dei populum vigilis excitarent ad proclum: *Quia nomenquam etiam, quibus magna dona tribuit, parua quadam reprehensibilia relinquit, ut semper habeant, contra quod bellum gerant, & demittit magnus hostibus, mentem non erigant, quando aduersarij minime adhuc surgant*. Hoc de seipso facit Apostolus qui pondus illud carnis suae molestim adeo sibi ac graue sentiebat quo dure nimis torquebatur: quoniam ipse Deus suo hac dispensari consilio declarat, ut inter tot illustres gratias, haberet, quo se profundius humiliaret. Audio D. Paul de seipso sic testantem: *Ne magnitudo reuelationum extollat me, natus est mihi stimulus carnis meae, Angelus Satanae, qui me colaphizat*. Deum vero deprecatus, ut hac se liberaret tentatione, audit: *Virtus in infirmitate perfectur*. Et hoc sibi expedire, & humilitatis esse materiam, quam Christi vocat virtutem: ipse quippe illam docuit Magister primarius: *Ut inhabitet in me virtus Christi*.
- II. Memoratu dignissimam habeo, inter vitas Sanctorum, Graecorum S. vitam Simeonis, quem quia in eolumm altissima degel. Graeci vocant Stylicem: eius acta mirabilia scripsit D. Theodoretus Episcopus Cyprensis: vir laudatus concilio Chalcedonen. ut testis ocularis: quem primo sic titulo honorat: *Magnum illud orbis terrarum miraculum*. Verò verius est, tam eximiam eius fuisse sanctitatem, donaque Dei quibus affluebat, eminentia, ut iis ipsis viderentur incredibilia, spectatoriis. Ea omnia per totius eius vitae decursum enumerat, quibus totum in admirationem rapuit vniuersum. Tandem eolumnam ascendit altitudine tripartita sex cubitorum: in ea pedes stetit, nocturne duque seruentissimo sole, frigore, caloribus,
- pluribus annis tantā abstinentiā, quā fidem pene omnem excederet, extases patiebatur admirandas. Ex hac quasi ex cathedra concionabatur ad populum, benedicebat, aduenientes hortabatur, quotum erat numerus infinitus, qui ex omnibus mundi partibus praeteritum ex Hispania eo confluerebant tanti miraculi spectatores. Ex illa eolumna suo curabat imperio ac benedictione, quolibet quorumlibet aduentantium infirmitates: innumeros ad fidem adduxit Gentiles, eratque cunctis portentum inauditum. Dei consilio vulnere in pede affligebatur, quod sanie perpetua fluebat, quasi eius esset scaritigo seu fons unde plures vermes enascebantur. Accurrit inter alios Princeps quidam vir nobilissimus, qui visis iis, quae famam superabant, credidit impossibile eum esse hominem, sed Angelum aliquem in corpore phantastico apparentem, unde propius accedens, interrogauit. Dic mihi (precor) serue Dei sanctissime: qui talis cum sis, sincere mihi dices veritatem: *Esne homo, an incorporea natura*? Aliud non respondit quam, erigite scalas; & huc ad me o Princeps, ascende: Subit Princeps scalas, cui pedis demostret apertum vulnus, sanie, vermesque prorumpentes: Intuere Princeps, hoc tibi vulnus quis sum, testabitur, homo scilicet miserabilis, putredo, sanies, vermium collumies, & haec in pede corrupto quae me deprimit, restringit, & alligat, ne sursum superbus ferar ne inolesecam: quando supra humanum intumescam. En tibi cur tales Deus permittat in electis suis miserrimas defectus, infirmitates. Ea quoque de causa passus est Apostolos in defectu labi leuiore, ut inde materiam sumerent humilitatis, dum se tam infirmos lugent, miserisque negare non possunt esse se circumcinctos. Hoc quoque attende, quod decem illi Apostoli, qui his duobus indignabantur, illi ipsi in eosdem cum aliis inciderint defectus: cum enim & h. & illi Christum audirent respondentem, inter illos ilico spiritus quidam ambitionis, inuidiae, superbiae efferebatur: *Facta est autem & contentio inter eos, quis eorum videretur esse maior*. O Sanctissimi Saluatoris affectus, num bene commouemini contra duorum illorum fratrum ambitionem, dum vos ipsi eadem inflati, & statu primario orta contentione praeiungimini, in tantum, ut necesse fuerit, manum siam adhiberet Christus, doceretque quam longè a seopo aberraretis? Est hoc maxime familiare, ut saepe numero, grauius murmuret ille & in proximi minimos defectus amariore ferueat reprehensor, qui

qui isdem, imò sepe turpioribus inquinatur. Omnis celestis accipit Magister, & his & illis salutaria dat præcepta, quod in regno suo seidem acquirat primariam, qui se ceteris reddit inferiorem; omnibus autem se exemplum pro-

ponit humilitatis, ceterarumque virtutum, quas imitentur ipse, qui dedit animam suam redemptionem pro multis, ut ex ea gratiam in hac vita, & in altera gloriam assequamur æternam. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIÆ DECIMÆSEXTÆ SEQVENTIS.

NOSTRI est intentio Evangelij, historiz huius narratione nobis ostendere, quod verbis postmodum dixit D. Ioannes, quod ille qui habuerit substantiam huius mundi, & pauperi necessitatem habenti liberalis non succurrerit, se sciat esse condemnandum. *a.* Quocirca litem hic format Christus, de diuite epulone, suis instructam articulis, accuratius multo, quam vnquam potuerint Bartolus, & Baldus. Primò: supponit, ut maiorem syllogismi propositionem: Omnis qui habuerit substantiam huius mundi, egeno tenetur succurrere pauperi. *b.* Adiungit minorem, atqui hic diues erat, & mundus substantia ad luxum opulentus. *c.* Tertium addit. Quod fratrem suum viderit necessitatem habere, sed nec ei viscera aperuerit misericordiz. *d.* Hinc eius colligit damnationis sententiam, velut ultimam conclusionem; quæ mandabatur executioni, ambobus morientibus: pauperem enim latantes Angeli in sinum Abraham detulerunt: diues autem sepultus est in inferno condemnatus. *e.* Infausta sepultura. *f.* Aquæ guttulam ab Abraham postulanti, respondet illi, se nequiquam illi cessurum; & iustæ eius damnationis pauperisque æternæ Lazari beatitudinis causam declarat.

- §. 1. Tenentur diuites dare elemosynam; quod si non delectant, damnabuntur, ut videtur à Christo probat hac historia in, qui suam doctrinam explodebant.
- §. 2. Huius diuitis supplicium sit ipsi exemplo diuitibus, ut pana Caini.
- §. 3. Vult Deus, ut diues subueniat pauperi, ut colum terra, & Romachus corporis partibus.
- §. 4. Sunt diuitie aquæ cisterna, illis diues utatur, sed fontes illas faciat pauperibus.
- §. 5. Confundit Deus diuitem, non facientem elemosynam, ut Dominus suum æconomum.
- §. 6. Argumentum admirabile nobis proponit D. Ioannes, quod diues, qui proximi non miseretur, quem videt inopia laborantem, Deum non amet.
- §. 7. Se Deus exhibet in paupere, in quo tuam erga illum possis operibus probare dilectionem.
- §. 8. Homo quidam erat diues. Manifestat Dominus, diuitem illum fuisse etiam peccatorem.
- §. 9. Diues. Ex se peccatum non est, esse diuitem.

uitem, nec quidem diuitias optare modera-
tas.

§. 10. Induebatur. Non est de se malum quod
quis se vestiat honeste, nec Deo de se placent
in vestitu fordes.

§. 11. Epulabatur. Non ut peccatum arguitur,
celebrare conuiuia, imo potest esse merita-
rium, ut in multis patet.

§. 12. Vocat D. Ioannes diuitias, substantiam
huius mundi, sicut D. Paulus, fidem rerum
sperandarum substantiam.

§. 13. Erat quidam mendicus, Tribus arti-
culu huius causa describitur, quod mundi
habuerit substantiam, quod fratrem vide-
rit necessitatem habere, & clausit viscera
sua ab eo.

§. 14. Sed & canes. Inducit Dominus canes,
ut testes, quibus euidenter hoc probat, sicut
asinum contra Balaam.

§. 15. Mortuus est diues, Dissimiles fuerunt
diuitis & pauperis obitus: ac in eo quod no-
tat Euangelista sibi similes.

§. 16. Factum est ut moreretur mendicus:
Sicut moriente Lazaro eius quoque mortua

est paupertas, ita moriente diuite, periret al-
uitie.

§. 17. Sepultus est in inferno. Triste sepul-
chrum quod describit Isaias, & vidit Eze-
chiel merito omnibus exhorrendum.

§. 18. Dum esset in tormentis. Est infernu
locus tormentorum, sicut coelum deliciarum,
quæ omnem superant intellectum.

§. 19. In valle Tophet depingit Isaias infer-
num.

§. 20. Hos cruciatu graphice delineat Angelus
D. Ioanni, quorum, ait, consideratio patien-
tiam in Sanctu operatur.

§. 21. Eleuans oculos. Ex inferno tantum ea
vidit epulo, quæ possent adferre cruciatum,
& hæc quoque tantum videbant dam-
nati.

§. 22. Pater Abraham. Mera fuerunt delira-
menta, quæ diues ille in inferno petiit, nec ob-
tinuit.

§. 23. Recépisti bona. Ex iustitia procedit A-
braha sententia, quæ declarat, cur hic pec-
catores feriantur: iusti uero crucientur.

HOMILIA XVI

DE DIVITE EPVLONE, ET PAUPERE LAZARO.

Tertio die Iouis Quadragesimæ.

Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, Sec. Luc. 16.

63

HOMINVM Sanctum Evan-
gelium, processit est forma-
tus, quem Dominus noster
instruit per diuinum suum
scribam Diuam Lucam, de
duobus in hac vita multum in-
ter se sed magis adhuc in morte discrepanti-
bus. Diues vnus alter pauper. Diuiti litem in-
tentat quod pauperem fame enecuerit, cum e-
nim tantis opibus afflueret, indulsit ut indue-
retur byssis, ac vestibus quotidianis, purpura
ecceque splendidis, regis vtique, superbus or-
naretur, cunctis autem vita deditus, ne vno qui-
dem præterito viueret basilice, instructa turge-
re

ret mensa eius ferculorum magnificentia, stipatus esset multitudine famulorum, abacos haberet instructos, aurea pelui, vasis crystallini, scyphis argenteis, omni genere musicorum reterearetur, mensa mappis steteret carbasinis, omni generis oblectaretur voluptatibus, & illi adelles ad ianuam pauper lepra folidus: fame illum pereuntem deseruerit, & intus eius edurus numquam misertus. Vnde eius seruitur manibus occisus esse perhibetur: iuxta illud D. Ambrosij: *Fasce famem parientem, si non paupsi occideris.* Et D. Lactantij Firmiani: *Qui succurrere perituro potest, si non succurrit occidit.* Non enim Christus accessit vestium, luxus, non pompæ fastus, non deliciarum, non gulæ, non in cibo ac potu superflui apparatus, non ebrietatis, nec aliorum mille infumular peccatorum, quorum reus erat, hoc enim ad alios computus renocatur, atque de his instruitur processum in diuinæ iustitiæ tribunalis: In hoc autem Euangelio, id illi tantummodo imponit, quod cum diuites ad inuicem circumfueret, & se pinguem, nitidumque bene curaret, tantum parous Lazaro videret, ut ne panis micæ daret fame pereuntem. Quocirca, velut huius pauperis æterna morte damnatur homicida, at quam manibus rapitur ministerium infernalium, in abyssis gehennæ sepelitur, voracibus æternisque flammis traditur exterminandus, omnis adeo subsidij expertus, ut nec aque guttula sibi exaltanti concedatur.

Pauperi quoque processum format Christus, qui cum in tantam esset deuolutus pauperiem, ut nec panis micam oblineret, in tantam incidisset corporis infirmitatem: ut quasi tribum plagarum diaphanum esse videretur, & tot fluctibus fistulis debilis, putredine ac sanie manantibus, ut eum canes circumcingerent, ut inera lambentes, ipse vero ita viribus exhaustus, in eetramque proiectus, ut illos a se repellere minime valeret; tantam nihilominus patientiā præstabat, ut nec diuitem accusaret, nec Deo obloqueretur, à quo se tantis nouerat opprimi calamitatibus, quinimo gratias referebat, quod tantis eum donis efflueret, diuinæ amoris certissimo pignore; hanc quoque paupertatem, morbum, uulnera, velut de diuina recipiebat manu: non minus illis sibi congratulans, quam ille Crasso ditior suis opibus, suis delicijs, suis voluptatibus: Adest Abraham patriarcha: *Recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* Profertur sententia in pauperis adeo famorem, ut illi vitæ addiceretur æterna, regnumque quietis sempiternum: ad quod triumpho deducitur gloriosiori.

Etieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

quàm vniquam lætatus est Imperator aut mundi Princeps de hostibus agens triumphum, elephantum, seu equorum thesa circumductus; Angelicis scilicet manibus ad sidera subleuatus, de quibus & propheta Deum sibi fingere curum asserit triumphalem: *Curus Dei decem milia.* Ps. 67. *libus multiplex, nulla letantium.* Ita ut interpretetur D. Augustinus. diuites se hoc in processu audierit Ep. 89. ad eundem natum, non quia diuites multi enim ut Hilar. & diuitijs, ita vitæ meritis excelluerunt, sed quia de crudelis opibus enim affatim abundans non est verbis misertus egenorum. Pauper autem in sui perpetuam salutem sententiam audit gratissimam: non quia rerum omnium indigus: multi quippe ut rebus, ita virtutibus inopes condemnantur: sed quia cum pauper esset & infirmus ut nihil præter animam haberet, summam hanc calamitatem inuictio cōstantique pertulerit animo Dei in omnibus conformis voluntati: *Nobis ostenditur, nec in isto paupertatem per se ipsam diuinitus honoratam, nec in illo diuinitus fuisse dānatam sed in ipso pietatem, in illo impietatem suos exutus habuisse: Sic suscepit inopium diuitem cruciatum ignis, ut tamen pium pauperem susceperet finis diuitis.* Cautent sibi diuites, attendant, quomodo bona sua expendant, suis luxibus, cenis, vestibus, & mundi vanitatibus, solis exceptis pauperibus. Discant indigi suas patienter perferre necessitates, suas infirmitates, & quæ mundus vocat infortunia, velut diuine gratiæ tessera: omnes autem Dominum deprecemur, ut ex hoc processu nos doceat ut bene processum nostrum disponamus suā nobis succurrens gratiā: ut autem illa pro nobis intercedat, quæ nobis eam semper obtinet eius pedibus prouoluti, ac salutantes illam intuemur. *Aue Maria.*

§. 1. Tenentur diuites dare elemosynam, quod si non dederint, damnabuntur, ut recte Christus probat hæc historia iis, qui suam doctrinam exodebant.

Perelegans fit ab omnibus habitus conceptus D. Ambrosius. & ut talem haber eum a Ep. 42. D. Hieronimus, quem sequitur D. Augustinus. ad Sabini. mirum quod hortus ille, diuina confusus ma- b In c. 51. nu ab ipso mundi primordio, excellens adeo ac Isa, regius, ut nomen illi indidit Paradisus volupt- c Lib. 11. ite; Sanctam præfigurauerit Ecclesiam in mun- do Gen. ad do diuinā suā plantatam potentia. In pri- uolueram illo paradiso plantauit: Omne lignum pulchrum c. 25. & raris, & ad voscendum suauis. Illa vero lege, iac. 1. c. 34. præfati Gen. 1. 9.

F f

præcipio, ut quæque arbor fructum suum natura sua conformem producat: *Lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum.* Idem ex optima ratione eadem namque lex & in tuò, & in quolibet feruatur hortio: de qua sic Christus: *Omnis arbor, quæ non facit fructum bonum excidetur, & in ignem mittetur.* En tibi ob oculos proponitur Ecclesia: cœlestis hortus diuinis cœstructus manibus in mundo: vnde: *anta vi-*
get fortitudine. Porro inferi non præuidentur *aduersus eam.* Hic omni, eras, seuit arbores, ad est omnis generis nationes: *Deus qui, cursum gentium confecti, ne tui nominis aduersus ipsa cantat Ecclesia.* Sicut in arca Noë omnia genera concludit animalium, ita quoque in Ecclesia concludit conditionis cœdunavit populum: Ecclesiasticos sacculares, nobiles plebeios, iunctos matrimonio, cōtinentes, patres filios, superiores, inferiores, Domitios, subditos, sanos, infirmos, diuites & pauperes, atque in hac lege vniuersali & obligatione absque ut quisque ferret fructum suum. *Quæ si conformem quali arbori posuit, ut erit, & fructum offerat.* Ecclesiasticus pie ac saccularis reuerentiam, matrimonium iunctu, fidelitatem zelum Prælati, obedientiam subditus iustitiam Domini, subiectiorem feudatarii, sollicitudinem patres, respectum filij, sacerdos puritatem emendatam, castitatem, pauperum patientiam, diuites elemosinam. Si vero huic statum & fructum quædam non adulerit, arbor fructum, ex nunc diuinitus ille præo. Iohannes Baptista ex parte sua hac, *pro laudibus tam securus ad radicem arborum posita est.* Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Hinc orationem habuit D. Basil. de baptismo ad eos qui per peram S. Baptismi in Ecclesiam ingressi erant, & baptizati renascebantur. Nostis in Domino charissimi, quæritis quo intraveritis quæ vos constingant obligationibus arbores vos esse scitote: *Quæ si mēta sua Deus misericordia Gentilitatis, emens sylvis in Ecclesia transplantant paradisi.* Quia verò hoc suo in paradiso, nullam vult arborē instructam, nisi infirmam, non sufficere, nec sibi fructus facere negationes, id est, quod malum, in opereris non sis latro, fornicator, homicida, fornicator, peritius, inhonestus: sed appetit amirationes, pietatem, operum fructus repositis, illos quosque iuxta genus suum, ac statum proferat, castitatem, patientiam, ieiunia, in iniarum remissionem, carnis mortificationem. Hoc autem Saluator indicavit parabola hominis cu-

iisdem, qui hortum suum explorans, inuenit fœt arborē folijs viridem, ac fructibus sterilem, quam illico mandauit hortulano excidendam: non quod malos produceret fructum, sed quod bonis non abundaret. Eadem de causa ficum maledicto perstrinxit, quam accedens ipsa die Palmatum, fructibus nudam inuenit. *Nam meminit aliterius mali operis parrationem sed dicitur vacationem ad iustitiam pietatis.* Sunt autem hæc ad hoc creta atque indubitata, ut nihil illo sit Christi Evangelio famularius: Multa similia inueniuntur, quæ, quibus demonstratur, quod non solum illi, qui mala faciunt, digni sunt morte, quibus inextinguibili ignis paratus est, seu eorum qui, condemnantur etiam illi, qui a bonis operibus vacillant. *Dei 6 dicitur, quod ante notam viuere salem: Omnis ergo a bonis addit autem particulam, illa itam.* Ergo ut consequentiam certam acciderent, quod si plan auerit, quis arborē fructus afferat, sed nec auerit, consequens est, quod ea solum de causa, exterminabitur. Lect aliam non habet mali rationem. *Ut autem de nostro loquamur Evangelio, nota D. Chrysostomus, quod licet hoc generaliter ve un sit in quocumque homine in statu, ac conditione, quibus tamen apertius ac distinctius hac Chrysolus predicauit, ac seruatis, & repetitis, quibus, diuites fuisse compertus, quibus percellatur, & obsequi ad ceteros, quibus pau, eribus erogandas, atque tam absolute, ut licet mali nihil faciant, peccato non committant alia, harum tantummodo defectu se etiam excidandos, in ignemque deicientes sempiternum.* Hanc uicem neminus esse rationem, ob quam Christi doctrina, quando eam Saluator proponebat, dantibus videbatur esse ceteris inuenio, mentisque deliramentum, na, ut, referentem Evangelium cum diuites quatuor substantiis: *Audiebant omnia hæc Pharisæi, qui erant, autem, & deridebant illum.* Quis credat, sic inter se colloquebatur, nisi meas in pauperes non distuluerit facultates, quod ob id etiam erant perituri? Si furto eas rapuisset, si pauperem ad eas, quas patitur angustias redegezisset, si illi uoluerit grauius laudat, si in morbum incidit, ut mei causa non posset, operari, siquidem labore manum viduim, conseruare, si relictis denegasset, concedo. Verum, enim, vera, nec ergo illum ad eas compulsi calumnias, nec illi quidquam debeo soluendum, nec unquam eorum vidi, nec habeo aliquid, quod mihi possit esse em, inuenio, nisi vulnera, saniem, vermes, fordes, inopiam, & quid me premat, illi meas di-

videre diuitias; ut hoc omittens damnatus in-
tereat. Et doctrinam, & Christum deridebant
prædicantem: Deridebant enim hoc præ-
cipue Christus (teste D. Chrysost.) maiori stu-
ditissimi seruire prædicare, modo verbis in-
modo historis. Verbis, multoties enim hoc re-
petit: *Date & dabitur vobis. Eadem mensura, qua
mensueritis remetsetur vobis. Facite elemosy-
nam &c.* Parabolis, scilicet serui, qui acceptum
à Domino talentum abscondit in terra, nec de-
dit ad usum: hoc quippe est elemosynam e-
largiri. Deinde parabola quinquæ virginum sa-
tuarum quæ nullo alio, quam oleo indiguerit,
scilicet misericordiâ. De seruo quoque econo-
mo infidelis, cui Dominus tradidit bona sua, quæ
ille conseruis suis minime distribuit liberalis,
sed laeuis eos percussit, cepit bibere, & epula-
ri, ventrique indulgere.

Tandem quia mouent efficacius exempla,
quàm verba, coelesti quidam eloquentia binas
proposuit historias. Vnam futuram, dicit nempe
extremi iudicii, quo cum sit malos seuerius pu-
niturus, cum tot tantisque habeat iustissimas eo-
rum causas damnationis, easque possit vnicuique
vel pluribus verbis exponere; noluit tamen, sed
solum misericordiâ defectum; & auarum in
pauperes illis crimen voluit exprobrare: *Ita
maledicti in ignem æternum &c.* Esurienti enim
non dedisti mihi manducare. Quid hoc Domine
in tanto malorum numero, nullo reperis ho-
micidâ, alios sacrilegos, illos impudicos, hos
vindictæ sitientissimos, quosdam epulones &c.
Vniuersis illis intendo specificatum declarare,
quod præ ceteris in dubium reuocant pecunia-
rum hydrophi laborantes: *Ita in ignem æternum,*
non vos nefandorum criminum reos commoco,
quæ perpetrastis, ac hoc vnicuique vobis obij-
to maledictis; quod agere renuistis panem dare fa-
mescensibus: potum sitientibus, hospitium pere-
grinis, nudis vestimenta, oppræssis auxilium, carce-
rum iunctis ergastulis patrocinium: hoc nam-
que solum sufficit, ut vos ignibus addicam iu-
stus index sempiternus. Ne forte obieceris: hoc
Dñe adhuc futurum prædicatur, multumque
temporis interlabetur, antequam hoc vid-
amur, aham subiungit ex præteritis historiam, præ-
sentis scilicet Euangelij, quæ realiter vera fuit
historia, ex iudicio plurimorum Sancto-
rum Patrum. Inter quos, licet aliqui communiter
eam vocent parabolam, seiplos ipsi exponunt,
quod nomine parabola non intelligant quid in-
genitum confectum, aut fabulam, sed veram histo-
riam, quæ ducitur in exemplum, eorum quæ vo-

luntus proponere alijsque persuadere, quæ hæc
tanto est efficacior, quanto est historia verior,
quàm ficta parabola. Eo modo quo D. Paulus
ait, quod Deus Abrahamum statuit in parabola
in illo sacrificio, quod Deo filium Isaac offe-
rebat: *Accepit enim in parabolam* Ita D. Chrysost.
Reprehensus fuerat Christus à Pharisæis, qui erant
auari, propterea ponit exemplum in parabola
veritatem. Accedit D. Irenæus, qui hæc præ-
figens titulum: *Expositio parabola diuitis & pau-
peris Lazari*, sic progreditur: *Non solum retri-
bit nobis pauperis & diuitis &c.* His suffragatur
antiquus Tertullianus, *Imaginem existimam, & c.*
illum pauperis & diuitis?

Communi calculo conueniunt Sancti Patres,
hanc esse veram historiam, & ut tam illam
per singulas introducunt circumstantias: & ex-
quisitè interpretantur D. Chrysostomum vnam
compoluit hominam de epulone, & quatuor de
de Lazaro D. Ambrosius, expendit. D. Hierony-
mus, d. D. Cyprianus, D. Augustinus, D. Gregorius, ante
grum de illa edidit tractatum. Continuat
quia videmus ab Ecclesia Lazarum ut San-
ctum celebrari, illi sacella & Oratoria in Xe-
nodochiis consecrari, in quibus ut talis à popu-
lo honoratur, ut autem hoc magis designetur,
(notatur D. Ambrosius, & D. Chrysostomus.)
Christus nomen eius expressit, ubi verò nomen
alicuius exprimitur; historie signatur veritas.
Parabola illa sunt loquitur D. Chrysostomus, ubi
exemplum ponitur, & tamen nomen, ubi autem
dicitur Abraham, & propheta, & Lazarus, &
Moyses, hic verus Lazarus. Si verus est Abraham,
verus Lazarus. Hæc regula probat D. Chrysostomus
veram fuisse historiam de Iob: quia nomen e-
ius, amicorum, ac filiorum exprimitur, D. An-
toninus Archiepiscopus Florentinus opinatur
hanc historiam contigisse in Hierusalem, ubi
(citans D. Damascenum) dices ille vivebat, ali-
nis D. Zachariæ patri D. Ioannis præcursoris: ut
tibi certo constet, quod prælatè signat. D. An-
toninus, parum tibi profuturum, sanctis ac-
finitate coniungi, licet adeo meritis præcellant,
ut hortum primus omnium, nempe D. Iohannes
Baptista, si tu demeritis, sis illaudabilis, illo
namque nihil obstat, ad tantam te rapient dia-
boli cruciandum: *Frigida de'ba sunt. Cognatos
habeo prophetas &c.* Nihil nobis aliorum citius
prodesse valet. Adit S. Antoninus, quod misper-
tori esset notissimis Hierusalem dices ille, ha-
bebat enim ibidem quinquæ fratres suos vris
incolas, alii diuitis partes, & in republica viros
primarios.

In Theat.
terra San-
ctæ.
Tract. 182
in Luc.
In c. 16.
Luc.

Qui eadem, qua iste, vita vivebant, ut indicant verba eius ad Abraham: *Habeo quinque fratres*. His optime respondet, quod refert Adamicus qui in eius delineatione huius diuitis epulonis ades specificè designat. Et: *Suares nostri temporis Episcopus* qui terram Sanctam perlustravit, de hac agens historia, testatur, quod Hierosolymis sibi domus huius vetera rudera demonstrant. Titus Episcopus Bostrenus dicit quod in eadem vrbe vixerit Lazarus, ita fortunis omnibus vacuus, ut eo solum nomine eunctis esset civibus notissimus; illos quoque diuites Phariseos, quibus Saluator prædica- bar, & unum & alterum cognovisse. His addo Abdiam Babylonicum, auctorem antiquis- simum, Apostolorum discipulum, qui refert, quod cum Christus huius iussit concionatus exitum epulonis infelicissimum, diuites audi- tores ceperunt denno Christum ludificare, quasi qui somnia, & fabulas plebi predicaret, ac entia rat. omis, quocirca Christus illis ipsidem ad- stantibus, & ocularis testibus mortuum de sepulchro renocavit, cui & præcepit ut testis ef- set veritatis eorumque quæ Christus populo proponat, qui & ea sic esse, testis ocularis as- sumavit.

Hoc rectè convenit illi, quod notat D. Chry- sostomus D. Lucam expressè signare, quod Christus hæc diuitibus illis avaris prædicans ab illis deridebatur, eiusque dicta in parabolas ac somnia venterentur: *Deridebant eum Phari- sæi, qui erant avari*. Ut autem illos convinceret, mortuum suscitavit, qui testimonium per- hiberet veritati, vobis autem qui Christum professi estis (inquit D. Chrylostom.) de his si- dem debet ingerere certiore Dei verbum, qui vobis hanc proponit historiam. quàm si defun- cti omnes sepulchris exurgerent redimui, imo, euncti licet Ange- li convenient. An non ex- pectans foret o Domine, Deus hic defunctum suscitaret qui nobis hanc proponeret, ut testis ocularis historiam? Minime (respondet D. Chry- sostom.) iam enim respondit Abraham epulo- ni tal: quid exoptanti: *Habent & Prophetæ, iudicant illos*. O Pater Abraham, plurimi refert defunctus redimui: Majori pollent efficacia Moyses & prophetæ, hoc est verbum Dei, quod prædicant, quanto potentior seruo Do- minus indicatur: *Considera quod quisquis mor- tuus est servus est, quæ vero Sacra Scriptura lo- quuntur, locutus est Dominus*. Propterea etiam- si venisset, etiam si Angelus de celo descendat, in aximo omnium credendum est Scripturæ, nam

D. Chr.
Ho. 5. cii.

Angelorum herus, mortuorum pariter ac viven- tium Dominus, ipse eos condidit. Ipse idem hodie nobis ore suo loquitur, non signenta proponit, non fabulas quibus terrorem incutiat, sed cer- tissimas veritates, quibus nos instruat, imo & ti- more percellat: idcirco hortatur nos D. Chry- sostom. ut nobis hanc historiam ob mentis o- culos ponamus, ita ut diebus eam singulis per- curramus. Christum audiamus, cuius diuinæ placeat, rogamus, misericordie, ut veritas hæc nostri cordis viscera penetret, eique spiritum infundat vivificum quo ad Deum à via nostra mala convertamur.

§. 2. Huius diuitis supplicium sit ipsi exemplo diuitibus, ut pana Caini.

Vtinam nobis serviat exemplo dives ille, qui in saeculum, gratior enim in saecula cen- ditur culpa, & nostræ sententia iustior damnationis, si postquam hæc viderimus, des- des obderimus. Notat D. Chrylostom. quod con- tigit, dam: Deus in ipsis Cain mundi primis in Ca- litem intonat primo illi proditori. Cain fratri- cidæ, qui diabolo liore, marcescens fraterno se sanguine maculavit, cuius tantum exiti: sce- lus, ut ipsi Deo ausus fuerit se huius necis ipa- rum simulare, imò & commissum. curare fra- tricidium. Incandescit Deus; scelus parati & sanguinis, effusi vocibus, conuincit ho- micidam: quem perperis deuouet laboribus, tremoribus, exilio. Prolatâ hac ore Di- no sententiâ, hoc additur, ac declaratur, quod li- cet poenæ, quibus additus erat, Cain esset in- stitutus, tautoq; scelere condignè ob fratris ef- fusum sanguinem: at amen septi plo grauior e- ius esset sententia, scilicetque supplicium, qui manum suam mittere in Cain eumque occide- re sibi arrogaret: *Qui occidit Cain sup. b. m. Gen. 4. 11.* Miratur D. Chrylostom. & querit quid hoc rei Domine? Num fortè grauius esse cen- sebitur patratum huius fratricidæ homicidium, quàm eius fuerit, qui fratre pro, rium intere- mit: Occidit Cainum casu Lamech & sine do- lo, non de industria, non ex professo, nec hoc agere prætendebat vilo modo: credidit enim se feram iaculo configere. Caini peccati an non hoc multo grauius, cum ex industria da à ope- rā, malitiosè fratre interemerit, nec alia de cau- sa, nisi quia bonus erat? Ita tibi di. e. testatur Apost. Propter quod occidit illum. Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta. Non septies,

Septies, sed septuagies septies quis dixerit Caini peccatum suum multo atrocius, qui Abel. m. trucidavit quam Lamech, qui cum fratre suum exedixit interfecit. Quo igitur iure condemnas, ut septies graviter sit punita occisio? Cain quam ipsius Cain sui fratris homicida? Non eo tradico, spondet D. Chrysostomus, i. acerbior tamen sepe inter se pugnant, ei qui Cainum interfecit, quam ipsi Cain: quia dum Cain Abelem in eum non credidit ho-

1. Cur tam rigore punitur qui Cainum interfecit. Et tam micida, quod Deus a. imo am ferio nostra cu- raret, nec adeo moleste hanc eadem ferret, nec tanto plecteret rigore homicidium. At qui Cainum interfecit, quod Deus ipse iudex defecit, demerit sanguinis. Verum innox, tam inaudito terro multat sepe punito, ut o. tenens corpore, velut argento vitio illius, iniquitatis. a. Dei. p. a. et a. relegatus, toto vagus orbe, Iaris inerti di. agere, ut qui viso tanto supplicio necare praefumit, perit homo. h. et. a. o. sceleribus comparem, nec eius faceret exemplo quem adeo graviter Dei iudicio condemnatum, septem p. um punita. Tale praedico vobis erit, vestrum, o. Lamech, supplicium si in eadem labamini et in hac, dum hoc in Evangelio diutem tam severe vultis castigatum, tremensq. gehennae flammis tradendum, si adeo rabida scribendum, ut nega. a. s. i. e. n. t. aqua guttula miser exarcat, cuius si p. p. i. c. i. j. h. n. c. primariam assignant rationem, quod p. u. p. e. r. i. negaverit elemosynam, nec misericors extreme succurrerit laboranti. O quam ex animo sibi sumit Dominus egenorum pauperumque patrocinium!

Met. de. Hae enim erat Salva oris intentio (contestantur D. Basil. & D. Chrysostomus) huius interpretis, qui hic medicum agit prudentissimum, qui ut infirmum advenit audacem, qui sibi prohibitis non abstinet, nec praecipis obtemperat, eum exemplis perterret, Domine, precor, attende quid agas, hoc tibi v. certum animo, quod altero die eo quod talis ab. inhibito, tempore febris, potu non abstinerit, alio omni spe praecisa salutis illum hinc febris rapuerit. Domine, consulo, saluti convenire vena aper. i. rem: talis mense proximo praeterito, nobis sanguinis dare guttulam, & ecce is subito, ad guttur sursum ascendit, miserumque suffocavit. Timorem nobis incutit diutius huius exemplum percutit: hortore concutunt voces illae terribiles, quibus vel

Similitudo. vnicam petir aqua guttulam, nec exaudiri: Abraham miserere mei, &c. Crucior in hac flamma. Cui respondetur, nullum illi reservari remedium, qui cum nec panis micam erogaverit

Lazaro esurienti, nec aquae guttam recipere in sempiternum: Hae autem sunt divites (hortatur D. D. Chrysostomus) imo vero non divites, sed misericordiam caritatis non exhibuit. Potest enim fieri, ut locuples misericors omne bonum consequatur.

Aperte propositio nostro decernat D. Augustinus. Dicit hic canentem: Latabitur infanti cum viderit vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatorum. Et dicit homo, si virque est fructus iusto, uti. Quid loqueris? Deus indicans eos in terra. Quid loqueris? Deus vales? Num mihi eundem ubi gl. dio punitur? homocida, & laudans praecipis manus in sanguine malefactoris? Numquid quando seruntur homicida, debent illuc innocentes ire, & lavare manus suas? Hoc non intendit, nec enim id esset lavare manus suas, sed eas in qui aet. sed ut viles iustus Dei in peccatores supplicia, & more percellatur, sit sollicitus, ut opera sua quae per manus exprimentur, sint iusta. Si enim v. n. d. a. deinde & malorum poena, & bonorum praemia consideras hanc sibi saluberrimam eliciat conclusionem. Vnde est fructus iusto, utique est Deus iudex. Proximum iustus paratur eundem poena eorum vel patientiam in adversis, condignis & supplicium malis, sceleribus eorum, et ipsique commensuratum. Non Dei reliquit munus nec eius abiecit curam, freno laxans hominibus, ut quiesce suo videret arbitrio, aut perturbato rerum ordine, sed velut supremis omnium gubernator, firmat si per vias hominum oculos suos ut iustus laborum praemia, peccatoribus scelerum poenas reddat dignissimas. Ita nobis praedicat vates huius. Cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddat unicuique secundum vias suas, & secundum fructum adinventionis eius. Sancta quoque mater Ecclesia nobis idem inculcat: Speculator austeris desuper, Qui nos deus mundus, Atque noster prospicit, A luce prima in vespere.

In hunc finem rebus obicit quosdam Dei electos premio laudatos, & alios poenis aeternis damnatos peccatores. In tibi celesti premio patientiam Lazari muneratam, perpende, qualiter Deus angelos suos celsit morienti, qui eius compleant exequias, & suis cum manibus seu theatra trun. plati n. stellant, animamq. deducant in sinum Abraham perpetuo laudatam. En tibi quam severo diu. is crudelitas praemia supplicio, quos ignes, & poenas quos cruciatus patitur, ut ne aqua quidem concedatur gutta siccitatis, est fructus iusto, utique est Deus iudex eos in terra.

G. 3. Hoc

Tract. „Hoc (monet D. Bernardus) foret ut prudentif-
de vita „simus, ita vtilissimum exercitium tuum, si la-
solitor. „pius caelos ascenderes, illos circumpiceres,
ad fra „sanctos premio caelesti gloriosos attenderes,
tes de „quod hic meruerunt, sua pauperes patientia, sua
monte „humiles submissione, sua martyres fortitudine,
Dei „suis studiis, sua Doctores praedicatione, sua
ante „elemosynarum liberalitate, sua carnis motuum
ped. „refrenatione virgines. O quae gloria, maiestas
 „quae, quae diuinitas, quae gaudia! Eodem pariter
 „modo, mentis consideratione descenderes in
 „infernum, & cum propheta Ezechiele illum
 „perlustrares, tristitia obites sepulchra, quibus
 „maledicti degunt semper morientes, non mo-
 „rientes. Quibus doloribus monstrum illud om-
 „nis crudelitatis Nero torqueatur. Impudici vo-
 „racibus ignibus, veribusque corollis ob
 „sua cruciuntur luxuriae: Ventris cultores ca-
 „nina, rabidaque fame, siti que excruciantur ac sem-
 „per immortales. Descende, monet D. Bernardus
 „in infernum, contemplare diuitem illum
 „epulonem mediis inferni flammis, penitusque non
 „tolerandis subiectum, exclamantem: Pater A-
 „braham, miserere mei, & mitte Lazarum, &c.
 „Audi respondentem, nullum suae locum dari pe-
 „titioni, nec aquae guttam in aeternum conceden-
 „dam. Hoc David petiit: hoc optabat faceret
 „peccatores in sui remedium, & vitae correctio-
 „nem: Descendant in infernum viuentes. O sanctis-
 „simi, quia cunctis exoptas prospera, & viciniora salutis
 „Hoc exopto sitienter, ut dum moriuntur, in in-
 „fernum non labantur perituri, dum viuunt, des-
 „cendant, obsecro in infernum, penarum, dolo-
 „rumque attentissima consideratione: Descendant
 „in infernum viuentes, videlicet, ne descendant mo-
 „rientes: hoc enim modo calorum incolae in infernum
 „descendant: sicut enim assidue contemplando, re-
 „uisere amant gaudia caelestia, ut videntes ea op-
 „petant, sic & dolores inferni, ut horreant & re-
 „fugiant.

S. 3. Vult Deus, ut diues subueniat pauperi,
 ut calum terrae, & stomachus corporis
 patibus.

7. A. Videre videor dicentem diuitem, rem esse
 nimis rigorosam, se condemnandum, ob
 negatam pauperibus elemosinam, Do-
 mine, bona mea an mea non sunt? Num ego co-
 rum dominum non habeo absolutum? An liberè de
 illis disponere, mihi quis neget esse liberum?

Num ea ego proprio non sum lucratus labore ac
 impendio? Num ego ea mihi in patrimonio re-
 licta non sum assecutus? Quid illi quae nunquam
 videri debent, & qui nec habet in quo medi com-
 munitate? Quis me constringit, ut mea cum illo
 bona diuidam? Ipse Deus, & iuste quidem. Iustus
 est Dominus, & iuxta magnam disponit iustitiam
 & aequalitate: Omnia, quae fecisti nobis Domine, in
 vero iudicio fecisti. Si in vero iudicio, in recta pa-
 riter iustitia iudicium enim (inquit D. Tho.) a-
 equus est iustitia. Obiciat: Maorem hoc quam
 antecedens, inuoluit difficultatem. Quomodo
 cuncta Deus disponit in iustitia? Iustitia aequali-
 tatem facit, hoc namque illi competit, ut id an-
 doctus Angelicus. Quia agitur dici potest ratio-
 ne, quod Deus nos in aequitate disponit irrepre-
 hendibili, si rebus hisce consideratis, nihil nisi
 summam inueniamus inaequalitatem? Hunc re-
 des, cui diuitem superfluum, alium cui deficiunt
 illum tanta messe satiantem ut trico non suffi-
 ciant horrea colligendo velut dixit illi Euan-
 gelico, alium qui quod granum recondit non habet
 vel vnicum. Hunc, qui vestibus abundat super-
 fluis, quas quia non potest loco seruare, rutilis
 tineae corrodunt, illum autem luges, adeo vesti-
 bus nudum, ut non habeat vel quo contegat in-
 ditatem, amiculum, illudque D. Pauli completur
 in Republica: Vnus esuriit, alius autem ebrius est. 1. Co.
 Insuper quia illud adeo commune videmus esse in
 mundo, praegnant alij sumptus argumentum
 credendi, nullam esse Deo providentiam,
 nec mundum à Deo gubernari, ut congruè re-
 fert Theodoretus. Si in horto aduerteret (2. Ser.
 iunt illi) omnem aquam ad duas tresve deducen-
 ti atores, quae tanta aquarum abundantia co-
 pia, ut ex ea radices putrescant, mille vero sine sin-
 gulis, multo meliores ac frugiferiores, quae ex-
 siccentur, arecant, quibus folia decidant, ex
 aquarum inopia concluderes; indubie, mul-
 lus huius horti curam gerit hortulanus, qui
 eum recte gubernet, iulque aquarum distri-
 buat fluentia. Nihilominus occurrat tibi Spiritus
 S. mouetque ne tuo talem capite veritas cogita-
 tionem, verbaque dicas blasphemata: Neque dicat
 coram Angelo: Non est providentia. Deus enim
 mundi habet providentiam, mundumque sum-
 ma regit aequalitate. Cur eam igitur non adue-
 ritus? Quia vult, eam tu facias, tibi illam confi-
 dit, ut te pauperi distribuente superflua, tibi qui-
 dem necessaria suppetant, sed nec pauperi defi-
 ciant. Ut vult à abundantia illorum suppetant ino-
 piam, ait D. Paul. a. Diues & pauper (inquit D. 2. Cor.
 Aug. b.) duo sunt sibi necessaria. Nullus indiget, si mihi T. 1.

inueniunt se supportarent &c. Hoc autem teste D. Chrysost. ita summa diff. in sapientia, in nobilitate & bonitate, & emolumentum. Primum: ut te o diues, officia honore et aq̃ue opera valeat, ad virtutis emolumentum & multorum fulcimentum. An hoc tibi verteret honori (siquis) si curat tunc Deus eorum committeret, ac triginta vel quadraginta stellis lucem communis ares & essent in? Nemo contradicit, omnes sub tribuit. At multo longe dignior est ipsis cœlis, ipsi omnibus fidelibus, pauper omnium abiectionis. Circa quæ accipit D. Chrysostom. discitur.

Secundum autem, ad magis principale (in alio). & quæ D. Leo in nostrum sic si emolumentum, ut omnes habeant, quo suam possint saltem operari. Amore nos vult vire Deus & charitate, & ut totos nos bonis operibus quibus eorum lucratur, impendamus, ad hunc eum finem Pauperes nos in mundo, collocavit. Ad hoc quæsi in esse diu res decernit, & pauperes alios, ut dum illi à se nutu dependent, & huiusmodi charitatis operibus negotium salutem sua bona distinuendo, & illi ea recipiendo, patienter ac humiliter suam sufficientem indigentiam ad eorum diuitias eleuentur. Mira providentia, & bonitas creaturæ (exclamat D. Leo) ut uno facto dubius esset succursum. Pauperibus posset Deus, eas quas vobis contuli, retinere facultates, nisi promissibile misericordia sua, & illos suscipere vellet de patientia labori, & hos de opere charitatis Dignos (allegit D. Aug.) propter pauperem factus est, & pauper propter diuitem. Pauperis est orare, & diuitis erogare. Cum hoc minori mundo, huiusmodi inquam loquor D. Basil. id agit Dei quod cum maiori. Ad huius mundi in ueni conuersionem, primum produxit cœlum & terram: In principio creauit Deus cœlum & terram. Id est diuitem, diuitem cuius opulentia nihil esset, & pauperem, pauperem cui nihil suppetat. Cœlum diues, quod omnibus Deus impleuit diuitiis corporalibus, i. corruptione, luce admiranda, tot si terribus tot diuersis qualitatibus ac tractat. gaudis ad uatum. Solem condidit, qui iugis tot mundo sufficit. Illustrando: lunam creauit, noctis solamen. Terram autem pauperem, adeoque omnibus reseruit, ut nec vel minima radice seu armo eam cumularit.

Terra erat uacua & uacua. Quæ est ista, tanta, Domino, inæqualitas? An non te memento quis re arguit inultum, & distributionis aqua- lis. Fallens: quinimo: sic fieri conuenit: hæc namque bona cœlo, non ut in eo otiosa ma-

neant, communicantur: sed ut ex eis terra di-tes, & suæque eorum abundantiæ, telluris sup-pleat inania: lucem, influentias, caloremque infundat vniuersum, ex eoque grandis cœlum in æter & terram, vniū, vinctumque compo-natur: cœlum dando, terra recipiendo, consensit bonum quoddam ordinatum & elaboratum vniuersale.

Idem reperies (inquit D. Basilus) in aquis: 8
Dixit Deus: congregentur aquæ quæ sub cœlo sunt. Gen. 1. 9.
in locum vnum, & appareat arida. Domine, qua-le tenem est hoc regimen, quis ordo? Si aquæ omnes in locum vnum congregentur, abunda-bunt ille superfluentes, terra vero langueret arida. Quinimo sapientissimus est hic contentus: omnes quippe has aquas ad vnum non congre-gauit locum nimirum mare, ut ipsum aquis re-gurgitet, sed ut ex superfluis sibi remittat, & elundat per terræ venas, modo citra huius im-pleat humina, modo illis nihilque sit quo suas nō remittat aquas quo fiet, ut connexo inter se ordine terra & aquæ viuantur. Nec mare redu-dabit, nec sit tellus exarescet. Hoc ipsum in te ipso liquet: Creat Deus hominem, qui præci-pi, ut in vitæ nutrimentum unde quibuslibet ves- Ge. 2. 16.
catu fructibus: Ex omni ligno paradisi comede.

Quod quæso, remittet homo cuncta quæ com-edat, cibos illos? Ad stomachum. Si igitur omnes cibi ab stomachum confluant: quid agerit bra-chium pes, collum, manus, pedes? Non omnia triunt stomacho, ut ea sibi reueat: absit, hic differeretur enim præ copia, sed ut sit stoma-chus velut economus generalis, qui ex eo su-mma sibi necessaria, cuique membro suam re-mittat partem necessariam, & quæ tam præcise, ut ad vltimè remotissimam manum vel pedis vin-guem, aut capillum capitis perueniat, quo sit ut corporis partes tali inter se vniūne coadunen-tur, ut vnum componant hominis suppositum. Modò considera (inquit D. Basilus) opus Dei, Ho. 6. 6.
quo suam cunctis exponit providentiam, quæ hoc deestituit, ut vnum in alterius dispensatur subsidium: hic, o diues attende, quid tibi velit significatum. Te tibi creauit cœlum, aut gem-mis, argento, redditibus, aut laeis, opulentum: creat alterum ex opposito, velut terram om-nibus & quæque necessariis inanem. Hanc se as-eius esse voluntatem, ut ex illis tu diuitijs, in-fluentijs, superfluis ad terram remittas, eam nutrias, omnibus sic provideas, quibus in effu-suo conseruetur. Te mare creauit, in quo cunctas bonorum temporalium aquas in vnum congregauit, non ut illis plenus intumescas, at ut quaquæ-

quaqueversum fluenta regurgites, quibus pauperes nutrantur. Te stomachum posui: cui vitæ conseruandæ confidit necessaria, non ut illis opplearis ad vomitum: hoc quippe foret te immietate præfocare; sed ut indigis succurras benignus paribus, viduæ pauperi fame tabescenti, puellæ quæ ob panis fructum pudicitiam timetur prostituta, captiuo, qui ob quatuor alium debitum optata priuatur libertate, xenodochio, extrema laboranti necessitate. In eum finem diuites creauit & pauperes: Diues & pauper obuiauerunt sibi utriusque operator est Dominus. Diuino planè consilio, ut sibi occurrant mutuo, diues habeat, cui impendat superflua, pauper, quibus suam suppleat indigentiam. Si suas cœli in dissiparet diuitias à Deo sibi collatas, terramque desereret vacuam, si mare suos terras negaret riuulos, si iugis cunctas seruaret aquas. Si ingestos sibi soli stomachus recondetet cibos, partesque corporis fame sineret interiret qualis non merito argueretur iniquitatis? Quam non iuste de tanta Dens malitia conqueritur? Eadem omnino ratione potest de diuine Deus conqueri, qui sibi cunctas ita exoptat diuitias, ut eas nec extremo distribuat indigentibus: non enim illi Deus eas concessit ut sibi soli auctus retineret, sed ut sumptis sibi necessariis, reliquas iis liberatis erogaret, quibus illas Dominus designauit, nempe pauperibus. Stomachus

Pro. 12. 1.

D. Chry.

Ho. de ha.

ben. cura

solu. prox.

de mo.

minib. A.

corpus in bona

valetudine conseruat.

Quid de

braba. &

stomacho sperandum,

qui sibi retinet,

quidquid

lati, in 1.

recipit,

nisi subita apoplexia?

Et quid diuiti

timendum,

qui cunctas sibi congestas recondit

Hon. 10.

opes, nisi mortalis adeo apoplexia (ait D. Basil.)

quali subito legimus oppressum miserum illu,

de quo Sacra pagina,

qui cumulat is tantis sibi

facultatibus, ut horrea creparent præ copia con

ditorum,

sibi tamen inexplebilis omnia serua

ret, animam si iam adhortatus: Anima mea ha

bet multa bona &c. comede, bibe &c. Apoplexia

illa percutitur à Deo non opinata: Sinite hac no

ste animam tuam repetenti à te & qua parasti, cui

us erunt Sume tibi ut stomachus, necessaria, &

tera cæteris membris distribuere necessitate labo

rantibus.

Ex his conuenientiâ colliges duaru S. scrip

turæ propositionum, quæ sibi videntur contra

dicere. Prima legimus: Est & alia infirmitas pe

fina quam vidi sub sole, diuitia conseruata in ma

lum Domini sui, pereunt enim in afflictione pisi

ma. Latens adeo morbus, ut id quod ad solu lo

men conspicitur, vide sub sole diuitia in damnu

mortemque diuitis allernatæ. O grauissimâ in

firmatæ: illæ quippe vitæ terminum diuiti te

cident inexpectatum, doloribus, angustias ac

erueatibus miserandum. Secunda scribitur: Re

dempto anima viri diuitia sua. Qui hoc? Si illa

mortem adferunt animæ, quæ, precor, ratione

eandem eripiunt infirmatibus, vitamque lar

gionem? Non sibi sunt hæc duæ sententia con

trariæ, quinimo illis ipsis supremam indidat Spi

ritus S. conuenientia: iam tunc e autem, in prima

non absolute diuitias condemnari, sed tantum

congestas, accumulatas, superfluentes, illa nam

que in damnum Domini sui conseruantur: Com

gregata in malum Domini sui. Illæ igitur, quan

tum mortem adferunt Domino suo cumulatæ,

tantum esse possunt auxilio salutis eius distri

te, & in pauperum alimentum libera iter eo

gata. Non cap. Confidete ergo, quod Spiritus

d. propositæ alludat similitudini. Nihil magis

officit salutis, quam cibus stomacho non dili

bente co lectus, quia angustias, dolores, apo

plexias præfociones causas mortales, nihil ve

rò è contrario magis conuenit optime valeu

dui, quam cibus stomacho receptus, sed dige

stus, membrisque corporis, prout cuiusque suadet

necessitas, reparatur.

§. 4. Sunt diuitia aque cisterna, illis diues utatur, sed fontes illas faciat pauperibus.

Admiramur Spiritus S. consilium: Bibe a quam de cisterna tua &c. & deriuantur fontes tui foras. Breue consilium, sed doctrinis gaudium, quod D. Basil. profecquitur, & noster explanat Cardinalis Caietan. De bonis loquitur tibi à Deo concessis: & primum ea cisternæ comparat aquas, ut tu d diues, hoc scias, de cælo illa defluxisse, Deique manu illa distribui, & pro libera eius hominibus dari voluntate, qua illi libuerit ratione ut bonorum omnium Domino vniuersalis ficut est & aquarum quibus cisterna replentur: Quis dedit vberimentis, primo imbri cursum, & riuum sonantis tonitru, ut plueret super terram? Quis est pluuie pater, vel quis genitrix? Illas roris? Quis hoc agit, ut hoc in loco decidant imbres copiosissimi, illa verò terræ pars sicca in puluerem arenæ similes

redigatur Deus ipse, Hoc tibi primum sciendum, O Crasse dives (docet D. Augustin.) Deo tibi diuitias donari; ipse te creauit opulentum, ipse super domum tuam pluit, ut illa terrenis hisce bonis temporalibus repleatur; ne uero ignorantiam praeunderes, hoc tibi ad singulas repetit S. Scripturae paginas: *Benedictio Domini diuites facit. Dominus pauperem facit & ditat. Bona & mala, uita & mors, paupertas & honorum à Deo sunt.* Item aduerte, dum cum propheta Aggeus Deus loquitur negotium tractans arduum, ad cuius executionem magnae requirebantur expensae; commotum sedat Aggeus, ne sit sollicitus, uide tales sint expensae proditurae; quis sit illas ministraturus: *Meum est enim aurum, meum est argentum.* Verba haec & audiens, & trinitans. D. August. sic diuites alloquitur: *Non igitur uerum est, diuites terra.* Conquereretur, imo & minabatur olim Dominus diuitibus, qui diuitias concessas sibi adscribebant, gratias agebant Deo fortunae: *Quis potius fortuna mensam, id est, qui fortunae altaria erigebant, sacrificia litabant, ut eorum bonorum auctori quae sibi obuenerant. O proditores, execratur Deus, quam me grauiter offenditis: ego quippe sum, qui haec uobis concedo; de mea manu proherunt.*

Hanc optimè descripsit doctrinam beatus Iob, illa propositione prudentissima: *Dominus dedit. Dominus abstulit.* De qua diximus alias dum ostendimus, quam peruersum fuerit hoc mendacium, quod diabolus Christo promittebat ostendens illi uniuersa mundi imperia: *Tibi dabo potestatem hanc uniuersam, & gloriam illorum: quia omni tradita sunt, & cui uolo, do illa.* O quantum tibi praestitit Deus beneficium, dives, in domo tua imbre uolentissimo caelitus depluens, tua repleus horrea tritico, cellaria uino, scrinia pecunijs, arcae vestibus, qui & haec omnia ita tua fecit, ut ipse, qui tibi ea dedit, tua esse fateatur, dicatque *Cisterna tua.* Secundum aduerte, quid tibi sit agendum: nempe: *Bibe aquam de cisterna tua.* His uerbis praeclarum includit documentum: nouerit diues nouerit ut primarius, graduatus, quem ad hanc Deus promouit dignitatem, cui haec optima concessit bona, quod nullatenus velit, Dominus ut miser sit, indigens in corpore suo nutriendo nimis parcus; nec expendere bona prohibet in cibo, potu, uestitu, domus, ornatu, honeste suae conformiter dignitati, statumque eminentiae quoniam hoc & approbat & ordinat, ut de tuis comedas redditibus, honesto uestium cultu fulgeas, tuis succurras liberaliter famulis, his te ipsum honores, cum illa

Hieron. Bapt. de Lanuz. Tom. II.

tibi Deus dederit, tua per suam misericordiam fecerit, te omnium constituerit dominum. Notatu dignissimum nobis Salomon: *dixit documentum: Hoc itaq; uisum est mihi bonum, ut comederet quis & bibat & fruatur letitia ex labore suo 17.* Ecce. *Omni homini cui dedit Deus diuitias, atque substantiam, potestatemque ei tribuit, ut comedat ex eis & fruatur parte sua, & letetur de labore suo, hoc est donum Dei.* Ecce. Modum loquendi petieruntur: *Hoc uisum est mihi bonum: cui dedit Deus diuitias, atque substantiam, potestatemque ei tribuit, ut comedat ex eis.* Non enim omnes quos Deus diuitijs cumulat, illam tribuit potestatem: quoniam multos, quibus altissimo suo iudicio concedit facultates petunt in suae auaritiae, cupiditatis, & ingratiitudinis supplicium tanta cordis premi contractione, & calamitare miseranda, ut sibi ipsi nequeant succurrere, nec aliquid alicuius momenti audeant expendere in uitae necessarijs, nec aquam bibere ad satietatem, diuites adeo infelices, ut in eorum domibus, ac mensis non nisi extremam liceat videre miseriam.

Hoc Dei est supplicium; ita ipse testatur, dum de auro loquitur, quem cupidum, tenacem accersat, *Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia.* Ecce. Illa quippe non paudet: & praemissis alijs sententijs, huic proposito congruis, addit: quod ille ne denarium quidem audeat expendere, nec unum quidem diem faciens corporis uiculis insinere, nec ad haec animo valeat: eius auaritia dicitur esse supplicium: *Hac uisio est malitia illius; eumque terribi es illae ecclesiae minae comprehendunt: Tu calcabis olum, & non Mich. c. 6. ungeris oleo; & mustum & non bibis uinum, de 11. quibus alibi. An hic diuiti sustinendum? Minime, Tract. 2. p. 3. §. 20. n. sed sumptis uitae suae necessarijs, familiae, dignitati, & officio honestè conformiter, pariter hoc agat, ut ex cisterna ista fontes scatuant, quo & hi qui fons sunt bibant: Et deriuentur fontes tui foras. Quis unquam uidit hominum, ex cisternis scatunt fontes? Non hoc intendit, ut fontes foras emanent, hoc enim foret impossibile, sed ut tutius eos manibus foras derives. Hic etiam discit admonitionem, quam tibi sacrum praescribit eloquium: ut cum familiae tuae sufficienter fuerit prouisum, sumptusque quae ad statum tuum honestam sunt necessaria conseruationem: tu tuis iple manibus ex his aquis deducas uarios, ac copiosissimos fontes foras: unum ad puellam pauperem extremam inopia tremiscentem, alium ad hospitale infirmorum calamitatibus oppressum, hunc ad egenum aduersa ualitudine laborantem, cui desit vel solum panis. Non enim hoc*

G g

quæ

blica, cuius stomachus sunt diuites, stomachus autem iure naturali ceteris debet providere par-
 tibus, sibi sumens sufficiens. Et iterum: *Domini non solum decimam partem, sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi.* Et alibi hanc esse com-
 muniem asserit Theologorum opinionem. Qui-
 dam docuerunt D. Thomam solum velle diuites ad eleemosynam teneri in casu necessitatis. De qua re Caiet. edidit opusculum, probans contra-
 rium, quod absolute diuites obligentur ad eleemosynas exhibendas, tam alijs, quam huic aut illi extreme laboranti.

Secunda propositio sic illa: *Qui calumniatur egentem, exprobrat factori suo, honorat autem eum, qui in servit pauperis.* Nihil magis irritat, com-
 monetque Dominum, quam si dispensator im-
 misericors petentibus eleemosynam pauperibus, manus contrahat, convicietur, pedibus protur-
 rat: tunc omnes de Domino graviter conque-
 runtur, suspicant enim hac illi placere convi-
 tia, accusant eum iniqui regiminis. At vero dum dispensator effuse distribuit, libenter accurrit, al-
 tis ardet, vultum præse fert benignum, seruo à parte hac, alteri ab altera, omnibus denique tan-
 tum quantum sibi conceditur erogans, Dominum ipse suum honore afficit, familiamque reddit lau-
 dibus dignissimam. Ita quoque evenit, dum Dei dispensator, dives inquam, pauperem crudelius excipit, & medum egenti non succurrit, sed & convitijs lacessit, discipulis abigit desolatum: hoc Deo movet stomachum: *Exprobrat factori suo.*

Hoc memoria retine, monet D. Chrysost. *Accepisti plura ceteris, non ut ea solum consumas, sed ut eorum ceteris bonis sis dispensator.* Opinor David olim vidisse pauperes, omnibus exuros sacelcati-
 bus, adveniens diuites, eleemosynam ex Dei no-
 mine postulantes: sed hoc retulere solum, ut & eleemosynis vacui redirent, ac insuper opple-
 rentur convitijs. Considerat illos David male ex-
 ceptos, spe sua frustratos, ad Deum convertos, quasi de Deo querimonias essent exposituri. Hec Dominus mi, cur nos in summam proiecisti pau-
 pertatem, illos autem tot opibus cumulasti su-
 perabundanter? Num tuæ domus nostri modera-
 tionem, ac quales tibi sint economi & qua ratio-
 ne tua bona dispensentur? dixerunt: *Quomodo scit Dominus, & si est scientia in excelsis? Ecce ipsi pec-
 catores, & abundantes in seculo obtinuerunt divi-
 tias, &c.* Hoc autem quotidie videmus in pau-
 perum oppressionibus: eorum tristitia eorum ver-
 bus audimus suspiria, ac cōsequentes quod à divi-
 tibus omni repellantur inhumanitate. At dum illi dispensatores, fideliter suo funguntur munere,

benedicitur Deus, eius extollitur providentia, eius laudatur iusta dispositio, quæ succurrit om-
 nibus, deest nemini, egredimur sublati manibus Domino gratias agentes, divitibus prospera cuncta apprecantes, pro eis Deum deprecantes: sic autem introducit pauperem David, pro diuite, insigniter liberali exorantem: *Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra &c.* Hic igitur summam habes totius pro-
 cessus Evangelici contra diuitem. Dei dispensa-
 torem, cuius fidei suas commisit divitias, bona-
 que temporalia, ut illis ipse frueretur, pariter Dei famulis liberaliter erogaret; cui cum Dominus quendam omni humana ope spoliatum mitteret recreandum, eundem ad domus suæ ianuarum fa-
 me sustinuit interire; sed nec micā panis pasce-
 re voluit afflictum inhumanis. Punitior dispen-
 sator infidelis, ita punitur, reus est mortis.

§. 6. Argumentum admirabile nobis proponit D. Ioannes, quod dicit, qui proximi non mi-
 seretur, quem videt inopia laborantem, Deum non amet.

Hanc nobis proponit doctrinam dilectus Domini discipulus, causam ex Theolo-
 giæ principijs, allegans, cui iustissima sit diuitis condemnatio, qui bonis affluens tempora-
 libus, pauperis non miseretur, quem omnibus vi-
 det lapsum faciit latibus, quodque hæc sola, licet alia non esset, sufficeret, ut inferni patris tradere-
 tur perpetuum exurendus: *Qui habuerit substan-
 tiam huius mundi, & viderit fratrem suum necessi-
 ta: & habere, & non miseretur viscerum suorum ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere?* Supponit D. Apostolus certam propositionem, ac sæpius repetitam, ne-
 minem posse salvari, nisi diligit Deum, Dei ha-
 gret charitate quam ex industria docto illo, simul & fuso discursu Doctor gentium explanat: *Si lin-
 guis hominum loquar, & Angelorum, charitas & au-
 tem non habeo &c. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, si distribuero in cibos paupe-
 rum omnes facultates meas. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam &c. charitas enim absque non habuero, nihil sum, nihil mihi prodest. Duabus con-
 stat sanctitas seu iustitia partibus, prioris eaque minori, quod malis abstinemus: posteriori quod bonis operibus infudemus: ambæ necessaria, ut præfati sumus ex doctrina D. Basil. Non meminit Apostolus partis prioris, dicendo: Si commiserit homicidium, adulterium &c. sed illico transiit ad posse-*

posteriorem. Si me in adibus exercuero virtutum, fide adeo constanti, ut eius virtute montes de loco in locum transferam: patientia adeo forti, ut ipsos superem ignes, pauperum solitudine tanta, ut eis omnia bona mea distribuam, eorumque beneficio ac famulatu me totum consecret: *Omnes facultates meas*. Si Dei charitatem non habuero. *Nihil mihi prodest*, bonus non sum al solute, nec his omnibus gloriam mereor aui-
 98. *Tract. 4. n.*

tem. Dei charitate, saluari posse neminem. Huic maiori prepositioni subiungit D. Ioan. alteram maiorem: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & vidit fratrem suum necessitatem habere, & clausit viscerum ab eo, quomodo habet. Dei manet in illo?*

O dilectissime Christi discipule: vix hoc capio argumentum. Quam consequentia, quia pauperi fame, sitique squalido non succurro, non manet in me Dei charitas? Si, cum Deus & pauper, duo sint inter se distincta, & quæ Deum tangunt exequi possim, ut sanctum eius nomen venerari, plures exerceat actus amoris ac bonitatis Dei, offerre sacrificia, alique eo quod mihi occurrat alienus in mundo summa obrui egestate. Num forte qui amat dominum, eius tenetur succurrere famulis ope indigentibus? Si confiteri, ne possit diligere Regem, Regi, virtutibus, bonisque servire, licet eius non adiuvem subditum in quo mei ope indiguerit, quem nescio, si eum aut cognoscat, aut amet, aut exhorreat fallere, respondet D. Ioannes, hoc pro competito noueris, fieri non posse, ut quis verè diligat Deum, & pauperis mendici non miseratur: *Qui enim non diligit fratrem suum, quem vidit, Deum quem non vidit, quomodo potest diligere?* Supponit hic doctusque Evangelista Theologiceam questionem, quæ declarat rationem, quæ nobiscum agit Deus, vultque illi seruiamus. Homo, corporalis est & sensibilis, suas dirigit actiones, ac inchoat per sensus corporales, ex ijs quæ oculis conspiciamus, audimus auribus, manibus contrectamus. Deus Magister est vniuersalis, de cuius nemo dubitat doctrina, qui ut prima veritas nos, id quod est, docet, qui nec falli possit, nec fallere. Quia ratio igitur me docet, quomodo illum docendus accedam, quem nec re: his video, nec auribus audio? Ad hoc sese offert in persona quidam visibilis, scilicet Papa, idque tam ad vnum, ut hoc nobis firmiter persuadere debeamus, quando nobis Pontifex loquitur, Deum ipsum esse, qui nobis loquatur. Ita ut, qui Papæ non crederet, quem videt,

Deo fidem, quem non videt, non adhiberet, & qui Papam sperneret, quem videt, Deum quem non videt, aspernabitur: quia in illo ipse est, ipse se nobis offert audiendum, ac videndum: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.*

Vult nobiscum esse Dominus usque ad mundi consummationem: *Eccce ego vobiscum sum, usque ad consummationem seculi.* Quomodo hoc fiet? Quod si celos seauerit, secundum præsentiam corporalem, iam illum nec videbimus, nec audiemus. Ad hoc seipsum offert verè ac realiter in visibilibus ac sensibilibus, ut in speciebus panis ac vini in Venerabili Sacramento, ita ut, qui illud adoratur ipsum Christum adoratur, qui spernit, Christum spernit, quem hoc esse credimus in substantia ac propria persona, sed occultum, & aliena specie coopertum. Hoc à nobis exigit Deus, ut qui illum amat, non modo sistat actu interiori voluntatis, sed illi seruiat, bona sua illi offerat, & cum illo diuidat, hic enim veri amoris effectus esse comprobatur, multis aduolens operibus: hoc amor est: *Amor Dei operatur magna, si est, si autem operari renuit, amor non est.* aut non agitur ille D. regit. Has in Le-

dilectionis proprietates accurate descripsit Spiritus Domini: *Lux ad os eius, lampades ignis, ac carbones ignis, & flammæ Dei.* Amoris Dei, carbones sunt, non vires, sed multipli amoris officii efficaciam: carbones ignei, flammæ, acenduntissimi: hoc quippe significat: *Flamma unius Dei.* Phrasî sacræ paginæ familiaris. Non sunt carbones, quibus sufficit ignis interior ac conclusus, sed ignem foras emittunt, ardentissimas circumquaque flammæ, ignesque exubantes. Operatur, ut quidam opinantur, fulguris ignes, qui communiter Dei flammæ nominantur. O ignem potentissimum, qui nubibus non concluditur, sed impetu erumpit vehementissimo, ut nullæ sint vires, quæ oeci. cant nubibus concludam, ne foras profiliat. Considera, quæso, charitatem, ignem illum cælestem, qui animam accendit, ut carbo, qui totam penetret, qui vis. eia accendat. Si vero talis sit, qualem esse conuenit non ei sufficit animæ visceribus includi, sed summâ prodit diligentiâ, erumpit vehementer, flammæ huc, illicque diffundit ardētissimas. Talis est Dei dilectio, quæ nedum accendit interioris animam, sed & oras erumpit, ignes diffundit, i. dilecti beneficium & obsequium: *Operatur magna si est: si autem operari renuit, amor non est.*

Qui igitur Deum amat, opera habet emouentia.

tia, quibus ad Deum accedat. Dico tibi, qd hoc fiet ratione? Quid ego dare Deo possum, quod ei potest prodesse? Vbi sunt illi manus, quibus ea recipiat, quæ cum illo diuisam, non eas conspicio? Nec ipse pauper est, vt bonum meum indigeat, nec infirmus, vt eum foueam, nec ergastulis inclusus, vt pro illo spondeam, nec captiuus, quem redimam. In hunc finem modum inuenit practicissimum: ipse se transiungat in personam pauperis, infirmi, captiui, spoliati, suas manus in pauperis mutat manus, ita vt, dum ex his vnum vides, in eo Deus ipse tibi sit considerandus.

Mat. 23. Huius te certiorare facit, dum ait : *Quod uni*
 40. *ex minimis meis fecistis, mihi fecistis*. Dum vides
 pariter, manus extendentem, ne illas autem
 D. Petrus (monet te D. Petrus Chrysologus) et huius
 (Matth.) manus indiget sed et ipsius Dei manus, qui paupe-

447. a. *in manibus quas vides, abscondit suas, quas non vides: Manus pauperis, gaupholicum est: Christi: qui quidquid pauper accipit, Christus accipit. Cum infirmum vides v. lheribus laetum, qui tuam reposcit misericordiam, hoc reputa, quod Deus ipse sit, qui iacet languidus, qui a te postulat subleuium; qui ad amoris tui exercitium, se pauperem exhibet in paupere, infirmum in infirmo, in capite: caputium: sicque semper haec ita coniungitur. ut per oculo consideres porta-*

D. C. 110. tur D. (chrysolto.) illud x audis: Affert a d x-
 110. 5. de iis pauperis. Q. 101. topolito congrue expendit
 panis. D. Gregorius: Hoc quod iacens in terra porrigi-
 110. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 8

in E. aug. §. 7. Se Deus exhibet in paupere, in quo tuam
ad suam. erga illum possis operibus probare dilectio-
nem.

modumque præcipit: quo mea possum adimplere deheridia: Quis ille, quæso, modus? *Sanctus qui in terra junctus*, significat omnes voluntas *meam in eis*. Ipse se sub persona exhibet: Sanctorum, quos habet in mundo, id est, egenorum, quos in terra posuit, illoque modo mirificans omnes meas v. l. mirantes, præcipiens ac designat: s. vt in eis mea compleam heridia: *Designificare*, rem significat facere mirabilem, tam de suo esse natum ali ad superiorem attollere qualitatem, qua fiat v. l. illudior, ita mirabilior. Hinc modo loquitur David: *Scrute, auium vultus*

fecisti Dominum Sanctum suum. Attende modum,
 inquit David, quem Deus mihi designat certe
 admirandum. N. mihi d. David est volūtas
 meis opū sancti ceterisq; mihi in aliquo
 subuenienti, munera ceterendi in t. erga me
 amoris testem? Mihi in propria facie hae-
 non potes persona, illis enim nullatenus indigeo;
 verumtamen illa tua delecta ad meos c. in-
 uertere charissimos, in meis illa comple: pauper-
 nibus: quae licet in eis sistere nec vltra pro-
 gredi videatur, illa tamen extollo, & ad tan-
 tam eucho dignitatem, vt ad me acceda-
 ti, mihi in paupere laqueanti deservies, me in capis-
 uo delolato visitabis, me in paupere puella sub-
 leuabis, me in plagis laqueo curabis, si vero
 hoc in paupere non egeris, in quo me exhibeo,
 vt me vitaeas, in mihi facere designaris.
 Quod non fecisti vae ex minimis meis, nec mihi fe-
 cisti.

Hec Dei intentio: Hec mandatum habet. I. Ioh. 4. 19. *Qui
misit ad Deo* (scribit D. Iohannes) *ut qui diligit 21. T. Ait.*
Dum, diligit, et fratrem suum. Ex epistola e D. C. in I.
Augustini, allucit ad colloquium Christi cum *Con. D.*
Petro. Iam tepulchro relictus Petri in terro. *Iohannes*
gar: *Simon Ioannis diligit me plus his. Petrus in I. Ioh. 33.*
der illi Petrus: *Tu sis Domine, quia amo te. 15.*
Dixit illi Iesus: *Pater agnos meos: hoc que no-*
num semel aut bis, sed tertio i. em repetit. Do-
mine, Petrum i. interrogas an te diligat, respondet:
diligo: cur igitur non praecipis, tibi fideliter ser-
uiat, sed te as illi demonstret oves, signas agnos,
ut eorum curam habeat diligenter? Magnum
hic latet mysterium. Amare, est aliter velle bo-
num, & modis omnibus procurare: Ite recipias
mihi bonum? mihi delicias benefacere? mihi
magi proinde, et ius vultus. Atramen qua ra-
tione hoc pertinet non invenio: bonum meo-
rum tu Domine, non indige? Magnos, eni oves
meas, in illis ut comple desideria, in illis am-
plaudis in illis quippe mensum offere, recip-
sum in illis attende, & carumque i. opiam, meum.

G g 3

13 **H**oc mira verborum explicauit David proprietate. Diligebat Deum, & iactus eius emulicis obstrictis, optabat praefare Deo obsequia, de bonis suis illi retribuire, eius necessitati subeunne, & anxius haerere, quia posset hoc facere oratione, quia hoc de Deo creant, quod nulli affugit rincommo is, quibus possit auxiliari: nec otium egeat bonorum. *Deus Dominus, Deus meus est: quoniam bonorum meorum non eger.* Hebraei Deum nominant: *Sadaï*, id est se ipso contentus, sacer, nullis egeat. Sic esse pronter, inquit David, & in hoc, ipsum esse Deum meum, agnosco. Verumtamen, et benedictus Deus meus, qui mihi dedit occasionem.

esse imaginare. His conformiter apte declaramus duas illas sententias, primam ex Davide Rege: *Beatus qui intellegit super egenum & pauperem.* Secundam autem ex Salomone: *Misericordia & veritas te non deserant.* Oculis corporis videns mendicum ascendat intellectus, ac Deum in illo cognoscat, factum pauperem. Ea de causa commendat Apostolus misericordiam pauperibus exhibitam communioni: *Beneficentia & communione nolite obliuisci.* Sicut enim in communione species cernis panis, credis autem sub illis verè esse Saluatorem, ita seruata proportionem, videns egenum, in illo Christum esse crede quod ipse sit, qui te rogat, ipse pauper, ipse gemens, ipse nudus & spoliatus. Sub ea ratione considerabat Abraham ipsos pauperes, idcirco eos ad viarum exitum praelolabatur, & ad ostium domus suae: *In ipso seruire diei*, aduentantes excipiebat peregrinos. Illa temporis circumstantia exterius significata, animam declarabat interiorem, quod scilicet Dei fetueret dilectione, vnde & pauperibus benefacere ex Dei amore votis omnibus expetebat. Nouerat vir piissimus, quod Deus sub persona lateret pauperis, vnde & illos obuius requirebat, & totus Argus indagabat, osio tabernaculi sui egrediebatur circumspiciens, num videret aduentantem, & post pusillum aduertit illas tres accedentes, quos credidit esse realiter peregrinos, & illico ceruo celerior grandaeus licet, illis prosiluit in occursum, eorum se pedibus humilis prosternit, orat instanter, ingrediantur rectum suum ab itineris labore requiem capiri, illis mysterio plenissimis verbis: *Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne transcas seruum tuum, sed aspera paucillum aqua, & lauare pedes vestros, & regis: si vero sub arbore, ponamque lucellam panis, & confortato cor vestrum, piscem transibitis* Admiranda plaue verba.

Hebr. 13.
16.

Gen. 12.
3.

Psalm. 134.

Psalm. 138.

Psalm. 139.

Psalm. 140.

Psalm. 141.

Psalm. 142.

Psalm. 143.

Psalm. 144.

Psalm. 145.

Psalm. 146.

Psalm. 147.

Psalm. 148.

Psalm. 149.

Psalm. 150.

Psalm. 151.

Psalm. 152.

Psalm. 153.

Psalm. 154.

Psalm. 155.

Psalm. 156.

Psalm. 157.

Psalm. 158.

Psalm. 159.

Psalm. 160.

Psalm. 161.

Psalm. 162.

Psalm. 163.

Psalm. 164.

Psalm. 165.

Psalm. 166.

Psalm. 167.

Psalm. 168.

Psalm. 169.

Psalm. 170.

Psalm. 171.

Psalm. 172.

Psalm. 173.

Psalm. 174.

Psalm. 175.

Psalm. 176.

Psalm. 177.

Psalm. 178.

Psalm. 179.

Psalm. 180.

Psalm. 181.

Psalm. 182.

Psalm. 183.

Psalm. 184.

Psalm. 185.

Psalm. 186.

Psalm. 187.

Psalm. 188.

Psalm. 189.

Psalm. 190.

Psalm. 191.

Psalm. 192.

Psalm. 193.

Psalm. 194.

Psalm. 195.

Psalm. 196.

Psalm. 197.

Psalm. 198.

Psalm. 199.

Psalm. 200.

Psalm. 201.

Psalm. 202.

Psalm. 203.

Psalm. 204.

Psalm. 205.

Psalm. 206.

Psalm. 207.

Psalm. 208.

Psalm. 209.

Psalm. 210.

Psalm. 211.

Psalm. 212.

Psalm. 213.

Psalm. 214.

Psalm. 215.

Psalm. 216.

Psalm. 217.

Psalm. 218.

Psalm. 219.

Psalm. 220.

Psalm. 221.

Psalm. 222.

Psalm. 223.

Psalm. 224.

Psalm. 225.

Psalm. 226.

Psalm. 227.

Psalm. 228.

Psalm. 229.

Psalm. 230.

Psalm. 231.

Psalm. 232.

Psalm. 233.

Psalm. 234.

Psalm. 235.

Psalm. 236.

Psalm. 237.

Psalm. 238.

Psalm. 239.

Psalm. 240.

Psalm. 241.

Psalm. 242.

Psalm. 243.

Psalm. 244.

Psalm. 245.

Psalm. 246.

Psalm. 247.

Psalm. 248.

Psalm. 249.

Psalm. 250.

Psalm. 251.

Psalm. 252.

Psalm. 253.

Psalm. 254.

Psalm. 255.

Psalm. 256.

Psalm. 257.

Psalm. 258.

Psalm. 259.

Psalm. 260.

Psalm. 261.

Psalm. 262.

Psalm. 263.

Psalm. 264.

Psalm. 265.

Psalm. 266.

Psalm. 267.

Psalm. 268.

Psalm. 269.

Psalm. 270.

Psalm. 271.

Psalm. 272.

Psalm. 273.

Psalm. 274.

Psalm. 275.

Psalm. 276.

Psalm. 277.

Psalm. 278.

Psalm. 279.

Psalm. 280.

Psalm. 281.

Psalm. 282.

Psalm. 283.

Psalm. 284.

Psalm. 285.

Psalm. 286.

Psalm. 287.

Psalm. 288.

Psalm. 289.

Psalm. 290.

Psalm. 291.

Psalm. 292.

Psalm. 293.

Psalm. 294.

Psalm. 295.

Psalm. 296.

Psalm. 297.

Psalm. 298.

Psalm. 299.

Psalm. 300.

Psalm. 301.

Psalm. 302.

Psalm. 303.

Psalm. 304.

Psalm. 305.

Psalm. 306.

Psalm. 307.

Psalm. 308.

Psalm. 309.

Psalm. 310.

Psalm. 311.

Psalm. 312.

Psalm. 313.

Psalm. 314.

Psalm. 315.

Psalm. 316.

Psalm. 317.

Psalm. 318.

Psalm. 319.

Psalm. 320.

Psalm. 321.

Psalm. 322.

Psalm. 323.

Psalm. 324.

Psalm. 325.

Psalm. 326.

Psalm. 327.

Psalm. 328.

Psalm. 329.

Psalm. 330.

Psalm. 331.

Psalm. 332.

Psalm. 333.

Psalm. 334.

Psalm. 335.

Psalm. 336.

Psalm. 337.

Psalm. 338.

Psalm. 339.

Psalm. 340.

Psalm. 341.

Psalm. 342.

Psalm. 343.

Psalm. 344.

Psalm. 345.

Psalm. 346.

Psalm. 347.

Psalm. 348.

Psalm. 349.

Psalm. 350.

Psalm. 351.

Psalm. 352.

Psalm. 353.

Psalm. 354.

Psalm. 355.

Psalm. 356.

Psalm. 357.

Psalm. 358.

Psalm. 359.

Psalm. 360.

Psalm. 361.

Psalm. 362.

Psalm. 363.

Psalm. 364.

Psalm. 365.

Psalm. 366.

Psalm. 367.

Psalm. 368.

Psalm. 369.

Psalm. 370.

Psalm. 371.

Psalm. 372.

Psalm. 373.

Psalm. 374.

Psalm. 375.

Psalm. 376.

Psalm. 377.

Psalm. 378.

Psalm. 379.

Psalm. 380.

Psalm. 381.

Psalm. 382.

Psalm. 383.

Psalm. 384.

Psalm. 385.

Psalm. 386.

Psalm. 387.

Psalm. 388.

naus, velut diues hic epulo, pertransiit, sed approprians, quod tenderet inquisiuit. Respondit, quod ad idem, quo ipse, monasterium & quod illic summi habebat domicilium, nec vltius progredi valeret, deficientibus sibi viribus, ut oculis patebat omnium. Pauperis miseretur monachus, pallio suo eum inuoluit, & in humeros scilicet deferre ad monasterium, cui iam cum esset proximus, huius actus pariter spiritualis per reuelationum didicit praestantiam, elataque voce ad monachos vociferatur: omnes accurrite, omnes adeste, aperite portas (a) frater noster adest Martyr. Christum suis deferre humeris. Eadem hora seipsum Christus Martyrio magna maiestate & gloria reuelat, atque: Martyri dilecte votorum meorum, in terra me non horruisti, in caelis ego te exalabo, & his dictis, spectantes Martyro ascendit in caelum, stetitque monachus coelestibus absorptus contemplationibus extaticus.

Grande spectaculum (exclamat D. Gregorius) & nostrae maxime congruum eruditioni. Non sufficit Christo (inquit) verbis asserere, id quod pauperi erogatur, vel in egentis praestatur beneficium hoc a se ita recipi, quasi sibi ipsi daretur, aut praestaretur, sed insuper ut hoc nobis persuadeat, verè ac realiter seipsum in pauperem ac sortentem transfigurat leprosum. Quae praecor, est modo Christi cum paupere comparatio? Quae carnis lux gloriose, cum lepra in solita conuenientia? Quae corporis sui, gaudij & incis omnis seaturiginis, cum putredine similitudo? Quid in humana carne sublimis carne Christi, quae est super Angelos exaltata? Et quid in humana carne abiectius carne leprosi, quae tumescens vulneribus scinditur. & exhalantibus fetoribus impletur? Nihilominus figuram induit leprosi, carnemque suam gloriosam, ut immundam exhibet contruendam, ut huius reuerentis reddat certior, credalque omni postposito dubio, quidquid aut dederis liberalis aut praestiteris misericors leproso, ipse sit, qui ea recipiat, quasi in propria carne ac persona, de quibus alias. Hoc supposito, grauer argumentatur D. Iohannes, qui non amat pauperem, quem videt, Deum quomodo amabit, quem non videt? q. d. Qui Deum non diligit, quem prae oculis habet in persona pauperis, cui subuenire non dignatur, quomodo diligit, quare ratione subueniet secundum id, quod cum non videt? Hoc igitur est D. Iohannis argumentum. Nullus sine Dei dilectione potest saluari, qui

verò pauperi non liberalis succurrit, quem videt; Deum non amat: Scito igitur: Deum se nobis in persona pauperis exhibere: talis ergo nullatenus potest saluari.

Hinc sacra concludit Theologia, non esse III. merum consilium propositum diuiti, ut pauperum subveniat inopia, sed formale praecceptum est obligatorium charitatis, sub poena aeternae damnationis, huius tantummodo defectu, suo dare eleemosinam plus satis est, ut charitas amittatur per molym, quam in anima Spiritus S. demoratur. Ita intelligi D. Chrysostomus illud Apostoli: Spiritum vero non habere extinguere. Metaphoram deducit ex lampada, in qua de lucenti, quae prae defectu olei extinguitur. Ad Thessa. q. nima lampas est, in qua dum quiescit Spiritus S. ultima lucet & ardet. Eo solo, quod oleo non fulgeat. Tunc misericordia ad pauperes, frigescente charitate, languescit, & extinguitur: Saepe contingit, etsi nihil irrumperet, extinguatur flamma, cum defecerit oleum. Etsi venti non perflectent vehementius, imber non ingruat durius, nec lapides iaciantur atrocius, defectu olei, extingui potest lampas etiam lucidissima. Et hoc quando? Quando elemosinam non facimus, extinguatur spiritus, qui non manet apud te, cum te videri immisericordem. Idcirco ut praecceptum obligatorium inungebat D. Paulus Timotheo: Diuitibus huius saeculi praecipe, Non dico, des consilium, sed praecipias: Facile tribuere, communicare. Est autem nostri hoc Evangelij argumentum, ad processum mystico huius intentatus Epilonis, qui multa nimis huius mundi substantia diues, vidensque pauperem Lazarum extrema laborantem inopia, clausit viscera sua ab eo, nec subuenit immitis ac erudelis nimis. Ita describit illum D. Irenaeus martyr cumque inter illos recenset, quibus Dominus grauissimas illas intentabat minas ex ore Isaie: Va qui confurgitis mane ad ebrietatem sectandam. &c. Et cybata; & Isai. 3. 1. lura, & tympanum & tibiam, & vinum in conuiuijs vestris, & opus Domini non respiciitis. &c. Similiter & eorum comprehenditur numero, quos idem Deus grauer arguebat, dominante Amos: Va qui opulenti sitis in Sion, &c. dormitis in lectis eburneis. &c. Qui comeditis agnoscite grana, &c. vitulos de medio armenti &c. bibentes vinum in phialis &c. Nihil patiorum super corruptione Ioseph.

§. 8. Homo quidam erat diues. Manifestat Dominus, diuitem illum fuisse doctorem peccatorum.

EX his, huius Evangelij sensum capimus le-
gitimum, qui nullus alius est, quam processus
viro cuidam intematus, quem Christus tri-
bus format articulis, exactius dispositus, quam
Bartholus aut Baldus disponere unquam potuis-
sent. Primo: habebat vir ille mundi huius substan-
tiam. Secundo: vidit fratrem suum necessitatem
habere. Tercio: clausit viscera sua ab eo; eratque
de grege eorum, de quibus David: *Adipem suum
concluserunt.* Eodem ordine quo illos proponit,
eisdem & probat euidenter, atque ex ijs senten-
tiam elicit condemnationis ad eternam mortem
penaeque sempiternas. Non dico diuitem aliorum
criminiu rerum non fuisse; quinimo sententia
erat ac colluies peccatorum. Graues quidem
Doctores notant quod in illo viro Christus omnia
designare voluerit Epulonis scelera in illis quas
refert circumstantijs, scilicet tribus. Prima: quod
diues erat. Secunda: quod induebatur purpura &
byssus. Tertia: quod epulabatur quotidie splendide.
Ad tria capita reducit D. Iohannes omnia mundi
peccata: *Omne quod est in mundo, aut est concu-
piscencia carnis, aut concupiscencia oculorum, aut
superbia vite.* Haec omnia in diuite illo pende-
re. Primum est oculorum concupiscencia, nimirum
auaritia, de illa illum atqueit dum ait: *Homo qui-
dam erat diues.* Non ait: habebat diuitias: hoc
enim nemo peccati insinulat: quinimo multi-
cum eis illas fideliter distribuentes euaserunt
sancti & beatitudinis praemia sunt assecuti: sed:
Homo erat diues &c. per hoc significans totam
eius essentiam consistere in diuitijs, hoc eius esse
officium, hoc exercitium, hoc vitam velut dum
dicimus: vir ille iudex est, mercator scriba
&c.
Ira Pelag. Notant D. Hieron. & D. Augustin. Theophi-
lactus. & D. Thom. d. modum Christi loquendi,
a princip. dum ait: *Diues difficile saluabitur; facilius est ca-
melum per foramen acus transire, quam diuitem in-
trare in regnum caelorum.* Quibus verbis impossi-
bilitatem indicat (testibus D. Hiero. & D. August.)
sicut transire camelum per foramen acus impos-
sibile iudicamus: quod ibi non dicat Christus: *ut
d. 2.2.9.* qui diuitias possidet seu habet, sed, diues, nomen
enim diuitis proprie de eo dicitur, qui totum
suum esse habet in diuitijs, nullum praeter illas
habet aliud esse, & quam agere de his, quia di-
24.

uitem esse, proprietates ipsi est & attributum, quod
totum implet subiectum. Vnde si (inquit D. Hieron.)
Jeppinas Abraham, Isaac & Jacob, alioque
Patriarchas, qui licet diuites, intrarunt in regnum
caelorum, respondebo tibi, ne illos diuites dixe-
ris, sed viros, qui diuitias habuerunt, earum. D. Hieron.
que tuerunt fidelissimi dispensatores: *Nec mihi Ta-
Abraham, ceterosque quos in veteri testamento di-
uites legimus, exemplo proponas, qui ingressi sunt
regna caelorum: cum ijs diuitijs magis dispensato-
res Dei, quam diuites appellandi sint.* Ita conue-
nit licet, quod D. Paulus hoc loquendi modo
usus, non eos condemnat, qui diuitias habent,
sed quod eos, qui contendunt diuites fieri, et
bolus illaqueat: *Qui volunt diuites fieri, incidunt
in tentationem, & in laqueum diaboli.* Tals hic
infelix fuisse reprehenditur: *Homo erat diues.* Ani-
ma eius, eius intellectus, affectio, voluntas
his solummodo intendebat. Videtur autem
illum (teste D. Augustino) David rex digito de-
monstrare: *Ece homo, qui non posuit Deum
aductorem suum, sed sperauit in multitudine diui-
tiarum.* Inter illos censetur, qui vt fundamen-
tum ac certam tuerent sententiam, duas tantum,
in hoc mundo reperi familias: vnā eorum,
qui diuitias possident, alteram, eorum qui illis
carent, vno verbo, diuites, & pauperes. Illi, sicut,
omnem statuunt euitatem, valorem ac pre-
tium, in habendo diuitias, in ijs etiam totum
suum collocant studium, cogitationes, affectus,
animam, ac voluntatem, Dei immemores, non
Deo, sed suis diuitijs ex corde confidentes:
Sperant in multitudine diuitiarum suarum, quas
vt Deos suos adorant, ex ijs namque sibi pro-
spera cuncta sperant, in praetensionibus, digni-
tibus, matrimonijs, suis malis laboribusque
certum expectant remedium; per eas se credunt
suis liberandos angustijs, nullos sibi medicos
defuturos, nullas in morbis medicinas: non ad-
uocatos iudices, suis in litibus sibi patrocinan-
tes, non amicos suis in praetensionibus: sic ve-
per illas negotijs suis in omnibus exitum sibi
spondeant optatissimum. De his hoc oritur pro-
uerbium: *Quantum potes tantus eris.* Prover-
bium auarorum rapacium innocentes opprimentium,
res alienas inuadentium, ait D. Aug. Proverbum
est hominum mente perditorum, qui huic inu-
tentes nihil agunt aliud, quam opes congerere,
cumulare, thesaurizare per las per nefas: *Quale
hoc proverbum: Quantum habueris tantus eris id
est, quantum habueris pecunia, quantum plus ac-
quisieris tanto plus poteris.* Hanc propositionem
lequebatur, hoc proverbio ducebatur is, quem
David

David indicat prodit: *Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit in multis in lineamentis carnis suae.*

Sic se res habet, quod sit peccatum, & nedum peccatum, sed mille rarij peccatorum: *Radix omnium malorum cupiditas*; petuliorum, vlturum, iniquitatum, inuidiarum, obliuionis Dei, bonorum celestium contempnus, & in suarum tantum cibarium diuitijs fiduciz. En quam bonum principium, & in eo fundat totum quod habet hominis in diuitiarum concupiscentia, atque in earum assidua procuratio.

Secundum, superbia, cuius eum Christus redarguit, dum ait: *Induebatur purpura & bysso.* Regia Elther, dum se regalibus ornat vestimentis, & mundo mulieribz fulget angustior, ad Deum conuersa, protestatur, hanc se vestium assumpsisse pompam, non libidinis causa, sed coactam necessitatis articulo; cuius D. Hiero. verba accuratius expendit. Et prudenti sapientia, vocat pretiosas suas vestes: *Signum superbiae*. Ipsam audiamus. *In se non necessitatem meam, & quod abominer omne signum superbiae, & glorie, quod est super caput meum, in diebus ostentationis meae.* Ob rationem quam expendit D. Chrysost. quod, peccatorem primum hominem Deus, vestibus vilibus videlicet pellibus induit animalium mortuorum; ut vestium abiectione illum ad cordis disponeret humilitatem: sicut etiam ad eandem intentionem, populo suo refrago ac sedizioso precepit, vestibus se nudaret pretiosis: quibus pompaticè superbi gloriabatur. *Depone ornatum tuum.* Sanctum inquisitionis officium ut puniat, ac rubore confundat à fide Apostatas, illis superinduit *Sambentio* qua vestis specie eos deprimat, humiliat, summaque suffundit verecundia. Si quis sumeret; *Sambentio*, & auto gemmisque adornaret, puerulis expoliret, se gloriosus illo iactaret, cum superbum ac contra Sanctum Inquisitionis officium impudentem notarem, cum signum verecundiae ac humilitatis, in signum verteret iactantiae ac superbiae. Idem coniungit homini, qui vestium luxui, ac pompae studet curiosus. Vestes enim teste D. Athanasio, dedit in principio, velut poenitentiae facces & cilicia mortificationis; *Sambentio*, quoniam mortificationis, qua per peccatum eius accidit. Quid moluntur homines? expoliunt, & ornant, ac depingunt illa: *Sambentio*, de illis gloriantur, quae illis in signum tribuebantur ignominiae, & habitum reconciliationis. Hinc illa nascitur quotidiana verborum acrimonia, quae viri Dei, vestium inane notamque impugnant curiositatem, praesertim in mulieribus, rationem

Hieron. Bap. de Lanuza, Tom. II.

quandam ex D. Paulo producentes, quae probant quod cum D. Apostolus in particulari decernat, ut honestae mulieres, pie ac sanctae, velitu vteantur moderato, reiectis aut, margaritis, polyiis, pompis inanibus: haec leuius propterea esse vestimenta meretricibus: *Mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres, promittentes pietatem &c.* eadem lingua loquitur D. Petrus.

Tertium, luxuria, seu peccata carnalia. Horum illum Christus condemnat dum ait: *Epulabatur quotidie splendide*, quod solum sufficit, ut ex eo omnia genera capiamus luxuriae, lasciuiae, delectationum, mollitiae, quae ex illo capite produnt. *Admonit. vniuersa, ut aduerit D. Gregorius & alias dillic. 20.* ruimus. Ita ut, ex his quae nobis Saluator de hoc *Tract. 1.* vno peccato commemorat, insinuet, hominem illum sentinam, colluuiemque fuisse peccatorum.

Quinimo, propterea (sic notat D. Chrysost.) de D. Chrysost. eo loquitur cum maximo contemptu: *Homo qui, de diuitiis quem nec nominare dignetur: Nec nomine inter quidem dignus est haberi: propterea dicit: Homo hominibus quidam: quia respectu Dei, licet esse quis possit in Lucan. 11. Caesars alter opibus, nobilitate Caesar, Hercules. Tom. 2.* les fortitudinis, sapientia Salomon, si peccator sit, omnia despiciuntur, vilescunt, arantque altitium. Hoc quod nostra vulgata habet lectio: *Prædicant. Ps. 118.* *res reputant omnes peccatores terra.* Legit D. Hier. 119.

Quasi scoriam computasti omnes peccatores terra, ut Symmachus legerat. Aquila vero scribit: *Quid vinacia*; id est acini tunicas post expressas, licetque vias, reliquias. Alij: *Quasi quisquilia & non sine fundamento*: quia in Hebraico scribitur nomen: *Seghim*, quod rem vilissimam significat, indicatam per scoriam, quisquilias, vinacia. Perpende quam haec omnia vilificat, quam paripendat Deus peccatorem, diues licet in hoc mundo sit, sapiens, nobilis, exaltatus: *Quasi scoriam.* Illud spectare videtur Matthiae: *Gloria peccatorum* *peccatoris Hercules & vermis est, & talem Deus res à Deo aspernat, hoc cepit, & non vnum solum, sed habentur Omnes peccatores terra.* Omnes, licet Princeps sis, vilissimi. De x, dignitate tulique fulimis, doctus quem Macha, digito demoustrant, te Deus scoriam reputat vilio.

IV. *Quasi scoriam.* Illud spectare videtur Matthiae: *Gloria peccatorum* *peccatoris Hercules & vermis est, & talem Deus res à Deo aspernat, hoc cepit, & non vnum solum, sed habentur Omnes peccatores terra.* Omnes, licet Princeps sis, vilissimi. De x, dignitate tulique fulimis, doctus quem Macha, digito demoustrant, te Deus scoriam reputat vilio. *rem, si peccator sis, nec te pluri facit Deus, cuiusque Angeli, quam si stercorum immundorum manipulus esses. Ut salua quam de ore proijcis sunt, inquit Esdras, omnes peccatores: cogita quanti illam aestimes: Residuum autem gemas ab Adam na: as dixisti eas nihil esse, & quoniam 4. Esdras salua assimulata sunt, & quasi stillidum de vase 6. 6. similes abundantiam. corum.* Omnes in vnum

H h cor

coniuncti, non tanti ab eo aestimantur, ut aquae guttae, quae de vase guttatim effluunt. Dic igitur, quanti vnica valebit: Talis erat miser ille, multum dissimilis Lazaro (inquit D. Chrysost.) de quo tanto lequuntur verborum honorabili apparatu, ut proprio eum nomine compelleret: *Mendicus nomine Lazarus*, iuuens, quod in aula sua caelesti apprimere & cognitus esset, & celebris, proprio suo nomine inter Angelorum choros designatus, de omnium suarum grege, de quibus

Ioan. 10.
3.

Inc. 10.
20.

Ps. 14.
4.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

Ps. 10.
10.

haec omnia Dens in hac historia profectatur, mandetque executioni. Optima consideratio, ut autem eam magni faciam, satis est quibusdam eam Doctores placuisse.

§. 9. Diues. Ex se peccatum non est, esse diuitem, nec quidem diuitias optare modera.

Licet autem haec ita sint, dico tamen, quod saepius expendunt. D. Augustinus, a. l. 1. a. & D. Gregorius. b. quod ex huius profectus meritis alia securi non concludimus peccata directe, ob quae cruciatibus fuerit ad. & didici diues ille sempiternis, quam illud tantummodo quod fuerit pauperi immisericorditer crudelis, & cum haberet, quo mendico succurreret, fame eum permisit interire. Vnde b. apparet (inquit D. Augustinus.) quod nihil aliud in illi Dominus imposuerit, quod ex se & ab eo. hunc fuerit peccatum poenis castigandum: Quod offer calumniator, aut pauperum oppressor, aut rerum alienarum delinctor aut receptor, aut pauperum spoliator, aut iustiarum persecutor: immisericors enim, non aliena rapuit, sed de proprii regere noluit. Hic diues, (inquit D. Gregorius.) D. non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse. Tantum tria proponit, quorum nullum ex se peccatum esse sed arguitur. Primum, quod diues esset. An hoc peccatum est? Hanc propositionem obiecit vir praclarus Hilarius D. Augustinus. numeratur autem quarta difficultas inter plures alias, quas illi obiecit enodandas. Cui D. Augustinus respondet. Quandam exponens quaestionem, quam postmodum explanauit D. Thom. quod difficultas quis diues sit sine peccato, in tantum ut testetur Spiritus S. Si fueris diues, non eris immunus a peccato, docet Christus diuitias esse spinas. Num Epulatu nudis pedibus calcare te posse spinas praefertur, absque eo quod te vlla configeret, vulnus infigeret dolorosum? vulnibus configitur diuitis anima: modo quia vix datur possibilibile (docet D. Thom.) superflua sollicitudine non inhiare diuitijs, opibusque congestis, modo, quia illas sibi cumulus desiderijs ardet inordinatis, ut merces plus valeant, earum altius ascendat pretium, tempesterius sterilitatem causet, a debitore summo rigore debitum exigatur. Modò quia illas postmodum illis tenaciter affigitur, illis nimis for- ti adheret fiducia, voluptate omni & mentis co-

ratione; modo propter alias causas, quas Sancti Patres expendunt, & ipsi in se quotidie diuites experiuntur.

Vnde velut miracolum ponit Spiritus S. diuitem à peccato liberum, sic ut nobis concedat facultatem nulla alia facta inquisitione, eundem ut proclamemus, & celebremus velut vi-
 stura, Sanctum, Deo charum: *Beatus dives, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia, & in saecula. Qui autem hic & laudabimus eum fecit enim mirabilia in vita sua.* Dives, & sine macula? Dives, & qui diuitias, aurumque non plus facit, quam recta suadet ratio, & qui post aurum non abiit, ut illud sequatur, sicut seruus Dominum, ut illi per omnia promptus obsequatur? Dives, qui necessitatibus inopia coarctatus, ut optatum acquirat remedium, in pecunia thesaurisque suis non sperauit? Dives, & qui mentis non effertur cogitatione gloriosus, qui pauperem non dedignatur, aut nauis pendet inopem morbo laborantem? *Quis est hic & laudabimus eum? Quia fecit mirabilia in vita sua.* Miracula patrauit, suntque hæc adeo omnium oculis manifesta, ut alia non sint nobis inquitenda, quibus in alium referatur beatorum. Si talem miratur Spiritus S. si hoc indicet miraculum ac prodigium inauditum, dives & sine macula: quid mihi, quid tibi de hoc iudicandum? Nihilominus (inquit D. Augustinus) dicendum quod absolute ex se nec malum est, nec peccatum, esse diuitem, quia multi diuitijs affluerunt, & pariter meritis effluerunt, opibus suis ad virtutum meritorumque usum incrementum, quibus se pietatis operibus frequentius exercerent, ut Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Iob, Dauid, Ezechias, multique alij veteris testamenti Patriarchæ, & noui testamenti integre legiones. Sunt autem diuitie materia virtutis liberalitatis ut docet D. Thom. ac munificentie, ut

actui interueniret Abraham, & personam referret diuitum. locuples enim valde fuit, & absit ut ob immensas dampnatus fuerit diuitias quidmo ex illis messem collegit gloriæ celestis fructum diuinam, qui talis in ea apparet, quasi in loco quietis magis principalis. Sed nec peccatum est diuitias querere, optare, cumulare, moderatè, quibus quietè mortalis hæc caducaque vita transigatur. Famem & sitim ex se mala esse nemo sanus dixerit, quidam famem bonam est, valetudinis vitæque conseruationem: affectus namque est, quem Deus indidit nature, quo sibi quærit, ad eius conseruationem, necessaria; proinde, nullo comedendi, seu bibendi teneri appetitu, ex mala corporis procedit dispositione, ut patet in infirmis, qui omnia ad cibum potumque perdidit appetitum. Porro liberet te Dominus à fame canina, qua, dum homo aut comedit, aut bibit, quantumlibet illi proponatur, non tantum illis non satiat, sed & plus famem eius accendit; pariter te liberet à sitibunda hydropis: quia quod plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ; & sic sitiens nec cogitat aliud, nec loquitur, nec somnat, nec optat nisi fontes aquarum, flumina, vasa. Illud Davidicum (monet D. Augustinus) de diuitibus attende *In Psal.* quos ut reprobos anathematizat, vnde & illos, 113. filios indigitat alienos: *Erue me de manu filiorum alienorum.* Qui ut tales à diuina repellentur hereditate, homines, diuitijs domibus, gregibus abundantes: *Quorum filij sicut nouæ plantationes &c. promptuarie corruptionis &c.* oues eorum fetosa. Quid igitur à Davidam hoc malum est? Anne hæc omnia dici non possunt de Abraham viro meritis clarissimo? Ac de Sancto Iacob, qui regressus ex Mesopotamia, affatim dives scribitur in gregibus, filiis, mulieribus, seruis, bonisque alijs innumeris? Num forte illos ut filios reiecis alienos? Minime gentium. Non enim Dauid omnes comprehendit diuite, sed eos tantum, quos ipse digito nominat: *Dexera cornu, dextera iniquitatis,* illos damnat, qui hæc temporalia bona ad dexteram collocant, dextera sua concludunt. Notum est tunc, in sacris litteris, dexteram signare, id quid nobis est magis principale, quodque loco primus digniori, sinistram verò id, quod nobis est minus principale, minoris æstimamus. Ita Iacob manum imposuit dexteram filio Ioseph mirati, quem plus faciebat, sinistram autem primogenito, qui ab illo, altero minoris habebatur, licet Ioseph contrarium conaretur. Ita quod

113. q. 1. idem declarat & multorum bonorum operum instrumentum; ut ex doctrina Aristotelis idem doctor prosequitur. Hoc argumentum sequitur D. Ambrosius agens de Zachæo, 116. q. 1. de quo sic D. Lucas: *Ecce ipse dives.* Aduerte, D. Ambrosius inquit D. Ambrosius: *Noluit offendi diuites, qui volumus, (si fieri potest) sanare omnes.* Discant, non in facultatibus crimen habere, sed in promptu, qui vici nesciunt facultatibus. Nam diuitie, ut impedimenta improbi, & bonis sunt adiumenta *Luc. 19. 2. virtutis.* Deinde, ut nobis hanc persuadeat doctrinam, voluit Dominus (inquit D. Augustinus) huic

II.

Diuitiarum

amor in-

ordinatio

reprobato-

locum, dextera sua concludunt.

Notum est tunc,

in sacris litteris,

dexteram signare,

id quid

nobis est magis principale,

quodque loco

primus digniori,

sinistram verò id,

quod nobis

est minus principale,

minoris æstimamus.

Ita

Iacob manum imposuit dexteram filio Ioseph

mirati, quem plus faciebat,

sinistram autem

primogenito, qui ab illo,

altero minoris habebatur,

licet Ioseph contrarium conaretur.

Ita quod

Hic e

que supremus omnium iudex bonos ad dexteram statuet benedicendos, malos ad sinistram reijciat maledicendos. En quales sint illi diuites, quos coelis extorres reprobat, ut filios alienos, qui bona haec transitoria ad dexteram honorant, quorum prima est de his sollicitudo, qui haec praeter ceteris sectantur, & in eorum augmento totas suas impendunt cogitationes, coelestium bonorum immemores, quae illis tamen maxime referunt, at illa in sinistram reijciunt: *Quod in dextera ponere debuerunt, ponunt in sinistra.* Cuius occasione D. Augustinus hunc expendit conceptum. Porro modestas quaerere diuitias ad vitae subsidium (inquit D. Augustinus quem D. Thom. explicat) nedum non est malum, imo ipsius naturae affectus est non reprehensibilis. Addo, & ipse D. Paulus, qui statum profitebatur perfectionis, quaerendi necessaria facultatem concedebat, ad cibum, potum, atque vestitum, & in vobis, qui plura non profitemini, malum non est quod quisquam culpet, diuitias optare moderatas ut minati sollicitudine, de vestra infirmitate procedente, Deo melius ac fidelius seruiatis: sicque Deum rogamus: *Ut praesentibus auxilijs sufficienter adiuvi, sempiterna fiducialius appetamus.* Fuitque prudentissima Salomonis illa petitio: *Benedicite enim & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria.* Concludimus igitur diuitias in se, nec esse malas, nec bonas, nisi secundum modum quo quisque ipsas vult vti. Opime Spiritus S. *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia, & nequissima paupertas in ore impij.* Non sunt ex se mala nec damnae diuitiae, imo bonae sunt & optandae, ubi non est peccatum: nec bonam dicimus paupertatem, imo vitandam ac malam, ubi ardet cupiditas, impatientia, desideria inordinata: praeterea enim ut vera illa D. Cyrilli sententia, dum de pauperibus loquitur: *Sunt multi quos paupertas non saluat, sed cupiditas damna.*

L. 2. Ser.
Domini
in monte
2. 2. 4. 8. m.
7. in co.

Prov. 30.
8.

Ecc. 13.
30.

D. Cyr.

20.
D. Aug.
in illud
Ps. 51.
Spera
qui in
multi
tudine.
2. 8.

In sinum Abraham. Legem scripturam, & inuenit diuitem Abraham, ut nouero: quia non diuites pauperum. Habebat Abraham multum aurum, & argenti, pecorum, familie. Diues erat, & in eius sinu Lazarus pauper subleuatus est. Hoc superposito, congrue dixit Spiritus S. *Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia.* Nota tamen (ait) quod neque ex se bona sit paupertas: ne credideris omnes pauperes in numero censendos esse sanctorum, aut saluandorum: multoties namque ipsa est pauperibus damnationis occasio, licetque illud proloqui: *Ne quisquam paupertas.* Quando desidio flagrat pauper bonorum, & quo magis his nudus reperiatur, eo illorum actu flagrat ardentiori. Ad rem expendit verba, quae quondam Apostoli Christo dixerunt, cuiusdam iuuenis diuitis occasione, qui Christum accedens, interrogauit: *Quid facienda vitam aeternam possidebo.* Respondit illi Christus, *Serua mandata, cui adolescens: Haec omnia custodisti a iuuentute mea, ad perfectionem & animae meae saluti viam quatuor tuorem. Quid Christus? Vade, vende omnia quae habes, & da pauperibus, & veni sequere me.* Quo audito, cecidit cecidit, & dimisso capite tristis, animo abiecto terga vertit, dimisitque Christum (ait) inurbane. Tunc abiit tristis. Conuersus autem ad discipulos suos Christus, ait: *Filii, quam difficile, qui pecunia habent in regnum Dei introibunt. Facilius est camelum transire per foramen acus, quam diuitem intrare in regnum caelorum.* Obstupefuit Apostolus, & ultra quam dici potest attoniti, Christum interrogant: *Es quis potest saluus fieri?* Si hoc, quod loqueris Domine, est omni vero verum: *Quis potest saluus fieri?*

O sanctissimi Apostoli (clamat D. Augustinus) Male ex Christi verbis argumentamini. Dixit Christus: *Facilius est camelum transire per foramen acus quam diuitem intrare in regnum caelorum.* Secundum hanc propositionem difficultatem tantum posuit Christus quo ad diuites. Dicite ergo mihi, quanti sunt in hoc mundo Pauperes: si enim vnum repereris diuitem, & contra mille occurreris pauperibus. Cum ergo tam paruos sit diuitum numeros, & Christus de diuitibus non saluandis tantummodo sit locutus, hocne vestrum est iudicium, in hoc mundo saluari posse neminem? *Et quis potest saluus fieri?* Hoc quaerentibus, patebat responso, pauperes saluandos, quorum est sine numero numerus: *Quos enim sunt diuites? At vero pauperum millia innumerabilia.* Potius inferendum erat, innumera-

merabiles fore saluandos: Si diuites soli excludun-
tur. Ne tam rudes ac habetes fuisse credideris.
Apostolos, ut quæ loquerentur, non intelligerent:
iam enim notarent, inuenis huius defectum non
fuisse, quod opibus esset amplissimis diues, sed
quod nimio eorum affectu ac cupiditate se te-
neri demonstraret, quo terrena coelestibus, ca-
duca mansuris, & temporalia antelaberet sempiternis,
quæ illi à Christo promittebantur: *Hæc*
beatus thesaurum magnum in celo. Quocirca in-
tellexerunt, quod sub nomine diuitum Christus
non tam intelligeret diuitijs præcellentes quam
diuitijs inhiantes, opum flagrantēs cupiditate:
nouerant autem hanc habendi cupiditatem ita
vbiq; terrarum vigere, & plerumque in ijs ter-
rentius exaltare, qui careant opibus, quam in
ijs, qui illis abundant, qui, quo sunt opibus
pauperiores, eo sunt habendi cupiditate ardentio-
res, quos uedum non saluat rerum inopia,
sed sita eos condemnat cupiditas, ac delide-
re ipsi percutiunt interioribus. Tales autem vide-
runt Apostoli mundi pauperiores, quia quan-
to magis creuit numerus eorum, qui opum pos-
sessione diuites non sunt, tanto creuit & eo-
rum numerus, qui diuitias cumulandi flagrant
cupiditate: *Non attendimus Apostoli* (loquitur
D. Augustinus.) *facultates, sed cupiditates, vide-*
runt enim etiam ipsos pauperes, & si non habentes
pecuniam tamen habere auaritiam, non pecuniam
in diuitiis, sed auaritia condemnatur. Siigitur di-
uitiæ diuites non condemnant, sed auaritia,
peruersus affectus, & cupiditas, multo plures
damnabuntur de numero pauperum, quam di-
uitum: quia licet quoad opum possessionem
sint inæquales, sunt tamen plures, illis affectu,
desiderio, auaritia non dissimiles: sunt autem il-
li, de quibus Salomon: *Nequissima paupertas.*
Quocirca bene Spiritus S. in ijs diuitias asserit ef-
fe bonas, paupertatem iniusti nequissimam, &
quod diuites, non quia diuites, condemnentur, nec
pauper, quia pauper canonizetur.

Apertius adhuc nobis idem declarat Salomon
Eccl. 7. hæc sententiâ lectu dignissima: *Propter inopiam*
multi deliquerunt, & qui querit completari,
auertit oculum suum. Multi propter inopiam pe-
rierunt, hæc enim illos ad multa incitauit pec-
cata, fuitque causa, cur oculos suos Dei clau-
derent institutis. Hæc vox: *Propter inopiam,*
ab alijs legitur: *Propter opes,* à quibusdam:
Propter pecuniam. Græcus textus scribit: *Propter*
indifferentiam: ponendo vocem: *ἀδιαφοροῦ*
quæ est Stoici, qui omnia diuilebant, in
bona ex se, mala ex se, & indifferentia, quæ

ex se nec bona essent nec mala, sed tantum
secundum quod quis illis vtebatur, quod per-
docte declarat Angelicus Doctor. Ita vocabant,
Adiaforon. ἀδιαφοροῦ Quocirca Spiritus S. vo-
cat diuitias ac paupertatem. *ἀδιαφοροῦ* His sup-
positis concludo; diuitias esse malas, vel bo-
nas, desumi ex eorum manibus, quibus tradun-
tur possidendæ. Ita concludit D. Augustinus expli-
cat, probatque lucidissimis argumentis, qui-
bus crassam conuincit ignorantiam Manichæo-
rum.

Dum Deus mirabilia illa patraret in Egypto,
quibus pariter brachij sui ostentabat potentiam,
ac puniebat seuerius Pharaonem, & Egyptio-
rum castigabat rebellionem, qui diuitis itate
mandatis reuebant, hoc inter alia describitur
quod extendente Moysè brachium suum, &
virgam ex Dei præcepto ad aquas, illico E-
gyptijs verrebantur in sanguinem: *Verse sunt in*
sanguinem. Israelitis autem pellucidæ ac crystal-
line videbantur, quibus illi siti rabida miseri in-
teribant, hi vero potu refectante læti recrea-
bantur. Quis mihi hoc explicet? Eadem aqua
Manu sumpta ex eodem flumine ab Egyptijs
sanguis erat viuis, ab Israelita verò pellucida,
crystallina, potabilis erat aqua. Hunc ego cre-
diderim sensum historie huius esse legitimum,
circa quam multi varias mouent questionēs,
& optimè cohaerit expositioni D. Clementis
Alexandrinii. Hic attende, quas superius dixi-
mus, diuitias quæ erant aquæ, & verè aquæ
sunt: eo quod fluidæ sint, & nulla stables
firmitate. Illæ in manu Egyptiorum, mun-
di amatorum ac terrenorum, sanguis sunt, hoc
est peccatum & iniquitas: cum sint illæ, qui-
bus omnia hæc crimina committantur, vnde
congruè illas accusat Apostolus, ut omnium
malorum radicem: *Radix omnium malorum cu-*
peditas. Illis hic virginis emit integritatem, 6. 10.
alter pudicitiam coniugata. Illis hic sanguinem
fudit vindictæ cupidus innocentis, alter fal-
sidicos disponit testes, in eius qui nullius cul-
pæ reus est, perditionem. Illis deliciae coemuni-
tatis æternæ damnationis, & in omnibus appe-
titus inordinate ministratur sensualis. O quam
clarè, quam bene vidit Deus diuitias inter
potentium manus versas in sanguinem: *Non Isai. c. 1.*
nus vestra plena sanguine sunt. Attamen inter ma-
nus Israelitæ, qui mundi peregrinus, accola
in terra Egypti limpidas vides, refrigerantes,
sitim extinguentes, infirmos pauperi, viduæ do-
solatæ, puellæ laboranti, pupillo derelicto,
captiuo concluso optatissimum leuamentum.

Crede igitur opes ex se malas non esse, nec ex se ad peccatum reputari in illo maledicto epulone, quod illas habuerit affluentes.

§. 10. Induebatur. Non est de se malum quod quis se vestiatur honeste, nec Deo de se placeat in vestitu sordidus.

¶ 21 Sed nec peccatum esse reprehenditur, honesto ut vestium cultu, quoniam explodit, & ut stultum redarguit D. Hieron. erre rem Pelagianorum, quem cum alijs refutat, erat autem hic septuagesimus tertius error, quem defendant, dicentes peccatum esse, veste noua, pulchra, mundaque indui; cunctis autem incumbere vestes assumere repetitas, multis, variisque segmentis assutas, illotas, contaminatas. Adeste (inquit D. Hieron.) siluestres asini, ubi quas legistis Deo sordida placere vestimenta, habitumque immundum?

D. H. 118.
l. 1. contra
Pelag.
Tom. 2.

Ubi audistis, nitorem, cultumque vestium Deo displicuisse, qui ipsa est puritas, & ipsa pulchritudo? *Quæ sunt inimicitie contra Deum. Si tunicam habueris mundiorum?* Hoc autem scriptum legimus, quod multi sanctitate clari, quo Deo promptius obedirent vestibus se induerunt honestioribus ac pretiosis. Ita Iudith mulier hominum memoria dignissima, diuino plane instinctu commota se vestibus ornauit pretiosissimis, qui vestium cultus adeo Deo placuit, ut ipsa licet sole fulgentior appareret, ei tamen Deus pulchritudinem superaddiderit gratiorem: *Cui etiam Dominus consulit splendorem.*

Iudith. c.
10. 4.

Altera quoque Esther producit regibus ornata vestimentis, mundaque mulier gratissima, protestata tamen se necessitate compulsa, ex desiderio Deo seruendi, populumque suum liberandi vestes has assumpsisse cultiores, quas tamen illa detestabatur: *Tu scis Domine necessitatem meam.*

Esther. c.
2. 16.

In ps. 1.

Ex industria disputat D. Augustinus quam prudenter egerit Ioseph à Pharaone totius Egypti princeps constitutus, dum vestes induit pretiosas, suæ conformes dignitati, quibus adeo formosus præfulgebat, ut omnium in se attraheret oculos, & deuinciret mulierum affectus. Similiter & Daniel, dum à Rege Balchassar ob à se explicatum xuiquina, purpura vestiebatur, torquem auream collo appendebat. Tandem & ipse Deus, quem nullus reprehendit, decreuit vestes polynitas, Attalicas, ardentes murice summo Iudeorum Sacerdoti induendas: *Induit enim stolam gloria, &*

Ecclesi. 45.

¶

coronauit eum in vasis virtutis. Vestes illas Attalicas, vasa vocat, & virtutum instrumenta: (hoc enim significat phrasia Hebraica: *Vasa virtutis*) declarans quod illa vestium pompa Pontificem ad eminentiorem deberent promouere virtutem: cum illæ & Pontificis exprimerent dignitatem, virtutisque perfectionem, illique quasi loquerentur ex aquo non esse virtutibus, meritisque bonorum operum eius animam denudari, qui corpus exterius tam pretioso vestium apparatu circumferebat adornatum. Addo & hoc Deum summo opere curasse, ut populus suus Israeliticus festis solemnioribus, ac diuinis dicatis recipiendis beneficijs, vestes suas emundaret, cultu appareret insigniori, sicut ex opposito ut diebus penitentiae squalidus cinere, & cilicio indueretur. Tandem, licet non diffitear, ex sacris literis colligi, Deum superflua inamque vestium luxuria grauius offendi, nemo tamen mihi ostendit, illi sordidum, vilemque habitum placere, immunditias illum affectare. D. Bernardus, virum esset adeo spiritualis, ageretque cum religiosis, fatebatur quo sibi in monacho magis placeret pauper habitus, eo magis offenderetur sordido, ac immundo: *Paupertas in vestibus semper sibi placuit, sordes nunquam.* Quid de secularibus dicere? Siquidem Apostolus mulieres hortabatur, quæ hoc in genere magis excedunt, quæ cincinnos sibi præcindunt, quæ capitis contorqueant distorqueantque capillos: *Non intorquas crinibus; auris gemmisque abstineant; nunquam tamen eas monet ut sordidae sint, incompositæ, laceris, illiusque squalleant vestibus: Sed sic ut decet mulieres promittentes pietatem per opera bona; moderato cultu præfulgeant adornatæ.* De hac materia librum edidit D. Cyprianus Alex. in quo post damnatam inhonestam vestium pompam, præsertim in mulieribus, & probatam Lacedæmoniorum celeberrimam sententiam, qui solis meretricibus vestium luxum superfluum baccataque monilia potantebant: *Laudo (inquit) & admiro Lacedæmoniorum ciuium, quæ solis meretricibus, floridæ vestes, & aureum mundum gestare permittit, à probis mulieribus curandi studium auferens, quæ solis meretricibus se ornare concederet, ut autem omnes intelligerent, non omnino, ac integrè mulierum cultum esse condemnandum, statim fusè discurrat, probatque, non unico ictu ita in vestium diligentiam esse rescindendum, ut nullo modo velimus concedere pompam vestium moderatam. Unde sic orditur: Quæ circa & aurum gestare, & molliori vii veste, non*

Inter-
mus a
nunt
cultu
sua
tu-

Inter-
mus a
nunt
cultu
sua
tu-

D. Aug.
de
Abra-
ham
viti-
um,

omnino refutandum est, sed fructuanda sunt rationis
experies operationes. Deinde subiungit, hanc pru-
dentissimam sententiam: *Congruunt autem vestes*
atque persona, figuræ, naturæ, studijs.

Licet autem hæc ut vera concedamus ita sim-
pliciter dicta, dignum tamen sit (atingit) ac
calamo D. Ambrosii consilium Christianis:
eorum, inquit, studium sit primarium interius
animam adornare vestimentis, multoque maius,
quàm fuerit olim virorum ac mulierum in cul-
tura, pompæque corporis exteriori. Huius oc-
casionem expendens historiam Abraham, non mor-
daci, sed grato sale petem figit, ad illud quod
Spiritus S. minutim refert de monilibus, mundo
muliebris, murentis, braclis, quibus nuntium si am
præcepit adornari. Ad se vocat domus suæ dis-
pensatorem: hæret, ab eo iumentum exigit si-
deliter, quæ illi daret in mandatis, exequen-
tis, mandat in terram proficiscatur Mesopota-
miam, ut filio suo quarat eligatque uxorem, quæ
qualitatibus correspondeat Isaac filio suo qualem
deceret esse, & tanti Patriarchæ nuntium, & tantæ
dominæ familiæ; ad tale vero seruum delegans
negotium, refert S. pagina, præcepit Abraham, ut
in comitatu conduceret decem camelos, omni-
bus domus suæ bonis emictis diuitijs, gemi-
nis præsertim vero inauribus, monilibus, manicis
aureis, murentis, ad futura coniugis filij sui
ornatum: qui cuncta, ut iussa, erant comple-
uit, hisque exornauit virginem Rebeccam pul-
chritam nimis, quam sic Deus cuncta disponente,
filio Domini sui elegit in uxorem dilectissimam.
Hæc expendens D. Ambrosius, sinit, atque. Iam
video, quod me, dominæ fixæ acie intuemini,
hæc audientes, mihi obijciatis. Episcopo Ro-
uerendissime: Abraham nuntius sanctus? negare
non poteris. Actiones eius quis umquam repre-
hendit? Nemo. Rebecca an non pia, tam
Deo familiaris? non infior. Si igitur Abra-
ham sanctus hoc decernit, ut filij coniux futura
monilibus, murentis, inauribus componatur
splendida, ut quid in nobis hunc quotidie ve-
stium reprehendis splendorem, quem in illo, il-
laque tantopere collaudas? *Quomodo prohibes hoc*
Episcopo, ut habeamus, quod Rebecca accepit pro
mune? & hortaris, ut similes simus Rebecca? Sem-
per nobis in exemplum producis sanctas illas mu-
lieres nominatim autem Rebeccam, de qua sic
legimus: Suspendit itaque in aures ad ornandam
faciem eius, & armillas posuit in manibus eius; &
hoc ex viri sanctissimi, ut Abraham, dispositione:
quid est ergo quod nos redarguas? uos eundem
corporis ornatum præcedamus?

O filia respondet charissimæ, quam parum
actus Abraham ac Rebecca capitis, in illis intelli-
gendis rudes vos esse video. Num Abraham fi-
dei fuisse patrem ignoratis? Rebeccam ilius pri-
marium temporis dominam; in quibus quæ corpo-
raliter gerebantur, spiritualiter erant intel-
ligenda. Nescitis, quod fides in ijs quæ corpo-
ris videmus oculis, agnoscat, intelligat, & alia
significet, quæ non corporis, sed oculis animæ
inuisibilia conspiciuntur? num estis docenda,
quod illarum mulierum, quas sanctas colimus,
actus corporales prioris temporis, ad gradum sunt
euehendi altiores in mulieribus Christianis, quæ
in statu viuunt legis nouæ: legis Evangelicæ
statu multo perfectiori? Hoc igitur vos uelle
velim, quod in illis actibus Abraham respectu
corporis in Rebecca, alij multo eminentiores
intelligantur in anima Christiana; atque in illo
ornatu monilium, inaurium, murentiarum ex-
terit, designare uoluerit pulchritudinem tibi ani-
mæ ornatum esse conquirendum; hoc est in-
aures auribus animæ, promptissimam Dei verbo
obedientiam, armillas manibus ac brachijs,
charitatis omniumque virtutum abundantiam,
quibus ornata Dei placeat oculis gratissima: & in
illis monilibus, gemmisque pretiosis, quibus ser-
uus Rebeccam honorauit pro mune, dona
significet spiritualia, quæ tibi largitur Deus,
quibus te ut ueris splendete uult ornamentis,
non corporis sed animæ; Deo colloque grati-
simis: Insuper in aures, quas Abraham reliquit,
sunt quæ tibi transmissit armillas. Audi uerba
Domini Dei tui sicut ipse audiebat. Exequere iussa,
sicut ipse properauit implere. Hoc prosequitur D.
Augustinus argumentum, qui per in aures fides in-
telligit, quæ est ex auditu; & per murentis ac
armillas, bona opera, quæ manibus adscribuntur,
ita ut primarius ornatus Rebecca, quem opor-
bat Abraham, fuerit fides, quæ per charitatem
operatur. Cui quantum sapiens, occidit D. Petrus,
præscripta namque lege uiris, quæ secundum Chri-
sti Evangelium, illis esset uiuendum, transiit ad
mulieres, eisque pro fundamento, statuit obe-
dientiam uiris suis ac humilem exhibendam sub-
missionem: Iesum audiamus? Similiter & mulie-
res subdita sint uiris &c. *Quarum non sit extrin-*
secus capillatura, aut circumdatio auri, aut indu-
menti uerimentorum cultus, sed qui absconditus est
cordis homo incorruptibilitate quieti & modesti spi-
ritus, qui est in conspectu Dei loquens.

Addit autem D. Petrus uerba quædam præ-
clarissima, quæ præterite nefas duximus, quibus
mulieribus splendidam ueritum pompam conce-
dit, at

dit, area conditione, vt illis vtantur eo modo, intentione tali, quali Rebecca, Sara, alique honeste pique mulieres vtabantur. Vobis permitto, vt vos splendidius ac festiuius ornentis, velut illae mulieres: *Sic enim aliquando. & sanctae mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subiecta proprijs viris, sicut Sara.* Primum excolebant se mulieres illae sanctissimae, non diebus singulis, sed: *Aliquando.* In aliquibus, & ex aliquibus occasionibus, nuptiarum, festorum, conuiuiorum &c. Hoc elogium scribit Spiritus S. de Indith, quae vestes pretiosas, monilia, mithram, mammillaria, bullas &c. talibus habebat occasionibus praestitura, quae vocat: *Vestimenta iocunditatis suae*, quibus exterius data particulari occasione induebatur annis illis, quibus vixit viro suo coniugata, licet, interior veltis ordinaria cili-cium fuerit absconditum. Nec singulis licitum diebus intueri capitis conchinos, sed: *Aliquando*: quinimo & hic in hoc epulo defectus arguitur: *Epulabatur quotidie splendide*, ita quoque quotidie: *Induebatur purpuram & bysso.* Secundum; sit ornatus ille, veltiumque luxus ad dispositionem, & voluntatem mariti: *Ornabant se subiectae viris suis.* Nullos refragatur, quilibet sit coniugatae cultioribus induit vestimentis, aramen hoc ea tantummodo permitimus fiat intentione, qua coniugi suo satisfaciat, proinde licet erit talis ornatus cerussa, quae faciei, ad mariti sui voluntatem. Quoties ca grauitur, nulla admissa ratione in oppositum arguuntur mulieres illae, quae in vestium cultu, ac pigmentis, nedum mariti sui non stant dispositioni, sed nec eorum student placere voluntati, quinimo saepenumero contra eorum se comunt, fucosque liniunt, voluntatem, status sui ac conditionis praetergesse qualitate.

Tertium: se eo modo componant, ornent, depingant, vt sit sicut ornatus corporis student exteriori, quo oculis placeant maritorum, ita quoque interioribus animam ornare, ac depingere studeant virtutum ornamentis, quae vestes praeseferunt exteriores, vt Dei placeant oculis, vt in quo praeter ceteris spei suae sacram anchoram defixerunt. Hoc est: *Sperantes in Deo ornabant se*: ita vt sicut (docente D. Ambrosio) corporis aures aureis, exornant inauribus, ita aures animae obedientia fidei, diuinisque verbis, ac maritis suis componant exhibenda subiectione; deinde dum carpis brachiorum armillas instrungunt, annullos digitis, opera exerceant caritatis, in Dei ac coniugis obsequium, familiae, ac filiorum

beneficium. Quid plura; dum se supparis, thesauris ac strophis excolunt pretiosis ac mellioribus exterius, interius humilitate, patientia, mortificatione praefulgeant: dum capillatam distorquent, secundum corda dirigant ad diuina, ad celestia: sicque omnes illae vestes ornatissimae illis erunt: *Vasa virtutis*: instrumenta virtutis, vt non diutius exposuimus. Hac conditione liberam, vobis concedo, cum D. Ambrosio, facultatem corpus veltrum adorandi, vestes induendi molliores, iniores, armillas, monilia gestandi, imo & capillos torquendi.

§. II. Epulabatur. Non vt peccatum arguitur, celebrare conuiuia, imo potest esse meritum, vt in multis patet.

Vltimosed nec vt peccatum arguitur, id quod Christus de hoc epulone consermat: quod: *Epulabatur quotidie splendide.* Ita concludit D. Greg. cui titulum praenig: *De coniugi iusto & iniusto.* Hoc opinabatur Epulapupus ille laudanda valde esse conuiuia, ac Deo maxime gratia, quod S. Scripturae varijs probabat exemplis. Maxime fecit Deus splendendum illud conuiuium, quo Abraham domi suae tres illos excepit peregrinos, quos tales esse non dubitauerat, quibus occidit vitulum saginatum: *Tria Graecis farinae misit commisceri, fierique submeris panes*, ac lautum intruxit conuiuium. Tam Deo sunt gratum illud epulum, vt in eis remunerationem, illi addiderit, id quod maxime expolabat, nempe filium, Isaac. Hic similiber exegit a filio suo Esau, vt epulum suo pararet gustui gratissimum, vt super illud, loco gratiarum actionis, suam illi impetiret vltimam benedictionem, patrum institueret bonorum heredem ex alle, & familiae suae dotaret primogenitura: *Et benedixit tibi anima mea antiquam mortui.* Respondet huic D. Gregorius & regulam quandam praefert: *Debit, quae in decreto continetur, nimirum, quando conuiuia ad amicitiae mutui confortationem instituntur, & charitatis vinculo se mutuo strictius deuincendum, ad festa in Dei obsequium celebranda, atque ex pluribus similibus occasionibus; nemo illa vt mala reprehendit, sed vt bona laude digna commendat: Conuiuia quae ex in-D. G. reuerentia impendenda charitatis sunt, recte sanctitatis vestra in suis ipsius laudat. Ex hoc laudat Spiritus S. filios Iob, septem numero, de quibus sic scribit: *Ibant filij eius & faciebant laudationem per domos uniusquisque in die suo, & mi-**

L. 1. de
Abra-
ham.

in hunc locum. *mittentes vocabant tres sorores suas, ut comederent & biberent cum eis.* Licet autem opinetur Origenes in hunc locum hoc semel per annum tantummodo coniugisse, cum ille iudicaret immodicum ac reprehensibile, ut singulis diebus novum ab ipsis institueretur convivium, concurrentibus præsertim ad ea eorum sororibus, quæ cum essent puellæ dominæ ac virbis primariæ, nemo facile crederet, quod diebus singulis per civitatem ad convivia confluerent. Attamen aperte satis indicat S. Scriptura tale singulis diebus convivium fuisse celebratum, in eo quod addit, quod illis vescentibus Iob Deo sacrificia liabat, supplicans illos sua protegeret manu ac gratia, ne in peccata prolapsi Deum offenderent: *Sic faciebat Iob cunctis diebus.*

Vbi hoc primum occurrit notandum, quod Iob minime crederet in eo posse peccatum reprehendi, quod filij singulis diebus se in mutuo ad epulas invitarent, si enim id credidisset, neutiquam permisisset. Secundum: veretur ne tam frequentia convivia sine peccato ac Dei iniuria celebrarentur, unde pro singulis diebus singulis Deo sacra faciebat: *Dicebant enim, ne forte peccaverint filij mei.* Vere namque plurimæ sunt criminum occasiones, quæ se tempore conviviore offerunt (ut notat D. Greg.) detractionis, murmurationis, libertatis, dissolutionis, & quod ex illis sequitur, ebrietatis. Deinde hæc convivia, demus fuisse quotidiana non ea tamen Spiritus Dei redarguit, nec Iob ea ut mala rejiciebat, imo ut bona recipiebat: illis enim amor fo-ueetur mutui, unijuratur animi concordies, fraternæ exercetur societas, & ut quid amoris vehementis indicium ait propheta Nathan in illa parabola Davidi proposita adultero, quod pauper ille, vix tantum ovicula diues, tanto illi amore afflictebatur, ut de pane eius comederet, de calice biberet: & ut significaret David intimam cum viro quodam spiritus ac voluntatis unionem, de illo sic ait: *Qui simul mecum dulces capebas cibos.* Adde & prophetâ Abdiam: *Viri fa-deris tui, viri pacis tue, qui comedunt tecum.* Quando illa sunt intentione convivia, ab omnibus approbantur, ait D. Greg. cuius verba vobis expono: *Tunc veraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla absentium vita mordetur, nullus ex ir-riptione reprehenditur, & non inanes in eis sacula-rium negotiorum sabula, sed verba lectionis sacra audiuntur: cum non plus, quam necesse est, servitur corpori, sed solum eius infirmitas reficitur, ut ad v- sum exercenda virtutis habeatur.* Talia probantur Hieron. Bap. de Lanza Tom. II.

convivia filiorum Iob, sicut & illud quod Ioseph fratribus semel & bis inflixit opiparum. Unde mihi persuadeo, quod furcens in diabolus, illam fratrum non sustinens unitatem, adeo Spiritui S. gratiam: *Fraternam concordiam.* Obstantia à Deo silos occidendi facultate, velcentes ag- gressus interemerit.

Summis exoritur laudibus S. pagina miseri- cordem Tobiam de quo testatur, quod Iobis ce- lebrationibus convivium instrueret geniale, vici- nos cognatosque invitans, quod pariter quæ andâ solemnitate Paschalis reputari posse iudicabat. Nec omittenda vidua Iudith. Quæ licet cun- ctos vitæ dies ieiunio consecraret, diebus tamē solemnioribus animum corpisque convivio: recte apparatu. Ut iustam & honestam rela- xationem, quam licet imitari, proponit D. Ho. 25. in Chrysosto. sumptuosum illud convivium quod Ge. ad fi- Abraham instituit, in die ablationis Isaac si- nem.

lij sui, permittitur namque ratione festorum ce- lebrare convivia, etiam ipsi corpori indulgere, fuitque probatissima illa patris benignissimi sen- tentia, qui ad filij prodigi reditum magnificum instruxerat convivium, dum ait: *Epulari autem Luc. 15. 3.*

& gaudere oportebat, quia hic filius meus mortuus erat & reuixit. Et quando Nathan propheta à Deo missus Davidem regem redarguit commissi adulterij, in proposita parabola, hominem divi- tem non accusavit, quod aduentantem peregrin- um exceperit convivio, sed hoc, quod rem sup- ponit licitam ac honestam, sed quod ablata per vim à paupere oviculâ, ex ea epulas instruxerit peregrino, gravissima viro pauperi illatâ iniu- ria. Tandem in huius confirmationem, ut locum pulcherrimum adduco verba illa, quibus olim Ioachim seu Iechoniam ex ore Dei graviter re- prehendit Hieremias, supplicium illi prædicens iam capiti eius imminens ignominiosum, Pa- Hier. 22. *ter tuus nunquid non comedit, & bibit, & fecit ius- iudicium & iustitiam, tunc cum bene erat eis? Iu- dicaui causam pauperis & egeri in bonum suum. Numquid non ideo, quia cognovit me dicit Domi- nus? Tui vero oculi, & cor ad auaritiam, &c. Pro- pterea, hæc dicit Dominus ad Ioachim filium Iosia Regem Iuda, non plangent etiam: va frater, va soror, non concrepabunt ei, &c. Sepultura asini sepelietur. Patrem habuerat Iosiam regem sanctissimum, ipsius Spiritus S. calamo publicis encomijs exor- natum, de quo sic prædicat amplissimè: Memoria Ecc. 45. 1. *Iosia in compositionem odoris facta opus pigmenta- ry. In omni ore quasi mel indolcabitur eius me- moria, & ut musica in convivio vini.* Ille, inquit Deus, comedit & bibit, epulas instruxit regias, etiam*

etiam quas sacra celebrat Scriptura, nihilominus defecatis moribus ac genuina claruit probitate: quia eo illas modo celebravit, ut nemini gratus esset, nemini contumeliosus: *Comedit & bibit & fecit iudicium & iustitiam.*

D. AMBR.
1. de Nab.
1. de Nat. Chr.
Rom. 4.

O diuitum conuiuia, exclamat (D. Amb.) pauperum sanguine redempta, tantaque iniustitia instituta, quanta illud de quo Nathan de David, furto per vim raptâ vnicâ ac clarissimâ pauperis oculo: operatorum sudore apparata, cui merces debita per nefas denegatur, ex famulorum composita salario non persoluto, ex ignore viri Ecclesiastici, ex bono nomine virginis honestissima, cui maleuolâ detrahatur conuiuia, ex proximi carne & sanguine, velut conuiuium Achab, ex sanguine Naboth, cui vincâ diripiuntur innocentis: *Ipsi mensa* (testatur D. Ambro.) *multorum pauperum constat sanguine, & ipsius pocula multorum, quos ad laqueum coegerat, rubebant crimine.* Huic quoque proposito cōsequenter expendit coram illis Hierodis lautissimam, eius capitis impendio persolutam, quo mundus nullum colebat sacratius; Ioannem Baptistam intelligo. Talis quoque damnatur cœna Regis Baltasar, non toleranda sacrorum vasorum Dei templi iniuriâ, ac profanatione sacrilega. Hæc sunt conuiuia, sed execranda, illa vero quæ cum iudicio & iustitia instituntur, redolent laudatâ: & qualia Iosias rex piissimus instituit, iudiciū sibi faciens, comedens moderatè, & alijs seruans iustitiam; nulli onerosus, nulli in bonis, honore, fama, bonoque nomine iniuriolus, sed mensarum reliquias distribuens pauperibus fame icis, ex consilio ducis Esdræ, qui populo celebranti in die solemoni conuiuia, præcepit eis qui lautioribus ac pinguioribus vescerantur: *Mittite partes his, qui non præparauerunt.* Vnde notat D. Chrys. Quod populo suo Deus non interdixit celebrare conuiuia, mensa lætari martiali, sed hoc præcepit, illa sic instituerent, epulis sic fruerentur, ut Dei non postponerent memoriam, eique gratias agere minime obliuiscerentur: *Cum comederis & saturatus fueris, cane diligenter, ne obliuiscaris Domini.*

2. Esdræ.
c. 8. 10.
Ho. 10. in
Gen.

Dom. 6. 11

§. 12. Vocat D. Ioannes diuitias, substantiam huius mundi, sicut D. Paulus, fidem rerum sperandarum substantiam.

10. 25

Hinc colligimus, quod dicere corpimus, qualitates quibus Christus nobis diuitem illum delineat, non directè eo tendere, ut cum

peccatis insinulet commissionis, sed quod ipse probatum velit primum articulum in processu contra eum insinuito, scilicet: *Homo quidam erat diues*, quod illi conuenit maiori D. Ioanni. *Qui habuerit substantiam huius mundi*: Ac diuina quadam sapientia, id quod Christus ait: *Diues erat*, dicit phrasis D. Ioannis, quod: *Habuerit substantiam huius mundi*: quia licet esse quempiam diuitem, tam sit accidens, quam esse album, frigidum, calidum, nigrum, atramentum celesti quadam notâ philosophia D. Ioannes, quod in mundo, diuitiæ, substantia sunt quod & ipsa naturalis substantia definitio declarat: substantia est fundamentum accidentium, in qua sola ita inuincuntur accidentia, ut illa substantia vel corruptâ, nullum horum remaneat nec possit subsistere vnde & dicitur: *Substantia dicitur & subsistendo: quia subsistat accidentibus*, & ipse sustentaculum omnium accidentium. Quæ, (procor) sunt mundi huius accidentia: Nobilitas, sapientia, dignitas, assecuratio, fama, fauor, reuerentia, reputatio. Cui hæc inuincuntur omnia. Manifestum est, quod ipsi pecuniæ. Si diuitijs affinas, ut nobilis honorabitur, sapiens, prudens, tibi caput quocumque perreueris, aperient, ianuas apertas in domo reperies graduatis, iudicis, mercatoris. Te parui, te magni reuerentur, in faciem tuam intendunt, digito procedentem hinc eo vsque designant, tibi, tuique fiden pronissis, tua magni facient colloquia. Pecuniæ reniite, has pauper & humilis, ecce quam cito accidentia hæc corrumpunt omnia: veridicum est illud Horatii.

Omnia enim res.

Diuitijs pareat, quas qui construxerit ille, Clarus erit, infusus, sapiens etiam Rex

De quibus eximia producit axiomata reliquissima. Sicut Tiraquellus: Si tu licet Cæsare Augusto natalium claritudine non Tira inferior, si tibi desint opes, ut abiectus despicias. L. de Virginitate: cum enim esset Ioseph purissimus Despatz de Virginitate sanguine nobilissimus: quia illum Iudæi fabrilis exercere conspiciunt, dedignantur & de illo loquuntur, velut de rupibus prope lito. Decantatissimum fuit olim illud Euripidis philosophi axioma: *Da operam opibus: nam illa nobilitatem donant, in paupertate vero, obscuritas est.* Apud Tiraquellum. Sapientia potes æqualis esse Salomoni, quod si tibi desint facultates, in te Spiritus S. Verificabitur prouerbum: *Pauper locutus est, & dicunt: Quis est iste? Est enim*

Cum Christus ipsa esset increata sapientia, atque ex illa celestia depromeret mysteria cunctis admirabilis, dum enim Nazareni nulla vident aut humili polere fortuna, obijciunt: *Quis est hic? Vade nunc sapientia? Nomen hic est filius fabri.* Fateor te corporis animique dotibus nulli cedere perfectissimum, si tamen zonam pauper amiseris, ad quemcumque accessens misera fortuna redolens inopiam; caput illi tibi tergumque dedignans obnoctet, deficientem namque substantia, nullum potest accedens subistere; quod si vllud remanserit miraculo adscribendum velut in venerabili credimus esse Sacramento, accedens sine substantia.

Ni fallar, spectat hic D. Ioannes loquenti formulam, quæ vitæ D. Paulus (cuius epistolæ, ut miro verborum, ac sententiarum cultu expolitas teste D. Petio, cuncti magni fecerunt Apostoli) qui de fide disputans, eam sic definiit: *Fides est sperandarum substantiarum rerum.* Fundamentum mundi spiritualis ac supernaturalis sine fide namque nulla est virtus, quæ vere talis possit nominari, nec esse vllum habet supernaturale; primum eorum quæ speramus fundamentum: sine illa enim, nec alterius vitæ speranda sunt præmia, sicut & absque illa, Deo placere

Heb. 11. 1. credimus posse neminem: *Sine fide impossibile est placere Deo.* Hoc quod fides est in rebus mundi spiritualis ac supernaturalis, hoc diuitiæ sunt in mundo temporalis. Fides est primum principium, eo modo quo declarant Theologi, rerum sperandarum alterius mundi: hæc verò primum rerum sperandarum huius mundi fundamentum: *Substantia huius mundi.* Quia sine diuitijs ac pecunijs nihil hic est quod tibi spes obtinendum. Vis honorari? vis talis iure gratiam? vis talem tibi sumere in uxorem? vis familiam, vis multitudinem alere famulorum? Volo pecunijs abundas. Non abundo; non est ergo quod speres: sine substantia quippe huius mundi impossibile est placere mundo. Frequenter hic curiam, præ diuitem ambit dignitatem, quærit: num tibi in marsupio pecunia? Equidem & multa nimis, Optime fundata spes tua. Accedit alter, re nihil præterdit. Num desert secum aureos? minime. Quid igitur cum ad talem exeat promotionem? Desijt, cum speret, deficienti sibi rerum sperandarum huius mundi fundamento.

† 16 Graphice describit Vates Oseas virum bene nummatum; sub nomine Ephraim (sic dicere liceat) qui ut se vidit bonis affatim abundante, totus superbe gloriabundus, ait: *Verumtamen*

diues factus sum, inveni idolum mihi, & omnes labores mei non intulerunt mihi. Idolū alicuius erat Deus ille quem adorabat. Opes congesti immensas, & his mihi congratulor idolum inuenisse, quod cum Deus sit, a quo merito quodlibet etiam maximum bonum licet sperare, ac dicantur.

prospera cuncta licet ardua, & difficilia; tales sunt diuitiæ in epinione diuitis, idolum, de quo quodlibet possit obtinere dignitatem, estimationem, familiam, mulierem primariam, officium pingue, cathedram eminentiorem. At cum quis illi possit obicere. Numquid tu ille Ephraim? Plures satis defectus in sacris litteris, tuorum repetimus atavorum, imo & tuos. Respondet: *Omnes labores mei, non intulerunt mihi: id est.* Fateor, attamen nullum inde mihi detrimentum: hos omnes nummorum cooperit multitudo. Papæ, quàm ad vitium describit quod hic in mundo agitur? Sit licet alter Arcadicum germen, terra filius, agrestis mille naturæ ac personæ defectibus reprehensibilis, si nummis fulgeat, hic illum Deus proteget, ut nemo sit, qui illi noceat. Satis hoc alia confirmat lectio, quinimo & rationem declarat, cur D. Paulus avaritiam accusaverit idololatram: *Idolorum servitus.* Quæ prædicta vatis verba sic exprimit: *Verumtamen diues effectus sum, inveni vim mihi.*

Pecunias inveni, & his coniunctam vim quandam insuperabilem, ut nulla sit in mundo, quæ huic resistere valeat, potentia: vis adeo potens, ut vim toti inferat vniuerso. Tu iudex esto, quid non obtineat pecunia. Cernis us ardua, quæ ut impossibilia fieri indicamus, at si quæras: Quis hæc effecit? Domine, multæ adierant pecuniæ. Vnde apud Latinos, pecuniæ dicuntur: *Facultates*, quæ potentiam significat alij verò legunt: *Facilitates*, nihil enim tam difficile, quod non pecunia reddat facile, nullum asperum quod non plantificet, omnia superat ardua, vincula dissolvit vniuersa.

Singulari quadam expositione lege D. Hier. 13. *Diues explicantem quod sermo diuinus refert de filijs Israel de terra Egypti discedentibus: Armati ascenderunt filij Israel de terra Egypti.* Quis hoc credat? Sibi Egyptij arma seruauerant, timore perterriti ne filij Israel in eos seditiosi bella mouerent, vnde illos armis exuerant, sicut & nos Mauros antequam Hispania pellerentur. Vnde quæso sibi arma sumpserant, cum tantus esset eorum numerus, qui egrediebantur, ut ipsi soli viri bellatores ad sexcenta fere millia perditum censerentur. Credunt aliqui inter ipsos Israelitas viros quosdam fuisse primarios, quibus

quibus gerere arma concedebatur. Transeat hoc, perit ad rem nostram, ut tot centena milia dicantur armata prodijisse. Dicunt alij: quod demerito Pharaone, eiusque exercitu in mari rubro, sic cuncta Deus disposuit, ut ad oram maris cuncta Aegyptiorum cadavera eijcerentur, quae ut armis suis induta, filij Israel exarmabant. Opinatur rursus alij teste D. Hieronymo, Hebraeo textui inhaerentes, quem dicunt non sic scribere: *Armati ascenderunt*. Sed: *Quum & queni ascenderunt*. q. d. legionum ordine processerunt, per strigas quum & queni, seu secundum septuaginta: *Quinta generatione ascenderunt*. Ex quo translationem arguit Aquila, dicens, quod concitiosè transiisset: *Armati ascenderunt*, a: irritationabiliter. Legiura namque eius recipitur translatio: *Aquila non contentusius ut quidem putant, sed studiosius, verbum interpretatur ad verbum, eo loco ubi Septuaginta posuerunt, Quinta autem generatione ascenderunt filij Israel de terra Aegypti, ita transiit: Armati ascenderunt filij Israel de terra Aegypti*. Qua igitur ratione potest hoc ut verum intelligi? Verum est, inquit D. Hieron. & clarum. An non recordaris, quod quando se parant egressioni, ex Dei praecepto petierint ab Aegyptijs mutuo vasa aurea, & arpendea gemmas, civitas multas, quibus onusti discesserunt, Aegyptum spoliantes, unde & David psallit: *Eduxit eos cum argenteo & auro*. Quem quærit fortius armatum aut armis indutum, tunc poterit, quem qui auro, argento gemmis, pecunijs, gravis incedit quibus armantur armis, exercitus potentioribus: Quid illos reddat animosos, invincibiles, nisi arma pecuniarum: *Instructi siue muniti ascenderunt, propter suppellectilem, qua Aegyptios spoliaverunt*.

Hinc responsum eliciamus hæreticorum nostri sæculi opponendum blasphemij, qui contra Papam ac Ecclesie prælatos Capitula, concilia, dignitates obgannunt: quia censit ut affatum exuberant, multoque temporalibus affluunt divitijs. Obijciunt, quod his se non ostendat Apostolorum successores, quos Christus pauperes elegit ac paupertatis professores, ita ut quæ vilia possidebant, rejicerent, vixerintque semper, quales novimus Telemo indigentiores. Atamen magnam in his respuimus peruersitatem. Christus ipse qui regimini præest Ecclesie, honori atque auctoritati prospicit superiorum, quæ pro ut luadeat aequitas, necesse est eos cæteris effulgere. In exordio ad plantandam fidem, ut omnium pareret oculis, hic nihil humana intervenire potentie aut virtutis, sed omnia divinis

attribuenda esse potestatis, ut loquitur D. Paulus supremis ministris suos, munuit virtutibus. Cuius quibus miracula patrarent adeo stupenda, ut ipsi deus mundi in admirationem rapere videretur. Quibus etiam sibi hostes deuinciebant infensibiles humos ut illos summis exciperent hominibus, sic ut probat D. Gregor. varia S. Scripturæ loca perpendens. Auto non indigebat, nec argento, quo sibi conciliarent fidei prædicatores auctoritatem, hæc enim sibi ex maria vili præstata viliatissimis, quæ ad fidei confirmationem edebat, conquebant. Ita ut, sicut fides ad sui confirmationem miraculis erat nutrienda, ita ipsa miracula Dei ministros & Ecclesie Prælatos non vulgari reddebant honore venerabiles, ut nefas omnibus esset, eosdem non primis colere obsequijs.

Ascendunt Petrus & Ioannes in templum, ecce ad valvas ecclesie, par periculum offendunt, petentem elemosynam. Accedunt propius, cui D. Petrus: *Argentum & aurum non est mihi*. Huius mundi substantia dives non sum, at virtute polleo cælesti Iesu Christi, hanc tibi communico: *In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula*. Surrexit homo ille ad vocis Petri imperiū sanus & integer. Quod aurum, quod argentum, quæ mundi diuitiæ eos tanta poterant dignos curialare reuerentia? Unde S. pagina testatur: *Vidit eum omnis populus & c.* Et impleri sunt *stupore & extasi*, & c. Addam & aliud. Proficiuntur D. Paul. & D. Petrus a Lystris, homines omnium indigebat, quod exteriora vir vnius turuncij, ad quos ipsi ciues nec semel oculos deſcendere velle digiabantur. Claudio, qui numquam ambulauerat, occurrunt, cui D. Paulus: *Charissime frater, sanus exurge, & dñs citius surrexit homo ille coram omnibus, & latus huc illucque deambulabat*. Tanto honore, eius causa miraculi illos cuncti sunt proſecuti, ut voce in cælum elata illos Deos de cælo delapsos acclamarent: *Leuauerunt vocem suam Lycaoniae dicentes: Dij similes facti hominibus descendunt ad nos*. Summus autem Sacerdos, nempe Dei Iouis tauris accurrens coronatis, ut illis quasi Dijs victimas offerret festiuissimas. Qui tali igitur honore afficiebantur ob miracula quæ ad fidei assertionem, faciebant, quid opibus, quid bonis egebant terrenis, quibus sibi apud populum coemerent ut reuerentiam ita & auctoritatem? Modò verò firmiter fide radicata, cū opus non sit quotidianis eandem confirmare miraculis, non Ecclesie Prælati contemnebat conciliant potestatem, ac reuerentiam ex quotidiana

II.
Pecunia
armata
sunt.

Psal.
104.
37.

paratione miraculorum. Qua igitur ratione Deus iis debitam conciliabit auctoritatem? Quod si pauperes sint vel à pueris despiciantur, eos cuius perhorreant, ab illisque quam longissime distingeret: quia ut quis primum tali occurreret Praefato pauperi, crederet quod aliquid adesse periret; quia rano & Spiritus S. hanc sapientius repemam scripsit sententiam: *Etiā proximo suo pauper odiosus erit: ante vero diuinitum multo.* Hoc ergo Deus decreuit, quod videmus, ut in agnam sibi bonorum congerant myriam, quibus diuites, nedum recessu non habeant, à sacris laboribus stipem emendicare, sed potius ipsi ab illis deprecantur, quod illa compleantur. *Isaia de Ecclesia propheta: Mollia regum laborem.* q. d. te sui p. d. d. d. Reges emittent, per quorum lac bona in ollis inuis temporaria. Quæ non amissima largius est bo. a Ecclesiæ Imperator Constantinus? Quot Reges legimus, quot Princeps, cui aies, Regna, Froni cias bona, redditus Ecclesiæ consignasse? diuinitum est hoc consilium, ut illo medio mundus, magnificat Ecclesiæ superiores, quia, ut cuncta prout conuenit disponderet Deus, non satis erat illos potestate fulgere spirituali; sepe numero quippe eos mundus floccipenderet, quare & potestate illis opus erat, quam homines reuerentur, & hæc per diuitias, opumque copiam obtineatur. Eo sensu quidam exponunt illud Salomonis Proverbum, quod D. Aug. ingesse non miramam difficultatem: *Re templo anima viri diuitia eius.* in Hebræo ponitur: *Pretium anima viri, &c.* q. d. Tanti faciunt homines virum, quantis illum conspiciunt p. cunctis præpotentem. Hoc autem claris quotidiana experientia, quam verbis plurimis innotescit.

§. 13. Erat quidam mendicus, Tribus articulo huius causa describitur, quod mundi haberet substantiam, quod fratrem viderit necessitatem habere, & clausis viscera sua ab eo.

§. 14. Illa ergo conclusio, qui diuitias habet, huius mundi habet substantiam. En ergo tibi eum qui mundi habebat substantiam: Homo quidam erat diues. Hic primus est huius processus criminalis articulus. Nec Christo satis erat illi proponere, sed & duabus confirmat rationibus, quæ propositionem reddunt luce clariorem. Prima: *Induebatur purpura & hyssopo ex qua*

templi velum texebatur. Nec solum his intendit Christus huius indicare vestium, sed quod in lecto seu cubiculo picturis, subsellis, sedibus, domusque suppellectile regia vteretur; lecti stragulis tegerentur pretiosis, lodicibus ex hyssopo tenuissimis hyemalibus tapetibus, albiis aulais, ita ut qui eius subintraret cutile, regale palatium intrare videretur. Secunda: *Epulabatur quotidie splendide.* Quotidie in apparatu epularum nihil recedebat à magnificentiā regali per dices, cæones galli indici, placentæ, condimenta, vituli saginati, &c. fereula apponebantur. Hoc autem verbum, *Splendide*, nedum significat in cibis opulentiam, sed etiam in iis omnibus quæ ad eum pertinent: mensas eburneas, mantilia pretiosissima, abacos distictos, varias pelues ex auro & argento, vasa, vinas, vrcos, phialas, crateres, musicam, cantores ad conuiuantem recreationem: & hoc *Quotidie*, ne dies vi præteriret. *Vox epulaturus*, Græcè scribitur *ἐπιπαινεύω*, verbum emphaticum, q. d. ad ambasque partes sese mero, ciboque ingurgitabat, in emibus suis studebat satiare ac placere voluptati, in vino, cantu, odoribus, repandis vasis, ut totus ventri suo indigeret, quem ut Deum suum exciperet; inter eos numerandus, de cibus ait Apostolus: *Quorum Deus venter est*, quos acriter D. Iacobus repte. Philipp. 3. hincit: *Epulati estis super terram, & in luxuriis enutristis corda vestra.* Hæc vox, *Luxuriis*, repte. Iacob. 3. 5. significat delicat. cupiditas: q. d. tradidistis vos totos edulis; hic cura, hic prima vestra cogitatio, ut Dominus ait: *Quasi vituli saginati essetis.* Hier. 46. si esset super herbam, cui conuenit Apostolus Iu. 21. das: *Sine timore semetipsos pascentes.* Tali læta lud. 12. batur mensa diues hic, varijs condimentis, satilibus, delicijs opipare instructa. Iudica num diues fuerit, qui sic quotidie splendide epulabatur. His ita dilucide constat, quod talis fuerit, ut per ciuitatem illo diceretur nomine, diues ille, antor. omastice. Hunc igitur Christus primum proponit articulum: *Homo quidam erat diues.* His primus asseritur articulus & maior probata conlat propositio. Progreditur Christus ad secundum, probatque minorem: quod *Viderit fratrem suum necessitatem habere.* & clausis viscera sua ab eo. Erat autem quidam mendicus nomine Lazarus, ulceribus plenus, qui cupiebat satiare de micis, quæ cadebant de mensa diuitis, & nemo illi dabat. O diuina Sapientia, quam neruose proponit articulum, ut euidenter ostendat, & inhumanam diuitis prodar crudelitatem. Vide num Bartholus, Baldus, Paulus &

Castro, Alexander aliisque legum prudentia
professores, tam clarè, tam succinctè, tam ver-
uose quendam probare possent articulum, *E-
rat quidam mendicus*, qui cum eiusdem esset na-
tura, frater erat, diuitis, ut omnibus omnes sunt
diuitibus pauperes (asserit D. Hieronymus) licet
hoc illos male habeat. *Nomine Lazarus*. Dum
Christus eius indica nomen, non tantum sig-
nat quo nomine apud Deum habebatur, cum
illam ex proprio nescit nomine, quod vi maxi-
mè familiaris amicitie, & affectionis resse-
ram pignusque certissimum, Deus amico suo
Moyse dabat: *Nouit se ex nomine, & inuenisti gra-
tiam coram me*. Sed etiam & principaliter ex-
tremam eius voluit explicare paupertatem, quæ
tanta erat, ut sicut alter tota regione diuitis
nomine cognoscebatur, ita hic nomine pauperis:
ut dicendo Pauperem, omnes Lazarum in-
telligerent, erant igitur hi duo extrema sibi op-
posita, diuitiarum & paupertatis. Huius perpen-
do conditiones.

29. *Prima: Erat quidam mendicus*. Vnus si plures
fuisse, aut pauperum integer exercitus, ali-
quam posset diues hic obtinere exultationem,
si non sufficientem, ad minus, apparentem, di-
cendo, sibi tot alendis pauperibus media non
sufficere: quia etiam Apostoli misericordie vi-
sueribus committi, ut omnem illam populi vi-
derunt multitudinem dixerunt: *Quis istos hic po-
terit saturare?* Secunda: adeo cunctis erat cogni-
tus, ut cum noscerent ex nomine. *Nomine La-
zarus*: ne dicat diues ille: non noui illū, nec scio
an facultates habeat necne, ut olim edurus ille
Naboth seruis David obiecit: *Quis est David,*
&c. dabo vris, quos nescio unde sint: Tertia: Ne
pretendat epulæ necessitate non premittit fortis
est robore membris integer, infirmum simulat:
Vlceribus plenus. Non habebat unum vulnus (ait D.
Chrysostomus) *rotunt corpus vlcera erant*: vni omnia
vulnus, quibus sanies, pordorque emanabat: nullo
non corporis pars suam promebat necessita-
tem, & tot lingua, quæ vulneribus suam loque-
batur inopiam subsidio destitutam: *Quia nihil
erat vox vnius oris clamantis, ad aperendum cor
diuitis, corpus pauperis Deus aperuit, ut in admo-
nendo diuite, tot essent pauperis ora, quot vulnera,*
ait D. Pet. Chrysologus. Quarta: ne diues diceret:
manibus suis operetur, panem suum lucratur:
Ser. 121. *Iacebat, proiecitus in terra, viuis destitutus, pe-
dibus non consistens. Quinta: si diues obijciat:
Non illum vidi, nec quid de eo rescivi*: mentiris
o proditor: *Ad diuitis ianuam*, prostratus, abie-
ctus, vlcerosus, ut nec exire, nec introire posset

domum, quin eum videret, ei occurreret, imo
pedibus in eum offenderet: *Ve sic vel nolens ali-
cui cogere*, ait D. Chrysostomus. Sexta: si diues le-
xerit: etiam alia in domo pastus est, cibus potus
que recepit: parcas o mendax veritati, *Cupiebat La-
zarum*: q. d. fame interibat. Septima: si diues di-
cat Domine pauper molestus est, nec commu-
ni acquiescens recedit elemosyna, sed petit
querulus cupiditas, ut infirmus, qui comedendi
perdidit appetitum, qui ait, his libenter vescor,
illa non appeto: Mentiris inhumane: *De muni-
bus illa non petebat*, sed nec panis frustum
audebat expetere, sed ipsis muni sibi gratulatus
fuisse, festumque egisset diem. Octaua: *Diues li-
uitem audio loquentem*, micæ quidem deside-
rabat sed epularum, conditurationum, cupiditatis,
quæ summa diligentia de mensa colligebantur,
o Pharaone inelentior rursus mentiris: *Quæ
cadebatur de mensa diuitis*, quæ canibus ambu-
lante edenda projiciebantur. Nona: si dicat ali-
quis in domo, qui illas Lazaro distribuerent,
licet ego propria manu eas non elargiret: E-
lucate fidei, mendacium est, *Nemo illi dabat*.
Ne unus quidem de tanto familia: tuæ nu-
mero erat, qui vel micam proiceret famelicis.
Quid enim aliud erat expectandum, quam cum
Dñs ipsa esset inhumanitas, ipsi quoque eun-
dem familiaris serui eodem essent inhumanitatis
vitio crudeliores: velut in domo Abraham, cum
ipse misericors esset ac pauperibus liberalis,
omnes de eadem laudabantur misericordia: vi-
so namque vel viuo paupere, primum vxor e-
ius & quotquot in domo essent, cum numerus
ultra trecentos excreueret, omnes sileo conuo-
labantur promptissimi, se quisque vi felicissimum
censebat, cui præ ceteris quicquam in obsequiū
pauperis præstisset & beneficium. Nemo,
non admiratur facinus Lot, hic circa solis occi-
sum ad portas sedebat ciuitatis, ut aduenientes
in domum colligeret peregrinos: Et ecce duo
Angeli, specie vi pauperes peregrini vrbem in-
grediuntur, extemplo, ut illos de longe aduer-
tit, tales eos esse suspicatus, de loco suo prostratus,
illisque obuius euenit eorum pedibus prostra-
tus humili recepit eos reuerentia, pronus ado-
rauit, iunctisque manibus supplicauit: *Obsecro
Domini, declinate in domum pueri vestri, & ma-
nete ibi, lauate pedes vestros, &c.* fecitque illi co-
nium & coxæ azyma. Singulas eius actiones co-
siderate: ad portam sedere, præstolari peregrin-
nos, exsilire illis occurrere, ut primum notauit
aduentantes, prosternere se, illos seu Deum in-
eorum persona adorare, in domum inducere,

Gen.
24:29.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.Gen.
18:14.

laurare pedes, lautissimam i. struere cenam. Vnde ad hac omnia mouebatur?

An cum ignoras nepotem Abraham: apud quem & adoleuerit, quod signauerit S. Scriptura commemorat, ac in eo eandem notauerat actiones, ac erga pauperes humanitatem: à quo & hoc didicit, has esse amplissimas quas sibi poterat lucrari diuitias, si pauperes in domum humanus reciperet, epulis recrearet, offensus totis viribus tueretur. Idem notandum in Rebecca muliere sanctissima quæ nondum nuptia cum hydra sua ad hauriendam aquam egressa, offendit Eliezer dispensatorem Abraham, cum camellis, à qua cum ille potum requisisset, humane respondit: Bibe Domine misculerique deposuit hydraam super vlnum suum, & dedit ei potum. Cumque ille bibisset, adiecit: Quin & camelis misuram aquam, donec cunctis bibant. Ecce Patrum quoque, & fieri plus immo, si apud nos, & locus spatus ad mandandum. O puella omnium praeclatissima, sicine ad parentis domum comis peregrinos inuitas ad quiescendum? Et maxime eum qui tot se um defert impedimenta ac facinas, tot attenua camelorum. Quid scis quod pater non indignabitur, fratres tui hoc moleste non ferent, & te ieritatis accensabunt, ut inconferat in domum virum adueniam introducem, ac tibi non licere inpropterea es? An ignoras Patrem eius Bathuel consolabimur Abraham filium fratris sui Nachor, quodque ex illo hanc hauerit instructionem, quanti referat familia in bonum, pauperum ac peregrinorum hospitio honorati. Proinde cum id esset apprimè notum Rebecca, sine ulla mali suspitione, eisdem illa poterat, ad patrem & domum hospitium comis inuitare. O parentes, o Domini, vos testor, si hoc in adibus vestris frequentaretur exercitium, operibus, verbisque idem vestros doceretis & filios & famulos, quam alto longe modo pauperes exciperent, & quam tutum certumque foret, quod nedum illud grauius non acciperent quin potius, hoc sibi honori lucroque ducerent quod ad eorum accederent ostia mendicantia. Vident autem vos eorum gemitibus commotos, frequenter querulosos eos, visis eorum necessitatibus à vobis deserti, transuentes vos oculos alio diuertere, quid illis faciendum? vos imitabuntur & accedente pro stipe paupere, respondebitur: Ne illi dabit. Hic secundus articulus, quem nedum Christus proponit, sed dilucide confirmat testibus fide dignissimis, ipsius caubus.

S. 14. Sed & canes. Inducit Dominus canes, ut testes, quibus euidenter hoc probat, sicut asinam contra Balaam.

Ed & canes veniebant, & lingebant vlcera e. 30. Soler Deus (inquit D. Chrysost.) Idem in Hom. 3. de tendit hominum cor fundere malitiam, ad Panit. & ducere animalia, imo res insensibiles. Ita alii in praeam. quoties testes producit caelum & terram: Testes super ista inuocò hodie caelum & terram, ait per Moysen. Verba. Audite caeli & auribus percipe terra, quoniam Dominus locutus est. Attendite duritiem, attendite hominum oblationem, caeli, & terra arguit Isaiæ 1. 2. verbis meis aures apertissimas, quas illi occludunt. Casum vobis refero singularem viti cuiusdam Prophetæ, qui ex Dei præcepto abiit Hieroboam Regi Israel prædicaturus, eius duritiem increpaturus, Dei supplicia prædicaturus. D'vino peritus zelo Regem arguit impietatis, at ille instat lapidis obduruit, ut nedum eum Prophetæ verba emolierint ad sanctorum, sed insuper & eum mandauerit apprehendi. Quid tum Prophetæ verba sua illico ad lapides prægrandes & altare dirigit lapideum: Altare, altare hoc 3. Reg. 18. dicit Dominus. Et ecce eodem instanti liquefit lapis, & in frustra dirumpitur. En tibi probatam cordis Hieroboam oblationem reprobanda, qui ita tis Prophetæ verbis, nedum non emolitur, sed nec vllam in eo efficiunt rupinam; Verba talia, ut eorum vel minimum plus satis sit ad dirumpendas etiam durissimas petras. Hoc idè decrevit Christus fieret suæ tempore passionis, ut hostium suorum corda probaret petris quæ scindebantur, esse duriora: cum eius tam graues essent cruciatus, ut tremore terram cor cuterent vniuersam, caelum solenque nube tegerent tristissima, quasi eos intueri non sustinerent in quibus tamen nec tantum efficere poterant. ut ad compassionem mouerentur; sed è contra petris duriores, nec iam mortuo pepererunt, qui vinum crucifixerant.

Huc conformiter notat D. Aug. quod Deus egit cum arto le Balaam: Hic proficitur Dei populo mal dicturus, & ecce de caelo minuitur in occursum eius Angelus nudo gladio terribilis, quo si progredi præsumeret, transfoederetur, quem ut vidit asina, cui insidebat, periculum Domino suo metuens subleuit in robis: quam cum vates crebris tanderet iectibus, ut progrediretur: mouet Dominus linguam asinae, os aperit, & ad loquendum organa componit, quæ

quæ Dominum suum instantis sibi admonet
 reticuli: *Subingale mutum animal, hominis voce*
 loquens prouidit insipientiam Propheta, ait D.
 Petr. *Asina Angelum vidit* (ait D. August.) non
 digna erat, sed ut confutaretur Balaam. O clarissi-
 mam arioli peruersæ confutationem volunta-
 tis, quæ illum adeo obcecavit, ut ipse, quod asi-
 na videbat, non viderit: Asina videt Angelum, &
 sistit, nec progreditur; illi periculum ostendit
 adeo manifestum, ut ipsa, cum asina esset, illud
 & agnosceret, & Domini o significaret, ille vero
 tantis immeris tenebris ut suæ non videat vi-
 tæ periculum. Fortissimum argumentum, quo
 confirmatur quod ipse de se dixerat præstigia-
 tor, quod oculos oculos habere: *Cuius obitu-
 ratus est oculus.* Eodem medio vsus est prodi-
 gium illud sanctitatis. D. Antonius de Padua,
 viva virtutum imago; dum die quodam hære-
 ticus prædicans, & ab ijs repulsam passus, ad o-
 ram secedit Oceani, piscibus imperat, Dei ver-
 bum adfuit audituri; ad vocis eius imperium
 illico innumerabiles accurrunt, & omni-
 gæ piscium legiones, omnes suo ordine dispositæ,
 capitibus extra pelagus elatis toto illo tempore
 videbantur, quo Dei seruo placuit concionari,
 qui illis exposuit, quantas Deo gratias referre
 tenerentur, qui illos in elemento nobiliori,
 quam terra creauit, in qua tamen hominem
 posuit; & eo vsque concio protrahatur, do-
 nec ad tanti famam miraculi, ipsi confluerent
 hæretici, eius concionis contemptores, quos ut
 vidit D. Antonius accedentes, conuersus sic il-
 los alloquitur. Testes sunt pisces illi vestri
 cordis obdurationis: cum fuit enim illi præ ce-
 teris animalibus indomiti, quos nullus unquam
 cicurauit, Dei tamen verbum ore meo prola-
 tum sunt reueriti, quod vos despexistis. Similes
 sibi Dominus testes assumit, quibus diuitis pro-
 bet inclementiam, qui sua pauperi viscera clau-
 dit obdumatus, canes scilicet, *Sed & canes venie-
 bant, & lingeant vulnera eius.*

Hoc illi primum probant, quod talia paupe-
 ris essent vulnera, & vlcibus plena: *Vlcibus*
 plenus (inquit Diuus Hieronymus,) cuius
 carnes putridas lambent canes. Secundum quo-
 que, quam enutris viribus miser iacebat destitu-
 tus, ut nec canes lambentes posset abigere; ut
 notat D. Chrysostomus. Adeo erat fractis viribus,
 ut ne canes quidem posset abigere: *virtum cada-
 uer iacebat, videns eos accurrentes, nequaquam*
tamen valens eos depellere. Credit D. Augustinus,
 quod obiecit: *Inter lingentium canum linguas,*

Tertium, quam possent efficaciter vulnera illa
 mouere compassionem quæ ut ita dixerim, ipse
 canes permouerunt, qui accurrerunt, non ut
 morderent, non ut roderent, non ut exacerba-
 rent, sed ut molli lingua vlcerofo blandientes
 vulnera lambere morientis: *Canes ad mortuum*
non dentes sed linguas ad obsequium sic produxerunt
(ait D. P. Chrysost.) ut in modum spongie non vellent
vulnera, sed tergerent. Quod canes hoc studio face-
rent curandi vsus ipse, qui semper est in oculis pro-
bat: nam coles lambendo semper curant vulnera
sua. Mira suauitate, & blandiendo lingeant vl-
cera, quasi iacenti loquantur. Amice Deo cha-
ritissime, Lazare sancte, pauper felicissime, cui nos
ad compassionem moueri cruciatus, & modo,
dum homines canum gerit viscera, nos canes,
hominum geremus viscera. Liquidò probatam
asserit D. Gregor. Torile Regis crudelissimi,
sacrilegi, inclementissimi cordis impietatem,
dum sanctissimum Episcopum Serdonium vivo
damnat ferocissimo lacerandum, ipse suæ virtus
naturalis obitus seuitatis, ipso spectante Rege
Episcopo prostratus eius lambit pedes, quasi
linguæ suæ demulcens blandimento: Lam-
bere Episcopi pedes capit, ut patenter omnibus de-
retur intelligi: quia erga illum virum Dei, & se-
rina & corda essent hominum, & quasi humana
bestiarum.

Quam euidenter hic nobis probatur arti-
 culus, quam clare diuitis canes conuincunt cru-
 delitatem, imò & eodem argumento, insert D.
 Iacobus, eandem vestram confundunt tunc,
 vestra arcis conclusa rodentes vestimenta, ve-
 strarum vestium, testes superfluitatis, quibus
 indui nulla vos cogit necessitas, testes erga pau-
 peres inclementiæ, quos frigore nudos sinitis in-
 terire: *Agite nunc diuites, plorate, voluantes in mi-*
seriis vestris qua aduenient vobis. Diuitia vestra
putrefacta sunt, & vestimenta vestra à tunc co-
mesa sunt: aurum & argentum vestrum arguina-
uit, & argo eorum in testimonium vobis erit.
 Verba certe notatu dignissima. Antequam ad
 sententiæ procedamus prolocutionem, & ex
 præmissis educamus conclusionem, notandū cū
 sanctis Patribus, ex magna Dei processisse mi-
 sericordia, quod pauperem hunc ad diuitis pro-
 strauerit ianuam, & ad bosidem cadat hæc
 sententia Salomonis: *Diuites & pauper obuiant.*
 runt sibi, utriusque operator est Dominus. Inqui-
 runt communiter SS. Patres, in quem finem
 Deus pauperes in hoc mundo creauit, ac
 respondent, in beneficium diuitū. Poterat Deus
 pauperes per se enutrire, sicut Eliam ministe-

rio coru ipsos diuitijs affluentes reddere sicut alios. Nolut atamen sed illos in diuitum beneficium permittit indigere D. Cyprian. D. Ambros. D. Aug. quos alii retulimus dicunt in diuitum remedium peccatorum. Peccatis abundant diuites, ac non operibus abundant penitentia, cum nec vnus ictus eorum vellat humeros, nec suam norunt carnem ieiunij, vigilijsque macerare illis in remedium prescribitur eleemosyna a spiritu S. Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Hoc quoque Daniel regi prescripsit Nabuchodonosor, quoniam & ipse Christus diuitibus: Date eleemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.

Ecclesi.

31.

Luc. 6. 40.

D. Hier.

Psalm.

110.

498.

D. Aug.

Ser. 5.

De Verbo.

D. Hier.

Dei Do.

muni. 10.

1000. 1. 4. 6.

D. Chrys.

Hic. 9. de.

panis. 10.

L.

Eleemo.

syna.

commen.

datio.

Ser. 5. de.

Verbo.

Domini.

Psalm.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

Hic.

111. 9.

teram vitam thesauros transueberet, vtque per illum ad gloriam scanderet sempiternam. Ille vero nedom hoc sibi sumpsit scelerum remedium, eleemosynam illi largiendo, sed inuiper iacentem contempsit, sua obdurauit viscera, & micas dare noluit famelcenti.

§. 15. Mortuus est diues, Dissimiles fuerunt diuitis & pauperis obitus: at in eo quod natus Evangelista sibi similes.

Fine modo huius causae imponamus, ac quid ex huius processus meritis sequatur, attendamus: Factum est autem ut moreretur mendicus & Ambozum vltima adest hora: Hec illa est, in qua ad finem entiam proceditur, nihil enim iam superest agendum, nec accusandum: & via ad nouas inducendas probationes pracluditur: Venit nunc quando nemo poterit operari. Hec, inquam, illa hora est, in qua praeter iudicium ac sententiam, aliud nihil est expectandum: Statutum Hebr. 9. est hominibus semel mori, & post hoc iudicium, Moritur pauper, quam si iustus, quam sine fuscimen. Orat. de tota vt nemo adesset, qui curam gereret infirmi, aduersa qui oculos deflenderet ad morientem? D. Chrys. vales. To. solt. D. Aug. opinatur, quod ad ipsam diuitis salutem, quam miser obiecit, ubi teste Evangelista, de Lib. de cubebat: Incebat ad ianuam diuitis, & capibus suis eius vlcerum lambentibus circumstipatus: Inter ad fin. canum linguas. Licet autem haec oculis mundi sic appareant, noueris tamen eius fuisse mortem felicissimam. Noate verba, quibus hanc Christus exprimit, quid inter venerit, & qua ratione eius processus terminetur: Factum est, ut moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. Emphratice dicitur: Factum est autem q. d. fuit hoc ab ipso Deo, prauium, ordinatum, ac dispositum, vt diuinae suae manus ac providentiae effectus proprius, sicut omnia quae per ipsum facta sunt: Omnia per ipsum facta sunt, Ioan. 1. 7. & sine ipso factum est nihil. Eadem phrasim loquitur Evangelista de morte pauperis, qua fuerat locutus de Christi Natiuitate: Factum est autem, cum esset ibi, impleti sunt dies Mariae, vt pareret. q. d. Non casu accidit foruito Christi natiuitas: sed haec erat hora, per Deum ordinata, praui-fa, eius diuina disposita pronidentia, ad quam suos conuocauit Angelos, ac praecipit, vt notat D. Paulus: Estote mihi in hoc studio parati, vt qua hora filius meus de ventre procedit vaginali, cuncti eum adoraturi conuolatis: Adesse dum nascitur, coelestem canite melodiam, qua

K k

Hieron. Bapt. de Lazari Tom. 11.

Hiebr. 16.

quā eius mundo letissimam honoris natiuitatem: Cum introducit primogenitum in orbem terra dicit: Adoret eum omnis Angelus Dei. Ita modo loquitur de morte Lazari: Factum est autem.

Magno Dei consilio factum est, multos ex Angelis promouerat, praeceperat, ad locum conuolarent, ubi ad ianuam diuitis exspirabat Lazarus, ut quā primum fragili carne anima solueretur, omnes ad illam accurrerent recipendam, festino plausu recreandam, & quasi pheretro excipiendam, ut in sinum Abraham transportarent, suam misit Deus celestem musicam, sui palatii magnates eximios, ut honore pauperem exaltarent illique animae sanctissimae, officium persoluerent sepulturae. O sortem optimam! O celeste beneficium! O Dei misericordiam! O ceteros homines, o mortales inensatos! En accurrunt Angeli illum deducturi, quē vos videre, audire dedignamini, qui vobis tristēm parit naufragam, a quo benignos deflectitis oculos. Nec vnicui tantum misit, sed milles. Ab Angelis.

Hom. 5. in Luc.

Licet vnus sufficeret, inquit D. Chrysost. vult tamen accurrere millia. Cū vnus suffecerit transferendo, Habacuc de terra sua in Babylonē per aëris regiones: vnus satis fuit, ut in defensionem Regis Ezechiae centum octoginta quinque milia de castis Sennacherib Regis prostermeret, ad quid modō vult adesse plurimos? Ut quanti faceret pauperem liquidō constaret, quem homines superbi vix naui fecerant.

Dan. 14.

32.

4. Reg. 19.

33.

Quaritur D. Tho. & cum ea tota schola Theologorum: num plures vno eodemque loco possent esse Angeli, pluresque ad vnum eundemque effectum concurrere, ad quē sufficit vnus: concludit autem quod absolute, & adaequate,

non possunt: nō tamen censetur incontentiens, An plures quod eorum plures, imo milia concurrant ad eundem effectum, ad quē vult Deus, ut omnes cōueniant, ad rei alicuius magnificentiam, vel singulare quoddam beneficium, quod alicui Sanctiori, vel intimo suo vult cōferre familiari. Ita legiones misit integras, ut Iacob comitaretur regressum de Mesopotamia, ut eum contra fratris Esau timerentur occursum, easque tantas, ut illas conueniens stupefactus exclamarit: Castra Dei sunt haec. Idem honorare voluit Prophetam fratrem Eliseum, copiosissimū destinans eorum exercitū, ut eum circumcingerent protectores; fueruntque eurus ignei tot tamque mirabiles, ut in stupor mittentur re rapere Giezi quā vehementissimū. Modō animam ut declararet quā accepta esset diuinæ suae maiestati Lazari pauperis anima, mandat, ut multi conuolent, accurantque mactades Angelorū, ubi

Gen. 32. 1.

4. Reg. 6.

11.

Cur Angeli conuolent re rapere Giezi quā vehementissimū. Modō animam ut declararet quā accepta esset diuinæ suae maiestati Lazari pauperis anima, mandat, ut multi conuolent, accurantque mactades Angelorū, ubi

languidus moriebatur, ostendens, quod non tam flocci penderetur à diuine, quanti à Deo estimabatur, ac honorabatur. Omnes ibidem animae discessum praestolabantur, ut eam susceperet, collis pretiosior, thesaurum illum in vase fictili, putrido, discessuque latitante; quā corpore soluta, ex templo concurrunt omnes, tardant nulli, omnes se beatos aestimant, si propius accedat, circumcingant, tangantque sanctissimam illam animam, reliquias illas venerandas, maiori amulatione ac pia contentione, quā nos sanctissimas reliquias recenter Romā aut Hierosolymis adductas accedimus venerabundi: spiritu feruentiori suis animam hanc piissimam manibus suscipiendi, quā mundi Princeps, ut cadaver defuncti in humeros tollant Imperatores. Porta. D. Chrysost. ne saltem haec ambulans laboraret, & non vnus Angelus, sed plures veniant, ut chorū letitia faciant; gaudent. D. Hieron. nusquisque Angelorum, tantum vnus tangere. Epl. In sinu Abrahae recipitur, & tanto Patriarcha peruenit latatur sic audio D. Hieron.

Diuitis nunc perpende sententiam: Mortuus est & diues, & sepultus est in inferno. Accuratē hoc descripsit D. Aug. Praclaras exequias in conspectu hominū purpurato illi diuiti turba exiuit, famulorum sed multo clariores in conspectu Dei. Mini, vltimo illi pauperi, ministeriū praeiuit Angelorū, qui cum non extulerunt in marmo vultum, sed in Abraha sinum susculerunt. Cōmunionē (Et) attende, q. d. Simul eodem modo defunctus est epulus. Quomodo eodem modo mortuus est Pauper mortuus est sine lecto, sine recto, sine medico, sine subsidio, fame enectus. Inter canum linguas. Diues mortuus est in lecto suo eburneo, molli plumarum cūctisq; iuribus, tenuissimis stragulis coopertus, mille confortatiis, diuersis insculis, ac ferculorum varietate recreatus ad excruciatum appetitum, multis visitatus à medicis, quē verbis frequentat proceres, mulier solatur, filij deplorant, cui serui famulatur: & aie: eodem obitū mortis genere? Verum dico, pluribus in rebus. Primo in ea: quia sicut ad mortem Lazari plures concurrerunt Angeli, ut ea hora, quā animam emitteret, eandem omnes susceperent, & iubilatione solemni, ac celesti gaudio ad locum deducerent quātis destinatum: ita ad diuitis epulonis funes demonum aduolant legiones: ut quā primum animam expueret, illam ut rugientes leones arriperent, ad inferni abyssos praecipitarent sepehendā, aeternis illis cruciatibus, flammisque voracibus mancipatam quibus nobis inuicit D. E.

mangelista, quod sapiens in sanctorum exitu le-
gimus accidisse, quos Deus decoravit gratia
quam singulari, plurimos cœlestes Angelos,
qui discedentibus assisterent comites, ut quā ho-
rā sanctissima anima corporis deleteret erga-
stulū, in suam suscipere societatem, festivo-
que gaudio deducerent cœlesti prœmio laureā-
dam. Vt autē nobis de veritate conset aperius,
visibiles Deus concessit aliquoties apparitiones.
Sic lego apud D. Greg. quod cū proximus mor-
ti decumberet Serulius Romanus indigentia
deformatus, cuius erat vita, patientiæ indefes-
sum exercitium, Deo cum circumstantibus Psal-
mos decantans; ecce cœlestem audit Psalmodiā
Angelorum, ad quam cuncti dum subticent, &
aures arripunt attentiores, animam vir Dei læ-
tus effluit, quæ illis comitata cœlos volatu scā-
dit celeritimo: suavisimo circumstantes odore
tecreans, omnesq; summa afficiēs admiratione.
Dum extremū effundit spiritū. Vrhū pres-
byter Nursiæ: ut narrat D. Greg. qui maxima cū
religione vitam traduxerat, ei totus lætitia per-
fusus in has erumpit voces: *Bene veniant, Domi-
ni mei, quid ad tantillum servitium vestrum estis
dignati conuenire: venio, venio, gratias ago, gratias
ago: &c.* Quibus loquebatur interrogatus res-
pondit. An non Dñs meos cernitis SS. Apolto-
los Petrum & Paulum, millibus Angelorū sti-
patos, qui animam meam suscipiant? Et ad illos
conueniens eadem repetit verba. Eamus Dñi mei,
venio, venio, & hæc dicēs expiravit. Idem refert
de purissima virgine Tarsila sibi bene cognita ac
filia spiritali: idē quoque de benedicta virgine
Musa, cui agonis horā cœlorum apparuit regi-
nā, turba multā virginum comitatā, quæ quasi
illam expectabat, & ad exitum suū iussu in-
uitabat: *veni, filia, veni, adsumus te ad sidera de-
ducturæ: Cui illa respondere cepit aperta vo-
ce: Ecce Domina mea, venio. Ecce Domina mea ve-
nio, in qua voca spiritum tradidit, & ex virgineo
corpore, habitatura cum Sanctis virginibus exiit.*
Ne tacitus præteream quoddā Romulæ insigni
pietate conspicuæ contigit religiosæ, quod ea
de causa non semel repetit D. Gregor. particu-
lariter verò, dum Lazari perpendit hystoriam.
Summis effert præconiis eius vitæ, morumque
sanctitatem, humilitatem, orationem, in perpe-
tuis dirisque cruciatibus patientiam, cum Dei
voluntate conformitatem, animæ puritatem. Jam
ad vitam properat at lineam, & inter alia mi-
rabilia notatu dignissima, hoc vnum censetur,
quod in magno quodam cubiculo ante eius cel-
lulam, tanti splendoris lux emicuit ut cunctos

percelleret adstantes, eorumq; oculos excæca-
ret. Et confessum audiri coeperunt deo cœlestes
chori, vnus velut virorum, alter velut foeminarū
qui harmonicū quoddam cœleste mirā vocum
concordiā decantant, ut vnus chorus ordire-
tur, alter verò responderet, hora verò eius obitus:
*Coepit quasi cuiusdam magnæ multitudinis ingre-
dientis sonitus audiri, osium cellula conueni, ac se
ingredientium turba premeretur, atque intrantis
multitudinem sentiebam.* Erant autem intrantes,
tantā lucis gloriā conspicui, ut lux illa præsen-
tium oculos perstringeret, & obcecaret.

Insuper & narrat de S. Probo Episcopo Rea-
tensi, qui cum animā ageret, & circumstantes ro-
garet, ut ad quietem secederent, solus cum pue-
rulo remansit, qui horā intempestivā viros vidit
splendidissimos cubiculum intrantes albis vesti-
bus amictos, ipso sole fulgentioribus prænitent-
es, facies verò eorum vestimentis prælucebant
angustius, quorū intuitu puer hæsit attonitus &
timore percussus: Fili, ne timeas, inquit Sanctus
Episcopus: castra Dei sunt hæc, ab eo missa, ut
animam meam hoc seculo demigrantē, ad æter-
næ quietis deducant beatitudinē: inter quos ad-
sunt nominati SS. Martyres Iuuenalis, & E-
leutherius, quibus particulari deuotione afficie-
bar, & hæc dicens emisit spiritum. Eandem re-
fert visionem D. Severus Sulpitius in morte
gloriosissimi Episcopi D. Martini, qui in mortis
agone constitutus, multitudinē vidit Angelorum
ad se accedentium: qui quā horā effluit animā
eandem statim susceperunt & cœlesti recreatā
harmonia ad superos adduxerunt, eaque tam
solemni, ut in terra quoq; distinctim audirentur.
Nec minori consolatione lego D. Ambr. extremā
illā horā fuisse delinūtū: *Vidit Angelos Sanctos ad
se venientes.* D. Nicolaus Tolentinus ante disces-
sum suum toto semestri cœcentum quoti die a-
dixit Angelorum quasi iam festa disponentiū,
quæ ad eius essent exequias celebraturi, quibus
finitis extremā iam horā imminente, Christus illi
apparet, Sanctissimā matre sua, & Patre D. Au-
gust. consiliatus, in hæc verba solatus morien-
tem: *Ecce seruo bone & fidelis, intra in gaudium
Dñi tui, & è vita eius discedentem Christus ani-
mam assumpsit, & tota illa comite Sanctorum
cateruā, ad sempiternam duxit felicitatē. Alios
quoq; plurimos liceret adferre, quæ dum intel-
ligimus, nescio quod in notis. vehemens accen-
ditur desiderium Domino illi seruēdi, qui tanto
seruos suos afficit, honore, & in extremo illo
conflictu tam tremendo tanta delinūt consola-
tione, ut nobis de mendico testatur Lazaro.*

K k 2

Quid

Quid miramur? etiam in praestigiatore illo, perterloque vate Ba'aa, horum aliqui id considerant; vi & desiderium sanctioris excitatur, Nu. 23. 10. & exoptans ait: *Moriatur anima mea morte iustorum, & sicut nouissima mea horum similia.* Pende igitur, quod eodem modo pluribus contingat peccatoribus, & ad eorum conuolent obitum legiones demonum, ut egredientem de corpore corripiant animam horrendis doloribus, blasphemis uolantibus ad eternam effarent inferni sepulturam. Commune est illis, ad viuisque de hoc mundo transitum conuenire, qui ut leones rugientes hominis quatunt animam depradari. Scribit D. Greg. de diuite quodam, eximio nobili, quod mortuus, & per orationes ac pia suffragia D. Severi ad vitam reuocatus retulerit ut vetum, quod dum animam emitteret, quosdam viderit, ut monstra terribilia, adeo serocia, ut ignes per naves, & ora distarent, furore non tolerabili terribilia, qui animae discessum praestolabantur, quanti illic per densissimas tenebras deducebant condemnandam: *Tetri valde erant, qui me ducebant, ex quorum ore & naribus ignis exibat, quem tolerare non poteram.* Guilhelmus Abbas Rhemensis, D. Bernardi vitam conscriptor refert, D. Bernardo fuisse annuncium, in eodem Monasterio Clareuallensi Monachum, nomine Gildricum, virum obseruantia regulari conspicuum, & zelo celebrem feruentiori. Hic dum extremo spiritu fluctatur, subit turbatur, formidine non mediocri capitur, in tristis erumpit gemitus ac querelas: at paulo post facie serena, & ad hilaritatem composita, exspirauit. Anxia quaedam Bernardum inuastit sollicitudo, ut cum autem Dominus solaretur, illi animam iusto defuncti, quae diceret, se iam inter beatos in agmina divina frui visione. Quid igitur (querit) illa tam anxio formido, mentis turbatio, tristisque gemitus, quos in te ad mortis horam notauimus? Noveris, O Pater, eadem me hora duos conspexisse demones, figuram terribilissimos, qui parati adstabant ac prociati conuenerant, ut animam meam corpore solutam profundissimo immergerent puteo, quem oculis ut praesentem tremens ac stupens intuebar, horribilissimum, idque tam serio ac veraciter, ut inde in illas proreperim tristis & anxius querimonias. Attamen confestim adfuit D. Petrus, qui monstra haec in fugam compulsi, me eripuit, me est consolatus, me duxit ad sidera. Si haec Dei serui patiuntur, quid de nefandissimis peccatoribus sentiendum?

Plures & similes historias producere non es-

set difficile, una pro multis sufficeret, quam legimus apud Tilmannum Bradembachium. De Lib. 1. perido illo ac eurato Monacho Luthero, qui Coloni cum iam vltima laboraret infirmitate Isteij in oratione paternis adibus, cubicularius prospiciens ad fenestram semel & bis circumfusus vidit demones, num myriades, figuram, aspectuque formidandam, praestolantes huius animae infelicissimae a corpore digressum, ut eam sibi praedam facerent optatissimam, inferni quoque faucibus immergerent abscondendam. Ad huius confirmationem, refert, quod cum plures conuenerent a demone possessi ad S. Dymae templum in Brabantia, ut ab illis liberarentur; cum hi grauissimè miseris homines quotidie diuexarent, quodam tamen die quieti siluerunt, quasi a corporibus excessissent, die vero sequenti reuersi morte solito illos cruciabantur. Percundatur Exorcista: quid fuerit, cur die praecedenti nullum edidissent motum? Respondit: Princeps noster omnium superplimus omnibus demonibus praeceperat, ut omnes ad mortem serui fidelissimi Martini Lutheri conuenerent, ut pari manu, & humero vno animam illam ad inferni dedicerent comites sepulturae, ignibus aeternis exurendam; Alij vero corpus ad terrae sepulturam consistarent a vermibus erodendum. Nec hoc a veritate dissonum, innocent enim, quod eodem die Haresiarcha ille infelicem efflauerat animam & mille milia corporum in aere viderentur, dum corpus ad sepulturam efficeretur, qui turmatim feretrum circumuolabant cruciantes, quasi solemnes animae damnatae exequias celebrantes. O bone Deus, heu quis tremor ille, quae tristitia infuso illi, ut cui morienti accurrant, non Angeli sint, sed demones, quibus diligenz seruiunt, quibus alacer promptisque obediunt.

Ece amici Iob impletam Prophetiam, qui talium describens ex hoc mundo discessum, sic vaticinatur: *Vadent, & venient super eum horribiles.* Lib. 1. id est, vadent & venient demones horribiles, quasi magno lucro negotiatores inhando, sic D. Greg. expendit quam graphicè describat diabolos, qui tunc accurrunt, eos vocans horribiles, quia faciunt, quid praetendant, dicens: *Vadent & venient.* In hunc igitur finem haec i a Deus ordinat, ut haec, & his similia in extrema illa mortis lucta videantur, & a bonis & a malis ut notat D. Ambr. ubi loquitur de felici discessu Imperatorum Theodosij & Grauiari, & de infelici impiorum Maximi & Eugenij & ob varios illos euentus a rege Proph. dictum: *Dies dei erubescit.* Verbi & nocti indicat seruitutem. Iusti sicut in luce

ambulant, dies vocantur, illi in beata sua morte docet eos qui in die ambulant, sicut illi, quid in morte sua sperare possunt, mali vero ac peccatores qui, quia in tenebris ambulant, non dicuntur: sua captivando exitu i. lis ostendunt qui ob mortalis culpe tenebras, sicut illi, non sunt, quid illos maneat, quid non sperare, sed in nocte sua debeant formidare. Hoc docet illos, qui illi pates fuerunt, hic in morte sua omnium miserimus: quod sicut i. azaro adierunt Angeli moribundo, illi turba demonum accurrunt infernalis, qui eius sibi deprecari sunt animam, & inferni sepulchro perpetuo damnandam iniecerunt.

§. 16. Factum est ut moreretur mendicus:

Sicut moriente Lazaro eius quoque mortuus est pauper ita moriente diuites, perire dicitur.

sequitur certamen & victoriam: Non potest quis i. Tr. 4. 8. primum accipere, nisi legitime certaverit, nec est D. A. M. B. gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. Li. 1. Off. mina. Hac de causa dicit eas esse D. Petrus. Po. cap. 15. sperare gloriam, ex hoc quod doceat D. Paulus: Rom. 1. per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei. Ob hoc huius diximus errasse Jacobum i. & Ieronymum, qui hunc pervertere ordinem co. Ad. 14. 21. nabauer quarentes sine cruce gloriam. Preposse (inquit D. Aug.) voluerunt.

D. Avgv.

Sanctis mortem obvenire, non est ad eorum interitum, sed ut primis his rebus eripiantur, ut in illis terminentur, occidantur penae, persecutiones &c. Sicut igitur Babylonicus, non ausit ut illorum consumeret vitam adolescentium, nec eorum vel tenuissimum laderet capillum, sed ut eorum vincula, omnes dissolveret, quibus non sine dolore constangebantur. Idcirco testatur Spiritus S. quod mors sua vis fuerit mendico pauperi & tribulationibus contrito: quia in illo nihil aliud operabatur, quam finem imponere mendicitati, tribulationi, paupertati. O mors Ecc. 41. 3. bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus. Unde addit D. Ioan. quod post illam vocem aliam quoque audiverit, quae dicebat factum est: quia eo ipso momento, quo vir iustus, qui nihil habet expurgandum, expiraret, dei potest: Factum est, iam ad metam vique perduxit penas, dolores, vitam hanc corruptibilem, multis repletam miseris: sicut dum Christus finem fecit patiendi: Consummatum est. Ioan. 19. Hic illa optime quadrat Salomonis de iustis sententia: Vbi sunt oculi insipientium mori, illi autem sap. 3. 2. sunt in pace. In pace quae bona in se comprehendit universa. Similiter & illud Isaie: Iustus perit, & non est, qui recogitet in corde suo, &c. venit pax, requiescat in cubili suo, qui ambulavit in directione sua. Verba haec pauperis Lazari apprimè mortem declarant. Moritur pauper, & non est, qui recogitet in corde suo: verum non moritur ille, quin potius in pace requiescit. Veniat pax, bellis finis imponitur, persecutiones, dolores, cruciatus expirant. Hec Sanctos maximis attonitos persecutionibus solatur, cum intelligit aspera illa ac gravia cito finienda: dicendumque: Factum est, sicut modo de Lazaro: Factum est autem ut moreretur mendicus. Hac seipsum consideratione demulcebat D. Chrysostomus D. C. P. R. persecutionibus laceratus, illa quoque mentem Epi. x. ad animamque confortat nobilissimae mulieris Olympiadis, quae ea videbatur condicione nata, fin. nihil ut boni videret in vita, nihil ut mali non Tom. 5. sustineret, O Domina, tene premunt calamitates

K. k 3

tes

35 **A**liud proponitur, & hoc magis principale, cuius ratione dicit Evangelista, quod eodem mortis genere pauper, sicut diuites, obierit: Quomodo moritur Lazarus? Factum est autem, ut moreretur mendicus. Illam mendicum, cur non dixisti vocatum fuisse Lazarum? Cur non dicis, mortuus est Lazarus? quia Lazarus, in Dei modo loquendi, non est mortuus, quinimo vivit, & in aeternum requie vivet sempiterna, eritque ille, quem nominabimus, quando pro defunctis nostris Deum exorabimus: Vt cum Lazaro quondam paupere aeternam habeat requiem, Et satis liquet, quod non sit mortuus Lazarus, cum elevans diuites oculos, viventem videt in sinu Abrahae quiescentem: Vidit Lazarum. Qui mortuus est pauper erat, ut moreretur mendicus: quia quod moriebat, eius erat paupertas, fames, mendicitas, vulnera, dolores, contemptus, & quidquid mundus vocat infortunium. Ita Deus suos ostendit electos D. Ioan. in altera vita: aitque: Ipse Deus cum eis erit. Cor. 1. 3. Deus, & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Priora transierunt. Non dicit, illi abierunt, illi quippe remanent, & in perpetuum remanebunt, sed priora abierunt. Deo decrevit Deus teste D. Ambrosio, penas, & glorias, poenae praecedunt, sequuntur gloriae, nec se in his potest qui quam videre, nisi se prius in illis viderit. Idcirco vocat D. Paulus praemium, coronam: Reposita est mihi corona iustitiae: quia haec

Apoc. 21. 4

262. *262.* Una res duntaxat grauis, pertimescenda est, o
Olympias, nempe peccatum. Reliqua autem omnia,
amara fabula, siue infidias dixeris, siue inimicitia,
siue fraudes, siue calumnias, siue maledicta siue ac-
cusationes, siue honorum proscriptio, siue exilia,
siue gladios peracuos, siue mare, siue totius orbis
bellum. nam quaecumque tandem hac sint, cerè
temporalia & caduca sunt; & de illis post breve
tempus dicere licebit: Factum est. Occasione hu-
ius expendit verba D. Pauli: qui cuncta hæc vo-
lens, unico id vocabulo prorsus indicauit: Quæ
enim videntur, inquit, temporalia sunt. Quibus la-
boras, infirmitatibus, temporalia sunt, persecutio-
nibus, temporalia sunt, doloribus, temporalia sunt.
¶ 36. Notat idem D. Chryl. Nodū satis fuisse D.
L. de Com. Paulo hæc omnia vocare temporalia, insuper &
pur. T. 5. cadē dicit leuia ac momentanea: Quod momen-
taneū est ac leue tribulationis nostra. Verè namq;
2. Cor. 4. sic possunt appellari, futuræ vitæ comparata: cuius
vitæ dies, ill. s. tamē, vt breues: accusat Iob: B. e.
Iob. 14. 5. ues dies hominis sunt: imò licet annos impleat.
L. 14. Mo. octoginta, puncto assimulantur: Adhuc parvulus,
cap. 2. prout declarat D. Greg. Quidquid hac toleramus
¶ 19. momentaneū est ac proinde leue. Momentaneum
est leue. Huius meditatione testatur D. Gregor.
Nazi. Ipa se mater eius solabatur, cuius tã gra-
ues, tamq; varij erant, quibus affligabatur, labo-
res (vt quasi vehemens amber) cā obtruerent, an il-
lis tamē sereno alacrique: apparuit vultu, vt ful-
gentē diceret solē: à qua cum sanctissimus eius
¶ 17. quæreret filius, quia hoc fieret ratione: respon-
dit illa breui considero transitura, & ad summū
tota hac possent vita perdurare, & quæ citò trā-
sit aduersitas, parua potest infligere calamitatē:
Nihil reputans graue, quod cū vita dissolendum
est. Hanc Dominus rationē proponebat Isaac vt
consolatoriam tribulatis, & instar farinæ aduer-
sitatibus trituratis: Non in perpetuum triturans
triturabit, &c. An non ipse Christus ad acerbi-
simam procedens passionem hoc sibi primum
sumpsit argumentum: Etenim ea quæ sunt de me
finem habent.
¶ 37. Hoc tibi quoque optem, proponas, dum huius
vitæ miseriis, plagis, infirmitatibus, paupertate
& tribulationibus absorberis, sine quibus nemo
vitam speret sempiternā ita sentit D. Amb. Quod
¶ Dominus nobis illud decreuerit vt. efficax re-
mediū, & confortatiuū nobis dans animum ad
quascumque tolerandas aduersitates. sequitur
ante lectionē Septuaginta, Gracis Patribus val-

de familiarē, nominatim D. Basil. D. Cyrillo A.
Alexandrino. Capite octauo susē satis egerat li-
tas de populi Iudæi suppliciis, ob commoue-
dā ab ipsis in Christum persecutionem; contra
ipsū, qui verus erat Deus, maligna inuendo cor-
poreū foret suppliciu, in sacrilegæ suæ penam
iniquitatis: Et ecce subito latissima quædā noua
populo prædicat gentili, ad fidē Iesu Christi co-
uocando, cui declarat, quod eo ipso, quo Christi
susceperent fidem, vitæque colerent Christiani,
in eos insurgerent Imperatores, mundique Prin-
cipes feruissimū persecutores, illudq; notat, quod
postmodum apertius exposuit D. Paulus: Omnes
qui volunt prius vivere in Christo Iesu, persecutio-
nentur. Vt autē hæc i. fracto perficiat animo,
menteque serena, præmonet, hoc sciant, tribula-
tiones nec æternas fore, nec seculis multis du-
raturas, imò verò breui esse finiendas, quibus
verbis, octauum absoluit caput. Et non poterit a-
nuolare de angustia sua, legunt Septuaginta: Non
confundetur, qui in angustia est, usque ad tempus.
Immediatē verò caput orditur nouum: Primum
tempore alleuiata est terra. Septuaginta senbūt:
Hoc primum viue: Quinimo reduplicat D. Basil.
Hoc primum viue: velociter viue. D. autem Amb.
vt tamque iungit sententiam. Inimici attende te
martyres, Deique considerate serui qui hoc in
mundo cuncta parimini genera cruciatuū, qui
bus vos verbis Propheta consoletur, vt eos tole-
retis nedum non tridiosi, sed alacres & animo-
si: hoc scitote: Non confundetur, qui in angustia est,
usque ad tempus: Aeterna non est angustia, nec
infirmitas perpetua, nec persecutio, nec labores,
sed breui finientur, ac esse desinent aduersitates: n
Hoc primum viue: velociter viue.
Na fallax alludit Propheta ad v. rum aliquem,
qui graue sibi ne aggredietur laborē opus arduū,
hic vt sibi cordis sufficiant vires, haultū vini su-
mit hispanici: seu (si placet) vñ spectat plurimū
nationum maximē verò Romanorum, qui dum
reū crucifigendū damnabant, vt lenius acerbos
crucis perferret dolores, illi haultū vini myrrha-
ri propinabant, quo haultū corporis sensus obdu-
pescunt, & redduntur velut insensibiles. Fuit au-
tē hoc vinū Christo à Iudæis oblatū, ita crucifi-
gendo, licet adeo fuerint inhumani, vt selle mis-
cerent: noluit tamen Christus illud ebibere: nō
enim quærebat potum, cuius vi supremos illos
non sentiret cruciatu, qui viuos illos & acutis-
simos sentire votis omnibus exoptabat, in no-
stræ salutis remediū, vt abbi diximus. Præmo-
net Christi athletas Propheta, cunctosque Dei
famulos,

famulos, qui Christi vestigia spectantur, illis tri-
 bulationes non defuturas, aduersitatibus exami-
 nandos, vt eas vere minime sentiant, hoc vini
 propinat illis poculum: *Hoc primum visus, vel
 iter visus.* Summe, Christiane hoc vini myrrhati
 poculum, confortabit, viuificabit, cor animabit, te
 in seuiſſimis reddet, vt insensibile, tribulationi-
 bus: *Non confunderetur, qui in angustia est, & sive ad
 tempus.* Attende, quod finem accipit tribula-
 tiones, breuique tempore labores terminabun-
 tur: *Dabit Deus his quoque finem.* Hoc sibi sume-
 bat martyres cordiale, hoc vini poculo se mutuo
 ad prociū excitabant, ad labores animabant vt
 ex eorum actibus est manifestū, hoc nāque erat
 in ore eorū frequentissimum, quo se mutuo hor-
 tabantur mori fortiter: Breui labor finietur, pro-
 mitter nos expectat sempiternum, vitā amittimus
 mortale, at vitam lucratur immortalē. Pereant
 nobis diuitiæ corruptibiles, propediē regni ce-
 lestis intramus heredes patriā: his in omnia
 secula securi perfruemur: repeto D. Pauli verba.
*Non momentaneum hoc & leue tribulationis nostrae,
 aeternam gloriam pondus operatur.* Circa quæ verba
 D. Bern. accuratè discurret, & in alio sermone
 proxime subsequenter: *De miris quadam fulacia
 præsentis vitæ.* His conformiter expendit D. Aug.
 Hæc verba Psalmistæ: *Non dabit in æternum
 fluctuationem iusto.* De quibus aliās diximus.

Hoc obsecro, consideres, in m. nō eo illo, vul-
 nerato, ulcerato, iamefcente, omnium expulso
 iamuis, igne, aqua, recteque interdido, hæc om-
 nia cum ipia morte expirasse, & hæc in i. lo
 mortui sunt, hæc euauerunt: *Factum est autem
 vt moreretur mendicus:* Eodem ergo mortis ge-
 nerte defunctus est & diues: *Mortuus est diues.*
 Domine mi, recordor te eum vocasse hominē:
Homo quidam erat diues. Cur igitur non dicis,
 mortuus est homo ille, sed mortuus est diues?
 Quia non moritur homo ille, qui semper vivit,
 & perpetua morte potiusque vivet nullo tempore
 finendis, ita vt nihil tantopere exoptet, quam
 mortem, vt moriatur, vt pereat, & mortem non
 quærit: *Quærent homines mortem, & non inueni-
 unt eam, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab
 eis.* Qui moriebatur, diues erat: quod autē in eo
 mors est operata hoc fuit, cunctas eius disperdi-
 dit diuitias, lectos molles, mēſas opulēſas, vestes
 regales, epularum magnificentiam, vina pretio-
 ſa, & quidquid vnquam habuit caducorū, vt ei
 nec aquæ guttula superſuerit hauriēda. Hoc est,
 ita hoc est, quod de talibus canit Psalmes regius:
*Ne timearis, cum diues factus fuerit homo, & cum
 multiplicata fuerit gloria domus eius: quia cum in-*

terieris, non sumet omnia, neque descendet cum eo
 gloria eius. Ne te diuitis percellat magnitudo,
 diuitiæ, maiestas, dum mors aduenierit, hæc dis-
 sipabit omnia, sic vt nihil superſit vel magnum
 vel paruum colligendum. *Non sumet omnia: q. d. Iob 27. 14
 nihil sumet, vt alibi prædixit Iob. Diues cum dor-
 merit, nihil secum auferat.* Hic mortis effectus,
 cecidere, quidquid diuitiū placebat, eum recrea-
 bat demulcebat ipsum verò mirime, cum ad in-
 feros sit demergendus inglorius: *Uſque in æter-
 num non videbit lumen.* Hinc exclamat Salomon
 Ecclesiasticus: *O mors, quam amara est memoria
 tua, homini pacem habenti in substantiis suis, viro
 quieto, & cuius via directa sunt in omnibus.* Ex-
 perimento illud hoc disco: *Homo quidam erat
 diues:* Bene dicit: *Erat:* quia iam non est, & hoc
 mors fecit, quæ huic abstulit esse diuitem: *Erat.*
 Ad rem licet nobis dicere, quod miro quodam
 mysterio D. Ioanni Angelus indicauit, dum illi
 bestiam demonstrat auro gemmisque pictura-
 tam, cui mulier metetrix insidebat. Stupet D.
 Ioan. tantas diuitias, ornatum tantum, & paulo
 post respondet Angelus admirantē Bestia, quam
 vidisti, fuit, & non est. De his alibi.

Apo. 17. 8.
 Tract. 1.
 p. 11.

S. 17. Sepultus est in inferno. Triste sepul-
 chrum quod describit Iſaias, & vidit Eze-
 chiel merito omnium exhorrendum.

Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. 38
 Nobis suggerit Euangelista in modo lo-
 quendi differentiā aliam, inter pauperis
 ac diuitis mortem. Illius enim longe erat ante
 disposita ac præparata, vt de ea sic dicatur: *Factū
 est autem, vt moreretur mendicus.* Huius autem
 improvisa subitanea nec dispositione præparata
 sufficienti: quia licet multo durasset tempore
 periculum infirmitatis, nunquam tamen ei vim
 morbi mortisque periculum indicarunt, vt diui-
 tubus frequens est casus, quibus rei non aperitur
 veritas, donec sensibus deficiantur, iudicio careant,
 quo de rebus suis possint disponere, proinde
 illis sepe mors est subitanea, ac præmatura,
 de quibus illud vendicti axioma: *Ducunt in bonum Iob. 21. 33.
 dies suos, & in puncto ad inferna descendunt.* Quo-
 medo, in puncto? An non illis plerumque mul-
 tis perseverat diebus infirmitas? Nō abnuo, ve-
 rum tamē nec illos admonent periculi, nec dete-
 gunt veritatē, nec se mori, nisi mortui, meminerūt.
 Talē his verbis describit huius infelicitis discessū
 Euangelista: *Mortuus est diues.* Quid hoc optime
 Euangelista, cur tam paucis huius edicis exitū
 lamentabilem? Enarrasti quid in vita egerit,
 quibus,

quibus cibis vesceretur, quibus ornabatur vestibus qua regali pompa, quibus seruis supatus extenso collo superbi gradiebatur, & tunc oculos quidem deorum ad Lazarum in lumine domus suae prostratum deflectere dignaretur, cui igitur nobis, quid in morte egerit, non edideris? Quale condiderit testamentum, quae eius fuerit vltima voluntas, quid fieri decreverit, quis illi ad certicam adfuerit morienti, quos actus ediderit mortis hora contritionis, quae se diligentia ad extremam illam luctum, eamque gravissimam praepararet, quid sibi illa iam imminente statuerit praegendum, quod doloris signum suorum ostenderit peccatorum? Num horum haec referes est oblitus Evangelista? Nequaquam: cuius enim, Spiritus S. dirigebat & manum & calamus, homini minime potuit obliuisci, sed ecclesiasticum est consilio, ut eorum nullam faceret mentionem, quo declararet quod eius vita enarrata quoque fuit & ei eius mors descripta. Quia sibi mutuo responderunt, & sicut vitam egit inter byssum, purpuram & epulas, vi a quoque inter byssum & purpuram exspiravit: adlinet ceruicallia redolentia, pixides aromatum, argentei foveoli abacis variis peluibus instructi, & pes qui solo sternantur in honorem eorum qui languidum intrant visitaturi, Culeitrae lanae, molliissima tela quibus lances elscarum deserantur, hinc auferantur quae sunt insipida, facius erat hoc praeparare, talis quareatur radix salutifera, ille vocetur medicus, eliminemur pauperes, ne clamoribus perturbent quiescentem, consulant catores: qui Dei totalem impediunt oblivionem: talis enim illi in morte parabat obliuio, qui per integros annos Dei vixit pauperumque immemor, hoc est: in puncto ad inferna descendit, ut nec se mori cognoscat, nec mortem suam praueuiat tempestine, dumque ei mortis imminens exponeretur periculum, iam animam exhalabat, & mortuus est, priusquam se mori posse cogitaret.

En diuitem insensum, de quo verificatur illud eloquenti lani D. Hieronim. in perfidum illum Iovinianum: *Ille Romanus Ecclesia auctoritate damnatus inter phasides aues, & ea nes suillas, non tam emisit spiritum, quam eructavit.* Optime haec nostrae conveniunt intentioni: *Eructavit spiritum, mortuus est diues.* Notat D. Aug. Loquendi modum Evangelista: non enim ait: mortuus est, & ad inferna descendit, siue ad inferna delatus est, quia phrasis haec moram quandam significat quae inter eorum servatur, sed indicat quod tanta fuit hoc actum celeritate, ac momento, ut

mori & in inferno sepeliri, non sicut: Sepultus est in inferno: quia hoc pecuniarum onere preteritus: quod locum descendit, quam ut venisse diceretur: mortuus est. & sepultus in inferno. Id liquet quod dixit Spiritus S. *In impietate suo corruit impius.* Adhuc corpus sepeliendum parabatur, nondum lecto extulerant feretro imponendum, nondum amiculo ferali corpus involuerant, quoniam & adhuc calabat nec friguerat, & ecce anima in inferno sepulta lamentatur: sicut enim misericors Deus Angelis suis in mandatis dedit, ut praecincti essent, dum Lazarus exsparet, eodem instanti animam susceperunt, & triumphali pompa, concentuque caelesti ad quietis locum deferrent sempiternae: ita Divina statuit iustitia, tanquam decrevit demones, catores crudelissimos, ut ad divina sententiae executionem, eodem plane momento, quo divitis anima de corpore tor delicti emittit discederet, eam arriperent, eo modo quo praedixit Iob. *Auferetur spiritus oris sui: eam tota vi cornibus eruerent, velut arborem firmius terrae aradicatam, & instar fulguris diriperent in inferno sepeliendam.*

Hoc in illo completum esse cernimus, quod postmodum vidit D. Iohannes, cui ostendit Angelus condemnationem meretricis, magne sub figura praegrans lapidis molans in aere, qui solutus, in aere oculi, magno impetu decedit in pelagus, aquis submersus amarissimis, *Suffragetur unus Angelus lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare dicens: Hoc impetu mittetur Babylon, civitas illa magna.* & ultra iam non invenitur. Quis famulos videat, amicos audiat colloquentes, discurrentes per domum, de balsamo, de myrrha corpori defuncti iungendo soluti os, ad corpus efferrandum viros conuocantes, ac nostro loquendi modo prouidentes, ut campanae confraternitatum solemnius pulsentur, cadaver plurius comitentur, aramum scuta componantur, quae tumulo circumfigantur, cantores, qui celebrant exequias: Qui non de illo rumores in ciuitate, quae de illo eiusque familia colloquia miscebantur? Video herodes de bonis agentes, ipse vero ad inferos demersus crebatur. Sicut praediximus de Herode, ex Iosepho: *mortuo filius exequias fecit, quales non vidit sol celebrari magnificentiores.* ipse vero sepultus in inferno ingemiscebat. Hoc pluitur contingit. Reuertit purissima illa virgo D. Theresia, quod ipsa vidit: vivebat quidam omnium mortalium flagitiosissimus, cui Deus immensus infirmitatem, quae biennio non curabilis perse-

I.
Diuitis
exitus
describi-
tur mis-
erabilis.

D. Hieron.
L. contra
Iovinianum.
Vigilant.
in princ.
Tom. 2.

retavit: quā ad frugem deberet reuocari melio-
rem, licet autem ex illo mores suos alij atenus
corrigeret, non tamen ex integro ac perfecte re-
siquit. Ex diuina factum est iustitia, vt hunc in-
confessus discederet, eum iam corpus lineo cada-
uerali esset obuolutum, summa pompa ac hono-
re funebri deferendum, vidit ipsa circumqua-
que demonum legiones varijs corpus horrendis
que torquentes cruciatibus, qui illud vulturibus
ac confusis clamoribus huc illucque, velut col-
lidentes distrahebant. Ad Ecclesiam solemniter de-
fertur pompa officium celebratur magnificum,
dum verò corpus terræ mandatur, tanta (testatur
illa) intumulo demonum aderat multitudo, vt
illud exciperent, vt spectra hæc videre non pos-
sent, & magis mihi necessarius erat animus, vt
hoc me videre dissimularem. Attendebat, quid de
illa agerent anima, quando tam truculentè ca-
daver excipiebant, & vitam (ait) q̄ a vidi terri-
bilia, illi viderent, qui mortali ei ipsa inquinantur,
quantum sapio, non illis modicum prodisset ad
vitæ mortisque correctionem. Considerabat au-
tem pijsima illa mulier, quā dissimilis for-
esset illius infelicis animæ: dum enim exornando
funeri heredes occupantur, iam anima demonum
opera inferni sepulchris inferitur æternum cru-
cianda.

rebusforum, de medio inferni &c. Affur, & omnis
multitudo eius. Medio gehennæ sepelitur Affur,
per quem D. Hieronymus capit Luciferum, &
Angelos apostatas, demones scilicet carnifices, &
circumquaque millena sepulchra iam composita,
& facinorosis præparata. In vno horum infelix
hic sepelitur: Mortuus est diues, & sepelitus est
in inferno. Mortuus est, inquit oculi sepelitur. An
ergo non permittis primum fodi sepulchrum illam
nunc perfectū est, inquit Deus. Eo momento quo
peccat quis mortaliter, in hoc polyandro ei sepul-
chrum aperitur, ita vt si hoc in statu discesserit,
iam eius sit effossum sepulchrum, nec vltra de-
morandum.

Illum, qui sordidus vitijs inoleuerat, vt eius
Deus salutem procuraret, in mentis excessu
rapitur ad ea subterranea, vbi multa conspexit se-
pulchra quibus nulla fordiora, suis epitaphijs
conscripta: quædam horrendis draconibus aperto
gutturis flammis euomentibus oblita alia præ
& sulphure lucentes à serpentibus multa venenosiss:
alia liquenti metallo feruida, quorum sic tituli
legebantur. Hoc est sepulchrum talis libidinosis
Catuli Melitæ: Hic iacet talis fastidiosus Maxi-
mus. Vidit autem & aliud cæteris magis exhor-
rendum, cuius epitaphium proprium emiserat
nomen, quo adeo terrebatur, vt ad se reuer-
sus, nec videre, loqui, comedere, aut bilere præ-
sumeret, hoc semper agebat, gemit, suspirabat
sachrimabatur, & vitam suscepit penitentia du-
rissimam, quosdam autem serio præmonuit, quia
vixisse eorum sepulchra parata testabatur, qui
mores suos ad saniora conuersi correxerunt: O
charissime, qui locum corpori quæris sepeliendo
caue ne tibi iam sit in inferno sepulchrum præ-
paratum. Eia Christiani, hæc frequentare comi-
teria, Davidis acquiescite consilio. Descendant
in infernum viuentes, de quo sæpius, mente vel-
tra hæc obambulare sepulchra non vt mortuis
salutare apprecemini: Requiescant in pace, sed vt
illorum legatis epitheta sepulchrorum, & ad-
uertatis, si forte aliquod vobis præscribatur: ibi
sunt epitheta luxuriosis, auarjs, auidis vindictæ,
crudelibus, munitatoribus, detractoribus, Deo
rebellibus, & ad eius inspirationes oblitatis.
Perpende num aliquod horum tibi conueniat,
Deus te his sepulchris eripiat, hæcenim omni-
modo tibi cavenda. Vt grauissimum supplicium
minabatur Deus regi Ioachim per vatem Hiere-
miam. Hæc dicit Dominus ad Ioachim filium Toßæ
Regem Iudæ &c. Sepultura asini sepelietur, putre-
factus & proiectus extra portas Hierusalem, &c.

Quis hoc grave non censet esse supplicium,
L 1 sicut

39 En tibi, sic audio momentem D. Aug. mortem
plenam atque perfectam. Sicut duabus constat
homo partibus, corpore & anima, quæ vitam
reddunt hominis perfectam, ita binas patitur
mortes, corporis & animæ, quæ mortem homi-
nis faciunt perfectam ac integram, quam Chri-
stus docet timendam. Illum timete, qui postquam
occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.
Ergo utriusq; rei, id est, totius hominis mors est, cum
anima à Deo desert, deserit corpus. Talem in-
dicat fuisse mortem diuini Euangelistæ: Mortuus
est diues. En mors corporis: & sepulchrum est in in-
ferno: En mors animæ æterna. Heu infantiam
sepulchram. Hanc Deus per Isaiam prædicat pec-
catori. Derecta est ad inferos superbia tua, conci-
dit cadauer tuum, subter te & reueretur tinea, &
operimentum tuum erunt vermes.

Heu deplorandum cimiterium, quod Deus
Propheta Ezechiel demonstrat plenum sepul-
chris tam exhorrendis, vt eum Deus præmo-
neat, lacrymis oculos pararet, cor gemitibus,
eos qui illis essent sepeliendi deploraturus. Rapi-
tur extaticus ad loca infernalja, ordines videt se-
pulchrorum terribilium, ignes voraces, flammæ
vniuersimodas. En ô Propheta, iam strati sunt lecti,
iam sepulchra præparata. Loquentur ei potentissimi
Hieron. Bapt. de Lanca. Tom. II.

Pf. 54. 16.

Hier. 22.

18.

sicut ex opposito quibuldam eximij beneficij loco ponitur, eorum corpora honorifice terra mandari, & in patrum suorum sepeliri mausoleis, ut ex S. Lectione liquido constat legentibus: Attamen nec hoc est supplicium magnificendum: cum sapienter eis suum permittat Deus electorum corpora inhumata, in pradam feris exponi animalibus, ut D. Aug. expendit ex illis Prophetarum regij verbis: *Posueram morticina servorum meorum escam volatilibus caeli, carnes Sanctorum meorum b. suis terre.* De se te sepultura liberet infernali, nec de te hoc dicatur, quod de reprobo hoc dicitur: *Sepulchrum est in inferno.* Hic praeterea loquendi modus (ex opinione D. Aug.) nedum significat, diuitem ad tartara devolutum, est insuper, quod lacu gehennae demersus sit profundissimo: hoc quippe significat: *Sepulchrum est in inferno.* Si vero infernus idem sit, ut dicemus, quod locus tormentorum, insinuat Evangelista, quod sepulchrum sit inter acutissimos cruciatus, flammam voraces, diplades, serpentes, daemones. *Sepulchrum inferni* (inquit) *penarum profundius est, quam superbos & misericordes post hanc vitam vocat.* Non satis illi erat dixisse diuitem ad tartara raptum, sed ait esse sepulchrum, & in profundissimam abyssum, ut in proprium tunc sepulchrum deiectum, ubi proprium habiturus sit in sempiternum: *Sepulchra eorum domus illorum in aeternum.*

L. de cura pro mortuis agenda c. 1.
Pf. 78. 2.
D. Av. 6.
L. 2. 99.
Euangel.
Tom. 4.

Pf. 48. 12.

§. 18. Dum esset in tormentis. Est infernus locus tormentorum, sicut caelum deliciarum, quae omnem superant intellectum.

40. Elenans autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Hoc primum attendit D. Chrysost. **Hom. 5. in Non dixit in tormento, sed in tormentis:** & quod **Luc. de di. Christus** prius dixerat: *Sepulchrum est in inferno*, hoc modo dicit: *Cum esset in tormentis.* Imò & ipse maledictus ibi sepultus, locum nominat tormentorum: *Ne veniant in hunc locum tormentorum.* Notat autem D. Gregorius, quod licet multa Christus dixerit de altera vita in parabolis, nec ea explicaverit, attamen dum de inferni loquebatur tormentis: *Aperta voce tormenta peccantium dicta sunt, nequis ad ignorantia sua excusationem recurrat.* Preterea dum de maledictis à se longe repellendis loqueretur: *Discedite inquit, à me qui operamini iniquitatem.* Ne forte crederent se ad ea delegari loca, in quibus suis fruerentur delicijs, adiungit: *Ibi erit fletus & stridor dentium.* Iterum, cum multa in parabolis dixisset, hoc tamen

Matt. 7.

33.

Matt. 13.

42.

voluit explicitè declarare: *Exibunt Angeli, & sequebuntur malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor.* Similiter & in multis alijs locis, nominatim vero in hoc Evangelio, non satis fuit dixisse: *Sepulchrum est in inferno.* Sed illud exposuit addens: *Cum esset in tormentis.* Describit Dives Greg. Nyssenus col. 1a d. 1. loquium inter se & sororem suam S. Macrinam de ad eius expositionem, quid sit infernus: num de re, forè: & vox hac locum significet singularem, aut tantum statum animarum separatarum: refert autem plurima suo digna ingenio; at hic decissam habemus questionem. Primo dicit Christus: *Sepulchrum est in inferno*, & quasi qui velit declarare, quid hoc sit in inferno, subiungit: *Cum esset in tormentis:* & ipse ibidem sepultus aperte dicit, quod sit locus tormentorum.

Habes hic, quid sit infernus: *Locus tormentorum:* non unus, sed plurimorum. Primo: *Carnalis visio Dei, & privatio beatitudinis aeternae.* Si primum omnium tormentum, quod in se habet, cumque possumus imaginari, tormenta comprehendit, carere visione Divina, bonis carere beatitudinis. Quando non aliud esset quam locus carentiae visionis Dei, hoc unum sufficeret, quo vocetur omnium locus tormentorum. Statim sequitur secundum, locus est tenebrarum exteriorum, palpabilium: *tenebras exteriores.* Non cursum transcamus quod difficile iudicamus: tale pati tormentum, quo cruciabitur intellectus adeo semper clarè ac distinctè videre desiderans, omnes, quas optavit, veritates. Setatis cernere tenebris obsecratum, ut eas explicare non possit, quales in se sint, omnes conceptus quos circa hanc obscuritatem formantur: genera virorum subtilissima. Pateat ergo, quanto sit intellectus torquendus cruciatu, tanto privatus lumine, quod tantopere cernere concupivit. Tertio: ignis. Hoc ignis, quo cruciantur animae, penditur tormentum: dum dicitur: quod ignis cruciatus, quem hic pati possumus, maxime licet vehementis ac adurentis, quem potest hominum imitari: excogitare perceris, addo & demonum, ad viri cuiusdam tormentum, velut ignis pictus est iudicandus, collatione eius cruciatus, quem patiuntur, qui hoc inferni igne maledicti cruciantur. Quarto: vermes, Quinto: demonum societas. Si igitur ad quantum procedamus, societatem nempe demonum, quibus damnati sociabuntur. Qui novit, intelligat, quam sit intolerabile cum illis vivere, à quibus se noverit, immortali odio exhorreti: & si fallar, nulla dari gratior potest infelicitas, quam se illi subiectum iugere, &

et locum vivere, quem atrocem sibi nouerit esse inimicum. Si demones igitur habuerint cum animabus graues inimicitias, modo dum se illis in inferno vident subditas, et perpetuos socios, qui tantum illis student ex cruciandis, in sua vindictam acerbitatis; quis verbis explicet, quæ sint tormenta passuri, tam execranda perpetuo victuri societate? Si nullum detur cæpius gaudium, quam bono irui, in eorum, qui se amant, societate, veniunt Philo sophus: Quod illud erit tormentum, malo torqueri eum subiectione ad illos quæ se semper odio dissidentur capitali ac in eo hostili semper manere consortio? Licet autem his in tormentis aliquot sperari posset dulce letamen, hoc vnum tamen illis omnibus, quæ perfecti possunt, sufficeret ad augendis, quod in inferno Deum sibi patiantur inimicum. Nec lingua valet dicere, nec littera exprimere, quantum hoc animabus iuste et cruciatum, quas poenas, quos dolores. Proinde propriè his locus septimus designatur: quia ut diximus, ex eo quod locus sit omnium: quæ perfecti possunt tormentorum, Deum inimicum pati pertrahent, optimo merito declaratur septenario, quocirca hoc tormenti genus locum obtinet septimum. Hoc ipse vates Hieremias exponit, ut omnium calamitatum, quibus Hierusalem obtinebatur, caput præcipuum: *Factus est Dominus velut inimicus.* Hoc septimum indicat tormentum, quod in ordine ad reliqua protulimus: quod locus sit datæ operæ, Dei cunctipotentis manu constitutus, in quo diuissime & æternum torqueantur eius inimici.

Ex hoc qualis futurus sit, collige: Si vnum contrarium ex alio cognoscitur, attende, quid sit cælum; locus est à Deo ex composito creatus in quo bonis impleat cælestibus, gaudio, requie, saturitate, delicijs, eos qui ex toto Deum diligunt corde, & fideli seruiunt animo. Quæ sunt (amabo,) illa gaudia? quæ deliciæ? quæ bona? Nec ipsa Seraphinorum mens poterit illa declarare. Theologi, sumpta ex martyre Severino Boetio definitione, sic illa describunt: *Status est omnium bonorum aggregatione perfectus.* Perfectus perfectione infinita, in quibus nullum sit mali vestigium, bona malis impermixta: ut exposuimus. Hinc collige, docet D. Thomas, quid sit infernus cum sit oppositus cælo: locus tormentorum, quæ tam graua sunt, ut ea nec viderit oculus, nec auris audierit, nec in cor hominis ascenderit: *Supplicium, quod quam sit horridum.* (inquit D. Chrys.) *Omnino nunquam potuit explicari.* Hoc tantum dico quod illud Deus præpara-

rit inimicis suis & ijs qui eum offenderunt. Quo præparatio circa de eo sic concludit: *Quæ nec auris audiat, nec oculus viderit, nec in cor hominis ascenderit, quia Tim. 2. præparauit offendentibus se: est status omnium malorum aggregatione perfectus.*

Et sicut in cælo bona possidentur pura, in illis permixta malis: ita mala perferuntur in inferno pura nullis obdulata bonis: *Multa ibi varique tormenta.* (inquit D. Chrysost. loc. cit.) *Grimuli pænarum, seu naues inundant.* Attende similitudinem: *Grimuli pænarum, seu naues inundant.* Nec hoc præterea, dolores perferte puros. Pendet quæcumque mundus habet tormenta, quæ vidit oculus ab Adam vsque in præsens, quæ lingua decreuerunt Neronianæ, quæ tyrannorum conceperunt intellectus, ignes Babylonicos, tentus leonum, serpentes exurentes, diplades, plumbam liquatam, fornaces, flagra, scuticas, plumbas, cultros, membrorum distorsiones, corporum mutilationes: omnia hæc tormenta sunt, inflicta, disposita, parata manibus hominum: illa vero manu, ac ipsius Dei omnipotentia. Et quam inter manus & manus nouimus esse differentiam, eadem sit inter tormenta, & tormenta. Illa numquam ita pura sunt, ut nullum interueniat solamen: Si caput, non manus, abscinditur; si corpus pauper, non caput: si ignis exurit, non frigitur frigus; si frigus, non calor; denique suum habent leuamen, quod tandem finientur, & hoc sufficit ut tolerari facilia reddantur: quantumcumque graua fuerint, ut diximus. Hæc vero tormenta, pænarum sunt omnium congeries, sine vilo consolationis leuamine, ita ut nullum sit in homine membrum quod suum non patiatur cruciatum, nec caput, nec oculi, nec aures, nec brachia, nec manus, nec pedes, nec corpus, nec anima. Hoc sensu quidam intelligunt illam Davidis phrasim: *Posuerunt eos dorsum.* Non ait dorsum eorum flagris expones, sed ita eos ponens ut toti sint dorsum: *In tempore vultus tui.* Sunt autem humeri propius flagellorum locus. q. d. *Dominus in tempore vultus tui.* Peccator totus erit dorsum: quia quotquot habet membra, dolores suscipient suis condignos acerbis. Sed nec erit quod tristes soletur iudicium vixebant fagus & æstus, calor exurens, frigus collidens dentes, & hæc vsque in æternum & vltia. Tamen quidquid in hoc mundo cruciatum possumus imaginari, nihil est; & nec vmbra quidem eorum minima, & omnia hæc in vnum congesta, nec eorum vel minimam expriment particulam: *Ignis, grandis, mæ glacies, spiritus procellarum, pars calicis eorum.* P. 10. v. 7.

1 p. 9. 16. Ad huius intelligentiam, optimum sumitur
a. 6. ad 3. argumentum ex D. Thom. ubi quaerit. num
illi dolores, aciones fuerint ijs, quos dam-
nati patiuntur, & respondet negativè, nec qui-
dem cogitatione. Quia quæ Christus passus est
tormenta, ea omnia ex illis fuerunt, quibus in
hac vitâ affligimur, & hæc omnia simul sumpta,
minorem non adæquant inferni cruciatum. Col-
ligo quicquid unquam græve pertulerunt Marty-
res, ignes, verbera, craticulas, picem ardentem,
ollas, ancas succensas, oleum fetuens, osium di-
uuliones &c. Hæc omnia congesta, non adæ-
quant vel in minimum damnati tormentum: ita ut
qui in inferno, cæteris minus affligitur, & mi-
nores pertestur cruciatus, graviores extra omnem
comparationem perierat doloris, quam omnes,
quos ipsi martyres, addo & Christus pertulerunt
etiam distulimos. Attende num sint hæc horribi-
lia. Quam miraris dum vitas euoluas Sanctorum
(& vitas illas quodvis periuolueres) & marty-
rum tormenta; quam exhorreleis? Quam hæres
attentius Christi meditati passionem? Sunt ergo
illis gravioris in loco pænæ damnatorum, & nul-
lo unquam tempore cessantur. Heu bone Deus,
num his fidem adhibemus? Quidquid hic aut vi-
des, aut audis sine ulla comparatione cedit infer-
ni doloribus. Audis?

42. Novetis autem maiorem superesse considera-
tionem, etiam de pænâ sensus loquendo, supre-
mam, quæ est pænâ damnati, omittendo Theo-
logis exponendam: nimirum quod hæc pænâ-
rum instrumenta, non solum conformiter pro-
pria operentur alicui, sed etiam tantum quan-
tum, & quomodo vult Deus: ille namque est, qui
hæc sibi sumit carnifices, in suæ ministros iusti-
tiæ. Hic tyranni martyrum persecutores, & iudi-
ces reos punientes, hoc agere non valent, ut ignis
tantam quantam ipsi desiderant, infligat acerbita-
tem, nec leones, nec serpentes diuellant, nec
verbera contendant, pro eorum libitu & furore.
Hinc illa procedebat tyrannorum rabies in mar-
tyrum tormentis: quanto enim avidius eos vole-
bant dissimulè excruciarî, tanto volebant eos ad-
perferendum alacriores. Deinde sumit hic alter
philtrum, quo dolores non sentit, licet illi ossa
dissingantur. In inferno verò, damnatos hæc
torquebunt pro vi Deo placuerit, tantoque confi-
gent dolore maledictos, quanto Deus illos volue-
rit contorqueri. Iudica num hæc unquam tyranni
potuerint, aut Rex in subditum concitatus, qui
seum extremis itudet cruciatibus pœnisque ene-
care?

Huic servis visio D. Matris Theresiæ, de quâ

diximus die Lunæ, quæ didicit ignem devota-
tem, pœnam inferni non esse gravissimam aut
damnosam carnifices in se, & per se, sed hoc quod
Deus agit, & vult ut a se in se patiatur, qui si-
cut potest, quicquid vult, facit ut anima tales in
se pœnas patiatur, ut earum intuitu, quas ignis,
cæterique demones illi insiliunt, sint lenissimæ.
Conformiter expendit Rupertus, quod cum sint
æternæ gloriæ tanta bona, ut nihil sit in mundo,
quod eorum esset vel minimum vestigium, ut illa
Dominus D. Ioanni demonstraret, eum quasi ex
hoc mundo sustulit, idem quoque fecit, ut illi vi-
denda ostenderet tormenta damnatorum. Imagi-
nem quandam Sanctorum societatis, ac cœlestis
Hierusalem illi vult ostendere, similiter & aliam
damnatorum congregationem, cæterumque infer-
rum horribilissimum, & ambas has congrega-
tiones sub figura demonstrat duarum femi-
narum, illam cœlorum, sub figura mulieris for-
mosissimæ, instar solis, vestibus nive candidioribus
teuentis, quæ foret Agni sponsa, tot gemmis or-
nata pretiosissimis, ut ad eam spectandam adfue-
rit Angelus, qui D. Ioannem, quasi ex hoc mun-
do ad altiora devehret. *Veni unus de septem An-
gelis, & locutus est mecum dicens: veni, & osten-
dam tibi sponsam uxorem Agni. Et sustulit me in
spiritu in montem magnum, & aliam, & ostendit
mibi civitatem sanctam Hierusalem descendentem
de cœlo, & Deo habentem claritatem Dei. Eodem
modo voluit illi congregationem demonstrare
damnatorum, & illam sub figura designat meret-
ricis, pessimæ mulieris: quæ rubrâ vehabatur be-
stia septem capitum, sub quâ colluviem describit
pervertitorum, quos bestia suorum ducit appeti-
tum, per septem vitia capitula. Quando verò
eius debet ostendere pœnas, earumque locum, quem
illi Deus præstitit, adest alter Angelus, & quasi
qui D. Ioannem e mundo sustolleret, eum acci-
pit: atque: *Veni, & ostendam tibi damnationem Apo-
calypsis magnam. Et: & abstulit me in spiritu in
desertum. q. d. Neque enim inferni demonstrari
cruciatibus peccatoribus præstituti in civitatibus,
in quibus huius vitæ mandantur cruciatibus execu-
tioni, licet gratissimæ. Sunt autem hi tanto alijs
mitiores, ut in illis, quantumvis graves illæ sint,
videri non possit, vel eorum umbra lenissima. At
nilominus, sicut nobis bona cœlestia, Deus vult
per hæc terrena designare, scilicet, per epulas, con-
uiuia, commestationes, cibum, potum vini pretio-
sissimi, fontes crystallinos, fructus lapidissimos,
gemmas pretiosas, aurum obryzum, argentum
purgatum, aquarum flumina viventium, quæ de
sede & pectore scaturiunt cœlesti, & omni generis
profec-**

proferunt fructus: ita quoque nobis illum depin-
git locum tormentorum, in ijs quæ cognoscimus
maximè terribilia. D. Iohannis Lapius exponitur
sub umbra, flagitij ignis, cuius cum sit vis maxi-
mè feruens, & efficax, quasi semper in huius de-
scriptionem adducitur: *Signum ignis*. Similiter
vocat: *Tortulari ira Dei*. Quasi Dei ira malos
premat sicut vras in tortulari. Dicitur area, in
qua iudex Deus damnatos trahit, sicut olim
Dauid Ammonitas, curribus falcatis, & vicinis
præpallatis acutissimis, quibus adeo corporum ossa
molebantur, vt ex eis lateres compingi posse vi-
debantur, vt ex eis lateres compingi posse vi-
deantur: *Traduxit eos in typo laterum*. Hoc au-
tem significat: *Tristabitur Moab sub eo*. & illud
Abacuc secundum alium textum: *In furore triu-
latus es*. Item fluvius igneus rapidusque à vul-
tu Dei commoto procedens, vt vidit Daniel, &
alibi diximus.

§. 19. In valle Tophet depingit Isaias infer-
num.

Isaias vocat infernum Tophet: *Preparata est ab-
lithi Tophet, à Rege preparata, profunda & di-
latata, nutrita eius ignis, & ligna multa sta-
tus Domini sicut torrens sulphureus succendens eum*.
Horrenda verba, singula per se, at simul sumpta
terribiliora. Proximè Hierusalem vallis erat, dicta
Tophet, ubi Ammonitæ, statuam erexerant anez-
am, vt dijs suis sacra facerent vacuam, ac concu-
tam, intra quam concludebant puerulum, dijs
sacrificandum, corpore per totam statuam exten-
sus, caput capiti, & brachia brachijs aptatis, vt se-
struere non posset, tum ignem subijciebant, sta-
tuam accendebant azeam, sic vt tamquam carbo
ignesceret, intra quam infelix pulso in cineres re-
dicebatur, vt nec se posset vllatenus commoveres,
ne verò parentes, ex pueri vagitu, gemitu, & lacry-
mis ad compassionem mouerentur, tympana pul-
sabant, tubis clangebant, strepitum excitabant, &
sic nec ipsi parentes filijs condelebant. En tibi
symbolum inferni. A Deo *Preparata est Tophet*,
Euge age miser, festina Deum offendere, tras se-
quere voluptates, iā tibi preparata ardet Tophet:
A Rege preparata est, omnipotente, cui nec sapientia
deest, nec potestas, cuius posse velle est. Si Rex
fictitius, vt olim Nabuchodonosor, accendere po-
tuerit fornacem, cuius flammæ ad quadraginta
nouem vlnas sursum ascenderent, & illam stup-
parefina, pice, lignisque fovere: Quid de Deo
sentendum? Ne, quæso, stultus credideris, ob-
multitudinem damnatorum tibi locum defutu-
rum. Minime: *Profunda est & dilatata*. Nec opi-
naris ignem extinguendum: *Hea non Nutrimina*

eius ignis, & ligna multa. Omnium potentissimū
ac agens efficacissimam, ignis est, secundum om-
nium sententiam: Erat autem ille, adeo vehemens
& efficax, quasi qui ab omnipotente Deo ex in-
dustria ad talem effectū procreatus, talis cuius
comparatione, mundi ignis ardentissimus, pictus
esse censetur: *Cum ignem audis* (inquit D. Chrys.)
Ne arbitreris similem esse huic igni, qui accensus de-
feruescit, & mutatur: ille autem semel in flammam
exurgens, ardet perpetuo, nunquam interimitur.

Similitudinem quandam huius præmisit Deus,
dum quinque Sodomoarum ciuitates celesti pene-
mit incendio: Cum enim essent ciuitates illæ tam
magnæ, tot ædificijs, tot domibus, tot turribus
extructæ, in momento tamen subuerse corru-
erunt: *Qua subuersa est in momento*, de quibus sic

D. Iudas: *v. 7. ignis æterni perennem sustinentes*, vel vt
auctor legit: *Similitudinem Iulias fulgure, cuius*
potentia totam percellit naturam. Hunc ne suspi-
ceris ignem vagum extinguendum, multo eni-
ligno torretur æternum non extinguetur, sed
nec defuerit: Deus est, qui illum accendit, cuius
status Iulias sulphurei torrentis flammam nut-
rit gehennalem. Cape hanc similitudinem, si
folles quidam fornacem inflarent, & status seu
ventus, nedum esset ventus, sed torrens sulphu-
reus, quem non ignem accenderet: Attende, mo-
net D. Chrysost. fluvium igneum rotas in S. li-
te is incensatum: *Fluvius ignis rapidusque à sa-*
cie eius egrediebatur. Huic conspice miserum in
inferni sepulchro, sicut puerum in statua Tophet,

quas voces infelix emittat: *Pater Abraham mise-*
re me: quia crucior in hoc flamma. Ingenitice
proditor, ligatus es, excurre, fuge, assurge, & his
te libera tormentis. Non hoc: nec enim potest:
Ligatus manibus & pedibus. Aptè dicitur: *Se-*
pultus est in inferno: Nam sepulchrum est, in quo
quicumque sepelitur, seipsum mouere non po-
test, frendeat dentibus, inclamet, nullus te exau-
diat, nec compatietur, sed Diuinam in te collau-
dabit iustitiam. O furdos Christianos, qui voces
has non attenditis, & infelicis huius miseros em-
latus: Mundus etenim suis te tympanis exludat,
auresque ne conuertatis, ocludit: & hoc dialolo
perplacet quàm maxime.

Hortatur nos suā D. Chrysost. eloquentiā ve-
mentis oculos in has penas, & flammis conij-
ciamus infernales, attentas aures huius epulo-
nis aliorumque applicemus lamentationibus: ex-
dit autem ipse hoc nostram posse refectumate

uendi libertatem, vt quasi impossibile indicet
huius ignis sauosissimos æternosque considerate
cruciatu, & prauos non componere viuendi

L I 3

mo-

I. *Inferni* *potius* *confide-*
randae. *Recl. 27.*
40.
mores: *Fieri non potest, ut anima de gehenna sollici-*
ta, cito peccet. Quod illo Salomonis confirmat e-
logio: Memorare non summa tua & in aeternum
non peccabis. Imo sic argumentatur: Si diues ille
ignem & glissem, non peccasset; quoniam autem eius
numquam meminit, ideo in eum incidit. Hoc idē in-
tendit dialoli s. ut horum nunquam recordemur
cruciatum epelonis, nunquam attendamus la-
mentatio. ibas, tympanis illis, & in adi strepitu
delectati: Tu gemitis, in ploratus o Christiane
diuini attende, non ut illi misero condeleas; sed
tibi tunc peccatori. Hic est infernus, hoc vi-
uens aliquoties descende, vide num tibi talis
conueniat locus fceletato: Quis poterit habitare
de vobis cum igne deuorante? Vide num tanto-
rum posses pondus perferte tormentorum? Hec
alta mente retine, sicut ait D. Paulus electis:
Momentaneum hoc & leue tribulationis, nostra
supra modum in sublimitate aeternum gloria pondus
operatur in nobis: non contemplantibus nobis, qua
videntur. Ita dicere liceat fceletatis: Quod mo-
mentaneum & leue delectationis nostra, aeternum
ignis & tormentorum pondus operatur in nobis, non
contemplantibus qua videntur. Sic. Huius ignis
conijce pondus, ex ijs quae patens, leuissimis.
Qualem te habes, quando calida vteris fabricula?
Quis es dum rabida inuadit colica? podagra
digitum seu pedis torquet pollicem? dentium do-
lor discruciat? Si minima haec te tam impatienter
duxerunt: quo animo futuri sumus? Quarit D.
Gregor. quid in flammam ignis inciderimus? Et ad-
dit: Haec solo auditu sunt valde terribilia, quanto
magis passione.

§. 20. *Hos cruciatu graphice delineat Angelus*
D. Ioanni, quorum, ait, consideras impa-
tientiam in sanctis operatur.

44 *M*ultum prodest electis Dei, ad patienter
vita praesentis labores perferendos infer-
ni poenatum consideratio: haec namque
eos quasi legi diuinae tenet alligatos, tribulationes,
poenaeque tolerant. Hoc D. Ioannes ex-
ponit qui se vidisse scribit Angelum, qui supplicia
distincte describeret preparata fceletatis. No-
uetis o Ioannes, igne torquendos ardentissimo,
sulphure ac piece emutuo: libet ipsum audire Pro-
phetam: *Qui a loxasteria bestiam & c. Hic bibit de*
cupra Dei, quod mixtum est mero in calice ira
ipsius & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu
Angelorum Sanctorum, & ante conspectum Agni, &
sumus tormentorum eorum, ascendit in sacula saeculo-
rum, nec habent requiem die ac nocte. Totum au-

dit, iram esse Dei, vinum amatum quod bibunt
vinum ira Dei, in calice ira ipsius. His autem
figuris vini & calicis exprimit cruciatu, ut di-
guificet, quod intima penetret, ut vinum quod
bibis, quod omnes corporis percurrit venas, & cor-
dis viscera peradit. Haec de causa Christus pas-
sionem suam vocauit calicem: quia passionis do-
lores ad aeternae cordisque penetrabant interiora:
Repleta est malis anima mea. Non erunt iustis
tormenta, talia, qualia passi sunt Christi Marti-
res, quae teste Christo corpora tantum occide-
runt: illa vero, ut vinum epotatum, fibras, venas,
que pervadent, hoc est, primo ipsam faciem ani-
mae cruciabitur. Hic erit ignis ille interior, de
quo paulo superius nobis dixerunt S. Mater The-
reia de Iesu. Dolores erunt ira Dei, non Neronis,
non Phalaridis, non Daciani, non Domitiani &c.
Vinum ira Dei. O Deus aeternae, & quis poterit su-
te in conspectu ira Dei, cuius solus considera-
tionis, David totum temebat corpore: Non est sanctus
in carne mea, a facie ira tua, non est pax ossibus
meis. Hec quae voces? Quis nouit potestatem ira
tuae, & p. e timore tuo iram tuam diuinerari?
Percellit hominem ira Regis, licet vermis sit, ita ut
ea sola virum occidat: Indignatio Regis nuncij mor-
tis. Vultu suo commoto ac seuerio tantummodo
Asuerus, dilectissimam sibi reginam Esther ad
animum compulsi deliquit. Quam tamen ut vitam
suam deperibat ardentius. Furor suo sa. uissima
quaeq; leo prostermit animalia; nam eius per cepto
rugitu corruunt vniuersa: Quid non efficit co-
lorum rex, leo potentissimus, ira eius horrenda
perterritenda? Erit tormentum illud (inquit An-
gelus) ignis tremendus, vehemens, sulphure
confusus, voracior multo Sodomorum incendio,
eius collatione flammis: Babylonica velut nix,
frigida censebitur. Ardebunt ibi ac consumen-
tur, non ut Sodomitae, In momento, sed per in-
finita saeculorum saecula, nec illi, nec dolores, nec Iheru-
ignes, nec flammis finientur. In saecula saeculorum,
nec habent requiem die ac nocte. O flammis aeternas,
o sempiternum incendium! o voraces ignes!
o mortales! o sentis! o iudicium! heu quae no-
stra dormitabunda socordia!

Modo, quae so, Euangelista, videamus an sit
has penas nullo videre passuri? Nequaquam: Cru-
ciabuntur igne & sulphure in conspectu Angelorum
sanctorum, & ante conspectum Agni. O mirabili
mysterium, damnatos videbunt Christus, Angeli,
Sancti & quaterne & patientur & torquebuntur,
ita testatur. Ha. Egre diuinitur & videbunt cala-
uitus

totius poterit ingerere fiduciam, quod illis sint compalluri. Fons est misericordie: Christus ipse pietas: sunt Dei electi benigni, misericordes, videntes illos tam horrendis affligi cruciatibus, eorumque suspiria, stridulae et ululatus audientes, ex corde condebunt. Fassetis (inquit D. Thom.) medium non erit illud, imo summa cuncti complebuntur. Sancti letitia & gloria accidentali, dum malos cernunt castigari, comburi, torqueri, ita ut eorum gemitus illis sit futurus musicus concentus auribus gratissimus: ex hoc enim summo opere latabuntur, considerantes quam Dei resplendet iustitia, quam se suis in hostibus ostendat gloriosum: Hoc indicant Angelus dicit: *In conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni & summi tormentorum eorum ascendet in secula seculorum.* Quid hoc rei, o Sanctissime Angeli? num ignoras gratiam a fumo concitari cruciatum? si fumus igitur sit ex rebus facidis, dolorem adfert, excruciat lacrimas, cruciatum, nocet capiti. Ignis hic est sulphureus, consumit autem horribilissimos peccatores, liberos, nobiles, putidos, qualis erit, precor hic fumus ex illis ascensurus quis illum periciat? Quid ais igitur, ascendet in coelum, in conspectu Sanctorum & Angelorum? Applaudite Sacramento.

45 *hincit ac declarat, quod ipsi benedicti, ac ipsi Deo perquam iucundum sit futurum, penas cernere damnatorum; ipsosque damnatos: sicut enim tibi gratus est, & cor dilatat variorum fumus aromatum, quod flammis incenduntur, reque amittit recreat: ita fumus ille Deum sanctosque summo opere recreabit, hoc est supplicium damnatorum, poenarum spectaculum iniquitatum, quae ad Dei gloriam & maximam iustitiae ostensionem tam severe puniuntur. Nec*

3. *dissentit David: Verumtamen oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis.* Hoc autem perspicue proposuit his dictis Angelus D. Iohanni. Intendit illi imaginem exponere malorum condemnationis sub figura civitatis Babylonice. Atolle oculos o Iohannes (inquit Ange-

18. *lus) & vilo: Suffulu vnus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum. & misit in mare. Viden? Hoc imperi mittetur Babylon civitas illa magna, & cetera iam non inuenietur. In mare mittetur tormentorum, sicut lapis queni aquis oceani in lectum vidisti, submergetur. Nescio, quod possit, sed fecus symbolo designari aptiori, quam oceani, cuius aquae amarissimae sunt, ignes flammæ sunt saevissimae. Tu, quæso, considera, quam sit lapis ille fluctibus vndeque circumdatus, qui in mare præcipitatur, cui nulla sit pars, quæ maris*

aquis non intingat: ita penis illius absorbeatur maris infernalis ter à Deo maledicti. Aliud quoque perpende. Licet enim dicendum videretur, sufficere, ut lapis Angelica manu solveretur, quatenus impetu suo naturali ad profunda maris demergeretur, ait tamen, quod illum Angelus impetu in pelagus deiecit vehementissimam: *Misit in mare.* Ut ostendat, licet damnati ex se pondus habeant sufficiens, peccati nimirum gravitatem, ut ad ima pelagi demergatur infernalis huius tamen superaddatur, quod illos omnipotens Dei iustitia summo deiecit impetu demergendos. En quo sint impetu precipitandi, quæ potentia demergendi, ubi semper inferni fluctibus absorpti sunt perituri. Notat autem Evangelista: quod Angelo lapidem in mare deiecit, vox audita sit ad Dei laudem imitantis: *Exulta super eam cœs Apo. 18. 21. ille, & Sancti, & propheta: quoniam iudicavit. 20. Deus iudicium vestrum de illa.* Demde: quod damnatis his in suos contruentibus cruciatus in conspectu Dei, & Angelorum, vocem audierit in celo leticie: *Alleluia, salus, & gloria, & virtus Apo. 19. 2. Deo nostro est: quia vera & iusta iudicia sunt eius.* &c. Intellexit autem, quod ab una huius parte, ab alia vero alij concinerent *Alleluia*, quodque summus ignis sulphurei sursum ascenderet, quo damnata exurebantur, & quo altius ascenderet, eo Deo laudes canebant alacrius *Alleluia.* Omnes passim Sancti Deo gratias agebant, prout adorabant, & quæ tantæ laudis tantæ quia sic suam ostendebat iustitiam: *Et iterum dixerunt Alleluia, & summi Apo. 19. 3. eius ascendi in secula seculorum, & ceciderunt seniores viginti quatuor & quatuor animalia, & adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen, Alleluia.* Addit: *Et vox de throno exiit dicens: Laudate Deo nostro, omnes sancti eius, & qui timeatis Deum, pusilli & magni.* Divinæ debita iustitiæ concinite præconiâ. Non incongrue dicit, quod vox illa exierit de throno, Deus enim ut index adoratur, immensa bonos remunerans gloria, malosque puniens æternorum mari demergens tormentorum: nec ob hoc minori, quam ob illud gloria laudat: quod est dignus: videte iustitiæ executiones atque iustas ac æquas, poenas culpis sceleribusque adeo commensuratas, & cuique contemperatas adeo, ut ne quidem atomus in singulis excedat supplicium, tot sunt hec supplicia, innumerique cruciatus. O quale divinæ operum iustitiæ spectaculum! Quocirca Sancti gaudio perfruantur & gloria singulari, quæ illos describit vates regeus: *Letabitur iustus cum viderit vindictam, manus suas laudabit in sanguine peccatoris.* Alludit, ut opinor, demerisioni Pharaonis eiusque exercitus in mari rubro, quo 2.

quos omnes videntur Israëlitis fluctibus pelagi submersos, eo unque ad litus eiecta cadauera: *Viderunt Egyptios mortuos super litus maris & mansum magnam quam exercebat Dominus contra eos.* Quo spectaculo Moyses omnique Dei populus exaltabundus Deo recinit gratias immortales: *Tunc extitit Moyses, & filij Israël cecinerunt hoc Domino, atque dixerunt: Cantemus Domino, gloriosè enim magnificatus est.* Itaque tormenta patientur miseri peccatores exquisitissima, flammis exurentur sempiternis, quos Deus, Angeli & sancti desuper conspicient, despicient, iridebunt, & ablit ut ex eorum dolibus affligantur, e contra verò gaudio gloriaque latabuntur non mediocri, complentes illud Salomonis, potius dixero Dei comminantis: *Ego in inferis vestro ridebo.*

Hinc intelliges, quomodo in hac historia Pater Abraham de misericordia maxime commendatus, dum ventibus illis videt flammis exuri epulonem, dum eius tristes audit vocinas, profundas uno de pectore lacrymas, necdum illi non compatitur, quinimo prae gaudio tripudiat, & non solum aquae guttulam non infundit sitienti, quin potius verbis eum provocat irrisorijs, quibus laevis eius exaggerat cruciatum, ut eorum nullum sit, quod eius velut acutissima sagitta, viscera non transodiatur, ut dicemus. En tibi tormenta quae ex iusta Dei vindicta mali patientur, exultantibus sanctis, eos iridentibus, eos despicientibus, quae vident ab illis perferri debere in sempiternum. Quibus continuo subiungit Apostolus: *Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu Christi.* Divina sententia, q. d. ex his Sanctorum oritur patientia, vigilansq; ad Dei mandata servanda sollicitudo, curaque iuxta Iesu Christi praescripta conuersanda: ex hac quippe continua poenarum meditatione, timor nascitur quo refrenantur, patientia, qua vitae constanter perseverant adversitates, cura, qua Dei legem eiusque mandata servat intemeratè. Quis autem haec considerans timore non percellatur, has momentaneas levisque non libens perferat calamitates, ut aternos illos, & ponderis immensi non patiatur, cruciatus? Quis audax extendat manus ut tanti Domini mandata temerarius transgrediatu: qui tantis aternisque poenis suos cruciat inimicos? Haec erat illa meditatio, quae D. Hieron. velut captivus in desertis illis aridis, dissitisq; & yrie regionibus detinebatur, ubi virum agebat profusus lacrymis, quotidianis vigilijs, perpetuoque honore alperrimam hac, inquam, meditatione male ordinatos reprimebat concupiscentiae motus, solis aestus perferebat ardentissimos, quibus ita exurebatur,

ut iam eius pellis, velut Aethiopis, denigresceret. Audite item scribentem ad virginem sanctissimam Eustochium: Quoties ego ipse in cremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quae exusta folijs arboribus &c. Sed. tam solus, horrebant sacra membra d. formis, squalida cutis sicut Aethiopica carnis obduerat, quosdam lacryma, quoties genuis, & si quando repugnantem somnus munitus oppressisset, nulla humo vix ossa harenis colligebam. De cibo vero & potu taceo &c. Scortum tantum socius, & forarum &c. Dico mihi, ut sanctissime, quid te sic deservit solitariu? Quis te coegit, tam aspero te ipsum damnare ergastulos? Ego ob gehennam metum, tali me carcere damnaveram: ut gehennae me poenis liberarem sempiternis. Duabus voluit abis viri sanctissimi, bunt cernunt oculis gloriam poenaeque, nunquam finientas. Virum haec, vitam considerares, & diebus singulis ex his animae tuae parares lacrymarum, quid non molieris, quibus non timens abstineres: Ob gehennam metum. Hic patientia Sanctorum est &c.

§. 21. Eleans oculos. Ex inferis tantum ea vidit epulo, quae possent adferre cruciatum, & haec quoque tantum videbunt damnati.

Epultus hic pullus inferni in abyssu tormentorum, in stagno ignis sulphuris: Cum esset in tormentis, eleans oculos sursum. Vultu leuige, à mille leucis, magnam illum Patriarcham Abraham, qui licet gloria non esset beatus essentiali, credo tamen, cum apparuisse illustrissimum in maiestate magna & gloria: tali namque pompa Deus suos decorabat familiares, quo ostenderet, quantum illis tribuat, qui licet beati non essent, nec visione fruerentur divina, multis tamen consolationibus, favoribus quiete poterantur, praecipue tamen continua ut societate, ita & auxilio latabantur Angelorum: Ita ponderat Theod. quod dum suis incantationibus Pythionilla illud ageret, ut propheta Samuel iam pridem defunctus appareret, itque iam prodiret in medium, obstupuerit mulier, quam cum Saul ex interrogaret, quid reum videret, respondit: *Deus vidi ascendentes de terra.* Deinde quem videret exponit, senem videlicet aspectu venerabilem, sicut apparentem: Qui quæso, sunt illi Dij, qui apparent, dum propheta Samuel ad lucem revocatur? Intelligo (inquit Theod.) magnam fuisse Angelorum multitudinem: dum enim permittit Deus, ut Saul

Apoc. 14.
12.

Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu Christi. Divina sententia, q. d. ex his Sanctorum oritur patientia, vigilansq; ad Dei mandata servanda sollicitudo, curaque iuxta Iesu Christi praescripta conuersanda: ex hac quippe continua poenarum meditatione, timor nascitur quo refrenantur, patientia, qua vitae constanter perseverant adversitates, cura, qua Dei legem eiusque mandata servat intemeratè. Quis autem haec considerans timore non percellatur, has momentaneas levisque non libens perferat calamitates, ut aternos illos, & ponderis immensi non patiatur, cruciatus? Quis audax extendat manus ut tanti Domini mandata temerarius transgrediatu: qui tantis aternisque poenis suos cruciat inimicos? Haec erat illa meditatio, quae D. Hieron. velut captivus in desertis illis aridis, dissitisq; & yrie regionibus detinebatur, ubi virum agebat profusus lacrymis, quotidianis vigilijs, perpetuoque honore alperrimam hac, inquam, meditatione male ordinatos reprimebat concupiscentiae motus, solis aestus perferebat ardentissimos, quibus ita exurebatur,

ut Saul prophetam videat Samuelem, in limbo
quiescentem, velut illum illustri videret co-
suetum maiestate, turbā illā splendidi limā con-
stipatum Angelorum, qui propheta quasi fa-
muli assistebant, seruiebant, ac personam eius
venerabantur. Est vero simile, potestates quo-
que sanctas & diuinas circa eum fuisse glorifican-
tes Deo suum Prophetam. Eodem planē modō per-
sona offertur Abraham, diuini detestando, velut
Princeps auctoritate & potestate conspicuus,
vide illum vidit ea gloria ac celsitudine, quā
quondam Iudæ Machabæo vates apparuit Hi-
remias eodem limbo quiescens: Apparuit &
alium virum atque & gloria mirabilem, & magni
decoris habitudine circa illum. Eadem gloria co-
ruscum vidit Lazarum, splendore ac maiestate
venerandum illum namque & Abraham comi-
tabatur Angeli, illi celeste melos modulauit:
Elevans oculos. O detestandum occursum modō
mortuus oculos aperit? Equū feret, illos viuis
& sanis aperuisses, vidisses utique, quid Abrahā
detulerit pauperibus, pariter & Lazarum, omne
torum scelerum remedium, quem ut talem tuis
Deus expolit oculis mendicantem. O fradifra-
gente alterum dico Balaam arietem immitte: de
quo sic spiritus S. Cum obscurus est oculus, qui
cadens aperit habet oculos, post calum vidit. Tua
tibi oculis oculos peruersitas: iustum est, ut
D. Greg. tibi aperiat supplicium, quia, teste D. Greg.
Oculus quos culpa claudit, poena aperuit. Aperuit
oculos, sursum aspexit, vidit Abraham & Lazarū
à longe: non enim nisi magno poterat dissidere
interuallo ab iis, qui beata fruebantur requie;
qui quidquid conaretur ad eos accedere, nulla-
tenus posset. sed nec ad gradum vel vicum
progredi. Abrahā vidit & Lazarum.
Meo quidem iudicio vidit hunc diuitem om-
nium mortalium mirerrimum propheta Iob, re-
bus iam secundis latiusque gaudentem, cumque
sua descripsit oratione. *Diues cum dormierit, ni-
hil secum offeret, aperiet oculos suos & nihil inue-
nit. Videt illum, quā sit opulentus: quā be-
ne vestitus: quā delectis affluat: quā possi-
deat diuina: siquas mensas opiparas: quos lectos
mollissimos: Hoc probè uoueret, quando morie-
tur, nihil secum deferret, nec terminum, indubiū,
nec acutē scyphum: Aperiet oculos & nihil inue-
nit. Illum audi, illum intueri: Pater Abraham
miserere mei, & mitte Lazarum, qui &c. Bipedium
necesse est: ubi modo tua regia conuiuia: vestes
variae: vina pretiosa: molles lectuli: Nihil secum
auferet, aperiet oculos suos &c. Non miror inquit
D. Chryl. iam Deū per Isaiam prædixisse, quid
Hieron. Bay. de Lanza Tom. II.*

talibus esset euenturum: id videlicet quod illis D. Chry.
qui se somniant edere & bibere, pretiosis inda. *Li. de re-
vestimentis, multas possidere diuitias, quā par. lapsi
tamdiu durant dum somniant & dormientes To. 5. col.
clausos habent oculos, quos confestim cum 869.
aperuerint, omnibus se desitutos reperunt:
Sicut seminat esuriens, & comedit: cum autem IJa. 29. 8
fuerit expergescit, anima eius vacua est. Diues
(inquit) qui amittit purpura, & tot nummorum
Dominus factus est, omnium rerum adeo inuiguit,
ut nec unius guttule aqua Dominus esset, v. sub
acerbissima tormentorum necessitate constituitur.
Non hoc te moueat, somnus erat inquit &
illis hoc euemiet, quod Iob de singulis eorum
prædixerat: Velut somnium apolana non inuenit. Iob. 20. 8
tur, transeat sicut visio nocturna. O Crassi diuites
oculos aperite, perpendite quid modo habeatis,
quibus potiāmini, & hoc quoque perpendite,
quod nihil horum vobis sum auferetis: Diues Ps. 48. 17.
cum interierit, non sumat omnia. Hoc solum in-
uenietis, quod eo per p. perum manus velut
fidelissimos transfuderitis vedores, ut ex D.
Chryl. diximus die Cincetum: Est nunc diues
(loquitur D. Greg.) & accipit rebus inuenit. IJa. 29. 8
que super ceteros extollat, gloriaturque se habere, L. 18. mo.
quod proximus non habet: veniet quandoque tem-
pus, ut euigilet, & tunc cognoscat, quā vacuum
fuerit, quod in summo tenebat.*

Subsiste parumper: quid ait: *Aperiet oculos &
nihil inueniet*? Multa vidit maleictus ille, quan-
do elevans oculos sursum aspexit. Elevans ocu-
los vidit Abraham & Lazarum &c. dicere in-
tendit quod nihil inuenient consolationis: gau-
dij, nec quod penas possit temperare suauis:
quidquid viderint, doloribus seruiet magis ac
magis exacerbandis; iuxta illud Euangelij i. 2.
ris: Domine exaltet manus tua, & non vident, IJa. 26. 11
vident & confundantur. Quid rogas, ut non vi-
deant, & videant? d. Eia Domine, in hoc tui
sublimetur, laudeturque potentia brachij, ut ini-
mici tuis gehennæ tormentis examinati, nullū
videant, nullum inueniant levamen. Non videant,
Potro videant, quidquid illis potest adferre tor-
mentum, conferre cruciatum, inferte confusio-
nem: Videant & confundantur. Sic hunc contigit
sceleratissimo (asserit D. Chryl.) oculos suos a-
peruit & hoc solum vidit, Quo magis torqueretur.

Primò molestissimū fuit, videre Abraham, eo
quod ut de cent D. Aug. a. & D. P. Chryl. a. quali
illi Abraham exprobraret: O te s. utram non eo
tue te diuitia eueherunt. Abraham attende,
pluribus opibus abundantem, & his sibi tui
præsidio, ut ea quibus nunc gaudet, obtinerets

M m

pa pe

pauperes enim sibi suo fovit misericors: ipse domus suae egrediebatur ostio, pauperes querentibus, ac vi quadam illos introducturus. in vero ad ianuam tuam prostratos, illuc subsidij causâ confugientes, nec quidem dignatus es immittis inveni.

Secundò: gravem illi peperit confusionem videre Lazarum, tanto sublimem honore, tanta conspicuum maiestate, & quiete potitum averterna. Hoc ut supremum ponderat Spiritus S. tormentum damnatorum, quod ipsos, quos hic in mundo pauperes inhonoratos, despectos, omniq; fortuna exutos agnouerunt, eisdem modò videant in caelo diuites, honoratos, venerabiles omniq; gloria cornifcentes: *Videntes turbantur timore horribili, & mirabuntur in subitatione in-spirata saluti, dicentes intra se, penitentiam agnos, & pra angustia spiritus gementes. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos insensati vitam illorum estimabamus insaniam, & fidem illorum sine honore. Ecce quomodo compuncti sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est. Verba notatu dignissima.*

Hoc inter nos maximâ adfert admirationem, videre quandâ subito prosperâ deiectione fortunâ, & quasi de vno extremo ad aliud transmissum. Dum illi principes, amici Iob, eius audientes calamitatem, veniunt consolari, à longè eum intuiti, bonis omnibus exutum, ad sterquilinum eiec-tum, steterunt attoniti, & vox faucibus hæsit, & cū tantum in eo notarent status, vitæque mutatione, talis inuasi illos horror, ut septē dies usque ieiunii permanerent, nec quidquā ad cibum vel potum pertinēs acceperint, patientes obstupuerint, hoc solum agebant, dehis in eum permanebant oculis, ut cōsternati & exanimati ut quasi stupor ille ac horror, caloris naturalis suspēderit actionem quā humidum radicale consumi solet ut nec edendi nec bibendi senserint necessitatem, proinde stupore vehementissimo cōtracti, amicum cernentes, intra se has voluebant cogitationes. Quæ talis hæc mutatio? Nū princeps hic ille Iob? Hicne sua mundum quondâ perreclit ut grata coductione, ita & morum gravitate? Insuper idem illis contigit, dum postquam illum pluribus diebus contemplati fuerāt sedentem in sterquilinio, lepra respersum fœdissima, sanie ita circumquaque defluentem, ut sibi nares occluderent transientes, faciem averterent, imò & à via deflecerent, ne leprosum viderēt, eundem paulo post considerarent subito diutē, sanum, bonis gaudentem duplicatis, ait Spiritus

S. *Muerunt super eum capiti* vehementioris signum admirationis dicentes: Hicne ille quem paulo ante vidimus pauperissimum, qui præter animam nihil habebat, plagis vicerosum, ad sterquilinum damnatum?

Quando Diutina dispositione & Iehu Principis præcepto maledictam illam Iezabel reginam ex alto in præceps colliserunt, equorum vngulis protetendam, canum moribus dentibusque lacerandam, manuum tantummodo ac pedum relictis extremitatibus, ac illi eam viderunt, qui prius mundo muliebri, regisq; vestibus videbant adornatam, attoniti exclamarunt: *Hicne illa Iezabel?* Extra omnem comparationem, vehementior multo stupor erit peccatorum, dum in inferno sursum attollent oculos, & quos hic desperant vilius, in caelo videbunt plus altissimi: *Turbantur timore horribili.* Quid hoc ille ne est pauper, quem ego nauseabundus stipe à me rogantem reieci? Hicne vilis ille fraterculus, quem ego indicabam infelicem? Hæc ne est illa vidua, quam vidi totis lachrymis madidam, oppressam calamitatibus? Quis stupor Herodis tot videre pueros innocentes, quos inaudito mortis genere iussit enecari, modò ut Regis celestis charissimos Beniaminos. Quis horror filio Herodis Ascalonitæ, quando D. Ioan. Baptista, quem tam vili habuit, ut eum plesti capite præceperit, quo meretricis salutaris latifaceret voluptati, regia videbit sede radiantem? Quis pavor Neroni, quando duo illa orbis terrarum lumina Petrum & Paulum, in caelo videbit, ut bimos soles splendore lucidissimos? Et quis te percellet horror, dum pauperem carnes, qui, ob direpta à te bona sua, ad xenodochium reiectus mille peritit attritus aduersitatibus, modò gloria & honore coronatum?

Solatur D. Chrys. amicum suum integerrimū & Episcopum Sanctissimum Cyriacum, inimicorum suorum factione sede expulsum, cui inter alia consolationis blandimenta, hoc illi consilium, oculos suos in id coniciat, quod post hanc vitam futurum esse credimus, intelligat: *Et hæc D. C. dispensatio Domini, ut quāvis impios puniat, & in Episcopos remunerat, mutuo se videat & cognoscit. Etiam tuos Martyres suos, quique tyrannos agnoscent, Tem. 4* & tyranni suos quos afflixerunt Martyres: vide & horum gloria & illorum sit augenda damnatio. Quod latius ex præfenti probat historia Lazari: *Ex his discimus, quod omnes qui sunt à nobis contumeliosi & iniuriis affecti, tunc ante faciem nostram stantur.* Heu quis horror, quis pavor peccatoribus, iustorumque persecutoribus: quique hic ipsos

Sap. 5.

2.

iplos bonos, electos Deique pauperes pedibus
protruerunt. Inter alia, quae Iudaeorum Principibus
timore, metumque, essent illatura, hoc praeter
caeteris per Isaiam annuntiat Dominus futurum, quod eorum
filij videbunt Apostolos, quos contempserunt,
persecuti sunt, & sua praesentia ut indignos eli-
minarent, regis sublimes solis, cum virtute mul-
ta & maiestate iudicantes duodecim tribus Israel:
Isa. 23. Non modo confundetur Jacob, nec modo vultus eius
erubescet, sed cum viderit filios suos, opera ma-
num encarnum in medio sanctificantes nomen
meum.

43. Hinc lucet capiunt obscura illa Danielis ver-
ba, quibus de extremo agit iudicio, ac de pecca-
toribus loquens, sic de illis praefagit: Surgent in
opprobrium, ut videant super. Quid videbunt? An
non aeternis occulentur tenebris? Videbunt quod
illis maximam inferet & perpetuam confusio-
nem. Hoc in statu illo omnis maxime execrabi-
li dissimile vexabit impios, quod ex inferno Sa-
ctos videbunt in caelo; & gloriam eorum ac bea-

Lib. 4. titulum, ita D. Greg. & ut exponit D. Tho. b.
Dias. 33. id solum videbunt, quod summum adfert dolo-
rem. 40. rem, rabiem ac confusionem: quando videbunt
in Evan. a longe pauperem religiosum, tanta gloria
splendidum: adhaerent autem quam nullo eam

ad. 99. immortalis, qui incessanter eorum corrodet vil-
it. 66. tiam sic praenuntiat: Vermis eorum non morietur. Il-
lud videt, quod ego potuissim habere quod ipse
modo habet, eo frui, quo ipse fruatur in sem-
piternum. Illudque declaratur, quod in citatis
verbis addit Spiritus S. Penitentiam agentes, &
pra angustia spiritus gementes. Penitentia, inquit
D. Cyprianus, instructuosa & inuolans, horrendis ge-
mitibus semper, ut canes, ululabunt clamantes:

Ergo erramus a via veritatis. En tibi nebulonem
diutem qui ad sui cruciatum augmentum, oculo
aperit, videt Lazarum tanto gaudio delibum-
tum, tanta gloria conspicuum, tanta fastidium
maiestate: quis stupor? quis horror? quis eum ter-
ror inuadit? Et quis vermis tam seruus cordis
exedit viscera, dum cogitat, & clare cognoscit,
quam factu per facile fuisse, eodem sibi cum La-
zaro perfui gaudium, & gloria coronari sempiterna.

Nostra conformiter intentioni expendit D.
D. Chrysostomus. Diuinitum circa eiectionem Adae
Com. 3. de de paradiso consilium: Adam de paradiso eiectionem
Lazaro de regione paradisi habitare iussit Deus, ut assiduus
Tom. 2. & conspectus, renouans molitiam, exatorem illi
Ha. 33. in praebere sensum expulsiōis de bonis. Eadem quo-
Iuan. ad que de causa in die iudicij, malos statuet a iusti-

stis & ex opposito bonos a dextris, quibus & Matt. 25.
dicit: Venite benedicti Patris mei possidere regnum 33.
Ecce esuristi enim &c. Ut mali, dentibus fren-
deant, invidia tabescant, horrore percellantur:
videntes quam nullo negotio potuerint ipsi
tanti regni esse heredes, tanta confusione, po-
nikque liberari. Penitentiam agere perpetuam;
at inuilem, gement, sed nullo emolumento. Age
modò penitentiam, nunc totis viribus ingemil-
ce; ne dubites, ad vitam tibi proficiet aui-
ternam.

§. 22. Pater Abraham. Mera fuerunt delira-
menta, quae dines ille in inferno petiit, nec ob-
tinuit.

A Vdianus quid dicit quid petat hic tene-
brio: Pater Abraham misere mei & mitte
Lazarum, ut intingat extremum digiti sui
in aquam, ut refrigeret linguam meam: quia eru-
tor in hac flamma. Non incongrue te ipsum ac
caeteros omnes eodem carcere reclusos vocasti:
Nos insensati. Quidquid petis, quidquid loqueris,
deliramentum est, lapit insaniam. Primò: vocas
Abraham patrem: Pater Abraham. O vacuum ce-
rebrum! ubi reperis eius esse filium, cui tam
dissimilis ac contrarius vixisti immisericors? Cur
patrem vocas Abraham? (quaerit D. Chrysostomus.) D. CHR.
cuius vitam non es imitatus? Ille omnem hominem Ep. ad Cyp.
in domo sua hospitabatur, tu autem neque in opus cu-
ram habebas. Tibi licet hoc exprobare, quod ad finem
Christus iis, qui summa praetendebant: Si filij Ioan. 3. 3.
Abraham estis, opera Abraham facite: vos ex patre
diabolo estis. Abraham de misericordia lauda-
tur, pauperem amicus, quos gnauus perquire-
bat, in domum suam compellebat, tu verò ad li-
men pauperum prostratum exturbasti: hoc tibi
nequaquam conuenit: ex patre diabolus est filius
crudelis, immisericors, pauperum humili-
umque fatalis inimicus.

Secundo: rogat misericordiam: Misere mei. Iac. 2. 13.
O caput sine cerebro: cum hanc ignores
sententiam: Iudicium sine misericordia illi, qui
Matt. 5. 7. non fecit misericordiam. An illud ignoras: Bea-
ti misericordes: quoniam ipsi misericordiam con-
sequuntur? Legem numquam legisti milles
repetitam: Quia mensura mensi fueritis, reme-
tietur vobis? Quid Dominus per Ha. dixit:
Ponam in pondere iudicium, & iustitiam
in mensura. Scribunt Septuaginta: Et miseri-
cordiam in stateris; quod D. Gregorius Na-
zianz. intelligit de misericordia a in pauperes,
M m 2 quam

quam tu si feceris, Deus appendet in statera, ut tibi reddat aequale. Nec hoc didicisti, quod per Michæam prænuuntiauit crudelibus avaris *Mich. 3. 4.* Tunc clamabunt ad Dominum & non exaudiet eos, & abscondet faciem suam ab eis in illo tempore, sicut nequiter egerunt in adinventionibus suis. Tibi quadrabit illud, quod Regi barbaro Adonibezec, qui potentia virtutis suæ gloriabundus, quos Reges ceperat, truncatis manibus, ac pedibus, sub mensa sua prosternebat, quos fannis excipiebat quotidianis, & hoc infami supplicij genere septuaginta velut canes ad colligendas, micæ damnauerat. Deo vero illum puniente, manibus traditur i micæ eorum, qui eadem illum mensa a punierunt, summa manuum ac pedum abscindentes: quo supplicio respiciens, exclamat: Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Attende, flagitio, quid in Lazarum commiseris, cui totis immisericors, nec analecta erogasti, nec hic vel guttami aqua recipies. Confert D. Augustinus hunc locum cum illo Spiritus S. consilio: Non sit porrecta manus tua ad accipiendum & ad dandum *Eccl. 4. 36.* collecta. Ne tanta te capiat dementia, ut manum extendas ad accipiendum, quam constringas ad porrigendum. si enim cum ad dandum colligas, suadet æquitas, ut in malam crucem expellaris. quando illam extendes ad accipiendum. Heu, qualis sententia, diuites attendite, qui à Deo & misericordiam poscitis, & peccatorum remissionem. Manui habetis apertas, tantum ad eius recipienda beneficia & illas clauditis ad largiendum. Hoc alta mente retinere: Date & dabitur vobis. Recordamini (vos monet D. Chrysostomus) elemosynam vocari semen; & agricolam ut mente captum vocari, qui messem vellet in autumno colligere, qui in hyeme non seminasset: irrefragabile namque est hoc Apostoli axioma: Quæ seminauerit homo, hæc & metet. O diues insipiens (exclamat) Hyeme non seminasti misericordiam, veni: aestas, nihil metes.

Tertio supplicat Abiahæ, ut Lazarum mitteret, ad fontis scatiniginem, digitum intingat guttam deferat arescenti lingua refrigere. *Mat. 23.* Mittere Lazarum. Hic nota cum D. Gregorius. Nyffe. id quod Christus de sauis ait virginibus, quod prudentes accesserint: Date vobis oleum vestro. Et id quod ait Sophar *Na. 3.* amathites amico Iob ad patienter extremam illam pauperiem, immundissimæque lepram sustinendam, eum cohortatus hoc vsus arguit *Iob. 11. 36.* memento: Miseria quoque obliuisceris, & quasi

aquarum, quæ praterierunt, recordaberis &c. Requiesces, & non erit, qui te exterreant & deprecabuntur faciem tuam plurimum. Conticece pauperule, vulnerate, languide, tempus advenit, quo præ gloriæ magnitudine, laborum omnium obliuisceris, ut Ioseph: & quando à calamitatibus requiesces, faciem tuam, subsidium tuum illi deprecabuntur, qui te modo vilipendunt. En implem in hoc damnato vancinium: videt Lazarum æternis diuitem bonis & requie sedentem opulenta, cuius se humilis porus prostermit, Abraham decrepat: Mittere Lazarum. O te mentis inopem, incipit D. Chrysostomus. Lazarum mitte, quod ad infernum: degremio, de folio sublimi ad profundum, dissimulatum chaos, ad tormentum & stridorem di tanta requie? O te phreneticum, exprobat D. Chrysostomus. Cum proximus esset Lazarus, prateribat, nunc cum procul abest, inuocat. Quam frequenter ingrediens, & egrediens non videbat, hunc procul semotum diligenter aspicias? At ubi hoc legisti, ubi reperiisti, ut descendat Lazarus tibi seruaturus, leuamen, deliciasque tibi quasiurus: Illumne tibi deminixisti, quando delictis, quando voluptatibus affuebas? Præfertim autem num ignotas, equam illum irritali si perbus & immisericors, & si quid tibi facere teneretur, hoc esset, ut iniurias à te sibi illas penis castigant semper inueniret.

Aduertit autem D. Gregorius quod ad maiorem electorum suorum gloriam, eorum ab illis quibus Deus peccat, ut illi post hanc vitam per se supplicium illis infligant, quos in hoc mundo perculerunt persecutores: vnde refert. Cum impius ille Rex Theodoricus Arianus, gladio animaduertisset Iohannem summum Pontificem, cuius merita nulla pars orbis ignorat, Symmachum quoque Patricium Romanum, dum hinc discederet, eundem vidit monachus quidam discinctum, discalceatum (a) manibus post terga reuinctis è carcere solutum, quem sibi medium deducere duo illi viri praeclarissimi vsque ad os Vulcani montis in Sicilia, quem inde in præcepis damnatum deiecerunt: Ab illis iuste in ignem missus apparuit, quos in hac vita iniuste indicauit. Congruenter notant Sancti Patres, Deum seruis suis decernere, ut sint illi ipsi qui ferant subsidium, consolentur, ac defendant illos qui hoc in mundo illis auxilio fuerunt. patrocinio ac consolationi, dum rerum inopia miseri torquerentur, pariter et extremam mortis hora confluant, ad eisdem secum deferant & ad cælum vsque comitentur. Sic lego apud

II.
Exem-
plum.

Mat. 16, 9.

Iosue 6.

D. Greg.

apud D. Greg. de quibusdam qui dum hic vine-
rent, totos seiplos impendebant imò super im-
pendebant quorundam Sanctorum Dei famu-
lati, qui eisdem in agone viderunt & consolato-
res, contraque demonum insulas defensores
strenuissimos. Sic Mercator, illi conruit de quo
D. Vincentius. Ferrarius ordinis nostri lumen
splendidissimum; hic singulis annis in honorem
Sanctissimæ Virginis eiusque sponsi castissimi
Ioseph, ipso Christi Natalis die virum querebat
vrorum, senem, qui castissimum referret Iose-
ph, eiusque coniugem qui purissimam Ma-
riam, cui filiolus esset, figura pueruli Iesu, quos
illo die novis induerat vestibus, opiparo exci-
piebat convivio, & singulari recreabat deuo-
tione. Dum tam animam exhalaret, illi appa-
ruerunt D. Ioseph, coniuge suâ cœlorum regi-
nâ constipatus, ac Iesus eorum filius inter v-
trumque medius decedens: Cum in hac nos vi-
ta recreaveris, potum, cibumque ministraveris,
nobis servaueris, ecce adsumus cō te deducitur,
ubi in altera vita lautius excipiamus, ac nobis-
cum mensa læteris cœlesti. In eum senium qui-
dam, nominatim autem D. Gregor. interpretan-
tur illam Christi ad divites admonitionem: *Fa-
cite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum
defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.*
Quando tanque religioso D. Francisci mendico
succurris liberalis, Franciscus ille Seraphi-
nus, dum expiras adiuvat, qui mortis sedet
tentationes, avertat petricula, ad sidera comite-
tur. Nec minus dixerō, dum D. Dominici fami-
liaritate iungis eumque recrās tuus elemo-
synis, sanctamque protegis religionem.

Illud vobis volo significatum in præclaro il-
lo Iosue facinore qui dum urbem Iericho flam-
mis deuoverit exurendam, illis ipsis in virtute
præcipit obedientiam, quos Rahab meretrix do-
mi suæ hospites abconderat, liberalis excep-
rat, fidelis taciæque defecerat, ut eius domus,
parentumque curam agerent exactissimam, ne
in illo tremendo ciuitatis excidio, vltus illorum
quidquam attingeret, & in nullo dampnum vel
minimum paterentur, liberi, ac incolumes, stra-
gi superuincerent: *Ingressi autem domum mulieris
meretricis, & produxerunt eam, & omnia, quæ illius sunt,
secum illi iuramento firmasti.* Audite modo D.
D. Gregor. moralisiam: ne inquit superbus effe-
reris dum elemosynam das, plus enim per hoc
tuis quam pauperum negotijs consultis: *Multum
valet ad edomandam superbiam diuitis, si cum
terrena tribuit, verba cœlestis magistri penset, qui
ait. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.*

*Ecce. Si enim eorum amicitijs, æterna tabernacula
acquirimus dantes procul dubio pensare habemus,
quia patronis potius munera offerimus quam egeni-
tis dona largimur.* Quoties dicito, nummum e-
largiris iudicis, vel Regis ianitori quia tibi auias
recludit ob tuum das emolumentum. Idcirco ait
Spiritus S. *Fili, si habes, bene fac tecum.* Si tibi sup-
petant opes, tibi bene fac ipsi, pauperibus ero-
gando. O diues insensate, quàm bene meruisti,
ut te Lazarus ad profundissimas illas flammis
præcipitaret exurendum: ad hoc namque eum
crudeli illa nece deuinxisti, quâ eum exinxisisti
denegans avarus elemosynam, & per eum
modo subsidium tibi requirere; phreneticus est.

Quanto rogat aquam ipsius Lazari digito de-
ferendam, ut illo fonti iningente digito, ex
illo gutta in linguam defluat arefcentem: *Vi in-
tingat extremum digiti sui in aquam, & refrige-
ret linguam meam.* Num igitur, vappa (quærit
Diuus Gregorius Nyssenus) tam cito obitus,
hanc eius manum tam esse leprosam, ut sanie
diffunderet? Alio tibi tempore satisfuisset, si illa
scaphum quo bibebas tetigisset. Lazarus ut ne-
dum illum ori non admoueres, sed & cordis ti-
bi mouerentur viscera, vomitumque, prouoca-
ret. O te stultum, modo virtutem agnoscis il-
lius manus mendici, quando nullum tibi suppe-
dit remedium, ac percipis, non tam esse paupe-
ris illius quàm Christi manum, in qua sors cœ-
li, diuine cunctæ, gloriæque reconduntur: *In si-
nistra illius diuitiæ & gloria.* Aquæ vitæ tales, ut
vel vna gutta per illas decurrens, omnibus illis
flammis sufficiens esset extinguendis: imò ex
hac credo ratione, non nisi guttulam illam quæ
fuisse. O diuites, ô potentes quàm malè vobis
redolent, quàm pariuat nauseam manus paupe-
rum, dum eas ad vos extendunt elemosynam
rogaturi, faxit Deus agnosceretis, quid conti-
neamus, scilicet sub hac paupertate latere Dei di-
uitias, thesauros cœlestes, & sub manu illa le-
prosa ac horrida supernorum fontium refrige-
rium. Vltimò addit hoc instanter deponere:
Quia crucior in hac flamma. O fine intellectu
brutum, ob quam credis, rationem, te ad flam-
mas istas condemnarunt? quid cogitas Deum
intendere, dum te hac sepelit fornace, nisi ut te
cruciet semper iterum? Vbi modò vina salerni?
vbi calices inaurati? vbi fontes nunc congelati?
vbi voluptates?

Eccli. 14.
10.Orat. in
illud.
Quod v-
ni ex mi-
nimis.

Prou. 3, 26

§. 23. Recepisti bona. Ex iniustitia procedit Abrahæ sententia, qua declarat, cur hic peccatores feriantur: iniusti vero crucientur.

§. 51

Abrahæ responsum audiamus: *Fili, recordare: quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autem hic consolatur, tu vero cruciaris.* Cum me patrem inelamaueris, te filium appello, licet mihi tam parum conueniat vocari patrem tuum quam tibi filium meum. Recordare, duos non esse paradisos, nec duas parari glorias: quodque qui, unam in hac vita consequitur alteram post hanc vitam non speret obtinendam. Sententia Abrahæ, inquit D. Bernardus melius dixerit, ipsius Dei: *Qua paucis expressa, totius summa negotij est.* Hoc summam continet: duos non esse paradisos: Difficile, imo impossibile est (testatur D. Hieronymus) ut & presentibus quis, & futuris fruatur bonis, ut & hic ventrem & illi mentem repleat, ut de deliciis transeat ad delicias, ut in utroque eprimus sit, ut in celo, & in terra appareat gloriosus. Quodlibet huius sententiæ verbum diuini ut sagitta præacuta, viscera transfodit. Hoc in illis expendit D. Hieronymus. quod illi voluerit ad memoriam reuocare præteritis delicias, voluptates opes, perditiones temporis, gloriam, luxum, quibus in mundo fruebatur, quæ hoc verbo describit: *Bona.* Quia præ ceteris miseros illos torquet acerbis, rerum omnium abundantie memoria, quibus hic latabantur: quomodo hac omnia euauerint, in fumos abierint, quorum nec quidem est vestigium inuenire, quibus tamen facultas erat cælum assequendi: *Præteritarum deliciarum recordatio, materia erit cruciatuum.* Nulla grauior infelicitas (inquit D. Hieronymus) quam fuisse felice, unde & Iob illud quoque calamitatibus oppressus ferebat acerbis: *Ego ille quondam opulentus repente contritus sum, conqueitur.* Idem quoque inuenio apud sapientem, eandem audio querelas dampnatorum: *Quid nobis profuit superbia? Aut diuitiarum instantia, quid contulit nobis? Transierunt omnia tanquam umbra.*

Iob 1.16.

11.

Sap. 5.8.

D. CHR.

Con. 3. de

Lazaro,

& Ho. 57.

ad pop.

Tom. 2.

Ho. 40. in

Eplaz.

munis est questio Sanctorum, cur Deus in hac vita peccatoribus largiatur diuitias, delicias, honores, quietem, prosperitatem, electis autem paupertatem, miseria, contemptum, labores, aduersitates: hæc autem vna censetur ratio, qui mouentur quidam, ut credant Deo nullam in se prouidentiam, nec hæc terrena moderari, ut refert Theodor. decem illis de prouidentia Dei concionibus. Audi quàm illos graphicè describebat psalmista: *Ones eorum sacrosæ, abundantes in egressibus suis, bonæ eorum erasse, non est ruina maceria &c.* Audi quàm ad vnum electos declinet Paulus: *Ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carceres. Lapidati sunt, scissi sunt, tentati sunt, &c.* Quæ hoc permittit ratio? An non cogit iniustitia dare cuique secundum opera sua? Num bonus meretur aduersa? Num malus meretur prospera? Quod meretur iustus concedis iniusto? Quod iustum est iniusto supplicium, iustus iusto? Hæc David recordatus hic de se testatur: *Mei autem pæne moti sunt pedes, ne esset gressus mei quia zelus super iniquos, pacem peccatorum vident.* Hoc inquietat Hieroniam: *Iustus es Dominus, si disputem tecum &c.* Quare via impiorum prosperatur, bene est omni- bus qui præuaricantur, & iniquè agunt? Imo quia hoc iustum est, facit hoc iustus Deus.

Hanc rationem assignat D. Chrysostomus. D. August. b. D. Gregor. e. Non est in hac vita laus sanctus tot præcellens meritis (excepto Christo, & eiusque matre immaculata) qui quibusdam si ad hoc cet lenioribus defectibus, peccatisque (quæ D. Augustinus vocat quotidiana) non inquinetur. Vnde Augustinus inter eos quos sol vidit & orbis venerant, hoc iustum est, facit hoc iustus Deus. ac ceterorum nomine sic testatur: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Quid plura? nobis omnibus hanc formulam præscribit Christus orationis: *Dimitte nobis debita nostra.* Tandem bene dixit, qui dixit (ait D. Chrysostomus): *Quis gloriabitur castum se habere cor, aut quis confidet se habere cor, aut quis confidet se purum esse à peccato ut ipse legit?* Nullus etiam tam in hoc mundo ab omni parte malus (asserit D. Chrysostomus) qui non aliquid habeat boni quantumlibet minimi, nam & ipse Herodes, qui ad tantam accendit mentis peruersitatem, ut ipsum Ioannem Baptistam adulter capite mularet, hoc tamen habebat laudabile: *Libenter eum audiebat;* & multi alii eo multa faciebant. Nota etiam, inquit D. Chrysostomus, cum talis esset iudex ille, adeo verus, ut de eo hoc Christus ferat testimonium: *Ecce ego mitto te.*

Deum timebat nec hominem reuerabatur. Viduæ
amen compatitur desolate, & contra partem
defendit impugnantem: Est aliquis vitæ inten-
peranti, sed miseris est quis in humanis sed pu-
dicus &c. Cum sit igitur Deus iustus, iustum
est, ut hos in electis minimos castiget defe-
ctus, ad otiosum vique verbum, risum inordina-
tum, motumque carnis effrenem: quæ cum
sint peccata leuiora, peiora quoque plebuntur
leuiori, quales omnes huius vitæ esse iudica-
mus. Iustum quoque est, & diuina congruum
conditio, ut & malis, quod faciunt bonum
compensetur: & sicut hoc minimū est, ac parvi
momenti, sit quoque præmium peris igitur ac mi-
nimi momenti, sicut bona cuncta temporalia
estimantur. Hoc insinuat Abraham: Recordare
quia recepsisti bona in vita tua, & Lazarus simili-
ter mala. Idcirco dixit: Recepsisti. Quod significat
recipere, non taliter qualiter, sed in cambium
ac compensationem.

Ex hac doctrina educitur verborum valde
difficilium expositio, quibus Iudith vsa est, dum
diuinum imploraret auxilium, ad facinus illud
generosum capitis Holofernis amputationem;
Sic oritur: Deus mei Simeon qui dedisti gladium
(Græci) in ultionem alienigenarum, qui violatores
exiterunt in coinquinatione sua, & derudarunt
securi virginis in confusionem, & dedisti mulieres
eorum in pradam, & filias eorum in captiuitatem,
& omnem pradam in diuisionem servis qui zela-
uerunt zelum tuum. Notam arbitror omnibus
historiam eius, quod fecerunt Simeon & Levi
fratres, filij magni illius Patriarchæ Iacob: Ut
enim crimen illud infandum intellexerunt,
commisissum à Sichem filio Regis Hemor, in
patris Iacob iniuriam, & sororis Dinæ non tole-
randam confusionem, strictis gladiis urbem in-
gressi, ipsam patremque eius trucidarunt, om-
nes ciues interemerunt, mulieres captiuas ab-
duxerunt, urbem totam ferro flammisque tradi-
derunt, multamque nimis sibi pradam diripue-
runt: Arreptis duo filij Iacob, Simeon & Levi,
fratres Dinæ gladiis, ingressi sunt urbem confiden-
ter, & interfecerunt omnes masculos Hemor & Si-
chem pariter necauerunt. Inter Doctores: quæ-
ritur an hoc iuste fecerint, aut ut proditores, ac
homicidæ sint arguendi. Communis autem Do-
ctorum cum D. Thom. est opinio: actum hunc
fuisse malum reprehensibilem, & coram Deo
dignum supplicio. Primò, quia Spiritus S. ipsos
ut reprehensibiles insinuat, & fraudulentos
redarguit: Locuti sunt in dolo. Nemo dubitat (in-
quit D. Augustin.) quin mendacium licet ad vr-

bis, aut orbis saluationem prolatum, sit pecca-
tum Deo exosum: est enim hæc propositio vni-
uersalis: Perdes omnes, qui loquuntur mendacium. Ps. 5. 7.
Secundò: cædus cum Rege filio, totaque sancie-
rant ciuitates, cumque illi ex parte sua fœderis
expleissent conditiones, Simeon & Levi, quod
erat ex parte sua, perituri transgrediuntur: est
autem extra controuersiam grante censi peccatum,
factum inter partes firmatum in rebus
maioris momenti disscindere, idque perituum
reputatur. Tertiò: quia ut Regem, Principem
totamque urbem ad technas compellerent, me-
dio vsi sunt Sacramento Circumcisionis à Deo
instituti: clamant autem omnes esse facilegiū,
abusi Sacramentis ab nostrorum passionum, mo-
tumque effrenum executionem, quod & à
patre Iacob ut maledictum reprobatur: Maledi-
ctus furor eorum: quia pertinax. Quarto: quia ad
hoc processere facinus, stragemque violentam
nulla nisi auctoritate, quæ viri particulares non
pollent, ut propriis manibus de illatis sibi in-
iuriis expectant ultionem: & qui ea polere de-
bebat, nimirum pater Iacob huius cladis, & in-
teruentionis, ut inscius, ita fuit & involuntarius.
Illi verò si D. credimus Augustino, tam erant
adhuc adolescentes, quantum ex S. Scriptura
colligimus, ut Simeon vix vigesimum, & Levi
vndecimum annum expleverint. Quintò:
quia nedum manus in Regem & Principem
extenderunt, de quibus conueni potuissent, ut
pote huius rapty sororis Dinæ reis, sed & to-
tam deuastarunt ciuitatem, in qua nemini du-
bium est, multos fuisse huius criminis & igna-
ros & innocentes. Tandem illo facinore sacrile-
go mortis discrimini manifeste exposuerunt,
parentis sui, statumque vitam domus ac fami-
liæ nomen, ut illis postmodum grauitèr pater
exprobrat: Cavendū enim illis erat ne cū ipsi in
illā aduenissent provinciam alienigenæ, vicinæ
ciuitates tanti criminis acerbitate commotæ
arma fumerent, bellum illis inferrent, omnes
gladio cadente obtuncarent, ut de facto cona-
bantur. Vnde illos Iacob redarguit, factum ut
iniustum reprehendit, quoniam moritundus in
extremo illo spiritu, eisdem ut homicidis verbis
hisce gravissimis maledicit: Simeon & Levi va-
sa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non
veniat anima mea &c. Maledictus furor eorum,
quia pertinax, & indignatio, quia dura. Cū igitur
hæc ita sint, quæ ratione dicere potuit Iudith,
quod illis Deus gladium tradiderit in tanti sce-
leris ultione: addo, & in præmiū omnē vrbis
pradam, opesque concesserit diuidendas? Num
forte

forte peccata remunerat Deus, malaque laudat
opera? Minime gentium. Fateor malum imo
peffimum fuit hoc eorum facinus, tot titulis ac
rationibus reprobatum; ac proinde Deo iniu-
m, dignum fupplicio: hanc tamen habuit ra-
tionem boni, quod ex zelo procefferit tuenda
caftitatis & actus Principis viciendi libidi-
nofi, qui lafcivus fux ac libidini laxans fren-
tus, totus effulus in venereum, vi honestiffimam ra-
puerat virginem, innocentem opprefferat, Deum
gravior offenderat, patri ac fratribus iniurius.
Hanc autem boni rationem in actu illo lau-
dabilem voluit Deus effe non compenfatam,
cuius intuitu totius vrbis illis conceffit opes
difcipandas.

Quis ignorat (inquit D. Facil.) Deum dividere posse flammam ignis, secundum verbum psalmistae: *Vox Domini intercedendo flammam* ignis. Ignis flamma duo continet, quæ videntur inseparabilia calorem & lucem. Cum autem hæc ita sibi copulentur, novit nihilominus Deus unum ab altero separare. Quia ad defensionem, leuam ac præmium fortitudinis suorum seruum in Babylonia, quos impius rex fornaci iniecerat ardentissimæ, cuius flamma ad quadraginta nouem cubitos sursum ferebatur, calorem à luce intercedendo, hoc egit, v. flamma illos nec in capillo capitis læderet, luce tamen in fornace fulgeret meridiana: vt ipse rex, qui eos fornaci damnauerat iniiciens, & spectator aderat miraculo, eosdem alacres, Deo laudes cerneret concinentes, & eisque comitem Angelum formâ pulcherrimum, ad supplicium vetò malorum suorumque poenam inimicorum, flammis gehennæ, lucem rescidit, & ardorem reliquit efficacissimum, quo dum maledicti comburentur, tenebris nihilominus concluduntur sempiternis, quas Christus vocat *Tenebras exteriores.*

Dicamus ergo Deum adeo iustitiae rectique
 tenacem, quod si bonum aliquod operibus ma-
 lae intercurrat, licet opera vitiosa, absolute con-
 demnentur, illaque vitiosa sit puniturus, non
 velutamen tot illud quod habent quantumlibet
 parum boni suo premio careat non compensa-
 tum. Hac de causa concessit regi Babylonie vi-
 ctorias, quia in quibusdam diuina fuerat obse-
 quia voluntati fide namque testatur Deus vati
 suo Ezechieli. *Fili hominis, Nabuchodonosor fe-
 cit mihi iniuriam. Quocirca spolia retribuit, quos
 debebat, iniuriamque de quo D. Thom. Quin-
 to in eandem rationem teste D. August. ian-
 tum ipsis Romanis indulsit imperiū, ob virtutes*

scilicet quidam morales, licet imperfectas, reſ
boni communis, ſtudium Reipublicæ, punitio
nem libidinis, honorem iuſtiæ, virtutis & ho
norem iuſtiæ, bonorum temporalium in contem
ptum, virtutis & honoris gratiâ. Proinde dum
malus quiſpiam moritur, nullum ei debet
premiũ, quia enim hic Deus bona opera com
penſante, & illud Chriſti Domini verbum im
pletur, *Recepturus mercedem ſuam*. Solum hic ſu
perſit ſupplicium peccatorum. Nec aliter ele
ctis ſuis adverſa laboreſque permittit evenire, ſi
in ſeuem ſuarum culparum purgationem paſſi
in Iacob. Rei veritas, quem tantis permiſiſſa
Ioseph filio ſuo procelſis agitari, vt proſequitur
D. Auguſtin. Similiter & Dauidem tanti ſuo
rum ſtragis conſtricti, ob vel vicam ſuperbia *Solus*
cogitationem, ac aliis alios ſunt attenti tribula
tionibus in ſuppon ſupplicium peramque ven
ialium peccatorum vt cum hic pro illis ſati
fecerint, hora mortis approximante nihil ha
bent quod ulterius paſſent, ac, tantummodo
illos ſperanda maneat donorum ſuorum ope
rum gloria ſempiterna. Hoc indicat epuloſ.
Si quid operatus es boni : *Receptis bona in vita
ſua*, Proinde non eſt quod in altera vita quod
boni ſperes obtinendum ne quidem auz gut
ta. *Lazarus ſimiliter mala*. Si Lazarus im
perfectioribus laboravit, in eorum peram im
mitariſque laboravit : *Mala Lazari purgati ſunt
inopia*, & bona diuſus remanent ſelicis ſtraſ. *D. G.
enitit vita*. Sic D. Gregorius.

Hæc supposita sententiâ inferit D. Gregor.
illam propositionem: *Uta sententiâ pauperum
indiget, quam expositione: nam si qui estis, qui
hoc mundo exterioris boni aliquid accepistis, ipsum,
ut ita dicam, bonum exterius peritissime de-
betis, ne vobis quorundam vestrorum actum recom-
pensatione sit datum.* His suffragatur D. Chry-
sostomus. *Vbi videris improbus vitam agentem, nec dâ-
quidam acerbis hic patientem, ne prauis illius sit
beatum, sed desit potius ac deplorat, velut ille om-
nium trisita perperissimum, quemadmodum diues fecit, Tima-
Rursus ubique videris virum studiis, et
emendat innumeris affligi molestis, beatum existima-
Ille vir qui hic omnia sua peccata diluuit, et illæ
multum habet paratam mercedem Hec Christus pluri-
multos voluit, ut intelligeremus, et cique hoc
affligit solamen, ac illis quibus cuncta pro vo-
tis succedunt, terribilem um. Mium refero
casum de quadam Ana. horita, ac solitudinis
Nepoleos cultore, hic vitæ meritis coruscâ-
bat, quem describit D. Athanasius Synai. Spe-
lunca latebat hic sanctus monachus abscondi-*

nos quā nunquam egrediebatur, iugi instabat orationi, penitentia operibus carnem mace-
rabat, cui & erat discipulus, qui ei vitæ necessa-
ria deferebat. Cum hoc die quodā urbē esset in-
gressus victum pauperrimum patri suo quæsi-
turus, casu occurrit pompæ funebri diuitis cu-
iusdam solemi ieiunio, cuius cadauer multa tur-
ba comitabatur, & chorus cantorum festiui-
simus, aderat & Episcopus, magnus ardeat fa-
cium numerus, plurimū pullo squalidi ami-
ctū procedebant. Cibum emit victumque ma-
gistro suo congruum, sed ad speluncam re-
netens, offendit illum ab Hyena interemptum,
etius ipsa corpus deuorabat: quare ad terram
se collidit, ingemiscit. Deum obsecrat, quid
hoc rei Domine Deus? Hinc auaro diuiti, qui
suis tantum conuictiōis augendisque stude-
bat opibus, tui proflis immemor, talis exitus,
in lecto, in domo, talis honor sepultura, pom-
pa tanta: hinc verō, qui ad nihil aliud inten-
debat, quam ut tibi fidele præstaret obsequium,
ei tandem mortem insignis deplorandam, con-
siliūque formidandam, cuius, bestiarum viscera
sunt triste sepulchrum? At subito visione instruitur
Angelica: ne morere sis: hunc esse noveris
diuini ordinem iustitiæ modumque agendi
rectissimum: quæ non permittit vel minimum
opus bonum suo fraudari præmio, sicut nec le-
uissimum peccatum dimitti impunitum. Ne du-
bites, de quibusdam hic diues hominis operibus
numero licet paucis commendatur: at quia eo
quod esset peccator, ex illis nullam coram Deo
merebatur mercedem: in altera vita illa Deus
in hac vita compensat: ut probat effectus: opibus
cumulauit, honoribus extulit, prospens be-
nedixit, morte ac sepultura tam honorifica, ut
vidisti decorauit. Tuus autem Magister, licet
sanctus quibusdam tamen quotidianis defecti-
bus sordet: qui poena erant eluendi tempora-
li. Hanc illi modo Deus infixit in hac vita, cui
hoc solum superest, ut tantorum bonorum o-
perum in altera mercedem recipiat superes-
suentem. Cauete, timete, charissimi, quando cū-
cta vobis succedunt prospera, filij alba gallina,
ne hæc vobis sint in bonorum operum, quæ
pauca fecistis, iustam retributionem, ac vobis
quando ad alteram migraveritis vitam, illud
obiciatur: *Recepisti bona in vita tua.*

13 Sed & hoc domesticè notum, quod de Diuo
Ambrosio plures scribunt Auctores, hunc vir
probè, an maliens, improbè ditatus ex-
cepit hospitio in loco Tozana, plura variaque
Dei referens sibi à Deo collata beneficia, cum
Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. II.

cta sibi ex animi successissimè sententia, in opi-
bus, muliere, prole, negotijs. Exhortuit Diuus NATAL.
Ambrosius, suisque præcipit Sacellanis. Hinc in Card.
Euro ci ius fugiamus, illum deferamus, cui *Santi. li. 8*
Deus paratā ut dicitur pecunia cuncta, perfol-
uit opera meritum; hoc Dei contra illum
vindictæ suspicor & auguror indicium; cuius Ex m-
peccata in alteram feruat vitam puniendā. Do-
plum.
mo discedit, vix pedem extulerat, & ecce hians
terra domum, dominumque deglutiuit. Quod
autem maximè me rapit, hoc esse censo quod
tam certa sit hæc doctrina Deique per omnia
conformis prouidentia, ut ipsi tā cognouerint
infideles. Ex Herodoto constat de Anasi Rege
Ægypti, qui foedus societatis cum rege Poly-
crate Samiorum tyranno pepigera, dextraque
dederat amicitia. Regi Polycrati cuncta Dijs
honoribusque plaudentibus eueiebant: Diui-
tibus in ædes defluebant, vires & regna in sinum
decidebant & dignitates sibi inimicem occurre-
bant. Litteras aliquando illi misit amico suo
Rex Anasis. Attende Polycrates: mihi prospe-
pa, lætaque cui cta, quibus affluis, minime per
placere proinde, ne niteris, quod de istis non ti-
bi cōgratular, at hoc tibi significatū velim quod
Deus in te esse augures irritatos, qui modò
conuictes, poenas referant in tempus tibi
minus expectatum. Ut se notat Polycrates fan-
stis natum auibus, in suæ fortis felicissimæ pro-
bam hoc agit, summi pretij smaragdum mari
demergit; hic illi namque lapis erat pretiosissi-
mus: huius iacturam plangebatur amarus: clauso
septiduo, piscator reti suo cogit piscem maxi-
mum, quem exenterans in ore pisci inuenit Re-
gis smaragdum, quem ilico detulit, & de inex-
spectato rei eventu ac recuperato smaragdo Re-
gi cōgratulatur. Nuntium de his cursorē mi-
sit Regi Anasi. Calum prudens perpendit Rex
anque vaticinans: sic inquit, ut lausa vir ille
hinc morte discedat, & Diuitias eius inultas
esse sicut ty annides; cum autem nunc illum
seuerius non plectant, extra dubium est, poenas
omnes suspendunt, ut ipsi illum obruant cumu-
larim. Respondit itaq; Polycrati, se illius ani-
mæ nolle federari, cui tam omnia aduorsū suc-
cederent: infortuna enim calamitasque illum
manere maximè deplorandas: hoc vates prædi-
xit: paulo post enim miserè ab Oioete Persa, Cy-
ri præfecto trucidatur. En quam sapienter dis-
currat gentilis qui sicut non sinitur ita nec cre-
debat futura vitæ aut præmia iustis aut suppli-
cia peccatoribus impetenda. Vnam tu talia
loquereris? O qui vestri deberent esse discipuli?

N n

Illos

54

Illos ex Abrahamo intellige; audi illum cum Lazaro colloquentem: *Recordare, quia receperis bonam vitam tuam; Nec hoc pratercas: Et Lazari similiter mala.* Aduerbum illud: *Similiter*, significat, non tu maiori recipiebas bona voluptate, quam Lazarus mala; tam ipse sua gaudebat: lepā, quam tu purpura, ille quippe bonus est pauper, qui tanto gaudio de Dei manu suscipit aduersitates, ac pauperiorem, quanto mundus prospera & diuitias. Vnde nihil tibi ultra sperandum: *Receperis bona.* O diuites, o seculi potentes, in quorum aedibus non nisi gratulationes audiuntur, omnia dextro sunt Deo, in maiorem timonem, opibus prole, dignitatibus, officiis: caute, ne illud in vobis verificetur: *Receperis bona in vita tua*, & sit à Deo hinc vobis iusta bonorum operum retributio. O pauperes, satagite tota mentis alacritate recipere tribulationes; recogitate hanc esse Dei voluntatem ut illis in hac vita, pro leui simis luatis defectibus: & quibuscumque vobis occurrentibus, hoc vnum cum David audiat: *Cogitabo pro peccato meo.* Loquatur D. Hieronymus. O felix & omni dignus beatitudine, cui in vnicuique paradisi dicitur: *Receperis mala in vita tua, nunc autem hic letare.* Eia agite, Christiani, nec vobis hoc excidat de memoria, duos nec esse, nec esse posse paradisos, hic & illic, Augustinum audite cum Deo colloquentem: *Qui hic consulantur indigni tua consolatione habentur, sed qui hic cruciantur, a te consolantur. & qui participant passionibus, participant & consolationibus, non enim potest in utroque seculo consolari, neque potest quis hic & in futuro gaudere, sed vnum necesse est, ut perdat, qui alterum voluerit possidere.* Vide quid elegeris, quod si cum diuitie hic volueris paradisi, illic cum ipso supplicia patieris sempiterna. Si hic cum Lazaro sustines tribulationes, & in Dei gratiam tuam meritis carum, illic cum ipso coelesti perfrue paradiso. Eia igitur Ephlone, non est quod petas, nec aquae postules guttam, cum nec panis micam etogaueris Lazaro, nihil est sperandum, quia *Chaos magnum firmatum est inter nos & vos*: nec modo patet hinc illuc, aut illuc huc: liber transitus.

Notes illud *Firmatum*, Qui in ecclesie gloria gaudet diuina, iam securus est quod i de numquam egredietur: Qui vixerit, factam eum celum in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius. Ille qui diu additus flammis cruciatur, nouerit, quod *Clauis est ianua*: Sicut olim Arca Noe concluderetur illis qui diluuium mergerantur: *Inclusit eum Dominus de foris.* Seco cogitas de remedio.

Hanc D. Augustinus expendit historiam, & totus ad mirabundus ad diuites conuersus, sic eos alloquitur: *Quare miseri diuites non expauescitis, qui terrenas diuitias concupiscitis, & caelestes iustos perdere non curatis? Qui tales, exemplum à Salvatore possum non timet, bene curatis est. Eandem considera: D. Greg. & hic eius vobis appono epilogum: Hoc nos de ipsa re gesta consideratione dixisse sufficit, sed vos fratres, & requiritur Lazari, & in paenam diuitu cognoscentes, solerter agite, culpam vestrarum intercessores quaerite, atque aduocati vobis in die iudicii pauperes procurate. Multis enim nunc Lazari habetis, ante ianuam vestras iacent, atque ipsi indigent qui vobis iam saluatis quod sitis mica de mensa cadunt; quotidie Lazari, si quarimus, inuenimus. Ecce importune se pauperes offerunt, rogant nos qui tunc pro nobis intercessores venient. Nolite ergo misericordia tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare. Cedit D. Chrysostomus forte penitus, quique sine diuites ille sine pauper fuerit, hanc habere depictam historiam, ac in parte domus publica appensam, ut eius semper oculis posset obuiari. Hanc parabola in scribit, diuites pariter & pauperes, diuites quidem in parietibus animi vestri: si quando deleta fuerit oborta obliuione, illius remio ab initio reminiscens. Magis autem pauperes, coram oculis vestra mentis hanc describite, semperque circumferte, & erit vobis documentum materiaque totius philosophiae. Nam si hanc ingiter inscriptam animo tenemus, neque inuicem a la poterunt nos inflare, neque tristitia deieci, propter ruerique. Eia diuites date elemosinas. Eia pauperes exhibete patientiam: quibus cuncti in hoc mundo per gratiam reparemur, & in futuro per gloriam. Amen.*

P. 37. 19.

D. Hier.

Ep. 34. ad

Iulianum.

Tom. 1.

D. Aug.

Lib. 1. de

sermone.

log. 6. 22.

Tom. 9.

S V M M A R I V M

HOMILIE DECIMÆSEPTIMÆ SEQUENTIS.

PROPONIT Christus hoc in Euangelio Iudæis, sub nomine perfidorum agricolarum, quam in eum commiserant, malitiam, dum in pleno concilio mortis innoxium condemnant, pariter poenam prædicit tanto scelere condignam: nos autem per eos præmonet quæ nos pro nostris maneat poena sceleribus. *a.* Tribus distinguitur articulis. Primus, Dei declarat bonitatem. Secundus, rebellem notat malitiam Iudæorum, & superuenturum eis indicat supplicium. Tertius, demonstrat quod in illis ab illo præmonemur. Quoad primum, Dei proponit bonitatem; Primo: in plantando vineam, quæ pro fructibus spinas effert tribulosque productura. *b.* miranda quoque figura dicitur palmetus Christianus. *c.* Secundo: dum eam lege sua circumcingit. *d.* Tertio: dum illi cuncta procurat necessaria. Quod ad secundum spectat; exponit qua ratione Prælati censentur & agricolæ & procuratores; qui fructus deberent referre. *f.* temporibus suis. *g.* Reliquit illos Dominus liberos. *h.* illi verò adeo fuere non grati, ut durius famulos exceperint, qui fructum venerant exacturi, quinimo & Domini filium occiderunt, ob quod facinus eos male perdidit. Si tertium consideremus, concludit, quod si Iudæi sicut agricolæ malè vapularint, nos cum Iudæis nouerimus esse puniendos, si cum illis eiusdem criminis esse rei conuincamur. *k.*

k. §. 16. 17
18. 19. 20
21.

- §. 1. Siquidem Iudæi hanc Christus proposuit parabolam, nobis tamen loquitur, velut Dauid in morte Saulis.
- §. 2. Iudæos Christus in propria causa iudices eligit, quos suo capite hano velut Behemoth.
- §. 3. Velut vrsi, qui rationis parabola vi conclusi ac conuicti, contra seipsos tulere sententiam; in Christum insurrexerunt, cum necem machinati.
- §. 4. Homo erat. Plantauit Deus vineam, quam fructum amarum, datam sciebat: quia Pater est.
- §. 5. Plantauit vineam. Dicitur palmetus esse Christianus, qui nisi fructum ferat, soli conuenit igni.
- §. 6. Ferre tenetur fructum Christianus cum velut palmetus puerus & colatur.
- §. 7. Plantati sumus in Ecclesia, sicut palmetus, ex libera, meraque Dei bonitate, quod indicat oleum Iacob.
- §. 8. Hoc summi beneficii locoposito, plantatum te in hac vinea, ne tibi succedat, quod Adamo ingratique, philosophis accidisse nouimus.
- §. 9. Sepem circumdedit ei. Sepes est lex Dei, quæ si cadat, intrant ferae, & vineam demoluntur.
- §. 10. Ob destructam sepem, destruitur Sichem, & ob eandem in domo sua à Iacob erectam, & ipse quoque conseruatur, hoc quoque postulat David, dum legem Dei vult custodiri nimis.
- §. 11. Fodit in ea torcular. Tam abundanter prouidit Deus vineæ suæ, ut ei dicere liceat: Non plus ultra.
- §. 12. Sepem circumdedit. Indicat quoque sepem diuina beneficia, & diabolus esse censetur, qui illa septus, offendit Deum.
- §. 13. Locauit agricolis. Sunt Prælati agricolæ,

gricole, & quisque in se, simul & palmer est
& agricola.

§. 14. Dominus est vinea, procurator homo, qui
qui fructum adferre tenetur, non Domino,
sed sibi ipsi.

§. 15. Fructus temporibus suis. Ab omnibus
non pares repetit Deus fructus, ut ex daci-
mis declarat, & illos nostro reposcit tempore.

§. 16. Peregre profectus, est. Nos liberos
permittit Deus, & suum recipiendi fructus
ostendit desiderium in eo quod agit.

§. 17. Misit alios. Magnam suam Deus ostendit
misericordiam, qui tot mittat famulos,
ac tandem unicum filium.

§. 18. Malos male perdet. Christianus non

referens fructum muld. punietur grauius
quam ipsa ficulnea, & Rex Balthasar.

§. 19. Si Iudaei ob non reddidos fructus vinea
expelluntur, quid timendum Christianis,
qui ne fructum quidem offerunt vniuersi Pha-
risei.

§. 20. Sicut timere Iudaei videntes electos ad-
litus maris Aegyptios, timeat quoque Chri-
stianus, dum Iudaeos cernit per omnes disper-
sos esse nationes.

§. 21. Chananæos, quia peccatores, eiecit Deus,
& Iudaeos substituit, hos ut ingratos extir-
pauit, & Christianos subrogauit; quod si hi
peccatores, quid cum illis agendum?

HOMILIA XVII. DE PARABOLA VINEÆ.

Tertio die Veneris Quadragesimæ.

Homo erat Paterfamilias qui plantauit vineam & septem circumdedit ei. See. Matth. 21.

Hoc D. Matthæi historiographi
euangelium illud est, quo
Christus summis sacerdotibus,
ac synagoga principibus longis-
sima parabola processum ex-
primit adeo fulmineum, apteque
concinnatum, ut illi ipsi huius argumentis
conuicti euidentissimis supremam, tristemque
in seipsum ferat perditionis mortisque senten-
tiam. In magnam Dei Domini nostri esset in-
flectionem id quod prioribus egerat temporibus:
sic notat Abbas Rupert. dum enim mortis de-
cretum in matrem proloqui determinat, totam
huius causam iudicio committit censuræque fi-
liorum, quos iudices sibi adscilicet irrefragabiles:
Iudicate vos matrem vestram, iudicate vos. Semel
ac bis idem reperit pronomen Vos: ut more no-
stro loquimur. Tempus statuo, tempus suum in
hac causa iudicem. Quid hoc rei Domine, num
arbitros in causa matris eligis filios? Ex iure pa-
rentes iudices laborant suspicionem, nec leges per-
mittunt: in causa fratris fratrem elegi in iudi-

cem, quanto minus in causa matris filios desig-
nari iudices: amor enim filiorum in matrem
studiumque beneuolentia ab omni matrem ab-
soluet supplicio, liberatque iudicabit. Ita nihil
ominis Deus tuam in matrem causam iustifi-
cauit, ut ille am propria commiseri filijs dis-
cutiendam eodemque ad sententiae prolocutio-
nem iudices sedere voluerit. Nunc autem adhuc
hodie Christi iustificationem ostendit Euange-
lista, qui litem Principibus sacerdotum, illique
populo intendens ingratisimo. Illis ipsis om-
nem fidit processum finiendum, iudicemque in
propria causa vult esse definitores.

Duo Christus voluit autem sum ex hac
vita discessum verificari & summo iustitiae iugo Duo
re definiti. Primum: Quod ille ipse qui eundem Chris-
tiamus inereretur, innocens esset, vitæ purus, amicus
& ab omni seculo absolutus. Secundum: quod rem vo-
luerit nec adiudicant, tam enormis esse: licet
crimini rei, ut tale à mundi creatione num-
quam constaret fuisse perpetratum. Veriusque apparet
verò præclarissimum voluit iustitiae processum, secundu-
corique

Rv 21.7.

In c. 2.

Osee.

I.

Deus fi-

lijs na-

ris cau-

sam tra-

dit iudi-

candam.

Osee 6. 2. 1.

eorum mundo luce clarius publica sententia pateceret, anbatumque casualium iudices ipsos voluit esse Sacerdotes, illi causam definierunt, illi criminis declararent enormitatem, illi Christum innoxium esse proclamarent. Qvoad primum, agendum Dominica Passionis, vbi *Joan. 8.* Christus Iudæos interrogans introducit: *Quis ex vobis arguet me de peccato? Quo cunctis agmina eius probatur innocentia.* De secundo, mortis processum agi: Et angelum, quod ut diximus formalis malis est processus, quo Christus Iudæos accusat iniquitatis, quam illis ita dilucidè proponit ob oculos, ut illi in seipso mortis terrent sententiam. Hocque inter opera Christi præclariora, ac eius honori maximè congrua censetur esse principum.

Opus hoc eminentissimum egerat, Iazari ad vitam resurrectionem, ex quo Principes sibi sacerdotum, immortales eius inimici, illum ut verum esse Messiam agnouerunt, ut dicemus, cum eo deuenimus. Cum autem eum ut talem acceptate debuissent, p'uo conveniunt cum p'ro, quo p'xide sumit Pontifex Caipha; consensu & comuni nigroque calculo turæ. Ibi circumfaceret eum ac Doctores, quos aras ille a vi Cardinalis celebrat, contra Christum processum inibat, ut eandemque sanguinis: visus autem eius viæ meriti, mortum probitate, miraculorum claritate, quibus merito vi mundi Dominus ac humani generis saluator ab omnibus esset proclamandus, causam itemque finem in, data contra eum mortis sententia: Sic ei im'concludunt ipsi) communi contemnit quieti, toroque *Joan. 11.* Reipublicæ: *Expulsi vobis, ut unus moriatur homo pro populo.* Illam autem exequi eunt non ituduerunt, autamen se eorum oculis, ac furori Christus subtraxit, ad paucos dies in deserta secedens incognitus.

Huius autem secessus hæc prima assignatur ratio: ut festiuitatem illum omni-que Hierosolymæ fuis se à notissimum celebraret ingressum ipsa P'lo annu die, quo suæ dedit specimen potentie, & ut illi Iudæi nequaquam interimerent, nisi volent m, derit. sed ipse ille esset qui se ultione hostium natione, Præderet potestati crucifigendum. Secunda verò ma. Se- ut illis verò verius constaret, hanc contra eum latam mortis sententiam adeo iniustam inueniri, ut propria ipsi lingua eam tantam fuisse pronuntiant iniustitiam, ut ob eam illos Deus tantā multauit penā toto exercitus eiecerit mundo, & ferali damari morte perituros. Ne sit mori Christus, testatur D. Leo, nisi prius illi ipsi iudices eodem ore quò mortis contra eum in-

ustum tulerant decretum, idem in seipso iudi- *D. Leo.* ces conuerrant. Pilatus in Christum pronuntians *Serm. de* sententiam, eandem pariter contra se pronuntians *passione* sui iudex, dum in totius populi cœtu, illam ean- *Dominic.* dem iniustam esse protestatur, nexias lauat manus. *V.* nus, proclamat tamen se sanguinis innoxium: *Ipsi Iu-* *Innocens ego sum à sanguine iusti huius.* Quem dæi in- *innocentem pronuntiat, damnat,* ait D. Leo. illi propria morti Christum addixerant, noluit eam tamen causa à mandati executioni; ipse mori noluit, nisi ipsi Christo prius protestentur, tam iniquæ sententiæ iudi- indices ac latores, mereri perdit æternam, extorres eligun- ablegari, sine sacerdotio, sine sacrificio, sine le- tur. *gestiue Deo, hæc omnia illa continet sententia, Matt. 6.* quam proprio ore in propria causa prouulerunt: *27. 24.* *Malos male perdet, & vanciam suam alijs locabit agricolis, qui &c.*

Hoc modo Dominus, fecerat in criminali sententia lata in caput vitamque pudicissimæ *Susannæ.* Tam impudici damnant seniores: ut- pote supremi iudices, lapidibus ut adulteram obruendami: tam ad supplicium rea trahelatur, excitat Deus spiritum Danielis, qui in medium *Dan. 13.* prorumpit, exclamat: gradum sistite, o viri gradum parumper sistite; mortis decretum in Susannam hi iudices prouulerunt, attamen priusquam manus lapidibus aperiantur, illud serio discutiamus, cau a ventilatur, testes examinantur, & ecce tam esse in igna reperitur sententia, ut ipsi iudices, & comburi ut adulteri, & lapidari, ut falsi testes, omnium ore, calculeque mereantur. Vos ipsi me, inquit Christus reum mortis postulastis, qui clauum tenetis Reipublicæ, primasque cathedras? Contra me, sententiam prouulstis: Nū manus paratis homicidio, imo Deicidio? Pedem parumper figite, prius, quæso, sententiam enoluamus; potro cunctis liquet eam adeo contra omnis iuris latam esse æquitatem, ut vos ipsos eiusdem latores, hac in causa indices ipse constituam. Hoc videtur modò dicere, quod verè quondam illis dixerat, *Iudæis. I Jac. 43.* *mur simul.* Ad examen vos prouoco: perscrutemur, vter causâ calat, sententiam in caput meum solum inalis, qua nixam ratione prouuleritis. Ad huius litæ examen verissimum, parabulum proponit, immediate post suum in urbem ingressum Dominica Palmarum, vltimâ priusquam vitæ suæ periculum concluderet con- cione.

Audite me Principes, adesse sacerdotes, vos etenim casus cuiusdam, cuiusque gratiam arbi-ros eligo. Homo erat paterfamilias, homo ut diuitius, ita dignitate conspicuus, vincam plan-

tavit pulcherrimam, sepe circumdedit, quæ fructus à latronibus diripiendos tutos saluosque conseruaret, ædes extruxit iis in habitationem qui vineam curandam inscepiissent, torcular erexit, & cuncta quæ ad multiplicem essent vindemiam necessaria comparauit. Locauit eam agricolis ea conditione, vt ipsi ex fructibus eius viuentes, pariter & fructum Domini no referrent optatissimum. Tempus instat vindemiæ, non adsumt agricolæ, qui fructus referant, mittit pater familias seruos, qui fructus colligant. Illi verò in tantam degenerarunt nequitiam, vt dum perceptionem audirent fructum, quosdam stipitibus contunderent, alios lapidibus impeterent, alios interimerent. Pater autem familias tanta licet accepta contumelia grauiter offensus, inultus tamen dissimulauit, aliosque remisit famulos illi verò, si priores dure exceperint, durius tamen posteriores. Verè, inquis, omnem huius pudorem exuerunt. Erat autem illi filius aurea pini formosior, omnium bonorum heres ex alle autque. Auertat Deus, ne male hunc quoque excipiant, ne contumeliis afficiant. Filius etenim meus est, mihi vnicus illis Dominus, bonorum meorum heres, illum delegat. Vt autem à longe venientem perceperunt, filiumque cognouerunt, cogunt concilium, & dicunt extra controuersiam est, hic vnicus Domini nostri heres agnoscitur, nec alium ipse recipit, si illum occiderimus, herede orbabitur, nostraque fiet hereditas. In necem eius vnanimis conspirant, & quod concluderant, exequuntur: dura nimis eade filium prosterunt perduelles homicidæ.

Ferte nunc o Principes, sententiam, quod est hoc vestrum de tanto scelere iudicium, quæ censura? Respondent omnes & quidem subtiliter, Res est in confesso, sententia est iniquissima, quam nostra quoque damnamus sententia, iustumque censemus vt paterfamilias non vulgari reos morte cõdemnet, vineam auferat ingratam, aliis elocet agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis: *Malos male perdet, & vineam suam locabit aliis agricolis, qui &c.* Opuma conclusio, iustissima sententia, quam nemo iustus reprehendat. Aduertite verò (precor) vos in propria vestra causa dicere, sententiam, vestrum vos damnare concilium, vestramque sententiam altero ab hinc die contra honorem caputque meum proclamata: vos enim estis agricolæ, vos quibus Deus suam commendauit vineam Ecclesia, & cælis à vobis occisique seruis eius fidelissimis, prophetis inquam & prædicatoribus,

determinato consilio, mortis in me tulistis sententiam Dei filiū, qui fructus missus sum vberissimos collecturus, Latius rem Christus explicat, illis prælagit, propriam in ipsos retorquentem fore sententiam, eiciendos, perdendos, terminandos, quales hodie Iudæos esse contemnit. Faxit Deus, cum illos à sua amandaret Ecclesia vinea, nosque illorum substituerit loco: debitum fructum referamus, quem sine dubio vberissimum referemus, si sua nos ipse gratia consolidet, quam mediatrice Virgine Depara, tam saluando, consequemur. *Ant Maria,*

G. 1. Siquidem Iudæis hanc Christus proposuit parabolam, nobis tamen loquitur, velut Dauid in morte Saulis.

Dicitur Augusti acutissimo intellectus sui acumine, magis angelico quam humano, præclaram adducit doctrinam, quæ ex Christi parabolis, quas ad Iudæos habuit fructum nobis eliciamus, nobisque proferat, quod illis fuit prædicatum; probat etenim, quod licet illas Iudæis proposuerit, quibus eorum & ostenderet, & convinceret malitiam, iusta pariter ostenderet esse supplicia, ac grauissimas poenas, quibus tanti sceleris rei plecterentur, primario tamen ad nos dirigerentur, nos ipse singulariter admoneret conformiter vulgari illi proverbio. (a) Tibi dico, filia, tu capito nurus. Hoc ex D. Augusti sententia, dixit euidenter Rex Saltes vbi ad litteram de Christo multa prænantur, teste ipso Marthæo, dum recensitis multis parabolis à Christo populo propositis, ait, his omnibus Davidis implese vaticinium: *Aperiam in me parabolis os meum &c.* Exorditur igitur hunc psalmum David in persona Christi, scilicet quidem verbis longum, at Sacramentis multo sacrationem: *Attendite popule meus legem meam, inclina. Psal. 119. te autem vestram in verba oris mei.* Quibus laudatur? Nō Iudæis, respondet D. Augusti illos enim iam non vt populum suum agnoscebat: *Non populus meus vos, & ego non ero vester,* ait illis Dominus ex ore vatis Osæ præcipit illi quoque, vt tale illi nomen imponat: *Non populus meus, iam enim Dei populus non est, qui eum & negauit, & occidit. Et non erit populus eius, qui eum negaturus est. Quis est eius populus? Gentiles ad fidē vocati nos videlicet qui Christiani sumus.* in quibus assentit D. Pan. impletum illud Dei vaticinium: *Vocabo non plebem meam, plebem meam.* Et qua phrasi illis Domine loquitur? *Aperiam in*

parabolis os meum, loquar propositiones ab initio.

q. d. Docere vos volo parabolis ore prædicationis, quibus plurima manifestabo, à Deo ex mundi decreta primordio. Quid igitur Domine, numquid non Iudæis varia proposuisti similitudinū zingmata? Nemo mihi de facili demonstravit vllis à Christo gentibus propositas esse parabolis: omnes autem ipsi Iudæis Asistent: verumtamen Iudæis illas proponendo gentiles in illis voluit erudire: Et hoc est quod addit I. Iudæi: Vi cognoscet generatio altera, filij qui nascuntur & exurgent & c. Ne sicut patres eorum generatio prava & ex-sperant generatio que non direxit cor suum, & non est creditus cum Deo spiritus eius.

II. Noueris inquit, duas esse generationes, vnam que sūt malam, peruersam, impudentem, iniquam, exasperatam, Deo semper infidelem, generationem mancipiorum, seruorum rebellium. Alteram vero bonam, gratam, fidelem gentem, que de nouo exurgit, hæc enim incognitam, populi filiorum Dei. Quam graphice depingit Iudæorum nationem, quam Christus eadem phrasī describit: Generatio prava & adultera, signum querit.

Matth. 23. 39. que Deo nunquā fidei voluit incredula, vnoque dato signo, aliud requirit quo Deum gratius imitat, cuiusque provocat iusticiam, ut alias laus exarantibus. Generatio huic pessima, & mini requam suas Christus proposuit parabolis, attamen non illis primario, sed: Vi cognoscet generatio altera, populum intelligo Christianum, ex gentilibus aggregatum, quos ad viuum verbis illis delinquit: Filij qui nascuntur, & exurgent, filij Dei qui eius gratia totam superant naturā. Erat prima illa generatio seruorum, hæc autem filiorum: Non acceptis sicut seruus iterum in timore, sed acceptis sicut filium ad patris filium, in quo clonamus: Abba pater, sic D. Paulus. Generationi loquitur seruorum, ut audiat, ut intelligat, generatio filiorum: Vi cognoscet generatio altera.

1. Cor. 10. Quinimo hoc ipsum innuit nobis D. Paulus. Nolo vos ignorare fratres: quia patres nostri omnes sub nube fuerunt, & c. Iuxta e hic abcondita à constitutione mundi, de quibus David: Loquar propositiones ab initio. Plurima noslin' beneficia nostris à Deo præstita maioribus: Dedit illos colitiam nobis per diem ut vmbaculum contra solis ardores, & ignis per noctem, quo & illuminarentur, & contra nocturnia frigora calefierent, sicco transire feci: velligio mare rubrum, panes pluit de celo, de petra eduxit aquarum flumina sitientibus. Attamen talis ingratos beneficiis, ignis puniunt reos serpen-

tibus. Verum quidem esse non a' nro, illis hæc omnia contigisse, sed nobis ad morum instructionem: Hæc omnia in figuris contingebant illis.

III. Scripta sunt autem ad correptionem nostram: ut ex his intelligamus, si tam horrendo Deus illos, ut vi testis pote beneficiis ingratos ex cepit supplicio, quid menti nobis timendum, quia nos plecter potest tantis bona ex-ab eo receptis beneficiis arguamur inhumanis cedunt. Quando enim magis crescent collata nobis cetera bona velut dona, aut, ne dubites, magis crescent inter te supplicia, & qui beneficiis beneficia cūstasenti, mulat, & penas penis superaddet inhumanis: sic & sup- si enim supplicia illa, licet audito horribilia, plicia non nisi figuram exprahunt, eorum, quibus non sunt gratiam plecter ingrati tudinem, sceleraque casti- uora. gabit: quis intellectu comprehendet, aut verbis exponet, quæ sunt illa futura supplicia quæ figuræ huius expriment veritatem: quod illud heius vmbra corpus? Procul dubio sicut in bonis D. Avon.

rebus, multo amplius bonum est in eo quod per figuram significatur, quam in ipsa figura, ita & in malis, longe peiora sunt, quæ significatur figuris, quam tanta mala sunt, etiam significantes figuræ: nā sicut terra illa promissionis, quo ille populus ducebatur, in comparatione regni celorum, nihil est, quo Christianus populus ducitur, ita & pœna ille, quæ figuræ fuerunt: cū tam sint atroci, in comparatione pœnarum, quas significant, nihil sunt. Ex tibi præsentis Evangelij parabolam, quæ Christus litteram format iustæ Iudæorum condemnationis: qui tot tantisque celestibus acceptis beneficiis, mutuum vicem non obsequis rependunt ad eū conuersi sed mille prouocant sceleribus, cruci, condemnant seditioni. Habes & hic nostræ processum condemnationis: In figuris contingebant illis, scripta sunt autem ad correptionem nostram: quia & præclariora nobis contulit beneficia, & pluribus donis præsent immerentes. Vineam te plantauit longe diuitem, tu vero conuersus tuū cum sceleribus crucifigis, sanguinem calcas, mandata vilipendis, voces negligis, parum est quod fructus non referas vberissimos, & suauissimos: insuper & spinas & tribulos terra germinas maledicta.

Demus manus D. Aug. idemque cum illo sentiamus: Ea contigit, quæ in veteri populo acta narrantur, recentior autem & posterior populus admodum. In psal. netur ut caueat, ne sit ingratus beneficiis Dei, cuius que in se prouocet iram, cuius obedienter, & Tom. 3. fideliter debet suscipere gratia, ne sicut sicut patres Rom. cap. eorum generatio prava & amara. Hoc quoque vltimū argumento D. Pauli. Vide ergo bonitatem & fuentiam Dei, in eis quidem qui ceciderunt, seueri.

IV.
Dei contra
ludaeos se-
ueritas.

*seueritatem, in te autem bonitatem Dei, si per-
manens in bonitate aliquando te excideris &c.
Si enim Deus naturalibus ramis non peperit, ne
forte nec tibi parcat. Admirare, quo Deus illos
puniat rigore, oblitusque qua Deus te praeue-
niat & misericordia & bonitate. Ad huius ex-
positionem assumit Apostolus de olea similitu-
dinem: oleam colebat quis electissimam; pri-
mum fructus dedit vberissimos, postmodum ve-
ro syluestrent rami, & quod eam diligentius cu-
rat, infundit, fimo pabula. eò fructus profert
deiores. Stomachatur agricola, accepit aequae
ascia ramos praecidit, qui denouet exutendos,
remanet truncus; ex oleastro ramos excidit,
inserit truncus, ut oleas referat multiplices, sua-
uissimas, turgescences. In ramos naturales ostē-
ditur seuerus, qui fructibus suere steriles, at in
oleastri ramos totus miseris, quos truncus in-
seruit pulcherrimo. Si hi quoque nec oleas ger-
minant, quid acturum arbitraris? Hae omnium
est sententia, illos pariter refectet, si et nim
prioribus illis naturalibus ramis non peperit,
sed ob negatos fructus seuerus excidi, quid
acturus est aduentus, quo non exolet rigore
peregrinus? Plantauit Deus veterem ecclesiam,
syriagoram Iudaeorum, in praecellā illa arbore
Abraham, Isaac, & Iacob, ex qua olea se se in
duodecim extendit ramos duodecim tribus Is-
rael fructus erat vberissimus in principio: *Quasi
vitis in deserto inueni Israel patres vestros, quasi
prima poma ficulnea. Quam Deo grati quam e-
ius suaves palato? Verum descivere rami natu-
rales, degeneraverunt Iudaei, qui ut eorum filij
erant naturales ac legitimi, praecidit illos Deus,
discerpit, vagos toto discerpit orbe, circumeiit
incerti latis, solis ignibus viles ad comburen-
dum. Gentiles adiecit, velut oleastros in deser-
to infidelitatis, huius illos inserit Ecclesiae trun-
co ut fructum proferant amabilem Domino, eo
sine illis dona sua, gratiamque contulit si per-
effluentem. Si vero hi omnis fructus inuenian-
tur vacui, & mentiantur Domino suo opus oli-
vae, quid censeis à Domino facientium? Nemo
dubitat, & illos similiter excidit: *Vide seuerita-
tem. Heu, quae tanta in ramos naturales dāna
seueritas, illos excerpit, disperdit eiecit: ut oleae
ramos, in ne deuorandos, quibus nec templum,
nec sacrificia, nec legem, nec Sacramentum,
nec prophetas, nec Deum integra saluaque de-
reliquit.***

In ps. 72. Optime de his David, ex opinione D. Au-
gust. Verumtamen propter dolos posuisti eis. Quid
illis posuit? Non illud edicit, nec enna verba

tantis malis sufficere exponendis, quibus illos
Deus exgentibus eorum peccatis condema-
uit. Praecidit illos ut ramos steriles, infecun-
dos: Heu tantum Deus indignatur, ta ne Deo
seueritas, quis credat? In te autem Dei collauda
bonitatem, te cum oleaster es infidelis, syl-
vester, assumpsit, & in ecclesiae suae oliuam in-
corporauit: *Cum oleaster es, insertus es in vineam
oleam. O magram Dei misericordiam si tamen
perseueres si illam cognoscas. si grauius illi,
debitis fructibus facundus: quod si non, caue,
ne te quoque ut inuilem praecidat, qui nam-
que ramos excidit naturales, qui filius non pe-
perit legitimus, progeti ortibus Abraham,
Isaac, & Iacob gloriantibus. potiori te tunc re-
cinderet, ut peregrinum, de dā nonio in erum
salu, de infidelitatis extractum deserto pro-
fus infocundum.*

Hoc optime congruit D. Rabbanus Mauri
Archiepiscopi Moguntini consideratio dum in-
stet uenias attendit Davidis in morte Saul: *De-
sidera Israel pro his qui mortui sunt, super
excelsa tua, in clypeis tuis Israel super mores tuos
interfecti sunt. Stupesco referens. S ulem elegit
Deus iuuenem atiectum, agathonem, nullius
fortis, populo suo in regem. Samueli precepit,
in ducem illum vngat, super populum exaltat
illum uniuersum. His aliisque Dei donis non
respondit inobediens. Dei precepto refractum,
ea de causa solio eum dimouit, exiit corona
priuauitque imperio: quocirca in eum arma lu-
munt Philistini, admovent copias, circumual-
lant legionibus ipsi in autem, totumque popu-
lum corde lamentabili, in montibus Gelboe per-
emerunt. Tristem audit David euentum strage
miratur, casum exhorrescit. Siccine: *Saul uidetur
oleo, siccine ne regia boboles, siccine principes in-
clypei, fato occubuerit miserando? Ad populum David
conuersus, eos ad lamentum istisque patribus dāna
adhortatur: *Considera Israel pro his qui mortui sunt,
sunt, &c. Hoc tibi persuadeat ait Rabbanus, tecum illud
Davidem loqui, qui ob hoc te dicit Israel, qui
idem & la ob electus per gratiam ad priuoge-
nituram, reprobatu Esau maiore nato, cui primoge-
nita debeantur. Christianus, Israel censeatur,
per Dei gratiam electus, ad Dei primogenitu-
ram reuelo populo Iudaeorum, filio primogeni-
to: *Filius meus primogenitus Israel. Israel Chri-
stiane, considera Saul, populum Iudaeorum à Deo
electum, vinctum, honoratum, ceteris munus in
nationibus celsiorem, super montes terrae prostra-
tum, quem ut donis cadentibus ingratum & de-
disragum, ac syluestrem respuit, permissique****

in eam Romani bella mouerent, superarent, sub-
iugarent, omnibus exuerent desiderabilibus tem-
plo, lege, mensa, arca, candelabro, sanctuario, sa-
cerdoti, sacrificijs, Deo ipso, per mundi cardines,
aruaque dispersum abiectum seruum, & omnium
perislem. Cave, ne id te casus obruat, si fructi-
bus Deo non occurras vberioribus, operibusque
respondeas illis longe perfectionibus. Hoc Chri-
stus nobis hodie significat, ad illos parabola di-
stinguitur, ad nos interior intentio: *Ue cognoscat ge-
neratio altera.*

Opinantur D. Hieron. & D. August. loc. à D.
Matthæo peragi, quod David eadem intentione
deposcebat, de illis quæ prædixerat: *Scribantur
hec in generatione altera, & populus qui creabitur
laudabit Dominum.* Scribitur illa parabola à Chri-
sto Iudeis proposita, venturæ generationi. Quæ,
hæc est illa: scribitur generationi, quæ in Deum
sui nominis gloriam decusque procreabit: *Popu-
lus, qui creabitur*, nos ipsi sumus de quibus Apo-
stolus: *Grati in Christo Iesu in operibus bonis.*
plantati in vinea Domini ut fructibus, bonisque
operibus, melius quam ipsi, Dei gratiæ domique
respondeamus. Audiamus autem huius parabola
epilogum, ac Christi conclusionem quæ Iudeos
alloquitur: *Ideo dico vobis: qui auferetur de vo-
bis regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus
eius.* Hoc quæso perpende, non satis fuisse Chri-
sto hæc in fine parabola: addidisse, sed ad eorum
quæ dixerat fecerunt maioremque certitudi-
nem aliam subiunctit immediate parabolam (præ-
ter eam quam præ manibus habemus, de patre
familias qui perdidit delus operarijs, ablataque
illis vinea, illam alijs elocavit, qui fructum
redderet optatissimum: *Dabitur genti facienti
fructus eius.* Quia verbis declarauerat se per vi-
neam intelligere regnum Dei, suam scilicet Ec-
clesiam: *Regnum Dei.* illam inquam subiunctit
quam refert idem Euangelista, cum eodem titulo,
Regni coelorum, quod ait simile tactum esse ho-
mini Regi, qui fecit nuptias filio suo, suorum
omnium heredi regnorum, multis ad tanti festi-
cel-brationem, gaudiumque conuocatis: *Simili-
ter factum est regnum coelorum, homini Regi, qui fecit
nuptias filio suo.* At tanta fuerunt impudentia,
tantæque effrenes iniustitia, ut ad signatam ho-
iam conuocati, & Regem, & filios, & nuptias
designati, inferunt, & venire noluerunt, ob quam
eorum culpam condigno rex volens plerere fa-
miliæ supplicio, legiones in eos misit nume-
rosissimas, ut eos, urbemque corona cingerent,
venire remittentes in vincula conijcerent, urbem
autem traderent incendio: *Missi exercitusque sui,
Hieron. Bapt. de Luita, Tom. II.*

perdidit homicidas illos, & ciuitatem illorum suc-
cendit. In eorum autem locum vocauit & ad-
paratas militari iussit in prias aduenas & peregrin-
nos: quæ parabola, nemo diuinus, euidentius
nemo Iudeorum expressit perditionem, quos
iam à primævis illorum progenitoribus Abraham,
Isaac & Iacob non desinuerat iniurare ad nuptias,
quas Deus filio suo virginico, cum huius an-
tra natura inuenias præparauerat. Porro tem-
pore iam instante, nedum nuptijs illis frui recu-
sarunt, insuper & illas contempserunt, dum
Dei filium hominem factum recipere & audire
neglexerunt, quem & in crucem inter dios la-
trones medium extulerunt: quæ de causa, &
ob id quod in præcedenti de vineæ parabola di-
xerat, seruos nempe suos ab illis cecidit, eos-
dem insinuat homicidas: *Homicidas illos.* In-
citus sceleris punitionem illis Romanorum im-
posuit copias, qui cæderent perditos illos: *Perdi-
dit homicidas illos.* Non ait, ut illos cæderent,
hæc enim eorum numerum ceciderunt infinitum,
innumeros tamen eorum, ad minimam damna-
runt feruitutem, omnes autem perdidit, in-
honores, seruos, sine templo, ciuitate, &c. vi-
nec pagam, quem suum esse dicant, iure possi-
deant.

Ipsos perdidit, eorum succederunt ciui-
tatem, quorum locum Gentiles vocati supple-
uerunt, qui toto mundo errabundi, honore
potiti sunt nuptiarum. Tu iudex conijce, quid
cum illis acturus esse crederetur, si tam acriter
in electum suum famam reatque populum? *Ue co-
gnoscat generatio altera.* Nos illa tangunt para-
bola, nobis loquuntur, nobis in Ecclesia scri-
ptas reliquit. Perpendit Philo Iosephi pruden-
tiam: illum præmiserat Deus iam septemanni fa-
me mundum extenuatus, quo sic prudenter
cuncta dispenderet, venturæque inedia prospice-
ret, ne cuncti fame cuncti deficerent, quin po-
tius in columas seruarentur: hoc diuine opus est
misericordiae, ut plagam iustitiae, prius
de præsentissimo cogitet mittendo remedium: *Vo-
catus famem super terram &c. Et misit ante eos
virum &c.* Primum duo illa præclarissima som-
nia ingerit Pharaoni, septem spicarum plena-
rum, & totidem aridarum: septem quoque
pinguium vaccarum, & totidem media maci-
lentium, explicat illa prudentissime Ioseph, Ioseph
nempe septem his annos præsignari fertilitatis, a pro-
qui septem alios præcurrerent sterilitatis. Hoc
illi rex imponit muneris, agat Ioseph pro ut
negotio indicaret expedire. Imperat ille septem
annorum messem superfluentem in manipulos tur-

VIII.

Tanti

crimi-

nis rei

gravi-

ter pu-

niantur

IX.

Gentes

in eorū

vo an-

tur lo-

cum.

X.

Ioseph

a pro-

tia co-

menda-

tur.

O o

reda-

redactam horreis regijs asservari. *Veni fertilis as
sepiem amorum, & in manipulos redacta sgetes,
engregata sunt in horrea Egypti.* Quare Philo,
huius facti rationem; cui magis congruum vide-
batur, triticum iam incossum, perum, palea-
que mundum in horrea recondi potuisse, respon-
det autem hoc actum fuisse prudentissimè. Pri-
mò: quia melius triticum adhuc spicis inha-
rens quam excossum conservatur, est etenim in
illis velut in loco sibi proprio ac naturali; &
reipsa, ut nemo negat, aristæ & paleæ vi-
quandam habent triticum conservandi, dum
siccæ sunt, quales tum erant, cum toto se-
ptennio sequenti pluvia non ceciderit. Secun-
dò: ut illis septem sterilitatis annis, non solum
hominibus sufficeret triticum ad esum, sed
etiam palea animalibus.

Tertiò: ad mysterium, quod tota hac per-
pendimus historia fulminis multò, quam il-
lud quod Philonem occurrat. O tempus summa
fertilis, vita Christi Salvatoris: tempus re-
missionis peccatorum, donorum, gratiarum, &
quod prius dicendum erat, doctrinæ celestis

Isa. II. *Repleta est terra scientia Domini, sicut aqua maris*

9. *operis eius.* Scientia, quæ nos debitam Dei be-

neficijs docet gratitudinem, quid requirat tan-

torum donorum æquitas, quæ sit nobis ratio-

ne procedendum, quis modus servandus, ne

pereamus; sicut ingratos illos novimus Iudæos

perisse: Ea de causâ, celestem doctrinam

parabolis velut quibusdam arstis, seu manipu-

lis involvit, ut nos prædicatores boues evan-

gelici illas eventilemus: quodque namque ver-

bum spicam refert diuinæ sapientiæ tritico tur-

gitiâ, quæ nostram nobis exponat aut salua-

tionem aut perditionem, pariter asserunt si

eandem cum illis ingredimur viam, eundem

nobis cum illis finem esse sciamus obventurum.

Notes velim, quando Deus signum vult præ-

mittere infallibile, illud reduplicat, ut patet

in somnijs Pharaonis, quæ bina fuerunt, si-

gnum aiebat Ioseph infallibile. Sic etiam mo-

do multiplicat parabolas ad vnum omnes colli-

gantes scopum, quarum prima sit de vineæ lo-

cutione. Litteram in illis tali modo perfrute-

mur, ut pariter in nobis earundem spiritum at-

tearlamus.

§. 2. Iudæos Christus in propria causa ius-
tes eligit, quos suo capite hamo velut Behe-
moth.

His suppositis duo Christus prætenit, pri-
mum, Iudæis ea & quidem terribilia præ-
nuntiare supplicia, quibus in tanta peccatorum
ingratitude is ac rebellione se sciant esse punien-
dos. Secundum illudque principale, quæ nobis
imminet, si illis sceleribus pares esse conui-
camur, eaque tanto graviora (teste D. Augustino) In-
quanto præcellit vinibram corpus, & figuram fi-
guratum. Etenim sicut prima illa serpentum ac
serpentes supplicia, quibus populi Iudæici mul-
tauit seditionem, eorum noluerunt esse figuræ,
quibus nos sceleris plecter, si eiusdem criminis
rei fuisse deprehendamus; ita quoque postrema,
quibus ab obitu illo duræque cervicis populo
penas sumpsit facti dignissimas, perdiditque
sceleratissimos, posteriores præsignavit penas,
quibus aduersus nos pari scelere notatos, vire-
tur, ac supplicia capiet sempiterna. Deinde si-
cut illis ob oculos propriam posuit malitiam sub
similitudine agricolarum & vineæ cultorum,
ut inde iustam in se colligerent animaduersio-
nem, ita quoque nostram nobis proponit men-
tis peruersitatem in vera eorum persona, qui-
bus luce clavis nostræ nobis patet æquitas
animaduersionis. Ita igitur diximus agricole Iu-
dæis fuisse parabola, nobis autem ipsi Iudæi.
Huc igitur spectat proposita parabola, ut sit velut
quidam processus in illos à Christo intentatus,
quem eorum consignat manibus, ut in propria di-
cant causa sententiam.

Olim priusquam Deus in populum Iudaicum,
& improbos illos diceret sententiam, ut omnibus
suppliciorum contingeret iustissima ratio, totam
causam hominum nefactorum tradidit iudicio
ventilandum, quasi qui hoc agendi modo pro-
prietarij vellent sententiæ æquitatem, quam homi-
nes alioqui nocentissimi suo calculo approbarent, Deo
ut iustissimam. Quodam tempore item intendit
Israelitis qui non tolerandis suis nequitijs Dei
irritarunt patientiam, cum in illos peccatum vellet
proloqui decretum, plures prius, & peregrinas
cogit nationes, eas autem præ cæteris, quibus
beneficia populo illi à Deo præstita innotuerant:
his Ius commendat instrumenta, ut ex eis di-
iudicent: *Audiam facite in adibus Azoti, & Am-
in adibus terre Egypti, & dicite: Congrega-
mini super montes Samaria, quasi ad concilium*
conue-

conueniant, sedantque iudices in montibus Samariae. Hæ verò nationes præ reliquis nouerant viderantque Dei populo Iudaico concessa beneficia. Azotus vrbis erat Philistinorum nobilissima per quam ciues intelligit, qui in quotidianis certaminibus testes viderant Dei ineffabilem misericordiam, quâ plebi benedixerat. Notum omnibus, quæ viderant Ægyptus Dei beneficia. Diei (imperat Deus) illis dicite nationibus, in montibus eunti conueniant Samaria: *Congregamini super montes Samaria.* Samaria metropolis erat ac caput regni decem tribuum Israel, ex qua nomen sumpsit tota Prouincia duodecim leucis Hierosolymis distans, in montibus edificata, unde dicitur: *Super montes Samaria.* Illic omnes conuenite, & confidete, vos esse volo iudices æquissimos, volis consigno processum populo meo à me intentatum: *Videte infanias multas in medio eius, & calumniam patientes in penetralibus eius, & nescierunt facere rectum, dicit Dominus, obsecrauerunt iniquitatem, & rapinas in ædibus suis.* Quis huc processus, quàm ius bene formatus articulis, quàm clarè nocentissimi populi delerit crimina statumque omnium infauissimum: *Videte infanias multas:* stultas nequitias quas committant, nec vnam tantum, at *Infanias multas,* viuunt, vt exerceant solis nefandissima impotes cæci, in conspectu solis nefandissima patrent scelera, de illis cum male fecerunt, gloriantur, hoc est: *In medio eius.* Absque illo scrupulo commissa peccata, coram omnibus, quot homines, tot testes, in medio f. n. eorum etiam penetralia, acutissime fecerunt abditissimos calumnijs, & iniurijs inuenies abundare. Eorum thesauri, scelera sunt, furta sunt, rapinae sunt. Horum vos criminum esse volo iudices: *Videte vos.*

1 V. Domine, saluo meliori iudicio, satis an noui fuisse cœtum conuocare Angelorum aut Archangelorum, quos omnium sententia, nouimus in iudicio à iusto non posse aberrare: vel ad minus omnes conueniant Patriarchæ, ac Prophetae, viri qui zelo, vt talibus conuenit, feruere iustitiae? Nequaquam, sed Ægyptij, Philistinij, populus sine Deo, sine lege, sine ratione qui solâ scintillâ rationis, quâ dono possent lucis naturalis, dignoscent, quàm iusto conueniens sit sententia contra illos in meo lata tribunali, quâ populum immunitam, qui illos affligat, conterat, capiat & ad inhonestam vendat trahatque seruitutem: *Propterea hæc dicit Dominus: tribulabitur, & circumietur terra, & detrahetur ex te fortitudo tua, & diripientur ades tue.* Hoc per Assyriorum perfecit exercitum, historiam referente S. Scriptura. Hoc

tum temporis nominis accidisse.

Vi autem ad tantam Iudeorum excreuit audacia malicia, vt ad summum peruenerint, quoniam non datur ultra, nempe contra Deum ini. rnt concilium, eum morti adiudicant, crucique affixent, & Deus quoque manum eò protulit iniuriarum vindicem, quò nec datur ultra. Hoc autem agitur dum illis ipsis in manus processum traditur propria iudices eligit causa: vt eo iustior cunctis liceat sententia damnationis. Ad hoc cum rege & propheta eos alloquitur: *Arguam te & faciem tuam contra faciem tuam.* Tuo te ore contineam, tuam tibi proponam questionem, tuum te creabo iudicem: quis mihi hoc explicet, vt quis sibi statuatur ob oculos? Quis capiat, quâ ratione tuum tibi ob oculos vultum intuearis? Si nempe te ipsum in aliquo partulum ab oculis, velut in speculo videas separato. Hoc cum illis Saluator agit: illos ipsos sibi statuit ob oculos in speculo seminato, in persona agricolarum.

Audite lubet Doctorem moralem: modum enim docet, quo cognoscat homo, vtrum id quod agit bonum sit ne an malum, si nimirum illud non à se sed ab altero factum fuisse contempletur. Tam nobis ipsis, (inquit ille) sumus amici, adeoque afficimur, vt quicquid egerimus, bene factum esse nobis persuadcamus, & quâ nos diligimus voluntate, ea nostrum ducimus intellectum, vt quælibet nostra esse iudicet absolutum. Quinimo & ipse docet philosophus: quod ad rei cuiuslibet intuitum, necesse est eam oculis vel parum temerare: quia *Sensibile possum supra sensum, non facit sensationem.* Quam D. Gregor. Nyssen in quem si em natia crystallum prodi xerit, vt nobis pro speculo de cernat? Respondet, se prudentem in hoc ostendit, hominiquæ providam, quia nihil ita necesse est viro seu mulieri, quàm propriam intueri faciem, Aliorum vt eam pro vt decet, exornet. Hæc autem cui peccata que nostrum est adeo vicina, vt in se considera. velut in ta, nullus eisdem aut delectus, aut noiet fuli speculo ginem quâ dedecoratur, quare ad hoc sunt speculis indicula, in quibus tua procul à te facies exprima. canda.

VI. tur, & luce clariùs maculae detegantur extergenda. Hoc nobis omnibus imitatum, tantò esse nos ad aliorum notandos defectus per picationes, quanto ad proprios ceciores. Tuos placet scire defectus? Ne ille s in te consideres, sed illos alijs imposito, hoc est: *Statuere te contra faciem tuam.*

Hac arte Deus vii voluit prophetam, quâ Regi Benadab suum exponeret delictum, cum regem sibi à Deo traditum morte plectendum immunè ac liberū dimiserat. Similiter & hac arte vsa fuit 3. Reg. 20. nu-

Hom. 29.
de peni-
tent.

VII.
Crimen
cum Da-
vid in al-
terius ar-
tibus de-
fessis
grauita-
tem.

2. Reg. 12.
6.

7

mulier Thecivitis cum Dauide colloquens, ob
quod dici, meruit sapientissima; sed & Nathan
propheta non ista illa de oue parabolâ, quâ
Dauidi nefarium aperuit adulterium, quod Vi-
ria homicidio celare corabatur, vt congruè
perpendit D. Basil. iners animi vivebat Dau-
id, nec tanti criminis conscientia stimulabatur, quod
tamen populus & advertebat, & de quo scan-
dalizatus murmurabat; eius tamen oculis ta-
vicinum illud adhaerebat, vt illud non aduer-
tens impoenitus praeiret. Quid agam, inquit
Nathan: si rectè ac directè illum arguiturus in-
grediar, ipsumque in propria persona aperte re-
prehendam, culpam penitens non agnosceret: at
peritax incandesceret: casum alteri imponam s.
Intrat igitur vociferans. Rex iniuria; & Rex:
Quid postulas o propheta, casum enarra, & per-
fecti complebo iudicis officium. Hoc crimen
cum Da- proporo, ciuemque vrbis huius reum infimulo;
vid in al- peregrinus aduenit illi hospes, quem dum con-
terro ar- uino paras excipere laetiori, nec illi boues nec
tende vt oues decissent instruende cenae, illas tamen
agnoscas noluit ad mensae fereula adhiberi, sed cum
grauita- vicinum suum vna solummodo diuitem esse
tem. sciret ouiculâ, istam tollit vini delicias, per vim
rapam ingulauit, indeque coriam hospiti præ-
parauit epiparam; Nec hæc patrasse suffecit,
quin & pauperculo vitam eripuit omnium quos
sel illuminat flagitiosissimus; Quo non suppli-
cio o Rex mulcandus fur, latro, homicida?
Itane, tantum audio patratum nefas? Viuit Do-
minus, inquit Dauit: Quotiam filius mortis
est vir qui fecit hoc. q. d. Viuit Dominus, mil-
lenas meretur mortes, si perferre eas posset, tan-
ti criminis reus. O Rex, ne ad illum vltius
transieris, siste gradum, in te ipso conuiesce
& quod ab altero commissum oblituisti, hoc
in te ipso iudex intueri: Tu es ille vir. His
continuo Dauit suum agnoscit delictum; exclam-
mat gemitibus; oculos obtestatur: Peccanti Do-
mino. O quoties in te ipsum fertes iudex senten-
tiam, si quod à te committitur crimen, alteri
imponeres.

Quam præceptus es, quam seuerus vt latruncu-
lum ad crucem damnes, qui lepidâ quâdam
astutiâ alteri duos eripuit atreos, nec oculos in
te ipsum reflectis, qui tuis palliatis vsuris, om-
nem pauperi nequiter triplo fur hereditatem ab-
stulisti. In famulum grauitate commoueris, eo
quod receptis à te beneficijs, minus te in ali-
quo discipulis offendit, sed nec adueris, te ip-
sum in illo, à te ipso condemnari, qui tot Deum
quotidie scelestis impudens prouocas, rece-

pris per singula momenta donis multo præcla-
rioribus. Mulieris illius accusas mortum leuita-
tem, quæ vxor cum sit nobilis eiusdem emi-
nentioris, huius & illi faciem exporrigit qui-
buscumque & conuertatur, nec tuam in eis ani-
mam possit, quæ cum sponsa sit Dei, libe-
rum cunctis ingressum permittit, aperitque
nam sceleribus; quid loquor? imo & quor-
quot in eam vim faciunt, damonibus, vt de ea
illud verum pronuntietur: *Habito demonio-
rum, & custodia omni spiritus immundi.* Hoc
habet quod de vobis conqueritur D. Paulus,
quod ad aliorum defectus inspicientes ly-
cei sint vobis oculi, quorum vos ipsos iudices
statuatis. Strictissimo ecclesie iure condemnan-
tes, eodem tamen in vobis ipsis minime redar-
guentes: *In quo enim iudicatis alterum, te ipsum
condemnas: eadem enim agis quæ iudicas, &c.*
*Existimas autem hoc o homo, qui iudicas eos
qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudi-
cium Dei?* Cum temere proximum iudicaueris,
audi loquentem Nathan: *Tu es ille vir.*
Sic Christus cum Iudæis: mali erant imo-
pessimi mortali, nihilominus, ita suis in
actionibus sibi complacere, vt hoc esset cui-
que eorum de se præconium: *Non sum sicut
ceteri hominum.* Contulerant in conciliium, &
quasi rem vero veritatem, suæque Reipublicæ
maximopere proficiam, crimen conceperant
omnium maxime detestabile, nefarium prodi-
tionis scelus, qualè nunquam mundus audi-
uit, aut latro nequissimus commisit, eadem
vniuersi Dei. Hoc eis crimen Christus intendit
exponere; non in illis ipsis hoc agit; sed pau-
li sum illud ab eorum remouet oculis, in ter-
tiam deuoluit personam, agricolam in simile cri-
men vocat, qui recepta vineâ Domino nedum
fructus retulerunt, quinimo cæcis eius famulis
iuncto concilio, prauaque agitati voluntate, in fi-
lium manum mittere non verebantur. Patens
nimis hæc est agricolarum nequitia, quocirca
incunctanter contra eos perditionis ferunt, mor-
tisque sententiam: *Malos male perdet.* His sup-
positis optimè Christus inferre poterat. Vos
estis agricolæ illi: Illi ipsi, quos condemnatis
vos estis: Quantum sapio, ea de causa singula-
riter proposuit hoc Dominus vt ænigma amico
suo Job: *In oculis suis quasi hamo capiet eum, Job.*
Proponere voluit Deus suam in operibus & in
magnitudinem & sapientiam, inter alia verò
hoc quod cum elephante agit, exponit: quem
vocat Behemoth id est *Bestia* in plurali: tan-
tæ namque magnitudinis est, vt non vna, sed

prex.

grex quidam bestiarum esse videatur, de quibus alibi. Ego, sic Deus: *Eum quasi hamo captum in oculis suis*, ipso spectante. Mos est venatoribus ab oculis abscondere retia pennatorum: quia *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum*. IX. Ego rete eius obijciam oculis, & quasi hamo capiam eum. Si litteram spectemus & verborum captum, insulsa videntur: quis enim vidit elephancem, idque hamo ut piscem explicatum fuisse? Deinde cur, cum elephanti proprium sit nomen, non eo illum appellat, utique notiori; sed nomen illi imponit Behemoth, id est grex bestiarum. Loquitur ex mea sententia, quæ est & D. Gregorij de diabolo, in corpore suo mystico; nimirum eorum illo Principum, Pontificum, Sacerdotum, & Doctorum, dum ad concilium pariter conveniunt. En quam bellè nomen ipsis competat *Behemoth*. Id est congregatio feroci in coramque bestiarum. Illi suo in conclavi pessimam omnium concludunt, concipiuntque multitudine, eadem Christi Salutaris. Quis modus ut eam suis ipsi conspiciant oculis, perscrutant gravitatem, iustitiam assignent scelera poenas? ipsi hamo capiuntur, ipsi proprio suffragio, nigro calcato condemnentur? Vitur ad hoc Christus velut quodam hamo, parabola agricolarum. Piscator, ut piscem extrahat, hamum ex are componit similitudinem, at eum sit ille ex se durus, & asper, si nudum exponat, lædit, pungit; cuius solo contactu piscis ad ima demergitur: quare escā, seu vermiculo illinit: quo viso adnatat piscis, & hanti gutture mortuum deglutit integrum, quo hamo suspensus, aquis extrahitur comedendus. Veritas hamus est areus, at cruciat, pungit, lancinat, unde illi vix vili dentem insigunt. Si Christus illam nudam, apertamque ejiciat oculis animalis huius Behemoth conspiciendam, congregatis in unum bestiis illis ferocissimis Principibus, Sacerdotibus, populi Doctoribus, illam sine dubio detestabuntur, quare cooperit illam parabolā viatorum, eorum scelus eorum adeo clarè patet oculis, ut illud ipsi detestentur, arguant, extremisque iudicent supplicij plus æquo dignissimum. In hoc igitur, quod vestris vos oculis intuemini, illo vestri hamo vos captos suspensio: vos enim hi estis agricolæ, vos concilium coëgistis, vos servos Dei prophetas occidistis, vos me eius filium interminere satagitis; In eum igitur finem hæc illis à Christo parabola prædicatur.

S. 3. Velut vrsi, qui rationis parabola vi conclusi ac convulsi, contra seipsos tulerunt sententiam, in Christum insurrexerunt, eius necem machinati.

In angustias illos compulsi dicta parabola, ita ut inadvvertenter in seipsos iudices facti, tulerint sententiam. Quanto illis Receptor ad oculum ostendit, implendum esse Davidis vaticinium, illos malè perdentes, se verò exaltandum & gloria coronandum, velut petram politam angularem: *Lapidem quem reproba verum adificantes, hic factus est in caput anguli*. Furor flammeo ignescentes, datam à se sententiam exequi conabantur, at veri populi multitudinem manus ab opere retraxerunt. Illos graphice describit Isaias, velut vrsos in iram concitatos: *Rugiemus quasi vrsi omnes vos*: nullum enim animal adeo rationis inops, furisque suis irritatum ac vrsus in eum à quo fortius constringitur, lucem ambit, at ea conditione, ut qui eum eo luctatur, non nimirum illum constringat: si quippe se sentiat constrictum, & proximum ad easum, totis ipse viribus stringit, diffringitque constringentem, hunc interius conceptum prosequemur. Hoc Iudæis legimus evenisse. Opinatur autem Rupertus apud Lyran. hoc nobis à Spiritu S. in historia Ioseph præfiguratum, qui cum multis tialis esset à fratribus diligendus, eundem ipsi in malam rem detestantur. Pluribus in eum rationibus agitati commoventur. Prima: quod eos apud patrem criminis pessimi reos postularet, quod tamen scriptura subiicit; Eos primum fraternè corripuit (ita D. Thom.) verum dum nullam ex fraterna videt correctione subsequi vitæ correctionem, recurrit ad patrem, palam confundit, crimen desert emendandum: *Eo quod accusasset fratres, apud patrem crimine pessimo*. Secunda: Quod cum Iacob omnes filios diligeret, primas tamen in amore partes sibi Ioseph vendicaret, & preteritis singularem in eum benevolentiam, pater omnibus officiorum studiis illustraret, cunctaque ab illa perpetrata sibi grata demonstraret: *Eo quod vidisset, quod a patre plus cunctis filiis amaretur*. Tertia: quod faciei, corporisque in eo viderent in loquiderentque venustatem, maxime verò in veste, illa polymita, quæ cunctis erat tunica partibus, qua indutus omnium in se mentes oculot; convolvebat. Ultima vero: & quasi cæterarum rationum confirmatum sigillum, (A) erat propositum

tum fratribus, à se visum somnium: sic enim ait: Putabam nos ligare manipulos in agro & quasi consurgere manipulum meum, & stave, vesterque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Vidi per somnium, quasi solem & lunam, & stellas undecim adorare me. Quibus sibi quasi regnum supremamque prælagiebat dignitatem, & ab ipsis se fratribus adorandum: quæ licet somnia essent, ea tamen ipsi non vanis auribus excipiebant: hoc autem fratrum dissensit concordiam, odij fomitem ministravit, & ad summum extulit fastidium, ut ei scilicet vitam auferrent proditores; quocirca dum eum conspiciunt aduentantem, ut primam de longè fratrem cognoscunt: exclamant: Ecce somnator venit. Hebræus textus habet: Ecce Dominus somnatorum, fidor somnatorum, ea de causa eum occidere, fraternumque sanguinem fundere determinaverunt, & tunica nudatum prolym in cisternam veterem siccamque demiserunt.

Hierem. cap. 2. 5. III. Exdem Iudeos in Christum excitant.

O Christe Sanctissime, Iosepho formosior, quo te vatiniago sunt odio illi persecuti, quos scriptura fratres tuos nominat, quique reuera secundum carnem fratres erant. Saluatoris: Patres tui elongaverunt à te. Potiori iure de illis fratribus Ioseph dicendum: Oderant enim fratres eius, nec poterant ei quicquam pacifice loqui, non obsecro apud fratres odio laborabat, & perpetes cum eo gerebant similitates, & si quanto pacis inter se fœdera sancirent; pax, pax & non erat pax, nisi ficta, nisi verbalis, nisi exterior, ut eo prætextu tanto securis illum & caperent, captumque enecarent. Fratrem exhorrebant. Primò: quod eorum non simulans, non commens seculera, corripere prodiciones, sacrilegia, hypocrises, latrocinia religione palliata non taceret. Secundo: quod Patris æterni in eum portarent affectum omnino singularem, non vulgaribus amoris, divini signis confirmatum, cuius nomine signa & prodigia naturæ vires superantia egibat, quæ illi ipsi in vnum congregati & inter se colloquentes vera ferebantur: Christus cum venerit.

Ionn. cap. 7. 31. Ionn. 3. 2.

memquid plura signa faciat, quam quæ hu facit. Hoc movet Nicodemum virum syncera mente commendabilem, ut manus illi daret, illum accederet, cui & ait: Rabbi: scimus quia à Deo venisti Magister, nemo enim potest hæc signa facere, quæ tu facis, nisi fueris Deus cum eo. Ob hoc eum execrabantur, alia quidem vice quod eum mirabilia parva item testes conspicerent, de quibus evangelista D. Matheus & Marcus scribunt, quod populo in eum præ devotione irruerent, signisque applaudentes, multo furore phre-

netici, velut prostrati pedibus serpentes, Scribæ & Pharisæi: Consilium interunt ut eum perderent. Quando miraculum illud caput & omnium primicerium intellexerunt Lazari resurrectionem, quo se filium Patris verbis ostendebat dilectissimum, quæ ad eius miraculi parationem proferebat, magna licet populi turba in eum cederet, in tantum apud eos incidit odium, ut pleno confesso confedentes faterentur, hanc vitam odij esse causam, quod eum tanto à Patre æterno honore domusque ferre non possent esse sublimatum: Quid facimus? quia hic homo novus signa facit. Tercio: quotidianus formæ eius elegantioris intuitus, vestis præsertim vitæ eius immaculatæ, & ab omni labe, quæque versum illam considerarent, immunit; Docuerant ad te tiram examinant, & divinam inveniunt, quam admirentur: Mirabantur Iudei. Nunc verba perferuntur, cum illi censere impossibile, ita in omnibus, verbis esse moderatum, ut quod reprehenderent, non haberent, unde conueniunt: Vi caperent eum in sermone. Alias manibus eius infiliantur, dum ei paralyticum ostendunt solidandum: Et ipsi observabant eum. Sed semper prævertit tactum anchora Deus. Tandem adducunt quod ipse Christus hanc illis tunicam semper retexeret, conatusque eluderet, ipsoque testes requirit, ipsi dicant, si quam in illa invenit tunica maculam: Quis ex vobis arguet me de peccato? Erat autem aëre publica, & per omnia hæc eius in oculis pulchritudo, ut nec verbum in ea iure possent meritoque reprehendere. Porro illud peccatorum eorum formicam ferenti magis invidia succendebat, odiumque irreconciliabile concitabat, quod sæpe res illas has proponeret parabolas à D. Mattheo relatas, præsertim autem hodiernam, quæ quasi somnia sunt Ioseph, quæ Iudeis manifeste declarant, & ipsos perdendos iri, civitatem incendio consumpturam, evertentem, se verò glorificandam, exaltandam, ut lapidem ang. latem, hoc de eo David prædicente: Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli.

Optimè correspondent (inquit Rupertus) danteque manus somnia Ioseph fratribus exposita, Christi parabolis ad Iudeos: sicut enim in illis somnijs dicendo vatum, aliud per illud intelligebatur, per erectos stantisque manipulos, fratres regnum auspicabantur, ac per solem, lunam & stellas undecim, patrem, matrem, fratresque capiebant, ita in ipsis Christi parabolis: Etiam sicut in somnio, sic & in parabola.

dom aliud dicitur, aliud intelligitur. Et quem-
admodum Ioseph somniis fratribus se tandem
prædicabat exaltandum, ipsos autem pedibus
suis prosternebat, ut seruos domini suo: Sic &
Dominus noster excellentiam sui inuit ad finem
parabola, dicendo, Numquam legistis in scripturis:
quia lapidē quem reprobauerunt aedificantes, hic fa-
ctus est in caput anguli. A Domino factum est istud.
Et est mirabile in oculis nostris. Et quemadmodum illi
conspicientes, quid sibi vellet somnium amplius inui-
dentes dixerunt, Numquid rex noster eris aut subij-
ciemur diuini tui, sic isti intelligentes intentionem
parabolarum, amplius zelati, & querentes eum
tenere, inquit Evangelista, timerunt turbas, quia
sciebat prophetam eum habebant.

En apertissimum reprobationis signum, quod
tibi similiter applica, cum iis nequitia par fue-
rit, si prædicatores rationibus contriti, qui-
bus tuam tibi ob oculos iustam statuis perditionem,
parum est te vitæ mores non corrigere, sa-
cilega non mutare proposita, in teipsum non
conuertere, non spondere meliora, & victiora sa-
luti: insuper & in ipsum exardescis, cane peius
& angre eum exhorrescis, quasi in eo quod
tibi aut dicit aut agit, animum habere
inimicum, ut alter impius Achab, qui sibi con-
sebat in sensum hostemque maximum Michæam
prophetam, eo quid intentum sibi clademque
prædicaret, unde & regi Iosaphat ait: Ego odi
eum quia non prophetauit mihi bonum, sed malum.
Quid igitur tibi vis prædicet, nequissime, quid
concioneris, cum viam incedas perditionis, con-
tinuis contra Deum sacrilegis pugnes actionibus,
idololatricæ crimine infamis, vineæ tapiro alienæ,
iustissimi viri bonorum predo, falsis suffultus re-
dibus, sanguinis Naboth futor innocentissimæ
Quod horum scelera vates regi contra faciem
suam statueret & multitudinem & grauitatem,
molestissimè rex tulit, odio commouetur, pro-
phetam exhorrescit: Ego odi eum.
Catalogum recensens D. Augustinus omnium
miseriarum, calamitatum, infirmitatum, labo-
rumque, quæ grauiora cuncta patimur ex primi
parentis nostri peccato emanantia, de industria
perpendit rabiem, morbum earentem omni re-
medio, si inueterascit, rationem alibi assigna-
uimus, cuius cum vnicuique sit remedium aquæ si-
gillatæ potus, est enim instar ignis qui vilicera cor-
disque fibras exurit, nihil illa magis refugit ra-
biolus, in tantum, ut illum velut sibi hostem
insensibilem abomuetur, qui puriorem potum of-
fert, aquamque sitienti, propius heet et sit pater,
aut frater vicinus, in quem frendet dentibus, to-

tamque conuertit furoris rabiem; signum autem
morbi huius inuenterati, datur, aquam exhorres-
cere cuius potus in morbi præscribitur remedium
& offeientem abominari. O deplorandam ho-
minis calamitatem, & hæc tua quoque perhibe-
tur. Momordit te canis infernalis in tuam rabi-
dus perniciem: Tanquam leo rugiens, circuit qua-
rens, quem deuoret. Quam te vehementer opum
vrit, pungitque cupiditas, quæ nullam tibi con-
cedit requiem, omnem ingerit anxietatem,
ut eleganter notatur D. Basil. & D. Ambrosius
in illo diuite, qui anxia sollicitudine per vigili
noctes ducebat insomnes, cuius anxias vocesque
querulas audimus: Quid faciam? destruiam hor-
rea mea, & maiora faciam. Te quoque, mol-
lis pepo, quam ardenter incendit lasciuie rabies,
mille zelis, simulationibus, suspitionibus de
altera contagratem, bonis tuis depeditis, san-
tate consumpra, morbis contractis, adducta
in summum discrimen dignitate. Quid de vanæ
gloriæ cupido, quam agit inquietus, quam ex
inopinato contemiscit, corde tremulus, quam
sux dubius præfensionis? hocine ad votum suc-
cedet? num ille mihi futuris obstaculo? num
hoc cursum impedit negotiorum? His reme-
dium præscribitur, aqua doctrinæ limpidissima,
quam tibi propinat prædicator, in eo quod tibi
declaret, contractus illos, quibus tibi diuitias
coactas, ad tartarum ducere, & quot passus
ad domum promoues impudicæ, tot ad tuam
te properare perdit onem. Attende qualis sis,
quam ritè paratus, quam libenti gratoque pocu-
lum hoc suscipias animo? Dum acriter commo-
ueris, strides dentibus, faciem auertis, irritaris, &
asseris non tolerandum, tuam tibi tam nudè præ-
dicta ruinam, te à prædicatore ad perpetuos dam-
nari cruciatus, iram cœlestem illum tibi commi-
nari, & apertas gehennæ fauces, morbus est in-
ueteratus, de te actum, esse iudica. Sumito in
Herode exemplum, qui tanta vi ac furore lim-
pidissimam illam aquam respuebat, quam il-
li Baptista prædicator salutis ipsius audissi-
mus offerebat hauriendam tantoque animo
propinquant obstrepebat, ut eum de medio tol-
lere non vereretur. Infelices illos contempe-
Phariseos, quos eadem de causa Redemptor
noster ut omni sue salutis priuatos his verbis
prænuntiat esse perituros: *Auferetur à vobis regnum Dei.*

§. 4. Homo erat. Plautavit Deus vineam,
quam fructum amarum daturum sciebat:
quia Pater est.

Licet autem Sancti Ecclesie Doctores diver-
sis hanc vinee parabolam applicent; D. Atha-
nasil. a. mundum interpretatur, D. Irenaeus. b.
naturam capit humanam: alij hominis dicunt
animam: at indubitata est illa D. Ambrosij. c. c.
solutio; proprie significare Dei Ecclesiam, cuius
palmites erant fideles, in Ecclesie vinea plantati
per veram fidem, & vincti Dei cultum: & res ei
esse videtur manifesta, quandoquidem idem Do-
minus hoc ita declaraverit, quando proposita
parabola de simili vinea per Isaiam ipse seipsum
exponit dicens. *Vinea Domini exercituum, domus*
Israel est. Plurique varias significationes de vinea
appellatione derivant, sed evidenter Isaiam vi-
neam Domini Sabbathi, domum Israel esse memo-
rant: vinea Domini exercituum, domus Israel
est. Hanc autem plantavit vineam, quando pri-
mos illos palmites terra Aegyptiorum extractos,
legem illis coelestem praescribens in terra locavit
promissionis. Qui vineam intendit, palmites su-
mit qui placent; in falces collectos paludi im-
mergit, ubi radices figunt, unde & nomen for-
titur, ut palmites barbati dicantur. (a) Quan-
do iam radices produxerunt, eos extrahit, ex
quibus in montibus vel vtilibet locorum voluerit
plantare sibi vineam. Mens illa Dei fuit vineam
plantare, veterem scilicet synagogam, septua-
ginta illos collegit palmites, quos Moyses refe-
xit vinea Abraham rescissos, & in duodecim fa-
miliosos seu fa milias relictos, posuit in Aegy-
pto, velut in loco paludoso aquarum. (Symbolum
hic nota tribulationum.) in quibus profundas e-
gerunt radices, & in magnam excreverunt mul-
titudinem: Filij Israel creverunt, & quasi ger-
minantes multiplicati sunt ac roborati nimis:
in tantum ut ex illis septuaginta animabus nu-
merus excreverit sexcentorum millium. Tum
vero simenta barbata, & multorum filiorum ra-
dicibus foecunda, extrahens in terra plantavit
promissionis. Audi concinientem David: Vineam
de Aegypto transtulisti, creasti gentes, & plantasti
eam. Audi & Deum per Isaiam, quod illam plan-
taverit: In cornu filio olei, id est in monte, hoc
enim significat in cornu, foecundo & fragifero,
hoc enim indicat: Filio olei: erat quippe terra pro-
missionis montuosa, & fertilissima, ut crebro
textus facit indigat. Ac divina quaedam sapien-

tia notat Dominus causam, ob quam vineam in
hoc mundo plantaverit.

Disputant SS. Patres, ac admirantur, in quem
finem hanc Deus vineam plantaverit, praesens,
non suavis illos fructus producturum, sed
spinas ac tribulos mordaces, ex quibus illi
corona texeretur, vvas immaturas palato in-
sipidas, linguam amaricantes. Domine ut quid
eam plantasti? Nemo sanus vineam plantat,
nisi ut ex ea fructus referat, tam tuas,
tam multiplices, ut ea de causa illam Domi-
nus vocet: *Vinea amarissima.* Quinimo &
hoc Deus indicat, quod qui illam plantat, tanto Deo
speret vindictam desiderio, ut praecceptum dede-
rit, quicumque plantasset vineam, & eiusdem tunc
fructus vvasque non comederit, ad bellum non factu-
m procederet: quia qui supponit, talem rem bel-
licam toritet ac liene non tracturum cum inimico
semper eius cogitationes circa vineam futurae
sint, qualem nempe fructum sit productu-
ra; & ut maledictionem gravissimam infligit
Vineam plantasti, & sodes, & vinum non
bibes. Domine, aut noveras vineae sterilitatem
aut non. Dicere te hoc ignorasse sapientia
tua repugnat infinita, cui cuncta futura, pre-
senta sunt. Si igitur illud praesciens, ad quid
eam plantasti? Mox audimus a quo eam tem-
pore in Abraham, cuiusque posteris plantasti,
non nisi gravissimas de ea querelas. Iam ita
in sui principio fructus tibi retulit amarus adeo
ac pestiferos, ut de ijs audiam Moysen queran-
tem: *De vinea Sodomorum vinea eorum, & de*
suburbani Gomorribae. Vna eorum vna filia, &
bovis amarissimi, sed draconum vnum eorum,
&c. Tempore deinde Isaac praecipis plantum ac
lamentationes super hanc vineam, tuamque cen-
t a illam indignationem decantari, quod eam
deinceps deserens non coleres, non rigares, non
foderes, sepe destrueres, illam an malitia delin-
quere: qua dum omni eam laqueo studioque
coluisti, ita ut nihil amplius requireretur, non
vvas sed labulcas protulit amarissimas: *Expecta-*
ui ut faceret vvas, & facti labruscae. Et nunc ostendit
dam vobis quid ego faciam vinea mea, &c. Non
putabitur, & non foderetur, &c. & nubium man-
dabo ne pluant super eam imbrem &c. Denique ma-
ceriam eius, & erit in concalcationem. Denique in
diebus Ezechielis tanto contra eam furor te
monstrasti concitatum, ut eam minaretis te eru-
tarum. Primum ait: *In terram bonam, super aquam*
multas plantavi, & facti fructus, & porci frum-
tum, ut sit in vineam grandem. ut autem videt
eam sylvestrem, aut mandatum fuisse ut eam

Test. 19. cum indignatione euellentur : *Et auulsa est in ira in terramque protecta.* Vltimo : hos protulit inscruenda botros, vincula quibus tibi strinxerunt manus, flagra, quibus carnem tibi ceciderunt, spinas, quibus tibi verticem coronauerunt, crucem, cui te affixerunt, fel & acetum, quo te sedentem potauerunt : In quem igitur finem tu eam Domine plantasti ?

IV. Hanc eandem mouent SS. Patres quæstionem, cur Deus creauerit hominē, & in amonifumo statuerit paradiso, cum præficeret eius in eo calum grauissimum, & non tolerandam inobedientiam ; mille calamitatum iugo, mortifque sententiā condemnandum. Eodem sensu hanc D. Chrysostom. a. D. Augustin. b. D. Ambrosius obtecerunt difficultatem, cur Christus fidei in Apostolum elegerit Iudam, quem prænoſcebat ex eo sumpturum occasionem vendendi tradendique Saluatorem : *Sæbat enim quis eum affat. traditurus.* ait D. Ioannes. Ad quid hoc ? Si sciret Saluator, quod Iudas eum proditurus esset, cur illum elegit ? *Sa scilicet Adam comesturum de ligno, cui illum in paradiso collocauit ?* quærit D. Chrysostom. Quis sapiens hoc ageret ? Optime quæstioni respondet idem Chrysostom. Eos præſcienti formauit, vincente præſcientiā bonitate.

Quod exponit auctor modernus Petrus de Leda. multo luculentius ipse Christus dum ait vineam plantaram ab homine, qui pater esset familias. *Homo erat paterfamilias*, quo diuinam erga nos testatur bonitatem amoremque patris, patris inquam, cui nullus comparandus, quod paucis verbis eleganter expressit Tertullian. *Tam pater nemo, tam pius nemo* ; Patris viscera, tantis ei conueniunt prærogatiuis, vt omnia patrum mundanorum viscera vel leue sint vestigium ac liura ex illa patris descendens essentia, quā Deus est : *Ex quo omnis paternitas in terra nominatur.* Qua ratione nobis iniungit Patrem nolite vocare vobis super terram, *vnus est enim Pater vester, qui est in caelis.* Quo significat, quod respectu Patris illius celestis nullus in terra pater vocari mereatur. Proinde tantus est in eo paternus amor ac bonitas, vt omnium quos terra tulit, in vnum conuēcti, nequidem amoris illius patris celestis, quo nos diligit, vmbra vocari aut esse mereantur : *Tam pater nemo, tam pius nemo.*

VI. Summis efferunt præconijs historiographi gentiles vt rem monstruosam Agrippinæ Imperatricis filia Germanici, matris Neronis, amorem ardentissimum ; dum de creando filio suo Imperatore negotium ageretur, ad cuius pro-

motionem veneno è medio sustulerat Claudium secundum suum coniugem, cum ei aruspices prædixissent, quod si ad Romanum filius eueheretur Imperium : mater vta lueret, ipse quippe illam impius interimeret matricida vultu animoque respondit alacri ac generoso : *Ocedat, dum regnet.* O matris in filium amorem omnino singularem, quæ, vt in perij filius habenas moderaretur, tanta necem suscepit etiam à filio inferendam voluptate. Veruntamen : *Tam pater nemo, tam pius nemo* : ad eam Patris superni dilectionem, qua nos dilexit scimus aspirare posse neminem : ille namque vineam plantauit, quam prænouerat, pro fructibus, vniſque suauissimis, amaram illi mortem illaturam, quia per hanc filij sui ad regnū celestis eueherentur imperium ; prædestinatos intelligo, in diuini sui intellectus vtero ante omnia sacula conceptos de quibus sic Apostolus : *Quos præſciuit & prædestinauit.* Moriar ego in terra eorum manibus quos plantauit, & elegi mihi in populum, modo saluetur, modo regnet homo in celo gloriosus. Congruè vobis adduco Deum ipsum ex ore Isaia loquentem : *Ad dicit me Ege, qui portamus à meo vtero, qui Isai. 46. 5. gestauimus à mea vulua, &c. Ego feci, & ego feram, ego portabo, & saluabo.* Poterat vique Deus sic cuncta disponere, vt celestis sua daretur gloria prædestinatis, nullo tamen medio suo labore, nec vllā molestiā ob negatum sibi à vinea fructum : at voluit suis omnibus amor esset in confesso, quo pro hominibus mortem oppetere dignatus est eorumque cadere manibus, quos mens erat saluare, regesque illis ipsa morte, quam ei inferebant, coronare. Longo cedit huic amori intervallo, Davidis ille in rebellem filium Absalon amor multorum ore celesterrimis, quo mox pro filio, vt ille viuis sanisque super electos repetitis vocibus, ac singulibus posse cupiebat : *Quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te.*

2. Reg. 18.

33.

§. 5. Plantauit vineam. Dicitur palmes esse Christianus, qui nisi fructum ferat, soli conuenit igni.

Palmarum congeruntur rationes, ob quas diuina quādam sapientiā Dominus Ecclesiam suam sub symbolo vineæ, fideles autem Christianos in ea posuit, sub palmarum symbolo nos significauit. Prima est namque palmes in serendis palmis,

Pp

is fructibus vberissimis, si talis sit qualem esse
conuenit, nulla verò planta hâc inuitior, si fru-
ctibus sit infœcunda. Proprium est palmiti
fructuoso, quod totus sit utilis Domino; ni-
hil in eo reijciendum. In Vere primum ger-
minat pampinos qui prouocant appetitum; an-
ni primitias, quare etiam sunt gratiores: ili-
co productiorem odoris suauissimi, unde &
coelestis illa sponsa, diuinum suum allicie-
bat sponsum, egredietur cum illa, & vinea-
rum odore gratissimo simul recreantur: *Veni
dilecte mi, egrediamur in agrum etc. videamus
si floruit vinea; Quinimo & altera vice spon-
sus sponsam exhortatur, ad vinearum odo-
rem capiendum saluberrimum: Surge propra a-
mica mea etc. vinea florescentes dederunt odorem
suum.* Talis autem est hic odor, qui confortet
cerebrum, quo oculorum acies & acuitur &
delectatur, præcipue verò fugat serpentes, & in-
secta venenata. Post hæc en tibi propinat om-
phacium, tot modis profectum, & primo anni
tempore inuendum, v. illo tanquam sauari v-
tatis condimento. Continuo adsunt vux, qua-
rum aliquas in præfenti comedis, alias in hye-
mem referuas; ex alijs vinum exprimis, liquo-
rem amantissimum, vt de eo dicere licuerit:
Latifcat Deum & homines. Quando hoc acef-
cit, in acetum mutatur, quod sæpius vino an-
teponitur quod nobis summo sit emolumento.
Expressis iam botris supersunt grana & vi-
cia columbis tuis accommoda, & quod tibi re-
manet simandis campis terræque congruè ca-
lesfaciendæ. His omnibus collectis, & palmi-
tibus vindemiatis, remanent racemi, sapore per-
grati, ex quorum folijs ambrosia tua nutrit, sic
vt ne vnum quidem pereat stultitia. Tandem tot
ab eo acceptis commodis, sarnientia tibi relin-
quit, hyemis tempore ipsi sarnientia, qui ex
eis ad manum, celeriter, & vberiter gratissimo
congeritur. His omnibus superaddo, eorum ci-
neres lixiuio, alijsque vrbis accommodos.
Attamen nulla Domino suo inuitior planta si
fructibus carcat: nec enim utilis est vt ex ea ta-
bulæ ferræ feceretur, vt pinus, nec vt hastæ exa-
euantur, velut ex fago: nec domus ædificandæ
sunt laquearia, nec baculus, cui itinera inni-
taris.

Eze. 15.2 Ex his deducuntur rationes illæ notissimæ,
quas Dominus Ezechiel propofuit. *Quid fiet
de ligno vitis.* Agedum propheta, si palmes fru-
ctibus sterilescent, cui rei vtilis censetur, quid
ex illo confingam? num ostia? num fenestras?
num nauium malos? num ambulacris tabulas?
rili.

nihil horum, soli conuenit igni. Palmes est
Christianus, quando talis est, qualem esse de-
cet, si fructus profert, ad quos & plantatur &
colitur, omnia eius Deo sūt gratissima: *Vni
Domino, omnia Deo sapiunt, eius cogitationes, et
eius verba, eius opera, eius gressus, eius eu-
ræ, eius vita, eius mors, eius cibus, eius po-
tus: Sine manducatu, sine bibitu, sine aliud quid
facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Sine iustitia
vixit sine moriatur, omnia in Dei gloriam lau-
demque referuntur: *Sine vniuersis suis morimur, laus
Domini sumus.* Dormiat, aut vigilet, comedat aut
aut ieiunet, in omnibus Deo letetur, cuncta flo-
que ad eius refert obsequium: *Diligemus Remus
Deum, omnia cooperantur in bonum.* Quas videlicet
coelestem sponsum tanto sponse flagrate desi-
derio, vt ipsa tota, & quicquid in illa venit con-
siderandum, illi sapiat; & sibi complacens il-
lam consideret membratim: cuique suum mem-
bro corporis assignans eloquium, itaque in illa
sibi complacuit, ac tanta formæ captus est ele-
gantia, vt ipse fateatur, vel minimum eiusdem
capillum, pro cor eius vulnere lancinasse: *Vol-
nerasti cor meum soror mea sponsa etc. in vno cri-
ne colli tui, q. d. necdum Deo summo opere placere
præclatiora virtutum opera, martyrium, pro-
fecta ieiunia, corporis flagellationes, extaticæ o-
rationes, excellentissimæ charitatis exercitia,
quinimo Deo maximopere sapere, vel vnicum
aut leuissimam piam iustorum cogitationem,
gemitum, orationem ejaculatoriam, quæ tuo
iudicio, crini compara: ut leuissimo, quem in di-
uersa rapit Æolus. Quinimo dum ipsi indicat
discipulis, quanti sint hæc apud Deum ita satis:
Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt. Luc.
Quam Deo (quis dicat) gratum vnicum quod
illis offert boni desiderium? vnum: *Miserere
mei Deus quoniam infirmus sum.* Vnum: *Ad te le-
uatus animam meam, Deus meus in te confido, non
erubescam.* Vnum: *Quis mihi tribuat, vt mori-
ar pro te? Vnum: Pater peccavi. Vnum Deus pro-
pitius esto mihi peccatori.* Verum enim vero, ni-
hil, minus Deo lapidam, homine Christiano,
infecundo: *Quid fiet de ligno vitis?* Ad quid
Deus tuus indiget operâ? quid de te facie? *Quid
illi in te placebit? Num à te exigit, vt oves
suas custodias? vt eius promoueas lites? vtrens
arma diffundas aratro? vt eius causam aduoca-
tes tuearis? eius augeas ararium? mandata ei-
us ac litteras expendas? Ad nihil horum vales,
nisi vt in ignem coniciaris sempiternum ex-
tendus. Proinde consultum foret, diebus signis
illis, teipsum in tribunalis citares, & à te ipso ra-
tionem**

cionem exiges ea facta interrogatione, quam Dominus olim Lææ præcepit, vt aditu templi Sobriæ proponeret, cui nihil minus curæ erat, quam suum exequi diligens officium:

Quid tu hic, aut quasi quis hic? Adesto num tui aliquando muneris recordaris, num in mentem venit, in quem hic te finem statuerint? Num ea ferè intentione hoc tibi munus imposuerunt vt agas quod agis: nimirum, vt comedas, bibas, totaque die pompaticus obambules, tuis tantum intentus, sedulusque delicijs? Vt hæc ageres, tibi foris erat remanendum. Ignoras hoc te suscepisse munus, vt ea quæ templi sunt sedulus exequaris: quid te premit? quomodo tuo satisfaciis officio? scito igitur, quod *Expellam te inde* O. Christiane, in quem te cogitas finem ad Dei Ecclesiam esse conuocatum? *Quid tu hic, aut quasi quis hic?* Tibine persuades, hanc eam esse Domini mentem vt comedas, vt bibas, vt epuletis & ea quæ tibi sapiunt omni studio promoueas, totus inhians vanitatibus carnisque voluptatibus? Ad hæc tui Deus non indiguat manere vitæ poteras in infidelitatis errore reprobandus. In vineam te miserunt, vt botros referres Deo sapidissimos, orationem, Sacramentorum frequentiam, opera misericordiarum, penitentiam, ieiunia, cæli flagrantissima desideria. Si similis tuis illis Deo non occurras, lata est contra te sententia: *Ecce ignis ductum est in te sciam.*

§. 6. *Ferre tenetur fructum Christianus, cum velut palmes putetur, & colatur.*

Secunda sit illa ratio: etenim palmes inter alias plantas singulari præcellit conditione, quod fructum non adferat, nisi male exceptus, putatus, resecissus, ramis suis orbatus: alio portio plantæ, vt fructum adferant plurimum, excoluntur, siemantur, curantur ita, vt ipsis nec vnicum folium auferatur. Quæ non cura adhibetur persico, malo punico, citro, amygdalo, cydoniæ, pruno, ceraso: stercoreas irrigas sepe circûdas, vt ne quidem tãgantur manu viatoris, nec nijsimus eos ramusculus amputetur, hoc enim esset, eis fructus demere fecundiores: vt autem fructus palmes adferat vberiores, quàm non ei videns leuiter? Accedit riuor, & libera manu totam præscindit, putat vt ne minimum ei permittat sarmentum, en tibi miser palmes, contractus, corrugatus, in lacrymas effusus, vt exsiccatum mortuumque di-

xeris. O Domine, (respondet agricola) nihil illi magis competat, vt fructum adferat, & quod contrahit & corrugatur, en ad ferendos fructus fit aptior. Te ipsum hic O Christiane cogita delinquentum: palmes es vineæ Dei sanctissimæ, Ecclesiæ suæ. Hocine credis, tales te fructus prolaturum, quales exposcit Deus comedendo, bibendo, delicijs indulgendo, cutem tuam basilicè nutriendo, vestibus mollioribus, quasi inter gossypium luxuriosum. Hoc agendi modo, fructus, quidem adferes non Deo sed dæmonio gratissimos, de quibus sic Apostolus: *Manifesta sunt opera carnis, quæ sũt: fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria &c.* Vt autem Deo fructus Christiane proferas sapidissimos, necesse est, carnem tuam durius excipias, mortifices ieiunijs, extennes flagellis, affligas castigationibus, capillamentum fere si rescindas, sensus tuos comprimis, vitum contrahas, linguam coercitas. En quam neruose describat Apostolus optimam palmitum conditionem: *Gloriamur in tribulationibus scientes quod tribulatio patientiam operatur &c. probatio vero spem.* Gloriamur delectamur, sublimis præ gaudio in persecutionibus, in fame, in siti, in vigilijs, scientes ex his fructum patientiæ vberimum oriturum.

Asserit Christus prima veritas præcipuos fructus provenire in patientia: *Fructum adferens in patientia.* Quæ tibi proinde necessaria perhibetur ad corporis macerationes, vigilias, ieiunias, ieiunia, morbos, carceres &c. Primos intueri palmes, quomodo excepti: *Ludibria & verbera experti, in super & vincula & carceres: lapidati sunt, facti sunt, tentati sunt, in occasione gladij mortui sunt &c. egentes, angustiani, afflicti, quibus dignus non erat mundus, in similitudinibus errantes, in montibus & speluncis, & in cauernis terra.* Contemplare palmes illos fecundissimos, quibus mundus non vidit vberiores: Apostolos, martyres, ita resecissos, confoscos, omnibus suis spoliatos sarmentis, bonis, epibus, domibus, filijs, dignitate, quinimo & ipsa vita, quâ nihil homini charius. Mitare Anachoritas, tam arctè conclusos, tam rigide luxuriantibus ne dos pampinis, huius mundi. Hoc putandi modo fructus gratissimus Deo consecratur. Et hac quoque doctrinâ Christus suos præmonuit discipulos instante suæ passionis horâ vt videres eum, qualem breui viderent captum, ligatû, flagellatum, coronatum, crucifixû denique mortuum, exemplum non sumerent scandalum, nec detrahant ei tollerent negarentque auctoritatē, Hoc (ait) scitote discipuli mei desideratissimi: *Ego sum vultus & Iohann. 13. et pater*

III. *Pater meus agricola est.* Viden' qualiter tractet agricola vitem? rescindit, putat, pampinos aufert, racemos contrahit, lacrymas stillat, ut nihil in mundo ea languidius, miseriusque esse videatur; at non hoc ea sit intentione, ut palmes exarescat, quinimo hac putandi severitate ad fructus disponitur fecunda sapidiore. Hoc pater meus celestis exequetur, qui velut agricola, me ut vitem putabit, fomentum rescindet, orbabor discipulis, solus relinquer vestibus nudus, quas inter se milites sub alca dispartient, infirmus, inglorius, sine sanguine, in cruce elatus, talis ut omnium miserissimus habeatur: *Factus pro nobis maledictum.* Attamen sic suadet ratio, cum viris sim: hoc enim modo fructus feram abundantissimos, totius mundi salvationem, omnium remissionem peccatorum, coeli reparationem, terrae remedium, peccatoribus indulgentiam, iustis gratiam. Hic impletur: *Multum fructum afferet.* Hinc causa patet, cur tam modicus ex vobis Deo fructus colligatur, quia vestras non praescinditis voluptates, non tondetis delicias, non premitis vanitates, non refrenatis carnis petulantiam: Ne quidem minimum feris honori vestro, fomentum auferri, opem vestrarum, vestrarum atomum deliciarum. Ignoratis toti sensibus additi, quid sit vel vitium verber disciplinae, lectus tabularum chanamenae, ieiunium in pane & aqua rigidissimum &c.

Gal. 3. 12.

§. 7. *Plantati sumus in Ecclesia sicut palmites, ex libera meraque Dei bonitate, quod indicat oleum Iacob.*

14 **T** Eniam produco rationem, ut domestico manuali ac humili exemplo declaret totius Theologiae quaestionem altissimam, Ratio. 3. I. proficissimum mysterium, divinae graue te- Ex mera cietum absconditum, Dei que prouentissimam Dei bonitatem gratiae dispositionem. Sacramentum adeo sublime, ut ipse praedicatorum primicerius doctoratus in caelo laurea coronatus dum eius plantati sumus. nobisque omnibus era obstruat. (a) *O altitudo diuinarum sapientiae & scientiae Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viae eius, quis enim cognouit sensum Domini, aut quis consiliarius eius fuit?* Nihil in Sacra Scriptura frequentius, nihil nobis a Deo sapientius ac diligentius inculcatum, quam nostrae uenerationis & redemptionis opus ex mera ac libera

Dei voluntate profuxisse, qua hunc voluerit gere reprobare alterum, tibi lumen infunderet ad suam vocare Ecclesiam, sacri baptismatis lacuacro eluere, sua illustrare gratia, suprema saluationis media supplicare, multiores autem hominum eiusdem tecum naturae ac dignitatis nocte infidelitatis, ac peccatorum abyssi relinquere petiueros. Ad quid hoc Domine? Cur hic hic & non ille? Hoc argumentum video in Sacris litteris si quod a iud sapienter repetitum, hoc thema principale praedicationis praesertim vero eius qui inter alios palmam uile eloquentiae, cuius haec erat quotidiana sententia: *Liberauit nos & vocauit nos uocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum & gratiam.*

Ut vero huius nos veritatis redderet certiores, multa Spiritus S. profert symbola, & exempla ex iis quae pra manibus habemus duo praecipue ceteris antecellunt ex ore Sapientis. Primum sumitur ex ipsis diebus: omnes eiusdem sunt naturae, & quasi suffulturae temporis eiusdem solis effectus, qui dies illuminat, magnam nihilominus licet videre inter illos differentiam, quosdam enim eligit sibi Deus, in sui nominis ac gloriae festiuitatem, alios tunc permittit vrbibus, luerique deseruire. Citat Moyses sententiam illam attendo, decimumquintum Mar. 1. illum mihi volo consecratum, in eo mihi offerri volo sacrificium agni illius mysteriorum. Dies ille Septembris, iubeo sit sacrosanctissimus, atque celeberrimus, quidquid in eo factum fuerit, operum sint pietatis. Eodem plane modo plures inuenies dies festos, alios vero profanos, festos autem paucos, profanos vero plurimos. Domine, (quaerit Salomon) quid plus habet hic dies ab altero? quo meliore principio hic differt ab altero? quae sanctiores manus illum formarunt, quam alterum: *Quare dies datus superat, & sternum lux lucem, & annus annum a sole?* Dies, mensis, & annos, sol unus illuminat. Quid causa est, cum Deus unum elegerit, alterum minime, quod annum septimum, & pariter quinquagesimum suo cultui dedicat? Nullam hic aliam rationem, quam Dei meram suspicio voluntatem, qui dies hos, ut sancti essent, illos ut profani, libere determinauit: *A Domini scientia separati sunt.* Quia sic ipsi placuit, ipse nouit huius discriminationis rationem: *Immutauit tempora, & dies festos ipsorum, &c.* Ex ipsis exaltauit, & magnificauit Deus, & ex ipsis posuit numerum dierum. Miraculare loquendi formulam, Dies ipse quosdam exaltat.

exaltavit, ad gratia suæ & omnipotentis opera præclarissima celebranda reliquit alios, ut nihil haberent aliud, quam dierum augere numerum; & ut in numero confiteretur dierum: *Possunt numerum dierum.*

III. Hoc modo, inquit, gratia percipies mysterium: quid rei sit, cur hunc Deus elegit, ut sanctus esset, & cælesti gloria magnificandus, illum vero deferret æterna confusione deprimendum, cum ex eadem omnes massa, vili terræ figmento sunt procreati, eodem Adam patre progeniti: *Et omnes homines de solo & ex terra, vnde creatus est Adam. In multitudine disciplina Domini separavit eos; & immutavit vias eorum, ex ipsi benedixit, & exaltavit, & ex ipsi sanctificavit, & ad se applicavit, & ex ipsi maledixit, & humiliauit, & convertit illos a separatione ipsorum.* In

textu Græco lego: *Et subvertit illos a stationibus ipsorum.* Hæc cum ipso Theologis discutenda relinquamus, itamen adverte, quod statim à mundi primordio elegit Abel reiecerit Cain; assumpserit Abram, & eius familiam, alias respiceret? Ex eiusdem filis benedictus Isaac, Immanuel edictus: Iacob approbatus, Esau reprobus. Sibi in populum deligit Hebræos, de terra porro propria extirminat Chananæos. Quis horum omnium auctor? Deus ex libero iudiciorum suorum sapientissimorum decreto, ex mera iustaque voluntate.

IV. Secundum addi exemplum ac de figulo metaphoricam: cum sint enim eius omnia vasa ex eadem terræ massa à dem constituta manibus, in eadem rota circumacta, quædam tamen ex illis fingit, ut mensæ decorant, v. cæcum, paropides, disci &c. alia quæ semper in tribus exponantur, manu ut lebetes, ollæ, cæci, ab i, quinimo & alia sordibus Dei apta, destinataque recipiendis: *Quasi lutum figuli in manu ipsius, palmare illud, & disponere, & omnes vias eius secundum dispositionem eius, sic huius, &c. in manu illius, qui fecit, & reddet illi secundum iudicium suum.* Eandem Deus prope similitudinem Hiemeir, quem in domum remisit figuli, & hæc potissimum D. Paul. vitur ad huius enodationem sacramenti. Sicut lutum in manu figuli, quocumque voluerit vertit illud, effingit, detorquet, immutat, figurat ad mentis suæ inventionem: ita quoque Deus: *Reddet ei secundum iudicium suum.* Apulissima exempla.

Verumtamen his rationem Christi de vineæ parabola præferamus: in nullo sic elucet beneplacitum ac libera vinitoris voluntas, quam in plantanda vinea cum sint enim omnes palmices

æquales, sibi in eadem natura similes, hunc colligit, illum relinquit, hunc colligit terræ inferendum, alterum relinquit ignibus comburendum: quæ precor huius causâ discriminis, quid meruit hic, quid deliquit alter? quid in hoc magis, quam in altero prænotavit? Nihil sane nisi quod hæc ita libera sua faciat voluntate: Nos liquia sic ei placuit hunc assumere, & alterum omittere. Ecclesia, vinea est, in qua Deus in palmes plantavit Christianos. Cur enim, cum plantat omnes essent vnius vitis Adam scilicet, palmes voluntates, nec vnus alterum virtute meritoque præcederet, nos sua inseruit Ecclesiæ, & sine numero plurimos alios deseruit, qui in sacces compacti, non nisi ad incendij valent infernalis alimentum. Ex gratuito suo sic egit beneplacito, quia sic ipse decrevit: *Saluum me facit, quoniam voluit me.* Psal. 17. Quod eleganter expressit præclarissimis illis verbis Apostolus: *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.* Quæstionem mouet Apostolus, cur assumptus Iacob, reprobus Esau: vnius cum essent patris & quidem fratres gemini, velut præcisi ex eadem vite palmes: *Non ex operibus, sed ex vocante.* Gratia deputatur non merito: Gratia opus fuit eligere Iacob, non electo Esau. Idem de nobis: *Non ex operibus.* Cur Deus tot miliones infidelium deseruit in hoc mundo, æternis inferni flammis exurendos, ut sacramenta inuita nos autem elegit, nos assumpsit, nos in Ecclesiæ suæ plantavit in vineo propagines? *Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit.*

Spectat, ut opinor tam prudens, quam mysteriosum illud Iacobi patriarchæ facinus, à D. Augustino enucleatum. Deserta iuuenas perambulabat, & dum nimis studiose observat, in locum incidit certe mirabilem, vbi in eo scallæ, cuius cacumen cælos tangebant, & ascendentes, descendentesque Angelos: Ille per ad visionem hanc magnam, bis ter, exclamavit: *Vere Dominus est in loco isto, & ego nesciebam, & iterum.* Quam terribilis est locus iste? Non est hic aliud nisi domus Dei & porta cæli. Quid porro facit? Ecclesia surgit, & lapidem quem capiti suo supposuerat dicitur puluinar, oleo perfundit, quia cum esset iuuenis locus tepidus, secum continuo lecythum olei deferre: quid inde? *Erexit lapidem in iaculum, fundens Domum oleum desuper: &c. Et lapis iste quem erexit in iaculum vocabitur domus Dei.* Millena in hoc stit, domus pro sacramenta facinore, quæ suo loco expensis dimissas: at nostro congruè proposito, perpende, porta quam cæli.

quam ad viuum depingat tribus illis vocibus Ecclesiam. Prima: *O quam terribilis est locus iste!* q. d. O locum fortissimum, nullis expugnandum viribus. Habes hic Christi Ecclesiam inexpugnabilem: *Porta inferi non prevalebunt aduersus eam.*

Matt. 16. Hoc quoque illam celestis sponsus laudat epitheto: *Terribilis ut castrorum acies ordinata.* Secunda: *Verè Dominus est in loco isto.* Quam-belle hoc conuenit Ecclesiae, de qua Dominus ad discipulos: *Ego vobiscum sum omnibus diebus, usque ad consummationem seculi:* haec mons illi praecel-

Ps. 67. sus, cuius canit praeconia psalter: *Mons in quo beneplacitum est Deo habitare in eo:* etenim Dominus habitabit in finem. Nulla quoque melior Ecclesiae definitio, quam ea, quam dedit Angelus D. Ioa. demonstrans Ecclesiam: *Ecco tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis.*

Ap. 2. 13. Tertia: *Non est hic aliud nisi domus Dei, & porta caeli.* Apertissima Dei Ecclesiae descriptio: *Domus Dei, quae est Ecclesia,* inquit D. Paul. Haec illa domus est, in qua Deus habitat, non illa Donati, nec Mahometis, nec Lutheri, nec Arij &c. Ea porta caeli. Nec enim in illud cuiquam patet ingressus, nisi per Ecclesiam, nec Maurus, nec Iudeus, nec Arabs caelum intrare possunt, nisi intrent Ecclesiam, fidemque suscipiant Saluatoris: *Extra Ecclesiam non est salus.* Sed quidquid hic est, porta dicitur caeli: *Nō est hic aliud nisi domus Dei, & porta caeli.* Si puero baptizetur recens natus, si adolescens Sacro linia: ut chrismate, si ex altari venerabili Christi pascatur corpore, si ad pedes confessorij poenitent absoluitur, si valetudine extrema laborans inungatur, si conferentur Sacerdotes, cuncta sunt haec porta caeli. Porro qui hic inuenitur, quo iure ad haec nititur, quo gaudet titulo? num forte suis meritis? suis operibus? *Non est volens, neque currentis.* Quid igitur? Petra oleo perfusa: *Erexit lapidem in titulum,* Petra Christus, hoc quippe se nomine in Evangelio ex Davidis se nunciat psalterio: *Lapidem quem reprobauerunt aedificantes, lapis perun-*

Luc. 1. 78. ctus, non nostris meritis: *Non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed oleo misericordiae: Per viscera misericordiae Dei nostri.* hic est titulus, quo nitimur, ut ibi simus, ubi nos esse gloriamur, in Dei plantati Ecclesia, mera Dei gratia, gratuito

Ps. 110. beneplacito, non merita misericordiae: *Non ex operibus iustitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos facit.*

VII. Hanc apprimè gratiā nouerat rex & propheta Deo suā Dauid: *Ego autem sicut oliua fructifera in domo Dei, speravi in misericordia Dei in aeternum, &c.*

ad. 3. scribit *Confitebor tibi in seculum quia fecisti.* Nullius

meliori nititur spes fundamentos inquit D. Chrysostomus: *quā eius, cui adsunt haec duo: vinum & fides, hanc designat, dum se plantarum affectu in domo Dei: aliud: opera: quae per oliuam fructiferam indicantur.* O quam sibi de hac forte gratulatur Dauid: At vnde hoc tibi? quomodo comparasti? Ad Deum conuersus exclamat: *Confitebor tibi Domine, quoniam tu fecisti.*

Confiteor (interpretatur D. Chrysostomus.) *Idem D. Co. est, quod gratias ago:* quia in nullo te ostendit gratiorem, quā in recepti beneficii memoria. Omnibus diebus vitae meae, immensas tibi Domine referam gratiarum actiones: *Quoniam tu fecisti.* Non ait, haec aut aliud fecisti, vel tu illud fecisti, sed absolute: *Tu fecisti.* Quando in Scriptura Deus dicitur aliquid facere absolute, non hoc aut illud determinatè, significat, facere misericordiam. Ita multi Davidis illud exponunt: *Tempus facienti Domino.* hoc est, utendi misericordiae: quoniam seipsum Dauid explicat his verbis: *Reuera Domino viam tuam, & spera in eo, & ipse faciet.* Accedat vates Daniel: *Placare Deo Dauid, auiēde & fac, ne moris propter temeritatem Deus meus.* Dicit igitur: *Gratum me tibi Domine, memoremque semper praestabo:* tota quippe haec mihi fors optima de tua manavit benignitate, opus hoc fuit immerita: misericordiae, plantari me in tua palmitem ecclesia, in qua solummodo vix fructus proferuntur semper.

§. 8. Hoc summi beneficii loco posito plantatum te in hac vinea, ne tibi succedat, quod Adamo, ingratisque philosophis accidisse nouimus.

Quod Dauid facit hortatur nos D. Paulus 16. ut semper agamus, qui plantati in Dei Ecclesia viuimus: *Gratias agentes Deo & Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum in lumine, qui eripuit nos de potestate tenebrarum, & transfudit in regnum filij dilectionis suae, in quo habemus &c. remissionem peccatorum.*

Habent haec verba, quod in eis consideremus. Tangit ex meo iudicio Apostolus, quod egit Dauid, & valde erat regibus familiare, quando videlicet ciuitas quaedam a debito deficiebat iuramento, militem conscribebant numerosum, & exercitum comparato signa cum helle conferebant donec illos sibi rebelles subiungarent, quibus iam profligatis, deuictisque soc. utragis, ut rex & misericordiae, & iustitiae suae daret argumentum.

mentum (sunt enim hæc duæ virtutes vt indiri-
dus regibus laterales) fortes mittebant quibus
autem dextera coniungebat, in partem ab aliis
segregabantur, quibus vita salutis concedeba-
tur; eis suam rex præteriti veniam delicti be-
nignus impertiebat, viscera misericordie, sibi
conferiebat feudatarios ac seruos, vnde &
seruus originem suam traxit: *Servus &*
seruando, quos autem fors sinistra deprimebat,
summo rex iure pledebatur, gadio colla subi-
ciebat, vitamque trux adimebat.

Plus satis hanc ex primis D. Augustini consue-
tudinibus, varias adducens historias, quibus addo
& hoc à Davide fuisse perfectum, de quo sacra
pagina testatur, quod vñctis Moabitis: *Mensus*
est David duos funiculos, unum ad occidendum,
& unum ad vivificandum. Phrasi S. Scripturæ
Funiculus fortem indicat, quia funiculis mensus
est Iosue terram promissionis, & cuique sua fors
obveniebat, secundum funiculorum extractio-
nem vnde & David eadem vitæ phrasi: *Funes*
occiderunt mihi in praeliis. Duos igitur funicu-
los diuisit David, vitæ vnum, & mortis alterum
in illo sive dabat misericordie, in hoc verò ius-
titie evidens argumentum. Hoc notat D. Pau-
lus: Deus Rex regum iure merito toti excede-
bat civitati, nature scilicet humanæ ob trans-
gressum obedientie mandatum: *Etiam natura*
filij ira sicut & ceteri. Vt misericordie, ita &
iustitiae suæ dare voluit speciem aperitissimum,
ad hoc duos mensus est funiculos vitæ funicu-
lum quibusdam, nimirum Sanctis distribuit,
quos de medio segregat improborum, eligit,
& celesti prædestinat gloriæ, de potestate eri-
pit tenebrarum, suæ fidei illuminat gratia, spe
iustificat, charitate inflammat, de regno trans-
fert demonis, ad dilectissimi filij sui terrenum
regnum, nempe heresiam peccata his condonat
vniuersa, his vitæ communicat donum vt tan-
dem gloria potantur sempiterna: ceteros in
sorte deserit: aledicta, cæcos sine intellectu, te-
nebris errorum immerfos, demonibus subitos,
eum quibus mortis æternæ cruciatibusque deno-
ventur. Quæ sunt hæc sortes: Mera, libera, Dei-
voluntas absoluta: *Cuius vult miseretur, & quem*
vult cadaverat. Quibusdam suam offert misericor-
diam illuminantis, alios in peccatis deserit ob-
tenebratos: Sorte voca s sumus p addestinati scun-
dam propositum eius. Hoc David innuit: *In mani-*
buis tuis sortes mea. In manibus tuis sortes conti-
nes, ex beneplacito tuo illis distribuens, quod
placet faciens: *In manibus tuis*, Domine in li-
bera tua voluntate, ex qua sortes meæ præclare,

optatissimaque dependent. O quale Dei bene-
ficio perpetua dignum memoria: *Qui dignos*
nos fecit in partem sortis Sanctorum. Quæ de reg-
no Satanæ nos ad Regnum hoc suum translu-
lerit, fide illuminat, baptismo mundauerit, & fir-
matione roborauerit, carne sua pauperit & sangui-
ne, in confessione peccata remisit, in porta sta-
tuerit, cæli vitæque celestis, vbi tantum spes
vitæ fulget sempiterna, arcæ suæ, velut Noe in-
clusit, vbi solummodo de naufragio refugium,
ex qua reliquum coram oculis nostris misere
submergi videmus mundum, infidelitatis, pec-
catorumque diluvio, extra quam credimus sal-
uari posse neminem, ad infernum præcipites
demerguntur, quotquot eorum moriuntur, ac de
morte temporali, ad æternam transeunt mor-
tem, *Sanctasque maledicti.* O ter maximum
Dei beneficium.

Ni fallar Apostolo occurrat, quod Noe Do-
minus præceperat, quando illi iunxit vt in ar-
cam ingrederetur. Decretum iam erat mundum
ob non toleranda eius crimina, omniæque cor-
ruptionem vniuersalem, delere diluvio: quæcirca
mandat Noe, arcam fabricet, seruandis aui-
bus, animalibus, hominibusque congruam. Centum
viginti annorum tempus hominibus faciendæ in-
dulguit penitentiae: Neglexerunt illi, dixerunt ve-
tius contemperunt, absoluit arcæ structura.
Modo bene innuit Deus, sic est vt volo: *Ingredere*
tu, & omnis domus tua in arcam, te enim vidi
inustum &c. Ex omnibus animalibus tolle *septe-*
na, & septena, masculos & feminas, de ani-
malibus vero immundis, duo & duo, masculum
& feminam, animalia ea dicit munda quæ di-
uini sacrificij apta dedicabatur, quæ ita vocat
Moyse vel per anticipationem, satis S. Scriptu-
ræ familiarem: vel quod iā ab ipsius mundi in-
cunabulis in vita Adam hæc esset nota distin-
ctio, quod non passim omnia seu animalia, seu
aves Dei sacrificio, sed quadam solummodo
conferentur idonea. Aliorum hæc est opinio,
quod voluerit Deus, ex qualibet cum aui, tam
animalium mundorum specie septena & septena,
septem masculos, & septem feminas segre-
garet, hoc est Septena & septena, masculum &
feminam. D. Chryso. D. Amb. Theodoret. Euche-
rius, imo & Iosephus ludæus inter historiogra-
phos celebris probant, à Deo tantum esse præcep-
tum, vt ex aui-
bus, bestiisque mundis septem ex
qualibet specie in arcam admitterentur: septem
ex specie columbarum, septem turture, sep-
tem minoris armenti, oues, arietes &c. mascu-
los & feminas. Obiciet: si septena sunt, qua
ratio?

17-20

11.

Cur

septem

na &

septem

na in

trodu-

cantur

in ar-

cam.

Oen. 7.

2.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

11.

III.
Deus
à no-
bis ex-
poscit
grati-
tudi-
nem.

IV.
Voca-
tionis
donū
expen-
ditur.

18

ratione vna sociabantur, ut masculus & femina
conueniant? Respondetur, Deum mandasse, ut
tribus paribus masculo & femina conlocatis
ad seminatium, ac speciei conseruationem, sup-
erfluum Deo sacrificandum superesset, transacto
diluuio, egrediūque cunctis de arca, sicut ve-
gimus Noe obtulisse Deo in odorem suau-
tatis.

Graue sanctūque mysterium, Etiam ante in-
gressum in arcam, etiam ante vel vnam pluuię
guttam ad diluuium, quo cuncti sunt demer-
gendi, præcurrit Deus, ac disponit, ut sibi Noe
aues, ac animalia compareret munda, quę tran-
sacto diluuio Deo sacrificet, in gratiarum adio-
nem, quam ei solueret, dum per aquas toto pe-
ceunte mundo, cunctisque hominibus, nemine
ferente subsidium miserę præfocati ipse se, ve-
xorem liberos, nurus, totaque familia, tantę
cladi superfluentem, in terram siccam, stabilemque
egressum, saluum & in columen euasisse lara-
retur. Si tanto igitur zelo Deus gratiarum de-
poscat rationem, ut eam tanto præueniret tem-
pore, ne dicam anticipata diligentia, cum talis
sit beneficij ab altero repetere nondum recepti
memoriam: quid quæso tibi incumbit agendū
dum elatus sursum mentis oculis, perire cœtus
hoc in mundo tantam æ lupum, ludeorum,
Arabum, hæreticorumque turam, tot in China

paganos, tantam à tot sæculis præteritis in In-
diis orientalibus ac occidentibus multitudinē,
tibi vero nondum nato de quo nemo somni-
bet, iam hanc ecclesię arcam præparat, salutis
vitęque domum tutissimam. Non illam tu, ut
Noe arcam, ædificasti, hoc eius adscritur cu-
ra, deputatur diligentia, eam tibi iam pridem
præparasse, ut natus illam continuo ingrederer-
is, quateus reliqua mundi pereunte multitu-
dine, tot te periculis ereptum, saluum ue lara-
teris. Hoc igitur Dei beneficium, hoc tale mi-
sericordię pietatisque donum nullo die nulla
temporis vetustate, nullo casu non gratia erga
Deum memoria deleatur: Gratias agentes Deo
Patri &c. qui eripuit nos de potestate tenebrarum,
& transfudit in regnum filij dilectionis suę in quo
habemus &c. remisit enim peccatorum, per sangui-
nem eius.

O verba siquę alia, mysteriosa, quorum plu-
rimis singula turgente mysterijs, & mea quidem
sententia, simul sumpta beneficium recolunt
Iudei & im præstium, & à Moysē festiuis illo
canto celebratum, quod omnium primum no-
bis in sacro eloquio scriptum occurrit, & tre-
centis plus annis prius decanatum, exteris om-
nibus

elogijs à veteribus illis Poëtis extor-
tis, quos mundus coluit, Lino, Mulao, Orpheo,
Transuadant Israelitę mare rubrum sic o ve-
ligio: Pone sequitur rex Pharaon eodem trami-
te, numerosissimo stipatus exercitu, ac omnes
aquis inuoluti, ut ne vnus quidem superflus sa-
ctum posteris queat enarrare, Rescendunt ex his
tore salui ac securi, oculis cunctos submersos
cernunt inimicos, maris vrdis huc illucque
dispersa cadauera, hanc fuisse Dei manum
mirificam collaudant, timent, contremiscunt.
Viderunt Ægyptios mortuos super litus mari &
manum magnam, quam exercebat Dominus con-
tra eos, timuitque populus Dominum. O potes-
tissime Deus, stupeo miraculum: eodem omne
gradiuntur iungere, idem transmittunt mare in-
ter eadem stupentes vndas, hos cernimus præ-
focatos, & æternum perditos, nos autem in fir-
ma littoris statione, gaudentes, securos, uolu-
mies. Harunt, inquit Moyses, misericordię Do-
mini, quas dignum, & iustum est, festiuis gan-
dijs celebramus, Deoque canamus gloriam.
Cantemus Domino: Quid cantabitis? An copiosa
nobis non superbit de laudanda erga nos Dei
misericordia materia, cum eos qui summo nos
rigore affixerant, ipse condemnauit, quinimo
ubi eos seuerus plectitur iudex, ibi benignus ac
misericors nobis parit indulget: Quis similis
tui in fortibus Domine? Quis similis tui magni-
tus in sanctitate, terribilis atque laudabilis, & fa-
ciens mirabilia. Et quę precor, sunt hæc quę
fecisti mirabilia Domine, dum ostendis te, in
quibuscumque terribilem, vindicem & iudicem, &
in alijs mille laudum præconijs dignissimum,
quę sunt hæc: Extendisti manum tuam, & deuor-
auit eos terra. Duxisti in misericordia popu-
lo, quem redemisti, & portasti eum in fortitudi-
ne tua, ad habi. aculum sanctum tuum. Extendisti
manum tuam contra nonnullos, & deuorasti
eos terra.

Notat hic D. Augustin. sub nomine terrę, De
mare intelligi phrasin non insolita Sacris litteris, &
quę per cælum, quidquid cælo con metur, ex-
plicat, & nomine terrę hæc sublimaria: Terra
pro aqua est posita, tota quippe pars ista extrema,
vel infima mundi, terra nomine censetur, secundum
id quod sæpe dicitur, Deus fecit cælum & terram.
O quam terribilem se Deus ostendit tot exerci-
tibus, populisque, Pharaonis! Aderat ipse Rex,
conuenerant totius Ægypti magnates. Principes
pes. Omnes fluctibus maris tradidit opprimen-
dos. Et quanta eius in populum suum miseri-
cordia, columnam eis lucis ministrat in bra-
chio.

chlo potenti, manu terribili ad terram deducit
promissionis, ubi Sanctuarium sibi elegerat eri-
gendum. Quæ regio, quam secuta? o quis lo-
cus, quam sanctus? quam solida & inconcusse
diuina suis illum manibus edificauit! Introdu-
xit & plantauit eos in monte hereditatis tue, fir-
missimo habitaculo tuo, quod operatus es Domine,
quod firmauerunt manus tue, Dominus regnabit in
æternum, & ultra. Ad litteram agit beneficij
memoriam, Iudæis à Deo collati, dum eos A-
egyptiaca liberans seruitute, demeritis eorum ho-
nibus in terram induxit promissionis, fecun-
dam, fluentem lac & mel, cuius Moyses celestis
prærogatiuas ut noster aduerit Cardinalis Cae-
tan. tria illi singularia eaq; extrema assignans
epitheta. Primum: *mons hereditatis Domini*, Mon-
tem dicit, ex situ regionis montuoso, cuius pars
præcipua mons Moria censebatur, Sion nomi-
natus, ad cuius radices vrbis est Hierusalem adifi-
cata. Montem vocat hereditatis Domineo quod
illam elegerit regionem, ut populo suo esset in
habitaculum, quem communis nomine appellat:
Hereditas mea Israel. Secundum: *Firmissimum ha-
bitaculum tuum quod operatus es Domine*. Hoc id-
circo dicit, quod elegerit Deus terram illam, in
qua nomini suo templum domusque extrueretur,
in qua velut in proprio consideret habitaculo.
Tertium: *Sanctuarium tuum Domine*, quod fir-
mauerunt manus tue. Hoc in eodem verum pa-
ter habitaculo, in quo sum Deus decreuit esse
Sanctuarium, seu Tabernaculum, ubi diuine sa-
cificia litabantur maiestati, quo cunctus con-
fluebat populus sacrificaturus.

Hic quartum annexitur: *Dominus regnabit in
æternum, & ultra*. Hæc verba difficultatis ha-
bent plurimum. Attamen ipse Cardinalis Cae-
tan. respondit, hæc indicare, quod Moyses Pro-
pheta non tam de præterito Iudæis loquatur bene-
ficio, quo illos Pharaonica soluit tyrannide, po-
pulumq; terræ promissionis fixerat possessorem;
hoc namque concicem sapit litteræ, quam de illo,
quo plebem præuenit Christianam, cum eam de
peccatorum eruerit tenebris, ipsis Aegyptiacis
multo grauioribus, de Pharaonis infernalis domi-
nio eripuerit, ac *Translulerit in regnum filij dile-
ctionis sue*, nempe Ecclesiam, cui longè nobilior
præfata conueniunt epitheta. Primum: *Mons he-
reditatis Dei*: Hic enim ille mons est in quo hi,
quos Deus ut suo possidet, continuo habitant;
insuper & illi, qui regnorum suorum heredes ar-
bitrantur, qui soli erunt Christiani, qui in hac
morati fuerint ciues Ecclesiæ. Secundum: *Fir-
missimum habitaculum tuum, quod operatus es Do-*

mine: Hæc eius est Ecclesia, firmum ideo habi-
taculum, ut portæ inferni aduersus eam non præ-
ualeant. Hoc ipse consilidauit, quando Petrum
lapidem signans fundamentalem illi ait: *Tu es Pe-
trus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam me-
am, & portæ inferni non præualebunt aduersus eam*.
Tertium: *Sanctuarium Dei*, etiam hic solummodo
do vera inuenitur sanctitas, hic media, hic instru-
menta soluit pietatis, sancta insituit sacramenta.
Tandem hic verè & proprie dicitur: *Dominus
regnabit in æternum & ultra*. Non paruum ha-
bent hæc verba negotium, est etenim æternitas
omnem comprehendens duratio duratiorem, &
proinde nihil ei addi potest ultra. Adde de hoc D.
Thom. ubi multa subtiliter congerit, ad quem
vos remittimus. At longè maiorem habent diffi-
cultatem, si de terra illa promissionis intelligan-
tur, de illo templo, de illo Dei Sanctuario, licet
namq; ibidem Dominus regnauerit, sedem suam,
cultusque habuerit, attamen non videt æterni-
tatem, cum finem acceperit; hoc igitur suppo-
sito, quæ ratione dici potest: *Regnabit in æternum
& ultra*? Communis est hæc expositio, verba il-
la, iuxta S. Scripturæ phrasin, longam tantum
notare durationem, quæ multa comprehendat sa-
cula; saculum autem annos centum continet,
nosser vero Cardinalis Caietan. suam sequendo
sententiam, ut prædiximus, subtiliter sentit, hæc
verè in nostra compleri Ecclesia, de qua proprie
dicimus: *Dominus regnabit in æternum & ultra*.
Primo namque regnat hic in æternum, hoc est si-
ne fine, ut ipse promittit Apollonius: *Ecc ego vo-
bis sum omni die in diebus usque ad consumma-
tionem seculi*. Non est enim insolitum, nec à com-
muni abhorret modo loquendi, illud dicere æter-
num, quod finem non accipit vique ad consum-
mationem seculi, & post hoc in seculo regnabit
uenturo: Hic igitur in suis regnat per gratiam;
in æternum, toto mundi decursu, & postmodum
in illis per gloriam regnabit in æternum & ultra.
Perfusa. ut loquitur Cardinalis: Intelligendo per
populum, non Israel secundum carnem, sed Israel se-
cundum spiritum, ut docet Paulus. Hanc nobis
contulit misericordiam: hæc est quæ omnem su-
perat gratia etiam, misericordia misericordiam;
quod eripuit nos de potestate tenebrarum & tran-
sluit in regnum filij dilectionis sue Vbi vitam con-
sequimur, salutem ac peccatorum remissionem,
cætera mundi parte in illis & propter illa perueni-
to Dei Laudate beneficium Dei, applaudite mise-
ricordiam.

Non se poterat cohibere David, quin perpetuas
Deo personaret laudes, comq; se ad hoc esse iudi-
catis

Rieron. Bapt. de Lanza. Tom. II.

Qq

gates

faret impatrem, omnes conuocat nationes, omnes
 excitat populos, ut sibi dent manus : quæ ratio
 quia animam eius caribus infuderit ut eis vitam
 daret: *Præconceit auiamibus: Benedicite gentes Deum
 vestrum, & audiam facite vocem laudis eius, qui
 posuit animam meam ad vitam.* Die quæso David,
 quam posuit animam in corpore Deus, quæ non
 sit vel illud viuificet: proprius hic est effectus ani-
 mæ, viuificare, ita eam definit: *philosophus: Pri-
 cipium viuende.* In eum suam illam præ ceteris
 creauit, quæ fuit prima nostri progenieris Adæ;
 quando quasi de suis eam educens viscibus di-
 uino quodam spiritali corpori infudit: *Ei factus
 est homo in animam viuentem.* Profuturum hic no-
 tat Prophetæ mythe illi, Quasi infinitas creat Do-
 minus animas, nec omnes posuit ad vitam, cum
 quæ illas recipiunt, ad mortem venturi sint sempit-
 ternam. Omnes infidelium animas, Arabum, Æ-
 thiopum, hæreticorum, ab eius ipsius creantur
 manu, ille eas corporibus inspirat: nullis autem il-
 larum intendit absoluta vitam dare voluntate, sed
 suas sequentes voluptates, illicitaque desideria in
 æternam mortem deuoluuntur. Attente hoc ru-
 minamus, quod eodem quo tuam de creauit ani-
 mam, et quoque infudit corpori, mille similes crea-
 uerit, ille ipse fuerit, qui deliberato illas creauit
 consilio: plurimas autem in Arabum corporibus,
 ubi morientur, vitæ inhærentes pecuali, quam
 Mahometis docet Alcoranum: alias in Tartar-
 iam relegauit, quæ suis regentur appetibus, &
 ad ignes properabunt cursu celerissimo sempitern-
 os, alias reiecit in Angliam, ubi Lutheri, Cal-
 uini aliorumque hæreticorum ineptijs fidem ad-
 hibentes, disperibunt: alias in China posuit, ad ex-
 tremas orbis plagas, ubi, quis sit Deus, illis num-
 quam immoceat, donec illum naufragi perdid-
 rint, & de mundi tenebris ad palpabiles interni te-
 nebras cœci transierint. De his omnibus non
 incongruè dicimus, quod illas posuerit Deus non
 ad vitam, sed ad mortem, non quidem positus,
 sed eo modo quo declarat Theologus, dici à Spi-
 ritu S. quod Deus induit; ex cœcet, tradatque
 peccatis: de quibus modo non vacat excurrere.
 Inter tot animarum mirandas tuam singulari suæ
 voluntatis propositum in te posuit corpore, in
 terra Catholicorum, in hac ciuitate fidei ac pia,
 in qua recens natum te nutrit expectabat Eccle-
 sia, & susceperet, elueret, firmaret, quo viue-
 re merces vitæ gratiæ, sacro fonte baptismatis,
 in hac plantares palmes vineæ, ut æternæ vitæ
 fructus adferres lictores. Quæ sunt tua, illis præ-
 clariora mettra? quæ diligentiora studia, quibus
 hoc mereris. Hæc omnia, dicito, De i fuit volun-

tas absoluta: Qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suae.

Tanti igitur beneficij de mente nunquam re-
cedat peteatque memoria : *Gratias agentes Deo*
Patris : Nulla transiret dies, quin surgens es strato-
te in Ecclesia sue vinee plantatum perpendens,
fide diuina illuminatum, tot innumeras nationes
infidelitatis errore detentas, hoc primum sit, si-
dem confitearis catholicam, & genuflexis diu-
inum adores maiestatem, tamen in perennis,
vnam in essentia, gratias illi referens, quod li-
beto voluntatis sue consilio hanc in te suam o-
bstitit beneuolentiam, negatam quidem alijs,
qui forte te centies meritis, operibusque luperant,
Ego scierint diligentius paribusque studijs
officia diuina compescere. Tibi ob id senioris lo-
gito orationem : *Benedixit te Dominus Deus Israel* : Tibi it-
quia tu castigasti me, & saluasti me, & ecce vi-
deo. Repete cum D. Augustinus toties ab ipso verba D. A-
postolica : *Vere Dominus tu es Deus meus, qui eduxisti me*
de tenebris, & umbra mortis, & vocasti me : Tibi
in admirabile lumen tuum, & ecce video. Gratias
tibi illuminator meus. Gratias tibi ago, quoniam
illuminasti me, & cognouit. Ecce video lumen cali-
dus interlucet oculos mentis mea radiantis & super a facie
hominis tui. Gratias tibi ago, lux mea, ecce video,
de latere, obsequio visus meus Dominus ex te, resuda
oculos meos, &c. Hoc Deum exora, ne talis tibi
gratia sit causa damnationis vt Iudays ex propria
nequitia, concessa gratia causa fuit perditionis.
Hoc tuum, sic consulo, commune fit pietatis
exercitium, imo esset nobis mutuo congratulan-
dum dum inuicem occurrimus, & de felici
alia forte applaudendum.

Sic nos Princeps instituit Ecclesie: Vos autem *Regni*
genus illustre, regale sacerdotium, gens sancta, pe-
phus acquisitionis. Considera, quibus nos laudi- *XL*
bus illustret, quibus nostram capter Apostolus *Fixa*
præconijs beneducientiam, nobis non exigua Deicipha
beneficia reuocans ad memoriam: *Genus electum, bonum*
ad celorum incolarum. O quale beneficium! *Chaste*
Regale Sacerdotium, q.d. spirituales etis Sacer-
dores, & reges ab ipso Deo, eiusque gratia peruen-
ti. O qualis beneuolentia! *Gens sancta:* inter quos
vera tantummodo pietas veraque temperanda lau-
dantur. O quam supremum illud episcopus! *Popu-*
lus est acquisitionis, quem suus Deus omnipotentia,
viribus infinitis, sui sanguinis vitæque virtute
conquisiuit. Modo nobis edisserere ad quem tendi-
mus hæc omnia dona fuerunt: *Ve virtutes enarratis*
eius, qui de tenebris vos vocauit in admirabile li-
men suum. Vt placeat foraque perambulantes, ac
multum occurrentes inuicem de tanti Domini bo-

PX.
 Quid sit
 quod
 Deus po
 nat ani
 mas ad
 vitam.

itate ac misericordia congratulemini, qui de tenebris ipsis Ægyptiacis multo crassioribus, vos euecauit, transevit in admirabile diuinumque lux lumen maiestatis. O quam accepta Deo forent hæc colloquia, quam vobis viles collationes, de illis igitur miscere sermones, ut Dei erga vos merita semper doctaque conferretis.

Notat Rupertus Abbas Spiritum S. vocabulo duarum litterarum (S). Atque causam declarare peritiam eiusque de paradiso deportationis. Crea-
Lib. 1. in. ut illum Deus, & in paradiso collocavit volupta-
Gen. 1. 3. us in quo erat: *Ignem pulchrum visui, & ad*
Gen. 1. 9. *ut, sedulum suum.* Quid causæ cur eiectus de pa-
Gen. 3. radiso? Originem statim addit: *Et serpens calli-*
der erat cunctis animantibus terra. Cur sic inci-
pit per (S)? Hæc vox numquid est coniunctio,
quæ subsequens neclat priorem? Quid præcesserat
in Adam, ut coniungens serpentis vaserem, A-
dam ex illam conuerteret? Exploratum est aliquid præcel-
lente cum spiritu S. Et addat coniunctionem. Sic
dicit labi-
at.

XII. Adam ex illam conuerteret? Exploratum est aliquid præcel-
lente cum spiritu S. Et addat coniunctionem. Sic
dicit labi-
at.

D. Aug. Audiamus de hoc D. Aug. Scio namque quod
L. Sol. ingratitudo multum tibi displiceat, quæ est radix
e. 1. totius mali spiritualis, & venus quidam desiccans.
Tim. 9. & vrens omnia bonum, obstruens fontem diuina mi-
XIII. sericordia tua super hominem, quæ & mala mortua
Ingrati- tam oriuntur, & vana iam opera moriuntur, &
to. 5. vitia non adipsentur. Addamus D. Bern. Ingrati-
datur. tando iniqua est anime, exinanitio meritum,
D. Bern.

virtutum dispersio, beneficiorum perditio. Ingratitudo. Ser. 51. in
do ventus vrens siccam sibi fontem pietatis, vorem Cam. post
misericordia, fluentia gratia. Peremptoria res est in. medium.
gratitudo, hostis gratia, inimica salutis. Dico ego vo- & Ser. 2.
bis, quoniam pro meo sapere, nihil ita displicet Deo, de Euang.
præsertim in filiis gratia. Vix enim obstruit gratia, septem
& ubi fuerit illa, iam gratia accessum non inuenit, patium.
locum non habet: Ea quoque de causa, notatore
D. Paulo, huius sacri Philosophi penetrant, quos
agere ponit diabolus præcipites in errores adeo
ab omni ratione alienos: quia illos Deus illustra-
rat ad eius magnalia cognoscenda: Insuperbia D.:
quæ mea sua voluntate illis reuelavit: Deus illis Rom. 1.
manifestauit. at tante luci pares non retulerunt
gratiarum actiones, tantisque ingrati beneficiis
Deum ciuitarunt: de quibus sic Apostolus: Non Rom. 1. 28.
sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt &c.
obscuratum est insipienti cor eorum, &c. tradidi il-
los Deus in reprobum sensum: Eia igitur, Christia-
ni, hortatur Apostolus, gratiam pro gratia refer-
te Deo, tantam erga vos recognoscite misericor-
diam, recolite beneficia, pendite, qualem esse
deceat, quam vitæ rationem eius, qui palmes in
hæc vinea & Dei plantatur Ecclesia.

§. 9. Sepem circumdedit ei. Sepes est lex
Dei, quæ siccat, intrant fera, & vineam
demoluntur.

Sepem circumdedit ei. D. Hier. per sepem intel- 22.
telligit Angelorum custodiam, secum dum il- In c. 22.
lud Zacharie: Circum labo diuinum meum ex Manh.
his, qui militant mihi. D. Ambr. Animam interpre- Zach. 9. 8.
tatur protectionem. Nec his contradico. Verum In c. 20.
D. Hieronimus & D. Chrys. per sepem, legem capiunt Luc. 1. 2.
diuinam, quæ in Sacris litteris per sepem, termi- contra
nos, & vallum exprimitur. N. transgrediaris termi- hares. c.
nos quos posuerunt patres tui. Exilluntur sepimentum 39. In c.
in vinea, ut palmi es, pampini, taceant luxuriant. 21. Marc.
tes, fructusque conferuntur, ne illam animalia Pro. 22.
contingant, ne à vitatoribus decerpantur. En, cur 28.
tibi Deus mandata legesque præscripserit, ut te
tibi custodiat, & quicquid virtutis habes aut me. Lex Dei
riti factum te tutumque conseruet. Hæc enim tan- ut sepes
to erunt scitiora, quanto à te Dei lex diligenter homi-
tius fuerit obseruata. De hoc te Spiritus S. ad- nem cu-
monuit. Custodi mandata, & custodient te. Obij- stodi.
cies. Non capio. Num me lex diuina custo- Pro. 6. 23.
dier? Ego illam, bene quidem, at illa me? tene-
bras hoc inuoluit. Dicno, amabo, mihi; Si Ca-
pitaneus est castro profectus, medius inter ho-
stes circumvicinos, perperes illi tendentes in fi-
dias,

chas, quis quem servat? Omnes conclamant: custodit Dux castrum attamen & aequè verum est, ipsum castrum Dilectum tutum, salu-
mque custodire: tantoque eorum omni periculo liberior, dormietque securior, quanto fuerit ca-
strum & servatum diligentius, & propugnatum animosius.

Clarior autem hoc nobis explicat sermo divi-
nus, historiam referens Adæ Protoplastæ. Crea-
vit illum Dominus ut vineam palmitibus vberis-
sime fecundam, mille botris gravidam. Vineam
animam erat, cuius potentia, palmites, virtutes
vix suavitissimæ, ut autem vinea illa, dili-
gentius illa servaretur: *Sepem circumdedit ei.*
Legem nempe ac mandata sua: *Deus ab initio*

II. *constituit hominem. Ecce adiecit mandata & præ-*
cepta sua, si valueris mandata servare, conser-
vis adam. nuntiavit. Attende o homo hanc tibi legem pax-
Eccl. c. 15. scribo, hoc tibi castrum consigno petrosolum,
quandiu illud servaveris, securus dormies: man-
data custodi, & ipsa te tibi custodient: Sicque
conjugisse cernimus. Accedit diabolus, feta
bestia, vineam studet subintrare, hanc Dei videt
sepem, legem erectam, quam homo vigilanter
custodiebat, ingressus non patet, quid agit?
illam demoliri intendit, huic omnem adhibet
curam, ut hanc homo legem infringeret, ex
vetito ligno Deo inobediens veleretur. Man-
datum transgreditur, & ilico liberum adeo repe-
xit ingressum, ut omnem vineam huius & dittra-
xerit, macerem, & fecundam eius devalta-
zit, everteretque venustatem, miserè depe-
stij.

Nec absimile huic contigit Dei vineæ: quan-
do namque eam de Ægypto transtulit, & ad
terram duxit promissionis, tot fiebat fecunda
palmitibus, tot visis gravis, tot racemis luxu-
riosa, ut summum ipsis Principibus, terrarum-
que Regibus, quæ viæ carpeat iter, horrorem
metumque incuteret. Metu percussit Rex Ba-
lac, illam opprimere, eius infringere fortitudi-
nem, commaculare conatur pulchritudinem.
Huic suæ intentioni congruum ad se citat Ba-
laam oriolum, ut ille vineam suis maledictis per-
stringeret, prestigiisque dirueret. Opus Balaam
aggreditur, ut sepem vidit adeo fortem ac om-
ni ex parte munitam, ut nullum effringendæ
sepis, aut vineæ evertendæ posse indicaret va-
lere prestigium: quinimo vocem attollens
admiratusque exclamat: *Quam pulchra taberna-*
cula tua Iacob, & tentatoria tua Israel. Ecce cuius
fortitudo similis est Rhinocerotis. Deinde sapius
mutato loco, circumstectens oculos, num per

hanc, nunc per illam pateret pattem ingressus,
integram undique, illesamque vineam admi-
tus, sic Regem huic alloquitur. Rex potentissi-
me, frustra conaris vineam eructe, sepe namque
mandatum Dei servatur illa, integra, abso-
luta. Si eius præcedis ruinam, huic primum
adlabora, ut illud evertat sepimentum, ad hoc
nertos omnes intende, ut eius ipsi deleant co-
stodiam. Quis ille modus? Verbis tuis egre-
diantur forma mulieres elegantiori quæ illos ad
peccatum libidinose provocent, quo patrato to-
ta hæc legis diuinæ spes collisa corruet, quæ mu-
nuntur, & eorum ilico videbis exterminium.
Nec fallax vaticinium, Iudæis enim peccata la-
tentibus, cum mulieribus impudicè scortantibus
tanta inter illos strages incenditur, tantumque
sumitur de reis supplicium, ut ex Principibus
viriisque primariis, ad viginti duo millia viro-
rum mortui ceciderint, nisi verè Phineas Dei zelo
astutus, & sanctitate non vulgari notissimus,
tanta se cædi medium interposuisset, de toto e-
rat populo conclamatum: *Stetit Phineas & placatus*
est Deus.

Quod & altera vice huic vineæ contigerat:
sepe namque intacta, lege diuina custodita se-
cura gaudebat, inexpugnabilis, & ab omnibus
tua munitis: attamen hac dilabente, dum au-
tem adorant constabile, viculum ut Deos effe-
ruit, aditus aperitur, quo cateratim intrant, ex-
des, ruina, mala omnia: *Si non Moyses electus eius*
stetisset in confractioe in conspectu eius. Alia li-
ta legis: Si non Moyses stetisset in ruptura muri.
Metaphora sumitur ab hostibus corona urbem
cingentibus, se notent ex parte quadam, ma-
gnam parietis fragmentum corruere, exemplo
cuncti urinatim accurrunt, ut urbem per hanc
muri rupturam victores ingrediantur. En vobis
propono Synagoga interitum: quo etenim die
munis ille corruit, legis diuinæ eversum est
sepimentum, vidit Moyses, cum Leo in montis
cacumine familiaris agens, omnia turmam
mala, velut conglomeratos inimicos, eo veloci-
ter tendere ut illum intrarent pestem, famem, ig-
nes, gladios, cædes, omnia: *Quasi rupto muro*
irruere. Festinanter, ut ait, tum Moyses stetit in rup-
tura muri. Stare phraisi scripturali, Orare signi-
ficat, q. d. ut inimicos vidit per hanc muri ruptu-
ram ingressum parare, testinus se opposuit, fer-
uentissime orationis gladio percinctus, quæ sic
Deum obsecrat. Is me Domine, hi resutius
mici: Aut demito eis hanc noxam, aut si non fa-
ciat, dele me de libro tuo, quem scripsisti. q. d. Huic ego
me periculo expono, si imperium faciant inimici

III.
Ta sepe
Iudæos
prefer-
vatos
laudat
Balaam
Nem. 24.
30

ciam primum oportet, prosterant, ne superent,
me collidant. Ut video non insipiens hoc egit,
alterum Regem imitatus, cuius cum hostes gra-
uissima vim premerent oblatione, & iam ma-
gna ex parte collabente muro, ad ingressum co-
ingressent, illico reginae Helenae statuam huc
ruptura opposuit, quam nouerat ab inimico rege
summa coli veneratione; q. d. lancea, spicula,
gladii, insectis, damnaque omnia, quae hac mu-
ri apertura in nostram prosilient ruinam, hanc
pius necesse est Helenae venerandam diruant
imaginem. Sic se Moyses opposuit obicem *In ru-
pina muri.*

Hinc lucem accipiunt obscura, quaedam S.
historia verba. Descendens de monte Moyses,
post erecta opera Aaronis, populo mouente se-
ditionem, autem viculi statuam, denudatum
vidit populum, inermem, qui nec hostibus resi-
stere valeret etiam infirmis. *Videat ergo Moyses po-
pulum, quod esset nudatus, spoliauerat enim eum
Aaron propitius ignominiam ferens, & inter hostes
nudum constituerat. Quae haec populi nuditas bene-
restitus incedebat, imo & vestibus fulgebant or-
nationibus, festiuoque cultu, ita ut ipse Moyses
de plebis agens remedio, hanc primum ex Dei
iniungit praecepto, pretiosas illas exuat vestes.*

*Nunc deponere ornatum tuum. Non de ornatu cor-
poris loquitur materiali, sed de virtutibus, viri-
bus ac robore hostibus resistendis; hoc indicat: In-
ter hostes nullum constituerit: hoc enim fit, di-
rupta legis diuinae saepe; exponit scilicet velut
sine saepe vineam, patulam vulpibus, lupis, canis-
bus, iumentis, hominibus ita omnibus facilis pa-
tet ingressus, ut boues diripiant, perdant vineae
venustatem, rapinaeque fecunditatem. Audiamus
& credamus Deo idem confirmanti; tanto vi-
neam tempore floridam fore conseruandam,
quanto sepes, lex diuina, intemerata, incon-
cussa, saluaque seruetur; tu nemo sibi de ho-
stium timeat incursum, nemo famem, pestem,
morbos timeat; qua tamen hora hanc coruile
videris confectum acervatim cuncta conuolabunt.*

*Quod si non audieris vocem Domini Dei, ut cu-
stodias & facias omnia mandata eius etc. Mites
Domine super te famem & esuriam, & pestilen-
tiam & inimicos etc.*

Hoc autem omnibus ita erat in confesso, ut
& ipsi Gentiles hoc probe nossent infideles. Dum
Holofernes apud Bethuliam, castra metaretur,
belli iam agere concilium, quo illam intercipiat:
En prodit in medium Achior Dux inclutus, sus-
fragium suum daturus: Domine mi, hoc tibi ex-
ploratum velim, hanc civitatem non muniri vallo,

quod pra oculis cernis sed alio omnino tempe-
lege Dei sui: Noueris proinde, quameum in-
concussam hanc populus Dei sui legem seruare
rit, nullus sibi periclitetur hostis, licet eorum in-
struimus, sibi posse in eam viam vi pateface-
re, eamque sibi subiugare: si vero hac eueratur,
si concedat, in offenso pede patebit ingressus
hostibus quibus nulli viribus sunt factiores. Pro-
inde hoc meum sit iudicium, hoc consilium, non
hoc tamen primum sit studium, ut muri situm ex-
plores ciuitatis, sed quam stricte, & inuolante se-
pes legis diuinae custodiatur, sicut enim disrupto
muro facilem tibi spondere potes ingressum, sic
si manserit integer, in cassum machinas admo-
uebis. *Si non offenso populi huius coram Deo suo,
non poterimus resistere illi. Habes hic sepe illam
fortissimam, quae ciuitates, quae regna custodit,
Dei legem, cuiusque mandata custodit. Quid
credis, ingressum hostibus patefacere, nisi pecca-
ta, quibus sepes aperitur: Regnum a gente in gentem
transfertur propter iniustitiam, & iniquitatem, & con-
tumeliam, & variis delictis.*

Circa hoc accuratè discurrit D. Hieron. *Quis
ingressum patefecit. Medis & Persis, ut regnum
ac monarchiam inuaderent Babyloniensium? nisi
facile Regis impiissimi Balthassar crimina, &
quas Daniele exarat terribiles patris & auisui Na-
buchodonosoris impietates? Quis ostium & regis
aperuit in regnum Medorum ac Persarum nisi
Darius nefanda scelera, superbia, arrogantia popu-
lique iniquitates. Quis viam stravit Romanis, ut
nullo resistente monarchiam occuparent Graeco-
rum, nisi eorum iniustitiae, eorumque non tole-
randa crimina, quibus Dei populum persequen-
tur eorum plurimos, ut Machabaeos crudeli nec
interimendos, Lucifera superbia, qua & ipsi co-
elo inferre arma praesumebant, ut de superbo Nica-
nore sacrum testatur eloquium. Ne credideris,
monet D. Hier. hanc esse nostrorum hostium po-
tatem quae tot malis affligimur; non sunt haec
nostrum hostium arma quibus impugnamur, sed
peccata nostra, quibus Dei mandata, sepeque
conculcamus. Haec illis vires ministrant, haec a-
nimos addunt, haec nos euerunt, ut nec illis viri-
bus destituti valeamus resistere, illi vero polleant
potestate & quidem tanta, ut superbi premant
colla Christianorum. Peccata nostra barbari for-
tiores sunt, nostri viris Romanis superant, exer-
citus. Infelices nos, qui tantum Deo dissimulamus,
ut per rabiem barbarorum illius in nos ira dissuatur.
In visionis illis mysticis. Daniclis de hircio lega-
mus captarum, sub quo Graecorum intelligimus
Imperatorem Alexandrum cognomine magnum.*

Dan. 8.

24.

Ier. 42.

A. 2.

L. 4. Epist.

33. ad Co.

Hanciam

Impera-

tricem.

IX.

Hoc late

probatu.

Robur datum est ei pro peccato populi. Quo effectus est, Deique populum non audita prelit fortitate. Quis dedit in direptionem Iacob, aut Israel vastantibus? Nonne Dominus cui peccauimus. Non Babylonius nos deuastat: non Chaldeus demolitur, sed peccata nostra depriment, quæ viam hostibus patefaciunt, aperuntque ianuam ingressuris.

Parum refert, inquit D. Gregor. numerosissimos conferri ab Imperatoribus exercitus, si peccatis grauentur innumeris, si iniustitias committant quotidianas: hæc enim scelera iter applasant inimici in ipsas medias militum legiones, etiam fortissimas, munitissimas optimoque ordine constitutas. Hanc nobis veritatem crebro scriptura testatur, historie asserunt prophane: quinimò & nostræ nihil apertius eloquuntur. Quis viam strauit Gothis in Hispaniam populo barbaro, genti ferocissima? Quis peccata populi plurima? Ac postmodum quis totam illam ruinæ deiecit? cum Mauri subintrarent ex Africa tanta belli facilitate, ac Marus prospero successu, ut infra triennium, vel ut dicunt alij infra menses quatuordecim, Anduluziam ingressi totam illam regionem occuparent, suoque adiecerint imperio, quod fidem excedit, nisi profana morum dissolutio, quibus pessimis à planta pedis, usque ad verticem male sana Deo displicebat, ab ipso Rege D. Rodenico, usque ad iussum totius plebis hominutionem? Quid conquerimur omnes eius ciuitates adeo vastatas, solo tenuis euerfas? Quid dolemus tot huius vineæ palmites, prius tot botris granidos, fructibus vitæque suauissimis spoliatos? Quid dolemus tot illustres familias, tot præclara stemmata, quibus nec clarus superest in parietibus? Quid ingemiscimus tot inculta palatio, tanta prius splendentia celsitudine tantis superba gaudijs, hisque omnibus, illam miserè, denudatam? Quis iam tante patefacti paupertati, ignominie, sterilitati, decidentie, rerum omnium penurie? Non aliud queramus, peccata nostra sunt, crimina nostra accusamus; hæc Dei legem, hæc vineæ sepe dissipant, illis modo viuimus temporibus, & in hæc incipimus secula, de quibus planctus ille Osee verificatur: *Maledictum est mendacium, & homicidium, & furtum, & adulterium inuadentis, & sanguis sanguinem tetigit.*

Ier. 25.

Ier. 1. 10.

Notissima hæc & crebro repetita D. Jacobi sententia, multas patitur explicationes: Quicumque totam legem seruauerit, offendat autem in vna, factus est omnium reus. An non est illa conueniens, quæ ait: quod ob vnum à te contra Dei commissum peccatum, vnum solummodo transgredien-

do mandatum, alia licet obserues, æternæ subjectionis damnationi, cuius expositus malis ac damnis, porta patefacta per quam in domum coarctualim irruant, pauperas, calamitates, mortis, lites, infortunia? Metaphoram sumit ab eo cui est pomarium, seu cundissimum, omni generis arboribus constitutum, quodam Dominus subintrat, & ecce aduertit pyrum ramis, folijsque destitutum, expauit, & ignoscit inquit mihi Deus, vnde tantum mihi infortunium. Quæ tanti causa dependij? cum saluum sit sepimentum. Alio repressur die, & optimam reperit periciam, fructibus orbatam, vehementius obstupescit summa preter de diligenter sepe perlustrat, & circa angulum aditum patentem deprehendit. Heu mihi, hæc mihi omne aduenit nocumentum, hæc subintrant fere, hæc fures, qui arbores fructibus spoliata vnt. De te non fabula, sed veritas narratur. Est tibi domus opibus affata, diues, prospera, & cunctis da est salus integra, dignitas primaria, & ecclesiæ die quodam tibi multas mercator pecunias deprecat, altero tibi subinergitur nauis, tibi nihil minus cogitantis granissima intenditur, denum tibi vnusquisque vita charior emoritur filius, tunc spes vnica posteritatis. Quid hoc? quæ res mihi damna iruerunt? Causam ignoras? Sepe obambula, sentare nunc forte nescio quovis aut aditum deprehendas, & in ea aliquid esse destructum. Num alterius uxorem ad peccatum scitator provocasti? Num infanticidationem per ellam denas, minime propulisti? Num falsum emisti iuramentum? Num graui proximum tuum iniuria deprelissi? Toram vigili oculo circumspice sepe. Heu pater mihi me tali die in illud recorder cecidisse peccatum, hoc à me patratum esse facinus. Ne igitur obstupescas, quid enim miraris, quod destituta sepe, subintrat, qui tuarum decipat fructus vitæque vinearum?

Hoc impiissimo dixit Sauli Samuel: cunctis hic se malis rex dolebat circumuolutum, quæ via Sauli matrem in eum iruerant, ac in tantis redeperant angustias, ut quo se malis venteret, ignorat, & lumen vnam motumque quatit, quo Samueli loquatur. legem. Quid queris? Rex & felicitas? Heu pater mihi, oia comedo, premunt me mala. Coarctor nimis, si quidem Philistin pugnant aduersum me. Te malo iudicare natura, quid miraris, tantis in donum tam ingressum patere calamitatibus. Quia non obedisti voci Domini, idcirco hæc patieris. Etc. Quinimò & hoc indicabat sapienter ille Semei, Dauidi iniurius Qui licet impudens, veram tamen loquebatur, dum rex discalceatus, operio capite lugens ac fleus exiens Hierusalem à facie filij sui Absalon.

ad deferta secedebat: Ecce premis te mala tua, quia vir sanguinum es. O vinea. Sancta Ecclesia catholica, quanta te classe setoces populantur beluæ: licet mihi de te profari: Vindictam enim omnes qui paterge diuinitatem, singularis ferus depasit est eam. Que Turcarum persecutio nos? quales impetus hæreticorum? quæ laues, pelles, damna: qua via subintrant? cecidit sepimentum:

Destruxi omnes sepes eius, destruxisti maceriam eius. Nostis permisit Deus sceleribus, suæ legis coarctet maceria. Quis nisi corcus, conspiciat hæc Dei legem inter nos esse dissipatam? Quis non altius attendit, quam liberi, & exleges viuamus? Ad bolidem (a) cecidit illa Dei contra populum suum per Auctos Prophetam, super vos condigna querela: Transite in Chanaan & videte, & inde in Emath magnam, & descendite in Geth Philistinorum, & optima quaque regna harum, si latius terminus eorum, terminus vestro est.

Firmius teneo, hunc esse sensum legitimum, quod incederet populum suum acius reprehendere, quod sine lege, sine termino viveret, dum le quique quocumque aut posset, aut vellet latius extenderet. Chanaan Babyloniam est, Emath Antiochia, Geth terra Philistinorum: ait igitur. Oculos vestros per omnes illas infideles, barbarasque circumducite nationes, scrutamini, diligenter inquirite, num quis inter eos sic sine termino vivat, omnique excussa lege, similis vobis degat moribus dissolutus. Illos vobis proponite quam strictè sibi ab inanibus falsisque Dijs leges custodiant constitutas. Et vos modo considerate

XIII. Turcas quam mordicus Mahometis obseruent compa-
tuta vita instituta: Chiuenses obsecrate, quam sincere
Christiani suis obediunt idolis, quam ex animo de illorum
agant obsequio, ut illis proprios litare filios mi-
cum mo-
nibus Ge-
nium.
nime perhorrescant. Respondete mihi, num alia sit Respublica, quæ positis sibi legum terminos, sic effrenè, ut Chæutiana, transgrediat. Interrogo vos, num Regem nouerimus, cui minor præstetur obedientia, quam ipsi Deo? Exploratum est, in nullo hominem minori timore ac conscientia turbari, quam in Dei contenti-
mendis institutis: Videte si sit latior terminus eorum, terminus vestro. O sepes Dei, ô dissipata sepes, ô destructa vinea nostra! Domine Deus uirum, conuocare & respice de caelo, & vide, & visita vineam istam, & perice eam, quam plantasti de terra tua.

§. 10. Ob destructam sepe, destruitur Sichem, & ob eandem in domo sua à Iacob erectam, & ipse quoque conseruatur, hoc quoque postulat David, dum legem Dei vult custodiri nimis.

Putinum refert, nobisque maxime necessarium sepe illam diuinæ legis conseruari inuolaram, & sicut illa destructa, porta patet aperitur intradis inimicis, ut quicquid in ciuitate aestimatur (pium, deprecatur: ita quoque eadem conseruata, aditus occluditur, sic ut sciamus intrare posse neminem. Accuratè plus satis hæc prædictis verbis Itias expo sunt: Quis dedit in direptionem Iacob, & Israel vastantibus. Nomen cui peccauimus. Quam in coniecio, cum populum duplici illo glorioso nomine compelleretur patris clarissimi: qui natus vocatur Iacob, postmodum autem à Deo nominatus Israel, in memoriam reducit historiam illam de Iacob, quando & altera vice nomen ei confirmat Israel. Nemo non nouit quid Iacob contigerit, quando reuersus de Mesopotamia, sobole duodena, ac filia Dina paterfamilias in terram peruenit Chanaan. Ad urbem accessit Sichem; Dina verò feminea curiositate iuuenis, ingressa est ciuitatem, illius regionis mulieres, eorum in æstibus pompam, in moribus compositionem, modumque spectura. Impudicos in eam oculos coniecit Princeps Sichem, Hemor Regis filius, in eius exarsit concupiscentiam, vj raptam virginem violauit. Perlimè hoc fratres acceperunt, nominatim Simeon & Levi, & multis alijs interiectis (a) locis sibi familie turbis, tanta concludunt sumere vindictam iniuriæ, nec tantum permittere facinus inultum: ut leones ignem, flammæque spirantes, nudatis gladijs, tam horrenda ciuitatem strage sunt depopulati, ut Regem ipsum, eiusque filium, omnesque masculos interemerint, cunctas sint opes deprecædæ, mulieres, puerosque ad infamam damnarunt coegitque seruitutem. Horribile stratagemata. In quæstionem modo, non vertamus, vtrum licitè, an illicitè, num benè, num malè, de quo alibi egimus.

Hoc me rapit in admirationem, quâ ratione duo illi iuuenes Simeon & Levi, licet coniunctis sibi turmis pastorum, patrique famulorum, vrbem ingredi potuerint; regem, ac Principem, omnemque masculum trucidare, urbem deprecædæ: præsertim, ut notat D. Aug. cum Simeon

vix.

L. 99. vix viginti, & Leui nouemdecim essent Anno-
rum. Quis credat adeo iuues. in armorum usu
minimè exercitatos; aduentitios ac peregrinos,
urbem adeo fortem, opibus affatim copiosam, nu-
merosissimo populo cultam deualtate potuisse;
Huius facti rationem præclare assumat fortissima
Judith in illa oratione ad Deum, dum ad Holo-
fernem, egressura Divinam implorat auxilium:
Domine Deus patris mei Simeon, qui dedisti ei gla-
dium in defensionem. in Græca lectio habet in vindi-
ctam, aliam genarum, qui violatores exciterunt in
conquinatione, & denudauerunt femur virginis, &
dedisti mulieres eorum in prædam, & paruulos eo-
rum in captiuitatem, & omnem prædam in diuisio-
nem seruus tuus. Deus ipse filijs Iacob in manus
tradidit gladium, ipse vires ademit cunctas, ne se
vastantibus opponerent, quid igitur causa? Deus
dedit in direptionem Iacob, & Israel vastantibus.
Nonne Dominus cui peccauimus? Si rex, si filius
deliquit, illi plectantur, ille morte facinus luat,
attamen cuius culpe reus totus populus ciuita-
tis? Omnes (respondit Caetan.) nocentes, nec
illud tacuit Judith, dum illos accusat in plurali:
Violatores exciterunt. Quorum aliqui nuntium at-
tulerunt Principi vt iuueni, & ad ventrem procli-
vi, peregrinam aduenisse virginem facie liberali,
alij studebant Dinam fouere colloquijs, vt in eam
oculos Princeps intenderet, alij ad raptum ope-
ram suam seduli nauarunt omnes denique scelus
approbârunt, cum nihil referre conferent, nec
alicuius esse ponderis quod Regis filius facinus
parabat puellæ peregrinæ, ac eius quæ accesser-
at ignota, deflorationem. Pijssime Deus, quam
patulam aperuerunt in muro portam ciuitatis,
quâ pateret aditus inimicis, cum duo iuvenes
imberbes, vix primæ languinis, tam paucis con-
stipati, nullo resistente (A) inuadere potuerint ci-
uitatem populosam, munitam, prædiuitem, cun-
ctosque vrbis, gladio cadente perimere habira-
tores. Hic considera, quid sit cauendum si de-
structa fuerit sepes Dei præcepta hæc in ciuitate,
duas plus satis fore muscas, quæ subintrant
eam, quæ capiant, deualsent, nullo resistente
deprædentur: in pernam namque tuorum cri-
minum, omnes tibi auferet Deus vires, omne
robore, omnem animum, quem alijs suggeret for-
tiorem, vt diuinae sint aptissima instrumenta nu-
sticie.

U. Vterius igitur progrediare, & clariùs innotef-
cet, quomodo seruata erectaque sepe, aditus om-
nes portæque præcludantur inimicis, ne tibi de-
trimentum inferant vel minimum, licet numero
plures, viribusque fortiores. Patratum igitur illud

per Simeonem & Leui facinus, vt ad aures per-
uenit Iacob Patriarchæ, grauitèr filios criminosos
reclargitur, totus animo consternatur: atque va-
lagacillimus quid vobis, filij inquit charissimi,
venit in mentem, quis furor rapuit incantatos? nos
pauci sumus, moramur peregrini, terram intraui-
mus alienam, in qua & ex vna parte incolæ nu-
mero vincunt arenam maris ex altera vt gigan-
tes eorum sunt proceritate fortissimi, qui pro-
cul dubio, vt viderint, nos illorem terram in-
gressos, urbem illorum, metropolim fordo ni-
mis incendio, deualtasse, quæ prior nobis occu-
retat, arma sementem confederati, tum nobis quid
consilij quis resistendi modus, quæ euadendi ra-
tio? Procul dubio actum est de nobis: Simeon &
Leui turbastis me, & odiosum me fecistis Chana-
neis, & Pherezeis habitatoribus terræ huius, mi-
seri sumus, illi congregati percutient me, & dele-
bor ego, & domus mea. Nec vanus ille timor: vt
enim omnibus huius innotuit enormitas crimi-
nis, acriter commouentur, arma sumunt, conue-
niunt exercitus, in Iacob conspirant, eademque
reciprocam intendunt homicidij.

Timet sibi Iacob, quid consilij vir prudentis-
sime? Modò bene, fugit ad remedium; quod si
bi tantummodo uouerat tantis malis superesse,
Deus noster refugium & virtus, feruentissima
instat orationi: Auxiliare nobis Domine, ne a
ferocissimis superemur inimicis. Cui misericos?
Dens: Ascende in Bethel, & habita ibi, facque
alare Deo, qui apparuit tibi, quando fugiebas Esau
fratrem tuum. Illico conuocat suas Iacob uxores,
filios, seruos, totamque familiam. Ea igitur
uxores, filij, famuli, procul idola externa: cunctus
An non foret consiliarius, omnes sibi pararent
arma, & ad locum sese subtraherent tutiorem,
quo se contra subitos defenderent impetus in-
imicorum? Nequaquam. Hæc nosti a sit prima
sollicitudo, quâ nostris vires enervemus hosti-
bus, procul idola eliminemus. Rachel autem ido-
la patris sui Laban fureto sublata apud se detine-
bant, alij alia ex Sichem interspoliaribus coarctati
rant. Procul idola, ac capite ad calcem omnes ex
integro emundantur: Abije te Deos alienos, qui in
medio vestri sunt. Hoc est idola, quæ cordis ve-
stri penetrabilibus seruatis abscondita: Et mundamini,
et mutate vestimenta vestra: Ab omnibus ido-
la eijciuntur, & omnis eorum ornatus eulcor able-
gatur: Deduxerunt omnes Deos alienos, quos habebant,
& inanes quæ erant in auribus eorum. D. Aug.
Notat ex Græco textu legi Philacterias, id est ce-
namenta, & monilia, quibus idola exornabant:
Ornamenta idolorum. Ad proximam exijt terebin-

thum, ad cuius radices terram erunt, idolaque se-
peliunt: *Infodit ea subter terrebinthum.* Non er-
go fuerit expediens idola per ignem liquefacere,
impiumque sibi & aurum & argentum asserua-
re? Nullatenus; hoc enim inendit, ne eorum
vel minima supersint reliquiae, idcirco ea subter
terram infodit, mortuorum enim per sepulchram
perit memoria? *Quasi dormientes in sepulchris,*
quorum non es memores amplius.

17. Multa eaque praeclara hic latent mytheria, vel u-
t illud nostro deservit instituto, ut attentè confide-
res (Moret Rupeus) Iacob Patriarchae pruden-
tiam. Innumeros fortisque aduerit in se, totumque
seam infurgere inimicos. Hoc eius primum
est studium, principale remedium defensionis,
Deos expellere alienos: ubi namque in obtinent
principatum, in illa supersunt vires hostibus pro-
cul an ouendis, hi licet pauci sint numero, & ro-
bore elumbi, non lo minus si ut numero ita & ani-
mo sint superiores. Haec illa est doctrina, quam
postmodum Dominus expressè proposuit Iosue,
dum eiusdem terrae Chanaan acquireret posses-
sionem. maxime verò in sacrilegio Achan, qui
fuit oblatam auream regulam, ac ehlamydem
coccineam, contra expressum Dei mandatum in
tentorio suo deposerat. Superabatur ab hostibus
exercitus Israel haecenus inuictus, cladisque cau-
sam ignota. Iosue Deo propus in terram aduo-
catus, causam inquitur, cui Deus: *Surge cur-
taces promissis in terris Peccatus Israel & prauarica-
tus est pactum meum, iuleruntque de Anahemate,*
*& suam sunt atque mentis, & absconderunt in ter-
ra sua. Non poterit Israel stare ante hostes suos*
Ecce, Surge sanctifica populum & die eis. Haec dicit
Dominus Israel: Anathema in medio tui est Israel,
*non poteris stare coram hostibus tuis, donec dele-
tur ex te, qui hoc contumaciter est scelere. Sanctifi-
cime Deus: ob vius delictum, ob chlamiis au-
tique absconditum ab vno factum, & per Deum
anathemate non petulsum, omnibus viribus e-
uertantur, sic ut nec sibi consent pedibus, quo de
fortes opponant inimicis, quid ergo non mali ti-
mendum, si plures eiusdem criminis rei deliquis-
sent? Eia igitur, mouet Iosue, hoc primum inter-
damus, ut nostris animos, viresque constringa-
mus inimicis, ne nostrae noceant familiae, Deos
abijciamus alienos, idola dispemus, animas af-
fectibus proflis emendemus: *Abijcite Deos alienos,*
*& non sumini. Quis huius relictus? Quod emo-
lumentum? Cum suas coniunxissent copias Cha-
naei, Iheretzi, Hethzi, Amorhai totaque illa
seex populi instat arena maris innumerabilis,
tamque compedito procederet ordine phalanges*
*Hieron. Bapt. de Lameza, Tom. II.**

tanta praesumentes superbia: sibi vi belli initium
seu primas velitationes, contra Iacob cuiusque fa-
miliam sumendas esse perficerent. Ecce Deus
accurrit, vires hostibus extenuat, inflatos deji-
mit animos, timore percellit fortissimos, vni-
nes nimio terrore correpti, ac animis pauidi in
suam quique regionem domumque reuertentur:
*Cumque profecti essent, terror Dei inuasi omnes per
circumque ciuitates, & non sunt auri persequi rece-
dentes.* Multoties in S. Scriptura terror, si u timor
ille Dei manifestatur, qui timor est adeo vehemens,
ut ossa terrore percutiat, viresque quasi viribus
reddat dissolutum. Hoc Dei terrore securus adeo
tutusque manit Iacob, ut in terra illa circa He-
bron fixum extenderet tabernaculum, ex quo lo-
co cum gregibus filios ad pastum circumquaque di-
mittebat, nec ullus virum tetrahit timor, non ve-
ritus est militum inscientiam, non vicinarum
calumnias ciuitatum, nec ipsius quidem Sichem
vindictae furorisque animositatem.

Hinc capimus, illud S. Scripturae, quod Ia-
cob charissimum sibi filium Ioseph misit in
Sichem, fratres suos visitaturum qui illis in re-
gionibus greges pascebant. Vocat puerum pater,
respondet ille: *Præsto sum;* quæ tua pater mi est
voluntas? *Frates tui pauciores in Sichem, veni-
mittam te ad eos, quid agis Patriarche piissime, iu-
ignoras omnium in illa regione ac ciuitate in re-
tuoque concitatos animos, & sit ita, seniores,*
*ah, viribus quibus se defendant, potioribus pol-
leant, an Ioseph paruulus, tibique dil-ctissimus, si*
*contra eum ciues insurrexerint Sichemenses, in-
dubie vapulabit. Securus sum, nihil sinistri timere*
*cum animo Deo seruendi, quo cuncti protegi-
mur, tales illi remanserunt ut timere perterriti,*
*pius lugam quam praelium meditentur. O san-
ctissime Deus, quod si nostras hoc vallo, muni-
remus, cinge emulque ciuitates, si Dei legem, si*
*sepem tutamur intactam, qui possent hostes in-
trae, qui imperum facere; perduelles? Vnam*
adola proijceremus, animas vitam mundaremus,
vitam vitam moreque nostros corrigeremus,
*nam hac prima nobis sollicitudo cordi, quate-
nus Dei lex intemerata seruetur, quam secum*
viueremus, quam in ambas aures tui dormire-
mus: Audi Israel munda a vitiis, sic nos hortatur
Baruch. Auribus percipe, ut scias prudentiam, quid
*misit queritis tantæ rationem causamque perdi-
tionis, qua via vestras occupant hostes munitio-*
nes, num ex hac, num ex illa contigerit negli-
gentia: num quia propugnacula apta non fue-
runt ad resistendum? Terrenæ subice rationes,
prudential, hominum argumenta. Veram tibi

R

mon-

monstrauero rationem: *Quid est Israel, quod in terra inimicorum es? quid causa, quod regione armis Nabuchodonosor intraverit, te seruum ac vile mancipium ad terram deportarit inimicam?*
Dereliquisti fontem sapientiae: non si in via Dei ambulasses, habuisses utique in pace sempiterna.
 Quod de Iudaeorum loquimur Prouincijs ac ciuitatibus, aptiori sensu de tuis hoc intellige & bonis & habitaculis, quae sapè numero luges perijisse, tibi que & damna, & calamitates, & mortuos ingroere, ut nec inde veniant inuenias. Incidit tibi lis in eo gravissima, quo te credebas libertiorem; argentariam dissoluisti, foro cessisti, qui à periculo inimicis esse videbans, ad vltimam decidisti pauperiem, ex fraudata frugum messe, quam sperabas fecundissimam, quo dire cruciatis, solis incidit obitus vineae, cui tota iunitebatur spes posteritatis, & eo quidem tempore, quo de aduersa valetudine te nec minima suspicio diuerlat, causam sedulus inquiris, nunc hoc, modo illic te veris curiosus indagator, culpam das occasionibus, quae non solidiori nituntur fundamento, quam ipsa tua imaginatio, tuum inuicem his dissecrans intellectum argumentis.
Audi (sic te monet propheta) Vi scias prudentiam. Quid est, &c? Dereliquisti fontem sapientiae.
 Vae tibi misero: perpende, quod sepe illam, quae vineam turabatur, destruxisti, & mille patribus perdidisti: hic puellae florem decerpisti virginitatis, illic ad adulterium gaudium provocasti coniugatam, modo pauperem oppressisti sanguisuga, nunc pauperulam viduam dire nimis afflixisti, veniendum Dei nomen incessanter inhonorasti, nedum sine vilo scrupulo iurando, sed & grauitur periurando: ad hoc tantum studes, ut decipias innocentem, quem, dum te sibi postulat adiutorem, iniustus opprimis lucris: quid in verbis attendimus nisi dolos, nisi fallacias, nisi mendacia: nihil ergo mueris, quod vineam domus tuae lugeas vindemiatam, imò & palmitibus excisis depopulatam: quotquot enim contra Deum peccata temerarius audaxque committis, tot portas apertis, quibus irreparant avertit, tribulationes, & quae te miserum devalsent mille calamitates. Hoc Deus exquisit, ut sepe illam mandatorum integram, sarramque conferres, ne aliqua ex parte aditum patefacias: vel vnicus enim à te diruptus aditus, ad vineae sufficere ducetque conculationem.
 Appendit in statera D. August. verba illa Davidis. *Tu mandasti mandata tua custodiri nimis:* Aduertit autem, aduerbium, (nimis) coniungit per se verbo (mandasti) q. d. *Tu mandasti nimis*, id est

summo rigore mandata voluisti tua custodiri. Similiter & huic verbo: (custodiri) quocumque modo capias, inquit D. August. non congrue videtur dictum: cum quidquid nimis est, siue in mandando, siue in obediendo, cum sit nimis, virtutum arguitur, quod & celebris illa sententia, hoc datum videtur, quam Grati laudant, in sapientibus suis, & Latini laudando consentiunt. Ne quid nimis. Quod & lucidissima ratio confirmat: quia defectus, & nimietas sibi opponuntur, & sicut defectus, & vitium est, eo quod non accedat ad id quod iustum est, ita nimietas peccat, quae quod iustum est, transgreditur, quoniam & de hoc te monet Salomon: *Noli esse iustus, multum.* Ipse legit. *Nimis.* Omnia enim aptum est, quod si ab vili descueris, in nocuum decides, ut patet in cibo & potu, quoniam & in medicina, quae quanto est sauiora, contumacior, si quod iustum est, sumatur, tanto est nocuior si nimium capiatur. Respondet ergo D. August. huic loquendi modum esse hyperbolicum, & verba per auxilium dicta, quibus rex ille propheta manifestat, quam ex animo Dominus suorum praecipias custodiam mandatorum, & quanto nos studio velit ea conseruare, iunctum autem ea in tanto praecipi gradu, ac tanta custodiri debere diligentia ut nimis esse videatur, proinde ne tabis, inquit, ab alijs sic illa transieris: *Tu mandasti mandata tua custodiri valde.* Et eadem phrasin idem vitatus eodem Psalmo: *Mandasti iustitiam testimonia tua, & veritatem tuam nimis.* Aduerbium autem nimis addere licet verbo, mandasti, ut sic legatur: *Tu mandasti nimis.* Domine, à vitio est, modus quo nobis tua praecipias, mandata custodiri, & per illud intelligi datur, quod ait D. Iacobus, quod eo modo euicta praecipiat obseruari, ut sic vnus praecipi punit transgressorem, ac si reus esset & transgressor omnium: *Offendat autem in vno factus est omnium reus.* Quis non esset ille Dominus nimis rigor, si seruus vultum crystalli custodiam iniungens, sic illud ei praeci periret, ut vno distracto tantis eum afficeret supplicijs, ac si cuncta dirupisset? Similiter licet hoc nimis adiungere, verbo custodiri, ut explicet: *Custodiri nimis*; vult enim Deus, nimia mandata sua diligentia custodiri, id est tanta, quae nimia esse censeatur, ex eadem doctrina D. Iacobi, quae sic te scias. ob vnus praecipi transgressionem esse condemnandum, ac si omnia transgrediens contempnisset, quod varijs medijs

modis SS. Patres exponunt, quæ non sunt huius loci. Observe vero, doctore. D. Aug. confestim à propheta subiungit: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandata tua.* Ne inadventum ter prætereamus, illud uniuersale in omnibus, quæ sententia congruere videtur illi, quod eleganter prælatum ait Apostolus: *Si quis auctor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum naturæ suæ in speculo: considerauit enim se & abiit, &c.* Qui autem perspexerit in legem perfectam liberatus, & permanserit in ea, non auctor obliuiscitur factoris, sed factor operis, hic beatus in factis suis erit. Confer illud: *Cum perspexero, Dauidis, cum hoc D. Iacobi: Qui autem perspexit.* Miramur meritò specula, & quæ nobis naturæ auctor Deus prouidit ad vultus nostri compositionem: neque quotiescumque enim illum ritè studes considerare, speculum consulis, omnes quos notas delectus, repara: illud quippe intueri, nostros deprehendere defectus, eosque detegere, & non emendare, nullum inde emolumentum. Oppositum Deus nostræ mentis oculis quasi pelliculum speculum, legem suam celestem, in qua nos ipsos inspiciamus, velut in speculo diuino, & per illam nostras deprehendamus defectus eosque omnes corrigamus. Pro certo habet, licet sex in vultu maculas corrigas, quas per speculum annotasti, si vicinam non abstergens, oculum risui fatuus exponeris: (a) multa, licet præcepta Dei custodias, & vnum tantummodo transgrediaris, coram Deo & foras ac confusus nimis habebis, ridebuntque te sancti: si verò hac te studes confusione liberare, conare cuncta Dei diligens nimis iussa custodire: *Tunc non confundar, cum perspexero in omnibus mandata tua.* Parum etenim refert, vineæ sepe quibuldam, in pluribus partibus illacram, testamque consueuere si vel ex vnicâ parte hostibus pateat accessus ingressuris, botros direpturis palmetisque vastaturis.

§. 11. Fodit in ea torcular. Tam abundanter prouidit Deus vineæ suæ, ut ei dicere liceat: Non plus ultra.

¶ Deinde turrim seu propugnaculum in vinea sua edificauit, ut esset habitaculum in fortissimam munitionem: *Edificauit turrim in ea.* Similiter & Torcular fodit in ea, ut commodè, sequè ac imperturbatè vinum exprimeretur. Multa SS. Patres congerunt, ad horum omniū declarationem. Dicunt alij, turrim

hanc significare templum fortissimum, quod ut probat Lyra, in modum turris edificatum exurgebat, de quo pariter agit Abulen. quinimo & ipse Michas templum eleganti phrasi cognominat turrim nebulosam: *Ei in turris nebulosa,* quia quidquid in eo spectabatur, nubes erat, 10. obscuritas, umbra, teste Apostolo ut patet in illa nebula, qua totum implebatur templum. ipso dedicationis die sub Salomone rege potentissimo: erat autem turris populo in propugnaculum, cui promittebat Deus, quotiescumque fame, peste, bello, morbis aliisque pressis calamitatibus, ad illud recurrerent certo certius se considerent esse liberandos. Per torcular, sacrificiorum indicatur altare, quo tantus animalium effundebatur sanguis quantum defuit vini expressis uis in torculari. Veruntamen non vacat omnibus inhære, prout inde his superfedeo, illud tantummodo committens, hoc Christum his particularibus velle declarare circumstantijs quod de cunctis prouideret necessarijs, ut vineæ fructibus, vniuersis potiretur nihil ei defuit ex ijs, quæ vineæ quis congenera esse indicaret.

Hæc impleta esse conspiciamus in Dei Ecclesia, cui Deus quæcumque esse possent necessaria abundè suppeditauit, ut fideles, eius vineæ palmites bonorum operum fructus producerent uberiores. Vinco verbo hæc omnia Apostolus: *Præstitit omnia abundè.* Nota illud (omnis) videtur reminisci sermonis illius quo David animam suam ad Dei laudes celebrandas hortabatur, & de re nostra esset, ut ego, vosque mecum frequenter prophetam imitaremur. Dei sibi præstia recolit beneficia, donaque perpendit gratuita, vnde & animam suam omnesque ad gratiarum excitat actionem: *Benedic anima mea Domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Benedic, &c.* & noli obliuisci omnes retributiones eius. (Quæ quæso, sunt hæc beneficia?) Qui propitiatur iniquitatibus tuis, qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimit de interitu vitam tuam, qui coronat te in misericordia & miserationibus. Notat Genesius iuxta phrasim Hebraicam idè esse ac si diceret: cingit te misericordijs: recordatur enim David illius temporis, quo Saul exercitibus suis eum undique circumvallaret, cingeretque profugum in modum corene: significat autem se omni ex parte ab hostibus circumuentum, ad dexteram, ad sinistram, autè & retro undequaque conclusum. Nec minus, anima mea, miserijs te undequaque circumseptam ingemisti, sed Deo

R 12

bene

III.
Homo
circum-
datus in-
firmitate.
Hebr. 5. 2.

L. 21. de
Cint. c.
14.
Sap. 7. 3.

Pf. 17. 5.

Iob c. 14.
2.

Pfal. 39.
13.

30
I V.
Deus nos
coronat
in mis-
ericordia.

benedic, qui te misericordijs & miserationibus

vindequaq; circū ingit: *Coronat te in misericordia.*

Describit hominē Apostolus: *Iste circumdatus est infirmitate*, n. isenjs, calamitatibus. Hominem circumspice a capite ad calcem, a die natiuitatis, usque ad diem mortis, totum n. isenjs cernes, stuporūque circumdatum. Natiuitatē intueri, multis periculis, sordibus, inopia, lacrymis extrinsecus a languida nuditate, & quasi qui testimonij perhibet eorum, quas patitur calamitatum (vt notat

D. Aug.) primum quod agit omnium, quo & dat vitæ signum, quid est, nisi lacrymas fundere, licet inter purpuram byssumque natus excipiat: *Primum vocem similem omnibus miseri plorans*, &c. Ne mentem ex regibus aliud habuit natiuitatis initium, dixit ille quo mundus non vidit potentiorē. Illico tanta aperitur eius infirmitas, vt pedibus nequeat consistere, sed brachijs sit sustentandus aliorum. Statim fame laborat, quæ necessitatem clamat, qua quotidiano indigeat alimento: hanc sequuntur morbi, verbera, laquei usque ad mortem, in qua miserum hominem timores extremi, poenæ, dolores, angustiae circumcingunt, vt Dauid, quo declararet, quā his oppressus iaceret, dixerit: *Circumdederunt me dolores mortis*. Ita vt sic vndique miseris obvoluatur, vt ille scopi attigerit, qui ait: *Homo natus de muliere, brevis viuent tempore repleatur multis miserijs*. Si vero illis quoad corporis constitutionē repleatur, multo magis quoad animæ conditionem. Primum namque concupiscenti instanti, peccato polluitur originali, principio, ac malorum omnium mortisque scaturigine, quorum caput est, iræ nasci filium, Dei inimicum, diaboli mancipium. Natus in mundo miseris obruitur infirmitas, in intellectu cæcitate, in voluntate debilitate, in irascibili potentia libertas dissolutione, in concupiscentia, in temperantia. Viuent tot circumdatus infirmitatibus, quot peccata esse numerantur, in quæ ad singula protrahit momenta, quorum Dauid numerum esse censet innumerum: *Circumdederunt me mala, quorum non est numerus*, &c. multiplicata sunt super capillos capitis mei.

Anima mea, monet Dauid, benedic Deo, illi gratiarum laudes persolue, quod si miseris vindequaque circumcingeris, ne fletueris: *Coronat te in misericordia & miserationibus*. Si cum peccato conciperis in matris utero, baptismatis subrogat Sacramentum, quo super niuem mundus dealbaris: ad natiuitatem aule suæ tibi destinat custodem Angelum, tutorem, protectorem: vt te corroboret, Sacramentum instituit Confirmationis, corporis sui ac sanguinis te saginat alimento, quo

nec ipsi cæcites, ne ipse Deus frustretur aut meliori aut fortiori. Tuis infirmitatibus, etiam mortalibus Sacramentum præparat poenitentiae remedium omnibus præsentissimum. Ne mortis angustijs ultra vires affligaris potentissimo te mutat extremæ victionis Sacramento, quæ te hactenrem vigat tanto expeditiorē, quanto luit pericula manifestiora, hostesque irruunt fortiores. Tibi ignorantū mittit prædicatores, doctores illuminat, tuis robur gratiæ nimulat infirmitatibus, ne succumbas, virtutes donaque tuis vincendis apta passionibus. O Anima mea, quæ tibi conculit Deus beneficia, quantum Deo deinceps, Gratuito tibi concessit esse, quod habes, & de quidem tale, quo superior omnibus, quæ sub celo sunt honoraris. Per vitam differunt a lapidibus, et sensum ab arboribus, ab animalibus ac terræ bestijs per animam, per fidem ab infidelibus. Suam in te describit imaginem, qua nobilior dignitate cælestibus, Iohannem, lunam, stellas antecellis. Potentias ad eo præcellas infundit animæ, vt illis Angelis ipsis adaperis, illas autem domus ditauit cælestibus, intellectum fidei, quæ vires, quod nec oculi vident, nec aures audiunt, nec potuit cor hominis imaginari, spe voluntatem, quæ ad æternas Dei sursum ascendis gloriæ diuitias, pariter & charitate, qua ipsi Deo coniungaris, & vnus cum eo sis spiritus, fortitudo irascibilem temperantia concupiscentiam. Quibus autem auxit te misericordiae officijs placidè cælestibus: Te, desiderium excitat, dormientem suscitatur, cadentem erigit, pugnantem adiuuat, vincentem coronat, victum saluat, clamanti respondet, immani aperit peccantem expectat, ignoscit poenitenti.

Hoc à D. August. crebro repetitur: *Quando errauit, in viam reduxisti me, quando ignorans docuisti me, quando peccauit, corripuisti me, quando triplex fuit mei, consolatus es me, quando desperans, confortasti me, quando cecidi, erexit me, quando steterat, deduxisti me, quando in deduxisti me, quando dormiens, excitasti me, quando clamans, exaudisti me, quando in paucis, paucis, si reuertor, si scipis, cum differo, si prestolaris reuocas, errantem: inuicem repugnam: Te, expectas torpescens: amplius reuocem. Doces ignorans, in mentem mulcis, à ruina suscitasti: lapsus reparas, petenti largiris, quaerenti inuenis, pulsanti aperis: &c.* Quanta Dei misericordia. Dicit Apostolus: *Diuites facti estis in illo, ita vt, &c. nihil vobis d. sit in illa gratia.* Dicit iterum: *Diuites facti estis in illa, quæ superabundauit in vobis.*

Apostolum meminisse coniunctio orationis Moyse: *Domine Deus tuus introducet te in terram bonam.*

tertium

terram vinorum, aquarum & fontium, in cuius cam
 pu & montibus erumpunt fluviorum abyssi, &c. ubi
 absque ulla penuria comedas panem tuum & rerum
 omnium abundantia perfrueris. Papae quā bellē
 depingit Ecclesiam, & quā Deus illi succurrat
 abundantia, remedia submittit necellaria.
 Pōmum vocat illam terram bonam: In terram bonam
 nam. Quidquid in Ecclesiam Deus intulit bonū
 est, sanctum est, vnde & Ecclesia dicitur sancta,
 leges sanctae, sancta Sacramenta, sancta doctrina
 ceremoniae sanctae. Terra fructifera, de qua fru-
 ctus colliguntur copiosissimi in illa quippe aquae
 fontium vint, riuorum ac fontium in abundan-
 tia: Terram vinorum, aquarum & fontium. Non
 turbida, non litulenta, quales esse describit Hie-
 remias, quales mundi dilectores infelices summo
 studio requirebant, ex quibus serpentes, dracones
 aliae venenata erumpunt animalia: quae indi-
 camus diuitias, delicias, voluptates, mundi vani-
 tates, sed fontium, riuorumque aquas limpidi-
 mas, doctrinam, gratiam, dona, fauores, ecclestes,
 fontes in vitam aeternam salientes. Hic ebulliunt
 Christi metra; sanguis eius omni auro pretio-
 fior, eius Sacramenta, praedicatores, confessores,
 Sacerdotes, fontes aquarum. Et hi quidem in
 campis planissimis, altis montibus, hoc est, si se-
 qui viam velis communem, ordinariam ac pia-
 nam, vel si perfectionis assequi fastidium, in
 omni denique statu viuendi: Dabitur pluuia semini
 tuo, & ubique seminaueris. Si statim eligas con-
 tingalem, si religiosum, si ecclesiasticum, si mo-
 nasticum in saeculo, si ad solitudinem secedere.

Hic autem regio adeo frugifera, ut in ea, abs-
 que ulla penuria comedas panem, & rerum omnium
 abundantia perfruaris. Panis, qui pleno ore nomē
 meretur panis est ille celestis: hunc obtinebis, nō
 cum mensura, sicut manna, sed in omni abun-
 dantia ac vberitate: quā eo largitur fructus, quem
 semper habes paratum? Replebuntur area frumēti-
 to, & redundabunt corcularia vestra vino, & oleo.
 Plenē & super plenē pane illo celesti areae re-
 dundabunt, in qualibet Prouincia, in multis ciui-
 tatibus, & locis: in qualibet ciuitate in multis
 Ecclesijs: in qualibet Ecclesia multis altaribus:
 in quolibet altari per diem sapius. O quā tanta
 panis abundantia, nunquam hoc ex Deo, re-
 pulsam passus, audies, in domo mea non est pa-
 nis. Veneris, quotiescumque libuerit, illum docu-
 nebis, quinimo morienti peram implet viatoriam;
 illum tibi in viaticum administrans, ut ad hōstili-
 mus tibi amicus, qui nēdum excipit te opiparē,
 dum domi suae hospitatis, sed insuper & peram
 implet viauco, ē domo recedenti. Hic rerum om-

nium abundantia perfrueris. Quidquid magis il-
 le pater habuit familiaris, totum impendit & su-
 petimpendit vinea sibi dilectissimae. Hinc exclā: Dei in
 mar Apostolus: Omnia vestra sunt, siue Paulus, si-
 ue Apollus, siue Cephas, siue mundus, siue via, si-
 ue mors, siue praesentia, siue futura, omnia enim ve-
 stra sunt. Quidquid Deus habet, vestrum est, om-
 nia quippe tibi in tuam tradidit animae salutem: Isaia: 44.
 terram, quae te sustinet, aquam quae te refrigerat, 54.
 aërem quo respiras, ignem quo calefis; caelos qui
 luas tibi deplunt influentias, solem qui te in ter-
 dia illuminat, lunam & stellas quae noctu, Ange-
 los custodes, Apostolos doctores, martyres con-
 fortatores, Sacerdotes cum Deo reconciliatores,
 Confessarios, qui reum absoluant, Sacramenta
 quae tibi conferant gratiam, vitam cuius tempore
 merearis, mortem qua Deo perpetuo sis, as-
 sagnum quo laueris, pacem quo nutiaris. De-
 nique seipsum dedit & tibi, & tibi: Omnia bo-
 na nobis donauit. Adā & illud tibi seipsum tra-
 didit, non vno modo, sed pluribus: expiēt hoc
 cygnus ille celestis. D. Thomas: Se noster deit
 socium, conuolens in edulium, moriens in pretium,
 regnans dat in primum. Dicat modō nobiscum
 expostulans: Quid est quod debui ultra facere vi-
 nec mea, & non feci?

Ex hac doctrina colligit D. Chrysostomus
 sensum eorum quae scripsit Apostolus: Volunt a-
 peccatis nobis post acceptam noīiam veritatis, 10. 10.
 iam non relinquitur pro peccatu hostia, obsecra-
 tem habent haec verba in medicam, ex quibus
 Hæretici Nouariani ausam sumperunt docendi,
 peccata vni Christiani iam baptizati esse remiss-
 sibilis, nec vllum illis ad salutem superesse re-
 medium. Error est pestilentialis, cui vt sa-
 tisface et, non fuit D. Chrysostomo hæc
 iut rpretari, dum egregia scribit super ean-
 dem epistolam commentaria, sed illis absolutis, ac
 tota epistola delucidē exposita, finitis super eam
 homilijs, calāum resumit, & nouam orditur su-
 per prædicta verba Homiliam. Tandem conclu-
 dit Apostolum declarare beneficia, quae filius Dei
 assumpta humana natura factus homo, homini
 in remedium contulit amplissima, hoc autem in-
 nuere, antiquis temporibus multa fuisse sacrificia
 pro peccatis instituta, qualia, Ss. Patres multa
 petendunt; quādam in lege naturae, quibus
 veteres illi patres sub illa viuentes Deo dabant.
 Adam, Abel, Noë, Abraham, Isaac, Iacob, &c. Illis
 autem alia succedere sacrificia, & oblationes in
 lege scriptas, ipso dictante Deo dispositas, quorum
 multus erat numerus peccatis vt in remedium, ita
 & in expiationem; si non illud, adit aliud, si
 R. 3. non

non sit agni, sit vituli, si non de ovibus, fiat de
turturibus, seu columbis, cum autem omnia ex
se seu ex opere operato non sufficeret, fides præ-
stabat auxilium, in qua spes futuri fundabatur sa-
crificij à Deo instituendi, & peragedi, cum inno-
stram salutem humanam assumeret naturam, tan-
ti valoris ac meriti, ut in eo, quicquid Deus valet,
aut habet, imò quicquid dare posset omnipotens
comprehenderetur, carnem traderet suam, sangui-
nem suum, sua merita, nec non suam divinam

IX.

Hac

Dei be-

signi-

tate nō

plus vi-

tia.

personam. Tu verò perpende, num ex illis tibi
lucrum reportes, salutemque animarum, quod si
negligas, nihil ultra superest Deo aut dandum,
aut peragendum, nec tibi quid in tuorum speres
amplius remedium peccatorum, si hæc tibi mi-
nus plus vi-
tia. Si hæc non sanet medicina, si hoc te pretium
non tedinat, si isto non emunderis sanguine, si
illa non te resuscitet ac vivificet hostia, non est
quod speres aliam, quæ pluris valeat, quæ maiora
possit, quæ efficacius operetur: in illa namque &
cum illa, tibi consignat Deus, quicquid habet,
quicquid potest liberalissimus: hisque datis, vere
ait: Non plus ultra.

O ter maxime Isaac, quam verè in crucem
sublatus, omni pro me profuso sanguine, ipsa
quoque vita tua tradita, me interrogans alloque-
ris: Et tibi post hæc fili mi, ultra quid faciam? Non
plus ultra. Domine, proinde in tuæ crucis, ac co-
lumnæ illius insignibus, apertis quam in Hercules
olm columnis illud convenit distichon: Non
plus ultra. Non hæc veltis, licet insulper, qui
tam parum facitis, ut illi verè dicere non possi-
tis: Quid ultra potui facere? Mundo cuiusque
obsequio hoc sub fidei iussione dicere potestis,
carni vestræ pro eius delicijs intercurando confir-
mare, vestræ avaræ cupiditati fidem facere: Quid
ultra potui facere & non feci? At ipsi Deo nequa-
quam: quia tantum tibi superest peragen-
dum, ut vix aliquid in eius impendens obsequium.
Si D. Paulus, qui tot percurrerat itinera, qui tan-
tum in Dei famulatu profecerat, sibi plus ultra
remanisse persuaserit, ut ea perpendens, quæ fa-
cere poterat, dicat, plura sibi præstada quam præ-
stita remanere, ut quæ solummodo animam vi-
reque protendebat: Quæ retro sunt obliscens,
ad ea quæ sunt priora extendens missam, &c.
Quam foret consultum, & rationi consentaneum,
ut fatereris, te ad tam paucos eosque tam angu-
stos passus pro Dei gloria processisse, fide secuta
hæc tuis inculcatis scutis domusque insignibus.
Plus ultra.

Philipp.
cap. 3. 13.

§. 12. Sepem circumdedit. Indicat quæ
sepes divina beneficia, & diabolus esse censetur,
qui illa sepius, offendit Deum.

EX prædictis sequitur, quod licet, ut paulo
superius egimus, per sepiem, qua paterfa-
milias hæc circumdedit vineam, lex divina
intelligatur, nihilominus & illorum nobis proba-
tur sententia, qui per maceriam beneficia, dona,
& misericordias intelligunt, quibus omni ex par-
te nos Deus coronat ac circumcingit, iuxta præ-
fatum Divinis modum cum anima sua loquen-
di: Qui coronat te in misericordia, & misericor-
diis, & congruè declaratur ex colloquio Dei
cum diabolo. Adest Satan coram Deo, cui
Dominus, Unde venis? respondet: Circum-
ram & perambulavi eam, tanquam domum &
possessionem meam: tota enim, & quicquid in
ea est, ad me pertinet. An omnia tua sunt? Ne-
quaquam, inquit Deus, mihi est in terra aliquid,
quod maxime facio, nempe Iob, hic servus meus,
hic mihi in omne paratus obsequium: Numquid
considerasti servum meum Iob, quod non sit ei simi-
lis in terra, homo simplex & rectus, & timent
Deum, & recedens a malo. Rides ista Domine,
quid hoc tanti, quod tibi serviat homo? quemque
tantus bonus circumdedit? Nonne tu vallasti eum,
ac domum eius, universamque substantiam? quo-
cumque se vertit, & quibus applicat manum,
non nisi occurrunt illi tua beneficia, quibus eum
benignus coronasti, adiecisti bona, boves, oves,
camelos, asinos, familiam illustrem, servos & an-
cillas, hic filijs occurrunt aurea pinta venustioribus
hic filiabus circumdatus ut similitudo repli, quæ
fieri potest, ut te male gratus offendant: tuæ re-
pugnet voluntati, in te peccet, qui se gaudet tam
ex celsa beneficiorum sepe circumvallatum? quis
credat tam altam transiliat maceriam? Nonne tu
vallasti eum, ac domum eius, universamque
substantiam per circuitum?

Si naso dæmonem apprehendas: & ais adesse
sed diffrage, tibi ipsi idem ille Dominus nomine a-
liam longè sublimiorē beneficiorum, donorumque
circumdedit maceriam? Audi tibi hoc imprope-
rantem Prophetam Ezechielem: In delicijs paravit
tibi Deus, omnis lapis pretiosus operimentum tuum,
sardius, &c. Te quoque deservit ut atbo-
rem Paradisi quavis alia pulchriorem, aquis cir-
cumfusam, & velut eminentissimum Principem,
lapidibus, gemmisque pretiosissimis exornatum:
Omnis lapis pretiosus operimentum tuum. Qui sic
p. 10.

ri potuerit illud transgredere sepimentum, tantumque donorum inuenerit illum offenderet? Respondebit tibi: Edo veritatem, verum diabolus ego sum, & tantum, qui talis est, vel cuique demonis est animus, hanc parvipendens lepem, illum potest ingratum offendere, qui tali illum honorauit, cinxitque sepimento. Iob homo est, & censetur impossibile, ut talia temerarius agat, cui cor & animus est hominis. Et verè manifestum est, à patre mendacij probari veritatem, in numerum magis demonum esse referendum, quam hominis Christiani, qui tanta donorum corona cinctus, tanto iniurijs arguitur esse benefactori.

Ita sibi credebat Ioseph esse impossibile, Domino suo Putiphari esse se iniuriosum, eo quod se ab eo beneficijs perpendere esse coronatum; qui eius potestati ac dispositioni, quidquid habebat domi, confidisset. Proinde ab vxore Domini sui ad stuprum prouocatus, optimè respondit:

Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccatum? re in Deum meum? Non ait: non debui, non est in-

flum, sed non possum: quomodo possum hoc malum

facere, & peccare in Deum meum? hominis cor

erat ei, non demonis animus, unde nec ei aderat

animus tantam beneficiorum, gratiarum, dono-

rumque lepem transiliendi. Veruntamen quam est

illa lepes sublimior, quæ te Deus circumdedit?

Cur Chet? quanto sunt hæc beneficia potiora? Non hominis

sed tota est, ac demonis tantum irritare benefactorem;

quoniam ea de causa Christus appellat Iudam,

diabolum: Ex vobis unus diabolus est, diabolus

enim cor eius possederat, teste D. Luca: Qui co-

gnouit abatur Iherosolymis. Intrauerat autem Sathana

in Iudam, unum de duodecim: de illo enim qui

malitia minor est diabolo, tanta non posse vide-

ri præsumi, nequitia, ut ingratus in tantum anima

sumat, exurgatque largitorem. O mortales, hæc-

cine de vobis dixerit, tantis beneficijs, vos tantis

correspondere sceleribus. Credeamus possibile,

quod iursum erigere possit brachium, quo Deum

audax prouoces qui temper extentum habet bra-

chium, quo te ab hoste defendat, quo te donis

cumulet infinitis? Audiamus ergo consulentem

D. Chrysol., etenim opinatur, expendens supra-

dicta verba Ioseph, quod illa præ oculis habens,

nullo poteris labore quaslibet diaboli superare

temptationes: Igitur quando nos cogitatio pertur-

bat, hoc mente versemus verbum, Quomodo faciam

hoc malum? &c. Et statim effugiet omnis illicita

concupiscentia. Verum cum alias de his me cre-

dam egisse, modo supersedeo.

§. 13. Locauit agricolis. Sunt Prælati agricolæ, & quisque in se, simul & palmes est & agricola.

Disposita iam vinea ex parte Domini, necessarius adiectis, & ad eam status ordinisque per editionem, ut diximus, promotus: Locauit enim agricolis, qui reddam ei fructum temporibus suis, agricolæ sensu quodam singulari, quem sequuntur Origenes, D. Chrysol., D. Hilarius, Sacerdotes, Præpositi & Principes Synagagæ designant, quibus Dominus populi huius eam impositum, ut illum regerent, docerent, ac eo modo celerent, ut virtutum fructus, ac pororum operibus ad Dei proferret obsequium; cum illis enim Christus loquebatur, ad illos hæc parabola dirigebatur, erantque ipsi, qui consilium de occidendo Christum inueniunt ut perduelles illi agricolæ, quo Domini sui vnicum heredem enecarent. Insolitum non est Ecclesiæ præfules, agricolatum nomine recenseri, non enim eorum est officium otiosos degere, sed operari semperque faculæ præ manibus habere: In sudore vultus tui, illam occando terram zizaniam eruendo, bonis suis moribus colendo, doctrina ac virtutibus seminando. Sunt Ecclesiæ Præfides operarii & vineæ Domini procuratores, quibus vineam suam vnicè commendauit. O quæ non illis incumbit sollicitudo! Multas exponit D. Bern. cõtra Episcopos delides grauissimas querelas. O quam de temporalibus opibus anxij: Qui d. Episcopo turpim, quam incumbere supell. cõst. & substantia sua, seruari curia, sciscitari de singulis, morari suspitionibus, moueri ad quacumque perditam, vel neglectam, non sic ille Egypcius, qui Iosepho omnibus traditis, ignorabat quid habebat in domo sua, Erubescat Christianus Christiano sua non credens. Homo sine fide, tantum habuit seruum super omnia bona sua constitutus cum, & hic erat alienigena. Mira res! scis superq. ad manus habent Episcopi, quibus animas credam, & cui committant facultates nō inueniunt. Optum videlicet est, non viderem, qui magnam de manibus, parua aut nullam de maximis curam gerunt, sed ut liquido datur intelligi, patenimus serimus Christi iacturam, quam nostram. Quotidianis expensis quotidiano reciprocamus seruimus, & contraria Domini gregis derimentia nescimus, de pretio eorum, & numero panum cum ministris quotidiana discussio est, Rara admodum cum presbyteris celebratur collatio de peccatis populi, Cadit asina, & est, qui soluat enim, peris anima, & nemo qui reputat. (Quid igitur mirum si tu tui non recorderis.)

Nec

Nec mirum, cum nec nostras quidem assiduos sentiamus d. factus.

Consecrauerat in Episcopum Apostolus discipulum suum Timotheum quem sic serio commendat. Attende quod te creauerim operarium, & ut talis primus sis oportet, qui de cunctis hor-

2. Timot. 2. 6. *timot.* 2. 6. *timot.* 2. 6. *timot.* 2. 6.

II. Sit Episcopus a-
gricola
operarius.

quem nedom dicit agricolam, sed *laborantem agricolam*. Tibi competit arborum fructus primus percipere; virtutum inquam, quas in Locum vinea plantasti, si abstinentiam, tu primus sis abstemius, si castitatem tu primus eius noueris exercitia, si inuitiarum remissionem, tu praecaretis, condones ut de gustu rite praedices, quem cuiusvis fructus praefert arboris. En liquido patet, quid sit consecrare Praesulem, Praelatum, Episcopum aut Archiepiscopum. En in confesso est, quid sit in domo tua patrem esse, & in statu Dominum, & in Republica gubernatorem, nimirum in operibus bonis esse antesignanum, ut in illa degulans ceteris operandi persuadeas appetitum. Hoc est esse Praesulem, esse operarium, perpetuo vacare labori. Operarij à Christo vocantur: *Rogate Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam.* Operarij fabulatores sat multi; rogare ut mittat operatores. Hinc constat illa communis Apostoli formula, vocanda Episcopos, operarios: *Cura te ipsum exhibere operarium inconfusibilem*, praecipit illos summo loco haberi: *Propter opus eorum*, non propter verba, non propter stemina nobilius, sed propter opera eorum: illi etenim par est, semper ad laborare ut operarij, zizania studeant er. ere, tribulos & spinas extirpare, bonum semen virtutum doctrinaeque seminare, sollicitam cui. sive herbae curam gerere, & hoc agere, quod ab ipsis idem exposcebat: *Attendite vobis & universo gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos, &c.*

Luc. 10. 2. *Luc.* 10. 2. *Luc.* 10. 2. *Luc.* 10. 2.

2. Timot. 2. 4. & 1. *2. Timot.* 2. 4. & 1. *2. Timot.* 2. 4. & 1.

2. Timot. 2. 4. & 1. *2. Timot.* 2. 4. & 1. *2. Timot.* 2. 4. & 1.

III. Nos om-
nes agri-
cola su-
mus.

Attamen in sensu magis generali, quem Christus ad finem indicat parabole ubi cunctos perstringit Iudeos, praedicans multandos omnes, ac de vinea eliminandos; omnibus aperte constat, agricolas nos quoque designari, me, te: & quotquot ad Ecclesiam convenimus, interpretes est D. Ambrosius. An ergo non ais, nos esse vineae palmites? Dixi, quia haec ambo te esse convenit, palmitem, qui fructum proferat, & agricolam, qui tui sedulus curam habeas, & fructum proferas, tu ille sis, à quo fructus exquirentur. Hoc accurate declarat Spiritus S. dum ait: *Deus ab in-*

Et 1. 15. *Et* 1. 15. *Et* 1. 15. *Et* 1. 15.

14. *14.* *14.* *14.*

tio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Te ipsum igitur, tibi ipsi commendavit, ut tui ipsius curam gereres, tu Pastor qui custodias, tu ovis custodia, tu vinea & palmes frugifer, & operarius, qui colit vineam.

Produco vobis Moysen, ex cuius Doctrina D. Basil. & D. Ambrosius opinantur philosophos doctrinae suae profundioris hausisse fundamenta, & tradidisse. Monet igitur Israel: *Custodi te ipsum & animam tuam sicut d. Duo tibi adscribit Christus operarij & procuratoris, quibus sic ut Deus, nemo melius officium exprimit Christiana. En, tibi charissimè, prius oportet esse operarium. Iudicio diceretur laborare operarij ille, qui nobis. Nemo lem agere vellet, inter purpuram & byssum oia: si, si, si, in videremur matutina stertere, quando peragiam à cursu suo sol defasigatus declinat, mane timet, manus sapone allinere, pocti capillis distinguidis assumere, caligas induere et riosas (a) velles evertere penicillo. Attende Christiani, operarios vos esse, nec otium nec delicias vos decere, opera.*

perpetuis vobis convenit intendere laboribus. Animam agebat D. Martinus Episcopus, molliorem montano sterneret lectis: Mammè gentium, inquit, filioh: *Non decet Christianum, nisi in cura mori: & si ego aliud exemplum dedit, ipse peccat.* Sic Severus Sulpit. in vita S. Martini. Nemo dubitat: *Homo nascitur ad laborem*, ut in subore vultus sui, & animae angustia velleatur pa. el suo. Agricola continuo colenda terre insudat, modo sarculo glebas distinguit, modo sulcat aratro, modo pastuat, occat modo, deses nunquam, si fructus intendat, saepe nihilominus in terra diligentiùs exulta spinæ, quæ carnem pungunt enascuntur. Hoc tu est muneris occare, pathnate, profcindere carnis tuae telli rem ieiunijs, castigationibus, poenitentia, terram illam maleficam, quæ graviter licet aratro discissa, tribulos tamen malorum germinat motuum. Quam gravius, quam indefessus operarij D. Paulus, quanto sudore terram, corpus suum, excolebat: *Castingo corpus meum & in servum eum redigo*, sic ipse de se testatur. Et dum miris suspicatur, en spinæ, tribuli, zizania in medio trinei, de quibus sic eum audio conquerentem: *Video aliam legem in membris meis. Ecce, aspirantem me in lege peccati.* Quia tibi timendum, qui nihil nostri aliud, praeterquam pinguem & nitidam cutem cuticulam? quid stupes attonitus te talem esse, qualis sis, te tantis expungi stimulis, inhonestis carnis agitarimotibus, inordinatis concuti delictijs, quæ, teste D. Petrus Militant adversus animam.

§.14. Domini est vinea, procurator homo, qui fructum adferre soletur, non Domino, sed sibi ipsi.

palmitem ques omnipotens mea dextera coluit, cuius ego perpetuū ago sollicitudinem, & quos tanti fecerim, ut cuius gloriæ meæ custodem deputarem Angelum, ad quorū vberiorē prouentum, quicquid in me erat studiū, contulī summamque expendi capitalē: *Tha dolēs super hederam in qua non laborasti, neque fecisti ut crederet, &c. Et ego non parcam Niniue, ciuitati magnæ, in qua sunt plusquam centum viginti milia hominum, &c.*

Domine mi quam ad amissim (a) rationem (a) *Subir* hanc expediret enucleare: quanti ad te sit huius vineæ palmes vnica anima, cum illam nedum creaueris excoleris, foderis, steroraueris verum & ad eius salutem imbem effuderis, propriū sanguinem, ipsam tuā dederis vitam, ut pluri vineæ huius vitam, & animā meā, quā propriam tuam facere videaris. Ut ex censura *D. Aug. Dilixisti me Domine plusquam te quā mors voluisti pro me. O quale hoc fundamentum cui tibi iuxta? O Christiane, coram Salvatore cruci confixo tuas potes deferre preces te ipsum velut vineæ suæ suū palmitem offerendo, quem tanto emit labore, pro quo & clavis configitur probroso stipite pendulus, ut tibi sanguis sui pretiosissimi rore salutem, vitamque largiretur, quā ad perpendiculum huc dirigeretur: Te ergo quāsumus tuis famulis subueni, quos pretioso sanguine redemisti. Hunc illi vestigium exponit:*

*Querens me sedisti lassus
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus,*

Quisque sua curat, administrat tractatque negotia, suis ipse prouidet rationibus, & contra maleuolos bona sua defendit acerrimus. Quo loco est apud te, precor, vinea tua (attende quanti suam fecerit Naboth) domus tua, pecunia tua, filius tuus, quia tibi hæc sunt propria? Ea igitur de causa vult sibi Deus vinea seruire dominium, ut ex illo demonstrat, quanti illam ducat, cuiusque dolat perniciem: quodque qui illius vel pampiniū læserit, cordis sui intima perfodiat. Et si vates animo langueret, ob arefactam hederam, incanderet rodenti illam vermiculo, cuius nec ipse erat Dominus, quam nec seuerat, nec infuderat, quā non molestē laturum credimus Deum, dum peccati vermem aduertit radicem, id est cor erodere palmitem, quo confectum arefcit moriturque vinea?

Secundam propono rationem, cur te Deus vineæ non creauerit Dominum sed procuratorem

§. 15

14
1
Vineæ
procurator
homo
qui
fructum
adferre
soletur,
non
Domino,
sed
sibi
ipsi.

Secundo: Procurator vineæ dicitur, non Dominus absolutus. Modò videmus: cur illis vineam non dedisti in perpetuum? Nonne ipsa tibi liberalitas, de quo tuus testatur Apostolus: *Dat omnia abunde ad fruendum, & alius, Dat omnibus assidue & non improperat.* Multe offeruntur rationes. Prima sit: ut nobis liquet, quanti Dominus vineam faciat, quo loco eam ponat, & quantum cordi eius capiat perditionem, cum semper Domini maneat ipse namque dicitur illam plantasse, coluisse, putasse, sepe circumdedit, necessaria ministrasse. Ad rem congruit illa ratio, quā Dominus vati suolentia proposuit querenti, imo vsque ad mortem irascenti, quod Niniuas eorumque non exterminasset ciuitatem, cui mortis decretum vates annuntiabat, quod infra quadraginta dies solotenus euerteretur. Rei etenim expectat Prophetam non longè ab urbe residens à vmbra iuniperi, quæ eum ab æstuantis solis protegebat radijs: quia verò iuxta constitutos præfatosque dies, urbs minime functus corruerat, cum Deo expostulat, ut cras laus. Præcipit Deus, ut eadem nocte vermiculus radices hederæ corroderet, quo factum est ut continuò arefceret, ortusque sol caput offenderet Prophetæ, quoniam iratus in acerbiores sese effundit querimonias. Quid hoc rei Domine, an tibi parum est decretam non implere sententiam, quā me præcone nefarijs proclamasti Niniuitis: nonne me omnes ut vatem iridebunt mendacem & vaniloquum? Insuper & hederam mihi adeo gratam corroderent vermiculo dissipasti? Apparet illi Dominus, quid hoc amice? Tantine apud te est hederæ, ut eius ruina tuam affligat animam? Vtique Domine, & iustè quidem: *Bene irasor ego, vsque ad mortem.* Vix mihi tempero, quin mihi manus inieciā violentas: hederam num tu plantasti, num rigasti? num aluisti? Nequaquam Domine, verum me recreabat. Si tantum igitur te moueat vnus plantæ infrugiferæ hederæ inquam iactura, nec à te plantata, nec culta, nec irrigata, te, nec eius Dominum, qui nec villo tuo labore illam redemeris, quā hic creceptem casu reperisti, fer sententiam, esto iudex, an non æquum sit, me tantarum commoverti ruina plantarum, quibus abundat Niniue, *Hieron. Bapt. de Lanna Tom. II.*

rem. Nimirum ut tibi persuadeat, fructum non tibi, sed Domino servari debere primum. Qui vineam ut procurator capit ministrandam, de fructibus eundem percipit, at eorum præcipuos seu partem principalem defert Domino, ita ut ambobus sit proventus fructuosus. Christiane, Dei te vocant procuratorem. An tibi sunt divitiæ? tibi sunt & Deo in paupere diuitem. Valetudine gaudes prospera? ne tibi soli seruiat, te tuis tantummodo rebus eam impenderis. Dei quoque conveniat obsequio. Vinea vivis vine tibi, vine Deo: non enim te Dominum sed suum voluit esse questurum, ut illi vindemiam conferret. Rem miramur: Deū adeo nostrorum fructuum esse cupidum, ut quidquid habet, his impendat, & ex seipso totum ad eam dirigat intentionem. Quid tibi colorum, oblique Domine conferte possunt utilitatis opera manuum hominum, liberè verèque dicere potest: *Honorum meorum non ego.* Audire delectat, quid de hoc subtiliter dicat Spiritus *Eccl. 18.* S. Patet quasi p. æstippositio sic orditur: *Qui vivit in æternum, creavit omnia simul, Dominus solus iustificabitur.* Hoc adverbium *simul* connectit ut alijs verbo. *Creavit q. d. creavit Deus simul:* ita scilicet D. Augustin. alij vero nomini, *omnia q. d. creavit omnia æqualiter*, sicut hæc, ita & illa ita ut nihil sit, quod ille qui vivit in æternum, non creaverit in tempore. Si per eundem qualem erat ergo Dominus ante mundi rerumque creaturam? Si sol non lucebat, in tenebris sedebat, si locus non erat, ubi erat? Si creatura non erant, erant solitarii? Ipse respondet: in seipso erat. Secum erat, nihilominus, nihil illi deerat, in divina namque essentia, bonum omne, omnis perfectio, & qui quid esse aut habet aut habere potest, conetur. Hoc quippe est quod aliungit, *Dominus solus iustificabitur.* Dicitur quid esse iustum, quando nihil illi deest. Dum Deus secum esset, nihil illi deerat, sed nec deesse poterat, & sicut sine creaturis fuit ab æterno, sic semper sine illis esse poterat.

Si hæc ita sunt, ut quid Domine hominem creasti? In quibus hominis indiges operâ? cui tibi necessarius? *Quid est homo, & qua gratia illi?* quod bonum eius, aut quod nequam eius. Graeci legunt: *Quid est homo aut quis usus eius?* Si Deus hominis non indiget operâ, in quem finem creavit illum? Num in sui beneficium expendere vult hominis operam? Hoc ipsum Iob obiecit amicus eius Eliphas Themanites: *Quid*

prodest Deo, si iustus fueris, aut quid ei conferis, si immaculata fueris via tua? Uti alter Eliu: *Si peccaveris, quid ei nocetis? Si iuste egeris, quid donabitur tibi? Homo qui similitudo est peccati, iniquitas tua, & filium hominis adiuvas iustitia tua.* Quod Deo obfueris, si in omnia crimina lapsus corrueris, quæ in imaginationem cadant, quid illi tribueris, si qualibet solus bona virtutum opera præstiteris? Hæc est divina erga nos misericordia; fructum non exposcit, quasi eum velit sibi, sed nobis. Vult divites, & abundare, proinde amat nos fructum adferre plurimum, ad eorum commodum.

Divina & non nisi à Deo fuere illa veritas. Moysi post enumeratum omnium beneficiorum, quæ populo præstiterat, catalogum: *Et dixit Dominus Israel, quid Dominus Deus tuus petiit à te, à peccatis ut timeas Dominum Deum tuum, & ambules in vijs eius & diligas eum &c.* ut bene sit tibi. Viden' eius in ijs quæ à te exposcit, interiori rationem? *Ut bene sit tibi.* Petiit elemosynam, cur? *Ut bene sit tibi,* poenitentia postulat opera, cur? *Ut bene sit tibi:* rogat ut inhonestam manum mittas de pecunia, cur hoc? *Ut bene sit tibi:* flagitat ut iniquitias dimittas, cur? *Ut bene sit tibi:* Quodquid tibi concedit, quidquid illi largitis, omnia vult: *Ut bene sit tibi.* Notandum occurrit quod Dominus ait in parabola de quinque talentis. Vir dedit quinque, alteri duo, tertio unum tantum, qui quinque acceperat, lucratus est alia quinque & qui duo, lucratus est similiter alia duo. Adducitur ille qui unum acceperat, & ob non reportatum lucrum, ait Dominus: *Auferte ab eo unum, & date ei, qui decem minas habet.* Replicant, Dominus habet decem minas. Parcat mihi Deus non lego Dominum servo decem talenta tradidisse, sed aut unum, aut duo, aut quinque, quis est ille decem talentis dives? Ille cui quinque dederat: quomodo ergo habebat decem? Quia priora illa, quinque ipsi remanserant, quibus & alia quinque sunt illi à Domino superaddita. Eo modo omnia illi cesserunt, priora quinque, quæ ad forum receperat, ac posteriora quinque quæ super lucratus fuerat, nullatenus ergo recepit Dominus priora quinque talenta? Ut quid igitur adeo sollicitus, ut servi ex talentis suis lucrarentur, si ne vel minimum ex lucro sibi vellet usurpare, nec quidem summam referre capitalem, quam ad scenus mutauerat? Ut certo tibi constet, quid Deus prætendat, quando te lucrari vult, quod sibi scilicet non querat lucrum, sed totum tibi velit remaneat, tu illo ditescas, nec id solum, quod per eius dona tibi accre-

accrescit, sed & ipsa dona, quæ tibi liberalis erogavit, lucrum totum; & sua dona commendo tuo cuncta proficiant.

Nos igitur magnus ille Dominus omnes opat diuites, & fructibus nos gaudere quam plurimis. Ex altera verò parte novit ipse, nullos nobis profuturos, nisi quos illi obtulerimus, & in eius fecerimus nominis ac laudis obsequium. Quidquid mundo detuleris, perit, quidquid carnis tuæ delicijs impenderis, perditur. Quidquid insuperbis libidini, lufibus, & ijs quæ mundo continentur evanescit, hoc tu tantummodo cedes utilitati; quod diuinæ libens obtuleris, dederisque maiestati. Testes illos aduoco, qui libera manu cuncta sua mundo, delicijs carnique consecraverunt, quid ament?

*Quid nobis profuit superbia, aut diuitiarum in-
stantia, quid contulit nobis? Transferunt omnia il-
la tanquam umbra. Ne transcas: Quid nobis pro-
fuit? Quid inde nobis lucet, quid emolumentum*

*ex ijs, quæ concoximus, quæ detruimus, quæ
quo mundo placeremus, absumpsimus? Loqua-
tur nobis diues ille hesternus epulo, qui tanto
id suo expertus est dispendio; quid illi ex tantis
reliquum epulis, comotationibus, delicijs, lufi-
bus remansit quo miser solaretur; nec quidem
aquæ guttula. Quod Deo sacraveris, tibi remanet,
sic est, hoc recipit, ut non sibi retineat,
sed ut idem tibi restituat, ac melioratum, quo
semper in celo diues perfruaris. Quam bene
hoc Apostolus intellexit: Scio cui credidi, & cer-
tus sum, quia potens est depositum meum servare
in illum diem; hac de causa dies iudicii dies esse
dicitur restitutionis: Tempora restitutionis. Hoc
vincum tibi retinebis, Christiane, quod Dei ma-
nibus consignaveris, illique tantummodo tibi
proderunt labores, quos diuino nomini dedica-
veris. De his fusè diximus in tractatibus: dum
expendimus quod manna domum delatum,
modicum durabat, ac vermibus seatebat, ac Deo
in tabernaculo consecratum, in multa servaba-
tur integrum secula. Quadrat hic illud: Reddet
tibi, de quo die Cinerum egimus. Ad hoc igitur
à te Deus exposcit fructus, ut illis in æter-
num viuas, nihil enim ibi largietur unde viuas,
quàm id quod hic illi dederis: Fructus noster,
concludat D. Augustinus, nos facit illum diutorem,
sed nos beatiores.*

**§. 15. Fructus temporibus suis. Ab omni-
bus non pares repetit Deus fructus, ut ex
decimis declarat, & illos nostro reposcit tem-
pore.**

DE fructibus illis, inquit Evangelista, hoc voluerit: *Ut redderet fructum temporibus suis, q. d. Hoc agricolis præceperat; ut fructus redderent conformes tempori. Primo vere redderent pampinos, deinde omphacium, postmodum vvas ad comedendum maturas, postremo vinum, quod vvis expressis eliquatur, fructum temporibus suis. Non parem repetit Deus quævis tempore proventum, nec in omni ætate, nec ab omnibus hominibus, nec tu quoque à vinea recentiori, illos quos à iam perfecta, nec de palmitè duorum samentorum, quod de longè latèque luxuriante, nec de illa, quam non infudisti, nec fodisti, quod de abundanter tigata, & omni culta studio, nec in Maio quod in Septembri. Similiter nec Deus exposcit à puero impube, quod à viro barbaro; nec à seculari quod ab Ecclesiastico, nec à paupere, quod à diuite: iam enim dixerat Christus: Cui commendauerunt multum, plus pe-
tent ab eo.*

Notat hæc verba Dn. Cyrill. Alexandri. Censet autem ea spectare illud Domini præceptum: *Stabit coram Sacerdote, & quantum ille asinauerit, & viderit eum posse reddere, & tantum dabit.* Hoc erat Dei statum, ut omnes tabernaculum frequentantes sua Deo deferrent munera, ut suis per hæc satisfacere obligationibus. Scirent autem dispare esse debere oblationes, sicut erant, & diversi status hominum, ætates, officia, qualitates: non enim tantum à puero quinquenni reposcebat, quantum ab adolescente viginti annorum, nec ab hoc, quantum à viro ætate perfecto, nec à sene annis gravido, & labili, quod à iuvene viribus robusto, nec de puella virgine ac tenella, quantum de coniuge liberis fecunda; nec de seruo, quod à Domino. Sed hoc interdebat, ac præcipiebat, ut esset singulorum oblatio conformis ætati suæ, viribus, officio, medijs. Hoc autem tam stricto voluit iure feruari, ut statuerit, orto dubio, nimirum munus responderet viribus epibus, qualitatibus offerentis, non hic iudex eret sententiam, ac diiudicaret facile namque deus irreperet, cum quis in sui commodum defligeret, sed iudicio staretur

S s 2

Sacer-

Sacerdotis, qui iustā trutinā rem appenderet. Non enim Deus modicum acceptabat ab eo, qui multum poterat, & ille plura deferre debebat, qui à Deo plura receperat.

Ser. 219.
de temp.

Eodem modo explanat Divus Augustinus latam à Deo legem de soluendis decimis, hæc namque, si quæ alia, crebro in sacris litteris nobis occurrit: est enim protestatio, quā confiteris, mensem à te collectam divinæ munus esse liberalitatis, ac proinde iustum censeris, ut gratus munera deferas largitori. Quapropter præceptum erat, singulis annis quisque Deo referret partem fructuum quos collegerat, ac de manu divinæ receperat beneficentiae. Domine, quæ tibi grata iusticiæ? An non expediret, quid passim omnibus notum designare, quo à singulis oblato, protestarentur te auctorem, ac collectæ messis, omniumque fructuum esse largiorem, nec variè ac inutiliter tot fierent tam strictæ decimarum divisiones? Non equidem, ac hoc iubet, ut quisque decimam offerret partem collecti proventus, quæ in Dei

Malach. 3.
16. horrea recondatur: *Inferte omnem decimam in horreum meum.* Illo namque modo hoc quod iustum est ritè, debetque persolvitur, si qui messe latatus est vberiori, decimationem quoque deferat copiosiorum eo qui minorem collegerat. Aduerto & aliud mysterium, quod hic SS. Pa. res annotant, ut, singula verba imo & ipsos apices enucleantes, qui sacratoribus latent mysteriis. Quam esse causam ar-

Tract. 42.
de manjio. bitraris, quærit D. Ambrosius influendi colle-
de manjio. ctarum frugum decimationem? cur non vel
in procim. octavam, vel nonam, vel partem solunt duo-

II. decimam? Quia hic numerus signat perfectionem, quæ multa eaque præclara nobis exponuntur.

Tract. 42.
de manjio. Tractatum edidit antiquus ille Philo, quo
Lib. de Decalogo. numerum hunc denarium ostendit inter omnes numeros esse perfectissimum; quia continet in se vno omnes numeri differentias, pares & impares & omnes proportionales arithmeticas, geometricas & harmonicas. de quibus modo non est agendum, particulanter verò numeros complectitur simplices, ab vno usque ad novem; qui ceterorum habentur fundamentum, in quibus pariter comprehenduntur, tot quot sunt & possunt in tota Arithmetica: cum omnes ex simplicium coniunctione, vnius cum altero, vel per illos multiplicando componantur. Omnes illos complectitur numerus denarius, & unitatis vinculo connectit, quo illos sibi invicem copulat symbolum sa-

III.
Numeri
denarij
perfectio.

tis per se notum charitatis, quæ multi in vno coniunguntur, varia ac dissimilia corla copulatur: quæ de cau. a D. Paul. illam *vicissitudinem perfectionis.* Hinc ait præfatus auctor, denarium numerum apud Græcos vocari: *Decima dixenda* quasi qui totum comprehendit, quo pariter in S. pagina significatur vniuersitas, ut notat Dn. Augustinus. Idem declarat hic Ambrosius, teste Dno Ambrosio in quantum comprehenditur tres ternarios cum vna simplici vniuersitate.

Vnde colligit idem numerum hunc esse perfectissimum, quem sequitur D. Hieronymus. hoc D. Hieronymus expendens, quod valde familiare est Sanctis, ad illud numerum à Deo reduci totam suam legem, & quidquid à nobis præcipitur oblectari. Nec prætermittit hoc numero signat clementiam, qui etiam in modo, quorum ab Hebræis, tum à Græcis scribitur, mysteriosus esse pertinetur, dicat D. Hieron. tota littera, ex qua sumit D. Hieron. *Saluatoris nomen exordium, non solum apud Græcos, sed et apud Hebræos denarium significat.* Hinc etiam causam elicit D. Ambrosius S. litteræ specialiter notent Noë decimum fuisse nepotem in generatione Adam, quia videlicet denarius numerus rectè eius conveniebat perfectioni de quo testantur: *Noë vir iustus atque perfectus in generationibus suis.* ad quæ verba D. Ambrosius *primus in veteri scriptura iustus pronuntiatus est decimus.* D. Hieron. à protoparente inducitur non ad ostendendam vniuersitatem, vel præscribendum numerum hominum, sed ut aperire debeat, quod sicut denarius, numerorum, qui unitatem sequuntur perfectissimus est, ita tranquillitas in anima finis est vera actionum vita. Supponit D. Ambrosius id quod sapienter notat D. Chrysostomus. Noë significare: *Requiem, & opime congruere numerum denarium, animæ quæ tranquillitate seu requie gaudet.*

Item ad h. D. Augustinus. considerans quod eadem qua vixit Noë, tempestate notat Spiritus Sanctus. nam eo quod scribit constat luce claris, fiderat quod generatio Adæ per Cain tum temporis, degenerat ad numerum accesserat vndecimum, tot enim ex Adam descenderunt per lineam Cain. Cain, Cain, quælo, servit hæc tam stricta nepotum supputatione? Quia generatio ac familia Noë iusta erat & ulterius multiplicanda ipso cum filiis in arca conclusa ne diluvio mergerentur perirentque vniuersali. Sed ut quid Cain numeratur generatio iam nunc in generali diluvio terminanda? Quid refert fuisse vel vndecimam, vel duodecimam, vel vigesimam, cum iam ad extremam tenderet lineam? Ne dixeris monet D. Au-

D. Aug. hanc gratia scribi supputationem, imo numerum hunc vnde decimum exprimendo, ostendit Dominus quā esset corrupta illa Cain generatio, sceleris maledicta, quæ cuncta Dei impudens mandata transgrediebatur: numerus enim vnde decimum transgressionem denotat, eo quod de arum transgredietur, q. d. quod generatio illa peruersa & aduersa decem Dei præcepta violaret. & tale esset in omnibus sacrilegi peccatores, quales illos sacrum describit eloquium. Hinc collige, cur Deus decimarum institueret solutionem: in beneficiorum recognitionem, de itaque gratiarum actionem, illo namque numero de arum significat, qui perfectionem præferat, quam perfectè velit illud à te seruari, & ex perfectissimis opumisque, quæ collegens, decimas sibi dedicari.

vt ingratus si tantam Dei erga me benignitatem soluit. Aliet imparibus non compensem officiis. O laudabile propositum. Prosperimus ille certaminis decimas. euentus, Dei adscribendus beneuolentia: gratum expositum animum, est enim Deus cui tantæ victoriæ palma deferatur. At quis ille mali modus? Nouem sunt Reges, quibus superior enasi Dei mecum pugnantia potentia; his ego decimas annuencior: Me ipsum igitur & totum quidem consacro victoris obsequio, in cuius protectionem quidquid ex spolijs occurrerit optimum, illi consacro. Summo occurrat sacerdoti Melchisedech, & Deit ei decimas ex omnibus. Ne sic intellexeris. (monet Caictan.) quasi numerando, ac stricto modio mensurando prædæ decimas obtulerit Abraham, non tantum enim temporis illis infumere vacabat, sed hoc velim opineris, quod pretiosa quæ summo detulerit sacerdoti, in quibus velut in propria persona seipsam velut supra nouem illos, decimum offerret. En tibi (digito monstrat D. Chryso- mus) Abraham, qui cum sit fidei pater, primus quoque magister, nos vt decimas, ita & primitias docet persolvere: Per hoc Doctor factus est omnibus, vt declarantes gratitudinem, primitias eorum, qua sibi à Deo conceduntur offerant. Nec hoc te lateat, quid præ cæteris inter decimas in beneficiorum memoriam Deo sit offerendum, scilicet te ipsum; & tuo loco, ac nomine decimas omnium, quæ collegeris. Proinde, licet Ecclesia singulari præcepto te ad mensuram obliget, quam fideliter soluere obligaris: hoc tibi tamen in animum inducas debere esse & perfectissimum & optimum, & maxime pretiosum quod offeras: quia tuam repræsentat personam, adeo Deo (benedicam, vt quicquid illi consecraueris, cedat infinitis beneficiorum amplitudi- ni.

Hinc ansam sumpsit D. Augustin. scribendi VII. contra illos, qui & de vilioribus, ac imperfecte, Decimas detrahendo solunt decimas: quo declarat, hinc ex me vobis tantas cunctis in fructibus terræ calamitatibus, vt ex his discatis, quo cordis affectu decimæ offerantur persolendæ. Hæc igitur est Dei voluntas, & vt quisque decimas ex collectis omnibus illi Ser. 29. dedicerit, ex quo sequitur, singulos tanto plura teneri Deo ad decimas offerre, quanto fuerit mellis abundantior fructus: vt co. ardiores. His vestigijs insitit D. Cyrill. Alex. dum expendit, enod primo Levitici capite, postulat à Deo sacrificijs in secundo continuo subiungit, quales singulis in unum offerendum, medijs suis rite consideratis, quæ cuncta D. Cyrill. explanat.

Obtentam diuinitus tam celebris victoria, tanti beneficii recolit amplitudinem, quā illum Deus potentiam nouem regibus reddiderat superiorem, cū quæ de reperiatur victores ipse solus deuicisset, & quinque horum vi- casorum damna reparasset: Repugnat æquitati iusticiam tantum non recognoscere beneficium, arguat

39 Rem paritatis considera, monet D. Ambrosi- cum decimarum institutione. Quis illas primus soluit? Vnde earum principium? Ex scriptura constat deduci ab Abraham. Ille prior decimas Deo persoluit Et quando? & quæ de causis hæc diuina signa lineæ ob victoriam de quatuor superatis à te regibus, qui iunctis copijs circum- quaque prædæ agebant, camposque longe late- que devastabant. Sarraphei rex van. aar, Arioch rex Ponti, & Chodorlosomor rex la.itarum, & Thadal rex Gentium. His ita instructis legionibus sese opposuerunt & alij quinque reges. Bera rex Sedomorum, Bera rex Gomor- rilæ, Sennaab rex Adamae, Seme. ei rex Sebeim, & rex Pala. Quatuor reges aduersus quinque. At iusto certamine terga verterunt, quinque præfati reges, cæsisque eorum copijs, victores occuparunt regna, ac depopulati sunt ciuitates, patem cum illis fortuna inuenit Lo., qui capti- uis cum omni domo ac substantia deductus. R. mor incipiente cladis festinus venit ad aures Abraham, qui collectis pro temporis angustia, subito trecentis decem & octo vernaculis, se. e. acciecit expeditioni: Numerantur expeditos vernaculos suos trecentos decem & octo. Illustrem hanc Abraham demirare familiam. Quis diuinitus socijs, trinit super eos nocte percussitque eos, & c. reducitque omnem substantiam. Lot fratrem suum cum substantia illius: mulieres quoque & populum. Quid tum Abraham?

Obtentam diuinitus tam celebris victoria, tanti beneficii recolit amplitudinem, quā illum Deus potentiam nouem regibus reddiderat superiorem, cū quæ de reperiatur victores ipse solus deuicisset, & quinque horum vi- casorum damna reparasset: Repugnat æquitati iusticiam tantum non recognoscere beneficium, arguat

Psal. 118. quibus continere censet iud Davidici: Latum mandatum tuum nimis. Cunctis praecepit Deus, fructus adferant tamen illud Domini mandatum tanta pollet latitudine, quanta est cuiusque diuitiarum amplitudo, ut, quae potes, offeras. Illo concessio, nouerit ille, cui opes afflatum affluunt, pauca largiendo Dei non satisfacere praecepto, iam enim hoc Christus exposuit: *Cui commenda-
uerunt multum, plus petent ab eo.* Cui concin-
gentur. *Doctor moralis: Cum augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Plura repetijt Dominus, ab eo qui quinque talenta acceperat, quam ab eo qui duo tantum, & ab hoc quoque plura, quam ab eo cui tantum vnicum erat commendatum: tandem à singulis poposcit, ut fructum refer-
rent: Secundum propriam virtutem. Quid te o
Euang. Cresce diues decipis, cui millehi suppetunt celsus, cui familia floret velut arca Noe, duobus te satisfacere denarijs in elemosynam pauperibus erogatis? Tu verò qui robore, velut quercus ceteros praecellis, num tibi sufficiat ieiunium tot in caena cupidus ac bellarijs intermixtum? Quid tibi dicam, qui totos dies impendis ambulationibus, huc illuc vagaris otiosus: in quem precor finem, tibi conceit Deus media, quibus abunde suffultus, ad laborem non adstringeris quotidianum, ut pauper diuturnius, an non plura à te postulari putas, quam annuam peccatorum confessionem, & vnicam sacri per hebdomadam auditionem? Haec est mundi damnanda infelicitas quae hominum patet cum Deo male grata correspondentia. Quoad cetera, ut debita seruent proportionem sunt studiosissimi, quae ad Deum autem minimè: quisque negotia sua ac familiam disponit: *In numero, pondere & mensura.* Domine, qui tali dignitate sublimis, qui tot redditibus opulens, ut ego, ratio postulat, ut honori, ut mundo satisfaciat, tot seruos habeat stipendiarios, tot thesauri, tot aulae, talem mensam Domine, qui tali, quo ego, fungitur officio, suadet aequitas, ut omnibus satisfaciam, seipsum officio congrue excipiendo, tam pietiosis induatur vestibus, tot equis, tali devehatur ferulo gloriosus. At quid Deo? An non decet tali collocationi interuenirent, Deus ac pauperes: mentio fieret de pijs operibus in Dei obsequium faciendis? consilium mites, quibus officijs Dei in te compensares quotidiana, magnaeque beneficia?

47 His quadrat, quod in S. legimus pagina de muneribus à duobus illis primis fratribus Deo consecratis; Cain & Abel, quibus sua munera offerentibus, Deus illa inter se contulit: Inuitu offerentium. *Respexit Dominus ad Abel, & ad munera eius, ad Cain autem, & ad munera eius non respexit.* Quid hoc innuit? Attendit nūc Cain: nūc cuiusque responderet opibus. Abelis autem oblatio finxit D. Amb. accepta fuit oblatio, quia vidit respicit illam Deus medijs suis aptè respondere. Cain & quoque reprobatà vtpote multo diuitijs inferior: O. in quod Deo munera oblata ea de causa ut ingratam reiicienda: quot oblationes eorum, qui ambabus manibus munera gazophylis iniicerunt, à Deo reprobatà: recepta verò pauperis viduae duo minuta tantum offerentis? Haec enim mulieris erant conformia paupertati: nec enim plura poterat illorum autem longe dissimiles: non enim ea quae conueniebat intentione, nec quae poterant, offerebant: *Hi ex abundantijs suis & c. huius autem ex eo quod deest illis, omnem vadium suum, quem habuit, misit.*

Alia hic erunt mysteria: *Fructum temporibus suis:* quae succinsum annorabimus. Primum. Eorum Christus d. mutat in egyptiam, qui reuerentiam, poenitentiam, confessionem, communionem, elemosynas in tempus extendunt futurum, dicendo cras, ad finem quadragesimae, anno venturo tales referam fructus, haec & illa praestabo opera pietatis. O te rationis impotem, hoc quippe tempus tuum non est, sed Dei, cuius illud manu continetur, nec scis, num illud sit tibi largiturus. Hoc solum tuum est praesens tempus, hoc tibi concedit, illo, ut placet, vtere. Spiritui S. aures porrige. Oculum tibi est inquit: *Quid Est. Al. superueniet tibi in beneficio alissim, siue decem siue centum, siue mille anni, non est enim in inferno accusatio vitæ.* Inanis erit illa apud inferos exculatio. Plures annos mihi respondeant, illos inopinatò relictis: tempus enim futurum, tuum non est, nec tibi constat, num ex illo Deus concedere tibi voluerit milles annos, centenos, decem, vel vnicam solum horam. Hinc capio psallentem David in laudem iusti. *Fructum suum dabit in tempore suo.* Quæris quid indicet, in tempore suo: Salomon filius patris explicet mysteria: *Noli esse stultus multum, ne moriaris Eccles. in tempore non tuo.* Dicis Domino, ad auroram agam penitentiam, ad anni terminum peccatorum faciam expiationem: ablata restituiam: *O stultus multum.* An ignoras, hoc tuum non esse tempus, at Dei? Proinde non fiet illud, quod tu faciendum proponis, sed illud quod Deus, nempe, ut in illo tempore moriaris. Secundum, docet qualiter esse debeant bonorum operum fructus: *Fructus temporibus suis, id est, quod fructus ab illo requisiti, fructus sunt maturi, nec*

ante tempus collecti. Multa video opera de se
quidem bona, sed talia esse desinunt, quia non
debent collecta sunt tempore, nec mania Deo
consecrata. Quor confessions invalida; Quor
orationes inutiles? Quor communionis infru-
tuosa? Cur hoc? Quia illis tempus non conce-
dis praefixum ac requisitum, nec ad peccato-
rem exomologefim tempus impendis neceffaria;
v. rationes earum excutias fraudium, &
multitudinem inquiras peccatorum, nec vt con-
figne tanto te prepares. Chrifti paffionis medi-
tationi, nec corpore Chrifti lagnatus, tanti
beneficii perpendis dignitatem, nec vllum con-
fecras tempus orationi, fed velut quoridarium
perfoluis pendium, & velox adeo percutris ro-
farium, vt tuæ legeris, omnino nefcias, res om-
nis tempus lux qualitati conforme requirit.
Omni negotio (scilicet est Spiritus S.) tempus est, &
opportunitas. Verumtamen de his aliis dixi-
mus.

§. 16. Peregrè profectus est. Nos liberos
permittit Deus, & suum recipiendi fructus
ostendit desiderium in eo quod agit.

E Locata agricolis vinea, ipsisque in ea iam
consistunt, Paier familias, ceterique profectus
est. Vbi D. Ambros. Non quia ex loco ad lo-
cum profectus sit, qui ubique semper praesens est.
Perfpectrum enim est, ipsi etiam infidelibus
philosophis, vt ait Ap. stolus, quod: Non longe est
ab inuocando nostro in ipso viuimus, mouemur
& sumus. Sed his duo delinguntur. Primum,
quo significet, interpretē D. Hier. quod te Deus
tam perficet, ac in te gerit, permittit liberari, vt
quolibet agas, quasi nil e leuiss a te distaret
pergrinum. Hoc est etenim quod salomon ait
Dei ab initio constituit hominem, ecce vi tam
ecce operarium, vt diximus: Et reliquit cum in
manu consilij sui, &c. ad quod volui te porrigere
manum tuam. Ecce quod ait. Perage profectus
est. Secundum, quo clarius innotescat, quod si-
pe diximus. Quod licet principaliter ac prima-
rio necessarium sit, id quod Deus ex sua faci-
pate in anima tua salutem in tantum, vt eam
ipse quasi solus operetur, pariter tamen requiri-
tur, vt quoque facias quae tibi facienda conue-
niant, animo tam iuocato ac integro, quasi Deus
ex te nihil operetur: hae Theologiae contrēt
mythra alterius loci ac temporis illud tantum-
modo succincte persequo, quod praedixit no-

ta^r D. Aug. quod Deus in sacris litteris vocetur. I. I.
Adiutor noster: licet enim vt verū non difficiat. Curues
mur illud Apolloni de Deo. Qui operatur in vo-
bis & velle, & perficere pro bona voluntate sua. adiutor.
Nostra nihil minus fatetur ab ipso requiri & D. Avoy.
opera & studia. Si enim per te ipsum imple totum In psal.
(vt Pelagius aiebat) non esset necessarius adiutor. 143. T. 8.
Rursus si in te esse tua voluntate nihil ageres (vt d^r Philip. 6.
si Manicheus, cui nostra tempestas consensit 2. 13.
Lutherus.) non vocaretur adiutor: adiutor enim
aliquid ag. nem adiuvat. Bene quidē; ecce quid
pretendit Deus, fructus, eoque tanta mentis
incentate, vt instante tempore illos recipiendi,
seruos miseris, eisdem relatuos, at erant agri-
cola: tanta impudentia discoli, vt nedum Domi-
no fructus non redderent, sed insuper & alios
fusibus contunderent, alios lapidibus praefoca-
rent, alios gladio caderent tucidarent.

tenet, alios gladio cadente uulnerant.
Hoc ex sacris habemus litteris, millos à Deo
prophetas, & predicatoribus, qui suaderent ac fin-
gulos honorarentur, vt Deo debitò redderent
fructus, quorum alios contumelias affecerunt, a-
lios vulnerauerunt, occiderunt alios, de quibus
Apostolus: *Lapidati sunt, scilicet sunt, in occasione*
gladij, &c. Secundo misit filios suos, quod de-
clarat. Primum: quàm ardenter, & quàm sy-
cere fructus exoptaret, cum ad eos tot charissi-
mos sibi mitteret famulos, vixque exponeret
discrimini aperissimum. Et pro vt in D. Marco
legimus, nedum illos, sed & *Plures alios mi-*
sit, quosdam cadentes, alios vero occidens. Plu-
ribus patet argumentis quanto Deus vineæ
fructuum altius desiderio sed illud cæteris ma-
nifestius, videre quod in fructuum commu-
tationem in dubiam fortunam adduxerit vitam ac
sanguinem fidelissimorum sibi seruerum, ac a-
micorum, quibus non habebat sibi chariores. Sic
loquentem introducit Oseas: *Quid faciam tibi*
Ephraim? Quid faciam tibi Iuda, quid vobis faciam?
quid mihi superest agendum, vt debitis mihi fru-
ctus temporibus suis deferatis? *Insuper propter*
hoc dolui in prophetia, & occidi eos in verbu oris
mei. Ad. Meos nam prophetas, vt vos scitis lapi-
des dolarent (eratis enim difformes, hispidi) li-
gene ac oris meo caelo acutissimo: *Dolui in*
prophetis meis. Metaphora sumitur ex eo quod egit
Salomon templum, eo Dedicatus: n in ist-
e enim octoginta millia, qui lapides de fodinis
caderent, elaborarent, & ad pendiculum ap-
parent, vt in ædificio templi huius quique orde-
ac loco reponeretur: tale quippe hoc erat
opus, *De lapideis doluis atque perfectis eri-*
geretur. Hunc sensum denotat lectio Chaldaica: 7.

Muzni

Monsi eos per legationem prophetarum meorum.
Misi, inquit, vates illos mihi fidelissimos, mihi
charissimos, ut illo ministerio tantaungeren-
tur animi contentione, ut voluerim, quod in ip-
sa expostulatione moreretur, fieri in rei veri-
tate corruerent: *Et occidi eos in verbis oris mei.*
Ego, (inquit Deus) occidi illos in eo quod illis
inimici, ut fructus mihi colligerent. Quid hoc
Domine, tunc ille qui prophetas occidisti? Non-
ne refractari agros colas servos ceciderunt? Hanc
illis eadem imposuit D. Stephanus, dum sedi-
tionis illis redarguens ait: *Quem prophetarum,
non sua: persequi patres vestri, & occiderunt, &c.*
Ego, inquit Deus occidi illos praeceptis meis:
In verbis oris mei.

43. 7. 52.

43
V.
David V.
riam oc-
cidit.

3. Reg. 12.
9.

Quis fidelissimum regno, regique Vriam
trucidavit? Remisit illum ad exercitum David,
mandat Ioab Vriam exponat ubi maximum
imminet periculum ab Ammoniis hostibus oc-
ciditur: dixerit quisquam gladio Vriam corruisse
adversarios? Nec abnuo, ut multo verius
illum occidit David, qui tale Vriam trucidando
praeceperat stratagemam: sic audio Nathan pro-
phetam David Vriam necem improperantem.
Vriam Hethaeum percussit gladio filiorum Ammon.
Tu, qui virum in praelium propulsi, tu qui vi-
rum in adversarios, & quidem tales excitasti,
tu qui virum barbarus occidisti. Ego (inquit
Dominus) qui prophetas occidi servos mihi fi-
delissimos, in eo quod illis praeceperim, fructus
ab agricolis vineae meae repetere, illi meo
praecepto eorum in apertum discrimen adduces
sanguinem, precius enim noveram, quod fru-
ctuum repetitionem sanguine suo luerent imo-
centi. Tam vilis ergone Domine sunt apud te
pretio sanguis, ut aquae fidelissimorum servorum:
sicne integerrimos amicos floccipendis? Hanc
pro comperto habebis, quanto teneat fructum
desiderio, quo tanto flagro, ut in compensatione
fructuum, quasi bene perditum habeam effu-
sum servorum amicorumque sanguinem. Quis
non stupeat, dum perpendit tali expeditioni mit-
tere Deum amicos sibi maxime familiares: Et
quod Deo chariores eo illos in apertius, hoc mu-
nere, vitae discrimen adducebat: dum eius haec
est voluntas ut vitam ducant laboribus con-
tinuis exercitum, & ruinis afflicti, persecutio-
ribus molestam, dato famulis praecepto, ut in
iniuncto sibi munere, usque ad sanguinis effu-
sionem, mortemque indefessi perseverarent.
Hieremias servus ac amico suo integerrimo, & a
matris utero sanctificato, praecepit catenas lig-
neas compingat, collo circumdet, ac per totam

circumeat Hierusalem vociferans: *Tota die va-*
stitatem clamant. Probat autem Lyranus ipsa gra-
tiam quidem amicos incessile, hoc est a
principio regni Regis Ioachim alio nomine Ie-
coia usque ad quartum annum regis Sedeciae.
O pondus nimium? quis illud tanto perferat
tempore? Deinde iubet, sic continuis incedat, si-
cet illum pessime multarent puteoque immer-
gerent fame, siu ac in modis incertum, min-
us & factum legitur: vatem enim sanctissimum regem
teterimo recluserunt carcere, in puteum de-
meruerunt, nihilominus iusta Deus, ut a pe-
tendis fructibus minime languiscent, donec
vitam ipsam perfundat, ac perdat, cuius in-
nocentissimi sanguinis testis est ipsa civitas
Taphnes, seu Tanais metropolis Aegypti: in
qua cum eum exules Iudaei praedicantem au-
dissent, ut Dei ministrum, & fructus Deo de-
bitos, penitentiam exigentem lapidibus ob-
ruerunt.

Intimus ille Dei amicus, ac suorum parti-
cipis secretorum, cui datum est videre Deum inter
Seraphines summa gloria radiantem, cum re-
gio nobilis esset sicut mare oriundum, hoc a Deo
mandatum accepit: *Vade & solus sacrum de Iuda-*
bus iuis, & calceamenta tua tolle de pedibus. Et
facti sic vadens nudus & discalceatus. Tragico
illo schemate Hierusalem obambulans, deinde
serventissimae insisteret praedicationi, minas in-
tentaret gravissimae servitutis, ab hoc autem in-
iuncto sibi munere non destitit: semper con-
am-
an-
i-
dones in duas partes horrenda morte serra-
caretur. Quid Ezechielem commemorem, quo
Deus fami iarissime utebatur? cui hoc iniungit,
ut semel trecentis nonaginta diebus in laevo
requiesceret sinistram immotus: & iterum qua-
draginta diebus super dexterum latus, vogue huius
similibus laevo omnino taediosis sibi populo
offerret fructus postulans, donec inter eorum
maius exspiraret: captum enim peditus iudo-
mitorum equorum alligantur ad ipsa crudeli ne-
ce discerpendum. Eodem modo daretur nobis
campus per alios discurrendi Prophetas, om-
nes Deo charissimos, quos ab eo directos ut fru-
ctus exigere, servum nequissimi ceciderunt,
contumeliis affecerunt, occiderunt. Hinc so-
le clarius liquet quo fructuum flagret deside-
rio, quanti illos habeat, cum ad eos colli-
pendos, vilipendere vitam ac sanguinem vi-
corum Prophetarum, amicorumque non du-
bitarit.

Davidi sitienti aquam de cisterna Bethleh-
em

trēs viri fidelissimi vt Domini satisaceret de-
 fidio medias hostium perfectorum phari-
 ges, haustilque in vase aquam regi bibendam
 obtulerunt. Figit pedem David artus exclama-
 ma. O quam, noui aquam sed sanguinem, quā
 proprii sumitrum periculo sanguinis res mihi
 mihi est chari limi r demerit. ablu a me tam
 ch ram p r p i e i e n t aquam sed iudec n u vt lupia 13
 nequaquam. Deo est illa dedicanda: Nūm san-
 guinem hominum isorum, qui profecti sunt, & ani-
 matorum periculum bibam, la iora capibō consi-
 stit. 12. Libavit eam Domino. In illa strem a expedi-
 tione, nec sanguinem, nec vitam profuderunt,
 eo tamen solum intuitu quod vitam in certa n-
 vt caverant aleam in aquam illam David tanto
 loco posuit, vt soli Deo libanda n esse iudicaret.
 O quanti la reatū est, quem refer anima fru-
 ctus cum ad illum expetendum. parū est quod
 sanguinem vitamque charissimorum sibi mili-
 tum in discrimen adducat, quinimo & re ipsa
 sanguinem iundunt vitamque perdunt sibi cha-
 rissimam. Disce & Ch istiane, quanti sint fru-
 ctus illi pretij. Seruos suos & intimos amicos,
 vult Deus illis colligendis insudare. Sic se res
 habet, si tem penitus impetris, quorūque habet
 huc impendit labori, hoc illis iniungit vt vitam
 perdant, quibus facultas est illā perdedi. Huic
 mihi steno suos Angelos suos destinat Archang-
 elos, quos creat ministros petendis fructibus
 Heb. 1. 14. aptissimos: Omnes sunt administratores spiritus,
 &c. Huic operi iunguntur De prophete, Apostoli,
 Martyres, Doctores omnes vitæ dies im-
 penderunt, ac tandem sanguinem vitamque hoc
 in munere Deo consecrunt. Evidenter igitur
 probat pater familias, quā teneatur fructum
 voluntate cum tot tantisque delegarit mini-
 stros eosque sibi vnicuique, qui fructum repetentes,
 iacturam vitæ subierunt.

§. 17. Misit alios. Magnam suam Deus ostendit misericordiam, qui tot mittat famulos, ac tandem unicum filium.

44 **M**isericordie deinde Dominus ac diuine clementie clarissimum dedit argumentum, qui priores mitens famulos, & his ab ingratis occisis, non ilico consilium inuitumendū vindictam, instilamque penam de sacri egis, at his & alios fuperaddit, & alios numero plures. At vilissimi lictoræ, si priores uigilis afficere conatijs nec secundo missis pettores, pepercerunt, ut enim primū suum aduer-

Hieron. Ep. de Lazaris Tom. II.

tunt facinus abire impuni um, in alterum facinus
audaces prorumpunt. Et tibi com pium
Spiritus S. vaticinunt. *Quia non proferre cisio* I.
contrarios sententia, absque ullo timore filij
impuni hominum perpetrare mala. O iugitas, quibus tas mater
Dei benignitas ac patientia grauioribus dedit
audaciam. Et ecce quoque illa est, qua iu-
maxus tot annis peccatorum foetidus inhaeres & ob-
duratus. Multa praeterito anno te commissa
nostri scelera, nec quidquam tibi mali esse
doluisti, modo vero in duplo maiora at daz cor-
ruisti: inter eos merito censendus, cunctos quos
excedens Apolloles caelos, betatur. (a) *Toma*
Ignora, quod benignitas Dei ad patientiam te ad *los cieles*
duci? Secundum autem duritiam tuam, & impe- *con las*
nitens cor thyatizans tibi: Am &c. Hic illa cu- *manos.*
Deo laque prostra iocunda Dei velut fugiliar bo-
nita em: thauisti. Do, genis, mauly. isti genis. *1. Jos. 26.*
Numquid glorificatus es? O Domine, vates prae-
dicti tibi non profuerit: nia bonitate pietatemque
cellarum, quod te patientia dies, tot lacrimis
annos indu sisti clemens peccator: Numquid glo-
rificatus es? Numquid inde praeiud, vt impuden-
tius frena laxarent iniurias, tibi que in faciem
male dicerent, de quibus Deo dante, mane. Qui-
nimo & ipse Salomon bene uero verius confir-
mat: Hoc est pessimum inter omnia que sub caelo *Ect. 9. 3.*
sunt, quia caue cunctis eueniunt: unde & corda fi-
lioru hominu impleuit malicia, & contempnu in
vita sua. Hae luma peccatoru pertueritas, vt
ex quo vitae morumque aniam lumere debui-
ssent correctionis, ex eo rediantur in malitia &
obduratiores, & nequiores. Hoc si perado &
ij, los licet omnes famulos durius exeperint,
imo trucid. rinctanta nihilominus ferbitu pater-
familias vindemia percipiende voluntate, vt
ynici filij bonorumque on. nium ex alle heredis
viam oppignorare non dubitant.

Habes D. Mar. aperte hoc declarantem. *Adhuc* Mar. 12. 6
ergo, & tuum habens filium charissimum tu ipse
illum dicens forsitan verbumur filium meum. Item
 Domine licetne dubix expois torturae & tale
 vitam, & talem filium: An non potius timueris,
 ne refractaria illa peruersa lege gens exis-
 sisset omni humanitate, nec filium licet tibi charis-
 simum vereatur: An non illos quod nullus, nulla
 modestia deteruit, quin & piores occiderint,
 & in eodem facinore pernicies secundos quo-
 que famulos crudeliter interemerint? O flagran-
 tissima Dei delicta: quibus bonorum opum
 appetit proventum? Vadar fratres: quod si oc-
 ciderint, tunc primum, quam sincere fructus ex-
 pectierim, cunctis erit exploratū, cū pro illis filij

T r

m

mei & talis, sanguinem vitamque oppignora-
rum. Nec non mea clarescet bonitas, mea cle-
mentia quia vult sum, & qui liquid perferri po-
terat, longanimis sustinui. Tandem orbis exe-
crabitur universus tantam agricolarum impu-
dentiam, tantamque servorum ingrati-
tudinem.

I I. Modum, precor attende loquendi, quo præ-
Christus clara complectitur sacramenta: *Novissimum misit*
cur dica *filium suum*, quod fecit potentiam in brachio suo:
tur no- *Novissimum*. De se ipso sic Christus testatur: *Ego*
nissimus. *sum primus & novissimus*. Satis liquet, cur pri-
mus dicatur: ipse enim est principium, ipse per
quem omnia facta sunt: cur dicitur? *Novis-*
simus? Quia omnium novissimum ac ultimum,
ad quod ascendere valeat Dei bonitas ac cle-
mentia, novissimum ac ultimum ad quod divi-
na se per se extendere omnipotentia, illud esse
cognoscimus, quod vultum nobis tradat filium.

Ser. 114. Ad rem exponit D. Aug. rationem, cur ex Dei
de temp. præcepto agnus paschalis, vera Christi figura
Exod. 12. immolaretur: *Ad vespertam*, ad finem diei, quia
6. hoc omnium ultimum fuit sacrificium, quod Deus
in nostram potuit offerre redemptionem: quo-
circa & tempus aduentus eius, vocatur: *Hora*
novissima. *Et huius novissima hora est*. Hoc est novis-
simum quod Deus in nostram potuit expendere
reconciliationem. Et ut talis Nicodemus Chri-
stus ipse proposuit: *Sic Deus dilexit mundum, ut*
filium suum unigenitum daret. Non plus ultra:
Nam qui proprio filio suo non peperit, sed pro no-
bis omnibus tradidit illum, quomodo non etiam cum
illo omnia nobis donavit? Considera, quæso; &
1. *Joan. 2.* quantumlibet intellectum exter deum dandum
18. sit aliud videris, attendit hoc Isaias, & attoni-
tus in has erupit voces, quas expendit Aposto-
lus: *Nec oculus vidit, nec auris audiit, nec in cor*
hominis ascendit, &c.

IV. En quam aptè hic contentiat, quod superius
diximus de illo: *Non plus ultra*. Est quippe hoc
domum, cuius consideratione Seraphim obstu-
pescunt, & quasi mente suspensi caput conte-
gunt, & velant oculos, quo velut conestantur
se tanti muneris non capere magnitudinem.
Hoc patet pascuntur mentes, huius meditatione;
nimio Dei antea corda liquefunt beatorum.
His D. Pauli intellectus occupabatur, *Qui dile-*
xit me & tradidit semetipsum pro me. Hic audio
Galat. 2. D. Augustinum in Dei laudes exultantem. *Ve-*
nundatus eram venisti pro me, ut redimeres me. *Ch-*
1. *Solilo c.* tantum me dilexisti, ut sanguinem tuum in pretium
13. *Te, 9.* daret pro me: dilexisti me Domine, plus quam te:
quoniam me tradidisti pro me. Hic iterum D. Aug. ex

quo sumptis D. Gregor. *O mira dilectio charita-*
tis, ut servum redimeres filium tradidisti. Hæc est etiam
illa: *Novissima hora*. D. Gai.

Misit igitur magnus ille pater familias vini-
cum sibi charissimum, quem à longe ut agrico-
lae cognoverunt accedentem, in concilium con-
venirent, & concordi, melius dextero discendi,
voluntate in filij conspiciant necem, quem vinea
extirpatum interrimunt, ut vinea sibi contrahat
possessionem. Videntur? quam dilucide illis ob o-
culos suum proponat concilium, quod præteritis
diebus collegerant, quo ob resuscitatum ad
inferos Lazarum, quo miraculo, ut nullo alio e-
videntiori illem, ut promissum populo Messiam
vel nunti fitebantur communi sed inpro cale-
lo mortis reum acclamant, ut illis maneret
vineæ dominium: *Ne forte veniant Romani & trans-*
sellant locum nostrum, &c. *Expendit vobis ut unus*
morietur homo pro populo. O proditores: quid vo-
bis videtur? Quo rebelles digni supplicio? *Malum*
male perdes, & vineam suam locabis alijs agrico-
lis. En ludæorum ruinam adeo iustam, ut ipsi fe-
rant indices sententiam.

Expendit D. Cypria. multam quorundam per deum
veritatem, quæ concitari, ut id quod optant al-
sequantur, gravissimas Deo peccatis suis utro-
gant iniurias: Hancque esse autumnus conse-
quendo lucro rationem. An tibi persuasiles, me-
dio peccato, perditas spes esse reparandas: Hoc cano
sibi certum statuebat impius Sauri, quod Daur con-
dem innoxium persecutionibus æcescens, sibi tempe-
fixus stabilires imperium; at ob suas noxias la-
iniquitates regno priuatur & vita. Peccante Sa-
lomone (audire D. Cypria.) permittit Deus
continuo regi concilium, de ruina ac regni cor-
tius divisione: *Suscitavit autem Dominus ad 3. Reg. 1.*
uerfariu Salomoni Adad. Adverte inquit, quid
tibi consulat Deus: *Tene quod habes, et nemo ac-*
cipiat coronam tuam. Non utique Dominus min-
tur auferri posse coronam iustitiae, nisi quando rati-
dente iustitia, nec dat necesse est coronam. Ipsa sola
namque iustitia, ipsa pietas, confirmat diademata,
regnaque non auferendo regibus. Tu iudex
esto, num ad eorum conservationem optimum
sit medium de peccatis in peccata labi pari fi-
cem. Hæc diademata regibus deiciunt, hæc
sceptra constingunt, hæc purpura exuunt, hæc
honoribus spoliunt, hæc opes exhaerunt, hæc
animam, vitamque deprædantur. Hæc illi rum
arguitur extrema fuisse demerita, quæ sibi per-
petuam vineæ promittebant hereditatem si de
medio tollerent heredem. At hoc illos exuerit
Peruenit ira Dei contra illos usque in finem superent
illos.

Illis qui Dominum occiderunt Iesum & prophetas, ait Apostolus. Ea igitur de causa malam hanc & adulteram perdidit generationem, cecidit homicidas. Eia igitur Christiane Cognoscat generatio altera, filii qui nascuntur & exurgunt. Memoria regne quam illi graviter mulctati, nec hoc te lateat, idem tibi manere supplicium; minitante Apostolo: Alioquin & tu excideris. Si enim illis, ut filijs naturalibus non pepercit. Cave ne tibi deterius contingat. Hæc illa est historia.

§. 18. Malos malè perdet. Christianus non referens fructum multò punietur gravius quam ipsa ficulnea, & Rex Baltasar.

Sicut à Iudæis, ita & à te o Christiane Deus fructus expostulat, ignorum operum. Iam eam intentionem, eicis de vinea Iudæis, & ab eis crepta Ecclesià te in ea posuit, omnibus que desiderare posset animus abundè superfluente. Nisi fructum detuleris, iam tibi maledictionis mortisque decretum intencat Apostolus: Terra sape venientem super te bibens ambrem, & profrens autem spinas & tribulos, reproba est, & maledictio proxima, cuius consummatio in combustionem. Hæc autem parabola proposita Pharisæis, quia Christus perditus illis hominibus infaustum prædixit exitum, ob fructuum sterilitatem habita probatur ipsa Palmarum Dominica post festivissimum illum ingressum in Hierusalem. Peracta verò concione foras secessit, vidensque ficulneam propriis accessit ficus decerpitur, fame namque torquebatur, sed concupitas non invenit. Quid tum? Fructibus vacuam verbo maledixit: Numquam amplius ex te nascatur fructus in sempiternum. O verbum Dei potentissimum. Continuo ficulnea folijs ramisque exaruit. Porro: Mirati sunt discipuli, dicentes: quomodo tam cito aruit? SS. Patres, magis adhuc admirantur, nò quod Christi verbo maledicente de facto ficulnea confectum exaruit, iam enim Dei novimus potentiam: Iste dixit & facta sunt. Sed hoc eos rapit in admiratione, quod ait Marcus. Non enim erat tēpus ficorū, utpote mensis Martius volebatur. Quo, quis à ficulnea fici requira? imo iam multum perfecerat, quæ tot folijs vindis prætex germinabat. Dñe te ficulneæ nimis fecerit ostendis. Nū forte ficulneæ imputandum, fructibus extra tempus debiti nò fecundari? Si modo ad cerasū accesserit, & cerasū nò invenies cā iussu extirpati, ad ignē damnaueris, quod fecerit de me homines iudicā? me dilare, re agere iussu. Si iudicio polleret ficulnea, nò pecca-

ret, nec ei quisquā vitio verteret, tali tēpore fructibus nò granari, nec minori posset tecū Dñe iute expostulare, quā olim alia Balas, dū fuisse latera eius cunderetur. Quinimo, & te ipsum Domine, ai D. Greg. plus ceteris admittor te scilicet ad arborē accedere. fructus quæsiturum eo maxime tēpore, quo manifestum est omnibus, fructum non ferre, quis nisi delirus hoc ageret?

Plurima sese cōsideranda offerūt mysteria, verū illud præcærens notat D. Greg. Supponit, quoddā prudentia singulares plura significare editis gestibus, quā alij multa verborū eloquētia. Peccātes protoparentes nostros ilico Deus citat ad tribunal & pācis interiectis, in serpentē aggreditur, quē gravissimā ferit maledictione: Maledictus es inter omnia animalia, & bestias terra. 11.

Quid agis Dñe? potia non nisi noxios perstrin? Si serpens & culpa reus involuit, Serpens nullius culpæ maledictus, nec quidē esse potest, utpote animal irrationale. Si culpa, sic dēmonius, utpote qui serpentis induit corpus, linguaque usus est, ille, nò serpens, te gravius iatur Si serpenti, nullius sceleris noxio, & nec ipse diabolus quidē eius capax. Deus sic graviter maledicit, ea bolus solummodo de causa quod sub illo se diabolus Evæ obtulerit, & quia sine illo serpentis vitio diabolus lingua eius instrumēto valuit, quo Evā seduxit, paritēque nostros in primā precipites egit inobedientiā, qua non maledictione ipsi puniet dēmonē tanti peccati primarium inventorem?

Qua, vereor, te gravi nò percelleret maledictione dū diabolicā induens naturā linguā tuā, verbis tuis ad fraudē cōpositis puellā seducis inveni? potest & centē, viduā illudis omnis fraudis expertem & debet Hoc hīc significatur. Maledixit Christus ficulneæ infunctuosa: nò quia fructus nò ferebat, cū fructus, tēporis hos nò patereetur intemptiva ratio, sed alioquin quia in illa sibi offerebatur Iudæi, terentianarū maledictionū folijs redundantes, fructibus autē stercendū.

res: quid illis igitur Christū facturū formidamus? Qua nò eos perstringeret maledictione? Si ficulneā instructuola tā inaudita & efficaci maledictione percussit, cum nec ferre fructus teneretur, nec posset ob tēporis importunitatē, vā tibi Christiane quæ tibi nò timēdæ sūt maledictiones, quæ formidanda supplicia qui ferre fructus adstringeris? & cū tibi frequēs ad sit tēporis opportunitas, parū est si fructibus steris inveniri, at insuper tribulis, & spinis es forcidissimus vā tibi.

Vā tibi, ne te terribilis horrendaque comprehendat illa sententia, & iuste quidem exarata in Regem Baltasarem. Epulabatur splendida, magnus assidebat convivarum numerus. Sacrata templi vasa non dignus contrectat

T. 2 modis,

IV. modis, Dei suppellectilem polluebat. Inopinatio scribentis in pariete percipit manum. corde suspensus palpat, ut argento vino illitus totus contremiscit, grane veritus infortunium. Complicat aruspices, arioli, magi, nec est qui sapienter aut scripturam legat, aut lectam edisserat. Adest Daniel. Ego verborum lector, ego interpretes. Vidisti manum tibi apparentem? Vidi. In quem credis finem? Quando tibi manum alter exporrigit, aliquid se velle significat. Noueris o Rex, manum illam a te fructus postulare. Patrem tuum beneficij cumulat prope diximus Deus infinitis, Regno præfecit inclytum, gloria sublimissimum extulit: ac paribus non respondit officij, debitos enim fructus ferre recusavit. Regni tu habenas suscepisti moderandas, beneficij, gratijs, diuitijs, gloria, & autoritate te Deus hec immeritum exaltauit, ea procul dubio mente, ut donorum fructum ex te colligeret, quos illa potrecta manus efflagitat, quia vero illos inhumani reddere contempsisti, tibus eni verbis exarata legitur mortis tua non reuocanda sententia: *Mane, Thecel, Phares.*

Significant autem hæc numerum, pondus, & diuisionem. Numerum: *Mane*, Numerauit Deus regnum tuum & compleuit illud. Pondus, *Thecel*, Appensus es in statera, & inuentus es minus habens. Diuisionem, *Phares*, Diuisum est regnum tuum, & datum est Medis & Persis. O Christiane ad idem tu cunctis tribunal, in eadem appenderis statera: vide quales a te fructus exigar. Quibus te præuenit officij immerentem? Esse tribuit, vitam, animam rationis capacem Christianum baptizauit, fide illuminauit, ad Ecclesiam induxit, proprii sanguinis poculum propinauit, sacramenta instituit, seipsum, vitamque tradidit beneficis. Cave ne dies tui compleantur, ne forte tibi hic luceat ultimus. Attende, quod in statera iusta appendat, quæ pro te fecerit Deus in animæ tuæ redemptionem, & in commutationem expoliet quid in eius egeris obsequium. Quid Deo reddidisti, nisi peccata, dolos, ingratiuidinem. Time, superuenientiam corporis animæque diuisionem, Corpus in sepulchro vermibus damnabitur erodendum, à demonibus anima dispietur æternis torquenda supplicijs. Modò prouentum exhibe, tibi persuade me Dei esse ministrum (ut vere diuina grana, talis ab eo missus sum) cuius nomine a te prouentum expostulo. Quis ille charitatis Dei flagrantissimæ? Qui fructus ieiuniorum operumque penitentiarum? Quot eleemosynæ pauperibus erogata? Quot corporis ca-

stigationes in tuorum expiationem peccatorum? Quia sustinisti calamitates penarumque patientiæ? Quo silentio conuictis irritatus obmutuisti?

Hec Domine mi, quam congruè te ipsum posses hac tempestate nobis exhibere nauabundum, sicut in diebus Mæchæ Propheta. Nostro loquamur modo ut melius capiamur. Videbat propheta Dominum velut cœli cardines obambulantem, ab imo trahentem pectore sulphur, inclamantem: *Va mihi*. Quid tibi Domine dolet quia angit, quod cordis nec viscera illo lamenta illi: *Va mihi*. Lancinaueris? quis te casus oppressit inopinatus? quod sinistram domum tuam percussit infortunium? quam merces diuitiarum iacturam? num bonorum pallis forte ne frugium? num grauis inuasit ægritudo? Factus sum sicut qui colligit in autumno racemos vindemia, non est bonus ad comedendum &c. Qui Perij sanctus de terra, rectus in hominibus non est: omnes in sanguine insidiantur, vir fratrem suum ad mortem venatur, &c. Plantaui vineam, necdum facia quæque suppediat, quinimo necdum feru habui in eius expendi dedique vineam, vineamque demum expetij & præter labruscas, quæ comedendi non possunt, quod colligam, inueni nihil. Diuino Dominus explicat eloquio, modorum agendi modus, & quam illi male respondemus, qui tantum illi labruscas, vnas non maturas, offerimus. Venit alius, vineam colit, adest tempus, vindemia, cunctos colligit racemos botris grauidos torculari exprimendos hinc inde in pompis quasdam omittit labruscas, quas, cum longius distet, virtus non attingit, accurrit demum pauper, illas colligit: qui utique alias non inuenit. Hinc sumpsit Deus me a phoram. O Vinea quot non racemos vix turpidos colligis, quos domui tuæ infestas, quos mundo, quos iugumitati? Deo autem quid? En querelam eius de Cain, iuxta sectionem Septuaginta: *Nonne si recte in Gen. offeras, recipies si non recte autem diuidas peccasti.* Hinc sumpsit D. Ambrosijque Patres argumentum opinandi, hoc fuisse Caini peccatum, quod fructus maturos, maiores, sanioresque sibi colligerit, Deo vero non nisi immaturos, exesos, acidosque obtulerit, unde illi imperat: *Si recte offeras.* Offers quidem Deo, ac male diuidis, tibi quod bonum est, Deo quod malum, distribucis. Quos, o Christiane fructus obtulisti, à quo te tempore plantatum gaudes in Ecclesia, tot Dei donis suffultum. tot beneficij coronatum, tot gratijs circumfusum? labruscas quasdam acidas, male sapidas, immaturas, vnam eleemosynam & qui-

& quidem terro vultu non libenter da am. si d
indigniter projectam, non ex amore ad Deum,
sed hominum intuitu: viam orationem omnis
a tentatione expectem & non maiori prolatam
tene. en. fa. ac si trunco loqui ereris, vna confel-
sionem, propitiis emendationis adeo langui-
di. v. a. confellarij pedibz dilcedens, continuo
in eadem lallans peccata rictidimus, commu-
nionem offert, sed quis tanto dignus respectus
Sacramento, quæ cibi celestis digestio, qui cum
vix sit pa. is, tibi mortis sit venenum? Peccata
sunt multa: predicationes sine numero, forta, ad-
ultera, detractiones, inuidias, iras offert inuini-
tas.

§. 19. Si Iudæi ob non redditos fructus vineæ
expelluntur, quid imendum Christiano,
qui ne fructum quidem offert vniuersi Pha-
risæi.

at peccati. Illi s aquam de petra, tibi de corde
suo veni. siq. e sanguinem propinavit. Illis man-
na proposuit in cibum, tibi carnem suam su-
uendam tradidit. Illis timoris, tibi legem præ-
scripsit amoris. Illos in terram duxit cor uotibi-
lem; te autem regnorum assumpsit heredem.
Dicat modò completum illud quod ante pro-
miserat: *Non erunt in memoria priora, & non Isa. 65. 17*
ascendant super eos.

Medo tuam expendamus ingratitude inem-
rationem exigamus. Cuius erat caritque prophe-
ta Samuel Iudæos coram se populum Dei be-
nificiorum pessime memorem, reum facit, ex-
postulat: *Si autem & iudicio contendam aduersum 1. Reg. 12.*
vos coram Domino, de omnibus misericordijs Do-
mini. Quia ut præclare D. Bern. nedum est iu- Ser. 54. in
dicium rigorosum in quo mala agitantur ope. Cant.
ra adultera, fur a rapina, homicida &c. sed &
illud quoque strictissimum, in quo ad stateram re-
uocantur bonorum operum delectus, ratio exi-
gitur de non frequentatis Sacramentis, non da-
ti elemosynis, de iniuriis non remissis, de ex-
tremis laborantibus derelictis, de omissis ora-
tionibus cur tot tantisque Dei beneficijs, bonis
operibus non bene gratus responderis. Hoc
quoque, ut statuit Bernar. se semper timuisse scru-
tinium.

Ad idem ego vos cum Samuele pronoco iu-
dicium: *State & iudicio contendam aduersum*
vos coram Domino, de omnibus misericordijs Domi-
ni. Si iuxta beneficiorum ac misericordiarum
Domini magnitudinem referenda sint obse-
quia, scrutemur o Christiane, qualia tua i. a. sint.
Si numero, si dignitate vincant illa Iudæorum,
sicut tibi beneficia præstata, illis multo sunt ut
numero, ita dignitate celsiora. Iure merito sunt
ut numero, ita dignitate celsiora. Iure merito
(inquit D. Chrysostom.) inuincatur Christus noue
generati: nisi abundauerit iustitia vestra, plus Ho. 16. &
quam Scribarum & Phariseorum non intratis 18. ad finē
in regnum celorum. Qui beneficia recipit am-
pliora, necesse est obsequijs respondeat in gra-
tiarum actionem amplioribus. Quæ precor est
Scribarum Phariseorumque iustitia: Vnum de
grege propinquus (inquit Dm. Chrysostom.)
quem ipse nobis Christus obiecit & bonis licet
operibus prælatum, reiectum tamen & con-
demnatum. Ille primo, templum ascendit orati-
urus, Deo pro collatis sitis donis gratias actu-
rus: unde orationem suam ordiuit: Gratias ago
tibi. Secundo de hoc se laudat. Ieiunio tui in Sab-
bato, Tercio decimas, nedum collectas messis in
agro, sed & omnium quæ ut sua possidebat: 10.

III.
Christia-
ni ad iu-
dicium
citantur.

Ho. 16. &
18. ad finē
in Matth.
Matt. 5. 20

IV.
Quæ de
cania re-
iectus
Phari-
sæus.
Luc. 18.
10.

Tt. 3.

Dei-

Decimas de omnium quas possideo. Quartò: testimonium de se ferebat. Quod adulter non esset, non prædo, non iniustus: nec illum alicuius Christus conuenit mendacij, nec credendum ille mendacia proponeret, qui Deo colloquebatur, licet verum esse fateamur, quòd illa eo, non dixerit, quo par erat, modo. Viden Phariseum? Scito igitur cum esse repulsum: quia licet ea quæ profert egerit, non ea tamen fecit, ad quæ ex receptis à Deo gratijs, facienda tenebatur. Ita ut illi obijcere licuerit, quòd olim regi Balchassari: *Inuentus es minus habens.*

V. Agedum Christiane: scrutemur vias tuas, num in te, quæ in Phariseo, laudentur opera. Quoties templum ascendisti Deum oraturus, pro receptis, gratias acturus beneficijs? Quoties prospera lætatus es fortuna? Quas nonopes lucraus in statu vel seculari vel Ecclesiastico? Mellem congregasti quàm opulentiam? Quàm optatum habuit euentum, de quo tantum tibi timebas, negotium? Quàm longa Dei benignitate potius valetudine? Quàm in Republica dignitate gloriosus? Quod si modo computum ineamus beneficiorum, quibus te Deus præ ceteris dicitur, ipse namque te in Ecclesiam introduxit, baptismate lauit, Chismate confirmationis roborauit, carne propria & sanguine paut, milles tibi ignouit, absoluit à peccatis &c. Num ades sacratas ascendisti Deo pro his singulariter gratias relaturus? Ieiunas bis in Sabbato? Faxit Deus his ieiunies in quadagesima, non enim aliud intendis quàm prætereferre exultationes, & perpetuam obtinere carnibus vescendi facultatem, à ieiunijs absolui, & hoc tibi sufficere iudicas, quòd à decem mensibus febriculam percepisti aut capite doluisti. Deo ne decimas persoluis omnium quæ possides? Num cor tutum ab adulterio liberum. Iudex esto, quòd ne quidem ea agas, de quibus hic se laudat, Deoque gratias agit Phariseus. Ille verò cum esset Phariseus nec ad tanta, sicut tu, totque rationibus adstringeretur, his omnibus commendabilis, nihilominus condemnatur. Tu verò qui Christi nomine gloriaris ex quo ad perfectiora deuincis, cui Christus ipse protestatur: *Nisi abstinueris iniustitia vestra, plusquam Scribarum & Phariseorum, non intrabis in regnum celorum.* Qui vedum illi in bonis operibus cõpararis, sed & in multis illi nec comparandus cedis, qua tibi ratione cœlum salutemque polliceris?

Secundò: reus postularis, quòd Dei famulos

duris exceperis. Iam te adeo turbatum, ac respondentem audio, abisti à me, quinimo summo Dei famulos semper honore sum profectus, nullo non tempore Prælatos, Prædicatores, Confessarios, Sacerdotes, ceterosque Dei ministros omni reuerentiæ genere honoratos colui, eorumque sani existimationi. Sit ita, noueris tamen quòd si nec occideris, nec sustibus inspirationes? Quot eius voces & negligis & contemnis obduratus? An non ad eorum tu numerum reuocaris de quibus Apostolus tam grauit: *Qui veritatem Dei in iniustitia derisunt?* Quot Dei munus cordis tui ianiam in faciem pertinax oclusisti? Nec hoc ignores, omnes illos pulsus, quibus animæ tuæ quatitur osium, Dei esse ministros, tibi ab illo delegatis in particulari, qui fructus messimque postulerent. Tandem quàm crebro Dei filium crucifigis? Toties, quoties peccas? *Rursum crucifigentes filium: subime: ipse filium Dei, ait Apostolus.*

Plus illi Barabbæ quàm Christo deuenerunt, & ne bonorum subirent avari periculum, illum perdere Deicidæ stauerunt. Quoties tuas præfers Christo voluptates? Quoties ob quæ nescio phantasmata Christum manu mittis? Quoties ne quatuor assium toleres iacturam crucifigis redemptorem, peruenijs, latrocinijs, iniurijs, malis desideris. Cæce tibi mortalium infansistissime, ne te grauis illa iunius apprehendat sententia: *Malis malis perdet.* Attende quàm strictè puniat illos. Deus ostendat mihi super iustos meos ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei. Quam esse rationem in picatis inquit David, quòd Deus Iudæos deseruerit, & eiecerit ut vivant, & vadant, ut oculis pater omnium, perdit, despecti, ab omnibus mundi nationibus ludibrio habit, versi barbaris in parabolan? Cur noluit eos à Romanis funditus de-Cor bleti, dum eorum sibi subingarunt. Prouinciam, dum Hierusalem occuparunt, captivos in neruis ab-luc tuxerunt, urbemque victores euerterunt? Ne dum occidas eos. Diuino credimus hoc actum esse leni consilio, vt eos Romani principes nec radicatus euellerent, nec modo progeniem existerent Iudæorum, qui in eorum successerunt locum nec ipse sumus Pontifex Romæ, & in aljs sibi sedditis ciuitatibus, nec Turca Constanti poli, aut in imperij sui terminis, aut in suis alij terris Monarchæ, vt ex illis discant populi mei: *Nequando obliuiscantur populi mei: id est colle-*

At ex diversis populi Christiani illi, quos Dominus vocat populum suum, ut superius diximus.

VII. En tibi loquitur D. Chryso.) et Cainum. Cain fratrem sanguinis reum, Abelis homicidam, idcirco diversis mortis generi obnoxium Deus excruciat, ut nemo non asserat supplicio, sed posuit in signum, ut nullus ei manus iniiceret violentas, sed profugus vagusque mundi cardines obambulare, totus corpore membrisque contremiscens, ab omnibus despectus: quia iam ab ipsis orbis incunabulis praeputere volebat huius populi terribili signum, sanguinis caedi que illius reum, qui cum esset Deus, eum se dignatus est fratrem incarnari. Omnes suffragantur, reus est mortis. Statuit tamen Deus: Ne occidas, ne eum occidas nemo, Princeps, iustus, nulla Re-publica, sed signati huc illaque diragentur, ut modo dirigantur, ubi et, terrore concussus, tremoribus agitati, Dei vinea expulsi eisque Ecclesia eliminati, huius populi intendat Christus, fixaque reus in memoriam: Ne quando obliuiscantur populi mei. Noverit autem, atrocior multo suum fore supplicium, si paribus noxiis sceleribus esse communicat.

Hic conformiter D. August. Davidis. expetit verba, quae signo illo explicat, quo Dominus fratricidam Cain signavit, ut nullus homicidam interimeret: Ne occidas eum. Non sine causa Cain ille, qui cum fratrem occidisset posuit in eo. Dñs signum ne quis eum occideret. Hoc est signum, quod habent Iudaei. Tenent omnes reliquias reliquias suae, circumcisi sunt, Sabbatum observant, pascha immolant, azyma comedunt. Ad quid haec, manifeste satis superque David. Deus ostendit mihi super inimico meo, ne occidas eos, ne quando obliuiscantur populi mei, disperse illos etc. Miramur omnes, quod de quibusdam Dei populis sacra narrat historia. Ad terram abducentur Samariae, & qui Deo servare debebant, gravius illum offendunt. Regem excitat Dominus Senacherib qui cunctos in suam redigat potestatem, sicut captivos inde educat, quorum loco alios hinc inde collectos statuit, qui regnum incolerent. Illi vero illuc deducti in eandem laborant vite prolium, qui necdum Deo non deserunt, sed & gravioribus arant sceleribus nebulones. Quid tum Dominus? Misi in eos Domini leones. Et ecce interficiunt eos etc. Bene meritum dignumque tot sceleribus supplicium: hoc enim exigebat iustitiae ratio, ut illi, quibus regionem Deus concesserat incolendam, quam alijs in suorum poenam abutulerat peccato-

rum, poenas luerent, si vel isdem vel atrocioribus Deum nequitijs irritarent. Iudaeos Dominus posuit in Ecclesia, ut eius mandata servarent, ut illis tantis sunt inhumani beneficiis, parum est quod Deo debitum non deferant cultum, quinimo multis ipsique enormibus proditiis, iniustitijs, idolorum divinis laudent oculos Maiestatibus: plus aequo immisit in eos Imperatores Romanos, qui Deo perituros servituti subijciant, totoque mundo vilia dispergant mancipia, nationum omnium contemptibile peripsem.

Forum nos Christiani locum occupamus nobis regionem illam Ecclesiae suae tradidit incolendam, nos infamis beneficijs, donisque cumulat. Si autem tu, tu & ceteri vestris Deum proditiis, nequitijs, fraudibus, rapinis ad iram provocetis, non homines vobis immittet peccatorum vindices, sed leones infernales, qui in omnem vos dissecient, puniantque aeternitatem. Congruè profero vobis Hieremiam immittam contra Babylonem minantem supplicia. Divinam adeo maiestatem Iudaei suis provocant sceleribus, ut omnino coeperit illos Babylonij, ac Chaldaei subicere captivos. Quod cum noverant Babylonij, gratioribus Deum exacerbant facinoribus. Praecipit Dominus Hieremae, haec illis ex Dei precepto annunciet. Quod sit illorum iudicium, quid sibi persuadent, quo sint à Deo mulcandi supplicio, satis totque criminibus non ferendis obnoxij. Quod si electo sibi populo non pepercent iulce iudex, eorumque peccata condignis voluerit plectere supplicijs, templum suum toto orbe sanctissimū urbemque tradiderit, in prociis inimicis, quid sibi futurum arbitrantur? Haec dicit Dominus exercituum, Bidentes, bibetis. Illa loquendi phrasi certitudinem indicat futurum, certo certius calicem mileriarum, malorumque omnium bibetis. Quia ecce in civitate, in qua invocatum est nomen meum incipiam affligere, & vos quasi innocentes & immunes eritis. Non eritis immunes, gladium enim ego voco super omnes habitantes terra, dicit Dominus exercituum. Hanc spectat rationem Apostolus, quam expendit & modo declaravimus: Si naturalibus ramis non peperit, ne forte nec tibi parcat. Illud (forte) dubium non infert, sed certitudinem, ut notat D. Ambrosius & alia dicemus occasione.

VIII.

Iudaei per totum mundum servi disperguntur.

IX.

Nobis Dei leges praevarticiantibus graiora immittet supplicia.

Hier. 25.

X.

Sicut Chaldaeos expulsi Iudaei.

Hier. 25.

28.

Ram. 11.

24.

§. 20. Sicut timere Iudei videntes electos ad
litus maris Egypti, timeat quoque Chri-
stianus, dum Iudeos cernit per omnes disper-
sos esse nationes.

Exo. 15. **C**onsideratu dignissima sunt hæc Apo-
stoli verba prælati præmissa: Tu iude-
stas: noli altum sapere, sed time, si enim na-
tu'alibus rapis. Et. Quantum capio memoriam
nobis reuocari actus illius celeberrimi, qui inter
omnipotentis brachij Domini opera ceteris
extollit caput, dum Pharaonem, eiusque exer-
citus rubri submersit fluctibus Oceanis, in cuius
gratiam actionem Domino Moyses hoc
cecinxit carmen: Cantemus Domino, gloriosè enim
magnificatus est. Nemo historiam ignorat, ip-
sis atque consoribus nota est Pharaonis ingra-
tutudo, rebellio, cordis obduratio, cum enim
Deus illo spectante tot tamque varia patraret
miracula, nihilominus in impietate obstinuit,
miris Dei populum opprimebat iniurijs, qui
ipso consentiente imo deprecante, in Egypto
fuerat egressus; hoc vltimum cepit consilium,
egressos deinceps persequeretur, numerosissimum
constans exercitum, qualem Egyptus num-
quam viderat equitibus, turribusque prope in-
numerabilem. Hæc ferocis intentione dicens ex-
ercitum, Israelitis mare rubrum sicco vestigio,
transgressis, Regisque fugientibus copias: Tu-
noluit eos Dominus in medijs fluctibus: Nec his
contentus, sed & submersorum cadauera ma-
ris fluctibus huc illicque agitata ad litus
eiecit, spectaculum Israelitis, Viderunt Egyptios
mortuos super litus maris, & manum magnam,
quam exercebat Dominus contra eos, Quid inde
sequitur? Timuitque populus Domini, & credi-
derunt Domino, & Moysi seruo eius. Viden' quis
huius fuerit spectaculi fructus? Timor, & fides:
Viderunt Egyptios mortuos, populi potentissimi
& nobilissimi proiecta cadauera, victicem Dei
manum, brachiumque fortissimum. Nem for-
tè Deo sunt manus: & si sunt, num vna ma-
gnæ, parua altera, ve dicat Israelitis vi lisse. Ma-
num magnam quam. Et. In sacris lit eris manus
dicuntur ministri iustitiæ sarel'ites, apparitores.
Eo sensu narrat D. Lucas: Misit Herodes rex ma-
nus, ut affligeret quosdam de Ecclesia id est sael-
lites suos. Et de Pilato refert D. Ioa. Apprehendit
Iesum Pilatus & flagellauit. Manus iniecit in Ie-
sum, & flagellauit non pe. se, inquit Liran sed
per manus, apparitorum tortorumque ministerio.

O mare, potentissimam Dei manum. Et quam
cepit non constare exercitum maris ver-
tices: Illis manibus illis ministris Ionam appen-
dendit Dei manum rugientem. Illas milit con-
tra Pharaonem, illis exercitum cepit relictum.
tem: Inuoluit eos Dominus in medijs fluctibus, in
cuius illorum est deuicta potentia, humilitas
si perbit, vita deuorata: Misit enim tuam, &
deuorauit eos. Et. Deinde fluctibus modo in-
illam modo in alteram partem: cadauera ter-
sta, quasi de eorum superbia temeraria in-
mis, mare triumphum ageret gloriosissimum,
tandem oculis exposuit spectanda Israeliti-
rum: Viderunt Egyptios mortuos. Timuitque
populus Domini, & crediderunt Domino, &
Moysi seruo eius.

Sæpenumero lego Deum præmonuisse po-
pulum suum, quod à se factum in gratiam po-
puli contra aduersarios i se innumis i tere-
tur, idem sibi in rebellione & obstinatione
penam esse sciret euenturum. Quàm illa po-
puli contra Deum dura peruecit. Quàm illi
Dei multos crudelis & ingratis, quos ille
ni ei erat fructum postulaturos. Quàm exera-
da, & obstinata contra Dei filium persecutio.
Quales ad eius mirabilia tenebiones? Quàm
ad eius conuersiones furdastrum? Quàm beneficijs
humani? Eo usque ut Pharaonem imitari, cur-
stas collegimus vires, copiasque iultriximus.
Sacerdotum, Seniorum, Doctorum, Phara-
seorum, Gentium militum armis roborati
(quos illis in regionibus Romanum alebat
stipendium) mare Domine passiens ingre-
diantur: quocirca in tantæ nequitie penam,
reduxit super eos Dominus si ctus maris, po-
tentiam Romanorum, arma militum, aquas
Oceanis, quibus miserè demerguntur: Inue-
luit eos Dominus in medijs fluctibus. Aqua mul-
ta populi sunt Iudeorum, aquas submersa ex-
anima, sine lege, sine Sacerdotio, sine templo,
sine honore, quoniam sine Deo, sicut prædix-
rat Oseas. Iam eorum demersa iacet inflata su-
perbia, honor vilipensus, dignitas delecta, con-
fracta potentia, inter diuersarum vindas fluctu-
que nationum, ne pagum sibi proprium re-
tinerent aut i re possederent. Heu quo Iudei,
maris fluctibus ad quatuor mundi litora reie-
cti, Disperge illos in virtute tua & d. pone eos
protektor meum Domine. Manum magnam quam
contra eos exercet Dominus, admiremur. Quis
illud agere nisi omnipotens potuit? En precor,
qualiter dispersus ille populus quondam nutri-
tus in delicijs, pane celesti recreatus, aqua de
petra

petra inebriatus, cunctis terrarum populis sublimior, dignitate eminentior, bonis dives, Templo, Sacerdotibus, altari & c. venerandus, modo illi & cunctis omnium expositus, inter nationes, feris maris fluctibus quaquaversum, dispersus. Hæc cum tu conspexeris, primum crede, cognosce peccati Iudæorum acerbissimam quam Deus summo sic puniuit rigore, crede Deum esse, qui hanc eis inflixit poenam, cuius iustitia tantam ferre non potuit ingratitudinem. Secundum: Noli altum sapere, sed time. Si namque populum sibi, ut primogenitum charissimum, tanta repulsi ac dispersi indignatione, quo te non plecter aduenam supplicio? Si naturalibus ramis &c.

III. Ex co-
rum
rui
cre-
do &
tunc.
§ 1.
a. Reg.
tu?
IV.
Tunc
Iudæi
o ma-
chos
a San-
le vo-
ues.
Ve video facinus spectat Apostolus Regis Sathul, quod Regem narrat historia; manu venit armatus copiosa Naas Rex Ammonitarum, contra cingit militari incolas latus Galaad, qui stratis animis, utpote virtutibus inferiores suppetas ab Israelitis supplices instantesque postularant, illi verò ut primum audierunt, qua premeretur ciues latus Galaad obsidione, illis ex tot corde condoluerunt, fontemque miserandam elatis in sidera vocibus deplorarunt: Omnis populus leuauit vocem suam & fleuit. Opportune illis adest Sathul nouus electus vnctusque rex ex bouum agasorie, qui populi audiens ciuium latus, tristisque gemitus, oculos interrogat: Quid habet populus, quod plorat? Quis talis finit planctum hunc lugubre elicit? Bonus Rex, ut populum videt afflictum, illico de remedio cogitat, & solamine. Respondent: nouis ad nos irasmissis, auditisque extremis angustis, quibus oppidani latus Galaad, à Rege Naas Ammonitarum opprimuntur, merore populus contabescit. Inuasit autem subito Sathul spiritus charitatis & zeli opitulandi obfessis, & ab vrbe Ammonitarum circumfidentes depellendi, quocirca proponit illis bellum iudicare, utque populum ratò fortius animaret, ad arma sumendum, & in adem prodeundum manu numerosa, boues suos in partes dissecat, quas duodecim singulas mittit tribubus, in hac verba, viuit Dominus: Quicumque non exierit, & secutus fuerit Saul & Samuel, sic fiet bobus eius. Ad quæ (sic Spiritus S.): Inuasit timor Domini populum: ut enim vidit populus facinus hoc regis adeo seuerum in proprijs spectans oculis hanc truculentam bouum lamenam cunctos stupor apprehendit, terrorque vehemensissimus, qui tantus fuit ut timor Dei diceretur: Inuasit timor Domini populum. Dicto citius conueniunt & arma sumunt de

Hieron. Bap. de Lamm. a Tom. II.

Israel trecenta milia, & ex Iuda triginta milia, animo leonibus ferociore, qui tanto in Ammonitas irruerunt impetu, ut cunctos castris expellerent, fugarent, superarent.

Dens bone! quis effectus, ex eo quod regem viderint, boues mactasse sibi proprios, & quis non multo præclarior, si proprijs ac charissimis sibi non parceret, filijs? Quo tu non timore concutendus, quo terrore non percellendus, dum cernis Deum suos mactasse boues, populum inquam electum in partes discepisse, quoniam illos quos in multo velut sibi charissima pigmora diligebat, de quibus testatur: Primogenitus meus Israel. Qua illos leuitate disperferit, & velut membra tum discessos quaquaversum per orbem dimiserit, quod ille ipse sit, qui Iudæos, licet populum suum, & velut boues suos, imo filios suos incerto detinet exilio. Contemisce, tibi cave, quid tibi, quid de te faciet, cum populus es reiectus & peregrinus, nullius latus, in eorum te benignus subleuit locum vineamque commendauit: Noli altum sapere, sed time, si naturalibus ramis &c. His adde, parum est quod manus bobus iniecerit violentas, insuper: Proprio filio non pepercit, ut peccatum expellat, ut tua destruat crimina, quo non furore exandescet in te inimicum suum, in correctâ tua morum malitia illi semper aduersarium? At athen de hoc postremo alia fusijs agemus. Illud modo supplicium versetur ob oculos, quo electum sibi populum acerbius perstrinxit, ut timor Domini te percellat, inuadatque salutaris: Quod si naturalibus ramis Deus non pepercit &c.

§. 21. Chanaanos, quia peccatores, eiecit Deus, & Iudæos substituit, hos ut ingratos exturbauit, & Christianos subrogauit; quod si hi peccatores, quid cum illis agendum?

Celesti quadem eloquentia diuina nobis exponit Spiritus S. bonitatem, & quam sit à conditione eius ac voluntate alienum punire peccatores: quandoquidem illis hoc indulgeat, quod singulis diebus milles expertum: nimirum, dum homines, quibus Deo seruire, & gratificari in omnibus incumbit, illum grauius exacerbant, peccantes non statim, non prima vice, non secunda condemnat ad inferos, sed primum semel ac sepius illos commonet, corrigit, modo per seipsum suis inspirationibus, internis cordis commotionibus, animæ perturbationibus,

V.
Ti-
meat
Chri-
stianus
ob e-
iectos
Iu-
dæos.
Exo. 4.
12.

52
I.
Dei bo-
nitas in
peccato-
res.

V u

rioribus, modò per prædicatores exterius, modò per afflictiones, quibus aperiantur obtutus, & ad meliora prouocentur; modò per singularia beneficia: *O quam bonus & suauis est Dominus spiritus iustus in omnibus, id estque eos qui exerrant partibus corripis, & de quibus peccant admones, & alloqueris, ut relinquant malitiã credant in te Domine.* Illud partibus corripis indicat, quod diuersis modis, vijs, partibus eorum intendat correctionem. Porro adiungit, quod si nec hec nec illud profuerit, nec his omnibus à malitia respiciant meliores, & quo benignior Deus, eo ipsi sunt nequiores, tali pertinaces plectet supplicio, quo perdat in ætèrnum.

II. Hoc liquidò satis probat in septem illis nationibus, omnium quas mundus petulit, perueicissimis; Chanaanais, Amorrhæis, Phereiseis, Hethæis &c. In quas Deus sæpius inuehitur, utpote mortalium pessimas, cælo, terraque indignas; quibus iam erat malitia altera natura: *Nequam est natio illorum, & naturalis malitia ipsorum.* Iam erat illis nequitia, ut venenū serpenti, & bufoni putredo. Illis terram concessit incolendam, fecundam, fluentē sacris, diuitijs, bonisque affluentem, quam ut quid magnū, intimo suo amico Deus promiserat Abrahami lūque posteris. Terra Sancta: *In qua sunt oculi Domini à principio anni usque ad finem eius.* Huius igitur terræ possessores Chanaanai, cum illi seruire tenerentur, qui tantis illos extulerat beneficijs, in omnem sese præcipitabant sordis ignominiam, nequitias exhortendas, nullis non Deū irritant sceleribus: parum namque mali esse videbantur, si communibus se darent iniquitatibus ad eum insuper ascenderunt malitiæ gradū, ut proprios filios Dijs suis holocausta, cōlcrarent & ad maiorem festi solemnitatē in ipsis sacrificijs assas filiorum carnes deuorarent, eorumque viscera in fœcula proponerent ac summa sanguinem haurirent volūptate, quæ omnia, (si sic fieri liceat) ipsi Deo horrorem nauseamque prouocabant. Nec non plurimæ cum demone præstigia sœdera, contractus sauebant, quæ dicuntur: *Medicamina & sacrificia iniusta.* Illos enim antiquo inhabitatores terræ sanctæ sua quos exhorruisti quoniam edibilia tibi opera faciebant per medicamina & sacrificia iniusta, & filiorum suorum necatores, sine misericordia & comitores viscerum hominum, & denotatores sanguinis &c. Nihilominus nec illos voluit statim exterminare, tantorum criminum, ac homicidiorum reos sed magnā motus misericordiā illos exspectabat, & ut illos corrigeret, vespas, & mus-

cas mittebat, quæ illos tam acriter morderent, ut quos pungebant occiderent: *Sed ipsi tanquam hominibus pepercisti, & misisti antecessores exitus tui vespas, ut paulatim illos extirminarent.* An ergo languida erat, magne Dñe, manus tuæ tot illis immitteres vespas, leones, tigrides, de celo fulgura, tonitrua &c? *Non quia impotens erat, sed datus locum penitentia.* Licet enim pœnolceret Deus, eorum adeo pertinacē ac inueteratam malitiā, quæ ad saniora non conuerterentur, tamen ex parte sua quantum in se erat, hæc agebat, ut misericordiæ suæ, irrefragabile daret argumentum: *Non ignorans quia nequam est natio illorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutare cogitationem eorum in perpetuum.* Distulisti tamen Dñe supplicium, longanimitas expectans, & peruersam eorum attendens naturam peccata conuicti do præscribas.

Eā patientiā Dñs eorum sublinuit merces annis quadringenis. Vexum tamen, illos in peccatis obduratos, imo per singulos dies in peiora corruentes cum tantam diuini ferre non posset iniquitatem, tantam ingratitudinem, tandem idololatriam exterminauit. Populum suum electum de Ægypto prouocauit, ac rebellēs illos ingratosque de terra illa sancta, Deo dilecti eiiciens, eiusdem securos statuit esse p̄scissores, beneficijs auxit iniustis, ut melioribus Deo responderent obsequijs, quem nequam illa, natio sceleribus irritarat: *Illos perdere voluisti per manus parentum nostrorum, ut dignam perciperent peregrinationem puerorum Dei, quæ tibi optatum charior est terra.*

Hoc illis contolū beneficium quod hæc propheta, regius extollit: *Vinea de Ægypto transiit, & eiiciens gentes & plantasti eam.* Fuere Chanaanai lapides illi, quos, ipso teste, per Isaiam, exstirpauit de terra illa, ut populum illum electum sublituerit: *Lapides elegit ex ea, eruit lapides illos durissimos Chanaanais, Phereiseos &c. gentem illam feroem, ingratam, idololatram, in quorum locum plantauit populum sibi charissimum.* Vt primum hic terram incoluit pacificus possessor, en adest Deus, qui singularius, & prælatioribus quàm Chanaanais, populum effert beneficijs, his illum deuinciens, ut talia eorum essent in Deum studia, quibus priorum defectum diligentiores emendarent. Legem, & mādāta præscribit, sacerdotēs, sacrificia templi, prophetas, diuicias, dignitates, & confortat altitudo laudationem. Hæc autem peruersa sunt eorum iniquitas, ut antecessores sceleribus longè superarent, & illi omni peccatorū genere Deo iniuriosi: *Introduxi vespas, & mus-*

vos in terram Carmeli &c. Et contemnastis terram
meam, & hereditatem meam posuistis in abomi-
nationem. Altaria in terra sancta idolis erecta sunt, &
Deo abjurato, illa adorantur, & thus illis obtu-
lerunt, quinimo filios suos idolis immolauerunt,
rem adeo detestantiam, Deoque iuram.

Non adeo deicimus antiquos, quia non
delegant prophetas, prædicationes: At illi sus-
sannabant nuntios Dei, & parvipendebant sermo-
nem eius, illudbantque prophetis. Velas excitant
quæ carnes pungere, modo Nabuchodonosor
modo Thegat Phalsaf, modo reges alios, qui
illos subiugarent, modo nationes barbaras, à
quibus sub cultro dimissi ad summam lineam
perueniunt: nec tamen inde meliores: quinimo
peccata peccatis superaddentes in turpissimum
omnium & maximè detestandum labuntur
crimen: ut in honorem, gratiamque idoli sui
magis pristifamilias filium mactare non vere-
rentur. Idololum autem Iudæorum, quod Deus
quale nullum aliud excubiatur, eorum erat
avaritia, auri cupiditas, hoc quippe monstra-
vit Ezechiel, quasi quod eum acerbis irrita-
ret, ac in grauissimam suam cedere ignomi-
niam: *Idololum xxi* Quid Deus conlilii? Terra mi-
hi gratissima nullatenus inculta deferenda: ve-
niant Gen illes, populus licet peregrinus, iu-
micius barbarus amodo tamen illum eligo, ipse ter-
ram ingreditur, occupet, & hoc in Iudæos per-
petret, quod illi in antecessores, existit t. elimi-
net perdat, ac seipsum perpetuum reddat terra
possessionem.

Hoc illis. comminans Deus prœdixerat ore prophetico: *De domo mea eiciam eos. & non adiam. vi. diligam eos.* Altera vice terrâ illam emancipauit, velut domo sua. ac in Babyloniam extortes elincauit: elapsi atramen amnis pluribus, soluit seruitutem, metreticos ignoscit, & in primam reduces aduixit hereditatem: at modo: *Non adiam vi. diligam eos,* sic modo multatam Iudæos terrâ sanctâ exturbauit, domo sua, id est Ecclesiâ emancipauit, extortes elongauit, suâ fide, sine templo, sine sacramentis, sine sacrificiis, æ perpetuum damnata sunt exilium & ignominia. Nos autē in illam admisi, nobis illam elecauit domum, vicam commendauit: quid, & quid, nobiscum acturum arbitramur? Perpendamus ingressi Ecclesiam, & Dei domus: quæ mentis Deum colimus deuotē ne? Quas tantis beneficijs pares referimus gratias? Cœcæne cum in eorum commutationem non nisi peccata deferimus, nos illa quoque exterminet, aliam inducat nationem, quæ fidelior, gratio-

gratiorque tanto seruiat benefactori, Cautemus, ne in nobis hoc queque decretum ferale compleatur, quod illi proculerunt, quod Christus confirmant ut iustum, quod breui postmodum tempore mandatur executioni: *Auferte. D. BERN.*
tur a vobis regnum Dei, & dabitur genti facienti Ser. 30. 110
fructum illius. Quod prius vineam dixit, modo Cant.
Dei vocat regnum. Hoc namque Deus nunquam destruit, permansit enim Dei Ecclesia in æternum & ultra. Sin vero tuo negligens defueris officio, te epoque prefigum iram mittit, populum assumet, te & diligentiorẽ & gratiorẽ: *Non pergit vinea* (est aut D. Bernar.)
sel migravit. Timeamus in Hispania, vbi Dei
benignitate fides adeo firma constitit, nobisque partem Deus Ecclesiæ suæ concessit principalem: nos quique exurbet, quod si nos officio nostro defuerimus. Deo non deerunt, qui melioribus respondeant studijs, & tantis beneficijs gratiores.

VII.

Mirabilem procedendi modum non prætereamus, quem Christus in plantanda seruauit Ecclesia. Statim in principio ab eius orditur parce, claritate lucemq; Egyptijs infundit Euangelij, qui tanto fenore, pietate tanta, Dei beneficijs responderunt, vt orbem sapient in admirationem: Claustra monachij, deserta uiderent anachoretis, urbes replerunt monasterijs, in quibus uelut in aluearibus celestibus, fani suauissimi Deo consecrantur. Tantus erat Monachorum numerus, quantum enumerat D. Hieronym. Dauidem Chysostrum multitudinem referit ciuitatis Thebanæ prope infinitam. Animus si elanguerint, pietate torpuerunt, & in eorum locum monachos suffecit Græcia, ubi pulularunt monachi tanta uiræ morumq; integritate conspicui, quales notamus D. Basilium multorum canobiorum patrem architectum, D. Gregorium Nazianzenum, D. Gregorium Nyssenum, D. Chyrsostomum &c. Quam solidè fides radicata Constantinopoli: Hi quoque Deo infideles Lucem suam Dominus in occidentem ab Oriente declinauit Euangelij. Quam prosperè ac dextero Deo fides plantata germinauit. Tot annis feliciter in multas excreuit dilata a præpagnes, profundas in fidei constantia radices egit, in omnimoda Romano Pontifici, nationibus alijs ad imitiam, obedientia hæctenus cura firmaque perseuerat. Caveamus ne nos tepentes expellat Deus; ad Inlos, ad Chinas, ad Philippinas migret Ecclesia. Faxit Deus, ut illis Sol ortus Euangelij, non ea sit intentione, ut illis oriens, nobis

VII.
 Irabilis
 sedus
 tantandi
 ecclesiã.

Occidat male fortunatus, fructus adsummus, prudentes finis & sagaces, ut ex generatione illa pessima & perueria fumentes divinae severitatis exemplum, generatio finis altera, grata,

electa, ac fecunda, ut fructus gratiae bonorum quae operum referentes, gloriae mellis colligamus aeternae. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIAE DECIMAE OCTAVAE SEQUENTIS

CHRISTVS prae tendit in hac parabola, suam magnam declarare misericordiam, nostrae fidei probans articulum, quod peccata dimittat, in gratiam recipiat peccatores etiam iniquissimos, si ad finem recurrant misericordiae poenitentes. *a.* Primum impudentem exponit malitiam, sua potitur libertate. *b.* & in regionem abeat longinquam. *c.* ubi luxuriose viuendo suas impudicus dilapidauit facultates: proprius hic est libidinis effectus. *d.* illis autem minime satur, fame torquetur grauiori, *e.* qua pressus diabolo se tradidit in porcarium. *f.* hoc etenim sibi seruientibus imponit oneris, fame seruos enecando. *g.* Secundo, Dei proponit misericordiam, qui misero condolens peccatori, benignitatis in eum conuertit oculos, quibus in se reuersus, suos aperit illuminatus, ut eos ad patris reseruat aedes, panisque recordetur abundantiae, qua famuli in illa perfruuntur. *h.* Et quod reuertenti laetus occurrat peccatori, brachia benignus extendat osculum pacis pacificus offerat, *i.* tantoque recipiat gaudio, tantaque misericordia, amorisque tractet indicijs, ut maior natus filius obloquatur. *k.*

§. 1. Labilem creauit Deus hominem, ut haberet cui peccata misericors dimitteret, de quo maxime gloriatur.

§. 2. Tanta est Dei misericordia, ut de illa Sancti, velut Isaias & Ionas, conquesti fuisse videantur.

§. 3. Nullum est peccatum inremissibile, quod non infinites a Dei misericordia superetur, quod ad nostrum solatium multoties ratum facit.

§. 4. Praeter ceteris maiori studio, Christus, verbis, parabola, iureiurando, ac operibus hunc fidei aduocauit articulum: Remissionem peccatorum.

§. 5. Homo quidam. Se Patrem nominat Deus, ut amoris sui ferat testimonium, ac Christianis peccatoribus sporadum esse doceat indulgentiam.

§. 6. Adolescentior. Optima ratione vocatur

peccator adolescentior, licet centenarius, ut Can & Absalon.

§. 7. Abiit. Non eiecit domo sua Deus peccatorem, ipse tam impudens est, ut sponte discedat, contra quem Deus protestatur.

§. 8. Diuisit substantiam. Non auferit illi Deus libertatem, qui vult abire, eumque deserere, licet sit ille deplorandus.

§. 9. In regionem longinquam. Peccatum regio est tam procul distans a Deo, ut dicat eo usque nec manus suas, nec oculos posse perungere.

§. 10. Quo tendat, non attendit peccator: Exchiculis portento, iumentis Isaias, vaseque Zachariae praesignatus.

§. 11. Dissipauit substantiam. Decoxit substantiam suam, effectus luxuria per quem illam Iob describit.

§. 12.

§. 12. Dissipavit substantiam suam. Est enim meretricis domus; Gigantum domus, ubi molliantur ad amantes etiam purissimi, velut David, Salomon, ac Israelitæ.

§. 13. Decoquit luxuria substantiam, ut patet in Samsono: varius euentus multisque annis prædictus.

§. 14. Nihil sic hominem infirmat, ad senium deducit, visum hebetat, & adolescentem enervat, ut luxuria.

§. 15. Fæda est fames valida. Fames accenditur, & appetitus sensuali in iu, qui illum sequuntur, minuitur autem in resistentibus.

§. 16. Adhæsit vni cinium. Dilapidans homo virtutes, se totum consecrat diabolo prout Dominus Iob affirmat.

§. 17. Specialiter ob vitium libidinis, quosdam possidet diabolus, ut patet in quibusdam canibus.

§. 18. Adhæsit. Adeo firmiter adheret diabolo luxuriosus, ut nec flagris eum domo sua eli-

minet; quo diabolus intumescit.

§. 19. Misit in villam. Regna, qua promittebat diabolus in suis enanescunt, & caniam famem quibus, qui illi seruit, mul-

§. 20. In se reuersus. A se peccator, ut Nabuchodonosor, egreditur, reuertitur autem ut leana Danielis ad hoc fame co-

§. 21. Quanti mercenarij. Prior vidit illum Pater, quod aliter non esset reuersurus.

§. 22. Abundant. Si iam perpendit miseriam, & paternæ domus abundantiam, unde ad illam reuerti proponit, sui accusator.

§. 23. Vidit à longe, accurrit. Patris actiones eximie turgent mysteriis: occurrete, brachijs amplecti, pacis osculo recipere filium.

§. 24. Hic diuina patet misericordia magnitudo, ut de ea quasi de industria Elias conque-

ratur.

HOMILIA XVIII. DE FILIO PRODIGO.

Tertio die Veneris Quadragesimæ.

Homo quidam habuit duos filios, & adolescentior ex eis dixit Patri suo, Pater da mihi portionem. &c. Luc. 15.

§. 1

ERTIO nobis prælegitur Enan-

gelica quam vitæ Christi Domini conscriptor D. Lucas exarauit, parabola scilicet filij prodigi, ne venis dixerim Patris adeo benigni, ut illi proprio nomen conueniat ab Apostolo probuntia-

tum: Pater misericordiarum. Adhuc duo peregrinantur D. Bernardus. Primum: cur Pater vocetur Pater. D. misericordiarum potius, quam suppliciorum penarumque pater: cum dicente Spiritu S. Eul. 17. Misericordia & ira ab illo cito proxima. Secundum est in plurali: Pater misericordiarum. An-

non satis erat Deum dixisse Patrem misericordiarum? Diuino planè consilio (respondet) cælesti Cur Deus nixus philosophia. Primum. Pater vocatur misericordiarum: hæc namque sunt quasi Dei filia pater misericordiales, de propria eius genitricis natura, suis in iustis visceribus conceptæ, quæ de causa illa dicuntur Zacharias: Visera misericordie. Viscera in quibus Ratio generantur, & de quibus, velut ex propria matris, emanant misericordie scaturigine. Supplicia vero, Luc. 176. de proprio Dei pectore, cordeque intus producantur: Non est voluntatis mea mors impij dei. Ezech. 18. cū Dominus. Illa te cognoscunt ut patrem, & primum eorum principium, ob peccata quibus

V. u. j. Deum

Ps. 29. 6. Deum offendis: *ira in indignatione eius.* Nascitur Dei ira. & incenditur indignatio, cuius te dicimus auctorem principium, & causam, te inquam peccantem: quia tui peccatoris indignatio, non nulli de perceptis oritur iniuriis.

h. 22. hoc indicat senior Tobias, dum Deo gratias agit pro beneficiis acceptis Angeli ministerio S. Raphaelis qui tenebras tergens cecitatis, integro restituit illum lumini. *Ipse castigauit nos propter*

13. 5. *iniquitates nostras, & ipse saluabit nos propter misericordiam suam.* Quo nos meritis cecidit flagello, ex nostris ortum agnoscimus iniquitatibus at illuminatione nostras salus nostra ex misericordiae intus visceribus manasse comprobatur.

Ratio 2^a. Secundo: Pater dicitur misericordiarum in plurali, quia non vna eaque sola ei us est misericordia, sed plures, sed infinitae quibus nos afficit superfluent: *Misericordia tua multa Domine.*

Ps. 118. 156. Magnam nobis largitur misericordiam, dum nos filios suos regenerat per gratiam, qua suorum omnium bonorum & gloriae heredes legimus.

1. Pet. 1. 3. mi conscribimus: *Secundum misericordiam suam magnam regenerauit nos in spem uitae, &c.* Quia verò adeo sumus nebulones, ut tantam despiciamus gratiam, eamque dilapidemus, mille nos peccatis inquinando, maiores illa nobis concedit misericordias, dum nos patienter expectat, longanimitas suffert, expansis recipit brachis reuerentes: peccata nobis indulgens liberaliter, nos admittens a lacrimis, nostra reparans damna, nostras lo idans rupuras, nostram veltiens nuditatem, nostram ditans inopiam, nos ineffabilibus donis exornans gratiae, diem celebrans in coelesti sua curia festiuissimum, quo remissionem nobis concedit peccatorum, pater verè misericordiarum.

II. Has omnes ostendit Dominus misericordias hac parabola sub persona patris multarum misericordiarum inuitu filij refractarij circum-

status explicatur. datu multis miseris, qua prae latissime diuinis quibusdam coloribus, melius quam olei depingit, primò: peccatoris impudentiam, quae perfra-

ctae frontis audaculus, Deo praesumit obicere, sibi eius nec domo nec societate esse satisfactum, quippe quod ibi omnia sint tristitia, prouide discedere ex illa cogitet: eo quod sibi melius futurum esse non dubitet. Secundo: Sortem eius intelicet, qualiter è domo Dei discedenti, quidquid occurrit infortunum est perditio, desolatio, insuper & rabida, caninaque fames, ad tantam ipso reducto rerum inopiam, ut ad quid infelix manum porrigat, non inueniat. Tertiò: Quod ad tantam deueniat miseriam, ut diabolum sibi eli-

gat Dominum, ac seipsum illi tradat vile mancipium. Quarto: Quam abiecte, quam inuiose talis Dominus seruum excipiat, cum principale, quo venientem honorat, officium sit, porcat um ageat, idque crudelitate adeo seueria, ut eum miser Dominus toto seruiat pectore nec illi ministret cibum, sed ne tantum illi concedat et pusillum siliquatum comedat conuiuia porcorum.

Quinto: Graudem illi à Deo praestitam misericordiam, quae illi oculos aperit, quibus statum suum agnoscat, ad quem tandem deuenerat miserandum, quo longe felicius erat status seruorum, qui in domo paterna ad vilissima conducuntur obsequia.

Sextò: Stabi em firmamque resolutionem quā domum reueri proponit patrique deprecari clementiam. Ultimo: Immo. iam patris benignitatem, qua à longe venientem conspiciat, anhelus obuius accurrit, dilatisque brachiis accedens senio pater grauis irruit in amplexum, mille in figit oscula, blande reuerso gratulatur.

Gratissimus mihi ac optatissimus tuus mihi est, fili mi, aduentus, desideratū me vectorum meorum, dimidium animae meae, alter ego. Ut autem filium vidit nudum, lacerum, discoloratum, illico mandat vestes de serinis, erui pretiosissimas, his filium indutum adornari, manu propria ad aedes introducit, vitulum praecipit mactari sacrificium, opiparum instrui conuiuium, cantores musicā conuiuas recreare, quoscumque habet familiares, ad epulas inuitat, ut omnes illi congratulentur, quia: *Filius hic meus mortuus erat, & reuixit, perierat, & inuenitus est.*

Pater, quae hae Dei misericordiae? *Benedictus Pater misericordiarum.* Ad nostram consolationem expendamus, in huius magni patris familiaribus nullam apparere naturam, nec vllam eiusdem fieri mentionem. nihilominus omnium patet oculis quot amoris indicia, quot laetitia signis pater prodigum recipiat filium, & mater sit quae pro noxio intercedat. Quid tum pater ageret, si adfuisset & mater, plena misericordia se patris prostrasset gemitunda precibus, gratiasque filio deprecatori supplicasset? Hanc nobis gratiam seruauit, qui nedom vel pater esse misericordiarum, insuper & matrem, concedit suam videlicet quae sit: *Mater gratia, mater misericordia, illamque nobis impetrabit, si eam plenam deuote salutemus: Ave gratia plena.*

§. 1. Labilem creauit Deus hominem, vt haberet, cui peccata misericors dimitteret, de quo maxime gloriatur.

Proponit D. Hieronymus ex industria respondere, sibi obiectioni questioni. Cur Deus hominem non condiderit impeccabilem? Aut hoc potuit, aut non potuit? Si non derogatur omnipotentia? Si potuit, cur omnipotentia deus non voluit? Inuatum est omnibus architectis perficere quantum possunt, opera sua, vt sint ea voluntati sue conformia. Hoc ab homine requirit Deus, vt sit sine peccato, iustus & pius: Hæc est voluntas Dei, sanctificatio vestra. Nihil magis exhortescit, at nec aliud, præter peccatum: Si me vultis peccato liberum, & moleste fert me in illud labi, cur me non condidit, gratia sua ac amicitia, ne possum peccare, confirmatum? Quem mihi parentem inuenies, qui si filium peccatorem omni defectu immunem creare, talem non perficeret modis omnibus absolutum? Si stomachatur Deus, quia pecco, quia illum offendo, cur hoc non præuenit, me tam iustum creando & ab omni adeo dislicum offensa, vt illam nunquam possem committere etiam volens: Extrinsecus si cogitas tuæ domum habitationi, ad labores vt firma consistat, non de facili corruat, si sapiens fueris (ait Christus) illam supra solidum eriges fundamentum supra petram, fortioribus autolis parietibus, fulcris iustas crassioribus, nec est qui commoueat: Quod si super leuem posueris arenam fundamentum, supra vacuas erexeris arundines, quæ quolibet vento huc, & illuc, inclinentur: videris ipse voluisse, quod ad quemlibet ventum turbidum concideret. Nec tibi tum ratio suppetere conuerendi, cur tam cito corruerit, nec hix steterit & immobilis, sed culpa tuæ imputandum, qui si præ tam labile illam statisti fundamentum. His querelis (inquit D. Hieron.) alij prodeunt murmuratores. Si me Deus vult condantem, vt quid me supra tam languidum & infirmum creauit fundamentum, quo in omnem partem, quolibet feror vento? Non me redarguat, quod ea iam, sibi casum imputet, qui me caducum nimis formauit architectus.

Ne parua questionem indices esse difficultatis, quam ipse Iob operam indicauit, vt notat D. Greg. Mentis oculos Iob propheta conuicit in Adam protoplastem quem Deus gratijs domique affatim diuitem creauerat, in paradiso

collocauit, libertate donauit, vt faceret quod sibi placeret, & hæc fuit eius sinistra fortuna, quod ad malum deflexerit, peccatumque commiserit Dei legibus inobediens quo reddi seipsum sed & nos omnes in æternum perdidit parens filios. Egregio hoc explicat symbolo aquilæ: videntes Iob generis humani exprimens protoparentem: Dies mei pertransierunt, &c. Sicut aquila volans ad eum. Erat hic celsitudinis suæ fastigio gloriosus, alis intellectus expansis, sublimis fide uia illuminatus, voluntate diuinæ charitatis igne incensa feruentissimus, oculos ad arboris deiecit fructum prohiberi, sibi tamen à diabolo præsentatū, deceptus, comedit, & in abyssu decidit inferi miseriarum. Prudentissime Deus, cur præcius tam peruersi, noxiique libertatis vius, illa homini concessisset? Cur is (querit D. Greg.) qui summe potens & summe bonus est, nequaquam hominem voluit talem facere, qui perire non posset? Si summe bonus, bonitatis exigit ratio, tali hominæ præferre a damno, ne pereat, præmunire. Facere hoc potuisse ex eius omnipotentia nemo dubitat. Cur igitur non fecit? Hæc proposita questione, Adam in se reuersus Iob sic ait: Illicitum mihi video facti à factore meo repetere rationem: magna, tunc, sine dubio audacia argumentum, cum illo velle disputare: verum si siluerit, velut vermen hæc agnosco difficultatem, qui mihi viscera corrodit, nec penam valeo simulare: Cum dixeris nequaquam ita loquar, commuto faciem meam, & dolore torqueor. Quis hanc enodet difficultatem, quis dolorem explicet?

Hinc questionem respondet D. Hier. Principis supponens eam esse valde temerariam, dignamque supplicio: Vnde nos (inquit) per prophetam Isaiam Deum præmonet: *Va qui contradicis fitori suo &c. Va qui dicis patri quid generas? & mulieri quid parturit?* Metaphora sumitur adeo familiaris D. Apostolo de vasis fictilibus, quorum multum tanta præuaret audacia, vt de figulo loqueretur, quod se de materia tam fragili caducaque formauerit: Hoc ad eos pertinet, qui dicunt, quare D. Hic talis conditus sum, qui non possum in perpetuum Li. 2. cont. carere peccato? Quare tale vis factum vt non quasi Peta. T. 2. adamantinum permanerem, sed ad omnem tactum. III. *fictile atque fragile?* Respondet secundo diuino Ratio hoc factum esse consilio, vt id quod intendebat, prima, vt assequeretur. Hic autem inter alios finis erat iuram o Deo præstitus cum hominem conderet, in gloriandæ suam, suas manifestare perfectiones, quam misericordiam præ cæteris vult inuiscere, est summa cordiam sua bonitas, misericordia, clementia: hæc namque cæteras longius antecellit.

Proin-

Proinde quæ maxime patefacere cunctorum
que voluit oculis nota esse mortalibus opera,
illa esse nouimus, quibus sua constat benigna
misericordia: *Miserationes eius super omnia opera
eius:* canit propheta regius, cui concinit D. Ia-
Iac. 2. 13. cobus: *Superexaltat autem misericordia iudi-
cium.* Si nulla fuissent peccata, quomodo Dei
pateceret misericordia? Si semper homo perfe-
ctus, in omnibus Deo sedulus seruiret & in nul-
lo prouocaret, quid mirum, quod illum Deus
beneficiis cumulare, donis exaltaret, delicul-
que coelestibus recrearet, qui nec vno apice ab
eius declinaret voluntate? Hæc autem in pecca-
toribus magna demonstratur, in sibi rebelles o-
stendit longanimitas, qualiter eos sustineat, ex-
spectet, nutriet illuminet, vocet roget recipiat,
absoluat. Optime spiritus S. *Quam magna mi-
sericordia Domini & propitiatio eius conuer-
tentibus ad se.* q. d. *Misericordia Domini plena est terra.*
IV. Nihil in ea inuenietis, in quo diuina non res-
plendeat clementia. Verumtamen ubi tam mag-
na, ut non possit sine admiratione declarari?
Quam magna? In peccatoribus, qui cum suis il-
lum irritant sceleribus, eius domo discesse-
runt, vias suas effrenas abierunt, iniuriis affe-
cerunt, ad eum denuo reuertuntur, in illis illa de-
claratur apertius.
Quando populus Israeliticus vitulum ado-
raverat ex auro confectum sacrilego, nefario-
que piaculo, tanto pere se Deus ostendit exacer-
batum, ut gestus quosdam ederet Moyli collo-
Ex. 32. 13. cutus omnes quasi deleturus. *Dimitte me ut ira-
scatur furor meus contra eos, & deleam eos.* Atta-
men ad preces Moyli illis ignouit. Dein ut hanc
Exp. 33. 6. Moyses vidit eius clementiam, supplicat. *Offen-
de mihi faciem tuam.* Hoc sibi respondet Deus
patitur difficultatem, attamen hanc tibi faciam
gratiam quæ nulla singularior: *Offenda tibi omne
bonum.* Ad hoc igitur secede ad laus, coram te
transibo, tuos illuminabo oculos, ut quæ tanto-
pere desideras possis inueniri. Dicto citius, ad lo-
cum secedit Moyses sibi à Deo destinatum, per-
transit Deus, illuminatur Moyses, distinctius
quidquid habet Deus, vidit: *Omne bonum, quo vi-
so alius exclamat: Misericors, clement, patiens,
multa miserationis, &c. qui auferit iniquitatem,
& scelera, atque peccata.* Quid hoc Domine?
Moyli promittis omnis boni visionem, & tuam
tantummodo videt misericordiam, clementiam,
patientiam, opera misericordiarum, quæ peccato-
rum propitiatis iniquitatibus? An non expedi-
ret, tuam videret iustitiam, quæ tam severe pec-
catores punis pertinaces? Tuâ ipse cerneret po-

tentiam, quæ tibi alterum feligas populum, qui
multo feruor illi feruentius? Immenfam tuam
contempleretur sapientiam, quæ sole clarius
conspicis quouique populi tendat ingrati-
tudo? Nequaquam. Hoc enim plus ceteris ex-
petit Deus hominibus sit manifestum, sua scilicet
misericordia, bonitas & clementia, in qua quan-
tum licet conijcere, vult bonum omne com-
prehendi, & hæc quidem claris apparet, in quo-
rumlibet remissione peccatorum, turpitudine
grauissima licet sint, & numero infinita, quæ
verbis his cuncta continentur: *Auferit iniquita-
tem & scelera atque peccata.*

Hæc Christus voluit præsentari parabola de-
clarare misericordiam (ut notat D. Ambrosius) à pater-
natre illo filio contumaci, impudenti, re-
fractario exhibitam, qui paternis ædibus egredietis, hæc
substantiam suam luxuriose viuendo dissipata, filio
nichilominus abiecto seruire Domino & iunctu, ego de
qui illum ad pascendos porcos eiecit, nec sibi clauem
quas ad salutem permittit, reuertenti tamen
pietatis portas seuerus non occludit, indignus
non repulit, faciem amarus non auertit, quin-
imo beneuolus occurrit, amicus expanis exce-
pit brachijs, & misericors vno *Pater peccati* cun-
cta dimittit, lacrum vestit, nudipedem cal-
ceavit, languidum recreauit & omni genere
mulsorum iubet instrui conuictum perniagui-
ficum tanto suscepit gaudio, ut indignatus ma-
ior nati filius noluerit introire, cum indecens
esse iudicaret, tantum prodigum excipi clementia,
paternis laribus intromitti refugam, prodigum-
que non plectere. Nomentanum. Reuertens de
agro filius primogenitus, accedensque foras,
audiuit symphoniam & chorum omnes festina
gaudio iubilantes: Fanulium vocat querit, quid
hæc sint: quis lætus grandævum patrem suc-
cessus exhilarat? Cui ille: Frater tuus venit,
ille inquam, quem mortuum credebamus, &
lugebamus: ille unque pater tuus rotæ cordis ex-
cepit lætitiâ, hæc tanta causa recreationis. Sto-
mochaur, terga vertit, nec ades ingreditur, di-
scit, in patrem grauitur queribundus. Illico
pater egredius filium insequitur, rogat illum, si-
lenti, ut qui pacem dedignaris domum? Cui
ille. Heu mihi, quis non moleste patitur, quis
non iuste indignetur tanto excessui: quod in
domum receperis, & quidem tot amoris indi-
cij mastigam illum, qui bona omnia tua ablu-
gu iuit, ne tertio quidem sibi retento, nomen
in toto orbe nequitij suis denigrat? Hoc
nihil aliud esse cuncti iudicabunt, quam his
omnibus filij nequitij ac dissolutionibus pater-
num

num superaddere suffragium. Hic dissimulus est parabola: nodus, hoc primum omnium mysterium. Dissoluitur inter Deo et, quis ille sit filius primogenitus quem significet, & probabile est optimo, viros ultos signi are, qui solis illis hæc optime patris verba conveniunt: *Eis in semper mecum est, & omnia mea in sunt.*

§. 2. *Tanta est Dei misericordia, ut de illa Sancti, velut Isaias & Ionas, conquesti videntur.*

Quod igitur num de Deo sancti conquesti sunt, num obsequium habentes hic paratim, quæ subalter Do. inus misericordie suæ in peccatores expleret. ma. mundum, quæ tanta est vi illi, vii alioquin sanctissimi. De quæ charissimi oblationi suæ se emittunt. Unde patet hæc Dei misericordia: magnitudo (inquit D. al.) in eo quod adeo si immensa, ut ipsi homines illam tantam esse sibi nequeant perferre: proinde multis hæc incerta sententia, non esse possibile, tamen immensam esse Dei clementiam, cum misericordiam, de quibus post pauca dicendum. Fortis argenti adducitur argenti, cui dum videmus ipsos viros sanctissimos ex eius consideratione rati in admirabilem quam maximam: quia censent: idum adeo impetissent em, ut de Deo conqueri, cuiusque misericordie obmurmurare videantur, non eo murmurare, quod illis ad peccatum impetuerit, sed ex æmula ac zelosa quam admiracione: ita ut illa moti Domino suas exponant sæpe querimonias; ita Isaias ut heri prelibauimus, hic enim attendens quanta Deus benignitate peccatoribus indulgeret, ex qua sibi viam ad peiora aperiebant illi concinne in hunc modum obliu: *Indulgenti genti Domine, indulgenti genti numquid glorificasti in eis? Ignouisti nullo sic negotio peccatoribus: quis inde profectus? Numquid glorificasti in eis? Numquid reddi i meliores? Eodem quoque loco, nostro loquitur modo: Misereamur impii, & non desiet iustitiam id est, numquam ad meliora studia conuerteretur.*

Sæpe repetita est illa de Deo Iona querimonia: & indignatio non exigua, nec non id quod Deo ipsi in faciem barbaramque obiecit. Mittitur prædicator ad sceleratissimam illam, omni que dignam exitio civitatem Ninive, dat ei in mādatis, ut suo Ninive nomine prædicet interitum, mortisque: annuntiet præco sententiam, quæ Deus Ninivitas ob enormia, & non toleranda flagitia

Hieron. Ep. ad Lantuz. Tom. II.

denouerat infra quadraginta dies perituros, & tunc evertendos. Quis obediens vates Ninive proficiscitur, prædicat, ut Dei minisset metum mortisque prælegat ferale decretum, si fra ou draginta dies Ninive fore delot n-dan. Finita cor, cione, ciuit te ciscet, alioiem scandit col-em, ut inde diu, & iusticia. Spectare, funestum exitum; num hante terra velut Core Darban, & Abiron absorberetur num fulgure de celo sulphure, & pice, velut Sodoma percussa crenaretur, & momento citius interiret.

Hæc eo cogitante, & expectante ventura, cognoscit, quod ille, ad peccatum am reuerfis, veniam, & scelem suorum pesti sanulus m-lencors Deus plenaria concessisset delictorum omnium inueneriam: *Conuersi sunt de via sua Iona, & miferus est Dominus.* Advertit hæc Iona, & alio. rascabundus indignatur & factus a imo vehementer cum Deo expostul: *Ei afflicti sunt Iona afflictione magna, & miferus est, & in hæc verba Iona habundus prorumpit. Deo gre obliquitur. Credam e posse fieri Domine, ut nius la hrim, & vel gemitus intui, tot rati- & sique peccatores iudicem, peccataque nō pu- querela rata misericors dimittas: quæ qui ubi feri, de Dei misericordia.* qui tuum nupius explat mandatum, cum quæ vestre diximus nomine futura opibus imple- re dimiseris. Ne mrens, si tibi obliquum præ- stare recusatim. Quando primum ate n illis mortis decretum inueneris fugi in Tharst: iam enim præueneram, quistatorum, tot inu- minarum quæ futurus esset exitus, nimium, quod audito vel vincto: *Peccasti miserere, confestim genti peccatrici clemens indulgeres.* Hoc mihi sedet animo nolo vivere, moriar non illa vilu- rus. In fumos tot terribilienta euascent: hit animati tibi in faciem peccant fortiores, & of- fendunt auctiores, tuos sublaunant ministror illos ut n endaces exhibil, ut & vi talis a co uctis explodit mendax oppidanis illi: inquit, qui me decouantem audierunt ex ore Dei: *Adhuc qua- draginta dies & Naniue subuertetur.* Propter hoc præoccupauit ut sup rem in Tharst. Scio enim, quia tu Deus clemens, & misericors, & c. nunc Domine, tolle quæso anima mea à me: quia melior est mihi mris, quam viua. Fuit autē his Iona contra Deū tanta commotio, ut illum venerit Dns solatus, & propositis iustissimis rationibus animum eius mentem que sedaturus in quæ suem hoc edidit stratagemata de areficta hedera, sub cuius vmbra, requiescens, ab ardentissimi solis radis proce- ctus nō afluabat, ob quam dum ille tristis do- leret,

XV

letet, aniam sumit ut obiectis bonis rationibus, querelisque respondeat. Adesto, mi vates, quid irangit animum? iusta me torquet ratio, tædet animam meam vix me, vix mihi parco: Bene irascor ego usque ad mortem: quia nedum peccatoribus benignus indulisti, qui tantis in te debacchabantur maledictis; sententia non executor, quam ore meo de reneras promulgandam, insuper & hederam, vincticulum ab æstu, delicias meas seuerus nimis arefecisti. Sat datū querimonis, cum nulla tibi suppetat ratio, in mei quæso gratiam, tibi tempera. Tu tanta commoueris bile ob vnius plantæ desiccationē; quam nec crastini cum non esset, nec plantæ, nec irrigasti cum esset, & ego non condoleam tot animarum perditioni, operi manuum mearum, imo cordis mei, quarum vel minima, toto præponderat: videris nobilior?

Hanc Dei demit. re bonitatem, oprimē hūc congruam de qua Christus in Euangelio, quod filius nati maior oblocutus fuerit, & de patris questus bonitate, cur tanto pepererit clementis nebuloni, filio inquam prodigo ob vniū Pater peccati, tot criminum reatum dimiserit, quod illi recedenti, paternamque domum intrare tentanti, pater supplicaret, & velut alterilone condignis satisfecere rationibus. O præmagnam Dei bonitatem, cuius tanta est, ut vix sanctissimus quodammodo inuia esse videatur! Nec ob stupescamus, est enim misericordia, est bonitas infinita: proinde humano ingenio non comprehensibilis, utique nimis angusto ac limitato. Sed nec Angelorum capitur intellectu, finito quoque, & limitato: qui & hominum potest nequitia superat.

III. Expendit Cardinalis Cætan. verba quædam Dei Moyse ad Dominum, quæ studij laborisque habent plurimum. Incomperto esse nouimus idem: lola tæpe peccati: cum enim eum Dns filius illi inuicibilis suis eluxisset de Aegypto stupescitibus victis, & cunctis aduersariis, per mare transisset intum, illi Domino aperiente viam liliis, rosis, nardo, violis aliisque floribus depicta ut mensis Aprilis campus esse germinans videretur, deinde omnibus transmissis, ut ne simbra ma. resacerent vestimenti, Pharaone eiusque comitibus aemeris: ita ut qui rebellis eo usque Dominum agnosceret nesciat, tunc eum cognoscere & conuersus diceret: Dominus est. Tandem in libertatem assertis omnibus, ut ne vnus de tanta multitudine vitæ distineret, iuraret, & de procedentibus vitis ad bellum excederet, & mulieribus & parulis; ad sexcenta milia numeraretur.

Deum perfidi euerant, quem Pharaon mortuum obduratissimus ut Dominum agnouerat, sibi in Deum erigunt vitulum, non verum, qualis Aegyptij colebant, sed auro Iusilem, qui seipso nequeat pedibus consistere, fausta de tanta gloria conclamant festa celebrantes: Hi sunt dii tui Israhel, qui educent te de terra Aegypti. Viuat vitulus, viuat Deus in æternum; hoc probiole crimine ad tantam Deum iram prouocatur, ut quasi à Moyle confectus exclamet: Domine me irascatur furor meus contra eos, & deleam eos.

Notat hic D. Basil. quod licet ostendat se Deum velle gentem hanc penitus delere idolastram, non tamen hoc voluit, sed signum dedit se velle illis ignoscere, verbiique illis Moysen excitare, ut pro illis sequester intercederet, ut alias diximus: nec hoc à vero dissimulante rogante namque pro populo Moysen, noxam remisit, atque Moysi. Extrema merebatur plebi supplicio, verum tuis placatus orationibus indulsit. Prosequatur iter suum, in terram tendant, quam iurauimus Abraham, Isaac, & Jacob, regionem pinguem, fecundam fluentem lac & mel. Proficiantur facis auius: Pade & ascende de loco isto, & populus tuus quem eduisti de terra Aegypti in terram quam iuravi. Et. Et mutam præcursores tui Angelum, ut eiciam Chananeum. Et. Non enim ascendam tecum: quia populus durus cernitur es, ne forte disperdam te in via. Nostro loquitur modo Dominus; tu namque proximo graniter infensus, noli, quod ad singula momenta tibi commotionis suggerat occasionem; Nolo (inquis) cum illo habere negotium: tam quippe peruerus cum habeo conditionis, ut me tandem inuoluit compulsiurus homicidium: ameo discedas, abent, huc consortio, nolæ vix comitem &c.

Meritis & familiaritate cum Deo proficiat Moyses, quem ut vidit benignum, placabilem, & quo populo magis infensum, eo sibi magis intumens, beneuolum, & quasi amicum eum amice facie ad faciem colloquentem, hac fretus fiducia Deo libellum hunc effert supplicem: O stende mihi faciem tuam. Cui Dominus: Faciem meam videre non poteris, posteriora mea videbis. Petram ascende, corā te transibo & videbis me, promisso facta conueniunt. Ascendit Moyses petram, venit Deus, exteriores obuias oculos atque res eo lumine illustrant, ut testibus D. Augusti. & D. Thom. Diuinam fuerit contemplationis essentiam, & qua inter cetera Dei attributa præeminet bonitas & elementa, conuincit Moyses vocem attollit, inquit: Domine, tuus es Deus meus, & pater meus.

1. *mens, & multa miserationis, ac verax, qui custodes*
 2. *misericordiam in illis, qui auferunt iniquitatem,*
 3. *& saltem, atque peccata. Hinc Dei conspecta in i-*
 4. *stercordia, Festinus Moyses curuatus est prorsus in*
 5. *terram, & adorans ait: Domine celsere, ut gra-*
 6. *diam nobiscum (populus enim dura cervicis est)*
 7. *ut auferas iniquitates nostras atque peccata. Huic*
 8. *petitioni Caeteran. inhaeret, & causam in-*
 9. *quire multo ingenuus. Quia est petitio tua o*
 10. *Moyses? Praemonet te Deus se nolle via com-*
 11. *item esse nec ductorem populo, & ratione as-*
 12. *signat: Quia populus dura cervicis est. Domus*
 13. *exasperans est: tu ipse idem assumis argumen-*
 14. *tum, quo Deo persuadeas, ipse vobiscum gradia-*
 15. *mur: Quia populus dura cervicis est. Dicit Domi-*
 16. *nus: Non ascendam tecum: quia populus dura cervi-*
 17. *cis est, tu vero: Ascende nobiscum: populus enim du-*
 18. *ra cervicis est. Circa hoc eleganter disputat Ca-*
 19. *terianus, & indubitanter credo Moysen hoc vo-*
 20. *luisse declarare, de quo nobis modo sermo est:*
 21. *q. d. Benignissime Deus: rationem adducis cur*
 22. *nobiscum gradi recules, ob populi cervicis ob-*
 23. *stipam, peccataque non toleranda, proinde dele-*
 24. *gatus Angelum, via praefurem. Ob candē*
 25. *rationem fencio ego (saluā vestī pace) nullatenus*
 26. *expedire gradia: ut nobiscum Angelus, sed*
 27. *tu ipse praecedas exercitum: quia confidendo*
 28. *populi cervicem aere duriores, tandem vi-*
 29. *deo quod omni sit superatura boni aem crea-*
 30. *tam, etiam Angeli licet enim sit supremus opti-*
 31. *musque spiritus tot tamen enormia, graviaque*
 32. *necciet peccata tolerare: quia cum eius sit quasi*
 33. *infinita malitia, nulla eam poterit perferre nisi*
 34. *bonitas tua, clementia tua, utpote infinita. Hoc*
 35. *illis indicavit verbis: Ut auferas iniquitates no-*
 36. *stras, atque peccata. Nō sunt iniquitates aut leves*
 37. *aut communes, sed omne adeo excedentes mo-*
 38. *dum, ut nullae sint creati pectori vires, illas sus-*
 39. *terendo, hoc tua sola poterit infinita misericor-*
 40. *dia, quae velut sol vincis, est omnis origo lucis,*
 41. *qui tanto clarescit lumine, ut ipse solus dissipare*
 42. *queat, & annihilare etiam obcurissimas tene-*
 43. *bras, & hic clarissime Moyses illuxit oculis,*
 44. *quando diuinae essentiae eiusque attributorum*
 45. *cum Deo dignatus est visione supernaturali.*
 46. *7. Eleganter ait Apostolus: Deus qui diues est in*
 47. *Ep. 2. 4. misericordia. Quo significat, quantum hae exce-*
 48. *Ep. 3. 12. dat quiddid intelligere possumus aut desiderare:*
 49. *VI. Superabundanter quā petimus, aut intelligimus.*
 50. *Deus di-*
 51. *uer est*
 52. *in mis-*
 53. *ericordia.*

1. *transibilia sunt iudicia eius. Illud: Altiudo, id est Ro. 11. 33*
 2. *profunditas: ut alibi dixi: Christus: Pateris alius Ioa. 4. 12.*
 3. *est: Omnes eius diuitiae mare sunt adeo profun-*
 4. *dū, ut nullus sit, qui totū penetrat, intellectus,*
 5. *acc humanus nec Angelicus. Si diuitiae eius*
 6. *omnes tales sint, quales, quae, erunt illae, quae*
 7. *singulari ratione maiores Dei diuitiae esse per-*
 8. *hibentur: & ea es quidē ut de illis pleno ore di-*
 9. *catur: Deus qui diues est in misericordia: Hinc in-*
 10. *cē caput, quod prima fronte in sacris literis cō-*
 11. *tradictionem intoluere videbatur. Quia ad os acri*
 12. *pagina diuinam exponit iustitiam, eam nobis del-*
 13. *tribat adeo magnā ut in stupore rapiat veremē-*
 14. *mentissimū viros pietate clarissimos: Quis nouit*
 15. *Ps. 89. 12. potestatem irae tuae, & pra timore tuo trem suum di-*
 16. *numerare. Attonitus interrogat David: vide fac-*
 17. *pius Deum timore periculus deprecatur: Domi-*
 18. *Ps. 6. 6. ne ne in furore tuo arguas me, neque in ira tua cor-*
 19. *37. 1. ripias me. Quam attonitus Hier Corripit me Do-*
 20. *mine, &c. sed non in furore, ne forte ad nihilum*
 21. *24. redigas me: Hinc in angulum se contrahit tre-*
 22. *mebendus: Sedebam solus: quia comminatione re-*
 23. *17. plessi me. Tam graui de diuina dicuntur iustitia,*
 24. *ut nullus sit sanctus qui his non terreatur*

1. *Quando sermo incidit de Dei misericordia, VII.*
 2. *tā magna illa nobis offertur ut nullū esse dix-*
 3. *Dei mi-*
 4. *is peccatorem, quantumlibet nebulonem qui se*
 5. *fericor-*
 6. *non credat vivere securum omnique damnatio-*
 7. *dia infi-*
 8. *nis liberum periculo, quandoquidem vno: Pec-*
 9. *na. caui tam enormia, tam proximo scandalosa re-*
 10. *miseri Davidi peccata: vnicō Deus propitius esto*
 11. *mihi peccatori, homicidam, adulterum, scenera-*
 12. *torē (talis namque notabatur qui in templo ora-*
 13. *bat Publicanus ut eum in simulas Pharisaeus)*
 14. *Deus in domū remiserit iustificatum. Vno Enter*
 15. *peccatus, Filio refractario bonorum helluoni pater*
 16. *ignoscat misericors. Fidem quoque si iam*
 17. *nobis dat: Si impius egerit penitentiam ab omni-*
 18. *Ezech. 18. bus peccatis suis, iniquitatum eius non recordabor*
 19. *21. amplius. Ne mireris: quiddid de diuina intel-*
 20. *lexis iustitia, hoc crede imo multo plura: est e-*
 21. *um infinita, & hoc infinito proprium est, quam-*
 22. *tumlibet de eo intellexeris: numquam vltimum*
 23. *cōprehendes, quinimo cū eō progressus fueris,*
 24. *quō tuus potest intellectus penetrare, nisi p'ura*
 25. *infinitas supererum indaganda. Eadē de causa,*
 26. *quiddid tibi de diuina dixerint bonitate, credi-*
 27. *to, etenim infinita est & ex illa ratione, postquā*
 28. *tibi dixerint, quiddid de illa dici potest necum*
 29. *ad terminum non peruenient: sed infinitas*
 30. *multo maiora dicenda si pererunt eam quae-*
 31. *cumque dixerint, aut dici multa possunt.*

1. *Hae autem licet ita sint, vult nihilominus*
 2. *Deus*

Deus discrimen quoddam inter eius statum attributa, & his omnibus supererant: misericordiam: licet enim inter res infinitas, una altera non sit nec esse possit in se magis infinita, quoad effectum tamen hoc intendit, ut dentur prerogativae adeo praeclarae eius misericordiae, ut illam velit singulatim proponere tamquam immensum suarum maris divinarum: *Deus qui dives est in misericordia*. Proinde quantum libet tuum capiat ingenium, tua speret fiducia, multo infinites est illa praeclatior, pluraque infinites de ea, quam quae plurima vidisti, videnda spererunt.

§. 3. *Nullum est peccatum irremissibile, quod non infinites à Dei misericordia superetur, quod ad nostrum solatium multoties ratum facit.*

Hic inhiuntur tractatus illi ut docti ita pij Sanctorum Patrum D. Cypriani, D. Basilij, D. Ephrem Syri D. Chrysostomi, quos his conformiter ediderunt sub titulo de Poenitentia, praeterim D. Ambrosij, qui duobus compositis de poenitentia, alios quoque de eadem conscripsit materia: omnes autem illos scripserunt contra illius temporis Haereticos noviter in Ecclesia exortos, nominatim autem Episcopum Africanum Novatum: hic Romam venit, cum in summum Pontificem electus esset D. Cornelius, occurrit hic presbytero Novatiano viro ex communi consensu nō vulgari eruditione clarissimo, at non minori ambitu spiritus turgido, quinimo tanta non ferendo insolentia, ut cathedra expellere Pontificem intenteretur Cornelium, & seipsum per fas & nefas subrogare Pontificem. Huic se Novatus adiungit locum, ut verò res secutum haberet exitum, & D. Cornelij detraherent maledici sanctitatem: hoc illi primum obiecerunt quod parvi faceret honorem Christi: quandoquidem nullo negotio peccatores in gratiam reciperet poenitentes, illosque in Ecclesiam admitteret, qui vi tormentorum confecti cum Christum evassent, peccata lachrimis coarctantes reuertebantur. Hinc coepit illorum contra Cornelium ferere dissidium, quasi qui zelo honoris Christi movebantur dicentes: repugnare inflexa, in Christi Ecclesiam admittere Christo tam infideles, nec ad poenitentiam admittendos. Videntur infernales haereticorum modum agendi, qui suis capiunt ambitionibus zelum

honoris Dei paludamentum?

Hic in malitia peritantes populum commoverunt, excitaverunt, ut pro Christi honore starent animosi, damnantes à Dei gratia in futurum emancipatos, quotquot illum offendissent. Huius opinionis affectas: Novatianos, seu alio cognomine Catharos indigitarunt, id est mendaces, quia praedicabant, ad salutem homini necessariam esse integram inviolatamque servare Christo datam in baptismo fidem, nunquam illum de cetero offendendi innocentiam baptismalem custodiendi immaculatam, abique peccati recidina: in cuius datae fidei profectionem inimici albis vestiebantur: cai didati. Hic error erat Novatianorum quod quibusdam licet Deus ignosceret peccatoribus ad lamenta converfis, non tamen omnibus: multa quippe confirmabant esse peccata tam enormia ut crederent Deo, nullam quae illa longanimitas perferret, esse patientiam, quod singulariter de Christianis ut verum assererent: qui fidem receperant, hac erant illuminati, Christo per baptismum incorporati, ceteraque Sacramenta coniuncti participes effecti redemptionis, sanguinis, vitae, mortisque Salvatoris.

Quod Deus ignoscat Gentili qui illum offendit, ignoras Deum? atebant illi nec hoc multum est. Quod indulgeat Barbaro, qui nec de eius divinitate, aut mysterio fuit eruditus, fidem non superat. Denim Paulus hanc assignat rationem, cur se Deus in gratiam receperit, peccataque elemens indulserit: *Quia ignorans fuit in incredulitate*. At quod ignoscat Christiano a deo ingrato, infideli, sceleratissimo, qui cognita sui obligatione, quantum Domino illi teneatur quid pro illo fecerit, quid dederit sui cordis sanguinem, vitam personam suam in cruce mortis, beneficium agnovit Baptismatis, Confirmationis, sumendam illi dederit carnem suam & sanguinem, his omnibus tam inhumanis tam piam offendant bonitatem, sanguinem contulerit adeo pretiosum, tanta despiciat beneficia, dona vilipendat, quae ferat hanc patientem, elemensque misericordiam? Quis hic speret remissionem? Idcirco, assererant, Iudaei sacrilego nullam proditoris superfluisse remissionem: ipso Christo proferente de illo testimonium ore vaticinio Davidis olim pronuntiarum: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem utique. Tu vero homo unanimis, Dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos. Ad quae sic Christus: Qui manducat mecum panem levabit contra me calcamenum suum.*

Qui.

Quinto & ipse David, tales ut reiecti quos
damnat, & quibus nulla sit Divina spes miseri-
cordiæ, dum ait: Veniat mors super illos, & de-
scendant in infernum vivantes. Hoc erat (inquit
D. Basil.) illorum argumentum: Dicunt quod si
ante Salvatoris passionem, priusquam ille sanguis
funderetur. Et. Hæc quoque illorum erat opi-
nio: D. Paulum hoc docuisse, quod verè im-
possibile iudicet salvari posse tales, aut ex Dei
misericordia consequi peccatorum remissio-
nem: Impossibile est enim eos qui semel sunt il-
luminati, gustaverunt etiam, donum celeste
& participes facti sunt Spiritus Sancti. Et. Et pro-
lapi sunt, rursus veniunt ad penitentiam, rursus
emergentes sibi metipsos filium Dei, & ostentum ha-
bentes.

Hanc Doctrinam, vel si placet, etriorem hunc
multo ante docuerat (teste D. Hieronym.) no-
tissimus ille hæresiarcha Montanus, tempore So-
cratis Sanctissimi Pontificis quinquimo antiquus
ille doctusque Tertullianus. Cui hæc sedebat o-
pinio quod licet aliqui sint ad penitentiam
admittendi peccatores, non tamen omnes: ro-
miscuè reiciantur autem & excipiantur ut infames
adulteri, pro quibus nullum esse censet
in Ecclesia remedium, nec Dei patere miseri-
cordiam. Argumenta sunt hæc, ut cum D. Am-
brosio, sentiam aliæque similia, & cordibus propria
nimis angustis ac limitatis, ut hominum sunt
mente capiorum, qui manus sine fundo vadum,
Dei voluminem penetrare clementiam,
huc tales præfigere limites, quales solent hu-
manæ præfigere misericordie, determinare pa-
tientiam, quæ ut finita & parva suis contrin-
gitur terminis, & cito turbata limitatur. Nu-
los autem fines nominis infinita Dei misericordia,
nullis limitatur terminis bonitas illimitata quæ
tanta esse laudatur, ut eam gravius blasphemis
illis vocibus offenderit Cain: quibus peccata
sua, Dei misericordiam graviora esse mentieba-
tur, quam ipso suo fratricidio, peccato licet gra-
vissimo.

Idem confirmat D. Hieronymus ubi declarat
verba illa Prophetæ & regis ex psalmo 118.
quem inscribimus psalmum maledictionis: sca-
tet enim maledictionibus, quibus sacrilegum
innocentis sanguinis venditorem Iudam per-
stringit. Et notat Rupertus, numero esse tri-
ginta, quæ triginta respondeant argenteis, pro
quibus Iudeis Christum mercator vendidit,
quasi maledictio denario conveniat: Oratio eius
fuit in peccatum, q. d. Faxit Deus: ut oratio, qua
alij suorum impetrant criminum indulgentiam,

illi ad novum sit peccatum. O terribilem ma-
ledictionem, q. d. Vitam quod alijs est medici-
na, Iudæ sit venenum, & quod alijs prodest ad
vitam, illi noceat ad animæ perditionem. Quar-
tes, quomodo sit hoc in Iuda completum? Ex-
plicabo (loquitur D. Hieronymus) quod est pro-
prium peccato culpæque remedium: quod est
anidotum ut anima mortua per peccatum re-
viviscat ad gratiam: Penitentia: Si peccator pen-
itentiam egerit de peccato suis, vita vivet. Hæc
igitur Iudæ ad novum imputabatur peccatum,
imo eorum omnium, quæ prius commiserat,
gratissimum: Penitentia Iudæ magis peccatum
est. Penitentiam egit infelix, dum Christum
videt mortis sententiâ condemnari: Iudas videns
quod damnatus esset, penitentia datus retulit
triginta argenteos Principibus sacerdotum & seniori-
bus, dicens: peccavi, tradens sanguinem istum. At-
tende penitentiam, omnibus, ut videtur ipsæ
tribus paribus absolutam cordis contritione, o-
ris coram sacerdote confessione, & satisfactione.
Contritus est & penituit Iudas, coram con-
fessu sacerdotum, fallus est peccatum, satisfac-
secundum apparentiam cum iniuste acquisita
resisterit. Nihilominus hæc eius penitentia fa-
cta est e. in gravius peccatum illo, quod com-
misit Christum Iudeis dum vendidit, Christo
graviorem intulit iniuriam illâ penitentia,
quàm sacrilega venditione, & infami crucifixio-
ne. Qui fieri potest? Non capio. Hæc est ratio,
respondet D. Hieron. quia illa penitentia Iu-
dam ad desperationem de divina compulsa bo-
nitate, ut ipse sibi tottor laqueo vitam adime-
ret, dissidens tantam inesse Christo clementiâ,
quæ tanto parceret misericordie peccatori. Pro ele-
mentia Domini hæc dico, quia magis ex hoc offen-
dit Iudas Dominum, quia se suspenderit, quam quia
Dominum prodidit. Hoc Deus gravius censet ef-
se peccatum de divina sua misericordia dis de-
re in nefandissimis etiam peccatis, quàm ista
peccata commisisse & hac fidi doctrinâ SS. Pa-
tres i. vehuntur & oppugnant acriter stululo-
quos illos hæresiarchas.

Minus est videre, quo spiritu ferventes SS. Patres
Partes illos impugnent hæreticos, & cum com-
muniter contra cunctos exacerbentur Hæreti-
cos autem tales tolerant impatenter. D. Cy-
prianus arrepto calamo scriptis suis illos exa-
gnaturus præsentim pro se stans in acie in-
gerimo sodali D. Cornelio (cuius ipse narrat
hist. biographus acta) scribit se acriter com-
muni, & exacerbatur contra peccatum, & sin-
gulari illi libro refutans, sic orditur: Cogi-
tanti

tanti mihi, & intolerabiliter animo astuanti
quidnam agere deberem? Quomodo patienter
perferam, ab illis mihi obijci, nullum peccato-
ribus de Dei misericordia superesse remedium?
Quis hanc mutus & surdus audiat blasphemiam
hominibus tam exitialem, & immenso diuinæ
misericordiae pelago conuulsam? Quid au-
tem quotquot, sumus, faceremus, cum a pecca-
to liberum sciamus esse neminem? Sic igitur
He. 19. cit. inchoat prologus: Obortus est hostis, & ipsius pa-
terna pietatem aduersarius haereticus Novatianus.
D. Basil. idem aggreditur argumentum, & ait:
hodie, fratres, causa communis est, omnes e-
nim tangit, cum sumus omnes peccatores. Pro-
inde nullus dulcior sermo, nullus gratior, uti-
lior nullus, quam probare tantam esse Dei mi-
sericordiam, ut quantumlibet grania nostra sint
peccata, cuncta tamen misericors dimittet si ad
ipsum per poenitentiae lacrymas contriti reuer-
tatur: Sermo hic hominibus utilissimus est, nemo
enim sine peccato est.

Hanc persecutus materiam hanc doctrinam
asserere pergit Catholicam, cuius (ait) nobis re-
ctis ac doctis nemo securior, quam ore pro-
prio ipse Dominus qui eam in sua stabilit
Ecclesia. Primò: Diuinis suis verbis. Secun-
dò: similitudinibus. Tertiò: solemni iuramento.
Quartò: mirandis operibus, & hec nedum se-
mel, sed frequenter, nedum temporibus antiquis,
sed & in lege Evangelica: scrutare scripturas,
quibus Dominus notiscum agit, inuicies quot
millenis vicibus addixerit, promiserit, iurauerit
peccatorum remissionem, cunctumque conuerso
peccatori. Apud Ezechielem: Si auerit se pec-
cator a peccatis suis &c. Iniquitatum eius non re-
cordabor amplius. Testatur de eo Salomon: Dis-
simulans peccata hominum propter poenitentiam &c.
Ps. 106. 17. Audisti illam: Suscepit eos de via
iniquitatis ipsorum. Dictis annexit similitudines
(inquit D. Basil.) quibus dicta confirmat: Non
D. Basil. persuasit tibi nudo verbo, sed persuasit conspectu
exemplo.

Attende illud Isaiæ: Tenuimini mundi estote, au-
ferite malum &c. Si fuerint peccata vestra, ut coc-
cinnum, quasi nix dealbabitur, & si fuerint rubra
quasi vermiculus, velut lana alba erunt. Quid
laboriosius, quam laeam coccineam, instar ni-
vis dealbare? Et quid maiorem inuolueri vi-
detur impossibilitatem, quam ipsum vermicu-
lum, quo coccinum tingitur, album instar lanae
niuem reddere? Hoc ego testatur Deus, faciam,
sicut enim misericordia sit adeo pectori vestro,
malina, ut vermiculus in coccino, super ni-

uem eam dealbabo: Quid tam non potest nix,
nigra coccinum? Dealba, si vires adfuerint aut in-
gentium ipsum coccinum: quantumlibet concen-
tis, nec ipsam maculam ipso muricis sangui-
ne contractam emundabis: Quid autem nix
aut lana munda adquarentur apud nos potest? Et ta-
men qui ista condidit, dicit: Quid si peccata ve-
stra fuerint: ut colores, qui albi nequeunt, si laetemi-
ni ad puritatem niuis mutabuntur.

Nec similitudinibus quiescit, superaddit iur-
iurandum. Illum audi per Ezechielem iureiu-
rando confirmantem: Vno ego dicit Dominus: Quia
nolo mortem peccatoris &c. In quacunque ho-
ra poenitentiam egerit &c. Attende Dei formu-
lam iurandi. Vno ego. Hæc autem illa est, quæ
maximè Deo competit, ut notat Apostolus:
Hoc iurandum Deo competit: quoniam maxime
rem se non habet. Sic ex Apostolo D. Basil. quid
causæ talis iurandi? An inapte Dei verbum
non sufficit? Ut veridicum eum omnes eroti-
mus: quodque mentiri non possit: Iurat propter
iacerdotum eorum, qui poenitentiam tollunt,
Præsciebat Deus in Ecclesia sua nascituros
haereticos, qui in diuinæ suæ dedecus misericor-
dia, damnumque peccatorum, docerent non
omnibus concedi remissionem poenitentibus:
cum verò tanti sit hoc momenti, ut peccato-
res solaretur parum est quod promiserit em-
nes ad se conuersos esse recipiendos, insuper
& hoc voluit confirmare Sacramento: inter ce-
teros articulos fidei hoc prorsus singulare, illo-
rum enim ut nobis fidem adstrueret summi
verbo illos asseruit, huic autem copulat iura-
mentum: Interposuit iurandum, ut per duas res
immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum for-
nissimum solatium habeamus, qui confugimus ad
tenendam propositam spem, quam sicut anchoram
anima habemus tutam ac firmam. Hoccine tutum
est iudicium (quærit D. Basil.) Deo fidem adhi-
bendam esse in iis quæ nedum simpliciter as-
firmat, sed & iuramento confirmat? Estne Deus,
etiam cum iurat, indignus cui credatur? An neque
verbo, neque exemplo, iuramento fidem habes? vel
operibus crede.

Hoc posito principio, diuinæ opera progre-
ditur declarare misericordiae in peccatores. Hoc
eodem modo, magnæque vi eloquentiæ profo-
quitur D. Chrysostomus: ex ordinem lumens ab il-
lis tam nefandis, & omnium iudicio desperatis
Nigritis: quibus iam Dominus mortis iudica-
rat iudex sententiam, quæ infra quadraginta
dies mandanda foret executioni: quæ huius in-
gemuerunt, planxerunt, & conuersi sunt à via
sua

VI.
Confir-
matur
poeniten-
tia à Deo

Ezec. 18.

2.

Sap. 11.

24.

Ps. 106. 17.

1.

verbis.

D. Basil.

10

Isa. 1. 16.

II.

Similitu-
dine.

sua mala, & toto corde ad Deum conuertuntur,
 illis benignius ignoscit contra ipsum iudicium,
 ac longe voluntate. Attende moient nos D.
 Basil. & D. Ambrosius. Regis Achab inquitur,
 quibus & sanguinem Naboth superaddidit in-
 nocentem. vi illi prado vineam auferret, ob
 quod ita Deus excaecauit, ut illum capitis dam-
 net. Elia vbi precipit, hanc regi significet sen-
 tentiam, quam & significat iam ad vineam pos-
 sessionem properant. Præmittunt non suam ip-
 sos sed Domini sententiam. Timet Rex a pecca-
 to, ut resiliat, quamdam penitentiae simulat imagi-
 nem, quae cordis non penetrat intima, sed si-
 cut erat & exterior, induit cilicio caput cinere
 conpergit humiliatur. Illico citat Dominus E-
 liam: Vide, inquit, perterritum humiliatum A-
 chab, fingit se velle petersi peccati remissionem.
 Curte citius, hac laetis noua deuincia: pax tibi,
 pax tibi: Non indicam in diebus eius. Vbi tem-
 porum luxit (inquit D. Chrysost.) & sacculus
 indutus agnoscit seclera sua: Ad vnam, quam fudit
 iudiciam ob tunc indulgentiam. Quid hoc Do-
 mine? Num pœcorum lusus vester hic modus
 procedendi? Tam cito ab eo te reuocas, quod
 tam sero facere proposueras? Nullo temporis
 intervallo prima relictis præcepta? Hinc ei I-
 luges, quid non misericors ageres, si rigorosa
 fuisset, si vera penitentia.

Deinde Davidis expendit & peccatum &
penitentiam & Dei misericordiam : *Tripa* 4
accepta in una causa transgressus est : commissus est
homicidium adulterium , & alius uxoris concu-
piscens : Nec omittit populi scandalum , & a-
liam datam iuratici Dei nomen blasphemandi .
Miseretur Davidi Nathanaël qui parabolas dicitis
pauperisque proponit : ob oculos in te sui index
David misericors tulit semperitatem : Deum te-
stem invocans . nec veniam mereri , sed nec spe-
randam tanti facinoris re : *Vivit Dominus , quon-*
iam filius mortui est vir , qui fecit hoc . O David ,
insere loco Nathan Tu es ille vir : tu huius culpæ
noxius . Cogni scilicet reatum , veniam roga :
Peccata Dominus . Numquid tu ipse Rex inclyte
sa ramento confirmasti , quodq; in alterius per-
sona meris esses reus , nec tanti criminis spe-
randam esse indulgentiam ? Verum estiam an-
guillam hominis esse clementiam , ut eius co-
expiraret patientia . Neut attamen , Dei esse cle-
mentiam in finem , nec vllum dari peccatum
adeo graue , cuius si peccator ex cordis inimico
deposcat veniam , eam non sit obtenturus , proin-
de duplex facti penitens eam deprecatur : *Pecca-*
ui Dominus . Nulla interposita morâ , nullis inter-

mixtis consultationibus, nullis extensis dilata-
tionibus propheta respondit, ex Dei nomine re-
missionem indulget, aut melius dixerō, regem
affecurat, amodo Deum ignovisse. Tam cito?
hoc momento? Ne dubites: *Demissus transiit
peccatum tuum non morietur.*

Addit D. Basil. exemplum Regis? Manasses
 sacrilegi prophanarum homicidæ, qui veneran-
 dam Iaiam in duas partes medium iussit terra
 3. In Ma. dissolari, Dei contemptoris, idololatæ, Templi nasse.
 violatoris, de quo sic D. Chrylost. Manasses cum D. Chr.
 Hos insuper anteius ac tyrannidæ legalem euerit Ho. de re-
 centum, templum clausit, idolorum errore Deo parat. la-
 aduersum innoxius vnuerſis quis ante viixerat pſi To. 5.
 impietate preſtans. Quo um ob citi nūm reatū po-
 tellati traditur Babiloniorum captiuus abduci-
 tur, seruo catenique grauis gemit tristis in er-
 gastulo. Quam primum autem ad yDeum deli-
 ctorum penitens conuerſitur, omnium meruit
 ad Deo scelorum conſequi remissionem, in cuius
 testimonium, ignis de cælo descendens, nexu
 liquefacit catenarum, & in ictu oculi regno re-
 stituitur & libertati. Manasses. qui in templo Dei,
 quadriformia collocauit idola, ut necesse esse cuius
 unde libet tēplum ingressu ante idola procurrere
 &c. lib. penitentia egat, & captiuitate remocatus est.

§. 4. *Præ cæteris maiori studio, Christus, verbis, parabolis, iureiurandō, ac operibus hunc fidei docuit articulum: Remissionem peccatorum.*

Quod in lege veteri fecit Deus, vt animos
erigeret peccatorum, hoc (inquit D. Ba-
sil.) feruentiori stabilitur studio factus
homo, quo qui illos ad se traheret, illorum erat
nuncium tutumque remedium. Vt in mundū ve-
nit, Si rogemus saluatorem: quare venisti? Respon-
det Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pen-
itentiam. Quocirca hanc doctrinam zelo do-
cuit ardentiori, verbis, parabolis, exemplis, iute-
iurando & operibus, Verbis: hoc enim verbū la-
pidem velut fundamentalem sui posuit Euan-
gelij: Penitentiam agite: appropinquauit enim regnū
colorum. Mittens autem discipulos suos per vi-
cos & castella predicatoribus illis hoc quasi the-
ma, & fundamentū prescripsit concionum: Pen-
itentiam agite, appropinquauit in vos regnū
Dei. Et si rem attentius intropexeris (inquit) hoc
in Euangelio suo declarat principalibus: Peni-
tentiam potissimum predicatur. His annexit ex-
empla & parabolis, cuius perditā, gēma amissa,

quibus manifestat, nedum se non resicere peccatores sed & hanc sui adventus precipuam esse rationem vocare peccatores, ipsosque ad gratiam recipere peruenientes: *Sciscitemur ab eo quid protulit in humeris: Quem, inquit, per diem eius gratia gaudent, qui in caelis sunt. Vnus inquit peccatorum poenitentiam agentu grauius, Angeli laudantur. His verbis, his parabolis addit panter phasim illam, eua communiter grauiores confirmat veras esse difficultates: Amen dico vobis quia gaudium est in caelo super uno peccatore poenitentiam agentem.*

II.
Christi
ad peccatores
elementia.

Ut vero nobis omnis auferatur suspicio diffidentiae, tribus haece fundamentis quantum superponit, opera immensa stupenda misericordiae. Perpende qua benignitate publicam recipiat in ciuitate peccatricem, cuius consortium dignatur uti vel contactum, qui apud tuus virtutum meritis videbantur esse dignissimi, qui se ex eius contactu maculam contracturos iusi abant. Considera qua fide Zachari publicanum & peccatorem admisit in gratiam. Obtuscesce qua beneuolentia crucifixo latroni, qui rapinus, furtis, cadibusque vitam transegerat in saltibus coeloque terraeque detestandam, laetissimum promittat addicere paradisum. Mirare, qua mansuetudine, qua seruenti oratione apud patrem pro crucifixoribus tercedat: dein a mortuis rediit, adhuc calente saluifero sanguine, mandat Apostolis, ut effusi sanguinis offerant indulgentiam. Et qui mundo culpam mitebantur remissionem praedicaturi primum eam illis gratis afferrent, qui suum sanguinem effudissent: *Oportet in nomine eius praedicari poenitentiam, & remissionem peccatorum in omnes gentes, incipientibus ab Hierosolymis.* Hoc in super decernit, ut in Ecclesia hic expressus fidei habeatur articulus, quem confiteri teneatur, qui fidem veluerit profiteri Christianam, nimirum quod in simbolo nostro consistitur: *Remissi mei peccatorum.*

Licet autem haec omnia ex praedictis sit aperta, non tamen hanc Christus doctrinam & veritatem expressioribus depingit coloribus quam huius parabolae de filio prodigo paradigmate, sic notat D. Basil. & conformiter D. Ambrosius. D. Chrysostomus qui omnes hanc de prodigo parabolam minutim enucleat: tantam eum demonstrat Dei bonitatem: ut licet eius bona male perdidideris, eum despecteris, desitueris, rebus vagis excutieris, omnigenis te seruum tradideris peccati, qui amo & i si teclus diabolo vile mancipium, si ex corde ad eum re-

curreris, amice redentem amplexabitur, huiusmodi occurrerit Pater dilatis & si more nostro loquamur, diem ager in curia sua celestis sollemnissimum, quo tuum exultat aduentum, gaudiumque figet Angelorum: *Gaudium est in caelo super uno peccatore poenitentiam agente.* Perpende o Christiane quantum vel mica valeat anima, quantoque loco tuam ponat Saluator.

Communis est illa D. Bernardi sententia, in nullo negotio virum suae dase, signum sic polle sapientiae, quam si tanti res actumet, quasi sunt nec maioris, quam merentur, habeat. Non ei imprudens est, inquit, minoris meriti danteo, diem celebrare sollemniter: *Sapientia est, cui quaeque sapient, pro visum.* Dei sapientia non est numerus, proinde res non plures, quam sunt, alligat: *Omnia disponit in mente o. pondus sapientiae mensura.* Considera quantum faciat animam, ut quando eam recuperat, deperditam, festum habet diem, & commune in oculis gaudium. Quando ex ob interceptum praedictum vel ab hoste recuperatam ciuitatem ignes praecipit in curia feluos excitari, his ostendit quanta recuperatam faciat ciuitatem. Res mira. Festum celum exultat & gaudij dum Deus prouigam recuperat animam. Hoc Deus videt eundem di posuit, ut a caelo terra dependet, & de quo si soles prodeant lucidiores terra laxatur, si desistant aquae si decidant influentiae, viridi amittitur palatio.

Nunc praeposito eum dixeris, ordine cuncta disposuisse, quod caelum a terra dependet, & ijs conformiter, quae in terra sunt: caelestia statuerentur, ut dum in terra positus de adonum agis poenitentiam, totum gaudium caelum perfundatur, dieque festi celebrentur. Nunquid in istis ordinem caeli, & pores rationem eius in terra? Nostri o Iob quid in caelo fieri decernatur? Nunquid intelliges quod caelum de terra dependeat eiusque conformiter actionibus? O gaudium Domine equus hoc capiat? Exemplum ta e (inquit D. Hieronymus) in Ninivitis: terrefacti caelestia subleuuntur. Peccare illi gaudet in terra, caelum incandescit mortisque contra diuinitas interu inatur sententia. In terra poenitentiam agunt Ninivites, caelum se exultat, nubes dissipantur feralis, mortis reuocatur sententia, & in gratia vitae e mutatur gratissimam ad stipulationem, Anne hoc verum non est: *Gaudium est in caelo Angelis Dei, super uno peccatore poenitentiam agente.* Huius occasione proponit Dominus tres illas celeberrimas parabolat

Luc. 24.
47.

Loc. cit.
13.

13.

bolis ovis errantis, quam diligens pastor inueniens non occidit, non fustibus latera tutudat, sed humeris implet, ad ouilem deduxit, & ob inuentam quæ errauerat inter socios ferculis epulatur filijs. Deinde diagma perditæ quam inuentam mulier non in patres diffregit, quia perditæ, sed summo collegit gaudio tantisque letitijs signis hilaris exilijt vi per totum angulum voluerit festum agi vicinorum. Demum huius amantissimi patris, qui reduce rem filium totis excipit gaudijs tripudians, vitulum mandat mactari saginatum, exclamant: concinamus, gaudeamus, epulemur. Vt autem nobis hoc esset exploratum, noluit Christus nostro fidere iudicio harum explicationem parabolarum, sed illas exponens quod inueniant singula, non semel callem repetit: Sic gaudium est in celo super uno peccatore poenitentiam agentem. Quibus omnibus id patet quod ait D. Ephrem Syrus: Plus cunctis poenitentia f. stan. Deo agit: quoniam in Evangelio dicitur, quod magis gaudet Deus super uno peccatore poenitentiam agente, quam supra non agnita novem iustis. F. stan. Deo excusat poenitentia, quoniam celum mouet ad epulas & Angeli letantur, dum poenitentia ipsos inuocat ad prandium, cunctique caelestes ordines epulantur per poenitentiam se recreantes. Multis hæc sententia verba mysteriorum si per singula considerantur ac inter se collata sunt, verum præsentibus tantum immorabimur.

§. 5. Homo quidam. Se Patrem nominat Deus, ut amoris sui ferat testimonium, ac Christiani peccatoribus sperandam esse docet indulgentiam.

Homo quidam habuit duos filios. In con-
fesso est, sub patris nomine Deum intelligi:
omnium enim hominum pater est ex na-
tura, cum omnes nascatur, & de diuinitas eius ma-
iorem esse recipiant naturalem. Licet autem ex hac
ratione pater omnium dicatur creaturarum, ut
plurimæ: Quis est plura pater? Singularem tamen
ratione pater dicitur hominis, quia ad suam
imaginem hominem condidit ac similitudinem:
quod & ipsi nouerunt philosophi teste D. Paulo:
quorum hæc erat sententia: *Ipsi enim & genus
sumus*. Voluit nihilominus Christus hoc patris
nominis diuinæ declarare viscera misericordiae,
nulla enim maiora esse cognouimus, quam patris
erga filium, hoc symbolum vltis est David, dum ait:
*Quomodo misceatur pater filiorum, misertus est
Domini timentibus se*. Notat D. Augustinus
Hieron. Bap. de Lanza, Tom. II.

illa Christi verba ad Patrem iam præxi passio-
ni: *Pater manifestasti nomen tuum hominibus*. Tract. 66.
Quid hoc, numquid Dei nomen prius in terra non in Ioan.
cognitum, non inuocatum? Erat quidem (respon-
det) quo Deus vocabatur: *Notus in Iudæa Deus*, 6.
sed non illud quo pater dicebatur, hoc enim
personale est, & notitiam supponit trium di-
narum personarum, ac Sanctissimæ Trinitatis:
hanc autem explicitè mundus non nouerat, sed
nec ipse communis Iudeorum populus. Hanc 2. Ratio.
Christus concionando promulgauit, & proposuit
explicitè mysterium. Attamen Tertullianus hanc
indagans parabolam aliam adfert rationem: *Christi Lib. de
stum scilicet hoc inter alia fecisse, nimirum quod
declarat, quam aptè Deo nomen conueniat pa-
tris, quod omnium sit pater patrum, quod in
vnum omnes collecti patres, non tam verè sint
patres nec tanta cuncti erga filios ferueant pie-
tate, quam ipse solus, erga peccatorem paternam
feratur bonitate: Tam pater nemo, tam pius
nemo.*

Ut præclara, & plena mysterijs venerat illa D.
Pauli verba: *Electo genua mea ad Patrem Domini
nostri Iesu Christi, ex quo omnis paternitas in coe-
lis, & in terra nominatur*. Dogma est philoso-
phicum, quod dum ab aliquo pendent effectus
principio hi simul omnes illud non adæquant. v.
g. a sole principio cuncta dependent lumina cae-
li & terre, omnia verò simul sumpta nihil sunt
opposita luci solis. Omni patrum essentia, ab
illo diuino pendet, & trahitur patre, & quicquid
boni patres habent in ordine ad filios, ab illo de-
pendet patre, Deo. Quotquot patres sunt simul
sumpti, & a temporibus Adæ fuerunt, & vsque
ad finem mundi sunt futuri, scintilla sunt respec-
tu essentiae Patris in Deo. Appende in statera,
totum amorem, omnem sollicitudinem, desideria
pietatem parentum omnium, & in altera solius
Dei pietatem erga vel vnicum hominem, hæc
infinites ceteris omnibus benigna præpondera-
bit. Ab effectu cape experimentum, Quis pater,
addit patres omnes combinati, facient in gratiam
filij, quod Deus in tei salutem? nullum effluit
momentum, nullum præterlabitur instans, quo
non de te cogitet, & de te non sit sollicitus, te
non sibi habeat ob oculos?

Quis pater, imo cuncti sociati, tantas talef-
que obtulerunt vixquam filio diuitias, & regna,
dando seipsum, suumque filium homini in socium,
in amicum in litrum, in redemptionem, in æter-
næ gloriæ præmium? Quis tam arduus subiecit
colla laboribus, vitam profundens, animam tra-
dens, sanguinem propinans, in cruce pro te o-
Y y homo,

tut: Audite verbum Domini Principes Sodomorum.
D. Ioan. honoratur Elias: Ipse est Elias. Nullus in
Dei vocabulario senex dicitur: nisi qui talis est
moribus, prudentia, pijs operibus: *Cani autem sunt
senes hominis*, & etiam senectus vita immacula-
ta illam tantummodo senem credideris, qui sen-
sibus, pijsque moribus incanescit, cui vita sit im-
maculata. *Corona dignitatis senectus* quæ in vijs in-
finita reperitur. Eleganter ad hæc D. Ambrosius. *Verum
senectus illa veneranda canities, quæ est canities ani-
me, in canis & igitur iocundus, & operibus effluens.*
Quæ est enim vera etiam senectus, nisi vita imma-
culata, quæ non diebus aut mensibus, sed sæculis pro-
pagatur &c. proinde tibi nun. erabis annos de-
nectus in Alphabeto Dei, quor habueris natu-
ritatis & prudentiæ, quæ si tibi defuerint, licet
amias centenarijs, vocaris adolefcentior. *Stultitia
colligata est in corde pueri.* Audacia, petulantia, im-
patientia, libertas, obstinatio, pertinacia. An ab his
seniores sunt immunes? Minime. puerum, sed si
talcs sunt, licet centum annis inalebscant, pueros
vocato: *Puer centum annorum morietur*, ait, *puer
& centum annorum?* Sit utique: hoc est si centum
zatis numeret annos, in operibus autem adeo sit
fauus, imprudens, inconstans, ut vix quindccim
numerare videatur.

Ille solimmodo canis senexque dicendus, qui
prudens fecerit & morum gravitate. Illo sensu
se Jacob inspirante Deo primogenitum dicit: *Ego
sum primogenitus tuus*. An hoc veritati non con-
tradicit cum iunior esset? Non mentitur (ait D.
Augustinus) ab ipso Spiritu S. laudatus & simplex ut
veritatis amicus: Erat Jacob homo simplex. *Quis
est delus simplicis?* Quæ filius non mentitur? Ve-
ritatem locutus est, asserit Papa Innocentius III.
(a) qui à Deo præceptore edoctus, phrasim loquitur
divina: erant enim eius opera prudentiæ laude
clarissima. Eodem modo loquitur D. Chrysostomus.
quod ad rem prius disputaverat Philo con-
gruè scriptum fuisse à Spiritu S. dum agit de
Cham filio Noë eum inter filios dicens mino-
rem: *Cum didicisset Noë, quæ fecerat ei filius
suus minor. Non erat Cham iunior* inquit D. Chry-
stostomus. Secundus enim erat & maior natu quam Ia-
cob, de phet. s. a quod natura habuit, nequitia voluptatis
amisi, sicut Iaphet, quod natura non habuit sancto-
rum, rem ob mortem accepit. Idem prosequitur D. Au-
gustinus.

Idem disputat eloquenter & consequenter Ru-
ben, circa modum loquendi, quo usus est Spiritu
S. historiam enarrans Jacob patriarchæ, filio-
rum & propagnis. Exarat historio-graphus
Moyles totam progeniem Esau filij Isaac, fratris

Jacob, eum eiusque filios ac filiam inter fastus
referens S. Scripturæ, ex quibus multe Gentium
prodire nationes: at stylo planè Laconico, & quasi per
&c. tandem concludit: *Hæc ergo nomina Ducum Esau in cogitationibus, & locis, & vo-
cabulis suis.* q. d. Isaac genuit Esau & Jacob: Esau
autem genuit tales, & tales ex quibus hi duces
prodierunt, hæ nationes qui & talia & talia colue-
runt loca, & hæc de illis dixisse sufficit, eos
omittimus ut homines deperditos, nefarios, ido-
lolas, de quibus nobis parum interest. Nec
dissentit D. Paulus. dum ait: *Dimisit gentes ingre-
di vias suas*: nullo suo iudicio dimisit illos suis
adhære voluptatibus, indulgere vanitatibus: li-
cet enim multi ex illis Duces fuerint præclarissi-
mi, Reges inuictissimi, nihil tales facit Deus:
illi namque ab illo primo habentur loco, qui fide
& operibus Deo sedulo deferunt, proinde Moy-
ses ad alia transiit q. d. omisit illis Esau posteris,
agamus de Jacob, eius describamus progeniem,
filiosque pijsimos. Hoc enim nobis maxime
conducit.

Data opera conatur historiam Jacob, filiorum-
que eius describere: quocirca sic inchoat: *Habi-
tauit autem Jacob in terra Chanaan, in qua pater
suus peregrinatus est, hæ sunt generationes eius.*
Cum tanto iuxta studio, sic argumentatur Di-
onysius Chrysostomus, descripsit Spiritus S. Jacob
eiusque filiorum generationem omnibus liquet,
non hoc grandævare mysterio, proinde patulas
his aures attigamus: *Hæ sunt generationes eius. Io-
seph enim sed. cum esset annorum, pascabat gregem
cum fratribus suis, adhuc puer.* Subiste parum-
per scriptor eminentissime, videtur enim, ab op-
tino scribendi stylo multum aberrasse. Patriar-
chæ Jacob, ac filiorum propolis describere ge-
nerationem: Quia igitur ratione Iosephum in pri-
ma collocas linea: Ioseph enim vndecim fra-
tribus, filijs Jacob, de quo texis historiam mi-
nor perhibetur; duodecimus enim Benjamin ad-
huc puerulus memoria dignus non esse censetur.
Decem alij ipso Ioseph erant seniores, viri
robustiores. Ruben primogenitus, cui iure natu-
re debebantur primogenia, teste ipso pa-
tre. *Ruben primogenitus meus, in fortitudo mea,
& principum doloris mei, prior in domo,
maior in imperio.* Hunc sequitur Simeon & Le-
vi, qui cum nedum vigesimum explebant
annum ut probat D. Augustinus. hoc facinore
prædicantur illustres, quod strictis gladijs vr-
bem invaserunt Sichemorum, Regem ipsum, ac fi-
lium, cunctosq; maris interfecerint, captivitas du-
cerint mulieres & parvulos, spolia sibi diuiserint

Abd.

Rep.

in Gen.

36.

II.

Pecca-

torum

non

cense-

tur pro-

gentes.

Gen. 36

40.

Ad. 14

15.

III.

Curlo-

seph

ceteris

præle-

ratur

in ge-

nealo-

gia.

Gen.

49.

Lib. 99.

in Gen.

cuius vestigijs inhaerentes ceteri similia fratres
intendunt, deinde cuncti patris sui que pasce-
bant greges epistolones. Quibus omnibus natu mi-
nor numeratur Ioseph: *Adhuc puer vnde domi re-*
sideris patri mansit, solatio. Quid igitur te mouet,
quod ab illo narranda historia sumas exordium.
Sic igitur se res habet, respondent D. Chrysost.
& Rupert. quod si rem hominum iudicio censea-
mus, erat inter vndecim fratres Ioseph aetate
minor, *Adhuc puer:* argumen ex Dei censura
ceteris erat multo provecior. Nec cogites, in-
quunt, hoc à Spiritu S. silentio praetentum, il-
lico namque verba quaedam annectit quibus intel-
ligendis inludandum: *Diligebat autem Israel Ioseph*
super omnes filios suos, eà quod in senectute ge-
nauisset eum.
Gen. 37. 3. Grauiorem infert difficultatem ipsa ratio con-
clusionis. Si namque hoc (inquit Rupert.) de Ben-
iamin diceretur, facile foret intellectu illum enim
sat multis annis post alios genuerat: at quod illud
de Ioseph dicatur, non esse videtur congruum;
non enim multo grauior annis dicendus est, Io-
seph natu, quam alij, cum omnes illos genuerit
in Melopotamia in domo Laban soceri sui,
duodecim vel tredicim annorum circulo. Quid
igitur, haec ratio suggerit nobis mysterij? *Ed-*
quid in senectute genuisset eum. Aduertas velim
(inquit) hoc alia lectione significari, quae sic
legit: *Quoniam filius senectutis erat sibi. Filius*
senectutis, phrasi Scripturae idem est ac *senex*,
VI. *senex*, sicut *filius dilectionis*, *filius dilectus*, &
Quia *filius perditionis*, *filius perditus*: Iacobo igitur
ceteris erat Ioseph filius senex, & alijs maior natu;
fratri- mundi quidem legibus inter vndecim fratres
bus vir- minorem, ac coram Iacob, & in Dei fastis
tute filius primogenitus & maior natu: quia ceteros
pre sta- virtute, prudentia, obedientia antecibat. Ita legit
rior. D. Chrysost. & alij, quos refert Lipomam. & tex-
Sap. 4. tus scribit Chaldaicus: *Quoniam filius sapiens*
2. *erat ei.* Eum Iacob ut prudentia, ita & annis ha-
bebat senorem: iam enim audiuimus ex ore Spi-
ritus S. (inquit Rupert.) *Cani sunt sensus hominis,*
& aetas senectutis vita immaculata.
Erat Ioseph metitis eminentior, moribus ho-
nestior, honoris Dei zelosior, paternae familiae
decoris studiosior: vnde quaedam illi pessima fra-
trum crimina innotuerunt quae corrigi necessi-
tas urgebat quâ de causa eum corperunt exhorre-
re, fugere consortium, à patre verò cepit plus
ceteris diligi, tantoque pluri fieri, quanto
in oculis suis filius erat senior. Idem tu fers iudi-
cium de filio impubere, quem subtiliori notas
ingenio; virili pollet maturitate, cauius est senex.

bus (a) senem praefert: Talis erat Ioseph. Proin-
de ratio suadebat, & Spiritus S. conueniens erat
(inquit D. Chrysost.) cum esset Ioseph ceteris
vndecim aetate iunior dum illorum textu hillo-
riam, aetate minorem ceteris antepone, utiq;
senorem quia in Dei dictionario non anni qui-
bus quis dicatur senex, vel iunior, sed mores,
sed prudentia sed metus considerantur: *Vide*
admirabilem illum Prophetam Moysen, quomodo
cum promittat nobis genealogiam Iacob, statim ad
historiam pueri recurrit: Et postquam dixisset:
Ha sunt generationes Iacob, derelicta consequenter in
narratione, quoniam ex illis nati, & iterum, qui ex
natis ab ea nati, (sicut supra cum de Esau sermo ef-
fectus est) ad Ioseph illum statim se transferunt, adolescen-
tem omnium fratrum suorum postremum.

Hinc Glossa declarat verba Psalmistae qui dum
de filio suo loquitur immo rigero, contumaci, ac
rebelli, Absalone, semper illum nomine pueri in-
honorat; illum quippe ducibus exercitus com-
mendans, sic ait: *Seruate mihi puerum Absalon.*
Num puerum illum vocas? vir erat multorum
annorum, trium filiorum, & vnius filiae pater, & Absalon
illum puerum indigitat; vique. Erant etenim eius cum pe-
opera puerilia. Et apte Spiritus S. *Ex studiis suis in- a puer*
telligitur puer. Vis nolle quem puerum, quem voces vocem
adolecentem? Eius operibus inter de. O se male adu-
fortunatum, qui iam septuagenarius senio grauius, i-
totus canis irabescis; ac puer es adolescentem, puer
mentis inops, sine prudentia sine iudicio, ut nec io-
res attendas, nec videas quid rerum agas, puer
iunior, qui gemmam pomo commutat, & con-
dituris adamantem, huius saeculi nugis cum his
totus intentus; te vates Oleeas ut Ephraim senem
& ignarum deplorat: *Ephraim canis sunt in eo, & Oleeas*
ipse ignorauit, ita D. Moyses Abbas apud Castra-
Proinde clamat Salomon: *Vsq; quo parvulus dili-*
gunt infantiam, & stulti, ea qua sibi nexia
sunt cupiunt: An, cum solis tibi sermo, Salomon,
infantibus: vtiq; ne. An nulli sunt viri aetate provec-
ti quibus tuas proponas doctior parabolas? Non
sunt, omnes etenim pueri sunt sensibus, audaces
sine timore, inueterati, sine pudore, & sine re-
uerentia contumaces.

Uterius puerum vocat peccatorem, ut osten-
dat quam tempestiue homo, peccator esse inci-
piat, & quod iuuenis diuino suo periculis sit pa-
tri, & quam à primis vnguliculis, cum vix ratio-
nis illuxit aurore, abliguriat opes illas immensas
gratiae innocentiae, y ritum & regni coelestis
hereditatem. Non in multos differt quis annos, ut
malus sit, mox ut se libetum gloriatur, (idque
cum ad usum venerit rationis) communiter Deo
terga-

terga vertit inobediens. Diuina sunt hæc verba Prophetæ Olee: *Factus est Ephraim subcinericius panis, qui non reuerſatur.* Supponit ancilla panem foco cineribus coopertum, illum non reuerſat, prius comburitur, quàm coquitur, quantus est modò numerus eorum, qui necdum compoſiti, nec dum panniculis exunt, oculos aperuerunt, & iam igne combustos dolemus, flammis peccatorum conſumptos, putredinis hoſpitale, tot ſuffartos nequitijs, vt toto vitæ tempore in eis conſeneſcant, de quibus Iob: *Oſſa eius implebuntur viſijs adoleſcentie eius.* Peccata puerorum, humores peſſimi quos omnibus non digertunt vitæ diebus. Vix quinquemjs erat puer ille, de quo D. Gregor. quiblaſphemijs, ac nequitijs iam in tantum adoleuerat, vt paterno conſilium ſuū, bini dæmones in figura gigantum vt horrenda monſtra terribiles, euulſerunt, & in corpore & anima detulerunt ad tartara perpetuo cruciandum.

§. 7. Abiit. Non eſcit domo ſua Deus peccatorem, ipſe tam impudens eſt, vt ſponte diſcedat, contra quem Deus proteſtatur.

Adoleſcentior ex eis, dixit patri ſuo. Pater, da mihi porcionem, &c. Tanta fuit puer hic audacia temerarius, vt imprudentiſſima libertate patre adierit, cui ſic: Pater mi-hoc mihi animo propoſitum, tædet me domus tua nec me tua vitæ ſocietas delectat. Quare conſilium eſt aliò, vbi plus voluptatis capiam, tranſmigrare. Num patrem vñquam audiviſti impudentiam? & quali foret illa, ſi his adderet: Viget vobiscum in ædibus cōmorari: ad hoſtis tui tranſeo domicilium, ille me lautius excipiet, illi me ſeruum tradam, eius & domo, & ſocietate, & famulatu ad votum deliciabor. Hoc primum nota peccatoris delictum: qui perfricta fronte, liberaque impudentia ſic Deum alloquitur: Non mihi Domine places, nulla mihi in ædibus tuis grata voluptas, nulla tecum recreatio, autem vt illa pro libitu potiar, inimico tuo ſeruiturus abſcedo. Non eum pater ædibus eliminat, non priuat ſocietate: ille ipſe qui primus ait: ego diſcedo, vale. pater mihi.

Tractat D. Auguſt. illam quaſtionem, de qua nos die Lunæ egimus vter alterum deferat: Deus hominem, an homo Deus? Vter ab altero ſe ſegreget? Reſpondet autem D. Aug. quòd poſtmodum definiit Oecumenicum Concilium Tridentinum. Non ſe Deus ab homine ſegregat, non

illum prior deſert: homo prior Deo terga vertit. prior ipſe paternæ domui valedicit. Hoc Moyſes. Homo cecinit: *Dereliquit Deum factorem ſuum, & re-prior Deſceſſit à Deo ſalutari ſuo.* Et Iaias prædixit: *Dereliquerunt Dominum, &c. alienati ſunt retroſum, Deut. 32.* his congruit illud amici Iob: *Quaſi de induſtria reſceſſerunt ab eo. & ſequi vias eius noluerunt, Iob 34.* Ex propoſito Deo noluerunt ulterius adharere, 27. eius honori detraxerunt, familiam ac ſocietatem inſimularunt triltitiæ, melancholiæ, tædijs, gaudientes nullam vigere delectationem, nullam animi recreationem, omnia inſtitia, omnia terdiola, ſaltidiola omnia, & verè ſic res habet, peccatoribus. nullum in domo Dei videtur eſſe gaudium, nec vlla in eius obſequio mentis hilaritas, ſed omnia moleſtiam adſerre, penam conferre, inferre nauſeam, nec vel vnum diem deputari, quo Deo ſeruiantes vultu exporrigant hilariorè.

Hoc inter alia Deus malè patitur ſicut & tu in filio tuo ſerres moleſtijs: vnde dum ſe vidit contemptu expoſitum, cum peccatoribus olim conatur inire rationem, deſiderans vt apertius opponerent, quid illos coëgerit domo ſua diſcedere illique conuiuiari: *Audite verbum Domini, domus Iacob, & omnes cognationes domus Iſrael. hæc dicit Dominus: quia inuenerunt patres veſtri in me iniquitatis, quia elegerunt à me, & ambulauerunt poſt vanitatem, & vani facti ſunt: Iudicemur ſimul: cuius me culpa reum expoſtulatis? Cur me deſeruſtis, & abyſſis vias veſtras? quæ eſt iniquitas mea? Num ego vos durius excepi? in quo moleſtus? Num grauavi vos? & fieri poteſt velleis gratiâ vanitatis, vilis pulueris lucri, me inquam, relinquantis? Tam ægrè hoc Deus accepit, tantumque credidit crimen, vt velut ſtupore percuſſus hæreat: vnde ſic addit: *Obſtupefcite cali ſuper hoc, & porta eius deſolamini vehementer, dicit Dominus: duo enim mala fecit populus meus, me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & fodierunt ſibi cifternas, cifternas diſſipatas, quæ conſeruere non valent aquas.**

Reſpondet hic ſtupor ſi ſic facti liceat illi, quo Deus factus homo ſcribitur attonitus & commotus in ſacrilegum illum ſuum venditorem Iudam Iſcariotis, de quo dum agunt Euangelizæ ſic aiunt: *Tunc abiit vnus de duodecim.* D. verò Ioannes Euangelizta hanc referens hiftoriam Chriſtus: cum oculos ſuos in omnes Chriſti deſcenderet Iudam iuſteſſus, modoſque agendi, perpendit, quòd quàm crimen primum illum Chriſtus vidit meſa exſurgere vocat. tem, cenaculo diſcedentem, terga vertentem. *Turbatus eſt ſpiritu & conturbatus eſt.* Quæ hæc Ioan. 13. 21. ſpiritus turbatio, Domine mi, & qualis hæc tua

Y y 3. pro-

protestatio? His ostendit, quā graui animo hunc discipuli ferret abscessum, pateretur nequitiam, execraretur ingrati tudinem, & protesta tu est, quasi conscientiam exonerans, quod illum apse non exturbaret, non dimitteret, nec di cessus dedisset occasionem: *Protestatus est. q. d. Protestor, quod me iurto discedas, nec tibi dederim discessus occasionem, cum nihil aliud in me possis inuenire, quam tibi prestitisse mea beneficia, & dona; ad me uenit te vocari disciplinam, Apostolum creauit, predicatorum Evangelij, potestatem dedi amplissimam parrandi miracula, laui tibi pedes, carnem dedit & sanguinem in cibum & potum: ut quid dereliquisti me? Gethis ingrator? Hoc adeo grauius accepit, ut de eo dici potuerit: *Turbatus est.* Sicut olim in eo, quod diximus, per Hieremiam exclamauit: *Obstupescite caeli: & porta eius desolamini uehemementer.* Te in crimen uoco o proditor, quod me deserto & contempto, sequaris tuas male sapiens uanitates, delicias, secteris momentaneas, voluptatibus inhies breui perituis, lucro instabili, euandae dignitati.*

Vix scio num iniuria possis Deum ledere grauiori, similis Iudaeis, qui Christum Barabbae proposituerunt. Proinde haec erit peccatori pro tali crimine poena conueniens, ut tali impudentia, quo Deo terga uertit, domo discedat, damni poena respondeat, scilicet, ut in aeternum diuina careat uisione damnatus. Haec illa est iniquitas, hoc crimen quod adeo fort molestum, dum illam appendit tibi iniustam iniuriam, ac aeternam animae perditionem. unde nos plangit, filios arguens desertores: *Ha filij desertores.* Nomen est, quo nostram reprehendit impudentiam: ut quasi data opera, & industria Deum a tergo relinquamus, nulla data occasione, nobis ad tantum animae detrimentum. Hoc namque illi maxime mouet stomachum, itaque prouocat, ut per Isaiam testatur: *Qui dereliquisti Dominum, qui oblitus es tu montem sanctum meum &c. numerabo uos in gladio.* Nec sapientis uerba transcaamus quae D. Chrysost. expendit: *In duobus (inquit) contristatum est cor meum, & in tertis iracundia mihi aduenit. Quod illud primum? Vir bellator deficiens per inopiam.* Miles uetanus, qui uimmos, qui corporis uires regis & Reipublicae exposuit defensionem, quem stipendio fraudatum pra inopia videas deficere cuius nobis quotidiana non desunt exempla: *Vir sensus contemptus.* deplorandum est illum videre contemptum quem honorari oportebat, & ad arma depressum cuius regis regia primaque debebatur. Attamen, quod patienter ferri non possit, hoc est: *Qui*

transgreditur de iustitia ad peccatum. Vix omnis adeo pudoris expers, ut relicta iustitiae domo, ad lupanart assuet iniquitatis: qui in domo Domini commoratus, ubi cuncta redolent sanctitatem, omnia spirant iustitiam, recedat, & des conueniat peccando diaboli, uitio postponat uitium, Deo praeparat satanam, corum inferno commutet, uitam aeternaeque potnas allequatur. Et quis talia faciat? ille, (respondet Salomon) quid speret aliud, quam quod ira suae Deus stringat in eum gladium acutissimum? *Deus patiens cum ad remissionem.*

§. 8. Diuinit substantiam. Non aufert illi Deus libertatem, qui uult abire, eumque deserre, licet si ille deplorandus.

Diuit illis pater hereditatem, acceptam autem in larculas composuit, ne relicto quidem teruntio: *Collatus omnibus peregre profectus est.* Prius filij demiratus sum uehementer impudentiam, qua sibi legitimam a patre peritiam ex postulant; aut modo uehementius obstupescit quod tanta pater distribuit filio bona suauitate. Quis attendamus, est ille prodigus, ille filius, an ille pater? prodigus fuit ille filius, cum tam turpibus cuncta perdidit rationibus: attamen hoc uitium quis non magis imponat patri: filius namque per partes & paulatim bona dispendit: pater autem unica uice cuncta dissipauit, & unico modo ut nulli superessent alij quibus omnia dispendio labefactaret, - quam manus filij, insensati, audacis, petulantis, & immorigeni. Hoc sibi poterat persuadere, quidquid manibus traderet talis filij, peius fore quam si pater demerisset. Insolens est & extrauagans motus hic patris agendi. Domine, si filio desit prudentia, si iuuenis insipidus, an non patris esset officij intra terminos continere petulantem? Quando filium uidet adeo insolentem, an non expediret fuisse, ut ne dum petitioni eius non acquiesceret, sed manu comprehensum bis ter alapis confunderet, & toties planta pedis conuideret, cubiculo proteruum includeret, quo eius praecaueret editionem, quam manifestam uideret, si postularis liberalis auumeret. Proverbium erat (ait Plutarchus) *Ne puero gladium.* hoc enim puero & sibi & alijs imprudens nocebit. Ego, inquit, cet. Plutarchus, sic iudico: *Ne puero pecuniam.* His etas num plus adferet sibi, alijsque, quam centum in gladijs, noementi.

Ut autem ad nostrum reuertamur propositum: *ber.*

Isai. 30.

2.

Isai. 65.

11.

IV.

Tria Salomoni

erant mo-

testa.

Epist. 1. ad

Thi. d.

lappum.

Eccles. 26.

25.

an non in Dei esset potestate, dum quis n. oribus
insoluit, laxat frena libertati, de domo Dei
mediatur fugam, ineptis recepta consumere fe-
stinat beneficia, collari comprehendit obiurgare,
Hic mecum ad misericordiam sortem, proterve, te
vi coactum domi cōcludam sub obedientia rogo
compitnam refractarium, mihi seruitus vel inuic-
tus? Poterat equidem, inquit D. Hieron. si eius
ratiomodo perpendo potestatem; attamen
maritata est sapientia potentia; & tanto compe-
tit gubernatori, vnumquodque secundum à se da-
tas naturae agere qualitates. Hoc agere potest, ut
ignis defunctum descendat, aqua montes superet,
attamen non conuenit, cum sit enim ignis leuis,
eius conuenit naturae petere altiora, cum autem
aqua grauis sit, quare sit naturā descendit: idcirco
hanc aqua naturam indidit, ut deorsum feratur,
sicut igni ut sursum ascendant; Nō repugnat om-
nipotentia, ut cerata ferat pyrus, & poma cetula,
& pomum amygdala: attamen non expedit,
sed ut iuxta genus suum quaque suum proferat
arbor fructum, & hoc facit. Homini ea est na-
tura ut in actionibus sit liber, quā dotatam crea-
uit Deus naturam libertate. *Cōstituit hominem in
manu consilij. Ad quod voluerit porrigere manum.* Unde
opinatur D. Damascen. (cuius doctrinam ex-
pendit D. Thom.) scriptum à Moysē, hominem
creatum ad imaginem & similitudinem Dei, ob
libertatem arbitrij, & super actus suos dominium,
in hoc Deo simillimum: quia quidquid animo
sedet, in libera potest operari libertate. Sic igitur
debet hominem à Deo gubernari, ut vim nul-
lam hominis in ferat libertati.
¶ Ut hanc autem indicet arbitrij libertatem: le-
gitur quod eum pater demiserit, ut liberē pro-
ficisceretur in regionem longinquam. Formula
est loquendi singularis. Quo namque proficisci
potuit, ubi longius à Deo abesset? *Quo ibo*
¶ *à Spiritu tuo?* Quare David: q. d. quod si vi-
ta sit conseruanda, Spiritu Dei est necessario
conseruanda, quem illi necessario debet com-
municare, quod si ab illo se clongauerit, nul-
li dubium quin illi mors certa imminet. Non
longe est ab vnoquoque nostrum: in ipso enim vi-
uimus, mouemur & sumus; assertit D. Paul. Om-
nes res impossibile iudicant hominem viuere, ope-
rati, esse, si Deus ab illo procul abfuerit: quid
igitur est, quod ait. *Profectus in Regionem lon-
ginquam à domo Dei parentis?* Ut declaret quod
constituit hominem in manu consilij sui, in sum-
ma animi libertate, ad quod voluerit porrigere
manum suam.

Dum Dominus praesens est, reprimit eius ocu-
lus famulum, ut ea non faciat, quae alias
esset facturus, vel non omittat ea operari, quae
alias non esset operaturus: quando verò Do-
minus abest, cuiusque se videt oculis absolutum,
tum quidquid libet agit, liber est etenim, &
sibi relictus. Hoc significat: *In regionem longin-
quam.* O quam lieros reliquit Deus homines!
quā sui potens, suas percurrit sensuales impu-
dicitias ac libidines, & avarus lucrium & cupi-
ditates. Iam etenim ab illis videtur Deus abesse
longissimē, quodq; non illos videat, ab oculis eius
sint absoluti, quare quicquid animo sederit ope-
ratur; sic illos audio colloquentes: *Dereliquit
Dominus terram, & Dominus non videt.* Deo pro-
cul absimus, vnde liberē nostris licet indulgere
voluptatibus, vnde tam enormibus inquinaban-
tur sceleribus. Hoc noueris Deum indicare,
quod nos constituit in manu consilij nostri,
licet verē sapius in nostrum hoc sit detri-
mentum. Cōpertum est, quod & ipse crebro de-
clarauit, se in domo sua, coactū habere velle ne-
minem: quia ut inquit, non est eius familia, tri-
remis inuoluntarium: at liberorum Principum
palatium. Id quod vulgata lectione legimus: *Tu-
cum principum in die virtutis tuae*, transfert D.
Hieron. confirmat ex Hebraeo: *Principes tui,
omnes duces spontanei.* Quotquot in tuis Domine
commorantur adibus, Principes sunt Domini, &
duces voluntarij: nullus in eo coactus & non li-
berē tibi famulatur. Vnde non ad se vocat, nisi
eos qui spontaneē eius voluerint sequi vestigia: *Matt. 16.
Si quis vult venire post me.*

Quando Dominus primum mysterium mani-
festauit venerabilis Sacramenti à se postmodū in-
struendum, quidam ex eius affectis scandalizati,
abierunt retro, cuiusque à classe discesserunt. Vi-
det illos abeuntes, nunquid illos retinuit? absit,
quinimo conuersus ad reliquos sic percutitur: *Ioan. 6.
Nunquid & vos vultis abire.* Nemini vim infert, 60.
cogit neminem, & si Iudas ad mille vult abire
diabolo, horrendas in eū moliri prodiones, adi-
farcam festinare, monet illum quidem, inspirat,
deprecatur, demulcet; attamen si noluerit, abire-
eum sunt nec violentiam illi infert. Sic se cum
hoc habuit adolecente: qui collectis omnibus,
compositis vasis, his hinc onustus, paternos de-
serit lares, & in longinquam iter carpit regio. D. Berno-
nem: *Portionem substantiae, qua se contingebat*, 7. d.
accepit (inquit D. Bern.) Ingenium scilicet mem-
bram, vires corporis, ceteraq; similia bona naturae
quibus nō ad deum sed ad suā videretur voluntate. *Mass. 1.
Contem.*

IV.
Prodigus
sibi de li-
bertate
gratula-
tur.

(A)
Sobre
Am. So.

Contempler quàm hilares quàm præ gaudio tripudians paternâ doinô discessit hic adolescens, quasi de stricto sibi blandiebatur egesto ergastulo, ac liberum gaudebat quasi prius duo inter compressus fuisset molares lapides, sibi ab humeris turrim sublatam lætabatur grauilissimam, & iam se patris congratulans præfemis subtrahendum sibi colloquitur, Deo gratus, iam à deliri semis liber sum molestiss, (*A*) murmuratio perpetui, si quæ nunquam taceat, tercio absolutus: si sero reuerſus domum, si cum amicis epulari placeret, si vel semel expogire frötem, audiebam fœnem continuo coherentem. Modo ad vorum omnia, ut desidero, ut semper optavi: paternâ diuisi sum positione nec est qui mihi congregiatur pædagogus; nullus qui me continet magister inportunus: modo bene, mundi cardines liber permeabo, pro libitu fortunâ viar hilari, famulos alam, ad gentes me omnes reuertebuntur humiles, nec est qui libero contradicat.

D. HIER.
Epist. 46.
ad Rust.
Hierem.
64. 22.
10.

V.
Iuuenis
egrediens
plangen-
dus.

D. CHR.
Ho. 11.
in Epist.
ad 1. In-
lipp. an
mot. -
Tom. 4.
Hact. 34
17.

VI.	37
Phara-	37
on's	37
interi-	37
tus de-	37
scribi-	37
ter.	37
Exod.	37
15.10.	37

O te miserum, te notat Propheta Hieremias, verbis illis, quæ D. Hieron. eleganter expandit: *Plangite cum qui egreditur. Viden' adolescentem quàm hilaris quàm paternis ædibus excedat animatus? quàm turgidus proceat superbia? quàm excitatus voluptate? Plangite cum quasi mortuum vitam namq; desertes, quid nisi mortem inueñiet ædibus valentibus, ubi bonis omnibus affluat, quid nisi mala reperit vniuersa? Nonne hæc discessio digna luctu est.* (querit D. Chrysost.) *Quo fugis infelix & miser? Quo fugas à vitâ & salubritate? Si à Deo fugias ad quem confugies? Si à luce fugias, quo respicies? Vnde possis hæc vides? Apollinẽ eos monet Propheta: Plangite enim qui egreditur. Huic quoque prædicat vates Hieremias quod alijs eadem correptis infamia, quos egressi vident sublimis, cachinnuq; multos ioculos, qd adeptam sibi libertatem: Ecce ego vobis prædico libertatem ad gladium, & pestem, & ad famem.*

Quantum conioicit spectat historiam Propheta, tristenq; euentum superbissimũ regis Pharaonis. Quis illum conspicat à la discedẽtem numerofo stipatum exercitusu suum impetu passionum agitatũ, spirans minarum & cædis in populum Domini, tanto armorum strepitu tumens, im̃ elatus, & exultans incedebat, cuncta sibi prospera, læta, victorias promittens: tũ sibi aduultus, aiebat, illos pro voto comprehendam, meis facisfaciam opatus, dudum captata complebo desideria: *Dixit inimicus persequar' & comprehendam diuidam spoliata, implebitur anima mea.* Viden' qualis egredietur, Siba ita per plateas ante victoriã canci- s en-

comium iam suo iudicio sibi de triumpho blanditur. Viden quam felicitas iubeat agitari curas, & equites, tam inter stupentes graditur vias, a tergo insequens Israëlitas, sibi persuadet hac vi incruentam de hoste victoria *Plangite eum*. Epi- cedium canite: quibus ad pauca nullaria, ad paucis- simos gressus procedet, en subito ad flantem au- strum, currum aque foliuevit, arma diffingere- tur, vires eruantur, equites libenterur, ex- ercitus in profundum demergentur, ipse omni- bus exutus, quibus confidebat sub fidijs, & inopis- confilij, quid maubus apprehendat non inuenit, cui imitatur feluto, prater liquidas, fluidaque- vndas, quibus demergatur, non erigatur occurrat, nihil, mitem qui maum det expiranti suspicet, adesse neminem: *Flamini spiritus tuus, & operas- se mare, submersi sunt quasi plumbi in aqua che- mentibus*. Videtur non abissimil modo considerat. Hicetimas adolefcentem huic paterna domo au- cedentem, in flantem, hilarem, liberum, qui malle fi- bi persuadet animi recreationes, ob boni patris, quam optaverat absentiam: *Plangite eum qui egre- diuntur*. Monodiam concinite, inquit, breui namque- fortunis omnibus nudus, ab forpâ patris sublimi- tia, calamitatibus moribusque pressus, vi nihil illi- remaneat, quod non ad grauiorem eius cedat, damnationem. Illum & illos plangite, quos toti- patri Dei nostri domo cernitis excedentes, licet- os, fero non reuerentia tali patri relecto, excludo- obedientia iugo tripudiantes: *Ece praeceps vobis- libertatem ad gladium, ad pestem, ad famem*.

Quantum libenter gestientes procedite: huc- vobis ego praedico, futuram istam libertatem- qua fame, peste, gladio, calamitatibus, cur- disque muleris o primamini infelices: Nihil- namque compertus est, (teste D. Ambrosi-) quam quod is qui lucem deserit, tenebris mol- tiatur, qui fugit quietem, occurrat doloribus, qui fortissimem odit, infirmitatem inueniat, qui omne bonum repellit, omne malum sentiat: *Quid respicit, fratres* (querit D. Augusti-) hunc notans discipulum, paterna domo pefugam, nisi *vo recedens ab omni calore, a pestem, recedens, a veritate, vanitatem, recedens ab eo qui sum- me, & incommutabiliter est, in deterius mu- tantes deficiat*? Quum a Gallinae remotas a ti- lis, vmbra, calore, videbis in quid euelet- cat. Quam formosus erat, (inquit) Primpilus angelus, dum se a Deo Iseparat, cum creatura- esset, nulli perfectione, domique secundus, om- nibus superemans, ceteris eva lit turpior, donis pauperior, omnibusque demonibus malitia pra- tior.

¶ 11 Quid Adamo: Quid illi deerat? (querit idem
D. Aug.) Dico tu mihi, quid illi deerat in para-
diso constituto? Suis obsequi voluit cupiditatibus,
fructu dare voluptatibus, & deserto Deo, quid
illi occurrit nisi limes, pestis, infirmitas, infor-
tunia, dicitur mors: *Male vagus male præsument, re-
cedendo à via iustitiæ, &c.* Quid sibi boni speret
Cain? querit D. Clem. Alex.) à Deo profugus,
nisi quod sacra signat pagina: Egressus Cain à
facie Domini, habitavit in terra Naid, contra Ead.
Interpretatio (inquit) Naid est fluctus, eadem autem
delicta. A Deo namque recedens, in quo deli-
cit, quies pax veritas, quid nisi fluctus, iniquitudi-
nem, doloresque reperiret? Quam feliciter cum-
fra Lot eueniunt, dum confors Abraham, boni
parui sui protegitur umbraculo, quem ut pa-
trem reuererebatur. Voluit se ab ipso sciungere, &
illico captivus à Barbaris abducitur, & omnis
deinde eius facultas consumpta fuit igni; tra-
dit. Ecce, inquit D. Chrysostomus, ut diuisus est à iusto,
D. Cyr. & puniat se in maiori esse libertate, & potiori
se affectum, & abundare, repēdē factus est seruus,
Gen. 11. 1. se affectum, & abundare, repēdē factus est seruus,
carum domo, carens & socio. Quam melius erat ei
cum Patriarcha viuere, & omnia ferre, ne ab eo se-
pararetur, qui separatus, & eiectionis potioribus, in tanta
reperiēdē pericula incidit, & in barbarorum venit
potestatem.

¶ 12 Ad perpendiculum congruit, quod Dñs Hie-
remie præcepit: Posside tibi lumbare lineū, & po-
nes illud super lumbos tuos. Quamdiu illo Proph.
cingebatur integrum conseruabatur, at discin-
ctum, & iuxta riuum Euphratem separatim ili-
cō computruit: Plangite eum, qui egreditur, plan-
gite iuuenem incompositum, qui sibi blanditur,
quod solutus ac liber, per offusas noctium tene-
bras quaquaerfum obambulet, armis instructus,
suis vacans insipiens delicijs. Plangite filiā ma-
le suadam, quæ noctis altissimo silentio, de ma-
tris exurgit latere dormientis, ut tantū libe-
rius inhonestos misceat cum illo sermones, qui
eam in pudicitie conatur trahere naufragium.
Infantum plangite peccatorem, adeo bonis sen-
sibus alienum ut Deo vertat humeros, suis in-
hiant voluptatibus, quique incedit, & exultat,
quod à nemine redargutus, repressus, puellæ
possit ades subintrare, ubi eum & mors & ani-
mæ ruina præstolatur: alius in suis deprehendi-
tur contractibus usurarijs, alter mundi immer-
sus vanitatibus. O ter infelices, miserrimi mor-
taliū: Ecce prædico vobis libertatem, ad gladium,
ad pestem, ad famem. Hæc omnia in tuam eedent
ruinam, mortemque tibi parient sempiternam:
Eccl. 11. 9. Latere iuuenis in adolescentia tua, & in bonis tuis
Hieron. Bap. de Lanza Tom. II.

semper sit cor, tuum. Cunctas percurte delicias (a) Des-
omnes species fructibus arbores, tuis laxa frana fructus to-
voluptatibus: Hoc autem noneris, hæc in tuam desolos ar-
boreles.

¶ 9. In regionem longinquam. Peccatum
regio est tam procul distans à Deo, ut dicat
eo vsque nec manus suas, nec oculos posse per-
tingere.

Quò proficiscitur adolescentior: In regionem ²³ **¶**
longinquam. Multa comprehendit paucis
his verbis Christus mysteria, eaque gra-
uissima. Illud (Peregrin) quod profectus dicitur a-
dolescentior infra declarabimus, modò placet in-
quirere, quæ sit illa regio longinqua, adeo à
patre, ab adibus distita, hæc (explicat D. Bern.) Serm. de
status est culpæ. Hæc vnica est & sola longin-
qua à Deo regio: Longa a peccatoribus salus, carit anim.
David tantū ab eo inter capedine distita, ut eo Ps. 118.
Dei manus non extendatur nec extendi possint, 1
eo sensu, ut eam nec facere possint, nec ad il am
faciendam dare subsidium. Ambigit nemo, po-
tentes adeo manus esse diuinas, ut ad omnia per-
tingant, quantocumque distita intervallo: Si est regio
ascendero in caelum tu illic es, si descendero, in in-
longin-
se nam ades, &c. si habitauero in extremis maris, qua-
erunt illuc manus tua ducet me, & tenebit me Ps. 138. 8.
dextera tua. Sed nec ipsum tantū distidet nihil,
quod licet distantia absit infinita, ut docent phi-
losophi, aliquid tamen operatur in illo Deus, &
ex illo quidquid, quomodocumque, quociescum-
que placuit facit. Nihilominus, ad peccatum,
implicat quod operetur. Hoc ex opinione D.
August. signare voluit aquila illa celestis dum
peccatum vocat: (nihil) Omnia per ipsum facta Ioan. 1. 3.
sunt, & sine ipso factum est nihil.

Regio adeo longinqua, ut ad eius distantie
declarationem, verbis vsus fuerit propheta val-
de peregrinis, ac hyperbolicis: Mundi sunt oculi
tui, ne videas malum & respicere ad iniquitatem
non poteris. Pellucidi sunt, fateor, & lynei ut vno
ictu, de cardine mundi, ad cardinem prospiciant
alterum, ad omnes ætates, omnia penetrant tē-
pora à primò instanti ad vltimum vsque termi-
num: Opera omnis carnis corā illo, & non est quid. Eccl. 3. 9;
quam absconditum ab oculis eius, à seculo, & vsq; 24;
in seculum respicit, nihilominus de illis dicitur,
quod ad illam non pertingant regionem: non
quod non videant, quidquid in illa aut est, aut
geritur: videt enim: cum illud & iudicaturus sit
& puniurus, sed ut ostendatur quā procul
distet

distet peccatum ab eo, quod ipse Deus, & agit, & fieri vult. Inde mirabilis ille agendi modus exponitur, quando Adamum à facie sua profugum, ut eum inueniret altius inclamavit: *Adam ubi es? Adam ubi es?* Num illum Domine, & oculus non vides? Num oculis tuis profundum non patet abyssi, & cordis parent abscondita. Hoc de te prædicat Apostolus: *Non est ulla creatura invisibilis in conspectu eius: omnia autem nuda, & aperta sunt oculis eius.* Vera proloquitur: at hinc liquidò constat, quàm longinqua fuerit illa regio, quo malè faustus secessit adolescens.

Hinc vera elicit Theologia, contra hæresim Pelagianam, infirmas omnes esse vires creaturarum, nec ullam creaturam, instar vnius cogitationis leuissimam, tota licet progrediatur æternitate, posse regredi, quòd peccator vno momento est iter emensus, dum se per peccatum à Deo segregat, nisi manum Deus applicet, quâ de via sua mala reducat, aberrantem; Perpende quantas temporis instanti perecurrerit regiones, quàm procul à discesserit, ut vitius suis regredi non possit millenis nec millenis annorum myriadibus, nec in omnem poterit æternitatem, nisi benigna Dei omnipotentia, pedes illi suggerat & remeandi potestatem. Hinc quoque colliges, quàm stultò nitaris consilio, existimans quòd momento à tantâ possis remeare distantia, dum mortem videbis appropinquantem; Avertat Deus ne tibi, quòd impissimo Pharaoni, contingat, qui cursu adeò celeri maris aperti profunda, transminabat, tantum iam itineris perfecerat ut & parans regressum, fugam meditatus, curribus suis flante Deo euerfis, tempus ad hoc non habuerit, sufficiens, proinde submersis pelagi fluctibus miser interijt.

¶ 24 Secundo: pernicacem indicat Dominus adolescentis impudentiam, qui ut suis vacaret voluptatibus noluit proximus manere, ubi patris vel umbra vel possit adesse memoria: quia & hanc sibi credebat futuram impedimento, & frænum libertatis, verum peccatoris symbolum, qui sapenumero, ut tanto possit liberius suos inordinatos expleat appetitus, tam procul à Deo secedit, talemque eligit statum, ubi namquam Dei eiusque domus sit commemoratio, quasi nullus esset Deus; nec quò tremendi pertingat umbra iudicii aut mortis, aut reddendæ rationis, aut beneficiorum, donorumque memoria: nec vella fat ingratitude in talem patrem mentio, nec perditionis quàm incurrit, dura patris deserti protectionem, prælegatur le-

gionem vmbra mortis appellare: *Habitantibus in regione vmbra mortis.* Zacharias quoque, Ioannis Baptistæ pater: *Hu qui in tenebris in & vmbra mortis sedent.* Vmbra dicitur mortis, via calor refrigit charitatis. Hoc enim indicabat Adam, qui post peccatum, ad arborum vmbra secesserat: *Quia meridiem calorem perdidit.* Vocatur quoque regio mortis: *Quia sicut mors interimit vitam, ita obliuio extinguit memoriam.* Regio infelix, in qua peccator tam procul à Deo dissidet, ut nullam eius habeat memoriam, peior mortuis, sepulchris obliuioni traditis, de quibus nulla sit mentio, nisi ad summum leuiter & per modum transeuntis.

Hinc rationem auspicatur D. Aug. cur Christus resuscitaturus de sepulchro Lazarum, terribili voce inclamarit: *Clamavit voce magna.* Quis hic Domine modus vociferandi? An de te tuus non prædixit Propheta Isaias: *Non clamabis, nec audietur vox eius foris:* quæ tanta premit clamoris ratio? Non tu ille, quales plures clamorosi, qui dum domi loquuntur in foris vsq; clamorosi percipiuntur, quid viget, cum vel mortuos linguae ex ipso nihil mille te credimus mundos posse procreare: *Vocat ea qua non sunt, tanquam ea qua sunt.* Vultu inquit Euthymius & Theophilactus) aniam rescindere calumnia, quâ Iudæi detraherent inuidi miraculo, falsa quam habebant & docebant præfensione quòd homine mortuo, anima corpori vicina adesset, proinde tum temporis non adeò operosa esset Lazari resuscitatio: ut illa foret, si multo iam tempore discessisset, animam enim docebant tunc temporis longius discessisse. Quinimò & hoc spectat, ut sapio, princeps ille Synagogæ qui ut si hæc resuscitationem Christo proponeret facillimam, sic ait: *Domine filia mea modo defuncta est, sed veni impone manum tuam super eam & viuet.* Dñe modo exprobat: adhuc anima corpori moratur vicina, quàm si vocaueris, vocè audiet, ad corpus continuo reuersura. Error hic erat stultorum, nihilominus noluit in hoc Christus Iudæi calumnias struerent æmuli miraculo, proinde voce magna clamauit: q. d. non adest anima proxima corpori, ut fabulamur i, sed adeò procul distat, ut necesse sit clamore grandi voc-

ciferari. Lōgē aliud detegit hic D. Aug. Mysterium illud scilicet. Notum est omnibus Lazarū iam sepulchrum symbolum esse peccatoris: voluit autem indicare, quā longē à Deo discedat, ut quo vox eius eo pertingat, corque peccatoris penetret obdurnatum, illudque permoueat, necessē sit illa tota diuinā suā extollatur omni potentia. Quā ego procul à Deo, procul à vitā peccator proficiscitur, *In regionem longinquam*? O quot dolemus in hac sepulchros longinqua regione, tantō à Deo distitis intervallo, tā Dei celsitūque immemores, propriā obliuione animā, æternitatis gloriæ celestis, flammarum inextinguibiliū quasi nihil horum in rerum esset natura, velut Æsopi fabulas ac commenta, omnes Euangelicis credunt esse veritates, quæ passim illis proponuntur. Dico mihi, quantum elapsum est temporis, à quo Dei nullam habuisti memoriam? Quot præteriere dies, quibus de Deo nullam fecisti mentionem nec tuæ meminit obliuionis: nec mentis oculis cæli gaudia cōtemplatus, inferni recordatus, quō passu celeriter properas æternū peritūrus?

§. 10. Quo tendat, non attendit peccator: Ezechielis portento, iumentis Isaiā, vaseque Zacharia præsignatus.

rerum inexpertes, inconstantes, inquiri: proinde cum hoc nostro prodigio seipsum perdidit, qui ut amens domo paternā discedens, præceptis, im, etuosis, expers consilijs, quas secum de rebus, consilijs peritūris, autamen ut inconstans, imprudensque adolescens, totum quod contulerat, absorbit, quinimō & seipsum omnino perdidit, nisi in se reuersus, sui memor parerem, domum denuō fuisset mediatus.

Huic conferamus Ionam fugientem à facie Domini, iter aggreditur, nescit s quo tenderet, lonæ cō hoc solum tendens, quo se longius à Deo separet, gregat, et velut fugiens inimicum totis contentus fugientis pedibus distare ab eo quā longissimè. Hoc à facie ex interpretatione D. Hieron. significat his verbis Spiritus S. Surrexit Ionas ut fugeret in Tharsis à facie Domini. C redunt aliqui scribit ipse) Ioram profectum in Tharsis Ciliciæ, alij Timas, ac nihil horum fuit: vox enim Tharsis ex phrasī S. scripturæ, propriè significat mare. Hoc sensu dicitur: *Nauis Tharsis*, q. d. Parum curæ erat lonæ, ad quem fugeret locum, sed hoc in votis habebat, fugere quō longius eō securius à facie Domini: *Propheta non ad certum fugere cupiebat locū, sed mare ingrediens, quocumque pergere festinabat.* In c. 1. Ionæ magis hoc conuenit fugituo, & timido, non lonæ To. 3. cum fuga otiose eligere, sed primam occasionem eligere nauigando De quo disputat luculenter Mr. tig. Christi. Maluenda. Cum sua lonas superbiā raperetur, & temerarijs desiderijs præcepit, locum itineris ad finem, quo tenderet nullum præfixit, sed fortunæ commisit, ut alter Elias de quo sic legimus: *Hæc quoque cumque eum ferebat voluntas, quā graphicè describit iter Dominus, quod peccator ingreditur, qui nec attendit, nec perpendit, nec videre curat quo vadat, hoc vnicum sibi præfigit, suorum motui desideriorum satisfacere, quo in viam fugamque rapitur inconsideratus.*

Præclare Patriarcha Iacob, dum de filiis suis Simeon & Levi mentionem facit iunem illum regis Sichmorum filium, qui Dinam deflorauerat, indignat taurum. Sic enim habes ex lectione D. Chrysost. & D. Ambrosii in concupiscentia sabnerant taurum: quod in nostra vulgata scribitur: *In voluntate sua suffocauerunt mulierem, cuius rationem allegat Li. om. habet hoc ne patre taurus sibi proprium, ut feriat oculis clausis, eo feruens feratur impetu nesciens quem feriat, & hoc tum maxime quando vel parum moribus agitur, præceptis quaquaversum currit corā facie sua, quo eum impetus furoris abripit, unde communiter in præceptis di' aplos colliditur. Ita iunens hic qui Dinæ cupiditate, ac facie venustate,*

222

stare,

stare, velut vesparum moribus agitur, cæco ferebatur impetu furiosus, quo tenderet, quod inde sibi damnum emergeret, cui se periculo exponeret, inordinatis suis voluptatibus, omnino ignorabat. Talem te describo, quem acriter vespa tui pungit appetitus, quo curris furiosus, quo præceps tuis impudice, nec attendens, quod in animæ perditionem? Tu autem auri cupidissime, nec attendens quod, puluerem congreges, unde in præceps cornuas æternum periturus? tu verò vindictæ flagrantissime, nec perpendens, quod tibi ipsi datus inferas bellum, & damna pronoces graviora.

Quis non Ezechielis mixetur Hieroglyphicum. Vocatur à Deo Propheta: præsto sum Domine: *Fac tibi vasa transmigrationis*, compone tibi petam, ocreas, calcaria, quæque ad professionem sunt necessaria. Quod tendendum Domine, migrabis tu, quinimo melius dixeris. *In monte offeris* Quod quod nescias: aduersascente die, perfode parietem, oculos obtuela, sic ingredere, procede festinanter: *Fac in tuam velatus*, *Ecce*. Quis hoc Domine, mysterij? Non fat erat, per noctis caliginem carperet iter, illa namque sufficit ut breui in præcipitia collidatur, insuper & velatus incedat ac offeratur oculis? Quantum indicat fas est, Domine, eius intendis ruinam, quis enim velatus oculis iter aggressus per præcipitia, qui nec videre possit, quod tendat, ubi pedem figat, quem rapiant, festinanter, non ilico in calum lapsus dilaceratur? quod tuum à Domine propositum? *In portentum*. Figuram præmittere voluit calamitatis, quæ Rex Sedecias propter captiuus in Babyloniam rapere ut, quod duceretur ignorans, oculis effolis: quinimo mysticum horrendum verumque signare voluit Hieroglyphicum ac mirabile portentum eius quod agit peccator, quid hic fodit sibi transitum in murum & sepe mandatorum Dei: hic suis impudicis ille suis cupiditatibus, suis hic vindictæ furis.

Et quod tendis infelix, facie velata, cæcus, quasi uarum tactus vi passionum, nec attendens quod tendas, nec peccati quod committis perpendens gravitatem quo Dei gravem in te concitasti indignationem: quam paruum ex eo emolumentum, quod tantæ perlequeris mentis audacitate quam breui voluptas evanescet in auras, quam vento similis dispergenda, quam dignum lamentis xicum habiturus? *Via illorum tenebra*. *Et lubri uari*, *Et Angelus Domini coarctans eos*. D. Hieron. Angelum hunc intelligit demonem, ut cras dictum sumus. Si quis per viam incedat de-

clinem, asperam, noctis tempore, nullo comitatus lumine, quem duo, vel tres viri fortissimis continuo durius à tergo pugnis prope decant, quam cito deorsum in præceps ageretur, nunc in hanc nunc in illam partem, latuque devolu- Peccator? quam celeriter in profunda mergeretur, in Talem te, misereor, densissimis concupiscentie tenebris incedentem, per viam declinem, ad cavilum facile perversa naturæ inclinatione, te delictis, voluptatibus, inordinatis motibus quibus incessanter impelleris, damone comitatum qui cœcivis te protrudit pignis, tationibus, fraudibus, toto conamine, satis ex te ad lapsum proclivem, ut in tartari præcipitia prolabaris. Quotendis adolescens? Siste gradum, oculos aperis, quo te ducat male suadus appetitus considera, perpende prudens quo feraris impetu? quo te cœcæ impellant passionis ipsis teipsum cœciorum. Hic proprius signatur amoris affectus inhonesti: quem veteres oculis velatis depingebant, & manibus ardentem faciem præterentes, Aniles fabulas quis esse dixerit, quid prodest fac incensa, ei qui velatos habet oculos? Indicare voluerunt libidinosum. Venerique dedit oculis seu lumine privatum, (ut Dominus dixit Ezechiel) adeoque tenebrosam, ut licet lux ei luceat propinqua, ut fax in manibus, nec videt, nec attendit, nec considerat: adeo est illa sua perspicua ruina, ut eam tangat manibus, videt non sua paulatim bonâ decrescere, corporis infirmitati sanitatem, honoris detrimen- & multat tenebris, nihil cogitat aliud, nisi lumine privatus, in regionem proficisci longinquam, quod vadat, quomodo vadat incertus.

Alibi expendimus verba ista: *Onus iumentorum*. *Onus iumentorum*. Conicio Propheta, hunc insullum tuum considerare iumentum, qui velut insipidum iumentum: perennâ portione, diuitijs gazisq, onustis, onustus, collatus omnibus, ad terram proficiscitur perditionis, in regionem à Deo longius Peccator quam: acclamat. Hen. *Onus iumentorum* Auster, ut te Quodque verbum suum habet mysterium. Tarmentum vocat iumenta, quæ hic est, peccatores proferunt nomina: vident enim omnis expertes rationis: *Copulatus iumentis insipientibus*, proficiscitur, solis suis velut bruta ducti cupiditatibus. Dicit pondere gravissimo depressos: *Onus*, quia diuitijs onusti, velut hic adolescens, quas ipse conferunt & ultro largiuntur. Quis puellæ et micam dedit pretiosam? quis illi catenas, auræ inflectit? quis annuos dignis? quis illam sustentat? quid te premit, ut domus tuæ media in alterius consumas ædibus? Latrones sunt, qui te multo hoc

hoc agunt? Nequaquam: tu ipse bona tua inho-
nitus consumis rationibus, tu illis operaris: &
quo grauius ilis oneraris, eo tripudis hila-
rior. Iumenta tales appetunt. Aulicorum locus est, ubi
calor ardet feruentius: in illis etenim arbor in-
cenditur concupiscen-ia, de quo sic D. Augult.
D. Aver. *Amor male infl. mina. us. O te fatuum qui iun-
to simul, omnis expertis rationis, ac consilij: tuis
iple diu-ijis pragrauatus, ut ille a dilapidis, sul-
pirans prae a petius tui tinea sentialis. Quo
tendit: iste gradum, hie pedem at enit, quod
ad regionem proficit, aris qua nulla infelicio:
In terra tribulationis & angustia. leana & leo ex
en vipera, & regius volans, &c. Optime terram
discitbit Aegypti, quo illi tendebant, ac mu to
congruentius peccati regionem, quo gradu pro-
peras celerrimo. Terra tribulationis & angu-
stia, ubi te cupiditates & mala desideria, ut leo-
ne, mordcant ferocissim. lancinent appetitus,
ut cubi, pungant ut viperae voluptates, ubi
te premant angustiae torqueant calamitates,
per asocem tribulationes: iam enim praedixit A-
postolus: *Tribulatio & angustia in omnem ani-
mam hominis operantis malum.* Hic leones, qui
te dilacerent infernales, ut & viperae quae vene-
no mactant animam basilici qui pulchritudi-
nem commacule, & opes, corporis robur, vita-
que deperdentur: *leana & leo ex eis, vipera, &
regius volans.**

*Commenta. Auspici siccaris carpitur iter? quoniam
terram tribulationis & angustiae. Num ignora-
is quid illa praeducat re? Recordari debueras
tis, quod ne vnicui quidem hora quiesceris, sem-
per lachrimae ruina semper, semper angustiae,
quod deca tanto labore vix tandem excesseris
tis, nec nisi leones, tigrides, serpentes tibi com-
morari, qui vos dolonibus crucient non seren-
dis: quo tenditis ubi te deuorent, quae portatis
onera diuitiarum, quoniam & corporum vestro-
rum dilacerent carnes? Aderunt amici conuo-
lautes, qui quidquid habueris festinatò dilapi-
dabunt, quo miser? *Quiesce, superbia tantum est:
Superbia cogitatio est, imaginatio est: sicut alio
loco: Superbia cordis tui. Septuaginta legunt *Vu-
na. Vanitas est, deperditas lugeas opes, corpo-
ris consumptam valetudinem, quoniam te ipsum,
quantus es, ingemiscas depauium: *Superbia
tantum est. O prodige! quo festinas, quo tantis
onustas properas opibus, ac corporis valetudine
prospera letabundus? In Aegyptum terram Sa-
rae, terram afflictionis: ibi fames labor, angu-
stia, solitudo, tristitia, continuo te bestiae circum-
cingens quidquid attuleris deuoratur: sic ut****

omnium indigus sis remansurus: *Consumpti
omnibus. Quiesce, retrogredere Superbia tantum
est. Et hoc clarius agnosces, si serio perpenderis,
quid agis quid habeo? quis tandem omnium e-
uenus? *Superbia tantum est. Oculos ad domum
patris reflecte, recogita: *Quanti mercenarij in
domo patris mei abundant panibus, ego autem hic
fame pereor. Siste mortalium inf. uisibilem, quo
properas: rumina haec in regione, nihil nisi nau-
fragia dolores, ruinas pinalque possit perire:
Ideo clamaui super hoc. Superbia tantum est quies-
ce. Legunt septuaginta: *Annuntio eis, quod vana
vestra conuersatio. Quocirca, inquit Propheta
clamaui: Quiesce.****

Hoc idem Dominus ait Caino, secundum
lectionem Septuaginta quam cum D. Aug. fere
omnes antiqui Patres sequuntur: cum inuidia
cocus in fratrem Abel facinus illud horrendum
meditaretur. *Quiesce. Attende tibi, motus com-
plices, quid molari: prudenter considera, quid
uisi corporis mortem enim ruinam infelix lu-
craberis: *Si male egeris, sciam in scribis peccatum*
adit. Hoc incamat Propheta: *Quiesce. Impu-
c, qui velox eo raperis, quo te propellunt vo-
luptates. Quiesce, non nisi mortis dolores, infir-
mitates te comprehendent, inexpecta o. Quid
tandem erit: nucem tue laetam dentibus distin-
git puer, nucleum sperans gratissimum vacuum
reperit, solo dentium dolore ex contractione
contristatus: *Quiesce, facie, te mone: spiritus s. 3. p. Post
inquit D. Greg. Oculi tui recta videant, & palpe-
bra tua praecant g. effus tuos, q. d. ne animum de-
sippias, ut quo vadas ple ignores, pedes, promo-
ueas nesciens cito progrediaris. D. Ambrosius *L. de bona
q. d. tanta perpendas prudentia, ut non sis in
exterioribus, sed intima sagax perfereris, e-
ias quod moliris: appete quod lucrum quod
damnum, quis tandem finis, quis omnium ter-
minus.****

Ut diuinam omnes habent illam visionem ab
Angelo Zachariae proposuam. Adest Angelus: VIII.
Zacharia oculos a tolle, & attente considera, Peccator
quae tibi videnda proponuntur. Intuetur fixo amphi-
lumine vates, & Ecce amphora egrediens. Videret com-
importuno tempore duas mulieres alis milu paratur
volatiles, una ex hac, altera ex alia parte ferri. Zacha-
piunt amphoram, celerique alarum remigio in-
altiora censeundunt. O amphora miserima, Zach. 5. 6.
quod raperis in aera? Non volas ipsa, inquit D.
Aug. ista, sed sursum rapitur: Quo tandem, re-
dis o Zacharia? Profus ignoro, Domine. Nec
miror te hoc ignorare, cum & ipsa, quod rapi-
tur, ignoret. Sit hoc apud te minime dubium: in
terram

deserunt, convivia preparant, ludos, comædias
instituant: ut illi contingit adolefcen-
tiam inter alias: text. D. Chrysostom. apud
Paulum Manutium. Qui cū in urbe moraretur
opulenta parentibus orbatus: *Adhæsit ex exam-*
adulatorum, cui accesserunt carentia parentum, in-
venies, multa opes. Licit hic nobis hoc dicere: (a)
(a) Tres p-
corbus parentibus juvenis, & dives: Ecce tres, &
la guidæ-
ductrix examen videlicet adulatorum; multæ
ad mella, hirudines ad veni temporis d. Leias
properantes: qualiter se habet: *Consumpsit sub-*
stantiam suam vivendo luxuriose. Luxuriose deri-
vatur à luxuria sive luxu, quod in rigore termi-
nens ad m. significat delicias, voluptates, recreationes.
Ut de quibusdam narrat Monachus Hier. adeo
dedicos fuisse penitentia, ut illis: *Comedere ali-*
quid coctum, luxuria esset. Quinimò & ipse Spi-
ritus S. eodem sensu verbo illo vitur: *Qui acer-*
natus ex animo suo inisse, alijs congregat, & in bo-
nis ipsius alius luxuriabitur. & in bo-
nis ipsius alius luxuriabitur: alia littera scribit:
Deliciabitur: ita ut convertantur, luxuriabitur, &
deliciabitur. Licet autem hæc ita sint, genuino-
tamen sensu capitur pro carnis voluptatibus, in
quibus Dominus significat adolefcen-tem pater-
na bona profugasse: quod expresse frater pri-
mogenitus declaravit: *Deponitis substantiam*
suam cum meretricibus.

Indicavit autem Christus ultimam perditio-
nem, ad quam luxuria virum perducit, ait, quod
luxu totam dissipat substantiam, qua loquendi
formula significat luxuriam proprium esse, nedū
opes, hereditaria bona, centumque decoquere,
quinimò & ipsam substantiam, ac fundamentū,
nempe sanitatem, vitamque corporis cui cætera
vestra immituntur accidentia. Dicat modo prodi-
gus cūm Davide, qui itatum eius delineat, &
brevi quid de eo futurum sit anticipatur: *Miser*
factus sum & curvatus sum usque in finem. Viden-
tiam helluonem, decoctis opibus, miserum, bonis de-
fectum: perditus indigum: *Curvatus usque in finem:* ad
humum: *Humam miserarum omnium metam deduc-*
effici. Aus, ubi non datur ultra, nec est quo caput at-
tingam, tollam, in ære consumptus: *Tota autem contrita*
est. *ut ingrederebar.* Hoc in prodigo perpende: miser:
omnibus deperditis, omnibus consumptis: Quid
precor inde lucratus? *Lumbi mei impleti sunt il-*
lusionibus, & non est sanitas in carne mea. Per om-
nia voluptatibus ac illicitis: satisfeci desiderijs,
& talis evasi, miser carnis deceptus deliciis om-
nia dolos, omnia nugas, illusiones esse executor
omnia illusionibus.
Nulli peccati congruit aptius hoc verbum,
quam libidinis: hoc etenim homo illuditur, in se

in se lævæ contemplans imaginem. Deus bene:
quid Ammō cum Thamar germana sorore præ-
tendebat: & postmodum, quā cō sorem ex-
horruit: quot illusiones! non est aliud quiddam
exoptat, quiddam agit, quiddam obtinet, quid-
quid suis Veneris proles meretur deliciis: *Illu-*
siones: Et non est sanitas in carne mea. Animæ nō
nisi remanent illusiones, cui requies ac delicia
condicebantur & in auras evanescunt omnia.
Corpori verò aggritudines: huius etenim peccati
super sunt hæc non venerandæ, sed execrandæ
reliquiæ. Corporis infirmitates, vulnera, dolores,
infortunia: *Infirmitas suum peccat: sibi nocet im-*
prudens: Lumbi mei impleti sunt illusionibus. In-
telligamus hoc active & passive q. d. omnes mi-
hi illudunt, nāso subsannant, digito notat, factus
omnium ludibrium: Quā non decrevit David, ut
pissimū ita sanctissimi regis, ob vnam mulierem
auctoritas: alius textus habet. *Impleti sunt igno-*
minia; hoc namque peccato vilescit homo, ha-
beretur despectui.

Expendit D. Gre. verba Iob quibus ad Deo, hoc
à vitio rogat liberari: *Ignis est, & omnia eradi-*
cans genimina. Notes, obsecro, propriam libidinis
definitionem: *Ignis omnia eradicans genimina.*
Ut nec ramusculum, nec folium illatum tran-
seat ipsas radices in cineres redigit: absumit e-
nim honore, corporis robur, delicias, opes, quie-
tem, ipsam denique vitam abligurit. Hoc in duo-
bus patet considerandum, quæ frequenter ex-
pendit D. Chrys. Primum in David. exercitū
duce, qui sibi parem non habebat, ille qui mili-
tū suorum vitam, ut pupillam oculi sui mag-
nificabat. Copiosissimum constat exercitū, quo
ciuitatem Rabba cingat inimicā, cuius Iobab f. o
sub generali commendat obsidi nem. Eodem
tempore impudici capitur amoris incendio Be-
thshabæa deperit, huiusque totius obliuiscitur exer-
citus, copiasque negligit: quia verò congruum
sibi videbatur, ut tanto suis securior vacaret vo-
luptatibus, Vriam Bersabee maritū interimere,
fidelem regno, laboribus obsidionis impeditum;
præcipit Iobab ut Vrijas technis ab hostibus in-
terficiatur, ut ipse securius mulieres fruetur
plexibus. (a) Cladis discrimini exponatur e-
xercitus, certamen inearit sine opportune, sine
importune &c. Conferunt vires inimici vtrius-
que; ac Marte tam insulto, ut multi ceciderint suā;
viri illustrissimi, militesque gregarij quam plu-
res. Tunc Iobabne cladem molesto ferret Da-
videm animo, militem ad regem desinuit cursu-
rem. Vade, propeta, Hierusalem, regi Domino exerci-
tū nostro finitum, indica certaminis euentum: rus cladi
si re-

L. 21. Mo.
c. 39.
III.
Luxuria
ignis est.
Iob 31. 12.

si regem graniter videris commoueri, & tantorum necem deplangere milium: infer contin-
 1. Reg. 11. *no: Etiam Vrius hic hanc mortuus est.* Ita factum,
 2. *ut erat imperatum, deplorandum narrat miles*
 Davidi prelij successum: quem ut vidit, cladem
 ferre atroci et, ilico & hoc ait: *Etiam Vrius He-*
thaus mortuus est. q. d. Iam pro libitu fini pote-
 ris mulieres concubitu. David sereno placido-
 que responderet vultu: Curre amice, nuntia Ioab:
 2. Reg. 12. *Non te frangat ista res, varius est enim euenus*
 15. *belli: insausto licet fidere dimicaueris, alias me-*
 liori Deoque applaudente. O David! An possibi-
 le, ut Rex qualem te noimus omnes, cæcum
 audiens exercitum, curæ præcipuos in terram
 prostratos, fortissimos deuictos milites, honori-
 suum direptum, lætam auctoritatem, tot sum-
 ptus frustra exhaustos, tantam stragem, tales ef-
 futiat rationes, tam animo non turbatus, non
 commotus, insuper cecidit omnia bene perdit,
 bene dissipata; liberet te Deus, ne ignis hic
 accendatur, omnia namque pessum ibunt, di-
 uitiæ, exercitus, redditus, honor, familia, vita,
 sanitas. Quando flamma corripit vnum ex istis
 quos probe nostis, vides, quam pronus effundat
 domus suæ pretiosissima, parentum monilia tor-
 ques, annulos, mulieris propria vestimenta, tape-
 tes, &c. & horum omnium letatur infelix per-
 ditione; nihil horum magnificat, & si quid illi
 dixeris: respondet: *Non te frangat ista res.* Quid
 hæc tanti referunt, talis modo complacem
 puellæ voluntati.

Aterum de Herode refertur, quod idem Di-
 D. Chr. *Serm. de*
virtute
& vitiis
Thm. 5.
 v. *Herodes*
impudi-
ce salta-
trici di-
midium
offert
regni.
 Marc. 6.
 23. *VI.*
Et Assue-
rus
Esther.
Est. c. 5. 2. ut fieri: Etiam si dimidiā partem regni me pe-

gitur promittat iuramento: *Quia quidquid pe-*
 tieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei. Excla-
 mat D. Chrys. Miser & infelix, itane tibi mentis
 oculi cæcutiunt? semel puella saltauit, & dimidiū
 regni tradidit: Quid si secundo saltauerit? Votis exopta,
 ne deus saluet, vel si saltauerit, ne deus pla-
 ceat, non sis tibi postea mendicandum.

In eandem cecidit mentis amentiam Assue-
 rus centum cecidit mentis amentiam Assue-
 rus centum viginti septem Princeps provincia-
 rum. Formæ Estheris captus elegantia, eiusque
 uerbum dimidium totius offert liberalis impe-
 tij. *Quia est petitio tua Esther, ut detur tibi quid*
Est. c. 5. 2. ut fieri: Etiam si dimidiā partem regni me pe-

tieris, impetrabit. Quicumque igitur hoc igne
 combuntur, modum non ponit largiendi, e-
 tiam Provincias, regna, Ciuitates, quinimo
 & ipsum caput Baptistæ, minus quo nullum
 sub cælo pretiosius ipsis Angelis, ipsis homini-
 bus augustius: omnia libido dissipat, & de coquit
 vniuersa.

Ignis est eradicans omnia geminiva. Hinc
 patebit tibi ratio, notat D. Greg. & hoc antequam
 D. Chrysostom. cur Dominus profanas illas,
 impurasque puniatur vrbes, ita ut funditus ex-
 neretur, deletis opibus, delictis, bonisque cum-
 ctis extirpatis: *Pluit super Sodomam & Gomo-*
rham sulphur & ignem de celo. Quis precor, ag-
 nis Domine adeo vorax, qui, cum illa esset re-
 gio: *Tamquam paradisus Dei:* nihilominus illam
 exulsi, ut instat candelæ fuliginis in fauillam
 redacta concideret? Sic conspexit Abraham: *Pro-*
uerjam terram regionis illius, viditque ascenden-
tem fauillam de terra, &c. Prudentissima sunt
 Dei opera, qui cuncta *In pondere, numero &*
mensura disponit, præsertim peccato
 conformem, eo modo, ut peccato poena respon-
 deat: ignis, & sulphur, ut Sodomæ & Gomo-
 rthæ supplicium. Duo continet hic ignis; ardo-
 rem, viresque efficacissimas, quibus omnia de-
 molitur, sicut de factio Sodomam euerit, & sul-
 phuris fæctorem non tolerandum. O quam tar-
 to poena condigna peccato: Libido fæcet, &
 hoc nedum, quod bonum auferat odorem alli-
 mationis, seu nostris: sed insuper te reddit con-
 geriem putredinis naribus non ferendæ, ex-
 crandæ, ut per septem male semper oleas patien-
 tes ac nulla sint omnia aromata, tali tollendo
 fætoris respiratione, naribus, salua, toto corpore,
 nasorum pestis oboles graueolentius. Secundo:
 ignis est deuorans, ut nec ramo, nec folio, nec
 radici parcat: *Ignis eradicans?* Quil de tuis reli-
 duum facultatibus, tibi à parentibus transmissis,
 quid de familiaribus redditibus opulentissimis: quid
 superest de possessionibus, hereditatibus, cecidi-
 bus? Ipsum audiamus: *In ipsa qualitate vitiis*
notantur maculam criminis, sulphur quidem fæcto-
rem habet, ignis ardorem. Qui itaque ad peruersa
 desideria ex carnis fæctore asserant, dignum sui-
 simuligne, & sulphure perirent, quatenus ex
 ista poena descenderent, ex iniusto desiderio quid fe-
 cissent. Ignis est libido, ut putidus, ita consu-
 mens, qui cuncta disperdat, qui consumat vni-
 uersa.

Hoc si is commentis indicantur Gentiles, no-
 minatum Aëdonis fabulæ, diuitius nobilissimi,
 qui multis stipatus venatoribus ac canibus syl-
 11.

VIII.
Me Poc
tunc co
mentis
probatu

was oberrans Nymphis occurrit, in ipsa flumi-
nis ripa se lavantibus, illa manibus aquam illi
adhecerant, qua extemplo in ceruim transmu-
tabatur, quem sic transformatum ve viderunt &
canes & venatores, ceruim cum esse suspicati,
ferociter aggrediuntur, dentibus moribus vestes
diripiunt, carnes vellicant, miserum tandem mem-
bratum disceperunt. En tibi bellissime figura-
tū iuuenem, imo & senem libidinosum, est nā-
que ceruus animal lasciuum valde ac luxurio-
sum. Ambulat milites, occurrunt puellas, in faciem
eius intendit hoc fauorem credit, quod sibi vel
unico respondeat verbo: gestu quem facit, qui
pluris nihil referat, quam si illi guttula aquae
adspersa, subito, ut animal irrationale mutatur,
ac satium. huic accurrit tercia mediatrix parte
disceperit vestimenti, ex altera parte alia literas
deferens partem diripit aliam, huic illi auferit

D. Chry. togam illius torquem auream, ut ait D. Chryf.
Hic ad Actores sunt mulieres quibus suis hostibus. Patet est
p. 10. q. quod ei tunica diripiatur, carnem deplorat mil-

le moribus laceram doloribus, Auxu ventris,
infirmitatibus Ausdam, ut per membra singula
dirumpatur. Idem indicatur suis fabulis Poetæ
de Hercule, cui Deianira pellex incestuosa O-
nei Regis Ætolie filia misit intoxicatū, præ-
stigiisque contritum indusum, quod a Nesso
Centaurio acceperat, quo miser indutus, flagran-
tissimo cepit illico igne exarsuare, quippe cui
carnes membratum exurebat, vorabatque indu-
sū adeo, ut doloris ignisque impatiens in mon-
tis Oeta pyram præceps iniecerit exurendum.
Quo significabant insultum hunc, libidini ad-
dictissimum, quā ad tantam trahebatur calamita-
tem, ut innumeris morbis, doloribus, immu-
ditis opprimeretur, sic ut illi carnes excederent
tut, insuper ipse se caruifex per singula mem-
bra dilaniaret.

29
Præclarum est illud, quod Salomon perper-
dit cui Christus, ut arbitror, alludat: dū ait: *Con-*
sumpsit substantiam suam, &c. ait enim: *Ne atten-*
das fallacia mulieris. & hoc ratione fuci faciei,
vel ceruicis ac varij pigmenti, quo viros mulie-
res crebro daludunt, ut notat D. Greg. Nazianz.
Dolus est (inquit) quem breui tempus aperit, i-
mo vel vna febreiula. Veris est pulchritudo, quā
cito consumit hyems: dies est, qui velociter in
mortis mutatur tenebras. Cuius Salomon addit
rationem: *Fauus enim distillans labia meretricis,*
nitidius oleo guttur eius. Miramini sententiam.
Disputat Aristoteles in Problematis, cur na-
uium feles, & vinatores, communiter oleū au-
ribus insillunt. Hanc autem esse dicit rationem
Hieron. *Bar. de Lanza Tom. II.*

quod hac inter alias oleum præstat qualitate, ut
insillum auribus, aquam extrahat illapsa. Quia
vero vinatoribus, dum maris profunda pene-
trant, aqua auribus illabitur, ut illam educant,
oleum auribus insillant. Vnde sum puit hoc ORI-
genes. In Periarthron adagium: *Oleum in a-re*
gerere. Quo signet hominem, qui sanis non at-
tendit consiliis.

Quid sanam esse credis doctrinam nisi salu-
tiferam aquā, quæ per aures illapsa viscera pe-
netrat animæ, quam refrigerat, quam consoli-
dat: *Effundam super vos aquam mundam.* Dixit Ezech. 36.
Deus Evangelicæ doctrinæ promittens aquam 25.
saluberrimam. Attende quis effectus verborum
mulieris. Interfuiti atque tui cōcōni, verba Dei
aure percipisti, memoria retines, admonitōis
la pius recordaris, animæ tuæ recogitas pericu-
lum, Dei iudicium, pœnasque sempiternas. Mil-
cet tecū puella sermones, quatuor tantummodo
tibi loquitur verba adulatoria: hæc tibi ut gut-
ta mellis sapiunt quas de labijs suis distillare
facit: quare tibi concinit Spiritus S. fauus me-
lis, *Labia meretricis:* sic de illis indicas: *Quod sit ni-*
tidius oleo guttur eius: & ut talia, verba eius cor-
tutum mollesciunt, totus effeminaris. Hoc agit:
doctrinæ celestis aquam auribus educit quam
haueras, ut præteritorum obliuiscaris, Dei tui,
celi, inferni, animæ tuæ, eius ruinā, damnorū-
que immemor viuas: *Nunc ergo fili, audi me.*
(Monet Sapiens.) *Ne recedas a verbis oris mei:* D. Avon.
Longe fac aō ea viam tuam, & ne appropinques Ser. 24. de
foribus domus eius. Fuge confortia mulieris, fili temp. 12.
mi: hoc vnicū salutis tuendæ remedium, ait D. 10.
Aug. Apostoli verba dilucidans: *Fugite fornicationem.* Cor. 6. 1.
Contra libidinis (inquit) *impetum appre-* 18.
hendo fugam, si vis obtinere victoriam, nec tibi ve-
recundum sit fugere si castitatis palmam desideras
obtinere. Fuge fili, manu merte mulierem! Oby-
ciant me rusticum esse & iurbarum; quique
nesciam cum mulieribus conuersari. Illa præ-
stat effusant, quā te pati dolendum animæ,
bonorum, vitæque naufragium.

Hinc damna profert ex mulieris conuersa-
tione dimanantia: *Ne des alienis honorem tuum,*
& annos tuos crudeli. Attende, quid legatur: *Ne*
forte impleantur extranei viribus tuis, & labores
tui sint in domo aliena, & gemas in nouissimis, qua-
do consumpseris carnes tuas, & corpus tuū. Quam
nostro hæc omnia congrua proposito! Cave ti-
bi paupercule, tibi enim auferent vires, opes cō-
sumuntur tuæ, familia tua manebit inops & ya-
cua, alterius verò redundans, & tandē ingemif-
ces mille doloribus plagisque contritus, tuis ex-
etis

elis caribus & corpore languens manansque
purulento. Quam verè Christus: *Consumpsit sub-*
stantiam suam, vivendo luxuriose. Hec quæ dā-

D. CYR. nā D. Cypria. enarrato damorum catalogo, tā-
dem illa breviter describit: *Luxuria (inquit) per-*
gularit. *Infinita dedecora, multiplices mortes iniecit in per-*
niciē perditorū. Si hoc adeo verū non sit, ut ma-

D. CHR. picio D. Chryso. propositionem qua sic asserit:
Ho. 63. ad Patrimoniorum Syries & scopolos appellandas esse
pop. To. 5. meretrices. Idem ponderat D. Fulgent. Episc. Car-
thagi. exponens quid Poetæ per Scyllas & Cha-
rybdes indicant: Commenta sunt, quæ licet
conficta, tamen eximia documenta præstulerunt.

X.
Quid sit Scylla,
& Cha-
rybdis.
Conspingunt Scyllam meretricem, quæ patrimo-
nia, ac multorum iuvenum qui opibus affatim
eminebant, facultates dissipabat: aspingunt, illam
in mare delapsam, & in scopulum conuersam,
ad quem appulsa naues dirumpunt, & nau-
fragantur, omnesque merces etiam dirissimæ
in profunda demerguntur, cuius periculi re-
medium vnicum & securissimum fuga est, & ab
illis quā longissime declinare.

Charybdes, aquæ sunt ventorum turbinibus
in gyrum agitata, quibus si naues inuoluantur,
circumaguntur in vertiginem, misereque abor-
bentur. Habes hic, infert D. Fulgent. quid nobis
Poetæ suis fabulis significarint, dāma scilicet,
quæ tibi certius imminet, dum accedis pro-
prius, mulierumque te fidis conuersioni, hac
etenim pereunt opes, sanitas enervatur, virtus
aborbetur.

§. 12. Dissipauit substantiam suam. Est
enim meretricis domus, Gigantum domus,
ubi molliuntur ad amantes etiam purissimi,
velut Dauid, Salomon, ac Israelita.

30
MISSIS fabularum commentis purissimæ
Spiritus S. aures arripite veritati: qui si-
lū plangit stultum, prodigū, quem ver-
bis describit Salomon. Iuuenem hic refert mi-
nū, caput sine lingua, sculnū pompaticum, (a)
omnia contentem, vidit mulierem, quæ ocu-
los in illum reflectat, ac facie liberali compta
fucata, illam vocat ac eius complectitur manū.
Sibi dilatari cælos infelix arbitratur, & instar
stulti passeris ad virgulas conuolat glutinosas,
domum ingreditur. O mortaliū infelicissime,
iacta est (inquit Spiritus S.) alea, actum est de ter-
Pro. 9. 18. Ignorant quod ibi sint gigantes, & in profundis in-

ferri conuina eius. O stulte funibus constringe-
de. O Dei Spiritus quā ad vitium ea quæ pla-
cer describit. Gigantes dicit, mulierū appetitus:
Ducuntur variis desiderijs, inquit Apostolus. Bo-
ne Deus quis, quæso, mulieris narret impudice
desideria? Quid postulet, quid appetat? velles
pretiosas, monilia, thesistra, discinnualia, to-
ques aureas, annulos, murenulas, byssum, aulæ
&c. Scripsit de his Tertullia. stylo grauissimo, Lib. 1.
licet obscurū, quæ multa meretricis exoptet, ut mule-
paruis cistulis gemmas, quæ pretio integras ap-
pendant ciuitates, & in tenuioribus filis marga-
ritas, quæ valore superent patrimonia: *Breuis-
mis oculis patrimonij grande profert.* (intelligit
de muliere.) *Vno lino decies sexcentium inferiorum
saltus & insulas tenera ceruix fert, graciles aurū
cutes Kalendarium exepndunt.* (Kalendarium
vocat expensas totius anni.) *& sinistra per singula
los digitos de facis singulis ludit.* (In singulis di-
gitis multos euacuatos nummis desert sacco-
los.) *Ha sunt vires ambitionis, tantarum usurarum
substantiam, vno & muliebri corporeculo basulare.*
De Tertulliano sumpsit D. Cypria. & de am-
bobus D. Hieron. in vita Pauli Eremitæ, qui hanc L. 1.
proloquitur sententiam: *In vno filo villarum in-
sunt pretia.*

Congruē dixit alter, quod latinus cecinit Poe-
ta: *Oportet multa habere Tnaidem.* Potentissimi
gigantes sunt hæc desideria, quæ deuorant fa-
cultates, nedū diuitum de communi grege, sed
& nobilium inclytorum, addam & potentissi-
morum Regum ac regnorum, nullæ sunt in eis
facultates, quæ vel vnius mulieris satisficiant
desiderijs. D. Clem. Alexan. præfata appendens
verba Spiritus S. alio legit modo, licet nō mino-
ri mysterio, eidem conuenienter intentioni: *Ma-
ser autem nescit, quod serpentes apud eū habitent,
& quod vadat ad laqueū inferi.* Papæ, quā hæc
plena mysterijs: *Nescit quod serpentes &c.* Si vni-
phs satis erat coluber, qui blandis fictisq; ver-
bis primarios nostros in fraudem induceret pa-
rentes, nostorum omnium honorum ruinam
adferret, tot tantisque nos miseros malis cumu-
laret, quid non efficiant infiniti? At cunctis non
vacat inhære. Alia littera scribit: *Ignorant
quoniam mortui ibi sunt.* Nesciunt fatuus, do-
mum esse cladium: hinc mortem prodire im-
matram, intempelluam, hinc salus ruinam,
vitæ naufragium. Nec minus illi congruē, quod
ait Plutarchus. in tēplo Veneris omnibus con-
uenientibus sepulchralia ab eius confatribus
fuisse exposita. Scribunt alij: *Ignorant quod in-
dici sunt apud eam: Quid enim aliud est domus
mer-*

metetis, nisi Xenodochium infirmorum ex hac etenim quid præter infirmitates contrahatur, eternata valetudo, vitæ labefacta?

¶ His aptè congruit quod D. Hieronymus expendit de Adamaute ex sententia Xenocratis Philosophi, qui librum conscripsit particularem de natura Adamantis, quod idcirco vocetur: *Adamans quod nulla vi neque ignis, neque ferri domari potest.* Vnicus hircorum sanguis eum emollit, viresque labefaciat, eo modo ut sanguine tinctus hircum paupiat sculpturam, idque nullo negotio: cuius quoque meminit D. Augustinus. Hoc, teste D. Hieronymo, aptissimum est materiae præsentis hieroglyphicum. Proposuit Deus Adamantem, ut symbolum viri iusti, fortis, invictæque pietatis, insuperabilis virtutis: quem non emoluit idus persecutionum sæpe repetiti, laborum, iactura &c. verbera fortissimè. Hircus autem eiusque sanguis luxuriam denotat, cum hircus sit libido naturalis. Præcænet te Deus hoc ne contingat: licet enim quis sit Adamas summi valoris, nec minoris fortitudinis, illum emolliet, vitam, substantiam, virtutemque subvertat.

III. Exemplum sume in illo tanto prædico. robore, ut leones disceperet, viros prælocaret, gigantes prostermeret, vincta solummodo demerione, cui signum heu qualis enasit? *Miser factus sum & curvatus ne hoc sum usque in finem.* ut mihi vires non suppetant est libidinis, hoc est, *usque in finem.* Qualem se contemol: doluit. *Dereliquit me virtus mea, & lumen oculorum meorum &c.* Tum se clamat exhaustum, & huius impudici sanguinis calore succensum, ut dicat: *Inflammatum est cor meum, & venes me commutati sunt, & ego ad nihilum redactus sum, & nesciui.* Salomone considerat, quo nullus sapientior, donis celestibus ditior nullus, quam infirmus, quam hoc sanguine pollutus reddiit enervatus? Ut & ipsæ mulieres in illo calare potuerint idololatriam, imagines sculperet falsorum Deorum Ammonitarum, & Moabitatum.

Notant Origen. & D. Chrysostomus, quod fortes atque insuperabiles viderit Balaam Israelitas: Populi Dei contueretur legiones: & exclamat: *Quam pulchra tabernacula tua Jacob, & tentoria tua Israel, &c.* cuius fortitudo similis est Rhanocerotis, &c. accubans dormiit ut leo, & quasi leona &c. Nullum novi remedium, consulit Balaam Regi Balac quo populus hic diuino fultus subsidio, fortissimus & invincibilis, deiciatur nisi hoc videretur, nisi ut illi suggeras incentiva libidinis, ut ignis libidinis ille vorax pectora inflammer, hic corda sanguis demeretur, perfundat quæ ex sententia Origenis, si vis est vinctæ

re, primo eorum pudicitiam deice, & sponte vincatur. *Aduersus hac non virtute militum, sed mulierum decore pugnandum est, nec armatorum vigore, sed mollitie seminarum.* Amore armatorum manet, & electam congrega speciem puellarum, Forma vincit armatos, ferrum pulchritudo comprimit, vincitur specie qui non vincuntur praelis, &c. Huic Prebatur ad aborat ut puellæ electa specie populū conueniant, blandientes: quod si illas admittant quidquid volueris cum illis efficies, breui lætaberis enervatos, elumbos, vires dissolutas, robur confectum, ipsi feminis infirmiores. Nec inefficax consilium: puellarum namque consortia deusti, prostrati, subvertati, hermaphroditi. Hoc erat illud scandalum, de quo D. Iosephus Angelus quod Balaam obiecit si ijs Israel, eum inciderunt, hic lapis offensionis in quem irruentes sibi caput, sibi oculos sibi manus & infregerunt: hæc est petra scandalum, in quam, si quis offendant, ædum est de bonis suis, honore, corporis opuma valentine, vita, & anima: quocirca notanter dixit Spiritus S. quod ad tantam aduiter deueniat amentiam ut sit: *Contemnit in animam suam.*

§. 13. Decequit luxuria substantiam, ut patet in Samson: rarius cunctis mulisque annis prædictus.

IN huius rei confirmationem, quid posset proferri evidentius, quam solendus casus Samsonis, viri omnium calculo quos mundus vidit fortissimi. Hunc expendens Theodoret. sic ait: *Inuictum & inexpugnabilem, qui & multis alienigenarum millibus erat formidabilis, in captiuitate redegit meretricis muliercula, adeo bellica acie est grauius bellum cupiditatis.* Tanta capillis suis valebat fortitudine, ut Philistynorum millia turmatim interimeret, ponas cardinibus extraheret ciuitatis, & sublata in humeros deferret, pedibus adeo velox ut ceterum vulpes cursu affectus comprehenderet. Cupidinis ignis aestuat in precordius, mulier autem, quam deperit, adeo prociæ & maleuola, ut toto struat technas ingenio, quibus illi vitam auferat, quas credit nihilominus amoris tesseras, scortique blandimenta. O vacua cerebro capita: pignora creditis amoris mulieris lenimenta, & ut veraciter ait, a quo longe propellendum omne mendacium, Spiritus S. tuam tantummodo molitur ruinam, & ut te nudum a se fallax eiciat. Tels hinc orditur, percunctatur in qua non superabilis consistat illa fortitudo: videbantur panperculo delicias amantæ, verum-

A a a 2 tamen

IV.
Prebatur
exemplo
Iudao-
rum
Apo. 14.2

31
THEOD.
2.1. in l.
Iudæi.

Pro. 7.

icum id possim docere rebus gestis. Quid com-
menta commemorem, cum hæc verò certissimus
esse venior: tot hodie filios prodigos numera-
mus, qui dissimulorum parentum heredes opu-
lenti, valetudine prospera læti, familia illustri
prægnati possessionibus: censibus, redditibus ad
luxum abundantes, paucis diebus, ita pau-
periores, attriti, exhausti præstrati fortunis
omnibus sunt exorti, quas illi paulatim (a) vt
Samsoni mulieres raptitius euulserunt, ne vno
sedulo, & cum tantâ sibi sentiant radi mole-
stia capillos, hoc illi initio decipiuntur, quod
illos sibi deglubis, mulierum esse blandicias arbi-
trantur: vnde Liberide multiores, suis labuntur
facultatibus, & tantis opprimuntur infirmita-
tibus, vt atate cum sint adulescentes, arida &
terebrata: ipsi decrepitis senibus sint fordi-
diores. Non nisi purgationibus insistant, vinctio-
nes a. habent, velas continuo aperiant, ossa, me-
dulla consumpta, nares exesse. Tu iudex esto,
num verè dicatur: *Disperant substantiam suam.*

§. 14. Nihil sic hominum infirmat, ad senium
deducit, visum hebetat, & adulescentem e-
neruat, vt luxuria.

H Vius discursus argumentum ipsa nos
debet Philosophia, & experientia
confirmat quotidiana: sicut enim nihil
sic integram seruat substantiam, vique Vale-
tutinem, sensus perfectos, vt corporis castitas, sic
nihil vires eneruat, ad senium deducit, visum
hebetat, & infirmat corporis vigorem, vt luxu-
ria. Muiamur quod Moyses narrat de Patriarcha
Iacobi: dum vitam à patre Isaac accepit be-
ne dictionem, ne iuuenem arbitris, atâ is quip-
pe habebat septuaginta & sex annos, vt iustitia
gabiliter probat Cornelius à Lapide ex textu
Scripturæ, & erat adhuc virgo illebat, & vir-
ginitatem illam seruant, donec primum
Iam acceperet in uxorem, vt demum Rachel
copulata, filias Laban auunculi, teste eodem
auctore, quod ceteri notant Rabbini ad illa ver-
ba Iacobi: dum Ruben alloquitur monituro:
Ruben primogenitus meus, in fortitudo mea, &
principium doloris mei. Idemque ex eo probatur
quod pleno ore illum Spiritus S. iustum inscri-
bit. Imperit illi paternam Isaac benedictionem,
domo discedit, matris obediens consilio, fratris
ad tempus declinans sororem, qui ob subrep-
tam sibi à fratre benedictionem, vitæ eius non

desistebat insidiari: quocirca Spiritus S. Iacobum
dicit: *Profigum ire fratris.* Mesopotamiam ver-
sus proficiscitur, deserta peragrat in via solus,
noctis præuentus tenebris, nulloque lecto præ-
parato ipsis lapidibus mollioribus decubans
Iomnum capit luanissimum: erat utique viribus
integer robore vegetus, nullis adhuc doloribus
moribusque contractus, qui si vos infestant, mol-
lissimas culeitras, lapides esse conueniunt. Hic
mysteriosa schala, cœlitumque visione recrea-
tur, ascendunt Angeli, & descendunt, Deus mi-
rabili apparet figura, mixtus scala Iacobum
resouet, blanditur, subsidium offert, prospera
cuncta pollicetur.

Euigilans in tanti beneficii gratitudinem, e-
rexit lapidem in titulum perpetuamque rei
præterita memoriam. Quis ille lapis adeo ma-
gnus, vt integro seruiret altari erigendo: hoc
enim lus indicatur. *Erexit lapidem in titulum.* Gen.
Titulus, nedum rei significat memoriam, sed et
iam altare. Hinc ortum est in primitia Ecce-
sia Christiani templa titulos dicerent, quos illis
in consecratione adscribebant: vtur S. Crucis,
D. Virginis, D. Laurentij, &c. quibus vnum ad
alio templum seu Ecclesiam dicerentur: quon-
iam pertinebant illustrissimum Cardinalium
tituli quibus vocantur vni tituli D. Laurentij,
alter D. Prædixis, hic SS. quatuor Coronato-
rumque singulari studio tractantur. Guit. Serues
& Hieron. Plato. Quod autem lapis à Iacob ere-
ctus, altare fuerit, ex ipsis colligimus verbis:
Erexit mihi Dominus in Deum. & *lapis iste, quem
erexit mihi, altum, vocatur domus Dei.* Perpende
quis ille lapis, qui deus vocari possit: Hic al-
tare fuit, quia de tanta illum oleo perunxitur
signum consecrationis, vt notat Abulensis. Vnde
post multos deus annos Dei mandaro reuer-
sus ad eundem locum, super illum lapidem
obola Deo sacrificium. Hic octo septuaginta sep-
tem annorum gratia tantum deus lapide
dem, mouet, dirigit pro libitu, & in figuram
componit altaris. Quia illi manum præstat, quis
vires addidit? Sola castitas, quæ viri sanctam re-
tamque seruat substantiam, ac corporis vi-
gor, vt tantum lapidem nullo tolleret adu-
tore.

Non hic moram traxit sed iter suum in Me-
sopotamiam profecit, regionem inaequosam,
vti putens vicus ad potum feruens, ania
humens vt aquæ custodiens: tanto os eius
lapide claudatur, vt ostendo necesse fuit
vires in vnum ad vesperam conuenire pasto-
res, qui pastus, virebus cum amoverent: Pu-
A 2 a 3. 1111, 28 2 2

1. *teus, cuius os grandi lapide claudibatur, morsque*
 2. *erat, ut cunctis ouibus congregatis deuoluere*
 3. *lapidem & resactis gregibus, rursus super os putei*
 4. *ponerent.* Accedit Iacob Sole ad occasum ten-
 5. *dente, pastores circa puteum offendit, qui non-*
 6. *dum lapidem amoue- rant, & ceteros przsola-*
 7. *bantur: tantus quippe erat, ut omnium manus*
 8. *requirerentur.* Percutitur Iacob, quid a-
 9. *micis, expectatis alterius, inquit, pastores re-*
 10. *gionis, ut iunctis humeris lapidem amoueamus*
 11. *demulce potum gregibus.* His dictis, apparet
 12. *adiueniens Rachel, patris sui gregem cultor-*
 13. *diens, virgo pulchra nimis, solis iustar lucidi-*
 14. *fima, diuina, cum alijs ipsa pastorum cultos*
 15. *ouium. O aurea tempora, quibus etiam tali oc-*
 16. *casione inacta permanset pudicitia puellarum:*
 17. *hoc nobis digito notat Spiritus S. Ecce Rachel*
 18. *ueniebat cum ouibus patris sui; nam gregem ipsa*
 19. *pascibat, & illarum perpende sedulum parenti-*
 20. *bus seruendi studium; & familie bona con-*
 21. *seruandi, quæ licet nob. Iisro genere custo-*
 22. *des ouium esse non dedignabantur, si hoc rei*
 23. *augenda quaderet ratio familiaris. Nec hoc præ-*
 24. *tercas quod non leuiter Rachel eleuauit, illam,*
 25. *patris ipsi gregem ipsa pasceret, sed prudentior*
 26. *si consilio curam suscepit ouium: Hoc est enim*
 27. *Gregem ipsa pascibat. Pariter illorum tempo-*
 28. *rum considera felicitatem, quod tali occasio-*
 29. *ne, qualem officium uirque ministrabat in so-*
 30. *litudine pastoralis, in tanto pastorem uume-*
 31. *ro, ne quidem ledenda castitas cogitatio,*
 32. *irrepleuit impudica. Opportune uixit illam Ia-*
 33. *cob, quænam esset sciscitatur: conseruinam co-*
 34. *gnouit, & quæm primum igitur illa accedit, a-*
 35. *mouet de puteo lapidem, & insular communis*
 36. *latentij non maiori negotio dimouetur: inuib-*
 37. *factum admirantibus. Hæ sunt illæ corporis*
 38. *vires, quas tanto viro castitas seruauerat pudica*
 39. *perpetuas.*
 40. *Crescit ætate, & sicut ante matrimonium*
 41. *virginalis custos erat castitatis, demum matri-*
 42. *monio iunctus, & quatuor copulatus vxoribus*
 43. *filij generatis viderim castitatem laudatur*
 44. *seruasse coniugalem & alias extra legitimum*
 45. *thorum necesse mulieres: quo rebus, quo vigo-*
 46. *rem, quo corporis vires infractas adeo con-*
 47. *seruauit, ut luctatus cum Angelo, abijt ut adh illo*
 48. *vinceretur, insuper & ipse supplantans Ange-*
 49. *lum superauit Angelo fortior. Facinus narrat S.*
 50. *textus; Toto noctis silentio luctatur cum Ia-*
 51. *cob Angelus: Cum videret quod cum superare*
 52. *non posset, federa cum illo sancit. Quid hoc?*
 53. *An ignoramus Angeli vires, Iacob viribus lo-*

63 35 Crescit ætate, & sicut ante matrimonium
 1) virginialis custes erat calitatis, demum matri-
 2) monio iunctus, & quatuor copulatus. vixit
 3) filiis generatis videlicet calitatem laudatur
 4) servasse conjugalem & alias extra legitimum
 5) thorum nescisse mulieres: quo rebus, quo vigo-
 6) rem, quo corporis vires infractas adeo con-
 7) servavit, ut luctatus cum Angelo, absit ut ab illo
 8) vinceretur, insuper & ipse supplantans Ange-
 9) lum superavit Angelo fortior. Facinus narrat S.
 10) textus; Toto noctis silentio luctatur cum Ia-
 11) cob Angelus: Cum videret quod cum superare
 12) non posset, fœdera cum illo sancivit. *Quid hoc?*
 13) An ignoramus Angeli vires, Iacob viribus lon-

ge esse superiores? Tanto praestant Angeli ro-
bore, ut vinctum Deus miserit, qui superbum
deiecit, et confunderetque Sennacherib, qui gra-
uicentum octoginta quinque milium coram,
sub Ezechia sanctissimo rege, cinget at Hierusa-
lem, hic una nocte, quinimo via hora, cepissim-
um illum interfecit exercitum, ipsumque
Sennacherib in apertam fugam compulsi-
tanti regi ignominiosissimam. Quid igitur hic di-
citur quod Angelus cum Iacob luctatus: Cum
videret quod eum superare non posset, cum vi-
dore ceras conueniret conditionibus? Respon-
dent communis consensu Doctores, quod illum
Angelus quidem superare potuerit in terram-
que proferre, at suis noluerit vi- vibus
Cardinalis Caietan. aliud vult, ex intentione
sancti. Spiritus declarari, eum absolute dicat:
Cum videret quod eum superare non posset. Vnde
respondet, absolute Iacob viribus Angelum lon-
ge praefuisse: Deus autem, qui Angelo corpus
preceperat assumere phantasticum voluit, ut in
illo robur assumeret moderatum, quod licet ve-
re magnum, a Iacob tamen superabatur, ita ut
verè dicere liceret, quod Iacob Angelum superare
non posset: Quocirca congruè dixit Oseas al-
fensit Caietan. Et in fortitudine sua inualluit ad An-
gulum. Hinc apparet (ait) miseros viros fuisse in Ia-
cob ad luctandum, quam in corpore illo assumpto ab
Angelo, iuxta testimonium Osee dicentis, de Iacob
Et in fortitudine sua direxisti eum Angelus, &
inualluit ad Angelum, & confortatus est, nisi eum
praevallisset, non potuisset deicere Angelum pre-
sentem dimitti.

Hoc velim aduertat, quod si in primis illis fa-
cinoribus septuagenario maior esset, in his no-
maginta septem annis incamierat, vt ex textu
patet legenti. Quæ vires adeo vigorosæ, quod
corporis robur adeo intactum? O castitatis vi-
res, quæ substantiam vigorem, agilitatem, robur
illatum, iute primumque conseruat. Sicut è contra
sunt infelici hoc nostro xuo vires euiratae libi-
dine sic vt paucorum interuentu annorum imber-
bes, quando iam roboris sui dare debentur cla-
rissima testimonia languant vt clumy, vix pe-
dibus infirmi consistant, nec brachia ad caput a-
tollant, repleti doloribus, iuncturis, neuralgie
contradicti, ossium medullæ per frequentes sudores
euaporati. Vide, quæso, cogitas ori mör-
bum gallicum? Noua est infirmitas, quam pissa
ignorantur nec in propria specie Hypocrates,
Galenus, Auicenna cognouerunt. Ex antioribus
Gallis quidam opinantur, illam ex I. dijs addu-
xisse Vespucium, qui inter Americæ primos
cessit.

cenſetur ſcrutatores, regione Indiarum remo-
tiſſima, ex qua, ipſe ſeu ſocij illam in Europam
inuerunt. En quàm longè à nobis diſtitus
morbus ille ſœdiſſimus.

At veritatis teſtis eſt hiſtoria paſſim obuia,
nec noſtris parentibus ſeu auis antiquior, in il-
lo illuſtriſſimo Rege Ferdinando, qui ob ſin-
gularem in Dei Eccleſiam fidelitatem no-
men meruit Carolici. Eadem tempeſtate vi-
xit Franciæ Rex Carolus Octauus, tantâ ſu-
perbiâ tumens, & viribus robuſtus, ut ille ſui-
que mundi terror eſſe cenſeretur. Præclara in-
greſſus eſt Italiâ victoriâ, ubi nullus auſus eſt vel
ſtingere gladium ſolo nominis terrore, ac præ-
ſentia formidabili confractus, totum breuiſſi-
mo tempore pœne regnum Neapolitanum in
ſuam redegit poteſtatem, conſentientibus Ca-
tholico rege Ferdinando, ac ſummo Pontifice:
tantuſque cunctos horror inuafi, ut ipſe ſui
metueter Turca ruinam imperij, in tantum ut
ipſi Principes Ducesque exercitus Africæ de-
moluerent præſidia, ſequæ ad interiora tutiones
recuperent quod ſi continuo ſaultoſque ſic mar-
te progreſſus fuiſſet, totam brevi Græciam oc-
cupaſſet. Attamen ut iuuenis, delitijs inſeſcatur
Neapolitani, Abroſis vitam egit Camillus Me-
litæ: regis exemplum aſſeclæ ſecuti tanto lu-
tu in libi noſi, ut in ipſis morbus ille graueolen-
tus impferit & nomen & originem morbus
Gallienus.

III. Nec minus conſiderandum quod de Alpho-
ſo ſexto Caſtiliæ rege narrat Annales: hic
exorta à Mauris vrbe Toſeto, aliſque pluri-
bus præſidijs interceptis, ut erat regio ſæcun-
diſſima lacte & melle manans, tan ipſe quàm
Alpho principes alijs conſtarunt gladijs in rometes, &
ſanceas in falces, ut phraſi vramur Scripturæ, &
depoſito ſupercilio epulis operam dederunt,
læ. moles pepones quibus adeo viribus animiſque
Vide. deciderunt imbecilles, ut qui rem bellicam e-
ſerant. gregè tractaret nullus inueniretur: Mauris et-
Peres. enim redintegratis copijs animiſque fortior in-
4.6.9. ens bella mouit audacior, quos commiſſo præ-
lio velitari deleuit, & ad infamem compulſi
fugam, proſtrato filio Regis. Cum igitur puden-
dam triſtemque rex ex clade ſui ſuorumque co-
gnouiſſet debilitatem, medicorum cœgit con-
uentum, ut eius intelligeret originem, eorum-
que, qui ouibus fuerant infirmiores, noſceret de-
ſidia, quos ante viderat leonibus fortiores.
Cui hoc phyſici reſponderunt quod reſert Pli-
nius eueniſſe Romanis, qui primum ut leones
hoſtibus terribiles, potentiffimas orbis ſubege-

rant Prouincias, ſe ignanos adeo deſideſque
ſunt experti, armorumque ſe doluerunt inex-
pertos: cauſam autem tantæ cognouerunt eſſe
vecordia, quod pacis ac otij tempore, delicijs
nimium vacaſſent, illaque vires ſibi eternaſ-
ſent, imo multorum mortem attuliſſent imma-
turam, ut patebat ex Romana iuuentute, eorum-
que qui ſuperſtites erant ridenda, imo plangen-
da virum infirmitate. O peccatum omnium vo-
rax, cum ad ſubſtantiam viſque, hominiſque vi-
tam cuncta labefactet, ita ut de quolibet libi-
dine corrupto dicere liceat: *Diſſipauit ſubſtan-
tiam ſuam viuendo luxurioſe.*

Finem igitur huic argumento imponat factu
illud Iacob Patriarchæ, memoratu dignum, ca-
ſtitatis cultoris ſeruentiffimi. Filios procreauit
duodecim, patriarchas nominatiſſimos, populi
Dei proteparentes: morti proximis, corporis
oculis cæcutiens, animæ vero lynceus; Omnes
ad ſe citat, & qui cunctis paternam intende-
bat impertiri benedictionem, diuino Spiritu affla-
tus, quid in familia proceſſu temporis futurum
erat diſti, & prædixit. Accedit primus & primo-
genitus Ruben, adeo ſolutus in uenem ut nec
nouerca pepercerit: cui Pater: *Ruben primogeni-
tus meus, prior in domo maior in imperio. Effuſus es,
ſicut aqua non creſcas &c.* Intus & in cute noui te,
ſili mi, qua te deſe Dominus beauit, ut mihi pri-
mogenitus nacereris, prærogatiuis maioratus
inſectus: Hæc quibus te muleris quibus inſer-
turiſ ſubiecit libido peccatis. Hæc omnem
tuam decoxit ſubſtantiam, nihil tibi reliquum,
velut de vaſe aqua effuſa, nec gutta reſidua. Ut
primogenitus, & donis & imperio cæteris eras
anteferendus.

Tribus tum temporis maior nati priuilegijs
fratres cæteros antecedebar. Primum: quod pri-
mogenitus, ut principalis, & honore digniſſi-
mus, Dei Sacerdos eſſet, ſpirituali cæteris emi-
nentior dignitate. Hoc ex natura inre Eſau cõ-
petebat germano fratri Iacob, arcamen lentis e-
dulio vendidit primogenita, qua de cauſa à Deo
Pan. proſauus appellatur: dignitas enim ſi li erat
ſpiritualis. Secundum: cæteris fratribus impeta-
bat, eorumque honorabatur Dominus cui genua
Reſtentes deſerebant: ſic enim exponit Iſaac
transſerens primogenituram in Iacob: *Eſto
Dominus fratrum tuorum, & incuruentur ante
te ſilij matris tuæ.* Hinc idem Iacob de Meſopo-
tania reuerſus, cum iratum fratris Eſau animum
ſtuderet temperare, & ut primogenitiſſi honora-
te ut primū vidit præpries accedent: *Progrediens
adcrant prout in terram ſepties, illique collo-
curus.*

collocutus, ne vnum quidem verbum, nisi a-
 perto capite, incuriaque reuerentia profere-
 bat, semper compellans: Domine. Tertium:
 optimam bonorum partem pro ceteris, ut fra-
 trem omnium superior nancisceretur. Heu te
 miserum, lamentatur Iacob, hæc omnia tibi
 vi primogenito debebantur: Prior in donis,
 maior in imperio. Veruntamen horum omnium
 iacturam subiit tibi que cuncta vorax exedit
 libido, cunctis adeo vacuus, & inops, velut
 vas, prius aqua plenum inuersum aqua dilap-
 sa remanet vacuum: non autem ut vas melle seu
 oleo plenum, quod licet effundatur, aliquid ta-
 men semper circumcirca remanet & adhæret,
 imo & vini vel aceti, ad minus odor percipitur:
 at aqua vas plenum, si effundatur, nec guttam
 retinet, nec odorem: Talis tu, fili mi: Ef-
 fusus es sicut aqua. Tradidisti te luxurie, femo-
 ra tua mulieribus inclinalisti, cunctis quæ
 habebas, & tibi iure competeabant, vacuus re-
 probaris, Sacerdotium translatum est in fra-
 trem Leui cuiusque posteris, ex quibus Moyses
 & Aaron stemma deduxerunt. Imperium &
 regni sceptrum accepit Iudas frater, sic enim
 pater illi: Iuda te adorabunt filij patris tui, &c.
 Non auferetur Sceptrum de Iuda, &c. Priato-
 gatuus bonorum Iosepho à Iacob traditur e-
 usque nepotibus. Cui pater: Do tibi partem v-
 nam extra fratres tuos, quam tuli &c. Nec hoc
 Spiritus S. silentio celauit, sic enim ait: Ruben
 primogenitus fuit, sed cum violasset thorum pa-
 tris sui, data sunt primogenita eius filio Ioseph
 &c. Primogenita Ruben reputata sunt Ioseph. En
 Ruben omnibus vacuum: En quid in illo libi-
 do consumpserit, ut illi non superfluerint vel
 dignitas, vel honor, vel facultates, vel quid-
 quam vilius pretij inter fratres, undus & spolia-
 tus. Hoc illo contigit tempore, sed nec nostra
 defunt exempla tempestate. Qui primogenitos
 miraris opibus exutos, quibus cum suppete-
 rent iurisdictiones, loca, familia, dignitates,
 census, privilegia, cuncta hæc videmus effusa
 sicut aqua, & ad alias translata familias: Perpen-
 de quot opes exhaustæ, quot deperditæ digni-
 tates, vires enervatæ, substantiæ dissipatæ, quin-
 imo & vitæ naufragia? Vide num Christus pa-
 tris sapientia dicere potuerit: Dissipauit sub-
 stantiam suam?

§. 15. Facta est fames valida. Fames ac-
 cenditur, & appetitus sensu alui in iis, qui ni-
 lum sequuntur, inuincitur autem in resiste-
 ntibus.

ET postquam omnia consummasset, facta est
 fames valida in regione illa; & ipse capiti
 egere. Diuinitus turgent hæc verba facta-
 mentis, quorum primum sit, quod subtiliter no-
 tat noster Caudina. Caietanus, quod cum omnia
 prodijs una cum canitro dissipasset, quæ sibi à
 patre concessa contulerat: Facta est fames valida
 in regione illa, & ipse capiti egere. Ipsam ille om-
 nino persequitur, quæ fames? Quam multipliciter
 caro mea. Expendit D. Gregor. Dylleus secun-
 dam plagam, quæ Deus obduratum contriuit,
 Pharaonem, nimirum ranarum. (Prima namque
 erat: aquarum in sanguinem conuersio) quam sic
 Moyses describit: Ebullit fluminis ranæ. Adner-
 tit Di August. ex alia lectione: Eructabant flumini
 ranæ. O quæpta abundantia ranarum, quæ vbi-
 ber coarant, talis peccator cerebri sui peritæx
 inflat, ex flumio carnis & concupiscentiæ, quot
 ranæ prodeunt, quæ mentis perturbant silenti-
 um. Illas conspice in lecto, in mensa, in recreationi-
 bus, in corpore, in imaginatione: Sordida luxu-
 riosaque vitæ, ex corruptio factioque, luno postquam
 profecta, dubium quoddam animal est, aquaticum
 scilicet, atque terrestre, sicut ranis (animal dubium)
 omnino repletur, & vbi libet omnibus tris po-
 tentiis ranæ volatiles peritrepunt: Idem decet
 rat D. Gregor. de mulcis terræ plaga: Ecce ego
 immittam in te omne genus mularum, & imple-
 buntur domus Egyptiorum mulsis diuersi generis,
 & vniuersa terra in qua fuerint. Faciamque in-
 rabilem in die illa terram Gessen, in qua populus
 meus est, ut non sint ibi mulsæ, & scies, quoniam
 ego Dominus. Non exiguus laboris est declarare,
 quænam fuerint illæ mulsæ. Septuaginta le-
 gunt. Mulsam caninam, quam opinantur esse Ca-
 nomiam quos reprehendit D. Hieronym. Cani-
 na dicitur quod mordet sicut canis. Chaldaicus pro-
 prius accedit Hebræo textui: Ecce immittam in te
 mixturam bestiarum. Pagninus: Omne genus se-
 rarum. His consentit Iosephus, fuisse bestias
 varias & mixti generis. Attamen optime legit,
 D. Hieronym. Turbam mularum variarum. O
 quot genera mularum: Canina, equina, leonina,
 communis, nigra, aurea, flaua, &c. Heu quis eru-
 ciatus: Quid in hac vitæ laboriosius, quærit D.
 Gregorius quam terrenis desiderijs astuare, aut
 quid

Gen.
 48.28.
 1. Par.
 6.5.1.

quid hic quicquid, quam huiusmodi nihil appetere. Hinc est quod Israeliticus populus custodit Sabbati accipit in munere. Egyptus è contra muscarum multa est percussio. Populus namque qui Deum sequitur, accipit Sabbatum, id est requiem mentis, ut nullo in hac vita desideriorum carnalium appetitu fatigetur. Egyptus vero, qui huiusmodi speciem tenet, muscus percutitur. Musca enim nimis insolens, & inquietum animal, est in qua quid aliud, quam insulentes affectus desideriorum carnalium designantur? Egyptus ergo muscus percutitur, quia eorum corda, qui terrenam vitam diligunt, dom desideriorum suorum inquietudinibus feruntur, ut cupiditudo desideriorum carnalium ad ima depressa sunt, & ad quietem internam desiderium non tenentur. O quæ musca de corruptione producta! Corrupta est terra ab huiusmodi muscu. Sciendum inquit ly, om. Propter multitudinem muscarum reformata.

Superius diximus, regionem longinquam à Fames ex Deo, statum esse peccati, hanc miser ingressus, à Deo secedens, illico substantiam suam diuinitatem grauiam omnium animæ bonorum fundamentum delapidat: opes, virtutes infusas, deo a Spiritu S. & licet fides, spesque supersint, adeo tamen sunt exhausta, ac infirmæ, ut morituræ esse videantur, ut Apostolus ait & declarant Theologi. Facultatibus his male perditis, rabiosa oritur fames, quam eleganti calamo describit D. Augustinus. Iam deplorans phreuesim, dum inueneritis flore, a Dei discessit ædibus male vagus: *Deflexi ab te ego, & erravi Deus meus, nimis domus à stabilitate tua in adolescentia, & factus sum mihi regio egestatis.* Ratio est, inquit Caic. an. quia nostra corrupta natura ex te canina fame misera torquetur, illicitis desideriis, concupiscentiis, & mille motibus inordinatis, quæ omnia genitæ dicuntur fames hominis. Fornax est, quæ concupiscentiæ flammis æstuat, quæ voracissimos attollit ignes, quibus incendimur & denotamur. Quod D. Ioannes de mundo loquitur maiori, hoc de minori, scilicet homine dicamus: *Omne quod est in mundo aut est concupiscentia, &c.* En qualis homo describitur, cumulus famis deliciarum, voluptatum, illicitorum appetituum, &c. Fames hæc diuina temperatur gratiâ, ignis hic ardor donis Spiritus S. refrigerat, quæ ut freena, nostram cohibent concupiscentiam, ignemque qui nos adurit moderantur.

Ex ipsi Sanctis summo exemplum, quam stricta lege suas refringunt passionem, inordinatos supprimunt appetitus Spiritus S. gratiâ, Hieron. *Bar. de Lanza Tom. II.*

virtutumque viribus solidari. His si destituaris, quæ te fames affliget? quis ignis accendetur? Equo petulanti, & effreni si chammum iniecias, & tunc manus pedesque constringas, si stricto maxillas freno compresseris, quam modestus conquisceat? Insurgere conatur, & impetum facere, verum non permittitur. Chamos amoue, laxa fredda, vincula dissolue, videbis, quam petulcus, immotigerus, sternax, quos saltus, quas corporis edet elationes, quam princeps ad cursum properabit? O equum effrenem naturam nostram! semper hæc spiritus refractaria, quot ipsum motibus conatur excutere in *Maus. Gale. 5. festa sunt opera carnis, quæ sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria &c.* Freno. Diuina gratiæ chamoque virtutum constringitur, attramen si fredda laxaueris nihil nisi motus appetitus, saltus senties à iusto discordes, equus euadet calcitro refractarius, qualem sæpe depingit Apostolus.

Hinc probat D. Chrysostom. secularium ineptiam, qui sibi persuadent, Religiosos, pioſque Ecclesiasticos emori fame voluptatum, deliciarumque inedia contorqueri, ac concupiscentiæ flammis æstare: credit alter male sanus Religiosum non vi carnis delictis, quia illas adipisci non valeat, & de hoc multas effudit ineptias, nugæque commentantur stolidissimas. O Meli ide stultiore. Quid tibi persuades apud illos famem inueniri? Apud illos flammam concupiscentiæ succendi voracissimas? Non illis ipsi, sed vos ardentioribus deliciarum flammis inardescitis. Sanctissimi adolescentes fornaci iniectione Babylonicæ, nec ignis ardore combusti, nec flammarum æstu tacti seruabantur illæsi: rore quippe cælesti flammarum ardor temperabatur, ut illum minime sentirent, Babyloniæ autem atque Chaldeos rore illo non infusus ignis flammam consumpsit.

Nec huic ab simile, quod Moyses refert de 38 *Exod. 11. Egyptijs. Erit clamor magnus in vniuersa terra Egypti. Apud omnes autem filios Israel non mutiet canis. q. d. Interprete D. Augustino. quiete pacatissima lærabantur Israelitæ ipsi vero Egyptiij vehementissimè torquebantur clamoribus, latratibus, moribusque canum, aliorumque animalium domesticorum. Quæ mentis quietudine D. Paulus potiebatur, diuinâ securus gratiâ, carnemque suam mortificando: quàm in seipso pacatus vinebat ille Seraphim terrestris, D. Franciscum intelligo, rore cælesti perfusus, ut cum nec sensualis turbaret appetitus, nec honoris*

IV.
Probatur
SS. exemplis.

honoris ambitio titillaret. Quia interna pace gaudens D. Dominicus Spiritus S. grata, & tribus quotidianis corporis castigationibus, quibus concupiscentia carnisque refragabat supercilium.

- V. Hæc est illa pax, illa inquam mentis quietudo, quam D. Paulus recenset inter illa tria, in quibus felicitas regni cælestis in terra consistere perhibetur, cuius iam gaudia Sancti in hac vita præhant: *Regnum Dei non est esca & potus, sed iustitia, & gaudium & pax in Spiritu* 34. 15.
- S. Non speres gaudium, quietem, internam pacem regni cælestis in terra, in delicijs, voluptatibus, sed in iustitia, gaudio, & pace Spiritus S. Nomine vero iustitia, sanctitatem, virtutumque significat exercitium, quo quis iustus vocatur: meretur, de quo sic D. Ioannes: *Qui facit iustitiam iustus est.* Huic duo subsequuntur effectus: pax & gaudium quibus iusti in hac vita beatitudinis cælestis primitijs perficiuntur. Effectus iustitiæ, virtutumque primus est pax, ex qua gaudium nascitur ineffabile, quod Deus & signat, & promittit per Isaiam: *Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium.* O quale silentium, qualem sentit iustus quietudinem, quando ruminans secreta conscientie, quantum intelligit, suis se gaudet satisfacisse Dei obligationibus, & in ordine ad proximum, nihil reperit, quod perturbet constanterque conscientiam. Hæc est illa pax de qua sic idem Apostolus: *Pax Dei, quæ exsuperat omnem sensum.* Nihil in his terrenis videt, cui pacem comparet internam. res est planè cælestis, & beatorum gaudij participatio incommensurabilis: sic ea potius testatur: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra.* Hinc alius inquit oritur silentium, carnis passionum imperturbata requies, quæ nec latrent, nec possulent, nec cordis excitent somnum, intempestivis suis vocibus, ac precibus, quibus perturbant iustum, sicut hominem carnis deditum spurcitij inquietant, molestiant, fame pereuntem. Hæc est illa Christi promissa mundo procul incognita: *Tollite iugum meum super vos &c. & invenietis requiem animabus vestris.* 11. 9.
- VI. O mundum infelicem, quam perturbatos filios reddis prodigos, quam inquietos, quæ randa fame, quæ nullam illis permittit requiem, deficientes. Illos inquitur Psalmista, nolite alloqui videri illos, quales vident, inquieti, perturbati, quærentes quibus satientur, & suis satisfaciant appetitibus, illis commiseremini, vagantur inerti, vix ignati, quæ

mentis o tineant quietem, affectionumque pacem verissimam: *Contritio & infelicitas in vultu, & viam pacis non cognoverunt.* Cum ad terminum pervenerint itineris, fate torquentur saniori, nec mirum, cum verum ad internam pacem iter amiserint. Hæc est via virtutis, via mortificationis: *Invenietis quietem animabus vestris.* Perlegite (Amabo) quod de hac materia tractat P. Fr. Ludovicus Grando in Duce peccatorum, qui liber finem quam excedat de malis, magno vobis erit ille solatio.

Ad rem expendit D. Basil. verba Sapientis: *Non affliget Dominus fame animam iusti, nec permittet ut iustum fames affligat.* Non est sermo, inquit ille, de fame corporali, cum eius illam fecisset mentionem: *Vixque enim duxisset de corporibus iustorum: sed animæ: Animam iusti: fames etenim animæ concupiscentia est, bonorum appetitus ac desiderium: hoc autem opum desiderium Deus in electis attemptat sua gratia, ut nullum torquentium rerum, delictarumque iustos affligat fame desiderium: Quid est luxuria, quærit Carol. Hugo Nijssa: Carum insatiabilis voluptatum? quid superbia, nisi insatiabilis dignitatum? quid avaritia, nisi insatiabilis facultatum? De his latius etiam gimus alibi. Vbi ex D. Hieronymo alijque Patribus illa Dauidis verba declaravimus: *Quia terra deserta & inopia, & iniquitas, sic in Sancto Spiritu apparuit tibi.**

Nec absurdum credo istam interpretationem, quæ ex hoc deduci posset argumento, Vult eorum quæ dixit D. Paulus, dum omnibus statuit suadet virginalem; hoc statuit desertum, tribuit inter virgines, & iunctos matrimonio: quod eo illi suaviori potantur in carne sua quiete, quam cum Deo maiori quiete colloquatur. Alij vero: *Tribulationem carnis habebunt huiusmodi.* Opinatur D. Hieronymus. hæc carnis tribulatione per Apostolum labores, periculaque signat quibus coniugati fatigantur, filios procreant, pro do, molestias eorum perferendo, lacrymas eorum sustinendo, morbis eorum compatiendo: *Infantium vagitus, filiorum mortes, diuortia, domus, domus, & cetera huiusmodi.* D. Hieronymus. Et ex illo sumpsit Div. Augustinus. b. ceterisque Patres: attamen & ego sentio, Paulum non carere, quod multo sentient acriorem carnis suæ perulantiam ac motus inordinatos, quibus incessanter novam patientur famem: quemadmodum ignis tanto vehementior excresecit, quanto ligna adijciuntur plura, & quo plures hæc tollant.

colluntur, eò flammæ magis seruo temperantur.

39 Res est indubia, quam te docet experientia, carni nostræ ex illi concessis augeri desiderium minus verò ex illi denegatis. Quæro quis gratius torquetur ieiunio, quem sœpius cruciat fames, num Religiosum ieiunij asseverum, vel te qui qua ter per diem edere consuevisi? Vter molestius scit somno excitari, mediò noctis surgere silentio, vigilas agere, qui eum tuam molli decumbens lecto nutrire solitus, qui ob semel auditas horas Matutinas ipsa Natalis Christi nocte mense plus integro fatigaris, vel Religiosus, ad nocturnas vigilas voto constrictus, maiori noctis parte choro conclusus, psalmodijs occupatus? Quod de illis fers iudicium, idem sit & de moribus carnis, quibus implendis assuevisi. Quamò benignius illis indulges, tantò magis fames accenditur, famorque flamma renouatur. Aptæ sunt nostro proposito puti & pectoris similitudines, quas alia intentione ponderant D. Clem. Alexandrin. & D. Basil. Concupiscentiam tuam putem effe, se imaginemur, ex quo plures quò educis aquas, eò crescant copiosiores: ipsa quippe educatione quasi ipsi acclamas aquis circumvicinis vt fluant. Concupiscentia tua vbera sunt mulieris, à quibus quò lactis copia sugitur, à pueris vberio, eò crescit ipso attractu abundantior: proinde norunt omnes, vt illa deficiant, aptum non esse remedium puero lac dare, sed dancum apponere desiccantem. Mihi credito congruum non est sedandis carnis appetitibus remedium, illis frenâ laxare, cuncta concedere, nam indubiè his feruentius exardescant. Apponito dancos exsiccentes, corporis castigationes, asperissima cilia, strictissima in pane & aqua ieiunia, tabulas durissimas: his etenim cito exsicabuntur.

Hoc sibi medio praualebat D. Paulus: *Castigo corpus meum & in seruitutem redigo.* Hoc quoque nobis consulit Spiritus Saxonate Philosophico: corpus nostrum iumentum, & mancipium appellans recalcitrans. Attende fili, si placet iumentum illud tibi subiugare, cuiusque refronare petulantiam: alimentum præbe, ne moriatur, attamen edoma virgâ quercinâ, grauiusimo comprime onere: *Cibaria, & virga, & onus asino.* Quid namque boni sperandum de iumento indomito, dum oris equo, qui milles recalcitret, suumque excutiat sclorem, & refragum, ac recalcitrantem, excipis blandus, nec vel leui pressus onere, in dies o-

tiatur? Quanto plus concedis sabuli, tantò et adet durior & petulantior. Hoc idem fero de seruo maleuolo iudicium: cibum illi mitra, ne fame enectus succumbat, à delicijs, & cupedijs tamen abstine: ferueat sentina, audiatur disciplina, exerce laboribus: *Panis & disciplina & opus seuo.* Hoc enim modo exceptus gemet fangatus, & si dormiendi vel horam indulseris, ille a satiabitur: pausque muci di fragmentum saccarum æstimabit: *Operatur in disciplina, & querit requiescere.* Si quando ob nimias delicias, & tempus otio traductum se tibi præstet immortigerum, & traditiones moratur, & illum nihilominus ferari concedas, laxes frenâ libertati, quid sperandum, nisi vt eadem mensura & eius increpant insolentia? *Laxa manus illius, & querit libertatem.* Quando durus illum excipis, fame affligis, fatigas laboribus, nihil præter vnus horæ cogitat refo-cillationem: at infatigatus, effrenus, otiosus, sibi relictus, quæ sunt, arbitraris, eius consilia, nisi qua ratione excusso iugo, libertate potatur.

Num hæc capis, fili mi, querit sapiens à Te 40. 1X. igitur compello, qui hinc imperas Dominus iumento corporis, caballum illum carnis effrenem ascendisti, mancipium illud concupiscentiæ moderaris, quod præter libertatem, tuique ruinam, nihil cogitat, nihil intendit, molitur nihil. Noueris, quanto magis frenâ laxaueris, tantò superius recalcitrabit, & quò suauioribus demulces blanditijs, eò te calcibus impetet acroribus. Virga vigilet disciplina, ieiunium continetur, effrenem cohibe caballum, laboribus deprime, chamo porientis maxillas constingit refractarij: hoc namque modo intra terminos continetur: *Iugum & lorum, domant collum durum.* Iugum graue, collo impositum obstipo, iauri etiam mundi totius durissimi pertinaciam confringit, & lorum strictissimum iumentum maxime ferox continet immotum, & flagrum asperum immortigerum seruum ad obedientiam compellit seruitutem: *Seruum inclinant operationes effiduc: seruo maleuolo torura & compedes, mitte illum in operationem, ne vacet, multam enim malitiam docuit otiositas. In opere constitue eum, se enim condecet illum.* Mandate sententia, O Diuini Magister, quam salutarem nobis præstetis lectionem. Num exoptas, vt illa tua concupiscentia, ille fremitus sensualis conticescat? Vtere flagro, disciplina corpus aterat, inedia consumat, iactulâ ferrea contegatur. Hoc remedio viri

virtutibus illustres rebellem sibi carnem sub-
derunt. Illo D. Hylarion corpus s. um domue-
rat, & (teste D. Hieronym.) ad primum corpo-
ris motum inordinatum, ilico loco severus ad-
flabat, sic illud componebat & in rationis ordi-
nem redigebat, sic illi affatus: *Ego afflu- facia,*
ut non calcitres, nec te hordio aliam, sed palcis fa-
ma te conficiam. Et si frigoreui viderabo pondere, per
aitus indago et frigora, ut cibum potius quam
lasciviam cogites. Hoc illorum erat frequen-
monachorum exercitium, ex D. Hieron. qui ut
carnis reprimerent lasciviam, motusque depa-
natos, varijs illam mortificationibus extenua-
bant: citum, radices herbasque apponebant in-
coctas, quas cum festinis diebus comederent,
luxuriam arbitrabantur: *Cocum aliquid accepis-*
se, luxuria erat.

X. Singularè censent omnes hoc fuisse benefi-
cium D. Thomæ Aquinati à Deo concessum,
cum à matre frat ribusque castro captivus deti-
neretur, qui quo iuvenis constantiam labefacta-
rent, mulierculam intromittunt ut formæ ele-
gantia conspicuam, ita machinis ad Venerem
compositis impudentem, quæ ut propius ac-
cessit, adolescentis animum ad lasciviam carnis-
que molliem inflexura, cum fugæ nullum
superesset remedium, arripit de flammis timo-
re, scortum invasit, in fugam compulsi, ut cali-
da calidis curarentur, & ignis ignem tempera-
ret, optimum huic virio remedium, aut fugere,
aut fugare meretricem. Demum totus horrore
contremiscens, quasi qui terribilis evasisset peri-
cula serpentis, instat ferventis orationi, Deo
pro obtenta ab hoste sanctissimo victoria gratias
reddit, & ad similia postulat prælia subsidium.
En duo de colorum vertice descendunt Ange-
li qui largo iuvenem cingulo ad renes adstrin-
gunt, dicentes. Ex parte Dei nos ab eo disiecti,
te cingulo constringimus castitatis, nunquam
dissolviendo, quo dicto tam stultè renes com-
presserunt, ut illi corpus eliserint, tantoque do-
lore affligerint, ut alius exclamaret. At-
tamen hoc cingulo caro compressa nullos de-
inceps motus excitavit inordinatos, mansitque
Thomas toto vitæ curriculo carnis à petulan-
tia liber & quietus. Hoc quippe maxime, con-
gruum sedandis carnis lascivie remedium for-
tius corpus constringere, flagris affligere quo
doleat, ieiunijs, ac cilicis atterere quo conqui-
escat pro molli culcitra, duris proletrere tabu-
lis, ne inflescat.

XI. Hoc namque modo totaliter sibi corpus sub-
egerat nesciū temporis piissimus Religiosus
Petrus

Frater Petrus de Alcantara scriptis ore Sancti Alca-
ntara matris Theresie commendatos qui simile ita
libus corpus suum enutriebat delicijs, cretibus
nen pe flagellis, ieiunijs, radula scalproque set-
reo, frigore indurabat congelatum. Interdissim-
frigore, gelu ac nubibus Aquilone condensatis,
aperta noctibus cibiculi fenestra decubabat,
quod ad corporis mensuram constructum in-
colebat: cum, verò ferendæ aëris intemperie
succumberet nec ulterius, extra mortis pericu-
lum frigora sustineret, fenestram occludebat,
ac tum corpori: O caro mea (inquit) ne conque-
aris quod te blandè non excipiam, qui te fe-
nestra eripio quam claudio, ne frigore conge-
lata contabescas, & ut à labore conquiescas,
huic tabulæ subitua parumper dormi fa igata.
Hæc optima praxis, famem sitimque sedandi
concupiscentiæ, ubi verò praxis illa viger, sicut
in Religionibus, ibi fames illa sentitur tempera-
rior: quia verò tu contrariā incedis via, deli-
derata ei quælibet indulgens, tanto in te cres-
cit fames acerbior, quanto satisfactis tuis beni-
gnior appetitibus. Ne speraveris, illis fames non
extinguitur, nec concupiscentia satiatâ conquie-
scit, imo fortius reuulsit, ut bene Dominus la-
scivie locutus animæ: *Postquam formata es, nec*
se es satiatâ.

Addat aliam Caietanum rationem ex D. Tho-
ma doctissimam: quod peccatum accendat con-
cupiscentiam. Num te credis, peracta libidi-
ne satiatum? Motu procul dubio torquebe-
ris gravari. Vnicum in protoplastis nostris
peccatum, tantam in carne nostra producit fa-
mem, ut appetitibus incendatur inbuitus, &
concupiscentiæ flagret desiderijs non toleran-
dis: illo namque iacturam passi sum: gra-
tiæ, virtutum, donorumque naturæ: quales
non motus in te tot peccata suscitabunt con-
cupiscentiæ: continua namque peccandi consue-
tudo necum bona diminuit, quæ virtutibus ac-
quisitis obtinueras, sed habitus generat virtu-
tibus oppositos. Ad metam perducatur hoc ar-
gumentum D. Gregor. *Habet spiritus commissum D. Caro*
sibi dominium carnis, si tamen sub Deo recognoscat. Libi-
ut iura legitima servituti: nam si iustitiam con-
temnit, iure & à sub eâ carne prælium suscipit.
Vnde & ille primus inobediens, mox et peccant,
pudenda contexit: quia enim spiritus contumeliam
Deo intulit, mox contumeliam carnis invenit, & ius
carnis subdita amittit, ut in seipso confusio redonda-
ret, etc. Quam hoc sole clarus in tot conspicui-
mus Prodigis, quot hac in vire commoran-
tur, gratia Dei turpioris vitæ rationibus con-
sumpta,

sumpta, virtutibus exhaustis, dilapidatis patri-
monij, vita salutēque abbreviata. Attende num
his satiati, num desideris satisfactum: quinimo
gravioribus stimulis agitantur, adeo miseri, ut
sibi non temperent, eo omnis eorum vergat co-
gnatio, hæc p. imis exoptent votis, horum sit
continua sollicitudo. Hinc secundo patet illa
veritas tot. es à Christo repetita: sitim non ex-
tinguunt huius aquæ putei, sed actius incen-
dunt: *Qui biberit ex aqua sitiet iterum.*

Ira. 4. 13.

§. 16. Adhæsit vni civium. Dilapidans homo
virtutes, se totum consecrat diabolo prout
Dominus Iob affirmat.

§. 41

Adhæsit vni civium regionis illius. Omi-
bus deo. etis, ilico illum cuncti deserue-
runt: sunt enim, qui prodigo amiei co-
hæserant, & passerem illum subiectum admi-
rant, non hoc alia fecerant intentione nisi ut illi
plumas extraherent, ut eum implumen nota-
rent, opibusque decidisse terga continuo verte-
runt, nec vltim tum sibi reperit lateralem, nec
portam quam ingrederetur apertam: quare hoc
capit inops consilium, ut civi regionis illius ser-
vus adhæret: *Adhæsit vni civium regionis illius.*
Nullum vacat verbum mystico. Graphice des-
cribit, (scribente D. Hieronym.) diabolum, eum
regionis peccati civem agnominans: ipse quip-
pe in ea moratur velut in ciuitate sibi propria,
estque sicut proprius eius Dominus, per obstina-
tionem suam, & nunquam illa egredietur. Ho-
mo, quamdiu hic vivit in regione culpæ mora-
tur ut peregrinus: non enim ille talis homini
status est proprius: cum semper habeat mentem
& cogitationem, ilam deserendi, ac ab ea dis-
cedendi, proinde proprie de prodigo Christus
loquitur: *Peregre profectus est, in longe à Deo dis-
fita regione peregrinabatur.* Civem regionis illius
non alium, quam unum ex malignis spiritibus in-
telligendum puto. (ait D. Bernard.) *Qui pro eo*
quod obstinatione irreparabili peccant, & transie-
runt in affectum malitiae, & nequitia iam non sunt
hospites & advenæ, sed quasi ciues, & inhabitato-
res peccati. Adhæsit igitur adolescens vni civi
regionis illius. Est autem regio illa mulus abū-
dant domibus, hoc est, diversis peccatorū gene-
ribus: quia plures, sunt eiusdem ciues regionis, id
est, diaboli, qui singularibus deputantur offi-
ciis, ut ad diversa tentent peccata: quidam
ad avaritiam, alij ad acediam, ad iram alij,
ad gulam alij, alij ad iram, alij ad loquacita-

tem, de quibus in suis Collationibus Cassia-
nus ut alibi diximus: Horum vni se servum
infelix, tradidit adolescens, damoni scilicet,
qui ad libidinem excitat, peruersamque volup-
tatem.

Nota primo: quæ in iusto ordine Christus hu-
ius successum narret historix; primum cuncta
dissipavit, nec relicto quopiam vel Medis, dein-
de seipsum propria voluntate liber, tradidit civi
illi senissimo, in vile mancipium; quid boni
sperandum, de illo qui ad tantam decidit om-
nium indigentiam, ut omnia quæ habebat abli-
gurerit, nisi quod tali se subiceret domino sa-
mularurus? Notat D. Gregor. illa Domini ver-
ba ad Iob, quibus sub elephantis nomine, dia-
bolum describit: *Faciem præcedet cæcitas, q. d. Iob. 41. 13.*
paupertas, rerumque inop. a præcursor est, qui
disponit, & iter applanat, quo diabolus totus, ar-
nimam ingreditur, possideatque ut Dominus.
Quæ paupertas? Forū, quæ illi pater benigne
simus Deus concesserat, dona divina sunt quæ
animam reddunt fecundam, & ita vndeque
communiunt, ut non possit, sed nec audeat ad-
illum intrare diabolus. Talem depingit Spiritus
S. donis cælestibus munitam, adeo fortem
& innictam, ut de illa hoc commendat: *Ter- Cam. 5. 9.*
ribilis ut castrorum acies ordinata. Bonis hisce
profectis, deficit virtus, fortitudo infirmatur,
animus languescit, quo minus ferox resistat ini-
mico. Testatur hoc de se David: *Infirmata est in Psa. 30. 1.*
paupertate virtus mea, & omnia ossa mea contur-
bata sunt. O noxiā inopiam, hæc viam ster-
nit, portam aperit, ingressum parat diabolo, cui-
eta tollit impedimenta contraria, quæ obstacu-
lum illi dabant.

Adest hominum insauitissimus, in peccatum
incidit mortale in regionem longinquā à Deo,
quæ est culpæ, peregrinus profectus: non sta-
tim totus diabolo traditur: licet etenim Dei gra-
tiam, virtute quæ perdat principales, aliquid ta-
men superest illi bonum: quod illud? evolvit
rosarium, audit missam, interest concionibus,
largitur elemosynam, suam parum per peryen-
dit calamitatem, libri p. i. sectioni intendit: non
sunt consumpta omnia. Verum dum omnium
patitur iacturam, horum omnium ita denudatur
exercitius, ut nec rosarii pensum soluat quoti-
dianum, nec solitas obeat stationes, nec ad tru-
tinam vocet conscientiam, nec Dei, nec mor-
tis recordetur cæterisque segnis valedicat exer-
citiis.

Insistendum est & explicandum id quod E- 42
uangelistæ dum narrant quæ Ioannes Baptista,
B b b 3 adu-

Int. 3.
19.

III.
Om-
nia
mala
ex li-
bidine.
Ephes.
4. 19.

2. Tim. 1.

D. Be.
Ser. 34.
In par.

adulterum Herodem reprehensione corripue-
rit, ob susceptam in pellicem fratris sui Philip-
pi viuentis uxorem, eorum duo tantummodo
dicunt, quod: *Ioannes dicebat Herodi: non licet ti-
bi habere uxorem fratris tui.* D. vero Lucas ait:
*Herodes cum corripere:ur à Ioanne de Morodiade,
& de omnibus malis, &c. Omnia tamen coinci-
dunt: quod enim illi ut re mundo notissima o-
miserunt, hoc D. Luc. refert explicitè: ita cum
quispiam adulteris inquinatur vitioque libidinis
confurcatur, Rex licet sit, noueris illum pone
consequi Omnia mala, furta, latrocinia, oppres-
siones, scandala &c. Et hoc de luxuriosis pepo-
nibus explicat Apostolus: *Qui desperantes semetip-
sos tradiderunt impudicitia in operationem im-
munditiae omnis in auaritia.* Quasi saluti caelo-
que diffidentes, praeceptis semetipsos tradide-
runt impudicitiae. Miles despondens animo,
qui nec ab hastis diuerit uultu, nec glandes ex-
horret, nec vitam aestimat, cum de illa iam plane
diffidat: omnem paratus expectat euentum.
Addit, quod: *Tradiderunt se impudicitiae,* velut
seruos Domino illa qui per illos dirigit, prae-
cipit, statuit, omnemque eorum disponit actionem:
quidquid illa voluerit, & faciunt & operibus
exequuntur: *In auaritia*: ut declaret, sicut
auro quo plus sunt potius plus stimulantur auri,
ita libidinosus quo magis luxu defuit, eo pro-
pensior in molliorem, prodigamque venetem in-
temperantior. Tum demum pleno Sathanas in-
vltum ingreditur dominus similis illis: de quib-
us Apostolus: *Semetipsos tradiderunt impudicitiae
in operationem immunditiae omnis:* Nec Dei me-
mor, nec coeli, huc totus intentus, ut obsequatur
diabolo, velut seruus paratissimus, *Ad ipsius volun-
tatem*, ut cunctis Sathanae praeceptis velex obe-
diat, proinde quotidianum eius est exercitium
edere, bibere, dormire, voluptatibus indulgere,
vitam degere muliebrem, frenata laxare nequi-
tatis, modum nescire temperantiae: hoc namque
est, illos destinasse ut suarum iactant porcos vo-
luptatum.*

His optime quadrat quod de filiis Israel tra-
ditur D. Bernard. in hac verba: *Fames coegit israel
intrare in Aegyptum statim reperit ibi nouum Do-
minum, & de libero seruus efficitur &c. fames
non panis, sed audienda verbum Dei compellit
multos intrare Aegyptum, id est, tenebras, involu-
tur enim tenebris ignorantiae, & subiaceat domatio
Pharaonis, id est diaboli, qui est princeps tenebrarum
&c. sub iugo Pharaonis sunt luxa opera, id est, dis-
soluta & sordida. Deest doctrina panis, concio-
nes omittunt audiendas, opera pietatis, co: sel-*

fiones, exercitia deuotionis, & sensum lux ille
obtenebratur, tenebris involuuntur, nec coe-
perpendunt quid rerum agant, quid moliantur,
qua via progrediantur, eo tandem deveniunt ut
iugo subdantur Pharaonis daemonis serui, eius
tentationibus obsecuti motibus annuentes, ope-
ribus sordidis solutisque destinati. O te miserum
cum patris optimi nunc domo discesseris, ne to-
tam malis artibus substantiam dissipis, ne con-
tiones intermittas, nec missa sacrificia negli-
gas, vitam tuam deplorandam non negligas ex-
aminare, considera viam quam incedis prae-
steram, & Dei mandatis oppositam, ne ad illum
deuoluaris statum, ut tam crudeli te submittas
Domino mancipium.

Aliud quoque profundissimum Dominus vo-
luit indicare mysterium notatum à D. Gregor. a. l. 1. c. 1.
a. & post eum à D. Bernard. & Luxuria peccatum *luxu-
esse singulare, per quod diabolus ingreditur, & b. l. a. c. 1.
animae se Dominum constituit. Expendit D. modum
Thomae, satis conformiter D. Gregor. deo esse *essendi
peccata à per quae particulariter Diabolus humi-
nae accipit animae potestatem. Primum inuide-
litatis, per hoc capit diabolus principalis partis a. l. 1. c. 1.
possessionem, nempe intellectus, suaeque illam a. l. 1. c. 1.
totaliter subiecit seruituti. Testatur hoc Apollo-
lus: Deus saeculi excaecauit mentes infidelium, & Petrus
non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloria Christi
fili. Sic omnes sibi subiicit idololatrias haereticos: diaboli
que possidet, in tantum ut omnis illis haec occupat
relicta, legamus praeceptos nostri saeculi hanc haereticos
sarchas, praefatos occisosque à diabolo in cui-
dentissimum signum, quod eorum perfectum
cepisset debum sibi iure dominium. Ita mo-
tus legitur Oecolampadius, Carolostadius, imo
& ipse Luthers vide M. Fr. Thom. Malu. l. 1. c. 1.**

Secundum peccatum est luxuria, cui singu-
lariter hoc attribuitur, quod excaecat intellectum, cap. 1. c. 1.
ut si perius egimus. Hinc exponit D. Gregor. l. 1. c. 1.
verba Domini ad Iob de diabolo sub figura ele-
phantis: *Sub umbra dormit in secreto calami in ca-
lami humenibus.* Occasionem habet quam ma-
ximam diabolus totum occupandi hominem in luxu-
riam praedictum ex eo quod Deus, qui spi-
ritus praedicatur purissimus, à tali singulariter se ex-
quàm longissime subtrahat: illo namque tempo-
re, quo intemperata homines libidine luxque
exardescabant, in tantum ut dicere verum fue-
rit: *Omnis caro corripuit viam suam.* Dominus Gen. 6. 12.
Nec dixit: *Non permanebit spiritus meus in homi-
ne in aeternum: quia caro est.* Multae sunt haec ver-
ba difficultatis quibus innuit Dominus illos
non esse de quibus loquebatur, ut in illis suis
requel-

requisceret spiritus: Quia caro sunt. Creavit
Deus hominem, sibi locum quietis acceptissimum:
proinde: *Inspiravit in faciem eius spiraculum vi-
tae.* Sicut autem qui respirat quiescit, ita Deus
hominem creando dicitur de illo: quod *Requie-
nit die septimo, ab universo opere quod paravit.*
Idcirco creatus est homo Deo in quietem. Illi
vero de quibus hic sermo, congrua non sunt Deo
loca quiescendi: Quia caro sunt. D. Chrysostomus sic
hanc verba declarat: *Inde vivunt sine ratione, ac se-
cundo sola carnis constant.*

Nec hoc te lateat illos esse, de quibus dixe-
rat: *Videntes filij Dei filias hominum.* D. Augustinus, a.
Rupertus b. Theodoretus, c. Cassianus, d. Cyrillus, e. &
Suidas verbo Seth docent filias fuisse Seth, quæ
ut Deum ob vitæ sanctitatem, & ut auctorem
litterarum, scientiarumque celestium coluerunt:
illi ut ad inertiam voluptatemque corporis pel-
luntur, fundati, mea caro fuerunt, omnis rationis, cog-
nitionis & scientiarum expertes: f. *Animalis
homo non percipit ea, quæ Dei sunt:* inquit Apo-
stolus, quia vero Deum non agnouerunt velut
animalia censentur omni privata cogitatione:
num *g. Animales spiritum non habentes.* In illis non
permanet Dei Spiritus, qui est: *Spiritus sapien-
tiæ, & intellectus, consilij &c.* Quam procul il-
li ab omni distat scientia, consilio, prudētia, pietate,
amore Domini, intellectu: Hoc de lubrico ca-
piamus amore, quod David cecinit: *Supercecidit
ignis, & non viderunt sol. m.* Ignis libidinis, hoc
enim nomine in sacra pagina dedecoratur: *Ignis
est omnia eradicans gemina.* Quinimo luce
meridiana, quod ipsa luce clarius micat, & cæci
non vident huius, super quos ignis ille cecidit li-
bidinis.

§. 17. *Specialiter ob vitium libidinis, quosdam
possidet diaboli, ut patet in quibusdam ca-
sibus.*

Ita historiam illam seu miraculū, quod
enarrant Evangelistæ de demoniaco à
dæmonum legione possessio: qui dum eis
Dominus excessū præcipit, ut se de regione illa
propelli audierit, graviter institerunt, ut in por-
cos illis daretur licentia, qui ad duo millia pas-
cebantur, quibus hoc Christus indulget. D. Aug.
& D. Pet. Chrysostomus duo advertunt. Primum: cur
dæmones facultatem petierint introeundi in
porcos animalia sordida, fædida: cum enim sine
hinc superbißimi, ratio suadebat, ut subiecta
postularent emigrantiora. Secundum: cur illis, hoc

Christus permiserit: cum prius diabolo postula-
ta cuncta denegasset, scilicet, ut lapides in panes
transubstanciaret, de pinnaculo templi se præ-
cipitem daret, &c.

Primo respondent, vnumquodque appetere
sibi simile. Est autem diabolus, spiritus immun-
dius, graueolens, sordidus: sic enim Deus nominat dicitur
ore Zachariæ: *Auferam spiritum immundum de immun-
ditate.* Christus item diabolo præcipiens homi-
nis corpus possidentem, sic eum compellat: *Im-
mundus spiritus exi ab eo.* & alio loco: *Cum immun-
dus spiritus exierit ab homine.* Sordes igitur ap-
petit & immunditia: Vide ubi Satanas sedem desi-
derat collocare (notat D. Pet. Chrysostomus.) *Habitacula* D. Petri
fædida, & immunda perquirat, sordibus delectatur
CARRYS.
& canor. Sordes & immunditia in peccato libi-
dinis plenissime dominantur, quod communi vo-
cabulo D. Paulus immunditiam appellat. Vbi ta-
les igitur inveniuntur locus ille est quietis,
quem appetit quo delectatur quiescitque diabo-
lus: *Dimisit daemones ire in porcos,* inquit D. Au-
gustinus. *Ut ostenderet diabolum in eis dominari, qui
vitam porcorum gerunt.* Secundo respondent,
Christum veniam concessisse dæmonibus, ut in
porcis dominarentur, quo significaret dæmones
facultate prædictæ particulari, ut immundos,
carnales, libidinososque possideant, & similis li-
belli conveniat, immundus immundo, sordido
sordidus.

Quinimo & hoc David indicavit, dum decla-
rat quàm strictè à dæmone possideretur eo tem-
pore quo adulterio cū Bethsabæe sordidus per-
seuerabat, agnoscere Deo gratias, quod eum à tam
dura savißimi hostis servitute liberasset: *Eruiisti
animam meam ex inferno inferiori.* Apud He-
braeos verbum *Scol*, sapiens infernum significat
damnatorum: *Dilatauit infernus animam suam,*
inquit illa, dum de inferno loquitur, ubi damnati
semper æternum cruciantur. Similiter in Deutero-
nomio de eodē locutus Moyses, ait: *Ardebit usque
ad infernum nonissima.* Nec multum à vero abetra-
verit ille, qui molles illos & eurratos inter cō-
dumatos annumerat: peccatum enim luxuria-
tum difficilis est emendationis, ut quandā cum
obliuione damnatorum similitudinem habe-
re videatur. Nulquam tanto suos possidet dia-
bolus domino, atque in inferno nullus enim se-
eius potest eruiere servituti, nec animā eius fati-
cibus liberare, ne in æternum ab illo torqueatur.
Hanc igitur sortem suam sinistram perpendens
David, adulterio Bethsabæe conquinatus, cū per
illud animā suā cesseret à diabolo perfectō iure
possideri, eo modo quo is possidet infernum
condem-

condemnatos, ob difficultatem non vulgarem,
 quia se ne resurgeret præpediri sentietat, Deo
 laudes ob tantum receptum beneficium, cecidit,
 quod animam suam demonis eruerit dominio:
 Eruiisti animam meam ex inferno inferiori.
 Ex inferno, non quod ad æternos damnatus esset
 cruciatus: sed quia diabolus eum sibi iam subiuga-
 uerat iure adulterij, quo pressus domino, se
 ex parte sortem illam damnatorum pati cog-
 noscebat: quia peccato libidinis diabolus iure
 possidet homines strictiori. Subiungam & D.
 Paulum, qui valde sapienter hominem effe-
 minatum & adulterum, diaboli tradidit pote-
 stati.

*L. de dimi-
 temp. c. 6.*
 III. Memoratu dignissimas de hoc legimus hi-
 storias, D. Prosper Episcopus Aquitanæ D. Au-
 gustini tempore auctor celebratissimus, refert so-
 Carthagine vidisse puellam genere Arabem, ha-
 bitu religioso indutam: hæc die quadam imagi-
 nem offendit Veneris satis inhonestam, qua vi-
 cogitationibus turbatur illicitis, nec mirans, ta-
 les quippe, nulla etiam oblata occasione mentem
 inquietant, quanto magis illis obiectis ad vene-
 rem incentiuus, quocirca flammis omnes iudico
 esse concremandas. His illa consentit, ac turpio-
 ribus volens delectatur imaginationibus; quo
 Domicilium se diabolo præstitit, inquit Auctor: nec
 mora, subintrat diabolus; occupat & corpus &
 animam, ut sibi debitam: quam miro quodam
 modo diuini aluit, quem idem commemorat
 Auctor, & nos alibi narrauimus.

*L. 1. Dial.
 cap. 9.*
 II. Hoc excedit quod D. narrat Gregorius con-
 tigisse in Toscana, mulieri nobiliori iunctæque
 matrimonio. Inuitata fuerat, ut postmodum dedi-
 cationi interesset Ecclesiæ D. Sebastiano Mar-
 tyri inuictissimo consecrata; ut in illam prælati
 martyris reliquæ debito honore collocarentur.
 Eadem nocte sensuali commota appetitu, vo-
 luit ut eam maritus agnosceret. Sequenti verò
 luce, ad prædictam reuinit venire Ecclesiam: se
 namque minus dispositam ob præhabitam co-
 pulam esse iudicabat. At pudore perterrita ho-
 numque oblocutiones extimescens, comite
 socru conuenit ad Ecclesiam: *Max ut reliquia*
beati Sebastiani martyris oratorium ingressa sunt,
eam malignus spiritus arripuit, & coram omni po-
pulo vexare cepit, &c. Casu adeo deploando, ut
 vno ingressu confestim integra legio eam
 invaderet, id est sex millia sexcenti, sexa-
 ginta sex. Mirabile dictu: cum eum
 ex se sit actus ille licitus, cum proprium agnos-
 ceret maritum: tali tamen Domino tradebatur
 crucianda; quod forte ob mox dicendas conti-

D. GREG.
 gent rationes. Sed quid dicendum de peccatis
 adulterij stupri, sacrilegij? Talia quænt subiecta
 diabolus, & his delectatur, sordidus habitaculis,
 sicut ex opposito nullis suauis cohabitant aut
 delectantur Angeli, quam purissimis virgibus,
 vide & ipsa virginitas: *Socia dicitur Angelorum.*
 Estque familiare hoc D. Hiero. & D. Augusti-
 ax. omnia: *In carne præter carnem vivere, Angelicam*
est. Et vix aliquid notius, quod præter mentis cor-
 porisque puritatem, magis demones exhor-
 rescant.

Factum narrat obstupendum Cassian. quem
 librum ut spiritualibus referunt documentis
 S. P. N. Dominicus secum conferre consue-
 rat. Dæmoniacum adduxerunt Abbati Ioanni
 viro vique virtutum insignis clarissimo: qui
 quantumlibet dæmonem ejicere conaretur, fru-
 stra tamen desudabat. Eo superuenit eadem
 hora secularis operarius vxoratus de opere do-
 mum regrediens, & ecce continuo ad eius præ-
 sentiam multo fremens vlulatu excelsit diabo-
 lus, exclamans: ultra hic non possum demorari.
 Non minimum miratur Abbas, & seorsum de-
 ductum a turba agricolam interrogat: de vitæ
 moribus, de pietatis exercitiis. Renuit vir humi-
 lis pietatis aperire secretum, hoc autem tantum
 alferens, se ingratum Deo peccatorem. Verget
 Abbas Ioannes non rem deferat veritati: sum-
 pliciter igitur respondit hoc sibi in more po-
 situm, priusquam ad opus pergeret matutinum,
 Ecclesiam adire. Deique postulare subdolum,
 quo cor fortatus illo de in peccatum minime
 laboretur: labore verò diuino absoluto, repetere
 Ecclesiam, & de commissis rogare remissionem
 decimas & primitias fideliter soluere, prudenter
 aduigilare, ne cui molestiam adferret aut verbo
 contristaret, si quando per alienos agros graste-
 retur bonum ori fidei illam appendebat. His auditis
 Abbas pius & prudens licet illa in viro ope-
 rario multa esse iudicaret, tanto tamen effectu
 censebat esse minora & miraculo inferiora.

Denuo inflat vehementius Abbas, vitæ suæ re-
 ferat verax actiones. Tum demum omnem
 confessus est veritatem; fateor iunctus sum ex
 parentum obedientia matrimonio, verum tamen
 virgo: quia veto me castitatis obstrinxi, vide
 cum vxore, velut cum sorore intactam seruo
 virginitatem, iam annis vndecim impollutus.
 Modo, respondet Abbas miraculi non miror ef-
 fectum: nihil etenim sic horret diabolus ac
 corporis mentisque virginitatem, sicut nec illi
 maiorem dat potestatem, nec locum aperit
 ampliolem, ut hominem arripiat, quam car-

his spurcitiis, sordidaque luxuria.

Præfatas ut præclaras appropio historias, at nulla materia nostræ congruentior, quam ea, quam proponit Spiritus S. de iuvene Tobia. Hunc Raphael Angelus via perpetuus comes sed larvatus ad coniugium cum Sara virgine ut nobilissima, ita pudicissima adhortatur quæ septem prius viris data fuerat in uxorem, autamen cum nullo illorum consummatum scimus esse matrimonium: mox enim ut ad illam accedebant, illos omnes successu diabolus prælocant: quare Angelo Tobias: *Audis quia tradita est septem viris, & mortui sunt: sed & hoc audiui, quia demonum decit illi. quomodo ergo illam ego in uxorem ducam? Tum Angelus Tobias viliissimam prælegit admonitionem, & in illo omnibus, nec incongruum foret illam perpetua servare memoria, cum & ipse Angelus attentionem lectioni postulat: Audi me, & ostendam tibi, qui sunt, quibus transire possit demonum. Hi namque qui coniugium ita suscipiunt, ut Deum à se, & à sua mente excludant, & sua ita vacent libidini, sicut equus & mulus, quibus non intellectus, habet demonum potestatem super eos. Bone Deus, ex se matrimonium sanctum, Dei institutione consecratum. Honorabile coniugium. Actus matrimonij sine peccato licitus: Thorus immaculatus, asserit Apostolus, quod cum ita sit, qui tamen eo suscipiunt animo matrimonium, ut suis solummodo vacem delicijs: Habet demonum potestatem super eos. Quid non eis timendum, qui stupris, adulterijs, fornicationibus, incestibus, alijsque incessanter vacant voluptatibus à Deo prohibitis, sicut equus & mulus insipienter? Attende, precor, exequande, cœcutiens: Sicut equus & mulus in ades proptans impudice, ne te malus arripit diabolus, cui te servum venundas, cave ne subito te suffocet, perdatque luxuriosum. Tu vero, cuius hæc præmia sunt desideria, tuis cum amasia vacante delicijs, quinimo & honorem puellæ deprædanti iunctamque matrimonio, dedecorare tibi prospice, diabolus adstat, verere ne te in infestas abripiat, ut illi Syn phronio Romæ præfecti filio contigisse probe novimus: hic tamen suis attractus voluptatibus, purissimam aggredi non est veritas Agnetem virginem (referente D. Ambro.) quem diabolus oppressit inopinatim: accedent potio patri, & ob huij necem graviter apud castissimam virginem expositulanti, respondit: Non ego filium tuum occidi: ille, cuius voluntatem perficere volebat, in eum potestatem accepit. Cave mortalium stultissime, tuæ sectator impurissimæ libidinis, ne totum te rapiat Satan, disperdat, av-*

hiscron. Sapi. de Lameza, Tom. II.

nam detradat inferno, corpus autem eyciat verminibus alimentum.

§. 18. Adhæsit. Adeo firmiter adhæret diabolo luxuriosus, ut nec flagris eum domo sua eliminet, quo diabolus intumesceat.

Aliud quoque subintelligit Christus hoc verbo (*Adhæsi illi*) mysterium. O infamem, qui patii benignissimo terga vertis, domum deseris rebus omnibus instructissimam, illustrissimam societatem, mentem opulentissimam, sic ut te nec lacrymæ, nec preces, nec promissa teneant vel paternæ, nec honoris gradus quo domi gloriaberis, nec amoris blandimenta, cohibeant petulantem: ipse tibi domum eligas tyranni, quo nullus servus, inhumanior nullus, Schyza barbarus, cui adhæcisti, ut sis illi servus perpetuus, licet te ad vilissimum omnium eijcet officium, ut subulcus deservias, tam constanti verò mente adhæret illi mancipium, ut nulla possit ab eo diuelli ratione, nec verberibus, nec ignominijs, nec ciborum subtractione, ad reditum compelli fatigatus. Quam bellè nostrates exprimit discolors.

Illud videbis, quam stringat hoc vitio fortiter diabolus, opibus exhaustis, sanitate consumpta, crancis putrescentibus, corroso gutture: oris graveolentia putidum, inhonorum exanthoratum: & tanta licet eum diabolus immanitate contondat, ita tamen constanti eius in obsequio perseverat, ut non sit qui abigat laborum, verberumque radiosum: Adhæsit uni cuius. De hoc inter cætera sibi diabolus applaudit, superbusque gloriatur, ut se Deo comparem esse grauletur, de attenta nempe fidelitate, qua illi serviunt miseri peccatores, quæ imitetur eorum fidelitatem, quos Deus inter sibi fidelissimos reputat servos, eosque constantissimos. De hoc maxime Deus in servis suis gloriatur, quod in eius verba iurent, illi tam pertinaciter adhæcant, ut nihil sit quod illos à suo valeat amovere famulatu. Sanctorum ad Dei accessus obsequium eodem declaratur verbo: *Adhæsi. Mihi adhære Deo bonum est*: fatebatur Psal. 73. Psalmista. Deus autem ut Patriarcharum constantem declararet in suo famulatu voluntatem, de illis hoc testatur: *Adhæserunt mihi*, pro ut ipse per Hieremiam explanat suballegoria lumbaris, quod hominis aharet corpori forensis constructus: *Sicut adhæret lumbare ad lumbos viri &c.* De

Ccc Sanctis

*Hierem. cap. 13. 11. Veli adhuc summi. Qui loquenti modus fami-
Psal. 24. 25. runt? Ut licet illos, secundum hominem, Deus
excipiat a peremine, flagris ardeat, enecet fa-
me, paupere tate deprimat, claudibus affligat; su-
perant tamen omnia, nec a Dei voluntate, eiusque
seruicio ac chantate sepeandi, his omnibus fi-
tiores,*

*Ita D. Paulus ex illi constantem in Dei cha-
ritate & famulatu suam probabat voluntatem
quod in se totum provocaret mundum, omnem
eius potentiam, imo ipsos Angelos ac demones,
calamitates omnes, omnes ad mortem usque per-
secutiones: Quis nos separabit a charitate Christi?
tribulatio, an angustia &c. Certus sum, quia neque
mors, neque vita, neque Angeli, neque Principatus,
neque virtutes, neque instantia, neque futura neque
fortitudo, neque altitudo, neque profundum &c. po-
tuit nos separare a charitate Dei. O Dei vas electum
ad Domini tui gloriam, quam illum tua fidelitate
glorificas? Idcirco qui Paulum eligit sibi in hono-
rem hoc de illo fecit testimonium: Vas electum
est mihi iste. Hoc suo maxime Deus consulit ho-
nori. In illum finem collimabat illud cum Abra-
ham stratagemata dum ab illo parente, filium sibi
poposcit immolandum, ut autem Abraham strin-
git gladium, & ictum in caput librat innocentis,
manum Deus ab opere revocat percutientis. Quid
his Domine mi intendis? Non filij vitam sed ut
totus testetur orbis, qua mihi pater Abraham ser-
uiat promptitudine, ut eum nec proprii filij im-
molatio a meo queat dimovere famulatu: Non
peperisti filio tuo virginitas propter me. Hinc tua
constans immobilis cunctis innotescit mihi serva-
ta fidelitas.*

*In eundem scopum tendebat ille cum Iob tra-
ctatus, coram Domino adstat diabolus: cui Do-
minus. Unde venis proditor. Ex aedibus meis
Domine, mundo scilicet; totus hic meus est,
omnes solus homines possideo, omnes mihi ser-
ui fidelissimi: Circum terram & perambulavit eam.
Iob. 1. 7. Siccine meum? ax? omnes tuar parati voluntati.
Habeo & mihi Iob servum inconcussa fidelitatis
virum. O Domine, replicat diabolus, talis ne-
quaquam est, qualem tibi arrogas, nunquam
illum rei familiaris iactura examinasti. Quid ef-
fers quod tibi seruiat, quem tantis tibi deum-
eis blandimentis? Impertis illi facultates,
filios, sanitatem. Ne precor illum inter fi-
delissimos adscribe, quem his prius non ten-
taueris argumentis. Petitis animo: virgeat fla-
grum, opes dissipentur, domus corruat, emo-*

*riantur filij, sanitas languescat, in sterquilino ob-
pita percussus, & putredine sedeat circumfusus.
Domine, taline servum & scipis immanitate? Vi-
de ne defecerit. Absit omnino, probatissimus
est mihi; & his eius clarius patebit sole fide-
litas. Nec nane fallaxque testimonium: In-
gruunt turmatim in Dei servum, dolores, iactu-
ra, clades &c. & totus putredine compositus vo-
cem altius extollit: Etiam si occiderit me, in ipso
sperabo. Non me Deus a se, non a suo repellit ob-
sequio, nec eius deserta domum, licet occidat:
Iustificacionem meam quam capi tenere, non desce-
ram. Fateor, Domine, inquit diabolus, de hoc te
posse servo gloriari. Invidet diabolus Deum ta-
libus honorari: ut enim aduerit, quanta Deo ex
illo Abraham facinore gloria, quantus honor ac-
crevisset, quod ei virginitas paratus fuisset fi-
lium immolare, miriadas sibi conciliavit servorum,
qui sibi filios & filias immolarent, qui non solum
ferendi gestu desisterent, ut Abraham, sed re ipsa
sanguinem funderent filiorum, necique traderent
charissima pigra, hoc namque praeteritis in
sui gloriam molitur diabolus, estque illud quod
Deo maxime foret letum, quare ut de grauis-
sima sit illata ignominia conuerteretur dicens? Im-
molauerunt filios, & filias suas demones. Num ha-
buit Deus sibi fidelem amicum Abraham, mi-
lenos autem diabolus, ut in eo Deo saluam
praeripere videretur. Ut enim superbus videt
hunc Iob constantiam divina favere existima-
tioni, cui licet bona, greges, armenta, fi-
lios, servos, sanitatemque abstulisset, nihil
horum valuerit Iob a diuino separare famulatu;
congregat sibi servos, (quos ego diaboli voco
Iobes) innumerabiles quos sibi subiungat, velit
hunc prodigum, direptis opibus, honore, nomi-
ne, salute, putredine, verminibusque toto corpo-
re prosternentibus, quos tamen possibile non sit
diaboli domo exturbare fatigatos, aut ab illo se-
pare tardiosos, aut alio diuertere peruenien-
tes.*

*Exemplum ab altero sumito, qui diaboli Iob,
verberibus pugnisque confusus, opibus exutus,
privatus sanitate, in sterquilinum putidus ad
spectaculum eiectus: adhuc dicat: Etiam si oc-
ciderit me; manu mittere sortum, impossi-
bile, licet occidat me, delicijs renuntiare
non valeo, licet ob i las fiam vermium, for-
diumque congeries; & licet eum diabolus
habeat adeo miserum, vilem, & abiectum, ut
eum ad porcorum curam subulcum eiciat, ad-
haret illi tamen fidelissimus: Misit illum in vil-
lam suam, ut pasceret porcos, & cupiebat sa-
nitatem.*

curari de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat. Quid hoc, tam vile prodigium commendat officium? Illum creas o proditor, porcarium? Tanta maceras fame, ut illi porcorum deieceris siliquis? Attende, iuvenem esse patre natum perillustri, inter puputam, byssum, vnguenta, electuaria deliciaeque enutritum, & mox ut se ad tam abiectam videret servituti, te deserto, quaret qui in illis excipiat, trahebat honestis, nutritaque delicatis. O quam tuto quodam diabolus sibi servos possidet adeo eius addictos obsequio, ut eum sint numquam relicturi, quantumlibet immaniter crudeliterque illos excipiat: subditos infamem, inedia consumat, exuat indusio. Non discedent semper parati servitute contumaces.

Abbas. O Israelitas infelices, celestis patris filios, quos sibi tales elegit: *Primogenitus meus* *Israel.* Aegypti namque incolæ, ac eidem Pharaonis subiecti servituti, tam duram premere illos afflictione, tantisque ad extrema fatigaret laboribus, ne cogitatio quidem illis occurrat, ut egrediantur, se tam iniuste eripiant servituti, & in sibi debitam asserant libertatem; quinimo tam inmiti contracti domino, cepis, alijs, carnisque ollis delectantur. Seder animo Pharaonis impio, tam continua Dei populum afflictione fatigare, ut ne quidem momentum ad quietem largiatur, unde hoc illis imponit oneris, ut operibus luti sordidissimis nec minus durissimis distendantur, lateres figuli componant, omnes edificandis civitatibus Ramesses & Phithom occupentur, ne verò ad momentum quiescerent, praefectos statuit operum omni exvotos humanitate, tigris crudeliores, qui miseris pelum imponunt laterum quotidianum, viribus humanis impossibile, nec vel vinum de numero detrahentes: qui scuticis, flagris, & hispidis spinarum virgis, statutum non implentes numerum excruciant. Hos S. pagina dicit *Præfectos Operum*, & Philo: *Excoctores imperiosos*. Notat autem Moyses, quod crescente laterum numero, penosque in dies ingraescente, paleas operi lex negaret: sed alio mitteret colligendas: *Non de vobis paleas, ne & colligite, sicubi invenerit poteritis*. Opinantur aliqui paleas hoc intelligi, quæ miscendo luto sunt necessaria. D. autem Bernardus, paleas capit quibus lateres, in fornace coadurantur. Afflictos Israelitas considerant D. Augustinus & D. Bernardus: *Intendes operibus, d. i. i. luti & lateris*. Quam solliciti, quam anxij, quaqueverium paleas colligunt, quibus lutum, lateresque componant. O Israelitas ipsa clade

miseriores! O filios illustissimo ac nobilissimo illo patre Abraham, ad se ipso Deo progenitos, (amabo) vos ad tam vile, sordidumque damnavit officium? quis ad illum statum deiecit miserandum? filij, quos Deus patrum vestrorum, nomine filiorum suorum dignatus est honorare: ad quam autem vos intueor abiectos servituti, cui distentos officio, ab illo utique rege, cui vos ipsos in servos tradidistis, semper lutum calcatis, semper paleas vagi conquiritis, & quis, preter tanti laboris finis, quæ regis intentio? Ramesses & Phithom edificare civitates: Vos ipsos hic intuemini descriptos, vos enim alloquuntur o filij prodigi. D. Augustinus & D. Bernardus, qui vos ipsos huic tyranno crudelique domino tradidistis, qui vobis hoc imponit officij, ut sordidis & graueolentis operibus luti carnalium operum distendantur: Rex Aegypti (inquit D. Augustinus) *Ipsa diabolus te cogit ad opera, non infuit sed iniquitas servituti &c.* ad opera terrena & luxuriosa cogit. Sub iugo Pharaonis (inquit D. Bernardus) *hinc luti opera, id est, dissoluta & sordida.* Hoc autem vehementer hic importunum: cum enim ad talia opera, paleas requirantur, nec illæ tibi dentur, sed ad eas tu ipse conquiritas obligeris, ne vel denarium à diabolo tibi dandum speraveris, ut puellam ad inhonesta compellar, nec opes, ut famulam corrumpas, nec sanctatem qua tota nocte ut vespertilio circumvageris, aut vaces rapinis: tibi illas necesse est, acquiras: Attende quo illi labore paleas colligunt ad opera sua terrena & sordida: quot autem hypotheses, quot vlturæ, quot cambia & recambia, ut praediximus, & omnia in obsequium Pharaonis infernalis, & hæc ex illis extruuntur: rbes scilicet Phithom & Ramesses. O potentissime Deus quam oppositè nobis ea describis, quæ detritus illis evolvant libidinosis. *Ramesses* ex sententia Origenis, significat: *Gemma: i. tinea*, id est ut reor, semen, seu radix tinea & putredinis. Rupertus ipsam vult significare tinea. *Phithom* autem idem significat: *os Abissi*: En scotator, quid ex illo tuae libidinis extrahatur, commotionem tinea, vermes toto corpore diffuentes, dolores qui tibi medullas rostant ossium, velut tinea: En calamistræ ganeo latissimum tibi os aperis abyssi, quæ tuam tibi deglutiatur salutem, opes, honorem, vitam, animam: omnium, etenim horum sulis infame rursus frangium, omnia libido dissipat in explebilis, nihilominus ita, Pharaonis diabolici malefunde athares constanter obsequio: ut parieti loquatur, qui discidium sua eat.

ingi gravissimi excussione, & tam molestæ caræque servitutis libertatem: *Adhæsi uni civium.* Talis Domini servitio conglutinati persistunt, licet tam multis, ac gravibus iacturis, cladibusque fatigati.

§. 19. *Misit in villam Regna, qua promittebat diabolus in suavia evanescent, & cavi-
nam famem, quibus, qui illi servit, mul-
tatur.*

47. **C**ohabitavit igitur civi illi detestissimo. At quo quiescit palatio? Hæc sordidissima, ubi nefrendes pascuntur: eo prodigum misit, ut subulcum ageret, fameque citius deficeret, cum ei diurnam non assignaret rationem, aut mensuale salarium. *Misit enim in villam suam, ut pasceret porcos, & cupiebat &c.* O fœdissime, quæro, ubi nunc grande loqui, ampullata promissa, Christo perierata dum omnem mundi gloriam assumpere demonstrasti; tua esse omnia iactitans, reges ac possessores fore omnium tibi polliceris servientes: *Ostendit illi omnia regna mundi, gloriam eorum, & dixit, hæc omnia tibi dabo.* Ita hæc tua sunt regna, suavia porcorum, sœctores, putredines, hæ tuæ gloriæ, subulcos create, hæ tuæ facultates, domusque abundantiæ, dira fidelissimos fame servos enecat.

Meminisse te velim (inquit D. Petr. Chrysost.) eorum quæ nobis referunt Evangelistæ, de miserrimo, nempe, illo cuius corpus integra demonum legio pœssederat, id est sex milia, sexcenti, sexaginta sex, cuius dolendam sortem singulari stylo denotat D. Mar. cui Caco-dæmones locum assignarant habitandi, detinuerant in mortuorum sepulchris, ad cadavera gravæ olenta, pulitæque detrulerant: *Domicilium habebat in monumentis.* Num igitur integra dæmonum legio alteri loco illum non poterat deputare commodiori? Quem locum, arbitraris, esse designandum ab eo qui mortuus est, vermis, & putredo; nisi monumenta mortuorum? Et ce qui honores omnes regi promittebat, & gloria, habitare fœdas sœctis corruptiones cadaverum reperitur in tumulis. Sic sic iste decipit, cum promittit. Quam congruè de illo lob: *Præ-*

I. Diabolus in promittendo multus, & putredo; nisi monumenta mortuorum? Et ce qui honores omnes regi promittebat, & gloria, habitare fœdas sœctis corruptiones cadaverum reperitur in tumulis. Sic sic iste decipit, cum promittit. Quam congruè de illo lob: *Præ-*
CHRYSO. *dum pollicetur socijs, & oculi filiorum eius deficiunt.* De quibus in tractatibus nostris fusiusegimus, ei valde convenienter, quod ibidem exposuimus, nempe, quod sordidus ille civis, virque cumini sœctor, adeo sit avarus, ut licet aliud nihil inloret, quam

promissa & repromissa, rerum omnium adeo indigus reperiret, ut, quando ad rem veniret, nihil quod det, habeat, nisi penas, labores, ignominias, milerias, putredinem.

Perpente, quid cum illis agit sibi subditi, quos ad suavia detrudit; te in adulterium, abum ad concubinatum, illum ad lupanar, ut eorum sit hæc tota sollicitudo, porcos pascere, sensus suos, his nervis omnibus intendunt edere, bibere, ludere, iocari, odoribus recreari, mulis, delicijs inhætere, nihilominus fame deficiunt, non illis postulata concedit, nec promissa servat fœdissime. Tu vera loquere, num vique tantos tibi largitus est nummos, quot populus tibi verò tot delicias, nullo tuo impendio, concessit quot desiderasti? Continua fame languescunt, confusi, nec quidquam illis diabolus largitur, nisi quod suis ipsi laboribus lucrantur, & si quas colligere valeant, sed non nisi periculo, moliarum, morsuumque porcorum; Absit ut diabolus tibi plus aliquid liberalis largiatur, quam tu tibi valeas opera congregare: non tibi pellicis dabit amplexum, nisi tuis illum impensis procuraveris, mille periculis, anxia sollicitudine, tuis facultatibus, indultia, pro ut Dominica prima declaravimus.

Notat autem Caietan. quàm concinne Christus prodigi describat calamitosam sortem, quod fame languesceret, tam avaro subditi Domino, qui cum cibum famelicus optaret: *Nemo illi dabit.* Ne diabolus credideris benigniorem diuine epulone, qui mendicem cernens fame perire Lazarum ad domus suæ ianuam prostratum, nec micam illi panis indulsit, nec eius quispiam famulorum: *Nemo illi dabit.* Diabolus, mox ut aliquem sibi peccato subiecit, ipsi conatur ut quæ desiderat, non obtineat, ipse obicem ponit sola enim spe nutriend, quæ quærit, obtinendi. Primum quia versipellis est, astutus, ut qui novit, quàm primum quis optatis potiùs esset delicijs, ilico eorum nolceret inanitatem, ac fallaciam: ut Amnoni contigit, cum Thamar sororem fœdè violasset.

Refert D. Augustin. quod Monica mater sua, ex desiderio, [quo Augustini optabat convertere] honorem, Episcopum à magna sanctitate commendatum instanter rogaverit, ut illi ammodo suaderet libros de manibus projiceret Manichæorum, qui filij erroribus scatebant. Cui vi pijissimus: *Sine illum, & tantum rega Deum prope.*

Nam illud igitur optimum consilium? Sanè optimum: illi tamque libri quibus intensus occupatur, reueriores, tot docent ineprias, ut Ipse legendo reperiat, quis ille sit error, & quanta inperia. Testatur autem quod ex propria loquebatur Episcopus experientia. Hoc namque modò fabulas detexerat hæreticorum: nec inane consilium: hoc namque pte cæteris D. impulit Augustinum, ut eorum libros exeat, quod necdum in illis quæ conceperat, non inueniret, & illis Manichæi contineri iurauerant: sed & ipsi, ut primum cõtenta peruoluisset, illi fraudes aperuerunt, & hæreticum commenta sole clariùs exposuerunt. Non vult oculos tibi diabolus aperiri, proinde tuas perfectè non optat impleri voluptates: si vero hoc tribuat non nisi timide & future hoc peragit, vel ne vquam obtineas, intercepto oblatulum.

Secundum, nostris inuidet diabolus voluptatibus; ne vero tibi persuaseris, quod eas tibi tribuet vitæ bonus, si quomodo te possit illis negatis apud se captivum detinere, semper autem promissis aler, & desiderijs, nec eorum dabit ipse complementum. Tales notat D. Paulus quasdam mulierculas, de quibus sic ait: *Quæ ducuntur varijs desiderijs*, optare semper, semper anhelare, obtinere nunquã, nunquã latari. Semper optabat hic prodigus, semper anhelabat, extremã pressus inopiã: *Et nemo illi dabat*. Ex hoc in aliam eamque grauiorem devolutus est acerbiter, quod ipsi porci quibus abunde de aliquis Dominus providebat, magna ad libitum ipsi vescerantur satiati voluptate, ipsi vero nequaquam donarentur. sed eas tantummodo cernebat, optabat, suspirabat; ac eorum hæc spes delusit hiantem: *Cupiebant saturari de siliquis, quas porci manducabant, & nemo illi dabat*.

En tibi opere completum altissimum illud mysterium, à D. Bernard. & ante illum à D. Ambrosio. expositum ad illa verba sponsi ad sponsam, oblectra quidem sed plena sacramentis: *Si ignoras te, o pulcherrima inter mulieres egredere*. *Abi post vestigia gregum, & pascue hædos tuos*. Animam alloquitur omnium creaturarum sub sole nobilissimam, vitæ Dei filiam, ad eius imaginem ac similitudinem generatam. O anima formosissima cunctis inmundi creaturis dignitate præstantior, si stemmatis tui præclarissimi ignores originem: *Signores te, & nec generis tui attendens primordia, paternã discedere festines domo; terga vertere, in regionem culpæ longinquam transmigra; curre, ut animo lubet: Egredere: at hoc tibi sit exploratum, in adeo deplorandam te for-*

tem delapsuram, ut tandem ad subleci devoluaris officium; hoc tui futurum munus, hædos pascere, animalia lasciva, id est appetitus tuos inordinatos, lascivos motus, carnalia desideria: *Pasce hædos tuos*, in idem coincidit, ac pascere porcos. O lachrimis plingendam calamitatem! Princeps formosissima pascit porcos?

At explorare hoc tibi declaro: gravior te manent infortunia, & in tantam decides miseriam, rerumque inopiam, ut nec parem cum porcis sorem obtineas. Hoc illis significat verbis (testatur D. Bernard.) *Abi post vestigia gregum*: Illos insequeris, non assequeris. O scirem finitram! *Miserabiliter prorsus, non saltem inter greges remanere permittitur, sed post abire iubetur*. Integre deliciarum siliquis animalia satiantur, in edendo, bibendo, actibus libidinis: hæc sunt animalium gregumque deliciæ, quibus eorum ad saturitatem venter adimpletur: Non porcos impedit, aut terrahit inferni timor, non percellit discrimen infamie (hæc etenim in illis locum non obtinent) nec sanitatis iactura, his etenim ipsa conservatur. Hæc plangendus non est affectus adolescens. Noltraes inspicere ganeones: quales vivant? Delicias cernunt, toris illas optant præcordijs, nec tamen illis perfectè gaudere permittitur: vel occasio deest, aut crumena vacua, vel impedit aduersa valetudo: vel timor, aut discrimen, cum omnia per nuntios, omnia furtive, omnia clandestinè fieri oporteat. Num fortè tam asperso delicijs fruuntur animalia cordolio? Te ipsum tibi proponi: in ipso namque vitæ statu quem elegisti cui adhæcisti, eò tua non ascendit fortuna dixeris infortunium, ut pleno pectore tuis yaces voluptatibus, ut te nec timor angustet, nec capitis animæque discrimen perterreat, pro ut his liberè ipsa vacent animalia, ipsi porci.

Hæc pendit D. P. Chrysost. & alius in- clamat: *Quam crudele ministerium: quia neque conuiuit porci, qui vivit porci. Miser cui porco rum deficit es, esurit saginam: Miser qui squale- rum crudelemque casum, ut eodem non veltetur linitre, nec inavem suam impleat ventrem: Qui vivit porci, qui corpus, qui vitam, qui seipsum porcorum tradidit ministerio*. Eleganter pendit hunc D. Chrysost. infelicem prodigum, de capite ad calcem, qualis sit perferatur. Illum tu quoque perpende qualis fuerit, immundus, lutosus, sordidus, discinctus, lacer, discalceatus, brachijs, pedibus; femore nudus, mastigia, crinibus inton-

III.

Libidino-
sis nec ut
animalia
suis fru-
tur volu-
ptatibus.

D. BERN.

Serm. 19.

in Can.

D. P. CH.

CHRYS.

SOL.

Serm. 1.

in Can.

Hom. 1.

de panis.

IV.

Prodigus

describi-

lis luridus, paleis circumfusus, cui facies ardore solis exusta, pellis tore contracta nocturno, manus vris similes, vngues aquilini, cernuus, inclinatus, ambabus tenens baculum manibus barba incompata, & hispida, prout ad porcorum aqualiculum, tanto eos cernens palcentes studio, ut oculi filiquas sequerentur, cum illi-
gitum illi foret tamen illis ventrem implere famelientem, contabescens inuidia, videns porcos filiquas saturari, calque rostro suffodere, & interim fame peribat. Prodigum intueri, mouet D. Chrysostomus. & fide lineata, dicito mihi, si filij pater punire vellent imprudentiam, nec eum carceri posset includere strictiori, torturam submittere grauiori, & duriori damnare feruitate. Est autem hoc veritati consensum, ait S. non opus esse Deo ut laboret, tuis statuendo poenam voluptatibus, sed sufficit ut te permittat effrenem illis indulgere, etenim ipse tuorum erunt tortores cruciatuum, huiusmodique vindices: hoc ipso Deo contestante: *Aug. 1. de malitia tua, & auersio tua, auersabit te.* Quos Deus tortores quare atrociores, quam feras illas pupulas, continuo te affligentes, quibus ad perpetuas astringeris vinctiones ubi seuioribus premienis angustijs, quam martyr irochlea cruciatus? qui duriores vindices ipsa paupertate qua gemis exhaustus, ut nec tibi, quo te honeste contegas, minime suppetat, nec quo miseram transigas vitam inuenias: quare poena, qui dolores illis purgationibus, sanguinis extractionibus, amarissimis portionibus &c. acciteres?

Hiere. 19.
V.
Libidinosis
tortura
exerce-
tur gra-
uiori.

30.
Dent. cap.
28. 47.

Hæc tormentorum genera t'ibus olim prædixit Deus: *Es quod non seruietis Domino Deo tuo in gaudio cordisque letitia, propter rem omnium abundantiam, serui inimico tuo, quem immitit tibi Dominus, in fame, & siti, & nuditate, & omni penuria. & puer iugum ferreum super cervicem tuam, donec te conterat.* O iuuenem nobilissime. Datum tibi erat patenti tuo optimo in gaudio cordisque seruite letitia, dignitate, diuitijs, & imprudens noluit, sed fecistimo illi te Domino seruum tradidisti, ille te porcarum deiecit, fame perimet, salutem adiimet, opes absorbebit, & grauitate conteret cruciatuum. Heu quam multis hæc verba conueniunt. Heu in quam multis hæc dolemus impleta qui prodigi nostri comites ad tam indecoram vilemque gemunt damnati feruitatem? quos gemitus, quas excitaret lachrimas patris sui familiaribus, si illac transuentes iuuenem tam laborioso, sordidoque cernerent adstrictum

officio? Iudais namque confitebatur infimum, carens excedendum, hortendum, quæ minus, porcos pascere. In stuporem rapere quæ maximum, ut amicus Iob, dum cum videtur ex regio palatio ad festidum, vileque detestum sterquilinum. An fallimur? num hunc tanti parentis filius? An figura Iudimur, hinc suam sic dedecoravit nobilissimam dignitatem, & tantarum acturam fecit facultatum? qui o colere illi ex parte sua non compaterentur, statum ad quem dilapsus esset, omnium miserum considerantes, ex altera vero, quo non cello commouerentur perpendentes quod proprio agnatus cerebro, in tantam deciderit ameniam, quæ patrem penatesque desereret, & subulcus feriret ingratisimo, vilissimoque famulatu? Faxit Deus, angelorum capere non ad irationem, dum te adeo infam: duroque statu proiectum intuentur: & cum diuino sis ortus genere, Dei que consors natura, in veterem vilitatem dege neri redis conuersatione, ut ipsi subulcus seruas peccato. Deloie mentis acerbiori (nostro loquendi modo) quam olim Vates Hieremias ipsos Nazaros, te deplorarent. *Candidiores Nazari, cuius miores lacte rubicundiores ebore nitidiores, sapientiores pulchriores, denigrata est super labia carbonibus facies eorum, & non sunt cogniti in plateis tuis.* Expendit D. August. id quod Dominus ab Adam post inobedientiam peccatum interrogabat: *Adam ubi es?* Non erat utique Deus, vbi nam lateret Adam, at summa sua admonere illum voluit calamitatis, stat usque deplendi, in quem D. August. ait: *irreparabilem.* Quasi increpans ait Lib. de D. Ambros. *Vi consideres a. quæ bonitidine, de par. 10. qua gratia misere recessi. Vbi est? Non in quo loco, quare? sed in quo statu, quo te deluxerunt peccata tua? &c.*

§. 20. In se reuersus. A se peccator, ut Nabuodonosor, egreditur, reuertitur acutus ut leana Danielis, ad hoc fame coactus.

In se reuersus, dixit: quanti mercenarii in domino patris mei abundam panibus, ego autem hic fame pereor. Magna nobis Dominus his verbis exprimit mysteria. Primum: supponit miserum hunc a se egressum, ait enim: *In se reuersus.* A se igitur foras fuerat egressus. Sic se res habet, (inquit D. Gregor.) quo a nobis omnem tollere vult Dominus admirationem, quæ nasci potuisset ex conspectu tantæ recedæ, & in adolescente nobilissimo, non ferendæ velle

perdiderant optatissimam. O gratissimæ calamitates, tam elare mentis oculos aperientes, ut dolendum suum agnoscat peccator statum, quod puniter & illum quem amisit, beatissimum, ut in se reuersus, tristitine perpendens fortunam, sapiat reditum, patris cogitet amplexus, penitentique spondeat meliora.

Specianda offertur Danieli in visione leonæ famulissima, velocibus alijs quibus ad instar fulguris euolat omnia dolenda strage cōminuens. Vox de celo erunt alæ eius euellatur, cor hominis datur ei, super pedes sicut quasi homo stetit, & cor hominis datum est ei. His ventura significat Nabuchodonosori, ut plenius prosequitur idem Daniel. Eadem prodigo nostro cernimus enenisse. Correbat instar leonæ leuissimus, lasciuus, dilatatis alis libertatis, optum, sanitatis. Ineptias suas sectabatur ut bellua famulissima, & non homo, præseinduntur alæ volucti, decoquantur opes, sanitas, quibus iniuxit viam correbat, imo & periolabat, vanitatis: Consummatis omnibus cepit egere. Hinc ei cor valentur discursuum, rationale, humanum, quo gradum sistit, attentè considerat, actiones scrutatur, in se reuertitur, ut de eo dicatur. In se reuersus. Hos in nobis operantur effectus, fames, inditas, penuria, vitæ calamitates, ut in nos ipsos reuertamur, oculos ad domus paternæ limina reflectamus.

In hunc finem prouidit Deus tot hic reliquit afflictiones, ut oculos ad patris nostri domum attollamus, ubi illis omnibus ac incunda vita petagitur. Vnde D. Augustinus: Ideo huic vitæ male dulcis misceat amaritudines tribulationum, ut alia, quæ salubriter dulcis est, requiratur. Si ergo cum tanta sit nostrarum multitudo miserationum hanc amemus vitam (inquit ille) & oculos ad Dei domum non erigamus, quid faceremus, si multa hic requie gauderemus? Ad finem exclamat: O infelicitas generis humani: amarus est mundus & diligitur: putat si dulcis esset, qualiter amaretur? formoso quomodo hareret, qui sic amplexerit sedum? Flores eius quomodo colligeret, qui spinis, non reuocet manum? Hæc Israelitarum plangenda calamitas, tam durè Pharaonis imperio habebantur, vitam agebant ipsi insularijs amariorem, spinis & tribulis famulissimè cōtriti ut tandem discederent terreneque Egypti valledicerent? Virgebant Egypti Israelitas, ut egredierentur. Illa quippe exire reuebant: Quid agerent si sanctius exciperentur, si basilicè vincerent, si continua quiete potirentur?

Accuratè notatur à Spiritu S. Achaz regis impietas, quam ut incorrigibilem arguit dum ad Obolam ultimam infernatum metam peruenit, patum est, peccatum quod non ad cor redierit præuasiator, in se reuersus, ad Deumque conuersus penitentem, quanta imo & tunc scelera commisit peiora prioribus. Multus erat suo unum numerus, grauiusque peccatorum in quorum poenam in tantum labitur infelix calamitatem, ut eum barbarus Rex Thelgath phalnasar copie suis coarctauerit, euerit sic ut clypeo simul & galea nudatus & hactenus: Affixit enim & nullo resistente vallatis. Tantà nullo minus perstetit malitiā contumax: ut immetus ille calamitatum cumulus, quo obruebatur, nedum oculos aperiret afflicto, ut ad Deum in tribulatione converteretur, quāuis calcari refragus audet grauiora, noua sibi constringit idola, & qui hactenus per manus obtulerat sacrificia sacerdotum, ipse proprijs ea manibus voluit immolare: Tempore angustie auxit contemptum in Dominum, & ipse per se Rex Achaz immolauit Deo. Emphatica singula sunt verba. Heu quot huic malitiā pares, quibus dum exhaustas dolent facultates, perditam sanitatem, bonorem vilipensum nec sic quidem aperitur oculi, nec in se reuertuntur, ut ad Deum patrem conuerterantur pijsimum. Ea igitur inueterare malorum, qui hactenus tot damna non sensisti obduratus, modo saltem, dum te circumquaque miseris luges intricatum, in te reuerrere, his verbis Dominus animam alloquitur, & hortatur ore prophetico, ad statum reiectam, quo nullus infauitior, malis vindique circumseptam: Leua thronum in directum oculos tuos, & vide ubi non profueris. Anima expergiscere, oculos attolle, teipsam circumspecte, perpende, nullam esse quā non affligeris, calamitatem, iacturam patris salutis, vitæ, honoris, estimationis, omnium denique facultatum: Ergo saltem nunc voca me: Pater meus &c. Amodo saltem, cum te cernas, talis qualis es, cum videas, quā infausto fidere meis excesseris ædibus: Saltem amodo: Ex his calamitatibus hanc collige conclusionem: Ergo, cum tam inanipicte seruierim diabolo, tantò dispendio paternis excesserim laribus, stat animò, cōclulum est: Surgam & ibo ad patrem: prodigum imitabor sequarque penitentem.

§. 21. Quanti mercenarij. Prior vidit illum Pater, qui aliter non esset reuersurus.

Aliud attamen inuuit his verbis Saluator mysterium, quod acutè D. Petr. Chrysostomus sollog. examinat. Cur perditum pater nō inquit

VI.
Calamitates aperiunt oculos.
D. A. v. c.
in psal. 37
in illud.
Cōiurba-
tū est cor
metum.
Tom. 8.

D. Avg.
Serm. 245.
de Tem.
ad fin.
Tom. 10.

Exod. 12.
13.

Inquisit filium? Tres Christus proponit plebi parabolas: ovis errantis, dragmā perditæ, & filij prodigi, errabundam quæhuit ovem diligens pastor, & invenit: dragmā perditam tantō mulier, accenso lumine, euerſaq; domo studio quæhuit vt eam inuenerat. Cui igitur hunc peregrinū profectum non induit? pater aſolebat enim? Ne dubites: quæhuit illū, hoc etenim illis pater verbis indicauit: *Lumen est. Si inue. it, iā quæherat.* Quia igitur ratione filij quæhuit: suos super illū oculos reflectendo. Hoc cætera præcellit, & Christus exponit: *Cum adhuc longe eſſet, vidit illum pater suus.* Vidit illum adhuc longinquā in regione commorantem, regione maledicta: quamquam enim hoc sic poſſit intelligi, quod ab eo tempore, quō filius diſceſſit, & oculos fugit patris & domum, licet eius non amplius recordaretur nec doloris, in quo patrem reliquit, meminisset; numquā tamen ſuos ab illo pater diuerſerit oculos eiusque curam intermiſerit. memoriam re egerit, imo ſemper ſuſpirabundus ingemuerit, vt Dauid pro Abſalon & Iacob pro Ioseph illud inceſſanter ingemians, *Heu fili mi fili mi vbi eſ?* quæ te fortuna compellitur? quō diuerſiſti? Vius an mortuus? Cōformius tamen Saluatoris intentioni & factæ Theologiæ convenientius ſignificat, quod cum filius in penā non tolerandæ diſſolutionis magis omnium patris merebatur obliuionem, quodque ab ipſo pater in ſemetipſi perſonā retraheret auxiliarem, in eaque longinqua damnataque deſereret regione ad quā voluntarius inuoluntario patre reſceſſerat, oculos tamen cœleſtis ille pater in illum conuertit benignitatis ac miſericordiæ. Et cū ſint eius oculi diuina luminaria, de quibus ſic Iacob: *Pulchrioris ſunt oculi eius vino.* Cū enim ſint lucidiſſimi, & illuminantes, confortantes, vitalem cordibus ſpiritum infundunt melius quā vinum eius illuminat oculos, qui cœcutiebat: quibus & ſe ſuamque poſſet agnoſcere calamitatem, copiam paternæ domus contemplari, fortunam bonam perpendere mercenariorum ſapientiſſimos corde renouate diſcurſus, concludere propoſita domum paternam repetendi, veniam rogandi non præſtiti patri obediētiæ, bonorumque prodigalitatis; ſupplicandi, quo reducem in numerum recipere dignaretur mercenariorum.

11. Apud omnes in conſeſſo eſt, impoſſibile fuiſſe filio, ſe ſuos aperire oculos, quibus & ſe & ſuam agnoſceret miſeriam, paternæque domus luxuſ recordaretur, niſi prior ſuos Deus in illis oculis conuerteret: *Neque enim eſt vltra in Hieron. Baptiſt. de Lauza Tom. II.*

hominis poteſtate, vt veniat ad Deum: aſſertit ami. D. Petr. cus Iob: *Pater vidit illum* (inquit D. P. Chyſoſt.) *CHRYS.* *vt & ille poſſet patrem attendere, patris viſus eſt. Iob c. 34.* *ſtrauit filij aduenientis aſpectum &c.* Satis autem 23. aperte hoc ipſum filius indicauit, cum hæc ſibi dicenda proponi: *Pater, peccauit in calum & coram te.* Quo ſenſu hoc dicit adoleſcens? An uſquā longiſſimē à domo patris præſentia, oculis, & abes aſpectu? Numquid in regione profectus diſceſſiſti remotiſſimam, & à paternā præſentia diſtundam? Congruè ſequitur: non enim adeo potuit procul abſcedere, quō eum paterni non aſſequerentur oculi, cuiſque effugeret aſpectum, de quo verum dicitur: *Oculi e. Eccl. 23.* *tus lucidiores ſuper ſol. m. à ſculo, & uſque in ſe. 23.* *culum reſpicit.* Eo pientiffimi jarris oculi penetrarunt, quibus filij illi ſtrantur.

Nunquam oculos aperire poteſt puer mortuus in lectulo, vt ſerpiſum intueretur & ad maternam recurret vbera famelicus, niſi prior Eliſeus ſuos ſuper poſuiſſet oculos conſiſ: nec Petreſerare ſuos, quibus perhorrendum agnoſceret triplicem calum, à Chriſto trina negatione remotiſſimus, niſi primus benignè Chriſtus oculo miſericordiæ Petrum conuerſus intueretur: *Cg. Luc. 22. 61.* *uic ſus Dominus reſpexit Petrum.* D. Ambroſ. ex D. Am. *occafione tractandi de modo quo conuertit a. In pſ.* *adoſcentibus agere, à primis virtuti inſiſterdo 118.* *uigiculi: hæc ſponſa verba dilucidat: Nolite expon.* *me conſiderare quod ſuſca ſim: quia decolorauit me illud.* *ſol. Cum variis D. Amb. verba hæc modis inter. In quo* *preteatur, ſic etiam ea ſcribit: Nolite aſpicere me, corrig.* *quia obſcuſcata ſum, non eſt inſutus me ſol, non ad. le.* *vidit me ſol. Lucidiſſimis ſuis radiis faciei meæ ſciētor* *tenebras non deterſit: nihil etenim eo certus, viam* *quā ſi ſol clariffimos ſuos radios non emiſſet, ſuam.* *tenebræ minime diſpergantur. Quā obene. To. 4.* *bratus cambiis ſuis ſedebat Matthæ: ſ. publica Cant.* *nus, donec ſol illi Chriſtus irradiaret Pet. Ioan. 1. 5.* *& Iacobus in mari piſcatores: Quā obſcuſcatus* *D. Petr. trina Donini negatione tenebriſ: Nec* *miretis: Non eſt inſutus eum ſol: at poſtea: Con.* *uerſus Dominus reſpexit Petrum, ſed cū ſol ſuos* *declinaſſet oculos, ben in quātas tenebras, tri.* *ſtemque noctem dilabatur: a ramen Ortus eſt ſol.* *Quid adoleſcentis ſtupes leui aſes, tragœdias* *qui ſuis obſequuntur voluptatiſ: At Ortus eſt ſol.* *Petro ſol oritur, Reſpexit Dominus Petrum, &* *egreſſus ſoras Petrus: ſleuit amare.*

Ita vt lachrimæ illæ, quæ de Petri fluxerunt oculis, magis propriæ, velut ex cauſa de oculis Chriſti emarant quā Petri: *Nō quaſi nos dil. Ioan. 1. 2.* *rimus Deū, ſed quoniā ipſe prior dilexit nos. Aſſe. 4. 10.*

rit D. Ioan. Effectus est oculorum Dei, tuorum illuminatio & quod illos referes, quibus tuam agnoscas & miseriam & infelicitatem, quibus sapienter argumentis, quibus saluifera concipias egrediendi desideria, quibus firmiter proponas ad eum, eiusque gratiam remeandi. Hinc

Li. 2. con.

Pelagius.

Hic. 24.6.

Ego plantabo eos, ut nunquam eradicentur, & ego

dabo eis cogitationem, & sensum ut intelligant me.

Ne negligenter hæc traileamus: Ego dabo eis

cogitationem & sensum; ut nec cogitare quidem

possit peccator, ad domum Dei regressum si hæc

illi Deus non ingesserit cogitationem: Non quod

sensus sufficientes cogitare aliquid a nobis, quasi ex

nobis, docet Apostolus. Si verò perpendas (inquit

D. Th. primum, quod ad opus aliquod requiri-

tur esse ipsius operis cogitationem: si nec quidē

salutem tuam valeas cogitare, prout cōuenit sine

Deo, concludere quæ ratione sine Deo opus il-

lud possis perficere. In eundem sensum intelli-

git D. Basil. illa psalmista verba, quibus Dei ele-

ctos hortatur, ut illi gratias referant immortales,

quod eorum meminerit, dum peccatis hærent

immersi, in regionem abierant longinquam, ex

culpa sua sub dæmonis imperio, torquebantur,

oculos illustrat, quatenus peccatis egressi ea

animum intenderent, quæ ratione ad Dei grati-

am reuertentur, quæ tandem sanctissimi eualeant:

Ps. 29. 5. Psallite Domino sancti eius, & confitemini memo-

ria sanctitatis eius. Sollicitam Dei laudate me-

moriam & curam vos sanctificandi: sic ut quan-

do minus de vobis eratis solliciti, curamque non

gerebatis salutis, cōcutientes ad ea quæ vobis

videre conueniebat, oculis orbi, ipse suos digna-

tus est ad vos conuerrere.

Tract. 31.

in Ioann.

Luc. 23. 14.

Non segniter notat D. Aug. quod Christus

dum cruci confixus esset, velut sacerdos stans in

altari, Patrem rogauit pro inimicis: Pater dimitte

illis: non enim sciunt, quid faciunt. Querit, num

efficax illa fuerit oratio? respondet, efficacem

fuisse, non in omnibus, sed in his quibus ipse vo-

luit. Ex alto cruci altari quosdam intuebatur

quoniam multos ex interfectoribus suis, inimicis

suis: cōcutientes, oculis orbatos, miserandum

statum non attendentes, firmavit ipse misericors

super eos oculos pietatis, pro quibus & suppli-

cant, qui postmodum diuina luce sunt illumi-

nati, celesti orationi adscribendo. Hæc est: Vide

D. Aug. nat. celesti orationi adscribendo. Hæc est: Vide

Tem. 9. bat quosdam suos inter multos alienos, illis iam pe-

Ser. 39. in tebat veniam, a quibus accipiebat iniuriam: non e-

Cant. num attendebat quod ab ipsis moriebatur, sed quia

Cant. 1. 8. pro ipsis moriebatur. De his perdoctè D. Bern. ad

illa verba sponsi ad sponfam: *Equitatus meo in curribus Pharaonis assimilatus te amica mea. Cum enim illa curribus veheretur Pharaonis, oculos suos in eam coniecit, dilexit, sibi que sponfam efflagitat: Equitatus meo.*

§. 22. Abundant. Suam perpendit miseriam & paternæ domus abundantiam, unde ad illam reuerti proponit, sui accusator.

Illo celesti lumine, donoque diuino confortatus prodigus oculos suos aperuit duoque considerauit. Primum: propriam, ad quam deuenerat infelix calamitatem Codro pauper or, nudior paxillo, sterilior Agrippa, Paulone mendicior. Tanalo famelicior, et la elade miserior. Secundum: patris recordatur domus il ustrissimæ, ditissimæ, abundantissimæ, sic ut ipsi iustitiae fortis famulis alimentum supereretur copiosum, non siliquarum (quibus nec ipsi uesci concessum) sed panis: Abundant panibus. Hoc tibi incumbit agendum. Primum: attenta mente considera, quo te deduxerit peccatum, oculos aperti, quare a te ipso, ubi fu? quid mihi ex tot deperditis opibus acceruit emolumentum? quid cum illis luxuratus fu? quid ex tā inartibus expensis mihi superest? quo deliciæ quod euannere volupt. testis d hoc te Paulus hortatur, ut assidue reuoluas qui cum prodigo nostro parum honestis rationibus tā an pla patrimonium ut sp rituali ita & temporalia deco xisti. Quis tuarum finis deliciarum? quod nocturnarum, diurnarumque suorum comestationum? Quis tuorum terminus studiorum qui dies graues, noctesque perculisti grauiore? Quem fructum habuisti tunc in illis, in quibus nunc erubescis? De hoc laudatur Dauid, quando moto omni lapide, dolis adhibitis exercitu profligato, mortuo Vria, militibus caesis, se ad statum illum peccati, quo nullus infelicior, corruisset in se reuertens, lamentatur: *Miser factus sum & curuatus sum usque in finem, tota die contristatus ingrediebar, quoniam lumbi mei impleti sunt illusionibus, & non est sanitas in carne mea, afflicti sum & humiliatus sum nimis. In summam doleo miseriam præcipitatus, iacturam passus sum gratia Dei honorum Spiritus S. diuinæ familiaritatis, fraternitatis Angelicæ, regalis æstimationis, ipsius exercitus, non minimæ partis ararij publici. Inordinatis iactis feci voluptatibus (hos dicit lumbos) modò sapio, modò video, modò iudico: vanitas vanitatum, & omnia vanitas: Lumbi mei impleti*

impleri sunt illusionibus. Heu quantis impletur impudicus illusionibus? Puellam indicat Angelo formosiorē, sibi persuadet, si eius potitur amplexu, nihil ultra desiderandum; voluptatibus suis abunde satisfactum: & tandem omnia vana cernit esse phantasmata, ipse tristis, infirmus, afflictus, adeoque bono nomine deiectus, ut omnium pateat illusioni: *Afflictus sum & humiliatus sum nimis*, &c. Ea igitur hominum infatigabiliter te ipsum inuere, in te reuertere: *Redite prauaricatores ad cor*. Dauidem imitare: *Cogitavi vias meas, & conuertii pedes meos in testimonia tua*.

Secundum: paternæ domus, recorderis affluentia: confert miserum hunc statum, quo deprimis, cum eius ubertate: comone quid perdidisti, quid sis lucratus: quæ domus illa, quæ illa societas cui terga vertisti, & quis ille cui modo conuiuiis porcatius: quid ibi deerat, & hic quid tibi cõcedatur? hæc namque cogitatio status præsentis excitabit horrorem, mouebitque efficaciter, ut illa deserta domo diligas alteram, omnique studio ad illam remeare collabores: Dauidem video sursum oculos, ad magni patris familias domum attolentem: *Mini autem nimis honorati sunt amici tui Domi, nimis confortatus est principatus cori*. *Exurrexi*. Domus tua, Domine familiares consideravi: quàm honorati sunt, quàm illustres principes: quàm firmiter fundati, quàm abunde illis prouisum, quanto favore cumulati: huius consideratio me de statu illo misero licentem erexit, in quo prosternebar.

D. Augustini calamo dignum est argumentum ad illam Dauidis interrogationem: *In quo corrigi adolescentior viam suam?* Tres assignat interpretationes, quarum hæc est secunda. Censet Dauidi occurrere, viam perditionis currentem adolescentem, *Adolescentior* quo nomine Christus prodigum indigitauit: *Adolescentior ex eis*. Sicut autem impudens hic & aperta fronte, paternis discessit ædibus, suæ carpens viâ voluptatis, opum effusor, substantiæ dilapidator vniuersæ, sic cum, tunc non vnicui esse prodigum, sed eorum videtur increuisse numerum: illorum vnum attente David considerat ad ima deiectum & qui tam illustri patre gloriabatur, ut subulcus, seruienti, fame languescens: quare hanc mouet quaestio: *In quo corrigi adolescentior viam suam?* quod medium salui eius opportunum? Attende (monet D. Augu.) hunc psalmum esse fusissimum: continet enim centum sexaginta sex versus, sufficientes, ut ex illo componat Ecclesia quatuor horas canonicas, Primam, Tertiam, Sextam & Nonam.

quod si multis excurret versibus, pluribus scætet insuper mysterijs: ut etiam ipsæ litteræ à quibus versuum sumitur exordium sua comprehendant sacramenta. Illos etenim Dauid ordine digessit Alphabeticis Hebræo, primum enim octonarium per A. inchoatur, secundum per B. & sic consequenter A. quod Hebræis sonat *Aleph*, sapientiam denotat: quo signet quod ea omnibus velit proponere: quodque qui ea maxime indigent, & quos primū vult docere, sint adolescentes. In secundo octonario, sic percutitur: *In quo corrigi adolescentior viam suam?* Nota hos versus incipere à littera B. Hebræicè *Beth*, id est Domus: quo significet, quod adolescentem illi rationis expertem, imprudentem, ut qui talis domo discessit paternam, quinimo à seipso sit egressus, & viam ceperit sinistram, bona dilapidando, quæ inde sibi detulerat, reddet sapientior, & in se reuertetur si oculos in domum coniciat paternam, comparationem faciat, eorum quæ volens dereliquit, & quæ nolens acquisiuit: quis fuerit ille locus adeo honestus, & quàm iustissime illud suile, ubi porcis conuiui in honoratus: quàm bonis aubus domi sedulus patri seruierit, & quàm malis aubus in terra miseriorum modo seruiat durissimo Domino, qui fame perimat sibi famulantem. Viam hæc studiosius animo, filij prodigi, volueritis & mentis oculos sursum ad benignissimi patris vestri palatium attolleretis, & quàm placida domesticæ pace perfruantur, consideraretis, Proh quàm cito illud audiremus: *Exurrexi*, &c. *surgam & ibo ad patrem meum*.

Illud autē cum D. Bern nostro hæreat animo, quod non meminerit adolescens eorum qui in domo paternam placida quiete fruebatur, nec fratris senioris, nec mensæ conuiuium, sed mercenariorum recordetur & operariorum; Nolim amice, te constringere, ut cœlum ascendas, Sanctorum gloriâ meditaturus, qui Deo correptus, in sempiternum eius contemplare mercenarios, in hac vita operarios, hominē inuere Christianum à turbis sæcularibus remotum, qui vitam suam certam tutamque ducit confessionibus, elemosynis, orationibus, ieiuniis, quam vivat sedatus, imperturbatus, quanto gaudio tripudiet interiori. Alterum considera nobilē dignitate sublimem, qui sollicitus vivit animæ salutis, quam pacatē dies vitæ percurat, hilari mente is potitur, quæ tantis tu quæris tribulationibus? Prius vxoratus, quàm modeste noctem cum coniuge transigat, quanto gaudio, honore quanto filios procreet, & in perfectam educet ætatem. Devo-

III.
Qui sunt
Dei mercenarij
qui panis
eius abundant.

§. 23. Vidit à longe, accurrit. Patris a-
diones eximis turgent mysteriis: occurre-
re, brachiis amplecti, pacis osculo recipere
filium.

14
14
1
Dicitur
in 2.
Reg.
¶
C
V
m
autem
adhuc
longè
esset
,
vidit
illum
pater
ipsum
,
et
misit
,
et
cor
diu
matus
est
,
et
accurrens
eccegit
super
collum
eius
,
et
osculatus
est
eum
;
dixit
que
ei
filium
.
Pater
peccami
in
collum
et
cora
te
,
iam
non
sum
dignus
usari
filium
tuum
.
Regres-
sum
ad
patris
deum
me
,
et
nec
beignit
dormit
de
repti
us
;
sed
tous
multi
ocul
us
,
circ-
umspiciens
,
vidit
a
longe
redeuntem
,
iam
ex
primo
conuicti
filium
agnouit
,
illico
subsistit
,
currit
,
filio
currit
obiit
.
Nec
nimium
hic
nos
verbum
inconsideratum
præ
ter
reat
;
tam
hoc
expendimus
.
Cum
adhuc
longè
esset
,
vidit
illum
pater
.
Vt
igitur
vidit
reuerentem
,
Accurrit
.
Non
se
subtraxit
;
Et
i
,
quando
filius
ei
Abfalon
accidit
,
abiecit
autem
pater
considerare
animum
frat-
ricidit
,
recipiens
;
non
ait
;
Faciem
meam
non
vidit
.

D. Chry.
de i. su
la. 7. Lego D. Chrysoſto. admirandum eum Chri-
ſtus in morte Lazari lacryras fuderit multa
ſanctus S. litteræ nobis de Deo proponunt quæ
tantæ maiestatis, diuinæque celsitudinis indigna
eſſe prima fronte videantur: at tamen vult illa
ſenſu, ſcripſiſſe legi: lectaque declamari, vt ex
illis ſuis erga nos miſericordix, amorique vi-
ſcera capiamus: Se quis notaret, multa inueniret
diuina maiestatis indigna ſed digna efficitur, vt
non clemens eſt, vt propter noſtram ſalutem, etiam
ſerua indigna ſe contemnit. Lazarum plangis

mortuum Domine, nunquid didisti Pharisei,
 tibi resistendi deesse potestatem, vt dix-
 erunt? Dicat, modo inte ligat, quod deplorem
 damnum, mortemque hominis. Loquitur Moy-
 si Dominus: *Quis mihi daret, cor populi huius*
esse Ec. Ia legit D. Chrysostom, quod nostra
vulgata ponit: Quia dicit, saltem eos habere men-
tem, vt timeant me, & custodiant vniuersa manda-
tata mea in omni tempore. Domine, ubi hoc obli-
uiscit tibi liberum non esse cor hominis infectere
pro voluntate. Perplacet, modo sciant, me tan-
ta hominem creasse libertate, vt quidquid ani-
mo sederit, non aliunde impediens exequatur.
Noëmo contestatur: Paenitet me fecisse eos. Do-
mine exprobrabunt scilicet tux quoad futu-
ra deservum, vt multi haeretic, stulticie con-
sumant. Nilal refert, illa malum effutiant, quam
mi me mentem arguant insensibilem, qui ho-
mi tum non compariat seu praesenti, seu futuro
perdit. Ch. De deo rauriterque de his D. Ambr. D. AMBR.
Quanta moralitas Domini, qui periclitari magis lib.
apud nos iudicium suum, quam affertum malum, c. 6. Luc.
Amorem perpende: Currit obuius peccatorem in illud:
recepturus. Facinus regi seniori plus sauis in iudum
decerum, tanta maiestas proutus alenum, oc. Isaias omni
currere si suum recipiat: illi sufficiat quod
quietus sedat, & expectet longanimis: quin-
imo & hoc saepe plurimi faciit sic reducem in
domum admittat, sic tamen vt faciem eius non
videat, & quos offenderat, oculos non intueat
vt de Dauid praebauimus. Superat tamen
paternus hic affectus, parentum om-
nium affectum, ipseque filius plus ceteris dili-
git, vnde non conducto currit modo pa et ob-
uius recedunt,

Ex Theodoro nomen Dei Gra- 57
cum *θεός* derivat à *τῆτι*, quod significat *Cur-* *Li. 3. de*
re: Graeci quippe solem & stellis ut Deos ad- *Gracos*
orabant qui perpetuo cursu caelos peragant *affectu*,
D. Dan athen. docet sic vocari, non quod *cur-*
curan.
ita incessanter sed quod magna succurrat dili- *Li. 1. fidei*
gentia. Quid Petro futurum, si tanta q. anti *oribodora*
Dominus illi succurrat non accurrat diligen- *c. 12.*
tius? quid de Davide sperandum? *Nisi quis Do-* *Ps. 93. 17.*
minu adiuvi me paulo minus habuiss: in infer-
no an me mea. Et quid tibi non fuisset amen-
dum nebulo perversissime, si commissis tot fe-
leribus, quorum te mordet confissio, Deus
silo non accurrat auxilio, te silentiando, vi-
res diab li ne te praefaceret, adiuvando: Cur-
rebat hic adolescens, in via Dominus occur-
rit solitarius misericordia: *Misericordia motus Ps. 58. 22.*
accurrens. Hoc insinuat, quod de iilo David de-
D d d 3: cau at:

cantat: *Deus susceptor meus est, Deus meus, misericordia eius praeueniet me.* Et quod de viro Sancto praedicat: *Præuenisti eum in benedictionibus dulcedinis.*

II.
Amplexus explicatur.
Ut primum adest, brachijs stringit amantissimè: *Cecidit super collum eius, & osculatus est eum.* Ut insolitas, ita mysteriosas has veneramus actiones: prima, complecti redeuntem, indicat quidquid in sua conuersione virtutis habet meriti peccator, de diuinis nasci brachijs & omnipotentia: nulla etenim brachia minoris quam infinita potentia, in illo possent inuificationem operari. Ea de causa dicit D. Paulus iustificatos, esse creatos: *Creati in Christo Iesu.* Ut indicet peccatoris iustificationem æque opus esse Dei omnipotentia, ac creationem. His quoque significat quā animi voluptate illum recipiat, quem expansis praestolatur brachijs, & in collum ruit redeuntis, quasi indissolubili secum deuinciens vnione, quæ est ipsius parte, nunquam dissoluetur.

D. Avo.
Ep. 50. ad Bonifac. Comitem. Tom. 2.
III.
Similitudo.
Ad holidum hic cadit doctrina D. Augusti, qui Donatistas refellens, disputat, quo vultu Dei ministri in gratiam debeant recipere peccatores, vltis nempe dilatis, in signum quod illis pectora pandant & viscera: similitudine confirmat fursuli qui vt fructum germinet, ab arboris cui adhærebat, est rescindendus: similiter & truncus cui paratur inferendus, medius opus est, vt diffundatur, cui velut viscera panduntur, vt illis apertis clauolam recipiat inferendam, quæ fructum proferat aliter enim nec eam recipere truncus nec de ipsa trunci posset virtute participare: *Cum praeceptis ramus inferitur, fit aliud vultus in arbore, quo possit recipi, vt viuat, qui sine vita radice peribat.*

IV.
Osculum pacis & non belli filium recipiat, osculo, quod declaratur.
Ser. 8. in Cant.
Cant. 1. l.
Secundo: *Osculatus est eum.* Insinuat, quod osculum pacis & non belli filium recipiat, osculo, quod declaratur. Demum & aliud denorat mysterium quod mellifero spiritu, ac intellectu perpendit D. Bernard. Angelico. Osculum actus est amoris, quo qui osculatur cordis sui alteri communicat spiritum, quem quasi vult in dilectum i. spirare. Hinc ratio patebit, cur sponsa charissima cum sponso sibi charissimo colloca inde sumat exordium: *Osculetur me osculo oris sui.* Quasi requirat omnium bonorum vt fundamentum osculum. His verbis adeo corporalibus, spiritualia comprehendit mysteria. Nihil hic carnale sapiendum, illi qui celestis sponsi amorem castissimo non esse vult iniurius. O supremum osculum, osculum omnium animarum donorum scaturigo. Si per osculum spiritus

communicatur & cordis spiraculum, quid erit diuinum sponsum offerre osculum animæ rursus ei diuinum largiri spiritum, illum ipsum quo ipse viuit? quo fiat id de quo dilectus ille discipulus: *In hoc scimus, quoniam ipse manet in nobis, de spiritu quem dedit nobis.*

In hoc & cum hoc, & per hoc se vnum quid fecit facitque nobiscum, quo suum eundem nobis diuinum infundit spiritum, quo Dei vitam, esseque diuinum per gratiam obinemus. Hoc est Deum animam osculari, suum illi tribuere & spiritum, & vitam, quā viuat vitā Dei, quā opera Dei, & celestia exequatur. Hæc Christus hoc verbo significat: *Osculatus est eum.* Suum ei diuinum habitum tribuit & spiritum, vt olim diuino suo spiraculo vitam infudit Adæ, quem cū sordidum esset lutum, hominem creauit, ad imaginem & similitudinem suam: *Inspirauit in Gen. faciem eius spiraculum vite.* Et factus est homo in animam viuentem. Quinimo hinc colliges, cur Christus infundendo suum Apostolis concesserit diuinum spiritum, plenamque remittendi peccata potestatem: *Infufflauit & dixit, Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata &c.*

Aliam demum interpretationem: *Cecidit super collum eius.* Expende verbum *Cecidit*, Talis huius strinxit complexu talique cordis affectu, vt de maiestate sua cecidisse videatur: tanti viliissimum facit vermiculum. *Cecidit* (audiat D. R. D. Petr. Chrysol.) vt erigeret sic iacentem. Insuper super *Collum*. Brachijs collum amplexatur vt vincula sternat soluat peccatorum, quasi quod ante per prophetam dixerat, repetens: *Solue vincula colli tui.* Et Alio loco li mi, quæ hæc tam abiecta catena seruauit in talis *Osculatus est eum.* Pacem impertit q. d. Fœdera vobiscum iungamus amicitia, pacem meam do tibi, hanc claudis in ore meo reperies: *Osculatus est eum.* O pater spiritus eminentissime, tibi non pronocat nauicam osti adeo sordidum asuetum siliquis porcorum, vt ostendas quod tibi stomachum non moueat peccatores, quantumlibet immundi fuerint, si ad te ex toto corde conuertantur penitentes: pariterque nostros doceas ministros, qui tuo funguntur officio vicarij, ne vultum amarum ostendant, aut grauius commoueantur, turpillima licet sint & nō toleranda peccata. Erudit D. Bern. Confessarios: *Caveat ne vilescat in conspectu eius, qui ei suam vilitatem ostendit, neque sit suspectus ne de praeiis futuram asstmet vitam peccatoris.* Habent in vultu autem compati, & liberare est, & nitatur aliquid detrahare suauitatis. *Osculatus est eum.* In ore patris, pacis inuenit prodigus of. S. m. Chy. sol. F. am.

Chrysost. nec amarum reperit verbum. Quem mihi ostendas patrem, qui non dicas iniquitatis, unde venisti scilicet, patrimonij dilapidator impudens. hos canes uoces non reuerit? totum mundum scandalum flagitio, famula de secus, stemmatibus infamia? Numquid illi poterat improbare, quod David Abiathoni cui a Iob importu. e rogatus, ut ignosceret delinquenti respondit: Ignosce, verumtamen faciem meam non viderat. Non ait, quod vir quicumque dignitate venerabilis pro tali respondet in iocundis, indear, verberum mihi in faciem occurrere. O. Patet misericordiarum, mihi horum illi in propeas, nec vultum contrahis amaritatem, nec secedis oculus, quinimo exparsis occurrat. bra. hys, amplexus, salutis. Gratulor aduentu tuo fili dilecte totorum meorum, dimidium a matre mea, desiderate cunctis precordijs: & conuersus ad famulos pretiosissimas ubes proferti vestimenta, quibus totus de nouo vellatur, annuli digitis inferendi proferantur, vultus sagittatus occidit, mensa martialis instruat, menæ conuiva parti considerat, nulli conceperit instrumentis, lolem nris instruat lolem pitatum.

Vides hic (inquit D. Ambrosius) opere completum quod olim Sophat Naamathus dixerat amico suo Iob. Si iniquitatem, qua est in manu tua abstuleris a te. tunc leuare poteris faciem tuam. Inter homines, si quis contra te proditiōis commiserit facinus licet delicti veniam exposculet, illique benignus crimen remittas, quotiescumque tamen tuis occurrat aspectibus, oculos humilis demittit, nec in faciem te libere presumit, in ueri. Sic Abner Asael: secede ad latum. Ne compellat confodere te in terram, & leuare non posero faciem meam ad Iob. fratrem tuum. Hoc inde auguror oriri, quod licet homines iniuriā remittant inimicis quotiescumque illis occurrerint, quasi præteritis criminis videntur remitti: Deus autem in qua hora ex toto corde delicti te percutit, veniamque perstulas, ita peccatorum omnium reijcit memoriam ut eorum nemquam in tui damnum, pudoremque recorderet: Omnium iniquitatum eius, quas operatus est, non recordabor amplius. Vnde facie erecta fronte explicita coram Deo stare non confundetur.

Hoc autem illud est mysterium, ex relatu D. Ambrosii, quod Dominus insinuat, cum Lazarus quondam mortuus erat faciem haberet velamen sudario: teste D. Iohanne: Facies eius sudario erat ligata ut seipsum detegere non posset, mox ut uiuus resurrexit, præcepit Dominus, velamen tollere faciei, & facie prodiret coram se reue-

lata: Tollere velamen de facie eius, quod veritas est D. Ambrosii, gratia, quam acceperat, obumbrat, sed quia uentus est, donatus est, reuelare facie, aperire vultum iubetur. Velat faciem tuam coram Deo pecca or, nec eius se presumit fultore præsentia: quocirca & ipse Adam Dei subterfugit præsentiam: Adam ubi Deum agnouit præsentem, velare se cupiebat. Ille vero qui per veram resurrexit, potestatem, aperiat coram Deo vultum suum, cum enim illam prodigus egit, reuelatus apparet, illum Deus patet amplectitur, pacis præbet osculum, mensæ suæ a luocat conuiuium: Dignus paternis obituens, inquit D. Ambrosius.

§. 24. Hic diuina patet misericordia magnitudo. ut de ea quasi de industria Elias conquiritur.

Hinc liquidò constat, quam paternus fuerit ille Dei amor erga peccatorem, hinc que tanta misericordia, hinc quod Hieremias ait, Vulgo dicitur, si dimiserit vir uxorem Hier. 3. 1. suam, & recedens ab eo duxerit uxorem alteram, numquid reuertetur ad eam ultra? Numquid non polluta & contaminata erit pulvis illa? It. autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus, & ego suscipiam te. Que potest huic misericordia comparari, & confiteri beatæ Mariæ Magdalene, quæ licet plena sit omnis terra, eam tamen in septem singulariter rebus demonstrat, per se rem cophinos panis designatos, qui superfluerunt septem paribus, quos Christus in quinque hominibus mihi distribuit: inscribit autem illam: De fragmentis septem misericordiarum. Quam sapientia patris ille peccatoribus, effusa liberalitas, quæ grauissima benignus remittit scelera, quia parum est quod illa remittat gratuito, insuper in reum habet ac si numquam Dominum offenderet, placido recipit vultu, blanditur suavis culpas non obicit, non confundit accedentem: Colligit fragmenta. (bonauit D. Bernardus) sunt enim salubria, & dulciora super mel. & suum: sic enim ex toto corde in iustis, & tam liberaliter omnem donauit in iustis, ut tam per damnum ulciscendo, nec confundat inproperando, nec minus diligat, imputando.

O piissime Deus si quædam vini principalis vxor, & dignitate clarissimi honori derogat marito, mauro.

mauro, seu sententia coheret adultera: quam gra-
 uiter vitandam esse: nec illam dignum videre,
 nec audire, nec a iorum preces admittere, quia
 mare alta mente repositum facinus adulterij;
 & hoc quidem, licet ob viti diuini, conti-
 nuam afflictionem, domo expulsiorem habuit;
 se autem mulier suas a iobi querendi consola-
 tiones: Hoc Deus inuit: Si dimiserit vir uxorem
 suam, & recedens ab eo &c. Q. inimo in com-
 munitate hominum contradicibus, dum quis a-
 lium licet vel opere vel verbo contumeliose la-
 cessit, se summo verbi operisque rigore vindi-
 catur etiam in illis, quos ceteris nouimus
 blandiores, remanet nescio quis in corde rati-
 onis afflicti aut natiua saltem, & hoc extra con-
 trouersiam est quod non ut prius inuicem affi-
 ciuntur, offensaque conferunt memoriam, tor-
 tuque oculo conspiciant occurrentes: Sicut
 aliqui sic donantes iniuriam, ut non videntur,
 sapienter tamen improperant. & sunt & alij, qui silent
 licet, manet tamen alta mente reposita, & rancorem
 tenent in animo, quantum utique neutra plena in-
 dulgentia est. O quanto his Dei misericordia su-
 perior, quam effusis manibus grauius sibi
 remittit iniurias, qua patris liberalitate mis-
 ericors? Tanta, ut nedum peccata dimittit sed
 benigno insuper recipiat vultu penitentem, tan-
 tiusque hilaritatis indicijs, adeo prateritum
 immemor, ut dixeris, quo scelera fuerint gra-
 uior quod eo deus & clementie signis accu-
 rat effusio: Longe ab alijs omnibus benignissima
 est diuinitatis natura liberaliter agi, ignoscit ple-
 narum, ita ut propter fiduciam peccatorum (sed pen-
 nitentium) vix abundanter delictum, solent & gra-
 tia superabundare. Testem adduco Paulum qui
 cum Christi esset inimicus omnium quos in
 mundo sciebat, infensissimus, qui velis remul-
 sue contra eum nitebatur, hominis eius totis
 viribus inuadebat ex irruptionem; mox ut ad il-
 lum perueniens facti conuerteretur, facinora com-
 missa deplangit, illum in gratiam admittit, tot
 eum cumulat donis gratiarum, tamque largo
 munificentie imbre perfundens, ut vas illum
 crecet gratiarum electissimum, quo illi dicere li-
 cuit: Plus omnibus laboravi non ego sed gratia
 Dei mecum. Testis est Paulus genium Apostolicum,
 qui plus omnibus cum diuina gratia laborauit.
 Testis est Matthaeus de relecto electus in Aposto-
 lum, cui etiam noui testamenti primum se pro-
 prium esse donauit. Testis est & Petrus, cui post tri-
 nam negationem totius Ecclesiae pastoralis cura
 commissum est.

¶ 19. Quis, precor, familiae suae, bonorumque om-

nium etiam ei committat, quem expertus est
 sui negatorem tulitque contemptorem, in tan-
 tum, ut sibi persuaderet in bonum suum cedere
 re illum ciuitate, milleque sacramentis quod il-
 lum minime nosset, affirmare? Quem Christus
 iam rediens, donis honorauit quam Petrum,
 amplioribus? quam non insigniter peccatrici
 Magdalene liberalis? quam obloquente licet
 Pharisaeo tamque imo peccatore, ut meretricem
 repudiante nedum benigno suscepit vultu, insu-
 per & eius suscepit causam defendendam con-
 tra eum qui peccatorum fuerat accusator, a te-
 terque reprehendit aduersarium. Quid faceret,
 si illam aut verbo aut opere Pharisaeus con-
 temptisset? En quam pro illo abbat, ut illi praece-
 ta improperet citamina aut seuerio tectat lup-
 plio? O quanta animi contentione, eius em-
 per extitit aduocatus, cum in causa Pharisaei
 murmuratoris et in Martha sororis conuen-
 tis, cum discipulorum, qui in hoc scandalum pa-
 tiebantur, quod caput & pedes vingeret Salu-
 toris: Maria tacet, Christus excusat, etiam & lau-
 dat tacentem. Denique illud quanta praerogativa,
 quanta excellentia fuit, quod visu gentem a mor-
 tuis prima videre, tangere prima meruit. Si pre-
 mum hunc considera partem, Proh quanta hoc
 prodigi, quanta proteruita, quod patri in faciem
 obijciat: stat animo tuis patet acerbis excede-
 re, nec enim tua me delectat vel parum locu-
 tas: quae nequitia tam ingrata ingratum, tam in-
 honesta me ieritum colluere, tam repulsum
 patris proluere suppellectilem, quam nec ipse la-
 bore fuerat lucratus, sed quam ille libera-
 li manu & gratuito fuerat elargitus? quanto
 patrem afficit opprobrio, dum se locat man-
 cipium ei qui etiam a mortuis exigeret tributum,
 qui fame perimeret & ad porcorum curam
 condemnaret quo declarabat apertis, sibi ma-
 gis conducere tam vili se subdere Domino,
 quam hilari patris gaudere societate? Heu
 quam recta delectus, quam sordidus, quam re-
 dit lacer, & talis reueratur, ut frater inu-
 riam passus conuerteretur, vel quod eum vi-
 deat, vel audiat vide eius certior factus ad-
 uentus terga vertit sioma habundus, ne occu-
 rat redeuntis quasi sibi edicant fore non possi-
 tile, quin ita stimulat faciem eius virgibus
 dilaceret, exprobrans infamem scortatorum
 mastigiam quem in illis alicuius notae vir sus-
 ferat, garconem: cum patre expertus lat ob amo-
 ris bla diuina prodigo immerito exhibitas: &
 qui hactenus merigeris vixerat adolescens, pa-
 tri semper obediens, modo quasi patri non de-

ferat, infremat, acius expulsiat, & præter morem irritatur: *Indignatus est.*

III. Patris insimulans actiones, argumentum proponit vix solubile: Ecce pater mi toto vitæ decursu tibi sedulo seruivimus, ab ore tuo suspensus, ut euro citius tuum exequeter velox mandatum, nunquam me dies vidit mandati transgressorem: at nunquam (quantum recordor) faciem mihi vidi correntem nec vel semel hædum dono accepi, ut cum amicis gentiliter conarem. Nunc autem verberonem Dijs hominibusque misit, qui tuam obscuravit maledictus famam, obijciens tuam sibi non iocundam societatem, qui vitam egit Noventam, patrimoniorum helleuator, familia sempiternum dedecus, tam festivo te video tripudio insipientem, ut omnia modica, illum recreando tibi esse videantur, vituli saginati, solenne convivium, musicorum harmonia, stola prima, & quotquot tibi famulantur, ut illi deseruiant vix sufficere: Ecce tot annis servo tibi & nunquam dedisti mihi hædum, ut cum amicis meis epularet, sed postquam filius tuus hic &c. Formulam pendere loquendi, non enim ait: ille frater meus: hoc namque nomine eum compellere dedignatur, sed filius tuus hic &c. ille qui tantummodo filius tuus esse videtur, quem ut filium agnoscis & recipis: *Qui deoravit substantiam suam cum meretricibus venit, occidisti illi vestitum suum.*

Cæleste suspicio mysterium, quam appositè Del erga peccatores penitentes declarat misericordiam & quam illis remittat peccata liberaliter. Nec absolum maioris filij argumentum, ut merito conqueratur prout olim Isach de Davide: *Diligis odientes te & odio habes diligentes te.* Quæ suadet (amabo) ratio, ut amoris ostendas signate calumniantibus evidentiora? Si illo procedas pede, chariores tibi sunt amici inimici. Hæc filij ad patrem insimulant obloquias, quibus declarat id quod sæpe contingit: nimium insigniores multo sæpe esse gratias ac si gna benevolentia, quibus Deus peccatores ornatur penitentes, quam illos qui Deo nunquam fuerunt inimici: esse D. Paulo: *ibi abundavit delectum superabundavit & gratia.* Hoc autem eo certius modo fieri, ut quæstionem moueat Apostolus: si ita sit: præstat nos esse flagitiosos, & in patrem illum misericordiarum gravissima committere scelera, si tantis præveniat donis noxios, ad se reverteros: Ergo permanebimus in peccato, ut gratia abundet? Abijt concludit Apostolus, non hæc docemus, nec id ea facit voluntate

Hieron. Bap. de Lament. Tom. II.

Dens ut peccemus, sed ut cum ex infirmitate vel malitia ceciderimus, nos excitet animosius ad penitentiam, suamque benignissimam prodatur misericordiam, quæ nos est recepturus. peccata remittens, tantis donis persudens gratiarum, ut in stuporem rapiatur non exiguum etiam sanctissimi: quærimus, ut more nostro loquamur, ansam illis præbeat querelarum, quasi plus iustum illis indulgeat.

D. Basil. ad amicum patris perperdit actio. D. Basil. res: & exclamans creditur: *Cupimus ad bonum Ho. 2. de Deum confugiatis.* Num reos nos recepimus? *penit.* Cur non? Considera quæ sint patris vitæ. Tom. 1. Considera quam hunc benignè recipiat: qui postquam patrem eius viderat, ad infirmam deiectionem servitutem degenerat, potius convixerat, ad propriam extollit infirmam, ut secum basilicè vitulo vescatur. Notate mysteria, verum his tempus non sufficit indagandis. Illud quæso, tantummodo cum D. Basil. perferretur, quid patri proponere decreveris: filius veniam oraturus: Pater peccasti in oculum & coram te, iam non sum dignus vocari filius tuus, sed me sicut unum de mercenariis tuis. Prius autem accedens iam deprecatoriam inchoans non absoluit: ut enim dixit: Pater peccasti &c. iam non sum dignus, illico brachijs clauditur patris, pacis excipitur osculo, recentioribus induitur, annulis oratur & monilibus, ad convivium trahitur opiparum. Et ut notat D. Augustin. quem sequitur Beda predi. Li. 2. 99. gum patris blandimenta ligant, nec locum dederunt integræ exprimendæ confessioni quæ mente coneparat, ut omnibus sit exploratum, in c. 15. quam sit ad te recipiendum paratus, complica. Luca. que perfectè Isach vaticinium: *Adhuc te clamam. Isach. c. 58. & dicam: Ecce adsum.* Nec non & illud David. 6. Dixit confitebor adversum me iniquitatem meam Ps. 31. Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Hanc mirare misericordiam adeo magnam, quæ filij prævenit criminum confessionem: reuertenti applaudit, & suavioribus detegit pudorem blandimentis, demulcet contristatum, & quò se filius in terram deprimat humilius, eò deiectionum pater attollit benignius, quoque se pudore suffusus retrahit longius eò: arer ut propius accedat, excitat animosius, norante hoc Tertulliano qui consideratis quibusdam huius parabola circumstantijs, effectus colligit penitentia non contemnendos, sicque concludit: *penit.* Cum igitur penitentia magis pronoluit hominem, magis releuat. Cum squallidum facit magis, magis mundatum reddit, cum accusat, cum condemnat absoluit, in quantum non pepercit tibi, in tantum

Ecc

ibi

sibi Deus crede parens. En qua filium ratione suscipiat, delinquit, atollat, domisque cumulet immemorem: nedom illum elito non suscipit supercilio, contracto vultu, sed & non vulgaribus amoris indicijs; nedom verbis non arguit aspectibus quibus illi nefandam improperet unpudentiam: sed dum illa sua crimina poenitens cepit acculare, clemens blandiis, amplexibus pacisque osculis consistentem interpellat. *Etienne posse credam, Domine, quod præteritum scelus reum nedom non reprehendas, vultumque ostentem irritatum, sed insuper publici am facientem exomologesin, interturbes?* ipse sua damnet poenitens scelera, ipse se in coram & coram te peccasse fateatur. Immenfam Dei misericordiam quis non oblupefcat, ut de ea iuste iusti conqueri videantur, hoc enim adolescentem oblocutione designatur, ut supra diximus.

IV. *20.* Ut enim sunt viri Dei corde limitato, non tantam capit cor hoc bonitatem, quantam Deus, proinde de illa indicant. ut nimia & superfluciente, ut diximus alibi fufius ex celebri visione Ezechielis: lege sumitur D. Paulum, qui doctissimis verbis infinitam extollit misericordiam, quam Iudæorum præuenit populum sibi sæpe contumacem, de qua murmurabat (parcite verbo) Elias Deo maxime familiaris, cuiusque honoris zelator non minus: *An nescitis an Elias quid dicat scriptura, quemadmodum interpellat Deum aduersum Israel? Domine prophetas tuos occiderunt &c.* Exploratum vult Apostolus (interprete D. Chrysostom.) Iudæis esse Dei misericordiam, eorumque contra Deum perniciam: iam olim namque propheta se Deo, velut opponebant, de sua concessam misericordiam, populi proteruita; probatque Eliæ primipili prophetarum interpellatione: *Qui apud illos inquit ille potissimum præ omnibus erat in pretio & admiratione, prophetarum caput, Dei amicum, qui in illos tantis erat zelo, ut & fami traderet.* Expende verbum Apostoli: *Eliæ inaspellat aduersum Israel.* Vim habet quam maximam verbum *Interpellat*, denotat enim impedire, interumpere, rationem expetere, manum deinere. Ne nunc vides Eliam, dum ad misericordiam populo faciendam audit inclinatam, *Interpellat*, facti rationem a Deo requirentem, opponentem, non esse ex ratione misericordiam concedi populo,

quã durius obfirmetur, grauius mereri superbia, populum prophetarum homicidam, Deo sacrilegum; hoc autem tanta prosequitur animi contentione, ut Deo ad clementiam properdeti, quã terræ depluat simbreum salutiferum, manum suspendat, claudatque celos minus sex mensibus quadriennio: *Vinit Dominus Deus Israel in cuius conspectu si erit anima huius, & t. plura, nisi iuxta oris mei verba.* Quid hoc rei Domine, num tanta, tanto misericordia populo peccatori? Ea de causa te vilipendunt, nullius apud illos es auctoritatis, & tota te spernunt libertate. Vinit igitur anima tua, non stabit hoc, tibi dexteram suspendo: talique Domino loquitur auctoritate, ut in stuporem capis D. Chrysostom. integrum de his tractatum ediderit. Superabundantem iudicalat Elias hanc Dei misericordiam, hanc quoque iudicamus quã præuenit Iudam, eum enim triginta denariis mercedem Christum Iudæis vendidisset, illi nihilominus prostratus in terram pedes abluat, accedentem amplectitur, osculatur, vocatque amicum, insensissimum proditorem. Nec minus hanc, quã motus, *Pro transgressibus rogauit* ut non perirent: Nec tu illam præter eas, quã tot tantorumque scelera noxium nocte luce illuminat, inspirat, custodit, rogat, te leuat, demulcet, mutat, vultque præstatur dilatis.

Quis te, non redamet clementissime Deus? quis benignissimum offendat? quis ex tanta non hauriat misericordia salutis incrementum? Omnes, Domine, filij prodigi fuimus, nemo non a suis fugit adibus, suam dissipauit substantiam: omnes ad fortunam redacti miserandam zonam perdidimus. Ad te conuertimur, & pietatis tuæ pedibus prouoluti, verbis ex imo pedore de promptis confitemur: hæc est protestatio humilima singulorum: *Pater peccatis in calum & coram te: etiam non sum dignus vocari filium tuum.* Ad nos oculos defle. misericordiam, nostrum illumina intellectum, nos brachiis tuæ cunctissime potentie, meritis corrobora sanguinem, pacis osculum impertire, diuinum nobis inspiraculum vitæ, accende voluntatem, virtutum nos indue stola primâ, noni foderis annulum impone, calcea pedes obedientiam, vestibus celestis adorna gratiam: quã mediante tandem tuâ perfruamur gloriâ sempiternâ. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIE DECIMÆ NONÆ SEQVENTIS.

Recitat nobis Evangelista dæmoniacum, surdum, cæcum, & mutum à Domino saluti restitutum. Articulus quinque describitur. Primus: declarat Diuinā providentiā dæmones in hoc mundo permitti in nostrum emolumentum. *a.* Secundus: ex diuina nasci providentiā, multoties dæmonem in corpus accipere potestatem, illud-
que discriuere; quo nobis pateat, quid agat in anima, quā illam grauius dilaniet. *b.* Sicut Deus illam ingrediens, cum sit ipsa vita, vitæ peragit actiones. *c.* Tertius: ut in hoc homine constet, quā aptè diabolo nomen conueniat *Exterminans*. *d.* Pariter ut intelligamus, præcipuam hanc esse diaboli mentem discribere & perdere hominum animas; sicut aduentus Christi ea fuit ratio, diabolum ex animabus eiiciendi. *Quartus:* ut in particulari singulos attendamus effectus, quos in anima dæmon operatur, ex ijs quos in huius viri corpore demonstrauit, quem cæcum *f.* surdum *g.* mutum-
que reddidit, licet etenim quosdam loquaces, alios tamen mutos efficit, præsertim ad suorum confessionem peccatorum. *i.* cui Deus nostram alligauit salutem pijs-
simā suā misericordiā utpote remedio faciliore. *k.* Quintus: ut hostium Christi detegamus nequitiam, qui ex sanctissimis operibus hauriebant blasphemandi materiam, quos ex confessione mulieris de turba, rubore confundit. *l.*

§. 1. Possedit Diabolus Stagyrium. In con-
trouersiam venit diuina providentiā; verum
indubium est in nostram illam bonum vigi-
lare.

§. 2. Quedam Deus creauit in mundo, quæ qui-
busdam licet sint nocuimento: porro sunt a-
liis emolumento, ut dæmones.

§. 3. Posuit Deus in hoc mundo dæmones, quo-
nos costringat ad se recurrere; hoc quoque
tantum illi possunt, quod illi facere ipse per-
mittit.

§. 4. Dæmones dissipatas dicimus, unde ad Deum
recurrendum, ut eorum refrænes mali-
tiam.

§. 5. Erat mutum. Ex in qua diabolus in cor-
poribus operatur, liquet quid in anima ope-
retur.

§. 6. Eques, quem vidit id. Ioannes, mors di-
ctus, diabolus est, Christo contrarius, qui

vita nominatur.

§. 7. Equus pallidus, cui insidet diabolus, pecca-
tum est, & quocumque illud ingreditur, in-
greditur & ille.

§. 8. Velut Rex regnum suum: ita animam per-
ambulat diabolus peccatoris: collige qua ra-
tione mortuum sit tractaturus.

§. 9. Peius est diabolum animam occupare
quā corpus, in quod aliquoties, nullo mor-
tali præuio ingreditur, quinimo ex Dei bene-
ficio.

§. 10. Vocat D. Hieronymus diabolum Dei qua-
stionarium: ut in Iob & alijs manifeste pa-
ruit.

§. 11. Cum fortis armatus, Præclarissimū
rationibus probat hodie Christus se Regem
diabolo fortiozem.

§. 12. Erat mutum. Opposita Christus &
diabolus obuenit officia, & quisque suo

Ecc 2

hoc

hoc in homine fugebatur

- §. 13. Erat eiiciens. Diabolus Christus corporibus expellebat, qui eum venerat animabus expulsiurus. Declarat D. Vincentius questionem scitu dignissimam.
- §. 14. Erat eiiciens. Insistebat Christus eiectiōi demonis ex anima, qui cum ipsis muscu sit importunior, vocatur Beelzebub.
- §. 15. Erat mutum. Exceerat diabolus, quo perdidit Dauidem; & senioribus nocuit Ezechielis.
- §. 16. Aures ocludit diabolus anima: pater est, qui verbum surripit.
- §. 17. Eos qui tacere deberent reddidit diabolus loquaces, ut propheta Regis Achab.
- §. 18. Migno sunt de rimento demones loquaces, quibus imperatur, velut Pythionibus, silentium.
- §. 19. Loqui conuenit in confessione, & mulier lapidatur taciturna.
- §. 20. Oris confessionem postulat Christus; nec enim cordis sufficit contritio, ubi oris confessio est possibilis.
- §. 21. A principio voluit Deus confessionem,

hanc in lege praecepit, & coram D. Ioanne illam agebant, & licet inabsolutam, non tamen inutilem.

- §. 22. Veru illa & S. Praeursori sine absolutione confessio nostra demonstrat ut exilentiam, ita & facilitatem.
- §. 23. Non potest salu tua faciliore, quam verbu tuu, alligari remedio.
- §. 24. Viculus labiorum postulat Deu, id est claram & inexorsatam peccatorum confessionem.
- §. 25. Detrahit confitere larua, ne illam Regina propheta Abia confersas obiectionem, sed me illam Anania, & Saphira D. Petro.
- §. 26. Committite peccata, non confiteri, pudeat. Optimus Confessarius. B. Ludouicus Bertrandus.
- §. 27. In Beelzebub eijcit demonia. Hoc Iudeorum iudicium, peccatorum eorum prodit malitiam. Aspidum ovis comparantur D. Cypriani at exitur argumentum.
- §. 28. Extollens vocem mulier. Conuincit illos D. Cypriani discursus ut effeac, ita & subtili, mulierisque de turba testimonium.

HOMILIA XIX. DE DÆMONIO MUTO.

Dominica tertia Quadragesimæ.

Erat Iesus eiiciens demonium & illud erat mutum. Luc. ix:

RT 3

I.
Tres hic
personæ
designā-
tur.

Tres hominum species sacri Evangelij linteo nobis diuinus ille pictor, & historiographus Lucas exhibet, quorum unusquisque sibi proprio sedulus inedit officio: sunt Dæmon, Christus, & Pharisei. Dæmonist minus est nocere, malum inferre, quo-

circa illum delineat hominis pauperis arcem corporis occupantem, infinitis miserum malis torquentem, quem ablatis cunctis sensibus, ferdum, cæcū murtūque reddiderat: sibi velut firmatissimum praesidium. Christo incumbit saluare, ut autem hoc declare, nomen suscepit Iesus quod praefert Saluatorem, unde illum mortalibus offert hoc in illo homine munus ob-
euntem, eum de ore leonis infernalis extrahen-

rem, multo melius, quam olim David agnos-
cere hominem & pardorum dentibus, deser-
tior foret. Licet enim hoc animo fecerit
David viri adhuc adulescenti, minime tamen
potuit infectos morbus plagasque iudicari.
Christus autem eo modo miserum liberat ho-
minem, ut illum diabolica eruens seruitute, de-
perditis cuncta redintegraret, auditum, visum, &
loquelam, perfectamque cures ut in corpore, ita &
in anima: Dei quippe perfecta sunt opera. Cui di-
cere ex ratione licitum erat omnibus, quos cu-
raret quod eorum vii dixerat: *Totum hominem
sanum feci.* Mutus autem Pharisæorum & ad
quod nervis omnibus intenderunt, erat, irrecu-
sandas cum Christo habere similitudines, quo-
circa hoc primum agebant, illum perpetuo ca-
lumniam iniquæque calculo cuncta opera eius &
miracula fugillare. Tales illos obicit nobis E-
uangelista, quod præ oculis habebat: opus præ-
clarissimum arguentes, quod cum soli Deo re-
seruetur, mentiri sunt illum opera pactoque pa-
trasse diabolico: diabolica certe blasphemia,
quam Christus animo tulit periniquo. Ob quâ,
cum illis probasset, ut luce clarius probavit opus
à se factum, virtute cælesti, cui diabolo vellet
noluit, est cedendum fuisse perpetratum, suam il-
lis præcursus prædixit ruinam, finemque deplo-
randum à diabolo, quorum ipse in hac vita vis-
cera flagitii plena possidebat: in morte destitue-
dos, ac proinde suum eorum fore omnium in-
faustissimum. Adeo divinam spirant Christi
eloquia sapientiam, ut mulier assilens concio-
ri, cuncta voce hoc insonnerit: *Beatus ventor,
qui te portavit, & vbera, qua suxisti.* Testimo-
nium approbo, respondet huius, ac his maio-
ra tibi o mulier expono: *Quoniam beati qui au-
diunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Placeat
Deo in eorum numerum referamur, cui divina
nos gratia concribat: Eam purissima eius matre
mediante postulemus Angelicam offerendo
salutationem. *Aue Maria.*

§. 1. Possedit Diabolus Staggrium. In con-
trouersiam venit diuinæ providentiæ: Verum
indubium est in nostram illum bonum vigi-
lare.

I Nter opera Dr Chrysostomi caput extollunt
tres libri quos composuit de Diuina provi-
dentiâ: quorum hoc legitur argumentum
declatari, cui permittat Deus, quod diabolus in
hominem habeat potestatem, eiusque corpus ut

Dominus possideat, ut proprium dux castrum,
variis hominem distorquens cruciatibus. Hoc
desumpsit argumentum ex casu non leui sed
terribili, quo die quodam intus illi amicus
Staggrium opprimitur. Erat hic natalium clari-
tudine conspicuus, opibus amplissimus, illum
parentes tam diligenti educarunt studio, ut ab
inente ætate virtutis studiosus, zelo feruidus,
turbam fugax, Deo totus se consecraret. Mor-
tuis parentibus relictus ex alle heres, eidem in-
sistens proposito & semitam intendens perse-
cutionis: quam à Christo iuvenem legerat propo-
sitam: *Si vis perfectus esse, vende & cede omnia que possides,
habeas, & da pauperibus.* Cuncta distinxit, diuiti Matt. 19.
pauperibus se nudavit omnibus, religionē pro-
fessus, spiritu cepit Deo seruire feruentiori. Nec
eius laudantur exercitia (testis est D Chrylost.)
perpetua poenitentia, pertinaces vigiliæ, ieiunia,
ciliciaque asperissima, primus isque in oratione
continuus, dies integros ieiunius perseverabat,
dono poriebatur la: hrimarum, vnicò verbo in-
teger vitæ sceleris que purus commendatur.
Quando tempus affore censebatur opportuni,
quo cælestibus frueretur deliciis, & animæ su-
perna charitatis dulcedine liquesceret ineffa-
bili, en subito à damone corripitur, qui corpus
innocuum ingressus, illud tanto cepit furore, &
cruentide cruciare gehennali, ut cunctos adstan-
tes ad pias commoueret lachrimas misero co-
decentes. Oculorum distorquet ac albuginem,
fremet at dentibus, manus confringet, ore
spumabat, membris totis continebat, ut equus
nimio cursu fatigatus multo sæpius tempore ut
insensibilis, atque mortuus habetur: *Distor-*
tas manus, toruos oculos, oris spumam, horrendam. Ho. 1. de
& confusam vocem, diabolicum tremorem, sensus prouidentem.
per multam horam priuationem causabat. Imo & ad fin. &
crebro diabolus visibili porci figura, luto con-
spersus, rictu ferocissimus apparet, illumque
excruciabat. Tom. 5.

Hoc munus in summam rapuit admiratio-
nem; miserumque videre erat nimio more
tabescentem: in quorundam corde dubiū passa
est diuina providentiâ, dixeruntque Deum hæc
infima non curare eorumque quæ in eis sunt
obsequium, minime memisse. Quis bonus pa-
stor, si gregis suscipiat curam, permittit agnum
à lupo libere deuorari: pinguis simam, vitæ o-
nem de grege tolli, dentibusque commandi,
nec acurrat, nec defendat, nec eruat? Quis pa-
ter tam ab omni pietate alienus, qui cernat ut
sui dilectissimum siti rapientem, vixigentium
familix domusque fulcrum, vnicum heredem
Ecc 3 bono-

banorum, quem brachijs ferociter constricium
præloct ac medium dirumpat & non totis ac-
curat viribus filio latus auxiliū? Numquid
non pastor omnium nostrum Deus? ipse de se
testatur: Ego sum pastor bonus. Numquid nō om-
nes oves charissimæ, oves pascuæ eius? Ipse tes-
timonium perhibet ore prophetico: Vos greges
pascuæ mee hominū estis. Numquid non ipse pa-
stor noster supremus, nosque filij? Ipse hoc idem
vult, sentiamus: Patrem nolite voca & vobis super
terram: unus est enim pater vester, qui in cælis est.
Et hoc decrevit, ut primum hoc sit, quod de som-
nis euigilaremus, profiteri: Pater noster, qui es in
cælis.

Qui igitur fieri potest, à tali pastore permitti,
quod lupus ille ferocissimus diabolus, ovem ar-
ripiat, diuclat, concutiat, ovem pinguis-
simam dilectissimam sibi, Religiosum suo cultui tam o-
pere dedicatum, nec manus adhibeat, aut porri-
gat auxillares? Quomodo, pater cum sit, sufficit
vrsu crudelissimum Satanam filium impete-
re dentibus præfocare, vnguibus dilacerare, nec
illo fortior, patrocinator? Quis hoc intelligat,
nisi qui de diuina dobitet providentia? Quod
in Iudam Deo conuincit diabolus accepit
potestatem parum fuit, erat etenim ex tunc
conditio diabolus: Ex vobis unus diabolus est.
Nec inconueniunt, ut à diabolo diabolus vincia-
tur. Quod D. Paulus Corinthiū adulterum Sa-
tanæ tradiderit in interitum carnis, nemo re-
prehendit: alius enim erat lapis, offensionis &
petra scandali, publico namque libidinis pecca-
to pessime apud omnes audiebat, at Deo con-
sentiente virum Angelica puritate, sancti simi-
litudinis moribus commendatum, cui quā seruare
Deo charius erat nihil, à diabolo arripi, dilania-
ri, sauius excipi, quis posse fieri sibi per-
suadeat?

Pleraque similes rationes SS. Patres in hac
materia proponunt; ut alias fufe probauimus,
& D. Chrysost. prosequitur tribus editis libris de
Providentia, quibus perdocti cunctis his res-
pondet obiectionibus, & mentem huic erigit
Stagyrio, solaturque tadescenti. Cui proinde li-
bros illos consecrat, quibus exponit probatque
Deum data opera hoc agere, sapientissima dis-
positione, nec minori prouidentia pueris illis
iustissimis motum arguentis. Quibus explican-
dis hoc præsupponi primum; cuncta quæ hoc
in mundo Deo permittente sunt in nostrum ne-
quaquam vergere detrimentum, nostræ quippe
salutis curam habet tantam, quam qui vel ma-
ximam, uel omnium in communi, sed minus

eiusque nestum in singulari, plerumque vel
pater bona salutemque cordi habet vici sua-
que charissimæ. Hoc autem Christi probat testi-
monio: Non est voluntas patris vestrum, qui in
cælis est, ut perat unus de pusillis istis. Illud
attende: Vnus de pusillis istis. Non tanto pater
quiliam intendit si dio filij vici ac heretici
incolumitati, quanto Deus vnus pusilli ac do-
ilectissimi omnium inuigilat saluti.

Pro confirmatione profundam hanc adducit
doctrinam: cuique Angelum à Deo custodem
esse designatum, principem curæ suæ non mi-
nimum. Optime & validissime gregis sui en-
tam proleat Rex inclutus, si cuique, cui mag-
natem palatii præficeret custodem: dato præ-
cepto, ne vquam ab illa visum, oculis
desisteret. Eadem intentione parabolas pro-
posui: pastoris, qui labore indefesso ac imper-
territo periculis ovem deiectionem quærit
aberrantem, aliis multo pinguioribus ab omni
exemptis periculo; Mulieris quoque sedula-
te iniqua perditem dragmam requiruntis,
denum patris clementissimi, cui licet fidelis
adhæserat filius senior, prodigum tamen tanto
suscipit amoris affectu redeuntem, ut heri di-
ximus.

Hoc ipsum confirmat Apostolus (inquit D.
Chrysost.) non reicienda illa protestatione: Dent
vult omnes homines saluos fieri. Neden quanta
nostrorum capiat sollicitudine; qui saltum D. Chry-
stost. facit super bonos & malos, & plura super in-
stos & inuictos. Quod si inimici tam cura, & pro-
videntia prospicit fideles suos, qui cura fidelis et se-
nitur quomodo vnam contemnet? A perius & so-
tius probare nō potuit, quam illis verbis, quibus
cum dixisset tantam suam esse providentiam, ut
nec passerulus in terram decidat, nec arbor
folium defluat: præter suam dispositionem hac
addit: Quanto magis vos modica fidei omnemque
tandē erga nos curæ præstat securitatem, dum
ait: Sed & capilli capitis vestri omnes numerati sunt.
Nolite tristere. Nec minus de hoc D. vid. D. Chry-
stost. Quomodo miseretur pater filiorum, miserus est D. Chry-
stost. inuictus se: Et Isaias aliquid maius docuit
qui matris exemplo potius usus est, qua erga natos
suos longe misericordius afficitur, quā pater. Num-
quid, inquit, mater obliuisci potest filij vteri sui, et
non misereatur? Et si illa obliuisci fuerit ego nunquam
obliuiscar me. Christus lo. utus Pharisæus (est D.
Chrysost.) perdidit ingratis, iunioris suis, sic cū
illis argumentatur: Si vos cum sitis multi, noster
bona data dare filijs vestris, quanto magis pater
vester cælestis &c. Cur igitur hūc seculis natus
deflectit,

deserere, illum contemere vexari, pauperie alterum opprimi, Stagyrium à damone possideri, di-
visque consenti: torqueri cruciatibus? Non hoc
in malum cedit, ait sanctus, at in bonum, hinc e-
nim nobis insinuat prodeunt utilitates.

§. 2. *Quidam Deus creavit in mundo, quæ qui-
busdam licet sint nocumento, perferunt alijs
emolumento, ut demones.*

V autem hoc capias (loquitur D. Chryso-
velim adueras quod licet epineris non
exiguum tibi facessere solum. diabolum
negotium, & non machinum admiseris. cur ille
Deo committente hoc in mundo diuagetur, ex
quo tantæ nobis oriuntur difficultates, hoc idē
tamen liceat proponere, de omnibus iis, quæ hic
sapientissima Dei creavit omnipotentia. Cur igi-
nem creauit, qui comburat, & non ferendis ve-
rat doloribus? Ut quid aquam, quæ demergit
alter, & reus crudeli toritura (a) vexatur nol-
que quotidie propemodum infinitis exponit pe-
nulis, aluam suam fluminibus excedentibus?
Cui res ferrum, quo miser hic ligatus construi-
gitur, & præparatur? ferrum de quo constantur
& acuiuntur gladij, cultri, clauj, macheræ, &
omnia periculis stragumque instrumenta?
Quis fructus viperæ, quæ morsu suo homines
doloribus exurit acutissimis? Quod ex leone lu-
erum, qui plurimos deuoret, & rugitu terrat
vnueros? Quinimo & de tempore eadem quæ tunc
moueantur, cur tibi tribuit oculos, qui tibi sapius
mortem adferunt, ut Eva, ut David, cur linguā
quæ sit tibi lancea, quæ corda confodias pluri-
morum? Tandem: Cibus, potum, calum, terra,
mare, solem, lucem, stellas, lunam, omnium animan-
tium genera tollamus necesse est. Si nihil à Deo in
mundo creari, quod nocere posset, expediret,
nihil omnino creandū fuerat, cū nihil sit tā bo-
nū quod nobis non possit adferre nocumentum.

Obijcies, verum est hoc quidem, attamen nō
in hunc finem creauit illa Deus, sed ut nobis
essent utilita: utz nostræ adiutorio, & profec-
tus instrumenta: quocirca de illis sic Moyses:
Vidi Deum cuncta, quæ fecerat, & erant valde bo-
na. Nihil creauit Dei potentia in hoc mundo,
quod nobis plurimum non proferat, si velimus,
fructum: vnde de hoc argumento philosophi &
nom-natim Plurarchus doctissimos tractatus
conscripterunt, quibus nos instruunt, quæ ratio-
ne ex animalibus maxime veniatis: & quæ
nobis iudicamus esse perniciofa, fructum &

commodum eliciamus: & patet omnibus, cū
nobis seruiant utilitati quæ tibi noxia concre-
ris igni, aqua, ferrum, sensus corporis, sine illis,
quippe constat vitam humanam transigere posse
neminem.

Infert D. Chrysost. idem ego assero de diabo-
lo, qui licet sit multis ut ignis consumens, & ta-
lis esse possit corpori tuo & animæ: si tuus li-
cet sit malitia rapidissimis, quo multi male pro-
uisti demerguntur, leo licet sit fœuissimus, qui
prope infinita deuoret, & teste Hieremia: *Hi-
er. 50. malus vnuerse terra*, ut de eo hoc interpreta-
tur D. August. cuius licet nequitia sit, ut gladius
anceps multorum homicidā, & venenum pias-
sentissimum, quo totum genus infectum huma-
nū corrumpit irremediabiliter: ex eo nihilominus
mellis bonorum colligi potest abundantissima,
nobis prodesse potest ad meritū, & ex datis per-
uersa sua voluntate nobis occasione coronas
licet promereri semper eternas. Ipse sibi malus est,
mala quoque, quæ nos persequitur malitia sua,
sibi est causa perditionis, nobis autem, si tan-
tummodo velimus, diuina adiutrice gratia, sca-
lam erigit, quæ ad gloriæ celestis altissimam
scandamus subigium, æternaque bona posside-
amus. Aniam nobis exhibet clarissimis victorijs,
coronis illustissimis, regno Dei, quod sine
illo, nemo sibi persuadeat, posse se obti-
nere.

Si nequitia ignis Satanice te consumat, cum
vilis sis palea, serenumque languidum, & aridū,
D. tamen Paulo, qui aurum erat purissimum (a) De
fuit testum quo splendor virtutum eius, clarissi-
mam summi perfectionem: Deo ipso consti-
tante. Si iudam ut leo erocissimus discerpit,
& æternum perdidit traditorem, D. Antonij,
qui Samsonem celesti robore longè superabat,
subiectus contremuit, in quem brachij sui for-
titudinem, diuinæque gratiæ ostendit adiuto-
rium: Numquam enim tot illustribus in terra
fulsisset Antonij melius victorijs, nec glo-
riolis, & immarcescibilibus in celo coronis
radialet triumphator: si non tantæ tanque
effragies diaboli malitiæ illis occasio em præ-
buisent: ut laud. D. Gregorius disputat, sup. l. 5. d. 10.
posita illa toties repetita propositione: *Sine la-
bore certaminis, non est palma victoria.* Si Caino nec
fuit visus quem brachijs ferox compressit inu-
ditæ, porro Iob medium fuit, quo declarauit,
quod, ut alter David, visos prædicaret, & quo
pectoris Iob demonstrabat fortunam. Quod
si quibusdam sit ratio naufragij, alijs è con-
tra plurimum meritorem, & in celo coro-
natum

D. CHR. nam feruit occasio. Diabolus (audite Chrysol.) sibi ipse non nobis est malus, nos enim si velimus plurima commoda per illum, perque illius nequitias consequimur. illo etiam inuito ac veniente:

D. AMB. *Sis ille semper malus* (audite D. Ambros.) *ut sit bonus Deus sepe qui malitiam eius nobis in gratiam conuerit.* Bona sunt innumera, quæ Dei electi de hoc referunt inimico, quæ ut nobis consequamur, illum Deus in hoc consentit esse mundo, locum cedit, dat potestatem, qua nos immitis torquat, tentet, versutus, inque et circumiens, ferox oppugnet, exterreat horribilis.

T. 1. 4. 6. Quæ omnia fufus & depromptis ex sacris litteris prosequemur alijs argumentis.

§. 3. Posuit Deus in hoc mundo demones, quo nos confringat ad se recurrere, hoc quoque tantum illi possunt, quod illi facere ipse permittit.

Modo tantummodo bona illa consideremus, quæ D. Chrysostomus enumerat. Sit autem illud primum, nos perpetuè consecrare vigilie sic ut dormiamus numquam, ad Deum confugiamus semper auxilium postulantes, quo nobis succurreret, nos defendat, & sic semper habeamus illum nobiscum, & proximi nobis à quo nullo tempore separemur: *Quomodo ex illo proficimus?* Dum illius insidias metumus, vigilamus sobrijs in orationibus, &c. ad Deum curramus, sicut pueri cum in uas aspiciunt, ad matrem, &c. Diligit pater filium ut pupillam oculi blanditijs ad se puerum allicit, tenuit puer, & alio diuertit quid pater? Larvas excitat & mōmōs, qui strepitum moueant quo puer terretur, totus hi. contremiscens ad vrbem, brachiaque recurrit patris ab illo protegendus, nec his præiunit longius excedere. Deus pater noster est, maiori nobis afficitur dilectione, quam vnquam pater cuiuslibet vnicui filio. Vocat nos,

D. CHR. *secum nos amat detinere: Venite ad me omnes.*

Matt. 11. 28. *Delicia mea esse cum filijs hominum. Quis- Pro. 8. 2.*

I. que suas ingreditur huc illucque vias, suis intentus volupratibus. In hunc finem diabolos voluit esse in hoc mundo, terribiles, feroces, qui nos terreat horrore concutiant, & conuincat in mun- ut aliquoties videamus, quam acriter modo do per- hunc, modo illum discutiunt, & figuris nobis mittun- appareant adeo monstruosis, & horrendis, ut dum illos vel semel tantum D. Catharina virgo

L. Dialog. Senensis conspexisset, ingenuè fateretur, (ut do- Tract. 1. 1. munica præteritā diximus) quod si nullus alius

38.

patet fugiendi locus, quam fornax ardenti- ma, qualis illa Babylonica, in illam se præcipi- tem daret, licet vique ad extremum indicij dæ arsuram, & minus illa terretur, quam horribi- li illo diabolico phantasmate; quo timore perculsi veloces accutramus, & pyllimi pa- tris nostri quæramus protectionem, territi cum Dauid exclamemus: *Sus umbra alarum tua- rum protege me, à facie impiorum, qui me affli- xerunt.*

Hoc nos Christus docet (docente D. Cypri.) dum illam componens orationem, quæ dicibus Domini singulis Patrem cœlestem inuocamus, decrebit, diceremus: *Pater noster, qui es &c. Et ne nos indu- cas in tentationē, sed libera nos à malo.* Per malum it. intelligit ipse diabolam, & communis est hæc Sa- thorum Patrum Chrysostom. P. Chrylog. Grego. Nyssen. & Tertulliani sententia: quos ci- taui- mus: quinimo & ipse Christus huius est au- ctor interpretationis in parabola de seminante: quod enim vno dicit Euangelista narrante: *Ve- nit diabolus, & tollit verbum de corde eorum.* Leti- Patet autem ratio: qui enim nomen mali mere- tur absolute, diabolus est. Hoc igitur Deus in- cur- nit, ut ad patrem confugiamus supplices, ille nos à malo liberet, à diabolo terribitos tueatur, ea namque voluntate eū hoc in mundo circum- cal- ite patitur, quo nos confringat diuinum à Patre cœlesti implorare subsidij & ad eius nos protectionis vrbem recipere defendendos.

Hoc nos voluit magister ait Cyprian. errore liberare, quo Gentiles in sui damnum non vulga- re tenebantur. Eorum plurimi videbant, dam- num quo per dæmonem afficiebantur, qua de causa illum & timebant, & vltro se sub- mittebant, & instantius exorabant, ne ab il- lo damnum aliquod patereutur, unde tem- pla erigebant, alaria dedicabant, sacrificia & victimas immolabant, quibus illem & pla- carent, & sibi possent habere propitium: Ea quo- que ratione moti, dæmonis per omnia & in om- nibus petitionibus annuebant, eo usque obe- diētes, ut propiorum homicidæ filiorum cœles- tis per ignem offerrent gratissimum holocaustum.

Plangite famos: quā parum sciebant, quod il- lis expediret esse faciendum. Nequaquam ad dæmonem recurrendum, qui malitia peritius, nullis eorum precibus, eruentissimis nullis si- liorum holocaustis factus benignior, vel ap- cem de peruersa sua remittebat nocendi volun- tate: ea semper flagrat nocendi libidine, & contra illos ingratus assurgit ferocior, quos

in

in exequendis mandatis suis videt esse promptio-

diaboli dicta interpretatur. Hæc illino mens est doctoris, quod Deus voluit lob consolari querulum & exhortulante, quod cum potestati tradidisset diaboli cruciatum, promittit eo fieri si illud interpretatur quod Deus oritur. Namquid irritum facies inuictum meum. Et excedentibus me ut tu infirmiter? Num forte credis me tibi fecisse iniuriam? cum igitur hoc tibi perfoceas: Ecce behemoth, quem feci tecum, facium quasi bos concitatus. Quid est facium? Caro & quicquid ad carnem pertinet: Omnis caro facium mundi gloria, uigilantes, festinatio, diuities, bona temporalia, omnia facium. Caro quippe in cuius hac omnia commodum requiritur, ac desideratur facium esse perhibetur. Hoc quoque familiare. Sanctis Patribus mundi gloriam, salutem, diuitias, causisq; deficiat in sacro est, quo facio comparare. Sicut eleganter prosequitur D. Hieronimus ex eodem loco D. approbat Ambrosius & Jacob & D. Petrus dixerit: Omnis caro u. facium. Sic igitur Philippus q. d. Hoc dextera me potens & factum est, u. substantiam tuam, & facultates, que ad pretiosissima tua diuitias, facio comparatur, ut potestatem acceperit memorandis. Et ideo uicla neque. & temporalia, tibi obsequit, que fieri nomine significata sunt. Non qua magna & grandia, id est anime ornamenta, quibus te solatium dissipationis ruina & pondus obuerit. Qualem peccator totus homo & diabolo deuoratur. Hæc potest diabolus, facium carnis, fanitatem, opes, bona temporalia potest deuorare: & desinit Deo perueniente.

O Paulè quid concelstis diabolo, in scortatore
illo ageret impudicissimò? Quis rei facultatem
dedidisti, vt potestatem acciperet diabolus? *Quem*
tradidisti Satane in uisceribus carnis, vt *spiritus sal-*
uus fiat. Vt spiritus uiueret, locum celsi, vt corpus
diabolus torqueret, & carneo arripet in poenam
peccati puniendam. *Eo* vsque te potestas exten-
dit demonis, sicut Stagyrio contigit, in animam
autem ius habet nullum. Quod apte Chrillus ex-
pressit, dum de ouibus sibi commisisse ait. *Nemo*
rapiet eis de manibus uestris. Ille tẽpẽ manu poten-
tissima securissimè defenduntur. O Domine, quid
Iob? In eum nihil prauale, sennam comederet,
nempe corpus, dis cruciabit, plagis inpositis se-
minum reliquum ad sęrgulum eum eiecerit om-
nium nate deridendum. At tamen in tanta saluatio
remanebit anima; proinde sic Dominus diabolo:
Commouisti me aduersus eum, vt *affligerem eam*
frustra. Non nisi in corpus tradidit illi potesta-
tem, quic nec quidem possit, affligere, nisi ob-
tenta prius à Domino facultate. Quod ipsum Sa-
uator opere, demonstrauit: cum enim hominem à

Ad Deum coniungendum, Deo erat suppli-
candum: *Liberat nos a malo*. Hoc namque in
præfati notamus materia, quod certum om-
nes SS. Patres statuunt axioma, & subleuiter ex-
pedit D. Thom. Nihil agere nihilque posse ag-
ere demonem, nisi de expressa Dei licentia,
& particulari permissione. Aduertit D. Augustin.
hinciter Manicheorum erroris, esse singula-
rum, quo descendit, solius animæ Deum ne-
gotio tractare, & hoc illi maxime incutere:
demonem autem plenum corporum dominium
obtinere: vt eum hæc tota repleta sciebant esse
miseris, non hoc Deo omni, sed diabolo ascri-
bebant. Deo namque indignum iudicabant vasa
creare tot calamitatibus, tot plena miseriis, pre-
missa tunc esset illa in omnibus & per
omnia erat eis subesse voluntati, in quibus
vt in sibi subleuiter demonem petuere quilibet
non in conseruam esse sentiebant.

Ve etorem maximum damnat hoc D. Augu-
stinus. fides namque docet Catholica diabolum,
licet perpetua dampnandi nos ardeat voluntate, ni-
hil tamen moliri posse, nec capitis tangere capil-
lum, siue expressa Dei licentia vel permissu
voluntate. Hoc, ex mente D. Gregorij-Iob in-
dicant dum diabolo sub figura loquitur Ele-
phantis : *Ipsa est principium viarum Dei, qui*
fecit eum, applicabit gladium eius. Verbum
applicabit, in Hebraeo multa denotat, & inter
alia, gladium in vaginam reducere : q. d. Ma-
gnae sunt vires Elephantis, magna diaboli po-
testas, magna malitia, veritatem enim detinet
Deus & continet velut vaginæ inclisam, ne
illam stringat, ne cuiquam noceat, nisi data si-
bi Deo facultate. Quod sole clarius liquet in
Iob, testis est D. Augustinus.) quem ledere dia-
bolum in bonis impotens erat, in filiis, &
manus multo in propria persona, nisi Deus ad
singula singularem dedisset ipse facultatem,
quam illi tantummodo in corpus, non in ani-
mam exercere permisit, quos ipsius Iob ve-
bis licet operosis confirmatur, quorum exposi-
tione praesentis consumatio ducetur argumen-
ti.

IV. Deas sub metaphora typoque Behemoth locutus cum loquitur de diabolo sic inferi: *Ferum quasi bos comedit. Quid verba, ad litteram de Elephantis in propria natura differt, & sub quodam diabolum intelligit, de quo sic: Ferum quasi bos comedit. Adicit Philippus & solut diffcultatem, quam verba ista involuunt, quæ de*
Hieronym. Basi. de Lament. Tom. II.

Is. 40.

Lib 3.

Рхатне.

C. 4.

C. L.

РНИИ.

In case-

756374
C.A.

524

1. Car.

5.5.

V.
Nihil

potest

diabo-

lus mīd

Deo
notis

iente.

Iob r.

2-31

Г. С. С. legio.

legione dæmonum curaret, illi verò perspectam haberent eius virtutem, & se ab illo expelli iam contemnerent, in porcorum intrandi gregem pascendi in agris petiere facultatem: *Permitte nos intrare in porcos.* Cum enim tanto numero dæmones convēnissent, & cum siue tanta esset potestas, eam tamen habebant limitatam, ut ne letum quidem porcorum minimi possent contingere nisi Christo illis annuente: *Spiritus immundi* (satur Augusti.) *nec in porcos irent, nisi hoc illis benignus ille Saluator parentibus (quos cerā in abyssum posset relargere) concederet, necessariam doceret volens, ut scilicet nouerimus, nullo minus eos posse suapoteestate nocere hominibus, quin et pecoribus quolibetque potuerunt.*

Supposita hāc doctrinā declarat D. Chrysostomus, cur dicitur assistentibus Deo Angelis ad omnem paratis obedientiam interfuisse Satanas: *Assuit etiam inter ipsos Satanas.* Nam *Si mundi dæmones à proposito desecerint, iugo tamen seruitutis subiaceant, atque ut carnisceps quidam, mandata perficere iubentur.* Ex eadem sententia deducit D. Gregor. cur Deus cum Iob collocutus de dæmone sub nomine Elephantis seruum suum, eum appelleret sempiternum: *Nam quid faciet tecum pascendum, & accipies eum seruum sempiternum?*

Quis ista coniungat, Domine, tibi seruus esse perpetuum & inimicum? Quomodo vis tibi continuo seruat, qui nihil animo voluit aliud quam quate ratione pronocet ad iram, & quos tibi seruos habes probos & irangi persequatur?

Quia licet verum esse concedamus, dæmonis voluntatem insana contra Deum flagare nefarius & quitta, nihilominus quoad opera, nec apicem vel vnicum à diuina defleat dispositione, concessione, permissione refractarius. Hinc ex D. Augustino (a), illud habemus, quod & D. Gregor. (b) nostro congruē proposito delucidat, cur Spiritus S. sepe numero diabolum cogit, ad gnominet spiritum Dei malum. Vnde de illo referens Sathas carnifex, sic ait: *Inuasi spiritum Dei malum Saul.* Quis simul eundem & spiritum Dei seu Angelum Dei vocet, & Dei pariter inimicum ac malum? Capito rationem: licet etiam sua sit malitia nequissimus, spiritus tamen Dei perhibetur, in quantum nihil agit, nisi quod praeceps Deo illi agendum praecepit, ordinat, seu permittit, ut nec a motu à Dei praecepto recedere praesumat.

Eadem de causa opinatur D. Hieronymus in scriptura dæmonem nedum vocari: *Spiritum* in psal. 34. *Diū malum*, sed absolute, *spiritum Domini*: quocirca illud Davidis de dæmone intelligit:

Angelus Domini persequens eos. Et hoc magis veritati consonum dicimus, quam quod aliter Abulens. Quotiescumque in sacris litteris scribitur absolute: *Spiritus Domini, seu Angelus Domini*, semper de bonis Angelis intelligendum. Etiam, inquit D. Hieronymus aliquoties in sacra pagina dicitur diabolus absolute: *Angelus Domini*, nedum ex natura sua, quam Deus bonam condidit, sed ex eo quod nec in modico, nec in magno nobis noceat, nisi praecepto, concessione, seu permissione Dei singulari: *Domine* (asserit D. Hieron.) *isum illum creauit, & Dominus habet illum in potestate.* Illo sensu per Isaiam diabolos vocat: *Domine milites suos fortissimos: Ego vocabo fortiores meos.* Quia verò de his latius egimus, modo super sedemus.

§. 4. Dæmones diptadas dicimus, unde ad Deum recurrentium, ut eorum refragret malitiam.

Atis congruē videtur hanc posse declarari materia ex historia, quam dictante Spiritus S. narrat Moyses de ignitis serpentibus, qui filios Israel per desertum peregrinantes inuaserunt. Quando Deo rebelles obumbrabant, in eius delicti poenam: *Misit Dominus in populum ignitas serpentes:* qui subito tanto furoris & ardore irruerunt in seduciosos, ut vincto mortu infuso tam vehemēti eos calore succenderent, ut siti exarescerent. Quæstionem mouet Abulens. vnde nate diptades: aut eam iam autē in desertis erant, aut non. Si erant, quomodo huc usque non perpergerunt? Si non erant, vnde huc adductæ? Respondet de his multa dici posse. Primum, à Deo tunc prius ibidem creatas in tam peruersi populi supplicium: proprium enim linguarum obloquentium supplicium, lingue sunt deuotique serpentum. Eadem mente produxit Deus per manum Moysi in Aegypto ranarū multitudinem prope infinitam ut his velut durissimo flagello cor Pharaonis, ac totius populi puniret obduratum.

Secundum vel dicendum adductas diptades de Lybia regione non adeo remota, ubi sunt ite Nubium quentissimæ idque dæmonum ministerio, sicut diptades primū locustas in Aegyptum: de quibus sic canit vates Regius: *Inmissiones per Angelos malos.* Attamen conuenientior est ratio tertia, quod realiter iam viderent in Arabia solitudine, quam Israhelita perambulabant, quæ ar-

missima est & iniqua, unde & in illa serpentes nascuntur vel maxime venenosi, calidissimi, leuissimi, ut ignis cometa volantes dicitur à volatu telles Solino. Illis nihilominus cum desertis abundarent, & filijs Israël circumirent, nullum illis damnum inferrebant: eorumque Deus suspendebat actionem, ut quemquam aut nocerent, aut morderent; nisi eo modo, quo Deo placebat illis se concedebat, cum verò Dei vindictam flagitijs suis murmuratores irritant, serpentes in illos atque, deditque potestatem, illos nocerent, mortisque insisterent vulnera, qualia facit textus eos commemorat inflixisse.

Hoc optime respondet illi quod Moyses Israelitis importabat: *Ductor tuus fuit in solitudine magna atque terribili, in qua erat serpens.* Plurali substituit singulare, sicut dum ait: *Veni munda grassissima: venit locusta:* quæ verò species erat illa serpentum? Adeo erant venenosi, ut solo insisterent videntque halitu, scorpiones & dipteres, ignem instantes ardentissimum, & timore inferre ardentissimum, eratque regio illa adeo iniqua, ut ne guttam aquæ quis inuenisset: *Serpens flatus aduersi, & scorpius ne dissipet, & nulla omnino aqua.* Ita ut serpentibus his ferocissimis tota scateret solitudo, veruntamen neminem mordebant, iusticiebant neminem, nisi iuxta Dei sapientissimam ordinationem, datamque sibi facilitatem.

Idem, precor de mundi deserto intelligas. Serpentibus abundat infernalibus, & myriades demoniorum terram perambulant, inter nos conuersantur, ipsos atomos numero vincunt, ut ex SS. Patrum sententia fustis alibi probauimus. Serpentes exurentes, horribiles, pleni veneno mortifero gehennali: at diuina cohibentur potentia, ne quid agant, nec vel vnguem aut capillum vestrum contingant nisi iuxta Dei aut voluntate aut promissione. Quocirca clamat Apostolus, vobis animam erigens, licet non disticemus magnas hostium nostrorum vires, & robur quale vel maximum, eos principes esse & potestates spirituales, eorumque vel maximum plures posse, quam mundum vniuersum in vnum collectum; si collatis viribus instent: at pro peruersa sua non sunt eos Deus agere voluntate & vires suas, quæ maximæ sunt, exercere, nisi quantum suam concernit gloriam, nostrumque emolumentum: *Fidelis Deus qui non patitur vos temerari supra id quod potestis &c.*

Supposita hac sententia, ut verissimam, aliam

inducit D. Gregor. non esse quod diaboli D. timeamus, aut cum illo rationes incamus: cum enim patens nobis sit notaque eius voluntas, quæ semper in nostram spirat perniciem, exploratum est tamen illum agere non posse, nisi quod iuxta conueniat rationi: *Satana voluntas semper iniqua est, sed nunquam potest iniqua.* Ratio quoque oculis est patentissima; voluntatem enim habet ille ex se in malum obduratam at ex Deo potestatem, quæ bona est: *A seipso voluntatem habet, sed à Domino potestatem.* His concessis, si voluntatem attendas, tam noveris esse, quæ tibi quantumlibet potest, inferat & emolumentum. Proinde demonem ut Deum adora, teipsum illi seruam dedices sempiternum, tuum illi consecra filiorumque sanguinem, illi pertinax semper remanet voluntas, quantumlibet potest tibi damnum adferendi.

Quocirca ut summam arguimus insipientiam impij Regis Achaz, ut sacra lectio testatur, qui sibi persuadens idola seu Syriæ diabolos, auxilium Theglathphalasar Syriorum regi sibi aduersario, illis sibi in animum inducit, maxima deseruit sacrificia, & ut Deos adorare, quibus illos sibi reddat placatos, & nedum nullum inferant malum, sed & illi compatiuntur, ferantque suppetias: *Ipsæ Rex Achaz immolauit victimas Dejs Damasci percussoribus suis, & dixit: Djs Regum Syriæ auxiliantur ei, quos ego placabo hostes, & adierunt mihi.* O caput excerebratum & inane, ipsos cogitas placare demones, & ab illis tibi impetrare subsidium? Ne hoc ab illis speraueris, spem pretio emisisti, ita namque in rostram inclinant minam, ut quanto pinguiora illis obtuleris holocausta, tanto tibi studio molentur ardentiore damna optare & procurare grauiora: est enim: *Satana voluntas semper iniqua*, de quibus supra.

Attamen si potentiam eius attenderis, sit hoc tibi certissimum illum non posse nisi quod expediat: nihil etiam potest, nisi quod expetere Deus illi concesserit nec Deus agit quidquam, aut concedit, nisi quod expedit, & iusticie conuenit. Hinc merito viri iusti Deum timent; ipse namque est, qui diabolo potest dare potestatem, hunc verò minime, quum rident, & exsultant: *Formidari non debet, qui nihil, nisi permissus ualeat.* Cui nec tangere licuit potes, nec eorum vel seculum detrahere, nisi Christo consentiente, ut diximus, qua ratione accedat ille, vel presumat, Domino repugnante, Dei seruos, & amicos

FF 2 u. fe.

infestare, qui, idcirco, nec ad ædium Iob parietes Deo non indulgentie potuit accedere propius: *Qui per semetipsum ire in porcos non potuit, quid mirum, si sine conditoris sancti vir-*

V. *do-mum contingere non valuit?* Et hoc ipsum tractat D. Gregor. a Dei famulis dæmonem irrideri: illis enim Deus eum tradit ligatum, eo modo, quo tu L. 33. *cor-* animali licet ferocissimo, ligato, sic ut se commovere nequeat, illudis: hoc quippe Dominus Iob 40. Iob per elephantis similitudinem indicavit: *Nam-*

24. *quid illudis ei quasi aui aut ligabis eum ancillis tuis.* Proinde nec eorum myriades reformidant, licet tigris, leonem, vrsorum, basilicorum ac serpentum formis appareant exhortandi. Res in D. Antonio patuit.

Ad rem producit. D. Gregorius de S. Monacho Martio sui temporis exemplum: hic enim mundi valedicens fallacis, in speluncam se abdixit montis Marfici, ubi solis Angelis conuinebat, coelestemque in terris agebat celibatam. Exarsit inuidia diabolus, & Monachum spelæo niperit eliminare. Ea mente serpentis horrendi corpus ingreditur, ad caueam repit Monachi, qui cum orationi feruentius vacaret, ecce se viro offert hians ore faucibus dilatatis quasi eum deuoraturus: si quanto membra ad quietem componeret religiosus; adheret illi lateralis, oris sibilo paventisq; terculamentis furiosus; at quanto diabolus in serpente minatur ferocior, tanto Monachus in serpente diabolum spernit, ridetque coollantior. Nunc manum ingerit orit, nunc pedes Monachus extendit, ac serpentis inferens dentes sic eum irritat: Euge age, serpens tortuose, qui serpentis huius corpus intrasti, sit hoc tibi nostrissimum, me tua non timere terretur laudenta, morte pedes, manus absorbe, si quid in me tibi concessum. Iam non vires tuas imbecilles, & nisi Domino conuiente, nihil posse. His tot sublauiis dæmonem irritant animolus ut pudore suffusus triennio post victus euamenerit.

Loc. cit.

Hinc colligit D. Cypran. quod prælibauimus, ut tantis præualeamus inimicis, nec nobis vllum inferant damnum, non ab ipsis mendicandum auxilium, ut gentiles obsecrati, tanto enim contra nos odio furunt inueterato, ut nec velint, nec possint aliud, quam omne nobis velle nocumentum; & quantum vires ferunt lacerare malevoli; sed ad Deum citius confugiendum, Deo supplicandum, qui tantis nos securos eripiat hostibus, nostro sanguini inferantibus, illis manum non extendat qua nos suis perturbent tormentibus, quibus

victi deiciamur, lapidis inclamemus: Et nos inducas in mentationem, sed liberos nos in mala. Stultum te consuevit omnes, si latius tui altero faces ardentes, seu plumbum liquorem, (quo tyranni Martyres olim storcebant cruciatu) supponente, ad ignem conuersus illum deprecaretis, quatenus suum tibi temperaret ardorem, aut si virgis caulis ventibus aut grauius fustibus mulctatus, ad fustes, virgaque conterfus, rogares iustanter ne te percuterent, corpus facerent; nec enim sum potest ignis ardorem mitigare, nec virga; nec fustes dolorem multo; illum rogares, qui manna flammis, virgas, baculoq; continet, de cuius & voluntate & potestate, virgatum & ignis dependet actionem u enim te illa offendunt, quantum alter ea contemnit applicare. Diabolum vocat Christus ignem deorantem, fulgur, quod as fortissimum colunt. Videbam Satanam sicut fulgur &c. Virga est iustissima, & baculus quereus inflexibilis, quo tuos Deus flagellat hostes & quos vult punire, cõmunit: *Virga furoris mei, & baculus in manu mea.* Diabolo, lego apud D. Chrysost. a. D. Ambros. b. velut atrocissimo carnificis, Paetus virtute Dei aduilem Corinthus castigauit: *Quem tradidi Satanæ in interitum carnis.* Diabolo, velut flagello quereus Pharaonis puniuit Deus oblationem; plagis illi summan illimis: *Immissiones per Angelos malos.* Diabolo velut virga acutissima Regis Saulis arguit inobedientiam. Diabolo suos in inferno comere inimicos, quos carnicum manibus tradidit crudelissimorum exurendos: *Tradidit enim torcoribus.* Idque adeo dependet a diuina voluntate, ut ne hilo quidem excedat in torquendo; nec in minimo Dei præcepta prætergrediantur. Hoc inter cetera diuinam nois commendat iustitiam; sint licet propemodum infiniti, qui gehennæ tormentis exponantur. vnicuique tamen tanta iustitæ æquitate poena per tortores irrogatur, quantum Deus cuique disposuit interendum. Vt autem te flammis, virgis, & baculis et piaz incolumem: non sit tuum diabolus reigium: tanta eum contra te prætracta incanduit malitia, ut ferri vincat duriciem: tanto te comburendi flagrat desiderio, ut ignis excedat ardorem. Ad Deum conuerrere, illi supplica, vires diaboli contineat, retarda impetum, cohibeatque potestatem.

Hanc profitebatur Iob Philosophiam, Sanctis omnibus Patribus applaudentibus: ut enim se sensit hoc igne concremari, hoc baculo percuti, hæc virga emendari, bonis discrepis, intertempa

16. l. 14. *missis, valitudine consumpta, lepra respectus in-*
munditiam, hoc vitium dixit: Dominus de-
dit, Dominus abstulit, sicut Dominus placuit ita
factum est. Non dixit, Dominus dedit dia-
bolus abstulit, at Dominus abstulit: li-
cet enim hæc omnia diabolus perpetrasset,
poverat ut prudenter sciret, nec horum vel posse
minimum, nisi Deus ad singula dedisset ipse
diabolo potestatem. Proinde ut verbera sensu
flagelli, recurret illico ad Deum, superbia pro-
sternatur maiestati, ut liberari possit humiliter ex-
16. l. 20. postulat. Hec ipse significavit, dum: *Corruens*
in terram adoravit.

Hic igitur attende, (monet D. Chrysostomus) cui Deus hoc in mundo tales permittat
numeros, velique videamus interitum, quam
dure quorundam corpora discurrunt, quæ Deo
consentiente, possunt, ut videlicet ex illorum
vires timeamus nos perire, nos conturbent,
& eorum cum tyrannidem, tum timentes cru-
delitatem continue ad Deum confugiamus,
illius imploremus auxilium, ille nos ut tueatur,
ille protegat, numquam nos ille derelinquat.
Hoc tuum, sic tuadeo perpetuum sit exercitiū.
hæc nunquam intermittenda consuetudo, nec
petit movere, nisi hæc ere tuo semper deproma-
tur. *Ex quo dicitur in adiutorium meum intende, Do-*
mine ad adiuvandum me festina. Vbi et q. fueris
cruentis (inquit) te ligat præmuni, & continuo
timore trepidus, Patrem apprehende caelestem,
ut puer suum, dum draconis aut lauræ terretur
aspectu: Tobiam imitare iuniorum, qui pils
immans percussus accessu, & oris huius spe-
citrō concitatus Angelum Raphael apprehendit,
petit auxilium: in clamat: *Dominus innodit me.*

Indubie, nobis hoc apprimè necessarium, ut
elegantè prosequitur D. Ambrosius. Si namque
cum tot circumquaque cingis hostibus,
qui hoc ære circumvolitant ut solis atomi non
numerabiles, in tuam adeo armati ruinam, ut
nihil præter animæ tuæ corporisque spectent de-
tumentum si inquam, Dei non memineris, si ad
ad eum confugere non festines, ac caelestem o-
is gratiam non repoicere studueris, sed totus
iners, Deique visus immemor, quid terum age-
res, si mundi omnia essent tuta, nec tibi ti-
mendus videret inimicus? Heu quam tui secu-
tus aduersus perascente die decumbis, tot leuissimis
circumdatus inimicis! Heu quam manè surgis
intrepidus! Heu quam incircumspectus hoc &
illud aggrederis negotium, hoc & illud nec in-
sequere. Heu quam leuiter esur, potui, risibus
& vacas confabulationibus, cum etiam in ipsis

templis, inter missarum solemnina, in ipsis re-
umis & corporis castigatombus, viri virtute &
meritis eminentes, timeant, audiantque Spiri-
tum S. admonitorem: *Vide quoniam in medio la-*
gorum es, Apostolum Petrum hortatorem:
Sobrii estote & vigilate: quia adversarius vester
diabolus, tanquam leo rugiens circumat querens quem
devoret. Tu vero adeo incuriosus? Caue (con-
sult D. Ambrosius) illa namque negligentia
portam aperis inimicis, nihilque tam latum pa-
dit ingressum illi, qui vitæ tuæ insidiatur, quam
damnanda locordia: *Exurge Frater, pelle torpo-*
rem, vigila semper, vigila & esto pro tua salute
li de po-
solicus. Caue nocturnum faciem, no dormis tua m.
perforat parietem &c. Pa. et enim incuriosus in T. 1.
cauda securus, sed facile dormienti subripitur, ut
terribiliter sentiat, in dormiente nihil tutum. O
quanto tibi timore vigilandum! Quam mem-
bris omnibus contemiscens, cucurrit. Gies ad
Eliseum, discipulos ad Magistrum, mox ut ci-
uitatem vidit Regis Syria, militibus copiis
circumcinctam, nec Angelorum vidit exerci-
tus, qui turmatim in propheta aderant pro-
tectionem. Pelle ti orem, ait Vates discipulo:
magnò licet conuenerint hostes numero, plures
noscum sunt amici protectores, qui nos comi-
tantur, quorum corona cingimur tutelari. Ut au-
tem omnem famulo metum eriperet, Deum sic
orat: *Obsecro Domine aperi oculos meos.* &c. A-
peruit Dominus, & se militibus Angelorum, ve-
lut militariū coronā legionum laetatur esse cir-
cumcinctum, & a nimio timore, respicitur. Tu
vero huic oppositus qui dæmombus cinctus,
quod illos corporalibus non aspicias oculis, arbi-
traris te inter amicos optimè notos conuersari,
nullā premeris curā, & at omnibet anxietate co-
quiescis. Concedat Deus, aperiantur tibi oculi,
clare conspicias, quantus latera tua cingat ho-
stium numerus, dæmonum legiones, qui de tua
meunt consilium perditione, quam anxius, quam
trepidus ad Deum contugeres, postulatorus au-
xilium: *Eripe me de inimicis meis Deus meus.* &c. *Pf. 58. 3.*

S. 5. Erat mutum; Ex ipso qua diabolus in
corporibus operatur, liquet quid in anima
operetur.

Aliam propono rationem SS. Patribus val-
de familiarem quam expendit D. Chry-
sol. (a) & subtiliter explanat Magister
noster Angeleus D. Thom. (b) Deo permitten-
te sepius in corpora diabolus accipit potestatem.
F f f 3 ut miss

ut mitis ea modis excruciet, ut exemplo patet in hoc arreptio: quem in omnibus, & per omnia corruerat, surdo, cæco, muto, qui factus est ut lapis insensibilis: ut liqueat omnibus, qua strage in anima debacchetur, quando eius per peccatum lethale accipit dominium. Carnales sumus, spiritualia non sapimus, nisi per carnalia, nec ea que sunt animæ, nisi per ea que sunt corporis. Num videre iubet quo diabolus damno lædat perditam animam, dum in suam arripit potestatem? Ex his illud attende, quæ in corpore sibi subito sanus operatur. Non recogitat hic, non advertit alter quo afficiatur damno, dum diabolo cedit ingressum adulterio, lascivia, peritio, detractione, furtio: post hæc etenim nihil sibi de prospera sentit salute decrevisse, comedit, bibit, dormit, ambulat, negotiatur, videt, audit, &c. ut prius. Hinc tanta committit peccatum mortiferum facilitate, quanta scyphum aquæ sitientis exhaurit: *Qui bibit, quasi aquam, inquitatem.* O terinfelicem, qui damnum non capis, quod læderis, formidandum. Certe non eris, damno consilio diabolum à Christo fulguri comparari: *Videbam Satanam sicut fulgur de caelo cadentem.* Iam fulguris scimus proprietatem, ut gladium feriens, vaginam, quæ de foris apparet, integram illasque prætereat, quæ nulla facta corruptione, tam pulchra quam aenea remanet: at gladium cæ conclusum corrumpit, destruit, comminuit in pulverem minutissimum. Hoc opus diaboli fulguris infernalis, quando te invadit, & per peccatum te fert mortale, corporis quidem vaginam integram, illasque non tangit, & ipsam te potius gaudes ut prius auditu, visu, valetudine, viribus, &c. Animam autem perdit, occidit, annihilat, eo modo quo David lamentabatur: *Ego ad nihilum redactus sum & neficius.* Cum corpus sanitate pristina gauderet, nec advertit, nec damnum animæ comprehendit, quæ clade luget obruta irreparabili, quam ut exponat, verbo vitur annihilandi: *Ad nihilum redactus sum, &c.* qua ratione, quæso, hanc stragem intelligam?

D. CHR. Attenta læpius mente (loquitur D. Chrysost.) consideravi quia potissimum ratione vobis ob oculos peccatum mortale proponerem, quo sole clarius caperetur, quis sit status animæ peccatricis, quomodo peccatum illam destruat, perdat, inficiat, annihilat, & tunc optime mihi illam delineatam crederem: *Si quis mihi picturam effingeret, non mihi videretur aberrare ipsam sic effigens, mulierem quandam, formâ bellissimâ, carbatam, ignem spirantem, iniunctam, nigram,*

quales externi Poëta depingunt Scyllas, mastrum innumerabilibus, nostras apprehendit cogitationes, & ratiocinationes; & ex imprentis ingreditur, & omnia discipit ac delacerat.

Non incongrua foret eius illa descriptio: *Serpens ignitus, septem capitum, quibus omnibus ignem exsufflet ardentissimum, qui multatrem spiritus constingat omnium formâ venustissimam, ac vno ore excedat in vertice sensus carnes, duobus alijs oculos depascatur, os alio innadat, extrahat linguam illam, in frola discepat, alio secur impetat, cor alio comprimatur, dissipet, commordeat, exsugat sanguinem, exhauriat virtutem, tetamque veneno conficiat.* Bone Deus, quale damnum qualis strages? & quàm tu insensibilis illi mulieri compatere? Tuæ tu sic animæ compaterere, nihil enim minus serpens infernalis, quem D. Ioannes vidit septem capitum, agit, quando per peccatum animam invadit, illam circumvoluit, tetamque stringit, ut quibus se liberet, nullis valeat viribus, illam dissipat, cor totum charitatis, oculos eruit dona spiritus S. linguam dissecat, quæ suum laudet creatorem, decorem polluit gratiæ, & mortis inficit veneno sempiternæ.

Verumtamen alias ne queramus figuras, præter illam quam nobis hodie depingit Evangelista in ijs quorum diabolus pingitur arreptus corpora. Heu quàm illa tractat immaniter? Heu quàm lugent contorta, dislocata, exanimata? Turbantur oculi, lingua exspit, labia torquentur, lingua spumis defluit, corpus contemiscet, oculi caligant, aures suscitant, cor præfocatur, hinc conijce quid moritur, dum animam per peccatum possidet dominus. Num videre placet eius vestigia? illa scrutare ex vestigijs in corpore relictis quod invadit, omnia suis evertit cardinibus, omnia commouet, destruit omnia: sit tibi pauper hic exemplo: nec minus in anima iam Dominus operatur.

Enarrat Dominus Job sub nomine ceti facta, quæ quod præ manibus habemus, exponit: *Postquam lucebis semita: vestigia remanent itineris.* Vestigia impressa quod potestis: inflata pernatat balæna pelagus, quæ, quæ transit, spumam ex-citat prægrandem ex maris commotione, quæ supernatat aquis, hæc fluctus suscitatur, & de maris abyssis aquas sursum attollit, ex cuius commotione spuma nascitur, balæna vestigium: q. d. ex relicto vestigio noscitur, quæ balæna

balena transferit: hoc indicat: *Lucebit*; idem-
que significat quod, apparebit: *Erit manifesta*.
Quotiescumque fuleat mare, vel abyssos pe-
rit inferiores, totum commouet pelagus: *Et*
faci fuisse mare, sicut ignis aqua lebetem
accendit vitro citroque, ima summis & summa
inis inuoluuntur, remanetque commotionis ve-
stigia. Hæc stupemus & nonimus esse vesti-
gia diaboli, dum animæ penetrat abyssos, can-
que per peccatum possidet, omnia turbat, in-
uertit, omnia commouet & alterat passiones;
omnia vitro citroque conuertit. Num aliquod
huius commotionis vestigium? En tibi in hoc
eaco, surdo & muto; hinc colliges ingreditum
diaboli, & vestigia quæ animæ tuæ impetita
relinquat, ex spuma, quam in corpore conceitat,
quod suis eruit cardinibus & conturbat viuer-
sum. Quam appositè dixit Angelus, ei nomen
esse: *Exterminans*; quæ cuncta suo & loco &
extermine ordine. Si vel imago tantum eius,
vipote corporis inuasio, illud ita commoueat,
ut aures obstruat, oculos excæcet, linguam
liget: quid censendum de anima, in qua quie-
tus, & diuturnis conquiescit, dum eam per
peccatum conquiescit. Hæc Dei mens est, in
hoc homine, quem oculis nostris subiicit Evan-
gelista, ut perpendamus.

III. Nobiscum agit Deus, quasi qui res confide-
ramus oculis carnis, & spiritalia non intelli-
gimus, nisi per corporalia, quæ docente phi-
losopho alio modo in hac vita capere nequimus.
Dominica proxime elapsa demonstrare voluit in
anima sua sanctissimam, quam purissimo corpori
vnitam & absconditam deferebat, qualis illa
esset cui se Deus vnione coniunxerat hypostati-
ca, quam pulchra, formosa, diues, plena gloriâ,
dotibus, donisque celestibus opulenta: quia ve-
rò hoc ipsum videre non dabatur in ipsa anima,
ut pote inuisibili, in suo corpore declarauit, illud
tale oculis obijciens discipulorum, quale no-
bis describit Evangelista: *Resplenduit facies ei-*
us sicut sol, vestimenta autem eius facta sunt
alba sicut nix, corpus suum tanta claritate splen-
didum, tantâ gloriâ magnificum, tantis doti-
bus decoratum: ut hæc fuerit Petri sententia,
non posse necdum inueniri, sed nec in hac vita
quidquam desiderari excellentius, ipsa sanctissi-
mi corporis visione; ac solo tantæ gloriæ ac
splendoris intuitu, nec illum in seipso possiden-
do, posse quempiam per omnia sæcula om-
ni dolore poenæque liberari: pro ut tunc probaui-
mus.

Si Deus sic animæ corpus adornat, cui se

vnit, cum non sit, illud capax donorum Dei
principalium, nec bonorum celestium recep-
tium, ô quam pulchra, grataque videretur
anima illa sanctissima, quæ bonorum omnium
Dei, donorumque supernaturalium est recepti-
ua? Quinimo hoc ipso docere te voluit, qualis
à Deo pareatur anima, dum illi coniungitur, &
quæ bona illi communicet, si tantâ gloriâ cor-
pus adornet, mortale, & passibile, quod præter
luti figmentum nihil habet aliud. Si tantum lu-
to confert splendorem illi se coniungens, quam
pulchrum apparebit vitrum, crystallum, aut de-
tersum sine macula speculum aut adamas luci-
dissimus, si totus illi coniungatur? Quam pul-
chram Dominus reddet animam, cui coniun-
gitur? Quam illa splendida, quam opulenta?
quam donis celestibus, & gloriâ spectabilis?
Eodem modo, eadem mensurâ ac proportio-
ne Christus intendit, ut intelligas, qualem red-
dat diabolus animam, quam possidet, cui so-
coniungit, quam per mortale peccatum ingre-
ditur. In eum finem hodie miserum illum tibi
proponit, ut videndo, quale reddat corpus illud,
quod arripit, quem malorum omnium cumu-
lum, qualem sensuum priuationem, quam col-
lendam causet in illo insensibilitatem, quam il-
lus figurâ distorquetur ierificâ, bonorum om-
nium lato, firmiter tibi persuadeas, quod talem
quoque reddat animam, quam ingreditur, & in-
quam per peccatum lethale suscipit potestatem:
Omnia (docet Chrysost.) *enerit & confundit, D. Chr.*
& perdit, quocumque insulserit, omnia discipuli, Ro. 9. 17.
& dilacerat.

S. G. Eques, quem vidit D. Ioannes, mors di-
ctus, diabolus est, Christo contrarius, qui
vita nominatur.

P Ræclaro cuncta hæc hieroglyphico mon-
strauit Dominus in Apocalypsi discipulo suo
dilectissimo D. Ioanni. In insulam Pathmos
deportatus à Deo quodiamis recreabatur vi-
sionibus, ut fidelissimus amicus, & altissimis
instruebatur mysterijs. Vno autem omnino
singulati, non vulgaria pandit illi sacramenta.
Plurimos offert spectandos equites mira va-
rietate venustissimos, pariter & equos, ut
dies luctæ videretur esse festinissimus. Primus
in arenam prodit equus albus, cui nollis in-
sidebat formâ gratissimus sole serenoior, & 35
cum manu librans, & in capite diadema,
haur.

hunc insequatur alter equus rufus, felleorem habens summo gladio terribilem, arduis negotiis destitutus, tertius procedit atro cartone inglorio, hinc sedebat equus stateram manu suspendens. At quod ceteris erat mirabilis, ultimo vidit proficiente equum pallidum, infirmum, solis haerentem ossibus, vix pedibus subsistentem, hunc equus moderabatur, quo turpius nullus, nullus execrabilior, cui nomen: Mors: tali talis correspondet, talis equus equiti tali. Continebat nomen: manibus quippe dicitur mortis getebat instrumenta, gladios, saniem, pestem, laqueos, animalia mortifera; basiliscos, serpentes, alpidas, tigrides, leones &c. ita ut quaquaversum dispergeret cladis instrumenta. Confestim hic sociatus a tergo sequitur infernus suis armatus demonibus, aeternis ignibus terribilis, cruciatibus infinitis exhorrendus, ita ut quocumque ille ingrederetur, iuncto pede totus infernus sequeretur: Ecce equus pallidus, & qui sedebat super eum nomen illi mors, & infernus insequatur eum, & data est illi potestas super quatuor partes terre, inspicere gladio, fame, & morte, & bestiis terra. Bone Deus, horresco referens, quis quæso equus ille? Quid plangendam civitatem & domum, quam hic ingreditur, deplorandam?

Apoc. 6.8. Stupendis illis revelationibus stupenda Deus *c. 20. & 1.* patefacit sacramenta, quæ sæpius evoluit D. *14. c. 8. &* Gregor. & inter S. Scripturæ expositores explanant D. Thom. & Rupertus Abbas. En figuram tibi à Deo propositam, quæ delineat, quomodo diabolus intret animam. Quis ingreditur, in illa quid operetur. Equus ille (declarat D. Greg.) diabolus est, cui propriè nomen Mors convenit: *Nomen illi Mors*, communi modo loquendi, quo causæ, nomen effectus adscribimus. Hac itè ratione in Evangelio vocat Evangelista diabolum mutum ab effectu: quia homini illi lingue suspendit officium. Nemo quoque contradicit: per diabolum mortem in hunc mundum introductam: *Dus mortem non fecit sed inivit diabolus mors introiit in orbem terrarum.* Ex hac causâ communis vocabulo in factis litteris, mors appellatur. Ita David, ut data opera D. Augustini, annotat ad hæc verba: *Mors depascet eos*, quæ clarius ipse legit: *Mors pastor est illis.* Christus item prædicit se hominum genus duplici modo separaturum, in hordos & oves. Hordorum pars, malorum est congregatio, qui velut hordi, lascivis suis inhaerent delicijs: bonorum autem sortis, oves sunt: oves est mansuetarum, virgum. Sum quisque grex agnoscat pastorem, Males pascit, dicit, excitat, in viam diabolus perditionis, in

prata eos introducit à Deo prohibita, pascit eos in campis vitentibus, suorum appetitum amplissimis, delictis carnis, mundi voluptatibus. *Aegypti* potat eos aquis turbulentis. Hoc cauit David: *Mors pastor est eis.* Bonarum autem, scilicet omnium grex pastorem, agnovit Christum, qui hoc de se perhibet testimonium: *Ego sum pastor bonus*, qui doctrinâ sanâ, sacramentis laetissimis, domique pascit ea levis: carnem suam & sanguinem illis in cibum & potum administrat. Dissident inter se Pastores illi, sicut inter se pugnant & quos pascunt greges, & quæ gregibus tribuunt alimenta.

Quo nomine, quæro, vocatur hic sanctarum ovium pastor? *Vita: Ego sum vita.* Hoc quippe nomine frequentius ab Apostolo dilectionis infunditur: *Vita manifestata est.* *Vita que erat apud Patrem apparuit nobis.* Nec immerito, ipse namque auditor est vitæ non talis qualis, sed æterna, æterni corporis sed & anima: *Ego vitam æternam do eis.* Idcirco omnibus vitæ cibum ministrat, carnem scilicet suam & sanguinem: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.* Ad hoc venit, & natus est in hoc mundo: *Ego veni ut vitam habeant, & abundantius habeant.* Si nomen hoc propriè huic conveniat animarum electarum pastori, quod erat (petit D. Augustinus) nomen suo contratio proprium, nisi mors: *Nomen illi mors* ipse namque mortis est origo, mortem ipse introduxit, mortem causat, mortem induit, mortem conors & animæ spiritalem & sempiternam. Hoc eius munus, hæc te morte quatit præoccupare: *Ea morte tuam ingreditur animam, quia sicut Christus cum vita sit, eam animæ tribuit quam ingreditur: ita quoque diabolus, cum mors sit mortem in animam profert, animam occidit, quam possidens ingreditur.*

Hinc rationem elicit D. Pet. Chrysostomus diabolus in sepulchris habitare delectetur, quibus mortuorum cadavera reconduntur, putrida, lordida, vermibus corrosa, & ipsam homines decurre conarentur. Probat hoc D. P. Chrysostomus illam ecclesiam historiam, quam heri expendimus & etiam narrat Evangelicæ de duobus illis atreptijs semelitis. Licet autem D. Marc. & D. Luc. vix tantummodo faciant mentionem, attamen duos fuisse commemorat D. Matth. quia ut adverte D. Chrysostomus, a. & D. Augustinus, b. aut erat homo ille vir primæ dignitatis, aut diabolus cetera multo crudelior, quod virum contorquebat. Integra legione, numero sæpius repetito torquebatur sex millium sex centorum sexaginta sex, licet non delin-

Sap. 1. 25.
Sap. 1. 24.

D. Aug.
In Es. 48.
Ysa. 48. 15.
Mat. 14. 25.

desint, qui deabus intelligant obfessos fuisse legibus, numero duplicato. Morabantur hi in mausoleis, quæ Iudei tunc temporis in montibus leu desertis effoderant, & hoc adeo pertinaciter, ut licet illos in ciuitatem dicerent, pediculis, manicisque contritos, ut eula cuncta veit telas aranearum diffingerent, & cursu rapidissimo ad sepulchra illis non egressuri ferrentur. Neque in domo manebant, sed in monumentis repositis carceribus agebantur à Dæmone in deserto. Illac pertransiit Dominus, & à legione liberauit. Quærit D. Petrus Chrysologus, quid hoc rei maledicti; cur miseros hos ingressi, locis illos detinuerit adeo formidandis, ut nec videant, nec olfacciant nec tangant, nisi putredinem, vermes, tenebris immersi palpabilibus sepulchris, cadaueribusque concipiant? Cur illis in viribus inter vivos homines negatis habitaret ad minus in locis commoretur australibus, quo aere fruatur saniore, vel inter flores ameros, fructusque obambulent suauissimos. Vbi, quæso, mortis auditor, quos sibi habet subditos, nisi mortis domo detinebit? domus autem mortis ac mortuorum, sunt sepulchra, referta cadaueribus, eraneis, putredine, vermibus, hoc proprium eorum domicilium, eo, quos possident, miseros cernunt: In monumentis sedem faciunt auctores mortis. Auctor mortis, mortis incubat mansiones. Attendite, quæ sentiat, quis furor, quæ rabies demonum erga humanum genus, quæ minus breue tempus homines ferre non possint, contenti non sunt mori homines, sed ritus gestunt sepeli: pascuntur cadaueribus, putredine saguntur, delicias facere, quibus tota voluptas est, homines interire. Qui licet vitant, nolunt tamen vita fruantur, sed sedem habeant in domo mortis, & inhabitant monumenta. Hoc alijs prosequitur rationibus. Hinc, amice, clare perispicias cui locum cedas in animam tuam, dum eam diabolo congnas: atende quem introitus hospitem. Nomen illi mors.

§. 7. Equus pallidus, cui insidet diabolus, peccatum est, & quocumque illud ingreditur, ingreditur & ille.

O Bijeis, ergo ne illi portam aperis? Quinimo ut mortem exhorresco. Tu illi portam aperis tu paras ingressum, liberum & patulum peccato mortali consentiendo: hoc quippe nihil est aliud quam equus, cui ille diabolus insidet. Quam neruose hoc hieroglyphico equi pallidi, languentis, & infirmi Hieron. Baptista, de Lanza Tom. II.

mortale describitur: Equus pallidus. Vide quid sit Ioni. 1. 3. peccatum, quod nec esse habet, nec substantiam, nec robur, nec vires, quæ de causa, inquit D. August. illud D. Ieromes nihil appellauit: Sine ipsis factum est nihil. Si uero illud attenderes, si scrutaberis, si scalperes uirgibus, quæ caperes, quam in illum habeant esse delituisse, quæ ante reputas esse subtile hanc quæ ne voluptatem, quam a teo solam tantique cense esse timent. Vtiam his larvam tollens, quæ iudas omnem tuam esse confusa non erit? Quis reuelabit faciem indumentis eius? Quærit à Iob Dominus, apparet peccatum larvæ, & allicque rectum formosissimum voluptatis, uil raris, lenimentum. O si fimbria tolleres vestimenti, & ea quæ sub his latent omnia inania sint hæc, reuelares, quæ omnia funilis, & nullius entitatis. Hoc prolatum nititur Apostolus illis, in quibus nobis omnibus loquitur: Quem fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc eratis scitis? Quid tibi de delictis superfluit? Quid de talis puellæ voluntate? quid de illis quæ tanto labore, diuitijs tantis cognuisti? I. Hæc optime nouerat David, dum in se reuer- Peccati fus præfentes reuoluit voluptates: Infelix sum in equis & pallidus. Ps. 68. 3. bunt omnia esse verissima prædici ore Salomonis Spiritus S. quando non proximus & exspiraturus iam iam animæ cognosces de corpore migrationem, quæ supremo strictissimi iudicis ilico sit præsentanda tribuati, mentis oculos ad ea, quæ hic primo habebat loco, conuerteres, omnia ipse iudex, ut uaria & inania fuisse condemnabit: Vanitatis arguemur præterita. Talia Eccl. 1. 2. fuisse sed sensu agnoscent, qui gehennæ flammis exuruntur, flammis inquam: Dei iniuriæ uictibus, ut enim perpendunt, quæ hic summa, prima, ac voluptate plena duxerant omnia uariatum uanitatem esse protestantur: Transierunt Sap. 9. 9. omnia tanquam umbra.

His conuenienter horratu Spiritus SS. deliciarum mundi sectatorem, voluptatibus, lucris, dignitatibus inhiantem, iuxta Sep uaganta lectionem: Quisce, quia bulla est. De quibus heri. Isa. 30. 6. Perperde accuratius qui toto spiritu tali frui festinas societate, tu uero stultissime, tuo stimulat uelut hunc assequaris gradum eminentiæ tu qui diu ijs uentos hauris inanissimos: siste gradum, considera, tolle speculo larvam: Bulla est, bulla, (ut alias diximus) capanula est, quæ in aquis inflatur, quando grauior imber in stagna depluit, aut quando fluctus uehementior ventorum flatibus agitur illam atollit, quæ res est nullus entitatis, nihil bulla leuius, infir-

G g g m u r

mius nihil: quare quo probet hominem esse la-
gnum & imbecillum, illum philosophus defi-
nit Marcus Varro à Cicerone commendatus,
& inter philosophos versatissimus, vt extollit
D. Aug. (*Hominem omnium facile acutissimum, &*
Cuiuslibet sine ulla dubitatione doctissimum.) *Homo bulla est.*

¶ 16 Equus hic pallidus licet, sessorem tamen ha-
bet, cui nomen mors, hic diabolus est. Ita
continuo huic inquit equo, vt numquam ex
eo descendat, & quocumque hic ingreditur e-
quus, pariter ingreditur & eques. En qua ra-
tione tuam ingrediat diabolus animam. Lo-
cum cedis peccato? luxuria portam aperuisti?
voluntatem tuam, illicita dilatasti voluptati?
prohibito expandisti forori? Noueris igitur
hoc equo subintrare pariter diabolus equitem.

Grauius quædam orta est olim quæstio
inter Antiochenos & Alexandrinos, ex qua-
dam sententia, quam plerique Monachi Nan-
ria profitebantur, scilicet, dæmonem in ani-
mam non ingredi, nec quidquam in ea opera-
ri, hoc soli Deo reservari, corpus autem tan-
tummodo posse attingere, ei mortem adferre:
Vnde consequenter inferebant, in Adæ corpus
non intrasse dæmonem, nec animæ mortem
intulisse, sed solius tantummodo corporis. Ad
huius quæstionis discussionem, conuenerunt
Eulogius Episcopus Alexandrinus, & Anastasius
Episcopus Antiochenus cum alijs plurimis.

III. literas autem miserunt D. Gregorio: Pon-
tifici maximo, quæ talis suum interponeret
decretum, decideretque quæstionem. Illis res-
pondet D. Gregorius. Primò: vt grauem erro-
rem damari, quod Adam non fuerit in ani-
ma mortuus: in illa namque prius quam in
corpore mortem oppetire. Quod ex eo proba-
tur (inquit) quod Dominus Adæ uxoremque
fuit comminatus: *In quocumque die comederis*

ex eo, morte morieris. Et perspicuum est, illos
quo die fructum gustarunt vitæ corporali-
ter nequaquam obisse, quinimo nongentis au-
tis ferui superuixerunt: *Ecce comedit Adam &*

Et tamen in carne sua ultra nongentos annos postmodum vixit. Dicen-
dum igitur, eos gustato fructu vitæ in ani-
ma mortuos. Hæc autem est mors prima, quam
vocat D. Ioannes quæ pessima est omniumque
malorum seculi origo, mortisque temporalis
fons & sempiternæ, de qua D. Ioannes dicit:

Mors secunda. Quis igitur Adæ animicidæ dia-
bolus qui per peccatum animam occupauit. Ip-
se mors est: quid aliud quam cladem adferret?

Hoc asserit Apostolus: *Per peccatum introiit*

mors & quod sic licet intelligere, peccatum in-
grediens in hominem, eques illud diaboli
confestim est infecutus, qui mors dicitur, oc-
ciditque hominem, non in substantia naturali,
sed in qualitate vitæ spiritualis: *Mortuus dicitur*
non à substantia viuendi, sed à qualitate viuendi.

Secundò docet, & hinc educit, vt hæresim a-
nathematizati, sententiam quæ diceret dæmo-
nem non ingredi in animam, nec eam occupa-
re: peccatum etenim equus est, desuper habens bol-
sorem, & ingrediente peccato consequenter man-
& eques ingreditur. En quam conformiter his gen-
dicat D. Ioannes de Iuda: *Post bucellam in-*
trahit in eum Satanas. Agglutinat erat hinc
facile actione diaboli, receptionis scilicet
Sacramenti, intentione peruersa, proinde bu-
cella per os corporis introeunte, subito con-
tinto diabolus, totamque possedit animam. Hæc
attenta mente perpende, tu male dicere, reuolue,
dum aperis peccato ianuam, solum non ingre-
ditur, sed in illo vestitus eques, ingreditur dia-
bolus, tuamque possidet animam, quam calcas-
ferit, molit, perdit, occidit. Ex his pariter col-
lige, quantus te numerus occupet dæmonum,
cuius audis tantummodo perpetuo te, pre-
cor, tremore concutiat. Si namque diabolus e-
ques tuam per peccatum ingreditur animam,
quantus exereuerit tuorum numerus peccatorum,
eorumque diuersæ species, tantus procul du-
bio, & diuersus erit dæmonum numerus, qui
cordis tui possideant viscera homicidæ.

Admodum concinne ponderat D. P. Chrysostomus
de duobus dæmoniis historiam, ex D. Mat. Sem-
qui Christi manu implorauit dū per regionem
transiit Gerasenorum. Quærit ab illis: *Quid est ti-*
bi nomen? Respondent. *Legio, multi enim sumus.*
Opinatur Abulensis, fuisse sex milia, sexcentos, Milia
& sexaginta sex. Alij numerum duplicant: depre-
cantur autem, ne eos expellat extra regionem, sed
tribuat in porcos intrandi licentia, qui ad duo
milia, in vicinia pascebantur. Cōcessit illis Chris-
tus, & imperio ac virtute Christi corporibus e-
gressi, porcos arripiunt, & ilico totus grex tato
ferendo oneri imbecillis, per præceps ruit in ma-
re, miserque submergitur, & malū esse: esse to-
terabilis maris fluctibus obui, quam ab illis Chri-
occupari, quos seculi timor carnis seculi parere reuerit.

Ad quid Christus de numero sollicitus inquis? Si
uit dæmoniorum? Vt tibi cōter vero verius in-
quit D. P. Chrysostomus. Non viciū, quæ aditus esse dæ-
monē, quicquid tu arripit animam, sed aliquoties dæmo-
integrā corū conuenit legionē, pro mori nu-
mero peccatorum, tantus eorum nempe numerus, grauius
aut, tu.

rus, ut eos, duo millia porcorum perferre non
valerent, quibus duo tantum cruciabantur:
Grex in gregem mittitur, ut prodatur demonum
multitudo, ut appareat hos duos portasse homines,
quos numerofitas non valuit ferre porcorum.
Quod si ex alijs Evangelistis dicamus, vnum
tantum hominem ab integra legione demoni-
um occupatum perferre, qualem, quæ solius
& vnius animæ calamitas, quæ tot tantisque
demonibus possessa cruciatur. Creadamper fieri
posse Christiane, talia audire te, credere, te
tantum tibi Evangelium lucem ministrare, ni-
hilominus quæcumque adeo, nullius dampni con-
fessionem, excitatum bilancemque obambulare, cu-
jus animam grex integer occupat demonio-
rum? O sortem merito plangendam, non in-
congrue loquitur, qui gehennam esse dixit
animam tot demonum domicilium: de illa hoc
proferatur: *Fada est habitatio demoniorum, &*
castellum omnis spiritus immundi, & Alud Ifaia:
Posidebunt illam onogorathus, & ericinus, & cor-
pus &c. & erit cubile draconum, & posena spi-
rituum. Hæc animalium diuersa genera, varios
referunt demones, pro varietate peccato-
rum: quia, ut notat magnus ille pater Monacho-
rum Cassianus, diuersi sunt demones, pro di-
uersitate peccatorum, quidam enim ad hæc, quidam
ad alia tentant crimina, ut alio loco declaramus:

§. 8. Velut Rex regnum suum ita animam per-
ambulat diabolus peccat oris: collige quæ ra-
tione mortuum sit tractaturus.

Hoc insinuat (teste D. Gregor.) intus
ille Dei familiaris Iob, qui cum sapius
non leui certamine congressus fuisset
cum illo equite diabolico, cuiusque cum fonsi-
mas, tum veritissimas lanceas, nullas, eum
probe non erat. De statu loquitur peccatoris mi-
serando: licet autem verba eius aut sonent im-
petum aut inferant deprecationem, vim tamen
habent enuntiatiuam, phrasi communi Sanctis-
que patribus notissima: *Calceat super eum quasi*
Rex interitus. Hoc nomen interitus, nominati-
uus est, & per illud signat diabolum, dictus
interitus, quod illi coincidit: Nomen illi mors. In-
ter, inquit, in illum mors ambulet, terat, volet,
circumueat: Rex equo sedens perambulat: ci-
uitatem, liber, gloriosus gressuque solutario gra-
darius: *Calceat super eum quasi Rex interitus.* In
facio eloquio circūmire, obambulare, calcare
domum seu fundum, dominium præfert: apud
iustos namque, modus quo quis adit do-
mum seu hereditatem, hoc est, ut illam ingredia-

tur, & perambulet. Eadem loquendi formula
diabolus se mundi iactavit esse Dominum, cu-
ius pacificam haberet possessionem, dum ait:
Circūui terram & perambulauit eam. q. d. Meus Iob. c. 1. 7.
est orbis, & quasi propriam hereditatem libere
illum perambulauit. Peccatorem ingreditur dia-
bolus, & calcet, ambulat, terit, velut Rex sibi
subditum regnum. Audiamus D. Grego. morali. D. Grs.
Iantem: *Dum mentem reprobi possidet calcet: quia l. 14. Mo-*
gastus cum delectationibus prestat, quasi toties su-
per eam pedes sua tyrannica dominationis posuit.
Conuenit hæc doctrina cum illa, quam Christus
hodierno proponit Euangelio: locutus enim de
diabolo, sic ait: *Cum fortis & armatus animæ possidet arcem*
peccatoris, ut eius rex & Dominus. Quid in ea
acturus si mors ipsa sit nisi mortem illaturus? &
omni mortis genere trucidaturus, seu morte a-
deo seuerâ, quæ mortis in se omnia genera com-
prehendat?

Hoc vobis innuit D. Ioa. hac eam declara-
mus, visione, dum ait: *Interfecit gladio & fame,*
& morte & bestijs terræ: & ita res se habet: mox
enim ut Tyrannus hic animam ingreditur, com-
muni, horrendaque adeo facit strage, ut nulli
pareat, demoliat, vniuersa. Diuina vastat gra-
tiam, vitam enecat spiritualem, dona destruit
Spiritus S. ius ad regna celestia eradit, occidit
omnia merita gloriæ bonis operibus in gratia
factis acquisita: fidem mortuam, spem, exanimis,
animamque reddit omnibus virtutibus spoliata,
O quales tibi lachrymas excitaret, si crudellem
cerneres prædonem regale palatium ingressū,
qui regem continuo trucidet, inactet reginam,
confodiat principis filios, omnes igni tradat re-
gios tapetes, aulae pretiosissima disperdat, aba-
cos seu serina vasis ornata el. dissimilis euertat,
umbellas auro gemmisque intertextas dilaceret,
nihil non illæsum, infractumque prætereat.
Hæc igitur omnia in te molitur diabolus, quan-
do ferox ille equus peccatum mortale animam
ingreditur, & fieri potest, ut his fidem habeas,
nec timeas, nec membris omnibus, audito solo
peccati nomine, contremiscas?

Hanc doctrinam populo proponebat D. Chry-
sostomus cui respondebant audientes. Hæcine
vera prædicantur? Fieri potest, ut tam sit im-
mensum horrendumque detrimentum, quod
nobis infert diabolus dum per peccatum tepit
in animam? Ut enim prospera lætaque valetudi-
ne gaudebant, & commisso peccato mortali,
nullam vitæ, vniuersumque sentiebant immutatio-
nem, obijciunt, quæ Sanctus prædicaret

G g g 1

Archie-

Archiepiscopus, non veritatem esse Catholicam, sed Hyperbolen oratoriam. Chastissimi, responderet ille, faxis Deus, non hæc adeo vera esse quæ vobis propono. nec enim hoc multum, his vos perterrent, cum & mihi crines capitis exhorrescant, ego tremore & pavore concuier & considerans, & prædicans fortius commoveor. *Græue & molestum est, quod dicitur & tristitia affecit*

D. CHR. Mo. 9. in. 1. ad Co. 1. 4. cor meum turbatur & palpitat, sed necesse est dicere. Ne autem in animum inducatis, hoc de meo prodire cerebro, primo fidei nostræ Catholicæ considerate principia, perpendite, quod in ijs ut primum omnium locamus fundamentum: cum Deus protoplasten creasset in gratia, donis celestibus affluentem, à morte liberum, malis inexpertem, ob unum tantummodo peccatum, cui consensit introitum, mortem incurrit vniuersalem: Cum unum admisisset peccatum, totam ad se mortem attraxit. Expende illud: Totam mortem, q. d. Quidquid in eo mori potuit, in mortem attraxit: mortem spiritus, gratiarum, donorum, virtutum, animæ, corporis, corporalem, sempiternam. Et hoc vnicum erat peccatum, & in ea re, quæ de se ad malum non declinabat: ex natura namque rei peccatum non erat pomum degustare, nisi quia legi diuinæ contraibat positivæ. Quis tantorum in te, precor effectus criminum, quæ ex rei natura abominanda sunt, & tot dæmoniorum, quot in animam admittis flagitia?

D. CHR. Quid nobis superest queri? D. Chrysostomus? Nos qui quotidie innumerabilia peccata admittimus? Si autem ille, cum unum admisisset peccatum, tantum attraxit malum, & mortem invenit, qui per primo in peccatis vivimus, quid non patiemur?

Rom. 5. 12. Deinde, de fide est (inquit) per unum peccatum mille millia, & decies centena millia mortes ut corporales ita subintrasse spirituales, & tot quidem quot de prima propagine nati filij commemorantur: iam enim asseruit Apostolus: Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit. Cogita quantum temporis in morte manet, propter unum peccatum genus nostrum, quinque millia annorum, & plura præterierunt, & mors nondum est soluta, propter unum peccatum. Vna potuit mandati transgressio tam graves tamque innumerabiles mortes causare, mortes operari. Quas non, quot non clades attrahunt tot innumera flagitia, qualia tot solus quolibet die quolibet hora committis? Si vnicus actus inobediencie tantas potuit mortes infer-

re, tot impudiciæ, tot blasphemiar, fraudes, tot lacrimas, tam graves Dei iniurie, quas tibi mortes non conciliabunt? O te reprobum, te velut mortuum reputa, crede, tibi quoque celestem hanc vocem inclamare, quæ similem tui concitavit, cui hoc imprope abbat acutus: *Non dicitur: Tu habes quod vivas & mortuus es.* Tecum attrahis mortem, imo tot mortes, quot secula commisisti, tot dæmonibus ingressum patefecisti, qui trucidarent, demolirentur, vitamque tuam enecarent.

S. 9. Peius est diabolum animam occupare quam corpus, in quod aliquoties, nullo mortali pravo ingreditur, quinimo ex Diabolo neficio.

His ita concessis, gravia, videlicet hæc esse tot detrimenta, verumamen nondum hic damnorum finis, quibus animam opprimat crudelis inimicus, morte scilicet, adeo communi, ut nihil excipiat, neci tradat vniuersa, insuper & post se mortem æternam trahit in inferno. Hoc ex mente Rupertii Abbatis indicat visio D. Ioannis quam præ manibus habemus: *Infernus sequatur eum.* Quod etenim mortem hanc sequitur, quam per culpam efficit in hac vita, mors est æterna, quæ in inferno perpetuis poenis æternisque cruciatibus manet peccatores. Hoc indicat Apostolus: *Stipendium peccati mortis.* Mortem appellat, quæ in poenam æternam in inferno damnati cruciantur, quam D. Ioannes vocat: *Mors secunda.* Hæc stipendium est, & quæ culpæ correspondet. Hinc exponit D. Chrysostomus: *Hæc mors utilis vobis quaestioem, & apud Theologos, Mortis sacraque huiusmodi notissima.* Vtrum sit damnorum pernitiosius, quodque sibi magis sit in Epistola. *giendum ac formidandum, miramur, quod tuum Ram. 2. diabolus occupet corpus, te possideat arceps. Hæc. 4. tum eo modo quo diximus, vel quod ingressus Abba. 2. in animam per mortale peccatum habeat potestatem?*

Iam ex nunc quasi carnalis, respondes, minus te hoc quam primum formidare, cum illud, absit, ut tibi terrorem inveniatur, imo & ubi per placet, & quietus vitæ, gerens in anima diabolus anno vno, decem, viginti insuper tu ipse es ille vir qui diabolum quo tuis frans deliciis & recreationibus, introduces, & proprio motu in animam admittis, & hoc te metu percellis, capillosque conturbat, quod in altero contemplaris dæmoniaco? quid non operabitur, hoc idem

idem in te ipso contemplari, à recto deviat inquit D. Chrysostomus, iudicium tuum: omni namque postposita comparatione multo tibi est periculosius, diabolum animæ tuæ accepisse potestatem, quam à toto inferno corpus occupari, in eoque tot torqueri demonijs integra scilicet legione, quali miser hic possessus esse perhibetur.

Primò: quia demonem in anima agere, culpe adscribitur, & iacturam homo patitur animæ, Dei gratiæ, donorum spiritus S. prorogatur ad regnum Dei, ut diximus. At illum in corpore habere, quod cruciat, & affligit, ex se peccatum non est, nec Deum ex anima elimitat, nec gratiam expellit, nec Dei turbat amicitiam, nec donis priuat: celestibus, nec superbia subtrahit auxilia: quinimo sæpe numero coniungit ex altiori Dei consilio diabolum in servitum Dei corpora habere potestatem, eaque gravissimè adeo collidere, ut horrorem, metumque spectantibus inferant qui tamen Dei præsentia in anima potiebantur. Patet exemplo, in hoc monacho Stagyrio, qui cum Dei servus esset, probitate morum insignis, meritis coram Deo præclarus, Sanctissimæ Trinitatis habitaculum, in quo completum asserimus, inquit D. Chrysostomus. Illud: Si quis diligit me, &c. ad eum venimus & mansionem apud eum faciemus. Cuius tamen diaboli totum hæc corpus occupaverat, ut nullum membrum liberum illa summe præteriret.

Docet autem experientia in monte celsissimo, quod inferior aeris regio, ubi formantur nubes, fulgura, tonitrua, turbines, & tempestates qualis mons scribitur Olympus in Thessalia, Atlas in Mauritania, Athos in Macedonia, de quibus D. Angu. obscura sit, turbida, tempestatibus agitata, grandine, tonitru, fulgure commota vehementius, superior tamen pars lucida, serena, sole perfusa amoenissimo, ut cæli splendorem imitari velle videatur. Sic quibusdam evenit Dei electis, sic Iob contigit, monti præcelso, licet enim in parte corporis inferiori, diaboli tremendas crieret tempestates, turbines provocaret, grandinem plueret dolorum & calamitatum, pars tamen animæ superior divina luce radiabat, celestibus auxilijs placida, sole divini præsentia splendida lucidissimo, Dei gratia domicilium.

Hinc SS. Patres eliciunt, nullo pravo peccato mortali, iusto sed occulto Dei iudicio posse demonem alienius corpus occupare, illudque acerbis dilaniare: nec desunt nobis exempla

Sanctorum, quorum corpora, ob solius venialis peccati delictum ingressus diutius severiusque direxerat. Ita Cassianus cuius merita nulla pars orbis ignorat, de Moysæ Abbate quem ipse collaudat: Virum singularem & incomparabilem, qui cum talis esset, eius tamen intravit corpus diabolus: At quæ ratio? Reprehendit plus iusto acerbius Abbatem Macharium, dum summi de rebus colloqueretur spiritualibus, defectus curusdam causâ, quem ad summum omnes indicant fuisse venialem. D. Greg. mentionem faciens E. D. Greg. piscopi Fortunati, de muliere scribit Toscana genere nobilissima, ad dedicationem Sacelli in honorem S. Sebastiani consecrati à socru iniuncta sequenti die celebrandam. Ipsa verò nocte, maritum copula carnali cognoverat (quod ex se peccatum esse non arguitur) postridie prodit ad festum, sed ut templum cum alijs est ingressa: Mox ut reliquit B. Sebastiani martyris Oratorium ingressa sunt, eam malignus spiritus arripuit, & coram omni populo vexare cepit. Licet autem hic multa veniant consideranda, sufficit tamen cum D. Gregor. historiam narrasse. Qui pariter commemorat de Religiosa per hortum ambulante, ut hæc vidit lactucam sibi ardentem, folium decepit, illudque comedens genuit energumena, diabolus exorcismis astringitur, ut ingressus panderet rationem, respondit, illam ab omni culpa liberam, hoc solum ei portam aperuisse, quod decerpens folium, illud antequam comederet Crucis signo non consecravit: ego quippe, inquit, huic insidebam folio, & illud ipsa comedente, pariter sum ingressus: Quare exorcizatus clamabat: ego quid feci? Ego quid feci? Sedebam super lactucam, veni & illa & memorat me.

In gestis D. Bernardi legimus religiosum, ob vanam distractionem in Oratorio, permittente Deo à diabolo corporaliter possessum, direque cruciatum. Dum Apostolicus noster Prædicator & Pater D. Vincentius Ferrarius Valentia prædicaret ut refert M. Diag. a. & a L. i. c. 10. M. Gomez b. anno Domini millesimo quingentesimo decimo puella quatuordecim annorum adducebatur energumena, liberanda: cum autem D. Vincentius diabolum acriter increparet, quod ingredi præsumpsisset puellam ab omni adhuc culpa purissimam, & ingressus premetere dare rationem. Respondit: non ego solus intravi, sed magna mecum daemonum multitudo, hæc quippe de causâ, gregatim omnes domum sumus ingressi, ut patrem irritaremus, exciteremus, eoque furo-

filis commotieretur, ut uxorem occideret: at piissima mater, continuis se precibus D. Virgini sedula commendabat quia de causa omnes conatus iriti conciderunt, & deos infecuti lepores, neutrum delusi cepimus.

Hinc discere quanto flagret diabolus desiderio, quo pacem inter coniuges perturbet, maritumque moueat in uxorem: pariter intellige sine causa commotiones (a) ut hispanicum habet adagium inter coniugatos esse opera diaboli. Ut autem hoc eis ad votum non successit, ob piz mulieris exercitia, furiosi, tanto domum strepitu colliserunt, ut tota funditus corruere viderentur, quo cuncti qui spectaculo aderant signo se Crucis munierunt, & celeste subsidium implorauerunt, sanctumque Iesu nomen inuocarunt; hæc autem puella signo se crucis non munijt, quocirca, testatur diabolus, eam arripimus. Hoc supposito, non ob culpam aliquam mortalem puellam possiderunt: nec enim autumo mortiferum esse peccatum, signationis crucis omissionem.

Iam annus labitur decimus, cū Cæsar angustia agerem, mulierem adduxerunt. Taracona lymphaticam, quam omnium suffragio piam allegebant: viro iunctam, prole masculā formā Angelicā splendidā fecundam: in confessionibus, & Sacris communionibus frequentissimam. Quam cum plures Dei Sacerdotes variis cōiurationibus a nefario spiritu liberare nequississent; ad sacrum ducitur Sacellum D. Virginis de columna: est hoc autem sacellum, merito primum, totoque mundo famosissimum, utpote primum D. Virgini in ea Provincia dedicatum; & à D. Iacobo Apostolo Virginis ipsius expresso mandato constructum, quæ ibidem apparuit Angelorum adducta ministerio. Perseuerat hoc in loco mulier aliquandiu, confessionibus, communionibus, orationibus, alijsque pijs operibus infatigabiliter occupata; licet autem nefarius erumperet spiritus, porro non nisi postquam plurimis diebus eius inuassisset corpus, & non ferendis cruciatibus tortor immensus affixisset.

Eruditione pariter & admiratione insignis est illa historia, quam refert Severus Sulpitius, & doctrina & sanctitate spectabilis in vita Sancti Martini de eremicula viro omni virtutum genere adornato; cuius erant & virtutes heroicae, & fama nominis eius celeberrima. vnde si hi timuit, ne vanā gloriā inaniter intumesceret, quocirca seruidis ac continuis orationibus, & ieiunij asperitijs Dei pulsabat bonitatem,

daret immundo spiritui potestatem ut ad aliquot menses corpus occuparet, illudque corqueret atrocius, ut hoc medio contra vanæ gloriæ statum tutus miniretur. Exauditus est pro sua pietate, & Dei singulari misericordia, & quasi beneficium non vulgare, in anima sanctissima securitatem, Satan in eum accepit potestatem. Vnde D. Ambrosius. hanc vocat gratiam D. Dei magnam & fauorem eximium, quæ concessa dicit aliquoties seruis suis, ut à dæmone lymphaticam tici corripiantur: *Magna gratia, qua imperat diabolus &c.* Hinc illa Patrum sententia, quæ docent, illud non esse contra animæ profectum, dæmonibolico spiritu agitari in corpore vehementius, quinimo esse posse, in magnum salutis beneficium & emolumentum; & ut ait D. Ambrosius. hoc magnum donum: dum enim diabolus corpus possidet tormentis collidit, & cruciatibus exarnificat, sanat Dominus animam, à peccatis præseruat immunem, & humilitate reddit securam. Hic impletur Annæ matris Samuelis vaticinium: *Dominus mortificat, & viuificat.* Quod tamen, I. Augustino monente Origene & demum D. Ambrosio. sic intellexeris: quasi vnum sequatur alterum, ut præcedat mortificatio, subsequetur viuificatio; sed vno eodemque tempore pari gressu, mortificet Deus carnem cruciatibus ac doloribus, imo non raro dæmonis opera, viuificet autem & conseruet animæ salutem. Ut omnibus constet apertius in Iob, qui celesti quadam proprietate diabolos ministros vocat mortificantes; quod enim in nostra vulgata lego: *Via dei eius mortiferis*, alij conformiter Hebræo legunt: *Mortificantibus.* Et Philippus Diaconus vertit: *Infernalis minister:* quia sic Deo salubriter disponente seruum suum inuadunt corpora, quatenus & mortificentur exterior, & interior humilietur; ut in seipso expertus fuisse testatur D. Paulus. Quem permittit Deus, ut angelus Satanae colaphizet, confundat; ex-cruciet: Cur hoc? *Ne magnitudo reuelationum extollat eum.*

§. 10. Vocat D. Hieronymus diabolum Dei questionarium: ut in Iob & alijs manifeste patuit.

Q Va de causa D. Hieronymus, Satanam dicit Dei Domini questionarium, carnificem, totum D. Hieronymum: *Quasi questionarius Domini est.* In hoc Sicut Deo conueniente iniuriam tibi irrogat Iob. Tunc

micus ad animæ salutem, sicut concessit Semei, ut David exprobraret, de quo ipse David: *Domini præcepit ei, ut malediceret David*. Tili vero sebre immittit, quæ corpus exurit, & ardore concupiscentiæ temperentur, quibus anima periculosis laborabat: Morbos gravissimo, calamitates maximas Iob permisit exterius in corpore, quibus animæ meritis magnum adderet incrementum, & ad lucem spectantem cunctis educeret virtutum & patientiæ claritatem. Do tibi similitudinem: in quem finem subiicit molæ volubili limator aciem gladii, nisi ut splendeat fulgidior? Subiicit Deus toruræ corpus, quod diabólico ministerio exacuit, ut splendeat anima, fulgorque virtutum clarescat patientiæ, & ut hoc toruræ medio, gressus retrahat indirectos, in se reuertatur, & ad Deum animo recurrat ferventiori. Ita perpendit D. Hieronymus, quod egit Apostolus, qui-busdam facinorosis hominibus. *Quos tradidit Satana, ut discant non blasphemare*. Ex quibus hanc elicit conclusionem: Ergo diabolus, quasi *questionarius Domini est*; qui enim non recte ambulat, traditur diabolo, ut ab ipso cruciatur ad Deum convertatur.

Ex prima ratione secundam elicit D. Chrysostomus. Accipiens immundus spiritus in corpus tuum potestatem, illud corripit, tibi non auferit coelum: cum ex se non auferat. Dei gratiam: attamen tuam ingreditur animam per peccatum, coelo te facit exorrem, & inferni dānat cruciatibus: hoc autem innuit visio illa D. Ioannis quam nunc exponimus: vidit enim quod mortiferum illum equitem à tergo sequeretur infernus: Et i. *serpens sequebatur eum*. Diabolus testatur D. Chrysost. corpus arripies, ex se non te preat, sen coelis eliminat, quinimo diuinæ recipiendæ gratiæ disponit eum, qui vias incedit non rectas, ut ad rectam viam dirigatur. Exeplum sume ex eo quod D. Paulum patrasse legimus, cuius pectus diuina flagrabat charitate, omnium sticiens salutē: *Testis mihi est Deus, quæ modo cupiam vos omnes in visceribus Corripere*. Hominē, audit Cornubi, tendentem, iuno festinus gradū viam currentem inferni, luxuriosū dissolutū, & immersum carnis spurcijs. Conversionem eius vel maxime desiderabat, & in rectam reducere viam optabat aberrantem. Quid consilij? Quid facti opus? Suenillimo præcipit spiritui, corpus ganeoīs inuadat, tantisque exagitet cruciatibus, ut ad ultimam trahat viuenti lineam: *Quem tradidi Satana in meritū carnis*. Quis hoc opus? *Vi spiritus saluum fuit*. Vidit ex

alīa parte quosdam lapidibus duriores contramaces Deo et intumescios. Evangelij detrahe Simile, cetero celeritimo cursu ad intra properantes: & blasphemus est illos cohibere, à via malā reducere: phemus, quid consilij? maligno mandat ipitui, illos exagitet, ex cruciet, collidat: *Quos tradidi Satana, ut discant non blasphemare*.

Non præterit hic D. Chrysostomus modum loquendi scribentis: opitatur autem D. Ambrosius illum imitari loquendi phrasim, quæ Deus in Iob dābat diabolo potestatem: *Ece tibi trado loquendi eum*. Non autem dixit, quos d. d. sed: *Quos tradidi Satana*: sicut aurifex, non dat aurum igni, ut illud quasi suum exurat, & consumat, sed tradit, ut exurendo splendeat. Eo quæque modo, quo tu filium tibi charissimum manibus tradis pædagogū, seu magistrū, seu chirurgū, non ut illius sit, sed ut delinquentem virgis excipiat, læsum, & infirmum venarum apertione seu cautetio cures, & ad pristinam reducat valetudinem: Non dixit dare huiusmodi (interpretatur D. Chrysostomus) Satana, sed tradere, aperiens ei patientiæ ianuam, & tanquam pædagogo huiusmodi tradens. Admiror phrasim, dæmonem vocari pædagogum, qui puerum pertinacem castigat: quæ D. Chrysostomus declarat, quod studeat probare: nempe quod diabolus consentiente Deo non sit in hoc mundo nobis in detrimentum, nobis in ruinam, sed nobis in beneficium, nobis in maximam utilitatem: De veneno eius (ait D. Ambrosius) hoc expens facit spirituale medicum, ut quod venenum est, medicamentum fiat. *Venenum ad interitum carnis, medicamentum fit ad salutem spiritus*. Non minor est Dei sapientia, non minor potentia quæ medici cedat & sapientiæ & potentiæ, qui de serpente conficit theriacam.

Insuper ex his declarat S. hic Doctor, quod IV. Deus olim per Isaiam prædixerat de Apollolis, Dum cor quibus daturus erat potestatem super serpentes pora tor & dracones, ut manibus eos suis valeret exquenter, trahere cavernis, concutere, quibusdam autem spiritum applicare in remedium, vitæque beneficii corrigium, qui ex rei naturā venenum sunt in interitum: *mittet manum in cavernam reguli, qui ablati fuerit, manum suam mittet*. Ita diabolos a-8. lignoties Apolloli educebant, quorum præcepto quorundam corpora corripiebant, ut dictum est de D. Paulo: ut dum exterius corpora colliduntur, interius animæ corriganter: *Vides D. Ambrosius quemadmodum Paulus manum mittat, & nihil ei serpens nocet, de latibris eruat eum, de veneno eius faciat spirituale medicum, ut quod venenum est, medicamentum fiat*.

medicamentum fiat, venenum ad interitum carnis, medicamentum fit ad salutem spiritus. Quod enim nocet corpori iuvat spiritum. Huic innixus doctrinæ subtilissime discunt, infinitam Dei sapientiam, peruersamque declarans dæmonis amentiam; tantā Deum pollere sapientiā, ut Diabolice malignitati det contra nos potestatem, ut eo ipso dæmentis in nos consiliū euerstat inimici, nobis in beneficium, hocque sapienter disponit, ut ipse diabolus eo ipso quo nos sibi laborat lucrari, nos amittat, & ipse nos sibi Deus lucretur. Quia hoc conatur Spiritus nefarius, nos scilicet invadere, cruciare, dilaniare corpora; conuictus Deus aliquoties, ut hoc medio nos perdat, quos velut sibi proprios gloriabatur; & in Dei seruorum numerum referantur per gratiam, qui serui erant diaboli per culpam: Se destruit, inquit D. Ambrosius, cum hominem quem tentando supplantare studet, ex infirmo fortioram efficit: quia dum carnem debilitat mentem eius corroborat. Et in hoc impletum agnoscimus id, quod Dominus ad Iob, dum de diadolo sub nomine loquitur Elephantis: quod eum scilicet irideret ut alter piscem, quem hamo detinet suspensum vel passerem glutino coherentem.

V.
Nos Deo
luctatur
diabolus
cum per-
dere niti-
tur.
D. Ambrosius.
Loc. cit.

¶ 25

Audiamus attentius, quæ subtiliter de his scribit D. Ambrosius, quæ ut qui velit, possit habere, hic inferimus: ait igitur ibidem in principio capitis: Tentator noster diabolus est, & debilitatis membris singulis inferre, & aggritudines toto solet mouere corpore: denique percussit sanctum Iob & ecore malo à pedibus usque ad caput, quia in potestate acceperat interitum carnis eius, dicens Deus: Ecce trado tibi eum, tantummodo animam eius custodi. Hæc ipsæ verbis Apostolus transfudit, dicens: quod tradideris huiusmodi hominem Satiæ, in interitum carnis, ut spiritus saluus fiat, in die Domini nostri Iesu Christi. Magna potestas, magna gratia, quæ imperat diabolo, ut ipse destruat: se enim destruit, cum hominem quem tentando supplantare studet, ex infirmo fortioram efficit: quia dum carnem debilitat, mentem eius corroborat: & ita dum enim carnis peccatum repræsentat. Illud: ut ergo diabolus, ut ipso mortis suæ vulnere contra se armet, quem debilitandum putant. Sed & sanctum magis armavit, postquam vulnerauit, qui totum corpus diris percussus & acerbis, diaboli quidem mortuum pertulit, sed a venena non sensu, & ideo bene dictum est et. Adduce draconem in hamo, illud: ut in sic ut autem, ligabis eum sicut passerem, puero: imponas super eum manum tuam.

Ex prædictis constat, quod licet diabolus ali-

cuius arripit corpus, non illi cælum elandat, non illo exheredet, non pœnis addicat sempiternis. Atiamen ubi corripuit animam peccatorem, omnia hæc mala, imo pessima in illa crudelis operatur. Hinc colligit D. Chrysostomus, & monet, Hoc primum nostrum sit studium, hæc perpetua sollicitudo, peccatum extermineat, quo diabolus ingreditur, animamque sibi subijcit, perpetuo damnat à cœlis exilio, doloribusque non finiendis: Peccatum peius dæmonis est. Dæmon siquidem non omnino spoliat regnum cœlorum, sed potius prædesti modesto, & vigilanti peccatum vero omnino excludit.

Adest item D. Gregorius, illas Christi promissiones expendens: quas cælum contemnit, & in mundum mandans Apostolus: Euntes in mundum vniuersum predicare Evangelium. omnis creatura: credentibus fecit quarum primiceria hæc est: Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur in nomine meo dæmonia eiciet. Qui fide viuam crediderint, accipient super dæmonia potestatem. Qui verum hoc est, querit D. Gregorius, cum illa parare fideles non omnino videamus, cum omnes gratiam non habeant dæmonia eiciendi? Ne sit, inquit, hic primus promissorum Christi intellectus, de corporali dæmonum eiectione, sed de spirituali, dum non de corporibus, sed de animabus extirpator, qui enim virtute Christi, viua fide fortior in animabus diabolum prohibet habitare, de eo prædicari potest, quod immundus spiritus nobilius eiciat, quam qui illos corporibus emancipare perhibetur: Quæ nimirum miracula, tam è maiora sunt, quando spiritalia: tam è maiora sunt, quando per hæc non corpora, sed anima susciuntur.

Eminentius longè facilius est ex mente D. Chrysostomi: Christi potentia peccatum expellat ab anima, quam mille dæmones à corporibus: & sine ulla comparatione mallet reprobis ille spiritus auirari, quam corpus possidere cui & vires adhibet potiores, unde & fert molestius illa, quam alio foras deturbari: quia ad hoc omnes intendunt nervos, itaque laborat, ut qui vel maxime, quo inuadat occipitque arcem hominis animam, quam Deus sibi in sedem gloriæ creauit & habitaculum. Deinde & hoc asumit: Non ita magnum est à dæmone liberari ut à peccato. Peccatum dæmone grauius est. Magnus dæmon peccatum est: quod si abs te abieceris, maior tu eris, mihi crede quàm si qui dæmonia eiciunt. Audi Christum dicentem: Nolite gaudere, quod dæmonia vobis obediunt etc.

Nec hoc prætereamus, quod necesse est. Am.

*Lib. 1. de
penit. c.
13. tit.*
Ambros. prosequitur. Flocci faciunt viri Dei,
quidquid in eorum potest corpora diabolus,
quoniam & ex eo magnam sibi colligunt mel-
lem fructumque meritorum: sicut ex diaboli
cruciatibus reportant lob, D. Antonius, & in-
finiti martyres, quibus eos tyranni diaboli mi-
nistri laniabant. Hoc illis cordi est, ne manum
mittat, ne tangat, ne animam ingrediatur, eam
sibi subiciat: hoc enim omnimodo malum iudi-
candum. Nihil faceret hoc paterfamilias, si la-
tro domum rusticam, seu domus artium in-
gressus, terram erueret, paleas puluerisque solo
dispersos colligeret. Hoc autem sollicitus cu-
raret, & sedulus inuigilaret ne portis domus in-
teperet superioris, ubi serinia diuitijs gemmis-
que turgida conferuunt, ne ad ea mittat ma-
nus, succureret, & quæ sunt pretiosissima, sibi que
charissima depræderetur.

§. II. Cum fortis armatus. Praclarissimis
rationibus, probat hodie Christus se Regem
diabolo fortorem.

*Mat. 3.
22.*
EX hoc principio doctrina patet illa prin-
cipalis, quam Christus hoc in Euangelio
proponit, quæ blasphemis inimicorum tes-
pondet prudenter calumnijs: qui miraculo atto-
ni quod demonem hominis eieceret corpore,
quod quasi sibi subditum occupabat præsidium,
calumniabantur opus hoc ab eo velut à Beel-
zebub principis demoniorum ministro eiusque
non Dei virtute & potentia fieri iurifica: *In
Beelzebub principe demoniorum eiecit demonia. D.*
verò Marcus addit hoc quoque aduersariorum
dictum: *Quoniam Beelzebub habet, & quia in
principe demoniorum eiecit demonia.* O horren-
dam nimis blasphemiam, quam & molestè tu-
lit Christus, unde ad sui prodicti defensionem
primò autem illos euidenter contumit menda-
cij, & cuius virtute miraculum fecerit exponit,
deum tremendum illis superuenturum præ-
dicat supplicium, condemnationis scilicet æter-
næ, in tante potestatis blasphemiz.

Ratio.
Primum probat, arguitque mendacij, hoc ni-
xus fundamento. Norunt vniuersi, nullum esse
regem Monarcham nullum, omnis adeo ratio-
nis experte, qui sibi ipsi repugnans, volens scilicet
que inter regni sui ciuitates leminet discordias,
seu ut vna impugnet alteram, sibi aduersarij
gubernatores bella moueant, vnus alterum ca-
stris exturbet: hoc enim ad aliud nihil nisi ad
integram regni sui vergeret destructionem,
Hieron. Ep. de Lauenza. Tom. II.

Est Beelzebub, vestra sententiâ, princeps demo-
niorum, summus præses, qui prima in malorum
regno polleat potestate, & ceteris demonijs vi-
ribus spectabilior: illi verò ut ministri, particu-
lares regunt ciuitates, hoc est particulares per-
sonas, quarum quælibet velut regni sui ciuitas
numeratur. In quod igitur cerebrum cadere
potest illud, quod tenetis, illum regis vigere
potestate, qui mihi hanc dedit potestatem, ut
velut eius minister, eius virtute molestus sum &
fortius impugnem rectorem ab ipso huic homi-
ni præfectum & ipsum hunc esse, qui regni sui
hanc contendat demoliri ciuitatem, & velit e-
ius hanc ego eripiam potestati? sic foret, ambi-
git nemo, quin illico sit regnum eius eueren-
dum. Hoc illa confirmat ratione: *Omne regnum
in seipsum diuisum & solabitur, & domus sua præ do-
mum cadet etc. Si ergo Satana in seipsum diuisus
est, quomodo stabit regnum eius? quia dictum in
Beelzebub me eiecit demonia?* Aliam addit dei-
de rationem, quam sumit ab ipsis Apostolis, *27 Ratio*
qui filij erant, & educati ludæorum, qui & ipsi
spiritus malignos eiciebant nec vlli vnquam in
mentem venit, credere, hæc ab illis diabolica
fieri potestate, proinde minus possent illud de
Christo suspicari. Tandem exponit qua virtute
aut quo nomine hoc fecerit, virtute scilicet di-
uina, cuius Beelzebub, & totius inferni viri-
bus superiore. Respondete mihi, si quis præse-
sus armatus, omnibus præmonitus necessarijs,
castris dux, illud velut dominium suum regnum-
que tueatur, si princeps alius superuenierit, bello
laccsat, occupet arcem, armis spoliet, diruat
munitiones quibus fidebat, foras illum expel-
lat, & in fugam adigat probroissimam, qua ra-
tione dicetis hæc ab illo posse fieri? Res est in
confesso, hoc egisse, quia viribus armisque præ-
ualebat: quia quibus quis alterum superat viri-
bus, necesse est sint illi superiores. Fortissimus
erat Goliath, toxique superbus exprobrabat Is-
raeli, quem quasi sibi prostratum gloriabatur,
at ut prodit in arenam Dauid, gigantem deie-
cit, armis, quibus cor fidebat, nudauit, concla-
mant omnes, hoc Dauidem agere potuisse, quia
viribus & robore erat gigante superior, quæ
tamen illi vires Deus communicarat. Principa-
batur diabolus in huius hominis corpore, velut
imperator in castris suo. Hic armis ferrox nullum
timebat, securus dormiebat: iam enim illi lin-
guæ tulerat vsus, aures obstruxerat, oculos ex-
cacarat, sensus omnes occluserat, ut iam sibi
immunus & liber ab hoste videretur. Ego veni,
& vobis spectantibus illi bellum intuli, mani-
bus

H h h bus

Lib. 10. dis.
cin. c. 7.
3. Ratio.

Ps. 67. 13. rum est, teste D. August. quam præcinit fratres
David. *Rex virtutum dilecti, &c. Species domus*
dividere spolia, &c. Hic ille rex est regum, &
& Dominus dominantium, qui vires suas exerit,
& effendit, quod exornet, & det, & optimis
condecoret exuvijs domum suam & spolijs,
quæ à dejectis prostratisque detraxit, videtur mi-
micis.

D Vos igitur habes reges, sibi contrarios, cogitationibus, intentionibus exercitijs, officijsque repugnantes. Quod officium Christi salutare perdidisti, illuminare cecos, vitam largiri mortuis, requiem fatigatis, afflictijs consolationem. Ipse id falsus, quando se mundo reuelans in se completum esse testatur. Iste ratiocinium: Spiritus Domini super me, quod vult significare Dominus me, ad annuntiandum mansueti, misi me ut mederer contritis etc. Hoc illi iucundum erat, quod omeris saluum facere quod perierat, in ista suaure omnia in Christo, qua in calis, et quae in terra sunt in ipso. Confirmat Apostolus. Quia, quae in mundo sunt, vices occidere, perdere, quae erant separata, consolatos affligere, docere prosperis agentibus: Hinc agit, in terra in circuitu quarens quem deuoret, de quibus alijs. Dominus Deus intendit, illos agnoscamus principes, et vique sciamus, et officium et intentionem: suadet namque ratio, capias, quid a te Christus exigit, quid tibi desideret, vitam scilicet tibi, salutem, aeternitatem gloriae concedere: Quando vero a te exigit opera patientiae, mortificationis, ieiuniorum, carnis tuae maceres et affligas, teos comprimis seuerius appetitus, et illos creces, vitam tuam et salutem exposcitur, quam hoc modo consequeris: hoc enim a multis praedixit. annorum centurijs. Dominus Deus Israel, quid Dominus perit a te, nisi ut vitam tuam hoc tempore etc. Quoties solemniter se Dominus perdidit obstringit iuramento: Vivo ego, dicit Dominus, si mori mortem peccatoris, nisi ut coopereretur et vitam. Tuam agit salutem, tuam consulit quietem, a morte liberare satagit, vitam perpetuam reddere confortem laborat, quando crucis ut tollas, horumque, vitam carnalem exheredes, nec eos tunc quibus in corpora datur potestas: hoc enim sepius subleuiter indicat: Si quis vult vitam, perdat eam. Quod ait Angelus, Sarana praetulerit et accupatur: quod tibi beneficium imperdideris, perdere, se perimere te exturbare. Quod tibi salutem spondet ipsis delicijs ipsis vanitatibus, plijs obtinendam voluptatibus: Quando plijs contradiis offert lucrum et furarijs, et in domo meretricis pollicetur voluptates, et si ad ludos

conterias, diuerticula, prætendit tuam perniti-
ciem, ruinam, mortemque sempiternam.

Concinne prædixit hoc David illis verbis
quorum dedimus expositionem in nostris Tra-
ctatibus: *Omnes cogitationes eorum in malum.*

Quando tibi temporis esset perditionem, vo-
luntates, arguitates, lucra, sub illo pallio tuam
celat ipse perditionem. Proinde nos grauius
monet Apostolus, nobis prospiciamus, cauea-

mus: *Nē circumueniamur à Satana: non enim
ignoramus cogitationes eius.* Ut autem de his
plenis iustitiamur, nullusque prætere de pos-

sit ignorantiam, dispone te sic Spiritus S. Christo
proprium imponitur nomen, officij sui declara-

tum: scilicet Iesus: idcirco Virginem Angeli-
co præuenit ministerio. *Vocabis nomen eius Te-
sum.* Pariter & sponsum Ioseph, cui idem inimi-

xit: Nec his subleuit, iustitiam & mouit Pla-
num ut hoc nomen eius superferberet capiti
tribus linguis toto mundo celeberrimis: He-

braica, Græca, & Latina: *Iesus Nazarenus Rex
Iudaorum:* de quo sic D. Ioannes. *Erat autem
scriptum Habraice, Græcè, & Latine.* Voluit Spi-

ritus S. teste D. Hieronymo, quis ille esset Domi-
nus, totius orbis agnosceret, quod eius officium,
quod eius mortis effectus, quid tum pro nobis in-

truce moriens operaretur. Ad hoc voluit offi-
cij sui nomen tribus generalibus linguis, quas
mundus nouerat, & ut ceteris celebrabat emi-

nentiores crucis titulo præfigi: Hebraica ob ve-
nerationem antiquitatis & sanctitatis, Græca
vtpote sapientissima & eloquentissima, Latina

demum, qua nulla potentior ex viribus Roma-
norum, quam (teste D. Augustino) toto mun-
do fecerant vniuersam. Conati sunt Iudæi, ut

titulus ille eradicaretur, directè quippe ipsos
impetebat, & in faciem scelus suum obijciebat,
quare petierunt à Pilato, ut tolleretur: quibus

ille respondit. *Quod scripsi scripsi.* Ut Davidis
impletetur vaticinium: *Tituli inscriptionem ne
disperdas.*

Similiter inquit Rupertus & cum D. Thom.
Ve sciamus quis sit diabolus, intelligamus quid
in nobis & prætetat & operetur, quod sit illud

munus, quod assumpsit, & quare egresso de a-
byssis, id est de tenebris inferni (qua de causa à
D. Joanne vocatur: *Angelus abyssus* oppositè Chri-

sto Domino, cui nomen præfigitur, celestis co-
silijs Angelus: quia de coelo descendit) nomen
indatur ipsidem tribus linguis Hebraica, Græca

& Latina, quod ab omnibus legatur, & ex eo
quis sit agnoscat, unde D. Ioannes se diaboli
nomen legisse testatur tribus illis linguis: exa-

ratur. Cui nomen Habraicè *Abaddon* Græcè *A-
pollon*, & addidit Latine habens nomen *Exter-
minans*. Et diaboli nomen tribus linguis descri-
ptum, ut cum omnes agnoscant populi, munus
hoc illi esse exterminatorem agere: nomen quo
communiter cum Spiritus S. in SS. litteris com-
pellat: *Exterminator:* ut liquido patet in h. c. e-
nergumeno: quia ut bellè Theophilactus ex-
Græco colligit quod nomen illud in suo signi-
ficat rigor: *ἄρτος* nedum lymphato, linguam
ligauerat, sed & aures oclulerat, & oculos ex-
cecarat.

Hoc illum quoque nomine sugillat Iudith IV.
in illa eloquentissima concione habita populo Nomen
Dei, cuius Bethulias, dum sermone inuicti in diabolo

de veteris testamenti patribus ob scelera sua se-
ueris castigatis, sic ait: *Exterminati sunt ab ex-
terminatore:* Ex qua habuisse dictum D. Paulum munus

eandem loquendi formulam. *Perierunt ab exter-
minatore.* Illum agnosce: clarissime namque v. q. 2.
bis eius nomen præteribit. Spiritus S. Nomen 1. Cor. 2.

eius exterminans. Hoc eius officium. Multa regi 10. 9.
huic imponit Spiritus S. nomina, qui utique eu
probe nouerat. Ab eo vocatur: *Angelus percutiens* 2. Reg. 14.

Hebraicè *Maschih*. id est, *Perussor*, *perdens* ho-
micida, A Salomone: *Angelus crudelis*. A Iob: *Mors* Prov. 17.

interitus. Nomen scilicet, quo D. Ioannes illum 11.
descripserat. *Nomen illi mors.* A Hieremia: *Idcirco* 1. 18. 14.

tor & est, *Malleus vniuersa terra.* Omnia con-
fringens, de quo Iesus D. Aug. De eo ut leone 23:
sauiusimo conqueritur Ezech. *Leo conuersus dom* Ser. 222.

ma ossa mea. Quo simili nomine D. Petrus cum de temp-
redarguit: *Leo rugiens, deuorans.* De quibus omnia Isai. c. 38.

bus nominibus in Tractatibus nostris disputati-
mus. At ceteris omnibus atreponitur illud: *Lat. 1. Pet. c. 5.*

ne nomen eius Exterminans à David olim impositum:
Exterminauit eam aper de sylua. Quibus conue-
niunt Iudith & D. Paulus, ut prædiximus. Hoc

eternum eius est munus omnia dissipare, disper-
dere, deuorare, contundere, corpus animam, vitam,
spiritum, intellectum, voluntatem, memoriam,

sensus, exercitia: omnia dissipat, destruit, inuer-
tit, euerit, corrumpit. Sit tibi pauper hic exem-
plo: in quo cuncta inuertit, & suis euerit cardi-

nibus oculos cecos, aures surdas, linguam mu-
tam, sensus turbatos, intellectum hebetem, ca-
put excerebratum, neque contractos, totumque
corpus dissociatum.

Profundum attende mysterium à D. Hieron. 30
prænotatum, & à Venerabili Beda postea mi-
tratum. Energumenum hunc neda nefario spi-
ritu correptum, sed & iuratum, & cæcū & mu-

tum fuisse. Ita ut non solum actibus visus, *Luc.*
H h h z audi-

audis, & locutionis, sed & ipsis fuerat priuatus
potentis: in tantum, ut si Christus diabolum
tantummodo corpore eiecisset, furdus, mutus, &
cæcus adhuc remansisset; quod D. Mattheus
signanter aperuit: Oblatus est ei vnus demonum
habens cæcum, & mutum, & curauit eum ita ut lo-

 V_2

Quidam
hic tria,
alii qua-

Vnde D. Hieronymus: *Tria signa simul in uno homine facta sunt, cæcus videt, mutus loquitur, & possidet a dæmone liberatur.* Si vero nomine (mutus) intelligatur & surdus, inest D. Augustinus: *In ca. 12. Tribus linguis, tanquam tribus testibus, testulus approbatur: quia in ore isororum vel trion testium.* Tom. 3. *habet omne verbum. Tribus linguis, Hebrea scilicet D. Ave. Græcæ & Latina, quæ lingue toto ore maxime in fœcibus excellunt.*

in princ. Tom. 3. BEDA. In r. 12. Matth. quaf. 10.

bis languisceret : Hoc namque munus diaboli,
hoc toto contendit molimine, nedum actus tol-
lere congruus, sed & quantum ei licet, ipsas e-
nertere potentias ; & quicquid est in homine,
dissipare. Hoc in illo peregit, hoc in vobis co-
natur, totum te subvertit, & de bono in malum
transfertur, sedes eras, thronusque Sanctissime
Trinitatis, transverte te, & draconum reddit
habituaculum : amicus eras, plus dico, filius Dei,
transverte te in infernum : celi citius habebaris,
transverte te, & inferni tunc maledictus ; Dei
gratia pulcherrimus radiabas, transverte te, &
ipsis carbonibus nigrior macularis, *Extermina-
nus*;

Christum modò considera munere suo. vili-
ter fungente, cuius hoc fit propitium: *Infusa-
re omnia. saluare, redimere, visum oculis re-
ferre, auribus audire, lingue loquela, opem
corpori dispositionem, animæ diuinam consola-
tionem: & bene omnia, fecitque laudabilem.
Exiit Deus, sua nobis hæc operetur misere-
cordia, quatenus animam nostram alacres exci-
temus, vt cum Psalte regio Diuine clementie
pæna peronemus: Benedic anima mea Domi-
no. & omnia que intra me sunt, nomini sancto eius
Ecce. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis,
qui sanas omnes infirmitates tuas, qui redimis
interitum vitam tuam Ecce.*

§. 13. Erat eiiciens. Diabolum Christum corporibus expellebat, qui eum venerat animabus expulsiurus. Declarat D. Vincenium questionem scitu dignissimam.

EX hoc principio progreditur D. Tho. cum-
que in communia de Christi miraculis e-
gisset ad particulam descendit, inquit, in
quæ conuenit Christum operari, cum in mun-
dum uenisset. Verum (quærit) demonum clesio
de corporibus hominum debuit esse inter
cetera mirabilia, maximè illi familiaris. Et affir-
mativè respondet: finis etenim quo trahatur
in hunc mundum hic erat, ut inde demonem
fortior expelleret. ubi tanquam princeps foris
armatus dominabatur, qui omnium iustitiarum
mundi princeps habebatur. Hoc euidenter Chris-
tus expulit cum iam morti proximo opor-
tuit, ad quod eum cælis descendit impetore co-
lophônem: *Nunc princeps huius mundi euertitur
foras.* Hoc sumptis D. Ioannes huc principium
Epistolæ: *In hoc apparuit filius Dei, ut dissoluat
opera diaboli.* Hoc demum est (ait D. Thom.)
quod

1. *Taba. 13.* quod ore Zacharie variis addiderat: *Spiritus im-*
mundum auferam de terra. Ad hoc descendit de
 celis, tanto namque Princeps hic imperio toto
 mundo superbus dominabatur, ut nulla esset
 potestas quæ dæmonem mundo extirpare præ-
 uideret. De hoc Deus ut fusc ita mysteriorum cum
 Iob colloquitur, quo ille patefaciat, diuinæ lux
 necessario personæ requirit potestatem: quæ dæ-
 monem mundo eliminat, sub nomine seu figu-
 ra ceteri, quem dicit Leuiathan, variis tropis ac
 hyeroglyphicis dæmonis exponens potentiam,
 adeo magnam, ut nulla sit, quæ præualeat, illum
 sibi subiciat, victumque exterminet orbe: quini-
 mo hoc asserit, ipsos virtute primos, meritisque
 celestissimos, tanto timore constringi, ut ad e-
 ius præsentiam paueant, terribile contremis-
 cant (ut superius egimus) Hoc illis inuit ver-
 bis. Cum sublati fuerint, timebunt Angeli, & ter-
 riti purgabuntur: Quod alij legunt: Cum caput
 in altum erigit fortissimi nauia timebunt, & for-
 midabunt, sicut apparet Goliath: Cuius Ifrae-
 lita cum vidissent virum superant à facie eius, ti-
 mentes eum valde. Ille vero neminem timet, nec
 lanceam, ues arcum, nec balistam, scutum ridet,
 expulsi arma ferrea, ut palcas, ut sinum aesti-
 mar. Respondebant quasi palas ferum, & quasi lig-
 nam putridum, & non fugabit eum vir sagitta-
 rius: in stipulam versi sunt ei lapides fundæ: quasi
 stipulam aestimabit malleum, & deridebit vibran-
 tem hastam. &c. Concludit tandem: Non est po-
 testas super terram, quæ comparetur ei, qui factus
 est: ut nullum timeret.

2. Cum igitur nulla vigeret in mundo potestas
 quæ subiceret diabolum illumque mundo ex-
 turbaret, exigebat necessitas ut de regione ex-
 tra mundum posita adveniret, quæ fortior dæ-
 monem eiceret: Hanc Christus secum cælo
 deulit, qui eo venit animo in mundum: In hoc
 apparuit filius Dei, ut dissoluat opera diaboli. Des-
 cendit quasi in stadium filius Dei, dæmonis &
 opera, & potestatem destructurus, cui filiorum
 hominum vires erant vincendo impotentes. Qui
 vero ad hoc descendit, cui magis debebat inten-
 dere, quam dæmonis expulsio? Verum enim
 vero, notandum monet Doct. Angelicus, hanc
 Christi primariam non fuisse mentem, diabolum
 videlicet corporibus, sed animatus extirpare:
 sunt etenim illæ, bonum illud, pulchrum, homi-
 nisque pulchrum, ob quas dicitur homo factus
 ad imaginem Dei, quæ similitudinem: hoc quo-
 diabolus quæ primarium fuit interitum diaboli, occupa-
 re, & possidere ipsas animas quasi sibi proprias,
 mas quæ ac in illis per peccatum dominari. Huc colli-

mat, hoc in. endit, ut superbus: ut Dominus ibid. quærit
 declarat. *Omne sublime videt: ipse est rex super* posside-
uniuersos filios superbia. In quæ oculum intendit
 ille superbis omnibus superior, nisi in subli-
 mia summa, eminentia? Legit Nicetas: *Totus su-*
perbia est. & nihil humile mente pertrahat. Quan-
 ti cogitas illum facere, corpus hominis vile a-
 deo & abiectum: quod ex miseria, quibus
 oppletur, cumulo D. Paulus nominat. *Corpus hu-* Philipp.
milis nostrum. Est autem homo creaturæ om-
 nium abiectissimus ex parte corporis, sicut ex a-
 nimæ parte ceteris omnibus eminentior. Huc
 eius collimat oculus: *Omne sublime videt.* Hanc
 toto conatu persequitur, & molimine consequi
 contendit Congruè declarat David huius bestia
 superbiæ: *Superbia eorum, qui te oderunt, ascen-* Ps. 73. 23.
dis semper. Illos in cælo Dei creauit, omni po-
 tentia, at eorum ibi in tantum treuit arrogan-
 tia, ut oculos in supremam Dei sedem coniece-
 rint, hanc appetierint, Deo similes esse concu-
 pierint, unde caput omnium in has prorupit vo-
 ces. *Super astra Dei exaltabo solium meum, sedabo* Isai. 14.
in monte testamenti. &c. similis ero Altissimo. Inde
 deturbatus Lucifer, inde præcipitati dæmones
 in terram deiectionis conuerunt, in qua constitutus
 omnium præcipuum, nobilissimum & sublimis-
 simum hominis animam esse diabolus intellexit,
 creatam in Dei thronum, habitaculum diui-
 næ maiestatis, & regni sui celsitudinem. Hanc
 neruis omnibus studuit occupare, possidere la-
 borauit, huc omnes eius conatus, eiusque deside-
 ria diriguntur.

Nec inconcinne hoc dixit David, imo sepius 33. *De-*
repetit. Alium insurrexerunt aduersum me, & Ps. 65. 5.
fortes quaesierunt animam meam. Illud nomen
 fortes legunt alij formidabiles, alij violenti, alij saui. D. Alex.
 D. Aug. Potentes: propria sunt hæc epitheta dia-
 bolo. In vic. vii Domine, fortes insidiantur, huic cap. 16.
 omnes adhibent machinas, studia collocant. *Ten. 9.*
Quærent animam meam, ut auferant eam. Hoc est. 111.
 (inquit D. Augustin.) Continuum studium eius, Similitu-
 hoc & nunc desiderium eius, ut animas, quas crea- do.
 it, deuoret. Nunci facit dux exercitus, præfidii
 corona cingens, parietes occupare, ex iis sua sus-
 pendere tentoria, manibus apprehendere exte-
 ria. Hoc vinctum habet in animo, cubacula, do-
 mus, palatia intra possidere, præcipuam vrbis
 arcem occupare, thesauros depredari occultos,
 & omnibus innotuit. Si hæc non obtineat,
 qui quid circa muros occupat, agit, flocci-
 peat. Corona cinxit diabolus arcem illam
 inextinguibilem Iob, castrum illud in rupe po-
 situm copijs suis obsecit, ad parietes accessit
 H h h 3 corpo-

corporis, carnis miros doloribus pœnissime concussit, omnigenis morbis impugnavit. Hoc eius non primum studium, sed intrare, & per impatientiam iniustasque contra Deum querimonias, ac sacrilegas blasphemias, viri iusti animam occupare: cum hucusque peruenire se posse desperaret, irritosque suos esse cerneret conatus, quidquid in eum molitus fuerat, quasi nihil fecisse, iudicabat: unde Dominus ait: *Tu commouisti me, aduersus eum ut affligerem eum frustra.* Attende maledicti, quos omnes irritos esse labores inania studia, quæ tibi in eum concessi: intra licet etiam corpus possideris, & in illud, quidquid virum habuisti, pro mala tua voluntate, impenderis: numquid animam superasti, victorque possidisti?

Hinc doctrinam illam capies, quam dominica præterita tetigimus, nimirum, quid si per peccatum diabolus animam occupauit, eamque Dominus possederit, parum illam curare, nec esse sollicitum, ut & corpus possideat: quinimo sæpe numero, dum animam pro libitu possidet, licet realiter corpus possideat, illud tamen minime diuexat, & præterit inconcussum: quietus enim arcem possidet, cui inhiabat, principalem. Unde cum esset D. Vincentius Ferrarius prædicator ordinis nostri vir Apostolicus in Curia Regis D. Icani, secundi Aylonæ, quo magis à Regis & Regina fuerat instantia precibusque enecatus, re vitæ referunt annales M. Dial. M. Go-

L. 1. vita S. Vincentii. meo ipso natalis Christi die anno 1411, quadam 19 ca. 22. concione propria manu scripta, dubium explicat & l. 1. c. ut sit à Iudeis obiectum, eo quod in illa urbe 24. histor. ipso prædicante, singulis diebus, sub eius concionibus tot lymphatici proderentur, quos nemo *Don Iuan-* tales esse suspicabatur, nec ipsi se tanto malo *nel. 2. ca.* correptos esse sentiebant.

135. Percunctari sunt, cur plures inter Christianos, quam inter Mauros, Iudeos, aliosque infideles, ne facio spiritu corripere. Lætor me in hanc incidisse questionem: quia ipse huius altissimi apud quando dubius subsistit, quam & mihi quondam Maurus obiecit, dum illum ad fidem Ca. holicam conuicere laborarem: Et si quis attentius considerauerit verum esse comperiet: vi temerum enim inter Christianos plurimos reprobo spiritu agitato quibus celeberrimæ replentur Ecclesiæ, qui eo remedij causa consueunt liberandi: velut ad S. Agathæ in Catania ad S. Patris nostri Domini Benoniæ. Cathedralē Ecclesiam Mediolani, ad S. Dyphnæ in Brabantia.

34 Hanc energumenum multitudinem constat

apud Iudeos, Arabesque non inueniri. Respondit illis D. Vincentius: ex supposito mendacio illos procedere: licet enim concedamus quod verum est, multos inter Christianos pythoneo spiritu esse afflatos, maior tamen longe extra omnem comparationem est eorum apud infideles multitudo. Ad huius propositionis confirmationem, hoc supponitur principium, non semper visibiliter à demone illos torqueri quorum ipse corpora possidet, quinimo lapsus in illis quietus residet, & adeo pacatus, ut nullus percipere queat, tales à demone possideri. Hoc vobis inquit ipsa volo experientia confirmare, cuius me testem consigno. In Lombardia quotidianis infudans concionibus, multi quotidie obsessi à demone prodibant in publicum, de quibus ne v. l. sensu habebatur suspicio. Vix autem in Catalonia hoc mihi contigit, quod vix concione quinque prospera, vociferantes, ululantes, & motibus adeo incompotus feroces, ut eos arreptos esse nemo dubitaret, de quorum ne vel uno, enquam tale quid venierat in mentem. Quod hic D. Vincentius narrat, pa. et quotidie Mediolani, ubi clausus vnus, quo Christus cruci artus dicitur, ut thesaurus omni a. co pretiosior asseruatur, quem aliquoties in supplicatione deferunt. Archiepiscopus autem illum præfatus, suum penum in cruce signa, duarum vlnarum latitudine. Innumeras accutit periculis, dumque per plateas circumfertur, plurimi tam viri quam mulieres erumpunt daemones habentes, de quibus nemo suspicatur malum, diabolus enim illos possidens se continebat, nec illorum agnabat corpora, donec huius thesauri non ferens præsentiam, quem in sui maximum damnum, nostrumque scelerat remedium, alteratur, turbatur, frendet dentibus, spumas stridet, subsistit, & cruciatibus miseris torquet miserandis. Hæc quoque tempore D. Ambro. contigit D. Ambro. non dubium, qui huic sacrosancto clauo, vixit. Oremus tem contra satanicos attribuit omnino singulariorem: Ecce, clauus in honore est, & quem ad nos. Theod. rem impressimus, remedium salutis est, atque inuoluntati quadam potestate, demones torquet.

His si propositus, nouitius inquit D. Vincent. non quia pauciores apud infideles à diabolo visitantur, si uer torquentur, ideo sunt pauciores, imo, sine vlla comparatione, sunt multo plures: huius altissimi Christus in Euangelio ratione: Cum sit armatus custodit animum suum in pace sunt omnia que possidet. Castri præfectus, qui tranquillus arte residet, quia causa eum se moueret, turbaret, inquietaret: palatius illud possidet. Quando diabo-

diabolus in homine residet turbatus à nemine sed omnia parent ad nutum, nullus proderit inimicus: ut quid commoveretur? Apud Arabes, alioque infideles in pace sunt omnia, quæ possidet, corpus, anima, sensus, potentia, curæ, cuncta diabolo obediunt, in nullo refragantur nulli, offendit inimicum, nec inimici vestigium, nō eruct, non Evangelia, non cecuraciones, non Sanctorem reliquias, dormit quietus: unde in pluribus eorum, quorum integrum perfectumque diabolus habet dominum, quasi in proprio demoratur palatio, facti sunt ut vile luxuriarum ac spui citiarum suile, nihil ei provocat nauseam, deterret nihil. Hinc apud illos tot vigeat præstigia, tot pythones, & sagæ, tot cum diabolo contructus nefandissimi. Apud Christianos autem singulis diebus conclamant ad amara, corā cruce, Evangelis, quorum fillitur verbis, fidei Catholice confesso, item & peccatorum, quotidianæ cōfessiones, sonus campanarum benedictarum, aspersio aquæ lustralis, Sanctorum reliquiarum diabolo classietum intendant, dormienti. His turbatur, furit, exardescit, proliet, torquetur & qui latebat, detegitur.

Hoc omnibus innotescit ex eo, quod apud historiographos est in confesso. Choro intererat hac dominica tertia quadragesimæ filius ille perditionis Lutheri: subacta tū aliis Religiosis, sic in Saan inter filios Dei cuius iam & animā & corpus diabolus possederat, nec tamē illa mansionis lux signa demonstrabat, ita ut nullis id omnino sciret: cumq; à Diacono, præfens cataracta, Evangelii erat Iesus emens demonium. *Et illud erat mirum*, Nefarius spiritus, qui Lutherum, aquas erat, horum vi ventorum, coactus contumpe furete cor pit in terra hominem prostrato, ore summas, voce beati elicit, & exclamavit: *Non sum ego, non sum ego*, quasi diceret: Non sum ego ille, qui huc intravi, ut Lutheri claudas, lingua præpediam organum, velut hic demon Evangelicus: & veritatem rei probavit: euentus, illum etenim loquacem adeo, linguaque reddidit disolutum, ut in hac usque tempora blasphemæ perseveret eius damna iniquitatis.

VII. Hoc est, quod assent D. Vincent. in Contra cothingere Regis Joannis, alijque plurimis locis, multos in mundo spiritus laborare, qui tales esse non agnoscuntur: sicut etenim pacatus diabolus, nec corpora carnis ex dilatat. In quibus autem suem illos perturbet, ut proprios possideat, & quidquid habeat, pacifice se possidere congaudeat, animam, corpus, sensus, cogitationes, opes, actiones: Ne credideris ex corporis diuinatione, colligi animæ quoque possessionem: imo, ita

pius, quanto longius abest, ad animæ possessionem, tanto paratius corpus vexare seuerius. Exemplum tibi sit Iob, Stagyrius, alijque plures, quorum supra meminimus. Sit igitur conclusio: hoc esse principale demonis studium ut animas sibi possideat. Nihilominus aliquando permittit Deus, ut constet, quomodo possideat animas, & quid in illis operetur, ut corpus inuadat, & spectemus quid in illo operetur, quam seuerè illud exerceat, euerat, coringat, collidat, &c. Seiuata quoque eadem proportionem, perpende Christi hoc esse intentum principale, diabolica animas liberare potestate, quas per peccatum Dominus occupat: ut autem nobis sit perspicuum quid in animarum opereant liberatione, sapienter agit, de liberatione corporum, quæ diabolus antipuerat, illumque exterminat, quo probet se animarum esse liberatorem, ex eo quod se corporum lucelatus ostendat esse liberatorem.

§. 14. Erat eiciens, Iniebat Christus eiectioni demonis ex anima, qui cum ipso muscu sit importunior, vocatur Beglæbub.

Hinc ratione series docet D. Th. rur maxime fuerit constitutus, & opportunum, ut 3. p. q. 44. Christus præ ceteris mirabilibus se suis incederet & frequentius deon omni de corporibus eiectioni. In huius confirmatione ratione adducit, quæ ad animam expendi D. Aug. differens de Christi miraculis: Si ponere, ex necessitate requiri quod Christus miracula patiret, ut illis ad fidem viam præfaceret, quàm de seipso prædicabat, & quàm nobis de illo habere conuenit. Quis autem est fidei nostræ primarius articulus? Quod Dei filius in mundum venisset, redemptor, viuificator saluator, & restaurator animarum. Non in quomodo hoc cognoscimus, nos qui res cognoscimus, oculos in ministerio corporis, sed in operibus, quæ fecit in eorum totius mundi. In eum finem tribuit vitam corporis, ut eos resuscitaret, oculos cæco, gressum claudis, membra distorta seu luxata restitueret, &c. Hæc enim, quarum D. Aug. arbitrat magis esse ponderis? Nū hæc principalis ab eo in terra credideris? Nequaquam: hæc enim omnia secundum sunt & palea, quæ carnis tangunt quæ circa corpus sunt: sic enim Deus Isaac præcepit altit. *inclama: Glama. Omnis caro sancta. Et omnis gloria eius, quasi flos agri. Exiguū quid est sanctas corporalis, quæ David vana coniecit: Vana salus hominis: tam debilis, & languens, ut ad minimū folis radium dissipetur.*

Salus

Salus quæ reddita est homini, quanti temporis fuit? Vltus oculorum infirmus est, qui pulcris affatu obtenebratur. Ipsa vita quid est, quærit D. Augustinus?

Audi D. Iacobum Apostolum, quam hoc tibi exponat evidenter: *Qua est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, & deinceps exterminabitur.* Hoc concessio, quid cogitas (petit D. Augustinus) esse mortuum ad vitam revocari? eundem revocate vaporem, qui eadem nunc quæ prius facilitate sit dissipandus: *Quod ergo illius hominis corpori reddita est sanitas, reddita verbi Domini nonnulla disturnitur vapor.* Eodem pede progredimur, de corporis oculis, illos ne velut in homine præcipuum existimes, quod latius explicat ex historia Tobie. Sit igitur hoc certum, Christi hanc intentionem non fuisse principalem; salutem, vitam, bonamque corporum nostrorum dispositionem elargiri: nimis etenim eius vilesceret intentio. Cum autem illa præcipua non esset, non eam omnibus tribuit suis ipse miraculis, sed tantum quibusdam, id quæ premente necessitate, ut quatenus ea in corporibus operando, ad animarum medendum languoribus, se venisse declararet: ut autem hoc erat reliquis principalis demonem, per peccatum animas possidere, frequentissima hæc Christi fuisse miracula, demones corporibus extricare, idque in totius populi Synagoga, ut per hoc nobis explicaret hanc sui adventus esse rationem, ut diabolum pariter expel eret animabus, quodque suum hoc esset & officium & exercitium. Hoc innuit D. Lucas, (ut notat D. Iohannes).

D. Tho. *Sec. 2. huius Demonice.* dum ait: *Erat Iesus ejiciens demonum.* Verbum hoc (erat) quod præteritum imperfectum, nondum perfectum, actionem significat continuatam, quam ille faciebat, fecerat, & erat iacturus: *Significans ejiciens frequentia.*

G. 37. Expendunt SS. Patres, quod alibi hæc Theologia terminis, eiusdem facile princeps D. Iohannes, mysterium exponens incarnationis filij Dei, eodem usus fuerit verbo: (Erat) non semel, sed iterum quater, quo doceat, nunquam Patrem in divinum studium, nisi à filio generando destitisse, quæ semper producebat, nec momento cessabat à producendo: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum.* Hoc erat in principio apud Deum. Nota monet D. Ambrosius, quod non incideret considerat quater posuerit verbum (Erat) ut confunderet hæreticos, qui docebat, & docturi erant, quod Gratianus aliquo tempore, filius Dei non fuerit, eius negantes eternitatem: *Erat, inquit etiam, erat, erat, ecce quater, erat: ut inveniunt impij hæretici, quod*

hoc non erat. Imò D. Ambrosius notans illud Evangelium: *Quod erat in principio, ait.* Indefinitè dicitur, quod quidquid excogitaverit, erat filius, ut optime D. Cyrillus. *Erat per se, indeterminate prolatum, nulla unquam terminis circumscriptum.* Notes igitur quod dicit Evangelium, *Erat Iesus ejiciens demonum.* d. Numquam destitit Christus à movendo bellum diabolo, semper eum eiciebat. Hoc secum detulit munus, illa descendit intentione, & à primò purissimè intra virginalia viscera conceptionis momento usque dum in curce spiritum exhalaret huic operi semper adhibebat, de quo vates Isaia: *Ecce opus illius coram illis.* Mox ut in mundum per humanæ generationis lineam carnem indutus venit, Patrem alloquitur: *Tunc dicit ecce venio.* Quasi in stadio sese offerens pugnaturus, deus cum seque diabolum, eundem de mundo, & toto humano genere, quod sibi occuparet expulsurus. Ad hoc natus est, huic toto vitæ decursu, vires intēdit, huc sua direxit opera, quæ vivens afflicta, & poenas quas moriens patiebatur. Huius veridicam signum erat illud Christo frequentissimum miraculum in omnium hominum oculis, hunc tyrannum oppugnare: *Erat Iesus ejiciens demonum.* Hoc illi quotidianum erat exercitium, sit quoque tuum anima tua expellere demonem infestantem. Miles qui præsidium præest, contemnit hostibus adeo furiosis, ut nunquam ab impugando desistant, nunquam exant arma, & de mundi advenit sollicitum, totis aggrediantur viribus, tenetur perpetuas agere vigilas, quo resistat inimicis: & non quod semel eas fugam capessere compulerit, adeo steterit somnolentus, semper falleris, si credas diabolum uno commisso prope hunc fatigari, semper enim insidias struit, semper animam lacerat, & semel repulsus, iterum, & iterum, imò millies reuertitur, tantoque leniori restituit bellum impetu, quanto vires tuas animosque sentit in resistendo fortiores. Commodè Christus hoc indicavit: ut enim tyrannus hic suo se frenit erectum castro, rapitur leone ferocior, copias renouat maiores, iterumque repetit certamen animosior.

Hinc illa D. Gregorij doctrina: *Antiquum hostis quo valentius vincitur eo adhuc ad insidias ardentius insigatur.* Patet in Iob evidenter, cum eum primam repulset ex Sabæis impetum, direptis scilicet bobus: alio recurrit igne videlicet caeli, quod gregem consumpsit, ardentior, hoc quoque superato, densio reuertitur per Chaldaeos, fures camelorum: hoc quoque irritato conatu, veterum turbinibus inflatus adit, quibus & domum totam.

toramque sobolem eadem sepelit ruina; hoc quoque delusio, non abiicit animum sed magna mulieris, eiusque contumelias instructus reparat certamen; cumque nec his cederet Iob in arena victor: viri sociat sibi armaque familiares, qui linguis suis, ut acutissimis lanceis cordis viscera lanciant. Hoc autem est ossibus aeris consistere, ut Dominus ad Iob. *Ossa eius quasi fistulae*, tentationis enim peruersaeque, quibus te oppugnat, suggestiones, quibus velut ossibus, suas alligat vires, as imitantur, quae ut nec flectuntur, ita nec bello fatigantur.

Hinc rationem capies, cur Iudaei diabolum vocent, ut ex Euangelio patet Beelzebub. Erat Beelzebub, ut aduertunt D. Hiero. & D. Thom. pygmaeum, & capite idolum Accaronitarum & Philistinarum. Ex eo, cum, ut Regum historias legenti patet, illoque in ca. 12. nomine passim colebatur, quod significat: *Demon muscarum*, vel *Demon habens muscas*, vel *Demon musca*. En quali nomine insignitur. Deum vacant muscarum: quia ad copiosissimum sacrificiorum sanguinem, quae demoni libabantur, copiosissimus muscarum numerus aduolabat, quibus altare & ipsum idolum foede replebatur, hac quoque ita delectabatur foeditate diabolus, ut ab illa sic se vocari sibi gratularetur Idcirco Iudaei, (teste

IV. D. Hier.) hoc nomen diabolo imponerant, Beelzebub: quia rebus foetidis, & male offensibus recreatur, & stuporem inducit vehementissimum considerate quam putridis, iniquis, & foetibus diabolus voluerit honorari, ab illis, qui se ut Deum adorabant. Merito vocatur a Deo hoc aliusque Scripturae locis *Spiritus immundus*: quod communi nomine ab Evangelistis decoratur, ut & Zacharia: quia caecis Gentilibus praecipuebat, qui pro Deo diabolum colebant, sibi facta facerent caeremonias horrendis, & immundis de quibus D. Aug. & ibidem Vinez agens de Deo Priapo: quem honorabant: *Deum facundum*: congruentius, inquit, illum vocarent *Deum foeditatis*: Erant enim adeo execranda, quae Priapi festus fiebant, ut illi ipsi qui praesentes aderant, pudore confunderentur.

Quinimo ad nostra usque tempora, constat, ex Indicis historiis, quae hac tempestate noverunt inuentae, quam absurdis, immundis, horrendisque rebus misceri sibi dicata sacrificia diabolus imperaret. Sicut enim modo Domini praecceptum est, ut qui eius nomen id est Ecclesia per baptismum ingrediuntur, ut & Sacerdotes, & Episcopi sui ministri, inungantur, nec non & consecrentur Deo sancto, expressio de purissimis, mundissimis & salutiferis oliis, & odora-

Hieron. Baptis. de Lauza Tom. II.

tissimo pariter balsamo; sin iliter & diabolus, Dei summa, praeciperat ut qui se eius dicabatur cultui, Sacerdotes inferiores & superiores vngerentur oleo de foetissimis, immundis, maximeque venenosis serpentibus eliquato; bufonibus, draconibus, araneis, centipedibus, milleis muscis: de quibus fuscus Acolta qui regiones illas perlestravit.

Quae non audimus, non intelligimus in ipsis processibus, quos intendit S. Officium aliquae iudices magis & maleficis, quae, inquam ab illis immundus ille reposeat spiritus, dum illos in cultum suum suscipit conseruatque praestigiatore? Audit horreula sunt, & quae vix ipsa patitur imaginatio, sese illis offert sub figura capri spurcissimi, & adorandum. Hinc dulce, quas ille sit, quae illius sint qualitates, qui foedarum multitudinis muscarum aduolantium se coli posse glorabatur, in tantum ut Deus muscarum vocari dignaretur, qui non nisi inter spurcitas foedescere vult, illasque in seruis suis videri praecipiat. Deinde & Deus musca vocabatur (inquit D. Hier.) hoc enim significat Beelzebub, quod Septuaginta interpretes expresserunt, qui ubi Hebraeus habet *Beelzebub*, legunt ex Graeco *Demon musca*. mirum enim modo congruit hoc nomen diabolo. Primum: quia foeditus est: *Musca autem dicitur propter immunditiam*, & omnia inquinat quocumque, duolat sicut musca, de qua sic Spiritus S. *Muscae morientes perdunt suauitatem vnguenti*. Si lancem habeas condituris oppletam, cadatque musca in illam, pariet tibi nauscam; Cum ergo sit anima tua vas pretiosum, & Dei palato cibis gratissimus, si per culpam in illam incidat diabolus, inficit omnia.

Secundo: proprium scribitur muscae, esse importunam, quae mordere, & pungere numquam desistat, vultum sole venustiore impetit, & oculos vino pulchriores molestat, & vix ea hac expulsa, quin illae denuo reuertatur: quod si muscarum abegeris, quam primum, continens manum, adest illico, & ferit acutius ubi te vulneris dolor excruciat. Tale agnosce diabolus, qui numquam oppugnare cessat, semel, bis, tertio, redit praesertim si te videat quadam animi passione laborantem. Si hoc igitur perpetuum sit eius studium, citraque propensior, si nunquam animam cesset oppugnare aut arma deponat, numquam tibi intermitendum quin semper & accedentem repellat & pungentem eicias gratia muscarum. Ne quia forquid peccata confessus es & iam a te repulsum esse longius arbitris, tua cesset diligentia, feruorque tepescat: vix enim a pedibus confessorij

impetu pullabit acriori, ut illi concedas ingres-
sum, &c. Numquam à te tentando quiescit,
semper in animam tuam introitum meditatur,
proinde numquam ab illo repellendo quies-
cas, semper eicias semper accedentem, ut de
te illud Christi verificetur: *Erat eiens demo-
nium.*

**§. 15. Erat mutum. Excæcat diabolus, quo
perdidit Dauidem, & senioribus nocuit E-
zechielis.**

Quam graphicè describit noster hic E-
uangelista diabolum, cuiusque in hoc ho-
mine officium: mox enim ut intravit,
omnia luxat, perdit, suisque euerit limitibus: *E-
rat Iesus eiens, demonium & illud erat mutum.*
D. Math. addit & cæcū. D. Marcus dicit sur-
dum & mutum, nomen autem à D. Luca positiū
in originali Græco utrumque significat surdum
& mutum *καὶ σῶφ*. Ita Tertullianus & D. Chry-
sost. quos sequuntur Theophylactus & Euthy-
mius. Viden' qualiter illum habeat, prout Chri-
stus in nostram exposuit vilitatem. Sicut acri
præfectus, ut pacificus requiescat, & qui quies-
centem perturbet nullus sit, omnes occludit in-
gressus, pōtes in altum suspendit versatiles qui-
bus possit illum inimicus oppugnare, castroque
exuerethis sedulo peractis, in pace credit om-
nia: *Cum fortis armatus custodit atrium suum, in
pace sunt omnia, quæ possidet.* Sic multiplici vallo
munitus quiescebat tutus in hoc homine diabo-
lus. omnibus sublati pontibus, & sensum, qui-
bus in animam patet introitus, viis aggeribus
occlusis. Hoc primum agit animam ingrediens,
ut ibidem quiescat securior, nec sit qui præfe-
ctum interpellat, aures, oculos, linguam com-
prehendit; hos pensiles suspendit pontes, ut ne
per oculos, per aures, per linguam vllum adfe-
ratur remedium. Hæc explicemus.

I. Tribus in particulari viis, velut tribus pontis,
seu pontibus bello quis potest infestare dæmo-
nem, fortem animæ possessorem. Primo: mentis
oculis, id est consideratione status lamentabi-
lis, quò tristis premitur anima, & damnorū qui-
bus modò afficitur, & multo grauiorū, quibus
in futuro timeatur crucianda: quanta sint quæ
perduntur, & quam vilia lucra: quibus bonis spo-
lietur, quibus malis obruatur. Quòd præ cæte-
ris animā corroborat, & acrioribus diaboli tum
fraudibus, tum viribus reddit inuincibilē intel-
lectum esse dicimus: quo cognoscit, considerat, &

conspicit quis sit Deus, quàm bonus, quàm dig-
nus qui ab omnibus diligatur, cui seruiant om-
nes propter se, propter præmium, quòd serui-
entibus sibi seruauit amplissimum: propter crucia-
tus pariter, quibus æternū punit legis suæ tras-
gressores. Quid pro nobis, nostræ quæ egerit sal-
uator salutē, quàm sollicitè nos quæsierit aber-
rantes, quàm liberaliter pro nostra vitæ suæ pro-
fuderit, sanguinem suum, animam suam, seipsum,
& quidquid habebat. Qui hæc illuminatis, pur-
gatisque considerauerit oculis, serine potest ut
illi non seruiat? Ille ne se tradat Satanæ hosti
inensissimò, qui nihil nisi suam intendit, sitūq,
damnationem? Qui attento mentis oculo vitæ
perpendit vanitatem, nullam rerum mundi
considerat: subsistentiam, labōris, deliciarumque
carnis breuitatem, gloriæ, periarumque æterni-
tatem, amens sit si locum cedat diabolo, si blan-
ditus assentiat, si non cuncta eius dissipet machi-
namenta.

Diuitius inhaeret D. Gregor. & quòd Spiritus
S. bellissimè commendat in Dauidē & dū eum
commemorat electum in Regem, & ducem po-
pulo Israel, ut autem in arenam descendi deret ad-
uersus Goliath, omnemque illam Philisthinorū
faciem superaturus sit eum commendat: *Erat
autem adolescens rufus, & pulcher aspectu, determi-
nate facie: legunt alij pulcher oculis, & bonus visu.*
Parcat mihi Dominus: quid ad rem nosse Daui-
dem adolescentē pulchrum oculis, visuq; acce-
ritum, quo massam gigantis eam prosternebat,
illamque superat, & arrogantem aduersariorū
multitudinem in fugam agat ignominiosam.
Numquid in eo laudare ut conueniens, adoles-
centem fuisse, viribus membrisque ad certamen
compositis, brachiis nervosis, manibus fortissi-
mis, qui huc usque nec visis, nec leonibus celsi-
rat insuperabilis? Nū oculis, nū visu potius quā
manibus, quām brachiis bellum tractandū? Non
tantum intendit Deus de prælio loqui cū Phi-
listhinis corporali, quantum de certamine cum
diabolo spiritali. Nū ignoras quærit D. Greg.
pellucidos, acresque oculos, claram distindam-
que notare meditationem, & mentis oculum
quò Dei perpendit mirabilia, eius bonitatem, o-
pera misericordiae, præsentem calamitatem,
gloriā penarumque luxuriam perferitur? *Quid D. Greg.
est pulcher aspectu, nisi interna contemplatio
conspiciens? Quasi enim pulchrum aspectum habet,
qui decore visionis radiat in interna contemplatio-
ne. Animam mihi propone, quæ lyncis oculis
Dei contemplatur celsitudinem, ac interna con-
templatione eius meditur pulchritudinem, boni-
tatem.*

nitatem, beneficiorum quibus nos cumulavit, multitudinem, de illa sic ego pronuntio tantis eam vigere viribus, tanta fortitudine commendari, ut unico funde iactu, Golix cunctas dissipet machinas infernalis, ejusque in terram prosternat, vincatque legiones. Quis vires indidit D. Anto. ut toties de Gigante illo triumpharet, nisi conspectu coeli solique, vitæ præsentis futuraq, considerationes. Quis Patrem nostrum S. Dominicum animavit, ut hunc contemneret inimicum, illique victor insultaret, nisi pellucidi oculi, interna prædictorum contemplatio? Idem admirare in tectis illo Seraphim ardentissimo D. Francisco, qui hac oculorum acie radians cuncta despectit, pedibus prosternat, quæ hic illi pulchra offerri poterant acceptanda. Quæ cum hostis ille non ignoraret hos vinctis contendit, excæcare, vel ad minus obnubilare, & hunc mentis oculum obfcurare.

41. Omnes leonis loquuntur fortitudinem, quæ tanta est, ut unico iugitu cuncta prosternat occidatque terræ quadrupedia. Nihilominus iam non timetur, ex eo quod refert Plinius tempore Claudij Imperatoris, homines dedicent nedum certare cum leonibus, sed & illos venari, & subingere, arte illa quam expertus est, quidam Gentilis pastor. hic enim cum leone congressus, oculis eius pallium suum iniecit quo illos conterat, eripuitque conspectum, quo confestim ut ovis substitit immobilis, ut illum ad nutu suum quocumque dirigeret. Est autem leo natura ut ignis, ardentis, quæ se maxime aperit in oculis, quibus dominium, animum, vires nulli compares obtinet, omnia quasi suis viribus despicit inferiora: illi lumina obnubiles, & quocumque volueris, nullo flectes negotio. Diabolus tibi propone, qui fortissimos sibi prosternat leones. Quam Adam Leo robustus? Illum Deus creavit, pulcherrimum, fortissimum, & qui totum rideat infernum: Deus creavit de terra hominem, & vestivit illum virtute. Non illi præsumit Diabolus facie ad faciem & coram Satan adorari, quid muleri? Oculis eius pallium iniecit, quod muleri? mulierem scilicet, blanditibus & lenimentis instructam: hoc pallio obvolutus, quam turpiter ille, totaque eius propago superata? quis Davidi leoni fortissimo viribus æqualis? ut autem illum diabolus prosterneret, pallium oculis eius iniecit, pulchritudinem nempe Bethsabæ, quo taliter eum enervavit, ut æterni cæcus periret, nisi Nathan accurrisset, velum detraxisset, & oculos illuminasset. Eodem te dolo superat, oculos obnubilare nititur, aspectum obfcurare, velum

puellæ venustatis adiecit, delicias repræsentat, luctu, pecuniarumque pallium oculis proponit, quod te excæcat, & animæ tollit visum, vel falsè obnubilat, exemplo servant duo illi Sefannæ scortatores, quos, cum canities, sapientia & iudicii præfectura toti faceret populo venerabiles, infeliciter subvertit, at quo dolo? Pudicissimæ huius formæ forma elegantiori velut pallio versipellis eorum oculos excæcavit, quæ celestium & terrestrium, Deique iudiciorum impedivit considerationem. Nec hoc præterit Spiritus S. ait enim: Videbant eam senes, & c. & auerterunt sensum suum, & declinaverunt oculos suos, ut 13. 9. non viderent cæcum, neque recordarentur iudiciorum inferorum. Quinimò & ipse Daniel vi eorum hoc aperuit: Species decipit te. Hoc igitur modis omnibus procurat diabolus, ut clarissimos animæ obnubilet oculos.

O sanctissimum hostem Antiochum, qui à Spiritu S. dictus Radix peccati: cum Dei templum ingressus prædo sacrilegus sacratissimi thesauros altaris deripiens, ad emque sacra profana, vaque pollucens, hoc primum omnium egit, candela aureum, totum lucens templo præfocavit. Habes hic diabolus, omnis peccati propriam radicem. Si ab Adam inquisieris, num ipse peccati featurigo? Non ego inquit: Eva me instigavit. Si Deus a? Eva requirit: negat illa se peccati radicem, culpam omnem in serpentem reiecit: ille radix arguitur peccati, Nec veritati contrarium: dixit enim Spiritus S. Invidia diaboli mors introiit in orbem terrarum. Ingressus hic templum Dei, tuâ scilicet animam, de qua D. Paul. Templum Dei 1. Cor. 3. sanctum est, quid estis vos. Primò: diripit altare 17. sacratissimum, voluntatem tuam, quâ Deo gratissimæ litantur oblationes, illud euerit, polluit, suisque luxat cardinibus, aversens, & converterte (teste D. Aug.) à bono immutabili & æterno, ad temporale brevis perituum, illic verò lumen extinguit, excæcat intellectum, ut nec attendas, quæ facias, nec quò, nec quæ pergas consideres, nec quàm horrendâ percas ruinâ contempleris.

Hoc autem versatili ponte sublatò tot annis imperturbatus quieuit inter Gentiles, adoratur ut Deus, colitur ut rex, ut Dominus honoratur: Deus huius sæculi excæcavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelij gloriæ Christi. Fatere ô David quid diabolus tot diebus, tot mēsis in anima tua pacatū detinuit, aggenibus præmunivit, tantò tuo damno, populi que scādalo non minimo? Pontem hunc sustulit, oculos mihi velavit, ne status, quo prostratus iacebam, oculatus

1. Mach.

1. 11.

Sap. 2. 2.

24.

1. Cor. 3.

17.

2. Cor. 4.

4.

V.

Sic de-

ceptus

ecidit

David.

Iii 2

oculatus

Ps. 39. 13. oculatus agnoscerem calamitatem: *Comprehenderunt me iniquitates meae. & non potui ut viderem. Oculi erunt, ne lyncus viderem ubi miser iacebam, nec animæ perditionem, nec ultimum discrimen, nec animam mortuam, nec Deum iratum, nec cœlum oculis, nec infernum, iam nunc absorbendus, dilatum.*

Hanc mundi totius Deus assignat ruinæ rationem, quodque diabolus pacificus, securusque dominatur omnibus, quod cunctorum oculos obduclisset: *Attendi & auscultavi, nemo quid bonum est, loquitur: nemo est, qui agat penitentiam super peccato suo dicens: quid feci? Omnes conversi sunt ad cursum suum, quasi equus: & videntem videntis, ad prælum. Quantum sapio, se Deus hic ut i. g. omnium aut vrbis describit gubernatorem, qui quatenus quæ per civi aem aguntur, videat illa larvatus obambulat, & incognitus, hic illicque subhsit intendens auritus hominum colloquus, ut ex illis, quæ passim aguntur intelligat. Ira, inquit Deus, mundi hanc perstruam civitatem, hinc inde diligens auscultavi, ad populi coronam propius accessi, nec vnum audiui verbum, quod aliquam spiraret virtutem. in foro, in basilicis, in locis publicis, in civium consensibus, qui de Deo, de virtutibus, de penitentia, de bono publico loqueretur, offendi neminem: *Nemo quod bonum est, loquitur.* Nec pater instruit filium quis sit modus Deo serviendi, nec amicus amicum docet pietatem, sed de vanitatibus sermo est frequentissimus, meretor de luero, de suo nobilis stemmate, de morum leuitatibus adulescentes, de suis mulieres voluptatibus, ornatus, & ineptis colloquuntur.*

42. Tu iudex esto: de quibus, disce mihi, in vestris loquimini conventiculis: quid in vestris tractatis conversationibus? verba sunt famæ clerici vel religiosi detractoria, vicinæ lædenti bonam existimationem; colloquia sunt de vestris confederationibus, scâdalosis magis quam secretis. Vnde quæso tanta scelera? Oculos apertos nemo habet, quibus suam attendat miseriam, vix præterlabentis inanitatem, Deo irrogatas iniurias, quodque ad fluminis ripam incedat abyssi inferni brevis, & inopinatio demergendus ganeo, Nec lubricus pendit quid feci? Nec ille præ furore crepans: *Quid feci?* Ille nobis inhonestè transactis, hic suis suis indomitis & implacabilis, nullus est qui recogitet corde, quid feci? Deum graviter offendi, eius in me furor concitavi, cœli perdidit prerogativam, diabolus me tradidi, hic animam meam Dominus possidet: Omnes laxatis curritu habentis, suis obe-

diunt appetitibus, sequuntur voluptates: quasi equus impetu vadens ad prælum. Obscurum est Domine, ac explicat David: *Sicut equus & mulus, quibus non est intellectus: & cœci, non attendentes, quod se medios exponant hactis confodiendos, subintrent volutabro luto demergendi.*

Perpendit D. Chrysostr., quàm aptè non semel dixerit David, quod homo peccando stultus & uaserit, & iustar iumentis stupidissimus: *Homo cum in honore esset, non intellexit, comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Considera casu hominis. Ingressum aperit peccato, scripti maledicto diabolus, confectum accurit à Deo, iteratis vocibus inelamat, quibus se monstrat eius condolere perditionem: *Adâ ubi es? Adâ se dicit: & audit ille vocantem Deum: Cum audisset vocem Domini ambulantem in paradiso ad aurâ post Gen. 3. meridiem, abscondit se. & uxor eius de facie Domini in medio ligni paradisi. Mitemur (inquit) hominis insipientiam. Deum percipit vocantem, & conatur & credit, se oculis diuinæ abscondi posse maiestatis. O te malè sapientem, num ignoras, nullam esse, Dei oculos subterfugienti rationem? Num hoc te latet, ad eum pellucidos esse Dei oculos, ut coram eis densissimæ tenebræ luce claris pateant meridiana, & illis nocte obscurissimam ipso die fulgeti tissimo esse minus absconditam? *Tenebræ obscurabuntur a te, & non sicut dies illuminabitur, sicut tenebræ eius, ita & lumen eius.* Vltimis, te conaris abscondere, & ad medium fugis paradisi: Ita legerant Septuaginta: *Abscondit se in medio paradisi:* quàm ille intulceret latro, qui voce satellitis audita, cuius manibus quaeritur capiendus, quo eum subterfugeret, ad medium fori curreret abscondendus? Demum addit, quod absconderit se ad vbram arboris, quæ in medio paradisi exurgebat. Circuebat autè Deus, & in medio paradisi binas plantauerat arbores, vitæ vnam, cuius fructus hominis vitâ factam testamque conseruasset, ita ut omnino senium ignorasset; alterâ scientiæ boni & mali: *Produxit lignum vite in medio paradisi, & lignumque scientiæ boni & mali;* hæc quoque in medio florebat paradisi situata: sic enim ita respondet serpentis: *De fructu ligni, quod est in medio paradisi præcepit nobis Deus, ne comederemus. Collocavit autè Dominus protoparentes nostros inter binas illas arbores, ut suum probaret dominum quo sibi liberum erat præcipere vel prohibere pro libitu, pariter offenderet hominis libertatem, qua præditum in paradiso collocaverat. Hoc namque inuuit Spiritus S. Deus ab initio constituit hominē, & reliquit eū in manu consilij sui, autem**

adicit mandata. *Ecce ante hominem mors & vita, bonum & malum, fugam igitur homo meditat-
tur, à facie Dei sui, ne videatur, conatur abscon-
dere, fugit medius inter duas arbores. O te
mentis inopem, inopem consilij (miratur Dn.
Chrysostom.) an non aduertis, dum te totis vi-
sionis iuteris abscondere, ne tuum delectatur
flagitium, teipsum inter testes. Statuis tibi ad-
uersarios, binas scilicet illas arbores, nolens vi
concella & sana, & manum mittens ad probi-
bitam & noxiam? O quam deliras? O quam
exclusis quidquid enim agis, insipientiam tuam
redarguit. Quis credat tantam mentis cœcita-
tem, tantamque in hominem cadere posse vela-
tiam, qui vix ab hora quadrante sapientissimus
habebatur & tanto pollens iudicio, ut natura-
rum quorumlibet animalium scrutator illis no-
mina congrua naturæ qualitatibus imponeret?
desine mirari (monet D. Chrysostom.) quàm
primum enim diabolus animum fuerit ingres-
sus, illam excœcat, iudicium perturbat rationis,
& iumentis similem reddit insipientibus: *Nihil
peccato peius delictis, ipsum enim, ut introjeris non
solum confusione totos nos replet, sed insipientes facit
eos, qui antea intellectu & sapientia præditi e-
rant.* In stuporem rapitur vehementissimum va-
tes Ezechiel, videt seniores, quos diceret Sena-
tores venerabiles, capillis canos, barbis candi-
dos, at ita mente deliros, ut genua proni fle-
terent immundis quibusdam animalibus, licet-
is, bufonibus, serpentibus, aliisque innumeris
maledictis anguibus, deum illis sua stabant cor-
da, suas offerebant vitas, in incenso, quod ser-
pentibus adolebant. O Domine, quis audiret
viquam tale, aut quis vidit huic simile, tan-
tam mentis stupiditatem, insipientiam tan-
tam? Cesset stupor, dilecte mi, diligenter il-
los attende, cæci sunt, vapor etenim ascendens
de thubulo, illos adeo obœcavit, ut credant
se nec ab ipso Deo videri: *Vapor nebule de
thura surgebat. Ecce, dixerunt enim, non videt Domi-
nus nos.* Quot his similes toto conspicias mundo,
qui bufones, dipladas, immundolque adorant
serpentes, gemina viperarum? En tibi virum,
qui molere posuit Angelicâ formâ graissimâ,
adheret autem alteri quæ sit ipsa putredine
deestabilior. Alterum exhibeo, qui cum noctes
quiescat in lecto possit transigere, socia sibi con-
iuge à Deo concessa, plæreas percurrat, ut ves-
petilio circumvolans alienam. Non te rapiat
illud in admirationem: hos quippe vapor excœ-
cat passionum, adeo mente nubilos, ut nec at-
tendant, quod Deus cordis imma. perscrutetur,*

respublica scandalizetur, cœlum irriter, bona
dilapidet, animamque cruciatibus damnet auti-
ternis. Quam sanum tibi Dominus suggerit o-
re prophetico consilium: *Leua in altum oculos Hiero. c. 33.
tuos, & vide ubi non prostrata sit.* Oculos aperi a-
nima Christiana, teipsum diligenter circumspi-
ce, quod cecideris attende, filium imitare profr-
gum, cuius vitæ correctio ab oculorum depen-
debat aperture, seipsum sedulo circumspexit,
domus paternæ recordatus. In se reuerlus, se
porcis cernit circuminctum, hos quippe sub-
uleus pascibat, se fame gemit deficientem, vi-
le mangonium. Quid lucratus sit, & quid per-
diderit considerat, quàm illustrem, quàm opipa-
ram domum reliquerit tum filius profectus in
regi nem longinquam, & quàm abiectionem mi-
serumque incolat suile modo porcarum. Excla-
ma: *Quanti mercenarij in domo patris mei abut-
dant panibus!* Enge age, oculos reuera, Davidis
exemplo: *Cogitavi viam meam & conuerli pedes
meos in testimonia tua.* Commune proverbium
est eorum q. o ceruicem interimit & dilaceret,
pius illi obfufcare iniecto pulvere oculos: in-
dubium enim est sic obœcatum, per montium,
rupiumque præcipitia currentem facillimè in
præcepta collidi, coruque prædam præparari.
Munus hoc est diaboli, oculos obfufcare, ut tu-
rum currens impetu passionum, hinc inde mun-
di occasionibus, & præcipitijs illius, in inferni
corruias abyssum præda diaboli sempiterna.
Magnum eorum vidit David numerum in in-
fernum corruisse: *Sicut ones in inferno positi
sunt, mors depascet eos.* Samsonem vidisti ab ini-
micis excœcatum, quàm infelix ut iumentum
ad molam alligatur? quid de illo boni speran-
dum qui velatis inter præcipitia graditur ocu-
lis? Talem te Deus fucillat, velatis te ducit dia-
bolus oculis per amagos, & motum tuorum
deuia, delirantem, ut heri ex Ezechiele diximus.
Hoc damno diabolus animam afficit, dum eam
per peccatum iam Dominus ingreditur, possi-
derique pacificus.

§. 6. *Aures occludit diabolus anima: pascet
est, qui verbum surripit.*

Secundum eleuat pontem, auditus scilicet
anima diabolus, idque ne corde Dei ver-
bum audiat, ea attentione, quâ David, qui
ait: *Audiam quid loquatur in me Dominus Deus, quo-
niam loquetur pacem in plebem suam, & super
sanctos suos.* Praxim illam omnes admittunt,
quâ

1n Pf. 2.
 Lib. 11.
 Mor. c. 6.
 & l. 27.
 c. 21.
 Deut. c. 32
 2.
 Sap. 15.
 Ezech. c. 36
 25.
 Ioan. 15.
 Rom. 10.
 17.
 Barnab. 3.
 9.

I.
Verbi
Dei effi-
cacia.

Ioan. 11. 43. *Præter ipſum dicentem: Domine fili David, ſedens in ſepulchra ad vitam mortuorum ſuſcitavit. Vnicui Lazare venit foras ſcizendum eduxit de monumento quadrivium. Non igitur eſſe Dei verbum efficaciffimum, ut vitam mortuis largiatur: Verba que ego loquor, Spiritus ꝑ̄ vita ſunt. Scit omnino illis mirabilem Dei virtutem comprehendere: Virtus Dei eſt in ſalutem omni credenti.*

II. **Compa-** Hoc vite cordiale flauit: Christus mundo
tribuere vnde tradito hoc ipſi Apoſtoli, coſeſſe
mittit: *Euntes in mundum vniuerſum predicate Eu-*
angelium omni creature. Vtinam hoc corde re-
ciperet? Faxit Deus illi in animam patetificer
Marc. 16. ingreſſum, pich qualem in te vitā parceret, quas
35. plantas produceret, quos Spiritus germinaret:
Aſimilat Chriſtus verbum Dei fermento: Simi-
le eſt regnum cælorum fermento: farinæ maſſam
indigeſtam, etudamq; mulier querit pre-
parare: parum illi commiſſet fermenti, & ad par-
uam temporis moram ſibi reſeruat, donec totū
fermentetur. Anima tua, cor tuum cruda eſt &
indigeſta maſſa, nullo virtutum, rationis, & deu-
otionis ſapere commixta. Votis omnibus ex-

optandum, vt verbum Dei huic contemperate-
tur, cordis intima penetraret, & fusi illic effectus
operaretur. Si aures apertas arrigeret, ad ea
que tibi de virtutum splendore suggererunt, de
animæ nobilitate, quàm illam decoram gratam-
quæ reddat diuina gratia, de mundi vanitate de
vitæ breuitate, de mortis horrore, de tremendo
Dei iudicio, de fempiternis cruciatibus in dae-
monum societate: quàm feliciter tua fermen-
taretur anima; & ad debitum sibi ordinem co-
pingeretur! Hinc omnis illi diaboli folliculus,
vt ibi obtineret aures, & tecum agat, quod cum
grano frumenti passerculus, quod agricola dis-
seminat, quod cum in arua decedit, nec terra co-
pertum eidem inhaereat, illico diripit, & Necum
quolibet aufert: *Volucres tali comedunt illud,*
quæ hæc ô Dñe parabatur! Spargi de cathedra
predicatoris semini verbi Dei. Veritatem accu-
tunt multi, libenter audiunt, auribus corporis
excipiunt, at animæ viscera non percutiunt: *Sic qui
cum gaudio suscipiunt verbum Dei.* Cessistim adu-
lter passier ille maledictus, & granū diripit: *Veni
diabolus & tollit verbum de corde eorum, ne creditis
salui fiant.* Hec quantis eripit verbum in anima
seminatum, quot tali salutaria documenta dede-
re prædicatores: quàm variam de ceterum sen-
tentiarum gaudio illa suscepisti. Valde dili-
gulo ante solis ortum, strato furgere festinasti,
ore prædicatoris suspensus immotus substitisti:
Gum gaudio suscipiunt verbum. Atramen da gloriā
Deo, quid tibi reliquum ignotum recordaris, eod-
em quo concionem audisti momento, omnino
oblitus es. Num laboras, vt hoc celeste semen
terra cooperatur, intus animæ inuisceretur?
Sicut illud audisti, de dimissis instructuolum, &
propediem nihil eorum quæ audisti superfluum,
quod fructus germinet. Vnde hæc credis? *Veni
diabolus & tollit verbum de corde eorum.*

Hinc facile ratio patet, cur mentiat opus
oliue, & verbum Dei maneat infirmiterum,
quot declamatur conciones hic, ibi, alibi, hep
hodie, eras anno præterito, præfenti, futuro. Nem
Dei verbum efficax? Dicat ille, qui vim eius
optime calcebat D. Paul. *Vixit et sermo Dei*,
& *efficax & penetrabilior omni gladio accipit*. Vin
de tot igitur mortui? vnde tant pauci p. etu
vientes? vnde tam exiguis eorum numerus, qui
bus corda non penetrat? Et ipse Deus vt video
per Hieremiam obfupescit: *Numquid non viderat*
mea sunt quasi ignis, dicit Deus, & *quasi malleus ip*
conterens petram? Vnde frigus tantum, tantum in
anima gelus in corde tanta durities? Hæc vni
ratio æstuf infimalis ille volucer verbum? au-

diro quippe sermone tuis confestim totus negotiis intricatis terrenis occuparis: nec grauius illud vel parumper corde tuo: reuoluis rumina- bundum, vnde Sarau continuo diripit semi- natum, & petinax tua praefidet animæ, pon- tem illum suspendit cordis aurium; mentitur labor prædicatoris. O quam appositè proposito nostro concludit hodie Christus Euangelium: *Beati qui audiunt verbum Dei & custodiunt illud.* Audite verbum Domini, custodi illud: in hanc necessitatem, ut dum te d. abelus impugnat, & pel- licit ad inhonestam, auditorum memineris, & in- saglio fortis filij prædigi: dum carnis delicijs ad præcipitia tullaris, eorum recorderis quæ di- ximus de morte, de iudicio, de inferno præpara- to flagitiosis. Huic arbitror Christum alludere consilio Spiritus S. Inclina autem tuam, & au- di verba sapientum; appone autem cor, ad doctrinam meam, quæ pulchra erit tibi, cum seruaueris eam in ventre tuo. Ventrem nominat, ex mente D. Greg. intellectum: vix vllum profert fructu cibis sto- macho acceptus, magna licet supbia voluptate, nisi ibidem detentus, & coqui actus, & digeratur.

§. 17. Eos qui tacere debent reddit diabolus loquaces, ut propheta Regis Achab.

¶ Tertium suum attollit pontem diabolus, linguam scilicet, dum homini loquelam adimit, & mutum efficit: qui prius eum sit ceteris principior, iaciret solus huius meminit delectus Lucas Evangelista, licet & alios ha- buerit: *Demonium erat mutum.* Ex effectu nomi- natur, illum etepim mutum reddiderat, eo lo- quendi modo, quo causa nomen effectus ad- scribimus, cibum dicimus sanum, vel insalubrem ab effectu. Ad hæc pontum mortem nostram nomi- namus. Quæ res, quæ ratione, reddat quenpiam diabolus mutum? opinaret ego, loquaces potius faceret, & battologos. Assentior, & hæc tanto stu- dio, ut eodem narrante Evangelista, Capharnaï lymphati diaboli opera ore addo infantes cla- marunt, ut necesse fuerit, illos Christus repre- henderet, & silentium imperaret: *Interpans non sinit ea loqui.* Quod particulariter in vno quo- namque dam euergetimo legimus qui non racuisset omnino, nisi eum Christus durius interpasset, ut, ad hæc, obmutesceret. Qui igitur hæc conueniunt. Ex- preces, ponit D. Chrysost. notissima illa verba Spiritus S. interpretatus: *Mors & vita in manus linguæ.* Alia quoque Christi: *Ex verbis tuis iustificaberis.* *Ex verbis tuis condemnaberis.*

Hoc expendit D. Jacobus, ut quid admiratio- ne dignissimum: Qui fieri potest, inquit, ut vnâ eademque res, & mors & vita contineantur. Quis est qui credat, quod ex eodem fonte, eodem canali, aqua profluat instar ignis seruentissima, & instar gelu frigidissima, aqua vitæ, aqua mor- tis? *Ex ipso ore procedit benedictio, & c.* Numquid *Iac. 3. 10.* *fons de eodem foramine emanat dulcem & ama- rum aquam?* Non contradico: Spiritus enim S. *Eccle. 3.* notat tempus esse loquendi, & tempus tace- di: & quædoque loqui mors est, quandoque vi- ta: tacere quandoque noxium, quandoque fru- ctuosum. Quod Abigail aperiens os suum locu- ta fuerat: prodens in occursum David, qui leo- ne ferocior eius toti familie ruinam minabatur, illam à morte præseruauit, ut ipse David eidem attestatur: *Benedictum eloquium tuum, & benedi- ctio tua, quæ prohibuisti me hodie.* *Ecce.* Quod Ama- leciter David seipsum prodiderit, ut Sablus Re- gis interfecisset, hanc mortem sibi loquax con- scntia enim de causa à Davide iussus est occi- di, qui factum subterfugit, non nocuisset. Locuta est Bethabec Davidi pro filio suo Salomone, & re- gnum illi obtinuit: locuta est pro genito suo A- donia, & mortem illi conquisiuit, quod si racuif- set, ille superuixisset. Sæpè igitur locutum fuisse nocet & mortem adfert, prodesset autem, & vitam obtineret racuisse, aliàs è contra idat vitæ, eripit à morte, & ruina, locutum fuisse. Nec hoc ignorauit Bias inter Græcos sapientes celeberrimus: ut eum refert Plutarchus cum, ei Ty- rannus Amabs imperaret, ut diceret quodnam quacitate omnium esset melius, quodnam peius, quodnam vilius, quodnam inutilius, linguam illi misit Philosophus.

Quid igitur agit diabolus? officio suo fungi- tur. An tibi excedit, quod paulo superius nobis Spiritus S. declarauit, illud agere diabolum, cuncta suis exturbare lumbibus & cardinibus? omnia in nostram ruinam peruertere? *Nomen eius Exterminans.* Magnæ res est vilitatis, magni commodi, suo tempore, vel loqui, vel tacere, magnique damni tempore non opportuno, lo- qui quando tacendum, tacere quando loquen- dum: ordinem inuenit, te facit cicada, vocalio- rem, & loquacem, dum tacere tibi expedi- ret, & linguæ præpedit officium, quando salu- tis tuæ interest, loqui, non tacere. Dum tibi pro- ximi tui desectus, aut infirmitas innotescit, vi- ta tuæ interest, loqui, fraterna illum monitio- ne corripiendo, & tacendo, ac ceteris occultan- do: *Si peccaueris in te frater tuus, vade & corripe.* *Matt. 18.* *cum iuxta te & ipsum solus.* De quibus die Martis 15, proximo.

proximo. Quid in te diabolus operatur? omnia pervertit: mutum facit, taciturnum, ne verbum illi dixeris, quo peccantis aperiantur oculi; & coram ceteris suis picā loquacior, illis promulgans proximi defectus, in publicis illos detegens colloquijs, quo fratris præiudicas famæ ac dignitati, & tibi animæ vitam adimis. O quot habet diabolus in mundo id genus loquaculos!

II.
Prophe-
tas A-
chab red-
dit dia-
bolus lo-
quaces in
Regis
perditio-
nem.
3. Reg. 22.
21.

Mirabilem narrat Spiritus sanctus historiam, cui Michas interuenit Propheta. Medius consiliarijs pluribus residebat impius Rex Achab quia illis Regia scatebat aula, quibus concilij sui mysterium aperiebat: quid illud? *Ire debeo in Ramoth Galaad ad bellandum, an quiescere?* Rursum attollit oculos vates, Deum contemplantur ut supremum omnium Monarcham celesti radiantem throno, milleis circumfusus Angelis, quibus hoc proposuit, quis modus impium Achab perdendi, ut cadat in prælio superatus: & ecce adfuit Satan inter filios Dei. En ego, inquit Domine, mitte me, nullo sum id negotio peracturus. Ac quā ratione? decipiam illum, quomodo decipies? *Ergo spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.* Ad domum accurrant, ubi cuncti confluunt taciturni Consiliarij, eorum ora subingrediat, linguas assumam, & stentore reddam clamosiores, ut Regi tacenda suggerant, quibus in laqueum coniciatur, irretietur, cadatque intemptus. Ut dictum ita factum, illorum assumentes loquax spiritus linguas, omnes quicquid in buccam venerit, loquuntur, nec ullus alterum audit loquentem, nec mirum illos diabolus agitabat, quo rex idolatra miserranda clade sagitta confossus, interijt. Quot tales alit mundus. Proponit diabolus puellam perdere, pudicissimam, piam, exorantem, devotum clericum, à mundo semotum religiosum. Quis modus? huius & illius os occupat, linguas moderatur, ut illius detrahant dignitati, de viro Ecclesiastico mentiantur, quæ illi nunquam in mentem venerant, de Monacho effutiant ea, quæ nec imaginatione comprehendit, de maritata secretum spargant defectum, at modò correctum, puellam redarguant ob morum leuitatem, sed quā lacrymis expavit illos reddidit picā loquaciores, te verò fide teum adeo, ut eis fidem adhibeas velut Evangelistis.

§. 18. Magna sunt detrimento demones loquaces quibus imperatur, velut Pythionibus, sententium.

Erpicuē vidit David diabolum ori vinctum istorum, quos reddit loquaculos inscientem: Docet scilicet Idumæi, hominis audacissimi, cauteriatam habentis conscientiam, qui coram rege Saule malè de Davide loquebatur & perfidam fidem Sacerdotum arguebat, vnde decretum illud à Saule, ut octoginta quinque neci traderentur. O te prodicorem, inlamar David: *Tota die iniustitiam cogitasti lingua tua.* *ni nouem la acuta scissi dolorem.* O verba, o mysteria! declaranda die Mercurij. Sufficiat modò damnum pendere non minimum, quod garulus adfert diabolus: *Tota die iniustitiam cogitasti lingua tua.* Congruè dicit, *Iniustitiam:* hoc quippe nomen optime vestris congruit & immutationibus & deractionibus. Quo nomine vocatur peccatum illud, quo tibi tollit læto pallium? Iniustitia. Quo nomine vocatur crime illud quod fur tibi surripit centum regios. Iniustitia quia iustitiā violauit, tibi quod tuū erat auferendo, & quo velut tibi proprio fruebaris, quo igitur nomine scelus illud vocabitur, quo quis alterius famæ & nominis derogat existimationi, quæ gaudet, & quā tibi sibi propriam possidet? quo credis illud nomine compellandum? Iniustitia, quæ grauior, peiorque sit, si enim quis tibi fur quatuor aut sex asses eripiat, exeat pallio, quo priuatus nudus non incedis, cum aliud tibi suppetat, & tamen iniustitiam in te commissam queraris, quid de illo dices qui tibi rem auferit adeo pretiosam, quæ tantum tibi potest inferre nocumentum, nominis scilicet dignitatem: *Melius est nomen bonum, quā diuitia multa:* testatur Salomon. Virum fens molestus tibi centum auferri denarios, vel honorem tuum denigrari? Hinc elices, quā grauior conscientia tua oneretur dum murmurat, & lingua tua, velut non acuta acuta, detrahis bonum Sacerdotis, bonam existimationem obfoscet maritate, puellæ splendorem nominis perstringit, quodque committens iniustitiæ peccati iniustitiæ reus saluari non possis omnino, nisi rebus ablatis, illudque ex sententia D. Augustini cui subscribunt omnes Theologi: *Non remittitur peccatum, nisi restituatur ablatum.* Veretur autem, ne inter illa censcatur peccata de lix quibus D. Cyprian. quod cum sit. *Acquiescentibus*

mem minus aduertitur, & cum non attendatur, non vitatur, nec illata flamma reparatur, unde multi pereunt ex eorum inadvertentiâ, quæ tenebantur.

II. Addit alicuius Danid: *Sicut novacula acuta fecisti dolorem.* Novacula ex se non movetur, at instrumentum est, quo, qui tunc intendit delectare faciem, momento temporis illam discerpit, dilacerat, dilaniat. Conveniunt lingua describitur, acuta est, corâs intima percutit, claustra penetrat minutissima, mulierum recessus abscondit, os omnia perulstrat, animam dilacerat, quod homo tenet ægruâ. His consueq. eniter declarat D. Aug. illa Psalmistæ verba: *Erunt à frange, Deus animam meam.* Loquitur in persona Christi: rogat hoc Patrem cœlestem, ab illa filium excipiat frangere, cuius vis ad animam penetrat viscera. Quæ ratio eigitur hoc Christus postulat? Audiamus D. Aug. *Frangere gladius est. Nec utique tali ferro Christus occisus est, sed cruce, nec laqueo, eius gladio, sed lancea percussit. Transiit verbo, frangam linguam dixit persequentium, sicut in alio Psalmo dicitur: *Et lingua eorum gladius acutus.* Inde quæritur carnis lingua præcinitur malignorum, erat ut anima nihil noceret. Illo tamque mutæ linguæ tormento Christus cruciatur: *Gladius acutus percutit, usque ad divisionem animæ.* Gladius est malefica lingua, vulnerans animam, seipsa non movetur, at illam assumit diabolus: ipse enim ille est, qui tunc struit infidias perditioni: ille qui linguam dirigit, & illâ à sursum usque deorsum facie fecat venustatem, ossa carnis demutat, & omnem perdit elegantiam. Quem credis linguam illam adeo garulam dirigere, quando nullo remorsu conscientie vicinæ: erogas mulieri, & pislum sacerdotis, & puellæ nubilus & equitis nobilissimæ, honorem, velut circumiectis tenebris obtuisti? Ille, loqueris, quo stemmate prægenitus, illa incontinentior aut: hic amicum alit cellarem, hæc ostium omnibus parentissimum, nulli occlusum. Obsecrauit Pharisæi Christi discipulos: *quis adeo vestigiis inherentes, ut quid in eis carpat, nihil inueniant?* hoc tamen aduertunt, quod non lotis manibus manducarent, unde cōfessum retolunt: *Quæ discipuli in transgressionibus, traditiones seniorum: non enim laqueum manuum panem manducant: fieri ne potest, quod Apostolis & Christo detrahant?* Maxime Apostolorum quærit auctoritate derogare, & eo monito Christi ledere dignitatem: discipulorum etenim defectus magistro imputatur. An ergo huc usque lingua prorumpit? etiam quilibet enim petulant*

audaxque perimatur.

Data opera de lingua differit Apostolus Iacobus, hoc suppone: s, nihil esse præter linguam quod tanta egeat moderatione: *Si quis autem putat se religio sum esse, non refrænat linguam suam, sed seducens cor suum huius vana est religio.* Eodem modo, & fallat de lingua loquitur reiteratione, quo D. Paulus de charitate: *Si lingua hominum loquar & Angelorum, &c. charitatem autem non habeam, nihil sum, hoc illi videtur respondere: vana est religio.* Vana elemosyna, vana oratio, vana quælibet pietatis opera ei s, qui lingua laborat petulanti. Huic doctrinæ tres statuit propositiones. Prima: *Lingua est universalis iniquitate, inflammata à gehenna.* q. d. omnium est iniquitatum instrumentum. Instrumentum superbie quod ait: *In celum conscendam, super astra Dei exaltabo solum meum. Dives sum & locupletatus.* Instrumentum avaritiæ. Hæc enim fraudes machinatur Luxuria, omnium denique vitiorum. Addit autem: *Inflammata à gehenna.* Ab inferno educitur, in inferno lingua inflammatur. Is illam accendit in gehenna? diabolus, qui reddit le quæciles Ignis est infernalis, nec est quod resistat ei, corpora, animas, Angelos, demones penetrat & inflamat. Similis ei de quo pangit David: *Sagitta potentis acuta, cum carbonibus defecit.* Incendit omnia ignis ille gehennalis.

Secunda statuitur propositio. *Lingua modicum membrum est & magna exaltat.* Lacer hic mysterium. Modicum est granum pulveris tormentarii, igni tamen admoue, montes eruit, muros subvertit, ripes dissolvit, & mæra tollit lapides inclares, tiam gravissimos. Ita *Lingua modicum quid in membrum est*, si tamen aut odio, aut invidia proximi accendatur, montes solo eruit, & vires subvertit. Episcopos, nec enim biretum, mitram, nec rubrum galerm, nec tiaram illacsa, aut præterit inoffensam: omnia subvertit, nec vires reperies a illi resistendum sufficientes: *Lingua modicum membrum*, cui nulla monachorum claustra non pateant, nec pcellula palavorum, nec corporum custodes, aut militum vigilia lingue præcludunt adytum. Quid responde mihi leuius, qui volat alius, quid descendit profundius? Respondes, mentis cogitatio, idem ego feci de lingua iulicium, illam creavit Dominus, quæ mentis exprimamus conceptus, & ut illi, lingua velat: modo cœlos ascendit, modo terræ profunda penetrat. *Male locuti sunt de Deo & lingua eorum transiit in terra.* Romam petiit, & Romæ suo reclusum oratorio lacerat, lacerat, discerpit sic, ut nec unico pateat ossi. Enigma est, quid

Hieron. Sup. de Lauanza, Tom. II.

K k k

hoc

hoc est, quod clausis ianuis, obsecrat fenestris,
intactis pectus, & seris, Oratorium chorumque
percurrit fratrum, omnes enervat, molit, to-
tamque committit virtutem religiosi? lingua:
Eccel. 28. 21. *flagellum lingua committit ossa.* Dei ministrat ta-
bernaculo Abimelec Sacerdos adstantibus sibi
ministris minibus sacerdotibus. Illuc usque per-
uadit lingua Doeg Idumæi, & omnes vita priuat.
Iob fecerit ad sterquilinum, & illic sedentem
lingua mulieris, & amicorum improperia grauius
lancinant, quam ipse, quas patitur, calamitates.
D. Ioannes Bap ista solitudinis penetrat secreta
fugiens oculos mortalium, at illic soli arum lin-
gua perstringit incolarum Hierusalem dicentium:
P. 77. *Demonium habet.* Ascendit Christus crucis pati:
vultum, & blasphemis irritatur, Deus suo relinquit
celo, illuc lingua Deo detrahens ascendit: *Mala-*
Eccel. 10. *loquutus sunt de Deo.*

Audire iubet Ecclesiasten de lingua differente.
Si mordet ut serpens in silentio, nihil minus eo habet.
qui occulte d. trahit. Quis ille, quæso serpens, qui
vivens in Armenia, me hic mordeat existentem,
nec sentiam? hoc linguæ proprium asserbitur: de
longe Venenum trahit, & officit, de longe mordet,
& famam aufert insensibiliter: Et à longe facit
ea, quæ serpens adeo venenosus, ac qui vel maxi-
mè, prope existens. Similis est ignis bombardæ,
quæ minimi clauiculi cōtractu disploditur, diruit,
& obuia quæque per aëra dispergit comminuta.
Quis refert quot hominum dignitates occiderit
lingua principales, quot personas auctoritate gra-
ues, religiosas, sanctasque exauctorat? Clausus
est modicus, qui solo motu igne spargit inuidia,
cunctaq; serdo vastat incendio. *Modicum membrum.*

Tertiam docet propositionem: *Inquietum ma-*
lum, plenum veneno mortifero: Heu quàm inquie-
tum! quis illud moderabitur? *Equus fracta in ora*
Inquie- *mutimus ad consentiendum nobis, &c.* Ecce naues
tum *cum magna sint, &c. à ventis validis minentur, cir-*
malum *cumferuntur à modico gubernaculo, ubi impetus di-*
plenu *rigentis voluerit, &c.* Omnis natura bestiarum &c.
vene- Leonum, vrsorum, animum, cetorum, aquilarum,
nomor- mulorum, &c. omnia cecurantur animalia: & red-
tifeo. duntur domestica: *Lingua autem nullis hominum*
domare potest: quia animal est inquietum. At his
plus aliquid est: *Plenu veneno.* Heu quale venenum
aspis linguæ venenum! Hoc est *Venenū infama-*
bile, venenū, quod numquā remittitur, cuius mor-
talis infectio, quæ ab ipsa infecta numquam emē-
detur. Aspis serpens est calidissimus, igneus, pro-
inde neutiquam quietus. O quale venenum quàm
mortiferum? ut nedum oves mordeat & capras,
occidat, sed (teste Dioscoride) mane venenū evo-

mens, arborem, plantamque, cui illud iniecerit, are-
faciat. Lingua venenum exorat in virginem ca-
stissimam, iuxta Ecclesiasticum, in rectorem
vrbis diligentissimum, in indicem incorruptibilem,
in ciuem optimæ fidei, illos autem in sua arefacit
fama, exsiccatque dignitate. Nec his dissensu visio
Hieremias: contemplantur hic *Ulinam vberem, pul-*
chram, fructiferam specie fam. Talis est viri hono-
rati nominis exultatio: subiungitur autem. *Ad vberem*
loquela grandis exarsit ignis in ea, &c. combusta sunt
fructus eius. Illic colloquia miscetur, & ignis in
oliva succeditur, virtute cuius vitor flos, fructusque
dispergitur olivæ, quis non miraretur si ego hic
existens vnto sibilo succenderem ignem, quo
pomum vel pyrum decem hinc leuiss distantes
conflagarent? Hoc, & multo magis de lingua di-
cimus: Venenum mortiferum, quæ vultus inhi-
tum nullo medetur tempore.

Item addamus illud Salomonis: *Propter peccata*
laborum ruina proximat malo. Gracè legitur: *Pro-*
pter peccata laborum laqueus malus. Quam ille malus
esset laqueus quæ qui secum gestaret homo, ita ab
eo inuenerit & comprehenderetur, ut illi vitæ cri-
peret irremediabiliter. Talis esse lingua perhibetur.
Nodus malus. Primo namque peccatum illud dō,
animaduertitur duabus ex causis. Prima sit: memo-
riam se culpæ huius reum agnoscit. Statute illi
quæ varijs ex metallis assurgebat, auro, argenteo,
ferro, ære, allabatur lapillus, pedes attingit luteos,
& ecce totam hanc vitæ dissoluit compositionem
nem, destruitque pulchritudinem. En tibi lingua
mala, viros impetit dignitate primarios: non ali-
datur capiti auro virtutum, operumque sanctita-
ti, nec argenteo pectori scientiarum: nec vi-
patientia & longanimitatis, nec ferro tribula-
tionum laborumque durissimo, sed luto & terræ
quotidianorum adlabitur defectum, ac negli-
gentiarum: illud impetit, quod dare materiam
videretur: correptioni: Hoc autem deplorandum,
quod hoc modo labore totam illam demolui-
statuam aurum, argentum, æs, ferrum, & ob
hunc defectum credant nihil cetera quæque pre-
tiosa esse facienda.

Attamen hæteamus in illo: *Lapis sine manibus*
Qui lapidem hunc deiecerit, nullus arguitur: prin-
cipium à quo processerit non inuenitur: dicit hic,
non ego illum deieci, alter auctorem dicti nescio:
tertius ego non dixi ut quid certius ille, ego ita dixi
ut alter non crediderit. Christum audis cruce sus-
pensum: illum quis crucifixus? Si ab omnibus per-
cunctis, omnes sese excusant. Diabolus, ego
non sum in causa, iustitiam quantum potui, ut libe-
rum dimitterent vxori Pilati suggestu marito scri-
beret.

beret: *Nihil tibi & iusto illi*: Quod criminis inno-
 xius esset. Iudas respondit, mihi cades non im-
 putetur: accessi namque Principes, eius protesta-
 tus innocentiam, turpe lucrum restitui. Respon-
 dent Pharisei Pilato: *Nobis non licet interficere*
 quemquam: Herodes suam exonerat conscientiam,
 dum eum Pilato remisit iudicatum. Pi-
 latus de facto requisitus, lavat manus: quis igitur
 nudum exposuit patibulo? O proditores: om-
 nes res sanguinis reos expulso: *Tradiderunt*
eum summi sacerdotes. Pilatus tradidit eum. De-
 mens virtutis auctoritate venerabilem cruce sus-
 pensum, tribu latensibus attritum, ob demeritam
 eius famam: quis illi detraxit, non enim quis
 laxit? Omnes negant: ego non, non ego. Vos
 omnes accuso peccati, dicatis licet ego hoc non
 credo, ego hoc non dixi, sed ab alijs audium ac-
 cepi, &c.
 Secundam adduco rationem, quia quisque se
 parva & nullius momenti dixisse arbitrat: ni-
 hil enim aliud dixi, quam vidi illum colloquen-
 tem, tali corruentem, &c. O Samson, evadis
 qualis: quid tibi auferunt? capillos, nullius mo-
 menti tem. Sic se res habet, atiamen ei vitam
 adiunxit, & emeruit fortitudinem. Talis evadit,
 ut omnibus sit opprobrij spectaculum. Quid regi
 detulit Doeg Idumeus, cuius criminis laxe ma-
 iestatis accusavit Sacerdotes, ut ea de causa Da-
 vid hunc componeret psalmum maledictionum
 contra maledictum? *Quis gloriatur in malitia,*
qui potens est in iniquitate, &c. sicut novacula acu-
ta, &c. dolum. Quod sacerdos hospitio Davi-
 dem exceperit peregrinum. Res nascitur, at
 perdidit Sacerdotes, Dei ministros trucidavit,
 Domine, res nullius considerationis quam evul-
 gari, non dixi talem esse meretricem, illi solum-
 modo laxi capillum, quid hoc tanti? O te tradi-
 torem: hoc qui ppe est illi vires confringere, au-
 diam tollere. His matrimonium impedis, alteri
 bonam nominis reputationem, canonicatum al-
 teri, alteri Episcopatum. *Laqueus malus*.
 O loquaces demones? O garrules energume-
 nes: diabolus vos reddit loquaculos, expedit au-
 tem vobis silentium Christus imperat: *Tace ob-*
sequere. Tace diabole.
 Hoc Dominus insinuat illo, quod de Saule
 legitur: *Invasit spiritus Domini malus Saul, &*
propheta. *Propheta* in medio domus sue. Quis ille Pro-
 pheta? modi quo a damone acceptus propheta-
 tum? Num recte prophetas creat diabolus? Respon-
 det D. Hieron. *More arreptitiorum propheta-*
bat. *Propheta* in hoc loco nihil aliud est in-
 D. Hieron. *relligendum nisi aliena verba*. Saule inuadit

immundus loquaxque spiritus, & continuo illo
 agitur, de his & illis loquitur, horumque de-
 fectus reuelat, de his & illis, mali suggerit sus-
 picionem: qui & congruo nomine dicitur *Spi-*
ritus malus. Licet enim omnes mali sint, quia
 ad malum omnes allicunt, singulari tamen no-
 mine ille dicitur malus, qui vos instigat ad
 murmurandum, & alteri detrahendum, ut
 dicendum die Mercurij, talem in Saule opera-
 batur effectum detractionis. Hec in quantum idem
 operatur!

Ad solidem cadit, quod de Pythionibus scribit
 Spiritus S. Hec Deus sum opere detestatur, hos
 execratur quam qui vel maxime. Quocirca sepius
 sub pœnis præcipit gravissimis, illos nemo con-
 suleret, nemo illis loqueretur, nullus audiret, audi-
 ret nullus, in tantum, ut cum Saul rex pessimus
 multis Deum provocasset & elegeret, quibus mor-
 tis incuteret supplicium, quomodo ita interijt,
 singularet tamen, ei mortis ratio tribuitur, quod
 Pythioniam contra Dei præceptum, accesserit
 consultius. Unde mortis eius causam indige-
 tas, sic de eo: *Mortuus est ergo Saul propter iniqui-*
tates suas. Et quæ, precor, sunt hæc Saulis iniqui-
 tates? *Eo quod consuleret Pythioniam, ideo inter-*
fecit eum Dominus. Quod genus hominum Py-
 thones? Mulis & ea quidem varia doctissi-

VII.
 Saul à:
 Deo oc-
 cusus eo
 quod Py-
 thioniam
 consu-
 lisset.

VIII.
 Unde di-
 citur. *Et Pytho-*
nes. Quod genus hominum Py-
 thones? Mulis & ea quidem varia doctissi-
 mi hic Doctores adferunt, at breviter perlin-
 gens, quæ ipsi fufius disputant, respondeo, D. Aug.
 ministros fuisse seu sacerdotes Apollinis, tam
 viros, quam mulieres. Erat Apollo in sen-
 tentia D. August. Deus auguriorum, ad quem
 recurrebant, qui futurorum contingentium
 querebant scientiam, ut Mars Deus malitiæ
 armorumque celebratur: *Apollo dicebatur Deus*
in divinationibus, sicut Mars in bello, &c. vo-
 cabatur autem Pythius quia de eo fabulantur,
 quod iaculo serpentem interfecisset, qui mun-
 dum suo inficiebat veneno, nomine Pythium, vi-
 de nomen sumpsit, de quo fufius historici profa-
 nt. Hinc eius ministri nomen sumpserunt, ut viri
 dicerentur pythones, & familie pythionise, teste
 D. Isidoro.

VIII.
 Unde di-
 citur. *Et Pytho-*
nes. Quod genus hominum Py-
 thones? Mulis & ea quidem varia doctissi-
 mi hic Doctores adferunt, at breviter perlin-
 gens, quæ ipsi fufius disputant, respondeo, D. Aug.
 ministros fuisse seu sacerdotes Apollinis, tam
 viros, quam mulieres. Erat Apollo in sen-
 tentia D. August. Deus auguriorum, ad quem
 recurrebant, qui futurorum contingentium
 querebant scientiam, ut Mars Deus malitiæ
 armorumque celebratur: *Apollo dicebatur Deus*
in divinationibus, sicut Mars in bello, &c. vo-
 cabatur autem Pythius quia de eo fabulantur,
 quod iaculo serpentem interfecisset, qui mun-
 dum suo inficiebat veneno, nomine Pythium, vi-
 de nomen sumpsit, de quo fufius historici profa-
 nt. Hinc eius ministri nomen sumpserunt, ut viri
 dicerentur pythones, & familie pythionise, teste
 D. Isidoro.

Lib. 3.
 Ethymo-
 log. c. 7.

Illorum minus erat divinare, quorum responsa
 Apollinis dicebantur oracula: quæ ut depromerent
 certis utebantur invocationibus, quibus
 constrictus diabolus illos arripiebat, implebat,
 ut crepare viderentur: illos autem reñdebat lym-
 phaticos, furiosos, cæstro percitos: Unde tali cor-
 reptione spiritus fanatici nuncupabantur: illis diabo-
 lus os aperiebat, linguam corripiebat, & Batto-
 logos efficiebat, ut quid dicerent, non attende-
 rent, quinimo, narrante Abulense, nec ipsi sci-

K k k 2 cent

confiteri. Hæc tua quoque causa damnationis, animæque perditionis, quodque illa viribi s languet ex a; quodque summâ peccate libertate, nullo timore compressum appetitui sequi male ostendit, nolle confiteri, tanto tempore pedes non adire confessorij, nullos edere gemitus, nullas suspiria, cum Davide dicente. *Rugebam & gemi cor meum.*

IV. Mystrium est, quod Deus lege veteri statuerat servari circa puellam viro desponsatam. Adesit Moyses, sit hoc populo meo legitimum periculum. Si puella inuena desponsata fuerit eiusdem familie, & ante matrimonij consummationem, nem, & in sponsi domum commigrationem casu male sortuto scortator peregrinus eam vi oppressit, ac virginem violavit, strictum instituitur examen, iuguratur, num puella clamaverit, vel taceat. Si clamaverit, aliorum invocavit auxilium, contra vim sibi illatam contestata fuerit: peregrinus ille lapidibus obruetur, illa libera & absque infamiae nota, quasi nihil passa dimittetur: iam enim patet, quandoquidem clamavit, quod fecerit quod in se erat vociferandum. Verumtamen si tacita obmutuerit, ambo absque ulla misericordia lapidibus obtuentur: tacito quippe se pari crimini obnoxiam fuisse declarat, credendum stupro consensisse, ac sui voluisse deflorationem. *Sola erat in agro clamans: & nullus affuit, qui liberaret eam.* Bone Deus, quanti puellæ referebat, clamare? Eius intererat vite, honoris, libertatis. Honorate mysterium. Quid anima tua, nisi puella Christo desponsata? Asserit hoc Apostolus. *Desponsi vos uni viro, virginem castam exhibere Christo.* Vult Deus animam sibi sociari puellam virginem, puritatem, castam, quæ datam servet fidem in baptismo, quando illam sibi in sponsam assumptam. Ibi sibi mutuo confederata sunt manus, fidem illi iurasti & ut sponsam legitimam adoptasti. Puella hæc dum vivit, in domo moratur paternæ, mundum interpretatur, tempus expectans anhelat, quo ad sponsi domum deducatur, nempe cælum ubi matrimonium consummabitur, superna illa & purissima cum Deo unione, in gloriæ suæ gratissimo thalamo prope Dominicâ præterita exaratumus. In mundo peregrinus diabolus est, cuius propria regio infernus assignatur. *Qui paratus est diabolus & Angelis eius.* Mundum ut parentibus nostris domum Deus edificavit. Terram deus filijs hominum. Et propter nos creasti seculum. Hæc quoties cælum hunc desilemus, animam tuam ab illo peregrino, & peridi & violari? Quoties eben cum illo fœdis fraga fidem Christo le-

gitimo sponso iuratum frangis in peccatum consentiendo? fidem eiurasti? num cornu pra virtus, num violata integritas? Inquiramus, num vocifereris, nū obmutueris. Si tacens obmutueris, & caput sine lingua, pedes non accesseris confessorij clamando, peccata confitendo, ambo tu & diabolus, pariter lapidibus in inferno obruemini, lapidibus inquam, cruciatibus sempiternis. At si voces dederis, si dolore cordisque contritione peccata non erubueris confiteri, ille solus in æternum supplicio damnabitur singulari, quod te ad tam enormem provocat iniquitatem: tu liber omnibus absolueris, redintegrabitur perditâ integritas, & honor, cum sponso tuo restitueris, ipsomet in tui favorem sententiam, Salomonis ore, proferente. *Qui absconderit scelera sua non prout. 28. dirigetur; qui autem confessus fuerit, & vel. 23. querit ea, misericordiam consequetur.*

Ex D. August. ad rem adducitur similitudo. Nihil familiarius, quam a navibus aquam attrahi de mare permeantibus cum enim tot compagine tur tabulis, proutum est has continuo, & vehementi fluctuum impetu, ita sibi non coherere commexas, ut modo hic, modo alibi rimæ latentur, per quas in naues insinuat: quid temerè dije naues aqua euacuari postulat necessitas, alioquin demergendas. Sagax invenit hominum ingenium, ex altiori naus statione dimittere anthellam, quæ e sentina exhauritur aqua navisque a submerfionis periculo purgata liberatur. Naues sumus, huius mundi pelagus fulcantes tempestuosum, naues, quibus tot inter se tabule connectuntur, quot sensibus in corpore constamus, seu in anima potentijs. Heu quot, quantaque insurgunt quotidie tempestates, quibus nulla non naus aquam imbibit. Quæ navis rex David tam ingeniose fabricata, cor erat ei ad mensuram Dei, nihilominus in illa sævisima carnis tentatione, tantam attraxit aquam, ut sibi de periculo timeret submerfionis, unde ad Deum ex toto pericore clamat. *Salvum me fac Deus quoniam intraverunt aque usque ad animam meam.* Ecce Ado & ipsi Apostoli, naues tanto studio pice & bitumine illite, tot velis celeres, compactæ tam copiosa gratiâ, donisque Spiritus S. non ab his adeo fuerunt immunes, quin vel aliqua subintraverit aqua ut eorū non mutimus hoc vero verum dixerit: *Si dixerimus: quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Et alius non inferioris meriti. *In multis offendimus omnes.* Quid facio opus? Huc malo sanum providit primus gubernator Christus remedium, summo opere desiderans, naues ad optatissimum portum.

portum appellere incolumes, anihiliam instituit, quā foras aqua depromatur. Quæ verò hæc? lingua tua in Sacramento penitentiz. Huic Deus salutem tuam alligauit, hæc foras educatur aqua, peccata tua ad pedes confitere confessatq; hæc tibi sumenda præsidio. Si confiteamur peccata nostra a fidelis est & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, allerit dilectus Euangelista.

§. 20. Oris confessionem postulat Christus; nec enim cordis sufficit contritio, ubi oris confessio est possibilis.

Sacratissima detegit D. Hier. Mytheria, illis inclusa verbis quæ Dominus populo suo proponit ad fidem prophetiz vatis Osee; grates exposuerat Deus quarimonias ob peccata plebis Israel vt numero, ita gravitate maxima, licet autem multis capitulis atrocissimas minatus esset penas, quibus populo criminum suorum exponit gravitatem, solita tamen vltus misericordia agere instituit de eius salute scelerumque remissione. Quocirca plebem iustit, perfruatq; quid illi sit agendum, vt illam sibi obtineat. *Conuertere Israel ad Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniquitate tua. Tollite vobiscum verba, & confitebor vobis ad Dominum, & dicit ei: Omnem aufer iniquitatem, accipe bonum & reddemus tibi vitulos laborum nostrorum.* In peccata corruerat populus grauissima; vt illum à casu Deus erigeret ad penitentiam eos hortatur in ea declarans eorum esse remedium, modumq; proponit quod & illi, & nos fructus dignos penitentiz faciamus.

D. Hier. *Totus Israel* (inquit D. Hier.) *ad penitentiam* *pro-*
uocatur, vt qui infirmatus est, siue corruisti in iniqui-
tatibus suis, reuertatur ad medicum, & recipiat sa-
nitatem. Proinde sic orditur. *Conuertere Israel ad*
Dominum Deum tuum, quoniam corruisti in iniqui-
tate tua. Israel, qui præceptis in abyssum omnium corruisti peccatorum, allurge, reuertere ad Dominum Deum tuum. Age Dñs, quia ratione à casu resurgemus, vt tibi placeamus: sapius namq; statuitis: Non apparebis in conspectu Dei tui vacuus.

Psalm. 23. Duo, respondet tibi sunt adferenda, ne vacuus appareas, quæ & præcepto, & quæ sola mihi sufficiunt: quæ sunt ista? vera in corde conuersio, & in ore verba confessionis. Tollite vobiscum verba & conuertimini.

His optimè quadrat (inquit D. Ambrosius & D. Lib. 2. de Greg.) illud Apostoli: *Corde credimus ad iustitiam, penit. c. 7. ore autem confessio ad fit salutem.* Cor & os ad salutem necessaria. Primò: cor conuertatur, sit penitentia, ex animo, cor primum ad Deum conuer-

tatur peccata deferat, illud exequatur, quod idem de dñs Dominus per lothem præceperat: *Conuertimini ad me, & me in toto corde vestro, & scindite corda vestra.* Scindatur cor & conteratur dolore contritionis: hoc quippe sacrificium Deo gratissimum, telle David, & interprete D. Hier. *Sacrificium Deo spiritus, & contritio, cor contritum & humilatum Deus non despicies.* Attamen minime sufficit cordis illa contritio: præterea exigitur oris confessio, solatisque vobiscum verba, quibus vestra, & accusatis, & exponatis peccata. *Tollite vobiscum verba,* Fortas eijcite per verba peccata vestra, declarantes illa confessario. Præclara continentur hic Sacramenta. Primam rationem inhiuit Dominus institutionis Sacramenti Penitentiz; & quare ex se facile quod tibi tam difficile pertimescis. Obijcies, inquit D. Athanasius, Singula Episcopis, quem Nicephorus honorat, vt virum primarium, præclaramque Ecclesiæ doctorem. Ignoscat mihi Deus, ut me Deus hoc voluit obstringere præcepto, vt ego & ipse mea detegam, sceleraque confitear? Res est in hac plena difficultatis, vt ego ad lucem mea producam crimina confessario, qui me vt Sanctum venia. *Tollite vobiscum verba,* ipse ego illi manifestem, & me damnum illud impissimum esse nebulonem. Numquid plus satis esset i. secretario cordis mei de malefactis contribularem, & cum peccatum illud inter me ipsum sum & Deum testem commiserim, cuius ego & ipse confitebor? confesimus tantummodo illi soli confitear, tunc sciatque ad Deum summum à me confessio? Nequaquam, sed est confessio omnino necessaria.

Multas easque doctissimas assignant SS. Patres rationes. Prima: ad proprium tuum salamen aui. Maxque quietudinem. Si tuorum ipse iudex esses peccatorum, & in propria causa: de tuo semper timeres dubius iudicio, illudque non rectum esse formidares: quia pars es, & nemo iustus iudex in propria presumitur causa. Quoniam & illo adhuc tempore, quam multi mille torquentur scrupulis? Num bene dixerim, num bene nunc etiam, tempus locumque distinxerim? quid faceres si tibi soli huius stricta causæ iudicio fideretur, quam anxius, & incertus viueres, debite confessionis. Num vt debuisti, veniam rogauit: num sufficientem adhibui diligentiam, num quæris possim & manere tranquillus? Ad hoc conuenienter reuertitur ex parte Dei iudex eligatur, qui erus iudex, & vices, & voces, cuius securus, sequi possit resolutione & iudicio, quo dicere Deo valeas: *Ecce pœnitentia mea, & iustitia, non tradas me calumniaribus meorum.*

Secunda est enim confessio efficacissimum firmitatibus peccati remedium. *Peccatum prodit D. iustitiam, cito emittit,* ait D. Isidorus. Nouissimū omni-
nibus

[illegible]

ponas confessorio: quo facio, ne debites prius
exire abitur. Pecunia igitur nostrum, nisi exerce-
tur in gramini, &c. Hoc ego edici consiliū
quibdam nefariis hominibus, qui abstulerunt pecca-
to: non intendebant, cum nec se crederent a con-
fessorio abire viuentes quod debita non accederent
dispositione, is non obstantibus, saltem se coram
confessorio sifterent: peccata publice detergerent,
illa non confessarent, expharent, enararent: hoc
etenim modo suū peccator agi offit malitiā, cri-
minis turpitudinem, illata damna pudore confun-
ditur, & obstericant manu confessorij, principa-
liter autem Dei subsidio, referant totum oculi
& expertus loquor, plerumque hoc in eodem latatus
sum vitam suam, & male facta concessisse. Tanta
quippe est Dei misericordia, tantaque Sacramen-
torum eius efficacia, ut talibus licet in rebite dis-
positis, saure succurrat omnino singuli.

Omni stupore dignum, quod his congruum
in factis legimus Martyrum, quos Catolice vene-
nerat Ecclesia; Notat eminentissimus Cardina-
lis Cæsar Baronius, hoc apud Gentiles, Christia-
norum Christiane hostes infensissimos in more
posuimus, ut illis illorumque illuderet legi, fidei-
que Catholica in tragedijs seu comædis suis
sacras introducere Ecclesiæ ceremonias: alijs pro-
hibant Christi personam referentes, alijs Aposto-
lorum, Sacerdotum alijs quasi Missæ sacrificium,
oblatum, vel puerum facto fonte mundatum: rur-
sum aderant alijs, qui conversi baptismum requi-
rebant, sicut inter nos, modò, vincti Mahomet
expellamus comædiæ celebrantur, quibus alijs
referant personam Aliaquis, Regis alijs qui Turca-
rum ceremonias, & genuflexiones imitantur, &
et Mahomet prestant auxilium (a) Hic autem
erat nominatissimus adulandi modus, quo comædi-
æ Principibus suis Christi hostibus, ac Christia-
norum persecutoribus creabant se vel maxime
posse gratulari. Notat hanc consuetudinem D. Ep. 64.
Aug. Obstupendam plane referens conversionis
historiam Dioscori, quem ille nominat. *Archite-
ctum*, id est primum Auctorem, & totius co-
mædiæ structorem; magnus erat ille, comædus
ac mimus, quales vel paucos invenias, qui quo
Christianos exploderet; nefandissima committe-
bat sacrilegia, qui tandem ad fidem convertitur,
mirabilis frangemate, quod Dominus in eisdem
filia dignatur operari, simul occurrentibus alijs
mirabilibus. Hæc igitur comædiæ proditrus ioc-
o ludicro festinus in theatrum, et Christianum
confusus aderat, exteriores exponebat Christiano-
rum actiones, sacrasque ceremonias. Accurrit
huic gratia Deus, cor ita movet interius, ut ille,

qui hæc in lulum sublationem populique plan-
 sum exhibebat, cum serio ageret, & qui iocum
 Christum confitebatur, ac baptismi gratiam re-
 quirebat, à Christo illuminatus, tanta cœperit sin-
 ceritate fidem profiteri Catholicam, ut pro emul-
 dem constantissima confessione sanguinem iun-
 dere, vitamque perdere minime dubitaret. Fa-
 cetum erat gratumque spectaculum, quam bel-
 le Christus Principibus, tyrannisque illuderet,
 qui de illo scenam facere satagebant: cumque
 illi spectaculo præsentem, summis Diocetorum ex-
 tellerent laudibus, ob egregiam Christiani repræ-
 sentationem acclamantes: papa, quam hic ad-
 vium exprimit hominem Christianum! ille ve-
 ro rem non iam ioco, sed serio se agere protesta-
 retur, atque tam candide negotium est prosecu-
 tus, ut pro Christi nominis confessione veraque
 fidei proclamatione martyrium constanter subie-
 rit, quem Ecclesia ut inuicissimum colit marty-
 rem, illud Domino complectente, quod Salomon
 prædixerat: *Ipsa deludes irrisores*. Genesius in
 theatrum ascendit, coram Imperatore Diocetia-
 no, Christianorum hoste capitali Christianum re-
 ferens Ecclesiæ ceremoniarum factorumque Sy-
 cophanta: serius his intentus actionibus, illumi-
 natur à Christo, convertitur, & toto pectore Chri-
 stum annuntiat Imperatori, qui licet primo intui-
 tudinem esse crederet, comperit tandem rem ita
 candidè, serioque peragere, ut Imperatoris præcep-
 to virtutibus, plumbatis, igne, vinculis se reis du-
 rius torqueretur, cuius erant tum verba, tortori-
 bus illudere, *Non est rex præter Christum pro quo*
si milles occidar, ipse mihi de ore, ipsum mihi de
*corde asserere non poteris: pro qua fidei confes-
 sione* ne cervicem gladio suppositum mar. y. illustrissi-
 mus, quot scriptoribus, tot præconibus insignis
 Beda, Vliardo, & Acone, cuius nomini Romæ
 Ecclesia consecrata à Gregorio tertio reserata
 est, donisque amplissimis adornata.
 Nec minori festo decantat Ecclesia laudes in-
 uicissimi Martyris D. Ardalionis 14. Aprilis. Lu-
 dionem agebat, & Christianum exprimens pro-
 dit in medium, ut nostræ fidei mysteria, alo sus-
 pendat adunco. At ecce ex insperato operatur in
 illo Deus, immutat ei cor, in virum mutatur
 alterum, in seria transeunt ioci, & martij lau-
 reâ coronatur. Non huic absimile Porphyrio cō-
 tigit petaurista Iuliani Apostata: Hic cum Chri-
 stianorum religionem hystrio ventilarer, baptismi
 ceremoniam profert in lulum & quasi se proponit
 ab altero baptizandum: ipso in opere, cor illi à
 Domino permouetur, & in anima sua dat virtu-
 tis insigne spectaculum: subito namque mutatus
 in virum alterum, conversus ad Imperatorem
 Christum ut verum Deum confitetur, quod Iu-
 lianus præ ceteris ferebat acerrimè, tantoque Ite-
 dio ioci seipsi permittuntur, ut eodem loco perfici-
 Principis mandato, gladio transuerberatus marty-
 occubuerit insuperabilis, cuius celebrat Ecclesia
 festivissimam memoriam 13. Septembris. Si illi
 igitur, qui nescum Christi virtutem non agnos-
 cebant, nec Sacramentorum recipiebant effica-
 ciam, fidemque satebantur, sed insuper & Chri-
 stianorum induebant personas, ut illam ludifi-
 cerent, tantâ Deus præuenit gratia, cordaque per-
 mouit benignitate, Optime licet cuique nostrum
 de Dei sperare misericordia quod licet impetu-
 tus, & nullo correctionis proposito confessari
 accesserit, aliquando Deus superaturaliter ito-
 peraturus sit, ut corda tunc mutetque in meli-
 ora, & qui non sincerè confessarium adierat, iam
 sincerè serioque penitentiam aggrediat. Pre-
 palam est, quod Apostolico nostro coniugit præ-
 dicatori D. Vincentio Ferrariensi: cuius pedibus
 nefarius proculdum tenebris, & mortalium impi-
 simus, tanto grauius prælus pondere peccato-
 rum, quanto longius ab agenda pro illis abster-
 penitentia. Hanc autem illi Confessarius inuen-
 git ut inextinguibile supplicationem disciplinam
 cum illis pariter corpus suum flagellis castigaret.
 Respondet ille, se ægre admodum hanc corporis
 ferre castigationem, unde illam perficere renuit.
 Modo igitur, inquit D. Vincentius, non præcipio,
 ut flagellis corpus maceres, at hoc vincum ex-
 postulo, quatenus primum demus principi in
 animæ tuæ remedio, ut habitu disciplinatum
 indutus, coram crucifixo cum alijs compareat.
 Huic annuit & facturum se pollicetur. Adest igitur
 ter habitu disciplinatum indutus, accurrit ad
 gratia Deus, suamque mentis com-mundit, qua
 suorum agnouit turpitudinem, graui atque pec-
 catorum, penas sibi in inter o con-signas in-
 lerabiles, sic ut tactus dolore cor-bris inuiscet, pen-
 tiam seuera in se mox ea cœperit castigare imma-
 nitate ut breui carnes ita dilaceraret, ut necesse
 fuerit ei de manibus flagellum eripere, ne sibi
 mortem adferret indifferetia nimis castigatione.
 Adem tibi confido, licet tibi volumus non sit ama-
 siam desere lubricam, bona restituere aliena, al-
 latus tibi remittere calumnias, amodo saltem ad
 confessarium, fieri potest ut eo intercedente Deus
 quo culpam agnoscas gravitatem, iniquitatem
 quam commisit tam benigno Deo inuolatus,
 qui tantâ tui gratiâ & fecit, & pertulit, permi-
 lum cui semper exponeris quod vespere suato
 decimo

Fronz.
 Roma
 celebra-
 tur vi
 mar. y.
 D. Gen.
 24. Au-
 gusti.

Vid.
 Euryum
 10. 4. 25.
 Aug. 6.
 Raon.
 in mar-
 tyrolog.
 18. Cal.
 Septeb.

Vid.
 Baron.
 in ma-
 tyrol. 3.
 17. Ca-
 lend.
 Mag.

decumbens, mane forsitan eris inferni sepultus
in cruciatibus, in omnem quamdiu Deus, Deus
fueris æternitatem.

§. 21. A principio voluit Deus confessionem,
hanc in lege precepit, & coram D. Ioanne
illam agbant, & licet in absolutam, non ta-
men inutilem.

Ex prædictis eno daret illa difficultas, quam
ipse D. Anastasius Synaita declarat. Con-
fessionem illam expendens à D. Ioanne
Baptista peccatoribus præscriptam omnibus qui
ad ripam Iordanis ab ipso baptizandi concurre-
bant, de quibus sic D. Matth. Baptizabantur ab
eo in Iordane confitentes peccata sua. Duo hic pa-
riont difficultatem. Vnum, qualis erat illa con-
fessio, alterum, quis eius effectus, & in quem
finem voluerit Christi præcursor ad illam con-
fluere peccatores, cum illis nec daret, nec da-
re posset eorumdem absolutionem. Primæ res-
pondetur, licet Abulens. & Cardinalis noster
Caicatanus opinentur confessionem fuisse peccato-
rum adeo in generali, ut tantum se peccatores
esse publice, faterentur, qui baptizandi conflu-
bant. Illo particulari peccato nominato; contra-
rium tamen in omnibus patet Patribus, qui hanc
intelligunt confessionem, à singulis factam, D.
Ioanni confitendo, & manifestando cuncta sua
peccata in singulari. Ita D. Basil. D. Cyrill. Hie-
rosolym. D. Ioan. Chrysost. præsertim vero D.
Th. Qui hoc ex ijs probat, quæ dicemus inferius:
& sufficienter exprimit Evangelista: *Confitentes
peccata sua*: formula namque S. Scripturæ fami-
liari, confiteri peccata sua, dilucidam & explici-
tam eorum inuit confessionem. Ita generalis
dux exercitus Hebræorum Iosue hortabatur A-
than: *Fili da gloriam Domino Deo Israel, & con-
tere, atque indicat mihi quid feceris*. Eadem ergo
phrasi, confiteri quæpiam peccata sua, signifi-
cabat omnia numerice confiteri. Talem pecca-
tores faciebant confessionem; pedibus D. Bap-
tiste prouoluit. Notat autem antiquus Tertul-
lianus: priusquam ad hanc accederent confes-
sionem, ieiunijs, orationibus & vigilijs se ad illam
preparabant. *Orationibus, crebris ieiunijs, gen-
iculacionibus, & per vigilijs*. Euthymius magnus
D. Chrysostomi discipulus: refert quod quidam
Patres, Doctoresque Græci docebant nimirum,
quod D. Ioannes Baptista, numquamque eorum
qui baptizandi confluerebant, collotenus aquis
Iordanis teneret demersum, quo tempore pecca-

torum faciebat exomologesim, quâ finitâ de-
mersum baptizabat. Addit D. Thom. cit. D. Ioan-
nem cuique condignam peccatis suis iunxisse
penitentiam. Nec hoc te moveat, neve credide-
ris nouum esse commentum peccatorum con-
fessionem ad eorumdem remissionem in mundi
enim ipsius primordijs cepit frequentari: Cum
videamus primum omnium actum, quemque præ-
ceteris Deus & voluit, & à primarijs nostris re-
quisiuit parentibus, post peccatum, claram distin-
ctamque fuisse commissæ inobedientiæ confe-
sionem, quam ut ab illis eliceret, prior accessit,
inclamando, *Adam, ubi es?* quia verò eam præ-
termisit, imo vius alteri culpam, se excusans im-
putauit damnum inuenit irreparabile, audere D. In 11. 35.
Gregor. Gilbertus Genebrardus inter modernos II.
Doctores non vulgaris scientiæ vir fulmet, quod In lege
in lege veteri scripta, dataque populo Hebræo-
rum per Moysen Deus cuncto populo peccato-
rum præcepit confessionem. Sic lex habet: *Lo-
quere ad filios Israel: Vir siue mulier, cum fecerint
ex omnibus peccatis quæ solent hominibus accidere, Num. 15. 25.
Ecce confitebimur peccatum suum*. Ad cuius con-
firmationem idem Doctor asserit ipsos Indæorum
Rabbinos tradere, se hoc eo modo intelligere, &
ab omnibus impleri, in super factam ab ipsis con-
fessionem his celebrari circumstantijs.

Prima, quod eam facerent Sacerdoti. Secunda, 55. III.
quod quisque commissum à se peccatum, distin-
ctè claresque pronuntiaret, & in cuiusque integrâ
satisfactionem singuli sua deferrent parata sacri-
ficia. Tertia, quisque post peccati confessionem
manus superimponebat victimæ, protestatus, stantjs.
quod eam manu sua soluens liberam, pariter &
peccatum in futurum dimittit. et, & deuo perpe-
trandum detestaretur, & hanc illi dicebant: *Con-
fessionem verborum*, de qua similiter Petrus Ga-
llatinus, aliique moderni scriptores.

Prosequamur secundum nostrumque proposito
magis consensu. In quem finem, obijcies,
hæc peccatorum confessio? Ad quid voluit Ioan-
nes illam facient suis pedibus prouolui? Num
erat Sacramentum? num peccata remittebat?
Num in lege Sacerdos absoluebat? Num in Ior-
dane Ioannes baptizatos absoluebat? Nihil ho-
rum, imo in propatulo est; nec legis veteris Sa-
cerdos, nec quotquot sub illa vixerunt, nec quæ-
cumque in illa fierent habuisse potestatem absol-
uendi, nec illis vel minimum eorum potuisse re-
mittere peccatum. Ex illo colligit Apostolus, quod
in celeberrimo illo expiationis festo, singulis an-
nis ad peccatorum remedium iussu (ad cuius
celebrationem singulis conveniebat interesse, pecca-

De arca
nis Cath.
veritate.
to.
Vide Bel-
larm. 13.
de penit.
cap. 3.
IV.
Ratio in-
stitutionis
vete-
ris cor-
fessionis.

peccataque confiteri: J quidquid ibidem rerum ageretur, in sola hærebat peccatorum cum confessione, tum cōmemoratione. *Commemoratio peccatorum per singulos annos fit.* Sed nec D. Ioannes omnia sua sanctitate, cōfessione & prædicato baptisate, eo usque peruenit, ut ipse testabatur, protestatus, illam peccatorum absolutionem Christo reſervari agno Dei, qui tollit peccata mundi, quā ipse non poterat impertiri. Si hæc ita se habeant, ut quid Deus populo suo, & D. Ioannes, ijs qui baptizandi convenerant peccatorum iniunxit cōfessionem?

V.
Fructus
primus
dispositio
emenda-
tionis.

Respondet D. Anastas. Synaita ob multiplicem eius fructum. Primum, licet Sacerdotibus in illa esset peccata solvendi auctoritas, hoc tamen ipsum, illa cōfiteri, ac promulgare, non minima erat ad illa deferenda dispositio ob rationem iam dictam, nempe; peccata tenebras esse; quæ ad lumen productæ dissipantur. Peccata tua ad lucem profecto conspicias, quid egeris, quàm sine ullo fuerit fructu tua voluptas, quàm modica, quàm nulla, quàm nihil quidquid in illa reperitur, quantum absit tibi in peccato ullam acquiri requiem, quod illud ad lucem producendo studiosè perpendendo, te commisisse confundaris, quod unicuique sufficere potest, ut peccatū manu mittens eiurares? exēplo tibi sit David, cui adulterij peccatum tantummodo nocuit, quo tempore peccatis sui secreto gerebat absconditum, mox vero, de illo Prophetæ Nathan declamante, cum ad lucem prodijt omnium oculis spectabile sub persona diuitis, qui pauperi vicino vnicam sustulerat ouiculam, ilico illi nuntium peccatis remisit, & hanc emisit delicti cōfessionem. *Peccavi Domino: tati quāti novimus, & meriti & efficacie.* Quam soter vile tali modo de vestris cum confessione disſerere peccatis, illa cōfistendo, explicando, numerando, aggrauando, ut illa te ad lucem proficente ſic agat Confessarius, ut eorum tibi gravitas, turpitudine, fratres, damnaque innotescant.

VI.
Secūds
fructus
aliquis
satisfac-
tio ratio
pudoris.

Secundus hic erat confessionis huius fructus (inquit D. Anastas. Synaita) ut saltem in aliquo pro culpis suis facerent, ipso pudore, quo quis aſſicitur illa alicui detegendo, ac humiliter cōfistendo. Pudor hic duobus pollet effectibus: primus manum tibi dat ut peccatū exhortescas, & de cætero non cōmittendum proponas, cum sit in cōfesso, quod ipse necessitatio illud sis damnaturus, quod adeo permissum malumque esse cognoscas, ut te pudeat tale quid commisisse. Vipera mortifera peccatum est, qui autem illam interimis, erodis; viscera, gemmina sunt viperarum ipsarum viscetibus ingentia, Qui sunt, quaslo propriè filij

peccatorum? Pudor & confusio, ut postmodum dicendum, & patet experientia. Sufficiunt hæc ut viscera corrodant peccati, illudque cōfodiant, si diligenter attēderes quod ex illo nihil tibi superſit aliud: quo D. Paulus vtrum arguētor. *Quia ergo fructum habuisti in illis tunc, in quibus nunc erubescis.* Cōtinge illa duo tunc & nunc id quod modo consecutus es, evidenter tibi demonstrat, quid fuerit illud, quod tanto niolimine procurasti, & toto corde dilexisti. Secundus hic aperitur effectus, si pudor sit ille, quem convenit esse, valet ad aliqualem satisfactionem, eius quæ te movet confusio, quando peccatum illud coram Deo, colorum Angelis, totiusque mundi confes- su in die iudicij ſentire esse revelandum. Huic argu- mento ſeruiunt illa Spiritus S. verba postea declaranda. *Pro anima iuane confundaris dicere verum: ist enim confusio adducens peccatum & cōfuso adducens gloriam & gratiam.* Confusio quàm peccator sua cōfistendo peccata libenter assumit, hæc illi gratiam conciliat, hæc gloriam obtinet: confusio verò quæ tanta est, ut a peccatis cōfistendis deterreat, hæc illum peccato ob- stringit graviore. *Adducens peccatum.* Quinimo opinatur D. Chrys. hanc plurimum Phariseorum fuisse nequitiam, quo minus cōfistentes peccatis D. Ioannis aduoluerentur, pudor enim eos a peccatorum confessione retrahere, sancti cōfistenter quod postmodum Christus Phariseis indicavit, nimirum quod a Publicanis & meretricibus in die iudicij pudore confunderentur: *Publicani & meretrices præcedent vos in regno Dei.* Non enim vos eorum exemplum ſecuti, ad peccatorum confessionem, & penitentium Ioanne prædicante, pudore terri venite. *oluitis: Venit enim ad vos Ioannes in via iustitia, & non credidistis ei, Publicani autem & meretrices crediderunt ei, & videntes, nec penitentiam habuistis.*

§. 22. Verum illa & S. Præcursoris sine absol-
tione confessio nostra demonstrat. ut ex-
lentiam, ita & facilitatem.

Ad tertiam sic proceditur: veteris illius cō-
fessionis ceremonie ad nostram vergebant
consolationem: ut beatam sortem nostram
intelligamus, quā sub lege gratiæ perfrui-
mus. Illo tempore confessio præcipiebatur, & ab-
que-
tices eo fiebat modo, ut circumstantes nullo negotio
peccata viri seu mulieris evidenter agnoscerent: ut
quia ut doctus advenit Genebrardus mandabat in
Deus, ut singuli hanc facturi peccatorum ex-
mologe

10an. 2.
26.

& vnumquemq; singulariter alloquebatur. Ego vos baptizo in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu S. q. d. Meus hic baptisimus, hæc mea confessio, est sine spiritu corpus, vnde & exa. ime: Christus autem baptismum ministrabit, instituetque animarum. En quam insignis apparatus, & quam ferres tu censuram, si post peccatorum confessionem & tolerantiam confusionem, his te dimitteret Confessarius: frater mi, multorum criminū reus accusaris, penitentiam age, Deum ieiunijs, vigilijs, pijsque operibus deprecare, quo tibi misericors ea dimittat, tu illorum tibi quære remedium?

39 En igitur Christiane nostram tibi propono sortem optatissimā, quantum, conspice, hæc tua, ab illorum differat confessione, confessio, postquam Christus hoc consecrauit penitentiae Sacramentum: primo namque totali est secreto sigillatum, quod inter te & confessarium absoluitur, idque tali fœdere dedicatum, vt confessis peccatis tuis quantumlibet enormibus & multiplicibus, modo conueniens adit dispositio, licet ad perfectam non accedat contritionem, sed attritionem tantummodo, ex scientia Theologorum, dicat tibi Confessarius. Ego te absoluo à peccatis tuis, auctoritate tam generali, vniuersali, & effectu potentissimo, virtute clarum, quas Christus D. Petri cōsignauit manibus, suisque ministris, vt omnia tibi eorum Deo peccata remittantur, anima quoque vinculis omnibus absoluta dimittatur. Num hanc magnam excolis esse misericordiam? Num hoc non exigui esse ponderis aruitatis? si criminum confessio tibi illo erat tempore momenti, tantique eius fructus, quando nec ipsi Confessarii auctoritate valebant absolueri, nec alius illis erat creditum, quam ad penitentiae lamenta mouere peccatores, quibus scelorum suorum veniam consequerentur, nec audiebant ipsi penitentes, & vnicum dicere licitum erat Sacerdotibus: Ego te absoluo: quanto grauioris modoponderis, & gratiae est censenda confessio. Describit hanc nostrae confessionis aulogiam D. Isidorus: Obiecta tibi respon-

D. Isid. Lib. 1. Synonymorum sessio, si est remissio, si est venia, Hocine quæris à me, inquit D. Isidorus. Respondeo. Est place, si prorsus, est verique, est profecto, est proculdubio. Numera respondentis affirmationes, tot quot phrasia latina nouit aduerbia. Confessio sanat, confessio iustificat, confessio peccati veniam donat, omnis spes in confessione consistit, in confessione misericordia est. Certissime, igitur crede, nullo modo hæsites, nullo modo dubites, nullatenus de misericordia desperes, &c.

§. 23. Non potest salus tua faciliore, quam verbi tuis, alligari remedio.

Alterum quod nobis Dominus verbis Osee, quæ prælibauimus, innuit, hoc esse dicimus: facilitatem nimirum, quā tuorum possit veniam consequi peccatorum, diuinā fauente gratiā. Res est hæc excellens adeo tantique ponderis, vt eius vel minimum, caelum, terram, Angelos, Archangelos, Cherubim, & Seraphim totamque naturam creatam, longius antecellat: quæ igitur facilitate meorum indulgentiam obtinebo peccatorum? Tollite vobiscum verba: velle pericula veræque confessionis: & quid tam facile? Numquid forte, inter ea quæ nobis omnia, ipsis verbis potest aliquid esse minus operosum? Olim David, dum fratres eius de illo querulosi, & arguentes arrogantem, quod in arenam contra Goliath descendere se velle viretque conferre declararet, vt eos ad mentem reuocaret, probaretque nullus esse momenti, quod ea de re iudicaret, quærit: Numquid non verbum est? Quid plus egi, quam vnicum protuli verbum? Vt ostendat Spiritus S. quam nullo negotio ei nō Deus operetur, hæc vniuersi phrasæ vale communi: quam dicit à Deo cuncta verbo procreari: Verbo Domini coeli firmati sunt, &c. &c. &c. dixit & facta sunt. Potentiam, quā te Deus munierat, attende vt velut omnipotentis vnicui verbo opereris. Quis operis iustificationis & remissionis peccatorum explicet eminentiam? quæ tanta est vt cæli, terræ, solis, lune, stellarum, marum, arborum, piscium, omniumque superet creationem, de quo Iusè disputat D. Thom. Quo igitur labore opus illud iustificationis, peccatorumque remissionis peragitur? quo negotio anima mea pulvis inferni, fit cælicola beatitudinis confors Angelorum? Quo sudore cordis mei visceribus lux procreatur gratiæ, stellæ virtutum, coelumque fit supernaturalis? Vnum profecto verbum, fidelissimū, verūque peccatorum confessione. Tollit vobiscum verba.

His optime quadrat, quod olim Dominus dixit per Moysen, vt ostenderet, quam nullo labore eius possint præcepta seruari, probaretque nullum esse negotium, nullam inesse difficultatem: quod postmodum Diuus Paulus ex Deuteronomio mutauit, de lege intellexit Evangelicā: Verbum quod ego præcipio tibi hodie, non est procul positum, nec in caelo situm, vt dicat, quis ascendet in caelum? Neque in abyssi constitutum, vt dicat, quis ascendet in abyssum? sed prope est verbum in ore tuo, &c. in corde tuo. Non hoc tibi præcipio, coelum superes, lacus

diceres enim, tibi alas deesse; nec abyssum pene-
trarediceres enim hoc tibi non possibile: nec maria
transmutas, nec terram circumas: diceres enim:
hæc vires tuas superare; sed hoc tibi præcipio,
quod tecum deferis, ori proximum. *In ore tuo:*
verba quæ de ore tuo proficiunt, de corde manant
contutatio: *Prope est verbum in ore tuo, & in corde*
tuo. Hoc à te postulo: *Tollite vobiscum verba.*
Non arma ita depono, non vineas expeto, non
fragito census, non tua quarto domestica. Non
præcipio, ut peccata tua colligas, & cistis præ-
tiosis pictisque deferas obsecrata, vel laminis aureis
insculpta, vel argenteis conscripta catenis, sed in
verba transmutata confessionis, quæ ex aëre ore
tuo deprimis facillima.

Centurio satisfactum, illo quippe totius specta-
bat familie prosperitatem. *Tantum dic verbo.*
Quod verò Deus nostris delectetur verbis, tan-
tique nostram æstimet ille confessionem, ut il-
lam quasi quid accipiat petiolum, quæ ratio? Dei po-
tens quod peracta legitima vera peccatorum con-
fessione, Deo dicere liceat. *Omniem aufer inquit*
mentem, & accipe bonum. vnde tanta fiducia, quæ
potest re Deum gratiori præuenire misericordia, *Matth. 9.*
quid verbis minus à te postulare? Dic tu peccata
tua, ut æquitas exigat sacramenti, Deique sus-
cipe gratiam, ac misericordiam, quæ bonum om-
ne cumulat.

Hoc ex sententia D. August. Psalmista nobis
indicavit: *Veritas de terra orta est, & iustitia de*
caelo prospexit. Nominis iustitiæ Dei gratiam va-
tes intelligit, quæ iustificat animam. Illam ut
teor, propheta considerat celo-residentem, quæ
summo æstuet desiderio in terram descendendi,
super quem delapsura sit circumspiciens. In quam
terram delabitur? In illam de qua veritas oritur.
O homo terra es sic declaratus dimittis sententiã,
dum dicitur. *Terra es, & in terram ibis.* Num
tibi voluntas, ut super te Dei gratia, donaque de-
phant celestia quibus iustificeris, & Dei queas
regnum ex iustitia postulare? Oriatur primum
de te, de terra veritas, perfectam præmitte con-
fessionem. Audiamus D. August. *O terra, quæ*
quando peccasti, audisti. Terra es, & in terram
ibis. Oriatur de te veritas, ut respicias de celo in-
finita. *Confitere peccata tua, & erit tibi de te veritas.*
Præcurat dolorosa confessio, monentem audi
David. *Incipite Domine in confessione.* Sic ipse legit
quod nostra vulgata lectio ponit: *Præcunte Do-*
mino in confessione.

Subtiliter, ut video spectat facinus inelyti-
Patriarchæ Jacob, quod iusta lance apponit D.
Ambros. hic etenim integrum & singulare de
Jacob Patriarcha conscriptum volumen, eius nam-
que vitæ textus pluribus scaturit mysterijs, quam
verbis. Ut primum hic intellexit Ioseph quod fi-
lius suus, quem diutius mortuum luxerat, prospice-
ra lataretur valetudine, vineretque in Ægypto
prorex: sibi quæ maxime foret necessarium deli-
condere in Ægyptum, ne ipse, totaque familia
periret inedia. Quinque namque adhuc supererant
sterilitatis anni, ut ex filiis Ioseph audierat vaticinio,
non moratur, sed senectute licet gravis iter ag-
greditur, curribus vectus & plaustris, sibi à Ioseph
ea nullis intentione. Cumque esset Ægypto
proximus, inquit S. historicus: *Misit Iudam ante se*
ad Ioseph ut nuntiaret ei, & occurreret in Gessen.
Ut quid Iacob tot. filiis fecundus Iudam præmi-

61 & ignominiosa & inis iustitiam percussit, ut
Regum narrat historia. De quo conuenit David:
6. *Perussit inimicos suos in posterora, opprobrium sem-*
pernum dedit illis. Laborant studentque huic
II. sapienter occurrere iustitiam quorum Deus non
Ecce improbat remedium. Quale verò illud declarat
dum pec-
catorum
tut re-
medium.

Deo; morbum suum foetidum obtulerunt lami-
nis aureis, pretiosis exaratum, quæ de maiori illis
bonorum parte constabantur: has igitur Deo in-
gratius suæ remedium offerebant. Hoc illis
auspices, hoc diuini consulerant, ut facerent.
Sicut & modo qui curandi consuevit ad sancto-
rum Ecclesiæ, si oculis, si pedibus, si manibus
laborent, illa se cum deferunt membra, cetera, ar-
gento, auroque composita, sancto munus conse-
cratum. Earum erat illis indubiè remedium; licet
hoc illi floccipenserent; modo à grauioribus illis
curarentur infirmitatibus. Non à te postulat Deus
ut peccatorum vulnera laminis aureis, argenteis,
aliisque pretiosis insculpta, deferas Domino
consecrandis, sed expressa verbis, significata
verbis, verbis in confessione condemnata. Quid
hoc facilius? quam maiorem potest medicus cu-
rando morbo conferte, vel mandare facilitatem:
quam ut infirmus ore proprio suam ex cordis ius-
titia detegat infirmitatem? En tibi, quo nullum
facilius remedium. *Tollite vobiscum verba.* Deo
constitemini; Deum deprecamini. *Omniem aufer*
iniquitatem & accipe bonum.

Num hoc illis solummodo præcipis facien-
dum? quæ quæso, virtute verba ita præponde-
rant? quam vix vilius est utilitatis hominis ver-
bum, quod vento dispergitur? Verba Dei ma-
gnifica sunt, pretiosa sunt. *Sermo Domini erat*
pretiosus. Vnicum Domini verbum rex & Pro-
pheta in suam postulabat salutem. *Dic anima mea*
salus tua ego sum? Vnico verbo sibi credebat

" sit Quis dixerit, cōgruentius fuisset, magisque ex
 " ratione Beniaminum prænississet, utique fratrem
 " verum, ac ceteris Iosepho chariorem. Respon-
 " dent aliqui ideitico milium, quod alios Iudas elo-
 " quentiā verborumque efficacia, cuius tum Ioseph
 " expectantiam habuerat, superaret.
 " Primo: dum in eius fratres omnes conueniunt
 " necem, ille ceteros à tam horrendo retraxit fer-
 " monibus suis homicidio, & patrem suavit mitio-
 " rem, venderent illum, non trucidarent. Quid no-
 " bis prod f. se occiderimus fratrem nostrum? &c. Me-
 " lius est, ut venundetur &c. Frater enim & caro no-
 " stra est. Iudas erat, qui, dum Ioseph ab illis adhuc
 " incognitus, fratres in summas compulisset angu-
 " stias, tam efficaci permouit alloquio, ut illum ad
 " ad lacrymas prouocaret, atque induxerit ut se quis
 " esset, fratribus indicaret. Congrua hæc litera-
 " peritici ratio: Ego verò, respondit D. Ambrosius
 " bitror virum huic Jacob tum sapientiā, tum pie-
 " tate celebrum, aliquid intendisse spirituale quod
 " & iudico declarandum. Dicamus & aliquid mysti-
 " cū. Num Iudæ ignoras etymologiam, nempe si-
 " gnate confessionem? quid igitur Jacob inuit
 " prænissens Iudam, quatenus à Ioseph & gypti
 " prorege benignus haberetur? Nisi hoc te velle
 " prænissens, si conuenire Deum, proposueris, ut
 " ipse te in gratiam recipiat, misericors, ipse tibi sua
 " tribuat dona cœlestia liberalis, eum, necesse est,
 " peccatorum præuenias confessione, prænissens per
 " confessionem perfectam eorum contritionem: hoc
 " tibi suadet, vitam persuadeat Psalmista: *Præueni-*
 " *perius faciem eius in confessione.* Hæc tibi ad Deū
 " viam stemit, hæc faciem eius reddit placabilem,
 " hæc misericordie preparat gratiaque donarium.
 " Addo D. August. eodem sensu eiusdem Psal-
 " mistæ verba declarantem. *Confessio & pulchritudo*
 " *in conspectu eius.* Notate verba, signate mysteria.
 " Nulla potest in conspectu Domini admitti anima,
 " nisi formosa; si namque nullus Regum Persarum
 " potuerit adire præsentiam nisi cultioribus splen-
 " didis indumentis, nec in eorum sponsas admitti
 " se posse præsumere, nisi formosiorum elegantis-
 " simarum, interque ceteras è toto regno selectissimarum.
 " multo minus præsumendum, te coram Deo re-
 " piendum, si te gratia cœlestis non commendat
 " elegantia; hæc namque ea sola est, quæ tanto ani-
 " mam cumulat splendore, ut Deus eam sibi in
 " sponsam eligat gratissimam. Quis igitur modus
 " hanc mihi vestem acquirendi pretiosam, quæ tod-
 " datur anima speciosa Deo grata, quam nunc plan-
 " go peccatis culpisque deformatam? tuorum con-
 " fessio peccatorum, quam lacrymarum, cordisque do-
 " lor comitentur. Præcurat illa, ex illa namque de-

pendet animæ pulchritudo faciei; quocirca & illam
 lam David prænuntiat. *Confessio & pulchritudo*
 Loquatur D. August. *Pulchritudinem animæ? ut
 esse pulcher? Confiteri. Non dixit pulchritudo, &
 confessio, sed confessio & pulchritudo, sedus erat.
 Confiteri ut sis pulcher. Amamus pulchritudinem, ut
 prius eligamus confessionem, ut sequatur pulchri-
 tudo.*

§. 24. Vitulos laborum postulat Deum, id est
 clarum & innoxiam peccatorum confe-
 sionem.

V. Ideamus igitur, quia sunt hæc ratione verba si
 dedicanda? Qualia (amabo) sunt ore confe-
 rendi, quibus Deum efficaciam mihi pla-
 cabile? Adhuc Propheta reddemus vitulos laborum
 nostrorum. In sacrificium Domine, laborum no-
 strorum vitulos offeremus. Quid hoc reitum for-
 san sunt in labijs vituli, sunt tauri? quod illud sa-
 crificium quod Deus proposuerat? Tollite vitulos
 verba. Placabilis (inquit D. Hier. hæc verba decla-
 rant) Deo hostia, est pura confessio. Idem dixerat &
 D. Chrysost. Quinimo & ipsa paraphrasia Chri-
 staica clarius expressit: *Asserite vobiscum verba con-*
fessionis. Licet autem de laudat a loquantur con-
 fessione, non implicat & de crimine intelligi
 confessionem. Tolleamus Domine peccata nostra,
 ore suspensa; ut vitulos, maiestati tue consecra-
 turi. Arabicum videtur at cœlestē includit Theo-
 gram. Offerendum Deo vitulum iugulabat me-
 diumque dissecabant, sic ut ipsas viscera secreta
 tissimas detegerent venas iecoris reticulum inte-
 rnaque cordis fibras aperirent. Viden hic, quæ
 sunt nbi ratione peccatorum vituli Deo immola-
 di, suspensa nempe peccata ab ore iugula detra-
 cta pelle, nuda, detecta, sine excusatione, à summo
 usque deorsum aperta reuelatis cordis tui secretis
 abditissimis, ut nihil ex eis super sit velatum, nihil
 cooptum, negatum nihil.

Ex iudicio D. Greg. hanc Theoriam ad præxim
 renouavit prænissens ille David, qui numeris om-
 nibus absolutam peccatorum edidit confessionem
 omnibus imitandam. *Delictum meum cognitum tibi*
feci, & iniquitatem meam non abscondi. Nota (monet
 D. Greg.) loquendi modum: *Delictum meum cogni-*
tum tibi feci, &c. Quid hoc rex pijissime, num hoc
 Deus ignorabat, ut cognitum illi faceres? De
 fide, est quod asserit Apostolus: *Omnia nuda &*
aperta sunt oculis eius & nihil est inuisibile in con-
spectu eius. Nec ipse David oblitus eius quod di-
 xerat: *Tenebra non obscurabuntur à te, & non sicut*
duis

die illam abitur. &c. Nouerat Deus delictum at
nouerat & David (respondet D. Greg.) licet hoc
Deus non ignoraret, teneretur tamen & illud
Deo confiteri, Deo manifestare, tam distincte,
tam aperte, tam clare, ac si horum nihil ipse præ
nouisset: unde proposito congruit illud Apostoli:
Ore confessio sit ad salutem.

Expendit D. Chrys. illam Dei per Isaiam ad
monitionem, dum de remedijs agit peccatorum
ex lectione Septuaginta, quam ipse legitur: In
fificemur simul, dic tu prior iniquitates tuas, ut in
fificeris. Num de tua vis loquar iustificatione?
Ne credideris, me tibi tuas delictorum iniquitates,
tu mihi prior illas notifica, quasi omnium igna
ro: licet etenim nouerit iudex delictum, ad causæ
tam expeditionem, rei extorquet confessionem,
ac mandat si iam ipse enarrat delictum, quasi hoc
ipsum, iudicem omnino lateret illudque ut firmum
& substantiale creditur, quod ore proprio reus ip
se confitetur. Licet autem illud ea fiat intentio
ne (inquit D. Chrys.) ut finis processu criminali
contra reum feratur sententia, hoc tamen hic eo
fit animo, ut absolutio vera scelerum confessione
detur efficax absolutio, ritæque concedatur pro
pria malefacta confitenti: hoc confessionis non vulga
re lucrum, remissio nempe peccatorum: quam à
Deo David se tecepisse, Deo gratus confitetur.

Dixi confitebor aduersum me iniquitatem meam
Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei.

Aliud quoque, testimonio D. Gregorij nobis
III. indicat David: dum ait. Delictum meum cognitum
peccata tibi feci; quo te docet qualiter tibi sint peccata
no exequ- tua in confessione detegenda: ostendens nimirum
fida, vel quod cognoscas ex tua peccata esse culpa
commisum, & nequaquam illud confitearis al
nuptia. teri culpam imputando, quo tua detraha: excusa
tor. Feci tibi cognitum delictum, dicens illud esse
meum mihi enim, quia deliqui imputo, me solum in
operum meorum prauitate culpabilem clamo. Pro
posito convenienter expendit hæc verba Iob: Si

abscondi quasi homo peccatum meum, & celauit in
sinu meo iniquitatem meam: De quibus perdocte
discernit. Vitium, nobis à parentibus nostris esse
scimus hereditarium culpas nostras excusare, &
licet illas nos commisisse fateamur, nos ipsos ta
men excusamus, quantum in confessione possumus,
alijs culpam imputantes. Sic nos illi in pa
raliso docuerunt: peccato namque commissio
confestim se laborant inter arborum umbras
fugitiui abscondere, quò plus satis, celandi pec
catum, indicant intentionem: Non latendi effectus
distribuitur, sed affectus notatur. Demum accedens
Deus; Adamum corripit inobedientia, verum il

le, licet facinus non negaret, at non suam esse
culpam agnouit, sed in uxorem Evam reiecit, imo
& quasi Deo crimen imputauit, qui illam sibi de
derat in sociam. Deinde terguit criminis E
uam, illa à se commissam fateatur quidem in obe
dientiam, at se vult innocentem, & criminis no
xium accusat ipsa serpentem. Quibus omnibus
absit, ut peccati veniam obtineant, imo & illud
aggrauarunt. Cum excusare peccatum voluit vir per D. Greg.
mulierem, mulier per serpentem, auxerunt culpam, l. 22. mor.

quam tueri conati sunt oblique Adam Dominum ta- 6. 13. & 14.
gens, quod ipse peccati eorum auctor extiterit, qui
mulierem fecit, & Eva culpam ad Dominum refe
rens, qui serpentem in paradiso posuit. Hoc ab ipsis
didicimus parentibus, teste D. Gregorio: Latendo
peccatum committentes, commissum negando absconde
re, & committit defendendo multiplicare. Quo quis
momento peccat: Sub defensionem verba quasi sub
quadam se arborum folia abscondit. Nouerat vir ius
tus hoc non ad culpæ tendere remissionem, sed cri
minis augmentum, unde ait: parcat mihi Deus, ne
cum Adamo crimen abscondam, & defendendo
multiplicem. Si abscondi quasi homo peccatum meum,
&c. Inde igitur mea confessio sumet exor
dium, ut culpam à me commissam, meam esse fa
teor nullum alium accusans auctorem, præter
me ipsum, non huic non alteri sed mihi ipsi impu
tans; hoc quippe agit, qui commissi querit indul
gentiam, ut docet sapiens. Iustus prior est accusa
tor sui. Hæc Davidis erat illa confessio: Delictum 17.
meum cognitum tibi feci sine lagna, sine excusatio
ne, mihi totum, quod commissum est, imputan
do, me non alium arguendo; ego qui peccavi.

Consultum foret, quando confiteri desideras te
prius hæc modo disponas, Deo prouoluus, eum
deprecaris, Davidem imitatus, cuius verba D. 63. 3.
August. exponit. Pone Domine custodiam ori meo, 2. de di.
& estium circumstantia labij mei, non declines cor 1. uer. c. 3.
meum in verba malitiæ, ad excusandas excusatio 1. Ps. 140.
nes in peccatis. Sunt homines qui valde abundanti 8.
peccatis, qui cum ceperint accusari, currunt se ex
cusare, ut est causas querere & causationes inuelle
re, quare ad se non videatur pertinere peccatum. Ex
vno in alteram reijciunt culpā, talis me instiga. 1. IV.
nit, ut mihi prope vim inferret: alij pregnantem 1. fationes
præstendunt occasionem cui interfuerunt, me sub 1. dicu
ducere non potui, talia mihi dixit conuitia quibus 1. tur ver
prouocabar ad male illi imprecandū; alij diabolo 1. ba ma
lum accusant tentatorem: & quo plura his verba 1. hux.
similia conuocant, eò maius sibi inferunt nocu 1. D. B. 12.
mentum quæ ad ea de causa teste D. Bernardi. 1. 1. 16.
post medium vocantur verba malitiæ vel ut alij in Cā
legunt, In verba malitiæ remissioni quippe obstant 1. post
pecca- mea.

peccatorum: cum illam ratio possit sperare secu-
ritus, quanto confessus fueris peccata simplicius.
Verba malitie (loquitur D. Bernard.) appellat excu-
sationem peccati: merito quidem: in animam
etenim suam peccat qui se excusat, reprensens perinde
ose indulgentie medicinam, esse viam sibi proprio
ore interdicentis.

Rex Saul ob excusatam peccatum perit. Hoc nostrorum infortunium fuisse protoparentum sapius diximus, quod verbis excusationis, veniam, quam obtinere potuissent, perdidissent, dum unus in alterum reiecit, extenuatque delictum inobediens. Hoc similiter Regem perdidit Sathlem, qui licet Samuelis Prophetae pedibus adcolutus, agnosceret precepti Domini transgressionem, quod ipsos Amleitics, eorum regem populum bonaque omnia non fuisse gladio cadente demolitus, attamen huic confessioni rationem attexit delicti diminutionem: iam allegans populi tumultuantis instantiam, iam bonam praetendens intentionem; vt haberet, quibus Deo pacificis in gratiarum actionem offerret hostias, modo necessitate adducit, quã vt Rex, honori suo consulere timebatur, & ipsum coram populi acri inuolutum. O iuanem regis, tuamque confessionem, quã non parvas peccata confiteri, sed eo te modo excusare coram confessario, vt ille te potius laude, quam poena dignum diiudicaret; que, vt quorũ humili poteras peccatorum lucari confessione, tua dissoluta, perdasque superbia, quã delicta ita cõproperis & vndequeque pallias, vt nec videri, nec teneri peccator assentias. *Talis confessio (bernardum audio) speciem habet humilitatis, non virtutem, non solum veniam non meretur, sed & promouet iram. Nam quid profuit Sauli, quod se ad increpationem Samuelis peccasse confessus est? Culpabilis proculdubio fuit illa confessio, culpam non diluit. Habet igitur tres conditiones iura sceletum confessio, quibus exponas ea quorum te conscientia reprehendit; sit humilis, sit pura, sit fidelis: Omne ergo quod remordet conscientiam confitere humiliter, pure & fideliter. Has accutae prosequitur D. Bern. Ex Dauid de seipso (mouet D. Aug.) cum Dauid dicto: Ego dixi, Domine, miserere mei, sana animam meam, quia peccavi tibi. Ego dixi, non me excuso, sed me accuso. Non ore depropti, quibus peccatum attenuare, sed accusare potius, rationes: qui enim iniuri cordiam prætendit, suam propaleat ipse misericordiam: tanto quippe mendicus iura detegit vulnera manifestius, & propriam proclamat dolentius inopiam, quanto te mouere studet efficacius, quantum eius miserie compatiens, eleemosynam illi largiare liberalem.*

Hinc ille Davidis supplex libellus. *Pone Domine*
excusationem cor meo; & ostium circumstantie labij
mei: ut non declinet cor meum in verba malitie ad
excusanda excusationes in peccato. Nihil est in
quo tibi diligētius laborandum, si bene con-
positam habes linguam, quam in confessione,
quæ tanto debet ibidem esse in rebus quibusdam
taciturnior quanto in alijs est necesse sit apertior.
Itebro. *Pone Domine excusationem cor meo,* ut taceat
non dicenda, & quæ declaranda sunt manifeste
proloquatur: sit muta, sit refracta lingua in con-
fessione, ne alienos detegat defectus; & proxima
non aperiat infirmitates, sit vero loquax, sit soluta,
quæ tuos enarres humilis defectus; & distulente
peccata manifestes. Ignoscit mihi Deus (inquit
D. August.) quam frequenter oris tui portam
aperis, vi ipsa tua, quæ confiteris peccata
rationibus extenuas, alioquin fecerunt acietes
infimiles, quæ frivola, & Domine producis ar-
gumenta, quibus pessimas tuas excules condicio-
nes, mariti vero plus nimis exaggeres quam bel-
le conaris occasionis oblatæ extollere violentia,
quasi peccasse, sit alteri, qui te sollicitum impu-
tandum, aut diabolo, qui te tenuit, ad scriben-
dum. Multus est eorum numerus, qui quam primò
se de peccatis accusant, continuo rationes alle-
gant excusationū, nec vllum cōfiteantur delictum,
quod suis non sit prætextibus subtiliter obvelati.
Sicut homines, qui valde abundant peccatis, qui cum
cæperint accusari, currunt se excusare. Non prætex-
tamus loquendi festulam. Currunt se excusare,
vix criminum suorum inchoant accusationem,
cū velociter adfint suis instructi rationibus, quæ
pari pede præeant, quasi sibi timeant, ne pal-
mam excusationū præcipiat accusatio. Quid est
seipsum excusare? *Excusare est causas querere,*
quare ad se non videatur pertinere peccata. Hic in
leclens excusationem adducit diabolum, & ait,
Tentavit me diabolus, ille in casum impulsus
vicinum profert, ad iram provocatorem, alius
uxorem arguit conditionis non toleranda. Quis
te infelicem, exclamat D. August. Cum vis esse
excusator tuus, triumphas de te accusator tuus.
Num cum vis lupare, vis pedibus proferre, vi-
vis ad gemitus provocare: ne te velox excusatio-
nis, ne peccati culpam in confessione prætexas
tibi imputes nemini: modus hic est vincendi Sa-
tanam, peccati vincula, quibus te captivum, &
irritum detinebat dissolvendo: *Vix facere quod do-*
leat & gerat, accusator tuus, id est diabolus. Ille,
tuus est eorum Deo severus accusator: Accusator
fratrum nostrorum ab Angelo vocatur dum D. Iohann.
colloquitur. Omnes intendit: necnos quo te con-

Stanter accuset, tuum tibi adscribendo flagitiū.
 Responde illi: Concedo, sic est, ut sis: agnosco
 humilis culpam, peccavi, peccavit & in aera e-
 tuale sit accufatio. Hic itatur te D. Aug. ut Da-
 uidem imitatus Deum sic obsecres? Ego dixi,
 Domine miserere mei, sana animam meam, quia
 peccavi tibi: Illud expende: Ego dixi, ego qui lo-
 quor, ego qui me redarguo. Et quoniam hæc tua
 confessio non me excuso, sed me accuso, Domi-
 ne, miserere mihi, sana animam meam utique infir-
 mam. Et quæ hæc infirmitas? Peccavi tibi. Ego
 sum ille, qui te offendi, ego peccator ille fœdi-
 fragus, ego qui delictum commisi, qui peccavi,
 mea culpa, mea est illa nequitia. Coram homi-
 num tribunalibus, inquit D. Aug. (quantum tuam
 fateris culpam esse, manifestius, tanto senties
 penam esse graviores, tantoque te iudex dam-
 nabit seuerius. At in diuino tribunali, quanto te
 peccasse clamas apertius, tanto te recipiendo
 veniam disponis apertius. Homini quoniam malus
 est, confiteri & damnavi, Deo quoniam bonus est,
 confiteri & purgari.

§. 25. Detrahā consistere larvā, ne illam Regi-
 na propheta Ahia conferas obiectionem, sed nec
 illam Anania, & Saphira D. Petro.

4
D. Greg.
A
Cautatius expende (monet D. Gregor.)
 illa Davidis verba. Delictum meum cog-
 nitum tibi feci: Non enim ait peccatum
 meum tibi manifestavi, sed Cognitum tibi feci.
 Plus est delictum cognitum facere, quam delictum
 manifestare. Quando quæso, diceis alteri per-
 sonam aliquam cognita facere? quando scilicet,
 non tantum illam digito monstras, dicendo, hic
 talis est, sed dum eius omnes exponis qualitates,
 familie stemma, parentes, mores, inclinationes,
 unde respondes, iam mihi quis esset ille declara-
 vit, optime noni quis sit talis. Hoc igitur est,
 peccatum tuum cognitum facere, nolum illud
 monstrando superficialiter, sed eius originē, radi-
 cem, nequitiam, occasionem, damnumq; decla-
 rando. Verū me multo accuratius D. Greg. Illo
 delictum suum cognitū facit, qui non solum quid fe-
 cit annuntiat, sed etiā omnē peccati causam, & ori-
 ginem narrat: qui non superficialiter tenus peccatū lo-
 quitur, sed & quando, & ubi, & quomodo, & si vel
 ignorantiā, vel casu, vel studio deliquerit, cōfetur.
 Vide nō satis fuit Davidi præscripta dixisse, sed
 insuper subiungit. Et iniustitiam meā non abscondi:
 sic ipse legit in plurali, & ait q. d. Nullū in corde
 meo delictum scrupulum retinui, iniustitiam esse,
 Hieron. Bap. de Lauanza. Tm. II.

quidquid à me habeo intinui. Et omne hanc co-
 nixi confessionem meipsum ipse condemnans.
 Dixi confitebor aduersum me iniustitiam meā Do-
 mino: fuit contra me ipsum in ipsa confessio: Aduersum
 me illa me restituit, illa sanavit, illa veniam
 impetravit: Et remisisti impietatem peccati mei.
 Parum est, inquit D. Greg. quod dicat sibi remis-
 sum esse peccatum, addit insuper. Impietatem
 peccati mei: sunt hi vituli, quos ore suspensor
 tuum est Deo sacrificium immolare.

Panditur & aliud his verbis mysteriū. Delictū
 meum cognitum tibi feci. Dico, si placet mi Rex, Non ho-
 cui delictum patefecisti? Numquid non Proph-
 Nathan illud aperuisti? Illi peccati tui fastus es
 impietatem, coram illo te culpæ noxiū accusasti:
 Peccavi Domino. Quis igitur intelligat, quod Do-
 mino cognitum feceris delictum? Concedamus
 licet, quod Prophetæ culpam aperuerit, illoque
 præfente se reum exclamarit, non tamen culpā
 coram Propheta falsus est, in sua personā, sed in
 quantum Dei agebat Nathan personam, vicef-
 que referebat: Hoc namque firmiter tibi per-
 tuadeas, dum expositorum accedis peccata sacer-
 doti quod illi minime loquaris, ut tali, vel tali,
 sed quasi Deo, cuius ipse & vices & voces ex-
 primit vicarius: proinde quasi cum Deo loque-
 reris, Deoque confitereris, tibi est loquendum,
 tibi confitendum: sic te mater instruit Ecclesia,
 ut accessurus ad confessionem tuum tale sit
 exordium. Confiteor Deo &c. & tibi & pater spi-
 ritualis. Inde collige, quanta tibi sit veritatis pu-
 ritate procedendum. Ex sinceritate sed sicut ex
 Deo, coram Deo in Christo loquimur.

Auertat Deus, ne larvæ, ne sicte cum con-
 fessario converteris, ne non candidè, ne non
 sincere peccata cordisque secreta fatearis.
 Cum illum etenim Deus suo supponat loco,
 velique suam referat personam, eius vices, e-
 ius cbeat voces, velle imponere confessario, v
 quid est aliud, quam velle Deo fraudulenter im-
 ponere? In consecratione summi Pontificis Aa-
 ron, eiusque filiorum, quam volebat Deus ma-
 gnificis celebrari ceremonijs, & arietum & vi-
 tulorum sacrificijs, præcepit, ut pectus arietis of-
 ferendi pro illo tempore cederet in partem Moy-
 si, deinceps autem cederet in partem sacerdotis
 sacrificantis, adque iure perpetuo: quod si aper-
 tum non daretur, sacrilegium haberetur: Pectus
 cederet in partem Aaron, & filiorum eius iure per-
 petuo. Oblationi detrahit, & in offerentis cederet
 condemnationem, nisi pectus arietis apertum
 tradat sacerdoti. Proh qualem de se confitens of-
 fert Deo sacrificium? quam mortalibus premi-

II.

Non ho-

mini vt

tali, sed

Deo cō-

fitemur.

1. Reg. 12.

13.

2. Cor. 2.

17.

65.

III.

Pectus

apertū

in cō-

fessio-

ne tra-

dendū

est sa-

cerdo-

ti.

Exod.

29. 26.

M m m

tue

tur illa doloribus, quæ suâ habet declarare corporis cordisque infirmitatem: alter autem quo sum exponat peccatum: mallet et nimis terrarum hiatus absorberi, quam ut omnibus esset exploratum. Caue, quod si peccus hoc in sacrificio non apertum obtuleris, dilucidè, & candidè tua reuelando peccata, nunc infirmitatis, modò malitiæ verteretur in sacrilegium, quod tibi debuerat esse sacrificium; Deo namque non minimam irrogas iniuriam: cum enim eius Sacrosanctos fugatur munere, atque illum accedis, velut qui Dei referat personam, si peccatum velis occultis dissimulare, & velare sacerdotis, planè credidens, hoc nihil esse aliud quam Deo velle dare verba & illum iustificari.

Hæc fuit illa ratio, sic opinante D. Augustin. terribilis illius supplicij, quo D. Petrus percussit IV. Ananiam & Saphiram, virum & uxorem, qui Cuius Petrum conuenientes, quasi Deo cuncta bona sua dedicaturi, at patrem eius sibi futuri referuantes, quisque per se disfundim D. Petro illudere conabatur. Accedit vir Ananias, & ad D. Petri pedes abiicit patrem honorum eius voluntate distribuendam. Cui Petrus, o te mortaliū infelicissimum. *Anania cur tentauit Satanam cor tuum, ut illud coram me tot mendacijs obtegeres. Ad quorum verborum tonitru concidit mortuus Ananias, & elapso postmodum trium horarum spatio concidit & uxor eius Saphira: ipsæ verborum inuolueris, ut putat, D. Petrum deceptura. Stupor omnes apprehendit Sanctos facti spectatores, quinimo & omnes fideles vehementissimè percussit tremor. Quæ mouit Apostolum virgens ratio, hæc agendi in ipso nouæ legis exordio, iam gratiæ & misericordiæ aurorâ luceſcente? Cui continentur fuisse iniurij? num forte aliena surripuerunt? Non in eis miserant auaritiā, sed mendacium Petrus castigauit, quo conuenerant Dei sacerdotes. Ut tu quoque timeas, caueasque demceps lararè, dupliciter, si scilicet Dei conueneris sacerdotes, & adire Confessorios, monearisque, Deum hoc adeo molestè ferrè, quod saltem conaris imponere sacerdotibus, qui eius ob-*

tinent locum, ac si ipsum intendens iustificare. Nonnulli videtur, (asserit D. Aug.) nimis fuisse ista correctio, ut propter pecuniā de re sua soluta illam mererantur, non hoc Apostolus propter auaritiā fecit, sed mendacium sic puniuit.

Optimè merita retulit infaustum uxor Hieroboam: regina responsum à Domini Prophetis Ahia, quis filij sui morientis futurus esset itans curiosa, à Prophetâ sciscitari propoposuerat, ac de certis impulsu rationibus, noluit, quænam esset, vates agnosceret. Erat hic cæcitiens, credidit illa, se laruam à Prophetâ non cognoscendam, nemine & ut cogitauit, sic periecit, operari induit personam. Antequam autem illa propius accedisset, reuelauerat Dominus auriculam Prophetæ: ceterò noueris, o vates. iam nunc adesse uxorem Hieroboam te consulturam, ut meum ministrum, at personam venis, ne venientem agnosceres: Illam remitte sinistro oraculo desolatam durus mortis nuntius: tali namque supplicio plebi meretur, qui mei vicarium Prophetam tot technis student circumuenire. Accurrit igitur iam non regina, sed de turba mulier operaria: ut autem illam offuscit accedentem, exclamat Prophetâ præueniente introeuntem: Ingreſſe uxor Hieroboam, quare aliam te esse similes? Non te, quæ sis, non te non operari am, sed uxorem Hieroboam. Reuertenti domum, mox ut aulam fueris ingreſſa limenque trueris filius tuus morietur, & iuxta Prophetæ vaticinium mortuus est puer. Quæ hæc impudentia: cœcitiens Prophetam Dei loco præſentem, interrogatam velut Dei ministrum, & faciem pallias, quasi Deo possis illudere: Infaustum tolles oraculum. Idem vobis ego prænuntio, si accesseritis animo duplici, nec animæ faciem id est cœcitiens tiam clarè detexeritis & euidenter.

A Deo diuinus Iosue modus præſcribitur, quo rebellem, infidelēque urbem Hiericho totò demolitur. Hoc tibi faciendum: arcem fœderis nichil sumito, & septiduo ciuitatem, illa comitante clamoribus legionibus, circumito: demum omnes coram sacerdotibus clamores in aëre tollant altissimos, ut eademque muri Iericho, rebelio ciuium conpetiticeſceret & Domino anathema tota consecraretur. *Vociferamini: tradidit enim vobis Dominus ciuitatem: Num animæ tuæ rebellis quæris de Iericho moliri prauitatem? Arcem Dei sumito, Dei legem, illam peruolu, circumuolu, id est perscrutare conscientiam, & Dei mandata percutte considera quæ fueris transgressus, intellectu, voluntate, sensibus, verbis, operibus strictum iustitue cunctorum examen, quibus in legem Dei*

peccatis: deinde coram sacerdotibus, vociferare peccata confiteri. Quod hoc patet mihi, num illa præcipis publice divulganda? Nequaquam, sed comperto habes, explicitè tua crimina esse detegenda: non militando dentibus, sed quasi clamorosis aperient: hac voce contruet mortis ille peccati, mortis ille malitiae, Dominoque anima sacra consecrabitur.

Seraphici S. Francisci narrat, Seraphicus eius filius D. Bonaventura censeram omnino mirabilem. Morabatur quidam in conventu Religiosus, ex hominum opinione spiritu fervens, in oratione continuus, sicutio taciturnus, mente semper ut extaticus de quo sic D. Bonaventura. *Confueverat non verbis, sed nutibus confiteri:* Accurrit Seraphicus Pater, quem omnes deunt Religiosi ad mentis eum alacritatem exultantes gaudent in Domino, qui filium ibidem habet sanctissimum, orationi vi mentis semper intentum, potius motum quam taciturnum, qui ut verbis parceret, peccata in confessione signis ac nutibus aperiebat. O filij desideratissimi, repleat Seraphicus Pater, num illum mihi commendatis? Num signa fertis ea probatiss, confessione, signis, nutibus, & non eundem, distincteque peccata promulgare? Hoc ego perditionis augur indicium, & a diabolo censeo circumuectum: *Sinite, fratres, ne mihi in eo diaboli signa laudatis. In veritate sciatis: quia diabolica tentatio est, & deceptio fraudulenta.* Durus est hic sermo, murmurant fratres, & quis potest eum audire? *Durè acceperunt & vaticinium probavit euentus: in Apostasiam namque delapsus, cruciatu vitam finit detestando.*

§. 26. Committere peccata, non confiteri, pudeat. Optimus Confessarius B. Ludouicus Bertrandus.

Graue mihi obijces pondus est peccatorum confessio, quis illud ferat facie ad faciem homini sua revelare peccata, qui te bonum, honestumque esse iudicabat: hoc sine confusione vel maxima fieri non est possibile: pudore corrigit vultus, & rubore genæ maculatur. Ut his respōdeat discursus habuit D. Chrysostomus amplissimos. Primus, quem iteque reperi, hic est. Hinc tibi parebit, quam bene suo teum diabolus fungatur munere, nomenque exprimat: *Extremans*, qui cuncta visque suis et uellit cardinibus, terminisque diffingit. Duos ut

peccatum, & penitentia, vnuquodque horum suos habet socios indiuiduos: Peccatum autem habet sibi comites pudorem & confusione: penitentia fiduciam & securitatem. Nihil peccato ipso pudore naturalius. Exemplum ab ipse Gen. 3. sume primævis parentibus quos Dei puduit videre presentiam, volueruntque se abscondere solitari: quas non viis David ingreditur, quem non mouet lapidem quo conegatur suum cum Bethsabea adulterium. Qui ut eam ex se concepisse certus intellexit, quas non ambages quæsit, ut quibus seclis dissimularet, sic etiam ut intergrum discernim libere exponeret exercitum? Vt Saul animo eadem Davidis concepit, quo facilius eum intrinseceretur, qui sibi seruiebat amittere postmodum militi tribuitur, quas non struit in sidias, manibus tradens Philistinorum occidendum, & ipse reus sanguinis quæteretur, natusque suas, ut credebatur, seruaret innoxias. Quibus non vulpinis fraudibus utitur Herodes, quem Christus optima ratione vulpe agnominat: *Dente vulpi illi.* Quibus omnibus persuaderet, se invito Baptisam suo gladio corripisse Regalem instruit cenam, tripudia disponit, singit iuramenta, & se tanti viri occasum dolere contestatur. Regia hi omnes erant dignitate sublimes, qui superiorum non timebant suplicia, nec illa formidine pœnz terribi componebant, sed pudore naturali peccati comite confusi: cum enim Saul & Herodes hominum essent, quos mundus vidit flagitiosissimi, tamen credi ab ipsis patet a facinorosa, confundebantur.

Hinc illa parentum nostrorum fatuitas, qui post præcepti transgressionem audientes Dei vocem, ipsos ultro conuenientis, ad arborum umbras abscondendi confugerunt: *Cum audissem vocem Domini Dei deambulantis in paradiso ad auram post meridiem, abscondit se Adam & uxor eius a facie Domini Dei in medio ligni paradisi.* D. Chr. Quid agitis o mente fatui quærit D. Chrys. quâ ratione vos ipsos ab oculis illius abscondere præsumitis cui ipse hæc abditissima luce patet meritis. *ridiana claudis: Nihil est inuicibile in conspectu eius. Tunc respondet D. Chrysostomus. Hebræi. talis enim peccantium consuetudo est, ut tamen si oculi non possint, oculi tamen velis & hudeat.* Ex hac doctrinâ a iam declarat D. Chrysostomus interrogacionem. Cur enim adeo placeat peccato: Peccata tribus peccatum, & seipsum pro illius voluptate committit, diuitias exponant, vitam, ipsius tamen peccati tunc, & nolunt nomen infiguri, cuius voluptate delectantur si tibi placeat adulterium, cur te adulteratores rum vocari Romacharis? quoniam in illum irriter recusant.

M m m 2 tatus

D. CHR.

tatus excandescis, qui te vocauerit scortatoris. Si tuum hoc omne studium, omnia fraudibus agere, cur te vocari deceptoris indignaris? Profero tibi verba Chrysostomi: *Cur qui mala commisisti gaudeas, malorum nomine nominari fugiunt? Est homo machius, & vocari machius refugit. Oblectat sane flagitium, quod commisisti. & tamen ipsius rei nomen aures offendit, si bonum existimas peccatum, quare nomen refugis peccati? si modesto dixeris modestum, si in isto dixeris inustum non irascitur. Ratio hæc est, inquit D. Chrysostomus, quia ita sibi coniectam habent peccata confusionem, ut etiam ille qui magis eo delectatur, magnique illud facit, de eo confundatur, Natulis igitur, & propria peccato confusio.*

III.
Peccato
naturalia
sunt pu-
dor &
confusio.

Pariter cognata est fiducia securitatisque penitentia, quia Dei verbo mittitur qui nec mentiri, nec fallere potest, quid agit diabolus? Hoc inuenerit, & peccato fiduciam dat, & securitatem, penitentia vero confusionem, pudoremque confitendi. Quando te pellicit ad peccatum, quam tibi non offert securitatem, quam tibi non certissime pollicetur, cognoscendum illud fore nemini nullum id nescitum? postmodum te posse damna reparare? plane credas, tibi superesse tempus, salutis facile inueniri remedium. His allectus, perpende, quantā peccatum committas securitate. Dum vero proximat hora confessionis, quas tibi non suggerit rationes? in cuius ventri dedecus, notam infamiae, rem plenam esse confusionis tua te dicere peccata, illa protinus igitur oranti, sic ut videatur hoc in te Spiritus S. axionem verificari: *Suauis est homini panis mendacij, & possidet implebitur os eius calculo.* Enigmati simile est: comedit quis panem mendacij & postea os eius impletur calculo, ut loqui non sit ei possibile: vobis o Domine, vobis o dominū, tale quid accidit ænigma: peccatum magnā cum delectatione comeditis, postmodum os calculo repletur, sic ut verba depromere confessionis, minime possitis. Hoc proprium est diabolo stratagemā. Loquatur pro nobis D. Chrysostomus. *Quo sunt peccatum & penitentia peccatum vulnus, penitentia medicina, sed peccatum pudorem habet, penitentia autem fiduciam possidet. Attende ne ordinē turbes & utilitatē perdas. Hoc opus diaboli. Peccatum inquit Hom. de virtut. & vitij) confusionem habet, penitentia fiduciam, sed Satanas inuertit ordinem, deditque confusionem penitentia, fiduciam vero peccato.*

Pro. 10.
17.

D. CHR.

Hom. 3. de
penit.

Tom. 5.

68.

IV.

Non te

Secundum D. Chrysostomum, proponimus argumentum. Cuius te pudet, num peccati confessionis, in tui salutem & criminis indulgentiam? Non te puduit peccatum committere, quo damnabar? illud te pudebit modo confiteri, quo saluaberis? Cum nihil tibi obuenit, quo minus ne laudas adeo, plebique scandalosas patres immunditias, cum illis quos probe nosti, inueniuntne obstaculum eadem in angulo scortum Dei nostri ministro sub sigillo cuncti endi? Eleganter igitur D. Chrysostomus. *Carpitur quis si desideris de m. D. Ch. retrice, sequitur scortum, capimus sequitur locum, Hic & nequaquam erubescens, meretricem complectitur, vix, numquam ibi pudor. Egreditur inde, cum peccatum consummaverit, atque ut peniteat, pudore tenetur. Miser & infelix: cum meretricem complectebatur, non te puduit: eum ad penitentiam venisti, pudor confunderis? Rem cum facis non erubescis, erubescis cum penitere. & confiteri debes peccata verbo: Diaboli hac astutia est, &c. Item: Quid horrescatis, item, quid libetis & prope commisit? Cur confundere dicere, quod non confusus es perpetrare? Cur vereri peccata? Dñs indicere, quod non veritus es ipso presente committere? Nūquid eum putas admissa nescire? Penitens est confiteri nolle, quā legem contemneret. Penitens est Deo offensā non satisfactione placare, quā peccando Dei bonitati offendere. Connectamus huic suis conceptibus iucundū D. Ber. *Cur te pudet peccatum tuū D. Ber. dicere quod nō puduit facere? Au: cur erubescis, Deo loquens confiteri, cuius oculis non potes abscondit quid si forte pudor est tibi uni homini & peccatori, peccatum tuum exponere, quid scilicet os in die iudicij, nō omnibus expōita tua conscientia patebit? Coram quo dicere confunderis, coram, homine tui simili? vel bonus est aut nequam. Si nequam non illi sunt noua, quæ confitens peccata. Si bonus, tibi compatiatur, teque non iam ut malum, vel perditum, sed ut qui cum bonis sis, & amicus Dei, considerabit.**

Narrauit olim mihi Beatus P. Fr. Ludouicus Bertrandus, (& mihi magno adscribo beneficio, illum mihi fuisse Magistrū Nouitiorum in ceteri, sanctoque conventu Fratrum Prædicatorum Valentia) accessit pedes eius quadam persona religiosius, tantorumque criminū faciebat exomologesin, ut ad quodque crimen, cuius se re fateretur, attentius Confessarium, interiret: credebatur enim eum gestus quosdam non vulgares edidit. Peracta vero confessione, ut eum vidit serena facie, & minime turbatum; Pater mihi, inquit, hic sit meæ confessionis epilogus, quod te peiorem me iudicem esse peccatore nō: si namque talis non esses, quomodo potuisses, tam exhorrenda pacatus audire flagitia, sed nec minimum dare signum commotionis, nec ut me sion machabundum te similibus affectum laxa: nūque

gre cenſeo facinoribus. Cui viſ ſanctus. Fili mi, me longè te peiorem eſſe conſiteor; imò primū mundi peccatorem, tameſi Dei gratiā, nullius horum, quæ mihi conſeſſus es, criminum me mordeat conſcientia, nihilominus audiui te trāquillus, & ſedatus; dum enim me conueniſſi crimina conſeſſurus, iam te non attendi vt hominem, qui illa comprobeſ, ames, aut velis parare aut in illis perſeuerare contumax, ſed velut virum, qui bellum illis indicat, eaque penitens deteſtetur. Licet autem me, talia à te commiſſa fuiſſe peniteat; delectat tamen videre; eadem à te repudiari, vt hoſtes inſenſiſſimos odiō haberi ad vitæ fugem temet te conuertere meliorem; conſulta capere ſaniora. Noui vetero, quod ſi Deus me ſua non protexiſſet gratiā, multo te deliquiſſem grauiora. Opportunè ſcribuntur hic Spiritus S. Conſilia: Pro anima tua ne confundaris dicere verum eſt enim conſuſio adducere peccatum, & eſt conſuſio adducere gloriam & gratiam.

§. 27. In Beelzebub eiſcit dæmonia. Hoc Iudæorum iudicium, pectoris prodit; eorum maliciam. Aſpidum ouis comparatur D. Cypriani attexitur argumentum.

69 Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eiſcit dæmonia. Multa ſimul coaceruamus; eod quod prædictis diutius inhaſimus. Linem igitur imponemus, ſi peruerſam prius Iudæorum maliciam, & effrenem impudentiam appenderimus: quæ eorum adeo pectora tumeant, vt qui ex miraculo; ſaltem colligere, & credere debuiffent Chriſti ſanctitatem, & eum vt amicū Dei reuereri, eundem vt dæmoniū accuſabant. Cenſet Spiritus S. grauiorem pectoris inueniri nō poſſe maliciam, quā alteri ex bonis actibus parate calumnias. Bona in mala conuertens, inſidiatur, & in electis imponet maculam. Ex Græco textu legunt alij In laudabilibus, ponet maculam. Non potest te quiſpiam iniuria contriſtare acerbiori, quā ſi quid agis optimè; factum eſſe calumnietur peſſimè; ſi que detrahāt piis; perſibus quibus ſummam apud omnes laudem mereraris. Hanc Chriſtus præſcribit tutiſſimam regulam, quod cum homo comparatur arbori, ex fructibus ſit agnoſcendus; ex fructibus eorum agnoſceſtis eos. Non poteſt arbor bona malos fructus facere. Nulla ſuſpetit tibi ratio, bonam iudicandi ar-

borem, quæ mortiferos malosque proferat fructus, ſed nec malam, quæ coram omnium oculis pomis formoſis, bonis, ſapidis maturisque grauida ſecundatur. His licet ſuppoſitis, hortatur tamen nos ita Chriſtus noſtrum ſuspendamus iudicium; ne proximum præpoſere condemnemus, ſic vt omnino præceperit, neminem iudicemus; ſi diuinum nolumus iudicij incurtere ſententiam: *Nolite iudicare, & non iudicabimini, Luc. 6. 37. nolite condemnare, & non condemnabimini. Iudicet Chriſtus non alloquitur, præpoſitos nō tangit, nec quando facinus eſt omnium ore, & caltulo nequiſſimum, ſed quando talia facta ſunt, quæ licet mala videantur, attamen admittunt excuſationem, ſive bonæ intentionis, ſive particularium prætextuum circumſtantiarum, vt D. Lib. 2. de Auguſt. docet, hæc quoque ſententia communis ſer. Domini eſt ſanctorum: Quod dubia ſunt in meliorem ut in nō. partem interpretanda, quā declaratur, probatque te ca. 28. ſuſus D. Thom. & 29. & 30.*

Ne præſumas (mōnet D. Auguſtin. ſer. 202.) videas opera, quæ ſi tua ſint opinione mala pro-re. 2. 2. q. vidus ſis & cautus ne propter ea proximum 60. a. 3. & condemnes: licet enim illud quod foris inue- 4. niretis, ubi peccatum eſſe videatur, ignoras attamen intentionem, eius rationem quā habet, animæ quoque diſpoſitionem, quā poſſit à peccato excuſari, ſi non ſemper, nec in toto, ſæpius tamen, ex parte. A bono eſt, quod Apoſtolus Paulus, adeo ſapiens, & diuina luce fulgidus, oculis perſpicacibus & illuminatis, ſeipſum penitus inſpiciens, & nullies perſeuerans, non audeat tamen de ſeipſo determinatam ferre ſententiam, proreſtatus ſe hoc non tam certò poſſe affirmare, quin ſe periculo exponat erroris; proinde de ſe iudicium, Deo committit: *Nihil mihi conſcius 1. Cor. 4. 4. ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum; quia autem iudicat me, Dominus eſt, quā doctrinā te inſtruit, quod nec ipſe ſecurus ſis propriæ index conſcientiæ, Quis te præter te nouiſſimus? quis de te præter te certius poteſt ferre iudicium? Quis enim hominum ſit, quæ ſunt hominis, niſi 1. Cor. 2. ſpiritus hominis, qui in ipſo eſt: dixerat paulo ſuperius Apoſtolus Cum igitur de ſe homo plus 70. cæteris nouerit, nec tamen in toto & per totum inſallibile poſſit de ſeipſo ferre iudicium, licet ſit ipſe ſanctiſſimus Paulus, quā tu præſumis audaciā falacem de proximo dare ſententiam? Quis autem perferat, vt teipſum ſecurum adeo facias in cogitatione tua proximi cenſorem, ob neſcio quæ in illo viſa; vt cenſuram ſeras determinatam, & reſolutionem definitiuam, de hoc,*

M m 3

hoc, & illo, de sacerdote, de religioso, de coniugata, de nubi, demum de omnibus qui tuis occurrunt oculis iudicandi? ah in illo quidquam notari quod videtur reprehensibile, Transcat, at non quia reprehensibile videtur, semper est reprehensibile, quando vero iudicas opus tua correctione dignum, forte cordis intentio rationem habet bonam, quia iustificetur, & a correctione liberetur. Peccatum est non exiguum resolutorie proximum ut malum iudicare, eo quod aliquid in illo notaveris quod tibi non bonum esse videtur. Si hoc ita sit, quale celebatur flagitium iudicare proximum & ut nequam condemnare, nedum non in illo quidquam mali, sed boni plurimum virtutisque preclari illius annotando? Hoc extremum totius malitiae, & nequitiæ signum supremum in oculis eorum, qui malum iudicant, quicquid oculis spectant: illis similes qui perspicillibus viribus, flavis, seu coloratis videntur: *Bona in mala convertens, & in electis ponens maculam.* Hæc erat perditionis malitia Iudæorum. Dicite, gemina viperarum, diaboli progenies, quid in homine illo notatis, quo tam stricte condemnatis eum iudicio, ut dæmonis amicum asinuletis? Quid reprehensione dignum, quod necromanticum accusetis? Opus, quod peragat an non bonum? An non ipsi diabolo contrarium? Numquid in Dei obsequium, & proximi emolumentum.

70

L. 15. Mor.
c. 7. & 8.
Isa. 59. 5.

L. 12. c. 62.
Lib. 5. 26.
& 34. de
historia
animarum.

Quis non perdoctam mitteret philosophiæ quæstionem a Deo vni Iſaie propositam, quàm ex parte declarat D. Gregor. quæstionem agit Deus de generatione serpentium, aspidum, & basiliscorum: *Oua aspidum superunt, &c. & quod confortum est, erumpet in regulum.* Ex ovis excluduntur pulli, ta is autem sunt hi speciei, qualis fuerunt & ova. Quid de serpentum ovis, nisi serpentes excluduntur? Tradit Plinius ex doctrina Aristotelis, serpentes ova sicut aves excludere, fouent illa, & terrâ cooperiunt, & talis sunt speciei serpentes educti qualia ipsa ova; Nec omnino mireris, si aliquando forent mordaciores velut si de ovis aspidum excluderentur basilisci, mordaciores aspidibus, & qui veneno ceteris serpentibus sint noxiores, cum solo visu interficiant: quia ova iam mala erant, & tellus quæ cooperiuntur, & fouentur, cum sit venenosa, superaddere potest aliquod aspidum veneno, quo basiliscus excludatur: *Quod confortum est erumpet in regulum.* At qui fieri potest, ut expositis ovis sine felle columbarum enascatur inde basiliscus? Expositis aquilæ nobilissimæ

quæ solem irreuerberata conspiciat acie, ovis excludantur bubones & vesperilliones aquilæ hostes immortales? O quam execrabile foret illud malitia pectus, quod talia excluderet ova: quod ex seminata venenosa cicuta, cicuta nascatur mortalis nemo miratur, sed quod seminato rosmarino, seu salvia salutifera, geminet ex illis planta mortifera, quid diceret? Maledicta terra, quæ in tam oppositas quæque vertit qualitates, & ex vitalibus ac salutiferis mortificia producit ac maxime noxia. Quod pectore tuo reuoluas, & rumines opus quoddam malum, quod alius quispiam seminauit, & per oculos tuos seu aures pectus intrauit, quibus illud vel audisti vel vidisti, inde vero iudicium oritur, quod tam sit ille malus, quàm eius opus, transeat, cum sit quasi naturæ consentaneum, tamen si vero seminat opus inferioris sit malum, quàm ipsum temerarium iudicium, quod in te ex illo potulatur, operis auctorem ipso iudicium opere nequiorem, non tanti referret, cordis tamen tui panderetur malitia, quæ seminat seu operis aggrauat peruersitatem.

Verum enim vero, quod ex operibus bonis virtutibus heroicis, actibus, omni præconio dignissimis ab alio positis velut ovis tuo in pectore, ut tua fervore fota voluntatis, producant bonum iudicium, in eius, qui ea parant honoris incrementum, ex iisdem basiliscus quo nullus pestilantior enascatur, plantaque cunctis mortifera, quis sibi peruideat? Hic luce patet apertius, quanta pectoris tui terra malitia secat, cum sic de vno extremo ad aliud transiunt, peruersasque qualitates. Hæc erat Phariseorum illa peruersitas: qui cum in Christo virtutes notarent heroicæ, miracula stupere inaudita, doctrinamque mirarentur planè celestem quæ per oculos & aures eorum pectoribus inferebat, diabolo contraria, Dei seruitio famulantia, quatenus ex illis tale producerent iudicium, quo illum sanctum colebant, potentissimum venerarentur, & ut Deum adorarent, basiliscos excluderunt venenosos, peruersa iudicia, quibus eum & Dei reprehendunt inimicum, dæmonij accusant consociatum, quodque suis in operibus virtute vteretur diabolica præstigiator.

§. 28. Extollens vocem mulier. *Conuincit illos D. Cyprianus discipulis ut efficeret, ita & subtilis, mulierisque de turba testimonium.*

Compendiosum contra Gentiles & Laticum scripsit D. Cyprianus tractatum, quo cunctas Deorum describit historias, aut si manus, commenta fabularum. Respondete mihi gentium populi, quare D. Cyprianus quæ præ clara facinora, quæ facta heroica, quas virtutum prærogativas notatis in illis, quos Deos veneramini, quibus inducti ipsos ut tales colebatis? Examini cuncta subiiciamus, nec hoc mihi negare poteritis, quin eminentiora Deorum facinora fuerint homicidia, furta, rapina, stupra, mendacia. Vitam mortuis non infufflarunt, imo viuis exfufflarunt: Cecis lumen non infuderunt, imo plurimos excecavunt. Eorum nam talia non fuerunt negotia, quibus de mortalium ageretur inflaturio ne, ad hoc coclimantes, ut boni essent; imo bonos in malos perverterunt & mulieres pudicitia celebres, reddebant infames impudiciis, talia scribuntur horum operum; qui tandem exitio perire detestabili. Melicertes & Iuciothea se maris fluctibus immerferunt; Castorem & Pollucem à diis ipsi fingitis acerrimè castigatos, Hercules omnium cre notissimus doloribus furibundus interit, flammis exustus in monte Oeta: hanc illi mortem impudica peller procuravit. Apollo legitur ob nefanda scelera, ad gregum custodia condemnatus. Neptunus ad muros ædificandos Laomedontis adiudicatur; & sic consequenter enarrat de Ioue, Marte, Venere cæterorumque Deorum caterva nequissima. Esculapius autem ab opere quodâ singulari laudandus esse videbatur, quod infirmum gravi morbo languentem, nomine Hippolytum curaret, at opus illud medicis est familiare, verum talia fuerunt ei imposita crimina, ut in eorum penam, cælum fulgura dimiserit, quibus percussus miserè corruit. Hosne colitis Deos: dicite quibus excellere virtutibus, ut illis pectoris arcano reuolutis, inde iudicium tale concipiatur, quale concipitis, illos videlicet esse Deos, & ut Deos supremo cultu veneremini? Quæ diuina notatis in illis opera? quas virtutum prærogativas? quæ miracula? Si eorum inuicem tales ut Deos iudicatis adorandos, quanto magis illa de Christo vobis est ferenda sententia, qua illum ut Deum honoratis: scilicet in il-

lo diuina planè ac suprema consideretis opera, & quidem talia, ut ea, Dei sit solius operari.

Vim habent hæc argumenta (inquit D. Cyprianus) contra Iudeos multo efficaciora. Respondete mihi perituri, quæ vidistis opera diuina, quas eminentias in aureo vestro vitulo, egressi de Ægypto, quibus persuasi antequam Deo Iolemnies hostias idololatricæ cõsecraretis. Numquid mortuum quempiam suscitauit? Numquid cecos illuminauit? Numquid mundauit leprosos? Numquid paralyticos solidauit? quid igitur huius idoli vestro pectore lemmatum, quo tam præclarum ferretis de vitulo, voce præconia, testimonium: *Hic sunt dii tui Israel.* Quid laude digni notatis in gentium simulacris, Chanaanorum, Amorrhæorum, Sydoniorum, ac Moabitarum idolis, quo tanto spiritus impetu, & pertinaci voluntate Deos idola crearetis? Audiatur de illo Dominus per Ezechielem solidissimis & Deo dignis rationibus argumentatus. Ad Christum igitur conuersi, quæ vidistis (amabo) in illo facinora? Numquid non mortuos ad vitam euocauit? cecos illuminauit? gressum claudis rectificauit? leprosos purificauit? Numquid non expectabat, & descripta Prophetarum liberis opera perculuit ab ipso facienda, quæ omnia coram vobis impleti, nemo, nisi cecus, non intueretur? Quod igitur vestrum illud crimen, ut talium testes operum oculati, nedom non Deum esse consisteamini: quinimo ex illis ipsi: peruersi feratis Multi iudicium, & Deo inimicum, Sathanæ familia: diabolus censetur confederatum, inde de illis inferenda nece consilium inter vos agitis: itum ut homicida: sic hac occasione patrum testantur Deum Evangelistæ: *Exiuntes Pharisei, consilium faciunt aduersus eum, quomodo eum perderent.* In quæ Marc. 3, 6. finem, scribente D. Marco, conuocant Herodias. Num atrocior hæc quædam esse potest iniquitas? Modo sileo, & loquitur D. Cyprianus: *Itaque cum Christus Iesus secundum à Prophetis antepredicta, verbo & vocis imperio, demonia de hominibus excuteret, paralyticos restringeret, leprosos purgaret, illuminaret cecos, claudis gressum daret, mortuos rursus animaret, cogeret sub elementa famulari, seruire ventos, maria obducere, inferos cedere, &c. Hunc magistri coram, atque primates, accensum ira, & indignatione provocati tradiderunt, &c.* Dñe mi, vult de duobus magis admitte ignoro: pessimos, quos mundus tulit, homines imo & ipsos diabolos, ut Deos video adorari eosque tantorum criminum reos, ut vel ipsa illorum terreatur consideratio ne phantasia, & obstupesco; tetro contempler opera patrum dei iustissima, tamen

II.

Quæ ratio vituli & gentium idola honorandi.

Ezech. 16.

III.

Multi iudicium, & Deo inimicum, Sathanæ familia: diabolus censetur confederatum, inde de illis inferenda nece consilium inter vos agitis: itum ut homicida: sic hac occasione patrum testantur Deum Evangelistæ: *Exiuntes Pharisei, consilium faciunt aduersus eum, quomodo eum perderent.* In quæ Marc. 3, 6. finem, scribente D. Marco, conuocant Herodias.

Num atrocior hæc quædam esse potest iniquitas? Modo sileo, & loquitur D. Cyprianus: *Itaque cum Christus Iesus secundum à Prophetis antepredicta, verbo & vocis imperio, demonia de hominibus excuteret, paralyticos restringeret, leprosos purgaret, illuminaret cecos, claudis gressum daret, mortuos rursus animaret, cogeret sub elementa famulari, seruire ventos, maria obducere, inferos cedere, &c. Hunc magistri coram, atque primates, accensum ira, & indignatione provocati tradiderunt, &c.* Dñe mi, vult de duobus magis admitte ignoro: pessimos, quos mundus tulit, homines imo & ipsos diabolos, ut Deos video adorari eosque tantorum criminum reos, ut vel ipsa illorum terreatur consideratio ne phantasia, & obstupesco; tetro contempler opera patrum dei iustissima, tamen

men vt dæmoniæ accufari, Satanæ pytho-
nem audire, Dei inimicum reprehendi, talique
calumnia tantis operibus correfpondente la-
ceffiri: *Beelzebub nobis, & in principe demonio-
rum eiecit demonia*, & præ ftupore vix me con-
tineo.

71 Hæc Chriftus tam dolenter accepit conui-
tia, vt gellus ederet inſolitos, parum eſt mode-
ſtiæ ſuæ, ac diuinæ compoſitioni, ſed etiam vito
communi non vſitatos; vt de illo ſic referat

Mar. 3. D. Marc. *Exierunt ſui tenere eum, dicebant enim:*

21. *quoniam in furorem verſus eſt*, de quibus dic
Mercurij præterito, qui nulli conuictorum, quæ
illi quàm plurima impropèrarunt, ſic data ope-
ra, quàm huic ſtudent reſpondere, teſte ipſo E-
uangelifta, quo tam luculentis probat argumen-
tis, nedũ nihil opera factum eſſe diabolicæ, ſed
quod cuncta diuinis ſint adſcribenda poteſtati-
bus: cuius & mulier de turba profert de Chri-
ſto teſtimonium, cuiusque ſupremam agnoſcit
veritatem, qua Saluator vti voluit, ſicut olim o-
pera Sanctorum mulierum Debboræ, Iudith,
Eſther, ad vitiis inuolendum potentiſſimos
exercituum duces, eoſque proſtituendũ, humi-
liandum, ſuperandum, extulit autem illa vocem
adeo canoram, vta toto perciperetur auditorio,
qua omnem illam deiecit, conuictique progeniẽ
viperarum: *Benius venter, qui te portauit, & v-
bera qua ſuxiſti*. Pfalſat illa, & de hoc requiſi-
torum verberum conſtituendo decantet il-
lud, quod olim de Holoferne Iudith virago il-
la mirabilis, & bonorum memoria digna: Do-

Iudith. c. *minus omnipotens nocuit eum, & tradidit illum in*
16.7. *manus femina, & conſoluit eum. Non cecidit potens*
eorum à iuuenibus, &c. ſed Iudith filia Merari in
ſpecie facies ſua diſſoluit eum. Gratus autem te-

demptor tanto beneficio, hac occaſione ma-
ximè opportuna, vt illi gratiam referret, ac co-
ram omnibus eam honoraret, conuerſus ad il-
lam, ait: optimum ac veriſſimum tuum eſt o-
mulier teſtimonium, verè namque beata pa-
rens, qua me ſuis genuit conceptum viſceri-
bus, paruoque lacte aluit: artamen his ſupe-
raddo: *Beati qui audiunt verbum & cuſtodiu*
illud.

His verbis & mulierem Chriftus eſt conſo-
latus, & omnes nos erudit, non ſufficere ver-
bi tantum auditionem, ſed requiri etiam in-
pectore conſeruationem: quia vt eleganter D. Au-
guſtinus iure merito vocatur Dei verbum, animæ
cibus, eſt enim hoc nihil certius, quàm vt cibus
det corpori nutrimentum, ſeruetque proſperum,
non ſufficere, vt ſtomacho recipiatur, ſed ex ne-
ceſſitate requiri, ſtomachus illum conſeruet,
calore digerat naturali, & per venas, artenas
cunctasque corporis partes diſtribuat alimen-
tum. His congruam expendit Spiritus S. ſenten-
tiam: *Theſaurus deſiderabilis requieſcit in ore ſa-
pientis, vir autem ſcultus glutit illum*. Sic ipſe ſcri-
bit ex noſtra lectione vulgari: *Imprudens*
homo diſſipabit illum. Vnde hanc aduenit ex-
hortationem: *Admonemus charitatem veſtram: D. huius*
vt ea qua audiendo tanquam ventre memoria con-
ſeruet, rursus euoluendo, & cogitando, quodammodo Tim. 4.
rumineat. Hoc quoque vos omnes doceo, mo-
neoque faciatis, dum verbo Dei auditores aſſi-
ſtitis, illud memoria conſeruetis tenaciſſima,
ruminetis frequentius, calore charita is digeratis,
opere perficiatis, vt ſit vobis vtiliſſimum, in
hoc mundo gratiæ, & in altero gloriæ cæleſtis
incrementum. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIÆ VIGESIMÆ SEQVENTIS.

CONTINET hoc Chriſti Euangelium duorum Regum ſibi ex dia-
metro oppoſitorum deſcriptionem: qualiter quiſque regni, quod
ſuum eſſe dicit, poſſeſſor, totis illud labore viribus conſeruare
ſubiectum. Rex legitimus Chriſtus eſſe perhibetur, qui cum in
animabus regnet iuſtorum, parte Eccleſiæ principali, illas vt ſibi
debitum occupat regnum. Rex alter diabolus ſcribitur, qui per
peccatum, nominatim verò per Hæreſim, illas tyrannica poſſidet
auſtoritate. Licet autem tantò fiat hoc earum impendio, prout in noſtro patet co-

eo, surdo & muto; toto tamen molimine conicitur, ne earum possessione elimine-
tur, in quem finem sibi ministros adsciscit auxiliares hæresiarchas. Cum autem non
leue timeatur ex ipso regno posse emergere periculum, ne tot tantisque ab ipso dia-
bolo damnis contractum, subsidium, licet voce tenus imploraret, periculum præuc-
nit, loquendi ponens obstaculum. Christus ut legitimus animarum rex, in earum salu-
tem, agit de propellendo ex illis hoc tyranno diabólico, quem hodie viri huius corpo-
re foras exturbat, & ut sibi hoc in munere famulentur, suos eligit duces, & conscribit
ministros fidelissimos: tamen si verò hoc omnibus incumbat Euangelij professoribus,
attamen arctius multò huic astringuntur muneri ministri Sancti Tribunalis Inquisi-
tionis, qui hæresim extirpantes, titulo de illis dicitur hoc singulari, quòd dæmones
eiiciant potestate, quâ hæreticos possident. Ad hoc edita publicant, quibus Christia-
nos ad hæreticorum obligant denuntiationem, quatenus debito supplicio venenosa
infectio sopiatur. Hæc omnia quatuor describuntur articulis. *a.* Primò: liquidò con-
stat, quanti Christus faciat, esse se regem fidelium animarum, cum illas habeat, defen-
dat, & ut proprium sibi regnum tueatur. Deinde patet quâ diabolus illas iacturâ pos-
sideat, quando per hæresim plenariò illarum potitur dominio, torquet non mitius
quam rex, tyrannus sæuissimus. *b.* Secundus, exponit articulus, quàm sibi directè op-
ponantur ministri Dei, & diaboli; Dei ministri sunt S. Inquisitionis contra hæreticos
officiales. Demum, quâ ratione ad tutiorem regni Christi custodiam ac defensionem
institutum sit S. Tribunal Inquisitionis. *c.* Tertius confirmat, quàm iustè plenaria
hoc Tribunal polleat auctoritate castigandi hæreticos, illos censuris aliisque modis
reprimendi. Nec non quanta debeant inuigilare ministri diligentia, ut hæreticos
comprehendant, pro peccatis mensura puniendos. Quartus: ignem declarat esse pro-
prium hostibus fidei supplicium, cum ipsorum personis, tum libris infligendum. In
quem finem optimè quadrat (*a.*) edictorum publicatio, quæ liget subditos ad hære-
ticorum denuntiationem, etiam omiſſa fraterna correptione.

- §. 1. Christus, & diabolus duo sunt Reges sibi
contrarii, distinctaque possident regna.
§. 2. Regnum Christi est Ecclesia, regnum dia-
boli sunt hæretici, & infideles.
§. 3. Tunc de dæmone dicitur, quod perſectè
quempiam possideat, quando cum in hæresim
& à fide Apostasiam impellit.
§. 4. Diverſos sibi contrarios habent mini-
stros Christus, & diabolus.
§. 5. Instructio & motu Spiritus S. institutum
fuit tribunal S. Officij Inquisitionis, ad Chri-
sti regni conſervationem.

- §. 6. Inſiſſima ratione pollent Inquiſitores &
auctoritate & potestate ad puniendum hæ-
reticos.
§. 7. Merito tradit ignibus S. Tribunal Inqui-
ſitionis hæreticos, aliisque plecti generibus
ſuppliciorum.
§. 8. Aequiſſima ratione promulgat S. Tribu-
nal Inquiſitionis edita contra hæreticos.
§. 9. Non eſt cum hæreticis ſeruanda fraterna
correſpondentia, ſed illa præterita, conſiſtim ſunt
denuntiandi.

HOMILIA XX.

DE EDICTO FIDEI.

QUOD PVBLICATVR IN SANCTO TRIBVNALI INQVIVISIONIS.

Dominica tertia Quadragesimæ.

Erat Iesus eiciens demonium & illud erat mutum. Luc. 11:

85
Luc. 11
Ezech.
34
25
I.
Duo
vacta
da pro
ponu-
tur.
1. Reg.
ca. 17.
Ezech.
34:15

DVO nobis sunt hodie tractan-
da prae manibus. Primum de-
cantatum S. Lucæ Evangelium,
quo proponit Christum, offi-
cio boni pastoris ad ovium sa-
ltem fungentem, qualem æ-
ternus Pater nobis addixerat suscitandum: *Sus-
citabo super eas pastorem unum, qui pascat eas.*
secundum meum David. Quemadmodum enim
David ab Isai patre constitutus ovium custos,
cas ab ipsis tutatus est & leonibus, eorumque
faucibus eruit iam captam prædam, & Regum
narrat historia. Ita & Christus Redemptor no-
ster, filius David secundum carnem, & carne
mortali vestitus, notum omnibus, quam sedulus
commendatum sibi à Patre gregem custodierit,
de quo per Ezechielem dicitur: *Vos oves pascuæ
meæ homines estis, à leonibus tutatus infernalibus
& ab ipsis eripiens incolumes. Hoc letabatur
exercitus, si leonem faucibus, si virorum vngu-
bus captas oves liberaret: hoc namque dominus
nobis indicat Evangelista: Erat Iesus eiciens da-
monium, & illud erat mutum.* Dæmon, è viri cor-
pore propellebat, quasi pastoris munere sanctus
fidelissimi: verè namque dicere licet à dæmone
direptum hominem, sicut à leonibus oviculam:
& adeo quidem vngibus constrictum, denti-
busque præfocatum, ut nec loqui, nec audire nec
videre posset. His autem, qui præclarum illud
opus in sinistram partem conabantur interpre-
tari, virtuti Beelzebub attribuyendo, respondit, se
cà mente descendisse de cælis, hoc illi officium
invenire, fortem armatum debellare, dæmonem
scilicet exturbare, & eis exuete castris quæ du-
dum occupaverat, & pacificus modò possidebat,
eo planè modo quo copiarum dux præsidium
occupans, à fortiori superveniente superatur,
castroque spoliatur; nec aliam ob causam, quam

quia viribus alteri prævaleret. Quocirca si Chri-
stus hominum corporibus dæmonem expelle-
ret, quos vallo quasi munitis foris possidebat,
superis id erat adscribendum virtutibus ipsis
interni longè superioribus. In cuius veritatis af-
firmationem tam efficacia protulit Christus ar-
gumenta, ut quædam de medio populi mulier,
volens Deus medio uti tam debili, quo l'han-
saorum confunderet elationem, vocem attol-
lens in Christi præconium exclamaret alius:
Beatus venter qui te portavit. Hoc eius est Evan-
gelij compendium.

Secundum nobis occurrat exponendum, edi-
ctum scilicet tam sanctum, inlucum, ac necessa-
rium, quod divini pastoris magnates Roman-
Inquisitores publicaverunt, inquirentes in fari-
tationem & officij sui obligationem, diligenter
ac sollicitè lupos, leones, rîsos, vulpes, & hare-
sum nequissima animalia; Iudeos, Mauros,
Apostatas homines gregi divino pestuciosos, &
Sanctæ Ecclesiæ noxios, ut illam, immaculatam
mundamque censerent, ut oves Dei in pace
viviant imperturbata, ut inoffense in Sanctæ Ro-
manæ Ecclesiæ quiescant ovili, cuius caput ag-
noscamus Summum Pontificem Romanum,
Christi Vicarium, legitimum D. Petri successo-
rem. Vtrumque tractaturi, comitante de vno ad
alterum, & ad vtrumque Dei gratiâ in Dei glo-
riam & S. Inquisitionis maximum honorem, si-
delium consolationem, omniumque gratissi-
mum documentum. Quod ut congrue fiat, gra-
tia nobis Spiritus S. est necessaria, quam conse-
quemur, si gratiarum Matri humiles implore-
mus auxilium; dicentes *Aus Maria.*

S. i. Chri.

§. 1. Christus & diabolus duo sunt Reges sibi contrarii; distinctaque possident regna.

D Augu. supponit & expendit pro locorum Scripturæ declaratione, quod licet sine modo plura regna, plures reges; omnia tamen ad duo reuocari, velut duo si prema, quibus omnis comprehenditur potestas regumque dominium. Regnum Dei regnum diaboli quotquot regitur in hoc viuunt mundo, regno comprehenduntur alterutro. Dei Regnum ex iustis principaliter constituitur, in quibus ipse dominatur, quos ipse gubernat qui illi obedunt: regnum illud, de quo dilectus Christo discipulus: *Fecit nos regnū, Sanctos subintellegēs*, licet ex *Gen. 1.* textu quidam legant: *Fecit nos Reges: Beati & c.* quam lectionem antiquus sequitur Aretas. Neque autem in solominus D. Ambrosius vi. l. 1. a. opus dicit: *Fecit nos regnū* hoc quippe singularem beneficium Christus homines cumulauit: *Quado eos tales constituit, in quibus ipse cū Patre, & Spiritu S. inhabitare & regnare dignaretur.* Idcirco in eadē Apocalypsi, beati Deo resonantes gratia si actio, ne eius meminerunt beneficii: *Fecisti nos Deo nos regnū.* Nō constituit Dei regnū ex palatis insensibilibus lapidibus edificatis; non est Dei regnum ciuitas vallibus, & præcelis aggeribus circumdata, velut Babylonia; regnū Dei nō sunt terrenæ domus, quas licet appareant pulcherrimæ, breui scimus esse collapsuras, quia terrenum habent fundamentū. Non constitit Dei regnum in vrbibus, amoenis hortis, fontibus perennē Auentibus, foris plateisque amplissimis, quæ breui temporis intervallo omnē pendunt decore, & susque deque subruunt, sed in animalibus sanctissimis, æternis duratione, naturæ adeo præcelentis, ut earū vel minima, queat in se recipere, & velut in domo celesti totam Domini Dei nostri completi magnitudinem. Est autem hoc Dei regnū, de quo tradit Apostolus, quod Christus, in die iudicii traditus est Patri, in quo perpetuo regnat Sanctissima Trinitas. *Cū traditus est ei regnum Deo & Patri.* Porro magnificū est adeo Dei regnum, ut iustorum quisque ciuitas sit amplissima, Deoque charissima, quem non minoris facit, non minus extollit, quam Reges incliti, Monarchæ supremi, præcipuarum vrbium regiones, & clasque Prouincias. Vnde pro more habeo declarare illud quod olim Dñs Moysi dum eum legatum suū mittit in Ægyptū, pluribus & sique magnis in sui famu-

latū ornatū officiis: *Ego sum Deus Abraham Deus Isaac, Deus Iacob, Deus patrum vestrorum.* Conuersa regibus loquitur formulā, dū legatū ad alienas expediunt regio: *es, regis munus diplomati-* bus, quibus nomina, titulosque præscribunt præciparū Prouinciarum, Regnorū, vrbiumque, quibus independente demanant potestate. Sit exēplo Rex nolite inclitis, qui quo potestatis suæ se declarat ampliūdinem, in interius regis, ut prænotat regna, quibus principatur. Philippus Rex Castiliæ,ragonæ, Leonis, Siciliæ, &c. nō abstinuit modo Deis in illo quod Moysi iniungit munere, suū voluit exponere maiestatem, notificat potentiam signare, iudiciorū suā nominans regna quibus imperabat. Quorum vnum, Abraham, Isaac a terris, etiam Iacob, ab eternum denique quilibet iustus & iudicatus. Nūquid diuine celsi uidi, conuenient ut eximiet, Deus celsi, terræ mariū, solis lunæ, & ceterū, ac totius Dominus vniuersi, quod totū ipse gubernat, quando, & quā uol. ratione, uera, & libere sua uoluntate, uerū uicū profertendo quā non celsū diuine superbiat Monarcha, si in re ueritate prænotare suis posset ipse diplomatis. Ego Rex & Dominus solis, lunæ, siderū aliquorū, quorundā istorū celorum Lunæ, Maris, aut Venetis, &c. & illos regere posset pro libitū, illisq; imperare? Non dubium, quā in eo se uultu celsiorem multo crederet, quā omnium terrarū regnorū, imperio clarissimum. Nunquid poterat Deus ex his suis nomen sumere maiestatis? Nō poterat concedamus enim licet hæc omnia diuino subiacere imperio: *Domini est terra & plenitudo eius, orbis terrarum, &c.* Proprie tamen primarium gloriæ suæ regnum hoc esse cognoscimus, quo sanctis imperat, singuli namque iusti sunt vrbis amplissima, regnum diuissimum, regio caelis ipsis formior, uenustiorque sideribus: his quippe totus secundum esse suum, suæque potentia Deus minimē comprehenditur, prout anima iusti, quā idcirco ut gloriæ suæ delictū thronum: *Anima iusti sedes est sapientia.* Porro diaboli regnū peruersi sunt, in quibus regnat, imperat, dominatur gubernat, & horum: *Iste est rex super uniuersos filios superbiæ*, de diabolo Deus hic loquitur sub figura ferocissimi animalis. Hec autem D. Ican. demonstratur, mali scilicet, quod infinitis locustarum pestiferarum numerus, quæ totum impleuerant terram, Regē sibi præfectum agnoscere, diabolum, qui uocē suam tribus exaratum linguis, Hebraica, Græca, & Latine præferebat: *Habebam super se Regē, Angelum Abyssī, cui nomen Hebraice Abaddon,* 9. 11.

Grace Apollyon, ἀπολλύων Latine habens nomen
Exterminans. Hoc locustarū hierophico pesti-
simos quosque D. Ioa intelligit, cuius modo ra-
tiones subicimus. Ipse rex est: ille, de quo Iob,
ut superius egimus qui calcas premit, subiugat
Iob ca. 18. 14. quasi rex interitus. Ex illis etenim locis iuxta
superiorem expositionem, S. Scripturæ constat
æqua consonantia. Tot regnum hoc dilatur
ciuitatibus, quos iniquis imperat diabolus, quos
subtiliter psalter regius diaboli vocat ciuitates,
quos à Deo præcinit euentēdos. Ciuitates eorum
Ej. 9. 7. destruxit. Cain trucidat ciuitas fuit diaboli, di-
ctus à D. Basilio, Primus diaboli discipulus; cuius
animam adeo perfecta possidebat auctoritate,
ut in ea quilibet operaretur: de quo illud est
1. Ioa. 3. 12. D. Iohannis testimonium: Cain ex maligno erat.
Vids alia Pharaon. cuius sibi cor ita subiugauit,
rat, ut illud excecancerit, & obstipum adeo
reddiderit, ut Deo ipsi se opponere non formi-
daret. Vrbis altera Elymas magus sacrilegus, cui
ius intima fraudibus oppleuerat: Plenus omni
13. 10. dolo, & omni fallacia. Iudas ciuitas altera; cuius
cor intrauerat, animam possederat, ut in tā hor-
renda propelleret contra Christi crimina pro-
ditorem: Ciuitas tu quoque diaboli, quia tui do-
minatur, te regit, te propellit, in adulteria, furta,
perinuria, vitiaque præcipitem. Hæc sunt ex O-
rigenis opinione diaboli regna, quæ Christo
monstrauit in monte; & ostendit ei omnia regna
mundi. Hic duo Reges sibi aduersantur, & perpe-
tes gerunt similitudines, dæmon Christo, & Chri-
stus dæmoni repugnat, hoc autem singulare
cuiusque est studium, sibi quoad potest, alterius
subicere ciuitates. Idcirco diabolus dicitur Sa-
tan, id est aduersarius, est enim Christo aduer-
sarius, & Christus illi de quo D. Iohann. testatur:
In hoc apparuit filius Dei ut dissolueret opera dia-
boli. Omnem nauat diabolus operam, Christi si-
bi subiugare ciuitates, id est, sanctos: Tanquam
leo rugiens, circumquærit quem deuoret. Totum
vero Christus impendit studium, ut diabolo eri-
piat ciuitates, sibi que subleuauerunt: Venit pecca-
tores saluos facere.
IV. Licet autem hæc ita sint, multum tamen in-
differt discriminis inter utrumque regnum: Deo
inter quipè conuenit esse regem iure naturæ, legiti-
mæ, pluribusque titulis, creationis scilicet, con-
seruationis, redēptionis, & vniuersalis super om-
nia potestatis: quæ de causa illi concinimus: Tu
diabolus. Diabolus rex est, sed tyrannide.
Tyrannus ne vel pagum habet sibi debitum, at
seipsum exaltat, & in regem exurgit sediciosus

naturalem, contra illum vexillum attollit: a ma-
parat, illi contendit eripere ciuitates, eas subiu-
gat, & ut proprias sibi possidet. Hoc opus diabo-
li hoc eius studium. Ipse iure proprio nihil ha-
bet, nec vnus quidem formicæ dominum: me-
citius est (inquit D. Cyrillus) quando Salvatore o-
stenfamundi regna se daturū liberaliter repro-
miserit: Mihi tradita sunt, & cui volo do illa. At ar-
tibus fraudulentis, nec minus mahicosis, cona-
tur Dei ciuitates obfidere, quas sæpè cogit ad
deditionem. Ita à mundi infantia duas illas ob-
fedit ciuitates, quos Deus, ut regni sui metropo-
les in terra fundauerat, & in paratissimo collocaue-
rat Adam, & Enam. Erant Dei ciuitates, in illis
etenim regnauit, maudat illis legesque præ-
scripsit. Verum accurrit aduersarius, circumcingit
corona, tormētis quarit fortissimis, rationi-
bus scilicet, suauibusque blandimentis: quid in-
de illas euincit, sibi subiugat, & qui prius erat
ciuitates in quibus dum regnaret Deus, regnat
iustitia, regnabat immo: alitas, factæ sunt ciui-
tates, in quibus & peccatum & mors impera-
rent: Inuidia diaboli mors inuoluit in orbem ter-
rarum.

Ut Cainum vidit natum in hoc mundo, con-
fessim apud illum castra sua metatus est, oppug-
navit, inuidia cor excitat, ut fraternitatis leges
transgressus, quibus in illo regnare Deus debe-
rat, fiat ciuitas, in qua principaretur diabolus, de
quo D. Iohannes: Cain ex maligno erat. Tantis de-
inde viribus excreuit hic tyrannus, tanta sibi
subiecit regna, ut Deus aduertens illum maio-
rem orbis partem occupasse, nostro loquendi mo-
do, contristatus, afflictusque fuisse videatur.
Hoc ni fallor, Spiritus S. his verbis indicauit:
Pauit eum, quod hominem fecisset in terra. vno
autē extensu hoc destrueret in petium diaboli, &
cunctos proponit homines exstirpare. Hoc vni-
co eum luis relicto, in quo Deus imperat: Tu
enim vidi iustū corā me in generatione hac, Quo
sic peractō, illico exsiccatō diluuiō, reuertitur
diabolus, & Chā impetū acius mouet, ut debui-
patri vilis aciat reuerentiā: crescente vero nume-
ro mortalium, denno cepit, & diabolus nouas sibi
subleuere regiones, sic ut vix si peresset ho-
mo, quem non tyrannus hic sibi subleuaret. In-
tātum, ut paulo post, Deo improperare præsump-
serit, totum debere sibi mundum: hoc enim re-
ponsō illō declarauit, dum à Deo interrogatus,
Vnde venisti? respondit: Circumui terrā, & perambulau-
i eam. Circumui, bellatorum est: castra circu-
pessi, mihi subiecti: hoc significat: Perambulau-
i eam. Sicut autem princeps, aut Rex regnum suum

sum perambulans, & vnicum cernens superesse
Iob non sibi subitum, audeat & illum innume-
ris suis obfidere copis, victurumq; conatur sub-
iugare.

Hinc perpetua illa nec reconcilianda Deum
inter ac diabolum bella, si scilicet, sicut inter
regem naturalem ac tyrannum maxima sem-
per bellorum excitantur tempestates. Tyrannus
hinc, quæ sua non sunt, invadere nititur capta-
que conservare, Rex illi, c legitimus, ut iniuste
viq; extorta recuperet, a claderat. Ne miseris,
quod multis annorum centurijs rex naturalis
Deus commisisse videatur, nec diabolum impu-
gnavisse, cuius adeo potestas excreverat in orbe, ut
Princeps mundi huius, à Christo diceretur. Con-
clusum tandem est, non tolerandam punire su-
perbiam, eo fine de cælis in terram descendit,
quo tyrannum hunc oppugnet, superet, foras ex-
terminet perdatâ recuperet, suoque sibi ciat vi-
ctor imperio. Nunc indicium est militis, tunc prin-
ceps huius mundi ejicietur foras, & ego si exalta-
tus fuero à terra, omnia traham ad meipsum.

Hoc esse novimus, quod tam studiosè per-
pendit Apostolus, aduentum Christi collan-
dans, quem ideo missum à Patre declarat: Vi-
riperet nos de potestate tenebrarum, & transferret
in regnum filij dilectionis sue. Quâ de causâ, cum
virtute magna & maiestate descendit, ut ventu-
rum prædixerat Isaias: Ecce Dominus Deus in for-
titudine veniet, & brachium eius dominabitur.
Idem quoque Dominus doctissimus & planè di-
vinitus rationibus hoc in Evangelio significat.
Virum hunc dia-
olus occupaverat, & velut rex
in regno suo pacificus illic imperabat, unde &
integrum hominem sibi subiecerat, quod in-
notis his verbis Evangelista: Illud erat mutum.
Quia ut notat Theophylactus in Græco textus
xwpōs, nedum significat mutum, sed & surdum.
Insuper D. Hieronymus ubi de hoc miraculo fit
mentio, notat nomen xwpōs, magis significare
surdum, quam mutum. Vnde Tertullianus D. Chry-
sostomus, D. Theodoretus, & D. Euthymius
concludunt, sed & surdum la-
borasse. Quinimodò D. Augustinus notans hunc lo-
cum, quod quasi certum supponit, D. Mattheus
eiusdem miraculi rarrans historiam, addit &
fuisse excecaturum: Oculi eius est homo dæmonium
habens, cæcus & mutus. Quam aggere seuro
diabolus virum hunc possidebat, quem omnibus
modis sibi subiectum detinebat. Descendit
Christus, diuinæque brachij sui fortitudine, dæ-
monem ejcit imperio, quo continuo liberatur
homo, oculis, auribus, & lingua restitutus. Mur-

murant Pharisei, calumniantur diabolica id fa-
ctum esse potestate: In Beelzebub principe demo-
niorum ejcit dæmonia. Nequaquam ita, recla-
mat Christus, diuinisq; probat argumentis. Si
diabolus enim in seipsum bella mouerit, quo-
modo stabit regnum eius? Hinc ausam arripit
aduentus sui declarandi rationem: præsidium si-
bi firmaverat in hoc mundo diabolus fortissi-
mum, in eoq; velut Rex ac Dominus impe-
rabat, at venit ipse bello diabolum turbaturus,
quo præsidio illo expellat, regnoq; spoli-
et, idque ea de causa, quia viribus diabolo præva-
lebat, eo omnino modo, quo cum Dux castro
præsidet, nihil adversi suspicatus, si superaverit
alius, eumq; præsidio propellat: hoc fortiori-
bus eius armis esse diuinis adscribendum. Hæc
igitur sunt duo regna, duo reges, hæc bella,
quibus se invicem læssunt, at prævalet Chri-
stus, quia viribus superior, &c.

§. 2. Regnum Christi est Ecclesia, regnum dia-
boli sunt hæretici & infideles.

Porro ut ad punctum veniamus, quod in hac
connexionem præcedimus, dico, Regnum
Dei esse suam sanctam Ecclesiam Catho-
licam Romanam. Divinus eam ac eminentissi-
mis compellat Spiritus S. epiphæti, titulis, ac no-
minibus Agnominat illam sponsam suam, co-
sumentam suam, suam dilectam vineam suam, do-
mum suam, suæ locum recreationis. Attamen
nomen magis familiare est regnum Dei, reg-
num celorum: sunt autem omnia Synonyma.
His scæret S. Scriptura præsertim Evangelia. A-
pud D. Lucam, Cui simile est regnum Dei, de S. Luc. 13.
loquitur Ecclesia, quam sæpenumero diversis, 18.
comparat, modo vineæ, modo faginx, modo
campo seminato, modo grano sinapis, & simili-
bus quibus abundant Evangelia. Hic regnat
Christus ubi conveniunt sui subditi, in viâ de,
doctrina vna, ipsdenq; Sacramentis: Vbi duo, Matth.
vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi sum, 18. 20.
in medio eorum. Hæc autem solamine perfusos, Matth.
eos corporaliter deferens, cumulat, cum ait:
Ecce ego vobiscum sum, omnibus diebus, usque ad
consummationem sæculi. Quam hoc graphicè de-
scribit David: Magni Dominus & laudabilis in-
miseratione Dei nostri, in monte Sancto eius, V-
bi, licet ad litteram loquatur de civitate Hie-
rusalem, mysticè tamen sanctam intelligit Ec-
clesiam. Hic se Deus magnus ostendit, hic eius
adoratur celsitudo, maiestas agnoscitur, milesi-

N n n j cordijs

cordijs posimur, hic vera puraque Deo litantur
sacrificia: hæc illa est, de qua continuo: *Civitas
regis magni, Deus in domibus eius cognoscitur.* Hic
agni scitur, Deus a loratur, extra quam nihil ho-
tum sit, hoc regnum magnum est, quod se co-
visque exten- it, quo fides vera protenditur, Hæc
est enim illa sepes, & quæ Deo subditos in vra
continet Ecclesia proinde quocumque fides ve-
ra protenditur, eò & huius regni limites ex-
tenduntur.

Apoc. 21.8. Mirificam habuit de hac D. Ioannes visio-
nem: Ecce ego Ioannes vidi civitatem sanctam
Hierusalem novam descendente de celo à Deo.
Vt quid Sanctæ Ecclesiæ, tot præclara nomina?
Civitas sancta, quia in ea scilicet, sanctas vera te-
pripitur, & remissio peccatorum: vide etiam: *Quod
credo sanctam Ecclesiam.* Vocat Hierusalem, id
est visionem pacis: Hic namque vera fulget pax:
hic distincta vigeat cognitio mysteriorum Chri-
sti per quem veram consequimur pacem: de quo
Ezech. 2.14. D. Paulus: *Iste est pax nostra.* Aliæ congregatio-
nes; Lutheri, Calvini, Arrii, sanctæ non sunt, sed
numeris horridæ sceleribus, veram Christi, c-
iusque mysteriorum non habent scientiam. Ad-
Luc. 10. dit: *Descendentem de celo.* Sathanas non descendit,
sed cecidit de celo: *Videbam Satanam sicut ful-
Isai. 14.* gur de celo cadentem. Cui convenit Isaias: *Quo-
modo cecidisti de celo Lucifer: Sancta verumtamen
Ecclesia descendit de celo.* ab ipso Deo insti-
tuta. Quid hoc significat? Quomodo descendit
de celo? Quia (sic notat D. Aug.) illam ad ima-
ginem cæli, quasi cælum esset, Deus ædificavit
at nominavit, eodem loco teste D. Aug. propter
non vulgarem quæ est inter Ecclesiam & cæ-
lum similitudinem, quid precor in illo est reg-
num celorum? Ipse D. Ioannes explanat: *Claritas
stiana.* Dei illuminavit illam, & lucerna eius, est Agnus.
Apoc. 21.23. Vna Dei lux, vna agni. Hoc est, quod beati-
tudinis cæli fundamentum sit clara visio, ac cog-
nitio Dei, ac Christi, id est, mysteriorum divini-
tatis Dei, & Christi humanitatis, quod D. Tho-
In 2.2. mas hoc Christi verbo comprobatur: *Hæc est vita æter-
na, ut cognoscant te solum Deum verum, & quem
17.3.* misit Iesum Christum.

Huiusce utati, huius mysteriorum vni sunt om-
nium beatorum intellectus, vel nates, affectus
animi: hoc namque David tam subtiliter ex-
Pf. 121. pendebat, dum celestis Hierusalem amore ac
desiderio captus atquebat: *Hierusalem que ædifica-
tur ut civitas, cuius participatio eius in idipsum.*
II. Omnes unam contemplantur veritatem, illi
Ecce- omnes vivunt, omnes eandem de Deo. verita-
tem suo comprehendunt intellectu, & unam glo-
riam

ria luce omnes sibi copulantur: *Cuius partici-
patio in idipsum.* Omnes eandem licet diversis
dili, tam gradibus, lucem participant, quous
modo superledemus. Eadem de S. Ecclesia te-
renda sententia, civitas est divina luce illustra-
ta, à Deo instituta, à Deo procedens, hanc
idem signat fides vera, fides Catholica. Hæc
illa lux est, sine qua divina non possunt capi
mysteria, quæ Deus est operatus, & eam unam
præstolamur quæ idcirco D. Paul. nominat: *dr-
gumentum non apparentium.* Lux est, quæ de Deo
progredi utriusque *Fides est donum Dei: non ex o-
peribus.* Lux est supernaturalis. Laborat hæreti-
cus Deum ingenij sui, ac rationis luce cognos-
cere, verum in inquisitione deficit, vide veram
Dei scientiam privatus obsecatur: Ecclesia ve-
ro lumine, id assequitur supernaturali ac divi-
no, sicut autem in cælo vna lux est, vna ve-
ritas est in qua omnes vivunt, ita & in Eccle-
sia, vna fides est, vna veritas, in qua omnes vi-
vunt, subique conveniunt. Iterum sicut in cæ-
lo omnes idem loquuntur, sic & in Ecclesia:
Obsecro vos fratres. Ecce. v. idipsum dicunt omnes.
Et non sunt in vobis schismata. obsecrauit Apo-
stolus. Vnitatis fides: sicut enim Deus vnus est, sic
eius veritas vna est, & tam vna, ut eadem sit in
sa veritas, quam hic per fidem profitemur, & il-
la quam beati visione clarissima facie ad fa-
ciem contemplantur.

Talem autem esse contemnebat (auctore D. Au-
g.) cum veritas vna sit, & in illa coniungan-
tur eorum intellectus, qui recte colligunt, qui
verò huic se opponunt, erroribus involuntur.
Ita, quia hoc Dei regnum, Ecclesia Catholica,
sepe habet & limites, fidem nempe Catho-
licam, qui terminis his comprehenditur, in Eccle-
sia vivit, sicut nos omnes per Dei gratiam, qua
limites illos egreditur, de Ecclesia quoque
gremio secedit ut omnes hæretici, maledicti de
quibus sic D. Ioannes: *Ex nobis prodierunt, sed
erant ex nobis: nam si fuissent ex nobis, permansi-
sent vique nobiscum.* Deum deus Deus, qui rex
eius est, æternus est, peritabilis, immutabilis.
hinc Ecclesia, ut Dei regnum, habet quod æter-
na sit, firma, immobilis, quæ nulla vi, quæ oc-
casionem comota deficiat. Hanc non infide-
lium peccata subvertent hanc non inimicorum
pestulabunt persecutiones: nec alia quævis
ratione convulsa collabatur: quia regnum &
patrimonium est Dei, quod deficere posse credi-
mus impossibile. Idcirco cælum vocatur, par-
tim quia sancti, qui celestem illam componunt
republicam, quæ cælum dicitur, Dei iustitiam
regnum

gnum: *Fecisti nos Deus nostro regnum.* Partim
quod nulla eorum peregrina possint impres-
siones perdere diuere, ordinem eius, concen-
trationem transmutare: *Mulier in caelo amicta sole,*
& Luna sub pedibus eius, & in capite eius corona
stellarum duodecim. Luna Eclipsim patitur, terra
namque umbra illam potest contingere, & eo
visque ascendet, ad stellas autem non pertingit,
unde & illas nequit obumbrare. Si Ecclesia lu-
na tantummodo vestiretur, illius terrena posses-
sio, fulgorem obumbraret, verum illam pedibus suis
sustinet, quo visque terrenorum umbra per-
tingit. Quo pertingit? Ad corpus ab bona terre-
na, ad corporalia, haec omnia pedibus concul-
cat corpus verò, & caput, ex o terrenorum non
ascendit umbra, ubi nequit obscurari, seruat in
sole, caelestique stellis fulgentissimo Regnum
hoc quo nullum excellentius regnum hoc quo
nullum firmius, sanctius nullum, regni est Dei.
Illum Ezechielis qui Dei conspexit thronum,
proprium Dei regni representationem refert
quia sicut thronus regis magnitudinem, & e-
minentiam manifestat. Hic, inquit, thronus erat
Sapphyrinus, super capita animalium: *Et si*
multitudo throni super firmamentum, quod erat
firmamentum capiti animalium. Animalia firmamen-
to, ubi eorum capita, thronus autem his immi-
nens Thronus Dei, eius indicans regnum, est
Ecclesia: hic etenim Deus noster sublimis, hic
regnat, hic gubernat. Animalia signant Monar-
chias, haec sub firmamento, sub tempore, quia in
hoc caelo est tempus, illi subditur. Thronus au-
tem Dei supra hoc firmamentum, non illis
subiectus, quae tenore sunt, quae tempus po-
test, quod omnia consumit, & non subiectus a-
nimalium capitibus, id est monarchis. Cogitent
quicumque libuerint Romani, Graeci, Chaldaei:
quia per haec quibus Ecclesiam perdere molle-
bantur, fortius ipsa capiebat incrementum: *Thro-*
nus eius sicut sol in conspectu meo, & sicut Luna
perfecta in aeternum, & testis in caelo fidelis. Sol co-
ram me qui non obscuratur, Luna perfecta, quia
tenebrae hic nulla nec ar: us coeli, consistit ante
Christo: *Eccle ego vobiscum sum omnibus diebus.*
Non deficiet Ecclesia: Deus enim in illa est,
velut in proprio regno gubernans & imperans.
Ipse est, qui est in Ecclesia, in eius regimine, in
eius verbis.
Quaestio ventilatur inter philosophos quod sit
vita principum: quidam dicunt, cerebri, alij
cor, nec alij sit quodcumque voluerint, ex
tra controversiam est, quod sanis illis in ho-
mine tribus partibus, mori non potest. Abscin-

datur illi dignitas, vel manus, non morietur: qua-
tres illas nobiliores partes, quae vitae sunt prin-
cipium, servat incolomes. Ecclesia corpus est
Theologi vocant corpus mysticum congrega-
tionem fidelium, quae est Ecclesia. Citius ce-
rebrum est, caput est: *Ipsam dedit caput super om-*
nem Ecclesiam, ipse cor est: Cor meum vigilat. Ip-
se hepar est: Quia id quod dixit per Zachariam:
Ego ero ei nimis ignis in circulo. Ero iocus
& principium caloris. *Et in gloria ero in medio*
eius. Transfert Arias Montanus: *Ero iocus,*
quod origo sanguinis est, & alimentum, nec quod
numquam deficiat. Huic annexum, quod in im-
mortalitate corpori deficiet alimentum: *Eccle, ego vo-*
biscum sum omnibus diebus, usque ad consumma-
tionem saeculi, mori non potest. Nec hinc corpo-
ris membra rescindat, verberibus contumant,
non cerebrum, non cor, non iecur, non spiritus
calorem evenerunt. Christus etenim, qui cor,
est iecur & cerebrum, illi continuo assistit, reg-
nat, & gubernat Ecclesiam: huic regno suo per-
petuus adest conservator.
Regna demonum in fideles sunt haeretici, nec
non omnes, qui extra limites Ecclesiae commo-
rantur, in quibus praest per superbiam diabolus,
qui reddat eos contumaces, ne suum velint ca-
pitulare intellectum in obsequium Christi: hos
omnes perfecte sibi subditos possidet, necum
quoad voluntatem per malitiam, cui totus affici-
tur visceribus, at in super quoad intellectum, per
cecitatem & mendacia quibus sibi in adhibent
obstinati. Quae admodum enim Ecclesia, cum
sit Deo in regnum, firma semper est & constans,
nullis temporis subiecta mutationibus: nec Mo-
narcharum dispositionibus. (a) Eclipses nescit, qui-
bus obscuratur, quibus eius maculetur sanctitas,
& fortitudo concutitur quibus Deus illam in
ea regnare perpetuo reddit illustriorem. Sic e-
converso, haeretici ac infideles, diaboli regni mu-
tor subijciuntur mutationibus, tam in fide licet
seclorum, errorumque varietatibus, quae inter
illos, sibi contrariae pullulant, ut hic alterius
procurent interitum, & occasum, quorum nullus
aut vires constantia, aut perseverantia celebra-
tur. Eclipses patiuntur tenebrarum, & obstina-
tionis, tanto umbrue errorum cecitatem, qua-
lem oculis conspiciunt, quibus eorum obscura-
tur intellectus. Ad illos ascendit umbra terra,
carnalibus affectibus obumbrantur, vitij & im-
pudicis luxurijs, quibus anima quas illis cor pro-
ducit, exaequantur. Quis mihi lacrimas explicet,
libidines in gras ipsos cecumimus prolapsos,
in quibus ut animalia in munda nostri temporis
haeretici

Ephaf.

1.22.

Cam.

5.2.

V.

Eccle-

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

Ephaf.

1.22.

hæretici voluntur? Hoc diaboli regnum est, ad id diuersum, ac regno Christi contrarium. Et iussit quidem tali regno Rex talis præfigitur: turcum sit diabolus pater mendacij & erroris, & qui in obliuione atque peccati sui peruicacia primas refert; quam suis in mendacijs & infidelitatis erroribus tam acriter patiuntur hæretici.

§. 3. Tunc de demone dicitur, quod perfecta quæpiam possideat, quando cum in heresim & a fide Apostolicam impellit.

Hinc ardens illud oritur diaboli desiderium quo velis remisque contendit huic homines regno, per infidelitatis seu hæresis peccatum incorporare: Deus huius sæculi excœcauit mentes infidelium, ut non fulgeant illa illuminatio Euangelij gloria Christi: Quocirca bellum infert Ecclesie regno Dei. Non sufficit Turcæ pyratæ dum litora Hispaniæ radit, & captiuum rapit ea perambulante securum nullumque hostem timentem, dum piscatorum lembos Christianorum terminis piscantes deprædatur, donec captiuum comprehendat, extra limites abducat Christianorum, eo in loco habeat, ubi plena atque perfecta super eum gaudeat potestate: quamdiu enim captiuus intra terminos hæret Hispaniæ, fieri potest, ut ex campestribus proficiant armati, captiuum eius manibus eripiant & in pristinam asserant libertatem. Talem tibi describo dæmonem tyrannum, non illi sufficit sibi subicere multos intra terminos Ecclesiæ desides, salutis suæ incutos, non ut etenim, quamdiu adhuc Ecclesiæ gremio continentur, multos in eorum & libertatem & auxilium aduolare Prælatos scilicet, Prædicatores, Confessarios, &c. Pleno nondum sibi ipse persuadet captiuum tenere dominio adhuc Ecclesiæ, id est regni Christi limitibus circumseptum, adhuc fidei terminis non excedentem. Perfectum coratur obtinere dominium, & his Ecclesiæ fideique terminis animam eliminare. Quinimo ea de causa D. Augustinus interpretatur, hunc mutum, sordum, & cœcū, quem adeo pleno Sathanas occupauerat imperio figurare hæreticos, in quibus diabolus pro in pia sua voluntate, ac voluptate dominatur, qui nec ore confitentur nec corde credunt, extra terminos vagantur Ecclesiæ, & si lei lites transgreduntur, cuius adus sunt, corde credere, ore confiteri, teste D. Paulo: Corde creditur ad iustitiam, ore au-

tem confitendo fit ad salutem.

Vinum huius exemplar vidit D. Ioannes Iohannes mimirum, velut mulierum capillis formos, diademate in capite venerabiles, de puteo sumi prodeuntes, plenas veneno mortifero: Et habebant super se Regem Angelum abyssus, cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè autem ἄπολ. ἄδω, Latine nomen habens Exterminans. Quis melius vnquam diabolū, eiusque regnum descripserit, vel infideles, maxime hæreticos delinearit: egrediuntur de puteo caliginosis ignorantie, & malitiæ, quem intrarunt, quibus eorum obocœatur intellectus. Mulierum præserunt facies, earumque fucum gerunt capillis implexum; quo pectus suum declarant extorminatū: In vultu luceat aures. Mulierum vultus, animus eximius, infirmus, ac multo libidinosior: inhonestior multo: hoc enim vana faciei compositione criminumque ornatu S. Scriptura significat. Quare in S. Scriptura mulieres inhonestæ sanctæque describuntur: Mulieres in habitu ornato, cum verecundiâ & sobrietate ornantes se non in toris criminibus; &c. sed quæ dicitur mulieres promittentes pietatem per opera bona. Idem confirmat D. Petrus: Quærum non fit ex crimine capillatura.

Subtiliter probant Tertullianus, D. Clemens Alexandr. D. Cyprianus: talem faciei cultum in mulieribus tantum reperiunt communibus, impudicis, animo venereo libidinosis: hæc enim omnia incensura sunt carnis voluptatibus. Hoc hæreticis omnibus imponitur; omnes quippe libidine intemperantis cupiditatis exardescunt: Exemplo tibi sint Lutherus, Caluinus, eorumque sectatores. Hæc, namque vnica profertur causa, cur fidem exhorreant Catholicam, & ab ea deficiant Apostata, ut videlicet freno suis liceat illis voluptatibus vacare laxiori. Noluit intelligere, ut bene ageret. Quocirca D. Augustinus mulierem illam meretricem, quæ punctionem pupillæ diuidens lum exponebat: Nec mihi, nec tibi sit, sed diuidatur, comparat hæreticis, quos semper in vita committitur inhonestæ animique commaculatione indecoris, qui fidem postulant non vnu, sed in plures errores sectasque dissecant. Ac ingeniose notat D. Bernardus. Hoc quippe proprie quadriat hæreticis, si ea amittant mendaciam, sectasque componere: enim scdum est mendacium quo niti lum appareat, illud verum & humanæ scietia comunt a tornatu, qui crines sunt hominum capitis nascentes, humanis rationibus carne & sanguine progeniti. Loquitur D. Bernardus. Hæreticorum inuicem inuicem inuicem

bet hunc in se puritatis, veritatisque nitorem, & idem multam curam gerunt, ipsum colorare, & sic care phaleris verborum, & versutis syllogismorum. Ne si nudus appareat, falsa etiam appareat turpitas. Addit insuper, locustas in capribus gestare diademata, nec hoc hæreticis inconueniens: nam eorum quique ambit primatum, non viuis alteri suum submittit iudicium, inflati superbiâ, quique suum cæteris præfert intellectum, aut repouit opinionem; & illa phrasi D. Ioannes hæreticorum describit agendi modum, malatque conditiones. Num Regem agnoscunt? Vtique Angelum abyss, & demonem, hoc enim dicebamus, hæreticos ac infideles regnum esse diaboli, in quibus plena atque perfecta regnat auctoritate. Quia vero, teste philosopho, nomen, rei alicuius est declaratiuum, ut spiritus S. explicet, quis sit ille Rex, quæ eius ex naturâ propriæ conditiones, D. Ioanni nomen illius declaratur: Cui nomen Hebraicè Abaddon, Græcè ἀπώλλων Latine habens nomen Exterminans. Quia vt admittunt in hunc locum Abbas Rupertus, & D. Thom. vt omnes illum agnoscerent, quis sit nomen eius voluit tribus primarijs linguis Hebraica, Græca, & Latina, exarari.

His consonat quod idem D. Ioannes in suo narrat Euangelio, Christi titulum cruci cernitur, scriptum fuisse: Hebraicè, Græcè, & Latine Iesus Nazarenus Rex Iudæorum. Saluator erat vniuersalis, conueniebat ab omnibus illum eam agnoscere nomine tenus ita quia diabolus hostis est vniuersalis congruum est, omnes illum cognoscant, & ex nomine quis sit intelligat. Sicut ex nomine Christum agnoscimus: Iesus ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Similiter & diabolus, Exterminans. Abaddon nomen est Hebraicum & Chaldaicum, significans perditionem seu corruptionem. Nomen congruum diabolo: Idem à Iob illi impositum: Perditio & mori dixerunt: auribus nostris audiuimus. At eleganter hoc exposuit D. Ioannes, & Latinus interpretes: Exterminans. Non enim intendit diabolus hominem utcumque perdere, sed eatenus dirivere donec illum fidei Catholicæ & Ecclesiæ terminis exturbat. Hoc ap. sylvestris studium, à vinea palmites exciudere; ex Davidis, eloquio: Exterminauit eam aper de sylua. Hæc prima sollicitudo: quanto uanque tempore fidelis intra sepes moratur Ecclesiæ, centenis abundat remedijs, & licet primus sit in numero peccatorum, adiunt expertissimi medici, & efficacissima quibilibet & præscripta infirmitatibus antidota: Num, nisi non est resina in Galand, aut medicus Hieron. Bapt. de Luca, Tom. II.

non est tibi. Porro extra Ecclesiam nulla sunt: Extra Ecclesiam non est salus. Nouit inimicus in arca Noë cõtra diluuium superesse remedium, quemquam hic se posse, ne percat, tutari; quod D. Pet. explicat de Ecclesiâ; i. quâ per baptismum admittitur, extra arcam non est salus: quocirca toto conamine studet diabolus animas arcam Ecclesiæ exturbare, fideique Christianæ limitibus quos securus ille as regno detineat infidelitatis, eliminare.

§. 4. Diuersos sibi, contrarios habent nuntios Christus & diabolus.

Iam nouimus duos illos sibi, contrarios reges Christum & diabolum, iam ambo eorum regna declarauimus, iam eorum exposuimus intentiones: de monis est, de Christi regno, cuiusq; Ecclesiâ, fideles extrahendo siti populum congregare, Christi vero seduculos reducendo, oues quærere, perditas, & de Ecclesiâ ouili reuocare separatas. Ad cuius executionem intentionis ambo sibi conscribunt reges, exercitus duces, vexilliferos, primipilos, tribunos, centuriones cæterosque militiæ ministros. Quæ tales habet diabolus semperque habuit ab ipsis primordijs Ecclesiæ: Videte canes, (monet D. Paulus;) Videte malos operarios; videte concisionem. Quæ sunt operarij, qui rescindere, qui separare, qui diuidere satagant. Ab ipso confestim Euangelij principio, quæ alis egreditur Ebion, Cherinthus, Nicolaus diaconus, & paululum progrediendos, quot, heu quot habuit Satanas officiales! Arium, Eumonium, Sabellum, Cerdonem, Eutychem; emisit malos operarios; in omni tempore, in omni sæculo, quinimo & ab antiquis temporibus, ad nuntum habuit quadringentos. Vidit enim Michæas Propheta præcelsò Deum thronò residentem, illique myriades assistentes Angelorum; & ecce oculo, sed iustò vult iudicio permittere, vt deceptus cadat Achab impius in prælio, quocirca proponit: Quis decipiet Achab, Regem Israël, vt ascenderit, & cadat? Huic quæstioni nullus beatorum responderet Angelorum: fraudes enim ignorare, nec illas mouentur. Cedit locum Deus diabolo, vt accedat, vt in diebus Iob legimus contigisse, quando cælestes adstabant Deo spiritus. Coram Domino, affuit etiam inter ipsos Satanas, Proliquitur, & operam promittit. Ego decipiam eum. Hoc est, ita hoc est diabolo proprium, de quo testatur Christus: Cum mendacium loquitur: quia mendax est, & pater eius, Percunctatur Dominus, quâ ratione regem decipies? Et ille ait: Egradiar, & ero

ooo

Epist.

22 *peritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.*
 23 Adstant praesentes quadringenti fallisiloi Pro-
 24 phetae, ministri diabolici, per illos epus aggrediar:
 25 Quadringentos habuit sibi huic stratagemati pa-
 26 ratissimos: innumeros enim habet; ut decipiant
 27 homines, promptissimos.
 28 Idcirco tam serio Saluator suos admonuit, sol-
 29 liciti ambularent, prouidi circumspicerent actio-
 30 nes, verba & doctrinam Satanæ ministrorum: quia
 31 in his omnibus eadem cum demone feruntur
 32 intentiones, cuius se ministros esse prohtenter,
 33 populum confitentur, & fallunt, ut in æternum
 34 illum cum Satana propellant incendium: *Atten-
 35 due à falsis Prophetis, Ministris diaboli* Quantum
 36 illi diabolo congregant exercitum? Quantum
 37 Anus? vix illa Hispania provincia, fidei Catho-
 38 licæ licet studio-filium, venenum euasit hære-
 39 seos. Quos post se traxit populos Manichæus,
 40 ita ut & ipse Augustinus, triginta primis ætatis
 41 annis sub eius vexillo militaret. Quam innume-
 42 ros diabolo conciliavit impius Helvidius, &
 43 Mahometh? quam, ut pene dixerim infinitos,
 44 Lutherus & Calvinus? Hoc damno nosti con-
 45 spicimus, patimur, & ad lacrymas commouemur,
 46 non sine maxima fidelium omnium commiserati-
 47 one.
 48 Attamen simili modo, nec suum voluit Chri-
 49 stus regnum delinui duobus ac populo, qui huic
 50 eius conquisitio i cooperarentur. In huic igitur
 51 sine in sacros elegit Apostolos, illis contra dia-
 52 bolum tribuens potestatem, qua possent illum,
 53 superate, exterminare: *Ecco de li vobis virtutem su-
 54 per omnes potestatem inimici,* suis loquitur Apo-
 55 stolis, ac in hodierno euangelio clarius ostendit, sua
 56 illos pollere potestate, quando murmuratoribus, ac
 57 calumniatoribus *In Beelzebub principe demoniorum*
 58 *eiecit demonia,* respondit interrogat: *Filij vestri,*
 59 *(Apostolos intelligebat filios Iudæorum,) in quod*
 60 *exierunt?* q. d. quod ipsi non negabant, Apostolis
 61 datam esse virtutem camque diuinam, quâ da-
 62 mones expellerent, ac superarent, ad hoc tot ele-
 63 git ministros: *Quid igitur est, Apostoli? Quid verò*
 64 *Paulus? Ministrum cui credidistis.* Dicit ipse
 65 Paulus: *Sic nos existimet homo, ut ministros, ejus*
 66 enim sumus tribuni, eius centuriones, Ideo re-
 67 liquit in Ecclesia sua continuam Summonum
 68 Pontificum successorem, qui generales essent
 69 exercitus Imperatores, titulumque sumerent,
 70 quem primus omnium D. Gregorius magnus
 71 sibi adscripsit: *Servus servorum Dei.* Deinde sub-
 72 stituit Episcopos, ac Prælatos de quibus prælati
 73 D. August. Episcopos intelligens Catholicos &
 74 sanctos sui temporis, velut D. Irenæum, D. Cy-

prianum, D. Hilarium, D. Basilium, D. Gregorium
 Nyssenum & D. Gregorium Nazianzenum, D.
 Ambrosium, quos contra Arium nominat hære-
 ticum: *Isti Episcopi sunt docti, graves Sancti, veri-
 tatis acerrimi defensores aduersus garrulos vanita-
 tes, qui solum Catholicam in latere luxerunt quam*
*in cibo sumserunt, cuius lac & cibum parus ma-
 gnusque ministrarunt, quam contra inimicos etiam non*
damnaos aperissimè & fortissimè defendebant.
 Quam eximius fuit Dux D. Athanasius con-
 tra Arium? Qualis contra Pelagium D. Augusti-
 nus: antagonista D. Hieronym. obstitit Helu-
 diotquam fortis Eunomio D. Basil. aduersarius:
 quam acriter Leo Pontifex Eutychem impugna-
 uit? sic igitur perpetuo Christus præbò & di-
 bolus decertant, atque suorū opéra ministro-
 rum, suos sibi quisque debellat aduersarios.

S. S. Instruktion & motu Spiritus S. insti-
 tum fuit tribunal S. Offij Inquisitionis, ad
 Christi regni conseruationem.

Verum enim verò singulariter ministri,
 quos Christus Dominus huic muneri ha-
 bet designatos, illi sunt, qui S. Officio
 Inquisitionis deseruiunt quos inspiratione mon-
 diuina Summi Pontifices instituerunt, nomina-
 tim autem Innocentius Tertius, & eius succes-
 sor Honorius tertius, videntes hæreticorum exet-
 citum copiosissimum, quem diabolus iulcata-
 rat, feruentissimum Christi regno id est Ecclesie
 bellum illaturus, à mortuis excitans veteres om-
 nes hæreses obliuione iam sepultas Manichæo-
 rum, Pelagianorum, Arianoorum, Catharorum,
 his super addentibus innumerales alias Albi-
 genibus, aliisque monitis infernalibus, qui
 tanta potestate, cum prodierunt, ut integris stu-
 pi exercitibus, innumeraque militum multitudine
 in maximas Ecclesiam adduxerant angustias:
 Hæc igitur conspicati Pontifices, nullum tam
 leuandis malis iudicauerunt aliud superesse reme-
 dium, quam instituire ministros ducesque spiri-
 tuales, qui singulati studio, ea quæ fidei
 tangunt, contra hæreticos exequerentur: vnde
 S. Tribunal crexerunt contra prauitatem hære-
 ticam, fideique Apostatas. Hoc autem munus re-
 losis committum est Inquisitionibus duces esse
 huic officio strenuissimos, & ad hoc eliguntur
 Ecclesia; ita ut de illis dicere Deo liceat, illud
 Haia loquendo de Ecclesia: *Super muros iherusa-
 lensem constitui custodes, tota die ac nocte in por-
 tuum, non tacebunt.*

O Civitas eminentissima, sancta Ecclesia, Dei regnum cuius murus cuius spes est fides; huic muro præfiguntur vigiles, duces fortissimi, qui septem perpetuo custodiant inconcussam: Custodes, D. Cyrillus Angelos interpretatur, præcipue Doctores, & zelosos Prælatos; nec repugnat illis miraciles intelligi custodes, Apostolicos scilicet inquisitores: Custodes. Videtur autem hoc posse declarari per illud quod Spiritus S. de lectulo prædicavit Salomonis: *En lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiant ex fortissimis Israel, omnes tenentes gladios, & ad bella doctissimi.* Hoc exponunt aliqui ad litteram ac magnificentiam desublimem nobis gloriam ac magnificentiam desublimem Spiritus S. ac opinantur, huius esse partem magnificentiæ, curam eligi sexaginta fortium, qui singulis noctibus lectulum ambirent Salomonis: huic succurrit, quod Abbas Rupertus expendit; ex diversis illud S. Scripturæ locis elicitur; quod scilicet Salomon electos haberet sexaginta fortissimos. At subtiliter D. Gregor. Nyssenus & Theodoret probant, hoc non tam de persona Salomonis, quam Christi intelligendum, cuius Salomon figuram exprimebat: Salomon enim inquit Theodoret, idem est: *Ac patet Princeps pacis.* Quod proprium Christo vocabulum est. Lectulus Christi est Ecclesia, & lectulus dicitur, non sine mysterio: infidelium enim congregatio, lectus magnus est, ubi multi recubant dii, & licet unus Deus recumbat, locus est & alteri, & alteri, & millenis, ut apud Romanos constat: At noster hic lectulus unum solum capit Deum, & hoc eo quidem modo, ut si alterum adiunxeris, prior recedat: *Unus Deus,* ait Apostolus conformiter illi Deuteronomij: *Audi Israel: Dominus Deus noster, Dominus unus est.* Locus duobus aut tribus diis non patet, quod B. August. eleganter expendit. Et in fallar, hoc nobis Dominus per Isaiam significat: *Conangustatum est stratum, ita ut alter decedat, & passum breve, utrumque aperire non potest.* Dum à deo recedis, vel alterum adinitis Deum, egrediendo, vel pedem vel manum animæ offerendo ab una fide, uno Pontifice Romano, una consilio, ne iam extra Ecclesiam diuagaris, quæ idcirco diminuitur lectulus dicitur. Licet alij alias assignarent rationes, scilicet, quod in principio fuerit Ecclesia tam exigua, qualem, fuisse novimus: vitare metito Christus suis dixerit: *Nolite timere pusillus grex.* Hoc lectulo pacificus requiescit Salomon Christus, hic fixum habet habitaculum: *Ece ego vobiscum sum, omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Non lectulum illud vult

iple deserere, pro libitu eorum, qui illi conantur exturbare; proinde vigiles possunt: *Constitui custodes, ait Isaias, & hic, sexaginta fortes ambiant.*

Licet autem intelligant quidam, hunc numerum determinatum sexaginta poni pro indeterminato, phrasi S. Scripturæ familiar, notat nihilominus D. Greg. quod ex illo notatur alij, hoc numero viros designati virtute perfectissimos: Numerus enim sextarius, numerus est perfectionis, qui decies multiplicatus, sexagenarium perficit. q. d. habet custodes viros fortes, electos, perfectos, ex eminentissimis Israel, meritis, Christiana pietate dei zelo, virtutibusq; ceteris præstantiores: Optime describit Apostolicos Inquisitores, vigile regni Christi destinatos, hoc quippe nomen indicat inquisitoris: *Propter timores mortuorum.* In hac vita noctibus ambulamus, res clare non dignoscimus, sed obscure, luce fidei colutram, quam nobis assumimus velut candellam, seu lucernam sicut nocturnus obambulantes: illa quippe metaphora nos D. Pet. alloquitur: *Cui bene facitis attendentes, quasi lucerna lucenti in caliginoso loco.* Quia vivimus, & noctibus incedimus: *Omnes quippe involumur tenebris.* Dixit ille amicus Iob. Pericula sunt, fatentur omnes decipulas nobis struunt hæretici: (a) Hinc requirunt custodes, qui nos à casu defendant, & periculis eripiant. Olim Episcopi & Doctores elgebant custodes, de quibus D. Aug. *Sub ipse paucis verbis in symbolo constitutas, plerique hæreticorum sua venena occubare conati sunt, quibus resistit, & resistit divina misericordia per spirituales viros, qui Catholicam fidem non tantum in illis verbis accipere, & credere, sed etiam Domini reuelante intelligere atque cognoscere mervent.* Modo vero particulariter instituti sunt Inquisitores Apostolici: ut aut Ecclesia tranquilla pace cõquiescat, & fidelium quisque hoc lectulo dormiat inoffensus: ratio postulat, custodes tales adhibeat, hoc quippe eorum est officium, Plures invenitur, qui huius vite tenebris abuti, larvati discurrunt, quales depingit Apostolus: *Profundo Apostoli operarii subdoli, transfigurantes se in Apostolos Christi.* Et non mirum: ipse enim Isaias transfiguratus se in Angelum lucis, non est ergo magnum, si ministri eius transfigurentur, velut ministri iustitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum. Larvati, dolosi profiliunt, quare ex necessitate est, perpicaces constitui custodes, qui dolosos detegant, & talibus ejiciendis inuigilent diligentes.

Currum contemplantur Ezechiel, populi Dei, eiusq; Ecclesiæ defensores: at quis ille currus? quibus componitur? Animalibus multioculis.

476
 Inqui-
 sitores
 debent
 esse
 custo-
 des.

Hoc dicimus officium Inquisitionis. Curus est
 a Deo in Ecclesia constitutus, eam sibi sumeret
 defendendam. Sanctum Tribunal Domini Inqui-
 sitores, animalia sancta sunt, plena oculis: hoc e-
 nim est Inquisitores esse, eodem animo instituuntur,
 & de eorum agit institutione S. Pater noster Do-
 minicus, ut multi oculi, ac lyncei, perpetuas a-
 gant indefessi vigilas. Notandum autem est, pri-
 marium earum fidei iudicem esse Pontificem,
 ipsius est definire, declarare, punire, & prohibere
 quicquid fidei iudicaverit esse contrarium: *Pasce
 oves meas*, mandat Petro Christus, eum summum
 creans Pontificem: *Ego rogaui pro te, ut non de-
 ficiat fides tua, & tu aliquando conversus confirma
 fratres tuos*. Petro eiusque successoribus hanc tradi-
 dit Saluator auctoritatem: Porro quia pater mul-
 tus est, indiget supremus ille pastor alijs pasto-
 ribus qui sedulo vigilent. Accesserunt Episcopi,
 qui vigilent, unde & nomen sortiuntur: *Episco-
 pus superintendens*: quinimo dixit alibi Cicero:
Posuit me Pompeius Episcopum in Campania. Ei
 namque illo in loco hoc munus iniunxerat, ut
 intenderet, & diligentius ijs studeret, quae ibidem
 in quamlibet partem agebantur. Quinimo & D.
 Paulus optime monebat: *Attendite vobis & uni-
 versae gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos,
 & c. vigilare* & c. Insuper notat D. Ambrosius, quod
 Angelos precipiebat D. Iohanni, ut eundem diceret
 Episcopo: *Esto vigilans*. Episcopi namque con-
 grue significantur per Pastores, qui *Custodiebant
 vigilas noctis super gregem suum*. Ad hoc illos de-
 stinauit, illorum cura est ac sollicitudinis vigila-
 re, lustrare gregem, vulpes, luposque qui gre-
 gem disperdere moluntur, procul amoliri: quo-
 circa hoc illis officium iniungitur.

Ea de causa, pro ut Paramo, tradit in exordio
 Ecclesiae, in singulis Prouincijs quotannis binæ
 habebantur congregationes, ut de rebus fidei fie-
 ret inquisitio, & inter se conferrent, quid doce-
 rent, quid predicarent, num nouitates introduce-
 rentur, & hoc per sexcentos annos continuatum
 est usque dum in Concilio sexto Generali Con-
 stantinopoli celebrato, determinatum fuerit, ob
 plurimas, quibus Episcopi detinebantur, occupa-
 tiones, illarum Congregationes non nisi semel per
 annum celebrarentur, ad rerum fidei indagatio-
 nem. Idem confirmatur in Concilio secundo ge-
 nerali Nicæa convocato sub Alexandro secundo,
 habeturque in decreto, quod idem observatum
 fuit, usque ad tempora S. Lucij Pontificis circa
 annum Domini 1181. & usque ad Concilium La-
 teranense sub Innocentio tertio anno Christi 1215.
 de quo Decretales. Vbi de uero committitur Epil-

copis tales faciant inquisitiones, & ad hoc Syno-
 dos conuocant Prouinciales. Cum autem dan-
 na malaque multiplicarentur, nec non negotia
 crescerent Episcoporum, moderari omnibus erat
 ad id opus.

Notat D. Hieronimus Chisti. Seminauit agricola
 la bonam semen in agro suo, quem famulus co-
 mendauit curandum; at illi dormierunt. At cum
 dormerent homines, venit inimicus homo, & super-
 seminauit zizania in medio tritici. Christus campum
 seminator Ecclesiae, quam electum semen se-
 minauit: *Semen est verbum Dei*, Doctrinam fidei, ac
 Euangelij, & agrum commendauit ministris cu-
 stodiendum: *Posuit vos Episcopos regere Ecclesiam
 Dei*. rerum Ecclesiae sollicitos, at alijs rebus in-
 tendendo dormitauerunt. Hanc captatam occasione,
 potuit opera haereticorum hunc agrum intrare
 diabolus, & huic coelesti semini, scilicet, ac hae-
 ses inferni superseminare. Et hoc licet semper
 verum fuerit, specialiter tamen tempore D. Do-
 minici: ad tantam quippe malitiam mundus in-
 creuit, ut illum perdere Dominus voluerit. Ob
 plurimas Episcoporum occupationes hoc in nego-
 tio actum est negligenter. Et quantum sapio, de
 profundo inferni prodierant omnes locustae, ha-
 retici, & antiquae haereses. Quibus totus orbis
 conflagrabat Albigenes, Albarenses, Esperonites,
 Incapates, Galeati, Arnaldists, Beguini, Pauperes
 Lugdunenses, quorum ira tradidit Alexandrum
 tertium, ut mortore confectus exspiraret. Multum
 Franciam Pontifex Abbates, ut huic occurreret
 malo, commissione & Apostolica munus aucto-
 ritate, Procurat, ac disponit, ut in defensione Ec-
 clesiae Tribunal erigatur, quod rebus fidei contra
 haereticos tantummodo intendat. Velut alter El-
 dras, dum reaedificandam cogitat Hierusalem, ut
 videt omnibus non posse prospicere Sacerdotes,
 utique cultui diuino destinatos ait Spiritus S. *Re-
 sumus custodes super murum die ac nocte contra vos*.
 Aderant enim iniurij: *Qui moriebantur insidiam
 circa murum*: nec qui intra muros ciuitatis erant,
 securi quiescebant. Et hic similes sunt qui mo-
 liuntur insidias circa murum Ecclesiae, murum
 haeretici, qui diabolicis instructi vestitijs, nouas
 introducere conantur opiniones; hic vigilas sta-
 tuuntur oppositi, instituuntur Inquisitores, qui
 millenis oculis perspicaces vulpines detegant
 inimicos: *Qui moriebantur insidiam*, haeretici:
Circa murum. Murus fides est, qui ius & cingit
 & vult. *Vultus Dei, una fides, unum baptisma*. Ius
 omnibus non sufficiunt Episcopi; eligantur igitur
 Inquisitores: *Super muros huius saltem iustitiam
 custodes, tota die ac nocte, & c. Argi centoculorum
 gulo*.

custodiant. Hoc autem ad instantiam ac dispo-
sitionem S. Dominici factum est, & erectum sub
hinc centio tertio tribunal seu curus Inquisitio-
nis. Negare non possumus, quin multo ante fue-
rint Inquisitores a sede Apostolica constituti: Ve-
runtamen Commissarij erant delegati, ad unum
aut alium casum, ad viam aut alteram causam
in particulari Commissarij Pontificij. Tribunal au-
tem cum potestate ordinaria, nunquā vsque ad
tempora D. Dominici fuit erectum, quod definire
possumus: *Virga vigilans* quam vidit Hieremias;
virga id est imperiū, auctoritas, tribunal, princeps
qui vigilet, & superintendat. Hæc est Inquisitio;
cum hoc, & hoc instituta est, eliguntur Inquisi-
tores pleni oculis super libros, doctrinam, perso-
nas, nationes, ut nihil agant aliquid nisi his perpe-
tuo intendere, quo possit Ecclesia, vos, & ego,
requiescere. Vt eleganter dixit Zacharias Fer-
reus Episcopus Sardienus in secundo hymno de
S. Dominico, quem composuit, ex mandato Leo-
nis Decimi.

Ergo solemnes repetamus hymnos

Et Sacerdotem veneremus, in quo

Roma securo cubitat fopore

Schismata contra.

Illo entru protegat, cingit, & munit Ecclesie
murum, dum indefensis instant vigilijs custodes
Inquisitores.

Examinemus illud: *Scilicet, quoniam mirificavit*

Dominus sanctum suum: In Hebræo legimus:

Sanctum es Hicam, quod significat *Sanctum* &

ciconiam quia eodem vocabulo voluit Deus signifi-

ficari sanctum, & persecutorem venenatorum a-

nimaliū, quales sunt heretici, quos ciconia per-

sequitur, titulus optimè conveniens Inquisitori-

bus. Duo namque necesse est, habeant, sunt san-

cti, perfecti, quatenus ut vigiles custodiant,

protegant, & fidem conseruent allibatam. Cico-

nia (teste Isidoro) perperes gerit cum serpentibus

inimicitias; sollicitè eorum inquit nidos, & ubi

qua excludant, que deglutit, inde & campi tam

his, quam bosonibus, araneis, alijsque venenosis

animalibus expurgamur. Symbolum Inquisitori-

bus proprium, hi etenim hereticos persequuntur,

eorum quarunt & inquirunt nidos, ac studio sin-

gulari eorum conantur qua repente, hoc est co-

rum sectas, errores, & falsas doctrinas indagare,

& cum illis eorum evertere fraudes, quas texunt,

ut illis sese quaquaersum extendant. O quale

premium à Deo sperare possunt, si eum dili-

gentia suum hoc munus exequantur. O qualis

ciconia David, qui Dei inimicos percutaba-

tur, illas destruxit, & quali Deus ipsum pro-

mio cumulavit, Phineen ob ferventissimum ze-
lum, quo Deus non extulit honore: voluit etiam
ut *Sacerdotio fugantur perpetuo posteri eius.*

Sunt pariter huius regis milites, & ministri

Ecclesie, sui que regni familiares, Consultores,

qualificati, ceterique Sacri huius Tribunalis

ministri quos modo habemus. Vidit Ezechiel in

curru suo rotas ut diximus quibus movebantur

dependentè à motu quatuor illorum sanctorum

animalium: *Cumque ambularent animalia, ambu-*

labant pariter & rota iuxta ea. Huius S. Tribu-

nalis Inquisitionis hoc quoque dicitur hierogly-

phicum: indiget enim qui moveat. Idcirco rati-

oni congruum est, ut sint familiares, aliqui

ministri, qui currum tribunalis moveant, ad mo-

rum, & directionem eorum, quæ illis iniungunt

Inquisitores. Numerum vidit D. Dominicus hæ-

reticorum valde copiosum ac sortem nimis, suas

verò vires illis reprimendis inferiores: inde sedis

Apostolicæ approbatione; congregationem insti-

tuit ministrorum, qui armis instructi ipsi se op-

ponent hereticis, illos persequuntur, nec ab

incepto desisterent, donec illos devincerent, pro-

strarent, & captivos caperent, utique puen-

dos. O qualem ministrorum cōstituit exercitum!

Finis vero, ad quem hæc ministrorum est cōsti-

pitia societas, hic est, ut suas singuli conferrent

vires, quibus hereticos inquirerent, superarent,

vincerent, adducerent castigandos. Illæ rotæ cur-

rum ducunt S. Tribunalis; quia per Inquisito-

res motæ eorum erga hereticos iussa adimplent

& dispositionibus obediunt. Illis succedunt fami-

liares, & ministri S. Officij Cruce signati: hoc

quippe signum illis D. Dominicus attribuit. Hæc

eius inscriptio hanc circumferunt, albo nigroq;

colore intertextam, ad normam habitus suæ Re-

ligionis; Cruce milites.

Proposito maxime convenit, quod de trecentis

Gedeonis militibus circumfertur, quos Deus vo-

luit sub hoc numero eligi ad certamen. Numerus

trecentismus apud Hebræos signo Thau, quod

est Cruce scribitur: quia T crux est, dum scribis,

& Thau forma est Cruce. Milites, qui sub hoc

Thau decertant in acie, sint illi qui eliguntur,

rotæ plenæ oculis, docti, prudentes, impigri, qui

ad impetum sanctorum moveantur animalium

quia *Cum entibus stabant, & cum elevatis & ser-*

ra pariter elebantur: illo igitur commoti spiri-

tu, vita & diligentia, Desistunt demoliri in-

micos, cum sint fidei detentiores, sicut & contra

hereticos fidem conantur evertere, eius sicut Sa-

tanas, persecutores inferissimū.

VII.

Rotæ

curtus

sunt

mini-

stri.

Ezech.

19.

§ 6. Insuper ratione pollent Inquisitores & auctoritate & potestate, ad puniendum hereticos.

14
2. E. dr

Omnes tenentes gladios. Non sunt hi vigilantes, sed armis assatum instructi, gladio accinxerunt illos sedes Apostolica, spirituali scilicet auctoritate degradandi, excommunicandi &c. Ipsi Reges ac Principes suum in temporalibus tribuunt auxilium, qui gladijs armantur ac cultis quibus se cum opponant hereticis, cum eos severius puniant. Illos oportet heretici nudos armis: hanc quoque nostri temporis heretici sententiam pretulerunt, ut nulla sit illis potestas captivandi, ligandi, puniendi, que hereticos, iuxta criminum suorum ac rebelliorum gravitatem. At hoc nequissimum est. Omnes tenentes gladios. Quid, quid, iterum ageret Ecclesia, si tales non essent custodes acervi gladijs, potentes auctoritate, quibus modo conspiciamus eos obarmari?

Ps. 105
23.

Quam sunt illa preclara Davidis verba, dum de Moyse loquitur: Si non Moyse electus eius fuisset in contritione. Legunt alij: In ruptura muri. Si non se Moyse gladio praecinctus opposuisset, nisi quid actum erat de populo Dei, de fide, de Religione? Meminit hic David non solum illius adorationis vituli, dum enim Moyse in montis cacumine cum Deo familiariter conversatur, populus in monte consualle constat vitulum, solum ut Deum proclamaret, adoraretque idololatram: ut clarius dicam, defecit a fide & hoc dicit David: Ruptura muri. Fides ut diximus, murus est Ecclesiae, qui nos omnes intra illam vitos comprehendit: ruptus est murus: quia a fide defecerunt, & cum multi per hanc aperturam paulatim egredierentur lapsi in idololatram, quid agit Moyse? Sicut Dux strenuus, dum muri fragmen decidit, illico rupturam se opponit, ne turmatim hostis ingrediatur &c. Ita quoque Moyse in ruptura fidei stetit: Stetit. Vix fide hoc enim significat: Stetit. in fide, quam illi diruperunt. Firmus se opposuit In fide stas, inquit Apostolorum: hac armatus fide, stetit Moyse, & quomodo gladio: gladium enim eduxit ostendit, que euaginatam, vociferatur: Si quis est Domini, inquit mihi. Concurrunt autem omnes de tribu Levi, & tanta strage debacchauerunt, ut viginti tria millia idololatrarum gladio cadente corruerunt, quo vituli repressa est adoratio, ac idololatram columbi, qui verò discedebant, & per

Exod.
32. 26.

rupturam muri fidei deficiebant, pedem retraxerunt, & hoc, alijque supplicis incepta deferunt idololatram, laminamque reparatur. Si Moyse continuo non occurrisset nec euaginato gladio stetit in ruptura muri, quid actum fuisset? O fortis Israel, Inquisitores Apostolici, iure merito vos Spiritus & gladio statuit armatos, ut apertura muri festini succurratis: hoc vestri est munus: Stas in ruptura muri. Pugnat hereticus fidei murum diffingit, & per hanc egreditur de Ecclesia, sicut pisces rem conclusi, quo discusso, per aperturam effluunt, quid consilij, quid remedi? Continuo aduolant Domini zelosi, velut Moyse, adstant parati, unde quaque, quaque uerum, ex proposito, statim opera, gladio praecincti suppliciorum, & si hoc minime agerent, none actum esset de Ecclesia?

Nomen perdit fuisset Italia & Francia, quando prodierunt in arenam Albigenenses maledicti, ceu alij socij hereticis, nisi Pontifices obstitissent Innocentius tertius, & Honorius tertius eius successor. Inquisitores gladio praecincti, qui rebelles punirent aliosque, ne foras egredierentur represserunt? Quis status fuisset Lixmonae & Raduze tempore Gregorij decimi, & Honorij quarti, quando progressus Geraldus, Sugarellus, Parmelanus, alijque sine numero hereticorum contra Christum, eiusque sanctissimam Matrem commouebant: de quorum erroribus agit Turrecemata, nisi fortis Inquisitores Parmenses gladio potestatis, castigandi, comburentis praecincti terribiles, sese opposuissent? Illo namque totam hanc colluuiem oppresserunt. Quis preceps, status fuisset Navarraz, dum Hulecius hereticus surrexit ac armatorum tria millia contra Ecclesiam in campum protulit, nisi ex precepto Clementis quoniam in ruptura muri fortis in fide stetit Longobardus Domini Inquisitores, gladio Cruciferae & familiarium armati de quibus agitur. In Victorio Inquisitorum. Numquid magna fuisset pars Italiae corrupta, quando Petrus de Apona praestigiorum, illam suis praestigijs falcinauerat anno 1330. nisi eum debellarent Inquisitores? quem iam mortuum, & ob omnibus pro sacro cultum, effoderunt, eiusque ossa eruerunt, ac concremarunt, aliosque similiter hereticos? Ne verò per petaginas euagetur nationes, adhuc tinnunt aures nostrae, & echo audimus eorum quae gesta sunt per Cazallam aliosque Lutheranos. Numquid infecta luxisset hispana, quando in eam haereseos venenum ita clanculum iuxerant, serperantque longius, ut vix illud

illud quisquam adue. teret, nisi se iuncti gladio
potestas armati opposuissent. Inquisitores illi
que notissimos ac celeberrimos actus fidei pā-
trassent ex illis quosdam tradentes ignibus &
alijs plectentes penitentis? His quoque die-
bus, quibus vivebamus quando illuminari Lie-
tentes tantum subterreunt populum nisi ze-
lōi illi Moyses ostendissent: *In raptura murti*, itra-
gem inter eos edentes, qui de gremio disce-
debant Ecclesie alioque seducebant. Quam se-
data, quitaque modo gaudet Hispania. Sit bene-
dictus Deus; quam omnibus erroribus expurga-
ta? qui vctō sic nos tutos conferat ant inter timo-
res illos nocturnos, quos secum oblectura trahit
vitz moralitas, nisi fortis illi, qui custodiunt,
& ambulant Ecclesiam? *Sextaginta fortis custo-*
diunt, &c. Propter timores nocturnos.

§. 7. Meritū tradit ignibus S. Tribunal Inquisi-
tionis hæreticos, alijsque plectit generibus
suppliciorum.

Verum ut ad pristinam Ezechielis reuera-
mur visionem, proprium S. Tribunalis
Inquisitionis symbolum, is se vidisse
narrat, quod animalia, quæ cursum vehebant pe-
des haberent rectos. *Pedes eorum pedes recti*, quod
modus significatur. S. Officij procedendi rectus,
non deflectit per passionēs, nec amore ducitur,
nec timore, non illud emolunt preces, non mi-
ra perterrent, nec quidquam iustitiae virgam
incutiat. Addit deinde: *Planta pedis eorum quasi*
planta pedis viri, quod D. Hieronymus interpre-
tatur, mature procedere, non leuiter, graui iudi-
cio, sicut boues. Hoc modo S. Officium pro-
cedit, mature scilicet, causas non precipitando,
nec à communi & recto cursu deducendo. No-
tat autem in medio cursum ac animalium ignem
conflagrasse: *Splendor ignis, & de igne fulgur e-*
grediens. Ignis hic cor indicat cursum inquisi-
tionis, zelum, Deique gloriam, insitit Eliæ con-
tra falsosque prophetas, hoc quippe clamant,
hoc in ore habent, hoc intellunt: *Exurge Domi-*
ne indica causam tuam. Hinc fulgura, hinc
flammæ globi atolluntur. Quid namque
sententijs à S. Tribunali prolati inflicti que ter-
ribilis? Nos Inquisitores A. ostolici contra hæ-
reticam prauitatem & Apostasiam &c. *Christi*
nomine munito &c. Quando alterum aduenit, per
S. Officium capitiuum, quo terrore percellunt,
quo tremore concutiunt auditores, exurgunt
flammæ hæreticorum supplicium, proprium ip-

forum supplicium, ignis est. Huius supplicij
piures à Doctoribus traduntur rationes.

Huc adferti potest illud D. Augustini, qui
censebat primum cum illis mitius agendum, mi-
sericordiam, clementiam, ac benignitatem eos emo-
liendos, quatenus illos non suppliciorum con-
ueneret timor, sed amor alliceret misericordiam:
Postmodum verò iudicant ex necessitate requi-
ri supplicium. Ita disputat hoc vnum Imperato-
ribus ac Regibus incumbere, leges ad casti-
gandos hæreticos promulgare. At quod suppli-
cium? paubulo suspendere? iugulare? praefocare?
nullum horum, sed igne comburere. Primo: quod
ostendatur hæresim infectionem esse: vestis eius
qui peste, vel cancro laborat, lumenque contraxit,
infectio permanet, comburatur igitur. Hæresis in-
fectio est: *Sicut cancer serpit*, ardeatque igni, Hæ-
retico comburatur, nihil superest residui. Hære-
sis vt luna mutabilis, hoc Hæretico significat;
nec eorum libri, nec dogmata, nec nomina nec
personæ remaneant, omnia tollantur, omnia
auferantur, comburantur omnia. Solus e-
nim ignis infectos peste, cancroque curat la-
borantes.

Secundo: vt pœna peccato respondeat, hæresis
ignis est. D. Chrysostomus ostendit, insignem à Deo ser-
uatam fuisse inter peccatum pœnamque propor-
tionem. Pharaō deliquit, criminis reus accusatur,
quod Hebræarum recens editos infantes, fluui-
o demerferit; in huius igitur criminis congruum
supplicium, decreuit Deus, vt maris fluctibus
demersus interiret. Culpa Israelitarum, dum de-
serta, ductore Moysē perambulauit, lingua fuit
detractoria, ac mormuratoria: *Murmurantes igitur*
serpentum lingua confodiat, ac vtram adi-
mat, in tantæ culpæ supplicium. Dauid adulter,
qui Vtrāque neas abtulit uxorem, in huius do-
licti pœnam, permittente Deo, Dauidi concu-
binas eripit Abilalom, & toto spectante populo,
fœdo commaculat adulterio. Peccatum hæreti-
corum ignis est: *consumens. Eradicans omnia.*
Omnibus efficacior est ignis, qui consumit &
fortius eradicat omnia. Hæc hæresis est: sit igitur
supplicium efficacissimum, quod huic corres-
pondeat, quod funditus ac radicitus hæresim ex-
tirpet, hoc ignis est.

Hic optime quadrat illud Samsonis strage-
ma. Vulpes, quæ messiem omnem destruxerunt, &
radicitus concremarunt, interpretantur SS. Pa-
tres, hæreticos. Primo: quia cladem hanc in-
ferebant messi, capitibus sibi contrarijs ac oppo-
sitis, attamen candis simul colligant. Tales des-
truntur hæretici, quique suo sensu abundat
tuncque, 32.

Isai. 9.
20.
In la-
bula
verbor
heret.

IV.
Nou-
itates
sunt
vitade

16
Lab. de
Bohem.
cap. 35.
1. Tim.
6. 20.

huius; iudicii pertinax: cum enim ex superbia na-
scatur haereticus: quia captiuare suum noluit in-
tellectum in obsequium fidei; quique suam se-
quitur opinionem. Est Babylonia, quique sua lo-
quitur lingua, quique nouum eudit errorum, &
recentes conatur sectas intrudere, sicut expe-
rientia constat in Francia, quot sectae, quot erro-
res, quot haereses pullularunt: quique proprium
ado. at cerebrum mentisque phantasmam, subri-
uicem aduersarii, repugnantes, at tamen omnes
caudâ colligati conspirant in Ecclesiam haereti-
ci, messem Dei foecundissimam. Prosequitur hoc
elegantius Isaias. *Vnusquisque carnem brachij sui*
vorabit, Manasse Epbraim, & Epbraim Manasse
simul ipsi contra Iudam. Pariter & illud quod ex-
pendit D. Irenaeus similes illos esse Pilato & He-
rodi: *Num. i. ad invicem*, at simul conveniunt, ut
Christo illudant, crucique condemnent inno-
centem. Vulpes sunt haeretici. *Quæritur* cur Sam-
son Philistinorum messem vastaturus vulpes ele-
gerit? Numquid poterat canes, lupos, aliaque cõ-
stringere animalia? Colligare voluit ea sibi ani-
malia, quæ trita non gradiatur via, quod in vul-
pibus observatur, per inuia, semper, & inculca-
ta gradiuntur. Si alia constrinxisset animalia, via
trita & communi inaccessibile, nec mesibus dam-
num intulissent, vulpes continuo non regia se-
ctantur, insinuant, proinde, ut campos percurrerent,
messem comburerent, eamque radicibus convelle-
rent: hac de causa vulpes eliguntur. Propriū est
haereticis non trita Sanctorum via ambulare, sed
novitates sectari, non idem, quod Sancti docue-
runt, docere, illud dicere quod alius, qui bene
de fide sentiebat, non dixit. Viam quaerunt quam
nemo trivit, non communem Ecclesiae sequuntur
doctrinam, sed singularitatis curiosi, proferunt
novitates.

De Ioanne Hus Bohemorum haeresarcha
narrat Aeneas Sylvius quod semper in docendo
fuerit singularis, & novitatum amicus: Timotheū
mouet Diuus Paulus ut fugiat *Prophanas vocum*
novitates, quasi, teste D. Ambrosio illum mone-
ret, fugeret doctrinas fidei contrarias, quomo-
documque sit, cum sit idem novitates, ac non
veritates. Addit *Prophanas vocum novitates*, in-
telligimus (inquit D. Chrysostom.) quod non
loquatur de novitatibus in Logica, physica, seu
metaphysica, sed de ijs quæ tangunt fidem, & di-
cit *Novitates vocum*: ut sciamus, teste Lyra, om-
nem novam doctrinam, non habere fundamen-
tum, nullam substantiam, sed omnia niti vocibus
& vocibus se defendunt, omnia vocibus termi-
nantur: littera verò græca, quam legit Theo-

philactus, habet *Prophanas vanitates, vel vacu-
tates*: ut nobis in animam induamus idem esse
novitates in fide, atque vanitates, seu vacuitates,
similiter quod Magister novitatum inuenitur, va-
cuis sit omni solida doctrina, vanitatibus opple-
tus. Tumenq; superbia. D. August. scribens Op-
tato, & quandam opinionem et errorem eodem
nans, illam non alia refutat ratione, quam dicen-
do: *Ipsa sua voluntate displicet*. Quia nihil habet
præter novitatem, maxime displicet.

Nervosè dixit Sophronius Episcopus Pom-
peopolitanus in Concilio Seleucia, ut recitati
auduit quidam Aecij haeretici opiniones, spi-
ritu reuens Evangelico, exclamasse dicitur: Si
licitum est novas quodlibet in materia fidei no-
vitates introducere, veritatis soliditatem non ha-
bet Ecclesia ut refert Soet. *Prophanas vocum*
vanitates. Minus agere illi convenit. Molo
Græcè, modò Latine &c. Rerum substantiæ non
adlaborant, solumque in verborum novorum
strepitu, & eloquentiæ nituntur demonstrationi-
bus, quas congruentius diceremus, loquacita-
tes, seu iocos ludionum: *Habent verba pompæ,*
ca, vobis amque solorum, & pompa honorum operum
non habent: ait D. Hieronym. Haeretici in-
mullant in pompam omnia verborum, vnam-
que foliorum evanescent, nullum proferentes
structum pietatis: *Quorum filij sunt novella plan-
tationes*, filij eorum haeticorum scilicet, inquit
David: quos alienos appellat, cum sint a fide, &
Ecclesia semoti velut novellæ plantationes; ita-
tim addit: *Filiæ eorum compositæ*. Hic D. Hiero-
n. regulam illam præscribit generalem, quod cogi-
tationes S. Script. a filijs nominat, ut aliquid
principalis intentum, in intellectu progenitum:
verba verò, quibus cogitationes exprimuntur,
dicit filias, ut aliquid negotium intentum
secundariū. Dicere ergo, quod filij haetico-
rum, sint velut novellæ plantationes, & filia
compositæ est manifestè declarare, quod om-
ne sit Haeticorum studium ac labor, novas con-
cipere opiniones, imaginationes formare sin-
gulares, verba pompatica, decia, affectiva
sectari quibus illas proponant: *Et quia filia sunt,*
& non filij, vros non habent, asserit D. Hiero-
nym. quanto magis verborum fuco, ac elo-
quentiæ nitore perfinguntur, tanto magis iilo-
rum est pompæ eloquentia, at sine spiritu ei-
formata.

Porro si scrutemur originem, unde hæc omnia
in haeticis enascantur, noveris, esse superbiam.
Ex superbia prodit, proprii iudicii tenacem esse,
proinde videre licet, in quas irruant ineptias. De
illo

illo hæresum seminario Simone Mago scribit
D. Iustinus Martyr, quod in antea se iactaret
magnum Dei virtutem. Montanus se nomina-
uit spiritum consolatore promissum Ecclesiæ.
Novatus hæreticus in tantam delapsus est a-
mentiam, esse D. Epiphani- ut speraret se esse
Moysen & fratrem suum esse Aaronem, Mani-
chæus se Christi Apostolum inscripsit. De Ma-
nichæis affirmat D. Augustin. quod cum eo-
rum hæresarcha vocaretur Manes, quod stul-
tum indicat græco idiomate: scriptum addide-
runt litteram N. nomen mutando, vocandoque
Manichæum, quod significat, qui manna, qui
diffundit dulcedinem. Hæretici Novatiani suos
discipulos cognominabant Cataros, id est mun-
dos, & puros. Hodie quis nesciat quàm diuer-
sis affectibus suos inscribant titulis, eos vocan-
tes Apostolos, Paulos, Elias, Prophetas &c.
Superbia est, arrogantia est, & sicut vulpes se
mortuam fugit, ut prædam apprehendat, ac
triumphet: ita & illi se rebus mundi mortuos
habere, in eorum tamen pectore diabolica fer-
uet ambitio. De Nestorio hæresarcha refert
Theodoret, quod maiorem vitæ pacem impen-
deret ut sibi populi studium occuparet, pul-
lis quibus erandus, squalore vultus ef-
fecto, dissimulata verborum compositione, ad-
monebatur, ut eum omnes velut sanctitatis ex-
emplar colerent, eoque modo ad Episcopatu-
m in eueheretur. Oculis demissis, in signum mo-
delitæ ac gravitatis hæretici Waldenses & Va-
lentini per viam incedebant, velut extati-
ci. Quasi supra sensum scriptæ Priscilla & Ma-
ximilla virgines inhonestæ Cataphrygum hæ-
reticorum in populo versabantur, scriptoribus
Divo Epiphanius & Filastrio. De Hæreticis A-
nabaptistis affirmat Sleidanus & ipse hæreti-
cus, quod oculis semper in caelos elatis ambu-
larent, & illud Apostoli: *Nostri conversatio in*
caelis est.
Comparat D. Hieronymus hæreticos Esau,
hominem fero, crudeli, dicto Edom seu sangui-
neo, propter barbariem hæreticorum contra
Catholicos, fratres suos, qui ambo nati sunt
vno baptismo, ventre purissimo. Sanctæ ma-
tris Ecclesiæ: *Legimus, videmus quotidie compro-
bamus, quando persecutio contra Ecclesiam oritur,*
multo peiores persecutores hæreticos in Christia-
nos fieri, quam Ethnicos. Crudeliter inimici, ve-
rum tamen Esau vocantur rufi, superbi, velut dra-
co tulus proprio amore acerbissimi. Et tandem
quemadmodum Iacob domi residet, & ad pa-
tris sui festinat gregem, ut eum ad epulum in-
Hieron. Bapt. de Lamea Tom. II.

uiter, sic & Caroliens hæret in Ecclesia, de il-
la foras non egrediunt, Dei gregem sectantur.
Sanctorum doctrinam Esau per montes & in qua
vagatur, prædas perlustrat novas, nunquam
capras, illas nequitiam: ita & hæretici, foras
extra Sanctorum doctrinam profiliunt, doctri-
nas novas, opiniones nunquam audias auen-
pantur. Cum illos autem urgeat superbia, cen-
sent, quod idem cum omnibus dicere, suo dero-
get honori: non esse in illis quo se reddant
mundo celebres, nisi singularia proferendo. A-
gellius dicit quod in Græco textu, illud Lati-
ni *Qui incredulus est.* Legatur: *Qui superbus*
est: idem censens esse incredulum, infidelem,
hæreticum, atque superbum, inflatum, arrogan-
tem.

Hoc idem, ut alias diximus, expendit D. Hiero-
nymus. & ex illo Beda, illoque anterior Eu-
thymius, qui illud ex Diu. Chrysostomo hausit,
dum Saluator ait: *Vnus vestrum me traditurus*
est. Omnes undecim eodem vsu sunt verbo:
Numquid ego sum Dominus? D. Petrus: *Numquid*
ego sum Dominus. Idemque dixerunt ceteri de-
cem, solus inter illos prodit Iudas: *Numquid*
ego sum Rabbi? Cur mutas terminos? Ratio est,
quod non tam præclare de Christo sentiebat,
sicut ceteri, à ceteris dissentit, unde & alio vi-
turi idiomate: quia differenti à communi San-
ctorum modo, loqui formulâ verborum, indi-
cium est, quod cum illis quis non consentiat,
sed longe discrepet in ijs quæ illi scripserunt,
& tradiderunt: O *Timothee*, monet Apolto-
lus: *Depositem custodi, deuitant prophanas vo-*
cum neuitates. Fides, depositum, non aliquid
novi, sed depositum, & quomodo corruptum
tur? per novarum locutionum introductio-
nem, & si tulerunt tam grauitur hominon-
qui erit si novæ doctrinæ, & opiniones intro-
ducantur: Quam belle dixit Zacharias: *Sicut*
locutus est per os Sanctorum. Multi Sancti &
vnum os: Numquid suum quique os habuit,
linguam habuit? Habuit: attamen omnes ita
vniuermiter, ac si vno ore cuncti loquerentur:
Reddam populo meo labium electum. Ecce, ut ser-
uiant ei humero vno. Vni fidei vnum continet la-
brum, vnum os, locutio vna. Rusticus ille, al-
teri, qui Symbolum fidei recitabat, aliquid in-
eo mutanti, grauitur respondet, hac ego te adi-
pol furcâ percutiam, si mihi alio modo dixe-
ris Symbolum, quàm patres mei legerunt, non
enim bene sentit de fide, quàm in symbo-
lo prehemur, qui illud modo recitat alio, vel
in eo stat aliquid de illa formulâ, quâ illud
seniores

seniores patres nostri reuerant.
 19. Latius excutit, percussus odio, quo doctrina-
 rum execrori: noui artes hereticis proprias attra-
 20. men ut nostra oratio, quo styli cursum desin-
 21. nauit, eo procedat: dico, sicut Samson sibi vul-
 22. pes assumptis quibus alienam perderet messem,
 23. sic & diabolus sibi sociat hereticos, ut mel-
 24. sem incendat Ecclesiam. Vulpes ignem secum
 25. deferunt: quia quocumque intrant, sic om-
 26. nia pessundant, quasi flamma cuncta deuastat.
 27. Iet. Hoc opus est hereseos. Ignis maxime est
 28. operatiuus inter quatuor elementa, liquefa-
 29. cit aes, metallum, quid de messe faciet? Petras
 30. dissindit, quid de falsis sperantibus? Videte
 31. Heresim: haec enim est, quae destruit, liquefa-
 32. cit rari iudicii viros, illos transfertit, immutat,
 33. & consumit in cognitis & veritatis fides: quid
 34. non efficiet in hominibus de plebe vulgaribus?
 35. Quam appositè Dominus vocans Isaiam, ait
 36. illi: *Clama, quid clamabo? Omnia caro sanum*
 37. *est.* Si sanum, quid ei magis timeandum? Vi-
 38. deant homines, quantum fidei ab heresi cauere
 39. debeant, quia ignis est: & ignis, qui sanum
 40. corrumpit, quale reddet illud? totum deuorat, id-
 41. circo tantum sibi ab heresi vini Sancti praece-
 42. rebant. De Sancto Antonio narrat vitæ eius
 43. commentator D. Athanasius quod Numquam
 44. cum hereticis amabilia verba coneraxit. D. He-
 45. naus numquam hereticorum voluit interesse
 46. consortio: qui reuertit de S. Polycarpo, quod occur-
 47. rent Marcioni interroganti: *Cognosci me? Res-*
 48. *ponderit: Cognosco te primogenitum Satanae.* Lo-
 49. que à te modo fugiam quo à diabolo. D. Poli-
 50. carpi Magister D. Ioannes Euange ista, quam
 51. primum intellexit esse in balneis Cesariatum,
 52. numquam voluit illud intrare. Quid tu facies?
 53. Tunc, cum sis *Sicut sanum vestrorum quod prius-*
 54. *quam euellatur, excutit.* Fides facile perditur, si
 55. adest occasio, & desit vitæ puritas.
 56. Illud quod docent Theologi, quod fides Re-
 57. quirat *piam voluntatis affectionem*, bonam vo-
 58. luntatem: *Habentes fidem & bonam conscientiam,*
 59. *quam quidem repellentes circa fidem naufragane-*
 60. *mus.* Doctrina est D. Pauli: *Fides requirit piam*
 61. *voluntatis affectionem*: quia *Capitiat intell-*
 62. *tim.* Aliud D. Thomas protestatur: *Nisi vide-*
 63. *re non credam.* Non est videndum, sed captiua-
 64. re debet voluntas intellectum. Si lanceam plum-
 65. beam fusi fortissimo alligaueris, tamdiu hære-
 66. bit quamdiu fons integer remanet: at rupto
 67. soluoque reffe, soluitur caditque lancea. Arcus
 68. feruens si nervorum contortio deficiat, & cor-
 69. rumpatur, ita ut brachia dilacerentur, vires a

contingendum, & eiadmodum profusus an-
 70. tin. His censetur David: *Dixit insipientia in cor-*
 71. *de sue non est Deus.* At vnde talis insania? *Corru-*
 72. *pti sunt in studiis suis.* Ex corrupta voluntate
 73. Depi autem Samson caput nullis prestat viri-
 74. bus, sed nec fidem habet, si pia desit affectio
 75. voluntatis. Memento, quælo, quod quando tem-
 76. pere Regis Roderici Mauri intrarunt, centu-
 77. num tota illis Hispania abundavit. At vnde
 78. Toti e Mauri aduenerunt? Si eorum centum
 79. millia venissent, soli regno Andalusie non sul-
 80. ficerent. Ratio est: quia potius Christiano-
 81. rum numerus Christum eiuauit, & à fide de-
 82. fecerat Christo negato, Torisus & Dipus, ali-
 83. que Episcopi. Quod idem Rex Iacobus Secun-
 84. dus Aragonie Clementi Quarto summo Pon-
 85. tifici exposuit in Concilio Viennensi, quod
 86. nempe Granadæ plusquam quingenta milia
 87. Christum negarant. Demum cum in eadem ci-
 88. uitate censeretur ducenta milia Maistorum, so-
 89. li quingenti erant natione Mauri, reliqui filii
 90. erant Christiani. In Regio Calitiæ in sua
 91. tempestate, quando per sententiam fuit dam-
 92. nari, dixerunt, si adhuc gradimeluti superle-
 93. dissent, pares iis numero fuisset, si vito
 94. semestri quod ipsi nobis modo faciunt, nos il-
 95. lis idem fecissemus. O Domine, quale forum
 96. facta est Hispania, bonis operibus aridum,
 97. quid foret, si in illam intercessissent heretici? Sub
 98. populi misericordia aueat hoc Deus, cuius
 99. que diuinam maiestatem, ne suum nobis sub-
 100. trahat auxilium deprecemur. Est igitur hære-
 101. sis ignis, qui omnia deuastat, & eradicat. Vi-
 102. detur illi conueniat supplicium, ignis igne puni-
 103. tur. Ignis fulgur contra hereticos egredians, illos
 104. absumit: hic enim est, quo protegitur Ec-
 105. clesia. Christus Dominus zizanias quid fecit
 106. *Dicam messoribus colligite zizanias ad combure-*
 107. *dum.* Hoc conueniens est hereticis supplicium
 108. hoc supplicio vult Deus ut Inquisitores puniant
 109. Hereticos ut igne, quo condemnantur, combure-
 110. uata litoret Ecclesia.
 111. Præclare, quantum sapio, vult descendere
 112. Deus Ecclesie suæ præstitum beneficium, de-
 113. cibus illis fortissimis inuictisque assignatis linte-
 114. lis murorum custodibus, Zaelanæ varicinos.
 115. Missus est hic vates à Deo, conuice Aggeo al-
 116. tero propheta populo suo, soluta captiuitate
 117. Babytonica sub Dario rege regre hienimque
 118. grandissimis arctus fuisset populus calamar-
 119. bus, in patriam reuersus, eueisam illam, in-
 120. cultam, desertamque repperant. Tali nam-
 121. que strage eam Nabuchodonosor deuastarat, &

in tantam redeperat solitudinem, quando prae-
teritis annis illos inde captiuos abduxerat. Tan-
ti doloris vulnus lenire Deum attendit, promissa
spondet amplissima, duobus illis prophetis vati-
cinationibus, beneficia graha nec paucis quidem
conculcat. Porro si rei veritatem inspicimus,
hæc non tam populo illi carnali quam Eccle-
siae suæ promittebantur, quam veniens in mun-
dum stabiliret. Hæc promissus beneficiorum
abundat Zacharias, ut statim in principio, v-
num aperit, mirabili quodam spectaculo capi-
te primo sibi à Domino concessio, Zacharias An-
gelo colloquebatur, qui Dei nomine, vatis a-
nimam erigebat, nullius beneficiorum dono-
rumque sponsonibus, quæ populo Deus addi-
cebat concedenda: *Qui loquebatur in me ver-*
ba consolatoria, Attolle vates oculos, & in aëre
quatuor conspicis cornua: Leuani oculos meos &
vide, & ecce quatuor cornua. Cornua videt, &
quatuor videt capita non videt quibus vel in-
mirantur, vel quibus enascantur. Ab Angelo
percontatur: *Quid sunt hæc? Cui respondet:*
Hæc sunt cornua, quæ ventilauerunt Iudam, &
Israel. Sicut autem cornuta animalia vires suas
omnes in cornibus habent, ita S. Scripturae phra-
si famulatur est, per cornua significare fortitudi-
nem, vires, potentiam hæc sunt vires, hæc fortitu-
do, hæc cornua, quæ bella suscitauerunt, & susci-
tant Israeli modo taurorum, quorum fortitudo
ea est, ut his in aëra ventumque dispergant fe-
rumque obuios, quod Angelus declarat verbo
Ventilauerunt. Dixerit quis, visis his cornibus,
hæc potentia prophetiam morte conficiendum,
ut sibi persuadet, ingens hæc posse Israeli ad-
ferre necumentum: sicut verè dampnum infer-
rent maximum, si per vibis plateas quatuor
discurrerent, quaquaversum tauri cornu pete-
rent, modo hunc modo alteri imadentes, attripientes
& in aëra ventosque ventilantes. At solatur An-
gelus Zachariam, ne respondeas animo, tuis hæc
malis prævidit Deus remedium. Quod hoc? Vi-
de mouet Angelus, quæ tibi monstrauero: Qua-
tuor ostendit vati viros potentes viribus, fortitu-
dine terribiles, nervosos, qui ex ijs quæ mani-
bus suis gerebant (ut modernus aduertit Auctor)
fabri ferrarii esse noscebantur, vnde nec inter-
rogat, qui sint, sed ex instrumentis quæ præse-
rebant eos agnoscens ferrarios percontatur:
Domine, *Quid isti veniunt facere? Ut vidit ergo*
quatuor ferrarios, portantes fornicem, suos fol-
les, ignes, malleos forcipes &c. querit, Domine?
Quid isti veniunt facere? Respondet Angelus: Fe-
rerunt isti deterere ea: cornua scilicet, fortitudi-

nem & potentiam: Et *deiciant ea: vt cornua co-*
stringant, proiciantque vt pulvis magis appa-
reant, quo fiet, vt Hierusalem secuta viuat, & vi-
ribus adeo potentibus, sibi contrariis, libera co-
stillet. Concedamus autem hæc ad litteram sig-
nificare reges ac principes potentissimos, qui
contra Hierusalem surrexerunt, sensu tamen
spirituali, significantur hæretici. Cornua sine ca-
pite visibilia: primum, quia caput visibile nullum
habent hæretici sicut nos Catholici, Papam scri-
bet &c. sed vnum invisibile, quod eos dirigit
& mouet, nempe diabolus vnde nec caput vide-
tur, ex quo cornua illa prodeunt, & sunt sicut
cornua, quia omnis eorum fortitudo hæc est, &
ludere, proicere in aëra, quasi t. uis, qui in aëre
& proiciendo in aëra sent & occidit. Qui-
quid molimur hæretici, superbia est, ventus,
ambitio, vanitas, rationes in aëre propriae im-
itationes, signimenta &c. Hæc quam crua his bella
commouent: Quam potenter his impugnantur
Ecclesiam? Quam feroc bellator Arius? Quis
Sabellius? Qualis Manichæus? & qualis Luth-
erus? quæ damna, quæ clades intulerunt &c. tot
hæretici?

Numquid his Domine superest remedium?
Vtique. Magna quippe Dei misericordia fabros
excitauit ferrarios, ignibus, malleis, forcipibus
&c. affatim instructos. Sanctum, inquam offi-
cium Inquisitionis, & valde appositæ tales, Do-
mini fabri dicuntur ferrarii, nec illis hoc dicto-
rum iniurius: quia D. Hieronymus, D. Cyrillus &
Theodoretus, per illos capiunt Angelos, subtilius
autem nos intelligimus Dominos Inquisi-
tores Apostolicos, ob virtutem quæ pollent, ad ferri
superandam domandamque duritiem. In sacro
eloquio suprema omnium fortitudo, dicitur fer-
ri, quod omnia domat, idcirco Romanum Impe-
rium in statua illa Nabuchodonosor, per ferrum
indicabatur, Daniele ipso interprete. Magna for-
titudo ferrarii, qui flammatum viribus ferrum
edomat &c. emollit etiam durissimum & for-
tissimum: is porro virtus requiritur, sine illa na-
que, domari non posset ferri fortitudo. Proh
mirabiles ferrarii, Apostolici Inquisitores, quam
fortiter se ferro opponunt, hæresi inquam vi-
cio solius ignis virtute domando: quid autem
efficerent, suprema nisi potestate fulgerent,
quam illis tribuunt Papa, Rex, Principes, torus-
que mundus? Intelligit forcipibus, ignibus, ma-
leis &c. quo sine veniunt? *Veniunt deterere ea:*
cornua, potentiam, vires hæreticos, malleis igni-
bus, forcipibus, auctoritate suprema, poten-
tia, ac maiestate deterrent hæreicos. Ratio re-

4. "quirit & necessitas, sit contra illos supremum
 "condignumque supplicium: Sicut tuus David
 "collum tuum qua adificata est cum propugnaculis.
 "Collum de istos sunt, qui et putis cibum cor-
 "pori Christi id est Ecclesie administrant; ha-
 "bent hi propugnacula, habent arma quibus sup-
 "plicium inferant. Supponit Inquisitores omni
 "doctrinarum genere debere esse praestantissimos,
 "qui distribuere noverint pastum doctrinae fidei
 "cunctis fidelibus, iuxta universiisque statum ac
 "capacitatem quodque coniunctim armis praeci-
 "pingi debeant, auctoritate, ac potentia puniendi,
 "conveniens autem haereticorum supplicium,
 "ignis est: palmites à vite resecti, aridi, in ignem
 "sunt coniecti.
 "Terra proferens spinas & tribulos, reproba
 "est, & maledictis proxima, cuius consummatio in
 "combustionem. Excellum bustum super haere-
 "ticum, qui terra est spinas proferens verbi Dei
 "praevaricator. Gravissimo multavit Deus in-
 "cendio Apostatas, qui seipse subdixerant, &
 "in Moysen rebelles surrexerant: hac poenā puni-
 "tur Ecclesia haereticos. Episcopus Alexandrinus in
 "Concilio Calcedonensi censuit Nestorium non
 "quālibet poenā dignum, sed incendio. Nicepho-
 "rus refert Anathelium Haeticum vivum fuisse
 "se combustum. D. Gregor. eximie laudat ut quid
 "bene factum, quod Romae Magnus exultus fue-
 "rit nomine Basilii. Eecentus Episcopus Meli-
 "tinenis celebratur, quod ignem quibusdam in-
 "fecerit monasterijs, in quibus Monachi conui-
 "vebant haerese infecti Messalianorum, ita Theo-
 "dorus, Vrbis Antiochia anno septimo Imperatoris
 "Iustiniani caelesti fulgore percussa cum suo E-
 "piscopo Euphrasio magna ex parte confagra-
 "vit in poenam, quod tutum esset receptaculum
 "haereticorum. Bonifacius octavus, de quo Pau-
 "lus Dist. transactis viginti annis, à tempore quo
 "Eremicola Hermannus Pongilupus Ferrariae
 "honorificā sepulturā conditus esset, corpus eius
 "effodi mandavit coneremari, cinerelque in pro-
 "fluentem demergi. Fratricidariorum sectum
 "etroribus eodem mandavit Innocentius ter-
 "tius puniri supplicio. Doctorem Parisiensem
 "Almericum, ossa eius sepulchro erui, ac concre-
 "mari: quia constabat, quod mortuus esset ha-
 "reticus. Suum Dominus monstravit suppli-
 "cium, primo, virgam vigilantem, deinde ollam
 "succensam contra fidei retractarios; Sic & In-
 "quisitio, & iussu quidem tali plectuntur haereti-
 "ci supplicio, quo contagionis pestis demonstrat-
 "ur. Dum lues grassatur, velles peste infecto-
 "rum, exure, nihil enim sic à lue purificat, quam

ignis: cum sit purgativus. O quantam secum
 trahit contaginem haereticus ignis, ignis adeo,
 qui consumat, qui purificet, & hoc summa cum
 diligentia.

Quatuor similitudinibus argumentatur D.
 Hieronymus. Scintilla parva est, quae vix oculis
 videatur, ut eam deferre non possis, quam statim
 extinguitur, attamen si in materiam cadat pra-
 paratam, quantum excitat incendium, cunctas
 Provincias in cineres vertit. Parum fermenti,
 vile quid & exiguum, at si massa peccati
 ceatur, quantumlibet magna, totam penetrat,
 & suam toti communicat acrimoniam. Cancet
 primum vinctum erodit membrum, at paulatim
 serpit, totumque corpus exedit: Ovis scabiola
 est & vitia, at breui totum maculat gregem.
 Necesse est igitur inquit D. Hieronymus
 ut statim à principio scintilla, praefocetur, fer-
 mentum non immisceatur, cancer excindatur,
 ovis scabiola si paratur, nisi velimus brevi totam
 exuri domum, integram massam conspergi, cor-
 pus omne cancro corrodi, totumque gregem
 scabie maculari.

Ignis scintilla Alexandriae fuit: Arius: quia ve-
 ro confestim extincta non fuit, quasi totum in-
 cendit Orientem. Parum fermenti Hyppona
 fuit Donatus: quia vero non statim de massa se-
 paratur fidelium, breui partem Africae correpti-
 poriem. Exiguus cancer in Porro Marcion
 erat haereticus: at dum negligitur, res
 illico à corpore sano rescinditur, partem erodit
 Septemtrionis quam maximam. Ovis scabiola
 Wittenbergae Lutherus erat: sed quia de gregis
 Catholico confestim non siccitur, scabie macu-
 lavit non paruum angulum Occidentis. Ad hunc
 igitur finem ingreditur ignibus armatus Tri-
 butus S. Inquisitionis, quo deterreat, puniat, exu-
 ratque haereticos. Quid est S. Inquisitionis offi-
 cium quid rem agit, nisi haereticos detertere,
 Lutherum, Iudaeum, Mahometanum a-
 postatam, Calvinistam: Deterret ea. O magnam
 potestatem, quia, quos non videntur suis posse
 Reges ac Principes si peccare viderent, potest ac
 deterret S. Inquisitionis Officium, suis igni-
 bus terribile, velut suo conueniente supplicio,
 notat D. Ambrosius.

Vidit illos D. Ioannes ut praefati sumus, sub
 figura locustatum: Et habebant caudas similes
 Scorpionum. Quid licet D. Greg. exponat de ha-
 reticorum astutia, qui sicut scorpiones occidit,
 non coram sed cauda feriunt, in qua gerunt a-
 cuculum: In hac rem contradicere non praesumit, ex-
 oculis tamen videtur inferni, & oculis machi-
 nationi.

monibus ferunt. Apposita tamen est illa inter-
pretatio D. Pallidij, cum doctrina, tam pietate
ingens: qui ait, quod opus unum contra scorpio-
nes remedium est ignis; hoc autem eo modo;
quod si in domo, ubi plurimi eorum serpunt,
vnum aut alterum, sumptis, eosque in medio
domus igni tradas exurendos, illico ceteri per-
territi diffugiunt, & procul abscedunt. Hoc
est coeleste contra hæreticos antidotum, quo
zelosi ferrarii vtuntur, capto namque vno hæ-
retico, & ignibus tradito, ceteri hoc supplicio
deterriti diffugiunt. Nuntiate illis, qui in Fran-
ciam aufugerunt, ut huc veniant, dicite fratri-
bus Anglis, adeant Hispaniam, deterritos procul
exturbant illos ferrarii coelestes: non enim fieri
potest, ut hæc viribus humanis adscribantur, sed
quod Deus talem illis indiderit potestatem, &
auctoritatem ut quasi illis dicere videatur: *Ter-
re vester ac tremor sit super cuncta animalia ter-
ra.* Homines viuentes ratione non perterrent, vi-
que vitæ, fideique moribus integros, virum
Christianum fidelem, piisque timore non per-
cellunt, sed bestias, hæreticos, carnales, blasphem-
mos, illos de quibus ait Indas Apostolus: *Anti-
males spiritum non habentes.* Optime dicit, id-
circo creatos esse, ut tales nedum deterreant,
sed insuper eos: *ut deticiant,* in fugam compel-
lant, per orbem dispergant, ut secunda libertaque
læteat Ecclesia.

§. 8. *Equissima ratione promulgat S. Tri-
bunal Inquisitionis edicta contra hæreti-
cos.*

Vt suum impleant hi fortissimi duces of-
ficium edicta promulgant, qualia audi-
tus, quibus præcipitur, quicumque sci-
uerit, intellexerit, vel audierit &c. Ut domus,
seu aula regalis emundetur, ratio postulat ut
sepe numero scorpia accedat quæ telas ara-
nearum in angulis contextas, diligentius euenat
que si deses hoc neglexens, textur telas locis
obscuris & in angulis araneæ, totumque con-
maculant domum, Ecclesia Dei Domus est, te-
ste D. Paulo: *Domus Dei, quæ est Ecclesia Dei vi-
na, columna & firmamentum veritatis.* Hæreticos
araneis assimilamus: Tales illos Iob describit
domine hypocritarum: *Sicut tela aranearum fi-
nctio eius.* A pissima metaphora. Telam etenim
quam aranea texit, de suis educit visceribus, a-
deo tenuem, ut solis captandis muscis sufficiat,
illam distingit columba, discerpit aquila, disti-

gant aues corpore præstantiores: Sectatur ara-
nea loca obscuriora cellaria, stabula equorum
angulos: Sic & hæretici, sunt enim eorum ra-
tiones, de propriis educit visceribus, animo, iu-
dicio & iute lecta. Verum Ecclesia telas texit
robustas, fila fortia de S. Scriptura, Sanctorum-
que Patrum depræmpta visceribus ex D. Augu-
stino, D. Hieronymo D. Ambrosio, D. Tho. &c.
Hinc illæ telæ quas S. textit Ecclesia, hinc eius
determinationes, ritus, ceremoniæ, definitiones,
veritates. Hæreticus autem proprio eruit argu-
menta cerebro: *Proprio iudicio condemnatus est,*
inquit D. Paulus: Eorum telæ ad muscas tantum
valent capiendas, populum rudem, indoctum,
parui cerebri, non illis prudens capitur, non in-
ueritur sapiens, non involuitur zelosus, sed io-
cularior, vagus, virtute levis. Ad hoc, se alios quæ
sint, esse simulant, se iactant, virtute primos om-
nium salutis amulos, omnium profectus studio-
sus, sub hac verò larva, retia sua telasque abs-
condunt, ut simplicem decipiant, irasciant liber-
tatum, novorum curiosum involvant, hoc mo-
do quidquid voluerunt, effecerunt.

Vidit D. Ioannes bestiam illam, cui draco de-
derat potestatem, non leue inferentem damnum
aliam quoque postmodum vidit, agno simili-
tatem: *Cornu duo similia agni.* Hæc os habebat
simile draconis, hæc terram omnem sibi subie-
ciebat &c. O quæ fortitudo & quidem sub spe-
cie Agni! Quorundam est opinio, quendam
predici prædicatorem Antichristi, qui simulata
sanctitate, totum subiciet mundum Antichristo,
& agno similis cunctos suis involuet capietque
erroribus. Arbitrantur alij quendam prædicato-
rem, seu hominum fore congregationem qui si-
miles agno censentur, & viribus agni proce-
dent, quorum os sit os draconis? *Os eorum locu-
tum est superbiam.* Verba eorum superbiam sa-
pient, ac iactantiam. Tales sunt hæretici. Eadem
de causa de idolorum erectores, dixit Oseas:
In aranearum telas erit vitulus Samaria. Quod
exponens Rupertus ad rem declarat illud Isa-
iæ: *Telas araneæ texuerunt, & tela carum non
erunt in vestimentum.* De mendacijs Iudeorum
Apostolorum. Insuper angelos querunt, & e-
quorum stabula, eo recurrunt hæretici, perua-
gantur angulos.

D. Hier. disputat de quibusdam erroribus qui
tempore Pontificis Anastasij fuerant cōdenati,
quos iam sepultos quidam renovarunt hæretici,
de quibus hoc eleganter: *Solent enim huiusmodi
per angulos miffiare.* Quarto modo propriū hæ-
reticis angulos sectarum, speluncas quærere, clau-

culum suos diffundere, & infundere errores, ut
eos nullus detegat, dixit Salomon: Cum submi-
serit vocem, Homines, qui dicunt, hoc nemo in-
telligat, loquamur submissis: Ne credideris eis.
Nihil enim intendunt aliud, quam novitatibus
decipere, & erroribus involvere, novorum cu-
riosos, effrenes gyronagos, unde fraudes machi-
nantur. Ne vero qui sint cognoscantur, occulte
tantum, & in angulis errores suos dinendant.
Comparat illos D. Pau. Incantatoribus Pharaonis,
qui veneficiis suis miracula parabant phan-
tastica & Christus in Evangelio dicit illos illu-
sores. Quando aliud non possunt, titulos assumunt
Auctorum Catholicorum, ut eo nomine hæreses
suas disseminent. Nomine D. Pau. scribebant epi-
stolas hæretici Thessalonicensibus. Nomine
Origenes. Nomine S. Leonis Papæ prodixerunt
tractatus hæresi Nestoriana conscriptos. Nostra
tēpestare Oecolampadius hæreticus in lucem
edidit opus contra venerabile Altaris Sacramen-
tum; nomine prænotato viri Catholici Bertrami
presbyteri. Carolostadius alter hæreticus, aliud
emulavit opus contra cultum imaginum nomine
Caroli Magni sextæ synodo dedicatum. Calvi-
nus aliud hæresibus scævis cum inscriptione
Catholicissimi viri Alcuini. Bulingerus aliud
conscripsit ficto nomine D. Athanasij. Bucerus
aliud mentitus est, contra bonorum operum me-
rita sub nomine Ioannis Episcopi Rosani, circa
quod Sixtus Senensis, a. quædam enarrat singu-
lari digna memoratu. Similiter Græterus l. In
sexta verò Synodo generali legitur, quod hæ-
retici multos SS. Patrum libros adulterarint, &
corruerint. De quo Pineda. Præterea scribitur, quod angulos sedentur,
quia suos cedantur errores introducere prædi-
cantes illos rudioribus hominibus, & in virtute
vacillantibus. Idcirco inter alias rationes, illis
sancti Patres nomen vulpis imponunt. Vulpes
animalia robusta, maiora ac ferocia non aggre-
ditur, sed mansueta, minora, domestica, inermia,
non aquilas insequitur, non vulvos impugnat,
sed gallinas, anates, pullosque sectatur, non leo-
nes, non tigrides oppugnat, sed agnis, quibus,
captis insidiatur. His similes sunt hæretici: ne-
potes, quod de suis erroribus, consulunt viros
doctos, & sanctos, aut his illos pandent, minimè
genti, sed ordinariè petunt ignorantes, odecunt
simpliciores, ingerunt se mulierculis: quas nullo
possum negotio illaqueare? Apud huius generis
homines sua seminat deliramenta, hocq; agen-
di modo proficiunt hæretici: Seducunt corda in-

nocentium, affirmat D. Pau. Quocirca D. Hieron.
Eustochio virgini consilium sibi caueat ab hæreti-
cis, qui latrati necesse pauperum tunicas squallidi-
tatem exesi, orationibus intenti, de rebus spi-
ritualibus colloquentes, quibus crebro mulie-
res, gentemque indoctam irreciunt. Hæc eius
sunt verba: Talem olim Antimum, talem nuper Si-
phronium Roma contemnit, qui postquam nobiliter
introierunt domos, & de ceperunt mulierculas en-
ratis peccatis, tristitiam simulant, & quasi longa
ieiunia furis noctium cibis pertrahunt. Quin-
mo & hoc damno ut notat idem D. Hier. Hispania
& Lusitanie mulieres involuta sunt im-
munda Gnothecorum hæres poluit: Multa His-
paniarum & Lusitanie decepta sunt muliercula.
Quare nostra deploranda est Hispania, ob mu-
lieres hoc vitio depravatas, proinde has atten-
dendo fraudes, quas texunt hæretici, non inco-
gruè dicitur quod latebras, angulosque perambu-
lent. Pariter quoque dicere licet eos angulos,
& abditos venari recessus: quod communiter
sunt illi, in quibus dominatur vitium gula, seu
sualitates, immunditie carnis, & prohibita sunt
texunt araneæ telas ut nostro vidimus infestum
in Francia, Germania, Anglia &c. non ad cu-
ritæ deauratæ prodeunt conspectum, non bonos
non integros conveniunt: si quid enim hic te-
xerent, adest scorparius, telasque dissipat aranea-
rum. Quid mirabile de hoc narrat Pictus, Vale-
rianus, quando in Concilio quinquaginta Pa-
trū atro calculo, tot hæretici, proscripti sunt: Gre-
gorius Patriarcha Constantinopolitanus, &
Marcion ac Pyrrhus, finita condemnatione, plu-
rimè deciderunt araneæ in medium aulae Co-
cilij: quasi quis dicat, quod Concilij Patres, iam
telas abstulerant, quas texerant, unde tot corru-
erunt araneæ. Expofcit necessitas, ac curat scopi-
ria ut proclamantur edicta, querendo, indagando
si quæ forte texat aranea telas, si lateat hæ-
reticus, qui fraudes contra fidem vulpinas mo-
liatur, aut vivat, aut dicat, aut scribat aliquid con-
tra fidei puritatem, quod teneatur quislibet de-
nuntiare, intimare, referre id quod audiuit, novit
&c. ut domus integra mundaque conservetur.

§. 9 Non est cum hæreticis servanda fraternitas
correctio, sed illa præterita; confestim sunt
denuntiandi.

INquit SS. Doctores, cur diabolus, virum
hunc possidens dicatur fuisse mutus: Et illud
erat innum. Nodum dissolvit D. Chrysostomus.

quem sequitur Euthymius: dicendum mutum
vocari. *Ad eff. dñi*: quia misero in gravam, ne lo-
queretur, ligatur: ut dicimus: dies tristes sunt:
qui tristitiam adferunt. Sicque se res habet: hoc
nunc inter cetera diabolum efficere, ut secu-
res commoretur, officium linguæ suspendit, co-
mittitur ne loquaris omnino, denuntiatis hæreti-
cum, Indulgentem, Apostatam, humano respe-
ctu vel timore taciturnus: effectus hic est dia-
boli, qui nolit exturbari. Hoc fit igitur determi-
natum, quam primum noveris, aut audieris, aut
intellexeris aliquid quod sit contra fidem, te
in conscientia obligari ad eiusdem denun-
tationem.

At inquit quid non præmittit de fraterna cor-
reptione? An non hoc Christi est præceptum: Cor-
ripe enim inter te & ipsam solum. Non contradi-
co, verum illud de aliis dicimus peccatis intelli-
gendū de quibus speciatim posset emendatio: de
hæreticis autem, vel Apostatis, id constat nullā
esse sperandā: & ipsa nos docet experientia quod
ipsos corripere ipsos est astutus res reddere, aut
tamque præbere, ut deinceps p. seuerit in ma-
lita sua cautiore. D. Hier. inducit Pelagium, qui
dicit: Quod in te peccat, ut quæ viribus nō, oret,
voluntate intersticiat: Et respondet: Ille hæreticum
Pelagius: intersticiat, qui esse hæreticum patitur. Ceterū nostra
correptio circumspectio est, ut hæresi inueniens, viuas
Catholica p. dñi: Mors hæretici, eiudem est tole-
ratio, & eū non velle denuntiare, quo puniatur:
vita namque hæretici, eiudem est supplicium.
Hoc illo verbo significatur: Nō est correptio: nō
enim vult dicere, fratrem illum corripere, sed
illico denuntiare, manifestare. Hoc agere, est illi
vitam tribuere: sic enim hæresi moritur, & illi
moriens, fidei vitæ Catholice. O Domine, si de-
nuntiaveris hæreticum, concematur. Hoc est
illi vitam tribuere.

Magnus ille Theophilus Alexandrinus, quæ
D. Hieronymus præclaro celebrat encomio, quod
D. Hier. scripsit eius Italia, quum mo & Roma ab hæresi-
bus esset Originis liberata. Deinde nomen ei
Theophilus quadrare dicit aptissimè: Quia ex a-
more Dei nomen inuenit, & paulo inferius. Cla-
rissimū Christi Pontificis, & eloquentissimum cum
D. Hier. su se testatur. Dicit igitur in epistola, quæ scribit
ad S. Epiphaniū: Cum enim nauasset o. erā, Au-
dianque reprimendis hæreticis, Originis, O-
rigenis errorum sectatoribus: Non parua be. ita
Cum in Alexandria, & per totam Egyptum populorum
corda pertraxisset, ex quo pauci homines electi sunt, ut
p. unum corpus Ecclesia permaneret. Si humor pesti-
lentius corpus affecit, qui mihi tibi, non curatur

antidotis, adhibeatur medicina fortior, quo pro-
tinus expellatur: vires suas exeret medicina, fo-
ras expellit humorem, & prillnam corpus re-
cuperat sanitatem, & exhilaratur. Tales iudeo
in corpore mystico Ecclesie hæreticos humores
sunt peccantes, male tant, qui nec persuasioni-
bus emolliuntur, nec correptionibus emenda-
tur, adhibeatur purgatio rigoroſa supplicij: hoc
agendum est, generaliter puniantur. Sic D. sen-
tit Hieronymus eidem scribens Theophilo. Cō-
quebat hic cum hæreticis, emendationem spera-
bat, mihi cum illis agebat, confidens, quod
blanditijs ad fidem reducerentur Catholicam.
de hoc illum acriter redarguit D. Hieron. Super
neſaria hæresi, quod multam patientiam gerit &
p. ut Ecclesia visceribus incubantes, tua posse cor-
rigi lenitate, multis Sanctis displicet, ne dum pauco-
rum patientiam præſolaris, multas audacitā per-
ditorum, & factio rebuſtor fiat. Non illorū po-
test sperari correctio, sine periculo fidelium fi-
liorum Ecclesie. Imo & idem expertus dicit
Theophilus, respondet igitur D. Hieron. quod
propoluert hæreticos: ex. pere. seuerius: ad-
uertit enim hoc D. Iau. receptū: *Argue eū omni* A. Tit.
imperio. Unde D. Hieron. subiungit: Demus operam c. 2. 15.
ut pernitiſſima hæresi de Ecclesia auferatur, D. Hier.
qua semper simulat penitentiam, ut docendi in Ec-
clesia habeat facul. aem, ne si aperta se luce prodi-
derit, foras expulsa moriatur. Non est quod cor-
rectione præſolaris hæreticorum, veram licet
conſingant penitentiam, exteriorque damnatio-
nem: hæc quippe omnia eo sunt animo, ut vires
acquirant fortiores, libertatem, locumque doce-
ce: di consequantur aptiorem, & tanto facili-
negotio se as in Ecclesiam hæreses introducant.
Acceleretur si p. plicium, quauis eratur a fide-
libus tale venenum, ne illis mortaliter noceat
Ecclesie, proinde seruandi non venient termini,
fraternæ cum hæreticis admonitionis. Mox ve-
eorum innotuerit hæresis, denuntietur.

Hanc eleganter prosequitur materiam D. Hier. in qua notat eius in Epistolam ad Galatas
commemoria, in quibus opatur, quod nec Pe-
trus errauerit, nec eum verè Paulus arguerit, sed
tantum Simulate, replicabat autem D. Au-
gustinus hæc dici non posse: esset enim Paulum
mendacij redarguere, qui scribit: Videns quod non
reſte ambularet ad veritatem Euangelij &c. Ecce
coram Deo qui non mentior: Et respondit D.
Hieronymus. quod hoc scripserit aliorum securus
sententiam Originis, Didymi, Laodicensis, Euse-
bij, Emilian, Theodori, Heraclitis, pro ut li-
quet ex his quæ alio loco scribit à quibus non
procul

Pag. 260. *procul hæc superaddit: Ego, imo alij ante me ex-*
posuerunt causam, quam portauerunt, non officiosu
 D.H. *mendacium defendentes, sed ostendentes honestam*
 To. 2. *dispensationem, ut & Apostolorum prudentiam de-*
monstrarent, & blasphemantis Propitij impuden-
tiam corererent, qui Paulu & Petru puerili dicit, in-
ter se pugnas se certumino imo & arsisse Paulum in
inuidiam virtutum Petri, & ea scripsisse iactanter,
qua vel non fecerit, vel si fecerit, procaciter fecerit,
id in alio reprehendens, quod ipse commiserit. Quia
& Paulus, Seruauit legalia circumcidens Timo-
theum, & radens capillos in Cenchris, & purifi-
cans se Hierosolymis. Persistente autem D. Augu-
stino in sententia, quod D. Pau. scripserit ea quæ vera
erant: Ipse vero Petrus, quod & Paulo fiebat utili-
ter libertate charitatis Sancta, ac benigna pietate
humilitatis, atque ita rariis, & sanctius exemplis
posteris præbuit, quo non designauerunt, sicuti forte
recti tramite reliquissent, etia & posterioribus cor-
ripit, quam Paulus, quo confidenter auderent, etiam
minores maioribus pro defendenda Evangelica ve-
ritate salua fraternæ charitate rescribere, est lau-
ditaque iusta libertatis in Paulo, & Sancta humili-
tatis in Petro: quia quantum pro modulo meo vi-
detur, magis fuerat aduersus calumniantem Porphi-
rium defendenda, quam ut ei maior daretur obre-
ptandi occasio. Discant omnes corripere, cum
Paulus corripit Petrum. Discant omnes cum
humilitate suscipere correptionem, cum Petrus
Pauli suscipiat humiliter correptionem.

II. *Hoc autem hic aduerto, quod Paulus Petrum*
 D. Pau. *reprehendit: Coram omnibus, publicè. O Paule*
 Ius D. *vas electionis, num Christi forsitan ignoras præ-*
 Petru *ceptum: Corripe, eum inter te & ipsum solum? quo-*
 eorum *modo igitur Coram omnibus arguis? Si hæc pri-*
 omni- *ma responsio Petri defectum commissum fuisse*
 busar- *Coram omnibus, ac proinde facienda erat corre-*
 gnit, *ptio Coram omnibus: quia qui coram omnibus pec-*
cat, coram omnibus corripiendus est, ut ceteri timo-
rem habeant. Sit autem hæc secunda responsio:
defectus erat: Circa veritatem Evangelij. Non
quod erroris contra fidem Petrum accusamus,
sed quod eo modo legalia leguaret, ut quasi gen-
tiles cogere videretur, ut intelligerent, eorum
observantiam esse necessariam, hoc autem illud
 Galat. *est. Videns quod non recte ambularet ad veritatem*

2. 14. *Evangelij, &c. subtraheret enim se &c. Nimis e-*
nim studiosè, nimis seriò legalia obseruabat. In
illis porro nihil dissimulandum, nec vterius
differendum, quæ sunt Circa veritatem Euange-
 III. *lij. Clamorosis vocibus denuntiandum est: faci-*
 Nō est *le enim potest irrepere, quod in hac materia*
 cum *transire permittitur incorrectum. Nihil expe-*

claudum cum hæreticis: quia directè se opponit
 Evangelicæ veritati, & manifesta illam oppug-
 nant contrarietate; unde & eo minus cum illis
 seruanda est fraternæ regula correptionis; quia
 partem illis adfert utilitatem, & committendo
 maior illis anima præbetur, quod suis in erroribus
 radices agant per fundiores, venenumque spar-
 gant quaquaversum: *Sermo eorum ut tancer ser-*
pi, ait D. Pa. Ut cancro medela adhibeatur fru-
stra remedia adhibentur, nisi ebiturgus, aduoc-
tur, qui membrum refecit infectum, ne fortius,
& paulatim membra corrumpat saniora. Sic a-
gendum cum hæreticis, & hæc præscribit re-
gulam D. Hieron. Rescenda sunt purida carna-
Nullane ergo spes fulget emendationis? Nulla:
Particeps inolorum Ephraim factus est, dimitte eum,
 præcipit Dominus per Oleam: quem locum
 Iubiliter expendit D. Hier. dum quempiam cer-
 nis à fidei veritate deficientem: Dimitte eum:
 ne tibi perfrueris, quod illum ad saniores
 mentem sis reducturus, quinimo grauius se-
 uerionis tuæ imminet periculum, proinde fa-
 tius est: Dimittas eum. Addit D. Hier. Ne conser-
 ti o eius corrumparis. Quid agam igitur? Conte-
 stim illum denuntia: Ut auferatur malum de
 medio vestri.

Nostro proposito accommodè expendit D. Cyrillus
 illud Domini præceptum, contra Moabi-
 tas & Ammonitas: *Non facies cum eis pacem, nec*
quæres eis bona cunctis diebus vitæ tuæ in simpiter-
nium. Arbitratur autem D. Cyrillus D. Ioannem
 hoc nectare, quando in epistola sua secunda
 sic ait: *Si quis venerit ad vos, & hæc doctri-*
nam non afferit &c. nec Aue ei dixeritis. Le-
git autem D. Cyrillus: Non loquaris ad illos verba
pacifica, id est verba amicitia: non loqueris ad
illos, qui fidei non sunt amici: nec id solum: Sed
nec verba vitia. Quod hoc igitur? nūquid om-
nes consentiunt, quod possum excommunicato
loqui de iis quæ ad animæ eius spectant vitia?
tem? hoc enim nos docet versiculus ille omniū
ore comprobatus: Vitæ, lex, nimis, res ignorans,
neceste. Numquid non corripere poteris natum,
 omnes quantum correptio præficiat: *Nec verba*
vitia. Nec correptio quidem est facienda. Cui
obsecro? quia nulla potest hæretico prodelle
correptio: hoc enim indicat, teste D. Cyr. his ver-
bis Apostolus: Sciēs quia subuersus est, qui eiusus-
us est. Nihil ei proficit, hoc autem pluimum
refert, ut illum denuntiet: Ut tollas malum
de Israel. Hoc docet D. Hieronymus dispu-
at, qua ratione de gremio fidelium expellendi
sunt hæretici: Si noscitis hæreticos, cur non
neceffariū?

accusatus? respondit: quia Apostolus me docet, ha-
retem post unam & secundam correptionem vi-
tare non accusare, scens quoniam peruersus sit, & suo
iudicio damnatus. Alioquin stultissimum est super
sede mea, me ex alterius pedere iudicio. Quod enim
si te alius Catholicum dixerit, statim ne assensum
tribua. Loquitur de illo tempore D. Hier. quo
quibusdam in provinciis, nec dum electi erant
iudices in causa fidei. Verbum illud: Accusare,
significat vel convincere, itaque vult dicere, si
nouens hereticos, cur illos non conui cis, vel
significa rei alicuius iudicium, alterius confi-
dere defuit? nō: atque eo sensu intelligendus est
D. Hier. q. d. si nouens hereticos, cur illos non
denuntias & iudicium super fidei causas nō co-
mittis d. h. i. n. i. v. cau. illa determinatur?
Hoc conseruationi fidei eiusque puritati est
appropinquē necessarium. In hoc nec est habendu-
re respectum patrum a filios, nec filiorum ad pa-
tres, nec coniugum ad coniuges. Fons ille salu-
taris, quo promissit Dominus per Zachariam
se suam conseruaturū Ecclesiam: in illa die erit
fons patris domus David & c. Intelligi potest de
Ecclesia, in qua est Baptismus, Pœnitentia, Eu-
charistia, ac cetera sacramenta, cunctis eluendis
peccatis aptissima. O quam patens hic fons: co-
quod sit Ecclesia congregata sub visibili capite
Romano videlicet Pontifice. Et quid inde emo-
lumentum? In illa die dicit Dominus exercituum, dis-
perdam nomina idolorum de terra, & non memora-
bitur ultra, & pseudo prophetas & spiritum im-
mundum auferam de terra. Hoc Dei beneficio
diues exultat Ecclesia. Quo euan. erunt statim
Iouis, Mercurij, Veneris, totque Deorum, quos
cetera colebat gentilitas? Iam petiit eorum me-
moriam. Ad conseruationem verō puritatis, ac in-
tegritatis fidei quid fiet? Et erit, cum prophetaue-
rit quispian ultra, dicent ei: Pater eius, & mater
eius, qui eum genuerunt, non vident: quia mendacii
locutus ei in nomine Domini, & conspexit eum pa-
ter eius, & mater eius & c. De hereticis sermo
est, qui spargunt errores, qui statim sunt mul-
tandi, si licet ille filius tuus, pater tuus, tua
mater, ne eorum miserearis.

D. Hier. quo Pammachio suggerat, quæ scri-
benda habeat dicto Ioanni, sic ea componit S.
Doctor, quasi cum illo loqueretur. Quid mihi
refert, at, quod dicas: non es Arius, non es
Novatianus? hoc ergo à te non sciscitor sed iū
Origenis? nū Origenis errores tuearis? Hoc
à te requirebat Epiphanius, & huic nunquam
respondit: Erasmus fidem aristoteli sermone com-
parans, dicit statim. & epistola tua hoc habent exor-
tationem. Baptis. de Leitura Tert. 11.

dictum: Anathema ei, qui talia ausus est scribere. Fi-
des pura mori non patitur, ut apparuerit scorpis,
illico comerendus est. David inuenit secundum cor
Domini, nonne inquit, odientes te Dominus, oderam,
& super inimicos tuos tubescbam? Perfollo odio
oderam illos. Ego si pater & mater & germanum ad-
uersus Christum meū audissem illa dicere quasi
rabidi canis blasphemantia ora laceraret. & fuisse
in primis manus mea super eos. Quæ pater & ma-
ter dixerunt, nō noui vos, hi implerunt volumina
tem Domini, tras premiserat D. Hieron. quo de-
clararet quanta diffinitione loquatur sit in re-
bus fidei: Nolo in suspitione hereticos quem qua effi-
cientem. In hac nulla permittenda dilimula-
tio nec patri, matri, tanque dei reuolunt.

Laudat Moyses Leuitas ope enipios filios,
fratresque dolosus, & Deus hoc sibi placuisse
protesta ut. Quod si s. p. em de unitate e-
ueatur in hereseos crimine dogent Alex. nider
Alentis. n. i. Henricus. b. i. auctan. c. Castro d. i. aua.
a. l. i. c. Atulensis. f. infirmioribus nisi s. rationi
bus defendat opp. situm. At athen. q. i. d. D.
Ambrosi. Praferenda est religio nec s. i. u. i. n. i. p. i. e.
tas propinquitas. In Dei c. ula. i. angus omnis
omnis est neganda parentela, quod clarissime
probatu illo Domini p. x. p. o. contra pseudo-
prophetas: Si tibi voluerit persuadere frater tuus
filius matris tuae, aut filius tuus, vel filia, sine uxore
qua est in sinu tuo, aut amicus quem diligis ut a-
nimam tuam, clam dicens: Eamus & seruamus
deus alienis, quos ignoras tu & patres tui & c. non
acquiescas ei, nec audias, neque pareas ei oculis
tuis ut miserearis, & occultes ei sed statim inter-
fices, sit primum manus tua super eum, & c. In
hac fidei materia nullus pater nullus est agnos-
cendus amicus & c. Continuo denuntia: quia
pestis est contagiosa, rabies, quæ ad ima pene-
trat, iustitque remedio. Et non solum de his
quæ perspicuam produunt heresim est facienda
denuntiatio, sed & de his quæ ad heresim incli-
nant, deferenda sunt præsilia, necromantia,
fœdera cum diabolo, familiares cum hereticis
conuersationes, blasphemæ hereticæ, hæc e-
nim omnia suspicionem ingerunt, mentis in fi-
dei causa deprauant, vel deprauant. Ut enim
tuta conseruetur ciuitas, etiam inimicis procui
differtur est resistendum, & dum bella grassan-
tur quilibet, qui figuram præferat aut inimici si-
militudinem, Duci traditur generali, quis sit
examinandus.

His fidei puritas seruatur illibata, populus
Christianus securus obquiescit, in lectulo dormit
Salomonis, id est Ecclesia, ab hoste tutus, viro-

„ Sum fortium diligentia, prude- trique circum-
 „ clusus. O viros fortissimos, invictos milites, ze-
 „ losos Moy'es ! o fabros potentissimos hostium
 „ fidei terculamenta. Liceat mihi volis hoc præ-
 „ ludere, quod olim prudentissimâ Abigail Davidi
 1. Reg. „ Duci fortissimo: *Faciens faciet tibi Dominus Do-*
 2. g. 29. „ *mino meo domum fidelem: quia prælia Domini, Do-*
 „ *mine mihi, tu præliaris.* Conatibus vestris adspiret
 „ Deus, regimen dei perpetuum, potestatis, au-
 „ thoritatisque largiatur incrementum, augeat
 „ maiestatem & pro zeli qualitate locum tribuat
 „ honorabilem: Dei namque causam agitis: *Præ-*
 „ *lia Domini:* eius honoris, fidei, veritatis. Sacra-
 „ mentorum, Divinitatis. SS. Trinitatis, unitatis,

gloriæ cœlique defensionis. Hæc vestra sunt præ-
 lia hæc certamina, Dei honorem illarum con-
 servare ne Deus introeat alienus, advigilare, ne
 eius depraetur veritas, maiestas minuat, &
 des conspiciatur scientia, perdatur, Ecclesia spolia
 charissima violetur. Vos Deus conservet, ut cœle-
 stis in mille militia, & Duces extoliat fortissi-
 mos: Vestra quoque sollicitudine vos Deus pro-
 tegat in columes, in fide integra, cognitione se-
 cura, certa veritate, non dissolubili vinculo, pa-
 ce pectus, quatenus, dum illic fide viva, cœle-
 stis adspirante gratia servimus alacres, illo gau-
 dentes in gloria possumus, Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIÆ VIGESIMÆ PRIMÆ SĒQVENTIS.

OMNIUM in Deum malitiam hodiernum prodis Evangelium, quia
 qui grati esse debuerunt, querimoniis omnia complent. a. Sex di-
 stinguuntur articulis. Primus: querelas exponit Nazarenorum Salva-
 tori propositas, quod patrios similibus donis, quibus alienigenas, non
 cumulat, b. Secundò: declaratur, potiori iure Christum de suis po-
 tuisse civibus conqueri, cum enim illos maioribus auxisset officiis, quam alias ci-
 vitates, parum est quod paribus illi studiis non responderent grati: sed & gra-
 vioribus laceffunt iniuriis. c. In tertio probatur, quod licet Rodemptor noster res-
 pondere potuisset, stultas eorum & sine fundamento probans esse rationes. d. Su-
 perfedet tamen, sed eodem responderet argumentandi genere, illos redarguens,
 illorum peccatis adscribendum, quod illis miracula nulla percuss, aliis verò patra-
 ret plura liberalis. e. Continet quartus probationem, quod illi naturæ statuta trans-
 grediantur, nam qui præ cæteris civitatibus eius debuissent existimationi consule-
 re, eandem ipsi præstringerent detractores, quo fluentia misericordiæ eius con-
 stringebant. f. Commune peccatum patriæ Prophetarum, invida superbia proge-
 nitum. g. Quinto: confirmat hoc Christus duorum exemplo prophetarum Eliæ
 & Elisei, quos municeps inhonorarunt, sed receperunt, colueruntque Gentiles.
 h. Sextus eorum fugillat peruersitatem qui Christi responso graviter irritati, præci-
 pitio eum collidere tentarunt, quo se in illum ostendunt ipsis crucifixoribus esse
 multo nequiores. i.

§. 1. Sequuntur sæpe homines hoc dictum (La-
 dronij vox maior:) latro & tu prior:
 cum enim posset Deus conqueri, ipsi Deo con-
 queruntur.

§. 2. Utique dicetis mihi. Stricior incum-

bi obligatio contemnis beneficii, quam
 peregrinis, & patriæ, quam exteris regio-
 nibus

§. 3. Quanta audiuius. In patriæ sua
 beneficium, nos in ea Christus caput pa-
 tris

træ miracula.

- §. 4. Fama miraculorum apud alienigenas patratorum suam voluit Christus preparare civitatem, sicut cum populo suo fecerat, cum Asia & Bithynia.
- §. 5. Miris vititur Christus ceremoniis quoad librum S. Scripturae.
- §. 6. Veniebat Christus in piscella scirpea, & patria sua se manifestat maiori beneficio quam ceteris omnibus.
- §. 7. Sui Christum offenderunt patriota, eius familiam, ut pauperem despicientes: quod in mundo est frequentissimum.
- §. 8. Iniuriis Christum lacebant: quia quod illi pauperem notarent, nihil de illo magni crediderunt, contra statuta medijs filii.
- §. 9. Amen dico vobis. Evidenter probat Christus, quod ipse sit, qui merito de suis posset civibus, non illi de ipso conquiri.
- §. 10. Nullam ad Christi miracula habebat Nazareth actionem, quorum acceperat à patre potestatem.
- §. 11. Fac & hic. Iustorum iudicium aequale est, ex operibus iustitia trahendo exemplar.
- §. 12. Fac & hic. Iudicium peccatorum stultum est, iustitiam prætendendo in eo, quod mera sit gratia.
- §. 13. Ex divina dispositione, nulla in mari vestigia reliquerunt Israelita, Pharao tamen eiusque exercitus quam plurima.
- §. 14. Deus ut iustus vult inire rationem, sicut cum Cain, & de facto illam inuit: cum autem Quanta audiuimus &c.
- §. 15. Si velis id tecum agat Deus, quod cum alicui, idem tu quod alicui cum Deo adimple.
- §. 16. Non est propheta sine honore. Honorem Christus prætendebat, non tam sibi, quam in ipsorum hominum beneficium.
- §. 17. Ut Dei ministri opera faciant, debent in honore haberi, ea de causa illis dat faciendis miracula potestatem.
- §. 18. In patria sua. Quia à suis contribulibus homines despiciuntur, vult Deus, ut sui sint ministri, velut extranei.
- §. 19. In patria tua. Quod quisquam à suis non magni fiat contribulibus, oritur cum ex superbia, tum ex invidia: unde Christus illi imputat culpam.
- §. 20. Multi prophetae. Elias tantum à suis fuit despectus contribulibus, quantum ab extraneis, & vidua, habitus in honore.
- §. 21. Multi leprosi. Eliseus, quantum à sibi cognatis fuit despectus, tantum fuit ab alienigenis, nominatim autem à Naaman amplificatus.
- §. 22. Repleti sunt ira. Pupigit illos, gentiliū, quos execrabantur exemplum, & illos Dominus deseruit: quod supremum omnium est supplicium.
- §. 23. Ipsi Nazarenis spectantibus de illorum Christus eripit manibus, dum eum deorsum cogitant precipitare: cum hoc Deus sit proprium, praeclariora sua opera facere in oculis inimicorum, qui nec illa possint impedire.

HOMILIA XXI.

DE PROPHETIS IN PATRIA.

Tertio die Lunæ Quadragesimæ.

Utiq; dicetis mihi hanc similitudinem: medice cura teipsum. Luc. 42

53

(a) Xalon
Xalon Rio
traydor
que naces
in Casti-
lia, y rie-
gas a A-
ragon.

Commentator vitæ Christi D. Luc. nobis hodie enarrat exonerationem ac plenariâ satisfactione, quâ Christus querelis satisfecit sibi à compatriotis ac concubus obiectis scilicet Nazarenis, ex eorum opinione optimè fundatis, nimirum, eum esset Nazareth eius patriæ solū, ubi conceptus, ubi fuerat enutritus, illam tamen desereret aliō migraret, impertiret beneficia peregrinis, miracula patraret alienis in regionibus oblitenda, nominatim Capharnaïni fallor hoc illi obiciunt, quod credimus alicui Xalon i stultio exprobrare? (a) O Xalon ingratus flumi, seaturis in Castilia, & rigas Aragoniâ. Ut autē illis plenariē Christus satisfecit, citat illos in iudiciū & verissimā nec non clarissimā ciuib; suis proponit rationē: ex parte sua nihil subesse cur ipse ex se patriæ ciuib; que suis parcus deesset. Sed quod ipsi in illum peccarent, qui cū primi honore, illum deberent excipere, illi e contra essent, qui nedum propriū ciuem non honorarent sed insuper & expansis velis inhonorarent, iamque apud eos mos increbuit, honori derogare, & vilipendere prophetas sibi connaturales quos alienigenæ verebantur stultisq; profecuebatur qua de causa propheta pluribus colebant beneficiis peregrinos, quā municeps. Ducit probat exemplo Prophetarum quos fama sanctitatis reddiderat notissimos, Elia, ac Elisei, qui ambo à propriis reiecti concubus, ab alienigenis fuisse mirum in modū decorari, quapropter illis beneficia conferbant quæ ciuib; subtrahebant. Cum enim multæ essent viduæ in regione patriæque Elia, ad nullū eorum missus est Elias beneficia largiturus, nisi ad procul distitam in Sarepta Sido-

niorum. Pariter, cum in Israel prope innumeri lepra macularentur ubi morabatur Eliseus, eorū mundabit neminem sed non nisi vnum aliquem qui de Syria terra longinqua festinus accurrebat. His Nazareni contumuntur, at non cōuertuntur, non corriguntur, non respiciunt, quinimo diabolico spiritu commoti, ac Erinde infernali furibundi, in Christum vnanimis insurgunt, & populari seditione comprehensum, ad montis ducunt supercilium, super quem ciuitas eorum erat edificata in imā preciprandum. At non illis permittit Christus, suum implerent plusquam diabolicum facinus: ut enim ad locū venit præcipiti, tumultuatum vires euerterat, ut illum nec precipitare deorsum, nec acinere potuerint retineri reculantem, quinimo transiens per medium illorum, discedebat, illos illi relinquens, ecius erant. Ditiūq; placeat bonitati ne nobis nos relinquat at sua nos diuina foueat gratia, illam igitur eorum Principis intercessionem postulemus, eandem saluantes. *Ane Maria.*

§. 1. Sequuntur saepe numero hominē hoc dictum. (a) latro & superior: cum enim possit Deum conqueri, ipsi de Deo conqueruntur.

Expendit D. Hier. rara quædā Domini verba apud Isaiā, quibus eleganter & neruose declarat ingratitudinem, & extremam impudentiam, quā Deum populus irritabat. Primum amplissimum enumerat beneficiorum catalogū, quibus fuerat illum complexus, de seruitute liberans Ægyptiacā, terræ promissionis summas possessorem, terræ inquam fertilis adeo, ut de ea dicitur, quod lacte & melle manet, in ea plantans, ut vineam sibi charissimam, quidquid necessarium,

I. necessarium erat abunde subministrans, dans legē, templum, sacerdotes, sacrificia, prophetas, opes, dignitates, delicias, quicquid denique posset animam desiderare. Confestim autem ostendit & eorum adfert ingratitudinem, qua Dei erga se non imitabantur officia, & ad finem illam myseriosam ac grauissimam indicat sententijs. Quas D. Hier. interpretatur. *Exspectant ut faceret iustitiam, & ecce iniquitas; inditum & ecce clamor.* Quando paria meritis sperabam officia: referunt, meisque obijciunt oculis. *Ecce, calumnias, & non tolerandas iniurias: pro eo ut mihi famulareretur, grauius offendunt, quando praestolabar, ut saltem criminum suorum conicij quibus bonitatem meam acius promouerant, iudicijserarent equitatem, veniam supplices rogarent, profligunt querulosi, beneficijs obrectant.* *Ecce clamor.* Clamor querimoniam indicat bene fundatam contra aliquem, qui te iniuria lacessit, clamor hic ex graui nascitur dolore, cordisque perturbatione, proinde vocibus exprimitur elationibus, de quo loquitur Apostolus (inquit D. Hier.) ira, verbisque connectens illum incompotus: *Omnia amaritudo, ira & indignatio, & clamor & blasphemia.* Unde principium intempesti illud quod vulgari nostro circumferunt idiomate. (a) Ex plico: Meum egerunt eo modo, quo dicitur: *lazo, & tu neque* (b) similiter & illi conformiter quod dicit: *te* vltra verba, potestandum.

Quosdam inuenies adeo detestandos, quibus cum tuam voluntatem ac beneuolentiam, quancumque res tulit, ostenderis, quando maximam ab illis gratiam expectas, adfunt tibi grauissimi calumniatores, & dum nihil aliud cogitas quam eorum humilem pro commissis sceleribus veniam deprecationem, ecce contra te querunt, grauius expostulant, quasi à te ipsi tulissent iniuriam. Hanc cape similitudinem per placitas luto tempore progredieris, & ecce occurrat tibi quispiam tanto furore, qui tam potenti te feriat impetu, ut medius in lutum decidat. Si ille te cecidens cadentem, acriter stomachatur, vociferaretur, lamentaretur (d) ad pol, cur me setox impulisti luto hunc demersisti, quid diceret. Numquid tu mihi iniuriam intulisti, mihi iuste fuit de te querela; & tu me reus accusas? Gerit alter gladium ora ferrea vagina nudum, acumine extirpendente, tu illi approximans in ferrum incurris, quo crus tibi vulneratur. Si ille cōtra te expostularet, ac vociferaretur. Hominum stupidissime, qui nescis quo pergas, eulem meum offendisti, quid diceret? Nonne tu

ille insulsus, quem insulis accusam, qui gladium prater morem geris, ac in mei detrimentum, & contra me tu lamentaris? (a) hoc est lazo, tu quoque nequior.

An dati nequicia possit inhumanior, quarit Dominus, quam ea, quā me populus exacerbat? Cum ego mille motus rationibus de illo possem iuste lamentari, cum ipse paria meritis non retulerit, nihilominus ipse de me prior querelas deponit, arguens, quod ipsi prior defuerim? Nequior non videtur esse polse malitia: de hac quoque hodie notantur municipes Christi Nazareni. Bene meritis erat de illis Christus, donis auxerat, studijs & beneficiis cumulatilime prauenerat, at Gehis ingratiiores, quorum officium erat Domino seruire, eum colere, absit ut hæc fecerint, econtra notissimis eum exceperunt iniurijs & calumnijs detraxerunt; denique super hæc omnia qui delicti rogare debuerant ab offenso remissionem, cordibus tumultuosi profligunt, grauissimas illi ingratitudinis causas obijcentes, quod saltem legem naturæ patriæ debita non obseruaret, quod natali solo crudelis illi Italia negaret obsequia qualia ciuitatibus alijs, terrisq; peregrinis praestabat quā plurima & potentia suæ miracula ac misericordiae beneficia exteris conferret etiam nō regibus, quæ negaret indigenis sæpe postulatis. Hanc dilhere vult Christus obreptione, demonstrans ipsos esse, qui primi delinquant, & legis ira violent in illum inhumani, non ipse illis deesset ingratus & hoc tam euidenter, ut ipsos iudices in propria causa statuatur, ipsi sententiam ferant, & testes sint veritatis. *Vosque dicetis mihi hanc similitudinem. Medico, cura te ipsum; Quanta audimus facta in Capharnaï, fac & hic patria.* Amodo vestras intellexi de me querelas, quas creditis mihi posse retorquere, velut medico expertissimo, qui neglectis propriæ domus languentibus totus est in curandis infirmis adueniatum. Quia Capharnaï multos curauit à languoribus, mirabilia sum operatus, immemor vero Nazareth, patriam meam & quasi domum meam nullo parato miraculo prateriui. Quantum conicio hoc mihi prouerbium obijcietis (a) in domo se parij, minus aptum instrumentum. Atramen in veritate dico vobis iustior mihi longè de vobis est querela quam nec in minimo h' nori meo de raxerunt aduenire, vobis similes iniurijs peroccarunt, quæ cum mei sitis conciones, officij vestri fuerat, condignam acceptis beneficijs reddere gratiam, & vos praestare beneuolos.

(a) Effo
sobres pa-
los paeni-
sentia.

III.
Ingrati-
tudo Na-
zareno-
rum.

(a) En la-
caso del
herero el
por ape-
ra.

§. 2. Vtique dicetis mihi. *Strictior incumbit obligatio conterminis beneficiendi, quam peregrinis, & patrie, quam externis regionibus.*

VT huius historię spiritum noueritis, expentiamus querelam, quā Christum indigenę ac conciuēs aggrediuntur: videtur enim solida nixa ratione. Non est quod dubites, ex lege naturę tenetur quis potius suis quā exteris beneficiare, & tanto magis eorum cuiusque quanto illi est sanguine propinquior. In tota naturā omne agens, primō, ac principaliter suam participat virtutem, & operatur in magis vicinū efficacius. Ignis tantō forius, & primō suum communicat calorem passio quanto illi est propinquius. Aromata primō & copiosius in vicinū aërem exspirant suauissimum odorem. Fons ille, quem diuino Deus consilio creauerat in paradiso, primō circumiacentem irrigabat regionem, ex qua scaturiebat, deinde profuebat in quatuor diuisis capita, ceteras ac remotiores terras irrigaturus. Hinc Theologi cum D. Thoma prædōctore cōcludunt, quod in equali causa, strictiori vinculo quis teneatur saluare, bonāque sua distribuere proprijs quā extraneis, & illis quidem tantō magis, quanto fuerint coniunctiores. Hoc D. Paulus illo loquendi modo definit: *Quid enim mihi de ijs, qui foris sunt? Operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei. Qui suorum maxime domesticorum, curam non habet fidem negauit, & est infideli deterior.* Quisque suis, & inter illos, propinquioribus strictius obligatur, quos D. Paulus domesticos dicit. Maxime domesticorum: qui verō his defuerit, in fide deficit Christiana, naturaque paganorum, fidem negauit, & est infideli deterior. His congruam ex D. Chrysostomo proferamus interpretationem: Cura nomine, prouidentiam animæ corporisque significat: hac enim cura est. Qui vero suorum, & maxime domesticorum, hoc est genere ad se pertinentium, curam non habet, infideli, inquit, deterior est. Nam si quis propinquos genere, atque affinitate coniunctos aspernatur, quo pacto erit in alienos clemens? Nonne veritatis iudicio omnium erit obnoxius si alienos beneficijs fouens, propinquos summa immanitate despiciat? Est, inquit, infideli deterior: quia ille, & si alienos despiciat, propinquos tamen nequaquam aspernatur.

Ad rem nostram mandatum expendit diuini,

num, illa præscriptum: *Carnem tuam ne despicias*, quod similiter expendunt D. Cyprianus, a. 1. d. 1. D. Augustinus, b. legit D. Chrysostomus. Domesticos seminis tui ne despicias. Hoc (inquit D. Chrysostomus) præceptum est dominicum, unde beatus b. 1. 1. transgressor, aliquo modo dici potest, infide dēse defecisse, & sicut de tali senit Apostolus, & Chrysostomus abnegauit. Quomodo? quia Deum se verbi t. scire confitetur, factis autem negat. Quid enim præcipi, cui credimus Deum? Domesticos seminis tui ne despicias. Inde transgreditur D. Chrysostomus, quos & potentes diuitesque monet, sciant se propinquos, & affinitibus, quā alienigenis strictius obligari, proinde prius illorum, quā extraneorum libuerint indigentibus: Cogitemus ista qui pecunijs parcimus, propinquosque despiciamus, Deus nempe idcirco vincula propinquitatis instituit, ut multiplex subesset occasio, nos minus diligendi, beneficijsque consuecendi. Num tibi sunt diuitiarum fulges auctoritate? Illam communica sed iuste, primō propinquis, & patrie: hoc enim intinuit psaltes regius, cum esse alleluens beatum, qui bona sua cum iudicio distribuit indigentibus: *Iucundus homo, qui miseremur pauperum, & commodat, disponit sermones suos in iudicio.* Græcè verbum *Disponit*, significat, ut economus disponere, qui ut fidelis sit, bonā disponere debet in iudicio, pondere, & ratione, perpendens se quibusdam magis, quā alijs esse obligatum, domus familiaribus magis quā extraneis. Hinc (notante Lyrano) principium sumpsit illa Tobie senioris aduertentia: cum enim die solemnī magnificum domi celebraret conuiuium, inuatum misit non peregrinos sed contritibiles suos: *Vade & adduc aliquos de tribu nostra* timentes Deum, ut epulentur nobiscum.

Ex hoc cernimus, viros meritis insignes suā largi cura suorum studuisse saluti, & se totos eorum impendisse beneficijs, magis multo quā exterorum. Ita considerat D. Chrysostomus, quando tū magnus ille fidei patriarcha Abraham pro Lot nepote suo laborat, qui Sodomis morabatur. Visitat Deus Abraham sub trium Angelo-Exemplum habitu, præmonet, se Sodomam ea tempe- dēre cogitatione, ut vlticibus tradat flammis sancte exurendam. Ut igitur cum vidit Abraham Sodomam versus festinantem, detinet, alloquitur, deprecatur. O Domine siste parumper gradum, edurum nimis ac feruorem ceuisse, te totam hanc perdere ciuitatem: cum & aliqui ibidem iusti commorentur, quos æquum est terribili excludi supplicio: *Abstine hoc à te, ut rem bene facias, & occidas iustum enim impius.* Patriarcha, pauper.

D. Chry. pauperum. *Quid opus habet tua exhortatione Domini? Ne mizeris, respondet D. Chryso-*
stom: erat illi Sodomis nepos. filius fratris sui:
ut autem audiret à Deo Sodon am evertentiam,
illico salus nepotis sui studiosus intercedit,
Propter fratris filium. Moyses in montis licet
examine constitutus, supplex nihilominus pro
populo Deum deprecatur, attamen peculiatiter
pro fratre suo Aaron, pro cuius salute tam fer-
uentes piasque fudit preces quibus ab eo & sup-
plicium & mortem auerteret, cum ipse peccato
populi plus ceteris esset innotatus, ut ipse morti
proximus apertius declaratur.

De eodem laudat D. Aug. Apostolum ipsa e-
ius verba considerans: Tristitia mihi magna est,
& continuus dolor cordis mei: Optabam enim ego
ipse Anathema esse pro fratribus meis, qui sunt
cognati mei secundum carnem, qui sunt Israelitæ.
Nec hoc vobis magnum esse videatur (inquit D.
Chryso-stom.) quod Apostolus ita doluerit I-
sraelitarum interitus, cum & ipse Christus ex
eorum damnatione tam animæ molestiam
contraxerit quam qui vel maximam. Vide
passionis hora nunc imminente protestatur:

Mat. 26. *Tristis est anima mea, usque ad mortem. Videbat en-*
im quoddam sua passione condemnandos. Sic-
ut autem ex lege naturali, & naturæ ordine quis
tenetur propinquis potius quam extraneis auxi-
liari, sic & patriæ suæ magis quam exteris ci-
uitatibus ac regionibus. Abraham licet Dei præ-
cepto obediens patriâ discescit, in qua multæ
illi corporis & animæ parabantur insidiæ, ab e-
ius tamen amore non defertur: insuper hoc
voluit, ut Isaac filius nullam sibi matrimonio
cupularet, nisi ex patrio solo progenitam, pro-
inde eâ mente misit Eliezer domus suæ procu-
ratorem tali mandato adoratam quale nobis
Spiritus S. specificè describit Jacob Patriarcha,
licet Ægypto moriens hanc tamen erga pa-
triam testatus est dilectionem, Ioseph filio suo
sub iuramento præcipiens, ut corpus suum e-
mortuum colleret: atque in patriam deferret se-
pehendum. Hoc idem ipse Ioseph fecit, man-
dataque fratribus, ne corpus suum finirent in
Ægypto requiescere, sed inde demigrantes illud
secum asportarent, ad proprium in patriâ mau-
solæum. Quo igitur mell. fuit vna regio quam
altera ei proferret: quæ maior difficultas in die
ind ei veniendi ad vallem Iosaphat ex vna re-
gione quæ ex altera? suum testari voluit amo-
rem quo patriæ afficiebatur, naturalem, quam
seu per naturæ cordis, seu viuentis, ut moriens
cum corpori sociare desideraret. Nec hunc tan-

tum erga patriæ solum amorem testantur San-
 cti viuentes, sed etiam iam mortui. Sic no-
 bis enarrat Spiritus Sanct. visionem Iuda
 Machabæi, dum enim populus ad extremas
 esset redactus angustias, vrbique Hierusa-
 lem periclitatur non mediocriter, vidit hic O-
 niam sacerdotem, iam pridem defunctum, in
 limbo SS. Patrum detentum, & ac Hieremiam
 supplices Deum pro populo pro Scititate Hie-
 rusalem exorantes; de quibus fauente Deo die ult.
 Iouis.

Ratio verò ea est, quam S. docet Theologia,
 quod gratia non destruat naturam, sed perficiat,
 cum autem patrum, amicorum, patriæque amor
 ex ipsa scaturiat natura, in variis operibus piete-
 tis commendatis per diuinam gratiam non a-
 mittitur. Si verò dum adhuc viuunt tanto pa-
 triam complectantur affectu, multo magis dum
 beati triumphant, in celesti gloria quam Theo-
 logi dicunt gratiam consummatam: Quocirca
 singuli animo non vulgari mouentur & pro
 patriâ Deum deprecantur. Et si hæc ab ipsis
 peragantur in valle miseriorum, multo præstan-
 tius (inquit D. Bernard.) id exequuntur dum loco
 gaudent misericordiarum. Hanc ponderat D.
 Hieronym. rationem, quâ Sancti in celis
 pro nobis probat intercessionem, qui hoc mun-
 do detinentur.

Hoc ita verum esse colligimus, ut etiam phra-
 si loquendi Spiritus S. coniungantur, Dei legem,
 patriamque defendere, & Deo famulari & pa-
 triæ. Sic ille notatur phras: *Pugnare pro Deo & Mach.*
pro legibus, & pro patria. Hoc autem ita apud
 Gentiles inualuerat, ut Aristoteles quadâ com-
 munitate referens proverbialia, hoc quoque recen-
 seatur: *Pugnare pro patria, optima animi.* Negotiis
 suis præmittunt infideles anguria, quod sic
 spectes eiusdem auctores aduertent, commolantes,
 de prospero non dubitant successum, quæstas
 si eueniat Deus omer infaustum. Nullum
 certius quo facinus constat esse & honestum, &
 bonum, auguriū quam illud fieri pro patria. Sic
 probat D. Thom. quæ a modum ille censetur, *2. 2. q. 103.*
 impius qui patrem despicit, sic & ille qui pa-
 triam. In cuius confirmationem multa producit,
 ex D. Aug. aliisque philolephi argumenta. Ex
 hæc amore de sor ille profuit quo quis patriâ, *in opusc.*
 ac ciuitate suâ extorris affligitur: oriturque *de Regim.*
 gaudium, quando hoc soluitur ex illo. Rex patet
 in Israelitis: ut enim in Babyloniâ captiui du-
 cebantur: *Euntes ibant & flebant;* ac in patriam
 rediit, tanto perfundebatur gaudio, ut quasi
 surripotes esse viderentur. Hoc enim Dauid
 inuauat

IV.
 Ratio de-
 ducitur
 ex D.
 Thoma.
 Ser. in vi-
 gil. Apost.
 Petri &
 Pauli.

Ep. aduer.

ius Vigil.

6

Mach.

pro legibus, & pro patria.

Hoc autem ita apud

Gentiles inualuerat, ut Aristoteles quadâ com-

munitate referens proverbialia, hoc quoque recen-

seatur: Pugnare pro patria, optima animi.

Negotiis suis præmittunt infideles anguria, quod sic

species eiusdem auctores aduertent, commolantes,

de prospero non dubitant successum, quæstas

si eueniat Deus omer infaustum. Nullum

certius quo facinus constat esse & honestum, &

bonum, auguriū quam illud fieri pro patria. Sic

probat D. Thom. quæ a modum ille censetur, 2. 2. q. 103.

impius qui patrem despicit, sic & ille qui pa-

triam. In cuius confirmationem multa producit,

ex D. Aug. aliisque philolephi argumenta. Ex

hæc amore de sor ille profuit quo quis patriâ, in opusc.

ac ciuitate suâ extorris affligitur: oriturque de Regim.

gaudium, quando hoc soluitur ex illo. Rex patet

in Israelitis: ut enim in Babyloniâ captiui du-

cebantur: Euntes ibant & flebant; ac in patriam

rediit, tanto perfundebatur gaudio, ut quasi

surripotes esse viderentur. Hoc enim Dauid

inuauat

Ps. 135. 7. insinuat his verbis: *In convertendo Dominus captivitatem Sion. f. et sumus, sicut consolari, tunc repletum est gaudium os nostrum. Ecce.* Declarat inter septem Gracie sapientes unus de numero Bias, qua quis obligatione patrie detinuitur dum ait quod qui neglecta patria, peregrinus est beneficium tantum in se reus arguatur, quantum ille qui proprio concessit pro campo semina: & abundanti sibi a laborat iudicet in se aliengenat. Cum hac ita sint optime fundata videtur querela Nazarenorum contra Redemptorem: *Quanta audimus facta in Capharnaum, sic et hic in patria tua.* Dicitur Nazareth patria Christi, non quod ibi em natus sit. (Cum in Bethlehém natum affirmet Evangelista) sed quod ibi concessus ac nutritus: *Vbi erat nutritus,* ait D. Luc. quia postmodum reversus ab Egypto a septennio suo *Habituavit in Nazareth.* Quamobrem sic exponente D. Berni. potuit Evangelista complementum Sanctorum Prophetarum dicere vaticinium: *Quoniam Nazareth vocabitur.* Perambulabat Christus Galilee civitates, omnibus utilis languentibus medicus efficacissimus, paterem vero Capharnaï sua prodigia miracula, dona que effundebat leprolos mundando, demones ejiciens, mortuos resuscitando &c. Nec rationi videtur dissonum quod illum arguant eius, quod ex lege naturali patrie debebat, quam nullo honorabat miraculo, nullo laudificat officio, testibus Evangelistis, qui non vulgari hoc exprimunt loquendi modo: quod *Non poterat ibi virtutem ullam facere.*

Luc. 4. 16.

Ep. 77. ad

Magist.

Hugonem

ad finem.

Matth. 2.

237

§. 3. Quanta audimus. In patria sua beneficium, non in ea Christus capit patrie miracula.

7 **V**erū enim veto nullā nititur ratione contra Christum querimonia Nazarenorum: non enim ipse contra municipes suos delinquit, quinimo, & ipse contra eos iuste potest expostulare, cum illi muneri suo defuerint inhumani. Duo hæc probat dilucidè Christus hoc in Evangelio. Primum nullatenus patrie Salvator uollet defuit. Sit ita, Chailum magis fuisse patrie, quam exteris regionibus obligatum: in rei tamen veritate, obligationi satisfecit, eo quo poterat modo: quia usque modo pro illa sola ita laboraverat, ac pro omnibus coniunctim. Per lege Evangelistas. Morabatur Christus in Nazareth ut quilibet de communi grege usque ad beneficia triginta annos. Ut primum ad illam ac-

cessit quam Pater suus decenterat, esset illa rex qua prodiret se mundo manifestaturus, primo tendit ad Iordanem a Ioanne Baptista baptizandus, ubi Pater illum mundo corpi declarare, esse videlicet filium sibi charissimum, quem mittebat orbi præceptorem, unde apertum: celi, descendit Spiritus sanctus, corporali specie sicut columba super eum; & vox Patris intonat: *Hic est filius meus dilectus.* Confestim ad de-
Setta recessit, quadragesimo celebratus ætatem, continuè inflexis orationibus ad Iordanem descendens, diabolum prouocat ad mouendū, hoc illic, quod huius diximus, aduentus sui hanc primariam esse intentionem, inuadit diabolum exturbare: proinde fuit hoc, quidam velut inimici ad illum prouocatio, deinde & altera vice repetit Iordanem ubi deinde à Patre mundo manifestatur, voce præcursoris gloriosa, quem ut vidit hic aduentantem, alius exclamavit: *Eccce agnus Dei.* Ecce qui tollis peccata mundi. Hic est de quo dicebam vobis: quia post me venit rex, qui ante me factus est, cuius non sum dignus corrigiam calcei.

Postmodum aliquos sibi in discipulos adscripsit, quorum principes fuerunt D. Andreas, & Philippus, qui D. Ioanni Baptista primus adhererant, quibus successit D. Petrus, & alij nonnulli, cum illis abiit in Cana Galilee ac celeberrimis illis interfuit nuptijs, quas primo dignatus est miraculo coram discipulis suis, aqua in vinum conversione. Erat autem Cana Nazareth adeo contigua, ut ipsa virgo sanctissima Maria Mater Dei nullo negotio potuerit adesse, & illis interesse iurata nuptijs, cum alijs sibi cognatis, quos D. Chryso. opinatur fuisse D. Iacobum minorē, Iudam Thadæum Christi consanguineos, matrisque sorore consobrinos: Nō diu post cum proximum esset Pascha ascendit Dominus Hierusalem, ut illud paucis conuictus discipulis celebraret, demoratur hic in templo Salomonis, utique loco mundo sacrorum, quo maior populi cuncto confluxerat, tempore scilicet Paschalis, seipsum, quis sit manifestat, animoso illo fauore, quod Iudæis nunquam excidit de memoria, dum eorum nihil veritus sollicitudinem, meratores velut canes flagellis è templo profigauit, ut dicendum erit die Iuxte proximo. Hunc redit Galileam impulsu agitato Spiritus S. particulari quod Evangelista non subiecit: *Regressus est in virtute Spiritus S. Luc. 10. in Galileam.* Nempe superiorem.

Binx etenim erat Galilee, vna superior & quæ cunctibus Hierusalem inter occidentem &

& septentrionem, ad dexteram sita erat. Hic mare alluebat, idcirco dictum mare Galilææ, ad cuius oras erat Bethsaida, patria D. Andree & Petri, pariter & Capharnaum urbs illustrissima, de qua sic Christus: *Tu Capharnaum usque ad celum exaltata.* Civitas enim erat populo frequentissima, & emporium notissimum. Hanc dicebant Galilæam Gentium, eo quod plurimi gentiles habebant in ea domicilium, quam Salomon concessit Hiram: *Secus mare Galilææ gentium,* inquit Isaias. Aliam vocabant Galilæam inferiorem, quæ ad sinistram versus partem maris Mediterranei sitabatur, quæ inter ceteras provincias à Iudeis vilis habebatur, de qua ex eorum opinione, boni aliquid posse nasci non arbitrabantur, unde dicebant: *A Galilæa propheta non surgit.* In hac Provincia continebantur Nazareth & Cana Galilææ. Egredens igitur Christus Hieri salem & Iudeam, declinans ad dexteram, versus Galilæam redeit superiorem, hocque fuit iter, quo transiit Samariam, illa mirabili conversione Samaritanæ mulieris nec non urbis Sichar decoratam: de qua die Veneris loquendum. Ingressus regionem Galilææ superiorem, ad mare secessit, cuius littora perambulans, de mari vocavit Petrum & Andream, Iaobum & Ioannem quos li. et prius in scholam suam discipulos admisisset, usque tunc tamen se illi totos non consecraverant; rerum omnium (ut mox fecerunt) abnegatione, semper post hac eius vestigijs inhaerentes. Quibus iam collectis ascendit in montem, ubi concionem illam habuit de perfectione perfectissimam, & de monte descendens tota mirabilia cepit operari, ut fama nominis eius per universam extenderetur regionem, usque Syriam, Decapolim, Tyrum, & Sidonem, testibus Evangelistis.

III. Denique Capharnaum profectus est, quo dum pergeret in itinere prodigioso miraculo, filium erant Reguli moribundum, quo Pater, totaque familia in Christum credidit, & alio Capharnaum intravit, ubi divina virtute per eum Centurionis à mortali febris sanatum restituit in lucem, nec non iam defunctam filiam Principis synagogæ superas revocavit ad auras, quo passim divulgato miraculo: *Exijt fama hac in omne sam terram illam.* scribit Matth. hic pestilentes locos Petri febres stans super eam repressit, de quibus die Iouis sermonem habebimus, & innumeros agros, quæ totos erant impositi manibus integros remisit, demoniacos quam plurimos liberavit, ut & ipsi demones præcones Christi divinitatem, virtutemque vel multi pro-

Hieron. Bapt. de Lanna & Tomell.

clamarent. Continuo hinc versus Galilæam inferiorem capit iter, nominatum autem solum ingreditur naxale Nazareth, & peractis non minimis signis ipsam ingreditur civitatem: *Veni Nazareth, ubi eras nutritus.*

Inferes, ergo tanto erat infior Nazarenorum de Christo quæstionaria: Requiere enim ordo videbatur rationis, ut patriam suam prius tantorum redderet horum participem, & in illa, & ab illa inciperet potentia suæ opera patriare adeo prodigiosa, quibus Nazareth toto sæc. et celestem nam mundo civitatem. Noueris igitur, nullam in Christo ne lumen fuisse malenotiam, quinimo hoc ipso bene fuit de civitate patriæque meritis actus fuit misericordiae, pietatisque beneficium: Omnium mouerat renes & corda Saluator, viditque civium suorum animos pertinaces, & ceteris omnibus recipiendis ei s. beneficijs incapaces, & ne in eum crederent obfirmiores, in tantum, ut auditis, quæ fama vulgaverat, miraculis, ipsas vincerent duritie rupes certicose, parum est quod in illum non crederent, illum ut redemptorem non reciperent, insuper & iniurijs afflicti erant, ut dicamus, eo usque, ut tantam eorum fuisse referat Evangelista pernicietiam, quæ ligare posset, si ligari possint ad efficienda miracula plenipotentis manus Redemptoris: *Non poterat ibi virtutem illam facere propter incredulitatem eorum. Quid adhuc? Mirabatur propter incredulitatem eorum.* Etiam atque etiam prædictam eorum stultitiam ipse voluntatem.

Quando medicus curare intendit languentem, quem crudi, ac malevoli detinent humores, inde non incipit infirmum curare, ut illi continuo præscribat purgationem vacuandis humoribus aptissimam: illos etenim magis irritaret, & rediret obliuiores. sed illos primum disponit, emollit fomentis, apozematibus, medicis potionibus, & hoc est agere, quod ad infirmis spectat valetudinem: Erant corda Nazarenorum obliuio, refractaria dignitati, si eique Saluatoris, nec illum recipere, nec revereri dignabantur: quia illum educati viderant ut vulgarem loci municipem, nullius fortunæ, sortis infimæ, literis non instructum, scholas non frequentantem, ignobilem, qui præter instrumenta fabrilis quibus sibi Ioseph victum lucrabatur, quem patrem eius credebant, nihil nouerat. Deinde ita in suscepta voluntate Christo detrahendi, famamque eius denigrandi perhibebant, ut ex eminentioribus eius miraculis enascerentur cervicofiores, ut ipsa patiit experientia. Hinc igitur exorditur, hoc primum eius

IV. Ratio fingatur cur Christus in patria miracula non edidit.

V. Quod explicatur similitudine medici curantis ægrotum.

R r r

opus

opus apozemata prae mittit, miraculorum famam, quae alijs in regionibus ediderat, ut haec ad eorum aures perveniat, quā paulatim quid aliud, quam prius, de Christo sentirent, atque in eis vehemens accenderetur illum videndi, colendique desiderium.

S. 4. Famā miraculorum apud alienigenas paratorum suam voluit Christus prae parare civitatem, sicut cum populo suo fecerat, cum Asia & Bithynia.

Hoc igitur cum patria sua Christus effecit, quod vates praedixerat Abacuc, qui modum declarans quo Dei filius factus honore se mundo manifestaret, & quis esset, aperiret, hunc futurum praeflagit quod nempe mundum prodigiorum fama praevolante disponderet. *Abac. 3. 5.* *Secundita est fortitudo eius, ante faciem eius ibit mors.* Nomen hoc Mors in Hebraico est Dabar, quod significat verbum, rumorem seu famam, ut notat Theodoretus, Septuaginta legunt: *Ante faciem eius ibit verbum.* q. d. in mundum veniens suam abscondet virtutem, fortitudinem, Maestatem, Divinitatem, suam celabit essentiam, eam vero manifestaturos, famam de se praemittet suorumque sparget rumorem miraculorum: *Ante faciem eius ibit verbum.* Hac praxi vultus est Deus ut extolleret filios Israel eosque in terram introduceret promissionis (ex sententia D. Chrysostomi) licet enim promissionis terrae inhabitatores, homines essent difficiles, arrogantes, obliuati, superbi, gigantes fortissimi, tamen quo tempore filij Israel proficiscerentur plurima Deus operatus est prodigia, miracula signaque non contemnenda: mare rubrum diuisit medium, Deus hoc quod sicco pede transierunt, pelagi fluctibus eorum operuit inimicos, durissimas rupes emolliuit, ut aquarum fluentia scaturirent ut oleum fluuissimum: coelorum aperuit nubes, & panem illis depluit Angelorum. Horum mirabilium remor illos praecurrit, quibus auditis terrarum populi, per quos transibant, turbati sunt, moti sunt sicut ebrius, & omnis fortitudo eorum dissipata est, humiliata superbia, filijs autem Israel timenda crevit auctoritas. Sic inquit D. Chrysostomus. fidelis protestatur Rahab in Hiero. *Audiuimus quod sicauerit Dominus aquas maris rubri ad introitum vestrum &c.* *Elanguit cor nostrum &c.* Dominus vester ipse est Deus &c. Hoc idem cantico suo celebrant filij Israel: *Audierunt populi &c.*

Hom. 5. de panit. 1. Famā miraculorum prae parare civitatem, sicut cum populo suo fecerat, cum Asia & Bithynia.

Iosue. 2. 10. *Ex. 15. 23.* Tunc conturbati sunt Principes Edom, robusti Moab obtinuit tremor, obriuerunt omnes habitatores Chanaan. Nec hoc quicquam miretur (inquit Angustinus) tanta quippe erant haec miracula, D. d. ut sufficerent ea spectantibus ad testam am d. d. nam virtutem p. pulo Israelitarum exhibitam: Cuius Aristabatur evidentissima mirabilibus signis virtutibus diuinitas: Quibus apud ea percipientes non exigua populo conciliabatur auctoritas, & nominis altimatio. Simile quid egit Christus cum contribulibus suis, patriaeque Nazareth: priusquam enim se illi manifesta, et, multas peragravit ciuitates, terras ac Prouincias contemimus, in signis & virtutibus ubique ventabulis, ut eo signorum rumor fama, et petuolaret, quo cuius in seipsum sentim corda disponderet, alioquin de eo somnarent opinio, quam haec habuerant, quando eo viderent, nihil in illo nisi domesticum ac vulgare uidebant. Magno Dei adscribendum est beneficium (testantur D. Gregor.) quod non illico & ex abrupto vel inopinato se cordibus offerat, ac illa ingreditur, quae pugnacia videt maleque disposita, & quae eum indignè susceperunt, sed comitantes, suspendit introitum, suoque corda praeparat. ingreditur.

In huius confirmationem adducit illud admirabile factum, quod D. Lucas commemorat. Proponit D. Paulus & Silas in Asia Christi praedicare Euangelium, ac prohibet illos ac retinet Spiritus S. & dum in Bithyniam remeare contendunt, ne hoc illis permittit: *Vetari sunt a Spiritu S.* loqui verbum Dei in Asia, cum venissent autem in Mysiam, tentabant ire in Bithyniam, & non permissi eos Spiritus Iesu. Quis hoc fieri posse, nisi persuadeat, ut Apostolos praedicatos in Asia & Bithynia, remoretur, vetetque Spiritus S. Num quid non illis Christus praeciperat *Euangelium in universum praedicare* Euangelium omni creaturae? An non descendit per illos Spiritus S. qui sedulos, qui prudentes illos redderet hoc in ministerio? Quomodo i. em ipse, ne praedicent, interdicat? *Non permittit eos Spiritus Iesu.* Num forte Spiritus S. Impedit & impleri vetat Christi praecceptum? Hoc primum respondeo nobis non licet vilibus vermiculis Dei iudicia, diuinaeque scrutari dispositiones, nobis non expedire rationes inquire singulorum: hoc quippe iam Deus Iob prohibuerat (ait D. Gregor.) dum ab eo percurritur: *Numquid nostis ordinem caeli, & pones rationem in terris eius in terra.* Secundum ex D. Greg. adfero: putare voluit Spiritus S. Asianos & Bithynienses ob grauiissima ab ipsis commissa scelera, nec leue supplicium.

Supplicium est in delicti poenam illis prædicationis subtrahere ac negare beneficium de quibus diximus alius.

10. Ac congrua proposito nostro sit tertia ratio; quam etiam adfert Venerabilis Beda, & illo prior 16. D. Prosper Aquitanus illis nempe regionibus suam prædicationem proponebat prædicare misericordiam: notavit autem Spiritus sanctus eorum corda minime tantæ recipiendæ gratiæ dispositæ esse: enim erat eorum animus, ut si illo tempore verbum Dei proponeretur, prædicationes præiores evaderent, dantes, ac obliuiscerentur, fieretque eorum damnatio grauior. Suppliciumque terribilius: Consultus igitur fuit in eorum salutem, ut in aliud differatur prædicatio tempus opportunius, & prius eorum corda præparentur vicinis prædicando, ut fama miraculorum commoti paulatim miscerentur. Nec tamen negamus, Deo nostrorum cordum plenariam esse potestatem, supremumque dominium, qui semper ubi, & quomodo libuerit, operatur: qui cor subito confringit durissimum, nullo alio spectato tempore, quam sua libertaria voluntate, sit nobis exemplo Sauli conversio momentanea. Sed non hæc agit semper, imo lege communi nostram attendit dispositionem, seu indispotionem.

Tempore D. Augustini quædam religiosa moniales iniquitate tumultuabantur, & inter se ob electionis successum dissidebant, effectus electionis valde familiaris: cognovit autem Divus Augustinus eas ita esse perturbatas, ut si tum temporis accederet, eas ad meliorem frangem, pacemque reducere, hinc contra feruentius in invicem exacerbarentur, novamque darent castigandi occasionem; quod mulieribus ita commotis est otiosarium. Nihilominus de pio Prælati conquirentur, quod monasterium, non, ut prius, accederet eis prædicaturus, sicut alij concionantur religiosis. Scribit illis epistolam quâ demonstrat, quam infirma nitatur earum querela ratio, cum ipse inferiori ratione de illis posset lamentari, quæ illum à concionando retrahebant. Ad hoc supponit, quod dum Prælati subditos visitant, illis vera afficitur dilectione, sed nec est flagitiosus, imo benignus, non operatur in eis quas corrigat, culpas invenire, sed virtutes, ac opera pietatis, quæ laudet, quæ remuneretur. Unde si videat tam pravam subditorum esse dispositionem ut nedum non favores, non gratiam pro meritis referant sed supplicij pro tumultibus, ac seditionibus plesti mercantur; maximo illis beneficij dignabitur, si diuertat ab itinere, in aliud tempus differat visitationem opportunius, quatenus

hoc modo deferueant, seipsos agnoscant, & præparent mitiores: Sicut parata est severitas, peccata, quæ invenerit, vindicare, ita non vult charitas, quod vindicet, invenire.

Hoc considera in viris charitate maxima fragrantibus, nominatim in D. Paulo, cuius pectus fornax erat charitatis ardentissima, hic Corinthi inter alias sibi charas civitates diligebat affectuosus, & singulari desiderio seruebat, ut ibi prædicaret, illi bona communicaret spiritualia, nihilominus ait ipse, quod eo tendens, deflexerit ab itinere, distuleritque gressum ex nimio ad illos amore. Illi in audi (monet D. August. loquentem: Testem D. & inuoco in animam meam: quia par est vobis, non veni ultra Corinthum. Videbat Apostolus id quod dicebat, creditu difficile, quocirca illud duplici confirmat iuramento: pro ut notat D. Th. vno assertorio Testem Deum inuoco, excretorio altero: In animam meam: q. d. Testem sumo Deum, ipse, nisi verum dixerio, condempnet animam meam. Et quid ais? Quod ex desiderio profectus vestri, in vestrum beneficium, & non in perditionem, non in detrimentum, ad vestram non accessi civitatem. Quid loqueris Corinthi Sanctissime? An viger necessitas, dumatur explici veritatem iuramento confirmandi, ut tibi Paulo fidem adhibeamus? Quid igitur num vester Corinthum ingressus civium poterat obesse saluti, conferte perditionem? An alio fine civitates ingrederis, quam ut cæcos illumines corpore & anima, mortuos suscitares spiritus, afflictos soleris, in viam reducas aberrantes, bona denique conferas infinita? Optime loquitur Apostolus (inquit D. Chrysostom.) quia, ut ipse seipsum exponit, ex ratione timebat: quia debita in illis dispositio requirebatur, nec, quo iustum erat, Apostolum amore complectebatur. Timeo, ne forte cum venero, non quales volo inveniam vos, Ergo inveniam vobis, qualem non vultis. Fervebant contentiones, seditiones, dissidij, impudicitijs, ita ut, quod si illo veniret tempore, se videret obligatum, nedum ut illis bona spiritualia non communicaret, sed potius ut ipse isdem prædicaret, traderet Satharæ, & excommunicaret: Ipse scribat eos incorrigibiles, Ita D. Th. hinc illud ostenditur, quod non ex arte, ac dolore conficeret, videns, quod optans ingreſſu meo mea vobis participare beneficia, vos cogeret gravibus multare supplicijs. Hoc enim illud est (inquit D. Aug.) quod addit: De tristitiam super 2. Cor. 2. tristitiam habere. Idem vobis (loquitur monialibus D. Aug.) vobis dico religiosis domicellis, quod domum vestram non advenietim vos consolaturus, alias tamen consolatus, non ex malevolentia

lencia & corde minus vobis quam alijs affecto dimanauit, imo facile pratermissi in bonum salutemque vestram. ne vestras obligaret in conscientia calligare seditiones: Ideo elegi, ut non exhiberem faciem meam &c.

D. Avg.

¶ 11. Fundat hunc procedendi modum in eo quod Deo contigit cum rebelli quadam populi sui ciuitate, rem narrante Vate Ofca, nostro loquendi modo. Videbatur proficisci Deus versus illam, imo iam ingressurus, & insperato, pedem figit, & oratur, dicens: *Quomodo dabo te Ephraim, protegam te Israel? Quomodo dabo te sicut Adamam, ponam te ut Seboim? Conuersum est in me cor in unum, pariter conturbata est poenitudo mea. Non faciam suorum ira mea &c. Et non ingrediar ciuitatem. q. d. O mea ciuitas, an perdere te debeo, in cineres redigere, velut Adamam & Seboim vrbes Sodomorum? Non suffert hoc animus, te perdere non valeo, nihil aliud exopto quam tibi parere, peccanti in o-scere, propterea a via desecto, & te non ingrediar: Non ingrediar ciuitatem. Quando terribili petijt Sodomam supplicio, descendit Deus, colloquitur Abraham, significat vrbium peccata adeo esse gra- uia, ut vindictam clamaret, quocirca descendere se velle, illas ingredi, & videre, num sua posset illas emendare praesentia. Sodomam introiit, & vrbis habitatores inuenit durae adeo cernicis, ut non posset aliud, quam in illos manum mittere supplicij, coeli ignem & sulphur deplere, quo cunctae temporis momento pereant, conflagrentque ciuitates: *Subuersa est in momento.* Quantum illis fuisset ciuitatibus beneficium, quantum illorum interfuisset saluti ciuium, si tunc temporis Deus vrbe non intrasset, alio diuertisset, ingressum suum ad tempus distulisset opportunius, ut praemortui animas suas ad meliorem vitam frugem reuocare potuissent. Hic fuit illius temporis casus aut Dominus, quocirca, Ciuitas mihi dilecta modo visitare non est animus, sed alio diuertam, iter suspendam, aptiorem tui praestolabor dispositionem: *Non ingrediar ciuitatem.**

Ofc. 11.8.

¶ 12. Hoc multo verius ac studiosius nunc agit cum Nazareth, idcirco de Hierusalem eo perfectus ab itinere deuiat, & ad dexteram declinat, Galilaeam intrans superiorem, in qua ciuitates sitae erant Corozaim & Bethsaida, praesertim vero Capharnaum, vbi stupenda edidit prodigia, quatenus eorum, simulque quae illo intellexerant rumore peruiulgato, Nazareni se praepararent, dum veniret in ciuitatem pro debito susceperent aduentantem: ita ut, etiam in hoc grandem erga patriam suam ostenderit misericordiam. Et hoc tibi clare pateat, ex quod ipse Christus expetit.

V.

Ingressus Dei in Sodomam, illi fuit exitus.

Thren. 4. 6.

¶ 12.

¶ VI. Christi beneficiu patriae exhibitu, dum illam non prior in- greditur. tibi clare pateat, ex quod ipse Christus expetit.

Non est quod quis neget, beneficiu fuisse i Christo ciuitatibus illis Capharnaum, & Corozaim, & Bethsaida concessum, in quibus prima aegre praecleara potentiae suae monstrauit miracula, vbi pri- mitus quoque praedicauit, & cum hoc verum sit quod multi ibidem sint conuersi, & in quibus non contemnendum fructum retulit diuina pre- dicatio, Christi quoque miracula non parum protece- runt, nihilominus in illas Christus tanto mi- norem terribilem inuehebatur: vbi pluries praedica- uerat, & empeniorem patrauerat miracula, quibus hoc quoque declarauit, quod illud, quod indu- bium ingens erat beneficium laudis non mi- nimus, in trucem eorum cederet damnationem, grauiusq; supplicium: quia licet inde profectum aliqui, sed nec tot, nec tantum, quantum oportu- erat vnde haec illis laudissima est minaturus: *Pe- ni- bi Corozaim, & tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone, dono facta fuissent virtutes, quae factae sunt in vobis, egissent poenitentiam in cinere &c. Et in Capharnaum, usque ad caelum exaltata usque ad infernum de- mergeris: quia si in Tyro & Sidone facta fuissent vir- tutes, quae factae sunt in te &c.* Si namque ciuita- bus illis in acerbis cessit supplicium, vbi illam multi tanto suscepunt affectu, tanto homine cu- mularunt, tantumque fide sunt prosecuti, quia iue- runt illae, in quibus sua prima patrauit miracula, prodigiaque caelestia, quas non minus intemeret Nazareth, si in illa praedicationis, operumque sumpsisset exordium, vbi nescim non fuisset, qui in illum credidisset, eum receperet, honorasset, sed eum omnes inhonorarent, opprobrijs afficerent, vexallentque calumnijs, prout videmus: Non igitur vrbem beneficio honorasset, sed grauius oc- casionem dedisset ipse supplicij, causamque per- ditionis. Saepenumero (teste D. Gregorio) est Dei vindicta, tuas tibi offerre misericordias, si ag- tris oculis exponere beneficia, nec non quod ipse tuus pulset ostium animae tuae uocatione, quia talis cum sis, hinc tuae processum formabit iudex dam- nationi: diciturque: *Vocauit & renuisti, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret, &c. ego in interitu vestro ridebo.* Faxit miseri cor Deus, ut tot conuersiones, tot voces, tot sacramenta, tot indulgen- tia, non tibi sint in atrociam in damnationem: cum parum est, quod nullam ex illis elicias salu- tem, morumque correctionem, insuper & in ge- nitorum, tantis contemnis gratias, donaque de- pic. s. scelerator: de quibus alibi.

5. 5. 11.

§. 5. Minus videtur Christus ceremoniis quoad librum S. Scripturæ.

Magno igitur cessit beneficio patriæ suæ, quod eo primus Christus non accesserit, sed illam disposuerit, quatenus præcedente publicâ famâ miraculorum, quæ quotidie, nunc hi, nunc illi referebant in alijs ab ipso facta ciuitatibus, nominis splendorem, dignitatemque apud conciones obtineret, ut a uenientem honorifice susceperent, si demque haberent de illo nobiliorem, quam usque modo de illo corde conceperant: Quando verò iudicabat his plus satis patriam suam esse debere dispositam, sine mora in patriam proficiscitur, vrbemque ingreditur Nazareth: Et venit in Nazareth, ubi erat nutritus. Hoc autem singuli statim consilio, ut Sabbato ingrederetur, die festo, quando omnis confluit populus ad synagogam Dei verbum audire. Notat Abulensis quod die Martis præterito diximus: quod apud Iudeos non nisi vinum esset templum erectum Hierosolymis, in quo tantum licitum erat Deo litare sacrificia: at plures erant synagoga, non solum vna in quolibet loco, sed in aliquibus centena numerabantur. Ad illas singulis conueniebant Sabbatis: hæc etiam illis erant festa, sicut apud nos Dominicæ festa celebrantur, in quibus lex Moysi prædicabatur, psalmique cantabantur. Hoc insinuat Apostolus: *Moses & temporibus antiquis habet in singulis ciuitatibus, qui cum prædicant in synagoga, ubi per omne Sabbatum legitur.* Ingressus ergo Christus Nazareth die Sabbati, quo cuncti municipes ad synagogam aduentabant, ad illam venit, quasi qui vellet omnibus benefacere: Et intravit (inquit Euangelista) secundum consuetudinem suam die Sabbati in synagogam, & surrexit legere. Mortis erat, ut omnibus adunatis, si quis vellet sermonem habere ad populum, assurgeret, & synagoga princeps dari sacram illi scripturam præcipiebatur, in qua legebat, & super illud, quod legebat, concionem proponebat. Voluit Redemptor noster cõcionari, quocirca surrexit, & librum sibi dari postulauit prælegendum, ut esset velut futuræ thesauri concionis. Traditur illi liber Isaie Prophetæ, sargit in medium, erectos aperit librum, paginam ex illo legit, demum conuoluit librum, reddidit ministro, sedet, & concionem exorditur. *Tractus est illi liber Isaie, & ut reuoluit librum, inuenit locum ubi scriptum erat: Spiritus Domini super me, &c.*

Gravida Sacramentis sunt hæc ceremoniæ, quas de Christo sic minutim explicat Euangelista. De Liber ob die illi minister librum complicatum, illum verò uolens Christus aperit, & reddidit ministro: conuoluit, aperit, tum: ut ostenderet, quod populus Iudaicus semper in manibus gerat S. Scripturam, sed conuoluit, ut aperit, & figuris vmbisque obuolutam, quæ eo tunc mysterio non aperiretur, quousque ad Christum accesserint, cessant, & ad illum se conuerterint, ipse etenim signat, est, qui librum aperit: Hoc attestatur Apostolus: *Esse in hodiernum diem cum Moyses legitur, vela. 2. Cor. 3. men post. um est super cor eorum. Cum autem conuersi fuerint ad Dominum, auferetur velamen. Ac populus Iudaicus minister est, qui sacros custodit libros: sunt illi quocque (sicut aduertit D. Ambrosius) librarij seu bibliothecarij Tabernaculi. Si enim à Christiano quærat paganus aut infidelis, unde libros illos acquisiuit, quos sacros nominat, quorum auctoritate, & prophetijs suæ fidei probat veritatem, & urgeat quod ipse tales codices composuerit, nominaque posuerit prophetarum, quorum nomine biblia in lucem edita, illi respondere potest: inquit D. Ambrosius, en ipse Iudeus, mihi iuratus inimicus, meisque dictis aduersarius, illos mihi communicat, ipse conseruat, non ego illo proprio composui cerebro; unde D. Paulus de Iudeis testatur: *Illis credita sunt eloquia Dei.**

Hoc modo declarat D. Augustinus, completam ex parte fuisse Dei promissionem datam Rebecce, quando illi manifestauit, quod verum gereret, gemellis filiis prægens Iacob & Esau, & quod maior seruiret minori. Quærat quis quæ promissum impletum sit ratione cum nunquam inueniamus Esau, qui primogenitus erat seruuisse Iacob minoreni? Quinimo repetimus quod Iacob magnam Fratri Esau exhibuerit reuerentiam, imo tantam, ut uenientem sibi in occursum septies adorauerit in terra, & sæpe sæpius Dominum suum compellaret. Ne uerba hæc, monet D. Augustinus, intellexeris in proprijs personis Iacob & Esau, sed de illis quorum illi expressum erant symbolum, figuraque memorabilis. Esau maior nati populum signat Hebræum, quem Deus primogenitum suum dicit: *Primogenitus meus Israel.* Iacob nati iunior Christianos, ob multas à SS. Patribus allegatas rationes. Ioc autem est, quod Deus decreuerat, ut populus Iudaicus, ob scelera sua merito reprobatus, velut Esau, populo seruiret Christiano, diuinâ misericordia prælecto. Placet audire D. Augustinum: *Quod dictum est, maior seruiret minori, secundum litteram in Iacob & Esau non videmus impletum.*

R. 1. 3.

N. 1.

Non enim corporaliter beato Jacob seruasse com-
morat scriptura, sed alio modo spiritualiter debe-
mus intelligere. Maior enim est senior populus Iu-
daeorum, iuniori id est populo Christiano seruare pro-
batur. Si vero nosse desideres, in quo illi seruauit,
respondeo multis in rebus: nominatum autem in
eo, quod sit velut architetum praefectus qui cu-
stodit seruaturque S. Scripturae codices, qui vt ta-
lis, eaque intentione per totum dispersus vagatur
mundum: Populus Iudaeorum, sic explicat no-
dum D. August. populo Christiano seruare proba-
tur, dum per totum mundum libros doctrinae legis, ad
instructionem omnium gentium probare cognoscitur.
Ideo enim per omnem terram Iudaei dispersi sunt,
vt cum aliquem Paganum ad fidem volumus inui-
tare, & ab omnibus prophetis ipsum esse Christum
annuntiatum testamur, & ille resistens dixerit: a
nobis potius, quam a Spiritu S. libros diuinae legis
esse conscriptos. Non habemus, unde emendare que-
re certa ratione possimus, dicentes ei, Si de meis
libris tibi dubitatio nascitur, ecce Iudaeorum libros,
utique inimicorum nostrorum, quos certum est, si
ego conferbere vellem, mutare non potui, ipsos rela-
ge, & cum in ipsis, haec quod in meis libris inuene-
ris, noli esse incredulus, sed fidelis.

III. Eadem ratione censent implerum Rupertus,
Iacob fratris praefiguratum ceremonia cognoscimus, quam
platanam manu tenet. distincte describit Spiritus S. in horum nativita-
te gemiuorum, quam sic enarrat: prior in lucem
prodiit Esau rufus hispidus, at illum sequitur na-
scens Iacob: Fratrique plantam tenebat manu.
Esau Iudaeos praefignat, ab vngueculis, rufus, eru-
deli flagrans auaritia, vindicta cupidissimus, pel-
libus coopertus, vt captorum pilis, exterioribus
ceremonijs, pes cui inmittebatur, sacram notabat
scripturam. Hunc sibi Christianus apprehendit
& cum illo, & de illo fratrem superat: quia de
ipsis S. Scripturis illi ipsi supplantat, illis ipsis ad
viam conatur reducere veritatis.

Nota (monet D. Hier.) quod Esau vestitus
valde bonis & odoriferis abundaret ac arca con-
cluis, seruaturque non inuidebatur: illas autem
abstulit Iacob, illis patet is est affectus sibi bene-
dictionem. Hae suauifragrantia, pretiosaue ve-
stimenta S. Scripturam praeludunt. His Iudaicus
populus non ornatur: quia caecus est, & obie-
latus patitur oculos, dum praefiguntur: Dum le-
gitur Moyses volumem positum esse super cor eorum,
inquit D. Paul. Attamen haec sibi Christianus
assumit quibus & illuminetur, & benedicatur,
Vestes Esau scripturae sunt hebraeorum, quibus Gen-
tilium indutus est populus. Illius sunt haec indu-

menta, asserit D. Gregorius ratione eius quod D. Paulus ait: quod illis fuerint traditae aique com-
mendatae: Illis credita sunt eloquia Dei. Verum
illa seruare conclusa cistis, populi-ferunt com-
modo Christiani, vt declarauimus.

Tertio, manibus Christi, eiusque potentia, &
in illis, & cum illis S. Scripturae liber aperitur,
quia nullae sufficient vires illi aperiendo, nisi vi-
tute, & gratia Saluatoris. Ipse est, qui gratiam
infudit Apostolis, qua illam inteligerent: Apo-
stoli illis sensum, vt intelligerent scripturas. Ex-
pendit D. Gregor. quod vident vates ille missum
sibi librum: at qualem? Ecce manus missa ad me,
in qua erat inuolutus liber, &c. qui erat scriptura
in eius forma. Conuenientissimum S. Scripturae
symbolum: est haec etenim scripta per totum,
quia nihil in ea vacuum a mysterio, foris in coe-
lice, & intus: foris per historias, intus per cele-
stia mysteria illis representata: foris per bona
terrena, quae promittuntur, intus per superna & coe-
lestia, terrenis figurata. Quis librum aperuit Ma-
nus de coelo missa: Ecce manus missa ad me. Et
exaudiat illum coram me. Nomen S. Scripturae
frequententer dicitur Christus, manus Dei. Fiat ma-
nus tua vt saluet me. Manus per quam omnia
Deus operatur: Omnia per ipsum facta sunt. Ma-
nus haec secundum diuinitatem facta non dicitur
Gentium non factum. Eieri debebat, secundum hu-
manitatem: quando diceretur: Verbum caro factum
est. Haec illa manus est, quae scripturam aperit:
quia solo diuino eius lumine ac gratia S. Scriptu-
ra potest intelligi: haec enim Deus indicauit,
quando prout aduertit D. Paulus, Moysi praece-
pit sanguine agni librum legis adsperseretur. His
quadrat visio D. Ioannis de libro clauulo, ac sig-
nato sigillis septem: quia nulla erat potestas, ne-
que in terra, neque in profundis, quae librum ape-
raret, & vocem audiret dicentem, ne foveret: Vi-
ci leo de tribu Iuda, radix David, aperire librum.
& solvere septem signacula eius, & vult quod ag-
nus acciperet de dextra sedentis in throno libri, &
aperiret illum & solueret septem signacula eius.
Ex his prudentiam conspicies Ecclesiae, quae
semper ad declarandam, praedicandamque S.
Scripturam ecclesiae pestulam auxilium: parti-
ter haereticorum stultitiam, qui videntur, illam esse
se adeo claram, vt quisque suo eam possit inge-
nio comprehendere.

Quarto, mirare qua Christus reuerentia tractet
Scripturam, quia S. Scripturae librum stans acci-
pit, & sic erectus manet quamdiu illam reuoluit, tota
quasi illi hanc rem exhibens, nec sedet, donec ille illam
librum conuolutum ministro reddidisset. Stare possit
bus ecc.

bus erectum, signum est honoris atque reuerentie. Sic stant ceram Domino suo famuli, ut illi Salomons: *Qui stant coram te semper*. Similiter viri iusti stant in oratione coram Domino: *Qui stas in domo Domini*. Idcirco stamus erecti, cum S. legitur Evangelium. Nota Christi respectum ad Scripturam, quia quotempore illam habet in manibus, ac legit, ita erectus. Hinc elicit D. Chrys. circa finem reuerentiam, quam debemus factis codicibus; maxime vero S. Evangelij, & quod reuerentiā sint à nobis contingenda, quando illa tractamus, vel nobis exhibentur, ut super illa prælemus iuramentum. Et illius temporis refert consuetudinem, quod qui codices illos sacros contingeret, prius manus abluere, & cum timore ac tremore manus illis applicabat: *Si Evangelium quidem carpere oportet, manus ablueris, & cum multa reuerentia & religione timent, & timens accipis*. Attendite, inquit, qui iuratis super S. Evangelia, quia sint illa vobis dispositione in manus accipienda. Deinde sedit ut Dei verbum prædicaret, quo scilicet significaret se datā operā, ac sedulo sacre scripture mysteria velle docere Nazarenos; quia, ut sentit D. Aug. sedere ad negotium aliquod agendum, in sacris litteris indicat, se totum illi applicare, nervos omnes intendere, & de proposito adlaberari: Sic ait David, quod Deum oraturus sedet coram Domino: *Ingressus David sedet coram Domino*. Ne reprehendas, inquit, ut irreuerentiam, sed diligentiam & attentionem, quā cum Deo agere nitentur, admirare.

Aliud licet ego detegam in his. Christi ceremonijs mysterium, quod librum sumpserit, & quod in eo stans legerit, ac deum sedent prædicaturus: quia si attentius inspicias quod Sancti referunt Evangelistæ, non inuenies quod aliā Christus hos ritus observauerit, nec quod librum sumpserit, ex eo concionis suæ fundamentum thesaurum præscripturus. Aduerunt Evangelistæ quod Christus diuerso modo prædicaret à Phariseis & legis Doctores: *Docebat non sicut Scriba & Pharisei, sed tanquam potestatem habens*. Declarant hoc D. Hier. D. Chrysost. & D. Thom. & omnia comprehendit Abulens. c. in hoc fuisse discrimen, quod Pharisei & legis Doctores prædicarent quasi repetitores, Deique ministri, quocirca ad prædicandum, primo sumere debant Dei verba factis mandata litteris, illa legere, & concionis quasi supponere fundamentum. Christus autem prædicabat ut auctor eius doctrinæ, quam proponebat, vnde necesse non

erat ei thema sibi præfigere, seu aliud fundamentum, nec cogebatur se scri, tris alligare, nec alieni altari, quam proprius verborum, rōnde concionari debebat, non dicendū sicut ceteri prædicatores: *Hac dicit Dominus*. hoc eo scriptum loco legimus, sed *Ego dico vobis*, & hoc modo prædicabat in Synagogis. Scribe (dicit D. Hieron.) docebant populos, quia scripta sunt in Moyse, & prophetis. I. sū vero, quasi Deus & Dominus ipseus Moyses, pro libertate voluntatis sue: vel ea quæ minus videbantur, addebat in lege, vel commutans, prædicabat in populo, &c. Quasi Dominus loquebatur (inquit D. Thom.) et sicut legislator. Scriba & Pharisei textus S. erant expoliteres, vnde illum supponere debebant: Christus autem sumptus erat Magister, cuius verba textum faciebant, vnde nec alium debebat supponere. Hoc indicabat quando prædicaturus sedet, nec erectus, stetit. Ita fecit in hoc sermone famosissimū monitis: *Cum sedisset aperiens os suum docebat eos*. Et alijs occasionibus: *Sedens docebat iudæos*, inquit D. Luc. quod erat loqui quasi Dominus & auctor doctrinæ quam prædicabat. At in patria sua ea noluit uti auctoritate, sed cum summa reuerentiā ac humilitate, sicut ceteri, se prædicationi accingit: primo legit stans S. Scripturam, ne ciuibz scandalizaret occasionem: quia teste Evangelista, quam primum viderunt, quod librum peteret, omnes illico fixa eum oculorum acie contuebantur, quid rerum ageret, contemplaturi: *Omnium oculi in Synagoga erant intenti in eum*. Et si Dominus propria sibi ac diuina prædicaret auctoritate, statim ex eo sibi sumerent occasionem scandalizandi, cum ipsi hoc maximam iudicarent audaciam: ut statim videbimus. Vult hoc illorum Dominus præuenire scandalum, & ad prædicandum communem omnibus modum seclari, quem reliqui in prædicando obseruabant.

§. 6. Veniebat Christus in fscella scirpea, & patris sua se manifestat maiori beneficio quam ceteris omnibus.

Aperuit Christus librum, & evoluit illum, erat quippe radiū obvolutus, & ut nolissē loquamur modō, *reoluit librum*, donec occurreret prophetia maximæ hominibus consolationis, qualem non tantū in propheta Isaia, sed in omnibus prophetis, imo & in tota S. Scriptura non reperimus. Codicē Isaie vatis accipientis satis multa

Loco cit.
D. Hier.
In c. 7.
Mat. To. 34

D. Tho.
Mat. 1. 2.
Luc. 5. 3.

16. 52

multa poterant themata occurrere. In exordio ad prima verba, non ulterius revolendo, occurrebant illa, quibus ut prologus inhecat librum, rebellionis populum redarguens: *Audite cæli, & auribus percipite terra, quoniam Dominus locutus est.*

I. Isa. 1. 2.
 I. Cur Christus hæc verba potius quam alia assumpsit? *Audite verbum Domini Principes Sodomorum, percipite auribus verba Dei nostri, populus Gomorrhæ.* Thema funere poterat comminari, quo sapiens timore percellerat propheta seditiones, & eodem libro continetur. At tamen illa præterit, sed tempore congruum locum, quærit maioris consolationis, & totius S. Scripturæ verba cæteris gratiora quæ scripta legebantur: *Spiritus Domini super me: propter quod unxit me, Evangelizare pauperibus misit me, sunare contritos corde, prædicare captivis remissionem, & cæcis visum, amittere contractus in remissionem, prædicare annum Domini acceptum, & diem retributionis.* Maximi sunt hæc verba ponderis, quæ continent, quæ promittunt, quidquid boni mundo Christus erat allaturus, quod erat infinitum, unde non satis expendere possunt viri sancti beneficia, quæ his assignantur.

Indubitante credo, quod Dominus hic de industria tempore Ilaie verba illa composuerit, & in ore posuerit Ilaie, ut vehemens ipse hac occasione in patriam suam, illa proferret, sicut realiter protulit, nec alio loco ea illum dixisse reperimus. En tibi concionis eius exordium. q. d. O concives mei, dilecti, charissimi amici, patria mea amantissima, num hanc auribus vestris percipistis prophetiam? Vobis igitur rotum facio, quod hæc hodie coram oculis vestris impleatur, & medius vestrum sedeo, ut hac in civitate perficiam, opereque quidquid hoc vaticinio continetur: *Capit dicere ad illos: quia hodie impleta est hæc prophetia in auribus vestris.* Ecce quam acceptum principium quam pacificum exordium captandæ benevolentiae, atque attentioni aptissimum: *Capit dicere.* Scitote patriæ mei, quod ego ille sum, hic me habeatis, ut vobis hæc bona omnia conferam: q. d. id quod per eundem Ilaia dixerat: *Quia ego ipse qui loquebar, ecce adsum.*

II. Isa. 52. 6.
 II. Omnes allegoriam admirantur, quam expendit Rupertus in vita Moyfi: Illam adhuc tenellum ac vagientem pater fiscellæ scire excludit bitumine & pice illita, ne vilo modo aqua subintraret: *Fiscellæ scirpea limbo bitumine & pice.* Huic puerum includit, qui sic captivus decursu fluminis rapiebatur deorsum, donec fiscellam advertens

Principissa filia Pharaonis mandans de flumine eripi, coram se aperiri, puerum invenit formâ venustissimum, decore gemmeum, fuit hic Dux liberator populi sui de Ægyptiaca servitute. Quid opus erat Deo ut ambagibus, tanto communi studio, quo Moyfes ab interitu servaretur incolomis? Altum mysterium. Scripsi illi materia erat ex qua papyrus scribendo parabatur, unde & vocabatur *Papyrus* ut probat Rupertus ex versibus Lytani, atque ex ipsâ siebant schapha, nanes, lembi, quæ pice & bitumine imita periculosa cabant: & ita vates Ilaia naves vocat: *Vasa papyri.* Notat hic Spiritus S. profundum Sacramentum. Eternus Pater volens filium suum mittere in hunc mundum, & quod iam à mundi principio per decursum venisset tempus, quasi per aquarum decursum, illum fiscellæ includit scirpeæ, hoc est, S. Scripturæ. Quantum sapio vultum aptius dari poterat S. Scripturæ symbolum, quam hoc, nec desinit, quæ iustis quid illa sit, declarat. Fiscellæ scirpea nitro contexta artificio, pice & bitumine diligenter illita, quæ constructus supremus ille Moyfes desoluit. Quam industrie contexta est hæc fiscellæ varijs libris sententijs, historijs, prophetijs, ut opus manuum Spiritus sancti? Quis consensus, quæ vnus ad alterum convenientia: ut velut texti, & combinari scripti filioque traieci se mutuo complectantur? His conclusus, his absconditus inclitus Dei filius descendit. *Vnus legis Christus, inquit Apostolus.* Et A. 8. 14. postolorum Princeps, S. Petrus hoc ipsum prima ad sua concione declaravit: *Huic omnes prophetae & apostoli testimonium perhibent, & remissionem peccatorum accipere per nomen eius, omnes qui credunt in eum.*

Ad amulum enucleat D. Augustinus hæc Davidis verba, quæ quasi ænigma proponit: *Nam quid Sion dicit: homo & homo natus est in ea, & ipse fundavit eam altissimus.* Præter impossibilitatem, dicere de Sion quod homo qui nascatur in illa, illam fundaverit. Noun vites fidemque superat quod in ea nascatur domo cæmentarius, quam ipse construxit? Si in ea nascebatur, quando iam nascebatur, esse debebat edificata. Si ipse illam edificaverit, nondum illo nascente erat edificata. Voluit, respondet D. Augustinus, indicare quod ille, qui in Bethlehem nascitur, vel et conceptus in Nazareth, iam erat, & esse habebat, antequam ibidem conciperetur: & sic se res Deus habet, quod fuerit conceptus secundum humanitatem, & esse habebat secundum Divinitatem. David quis hoc declarabit mysterium? Vbi virum illum præclarum inveniam? Sacris venit Scripturis inclusus & absconditus: *Dominus narrabit*

vult in scripturis populorum, & Principum. Quod humanus de mysterio capere non potuit intellectus, Deus sacris includit scripturis, quæ sunt scripta publica, cunctis patita, secuta ac indubia. Illis diuinus hic Moyses venit absconditus. Hæc est sententia D. Basilij. a. D. Athanasij. b. D. Cyrilli. c. D. Chrysost. d. voluisse Christum de cœclis ludæos, die illo solemnem cum illis habitare disputationis de diuina sua persona, quam accitate narrat D. Ioannes, quia volens illis quis esset manifestare ipse s. ad s. litteras remisit: *Seruatamini scripturam: quia vos putatis in istis vitam æternam habere, & ille sunt quæ testimonium perhibent de me.* His venio conclusus, fidei scellum hæc aperire, & vas papyronis pice linitum, oculis vestris absconditum, referate: his adsum innotuit, & sub littera mortua conclusus. *Seruatamini.*

Non vobis sufficit, attendere superficiei, pice & bitumine compactam obsecratam litteram, scrutamini quid intus sub hac littera reconditus, & inestum inuenietis. Hanc beatam sortem aperienti cistam, aut fidei scellum singulatiter Christus patriæ scæ reuerentissimam Pharaonis Regis filia præsignabat, quare coram illis fidei scellum hodie dissoluit, & ait. Contuemini, quod ego ille sum huic inclusus prophetia: quia si sola huius vaticinij verba vsque modo ad aures vestras accesserent, nunc coram oculis vestris habetis quod illis absconditur. Ecce ego, quem præsentem innotumini, qui vos omnigenis impleat beneficiis: ea namque intentione delcendi.

Se gessit Christus cum patria sua, vclut mercator opulentissimus qui reueritur cum natu longinquis ex regionibus, milleis opibus referta, auris, sericis, linteis, sacaro, lignis medicis quibuslibet infirmitatibus præstis, qui priusquam ad portum, quo tendit, appellat, ut omnes ibidem suas proferat merces, maiora explodit bellica tormenta, quæ per cuncta resonant litorea, ut à longe ea ciues audiendo, qui in portu morantur, se paratos sistant tantis bonis recipiendis. Hoc egit modo distillans ille mercator, qui venit gravida nati illa cœlesti, humanitate sua sanctissima, pretiosissimis totius cœli meritis ut appellat in Nazareth, ibique navem exponat, illamque reddat civitatem opibus præcellentissimam. Ad hoc facta fuerunt celeberrima illa miracula, quæ prius circumquaque efficiebat, quæ fortius longe quam tormenta maiora resonarent, ut audito eorum in patria tonitru se illum recipiendo præparent. Hodie Nazaret appulsus est. Quasi navis insitoris, seipsum proponit, & quis sit, declarat, quod scilicet navis sit ab æterno Patre, Bapt. de Lanza T. II.

tre missa ex indiis cœlestibus, prospero vento, statumque divino spiritus s. ut in ea, quidquid boni continet Deus, aut ipsi possent optare, exponat: *Spiritus Domini super me, propter quod unxit me, ecc. Hodie impleta est hæc prophetia in auribus vestris.* q. d. Ecce ego charissimi municeps: Ecce ego, patria mea dilectissima, modo me vobis sisto præsentem, me habetis, ut in vobis simul iunctis agam, quidquid in alijs sparsim verbis ac regionibus sum operatus. Num censens Christum optimi filij, respectu patriæ ac civitatis, & fidelis compatriotæ respectu concivium, obligationi satisfecisse? An plura poterant ab eo postulare facienda? Num aliquid maius debuit patrare? Nihil amplius cum Abraham fecit (asserit D. Chrysost.) licet talis esset, cui præclarissima præstare beneficia, cuius ingressus est hospitium, sub trium Angelorum persona, in eo recedit, comedit, vclut familiam eius redderet nobilissimam, si illum pro munere suo recipere fide viua, sicut & in veritate Dominum suscepit quo se tantis beneficiis, dōisque emulacionibus recipiendis, quæ Deus illi concessit, præparavit, quibus domum eius claro stemmate donavit, totaque reddidit splendidissimam universo. Concludamus igitur, quod nedom Christus patriæ civibusque defuerit, quinimo plus iusto civibus fuerit liberalis.

§. 7. Sui Christum offenderunt patriam, eius familiam, ut pauperem deficientes: quod in mundo est frequentissimum.

Modo considerate, quàm magnopere illi Christo defuerint. Quando namque Christus in medio illorum sedit, seque illis adeo, blandum, mitem, largum, paratum, & omnibus modis dispositum obtulit, ut pro patria, pro civibus quidquid optare possent, ageret, quid illi? Quàm primam viderunt, quod librum sumeret, se lectio accingeret, os aperiret coniectioni, conversi omnes vclut attenti oculos in eum tanta coniectione quasi bovem viderem per aera volantem, colla, & brachia versus illum extendunt, antes arripunt apertas, quid dicturus esset, auditori: *Et omnium oculi in synagoga erant intenti in eum.* Tantaque Christus in ijs quæ gessit, dixitque, gratia, ac decore præfuit, ut eorum corda percelleret, ac iudicarent quid esse cœleste, & supereminens, promde sic dicere coeperunt: *Et omnes testimonium reddebant illi, & mirabantur in verbis gratie,* quæ

Ho. 2. in
1. ad Thes.
ad finem.

19 40

S 55

quæ

I.
Ceniticia
Nazare-
ni in
Christum

Matt. 13.
Luc. 4. &
Ioan. 6.

Marc. 1.

L. 2. de 18.

cordia E.

uang. c. 42.

a libr. de

Conf. mo.

naft. c. 4.

b In dial.

adira Tri-

phonum.

a Epi. 47.

Ad Gal.

p. 1. 6.

II.

Eorum

incon-

stantia

noia-

na.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

Exod.

ps. 8.

que procedebant de ore eius. At subito retenti li-
nidæ consilio malitia: suæ contra eum tumultu-
antur & iniicem cubito pulsantes, in hæc verba
protimpunt: Vah, vah, non illum videtis? unde
formicæ alæ? quem se nobis hic conatur ob-
trudere? qualem se nobis depingit? quasi vero il-
lum minime cognoscere-mus. An non filius hic
est Ioseph fabri lignarij? Numquid non ipse par-
vulus ille faber optimè nobis notus? Nomen Ma-
rie eius est mulier illa paupercola, Maria? Eius
fratres nonne sunt Iacobus & Ioannes, & illi qui-
dem adeo communes officiales, ut nemo illo-
rum nobis non sit cognitus? Vnde hoc illi, ut
prædicet, & exponat scripturæ mysteria? Vnde
illi virtus illa ut dicat, quod eum ad res tam ar-
duas Spiritus S. delegavit? Et illo modo Christum
despexerunt. Referunt has rationes Evangelistæ
sedula singularitate: Dicbant: Nomen hic est filius
Ioseph: Nomen mater eius dicitur Mariæ & fratres
eius Iacobus & Ioannes, & Simon & Iudas? Et
sorores eius apud nos sum? Vnde ergo huic hæc om-
nia? Vnde ergo huic sapientia, & virtutes? & scan-
dalizabantur in eo. D. Marcus addit quod de illo
sparserint: Nomen hic est faber? Vnde, licet D. Au-
gust. credat, quod hoc dixerint, quia credebant
cordia E. quod filius esset Ioseph fabri lignarij, D. tamen
Basil. & D. Iulianus Martyr. & D. Hieron. &
uang. c. 42. arbitrantur, quod Christus actualiter epi-
scopium exerceret lignarij saltem in illo adinuauis
Ioseph vsque ad trigekimum annum: quia
b In dial. quis credat, quod toto tempore illo vixisset
otiosus.

Res est plena stuporis, quam cito homo quod
ceperat, iterum desciat, & quod prius approba-
verat, postmodum reprobet. Videatur hoc in
illo D. Paul: Maror quod sic tam cito transferimi-
ni ab eo qui vos vocavit in gratiam Christi, in
aliud Evangelium. Notetur hæc duo verba Sic,
& illud, tam cito. Tam cito, ut vix se cruce pos-
sent consignare. Hoc dicere voluit, ut declarat
D. Hieron. O tam cito. Ad primum sermonem,
ad primam rationem mutati estis, reproballis,
quod prius probaveratis, & Evangelium expel-
listis, quod susceperatis. Ad primam tantum al-
terius doctrinæ, quam audistis, propositionem.
O rem prodigiosam? Hoc Dei quoque populo
contigit. Mandat Dominus Moysi: Va de, descen-
de, percutit populum, quem eduxisti de terra E-
gypti. Perge, hinc descende, vide quid tuus ille
parret populus. Vide quantam referant gratiam
illi beneficio, quod eduxerim eos & liberaverim
de servitute Egyptiaca, pro eo namque, ut pa-
ribus nec studiis colerent, idolum crederent, &
falsorum Deorum suorum adorationem festo so-
lemni celebrant, illis altaria consecraverunt, vitu-
mas obtulerunt. Recesserunt cito de via, quam
stendisti eis. De cultu hyperdulæ, quem nomini
meo debebant: cum vix pedem extulerint & eg-
pto, vix nova ceperint gaudere libertate, in
quam illos asserui, quando mihi terga vertunt,
& que optima prius approbarant, ut pessima mo-
do reprobant quando suæ libertatis acceperunt
beneficium, quod tam cito retrocellerint, ma-
lum est, quod terga mihi verterunt, at Tam cito.
Tam modica persuasione, & rationibus adeo de-
bilibus. O humanam inconstantiam! mortaliū
levitatem! quod videant Nazareni gratiam, que
Christus magisterium declarabat quo polletat
S. Scripturam, eiusque interpretationem, quod
doctrinam eius audiant, quæ quia talis est, om-
nium sibi corda pettrabat, sic ut quid diuinum
in illo ac cæleste venerentur: & quod tam cito
tabida corosis eorum cordibus invidia in illum
insurgant, eum aspernentur, & in eius hæc er-
cant verba conuictum. Nomen hic est fabri filius.
O exoticam inconstantiam!

Diuina continent hæc verba sacramenta. Pri-
mo: non parum euidenter ostendunt Christi
virtutem, quam & ipsi fatebantur. Secundo co-
rum probant obstinatam tetragam: que nequitiæ
Regula est Philoſophorum, quod subiti motus
indicia sint veritatis: cum enim non ex propria
veniant deliberatione ipsi naturæ adscribuntur,
hæc autem non fallit, non errat: à suo namque
mouetur auctore, Deo scilicet. Motus autem
deliberati sunt cordis in dices, & eius quod nobis
proprium est, quia ex proprio consilio conuictus
& in hoc quilibet agit, iuxta illud quod pedore
cordeque gerit absconditum, huic quoque rego-
la conuenit toties repetita Philoſophorum, quod
qualis quisque in se est, talis similiter est ipsi,
quod profert, iudicium. In Nazareni subiti co-
tantur motus, fueruntque illi primi, quos habue-
runt, quando legere cepit Saluator Scripturam,
de eaque sermonem insinuat, stipenda nempe
admiratio gratiæ, & virtutis, quam adverteret,
verberum eloquentiæ, doctrinæque celsitudinis.
Quod absque dubio hinc processit, quod tali
modo Christus concionem inchoaret, ut radios
quosdam ex diuina sua facie splendidissimos o-
mitteret, quibus ad se corda omnium allaceret
quia hoc illi, (testatur D. Hieron.) apte
erat familiare. Ipse fulgor certe, & maiestas
nitatis occulta, qua etiam in humana facie reluce-
bat, ex primo ad se venientes trahere poterat
Hic inopinatis motibus ostenderunt verum
talem.

ratem, & excellentiam, quam in Christo cognoverunt, demonstrarunt. Mirabantur in verbigratia quæ procedebant de ore eius.

Porro confestim alia subsecuta sunt iudicia deliberata, quæ prodierunt consultando, & conferendo singula, quisque proprio conformiter pectore suo, ac cordi, & inter se: quia diabolico cuncti luore tabescebant; unde & ipsum, cuiusque doctrinam sunt designati, calumniantes, quod vi esset infima, abiectaque fortis, nullius stemmatis & hinc oritur: ut illa omnia vili fierent quæ de illo per exteras regiones honorifice spargebantur, & de mirabilibus eius inter se colloquerentur: quod omnibus erat admirabilis, quasi de semilibus libellis, prodigiis, signamentis & loquacibus ludicris omnia ut mendacia, & præstigia calumniarentur: hæc etiam illis innotabant, cum ea dixisse narrat D. Marc. Unde virtutes tales, quæ per manus eius efficiuntur? q. d. exteros potuit hic suis dementate præstigiis, & circumvenire mendacis: illis utique incognitis; nos autem, nequaquam potest, quis sit enim, optimè notimus, eius nos non latet ergo, nec ignoramus, quod nihil habeat alicuius momenti, nec de quo sit aliquid præclari expectandum eorum, quæ fama fert apud alios efficisse. Mirare, quæ in multis calumnias, & adeo irrationabilia comitia, quantoque despectu cordis, ex præva malitia Christum aspernentur.

Primo, eius vilipendunt natalium originem: quem ut Iosephi, & Mariæ filium, pauperum, abiectissimæque fortunæ, hominem vellicabant. O malitiosum amentiam! quinimo eo intuitu Christum magnificere, & generis intelligere debuissent eminentiam: quia apud illos ipsis scomatibus nihil erat notius: nec vltos frequentius reuoluebant libros, quam in quibus suorum natalium origo describatur: in tantum, ut necesse fuerit, D. Paulus Timotheo scriberet, ut fidelibus præcipere, illis studiis non adeo inhaerere, ne intenderent fabulis. Et generalis terminatio: quæ quæstiones præstant magis, quam adulationem. Quocirca nouerant euidenter, quod ille Ioseph, illa Maria, (quos dicebant) filij essent legitima rectaque linea descendentes, ex magno illo Patre Abraham, ac regali stirpe, & familia David, quod similiter orti essent ex legitima progenie plurium auctorum Regum, Ducum illustrium, gratiarum sacerdotum, eorumque proinde propago, totius orbis & vrbis esset nobilissima.

Ex his vero verius constat, eorum fuisse iu-

dicium inuersum, & omnino peruersum, quali laborat mundus, qui natalium, stirpisque splendorem non ex antecessorum alicuius iudicat eminentia, sed ex opibus, & quas modo possidet, facultatibus, proinde potest quis habere progenitores Cæsarem Augustum, Scipionem Africanum, Gothosque nominatissimos qui si censisset tenuioris, illum ut terræ filium, & nullius pretij: (a) habebunt, & ut talem, in postremum locum, nomenque reijcient. Per Prophetam Oseam Deus expostulat contra peruersos inuolucrosque modos agendi Ephraim, de quo hoc primum redarguit, eum adeo delirare ut pasceret ventremque suum impleret vento: (b) Ephraim pascit ventrem. Mundum hic, & mundanos inuolucrosque: quid magni faciunt, quibus ventrem impleant? terræ facultatibus, censibus temporalibus, pecunijs, artibus, bonis minoris ipso venio substantiæ. Iob ait. Memento mei Deus, quia ventus est vita mea. Quid est vita vestra? ventus, ob eius debilitatem, paruum consistentiam, alterationes, mutabilitates, si vita vestra, quam David nominat substantiam, & fundamentum ventus sit, qualia erunt eius accidentia? omnia ventus sunt, & minus quam ventus, si vita vestra, teste D. Jacob, Vapor est ad modicum parens, & Inco. 4. 17. aëre dispersus, quid ergo illud erit, quod huic innititur ventus, & vento minus sunt opes vestra, aruorum iugera, pecuniæ, dignitates, his amens mundus pascitur. Ephraim pascit ventrem.

Addit deinde, quam peruersè, quam finitè de rebus ferat censuram. Chanaan in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit. Chanaan, non quod talis esset progenies: quinimo plurimum inter se Indarum ac Chanarum origo discrepabat, sed quia morum peruersitate talis esse notabatur: sic enim illos alloquitur Ezechiel. Radix tua & generatio tua de terra Chanaan. Eze. 16. 9. Manu, inquit, stateram appendit fallacem iniustam, qua quæque ponderat, qua melas committit iniquitatis, & mille calumnias mille promunditudo inepitias. Et quæ, precor est illa statera dicitur Pecuniæ, facultates. His omnia trutinat quem videt opibus superbum, illum nobilem, illustrem, & doctum, & quidquid volueris, inuolat, & tanto plus his eum præfulgere iudicat, quanto erunt, aut sentit illum istis plus abundare, unde dicit, quod hoc sit eius idioma: Et dixit Ephraim. Verumtamen dices eff. Etus sum, inueneri idolum mihi. Legit alia littera: Inueni vinum mihi. habeat pecunias, & mundi totius nobilissima quali prætendit decorabitur familia, illumque ut

ipforum Deorum filium extollent, ac prout Gentiles heroe celebrabant: *Inueni idolum mihi. Facultatibus abundet & pondus habebit, propendebit eius statera, atque illustrissimus, nobilissimus, honoratissimus habebitur. O grauissimam calumniam, dicit Dominus: Dilexit calumniam. Quid igitur, num quia corporis defuit pecunie, & animae virtus debet deesse? quia crumenae non insunt nimis, debet cordi non melle robilitas? Hæc illa est proditoria fallaxque calumnia, quam Christo irrogant: & fallaci illa statera. Christum appendunt: & quia videbant eos, quos ut eius parentes habebant, rerum omnium indigos, & illi, ipsos contemptum habebant, omneque ut viles reijciunt & mundi periplectema, quo modo, & pariter, & filium, omnemque eius progeniem conuictus proficiunt. Hæc sunt illa iudicia, quæ D. Iacobus fugillat: iniqua, eius, qui virum iudicat, ex eo quod aut diues est, aut pauper: quia quem opibus videt affluentem, honorat, reueretur, auscultat, sedem offert aduenienti: Codrum autem mendicantem remoratur, iubet ut stet erectus, excedat, & c. Etenim si introierit in conuentum vestrum vir aureum anulum habens in veste candida, introierit autem & pauper in sordido habitu &c. Nonne indicatis apud vosmetipsos, & facti estis iudices cogitationum iniquarum?*

Iacob. 2.
2.

S. 8. Iniriis Christum laceſſunt: quia quod illum pauperem notarunt, nihil de illo magni crediderunt, contra statuta mediæ fidei.

Hic calumniae Christo illaræ, & aliam multo maiorem addiderunt: non enim tantum eius progeniem contempserunt, quia pauper erat, Ioseph & Maria pauperes, quos parentes eius altimabant, sed insuper ex illo concluderunt esse impossibile, ut adeo vilius pauperibusque quis natus parentibus, à rebus tam excellentibus commendetur, nec virtute, nec sapientia, nec coelesti gratia, nec potestate faciendi miracula, nec vlla bono ralem posse decorari. Dicebant: nonne hic est fabri filius, & mater eius Maria? unde ergo hinc virtus & sapientia? Quasi eo, quod quis sit pauperis lignarij, mulierisque in puer filius, nihil possit habere laudabile, quasi Dei cona eiusque gratia ipsi essent alligata, qui parentibus gloriantur opulentis, & dignitatum gradibus illustribus: quasi vero non tantum haberent illi, aut eorum Deo non tam essent reci-

VI.
diues &
pauper
æquales
iungit.

piendis Dei muneribus capaces pauperes, quam diuites: quasi vero non haberet animam tam coeli honorumque supernorum capacem pauper quam diues. Hæc inter cetera Iohanni Deo mendices, quod licet in bonis, locis, officiis terræque sedibus sit inæqualitas, in bonis tamen celestibus tantum potest pauper quantum diues, & potest is non minus seipsum ad ea promovere. Iustissimam de hoc Dei legem aduertimus præceptam Moysi, ut populo promulgaret: Hanc scilicet quod dum iustum iniret domorum populi (quod scilicet faciebat) quisque medium solum solueret, quo valore pendere diorum regalium, nec diues plus solueret, nec pauper minus. Statuta legis audiamus: *Quando intuleris sanctam gloriam israel, iuxta numerum dabit singuli primum pro animabus suis Domino &c. Diues non addet ad medium solum, & pauper nihil minuat. Tantum dabit pauper, quantum diues. Dominus, lex illa, saluo meliori iudicio, videtur iniusta cum tantum exigit à paupere, quatenus à diuite. Exploratum est, vnumquemque debere contribuere, suis conformiter facultatibus, si præcedat opibus diues pauperem, quid tantum à paupere, quantum à diuite exposulat? tantum dabit pauper, quantum diues. Quinimo & in lege purificationis præscriptum, ut mulier dinor agnum offerret, pauper ior autem: *Duos turtures aut duas pullos columbarum.* Quia non tibi iustum videbatur tantum pauperiorem gravare, quantum diuorem. Hic coeleste later mysterium. Erat hoc tributum à Deo imposuim, oblatio quædam, quam volebat offerri ab vnoquoque in gratiarum actionem beneficij creationis, quod hominem creasset, animam illi infuisset rationalem. Hoc est: *Primum pro animabus suis.* Si sit igitur ad hoc, sit æqualis pauperis atque diuitis oblatio: tam præclarâ enim animam, & nobilem largitus est Deus pauperi quam diuiti? tanta præditam capacitate ad bona coelestia, ad beatitudinem, ad diuina dona misericordiae, & quæ tanto polleat iure ad Deum, eius gratiam, eius sacramenta, eius coelum, quanto diuitis, nec vllum discrimen agnoscimus.*

Illud quoque D. Paulus expressit, dum ait: *Non est Genilis & Iudeus, circumcisio & præputium, Barbarus & Scleris servus & liber, sed omnia & in omnibus Christus.* Audi, monet Diues Ambrosius: *Et erit tanquam lignum.* Symbolum, quod nobis rex David depinxit arboris illius coelestis, in qua fructus omnigenos gratiarum donorumque reperimus: *Et tanquam lignum.* Alludens, ad hunc

ad arborem illam celeberrimā, arbore virā, quam
Dominus plantauerat: *In medio paradisi.* et
ignorat quod docet Philosophia, quod illud di-
catur: *Etate in medio, quod æqualiter distat ab ex-*
tremis. Talis est Christus in bonum nostrum,
quantum est ex parte sua: tam enim cum sibi
proximum habet pariter, si eum velit, quā di-
stet, tam paratus est accumulare diuitijs infirmis,
quam sanis, et plectuum quā nobilem: idcir-
co, namque inquit Digns Ambrosius semper in-
uenies illum positum in medio. Quando nascitur,
in medio iacendorum animalium ut prædixerat
vates Abacuc, symbolum peccatorum Gentilium
et Iudeorum: quando adolescit, in medio Docto-
rum sedit in templo: quando uiuit, agitur
cum apollolis? *Ego in medio veltri sum:* quan-
do moritur, melius inter duos latrones expi-
atur: quando à mortuis resurrexit, *Sit in medio*
discipulorum suorum. Ita ut quod bona cælestia,
quæ plenis buccis vocari merentur bonā, et in or-
dine ad illā, et ad sacramenta, quibus suam Chri-
stus dat Ecclesiam nulla sit personarum accepi-
tio: quia tanto iure ad illā gaudet pauper quanto
diues, et omnium infirmis æque abiectissimus
optio, quā Rex et Princeps nobilissimus: Com-
muni abiectissima vetula, quā dominā omnium
honoratissima.

Quirimo, si rem consideremus, & per regulas operaque demeritiamur, quæ Deus lapidum numero in scripturis exprellit, semper amplius promouit pauperes quam diuites, & emendationibus beneficijs donique honorauit. Ecce, in primam regem ducentum populi virum eligit ab hominum memoria reiectum asinarum agalorem. In huius successorem apprehendit Dauidem, adolescentem imberbem adeo incognitum, vt nec in domo patris sui eius recordarentur, quia semper custodiendus paternis ouibus inuigilabat: *Sustulit eum de gregibus ouium, & de post faciem accepit, eum.* Amos in Prophetam ait sumpsit buculum per Thecuz deserti diuertentem *Infans vellens Sycomoras.* Danielem inuenit miserum captiuum suo perfudit spiritu, iudicem creat in causa illa tam illustri, qualis illa fuit, in qua de Sufanne capite disputabatur. Eliam puerum prænatum extollit Prophetarum, cuius vix nouimus originem, nec quis ipse fuerit sciat. Eliseum duplici implet spiritu adolescentem operarium, cuius erat exercitium fecerit boues arare. Ipsemet prolestat, quod suus spiritus, omnium gratiarum bonorumque faturus, super pauperem, humilemque requiescit. *Super quem requiescit spiritus meus, nesci.*

super humilem & manifestum & Subtiliter hoc
D. Gregor. Nazianz. expressit agens de operibus
Spiritus-S. & in quibus eadem operetur: Hic
spiritus, qui postquam natus fuerit, circa adum Nazianz.
facit, peruersos spiritus excantantem, atque Israe- Oratio in
lis r. gem designat. Si captiui moros vellunt, sanctam
Prophecia efficit, Dauidem & Amos regna. Si Penitenti-
adulescentem elegantem acceperit, prebiterorum
iudicem constituit, idque supra quam a. uis ratio-
ferre videatur. Testis est Daniel, qui leones in lacu
superauit, &c.

Hinc monet nos D. Iacobus, ne credamus eo, quo nos, modo Deum in iure rationem, agendo, sicut nos, cum acceptione personarum, & in nostris negotiis ac contractibus, ditiores ac potentiores præferendo: *Frates mei nolite in personarum acceptione habere fidem. Domini nostri Iesu Christi.* Nominis fidei omnia dona & cælestia, & spiritualia Christi comprehendit: *Audite fratres mei; nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, ditiores in fide & heredi regni, quod ei promisit Deus diligentibus se?* vos autem *exhonorastis pauperem.* Vos precos attendite, qui os Deus elegit multos gratia sua ac Evangelij principaliores. Nominis pauperes discreti plicatores, tribus, pauperes idiotas qui gymnasia non frequentant, nec illa quidem viderunt? Hoc idem confirmat D. Paulus: *Quia non multos sapientes secundum carnem, non multos potentes, non multos nobiles, sed quia stulti sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes. Et infirmos, multos elegit Deus, ut confundat fortis, & ignobilia mundi, & contemptibilia elegit Deus, & ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destruantur. (quia sic conueniebat,) ut non glorietur omnis caro in conspectu eius.* Quanto magis mundi fortitudo decliderat, tanto cælestis virtus elucet manifestius, atque in his tanto Deus brachij sui potentiam declarat euidentius, quanto sunt mediæ, quæ suis destinat operibus, vtiliora. Hoc licet nobis proponere Nazareus: *Nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo?* Vnum Dauidem, alterum Ezechielem, hunc Dancielem, illos Michæam & Amos? *Vos autem exhonorastis pauperem.* Vos autem exhonorastis pauperem Christum, quia eo quod talis sit, vobis videtur, quod habere non possit aliquid Spiritus S. donum, nec agere aliquid dignum memoratu. Hinc emanauit, quod scandalizabit in eo. Emphaticum habet hoc verum non minus, & significat, quod nullam adhibere fidem iis quæ de Christo spargebantur præclarissima. Conferebant inter se prodigia, signa stupenda, miracula celeberrima, quæ tam loquenter percrepant, & hominibus, quem suo iudicio cer-

23
V. I
Personarum ac-
ceptione
dissuade-
tur.

e. Jacob 2.
 1.
 2.
 1.
 1. Cor. 1.
 20.

1111 Jacob

VI.
Nazari
norum
ficando
lum.

nebant abiectionem nullius stirpis summe contem-
pibilem, & in hoc scandalizabantur dicebantque,
implicat, hominem hunc ea patrie, quae de illo
diuulgantur. Nō sibi conueniunt, non correspon-
dent tanta miraculorum potentia, & tam abiecta
generis nobilitas; quali hunc extractum esse ne-
mo nostrorum ignorat. Et hoc inter se m. lita-
bant: *Vnde hinc virtutes, & hac omnia?* Vnde?
num ex eius natura? ex eius prerogatiuis? ex
praeclaro parentum stemmate? quidquid in illo
notamus, abiectum est, vnde ergo tanta possunt
prodire mirabilia, quanta de illo facta referuntur
q. d. Quod seipsum alij fallant, & opera de
illo credant, qualia dicuntur, non mirantur:
quia, quis sit, non agnoscunt, nec eius per-
spectam habent infirmitatem, nec eius aut fa-
miliae suae nullam dignitatem, nec parentum,
stirpis, fratrumque genus norunt obscurissimum.
Porro quoad nos, fallere non potest, etenim
illum nominus iustus & in eute & scandalizaban-
tur in ea. Generatio praua, praeputera, atque pec-
uerla, cum enim de Christo praecellere sentire,
enimque magis pendere debeant, ex ijs quae
illo peterebant, magnalia illis tamen si tem de-
negant ex eo quod de ipso vilitate iudica-
rent.

(a) *26 ps. d. a. mundas.*
(b) *24* Hos illis comparo rationis expertibus quo: Spi-
ritus S. Filios Belial aequit: cum enim illis Do-
minus in Regem vinxisset Saul, defensorem, qui
de potestate redimeret inimicorum, & in prilli-
nam assereret, libertatem, seruaret, mox ut illum
viderunt, & stirpis eius infirma, nihilque prosapiae
recondantur, parentum memorant natales eoque
vulgares, & obscuros, aspernati sunt, dedignati
sunt, arbitrati sunt, omnes eius vires excede-
re, quod animus illi foret regi conueniens, prin-
cipisq; Monarchae vigeret conditionibus, cui tam
ignobilis parentum erat prosapia. *Elly Belial*
dixerunt. Nam saluare nos poterit iste: & d. d. d. d.
1. Reg. 10, 17. *non attraherunt ei munera. q. d.*
hoc quod modo Nazareni: Vnde hinc potentia?
vnde virtutes, & c. Proprium opus hoc suoz-
biae, & oculos in propriam conijcere dignitatem,
& in exteriorum vilitatem, ut illos dedignetur
D. Gregorius ex occasione declarandi verba Iob:
Lib. 14. *Omne sublime videt, ipse est rex super uniuersos fi-*
Mor. 14. *lios superbia: de superbiis agit & humilibus. Quia*
14. v. f. *rei quid caute sit, quod superbi sanctos hur-*
que ad *miles despiciant, & humiles sancti superbos*
finem. *magnificiant peccatores. Et ratio confestim al-*
Iob. 41. *signatur: eo quod insani superbiis oculos con-*
2. *spiciant in bonum aliquod, quod in se habent,*
& in defectum aliquem, quod exteri laborant,

Nihil tam bonum, quod non aliquo labore
defectu. Perditi bonum & sanum est peccus,
porro si vesiculam gutturis vel membrum
lani interiore comedere volueris, lapillis in-
uenies repletam, qui tibi dentes confringant.
Nihil tam malum quod non aliquod ha-
beat bonum. Serpens virtutem habet cordu-
lem pro theriaca, quae venenum tollit, ipse
tamen veneno turget. Superbus in se bona quae
que perpendit, in proximo vero defectus ex
aggerat, vnde & seipsum inuicem estimat, alium
autem temerarie vilipendit, & hunc contem-
ptus iste nascitur, quo superbus humilem asperna-
tur. Humilis vero e contra, proximi virtutes do-
naque considerat, & sua in se peccata solius
inuestigat, vnde & seipsum designatus despici-
& proximum quauislibet grauem peccatorem
sibi modestus anteposit. Quantum erubebat Da-
uid Sauli regi licet improbo? Et quanto se il-
lo faciebat inferiorem? Ratio datur, quod in
illo David attendebat, quod rex esset & vo-
lus a Deo, in se vero, quod infirmus esset
& in patria domo natu minimus, ex tribu pau-
pere progenitus: vnde Regem sic affatur: *Quam*
persequeris Rex Israel? quem persequeris? (At-
tende, precor, quis sum) *Canem mortuum perse-*
queris & pulcem unum. Adelt Gregor. Gen. 14.
canem unum in Regem fuerat David, iam exoratus
Samuel, & coram superbo orem fundente didicerat,
quod eius diuina gratia, Saul reprobat, ad regni
gubernacula possidenda seruabat, & tamen perse-
quenti aduersario memento humiliter substernebat. Et
quibus D. Gregor. horum confirmat verborum
veritatem: Omne sublime videt. Quod scilicet in
proprium sit superbo per Leviathan designato,
non nisi sublime & excelsum quod in se est, de-
mitari, & vile quod in alijs est, attendere,
quo fit ut alios dedignetur, ut exemplo patet
in his Nazarenis, qui hoc tantum in Christo per-
pendunt, quod humile, quod in oculis eorum ac-
rectum reputatur, & nequaquam eius doctrina
sublimitatem, & miraculorum considerant excel-
lentiam. In scriptis stirpis suae considerant emi-
nentiam, quod de Patriarcha descendant Abraham
& nequaquam vitia & peccata, quae illos poterant
humiliare, vnde & Christus apud eos nullo in
honore habebatur.

Patebit modo euidenter, quam iusta de causa
Christus de illis possit lamentari, & quam nullum
sit fundamentum, quo ipsi nitantur, ut deponant
de Christo querimonias, cum ipsi in Christo etiam
illud vilipendant, quod primo loco habere de-
buissent, & nullius pretij ducunt, quod attenuis
expe-

expensum agnoscere debuissent, ut omni vere-
ratione. Ita ut multifariam, multisque modis hi
Nazareni concives, Christum inuicem exagita-
rent, summamque sint machinati calumniam.
Nihilominus, cum Christus ea de causa, & de-
beret & posset contra eos vehementius expositu-
late, prostrant illi tamen querelis corde formatis
acerioribus, in illumque conieciunt, obloquen-
tes: *Quanta audiuimus facta in Capharnaüm, fac
& hic in patria tua.* Verba quæ in si perficere tau-
nam querelas in Christum comprehendunt; q. d.
Ergone fieri posse credimus, ut adeo sis exteris
nationibus liberalis, adeo beneficis ut illa pro-
bant quæ de te vulgantur, & in illis operaris, no-
minatim autem Capharnaï: patriæ verò tuæ sis
adeo parus & austerus, ut ne vnum eorum qui-
dem in illa perpeties miraculum? Atamen si ea
penitus inspicimus, simul cum querela dia-
bolicum explicationem operum magni-
ficum, quæ de Christo, fama perculante sparge-
bantur; & quasi illi in faciem obijciant, quod
quidquid operatus fuisse dicebatur alijs ciuitati-
bus, maxime Capharnaï, tota essent in honorem
impositura: q. d. Ex tot operibus prodigijs qualia
impor de te celebrat exteriorum qui te non co-
gnoscunt: *Fac & hic in patria tua,* qui vi-
de te cognoscimus, & nominis quousque tua
linea pretendatur, & brachij tui fortitudo per-
ueniat. Con pertum est, quod illa hic non facias,
quia cum animi tui nobis intima pateant, abijt
ut nos velut Capharnaïtas in fraudem illicias aut
circumscribas. Ecce hic quod ait Iudas: *Exprobraui
ut faceret iudicium, & ecce clamor.*

§. 9. Amen dico vobis. Euidenter probat
Christus, quod ipse sit, qui merito de suis pos-
sit civibus, non illi de ipso conqueri.

21 **R**espondet illis Christus: *Amen dico vobis: quia
nemo propheta acceptus est in patria sua.* Cla-
to clamum pellit hoc adagio illum redar-
guunt: *Medice cura te ipsum.* Erant hoc adagium, quo
utebantur, illum arguendo, qui neglectis proprijs
curabat aliena. Respondet illis alio Proverbio:
Nemo propheta, &c. hoc etenim est, quod com-
muniter dicimus. (a) Vult Saluator ipsam ar-
gumentis quibus illum impugnant, ipsos con-
vincere, ac ostendere luce claris, quod in eo
ipso, de quo illum reprehendunt, ipsimet delin-
quant arguendi. Nemo negat quin ex lege natu-
re multo strictius adstringatur, filius patriæ suæ,

quàm alienis. Atamen hoc eodem modo, quod
propria patria, magis proprijs filijs ac indigenis,
quàm alienis seu exteris obligetur: liquido nam-
que constat, quod strictius patria tua teneatur,
alere te, defendere, tue, quam exteræ regio-
nes quia patria tua, tua est velut mater, propria,
& omnibus est in concessio, quod actus teneat-
ur mater, quæ proprijs filium genuit visceribus,
illi succurrere lacte suo, subsidio, præsidio, quàm
exteræ mulieres. Huius principij rationem al-
signant philosophi; quare terra vigorosi-
us curat, alar potentius, & conseruet integrius her-
bas naturales, quæ in illa, & ex ea pullulant,
quàm plantas adductas aliunde, in tangit, ut
naturales vix possit agricola exstirpare radicibus;
quantumlibet sordiat, ariet, & euellat, illas vero
alijs natus regionibus, & transplantatas nullo
labore euellat quas ipsa sunt terra exarescere. III.
Causa hæc est, quod illarum mater est naturalis. Similitu-
dine, sicut talis, illas suis eduxit facunda visce-
ribus, aliarum verò est velut nutritrix seu nouerca, claratur.
Cum filij alienigenæ nutriendi commendantur.
Ego, respondet Christus, legi satisfeci naturali,
cum pluribus patriam, quàm ceteras omnes re-
giones officijs deuinxerim. Ego, neans quàm
patria me patria coleret exultatione, & sedulo
perpendens illi non profuturum, si primo me in
illa impetu declararem, meamque proponerem
essentiam, illam prius studui maiori dispo-
nere conceptus, talum extra illam & in circuitu ex-
hibitione miraculorum, quæ velut inaudita stu-
pendaque diuulgarentur. Ego ipse non inuitatus
accessi, illi quicquid habebam, quidquam pote-
ram, quidquid illa posset exoptare liberaliter of-
ferens, idque tam perfecte, ut in eum finem, me-
loco statuerim publico, id est in Synagoga, die-
concursum populi copiosioris, nempe Sabbato.
Hic steti, velut mercator ad nutum paratus, cui-
que quod libuerit elargiri, simul quoque etiam
inuitatus.

Proinde nemo me, quod patriæ defuerim re-
darguat, ipsa quidem mihi defuit: cum etenim
deberet, magis sibi teneretur, quàm reliquæ re-
giones, recipere, me reuereri, essentiam meam
honorem meum tueri, velut proprium sibi filium,
nedum hoc non agit, quod ceteræ regiones,
quinimo ipsam solam accuso, quod vix modo
me despererit infidelis. Ceteræ, me licet atten-
derint ut alienigenam, honorarunt tamen, rece-
perunt, defenderunt, reueriti sunt, doctrinam Christo
meam exceperunt, conciones meas intellexere, defuit,
runt, meam fidem susceperunt, personam meam non ipse
complexi sunt, proprias mihi tradiderunt illi-
animas.

animas & corda. Verum patria mea, nedum hominum aliquid non fecit, quin totius omnia patriam oppolita, patria praeoptera. Cetera me civitates invitarent, rogarent, instarent, ut ad illas dignaret venire, patria mea, ne vel vicum mihi munitum, ut venirem destinaret, sed nec signo villo declaravit, se adventus mei tenet desiderio; & si proprio non venissem motu, nunquam me sibi pallio attraxisset; In alijs civitatibus ea consuebant ubi praedicabam, quarebant me solliciti, me rogabant instanter, illis requens praedicationem. In patria mea, civis meos quaesivi prior, illos praeveneri praedicaturus. Apud alios veni praedicaturus, ut Dominus, ut doctrinae, ut legis auctor primarius, nec alijs quam meis confirmans dictis concionem: hic autem, quo tollatur occasio detrahendi, quod mihi multum iunius adferibam, volui praedicare, sicut ordinatè ceteri concionantur Doctores, ac praedicatores, thema praemittens, & confirmans ex S. Scripturae sententijs.

26 Insuper & in hoc probrofas in Christum effudit patria criminationes. Mos inoleverat, quod congregatis simul in Synagoga Iudeis ad concionem, si quis forte superveiret exterius famam vulgatissimum, illum non petentem Principes Synagoga & Magistratus convenirent, vigerent, ut populo Dei verbum proponeret, moxstusque doctrinae dulcedine solaretur. Ita factum legimus Antiochia cum D. Paulo & Barnaba, nam Sabbato Synagogam introgressos, ubi populus aderat civitatis Dei verbum audirent, adierunt Principes Synagoga, rogantque ad populum haberent concionem. Ingressi Synagogam die Sabbatorum sederunt. Post lectionem legi, & Prophetae ait miserunt Principes Synagoga, ad eos, dicentes. Viri fratres, si quis est sermo in vobis exhortationis ad plebem, dicite. Tum D. Paulus surrexit exhortatus. Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait. Viri fratres. Cum autem auditoribus sermo placuisset praedicantium, illos deprecati sunt, quatenus dignarentur illis hoc officium praestare, Sabbato sequenti haberent quoque concionem, & ad illam excipendam totius confluxit populus civitatis: Exeuntibus autem illis, rogabant ut sequenti Sabbato loquerentur sibi verba, &c. Porro cum Nazarei tam praecata & honorifica de Christo eiusque doctrina percepissent, nam in Synagoga sedenti ubi ad praedicationis verbum omnes conveniant, nullus fuit, qui vel assurgeret humanus, vel eum hoc dignaretur honore postulare ut populum hortaretur: sed ipse semetipsum debuit inuitare, ipse sponte

sua consurgere, ipse non oblatum vitro à ministro, librum flagitare. *Intraui in Synagogam, & surrexi legere*: q. d. ipse coram omnibus assurgens, petijt ut librum legere, ut sibi praedicare concederent.

Tandem in alijs regionibus illum gaudentes exceperunt, attenti auscultarunt, humiles honorarunt, eius se fidei fideles subsidierunt, & eius, peritiam (iam credentes) personam publicè quis esset fastidiebant. Quid in Christi gloriam fecerunt. Sacerdotes maritani, paulo antè, illo accedente, per motum tantummodo illis quæ illis mulier hydriam aquae de baularis intimarunt? Quid illi de Galilæa locis Chana superioris quid praefertim Capharnaum? quo non humili cultu Christum excepit Centurio, totaque legio Romani imperij praesidiaria? quid de Principe referam Synagoga, qui Christi pedibus aduoluit filiae rogavit & impetravit resuscitationem? quid millesimo commemorem iudicium? quos ibidem pristinam restituit incoluntiam? Et ipsi daemones illius regionis, tantis illum quis esset, clamoribus euulgabant, ut nec esse fuit, illis Christus silentium imperaret. Verum enim vero in patria quid in eius gratiam fecerunt Nazarei? Ibi Christum exsilarunt, eius parentes, stemmague adeo illustre nullo loco haberent personam eius ut agrestem explosent, eum, eiusque mirabilia deriserunt, imò doctrinam eius ac sapientiam et inconcinnam subfamarunt. Videmus, inquit Dominus, vter in alterum delinquat, vter de altero loquatur impie? Vos, vos inquam accerso, vos in me deliquistis, vos mahgras de me voces in vulgus sparsistis: & cum ego possem ac deberem contra vos expostulare, volue de me conquerimini: *Exspectanti inuidiam & ecce clamor*. Vos estis de quibus & iustissimas querelas depono: quia vos soli conuictijs mecum egistis, cum me licet peregrinum peregrini tali, quali vel paucos, honore coluerint. Hoc quoque superaddo, vobis verum est in consuetudinem hoc parentum vestrorum factum, eo modo veridice Prophetas Eliam & Eliseum exceperunt, qui non nisi de indignis iniurijs pertulerunt, vnde non nisi peregrinis sua conuulerunt grati beneficiis. Elias viduae de Sarepta, Principi Syriorum Eliseus, de quibus postmodum.

27. *Act. 13.* Ingressi Synagogam die Sabbatorum sederunt. Post lectionem legi, & Prophetae ait miserunt Principes Synagoga, ad eos, dicentes. Viri fratres, si quis est sermo in vobis exhortationis ad plebem, dicite. Tum D. Paulus surrexit exhortatus. Surgens autem Paulus, & manu silentium indicens, ait. Viri fratres. Cum autem auditoribus sermo placuisset praedicantium, illos deprecati sunt, quatenus dignarentur illis hoc officium praestare, Sabbato sequenti haberent quoque concionem, & ad illam excipendam totius confluxit populus civitatis: Exeuntibus autem illis, rogabant ut sequenti Sabbato loquerentur sibi verba, &c. Porro cum Nazarei tam praecata & honorifica de Christo eiusque doctrina percepissent, nam in Synagoga sedenti ubi ad praedicationis verbum omnes conveniant, nullus fuit, qui vel assurgeret humanus, vel eum hoc dignaretur honore postulare ut populum hortaretur: sed ipse semetipsum debuit inuitare, ipse sponte

§. 10. Nullam ad Christi miracula habebat Nazareth actionem, quorum acceperat à Patre potestatem.

ambulauerat pater eius, seruauitque immunditiam, 2. p. Cre. Tendebantque ei infusis serui sui, & interfe- Annal. cerunt Regē in domo sua. Dicit Glicas, Opere pre- & ha- tium fuit inquirere, quamobrem Deus Manasses quē betur dem poenitentiam exisset auri, sed non filij eius A. in Glos mon. quem iustar sege. is d. messui. Manassen vin- sa. culis absoluit, & in Babylonia ca. nuū reduci, 4 Reg. Hierusalē ad p. cca. eorum cor. mouet poeniten- 21. 20. tiam, recepit i. gratiam. regnūque restituit hunc vero propria in terra deferit in peccatis obdu- CLIC. ratū, & finali impenitentia discendentem. Quid igitur egi? An non virtutis e. idem animus? Pa- ter eius vestigia reliquit, vibus hic incedit, pa- ter eius de peccatis doluit hic pertinax in illis, subita hinc morte rapitur æternū periturus. Ni- mirum cogitationem quidem prauam apud animā instituit, cum secum via loqueretur: Pater à puero multa scelera fecit, in senectute poenitentia egi. Quam breuem & ipse hac in ætate pro animi libe- dine me geram, & deinceps ad Dñm me conuer- tam. Hac igitur de causa Dñs poenitentiam ipsius non exspectauit, quando paternis calamitatibus nullo modo factus est melior. Quæ mentis vesania patri meo misericors Deus indulgit, indulget & mihi. Vt omnibus pateat, quod nulla suppet ratio, vt dona gratiæ, quæ Deus quibudam concedit, concludant homines ea alijs quoque concedenda, sed nec ex iustitia præterant peccatores suorum veniam delictorum, quam Deo placuit mera sua benignitate alijs elargiri. Proinde Christus Nazarenus indicauit, quod in opibus gratiæ ac miraculorum, quæ ex diuino pendunt libero beneplacito, nulla sit iuris actio proferenda, aut naturæ consortium: in illis etenim non vni magis quam alteri Deus obligatur.

Tenetur quis amplius natali solo, ratione eius quod ex illo habet. Potestatem miracula parandi, non à ciuitate s. a non à patria Christus terrena, sed de cælo, sed de Patre acceperat, vnde Christus de nec illa terrenis legibus dispensanda, sed de regat æterni Patris sui voluntate distribuenda. Sic Apostolis consanguineis suis respondit Apostolis, qui sibi iure pro- titulo consanguinitatis, & patriæ postulauerunt il- pinquitate ceteris auctoritate & potestate præstantio- res esse concederet, & cathedras suas proximas mas in obtinerent occupandas. Illis respondit, quod in regno ordinatē procederent, non eam potestatem præ- cathedras mas in regno suo cathedras concedendi acceperat à natura in qua illi erant propinqui, sed eam sibi Pater cælestis cōcesserat, proinde nul- lum ius ad illas prætendendas aliud esse, quam liberam æterni Patris sui voluntatem. Sedere ad Mat. 10. dexteram 22.

T t t

dexteram 22.

Amen dico vobis, non est Propheta sine honore, nisi in patria sua. Liqueat hic quā iuste nobiscum agat Deus vt in iudicium intrare velit, & rationem exponere, atque eorum quæ facit aut facere omi. ut dare satisfactionem nulla licet ratione constringat. Facilis satis & obuia dari posset responsio Nazarenis, quod in materia miraculorum, & diuine operum misericordie, nulla sit alleganda iustitia, aut natura, in illis etenim maior non est huius quam alteri ea faciendi obligatio, & ex Dei mera ac libera pendit illa voluntas, teste D. Paulo: Constat enim Deo signis, & portentijs, & varijs virtutibus, & Spiritus Sancti distributionibus, secundum voluntatem. Ita Diu. Ambrosius. Non sanabat conuersos, non curabat euntes, voluntatis enim est hæc medicina, non gentis, & diuinum munus vult eligi, non natura iure desertur. Grauitate expendunt S. Litteræ crimina Regis Manasses impiissima, quæ tanta fuerunt vt Deum irritarem atrociter: adeo, vt totum voluerit populum extirpare, de quo sic D. Hieronymus. Ceterissima est iraditio apud Iudeos Isaiam de sua prophetasse morte, quod ferrandus esset à Manasse ferrā lignum. Vnde & nostrorum plurimi illud quod de Saulorum passione in Epistola ad Hebræos ponitur ferrati sunt, ad Isaiā referunt passionem. Ita vt, tam ex hoc quam ex alijs constet scelera Manasses fuisse nefandissima. In eodem quoque L. Paralipomenon secundo notat pariter Spiritus S. Regis contriti poenitentiam. Egit poenitentia quæ valuit coram Deo. Subiungit in Glossa Rabanus Audita poenitentia Manasse nemo debet de Dei misericordia desperare, sed magis per poenitentiam præsumere de venia. Notetur atque loquendi modus. Egit poenitentiam valde coram Deo. Quod ipse Deus inquam censuerit Manasse poenitentiam. Ille qui peccati nouit grauitatem vidit poenitentiam, & placuit: quia parum est, quod illi culpam remiserit, induxit & de vinculis eripuit, regnoque restituit: magna magnam postulant peccata poenitentiam. De quo Glicas, res digna memoria: peccat filius eius Amon, cuius obitum Spiritus S. enarrat, de eoque sic proloquitur. Fecit enim malum in conspectu Domini, sicut fecerat Manasses. Pater eius & ambulauit in omni via, per quam Hieron. Baptista, de Lanna Tom. II.

(inquit D. Paulus) si de vasis figuli carinus quere-
retur de figulo quod se non finxisset discum,
& discus mediocritas, cur non maiorem? Num-
quid dicit figmentum ei, qui se finxit: quid me se-
cisti? Congrua iustaque sunt, patristas illas il-
la sententia quando operario soluerat, quod ex
conventionem facta iustitia illi tenebatur, quia
obloquebatur quod non eodem modo eum il-
lo, atque cum altero ageret, cur ex gratia tan-
tumdem concederet respondit: Amice, num ti-
bi solum est quod debetur: solum est Do-
mine; ergo nullam tibi facio iniuriam, si plu-
ra tibi non tribuam, quam hac, nec tibi tantum
quantum alteri. Tolle quod tuum est & vade:
volo autem huic nouissimo dare &c. Non facio te-
bi iniuriam. An oculi tui nequam est, quia ego
bonus sum?

§. II. Fac & hic. Iustorum iudicium aequi-
le est, ex operibus iustitiae trahendo exem-
plar.

Hoc interest discriminis inter opera iusti-
tiae & gratiae, quod sunt illa secundum legem
debiti, habeant rationem, fundent & fa-
ciant compactionem ad alios: opera verò gra-
tiae, supra legem sunt, & ad illa sufficit mera effi-
cientis voluntas, proinde nec rationem agnos-
cunt debiti, nec ad alios exemplaris. In vincu-
la Rex coniecit, viatium obsequium, & secun-
dum iura procedens, reum addidit patibulo. O-
pus illud fundat exemplum alijs efficac, & pu-
blico praecone Rex proclamat: ut iustum sit illi
supplicium, ceteris autem terror, & sciat qui ta-
lia perpetrat, quod talia patitur. Attamen al-
teri Rex indulget misericors, qui iam ad iusti-
mum haerebat patibuli, suo beneplacito, & so-
lum quia illi sic lubet. Hoc non opus est iusti-
tiae, sed gratiae, nec secundum legem, sed secun-
dum voluntatem, proinde ceteris non fundat
exemplum, nec quislibet potest pretendere latro-
nis remissionem, quae concedebatur alteri. Hinc
oppositi trahit Spiritus S. rationem: cur iusti
quantalibet virtute meritisque conspicui, tremore
prestantur continuo, peccatores verò quanto
pluribus inquinantur sceleribus, tanto sunt trian-
quilliores, & se credunt esse securiores: Qui ti-
ment Dominum, inueniunt iudicium iustum, &
iustitiam quasi lumen accendit, peccator homo vi-
tabit correctionem, & secundum voluntatem suam
inueniet comparationem. Magnum inter iustos &
peccatores interest discrimen. Iusti sapientes

prudentes sunt. Sum iusti atque sapientes. Opti-
ma conversio iusti sapientes: Ostende namque
mibi virum iustum & sanctum, & tibi monstraue-
ro sapientem. Econtra peccatores cognominat
Moyses stultos & mente captos. *Gens autem cōsi-
lio est, & sine prudentia.* Cum sint iusti sapientes, 28.
Sapienter iudicant iustumque proferunt iudiciū,
Iudiciū iustitiae: oculis quoque suis praefertunt, ve-
lut acies: facies opera divina iustitiae: Iustitias
quasi lumen accendit. Qui noctibus aliquid cona-
tur efficere, tenebris impeditur, ignis autem sumit,
& bis terve lapide ferri acie percussio scintillas
colligit, ex quibus lumen accendit, quo dirigat-
ur: Omnes tenebris involuntur crassissimis mi-
sericordiae Egypti, mundi: Nos quippe obvoluntur
tenebris. Quotiescumque viro iusto ac sancto a-
liquid offertur agendum, ad quod proprio duci-
tur appetitu, seu allicitur delectatione: ne à recto
delectet intellectus ignis lapidem ferit fortissi-
mum, sacras inquam historias Scripturae, & hinc
iudiciorum Dei lumen elicit, quo illuminetur, quo
dirigatur. Si conscendite velitis ad altiora cogi-
tatio, vanisque dissendi praetensionibus, sibi ponit
ob oculos, tremendum Dei, cum formosissima
omnium creatura, iudicium, nimirum Luciferus,
& mirabilis Angelorum ipsi sideribus pulchrior-
ibus illis etenim ob superbiae tumorisque co-
gitationem, de caelo praecipites ad ima tartari
deiecit cruciandos: & attenta mente considerat,
quod nobis proposuit Apostolus Petrus. Si An-
gelus peccantibus Deus non peperit, sed rudentibus
inferni detrahos in tartarum tradidit cruciandos
&c. Si uisillet illum affectus, ut manum mis-
cet ad veritatem, confestim Adami producit iudicium:
quem quia vetitum sibi praepere stultum com-
medens tam ipsum, quam posteros eius in or-
te mulctavit. Si formae alterius allicet elegantia,
iudicium sibi proponit quo Deus Davidem sibi
adeo familiarem puniuit, quem ob adulterium, la-
cryis tamen planctuque correctum, tantis affli-
xit tribulationibus, tot attrivit persecutionibus,
florum elade, milleque calamitatibus castigavit.

Nolo vobis debere doctissima ad res verba D.
Hic. Inuenimus etiam amicos ob unius contem-
ptum errorem, bonorum retro factorem, munificen-
tiam perdidisse. Sic Adam cum diabolo facile credidit
seducenti post familiaritatem & colloquium Des
vnius pomi cupiditate superatus perdidit paradisum
& quia per transgressionem unum habere praesumpsit,
multa simul bona amisit. Vxor Lot post Angelorum ob-
sequia, quia eorum interdictum retro respiciens in fig-
men à salis repente mutata est. Simeon eadem die,
quia mirabilia fecerat, gratia prophetali, à leon: de-
clat.

T 112

i 112

liberi inter stupentes undas perimeant, pariter
& vos debere transire? O sine pectore cor-
pora! Preheiscentur, & medio emenso itinere
conglobantur aquæ; in eis involuntur, flucti-
bus & omnes ne vno cladi superflite demergun-
tur: Ingressus est eques Pharo, cum curribus & e-

Exod. 15. quiritibus eius in mare, & reduxit super eos Domi-
nus aquas maris. Quam facitis vos consequen-
tiam? Transiunt incolumes pelagus Israelitæ,
ergo & nos transibimus, illis pelagi fundum
substravit peritium, ergo & nobis servabit sub-
sequentibus. Insipientia, & populi discursus, qui
discursu laborat, & argumentum triuorum. In-
disciplinata anima.

Con. 15. Accutate & c. tibi hæc omnia Rex psaltes, vt
im. 2. sa. notat D. Aug. illa eiusdem verba declarans: Me-
118. mor sui iudiciorum tuorum à seculo Domine, &
Ps. 118. consolatus sum. Attendit D. Aug. quod textus a-
58. lius legat: Et exhortatus sum, vel exhortationem
III. accepi. Quem textum D. Hilari. Doctor eximius
Dei sequitur q. d. O Domine, quam bene tuis sum e-
suppli- ruditis iudiciis. Iudicium (inquit D. Th.) actus
cia Dei est iustitiæ, & ipse Deus per Ezechiel exposit,
sunt quod sua iudicia sua sint supplicia quibus pec-
iudicia catores in scelorum suorum poenam plecht cla-
dibus, fame, peste, malis bestiis. O faueat mihi
Deus, quibus non supplicii varios Deus puniuit
peccatores, ob scelorum suorum demerita, quos-
dam aqua demersit, alios ignibus adsumpsit, ter-
ra dehilcente viuos transiit ad inferos. Hæc
tua omnia supplicia ac iudicia tua, mea fuisse
lectiones, quibus me instituisti, fuerunt exhor-
tationes, quibus me excitasti: proinde hoc præ-
ceteris mihi terrorem iniecit, & ossa percellit,
quod aduertam, qua præcipites in peccata te
pronocent maleuoli securitate, itaque transi-
grediantur præcepta, de tua consili misericor-
dia Defectio tenuit me pro peccatoribus derelinquē-
tibus legem tuam. Transfert D. Hiero. Horror obri-
uit me: Quam lectionem sequitur D. Aug. Alij
legunt: Tremor & terror inuadit me: dū quod iam
video, nullo serupulo peccato cuidam petina-
ces adherere: Tremor & horror inuadit me, etc.
nim perpendo, quanto se exponant periculo, iu-
dicia tua, actusque iustitiæ considerans, quibus
puniuisti, & communi punis lege sceleratus.
Quis credat quod tanto se homo exponat dif-
criminis nullo timore, serupulo nullo perturba-
tus? Quis enim reddit securum? Omni careat
necesse est iudicio: illo namque modo proce-
dere, stultis magis conuenit, & insipidis, quam
confidentibus. Errauerunt indisciplinata anima.

§. 13. Ex diuina dispositione, nullam mari ve-
stigia reliquerunt Israelitæ, Pharo tamen
eiusque exercitus quam plurima.

Hoc mysticis verbis indicauit psalmista
regius: In mari via tua & semita tua in
aquis multis, & vestigia tua non cognosce-
tur. Decantat, quod in prædicta Pharaonis clade
contigit: licet namque loqui valeatur de futuro
in hoc verbo: Non cognoscuntur: vim tamē habet
præteriti, (ex sententia moderni Auctoris) & idē
est ac si dicat, Non cognoscebantur. Discrepant
Deus Oceanum fluctus interque illos mediū tra-
uit iter Israelitis, præcedente ac dirigente popu-
lum Deo per columnam ignis & nubis (sepuit un-
celebrata. At factū coniugit quā maxime obliuio-
stupidum, cum enim tot numero essent Israe-
litæ, vt virorum bellatorum numerus ad excē-
ta nulla excresetet, viaque per mollem para-
retur arenam, marisque fundum mollissimū, nul-
la tamen post se pedum reliquere impressa ve-
stigia, & quā transissent, agnosceret nemo pote-
rat, quāsi nullus illac transisset, marisque fundū
pedibus conculcasset: Vestigia tua non cognosce-
bantur. Nihilominus vt intrat Pharo Aegypti
rū stipatus exercitu, vestigia arenis impressa vi-
rorum, currū, rotarum, equorum reliquerunt:
quod Diodorus Tarlensis D. Chrylo. præceptor,
cū vehementissimo narrat stupore, ac inter ma-
xima refert admiranda, quæ tunc temporis edi-
dit Deus: nimirum quod ingresso Pharaone eius-
que copiis per apertam maris planitiem, eorum
manserunt vestigia adeo tenaciter ac profundē
arenis impressa, vt vsque hodie currū orbitæ,
equorumque vestigia arenæ insculpta videan-
tur, & hoc, vt testantur D. Greg. Turon. & Paulus L. 1. c. 1.
Orosius, nedum in arenis circa maris litora, sed etiam
& in ipso profundo, ita vt in ipso profundo ad-
huc hodie distinquatur, quando mare tranquillū
sile. adeo tenaciter impressa quod licet ali-
quando maris tempestate obducantur, nico ta-
men adeo distincta apparent, quæ admodū in
principio. Sunt memoriam digna verba Orosij: Quæ
Extant etiam nunc cerissima horum monumenta
gestorum: nam tractus currū, rotarumque orbitæ,
non solum in littore, sed etiam in profundo, quo vsque
visus admittitur, perspicuntur. Quod si forte ad ite-
pus vel casu, vel curiositate turbantur, continuo
deuinitus in pristina facie veniunt & fluctibus re-
parantur. Quid igitur Domine colorū nū sunt
Aegyptiorū corpora quā Israelitū grauiora,
vt

ut his illa profundiora imprimat vestigia? Israelitarum proficiscentium nullū vis reliqui vestigium nec signū, at Egyptiorum ipsos insequē-
tium adeo vis esse perpetuum, mysteriolum, ob-
stupescit? Numquid æquius esse videtur, & ex
ratione, ut vestigia remaneant Israelitarum, cū
ipsis apertū diuinitus fuerit peccatū? Diuina est
ratio, quam assignat Orosius. Opus fuit miseri-
cordiæ præstitum Israelitis, munusque gratiæ
omnino singulare, nec ratio suadet, ut maneat
monumentum, quod futurum sit exemplar adeo
certum, ut Pharaon copiis suis stipatus innumeris,
per idē ingredi præsumat, sibi persuadens, quod
cum alij excelsissent de mari feliciter, ipse quo-
que transiret in ossibus. Ve unquam quod in iti-
nere contigit Pharaoni actus fuit iustitiæ: per
illā punitus est, submersus est, mediisque flucti-
bus est inuolutus. Sic exemplar evidens, & quili-
bet intelligat, quod si suarum ingressus fuerit a-
quas voluptatum, contra Deum cupiditatem,
cuiusque mandatorum despectus, timere possit ne
maris abyssis absorbeat æternum periturus.

14 Hinc Dei caput in operibus strictissimorum
consuetudo suppliciorum (quæ legimus) quod
superesse perpetua voluerit eorūdem vestigia,
signaque prodigiosa: ut nos præmonerent, idē
nobis quod illis euenturum, si eodem cum illis
cumine maculemur. Sic patet in illarum suppli-
cio ciuitatum Sodoma & Gomorrah, cum di-
cat Spiritus S. decreuisse Deum ut super illas e-
tā post integram confagratio. Et tetrastichus su-
mus asurgit, qui vsque modo conspicitur, ca-
mque arbores, ex etrus singifera apparentes
intus cinerea squallent: Descendens igne in
Pemopolim, in quibus in testimonium nequitia su-
perabunda constat, deserta terra. Et huic alludit
D. Petr. Ciuitates Sodomorum & Gomorharum
in cinerem redigens excessione damnauit, exemplum
eorum, qui in pie acturi sunt, potius. Idem notan-
dum in curiositate vxoris Lot: illam etenim in
flammam salis transmutauit, quo, testante spiritu
S. statuere Deus voluit ceteris exemplū, & per-
petuæ memoriæ monumentum. Incredibilibus ani-
me meritis, stans figmentum. Illud (stans) statuæ
significat firmitatem: cum enim ex sale coactet,
ut videatur, aquarum imbre super illā depluen-
te, continuo dissoluenda, tam firma stat, ut tem-
pore D. Hic adhuc constans perseveraret, & for-
te vsque in hodiernū diē indissoluta permanet.
Et testatur D. Greg. Trone, & Pau. Oros. quod
si quid ex ea detrahatur siue crebro verbere pec-
candi, siue à transeuntibus detrahendo, con-
tinuo restauratur, & his prius idē dixerat in

quibusdam versibus de hac compositis historia
Tertullianus. Quando terribili illo supplio
Deus seditiones illos Core, Daran, & Abiron
multauit, præcepit ut ex eorum thuribus sa-
minæ confarentur & tabernaculo affigerentur
in totius mundi conspectu, ut illis hoc esset sup-
plicio, ceteris verò terrori, & nouerit qui talia
facit quo talia quoque iactatur. Etenim appositē
hic congruit: *Fac & hic*: hæc quippe opera sunt
iustitiæ, quæ optimo iure traduntur in conse-
quentiam & exemplar.

Præcedenti similē profert Spiritus S. senten-
tiā, quā congruē D. Greg. expendit: *Cogitationes* Lib. 19.
infortium iudicia, & consilia impiorum fraudulenta. mor. c. 19.
Supponit S. Doctor, quotiescumque aliquid homi-
ni agendū offertur, in semetipso figuram for-
mat tribunalis, in quo intellectus iudicis mune-
re fungitur, ex vna parte prouocat, & pectus
appetit, ut quod homini est delectabile cōceda-
tur & pro sua parte Dei producit misericor-
diā: et a pluribus aliis nequioribus pepercit pec-
catoribus: ex quo hinc elicit coneguentiā, licet
homo id agat quod ex se est peccatū, de illa ta-
mē possit considerare misericordiā, quod secum eo
modo ager Deus, quō cū aliis, cū enim eorum
peccata fuerint grauiora, miseri orditer tamē il-
lis nouimus indulgisse. Ex alia ita parte ratio,
quæ pro se diuinā producit legē, quæ titulū fun-
dat iustitiæ, & ante oculos quid egeris, si nō, hoc
comanferis, hoc tibi est expectandū, supplicium
scilicet ignis æterni, gehennæ, & flammarum in-
extinguibilem: hic enim cursus est ordinarius
cū sit iuxta diuinæ legis præscriptū, deinde per-
pescit, quod alios Deus ob culpas multo leuioribus
punitur, & in flagranti delicto cōprehenderit:
& quod aliis, hoc tibi faciet similiter, cū sit &
tua peccata grauiora: & contumacia proteruior.
Ea de cauā legē nominat Christus aduersariū
nostrū *Ello consentis aduersario tuo dū es in via.* Matt. 5.
Iusti, testatur D. Grego. iudiciū sequuntur iusti-
tiæ, hoc enim est: *Cogitationes infortium iudicia.* Lu. 15.
si ad corda sua redeunt, ibique ascendunt tribunal D. Greg.
mentis &c. Ducunt ad medium regulam testamen-
ti &c. His se à peccatis expediunt, ex Spiritu Pron. 20.
S. testimonio. *Rex qui sedet in solo iudicii dissipat.* 3.
omne malū inuitu suo. Sed & intellectus quasi IV.
Rex, ex iustitiis indicat, & declarat, quid sit quod Consilia
secundū illam possis expectare, si, quod non de impiorū
bes egeris: similiter experieris quomodo in v. fraudu-
tū euanescent omnes cupiditatis, voluptatisque lena.
discuties, Hoc iudiciū, ut prædiximus, secuta est
Susanna mulier exemplare pudiciæ. Peccato-
res autē iudiciū sequuntur fraudulentā. *Consilia*
impio-

impiorum fraudulenta. Scribunt Septuaginta: *Gubernant autem impij dolos;* quod, transponendo terminos, significat, quod impij se regant ac gubernent dolosis incerti que fiduciis, præcedentes, quod male uiuendo, bene sint morituri, & illa, quam legimus latroni crucifixo, Magdalenæ peccatrici, & persecutori Saulo concessam esse misericordiam, sibi quoque non sit deneganda. Dolosa sunt illa consilia, & fiducia fraudulenta.

G 35 Huius occasione composuit D. Chrysostom. D. CHR. argumentum, ubi quidam deridet, qui peccatis *Ho. 22. in* immeriti procrastinant penitentiam dicentes, ad *2. Epist.* ultimam vite periodum penitebimus, & ignoscet Deus, qui & aliis in illo postremo conflictu largitus est indulgentiam. Hoc tibi inquit concedo, alios impetrasse veriam: attamen unde concludis hanc tibi pariter tribuendam? *Quid tu mihi tibi quoque concedet? Concedet fortasse, inquit.* Contrarium etiam tibi repono, totumque reponit & sic. *Quid autem si non concesserit?* Hoc bona peractum fortuna, & dextero Deo: quæ verò tali distribuuntur modo, iustum non est, ut trahas in exemplum, aut in illis fiduciam colloques. Temerarius ad proelium tendis (inquit) sanguinolentum plenumque periculis, & ante discessum, de rebus tuis disponis: Si tibi replicauero, non est cur hoc facias, incolumis etenim spoliusque diues reuerteris, tali quippe sic contrigit, quid responderes? Si te matrimonium cernerem contrahentem, & curiosus de mulieris inquiras facultatibus, doctique opulenta, tibi vero obicerem: Superflua est illa sollicitudo, etiam, licet indiga sit: talis namque mulier primus pauperima, postmodum vero ex successione conquisiuit hereditatem qua & ipsa & maritus diuites euaserunt, quid diceres? *Nec cum de inueniundo matrimonio consulas dicis: Vixorem elegantem accipiam, multi enim præter opinionem ad opposita perueniunt, nec cum domum extruere parvas dicis. Infirma fundamenta faciam, per multa enim ades sic etiam constitunt, & cum de anima consilium inis, in certis euentibus te ipsum committis?* Tua ipsius verba perpende. *Deus Dauidi grauissima dimisit peccata, viico: Peccati Domini.* Fornicatori pepercit publicano, nequitius inuoluto unico: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Latroni hominū sanguisugæ, peccatorū primo ignouit, dum extrema sic ait hora: *Domineemento mei.* Verum loqueris: verum tamen adueras velim quæ dicas: vnus Dauid, vnus publicanus, vnus latro: cur vis multi sint? Tibi non nego, quod latroni pepercerit, qui vitam latrocinii

V.
Tutor
semper
et pars
eligenda.

1. Reg. 6.
11.
Luc. 14.
Luc. 23.

sordidam traxerat, at mihi pariter non negandum, quod alios innumeros suis in peccatis perire permiserit. Quæ igitur maior ratio, ut tecum modo agat, quo cum vno illo quem dicis latrone, quam ad quod multis imo per multis permisit euenire? Incongrua est hæc argumentatio. Hæc insulsa fuit præsentio Nazarenorum, si dare velle iustitiam in rebus gratiæ quasi quam aliis gratiam præstiterat, eodem modo ac titulo illis præstare teneretur.

§. 14. Deus ut iustus vult imitari rationem, sicut cum Cain, & de facto illam inis: cum autem Quanta audiuius &c.

O Primè poterat illis Christus iuxta prædicta respondere, sed abstinuit, & ipse iudicii tribunal ascendit, & antequam conciuisset illi verbum proponant: querimoniam, illam adhuc tantummodo mente concipientes, ipsos præuenit, conuenit & reconuenit, ut iusta hæc strictaque verificatio, & pateat euidenter, ver sit in culpa; quam nullam in se agnoscat, ab ipsis probandam, ipse verò vehementer grates, de quibus illos possit reos committere. Suam in hoc ostendit Christus iustificationem vel maximam: cum ipse primus prodeat qui iudicium subire contendat, etiam cum illis, qui corde solum & imaginatione contra illum conceperant querimoniam. Substantiale ac solidum iudicat argumentum D. Gregor. Principis Elix. qui vnus ex illis numeratur regibus, qui Iob afflictionibus attitum, mortemque venerunt consolaturus, licet autem hoc non fecerint, sed iustum in anima, suis lancinantiis rationibus, quæ longius à proposito demabant, absolute tamen erant consonæ veritati. Alloquitur igitur Iob, & contra illum rationes proponit que uoluntas. Opinabatur, quod se Iob à Dei subtraheret iudicio, atque hoc solo te cognoscere parectis, quod nec ratione valeas, nec iustitia? *Numquid quis non amat iudicium, sanari potest?* q. d. qui renuit subire iudicium nec patitur, ut ex hoc fiat rationum disensio, illis non habere iustas videtur. Habet Deus suas rationes nobiscum iustificatas, ut ipse nos trahat in iudicium, & velit eas cum illo verificemus. Diem olim dixit Isaias ex parte Dei, mundi hominibus, & Beati rationes allegat, Deum adeo velle illas verificari, & subire iudicium, ut homineretur Deus iudicij filius Domini. Eodem modo sapienter per prophetas citat terribiles filios hominum? *Iudicio ventis iudicabitur.*

11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

de me vos deponitis? Ego ipse sum, qui de vobis habeo quod deponam, imo & ipse, de vobis & Christiani, habet quod accuset, & potiori de vobis iure ac titulo potest eo inquiri. *Quanta audi- umus facta in Capharnaum, fac & hic in patria.* Heb. 2. 14. Quae vestra patria? Nonne coeli. Reuertitur spiritus in terram suam, ait David. Non habemus hic manem, em civitatem, affirmat Apostolus tangens illam prophetæ Michæ sententiam. *Surgite & ite: quia non habetis hic requiem.* Pariter & illa verba quæ perpetuo Sanctissimi Patriarchæ, veterisque patres ore reuoluebant, qui semper se dicebant hic esse peregrinos ex quibus inferi, quod sine dubio patria inquirebant. Ibi legitima nostra moratur mater: illa quæ sursum est Hierusalem, quæ est mater nostra. Ibi verus regnat Pater noster: Pater noster qui es in coelis. Euge age Christiane. *Quanta audiimus facta in Capharnaum, fac & hic in patria tua.* De tot negotiis quæ facis in gratiam Capharnaï, hoc est mundi, nomine æquū & iustum esset, vel aliquid faceres pro patria tua pro coelo: de tot quæ facis in obsequiū mundi, diaboli, carnis, ferine potest, ut nullum horum facias in Divinæ maiestatis obsequiū? Statue tibi ab una parte Deū, ab altera verò, tres illos, mundum carnē, diabolum. Cui plus teneris, quid Deo debes? In iudicium animā tuā pronoca, ut alter David: & liquidō patebit, quod: *Propitius omnibus iniquitatibus tuis, sanat omnes infirmitates tuas, redimit de interitu vitā tuā.* Ecce. Ille tibi esse dedit, quando, nedum illud nō merueras, sed nec quidem cogitaveras. Ille tibi animā illā infudit ad eo nobis, divino semine procreatam, capacemque beatitudinis. Ut autem ad illam te perduceret, descendi de coelis in terram, & passus es quos omnes novisti cruciatus, & plures infinitos quos non novisti. Tuam tibi largitus es vitā, suum sanguinem, suā carnem, animam suam, divinitatem suā, Angelos suos, Apostolos suos, sua sacramenta, se ipsum: *Omnia nobis donavit.* Quid istis tuis debes? qui mundo, qui te multipli i excitat parenti solidum, & millenis implicat curis quo tuis sati facias legibus, sed nec aliquid tibi triuget, te tamen ad eorum, quæ possides, cogit decoctionem? quid diabolo debes, nisi tuam ruinam, odium immortale, quo te persequitur & ardens quo te diripiat ut rugiens leo, desiderium. Quid carni tuæ debes, nisi quod a rox animæ tuæ moveat bellum, & iam molestat imo procreat: *Frates de- bios es sumus, non carni, ut secundum carnem vivamus.* Rom. 8. 12.

Modo igitur videamus cuius gratiā plura facias.

V u u

cias

Subtiliter expendit D. Ambrosius. processum inter Deum & Cain frat. icidam. Mente sceleratus hic contra Deum expostulat, quasi de accepta ab illo iniuria: quod cum esset maior natu fratre suo Abele, non ita secum Dominus ac cū fia te se gereret: etenim illi ita se præbebat benignum affabilem, amicum, ut illi perspicue notissima publicaque dona tribueret, faueretque benignius, gratiam habens fratris oblatione, quæ tamen sibi conferre non dignabatur: iudicabat autē Deum in eo esse iniustum personæ acceptatorem, quodque illi minora tribueret, cui maiora iustus dare tenebatur. Correspundet hoc appositè queremoniæ hodiernæ Nazarenorum contra Redemptorem. Illum præuenit Deus, ipse Cainum in ius vocat, ipse comparet, ut instituat causæ verificatio, & verus reus sit, inquiratur, unde sic ait. Per animam tuam adesto Cain: ut quid melancholicus, quid mæstus obambulas. Indagemus, quis in quem deliquerit? Num ego vquam alicui in eo defui, quod illi de iure competeat? Numquid alicui debitum pro mihi exhibito ministerio negavi premium. *Quare iratus es & cur concidit facies tua? Nonne si bene egeris, recipies: sin autem male stiteris in foribus peccatum aderit?* De me, tu ne proditor, lamentaris, eo quod iudices quod non tantū pro te, quantū pro fratre præstiterim? In te retorque querelam, & ego te proditorem in crimen voco. Si tu, sicut ille, teceas, an non te sicut illum, honorabo? at ille tantō se habet erga me gratiorem, quantō tu te ingratiorem, proinde tuum est peccatum, quod contra te consurgit in iudicio adversariū. Hoc est. In foribus phraſi S. Scripturæ: Triunalia enim & iudiciorum loca in civitatum porris erigebantur. Tna tibi aduersantur peccata, te reum condemnant.

37 Hanc Christus hodie cum oppidanis suis in rationem. *Vtique dicis mihi hanc similitudinem. Medice cura teipsum, quanta audiimus &c.* Nū Hieron. Baptiſt. de Laniſa Tom. 11.

cias. Quid non moliris, negotiariis, lucratis, remisque, velisque tendis, quo possis statui tuo quæ in mundo habes plenè satisfacere? Quam incubis sollicitus, ut illi respondeas, quid dicent? In obsequium diaboli, quam non cruciaris, ut quæ tibi persuaserit, ea facias? quam excitatus, ut id perficias ad quod te demon impellit? Pro carnis voluptatibus, quos labores non perfers infatigabiles, quas non subis expensas ut eius fruaris deliciis, libidine, mollii? Heu te infelicem! Quanta audimus *Ec. fac & hic*. Ex tantis, quæ in diaboli decoquis famulatu, mundi seruitio, carnisque cupiditatibus, in Dei quidquam non expenderes obsequium, qui decumbit æger in hospitali in tot pauperum gregibus? Ex tot malis noctibus, diebusque peioribus quas in diaboli ministerio consumis, tuisque teris appetitibus, nec unam in Dei transigeres obsequium: De tam gravi, quo laboras studio, ut te miserum diabolus abripiat, & ad inferna propetes, nec aliquod in Dei honorem insumeres & quo possis cælo perfrui?

Ad amissum hic prof. ro quod ait D. Iacobus, nimirum Deum quadam æmulatione provocari. *Ad invidiam concupiscit spiritus*. Q. & est, precor, hæc invidia? Num aliquid est invidia, quod in Deum cadit? Nostro loquendi modo significat Apostolus, extremum dolerem, vivumque zelum, quo Deus commouetur illi simile, quo vir aliquis inardesceret hic contra amicum suum, quem adverteret nihil agere in gratiam sui, eorum quæ debet, omnes autem nemos intendere, curamque ponere, ut eius inferuat voluntati, qui eius ruinam, perditionemque meditatur. Hic age charissime cur illo non vteris argumeto, sanctissimi Patri archæ Iacob, quid non egit plurimis annis in causa Laban fœderi sui, viri tamen tot peritidis nominatissimi? quidquid valuit illi valuit. In se tandem reversus sic locorum alloquitur. Domine sal tam annis pluribus tibi seruito diligentiissimus, sed nec vllum mihi de tot laboribus, video superesse emolumentum, suadet ratio, pellit æquitas, ut saltem vel paululum mea aliquid conquiram familiæ, mea studeam utilitati. *Tu nosti, quomodo servierim tibi Ec. iustum est igitur, ut aliquando providam & domui meæ universum studium meum pluribus annis ad tuum contuli commodum, meque in domo tua sudore madidum, & labore constatum negligis, sepe sapienter tacui circumvenius, & cluius ingemui, nunc urget me necessitas, ut ex tanto labore, quem tuis in negotiis subivi, aliqualem tandem operam pro me suscipiam. O*

Christiane, qui tot annorum curculis mundo famulus serviquisti, quot ab vltu numeras rationis, totamque vitam tuam dedicasti sensuualitati, nunquid iustitia postulat, ut vel parum animam curares, Deoque servites, & de tanto labore, quem mundo dedicas, aliqualem amodo Domino consecrasses?

§. 15. Si velis id tecum agat Deus, quod cum altero, idem tu quod aliter cum Deo adimplere.

Poterat igitur Christus legitimam ac sufficientem civibus suis iuxta prædicta dare rationem: scilicet quod miracula, opera essent gratia, quæ non debebantur, nec peti possunt ex iustitia, nec titulo naturalitatis, hanc tamen subiectet sed subire vult iudicium, ac evulset ostendere, quod in ipsos ipse non deliquerit, nec vllam esse culpam, non facere in eorum gratiam, civitatis aut patriæ, quod extraneis fecerat, quidmo ex parte illorum esse defectum, & patriæ se culpa detineri, quò minus ibidem esset miracula, quæ apud exteros frequentissima facta noscebantur. Videtur, inquit D. Amb. in hęc loci, quod nulla fuerit benedictio, fundata quæritur monia Nazareth: eum negari non possit, quin homo beneficeret, sola ductus ratione, saltè patriæ negare non debeat, quod communicat extraneis, unde respondet illis liquido probas quod ipse nulla in patria faciat miracula, non sibi sed illis in culpa adscribit. *Nō ostendit Saluator excusari, quod nulla in patria sua miracula virtutis operaretur, ne forte aliqui, in peius vultorem patriam nobis esse debere putarent affertum.*

De Deo civitates aliquæ tempore variis quererentur, quod super vicinas exterasq. preter civitates, in illas autē nec pluvia nec ros decederet, quæ tamē se Dei notabāt esse civitates, & una pars cæpi cōplura floresceret, altera verò nō cōplura exaresceret, quocirca obmurmurabāt dicētes: quid huic altera præval. & civitas, cur ibi & non hic pluvia decidit? Vtiq. poterat illis respondere Dñs, inanes has esse expostulationes, & insulas interrogationes: quia hæc agri parit & nō altera imbribus inebriare, ex eius mera pendet voluntate, hæc autē nullā aliā agnoscat causā, quā seipsā. Hoc quoq. Iob intimaui, illi inter alia quæ nullā habent in terra, cur san ratione proponens, hæc de pluvia quæstionē. Dixit mihi Iob, quis pluvia dirigit ut in illā & nō in hāc decidat fecunda regionem? Cur hic & non ibi quod pluat, vbi viridis nulla germinat herba, & ibi virētes herbar, floresq. pullulent odoriferi, & nō in illo cāpo, vbi horū erat abundantia, eum de defectu curcū paulatim exarescere? *Quis dedit*

vehementissimo imbris cursum, & viā sonantes tonitruū, ut plures super terrā absq; homines in desertis, ubi nullus mortalium cōmoratur, ut impletur in viā & desolata, & produceret herbā virentem. At noluit hoc vti Saluator argumento, ut ne leuissimā exultationis obtenderet occasionē, seu querelā, sed per eundē illis respondet Prophecia: quod illorū hoc esset culpæ imputandū, & quod aquas fertilissimas ac copiosissimas alias inundādo regiones, ipsos aquarum inopiā permitteret exacerescere. Nō abnuo, respondet Deus super hāc & hāc, & nō super illā pluit ciuitatē, illorum & am. 4. 7. nō horū irrigant prata, plus super vna ciuitatem & super alia ciuitatē non plus: pars una cōpluita est, & pars super quā nō plus, aruit. Ego prohibui a vobis imbrem, &c. Ego ego feci, at vobis hoc imputandū, qui me continuo promouetis, exacerbat, peccata multiplicatis, & scelera sceleribus cumularis: Impe agitis, multiplicatis iniquitatem &c. Vero verius est, opera gratiā a mera Dei pēdere voluntate, ob quā interprete D. Aug. Da. 14. 7. 10. nō illa inferbit pluit voluntati. Quia aliud nō agnouit principū, prāter diuinā voluntatē, quā illam demittit, vbi & quomodo placuerit. Pluit in Paulū, sterile vepretū, aquā adeo fecundā, vti illū in paradisiū fecundarunt Matthaei Spiritu arundinetū in Magdalenā & rabie deserti aridissimū, vti sādibus, serpentibus ardentissimis horridū, & in horū mutat deliciarū. In Petrū pluit, qui negauit, qui deiurauit, & Ecclesiā huius creat angulārē: Operatur (inquit Apostolus) omnia secundū consiliū voluntatis suā. Non ei opus est alia requirit consilia, alias scrutetur rationes, nisi suā voluntatē. Ita Pater quoniam sic placitum fuit ante te. Nihilominus intrare vult in iudiciū & probare, te esse, qui potes obstaculum ac scā tibi communicet dona, & gratias in abundācia, nec te posse vlio prātextu excusare aut in eū culpā rejicere: Nō dixeris (monet Spiritus S.) III. Per Dū abest, quā enim odit ne feceris. Ne dixeris, ex parte Dei ille mihi defuit, eius mihi gratia deegatur: nō enim ille tibi deerit officiosus, nō accuset, si tu illū offenderis sceleratus, ea quā ipse exaceratur, perperatō: Ne dixeris Nazarenū, quod ex parte Christi sit impedimētū, & ipse vobis deus beneficius nō sit in gratiā vestri faciēdo, sed quā in aliorū egit obsequiū, nominatim, autem Capbarnai: ex parte namque vestra peccatū est, non enim vos ad eū recipiendum sicut alij, cōponitis: Perditio tua ex te Israhel: Ipsi expostulatus, cur de tanto, quantū aliorū causa facio, nihil horū in vestri prāstē obsequiū. Ego autem de hoc expostulo cur vos de tanto, quantū alij alijs

in partibus in mei fecerunt obsequiū, nihil hic horū efficiatis? Et nedū aliquid eorum quā illi non facitis, sed omnia contraria: nō enim solummodo me debito nō prosequimini honore, aut sicut illi, reuerentissimē positiōe meā detrahitis dignitati, velut ex rata portione & eodem molimine, quo illi nominis mei student exaltationi, dicere igitur mihi licet quod hic dimittat apud vos sim, & sim despectus inhonoris, cuius rei veritas hoc probatur axiōmate. Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua.

Interitum probat D. Basilus Pharaonis, de quo sic D. Paul. Vasa ira apertā in interitum. Quis in causa fuit, ut Pharo damneretur. Deus? Absit, respondet D. Basil. Deus malorum non est causa: Nam cum de eo dicit Apostolus vasa ira aperta in perditionem ostendit, iacturam eius malam non fuisse, sed vbi cumque audieris vasa, intellige, quod nostrum quilibet ad aliquem factus est vasa. Vnde Omnes nos finxit vasa gloriæ: cetera: ita: ut quā igitur tot dampnantur? quia quisque eorum, se vas reddit iræ. Deus vas fingit, iram autem, quā se prāparat, vel se reddit ira dignum, non fecit Deus, imple se vas reddit iræ: ob peccatum enim Deus illum execratur peccatum autem, non Deus, sed ipse committit: Vas ira est, qui omem, inuidia diaboli, operationem, quāst vas quoddā suscepit. Per hoc se reddit aptum in perditionem. Vas ira, & quid agit? Eodem quo iusti vult nō re proficisci, quodque mare eandem sibi quam Dei amicis seruet transeunti reuerentiam. Cordis arrogantia fretus iter iustorum accensus est ingredi, ac existimauit quemadmodum populo Dei sic & sibi mare rubrum permenibile fore. O te lepidē stultum! quid tibi maris arrogas iter amplissimum, quo gaudent permees, iustorum securus vestigia? Inimicos eorū operuit mare. O Pharisæi, qui Saluatōrē nostrum adentes, eadē quā iusti libertate ac familiaritate postulatis. Accesserunt iusti ad mare, Christus in mare gratiarum, denorū & celestium beneficiorum, & concessit illis ingressum & egressum planē honorificum mulieri Chananzæ. Certurioni, cunctatione qui proba ad illum accesserunt intentione suas participauit gratias, & illis omnibus tales quales pie requirebāt & isti Nazarenū inuētia superbia & arrogantia tumidi prātendunt illas sibi impertiat, quas iustis tribuere: liberalis. Quod illi adeam rogaturū iam male dispositi, illa, quā prioribus, vtpote bene dispositis indulerat. Approxima igitur, ipsum: etenim te pelagus pudore cōfunderet, redarguet, euidēterque tuam indignitatem, tuā malitiam, inuidiamque tuam manifestabit.

39. 48
Rom. 9.
21.
D. B.
Ho. 9.
Tom. 1.
IV.
Vnde
irap.
ta in
interi-
tum.
Ezo. 5.

& tuæ culpæ adscribendum arguet, quod apud vos illa non operetur suæ virtutis opera, sed nec miracula, quæ passim apud extraneos, vixite iustos operatur.

Alij prout superius egimus, fluvium Xalonem impugnant quod scaturiens in Castilia fecundet rigatque Aragoniam: ne causam imputes Xalonis fluvio sed Castiliam accusa, illa etenim in causa est: eo quod ibidem, via scaturit, montes habet oppositos, rupesque eminentissimas, qui se fluvij cursui opponant, & in altam Aragoniæ partem diuertant, ubi regio est declivis inferior, & aquis decurrentis ac profluendis aptior, unde per illam decurrit, illam rigat, & cunctat, opibique cumulat infinitis. En tibi hic fluvius ille cælestis, de Nazareth scaturiens, & amoris sui pondere singulari, in medium prorumpit civitatis, ubi plebs erat concursus iudey-nagoga, ut eam abundanter irriget, & gratiarum fluenta profundat, plenoque alioque torrentem suarum emittat misericordiarum: Ego quasi

Eccl. 25. 47. fluvius Doriae etc. Et dixi. Rigabo hortum plantationum. Opponunt illi petram altissimam, superbiæ diabolicæ, montem fortissimum, & rupes velut præm, cordium scelerum suorum obdurationem, qua illum deserviunt, & ut impossitorem habent, ac oratorem cæteris loquaciorum. (a)

(a) Hab-lador de-ventaja. Quid fluvio faciendum? In altam decurrendum partem: cum enim gratiarum eius nunquam fluere desinent & exarefcere poterunt torrentes copiosissimi, ad alienos delibentur, decliniores, humiliores, illos perfundat, illos riget, inter illos profuatur, nunquam stagnet: Non dixeris

Eccl. 15. 12. per Deum abest.

V. Modò cape rationem, cur Deus non tibi, ut alteri sua conferat beneficia. Consideras artonitus mirabilia quibus Deus terrestrem illum prævenit in benedictionibus dulcedinis Seraphinū D. Franciscum: quæ & ipsos rapiant angelos in admirationem, raptus, cælestes harmoniæ, passionis Christi impressa signata. Peruolue concessa S. Catharina Senensi prodigia, cui Deus sensibiliter de pectore cor eruit, & proprium sua substituit manu, horasque cum illa persoluit canonicas. Attende triumphos martyrum gloriosissimos, cotta totius Romani imperij vires, mundi que potentissimos: Mirare victorias inclitas SS. Confessorum, Monachorum, Anachoritarum quas de demonum inferniq, retulere potestati-bus. Quo nō sanore dignatus est latronem sibi in cruce lateronē: Publicanum Zachæum? Davidem adulterum? Audio te dicentem Domine: ex tot præclaris beneficiis alijs liberaliter con-

cessis, me negligis illiberalis? Ne culpâ Domino adscribas, te ipsum reum accusa. Quo etenim iure expostulas, ut diuinus ille fluvius effundat, & agnas aperiat suæ misericordiæ, per te decursurus, si montem opponas durissimum, & cordis tui obliuionis fortissimum obstaculum, in tantum ut nullus hic prædicator, condellatus nullus, exterius nulli conscientia reus, ortus & agitationes interius nec ira diuinæ timor, nec indicij, inferniq, horror, villam in te vaquam, sicut in alijs fecerint apertoram.

Quo titulo talem tibi qualem Davidi percati 40. pofcis indulgentiam? Num eorum agis, aliquid, quæ David egit quædam plurima, seueram adeo subiens penitentiam, ut cinerem tanquam panem manducaret, lacrimas ut potum lumeret, integras noctes tristibus gemitibus, ac graui-bus singultibus dedicaret: oculi eius peremerunt fontes, & adeo largè profluentes, ut lectus præ lacrimis ita maduerit, ac si de fluvio interfus extraheretur: *Laboravi in gemitu meo, lanoabo per singulas noctes lectum meum, & lacrimis meistratum meum rigabo.* Quo iure vis tam misericordem se tibi, sicut D. Petro, exhibeat? Numquid tu, quod ille? De loco namque discedit, qui si ad peccatum viam straxerat vnicò scitu cunctas amputans occasiones, ita corde totus afflatus, ut ex lacrimis oculi erunt pentibus facies ejus sulcos traheret profundissimos. Quo debito præterendis talem qualem Abraham, Deus faciat tibi gratiam? Numquid tu, quod ille? Non enim solummodo propter Deum propria ex cessit terra sed domum erexit, pauperibus in hospitium, & parum ei erat aduenientes excipere, nisi etiâ illis in itinere curreret obuius, in binis illos multò quæreret diligentius (ingit D. Chryso- quàm optatam venator feram perscrutatur. Quo nomine postulas iacturas tibi restitueret Deus, sicut Iob cuncta in duplum perditæ restituit? Numquid tanta in tribulationibus, quanta Iob exultas patientiæ? & quo casus fuit quod alperiores, eo gratiarum Deo reddis actionem ampliotem? Num hoc inonas: *Domini deus, Iob Dominus abstulit. Sicut Domino placuit ita factum est, sit nomen Domini benedictum.*

Numquid illa perficis, quæ illi, qui sincerè Deum non offendere satagebant? Id quod S. Benedictus, qui ut carnis euinceret temptationem, se nudū inter vepreta voluauit? Id quod S. Franciscus, de eodē facinore laudabilis insuper, & intensissimi tempore frigoris, & hyemis iniuriæ, algidissimæ nuvis globulos amplectebatur? Id quod D. Dominicus, qui tercio per diem carnem suam

fram usque ad sanguinis profusionem flagellis excipiebat. Tunc sunt Monachorum exercitia, qui se strictissimis adstringebant penitentibus, pectora rudentes, feras pendulas labijs suis affligentes, et noctibus in oratione connectentes? Num ana horitas imitatis, qui in peccatorum suorum penam, se velut carceribus concludebant, vincti comedentes, guttationes bibentes, sub dio & frigido aere noctibus, sub ardenti solis radijs tota die persistentes? Numquid D. Hilarionis aliorumque insequeris vestigia, qui quo carnem suam macerarent in dies quinque ficus comedeabant, bibeabantque frigidam? Num Dei seruos amulatis? Vbi lectus nudatellus? Quid de cilicijs asperimis? Vbi cupiditatum illicitarum refectionio? quis mundi contemptus? quis Dei timor? qualis in proximum charitas? quid tu tibi persuades, quod beneficia, donaque, quibus Deus amicos suos abundantanter cumulavit, ea impetiant, seipsos laus excipiendo, genitaliter comedendo, ad lasciviam & crapulam bibendo, se ingurgitando, mollior dormiendo, suis appetitibus plus satis indulgendo? Illorum perlegē gesta memora.

Hæc omnia luculenter enarrat revelatio quædam facta S. Elisabethæ viduæ, per Sanctissimam virginem Mariam, Sanctam Sanctorum, diuinarum depositum gratiarum, ut refert S. Bonaventura. Corde reuelabat autentissimo pusillima hæc Hungaria regina beneficia, quæ Deus cælorum Regina concesserat amplissima quam effusa manu, & potenti brachio diuina sua dona & privilegia prorsus singularia in illam profudisset. Apparet illi Virgo virginum præclarâ, & modum exponit, quem à primis servauerat vnguiculis, quando triennis à parentibus Deo in templo præsentata fuerat, suam penitentiam describit, mortificationem, ieiunia, vigilas, perpetuas orationes, cordis gemitis, profundissimam humilitatem: Pro firmo scias: quia ita me reputabam ream, & vilissimam, & gratia Dei indignam, sicut tu, ideo petebam mihi gratiam, & virtutes. Tandem in hæc verba edidit. Filia charissima, credisne, dona & beneficia quæ mihi benignus communicavit Deus, sine ulla labore meo studioque concessa? Nolle te igitur velim, quod præter illam, quam matris accipi visceribus, quam nec mereri, nec mihi conquerere poteram, reliqua omnes magno, mihi constiterim labore, multa oratione, frequentibus lacrymis, gemitibus inenarrabilibus, ope-

rum assiduo sanctorum exercitio. Sunt autem verba D. Bonavent. aureis digna conscribi literis, oculisque perpetuo præponenda: *Filia tu credis, quod omnem gratiam, quam habui, habuerim sine labore? Non est ita, imò nullam gratiam donum, aut virtutem à Deo habui, nisi magno labore, continua oratione, ardenti desiderio, profunda deuotione multis lacrymis, & multa afflictione, dicendo, faciendo, cogitando semper fuis placita, sicut sciebam & poteram, excepta gratia, qua sanctificata fui in utero matris.* (Ex quibus hanc illi proponit conclusionem:) Pro firmo scias, quod nulla gratia descendit in animum, nisi per orationem, & corporis afflictionem, &c. Vt autem hæc doctrina ad nostras pertineat aures, illam quoque eadem Dei genitrix purissima D. Brigita cuius revelationes omnium iudicio in Ecclesia probantur, magnamque habent auctoritatem. Tu igitur preces tuas coram Deo prosterne, tu roga, veli quæ alibi feceris: & hic facere Fac & hic. Tu similiter, quod illi fac.

Hic innuitur doctrinæ responsio illa Diui VIII. Gregorij ad Petrum Diaconum suum, quam Exemple descriptit Familiariter colloquitur quoniam plurim. Diacono suo, ut doctissimus ita sanctissimus Lib. 1. Pontifex, & prærogatus etiam Monachi sui Dial. 1. temporis meritis clarissimi nomine Florentij, & hoc autem singulariter, quod quicquid à Deo per preces postularer, continuo obtineret, in tantum, ut dum ad locum accedit serpentibus terribilem, & ipso rogante, Deo supplicaret, illos abigere dignaretur, ad vicum oris sui verbum oculis ac manibus in aëra sublati Deus continuo postulatis annuit: *Subito cælum intonuit, atque idem tonitru omnes illos, qui illum locum occupauerant serpentes interemit.* Quo audito miratur Diaconus & percontatur. Sanctissime Pater, quæ potest esse ratio, quod tam cito Deus Monacho petita concesserit, mihi vero, & alijs, vel petita non concedit, vel in multa differt tempora? Vos (respondet D. Gregorius, IX. alijque estis in causa, qui ea in Dei honorem Ratio etiam non agitis, quæ Sanctus hic faciebat. Ille velociter Dei præcepit obediebat, & diligenti studio non dio, quæ Deo sciebat esse placita, exequabatur: audia. Hinc Dominus correspondebat, illico votis eius precibusque fauens liberalis. Vos & ceteri, vel non agitis id, quod à vobis expostulat, vel præcipit Deus, vel negligenter, aut tardè perficitis, fuidas eius vocibus aures præbetis, quocirca & vestris etiam clamoribus obfurdescit, & vel petita non concedit, vel procrastinat: *Quid mirum, si postulantes à Domino minime audimur, qui præ-*

V u u j.

cipion-

exipientem Dñm, aut tardè aut nullo modo audimus
Et quid mirum, si Florentius in prece sua cūc est
auditus, qui in preceptis suis cūc est Dñm audiuit.

Prosa. 2. 6.
9.

Ex huius occasione ponderat D. Greg. illā Spiritus S. sententiā: Qui declinat aures suas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis. Vnde Deus hic agat quod alibi, tu fac hic quod factum alibi.

41

Summopere Dei populus affligebatur: eo quod tyrannus Holoternes gravi cingeret Bethuliam obsidione. Languerat animus etiam fortissimis. Prodit summus Sacerdos Eliachim, illos adhortatur. Euge agite charissimi, sumite animos, in memoriam reuocate, qualiter in deserto Patres nostri non leuibus pressi calamitatibus, ob Amalechitarum grauissimum impetum, per orationes, ieiunia & penitentiam ad Deum confugerint quod ibi tum temporis egit, ager & hic si nos hic, quod ibi ipsi, egerimus; Scitote, quoniam exaudiet Dominus preces vestras, si manentes permanseritis in ieiuniis & orationibus in conspectu Domini. Exponit hæc omnia eleganter D. Amb. & laus ad præfens interpretatus Evangelium: Evidenter nos sermo Domini Saluatoris informat, & ad studium veneranda diuinitatis hortatur, quod nemo sanatus ostenditur, & maculæ morbo corporis absolutus, nisi qui religioso officio studuit sanctari. Non enim dormientibus diuina beneficia, sed obseruantibus deferuntur. Deus speculum est, & talem se tibi offert, qualem te, tu illi. Hæc fuit illa Nazarenorum amentia qui prætendunt, ut ibi in eorum Christus obsequium præster illa, quæ exteriori causâ alibi præstiterat, cum hi non ea agerent, quæ illi. Illi Saluatorem summa exceperunt reuerentiâ, ut diximus hi inhonorarunt, illique tanta incredulitate obstituerunt, ut dicant Evangelistæ, quod Mirabatur propter incredulitatem illorum. Ita ut, uno eodemque gressu current, & honor illi ab extraneis delatus, in eum credendo, & contumelia, qua in illum non credendo concives eum affligebant, quocirca, sic ut Caphtnai magnam Christum fidem mirabatur Centurionis: Audientis Iesus miratus est; sic & hic in Nazareth perniciem conaturalium miratur infidelitatem. Mirabatur propter incredulitatem illorum.

In 4th c.

4-12.

D. Amb.

Lib. 4. in 4

Lib. de

vidis.

Tom. 4.

§. 16. Non est propheta sine honore.

Honorem Christus prætendebat, non tam sibi, quam in ipsorum hominum beneficium.

42

O Biceps autem, plus admiror datā à Christo rationem, quam ipsam conclusionem.

Vobis non sum sicut alijs, beneficus, quia non me, sicut alijs, reueremini. Quid hoc celorum Domine, à quo tempore mundi honores tui accipiat? Nūquid tu ille, qui illos deflexisti, & decussisti nos, eosdem pedibus terecentis? Numquid tu ille, qui toto vitæ tuæ decursu honores fugisti, & es protestatus: Ego clauitatem ad hominibus non accipio. Quando miraculorum tantum magnitudine conuicti quinque milia hominum, quos in deserto quinque panibus, & duobus picibus satias, te honorare, te regno coronare voluerunt diademate, fugam ampuisti, te abscondisti, moniisque fastidium ne videreris ascendisti? Nauitatis tuæ gloriam, hymnis cælestibus, & Angelorum melodiam celebratam, gloriosa regum terre festiua adoratiōe, Bethlehemiica stabuli conclusisti angustijs, & ignominia. proboscis mortis abscondisti, quam subire voluisti in loco ceteris magis publico Hierusalem, die confusus totius orbis, ut iustialis. Ad rem apte declarat D. Augustinus Domini verba ore Davidico de Epistola castata qui ad litteram Clitit deicribit passio ad hanc nem: Ego sum vermis & non homo, opprobrium hu. t. 2. mimum & abiectio plebis. Quorum varias dat ex. Hæc, positiones, quam ea prima est, quod per illa Christi voluerit testari humilitatem, & quantum in moni dignitatis aberat ambiendis: Ego sum vermis & non homo. Vox hæc: Homo, non sumitur, secundum id quod significat cum qui naturam habet humanam, hoc enim modo, Christus homo erat, sed secundum quod eum significat qui honores venatur, ea phrasi quem dum vitum abiectum & nullius auctoritatis vocas, de illo dicis, non est homo. Vnde transierunt alijs: Ego sum vermis. & non vir. Amplius: Christi Opprobrium hominum & abiectio plebis; Non id expedit li fat erat dicere: contumelijs & opprobrijs affectus sum, sed ipsum opprobrium, & hominum militum abiectio; de re aliquā pronuntias, valde albā quod ipsamet sit albedo.

Cum igitur hæc ita sint, quid est quod modo tam avidum te ostendas auræ popularis, ut rationem non faciendi in patria tua miracula illa assignes, quod te in illa non honorent? Coudat omnibus, quod Christus humanæ non esset laudis avidus, nec samæ ieiunio præceps, maxime verò terrenæ; mouerat etenim ipse melius, quam omnes philosophi, qui terrenam gloriam fugerunt, illam magis debere contemni, & conculcari, quam capiri: nihilominus illam ambabat, non propter se, illi namq, nec parum nec multum referebat, sed in maximū hominum beneficium.

cium. Hoc quod Dominus seſtabatur, noſtrum erat bonum, & ſuas nobis poſſe diuinas & inſuperabiles communicare diuicias: ſciſcat a tē, horum omnium fidem eſſe fundamentum, in illū credere, illum recipere, vt talem qualis erat, illum agnoſcere illum vt talem reuereri. Ad Dei beneficia, donaſque recipienda, fides eſt ſupponenda: *Accedentem ad Deum oportet credere, Ita ſaluaret Iudæis preteſtatur: Niſi crederitis, quia ego ſum, moriemini in peccato veſtro.* Et Patrem orans hanc omnibus notam depromit ſententiam: *Hæc eſt vita æterna, vt cognoscant te ſolum Deum verum, & quem miſiſti Jeſum Chriſtum.*

Hinc eſt, quod patraturus miraculum, primo fidem exigebar. Accedunt cæci, & viſum depoſcunt. Reſpondet illis: *Creditis: quia hæc poſſum facere vobis.* Etiam Domine. Eam igitur vobis concedo. Pergit Lazarus reſuſcitaturus, & prius in fide Martham inſtruit, eam namque de cauſa morabatur cum illa aliquantulum, vt notat D. Petrus Chryſologus demonſtrans, quod prius in eius corde excitare & reſuſcitare deberet fidem, quam de ſepulchro fratrem Lazari. Iam operi ſe accingens, alii valem Martham producit incredulitatem, dicendo, *Iam ſcietis.* O Martha, replicat Dominus, *Nonne dixi tibi, quia ſi crederis, videbis mirabilia, Gloriam Dei, & quod non credendo nulla videbis omnino.* Verba ſunt hæc quibus oſtendit Dominus, id quod primum, quando cum illa hætebat, illi dixerat, & docuerat. Ita vt, dum Saluator noſter exigit, vt in illum crederent, honorem illi deferrent, & vt talem, qualis erat, reuererentur, non hoc amore ſui prætendebat, ſed eorum cauſam, vt in illis operaretur miracula, dona diſtribueret, beneficia conferret: quod namque ad hæc & illa viam aperit, fides eſt certa & ſecura. In fide nihil haſitant, inquit Apoſtolus. Ex hac doctrina duo declarat D. Chryſoſtomus loca D. Pauli Apoſtoli, qui ſibi videntur repugnare. Et in vno loco dicit quod ſua Dominus ordinariſt myſteria, ſacramenta, miracula in gloriam ſuam: *Quam prædeſtinauit in gloriam ſuam.* Si ſuam appetebat gloria quomodo noſtram deſiderabat? Optime: quia ſuam ambiebat gloria noſtra cauſa: ob hoc honorari quærebat, æſtimari, & ab hominibus glorificari, in gloriam & ſalutem ipſorum hominum: medium etenim, quo ſex illis communicaret bonam gloriam, hoc quærebat, vt illum ipſi re-

ciperent, agnoſcerent, honorarent. En tibi cauſa: cur in Nazareth nulla notatu digna ſecerit miracula quibus hoc addit. Euangelista, quod nec quidem poſſet, ob refragam illorum incredulitatem: *Non poterat ibi virtutem vllam facere propter incredulitatem eorum.* Quod modo non vacat exponere, niſi ſecundum prædicta, quod ipſa incredulitas Deo manus ligare videatur? Hanc ipſe tollere deſiderat, & in ipſum credant poſtulari, quo ſua ciuibz poſſit ipſe communicare beneficia.

§. 17. Vt Dei miniſtri opera faciant, debent in honore haberi, ea de cauſa illis dai faciendi miracula petiſtatem.

Hæc nota rationem cur Deus ſuos velit miniſtros & honorari & magni fieri, vt illos colas, verearis, reuereris non tam propter ipſos quam ob commodum Veſtrum & animæ ſalutem: ſi namque illos non magno habueris in honore, non iuſtam illis tribueris auctoritatem: quem in vobis fructum facient: Hoc ſubtiliter aduertit D. Chryſoſtomus. illa D. Pauli Apoſtoli verba interpretatur: *Rogamus autem vos fratres vt noueritis eos, qui laborant inter vos, & præſunt vobis in Domino, & monent vos, vt habeatis illos abundantius in charitate propter opus illorum.* Quantum ſapio vult Apoſtolus comprehendere & deſcribere quid ab illis requiſierat. Hoc enim illis ſignificatur verbis: *Rogamus autem vos fratres.* q. d. Multa à vobis poſtulauit, ad multa ſum vos adhortatus, nihilominus hoc ſit omnium primicertum. Quid rogas Apoſtole? Vt noueritis eos qui laborant inter vos & præſunt vobis in Domino, & monent vos. Vt Dei miniſtros noueritis qui laborant inter vos & veſtri ſunt ſuperiores, vos adhortantur, verbum Deo vobis proponunt. Quid hoc ſignificat. Vt noueritis eos, iam illos nouimus. Nec intendit, nec de ſimplici loquitur cognitione, ſed de veritate approbationis, æſtimationis & honoris: eo modo quo de Chriſto Ioannes loquitur Iudæis, quem inter illos medium non cognoscebant. *Medius veſtrum ſtat, quem vos nescitis.* q. d. ille quem non æſtimatis, non honoratis, non magni penditis: eo modo quo idem dixit Apoſtolus: *Nouit Dominus qui ſunt eius.* Vult etenim dicere, illos honorat, illos magnificat, eo gradu quo David olim cecinerat: *Nimis honorati ſunt amici tui Deus.* Hoc Pf. 138. 17. vos rogo (inquit Apoſtolus) vt colatis, in pretio habeatis,

I. habeatis, reverentini superiores vestros præceptores & prædicatores, & non taliter aut qualiter, sed *Abundantius habeatis illos in charitate.* Quasi dicat (interpretetur D. Chrysostomus) illis habendi, magis quam omnibus alijs debetis charitatiue affici, & pie, illos ferventiori amore dilectione, faciant, illorum præ ceteris diligentius favere dignitatem. *Chr. si: Habeatis illos summo in pretio.* Et hoc non propter illos, sed propter vos ipsos: ut in vestris opera faciant animabus: *Propter opus eorum.* Si parentes vestros summi facitis carnales (argumentatur D. Chrysostomus) per quos hanc Deus vobis largitus est vitam corruptibilem corporis, miseriarum cumulum, & quæ minimo exspirat statu, quanto maiori in honore habere vestros debetis patres spirituales, per quos vobis Deus animæ dat vitam, perpetuam & æternam, quæ est vita diuina? Quanto ferventius illos, per quos vestrum illuminat intellectum, vestram inflammatur voluntatem, vestra remittit peccata, hoc vobis suæ gratiæ distribuit donum, cuius vel minima pars totum celorum, terrarumque præponderat natu æ? *Propter opus eorum:* Ut opus hoc in vobis queant implere.

Spectare videtur Apostolus illud Ecclesiasticum: *Honora medicum propter necessitatem;* etenim

I. I. *illum creavit Altissimus.* Propter necessitatem, non suam sed tuam: propter tuam etenim illum Deus in hoc mundo creavit. In quem finem, arbitraris, posuit Deus Prælatos, Prædicatores, Pastores & Magistros? Propter suam eorum necessitatem? Minime, sed propter vestram. Quid faceres, nisi Prælatum haberes, qui tibi Pastor famularetur? Quid rerum ageres sine Confessarijs, qui te absoluerent, sine sacerdotibus, qui pro te Deo sacra facerent, sine prædicatoribus, qui te instruerent? Propter vos posuit illos Dominus: Et ipse dedit quosdam quidam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores. Ad

Ephes. 4. *Ad quid? propter ipsos? Nequaquam, sed ad connectendum & animandum illud suum corpus Ecclesiæ mysticum: In adificationem corporis Christi, ut in gratia & gloria perfecti esse valeamus: Donec occurramus omnes in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi.* Hoc opus agunt, & eo fine creavit Dominus medicos, propter vestram necessitatem. O quantum te debere credis medico, qui te à febri curat, quæ te festinatò rapiebat ad sepulchrum! quantum illi, qui tibi molestissimam abstulit paralysim, te lepra mundavit immundissima! O quantum feruido obstringeris prædi-

catori, qui tibi cor illuminavit obscurissimè prudenti confessario, qui te à peccatis tuis absolvit liberum, morientem solatus est, ad dexteram reduxit salutis semitam! Ut autem hoc opus perficiatur, illos honora, illos primo habeco, quod eterim proximè disponit reparationi infirmum, illique quam maxime refert, ut effectum habeat, illud esse dicimus, si medicum magni faciat, & in summa habeat auctoritate. Quam si non habeat, nec eius magnificet prædicationes. Quod opus in te, prædicator efficit, si cum illum naso suspendas: quid confessarius: quem non humanus reueteris? Quomodo illum auctulabris: Quomodo ad huius te pedes prosterneris: quomodo Prælati reuereberis instituta, si paratua de illo sit opinio?

Hinc est, quod tanto Dominus studio laboravit, ut prophete sui ministri non vulgarem, sed illis obtinerent locum, ad quos illos mittebat prædicatores. Unde delegans Moysen in Ægyptum, stupendam adeo illi tribuit potestatem facienda potestatem, & quidem talia, ut omnibus esset in confesso, quod ipsæ creaturæ insensibiles, illum & agnoscerent, & honorarent, & videretur quasi potens quidam Deus: idcirco illi dixit: *Ecce constitui te Deum in terra Ægypti.* Deinde dum eundem ad populum suum duxit, etiam misit tabulis legis honoratum, ut illi quam plurimum deferrent, tam vultui eius indigne claritatem, fulgentisque radios, ut oculos obiceret intuentium: *Fuit ministratio in gloria.* huiusmodi Apostolus. Iosue autem, dum eum populi erat ducem & superiorem, tantam contulit maiestatem, ut alter Moyses esse videretur, unde & illi ait: *Hodie incipiam te exalare coram omni Israël.* ut ut sciant, quoniam sicut cum Moysse fuit, ita & te cum sim. Ut apud omnem populum Samuelis vigeret auctoritas, hanc illi tribuit potestatem, ut ad suæ vocis imperium, tempestates, & contraria adeo formidanda prouocaret, ut omnes eius se pedibus humiles inclinarent. Eliæ, quo à milibus in honore haberetur, potestatem dedit, ignem de cælis eliciendi quo sui plebelet contemptores. Eliseo concessit, ut egressi de saltibus vili pueros disciperent itrisores. Idcirco missurus Apostolos in Iudæam prædicatores, ut omnium honore ac laudibus circumterrentur virtute curandi infirmo, & demones eiciendi commendavit: *Dedit illis virtutem & potestatem, ut demonia eicerent, & infirmos curarent.* Quando demum à mortuis resuscitatus, eos per mundum destinabat vniuersum, præcepsam illam

inquit potestatem, ut quicunque illis crederent: *Demonia ejicerent, linguis loquerentur novis, serpentes tollant, & si mortiferum quid biberint non eis nocerit.* Quia vixit Apostolus, si mittens Moysen cum lege antiqua, quæ vocari poterat ministratio mortis, eo quod populo adferebat statuta mortis magis & supplicij, quam vitæ, talem illi contulit splendorem, ac vultus claritatem, quanto magis expediebat ut Apostolis daretur illos etiam minerebat cum lege, quæ vitam ministrabat, & à morte liberabat, lege scilicet Evangelij: *Si ministrat mortis &c. fuit in gloria ita ut non possent intendere filij Israël in faciem Moysi &c. quando non magis ministratio spiritus erit in gloria?*

Hinc collige cur Deus dederit potestatem & virtutem tam prodigiosa faciendi miracula S. Patri nostro Dominico, in ipsa totius orbis urbe primaria, Roma in omnium oculis, & Scaphici Patris S. Francisci expositi Passionis S. impellerit stigmata talesque splendores, ut eorum comparatione, claritas vultus Moysi visceret: S. quoque Benedictum tantorum paratorem fecit esse mirabilem. Ac ultimo nostra hac tempestate S. Audimur Matin D. Theresia de Iesu, nobis spectantibus, quibus mundum in summam rapuerat admirationem: ut apud omnes magno forent in honore: non tam eorum causâ, quam ad ipsorum hominum salutem: ut pollentes auctoritate, & reverentia conspicerent, suas possent fundare, quas fundarunt, religiones, in tantam Dei gloriam, fidei incrementum, Ecclesiæ defensionem, hæresum extirpationem, peccatorum conversionem, iustorumque consolationem. Ex his processit illa cura, quæ in laudibus, sanctique viri, honorem suum totum facit, cuique co. servare studuerunt, & in eius respondere defensionem. Ita notat D. Gregorius illam D. Pauli prolixam orationem, honoris sui defensionem, quem illi pseudo-Apostoli quidam tollere conabantur, ubi celestis eloquentia, quam expendit D. Augustinus pro se reddens rationem stemmatis sui, beneficiorum Dei, raptuum horum, miraculorum, causam adducens, necesse probat quod ipse plus valeat soles, quam ceteri omnes in vultu collecti, quodque ipse solus plus illis omnibus honoretur. Non hoc egit Apostolus (asserit D. Gregorius) ut gloriæ popularis ardore: satis enim evidenter procellatus est, se nihil minus ambire quam gloriam: Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut si is, neque in occasione aularum, dum testis est, nec quærentes ab hominibus gloriam, neque à vobis, neque ab alijs. Sed in Hieron. Bap. de Iuanne. Tom. II.

audientium utilitatem, ac populi beneficium: certo etenim certius erat, quod si illum minoris facerent, etiam apud illos de eterna visceret auctoritas, & sua peroræ dignitas ac nullo loco haberent ea quæ aut doceret aut illis persuaderet. Hoc igitur est quod illis responderet Chrysostomus. *Mibi obiectis. Medice cura te ipsum: quod ut pariter me curarem infirmos: adsum paratus sed vos ipsi vestram vobis impeditis curationem: qui medicum exprobat, eius non recipitis præscripta, nec meis fidem dicitis adhibitis increduli.*

§. 18. In patria sua. Quia à suis contribulibus homines despiciuntur, vult Deus, ut sui sint ministri, velut extranei.

Hæc omnia licet ita sint, semper adhuc ⁴⁶ superest difficultas circa verba Salvatoris nostri. Proponunt ipsi suam Nazareni quærimoniam, ptoverbio mixtam, in eos, qui proprijs neglectis, curant alienos: *Medice cura te ipsum.* Aho Christus illis responderet ptoverbio, quod diximus: (a) *Amen dico vobis: quia nemo pro-* (a) *El japhen accepit si in patria sua* Domine, si verum est gar de la axioma, erit & in vlu: hoc enim habent adagia, *villa nuna* quod propositiones sint adeo certæ in rebus practica *ta hzo* *buen son.* *clis*, sicut in scientijs speculativis prima principia. Si hoc ita sit, & hoc praxis habet, quod nullus in propria terra magnificat, de quo conquærens, quod patria tua illam servet consuetudinem: Si hoc commune sit & naturale, nulla videtur subesse ratio, illam de hoc accusandi, sicut nec illi qui communem omnibus sequitur consuetudinem: iam etenim transisse videtur in locum & vim legis, tandem, (b) *Quod vlu (b) Lo que* receptum est excolatione non indiget Est autem *se vja no* hæc propositio indubia, nostræque innata natura *se ascusa?* *I.* *tra* patriam solum inter extraneos conversa Ratio cur tur, in eo tantum, quod bonum, quod ex nemo sit cellens est, & oculis obijcitur, ab alijs confide in patria ratur: unde mihi in eo notant aliud, nisi quod acceptus honoris est incentivum. At in patria sua, licet hoc quoque videatur, sui pariter concites & defectus quorundam supillant, à quibus nemo liber est, siue naturales, siue morales, siue stemmatis, siue bonorum fortuna, siue parentum, siue de hoc, siue de illo, hæc verò illos, qui talia norunt remorantur, quo minus illi debitam deferant reverentiam. Tertia hæc, quanto distinctius cognoscuntur, tanto minus aestimantur. Hoc interest discriminis inter naturali

II. Differentialia in-
ter natu-
ralia &
artificia-
lia.

aturalia & artificialia, ut illa quo propius videntur eo magis habenter pro eo quod esse videntur: hæc vero quanto propius videntur: tanto clarius agnoscitur, quod illud non fiat, quod à longe conspecta, esse videbantur. Illinc vides in arbore fructum, qui esse videtur pomum; quanto propius illum intueris, tanto cognoscis distinctius, & certius ut pomum habes, ut pomum aestimas. Si vero pomum conspicias depictum vel parvum aut crassa faciatum, à longe nihil aliud ibi præter pomum esse iudicas, nec aliud de-
tegit: at si propius accesseris, pomum non esse cognoscis, & in ipso linteo teneram advertis lanuginem, prima lineamenta, fila, celoremque suppositum; unde in ratione pomum, illud negligis. Commune est, quod in picturis, à longe nulli defectus annotentur, at plures, si propius inspiciantur, vel in ipso linteo, vel in filiis, vel in coloribus, qui prepe conspecti, non aliud nisi quadam colorum congeries esse videntur.

III.

Perfectiones
in Deo
sunt natu-
rales, in
nobis ve-
ro artifi-
ciales
2f. 36.6.

Dei perfectiones, naturales sunt, eius bonitas, omnipotentia, sapientia, gloria: proinde quo propius illas intuemur, eo plius aestimamus. Peccatores autem qui eas de longe considerant, parvi faciunt illas, & nullo pene habent loco: iusti vero, qui prius accedunt, eas aestimant plenius: *Accedite ad eum & illuminamini*, monabat David. Quanto quis propius accesserit Deo, tanto plius illum facit, & reueretur impensius.

Hinc singularis illa nascitur opinio, quam Sancti in celo de Deo concipiunt: etenim adeo prope illum contemplantur, ut sint ipsi in Deo, & Deus in illis. O quam excellens illis apparet Dei bonitas, natura, omnipotentia. Hoc quod dixit Osee: *Pauebunt ad Dominum, & ad bonum eius in novissimo die*, de Iudeis loquitur, qui sicut à Deo longius recedebant ita minoris illum pendebant, eius quoque misericordias dona quoque recipiebant. Attamen in fine accedent, & pro propius, eo vehementius talem mirabuntur bonitatem. Septuaginta scripserunt: *Obstupescunt super Dominum, & super bonum eius*. Hoc quodque ipsis contigit animabus, coelos ingressis, quando Deo unita illum facie ad faciem contemplantur. Quam stabant attentius Seraphini illi, quos vidit circa Dei thronum Isaias, adeo raptos in contemplationem, ut velatis caputibus suis ac pedibus, aliud proloqui nescirent, quam *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria eius*. Hominiibus autem perfectiones sunt artificiales: scientia, potentia, eloquentia, praelatura, bonitas, modestia: hæc om-

nia velut picturae fundantur in rudi nefusa natura linteis, defectibus, & quantumlibet eleuantur, semper aliquis superest in linteo rector, & nostro labore, & natura flocci lanuginis. Perfectissimum totius mundi vitum accede, vel ad singula momenta periculis laborat conditionibus, siue furoris, siue defectus in progenie, siue macula in parentibus, siue negligentia, predece qui illum propius intuentur, illa semper advertunt, & idcirco vilipendunt.

Timent Philisthim Samsonem cum de longe contuentes, eumque sic considerantes, omnia vires, robur omnia iudicant. Dalila, illi proxima, eidem assidens cum illo mensæ, vno dormiens lecta, vna cohabitans domo, ipsa est, quæ partem notat debiliorem, & qualis sit fortis Samson, si ei capilli condeantur; Deroulete (inquit illa Philisthis) quoddam carnes, nec est quod in eo admiremini: vos etenim docetis experientia, eum vobis esse fortiores: Hæc mundi consuetudo. Est aliquis qui sua mundum sapit prædicatione, alter suâ cathedrâ, suis diuitiis hic, & sua ille bonitate. Irodæi compatriota, & qui illi est vicinus, atque, non est ei obli peatus. Tondete illi quoddam capitis circinos, & vobis & mihi similis erit. Autem tali ciuitas, ab alio eloquentiam, ab hoc minus, & hominem illum videbitis esse abiectionem, indolis peruersæ, de progenie viperarum. Martha fortorem prima percipit defuncti fratris, & oblat, vel conatur oblat, ne eius quicquam erram agat: *Soror eius qui fuerat mortua*, Sic & fratres germani Davidis, & nominatim autem Eliab maior natu, fratrem ut secum, ac temperantem arguebat: eo quod se ostenderet animosum, ac paratum, ut cum gigante certamen inesset singulare, & eius contribules ac concines, alij cum tribubus ut Regem acceptatibus, ipsi fratres peritacæ huic obsteret, obijcientas vilem eius generationem, nullamque conditionem, & illi hunc eum manibus Saulis tradere moliebantur, quando diffidens Ceilius, ab illis discesserat, Dei monitu, ne illo pergeret, vitæ namque apud illos ducumen incurisset, securum autem se fore apud Ziphæos sibi persuadebat, eum enim filij eius Ziph posterij Caleb, ex eadem cum illo erant tribu, & compatriote, illi vero præ cæteris eius insidiati sunt gressibus, acerbis de illo sunt conuesti, & eum Sauli tradendi inrete consilium. Nec mirum, quod quanto quis alium cognoscit perfectius tanto minoris illum faciat, quo propius illum intuetur, eo vilioris habeat: quia & ipsi Sancti, quo se ipsos intimius considerant, & co-

V. Rursus agnoscunt, eo seiplos amplius despicunt, & omni cunctis honore indigniores, imo verò despectu penitusque digniores. Quam se vilem terrenus illi Seraphin arbitrabatur Frasciscus? ut referente D. Bonaventura, integras cum socio pedes absumeret, continuo de se iactando conuincit, & iubendo, ut alter in eum euometet similia. Quam de se submisit sentiebat S. P. N. Dominicus, priusquam ingrederetur ciuitatem in genua procubebat. Deumque rogabat, ne illam ob peccata sua in ima deingeretur? Parum est D. Greg. ut se Pontificatu censere indignum sed nec dignum reputat qui terram pedibus calcaret: *Humiliatio tua in medio tua, dicebat Dominus.* Te ipsum intropice: & in animi tui recessus aciem dirige oculorum, ne dubites, inuenies, quo alas humilis dimittas, & erectam pauonis caudam velociter dispergas. Si igitur quanto se quis propius inuenit, tanto se despicit uilius, quid hoc, quod eiusdem patrie conciuem propius considerantes, & minoris habeant, & excipiant indecentius?

Datur & alia de hoc ratio, nempe, quod rationem habere debiti uideretur id quod quis pro patria facit, sicut id quod in causa matris facit filius: minus enim acceptum habet mater quod in gratiam suam facit filius, quam quod extraneus, licet hoc illo maius sit: quia ut debitum attenditur, & naturale est, ut tanto magis uel minus faciamus, honoremus, aliquid acceptum habeamus, quanto maiorem aut minorem habet debitum. Ex his causis elicit D. Chrysostomus exortatione dominus uoluerit ac suis praeceptis dicantur & Prophetis, ut ad suum exequendum officium, proprijs excederent regionibus, cognationem desererent, & ad alias longe distantes terras proficiscerentur, uel si in natali solo remanerent, ut à ciuibz suis adeo uiuerent semoti, tam ab omni cum illis conuersatione & familiaritate discreti, ac si tales essent peregrini quales uel illi. Ut enim praedicator, & propheta fructum colligat, requiritur, sit honoratus, habeat auctoritatem; magni fiat & hoc illis in patria deest, abunde uero suppetebat apud extraneos.

Ita perpendit in Abraham, quem dum Deus fidei patrem instituit, & totius populi credentium caput creat, faciem, quae mundum illuminet, hoc illi primum mandauit egredieretur de terra sua, & de omnibus finibus eius, aliud proficisceretur ad populum, quem nec ipse, nec illum ille aut audierat, aut uiderat. Ut quid o Domine

tanto prius Chaldaeam beneficio, filio utique suo? Nonne tibi liberum erat, mandare Abraham ut prius in Chaldaea praedicaret, & conuersi es fidei doceret, in eaque illos doctor instrueret? Numquid consiliarius fuit ut à patria sua inciperet, quoniam iam populi probe nouerat inclinationem? Imo ea de causa expedit, ut patriam discedat, in illa namque eius adeo uilesceret auctoritas, adeo eum aspernabantur, ut ignibus tradere uoluerint, imo de facto comprehenderunt, & in ardentem fornacem uirum innocentem iniecerunt, quem si Deus miraculo non euasset, periisset. Iona transiit, de patria sua discederet, in qua uir erat abiectus, inuolatus, & in Ninuen alio tendat, populo praedicaturus omnium quos terra tulit, aequissimo: quod apud eos messum colligeret animarum fecundissimam, & cum adeo peruersi essent, effectum tamen operaretur mirabilem, quem nulla deleteret obliuio, qui patriae terminis licet fidelis conclusus, nullum tamen ei conferret emolumentum.

Hunc seruauit Deus modum, ut suae legationi conuenienter Baptista exciperetur, quia ad Isaac mittebatur: *Eui homo missus à Deo, cui Ioan. 1. 8. nomen erat Ioannes, hic uenit in testimonium, ut testimonium perhiberet de lumine.* Hoc namque pra. omnibus agit, ut recens natus, de populi sui cognatis abstrahatur, ad desertum transferatur, ubi nullus eum mortalium conueniret, soli de caelis Angeli ministrarent. Hoc D. Lucas inuocat Euangelista qui descripta eius natiuitate, confestim eum in deserto ponit scitarium: *Et erat in. Luc. 1. 80. desertum, usque ad diem ostensionis suae ad Israel.* Origenes autem opinatur, quod natus & circumciscus Angelorum ministerio raptus fuerit, dum. Christus in desertum, ubi puerulum Deus manibus in. aluit Angelorum, eaq. ratio fuerit, cur de eius nihil retulerint Euangelistae in paternis laribus educatione: *Natus (inquit) non expectauit Deum, ut à patre nutritur.* Ibi uixit solitarius, incognitus, quem nullus hominum uideret, usque dum annos Baptisum agens trigessimis desertis exierit praedicator, stans per uelut qui ex altero mundo prodiret, ea quoque de causa tanti ab omnibus fidei, tanto suscipiebatur honore, tanta colebatur reuerentia, ut ad illum tota excurreret Hierusalem, se Scilicet & Pharisaei illi submitterent, etiam impudentissimi quique milites, ad meliorem frugem eius predicatione conuerterentur, quod tanta apud illos uiguit auctoritate, ut Pharisaeos illos hypocritas, gemina viperarum indiginate non uereteret, & tam acriter, ut reprehenderet, reprehenderet. Elegit Deus Apostolum Paulum mundi praedi-

catorum, at primum illum à mundo segregavit, ad celos transtulit, ut dom se concioni accingeret, vir esse videretur, non de terra genitus, sed de caelo descendens. Hoc ipsum faretur: *Segregatus in Evangelium Dei*. De quo segregavit illum Deus? Non solum de quibuscumque alijs operibus & occupationibus, sed de populo suo, ut illis velut externus esse videretur.

VIII. 49. Tangere velle videtur Apostolus, illud quod Dominus suis dixerat Apostolis, & ipsis, suis praeceptoribus, & Evangelij ministris: *Vos estis sal terra*. Est autem sal eiusdem naturae cum aqua marina: Verum ut fiat sal, qui sapiat, & saporem infundat, necesse est ut de alia maris aqua extrahatur, & foris ad solis radios coaguletur. Talis sit, necesse est, praedicator extractus à mundo, de conversatione, de familiaritate populi semotus: *Aqua multae populi sunt*. In angulum seorsum secedens, ad divinae lucis radios, conficitur sal, virtutum operumque bonorum saporem conquirit: hoc poterit populum sale condire: quod si sit, convertentur, agant, tempus terant, ludant, & cum plebis quolibet ioculentur, debitam illis negabunt recitentiam, & eos, ut quilibet eorum de populo aequae habebunt familiares. Hic congruere possit illud Apostoli: *Omne Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in hijs, quae sunt ad Deum*. Esse debet Pontifex assumptus ab hominibus, de hominum conversatione, familiaritate, negotijs, ut alter Moyses, quem Deus elegit ducem populi: *Assumptus ex aqua*: Est autem

IX. 17. hanc doctrinam in sacris litteris adeo celebris, ut credat Divus Ambrosius quod illam ex ijs habuerit magnus ille Philosophus Pythagoras, cuius sententiae, apud gentiles, velut divinae oracula habebantur. Fuerunt autem adagia quaedam, dicta symbola Pythagorae, non vulgari gravida scientia. Verum D. Clemens Alexandrinus, opinatur, de illis agens, quod omnia illa ex sacris nostris paginis decerperit quorum non levem habebat notitiam. Sicut quidquid boni dixit Plato, quo totum rapuit mundum, & quaecumque sapientes omnes sunt locuti, nec non philosophi, furta censentur omnia, quae tam ipse, quam illi ex divinis nostris voluminibus excerpserunt.

Inter alia Pythagorae proverbia, hoc unum fuit, quod sapientibus, praesertim vero sacerdotibus praelegebat: *Via communi ne inaccessis*. Hoc autem proverbium sacerdotibus, si credimus D. Ambrosio, ex hoc sumptum, quod in sacro textu legerat, à Domino Moyse praeceptum, ascenderet in montem, comitatus fratre Aaron, alijsque sacerdotibus,

populus vero ad montis declivem confisteret. *Legerat praeceptum Moysi, ut montem cum sacerdotibus ascenderet, populus autem deorsum staret separatus igitur sacerdotes à populo*. Testis haec hoc quoque legit, quod Deus elegit in sacerdotes Aaronem, cuiusque filios, illi praeceperat, eos de medio populi segregaret: *Legerat item in Exodo eidem Moysi mandatum, ut applicaret ad se fratrem suum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotes facerent coram eo*. Vide divisiones, nihil in sacerdotibus, ut applicaret ad se fratrem suum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotes facerent coram eo. Vide divisiones, nihil in sacerdotibus, ut applicaret ad se fratrem suum cum filiis suis de medio filiorum Israel, ut sacerdotes facerent coram eo.

Refert D. Hieronymus, id quod narrat Bardeanes Babylonius agens de sacerdotibus & doctoribus Indiarum, quos dicebant Gymnosophistas, eorum duo esse dogmata, quosdam vocabant Brachmanas qui in medio populi habitabant, alios vero Samaneros sacerdotes adeo abstinentes ut nedum carnibus non vescerentur, nec arborum fructibus, ac paucis tantum herbarum radicibus & incocto oryza. Hi circa fluvium Gangem morabantur solitarius, nec vlla erant cum alijs conversatione communes, quos nisi sacris altariis adstantes non videbant, in more habebant Reges illos inuolare, & ad illos accedentes in genua cernui illos adorabant. Virum amplius admiraret, inquit D. Hieron. ignoro: num eorum solitudinem & parsimoniam, num illud quod ab ipsis viseretur Regibus, idque tantam reverentiam coram illis procicerent, in terram, & adorarent, cum Reges illi essent tanta tumida superbia, ut ipsi ab alijs & praeceperent adorari. Verum hoc proloquor, unum ex alio consequi: ex eo quod à populi tumultibus se segregarent, sui negarent conspectum aduentantibus, nec ipsi in publicum proferrent, nisi sacris suis ac sacrificijs intenti, nec alios ipsi viserent, imo nec Regem ipsum illud necessario consequens erat, ut omnes illis plurimum deferrent, & ut alterius orbis viros reuererentur. Quid, numquid visitare debet praedicator? quid illi non est exercitium, nisi viros nobiles, Doctores, Principesque conveniret? Quid, numquid illi deferret, quem vident, ut de turba quolibet, per plateas, forasque discurrentem? Optime dixit alter dum inter nostros gallinas gallus incedit indicis, stupent omnes, illi se submitunt, velut attonitae haerent eius praesentia percussa. At quando paulo post secum aduertunt & eodem alveolo comedentem & de positi bibentem, sicut aliae gallinae, non mirantur amplius non eum aestimant, non magis quam ceteras gallinas, reuerentur. Quinimo hoc adero id plumbum.

plurimum referre, ut Dei ministri fructum referant vbertimum, nimirum, si plebei nunquam viderent predicatorem, nisi in pulchro, nec Sacerdotem nisi in altari, nec confessorium nisi in seculo, vero namque verius, quem quis habet ad mensam infortiam collateralam, quem in levitibus socium cuius nouit imperfectiones, a grē in alijs illum negotijs honorabit.

Eleganter hoc dixit D. Ambr. suum etenim concilium dicens, quod declarat, quam doctum certumque fuerit hoc Pythagoræ symbolum, ait: *Via communis ne incesseris, quomodo potest obseruari à populo, qui nihil habet secretum à populo, diffusi à vultitudine? Quid enim in te miratur si sua in se recognoscit, si nihil in te aspiciat, quod ultra se inueniat? Si qua in se erubescit, in te, quem reuerendum arbitrat, offendet: Et sic consequenter morte suo materiam perdocti prosequitur. Quomodo de cathedra reprehendet, id quod vident, ipsummet sectari? Quam verbis eius dante poterunt fidem, quibus terrena vituperat, si hanc illum operibus pluris aduertant æstimare? Prædicat, Dei minister, continuo mundi suadet contemptum, deliciarum, honorum, pomarumque neglectum: verbi nimirum delituit, nihil facere, quicquid mundus æstimat plurimum. Ad hoc verò, tam sit à mundo semotus ut nihil sit in operibus eius, quod possit verbis videri contrarium.*

Multis in rebus suam ostendit Ioseph patriarcha sapientiam, suam prudentiam, atamen in hoc singulariter, quod ut tale notat Spiritus S. varijs namque crebro probatus successibus, iam totius princeps Egypti, decreuit, ut pater fratres, que sui de terra Chanaan, descendissent in Egyptum, ibidem habitaturi. Quibus iam accedentibus, obuius processit, benignè suscepit, & post mutuum amplexum sic ait: Præcedam ego vos, vestrumque Pharaoni lætus annuntiabo aduentum, quo cognito, vos confestim ad se citabit, hoc tamen vos moneri velim, quod iam coram se præsentem de hoc primum vos interrogabit: *Quid est opus vestrum? Cui hoc respondete. Domine mi Rex: Vari pastores sumus serui tuarum in sancta nostra usque ad præsentem, & nos, & Patres nostri. His suppositis libellum offeretis supplicem, quo habitare possitis in terra Gessen, ab alijs dilecta, in qua liceat vobis ab Egyptijs segregatis, commorari: si huius causam inquiritis eam, assero, quod Egyptij maximopere detestentur pastores ouium, sibi que contrarios arbitrentur, nec non illis aduersentur: unde nec vobis securus foret tutumque inter illos conversari: Discedantur.*

Egyptij omnes pastores ouium. Quæ, precor, erat huius causæ detestationis? Hanc Spiritus S. declarat. Egyptij ut Deos oues colebant, & ut tales adorabant, unde consequenter, illos habebant inimicos, qui coram illis oues mactarent, fustibus que tunderent, quod illi censebant idem esse ac si Deos suos coram se fustibus tunderent, & excoriarent. Fratres Ioseph oues & arietes iugabant, tam in sacrificium, quam in alimentum, & à via aberrantes, pedis suis pastoribus durius excipiebant.

Prudentissimum consilium (ait noster Cardinalis Caietanus) illis Ioseph suggessit, ut terram Gessen sibi concedi postulent, in qua se ori uiuant à communi Egyptiorum consuetudine: eo quod pastores essent gregum. Primum abundabat enim herbas terra Gessen, pascēdis gregibus fecunda. Secundo: & primario, quia coniungendo Egyptijs, aut mali futuri essent ut illi, colentes & adorantes, hoc quod illi, & æstimarent & adorarent, vel perpetuo cum illis dissidio certandum, si colant, si adorent, quod illi, nequam ut illi, imo peiores evadent. Si se contradicentes opponant, continuus inter se iurgij dissidibunt, uiuant igitur separati. O Prælati, O Prædicatores, O Sacerdotes, O Dei ministri: perpendite, opus vestrum est esse pastores, vestrum est iungi Deos occidere, fustibus tondere, despiciere quicquid mundus adoratur idololatra. Si inter mundales moremini, aut ut illi vobis est viuendum, & hoc magnificandum, hoc adorandum quod illi vel non. Si hoc feceritis, mundamini, ut illi, & tam exigua inter illos auctoritatis, ac illi inter se: Si illis audaces contradicatis in continua ne dubietis, viuendum vobis inquietudine. Illorum fuge consortia, quantum fieri licuerit, in terram secedite Gessen, quæ, Beda interprete symbolum est S. Scripturæ terræ fertilis & frugifera: quando namque Egyptus cineribus involuebatur tenebris, & clamoribus omnia resonabant, qui in terra degebant Gessen celesti radiabant lumine & superna pace letabantur. Secedat Dei minister S. Scripturæ mysteria scrutaturus. A mundo secedat, ubi cælo sit proximus, in cælo cor figat, sursum corda: Gessen quippe significat: *Approximatio, vel appropinquatio.* Hoc si peregeris, o quanto dignus censetur honore, quæ coletur ac doctrinā proventum animarum?

§. 19. In patria tua. Quod quisquam a suis non magni fiat contribulibus, oritur cum ex superbia, tum ex invidia: unde Christus illi imputat culpam.

Cum hoc igitur sit adeo trikus & quasi naturale, neminem in patria sua magis fieri, nullam quis esse dixerit culpam in ea, qui quod vulgare est & naturale, sequitur. Quid igitur de sua Christus expostulat patria, de suis lamentatur contribulibus? Multis de causis: licet etenim hoc naturale esse videatur, nec culpæ adscribendum, indubiè tamen non vulgare secum inuoluit, non viam tantummodo, sed & duplicem & quidem notæ grauioris: Et licet, quia nostræ naturæ corruptæ, culpæ sunt familiares, videantur naturales tantò sunt idcirco grauioræ; quemadmodum malitia in Chanaanitis quam Sapiens vocat illis naturalem: *Naturalis malitia ipsorum*. Non enim ea de causa minus Dominum irritabat, imò tanto censebatur grauior, quanto erat naturalior.

I.
Omnes
exteris
nemo vi-
cino, de-
ferunt.
Raso.

Prima igitur culpa est Luciferina quædam superbia, quam adeo naturæ nostræ gerimus inclusam, quasi primorum parentum hereditariam. Unde cogitas oriri, quod tuos flocci facias muncipes nec in illis aliquam velis agnoscere præcellentiam? Ex inflata superbia, quâ moueris, ne permittas alium, quàm te, pluris aestimari, tibi aure ferri. Modo perpende, quando quisquam accedit alienigena, quædam virtutis donique prærogatiua conspicuus, ob illam honoribus & laudibus illum extollis, imò & libenter pateris tibi superiorem, hoc quippe non credis in tuum cedere dedecus, iudicas enim, tibi non imputandū, quod ille tibi in aliquo præferatur dignior. Quia hoc nemo culpam tuam esse dixerit: sed fieri potest, ut in eius regione classes sint doctiores, præceptores capaciores, illa ex se viros generet ingenio subtiliores, perspicaciores, quod ibidem tales nactus sit occasiones intentioni conuenientiores, quales qui hic nati sunt, non habuerunt. Attamen te fateri, vicinum tuum, in eadem regione, eodem natum aëre, fluuio, ipsam potestatem, ipsam magistris instructum, ipsam potestatem occasionibus, tibi præferri, tibi profectus palmam erigere; tantumdem est ac si dicatur: quod ad hoc non fueris aptus; nec tam felici natus ingenio, nec tam egregijs naturæ dotibus, ac ille commendabilis.

De facili videbis officialem Barcelonensem, quod Horologiarum Flandriæ primas deferat, &

textori Mediolanensi, & sculptori Romano: censet etenim hoc nullam sibi irrogare maculam infamiae: hæc namque dona ex regionum oriuntur qualitatibus: in Flandria enim & Germania humores dominantur melancholici, quocirca opifices, opera sua quàm perfectissimè complent: Mediolanenses aurum habent purissimum, Romani cæteris in arte sculpturæ habentur curiosiores. Attamen non est, quod timeas ut palmam vicino tuo cedat, ut patenter audiat, si quis dixerit, ille tibi merito est antefereendus, ille opera sua perficit eminentius. Sibi namque persuadet, si hoc fateatur, cum scientiæ præferentiam adscribere non possit regioni, aëri, conditionibus, aut eiusdem occasionibus, consequenter fateri debet, sibi hoc esse imputandum, & quod ad minora quàm alter sit tantum idoneus. Nullo negotio tibi concedet, ille qui hic pannos texit subtiles, quod suis operibus longè præcellat panni Segouæ subtiliores, & coccinum Valentis, dielesque eam esse rationem, quod ibidem frequentiori laborent opifices exercitio, aquis abundant conuenientioribus, & textoribus in arte sua magis industrijs, at quod suo pannus ille sit subtilior, quem eiusdem opificij mechanicus, vel in eadem habitans planta confecit, nequaquam perfectior. Sicut auriferi huius vrbis licet multum deferat aurum ei Madritensi, in nullo tamen illi cedit, qui eiusdem hic secum est confraternitatis: hoc etenim in suum iudicat vergere detrimentum & ignominiam, fateri, quod de vno ad alterum, vnus sit altero perfectior. Hinc commune natum adagium: (a) Imperet mihi Chinus, non vicinus: sic se vltro res habet, quando tibi foret seu Præfex minuitur aliigena: non obmutuas si vero conuincatur, totus conquiescit, dicendo, inquirendo, cur illi, & non mihi? Qui in illo plus quàm in me? Idcirco casum declarat vates Ilias quem lamentabilem præuidebat Heculæam superuenturam, stragemque hominum terribilem ait, quod eo usque considerent crimina, ut viuis suis dicant contribules: Esto rex esto Princeps noster: *Apprehendet vir finem suum, domesticum patris sui: Vestimentum tibi est, Princeps esto noster.*

Secundum peccatum, quod ex primo dimanat, inuidia signatur, quæ ex eo procedit, attente D. Chrysost. quod quis pacifice non sit studeat vicinum suum ab alijs collaudari: sibi sciat namque persuadet, alterius encomium, suum esse vituperium: & quanto vicinus extollitur altius, ob id quod habet laude dignum, tanto

ipſe deſtimatur inferius, ob id quod aliud ſibi
 D. Chryſoſt. deſſe conſpiciat: *Aliorum ſ. h. uicem, & excel-*
 Ro. 4. in *lentiam, miſeriam ſuam arbitrantur.* Hinc ſimili-
 Ma. 2. ter dicitur, inquit D. Petrus Chryſoſtogus, cau-
 D. 1. 1. dam expendens hiſtoriam: quod alicuius conſpe-
 Chryſoſt. cia præcellentia poſſetatis, eius uicera corrodant,
 Rom. 4. in & qua præfulget, ac diſtans, inuidi cordis in-
 ſue. tima lancinet: *Inter ſuos poſſe, morſus eſt, adu-*
 ſio eſt, inter eius emenſe proximis proximorum
 uiri gloriā, propinquos ſi honorem debent, com-
 putant ſeruitutem. Hæc omnia ſunt ex inuidia,
 & ni fallor, hoc in noſtris contingit regnis
 quod xibia in mari. Eſt autem xibia piſcis, qui
 totus muſculus eſt inſtat pulmonum alas ſuis in-
 ſtructus nullis foris oſſibus: quādo hæc inter ſua
 ſpeciei natat piſces, ſuperbo graduat ſaltu, ex-
 tendens alas ſuas, iactat abundus, uelut alas volitan-
 tes, & expanſas ſupercillio: Mox attem, ut al-
 ternis ſpeciei piſcis adnata, omnes conſeſſum
 ſuas contrahunt alas, illi ſe ſubdunt, & ut quid
 excellentius, & oſſibus conſtans reuerentur. Sic
 nobis contingit. Conſpicere licet hoc in regno
 nobiles, qui uolunt omnes inter ſe conſertare,
 nec unius alteri palmam cedit, & moleſtū fert ſi
 victus illam ſibi arroget: Nihilominus, ſi ex-
 ternus acceſſerit, quæſcuntque ille ſit, illico ſe
 contrahunt, & graduat, ac nobiles huius uiribus
 ac Regni, ſuas demittunt alas, reuerentur, ſibi-
 que præferunt eum, qui pompaticus uenit ab ex-
 tremis mundi reſſibus: ſimiliter & prædicato-
 res noſtrates, ſe mutuo non magni faciunt, non
 diſſiciliter tamen prærogatiuam concedunt ex-
 traneis, qui ex alijs accurrunt regionibus, &
 opifices mechanici ijs qui ex longe diſſitis terris
 appellant, & tanto pluriſ illos faciunt, honorant
 & reuerentur, quanto & minus eos agnoſcunt,
 & de remotioribus uenire regionibus. Hic mos
 à multis temporibus inoleuit, at nunc multo ma-
 gis: quid boni faceres ſi hoc in regno ſubſti-
 tuendus eſſet Prætor, & à te ſciſcitaret: quis
 tibi hoc in regno tanto munere dignus uideretur
 eſſe promouendus? alium præter te digniorem
 iudicares eſſe neminem. Idem caſus eſt de Gu-
 bernatore, & Prætor Generali, &c. Signum eſt,
 mundum ad uſtiſſimam deueniſſe ſenectutem, uo-
 de modo latius in hominibus, quā præteritis
 temporibus inuidia domiatur.

Job. 3. 2. Inuidiam dicit Iob peccatum eſſe puerum
 D. Greg. 1. *Paruulum occidit inuidia.* Et D. Gregor. hoc ex-
 Lib. 1. 1. plicat probat euidenter: hoc etenim uirum in
 Mor. 1. aliquo naſcitur, ex eo quod alium ut ſe maiorem
 14. C. conſideret, ac eminentiorem, idcirco felicitati
 35. eius inuidet, ſe acriter opponit, ne alter ad al-

tera conſcendat, ipſe uero paruulus in imis hæ-
 reat, & alterius comparatione deprimatur infe-
 rior: *Paruulus eſt qui inuidia occiditur: quia niſi*
ipſe inferior exiſſet, de bono alterius non doleret.
 Hinc inuidia ſtrati in Ioleph ſeminarium:
 cum enim ceteri ſorent ætate grandiores, il-
 lum ut maiorem attendebant, quem quotidie
 uirtutibus, & heroicis actionibus exerce-
 rebant digniorem, nec non quod his conformi-
 ter plus ceteris à patre amaretur, & æſtimare-
 tur. Ex eodem profluxit ſente in pectus Saulis
 li: ſi ille ſatanicus contra Dauidem: cum enim
 eſſet Dauid ætate minor, corpore minor, in o-
 culis tamen populi quotidie creuit auctoritate
 præcellentior, utrim Saul neglecto, & mino-
 ris habito, prout aperte ſaris puella decantant
 Iſtaclis, quæ Dauid de gigante triumphum hym-
 nis concinentes, tanto Dauidis gloriā, eam quæ
 Sauli debebatur, præcucere teſtabantur ut ſi in
 laudem Saulis canere liceret: *Percuſſi Saul mil-*
le, de Dauid tamen licet occidere: Dauid au-
tem deſem mille. Vno ictu, quo Gigantem inte-
 remit. Seipſum Saul ut minorennem reſpectu
 Dauidis attendebat, hinc inuidia ſtammeſcit in-
 fernale, quā ſtimulatus Dauidem ditare cona-
 batur, dicens: *Dederunt Dauid a cem milia, &*
mibi mille dederunt. Quem magis quotidie (10
 quicquid D. Greg. 1. *augeri uirtutum ſuccellibus ſen-*
ſit, ultra ſe exerceat expauit.

Hinc intelliges, quā prudenter Spiritus S.
 Ioleph uocet puerum, quando motus inuidia in-
 cādeſcit, in ſeniores prophetæ dono cōſpicuos.
 Onere nimio prægrauatus regimini Moyses,
 Deum rogat, ut hoc ei pondus alleviet: exaudi-
 tur, & mandatum accepit, ſibi in locum ſumeret
 Septuaginta ſeniores, quibus Dominus ſapientia,
 coſeſtemque inſudit ſpiritum: quoru duo Elad
 & Medad illico prophetabāt. Vidit hoc Ioleph mi-
 niſter Moysi, cōmouetur inuidia, ſeſſibus eun-
 ad Moysen, expoſtulans, illis, ne ulterius prophe-
 tarent, ſilentiū iudicaret arctiſſimum: *Cucurrit puer*
& inuadit Moysen, & ait: Domine mi Moyses,
prohibe eos. Cur vocat puerum? Iam uir erat pete-
ctus, & ab annis aliquot moritur cum Moyle con-
ſcenderat, quæ paulo poſt Deus in populi ducem
elegit. Illū tamen Spiritus S. ſuis actibus confor-
miter deſcribit inuidia, quæ pectus eius aduſ-
ſe rannimebat enim ne uirtutū illorum creſceret au-
ſeritas, & incrementum ſumeret excellentia, ita
ut Dño ſuo Moysi cōpararentur non inferiores.
 Actus hic fuit inuidioſus pueri proprius qui dū
 alterum uident moribus ornatum, uelle fulgen-
 tem honeſtiori, quibus illos præcedit oratione,
 patet.

IV.
 Inuidia
 uisum
 eſt pue-
 rorum.

1. Reg.
 18. 7.

V.
 Ioleph
 inuadit
 puerum
 dicitur.

Num. 11.
 11. 27.

patri suggerunt inuidi: tolle tunicam illi, monilia depone, & neruosa hoc Moyses exsoluit, qui cum vis esset, nequaquam mouebatur, imo Iosue respondit: *Quid amplexus pro me? O fili, stimularis inuidia: ex amore quippe, quo mihi bene afficeris, non pateris, ut alij dignitate crescant, sintque mihi aequales, vel superiores. Faxit Deus ut qualem mihi, talem toti populo spiritum suum largiatur: Quis tribuat, ut omnis populus propheta, & det eis Dominus spiritum suum. Congruè igitur vocauit Iob inuidiam, vitium esse puero- rum.*

VI. Aristoteles philosophorum coryphaeus, inuidiam propriam esse sentit senioribus: ego vero vtriusque censio congruas esse rationes: inuidia namque ex corde procedit abiecto, & exiguo & tale propriè habent pueri ac seniores. In pueris cor est exiguum, & paulatim augetur in illis usque ad annos quadraginta, vel quinquaginta: porro in senioribus sensim decrescit, ab anno quinquagesimo & deinceps. Et hoc lucidè colliges ex natura viribus, quæ de corde dimanant: hæc etenim in pueris sunt imbecilles, pariter & senioribus; roboratur autem in pueris quandiu in eis cor augetur usque ad ætatem virilem & consistentem, & decrescunt in senioribus, à viri ætate deficientibus, cum & in illis cor minuitur. In mundi primordijs, & infantia, etat hominibus corpusculum, vnde vires habuit & amplissimum inuidia locum, vti in illis duobus primis fratribus videmus Cain & Abel: notat autem D. Ioannes, tantum in corde Cain inualuisse inuidiam, ob fratris Abelis prærogatiuam, ut ab incepto non perstiterit, donec illum indigno trucidaret homicidio. Creuit mundus, creuit & cor, & vires decreuerunt inuidia. Nobilissimos illos Romanos intueri, quanto se mutuo prosequantur honore, quo se habeant pretio, neminem, quam proprios contribules pleris faciant, qui nullum præter ciues Romanos ad dignitates indicabant esse promouendum. Vnde sic de illis loquitur Spiritus S. id quod alias expendimus.) *Et non est inuidia, neque zelus inter eos.* Erat illis cor magnum. Cum autem aune mundus confenscat tantumque ei cor decrescat, verix vllum ei superstit, idcirco nullis pollet viribus ad actus heroicos, virtutes eminentes, præclara facinora, omnes effeminati, elumbi omnes, idcirco tantum diabolica inualuit inuidia ut in hac urbe neminem intenas, imo in toto regno, qui quemlibet alium dignum censcat ut prorex sit aut Episcopus, aut gubernator. In omnibus municipibus notamus imperfectiones, quas in publicum proferimus, e-

ius dignitatis vel austeritatis dolore stimulat: quem toto molimine conamur obsecrare, ac ea intentio e illas ad trutinam reuocamus, eorumque nos agimus præcones, de illis inter nos sermonem conferimus inuidis illis percontationibus inuicentes: *Vnde hinc virtus & sapientia?*

Ex his laborat inuidus, extimiam, quam in alio notat, obscurare dignitatem (inquit D. August.) ad hoc eius explorat defectus & imperfectiones, has proferit ad lucem, sequè opponit instanter illi, quod in altero laudatur excelsum & magnificum; & cum non defectus, sed attendere debet prærogatas virtutum, ut illum eorum intuitu magis faceret, non excellentiam, sed defectus notat inuidus ut illum vilipendat, prout ad rem exponit D. Gregorius. Proinde proprium inuidi dicimus, alteris non pendere eminentias, & in has perulenter erumpere interrogationes: *Quis est hic?* ut primo die Martis egimus de Cain, & Saul & alijs, ex D. Chrysostomo & D. Gregorio. Est inuidia, sic eam definit D. Petrus Chrysolog. velum, quod sibi oculos obnubilat inuidus, ne proximi videat virtutes ipso sole clariotes: *Non sic nubes caelum, nec diem, solummodo, quomodo mentem cecat, & tenebrat inuidia.* Quod ex presenti confirmat historia: *Liber hoc Iudaeus probat: qui Christi sapientiam miratur, virtutes stupet, attollit opera, dicta suscipit, & ea non in ipso videatur diuinitas.* De ista sententia, carnalium parentum nomina commemorat, & diuulgat. Vide qui agant sui Christo compariot: miracula eius intelligunt, prædicantem tanta sapientia verborumque profunditate percipiunt, ut in stuporem non minimum rapiantur: *Mirantur in verbis gratie, & qui tantam suspicere debent eminentiam in eum insurgunt diabolice furore superbiae, & Satanicè inuidia percuti decemtes: Nonne hic est filius fabri? Nonne pater eius Iosaph, & mater eius dicitur Maria: vnde hinc virtutes, &c.* His eum spernum & omittijs, his inhonorant dictis, his eius derogant auctoritatibus: ita ut eorum infidelitas obstaret beneficijs, quæ Dominus illis optabat imperitij fuitque hæc perditio, eladesque Nazarenorum. Hoc prædixit Iob, ut exponit D. Gregorius: *Terra de qua vinctus erat panis in loca suo, & non subuersa est.* Alij legunt: *Terra de qua egressus est panis.* Terra de qua egressus est panis coelestis, & vbi seminatus fuit, Nazareth dicitur. Hæc igitur inuidia conflagrauit: nam prius optime de Christo sentiendo, demum inuidia diabolica subuersa est, filium dedignata, quod pauper, quod ignobilis esse indicaretur. Vnde diabolica dicitur inuidia,

1. Mac. 8.
16.

Haec quæ compulsi in despectum Christi Nazareth.

§. 20. Multi prophetæ. Elias tantum à suis suis despectus contribulibus, quantum ab extraneis, & vidua, habitus in honore.

rit de terra Galaad: prima quippe verba, quæ de illo profertur, hæc sunt: Et dixit Elias The- 3 Reg. 17: bites de habitatoribus Galaad. Attamen, tam exi-

ma fuit, & singulari pietate conspicuus, ut eius lingua, fuerit velut clavis cæli: illud etenim Qualis ita pro libitu clauderat, & aperiebat, ut inde fuerit quod volebat, educeret, sicut tu clavi cistam Elias, tuam nullo aperires labore. Quæ de causa testatur D. Chrysostomus) omnibus fuit conciliandus D. Chr. totoque mundo superior: Cui totus mundus erat Ho. 13, in inferior, totius mundi statum, & cæli pluviam, varijs in ag. 8 speciem, in lingua potestate portabat. Q. i cum Marth. tantus esset, quam primum sui municipes dig. Tom. 2. dignitatis eius notarent eminentiam, vno spiritu illum potacius irridere, & acriter persequi conspiciunt. Eum Rex hostem publicum, patriæque vocat inimicum: Inimici mei. Qui em ita exhortabatur, ut nec nomen eius audire dignaretur, in tantum ut Elias præcipiens Al dia vico meritis insigni, Regi suum nuntiaret aduentum, ille ausus non sit. Deinde mulier, illa procacissima, Regina Iezabel, primum mulierum dedecus, tanto virum furore persequitur, ut solemni se iuramento adstringeret, dies illi ad occasum non tenderet, quin prius illi caput abstulisset, hocque tanto studio conatur exequi, ut necesse fuerit, Elias fugam arripere, per iuvia & desertæ ac incertis latibus vagaretur, nec se tutum arbitaretur, donec in monte Horeb con-

quiesceret. Ad illas virum Dei rex & regina cõpulerunt angustias, ut ex sententia D. Chrysostomus. a. & D. Thomæ. b. eius de causa particula- riter, dixerit Apostolus: Circumierunt in melioribus, in palibus caprinis, egentes, angustiant, afflicti. Tam impudenti illum consilio lacerant, ut sui contemptores exemplari coactus fuerit multare supplicio.

Illum de salute sua consulere vult Rex Ochozias, Duci quinquaginta militum iniungit, illis sociatus Eliam ad se velut captiunt, adducat. In secretiora & aliora montis propheta secesserat, accedit Centurio ad montis de- clivie superbiâ tumidus, & magno despectu illum nominat Homo Dei, velut irrisorie, ut notat Divus Chrysostomus: Homo Dei, Rex 4. Reg. 1. præcepit ut descendat, q. d. Heus vir sancte, descende velocius: Regis est præceptum, Sicine, inquit Elias? sicine tanto contemptu, tantone imperio Dei propheta vii penduntur? quocirca ut scias, quo debeas illos honore reuereri, dico si vir Dei sum, descendat igitur de cælo, te tuosque milites absumat, vltor iniuriæ. Dicto citius descendit ignis, omnesque in pulve-

EX illis edicit Redemptor noster responsū, quod suis dat concubitus, quo eorum confirmat probatque malitiam: Amen dico vobis: quia nemo propheta acceptus est in patria sua: Proverbio, proverbio responderet, & rythmum rythmo reddit. Insuper cum ita notū esset, quod illis proponit, ut nulla indigeret probatione dimis tamen confirmat exemplis, quæ luce clarius obfirmatam, & velut innatam testantur populi peruersitatem. Exempla præfert, & in medio adducit duos illos nominatissimos Prophetas Eliam & Eliseum, dum qui quanto fuerunt à suis viliori excepti ludibrio, tanto fuerunt ab extraneis honore suscepti clariori, idcirco laudantur his quam maxime, illis vero absit ut benedicerent, quinimo sæuissimis, durissimisque supplicijs eos attriverunt: In veritate dico vobis, quod multe viultus erant in diebus Elia in Israel. Nemo non novit, qualis fuerit Elias, quam bene de populo suo meritis, ut eum honorarent; Attamen admirantur omnes, quam floccatam concines facerent, & quam magni illum haberent alienigenæ. Mittebat Deus ad populum suum prophetas, quibus illum honoraret: ut enim dixit D. Chrysost. Per illos apud omnes gloriosus erat ille populus. Et planè erat hoc exortum: dum enim habebant prophetas, illos acriter persequabantur, & immaniter occidebant: quando vero non habebant, illos desiderabant, requirebant, flebant, & se illis orbari lamentabantur velut à Deo derelicti, nec non suspirantes illud Davidis infonabant: Signa nostra non vidimus, iam non est propheta, & nos non cognoscet amplius. Et sicut illis Redemptor noster ait, quod omnes de parentibus suis conquirentur, quod sui temporis occiderint prophetas, quorum ipsi sepulchra exstruerent gloriosa, nihilominus idem illi male faciebant prophetis suo tempore à Deo destinatis.

Inter præcipuos à Deo missos vates enituit Theobites, cuius historia ad bolidem cadit præfenti congrua argumento, ut illum expendat. D. Aug. Erat hic origine homo vulgaris, ut notat Abulensis idcirco nulla aut parentum eius & a. & in familia mentio fuit tantum dicitur, quod fuit suo tempore à Deo destinatis.

Hieron. Baptista, de Lanza Tom. 11.

puluerem redegit. Peruenit ad aures Regis, Durcis, militumque strages horrenda, nec ob hoc mouetur ut prophetam excipiat decentius, quinimo secundo mandat Centurioni, ut assumptis quinquaginta militibus denovo tendat eo, ducatque prophetam, veniat. Regis est hæc voluntas. Accedit hic eodem saltu superbus quo prius: Heus vir Dei, huc descende, mecum ad Regem propera, sic vult, sic iubet, ne moreris inobediens. Quid hoc (inquit Elias) sicine propheta despiciuntur? si sanctus sum, descendat ignis de celo, te cum eis consumat. Votum excepit effectus. Regis narratur horum infortunium, nec his blandior aut humilior honorat prophetam, imo pertinacior, addit & tertium mittere Centurionem totidem militibus stipatum. Eliam sibi quantocius præcipiat adducendum. Hæc multorum est conditio Principum, Regumque damanda permissitas, nec nauci facere, famulos suos igne conflagrare, & à diabolo damnandos auferri. Videns autem hic postremum quam sinistro euentu duo primores duces Eliam conuenissent, militumque clade perterritus, corporum adhuc cineribus calore fumantibus, accedere proponit, omni cernuus humanitate, pileo manibus assumpto, capite aperto, genibus flexis, qui non imperio tumidus, sed supplicem & humilis deprecatur. Serue Dei, misere mei per tuam te deprecor charitatem ardentissimam, ne me, ne milites meos punias iuste pronocatus, postulamus misericordiam: nec enim meus me huc traxit cordis timor, sed mandatis Regis ire compulsi obedientia, te deprecor, placeat tibi, regale subire palatium, tuum Rex desiderat, & propheta conspectum: ego me tibi comitem adiungam, & meis stipatus seruiam tibi, militibus: *Cursauit genua coram Elia, & precatus est eum, & ait: Homo Dei, noli despiciere animam meam, & animas seruorum tuorum, qui mecum sunt. Sed nunc obsecro ut misereris animæ meæ.* Ita modo, placet, respondet Elias, ut te decet, accessisti, libenter id quod postulas, efficiam. Non hoc scis fuit, ut cum sui magnificerent & primo loco habere inciperent prudentiores facti patriotæ, quinimo semper eo modo processerunt, sic ut illos nedum nullo dignaretur beneficio, sed & flagris insuper exciperet durissimis, & nulla cognationis habi a ratione, Deum expostularet. Domine, populus iste domus exasperans est, illum manibus meis trade non etenim illum tuæ gestio fidere potestati, nimis utique denig-

na: illudque consiliis, & in hoc mei nominis laborat estimatio. Per te ipsum te adiuro. nec illis pluvia gutta diffundatur claudaturque coelum, fameque deficientes extrema moriantur. Et hoc est quod Dominus ait in Euangelio, *In diebus Elia in Israel, quando clausum est coelum annis tribus, & mensibus sex, cum facta esset fames magna in vniuersa terra.*

Ex his colligit D. Hieronymus, illa Domini verba per Ezechielem expendens: *Quando mihi sero sagittas famis possimas. Quod sagittæ, ac penuria, & fames in penam nostrorum accedant criminum, quod per varios probat euentus. Quos sacra narrat historia, nominatum autem, per illum quem præ manibus habemus, in diebus Elia contigisse: Famem & pestilentiam & bestias possimas, & quidquid aliud malorum fuisse, nemus in saculo propter nostra peccata venire, manifestum est. Hoc prosequitur D. Basil. unde, quæ sunt occasiones componendi hominiam de fame, rerumque omnium inopia quæ Cappadocia, cui præsidebat Episcopus graulim & premebatur, probat autem illam in suorum inuuium scelerum condignum mittere supplicium. Verbis exorditur Amos Propheta: Leo rugiet, & quis non timebit? Dominus locutus est, & quis non prophetabit? Facile est, quando Domini loquitur propheta, cum ipse dicat quod interrogare possemus. Tantâ premimur aquarum inopia. Coelum nunc fratres dilectissimi videmus solidum, nudum, ac sine nubibus, serenitate sua ac pietate nos contristans, quam antea iam desiderauimus. Quando profundis cooperium nubibus, & præcibus, sol nos reddebat, & sole priuabat. Terra vero iam exsiccata ad extremum aspectum est horrida, & ad agriculturam sterilis, & infecunda, deinde et scitatem scissa hiatus patet facit maximos, ut in omni visceribus solis recipiat radios fontes plurimi & perennes nos deseruerunt, minus simi parua pedes illos permeant, & mulieres onusta totos penetrant, & transeunt. Noui quærimus Israelitæ, nouum Moysen: Qui rursus direpta petra usum sitientis populo præbeat Campos inuere steriles, quod seminatum est, non germinat, quod germinatum est, exarescit, cumque pereunt. Oriantur aquæ, nulla eis super est consilium. Quæ igitur tati mali causa? dicat nobis illa de quo loquitur propheta. Et ego, inquit, trium mensium pluiam, ante vindemia tempus à vobis prohibebo, & pluiam super ciuitatē vnā, & super ciuitatem vnā non pluam, & pars vna incendetur, & pars vna arefcet. Conueniēt dua, aut tres ciuitates, ut bibant aqua, non implebuntur. Quoniam non conuersi estis ad me,*

4. Reg. 1.
23.

an Dominus. Hæret attentus D. Basi. ac tandem
emipit, dicens: Discamus igitur ex his verbis,
quod ob aversionem nostram, ac negligentiam nos
calamitates infixit Deus, non extinguere nos qua-
rent, sed emendare.

Confestim transit ad eius considerationem
quod dicimus: rerum enim videntur naturæ esse
mutata, & hoc nostris peccatis adscribendum.

Aspicite quæso, quemadmodum nostrorum pondus
peccatorum, anni temporumque naturas mutant-
ur, statutasque semel rerum formas in aliena tem-

peramenta novasque mixturas deduxerit Hyems
solum humorem cum siccis non retinuit, sed in gla-

ciem tota abiit, nivis & imbris penitus expertis, ver-
num tempus, altera quidem officij sui partem asse-

dit, caliditatem dico, humiditatem vero nullâ siccis
contingit. Aëris vero immensus, & frigora natu-
ræ prætereuntia. Quæ igitur, fratres dilectissimi,

hinc tanta confusio, contrarietatisque causæ? Vide
talis temporis rerumque variatio vestigemus. An non

est, qui cuncta gubernet? An optimus opifex Deus
dispensationis suæ oblitus est? An virtutis & poten-

tiam suam amisit? An in austeritatem mutatus &
excellens bonitatem, & providentiam suam in vici-

humani generis converterit? Nemo profecto sapiens hoc
dicit. Sed illa potius sunt causæ, cur nobis confusa

gubernatio subacta sit, quod cum ex Deo accipimus,
alij non dantur &c. Hac igitur de causa minatur

Deus nobis infum iudicium. Ob hoc campi steriles,
quia refriguit supplicantium vox, frustra clamat, &

in æra evanescent, ne dissipatur. Hæc tanta causa
siccitatis, ratio sterilitatis, nostra peccata, chari-

tas refrigerens. In eadem Homilia concludit
idem D. Basilus ut in his calamitatibus, quisque

illas ob sua peccata credat evenire: Potissimum
autem calamitatem hanc proprijs adscribemus pec-

catis. Et hunc Dei morē agendi præponit, quod
ob vitium debitum omnes puniat, sicut ob sce-

lus Achæ: Totus est afflictus exercitus. Eodem
sensu capiendum, siccitatem, famem, cæteras de-

niq; calamitates omnibus communes, homi-
num sceleribus imputandas: Fames & siccitates,
& inundationes communes, quædam sunt civita-

tum ac gentium plaga hominum peccata immodica
punitores. De quibus alio loco diximus.

Perpende igitur qua ratione vatem Eliâ ex-
ceperunt contribules, ut nedum non meruerint
aliquo per illum beneficio cumulari, sed & ob-

struuntur, ne dicam sua seditione coegerunt
ut in illos severius animaduertetur. Perpende

ergo quia illum eodem tempore ratione reuer-
ti sint extranei: Cum ergo fames ingruisset

et, quæ totus peribat mundus, multis utim-

que interfectis ex Dei præcepto ad terram pro-

ficietur Gentilium, & idololatram, civitatem
ingreditur Prouinciæ Sidoniæ Sareptam & omni-

ne. Populus hic erat præ cæteris Deo eiusque fi-

dei contumacior, de quo Deus per prophetam
Ioel grauissimè conquebatur: Quid mihi vobis

Tyrus & Sidon? &c. Ab illo dura cervicis popu-

lo, tanto Elias honore colebatur, reuerentia tā-

ta, & auctoritate, ut non posset non illis & qui-

dem, eximia conferre beneficia; fames cunctos
extrema ad extrema deducebat, ad urbem acce-

dit Sareptam, in porta mulierem cernit ligno-

rum segmina colligentem, cum ille: Domina, ab

inerte fatigatus sit deficio, supplex aquæ cali-

cem expoleo, mulier da mihi bibere. Presto
sum, ait Domine: & continuo relictis omnibus,

domum festinat viro Dei aquam allatura. Siste
pedem, ait propheta: hoc quoque rogo, affer &

buccellam panis, fame namque languesco. O
serue Dei mihi crede: toto cordis affectu, tibi, si

haberem defertem, ait: Vivit Dominus Deus tuus
quia non habeo panem, nisi quantum pugillus ca-

pere potest farina in hydra, & quatuor guttas, pau-

lulum olei in lecytho: en colligo duo ligca, ut ingre-

diar, & faciam illum mihi, & filio meo, ut com-
edamus & moriamur. Nunc igitur, Domina, re-

pondet propheta: Mihi primum fie de ressa, suri-
cula subcineritium panem parvulum, & affer ad

me. Iuro tibi per Deum, vivit Dominus: Hydra
farina non deficiet, nec lecythus olei minuetur.

Quamdiu fames opprimit læva regionem. Cre-
didit viro Deo mulier tanta fide, ut ilico domum

reversa, tortulam coxerit de farina & oleo, quam
propheta desert comedendam: quo tantum est

confecta beneficium, ut numquam in domo sua
farina defuerit in hydra, vel oleum exaruerit in

lecytho.

Multa in hoc miraculo SS. Patres perpen-

dunt. Primum: quod mulier illa Gentilis fuerit. Mulieris
Gentilis & barbara, testatur Divus Chrysostomus: fides ex-

mus: ALEMENNA & ETHNICA. Quæ Dei magnalia penditur,
nulla aure perceperat, & mimis inquitunt. a. D. D. CHR.

Chrysostomus. & b. D. Cyprianus) illud quod Hom. 1. de
Christus dixerat: Qui recepit Prophetam in no. Eliâ &

mine propheta, mercedem propheta accipiet &c. Et Ho. 16. in
quicumque potum dederit uni ex minimis istis, ca. 1. ad Cori.

licem aqua frigida &c. Secundum; tempus vni. To. 1. & 4.
nerfalis fuisse necessitatis: si namque parum a Ho. 15.

illud daret quod habebat, nulla spes ei superer. ex variis
rat, quod panem in panario inveniret, sed in Matth.

nec apud vicinas, cum ubique panis esset ino. b. Lib. de
pia: Cum facta esset fames magna in uniuersa ter. ope. &

ra, eaque tam grauis, ut ipse rex, totaque curia, leemoss.

X y y z

fame m.

[illegible]

bundabiuſ. O quàm admirabili mulier afficit
honore Eliam? Plus illa attulit, quàm Varc no-
ſter Abraham. Non enim ad gregem cucurrit. Et
ille, verum à puſillo illò, omnes qui ſuperſtatutis
nomine clari ac celebres exſtiterunt. Superat aut. Ille
enim idcirco vincebat, quod non manu ſibi ipſi af-
ſumpſit. At hoc beſpſit cauſa, ne filiis quidem
perſcſci, idque cum futura bona ne in expeditione
quidem haberet.

En quanto prophetam honore dignentur
alimgentur, merentur illi, i. a beneficia meren-
tur, unde & vicem rependit vt nunquam fa-
muli defuerit, nec lecythus olei mulieri viduae ex-
tremis famis exaruerint angustijs. Honorant
autem tantam prophetam fidem, vt eius in domo
miraculū par raris omnium quod mundus vi-
derat hactenus, maximum. Inter omnia mira-
cula, caput extollit, inquit D. Petrus Chrysol. VIII.
refutatio mortui. Tale quid nunquam editū Prima
fuerat, nec auditum, nec ante diuinum, nec post mortui
illud inter mirabilia, quātia Deus in Aegypto resuscita-
et operatus, plurima: nec per tantam amorem ric-
feriem, temporumque iucellens. Primum quod Ser. 63. in
tale nobis occurrit miraculū factum esse, in principio,
huius viduae domo comperimus: cuius mortui
filium, spem posteritatis vnicam, matris viuum
propheta reslituit: sunt tamque miracula pro
fidei magnitudine, & sicut increduli Elie co-
naturales, cuiusque contemptores impudentes,
atrocioribus digni fuisse supplicijs, ita mulier
hæc fidelissima fides in comparabilis, pro benefi-
cio miraculū meruit hactenus mandatum.
Præclaris scatur hæc historis sacramentis, Chri-
sti verba tantum modo perpendo, qui vt probet,
prophetas beneficiā dāone suis non imperi-
conaturalius, qui illos despiciebant, sed ex-
traheis, qui illos honorabant, hoc Elie confir-
mat exemplo: cum ei in multis in Israel essent
viduæ: Ad mulierem illarum missus est Elias, nisi in 3. Reg. 17.
Sarcina Sidenia ad mulierem vnam.

Nun ergo Domine hoc fuit beneficium vi-
dus, nunc Elia? Elia beneficium hoc praesumit
videtur, quem pascedum ad viduam misisti ta-
bernaculum, cui & iuxisti quondam fame pere-
cutionis: *Vnde in Sapia, praepi mulieri; viduas ut Ho. 15. ex-
pascat te. Quis ergo beneficium receperit Magni variis in
hic latet sacramentum, profunda philosophia Matth.
(ex Iesuita D. Chryostom, & Aug. Iliis, & Ser. 26. de
explicat Abulen.)* Iket enim quis dixerit, quod *verbis*
Deus Eliam miserum ad videam, ab ea sustent. *Domini,*
tantum, & ad recipiendum ab ea beneficium: & in Ca-
ar vero contrarium ego dixero quid Eliam no. Ioan.
Deus misit: Non profus, neque tantum, at *am Th lib. 3.*
Yyy 3 missat Reg. 6. 71

9. 1. 4.
D. CHR.
Hom. 11.
Tob. 2.
Ser. 26. cit

missus est propheta, ut ab inope pascere-
tur, ut egentem pasceret, ait D. Chrysostom. num
forte defecerat Deus extrema illa fame Elia
ministerio corui alendo, quarit D. Aug. Nequa-
bitum seruo suo, benedicere disponerat.

Quotiescumque Deus ad te pauperem mit-
tit alendum, tibi beneficium, tibi gratiam im-
pertit eminentiorem: non enim Deo modus de-
ficit pauperes suos nutriendi: sicut namque va-
tem Elia aliquot diebus aluerat in deserto
Charith corui ministerio, sic ceteris poterat vi-
tae diebus omnibus. Hoc autem intendit, te diui-
tijs cumulare, & pro panis frustulo, immensum
tibi glorie pondus elargiri, & vestre refectam
pauperi data eternae beatitudinis stola copen-
sare. Deinde, ut hoc euidenter agnoscas, sic illa
disposuit Deus ut Elia viduae domum ingresso,
farina in vase, & oleum in lecytho non deficeret,
quibus illa & se, & filium, totamque suam pasceret
familiam, nulla fame laborantem, eo praesertim tem-
pore, quo & ipsi Reges, ac nobiliores Principes
ciborum penuria laborabant. Ex quibus hoc col-
ligit D. Cyr. nullum aptius esse medium, quo triticum
tuis exuberet horreis, & vina redundant toreu-
taria, & lecythi superfluant oleo quam ea
communicando pauperibus: Hoc probat, ac lu-
culenter exponit D. Clemens Alexandrinus pu-
teorum, ubetumque exemplo, tanto namque
scaturit aqua de puteis copiosius, quanto ex il-
lis hauritur frequentius, & tanto profuunt ve-
bera lacte abundantius, quanto communicatur
lac alijs uberius: Quemadmodum putei scaturiunt
exhausti in pristinam mensuram reuertuntur, ita
etiam elargitio, qua est fons bonis benignitatis, po-
tius sitientibus communicans, rursus augetur. Er-
repletur quomodo ab vbera, qua suguntur, solet

Lit. cit.

L. 3. Pado-
285. 6. 7. j

D. CLEM.

ALEXAN.

D. BASI.

Hom. 8. in

diuites a-

uor.

To. 1.

lac consuero. Ex eodem D. Clem. eandem hausit
doctrinam D. Basil. & satis ad rem has expen-
dit similitudines: Putei imitamus (inquit de elec-
tion. 8. in molinarijs): Qui continuo exhausti, minime defi-
ciunt, sed duplo copiosiores euadunt. Addit viduam
illam imitari, & si vnicum habueritis panem,
accesserit autem mendicus, frangite esurienti
panem, oculos ad Deum sursum erigite, diuite,
Domine Deus meus, tecum hoc parum quod
habeo, diuido, confide securus, quod inficio te,
Deus abunde tibi providebit: Ne verere ex pa-
ris dare, si vnus tantum sit tibi panis, ad fores autem
rogator adsit, dant, manus in caelum attolle. Ecce.
Dicque: Vnam hunc panem habeo, quem vides, Do-
mine. Er. Ad hoc consilium dat D. Basil. pruden-
tissimum, quod remedium tuis necessitati-
bus

congruentissimum subleuandis, sit elargitio elec-
tione. Pater mi, modicum mihi est, da igitur
de illo modico, & crede, quod semines, ut mul-
tum colligas. Attende quantum tulerit mulier
illa vidua prouentum de pusillo farinae, & olei
per modico tradito manibus Eliae, in nomine
Domini, tantam inde collegit messem, ut suffi-
ciens sibi filioque tulerit alimentum, toto famis
tempore, nec in villo senserit indigentiam, de
quibus fusillime in nostris egimus tractatibus, &
& Dominica sequenti prosequemur.

§. 21. Multi leprosi. Eliseus, quantum a fili-
cognatis fuit despectus, tantum fuit ab alie-
nigenis, nominatum autem a Naaman am-
plificatus.

Secundum autem exemplum adducit Chri-
stus propheta Elisei, fuit hic primus &
praedilectus vatis Eliae discipulus, cui, cum
igneo curru ad sidera veheretur, duplicem suum
reliquit spiritum, nempe prophetizandi & mi-
racula faciendi: stupeo plane considerans, quam
vili habitus fuerit a suis contribulibus Eliseus,
qui nec eius credebant sanctitati, nec verbis, nec
quod in eo virtus esset, vlla, nec ipse Rex, qui
vix eum audierat nominari, pluris illum facie-
bat, quam de plebe quemlibet, ut clarissime patet
ex ijs quae Naaman Syro dixit, quando illum
conuenit sanitatem ab illo postulaturos. Patum
est eum nulla viguisse apud suos auctoritate aut
honore fuisse celebratum; insuper & despectus
fuit iurioni, & sublationi, nam pueri per
plateas illum insequentes catenatum tantis la-
cerarent dicerijs, ut die quodam coactus fuerit
rogare Deum quatenus non tolerandam puero-
rum puniret impudentiam. Casus hic fuit: ad
partiam tendit, & ecce iuuenem scurrarumque
globos in vium conspirat; etenim (ex senten-
tia D. Chrysostomi. & Abulensis.) iam ex ephra-
im excesserat, & iudicio graues adoleuerant, & ita
opinatur autem D. Augustinus. c. a parentibus ad-
moniti, tale facinus instigatos. Cum autem caluities
habere infamiae, Eliseus autem caluus esset, & ita
a tergo accurrentes, plaudentes manibus accla-
mabant: Calue, calue, calue. Quid hoc, inquit
Eliseus, quis talem patiens tolleret impu-
dentiam? siccine Dei Prophetae subannuntius
perdat vos Deus, proditores, scurras, nebulones?
suis parentibus aeternum mortoris argumentum
flagitones maledicti. Confestim, eruperunt de
falsibus, ut nesciat quis aut unde, aut quomodo,
vbi

ut duo ferocissimi, qui omnes, excepto nemi-
ne eorum paribus eorum disceperunt pueros
irrisores. Facinus hoc, crudelissimum Ma-
iachai indicant. Ita D. Augustinus. Non hoc inquit, cru-
delitatis sed iustitiae fuit actus vindictae: cum
epim Prophetas suos debuissent honorare con-
naturales eos tam effrontes iudificabant, vo-
luerunt per hoc ostendere Dominus, & ait Dominus
Chrysolostomus. Iam sibi proprias habeat, quæ suis
inferunt seruis iniurias, velique suos primo loco
suis prophetas.

Hic qui in propria regione apud suos adeo
vilescit, at tunc, precor, quanta apud extraneos
& incognitos emergat auctoritate, & honore
præsentat. Moralatur in Syria Provincia, ter-
ra Gentilium & idololatrarum nobilis illustri-
simus vocabulo Naaman, qui armorum dexteri-
tate celebris, tam insignes de hoste retulerat vi-
ctorias, ut Provinciam suam eius eripisset ma-
nibus, & pristinae libertati restitutam defendis-
set. Ita D. Augustinus, illud intelligit, quod Spiritus
S. ait: Per quem Deus salutem dedit Syria. Hic
lepra maculatur, tantisque cruciatur doloribus,
ut dies noctesque continuus gemitibus, & bibus
que tristis absunget. Varijs adhibitis remedijs
non emendatur. In ministerio erat illi famula,
quam de patria Elisei captivam abduxerat. Hæc
dominam suam in hæc verba alloquitur. Domi-
na mea, est in patria mea Propheta, quem si Do-
minus meus adierit, non dubito, à lepra curabi-
tur. Creditur illæ suæ mulier, aditque virum,
pedissequæ narrat consilium. Hoc tantum au-
dito, magnam concipit corde, fiduciam, rem læ-
to successu perficiendam, præponit eò proficisci,
Rex autem Regi Israel litteras mittit commen-
datitias, quibus à se missum indicat fideissimum
sibi dorem exercitus, sed leprosum, fama quippe
per quolibet perculante diaciterat, esse in Israel
virum, à quo possit hic à lepra sua curari. Re-
gionem ingreditur Israel, litteras Regi confir-
mat. Respondet Rex. Hic cine: nec tales quisquā
est, nec per somnum quidem nullus hic talis
agnoscitur, nec quis te curret, imaginatione qui-
dem novimus aliquem. O viros si fideles, in
regione longinqua credit in illius regionis. Pro-
phetam alienigena, at illi nec virum agnoscunt,
nec Prophetam imaginantur esse curatorem. Si-
ta, respondet Eliseus, omnium quæ gerebantur
conscijs. Adite Regem, & me hic esse nuntiate,
ut autem Dei Israelis cunctis potentia innoce-
rat, illum à lepra curabo, huc illum ad me velo-
citer transmittat. Accessit Naaman, illi remedijs
prescribit, septies in Iordane lauetur, quo facto,

à lepra mundatur. Revertitur ad prophetam, se
pedibus eius humilis prosternit, & azasque pluri-
mas offert gratias divinitarum. Absit, inquit Eli-
seus, sint tua tibi, non his ego. Nunc igitur
Domine mi pater mi: Concede mihi seruo tuo ut
tollam onus duorum burdonum de terra, quam pe-
dibus calcas. O terram benedictam! O terram
mille balijs honorandam, talibus calcam præ-
famque vestigijs? huius hæc onera mihi, defe-
ram, semper necum sequabo, & ex illa meæ cō-
suetudinem, aram orationi. O quantum tribuit quan-
tu facit, æstimatque Prophetam: Ita D. Augustinus. Serm. 207
expendit & nos diximus. Proinde non mirer de temp.
mur, quod tali propheta fidem beneficio remu- Hom. 2. de
neret optatamque tanto miracula conferat à le- centurio-
pra munditiam: Ostendit igitur (inquit D. Ambr.) ne.
Exemplo non omnium esse diuina mereri miracula D. Amb.
possessit, sed eorum quibus religiosa deuotionis Lib. de vi-
studia suffragentur, & Divini eos fructu operis ab- duit. To. 1.
ducant, qui reuerentia celestis sui exores.

§. 22. Repleti sunt ira. Pupigit illos genti-
lium, quos execrabantur exemplum, & il-
los Dominus deseruit: quod supremum om-
nium est supplicium.

ET repleti sunt omnes in synagoga ira, hæc au-
dientes. Illorum Christo datum, attende
responsum: valedicunt rationibus, & rem
manibus age & tentant. O proditores, au igno-
rantis quod Iob Dominus exposuerat. Qui scilicet
cum Deo disputare uultur, suisque vult
Deus respondeat argumentis, pariter & ipse res-
pondere debet obiectæ sibi à Deo rationi:
Nam quid, qui contendit cum Deo, tam facile con-
quiescit? Virque qui arguit Deum, debet & respon-
dere illi. Norunt hoc iusti, ac prudentes si cum
Deo contendant, tales obijci rationes, quæ nul-
lam habent solutionem, unde sibi caveant (in-
quit Divus Gregorius) nec cum Deo volunt
contendere, qui cum Davide deprecantur: Do-
mine ne in furore tuo arguas me, &c. Non intres
in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur
in conspectu tuo omnis vivens. Qui tandem est
adeo temerarius ut sibi præsumat intrare iudi-
cium cum Deo, suasque proponere rationes ac
velit ut Deus illis respondeat, ex consequenti,
Divinus & ipse respondere tenetur argumentis. Ad
hoc astringuntur Nazareni, verumtamen res-
pondere rennuunt. omnesque responsi loco velut
aspides peribibus cæcæ in illum seditiosi con-
surgunt, quaruntque trucidare. Fuit autem hoc
salus.

Saluatoris responsum, ac propositum illis argumentum, velut clavis a. utilissimus, & pugio, qui corda illorum penetraret, angularis.

Primo: quia illos ut generationem adulteram intrinsece, filios redarguit parentum in prophetas rebellium, & quod suis similes essent parentibus: optimo proinde inter illos propheta non beneficiis honorare sed tenebantur multare supplicij. Secundo: ac principaliter (ut notat D. Augustinus) eo quod illis in exemplum adduceret Gentiles, viduam Sateptæ, & Naaman Syri: designans, quod Gentiles Deo, eiusque prophetis essent gratiores, meliusque illis afficerentur, quam Iudæi, ac consequenter illis essent præstanda beneficia, à quibus illi utpote immetentes excluderentur. Hoc autem illorum corda lacerabat acutius, quod illis diceretur, se fore à Deo deserendos, qui ad Gentiles transferret sua illis dona largiturus. Hoc illis erat Dei terribilementum omnium durissimum: *In gente fidei irritabo illos.* Fers molestè, si ea tibi auferantur, quæ facis maximi, utique cedunt in honore non minimum: at multò molestius, si tibi dicatur, tuis ea danda esse inimicis. Gentiles Iudæis erant inimici si vel illi, illos subannabant stultos, insipientes, sordidos, nullos, & quibuscumque vellicabant, quæ possis cogitare, convitijs: nihil dici poterat, quod eos gravius pungebat, quam illis ostendere, quod sua Deus beneficia subtraheret, Gentibusque tribueret. Hoc a teo ægre ferebant, ut etiam ipsi propheta, qui Dei præcepto hoc illis intinabant, sapius illis hæc dicerent implicite. Credoque firmiter, hunc esse verborum Isaie sensum, gratia Evangelicæ gentibus concedendæ prædicatotis. Gloriam illam orditur Christi prædicare, ut per eius Evangelium ad gentes esset transferenda, vix autem prima protulerat verba, cum super prædicta reneris, silentium inquit, ne dixeris, taceamus, fileamus, & nostrorum taceamus scelorum calamitates. *A fribus terra laudes audimus gloriam iusti.* Et dixi: secretum meum mihi, secretum in ea. 10. meum mihi; *Va mihi prævaricantes prævaricati Esist.* ad sunt.

Ser. 107.
Et 100.
de temp.
I.

Iudæi de-
testaban-
tur Gen-
tiles.

Deut. 32.
22.

Isa. 44. 16.

In ea. 10.

Esist.

ad sunt.

Rom. vide

Leo. Cast.

in c. 6. Isa.

II.

Iudæi

gentium

vocatione

mine de

præsumunt.

Hæret

Origenes

in hoc verbo

audet.

Num ergo

tanta opus erat

Isaie auda-

Ro. 10. 10

cia, ut hoc annuntiaret? Brat omnino, animus ad hoc requirebatur audacior: & constanter: noverat enim Propheta hoc tantum Iudæis parere fastidium, ut illum idcirco perditum essent, feratque medium secuturi, si hoc illis prædicaret, ut de facto postmodum eos fecisse novimus; tu iudica, an non peccatore illi opus esset fortissimus? Qualem se, precor, ostendi filius tuus, si dixerit illi, pater tuus te ad xenodochium relegabit, & in filium sibi Maurum vel Ethiopem acceptabit?

Non est autem minoris ponderis verbum, quo idem vitur Apostolus, cui videtur tam esse impossibile, sibi que repugnans ex humana ratione, ut aliud esse iudicet, contra naturam. Contra naturam inferius est in bonam oliuam, sicut contra naturam est, ut oleaster in bonam inferatur oliuam. Contrarium vero secundum naturam est, quod bona videlicet oliva inferatur aleastro. Extolere non poterat amplius, quam esse repugnans quod gentes, aleastro comparatæ, ob amaritudinem, stultitiam & illegitimationem, quæ Deo reddebant, monituosæ, syuestres, & quæ nulli rei aptæ essent, nisi flammis lignum aridum, Christo eiusque Ecclesiæ, bonæ vitæ infererentur oliuæ. Imo & ipse Petrus (ut notat modernus auctor Anton. Caceres Episc. Asturicensis) in Cæsarea ut vidit illam figuram animalium varietatem, Gentilium figuram, linco mundo & albo conclusam, quod Christi significabat humanitatem, fidem & Evangelium, præcipiente Deo illa comederet: sibi que incorporaret tanto de repente horrore concutitur, ut iudicaret hoc sibi nentiquam posse mandari, unde non semel ait: *Absit Domine.* Cum autem altero die Centurio Gentilis Cornelius alijs comitibus infidelibus cum conveniret, tamque mysterium visionis intelligeret, nimirum velle Deum, illos in corpus adscisceret Ecclesiæ, quatenus Evangelicæ participes gratiæ redderentur, declaravit D. Petrus hanc Iudæis divinitatem voluntatem, quam & continuo Deus confirmavit: cum enim hæc illis, prædicaret, descendit visibiliter Spiritus S. super omnes Gentiles in forma ignis, sicut in die Pentecostes. Ut autem hoc Iudæi conspexerunt obstupuerunt stupore magno. *Adhuc loquente Petrus hæc verba hæc, cecidit Spiritus S. super omnes, qui audierunt verbum, & obstupuerunt ex circumcissione fideles &c. quia & in nationes gratia Spiritus S. effusa est.* Mirabantur autem vehementer, audientes illos loquentes varijs linguis, Deumque magnificantes. Nec his satis, insuper & hæc audien-

audientes Apostoli ac discipuli in Hierusalem, quod D. Petrus gentiles ad Evangelij gratiam admisisset, non parum admirati sunt fideles, & adveniente Petro cum illo Iudæi ceperunt altercati: *Audierunt Apostoli & fratres, &c. quoniam & Gentiles, &c. Cum autem ascendisset Petrus Hierosolymam disceptabant adversus illum.*

Translatio Syriaca legit: *Litigabant*, & exponit clarus D. Chrysostomus dicens: *Offendebantur*. Fuit autem necessarium, narraret Petrus ostensam sibi in Cæsarea visionem, qua suam Deus exposuit voluntatem, ut incorporaret atque reciperet in corpus suum Ecclesie mysticum infideles, eos occidens in omnibus quæ ad vitam spectabant Gentilitiam: quo Christi Spiritum, viamque conciperent. Et quomodo super eos Spiritus S. visibiliter descenderat, sicut super nos (inquit D. Petrus) in die Pentecostes: *Cecidit Spiritus S. super eos, sicut & in nos in initio.* Unde apparet quod illa disceptatio erat cum Apostolis. Tunc autem (inquit) *Recordatus sum*

verbis Domini sicut dicebat (iam iam in cælum migraturus). *Iohannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu S. q. d.* Sicut ad suum Iohannes baptismi fluminis admisit, non solum Iudæos, sed & Gentiles, publicanos, meretrices, imo quolibet indifferenter, nec se templo, locoque concludebat determinato, sed in deserto liber proprio ferarum habitaculo: ita quoque baptizandi eramus, Spiritu S. nedum Iudæi, sed & Gentiles, qui illi quoque gratia reciperent abundantiori. His auditis rationibus, una fuit omnium conclusio certissima, Gentiles in Ecclesiam admittebantur dicentes, stupore licet attoniti: *Ergo & gentibus præmittimus deus Deus ad vitam?* Licet autem hæc ita decreta esset sententia, multis post annis illam Iudæis prædicans Apostolus Paulus, ea intellecta à Iudæis

describitur, non minima inter illos & Apostolum oborta difficultate: *Cum hæc dixisset, exierunt ab eo Iudæi, multum habentes inter se questionem.* Si igitur post tot confirmationes & doctrinas, iam Christo mortuo, & experientia teste, quod Gentiles essent admissi ad gratiam, & sortem filiorum Dei, tantos Iudæi tumultus excitarent: quid putas fuisset statim à principio prædicationis Christi, cum nihil horum aut vidissent, aut audissent. Hoc igitur illos in Christi rationibus tam acriter monuit, ut omnes, velut aspidem exardescerent: *Repleti sunt omnes ira, hæc audientes.* Perpende quod ad rem ait Salomon: *Accutus in nitro qui custat carmina cordi pessimo.* Pestifera nitrum quod instat ignis calidum est

aceto, & ecce flamma exurgit voracissima. Nec minus, si cor improbum, peruersumque perfundas aceto, si reprehensionem ac monitionem adhibeas salutarem, exurgit flamma commotionis, atque indignationis ardentissima, quæ mortem tibi prætentat infligere. Ita Herodes D. Iohanni, & Cain Abeli mortem intulerunt; ut a-bibi diximus: *In Synagoga peccantium exardescit ignis, & in gente incredibili enardescet ira*, testatur Spiritus S. Quam appositè hæc quadrant epitheta Nazarenis, Synagoga peccantium, & genti incredula; obdurata. Vide quam diabolicam iræ concitent flammam omnes à maiore usque ad minimum: *Omnes repleti sunt ira*, qui spiritu satanico furiosi, nullo excepto, in Christum omnes insurrexerunt: *Omnes surrexerunt*, illum apprehenderunt, foras civitatem expulerunt, ad supercilium montis, super quem civitas eorum erat edificata, deduxerunt à tummo deorsum precipitandum: *Exierunt eum extra civitatem.* Erat autem hæc eorum consuetudo, ut blasphemos, & quosque sceleratissimos occidendos de civitate velut lucem contagio-

lam, eliminarent. Eijciebant eos, velut in pe-diabo. tu magnæque vi exturbatos. Hoc modo Christus exturbant: sic namque significat Evangelista, dum ait: *Exierunt eum extra civitatem, que hæret.* ipsi demonibus (ait D. August.) nequiores. Numquam ad illam ascendit diabolus audaciam, sed nec imaginationem, ut Christum ex alto precipitaret, dum illum in montis supercilium adduxerat, hoc tantum ait: *Mitto te deorsum.* At horum est nequitia sceleratior, pluraque præsumit illum scilicet ex montis supercilio in ima deturbare. Nota, monet Euthymius, quod hoc criminoso facinore confirmant, quod illis Saluator dixerat: quod nulla regio, patria nulla, illum tam vili, tam flocci faceret, quam propria patria, sibi que conaturalis.

Sæpe numero redarguit Redemptor noster Scribas & Phariseos, illos insimulans hypocritas, sepulchra dealbata, generationem malam, adulteram, peruersam; At nunquam illis in mentem tanta venit impudentia, ut eum deorsum precipitaret, quod si aliquoties eum lapidare decreverint, hoc egerunt sub prætextu honoris Dei: dicebant enim, quod illi Dominus noster summopere derogaret iniurijs, & dum in eum conspirant malevoli, consilium convocant, in quo non omnium idem fuit suffragium: nec eius præsumunt mortem machinari, nisi prius Christum in pleno præsentem sistant concilio, quinimo demum offerant Præfidi Romano-

IV. Nazarenis nequiores iam, eliminarent. Eijciebant eos, velut in pe-diabo. tu magnæque vi exturbatos. Hoc modo Christus exturbant: sic namque significat Evangelista, dum ait: *Exierunt eum extra civitatem, que hæret.* ipsi demonibus (ait D. August.) nequiores. Numquam ad illam ascendit diabolus audaciam, sed nec imaginationem, ut Christum ex alto precipitaret, dum illum in montis supercilium adduxerat, hoc tantum ait: *Mitto te deorsum.* At horum est nequitia sceleratior, pluraque præsumit illum scilicet ex montis supercilio in ima deturbare. Nota, monet Euthymius, quod hoc criminoso facinore confirmant, quod illis Saluator dixerat: quod nulla regio, patria nulla, illum tam vili, tam flocci faceret, quam propria patria, sibi que conaturalis.

Luc.

manorum Pilato, ac tandem, (licet astute ac fictè) dici fello reverentiam habuerunt. Illi vero, nullo coacto, concilio, consultatione nulla, nec causæ inquisitione præmissa, viranes omnes non præhabita causæ verificatione, iudicij omnia discussione, nec dici fello religione deterriti, conspirant turmatim illum educere præcipitandum, & de facto: *Ereuerunt eum extra ciuitatem* &c. Considera si quid tale regio aliqua intenderit Saluatori. Hoc autem ipse in animum induxit illos illi cuius erant, relinquere, cum ei iam cum in montis fastigium cecidissent, & iam præcipitare conarentur, vires illis enaruant, e-lumbos reddidit, vt peruersum exequi propositum nequaerint, & eorum se liberaus, manibus: *Per medium illorum ibat.*

§. 23. *Ipsi Nazarenis spectantibus se de illorum Christus eripit manibus, dum eum dorsum cogitant precipitare: cum hoc Deo sit proprium, præclatiora sua opera facere in oculis inimicorum, qui nec illa possint impedire.*

¶ 62. **O** Pinantur aliqui quod illis se Christus reddiderit inuisibilem, specie quadam cecitatis, quam illorum oculis offudit, vt eum minimè cognoscerent. De hac disputat D. Augustinus. & ait quod Græci illam dicant *ἀσέβεια*, iple verò: *Αυδεντία*, quæ species est cecitatis, qua sic videntis disponuntur oculi, vt cum res habeat sibi præsentem, non tamen agnoscat: *Græci habent ἀσέβεια, quod magis significat, si dici potest, auδεντία quæ facit non videre, non omnino, sed quod non est opus.* Tali, credit ipse, percussus sunt cecitate Sodomitæ: *A minimo usque ad maximum omnes percussit cecitate.* Cum enim se inuicem viderent, domum tamen Lot, eiusque ostium inuenire minimè potuerunt obtenebrati. Talis specie cecitate percussus Dominus Regis Syriæ milites, qui capturi venerant Eliseum nec absumili ludæos, quo die illum lapidare festinabant, vt dicit Evangelista: *Abfcondit se Iesus, & exiit de templo.* Non absolute se occultauit, sed eorum oculis, vt eum videntes non tamen agnoscerent, eo planè modo, quo se duobus discipulis euntibus in Emmaus abfcondit quod D. Lucas sic exponit: *Oculi eorum tenebantur ne eum agnoscerent, de quo ex professo D. Aug.*

Arbitrantur alij, non eo modo contigisse, sed

quod suam Dominus ostenderit potentiam in eo, quod, cum eum iam essent præcipitaturi, vires illis ademerit, non solum quibus eum præcipitarent, sed nec eum valent detinere, eo modo vt illis spectantibus per medium illicum transiret, non vt pusillanimus fugiendo, nec brachiorum motibus resistendo, sed gressu modesto, velut potens Dominus, qui quod placebat animo, faciebat, sicque illos delerebat: sopremum sanè supplicium, quo Deus castigat animam: quia sicut Deo præsentem nullum potest malum, sic illo absente nullum potest adesse bonum, vt die Lunæ diximus.

Similiter dicere possumus suam in hoc Christum demonstrasse potentiam, in eo quod Deo maximè proprium esse cognoscitur, qui cum èta coram suis disponit inimicis eo modo, vt ipsimet hæc attentissimo conuenerint animo, ne dum manus viresque non habeant, sed nec ipse permittat, vt vel minima cogitatio subeat animi tale quid: audendi, vel impediendi, iuxta illud quod Dominus ait Iob, locutus de duobus, eiusque ministris atque afflicis sub figura ceti, quod ipso spectatore & rem attentius ac studiosius considerante, laqueo captiui comprehendere, velut piscato homo piscem suspensum attrahit: *In oculis suis quasi homo capiet eum.* Hoc luce clariùs nobis constat in historia Moyfi, in qua res quadam accedit omnem superans admirationem. Moritur in Ægypto patriarcha Ioseph de ægno, si quis bene meritis. Post aliquot annorum curriculum succedit in thronum nouus Rex qui iob beneficijs ingratus, deleri voluit de terra memoriam Ioseph: in eum finem Hebræo se proponit aduersarij opponere populo, de familia Ioseph eiusque fratrum oriundo. Refert Ioseph, quod Regem adierit magus Ægyptius, prædicens, breui puerum in lucem edendum ex Hebræis, qui si in perfectam adolesceret ætatem, Ægyptium pestum daret imperium. Hoc Regem percussit vehementer prælagium, quo circa generale conuocat concilium: vt intelligat, quod tanto malo congruens darent remedium, & quomodo callida dissimulatione populum perderet Hebræum: *Venite sapienter & primamus eum &c. ne addatur inimicus nostris, & pugnantique nobis egrediatur de terra.* Hinc illum capit adeo inhumanam conclusionem, qua obstericibus præcipit Ægyptijs, quotiescumque mulieres Hebræas conuenirent parturientes, ipso pulsione prodeunte ad auras, si masculum notarent, continuo præfocarent, quod illis

erat persicillatus factus: cum verò nec hoc pro vo-
tis sue cederet publico pæcone cunctis præcipit,
ut quoquecumque recens natos Hebræorum pue-
ros flumine demergeret, ad eius executionem
nem omnem suam impendunt industrias, ad-
hibentque potentiam. Nascitur Moyses, quem
domi pertrimestre detinent occultè parentes.
Cum verò diutius eo non possent abscondere,
regiam infostatam venit, statim pia mater pue-
rum fiscella seipse conculsum fluvio commut-
tere: quo recurrit aquarum, super vndas flu-
dante, Regis filia Pharaonis Princeps ad oram
fluminis obambulans, fiscellam advertens, il-
lam præcipit ex aquis attolli, apertaque prærum
intuitu Hebræum vagientem, quem nutriti
mandat in oculis Patris sui Pharaonis: & non
obstantibus præmissis omnibus, puerum regali-
bus educat delicijs, & quasi proprium curat
filium. Accidit die quadam, ut puero collu-
ens proprium puerili capiti imponeret diade-
ma, quod tenellis pueri manibus decerpens, in
terram deiecit, pedibulque calcat designans,
Admirantur omnes pueri facinus, magum
Rex consiliis prædictum, & de portento inter-
rogat: cui ille, Domine mi Rex, puer, de
quo prædixi tibi, quod Ægyptium esset euer-
surus imperium, ille est, quem tor alis delicijs:
vnde per totam cepit hoc verbum Ægyptum
discurrere: ita ut ipse Moyses, omneque hoc
intelligeret Israëlita: quocirca, teste D. Ste-
phano; credere ceperunt omnes iudei, quod
Moyses illos à Pharaonis esset servitute libera-
torus: *Estimabant autem intelligere fratres,*
quoniam Deus per manum ipsius daret saluem
illis. Quid expediet, ut agat Pharaon non se-
mel de illo casu præmonitus? Quam nullo po-
terat negotio perdere puerum, illum nihilomi-
nus coram fe detinet in palatio, eiusque vherio-
rem procurat educationem & sique cuncta dis-
ponit Deus ut ipse nutriti illum qui suum erat
destructurus imperium, eum præmonitus. Nec
non illi tribuit præceptores in omni scientia ver-
tutissimos, qui puerum his omnibus imbuerent,
ita ut abunde in omni studio litterarum esset
promotus: *Instruitur in omni scientia Ægyptio-*
rum, insuper & viro altero nutritum, vique
dum quadragesimum ageret annum, ut ait Io-
sephus, & in arte bellica optime instructus dux
ab illo exercitus sui contra Æthiopes crearetur,
quid est hoc & quod, adeo serò præmonitus, à
puero illo regnum suum evertendum, nedum
illum alar, & coram fe incoleum servet ado-
lescentem, sed & ipse iuvenem militibus præ-

fiat copis imperatorem? Hoc scito, quod
cumque Deus vult, coram oculis tuis aliquid
habebis, nec illud videbis & si videris. cum sit
illud quod tibi adferet ruinam, non tamen ag-
nosces, quantumlibet hoc tibi dicatur, imple-
torque illud quod per Isaiam dicit: *Claudent oc-
ulos vestros, & sequitur illud. quod Dominus ait:
Videntes non vident, & audientes non intelligunt.*
D. Hieronymus contra errores, Ioannis Hie-
rosol. nouam huic veritati profert confirmationem,
eo ipso quod contendit probare, quod: *Res-
urrectio futura est in eadem carne, qua viuimus,
eadem secundum substantiam, mutata secundum
qualitates*, probans quod Christi corpus idem
fuerit, error respondet Origenis, & Ioannis Ep-
iscopi Hierosolymitani, qui corpus esse dice-
bant aërium: quia: *Iamuis clausis intrauit, &
eunius ab oculis Cleopha, &c. Ait autem D.
Hieron. Quod ab oculis repente eunius virtutis
Dei est, non umbra, & phantasma. Alioquin &
ante resurrectionem, cum exiissent eum de Noe-
reth, in precipitem de supercilio montis, transiit
per medios, id est elapsus est de manibus eorum.*
Nunquid iuxta Marcionem dicere possumus, quod
ideo natus: eius in phantasma fuerit, quoniam
contra naturam, qui tenebatur, clausus est? Quod
magis licet, hoc Dominus non licet? Apollonius Ty-
anatus scribitur, cum ante Dicitianum staret in
conscriptorio, repente non comparuiss, sicut magus
fecit, virtute diabolica. Si ergo possit illud in a-
lienio corpore diabolus, Dominus idem in pro-
prio non poterit? Erat (inquit) Apollonius Ty-
anatus. Pythagoricus philosophus, & Rhodi vixit,
floruit sub Vespasiano. Plutarchus illum allecit
Ciceronis, Cæsarionis conciliis ipsulum: Quis vi-
tam Philosophicus scripsit mendacis: & fabulamentum
plenum, fictam enim magna ex parte fuisse produ-
xit, ut celeberrimum aliquem magnum philosophum ha-
berent Gentiles, quem Chriſti Saluatori moris op-
ponerent, & vera miracula a diuina, falsis di-
aboliceque magi huius seculi exterminari: eum, Roma
magno fuit in preiis; &c. Poterat i eundem Re-
den pter nosse corpus suum reddere in isule,
licet in castello Emmaus, (inquit D. Hier.) il-
lum à discipulis agnition non fuisse, lo fuit,
quod ait Euangelista: *Omnes eorum sensauerunt,
&c. Et postmodum: Aperi sunt oculi eorum.*
Cognoscere enim, & cognoscere oculorum fuit,
non esse quod videbatur. Valeat humor quidam
phreneticus occupas illi notitiam auferre præ-
sentiam? Clari m est, quod hoc ipse Deus possit
melius efficere. R. f. et ibidem D. Hieron. n ul-
ta fabulosa, quæ Gentiles vi viciore credebant,

de Carneade qui quædam demonstrabat, ita ut
distincta viderentur, & de lyneeo, ex quibus
dilucile probat, non fuisse Christo impossibile,
quo suam declararet potentiam, medium transi-
ret per circumstantes Nazarenos, ipsis etiam
spectantibus, & conaculum ingredi: *Tantum*
clausis, ut necesse non sit, dicere, Christum
habuisse corpus plantasticum, vel æreum, sed
cum verum esset corpus, in illo poterat ista
mirabilia operari. Si namque Gentiles de homini-
bus figmenta crediderint, quid hoc adeo multum,
hæc omnia esse credibilia, de Deo homine, cum
sit ipsa veritas.

¶ 64 Cæleste pando mysterium, quod considerare
soleo, ut quibusdam respondeam, à quibus im-
possibilis illa iudicatur historia, quam totum Ro-
strum Aragoniæ regnum ut verissima celebrat
maximeque gloriam de miraculosa fundatione
S. Sacelli, ac sanctuarij cælestis B. Virginis de
columna Cæsar-augustæ. Tum certus est, D.
Iacobi in Hispaniam adventus, ut quid fecit in-
fima traditione confirmatum: ubi namque hæc
interuenit in illud aliud sortitus requirendum argu-
mentum, ut antiquus ille dixit Tullianus:

TEXT. Traditio est, nihil amplius quarat. Hanc dum
sua perulstrat Apostolus prædicatione, Cæsar-
augustam venit, cui ut nobilitati atque illustriori
totius Hispaniæ civitati, paulo ante Cæsar Au-
gustinum imperauerat nomen: hic aliquos ad
fidem adduxit discipulos, paucos autem in tota
Hispania fidei subdidit Christianæ, quorum nu-
merum alij ad septem, alij ad novem tantum-
modo revocant. Hoc mihi in ore frequenter,

VI. Origo
facili
B. Vir-
ginis
de co-
lumna
Cæsar-
augu-
stæ.
hanc in Hispanis impleri philosophi sententiam,
quam ipsa confirmat experientia: *Blanda faci-*
le recipiunt, & facilius dimittunt, dura diffi-
cile recipiunt, & difficilius dimittunt. Blanda
quælibet de facili recipiunt figuras imprime-
das, & eadem illas dimittunt facilitate, dura
verò contrariè, non nisi difficulter quælibet re-
cipiunt, sed nec nisi dimittunt eadem diffi-
culter. Satis leuiter arena littera, seu quælibet
imprimatur figura, at quæ leui ventorum flatu
dissipatur, idem in aqua: rupi verò ut illa in-
sculpat, hoc opus: hic labor: atiam in sculp-
tam iam licet totis contendas neruis, non era-
des. Testatur D. Hieron. Hispanos esse du-
ros, melancholicos, asperos, non excitatos,
non faciles, ut aliæ nationes. Vnde describitur
Ezechiel propheta, patiter & Maia illos vo-
cat gentem terribilem, duræ cervicis, ut alias
diximus, nec diffiteri possumus: & nationes
alias, nobis esse excitatores, voluptatum, de-

liciarumque magis amatores, affabiliores, be-
nigniores, & quantum exterius patet etie mi-
tiores; sicque facilius doctri: am Evangelij fidei-
que receperunt: quæ primùm enim ad illas appo-
lerunt Apostoli, milleni & milleni sua dabant
nomina Redemptori: Porro eandem quoque
citius fidem deseruerunt. Et quantum ex his-
rijs colligimus: vnus integram conuertit Procin-
ciam Apostolus, & alius aliam, D. Bartholo-
mæus minorem Armeniam, D. Marthæus A-
thiopiam, D. Simon Mesopotamiam, D. Iudas
Thadæus Ægyptum, D. Ioannes Ephesum, D.
Paulus alias prope innumeras. D. autem Iacobus
adiens Hispanos paucos, admodum Christo con-
ciliavit. Aliæ verumtamen Provincie, quæ mol-
lo negotio fidei colla subleuerunt eo & fidei in-
gum excusserunt, ut vix aliqua superstit eundem
vel parua memoria. Hoc autem Hispanus dignum
laude tribuit, hanc ei coronam appendimus,
quod si non nisi arduo labore prædicatum fuisse
susceperunt Evangelium, at verò à iam semel
suscepto, nunquam desinuerunt, nunquam
fides illis Catholica puraque defecit, ut illam
nec omnis in vnum constata potestas inferni, nec
inmanissimi tyranni, nec in perij Romanorum belu-
na feritas, totiusque mundi poterit superare,
perfidia. Illam tanto fundavit Iudore D. Iaco-
bus, ut ad finem legationis suæ in Hispaniam
nouem solummodo sit Christo lucratus: quæ de
causa, cum moerore contabesceret, ac reclusus
ad ripam fluminis Hebræ cum illis se deterreret
turus, ut tum temporis inos inoleuerat, sic
alio tangimus loco, ob tam exiguum de prædi-
catione: sua prouentum, doleret animo pete-
tus, Ecce illi repente cælorum regina apparet,
licet adhuc vita circumdata mortali, Angelico
perducta per aëra ministerio, eorumque socie-
tate comitata, columnæ insidens ex lapide lapi-
pide, moerentemque blandijs solatur, ne tristis
animum abiciat, perpenderet autem, quod
sepenumero, licet grana teræ mandata paucis
sint, messis tamen ex his colligatur ditissima,
sicque sibi, ne dubitet, asserit eventurum, ni-
mirum, quod ex illis paucis discipulis, prin-
cipium duceret per totam Hispaniam fidei mel-
fis nulli comparanda. Ad huius autem promissi
certitudinem inbet illa eo in loco sibi in horreum
extrui facellum, quod omnium, quæ mundus con-
uit, primum esse perhibetur, illo columam in-
cludens, fortitudinis, ac perenne memoriale sta-
bilitatis.

Ex hac visione dedit D. Iacobus huius San-
ctuarij edificationi principium, ut ab illo tem-
pore

HOMILIA XXI.

DE PROPHETIS IN PATRIA

Tertio die Lunæ Quadragesimæ.

Utiq; dicetis mihi hanc similitudinem: medice cura teipsum. Luc. 42

53

(a) Xalon
Xalon Rio
traydor
que naces
in Casti-
lia, y rie-
gas a A-
ragon.

Commentator vitæ Christi D. Luc. nobis hodie enarrat exonerationem ac plenariâ satisfactione, quâ Christus querelis satisfecit sibi à compatriotis ac concubus obiectis scilicet Nazarenis, ex eorum opinione optimè fundatis, nimirum, eum esset Nazareth eius patriæ solū, ubi conceptus, ubi fuerat enutritus, illam tamen desereret aliō migraret, impertiret beneficia peregrinis, miracula patraret alienis in regionibus oblitenda, nominatim Capharnaïni fallor hoc illi obiciunt, quod credimus alicui Xalon i stultio exprobrare? (a) O Xalon ingratus flumi, seaturis in Castilia, & rigas Aragoniâ. Ut autē illis plenariē Christus satisfecit, citat illos in iudiciū & verissimā nec non clarissimā civibus suis proponit rationē: ex parte sua nihil subesse cur ipse ex se patriæ civibus, quæ suis parvis deesset. Sed quod ipsi in illum peccarent, qui cū primi honore, illum deberent excipere, illi e contra essent, qui nedum propriū civem non honorarent sed insuper & expansis velis inhonorarent, iamque apud eos mos increbuit, honori derogare, & vilipendere prophetas sibi connaturales quos alienigenæ verebantur stultisq; profecnebatur qua de causa prophetæ pluribus colebantur beneficiis peregrinos, quā municeps. Ducit probat exemplo Prophetarum quos fama sanctitatis reddiderat notissimos, Elia, ac Elisei, qui ambo à propriis reiecti concubus, ab alienigenis fuisse mirum in modū decorari, quapropter illis beneficia conferbant quæ civibus subtrahebant. Cum enim multæ essent viduæ in regione patriæque Elia, ad nullū eorum missus est Elias beneficia largiturus, nisi ad procul distitam in Sarepta Sido-

niorum. Pariter, cum in Israel prope innumeri lepra macularentur ubi morabatur Eliseus, eorū mundavit neminem sed non nisi unum aliquem qui de Syria terra longinqua festinus accurrebat. His Nazareni convincuntur, at non cōvertuntur, non corriguntur, non respiciunt, quinimo diabolico spiritu commoti, ac Erinde infernali furibundi, in Christum unanimes insurgunt, & populari seditione comprehensum, ad montis ducunt supercilium, super quem civitas eorum erat edificata in imā preciprandum. At non illis permittit Christus, suum implerent plusquam diabolicum facinus: ut enim ad locū venit præcipiti, tumultuatum vires evertant, ut illum nec precipitare deorsum, nec acinere potuerint retineri reculantem, quinimo transiens per medium illorum, discedebat, illos illi relinquens, eorum erant. Ditiūq; placeat bonitati ne nobis nos relinquat at sua nos divina foueat gratia, illam igitur eorum Principis intercessionem posulemus, eandem saluantes. *Ane Maria.*

§. 1. Sequuntur saepe numero hominē hoc dictum. (a) latro & superior: cum enim possit Deum conqueri, ipsi de Deo conqueruntur.

Expendit D. Hier. rara quædā Domini verba apud Isaiā, quibus eleganter & nerveose declarat ingratitudinem, & extremam impudentiam, quā Deum populus irritabat. Primum amplissimum enumerat beneficiorum catalogū, quibus fuerat illum complexus, de seruitute liberans Ægyptiacā, terrā promissionis sumans possessorem, terrā inquam fertilis adeo, ut de ea dicitur, quod lacte & melle manet, in ea plantans, ut vineam sibi charissimam, quidquid necessarium,

S V M M A R I V M

HOMILIAE VIGESIMAE SECVNDÆ SEQVENTIS.

a § 1. 2. 3.

b § 4. 5.

c § 6. 7. 8.

d § 9.

e § 10.

f § 11. 12.

g § 13. 14.

h § 15.

i § 16.

k § 17.

l § 18. 19.

m § 20. 21.

n § 22. 23.

A G I T præfens hoc Euangelium de fraterna correptione, & ad tria reducit puncta: primum est præcepti substantia. Secundum, ordo seruandus. Tertium, præmium obtinendum. Circa primum declaratur quod sit particulare præceptum charitatis, legisque naturalis a. Quoad Secundum, statuuntur circumstantiæ quibus illud impleri debet quarum prima est *Vade. b.* Secunda: quod sit in quolibet genere peccatorum contra te: *Inter te.* Tertia: ut fiat cum fiducia emendationis, & non ætus otiosus. Proinde cum de hæretico nulla speretur emendatio non corripendus est sed denuntiandus. *d.* Idem de publico peccatore. *e.* Insuper tibi notandum quod de vitæ correctione facile non sit dissidendum. *f.* Quarta, tempus seruetur correptioni opportunum. *g.* Quinta: ut notum sit tibi proximi peccatum, non illud inquitendo. *h.* Sexta: fiat correptio in secreto, famæ conseruatiua: *Inter te. & ipsum solum. i.* Septima: fiat cum amore, instructione, ac compassione, & illum ut fratrem tractando, *Frater tuus. k.* Circa tertium autem declarat Dominus præmium, dicendo: *Lucretus eris frater tuus. l.*

§. 1. In schola diaboli sui solius cura docetur, in Dei vero etiam proximi sollicitudo mandatur.

§. 2. Si peccauerit. Ex lege naturali tenetur quisque proximi tueri rationes, ac multo magis in lege charitatis.

§. 3. Corripe. Non corripere peccatorem, eum est velle perditionem, & laborum immunditiam laborare.

§. 4. Vade corripe. Tu ipse peccantem accede: peccator namque detinetur, ne te conueniat.

§. 5. Vade. Conuenit, ut tu peccatorem coruenias, ut medicus lethargicum.

§. 6. In te. In te est alterius peccatum tibi que nocet, ut Saulis, & Achab peccata.

§. 7. In te. Ut Dei filius, velut illi proprias, illum reputes offensas: ipse namque tuas, habet sibi proprias.

§. 8. In te. Seuerius tuas Deus castigat iniurias, quam proprias: hoc ex cane discito Antiocheno.

§. 9. Corripe. Nulla faciendus est correptio, ubi nulla speratur emendatio, proinde hæreticos continuo denuntia.

§. 10. Non debet particularis publicos corripere peccatores: sed pro illis orare.

§. 11. Teret corripere sicut D. Hieronymus; at alius est amoris, & qui illum exhorret, peribit.

§. 12. Conside. quandoquidem tibi præcipiat Deus: vade & corripe illum: sum tibi tribuet auxilium.

§. 13. Quam oquidem tentet diabolus sanctiores, quo perdat, tu corripe quo lucretis, nequiores.

§. 14. Si hac vice fructum non feceris, altera facies, & Dei causam iustificabis.

§. 15. Corripitio tempus esse oportunitum, sicut onagri venatores, & Tobias cum pisce.

§. 16. Inter te. Ne canis sis odoratus, ut peccata seceris aliorum, illorum qua tibi occurrerint, curam suscipe.

§. 17. In-

§. 17. Inter te. Corripe: passeris occulando sanguinem, & illis circumstantiis, quibus usus est Eliseus.

§. 18. Frater tuus. Moneat te, quod peccator frater tuus sit: sicut animalia & pisces: Ioab & Abisai.

§. 19. Frater tuus. Corripe considerans quod qui peccat, frater tuus est, & homo, tu vero spiritualis.

§. 20. Sit correptio cum instructione, & doctrina, & labia tua lilia distillantia myrrham.

§. 21. Docuit Deus modum corripiendi peccatorem, sub modo procedendi cum Chanaanis, Christusque D. Petro declaravit.

§. 22. Lucratus eris. Tale à Deo premium obtinebit, qui lucratus illi fuerit animam, quale à Rege, qui regnum illi lucratur.

§. 23. Seuerè punit illum Dominus, qui unicam animam perdidit, ut patet exemplo Samsonis & Amalechitarum.

HOMILIA XXII.

DE CORREPTIONE FRATERNA

Tertio die Martis Quadragesimæ.

Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum solum, &c. Matthæi, 18.

NATURALIUM Christi conscriptor D. Matthæus sermonem nobis refert ab ipso, discipulis suis propositum, in quo distinctè, clareque illis prælegit præceptum illud celeberrimum, legis scilicet diuinæ & naturalis, de fraterna correptione, modum pariter exponens, quod illud est adimplendum. Accenetur Christus regno peccati bellum illaturus: *ut destruat corpus peccati.* Quod tanto studio prosequitur, ut obliget, velitque cunctos familiæ, regnique sui domesticos, manus adhibeant auxiliares. Numquam cunctis Rex ostenderet, quam seriò bello velit lacessere, ac euertere funditus ciuitatem, nisi ad hoc, nedum suos colligeret duces exercitus, milites, omnesque castra qui sequuntur, sed & sub poena capitis præciperet, ut quotquot sub suis militans vexillis, illi cooperarentur intentioni, nobiles, plebei, mercatores, operarii, diuites, pauperes, iuuenes, senes, imò & ipse sexus mulierum infirmior. Ecce mente quam seria, Rex ille Regum Saluator noster, regno velit peccati bellum inferre, ad hoc namque primo suos conuocat duces, nimirum Apostolos suos ac discipulos, & quam primum illos con-

scribit, eosdem præmonet, ad bella se succingant, ad hoc quippe ministerium illos elegit, dicendo: *Vos estis sal terra, lux mundi, ciuitas supra montem posita.* c. d. Tres obtinet regnum peccati partes ob tria genera peccatorum: ignorantia, malitia, atque infirmitas. Vos nomino Capitaneos ut omnibus manibus, totoque conamine bellum illis inferatis, ignorantia, ut luxi infirmitatis, ut ciuitas refugij: denique malitiam, velut sal vrens. Nec his contentus, vult insuper, ut quotquot Ecclesiæ suo regno continentur, prodeant in aciem, & quisque pro modulo suo, bello peccatum infestet, viciua: que illud regnauerit. Si frater tuus (præcipit Christus) peccauerit, ceciderit, in aliquam lapsus fuerit culpam ilico contra illam occurre, & in fratrâ subsidium, corripe illum inter te & ipsum solum, si te audierit, magnam lucratus es mercedem, lucrum est immensum quod obtinisti: proprium namque lucratus es fratrem. Si te non audierit, corripe illum medio fortiori, duos aut tres conuoca testes, ut illis tuam sulcientibus correptionem: tanto sit hæc efficacior.

Dum Vates Eliseus vult oleum in vasa vacua fundendum, superabundet, & superfluat, decernit, ut vasa in locum reponantur secretiore, & tantum

ianus clausis, solique duo vel tres admittantur qui sufficerent vasis adseruendis, & tenendis, sic vtilem aptis illi infundatur. Idem nunc Domini recolimus præceptum: ut dum vacuus est ille, quem corripuisti, te cum illo concludas, admittis duobus aut tribus alijs, ut infundente te correptionis oleum illam succiant, dicendo, iustum est quod dicis, & ex ratione, debetque se in eo de quo illum admones, serius emendare. Si nec illud proficiat, ait Dominus, illum abundantia Superiori, quatenus ipse, patrem agens, manum adhibeat potentiorum. Si furdas Prælati præbuerit aures contumax, illum deferre, vti iam condemnatum. Hoc nobis hodie præceptum proponitur, necessario prædicandum: cum indebitè obliuisceretur, imò adeo traditum obliuioni, ut non sit, qui sibi scriptulum faciat, illud fuisse transgressum. Sunt ne hac in ciuitate peccatores? Vtinam tot non essent. Nostri illos? Aliquos eorum nostri? Et adhuc obloqueris. Numquid forsitan eorum aliquem corripuisti? Tu scis. Num te huius vnguam defectus conscientia momordit? Nos hoc videmus Confessarij, quod nec quidem hoc semel cogitaueris. Verè si præceptum hoc demergi posset, per non vltimū abrogari, suasque per oppositam vires perdere consuetudinem, eius iam nec ciuitates, nec memoria superessent. Attamen diuinum est, contra quod nulla potest præscriptio, nulla prævalere consuetudo, centum licet annorum, imò centum mille annorum vtu confirmata, secundum alias dicta.

Helciam Sacerdotem imitabimur, de quo apostolus narrat Spiritus S. cum enim ex Regis Iosue Sanctissimi præcepto camentarij quedam profana obscœnaque diuerent opera, in templo Dei olim ædificata, quodam decide te patietis crantij fragmine repperunt Dei legem, seu tabulas quas Moyse consignauerat, quarum iam interierat memoria: Pulverem abstergit, Regique munus defert Iosue, quo coram eo legem prælegente, omnia obliuione sepulta Rex cognoscit & ingemiscit. Quis credat, talem legem & quidem ipsius Dei, ita mortalium excidisse memoria? Toti populo prælegatur, & singuli suam præteritam agnoscant negligentiam, cunctique rouent, ad eius obseruantiam se omni postposita ratione constringi, cum lex sit illa, à Deo ipso constituta: singulis hoc diebus agimus quadragesimæ, sarculo namque lingue nostræ prophana diruimus opera. Adsumus hocie, cum diuina hac Domini lege, tradi a obliuioni, & pulvere rationum nostrarum, tepida-

que cooperta charitate. Hoc igitur regem, puluerem abstergemus, quo contegitur, & omnium obturbibus nitidam exponemus obligationem, qua quisque ad eius tenetur obseruantiam explicabimus. Conatibus nostris diuinæ luce suæ gratiæ, clementis adspicit Deus quam Virgine Dei Matre mediatrice, postulabimus, dicentes: *Aue Maria.*

§. 1. In schola diaboli sui solius cura docetur, in Dei vero etiam proximi sollicitudo mandatur.

Argumentum conscripsit nostro congruum: proposito D. Chrysost. ut ei demum prius incipiam, quod nobis S. Saluatoris hodie, ad proponit Euangelium. Omnibus plus latius notandum est, inquit Diuus Chrysostom. Deum demonemque mutuo repugnare. Noueris ergo, quod sicut sibi mutuo sunt contrarij, sic diuersas & oppositas classes instituit, diuersas & contrarias prohibentur scientias, diuersos, & sibi pugnantes conferunt instituntque discipulos. In damone amor imperat proprius, & hinc eius manauit perditio, quod propriam intuent pulchritudinem, sibi à Deo concessam, ita in proprium sui ipsius amorem exarsit, sibi que complacuit, ut cetera omnia præ illa despiceret pariter & neglexerit: ipsum etiam Deum, omnem suam sollicitudinem, in suis ipsius tantum exultationem, gloriamque conuerteret, hanc proinde tantummodo diligebat, hanc curabat, hanc intendebat. Ea de causa à Deo spe celandus offertur D. Iosue sub rubra bestie symbolo, velut in proprium se ipsius amorem, ultra quam credi potest exarscens. Huic conuenit, quam in sua profiteretur classe doctrina, ut sibi soli studeret hoc amor, suam propriam intendat utilitatem, lucrum, proprias delicias, cetera licet pereant: hoc eius quoque sequuntur, docentque discipuli, æmuli præceptoris. Imitantur illum, qui ex parte illius suam, sequuntur Spiritus S. sibi etenim soli laborant, sibi si huius curam gerunt sedulam: Erunt homines, imò se ipsos amantes, prædicat Apostolus. Erunt diuini amoris asceclæ homines Narcissi sui ipsius nullius enim alterius negotia tractabunt, lucra, profectumque promouebunt. Primus discipulus, qui huic adhæsit magistro, Cain fuit: Primus diaboli discipulus, notatur à D. Basilio, Cain ex maligno deo erat, inquit D. Ioann. Vnde conspicies? Quærenti quod ab eo Domino vbi nam testaturum frater eius esset, respondit: quid ego scio? Nomen

Non castus fratris mei sum ego? Non ille me tan-

scribat & Pharisæi hanc continuo classem fre-

quentantur, quos idcirco Dominus rearguit?

Non ex parte diaboli estis. Proinde, videbis quod

Iudei peccant & ad ipsos pro salutis remedio re-

currenti fatentur culpam: Peccati tradens san-

guinem iustorum. Respondent: Quid ad nos, tu vi-

deris. Iam quod optabamus, habemus in mani-

buis, quid ad nos, si te diabolus prædā auferat?

Talis est eorum vox, qui concinunt: Sim ego

saluus, quietus, contentus pecuniis habeam con-

siliendas (a) tibi que per forum plateasque re-

sonet vtrialis. Adagium est, In Deo vero, regnat

adeo charitas, ut dicatur ipsa esse charitas: Deus

charitas est. Doctrina, quam suus prælegit disci-

pulis, doctrina est amoris, & mutue charitatis,

& per hanc intendit, ut tales esse ab alijs agnos-

cantur: In hoc cognoscent omnes quod discipuli mei

estis, si dilectionem habueritis ad invicem. Si non

vestri tantummodo curam agatis, sed & proxi-

morum, non tantum ea quæ vestri sunt, sed &

quæ fratris tui complectamini: Vnicuique man-

davit Deus de proximo suo. Singulis suæ classis

præcipit discipulis, ut proximi rationibus saluti-

que bene consulant: hoc etenim nobis hodie in-

jungit, docetque præceptor: Si peccaveris in te

frater, vade & corripe eum, &c.

Cuncta suis Dominis providit necessaria fide-

libus, non quibus solum bonum operarentur, sed

& a malis sibi cauerent. Numquid quædam reli-

quit, nobis ad bene operandum, subsidia? Cer-

tum est quod & relinquere deberet, ut a malis li-

beretur. Optimum est etenim consilium, dare

candelabris forcipes emunctorias. Candelarum

multarum requiritur lampadum, quod in aula

dependeat, autæis ornata pretiosissimis noctibus

etenim nihil horum quis videt, aut aula recrea-

tur maiestate, ad hoc statuatur condignum au-

tem magnitudinis candelabrum, aureum candel-

abrum, cum vero nulla lux sit adeo puta que nul-

lum non producat mucum, ad hoc fiat emun-

ctoria autæ fustula, quibus candelarum mucus

emungatur. Quid arbitrari in hac opulenta

nos esse aula Ecclesiæ? Velim sciatis nos esse au-

rea charitatis candelabra, ex quibus humi a bo-

rum operum luceant. Quisque Christianus

candelabrum est accensum, ut in Ecclesiâ lumen

diffundat clarissimum. Vnum ex æro finis?

Faxit Deus omnes effemus, de æro primo, exa-

minato, purgatoque charitatis! Cognoscendum

est, in quo charitatis aliquas habeat conditio-

fert, omnia sustinet, Charitas, patiens est, gra-

via perferet in salutem boni moque peccati: quia

benigna est, & in illa totius legis Dominica

completur plenitudo: Qui diligit proximum &c.

gem impletur. Hinc perlypne cogi olesces, num

aureum sis candelabrum & lectum habere in aula

possis Ecclesiæ, ut lucem diffundas operum, quæ

de charitate procedant ardentissima.

Verumtamen quia nulla tam in hac vita per-

fecta charitas, quæ quibusdam non inquinetur

defectibus, mentisque imperfectionibus, quas

mucum dicimus, quæ aliquantulum lumen ob-

fuscant candelabri: ideo decernit Christus fieri

forcipes emunctorias, quæ mucum hunc de-

ceperint, & vult sint in Ecclesiâ, qui eorripiant

ut sui lucem fundant fideles clarissimam. Nota

tamen, requiri ut auro consentent emunctoria,

ut hæc fiat cum charitate correptio, quæ de

Dei procedat dilectione. Quodque peccatum sic

habes æstimandum, quasi fuisset in te commis-

sium, cum sit contra Deum, & vique Patrem ne-

strum, & eadem ratione, quæ te propria constrin-

git conscientia, id omne vitare, quod tibi mo-

lestum est & rædiosum, adstringit quoque, ut ea

omnia tollas quæ contra Deum sunt, eiusque

offensiva maiestati: fraterna namque correp-

tione laboras, ut Dei evitetur iniuria, proin-

de ex Dei amore necessario est facienda correp-

tio.

Non leuiter, quæso, transcamus, illam D.

Pauli ponderationem mirabilem, de peccatore

publico Corinthino. Casus hic erat toti scanda-

losus civitati cunctisque innotuerat lascivum

concupiscens publici viri huius ac incestuosum

adulterium; namque passim videbatur ab omni-

bis in risum iocumque converti, ita ut nullus

huic damno occurreret, nullus amoveret scan-

dalum; Apostolus autem Zelo divini honoris

commotus, illos asperius obiurgat: Et vos inflati

estis, & non magis luctum habuistis? Ellne ut

fieri possit, rem adeo gravem, sicut hæc est adeo

gravis Dei iniuria, risu excipias, nec corda vo-

bis mortore, doloreque dirumpant, dum Deum

vestra in civitate tam enormiter offendi, prouo-

carique coram inueniunt? Quis in illa est, qui

tale quid videat illic peccatum nefandum ver-

setur ob oculos, & non per illos cor diffuset la-

crimis? Quanto mœreere luctuque Davidis fa-

muli consiciebantur, quando puer moriebatur,

cuius morte nouerant Davidis animam dolore

erueandam non minime? Inter se de tristitia,

quæ premebantur, dislerebant, Regis sui de-

functum filium videntes, quem ut animam

suam

suam diligebat. Quid acturi sumus? qua ratione
hanc reparatimus iacturam? Quod si illi potuissent

ab inferis reuocare primum, quid non egissent?

Et quanto illum tripudio Davidi patri viuum ob-

tulissent, acclamantes, quod hunc illi filium

essent lucrum? Hoc idem igitur in hoc vobis est

peccatore considerandum. Num Fideles etiam Dei

famuli? Hoc autem scitote Christianum esse fi-

lium Dei per gratiam quam in sacro baptismatis

fonte recepit, ad eum diuinitatis charissimum Ma-

iestrati, ut sit illud, quod ceteris habet charius.

Mortuus est per peccatum Dei filius. Heu quis

Deo mortuus? Et si noueritis Deum adeo mole-

ste ferre filij sui interitum, quomodo te, qui te

fidelem Dei seruum gloriaris, illa non contristat

non percellit perditio? Attende quam grauitur

illud ponderet: *Et non magis luctum habuisti?*

Quid non ageres, ut illum, si posses ad vitam

lucemque reuocares? Nemo dubitat, quin ex

amore quo diligis eum seruentiori, si a libera

tua dependeret potestate, licet tuo quam maxi-

mo foret labore studioque peragendum, illum

resuscitates, redderesque Deo reuivum. Nec

de hoc dubites: tua fratrem lucraberis ac resus-

citabis admonitione: *Lucratus eris fratrem tuum.*

Ecce quam excellens opus efficiat fratri tuo ex

Dei amore facta correptio.

Lib. 50.

Hic. 2.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

Isa. 6. 6.

VI.

cauerit in se frater tuus, &c. vade & eripe eum, &c.

6. 2. Si peccauerit. Ex lege naturali tenetur quisque proximi tueri rationes, ac multis magis in lege charitatis.

Hoc venit nobis hic praesupponendum, quod Christus hoc in Evangelio nobis seruandum praecipit, non esse consilium, quod nostrae liberum permittat voluntati, sed praecceptum quod sub mortali nos obligat peccato. Ita Theologia primus doctor D. Thom. a. 2. l. 2. q. 4. confirmat, doctrinae Sanctorum in hac parte, neminatum autem D. August. b. 1. Licet autem b. 1. praecceptum sit naturale, quod semper, cunctosque constringat, particularius tamen, praecceptum legis est Evangelicae, dominatur via charitatis, tantoque strictius innodat Christianos. Hoc autem probatur procedendo ab Analogia corporis naturalis, ad Ecclesiae mystici, quae ratione crebro Apostolus vitit, ut suam Christianis efficaciter persuadeat obligationem. Ex qua causa, patet, inquit, quod omnes, qui in Ecclesia viuimus, vnum efficiamur corpus, & quisque huius est corporis membrum: *Makr vnum corpus sumus in Christo, singuli autem aliter alterius membra.* Quid est corpus naturale? Vnum totum compositum, ac multis ex partibus constitutum, vno eodemque spiritu & anima coniunctis, vna anima viuificans, vno eodemque per illam alimento sustentans, atque amore vnius ad alteram naturali vnus, adeo vehementi, ut vna alteram adiuvet, tueretur, & ut proprium sibi, bonum reputat alterius, pari modo sent molestie, vna damnum alterius, quasi proprium; dum autem pars vna nocu- mento afficitur, graniori, confestim reliquae accurrunt, ut illi, quasi sibi ipsis medeantur. Cuius fortuito spinam pedi infixisti, dicto citius aliae sunt partes oppido sollicitae & damnum illud ut proprium zelant. Os conuertitur, & protestatur, quod damnum sit suum, & ait, doleo, spinam pede calcavi, male me habeo, cura tamen illi non spina laesit, ambo succurrunt bacina, quae pedem amplectantur, ac sustineant, oculi fixius ubi vulnus sit, contemplantur, manus ad emulationem digitos applicant, nec desistunt, donec spinam euulerint.

Hoc confirmat Apostolus: *Si quid posuerit vnum membrum, compatiuntur omnia membra, sicut & gloria.*

Cor. 1. *glorietur unum membrum, gaudent omnia mem-*
bra. Quod Divus Chrysostomus. declarat ex usu
quodidiano, quò videmus, si caput coronâ redi-
mitum honoretur, omnes honorantur partes,
totum præfulget corpus: Coronatur caput, &
totus homo glorificatur. Phalarico recreatur lin-
gua vino, cunctæ corporis partes hanc externis
declaunt hilaritatem. Hoc amor agit naturalis,
quem anima inter viuis corporis partes exci-
tat, viuis ad alteram. Quanto magis conveniens
esset in corpore Ecclesiæ mystico amor ille mu-
tuus effloresceret, quod uno eodemque Christi
spiritu vivificatur, nimirum Spiritus S. Multi
viam corpus sumus in Christo, qui partibus a-
morem infundit charitatis, viuis ad alteram:

Charitas Dei diffusæ est in cordibus nostris per Spi-
ritum Sanctum que datus est nobis. Notissima est
optimæ Theologiæ doctrina, quòd amor cha-
ritatis, sit ipso naturali potentior: est etenim a-
mor gratiæ, hæc autem, fortior est ac poten-
tior, etiam in suo minimo gradu, totâ natura, in
suo vigore summo ac robore potentissimo; hæc
est, quæ te monere, te debeat instigare, alia-
rum partium vt bonum appetas, scilicet proxi-
morum, & festinatò succurras, vt damnum,
quo affliguntur, auferatur, & si notaueris,
quòd alter sibi peccati spinam infixit, accu-
rendum tibi est, tibi & omnibus peccati cons-
cijs, laborandum quo citius eruat, nec de-
sistendum donec omnino sit eradicationum. Hoc
& docebat, & faciebat Apostolus: contuens
enim debilem, & qui in adulterij peccatum præ-
labeatur, pro illo lacrymas fundebat, dolenti-
que casum animo patiebatur: *Quis infirmatur,*

Et ego non infirmor? quis scandalizatur, & ego
non uror. Quis te mouet Apostole piissime? Cha-
ritas Christi urget nos. Si proximi non sentias
detrimetum; nec ades vt feras velox auxi-
lium, Dei tibi demonstras deesse charitatem,
in qua vita consistit animæ, quodque proinde
ceram Deo mortuus habeas iam enim di-
xit Divus Ioannes: *Qui non diligit, manet in*
morte.

Hoc autem exponitur euidentiùs ratione Do-
ctoris Angelici. Res est in confesso, quòd ex le-
ge charitatis amare teneas proximum, sicut
teipsum, eius optare bonum, auertere malum,
nisi ad quasi à teipso, in tantum, vt in hoc reliqua
comprehendantur præcepta, quocirca dixit Apo-
stolus: *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Ple-
nè ergo legis, est dilectio. Quinimo, à quo clas-
ses frequentasti, hoc tibi quòd didicisti memo-
riæ adheesi, quòd omnia Dei præcepta, ad duo

reducuntur, amorem scilicet Dei super omnia,
& proximi sicut tui ipsius. Ex his concludit D.
Thomas, si quando videris proximum tuum,
premi necessitate, possisqve illi subsidio esse,
quòd ad hoc tenearis: *Qui habuerit substantiam*
huius mundi (protellatur amoris ille discipulus
D. Ioannes) *& videri fratrem suum necessitatem*
habere & clauseri viscera sua ab eo, quomodo cha-
ritas Dei manet in illo? An hoc tibi elapsum est,
quòd de diuite Epulone diximus, quòd hanc
solum Christus eius profert æternæ causam
damnationis, quòd videns Lazarum in opâ
laborantem extremâ, cui cum frusto posset pa-
nis auxiliari, atque pascere esurientem, noluit
tamen: Nunc igitur, vtra (precor) grauior
est necessitas, corporis, an animæ? Vt in ma-
ius malum, mortis periculum corporalis, aut
animæ damnationis in æternum? Optime sal-
uator hoc noster definiuit, dicens, non mul-
tum timendos, malos homines corporum occi-
dentes ac timendi sunt illi, qui corpora trucidat-
do, perpetuis animam ignibus deuouent exu-
rendam. Ille qui peccato polluitur concubina-
tus, & coram te prolabitur, numquid non gra-
uiori premittit necessitate, quàm Lazarus ad ian-
uam prostratus, spectante diuite, subleuandus?
Propitius sit mihi Deus qua premittit necessi-
tate, cui periculo exponitur? maiori procul du-
bio, quàm si in puteum cecidisset, vt Hiere-
mias, apertiori quàm si in lacum mitteretur
leonum, vt Daniel, manifestiori, quàm si cum
Iona in abyssum, marisque mergeretur profun-
dum; omnis adeo expers remedijs, vt ipse per
se habeat nullum, nisi de cælo singularis illi
fauor affulgeat. Illi tu potes auxiliari vnâ ver-
buli micâ, vno panis frusto correctionis, viuis
manus extensione, quâ illum cum de sua perdi-
tione, tum de periculo præmones imminente.
Si non hoc egeris: *Quomodo charitas Dei manet*
in illo?

Memisse videtur D. Ioannes illius visentis,
quam habuit: vixit etenim Angelum cum thu-
ribulo, accessit hic (inquit) ad altare Dei, in
quo succensus erat ignis non minimus, & sum-
mis de altari carbonibus, summi impleuit thuribu-
lum: *Impleuit illi d. de igne altaris, quo nullo in*
terram: Facta sunt tonitrua, & voces, & signa.
Iam alias diximus ignem hunc altaris Dei sig-
nare charitatem. Quam primum de ea cor lo-
strum velut diuinum quoddam incensorium ad-
impletur, ignis accenditur vehemens, hinc
voces procedunt correctionis, tonitrea re-
prehensionum, salubrium fulgura consilio-
rum,

IV.

Maies-
damnum
est animæ
quâ cor-
poris.

V.

Allegoria
ex Apo-
calypsi.

rum, quibus peccator ad meliora conuertatur. Si hoc non fiat, ignis non ardet coelestis: *Quomodo charitas Dei manet in illo?* Quinimo ea de causa (vt indicat gloriatus Dei Martyr Cyprianus) dixit Dominus Laodicensium Episcopo, post asperam datam, grauemque correptionem, ne ob eam exacerbatetur, aut ex odio profectam indicaret, seu maleuolentia, sed amore potius benivolo: continuo subiungit: *Ego quos amo, arguo & castigo.* Doctrina est hac quam multo ante docuerat Spiritus S. & declarat Apostolus. Amoris esse & charitatis effectum, arguere, reprehendere, monere peccatorem. Si vero, quando opus illi est, non arguitur, non reprehenditur, non mouetur: non ardet amor, frigidescit charitas, tepet affectus: *Quomodo charitas Dei manet in illo?* Insuper & hoc ait Spiritus S. *Qui diligit instanter corripit*, ex lectione D. Basilij. An or ignis est, suis in operibus sedules. Quando cernis illum, cui in laboribus faustula comprecaris, in puteum corruisse, equi pedibus prostratum, conculcatumque, quā non accutis eum diligentia liberaturus? Si hoc non fiat, nec amor est, nec charitas.

§. 3. Corripe. Non corripere peccatorem eius est velle perditionem, & laborum immunditiam laborare.

Singulari hoc suā prosequitur argumentum eloquentia D. Chrysostom. Consultum est, vt alterius passum viens maculatum, aut vellem inuersionem, ilico de hoc illum admonereas. Si araneam caput illius percurrentem ad spexeris, ilico manum applicas illam excutens, vt ab illa liberetur. Si pariter alterum videris celsipotentem, equoque dilabentem, caput sibi distringentem, sensibus expertem, fastinas velocis, erigis cadentem, & omni qua potes infirmum curā foues & remedio. Proximum autem contuens animā sordidum, serpente atque aranea peccati demersum moriferā, sublimi gratia equo delapsam, intell. Aus offensum oculis, velut cecum; Quā coram Deo negligentia correptionis obtendes rationem? Expedi ipse loquatur Chrysostom. *Si quem videmus veste breuiori, vel aliquo indecenter vestitum, admonemus & emendamus: verum videntes vitam eius dissolutam, nec verbum quidem proferimus, videntes mores eius nefarios, fraterna praterimus, tametsi ridicula sint qua ad vestes correptio, pertinent, periculosa autem, & damnosa, qua*

*ad animam: dic obsecra nomen cum vides fratrem per precepta ferri, manum ei porrigi & non minui. ne à lapsu erigat: nonne reprehendus, & arguitur ad maiorem? Et in his maioris facit, non offendere? non haberi pro inimico? quam salus eius curam habere? Et quam habiturus es apud Deum veniam, vel quam defensionem? Ad huius argumenti confirmationem expendit illud Domini praeceptum datum populo suo: Si occideris bouem inimici tui, aut asino erranti, redde ad eum. Si videris asinum odientis se tacere sub onere, non pertransibis, sed subleuabis eum es. Triduat id quod interest, legis ad legem, populi ad populum, rei ad rem, & damnamus ad damnum. Si namque in illa lege quae non a-
moris, sed lex erat timoris, Deus decreuit, vt quisque tantum bouis aut asini inimici sui susciperet curam: quid cum in lege velle Evangelicae arbitaris, amoris lege, vt agas non cum hostis inimico, sed tui fratris animā, adeo pretiosa, vt ipsa sola caelis, teraque preponderet eminentior? Iterum profert Chrysostomum: *Nonne audisti, quod Deus Iudeis praecepit, nempe ne errantia inimicorum vimentia despiciamus, & lapsa ne praeteramus? Quod cum Iudeis praeceptum, ne inimicorum bestia contemnant, nos ne fratrum animos, qui quidam supplantantur, despicimus? Et quomodo non est summa inhumanitas, & ferina crudelitas nos non tantum curā hominibus impendere, quantum alijs iumentis? Hoc est quod vitam nostram confundit, hoc est, quod omnem ordinem subuertit.**

Quam elucet illaratio Iosaphi ab Aegyptijs proposita, dum libellum offerunt supplicem postulantem eorum benignam extremam succurrat incipit, cum illi triticum esset, quo poterat, abundantissimum: *Cur moriemur se videntes? Quis credat, eos inueniri tale, quod nos cum morte luctantes videat, & negligat auxiliari? Estne vt fieri possit, vt hunc videas puteo submergi, flumine alterum, & cum illis possis ferre praesidium, senem adijciendo, praeteras? Ex his hanc educit D. Augustin. propositio- nem, quam expendit Doctor Angelicus: *Si negligeres corripere, prior factus es eo, qui peccat. Et ratio est: alter namque peccat, quia illi virtus deficit & animi fortitudo, tu vero peccas, quia tibi deficit charitas regina virtutum, & hac est culpa grauior. Deinde ponderat idem Doctor quantum sit hoc peccatum, ex communi sententia, quam docuit D. Ambrosius. Quod quicumque viderit alterum aquis praefocari, cum illi possit esse auxilio, periculoque eripere, non**

non tamen eripit, ipse est, qui altetur submergit, sicut qui alterum fame petire contuens, cum palcare possit, nec pascit, ipse occidit. *Pasce tuum patientem, & si non pascis, occidisti.* Hanc sequitur D. Gregorius: Si indigentibus proximis abscondimus pecunias, eorum mortem optamus: ita si peccantibus fratribus subtrahimus correctionem, &c. Pro cuius quoque confirmatione hanc adducit Spiritus S. sententiam: *Qui abscondit frumentum maledicetur in populo.*

His appositè ponderat D. Augustin. hanc Apostoli sententiam, qui postquam praecepit errantes esse corripiendos, *Corripite iniquos ad id: Vnde, ne quis alieni malum pro malo reddat.* Quod ex opinione D. Augustin. hoc significat. Non occurras malo proximo tuo, cum malo. Quis hoc facit? qui malo peccati proximi, suum malum superaddit negligentiae, ac socordiae, dum illum in illo petre fuit malo, in quod prolapsus est; qui malo peccati quod commisit alter, legem infringens non furandus, vel non fornicandi, malum reddit, quo scilicet praecepto defuit charitatis, quod supernum est omnium. Hoc sensu interpretatur D. Basilus illa Domini scita in lege veteri: *Ne oderis fratrem in corde tuo, sed argue eum, ne habearis super illum peccatum.* Quia die mihi, ratione, fratrem, quem quia non arguo, defector? utique; quia non illum corripiendo, non illum, ut teneris, diligis, & eodem casu, desideras in illo petat, in quod lapsus est, scelere. Liquidò constat, quod dicemus, talis odio persequitur illum, quem mari demergi conspiciens, petire sinisset, nec funem nataui porrexisset, nec ullum dedisset pereunti subsidium. Opus est amoris illum reprehendere, & longè maioris utilitatis, quam modicum panis elargiri fame deficienti. Hoc agito, fratrem arguito: *Ne habearis super illum peccatum.* Formulam expende loquendi. Quod est illud peccatum, quod plenis buccis dicitur peccatum? quod est illud obsecro, peccatum, quo tali nomine aggravatur? Illud quod contra charitatem committitur, ut dictum est. In hoc gravissimum incidis peccatum, sique ex parte, tuum gravius est peccatum illo, cuius reus proximus acculatur.

Ad rem nostram inquit D. Hieron. quae fuerit illa labiorum immundicia, qua vates illas dicitur laborasse, ut eius ipsum pudeat, illam deploraret, atque ingemisceret: *Va mihi, quia taciui, quia vir pollutus labijs ego sum.* Ac necessarium fuerit, unus de Se-

raphum aduolaret, & ignito calculo sumpto de altari Dei, labia eius cauteriaret, adureret, atque purificaret. Ad hoc, supponit propheta hoc eo contigisse tempore & anno, quo mortuus est Rex Ozias: *In anno quo mortuus est Rex Ozias.* Indubie, respondet D. Hieronymus, fuisse debuit ob aliquod concernens Regem Oziam. Et verum est, Tempore namque Regis huius, socordia in labijs suis propheta laborabat. Quae haec? Non dubitemus quanta fuerit, certum etiam est (inquit D. Hieronymus). Quod in viro tot meritis conspicuo, graue non fuerit delictum, & cum tantum de labiorum queratur immundicia, hoc est, quod illa tantum habuerit sordida, sicut Apostoli Domini tantummodo pedes suos, quos scelos proinde saluator lauit. Fuit autem hic casus, ex opinione D. Hieron. (de quo modo nihil certi definiimus.) Quod Regem Oziam, in temetipsum preclapsum superbiam, dum sibi Sacerdotum arrogat officium, & incensum Deo offerre praesumit, 2. Paral. cap. 26. propheta non corripserit, sed labia sua silentiarius compresserit, non redarguerat, non se constanter opposuerit, suam regi demonstrans illitiam esse praesumptionem: *Quantum ego ardeam, quia Oziam in templum irruentem, non ad corripuerat, nec iuxta Eliæ exemplum, libera non vocem impium designat, labia habet immunda, iurgia non colorum Domine, cum sit Rex Ozias, qui longe ante peccato laborat superbia in capite, in fronte sinem rugosa, ac temeraria, suadet argutas, ut immundus puniatur, sicut de facto lepra foedissima in fronte conspersus apparuit, quo totus evasit execrandus; at, quod vates humilis, labijs sordidus appareat; qui se furenti superbi regis subducit arrogantiae, quod hoc? Sic est, nam non tantum ob propria, qui peccat, scelera, lepra foedissima conspergitur, sed & tu quoque, nisi illum corripueris, nisi quantum debes, eius saluti consulueris. Peccatum est, & labiorum immundities, quam iustum est, coram Deo legas, conteras, & cum eodem propheta ingemiscas: *Va mihi, quia taciui, quia vir pollutus labijs ego sum.**

Hunc eundem locum expendit D. Gregorius. Argumentum hoc varijs S. Scripturae locis prosecutus; illam praesertim adducens maledictionem per prophetam Hieremiam à Deo comminatum: *Maledictus qui prohibet gladium Gladius à sanguine.* Sanguis peccatum exprimit, sanguine & gladius correctionem. Maledicat tibi Deus, non pro si gladium non euagives peccatum inuens, ut habedus, illud

470.10.
26.
27.39.10.

illud amputes. Ea de causa, pretestatus est D. Paulus, quod in hoc minime deliquisset: *Conestor vos, quoniam mundus sum à sanguine omnium vestrum, non enim subterfugi, quo minus amputarem, omne consilium Dei vobis.* Hoc idem fecerat & David: *Labia mea non prohibebo.* Hoc Moyses indicavit, ijs precipiens qui ex parte Dei essent, gladio manus apponerent, & de porta ad portam per mediam turbam ac tabernacula progressi, cunctos Deo rebelles, ac idololatrias vituli, interfectione delerent: quod fusi ibidem prosequitur D. Greg. explanans, quid sit per media discurrere tabernacula, & de porta ad portam incedere, quo declarare voluit omnia genera peccantium, qui nobis occurrunt, in omnes à nobis stringendus est gladius correptionis.

§. 4. Vade corripe. Tu ipse peccantem accede: peccatonamque detinetur, ne te conveniat.

Ho. 44. in
1. ad Co.
rinth.

Hic porro rationi, nunc novi (loquitur D. Chrysost.) quid mihi replices, quod si quis em tenearis auxiliari fratri tuo, quando per se non potest, non tamen quando ad manum paratum habet ipse remedium, ac sumere potest quotiescumque libuerit. Famet aliter, non ego panem illi teneor erogare, si domi paratum ita habeat ad manum, ut tantummodo volens illud, habeat. Non obligor illi succurrere, qui se sponte propria defecit in terram, & in ea iacet, quia sic fedet animo, ac seipsum valet, quando-cumque voluerit, erigere. Peccati peccator obruitur necessitate: quia sic illi placet, ipse se vitroneus illi ingessit, libero quoque pollet arbitrio, peccato, quotiescumque placuerit egrediendi. Si vigeat intellectus, quo statum suum potest ipse cognoscere peractum, quid opus illi est, ut illum ei demonstrem apertis? Si manum potest adhibere, remedio, quotiescumque libuerit, quo ego vinculo constringor, illi remedium applicandi? Eius est imputandum culpæ, quod necessitate languet; illam etenim ipse concupiscit. Hic licet intueri (monet D. Chrysost.) quid operetur peccatum: utique peccantem excorcat, eiusque obnubilat intellectus oculos sic ut non videat, aut suum non aduertat malum, aut periculum non consideret.

Clarissima fulget sol iste luce, (sic D. Chrysost.) qua totum illuminet mundum, at extra sursum exurgunt vapores, adeo densi, atque obscuro, ut lucem hanc obscurent, maneatque mundus,

velut spissis immerfus tenebris. Hominis intellectus, sol est lucidissimus, qui totum illustrat hominem, attamen ex carnis, nostræ terra, vapores exhalantur appetituum atque concupiscentiarum, quibus lux illa contenebretur, ita ut homo quasi densissimis tenebris involuatur sic, ut suum non videat damnum, non attendat periculum, miseriamque non consideret. Hoc velim perpendas (inquit) in Davide. Quam sol radians eius intellectus, diuinæ gratiæ lumine collustratus, quo secreta quælibet, diuinæ sapientiæ arcana lyceus penetrauit: *Inerta, & occulta sapientiæ tuæ manifestasti mihi.* Quam perspicaci valebat oculo: *Sicut lux aurora oriente sole manet absque nubibus rutilat.* Fatebatur ipse de se, quod quidvis prædecessores intellexerant, ipse sapientius intelligeret: *Super senes intellexi.* Verumtamen vapor quidam carnalis exsurrexit voluptatis, motus ille luxuriosæ concupiscentiæ, dum venustatem corporis Bethsabee contemplatur, heu curiosus nimis. Et quales inde tenebræ? Tam crassæ, ut nec videret, nec aduiceret, nec consideraret, & nihilominus cum totus obloqueretur populus, imo & exteræ nationes Deum Israel calumniarentur, quod adeo nefanda patiens periret à rege quem ipse in thronum propria exalterat auctoritate, ipse tamen omnium velut inscius, quietus residet, nec videt, quasi nihil horum quidquam esset, velut qui ventorum agitatibus tempestate, nauscam contrahit manuum, obdormitque Lethargicus: *Dauid quid eras cordatus magis? Et qui dicit: Ignora & occulta sapientiæ tuæ ministrasti mihi. Sed quod sciente meo nauigantes patiuntur, versimile est, hunc quoque passum. Hinc vniuersa sapientiæ eius exhausta est, & ait: Putruerunt & corrupta sunt cicatrices meæ, & facie insipientia mea.* Ipse quoque alio psalmo ait: *Comprehenderunt me iniquitates meæ, & non potui vi viderem.* Capium me duxerunt iniquitates meæ, visum mihi oculisque effoderunt, ut videre non possem. Non potuisti? Tibi peccatum liberum abstulit arbitrium? Num habebat intellectum? Minime, verumtamen meæ libertatem voluntatis debilitauit, intellectus mei lucem obscurauit, ita ut indiguerim auxilio, mihi opus fuerit alieno subsidio, quærere deberim qui manum, quò surgetem, exporrigeret, qui lucernam oculis meis, qua me ipsum viderem accenderet clariorem. Hoc Nathan egit, vulgari illa parabola, quam Davidi proposuit, quam velut lampadem coram illo lucidissimam accendebat. Quid rem fecisset David, licet etiam David, inquit D. Chrysost. Si Nathan non accu-

1.
Peccatū
in
elle-
ctum ob-
fuscat.

accruescit illum correpturus, illuminaturus, ex-
citaturus?

Optimè dixit D. Iacobus quòd quoties ab ap-
petitu carnali, atque concupiscentia homo ten-
tatur, illum ita abstrahit, & illicit, quasi ex-
tra se raperet, ut alias de Samfone diximus,
illacibus Dalila blanditijs clementator: *Vnus-*
quisque tentatur à concupiscentia sua, abstrahitur
quasi illecebratus. Quas tales ineptias, quæ talia lu-
diera stultus gyrgatho conclusus excitat, qua-
lia peccator? indigna audito, incomposita,
qualia lascivia decitus: Tu ipse iam peccato
egressus, & effreni mentis passione solutus, quā
tenebaris, a s, vbi nam, Domine, fieri quidue
cogitaueris nescio. En quam obsecratum talis
me detinuit, mei compos non eram, Idcirco S.
Scriptura illa tam vulgari, vitur phrasi, quā di-
cit exordes esse peccatores: *Ephraim seducta non*
habens cor &c. nesciuit, &c. ignorauit. Dicique
madidos non ab vvarum vino, sed suis inebriatis
delicijs, vel laijs loquiter anima peccatoris: *Pau-*
percula ebria, non à vino. Meico indigent auxilio,
& ut alius quispiam, illos cubito percipiat, quo
expergefiant, videant periculum, carcerem athen-
dant, & quod in ambas dormiant aures, apatque
ille quod Angelus D. Petro: *Qui percussus lacero*
Petri excitauit eum dicens: Surge velociter. Natus
gubernator, in qua lonas tam profundo premeba-
tur humo, ut, non obstante naufragij periculo
adeo manifesto non aduerteret, percussio grauitur
latere Ionam expergefecit, inclamans: *Surge &*
inueni Deum tuum.

D. Chrysost. in argumentum adducit Moysen.
Erat hic omnium, quos mundus aiebat, in om-
ni scientiarum naturalium genere sapientissimus:
Erat Moyses eruditus in omni sapientia. *Egyptio-*
rum insuper naturalibus autem, omnium erat adep-
tus lauream doctoratus, ab ipso Deo præceptio-
ne instructus. Erat in exteriori philosophia bene in-
structus, & non minus spiritalium intelligentiā
insigne. Erat autem potens in verbo, & opera, alijs-
que virtutibus. Commissum curæ suæ regebat
populum adeo multum, ut virorum barbarorum
ad sexcenta millia numerarentur, hos omnes
gubernabat eorum per deserta antesignanus.
Die quodam tantum excitauit tumultum, ut
inops consilij menteque turbatus deficeret, videns
se his non posse satisfacere, & quasi rationis im-
potens, inutiliter sese fatigabat. Accessit ea tem-
pestate forer eius Iethro: *Homo barbarus, &*
obscurus, qui in solitudine vitam egerat. Qui
sic Moysi: Multum abetras à scopo, Moyses, in-
ordinatus est ille modus agendi: *Sinilo labore con-*

sumerus, tu & populus; etenim in eo quod agis
teipsum exhaustis, nocetque populo non leuiter.
Attende, alio namque modo, res utilis expedie-
diatur, datque consilium, id declaran, quod tibi
foret in commodum viriusque faciendum: *Ille Moyses à*
barbarus, ille infusus, ille insipiens, vbi videt Moysen Iethro-
quodam contra dignum facere, cum corripit, corripit
non curans quod sapiens esset, & intelligens, inuitit
ter. que consilio inreparationem: dicit enim illum D. CHRYS.
redarguens: *Sinilo labore consumens.* Tibi mortis *Hom. de*
diem acceleras? Qui non odo igitur, forte plura vi-
dit, plura sentit quā Moyses? Ac ut non pollebat reprehendi
ingenio? Non polletat, at Moysen turbantur
Tom. 3.
multus ille, populiue seditio, ut illi foret ne-
cessarium, alius a cederet eum illuminaturus, do-
cturus ea, quæ ipse scientiā licet longè superior,
non aduerterat. Si autem hoc Moyses est pallius
ob tumultum, confusionein, populiue seditio-
nem: quid futurum in peccatore cessabimus, ob
passionum suarum tumultum, populi clamores,
caris motus, mundiue tentationes? Omnino
illi expedit ut aduertat, moueat, illum illumines,
et alique: *Sinilo labore consumens.* Attende, precor,
et assidue, tibi prospice, in prudenter tuas perdis
fortunas, honorem exponis famæ derogas, &
quod omnium maximum, miserè dilapidas ani-
mam.

§. 5. Vade. Conuenit, ut tu peccatorem con-
uenias, ut medicus lethargicum.

Ex his alteri respondetur dubio, quod tibi
forsitan occurrer, circa Domini præceptum,
quod si videris fratrem tuum labi in pecca-
tum, accurras ocys, lapsum erigas, errantem
corripas: *Vade corripe.* Numquid mihi incumbit
Domine, illum vbi nam sit, inquirere? Non te-
neor venari pauperes extrema laborantes inopia,
quibus erogem elemosynam: veniant ad me non
enim diues & crudelis accusatur epulo, quod La-
zarum mendicum, & victus inopiā pereuntem.
non quæ fieri, sed accedentem Lazarum, ostium
eius pulsantem, stipem mendicantem, repulerit,
non dederit immisericos. Attamen apposite Sal-
uator noster præcipit: *Vade ad illum, illum in-*
quire, nisi eum ad illum acceperis, illumque in-
dagaueris, non ille te conueniet, non ille te inue-
stigabit.

Proposito nostro congruè perpendit Theodo-
retus discrimen quod inter corporis, & animæ la-
cunas infermitates. Corporis namque infermitates
te premunt inuitum: vnde tibi dolorem inferunt, si c.

I.
Diferim
inter cor
poris &
animæ
morbos.

& ipse tu eis curandis adhibes remedium, ad
seis medicum, quæris, & iustas, ad tuas
deducis ædes, magna voluptate, magna capis at
tentione, quæ ab illo tibi dicitur: licet autem vna
tibi seu altera amaram præscribat purgationem,
cauteria, sanguinis extractionem, quæ imo bra
chij quandoque seu pedis mutilationem, placet
ille tibi, cui, postquam te varijs exercuit cru
ciatibus, non modico in alsem gaudio satis facis,
& parum esse censes, quidquid in gratiam eius
expendis nec non te illi perpetuo iudicas vin
culo constrictum, ob curam ab illo tuam infir
mitatem. At animæ morbi peccata scilicet, te sub
eunt consentiente, tu illis te tua voluptate, & ani
mo ingeris delibet: notam etenim vobis pro
pono D. August. sententiam, quam S. sequitur
Theologia: *Peccatum adeo est voluntarium, quod si
non est voluntarium, non est peccatum.* Hinc non
illæ te graue infirmitates affligunt, imo his de
lectaris, his non modice gaudes, his inhærete tu
quoque non reculas. Idcirco, nedum qui te cures
inuestigas, insuper & ab illo longius refugis.

Iob 10.
11.

Hoc Iob indicauit: *Cum dulce fuerit in ore eius,
malum abscondit illud sub lingua sua.* Svanis gra
taque illi sua est perueritas, vnde & illam ab
scondit, ne quis illam sibi auferat, aut illum po
nat impedimentum. Mutuat à puella metapho
ram, cui nihil sapit dulcius, quam terram, vel frag
mina cretæ comedere, quia verò nouit, quod si
tale quid inuolueret, illico fore sibi ex ore sur
tipiendum, frustum illud cretæ sub lingua con
git, ut nemo illam hoc noceat comedentem sicque
illo se recreat ad satietatem. Ita vt corporis in
firmitatibus curam impendas sedulam, eo quod
tibi non modicum adferant dolorem, affligant,
& premant artibus, & idcirco tu quæris ipse me
dicos, qui te in pristinam releuent valetudinem.
Quocirca quando tales illæ sunt, vt tibi non
sint molesta, non tadium adferant, parum
est quod earum non studeas remedio, nec
es de-quærendo modico sollicitus, insuper &
potius delectaris, & huic exhorteris. Res
patet exemplo, (inquit D. August.) Lethar
gici seu phrenetici, nec non in morbis, qui ta
pæ perturbant, quod est hominis arx princi
palior: Turbatur alteri caput (inquit) somno op
pimitur profundi limo, quo paulatim tendit ad
extrema, ne verearis, quod ille quærat excita
torem: oppressus enim capitis vaporibus, de
somnia tantummodo putat recreari. Quinimo
contingit aliquoties vt patre somno lethargi
co grauato, filius accedat, qui patrem amat
quàm seuerius, quem proinde excitat, eius

II.
Similitu
do.

bra hia attrahit, pulsum vellicat arteriarum,
strictis tibias coarctat vinculis, pater autem
somnia ultra vires granatus stonachatur, filium
à se repellit indignans, ait: discedito, quiescam.
Pater mi, profundus ille te somnus occidit. Ape
ge, nihil facio: Parentur omnes, quod in illo alu
medicus accedere debet infirmum, applicare re
media, licet illi molesta, repugnet licet ægrotus,
quod si non faceret, pessime faceret: si namque
medicus ægrotum non quæreret illum curaturus,
infirmus nunquam medicum accederet ab illo
curandus, imo illum potius exhortetur, & optat vt
vadat ipse vias suas.

Quod esse iudicas peccatoris ægrotudinem
Phrenesis lethargica, qua grauitur nimis oppri
mitur, qua misero sensus inuertuntur; passionum
enim malorumque affectuum vaporibus sursum
ad caput ascendentibus, velut phreneticus inso
lescit, sibi que persuadet, quod permanens in
peccato, nedum non malus sit, & infirmus:
sed potius hoc enim delectat, hoc placet, in eo
suauiter obdormiscit, nec tam ægre fert morbo
pressus lethargico, quod à somno expergiscat.
Quam fert molestè libidinofus, carnalis, auarus,
& quilibet alius peccator, quod ab alijs exciteat.
sibi que suum indicet periculum, animæ que de
trimentum. Si ergo phrenetico, pariter & lethar
gico succurrere tenearis, neque illum accedere,
debeas saluti eius prospecturus, eo quod suam
non sentiat ipse ægrotudinem, quinimo somno
delectetur, & licet acrius doleat, illum tamen ex
citas, cum hic nullum aliud sit præter sanatis
vitæque damnum sed nec vt omnino quidem: at
non nisi vt illam ad paucas extendas horas, quan
to magis, (inquit D. August.) tibi incumbit auxi
liari, excitare peccatorem, illi vellicare pulsum, con
strictis premere funibus reprehensionis, ac cor
reptionis; cum in hoc vita eius spiritalis æterna
que periclitetur: *atrem* (verba sunt hæc D. Aug.)

*somnus noxius premit, qui & noxius est, dulcis est
filium autem eius, admonitus à medico, stat sollicitus
patri, molestus pulsatur, & si pulsatio eius vincitur,
vellicat & si vellicatio nihil agit, pugnat. Certe mo
lestus est patri, & esset impius, nisi molestus esset. At
ille quem delectat: mori, molestum sibi filium vult
aspectu, & voce reuerberari, quæ se quid mori mo
lestus es: sed medicus, inquit, ait, quia si dormieris
mori eris. Et ille, dimitte me, mori volo. Senex dicit
mori volo, & puer impius est, si non dicat, ego volo.
Et illa vita vixque temporalis est, Estamen impius fuit,
nisi ipsum etiam, eum ipsi molesti sint consulat.*

Prosequitur hoc argumentum: *Molestus est me
dicus: furens &c.* Opinet, inquit, quod dicit
iosth.

Epist. 10. intelligis, quempiam peccati somno gravari, di-
cas illud, quod Christus de Lazaro: *Lazarus a-*
micus noster dormit, sed vado, ut eum excitem
illum, quia sicut, nisi Saluator ipse accessisset? a-
zum resuscitaturus, numquam Lazarus ipse in
resuscitandus adiret, na quoque, si tu non ad eas
peccatorem, illum resuscitaturus iniquam ip-
se te conveniet suscitandus: *Vado*, inquit Chri-
stus. Cum David talis esset qualis erat, quid e-
gisset si propheta Nathan non illum adisset,
admoniturus? Ita titulum Psalmi o si praefigit
poenitentiali: *Psalmus David, quando inus ad eum*
Nathan propheta. Davidem Nathan adijt, & pro-
posita similitudine excitavit. Hoc tui est munus
tis, quinimo & hoc Redemptor noster iudica-
vit, quando praecipit hoc conditurus, quis
peritit praemissit parabolam, quam ut pastor er-
rantem reducere, non expectavit, donec illa
pastorem quaereret, est enim animal incanum,
& nisi illam pastor sedulus inquirat, numquam
illa ad pastorem occurret reducenda. Hoc quo-
que David a Deo, eandem rogabat ratio-
nem: *Errans sicut ovis qui perivit, quare servum*
meum. Hoc tibi quoque praestandum, quem
Deus fratris tui voluit esse pastorem: *Manda-*
vit illis unicuique Deus de proximo suo. Vade cor-
ripe.

§. 6. In te. In te est alterius peccatum, ti-
bique nocet, ut Saulis, & Achab pec-
cata.

Cum sit igitur praecipit hoc a Deo ob-
ligatorium, illud exlicemus, quatenus &
qua sit a nobis ratione complendum, vi-
deamus: Si peccaveris in te, frater tuus, vade, &
corripe eum. Quomodo, i. um tantum corripien-
dus, quando peccat in me? De peccatis omnibus
est a te corripiendus. Quomodo et go dicit: Si
peccaveris in te? C. m. m. m. explicat: et illa D.
August. quem Princeps sequitur Theologus D.
Thom. quod hoc verbum *(Contra te)* significet,
(*Contra te*) Phrasi namque Hebraica, contra
aliquem id esse dicitur, quod coram illo est, ac
in eius conspectu. Ita enim Christus ait Aposto-
lo: *Is: Ne in te est, quod contra te est*: p. 11. de
Diabus est ac si dicat quod *Contra vobis est*. Bona est
de causis haec interpretatio verumtamen a Deo, quod illa
formula loquendi nobis Saluator caelestia prae-
cepta legere intendit documenta, quorum unum
peccati non minuit momenti hoc est, ut intelligas
esse in te, quod quacunque proximus committit sceleris,
Tuam.

Hieron. Baptista de Lazaro Tom. II.

sint in te, seu contra te haec omnia. Et hoc dua-
bus de causis? prima est communis, quam S. S.
Patres adnectunt in illud, *Domine, non est exal-*
tatum, nominatim autem D. Augustinus quia sicut
diximus, de corpore naturali procedendum est
ad corpus mysticum. Hoc eleganter prolatur D.
Chrysost. Notat hic D. Chrysost. quod Aposto-
lus acriter obiurgat Corinthios quod cum ince-
stuosus hic turpiter deliquisset, qui inter illos
morabatur, nullum alicuius meroris signum
ostendissent: quod tantum illis conatur haec epi-
stola persuadere, hoc est, ut deplorent viri pec-
catum, ut se dolore conficiant tantum videntes
committi scandalum. Quid hoc expedit. (quarrit
D. Chrysost.) peccat alter, & ego eius debeat
desistere peccatum? Gemat ipse, tanti tui in-
reus, ipse conteratur, ipse poenitentiae lamenta
suscipiat: cum etiam eius fuerit actus proprius,
offensa qua Deo iniuriam itrogatur, sit quoque
eius actus proprius, sceleris in suum veris do-
lor, & integra per contritionem satisfactio. Non
difficior, inquit D. Chrysost. expedit ut ipse do-
leat, attamen tu quoque in contritione lumbo-
rum tuorum ingemisce, & tanto magis, quanto
lucidiores habueris oculos, qui videre possint
rationem, quare tibi sit, altero peccante, conti-
standum. Vique scire debes, cum sit Dei offensa,
peccati illud, tu quoque censetur offensa.
Coniuncti namque sumus omnes, velut unius
corporis membra, & damnum quod inferitur uni
membro, cetera sentiunt omnia, quasi pro-
prium, estque omnibus commune membrum pe-
riculum: idcirco debent illud omnia sentire, co-
narique se quam primum illo liberare.

Peccati lepra est, quae totum inficit corpus:
ignis est, qui totum inflammatur, & cum unum
apprehenderit damnum, illud dolere debet om-
nes. & omnium est illud curare. Secundum de-
bent illud omnes dequirere, quod enim in aliquo
committitur parenti familias, in omnes com-
mittitur domesticos, omnes namque damna sunt
illius participes, quod pater familias sustinet.
Et idcirco dicebat Apostolus: *Quis infirmatur,*
ego non infirmor? Etenim arbitrat, infirmata-
t-m pecca i super omnia si i esse formidandam:
& sicut peccatum, offensa est facta Deo qua
Dominus est & praecipuus pater fam-lias, quod
& illi in omnesque domesticos damna debent
apprehendere, qui & hanc sequuntur infirmia-
tem. Nota Apostolus Petrus, quod vir Sanctus
Lot inter pessimos Deoque execrandos com-
moratus de somitis extra modum affligere tetra,
& quasi cor sibi sentire si flocari: *Et infirmum Lot*
oppressum

B b b

oppressum

2. Pet.
2.7.

oppressum, à resandru inuiri ac luxuriosa con-
uersatione. Cum enim attentius animo reuolue-
ret Deum tam enormibus sceleribus offensum,
qualia nefarii homines in omnem libidine ef-
fusi committebant sibi propriam deputabat mo-
lestiam, timebatque, ne ad omnes hæc damna
deuenerent, quæ ex his debebant emanare scele-
ribus. Exploratum est, id quod contra corporis
naturalis vnam committitur partem, contra om-
nes committi; & omnes quod vni inferre, sibi
proprium esse damnum arbitrantur. Insigne ti-
bia, seu collo tuo vulnus, omnes reliquæ partes
eius student diligenter remedio: nam si illud
negligerent, fieri posset ut malum illud omnes
inuaderet, & igne sedem exniente, partes aliæ
eodem corripuntur igne, pereunt, omnesque
tandem emoriuntur. Nihil in S. Scriptura fre-
quentius, quàm ob vnius de populo peccatum,
in reliquos idem venire supplicium.

De hoc disputat D. Aug. querens quæ subsit
ratio, cur vno peccante in multos Dei vindicta
deficiat? qua laborant culpa alij ex eo quod
alter commisit? si peccet ille, puniatur ille, verum
tamen si non deliquerit, nulli, cur ut illi pereunt?
III.
Cur vno peccante multi
luant.

Ratio sit hæc: eo quod vnum omnes corpus co-
ponant mystrum, simile naturalij, & sicut in hoc
damnum, seu fistula, seu spina, pedi intorta seu
manu, si reliquæ continuo non adfuerint, partis
vulnus curatur, in damnum cedat, totamque
earum perditionem: ita & in mystico. Et inde
vos vult (inquit) Dominus reddere sollicitos, quo
peccata in alijs notata corripitis, quod si mini-
me feceritis, vos pœna comprehendet: idcirco
aliorum peccata in vos commissa esse iudican-
tur. Hanc ob causam D. Luc. hoc enarrans Do-
mini nostri præceptum, ait, quod velut principium
illam præmisit ammonitionem: *Attendite vo-
bis, si peccauerit in te frater tuus. Vobis prospici-
te, vestroque damno consilite. Quid hoc Domi-
ne, num meum est detrimentum, num mea ia-
ctura, quod alter aut peccet, aut de peccato testi-
ficat? Vtique permagna, si namque proximi non
studueris sceleris emendationi: eadem te pœna
conplectetur. Ob vnum crimen à Saule com-
missum, iuramenti transgressionem quod multis
præteritis annis dederat Iosue Gabaoitis, vni-
uersus populus adeo generali fame puniebatur,
ut per triennium nec aquæ gutta celo deciderit:
consulens enim Dominum Dauid, causamque
tantæ requirens sterilitatis, à Domino hoc re-
tulit responsum: *Propter Saul, quia occidit Gabao-
nitas. Et donec integra fieret de hoc peccato sa-
tisfactio, atque illi plecterentur, ad quos hæc**

2. Reg. 21.
1. Par.
22.

noxa pertingebat, luebat vniuersus populus. Ob
vnum Davidis crimen, quo si perbus, & claus
nimis totius populi iustrum iniuri præceperat,
sanguineam adeo Deus in populum misit pes-
tentiam, ut sex horarum spatium à mane usque me-
ridiem septuaginta plebis millia peste deperi-
rent. Ob vna Iona refragam inobedientiam cuius
ipse solus sibi consensus erat nauis, & qui ea ve-
hebantur omnes, ita iactantur adeo tempesta-
te, quanta nori est omnibus. Singulare omnino
describit Spiritus S. Historiam lib. Iosue quam
ut talis expendunt D. Basil. ac D. Aug. Præceperat
Dominus Iosue, ut maledictam illam vitem
Hiericho flammis deuoueret exurendam coque-
modo tota traderet ignibus, ut nec atomus co-
rui, quæ illa continebantur illæsus saluusque su-
peresset: cum hoc Domini præceptum sedulus
exequitur: ecce gregarius miles Achan nomine,
laminam vidit auream, palliisque corcicum,
quæ cuncta de domo suscipiens latenter abs-
condit: Ilico Deus incandescit adeo ferox in po-
pulum, ut dolenda ab hostibus clade vinceretur,
multique per arua cæsi desiderarentur. Ad Deum
Iosue confugit. Quid hoc rei, quid cladis Domi-
ne? quæ hæc tam inexpectata diraque populi
strages? non est quod mireris, respondet Domi-
nus: *Anathema in medio tui o Israel, vnus me. Iosue*
grauiter offendit aliquid de Hiericho, præcepti
transgressor, suffragatus est. Quis ille Domine
mitte iortes, & furem deteges, debitumque
mortis persolvat ille supplicium. Et factum est ita.

Prodeunt prædicti SS. Patres, queruntque,
quæ hæc tua Domine iustitia: delinquit Achan,
& sæuè nimis in populum animadvertis. Insu-
per, erat peccatum Achan adeo secretum, ut si
tu ipse illud non indicasses, sciri omnino non
posset. Cur igitur sic extra morem plectis popu-
lum, huius sceleris ignorantem, absit conscientia?
Vult vobis intimare Deus, (respondent illi) quàm
stricto vos velit coherere vinculo, quàm vnum
de altero esse sollicitum, crimen etenim vnius
ab omnibus vindex requireret, & per hoc quàm
excitatos, ut saltem in proprium vestrum lucrum,
peccatis alienis salutare studeatis adhibere re-
medium. Adest D. Basil. Quando Achan furatus D. Basil.
est regulam illam auream, & indumentum illud, & ius-
populus delictum, & delicti auctorem ignorabat,
usque dum ipse Dei iudicio manifeste deprehensus
fuit, & horribile illud vna cum suis omnibus ex-
citum subiit. Tu conijce, (monet) quid tecum sit
acturus, qui vides, qui nosti, qui fratris tui pec-
cata dissimulas, imò & in iocum risumque conuer-
tis, spargis in publicum, nec plura facis dampni,
quàm

quam si tua nihil interesset: Si ergo aduersus eos, qui sceleris auctores confisi non fuerant, Dei vehementer ira adeo exarsit, quid de ijs dicendum est, qui & confisi sunt, & tacentes dissimulant? Si flammam argumentatur D. Chryl. domum videris cordis apientem, longe licet à tua distiam, toto cum ceteris accurrens molimine, flammam extincturus, ex illa saltem parte, quæ tuæ damnum domui potest imminere: si vitium noueris peste contagiosum, qui possit & alios eadem lue inficere, sedulo laboras studio cius curationi, ne te quoque lues inuadat contagiosa: quanto magis si videris, quod ignis peccati proximi tui corripit animam, & pestem illam deprehendes, quæ tanto potest omnibus esse nocumento: Domus ardente loquitur ipse, qui non leditur vniu. r. s. a facie, quæ potest, ne ignis domum propriam dissipet.

Hinc anxia decem tribuum predibat illa sollicitudo: cum enim tribus Gad & Ruben ultra Iordanem in terra sua altare erexissent, in vnum decem alie conuenerunt, & magna cautione sihi persuadentes hoc in Dei iniuriam erectum fuisse altare, suos confestim decem Principes miserunt legatos, ut tanto occurrerent damno, qui illuc cum appulissent, dixerunt. Quid hoc rerum agitis in Dei contemptum, altare erigentes partietate? Huic tanto sceleri iudicamus nobis non esse consentiendum. Quod si obijciatis, quid ad vos, si in terra nostra quod animo libuerit, faciamus, respondeamus, hanc non admitti rationem: peccatum enim vestrum, nedum vobis, sed & nobis maximè cedit in detrimentum. An eius vobis non remanet memoria, quod tam grauiter Dominum in Beelphegor offendistis & in nos iusta eius ira defecuit? An parum vobis est, quod peccastis in Beelphegor, & usque in presentem diem macula huius sceleris in nobis permanet, multique de populo corruerunt. An obliuisti eius quod Achan contigit in Hiericho: Nonne Achan filium Zare prateritis mandatum Domini, & super omne populum Israel, ira eius incubuit? & ille erat unus homo, atque vnum solus perisset in scelere suo. Vtiam hoc Deus per acuisse ut cum illius esset solius culpa, fuisset solius & poena: Solus perisset in scelere suo, si peccatum fuerit vnius solius, quomodo poena inuoluit & alios: quia eiusdem corporis pars erat, & licet tantummodo pes sit, qui spina configitur, omnes tamen partes dolorem sentiunt nisi confestim eius omnes prouideant sanitati.

Hinc optimè fundata manauit illi D. Pauli conceptio & comminatio facta Corinthijs, quam sepe sepius ad hanc rem expendit D. Chryl.

Vitetat quidam Corinthi corruptis moribus, & perditio luxu sconater impurus ac incestuosus, cuius cum peccatum, ad necitiam venisset plurimorum, vrbis ciuium, parum est, quod eius non prospiceret correctioni, insuper & nefandū scelus in familiarē trahebant conuersationē, in risu argumentum, vulgūque ludibrium. O mente deliros, exclamat Apostolus: fieri quis posse credat, scelus hoc nefandum in iocum, rilumque conuersatus: Sic inflati estis, & nō magis luctum habuistis? Ergone credam, illud à vobis nideri, nec ab omnibus timeri ab omnibus deplorari? Numquid non attenditis in vestrum hoc profuere detrimentum: Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit; Ignoratis quod peccatum vnius, integram in ruinam trahet ciuitatem, sicut modicum fermentum totam massam corrumpit: Auserte malum ex vobis ipsis. Attendite, malum hoc malique suspiciū in vos omnes deuoluatur, & vestro licet iudicio vnius sit tantummodo peccatum, commune tamen omnibus erit nocumentum, quod malum est: Auserte malum ex vobis ipsis. O Paulus, (quærit D. Chryl.) quid dicis: Alter peccauit & ego plorabo? Plorabis utique, ac laqueo pede deducunt oculi lacrimas: In corpore tamen pes vultus accipiat, huius declinans caput inclinamus. Prospice (monet) locum quippe perdet, nisi confestim accurras curaturus: Heu quanta nostris lugemus damna Rebus publicis, quia causas minimè consideramus. Quas non communes patimur sterilitates? quibus generalibus non grauamur ægitudinibus? quis vitium in nobis defectus, ex quo nos truces naso suspendunt inimici, causam indagat, nec inuenit: illam ergo habeto dilucidā. Quoties tibi quod Corinthijs accidit, quod cum alicuius resciueris peccatum, illud non solum non deplorat, sed rides, sed iocaris, & nedum peccantem non corripis, sed nec cogitas quidē alterius consulere salutem: quid igitur tam acerbis stupes calamitates, tam molestas deplorat aduersitates? Torum meretur corpus, quia non curatur, nec adhibetur partium damno remedium. Hæc ergo ratio est, cur quodcumque paratur crimen, in te commissum esse perhibeat. Idem. 7. in illud: Deputatur ad supplicium: ex quo D. Ambrosius conciniscitur, illam expendens historiam, dum ait me David se coram Angelo in terram prostravit &c. populum peste percussente: exclamans: Ego sum 2. Reg. 24. qui peccauit.

Ho. 15. in 1. ad Corinth. Ho. 10. quæ est ultima de penite. &c. Hom. in illud Isa. 1. cap. 6. Vidi Dominum.

D. Chryl.

I. V.

Et quod errantes non arguimus à Deo grauius putamus.

In 1. Cor. 7. in illud: Deputatur ad supplicium: ex quo D. Ambrosius conciniscitur, illam expendens historiam, dum ait me David se coram Angelo in terram prostravit &c. populum peste percussente: exclamans: Ego sum 2. Reg. 24. qui peccauit.

37.

§. 7. In te. Vt Dei filius, velut illi proprias, illius reputes offensas: ipse namque tuas, habet sibi proprias.

EX alia atque secunda dici potest ratione, & si pra modum propriè, quod omnia quæ proximus tuus committit scelera, in te committantur, atque vt talia, cuiusmodi magis reputare de eas: hæc etenim est D. Chrysostomus consideratio & D. Augustinus multis in locis. Indubiatum est etiam, omnia peccata esse contra Deum & eius honorem, suntque diuina maiestatis offensæ. Passim notum quod quicquid in patre tuo aliter deliquit, si te eius legitimum esse iactes filium, & qualem esse te conuenit contra te delictum esse iudicas, & tibi magis proprium esse censens, quam illud quod contra te committitur, & quod in dederis patri tui Domini, fidelis hoc seruus sibi proprium esse arbitrat. Dicis te obtestor, si nebulonem videres: patri tuo colaphum impingentem, quid ageres? qualis contra te esset quam velox manum attollereres? quam ferox vt leo rugires, aut velut taurus mugiens ederes immanem mors? si quis tibi obiceret. Attende quoddam non imperat, non tibi colaphum infringat, quid diceret? hoc habeo molestius quam si me ipsum nebulonem percuteret: prole vi uine facio & n agis mihi propria, patris quam meam esse sentio dignitatem. Quis ducem illum nobilem contemplantur Abilai regi suo David cemitem induunt, dum cum illo Hierusalem excedit à facie A. filon fugitinus, videtque de montis vertice flagratione illum Semel, iactantem indigna in Davidem conuitia, lapides pulueremque spargentem, totum in David probrosas effusum in contumelias, in eum vt leo iugiter, ense explicat, conuictorem occidit. Quid hoc Abilai, tua interest? quid te hæc lædit contumelia? Non enim te grauat hic mortalium pessimus, sed Davidem inhonorat. Contra me est, cum sit in mei regis infamiam.

I. Cur illa te Deo iniuriæ nostræ sunt censenda, & à nobis puniendæ.

2. Reg. ca. 16. 9. Quare maledixi canis hic mortuus Domino. *meo* Regi: uadam et amputabo caput eius. Nota verbum: Domino meo Regi. Est David Dominus meus, Rex meus. A te modo leuitor: nū Deum, vt patrem tuum, vt Regem tuum, Dominumque habeas legitimum? quotidie, quod primum ore confiteris, hoc audio. *Pater noster, qui es in caelis.* Infer igitur quam animo ferre debeas difficultate contra Deum scelera committuntur. Fieri potest, vt Deum, velut patrem colas amantissimum, & oculis conspicias, quod ille iuramentis illum colat phoret, hic car: alibus dedecoret immunditibus aliis vita fruat leuissima, & conticido subrideas. Hinc luce clarius patet, quam tepulo Deum ante te diligas, quam flocci pendas nominis eius æstimationem, & quam lingueat in cordis tui visceribus affectus, quo in Deum, velut patrem tuum ferri te postulat æquitas: cum tam tepide te, Deum offendentibus, vindex opponas iniuriæ, te quolibet cohibeat periculum, animo deiciat, linguam vocemque impediat.

Mirabile de te quidquid describit vates Hieremias: peccata vidit populi, quibus non leuè Deo irrogabat iniuriam, opponit se zelo feruidus, illum animo adeo sincero reprehendit vt enormem sibi ciues illarum credentes contumeliā in eum vnanimes consulerent seditioni, eoque Salsar templi princeps in neruum misit, carceris compedibusque strinxit, terrentimoque conclusit carcere, sic vt sibi Prophecia staret esse mouendum. His timore periculus, secedere ab illi in animum induxit, nec verbum correctionis illis ulterius indicare. Et dixi: *non sileam, recordabor eius, neque loquar ultra in nomine Domini meo, qui me ad has compulsi angustias: vt quid mihi ipsi tantam conquiri mentis perturbationem: conquelescamus quidquid libertitæa vix animo conceperat, ecce in se reuersus atque tot offenditur sceleribus, in quem tot redundant iniuriæ? Numquid non ipse pater meus Rex meus est? An ne mihi patienter olerandi me, vt coram me tam indignus illum modis excipiant, læsciant conuictis, & hæc ipse contue: obmutescam? Quod ego patrem meum alapis cædi videam, & dissimulem. Hæc in eo feruidum cogitatio zelum excitauit, adeoque potentem succendit ignem vt forte non sustinens iustitiam: Et salus est in corde meo, quasi ignis exstans claususque in ossibus meis, & defeci ferre non sustinens. Non sum qui talia placide ferā, qui Deo sustineā irrogatas taciturnas iniurias: prout licet me interficiant, membra: rimque diu aut tortores, audax corrigam, impios imperitius arguam sceleratos non enim conueniunt, te tuum animæ patrem, quem si videris alap: cōrundi, verberibus affligi, videas tamen & contumelias: si taceas, nec hoc te moueat, manifeste declaras, quam tepidus huius in te patris amoris ignis exardescat. O David optime, optimus hic Dei filius: beatus perim linguebat, cariem contraherebat tristis nimis, tam enormia contra Dei honorem videns peccata*

etia committit: *Vidi prauaricantes & tabescebom:*
quia eloquia tua non custodierunt. Quid hoc te
David angit contristat? Hocine minus obijcis? si
Deus pater meus est, numquid non muneris
est mei obuiam me contumelijs, quæ eorum o-
culis eius tantam non veriti maiestatem, per-
petrant impudentes?

Ex his colligo, quàm paucos Deus habeat
filios, qui inter nos tales veri nominari possint,
cum tam parvus sit eorum numerus, qui do-
lenter ferant iniurias, contumeliasque Deo ir-
rogatas imo & hoc ipse Deus tam iniquo pati-
tur animo, ut verbis adeo dolorosis suas de
hoc exponat querelas, ut cordis intima diuidant.

Illum describit Isaias nobisque ponit ob ocu-
los nostro loquendi modo, velut viceratum, &
cordis dolore percussum; nostro dicamus con-
cipiendi modo, qualis tempore Noë fuisse des-
cribitur. *Tactus dolore cordis intrinsecus.* Et sicut

tunc temporis expirans tristem quasi gemitum
mentis suæ indicem aiebat: *Delebo hominem,*
quem creavi. Heu, quam lamentabili conteram

dominem strage, optis manuum mearum. Ita
propheta audit illum hodie, quasi mœsta emic-
tente suspiria & vociferante: *Audite cali & au-*

ribus percipe terra: vos mearum inuoco testes
querelarum & plandium. Quid habes Domine

mi, quærit propheta? causam expone tantæ
luminatoribus: *Pater dimde illis & emineas*
consilium. Nouerat Dominus, inquit D. Hie-

ronym, quod quam primum populus ille male-
dictus tanto Dominum vexaret sacrilegio,

cruci cofigens illum, in omnium oculis crea-
turarum, omnes illæ in eum conspirarent, in

tantorum scelerum, ac sui creatoris iniuria-
rum vindices supplicium, si potestatis illis sra-

ta laxaret. Quapropter hoc primum agit,
illas cohibet, nunciis à Patre supplicat in-

dulgentiam, instat, creaturas Patre continet,
ne de contumelijs sibi illatis sumant vindi-

ctam, atque in Passionis suæ exordio, iam ca-
piendus, dum se mouet Petrus gladio armatus

Christi defensor, eidem præcipit gladium re-
mitat in vaginam, protestatus, quod si liberet,

& Angelis permitteret potestatem: momento
temporis aduolarent milleni, imo miliones

iniuriæ vindicatores: tempore namque regis
Ezechie vnus fufficit Angelus, ut sub vnus

noctis spatio centum octogintaquinque millia
fortissimorum militum deleter exercitus Sen-

nacherib qui castra ponere, vibemque cingere
præsumplerat Hierosalem, in Deum Deique

templum, horrendas euomens blasphemias:
quid

quid noctu, diuque, nec ab incepto desistere,
de nec eum prohibita crucis patulo alligeret.

Exhorresco facinus, proditorem detestor. V-
nammiher omnes in tam imprudens facinus

creaturæ confulgerent, eiusque arperent vi-
dictam, cali fulgura suoque materent ignes

voraciores, quàm contra vauis. Elæ miserant
contemptores nubes radios & grandinem de-

pluerent terribiliorem, quàm cum in sedomi-
tas iusti Lot oppressores; terra huius pande-

retur infelitus, illisque deglutiret velocius,
quàm pridem Dathan & Abiron centia

sen & Aaron obrectatores tumultuarios à cur-
su suo sol conqueſceret & lucem illis indul-

gens, qui populum hunc perdetent inhum-
num, aptius nullo, quàm tempore Isac; Luna

& stelle se haberent vt milites in iuram i-o-
nani sui vindices atrocissimi, furore longe sa-

uore, quàm dum in acie steterunt, vt Dei mi-
lites contra Sifaram: Etiam: *Stelle man nites in*

ordine & cursu suo aduersus Sifaram pugnant.
Attamen Dominus ille qui patietur, qui in

remedium, veniantque morietur peccatorum,
fieri prohibet, idcirco namque in cruce clatus,

in omnium conspectu creaturarum, corpore vel-
ut fonte sanguine manante, diffraclis luxatiff-

que offitus, hoc primum protulit verbum, quo
suis à Patre veniam deprecabatur nunciis &

consilium. Nouerat Dominus, inquit D. Hie-
ronym, quod quam primum populus ille male-

dictus tanto Dominum vexaret sacrilegio,
cruci cofigens illum, in omnium oculis crea-

urarum, omnes illæ in eum conspirarent, in
tantorum scelerum, ac sui creatoris iniuria-

rum vindices supplicium, si potestatis illis sra-
ta laxaret. Quapropter hoc primum agit,

illas cohibet, nunciis à Patre supplicat in-
dulgentiam, instat, creaturas Patre continet,

ne de contumelijs sibi illatis sumant vindi-
ctam, atque in Passionis suæ exordio, iam ca-

piendus, dum se mouet Petrus gladio armatus
Christi defensor, eidem præcipit gladium re-

mitat in vaginam, protestatus, quod si liberet,
& Angelis permitteret potestatem: momento

temporis aduolarent milleni, imo miliones
iniuriæ vindicatores: tempore namque regis

Ezechie vnus fufficit Angelus, ut sub vnus
noctis spatio centum octogintaquinque millia

fortissimorum militum deleter exercitus Sen-
nacherib qui castra ponere, vibemque cingere

præsumplerat Hierosalem, in Deum Deique
templum, horrendas euomens blasphemias:

quid non miliones efficerent Angelorum, si
contra illos, qui Christo manus iniiciebant ar-
ma supplicent? Illos retraxit, non locum, non
concedens licentiam: etenim si hoc fieri permi-
sisset, mundi non operaretur remedium, nec im-
plerentur Scripturæ prophetarum. Idem in
sua passionis agit confirmatione, diuina nam-
que sua oratione disposuit, ut omnes reframen-
tur, detineanturque creaturæ, ne contra illos
insurgant vindices, qui Dominum qui Creato-
rem suum grauiter offendeant, proinde, cum
illis hoc modo non concedatur, hoc agunt, fa-
ciem, ne tales videant iniurias, auertunt, &
quantum possunt, illas ne videantur, contegunt
ut optimi Noë filij Sem & Iaphet, patris iniu-
riam contexerint, quam illi Cham indignus
tante patre filius, irrogat: morsusque ex-
citant velut eorum qui secedunt, & abeunt
stomachabundi: sumptâ metaphorâ à vobis,
quando coram oculis vestris aliquid aut di-
citur in amici tui, patrisque ignominiam cum ti-
bi vindictam sumere non permittitur atque of-
fensori te opponere defensorum, terga vertis, di-
cendo: non sum, qui hanc pacatam tolerem ani-
mo impudentiam ut coram me, me spectante ita
indigna patri meo, mihiq; charissimis infera-
tur: cum autem illa non queam auertere, non
me decet illa vel audire, vel contemplari: lex
etenim amicitie non patitur, quod videam ego
fieri & dici audiam ego patri meo, amicoque
iniuriosa, & manibus stem iners complicatus.
Hoc est, inquit D. Pet. Chrysologus, quod agunt
creaturæ: Creatoris iniuriam tota diffugerant crea-
tura. Sic quoque videbis (ait) quod terra suis vi-
deatur discedere velle fundamentis, & tremore
concutiat in soluto, quasi discedere velle si-
milans: Hinc est quod de suis se deserentibus
fundamentis terra contremuit. Sol suo motu ve-
locissimus, quem idcirco Salomon vocat spiri-
tum, se tali subtrahit diligentia, ut vbinam esset,
non videretur: Sol ne videretur, aufugit, Sol obscura-
tus est. Dies similiter fulgidissimus, terga ver-
tit, & liberum tenebris noctis permittit inref-
sum: Dies ne interesset, abscessit. Rupes petrae, lapi-
des, quæ fugere non poterant, inter se collide-
bantur, se mutuo diffingunt, coarctant, com-
pungunt. quasi protellati excitato illo sonitu,
quod cum suam non possint in Christi persecu-
tores conuerrere duritiem, à se illam repellant,
In & proiciant: Lapidem, qui discedere non valebant
morte per naturam, nauum seindunt per vulnus facinus
Christi tantum sono, quia voce non poterant, accusantes.
omnes Hoc creaturæ faciunt insensibiles in iniurijs,

quæ coram se suo Domino, suo irrogantur
Creatori, videntes, quod sacrilegus ille populus
eum suis manibus linguisque crucifigit: quam
igitur expediet, ut idem agant huius Domini
filij intellectui & ratione præditi, quique se tam
stricto vinculo supremo illi Patri esse sentiant
obligatos. Hoc est, quod dolenter fert, quod illi
non tantum ad fidem non proficiant zelos
vindictam iniuriarum, sed insuper & ipsi colen-
tiant iis, & in sui non minimum tolerant op-
probrium: Filij eniurij & exultant, ipsi vero
sprenunt me. Quid rei foret si sentiret quid ef-
frontes Regem suum indigne haberent, subdi-
que sui suis illum manibus colaphizarent &
linguâ suâ, adstante filio, conuiciarentur, filio in-
quam, regnum heredes, ac in illis insurgerent,
Domini sui dignitatem per pugnatu canes
ius ac principia, filius inuicem rideret, in joco
effusus nec minimum quidem signum doloris
iræque demonstrat: Tunc filius non es nisi ini-
micus, quem mortis pater suum abneget esse fi-
lium. Attende quàm iuste contra te Deus ex-
postulet. Etenim acerrime dolent creaturæ in-
sensibiles ac irrationales iniurias Deo illatas,
tantum quia creaturæ sunt, Deique opera, &
tam euidencia suæ dant signa tristitia, nec non
commonentur, adeoque inauditis percelluntur
indicijs, dum suum vident irritari, ac crucifigi
Creatorem: Tu verò, quem Deus ut suum alti-
mat filium ac ut tale in te Baptismatis flumine
regenerauit, te scriptum habet ut omnium reg-
norum, suarumque heredom diuitiarum, tu in-
quam aduersens quod alter, ut dixit Apostolus,
quantum est ex se, illum suis crucifigit sceleribus,
sanguinem calcas, contemnis, & recepat
iniurias rependit beneficijs, non solum non pro-
dis in patris tui Dominiq; defensionem, nec
alterius te zelosus acriter opponis impudentia,
addo, nec quidem eius laboras fratema corre-
ptione, vel admonitione diuertere peccatum. E-
uidenter probas, te nec esse filium, nec ad hi-
us ecclesijs Patris admittendum hereditatem: em-
namque talis esses, hoc solo tereretur, ac mo-
ueretur, ut optares, ut procurares, quantum viret
tur pateretur, scelertm eiusque iniuriarum te-
medium.

Licet autem hoc sufficeret, ut tale quid faceremus, eppidò nos obligat, (inquit D. Chrysostomus) Patris consuetudo ecclesijs, tanti namque nos facit, tanto prosequitur amore, ut con-
tumelias nobis irrogatas ut scias proprias ipse rias quasi accipiat, ipse indoleat, ipse animo iniquo patiatur, ipse illarum ultor procedat, licet ipse prius vi-
tu calidus.

in nescias, tu illas negligas desidiolos. Quod precor, fuit illud precor toties repetitum, et per prophetam inquit promulgari, de quo dicitur: *Et ego reuelum, dicit Dominus. q. d. Tanti te facio, tantumque mihi tum bonum, tuam aringo dignitatem, ut velim, quotiescumque te quispiam vel in minimo laerit capillo, tu non te perturbes, nec vindictam intendas, illamque effragites: etenim ipse me vade censito, ego criminis & iniurie vindictam exisiam: qui namque tibi capillum laedit, mihi tangit ille pupillam oculi, me provocat, etque illi mecum negotium, qui tibi fuerit iniurius. Perpende studiosè, ad quid se talis pater constringat: hoc illud erat, quod patenter suis protellabatur affectis: *Qui vos spernit, me spernit.**

Perpendas, inquit D. Chrysostomus quod Abrahæ contigit, quod eleganter quoque p. n. d. D. Angelus illi illa Moyse verba: *Peccaverunt ei & non filij eius etc.* Venit Abimelech Rex Philistinorum, & ignorans Saram esse uxorem Abrahæ, venit illi in mentem eam sibi assumere in uxorem. Ad hoc illico Deus, illum acriter arguit. Illico mulierem hanc dimitte, vinque Abrahæ remitte: quod illi feceris, scio tibi mecum esse negotium. *Redde viro uxorem.* Respondit ille parce Domine, parce mihi: nesciebam enim eam Abrahæ esse uxorem. Cui Dominus, illud quoque notet, unde eam ob causam festinus adfuit, ut te ab illa cohiberem, ne tantum in me crimen committeres: *Ego scio, quod simplici corde feceris, & ideo custodivi te, ne peccares in me.* Domine si Rex ad uxorem accessisset Abraham, illum, non te offendisset, falleris, me gratius quam illum offendisset, etenim magis mihi censetur proprium, scelus commissum in Abraham, quam ipse Abraham: *Pater quod inquit Chrysostomus, de illis suis prophetis ratiè loquebatur, propriamque docebat ipsorum iniuriam.*

Hunc colligebat illam leuendi David simulam, quando pro peccato suo suscepit penitentiam lacrymas: *Tibi soli peccavi, & malum cor meum in te feci.* Tibi soli, & coram oculis tuis, & contra te fuit illa, quam commisi, malitia. Quomodo hoc dicit David? Numquid non, illud crimen in Viriā commissum? Numquid illi & vitam & honorem abstulisti? Numquid Beisabee offendisti, quæ proprie passa est estimationis iacturam? Numquid in populum peccasti, cui petra fusti scandalum, & lapis offensionis? Dicitur vult. Tu Domine, scelera quæ contra tuos committuntur accipis ita tibi propria, ut tu ip-

se solus sis, qui mei vindictæ proflis sceleris, sicque illud videris, quod est ipse per hoc fuisse irritatus. Ad viciorem huius confirmationem notat D. Chrysostomus, id quod inter Dominum Paulumque gestum fuisse novimus, in quo & cum quo ostendit, quam sibi proprias ardeat, contra suas culpas committas. Nemo historiam ignorat. Postquam Christus hoc in mundo triginta tribus annis, vixerat laboribus attritus, doloribus, penitusque prater modum fatigatus, quæ cuncta superius illis conclusit supplicij, quibus eum affixerunt suspensiones in ligno, sic ut diceret: *Consummatum est.* Demum immortalis surrexit & gloriosus, in celum ascendit triumphis coronatus, sedique ad dextram Dei Patris, ubi nullus eum poterat offendere, nullum eo usque attingere brachium.

Prodit in publicum Saulus, Christianis indicit bellum, spirat cædes, emittit spumas iracundus, epistolas deferit, quibus omnes comprehendat, utique castigandos, quando verò his solentius in se habebat, & toto præcepit ferebatur furore, descendit de celo Dominus immensa luce circumfusus, opponit se Saulo, in terram prostravit equitem, inelamat: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Tene Domine persequitur? *Quis es Domine? Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris.* Domine, nec te tangit, at nec potest quidem. Non ergo vides, quod meam illam reputo persequitur, mihi seruis meis illam arrogo contumeliam? Domini sunt persequutiones, quæ suis inferuntur seruis, illique adeo propria, ut nunquam tales vivens in hoc mundo posuerit querelas, contra eos, qui eum in propria persecuti sunt persona, ligauerunt, ceciderunt, crucifixerunt, nunquam audies, quod de eis unquam fuerit conquestus, dicens: *Cur me persequeris?* Quin potius tacebat, velut ovis dum exaceratur, ut dixit propheta. Nō neganda sunt vobis elegantissima D. Chrysostomi verba: *Vix consummatas passionem, post resurrectionem illam celeberrimam, postque in celum translationem, cum ab omni exercitu adoraretur, & iam eorum qui super caelos sunt circumspicaretur, item omnium Angelorum ordinum agminibus, etiam non esset in eorum numero, qui affligebantur, & persequutionibus infestabantur.* ubi Paulum furibundum vidit adversus Ecclesiam, & adversus Sanctos furoris sui vehementer effundere, inquit ad eum is, qui nō erat iam passionibus obnoxius, sed in tā mirabili honore, gloriaque versabatur: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Et plane

IX.

Saulus

Christus

non

dus

cipulos

persequi.

Acto. 9. 4.

18

D.

D. Chrys.

Tom. 4.

non te persequer, qui tuum in calu habes sedem.
 Quid me persequeris? Proprias facis sibi Ecclesia
 passiones, Saul, Saul, quid me persequeris? vides
 quod persecutio Ecclesia Christo adscribitur, qui
 Ecclesia caput est, &c.

Quinimo eadem de causa Christo D. Paulus
 attribuit penas, labores, persecutiones, & aduer-
 sitates, quibus fideles infestabantur. Hoc quip-
 pe (inquit) significare voluit, dum ait: *Adimpleo*
ea qua desunt passionum Christi. Num ergo de-

fuit in aliquo Christus inum aliquid eorum non
 passus est, quae pati Christum in nostram o-
 portebat redemptionem? Christus (respondet)
 duo debebat pati genera penarum & persecu-
 tionum, quia tam in propria persona, & illas om-
 nes adimpleuit: *Consummabuntur omnia qua scri-*
pta sunt per prophetas de filio hominis. Attende

verba haec: *De filio hominis.* Alias eum pati con-
 ueniebat in corpore suo mystico, scilicet fide-
 libus, eorumque etenim quisque multas perferre
 debet aduersitates, multas persecutiones: *Omnes*
qui volunt per vivere in Christo Iesu, persecutio-
nem patientur. Illae dicuntur persecutiones pe-
 naeque Saluatoris: eo quod illas tam sibi pro-

prias arrogat, ac si propriae fuissent. Et si dolo-
 rem sentire ex vestris possit ipse doloribus, ve-

strisque affligi calamitatibus, ipse acerbius mul-
 to illis, quam vos, affligeretur. Et indubitatum
 est, quod iniurias tibi illatas, magis sibi pro-
 prias, quam tu ipse assumas. Adde quod ex his
 (inquit) Apostolus illam adeo communem eli-
 cit sententiam: *Peccantes in fratres, in Christum*
peccatis. Et quid hoc miramur? (inquit) *Diu.*
Chrysostomus. & *D. Augustinus.* quod hoc agat, qui
 tam exacte capitis fungitur officio. Per forum
 obambulas, ac cedit alter, content tibi pedem, &
 vultus infligit. Illico ad offensam prodit caput
 & querit, cur mihi pedem atteris? O caput,
 nullus te ea car sed pedem, qui a te distat
 quam longissime, & in altera corporis parte
 extrema, tibi que opposita. Respondet caput.
 Quid aduersus meum agitur? pedem, contra
 me agitur, & hoc tam meum esse iacio, ut ob-
 nam procedam, illum contingendo. Hoc Re-
 demptor agit, dum Saulus calcare, & suos in-
 tendit pedes percutere, Apostolos scilicet &
 discipulos suos, in quibus, & per quos totum
 mundum perambulabat.

§. 8. In te. Seueritas tuae Deum castigat inu-
 rias, quam proprias: hoc ex cane discito An-
 tiocheno.

Nondum adhuc satis hoc ad amicum per-
 pendimus. Euluc, monet D. Chrysostomus. *Item*
Sacras litteras, ac iuuenies, quod Deus in Gen.
 tibi iniunctas grauius se ferre ostendat iniurias,
 quam illas quae directe suam offendunt mai-
 statem, cum sint illae grauiiores, & ferius ac se-
 uerius multo illas puniat. Rem attende in can-
 (inquit) etenim cogitatione Deum incipit of-
 fendere de illo querulosus, quod acceptor esset
 personarum, cum gratum haberet fratris, non
 suum, sacrificium. Hinc quoque morale conat
 Deum odium concipit ut diaboli si ius. Quid
 agit Deus? Apparet illi, placide alloquitur, co-
 mic blanditur, sedat saniora. Adesto, charis-
 me cur mihi, precor, indignaris? Num ignouis,
 quod si mihi seruieris, ego tibi mercedem ex
 gro persolui, & si mei causa hoc feceris, quod
 Abel frater tuus, te ut fratrem tuum amato fr-
 uentius? Hanc pelle cogitationem, hoc depre-
 odium, & sordida iungamus amicitia. Hoc ter-
 bis illis (inquit) in multis ex lectione Septuaginta
 (ta): *Cur tristis es? Peccasti? Quiesce.* At peruersus
 adeo fuit Cain, ut ex odio in Deum, in fratres Deum
 odium tam mortale exarserit ut eum trucidare vellet
 propostum & trucidatum. Qui agit Deus? Ap-
 paruit illi totus furor frendens, & reprobam ex-
 petit ab eo rationem: *Vbi est Abel frater tuus?* frater
 Quid illi rerum accidit? Quid ego hoc noui-
 rim Domine? O prolixior, o fratris inimice ne-
 quissime: *Vox sanguinis fratris tui clamat ad me ex terra.*
Maledictus eris super terram &c. Vagus Deum
 & profugus eris. Num tanta Domine, quia pec-
 cauit in fratrem, poena multatur? Nomen gra-
 uiori longe te nebula hic iniuria laceratum, re-
 ipsam execratus? quomodo tunc adeo pacificus
 ac benignus, & nunc ob patrum in fratrem
 scelus adeo seuerus incandescis? Hic discas (in-
 quit D. Chrysostomus) qua ratione capiat Deus
 in te commissa grauamina.

Idem perperinde monet, in celeberrima illa pa-
 rabola quam Christus proposuit de rege illo,
 qui voluit rationem ponere cum seruis suis de
 donis a se illis distributis. Qui primus prodijt
 codicem accepti & expensi producturus, & em-
 millium talentum debitor inuenitur eundem
 netur itaque, ut venditis bonis omnibus, vocet
 filijs, ac ipsomet pro tanti debiti satis factus
 reddet.

redderet, quod se debere cognoscebat: his pref-
sus angustis, Domini pedibus aduolutus eius
exorat misericordiam; & vincto Domine misere-
re mei patientiam habe in me: parum erat Do-
mino, peritiam indulgere patientiā, insuper & to-
tius debiti licet immensi, concessit liberaliter re-
missionem. A Domino digestus seuerus in con-
serui surrexit, suffocatus eum, & ob centum de-
nariorum debitū, in vincula coniecit. Citat hunc
coram se Dominus, & verbis increpat amariori-
bus: Serue nequam, omne debitū dimisi tibi. Exte-
rior punit rigore, concessam debiti totius seu-
erat indulgentiā, in carcere mandat sempiternū.
Donec redderet uniuersum debitum, nec vltra pre-
ces lachrimas singulatur admittit inexorabilis.
Quid his Domine nobis significas? Dei erga nos
misericordiam, offensas enim in te commissas,
quantumlibet graues ad vnum verbum remittit
cunctas, si corde requiritur, attamen, quas alius in
te committit multo castigat rigorosius: Magna
& ineffabilis misericordia Dei. Cum in se quidem
peccatum est, ad nudas tantum preces totum remit-
tit. Cum autem in consuetum videt crudelem,
& inhumanum, suam reuocat liberalitatem mo-
derat illi reipsa quod non iam illum, quam se of-
fendisset.

Hinc materiam confortiter alia quoque plura
trahit D. Chrysost. S. Scripturæ loca, quæ no-
stris tractatibus explicauimus. Porro ne hoc in-
consideratum transeamus quod Apostolus ait: Si
quis frater uxorem habuerit infidelem, & hac con-
sensit habitare cum illo, non dimittat illam. Et si
qua mulier habet virum infidelem, & hic consen-
sit habitare cum illa, non dimittat virum. Hinc
igitur D. Pa. doctrinæ adherens, mentis oculos
in illud coniecit quod Redemptor noster per D.
Matth. prædicat: Qui dimiserit uxorem suam excep-
ta fornicationis causa, facit eam mœcham. Adest D.
Chrysost. hoc examinans atque: Quam excellēs
misericordia etiam infidelis fuerit, vel pagana, re-
tineat, si autem in te peccauerit, & fœderis obliuif-
citur, eam repelle. Quis hoc Domine, capiat, quæ-
rit D. Chrysost. num forsitan directè contra tuam
non pugnat maiestatem crimen infidelitatis? Ad-
dulerij peccatum, non tibi Domine, sed marito
arguitur iniurium. Cur igitur Domine, statuis,
infidelitas dissimuletur, & vxori maritus conui-
uat infideli, nec libellū det ei repudiij, tamen a-
dulerium permitti neuiquam permittis? Ratio
est quam habemus præ manibus, nimirum quod
Deus animo toleret iniquiora scelera in nostrū
commissa dedecus, eaque punit atrocius, quam
quæ in nominis sui non minimam patrantur
Hieron. Baptist. de Laniæ Tom. II.

ignominiam. Num ergo arbitris percutiantur
D. Chrysost. Iquod ad illa, Dei gratia præstanda
tenearis, quæ Deus ipse in tui facit defensionē?
Studeamus par Domino rependere, & referre. Mo-
do, cum patet sit, non te excitas, ut eius indole-
tas opprobriis, saltē cū videas, quā ob tua do-
leat impatienter, & ostendat se grauius irritatū
quod supplicium in iis quæ in tui vergunt ig-
nominiam. At nostra est hæc calamitas (inquit
D. Chrysost.) quod nedum non iniquius tole-
mus peccata, quibus Deus irritatur, quā ea qui-
bus nos offendimus, quārimo, & hæc quantum-
vis parua, medullitus acius dolemus, eorumque
studemus reparationi: quæ verò Dei tangunt
offensam, quantumlibet grauiā, negligimus,
imò vertimus in proverbium, vulgiquæ parabo-
lam. Nescio qui sit (audite D. Chrysost.) nam omnia
peccata, quæ ad Deum pertinent, inulta sinimus, si
quis autem parum in nos peccauerit, eius sumus
grames vltiores, & accusatores. Vt veritatem dicā,
si Deus noster foret hostis capitalis, non illum
peius habemus. Hoc Datus in suis præcæ-
tis prætererat attentis inimicis, quod dum vi-
derent, aliquē moliri in eius infamiam aliquid,
quod grauius vlcerabatur sibi cordebat, eum-
que naso suspendebat. Ita lamentabatur: Inimi-
ci mei, dum commouentur pedes mei, super me ma-
gna locuti sunt. Quid minus agis cum Deo, videns
etenim peccata quibus eius offenditur dignitas,
rides, iocaris, & de illis colloqui, est palato tuo
pericundum?

Hoc erat, quod dicebamus atrociter ferre D.
Paul. contra Corinthios: quod videntes hominē
imperum, ganeonem, cachinnabantur, vertebant-
que in parabolam. Fierine posse crediderim, ob
illa cachinnos effundas? Est ne possibile, quod
eor tibi non dicuntur, dissimulatque per ocu-
los, dum tam enormes cetnis offensas, & infamias,
quæ patri tuo indecenter inferuntur? Vos
inflati estis, & non magis luctum habuistis? Ad ista
oculos obtestatur (a) D. Ambr. & in eum finē ex-
pendit, quod bruta in suorum faciant defen-
sionem dominorum, & quod canis molossus agit: (a) Tolle
dum suum cernit ab aliquo offendi Dominum, el cielo
factum narrat mirabile quod Antiochiæ conti-
git. Ad vespem vir quidam plateam ciuitatis manus.
pertransibat comite cane suo solitariam, ex an-
gulo inexpectatus profluit latro, qui vt eum li-
berius expilaret, occidit, nemine t. nti sceleris D. n. in
censio, Chlamydem exiit ei & vestem, mor- si om; nū
tum nudumque prostratum in platea deserens, p. li, as
abit. Canis autem Domini sui cadaueri adhæsit robatur.
immutus, tota nocte gemitus, ac inauditos
C c c c edens

D. Chr.

Ps. 37. 17.

10

con las

git. Ad vespem

pertransibat

comite cane

suo solitariam,

ex an-

gulo inexpectatus

profluit latro,

qui vt eum li-

berius expilaret,

occidit, nemine

t. nti sceleris

D. n. in

censio, Chlamydem

exiit ei & vestem,

mor- si om; nū

tum nudumque

prostratum in

platea deserens,

p. li, as

abit. Canis autem

Domini sui cadaueri

adhæsit robatur.

immutus, tota nocte

gemitus, ac inauditos

C c c c edens

edens vlulatus. Illucescente die, illac dum quispian pertransit, corpus vidit occisi, ad cuius subitros clamores, accurrerunt multi, licet autem cadauer cernerent defuncti, magis attamen canem mirabantur, ob non vulgares gemitus ac quos edebat vlulatus, vt nec ad momentum à ea fauere discederet. Homicida verò, vt eandem dissimularet adfuit & ipse cum aliis; hominis triste deplorans infortunium: facinus familiare, loquitur D. Ambrosius talibus, vt omnem à se facinoris auerant suspicio: em. canis, qui hadenus prostriatus iacuerat queri abundus, mox vt inter alios Domini sui vidit homicidam, vt leo efferbuit illi in insolitis latratibus impetendo: *Canis sequestrato paulisper quiesce dolens, arma vilionis assumpsit*, in eumque toto irruens furore, dentibus apprehendit, & caput deinens, vlulatus dabat horribiles: Turbantur prater ordinem homicida, cumque omnes notarent, quod in eum canis non moueretur, ob flagra ab eo recepta, à iustis: satellitibus capitur, in vincula retrahitur, sceleris ue co. fuerit. Mirabile factum exclamat D. Ambrosius) talis in animali prout doloris sensus, vt iam cum suum non possit tuum dominium, nec scelus iam committum auertere, seuus prolixa sanguinis vltor, vt propriam, Domino tamen irrogatam, sibi arrogans officiam.

Aduertit D. Ambrosius, si talem canis seruauit Domino fidem, qui panis illi fragmentum adiecit, cum canis esset, quid hominum conuenit facere, & quam debet seruare fidem illi, qui sibi tribuit esse, vitam, & ipse est, qui eius gratia suam protulit vitam liberalis. *Quid nos dignum*

D. AMBR. Lib. 6. *He-* nostro referimus creatori, cuius cibo vescimur, & dissimulamus iniurias, & sepe inimici Dei, eas quas à Deo accepimus, epulas & cibum.

4. Tom. 1. O sanctissimum Patrum, quam tristis ingemiscit, quam acuto cor illi doloris gladio clauoque lanciat.

Rom. 1. 9. Testis est mihi Deus: Quoniam tristitia mihi magna est, & continuus dolor cordi meo. Cui hoc Apostole gloriore? Num forte, quia tuam machinantur mortem? Numquid quia te semel & bis virgis cadere studeverunt? Num quia catenas vides tibi præparatas? Absit omnino. Sed quia video peccata quæ proximi mei, fratresque committunt in Domine Maiestatis opprobrium, eordis eorum contemtorum infidelitatem, quam-

Rom. 9. 4. que tractent Christum iniuriose: Pro fratribus L. 8. c. 17. meis, qui sunt cognati mei secundum carnem qui sunt Israelitæ. His super addi potest quod refert Draconis Plinius differens de pardis, seu pantheris, crudelissimis animabus, idque ex ore nominatissimi

fidelis as.

philosophi Democriti, qui narrat, quod Teoner eius Arcadiæ draconem magno aluent abestit verumtamen eius reformidans naturam, cui iam vastus excreuisset, illum in desertum deduxit, ibique libertati restituit. Contigit vt paucis elapsis diebus eodem loco à latronibus Teantes intraderetur: exclamauit: intellexit draconem clamorem, ac bile totus inflammatus accurrit, seque defensorem illis opposuit eius, qui eum aluerat: ita vt prædones ad maximas compulerit angustias, fugam capessere, saluumque Teantes delectare coegerit. Si hoc draco prælet in obsequium eius qui illum educavit, iam licet ab eius dimissus sollicitudine, quid tibi censes agendum, Deum tuum propugnando, cuiusque honoris per omnia consulendo, cum ipse sit, qui te sustinet, alit, & sua nunquam expellit memoria sua dimittit sollicitudine. Ex hac doctrina declarari potest illa ratio, quam assignat D. Thomas: ut omnia peccata, quæ committit alius, sint contra te, quia tibi inquit, sunt peccata scandalosa. Quia ratione, quæso, me scandalizant? quia te committunt, ac perturbant, non solum in eo quod te prouocent, vt agas tu quod ab altero factum esse consideras, sed principaliter, quia te pariter contra illum excitant acerbius, quam si te offendisset.

§ 9. Corripe. Nulla facienda est correptio, ubi nulla speratur emendatio, proinde hereticos continuo denuntia.

Iam huius præcepti obligationem, & quæ ratione sit executioni mandandum declaramus. Præceptum hoc affirmatiuum est, proinde iuxta regulam Theologorum non pro semper obligat, sed concurrentibus debitis circumstantiis, sicut statutum audiendi missam festis diebus, dandi eleemosynam, ieiunandi d ebis ad Ecclesia præscriptis, denique præcepta omnia prima affirmatiua. Si igitur hæc prima circumstantia, quod fraterna correptio tantum eo casu obliget, quo speratur vite correctio, & utilitas proximis. Hæc est D. Thomæ conclusio sumpta ex D. Augustino, cuius hæc est ratio, quia neque Deus, neque lex eius obligat ad actus otiosos, & inique infructuosos. Atque in hoc differt correptio iudicialis, à fraterna, quod hæc actus sit de charitatis, ac proinde tantum obliget, quando potest esse ad salutem: illa verò actus est iustitiæ, & vt talis ex officio o seruare debeat æqualitatem: rei non attendit utilitatem sed tantum vt illi detur quod

quod meretur per culpam, & per poenam peccatum puniatur. Hæc est celebris illa D. August. sententia, quam trahit ex Decceto: Si scirem non tibi prodesse, non te admonerem, non te tererem. Ecce hæc hoc exponit D. Greg. illud David. In salicibus in medio eius suspendimus organa nostra. Salices rem indicant inuilem: eo quod nullis fructibus facundentur. Ideo predicatorum sancti in istis salicibus non exercent organa, sed suspendunt, quia illi in fructuosos, ac reprobos mentes despicunt, vim suæ predicationis non exhibent, sed potius lugentes silent. Huius ratione assignat idem D. Greg. illud Christi expendens: Immundus spiritus non inuenit requiem in locis aridis, & in aquosis. Hoc nomine (inquit) corda infirmorum indicantur, quæ per disciplinam fortitudinis ab omni carnalis concupiscentia numero sicantur. Terribilis abundantia, corda voluptuosa querit diabolus, ibi habitat, in illis requiescit illaq; possidet. Sicut cor diuitis epulens, quam hanc terra abundanter irrigata, quæ cor illud delicis affatim cpletum, carnique voluptatibus farcinatum: hic tamorū herba perminant peccatorum: diabolus etenim eorum corda possidet, eisq; dominatur. Amat scenum: Faciunt ut bos comedit. In locis humidis forum excrecit: in his ad luxū pulli, ias, unde diabolus in illis ad o delictatur, quia in ipsis pastum inuenit sibi congruum: Circumdat enim ei sulces torrentis. Scaturit crassijem, salicibus circumdata. Arbores infestuosæ sunt salices, sed viriditatem retinent (inquit D. Greg.) Peccata ones, qui sibi ipsi gratulantur, quos nullū mouet consiliū opinantur: eorum se aliis posse cōsultare, in quibus nullus sperandus est fructus, velut salices, ab illis etenim fructū credo sperare nemine. Cum sint ergo crebri, quæque diabolus, illos in suā subigit potestatem, proinde nullus ex illis fructus exspectatur. Hæc igitur de causa frustra tales corriguntur.

Proficitur hoc argumentum Iob de talibus scens cecidit, quod ex nunc ad corpus pertineant diabolus: Corpus eius quasi scuta fustilia, compactum squamis se prementibus, una uni conungitur, & ne spiraculum quidem incedit per eas. Septuaginta transtulerunt: Colligatio eius sicut lapis firmatus, unus uni conglutinat. Smirites lapis est, quem nos dicimus smaragdum, hic diuitius est, instat adamantis, de quo Dioseorides, & Galenus. a. & hanc lectionem sequitur Olympiodorus b. de quo sic ille: Dicitur hic lapis solidissimus esse ut ad adamantem proximo accedat. D. Greg. e. reprobos esse declarat corpus diaboli, velut scuta fustilia, compactos squa-

mis se prementibus: ut nec minor ventus eas penetrare valeat, instat cutis Balanæ, de qua Galenus: Balanarum & Elephantorum cutis summe duras & propemodum non sensibiles esse. Licet autem Oppianus dicat, quod cutis Balanæ squamis careat, seu scutis, asserit tamen eam adeo esse robustam, quasi ex illis compacta fuisset. Dicit igitur D. Gregorius, quod mali, qui corpus sunt diaboli, sint velut scutum, ut resistent sagittis, verberaque reperecutiant illis: Perversi namque homines illi sunt, qui corruptionem repellunt sagittas predicationis atque admonitionis obdurati reperecutiunt. Obfirmati sunt, & hoc primum est, non admittere reprehensionem. Ex eo quod Adam huius fuerit corporis membrum, ac eum statim balana deglucit, inquit D. Gregorius, se habuit velut scutis compactum, quæ emissas repellunt sagittas? Accedit Deus ad Adam post diuini sui præcepti transgressionem: Cur fecisti? Continuo reprehensionem reperecutit, & culpam reiecit in uxorem: Explicet hoc D. Greg. Non ad se culpam reuoluit sed a muliere, quam Dominus dederat, se accepisse responsum, ut quasi reatum suum oblique in auctorem reuideret, qui ei mulierem dederat quæ talia persuaderet. Hæc scutum mulier requisita etiam tenuit, quando nec ipsa ad se culpam reuoluit, sed serpentis illud persuasionibus replicat, dicens: Serpens decipit me, & comedi. Vnde nunc & que in sum per eam inueniuntur, ut culpa eum arguitur, defendatur. Et vnde finiri reatus debuit, inde cumuletur. Exemplo res patet in Herode: D. namque Ioan. correptio ad grauioris fuit criminis augmentum, cum ex illa sumperit ex eodem gladio Baptista occasionem? Similiter Pharisæi, quos Christus redarguit per res euasernit: Eodem loco perpendit D. Grego. illam Isaia contra Synagogam peccata Iudaorum inuictam, de quibus sic valet: Ibi cubauit latitans, & inaccessus sui requiem, ibi habuit suum hericium: Requiem inuenit peccatum in viris Synagoga, sicut lamia in antro suo, & hericium in pido: Hæc itaque nomine malitiosarum mentium defensio designatur: Vides hericium, caput & pedes, totum extensum, si vero illum tergens, aut manu comprehenderis, Semetipsum in sphaeram colligit, caput, pedesque abscondit & totus aculeus est, ut manum ad capiendum extensa vulneret: Tales redarguntur fuisse Iudæi, suam in Christum malitiā, mortalemque conteget aut inuidiam, si quando Saluator noster illos reprehensus accederet, illico grauissima spicula circumferre persecutionis, quibus eum vulnerare, vitæ tamque adimere conabantur. Talis tu quoque, quando

quando tuum predicator arguit concubina-
tum, tuas vltimas, mutnationes tuas, repercu-
tis admonitionem, correptionem relictis, durior
obstis, peccatque tuis perniciatior, recalcitras
nec non in illum ferox confurgis qui te corri-
pit, vt illi & in vita, & in anima nocere omni-
modo desideres. Quando igitur hac in pecca-
tore aduertitur, non est quod illum corripias,
sicut canis.

V. Ex his iussit D. Thomas, quod minus multo
Correp- tuum corrigere tenearis proximum, quando
tio no est non tantum credis otiosam fore atque inutilem
ei facien- correptionem, sed & intelligis, quod & illam
da cui iniquo feret animo, stomachabitur, nec aliud ex
preuide- ea colliges, quam quod te detestabitur, tuam
tur obfu- molietur ruinam, & correptus, nequior eva-
rit. det: correptio namque actus est charitatis &
spiritualis elemosyna & hanc facere non ad-
stringeris quando in pauperis vergeter detri-
mentum. Correptio medicata est, nec experto
conuenit medico illam prescribere, quantum-
libet bona sit infirmo tam malignis humoribus
laboranti, vt ex illa in deteriozem lapsus sit
valetudinem. Hoc est, inquit, D. Thomas, quod
ait Spiritus S. postquam dixerat, quod suos
Deus ministros mittat qui peccatores vocent,
ad mentem reducant famorem, indicare volens
quos debeant corripere, subiungit: Qui erudit
derisorem, ipse iniuriam sibi facit, & qui arguit
impium, ipse sibi maculam generat. In aliquibus
codicibus, hoc additur: Correptiones impij, laeues
sibi, q. d. Corrigere sceleratum, est ubi concilia-
re inuidiam, in te quippe ferox insurget, sua te
lingua percussens, adeo fortiter, vt honori tuo

a Lib. 3. vibices inflat profundissimos. Prosequitur &
testim. ad ait: Noli arguere derisorem, ne oderit te. Verba,
Quirinu, quae conformiter explanant D. Cyprian. a. D.
b In c. 8. Hieron. b. D. Gregor. c. & D. Pacianus Episcopus
Amor. Barcelonensis. d. adiungit, & ait, quod qui tales
c Lib. 8. admonet, serpensillum evolvit facidissimum, &
mor. c. 24 ienem cultitraz admonet stramine: Vt canum
d In par- soles tunc maxime ferere cum mouent, & incen-
des, ad par- dium tunc maxime arere si veritas, & rabies tunc
ist. maxime ferire, si prouocet, ita illi oburgationes ne-
cessario stimulas erit. Noli arguere derisorem, ne o-
derit te, arguit sapientem & diligit te.

VI. Similitu- Hoc ipsum pariter exponit Spiritus Sa. ele-
do. D. Pac. tantissima similitudine: Ne incendas carbones pec-
catorum, arguens eos. & ne incendas flamma Cre-
Eccl. c. 8. Quando volueris extinguere candelam, exsus-
flas, & bene facis: cum enim non sit illi ignis
13. inuisceratus, sed quasi in aere, status sufficit,
VII. Similitu- quo suffocetur. Attamen si exsufflaueris, carbo-
do,

nem extinguens, stulto labore consumeris, fir-
mentius enim accendes: totam quippe substan-
tiam ignis peruasit. Quando noneris in frate
tuo flammam ignis accendi sceleris, quoque
benignas prebebit tuis aures admonitionibus,
suffla tua correptione, quatenus extinguatur, at-
tamen quando cor eius tanta videtur nequicia
penetratum, vt illi corripiendo, feruentis in Deo
ac in te sit exarsurus, dimitte illum, ne sufflaue-
ris, amplius etenim accendetur. Ne dum inquit
D. Aug. ius actus est charitatis tales corripere,
imo potius ipsi repugnare charitati. Idcirco disci-
pulus ille dilectionis, singularis predicator char-
tatis, de se refert, quod calumnia scribendo re-
traxerit, & ab admonendo fideles Ecclesie de-
stiterit, eo quod nosset quod inter illos quidam
esset superbus, vanus, inflatus, sua peccata arro-
gantia, quem vocat Diotrophes, qui ex Apostoli
doctrina famigae admonitionibus, nihil aliud
praeter blasphemias, inuisiones, & in se homina-
ta, ceterorumque damnum esset relaturus: Scri-
psisse quidem Ecclesia. Ego, inquit, proprio motu
scriptilem & fideles Ecclesie corripuisse, sed
qui amat primum gerere in eis, Diotrophes non
recipit nos. Cre. verba malignis garris in n. Di-
vina plane verba Diotrophes, ex se, nomen pon-
est propriu, sed appellatum & commune, quod
significat, superbum & sic inflatum vt nihil na-
gis, a nomine derivatur. Graeco d. Diotrophes, quod
significat: Lous nutritus, quos alij dicunt Semi-
deos, alij Heros. Sicque Homerus illo nomi-
ne Regem indigitat potestissimum. Applicat
autem illud D. Ioan. as homini particulari, qui
in ea veritata: ur Ecclesia, superbo, ambitioso, ar-
roganti, q. d. Ille princeps, ille potentissimus. Eius
inuitu, inquit, scribere atque admonere non iu-
dico conuenire. Quem etenim effectum mea
correptio, mea operabitur admonitio, nisi vt
proflit ille, & millenis conuictis, innumeris
mibi respondeat irrationibus? Verbis malignis D. Greg.
garris in nos. Concinne loquitur D. Gregor. Li. 8. m.
rius de eo qui talis est: Correptione exasperat,
ratus, proinde in contumelias surgit, & quae
male exaggerat, contra vitam correptoris dicit,
demonstrare incomparabiliter magis. rem, suum
reprehensorem desiderans, vt innocentem se, non
suis actibus, sed alienis criminibus ostendat. Hoc
sententiae correspondet Spiritus S. Ne contra Eccl. lo-
quaris. Ex his irrefragabilem elicit Sancta Synodus
Theologia conclusionem: nempe quoad hanc sen-
tentiam, fratrem nullam esse correptionem facien-
nem, quia nulla spes est ulger emendationis, correptio
& nulli.

et nulli rei servit illi correptione, quam ut per
illam reddatur & altior, & sibi cautior. Quan-
do namque homo eo deuenit, ut in fide defi-
ciat, iam omnino cor illi perijt, eumque ita
peruicax iniquitas, ut in status ad nihil aliud fer-
ri possit, nisi si feruentius accendatur: *Quis huius-
modi est?* inquit Diuus Paulus *subuersus est, &
delinquit, cum sit proprio iudicio condemnatus.*
Idem quoque Apostolus ait, quod hæresis sit
quædam infirmitas, dicta cancer, imo magis in-
ficat quam ipse cancer, qui aliud non habet
remedium, nisi ut abscedatur, & à toto diui-
datur.

12. 14. Ut diuina veneror illa Domini verba apud
Oficium, quæ conformiter proposito nostro di-
lucidat D. Hieronymus. De decem hincur
tribus nomine Ephraim, quæ vera deferta fi-
14. 17. de, idola coluerunt: *Particeps idolorum, factus
est Ephraim, dimitte eum* (ne particeps has ma-
litijs eius) verba, quæ de quocumque capere
potest hæretico. Num aliquem vidisti, qui Ro-
manam fidem Ecclesiæ curat, ut dimittit illum,
ne cum illo colloquia maledicæ, ne reprehen-
das, ne cum eo familiaris conuerseris: neque
eum illum ad frugem reduces meliorem, quin-
imo ipse te prius ad mentem seducat prauio-
rem: eius namque morbus adeo est conta-
giosus, ut solo habitu, solo verbulo adhæreat.
Ne consortio eius contumacijs inquit Diuus Hie-
ronimus. *Quamdiu integram salutemque
suam metator seruat fidem, optime illi pos-
sunt alij confidere. & cum illo habere corref-
penderis, securè negotiari: verum quam pri-
mum illi deficit fides, torquæ cedit fide illi ne-
mo nec verbis eius: nec schedulis, nec syngra-
phis adhibet auctoritatem; nec vilius est, qui
non perniciosam ducat eius esse corresponden-
tiam, multamque negotiorum societatem. Ap-
positè notat Diuus Cyrillus Alexandrinus il-
lud Domini nostri statutum populo præle-
ctum, contra Moabitæ & Ammonitas: *Non sa-
cies eum eis pacem nec quas eis bona: cum tibi die-
bus vita tua in sempernam.* D. Cyrill. legit: *Non
loqueris ad illos pacem, neque illis vitam, omnibus
diebus tuis in seculum.* Bone Deus, quomodo
precipis, ut cum eis pacem non conseruem,
cum nihil sit à te sic nobis commendatum
quam pax, Apostolus quoque tuus hortatur
nos: *Cum omnibus hominibus pacem habentes.*
Quomodo mandas: *Non quæres eis bona?* Nonno
tulle, qui iubet, qui postulat, quibus quæ-
ramus bona, etiam inimicis? Deinde quomo-
do laucis, nullus illis loquatur, nec verbum*

quidem, quod illis aliquam possit adferre uti-
litatem? *Neque illis vitia?* Diuina nobis (res-
ponder D. Cyrill.) vult Deus præferbere do-
cumenta, ut sciamus quæ sit nobis ratione cum
hæreticis agendum. Ne talibus amicè loqua-
ris, vultu pacifico ac blando, pacem ne illis
obtulens. Indubie, hoc spectare debuit (in-
quit ille) dilectissimus Christi discipulus, quan-
do de illis locutus hoc nobis præcipit. *Nec autem es 2. Ion. v.
dixeris.* Nec verbis illos alloquaris pacificis, to-
illos comicè salutando, ne illos ut amicos allo-
quaris.

De Diuo Antonio refert D. Athanasius cum
esset mansuetissimus, consilijque benignissi-
mus, enim nunquam inducere potuerunt, ut
loqueretur, aut amicè se gereret cum hæreti-
cis: *Nunquam nec amicabilia verba cum eis con-
trauit.* Porro quod magis demitor hoc est, quod
addit lex: *Neque verba illis vitia.* Bone Deus,
quid hoc audio? Cum summe excommunicato
det Ecclesiæ locum, ut illi dicatur verba, quæ
eius possunt saluti proficere: Nota etiam est
hæc regula saluum: in quibus letum est col-
loqui hæretico: *Viti, lex iunxit &c.* Quomodo
prohibes cum hæretico colloquium, & quidem
ei salutare? *Idcirco hoc ubi sumit velam perlua-
deas, nulla esse verba hæretico ut proficua; cie-
dendum quoque tibi quod quidquid eo respectu
illi dixeris, illi minime sit profuturum & inde
tibi non paruum imminet periculum, dam-
numque irreparabile, quam apè cixit hoc Spi-
ritus S. Homo apostata vir inutilis, graditur ore
peruerso, prauo corde machinatur. Et omnis tempo-
re surgit seminat. Nemo facile dixerit, aptiori-
bus posse coloribus hæretici depingi dolos, frau-
des, machinationes, mirum hæc agendi versipel-
lem: *Homo apostata: Homo qui dorsum vertit
animumque fidei Catholice, quam in baptismo
susceperat. Vir inutilis, q. d. iam nunc illum ut
hominem æstimes perditum, infrugiferum, de
illo nullam expectes vitæ correctione, potius
time.* Quia graditur ore peruerso. Totus in hoc
cellimat, ut verbis dolosis ac mendacibus te
circumueniat, & in fradem pelliciat: etenim
hoc corde suo meditatur, quod autem tu effi-
ciet correptio, hoc enim illum reddes cautiorem,
astutiores, timentisque supplicium, tibi respon-
debit emendabo me: at peruersa eius erit inten-
tio: *Graditur ore peruerso.* Proinde non est quod
illum fraternè corrigas, sed quam primum illum
Inquisitionibus denuntia Apostolis ac ministris,
quos Ecclesiæ statuit, ut in illos animaduertant
ac partes resendant putandas, ne cæteras in fi-
ciant*

XI.
Describi-
ritus S. Homo apostata vir inutilis, graditur ore
peruerso, prauo corde machinatur. Et omnis tempo-
re surgit seminat. Nemo facile dixerit, aptiori-
bus posse coloribus hæretici depingi dolos, frau-
des, machinationes, mirum hæc agendi versipel-
lem: *Homo apostata: Homo qui dorsum vertit
animumque fidei Catholice, quam in baptismo
susceperat. Vir inutilis, q. d. iam nunc illum ut
hominem æstimes perditum, infrugiferum, de
illo nullam expectes vitæ correctione, potius
time.* Quia graditur ore peruerso. Totus in hoc
cellimat, ut verbis dolosis ac mendacibus te
circumueniat, & in fradem pelliciat: etenim
hoc corde suo meditatur, quod autem tu effi-
ciet correptio, hoc enim illum reddes cautiorem,
astutiores, timentisque supplicium, tibi respon-
debit emendabo me: at peruersa eius erit inten-
tio: *Graditur ore peruerso.* Proinde non est quod
illum fraternè corrigas, sed quam primum illum
Inquisitionibus denuntia Apostolis ac ministris,
quos Ecclesiæ statuit, ut in illos animaduertant
ac partes resendant putandas, ne cæteras in fi-
ciant

clant sibi propinquas, quicumque illi fuerint,
amici, cognati, Principes, Plebes, confectum illos
dententia.

25 Ad hoc, verbis illis toties repetitis, nos voluit
Deut. 11. Dominus obligare. Si fuerit in medio tui pro-

lat: Sic quoque SS. Patres intellexerunt, quod
talem nominet rex & propheta psalmo pri-
mo: ubi nostra lectio vulgata scribit: *In cathedra* p
pesilientia non sedis, quod in Hebraica sonabat:
In cathedra derisorum: sunt enim haeretici deri-
sores, cavillatores, pestem secum circumfe-
rentes, quos si correptus accesseris, pesilenti-
as, ne pestem quoque contrahas, & ad minus,
quod de tua colligit admonitione, hoc enim
abominabatur te, ubi a te canebit, qui sciat,
quod illum deduxeris: *Noli arguere derisorem, ne*
oderit te.

§. 10. Non debet particularis publicos corri-
pere peccatores, sed pro illis orare.

EX eadem ratione corrigere non tenemur
quos nouimus suis in scelibus obliu-
tos, Deo mundaque publice testigos,
prouidemus, quod si co excipiant admoni-
u mvt publice meretricis publici feneratoris
& vlturij. Illis publica facienda est cor-
reptio, iuxta D Pauli constitutionem: Pecunias co-
ram omnibus arguit, & ceteri timorem habent. 1 Tim.
Hoc ergo praeclarissimus Christus praecur- 20.
sor: Herodem enim incestum coram
omnibus, & publicę edargit: Non licet tibi ha-
bere uxorem fratris tui. Sic quoque conuenit, 17.
non enim quia haec perficitur, frontis audeant
in pudetis illis haec haeta sunt. Quid ego igi-
tur acturus sum, qui nec officio funderi pre-
dicatois, nec pñica polleo auctoritate: Num
illos timore doleam? Huic difficultati respon-
det D. Pacianus Episcopus Barcolonenf, multa
ubi conferre licet ad eorum emendationem.
Primum: mores tibi nunquam vitę exem-
plum: hoc enim tales efficacius corrigis,
quam verbis: salum odia, vel conuitia, vnu-
de melius, quam loquendo arguimus. Secun-
dum: quod ad eorum potest conferre cor-
reptionem hoc est, vt supplices ad Deum pro illo-
rum conuersione precies fundas, vt dignetur o-
culos aperire, mutae voluntatem, ad meliora
convertere.

In quarundam civitatum interceptione, quæ præter morem munite sunt, muris cinctæ for-
tissimæ, & valis clausæ profundissimæ, & nul-
lus pateat aditus, nullumque medium illis
occupandi, pro more habent prudentissimi co-
piarum duces, aliquanto ab urbe internalto tor-
menta figere bellie, glandesque explodere
graviore, ut olim lapides prægrandes ex ca-
pitulis,

In quarundam civitatum interceptione, quæ præter morem munite sunt, muris cinctæ for-
tissimæ, & valis clausæ profundissimæ, & nul-
lus pateat aditus, nullumque medium illis
occupandi, pro more habent prudentissimi co-
piarum duces, aliquanto ab urbe internalto tor-
menta figere bellie, glandesque explodere
graviore, ut olim lapides prægrandes ex ca-
pitulis,

In quarundam civitatum interceptione, quæ præter morem munite sunt, muris cinctæ for-
tissimæ, & valis clausæ profundissimæ, & nul-
lus pateat aditus, nullumque medium illis
occupandi, pro more habent prudentissimi co-
piarum duces, aliquanto ab urbe internalto tor-
menta figere bellie, glandesque explodere
graviore, ut olim lapides prægrandes ex ca-
pitulis,

XII.
Hæreti-
cus ilico
denun-
tiandus.

Inc. 13.
Dent.

23 p. p. r. e.
cepil 4. q.

33.
b Inc. 1:

Dint.
c Li. 2. de

и҃ста На-
тисоуѣмъ

p. 101. c.
 vlt.
 1. 1. 1.

XIII.
Nulla in

denun-
ciã-lo ha-

capellis, seu fupis, illos in medium euibrando ciuitatis, vt in illam decedentes ciuium diruant, evertant, collidantque domos. Imo Rex nollet inclitus Iacobus Conquistor de seipso scribit, hoc vltimū iussu artificio, vt fundis maioribus, quas balistis lignis explodebant in alium lapides emitteret posterofissimos, qui decedentes, in vrbem seu locum obsessum, horribilem in domibus, locoque stragem edebant. Quinimo & in ipso Hieremia legimus, hac arte sibi praualluisse Nabuchodonosor. dum obfideret Hierusalem, antequam illam sibi subiecerat; vt notat I. yranus expendens illa Hieremix verba: *Ad domus Regis Iuda, que destruxa sunt.*

Hoc tibi faciendum incumbit, vt istos euincas peccatores, non aliquem corripere in particulari, sed cordis viscibus magni ponderis glandem seu lapidem euibrans, orationem nempe feruentissimam celum versus, affectu Deum roges tenerrimo pro eorum conuersione: sic enim sic i possit, vt eorum alieni salutem prodesset sempiternam. Hoc valuit stragemare D. Stephanus, multitudinem, scæque hostium circumcinctus, qui cordis sui diuitem dentium stridore declarabant: *Stridebant dentibus in eum.* Eorum stitabat salutem inuidus athena, nec expedire indicat, eorum impetere singulos orationis suæ summa vi glandem euibratur, quam proximi charitas uehementer in cordis sui instrumento succendit: *Domine, in Hauias illis hoc peccatum.* Et in Saulum cecidit, quem ex ratione Deus conuertit, & ex hoste crudelissimo, in fidelissimum ac securissimum suorum mutauit amicorum. Si Stephanus non orasset, Ecclesia Paulum non haberet, an D. Augustinus. Hanc Stephanus proximā a suo ac nostro dederat Magistro, quando cruce confixus rebellium agminibus circumvallatus inimicorum, ex illa magistrali carbera non illos seu singillatim, seu in communi reprehendit, sed ē diuino suo pectore lapidem potentissimum, celum versus vibrait orationis, ad Patrem suum æternum illam dirigendo: *Pater dimitte illis.* Et supra eorum multos cecidit, qui grauissimam suam detestati malitiam, cuius se reos agnoscebant, in domos suas Reuerberantur peruentures pectora sua. Hoc quoque tibi faciendum suadeo, vt communiter Deo, feruentius pro peruicacibus supplices peccatoribus, vt aiebat D. Paulus, de conuersionibus illis loquens Iudæis: hortabatur enim, vt pro illis in communi Deum obsecrarent: *Frateres, voluntas cordis mei & obsecratio ad Deum sit pro*

illis in salutem. Et de peccatoribus idem statuit obduratis: *Vt respiciant à diaboli laqueis, & 2. Tim. 2. quo capti tenentur ad ipsius voluntatem.* Quando deuotus interres sacro, off. r. illud pro peccatoribus, vt per Dei gratiam à sceleribus respiciant, & conuertantur. Quando solarium tuum euoluas, obis stationes, ad eum secedis oratorium, cum pro te preces fuderis, cisque ad quos arctius constringeris, etiam in mentio peccatorum, Deum deprecare: per piissimam tuam Domine bonitatem, tot obliuitorum, obsecro miserere peccatorum: vtique tuæ creaturæ sunt, sunt animæ sanguine tuo emptæ; redemptæque pretioso. Potentissima est diuina tua gratia, vt rupe emolliat durissimas, & de titonibus inferni, celorum faciat Seraphinos, acque de lapidibus istis filios Abraham ductissimos.

§. 11. Terret corripere sicut D. Hieronymus; ac alius est amoris, & qui illum exhorret, peribit.

Leet prædicta vera sint, necessariam efficitur fiduciam futuræ emendationis; intelligendum est, quod te non possis ab onere excusare, quod hoc tibi præcepto imponitur, ob quamlibet suspitionem, seu timorem, quod inuisibilis tua sit futura correptio; hæc est acies illa, quæ cuncti seiplos timent, hoc ancile scutumque quo se contegunt, ne moneant peccatores. Domine, quid me refert illum corripere, quem scio quod me detestabitur? Non, quod in me sanus exurgat, & hic erit operis mei fructus quod hostem mihi conquiesco crudelissimum, & caput alem inimicum. Respondeo, quod ex parte tibi consentiam, quodque tam iniquo recipiatur animo correptio, vt potius peccatorius prædicare deberemus, vt illam placide reciperent, quam alijs, vt illam darent. Quocirca super hoc D. Chrysostom. & D. Gregor. Nysseni singulares ediderunt Tractatus, hortari peccatores, benigne reciperent admonitiones, quos inscripserunt: *Aduersus eos, qui agre ferunt reprehensiones.* Ex eadem ratione scripsit D. Augustinus. De fraternæ correptione patienter toleranda: sicque oritur: *Quis facile inuenitur, qui velis reprehendi? Et ubi est ille sapientia de quo dictum est: Corripe sapientem & amabit te.* Sicque se res habet, nihil esse quod tam iniquo suscipiatur animo, ac ipsa veritas, nec cui truciore in ostendamus vulnum: tam enim verum, quam antiquum

D. Avg.
Epist. 87.
ad Felicitatem &
Rusticum
& filium
Tim. 2.

- I. Veritas odium parit. Gal. 4. 5.
- quum est illud adagium: *Veritas odium parit.* Licet qui illam dicat, ipse sit Apostolus Paulus: cui licet adeo afficerentur Galatæ ut pro eo libenter vitam suam profunderent, oculosque si- bi eius gratiâ, eruerent: *Oculos vestros eruisse- tis:* illum tamen abominantur, suntque inimi- ci crudelissimi, eo quod illis diceret verita- tem, peccantesque corripere: *Inimicus factus sum vobis, verum dicens.* Quid plura? hoc ipsum Dei filium in crucem adeptum non enim eius po- terant blandè Pharisæi perficere reprehensio- nes: *Quæritis me interficere: quia sermo meus non capit in vobis.* Ab illo percunctatur Palatus: quin- nam esset quod eius officium, quodue exerci- tium, ut nosceret, quam ob causam eum Iudæi execrarentur. Respondit ei Iesus. Meum offi- cium est proloqui veritatem: *Ego in hoc natus sum, & ad hoc veni in mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Num hoc Domine officium assumpsisti? Confestim ergo videbis, quod te crucis supplicio condemnabunt. Hoc sanctum deteruit prophetam Hieremiam, ipso teste: cum etenim quodam die peccatores actius re- prehenderet, tumultuarij conspirant in eum: di- centes: *Persequimini eum persequamur eum, & stricillime mandamus carceri, quare in tantu se recollectit, ac subdixit, ut firmiter delibera- ret illi valere totahter officio, atque præ- dicationis se exercitio abdicare.* Cum enim tam infansulo mihi euentu succedat alios velle re- prehendere, & peccantes admonere; definitum est illud omittere: *Factus est sermo Domini mihi in opprobrium, & in derisionem tota die, & di- xit: Non recordabor eius, nec loquar amplius in no- mine Domini.*
- Hom. 1. in ps. 37. 11. Varijs probatur ex. plis.
- Ad rem aptissime discurret Origenes & ad- mirabilem proponit inductionem. Isaiam (in- quit) eo quod Dei præcepto Principes arguerit, Principes eos compellans: Sodomorum, seculi medium diuiserunt. Hieremiam ob reprehensas eorum nequitias in puteum demerferunt. Mi- chæam quod contra Regis animum se voverit opponere stulto falsoque iudicio sententiaque prophetarum, alapis contederunt. Expedit il- lius casum D. Hieronymus. quod, quia vates san- ctissimus insolentias arguerit sacerdotum, Prin- cipum ac populi, omnes illi, tam dissimilis licet dignitatis turmatim in vnum convenerint, con- clamantes: *Mortem moriatur homo iste: quia* D. Hier. *propheta ait: Adsit mihi Dominus, exclamat D. Hieronymus Hier. quam acerba est omni hominum generi non vult reprehensio, Principibus, sacerdotibus, plebi & Pa- alios cor- cetissimus est D. Hieron. in epist. quam egarat- ripte.*

ad preces cuiusdam monachi, matre eius & so- rori quia eum admittere in suam volebant sol- cietatem, sed & soror, matrem suam recusat, quia & hæc secum habebat quosdam viros Ec- clesiasticos qui licet boni, tamen materiam da- bant obloquutioni, illos autem eo detinebat ti- tulo quod rationibus suis confunderent: *Ob casu- diendas facultates.* Instat Monachus apud D. Hieron. ut illis litteras daret, utramque fraterna corripiens admonitione. Recusat opus D. Hieronymus, ut ore meum præterditi obtendant, quod iam mundo dulcescisset, nec se vellet mun- di implicare negotijs. Replicat monachus. Quid hoc, pater mi nonne tu ille, qui totum mundum teprehendisti? Quis hic tuus ille ti- mor? Numquid formidolosus es? *Vbi illa quondam conscientia in qua multo sale, totum orbem desin- cans Lucilianum quidem retulisti?* Hoc dixit eo quod de Luciliano Satyro cecinit Horatius: *Quod multo sale orbem deservisti.* Omnes etenim suis Satyris acris demordebant. Respondit illi D. Hieron. *Hoc est quod me fugat, & labia mea. D. Hier. dicit non sinit: postquam enim arguendo crimina, & factus sum criminis, & iuxta tritum vulgi pro- uerbum & rogantibus & negantibus eundem, nec aures me habere credo, nec tantum, ipsique pariter in maledicta resonant, & in me psallebant, qui bibeant vinum, coacti malo, tacere didici, rectum est arbitrari, ponere custodiam ori meo, & osium munus labijs meis, quam declinare cor meum in verba malitia, & dum carpo vitia in vitium de- tractionis incurrere.*

Nostram graphicè descriptis conditionem ad- amicus ille Iob dum ait: *Homo putredo & ver- mis* Prope miraculum est videre vermem, seu in- aineam, dentibus adeo vigere perniciosis, ut præ- tiosissimam corrodat purpuram, & durissimum de- transadigat lignum, & nihilominus talis est condi- tionis, ut quantumlibet parum illam te- tigeris, licet vel extremo tantum digiti, ut il- lam auctas, se opponit, & te pulvere commu- cular. Talis deservit homo. Quæ lingua tam acuta, ut turpi labe inficiat, & quasi tenebris cir- cumiectis obfusceat summas etiâ dignitates qui dentes adeo corrodescentes, ut nec parcant religio- so nec Ecclesiastico, nec coniugate nec vi ux, quos non transfigant, quorum non hororem, for- mæque pertrahant detractores, & cum in omnes habeant, omnes cavillantur, si ipsos vel solo di- gito tetigeris, & vnicuique vel verbulo perpendentis contra te pulvere resiliat, & conspergant abo- minationibus, Satir hoc est familiare. Proinde mæ sententiâ, hæc reprobate magis nobis edo- cit

rit hortari peccatores vt patienter tolerant re-
prehensiones, & velint ab alijs corrigi; quam-
diu vt errantes corrigantur, moueantque scelerato-
res. Et verum est, quod inter alia beneficia que
tibi conferre potest Deus, dum delinquis, hoc
vnum eminet, si tibi mittat sicut Dauid, quem-
dam Natian, qui te redarguat, tibi aperiat ocu-
los; vnum quoque, idque non obscure, tui si-
gnum est reproba-tionis, non optare, nolle corripi-
entis te persisteret reprehensionem.

D. Basil. Mouit D. Basil. quaestionem quid de illo cre-
dendum, quidque sperandum: *Qui offensorem*
sumit in eum, a quo correptus est cuiusmodi est?

Respondet autem: quod desperata sit eius salus:
primò: Quia est velut inopis iudicij, cum de
desperata corpore suo credat, quòd sibi malum deside-
ret. Num forsitàtē corripere actus est odij vel a-
moris? Constat omnibus, actum esse amoris, &
ex eo quod tibi velis, promanare. Ita (inquit) lo-
quitur Spiritus S. *Qui diligit infantes corripit.*

Et patet ex eo, quod ipse Dominus ait: *Ego quos amo, arguo, & castigo. Quod te corripiam, quod te redarguam, ex amore quo tibi afficior, procedit: etenim illis quos deferui, hoc non impendo beneficium. Hinc illud Domini profluxit mandatum: Ne oderis fratrem in corde tuo, q.d. argue tuo, ne habeas super illum, peccatum. q.d. Vis*

omnibus conflet quod fratrem tuum non ex-
ceris? Attende, num illum corripas: quod si
fratrem amaueris, argues illum, & animæ eius
confules incolamitati. Num fortè actus est in
inimicitia, velle infirmo venam aperire, vt cuius
conualescat? Num odio forsitan adscribi, si
quis te luto defixum velit subleuare? Tibi fig-
nificare, quod per humerum tibi ferpi scorpionis,
ex quo tibi vitæ periculum imminet? prae-
monere te, quod facultates tuæ siue ex hoc, siue ex
illo dispendunt. In confesso est apud omnes,
quod hæc hisque similia opera, ex tanto sentiant
amote profluxisse, vt diceret, inimicum habere-
ren, qui de his me non praeueneret. Cur igitur
actus tendendus est inimicitia velle te illo dis-
cere cerno, in quod anima tua delapsa pericula-
batur? Indicare tibi, quod peccati scorpionis pe-
tus tuum perambulet, in apertum salutis tuæ
detritum?

dis reprehensionibus & conversione D. Pauli in
qua probat, quod sapiens ac prudens quisque, li-
cet præter rationem contumaciatur, sibi rationis
persuadeat, hoc ex amore perficitur. Pro heius
confirmatione ponderat illa Spiritus S. verba: *Prou. 11. 4.*
Consiliu inuentionis non perit, insipientis autem

Secundo: quod deplorat: in eum censere debet, qui odit correctionem, hæc ea est ratio, quod excretrat remedium, idque, quod sibi est medicina. Censetur incurabilis agritudo rabiei: quia nihil magis rabido odium, quam aqua, quæ tamen eius continetur remedium: illam videns, turbatur, commouetur, & in eum qui illam sibi porrigit, exardescit. Illum pro derelicto habes, & vt talem potes estimare quilibet infirmum, tam peruersæ conditionis, vt exerceat medicina deterius habeat. Hoc Spiritus Prou.12.
s. nullius affirmat locis. Modo: *Qui diligit disciplinam, diligit scientiam, qui autem odit in- Prou.13.*
terceptionem, insipiens est? Nunc. Egestas & igno-
minia ei, qui deserit disciplinam, qui autem ac-
quiescit correctioni, glorificabitur. Hic: virum, Prou.19.1
qui corripientem dura ceruice contemnit, repenti-
nus ei superueniet interitus, & sanitas enim non se-
quetur. Ibi: *Qui obicit disciplinam, despicit ani-
mam suam, qui autem acquiescit interceptionibus, Prou.13.11*
possessor est cordis. Alias: *Vir pestilens non ama-
tum, qui se corripit. Attende quod illi nomen tri-
buat: Vir pestilens.*

His conformiter composuit D. Cyprian. li-
brum de disciplina & habitu virginum, in
quo disputat de corrigendis pellis; inde vero sumit
principium, quod sancta correptio, magistra sit
virtutum, proinde qui illam exhorter magistrum
expellens, solus sine discipulis, virtutibus sci-
licet remanet, & peribit: *Est magistra virtutum,*
que facit ad promissu caelestia, & praemia divina
peruenire. Hanc sectari salubre est, & auersari ac
negligere, lithale. Deinde declarat quam illam
serio nobis psalmista Regius commendat, dum
ait: *Apprehende disciplinam, &c. ne perasit.*
&c. His vestigijs insulit D. Chrysost. & prius
dictum confirmat, scilicet, quod admonere ali-
quem actus fit amicitiae, deinde quam insipientes
sit, qui disciplinam repellit: *In peccatis idessi-*
minat reprehensiones, quod in vulneribus remedia.
Idcirco sicut insipientes est, qui pharmaca reijcit, ita
stultus est, qui non susceptis grato animo reprae-
sensiones.

Hoc prosequitur ex argumento Salomonis: VII.
magnum stultitiæ esse argumentum, credere, Omnes
quod nulla egeat correctione, & ab omnibus suis indigent
defectibus absolutus: etenim solus est Deus in corpi,
D d d d omni-

omnibus perfectus & omnibus numeris absolutus. Quid lucidius, quid sole venustius? illum nihilominus vapores interdum, nubesque obfulcant. Quid lucidius sole, & hic desinet? Et quod diximus addit, quod Moysen corripuerit homo barbarus. Tardem ex his sumit aniam D. Chrysostomus nostram reprehendiendi miseriam, quod amemus adulatorem, qui nobis nostra quoque laudibus extollit, & ad palatium loquitur. Heu te infelicem! quam eleganter tibi hoc Ilaïas: *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt*. Dicitur mihi, (viget D. Chrysostomus. a.) vix maius bonum & opusculum & contritum Adæ, vel suis diabolus adulationibus, dum illi promittit: *Eius sicut Dñi*, vel aspera sua Deus reprehensione, dum eius revelans calamitatem, ait: *Enluis es, & in puluere reuerteris* a hoc. cii.

Eccl. 6. 17.
30.

1) A. 3. 12.

VIII.

Amamus

adulato-

res, odi-

mus cor-

ruptores.

a hoc. cii.

Gen. 3.

Ps. 140. 5.

Prou. 27. 6.

Prou. 6. 25.

12.

In Ames.

cap. 5. 12.

Quia cognovimus multa scelera vestra, & sortia pec-

cata vestra, &c. Ideo prudens in tempore illo tace-

bit. q. d. cum tam gravia & non toleranda sint

peccata vestra, sapientibus ora concludam, ne

res deinceps admoneant, neque corripiant: quò

fiet ut in sceleribus vestris derelicti, certa futu-

ra sit vestra perditio. Ut quid deplorandum sul-

pirabundus aiebat propheta: *Virgo Israel proiec-*

ta. 5. 2. est in latronem suam, non est qui susceperit eam.

§. 12. Confide: quandoquidem tibi precipiat Deus, vade, & corripe illum; sum tibi tribus auxilium.

VT intermissum repetamus propositum, dico, quòd licet communiter adeo sit ex-
crabilis admonitio, ut multoties nullum
nedum sequatur bonum, insuper & odium con-
tra te suscitetur. Vatinianum, non tamen ira om-
nino diffidendum, ut omnes iudicet peccatores
esse incorrigibiles, nullamque spem effulgete vi-
tæ melioris. Primo: limitandum tibi est ac di-
uina gratia confidendum, quòd in hoc opere
primo tibi loco est statuendum, ac fidendum,
quòd qui tibi hoc precipit agendum: *Vade, &*
corripe, suam tibi gratiam largietur. Apertè satis
hoc ipse Dominus declaravit Moysi, in quo lu-
culenter apparet, quàm hoc acclue nec non dif-
ficile reputent homines, corripere peccatores,
quas non rationes obtendant: & siquidem illis,
imta esse videantur, defuist tamen Deus, quas
proponunt non esse admittendas: quòd subili-
ter noster expendit Cardinalis aictan. Non
immerito rationes illas quis admiret, & quas
Moyses Domino proposuit, ne iud ageret quòd
agendum precipiebat, nimirum Regem argue-
ret Pharaonem. Primum: apparet illi in rubo,
visione illa grandi, qua rubus ardebat incomb-
ustus. Accedit Moyses visionem spectaturus: vo-
cat illum Dominus: Domine, præsto sum.
Misericor super populum meum, quem seculà
nimis & iniusta Pharaon premit. servitute, des-
cendi eum liberaturus. Vade ad illum, suam illi,
proponere servituti, quòdque illi precipiam, ut
dimittat populum a servitute liberum. *Clam-*
atorum Israel venit ad me, &c. Descendi ut li-
berem eum, Veni, misam te ad Pharaonem, &c.
Ex templo suam exponit Domino infirmitatem.
Domine mi, & quis sum ego ut vadam corrip-
turus Pharaonem? Ipse magnus, ipse potens,
ego parvus, infirmus ego, & quid in me Domi-
ne tanto dignum reperis stratagemate, ut popu-
lum liberem, & tam crudelis eruiam tyranni po-
testate? *Quis sum ego ut vadam ad Pharaonem, &*
& edueam filios Israel de Aegypto? Ex hac re
parte non exentes, ait Dominus: licet autem
minima sit tua potestas, mea tamen maxima
est, quàm nulla maior: *Perge igitur & ego ero te-*
cum. Alteram ilico profert rationem. Domine,
dicere non poterò quis ille sit, qui me misit,
& li.

si nomen mittentis qualiter, exprimere non potero: Si dixerit mihi, quod est nomen eius, &c. Non hoc tibi remoram faciat. Scito nomen meum esse: Ego sum qui sum, & si quando inter-

rogauerit, quod est nomen eius, qui te misit, respondebis: Qui est misit me ad vos.

Hic & tertiam superaddidit, Domine, non credent mihi, nec illis: scilicet dicendo, Domine, non credent mihi, nec audient vocem meam, &c. dicent, non apparuit tibi Do-

minus. Nihil hoc te moueat ait Dominus, quid habes in manu tua? virgam Domine, proice in terram; quam cum proiecisset, versa est in colubum adeo ferum, ut Euro citius fugam

Moyse arripere. Apprehende caudam eius, hortatur Dominus, ne fugeris: fecit & hoc, & ecce in pristinam baculi vertitur figuram. Ma-

nus tuam extende, sana est, in sinum recludet: elucio illam, & eduxit leprosam. Iterum recludet, reclusit, & sanam mundamque eduxit. Vade, curre, si vero tibi non crediderint, hanc etiam

illis operare mirabilia, quibus tibi fidem adhibeant, si hanc non sufficiant, virgā tuā percuties aquas, quæ vertentur in sanguinem, &c. His

omnibus non mouetur Moyse, sed & quartam adducit rationem: Domine, sicut omnia ita sunt, vide quia lingua sum impeditioris, ac tardioris, unde nec potero quæ mihi præcipis per-

suadere Pharaoni: Obsecro Domine, non sum eloquens: ab heri & nudius tertius ex quo locutus sum ad te, q. d. ex intentione Caietani: Domine, tam impedita lingua, ut, licet tu mihi locutus sis, & ego tibi, tuque me instruxeris, &

ob hoc promptioris esse deberem linguæ, non sum tamen, eloquentior. Cui Dominus: hanc dimitte rationem: Quis fecit os hominis, aut quis fabricatus est eloquentem & mutum?

Non his credit Moyse, sed in apertum & quomque prodit campum, vrgetque acriter: Domine, ultimatē dico, hinc ego non aptus sum mureri, deprecet, aliam eligas me digniorem,

ne enim mihi tale quid assensio tenerariis. Hoc ex quorundam opinione significare voluit his verbis superadditis: Obsecro Domine, mitte quem missurus es. Et hoc quidem eo gestum est modo, ut sacra dicat Pagina: Tratus est Domi-

nus in Moyse. Decet igitur, ut, cum ego tuis omnibus satisfecerim difficultatibus omnesque obiectas soluerim rationes, animumque cunctis tuis addiderim infirmitatibus, impressionem facias vehementiorem, dicendo: Nequaquam

Domine, nequitiam, idoneus non sum tanto muneri, quilibet miratur alius. Indignatur

Deus, statuitque ut hæc litteris manderetur, quibus te docet, tuisque respondet obiectionibus, quæ omnes Moyse similes esse demonstrantur.

Heu Domine, quam obduratus est Pharaon, quam pericax: sic est ut dicis, ait Dominus, & ego novi: Non audet vos Pharaon, ego scio, quod non dimittet vos Rex Aegypti. Nihil relett, ex hoc enim mea iustificabitur causa, & telle-

toto mundo eius damnabitur rebelho: nec tuorum tu iacturam facies meritorum, hoc quæque velim adverteas: si tua sit infirma potentia, mea ad quælibet prædicatur potentissima, & qui te mitto, necessaria ministrabo. O Domine, sum etenim ineloquens. Ego te faciam eloquentem, ita ut nullæ tuæ sint rationes, quibus omnino hoc tibi munus excutias. Confide Deo: cum enim ipse te designet mittatque, quidquid fuerit tanto stratagemati conueniens, prouidebit.

Ad hoc suppose, id quod communiter aduertit D. Chrysostomus magnum nobis à Deo præstari beneficium, quando nostro vult ut ministerio, ad suorum operum executionem. Ne fallaciter credideris, Deum tibi illa commendare ac præcipere, quasi tuā indigeat opéra nec quando tibi, iniungit largiatis elemosynam id faciat, quasi non valeat ipse sustentare pauperem, qui corui potuit Eliam pascere ministerio, & populum suum manna cælesti & quocumque illi libuerit omnes aleret viuentes, nec quando tibi præcipit, ut vadas, arguasque peccatorem, non hoc agit, tui indigus: cum in istu oculi mutare possit lapides durissimos in filios Abrahæ, fumum inferni in coeli sidera, ut patet in Saulo, Magdalena, Mattheo, &c. Hoc autem

ideo facit, ut tibi deferat, ad tam excellens te munus admittens, tituloque te honorare volens, adiutoris sui: ut dicas cum Apostolo: Dei adiutores sumus. Qualis foret ille fauor, si tibi committeret Deus, ut turbato celorum ordine, illum tu restitueres? & obscurato sole, illum de nouo illuminares, Deoque in hoc assiliteres coadiutor?

Fabulantur nostri temporis hæretici, ad Sanctos non esse recurendum, nec illis offerendas preces & vota, nec assumendos ut mediatres seu nostros apud Deum intercessores: Deum quippe agnoscimus adeo misericordem, ut non leuis ei irrogetur iniuria, alios querendo apud ipsum, eiusque filium Dominum nostrum mediatres & alios præter filium cuiusque passionem amarissimam, apud æternum Patrem intercessores. O stultos, o deliros? Quid cogitatis, D d d d 2 quod

Ho. 3. in 1. ad Cor. 1. 35. ad pop.

II. Deus nos suorum sumit operum adiutores ut nos honoret. 1. Cor. 3. 9

quod suos Dominus statuit Sanctos nobis inter-
cessores; quasi in eo defectus, sit vllus miseri-
cordia, vel sit insufficiens vnguenti sui passio me-
dium mortibus? Minime gentium: sed quod
suos velit honorare sanctos, atque ostendere,
quanti illos ut amicos habeat, quo loco ponat,
ut velut ipsi quoque sint sequestrati, quorum inter-
cedente suffragio, sua nobis communicet dona
misericordiae, nostrorumque tribuat scelerum in-
dulgentiam. Etenim pro comperto habetur, in
nullo sic à Rege familiares suos honorari, quam
quod velit cunctos nosse, quod multa vigeant a-
pud se fide, quodque ipsi sint quorum gratia sin-
gularia sua distribuit beneficiis; nec hoc eius de-
rogat benignitati, vel in Principis filij sui cedit
detrimentum auctoritatis. Ita similiter oportet
intelligas, quod media quærat Deus, quibus nos
exollat, & habeat unde remuneret, unde sua in
nobis dona præmii. Ad hoc te suorum facit
operum adiutorem, diuitem, qui pascat paupe-
res, Apostolos, & prædicatores, ut illuminent
mundum, sintque velut phœbi terrarum; te, ut
fraterna correptione proximo medicus accurtas,
& in peccatum lapsa dexteram porrigas surre-
cturo. Ipse vero, qui nobis hoc imponit oneris,
non solos destituit: nec vocando nos, ut eius
simus adiutores, nos pondere pressos deserit,
quinimo accurrit ut operis auctor principalis sua
gratia, quatenus euentum suum opus habeat
auspicatum.

Suos emittit Apostolos mundum conversu-
ros, & homines idololatriam suosque deferant
Deos, quos adorant, suisque coluerant antecesso-
res. Proficiscantur, ut gentes arguant indomitas
instar luporum, & leonum, prædicantque ut va-
dant velut agni in medium luporum: *Ecce ego*
mitto vos sicut agnos inter lupos. Quid, dicitio
mihi: sibi agnus expectet euenturum, qui ba-
latum pergit coram carnivoro lupo, nisi se lupi
dentibus fore deuorandum? Quid præsolari de-
bent homines pauperes, infirmi, inermes nul-
lo nixi fulcimento, profecti, ut prædicent,
ut corripiant Reges, potentes, sapientes? Profe-
cti sunt nihilominus. Num aliquid effecerunt?
Tu videris. Quis Reges conuerit, quis Impæ-
ratores? Quis regna subegit, quis prouincias?
Quando exultauit idololatria? Quis Deorum
suasit, quos tantopere diligebant, execratio-
nem? Quis lasciuum induxit, suas manu mite-
ret inhonestas voluptates, suas auarus facultates?
Quis veterum scita, moresque transuertit
antiquos, & de terrenis in coelestes transmuta-

uit? Deinde, dic, amalo, qua ratione sunt hæc
omnia consecuti? Fidentes, cuiusque gratia mun-
niti, qui illos ad tam ardua mittebat, dicebatque:
Ecce ego mitto vos. Ne timueritis, ne diffi-
deritis, attendite, considerate: *Ecce: oculorum*
aciem in hoc defecit, quod ego vos mittam,
meum fauorem, ac me ipsum vobiscum circum-
feratis, qui Patris mei sum fortitudo cuncto-
potentis: Sicut misit me Pater, & ego mitto vos,
ut me misit pater, nam mittens me, mecum
venit: Qui me misit, mecum est, & non relinquit
me solum. Ita quoque perpendite, quod mittens
ego vos, vobiscum gradiar, soli non eritis, nec
sola erit vestra fortitudo, huic etenim parum ef-
fet fidendum, sed me vobiscum semper comitem
habebitis indiuiduum.

Ita præsciuit videt David quod Christi celebrat
victorias: considerat enim Apostolos, velut cur-
sus perambulantes mundum ut eum sibi con-
quisitant: illo namque tempore confectus diffi-
cillimi curribus siebant ferratis, Domine quos
mittis currus ad mundum tibi subiugandum?
Illosne pauperes piscatores? Nonne vides illos
debiles & qui sint resistendo infirmiores? Vade
secum etenim habent in comitatu millia Ange-
lorum, imo & ipse Dominus, qui mittit illos, in
illis & cum illis progreditur: *Currit Deus decem*
millibus multiplex militum exercitus. Dominus in
eis. Mandat Dominus Moyli, ut induratum
pergat correpturus Pharaonem, ut illum à per-
uicaci deducat iniustitia, quâ populum suum
detinet subiugatum. O Domine, replicat Moy-
ses, quis sum ego, ut tale quid operet in Pha-
raone? Ego correpturus, egone reprehen-
surus Pharaonem? Domine interficiet me, &
ad insulas abiget aues: *Quis sum ego, ut va-*
dum ad Pharaonem? Domine sunt verba mea
contemptibilia, balbutio, quæ cum audierit
Pharao, me deridebit, perietque homicida.
Mitte timorem ait Dominus: Ego ero tecum:
Quis fecit os hominis? aut quis fabricatus est nim-
bus & sordum, & cæcum? Nonne ego? Perge
igitur, & ego ero in ore tuo doceboque te quid le-
guaris. Perpendit autem D. Cyll. Alexandrinus, D. C. C.
Quanto Moyses Deo difficultates obiebat gra-
uius legationem, diuinam illi suam exponens
potentiam: *Maiores fidei neruos addibat.* Insuper
quod populi de Aegypto liberatio Moysi non
fieret vinbus, sed ipsius Dei Moysen delegau-
tis. Abditum est hoc naturæ secretum, quod
veniat agricola, messiem collecturus abundan-
tem,

Ecce, 10.

III.

Deus
quos ad
ardua
mittit,
sua adiu-
uat gratia

tem, & frumentum in terram deiiciat. Cui, quæso
fiat, tua iniicitur mellis futuræ fidecia? Do-
mine, quod frumentum, hoc sit selectum,
magnamque in se contineat virtutem, ut celo
faucibus, radices mittat, & in aristas spical-
que confurgat frugiferas. Mea non illi dedit
hanc manus virtutem, sed illam in se conclu-
dit, celestibus roboratam influentijs. Sanctæ
sermo correptionis, semen est divinum: ete-
rnum Dei verbum est, & vivum: *Vivus est ser-
mo Dei, & efficax, penetrabilis omni gladio
discipuli.*

Denique Deus est, qui suæ gratiæ celestes
depluit influentias, unde radices mittit, & fructi-
ficat. Hoc Apostolus Paulus de sua facebatur
predicatione: *Verbum Dei crevit, & fructificat.*
Et hoc meæ manus virtuti non tribuendum, qui
verbum semino, sed ipsius verbi potentia quod
vivum est, celestibusque influentijs adscriben-
dum. O quam copiosam retulerunt Apostoli
messen, sanctique Doctores Ecclesiæ! Tales quo-
que tu colliges fructus, non tamen intelligas
tuam esse, sed meam, quæ hoc in facinore ope-
rabitur, fortitudo. Incurius spargit agricola,
vel decedat nucleus, siue granum, siue amygdalum
in sterquilinum, & post paululum gemi-
nare vides rubum adeo luxuriosum, quæcum, a-
mygdalum, &c. Quis hoc efficit? vis quam in se
continet acinus seu semen, concurrentibus ce-
lestibus influentijs. Num igitur in hoc casu mi-
nus divino fidendum est verbo, cælique con-
cursui tribuendum? Num forsitan pluri Deo re-
fert amygdalus, cucurbita, cucumer, quam ho-
minis anima ut credas, quod in illo sufficiat irri-
gare nucleum, id est semen eius, & hic non suf-
ficiat Dei verbum seminare, illud irrigare? Vi-
des alterum in peccatum delapsum, & ire for-
midas illum correpturus? Ve autem non sit co-
natus tuus perniciosus, imo potius fructuosus,
prius Deum sic deprecare: Domine, qui mihi
præcipisti: *Vade, corripe &c.* Igitur. In verbo tuo
laxabo rete. Recogita præceptum hoc esse virtu-
tis, ut diximus, charitatis verò proprium est
credere, sperare, confidere: *Charitas omnia
spem, omnia credit.* Bona sua per ardua dis-
pergit agricola, confidens quod Deus eius non
deceat sementi, sicut enim desiderat, amatque
proventum, sic bono animo confidens suum ex-
ponit & triticum, & laborem. Si proximum
diligeres, si eius optares salutem, absque du-
bio fructum sperares, & de Dei misericordia,
providentia, bonitateque consideres. His con-
siliis scribit D. Augustinus: *Solus fere &*

frequenter accidit, ut ad horam contristetur, Epist. 87.
cum reprehenditur & resistat, & contendat, & ad felicitatem
postea considerat sicam in silentio, ubi ne. & Rust.
mo est, nisi Deus, & ipse &c. Et facit illud, citat.
in quo est reprehensus, & quantum obis peccatum Tim. 2.
suum, tantum diligit fratrem, quem novit ho-
stium peccatis suis &c.

§. 13. Quandoquidem ceteri diabolus sanctio-
res, quo perdat, tu corripe quo lucretis, ne-
quiores.

Hanc rationem mirifice confirmat D. Chry-
sostomus, & potest esse secunda, quæ pro-
beamus id quod declaramus. Dico: mihi
vtrum maiorem habere debet vim, malitia diabo-
li, vel Dei charitas? Nemo dubitat: nullam esse
comparationem: cum plus possit vel minora
Dei charitas, quam tota diaboli malitia, totus-
que infernus. Nunc igitur, responde, (quærit D.
Chrysostomus) quo usque tendit perverſa diabo-
li superbia? Ut fidat, & speret, quod suis per-
suasionibus, aliquid in sanctioribus, atque fide-
lioribus Dei sit amicis operaturus. Nullus san-
ctus, quantumlibet meritis eximius, quem non
aggrediatur, suæ fidei potentia, quod illum sit
everſurus. Videt psillum Iob, à Deo præter
modum laudatum, nec ob hoc diffidit, quinimo
hoc ipso provocatur ardentius, ut in eo, & cum Diabolo
illo malitiæ suæ virium capiat experimentum, & semper
semel à viro probo repulſus, redit de novo, nec impetit
illum de tam firma beneque fundata diffidit de-
turbare sanctitate. Christum ipsum (inquærit Chry-
sostomus) non veretur impetere, & suis consiliis los per-
illum rationibus verbisque superare, nec id semel vertat
tantummodo sed aliàs, & aliàs. Optime de illo suis fide-
loquitur Dominus ad Iob, ex lectione quam viribus.
sequitur D. Hieronymus: *Caput eius in navibus
piscatorum, sicut incens infatigabilis, ubi vulgata L. contra
nostra lectio scribit: Cum sublati fuerit &c. Iovinianus.*
Hoc præterdit diabolus, sanctiores submergere: Iob 41. 17.
sunt etenim illi, qui mundi pernaugant Oce-
anum, ad coeli portum contententes. Hic om-
nem impendit indulgentiam, omnem navat peram:
*Caput eius in navibus piscatorum, & quod vna alte-
ravice repellatur, ob hoc animum non deiecit,
ut ab incepto desisteret pusillanimitas: est enim
velut incens durissima, quæ millenis percussis
non cedit ictibus malleorum; Quasi incens in-
fatigabilis.* Denique quid suorum agit perverſa
nequitia ministrorum? Haec etenim quodlibet ag-
greditur facinus de victoria sui fidens obtinen-
da.

D d d d 3

II.
ta quod
eius mi-
nistrum li-
cet inde
sibi au-
geat pec-
cias.

da. Luxuriosus an non inuadit ganeo sua stum-
latus concupiscentia illam quam nouit sanctam,
& frequentantem Ecclesiarum Sacramenta? Num-
quid alius sua illectus auaritia fortum mediatur,
ubi sunt facultates seris vestibulque munitiones?
Nec animo despondent, sed illo diabolico prin-
cipio prouocati progrediuntur: *Nihil tentare
nocebit*: unde omnia conantur, omnia mo-
liuntur, omnia presumunt, unico motu, for-
sitan me auscultabit, forte victor egredietur.
Percunctor autem) ait D. Chrysostomus) quid
per hoc sibi lucratur diabolus? damnum suum,
& in quolibet casu graviores sibi cruciatum.
Etenim si non praualeat, si supprimatur, eam-
po cedit confusus, veretur, irridetur.
Si praualeat, & quod querit, persuaadat, hinc
illi dolor acerbius: cum & ipse, & proliatus
ob hoc paues sint torquendi singularibus: hoc
enim Spiritus S. D. Ioanni declarauit, dum illi
ostendit, qualiter diabolus, & ab ipso deuicti
colligati infasciculos: *Simul in flagnum ignis missi
sunt.*

Apo. 19.
20. & 21.
2.

Si hoc igitur nequitia possit diabolica, ut ar-
dua quæque tentet, solis suis confidens viribus,
ex hoc vno, si forsitan, idque de suo in quoli-
bet casu, deimento securus: quid Dei pote-
rit efficere charitas, quæ hac tanto est poten-
tior, & meliori potest ratione prosperum spera-
re succellum, atque ad optatam peruenire vi-
ctoriam? Si presumit alter sanctiorem per-
uertere ex hoc: si forte, suæque illi suggerat
concupiscentia fiduciam, quod fieri possit, il-
lam de sua exturbet virtute, impudicitæ suæ
propellat iacturam; non poterit in te charitas
Dei, fiduciam tibi ingerere, quatenus ex hoc,
si forsitan zelotus peccantem reprehendas? Tru-
stunt D. Hieronymus & Theodoretus commis-
sionem à Domino præceptam Hieremias. Man-
dat propheta: pergat, prædicet, reprehendat,
arguat populi sui peccatores, & formæ
virtutis loquendi non vulgari: *Sic in atriis domus
Domini, & loqueris ad eos &c.* Noli subtrahere
verbum; si forte audiant & conuertantur. Va-
de, admone illos, si forte audiant, & con-
uertantur. Idem præcipit eadem formula E-
zechiel: idque non semel: *Dices ad eos, si
forte audiant, & quiescant.* Quid hoc rei Do-
minus, si forte cur hoc ponis? Tunc casus
ignoras euentum, & quod illis non sit vatis
tui profutura correptio? Hac phrasi Deus vit-
tutis, respondet illi, ut arbitrij ostendat liber-
tatem, & quod de nullo sit desperandum, ut-
que tu noueris, quod si Deus, qui præcitat,

in cap. 26.
Hierem.

Hiere. 26.
2.

Ezech. 2.
5-7.

III.
Sic tu
quoque
peccato-
res argue-
re si forte
conuer-
tantur.

non profuturam prophetæ correptionem, præcepit
illi nihilominus, ut hoc agat: *Noli subtrahere
verbum*: Etenim licet sciat, quod illam non ca-
pient, tamen cum libertate polleant arbitrij,
illam possunt capere, seque conuenerere: *Si forte
audiant, & conuertantur*: Quamò tum magis, qui
hanc non habes scientiæ certitudinem, quod te
non audient, sed quod ut plurimum est possibile,
quod te peccatores audient, illos debes corripere,
illos adhortari.

Hæc erat illa ratio, quæ (ut notat D. Augustinus) 34. 2.
motus Apollonius suo scribat Timotheo, ut la-
cum patientia, mentisque mansuetudine, quod me
dam corripere peccatores, tam pertinaces, ut gra-
uitati resisterent Evangelicæ: *Eos qui resistunt
veritati, ne quando dei Deus illis penitentiam
ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à dia-
boli laqueis.* Præsertim vero, (teste D. Chry-
sostomo) cum tu nihil possis perdere: nam vel
se corripit frater tuus, vel hæret obduratus.
Si se recolligat ad meliora: proli quam im-
mensum est hoc tibi lucrum: *Lucratus es fratri
tuo*: quia pro ut postmodum dicemus li-
cet totum tibi residuum lucraretis mundum,
huius lucri nihil esset intuitu. Si recalcitret
pertinax, tuo non fraudabere premio, quod
coram & à Deo tam magnum obtinebis, ac si
quod intendebas, esses feliciter assecutus: *Non
mercedem tuam perdes etiam si non lucreris fra-
trem* (audis D. Chrysostomum) *si qua ad te
pertinent agere studeris, si quidem Deus non se-
cundum bonorum operum euentum, sed iuxta sa-
ctorum propositum coronæ largiri solet.* Minus
Dominus prophetam Isaiam, ut peccatores con-
uertat: *Et cum huius operi insulasser impendius
labore nimio tandem fatigatus, aduertit, quod
nedum non conuenterentur, sed peiores red-
derentur. Illum quantum conuicio moerentem
video, gementemque ut alterum, audio: &
leum & operam perdidit: quocirca sic ait: &
dixi: In vacuum laborant, sine causa, &
ne fortitudinem meam consumpsi.* Nullum tibi
fructum, in arena edificavi, campoque semi-
naui infructuosum. Num tibi, propheta, de-
bitum subtrahendum erit præmium? Nequa-
quam: etenim præmij mei causa, speles
mercedis, non illis immititur, sed Deo, & co-
ram Deo tantam merui laboris mercedem, ac
si opus perfectum animo præstiturum: *Ergo in-
dignum meum cum Domino, & opus meum ce-
ram Deo meo.* Cum Deo pactum ini, illi
seruio, ab illo repeto, meumque spero dia-
rium.

Has

Has rationes mellisua sua, doctaque descripsit
 subtilitate D. Bern. ad Eugenium qui licet ad
 summum ecclesie honorem Pontificatus, inulcum
 deferat D. Bern. vique quondam patri suo
 spirituali, a quo requisivit, quid sibi pro felici
 Ecclesie regimine agendum incumberet. Hac
 occasione inscripsit illi D. Bernardus quinque
 libros: De consideratione, prout notatos. Huic
 autem particulariter instat, ut diligentem sus-
 cipiat curam, corripiendis quibundam peccato-
 ribus, inflatis adeoque proteruis, ut nullum
 patereutur superiorem: Gens insueta pati, in-
 mulum assueti, gens immata, & intractabilis,
 usque adhuc subditi nescia &c. Asserit, Pater San-
 ctissime, te tales teneri reprehendere, eorumque
 procurare saluacionem. Nunc scio: Rides me
 forsitan, fore incurabilem persuasus. Non hoc
 te excusat, Primò: non enim tu solus hoc a-
 gis negotium, sed Dei manus, cuius potentia
 per facile est vincto verbo de lapidibus viros in-
 terire sanctissimos: Scio inderatum cor populi
 huius, sed potens est Deus de lapidibus istis susci-
 rare filios Abrahæ. Memento, quod dicat pro-
 pheta: Quis sibi sit reuerenti, & ignoscant, &
 conuertant & sanet eos. Secundo: ac principaliter
 notandum, quod non à te Deus requiritur,
 vide facio conuertas peccatorem, sed id agas,
 quod est ex parte tua, tibi que possibile. Non e-
 nim dicit: Sana eum, sed corripe eum. Qui
 sic tibi loquitur, non tibi curationem præcipit,
 sed curam: Curam exigeris, non curationem. Ad
 huius confirmationem expendit primò Saluatoris
 nostri verbum in parabola, de eo qui incidit
 in latrones, illum enim auolens Samaritanus
 ducensque in hospitium, non ait hospiti, nec
 ab illo requisivit, ut hominem illum à vulnibus
 sanum curaret, sed sollicitam eius curam suscep-
 petet: Adisti, Curam illius habes, & non cura
 vel sana illum. Et bene quidem sic loquitur. No-
 uerat enim Saluator noster me ius quam Ouidius
 quod non imponitur obligatio medico, sanandi
 ægrotum, sed ut sollicitus ea præstet reme-
 dia, quæ medica prælegit scientia infirmo con-
 ferenda: Verum dixit quidam. Non est illi medico
 semper reuelatur ut æger, Si præstet, quantum
 in te est medicus infirmus licet non conualecat,
 sed ob peruersas vias moriatur. qualitates, sua
 manet illi laus conligna.

Notat secundo: doctrinam Apostoli, diuina
 ascribendum misericordie, eiusque liberali-
 tati non parare, quod mercedem nostris operibus
 præstitutam, eorum non alligauerit effectui, bene
 quidem labori, quem ad illos eius amore suscipi-

mus: Vnusquisque accipiet secundum proprium la-
 borem. Et enim sciebat, quod crebro labor prope
 foret immensus, & effectus vix ullus, quodque
 non raro conueni pji. possent operarij cum D. Pe-
 tro: Per totam noctem laborantes nihil cepimus.
 Hinc, inquit, procedit, quod hæc effectus,
 quem D. Paulus in peccatoribus operabatur, ef-
 fect non minimus, de illo non gloriabatur, sed
 de labore conuertendis impensio peccatoribus:
 Paulus loquitur (loquitur & Bernardus) Plus
 omnibus laborasti: Non ait: Plus omnibus profui,
 aut plus omnibus fructificasti, verbum insolens reli-
 giosissime vitans. Alii autem nouerat homo, quia
 unusquisque secundum suum laborem accipiet, non
 secundum promeritum. Et hoc in laboribus potius
 quam in prescriptis gloriamur putant: sicut alibi
 quous habes ipsum dicentem: In laboribus pluri-
 mis. Hoc exposcit à te Deus, ut tu quantum in te
 fuit, it, proximi salutem impendas: hoc enim per-
 cito, nihil ultra requirit, & tua tibi manent me-
 rita: Ita sic tu quod tuum est, nam Deus quod suum
 est, facit absque ulla sollicitudine, & anxietate,
 curabit. Plania, riga, seruiam, & tua expli-
 cabis partes: Tibi nihil deperit, dicente Scriptu-
 ra: Reddet Deus mercedem laborum Sanctorum suo-
 rum.

Ad propositum expendunt D. Chrylost. a. D. tro viuu-
 Angustin. b. parabolam talentorum. et quod illi d, pera. uia
 quod Dominus seruis suis præcepit, quando sua
 illis tradidit talenta, non ea mente fecerit, ut
 illi lucrum reterrent ex illis reponatam, quibus
 negotiabantur, sed hoc tantum, ut ipsi ex
 illis talentis his & illis distribuere. Domi-
 nus autem ipse lucrum repeteret, vnde sic al-
 terum reprehendit: Quare non dedisti pecuniam
 in an ad mensam & ego utique veniens eum vsu-
 ris exegissim illam d. Cur ad cambium meam lego do-
 his & illis non dedisti pecuniam, & ego ab
 illis exegissim eius rationem? q. d. interpre-
 te D. Chrylost.) vos ad hoc tantummodo con-
 stringo, ut Dei pecuniam erogetis ad vsu-
 ram, hoc est verbum suum diuinum, suam
 doctrinam, suam correptionem, ad conuer-
 tendum, lucrandumque peccatores. Si his illi
 non respondeant, ab illis seueram Deus repeteret
 rationem, sicutque residet tribunali quo fru-
 ctu illas acceperint sibi facultates, & cur lu-
 crum non reuulerint expectatum. Proinde, si tu
 tua non succuris correptione peccatori, hunc
 ob sua puniet scelera te verò ob omisam plester
 correptionem. Porro si illum admonueris, tibi
 dignam rependet pro eo mercedem, quod in gra-
 tiam fecisti peccatoris, alterum vero pro peccato-
 ris.

VI.
 Merces
 non esse
 etui, sed
 labori
 promitti-
 tur.

2. Cor. 3.
 & c. 15.

Luc. 5. 8.

D. BERN.
 2. Cor. 11.

23.

Sap. 10.

17.

Ho. 32.

4. in Gen.

In pro-

Ho. 32.

Luc. 19.

23.

VII.

Allego-

ria de ta-

lentis.

non castigabit lenius, eo praestertim quod a te traditam, non suscepit correptionem, nec saluti suae consuluerit, nec illum assumptum finem, quem illi, ne mergeretur, adiecisti. Eritque hic articulus singularis, ad formandum aeternae suae processum damnationis pro ut dilveat Dominus per Ezechielem his verbis declarat, quae ex sententia D.

L. de corr. Augustini, omnes enervant oppositas rationes, eorum qui dicunt: Domine mea ne uti-
16. quod est ultimum, quam emendabitur correptione: Si non annun-
17. Ecce. 3. 17. tianeris ei, neque locutus fueris ut avertatur à via sua impia, & vivat, ipse impius in impietate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram. Si autem tu annuntiaueris impio, & ille non fuerit conversus &c. ipse quidem in iniquitate sua morietur, tu autem animam tuam liberaisti. Hoc opus illi ad graviorem cedet damnationem, tibi vero ad salutem, praemium, mercedemque infinitam.

Inferatigitur ex his D. Chrysost. & efficaci contra te urget ratione. Sit ita, quod agricola seminet, necdum nulla securus de messe, sed quod fieri possit, quod quicquid agit, inutile sit & sibi perniciosum, quoque ad extremam redigatur fortunam, ut eorum plurimi, annis sterilitatis, & quod saepe sapienter mittat piscator sagenam, nulla alterius fiducia fretus utilitatis, quam temporis perditionis, & patientiae. Alius denique navi marique se committat, nullius certus lucri, sed se suaeque omnia maris fluctuum exponens discrimini. Tu vero, qui certo certius nosti nihil tibi hoc in casu posse deperire, si correptionem seminaveris, si rete fratri tuo capiendo expanderis: quia quemcumque res eveniunt habuerit, certa semper spectat te merces, salua sunt tua tibi praemia, mentis tamen adeo vitas iners, & excusare te posse tibi persuadeas hac friuola ratione: nullam referam utilitatem? Cave ne tibi Deus impropere: Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego vrique veniens, cum usuru exegissem illam. Quadrant optime proposito verba D. August. Quid

D. Aug. tibi est curare aliena peccata? sufficit mihi animam
Tract. 10. meam integram servare Deo. Eia, non tibi venit in
in Ioan. mentem servus ille, qui abscondit talentum, & noluit erogare? Namquid accusatus est, quia perdidit, & non quia sine lucro servavit?

§. 14. Si hac vice fructum non feceris, altera facies, & Dei causam iustificabis.

Aliam addit confirmationem D. Chrysost. si quam ut tertiam ponimus rationem. Dic la mihi, precor, quando robustissimam quercum vis quereum demoliri, quam vix extensis valis fatis complecti brachijs, vel pergis de caute seculo sapientie dissecare lapidem praegravem, quid tibi prosperi successus ingerit quavis, fiducia? Quia tu praesumis ratione quercum prostrernere, arduis arboris durissimam, & quae singulos repercutit ictus ascher? Quo modo lapidis dissecare fragmen, quod mallico contusum scintillas emittit ardentissimas? Dices, Domine: quia non vis desilam ictu vel duobus, sed ad centum vique & mille si necesse fuerit, ingeminando insatigabilis. Proximus tuus impudicus scortator, quercus est (inquit D. Chrysost.) glandes germinans deliciarum, aptum pascentis porcis alimentum, huc etenim, ut alter prodigus sedulus intendit operi. Ne putaveris, quod unico illum ictu sis deiecturus, sed ictus sunt iterandi, sapiens ex hac & illa parte corripendus. Petra est, quam si corripimus reptis alicui perculseris, in te scintillas eiaco labitur. Non hoc te deterreat, redi, verbera multiplicata, confide, quod tandem aspirante Deo de vita sua perverta illum sis relecturus: Quamodo vno die cadet (loquitur D. Chrysost.) qui tanto tempore radices misit? Si enim vis, si res, si cunctas, si milles, &c.

Phrasis hoc declarat S. Scripturae, quae corripere, monere, praedicare, vocat seminare, ut notantur D. Chrysost. & D. Basilii b. & hoc ipsum indicat Spiritus S. termino usus seminandi. Labia sapientum disseminabunt scientiam. Expertus agricola; (loquitur D. Clemens Papa ex persona D. Petri.) non ideo, quia non feliciter successit, nec fructum attulit quod semel seminavit, ab opere desistit, nec ultra reuertitur, quinimo hoc repetit opus animosior: iam enim dixit Spiritus S. Mane semina semen tuum, & vespere non cesset manus tua, &c. Debet se habere D. Petrus admodum seminantis, aiebat D. Petrus.

Hæc est D. Ambrosij, sententia: Subtiliter enim expendit, quod Noë egit cum columba. Primum emisit columbam de arca: Quamvis Noë non invenisset, ubi requiesceret pes eius, remissa est columba ad eum in arcam. Noë columbam introduxit, & septem diebus sustinuit. Modo videamus, si diutius sunt aquae & iterum emisit columbam: Columba

Vi aduertis (audi monentem Ambrosium) quod
bonum sapientis optimiunque propositum semper stu-
diis erant: ei emendare, corrumpere vagantes, si quem
in principio resillire conspexerit, tamen communi aucto-
ri corrigendi non desperet profectum. Aduerte (in-
quit) quod tadem reuera sit ad eum columba ra-
mum pertrans: oliuæ virentibus folijs victoria
triumphique memoriales: ad te quoque pacificus
reueretur ille qui primus te tibi monstrabat in-
fensum & gratiter offensum, oleum ac lu-
cem reuinet, qui ramum mittit oliuæ smaragdi-
num. Quid plura? diuine nos hoc docet Sal-
uator noster, quod ille qui nos hodie voluit
ob dictam veritatem obruere lapidibus, mane
altero mutari possit. Etenim hoc dedit disci-
pulis suis responsum, remeate volens in Iu-
deam Lazarum suscitaturus. O Domine, obij-
ciunt discipuli: *Mado te volebant Iudei lapi-
dare, & iterum vadis illuc?* Apage, respon-
det Christus: *Nonne duodecim sunt hora diei,
& breui temporis spatio mille subiaceret homo
mutationibus. Celeberrima est illa D. Angu-
stini propositio: De nullius hominis correctione
differta, quem patientia Dei vides vincere non ob-
stant, sicut Apostolus ait nisi vi adducatur ad
penitentiam. Tandem aduerte, (aduertit D.
Chrysostomus) quod Deus ipse, sciat licet
quod suam peccator repellet correptionem, inspi-
rationemque rejiciet, quam intus in animam im-
mittet, imò quod illam parui pendet, contem-
net, non desistit tamen à corrigendo, monen-
do, & lique sceleris sui demonstrando feceritatem:
*Tamen si Deus, cui explorata sunt futura, sepe
dixit, & nihil perfecit, & neque sic destitit tamen,
præfret litter, non esse persuasurum. Suam vult
Deus causam illustrare, cunctis ut liqueat, quod
in nullo defuerit peccatori, nec ullo possit hic
tempore hanc obtinere rationem: Me monuit
nemo.**

Ita misit Moysen ad Pharaonem, ut eum cor-
ripere, monerique iam hoc, iam illo modo,
nunc verbis, nunc supplicijs. Noueratne Deus
quod Moyses oleum & operam perderet? ra-
tione: quoniam præmonuit de hoc Moysen:
*Non audiet vos Pharaon. Ad quid igitur iubes,
ut illum adeat reprehensurus? Ut pateat quod ex
mea parte non defuerim illi quoad eius emen-
tationem erat necessarium, cuiusque claritas sit
iustitiae damnatio. Eodem modo præcipit E-
zechiel, pergat, & arguat populi sui contu-
maces, quem tamen præmonet, scito cha-
ritissime, quod furdo canes, laubique late-
res, illis non proderit tua correptio, quibus*

Hieron. Bapt. de Laniura, Tom. II.

mo ferocius irritabuntur, & in te rebelles
excandescunt: *Domus exasperans est, & irri-
tatores sunt. In quem igitur finem mitis præ-
dicatore? Ut constet omnibus, quod graue-
tum in me fuit, debitum adhibui remedium, &
eorum sit culpa adscribenda perditio, rugæ
in iudicio testis sis fidelissimus, quod illos meo
nomine corripisti, statum illis apperisti pericu-
losum, in quo vivebant salutis incertum, nec non
discrimen animæ manifestum, hæc omnia nihilo-
minus sunt aspernati. Ipse redemptor noster præ-
seiebat, suam à Iudeis doctrinam fore repellen-
dam, imò quod cum in prædicationis suæ mer-
cedem in crucem essent acturi, illam nihilo-
minus aduertis, iterato reuertentem, & ab E-
uangelista continuò illud intelligis: *Iterum di-
xit illis Iesus. Ut quid Domine? Ad id scilicet,
quod ipse ait: Insistite: hæc est sapientia a filiis homi-
num. Eadem de causa Christus prædicat, quod
mittere velis prædicatores, & prophetas, præ-
seius tamen, quod illos non essent audituri,
quid dico, audituri: potius castris, lapidaturi,
occisuri: Ita ut dicere Domino licuit per O-
seam, quod ipse illos occiderit: *Occidi eos. in Ose. 6. 5.
verbis oris mei. En quam strictè præcipiat, cor-
ripiant, moneantque peccatores, non solum
cum vitæ propriæ discrimine, sed mortis suæ
certitudine, & non solum sine ullo in correptis
fructu, sed cum certa scientia, quod in secle-
ribus suis essent morituri. Hæc omnia ea men-
te, ut propalam sit contra te iusta Dei senten-
tia, quod ambabus tibi succurrerit maribus au-
xiliorum, per se ipsum interius, & per prædi-
catores, aliosque qui te corripiunt, exterius, ti-
bi que possit impropere: *Quia vocavi vos &
renuistis, extendi manum meam, & non fuit qui
aspiceret, despicistis omne consilium meum, &
inreparationes meas neglexistis, ego quoque in interi-
tus vestro ridebo &c.****

Ex his argumentum sumit D. Gregorius Nyss.
sen. *Nonne Iesus docens pietatem & veram reli-
gionem serra dissectus fuit? Nonne Hieronymus sua
prædicatione abdicans & abigens idololatriam, cla-
more populi fuit accusatus, eumque exciperunt ci-
uicem, & catenarum cruciatus: Nonne Zacha-
rias inter templum & altare? &c. Nos autem non
dum pro veritate colaphis castigamur &c. Idem
argumentum prosequitur D. Chrysostomus: *Quid
mihi obijcis, quod si talem arguero peccatorem,
vapilabo? Quæ non insula perfert verba me-
dicus à phrenetico, quos non impetus quibus
in eum excandescit, & nihilominus non de-
sistat curando medicus, & corporis salutem con-
sulet.**

E e e e

fulen. finem.

Ioan. 8. 8.

Mat. 11. 11.

29.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

38.

2. Cor. ii.
24.

silendo, quanto tu magis prospicere debes anime incolumitati? Paulum Apostolum considera. Quid agis celestis predicator? Totus sum in curando, reprehensione, doctrinaque mea peccatores. Quoniam sunt, obsecro, illi? Iudaei & Gentiles. Quomodo te habent? Me Iudaei flagellis caedunt: *A Iudaeis quinquies quadrageus una minus accepi.* Gentiles me colaphis irident, & affligunt: *Gentibus fustigium &c.* Num idcirco despondes animo, reprehensionem intermitis? Haudquaquam rec ab incepto desissam, quamdiu anima aucta corpori sepevixero: *Sed nihil horum vereor, nec facio animam meam pretiosorem quam me, dummodo consummum cursum meum & ministerium verbi, quod accepi à Domino Iesu.* Nouerat utique Apostolus: quam sit anima Deo pretiosa, qui pro ea sanguinem suum vitamque contignauit. Tu ergo pro illa, nec verbum dabis correptionis, admonitionis, exhortationis? Fustius haec insequitur D. Chrysostomus quem legisse delectabit.

§. 15. Corripiendo tempus festare opportunum, sicut Onagri venatores, & Tobias cum pisce.

✠ 32

EX eadem ratione, cum sit hoc praeceptum affirmatiuum tempus requirit opportunum, sicut confiteri, audire missam, & debet solutio non enim deceret, ut media nocte pergeres debita soluturus, quando suis conclusis aditis creditor in lectulo suauiter obdormiscit. Et si quaecumque aguntur: ut prudenter agantur proprium tibi commodumque requirunt tempus, ut laetis ostendit Salomon: quanto magis fraterna correptio: quia tali tempore illum apprehendes quo de illo facies quidquid placuerit (a) & altero, quo te diabolo deuouebit, vitaeque perdendae exponet discrimini. Quod autem particulariter, (inquit D. Chrysostomus) tibi venit attendendum, hoc est, nec illum accesseris correpturus, quo tempore passionem male ordinata feruentius corripitur: tunc enim, ut ait Salomon: *Expediit magis irae occurrere rapis facibus, quam furui confidens in stultitia sua.* Expecta donec se remiserit: etenim tunc fructum suum referet correptio copiosum.

1. Aduerte quod Redemptor noster Hierusalem Christum ascendit ad diem Paschatis celebrandum exspectauit donec festi celebras medietate: *Ascendit iam die festo medietate.* Non ascendit

ipsis prioribus festi diebus, sed transactis quibusdam dum iam solemnitas medietate. Licet congruum fore videretur, ut statim in ipso festi principio ascenderet, cum enim esset illa Paschatis solemnitas in honorem cultumque Patris sui, videbatur ratio exigere, ut à primo iam die cum alijs eius celebrationi interesset. Quare in hoc ipsum primum adesse oportebat, cum postmodum ut Magister alios in se ipso doceretur esset diligentiam, ac sedulitatem, quae ea quae Dei ipeant obsequium esset accuratius diuina. Et hoc eo liquidius ostenderet, quo citius ipse alios anteverteret. His non obstantibus optime quadrat (a) quod non in principio, sed festo medietate ascenderit: cum cum in templo praedicaturus ascenderet, peccata Hierusalem, ceterosque peccatores correpturus, diuinae suae sunt opus prouidentiae tempus oblatum, quo omnes essent parati, & hora opportuna populo praedicandi. In ipso Paschatis exordio prioribus diebus omnia tumultu turbabantur & clamoribus, ex omni namque confluxant regione, ad diei celebritatem, & accedentibus Hierusalem prima erat sollicitudo conquirendi hospitium, quibus quiescerent, si mutuo firmiter apprecabatur aduentum: quia velut in primo occursum cognatorum amicorumque illos notitia obligabat, sibi inuicem congruolari, visitare, recreare, vincto verbo, stupet tu cuncta miscabantur. Porro circa Paschatis expirationem, vltimis diebus, omnes perfectionem cogitabant, sibi valedicebant, & ad iter faciendum omnia disponebant: cuncta ergo hac illos reddebant inquietos, nec comicio, fraternae correptionis, tantae responderet inquietudini: ipso autem festo medietate, nihil erat quid simile timendum, omnes erant tranquillissimi, sedati omnes: Tunc igitur Christus ascendit praedicaturus: *Iam die festo medietate.* Tempus etenim opportunum docendi, reprehendendi, & occasio optima, ut effectum correptionis fortians, hac est, quando terrenis anima tumultibus liberata conquiescit.

Hoc D. Paulus profunda quadam expendit doctrina: *Obsecro fratres ut abundetis magis, & operam detis, ut vestrum negotium agatis.* Quod tibi principaliter est curandum, ut lucrum in te Christi doctrina operetur, est quietudo spiritus, animaeque tranquillitas. Hac enim tuum ages optime negotium. Hoc vnicum nostrum dico negotium, in Christi proficere doctrina: hoc etenim nostra redditur secunda saluatio, quod est nobis in

(a) haec de
delcra y
panilo.
D. CHRYS.
Ho. de fid.
Ania.
Pron. 17.
22.

conteniens maximè negotium; mundi quippe
 carnalique tractare negotia; à nobis est non parum
 alienum. Vestrum agite negotium, ut autem hoc
 propriè feliciter succedat, mentis studete tran-
 quillitati: licet namque iam temporis affectus
 te moueat, licetum temporalium, carnalique de-
 lictis, hac mentis quiete non moleste feret præ-
 dicatores, fratresque tui correptionem, nulloque
 letore desiderium tuo imprimetur cordi cæle-
 stium. En tibi stagnum quietum & tranquillum,
 quàm sunt eius aquæ planæ, sedate, quasi sta-
 gnans esset olus, illuc accede, & in eo videbis tibi
 præsentatum, & velut suis ornatum stellis firma-
 mentum, arbores illud circumcingentes, ino &
 tepsum propria expressum figura conspicies.
 Porro parumper expecta, donec aquæ constan-
 tur, & nihil horum, quæ prius vidisti, te modo
 videre miraberis. Quis hoc egit? Aquatum tur-
 batio. Visne tibi cælestium insculpat prædicatores
 affectum? Visne tibi proximus fraterna correptio-
 nem tuam proponat peccatum, peccatique fœdita-
 tem? Anima tuam compone. Etenim hac quie-
 tudine, non magni laboris est illi imprimere, quod
 tibi conducatur, quo tui nperagas fructuose nego-
 tium; scilicet, quo synce: & serio de peccato
 medicus egressum, tuæ salutem animæ com-
 plectaris. Animâ quippe non medioctenter inordi-
 nata turbata passione, vix ullam refectet correptio
 utilitatem.
 Corruptio serviti intellectui, quatenus illi hoc
 ratio demonstrans, quod ne videat impedit ecci-
 tas passionis, cum inis videlicet enormitatem ab
 eo non tetrahat, voluntatem: ad hoc instituitur
 correctio: quo namque tempore passione turbatur
 intellectus: ratio in eo nihil efficit. Hoc igitur
 tempus observetur, quo tranquillus est & remis-
 sus, tunc autem ad bolidem cadet admonitio,
 nec non intellectus voluntatem alliciet, ad odium
 fugamque peccatorem. Est enim hominis intel-
 lectus, dux voluntatis. Quam concinne Domi-
 nus Moyfi præcipit qua ratione cortinas taberna-
 culi cooperiat: Quinquagenas ansulas cortina
 habebit in utraque parte insertas, ut aius contra
 autem veniat, & altera alteri possit aptari. Tali
 nult modo cortinae connectantur: Vi cortina corti-
 nam trahat. Connetz sunt tabernaculi cortinae
 Visne trahere secundâ, trahere primâ. Ita se habent.
 intellectus & voluntas, promptè namque sequitur
 voluntas, si prius attrahat intellectus: sicut
 quietem desiderat intellectus, ut in eo ratio
 operetur, quæ illum attrahat, ita ad hoc tem-
 pus requiritur facienda correptionis oppor-
 tunum.

Admodum elegans est illa D. Ambr. sententia,
 sollicitudini iuxta medicorum, qui, ut infirmo
 præscribant purgationem, tempus expectant, quo
 maturius humores sunt dispositi: Si medicus me-
 dendi tempus expectat, ut a gestu egrediatur
 medicina subsidia deferantur, ne acerba adhuc,
 & immatura (ut asserunt) agnido, curationis re-
 medys relucetur: quanto magis explorare nos con-
 uenit, ut maturè & opportunè medicinalis ser-
 mo procedat, qui non accendere luttum, sed lenire vi-
 deatur.

De asina Sylvestri, alias Onagra, refert
 propheta Hieremias quod quo tempore cepu-
 la desiderio inalefcit, nullus est qui eam ca-
 piat, currit enim instat venti septentrionalis.
 Unde sagaces venatores, nullas illi capiende
 tendunt insidias, sed tempus observant quo par-
 tes doloribus cruciatur, etenim illo tempore
 instat agniti mansuescit. Hoc illis significa-
 tur: Onager affectus in solitudine, in desiderio
 animæ suæ attraxit ventum amoris sui, nullus
 auertit eam, omnes qui querunt eam, non de-
 sciunt, in mensuris eius inueniunt eam. Currit
 hic ut Onager suis insiliens desideriis, toto præ-
 volat impetu. Dmte illum, modo tempus non
 est illi capiendū congruum, observandū dū dolo-
 ribus anxietur, occasionem sume, dum eum
 aduersis ex vnici filij morte, ex bonorum iac-
 ctura, ex morbi gravitate non modicè contri-
 stari, tunc diligenter accurre, tuos extende
 laqueos. Attende Domine precor, ne tu sis
 tuarum culpa calamitatum, ne illa tui te du-
 cant gressus, recognita quomodo coram Deo
 tua se habeant negotia, mente revolue, ne
 in hoc & Deo gratus non respondeas, ser-
 uare conscientiam quoties Dominum exacerba-
 ueris.

Quinimo & ipse Deus nulli alligatus tempori,
 suis in actionibus liber, horam expectat conue-
 nientem (inquit D. Chrylost.) Quæram, arbitra-
 ris, fuit ratio, cur eo temporis momento, quo
 David deliquit, non illi Nathan miserit, conti-
 nuo? Numquid opus illi est observare tempus,
 temporum gubernatori? Minime, continere se vo-
 luit, tempusque expectare, usque dum paululum
 Davidis passio deferveret: Vides in ipso peccati vi-
 gore obcecata animam, & obturatas aures. Quid
 te deceat, parumper exspectes, ne: velox accurras
 alterum correpturus, quâdo grauius passione, qua
 si mentis impositus perturbatur. O Abigail pruden-
 tissima, cuius D. Gregor. ponderat discretionem
 quam non latebat vii sui Nabal Erynnis furibun-
 da, quæ pessimè Davidis exceperat legatos, qua
 Eccc 2 vitam

VI.
 Peccator
 ut Ona-
 ger est
 capiedus.
 Hier. 1. 24.

VII.
 Deus ipse
 tempus
 spectat
 oportu-
 num.
 D. Chry.
 Rom. 5. de
 peccat.
 Tom. 5.
 3. p. postor
 ad Rom. 17.
 & Ho. 11.
 in Exce.

vitam suam, suas facultates, totamque familiam periculo subiecerat, manifestum. Damni, vult admonere virum imminuentis, videt inebriatum. Tacet sagax mulier, dormire sinis, do: et vini digerantur humores crassiores quibus inops iudicij detinetur; hoc agit quod postmodum Spiritus S. consulerat: *In conuivio vini non arguas proximum*. Mane verò, vt virum vidit

VII.
Abigaëlis
prudentia
in corripiendo
vino.
Ezech. 13.

D. GREG.
Hom. 11.
in Ezech.

¶ 40

IX.
Ionathas
quoque
prudentia.

1. Reg. 19.

7.

sibi reddidit, mente tranquillum, omnem rei gestæ narrat seriem, aperit, cui exponebatur, periculum, quo sic vt nihil magis, confunditur, aut moque perterretur incredibiliter. Hoc à te requiritur, quod si frater vino passionis absorbeatur, & velut iudicio mentis orbatus insolescat, credidit eorum quæ illi dixeris sit aliquid additurus? Num tibi persuades, quod aduertet discrimen quod illi proponis, si appetitus violentia supra modum perturbetur? Dimitte illum, conquelescat puerumper, vt enim congruè notat D.

Gregor. *Ipsa eadem persona secundum factum sit altera.*

Nullum reperi medicum adeo inexpertum, qui purgationem præscripturus, qua totum alterandum est corpus, non prius studeat humores, medicis potionibus præparare, spectare tæpus, obseruare lunam, nec non aeris temperiem notare, hocque non semel, sed sæpe sapius: etenim ventris euacuatio, quæ tempore congruo præscripta valet releuare infirmum inopportuno tempore exhibitæ, poterit vitam adimere languido. His conformiter notat Lyranus Ionath Principis, filij Saulis prudentiam. Vidit hic die quodam Patrem suum omnis impotem adeo consilij præ nimio in Dauidem odio, vt ob nominis tantum expressionem, lancea voluerit, illum perfodere, muroque configere. Silet tum temporis, prudentique dissimulat aholescens, at postmodum vt se passionis ardor remisit, patremque vidit per campos alacrem, fronteque exporrecta, nulla grauatum passione, hunc cum eo sermonem instituit. Domine mi Rex, numquid gratum tibi foret, si de Dauide inter nos paucis disseramus? Non aliud possum opinari, quam Dauidem finitris apud te falsisque criminacionibus accusari. His exorditur, patrique loquitur, & instar chiroreche illum reddit placabilem, ac placabilem; vt filio respondeat. Equidem tuis assentior, fili mi, rationibus: *Vult Dominus, quia non occidetur*. Est autem hoc illi consilio conforme, quod dedit olim Angelus Tobie iuniori, referente sic S. pagina: hic ad rapam fluminis Tigridis accedens, piscem videt immanem feris voracem dentibus, à quo

se timebat diglutiendum. Exclamat, & Angelum X. inclinat: *Domine inuadit me*, Fili mi, monet Angelus: *Trabe eum ad te*, de fluminis inuadentis impetu, quem continuo gaudebis in domo stare agni tractabilem: nec tallax promissio: *passionem in secum attractus: Caput palpiare*. Hoc enim tibi prædico agendum cum proximo tuo. Foras tibi mendas, si ne fratem accelesis, ab illo te deuorandum? Illum de rapide passionis torrente extrahere, donec se remiserit, expecta, & cum pacificum esse mireturque letaberis.

Hoc nobis duabus inuicem Spiritus S. sententijs. Quarum prima hæc est: *Sapienter absque ira dunt sententiam, et autem stultis confusum proximum est*. Legunt alij: *Sapienter dissimulant sententiam*. Quod sapius sapientior, & qui melius nouit peccata proximi, celat illa silentio, dissimulat, vt Redemptor noster Christus: quem peccata non latebant Samaritanæ, milio tamen tempore prius dissimulauit, & quasi nihil horum sciret, subiecit: attamen postmodum, tempore congruo illi cuncta propalat, effectum optato, vt ipsa sedum melior euasit, sed & facta fuerit Apostola, cuius vocibus tota sit in statum reducta ciuitas meliorem. Altera ratio, sit hæc, sup. ones quod duabus de causis quis possit intermittere correptionem: vel quia peccata ignorat, vel quia nunc tempus non patitur, illud est ignorantis, hoc vero sapientis: *Est tacens non habens sensum loquela*. Et est sapienter tempus aptum. Est qui tacet, quia loqui non nouit, & est qui tacet, quia sapiens est & prudens: *Homo sapiens tacet, vt que ad tempus, lasciuus autem & imprudens non seruabit tempus*. Non quam primum proximi noueris peccatum, illud expedit vt corpus, ad tempus sile, si aptam non esse videris occisionem: nihil enim ita tempus requirit opportunitum, quam sermo, vt alteri sit fructuosus. Ideo semini comparatur, quod tempus expectat singulare, terræque præparationem, vt fructum adferat abundantem. Semina mense lunio triticum, aut quando terra præ nimia fecunditate marcescit, & tribulos spinasque colliges. Quando suo dicitur verbum tempore, nihil conuenientius, quod Spiritus S. hac declarat similitudine: *Mala aurea in lectis argenteis*, qui loquitur verbum in tempore. Quando verò tempus non permittit, hoc summæ tribuitur prudentiæ, quod Dominus ait per Prophetam Amos, *domini* vt ibi notat D. Hieronymus de quibusdam contumacibus locutus peccatoribus: *Cognoui malitiam scelera vestra, & scitis peccata vestra*. Ideo

islo prudens in tempore illo tacet quia tempus
malum est. Et hoc dicto sapientis correspondet:
Ex ore fami reprobandum parabola: non enim di-
cit illam in tempore suo. Hæc omnia sapientissi-
mus & eximius Doctor noster Christus com-
prehendit (ex mente D. Chrysostomi) expo-
nens quem sibi habeat seruum fidelem: eum
scilicet: Qui dat illis cibum in tempore. Fideles
seruus & prudens, duo illi tribuit epitheta, fide-
lis & prudens: ab his enim duobus necesse est
sit laudabilis, quem seruum oportet esse perfe-
ctum. Primum, fidelitas in facultatibus. Secun-
dum, prudentia in dispensando, ut unicuique
quando, & iuxta id quod conuenit, erogat. Plus
satis factus ille foret oeconomus, qui Domini
facultates alio pergeret medix noctis silentio
dispensaturus, quando sopor solet homines oc-
cupare, & sensibus non constant integris. Hoc
a te requiritur, si fidelis, adhibens correptionem,
nem, etrogans doctrinam, consiliumque dispen-
sant: pariter sis prudens, hoc est, hæc suo tem-
pore disponantur: In tempore suo. Non quando
sensibus alter deservitur, ratione ex nimia bile
caret, aut passione conturbatur. Ad rem expen-
dit D. Hieronymus loquendi formulam Mala-
chie prophete: Labia Sacerdotis custodiunt scien-
tiam, consilium, doctrinam. Numquid conue-
nientius diceret, labia Sacerdotis consulum,
prædicant, docentque scientiam? Non diceret:
ostendit enim, Sacerdotem consilium, correc-
tionem & doctrinam non debere effundere tem-
pore non opportuno, sed correptionem temporis
seruare opportunitati, quando potest esse fructuo-
sa. Etenim seruat agricola triticum nec non nisi
tempore seminat illud opportuno, quando præ-
videt illud ab arvis suscipiendum, radicelque
acturum, in illis profundissimas.

§. 16. Inter te. Ne canis sis odor, ut pecca-
ta seferis aliorum, illorum qua tibi occur-
rerint curam suscipe.

41
A Lias circumstantias includit hoc verbum:
Si peccauerit in te. Quod significat, inter-
prete D. August. a. nec non D. Thom. b.
Dumtaxat. Te scilicet. Prima circumstantia est: ut certo, &
indubitanter sciat, quod alter peccauerit: quod
si ex meris suspitionibus, seu tuis imaginationi-
bus credere non possis, vllum de proximo pec-
catum, minus tibi licebit de illo proximum cor-
ripere, quinimo, de proximo, omnibusque be-
ne est sentiendum, de quolibet hanc ferendo.

cenfuram, quod te meritis longè antecedit, iux-
ta regulam Apostoli: Superiores tunicem arbitran-
tes, & cum eodem dicendo: Confidamus de vobis
meliora, & viciniora saluti. Nec dubium est, Hebr. 6.9.
quod si solis adductus suspitionibus alterum re-
prehenderis; communi respondebit tibi prouer-
bio. (a) Licet ex ea ratione, non sis solutus ab
obligatione corripiendi, si hanc videris laxis ha-
benis efficiendi, illum qui se periculis exponit, chas pri-
non quidem ut de commissis peccatis, sed ut il-
lum committendi peccatum, eripias periculo. tene be-
Secunda: Cum illud tu particulari noveris: chas,
tunc testibus D. Augustino & D. Thom. pec-
cavit in te frater tuus: quando namque pecca-
tum omnibus innotuit, non te in particulari, sed
offendit omnes, unde illud emendare conuenit
iudicibus, & publicis personis, omnium perso-
narum viceque obeuntibus. Et de illis scribit Apo-
stolus discipulo suo Timotheo Episcopo, ut per-
sonæ publicæ in dignitate constitutæ: Percantes
coram omnibus argue, ut & ceteri timorem ha-
beant, ut exponit D. Augustin, probatque varijs
S. Scripturæ testimonijs. Et clare patet, eo quod
Dominus præcipiat: peccatorem tu corrige, grat. cap.
eius tamen honori consulens, ut dicemus, pec-
cator autem publicus, nullo honoris iure præ-
fulget, quamquam quod si crederes, quod,
quitalis est, ut tantum tibi deferat. quod in
illo effectum tua sit habitura correptione, hanc illi
præstare debes elemosynam.

Tertia declarat hoc verbum: In te, habet Tertia-
enim singularem hæc propositio: In. Emphaticum,
Iuxta Grammatices regulas, quando regit ac-
cusativum, quod significat ad rem aliquam mo-
tum, sicut ad terminum, & obiectum suum. Nec
est aliquid adeo grammaticale, per quod SS.
Patres D. Augustin. a. & D. Thom. b. non sub. a. Tract. 29.
tilissimos 3. Theologiæ conceptus manifestent. in Ioann.
Hoc concessio, quod peccatum dicitur: In te? ad med.
Illud scilicet quod te conuenit, tibi occurrit, Ser. 16. de
incide in te. Non enim obligas (asserit D. verbis D.
Augustin.) ut qui persona es particularis alte-
rius inuestigare peccatum, hoc enim esset, ire b. 2.2.9.24
te ad illum, te illi obuiam procedere sed tunc 6.2.
tantum quando ille tibi non quasi occurre-
rit; non enim tuum est vitæ mores inquirere a-
lienorum. Ne tibi persuaseris quod Deus te ha-
bere velit fiscalem curiosum, aut canem sa-
gacem, aut ut aliena veneris peccata, aut a-
ctiones indagares aliorum; satis namque tibi D. Aug.
negotij est, ut te ipsum inuestigas: Admonet nos Ser. 16. de
Deus (ait D. Augustinus) non negligere inu. verb. D.
tem peccata nostra, non querendo quod reprehendi-
mini. T. 10.
Lecce 3. dno,

Prom. 24.
15.

das. sed videnda quid corrigi: alioquin efficietur
vita aliorum exploratoris. Et nobis hoc prohibet
Spiritus S. Ne insidias, & querat impietatem in
domo iusti, neque vastis requiem eius. Porius te
monet D. Gregorius, licet alij tibi narrent aut
aliquid contra proximum tuum referant non
statim eis fidem adhibeas, non enim vult, quā
tibi loquatur alter intentione, nec quo spiritu,
nec quā veritate, nihilque facilius, quā aliquem
decipere, & iam deceptum agere aliquid, in pro-
ximi sui detrimentum.

42.
L. 1. Dial.
6. 4.

11.
D. Grego-
rij exem-
plum.

2. Reg. 6.
Or. 19.

Ex quibus interrogationibus responderi sibi à
Petro Diacono obiecta. Enarrabat illi summus
piusque Pontifex prerogativas, meritaque mo-
nachii sui temporis nomine Equitij in quem qui-
dam luore stimulati falsas Pontifici detulerant
informationes: citat Monachum Pontifex, ille
verò ut verus humilis, ilico itinere se Romam
versus accingit. Priusquam appelleret, visione
mirifica Deus Pontificem plenus instruxit, lecto
decumbentem. Equitium virum esse sanctitate
conspicuum, accusatores autem perversos, quo-
circa ministrum exemplo destinat, proficiscer-
etur, & ubicumque occurreret Equitio, libe-
rum abire præciperet, virumque honoraret. Quò
audito Petrus Diaconus de hoc summum in-
terrogat Pontificem: quid hoc Pater Sancte,
sicine potest summus decipi Pontifex? Cui
sic Divus Gregorius sili mi, cum Pontifex sit
homo, falli potest, quando non procedit ut Pon-
tifex, si vero ut Pontifex procedat, cum cer-
ram habeat & infallibilem Spiritus sancti as-
sistentiam, non potest in suis falsi decretis, ne-
que errare definitionibus: sed in vulgaribus fa-
cti negotijs, falsis similiter seduci potest infor-
mationibus, ut ceteri hominum, idque tantò
facilius, quanto sunt plures Pontificis occu-
pationes, maior negotiorum varietas, & po-
pulorum quibuscum agit diversitas: Quid mi-
raris Petre, si fallimur, qui homines sumus?
An non recordaris (inquit) Davidis, qui cum
vates esset adeo illuminatus ut Dei sapientie
nosceret occultissima, semel tamen atque ite-
rum falsis se criminationibus delusum sensit,
quibus coram illo filius Ionathæ quo non habuit
amicum fidiorem, accusabatur, sic ut cre-
dulus nimis: eo processerit, ut eius publicanus
facultates, non levi iniuriam afficeret iniuriā?
Si tam eximius propheta falsebatur, ut vera cre-
dens sibi delata, quanto magis tu potes falli,
qui nec vates, nec summus Pontifex agnoscer-
is? Quid ergo mirum, si ore mentium ali-

quando in aliud ducimur, qui propheta non sumus?
Si illis, qui ita tibi loquuntur, fidem non te oportet
adhibere, nec idcirco consilium currete pro-
ximum correpturus, quanto minus te decet pro-
ximi inlagare peccata, postmodum à te corripienda?

Hanc sequens doctrinam D. Thom. Attende
(inquit) a: ignoras correptionem fraternam
elemosynam haberi spirituale? In illa igitur
te gere eò modo, quo in corporali. Non obli-
garis tu, qui persona es particularis, inquire-
re, qui sint in hac civitate pauperes, quibus
erogare possis elemosynam: nec tenetis exa-
minare, num talis media habeat nec ne suffi-
cientia, ut illi succurras laboranti. Quando te
pauper accedit, aut suam tibi manifestat inopi-
am, tunc illi tu succurrete tenetis elemo-
synā. Verum est, quod personas decet publi-
cas, diligenter inquirere, & reipublice in-
vestigare necessitates, ut convenienter illi adhi-
beant remedium. Ita tibi incumbit agendum in
elemosyna correptionis. Hoc significare vo-
luit Dominus, in casu cuiusdam blasphemi,
cum quo quid agendum esset dubius Moyses
Dominum consuluit: cui ille. Hoc age. Qui
non audierint illum dum Deum blasphemis
appeteret, desistant ab illo, cum enim illis
blasphemia non occurrerit, non habent ipsi
quod inquireant. Qui verò blasphemum audie-
runt, ut persona, ad quos accessit blasphemia,
mittant illi super eum manus suas, eiusque
caput, & reum morti adjudicent: *Ponant ven-
nes qui audierint, manus suas super caput eius,*
quando debeo manus superponere corripiendo
peccatorem? Quis suas debet superponere ma-
nus? Quando peccatum eius te non quaten-
tem accedit, ubique occurrit. Non debet quis
esse in iudicando stultus, sed nec præceptis ni-
mis. Tam erant ad Sacerdotium irregulares
qui prægrandem habebant nasum, quam qui
habebant minimum. Nares habere debent iustas
ac proportionatas, quæ offendant, quod offactu
placuit est, sed curiosè nimis hand intelligent
hoc quippe producit in Republica sediciosos,
quos Romani vocabant: *Delatores*: quos hic di-
cimus sulsurrones, de quibus Alexander ab Alex-
andro quos idcirco Tiberius Cæsar immanissi-
mis afflicebat supplicijs. Non est hæc Dei vo-
luntas, ut ad corripiendum fratrem tuum, sis ex-
horum numero, nec superfluum defectuum eius
inlicitas inquisitionem.

O Sanctissime David: quid tu de talibus?
Dicitur.

Detrahentem secreto proximo suo hunc persequeretur. Detestatur Deus illum, qui secreta proximi sui peccata persequatur, ut illa divulget, fratrilque detrahat asimulationi. Non hoc Deus statuit præcepto illo fraternæ correctionis. Plurimos inuenias fufurones, qui te milenis accedunt fallacijs quas de tali videntur, de tali audierunt. Noueris illos à Deo maledictos. Prudens ac sagax, vult Deus, ut sit Sacerdos, in odo em sentiendo pestiferum, attamen non nimium sic ut illum tanquam venator indaget. Cum malus percipitur odor defectus peccati, que proximi, corripitur; verum non curiosius inquis, ut habeas quod in illo corripas, etenim hoc summo, et Deo displicet. Ex his consueui multis confidere curiosis aliorum vitæ canibus odorifugis. Hæc omittite, nec aliorum velitis nescire actiones, præter enim iniuriam, quam alteri facitis, eius inquirentes actiones, vos ipsos molesto implicatis labyrintho, & actui tam tardioso, quam vobis sentitis esse proximam arguere, & meditari, qua ratione vobis sit impendendum fratri reuocandum.

§ 17. Inter te. Corripe: passeris occultando sanguinem. & illis circumstantijs, quibus usus est Elifens.

41. **M** Odò videamus, qua ratione fraterna sit facienda: correptio: est autem Dominus noster, Magister adeo sapiens, ut patitur nobis agenda præcipiens, modum explicet faciendi. Primo: Corripe eum inter te & ipsum solum: q. d. in secreto, sine strepitu, ita ut tollas peccatum, illius tamen honori consulas: Corripe eum inter te & ipsum solum studens correctionem, & parens pudori: (consulit D. Augustinus.) Foris enim præteritanda incipit de se, de se sentire peccatum suum, & quem vis correctiorem, facies peiorem. Expollulat Diuus Hieronymus, & quidem grater nos omnino factos esse præposteros. Nobis iniungit Deus, ut fratris peccati consilij illum corripimus, & ab alijs abscondamus. Hoc nos docuit Spiritus sanctus. Audisti verbum aduersus proximum tuum? commoriatur in te, scdens quoniam non te dirumpet; peccatum proximi tibi delatum, peccore tuo demerge, ne in forum producas, ne reuelas ueris alijs, sed vade, corripe illum clauiculu, ut se corrigat: Corripe amicum, &c. ne iterum addat facere, corripe proximum, &c. Ita ut, &

de peccato proximum corripas, & tamen illud alijs serues incognitum. Nos autem proximo ne verbum quidem dicimus, alijs verò fratris peccata propalamus, videmusque satisfecisse, si quemque pramoremus, quod illa secreto sibi ferret, cum ea ipsi soli confidamus: ita ut ea dicamus omnibus, & etique in secreto, quasi vero illud non esset, ea omnibus, & publice promulgare. Audite verba D. Hieronymi: Quid mihi prodest, si alijs mala mea referas, & cum certatim omnibus narres, sic singulis loquaris, quasi nulli dixeris alteri? Hoc non est me emendare, sed vicio tuo satisfacere. Correetione fratris cura peccatum, & secreto eius prospice dignitati Expertus chirurgus ita notaculam applicat, ut carnem tantummodo putredam, & cancro infectam resecet, integram verò sanamque prætereat. Doctus medicus hunc curans, cauet ne hepatis noceat.

Rem admiratione dignam præcipit per Moysen Dominus populo: Homo quicumque de filijs Leuit. 17. Israel, & de aduenis qui perigrinantur apud vos, si venatione aique aucupio cepit seram vel auium, quibus vestri licitum est, fundat sanguinem eius, & operiat illum terra. Ne omnino appareat, vultque eum videat. Quid hoc Domine tra refert? Quid inde mali: quod passeris sanguis iaceat discorptus, omniumque spectabilis conspectui? Significare voluit, quod præmanibus habemus. Num peccator haret captus & illaqueatus? cito accurre illi, sanguinem illi extrahere peccati, tuæ correctionis, sanctæque cultro admonitionis: at ea fiat cautione, ut nullus id videat, cooperi terrâ sanguinem, sit inter te & ipsum solum. Sanctissimus Ioseph quando multis interfectis (4) amice fratres suos intendebat reprehendere; de peccato in eum commissio proditorie venditionis, ut eius illos pœniteret, prius egredi foras omnes præcepit Aegyptios, & quotquot aderant præsentis, ita ut solus cum illis ipse remaneret. Deus reprehensus Iob de quibusdam verbis, quæ grauioribus pressis afflictionibus inconsideratè protulerat, illum scorsam duxit, ut nullus amicorum audiret reprehensionem, quinimo, ita eius consuluit honori, cum eum inter se & ipsum solum arguisset, ut postmodum eum eiusdem amicis collocutus, Iob Aaronem, & Deum, ipsos acriter reprehendens, quod vnum illum sanctissimum præter omnem modum conuiuijs indigne lacerassent, præcepitque ut facti ab illo veniam

D. Hieron.
Ep. 4. ad
Rustic.
T. 1.

II.
Ioseph
fratres
sues oc-
culte re-
prehendit.
(4) de suis
de multis
datis y
pr. far.
III.
Similiter
& Deus
Iob Aaronem, Ma-
riam.

indigne facerassent, praecepitque ut facti ab illo veniam flagrarent, nec non deprecarentur, ut pro illis apud Deum sequeretur intercedat, ad obtinendum sceleris indulgentiam: Iterum correpturus Aaronem & Mariam Moysi fratrem &

Num. 12.

scio rem ob gravem contra Moysen murmuratorem, iussit illos vocari separatim, ad secretiora tabernaculi. Hinc quoque (monet nos D. Augustinus) prudentiam a discipulis gloriosi Iosephi, cum enim adeo molesta de sponsa sua coelesti torqueretur suspicione, dum vidit praegnantem,

D. Avg. Ser. 16. de noueratque se nullus esse consciunt, nec illam verb. Do. ad forum adduxit, nec sparsit in publicum, ce-
rum. 140. latque silentio: Restabat (inquit ille) certa adulterij suspicio, & tamen quia ipse solus sciebat, ipse solus sciebat, quid de illo aut Euangelium? Ioseph autem cum esset iustus, & nollet eam divulga-
re, &c.

Apposite vobis refero historiam Elisei, & quid egerit, puerulum a mortuis suscitaturus, ea namque de causa hanc suis narrat Spiritus S. omnibus expressam circumstantijs. Moritur puer, praemittit vates Giezi ministrum baculo suo mutum, ut eum puero superimponat. Non ob hoc resurgit puer. Eo descendit de sua solitudine, quam in monte colebat. Eliseus, cubi- lum in-
IV. greditur, cadavere iacente in lectulo, ac pri-
Quaratio- mum: Clausit ostium super se & super puerum.
ne Eliseus Idque, ne se, neue puerum quis videret; & sta-
puerum te tim (secundum) cor suum in Deum sursum
n. scit. erigit, exorans ut tanto suum daret miraculo
subsidium. Tertium: se puero coniunxit: oculis
oculos, os ori, brachia brachijs; corpori corpus.
Quia vero ipse magnus erat, puer autem paru-
lus: Incurrauit se super puerum. Et eo facto
suum illi communicat calorem, corpusque pusio-
nis paulatim cepit incallescere, quod ante pra-
frigore obriguerat. Quartum: surrexit prophe-
ta, & per cubiculum deambulabat huc atque
illuc (a) circumcirca puerum, & demum re-
uertitur, copulat se puero, superque eum sep-
ties iacuratur. His puer aperuit oculos, stre-
xitque rediit. Hoc muneris tui est, si mor-
tuum eripis ad vitam excitare peccatorem. Puer
est, eoque nomine peccatorem communiter vo-
cat Spiritus S. ob defectum iudicij.

4. Reg. 4.

IV.

Quaratio-

ne Eliseus

puerum te

n. scit.

subsidium.

oculos,

os ori,

brachia

brachijs;

corpori

corpus.

Quia vero

ipse magnus

erat, puer

autem paru-

lus: Incurrauit

se super

puerum. Et

eo facto

suum illi

communicat

calorem,

corpusque

pusio-

nis paulatim

cepit incal-

lescere, quod

ante pra-

frigore obrig-

uerat. Quartum:

surrexit prophe-

ta, & per cubiculum

deambulabat

huc atque

illuc (a)

circumcirca

puerum, &

demum re-

uertitur, copulat

se puero, superque

eum sep-

ties iacuratur.

His puer aperuit

oculos, stre-

xitque rediit.

Hoc muneris

tui est, si mor-

tuum eripis

ad vitam exci-

tare peccatorem.

Puer

est, eoque

nomine

peccatorem

communiter

vo-

cat Spiritus S.

ob defectum

iudicij.

Primo; congruum non est medium, illi baculum superponere, non peragitur hoc ne-
gotium baculis, obiurgando durus, excitando seditiones, lacessendo conuictijs: non se-
veritate, non asperitate: non enim vult Deus, ad aquae de petra quantumlibet dura, produ-
cendum, virga Moyses & Aaron illam percutiant:

si namque petram percussis, ignem non a-
quam extrahes, sed: Logumini ad petram, Num. 20.
Expendit Divus Basilus quod de iusto probo. Nam
quitur David & ipse iustus: Opprobrium non est
accepit adversus proximum suum. Quod hic
optime quatrat, ait Divus Basilus q. d. quod
ore suo vir iustus nulla habeat non opprobrij
aut iniuriae verba, quibus fratrem suum acius
reprehendat: illi enim potius fratrem imitatur
acerbius, quam emendabit. Non illi repro-
brandum, scurra, nebulo, proditor, infans,
non est hic verberibus agendum: illis etenim,
qui homines sunt, plus profuit suave verbum,
quam mille verbera insipienti. Plus proficit cor-
reptio (teste Spiritu S.) apud prudentem, quam co-
rum plaga apud stultum.

Secundo: Deo preces fende, ut suam ti-
bi gratiam largiatur, qua verba tua operentur
efficacius, orationem deprome, quam Esther
ore deprompsit, dum cor Regis Assueri studet
immutare: Da mihi fiduciam, Domine rex De-
rum, & universae potestatis tuius sermonem con-
positum in ore meo in conspectu leonis, & trans-
fer cor illius. Sed ostium occlude, ut solus sis,
hoc dico quod Saluator noster dicit: Inter te,
& ipsum solum, ne magnum clamoribus excites
streptum, ita ut omnes, quid agas, intelligat.
Demum te illi coniungito, oculis oculis, cor-
pus, & super illum incurvare: te, inquam,
eius conforma mensura, tibi persuade, quod si-
cut ille, tu sis miserabilis, carne & ossibus
constans, infirmus, repletus, ut ille, mis-
eris, in o. grauioribus, eius extolle stemma
nobilitatis, exalta familiam, personae posite-
ra dignitatem, rationes adhuc & similitudi-
nes in rebus, quae eius bene continentur in-
genio.

Sagacissima fuit virago illa piissima Iudith,
superbi Dei hostis, tyrannice Holofernis de-
iectura, ac prostrata celsitudinem. Primo
se coram Deo in oratione humilis prostravit,
aspero testa cilicio, diuinam opem implora-
bat, instabat ieiunijs, molestis gemitibus
cordis singultibus, caput cinere conspergens:
atramen postmodum ut se crudelis oculis of-
ferret spectandam tyranni, grataque adesset,
factem ornauit, capillos compsit, mundum
induit muliebrem totaque procedit picturata haec
etenim omnia placere nouerat illi, quem subin-
gare conabatur. Adit autem Spiritus S. Quia
nam omnis ista compositio non ex libidine, sed ex
virtute pendebat, & ideo Dominus hanc in illa pul-
chritudinem amplexatus, ut incomparescens decore
viresceret.

min oculis appareret. Non aliud illo prætende-
bat corporis cultu, quàm tyranno se spectabilem
gratamque reddere, per hunc se conformans il-
li quod tyranno, cuiusque nouerat oculis accep-
tum, quò illum superaret. Vade, tu fac simili-
ter, vt de peccatore latam referas victoriam, te
prius coram Deo seruienti filias oratione, ge-
mitibus, suspirijs, vt iam diximus: deinde vt te
illi præsentes, illum adeas correpturus, orna-
tum indue placabilem, illud assume quod illi
præ ceteris noueris acceptum, suæ conforme
inclinationi, gratum palato, hoc inquam,
quod præcis libentius audiretur oculisque
conspicuum.

VII. David Rex erat inclutus, muneris illius erat
Nathan audire, & facere iustitiam, hoc indumento se
David ea Nathan adornat, ingreditur enim coram Regia
populi, maiestate, penitus fieri iustitiam. Casum com-
mittit, ponit indutrium, adeoque congruum, vt Da-
uid oculis mirum in modum conueniret, il-
lique se pasceret, & oblectaret. Hoc modo, a-
nimaduerte quàm attentas illi præbuerit. Rex
aures, & quàm bene potuerit ingressum obti-
nere, quo Regem sibi subitum per omnia red-
dit. Hoc autem est te mederi peccatori, sicut
Eliseus puero. Deinde cum Eliseo obambula
circumque velut accipiter, qui quo com-
prehendat aquilam, huc arque illuc circum-
uolat, aerem captans, seque disponens, vt
quando videtur ab ea longius distare, super il-
lam decidens comprehendat. Ita Nathan Da-
uidem apprehendit, vt diximus: quòs gyros
circumit adeo, quantum videtur, à proposito dis-
sitos? Hic suam videtur ad diuentem intendere
rationem, cui greges, cui arma plurima
&c. Quando autem David vt tale quid dili-
genter auscultat, & centum à se distare leu-
cis arbitrat, eum impetit: dicendo: Tu es
D. Gregorius, ille vir. Quod eleganter expendit D. Grego-
rius. Ad agrum medicus venerat, secundum
vultus videbat, sed de patientia dubitabat. Abs-
condit igitur ferrum medicinale sub veste, quod
educit subito fixit in vulnere, vt secantem gla-
dium sentiret ager, antequam ceruicem, ne si
ante ceruicem, sentire recusat. Ne directe in
directum intraret, proximo peccatum suum
proponens, & velut creta pilam in oculos
eius iniecturus: infausto namque ceder omi-
ne.

2 Reg. 21. Cursor erat Asael velocissimus, atque Spi-
ritus S. quod ducem exercitus directo voluerit
Fugerit non cursu persequi, qui fuga sibi consulebat. Egre-
ssus tunc hoc Abner, monente insequentem, vi-
deri. Hieron. Baptista, de Lanuza Tom. II.

de quid agas, Asael, cave ne me directe in to-
directum prosequaris: Ne compellat confidere te tendus.
in terram: declina siue ad dexteram, siue ad
laeuam, daque locum fugienti, erimusque pa-
riter incolumes? Nonne ille audire monentem,
quocirca iuratus Abner auersa hasta in inguine
transfodit Asaelem. Circumstantiam notat Spi-
ritus S. singularem in victoria Davidis de Gi-
gante: volens etenim vt lapis quem dirigebat
fronti capitis insisteretur, prius fundam hac-
que illacque circumduxit: Circumducens fun-
dam percussit Philistheum in fronte, & infixus
est lapis in fronte eius. Lapidem illum circum-
ducto correctionis, priusquam de funda lin-
guæ tuæ profiliat: cum etiam venarum aper-
tor, priusquam lanceola venam operiat, bra-
chium allinit superius & inferius. Quid agit D.
Paulus fratres suos correpturus? se illis com-
metitur, se vt illos, sceleribus esse constitutus
obnoxium: Audistis conuersationem meam ali-
quando in Iudaisino: quoniam supra modum per-
sequebar Ecclesiam Dei, & expugnabam illam
&c. Quoties reuertit correpturus Corinthios:
Factum sum insipiens, quamque suppliciter obse-
crat: Sustinete me, supportate me. Quàm diluci-
dè demonstrat, quod illos vnicè diligit nec aliud
nisi illorum velit salutem. Hoc enim est cum
Eliseo inspirare, calidumque de corde spiritum
educere, demonstrare, quod cum sincero dili-
gas affectu, vt animam tuam habeas, & in-
de prodeat, quod illum intendis, admo-
nere.

Nota Richardi de S. Victore modum, quem
præscribit Dominus D. Iohanni quo Pergami E-
piscopus corripitur: vt incipiat, de multis præ-
ter laudis illum extollendo, dicens, quod eo ip-
so, illum instigaret, ad ea, quæ talia non e-
rant, reparanda: quod, inter infideles fidelis corri-
piendus, nec non perfecta fidei conservaret con-
fessionem: Scio ubi habitas, ubi sedes est Satana, Apoc. 2.
& tenes nomen meum, & non negasti fidem
meam &c. hoc ipso reddes tibi beneuolum, &
viam sternes reprehensioni, dicendo: Sed habeo
contra te pauca. Hoc quo fulges, magnum est
bonum, id verò, quo deficiis, parum est, de sa-
culi namque potes illud emendare, vt in om-
nibus sis talis, qualem quis posset optare, ab
eo qui tanta, quanta tu, pollet auctoritate. Richard.
Verba Richardi vobis propono: More prouentus de S. Vi-
medici agit, qui pusillanimitas impatiens tenelli, Apoc. 1.1.
& timemus infirmi, apostema primum circum in Apoc.
quaque sanuiter tractat & tangit, & postea ser-
uam infigit, & latenter purgationem sapienter 211.

F f f f

educit,

D. CHR. *educit. Fufius hoc tractat D. Chryfoftomus dicens: quia unus non irritetur peccator, eius circumueamus peccatum, ipsum ab ipso deducendo, & elongando: hoc est, illi declarando, quod tota non fit illi culpa imputanda, quod mala fuerit societate seductus; quod vehementi fecerit preffus occasione. Eo modo, dicit, aduertens quod Galatas Paulus arguat, ab illis scelus diuertens, & alios asperius accusans, in quos stomachatur, illos à Deo prælicens fore castigandos. Ipsum præstat, loquentem audiamus: Volens ab illis amouere culpam, ut aliquantulum à crimine recreant ad excusationem venire queant, hunc in modum loquitur. Ego confido de vobis, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit iudicium, quicumque est ille.*

XI. *Culpa etiam alijs adscribenda. Gal. 5. 10.*
 ¶ 46 Idem D. Chryfoftomus eloquenter aduertit expellens formam, quam idem seruauit Apostolus correpturus Corinthios de defectibus, quibus inflati quidam diuitijs, alij sapientia ostentatione notabantur, illamque commouebant Rempublicam, dum quisque suas erigit factiones, excitans schismata in non leue suarum consuetudinum & prædicationis Euangelij præiudicium. Ut autem illos de his argueret, primam illam scripsit Epistolam Diuus Paulus & amica præmissa saluatione, pacifice oculo: Gratia vobis & pax. Sic igitur exorditur: Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo Iesu, quod in omnibus diuites facti estis in illo, in omni verbo, & in omni scientia, sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: ita ut nihil vobis deest in ulla gratia, expectantibus reuelationem Domini nostri Iesu Christi. Hæc audiens D. Chryfoftomus conuersus ad Apostolum sic eum alloquitur: quomodo sanctissime hæc dicis Apostole? Nonne hæc mens tua est illos de suis arguere sceleribus, multis etenim & grauibus & omni correptione dignis inquamur? Qua ratione supponis illos innocentes? Illos esse reprehensibiles ut carnales sine spiritu, sine vilo Dei timore pernicaces: multi namque de similibus grauioribus sceleribus insimulantur? Illos esse corruptos, ut Zelosos, inuidos, inuidos, inuicem prouocantes, commouentes, homines sine virtute, sine charitate? Quale munus igitur hoc exordium, gratis agens Deo, nihil in illis reprehensione dignum inueniri? Ne miseris, respondet D. Chryfoftomus.

¶ Primo: sciebat enim Apostolus: quod si

plures essent ique graues Corinthi peccatores, quos reprehenderet, erant & inter illos alij virtute præclari, laudeque dignissimi. Secundo: quod dicat, nullum inter illos defectum posse reprehendi, secundum illas loquitur gratias, quæ omnes in illa vigeabant Republica. Alij namque gratiam habebant orationis, alij donum prophetia, linguarum alij, scripturam quidam interpretabantur: pro vi postmodum declarat Apostolus. Tercio: respondeo, velim aduerti, quod sibi proponat Apostolus illos corrumpere, ut autem huic viam pareret reprehensioni, blandè ingreditur, & ab eorum orditur præconio, non propter illos qui talibus præfulgebant, de quibus illos laudat, sed propter illos, qui illis carebant iuxta consuetudinem S. Scripturae quibusdam in locis: tandem morem sequitur (inquit) loquens communem: sicut enim supposito communi, & ab omnibus recepto nationibus prouerbio, dicitur (¶) vrbantatis verba non obligant: ita quoque ut quempiam disponas, qui tibi benignitate non vulgari deuincitur, eum verbis alloquens comitis, laudis non perfectæ, sed quam deberet promereri: Etiam si laudes non sint effines veritatis, certo tamē in consilio inserta sunt, ut vici minuantur ad ea, quæ sunt dicenda. His dictis sua procedit Apostolus correptione, verbis amicis, suauioribus, ut eorum corda demulceat, eodem obsecrat, fratres cognominat, interponit deprecationes quæ pauperibus sunt propriae, teste Spiritu S. quando diuinitum corda sibi deuincere satagunt: Cum obsecrationibus loquitur pauper. Obsecro Vos fratres (inquit Apostolus) per nomen Domini nostri Iesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata: si autem perfecti in eodem sensu, & eadem sententia. Attende, monet D. Chryfoftomus quale suorum præmittat correptioni principium: eum enim illos de maxime pernicioso, quo rei erant, excusare peccato prætenderet nempe schismatis ac diuisionis in materia fidei, & sacramentorum, verbis exorditur præludique suauioribus. Fratres mei obsecro vos per viscera per nomen Domini nostri Iesu Christi: ut in vnum conueniatis: Videtis quemodo sensum, & per aliam debeant fieri correptiones. Etenim si lanca percutiēdo incipias corrumpere, prouocabis alterum non emolles: Si statim quidem vehementer increpaueris inimicem officies, & impudentem. Vltimis progreditur Apostolus, correptionis lancea profundius penetrante: vocans illos animos meos fratres, sibi ab alijs relatos esse dicens de

secus

sed aliquos, nec delatores nominans, illos ex-
primet: Retulerunt mihi, sed non credo quod
omnia sic se habent, licet fieri possit, ut aliquis
sit defectus: significatū est enim mihi de vobis fra-
tres mei ab his qui isti Colocet: quia dissensiones sunt
inter vos, & ex parte credo &c. Hoc quidem bene,
hic optimus est corripiendi modus, ut blandus,
& amicus sit introitus, verba quippe laudativa,
viam muniunt correptioni, ut nec moueatur, nec
grauiter irascitur, qui comitis tuis verbis & lau-
dationis temperatur. Hæc omnia concinne D.

Greg. Considerandum quod elatos vultus: plerum-
que corrumpimus, si eorum correptionibus quadam
laudum fomenta miscemus. Inferenda namque
sunt illis, aut talia bona quæ in ipsis sunt: aut decet
dum cerē, quæ poterant esse, si non sunt: & tunc
denique refecanda sunt mala, quæ nobis displicent,
cum prius ad audiendum, eorum placabilem mon-
tem fecerint: pramissa bona, quæ placent. Nam &
equos indomitos blanda manu prius tangimus ut
nos nobis plenius postmodum etiam per flagella sub-
iugamus: & amaro pigmentorum poculo mellis
dulcedo adiungitur, ne ea quæ salutis profutura est,
in ipso gustu aspera amaritudo sanietur. Si hoc ita
periteris, oculos peccator aperiet, vitæque
perditam recuperabit.

§. 18. Frater tuus. Moneat te, quod pecca-
tor frater tuus sit: sicut animalia & pisces:
† Iob & Abisai.

47 D E inde peragēda est nobis peccatoris cor-
reptio, ut quid ad fratrem per inueniendū
eo namque Christus id præscribens man-
dat: in nobis ut tale representat: dicendo: Si pec-
cator tuus in te frater tuus. Notat D. Chrysostomus. D.
Pau. præ cæteris scripi, & prudentius correxisse
peccatores, imo ipsum plus solum, quàm mul-
tos. huius officio incubuisse: quodque ea de
causa nomen illo fuerit vltus: Fratres: Et ego cū
1. Cor. 13. venissem ad vos fratres. Fratres, voluntas cordis
ben. 10. mea. Hoc quippe nomen hominem reddit ben-
uolū: cum quisque beneuolus fratri suo sit:
D. Chry. Quasi eiusdem (inquit) videri partem, & doloribus
suis, & progenitum, eundem habentem patrem, eiusdem ali-
1. ad Cor. mentis educatum. Vult igitur Saluator noster, ut
Tern. 4. peccatorem velut fratrem attendamus, & hoc
quod ait Apostolus intelligamus: quod eū non
habeamus ut inimicū, sed ut fratrem nostrum,
imo amplius, quàm si frater esset eadem carne
1. Thys. 5. progenitus: Nolite quasi inimicum exstimare, sed
3. 15. corripite ut fratrem. Excitat natura, prouocat san-

guis ut suo quisque faueat fratri: quinimo quo
tempore frequentius fratum in Ioseph odium
ebulliebat, coram tamen dixit quidam: Ne occi-
damus eū, Frater enim & caro nostra est. Et post-
modum Ioseph pror & creatus Egypti ut fra-
tres redderet securos, scirentque se nō esse per-
detos, altiori voce, & obortis lacrimis illis
ait: Ego sum Ioseph frater vester, quem vendidisti
in Egyptum: nolite pauere. Affectum meum vobis
affirmo beneuolū, dum me vestrum fateor
fratrem, & ut talein me vobis propono.

Miramur nec immerito dum legimus quā
sua sincerē & diligenter animalia auxiliatur, Animalia
eiusdē dū sunt speciei, naturæque similia. De
Elephantis narrat Plinius. 4. quod si eorū quidā
in foueam deciderat, accurrunt festinē alij ramos,
lapides alij deferentes foueā implent, quo pos-
sit qui cecidit in colu nis euadere. Refert Ahan.
differēs de pisci- us, qui præ cæteris animalibus,
minus domanter subduntur, regentūque disci-
plinæ de piscibus Authia, dicit, quod mox ut vi-
dent alterū suæ speciei hamo captū, accurrunt
reliqui, quorū huius sustinent, ne pondere cor-
poris totus hamo co- sigatur, alij detinent ne
piscator illū aquis captiū extrahat. Similiter de
alio, qui dicitur Escarus, & alio nomine Rumi-
nalis: eo quod inter alios pisces, ipse solus ru-
minet, de quo meminit D. Hiero. & vulgari no-
mine dicitur Cantennus: quā primum enim ad-
uertit suæ speciei alterū hamum confixisse, oc-
currenē quasi velans accurrit, qui proximior est,
ac dentibus secū demordet, ut qui captus est, li-
beretur: quod si alterū viderit fuscilla compre-
hensum de qua se non possit extricare, conuolat
eiusdē speciei alter ad os accedit fuscilla cau-
dā immittit, quā qui captus est ore cōpre-
hendit qua illum trahit, imo fuscilla ex-
trahit aliquo licet labore molestetur. Cum igitur
hoc possit in piscibus natura, on nis legis ex-
pertibus, qui se mureo deglutunt, quid in nobis
hominibus aget ipsa gratia, qui proximos ut
nos ipsos præcipimur diligere?

Optimē hic quadrat Domini verbum persā-
tam: Erubescite Sydon, ait mare. Quod propositio no-
stro valde congrue declarat D. Greg. Tā efficax 3. p. pag. c.
est fraternitas fundata in carne & sanguine cot-
ruptibili: quid nō operabitur fundata in esse di-
uino gratia, in ipsius Dei carne & sanguine: de
qua sic audio Apostolū: Multi unū corpus sumus, 1. Cor. 10.
omni qui de uno pane participamus. Quam non tē-
adhibet diligentiam frater, qua liberet fra-
trem, quem dolet ab aliis fratribus circum-
uentum, vel ducius habitum, vel à Mauris
F i f f 2 capti-

1.
Animalia
& pisces
se mu uo
iui ant.
a Lio. 8. c.
8.
Lib. 1. de
hist. anim
Eodem 11.
c. 4.
L. 2. com.
Iouinia.

captivum, aut manibus traditum inimico-
rum?

¶ 48. Videtur Christus vsus hoc verbo, *Frater tuus*, nobis ad memoriam reuocare notam de duobus fratribus Abisai & Ioab historiam, quam plenius exaram habemus. Suis singuli copiis hostibus obuiam processerunt, vt ferocibus, ita potentibus: licet autem ambo militiae duces essent strenui: vt praelium fore periculosum cognouerunt, hac inter se conuenerunt condicione, vt quisque suos ad alterum desisteret oculos: Dixit ergo Ioab ad Abisai fratrem suum.

Si prauauerint aduersum me Syri eris mihi in adiutorium, si autem filij Ammon prauauerint aduersum te, auxiliabor tibi. Esto vir fortis & fugnemus pro populo nostro, & ciuitate Dei nostri: Dominus autem faciat, quod bonum est in conspectu suo. Suadet enim ratio, cum simus inuicem fratres mutuo nobis fauere. O quam crudum gerimus bellum, quam multos inter & graues versamus inimicos: *Confortati sunt qui persecuti sunt me inimici mei iniustissime multiplicati sunt super Ephes. ca. capillos capitis mei.* Heu quam feroces! Non est nobis tollitatio aduersus carnem & sanguinem &c. Opus est, vt stemus super custodiam nostram, & vt fratres mutui simus, singuli alterius auxilio: hoc etenim optima lex exigit fraternitatis. Si videris quod ab inhonesta male frater tuus habeatur conuersatione, vel auaritia, seu vindicta cupiditate, qua sua illi perit altitatio, facultas, anima, cito succurre pereunt: Si peccauerit in te frater tuus.

¶ 49. Ad rem expendit D. Ambrosius quam grauer se Deus irritatum ostenderit contra Idumaeos: qui praedictum illis graua, quibus eos multaret supplicia, prophetam misit Abdiam: cuius vaticinium quasi totum ad hoc reuocatur, quod omnes conuocet Deus nationes, vt federas de illis exigerent poenas, affligerent, exurerent, consumerent Idumaeos. Quia culpa, Domine? Ob non ferendam, qua in proprium fratrem exarserunt nequitiam: *Propter iniquitatem in fratrem tuum Iacob.* Erant autem Idumaei & Israelitae descendentes ex duobus illis geminis Esau & Iacob, vnde fratres nominati: autem sicut erant eorum patres. Talis fuit hic casus. Impugnarunt Chaldaei Israelitas, & captiuos abduxerunt, demoliti sunt vniuersos, illo vero tempore Idumaei iunctis manibus intuebantur Israelitas, & parum est, quod illi non tulerint auxilium, insuper & sublauebant, iridebant, nasoque suspenebant, & factioni partique fauebant inimicorum. O peruersam, exclamat Deus,

iniquitatem. Ignorasti quod ex naturali lege fraternitatis oporteat tuo te subsidio esse fratri, dum eum vides pedibus subterni inimicorum? Numquam legisti, quod ex eadem natura lege tibi praescripserim: *Et non despicies in die fratrem tuum?* Fratrem tuum ne rideas ad hoste captiuum: *Et non letaberis super filios Iuda in die perditionis eorum?* Pierne posse credam, quod nedum fratri tuo non accurras auxiliator, sed & insuper tribulationibus attritum rideas, exultesque suspirator? quocirca vivo ego, dicit Dominus, tibi superuenient qui te in cineres redigant: *Erit domus Esau stipula, & succendet.* Quis credat, quare D. Ambrosius vt idem tu perperes in fratrem tuum O Christiane: Aduertis illum ab infernalibus deuictum Chaldaeis, inter demonum abductum manus, qui vitam illi, qui animam depræderent, tu vero complicatis adles manibus, in iocum veritas omnia Christianus? Si hoc egeris, inimicus es, & frater tuus similis illis de quibus Rex David querebatur: *Inimici mei dum conueniunt pedes mei, super me locuti sunt.* Crudeles sunt inimici mei, qui dum vident me dolis circumuentum corruisse, nedum non accurrunt mihi subuenturi, sed & risu me habuerunt, fuitque scopus iocorum versus illis in parabolam. Quis intelligens fratrem suum a priatis captiuum, carenis inuicem durissimis, tripudians, hoc in publicum spargeret, praefatu non se colliberet? Quis Christianus rumore audiens, a Turca ciuitatem captam Catholicam, dirutam, deprædatam non ingemiscit, non dolet, sed potius exhilarescit, in aciem ex hoc fumens confabulationis? Non ergo gaudeamus (monet D. Ambrosius) quia scriptum est. *Ne lateris inimici tuos, quia cecidi &c. ne immerito: quoniam qui lapsu alieno gaudet, Diaboli gaudet victoria.* Et proinde doleamus magis, cum auimus perisse bonum, pro quo Christus mortuus est. Vt a notatu dignissima.

¶ 19. *Frater tuus. Corripe considerans quod qui peccat, frater tuus est, & homo, tu vero spiritualis.*

In dubie hanc doctrinam, imo & historias apud scripturam describit modum a te obseruandum, vt deus in te habeat affectum correptionis, si que te saluam proximo salutaris. Vnde D. Chrysostomus. illa praemissam singillatim expendit: *Frater* (inquit Apostolus) *Gal. 3. si pro-*

*L. 1. de Pa-
nit. c. 8.*

*Abd. v.
10.*

*III.
Idumaei
ob defe-
ctum in
fratrem
duxerunt,
demoliti
sunt vni-
uersos, illo
vero tem-
pore Idumaei
iunctis
manibus
intuebantur
Israelitas,
& parum
est, quod
illi non
tulerint
auxilium,
insuper &
sublauebant,
iridebant,
nasoque
suspenebant,
& factioni
partique
fauebant
inimicorum.*

ut si peccator fuerit homo in aliquo delicto, vos
qui spirituales estis, huiusmodi instruite in spiritu
lucis considerans tempus, ne & tu sentieris.
Offendit Zacharia Dominus lapidem, & ait
quod licet abiectus esse videretur, esset tamen
excolendus, & ut magni pretij, in templo suo
collocandus: ut autem labor operis esset pru-
dentissimi, septem super eum essent oculi defi-
gentes: Septem oculi super lapidem unum. Signifi-
cat quod licet peccator vilis sit rudis lapis
calo lingue tue oportet elaboretur: illum ar-
guendo, monendo, docendo, porro huic operi
multi requiruntur oculi, id est multa veritate
consideranda. Hæc autem omnia propositis
verbis explicat Apostolus. Primum igitur, hoc
locat ut fundamentum: Fratres. Primum: sup-
ponens id notat D. Augustinus cum corripe-
re fratrem tuum teneris, corripere teneris
tot quot sunt peccatores, quibus tua potest
prodesse correptio: omnes namque sunt fratres
tui, quomodo cumque consideretur: Fratres
sunt Dominus & servus, & Imperator & miles
divites, & pauper.
Secundo supponens quod hic non agamus,
ut illud attendas, quod ad te non spectat, sed
quod ica tuum est, sicut ea sunt, quæ fratris tui
sunt, etenim ut fratrem oportet consideres pec-
catorem. Filij estis vnius patris nempe Dei, v-
nius matris Ecclesie, vna utriusque per baptis-
ma unitas, vna mensa altaris, idem gloriæ si-
nis, lex eadem Evangelica: ratione quorum,
aciebat ipsa veritas Christus: Omnes vos fratres
estis. Quocirca componens orationem quæ ea, quæ
conueniunt, à Deo possumus obtinere, voluit
hæc protectatio nobis esset ut exordium. Deum
vocando Patrem nostrum: dicentes Pater noster
qui es in celis. Ut notat Divus Cyprianus quia
verò diffido hoc verbis exprimi posse elegan-
tioribus, quam ipsius Divi Cypriani, ipsum
audiamus: Maior est fraternitas Christi, quam
sanguinis. Sanguinis enim fraternitas similitudi-
nem corporis refert: Christi autem fraternitas v-
nitatem cordis, animæque demonstrat, sicut
scriptum est: Erat autem cor credentium unum,
& anima una. Verè ergo ille frater est, qui
non tam corpore, quam unanimitate germanus
est &c.

ut intelligas, quod eodem casu, quod frater tuus
sit, eadem ambo sis massa progeniti, atque
ex consequenti, tibi tam facilem, quam illi,
fuisse lapsum, si Deus te sua manu misericor-
diæ non tulisset: non enim amplius operi-
bus tuis, quam alter diuinam merere clemen-
tiam.

Hom. 10.

Elapsis expendimus diebus D. Chrysostom. n. 8.
doctrinam: nempe proximi defectus, sine corpo-
ris, siue animæ, à quibus nos letamur integros, Qui in-
particularis Dei dona esse misericordiæ, quæ nos suos est:
præuenit, quocirca illos in alijs notantes, ad duo con-
duo constringimur. Primum: ut Deo gratias siceret.
referamus: etenim cum sumus nos tam mise-
rabiles, quàm illi, istemque subiectis calamita-
tibus: alios occulto suo permittit iudicio in hæc
delabi crimina, nos autem suâ detinuit miseri-
cordiâ ne in eadem cæci laberemur. Ut myste-
riosa semper enolui verba Domini ad Iob, qui-
bus exponit, quantas boni Angeli isti retulerunt,
deferantque semper gratiarum actiones, dum
ruinam casumque considerant Angelorum A-
postatarum: cum enim essent omnes eiusdem
naturæ, si ipsi constanter permanserint, alijs cor-
ruentibus & pereuntibus, diuinæ hoc miseri-
cordiæ, gratiæque tribuendum, quam ipsis im-
petiit, negavit alijs: *Vt erat* (quærit Deus) *quan-*
do ponebam fundamenta terra, &c. Cum me lauda-
rent simul *astra matutina*, & *iubilarent omnes fi-*
lij Dei. De factis loquitur Angelis, ex iudicio D.
Greg. 8. & D. Hier. 6. & Bedæ, quod expressius
habent Septuaginta & textus Chaldaicus. No-
minibus illos compellat valde mysteriosis: *astra*
matutina & filios Dei. Illi (inquit) ab orbis ex-
ordio Deum opificem *Laudarunt*, & *iubila-*
runt. In Hebræo *Laudarunt*, est *Rimmen*, quod sunt *astra*
ex opinione nostri Xames Paghini significat *matu-*
rescunt gratias agere, laudare: Verbum *Iubi-*
larent in Hebræo derivatur ex nomine *Halal* semper
quod alacritatem indicat, gaudij iubiloque ani-
mæ magno valde, ut quasi hominem extra se laudant
rapit lætitiâ nimia perfusum. Hinc componi-
tur *Haleluya* toties repetitum *Halal* enim læti-
tiam est maxima, *la*, nomen est Dei, & coniu-
gendo illud in *Haleluya* significat: lauda Deum. In the-
ototo mentis iubilo. Hoc, inquit, modo me lau-
darunt Angeli, in gratiarum actionem, & ines-
tabili omnino gaudio, ultra quam dici potest
iubilarent. Septuaginta legunt: *Laudarunt me*
vocem magna omnes Angeli mei. Quæ ergo ratio?
Nomen expendo, quo illos indignant: *Astra ma-*
matutina: Videtur enim spectare illud D. Ioannes,
in visione illa nostrissima de Lucifero, & accene
terribi

II.

III.

a Lib. 29.

mor. c. 14.

b in c. 32

Iob.

III.

Angeli

Iubila-

Deum

ob donu

persecu-

raux.

In the-

lauro.

terribi

Apo. 12.

terribili, qui candā suā tertiam istellarum partem secum de celo detraxit, & ruinae demer-
sit inferorum. Hoc est, Lucifer superbiā tumi-
dus Angelos pronocavit, ut in Deum superbi
conurgerent, quo factum est, ut pars illo-
rum tertia deciderit, perierit, & in obscuras
noctis stellas sit misere transmutata. His in
chaos corruentibus, perstiterunt boni, velut a-
stra matutina, quod aduertentes, gratiā luce
confirmati, facti filij Dei, illi similes in gloria,
quā primum ad nisi sunt Deo pro collato si-
bi beneficio tam singulāi, grates rependere
instituit: cum enim omnes ex eadem essent
natura massaque creati Angelica, se confirma-
tos lætabantur in gratia, gloriā perfectos, alios-
que spectabant, misero casu corruisse peccato
rebellionis, in culpa sua perucaces, potius-
que damnatos sempiternis. O quā immensa
Deo pro tam singulāi beneficio personant
prezcomā gratiarum.

30

1. Cor. 1.

30.

IV.

Christus

est An-

gelorum

redemptor.

Ex hoc argumento perdidit D. Bernardus
illud de Christo Apostoli: *Qui factus est nobis*
sapientia à Deo, & iustitia, & sanctificatio, &
redemptio. Aduertas (inquit) verbum illud *Factus*
est nobis: q. d. tam à principio iustificatōis fuit,
sanctificatōis & redemptōis Angelorum, natus
autem in mundo: factus est sapientia, iustitia,
sanctificatio, & redemptio mortalium: etenim
nostram assumens carnem: quando *Verbum caro*
factum est, & in ea moriens, per illam nos mor-
tem iustificauit, & redemit, eo prorsus modo
quo sapius idem declarat Apostolus. Si per-
cunctis (inquit) quā ratione fuerit redemptio,
vel Angelorum redemptor: cum boni num-
quam fuerint captiui, & mali numquam fue-
runt redempti vel restituti? *Angeli numquam re-*
dempti sunt alij utique non egenes, alij non pro-
merentes: illi quidem, quia nec lapsi sunt, & autem
irreuerentes sunt. Quomodo mihi persuades
quod illos verbum diuinum redemerit? *Audi*
breviter. Qui crexit hominem lapsum, dedit stanti
Angelo ne laboretur, sic illum de captivitate e-
ruem, sicut hunc à captivitate defendēs, & hac ra-
tione fuit utriusque redemptio, solvens illum
& seruans istū. Si enim bonos tuo non seruasset
fauore singulāi, sicut ceciderunt illi, qui mali
fuerunt factique sunt dæmones, sic hi quoque
cecidissent: cum enim omnes eiusdem essent
naturæ, tam facile cecidissent hi quā illi, si

D. BERN.

Ser. 12. in

Cant.

V.

Quæ cō-

sideranda

sunt in

tristitiamque

boni Angeli

casum

perpendit

ma-

proximi

lorum, ad

Deum se

conuertunt

grates

repēdūt

casu.

meritas, & diuinam adorant: misericordiamque
malorum namque ruina, diuinam sibi collatam
attendunt laudantque bonitatem. Hoc quoque
tu in proximi tui casu contemplare. Quinto
quantum conicio, signauit Apostolus: postquam
etenim dixerat verbum æternum nobis factum
iustificatorem, sanctificatorem & Redempto-
rem, hoc est, quod ab illo habemus quicquid
in nobis boni esse gloriamur, ipsèque sit de quo
dependet nostra iustitia, sanctificatio, & redem-
ptio, subiungit: *Ut quemadmodum scriptum est: 1. Cor. 1.*
Qui gloriatur in Domino gloriatur. Non est it,
quod ægrè feras, quod in alterum excan-
descas, quem vides peccatorem, ut Pharisæus in-
tratus & fremens in Publicanum: Si namq; tu
illi similis non sis non est hoc merè manuū
opus tuarum, sed diuinæ misericordiæ id accep-
tū referre debes, cui te conuenit immensas re-
tere gratias, quod in illas miseras, defectus,
peccataque nō corrueris, in quæ fratres corruis-
se demeritis: dicit cum Apostolo: *Gratiā Dei 1. Cor. 1.*
sum id quod sum. Adde cum D. Aug. *Gratiā Dei D. Aug.*
nō sum, quod nō sum, quod superius exposuimus.

Secundum ad quod obligamur procul: ex
primo: quod te diuinā considerans prezuentum
gratiā, & bonitate suffultum, ac coalitum, quā
sicut ius, non corruisti, cui dem gratia sub-
sidio, quā te seruauit à casu illesum, fratri tuo
compatiaris, agasque de eius remedio: sicut
recolens memoriā, toties renouatam D. Augu-
stini sententiam: quam aliās perpendimus
Nullum peccatum committit vnus bonus, quod non D. Aug.
committit: et alius homo nisi sustentare: ut ab eo,
per quem factus est homo. Hæc omnia concinne
respondent illi quod ait Apostolus *Confite-
rans te ipsum &c.* De quo postmodum Amplius
dicit Apostolus: *Si praeoccupatus fueris homo in*
aliquo delicto. Notate verbum: *Præoccupatus*: q. d.
Illaqueatus, circumueni us, praeuentus, doloque
irretitus: quasi quis dicat quid miramini, quod
inter milles ambulans laqueos, in aliquem
inciderim, hæserimque conclusus? Locum est
inuidus decipulis laqueisque circumiectus, doloque
quos dæmones rostris per quas incedimus, vix ter
præparauit deceptorios: *In via hac qua ambula-
bam, absconderunt laqueum mihi.* Non tanto veli-
gat studio leporum perdicumque venator ve-
stigia, mille præparans illis tendiculas, quanto
nostra diabolus, ut incautos arreat. Condole
pauperculo, quem Satan circumuenit, quem
captiuum apprehendit. O quā steneue se mor-
uit Abraham in abiectam illam barbarorum
colluuiem: Lot etenim nepotem suum nihil

Ne quid formidantem ceperant, captivumque abduxerant. Illico arma sumit adeo strenuus ut nemquam in nepotis negotio dormiret, donec cum manibus erutum inimicorum in pristinam vendicaret libertatem. De eodem laudatur David, quando captam ab hostibus incensamque percepit Siceleg civitatem, amicos, parentes, uxoremque quas habebat, in feritatem esse depotat. Misertus est illorum, ex improvviso namque illos adorti erant inimici, quocirca cunctas intendit vires, quatenus illos barbarorum eriperet potestati. Hoc tibi pariter incumbit: Quando Praecipit fuerit homo.

Per hoc indicat Apostolus, ipsam correptionem propriam locum habere in peccatis infirmis, vel ignorantibus: hæc quippe sunt, in quibus labitur homo, circumventus, illaqueatus, suum non attendens infortunium, totus incurtus. In peccata autem malitiae non ita locum habet: etenim in illis non capitur quisquam inexpectato, nec dicitur Praecipit, sed quod ipse sibi malum vellet concutere voluntarius: de hoc agitur Theologus. Hoc idem signare voluit Apostolus, ad eundem Homo. Est qui peccat, ut homo, & est qui peccat, ut diabolus. Quando quisquam peccat ut homo, cum enim infirmus sit & ignorans, & imprudens à diabolo illaqueatur, illi compateri, nec miteris, quod stramine domus conflagret, si ignem iniciat, & in frustra diffingatur fragilis, & ex luto molli composui.

Cui precor, principaliter convenit admonere: Vos qui spirituales ista, huiusmodi instruite. Multa his verbis includit Apostolus. Primum: quod qui saluti vitaeque correptione non confutur proximi non spirituales, sed carnales est. Quod carnalia, vitæque temporalia perpendis, audique Domine, si illum corripiero, me detestabitur, eius perdam amicitiam, carnalis es, non spiritualis, ex eorum numero, de quibus sic Apostolus: Animalis homo non percipit, ea quæ sunt spiritus Dei. Ingemisce, & eiusdem Apostoli reperi verba: Carnalis ego sum, venundatus sub peccato. Qui spiritualis est, spiritualia magis pendit, curat, præterdit, temporalia licet subeant non vulgare periculum, spiritualia temporalibus confert, & perpendit quanti referat proximi saluti invigilare, quod ait Apostolus perficiens, spiritualia spiritualibus comparantes.

Secundum: quod non infirmior expediat ut sit ipsa carne spiritus, nec corporalis, & naturalis amor spirituali graviusque praveat. Numquam satis admirari potui sollicitudinem, qua

carnales student à damnis incolumes liberare sibi carnis cognatione coniunctos, filios, fratres, amicos, affines, quos periculis, iacturis, & vident oppressos calamitatis. Quæ enim mater dem filia in oculo nubes subobscura exortitur, quæ maculam conspergat venustati? Quas non inquirat aquas, collyria, remedia? Quam anxius pater dum filius ardentissimis vexatus febribus lecto decinetur moriturus? Sed quid si videat, ab inimicis ad mortem inquiri, litibus, quibus facultatum paratur rauragium, ducari? Non segnior convenit, ut sit sollicitudo spiritus, cum minora non sint pericula, damnaque spiritualia, nec sit impotentior amor spiritualis quam carnalis. Fictine potest, ut videns filium corpore laborantem tantâ torquearis curâ, quibuslibet medijs eius saluti providendo, at videns illi perire animam, nec vlla movearis omnino sollicitudine? Carnis non spiritus amore instigaris.

Tertium: non omnibus convenit in alijs defectus & peccata corrigere, ut doctrina notat D. Hieron. a. & D. Aug. b. ac Doctoris Angelici c. 2. In c. 7. sed vitis spiritualibus, ab huiusmodi defectibus Matth. liberis planum etenim est (inquit D. Hieron.) b. Lib. 2. de quod in te alijs illud Christi verificatur & à ser. Domi. peccatore poterit obijci: Quid autem vides festin. in in ratiâ cam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo c. 2. non vides etc. Hyperita, ejus primum trabem de c. 2. 2. 9. 33. oculo tuo. Sic appositè D. Ambr. notat id quod ar. 1. Iudæ patriarchæ contigit: velut enim arguere, Matt. 7. 5. & flammis exurose Thamar nurum suam ut in Lib. 2. de cestuosam: cumque in eam ut combureretur penis. c. 8. inflaret animosior respondit illa: proferens Iudæ baculum & anulum contra eum testimonio luxuria: sic ait: De viro cuius hæc sunt con. Gen. 38. cepi. Quod Iudæ os obstruit, & ad innocentiam 26. coëgit testimonium: Iustior est quam ego.

Refert D. Hieron. quod cum inter Græcos D. Hieron. non levis essent exortæ discordiæ, Rhetor qui Lib. 1. con. dam celebris Gorgias, illos correpturus librum tra. tour. edidit: non vulgaris elegantia. Cumque legem. 2. nia Tom. 2. rent illum attentius, en prodiit in medium erus inimicus Melanhius, corripere scommatibus Rhetorem lacerare. Viden quot nostras arguat similitates, vir ille, in cuius domo cum plures non sint, quam ipse, coniuges & ancilla, perpetuis inter se strident Allidij, sic ut illos nemo possit ad concordiam revocare. Hic nobis de comortia præcipit, qui se & uxorem, & ancillam in domo concordare non potuit, quo confusus alter supra modum evanuit. Præcipit Dominus leprolo: Os vestre comestum gerat, quod id solum

solum illi liceat aperire, dum suam alijs indicat Immunditiam, inflammando: Caute vobis a me: leprosus etenim sum. Emunctoria quibus lampades emunguntur, quæ propter mucum, vel elychium nimis exultum, inquinantur, vult Deus purissima sint, & mundissima auro ductilia.

Exod. 35.

Nobilis quoque, quem D. Ioannes vidit arcu & sagittis armatum, equo vehabatur niue candidiore: Hoc enim in vitæ tuæ requiritur actionibus, quatenus sagittæ correctionis, quas arcu emitteres charitatis, effectum haberent certiores, cordaque profundius penetrarent. Quinimo & hoc mihi persuadeo, hanc vnam inter alias esse rationem, quæ multi, ne corripiantur alios, cohibent: quia tales non sunt, nec moribus integri, ut par est, audientque forsitan suæ reprehensionis Echo, qualis Egyptios vehementer exterrebat, de quibus mane Deo fauente differemus.

Apo. 6.

§. 20. Sit correctio cum instructione, & doctrina, & labia tua lilia distillantia myrrham.

52

Non prætereamus aliud Apostoli verbum: *Huiusmodi instruam.* Quia (ut diximus) vocibus fieri non debet correctio commotis, ac clamorosis, quasi elles malæ causæ causidicus, sed instruendo; docendo, mentionibus oculos aperiendo peccatori, demonstrando qualiter status quo vivit, sit in Dei iniuriam, Reipublicæ scandalum, animæque perditionem. De hoc exprobat Iob contra amicos suos, quod verbis eum arguerent asperioribus, & non admonerent suavioribus. Hoc illis indicavit, ut

Iob 16.6.

notat Olympiodorus in cate. Græca Iob: Num. quid potest comedi insulsum, quod non est sale conditum? Quis cibum comedet insulsum, si sale non condidatur, quo saporem contrahat gratissimum? sal symbolum est sapientiæ. Quis patiatur reprehensionem quæ verè insulsa est si non doctrinæ, ac rationum sale, terminisque prudentissimis condidatur: quemadmodum Nathan Davidem accessit, illi casum proponendo iustitiæ & conscientiæ, quo primum illi excitaret intellectum, suæque agnosceret culpæ rationem, in

He. 11. in

Ezech.

Ad Colos.

c. 4.6.

2. Tim. c. 4.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

2.

na. Cum fratre agendum est ratione, ut homine qui vitur ratione, & non verberibus, sicut cum iumento irrationali, quocirca ait: Si preceptus fuerit homo. Eam ob causam correctio Christiana, quam nobis hodie præscribit Christus virga vocatur directionis: Virga directionis idem est ac virga quæ dirigit, docet, ducit, illuminat.

Proposito consonat symbolum, quo idem celestis declarat sponsa, sponsi sui diuinæ faciei depingens venustatem, præsertim autem labia, de quibus sic ait: Labia eius distillantia myrrham primam. Dicitur, myrrha prima, perfectissima, selectissima, efficacissima, quæ ipsa est quæ de myrrhæ arboribus distillat, ex quibus colliguntur illa namque collecta, distillis arboribus alia distillat non tam pretiosa. Conueniens aptissime symbolum est myrrha correctionis, duabus de causis: quod amarissima sit, & à putredine vermiculique præferret, quæ duo nullo contradicente, in correctione comprehenduntur. De celestis sponsi labijs hæc myrrha distillat, & de illorem qui veri sunt eius & filij & discipuli. Porro sunt labia velut lilia, vel ipsa lilia: Labia eius lilia. Varijs lilia niter coloribus cernunt, pallido, candido, melio, aureo, gemmeo, quæ de causa vocatur liliū, nomen à cæli pulchritudine coloribus distincta detrahendo, quod liliū dicimus, vel ut alij liris epithetum à Geniibus Deo adscriptum eloquentiæ, cui illud est singulare multa pollere gratiā in dicendo, varijs & admirandis Rethoricæ coloribus, ut quod intendit persuadeat, quos liris grati varijsque designant colores. Talis fit, oportet correctio, comis, amica, verbis urbanis, composita, quæ ut orator disertissimus, persuadent, non verberibus fiat, sed verborum eloquentiā, vivisque argumentis ad id quod præ manibus habet suaviter introducat.

Expendunt Eucherius, & Rabanus Maurus, refert glossa: Nullum efficacius reperiri potuisse remedium, sedandi Saulem spiritu nefario fanaticum, quam gratissimam platmodiam seu musicam Davidis, symbolum (inquunt) optimæ correctionis, quæ curat peccatorem, qui peccato lymphaticus attripitur; reprehensio benigna, artifice si optimis ducta consilijs: idcirco namque dixit Spiritus S. Lingua sapientum sanctorum est &c. De prudenti correctione sic per similitudinem loquitur Salomon: Inauris aurea, & margaritum fulgens, qui arguit sapientem, & aurem obediensem. Ab aure dependet inauris, unde necesse est sit vermiculata: mulum, & affabre clabo

elaborata, sed vix vilius ponderis, si namque auribus plumbi laminam viginti quinque pondo appenderis, autem non pulchre adornabis, sed fore lacerabis. Talis sit tua correctio. Materiam nostræ verba congruunt Salomonis: *Ne reuerentis proximum tuum in casu suo, nec reueas verbum in tempore salutis; non abscondas sapientiam in corde tuo.* Caue ne respectu humano ductus omittas fratris correptionem, ne dixeris, non audeo, ne dixeris, confundam illum: etenim non omittit adhibere chirurgus vulneri remedium, licet pudore confundatur. Non te verbi vnici pœnitent, cum fieri possit, ut illo salutem fratri restituas. Si multam oportere te impendere pecuniam, non tantum hoc esset si resisteres, ac cum tibi tam paruo constaret vnico nempe verbo, ne te precor excusaueris: *Ne reueas verbum Græc.* At aduersas sit illud sapientiâ, prudentiâque gratiosum. Hoc est: *Sapientia in decore suo.* Monet, ut correctio sit prudens, multæque sale condita: ne stultis verbis ut clauis percussio- nis nodosa, hæc etenim diffingunt, & diffracta non reparant.

Deinde *Infruite* (inquit Apostolus) cum virga erat manna, & tabula legis: etenim correctio mannae dulcediuit; legisque sit sociata doctrina: peccatori demonstrando quam sit, quod agit, Deo iniuriam sibi que perniciosum: *Infruite*, Et hoc quomodo? *In spiritu lenitatis*: Ad- uerte (inquit D. Chrysostomus) quia ratione Domini nus accesserit Adamum correpturus: *Ad auram veniens post meridiem.* ad est in leni spiritu, non accedet vociferando, non impropere: traditor per- uelut duellis, inimice, sed omni suauitate: *Adm tibi dulcis* Græc. q. d. Non tibi nomen, quod imposui, Adam aufero, verumtamen perpende fili mi, in quas incidis calamitates: Cur fugis, te quid abscondis: Domine quia nudus sum: Et quis precor, tibi tuam indicauit naturæ sentire nuditatem: nisi peccatum tuum, quod ex illa cognosces. O summam suauitatem! Postmodum quando venit correpturus Eliam, turbinem præmisit omnia subuertentem; ignem ardentissimum omnia consumentem; *Non in turbine Dominus* (inquit Elias) dein auditur *Sibilus aura tenuis.* Spiritus lenis & ait Elias: adest Dominus, & verè realiter adfuit, correpturus & instructurus prophetam. omnibus quippe est in confesso, asserit D. Bernard. id quod ait Rex & propheta: *In spiritu vehementi contereis nauis Tharsis.* Si spiritu illo vehementi proximum correxeris: *D. Bernard.* Non saluabis, sed conteres (inquit D. Bernard.) Considera, quo spiritu Dauidem Nathan repre-

hendam (aduertit D. Chrysostomus) accedit, ingreditur, non exprobrat. O Rex adulter, homicida, populi scandalum, Reipublicæ lapis offensionis.

Ingressus non dixit: O flagitiose, & prophane, & D. CHR. adulter, & carnesex, sed capiat benenolentiam, *In ps. 50.* proposito diuitis pauperisque paradoxo. *Quin. Tom. 1.* imo Dauidem peccatum suum cognoscentem, confitentem, dicentemque *Peccatus.* Non aspicius obiurgauit, *Non dixit ad eum, & miser, & calamitose Græc.* Sed continuo verbis lenit consolationis: *Dominus quoque transtulit peccatum tuum 2. Reg. 11b* non morieris. In te tulisti iudex sententiâ, dicendo vir mortis est qui fecit hoc, nec ideo tamen vult punire te Deus, sed vitæ tribuit indulgentiam: *Tu quidem dixisti: Gladio interibit: ego dico tibi, non morieris.* Hæc est, ita hæc bona correctio: Cum nec impudentem adeo peccatorem ut Herodem Baptistæ correpturus, verbis aggrediar coarctatissimis: *Non dixit* (inquit D. Chrysostomus) *scelereste, pollute, prauaricator ac prophane, Ho 18. in concubitu Dei legem contempsisti Dei legem; con- 2. ad Cor. 1.* fecisti, sed in reprehensione apparuit multa mansuetudo viri, & mititas: dixit enim: *Non licet tibi habere uxorem fratris tui: erat magis verbum docentis, quam reprehendentis, & iudicantis magis quam placentis.* Ea tibi qualiter sit proximus arguendus: *In spiritu lenitatis.* Alludit istudem verbis Apostolus (teste D. Bernard.) ad illud *In Tracta-* quod in Christi academia docebatur quod sit de gra- diuina Redemptoris verba perpenderis, occurrentibus hu- ret tibi, quod dicturus: *Beati misericordes, præ-militatis,* dixit ut fundamentum, *Beati mites.* Etenim opus- *Matt. 5. 5.* ra misericordiae supponere debent, eius qui illa 7. facit, cordis mansuetudinem, compassionem, benignitatem, non indignationem; præsertim autem opus misericordiae correptionis, hæc quippe supposita non vulgaris sequetur effectus; iuxta illud: *In mansuetudine opera tua perfice. No. Eccli. 1. 3.* ta verbum *Perfice.* desideras, ut opus illud cor- reptionis debitam assequatur perfectionem, op- ratumque fructum: *Mansuetudine perficiatur.* Ne turbatus accesseris, turbando: commotus commouendo, inquietus inquietando, sed man- tus mansuetuendo: *In mansuetudine; in spiri- tu lenitatis.*

§. 21. Docuit Deus modum corripiendi peccatorem, suo modo procedendi cum Chananaeis, Christusque D. ietro declaravit.

83 54 **Q**uoniam sapientia tangit Salomon id quod Deus egit cum Pharaone, Erat autem tyrannus hic omnium peccatissimus, & eorum quos mundus sustulit maxime refractarius. Aliquem ut illum corripere, missus, desinat Moysen, cuius mansuetudinem sic commendat Spiritus S. Erat Moyses vir mitissimus super omnes homines, qui morabantur in terra. Jam ipsum missus, ait illi: vade: Ecce constitui te Deum Pharaonis. Quid habet Deus. Quia ratione habuit Pharaonem, illamque gentem barbaram, Chananaeos, Pherezæos, Amorrhæos, Ammonitas, Moabitas, &c. Hoc subtiliter explicat Spiritus S. dicens, quod illos benigne, verbisque premoneat amoris: ac cum rebelles essent, prius illos melleis, vespisque molestant. O quam bonus, & suavis est Dominus spiritus tuus in omnibus. Nolle desideras quis sit ille spiritus benignus, quem optat Apostolus: In spiritu lenitatis? Ille est spiritus Dei bonus & suavis. Et quid habet ille spiritus? benigne corripit peccatores etiam obstinatos. Ideoque eos qui exierant partibus indicant, q. d. Scimus, magna moderatione, non tumultuaria, hoc enim est: Partibus corripit. Deinde, Et de quibus peccat, admonet, & alloquitur. Admonitionem indicat paternam verbaque blandiora: Vultis a malitia credant in te Dñe. Declarat, quā lenit Dominus, processerit Chananaeos illasque barbaras corripit nationes, in misericordia & beniguitate, modo expectans, amodo rediens. Hoc quoque considerabat: quod ex natura perversi essent, a primis vitiis maledicti, filij nequam, generatio Cham reprobat: Partibus indicans datus locum penitentis, non ignorans, quoniam nequam est natio illorum, & naturalis malitia ipsorum, & quoniam non poterat mutari cogitatio eorum in perpetuum. Tam perversa ac naturali malitiae, atque inclinationi Deus compatiabatur, cuiusque habebat rationem. Semel eorum erat maledictum ab initio, nec timens aliquem, veniam dabat peccatis illorum. Aliū vero mysterium: cum enim posset mutare Deus, omniaque commovere, ut hic supponitur: Non quia impotens erat &c. Singulorum tamen perpendit naturam & inclinationem, summa omnia suavitatem moderatus, illis magis cōpariens, quorum videbat naturam nequiores, & benignius

sufferens qui ex indole perversa erant praviores: hoc etenim est divini spiritus bonitas, hoc eius blanda benignitas. Tu autem Dominator virtutum, cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia disponis nos. Non strepitibus, non verbibus, cum tamen sit Dominus virtutum: nosque cum magna disponit reverentia rogando, movendo, blandiendo. Quid Dominus hic intendit? Docet si autem populum tuum per talia opera, quoniam oportet ipsum esse, & humanum. Verba sunt haec praeclarissima, quorum consideratio multos implet edices. Quid Domine hic intendebat operibus, nisi populum docere quia ratione sua perficeret, operumque namque regulā sunt sententia quā nobis perfectius absoluit. Jam eximiam Christum nos hortatus est: Estote perfecti sicut pater vester celestis perfectus est. Docuit nos primos illos esse, & quidē ita intendere iulius, ut nullas perferamus iniquitates, quibus nos non acriter opponamus, ut & eorum auctoribus. Secundo: ut simus humani, mansueti: Oportet ipsum esse, & humanum: quod ultimum ponit Apostolus. Considerans te ipsum, ne & tu teneat. Hunc collige qualis esse debeat correctio, loquendo, monendoque proximum, ac te ipsum considerando: cum tu forte illo sis nequior, & si frater in vno delinquat, in altero: Quod si tibi suat, Deus liberaberet manus, sicut illi: nullus illos foret celestior. Considerans te ipsum.

Spectat Apostolus ut quior, illud supremi Magistri ad Petrum Simon, ecce Satanas expulsi lacum vos ut erubescat, sicut trinitas: Ego autem rogo pro te, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando convertens confirma fratres tuos. Novit Petre, quod Satanas optavit, atque a Deo postulari daret licentiam sicut in Iob, ut ventileret te sicut agricola accipet & frumenti recrementa ad ventulum vano excutit & repurgat: tamen habeto me gratias orationi: eius namque virtute non deficiet fides tua: non enim tua virtute in te illa conservabitur: nisi etenim pro te rogassim, perficeret. Proinde Convertens, hoc est in te convertis oculos, te ipsum considerans: quod cum tantum sis a me confortatus, honoratus Sacramento & gratiis subsidij, corripisti tamen, & vitiis meos ego ad te converterem oculos, atque in tuos deficerem: perperis tenebris obseceretur. Ad hanc D. Ambrosius perpendens quantopere Saluator nossem Lazaro mortuo condoletur, iam eius meritatus reinfestationem, sic ut super eum lacrymas funderet: ex toto corde & imo, pectore sic Deus D. deprecatur: Da ut quotiescumque peccatum alicuius lapsi exponitur, compatiar, non superbia iure iactet, gmo, Tam

per, sed lugam & defleam, & dum alia flecto, me-
ipsum defleam dicem: iustificata est magis Thamar,
quam ego. Meminit historia illius, quam ante
retulimus de Iuda Patriarcha & Thamar nuru-
eius. Si puellam videris cecidisse iuniorē: at-
tende quod tu cecideris vir, minoribus irrita-
tus occasionibus. Si facilem vanæ videris ri-
tuperabilem conversationis, varietque distra-
ctum: attende quod tu talis sis etiam Ecclesia
sicut. Deoque existens consecratus. Considera,
quod si corrueat frater, gravi forte premebat-
tur occasione, tu verò minori in perpetuum gravius
corruiſti. Sic hoc D. Chrysost. perelegantur tru-
tinando persequitur.

O Pharisei proditores (exclamat D. Gregor.)
qui tot in alienis erant corripiendis defectibus,
sed indignabuntur, velut ille, qui proximus alta-
rit pauperem iridebat publicanum, in ipso pec-
cata contutus, & in seipso bonum illud, quò se
diuitem sanctumque gloriabatur, ex quo grauem
in alterum concepit despectum atque indigna-
tionem, de se vero superbiam infernalem. O
malam inuicemque iustitiam: Oportet iustum
esse & humanum. Optime dixit Redemptor: Nisi
abundauerit iustitia vestra plusquam Scribarum &
Pharisæorum non intrabitis &c. Illi seipſos iustos
esse arbitrabantur, at superbi erant, & in peccato-
res acriter commouebantur. Falsa est hæc iusti-
tia: Falsa iustitia indignationem habet, vera iusti-
tia compassionem habet, (inquit D. Gregor.) Nam
qui sincere iustus est, propriam attendit mise-
riam, consideransque quod ex eodem sit cum
altero, iusto compositus, atque fragilis, nec memo-
ribus circumdatus miferijs, Diuine tribuendum
censet pietati, quod non in grauiorē, quam al-
ter corruerit ipse calamitates.

Hoc igitur modo in spiritu lenitatis, & com-
passionis conuenit, fratrem corripas, sic enim est
Dei Spiritus. Ob quam causam (ut adherit D.
Augustinus) Spiritus hic in columbæ specie super
Christum apparuit in Iordane. Habet namque
columba rostrum, sed fel non habet: ita & Spi-
ritus Dei mordet, reprehendit, corrigit, sed sua-
miter, nullo ferocis in pectore felle amaritudinis.
Prudentem imitetur Abimelech, qui vt Hiere-
miam puteo demersum extraheret, quosdam illi
funes adiecit quos brachiorum axillis suppone-
ret, quia verò nouerat, quod si mudas illis con-
stringeret carnes, forsitan illas persecarent, vete-
res pariter illi pannos subministrat, quibus fu-
num duntaxat temperaretur, vt & inter illos,
carneſque compositi, minori carnem afficerent
cruciati, Pone veteres pannos: Prosequitur hanc

historiam congrue proposito nostro D. Gregor. Lib. 1.
cuique facile erit illam intelligere, illaque vt mor. 1.8.
ne adieceris peccatori in puteum peccato de-
merso nudos reprehensionis funes, illum etenim
irritabis, sed adde verba, & rationes, quæ dolo-
rem minuant, quem rudis adferre correptionis po-
tuit: Sanctiorum exempla profer antiquo-
rum, nostram perpende infirmitatem, tum, quò
erga eius salutem ferues, explica desiderem:
Hunc finem imponamus argumento breui re-
solutione, ex eodem D. Gregorio desumpta, cu-
D. Grego-
rius verba, loquentis de eo qui fratrem corripit, Hom. 1.
vobis propono: Pensare debet quid loquatur, cui in Ezech.
loquatur, qualiter loquatur, & quantum loquatur.
Si enim tantum horum defuerit, locutio apta non e-
rit. Scriptum quippe est, si recte offeras, recte au-
tem non diuidas, peccasti. Hæc verba Dominus
locutus est Caino iuxta lectionem Septuaginta,
quam SS. Patres communiter sequuntur: Recte Gen. 4.
offerimus tui bono studio bonum opus agimus: sed
non recte adiuuimus, si habere discretionem in bo-
no opere postponamus. Considerare enim debemus
quid loquamur, vt iuxta Pauli vocem, Sermo no-
ster semper in gratia sit conditus. Pensandum
vero nobis est, etiam loquamur: quia sape increpa-
tionis verbum, quod hæc admittit persona, aliena
non admittit, & sape ipsa eadem persona, secundum
factum sit altera &c. Pensandum quoque est, quan-
do loqui debeamus: quia sape & si differtur incre-
patis, postmodum benigne recipitur: & nunquam
languescit, si hoc quod ante preferri debuit, tempus
amiserit. Nam & sapiens mulier Nabal ebrius
videns &c. Pensandum quoque nobis est, qualiter 1. Reg. 25.
loquamur nam sape verba, quæ hunc ad salutem
reueant, alium vulnerant. Vnde Paulus quoque
Apostolus, qui Titum admonet, dicens: Argue cum Ad Ti.
omni imperio, Timotheum exhortatur dicens: Ar. c. 1.
gæ, obſerva, increpa, cum omni patientia & doctri-
na &c. Curandum quoque quantum loquamur, 2. Tim. 4.
ne si est qui multa ferre non valet, per verbum vel
exhortationis, vel increpationis longius trahimus,
audientem nostrum ad fastidium, perducamus. Vn-
de idem Predicator egregius Hebræis loquitur di-
cens: Obſervo vos fratres, vt scripsi vobis. Hoc tamen Hebr. c. 1.
infirmis præcipue congruit vt pauca quedam, &
quæ prævalent capere audiunt &c. Vnde & medi-
ci corporum pannos quos infirmantibus stomachis
ponunt apto quidem medicamine, sed subtiliter li-
nunt, ne si repleti multo medicamine fuerint, in-
firmitatem stomachi non roborantes adiungunt, sed
opprimentes grauent &c.

§. 22. *Lucratus eris. Tale à Deo premium obtinebis, qui lucratus illi fueris animam, quale à Rege, qui regnum illi lucratur.*

Sic te audierit, lucratus eris fratrem tuum. O quam utilem lucratus eris operis mercedem & quam felicem adeptus sortem si te frater tuus audierit, seque contexerit. Nouit Dominus ita proprio hominem dedum lucrato, sicut mercenarium: Sicut mercenarius dicitur eius. Qui nec ligone semel terram quidem percutiat nisi sub spe mercedis: ea namque de causa vineæ operariis primum proponit de danda mercede compactum: modo verò, ad tanti operis difficultatem assignat spondere premium. *Lucratus eris fratrem tuum.* Hoccine Domine ergo manet me premium? quantum video ad ipsum spectat commodum, sicut spectabas & damnum, nisi illum lucratus fuisses, & perire fuisses: Illo nihilominus termino Salua oritur, quo unico verbo premium declarat tibi à Deo dandi magnitudinem. Nihil plurius facit Deus, nec est pro quo premium tribuat eminentius, quam si unicam ei animam lucratus fueris.

I. Primò quia constitit illi caro, & in eius dedit quidquid habebat, redemptionem, ut nec cordis sui parceret sanguini, non vitæ non animæ, non sibi ipsi temperaret: *Dedit semetipsum pro nobis.* Lapis est pretiosus, ad cuius inquisitionem descendit de cælis, & ut eum sibi compararet vniuersa distribuit, ut ipse in ea declararet, quam de hoc proposuit argumento parabolâ. Secundò: ex illo quod altero die diximus: nihil animas esse Dei regnum, nec tanti à Rege regnum æstimari totius coronæ distissimum, quanti à Deo hominis tenuissimæ conditionis animam: *Nihil est quod anima possit aquari* (testatur Chrysost.) nec vniuersus quidem mundus. Apud Deum (idem ipse) visibilium nihil homini par, & cælum & terram & mare propter eum fecit, & in eo magis, quam in cælo delectatur, habitans.

Quam mercedem tribueret illi rex, qui ei conquiritur & regnum lucraretur, quo nullum opulentiùs? supremas exercitus sui habenas moderandas concecit David Isabob sibi conquistum partumque castrum Sion quo suum exiit palatium. Diuitiæ omnium, maximæ, ac Deo propriæ animæ sunt (inquit D. Gregorius Nazianzenus.) *Deus nos pro diuitijs suis habet.*

Hæreditas primatiæ, qua Pater æternus vniuersi filij labores immensos crucemque compensauit, animæ fuisse mortalium: Regula & me. & dabo tibi gentes hereditatem tuam. Non igitur, Domine populos gentesque filio legas dantes in hereditatem? & quales cum his redditus occurrat, quot mihi liones? Apud nos enim pauci fierent subditi plurimi. & opes mellæ, nullæ facultates. Sursus hæ filij facultates, sunt eius opes, sunt census, sunt arma: animæ scilicet hominum. Omnes in vnum congelebantur, omnes smaragdi, & quotquot gemmarum simul inueniuntur non tanti valent, nec æstimantur tanti, quanti vnica anima. Quanti Rex pendere gemmâ, quæ palam aquaret magnitudine? Smaragdum instat lapidis molam. Omnes hæ diuitiæ pulvis sunt in comparatione animæ. Sunt animæ diuitiæ, animæ sunt gemmæ adeo Deo pretiosæ, ut nihil illis plus possit æstimari.

Tu ergo perpende, quali sit premium Deus remuneraturus eum, qui illi conquirit animas. Longè maiori, (testatur D. Chrysost.) quam manu liberali omnes tuas in pauperes distribueres facultates: Si immensas pecunias pauperibus eroges, plus effeceris si vnam conuerteris pauperem. Magnum sane, & laudabile est, misereri pauperibus, sed magis si errantem ab errore reuocaueris. Illud autem attende toto decursu Evangelij, etenim antequam aliquid diceret, aut mandaret eorum quæ audistis, mirabili quædam doctum, & varijs similitudinibus supponit quo loco hominis reponas animam. Primò: quia cuique eorum Angelum deputat in custodem, hoc etiam veris illis (inquit D. Hier.) indicauit, quæ paulo ante dixerat: *Videte ne contemnat vnum ex his pusillis: dico enim vobis, quia Angeli eorum semper vident faciem patris mei.* Quanti se facere Rex iudicaret hominem pariperculum: si in eius custodiam, & defensionem vnum de suis assignaret magnatibus, qui solum istum intenderet, curamque eius gereret indefessam? Domine, Rex conuenienter mittit magnatem principem, qui curam suscipiat status Mediolanensis, alium qui regni Neapolitani, alium qui Carolinæ &c. Porro hoc singulis agit Deus animabus: non enim plurius facit regnum Rex opulentum, quam Deus unicam animam.

Secundò: idem Dominus confirmat addens, quod ea de causâ de cælis in terram descendit: *Filius hominis venit animas querere & saluare.* Et ad hoc parabolam adducit pastoris, qui perditam ouem, per auiam, & inuia, per montes, per

per sylvas quæ sunt, donec inuenisset. Et mulie-
 ris, quæ ceceno lumine, domoque euerfa, com-
 motis omnibus peractam inuestigat. Margari-
 tam, & parabolas proposito accommodans non
 sentiant: *Gaudium est in celo super uno peccatore*
penitentiam agente. In qua propositione licet
 multa proposito nostro congrua sint attenden-
 da, illis tantummodo verbis insiste. *Super uno*
peccatore, quod illi correspondet, quod de Pastore
& omnibus dixerat: Si perdidit unum ex illis. Et
 ex parte declarat exemplum de S. Carpo, quod
 D. Dionysius refert discipulus D. Pauli, litteris
 respondens sibi à discipulo suo Demophylo
 transmissis de benignitate quem Sanctus hic
 ostiarium ordinat, propriæque manu cucullo
 induerat monachali. Vidit hic die quodam e-
 normem peccatorem, hominem flagitiosum, qui
 criminum suorum penitens, se pelibus aduol-
 nebat confessorij tota mentis humilitate seclerū
 deprecans indulgentiam, quem benigne sacer-
 dos ad penitentiam non parua suscepit miseri-
 cordia. Zelo percitus indiscreto Demophylus,
 accessit penitentem, & pedibus protrulū eiecit
 de Ecclesia: quod Deum tam grauius offen-
 dit: nec non conuulsiōis aggressus est verbis
 Sacerdotem, exprobrando, quod reipsa ostende-
 ret, quā flocci penderet Christum, cum tanta
 susceperet illos mansuetudine, Christo inuio-
 sos adeo peccatores, & ipse ostiarij fretus officio
 reum de templo nitcbatur eijcere. Hinc quasi
 de præclaro facinore gloriabatur, & de diuini
 nominis zelo feruentiore sibi blandiebatur, vi-
 de præceptori suo D. Dionysio misit Epistolam,
 rei narratiam, cui ille respondit quod sibi Car-
 pus Episcopus narrauit vir non minimæ san-
 ctitatis, quem tradunt de numero fuisse septua-
 ginta Christi discipulorum, de quo mentionem
 facit D. Paulus de quo idem testatur D. Diony-
 sius, virum tantæ fuisse perfectionis, vt ex ani-
 mæ puritate tantis meruerit delicijs frui cœle-
 stibus quod nunquam ad missæ sacrificium ac-
 cesserit quin prius cœlitus singulari recrearetur
 visitatione. Profectus D. Dionysius in Candiam,
 à D. Carpo suscipitur hospitio, seque ab eo nar-
 rat audiuisset quod sibi contigerat, nempe, quod
 die quodā graui dolore torqueretur quia Chri-
 stianum ab infideli fuisse seductum intellexe-
 rat, quocirca tantam in ambus concepit indig-
 nationem, ob illatam Christo Domino suo con-
 tumeliam, vt vehementer insisteret, utrumque
 cœlesti ferret igne, vel consummeret. Hoc igitur
 zelo feruens, quem iustum esse opinabatur, ec-
 ce noctis medio vidit domum quam incolebat

vehementi terræ motu concuti, totamque à
 summo usque deorsum diffundi, sursum attollit
 oculos, cœlum videt apertum, Christum inuictum
 Angelorum multitudine constipatum. Iterum o-
 culos deorsum, delectit, abyssum conspexit hor-
 ribilem, ambos vero peccatores in quos actius
 exauduerat ob iniuriam Saluatori interrogatam,
 ad os abyssi consilientes, iam iam quasi in illam
 delapsuros, ex qua magnus prodilat serpentum
 numerus, qui corporum suorum motibus, den-
 tibus, oribus & linguis miseros illos in abyssum
 demerere conabantur; nec non viros quosdam
 circumstātes qui illos in præceps mergere mo-
 liebantur. Quos vt vidit D. Carpus gaudere cœ-
 pit, quasi à Deo in precibus exauditus, qui sibi
 velle impios tam horrendo muldare si ppli-
 cio, dolebat autem quod in abyssum non mer-
 geretur, quod à serpentibus in limē deuora-
 rentur, & quamlibet moram diuturnam nimis,
 accusabat, ex honoris Diuini zelo, reorumque
 supplicij desiderio. Hoc cœlo commotus, cœ-
 lum verius respexit oculos, viditque Christum
 his duobus flagrantibus compatiētem, de sede
 maiestatis suæ descendisse, qui deorsum descen-
 dens ubi miseri hærebant iam perituri, placido
 vultu, & benigna illis porrigit pietate dexterā,
 quos Angeli, quatenus se periculo eriperet con-
 tinuo adiuuabant, & ad Carpum conuersus sic
 affatur: *Vulnetauit me Carpus: iam enim paratus*
sum & altera vice crucifigi, quo homines salutem
adipiscantur, & libenter mortem patiar, modo illi
non peccent amplius. Tu vero, qui te ostendis tam
zelosum, attende quid tibi conueniat, & num tibi
melius sit Dei clementissimi frui societate, bono-
rumque Angelorum, quam in abyssum hanc terribi-
lem precipitari, draconibus serpentibusque scatu-
rentem. Sic autem hoc concludit exemplum D.
Dionysius: Hæc de Carpo suscepi, credoque esse ve-
risima. Tu index esto, num petuerit ostendere
Saluator euidentius, quanti faciat animā, quā
denno se paratum offerens, quantum ex se est,
si necessitas id exigeret, ipsam perferendis cru-
ciatibus pro animæ redemptione. Pende. nū
ex ratione dicere potueris: Gaudium erit in celo
super uno peccatore penitentiam agente. Ob vnius
peccatoris iam perditū recuperationem diem
celestem cœlum agit festiuissimum, & iucun-
dissimum. Hic non fuit Christus sed propositis
his parabolis, quo loco habeat Pastor ouem
viuicam, & mulier dragmam perditam, fufam
consequenter instituit concionem, qua declarat
omnes velle se vt cum ipso hanc operi manum
adhibeamus atque hodiernum introducit Evan-
gelium;

gellum; si tanti igitur Deus æstimet animam, quali te premio doabit: si lucratus vel vnā illi fueris: Maius & eminentius nullam decreuit aliud: Apollolis tuis & discipulis cuiuscumque operis fuerum, quā huius, unde & illis ait: *Qui fecerit & docuerit hic magnum vocabitur in regno celorum.* Magnum esse in celo, haec, inquam, dignitatem discipulis assignauit copulatam, eruditū; peccatorumque correptioni: quod verbo comprehendit quod de sermo proloquitur fideli, qui doctrina sua illi animas acquirit: *Amen dico vobis super omnia bona sua constituit eum.* Ex hoc, quantum Lepio potest illi declarari sententia, quam bis Salomon repetit: *De fructu oris sui unusquisque repletur bonis.* Quid ergo nūm Dei bona verbis obtinentur? An non opera eaque magna requiruntur? Vtique, porro declarat, quod inter illa, præcellat correptio, & medela peccatoris, verbis correptionis efficacibus, sanctæque exhortationis adhibita.

§. 23. *Seuere punit illum Dominus, qui vnicam animam perdidit, vt patet exemplo Samsonis & Amalechitarum.*

57 **H**oc ipsum adverte per argumentū quod Rhetores & Dialectici vocant a contrario Scutare scripturas: nihil inuenies tam seuerē a Deo punitum, quā vnus animæ perditionem seu te esse occasionem quod alius peccet, & alia corruat: vt autem hoc significet, explicat per similitudinem viri, qui nihil fert grauius, nihil acerbius, quā sibi sponsam abripi, violari: *Zelus & furor viri non parcat in die vindictæ.* Nec acquiescit cuiusquam precibus, nec suscipit pro redemptione dona plurima. Patienter quis sufferet, quod illi bona diripias, mitescit, & tibi remittit iniuriam, licet illum cultro transfoederis; at quod sponsa sua honorem violaueris, cui se desponsauerat, hoc nullam inter homines meretur indulgentiam. Admirabilem pl. ne narrat 8. pagina de Samsonis historiam de medio præsertim quo Deus vsus est, vt eū contra Philistinos prouocaret. Intendit Deus vt in illos exaudescat tan-que moueatur odio, vt de eorum intereptione cogat consilia, eo modo quo Theologi declarant, quō Deum non faciant auctorem peccati. In hunc finem disponit, vt Samsoni sponsam eripiant. Filiam adamauerat Philistham, licet autem parentes in matrimonio non consentirent, ferebatur tamen

ille, se eius amore languescere. Fili mi, dicebant ei perpende, hæc in regione nostra puellas esse satis multas tibi nobisque convenientes. Nullam præter illam aliam requiro, respondet Samson: nam deperibat ea n. valde. Spiritus autem S. sic de hoc testatur: *Pauentis autem eius asciebat quod res a Domino fieret, & quæret occasio- nem contra Philisthim.* Illam Samson duxit in uxorem. Aliquamdiu abfuit ab i. l. pater autem vxoris, Samsonem autmans amplius non tueretur, & herum filia prouidit maritū. Quā efferebat Samson? Accedit, factum reperit, vt leo fuit, rugit, infremiscit: locet Samsonem conatur placare rationibus, quod nimia eius mors concitatus hoc egerit aliam sibi esse filiam, que pari placeat pulchritudine. Nullam admittit ferrox rationem, iurat, quod & ipsum omnesque Philisthæos igni tradet exurendos: conatus est, & opere compleuit. Ita vt, quatenus in illos non reconciliabili ferueret Samson odio, permiserit Deus, vt sua illi sponsa auelleretur: etiam nihil nouimus, quod sic ad bilem, vinctamque prouocet hominem. Ad quid hoc? vt noueris quid sit, quod contra te Deum moueat acerbius. Quod hoc? suam illi auferre sponam. Quæ est illa? Anima, quā sibi in baptismo desponsauit: quid agis tu, qui puellam ad pudicitie sollicitas ducturam? Et tu, qui inuicem prouocas a mundo semotum vt vias sectetur illicitas: & tu, qui laqueus es illi, quæ firma constat & ad casum impellit? & tu, qui pacificum mireque irritas ad vindictam. O quale supplicium!

Proh quale fuit illud quo mulctauit Amalecitas. Præcepit enim vt alare Moyses erigeret, & super Aram ex Dei nomine solemni se iuramento obstringeret: quod perpetuo illos bello molesteret: eo quod Israeli in terram tentanti promissionis se in via, ne progrediretur, innētis viribus fortiores opposuerant. Planē mirabilis est historia, atque ceteris inter S. eloquiū mirabilior quam expendit Abb. Rupertus. Cum Dei populus Pharaonis soluens seruitute, diuinā virtute & potētā liber in terram proficisceretur, promissionis, ecce prodit illis obuiam cum omni populo suo Rex Amalec, viam obstruatur, hocque nequiter agebat, vt debiles lassosque, qui resederant, & posteriores in agmine sequebatur inuaderet & occideret. Iubet Dominus Moysi, vt prælio cum illo decerneret, decertat & gloriola populus victoriā de illo triumphat. Hic vocat Dominus Moysē, ac præcipit, vt extruat altare, & in eo solemni se iuramento obstringat, quod

memquam intermittere persequi. An alicuius co-
mune procurabit interitum, nec unquam tanta
memoria perdet iniuria, donec omnino de eta,
& expuncta de hominum memoria sit. An alici-
tari memoria, ut vero hoc populi non elabatur
memoria: Scribe (inquit) hoc ob monumentum in li-
bris, & trade auribus Iosue: del. bo enim memoriam
Amalec de sub celo. Nec his Deus contentus, sed
sapienter tanta populo afflictionis memoria refri-
cat ut unquam illam negligeret, sed semper ad
vindictam esset excitatus, quare hæc illis verba
mandavit: quæ graviter expendit Rupert. Mem-
oriam quæ fecerit tibi Amalec in via, quando egre-
disbaris ex Egypto: quando occurreris tibi & ex-
trahas agmina tua, qui lassos residebant, eccideris.
Quintimo ratio, ob quæ regio Sanle eiecit, hæc
fuit quod cum illi imminisset, ut manu copiosa
bello laceraret Amalecitas, omnes gladio ex-
decere deceret, personas, domus, facultates, amentu-
ta, ne vlla superesset ex illis memoria, cuncta ad
annulum non complevit, sed eorum meliora refer-
uavit. Quid hoc cælorum Domine? nonne tu ipse
nobis iniuriarum præcepti obliuioni? non tibi
ius vllius iustitiae superest illi corripendi, qui memo-
riam servat iniuriarum, cum ipse perpetui esse præ-
cepti earum quas tibi, tuque populo irrogave-
runt Amalecitas, quos inextincto persequeris
timore vincturatus. Ne cortici literarum inhæ-
reas, mouet Lipomannus, sed trasen: dum ad id
quod Spiritus S. his voluit indicare: nepe quam
impacienter Deus eum toleret, qui pauperem
mulieri, de peccato Egypti, atque satanica ser-
uitute egredienti, celumque versus proferanti
ponit offendiculum eamque quæ penitentiam se-
ditur feruentius, impiè seducit, qui iuvenem o-
culorum palpebras aperire incipientem pronocat in
ruinam a virtute diuertit, ad scelera peruertit. In-
bet audire Lipomannus: Significat hæc scortum suum,
quam graue peccatum, & quam horribili supplicio
punitus sit si quis misera & afflictio in uisatio-
ne Dei ambulanti, addat novam miseriæ, & af-
flictionem: nam Iherusalem paulo ante quæstam gra-
uissimam seruitutem, & nondum recuperauerant
vires tam duro itinere exhaustas. Accesserat eadem
fames & sitis, qua paucis ante diebus torti fuerant,
unde factum est, ut multi debiles, & infirmi in se-
querentur exercitum eorum in ultimo agmine,
quos Amalecitas occidebant.

Quam stomachabundus, quam irritatus con-
tra barbaras illas nationes Deus, sic ut lapides,
ignis igne celo deplueret radios, solemque in
censu suo detineret immortu in illorum suppliciu:
quia bellum inferre præsumperant Gabaonitis

populo Dei consecratis! quem modo te plectet
seuerus iudex, qui alicui, ne cæli petat, impetis:
tu quoque qui altera, a frequentis confessione, &
communione remoraris. Quare D. Chrysostomus.
Deus seuerus Eua quam Adâ punierat: attende D. Chrysostomus.
quanto grauior fuerit sententia quâ in illâ tulit: Hom. de
etenim in morte patrem marito reddidit, insuper lapsu pri-
& hæc addidit: Multiplicabo animas tuas & mihi hmi-
quare ergo Eua, quæ infirmior est, grauius punita sit & Ep.
est: quia illa non solum peccauit, sed virum ad peccatum induxit.
Deinde disputat cur serpentem horni ad Olm.
bili illa sententia multaret: Maledictus es inter Gen. 3. 16
omnia animantia & bestias terræ. Si culpa vaca-
uerit: cum diabolus serpentem indigant? Respondet Cur Eua.
quod si serpentem, cum peccatum non haberet, seuerius
nec possit committere, tam seuerè Deus castigat.
vitæ, eo quod diabolus lingua eius sibi præualuit: quam
rit, quæ nostros in ruinam pelleret protoplastes, Adam.
quid tibi timendum, qui tam es diabolicus, ut Hom. ad.
honestam ad inhonestam commoneas puellam. Neophy-
piam a d. impia prouoces coniugatam, pudicam
ad oculos sollicitos impudicos mitem ad immi-
tem incites vltionem? In huius confirmationem Ser. quod
duo ex sacris literis expendit loca. Primum: Væ regi, sa-
ille, qui potum dat amico suo turbidum. Sic ipse
legit, quod nostra vulgata habet: Væ qui potum dat vris non co-
amico suo mittens se suum. & inebrians. Secun-
dum. Et propinabis Nazareis vinum. Erat autem Halbauc.
vinum Nazareis interdictum: q. d. Væ illi, qui
proximum ad illicita pellicit, quibus percat. Amos 6. 2
Quo plectetur supplicio Domine? Non expri-
mit, respondet D. Chrysostomus. nulla namque illi
exprimeret verba sufficiunt, unde propheta hoc
describit illo verbo Væ. Quod supremum omnium
est terribilamentum: fac igitur ex his conclu-
sionem: Deo proprium est effuisse remunerari,
magis quam seuerè castigare, si tali plectat sup-
plicio illum qui trahit animam in damnatio-
nem, ut verbis exprimi non possit, nisi væ illi
imprecando, quo (precor) illum præmio remu-
nerabit, qui lucratus sibi fuerit animam? Sermo
non explicat, unde sufficit tibi dicatur: Lucratus
eris fratrem tuum.

Eia igitur Christiane, huic attende, & mente
studiosus reuolue præmium (inquit D. Chry-
sostomus.) quod proposuit, promittitque illi, qui
in hoc Deo strenuus seruerit: Super omnia bona
sua constituet eum. Hanc considera promissionem:
Si separaueris pretiosum à vili, quasi os meum eris.
Quod est os Patris? Filius, per illum nobis loqui-
tur: Locutus est nobis in Filio: per ipsum osculum
pacis humanæ obtulit naturæ q. d. Eris filio meo
similis, cuius erat officium, animas saluare.
Quocirca,

Orgetica, sicut illi in præmium retributum est, ut super omnia Domini nostri bona constitueretur: Super omnia opera manuum Dei, sic quoque de te dicitur: Super omnia sua constituet eum: tectulis Christi Domini nostri exornat: Quid huc D. Cyr. potest comparari? quærit D. Chrysostomus: Non ego Lib. 2. de polliceor. sed Deus. Non ait eris D. Petro similis, Sacerdos. vel D. Paulo, sed: Quasi os meum eris. Quibus ieiunijs, operibus poenitentiae, alijsque pietatis exercitijs tale retributum est: præmium? Tale tibi præmium addat animos, illamque ram gratiam tunc maledictionem, quam pia propheta illa Debora in suo Cantico filiis Ruben imprecabatur, eo quod in auxilium non venissent, cum Dei causa periclitaretur, ut populum de potestate liberarent inimicorum: Maledicite terra Meræ, dixit Angelus Domini, maledicite habitatoribus

eius, quia non venerunt ad auxilium Domini, in adiutorium fortissimorum eius. Dei pariter meretur maledictionem per Moysen inflictam, Maledictus omnis: Qui non aedificat domum fratris sui in Israel. Quis hoc capiat, quærit Mansuetus? Nonne virgo, castulusque in Evangelio benedicitur? bene dicitur: respondet D. Augustinus. Porro præcipit, ut in illo statu virginali & casto quisque studeat Deo generare: filios per gratiam, aumalque conquirere. Mifer studeat maritum lucrari, filius patrem, frater fratrem, vicinumque vicinus: vacuus namque apparebis, nisi tale contuleris lucrum: quod si contuleris, o te felicem: omnibus Dei bonis diaberis gratia præsentis, futuræque gloriæ. Amen.

S V M M A R V I M

HOIMILIAE VIGESIMÆ TERTIÆ SEQVENTIS.

LEGATIONEM præfens exhibet Evangelium Phariseorum, Doctorumque Hierusalem ad generis humani Redemptorem, contra Christi discipulos expostulantium. Ad quinque redocitur puncta. Primum, eorum nobis describit qualitates. Prima: quod sint proditores, qui sub nomine corripiendi, obloquuntur. a. Secunda: quod sint inimici, ordium etenim illis magnum ostendit esse peccatum, illud quod nullum esse convincitur. b. Tertia: quod sint versipelles & astuti, nihilum ornando, ut esse quidquam appareat. c. Quarta: quod sint hypocritæ, solius exterioris solliciti. d. Quinta: quod viri sint peruersæ linguæ, proinde extra omnem spem salutis. e. Secundum autem punctum, nobis proponit, qualiter illis obfuscare nitentibus Christi gloriam, illustrior ea nihilominus euaserit, & qua ratione vnico illos eorumque rationes statu dissipat. f. Tertium, quomodo Christus Phariseorum traditionem declarat iniquitatem, cum ob illas præceptum de honorandis parentibus transgrediantur, quo mirandam proponit doctrinam, se illa non acceptare sacrificia, quæ cum iniuria proximi deferuntur: quantumque scelus sit, parentes inhonorare. g. Quartum exponit, quod Saluator doceat, hominum traditiones Dei legibus oppositas, esse reprobandas. h. Quintum explicat, illotis manducare manibus, non esse peccatum: non enim, quod per os ingreditur, coquinat, bene equidem quod de ore foras procedit, i.

§. 1. Deus ignis est ad eum accedentes illi, qui palea erant, exuruntur, ipse vero clarius illustratur.

§. 2. Accesserunt ab Ierosolymis. Mor-

dent illi, velut Ceraustes, discipulos: discipulorum enim defectus ac filiorum, in Magistrum parentisque deuoluitur.

§. 3. Videntur illi apes esse sed respe sunt: sa pi

- sapē namque vitia, virtutes esse videntur.
- §. 4. Quare discipuli tui. Odium errata extollit. Erratum non erat, de quo carpebant Apostoli, imo potius superstitio erat, quam colebant.
- §. 5. Procedunt isti in statera dolosa, in parvis scrupulosis, at non in magnis: conscientiam habes timidam, non stultam.
- §. 6. De vanis accidentibus solidam queris facere substantiam quod pariter in Christo morte pratererunt.
- §. 7. Ab Hierosolymis. In seipsis graues non vident illi iniquitates, quas in aliis minimas vident: hac conditio peccatorum est, Sanctorum conditioni contraria.
- §. 8. Carnales corporis, eiusque nitoris sunt solliciti, anima autem incuriosi, spirituales oppositi.
- §. 9. Dicentes, quare Discipuli tui &c. Optimum lingue epithetum: animal inquit, plenum veneno mortifero, comburens ut ignis inferni.
- §. 10. Lingua venenum mortiferum est infamatori, infamato, & auditori: ideo laqueus vocatur malus.
- §. 11. Lingua laqueus malus est, ut declarauit Magistri à Victoria, Castro, & D. Vincentius Ferrariensis.
- §. 12. Non lauant manus. Illustriorem reddunt impij illi superbientes Christi & suorum gloriam, quibus velut Esau Iacob, deseruiunt.
- §. 13. Quare & vos transgredimini &c. Sunt illi fumigantes Isaeitones, illos Echo perteret Christus, ut olim Aegyptios.
- §. 14. Traditiones seniorum. Quis harum

fuerit auctor traditionum, & quales illae, nominatim autem illa de filiis contra parentes.

- §. 15. Deus dixit: honora patrem tuum. Infringebant illi praeceptum honoris debiti parentibus, ad quod Deus illos volebat obligare, suam paternam conueniens benedictionem in Iacob.
- §. 16. Honora patrem tuum. Nouem in SS. litteris filio obedienti promittuntur bona, multa verò mala rebellis intentantur, ut Absaloni.
- §. 17. Vos dicitis: munus, &c. Illa Deo sunt accepta sacrificia, de quibus diuina sua lex descendit: unde illorum Deo non erant accepta.
- §. 18. Execranda sunt illa, cum prauidicio terribi, sacrificia, & eorum qui adeficant Hierusalem in sanguine.
- §. 19. Honora patrem &c. Primus licet creditor sit Deus, vult nihilominus prius Censari soluiatur, & sicut Leo Valentinus primum locum cedit caello.
- §. 20. Hypocritae benè &c. Illis est os bonum, cor malum, traditiones habent iniquas: Ecclesia sanctas.
- §. 21. Doctrinas & traditiones hominum. Ecclesia ceremonia sancta sunt, tamque necessaria, ut idcirco illas impugnent haeretici.
- §. 22. Non quod intrat per os &c. Ex corde egreditur quod inquinat, est enim propria peccati causa sine quo nec diabolus esset, nec concupiscentia peccatum.
- §. 23. Quod ex ore exit. Quod editur non coinquinat, quia per os intrat, bene quidem quod per illud egreditur.

HOMILIA XXIII. DE TRADITIONIBVS REPROBATIS:

Tertio die Mercurii Quadragesimæ.

Tunc acceſſerunt ad eum ab Hieroſolymis Scribæ & Pharifei, dicentes: quare diſcipuli tui tranſgrediuntur traditiones Seniorum. Matth. 15.

¶ 1

ROREM nobis hodie diuinus historiographus Matthæus Christum indignatum, ac non parum commotum, in Phariseorum, Scribarumque multitudinem eorum, qui inter

Synagogæ principes auctoritate ceteros anteibant, qui strepitum pompæque non vulgari Hieroſolymis Galileam, ubi Christus morabatur descenderunt, ut digitis suis ipsas oculorum redemptoris pupillas irritarent, Apostolos intelligo, de quibus sic ipse: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* In illos etenim bene formatam obiecerunt querelam, & accusationem criminalem, ut bonarum consuetudinum veterumque statutorum transgressores inſimulantes. Quocirca ipse eos eo quo merentur modo, Christus excipit, ad inſaſtas ipſos remittens aures proditores, eorumque illis deplorandum designans exitum, quod ipſi ſcilicet, eorumque ſequaces, ad inferorum eſſent tartara deuoluendi.

Veruntamen, cum ſemper noſtrum præ oculis haberet proſectum animæque ſalutem, tali ferit modo Pharifeos, ut inde ſumat occaſionem adeo ſublimi, profundæque nos doctrina illuminandi, ut notatore D. Chryſoſt. in Theologia morali, illa locum habeat principalem. Videtur D. Pet. Chryſolog. Chriſtus eſſe nubes illa mirabilis, quam vidit Ezechiel, quæ vento ſigido, ſtatuque conſtricta Aquilonari tremenda cœpit explodere tonitrua, flammæque terriſcas, quæ altiffimas etiam rupes diſſingerent, turresque proſternerent ſuperbiſſimas: at verò pariter ſplendores lucis emittere quibus terram illuminabat, fulgentiſſimos.

Ex occaſione quâ tineaſi illi redemptorem prouocauerunt iniuriâ contra eius diſcipulos que-

relâ, terriſca licet in illos eubret tonitrua, nobis pariter lucem inſundit doctrinæ cœleſtem, quâ inſtratur Eccleſia. Petram duriori verberate percuſſerunt Moſes & Aaron (modica ſcilicet hic erat defectus) quæ adeo pleno profundit aquas gurgie, ut populum Iſrael viſque in terram promiſſionis conimò ſuæ conſequetur. In qua D. Paulus myſterium agnoſcit Chriſti redemptoris: *Conſequente eos petra; petra autem erat Chriſtus.* Percuſſus namque virga Scribarum ac Pharifeorum incredulorum, quos ſignant Moſes & Aaron, aquas effudit cœleſtis doctrina, quæ ſi ſeſiles in Eccleſia comitentur, donec cœli promiſſam terram ingrediantur, ut petra Chriſtus arbor eſt vitæ fruſtu cœleſti adeo gratiam videri, ut non ſolum illum colligas, ſi paſſim accelleris, ſed etiam ſi turmatim, magnosque perculleris impetu, tam abundantes emittet fruſtus, tamque feſtine, ut omnes habeant, quod colligant, ſecumque domum referant. Eſt Chriſtus agnus ille diuinus, de quo vates Evangelicus Iſaias: *Quaſi agnus coram ſonante.* Quem ſalutem licet modo pilo tondeant deciduo: modo detondeant aduerſo, modo ſaturæ inſigant incorcinnas, modo diſſindant carnes, ſemper lanam nobis veſtiendis, cooperiendis, frigori que pellen-do ſubnuſtrat.

Tandem, teſte diuinâ ſponſâ, palmeſt vineæ Engaddi. Sic ille eſt, unde ballatum diſſillat, medicina curandis vulneribus eſt cax: licet enim aliquando ex ſe deſudet, alij tamen magna, exprimunt abundantia dum accedunt, qui nonaculis limatus illum diſſindunt, & diſcunt illis namque tunc largiunt, etiam ſui perculloribus: quod ſi ſeipſos lædant perculloribus, habere & ibi poſſunt remedium, ſi eo velint viſi, ſibi que applicare. Sit ſemper benedictus.

Cum

No. 52. in
Matth.
Serm. 71.
Ezech. 61.

Cum igitur in Galilæa Christus hæretet, de-
crevit Phariseorum Scribarumque cœtus Hie-
rosolymitanus, qui toto orbe nominabatur ce-
lebrerrimus, illum adire formatâ in discipulos
eius querelâ. Inter aggrediuntur superbo fastu,
conitatu solempni, accedunt Synagogæ prin-
cipes, offendent Christum populo prædicantem.
Tollite portas, tollite portas Hierusalem, grave
quod proponant, habent negotium. Ad Chri-
stum propius accedunt, & elata voce, quàm
omnes intelligerent, Domine (inquunt) cum ta-
les simus, quales sumus, & ex tam remoto venia-
mus loco, satis clarè demonstrat, quanti sit mo-
menti, illud quod nos huc adducit, negotium,
scilicet, ut tibi non contemnendum discipulo-
rum tuorum peccatum indicemus: ut quid pa-
teris quod veterum statuta parvipendant, siquæ;
tam rustici, ut panem illorum manibus mandu-
care non erubescant. Ita, vehementer Salvator
excanduit, cum ipsa nihilominus esset modestia,
ut in illos conversus tenero vultu, truciùque vo-
ce respondere: *Quare & vos transgredimini
mandatum Dei, propter traditiones vestras?* Au-
hoc non Dei statutum est, sub pœnâ capitis, si-
lius honorat patrem? vos verò statuitis, licet fi-
lius patrem cerneat fame pereuntem, non illi
sed templo beneficium accurreret, Hypocritæ be-
ne de vobis prædixit, qui vos probè nouerat,
Propheta, populus hic labijs me honorat, cor
autem cornu longè est à me.

His dictis Redemptor ad turbam conversus
ait: Charissimi, hoc vos omnes scitè desidero,
non esse peccatum de quo Pharisei discipulos
meos accusant: parum etenim refert lotis, seu il-
lotis manducare manibus, quod enim in os in-
trat, non coquinat hominem, sed quod illo e-
greditur. Hanc Christus materiam prosequitur,
ac declarat, quod id quod per os intrat in sto-
machum delabitur, cunctumque perficit natura-
lem, quod animam non inficit, at quod ex ore
progredditur, hoc ex corde procedit, unde proue-
niunt homicidia, furta, blasphemia, cunctaque
scelera, hæc autè commaculant hominem. Hæc
altissima est doctrina, hæc nobis exponenda; hæc
vtilis erit si frâ nobis lucis Christus imper-
tat gratiam, illam autem intercedente Virgi-
ne purissima deposcamus, eandem salutantes.
Aus, Maria.

*S. I. Deusignis est, ad eum accedentes illi, qui
palea erant, exuruntur, ipse vero clarius il-
lustratur.*

EXpendit antiquus Origenes, discipulus
singularis D. Clemen. Alexandrini? Dei
præclaram institutionem populo suo præ-
scriptam, dum illum quadraginta annis per de-
serta deductum in terram voluit introducere
promissionis. Iam ad ejus accesserat terminos,
nihilque supererat, nisi transitus Iordanis, cuius
palea sui tempore, messis impleverat: Suum
Dominus ad se vocat ducem Iosue, eique man-
dat, populum disponat quo transeat fluvium, &
ximio namque miraculo transitus parabitur:
diuidetur enim fluminis aqua: superiores nam-
que cursu suspenso retrocedent: inferiores au-
tem deorsum fluent: ad hoc etiam arcam addu-
cat in frontispicio, Sacerdotum humeris vectâ:
ad illius quippe præsentiam aquarum fiet diui-
sio. Porro cunctos admonet, longius ab illa dis-
cedant, nec approximent: *Sit inter vos & arcam
spatium cubitorum duum millium, &c. Et caute ne
appropinquetis ad arcam, Dñe, in quem suæ hæc:
Hoc communiter dicitur, signatque S. Scriptura,
quod hoc ita voluerit Deus, ut tanti appareret
magnitudo miraculi, quod se via non pandere-
tur archa nec angusta in flumine, sed adeo lata,
ut tantæ multitudinis posset transire populus,
qui ultra seniores, mulieres, puerosq; sexcento-
rum millium numerum expleret, in duas diui-
sus alas, quocirca ad medium Iordanis delata
ita ad invicem disjuncti peruadarent, ut inter
illos spatium esset quatuor millium passuum:
à singulis enim alis usque ad arcam, distan-
tia duum millium intererat passuum. Per-
pende, quàm spatiosa, lataque sese panderet pla-
tea, quàm duabus leucis autumo fuisse lato-
rem.*

Atamen aliud hic Origenes aperit myste-
rium: ut quid Domine, præcipis procul à te pro-
grediantur, teque à longè intueantur? *Ut procul
videre possint.* Num forte tu taurus quidam fu-
nosus, aut leo rugiens, ut velis te de longe con-
spiciant? Numquid non nos David hortatur:
Accedite ad eum & illuminamini. Numquid nõ
Moyles dixerat: *Qui appropinquant pedibus eius,
accipiet de doctrina illius?* Virque, verumtamen
inquit, præmonuerat Deus, quod ignis, ipse ef-
fet consumens, & quicumque ad illum accede-
ret, crederet, se igni appropinquaret. *Qui appro-
pinquant*

*I. Transi-
tus in
Iordane
fuit laus-
simus.*

*Pf. 33. 6.
Deut. 6. 33*

H h h 2

mirabilia magna operabatur, præminabat autem inter hæc multiplicatio quinque panum & ducrum piscium in quinque milia hominum; de quo die Dominico latius. Hæc opera prodigiosa diuini ille ignis euihrabat, vt flammæ splendidiſſimæ adeo ſublimis, vt per mundum videretur vniuerſum. Erat autem velut inanis culcitra Ieroſolymis congregatio Iſrahælorum; Scribarumque principaliſſimi (ſic habet D. Chryſoſt.) cæteris erant totius Synagoge illuſtiores:

Ab Ieroſolymis hoc eſt, maioris auctoritatis & nominis: non enim temere hoc ſignificauit Euangelista. Rabida illi contra Saluatorem invidia ſtimulati flammæ illas præfecare ſtatuērūt. Quis illos videret, quàm acriter totam perturbent ciuitatem, omnibus incitantibus ea quæ ſacra illorum ſtatuerat implere congregatio: nimirum quod acturi erant cum Chriſto, vbi cumque terrarum fuiſſet, de maximæ cuiuſdā criminis ſuæ ſcholæ reparatio e.

Quàm diligenter ſibi multos ſternunt, ſamulos conciliant, veſtimenta componunt? Quo ſtrepitu Ieroſolymis penulis pluvialibus cooperi diſcedunt, iurmatum, toto ſpectante ſtupenteque populo! Inquirunt omnes: quo properat cœtes ille Phariſæorum Doctoremque conciliū quæ res tanti momenti peragenda ſeſe offert, quæ illis ad iter tam longū arduumque compellat? quid criminis commiſit Chriſti claſſis, vt tanto ſtrepitu purpurati Ieruſalē Galileam petant Chriſtum de hoc inſtituti ſtudentiſti verſpelles, vt illud, quod iam acturi erāt, cum nihil in ſe eſſet, nulliusque ſubſtantie, eſſe aliquid videretur, ob circumſtantias quibus illud palliabant, mulier enim licet non ſit digito maior, tūris eſſe videbitur, ſi calceis illam indueris altioribus: & quantumlibet vilis ſit & abiectio, ſi pretioſis illam ornaueris, ac monilia appenderis, totius vrbis & orbis diſſiſſima eſſe iudicabitur. Ea de cauſa tanta pompa, tantoque ſtrepitu Phariſæi, Scribæque proficiſcuntur.

Non malè dixerimus, ſi illos à dæmone agitatatos aſſerimus, vt auctoritati nominique detrahant Chriſti diſcipulorum, qui (ſicut ponderat D. Aug.) maximè laborat calumniari, denigare, ſamumque ledere coram populo electorū Dei, ne leclerari quique à nequitia ſua deſiſtant ac conuertantur, dum eos eſſe peccatores intelligunt quos eſſe ſanctos mundus arbitrat, & eſſe peccatores in iſtis nihil ſit ſingulare, enim & illi quoque ſunt, qui ſancti eſſe iudicantur: Ideo de bonis mala ſpargit (adduco D. Aug.) vt infirmi de templo non putent aliquos eſſe bonos, & tradant ſe rapiendo. deſiderantibus & diſſipandos, dicentes apud ſeipſos.

quis eſt qui ſeruet mandata Dei: cuius eſt, qui ſeruet caſtatem?

Hoc tamen omiſſo, vide quales proficiſcuntur. Quo currit culcitra ſtraminea, vt clariffimas Phariſæi ignis diuini flammæ exſtinguat, & ſplendorem Chriſti lucemque ſignorum Chriſti tenebris perſtingat diſcipulos reddatque viſiſſimam. Licet ſuperſicialiter eo tunc accedant vt de eius diſcipulis conquerantur, non tamen in illos ſed in illum ſpicula dirigunt. Nomini eius detrabere ſaragunt, ex omni illum parte conſiderant at in eius perſona nec atomū carpendum inueniunt. Hoc norunt, diſcipulorū errata comuni voto magiſtris adſcribi, hac via incedunt, conati diſcipulos de defectibus arguere, vt ipſos in præceptis re redarguant. Experti diſtinctiores, qui ad pedes collimant, vt caput ſeriant. Hac quoque arte & altera vice ſi fuerant: cum enim Chriſtum vt guiæ deditum notare vellent, dicentes: *Ecce homo vorax, & peccator vini*, illum acceſſerunt contra diſcipulos deponentes querelas: *Quare diſcipuli tui non te inuolunt, ſicut diſcipuli Ioannis?* q. d. ex diſcipulorū operibus qualis poſſit magiſter eſſe colligitur. Diſcipuli Ioannis ieiunant frequenter, unde colligimus Ioannem ieiunijs eſſe addiſciſſimum: quod autem tui non abſtineant, iudicium nobis eſt, quod nec tu ieiunies: non enim illi contrarium quid agent ei quod in te notant, tuque illos doceas.

His Chriſti Saluatoris inimicis, illud optime conueniat quod Jacob Patriarcha de filio ſuo Dan L. 31. Mori proloquitur, quod D. Gregor. de Antichriſto intelligit, & iam dixit D. Ioannes, quod quicumque contra Redemptorem pugnat, eſt Antichriſtus: *Fiat Dan coluber in via, cerastes in ſemita, mordens ungulas equi, ut cadat aſcenſor eius* 17. Multa referunt de Ceraſte philoſophi qui de natura diſſerunt animalium, nominatim autem Plinius & Solinus teſtantur, ſpeciem eſſe quæ ſiſerpentis aſtutiſſimi: quod ſatis ita eſſe ſuo de natura. monſtrat facinore: aduentare conſpicit equitem forma decorum, viribus pollentem, veſtiti pompaticum, qui ſpectatorum omnium ad ſe trahit oculos in hunc rabida exandeleſcit inuidia, nec illum ex aduerſo præſumit irpetere. ſed in via occurrit, ſe pulvere terraque contegens later abſconditus, accedente vero nobili equite, latenter appropriat, ſimulate mordet ungulas pedum equi, quatenus morſu ſtimulatus huc illucque furens diſcendat, cadatque aſcenſor eius rectorſum: *Vi cadat aſcenſor eius* 18. Eques cœliſtis erat Redemptor noſter, talem

H h h 3 etiam

etenim vidit illum D. Ioa. in sua Apocalypsi. Sic equum Apostolorum suorum cupit ascendere, quia per eundem ipsum deferant vniuersum. Ad hoc ille viam ipsi aperit, de quo vatisilabacuc illud interpretari licet: *Viam fecisti in mari equis tuis, in luto aquarum multarum*, & de quo Zacharias prae dixit (vt ad litteram hoc intelligit D. Cyril.) *Posuit eos, quasi equum gloriae suae in bello*. Applaudite metaphoram, nomen miramini, ab equite desumptum, cui talis famularatur equus, quo de suis triumphum agit inimicis, velut ille de quo cecinit Virgilius.

Etur delectus equum duci iubet, hoc docuit illi.

Hoc solamen erat bellis, hoc victor abibat.

Tales fuerunt Apostoli, qui licet ex se nihil essent, plebs vilis & infimae conditionis, sua tamen virtute eques hic adeo fortes illos effecit animosos adeo ac tales, vt per illos & in illis de cunctis triumphum duxerit imperij: vitiis Romanorum totius orbis, quinimo & inferorum.

Aduerte vero, quod licet plures sint, illos tamen Zacharias nomine compellet singulari: *equum*, quia plures licet fuerint quoad personas, vnicum tamen omnes constabant equum, ob vnitatem fidei Sacramentorum, Deique quem per adificabant. Ea namque de causa ait Apostolus: *Muli vnum corpus sumus in Christo*. Nec non conuenienter de illis, & de praedicatoribus omnibus intelligit moralis Gregorius illud Dominum ab Iob, ipsos sub symbolo describens equi generosissimi, quem de conditionibus laudat admirandis: Deus etenim est, qui robur illi peccatoris ministrat adeo potens, vt nec lauos, nec tympana nec aduersi timeat exercitus clangores turbatum, quinimo hae illi omnia vires animoque suggerunt ad tanto bellum suscipiendum feruentius: *Numquid probabis equo fortitudinem*, &c. Hic igitur erat equitis nostri celestis equus. Non praesumunt cerastes illi proditores astuti colubri, pleni veneno mortifero coram & facie ad faciem Christum, adoriri, nec & ex diametro occurrere: solebat enim solo suo responso confusus illos procul illinc ablegare: nam igitur celant peruersitatem sub figura ac demonstratione zeli, sicla Redemptorem accedentes reverentia, sub hac latent perfidi, & aculeo linguae suae mordentes, mortifero manus equi, scilicet Apostolos, illos de manuum defectibus accusantes, quas minimè lauant, quo in observandis veterum consuetudinibus, suisque deficiunt traditionibus, vt per illud dignitati

Christi, samaeque, tenebras obducant Aegyptias. Notum quippe est, discipulorum defectus adscribere praecipitibus, illis imputatur culpa, & ab illis poena repetitur, sicut à parentibus filiorum, à matribus filiarum, à Dominis seruatorum, à duce militum, à Gubernatore populi scelestum ratio flagitatur, illis etenim singulariter incumbit subditos ducere, docere, corrigere, punire, reformare. Promde, vel norunt illorum defectus, vel ignorant: Si norunt, nec illos corripiant, illis conseruiunt, & eodem cum illis crimine inuoluntur, qui illos committunt: omnes etenim illud admittunt Apokoli: *Digni sunt morte*, non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus. Si ignorant, non ea, qua debent vigilantia ac sollicitudine memento, seque per hoc ostendunt esse negligentes, nec minoris criminis reos arguendos.

Norunt omnes mirificum illum agendi modum Diogenis Cynici philosophi: hic tempore luto plateas perambulans iuueni occurrit Diogenes adeo immergendo, vt pede lutum pulsant eo Cynici philosophum torde commacularet. Hic Itomachabundus adolescentis adit paedagogum, illi mittitque duplicem insigit alapam. Mihinè? qua de causa? non ego te luto conserpsi. Verum estat vestra contigit culpa, si namque ta'is fuisset paedagogus, qualem esse te decebat, discipulum tuum moribus instituisse probioribus. Nec necesse est prophanas adducere historias, mille namque nobis occurrunt sacrae ac diuinae. Populi Dei milites inhonestè se gerunt, citat Moyses Dominus, illique mandat, manus iniiciat de cibus, illosque ad ipsam lucem meridianam, quo cuncti illos videant, suspendat in patibulo: *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem*. Labitur in luxuriam filij Heli Sacerdotis incompotitus suis populum scandalizabant actionibus: vocat Dominus Samuelem Prophetam, illi praecipit, Heli Pontificem conuenias, indicetque certissimè, quod dignitate, vitaeque sit mutandus quodque ab eius familia domoque Sacerdotum auferretur: si namque filij eius in nefanda corruerint scelera, haec illi imputetur, eo quod non debite correxerit peccatores: *Eo quod nouerat indigne agere filios suos & non eos corripuerit eos*. Paalum hoc admiratur D. Chrysostomus & diu multumque perpendit. Nota causa? (monet) primò: qualis fuerit Heli: *vis erat eius* pius, populo Deoque adeo gratus, qualem illi apostolus S. describit: *Senex erat vir & grauis*, & honorabilis & ipse indicauit Israel quod in *draginta annis* ita legit D. Chrysostomus. Perpende

17. de quod illum pleno ore deprædicitur: *Se-*
nece erat vir. Nomen est, quo Spiritus S. nedum
 annosum in iustis grauita em hanc enim iam de-
 clarauit: addens: *Grandæus*; sed prudentiam iu-
 diciumque signat, quo de illo pleno gutture di-
 cere liceret: *Se nece vir.* Et hoc (inquit) acerte,
 cum quadraginta annorum spatio, populum il-
 lum efficiens, ac sediciosum pacifice rexit,
 amora omni commotione, non tamen fuerit qui
 de eo loqueretur verbum malum.

Nota secundò: quod filij Ieli iam essent
 perfecti coniugati, & vt iura nominant, emanci-
 pati. Nota tertio, quod auditis contra filios que-
 relis, illos coram se citauerit, grauitèque repre-
 henderit filij mei mente reuolue, quæ de vo-
 bis spargantur mala, quod hæc & illa facias à
 vobis minime faciendi, vestrum enim peccatum
 contra Deum militat: perpendite, quod ne mini-
 mum in proximum vestrum auderetis com-
 mittere, qui Deo: tanto est inferior, eius timore
 perterriti, quanto magis contra Deum: *Quare*
facitis res istas? quare ego audio, res pessimas
&c. Nolite filij mei, &c. Si peccauerit vir in vultu,
placari ei potest, &c. Tandem considera, quod
 Ieli non videret ea, quæ filij sui faciebant, cali-
 gauerant enim illi oculos si præ senectute, solum-
 modo rorem coram audiebat, quæ sibi ab
 his & illis referebantur, qui nec omnia enarra-
 bant, nec ille tantis fidem adhiberet. Nihilomi-
 nus illum non mirari Deum puniuit supplicis,
 quam vitam illi lamentabili discessu aduen-
 do, ac iure successionis in summum Sacerdotium,
 quo domus eius gaudebat, spoliando. D. hic ex-
 clamat Chrysostomus: quæ cælorum Domine
 hæc tua seueritas? An non tibi potuit Ieli res-
 pondere, cuius culpæ reus ego sum in eo quod
 mei perpetrant filij iam maturi iam patre fami-
 lias? Numquid & illud replicare potuit, quod
 postmodum parentes coeci uati Pharisæis: *Eia-*
tem habet, ipsum interrogate. An non aduertis
 (inquit D. Chrysostom.) quod pater erat eoque
 casu, filiorum illi forent adscendenda scelera,
 præsertim cum illos senectè non corripuerit? Nō
 sufficiebat illos verbis corripere simplicioribus,
 sed vi verbis oportebat asperioribus, minaci-
 bus, de patris conspectu demittendi, bona il-
 lis erant auferenda, quini non, cum & iudex po-
 pulo præfideret, manibus flagisque castigari
 di. Audite D. Chrysostomi de hoc iudicium:
 Non omnia qua fuerint agenda, vt seleceen in
 vultu, molius est, nam minas ille addece debu-
 rat, & à suo conspectu eos amouere. atque ab-
 dicere, & verberibus afficere. Ita iusticia sua

det vt in parentibus filiorum delicta punian-
 tur.

Obijcies (inquit) quomodo igitur videmus
 patres plurimos, quorum nefandam filij vi-
 tam tradunt, à Deo minime castigari: Eras;
 Vnde acerba & intempestiua, mores unde morbi D. Chry.
 perpetui neque grauiissimi plerumque liberis nostris
 inferuntur: Vnde domus & incommodis afficiuntur
 unde casus varios: unde calumnias & mala innume-
 ra quotidie patimur? Et horum omnium aper-
 ta est (inquit) ratio. Quæro vter maiorem tuo-
 rum teneatur curam habere filiorum, tunc an
 ego? Manifestum est, te magis obligari. Primò:
 quia feruentius illos amore diligis naturali.
 Secundò: sunt tibi ad oculos, sunt ad manus
 promptiores, sunt tibi, vt de illis disponas, victi-
 ores. Nihilominus hoc scito, quod & de illis
 à me Deus sit rationem exacturus, & mihi eo-
 rum delicta, si quæ habuerint, imputatorus: hoc
 quippe (inquit) est quod superioribus iniungit
 Apostolus, vt vigilarent: *Quasi rationem pro ani-*
malibus vestris reddiduri. Ita vt, eo modo quo mea-
 rum teneor reddere rationem adionum opo-
 runque singulorum, simili quoque modo & ve-
 strarum, filiorumque vestrorum, qui sub cura
 mea oves degitis, adionum tenebor reddere
 rationem, quanto igitur strictiorem à vobis exi-
 get rationem, qui patres estis, rerum quæ ad
 filios vestros pertinent: Et quanto vobis eo-
 rum imponet delicta, seuerius? Hoc quippe
 in conspectu est, filiorum delicta imputari paren-
 tibus.

Congruum valde censuit D. Clemens Ale-
 xand. esse iudicium cuiusdam Comici, qui Do-
 micilium viden, per plateas obambulante quæ iudicium
 pedissequa sequebatur in eorum profusa, subridens, & L. 3. Paula-
 signa ostentans ait: Me hercule leuis & inho-
 nesta sit necesse est hæc domina, & ratio sit
 hæc, inquit D. Chrysostom. In dominam enim D. Chry.
 retorque: ut ancilla intemperantia. Liquidum est
 argumentum, quod domina talis non esset, qua-
 lem decebat, cum pedissequa talis esset, quæ il-
 lam comitabatur. Si scire voveris, qualis sit pa-
 ter, eius filios intue, sum enim illi facies in
 qua pater manifestatur & sensu quodam dicere
 potest quilibet filius: illud quod aiebat qui li-
 berorum omnium exemplar, norma præ-
 fuit: *Qui videt me, videt & patrem meum.* Ioh. 14. 4
 Filius Iesu, luxanaque deditur tibi dicet ta-
 lem esse & patrem suum, filia fenestris afflata
 prospicere, vaga stultaque, qualis sit mater,
 tibi significabit. Seruus aleator iuramentis ad-
 dictus, qualis sit Dominus suus, indicabit, audi-
 tores

tores & discipuli, qualis magister, sit manifesta-
bunt.

Ex eodem principio deducit D. Augustin. (& prior illo dixerat idem D. Ambros.) rationem cur Abraham immolauit D. filium suum.

VI. *Cur Abraham immolauit Deo filium suum Isaacum Isaac in holocaustum, eundem funibus hunc Isaac alligauit: Cum alligasset Isaac filium suum, posuit ligari eum in altare super styrum lignorum. Ad quod licet immolauit eum: de quo timebat: Licet D. Pet. Chrysostomus intemer, quod Abraham Isaac filio non dixerit, quid scilicet sciret, Isaac filium suum.*

Gen. 22. 9. *quidusque*; communis tamen credit opinio Sancto-
D. PETR. rum, quod illi dixerit, Deique filio mandatum
CHRYSO. expoluerit, ad cuius impletionem erat in holo-
caustum offerendum. Ita docet D. August. & per
Serm. 46. hoc voluntarie suscepit Isaac mortem, quam illi
pater parabat inferre, ut vera vinctus Christi esse
temp.

est figura redemptionis, si igitur hoc ita fit, cur illum Patriarcha pater alligavit? Quia, licet Isaac voluntarie mortem acceptaret, timebat nihilominus Abraham (inquit D. Augustin.) ne filius cerneis gladium evaginatum, caput impendentem, oculisque irascentem, forte aut timore, aut dolore mortis percussus motum aliquem ederet incompotum, ad quem tam heroico indecens, qui Deo sebat spectatore, in conspectu obnoxiis, illi cunctis innotaret. Et sic

D. AMER. *Quemque obsequium. Vincitur innocens bestia* (verba sunt D. Ambrosii.) *non offerentis deuotio putaretur, se minus aliquid exhibere, si impatentia doloris victimam calcitraret. Necdum filio manibus suis vincula pater, nam refugiendo filium, & vi ignis exultans, peccatum incurreret. Vtriusque dicta subulterit describit noster Cardinalis Caietan. Certe suspensam obedientiam, mansuetudinem ac fidem Isaac, non resistentis patri, cum facile posset euadere, & credentissimo precepto per patrem illi pascendo. Vnde ratio ligandi, non fuit timor, ne Isaac fugeret ab altari, si aries aut vitulus cum matrat, nisi filii ligaretur, sed ne inuoluntarij (vix potest naturalis) motus membrorum, in actu iugulationis insurgentes, ordinatum compositumque scitum victimae exurbarent, in nonnullam indecentiam diuini sacrificij. Patri incumbit ligare filium, ne motum eadem incompositum, quem si ediderit, aut recalcitraret, velut pulus equinus, patri delictum impunitum, qui illum non satis stricte ligauerit, non melius intruxerit.*

8 Insuper & hinc deducit D. Gregor. Nazianz.
Orat. de laudes illuſtriſſimi quondam equitis ac nobilis
Machab. Eleazar: De illo loquitur ſpiritus S. cum que
bats. mirifice extollit: quia verò ſtatim poſt eum mentionem
Li. 2. Ma inſtituit martyrij ſeptem inuictiſſimo-
rū fratrum Machabæorum cum matre ſua.

diri cogitationibus, si se moribus ostendant esse permixtos. Nolle desideras præceptorem? Perpende, num discipuli proficiant, num modesti, ium sit morigeri: hæc enim facies est, ex qua prædicator agnoscitur.

Hinc & ego collegero, me talem qualem continui, non esse i rachetorem, cum vos ipsos considerando, tam exilis modicæque cognoscatur morum emendatio, tam tarda mutandi vitam sollicitudo, tales estis in medio quadragesima, quales eratis in principio peccatores. Quæ factæ restitutiones alienorum? quæ pro commissis sceleribus profusa lacrymæ? quæ xenodochia elemosynis roborata? quæ puellæ leniores iunctæ matrimonio? quæ puræ confessiones? quæ devotæ communiones? *Detrimendum pecoris, (siquit D. Hieron.) Pastor ignominia est.*

§. 3. *Videntur illi apes esse, sed vespe sunt: sapientiaque vitia virtutes esse videntur.*

Conformer prædictis hi non præcedunt, corripere aliquem in Christi discipulis defectum sed commaculare Magistram & mirabilem operum eius splendorem obfuscare. Hinc capimus, cur illos tam seверо Saluator vultu receperit: cur ut hypocritas accusans repulerit, qui aliud præferunt exterius, & aliud prætentant interius. Ignoscat mihi Deus, Domine: illine indignaris? Nonne nos tu heri docuisti, ac mandasti, ut quicumque in fratre peccatum adverteret, vadat & illum corripiat? Aduenerit illi, suo iudicio, in discipulis tuis defectus, quod seruata in populo statuta moreque transgrediantur, quod ad minus aliquid potest parere scandalum illis qui hoc vident, idcirco accutunt te de hoc monituri, ut ille defectus corrigatur: quid igitur exaudies? Vique, & optima ratione, licet etenim prætextu corripienti venire v. debantur, nihil tamen in animo minus reuoluebant: hoc vitium erat eorum studium, Christo detrahere, in eius classis discipulos errata confingendo. Non accessit moti charitate, sed merendi, ledendi que desiderio furiosi, odio diabolico, limoreque in Christum instigati. Ministri sunt demonibus sibi præualent aduersariis Deo, id imitatis, quod olim Deus contra ipsum, per alios suos ministros, cyniphes, vespæque effecerat. Inter opera Dei mirabilia, quando populum ad terram deducebat promissionis, hoc non minimum fuisse describitur: cum sese populo Dei barbaræ plures fortiter opponerent nationes, quo proposito, viæque pro-

Hieron. Bap. de Lamentis, Tom. II.

gressum impediunt, in illas Dominus misit, non leones, qui illas enecaret, non tigrides opae disceperent, non vrsos qui inter brachia cōstrictas colliderent, sed vespæ, cyniphes, muscæ. Res planè admiranda, quàm ut talem sapius expedit Spiritus S. multis Scripturæ locis, nominatim autem: *Missi sunt antecessores exercitus tui vespæ, & crabrones, ut paulatim illos exterminarent.* Excitauit Deus vespæ & crabrones, ut illos suos morderent inimicos, qui populo sibi electo acriter se opponebant, quo vires illis eueruant, torquerentque, sicut & fecerunt. Hoc Dei facinus, fuit contra diabolum, illarum ferocium nationum Principem, quem ut Deum Dominumque suum agnoscetes adorabant. Eodem stratagemate diabolus hodie contra Deum uti contendit, excitat enim contra discipulos sibi charissimos vespæ, muscæ, crabrones, Pharisæos, ut illos diuerent, morderent, viresque labefacerent.

Quàm aptum, atque admirandum illorum hyeroglyphicum hodie, vespæ & crabrones & Similes valde videntur apibus, crabrones, si sonu attendas quem alarum remigio edunt, nec non quoad formam ac sui corporis dispositionem: attamen dissimiles valde sunt in effectu: apes namque calore pectoris feruent admirabili, quò mel cōponit dulcissimum, ceramq; confingit quæ illuminat, eoque bombitu, quò volando pestrept hoc mel ceramque præterdit: vespæ verò nihil horum agit, nihil intendit, sed mordet, inficit, eiusque morsus ad tui cordis intima peruatit. crabrones hoc tantum moluntur, ut te mordeant, sanguinem tibi exsugant, teque grauius exacerbent. En tibi tales. Quales accedunt quo strepitu quo bombitu? Apes est dixeris, qui veniunt ut corripiant: enim enim vir iustus, piusque facit, qui velut apes, sui pectoris calore feruens charitatis, licet pun gere videatur, mel tamen producit optimi consilii, ceramque lucis, quæ peccatoris illuminet intellectum: ut heri diximus, sed non nisi vespæ sunt, quæ licet apum edat hominibus, ostēdentes, quod discipulorum veniāt errata correcturi, non tamē aliud intendunt, quàm Christum eiusque discipulos pun gere, famam, bonumque nomen atque auctoritatem lancinare, cordisque viscera translohere crabrones.

Ita pluribus contingit, qui de peccatis agunt alienis, ostendendo, quod tantum intendunt, illa emendare, & hoc ipsum est, quod omnium minime prætentunt, sed potius calumniari, morderi atque proximi honori derogare. Accedis amicum tuum: Domine certè quidquam tibi narrabo, quod animam meam lancinat, & in tali notam, quod in talem ingrediar domum, quod hono-

II. Discrimē inter apes & vespas.

III. Qui sint vespæ.

rem suum, fidemque labefaceret, & tibi quoque hoc refero, cum & eius sis amicus. Dicitur vel-
pa traditoria, ut quid apem te esse simulat? Quod
alteri bonum confers illa narrando? Quod amoris
illi mel communicas, quamve cetam ad exten-
tiam, quā illuminetur, componis? An non vides,
quod hoc sit pergere proximum, eius honorem
ledere, nulla ratione te ducim eius publicare cri-
mina nescienti? Domine misereor talis viri in-
cognitate constituti: eius namque cenit, con-
solationem admittit, in viri sui estimationis fa-
maque praedictum; nec est qui virum admo-
neat, & dico, quia & illi salutem desidero,
meamque cruciat animam. Vespas perdidit: homi-
litum praefers apum, melle charitatis videtis
abundare & quoddam intendere commodum, at
nihil minus meditaris, dicitur namque mihi,
quid inde lucratur? Nec alterius corrigi-
ter peccatum, & uxoris graviter fama lace-
ratur.

D. BAS.

Tim. 2.

D. HIER. Composuit D. Basilius I. de Virginitate, quem
L. 3. contra Leticio Episcopo Meliteni. dedicavit, virgines
Pelagian adhortatur, moretque opera sua, atque in eis
et dialo. suam sedulo scrutatur intentionem: Sunt enim
contra (inquit) vitia quae videntur virtutes, & opera
Lucife. mala, quae sancta iudicantur: & hoc omnibus
rian. Epi. adeo notum est, ut & ipsi Philosophi Gemiles
ad Dime. hoc non ignorarint: Proxima est velut coniugis
et finem ianua, Gemiles quoque aiunt, vitia esse virtuti-
bus. Hoc prosequitur argumentum D. Hiero-
inter med. nymus hancque ponit propositionem: Vicina sunt
et finem vitia virtutibus. Hinc illam eduxit admonitionem:
est Epi. 1. Summa tibi scientia est, notitia summa, vitia virtu-
Tom. 1. teque distinguere: quia quantum semper contraria si-
VI. bi sint aliqua tamen ex eis, tanta iunguntur simili-
Detra. tudine ut discerni omnino vix possint. Hoc idem
et res. nobis Dominus innuit, locutus cum Iob de pecca-
sum fi. toribus daemonis membris sub figura elephantis,
stule. ut declarat D. Greg. Ossa eius velut fistula aru. Hoc
xxis. aliqui de detribus explicante lephatis: namque dentes
Tab. 32. habentur celebriores. Vox fistula in Hebraeo legi-
Mor. 6. tur Aphach, quod robur significat, q. d. Ossa eius
22. et velut fortitudines, robusta, violenta aru an chaly-
Iob. 6. bis. Pro quam sunt ossa haec fortia. Declarat hoc
40. 13. alij de collis, unde & legunt esse alij, latera. Horu
V. autem ossium fortitudinem in eo petpndunt,
Locus quod turres ligneas sustineant, ut alias diximus,
Iob dis. Alij de pedum ossibus interpretantur, quae sunt
scilicet, velut columnae aeneae solidae, nec vllas habent
expli. iuncturas, ut ait Strabo, insuper & D. Ambrosius,
capit. ex quo modum colligunt venandi elephantes, nem-
Lub. 16. pe, quod arborem ferrā descendent cum dormi-
mus ut sustentetur, cadit, cum vero seipsum

nequeat erigere, accedunt venatores, ligant funi-
bus, ducuntque comprehensum. Licet hoc non
dicat D. Ambrosius, sed tantum quod nullas
habeat iuncturas; & quod sint crura eius velut
columnae, quibus tanta fessit machina sustenta.
Idem testatur Aristoteles. Attamen hoc
non exponit, quod verba illa referunt: cum
ad hoc non opus esset dicere, quod eiant fieri fi-
stula aru, sed dicere sustinebat, sic & lamina. De-
inde, quod alij dicunt, quod ossa eius sint lob-
da, saltem dentes, homini in n. comment fi-
stulae.

Proinde congruentior est declaratio D. Gre-
gorij dicentis, quod hoc symbolo declarate vo-
luerit, quod deat eius sit Dei simia. Deus enim
super ossa fundavit, ita quod & diabolus istos, qui
caro sunt fundat super ossa. Lique et, quod ista
fundamentum sint carni animalis. Dament quak
componit corpus peccatorum? Et quomodo illos
sustentat? Fissus aru, & ait D. Gregorius: &
gnificat sapientiam senorum, idcirco Graeci in sta-
tua illa signabantur per as: Aris fistula sonant
et tati canibus solent. Vento inflato muscam co-
ponunt. Musica traxis, auribus prata & in eandem
la alia est bonitas, quam quae innotat auribus. In
hoc fundatur petri erfi, in rationibus, quas ista
diabolus suggerit auribus suis ac commodas, sus-
telque appetit: & de his multa producit D. Gre-
gorius exempla. Verumtamen haec dilucidius ex-
ponit declaratio eiusdem D. Gregorij ad sequen-
tia verba: Carilago illius ut lanana ferrea. Cre-
dunt alij, quod de istidem loquatur ossibus, Noster
Cardinalis Caietanus ait, quod in verbis haec
praecedentibus: Ossa eius velut fistula, de ossibus
loquatur in aionibus, & in his de minoribus: Cui
faut te dixerit Septuaginta qui legunt: Spina aru
ferrum fissile: quod loquatur de spina & collis,
sicque ait D. Gregorius Nylenus: Cuius latera
sunt aeneae. Quod videtur esse spina dorsu. Hoc idem
sequitur Olympiodorus, qui declarat quod spina
aut dorsum est membrorum omnium nexu. Optauit
tur alij, quod sit praecedentis expositio. Et ita cla-
re legit D. Hieronymus: Ossa eius velut fistula aru.
Ossa inquam eius, velut baculus ferreus. At alij in-
terpretantur, quod ossa eius, scilicet ossa sunt mi-
nora ut intelligit Caietanus: Sic fistula aru, & so-
dora ossa baculus ferreus. Ostendit autem haec de-
claratio, esse ossa sine medulla, non concava, sed
solidae, ac robustae. Et in Hebraeo vox Hebraea
carilago est ea, quae ossa significat. Optimas om-
nes has esse cenleo declarationes: Verum quae
magis nostro congruit proposito, illa est D. Gre-
gorij: Carilago ossis ostendit speciem, sed ossis nam
habet

peccatum. An domi detines offendendi Deum
 occasionem? & hoc quod in tantam Dei redun-
 dat iniuriam titulo laboras palliare virtutis? Fo-
 ras illam eijce. Heu pater mi, famæ detrimen-
 tum incurrit: affinitate mihi coniungitur, &
 non est præter me, qui illam protegat ter mihi
 annis sedula fidelisque seruiuit: nec meritam
 illi mercedem solvero, si sic emul. ro: & qui il-
 lam sustentet, habebit neminem, si hæc illi mea
 defuerit charitas. An non vapes, quod Dei titu-
 lo tuam contegas nequitiam. O perituri Scribæ &
 Pharisei qui prætextu & nomine observationis
 traditionum, ac legis, Christi & discipulorum
 eius satagunt minuire dignitatem. Scelus pesti-
 mum! quò strepitu, quò properant bombitu?
 Apes videri volunt, quodque coniungendi tantum
 virtutis desiderio moueantur, ceramque lucis
 in illis, quos errasse iudicant, & non crude-
 les vespæ esse conuincantur: illos etenim fureus
 instigauit odium: nec prætendunt, nisi pungere
 Saluatorem, eius honori derogare, famam læde-
 re, classem eius de transgressionibus malisque
 notis arguendo.

**§.4. Quare discipuli tui, Odium erratæ ex-
 tollit; erratum non erat, de quo carpebant
 Apostoli; imò potius superstitio erat, quam
 colebant.**

Hic liquidò pater eius Spiritus S. sententiæ
 veritas: Odium suscitauit rixas, vniuersa au-
 tem delicta operis charitas. Sibi opponit
 amor & odium, unde & effectus operantur
 oppositos. Amor cõlat, dissipat, in dõ & a: nihi-
 lat peccata, & quantumlibet graua, parua facit:
 odium illa reuelat, expendit, appendit, extollit,
 & cum nula sit vel leuia, illa magnificat, &
 velut montes aut tutres attollit vt sidera conti-
 gere videantur. Iuxta specilla quibus vteris, tibi
 res esse videntur; quedam res maximas, mini-
 mas ostendunt: alia verò contra res minimas vt
 maximas representant. Si conspicias nigra sunt
 aut vitidia, quidquid his conspexeris, tale esse
 demonstrabunt. Si rubra, rubra quæque videbis.
 Attende num specillis vtaris odij vel charitatis.
 Si charitatis peccata & licet grauissima, minima
 facient: quàm diligenter delicta filij excusas
 aut tibi integerrimi, quæ licet sint enormia, illa
 ita extenuas, vt aut nulla, aut leuissima esse vi-
 deantur? Quàm exactè ponderas, quod vel fue-
 rat inaduertentia, vel ignorantia, vel quod non
 mala factum intentione, vel quod non tam gra-

ue, quàm refertur, sed qui illud retulerit latissimæ
 illi appenderit fimbriæ, & quod si in hoc defue-
 rit, iam in alio vel suppleuerit, aut supplebit, aut
 quod illi proximam dederint occasionem, aut
 quod obiecto pulsus fuerit adeò violento, vt vir
 non esset furor, si quod egit non egisset, ita
 vt cuncta eius delicta maneat exquirgata: Sug-
 erat rixas.

Rem in Iosepho dicit D. Chrysostomus, admi-
 randam, quando pincernæ prædixit quod post
 triduum in pristinam dignitatem, Regisque Pha-
 raonis esset restitutus amicitiam illi demum
 demum sic ait: *Memento mei, cum benè tibi iu-
 uerit, & facias mecum misericordiam, vt suggeram
 Pharaoni, vt educat me de isto carcere, quia sum
 tibi subiectus sum, de terra Hebraeorum, & hic in-
 nocens in lacum missus sum.* O quàm grauibus
 fratrem fratres affecerint iniurijs, illum velut
 abiectum vileque vendentes mancipium. Quan-
 tà inueniem calumnia lacerat adultera Domini
 sui coniux. Quàm acerbo contra illum exaruit
 furore Dominus, dum ex perfidæ ore vxoris
 adulterij intelligit proferti testimonium: *Hic au-
 tem Dominus & nimium credulus verbis coniugis
 iratus est valde, tradiditque Ioseph in carcerem.*
 Non quiescit, donec innoxium carceri mancipa-
 rit, manus pedesque vinxerit compedibus, in
 magnam suæ fidelitatis, conique nominis, quod
 apud Dominum suum adeptus, erat detrimentum.
 Et quod inaudita ex culatione, cum sciret, & co-
 gnosceret quod Dominus erat cum illo, tam faci-
 les præbuerit atres cõuitio quo tam iniuste gra-
 nabatur, vt tanta indignatione suum in Ioseph
 furorem explet. Scelus inauditum! *Attende ob-
 scuro (moi et D. Chrysost.) quomodo nihil dicat
 contra sceleratam illam ad. Ieram, neque arguat Do-
 minum, neque narret fratrum in se inhumani-
 tatem, sed testis omnibus, recordare mei, &c.*

Quid retum tu faceres? At amore flagrabat
 Ioseph in fratres, in Dominum suum, in domi-
 nam suam atcensissimo. Et licet opinionis suæ,
 famæ, propriæque commoditatis patitur æctu-
 ram, horum mauius delictum abscondere, & fi-
 lentio tegere, à quibus mala sustinebat, quàm illa
 in vulgus spargere, & manifestare, licet ex co-
 integra sequeretur omnis sui perditionis, sanæ
 restitutio. Quis hoc in Ioseph operatus est, quis
 huius auctori Charitas: quæ etiam cum propriæ
 dignitatis detrimento proximum zelat hono-
 rem, in ijsque delicta dispergit ne esse videantur.
 Odium autem & execratio, delicta exaggetat
 eoque modo extollit, vt ea ad summum euehat
 gradum delictorum. Hoc clare patuit in Ioseph
 fratri.

11. **H**ic liquidò pater eius Spiritus S. sententiæ
 veritas: Odium suscitauit rixas, vniuersa au-
 tem delicta operis charitas. Sibi opponit
 amor & odium, unde & effectus operantur
 oppositos. Amor cõlat, dissipat, in dõ & a: nihi-
 lat peccata, & quantumlibet graua, parua facit:
 odium illa reuelat, expendit, appendit, extollit,
 & cum nula sit vel leuia, illa magnificat, &
 velut montes aut tutres attollit vt sidera conti-
 gere videantur. Iuxta specilla quibus vteris, tibi
 res esse videntur; quedam res maximas, mini-
 mas ostendunt: alia verò contra res minimas vt
 maximas representant. Si conspicias nigra sunt
 aut vitidia, quidquid his conspexeris, tale esse
 demonstrabunt. Si rubra, rubra quæque videbis.
 Attende num specillis vtaris odij vel charitatis.
 Si charitatis peccata & licet grauissima, minima
 facient: quàm diligenter delicta filij excusas
 aut tibi integerrimi, quæ licet sint enormia, illa
 ita extenuas, vt aut nulla, aut leuissima esse vi-
 deantur? Quàm exactè ponderas, quod vel fue-
 rat inaduertentia, vel ignorantia, vel quod non
 mala factum intentione, vel quod non tam gra-

I.
 Charitas
 proximi
 cepit
 peccata.
 Similitu-
 do.

fratribus, cum ex odio quod in eum conceperant
ob enarrata somnia sibi per quietem offensa, ut
delictum dignum morte in Ioseph indicarent,
quod nec nomen delicti merebatur: *Quis hoc e-*
git? odium quod fratre exercebantur: Suscitavit rixas.

III. Expende verbum, *suscitavit*, quo Spiritus S. vi-
dendo ad declatandam diuinam manuum poten-
tiam, quæ de puluere & nihilo producit admi-
randa & prodigiosa: *Suscitavit de puluere egenum*
129. 1. (ait primum D. Anna, & deinde rex & Prophe-
ta David) *de stercore erigens pauperem, ut sedeat*
cum principibus; & solum gloria teneat, de nihilo
creat Scraphinos, creaturas pulcherrimas adeo ex-
cellentes, ut nos in stuporem adducat vehemen-
tem. De eo quod non est prægrandem hanc e-
ducit cæli terræque machinam, quæ concludit,
quidquid esse habet. De re tam fluida & humili
aqua nimirum, eduxit aquilas, accipitres, auesq;
ceteras cæli sidera cōscendentes. Saullem asino-
rum agalōnem ad populi sui elevat Ducem, Da-
videm paucarum patris sui ovium opilionem, inq;
paterna familia obliuioni traditum regem erexit
omnium quos mundus habuit illusterrimum. Ex
piscatore pauperulo suæ statuit Principem Ec-
clesiæ adeo præminentem ut Imperatores inui-
dissimi, magno ducant honori quod eius loci li-
mina deosculentur, ubi eius cunctes requiescunt.
Aque calicem ita extoluit, ut omnibus Cæci si di-
vitijs præpoderet, & duo pariter viduæ minuta,
se ut ducatis, autq; nummis diuturno longè præ-
ferantur. Hoc igitur agit odium: *Suscitavit rixas*;
de nihilo, de modico puluere, quem si manu
comprehenderis, non illum sentis, extoluit eri-
guntque tures altissimas, & montes erigit, qui cæ-
lum usque pertingere possit videantur.

IV. Iosephum fratres omnes auerfabatur: quia pa-
trem de crimine mouerat, quod in maximam
Gen. 37. 2. Dei cedebat iniuriam: *Acusauit fratres suos apud*
patrem crimine pessimo, &c. Unde oderant eum.
Narrat fratribus suis puer si minum quod viderat.

Audite, nocte somnium vidi, solem & lunam &
stellas undecim adorare me: pariter quod ego,
vosque omnes mecum, in agro meteremus, &
omnium iam erectis manipulis, stantem meum
manipulum à vestris omnibus manipulis proci-
dentibus adorari. Videbis illos, illa sola de causa
conspirantes, & ut leones in illū rugientes, mag-
noque stomacho, sibi mutuo colloquentes: dante
potest grauior impudentia, superbioreque arroga-
tia, quam quā proteruis hic tumet, loquiturque
tenebrior. Quæ proditio adeo præsumptuosa huius
securæ, qui cum cæteris sit minorem, animo
cōcepit sibi; persuaserit nobis omnibus se fore

superiores: Hoc ipsi somniauit, non noctibus so-
nium videtur, nisi eius quod de die cogitatur.
Attendite, quæso, quā ille traditor superbis oc-
cupatur cogitationibus, qui cum nobis sit ætate
inferior, velit nobis superior imperare: sicq; in
eum simul exardescunt. ut exemplo de illo occi-
dendo sacrilegæ inuent confilia. ut in cisternam
veterem demittant, tandem illum mercatoribus
ut vile distrahant mancipium, ut illum deducant
eo vnde nunquam amplius crediturus sit nec eius
ylla supersit memoria.

Bone Deus, vnus pueri somnium, qui nec es
ius habebat culpam, nec vestigiū in quidem, nec
magis, in illius erat potestate illi somnium quā
desistere à somniando, quod illud ita exaltent, ut
non aliud nisi mortis dignum tantæ arrogantia
videatur illis esse supplicium, & illum diuendere,
nec occidere, magnam sit immerito conferre
misericordiam. Ne mire is: *Oderant eum.*

Quid tam insolitum, quā illud Principis A-
man, supremi Regis Assueri familiaris, qui pau-
perem sanctumq; Mardocheum curiosius obser-
uat, & quia illi caput transsemit non aperiebat, nec
de loco assurgebat venienti; ita moleste hoc ac-
cepit, ut lela: cimen diceret esse maiestatis.

Multis rationibus, alijsque interiectis considera-
tionibus, omnium amicorum suorum cogit con-
cilium, mulieris, filiorum, affinium illis superbus
proponit suam magnitudinem, diuitias, gloriam,
regis amicitiam, fauorem ac gratiam, quā illum
regina dignata erat ad communium cum rege in-
uitando, ut illum quasi regi comparem reddide-
rit. Mihi igitur tali, qualem auditis, pileum non
tollat, non assurgat homo vilis, terre filius? quis
ferat? quæ maior arrogantia? Num se mihi præ-
sumit comparare? Rem ita verbis exaggerat, ut
omnes respondeant: Talis impudentia non mitio-
ri potest elui supplicio, quā cruce quinquaginta
cubitum altitudinis: tam arrogans enim super-
busq; præsumptio, iustum est, tam alto multietur
supplicio genere, ut illud in eo conspiciant etiam
longissime distanti mundi quæ vniuersus: *Respon-*
derunt ei: sube paravi excelsam trabem, habentem
altitudinis quinquaginta cubitos, &c. Fietine po-
test, ut tanti ponderet Aman, quod illi caput nō
denudet Mardocheus? Quis cedat, quod rem
leuissimam qualis hæc, ita extollat, ut peccatum
adeo graue videatur, quod omnium suffragio,
crucem, quā fieri non potest altior, mereatur.

Attende Pharisæos, Christum auerfantur, in-
viscerato contra eum flammescunt odio. Consi-
de a, quā exaggerent, extollant magnique fa-
ciant nihilum, quomodo illud euehant, quā ap-
parentes

V.
Odium
Aman in
Mardo-
cheum
vnde sit
ortum.

VI.
Odium
Pharisæo-
rum in
Christum.

parentes eperi intexant strigas, quibus omnium oculis irradet, quod bellum inferre Christo moribuntur, quid res illa est in esse substantiae quod discipuli manus ante prandium non eluant. Notat (inquit D. Petr. Chrysost.) quod de discipulis non querantur, quod ab ipsis ad coenam invitati manus non lavarent, hoc quippe faciebant, nec erant adeo rudes, quin politia bonique moribus essent apprime instructi; quinimo Saluator contra Pharisaeum expostulat, quod ab eodem invitatus aquam pedibus non obtulisset, signum quod quando invitabatur, urbanitatem servaret, quae congrua videtur esse ratio: Quando continuo excipiebantur (inquit D. Petr. Chrysost.) manus lavasse credendum est, quis enim aquam manibus non offerat: mox adveniens communi obsequio. Quis ad offerentis tristitiam eum recusaret, praesertim cum Dominus ipse arguat Simonem, invitatus ad mensam: Pedibus, inquit, meis aquam non dedisti. Vult itaque fieri, quod sic exigere perdoceat. De hoc igitur expostulabant quod veterum traditiones non observarent, haec autem erant, narrante D. Marco saepius in comedendo manus abluere ita ut, ad quemlibet cibum quem comederent, licet aliud non fuisset, nisi holus vinee passae: aut panis frustum; aut poma, aut persica sumerent, de lavando manus traditio seniorum habebatur. In prandio vero principali, nedum se lavabant ad mensam assensu, sed etiam assidentes, ad novum quodque ferculum denovo lavabantur: Pharisaei & omnes Iudei (inquit) nisi crebro laverint manus suas, non manducant, tenentes traditiones, Seniorum. Adverbium expende (crebro) id est saepe numero, repetitis vicibus. Huic inventioni sermo, quod notat D. Iohannes quod Christo invitato ad nuptias in Cana Galilaeae: postea erant lapidea hydrae secundum purificationem Iudeorum. Hoc igitur supposito, non erat peccatum, quod illi capunt, Apostolos manus sibi non aliter, quando ad prandium invitabantur principale non enim erant minus bonis moribus imbuti, quam virum deceat esse politum, sed illas non abluere ad cuiuslibet cibi sumptionem: Pharisaei loquuntur D. Petr. Chrysost.) non diligentiam corporis in discipulis Domini, sed superstitionis suae hypocrisis & lotiones perquirebant. Et ita advertit Iansenius, quod non obijciant, eos ante prandium non manus abluere, sed cum panem manducabant. Vos obtestor, notate, quale peccatum, id quod hominum invidissimum ut superfluam vanamque se dicaret superstitionem.

Quinimo Apostoli ita conversationi cum Magistro suo vivebant immersi, ut (teste D. Chrysost.)

nec cibi recordarentur, unde saepius per desertum vagabantur, nec tamen vel frustum panis secum detulerant: Obliti sunt discipuli panem accipere, ait Evangelista. Unde cum Sichar urbem Samariae appulissent, abierunt illi ut sibi victum conquiret. Iterum dum in desertis una alterave vice cum innumera hominum multitudine Christus sequuntur: apud illos panis non inveniebatur, quem illi secum in viaticum detulissent, sed parum illud quod offerebatur, de pueris qui comitabantur, accipiebatur. Quocirca saepius indigi discipuli protestabantur, & tanta se victus inopia pressos lugebant, ut si quando panis frustum obtinerent, bene sibi autem crederetur, & aliquoties tanta cibi premebatur indigentia, ut illos necessitas compelleret, quo vitam sustentarent, spicas vellere manibus, & pauca tritici grana in vinea lumere subsidii. En tibi tales cibi ut saepius deinde laudentur manus: quinimo superfluum esset & superstitiosus cultus ad rem saepe de lavare comestione. Illum igitur pulverem, melius dixero, illud nihilum, vide quam exacte autollant, quemque strepitum eliant, ut illud turri apparere faciant altissimam, seu montem qui sidera tangat. Ad hoc coetus sunt in Hierusalem, in hunc finem, discursus per civitatem horrido bombitu, & negotiatione, convocant sacerdotes & Principes in Concilium, hoc proponunt ut quid quod necessario indigeat remedium, concludunt: esse tam grave decessant negotium, ut alijs fidere non expediat, quam illis, qui praesentes aderant, hos religionis, & sapientiae, nec sumptibus parcendum, licet nihil is, quod conveniens esset, illi ex aetario templi vel publico sumerentur, nec ob loci distantiam desisterent, pluribus tunc esset militibus iter faciendum. Ecce quales eperi strigas affigant, quos colores ut figuram exaltet: Quis non credat, si non videat aliud rem esse, quam agebant, maximi momenti? Quis non intelligat, peccatum debere esse adeo periculosum, ut nisi aliter instruat, dicat eius necessarium esse correctionem? Vide quis strepitus, quale tumultus, ut mundus perire, ut Religio submergi videatur. Accedunt ad Christum, legationem suam proponunt verbis adeo mordacibus, ut eum tangere viderentur: Quare discipuli tui transgreduntur traditiones seniorum? Illis obijcit ecce pollemus, quod suis Iob amicis: Ad increpandum tantum eloquia concinnasti, & in ventum verba profertis, super pupillum irritus, & subversere rationem amicum vestrum. Solum hoc habet peccatum, quod reprehenditis, quod tale videri faciunt verba vestra tanta eloquentia, & ad rem opposita: Concinnare, est componere, disponere, & tali verba ordinare artu-

D. Petr.
Chrysost.
Ser. 171.
Marc. 7.

Mat. 23.
VII.
Excusantur
Apostoli.

D. Petr.
Chrysost.

14.
H. m. 13. in
Iohannis.

artificio, ut illud ad summum extollant, quod nihil est. Quæ accusatio, quam oratorie composita?

Primo considerant, quod illi sunt discipuli Domini: *Discipuli tui*, volentes in hoc inuicere, cultiores & sanctiores quod illi debeant esse humaniores, cultiores & sanctiores in actionibus circumspicientes: populus qui perfectionem profectur, nec in apice debet aberrare: *Discipuli tui*, suadet æquitas, ut in operibus suis eam præferant doctrinam, quam à te tua cura, magis institutione imbibent. Macula est, quæ vellem in te pretiosissimam, & quæ omnium oculis spectanda proponitur, velut olci in veste coccinea.

Secundo perpendunt, quod id quod agunt, defectus non sit talis qualis, sed talis quid, ut in illo deficiat, sit antiquas sanctalque eorum euertere traditiones, unde dicuntur *traditiones* in plurali, q. d. eo modo in hoc procedunt, ut per hoc infirmant, quod quoad illos, nulla sit religio confutendo, quam habeant, nec sancta traditio quam representant; & quod sine scrupulo, sine timore contra illarum quamlibet peccabunt, quod talemque sese obtulerit occasio, sicut in præsentii illas transgrediuntur.

Tertio ponderant, quod illæ traditiones factæ non sunt, nec institutæ per iuniores inexpertos, seu ignorantes, seu populi homines, nullius dignitatis, at per seniores, populum magis rominus, auctoritatis plurimæ: Remque forte non minimam, hoc quod tanta sapientia erat perpendum, per tales, ac adeo religiosos magistros prudenter audientium, modo discipuli, nullius eorum auctoritatis, infirmare vellent & aspernari. Perpende quæratio nisi illum extollant: Attamen hic adde, factum hoc comprime phantasma, hanc in palliam demenda figuram, & videbis, quod nihil remaneat, quod in substantiam colligatur, in eo quod manus non abluant panis frustum comedentes: *Non lauant manus suas, cum panem manducant*. Te Deus à corde male affecto præseruet: quod enim nihil est, facies, ut mundus esse videatur, & de pulvere minutissimo, montes & rupes usque in cælum excitabit.

§. 5. Procedunt isti in statera dolosa, in parui scrupulo, at non in magnâ conscientiam habeas tumidam, non stilicam.

Egregie illos descripsit David (ut notat Theodoretus) quibusdam verbis, quæ huic proposito tantum conuenienter dixisse indicatur. Videtur illos prius in concilijs suis perlevis, quæ contra Dominum cõgerant, & machinati fuerant quos sic alloquitur: *Quoniamque irritis in ho-*

micem interficis universi vos, tanquam parietem, inclinato, & macerie degulsi? Alio loco verba illa exponimus, & in substantia significant: Infelices, qui turmatum irritis in hominem illum Christum irritis in hominem, sicut illi qui parietem cernunt ad casum inclinatum, & glomerat in illum impetum, ut ad terram prosterantur: Iudicatisque, quod vos discedendo fugiat (sicut templum Christus fecerant in Caliceam, qui a quærebant eum Iuda in interficere, ait D. Ioan.) & vos extimescat, & nolo facile vobis sit, vultu id est, atque impetu illum in terram prostertere: Hoc autem scitote, quod in vestrum cedit & teritum, & finis: ro casus vobis succedet, parietisque vestros conteret, verbis suis asperis, ac tunc reprehensione. Videt Pharisæos pariter conglobatos, ut parietem illum deiciant, atque: *Verumtamen vani filij hominum, mendaces filij hominum in statera, ut decipiant ipsi de veritate in idissim.* Illos nominat hominum filios: Transfert D. Hieron. hominum filij Adam, indicans quod terreni sint, rebusque addicti transitorij, sicut illis antea dixerat: *Filij hominum, & quæquo gravi corde ut quid diligitis vanitatem & gloriam mundanum?* Illud verumtamen, idem est, ac indubie, certe, totum hoc opus vestrum reducitur ad vanitatem. Videntur in eo quod agunt zelo duci religionis, & beneficii communis: attamen maxima totum est vanitas: ieiunant, preces fundunt, elemosinas largiuntur, at omnia vanitas: *Vani filij hominum.* Omnia eo dirigunt, ut vocentur magistri, Domini nollit: *Volunt ab hominibus vocari Rabbi*, ut sibi primatiam conuulsi offerantur leca, ad hoc dilatant phylacteria sua, & vestium magnificant fimbrias, laetis induci procedunt, velut narium velis, ventis enim agitantur, & quod magis extenduntur, eo plerius à vento tumet. Quam inflati procedunt, ventosi, ceteros elatis humeris arroganter despiciunt? O quanto saltu conglobati ad hominem illum procurant, illum ut putant egerint, velut parietem iam inclinatum? Quod statim turgidi ut suæ signum auctoritatis, notant, maiestatis: *Verumtamen, vani filij hominum.* Vere sunt illi viri omnium quos terra tulit, vanissimi, superbiissimi, inanissimi, ambrosissimi. Videntur quales incedant? Ne obstupescas, vani etenim sunt, quos inanis propriæ mouet vetus estimationis. Et Iuda n. quid habet? *Mendaces filij hominum in statera.* O homines Deo perituri, & execrabiles: iam enim prædixit stateris. Spiritus S. *Pondus & pōdus, mēsurā & mēsurā, v. trumq. abominabile est apud Deū.* Hæc cōgruē: *E. H. m. 4. 20.* tentiā ponderat D. Greg. *Pondus vni habes, quod alijs.*

I. Iudæi vani filij hominum, mendaces filij hominum in statera, ut decipiant ipsi de veritate in idissim. Illos nominat hominum filios: Transfert D. Hieron. hominum filij Adam, indicans quod terreni sint, rebusque addicti transitorij, sicut illis antea dixerat: *Filij hominum, & quæquo gravi corde ut quid diligitis vanitatem & gloriam mundanum?* Illud verumtamen, idem est, ac indubie, certe, totum hoc opus vestrum reducitur ad vanitatem. Videntur in eo quod agunt zelo duci religionis, & beneficii communis: attamen maxima totum est vanitas: ieiunant, preces fundunt, elemosinas largiuntur, at omnia vanitas: *Vani filij hominum.* Omnia eo dirigunt, ut vocentur magistri, Domini nollit: *Volunt ab hominibus vocari Rabbi*, ut sibi primatiam conuulsi offerantur leca, ad hoc dilatant phylacteria sua, & vestium magnificant fimbrias, laetis induci procedunt, velut narium velis, ventis enim agitantur, & quod magis extenduntur, eo plerius à vento tumet. Quam inflati procedunt, ventosi, ceteros elatis humeris arroganter despiciunt? O quanto saltu conglobati ad hominem illum procurant, illum ut putant egerint, velut parietem iam inclinatum? Quod statim turgidi ut suæ signum auctoritatis, notant, maiestatis: *Verumtamen, vani filij hominum.* Vere sunt illi viri omnium quos terra tulit, vanissimi, superbiissimi, inanissimi, ambrosissimi. Videntur quales incedant? Ne obstupescas, vani etenim sunt, quos inanis propriæ mouet vetus estimationis. Et Iuda n. quid habet? *Mendaces filij hominum in statera.* O homines Deo perituri, & execrabiles: iam enim prædixit stateris. Spiritus S. *Pondus & pōdus, mēsurā & mēsurā, v. trumq. abominabile est apud Deū.* Hæc cōgruē: *E. H. m. 4. 20.* tentiā ponderat D. Greg. *Pondus vni habes, quod alijs.*

II. Iudæi n. quid habet? *Mendaces filij hominum in statera.* O homines Deo perituri, & execrabiles: iam enim prædixit stateris. Spiritus S. *Pondus & pōdus, mēsurā & mēsurā, v. trumq. abominabile est apud Deū.* Hæc cōgruē: *E. H. m. 4. 20.* tentiā ponderat D. Greg. *Pondus vni habes, quod alijs.*

alijs erogas quod illis vendis, & aliud, quo ab alijs recipias, quod tibi datur Dominus execrat.

En quā statera ipsi sua appendant, quae cum sint maximae iniquitates, & totius mundi ponderis grauiissimi, illa vt leuissima ponderant. Reliquis quae grauiora sunt legis, ait Christus, vos populus, qui Dei parentumque, violatis aeternam, nec hoc esse alicuius ponderis, aut considerationis iniuste iudicatis. Millemis istis horrendis inquinantur sacrilegijs templum Dei coram ipso & in facie profanantes, leuissimis suis auarijs furta committunt maledicta, & non toleranda sacrilegia quibus deuorant pauperes, miserisque consumunt & haec omnia vt bona, sancta, religiosa istaque diuendunt. Attende modo quo pendere defectus expendant alienos: vnum, non lauate manus cum panem manducant, quod nedum peccatum non est, sed potius quod ipsi agebant contrarium, erat superstitio; hoc vt malum iudicant maximum, non tolerandum, ac dignum, vt ob hoc tota commoueatur Hierusalem, in hunc finem tota proficiscatur concio Principum, Sacerdotum, Doctorum, ac Religiosorum: *Mendaces filij hominum in statera.*

Mat. 23. 29. Viuum illorum prototypon depinxit, & distinxit, qui iam à longè illos praemouerat, de quo illis praefatus est Oteas: *Chanaan in manu eius statera dolosa, calumniam dilexit.* Chanaan illos insimulat, non quod ex genere essent Chanaan, sed vt illos à Deo vocet maledictos, velut Chanaan ab avo suo Noë, qui ait: *Maledictus Chanaan.* Similiter, licet natura Chanaan non essent, tales tamen ob morum prauitatem peruersasque consuetudines esse censebantur: vt illis Dominus per Ezechielem improperauit: *Generatio tua de terra*

Gen. 9. *Chanaan: pater tuus Amorebaui, & mater tua Cethea.* O ter maledictos, quod enim manibus habent pendus, mendax est & perituum, indicium pectoris eorum, odiosa calumniā redundantis: *Calumniam dilexit.* Vult Deus, vt quidquid egeris, appendas in statera, perpēdens quid sit quod agas, quid in illo, quod pra manibus habes, praetendas opere: num sit in Dei offensam; num in proximi iniuriam, imò ad ipsa vsque verba, praecipit Spiritus S. appendas in statera: *Verbis tuis facis*

Exech. 16. 3. *stateram.* Gerebant illi pondus quo res appenderet, sed iniustum, mendax, proditorium. Si quen piam videris, qui talem circumferret stateram, vt posito ex vna parte boue, seu camelo & ex altera formicā, inuicē, pars illa leuis esset adeo, vt celum vsque ascenderet, illa vera, formicā, magno ad terram decideret impetu, quod fetres de ea

iudicium? O stateram dolosam, in qua, quod grauioris, si ponderis, leue est, & leue, quod nullum habet esse, pondus quo nullum possit esse grauius.

Phari'cos attende, qualem adferant stateram. In vna lance sua appendunt sacrilegia, furas, per iuria, & illa nullus indicant esse momenti, nullius ponderis; in altera collocant, in die festo curae infirmum, in die Sabbati in terram spicere, non abluere manus ad frustum panis comedendum, & hoc adeo graue indicant, vt propter hoc tota commoueatur Respublica, tantum excitent tumultum, tantoque resonent boatu calumniatores. O perfidos ait Dominus: *Et vobis scribae & Pharisaei: qui decimatis mentam & anethum, & cymimum, & reliquistis, quae grauiora sunt legi, iudicium.* Ecce. Nota verbum, *grauiora legi.* Quis illos videat, eo tempore: quo mentam, anethum & cymimum colliguntur quo scrupulo contendant, vt tam fideliter horum decimae soluantur, ita vt scrupulum moueret, si vel vnicui deesset g'rauius, & sine scrupulo pauperum furabantur modos tritici quos secum in messilem deferrebant. O proditores, inquit Saluator: *Excolantes culicem & ca.*

Mat. 23. 24. *melum deglutientes.* Domine, non hoc potest bibi vinum, culicem etenim illi incidit, & integros deglutiebant camelos. Conscientiam praetexunt, vt Phylati subeant praetorium, ob diei festi celebritatem, secum & nullo auguntur scrupulo si Dei filium ipsos alchali festo omnium celeberrimo interficiant. Timidi si pomum illotis manducant manibus, & audaces vt pauperem, eius sanguinem, vulnera, calumitantes deglutiant, & in hoc non magis morantur, ac si nihil esset. Quamuis istorum est in mundo numerus, mendaces in stateris, scrupulosi in ijs quae nihilo referunt, & in hoc quod vix culpā attingit veniale, at in grauiissimis peccatis mortalibus cauteriatam habent conscientiam. Bonum est, virum esse timidum conscientiae, atque in omnibus suis actionibus circumspicuum, vt Iobus

Iob. 31. 14. *Verbar: inquit omnia opera mea, sciens quod non parceres delinquenti.* Et sapienter ait Sapiens: *Beatus vir, qui semper est pauidus: qui autem in iniuria est dura, corruit in malum.* Optime viro succedet, qui omnia sua veretur opera, num prudenter in hoc agat? Num Deum in hac offendat conuersione? Num in cibo temperantiam seruauit? Qui nam?

que sine illo temerarius procedit timore, multum offendet.

Tradunt medici quod qui venas habet amplissimas de facili manibus corruat iniurijs, qui sagittas venarum illi infligit reuerentias, sicut enim venarum principium cor est, qui venas habet latissimas, quam diutius

primū,

primū,

primū,

primū,

primū,

primū,

primū,

primū,

primū,

primū,

primū,

primum sagittæ venenum infecerit, illico serpit ad cor, quo per latam graditur viam. Illi verò quibus venæ sunt delicatæ, tenues, & angustæ, minori damno subijciuntur: ob venarum enim tenuitatem tantâ non potest ad cor celeritate venenû accedere. Sic in mundo censeo contingere. Inter inimicos ambulamus, qui nobis sagittas insigunt venenatas: hi sunt mundus caro, diabolus. O quàm efficaces, quàm mortiferas sagittas ad leiciendum etiam p. tenuitimos: Sagittæ potentia actua. Quas ei aculeator sagittas diabolus, dum mulierem inuenerit elegantem: quàm mortiferum in te propria vibrat caro: spiculum: quàm insectum verbis missile mûdos in te dirigit, dum te dolentem cernit, ob receptum ab alio conuictum? Quæ le, dum opes confusis proximi, quas tuis p. sis alioiare & incorporare facultatibus? I. fa. si, qui latissimas habent venas, I. beras conscientias, qui quidquid illis proponitur, respondent: quid refert quid ad rem, si talis vel talis deleat conuersione? quid hoc tanti, si tantillo tempore lusuam accedamus hospitio? quis scrupulus si inter nos de ijs quæ in talis, vel talis ædibus, vel in ciuitate aguntur, colloquimur? Heu quot ex illis corruunt, & quàm eorum pauci, quorum huius sagittæ venenatum corda non penetraui? Quid Dauidem perdidit, nisi aspectus & oculorum extensis si e timore curiosa? quid Euam euenit, nisi imperterrita cum serpente colloquio? Quid Salomonem traxit in ruinam nisi sibi certissimè arrogare, quod tantâ securus sapientiâ cum mulieribus liberrimè cõuersari posset idololatris? Quid Samsonem supplantauit, nisi absque vilo timore in sinu Dalilæ recumbere meretricis? Quid hæc erant omnia, nisi latissimas habere venas ac respondere: quid hoc tanti refert? quid hoc ad rem? Tu perpende, tu mihi loquere, vnde tibi hoc, vt corrueris in adulterium, & tu in peritium, & tu in iniustum cõtractum & vfurarium? Tu ipse nihil timens, impredens tibi damnum conciliasti, & parui referte iudicatas, sed nec in hoc, nec in altero rem esse æstimabas alicuius ponderis: Nullum maius periculû, (audio D. Bernardum) quàm non timere periculû. Maius periculum est in securitate.

IV. Sancti vero angustas habent venas, timidi procedunt, vnde non facillè venenum eorum corda peruatit. Quo timore, quo scrupulo Tobias non anxibatur, dum die solemnî mendicasset: Manducauit panem cum lacte & tremore, memorans illum sermonem quem dixit Dominus per Amos Prophetam, dies festi vestri cõuer-

Hieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

tentur in lamentationem. Quàm sibi timidus Iob, sic vt pactum inierit cum oculis suis, vt ne cogitarent quidem de virgine: *Pepigi fadus sum Tob 31.1. oculis meis vt ne cogitarem quidem de virgine,* quibus scrupulis angere nos volebat Apost. dum diceret: *Cum me u. & tremore vestram salutem Philipp. operamini? Quinimò David: Seruite Domino in si. c. 2. 2. mora. Si in Deo seruendo timendum sit, an bene factum sit quod ago, an hæc mea placeat oratio, seminum, opulque bonum Deo sit gratum, quid timendum cum Deus offenditur?*

Itaque bonum est, timidû esse & in eo, quod agis circum spectum at bonum non est stultum esse, & scrupulis moueri ridiculis Sapiens sis, cui proprium est cuique suum dare iustû pondus, æquamque mensuram: *Sapiens est (D. Bernardi sententiâ) cui quaque sapiunt, prout sunt. Ser. 160. in Cant. post medium.* Quod peccatum est, vt peccatum attendere, quod graue vt graue, quod leue vt leue nec stultus sis sicut illi qui sūt adeo perditæ vt eius quod nihil est angantur scrupulo, scrupuli mordantur vt scrupulum non sentiant in eo quod peccati est grauissimum, vt illis Saluator offendit. *Vide. nat. Scrupuli inordi.* re licet Patriarcham Iudam auxium, sollicitum, ne non seruet fidem, soluendo, quod ob actum inhonestum nuntii suæ Thamar promiserat, quam cognouerat: *Certe mendacij arguere nos non potest. Nullo tamen scrupulo tergebatur adulterij, in fide deficiens quam proprijs tenebatur seruare coniugibus.*

Ridet D. Chrysost. Herodem, qui in cœna illa execranda, scrupulo premebatur ne deesset ei quod iuramento puellæ saltatrici confirmarat, quem tamen non sentiebat, dum caput iuber auferri illi, quo maior non erat inter natos mulierum, Ioanni Baptistæ. Timore angebatur conscientia: *Propter iurandum.* O te proditorem exclamat: *Et quamobrem quod grauidus e. rat non timuisti? Nam si testes portari habere for- midabas, multo magis te metuere oportuit, tot tan- tosque iniquissima cordis testes habere.* Iudicat aut expedite sacrilegi, quod Barabthas vir eret, & ad festi celebritatem conueniret, ei à Pilato vitam expostulare: nec timent eodem festo scilum Dei crucifigero, & virgere Pilatum, illi vitam alimat, quod ipsum illis Apostolus obiecit: *Pe- tistis virum homicidam donari vobis, auctorem ve- ræ vite interfecistis.* En tibi mendacem Phariseo- rum stateram, pondusque falsarium. Imò & ab ipsis debuit didicisse Pilatus qui scrupulum iudicabat innocentem damnare non potellando, & manus ablundo, nec scrupulum habet morti adiudicans, quem innocuum sciebat, & vi-

K k k k

12

te bene merentem. Hoc quotidie contingit. Alii vitiis scrupulosum, si post acceptam synaxim exspuat, nec talis est in restitudo quae sibi confessorius illico facienda praeceperat. Grauis scrupulus, num bene Evangelium intellexerim, & nullus, si contra proximum oblocutionibus, ac murmurationibus aures praeberim attentissimas. Anxius scrupulus, si Sacrum, dicta confessione, accesserim auditorius, & num ea de causa integrum audierim, nullus, num integram fecerim satisfactionem. Tales hi sunt, nullo premuntur conscientiae remorsu, si parentes fame interite permiserint (vt dicturi sumus) & maximo torquentur, si discipuli panem manibus manducent communibus. Optime igitur David: *Mendaces in saceris.*

§. 6. De vanis accidentibus solidam quaerit facere substantiam, quid pariter in Christi morte praeponderant.

Porro videamus, quid id ratione efficiant, vt res adeo levis, esse aliquid appareat. Quomodo disponant, vt nemo illos irrideat, qui tale confexerit stragem? *Psalm. 61. de vanitate in idipsum.* Vt decipiant, & quod intendunt, assequantur, sua praevalent vanitate, suarum interponunt personarum auctoritatem, rem proponunt vt supremo totius orbis concilio determinatam. Ipsi personaliter accedunt. Ioanni Baptistae legatos miserunt: *Ioan. 1. 19. Miserunt Sacerdotes & Levitas ad Ioannem.* Hic illi ipsi proficiscuntur, triunal supremum, quod Sanhedrin vocant, septuaginta duorum concilium, omnes illi Pontificum ornatu superbi, penulis suis, phylacterijs explicatis, fimbrijs patentibus, magno strepitu, pompa non vulgari, vt illud tantummodo fidem ipsi faciat, qui illos viderint, rem esse gravissimam, quam proficiscuntur tractaturi.

Primo hoc primicerium ponunt, quod ad ipsos spectet discipulos Saluatoris: *Discipuli tui,* inter eos etenim adeo religiosos, talisque vitae professores minimus etiam defectus, maximus censetur, & eminet vt in nitidissimo lino macula. Hac ratione illum summopere conantur extollere. Vtremque nomen affingunt transgressionis veterum statutorum, quae reuerentia & antiquitate praedecessorum sint veneranda, quorum instituta pluri solent aestimari, nec vniam tantummodo proferunt, sed & omnes *Traditiones seniorum.* q. d. eo quod agunt, discipuli tui,

funditus evertunt, quicquid ordinant, praeceperuntque seniores. Si totum huius Ecclesiae capitulum, quo consuevit totius regni sapientissimum, conueniret, omnesque curam offenderent sollicitam eius quod sibi agendum esset, & magni laboris, ac multa pecunia sumptibus, medium mitterent numerum Canonicorum, vt cum rege de eodem negotio conferrent, hoc casu nullo alio examine, iudicaremus omnes, rem quae agitur, necessario esse gravissimam. Hoc illi faciunt, eratque illis haec conuictio, prout notat D. Leo Papa, quia vbi sunt, dum Phariseorum vanam auctoritatem, totius Syriae, & vitorumque maiestate. Cum Christo in concilio conueniunt, & quantumlibet diligenter inquirant, fingant, mentiantur, moliantur, non inueniunt ob quid eum morti adiudicent. Fallos sine numero plurimos adducunt testes, & nullos sibi convenientes: *Cum multi falsi testes accessissent. Non erant convenientia, testimonia corum.* Concludunt illum tradere Pilato praefidi, qui eum condemnaret traditum, vt autem nulla alia facta sit inquisitione, vel processu, morte dignus censetur, vanam sibi praevalent auctoritatem, quocirca Christum fortioribus ac stricioribus vinculis furibus, tota suorum deducunt caterua satellitum, sequuntur illi phylacterijs, fimbrijs, penulis, &c. vestiti magna maiestate virique magni nominis viri, & mundi totius praecelsissimi, quatenus Pilatus illos conspiciat, praetermissis omnibus de Christi facinoribus multo peius haberet iudicium quam ipsi verbis petuissent explicare. Proinde se grauatos sentiebant, ob interrogationem a Pilato sibi propositam: ipsum accedunt, Domine, huc hominem illum adduximus, vt eum morti adiudices. *Quare ab ipso Pilato: Quam accusationem assersis aduersus hunc?* Sibi factam in dolent iniuriam, & respondent superbi: *Si non esset hic malefactor, non tibi tradissemus eum.* q. d. Ergone satis tibi non est, nos ipsos esse, qui illum tibi tradimus condemnandum? Nos ipsi principes & Sacerdotes, nos ipsi rectores, doctoresque populi, nos ipsi nostras interponemus personas, ac sacri totius auctoritatem Concilij, nisi millenis esset mortibus obnoxius? Nihilominus sibi dari Pilatus vixit satisfactionem, quod si sicut in hoc, ita & in ceteris se gessisset, index fuisset acerbissimus.

Intro secedit cum Christo Pilatus, examinat causam, de criminibus obiectis inquirat, omnia

quæ proponerant, ac petebant esse detegit meros inuidiæ motus, nihilque aliud Christo contraire, præter inflatam vacuumque illorum auctoritatem, quæ moti ad tribunal concurrerant, unde foras ad illos egreditur, alloquitur cunctos. Quis ille vester strepitus? quis tumultus? Negotium penitus inspicies investigans obiecta causamque discutens, dempto illo quod vestra est præsentia atque auctoritas: *Nihil caussæ inueni in homine isto ex his, in quibus eum accusatis.* Rem excutite, iuxta datum Dei præceptum filiis Israël, ne, quia mulierem certum, earum quas bello subingabant, ornatum monilibus, vestibusque præfulgentem nitidissimis, continuo venustam esse iudicaret, sumerentque in matrimonium: si namque turpissimæ facos affingas, pulcher rima videbitur, sed illam his omnibus monilibus, cerulis, mundoque muliebri spoliarent.

Vitam res denudares, & in se, & per se illas considerares, si larvas tolleres, heu, quot, quæ vobis ipsis videntur bona, reperires esse detestabilia; quotque, quæ in alijs iudicas abominabilia, detegeres, nedum non esse mala, sed optima, de quibus alibi. En tibi Phariseos, quod in se iudicabant opus sanctum ac religiosum deficere parentibus filios (ut dicturi sumus) & in discipulis, ut errorem non tolerandum quod error nullus esse conuincitur. Omnem hanc denudamini vanitatis legationem, hanc arrogantiam, fastum hunc & strepitum, illumque in se considera. O quæ pueriles ineptiæ, quæ stultorum æniæ!

Si regni huius cogeret concilium rebus tractandis grauioribus, & præmissis laboribus non leuibz concluderent ut pars media Consiliatorum pompatico conueniret Episcopum comitatu, contra Ecclesiæ suæ Canonicos expostulatura, quod tollentes pileum, nimis stricte digitis suis extremam comprimant oram, ita ut aquam expungant; vel quod extra superpellicium brachia nimis protendant, quid diceres: Phariseos nota, quales Hierusalem egressi sunt, quantum tibi inferret admirationem, videre vrbis principes, primæ notæ magnates (sic dixeris) turbatos, commotos, extrema pressos sollicitudine tanto viros illos ridentes festiuius, quanto eorum negotium intelligeres evidenti potiori certe ratione quam David Saullem: dum ait: *Egressus est Israël, ut persequatur pulcem vnum, sicut persequitur perdix in montibus.* Perpende quale sit hoc tanti Regis negotium. *Rex Israël: venatur pulcem.* Quod Rex

cuncta præparet quo certum apertumque persequatur, vel curat perdicem insequutus, quam falco persequitur; transleat, ac si videret, quod sibi conquireret magnum numerum venatorum, falconum, miluorum, canum leporariorum, molliorum &c. ut in montibus pulcem insectetur, qui pridie carnem eius momorderat, quod de talibus occupato, ferres iudicium? Illos naso si spende, condole miseris: iam enim videre licet illis superuenisse Dei maledictionem ore prophetico fulminatam: *Peccator centum annorum maledictus erit.* Alij legunt *Puer* ut male dictum habe, qui cum sit centenarius, puer est puerilia tractat. O popule maledicite: centum imo & mille millium senex annorum, adeoque decerpit, ut sicut David frigore confectus, ceremoniarum pellibus cooperitus, nullo serues calore charitatis, aut virtutis, qui frigore congelatus e mortis talibus nihilominus ineptis, necnisi que distendatis maledictus es, & optimo iure à Christo maledictus esse declararis.

§.7. Ab Hierosolymis. In seipso graues non vident illi iniquitates, quas in alijs minimas vident: hac conditio peccatorum est, Sanctorum conditioni contraria.

Alia breuiter consideremus, quæ hic committere expenduntur. Qui fieri potuit, ut illi ex loco tam remoto tantæque distantia, quasi Hierusalem à Galilæa distabat, rem adeo paruum, nulliusque momenti notare peruenirent, & graua, horrendaque crimina non aduerterent, quibus tota Hierusalem foidebat in proprijs ædibus, suis Phariseis spectantibus, imò in proprijs ipsorum pectoribus? Horrebant vrbis illa sceleribus execrandis, turis, latrocinij, iniurijs, adulterijs homicidijs. Illam Isaias indignatur Sodomiam & Gomorram, meretricem, latronum speluncam. A Propheia Ezechiele acculatur. *Ciuitas sanguinum.* Talis hoc tempore viluerat, dum à longè Saluator eam intuitus, oculos suos in fontes liquefecit lacrymarum, eius deplorans excidium iamque capiti eius imminente defensus calamitatem. *Videns ciuitatem fleuit super illam.* Eorum erant ædes speluncæ latronum, pauperum horis crepantes quas sibi suis vfuris, suis rapiebant transactionibus fronte adeo perfrecta, ut ipsum templum speluncam, & cooperculum suis latrocinij suisque erigerent sacrilegijs. Erant eorum pectora sentina iniquitatum, & prout Saluator illis exprombat

K k k k 2

bra: sepulchra pulchra, foris dealbata, intus autem ossibus, craneis mortuorum, vermibusque delectanda. Quomodo illa transeunt, quæ sibi proxima sunt, nec aduertunt nec condemnant: & ibidem multis interiectis miliaribus rem inuenerunt a se leuem, quæ sit nulla leuior, videlicet Apostolos panem immundis manducare manibus: Illis hoc liceat obijcere quod olim peruersis Daniel illis Senioribus. Innocentes opprimens, & dimittens nocuos. Indemnatos tantos dimittunt totque homicidas, latrones, adulteros quos secum habent, nec ipsos in sua ciuitate, in suis aduertunt ædibus, & innoxios condemnant, quos à longè conspiciunt.

Mat. 13. 2.

I.

Cur peccator alienis sepe delectibus occupetur.

Eccli. 21. 25.

D. Hieron.

L. con-

tra le-

unian.

Tim. 2.

II.

Similitudo.

In ps. 34.

& in ps.

118.

Huius rationem assignat Spiritus S. scelerati describens conditionem, illi scilicet proprium esse, domi suæ nequaquam morari, & per alienas semper diuagari. *Pes fatui facili in domum proximam.* Probat hoc pereleganter D. Hieron. locutus de quibusdam mulierum facinorosis, quarum vexabat maritos inquietudo. *Gorgias Rhetor librum pulcherrimum de concordia, Græci tunc inter se dissidentibus recitauit Olympia, cui Melanthius inimicus eius. Hic nobis, inquit de concordia præcepit, qui se uxorem & ancillam tres in una domo concordare non potuit. Emulabatur quippe uxor eius ancillula pulchritudini, & castissimæ viri quotidianis iurgis exagrabat.* Num conuenit, ut ille, qui cum tribus suæ familie conuenire non potest, præsumat docere pacem, & velut eius magistrum in tanta multitudine Græcorum præsidere? Ipsius uxor perpetua crucietur æmulatione, pulchritudinis, ornatus, cultusque pedissequæ: & ut quo castior ea tempestate nullus habebatur, continuis, ac quotidianis litibus agitur. An non argumentum hoc eius quod scilicet licet sit peccatori proprium, domi suæ non habere, & semper indagatorem, mordacemque per aliena diuagari?

Circa hoc eleganter discurret D. Aug. Illum qui hortum colit arboribus confutum frugiferis, floribus refertum odoriferis, sacculis ex herbis intertextum salutiferis eundem intrare & obambulare delectat: qui verò suum habet ut reptum, aut spinetum, raro illum ingreditur, eumque magis per vicinorum delectat ambulare viridarium. Qui domum habet optime compositam, ædificatam, pulchram, anlatis decoratam, cuius parietes tapetes cohonestant, pauimentum lapide stratum pretioso, stragula manu artificii elaborata, picturæ elegantissimæ, serinia mirifico opere exscripta, fenestræ latæ porticibus distinctæ peniculis, oculisque gratæ, in illa

sibi perplacet, illam sapius contemplantur, semper nouum aliquid componit, & licet non esset aliud, quam hoc ex illo murate loco, quod melius expedire iudicet, his indefinenter occupatur. Verumtamen qui illam, ut stabulum habet, fatenti horridum stercore, quod vix semel per annum euenitur, parietes telis araneorum sine cooperti, per panimentum reiantur bufones, serpentes, aliæque insecta venenata, ne recar, quod illum domi sis detenturus, aut ad alias diuertit, aut in forum secedit ambulatur. Tandem cui domi vxor est honesta, pacifica, comes, elegans, eius gaudet conuersatione, & vix ab illa discedit, nisi per transennam: & ille, qui mulierem patitur amarum procacem semper obganientem, obmurmurantem, ne timeatis, quod diutius domi quietus sit moraturus: de eo namque sic testatur Spiritus S. *Testa inquit perstillans mulier litigiosa. Quæ virum lecto teneat.*

Considera (monet hic D. Aug.) discrimen inter Sanctos & peccatores, inter bonos & malos: Vir iustus viridarium habet celeste, animam suam, optime cultam animæ suæ domum erectam, mundatam, stragularam, ornata, compositam, pijs exercitijs, operibusque decoratam: uxorem alit, conscientiam intelligo, pacificam, venustam, quæ virum soletur, & recet ut D. Paulo contigit: sic enim de se testatur: *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientia nostra.* Hinc oriuntur, ut communiter sint in seipsis, seipsos, & quod in domo est, contemplantur, Dauidem imitantur: *Perambulabam in innocentia cordis mei, in pectus medio domus meæ.* Similes testes Diu. Gregor. sanctis illis animalibus, de quibus Ezechiel quærit: licet plena essent oculis ante & retro, cunctos tamen gressibus suis ac vijs intentos dirigebant. *Vnumquodque ante faciem suam gradebatur.* Impius autem hortum animæ suæ habet ut spinetum, cordis sui habitaculum, sordidum, immundum, execrandis horridum iniquitatibus & mille peccatorum serpentibus delectandum, mulierem patitur conscientia, quæ impatiens, remordens, quæ eo momento quo in se reuertitur millenis eum exacerbat, acclamatque vocibus, & ob commissa scelera remurmurat. *Accusatrix me perpetuam* (illam vocat D. D. Chrysost.) *circumit, obiurgat, laniat, flagellat, nunquam quiescit.*

Hinc elicit Theodoret. hoc non minimum tormentum, quo in iudicii die vniuersali torquentur scelerati: nimirum, quod ipsi Deos, & Deos oculos aperiet, quibus proprias intueantur conscientias, fixæ oculorum acie (a) ut illos ab eis

eis deſedere nullatenus poſſint. Hoc enim An-
gelus Danieli dixit, de illis collocutus, quod à
Deo ſic diſponetur: *Ut videant ſemper* Quid vi-
debunt? proprias animas ſuaque corda, nec non
quidquid in illis latet abſconditum. Idcirco (in-
quit) vocat Apoſtoliſ dlem iſ dci: *Diem reuelati-*
onis in iudicij Dei. Singulorum enim Deus
aperiet oculos illis, detegendo conſcientiam, ſic-
que faciendo, ut fixos continuo oculos in eam
habeant, quo patcat, quam iuſta ſit de talibus
criminiſ ſua ſententia damnationis. Hoc
Deus per Prophetam Nahum populo minaba-
tur. *Reuelabo pudenda tua in facie tua.* Pariter &
per Davidem. *Arguam te, & ſtatuum contra fa-*
ciem tuam. Teipſum facie ad faciem opponam
animæ tuæ, & conſcientiæ tuæ: *Statuum*, ut nū-
quam ab ea poſſis oculos alio diuertere, confide-
rans quàm execranda ſint tua ſcelera, & quàm
iſte æternus mereantur puniri cruciatibus. Au-
diamus D. Baſilium. *Fortè grauior quàm tenebra*
& ignis æternus hic pudor erit, ut nunquam non
oculos habeant ſcelera ſua veſtigia tanquam
inſolubilis alius uis tractura. Peccatori igitur ocu-
los ad proprium deſedere cor, tormentum eſt
non exiguum. Vnde ne timere quod diutius
in domo ſua permaneat, ſemper foris egreditur
ad abenas, ut altera de qua ſic Spiritus S. *Non*
valens in domo conſiſtere pedibus ſuis

Diuina planè ſunt, quæ vobis ex D. Auguſti-
ni verba præſent. Dominus in Euangelio: *Intra in*
cubiculum tuum, & ora patrem tuum. Beati qui
gaudent, quando intra ad cor ſuum nihil mali in-
ueniunt. Quomodo nolunt intrare domos ſuas,
qui habent malas uxores, quomodo exiunt ad foras,
& gaudent: caput hora eſſe, qua intraturi ſunt
domum ſuam, & contriſtantur, intra ut enim ſunt
ad ſedia, ad murmur, ad amaritudines, ad amer-
ſiones, quia non eſt domus compoſita, inter virum
& uxorem non eſt pax: ita peccatores redire ad
conſcientiam ſuam nolunt, ne ibi libus peccatorum
inuentantur. Ergo ut poſſis redire ad cor tuum, munda
illud: Beati enim mundo corde: quoniam ipſi
Deum videbunt: aufer mala. & intra cor tuum,
& ibi gaudebis. Audiamus & illum alio loco
non minori diſſertentem eloquentia illaque Da-
uidis verba explicantem: *Perambulabam in in-*
nocentia corâis mei, in medio domus mea. Medium
domus mea (inquit) domus ſua cor dicit: domus
enim noſtra interior, cor noſtrum eſt. Hanc domum
quiſque habet malam, pellitur ob illa foras. Qui
enim in corde premitur mala conſcientia, quomodo
quiſque ab ſtillicidio exit à domo ſua aut à ſu-
mo, non ſe patiunt ibi habitare, ſic, qui non habet

quietum cor habitare in corde ſuo libenter non po-
teſt. Tales foras exiunt à ſeipſis animi intentione,
& de iſ, quæ foris ſunt circa corpus delectantur,
quietem in nugis, in ſpectaculis in alijs malis qua-
runt. Quare foris voluerunt ſibi bene eſſe, quia
non eſt illis inus bene, ut gaudeant in conſcientia
ſua. Qui quietem in ſua non reperit domo,
certum eſt, quod illam quærere debeat in a-
liena.

Habes hic rationem cur viri ſancti in ſeipſis
delectentur, in ſuis gaudeant adibus, actibus,
operibus, cordibus, oculos non à ſe diuertendo:
vos autem, vos inquam, alijsque vagi foris extra
conſcientiam, extra peccus, extra domum, alie-
nas tantummodo peruertiſtantes, & licet lon-
gius diſſideant, quid hic agat, quid ille, & quod
nihil eſt in alio perpèdentes, hoc quod in vobis
graviſſimum eſt peccatum non perpèditiſ. Ita
David peccatis ſuis inquinatus, diutius vixit in-
iuſtitiam à Nathan ſibi propoſitam in paupe-
tem, ſuam autem in Vriam nequaquam. Simili-
ter Abſalon, cum manum leuaſſet in David
parentem, & copioſum conſiſſet exercitum, a-
deſt illi Chuiſai, vir, de quo bene meritis erat
David, quæritque ab illo: Ad quid hoc? Cui il-
li, ut tibi ſocius ſeruulque cohæream. *O te perſe-*
dum (inquit Abſalon) hac eſt gratia tua ad amicum
tuum? Quis talem ſufferat patiens perſidiam? qui
patris meiſ ſis amicus, qui tanta in te contulit
beneficia, modo venias contra illum militaturus?
nec ego hoc modelle patior. Siquis pallio
trabat Abſalonem, illique dicat: *Loquere Abſa-*
lon, vter plus debeat Dauid, Chuiſai illi fami-
liatis incimus an tu filius illius, de eius egreſſus
vierotque nam prauior perſidia, num hæc, quæ
Chuiſai committit, legum amicitia transgreſſor,
an illa, cuius tu reus in patrem belligerans, de-
bite parentibus obedientia fedifragus? quis
dicat, quæ ratione hunc in Chuiſai, & non in ſe
deſectum viderit Abſalon? Foras egrediebatur,
& quod in aliena domo ſiebat ſolummodo per-
pèdebat: ex hoc numero Phariſei perhiben-
tur.

Ex hac doctrina colligit D. Auguſtinus. legis
ſcriptæ neceſſitatem, quam Deus populo præſ-
cripſit, qui uno & modernæ, quam & nos ob-
ſervare conuenit. Vt quid dedit Dominus legē
digito ſuo in duabus illis tabulis ſcriptam, ſic
ut omnium oculis videretur? Certum eſt ac in-
inductum quod ab illo tempore, quo Deus ho-
minem creauit, legem illi dedit in corde ſuo
naturalem, illa præſertim generalia præcepta.
Quid tibi non vis fieri, alteri ne ſeruis &c. Hoc
K k k k 3

V.
Cur pec-
cator
ſemper
foris eua-
getur.

2. Reg. 16.
17.

VI.
Cur
lex
ſcripta
tradita
ſit.

ita profunde Deus insculpsit, ut nunquam pos-
 sit erari, & spiritus S. his verbis indicant: *In cogitationibus impij erit interrogatio.* Intus impius
 alit iudicem, propriam conscientiam, quæ per-
 petuo ab impio inquitur interrogat, quando rem
 malam aggredditur. Hoc ipsum Apostolus locu-
 tus de Genibus exposuit: *Lex scripta in cordi-
 bus eorum inter se inuicem cogitationibus accusan-
 tibus, aut etiam defendentibus.* Quam obrem igitur
 legem illam dedit scriptam, quam homo for-
 tis extra se conspiceret, si intus illam gerebat
 insculptam? Audi D. Augustin. *Manu formatoris
 nostri in ipsis cordibus nostris veritas scripta: quod
 tibi non vis &c. oppositum est oculis eorum, quod
 in conscientia videre cogere, dicente Scriptur-
 ra: In cogitationibus impij erit interrogatio, ubi
 interrogatio ibi lex.* Quot te inquit interrogat
 tionibus conscientia, rem malam patiaris? Cur
 hoc agis? An non vides hoc tibi in tuum cedere
 detrimentum animæque damnationem? Hæc
 proponi non possent, nisi lex intus esset, quæ ti-
 bi quid malum quidque bonum declararet. Sic
 se res habet, inquit ille, quod intus in corde le-
 gem habeant homines scriptam naturalem: attra-
 men quia communiter, foras egrediuntur, &
 hoc minus, quod in pectore lateret considerant,
 hoc omne studium eorum, quæ foris sunt, & o-
 culis patula in aliis perferuntur; conveniebat
 hanc illis legem opponere, ut illam parenter in-
 spicerent. Iterum D. Aug. *Quia homines appeten-
 tes ea, quæ foris sunt, etiam à seipsis exules facti
 sunt, data est etiam conscripta lex, non quia in cor-
 dibus scripta non erat, sed quia tu fugiuntus eras,
 cordis tui ab illo, qui ubique est, comprehenderis. Et
 ad te ipsum introvertaris.* Nullum acerbius ma-
 lo tormentum, quam si oculos suos deflectat, ut
 quæ intus sunt aspiciat, vnde & illos tantum-
 modo in ea quæ foris sunt, deflectit. Statuatur
 igitur lex ista foris, omnibus pateat, ut saltem
 hoc illam modo conspiciat.

**S. 8. Carnales corporis, eiusque nitoris sunt
 solliciti, anima autem incuriosus: spirituales
 oppositè.**

NOta secundò, cur cum toti illi sint in
 munditia & corporali nitore, animam
 suam negligant incuriosi. Nullus illis in
 curanda corporis munditia diligentior, ut nec
 vnam sordium patiantur, nec in extremo digi-
 titi sui. Narrat D. Ma. c. id quod dicimus quod
 nunquam à lauando desisterent, domum egre-

diētes, domum reuertere: *Venientes à foris, mentes
 affidebant, dū gustato vno ferculo, aliud
 afferebatur.* At in anima munditie adeo erant
 incuriosi, ut nullum sit sterquilium, nullū tes-
 tidius sepulchrum, prout illis Christus Dominus
 impropertavit. Magna calamitas, & illa est quæ
 mundū in occupat universum. Duo genera ho-
 minum in illo distinguit Apostolus: spirituales
 illi, carnales alij hi curandis carnis rebus tantū
 modo incumbunt, carnis studet deliciis, volupta-
 tibus, ornati, sanitati, luxuria, diuitiis. Illi vero
 solis spiritus animæque student bonis, putant
 se pectore, salutem spirituali, mentisque facultatibus.
 Dicunt illi valeat corpus, vestiatur, excipiat
 placide, sit dispositum, sit ornatum, sit nudum,
 nihil illi ex omnibus desit desiderabilibus: quo-
 modolibet anima valeat, quid ad nos, dicunt hi:
 sit anima sana, quæta, bene culta, emundata, cor-
 pus autem quomodolibet valeat, nihil curamus.

Oritur autem hoc discrimē (inquit D. Aug.)
 quod illi ea sola æstimant esse bona, quæ corpori
 quæ vix feruunt temporalis: *Hæc pars illius an-
 Ecclesiastes, & hoc ipsum asserit propheta, ut se-
 pe numero ponderat D. Chrysost. a. ex lectione
 septuaginta quæ ipse sequitur. b. Affirmaverunt
 hæc bona, quasi sancta: Hæc ut bona iudicant
 principaliora. Hi vero, sola animæ bona, ut ve-
 iudicant. En tibi carnales, totū rebus delecta-
 tiarū, sanitatis, cultus, corporis. Dives epulo-
 regina Iezabel, mulier illa meretricio mundo
 præfulgens quæ Deus D. Ioa. monstravit, spiritua-
 les autē atterit, quibus hoc vultū est negotiū
 rebus spiritibus & animæ conquirendis, nō mai-
 or cura illa quæ corporis sunt curat, ac si ad il-
 los hæc minime pertinerent; vnde & illud ge-
 runt lacerū, inops, debile, despectum, mortifica-
 tum. Vnum mirare Franciscum, alterum perpe-
 de D. Dominicum &c. Apostolos intueri, nota
 qua cura non cura nutrant corpus, pulueribus
 obstrum, plagis horridum, fame confectū, pau-
 perie maceratum. Vnde concinnat D. Aug. illam
 exponit sententiam: *Vos autem non estis in carne,
 sed in spiritu.* Quid ais Apostole sanctissime? Nō
 forte coelites, aut mortuos alloqueris, qui tam
 extra mundum sunt & carnem? Nunquid Apo-
 stolus alloquitur eos, qui iam carnis deposuerunt
 pondus? pater omnibus quod non cum illis qui
 Romæ agebat, litteras daret. Quæ igitur ratione
 illis ait: *Vos autem non estis in carne, sed in spiritu.*
 In te esse aliquid, est eius curā habere. Sic aliter
 loquens Dñe, esto in illo, quod tibi dico; Dñe
 sis hic: Optime dicit, quod viri iusti non sunt in
 carne, quia eius curam nō perficiunt, nihil illi
 refert,*

refert, si infirma sit, si debilis, si lacera, si languida vulneribus. *Non estis in carne.* Verumtamen in spiritu sit. *Sed in spiritu:* hac omnis eorum perpetua sollicitudo, ut mundus sit, integer, robustus, virtutibus ornatus, gratia confortatus, nulla fuligine, nulla peccatorum macula confusus.

¶ Preh, quam hoc eleganter sponsa declaravit. 11. *diuina:* Die quodam spem tuam suum inuitat, ut tuum ha- a. bo foras egrediantur: a. *Veni dilecte mi, egrediamur in agrum &c. mane surgamus ad vineas.* vineas, *videmus si floruit vinea* Siste vocem fuisse gradum electa Dei sponsa, quid ais paulo superius dixerat, quod nullam vinearum curam habuerat, omnino neglexerat. b. *Vineam meam non custodiuisti.* Si vineam tuam socors neglexisti propalam est, quod tribulis spinisque redundabit, palmis etque

Orig. adeo sensibus delirumam, ut illa ipsa contemnat, ducatque sponsum ubi suam videat sponsus ignorauit. Scito tinas sponsa fuisse vineas, corporis & animæ, exterioris, & interioris non sponsa sponsum ad vineam corporis inuitat exterioris: nouit etenim à sponso hanc parui estimari, sed ad animæ vineam allicit interioris: hanc tam diligenti coluerat studio, hanc floridam adeo fructiferamque reddiderat, ut sponsum in prout foret oculos, corporis autem erat vinea cuius curam neglexerat, etenim Dei sponsa hanc nimis curat: parum refert quomodo se corpus habeat, valeat ut potest, animæ verò curam agnoscit: hanc enim vinea, quæ diuinus ille sponsum delectatur. Et hoc quoque considerare licebit in electis: attende quam parua illos cura premiat, citius potius, vel citius, quam parum corporis consulat, quam segnitius eius prospiciant compositioni: ut ex eorum gestis conspicuum est. Hæc prima eorum sollicitudo, curam animæ suscipere: hæc etenim ea est, quam Deus attendit, in quam suus designat oculos, ut Apostolus Petrus ait, mulieres allocutus ecclesie adhortatus, ut animæ potius quam corporis rationibus prospicerent, quo Deo satisficerent: *Ascendit cordis homo &c. Qui est in conspectu Dei locuples.* Hoc vitiorum est negotium spirituum.

Ego loquitur D. Chrysostomus. Nihil adeo à te quæro sicut illud, quod iam non tunc nullatenus factum, quantumlibet te ad hoc exhorret. Quod autem à te requiro res est rationi maxime consentanea. Dico, ut corpori prouideas, si eleganter compositus, mundus, comedas, ut illud suffulcias, eius conplectere valetudinem: at animæ reze ac

obliuiscaris, & ad minus tantam eius quantam corporis gere sollicitudinem. Satis parum in hoc à te flagito inquit ille. Satis parum à te depescerem, si tibi diceret, tantum de capite, quantum de planta pedis esto sollicitus: tantum de gemmarum fructu, quantum de straminea tua culcitra, tantum de filia nobili domus herede, quantum de vili mancipio, quod eras foras eliminabis. Ergone credam, quod ex tantis curis, quibus circa corporis cultum occuparis, ne vna quidem animæ negotium, cultumque tuearis? Ex tot vicibus, quibus mundum vis indusum permutare, vel mentis tuæ mappas, lective linteamina in corporis deliciis, ne vel semel de anima cogites emundanda? Num conuenit quærit D. Augustinus, ut corpori tuo curata velis optima, nihil deficiat, nec desit vel minimum, animæ verò tuæ de nullo prouideas? Sic D. Avo. *homines negligunt vitam suam, ut nolint habere deum, nisi ipsam vitam emittant.* Bonam quærit. Pro verbis, *rem vis ducere bonam eligis.* Filios tibi vis nasci? Domini Bonas optas. Caligas locutionis vis malus: *et vitam* Tom. 10. *amas malum.* Quid te effundit vita tua, quam solam vis habere malam, ut inter omnia bona tua, sola anima tua sit mala?

D. Ambrosius Chrysostomus de hoc subtiliter disputantem de cura dillexit perimagna, quæ corporis cultui laboramus, cum eius nequeamus corrigere defectus, vices, nigredinem, indebitam compositionem, aliasque imperfectiones, nisi illas ad summum latius contendo ad hoc tamen tantam sollicitudinem. Porro ad animæ pulchritudinem curanda, vltima est cura, cuius tamen defectus nequid contemimus sed realiter auferimus, adeoque reddimus venustatē, ut Cantor psalmorum dicitur: *capite rex decorē tuum &c.* Quid ageret mulier turpis, si pulchram se adeo posset reddere, ut regis ad se & aliorum traheret. Oculos, quam diligens, quam sedula foret, quibus non mediis, ut hanc assequeretur corporis elegantiam, videretur? Hec rogetis, animæ pulchritudinem eam esse, quæ procuranda sit, est enim perpetua, alia verò pulchritudo, cultus, corporisque compositio. Id est lax est & quæ deficiat, dū illa maxime indiget, ubique est necessaria. *Fallax gratia &c. vana est pulchritudo.* His conuenienter explicat D. Chrysostomus Aggæi: *Magna erit gloria domus istius nouissima, plusquam prima.* Nemo dubitat, quin primum fiat organizatio, corporisque formatio, quæ animæ creatio, hæc est vltima, illa verò prima, quæ d. Igitur honorabilior: namque, ponderis erit gloria domus huius nouissima: nimirum animæ quæ prima scilicet corporis prouideat nāgis animæ quam corporis est, nāda pulchritudo. In eadem

Ho. 12. in Gen. 3. contra virgine. vita. mo. nesc.

III.

Cura.

præpos-

ta.

Li. de re-

par. d. 1.

Tom. 5.

pag. 400.

Divus

Chrys.

Tom. 5.

Pro-

Aggæi.

10.

IV.
Dilecti
men
inter
defe-
ctus
corpo-
ris &
ani-
mae.

D. Ch.

Divus
CHR.

V.
Facinus
philoso-
phi facer-
um.

de hac doctrina fundas praefatus doctor discri-
men quod est inter defectus corporis & ani-
mae, quo nos hortetur efficacius huius potius
quam illius, defectibus studeamus repandis.
Quantumlibet inquit, corporis defectus conte-
guntur, reparari tamen possunt minime: animae
verò totaliter refarciuntur. Et ratio huius est:
quia hoc aestimandum est quod est perpetuum,
corporis defectuum reparatio, minoris est mo-
menti: quia quodcumque ex eis restauratur, cito
evanescit. Et necessarium est quotidie corpori
cerussas apponere, oculos componere, faciem
curare, & quidquid in toto corpore latet im-
perfectum, ut venustum appareat, & totum hoc
& quidquid naturale est deficit in momento.
Loquatur D. Chrysostomus. Et citius enolat quam
in elixeris dederis oris universis. Et quid silest
micantibus oculis? quid oculatur testis narium?
quid ore calatur gratus? & malis purpureis? Certe
nihil aliud quam gypho incrustatum sepulchrum of-
ferat. se dixeris bonam corporis formam, modo exalte
cognosces, quam diversis oppleta est imus sordibus.
Anima vero pulchritudo quam pura, quam
magna, quam secreta: Dissertit D. Chrysostomus de
corporum dotibus gloria donatorum: quia ex il-
lis faciendo coniecturam, pulchritudo animae
quanta sit liquido innotebit: ita terra, caelum, &
aqua ignis, lapidibus stellae sunt speciosiores, & vi-
des potius quam violas, aut res, aut quoscumque flo-
res terra admiramur. &c. Deridicula videntur,
quacumque exempla ex rebus crassius & visibilibus
desumpserimus, usque adeo tenuiter delineant in-
comparabiles animae dotes, & venustatem. Cum
igitur talis sit tamque pura animae pulchritudo,
& ea quae corporis adeo fallax & instabilis, ta-
lis est haec nostra miseria, quod in illa & cor-
poris cultu nullam non opprimamus sollicitudi-
nem, ac animae negligimus, sic ut nihil magis,
venustatem. Prosequitur hoc argumentum D.
Chrysostomus. & huius occasione factum enatat cu-
iusdam philosophi sauis facerum. Hic domum
ingressus artificiosè laboratam, antas sedi-
litus, tapetibus vasaribus ornatas, pavimen-
tum auleis stratum Attalicis, appetens exspec-
tare, ad domum dominum conuersus in facie eius
exspuit. Admirantibus cunctis respondit. Ne
mirerini, nihil enim hac in domo conspicio
sordidum, nihil incompolitum, praeter domum
Dominum. Ignoscat mihi Deus, heu in quantis
hoc domibus contingeret, ut illas ingressi, si
Deus gratiam nobis largiretur videndi con-
scientias animarumque domesticorum, qualem con-
cessit S. Catharinae Senensi, locum non inuenire-

mus ipsis animabus sordidiores: cum enim
milkorum hac sit summa felicitudo, quatenus
in eorum domibus & cubiculis, & in corpori-
bus, omnia munda sunt ornata, rite composita,
solam habent animam ut equorum stabulum
fortius, horridum, & cum tanto labore comple-
ctantur corporis bona, nec semel eorum quae
pauperis sunt animae, recordantur.

§. 9. Dicentes: quare Discipuli tui &c.
Optimum linguae epithetum: animal inque-
tum, plenum veneno mortifero, comburent
ut ignis inferni.

Perpende tertio, Phariseorum astutiam: 21. Qui
quo Christum perdat, euerit aut euer-
uent, eiusque scholam demoliantur, non
machetis, non gladiis, non lanceis, non arcibus,
alijue armis, quam lingua vituntur: haec etenim
vicia plus ceteris omnibus virum perit eue-
tere sanctissimum. Data opera de hac agit D.
Iacobus, & quatuor inter alias scribit propo-
sitiones. Prima: soli Deo conuenit linguam re-
fricare: Linguam nullus hominum domare potest, de lu-
Quis merito mirabitur: ait, quod equis frenis quia
inducimus, inducimus quibus illos nobis si lingua
mus: & vela nauius maioribus hoc in mari ap-
pendimus, quibus illas naue erit huc illucque & riu-
rigitur quae cum sint ut castra portatilia, quae
vento mouentur, illas quocumque voluerint, in-
flectunt. Linguam autem nullus hominum domare
potest. Locum hunc expendit D. Augustinus, & ait
quod his verbis D. Iacobus intendat nos gra-
dientes reddere & timorosos: haec vna sit pax
ceteris continua ad Deum oratio, ut linguam
nostram refrenet, domet, cohibeatque: Haec ubi
dixit, ut ad domandum linguam, diuina gratia pos-
sumus auxiliari. Nec diem elabi nobis sinamus,
inquit D. Gregorius, in qua hanc ad Deum non effu-
damus orationem: Pone Domine crustam ori
meo, & ostium circumstantiae labijs meis. Non fru-
stra Deus nobis indidit linguam, inquit D. Gregorius,
est etenim necessaria, sed esse debet ut ci-
uitas inter inimicos, quae portas habeat sedulo
custoditas: quod si aliquid necessarium intrare
debeat aut exire sit iste quis exeat, quis intro
examinetur. Idcirco namque dicit Spiritus S.
Sicut urbs patens, & a suis murorum amicum, ita
vir qui non potest in loquendo cohibere spiritum
suum. Urget necessitas, ut custodia statuatur fi-
delis, & impia sollicitudo: Ori tuo fac oſſia
& serm; & hoc tanta diligentia, cum pauci
etiam

etiam Sancti, notat Origen. in omnibus & per
omnia necessaria inuigilant custodia. Hoc cri-
men nefas (inquit) si vel istos quoque & ele-
ctos relinquant immunes. Quinimo & istas cum
tanta præcelleret sanctitate, conqueritur, in
se sentiens defectum. Vir pollutus labijs ego sum:
at elegantius Spiritus S. ut beatum iam prædi-
cat, quem hic non inquinat defectus: Beatus
vir, qui non est lapsus verbo suo: & ratio em
assignat: Quis est enim, qui non deliquit in
lingua sua? Lingua adeo indomitum est animal,
ut in maxime bene composito aliquando calci-
trando profiliat, siue fiat ex in aduerentia, siue
quia nemini se credat inferre nocumentum. Est
qui loquitur lingua, sed non ex animo. Quocirca
sic nos hortatur D. August. Intelligimus: quia si
linguam nullus hominum dominare potest, ad Deum
consequendum est, qui domat linguam nostram.

Secunda D. Iacobi hæc est propositio. Lingua
vniuersitas est iniquitatis, est armamentarium
vniuersum quibuslibet peccatis. Omnia nostri corporis
membra ferunt iniquitati, testatur Apostolus.
Atamen hoc illi, alterum huic, at lingua omni-
bus: est armamentarium omnis generis sceleribus,
impudiciæ, ipsa namque est, quæ lo-
quitur proditiue amorem quo flagras erga il-
lam, quam queris euertere: ipsa promissa cu-
rat, dolos præferibit, inuentiones disponit fur-
to: ipsa namque pauperem circumuenit, li-
quidas palliando viuas, ipsa fecit, ut credas,
te illi benefacere in ipso, quo illum demoliris:
Vindictæ, superbiæ, furoris: Vniuersitas iniquita-
tis.

Tertia propositio. Lingua modicum membrum est
& magna exaltat. Res minima, lingua est, instar
digiti auricularis, & magna, rupes magnas exal-
tat: quos tumultus quas seditiones, quas causas
dissensiones? Ex vno verbulo quantam videmus
flammam excitari? Ecce quantus ignis quam ma-
gnam syluam incendit: inquit D. Iacobus: Quæ
bella, quas discordias quas suscitauit simula-
tes? quot submersæ familiæ, quæ florebant
amicitiæ? Quæ regna commota, quæ pacis fœ-
dere fixa nitebantur? Lingua tertiam multos com-
mouit (ait Spiritus S.) & dispersit illos de gente
in gentem, ciuitates miratas diuitum destruxit, &
domos magnatorum effudit, virtutes populorum con-
cidit, & gentes fortes dissoluit: mulieres viras ei-
cit, & priuauit illas laboribus suis, &c. Perlo-
ge factas, perlege prophanas historias. Mirabi-
le quid expendit de stellione Spiritus S. qui adeo
vixit est, ut cum animal si minimum, per illu-
strum repat Principum aulas, vsque ad summa
Hieron. Bap. de Laniza. Tom. II.

fastigia. Stellionibus nititur, & moratur in domi-
bus Regis. Res videtur exotica, animal adeo par-
uum sine vilo obstaculo lapidens ascendere parte-
tes æquilimos, elaboratos artificiosè: verumta-
men, manus habet, vnguibz armatas instat har-
paginum, quibus innititur. Maius quid linga
facit cum multo sit minor, & cum nec manus
habeat, nec vngues, castella transcendit altissi-
ma, palatia ditissima cathedrales pervadit Ecceles-
ias, earumque capitula, ut nec quemquam libe-
rum pertraheant: per domos illustrium repit ro-
tulum, per quaslibet eorum aulas, & quidquid in
illis agitur lingua pervagatur, per monasteria
quibus non sunt oblationes, per viros quibus,
non dantur magis solitarij, nihil relinquit in per-
uium, nihil intactum, nihil coarctum.

Vltima propositio hæc est: Est animal inquit. Quarta.
tum, plenum veneno mortifero. Miram admirare
definitionem: Animal inquietum &c. Quid si-
gnificat animal inquietum? Est animal viuum,
lene, inquietum, nunquam sedatum, modo hic,
modo illic, quolibet discurrens. Attende quam
apte describat linguam Animal inquietum. Quan-
tum sapio, sibi D. Iacobus diuinâ eloquentiâ symboli
proposito congruâ, quod malam declararet lin-
guam, mustelam proposuit, quæ cum tam
parua sit, inter cætera animalia maximè est
inquietum, vocarique potest. Animal inquietum.
Est autem hoc animalculum linguae symbolum:
duabus de causis: prima, quia de ipso quidam
conciunt naturalitè, quos refert D. Iudorus Lib. 12.
quod concipiat per auditum, pariatque per os. E. h. ymo:
Concipit per auditum sine substantia statum, e. 3.
quem illi malculus confors infundit, quasi ad
autem colloquendo, qui nihil aliud est, quam
exiguus aer, quem ore suo expirat, hunc re-
cipit mustela, & visceribus suis illum nutrit,
& modico elapso tempore, per os animal pa-
rit adeo viuum, & bene formatum, ut ipsos
queat leones enecare, sicut reipsa illos ingre-
ssa per nates interficit: En tibi murmuratorem,
animal inquietum mustelam, quæ per audi-
tum, modicum concipit ventum, quem illi
alter inspirauit: totum eterim illud, non nisi
exigua fuit status substantiæ, hunc in se re-
cipit, & mentis interiori, illum adnat, & fo-
uet. Talis mihi hoc de illa retulit: sed certè
omnia non declarauit, quare indubiè sic res se
habere debuit, vel aliud quid interuenit hoc
aut illud: & exiguo post tempore per os parit
animal formatum: rem tantæ referens substan-
tiæ, tantæque contra proximum infamiae, tan-
tæque efficacis, ut perdat & euerat illum qui
leo

leo est, magni virum nominis & auctoritatis, vel mulierem in populo præcellentem.

Eccl. 27. Sentio verò hoc: ipse habere voluisse Spiritum S. verbis quibusdam obscurioribus: *A facie verbi*

Eccl. 19. *pauca sunt, tanquam gemitus tunc infans.*

12. Diuina est sententia fatuus concipit ex solo auditu verbi vnius, quod illi de proximo suo reuulerunt, & illico fit velut prægnans: non enim acerbioribus torquetur mulier doloribus, cum partum exoptat, quam ille, cum per os parere desiderat, quod concepit per auditum. Et hinc malum, quia id, quod per aures ingressum est, vnicum fuit verbum, res flocci, & generat infantem bene formatum, potentem, robustum, qui bella suscitaret, & respublicas euerteret florentissimas. *Partus infans.* O animal inquietum, o mustella perfida, quam merito Deus sua lege reprobam esse iudicauit. Causam profero secundam, ob quam mustella linguam significet. Nimirum quod animal sit inquietum: *Animal inquietum.* En quam oppositè linguam delineet: ea namque de causa à Davide cogitationi comparatur. *Tota die inuasi tam cogitavi lingua tua.*

Psalm. 31. Quid hoc, linguam cogitat? Numquid non proprium est cogitare intellectui vel imaginationi?

43. Quid adeo cucurrit lingua tua velociter, ac ipsa cogitatio, quam nemo cõhibeat. Ne vercare quod illam fortissimis etiam, vinculis contringas: Viva est, leuis, penetrans, velox, quæ momento temporis de vno ad aliud peruolat extremum, de vna ad aliam excurret Prouinciam.

VI. Talis est lingua: quæ leuiter per publica reptat loca, & cito citius ad Audientias profilit, vno instanti, in choro versatur cum clericis, & inde Romani vsque, imò ad occiduas peruolat Indias. *Inquietum malum.* Detine illam, si tibi vires suppetant, quocumque lubet, progreditur, quocumque lubet, accedit & penetrat inquieta. Si comedat hic, illo accedit, & ait sicut de Christo Pharisei: *Ecce homo vorax & potator vini.*

Matt. 11. Si abstineat, ieiunet, non comedat, illo properat, ut ad Ioannem Baptistam, quem tam strictè lege seruantem ieiunia dum vident, obloquuntur: *Demonium habet.* Si proximo benefacias obijcient: *In Beelzebub Principe demoniorum eijcit demonia.* Si quiescat, si se contineat, dicet, quia non potest: sicut in resuscitatione Lazari: *Non potuit hic, qui aperuit oculos cæci nati facere, ut hic non moreretur?* Si crucifixus patitur, improperebunt. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Si diuitijs abundes: accufabit te quod per vsuras auxeris facultates. Si pauper

Matt. 27. vixeris, quod illas tuis dilapidaueris luxurijs. Si rosarium non legeris, inde notus es, si legeris, hypocrita. Si pauperi non succurras, audis auribus, crudelis, si succurras, proprij lucu amator. Quo vult, ascendit, vique ad cæli sagittarium, atq; summi Altissimi thronum, ut eorum qui Male locuti sunt de Deo. En tibi, quam relox animal, quam viuum, quam inquietum. At multò peius, quod plenum sit veneno mortis.

17. *fero.* Notare videtur illud, quod ait David ex quo 12

sumpsit A. ostolus & subtiliter exponit Origenes. *Venenum aspidum sub labijs eorum.* S. Scriptura

familiare est munitorem ac detractorem al-Romani

pidem dicere, cuius morsus sit venenatus. Ita

Sapiens: *Si mordeat serpens in silentio, nihil ei*

minus habet, qui occulte detrahunt. Latius hoc ex

aplicat D. Hieron. (a) in illum locum. Serpens

detractor, equales sunt, quemodo enim illi morsus

venenum infert, sic iste detractor, peccata tua

fuit: fratrem effundit. De alio munitur ipse de

inficio: hoc tibi persuade te serpentem esse, qua

versute ipso non sentiente momordisti, vultusque

insudisti. Dicitur igitur quod plenum sit veneno

meritifero. Hoc ipsum declarat David, venenum

vocans aspidum. *Venenum aspidum.* Alpi

venenum occultat sub lingua, tamque mortale

est, ut nullum recipiat remedium, & acerbis

cruciatibus, penis, pressurisque occidat mortiferis: est etenim venenum ardentissimum, quod

ita vehementer cor incendit, ut conflagrare videatur. Habes hic mala lingue venenum, mortiferum, quod insatiabiliter occidit famam, honorem, dignitatemque proximi, & hoc intolerandis illum torquendo cruciatibus.

Quam grauius affligitur ille, in quem sanx denegator. munitur: quam dolenter puella torquetur, cui tuis detractionibus optimam interfecisti fidem, contum: se lacrymis penitusque conficiens. Congruenter ait Spiritus sanctus exponens, qualiter lingua nequam mortem, adferat furiosam famæ, honoris, dignitatis. *Mors illius, mors nequissima, & vultu potius inferius quam illa.* Quot, heu quot vitam perdiderunt ob ea quæ dicta sparsaque erant de illis: contentes multo tolerabilius mori, quam tanta conspersos infamia vivere, quæ alios maledicta lingua denigrat? Venenum adeo mortiferum ut omnem respiciat medicinam, & deo vorax, ut omnia consumat. Ita testatur David. *Sagitta potentis acuta cum carbonibus desolatorijs.* Sagitta penetrantes, incendentes, acutæ. Quis ignis hic? desolator, efficacissimus, ignis

VI. Talis est lingua: quæ leuiter per publica reptat loca, & cito citius ad Audientias profilit, vno instanti, in choro versatur cum clericis, & inde Romani vsque, imò ad occiduas peruolat Indias. *Inquietum malum.* Detine illam, si tibi vires suppetant, quocumque lubet, progreditur, quocumque lubet, accedit & penetrat inquieta. Si comedat hic, illo accedit, & ait sicut de Christo Pharisei: *Ecce homo vorax & potator vini.*

Matt. 11. Si abstineat, ieiunet, non comedat, illo properat, ut ad Ioannem Baptistam, quem tam strictè lege seruantem ieiunia dum vident, obloquuntur: *Demonium habet.* Si proximo benefacias obijcient: *In Beelzebub Principe demoniorum eijcit demonia.* Si quiescat, si se contineat, dicet, quia non potest: sicut in resuscitatione Lazari: *Non potuit hic, qui aperuit oculos cæci nati facere, ut hic non moreretur?* Si crucifixus patitur, improperebunt. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Si diuitijs abundes: accufabit te quod per vsuras auxeris facultates. Si pauper

Matt. 27. vixeris, quod illas tuis dilapidaueris luxurijs. Si rosarium non legeris, inde notus es, si legeris, hypocrita. Si pauperi non succurras, audis auribus, crudelis, si succurras, proprij lucu amator. Quo vult, ascendit, vique ad cæli sagittarium, atq; summi Altissimi thronum, ut eorum qui Male locuti sunt de Deo. En tibi, quam relox animal, quam viuum, quam inquietum. At multò peius, quod plenum sit veneno mortis.

17. *fero.* Notare videtur illud, quod ait David ex quo 12

sumpsit A. ostolus & subtiliter exponit Origenes. *Venenum aspidum sub labijs eorum.* S. Scriptura

familiare est munitorem ac detractorem al-Romani

pidem dicere, cuius morsus sit venenatus. Ita

Sapiens: *Si mordeat serpens in silentio, nihil ei*

minus habet, qui occulte detrahunt. Latius hoc ex

aplicat D. Hieron. (a) in illum locum. Serpens

detractor, equales sunt, quemodo enim illi morsus

venenum infert, sic iste detractor, peccata tua

fuit: fratrem effundit. De alio munitur ipse de

inficio: hoc tibi persuade te serpentem esse, qua

versute ipso non sentiente momordisti, vultusque

insudisti. Dicitur igitur quod plenum sit veneno

meritifero. Hoc ipsum declarat David, venenum

vocans aspidum. *Venenum aspidum.* Alpi

venenum occultat sub lingua, tamque mortale

est, ut nullum recipiat remedium, & acerbis

cruciatibus, penis, pressurisque occidat mortiferis: est etenim venenum ardentissimum, quod

ita vehementer cor incendit, ut conflagrare videatur. Habes hic mala lingue venenum, mortiferum, quod insatiabiliter occidit famam, honorem, dignitatemque proximi, & hoc intolerandis illum torquendo cruciatibus.

Quam grauius affligitur ille, in quem sanx denegator. munitur: quam dolenter puella torquetur, cui tuis detractionibus optimam interfecisti fidem, contum: se lacrymis penitusque conficiens. Congruenter ait Spiritus sanctus exponens, qualiter lingua nequam mortem, adferat furiosam famæ, honoris, dignitatis. *Mors illius, mors nequissima, & vultu potius inferius quam illa.* Quot, heu quot vitam perdiderunt ob ea quæ dicta sparsaque erant de illis: contentes multo tolerabilius mori, quam tanta conspersos infamia vivere, quæ alios maledicta lingua denigrat? Venenum adeo mortiferum ut omnem respiciat medicinam, & deo vorax, ut omnia consumat. Ita testatur David. *Sagitta potentis acuta cum carbonibus desolatorijs.* Sagitta penetrantes, incendentes, acutæ. Quis ignis hic? desolator, efficacissimus, ignis

VI. Talis est lingua: quæ leuiter per publica reptat loca, & cito citius ad Audientias profilit, vno instanti, in choro versatur cum clericis, & inde Romani vsque, imò ad occiduas peruolat Indias. *Inquietum malum.* Detine illam, si tibi vires suppetant, quocumque lubet, progreditur, quocumque lubet, accedit & penetrat inquieta. Si comedat hic, illo accedit, & ait sicut de Christo Pharisei: *Ecce homo vorax & potator vini.*

Matt. 11. Si abstineat, ieiunet, non comedat, illo properat, ut ad Ioannem Baptistam, quem tam strictè lege seruantem ieiunia dum vident, obloquuntur: *Demonium habet.* Si proximo benefacias obijcient: *In Beelzebub Principe demoniorum eijcit demonia.* Si quiescat, si se contineat, dicet, quia non potest: sicut in resuscitatione Lazari: *Non potuit hic, qui aperuit oculos cæci nati facere, ut hic non moreretur?* Si crucifixus patitur, improperebunt. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Si diuitijs abundes: accufabit te quod per vsuras auxeris facultates. Si pauper

Matt. 27. vixeris, quod illas tuis dilapidaueris luxurijs. Si rosarium non legeris, inde notus es, si legeris, hypocrita. Si pauperi non succurras, audis auribus, crudelis, si succurras, proprij lucu amator. Quo vult, ascendit, vique ad cæli sagittarium, atq; summi Altissimi thronum, ut eorum qui Male locuti sunt de Deo. En tibi, quam relox animal, quam viuum, quam inquietum. At multò peius, quod plenum sit veneno mortis.

17. *fero.* Notare videtur illud, quod ait David ex quo 12

sumpsit A. ostolus & subtiliter exponit Origenes. *Venenum aspidum sub labijs eorum.* S. Scriptura

familiare est munitorem ac detractorem al-Romani

pidem dicere, cuius morsus sit venenatus. Ita

Sapiens: *Si mordeat serpens in silentio, nihil ei*

minus habet, qui occulte detrahunt. Latius hoc ex

aplicat D. Hieron. (a) in illum locum. Serpens

detractor, equales sunt, quemodo enim illi morsus

venenum infert, sic iste detractor, peccata tua

fuit: fratrem effundit. De alio munitur ipse de

inficio: hoc tibi persuade te serpentem esse, qua

versute ipso non sentiente momordisti, vultusque

insudisti. Dicitur igitur quod plenum sit veneno

meritifero. Hoc ipsum declarat David, venenum

vocans aspidum. *Venenum aspidum.* Alpi

venenum occultat sub lingua, tamque mortale

est, ut nullum recipiat remedium, & acerbis

cruciatibus, penis, pressurisque occidat mortiferis: est etenim venenum ardentissimum, quod

ita vehementer cor incendit, ut conflagrare videatur. Habes hic mala lingue venenum, mortiferum, quod insatiabiliter occidit famam, honorem, dignitatemque proximi, & hoc intolerandis illum torquendo cruciatibus.

Quam grauius affligitur ille, in quem sanx denegator. munitur: quam dolenter puella torquetur, cui tuis detractionibus optimam interfecisti fidem, contum: se lacrymis penitusque conficiens. Congruenter ait Spiritus sanctus exponens, qualiter lingua nequam mortem, adferat furiosam famæ, honoris, dignitatis. *Mors illius, mors nequissima, & vultu potius inferius quam illa.* Quot, heu quot vitam perdiderunt ob ea quæ dicta sparsaque erant de illis: contentes multo tolerabilius mori, quam tanta conspersos infamia vivere, quæ alios maledicta lingua denigrat? Venenum adeo mortiferum ut omnem respiciat medicinam, & deo vorax, ut omnia consumat. Ita testatur David. *Sagitta potentis acuta cum carbonibus desolatorijs.* Sagitta penetrantes, incendentes, acutæ. Quis ignis hic? desolator, efficacissimus, ignis

VI. Talis est lingua: quæ leuiter per publica reptat loca, & cito citius ad Audientias profilit, vno instanti, in choro versatur cum clericis, & inde Romani vsque, imò ad occiduas peruolat Indias. *Inquietum malum.* Detine illam, si tibi vires suppetant, quocumque lubet, progreditur, quocumque lubet, accedit & penetrat inquieta. Si comedat hic, illo accedit, & ait sicut de Christo Pharisei: *Ecce homo vorax & potator vini.*

Matt. 11. Si abstineat, ieiunet, non comedat, illo properat, ut ad Ioannem Baptistam, quem tam strictè lege seruantem ieiunia dum vident, obloquuntur: *Demonium habet.* Si proximo benefacias obijcient: *In Beelzebub Principe demoniorum eijcit demonia.* Si quiescat, si se contineat, dicet, quia non potest: sicut in resuscitatione Lazari: *Non potuit hic, qui aperuit oculos cæci nati facere, ut hic non moreretur?* Si crucifixus patitur, improperebunt. Alios saluos fecit: seipsum non potest saluum facere. Si diuitijs abundes: accufabit te quod per vsuras auxeris facultates. Si pauper

Matt. 27. vixeris, quod illas tuis dilapidaueris luxurijs. Si rosarium non legeris, inde notus es, si legeris, hypocrita. Si pauperi non succurras, audis auribus, crudelis, si succurras, proprij lucu amator. Quo vult, ascendit, vique ad cæli sagittarium, atq; summi Altissimi thronum, ut eorum qui Male locuti sunt de Deo. En tibi, quam relox animal, quam viuum, quam inquietum. At multò peius, quod plenum sit veneno mortis.

17. *fero.* Notare videtur illud, quod ait David ex quo 12

sumpsit A. ostolus & subtiliter exponit Origenes. *Venenum aspidum sub labijs eorum.* S. Scriptura

familiare est munitorem ac detractorem al-Romani

pidem dicere, cuius morsus sit venenatus. Ita

Sapiens: *Si mordeat serpens in silentio, nihil ei*

minus habet, qui occulte detrahunt. Latius hoc ex

aplicat D. Hieron. (a) in illum locum. Serpens

detractor, equales sunt, quemodo enim illi morsus

venenum infert, sic iste detractor, peccata tua

fuit: fratrem effundit. De alio munitur ipse de

inficio: hoc tibi persuade te serpentem esse, qua

versute ipso non sentiente momordisti, vultusque

insudisti. Dicitur igitur quod plenum sit veneno

ignis infernalis. *Inflammati à gehenna*; loquitur D. Iacobus. Optime de illo proloquitur; qui detrahere incipit; lingua huic incalescit. Quo igitur Infernali dicit Apostolus: *Inflammati à gehenna*; efficax adeo est ignis inferni, ut noster hic eius comparatione, minor sit quam ipse pictus: qui deuorat animas ipsosque daemones, pueros spiritus. Et cum ita sit ut lege naturæ, omne corporale licet in vnum confluat, dolorem non possit inferre puro spiritui, ille tamen ignis cruciat illos in inferno. Linguam attende murmurantem, inflammatam à gehenna, quæ ipsos comburit spiritus, illo accedat, illo penetrat.

Inquirunt SS. Patres cur Dominus populum suum puniret, in tortores elegerit ignitos serpentes: *Misit ignitos serpentes*. Serpentes erant qui quasi ignis essent, saliebant sicut scintillæ & flammæ cometæ, suis urebant moribus, virus, ut ignis, calidissimum euomebant, quod comprehensos exurebat, mortemque inferebat atrocissimam. Congruum sanè supplicium, culpæ correspondens: hoc namque Deo frequentissimum est, ait D. Chrysostomus. & quoniam & ipse Spiritus S. de illis locutus sic ait, interpretetur D. Cyprianus. *b. Per ea quæ peccat quis, per hæc & torquetur*. Erat eorum peccatum linguæ mutatoria: nam contra Moysen, Aaron, imò ipsum Deum oblocuti sunt c. *Murmurasti populus contra Dominum*. Est autem lingua detractoria serpens aduersus, sagitta cum carbonibus desolatoris: fit igitur supplicium, serpentum morius desolatorius, cui nullum in terris inueniatur sanatio remedium. *Inquietum animal, plenum veneno mortifero*.

Alludit, ut opinor, D. Iacobus, assis locustis, quibus Dominus Ægyptios multauit, tam mortifero plenis veneno, ut Pharaos Rex illas mortem appellaret. Expendunt SS. Patres diuino spiritu colluctari decem illas plagas, seuque flagella, quibus omnipotens obliquum illud durumque cor Pharaonis eiusque populi castigauit: eum enim sciamus, Deum tanto numero, pondere ac mensura in omnia procedere, tamen singulariter in flagellis, quæ immittit condigna sceleribus. Magnam habent in iube decem illa supplicia mysterium, estque hoc verum, quod sicut Pharaos, atque Ægyptij Dei decem sunt mandata transgressi, decem illos ita flagellis iustus iudex visitauit, ut quodque peccato quod contra quodlibet mandatum commiserant, conueniret. De quo D. August. ut arios, ita perdoctos habet tractatus. Octaua

plaga seu flagellum debebat culpæ continere, quam contra octauum commiserant præceptum: *O quæ plaga fuit illa adeo fortis, viuis locustis, oris adeo ferocis, ut omnem ademe i arboribus, plantis, floribusque pulchritudinem, nec non omnem terræ virentem. Deuorata est, herba terra, & quicquid pomorum in arboribus fuit, quæ grando dimiserat, nihilque omnino virens relictum est in lignis & herbis terre*. O quam mortale virus, quod omnes intradit arbores venustissimas, omnemque earum consumit fecunditatem, nullum dimittit florem odoriferum quem non deuoret, nec luxuriantem plantam quam non deuastet.

Tanta verò fuit hæc plaga, ut ipse Pharaos mortalem eam esse iudicaret, & mortem appellaret, quando illam ferre non sustinens Moysen vocauit & Aaronem, supplicans, Deum rogarent, animalia illa adeo mortifera ac venerata auferre dignaretur. *Rogate Dominum Deum vestrum ut auferat mortem istam*. Admitte maxime, quod cum septem alie præcessissent plagæ, & illarum multæ mortifera, velut sexta, nempe pestilentia, quæ cuncta animalia in campis pestencia morte percussit, & septima grandinis adeo terribilis, ut quotquot homines, quotque tægeret animalia, occideret, nullam illarum Pharaos vocauit mortem, nisi plagam locustarum, quæ totam arborum, plantarum, florumque rodebat, perdebaturque pulchritudinem. Attende quod sit plaga octaua in penam peccati contra octauum præceptum, quod est detractoris, linguæque peccatum. *Non falsum testimonium dices, contra proximum tuum*. Hæc pena peccati declarat linguæ qualitatem, est enim animal mortiferum locusta deuoratrix quæ nec arbores fructibus gravidam, nec plantam medicam, nec flores præterit odiferos, omnia demolitur. Nec electionem onuit, nec religiosum, nec virginem reclusam, nec viduam solitariam, nec virum dignitate primarium, nec plebeum, omnes impetit, omnes inficit, omnes interficit. A tali damno mortemque literet vos Deus.

§. 10. *Lingua venenum mortiferum est infamatori, infamato, & auditori: ideo laqueus vocatur malus.*

Aduertit autem eleganter D. Bernard. hoc plurius. venenum ipso aspidum veneno esse damnum notius: hoc etenim ipsum tantum in lingua, sicut qui mordetur, non ipsum serpentem qui cordis.

LIII. mot.

mordet. Linguae verò male venenum, virum occidit in honore suo, bono nomine ac dignitate, & ipse qui mordet pariter interficit, in super & audientes. Huius materiae est sententia conueniens Spiritus S. *Propter peccatum labiorum vicina proxima malo.* In Graeco clarius *In peccato labiorum laqueus malus*: laqueus malus est peccatum quod ore committitur. Duæ de hoc assignantur rationes, primâ D. Bern. quam testigimus, quod dicatur laqueus malus, eo quod irretiat, capiatque plurimos. Laqueus comprehendere solet perdicem, leporem, virum: attamen quàm malus ille foret laqueus, qui collo alterius iniectus, quem satellites iustitiae multi student illaqueare, pariter & ipsum totorem, omnesque spectantes irretiret, & omnes nemine excepto praefocaret? Talis est linguae maledicæ laqueus (ait D. Bern.) primò namque irretit eum & perdit de quo obmurmuras, secundo irretit perditque te detrahentem, qui totoris velut officio fungens, alterum enim in honore suo suspendis. Tercio capit & illaqueat omnes astantes. *Ferocissima planè vipera, nimirum, quæ iam lethaliter tres interfecit statu uno.* Primò destruit & illaqueat illum, de quo malè loqueris, cum illi honorem adimas: qui sepe, ipsa vitâ pluris æstimatur. Heu quot lugemus irretitos, qui sua non possunt fortunæ incrementa protequi hoc laqueo perdit & comprehendit! quot puellæ nobiliores? Quot coniugatae honestiores? quot pij religiosi perdit, per hoc quod de illis malè detraxisti?

Hom. ad baptizat. Hoc optime declarauit Spiritus S. inquit D. **Eccl. 28.** *Christof.* dum ait: *Multis ceciderunt per gladium, sed non sic quasi qui interierunt per linguam suam.*

22. Nullus est gladius qui tot iugulet, ut mala lingua. Exaggerat Spiritus S. inuicti ducis Davidi. fortitudinem: qui cum omnium esset manifestissimus: ipse quasi tenerimus ligni vermiculus, qui attingentes interfecit impetu uno. Lingua tenerissima videtur, ut vermiculus: *Tenerissimus vermiculus*, & impetu uno totum edingentes, sed octo millia interfecit: cum uno impetu velut acutâ nouacula (teste ipso Regio Propheta) honorem famamque enecat monasterij monachum, & totius chori Ecclesiæ Cathedralis, & vnus vrbis oppidanorum. Audite Spiritum S. *Lingua tercia multos conuincit, ciuitates muratas destruxit, domos magnatorum effodit virtutes populorum concidit, gentes fortes dissoluit, mulieres viras cecit & preuauit eas laboribus suis.* Hæc verba singulariter ponderanda sunt, quo mala lin-

guæ nocumenta conspicias.

Obijcies mihi (inquit D. Bern.) quid hominum aliquos lingua interficit: qui fieri potest, cum lingua res sit adeo tenera, & videas, quod ita vixens post maneat ille, cum detraxisti, quàm antea fuerat? quis credat, quod res adeo levis, ut vincum verbum, sibilus auræ ex ore progressiens, illic transeat, alterumque confodiat? Parum videtur hoc referte cum frequenter in ore habeamus verba & plura à vento circumfemur (a) *Dicimus leuis res est sermo, tenera, mollis, & exigua caro, lingua? dicitur hominis, quis sapiens magni pendet?* O frater noster! si tu scito, quid ille leuissime tibi res videtur? scito igitur quod non leue inflat vulnus, sed ad intima penetret cordis. *Leuis quidem res sermo, quia leuiter valet, sed grauius vulnerat, leuiter transiit, sed grauius vrit, leuiter penetrat animum, sed non leuiter exit, profertur leuiter, sed non leuiter reuocatur, facili volat, nique idgo facili violat charitatem.* Quid minoris substantiæ quàm musca? musca tamè sufficit, ut liquorem perorat pretiosum. Lancem habes ferculi optimi quod comedas, fortè fontem liquoris optimi, sed tantum eius munditiam inquinat, acentatque si auitatem. Talis est mala lingua, substantiam vitamque non perdit de quo malè loqueris, quæque, impetit, sed eius munditiam corrumpit, amaricat hominē famæ odorem, gratiamque nominis reputationem. *Nihil res est, musca moriens, sed exterminat oleum suauitatis.* Quid fumo exiluit, nihil hominis attende qual in reddat imaginem, quam inficit? quàm nigram, quàm à primo colore distinctâ, talis est mala lingua. Quot vala liquoribus pleia pretiosis videmus per has muscas odoris amississe suauitatem? quot venustas in agnibus obfuscatas, colore vicio, pulchritudine splendore spoliatas? Mala igitur lingua occidit primò illum de quo detrectat & loquitur murmurator.

Ad rem ponderat D. Hieronimus illa verba Salomonis: *Sicut mordet serpens in silentio, sic qui frangit tri suo oculis deirabit.* Nec illud tantummodo adfert documentum, insuper & illum ipsum occidit, qui illam mouet, & loquitur, in quo illud Davidis impletur. *Gladius corui iniret in corda ipsorum.* Quia in seipsum charitatem, animæ vitam, extinguunt ait D. Bern. *An non amittunt vitam, detractores Deo odibiles? Deo nuncupantur odibiles, quia quod Deus præ cæteris amat, charitas est, & hanc illi interficiunt, illamque offendunt.*

Aptē Spiritus S. Qui custodit os suum, custodit animam suam, qui autem inconsideratus est ad loquendum facit mala. Quid igitur, si ego alterius famam detraxero, ipsi in impetum, num mihi noceo? Vtique, licet enim alteram teo verbo percussas, eodem tamen tibi cor transfordis, cordi proximi charitatem auferendo, quae vitam illi vtiq̄e conferuabat incolorem.

31 Tandem omnes illaqueat circumstantes: quia siue ex eo, quod i lud libenter audiant, siue quia absentem non defendunt, siue quia tacent, communiter laeduntur, ac eodem laqueo capiuntur, quia & ipsi contra proximi peccant charitatem. Si curram videres, qui tibi germanum pugione confodet fratrem, aut qui clauis sciriā aperit adulterā, gazasque praedaretur absconditas; tu verò attentus illum conspiceres, exultans & letabundus ob id, quod in tui committitur fratris iniuriam, num te à peccato liberum arbitras? Numquid non ceteram Deo graniter deliquisses? Nota est illa D. Pauli sententia: non solum poenae noxios esse, qui delictum committunt, sed & qui spectatores tacent, facientibusque consentiunt. Vides igitur, quod alter in qua sua lingua, velut acutissimo pugione, proximum tuum transodit, cor illi peruat, vides quod clam lingua adulterā, famam illi deprædatur pretiosam, & taces, & audis, & rides: Num à te peccato immunem esse posse persuades?

IV. D. Gregorij. a. ingenio conuenit illa verbo: Cum rum saxe subtilis interpretatio. b. Va mihi. Quid tibi propheta deest: quae te mala fors cōstituit, ut sic impatienter doleas? Quia tacui, quia viri polluta labijs ego sum. I arcet mihi Dominus: ergone quia tacuisti, labia tua polluisti? Si forsitan inconsiderare fuisses locutus, puellae alicuius famam denigrasses. Sacerdotis honori derogasses non mirarer, nec & si nimis fuisses in verba profusus: audimus enim Spiritum S. attestantem. In multis loqui non deerit peccatum. Quia tacuisti? quimodo & alius aiebat Philosophus: locutum me fuisse poenituit: at tacuisse, numquam. Insuper idcirco (dicit) quia tacui in medio populi loquacis conuersatus. Et in medio populi polluta labia habentis ego habito. Cuius ergo tu culpe reus, in eo quod alij loquuntur? Num alicuius studuisti honori detrudere, diffamare proximum? Minime; sed inter illos habitavi, qui hoc faciebant, & tacui: Vt enim polluta habeam labia, sufficit, quod me loquenti non opposuerim, murmuratorem non arguerim, & famam proximi mei vindex non surrexerim. Hoc

prosequitur argumentum D. Hieronymus. & multis praemissis sanioribus consilijs, illud concludens adiungit: super omnia, te pramonco, à detractone & murmuratione parco si lingua. Replicabis: non murmuro, non detraho, sed quid mihi agendum, si cum alijs conuersatus alius famam proximi obloquatur? Num illi os clausero? Num in mea est potestate huius vel illius discursus verbaque compescere? (a) Sed (a) Pseudo dices, ipse non detraho, alijs loquentibus quid facere possim? Frater mihi respondet: sunt illae rationes, quas conuersationis amici, suae malitiae pallium communiter obtinent. Ad excusandas excusationes in peccatis ista praetendimus. Nec credideris similibus te posse verbis Christum ludificare: nos enim pramonet Apostolus: Nolite errare, Deus non irridetur. Sit ita (inquit) ut non possis non loquentes audire, sed hoc potes, diu hic incipit proximi nomen laedere, velum ostendere amariorum: 1. osti enim Spiritus S. axiomata. Venit Aquila dissipare nubes, & facies tristis linguam detrahentem. Vt rupem te durum ostende, ut lingua alterius repercutiens impetum, illum contristes. Sicut enim sagitta (verba sunt D. Hieronymus) si mittatur contra duram materiam, nonnunquam in mittentem reuertitur, & vulnerat vulnerantem, illudque completur: facti sunt in arcum prauum, &c. Ita detractor cum tristem faciem videtur audientis, illico conticet.

Illius recordare sententiae Spiritus S. Cum detractoribus non commiscaris, quoniam repente consurget perditio eorum, & ruinam viriusque quis nont. Vtrumque castigabit Deus, & murmuratorem, & audientem. Vtriusque ruinam, iam seihcet eius qui loquitur, quam illius qui audit loquentem: Idem consulit presbytero, quem vtilium tenerrime diligebat. Ne mihi obiecteris fili mi. Quid egero si alter loquatur? quod si tu sincere nolueris audire, loqui nequaquam audebit. Neque ista est excusatio: referentibus alijs iniuriam facere non possum. Quis ego sum adeo incompotus, & immorigerus, ut alteri loquenti os velim occludere? Fili, ne per hoc te excuseris, Nemo inuito auditori libenter refert, Sagitta in lapidem numquam figitur. Disceat detractor, dum te videt non libenter audire. Hoc est implere consilium Spiritus S. Sepi aures tuas spinis, linguam Ecclesiae. nequam noli audire. Sepi aures tuas spinis ut illis pungatur proximi detractor. Quid agis (quarrit D. Chrysost.) quando qui iam coram te sterquilinum aperit foetidissimum, illico obloqueris, & ais: cooperi illud, ne tardaueris, & discedis velociter. Haec doctrina nostras incipit D. Bern.

D. BERN. deplorare conuersationes, quibus dicere solemus
Loco cit. Domine: Licet confabulari, auri; donec hora pre-
 tereat; donec talis veniat, donec se calor remit-
 tat, donec eamus ambulatum. O donec hora pra-
 tercat, O donec praetercat hora! Heu ratio: cum in-
 concinnam confabulemur, donec praetercat ho-
 ra, sed nec vides (O te infelicem) id quod ais;
 sicine queris, sicine delideras quomodo tem-
 pus, horaque praeterfluat? In quem finem hanc
 tibi concessit? Numquid ut tuorum agas pec-
 centiam peccatorum? ut operibus iustes pietatis,
 quibus vitam merearis sempiternam? An non au-
 dis monentem te Spiritum S. Particula dies bona
 non te praetercat? Quia non aliquid in tuae facias
 animae utilitatem. Infaustus ille operarius, qui
 cum certum habeat semel ad tempus occasiones
 quaerit quibus illud risibus iocisque transigat in-
 fructuose: certo namque certius, nullam colliget
 messem. O ter infelicem latronem, qui tempore
 illo sibi ad sui concessio defensionem, illud cytha-
 ram percutiendo consumit. Vae pauperi, qui tem-
 pus signatum eleemosynam conquirendi illud lu-
 sibus impendit. O donec praetercat hora! O donec
 praetercat hora! Cum ergo tempus confabulationis
 teras, aduertere (inquit) quod nedum dam-
 num incurtis perditionis temporis, quo ad vespe-
 ram lugebis te non hoc fecisse, ad quod tibi fue-
 rat concessum, sed nouas tibi cumulas obligau-
 nes. Nosti etenim, quod non mentitur, qui tibi
 dixit: Quoniam omne verbum otiosum, quod locu-
 ti fuerint homines, reddent rationem in die iudicii.

Eccl. 14. 14
 VI.
 Similitu-
 do.

Matt. 12.
 36.

VII.
 Otiosa
 verba vi-
 tanda

D. BERN.

D. Bernard.

Si de omni verbo otioso, quod locuti
 fuerint homines, Deo sunt reddendi rationem in die
 iudicii, quanto destrictius de verbo mendacij, mor-
 daci, & iniurioso de elato, vel lasciuo, de adulato-
 rio aut detractorio iudicabuntur? Hinc collige
 (mone) qua debeat prudentia & cautione inter
 homines conuersari, peruersae linguae damnum
 conspiciens, tot caedium matris. Optime de illa
 David: Lingua eorum gladius acutus. Gladius
 equidem auceps imo triceps est lingua detractoris.

Psal. 55. 5.

§. 11. Lingua laqueus malus est, ut declarant
 Magistri à Victoria, Castro, & D. Vincentius
 Ferrarum.

Secundatio, ob quam linguae laqueus ma-
 lus dicatur eam esse dicimus, quia vitulenta
 maledicentia, nodus est cecus, qui non fa-
 cili negotio dissolvitur, nodus est in filo serico
 si rudentes iodo, vel funes grossiores contrin-
 xeris, nulla opera dissolvitur, ut eius nullum ap-
 pareat vestigium, attamen si filum sericum te-
 nerimum nodo coarctaueris, illum dissolvere
 laboris habet plurimum, nec vnquam ita concin-
 ne dissolvitur, quin filum aliquatenus ledatur,
 atteratur, & dirumpatur. Si quempiam in bonis
 laeas, nodus est in rudente, qui facillime potest
 dissolui, ita ut nulla laesio superfit. Si vixeris Ve-
 nereus carnis sectando delicias, dissolui potest
 hic nodus sufficienti poenitentia, tantam illi im-
 ponendo poenitentiae amaritudinem, quanta fuit
 luxuriae vel luptas. Illud perficiens. Quoniam glo-
 rificauit se & in delicijs fuit, tantum date illi tor-
 mentum, & luctum. Attamen honorem adueni-
 aliteri detractoribus, oblocutionibus, nodum in
 filo serico conscinxisti tenerimo, nihil enim ho-
 nori antefertur, ne putes, quod illum tam inte-
 gre dissolues, quin diruptus, incompositus, lace-
 que remaneat: etenim numquam, omnimoda res-
 tituitur honorem satisfactione, quem lacrali
 detractio: nec tanta illum restituitur loqueris
 libertate, quantā loquebaris nominis iniuriatone,
 nec qui te audit, tam facile tibi credit, quando
 dicta renouas, quam dum dixisti: Prouerbum
 est, mendacium seu detractio similis est malo
 semini, sicut in terra est maledicta, si in alia her-
 ba: semen inieciatur, radices agit adeo profundas,
 ut eam vix vnquam eradicaueris, & si hinc euul-
 seris, illinc alia remanet radix iterum pullula-
 ra. Laqueus malus est, nodus cecus, in altissimum
 damnum, & in tui grauamen: raro namque, il-
 lum vt teneris, dissoluis.

Idcirco (sicut notat Agellius modernus au-
 thor) Spiritus S. nullum illi videtur reliquisse re-
 medium. Die quodam Propheta Regius dolore
 torquebatur non minimo, melancholicus, tristis
 nimis, molestus, testimonia perpendens, quae
 gloriae suae & nominis inuidi, in eum suscita-
 rant. Hinc damno reparando insufficientia indi-
 cabat omnia terrae remedia, quocirca ad Domi-
 num simplex recurrit. Ad Dominum cum tribula-
 ter, clamant. Graui premebat tribulatione, quae
 co-

cor meum affligebat avaritiis, & ad Dominum
remedium postulatus confugi. Quæ illa tanta.
Rex potestissime, calamitas, quam tuum non
potest etiam fortissimum superare brachium? Si
verò tibi soli vires deficiant, an non cingunt la-
tus tuum Capitanei alumni, qui fortes tui esse
nominantur? Fortes David: Qui leones discer-
punt, & exercitus debellant numerosissimos? In
mundo robur non invenio, quod retineat im-
petum inimicis, me bello molestantis. Quis pre-
cor, ille? Mala lingua, quocirca Ad Dominum
contribulaver, clamans: Domine libera animam
meam à labijs inimici, & à lingua dolosa. Domi-
ne mihi illata per iniquam linguam damna re-
staura, & contra illam fortior esto, obsecro,
propugnator. Num illum Dominus exaudivit?
Vtique. Exaudivit me, Responsit ille: Vtique,
illic. Dedine remedium? Nequaquam: ipse
namque declarat nullum in terra reperiri: Quid
desideras tibi, aut quid apponatur tibi ad linguam do-
losam? David quod tibi vis præscribam reme-
dium, quod cataplasma tanto poterit curando
vulneri applicari, quod lingua misceat detractio-
nem? Nullum igitur esse novens: est etenim lin-
gua dolosa, sagitta acutissima tanta vi contorta,
ut cordis pervadat intima, spicula ignis consu-
munt. Sagittæ potentes acuta cum carbonibus de-
flatoris. Quis ignis ille? Ille quem dixit D. Ia-
cobus, ignis gehennalis. Inflammati à gehenna.
Quod illi superest remedium, qui gehennæ me-
gitur ignibus? Nullum profecto. Sed nec illum
ergo sperandum illi, qui in linguam incidit Sy-
cophantæ, cum sit enim extra omne subsidium:
toties illud reperit spiritus veritatis. Modo dicit:
Laculum & gladius, & sagitta acuta homo, qui
loquitur contra proximum falsum testimonium. Alias
Sicut noxius est qui mittit sagittas, & lanceas in
mortem, ita vir qui fraudulenter noceat amico suo.
Hi conformiter illa Spiritus S. verba inter pre-
tor, qui de murmuratoria lingua sic loquitur. Be-
atus qui in vinculis eius non est ligatus: iugum enim
illius, iugum ferreum est, & vinculum illius, vin-
culum æreum est. Sacra solet Scriptura vinculum,
seu carcerem arctissimum vocare, carcerem, seu
vinculum ferreum, ut de servitute loquitur Aegy-
ptiaca. Fornax ferrea: seu vinculum æreum; ut
illud Nabuchodonosor: Vinculis æreum. Potest au-
tē hæc intelligi sententia, tam de illo cui detrahi-
tur, quam de detractore, ambo namque vinculis
incidunt æreum, iugumque portant ferreum: num-
quam integrè his se gaudent absolutos, nec ille eu-
sus famæ derogatur, integrè namque nullo tempore
eius honor reparatur, unde & ipse Spiritus S. te-

statut. Flagelli plaga facit luorem, plaga autē lin-
gue comminet ossa. Dum enim vi verberis os com-
minuitur, perfecte nunquam reparatur. Similiter
& de infamatore: nunquam enim integrè, plenā-
que potest dare satisfactio nem. Qui in furtu inci-
dit, hæc se potest catenā perfecte liberare, pariter
& qui lapsus est in libidinem. Tu igitur, qui ena-
ginatā linguā proximum es proferutus, aliquo
dixerim modo, time plagam tuam insanabilem.
Vinculum illius, vinculum æreum est. In S. litteris
diversi generis occurrunt nobis putei: quidam
sunt, ex quibus licet difficulter illapso pateat exi-
tus tandem tamen evasit, vel quia nulla maderant
aqua, qua submergeretur, vel quia nō adeo pro-
funds, ut non fuerit impossibile tunc demerulum
extrahere. Taleo invenio puteum, in quem Israhel
fratres demerserunt: ille similiter in quē detrusus
hæsit Hieremias, qui multo licet sudore ac studio
tandē erupit sinibus illis a ligatus quos illi adie-
cerat Abimelech & Achisops. Attamen vos Deus
de puteis illis præservet incolumes, quos refert
Spiritus S. fuisse in terra Sodomorum. Vultis syl-
vester habebat puteos multos bi-umanis: Terra erat
opulenta, Iordani aquis irrigata, quod autem ad
puteos desinebat, aqua nō erat, sed bitumen. Ple-
ni putei periculo, eo, tanto, ut nullus illi illapso
sine miraculo liber emere geret. Sic sacra refert hi-
storia: cum in præliis regionis illius Reges, contra
suos descendissent inimicos suis copiis instructos,
ut levictos viderent fugæ sibi consuluerunt, qui-
dam hæc, illac alij, verum cæteris fuerunt infeli-
ciores, qui in obitus delapsi sunt puteos, nullus
enim eorum mortem evasit, sed quæque in illos
contuerunt irreparabiliter perierunt: cum enim in
bitumen laberentur, illo ita tenaciter illequeati,
implexque sunt, ut omnis evasione spe abiecta
miserè mergerentur.
O mundum insauitum, peccatorum puteis a-
bunquantem, ut vix passum progrediaris quin in
hunc, aut aliud prolaberis. Omnes sunt periculosi,
verum te Deus ab illis liberū custodiat, qui putei
bituminis à te nuncupantur, quorum tres sunt spe-
cies, ut notat Spiritus S. Primus puteus est im-
pudicitie concubinitus, adulterij. Præservet te
Deus ne in hunc corruas. Videtur enim Spiritus
S. omnem tibi spem auferre remediij: atque, qui
in illum ceciderit timeat: graviter enim in eum
Dns. excaufecit: Fovea profunda os alieni, cui tra-
tus est Dominus, incidit in eam. In illum infelix
corruit Herodos. O quid non egit Angelus ille
terrestris D. Ioannes Baptista, ut lapsum extra-
heret, at non tantum illum non eripuit, sed
eo insuper mergebatur profundius, incestuoso

superaddens adulterio sacrilegum homicidium
caput amputando, quo inter natos mulierum
sanctior non surrexit. In eundem corruit Dauid,
& cum talis esset, qualis erat, necessarium fuit,
cum illo ageret, verbis vltus amphibologicis: &
potentissimæ Dei manus adscribatur miraculo,
quod saluus euaserit: hoc enim est, quod ipse
confessus ait: *Miseritordia tua magna est
super me; & erasti animam meam ex inferno in-
feriori.*

II. Secundus puteus est auaritiæ, quem D. Pau-
lus vocat laqueum diaboli: *Incidunt in tentatio-
nem, & in laqueum diaboli.* O quale bitumen
diuitiæ, cordi adeo agglutinatum, ut si semel
adhæserit, non est qui se expediat. *Densum lu-
tum,* illas vocat Abacuc, lutum glutinosum. O
quis puteus adeo ferox? Vnus cecidit in illum
Apostolus, & cum esset electus ab ipso Deo A-
postolus, quod & ipse fatebatur: *Nonne ego vos
duodecim elixi.* Verba, quæ congruenter expen-
dit D. Aug. cum illi potestatem dedisset eicien-
di demonia, morbos curandi, suum prædicandi
Evangelium, cum illi prostratus pedes ablufferet,
suum corpus & sanguinem sumenda propinasset,
non tamen saluus euasit, sed submersus interit.

III. Tertius est male linguæ; Heu quis ille puteus
pice & bitumine inundans, quicunque in illum
mergitur, ita propriâ suâ videtur comprehendi
tenetque linguâ, ut iam exire nequeat velut a-
neo vinculo colligatus. A peccato adeo irreme-
diabili custodiat te Dominus. Proinde cum me
confessionibus audiendis expono, nihil sic timeo,
quam si quis hoc aneo vinculo constrictus adue-
niat. Frater mi, num aliquid habes dicendum in
materia detractiōis aut murmuratiōis? Non
Pater mi. O te felicem! *Beatus qui vinculis eius
non est ligatus.* Si aliquid horum adduxeris, & te
perditum? qui hoc vinculo festreo, aneoque
confringeris: non paruo namque negotio hoc
te vinculo liberum esse lataberis. Vide num bo-
ne dixerit: *In peccato labiorum laqueus malus.*

IV. Memini, dum primis vacarem studiis Sala-
manæ in illustrissimo conuentu D. Stephano sa-
cro à senioribus me intellexisse patribus histo-
riam, quæ duobus illis eximijis contigit Do-
ctoribus ac Magistris Fr. Francisco de Victoria
nostri Ordinis Religioso, & Fr. Alphonso à
Castro de Ordine Minorum profecto. Moraba-
ter hic à scala suâ hanc exornans doctrinâ vni-
uersitatem, & inter totius Hispaniæ docti limos
celebas. Ad hunc nobilis quidam accessit, po-
stulant remedium peccato in quo iam prædem

conuerat, nempe, cum inter primarios aule no-
bile versaretur, iactaretur se pro libitu puelle
quâdam vltum fuisse nobiliori, at mentitum fuisse,
idque tantummodo dixisse, in suisplius pro-
motionem, & propriæ laudis aucupationem.
Respondit illi P. M. à Castro: Domine peccatū
hoc nullum capit remedium: sed illo prius æ-
ternum dampnaberis. Exhorruit nobilis responsum,
& maxime videbatur confici: hæc enim decla-
tio veritatis obstinatos quosque penetrat quàm
vehementissimè: profectus est igitur Salaman-
cam, adiungit P. M. Franciscum de Victoria casū
aperuit. Pater mi, adsum vobis, quo tristior nul-
lus in mundo: casus mihi contigit infans, cu-
ius querens remedium consului P. M. Fr. Al-
phonsum à Castro, qui me hoc percelluit respon-
so: actum est de te, desperata salus animæ, recta
cursus in infernum. Expauit ille talemque mira-
tus resolutionem respondit. Domine mi nullum,
mihi crede peccatum adeo graue, quod cum de-
bita satisfactione & poenitentia lacrymis careat
remedio. Dic mihi, precor, quis ille casus? Rem
aperuit propudioso dedecore coram. Cuius pri-
matibus famam puella læt nobilioris. Cui ille
grave peccatum, at illi superest remediū. Exiit
præ gaudio Nobilis hoc audito, atque Pater mi.
Videntur mihi hoc tuo responso coram dilatari.
Dicito mihi (amabo) quid agam Domine hoc ti-
bi necessariū agendum? Ad illos omnes redi, coram
quibus puellæ detraxiisti conuictor, dic te, in
hoc quod de illa sparsisti, fuisse mentitum, vno-
bilem impostorem, & falsarium: ut verò pateat
omnibus, te hoc non dicere quadam commotum
urbanitate, iuramento confirmata, ex mera malitia
te de illa dixisse, quæ falso sparsisti. Heu Pater
mi, quis ego vi hoc perficiam? quàm per hoc per-
sonæ meæ, honori, ac dignitati derogabitur? Ab-
sit ut hoc faciam? Nunc igitur (inquit P. M. de
Victoria) tibi dico, quod optime respondit P.
M. à Castro nullam tibi salutis spem affulgero,
te manet æterna damnatio: quia minimum quod
tibi faciendum incumbit, est illud, quod tibi in-
imixtum, & nihilominus non idcirco ex integro ac
perfectè fama foret puellæ reparata, quicquid enim
quod voluerit, credet.

Hinc illud Spiritus S. consilium, quo prohibeo-
ribus de hoc argumento finem imponit discus-
sibus. *Attende ne forte labaris in lingua, &c.* & 30.
si casus tuus insanabilis in morte. Contine linguam,
ne in peccatū cadas detractiōis, ne lapsus tuus sit
irreparabilis insanabilis in morte. Aut de verbis il-
lud. *(Attende)* perpede quomodo loquaris, pōdera,
appede in statera verba tua, ne nimis effusus sis,
ne tua

ne turtore loquaciore; ne sit effrenis lingua tua
Philosophicam quandam scripserat Spiritus S.
sententiam. In ore futurorum eorum illorum, & in
corde sapientium os illorum. q. d. Stulto sunt om-
nia idem, loqui & cogitare, & sicut cogitat sic
loquitur, & sicut loquitur sic cogitat, sine vlla
præmeditatione, inconsideratè, nec perpendens,
vtrum quod dicit alteri noceat, aut prosit, nec
alium finem loquendi præ oculis habet quàm
tantummodò loqui, sicut illi, quorum & cogitatio-
nes & verba erant inania. Cogitauerunt & locu-
ti sunt nequitiam. Sapiens autem linguam habet
in corde; illam etenim non mouet, nisi primò
perpendat, quæ dicat, & finem, in quem hæc di-
cas, vtilitatemque & damnum, appendat inde
ornurum.

Notat Flutius, quòd natura duas linguas in-
teruit venas: vnā quæ tendit ad cor, alteram,
quæ ad cerebrum, mirabili officio quo disponat
ut id quod est cordis absconditum, leuiter, il-
lus lingua non reuelet, nisi prius illud intel-
lectus trutinaret, matureque ratio perpendere si-
nem primò considerans his intentum, secundò
circumstantias veritatis occasionis, scandali, in-
famie securitatis. *Verbis tuis facito, fratrem,* mo-
net te Spiritus S. ut illa ponderes attentius, quā
ipsum aurum: quod etenim aurum habet emolu-
mentum, hoc habere possunt verba detrimenti.
Autem ne foris labaris in lingua; sæpe namque
numero damnum est irreparabile. *Proterius infa-*
nabilis in mortem.

Hinc facinus illud admirabile prorsus Apo-
stolici nostri P. S. Vincentij Ferrariensis, proces-
sit Concionatur hic in foro D. Iohannis Valen-
tiae triginta millibus Auditoribus, offertur illi
mulier, & infirma & à nativitate muta. Fronti,
oriq; eius impressit vir Sanctus S. Crucis sig-
num, interrogat, quid postulet. Dicit cithis cla-
rè loquitur & articulat. Pa er mi salutem pe-
to cor, oris panem quotidianum, linguæque so-
lutionem. Triapostulas (inquit ille) filia, duo
priora tibi Dominus concedat, at tertium mini-
mè non enim animæ tuæ conuenit saluti. Nos-
ce, si linguam haberes solutam, ita loquereris,
vte ipsam æternum gurgula condemnaret. Cor-
de tuo Dominum lauda, nec opres lingua so-
lutionem. Confellum dicens illa: tuis, Parei mi,
lubens patebo mandatis, obmutuit, nec vltra to-
to vitæ tempore verbum potuit vllum effari, &
siluit O quam multis expediret, si Deus illis lo-
quendi nunquam concessit facultatem: Lapsus
est loquelæ insanabilis, & ob quem æternis
mili damnantur cruciatibus: est enim dam-
natus. Baptiste de Lanza Tom. II.

nū quod verbis infertur irreparabile. Tale quod-
dam est, quod Scriba & Pharisæi student, infer-
re Christo eiusque discipulis, sibi persuadentes,
quod per hoc illos apud vilem plebeculam, vt
bonorum morum, seniorumque traditionum
transgressores infamarent, & licet in illis, etiam
suo ipsorum iudicio non nisi vnicum inueniant
defectum, quòd manus non altuant; obijciunt
tamen vniuersaliter: *Transgreduntur traditiones
Seniorum:* Hæc malatum est linguarum condi-
tio, quia illud quod alter commisit, parum est
aut nihil, & contra illud obloquimur, quasi in
omnibus deliquisset.

§. 12. Non lauant manus. Illi stiores red-
dunt impij illi superbiebant Christi & suo-
rum gloriam, quibus velut Esau Jacob, de-
seruiunt.

Quare, & vos transgredimini mandatum Dei, 35
propter traditionem vestram? En tibi culci-
tra quam proposuimus, quæ ad ignem
festinat, in illam se conicit, flammæ extinctu-
ra, & duo præfati patent effectus: quod euadat
ignis illustrior ac clarior, palea vero consumpta
& in cineres redacta. Primo per hoc claruit
Christus eiusque schola splendidior, ac honora-
bilior. Mea quidem opinione hoc ita Dominus
disposuit, vt mundo suæ classis discipulorum te-
stetur probetque sancti atem: nec arbitror Chri-
stum potuisse quid amplius in eiusdem adferre
iustificationem, illudque à Christo completum
Ilaire vaticinium. *Ducam cæcos in viam, quam Ipsi. 42. 16.*
nesciunt, & in semitis, quæ ignorauerunt, ambula-
re eos faciam: ponam tenebras coram eis in lucem.
Ii finitæ conuenit Dei sapientiæ peruersorum,
vt cogitationibus, vt id, quod præcendit, perfici-
atur. Hoc ipsum Samuelis Anna mater cecina-
uit: *Deus scientiarum Dominus, & ipsi præparan- 1. Reg. 2.*
tur cogitationes. Animo concepit Caesar Augu-
stus superbissimus Imperator, in suæ celsitudi-
nis iactantiam, vt totius orbis Iustitiam iniretur,
quo conceptu sibi Deus præualuit, vt id quod
promiserat impleat, se nasciturum scilicet in
Bethleem: Cogitationibus infernalis auaritia Deus ma-
com mouetur Caiphas, totumque concilium; Ierum v-
illis autem eorumque diabolicis actionibus, tunc pro-
nec non inferni prepositus vitur Deus, qui positis
bus id quod intendebat, requeretur, mundi to-
tius intelligo redemptionem. Ita tibi licebit ho-
die dicere. Vides Pharisæos à Hierosolymis
profectos in Christum eiusque discipulos ad-
uersa-

M m m

uerfa-

Matr. 15.

(a) Vna
pura
de col y
canto.

uerfarios, obsecratos malitia, hoc namque no-
mine à Christo compellantur: dum ait: *Sinite il-
los quia cæci sunt, & dures, & excoꝛati.* En qua es
progreſſionem illorum igitur. *Ducam in viam qua
nesciunt.* Ex eo ipſo quod ipſi præcedunt, & co-
gitant argumentum educit. Chriſtus (a) irrefra-
gibile, id eſt ex calce & lapide, id eſt fortiffimū
luz arque Apoſolorum ſanctitati. Quia de il-
lis conſtat euidenter, quod ſedula ſinceritate per-
penderint opera, verba, negotia, actiones, illaque
ſummā ſcrutati ſunt diligentia illi ipſi, qui mi-
di cenſebantur oculi, qui oculos habebant lyn-
ceos, quibus aliorum defectus explorarent, qui
hærentes Hieroſolymis vſque ad vltimum Gali-
lææ perſpiciebant, illi, qui inquirebant, & exami-
nabant omnia, ea vſo maxime, quæ Chriſtum
ſpectabant, quem oculis intuebatur hoſtibus.
Et adhibita tam exactā diligentia gnauaque in-
quiſitione, nihil inuenient, ſuo iudicio peruer-
ſum, cum eſſent adeo ſcrupuloſi, teneræque
conſcientia, niſi hoc ſolum, quod diſcipuli pa-
nem illorū manducarent manibus. hoc ipſum
efficax iter prælat, quod de alio nullo eſſent cri-
mine ſuſpecti, de quo iuſſe potuiſſent ſumma-
ri, quod legis diuinæ haberentur obſeruantiffi-
mi, quod eius omnia præcepta ſeruaſſent (nume-
ro ſcilicet quingenta octoginta tria) nullas a-
lias ceremonias, quas ſua Phariſæi inuenerant
aut oritate.

36

Pſal. 9.

Lib. 25.

Mor. 6. 23.

Ita vt hæc exactā diligentia hoc ipſi confir-
ment argumentum, & ad hominem illa Davi-
dis verificetur ſententia, tam difficilis explica-
to. *Dum ſuperbus impius, incenditur pauper, com-
prehenditur in conſilijs, quibus cogitant.* Pro-
prium hoc eſt eorum nomen, *Impi*, nomen (vt
aduertit D. Gregor.) non quemlibet de gre-
ge ſed perditum ſignificat peccatorem, qui ex
mera deſinit malitia, quocirca illō particu-
lariter S. diabolus, hæretici, oīque compul-
lat. Ecce quā inflati, quā turgidi veniant ſu-
perbi. *Superbus impius* Quo ſaltu, auctoritate, &
arrogantia rumentes aſſunt, vt populi ſuperio-
res ad quos ſpectat ea quæ ſunt virtutis & legis
æmulari. Et quid cinere illo peragitur? *Incen-
ditur pauper.* Parperem ſape nominat S. pagina
Chriſtum euſque diſcipulos. Metaphoram ſu-
mit David, de carbonibus ignitis: quos ſi viri
decem aut duodecim folliſibus raccederent infla-
tis, ea mente vt carbonēs extinguerent, eo ſine
dubio magis ac magis exardereſcerent, fierentque
ſplendidioreſ.

Hoc agunt hodie ſuperbi illi turgidi, appro-
ximant vt folles inflati, ſpiritu, ventoque ſuper-

bia ſtantes, & intendunt carbonēs extingvere
ardentes, Chriſtum euſque Apoſolos. *Flate, fla-
te perſidi luciores redderis carbonēs, atque il-
lo ſtatu, ſi perſa vella arrogantiæ, & calumnia, deſer-
quam exortam, extingue* ad lucis Hieroſoly-
mis, luce meridiana clariſſe patebit, viros illos ſane
eſſe ſanctitate præminente, quodque in illis dicitur
nullum ſi furtum, nulla perſura, gula nulla, zelum
nec vlli eſſe moleſtos, nulli inuicem, inuicem
in illis omni ex parte conſideratis, eſſe dig-
num reprehensione, arque omnibus licet nū-
mā manibus, aliud nihil reperietis niſi panem
illorū manducaſſe manibus. Quod eſſe poteſt
fortius in religioſo ſanctitatis argumentum,
quā ſi conſideratis omnibus quæ loquuntur, a-
git, negotiatur, nihil aliud inueniatur quā
quod ſordidam lætante gerat tunicam. Quod
dari poteſt efficax de clerici pietate testi-
monium, quā ſi ad trutinam reuocata vitā eius,
actionibus negotijs, egreſſibus & ingreſſibus, ni-
hil aliud in eo carpat, quā quod ſemel ma-
nu benedicti (vulgo) ſiniſtra manu abſtulerit.
Hoc proprium eſt peccatoribus, dum contra vi-
ros ſanctiſſimos inſurgunt, illos reddant illo-
ſiores, eorumque ſanctitatem omnibus paten-
tiorum.

Dignus ille eſt ingenio D. Auguſtini Tra-
ctatus quæ verba Prophetæ declarat: *Contem-
nuerunt teſtamentum eius diſciſſi ſunt ab ira tua.*
tu illis, & appropinquauit cor illius. Quæ aliis
expendimus. Alijs quoque Rex & Prophetia vit-
tur, quæ vt myſterijs plena ſunt, ita & difficilia
tibus: *Congregatio taurorum in vacca populorum*
vt excludant eos qui probati ſunt argento. Illis de-
clarat Prophetia verbis (inquit D. Auguſt.) diſſi-
cultatem, toties repetitam, & à multis propo-
tam, cur Deus qui tantopere ſuos diligit ſer-
uos, & exhorret peccatores, permittat cur hi in-
ſurgant in illos, illos infament, in populo de-
primant, quo illos non minimā affligunt moſti-
tiā, Noſſim quare? Vt tanto fiat illorum oſti-
ſanctitas illuſtrior, omnibuſque conſtet eo-
rum pietas, ac merita virtutum, nec non om-
nium oculis luce clariſſe innotefcant. Verū eſt,
non contradico (inquit) Deum permittere ſæpius,
quod mali proſperā gaudeant fortuna, primas
obtineant dignitates, populum regant, quique
totam hæc in ſanctos conuertant ingrati po-
teſtatem.

Hoc conuenis verbis ac hieroglyphicis expo-
ſuit David, ſymbolo taurorum ferocium qui in-
ter vacas verſatur. Tauri ſunt, qui ſue tantum
paſſionis impetu diriguntur, & vt tales luce &
illine

illinc oculos ferunt oculis, nullo habito bonorum respectu, nulla humilium estimatione, nulla pauperum compassione: obambulant illi, inter vases populorum. Quas dixit vacuos? An seductibiles. Ad quid, oro, permittis hoc? D. mine mihi videtur atrox in tuos hac esse crudelitas. Nulla est omnino, sed magna misericordia. Hoc ceterim agis: *Ut excludantur eis, qui probati sunt argenti.* Noneris (inquit D. August.) quod verbum illud *Excludere*, propriè significet opus eleuatum varijs elatis gratum figuris, quales formant aurifices, quando insignes educunt formas altiores, illæ namque ceteris præcellunt, & in argenteo, vel auro, vase pulchrius emineant, vnde & in arte auriifia vocantur illi excludores, qui varias & elatas excavant imagnes, aut malleorum ictibus, aut opere fusorio. Excludantur dicitur, id est emineant, appareant, vnde & dicuntur in arte argentiaria excludores, id est, qui de confusione massæ nouerunt formam vasis, exprime. Habes hic cui permittat Deus, quod in populum peruersi potestate præfulgeant, & omnia hæc conuertant in tauri, qui iustos cornibus percutiant, ut hoc modo figuræ educantur insignes, appareant, itaque emineant, ut opus excludorium in ipsis Dei electis, qui velut argentum electum, aurumque primum effulget, quatenus per hoc appareat, pateatque eorum humilitas, innocencia, fidei puritas, examinata seruentque charitas, animi robur, mundi despectus, & quidquid in illis latet vigetque pietatis. Vide inquit, quod illud ipsum mysterium iam conspexerit D. Pa.: Hunc sensum obsecramus, videte, quem admodum in lucem excludat Apostolus. Oportet, inquit, hæc referre, ut qui probati sunt, manifesti fiant inter eos. Hoc quod David ait: *Excludantur*, dicit Apostolus: *Manifesti fiant: quid est manifesti fiant excludantur.* Hoc modo in forum lucemque lateris sanctitas excluditur, & quæ non appareret intus iam probata, examinata & verificata præfulget externis.

Maximè gaudebat Iob, licet foris non apparente, sanctitate. Vult Deus toti pateat mundo, diabolo locum cedit impio, ut rabidâ suâ inflatione superbâ, carbonem hunc perflet ignitum: conatus extinguere, modò ex hac, modò ex altera sufflat parte, quod inde prodijt, hoc fuit adeo sanctitas eius probata, cognitaque resplenduit, ut ipse diabolus vel inuitus eam fuerit confusus, seque fugiens ostenderit esse superatum. Quid infernales illi effecerunt exercitus, iniquitatis suæ follibus armati sufflando in B. Antonium? Hoc hijs omnibus moliti sunt in virum

illustrem, ut referre D. Athanasio in vita B. Antonij: omnes illi postmodum, audito solum D. Antonij nomine fugam capessere, animoque laboreretur. Quid egit superbus Valerianus D. Laurentij fidem conatus obscurare? per hoc tam illustis clartit, ut sanctitatis eius splendor per mundum pateret vnuersum: *Flammis, quas per tulit, mundum illuminauit vnuersum.* scribit D. D. August. Hoc idem in omnibus manifestum est Martyribus. His suum foudauit D. Chrysost. argumentum, in exilium deportatus, amico suo Cyriaco scribens, qui & ipse in exilium discedebat: Quid agere potest in me, quærit Imperatrix? quidquid molita fuerit in manus mihi cedet emolumentum, illustrioremque gloriam de quibus alias fufius agemus.

Ex hac doctrina declarat D. August. illorum impletionem verborum, quæ Dominus Rebecæ dixit, duobus geminis prægnanti Iacob & Esau: *Maiores seruiet minores.* Qua ratione maior minori seruiuit, nisi persequendo? Nihil ita curauit Esau, natu maior, quàm ut Iacob minorem persequeretur. Si nihil egit aliud qua ratione minori Iacob seruiuit? Hoc fuit, illi seruire, quia quicquid in iustum molitur mali malus, in maius terdit iusti emolumentum, sibi vero, non iusto, nocet peccator. Expositionem composuit D. Ambr. elegatem in ps. 35, ut autem prima psalmi verba perpendat, supponit ordinem à David seruari mirabilem: describitur etenim iustum, primo describit peccatorem: ut enim vnum contrarium sciamus, describimus alterum. Vnde liquet, inquit quod David anterior omnibus philosophis gentilibus, qui methodum regulæque componendi tradiderunt ipsis magistis inter eos sapientioribus, præceptor effulserit sapientior. Quis dubitet longè anteriore David Platonis fuisse temporibus: quem non solum magister eius, sed nec aut quidem auorum eius videre potuerunt. Cum ille in principio fuerit regni Iudæorum, quod per innumera annorum curricula propagatum est, iste post tempora captiuitatis, quibus regnum gentis eius iam fuerat dissolutum. Ergo ipse, qui tenet in omnes secularis sapientie principatum, cum diceret, non posse formam iustitiæ comprehendî, nisi ante discutiendam iniustitiæ seriem putauisset, exemplum attulit quod ij, qui velint aurum quærere, prius se luto obliniant. Grauis lauroque digna sententia. Quod à nostris quoque prius dictum esse non dubitum est. Iam enim Rex David malignos Iuri descripsit simbolo: *Cū scriptum sit, ut luto plateam delebocor.* Et vere luto, quia eos inquinant, qui sibi appropinquarint, Exorditur ergo, David delineare peccatorem.

38
Ser. 78. de
tempore.
Gen. 25. 23
V.

Peccator
persequen-
do seruit
iusto.

D. Am.
in ps.
To. 2.

M m m m 2

torum,

totem & principium supponit egregium, quod
quidquid molitur in iustum, in seipsum hoc
molitur, & quidquid cogitat, intendit, ordi-
tur, in proprium hoc agit inficius detrimen-
tum.

VI. Dixit iniustus, ut delinquat in semetipso. Opus
tor iu- suum, scelus suum proponit sibi peccator pera-
stum gere, iustum persequendo, & quidquid poterit in
perfe- eum moliendo (hoc namque inter cetera pec-
quedo, catoris opera illi propria vnum esse perhibetur.)
sibi Noneris omnia illi officere. Sequitur D. Ambro-
nō iu- brosius lectionem, quæ sic habet. Dixit iniustus,
sto ut delinquat sibi. Illud (Dixit) idem est ac si di-
nocet. cat, statuit, suam contra iustum explete libidi-
Pfs. nem, suæ satisfacere voluptati, & omnia vergit
in sumptus nocumentum. q. d. inquit D. Ambro-
sius. Iniustus sibi delinquit. O sententia, quā nulla sa-
pientior, altior nulla, veræ celestisque philoso-
phie. Nihil hæc sententia subtilius dictum arbi-
tror. Graues scripserunt philosophi sententias, at
nulla illarum huc accedit. Multa præclara tra-
diderunt documenta, at hoc omnibus laudatur
esse superius. In illis quis sapientiam saculi vendi-
carunt nihil tale legi, nihil tale cognoui. Nec mi-
rum quandoquidem illi humano ingenio locuti
sunt, hoc insudat spiritus Dei spiritus veritatis.

D. Am. Admiranda doctrina, tanto diligentius per-
pendenda, quanto S. pagine documenta, huma-
nā sunt philosophia excellētia. Quanto au-
tem altiores continet doctrinam sapientis do-
ctorūque documentum, quem spiritus S. illu-
stravit, quā Seneca vel Platonis argumenta?
Perpende quā succincte celestem proferat
philosophiam. Iniustus sibi delinquit, sibi gene-
rat vulnera se ipse confodit. Congruenter voca-
uit Pharisæos D. Ioannes Christi præcursor ge-
nimina viperarum; quia quidquid suis concu-
piunt visceribus, sibi nocet mortaliter. Peior se-
pente peccator: illius enim venenum aliis offi-
cit. Serpens alijs infundit venenum, iniustus sibi, in
eum enim refunditur, quod effuderit. Opposito
modo vir iustus. Iusti vita fructuosa alijs sibi dul-
cis. Dicit enim Salomon fili, si sapiens eris, tibi sa-
piens eris, & proximus. Si autem malus euaseris,
solum tibi erunt mala. Ita legit D. Ambrosius. viti
iusti in eo quod agunt, alijs sibi que proficiunt.
Hæc est quam credimus, Sanctorum communio.
Porro peruersus quisque in eo quod malefacit,
seipsum perdit. Quāquam non bonum præstitit
D. Vincentio Dacianus, ut ipse tyranno fateri-
batur. Agis ex meo desiderio, mihi in animæ lu-
cium. Idem expendit D. Gregorius de Hermen-
egildo: quod in eius carne hoc ageret carni-

sex, quod optabat, scilicet carnem supplicij
penitusque mortificaret.

Iniustus sibi delinquit iusto vero prodest
quā maxime dum illam persequitur. Si eliger
fueris, solus portabis malum. Si fueris iustitiam
tor, & te alteri nocere tibi persuades, falleris, tu
iple es, in cuius humeros omne coarctat detri-
mentum. Probat hoc Doctor Sanctus exemplo
Cain in ipsum etenim poena cecidit homicidij.
Quam enim adhuc a Domino poena cessaret, ter-
quebat eum suorum conscientia peccatorum, late-
bat miser, tremens & timens, & cum adhuc per-
cussor deesset ipsa se iniusti vita cruciabat. h. d. rem
illud exponit Davidis: Peccatum meum contra
me est semper. An ergo non Vriam, non Iechi
Bethsabæ? Non laetis, sed seipsum vulnerant.
Offendunt enim nobis vltix. nostri imago peccati,
nec quietum esse reum permittit. Itaque dum ora-
mus peccatum offenditur, ubi somnus sensum corpu-
ris relaxauerit, peccatum recurrit. Semper vobis er-
ror tanquam malus exactor occurrit, vel tanquam
improbus fenerator, conueniens debitorem. Unde Do-
minus ait: qui facit peccatum, seruus est peccati.
Iniquitas velut plumbeo talento, ut scriptura testi-
ficatur conscientiam grauat, mortisque David ait,
sicut omni graue grauata sunt super me. En tibi
Et solus portabis malum. Et Salomon sicut vna
cerba dentibus, & fumus oculis, ita iniquitas om-
nibus videntibus ea. Itaque qui peccat, delinquit si-
bi, quæ pretiosa sunt, eripit.

illi soli damnum, utilitas autem & fructus e-
lecto, quem persequitur, quidquid enim contra
iustum machinatur, iusto vergit in salutem, sibi
damnum omne conquirat, & oprime dicit in
tertio cælo doctus D. Paulus: Diligentibus Deū
omnia cooperantur in bonum. Quomodo maior ser-
uis minor: quo inquis ordine: vltique, quo mali
seruiunt bonis, non vltique obsequendo, sed perfo-
quendo quomodo lime & valles auro, quomodo
mole seruiunt tritico, quomodo panibus coquendis
fornalia, quomodo in fornace aurificis palea, seruit
auro, ubi palea comburitur, aurum probatur, ut
Doctor pius & egregius.

Num potuit (inquit) Herodes maior in re
liqua delincente innocentes obsequio regnotem
licet heredes institueret, quā illos pro Christi
nomine trucidando, sicut & trucidauit: Ecce pro-
fusus hostis nunquam beatis paruulis tantum pro-
desse potuisset obsequio, quantum profuit odio D. D. A.
Aug. Num aliquid D. Lau. gratius præstare po-
tuisset valerianus, quā illud quod repta per-
fecit, craticula imponens ignitæ comburendi, deponendi
in qua hilatis exclamabat: Infelix hoc est quod præstat
semper

semper optant, & votis omnibus exquisiti: Si verus Dei servus es, & in eius amore carbunculus ignitus, quidquid contra te peruersi molirentur, status esset & ventus quo feruentius accendereris. Exiguæ virtutis es candela, tenuis ex te assurgit flamma, vnde ad quemlibet contra te spirantem flatum ventumque præfocatur. Christum caput nostrum eiusque Apostolos intueri, qui violentis adeo ac furentibus flatibus, illis de pectoribus exortis, quæ folles erant præsumida superbia inflati, clariore lucent & splendidiore virtus eorum omnibus notior, sanctitas confirmatio, ea diligenti namque studio, totiusque manibus examinata, ac circumspicua, nihil reprehensione dignum inuenitur.

VII. Nec hoc solum, sed & ipsa culcitra combustur, suffratorum confunduntur, suisque laqueis comprehensæ venatores. *Comprehenduntur in consilijs quibus cogitant*, quia suis ipsos argumentis conuictos Christus constringit, pedisque manibusque colligatos. Obijciunt illi non tolerandos esse discipulos, ut seniorum transgressores traditionum, vter pluris æstimandus, Deus an vestri seniores? vter maiori pollet auctoritate, traditio seniorum, vestris firmata consuetudinibus: vel Dei lex, ipsius Dei digito conscripta? si peccatum sit illorum transgredi traditiones, quale, precor, erit ipsius Dei transgredi constitutiones? Hoc vos agitis, huius vos rei transgressio, vnde patet, & vestram iniquam esse traditionem, volque sceleratos.

Quam ad vineam hic illud impetur sponsi. *Capite nobis vulpes paruulas: quia demoluntur vineam nostram floruit.* Vulpes animal est versipelle, rodendi que vineis studiosissimum. Dum florent, illas ingreditur, & luxuriantibus se contegens palmitibus, illorum paulatim erodit decerpitque substantiam, vinea Christi, nepe Ecclesia, in eius exorta est Apostolis, & suorum classe discipulorum. Illa florere cepit sanctitate, virtute, potestate faciendi miracula, prædicatione Evangelij, vitæ integritate, morumque puritate commendabilis. En quales accedunt vulpes illæ, ceremoniarum ac traditionum folijs pampinisque contextæ? qui illos vadit a fluita vulpina versipelles, pon paico gressu, Christum accedentes, fronte rugosa, supercilij circumflexis aperis oculis, contritis labijs, elata voce, commoto capite, erectis contractisque humeris, brachiorum motibus admirabiles, manus dilatas circumagentes: Domine, nostri prædecessores, à multis sæculis, nobis multo meliores, magna celebres pietate, prudentia,

zeoque multo commendabiles, nostræ salutis æmuli, leges nobis præscripserunt, quas perpetua & interrupta consuetudo firmavit quibus religionem statumque nostrum integrum saluumque conseruamus, & licet omnibus eas seruare conueniat, maxime tamen ijs, qui vitam proficiunt, ut tui discipuli, sanctiorem illi, quod illis faciendum incumbit perfectius, faciunt imperfectius, & quod melius, hoc peius. O vos perfidos, qui communi manu menteque conuenitis in eum, qui vos intus & in cure nouit, probius multo quam ipsi vesiplos. Vulpes estis. Nisi astuti conspirastis? Cum triginta vno die venatu sumperit Samson, igneque consumpserit, & vos similiter nullo capiet negotio. Samsonis maior vosque comburet: *Quare & vos transgredimini mandatum Dei?* Accedit vxor regis Hieroboam, iurata, prophetam Ahiam delusura: nam opinabatur, quod mutato habitu illam propheta non agnosceret, vnde quàm primum ingreditis sensit sonitum, exclamavit illi vates: *Ingrederis 3. Reg. 14. vxor Ieroboam: quare aliuante esse similis t. ego 14.6. autem missus sum ad te durus nuntius.* Probè vos noui, traditores, qui iurati conuenistis ait Dominus: *Hypocrita.* Nomen hypocrita, personam indicat comædi, qui cum sit alius, alterum refert, inquit D. Augustin. Hypocrita, tragædi lib. 2. præsentantes illos, qui tales non estis, virtutis ostenditis signum, zelumque religionis, estis mini autem impij, sacrilegi, maliuoli vnum ore promissis fertis, & aliud corde concepillis: *Hypocrita bene 1.2. Ser. prophetauit de vobis Isaias, dicens populus hic laudat me honorat, cor autem eorum longe est à me temp. 59. de his.* Vna statera vana vestras appendite traditiones in altera verò grauissimam Dei legem, & modo videamus, vter è duobus sit reprehensione dignus an mei discipuli, ob transgressas seniorum traditiones, an vos ob transgressa Dei præcepta.

S. 13. Quare & vos transgredimini &c.
Sunt illi fumigantes Isaias titiones, illos Echy perterret Christus, ut olim Egypcius.

Quare & vos transgredimini mandatum Dei 41
propheta traditiones vestras? En tibi completam Christi victoriam, quam eminenter cytharæ suæ pulsu diuinus ille musicus celebravit: *Exurgat Deus, & dissipentur inimici eius, Ps. 67. & sicut defecit sumus, deficiant.* Hoc possumus clarijs exponere per historiam quam S. nobis litteræ referunt de duobus potentissimis Regibus,

M m m m 3

bus, qui copijs suis instructi numerosissimis. tãto falsu Hierusalem oppugnatunt, vt omnem circa regionem deuastarent, campos, aruque contegerent, puluerem in cælum vique, qui terteret omnes, excitarent. Timet Rex Achaz. Citat Dominus Isaiam, ait, festina, hæc Regi ex me renuntia: Noli timere, & cor tuum ne formidet à diuibus. caudis ritionum istorum fumigantium, &c. Vnico namque flatu omnem illorum dissipabo, quauilibet fuerit, obscuritatem, tumumque dispergam per aëra. Duos hic exercitus intete potentissimos. Scribarum & Phariseorum, contra Hierusalem illam cælestem, Christum eiusque discipulos. Quam incedunt superbi? qualem excitant puluerem dicendorum in regionibus illis quas pertransiunt? Quis fumus adeo spissus quò tenebras offundant, claritati, gloriæque veri solis nostri scilicet Redemptoris, Eia agite, proditores accedite. Dominus enim exurgat. Exurgat Deus, & dissipetur inimici eius. Vos omnes vt fumum solo oris sui flatu dissipabit: Sicut deficit fumus deficient. Vnicò verbò quò res retundit, deiciet vos, vnicoque flatu disperget, vos insuper fluctibus inuoluet confusione, vt superbum olim & obduratum Pharaonem, fumigantemque eius exercitum: Flauit spiritus tuus Domine, & submersi sunt in aquis vehementibus, oris sui diuino flatu potentissimo. O quis ille status fortissimus! *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditiones vestras?*

I. Impletur hic Isaiæ vaticinium vbi de Christi Victoria prophetizat victorij (vt notat D. Ambrosius) quarum Christi non minima hæc esse perhibetur: *Arguet in te de Pharisæis, quitate pro mansuetis terra*, quod ad litteram hodie peragitur illos arguens hypocritas, in mansuetorum defensionem atque humilium discipulorum propugnationem. Legit D. Irenæus. *Li. 3. con. tra heres.* describit scribarum & Phariseorum illos intutulus. *Gloriosos terra*, ob eorum fastum, instantiam auctoritatem, & maiestatem qua turgidi veniebant. Panonis (vt dicitur) stabellum præ se ferentes. Ad rem dicit. *Arguet*, quod ex mente D. Thomæ significat, quod illos Saluator esset conuicturus, & sine replica superbos illos diuulsurus, quod & re ipsa fecit ipso quod dedit responso adeo admirabili, vt proprijs illos laqueis comprehenderit eodem illis respondit modo: *Quare & vos &c.* Vosne ponderatis, quod meis discipulis strictior cæteris inebat seruandi traditiones obligatio? Ego autem pondens, vos ipsos strictiori reliquis hominibus teneri seruadi Dei

legē obligatione, quandoquidē magistri sitis & Doctores, ad quos spectat illā ex officio docere eiusque zelare obseruantiam; si peccatum esse reprehenditur in illis, seniorum transgredi traditiones quod erit in vobis peccatum, Dei mandata ob traditiones vestras, moreque præuancari: *Quare & vos &c.* Quam arguē clauo clauus pellitur, & vinum quare, quam apte alteri quare retunditur. Echo dicens, quæ vires reprimet. Hac plaga præ cæteris Deus rebellium perterrit animos Aegyptiorum, nempe Echo corū eruntino auribus insonante. In campū egredie bātur, exclamabant, & ex alia parte vocem audiēbant redeuntem, & sagittam venenatam cor perterritu perfodientem. Sic illam deferubis sapiens: *Resonans de altissimis montibus echo deficientes illos* Resonans de altissimis montibus echo deficientes illos, quod emittis in illā etenim partem illud emittens, acis vi, quæ ore expiras, in montem occurrens, ad te redeunt: vnde non dicit, *Sonans*, sed *resonans* tu namque sonas, echo resonat, dū mons vbi illa formatur, ad te remittit, quod in illū tu expiasti: Grande latet hic mysterium, at maius multo illud: quod echus resonantia Christi Pharisæos percellit, omnesq; vires enervat. Intran illi sonando: *Quare discipuli sui transgreduntur &c.* Resonat Christus, vt echo: *Quare & vos transgredimini?* Nihil ita perterret, hominūque vires adimit, vt echo, quando quis accedit arguendo: quare hoc agis, si possit illi per echonem responderi: quare & tu illud agis? Rūgit vt leo Iudas patriarcha in Thamar nurem suam iam gravidam, viduam tamen, & ait: quare metrix comburatur. Resonat illa vt echo: quare tu adulter ineffluosus: qui ad honestiorem me multo teneris vitæ continentiam? hæc illi echo superbiam repressit, fregitque vitæ, vt perpendit D. Ambrosius: quocirca replicat: *taceamus omnes, si- Scilicet* nite illā, nihil ei dicatur: *Insuper me est*, quā lā- p- uti- gnet mater illa viribus, quæ filiam semper ad illud fenestram spectantem redarguit, si possit illi per echonem responderi: quod ipsa sit libidinosa? aut m- quanto rubore perfunditur ille qui tibi expro- bat, cur illi litem mones, qui te affectit iniuria, si illi replicaueris: cur ipse pauperes vestibus auarus spoliaret?

Mirabile audio ex ore D. Pauli sententiam: *Propter quod inexcusabiles es homo omni qui in- dicat? In quo enim iudicas alterum, teipsum condem- nas: eandem enim agis, si iudicas.* Si condemnas alterum ob ea quæ agis, si tu eadē comitas, ip- sis te verbis tuis condemnas gladius, quo iugulas alium, tibi cor transfuerbas. Habes hic illud: *Compre-*

Comprehenduntur in consilijs, quibus cogitant & (ut dicitur) laqueus laqueum reperit. Condemnant illi discipulis, quod seniorum traditiones transgrediantur. Hæc ipsa sententia vos ipsos condemnat, qui Dei sancta prævaricamini. Trutinat

austiores ipsi grauioribus contra Deum commisisse peccatus obnoxij. Quot audimus qui videtur furem ob quatuor assium delictum virginis cadi exclamant. O quam iuste centum luit verberibus: nec ipsi vident se crimine peculatus infames pauperum sanguifugas, & conuenientis multo illorum humeros flagra illa etiam duplicata contunderent. Cernit alter suspendi latronem, qui leuiter per viam iutum commisit, & ait: *Benedictum lignum per quod sit iustitia.* nec

seipsum intuetur, qui pede staret, & interruptum, nulle commissi furti faciliat, nulle ad hospitale pauperes deportant, ex illis de quibus David: *Qui deuorant plebem, sicut est panis.* Ps. 137. 4. Te ipsum considera, & audi ad eum etenim Quare alterius echo resonat: *Quare & vos &c.*

§. 14. Traditiones seniorum. Quis harum fuerit auctor traditionum, & quales illæ, nominatim autem illa de filiis contra parentes.

QUæ fuerint illæ traditiones, quibus earum auctor aperte non constat. Opinatur D. Hieron. 44. Epiph. quod aliquæ aut captiuitatē Babylonica inciperent, quarum institutor fuit eximius Doctor Achiba nomine. Aliæ vero post illas, quarum conditores fuerunt Daniel, & filij viri cuiusdam illustri Assamonei. D. Hieron. dicit illas paulo ante Satharotis aduentum exortas, quibus principium dederunt duo celebres Rabbini inter Iudeos Rabbi Sammai & R. Hillel. ex quorum familijs originem trahebant celeberrimos Scribas & Pharisei, unde & illi zelatores illarum erant, strenuque defensores. Notat similiter quod nominibus suis proferebant quales forent illæ traditiones: Sammai namque significat Dissipator, & Hillel, profanator: quod etiam illi contendebant, hoc erat Dei legem suis dissipare, & profanare traditionibus, illas namque non alia de causa condiderunt, nisi in legis diuinæ destructionem, illas autem vocabant: *Demerofes.* Aigastum

ut notat D. Hieron. & D. Aug. quod significat q. 10. secundarum leges. Et addit D. Aug. non fuisse leges scriptas sed memorie mandatas, ex vno ad tra aduer alterum transmissas: proinde, de die in diem peiores ac sordidiores, sicut fieret de panno, qui de gis & pro manu ad manum deuolueretur, si illæ essent in prophetarum quinata.

Artitur ego conformiter doctrinæ D. Irenæi, l. 4. con. qui ex professo de hoc agit, quod ambo hæc tra heres in duobus fuerint vera, & traditiones aliquas c. 24. 26. fusile 27.

III. D. Aug. verba D. Pauli qui ait, quod qui defectus arguit alterius, seipsum prius introspectat: *Confideram te ipsum quid hoc, si peccauit alter, egone me ipsum considerabo?* Alterum moneo de eo, quod in ipso notauit, num oculos teneos in me ipsum retorquere? Non conuenire videtur: hic loqui, & ibi videre. Ne docentem reprehederis: ubi iamque cauendum est, ne proximum condemnando, te ipsum condempnas: unde tali à te modo corripiendus est alterius defectus, ut tibi caueas, ne contra te feras ipse sententiam, ne, si proximo dixeris quare, tibi quoque respondeat: *Et quare?* & super decidat in laqueum.

¶ Pareat mihi Dominus, heu quot possemus declarare condemnatos propriis sua sententia, quæ ferunt alterum, ipsæ iure potiori: peius etenim illud est, quod ipsi agunt, quam quod ab alijs actum esse reprehendunt, velut hi hypocritæ Pharisei. Rimatur D. Chrysostomus, sapius iam repetitam, de Nathan & Dauid de illorum. Casum proponit propheta propheta, de diuine, qui quo laurus exciperet hospitem, furto à viro pariete sublatam oculum, cum ipse multo prege abundaret, quo pollet genialiter epulari iugulatur. Respondet Dauid: *Vini Dominus: quoniam filius mortis est vir qui fecit hoc, q. d. mille meretur*

mortes homo est natus ad paribulum, & confirmat iuramento sententiam: *Vini Dominus.* Præcipua sententia. *Legis terminos excessit,* (inquit D. Chrysostomus) nulla etenim lex aut humana aut diuina furem morti adiudicat, ob interemptam ois, Dauid nihilominus diuine morte condemnat ois raptorem. O Dauid illa ipsa oris tui sententia ipse condempnas, & potiore quidem ratione, non enim tu ois alienæ, sed mulieris raptor alienæ, non tu quem iugulasti, animal irrationale, sed viam militem, catenis ubi fidebatur.

Eadem phrasi ponderat D. Gregorius, quam prudenter Christus ac usatioribus adultera respondit: *Qui sine peccato est vestrum &c.* Ad aliena quippe peccata prius de ibam & sua reliquerunt: remota u. u. ius ad conscientiam, ut prius propria corrigant, & tunc aliena reprehendant. Hinc quoque declarat causam, ob quam Israelitæ putantem se clericis tribus Benjamin aggressuri, fuerint ab hostibus, una & altera vice superati. Procedebant enim superbi in proximi peccatū

fuisse antiquas, illas nimirum, quas dicit D. Epiph. paucas fuisse, rationique conformes, saltem earum aliquas, illas pariter a viris doctrinā preclarissimis fuisse institutas, ad quarundam difficultatum emendationem, in quibus populus dubius hærebat, circa legis diuinæ mandata. Et singulariter hoc expedit D. Hier. circa iter Sabbathi ad duo millia passuum. Præceperat Deus, vt die Sabbati vel festi requiescerent, suis domibus

Epist. c. 16. inclusi: Nullus egrediatur de loco suo die septimo, maneat unusquisque apud semetipsum. Dubitabat, si licitum esset domo egredi, & pedibus stare,

29. I. Quale sit iter fabbati. *Ad. c. 1.* 10. declarant illi. Rabbini, licitum illis esse foras egredi, modo ultra duo millia passuum iter non extenderetur. Recepta fuit hæc traditio, adeoque celebris, vt inde diceretur. Iter Sabbati distantia duorum millium passuum. Aliæ verò fuerunt modernæ paulo ante Christi aduentum institutæ à Scribis & Phariseis senioribus, & velut omnium Doctoribus, qui vt erant ambitione, malitia, vanitate & auaritia contaminati, leges seu traditiones condiderunt, illis convenientes, tales, vt omnes diuinæ legi repugnarent, vel saltem vix essent ac sustinerentur. Et hic (inquit D. Irenæus) illud Domini per Moysen de principibus Sacerdotum impletur: *Caupones tui miscent vinum aqua, ostendens quod Dei præcepto miscerent seniores aquam traditionem.* Aqua, quæ vini virtutem, & legis diuinæ eneruat fortitudinem, illamque pervertit.

45. Sunt autem illæ, quas, vt notat D. Augustinus. Paulus nominat: *Inanes fallacias secundum traditionem hominum.* & D. Petrus. *Vana vestra consilia.* & D. Clem. Papa. *Solum historia causa illas lege, vt cogit.* 1. 18. *Pet. noscitis quod glorificetis Deum, qui te a talibus, & tantis vinculis liberauit; illi aliquid, quod ex D. Petro retulimus, Deo reddatis gratias quod per Christum: Redempti estis de vana vestra conuersatione.* 1. 1. *Con. D. Hier. illas nunciat: Aniles fabulas insuper & stultitiam.* *Apo. D. Pau. (vt apte D. Augustinus) dum ait: Prophanus & aniles fabulas densa.* Et alio loco: *Nō attenderent fabulis Iudaicis.* Et ipse D. Augustinus illas intitulat: *De Iudaicorum iramenta Iudaorum.* Illarum multas Redemptor noster, in suæ prædicationis exordio subuertit, nes fabulæ dixitque esse reprobas in illo sermone habito in mōte illa sunt scilicet adeo nominata quando-ceba ut à Deo populo mandata: diliges amicum & Epistolæ ad abom inaberis inimicum: quæ sic refert: *Audistis: Alens.* quia & istum est antiquis: diliges proximum tuum. Et 1. ad Timotheum. 4. 7. falsum testimonium dicendum, sed cum illud Lib. 1. c. 1. falsum quoniam esset, quantumlibet iuramentum nō

prohiberi. *Audistis quia dictum est non periuuabis. Ad. 1. Et illa quoque, quæ tenebat à Deo prohiberi à 1. 1. dulterium actu completum, non autem, muliere. D. Hier. rem concupiscere alienam: Audistis: quia dictum est 1. 1. est antiquis: non machaberis. Ecce. Nec non inter illas hæc recenletur, quam hodie Christus pro-*

ducit ad lucem, Expositionem ediderant, & velut traditionem consuetudine receptam, quæ præstebatur quod licet præcepisset Deus parentes à filiis esse honorandos, vellet nihilominus seipsum parentibus honore anteferi, quocirca, si quando pater aut mater necessitate premeretur, & ad filium pro subsidio coringeret, filius hic, quod parentibus dandum esset, offerret Deo, templo & sacerdotibus parentibusque responderet. Parentes mei desideratissimi, multum (scilicet) vobis debeo, at plura Deo, qui pater est primarius, illi hoc offitio, vt tali, tamque bonus ille est, vt hæc patitur sit recepturus pro vobis oblationem, vobis que proderit, per hanc enim vobis & mihi liberalis benefaciet vosque huius, quod offitio, sacrificij reddo participes. Ita vt, quod parentibus tribuendum erat, illud Deo sacrificium offerrent & iam velut quiddam Deo dicatum prætendebant dari non posse parentibus etiam si me pereuntibus idcirco illud vocabant. *Mus.* 1. 1. vt Christus hic notat, & D. Cyrillus Alexand. præclaus probat S. Scripturæ locis lesu dignissimis, ad horum verborum intelligentiam, maxime verò huius *Mus.* quod significat manus Deo consecratum: quocirca quando hæc Deo dedicabant, illa solemniter utebantur ceremoniâ quam lex in sacrificijs seruandam præscribebat, nempe, manus super illud ponebant, quod ritu, (vt notat Abulensis & noster Olearius) testabantur, quod illud perfecte à se manu ministrarent, omnique sua eximerent potestare, & in laudem Dei perfectum transferrent liberè Dominum. Eo modo quo Romani dum seruum libertate donabant, vt ostenderent, quod eum integre soluerent manu ac potestate, manus super illum extendebant, unde traxit originem verbum *libud Manumissionis.* Hoc modo miseri famelarentes interibant, suas vero Sacerdotes facultates augebant. Accurrebat inops pater suam filio propiciens extremam necessitatem, qui quod dare tenebatur, quæ patri posset succurrere, filio sumebat, aietaque patri. Hoc Deo patri vice primo do, dicoque vero pater mi, si fragij huius oblationis reddo participem, vt ibi pariter coram Domino proficiat in salutem. Quod si pater virgeret, auxilium postulans, responderet illi.

Ille patescit, iam vides hoc esse Domino dedicatum: idcirco namque te spectante illud Deo consecraui nec ratio patitur, illi auferatur, ut tibi in subsidium erogat.

Hæc omnia subtiliter exponit noster Card. Caiet. Viden, quam Iniqua sit hæc traditio, quam animi plena peruersitate, qua enervabant & decimabant præceptum parentes honorandis illud etenim de colendis parentibus mandatum, ut aduenit, probatque D. Hier. nedum honorem spectat, quo parentibus caput aperimus, verbis utimur demissis, recti coram illis consistimus exteriori colimus reuerentiâ, sed præcipue dum eis inopiâ laboratibus opitulamur: Honor in scriptura inquit non tantum in officiis & salutaribus deferendus, quantum in elemosinis & munerum oblationibus sentitur. Ita loquitur Apost. discipulo suo scribens Timotheo: quo significet, viduis succurreret indigentibus, dicens: Viduas honora, quæ verè viduæ sunt. Similiter ut dicat esse sacerdotibus ac Prælati de necessarijs providendū, sic loquitur: Qui bene præstunt Presbyteri erit, dupliat honore digni sunt, maxime qui laborant in verbo. Hoc primariò Deus filijs mandat parentibus exhibendum, eorum sc. subleuent indigentiam, illis in quibus laborant, obsequia deferant. Ita declarat Salomon: In opere & sermone & omni patientia honora patrem tuum. Primò & præ omnibus, operibus, honor exhibendus. In opere, illis seruendum, quibuscumque indignerint illis subministrandum & quacumque illos delectat, placentque suggerenda. Secundo In sermone, magna parentibus reuerentiâ, ac submissione loquendum. Tandem In patientia, eorum reprehensio, senectutis molestia, infirmitas, conditionesque sustinenda. Hoc luculenter probat D. Hier. Epistola, quam ad preces cuiusdam scripta sit Monachi: habebat hic matrem, ac sororē, quæ fratrem à sua repellabant societate sed nec soror matrem secum patiebatur, certis de causis à D. Hier. ibidem relatis. Multa peragravit hic monachus regione, vsurus D. Hier. deprecas, sororē, matriq; literas daret, utramque de quibsdā defectibus reprehensione dignis argueret, matri præciperet, filix curā susciperet diligenter: sorori, matri humiliter obediret. Licet autem aliquoties se D. Hier. excusaret, obtinuit tamen Monachus quod intendebat. Quocirca filix scripsit eam adhortatus matri seculo feruere, submissè obedire patreque perferret. Licet autem illi potuisset obijcere, quod: Non erat bene morata, & nō possum cum huiusmodi viuere: respondet illi rubinus & hinc strictiorem matri obediendi est.

Hieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

§. 15. Deus dixit: honora patrem tuum. Infringebar illi præceptum honoris debiti parentibus, ad quod Deus illos volebat obligare, suam paternam conueniens benedictionem in Iacob.

Præteream hic attende Phariseorum traditionem diuino præcepto tam strictè obliganti contrariam. Præceptum diuinæ legis inter cetera grauius, hoc erat, quo filij parentes honorare, eorumque necessitatibus seruire tenebantur D. Paulus hoc nominat, Primum in promissione. Duabus de causis. Prima quia primum præceptum, cui Deus annexit de primum spem, hoc esse perhibetur. Mandata diuino suo describit digito, nihil illis quæ scripserat superaddendo: Non habebis Deos alienos. Non perurabis sabbata sanctificas. Porro hoc de honorandis parentibus scripturus, stylum extendit, & eodem quo scripserat digito, patitur scripsit & missione. præmium, obsecratoribus destinatum: Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sis longeuus super Exo. 20.3

Præceptū de honorandis parentibus quomodo sit primum in promissione. Ad Eph. 5.2.

N n n

Exod. 20. per terram, quam Dominus Deus tuus daturus est tibi. Deo notum erat hominis ingenium, qui

11. nulli rei adhibet manum, nisi quodam alio lucro: ea de causa promittit, quod quicumque debito parentes honore iuerit persecutus: diuturnam quam omnes amant, vitam traduceret: Vitam omnes magnificamus, hanc longævam

1. ad Tim. spondet, quam non solum temporalem intelligit in hac promissionis terra, sed primario, in beatitudinis terra sempiternam: Promissionem habens vitæ, quæ nunc est, & futura: restatur Aposto-

lus Itaque non est hoc alijs simile mandatum, illis enim præmium in alteram vitam solummodo promittitur: quo servus servorum refrigerat: etenim dicunt: fiducia spemque in longa tempore, sed nunc hic in promptu, confessum promissum incipit præmium, in eo quod pluri æstimatur vita longa, sana, prospera, omnibusque superabundans: hæc enim omnia verbum illud comprehendit: Vis longævitæ super terram.

Secundo dicitur: Præceptum primum, quia eorum primum est: quæ Dominus in secunda tabula servanda proposuit. Manifestum est quod Dominus diuino suo digito decalogum in duabus scripserit tabulis lapideis, in prima tria sculptis mandata, se honoremque suum spectantia, quæ propterea dicuntur præcepta primæ tabulæ: In secunda vero septem alia proximi spectantia voluntatem. Inter illa, quod primo statuit loco, & caput ceterorum, honor est & obsequium parentibus debitum. Hoc eleganter expressit D.

D. Cyrillus ex. Post Deum (inquit) primum obinet locum parentes: Quippe cum secundum ab opifice locum teneant: nam ut Deus, qui ratione effector est, & conditor, omnibus est initium & origo: sic quisque etiam parens, ex se nato filio, quasi stirps quedam est procreationis, & fons vitæ, & ex eo progreditur ut sit &c. Et ratio perspicua est, non enim gratia naturam destruit, sed perficit, in ordine naturæ, prima obligatio convenit parentibus quia nobis sunt viciniore, à quibus primum quo potimur, beneficium accipimus, esse scilicet & vitam: hanc enim nobis Deus per illos voluit largiri, vultque illis ob hoc tam syncre deuncti simus, ut bona omnia huius vitæ quæ tribuere nobis intendit, benedictionem parentum alligasse videtur.

Ps. 4. 4. Hoc ille confirmat: locus Davidicus: Scito. III. te, quoniam, misericors Dominus sanctum suum. Deus. In Hebræo Sanctum est Hacer quod signi- ficat filios o, Sanctum & Ciceroniam. Quo declarat quod eodē bedictes, vocabulo Deus sanctum significet & misericor- dem. Ciceronia namque pietatem signat & misera-

ricordiam erga parentes. Unde pro eodem cō- fendum, parentibus esse benevolum, filijs obedi- re, servare, honorare, & esse sanctum. Hoc sup- posto pfallit David: quod Deus benedictio- bus misericordie complebitur filios obediētes, patribusque compatiētes, sicut suos misericor- ternos novit fidelissimos. Obijcebat David, implicare Regem esse tantis circumstantiis inimicis in eum insurgentibus, qui regi vitam regnumque auferre moliebatur. Quibus sic Rex respondet: Filij hominum usquequo gravi corde, ut quid diligitis vanitatem, & queritis mendaciam, scitote, quoniam misericors Dominus sanctum suum. Hoc notetis, quod filium parentibus morigerum, ac benevolum in suam suscipiet curam: illi- num reddet admirabilem, plenissimam & abundantissimam cumulabit manum suæ diuinæ benedictionibus quas omnes patet. Deus videtur consignasse benedictioni: quande quidem hoc, semper voluerit, ut patris benedictio, velut me- dium foret, quo in filium obedientem Dei de- fluere benedictiones quibus divina illos ma- iestas volebat reddere misericors.

Omnibus est cognita historia Iacob. Vtrum portabat Rebecca duobus geminis Iacob & Esau graviora qui adhuc materno conclusi carcere, inter se calcitrabant: vter prior in lucem egredieretur, sibi que vendicaret maiorem. Ad Denm Rebecca configit angustias, quas patebatur, expositura Responder illi Dominus, decibus gravaris filijs, & hoc volo, ut famulx maioratus cedat minori, qui licet securus na es, ex nunc illum attribuo minori. Nascuntur infanti, multa relaxa digna intercedunt, ad extremam pariter properat horam, qua con- gnet maior, tum, quoniam primogenito non pe- saū destinatus, qui naturæ ordine illi debebatur, in hunc finem illum vocat, præcipit epulas præparet quales omnes fuisse novimus. Audit hæc Rebecca filiumque Iacob minorem advocat, & gūque cum illo, quatenus se præparet, fratris sibi comparat ipse benedictionem. O charissima mater, responder adolescentens, timéo, ne si at- trectans me pater agnoverit: Inducam super me maledictionem pro benedictione. Cui mater de filio impetranda benedictione sollicita, nihil timueris, In me sit ista maledictio sibi mi. Sedulo, quod tibi dico perfice, ut suam tibi pa- ter impertiat benedictionem: ut autem hanc filius Iacob consequeretur, notissimum illud ex- cogitat stratagemam, præparandi epulas, n annos collique nuda pelibus contegens hædinis &c.

Favent

IV. Faveat mihi Deus, quid Rebeccam reddidit tam sollicitam, ut tanto periculo procuraret, maritus suus, paternam Jacob tribueret minorem benedictionem? Num ignorabat illa, quid Deus illi condiderat, hanc suam esse voluntatem, ut cederet minori maioratus? Cum Dei habeat & voluntatem & decretum, quid ultra querit sollicita, quid desiderat inquieta? Deinde, qui sunt hi timores Jacob & angustiae, ne pater ei maledicat? numquid sciebat ex relatione matris sibi Deum ex beneplacito prædestinasse benedictionem? quid igitur contra illam paternam potuit efficere maledictionem? Illud dicere potuisse quis non dixerit, quod postmodum dixit David: *Maledicent illi & tu benedices, servus autem tuus latabitur.*

His subline declaratur sacramentum, illud nempe: Sancta noverat Rebecca, sciebat quoque & Jacob, quod lege communi alligeret Deus maiores, dona, beneficia, prosperos successus, quos filijs prædestinat, paternæ benedictioni, & sicut, licet determinaverit, illis dare & esse & viam suo beneplacito, quod illis per seipsum largiri poterat, noluit tamen, nisi medijs parentibus, ita quoque facultates, prosperos successus, bonaque temporalia, quæ dare decrevit, licet per seipsum possit, vult tamen illa sine paternæ medio benedictionis, & sine illa filijs nihil succedat ex animi sententia. Unde Salomon ait: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Insuper & hinc intelliguntur alia duo, quæ postmodum in eadem historia contigerunt, quæ singulari studio refert Spiritus S. Primum, ex utroque ille dolor, animique consensio qua Esau afficiebatur, ut intellexit à patre, quod frater suus Jacob sibi benedictionem præiunxisset: ingemuit enim vehementer, & ultra quam credi potest, expavit, & quasi viribus destitutus labebatur: *Auditis Esau sermonibus patris, irruunt clamore magno.* Notat id. Hieronymus ex alia littera legi: *Esau clamavit voce magna, & amara.* Nestor quoque Cardinalis Caietanus: hanc notat esse lectionem ex originali Hebraico: *Est confervatus aut benedixit etiam & mihi pater.* Verum hoc Confervatus, significat, quod velut a nimio deliquit in pateretur, & terror nimis patris irrueret in illum, quo cordis alæ corruebant: instat importunus: *Benedixit etiam & mihi pater mi.* Fili mi, respondet Isaac: iam fratri tuo meam largitus sum benedictionem, Numquid non servasti? (exclamat Esau) & mihi benedictionem? Quid tibi vis, fili mi, ultra reservaverim, si

totam fratri tuo imperij benedictionem: *Domini tui illam constitui, omnesque fratres eius subieci servitui: nec non quicquid dare potui dedi non retinendum: Benedixit etiam & mihi pater, quod si tenuis, moriar.* Replicat Isaac: fili mi, quam vis dem tibi benedictionem? Ve hoc audivit, copiosissimis cepit instare lacrymis, amaro edere singultus, gemitus adeo teneros, ut patris viscera moverit, qui & illi benedictionem largitur apparentem: *Cum enim latu magno fletu, motus Isaac dixit ad eum. In pinguedine terra, & in rore calis desuper erit benedictio tua.*

O miraculum quod cum adeo malus esset Esau & perversus, tam molestè tamen tulerit paternam se fraudari benedictione tantopere instet lacrymis, & gemitibus pro eius impetratione, se quasi perditum aestimet illa fraudatum, nec desistat, donec & illi pater benedicat, magis ad formam quam pro ad effectum? Ratio est: quia licet talis esset, intelligebat tamen nihil sibi feliciter atque ex votis eventurum patris privatione benedictionis, nec passum progressum sibi profectum, nec negotium ullum suum optatum finem consecuturum.

Secundum: quod ex hac patris benedictione successit. Exacerbatus Esau, ob præceptam sibi à fratre benedictionem, in eum cepit excandescere, ita ut de morte fratri inferenda cogitaret, minasque non contemnendas ebulliret. Subodorata est hoc Rebecca mater, studensque Jacob eripere periculo, determinat, ut in Mesopotamiam ad fratris sui Iacob domum proficiscatur quatenus ereptus oculis Esau sic à concepto furore mansuere. Rem cum Isaac marito communicavit, qui propositum approbavit, de quo Jacob ad se vocat, & iterum illi benedicens ait: *Vade & proficiscere in Mesopotamiam Syria.* Apud Elieco laribus egreditur Jacob, solusque iter arripit, nec camelo, nec equo vedens, nec viro quidem famulo comitatus. Miratur Abbas Rupertus & quatit, qui fieri possit, ut Jacob iter arripia, qui secum nec equitatum, nec comitatum, quo defenderetur, deducit, eum per aspectum ac solitaria deserti foret illi transcendendum. Jacob ditissimus erat Isaac testatur Rupertus, de quo paulo superius S. pagina dixerat: *Locupletatus, pater est homo &c. donec magnus vehementer effectus, terra est, in tantum ut ipse Abimelech diceret. Recede à nobis: quoniam potentior nobis: factus es valde.* Hebraice pariter erat familia Abraham, quæ nulla celebrior, potentior nulla, qui de vernaculis domi suæ gentis, ad trecentos numeraret, cui tantus, 26.16.

N n n n 2 came

camelorum equorumque numerus ut domus
sua procuratorem mittens in Mesopotamiam,
decem camelis onustis, multisque servis dele-
garit comitatum. Quomodo ergo Isaac filium
suum sic dimittit in comitatum? Et quomodo se-
curus, adeo, plenusque fiducia Jacob proficisci-
tur, nihil pro viatico secum alluens?
Hac de causa suspicatur Iosephus historio-
graphus, quod Jacob de paterna domo solus non
excesserit, sed multo camelorum servorumque
comitatu constipatus. Atamen in hoc halluci-
natur Iosephus: quandoquidem ipse Jacob pro-
testatus fuerit & confessus: *In baculo meo transi-*
vi Jordanem &c. Respondet autem Abbas Ru-
pertus multa Jacob pollebat sapientia, & vir sapien-
tissimus, intellexerat, quam esset efficax pater-
na benedictio, ita ut filius, qui illam accipere di-
gnus est, nullo praetera indigeat, quo prospere
sibi cuncta succedant, iter suum ac proposium
felicem ad exitum perueniant, in manus illi de-
stant optima fortuna, fortisque optatissima, qua-
tenus per patris benedictionem, divinam asse-
quatur: quia suam Deus videtur patris alligasse
benedictioni: qui sicut dat per ipsos esse filijs, sic
& per illorum benedictionem, suam quoque
vult ipsi consequantur.

Sunt igitur patres per quos filij vitam, esse,
prosperram, salutemque consequuntur, quae
clare Deus filijs implet: & illi proinde sunt qui-
bus primam post Deum filij debent obligatio-
nem. Ex hoc principio deducit D. Thom. quod
prius D. Ambrosius docuerat: quod prima posteriorque
sit ad parentes filiorum quam ad filios, uxores,
& quilibet orbis personas obligatio. Ratio li-
quet omnibus ex notissimo principio: *Qui prior*
est tempore, prior est iure. Multos habes credito-
res, cui primo solvendum? qui prior est tempore
debiti namque postmodum contracta, non
possunt praedecedere anteriori. Quod est primum,
quod homo contrahit, debitum? Parentum, qui-
bus debet & vitam, & esse; Graue debitum, nul-
lum eorum, quod postmodum contrahis, potest
illi praedecedere, proinde parentibus primo suc-
currendum, ut prioribus debitoribus. Et licet,
quantum ad cohabitationem, maius sit erga co-
iugem debitum, iuxta illud Adam: *Quamobrem*
relinquit homo patrem suum, & matrem, & ad-
haerbit uxori suae. Quantum tamen ad opem &
subsidium potius est ad parentem quam ad uxorem
obligatio. Hinc quoque innoscitur, quam inique
faciant filij, qui desertis parentibus, soli & toti
filijs, uxorisque curandis aduigilant.

16. Honora patrem tuum. Nouem in SS.
litteris filio obediens promittuntur bona,
multa vero mala rebelles intentantur, ut
Absaloni.

S caret S. Scriptura promissis, quae Deus fi-
lijs addidit parentes honorantibus, ipsique
auxiliantibus pro debito. Auctor modernus *Petrus*
nouem numerat eaque non exigua bona talibus in Gen.
ore diuino re promissa. Primum est: vita longae-
ua: *Honora patrem tuum, & matrem tuam, ut sitis beati,*
longaeque super terram. Et alio loco: *Qui benedixit*
patrem suum vitam viuet longiore. Secundum: opes abundantes, quibus hanc vitam quieti transi-
gant, ita tamque loquitur: *Sicut qui iherusalem nat, Eccl. 10.*
ita & qui honorificat matrem suam. Tertium: te-
munditas in filijs: *Qui honorat patrem suum, in Eccl. 10.*
cundabitur in filijs. Quartum: Familiae perpetua Eccl. 10.
stabilitas: *Benedictio patris firmat domos filiorum.* V.
Quintum: Oratio eorum a Deo exaudietur: *Qui Eccl. 10.*
honorat patrem suum in die orationis suae exau-
diatur. Sextum: honor & dignitas: *Gloria hominis Eccl. 10.*
ex honore patris sui. Septimum: libertas in
in cruciatibus ac laboribus: *Elemosyna patris Eccl. 10.*
non erit in oblivione &c. Et in die tribulationis
commemorabitur tui. Octauum: remissio peccato-
rum: *Elemosyna patris &c.* Et sicut in serena glo-
ria soluentur peccata tua. Nonum: omnium bo-
norum spiritualium, & temporalium, huius &
alterius vitae cumulus quem diuina prole be-
nedictio: *Honora patrem tuum, ut superueniat tibi Eccl. 10.*
ibi benedictio ab eo, & benedictio illius in nouissi-
mo maneat.

Sicut autem S. Scriptura talibus secat pro-
missis, quae morigeris seruantur filijs, ita & hor-
ribiles interat minas immorigeris, discoloris, ac in
parentes contumacibus. Ex huius occasione ni-
hil aliud intendo quam historiam illam de con-
tumaci filio Absalone persequi, qui contra
parentem Dauid bella suscitauit atrocissima; ar-
que in illo videre licebit, quid timere sibi pos-
sint in parentes pertinaces filij: hac enim re-
cor, ex causa illam nobis Spiritus Sancti di-
ctauit. Insurrexit refractarius in patrem Da-
uid Absalon, quem ad eas impulit angustias, ut
in defensionem sui ipsius in filium produceret
exercitum. Aduertit primò Spiritus S. venisse
Dauid in locum qui dicebatur *Casra*: Hebraei
dicunt: *Manahim*. Erat hic locus celebris, in quo
magnus ille Iudaeorum Patriarcha Jacob reges
sus in terram patriuitatis suae exercitum ostendit
Abraham.

1. Angelorum, sibi subsidiarium: unde & loco con-
gruum nomen imposuit: *Manahim* id est *Castra*.
Hoc in loco res statuit David exercitus: unum
Itab commendauit, alterum Abi'ai, tertium ve-
to Ethai Ge-hao, turmarum suarum Imperato-
ribus. Hoc expendamus: quod in eodem loco, in
quo militiae celestis conueniunt exercitus
Gen. 32. Iacob filio parentibus motigero auxiliares, om-
nes terræ legiones coadunentur & in filium
conspiciunt A. salonem parenti refractarium, De-
inde sicut ille in sui propugnationem defenso-
res habet Angelos, ille ex opposito in sui cer-
nit omnes interitum esse creaturæ.

Secundo notat Spiritus Dei: quod exercitus
David prælium commisit contra exercitum
Abfaloni in saltu Ephraim; Audiamus S. Scip-
turam belli euentum referentem: *Et factum est
prælium in saltu Ephraim, & cecidit ibi populus
Israel ab exercitu David: factaque est plaga mag-
na in die illa viginti millium. Fuit autem in iis præ-
lium dispersum super faciem omnis terræ & multo
plures erant quos salus consumpsit de populo,
quam hi quos vorauerat gladius in die illa.*

Mouent hæc verba difficultatem, tam quod
veritatem, quam quoad intellectum. Quantum
ad veritatem, videtur enim illi repugnare, quod
commisum sit prælium in deserto Ephraim: eo
quod ibidem declararetur textus, quod fuerit *trans
Iordanem*: ibi enim erat locus *Manahim*, deser-
tum autem Ephraim ex alia parte miliaribus
multis distitum. Quantum ad intellectum, quid
significat, quod multo plures ex militibus Ab-
salonis salus consumpsit quam gladius exer-
citus David: ca dendo trucidat? Num forte
maius sunt salui ad occidendum? Admiranda
hic noster Cardinalis exprimit sacramenta: qui
notat nomen hic Ephraim, non esse proprium
loci alicuius, aut regionis nomen, sed appellati-
uum, quod augmentum significat q.d. *Commis-
sum est prælium in saltu Ephraim* id est in deser-
to augmenti. Obijces grauiorem hoc mouet
questionem, minusque intelligo: quid significat
salus augmenti? non capio. Respondet Caietan.
quod etiam notat Lyran. ex sententia Hebræo-
rum: magnum accitisse miraculum. Cuius testi-
monium erat Abfaloni exercitus: ut enim scriptura
testatur: *Toto corde vniversus Israel sequitur Ab-
salon*. Davidis autem paucis constabat militi-
bus, atque in tres turmas distractus. In ipso au-
tem feruore prælij in saltu Ephraim auctus est,
creuitque exercitus David, millenis concurrenti-
bus animalibus, leonibus, vris, serpentibus,
quorum ibidem multus vocabatur numerus;

omnia verò se Davidis exercitus coniuxerunt,
quibus multiplicatus est nimis: *Ex multiplicatio-
ne animalium nominata videtur sylua illa: Sylua
Ephraim ab augmento* (inquit Caietan.) Hoc quo-
que nobis suggerit vis textus Hebraici, qui le-
git: *Et multiplicauit sylua ad vorandum populum
pre iis, quos vorauit gladius in die illa* (id est.)
*Sylua multiplicauit feras ad vorandum milites
Abfaloni, vagantes per syluam.*

Hinc quoque lucem accipit, quod in textu
additur: *Multo plures erant quos salus consumpsit
de populo, quam hi quos vorauerat gladius*: qui
namque seniori bello aggressi sunt Abfalonem,
eiusque exercitum, non hi fuisse Davidis mili-
tes, non eius duces, sed ferocia salus animalia:
suadet etenim æquitas, ut illa omnia leges se-
quantur nature, exurgant, crudoque bello &
sanguinolento prælio filium aggrediantur, qui
legem infringit adeo obligatoriam; impen-
dendi patentes, & leones, tigrides, serpentes, vi-
peræ, ceteraque animalia suum in filium patri
perituum furorem explicet, quem possunt aro-
castissimum. Si vulgaræ nostræ lectionis empha-
sim intendamus, addere possumus, quod arbi-
tror euenisse: *Multo plures erant, quos salus con-
sumpsit de populo, quam hi quos vorauerat gla-
dius*. Sic se res habet, quod se Davidis legioni-
bus feras associant deserti, quibus vehementer
excresebat, aramen fuit & aliud quid maius,
quod nedum feras salus, sed & ipse salus in
Abfalonem surrexerit, *Salus*: q.d. quod ipse sal-
tus in filium pertinacem surrexerit aduersarius,
fortissimos emittens lapides, quorum non par-
uus ibidem erat cumulus, in exercitum, milites-
que Abfalonis.

Præcepit dens refractarium parentibus fi-
lium lapidibus obrui? *Lapidibus enim obruit po-
pulus emittatis*: ut ipsi duri lapides rebellem filij
punirent pectoris durtiem. Non est quisquam
in deserto qui illos emittat, ipsum illos emittat
desertum, & ipsi lapides in tantam insurgunt
inobedientiam: hoc quippe conueniens est nato
supplicium, qui rebellis in patrem insurgit, ut
ipsi lapides in illum insurgant patris iniurias
vindictæ, quod si hominum brachia deficiant,
non desint Angelorum, aut ipsius nature, ab ip-
so suo auctore permotæ, ut ipsa sit, quæ vices
suppleat lapidantium. Hoc est: *Multo plures e-
rant, quos salus consumpsit*. &c.

Tertium diuinum e. perdit eloquium, quod Tertium
casu illo contigit lamentabili quod infelix fu-
giens Abfaloni, multo se et ipso sub densa in-
gresso quercu, ramis arboris implexus suspensus
N. a. n. 3. hære-

hæret immobilis, ita ut mulus furis agitat-
us spatiose transiens ipse crinibus affixus tibias
motans, quereui suspensus inhæret sic ut nec
sibi ipsi posset opitulari, & cum ibidem tanto
hæret tempore, ut miles illum suspensum con-
tuitus, tempus habuerit eundi ad loab, eumque
eorum quæ fiebant reddendi certiores, loab
quoque veniendi, tribuque lanceis confodiendi,
nec viuis ex eius fuerit militibus, eum essent
innumeri, qui propius accedēs crines impel-
los dissolueret, suspensumque liberaret, Ne dixeris

Psalm. 7. 17. (inquit D. Chrysostomus) hæc casu contigisse, vel in-
curiæ deputandum humanæ: sed diuinæ iusti-
tiæ adscribendum consilio: *Non fuit humane in-
dustria, sed diuini iudicij.* Iustissimum fuit, ut ca-
pitilli capitis filium suspenderent, qui cum velut
capillus esset qui de suo patre nascitur, sicut de
capite ipse illi capillus apprehendat: & arboris
ramus transeuntē intricaret: quandoquidē filius,
qui est instar rami à patre prodians patrem bel-
lis intricare non erubescat: sitque medius inter
cælum terram quæ suspensus, velut homo, quem
nec cælum patitur, nec vult terra sustinere: nec
non cælum desit & terra omneque seruanda
vitæ remedium illi, qui rebellis in eum arma
monet, cui vitam acceptam referre debuisset.

Quartū. Quattum ait, quod lanceis transfixum Absa-
lonem, eiusque corpus de quercu in terrā pro-
iectum, in prægrandem demerserint foueam: *Tulerunt Absalon, & proiecerunt eum in saltu in
foueam grandem, & comportauerunt super eum acer-
uum lapidem magnum nimis.* Paulō ante dixi-
mus, præcepisse Dominum contumacem paren-
tibus filium à populo lapidandum licet equidē,
ut diximus plures ex militibus Absalonis lapidi-
bus obruti conuerint, ipso deserto lapides cui-
brante ipse tamen nequaquam: cum autē tunc
lapides nulli essent, qui pettinacem viuū præ-
focarent, in illum iam mortuum lapides intur-
gunt, idque tanto numero, ut in cadaver eius
glomeratim irruant, hæcque cumulus magnus
vehementer: *Aceruum lapidem magnum nimis, ut
recalcitrans non erit filius, quod si nullus sit,
qui viuētem lapidibus pro perfidia interimat,
in eum iam mortuum vindices insurgent mille-
ni de montibus lapides, tanto numero ut vires
illi sint defuturæ, quibus exurgens liberetur,
fons sepultus infernali.*

Quintū. Tandem expendit S. pagina, quod viuens
Absalon statuam suam seu columnam erexit, in
perpetuam nominis sui memoriam, idque hoc
fecerit, eo quod filios non generasset, in quibus
nominis sui perpetua viveret memoria: *Porro*

Reg. ca. 8. 18.

*Absalon erexit sibi, cum adhuc viveret, statuam
qui est in valle Regis: dixerat enim: non habes fi-
liū, & hoc erit monumentum nominis mei.* Quod
textus scribit: *Erexit in titulum, scribunt alij: E-
rexit statuam.* Et conuenit illi quod ueraciter Iose-
phus: statuam hanc fuisse marmoream nominis
sui memoriale perenne. Quando quis genuit fi-
lios, aliis non indiget statuis: in illis personam
suam nomenque conseruat, ut ait Sapiens. At
sterilis filios non habens, in ipsis statuis suæ co-
scribit monumentum. Hoc igitur egit Absalon.
Oritur hic difficultas: qua ratione dicere po-
tuit Absalon: *Non habeo filium:* Cum dixerat S.
Scriptura, eum genuisse tres filios, & vicinam ha-
bam? Dupliciter respondet Theodoret. Primus
verum esse quod filios generat, sed patri exco-
derunt ipso superfluit, quia verò se filius luxu ce-
batum, qui patris transirent ad posterum me-
moriam, statuam erexit. Et hoc nostro perplacet
Cardinali Caietano. Secundò: quod ipse sibi
perstulerit Absalon, atque intellexerit: quod filij
sui, vel modico viverent tempore, iuuenesque
morentur, aut ad sui nominis & honoris non
sufficerent conseruationem, quinimo illi ipsi su-
turi essent, qui patris eraderent dignitatem, &
hoc enim vix illud dubitat, quin filius calcio-
sus, & in patrem iniurius, filios non sit habi-
tus mori peros, parentesque reuerentes: sed quod
in ipsum insurgent, patrem bello lacerent, no-
men extinguant, tamquam demigrabunt. Sicut
enim præmium datur obedienti filio, ut & ipse
tales progeniet, qui patris sint deliciae, lumen
oculorum, baculusque senectutis: *Qui honorat
patrem suum iucundabitur in filiis,* ita memū est
contumaci supplicium, ut & ipsi filij patri se-
uiant carnifices, qui eum & excrucient & pec-
dant, & de hominum deleant memoria. En ti-
bi quā stricta sit filiorum obligatio. Equidem
aptē Saluator (inquit D. Chrysostomus) huius præ-
cepti declarat vinculum quandoquidem duas il-
las sententias diuinæ legis posuerit, primam: *Qui
Deus dixit: honorat patrem suum & matrem. Absa-
lonem: Qui maledixit patri, vel matri, morte
moriatur.* Huius vim attende sententia: quid
leuius committere potest in parentes, filius,
quā ex subita cholera verbo quodam paren-
tes aciori contristare? Mandat nihil homines
Deus, qui maledixerit patri vel matri lapidibus
enecetur. Si tam fœuere vult puniri sup-
plicio, eum qui vel verbo parentes irritari, quo peccor
multabitur, qui manuum suarum motibus of-
fenderit? Et qui parentibus operibus defuerit,
necessaria non tribuens, hoc modo aliis adimen-

do vitam, ex regula D. Ambrosij: Si non panis
esset, occidisset. Ex ore quoque Spiritus S. Qui au-
ferit in sudore panem, quasi quis occidit proximum
suum.

§17. Vos dicitis: munus, Sec. illa Deo sunt
accepta sacrificia, de quibus divina sua lex
deservit, unde illorum Deo non erant accep-
ta.

Non ea tantum de causa iniqua erat illa
traditio, quod contra debitum parentibus
honorem militares, sed & sacrilega, quia
& divino honori non mediocriter derogabat,
cuius obsequium assumebant in sua pallium a-
varitia; studebant illi filiorum sibi conquirere sa-
cificia: quo titulo hoc facerent, ignorabant, nisi
illo honoris Deo docerentur ut illa in Dei dicantur
obsequium, quae parentibus essent assignanda:
sicque in eorum vergerent visitate. Ita ut suum
religionis pallio tegerent impietatem: quasi Dei
hac esset voluntas, hoc eius preceptum, ut sibi
filij debita parentibus, alioque, consecrarent: aut
ipse tam avidus esset opum, ut laetaretur paren-
tibus deesse, modo ea sibi traderentur. Nulla
vult Deus sacrificia, nulla obsequia, quae divinae
suae repugnant legi. Mysteriosa sunt illa Davi-
dis verba: Congregate illi sanctos eius, qui ordinant
testamentum eius super sacrificia. De sanctis loqui-
tur, quos Deus maxime facit, suosque in iudicio
statuet assessores. Non omnes illi, quos sanctos
appellat Deus sunt accepti, nec omnia opera,
quae sancta proclamamus illi sunt grata, sed illa
tantummodo, quae super sacrificium legem or-
dinant. Deique testamentum: Qui ordinant te-
stamentum Dei super sacrificia. Quia per hoc in-
nuunt: Intelligit, super quae cadit ad solidem lex
Deique testamentum. Apertius, illi qui Deo ser-
vunt, eo quo ipse in lege sua, modo constituit:
sacrificium etenim contra Dei statum sanctum
non est, sed abominabile. Eleemosyna sacrificium
est Deo pergratum. Sic enim testatur Aposto-
lus: Repletus sum acceptis ab Epaphrodito istis, quae
missis odor suavitatis, hostia accepta, placentem
Deo. Spectat hic illud Spiritus S. Qui facit mis-
ericordiam, offert sacrificia. Unde haec D. Cypri-
anum conclusionem: Quando quis miseretur pau-
peris, Deo facit: & qui dat minimis, Deo donat,
spiritualiterque Deo odorem suavitatis sacrificat.
Actamen non est hoc acceptum Deo sacrificium,
nisi sit secundum legem, quod si ad dandum

pauperibus eleemosynam, ab aliis predo furri-
pias, non ut sacrificium acceptatur, sed ut sacrile-
gium reprobatur.

Ut opinor spectat propheta Rex id quod Iosue
ex Dei praecipio peregrinatus, edificavit hic ere-
ctique altare, ut in eo sacrificia Deo litarentur,
at hoc statuit: Scripsit super lapides Deum eronomiam
legis. Nulla etenim est hostia, nullum sacrificium,
altare n. illud, nisi illud quod est iuxta legis in-
stitutum: Verò verius ad istud alludit notissimum
Regis Sacris factus, qui offerre praesumptum
contra Dei praecepta sacrificium: Cui cum in-
iunxisset, expresso mandato, ut interfectione de-
leret quidquid esset in Amalec, nulli parceret
misericors, crassiora servavit armenta, peperci-
tque gregibus omnium melioribus, eo titulo, ut ex
illis medullata Deo faceret ipse sacrificia. Cum
autem ab illo Deus ore prophetico Samuelis
facti atque inobedientiae exigeret rationem, cor Cur Sau-
Dei praeceptum inobediens non impleverit, ipse
que responderet, ut haberet, unde Deo pacificas
offerret hostias, ait illi Samuel: Stulte egisti: crisci-
cuius. Numquid vult Dominus holocausta & victimas,
& non potius ut obediat vobis Domini? Non ipse
his indiget victimis, non haec ambit sacrificia;
Non ea vult Deus, quae divinae eius repugnant
institutis: haec enim magis sacrilegia reputat
quam digna sacrificia.

Hoc ipsum Dominus declarare voluit, teste
D. Basilio baptizandos instruens, quid illis sermo
sit agendum, & illo postea r. D. Augustin. in baptismo
eo quod Caino dixit, ex lectura Septuaginta
ta, quam ipse sequitur: Nonne si recte offeras, lib. 15. de
male autem dividis, peccasti? Non sufficit re-
cte offerre, hoc est, quod sacrificium in ve-
ri Dei honorem nomenque consecratur: hoc e-
nim est, (inquit) recte offerre, sed diligens si recte
de hoc fiat examen, ac discutatur, an proximi, offeras
non repugnet charitati, sicut Cain fratri suo bene di-
repugnabat, illum vehementer, aversatus, aut
divini alicuius praecipi transgressione macu-
laretur: hoc enim nemo sanus dixerit esse ser-
vire Deo, si aliquid ex una parte faciendo in
eius obsequium ex altera fiat quod est illi con-
trarium, aut divinae suae legis dispositioni restra-
ctarium.

Disputat rex David de dispositione qua debi-
te accedendum est ad altare, ad Deo victimas offe-
rendas ut divinae gratiae sint maiestati: Dicit igitur
Lauabo inter innocentes manus meas, & circum-
dabo altare tuum Domine. Altare circumdatur, ut ho-
stiae Deo immoleantur, & ut liquidum complet,
quod, ut a Deo sacrificium acceptetur, necesse
sit.

IV. Debita praeparatio hominis immo-
lantis.
 „ sit immundis hoc nequaquam offeratur mani-
 „ bus, is inquam, immundis operibus quibus Dei
 „ lex infringitur, idcirco ait, quod priusquam cir-
 „ cumdederit altare ad offerendum sacrificia, velit,
 „ ut id sit cum puritatis manuum certitudine:
 „ *Lauabo inter innocentes manus meas.* Quando ve-
 „ ro de hac securus ero munditie, subiungit: *Et*
 „ *circumdabo altare tuum Domine.* q. d. Tunc o
 „ Domine, tunc circumdabo altare, tibi victimas
 „ offeram, quæ quod tibi sint acceptæ, manibus
 „ immundis ex operibus contra iusticiam, aut di-
 „ uinæ legi contrariis offerri seorsum posse neimi-
 „ nem.
 „ Spectare credo Dauidem illum Domini de
 „ summi Pontificis vestimentis dispositione. Præ-
 „ cepit Deus tunicas summo fieri Sacerdoti, cu-
 „ ius munus est offerre sacrificia. Prima vestis
 „ est, *tunica linea & frons*, ad formam indusij,
 „ quæ usque ad pedes protendit atque ex lino mû-
 „ diissimo, nullis omnino sordibus inquinato. Et
 „ quod S. textus addit: *Stringesque tunicam bysso.*
 „ Legunt alij: *Oculabis id est oculis distingues.* Ita
 „ V. legunt multi Rabbinij, Salomon, Abraham &
 „ Sacerdotis, plerique alij: ut aduertunt Vatablus & Lypo-
 „ mannus: iuxta verò hanc sententiam, intelligo
 „ tunica hanc debuisse contexti ex lino mundis-
 „ simo, eo modo quo mappæ sunt Damascenæ
 „ seu scutulatæ quæ picturis, diuersisque figuris
 „ luxuriant: significat autem totam illam tunica
 „ plenam esse oculis figuratis: *Oculabis.* Licet au-
 „ tē dicat Ripera quod sibi ista non placeat trans-
 „ latio, cum nullum ex ea, sequatur inconue-
 „ niens, non erit incongruum, si conformiter illi
 „ translationi, locum illum ad rem nostram ex-
 „ ponamus. Sacerdos, ut Domino Deo nostro sa-
 „ crificium offerat, primò ingrediatur oblaturus
 „ tunica linea, mundissimæque indutus, quo sig-
 „ netur, quod totus accedere debeat sanctitate ve-
 „ stitus, virtute, mentisque puritate candidissimus:
 „ absque illa namque cælo acceptum non est sa-
 „ crificium, præterea ipsi æqua sit: nihil enim in
 „ ea non iustum est inueniri. Porro quod præ cæ-
 „ teris excelsit mysterium, hoc est. Sit tunica plena
 „ oculis, quo declaratur, perfectam nullam esse
 „ sanctitatem, nisi oculis distinctam ad sanctitatis
 „ namque integritatem conseruationem, quæ ad
 „ sacrificij requiritur, oblationem, mille opus est
 „ oculis, in videndo, audiendo, loquendo, cunctis
 „ denique ac quibuslibet in actionibus milleni
 „ aperiendi sunt oculi ut in illis omnibus rectitu-
 „ do fulgeat, & diuinæ legis obseruantia com-
 „ mendeatur, deinde perfecta sanctitas, Deum, pro-
 „ ximum & seipsum respiciat, nec vinum sine alte-

ro sufficiat interitum enim perfecta dicitur esse
 se sanctitas, Deo dicare, & nec ad parentes at-
 tendere, seu ad id quod tibi in ordine ad illos
 præcipit: ut Deus acceptum tuum habeat sacri-
 ficium, ab omni tibi est parte contuendum, res-
 picendus est Deus, tu ipse, proximus tuus, tem-
 pus, occasio & cætera.

Secundum hæc igitur, quando bonum pro-
 ponis opus ad Dei peragere honorem, aliquid
 illi consecrare sacrificium, accende primò, tum
 diuino alicui non sit repugnans præcepto: illa
 etenim legitima sunt obsequia, quæ diuina sunt
 conformia voluntati, & institutioni. Ex his com-
 mendatur supremum hoc sacrificium, a Christo
 Domino oblatum, ut ipse declarat ore prophetæ
 eo Dauidis, ponderatque D. Paulus: *Sacrificium*
 „ *& oblationem nolasti, aures autem perfecti mihi.*
 „ Præclaris hæc verba redundant mysteriis. Ve-
 „ nit Redemptor noster cum perfectis aures,
 „ hoc est, perfectissimam ad Patrem in suum æternum
 „ clarus obedientia, ita ut eius sacrificia, eius ob-
 „ sequia deberent ea esse, quæ semper in capite
 „ præcurreret paternæ legis obedientia. Hoc cla-
 „ rius explicat alia lectio. *Aures autem perforasti*
 „ *mihi.* Illam memorans ceremoniam à Deo sta-
 „ tutam, quam voluit obseruari in eo qui se ad
 „ perpetuam obligat seruitutem, nempe ut illi
 „ aures fibula perforarentur: *Tunc dixi, ecce vo-*
 „ *luntatem tuam Deus meus volui, & legem tuam*
 „ *in medio cordis mei.* Quis est ille liberis quod illud
 „ libri caput? Multa congerunt sancti: verumta-
 „ men aptam votis profero interpretationem.
 „ Oblatorum assum tibi o Pater sacrificium diui-
 „ næ tuæ maiestatis oculis accepisti. Ad hoc,
 „ id quod primo loco, refero (*In capite libri*) tu
 „ est lex diuina: quia quidquid acturus sum, illi
 „ adeo in omnibus conueniet, ut nihil de corde
 „ meo, nec voluntate meo sit processurum, nisi
 „ quod tuæ per omnia sit voluntati conforma-
 „ tum: quantumlibet enim ex vna parte bonum
 „ appareat opus, si tamen ex altera in aliquo legi
 „ tuæ contradicat diuinæ, tibi non est acceptabile
 „ sacrificium, sed detestabile sacrilegium. Deo non
 „ placet, quod salutis proximi curam suspicias,
 „ mentiendo & multo minus perjurando, & cæcò
 „ similiter tu Domina tuis ut intendas deuotioni-
 „ bus, iis deficiens quæ viri tui sunt, curamque
 „ deferens male deuota familia.

§. 18 Execranda sunt illa, cum præiudicio ter-
tij sacrificia, & eorum qui adificiant Hieru-
salem in sanguine.

Hic Deus expressè declarat, senillum
acceptare sacrificium, cum præiudicio
tertij. Dicitur sunt planè protestationes
quas ex ore sapientis intelligimus, & egregiè pon-
derat D. Greg. Hæc Dei mens est, illi serui-
amus, & acceptas dedimus oblationes. Vt autem
in hoc non à recto tramite deviemus, exponit
nobis quæ gratæ sint illi, quæ non gratæ quas
recipiat, qualis excreetur. Primò supponit ac-
cepto se habere sacrificia, cuique ea tibi offera-
mus, & toties repetitum in lege diuina producit
illud: Non apparebis ante cœsum Domini vacuus.
Oblatio iusti impinguit altare, & odor suauitatis
est in conspectu Altissimi. Deinde subiungit, ut Deo
sit acceptum sacrificium, ex corde bono, & perfe-
ctæque requiritur procedat intentione, hanc etenim
Deus inuenit: Spiritus mentium Deum queritur,
& in conspectu eius benedicitur. Hæc die cinerum
latius explicamus. Addit insuper, ut Deo per-
fectè tui placeant oblationes: necesse est ut sis
in Dei gratia, nam Dona iniquorum non probat
Altissimus, nec respicit in oblationes iniquorum, nec
in multitudine sacrificiorum, eorum propitiabitur pec-
catis. Proinde, dum opus aliquod aggredieris: ex
se bonum de hoc prima sit sollicitudo, ut de pec-
catis excites contritionem, sique in gratia &
amicitia. Quando contere lubet testamentum,
præque scribere legationes, ut ex integro diuina
placeant maiestati: peccata prius diligente con-
fessione expiare contendito. Verumtamen in par-
ticulari clariùs exponit quæ detestanda sint sacrifi-
cia ea nempe omnia quæ cum dispendio tertij
Deo deferuntur: Immolans ex iniquo, oblatio est
maculata, & non sunt beneplacita sublationes
iniquorum. Qui sacrificium immolat ex facultati-
bus quas visus iniquis contractibus pauperi
furipuit tenerator: Immolans ex iniquo, nequa-
quam Deo placet, sed nec Sublationes iniquo-
rum. Hoc nomine comprehendit oblationes, quas
offert iniquus ex eo quod fur alijs sustulit: sicut
tu, ut derisum & famulationem haberes, siquis tibi
in prandium pararet, offerretque ea quæ iniusto
tibi modo lato sustulisset.

Diuino motus zelo reprehendit acriter quos-
dam Episcopos Diuus Gregorius, qui pecunijs
corrupti quosdam ad sacerdotium promouebant,
eo nomine, quod ea sic sumpta pecunia quorum-
dam monasteriorum fabricis vtiliter impendere-
tur: in quibus sincero corde colitur Deus: &
tam bono operi promouendo non modicum
censetur esse subsidium. Lubet ipsam audire
Pontificem: Ne ergo sub obtentu eleemosynarum
peccato aliquid studamus accipere: aperte S.
Scriptura nos prohibet dicens: Hostia impiorum
admirabiles, quia offeruntur ex sceleribus. Quid
quid enim in D. i sacrificio ex scelere offertur,
omnipotenti Dei non placet iracundiam, sed irri-
tat. Huic rursus scriptum est. Honora Domi-
num de tuis iustis laboribus. Qui ergo male col-
lit, ut quasi bene prebeat, constat sine dubio,
quia Dominum non honorat. Ad cuius euidentiorum
confirmationem illam S. Spiritus sententiam co-
mpletius explicat. Qui offert sacrificium ex
substantia pauperum, quasi qui victimas fi-
lium in conspectu patris sui. Quamvis autem do-
lor patris sit, perpendamus, si in eius conspectu
filius victimatur, & hinc facile cognoscimus,
quantum apud Deum dolor exasperatur, quando
ei sacrificium ex rapina tribuitur. Perpende (pro-
sequitur D. Gregorius illa interpretatur verba)
quo fulciperet, Rex animo minus, sibi ab alte-
ro delatum, capitis proprii filij. Si ferox quis
accurreret. Principem apprehenderet, corde san-
guinem venisque extraheret, quem regi patri
barbarus offerret, de quo ferret hoc rex ani-
mo? Pari igitur mente suscipit Deus, quod ad-
sis, & pauperis immitis nimis exlugas sanguinem
eorum illi vitamque adimas: hæc quippe illa est
exigua quæ vinit, fortuna, & inde postmodum
prægrandes exstus Ecclesias, sacella erigis opi-
lenta, bonorum operum fundationes condas emi-
nentes.

Notat D. Anastasius Nicenus Episcopus cre-
disse D. Isidorum in tales hæc Dei iustitia fuisse
se retriculamenta: Va, qui adificat Sion in san-
guine, & Hierusalem in iniquitate. Non queri-
tur Deus extructa lupanaria, non prophana, non
ludos, non theatra obsecris representationibus, Biblio-
thecas non circos gladiatoribus. Hæc enim pluribus antiq.
sunt damnata nominibus, sed ædes sacras, per patrum
Sion & Hierusalem indicatas: ut sciam qui eas sol-
cum damno proximi, pauperumque sanguine &
dificiant, quod nedum Domino non grata futu-
ra sint & nullâ mercede digna reputabuntur, sed
& insuper illa execrabitur, grauiorque castiga-
bit. Addit præfatus D. Anastasius Episcopus de
magnifico extructo reprehendit sacello: Exstruit
ut autem in Peluso Ecclesiam, adificijs quidem, &
molitionibus præclaram: malum autem stultis,
iniurijs, pauperumque oppressiõibus, & sumptu-
osis.

Q o o o 11618

tibus quod nihil aliud est, quam adificare Sion in sanguinibus &c.

Epist. 17. *ad Euseb.* Ut autem hoc intelligas, verbis illis, quæ de-
bium Epi- claramus, superad. i. Spiritus S. Panis egentium
scopum vita pauperum est, qui defraudat illum, homo san-
Pelusini. guis est. Qui auferit in sudore panem, quasi qui
Eccl. 34. occidit proximum suum. Qui effundit sanguinem,
25. & qui fraudem facit mercenario fratres sunt. Quæ
offeruntur oblationes, ab eo qui non præstat id ad
quod tenetur operatio, nec restituit ablata pau-
peribus, non aliter soluit, quod illi debet ex
iustitia, petire permittit pauperulam viuiam,
quæ coram ipso deficit, morique pipillum panis
frustro frustratum, Deo sunt execranda, sacri-
ficia sunt cum iactura proximi, & sanguine
pauperum. Cave tibi (præcauet Spiritus S.)
tales offerre hostias, cave ne talibus ad Deum
confugas sanguisuga sacrificijs: Noli offerre
munera praua, non enim suscipiet illa, & noli in-
Eccl. 35. spicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex
est. Optime vocat illa sacrificia iniusta: quia cum
proximi offeruntur detrimento. Nec vult Deus
illi quod offeras, iniurius proximo: Quoniam
Dominus iudex est.

Perpendit ad amissum D. Cyrillus Alexandri-
nus Dei singularem adeo curam de signandis a-
nibus vefci licitis qualesque mundæ, qualesque
abominabiles ad sacrificia conferrentur, immun-
das nulla de causa comederent, reprobat igitur
I. 1. Cur aves
quædam
immun-
das.
aquilam, accipitem, corvum, miluum,
ibidem, porphyriionem, cygnum, pellicanum,
struthionem, auesque alias. Vt qui illas o. Do-
mine de tuis procul eliminas sacrificijs, imo &
communi mensa exterminas? Hoc ex intento
disputant Doctores, eorumque citat senten-
tias doctrina non vulgari Theologiæ & Philo-
sophiæ sol illustrissimus D. Thom. verum-
tamen, modo nobis opinio conuenit D. Cy-
rilli: Scis quare? Quia omnes illæ volucres
sanguine vitæque pascuntur alienâ, passeris scilicet
per aëra volitantium, & pisciculorum per fluen-
tia natantium: Aquila, accipiter &c. in aucula
feruntur. Ibis, porphyrio, pellicanus & cygnus
piscis insectantur. Hoc autem modo (loquitur
D. Cyrillus) symbolum sunt eorum qui dis-
pendio, sanguinis, vitæ, & facultatibus alio-
rum propriam timentur vitam, suæque quantunt
Deo dicare sacrificia. Detestabiles erunt illi:
tenet enim Dominus acceptare sacrificia,
quietis, sanguinis, vitæque proximi pretio con-
quisita.

Mirantur omnes figuram à Domino Moyse
traditam altarium sacrificiorum. Præcipit illi er-
gat altare supremis litam's sacrificijs, nempe
holocaustis: inungit quoque, ad latera altaris an-
nulos componat, ut per illos vefces transmittan-
tur, essetque altare, velut locus ut ambabus ma-
nibus dextera & sinistra deferretur, ita ut mani-
bus corresponderet: Facies & vefces altaris de
lignis. Scin duos, & induit per circulos, erunt
que ex utroque latere ad portandum. Idem de thy-
miamatis altari disposuit, ut ostendat, illa sibi
perplacere sacrificia, in quibus ita sibi conueniunt
am. r. Dei à dextris, ut non deficiat amor proximi
à sinistris, nec omittendum id quod ex debito fa-
ciendum est, nec proximo facienda iniuria, ut Deo
satisfaciat.

Nec minus dignum consideratione sancti re-
gis Davidis opus, & rationes quas dedit sibi pro-
prias, & nobis reliquit ad imitandum. Præ-
cipit illi angelus erigat altare in area Otman le-
bulat viri ditissimi in qua ipse quatuor afflicti-
bus filijs triticum bonum terebat adiutorio. Accedit gratia
David, obsecrat, sibi veniat aream, ut in ea Do-
mino erigat altare offerendis sacrificijs, & hostijs re-
placationis. Cui Otman, ad hoc, inquit: gra-
tis aream tibi concedo, & illam in locum, & Otman
lapides in altare, & bones in sacrificium, & plac-
stra in ignis fomentum, triticum in oblationes
omnia sic tribuo, ut nemo libentius: Omnia li-
bens præbebo. Replicat David: Nequaquam ita fiet,
sed argentum dabo quantum valet: neque enim
tibi auferre debeo, & sic offerre Domino holocau-
sta gratuita. Aream igitur accepit iustum pro
ea soluens pretium, Siclos auri iussit prode-
ru sexcentos, licet si luere promississet in ar-
gento: Non enim tibi auferre debeo quæ Deo
consecrem, nec illa diuine sapientie maiestati:
Quod si ea quæ graus Davidi offerbantur vo-
luit Deo holocaustum, dedicare, & quæque hoc
esse iudicet parum honestam, & quasi iniustam:
quid erit, ex iniquo, alijsque debito, & eo quod
contra eorum auctorem voluntatem ipsis neces-
sitate patientibus, dicare sacrificia? Noli iniungere
sacrificium iniustum.

Hoc explicatus liquet eo, quod Sapiens in
sceleribus pendit nationis illius prauæ Chri-
stianorum & Amorrhæorum, quibus Dei iudi-
cium sibi prouocauerunt, ob quas suis periculis
eliminavit sceleribus terrisque profligauit: Illi
antiquos inhabitatores terra sancta tua quos ex-
horruisti: quoniam odibilia opera tibi faciebant
quæ prece, erant opera illa, quæ tam singu-
lariter notat Salomon? Addit: Per sacrificia ini-
usta. Hostias offerebant iniustas. Quæ tales
Dijis suorum sanguinem filiorum & corda con-
secra-

sectabant; quia de causa illos occidebant nati-
da. Quis nō stupeat, non hoc ponderare Deum,
quod sacrificia ipsis harent demonijs non sine

III. maxima Dei ipsius iniuria, tamque graui il-
lium peccato, sed hoc quod offerrent sacrifi-
cia cum innocentis sanguinis dispendio, pue-
rum cum rulos trucidantes i necuos, vt ostendat, hoc il-
lum quam vehementissime molestare. Absit, vt
velit hoc Deus, tu, qui iudicem, agis, ita te
des orationi, vt negligas videre, terminumque
inopere processibus pauperem mille angustijs
dolorum, sumptibus exhaustum in tempora
multa procrastinans: non admittit Deus, o Do-
mina, quod toto die templis insideas, mariti
tui tarda seruitijs, & obligationi minus intenta
familix. Non Deo nostro satisfacit multa fun-
dare mortuorum anniverfaria, si filias tuas interim
nulla collata matrimonij dote perdenda ex-
ponas periculo castratus. Non quod Ecclesijs im-
peres, domus tuæ, & vicinorum obligationi in-
sufficiens: habes Spiritum S. hoc tibi protestan-
tem: *Sacrificium salutare est attendere mandata,*
& distendere ab omni iniquitate. &c. *Beneplacitum*
est Domino recedere ab iniquitate. En tibi sacrifici-
um, quod à te flagitat Deus, sanctam suam
obseruare legem nec mali quidquam operari. *At-*
tendere mandata. Cuius aduertit rationem. Quid
quid à te reposcit Deus, hoc eo sit intuitu, vt
eius obedias voluntati: hæc suis in legibus ex-
ponitur manifestè, præiudice in tantum Deo pla-
cebis vehementius, in quantum eius seruaueris
præcepta diligentius. *Hæc enim omnia* (inquit)
propter mandatum Dei sunt. De quo D-Chrysostomus
tractatum edidit. Si cuncta quæ feceris in
Dei obsequio, destinanda sunt ad legis eius ob-
seruantiam, tu videris, qua ratione illi aridebunt
sacrificia, qui ipsa Dei mandata contumax præ-
uaricaris. Tu videris, quo animo illi sedebunt
oblationes, quas illi filijs præscripserunt, vt offer-
rent, diuine legis de honorandis parentibus
transgressores? si non admittat cum damno
terrij, tu videris, qua fronte filiorum accepturus
sit hostias cum propriorum parentum alimentis,
vitæque detrimento. Hæc traditionum Pharisa-
icarum est merito repellenda peruersitas: *Qua-*
re & vos transgredimini mandatum Dei, propter
traditionem vestram!

§. 19. *Hæc nora patrem &c. Primus licet*
creditor sit Deus, vult nihilominus prius Ce-
sari solvatur, & sicut Leo Valentia primum
locum cedit: castello.

Hæc est Dei voluntas, vt illis primo satisfac-
cias, ad quæ vel ex iustitia vel ex charitate
vel tui status præscriptis obligaris: & his
peractis ex ijs quæ tibi supersunt, proximo iuxta
exigentia rei distribuas. Aliquoties subit in illa
responsione, quæ Dominus Phariseos retundit,
quando associatis sibi Herodianis, ea mente vt
illum caperent in sermone percuterent, an li-
citur esset tributum dare Cæsari, vel non; fuit
autem hæc responsio adeo diuina vt ipsos aduer-
sarios tetratos, eius emphasi summo perfunderet
rubore, nobis autè præclaram traderet instructio-
nem ipso verborum suorum ordine. Date mihi,
inquit, vniuersina, q-uo veditigal soluitur: *Cuius est*
imago hæc & superscriptio? Dicunt ei: *Cæsaris:* Sit *Matt. 22.*
hæc igitur firma conclusio: *Reddite quæ sunt Cæ-*
sari, Cæsari, & quæ sunt Dei, Deo. Attende Dñe
his, quæ dicis, videris enim ordinem pervertere:
Vter prior est Deus aut Cæsar? An non strictiori
tenemus Deo quam Cæsari obligatione: Tu ipse
dixisti: hoc esse primum & maximum mandatū
Matt. 23.
Diliges Dominum Deum tuum: Secundum autem
amore in cludit proximi, qui post Deum & per
Deum amari præcipitur. Cur igitur cum de sol-
uendo agitur tributo, quod Cæsari Deoque sol-
uendum præscribitur, Cæsarem Deo delinīs præ-
ponendum? Hoc à te sperabatur concludendum:
Reddite ergo, quæ sunt Dei Deo, & quæ sunt Cæsari
Cæsari. Voluit scitemus ille Magister docere
nos, non solum hac conclusione nobis esse sel-
uendum, quod Deo, quodque Cæsari debemus, sed
etiam eo ordine verborum conclusionis, ordinem
quem in soluendo tributum seruaremus. Si primo
Deo, quæ Dei sunt reddamus, quid redden-
dum Cæsari supererit? Omnino nihil. Quia quid-
quid habemus, Dei est, potestque quilibet illud
Davidis usurpare, qui cum infinitos thesauros
congregasset aurum, argenti gemmarum, metal-
li, æris & ferri, construendo Dei templo illi om-
nia Deo oblaturus, hac solempni orditur prote-
statione: *Tua est Domine magnificentia, & po-*
tenia, & gloria atque victoria, & tibi laus: cun-
cta enim quæ in celo sunt, & in terra, tuæ sunt
&c. tuæ diuitiæ, tuæ est gloria, tu dominaris om-
nium &c. tuæ sunt, Domine, omnia, & quæ de manu
tua accipimus, reddimus tibi.

I.
Ratio cur
primo
Caesari sit
soluendus
deinde
Deo.

Secundum hæc, si primò Deo redderentur, quæ Dei sunt, vix Caesari. Diuinam attende bonitatem: qui licet primus sit creditor, & cui potiori titulo, debemus quicquid habemus, primus esse tamen non vultui accipiendo quod tibi debetur: si namque hic ordo seruaretur, nihil alijs superfluum esset, nec amor, nec cura, nec oculi, nec aures, nec facultates. Reddite (inquit Dominus) primum quod alijs debetis: creditoribus ex iustitia & quod supererit, illis solutis, reddite Deo quod iustum est, ad quod illi reddendum obligamini: Et licet Deus primus sit in actibus cordis, in quantum debet super omnia diligere, nec potest aliquid à te peragi, quo illi deus seu diuina eius mandata prætereas, quantum tamen exteriorum spectat solutionem debitorum; præsertim facultatum vult primò Caesari principi tuo, proximo tuo, patri tuo, tuo vicino, & cuilibet alteri soluas, quod illi de iure, seu præcisâ teneris obligatione: deinde muneris tui erit, Deo ex ijs quæ superflua sunt, soluere, & quæ liberæ tuæ sunt commissa dispositioni.

Ordo
charita-
tis.
Cant. 14.

Eleganter hanc D. Bernard. prosequitur doctrinam, sublimi ponderans Theologia, celestis illud de sponso sponsæ: *Introduxit me in cellam vinariam, ordinauit in me charitatem.* Sumplisse videtur metaphoram ab eo quod Rex facit cum viro debitis grauissimis onerato, qui, vt ordinatè in debitorum solutione procedatur: facultates expendit, earumque trutinat quantitatem, nec non singulos debitores; quibus rite perpenfis, præscribit: huic in hoc primò satisfiat, alteri primò in alio alteri tertio loco &c. Duo dicit charitatis hæc facultas complectitur. Primum cordis affectum, quem amor accendit: Secundum, exteriorum operum effectum, sine quibus friget charitas: *Operatur magna si est, si autem operari renuit, amor non est.* Ex hac amoris & charitate Deo debes & proximo sicut in affectu cordis, ita & in operum effectu. Vtrumque amare, vtrique adesse operibus obstringeris. Adesse Deo religionis actibus, orationis, confessionis, communionis, Missarum, stationum &c. Proximo vero soluendo quod illi debes, ministro qui tibi seruiuit, mercatori qui tibi confidit, parentibus, vxori, filiis, seruis &c. Ordinauit Rex ille celestis charitatem in affectu cordis, & exterioribus operibus, præcipiens vt enique satisfiat ordine licet inuerso: *Ordinauit in me charitatem. Quam putas harum vtriusque sed ordine opposito.* In effectu cordis primò satisfiat Deo, & omnia illi consignetur: *Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo,* ita vt alteri nulla detur eius pars nec

III.
Duo in
charitate
confide-
randa.
D. BERN.
Ser. 50. in
Cant.

patia nec magna, eius tantum ratione seu intuitu, sed solus Deus: Nihil enim à nobis amandum præter Deum ipsum vel in ordine ad illum eiusque intuitu. Vides hic ordinem charitatis in effectu cordis: *Diliges Deum propter se, & proximum propter Deum &c.*

In operibus autem exterioribus ordo est seruandus oppositus: vt primò debita soleas proximo: prius tuis succurras opibus parenti inopi laboranti, vxori, filiis, famulis, ministris iudque soluas æs alienum creditoribus, quam Deo construas Ecclesias, in illis festa constituas &c. Primò necessitati seruias agrotantium, qui tunc committuntur tibi litidini, quam vacas orationi, primo Xenodochia collapsa promoueas, quam sacrificiis. Et ratio desumitur: ex diuersis operum respectibus: non enim Deus exterioribus indiget facultatibus, non pecunijs tuis, non palatio, non pane, domo, pro vt ipse per regium prophetam protestatur: *Si esuriro non dicam tibi &c. Neque manducabo carnes saturorum.* Quod autem à te flagito, cor tuum est: hic est nodus, hoc requiritur vt in te resideat, sua te impleat gratia, cuiusque traditione supremum Dei faciat dominium. Tuo non indigent corde homines, sed operibus, mercede, elemosynis, inuocque subsidio. Vnde ipse Dominus Pharisæis respondens de affectu, & amore cordis, Deum præposuit Caesari, dicendo: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde &c. Deinde proximum sicut te ipsum.* Cum istem de facultatibus diligerens, operibus, bonisque exterioribus, præponit Deo Caesarem: *Reddite ergo quæ sunt Caesari Caesari, & quæ sunt Dei Deo.* Expresit hæc stygia suo mellifluo Diuus-Bernardus mirificis ad laetam scripturam allusionibus, illi præsertim alludens: *Erunt nouissimi primi, & primi nouissimi.* Nec non illud expendens quod pater familias procuratori suo præcepit, quoad soltendam mercedem ipsi qui in vinca laborassent, scilicet: *Redde illi mercedem incipiens à nouissimis.* Vt autem mellifluis illis verbis, egregio præstantem ingenio leclerem non defraudemus, eadem apponere non piguit.

Actualis charitas (est in operibus) inferiora præfert, *affectualis* (amor cordis) superiora. Etiam in bene affecta mente, non dubium quin dilectio hominis, Dei dilectio præonatur, & in hominibus ipsis, perfectiores infirmioribus: Atamen in bene ordinata auitone, sape aut etiam semper ordo oppositus inuenitur. Nam & circa proximi curam, & plures occupamur, & infirmioribus fratribus diligenti sedulitate assistimus, & languoribus nostri corporis, postposita animi cura, bene cõtinuo inservimus, & in

si denique infirmioribus membris abundantiorē honorem, iuxta sententiam Apostoli, circumdamus, quasi facientes verbum Domini: Erunt nobisissimi. *Cor. 2. primi, & primi nobisissimi. Orantem cum Deo loqui qua dubitet. Quoties tamen charitate iubente abundamus, & anellimus propter eos, qui nostra malitiam. gratia operā, vel loquelā? Quoties pie cedit negotiorum tumultibus, pia quies? Quoties bona conscientia ponitur codex, ut operi manuum infundatur? Quoties pro administrandis terrenis, iustissime ipsis supersedemus celebrandis missarum solemnibus? Ordo praeposterus, sed necessitas non habet legem. Agni ergo sum actualis charitas ordinem, iuxta patris familiaris infonem, incipiens a nobisissimis. Hunc quoque Christus ordinem servauit incipiens & ipse a nobisissimis: Rendite ergo qua sunt Caesaris Caesaris, &c.*

¶ 69 Hoc explicare conueni in illo, quod Valentia contigit, dum ego in eodem celebri conuentu nostro FF. Prædicatorum moraretur adhuc adolescentis: quod cum sit adeo contra omnem ordinem, de quo Plinius, Alianus aliique seniores auctores multa scripserunt capita, non legi, quemquam eorum hoc suis scriptorum mandasse monumentis. Est autem ciuitas hæc illustissima, & quæ cunctis adstipulantibus cum mundi totius extare posset nominationibus. Hoc autem ad suæ nobilitatis præfert iactantiam, ut semper in regali Palatio (quod per amplum visitur). leones alantur, in quorum alimentum opes & census destinati sunt singulares. Eo tempore, leo nutrebat famosi, comite leana, quæ ibidem & concepit & peperit quartum seu quintum catulum superstitem, qui omnes cum illis nutrebantur. Res auditi, visuque rarissima. Accidit ut die quodam illis catellum obijcerent deuotandum, quales multos qui spectatum veniunt obijciunt discerpandos. Ut leo vidit cauiolum attentius illum inuictur, & suo modo dicere possemus, quod coram eo gratiam inuenisset. Ex illo, nec leana, nec catuli melitum contingebant, quinimo tantā leo cum catello familiaritate verfabatur, ut illi colluderet, & prostratus in terra ventrem eius mulceret os ori coniungeret, quasi cum sibi summi iocaretur. Per annum hoc integrum (quantum recorder) omnibus spectantibus rei que novitatem admirantibus, perdurauit. Quodam verò die cum leo aliquo discessisset, leana inlito catello vngue suo ipsum interemit. Adulat leo furibundus adeo, ut altero quoque vngue inlito leana, ipsam disceperet, quò viso, catuli singuli partes sibi naturales seu verenda deciderunt, mortuque corruerunt, tantisque

moror leonem inuasit masculum, ut omni cibo dei cept abstinent paulatim interierit, sicque omnes pariter ceciderunt. Certa visaque profero, quod aut præ ceteris admirabat hoc erat, quod quotidie, dum sua leoni carnis portio præeretur, ab illa paululum secederet, locum catello cedens, quò ille prior veleretur, cumque sibi sufficientia comedisset, aderat leo, qui reliqua sibi surripiebat: Mirabilem mirare naturæ instinctum. Opinor, hanc siam totam seiebat esse leo portionem, suumque stomachum adeo voracem, ut si prior veleretur, quidquid suum erat devoraret, nihilque misero superesset melitum comedendum, proinde fame necessario interiret, quocirca locum illi cedebat & secedebat, ut prior catulus veleretur, sumeretque sibi necessarium, & reliquum sibi cederet in alimentum. Modus agendi certe stupendus, quo pectoris sui leo monstrabat nobilitatem.

En tibi in illo delineatam pectoris diuini nobilitatem. Si namque Deus prior vellet accedere, volens ut illi totum, quod sibi debetur, cederet, quid catello si perisset? Nihil dandum remaneret Regi, aut Principi, parentibus, fratribus, proximis, sed nec tibi ipsi: locum igitur cedit, ut prior comedit, vivatque melitum, illique detur rata portio, Melle fecunda gaudes? Primò distribue Ecclesiæ, sacerdotibus primicias ad decimas, deinde solue debita, his peractis tuis prospice necessitatibus, filiis seruisque console, iisque quibus obligaris: postremo Deo, sacrificijs, missis, muneribusque suam distribue portionem. Dignitate præfulges opibusque abundas? Prima sit cura, tuis satisfacere obligationibus, dignitatem in iustitia saluam conserues: debitam solue mercedem seruis, ministris, creditoribus, & quibuscumque are alieno obstringeris, victui tuo, coniugis, filiorumque provide necessaria. Si quid superlit, extrue sacella, templa, Dei sanctorumque eius obsequio: non enim hoc Deo placet, ut pauperibus fame languescantibus, conuerentibus officialibus, quon sibi sudor, sanguisque subtrahatur, templa construas, offeras sacrificia, munera largiaris. Sed nec vult holocausta ex ijs quæ proximo debes, nec hoc sibi dedices, quo parentibus, fratribus, hospitalibus, indigentibusque teneris auxiliari. Hunc charitatis ordinem quem sua Dominus lege condiderat, peruersa Pharisæorum iniquitatis peruertere suis traditionibus, moribusque conabatur. *Transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram.*

§. 20. Hypocritæ benè &c. Illis est os bonum, cor malum, traditiones habent iniquas, Ecclesia sanctas.

G 61 **A**D perpendicularum cadit, quod veritas contra illos subiungit: Hypocritæ, bene prophetatus de vobis, Isaias, dicens: populus hic labijs me honorat, cor autem eorum longe est à me. O fictos hypocritas! quàm probe nouit vos qui vos descripsit, populus verbo bonus, corde malus. Quis illos videat suis in verbis, externis adeo cōpositis, vt Diuino honori consuleretur, idq; adeo strictè; vt filijs præciperent, prius parentibus, quàm Deo deessent, & Dei cultum eiusq; sacrificia parentum vitæ longius anteferebant: & in hoc ipso cor habebant Deo eiusque obsequio adeo cōtrarium, vt nihil eo minus cogitarent, nec Dei famulatum sed auarum suam studebant promouere cupiditatem: ac in verbis illis exterioribus impia sua conarentur confirmare sacrilegia, velut adultera, quæ nihil frequentius habet in ore, quàm maritum, nec est aliquid cui magis laboreti satisfacere, quàm proco suo gaudere, & quidquid ore dixerit ad mariti honorem, hoc eō tendit, vt securus impuro suo consulat scortatori. Pharisæos vt tales graphicè descripsit David: *Dilexerunt enim in ore suo, & lingua sua mouiti sunt ei: cor autem eorum non erat rectum cum eo, nec fideles habuit sunt in testamento eius.* Hæc erat illis apertè familiaris iniquitas, sub prætextu Dei deprecandi pauperes, suæ satisfacere cupiditati. Iam à temporibus vatis Malachæ querebatur de illis Dominus: *Operietur lachrymis altare Domini, sicut & iniqua, ita vt non respiciam ultra ad sacrificia.* D. Hieron. D. Cyprian. & Theodoretus arbitrantur, Dominum hic lacrymas intelligere parentum, indigentium, laborantium, qui dum se lugent fame interire, quibus nec filij pro debito prospiciunt eo nomine, quod munera Deo consecrarent, inopes autem sibi lamentabantur auferri facultates titulo victimarum, qui ad altare cōfugiebant, vbi talia Deo litabantur sacrificia, talem deplorantes barbariem, quæ ab ipsis iniuste opprimebantur, ob iniquas illorum traditiones: idcirco dicit, quod operiebant altare lacrymis, ploratu, singultibus, eo quod parentes suos, pauperesque ad lacrymas plandusque compellerent: quia titulo oblationis in altari, illos fame languescere, & calamitatibus emori permittebant. His suppositis, videte (inquit) qua facie vestra suscipiam sacrificia dona que mihi

consecrata: Non respiciam ultra ad sacrificia.

Verumtamen multo prius tempore illos descripsit David (vt notat D. Chrysost.) *Vt dicitur inimicum & uitorem.* Alij legunt (ita ipse) *Inimicum & defensorem.* Ad litteram loquitur de hac Pharisæorum scribarumque colluie. Num hunc certus exercitum? Tuus inimicus, tuus non est defensor, sed persecutor. Illi ergo duo coniunctim simul habent, defensores sunt, & inimici Dei, honoris eius defensores ore & verbore, & eiusdem inimici, corde scilicet peruerso, & labijs, ostendentes hoc primum eorum & vltimum esse studium, vt Deus honoretur, at quod corde studiosius intendebant, hoc erat, quod in eius vergebat inuicem, legisque prauificationem. Vnde, inquit, *Sine causa colunt me, docentes doctrinam & mandata hominum.* Cultus ille verius est dedecus, qui nititur traditionibus, moribus, doctrinis, mandatis, legibusque mortalium.

Auditis his verbis Lutherus, Caluinus, ceteraque fax nostri temporis hæreticorum, curatim profiliunt, vt quibus eorum iudicio, condegnata reijciuntur omnia summorum Pontificum prælatorum instituta, ceremoniæ Ecclesiæ, tum traditiones in illa confirmatæ, consuetudines ex illa dispositione Pontificum, Præfulumque stabilitæ. Omnia hæc (inquiunt) traditiones sunt, leges sunt, mandata sunt hominum, ab ipsis introducta, quorum nec vnum diuinæ lege præscriptum inuenias. Hoc vt impium, hæreticum & execrandum respondo. Vnde respondeo primo: verbis illis Saluator noster leges nostrorum superiorum, nigro non damnat calculo quasque pontifices instituerunt optimo Ecclesiæ regimini conuenientes: quinimo, si penitus inspicias (teste D. Bernard.) eas Christus approbat, expellitque mandato nobis iniungit, illis humiliter vt obediamus: *Omnia quacumque dixerint vobis seruare & facite.* Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit. Nec non Apostolus hoc decreuerat: *Obedite præpositis vestris & subiacetis eis.* Quocirca Christus superiorum promiscue non damnat mandata, sed illa, tantum quæ Dei legibus aduersantur, quæ alia non sunt S. Ecclesiæ prælatorum instituta, quinimo illis maxime sunt conformia, eaque mente præscripta, vt leges diuinæ commodius obsecuentur. Vnde leges sunt instituendæ, ipsis, prælati ab superioribus præ oculis habentibus Dei leges, vt suas illis conformes instituant. Sic Deus ordinauerat vt Rex solio præsidens regali, velut curiam congregans, & leges instituit regno subiectis.

rias, primò sibi Decalogum Dei que legem præ-
tuleret inspicendam: Postquam sederit in solio
regni sui, d. scribit sibi: Demeronomiamque, &c.
ut quotquot conderet leges, statutaque firmaret,
dicina legi per omnia convenirent, ejusque iu-
ridicæ constitutioni. Hoc nobis impletum as-
firmat S. textus in Rege Ioas, quem adhuc pue-
rum septennem Ioiada Sacerdos in regem po-
pulo proposuit: sic de eo legimus: Et imposu-
it ei Ioiada, & testamentum, & d. r. inque in
manu eius tenendam legem, &c.

Dico secundo: à Salvatore nostro non repre-
hendi traditiones, mores & instituta à patribus
antiquis introducta in Ecclesiam, de manu tra-
dicta ad manum ad nostra usque tempora: quini-
mo potius vult illa immolabiliter observari, & ut
nobis ab eorum caveamus oppugnationibus. Ita
namque movet Apostolus: Denuntiamus autem
vobis, fratres, in nomine Domini nostri Iesu Chri-
sti, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante
in iniquitate, & non secundum traditionem, quam
acceperunt à nobis. De quibus fufius D. August.

Non reprobo de duobus sponsæ verberibus intello-
sum, quibus filias alit, quam tantopere sponsus
extollit, nimirum per illa S. intelligi scripturam
& non scriptas traditiones quibus S. Mater Ec-
clesia filios suos nutrit Catholicos. Mòdo nos
ali verbo Dei scripto, modo verbo per legitimas
expofito traditiones: ut ait D. Dionysius quæ-
dam Iannarius obiecit D. Augustino quæstiones;

in quibus significat, se non leuiter per hoc in Ec-
clesia turbari, quod tot, tamque sibi discrepantes
notaret in Ecclesia consuetudines. Illi respondet
duabus epistolis D. Augustinus in centesima
decima octava, supponit Christum iegum impos-
uisse Ecclesiæ suauissimum, pauca scilicet sa-
cramenta, facilia, proficua, miranda, paucaque
leges charitatis. His addit Ecclesia, seu Apolto-
li, siue Concilia alia quedam instituta seruanda
fidelibus. His exceptis, in cæteris, quæ illis non
sunt contraria, nec se opponit Ecclesia, tenetur
(sic ipse) quis communem sequi consuetudinem.

Hoc exemplo probat, quod cum matre profectus
Mediolanum notavit ibi seruari ieiunium: Cæ-
pit perturbari, & fluctuare quid ageret, propter ip-
sam cõsulat beatissima memoria virum Ambrosium,
respondit. Se nihil docere me posse, nisi quod ipse
faceret, quia si melius nosset, id potius observaret.

Et adiunxit: cum Romanum venio, ieiunio Sabbato:
cum hic sum, non ieiunio sic & tu, ad quamcumque
Ecclesiam forte veneris, eius mores serua, si cuspia-
ris non esse scandalo, nec quemquam ibi. Hoc cum
matre tenuissimè, libenter amplexa est. Ego vñ

de hac sententia etiam atque etiam cogitans, ita
semper habui, tanquam eam celesti oraculo s. sce-
perim. Senti enim s. se dolem & gemens multis in-
firmorum perturbationes fieri per quorundam fra-
trum contentiosam obstinationem. & superstitio sam
timiditatem. Quia in rebus huiusmodi, quæ nec v-
niuersalis Ecclesiæ traditione, neque vñ corrigenda
vilitate ad certum possunt terminum peruenire,
tantum quia subest qualiscumque ratiocinatio cogi-
tantis, aut quia in sua patria sic ipso consuevit, tam
litigiosa excitant quæstiones, ut nisi quod ipsi sa-
piunt, nihil recti existunt. Prosequitur D. Au-
gustinus: Violam sane quietem, & pacem suam de
superflua quæstione rixando. Et aliter progredi-
tur. Ipsa quoque mutatio consuetudinis etiam qua
admittit vilitatem, nouitate perturbat. Admirabi-
lis doctrina, quæ vim probat quæ traditiones, &
cuiusque Ecclesiæ pollent alluetudines, quæ non
contraducunt doctrinæ Christi, Apostolorum,
Conciliorum, & vñ etialis Ecclesiæ traditionis
quatenus intelligatur, quo quisque eas vinculo
seruare teneatur.

Hinc liquet omnibus, sanctas esse consuetu-
dines, leges, & statuta, quæ religionum funda-
tores condiderunt, quæ necdum contraria non
sunt diuinæ legi, atque Evangelicis consiliis, in-
super ad eorum maxime iuuant obseruantiam.
Ita ponderat D. Hieronymus quando siue vñs
ambagibus per prophetam Hieremiam Dominus
commendat filios Ionadab, eo quod in Israël tra-
ditiones & statuta seruarent sibi à patre extrema
mortis hora præstituta, non vinum biberent, non
in domibus habitarent, non quid proprium pos-
sederent, &c. quæ omnia diuinæ adeo placere,
maiestati, ut in tanta obedientiæ & paternorum
obseruantæ mandatorum compensationem, præ-
mia illis promiserit præclarissima? Pro eo quod
obeditis præcepto Ionadab patris vestri, &c. Non
d. ficerit vir de stirpe Ionadab filij Rechab stans in
conspectu meo cunctis diebus. His congruè per-
pendit D. August. cui tiendus inscribitur. Psal. 18.

mus ipsi David filiorum Ionadab. Ionadab homo
fuit quidam commendatus nobis ex prophetia Hie-
remie, qui suis præceperat, ut vinum non biberent,
neque in domibus resid. rent, &c. Præceptum autem
patris filij tenuerunt, & ex hoc benedicti à Domi-
no meruerunt.

De hac sententia etiam atque etiam cogitans, ita
semper habui, tanquam eam celesti oraculo s. sce-
perim. Senti enim s. se dolem & gemens multis in-
firmorum perturbationes fieri per quorundam fra-
trum contentiosam obstinationem. & superstitio sam
timiditatem. Quia in rebus huiusmodi, quæ nec v-
niuersalis Ecclesiæ traditione, neque vñ corrigenda
vilitate ad certum possunt terminum peruenire,
tantum quia subest qualiscumque ratiocinatio cogi-
tantis, aut quia in sua patria sic ipso consuevit, tam
litigiosa excitant quæstiones, ut nisi quod ipsi sa-
piunt, nihil recti existunt. Prosequitur D. Au-
gustinus: Violam sane quietem, & pacem suam de
superflua quæstione rixando. Et aliter progredi-
tur. Ipsa quoque mutatio consuetudinis etiam qua
admittit vilitatem, nouitate perturbat. Admirabi-
lis doctrina, quæ vim probat quæ traditiones, &
cuiusque Ecclesiæ pollent alluetudines, quæ non
contraducunt doctrinæ Christi, Apostolorum,
Conciliorum, & vñ etialis Ecclesiæ traditionis
quatenus intelligatur, quo quisque eas vinculo
seruare teneatur.

Hinc liquet omnibus, sanctas esse consuetu-
dines, leges, & statuta, quæ religionum funda-
tores condiderunt, quæ necdum contraria non
sunt diuinæ legi, atque Evangelicis consiliis, in-
super ad eorum maxime iuuant obseruantiam.
Ita ponderat D. Hieronymus quando siue vñs
ambagibus per prophetam Hieremiam Dominus
commendat filios Ionadab, eo quod in Israël tra-
ditiones & statuta seruarent sibi à patre extrema
mortis hora præstituta, non vinum biberent, non
in domibus habitarent, non quid proprium pos-
sederent, &c. quæ omnia diuinæ adeo placere,
maiestati, ut in tanta obedientiæ & paternorum
obseruantæ mandatorum compensationem, præ-
mia illis promiserit præclarissima? Pro eo quod
obeditis præcepto Ionadab patris vestri, &c. Non
d. ficerit vir de stirpe Ionadab filij Rechab stans in
conspectu meo cunctis diebus. His congruè per-
pendit D. August. cui tiendus inscribitur. Psal. 18.

mus ipsi David filiorum Ionadab. Ionadab homo
fuit quidam commendatus nobis ex prophetia Hie-
remie, qui suis præceperat, ut vinum non biberent,
neque in domibus resid. rent, &c. Præceptum autem
patris filij tenuerunt, & ex hoc benedicti à Domi-
no meruerunt.

§. 21. Doctrinas & traditiones hominum: Ecclesie ceremonia sancta sunt, tanquam necessaria, ut idcirco illas impugnet haretici.

Dico tertio: non proscindit Christus ceremonias Ecclesie Sanctas, per ipsam eiusque praesules introductas: quales sunt aquae benedictae: lavatorium, luminaria, lampades in altibus, ornatus, tapetes in templis, imaginis, vestes benedictae, vasa sacra, ceremoniae consuetae fieri in administratione Sacramentorum, item illae, quas corporis exultemus genuflexionibus, prostrationibus, capitis apertionibus, humilationibus &c. Etenim vult Deus, illi seruamus, nedum animam sed & corpore, nedum actibus spiritualibus, sed corporalibus. Si quis tibi concederet, campum seu hortum ea obligatione, ut illi ex eo fructus referas, illi solos fructus offerre obligaris: si duos concesserit, non sufficit illi vnus horti fructus deferas, sed vtriusque, Angelis vnicum Deus tribuit hortum: sunt enim puri spiritus, unde & ab illis actus tantum exigit spirituales: homini vero duos tribuit campos animam & corpus: quisque proprios & ab alio distinctos profert fructus, vtrique Deo sunt offerendi, actus & opera spiritus, & corporis, neutri negligendi. Congruè nos Deus Apostolus dicit domesticos

Ephes. 2.2. Dei: *Estis domestici Dei*, volens illi coniungamus illud Salomonis ex declaratione D. Augustini: *Omnis domesticus eius vestitus est duplicibus*, *Prou. 31. non timebit domus sua a frigidibus hiuis*. Dei domestici illi sunt, qui in domo eius, id est Ecclesia commorantur: illi duplicibus vestiuntur.

II. Ab illo desumit metaphoram, qui hyemis tempore corpus contra frigoris asperiem vestiturus, duplicibus vitur, vno lineo interiori, seu carbasso, ex quo textitur indusium, altero laneo exteriori. Vestitu illo duplici Dei vestit Ecclesia domesticos: *Quasi lana & linum*, & operata est consilio manuum suarum. Linum & Lana. Si solum lineum assumpseris indusium, frigore contabescet, si solum Laneum, laboribus, sordibusque commutrescet. Hæretici sola subucula vestiuntur interiori, opera tantum admittunt cordis spiritualia, & frigore congelantur, extincto calore charitatis, Pharisei tunicam tantum præfulgent exteriori, ceremonijs exterioribus, unde tantam contrahebant scelerum immunditiam, ut animam depauperentur. Eccle-

sia filij, domestici Dei, duplicibus vestiti: tunica interiori & exteriori, operibus spiritus & corporis, illa namque exteriora, calori interno conservando, sine quibus refrigerij, auerantur.

Natura uedum fructus producere cometa, quibus veltatis, insuper & folia, & corticem progenerat, licet vtrumque sis ablaturus, ut patet in pomis punicis, aureis, persicis, &c. his enim fructus in esse conseruantur. Arboris substantia in corde seu medulla later, illam nimirum duro circumdat natura cortice: hoc enim detracto, medulla siccatur interior, illique contingit illud Iobis: *Ficem meam decorticauit & albi facti sunt rami eius*. Idcirco hæc dæmonis astutia, quò sancta possit extringere sacramenta, per hæreticos durum hunc conatur ceremoniarum exteriorum corticem, quibus vitur Ecclesia demoliri. De hoc canit psalmes regius: *Quanta malignatus est inimicus in sancto*; Hæretici contra Ecclesiam molitur diabolus. Quid agit: *Quasi in sylua lignorum securibus exciderunt iannas eius in idipsum: in securi & ascia decerunt eam*. Conati sunt emittere & infringere portas quasi qui pinus in pinario securibus exciderunt: *In securi & ascia*. Quis asciam attulit pinibus excidendis? An securis non sufficit, Ascia cortici detrahendo seruit, hac quippe lignarius vitur: securi truncus prosteruntur.

Intendit diabolus suis cum ministris truncos excindere sacramentorum; in eum finem primo satagit arboris corticem detrahere, ceremonias videlicet exteriores idcirco toties illum tanto impugnat ardore: illis enim ablatis, illico prosternebat arborem, & illud Ieremie licet illi effari, *Non est uia in in viribus, & non sunt in eis in scilicet, solum defluxit: vitis ficusque decutit folia, & confestum omnis exarescet fructus*. Ea de causa natura folijs arbores vestit, ut fructus seruetur incolumis: quid enim fructus ager adhuc tener, si contra folijs ardore folijs decutis non defenderetur? Procul dubio omnino decatus, & exustus interiret: huic igitur folia decutiant, illa disperse, & fructum perdidideris. Excedunt de vinea ficus; folia, ser seueritiam; actum est de fructibus sanctæ in Ecclesia ceremoniarum folia sunt ad ornatum, ut illis factus testus; seruetur fructus, fides (inquam) Sacramentorum, & cultus diuinus, ordo psallendi & orandi in Ecclesia ornamenta frontispicia altarium in quibus missa celebratur, ornatus elegantissimus, liquet hæc omnia folia censeri, sed ut fructus adhuc in fidelium pectore tener seruetur incolumis.

Age, folia discute, & omnium peribit fructus Sacramentorum: & præter hoc aliud nihil præcedunt hæretici: similiter ceremonie promouent spiritum exteriores.

Psalterio, & Musicis Elifens, & David vebantur quo spiritum feruentius ad Deum excitarent: *Aperiam in psalterio propositionem meam, dicebat posterior sed ornati tamen seruiunt.* Quid capitis minoris potest esse substantia? nihilominus illis caluata mulier indicabitur missa turpissima, quam tibi mentis ingereret missa pietas, si illa sacerdos legeret oreis petaloque ad iret instructus, nullo adhibito lumine, nulla cruce, calice, sacris vas, eo modo quo sacrilegas missas suas celebrant hæretici: quam frigide te moueret eremite orationi telis inextinguibili altari nullo, nullis appensum imaginibus.

Hæc omnia breuiter suo more D. Th. Totus exterior cultus Dei, ad hoc precipue ordinatur, ut homines Deum in reuerentia habeant. Habet autem hoc humanus affectus, ut ea, quæ communia sunt, & non distincta ab alijs, minus reuerentur. Ea vero quæ habent aliquam excellentiam discretionem ab alijs, magis admittuntur & reuerentur. Et inde etiam hominum consuetudo inoleuit, ut Reges & Principes, quos oportet in reuerentia haberi subditis, & pretiosioribus vestibus ornentur, & etiam ampliores & pulchriores habitationes possideant. Et propter hoc oportuit, ut aliqua specialia tempora, & spectacula tabernaculi, & specialia vasa, & speciales ministri ad cultum Dei ordinentur, ut per hoc animi hominum ad maiorem reuerentiam adducerentur. Diuina certe doctrina, e contra, quantam in te deuotionem excitat templum fumo redolens aromatico, stratum aulæis Babylonicis, musica demulcens animos, totum luminaribus illucescens &c. singulariter autem etiam atque etiam ornatus conueniunt illi quod præ cæteris excedantur & perfide negant, venerabili scilicet sacramento. Quam apte de sponsa sponsus diuinus diuina: *Venter tuus sicut acernus tritici vallatus lilij.* Venter locus est in quo cibis receditur, & in omnium corporum partium disponitur alimentum. Panis Ecclesie acernus est tritici; sanctissimum scilicet Eucharistie Sacramentum, quod ex tritico compingitur: *Adipe frumenti satiat te.* Acernus tritici dicitur in illo namque, velut in acerno nobis tribuitur quicquid Deus habet bonorum celestium, idque tanto cornu copio, ut nunquam deficiat in Ecclesia. Verum non nudus par est ut sit acernus hic, sed floribus circumdatus, lilij, auro, serico, gemmis, aulæis. Quam hoc decens, ut illis omnibus vestri pingantur lectuli.

Hieron, Baptiſt, de Laniſa Torn. II.

vestrarum depositoria sordium, & in Ecclesiis non fulgeant, Dei domibus ubi sanctissimum nobiscum inhabitat Sacramentum?

Hinc est in propatolo testatur D. Augustinus. *In Ps. 70. quid veritas reijcere voluerit, non istas traditiones, vltus, & Ecclesie ceremonias, sed illas pharisaicas, diuina legi repugnantes: Et enim illæ, quæ tales non sunt sed ad diuinæ legis conductu sunt observantiam, necesse est obseruentur. Non traditio- nem quas Christus reprobat traditiones? Illas res reprobat scilicet, quæ similes vestris sunt de monachatu legi- chia, quibus hostem tuum persequens, sic ut sit aduersa vindicta delicto seuerior, ut tibi censetur esse rias.*

satisfactum, & respondeant colapho verbera, verberibus spicula arundinea, spiculis arundineis homicidium. Quam apte vobis dicere mihi licet: *Quare & vos transgredimini mandatum Dei propter traditionem vestram?* O peruersam hominum nequitiam vestre Dei legem infringunt traditiones. Virga Moyſi deuorare debet Aegypti virgas maleficorum, non autem ex opposito de quibus egimus alibi. O quantam perfidiam, quod Dei mandata, ob volupiatum, & appetituum desideria prætereatis, & carni vestre, vestraque placatis auaritia, Dei leges præuicari heu quantum scelus? Contra protoplaste Adæ expostulatis, quod ut Eua placeret, Dei præceptum infregerit, nostræ sicut miserij dederit originem: *Quam multi loquentem audite Betnardum: Vique hodie factum Adam graniter diuidunt: Vique hodie infipienter imitantur.* Indignantur aduersus Adam, quod obediit vici uxoris suæ, plusquam Dei, & ipsi quorundam Eua suæ, carnem videlicet, audiunt plusquam Deum. Si modo præsentem videremus Adam, in eo articulo positum, ascendentibus cogitationibus in cor eius conuerti inter precem uxoris, & præceptum creatoris, nonne clamaremus aduersus illum, dicentes: *Cave tibi, miser, vide ne feceris: seducta est mulier, non acquiesceat ei: Vt quid ergo, quoties nos apprehendit tentatio similis non persuademus similiter nobismetipsis? Foras eliminentur iustigationes illæ, illæ contra Dei sancta ordinationes, cessent istæ traditiones, eradice namque sunt ipsa veritate teste: Omnis plantatio Matt. 15. quæ non plantauit pater meus eradicabitur. Ta. 13.*

lis est illa, quam Saluator noster destruit, & funditus eradicat, quod probat se vermen illum esse de quo cecinit Propheta regius: *Ego sum Psal. 117. vermis & non homo.* Recordare (monet D. Augustinus) hæc explicans verba ad Deo gratias virum in plebe primigenialium illius vermis, quem singulari Deus creauit providentia ex rore maturo, ut hederæ radicem

R p p p radicem

VII.
Phari-
sæorum
traditio-
nes um-
bra sunt
hederæ.
Iona c. 4.

VIII.
Christus
vermis
hederam
rodens.
*Tract. 5.
m. cii.
Ecclesi. cap.
10. 19.*

radicem corroderet sub cuius umbra latuſſionas quieſcebat. qui unico morſu illam perdidit, ſic exauerit, ſole ſuper caput Ionæ aſtuate: *Parauit Deus vermem, aſenſu diuini in craſſimum, & percuffit hederam & exaruit.* O quàm umbræ Phariſæorum traditiones! Illis ſe contegunt: & ſuas obumbrant auaritiâ, inuidiâ, proditiis. Vermis oritur diuinus, rore conceptus puriſſimæ virginis Mariæ ſanguine compoſitus, opera caloris ſolis Spiritus S. Vide qualem radici morſum dentemque infigat, oſtendens illas diuinæ legi repugnare traditiones, quo Phariſæorum ſenſum armique detecta ſunt perueſtitas. Hanc & illas adeſt eradicatorum traditiones, vt omnino exareſcant, de quibus aliâ fuſius. Et hinc materiæ congruit illud Spiritus S. *Radices gentium ſuperbarum arſecit Deus &c. ſemen hominum non orabitur, hoc quod timet Deum, ſemen autem hoc ex honorabitur, quod præterit mandata Domini.* Leges attende, traditiones, mores, conſuetudines quæ ſeminantur, num Dei honorem ſpectent, num ad ſtrictiorem diuinæ legis tendant obſeruantiam: quia tales quæ procedunt velut de radice, ex humilitate & obedientia ſuperiorum, ſecuræ ſunt obſervati: liberet te Deus ab illis, quas ambitioſa ſeminar ſuperbia, cæca ſtatuit auaritia: etenim illæ, velut plantæ quas Pater celeſtis minimè plantauit, cum ſuis funditus ſunt eradicandæ conditoribus.

§. 22. Non quod intrat per os &c. *Ex corâ de egreditur quod inquinat, eſt enim propria peccati cauſa. ſine quo nec diabolus eſet, nec conſciencia peccatum.*

66

His dictis Salua or non quieſcit ſed data occasione erudit nos, prælegitque primariam totius moraliſ Theologiæ quaſtionem; vnde oriatur peccatum, & quid ſit peccatum, & quid non ſit: quod dicatur opus bonum, quodue reprobum. Et agit chariſſimi (loquitur Chriſtus turbæ præſenti:) *Quod intrat per os, hominem non conquinat: quod verò ore egreditur, hoc conquinat hominem.* Quaſtio nodola, Primò: videtur etenim contraria illi quod lege ſua præceperat, quaſdam licere carnes comedere, nec tamen his inquinari, quia mundæ cenſebantur: alias verò nequaquam: quia immundæ habebantur. Vnde ſic illum audio præcipientem: *Separate mundum ab immundo: hæc Ioni. c. 11 inter immunda reputabitur, Charogrillus, lepus ſus, horti carnis non veſcimini.* Hunc locum ad-

47.

ducebant Manichei (vt reſert D. Auguſtinus) *Li. cxi.* quo probarent, Deum veteris teſtamenti, non Adami eſſe eundem, qui noui teſtamenti: noui namque, que nos docet: *Non quod intrat per os, conquinat hominem: veteris autem omnino contrarium c. 17.* adſtruit.

Secundò: nodum habet difficilem, ſi verba vt ſonant intelligantur, & opinatur D. Auguſtinus *Li. cxi.* eſſe ſumenda. D. Petrus cæterique Apoſtoli ea ad ſenſum metaphoricum & parabolicum denotarunt cenſebant enim ſic nudè ſumpta diſpoſitioni diuinæ fore contraria, quæ Deus cibis quodam vt mundos alios vt immundos eſſe determinat. Vnde omnium nomine vrgebat Petrus: *Domine, diſſere nobis parabolam iſtam.* Et hoc modo pariter intendebat Adimantus Hæreticus illa declarare, vt reſert D. Aug. Atiamen aperit ſatis hoc Chriſtus explicauit, quod non metaphoricè, ſed in proprio ſenſu loqueretur, cū pateat, quod Apoſtolos reprehendit, quia illa non vt ſonabant, intelligebant, illis dixerit: *Adhuc & vos ſine intellectu eſtis?* Et illa in ſenſu proprio declarabat, dicens: *Non intelligitis, quia quod intrat per os, in ventrem vadit, & in ſeculum emittitur, &c.*

His conceſſis: & verbis proprio ſenſu ſumptis Protagoræ ſophiſma videtur, quod à D. Auguſtino eleganti ſtylo & ingenio ſoluitur. O Domine celorum, ſi hominem non conquinat, quod intrat per os, ſed quod ex ore procedit, comedendo ergo quid immundum, immundus non ero, idem verò eructando immundus eſſe cenſebor: etenim illi d intrat per os, & hoc de ore egreditur, imò contrarium eſſe debere ſapiens dixerit. Si tantum illud quod per os egreditur, hominem conquinat, quando iterum de plutio, quod de ſtomacho ad os proſiſcebat, non habebor immundus eiciens verò, talis eſſe perhibebor? imò videbitur oppoſitum. Plura Domine, ſanciam euertere videris velle quadrageſimam, & Eccleſia ieiunia, inſuper & omnes de abſtinentia conſtitutiones, ſicut reſpiſſa his ſibi præualeat hæretici, vt dicant nuptias eſſe, ea obſervare, quæ nobis ab Eccleſia ſervanda præcipiuntur, vt certis temporibus, aut diebus non veſci carnis, ouis, lacte, non niſi ſemel in die ſumere reſractionem. Nonne vides (inquit) nobis à prima veritate declarari, id quod intrat per os non conquinat hominem?

Licet ita ſit, quod verba hæc nodum immolant Gordianum diuina tamen ſunt, & ſumma totius continent Theologiæ moraliſ, ſtudent enim

enim nobis luce meridiana clarius principium,
& originem mali ac peccati, nimirum cor no-
strum. Ad perpendiculum hic cadit illud D. Pe-
tri Chrysologi: *Quod curiositas humana, quod sa-
pientia mundana querens & diu querens, non po-
tuit inuenire, hoc scire & nescire, facile præsenti le-
x divina, unde malum, unde culpa vitiorum, vis vi-
de de, unde criminum furor &c.* Turbantur in-
quieti Manichæi; (teste D. August.) semper inqui-
rentes: unde malum? quod eius principii? Non
illud inuenientes desiliunt de bone ad asinum,
vt est proverbium, duos statunt Deos, bonum
vnum, bonorum omnium principium, malum
alterum, malorum causam omnium. Alij heretici
principium & malorum nostrum causam in ip-
sum Deum reijcebant, impia blasphemia, sicut
& nostra tempestate quidam alij, quocirca ne-
cessarium fuit vt ipse D. Basilii hanc sibi cau-
sam attaberet, & tractatum ederet singula-
rem, probans Deum non esse malorum origi-
nem. Num scire desideras, principium radicem-
que mali, & quid te coinquinet? *Quod procedit
de ore, hoc coinquinat hominem.* Hoc est (interpre-
te D. Augustino) non illud quod procedit de ore
corporis, sed animæ, nempe de corde tuo, de tua
voluntate. Ita vt malum tuum ex te ipso ori-
atur, dicit D. Petrus Chrysol. nec potest te quis-
quam, nisi tu ipse coinquinatus, aut adferre no-
cumentum. Sic subtiliter hoc probat D. Chry-
sostomus illo tractatu cui titulus præscribitur:
Nemo leditur nisi à seipso. De teipso procedit, qui
tibi nocet, de monte progreditur, qui montem
accendit; Hoc quoque intelligas oportet, nul-
lum esse malum, quod tibi noceat, nisi illud
quod de ipso tuo corde progreditur, nascitur-
que voluntate.

Hinc argumentum traxit Diuus Hieronymus
argumentum Rusini convincendi, viri suo tem-
pore famosissimi, qui propriam peccati causam
esse diabolum asserbat: & hæc hominum est
communis imaginatio, qui vt se suis in peccatis
excusent, illa diabolo adscribunt, illi maledi-
centes, quod ipso in peccatum impulerit. De-
liras ô Rusine! replicat D. Hieronymus: etenim
dilucide noster nobis demonstrat Magister, pro-
priam peccati causam cor esse, dum ait: *De cor-
de exeunt cogitationes mala, furta, adulteria, ho-
miciidia &c. hæc sunt, quæ coinquinant hominem.*
Non enim diabolus nostrum principium pecca-
torum, sed cor nostrum: Et rursus de Iuda in
Euangelio legimus, post bucellam introiit in eum
Satanas, quia ante bucellam sponte peccauerat, &
nec humilitate, nec elementa Saluatoris flexus est

ad poenitentiam. Attamen quid verbis illis innuit
Euangelista: *Introiit*: quod intus satanas non
esset in corde Iudæ, sed liberum habebat ille
cor, ille enim fuit, qui malum voluit, licet
postmodum videatur diabolus amplius fumpsis-
se dominium, sicut iam vicinior instabat, mo-
uebatque vehementius. Porro significat, quod
qui primum Iudam sollicitauit ad Christi ven-
ditionem, ipse non fuit diabolus, sed propria
sua & spontanea auaritia, qua portam aperuit
diabolo, qua libere subintraret illum ad tam gra-
ue delictum in Saluatorem ardentius instiga-
tus.

Et hoc ita verum esse credimus, quod nisi
cor tuum concurrat, liberum præbens consen-
sum, nullum erit, in eo quod agis, delictum,
quantumcumque malum esse videatur, & tan-
tum in illo peccatū erit, quantum cordis tui con-
sensus accesserit. Hoc tibi apertè satis exposuit
(inquit) sapiens ille peccator Publicanus, qui co-
ram Deo peccata sua, non demoni attribuit sed
suo ipsius cordi, quocirca & illud pugno tun-
debat: *Percutiebat pectus suum, quasi reus suum
cogitationum pestimanum & conscientia delictorum
non audebat atollere.* Primo: principium iudica-
bat malorum suorum, nempe proprium cor, unde
pectus feriens, pugnisque lacerans, cor impug-
nabat, vt eorum propriam scelerum radicem,
ideoque tanto perfunderetur rubore, vt nec ocu-
los in cælum attollere præsumeret: *Non audebat
oculos ad cælum leuare.*

Secundo: hac percipiendi actione iudicat
quod quia clare cognoscebat, quod ille ipse erat
qui deliquerat, idcirco verecundaretur, quasi
qui in seipso humiliter tantorum causam crimi-
num esse fatebatur. Notat D. Basil. de Pharaonis
interitu, quod de eodem agens Apostolus dicit:
*Sustinuit in multa patientia, vasa ira apta in in-
teritum.* Quis interitus Pharaonis occasio, causa,
que damnationis? Deus? Nequaquam (inquit
D. Basil.) Nam de eo dicit Apostolus: *Vasa ira apta in
perditionem, ostendit facturam, eius mala non fuisse
sed ubiqueque audieris vasa, intellige, quod no-
strum quilibet in aliquem factus est vsum.* Omnes
nos vasa composuit gloria capacia quomodo
ignitur quis damnatur? quia seipsum vas ira per-
rexit. Vas fecit Deus, iram qua se præparat, vel
quod se ira reddit dignum non hoc fecit Deus.
Ipse se vas ira composuit: etenim peccatum
Deus execratur, peccatum autem ipse fecit: *ira
est, qui omne in se diaboli operationem quasi vni-
quodam suscepit.* Ille se vas aptū reddit in per-
ditionem: quia in illo ipso velut in propria radice

„toto erat omnium suorum causa peccatorum,
„quibus se vas reddidit aptum irae in perditionem. Eiusdem occasione alia quoque perpendit
D. Basilii S. loca Scripturae.

De eadem materia quaestionem integram
cum quatuor articulis proposuit Doctor noster
Angelicus in qua illa omnia profunda S.

Theologia comprehendit mysteria, quae in hac
materia tractanda occurrunt, doctrinam atque
sementias expendens D. Dionysij, D. Hieron. D.
Augustini. D. Greg. D. Isidori &c. Probat autem,
qua ratio e si cor tuum sit in bono constans,
nec velis consentire peccato, nullum in te sit
peccatum, omnis in te licet insurgat potentia
diaboli. Dignus ille fuit calamo D. August. tra-

ctatus quo hoc declarat ex eisdem illa Davi-
dis verba: *Non enim qui operantur iniquitatem in
vis eius ambulauerunt.* Non levis sunt haec ver-
ba negotij (ait Augustinus) ut autem haec tibi pa-
rear, cum Apostolo colloquamur: *Dix nobis, & au-*

le beatissime utrum deambulaueris in vis Domi-
ni, cum in carne hac viueres? Respondet nobis
quod sit: *Quandiu sumus in corpore, &c. per fidem*
ambulamus. Vides hic, quod per fidem ambulan-
do, per Dei vias ambulare: *Non certior via Domi-*
ni quam fides, &c. Vltimus, alio loco dicit: *Qua*
retro sunt obliuiscens, &c. sequor ad brauium superna
uocationis. Vide nunc Dei vias ambulare, qui
per illas currebat, ea enim de causa dicebat: *Bo-*
num certamen certavi, cursum consummavi. Per
vias ergo Domini ambulabat. Ipsum igitur in-
terrogamus an tum iniquitatem seu malitiam
operaretur & nobis respondet quod sic, aperte
namque protestatur: *Non quod volo bonum, nec*
facio, sed quod nolo malum, hoc ago. Subiste Dei
Apostole, quomodo vias Dñi perambulasti, si
malum operaberis, cum vates asserat regis: *Non*
enim qui operantur iniquitatem, in vis eius am-
bulauerunt? Audite (ait) responsum, quod ipsam
verbis comprehendit: *Quod nolo malum hoc ago:*

IV.
Motus
inordina-
ti sine
consensu
non sunt
peccati.

quod verum est nec diffiteor, multis agitur moti-
bus in compositis: in honestate me turbant cogita-
tiones & imaginationibus molestor inordinatus:
attamen illas rejicio, illisque non consentio. Quo-
circa, nec ego illas facio, sed ipsas mala suscitatur
concupiscentia, quae est in carne mea, quae ideo
peccatum esse nominatur: eo quod incitet
moueaturque ad peccatum: *Tam non ego operor il-*
lud, sed quod habitat in me peccatum. Ego malum
hoc ago, in quantum ex parte carnis, ego ille
sum, qui tales habeo cogitationes, motusque las-
civos furentes, iracundos & perditionis imagi-
nationes: at ego illas non operor, in quantum, ex

parte qua libera fruor cordis voluntate motus
reprimō cogitationes repello, scelus abominor,
taderque me talibus molestari: *Quid nolo ma-*
lum. Et si cor minime consentiat, nullum est
peccatum, nulla timenda culpa, nulla poena, qui-
nimo corona praemiumque sperandum, eo glo-
riosius, quo cordis voluntas inordinatis hinc
motibus resisterit animosius.

Hoc notabis (inquit Dignus Cyrillus) voluisse
Deum monere, illo, quod agendum disposuit si libe-
quando bos corrupta, aut laederet, occideretur ad
quempiam. Num Domine, bouis Dominus est
culpa reus? Examinetur negotium, inquit Do-
minus, si ipse consentiret, aut voluerit ut bos e-
grederetur, vel nullam eius, dum egrederetur
curam gesserit, vel si quantum poterit, obli-
terit ne egrederetur. Si bonus egressus consen-
sit, nec ea quae tenebatur, curā adhibuerit, ut eū
detineret, noxae subiacebit, & omne, damnum
quod taurus corrupta intulerit, in integrum re-
stituet. Veruntamen quod si toto cor at tenuis
fuerit, nec ultra quid facere poterit, ut bo-
uis egressum impediret, & ille nihilominus ex-
iit, nulli subiacebit poena, cum nulli culpa
obnoxius esse censetur. Quia in te taurus
exiit corrupta, peruersus quidam iracun-
diz, vindictae, cupiditatis, lasciuiaeque motus, re-
tende, num cor tuum consentiret, quod Dominus
est, cui competeret illum refrenare ligamentis
coercere. Si nullus accedat voluntatis consen-
sus, sed toto resistas conamine, te poenitet,
quod egrediatur illum detinere laboras reuulsis,
disciplinis poenitentis, estque voluntas constans
stabilis, & in bono confirmata, nihil timen-
dum, cum nulla sit culpa: quia eius principium
non est cor liberaeque voluntatis arbitrium. Ex
haec sententia declarat Doctor Angelicus: illud
Spiritus S. adeo pluribus obscurum: *Dum male-*
dictus impius diabolum, maledixit animam suam, &c.

Quando peccato commisso, maledixit excipis Eni-
diabolum tibi persuade, quod eadem ratione, & si
tuam possis animam ditis deuocere, si namque
diabolum maledixis, eo quod illum ut tui pec-
cati causam infirmes, attamen tu ipse, anima-
que tua priori iure causa esse perhibetur cum
omnis esse peccati in te, ex eo procedat, quod
in ipse illud velis, illique consentias. Hinc or-
tum est, quod malignus ille Spiritus, cum D.
Antonio sermonem habens, de hominibus
quereretur, quod illum maledicerent ob se
commissa peccata, cum ipsi causa sint magis
propria, quam ipse, peccatorum; quod si ipse
ad nefarium opus non libere consentiret, ipse non
homines

homines ad hoc cogere non valeretur, de quibus alibi.

§. 23. Quod ex ore exit. Quod editur non coquinat, quia per os intrat, bene quidem quod per illud egreditur.

de ore? Vi intelligas non de ore corporis cum dixisset, sed de ore cordis, ait enim: de corde enim exeunt cogitationes malae fornicationes, homicidia &c. 11. la ergo, fratres mei, quomodo exeunt de ore, nisi quia exeunt de corde, sicut ipse Dominus dicit: non enim quando illa loquimur, tunc nos maculamur; ne quis dicat: cum loquimur de ore nostro exeunt, quia verba & voces de ore nostro exeunt, & quando mala loquimur, immundi efficiamur. Quid si aliquis non loquatur, & tamen cogitet mala? mundus est, quia de ore ipsius corporis nihil processit sed de ore cordis iam Deus audiuit. Ecce, fratres mei, attendite, quae dico. Nomine furtum, modo nominavit furtum, numquid quia nominavit furtum, cen amauit me furtum? Attendite quae dico: ecce de ore meo exiit, & non me fecit immundum. Ery autem surgit in nocte, & nil dicit ore, & faciendo fit immundus. Non solum autem non dicit, sed & premit facinus toto silentio, & vsque adeo vocem suam tunc audit, ut nec vestigia sua vellet sonare. Numquid ergo, quia ita silet, mundus est? Plus autem dico fratres mei: Ecce adhuc in stratu suo iacet, nondum surrexit, ut furtum faciat, vigilat, & expectat, ut homines dormiant. Iam Deo clamat, iam fur est, iam immundus est, iam facinus de ore interiori processit. Quando enim facinus ex ore procedat, quando voluntas faciendo decernitur. Decernisti facere? Dixisti: dixisti, fecisti. Si furtum non feceris foris, illo non mirum perire, cui disponebas auferre, & ille nihil perdidit, & tu de furto damnaberis. Decernisti occidere hominem dixisti in corde finis de ore tuo interiore homicidium. Adhuc vivit homo, & tu homicida putaris: quid sis enim apud Deum queritur, non quid nomen appareris apud homines. Hæc huc vsque D. Augustinus verba, quibus exponit nostri verba Redemptoris & Cuius c. 10 alias explicat eadem stylo doctissimo, subtilem & lib. 14. proponens quaestionem.

Arbor à Deo in medio situata paradisi, vel 71. bona erat, vel mala: si mala cur illam Dominus creauit? Et si omnia, quæ Deus creauit omnipotens bona erant: Vidit Deus cuncta quæ fecerat, Gen. 1. 31. & erant valde bona. Quomodo arbor illa, mala fuit? si bona fuit, quæ ratione fructus eius gula. Arbor tio nostram nobis intulit perditionem, malum scientiæ quæ vniuersum? Arbor bona erat (respondit D. Augustinus) unde fructus eius malus esse non potuit. terat, est regula Salvatoris: Non potest arbor bona Matt. 7. 18 malos fructus facere. Quomodo ergo coquinantur Adamant? non illum inquinat, ex hoc quod fructus ille per os eius ingrederetur, & in stomachum demergeretur, sed ex eo quod egressum est de corde eius, ac voluntate: prout

ppp 3 quoniam

III. quam etenim fructum ederet, suoque iniiceret ori, de corde eius egrediebatur actus, quo determinatè voluit Dei præceptum præuicari: qui non fructus fuit inobedientie, quocirca non illum fructus secundum id quod in os eius ingrediebatur, sed tur, immundum reddidit, sed secundum id quod inobedientie actus inobedientie sociatus qui de corde procedebat, quod perspicuum est: si nullum enim ad fuisse Dei præceptum, contra quod peccaret Adam, minime inquirere, ut, at immundus fuit, quia de corde eius egressa est voluntas agendi contra Dei mandatum: quod

Prov. 16.

18.

Eccl. 10.

14.

D. Ang. illa confirmat Spiritus S. sententiā: *Anie ruinam exaltatur cor*: Et illa: *Initium superbia hominis, apostatare à Deo quoniam ab illo qui fecit illum, recessit cor eius*. Ea de causa dicere licuit: *Initium omnis peccati superbia*. Latius expono. Quadagesimam celebramus: vir quidem optimæ valetudinis perdicem comedit adeo bene aliatam, tantisque condimentis præparatam, ut suauissimè redoleat. Venit alius & lancem comedit: congruorum alijs, cepisque farnatam, quæ ad septem usque parietes graueolat. Vter inquit natus? si id quod per os intrat, attenderis putorem illum esse dixeris, perdicis comestorè rartamen, absque lute verum est hunc peccato mortali esse fordiosorem, alterum autem mundum, ex eo quod de corde procedebat. Ex perdicis enim comestoris corde actus egressus est superbia, mandatis Ecclesiasticis inobedientia, quo grauius delicto maculauit, ex altero verò actus egressus est obedientia seruandi ieiunium ex Ecclesiæ instituto, mansitque mundissimus.

Non fuit Adam protoplastes immundus, ob fructum in os eius ingressum: erat quippe mundus, sed ob inobedientia culpam, quæ de corde procedebat, fructum illum concupiscendo. Hinc collige, ad operum tuorum examen, requiri cor tuum quale sit consideres, illudque studiosius oblerues: *Omni custodia serua cor tuum: quoniam ex ipso vita procedit*. Monet te Salomon & eleganter exponit. D. Bern. si tibi, vir amplissime, diligenter canes ab inimicis: quia tibi possunt adire nocementum, à corde tuo tibi canes: ipsum enim est, quod solum te perdere potest effraciter: etenim sine illo, si tibi nocere posse tibi nocere posse neminem. Et quid miraris (quærit D. Ang.) quod te persequatur, velut in ruinam trahere diabolus mundus, cuiusque ferociiores inimici si proprium cor feruentiores in te & impetus iustiter perniciosiores? Iuste quidem Abiath expostulabat, quod Seruici terre filius, inimicus David, in illum conu-

meliore insurgeret & imbre lapidum iniectus vellicaret: cui David: quid hoc noui, quod meæ domus infimus me persequatur, aduersus, si qui de meis progenitus est visceribus adeo feroci me bello lacessat obstinatus: *Filius ateri D. Ang. mei persequitur me: & indignabor conuictanti frustulo*. Hoc de proprio meo (dicit Bernardus) corde profero. Non mirum quod me persecutionibus turbet diabolus petegrius scurra vilissimus, si me cor proprium molester acerbius infuso: quæ cum ita sint: hæc prima sit & vltima sollicitudo: *Omni custodia serua cor tuum*. Ne consentiat, ficans inice. Si quid egeris nolens & inuitus corde reluctante, ne timueris, si motum habueris impudicum, si cogitationem vindictæ contra tuam ipsius voluntatem, nullus hic est scrupulus faciendus: cum enim ex corde non proveniat, illi consentiendo non à malo est. Non ego operor illud (ait D. Paulus) sed quod habuit in me peccatum. Concupiscentia, malaque naturæ mea est, ex qua procedit, non de libero mei cordis arbitrio. Coniugio spectare Apostolum verba illa Domini ad Cain, quæ, quia per illa nostri dilucidè probatur libertas arbitrii, conantur heretici non solum ad sensus alienos sed & detorque peruersos: at tamen legitimam eorum dant interpretationem D. Ambrosii (D. Aug. b.) D. Chrysostomi. Incidebat Cain capite demisso, tristis, morosus, odio ac furore nimio in fratrem Abel exaceratus. O Cain (inquit Dominus) quid isto incedis modo? *Peccasti: quiesce. Sed subter te, erit aperitus iuuus*. Hoc verum: *Peccasti*: licet realiter ter esset in Cain peccatum completum, & odij rancoris in fratrem consummationem, proprie tamen hominis motus declaratur concupiscentia, quam D. Paulus peccatum nominat, non quia tale sit in se, sed quia ex primo profuatur peccato, ac præcipi quia peccatum trahit & inclinat ut exponit S. Concilium Tridentinum: eadem sibi verba assumens Doctoris Angeli, illa sic interpretantis: q. d. vae tibi Cain fratri: idcirco namque video motibus agitari peruersis: mala quos in te concupiscentia suscitatur eadem fratrem machinata: comprime illam, illam refræne, ne illi voluntate consentias: *Quiesce*. Noueris, te velut Dominum posse refricare concupiscentiam, eiusque motus comprimere male compositos, & appetitum detinere sensualem, hoc quod si feceris, nihil tibi nocebunt. Huic conformiter expositioni legit Tragus Hierosolymitanum: *In manu tradidi potestatem concupiscentia tua, in dominare ei, sine ad bonum suum ad malum*.

Hoc

Hoc ipsum expendit, quod D. August. confiderauerat: quod idem verbum ex ore Saulis processerat, dum à Samuele obtransgressum Dei mandatum, argueretur quod ex ore Davidis dum etiam precepta Nathan ob commissum accusaret adulterium: *Pecunia Domini*. Vni nullam alteri maximam attulit vitiositatem, ob cordis vitiosaque differentiam. Eodem modo notat D. August. eadem confessione veritatem à demonibus & D. Petro Christum fuisse collaudatum: *Tu es Christus filius Dei* vincti demones autem reprehensi, coactique vt sicerent: *Inereptans non sinebat ea loqui*. D. autem Petrus celebratus & ad supremam euectus Ecclesie dignitatem, cui sic saluator: *Beatus es Simon Bar Iona, quia caro & sanguis etc.* Cor enim Dominus inspiciebat, eius affectus, quodque de illo promanabat: Hoc namque Dominus intueretur, iuxta veredictum illud Spiritus S. *Dens creauit de terra hominem*, & secundum imaginem suam fecit illum etc. *Resus oculum suum super corda eorum etc.* Deus & diabolus sibi opponuntur, & ambo super cor tuum ponunt oculos, sibi illud ambiedo: qui enim tuum possidet cor te habet suum. Quid non agit diabolus, vt tuum sibi cor acquirat? quot blanditiæ quot promissæ quot offert vltionis delicias? Refert Plinius, a. ex quo sumpsit D. Isidor. b. lapidem inueniri pretiosum nomine Draconiam, seu Draconium graeci dicunt Encardiam seu Cardiam, ex graeco nomine *καρδία*, quod cor significat: quia qua parte illum insperis cordis præfert figuram Lapis est, quem fronte seu cerebro innatum gerit Draco, qui necessario cruentus est antequam moriatur: illo namque mortuo, dissoluitur & euanesceit, qui illum sibi cupiunt acquirere, dracones cibos offerunt odoriferos, quibus sagittatus obdormit, quo nanciscuntur illum percutiendi opportunitatem, ita vt sensibus perturbetur, extrahi nique lapidem. Hæc demonis astutia: tuum sibi cor, dum viuus, appetit, quod merendi, vel demerendi tempus nouit esse præstitutum: in eum finem tibi cibos, quibus obdormias, & in focordiam labaris, offert, delicias, voluptates, esum, potum. His prodigijs lucratus est cor, quimmo & ipse David. Prospice, tibi serua cor tuum: hoc namque maxime tibi est momentum.

His toties repetitæ mirabiles in nostrum cōmodum nitentur instructiones. Primæ, quam die cinerum expendimus, præ ceteris Deo placeat, cordis affectum, si per quod desigat principalem, liter oculos, ex D. Gregorij sententia: *Non pensat*

Deus censum, sed affectum, & non quantum sed ex quanto. Prout aperte constat ex duobus illis minutis, à vidua puerperula Dei templo consecratis. Secunda: quam Theologorum Doctor proponit D. Tho. obedientiam ceteris virtutibus moralibus palmam eripere dignitatis: per illam etenim cor hominis ac voluntas Deo resignantur, quo nihil ipse habet optatius. Ad Obedientiam confirmationem sententiam adducit D. Gregor. in hæc verba: *Obedientia iure victimis tibus mori præponitur, quia per victimas aliena caro, per obedientiam vero voluntas propria mactatur*. Unde etiam quacumque alia virtutum opera, ex hoc meritoria sunt apud Deum, quod sunt, vt obediatur voluntati diuinae, Et hoc innuit propheta Samuel in obediens Regi Sauli, dum ait: *Melior est obedientia quam victimæ*. Nullum inter vetera sacrificia sic caput extollit, vt illud Abraham. Cui Dominus: Abraham, sacrificium à te reposco mihi consecres, aliudque iustum, quam dilectum tibi, vt iungamque filium Isaac, quem tu immolabis, tu occides, tu super altare dedicabis in holocaustum, in cineremque consumes: Tolle filium tuum unigenitum, quem diligis Isaac, &c. Hæc cum emphasim verborum plures expendunt SS. Patres: at meo iudicio, nullus propius scopum attingit, quam D. Ephrem (de quo alijs dicendum) vbi licet inneri, possibile non fuisse, vt grauiter tribus maiorisque ponderis verbis loqueretur & Isaac Deus Abraham, nec huic esse comparata: da sacrificia quælibet magna nobis à S. Spiritu descripta, ne quidem illud Salomonis, quod die consecratio is templi collocata in eo arca Domini, obediens Domino consecratur: viginti duo milium bouum, & centum viginti milium ovium, quod nisi Dei ipsius ore promeretur, omnibus haberetur incredibile. Abraham vt verus obediens, actutum opus aggreditur, filium tollit, triduum profectus iter, gladium quo caput discindat, femore suspendit, ignem quo filium exurat, gestat manibus: attende, precor quibus cor eius modibus in diuersa raperetur. Ascendit montis fastigium, altare edificat struem lignorum disponit, ligat filium, ne motus edat sacrificio contrarios, enssem stringit, brachium ictui attollit. Ad est Deus Abraham Abraham. Quis me vocat? Ego Dominus: sufficit, sufficit, mitte gladium in vaginam, iam enim, quod intendebar, peractum accipio. Domine, nonne patri filium Isaac immolandum præcepisti? Nequaquam; sed cor suum, suamque voluntatem, quo peracto sacrificio, placet oblatio, iam suum mihi cor augulatur, suam reddidit, immolantque voluntate Vbi

D. Chry-

D. Chrysostom. Consummata hostia ex mente Patriarcha: Deoque gratissima. Hoc sacrificij genus maximi facit Deus. Sacrificium Deo spiritus contribulans. Hoc ipsum est, quod laudibus extollit mirificis, quod tantis remunerat beneficijs, ut euidenter ostendit dum ait: *Per memetipsum iuravi, quia fecisti hanc rem: q. d. inquit D. Chrysostom. Ego voluntatem coronare soleo, & propter mentem premia praesto &c.* Hanc magnifico voluntatem, cor aestimo, cor requiro, cor exopto. De his omnibus fusè altis tractauimus varijs adductis doctrinis, S. Scripturae locis, Pa-

trum sententijs, nec non historijs: sed illa maxime quam enarrat D. Gregor. de S. Episcopo L. 1. c. 10. Fortunato plenissimam admiratione. Omni iustitiae cultodia, tota diligentia custodi cor tuum, ipsum esse attendas tuæ radicem perditionis: causamque damnationis: preces tuas cum Dauid, ad Deum dinge, postula: *Cor mundum creauit in me Deus: illud si mundum fuerit, munda erunt & manus tuæ, & opera, mundaque facies utraque in hoc mundo per gratiam, quibus gloriam consequatis æternam, Amen.*

Tract. 2.
n. 38. 6.

S V M M A R I V M

HOMILIAE VIGESIMAE QVARTAE SEQVENTIS.

a §. 1.

b §. 2. 3. 4.

c §. 5.

d §. 6. 7. 8.

e §. 9.

f §. 10. 11.

g §. 12. 13.

h §. 14. 15.

i §. 16. 17.

k §. 18.

l §. 19. 20.

m §. 21.

n §. 22. 23.

o §. 24.

ROPNITVR nobis in Euangelio Saluator noster, ut fons salutis, domum ingrediens Petri, eius socrum, aliosque plurimos infirmos pristinae restituens valetudini. *a.* Sex articulis distinguitur. Primus: circa Petri personam, qui primo in statu vixit coniugali, & deum coelibatus. In hoc docuit, tales esse debere sacerdotes Evangelicos. *b.* In illo vero sanctos esse posse coniugatos. *c.* Secundus: domum loquitur Petri, quam deserta Synagoga, Christus ingreditur. *d.* Tertius: socrum narrat in domo Petri febri- citantem, nulla namque domus in mundo gaudet à morbis libera. *e.* Quartus: infirmitatis describit qualitatem, quæ socrum detinebat: *Tenebatur. f.* Erantque febres ardentissimæ: proprium, infirmitatum animæ symbolum. *g.* Quintus: Redemptorem habet, curantem infirmam, precibus amicorum eius adductum. *h.* & aliorum discipulorum (est enim efficax sanctorum oratio. *i.* maxime verò totius communitatis) *k.* quam manibus apprehendens sanauit. *l.* Sextus: concludit alios quoque curatos à morbis infirmos, impositis singulis manibus Saluatoris. *m.*

§. 1. Discurret Christus, ut fons hortorum, de quo sponsa, salutis illos rigans fluentis.

§. 2. Socrus Simonis. Enerit licet D. Petrus vxoratus, nostris tamen sacerdotibus, ob sacrificij, quod offerunt, puritatem, vxoratos esse non permittitur.

§. 3. N. stris conuenit sacerdotibus esse continentes, ut signatur in nuptio Iacob, qui emar- cuit, & undis Iordanus, quæ cursum suum suspenderunt.

§. 4. Oportet sacerdotes esse continentes, ut se totos Deo censerent. ut Hieremias & Ezechiel, nec non Egyptiorum sacerdotes,

& sacerdotisse.

§. 5. Sacerdos non alios filios habeat, quam pauperes, qui in illis nidificent, ut cecinit Dauid.

§. 6. Inter Apostolos, solus Petrus vxorem habuit, at illam dimisit, sicut alij postmodum, quorum vxores dicebantur Episcopa & presbyteræ.

§. 7. Status matrimonij sanctus est potestque matrimonio iunctus sanctus euadere: ut Enoch, Noë Abraham, Moyses &c.

§. 8. Agat coniugatum id quod precepit. Ap- p- lus, videatque quid egerit Noë.

§ 9. E-

- §.9. Egressus de synagoga. Christus egreditur de synagoga, Petrusque domum ingreditur, scilicet Ecclesiam, domum salutis.
- §.10. Socrus autem Simonis tenebatur. Nulla sine defectibus congregatio, nec scandalizet ex sanctorum quibusdam defectibus.
- §.11. Nulla in terra domus, sicut nec in Aegypto, sine doloribus, qui extiment, & iuste talem creauit Deus hunc mundum.
- §.12. Tenebatur. Infirmis tenebatur homo detinetur: sue pb humilitate, ut D. Paulus, aut vi suo sistat in itinere, ut Antiochus.
- §.13. Tenebatur. Illi, qui te rogat, ut pro febris intercedas liberatione, illud responde. quod Dominus Paulo, & Paulus Timotheo.
- §.14. Magnis febribus. Anima tenetur infirma febribus amoris inordinati: hic namque malus est ignis, de quo D. Ioannes.
- §.15. Magnis febribus. Quando febres magnae sunt, ipsae tenent infirmum, & rabiante excitant sitim, sicut in Theotimo.
- §.16. Licet infirmitas peccati talis sit, ut ea meritum perdat, rogandi Deum pro salute, illam a Domino sancti sua impetrant intercessione.
- §.17. Rogauerunt illum. Intercedunt sancti pro parentibus suis, & patria, ut Moyses, Abraham, & Hieremias.
- §.18. Rogauerunt illum. Efficax est oratio sanctorum, qua Deum ligat, ut in Elia patet: & eorum nobis opus est intercessione.
- §.19. Praclarum idem probatur exemplum Abraham & Lot, quae hanc ob causam particulariter a Spiritu S. referuntur.
- §.20. Habeto Sanctos particulares. quibus afficiaris, quorum intercessio tibi valeat, velut illa Onia Heliodoro, & D. Nicolai Tribunus.
- §.21. Plurimum refert, filias vestras tradere Dei famulis uxores.
- §.22. Rogauerunt illum. Magna vi polles oratio communitatis, ut patet in D. Petro & Paulo.
- §.23. Stans super illam. Cum Dei manu, tua quoque in tuam requiritur salutem.
- §.24. Apprehensa manu eius. Manus Saluatoris & infirma confluunt, ut ipsa resurgat incolumis: vestra namque in tuam requiritur salutem: & quantumlibet boni fecerit, ex illa pendet virtute, quam illi Redemptor contulerit.
- §.25. Singulis manus imponens. Imponunt manus suas Confessarii singulis penitentibus in particulari illos curaturi.

HOMILIA XXIV. DE SOCRV SIMONIS.

Tertio die Iouis Quadragesimae.

Egressus Iesus de Synagoga, introiit in domum Simonis & c. Luca 4.

DESCENDIT nobis hodie perillustis Euangelista Lucas Christum Salvatorem in ciuitate Capharnaï, tot miraculis, tot prodigijs actibus cornuscantem, ut ex illis non minorem partem Nazarenus contraxerit inuidiam: Hieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

qua de causa formatam illam in Christum struxerunt querelam, quam die Luna praterito intelleximus. De monte descendit Redemptor noster, in quo solemnem illam habuerat conuersionem, qua legis Evangelica, vitæque Christianae prima iecit fundamenta, postmodum ad montis radices leprosum mundauit, in praedicatione

Qggg

caræ doctrix confirmationem. Inde diuertit Capharnaum, ad cuius ingressum solo verbo languentem Centurionis seruum salutem restituit incolumem: Filium principis Syriagoræ mortuam ad vitam reuocauit. Ingressus ciuitatem hominem à nefario vexatum spiritu liberauit, signis adeo manifestis suam supra cunctas legiones inferni declarans potentiam, ut praesentes in admirationem raperet vehementissimam. Egreditur inde, domumque subintrat Simonis, ubi foras eius febribus aestuabat ardentissimis, & rogantibus pro illa cunctis, apprehendens manum eius, adeo saluam in pedes erexit, ut exemplo Christo potuerit cunctis discipuli: ad mensam cibum potumque ministrando deservire. Quo diffamato miraculo, narrante Euangelista, cuncti ad domus iannæ confluerunt: *Erat omnis ciuitas congregata ad ianuam.* Vt verò audierunt Christum ibidem moram aliquam trahere, confestim innumeros ægros, & vexatos à spiritibus immundis illuc adduxerunt, ipse verò, ut manus suas salutaris fontes esse demonstraret, suas singulis manus imponebat, dicto citius sanabantur omnes, & à demonibus oppressi liberabantur. Demones tantam experti potentiam, cui nequibant obistere, corporibus existentes, exclamabant: Verè tu es filius Dei: Verumtamen illis Saluator silentium imposuit, nec ab aliis voluit illos audiri: hæc namque est (vt testantur Diuus Hieronymus & D. Cyrillus Alexandrinus) poena legitima mendacis, illum vera licet profertentem, non auscultare. In tanta multitudine salutis, dolendum esset nos illa priuatos ingemiscere. Suae ipsam gratia nobis Dominus libens communicabit, si illam intercedente cælorum regina Maria virgine posulemus, eandem salutes: *Aue Maria.*

§. 1. *Discurrit Christus, ut fons hortorum, de quo sponsa, salutis illos rigans fluens.*

Diuinam censuit esse verborum hyperbolem D. Ambrosius, quem secutes est Diu. Augustinus, b qua sponsa cælestis declaratur & describit exercitia, modosque procedendi sponsi sui cælestis: *Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.* Non abnuo, quin communiter SS. Patres hæc grammata, verba dicta intelligant à sponso de sponsa: sed præfati duo Patres, illa dicta censent modo opposito: nobis autem hoc sufficere potest, cum

D. Bernardo sufficiat, cum ipse de seipso dicat: *Ab his duobus columnis Ambrosio & Augustino, D. Bernardus mihi crede, distille auellor.* Sponsum igitur cælestem sponsa describit cælestis: *Fons hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ impetu fluunt de Libano.* Libanus mons est altissimus, unde semper nivibus cooperitur: quæ de causa (teste Diuo Augustino) Libanus appellatur, id in illis est candidus. Hinc emanat celestis ille fluus, sicut Iordanis, qui de duobus oritur fontibus ex preterito ipso desluentibus, nomen vni Ior, alteri verò Iordan, quibus in vnum coniunctis nomen conperitur. Hic ex monte deorsum defluit, & ad pedem usque profundi demergitur stagni, quod puteum appellatur, & aquarum viuentium esse perhibetur: eo quod illo aqua profuit in terras inferiores adeo viuæ, ut semper fluere videatur. Hæc de causa eodem in loco plures coluntur homines, & mirabile visu est, qualiter fons ille cuncta præterfluat viridaria: in hoc enim insit, fons Libani, cuius vitæ amoremque reddit vt Maum & de hoc alio, vitam fructiferis mille tribuens arboribus, herbis non minus saluiferis, quam o-bellis, deniferis, quo fructus germinant, excolebuntur adeo, quales videre licet in iustis telluris exploratoribus, qui gratissimas vias, fœcus & magnanimitate inde detulerunt in apertum regionis illius fecunditatis argumentum. Verum certe dixerit, hæc omnia minime creata fuisse, nisi ut nobis fontis huius symbolo, viâ ea describeretur, cuius aquas multo feruentius, quam illas de cisterna Betlehem, David gustare desiderat.

Quinimo hæc ex ratione sponsum sponsa considerans, illum per has iactabat ipsa delinatum. Dilectum suum in montis cacumine perpendit, in quo nos illum ostendit Euangelista Matheus: *Ascendit in montem.* (Nato quod Matheus dam suspendit Diu. Hieronymus & inter illos in eum amicum sibi Chromatium: montem hunc censentes fuisse montem Oliueti: hic enim quem Christus prædicaturus ascendit situs erat (inquit D. Hieronymus) mons Thabor (ita sentit D. Bonaventura) vel mons alius altior in Galilea, non procul à ciuitate Capharnaum, sic opinantur terræ sanctæ descriptores. Beatus Adriani, qui testatur in eius fastigio petram esse, in qua Saluator sedet, quæque sibi in cathedram erexit, eaque de causa non minoris æstimandam nec ipso quoque cælo minus felicem.

II. In hoc monte dilectum sibi dilecta contem-
platur, qui licet non fuerit Libani, non illo ta-
men minus refulsit, non minus candidus, non
minus splendoribus celestibus illustris, ex tan-
ti Domini præsentia, qui candor est lucis æter-
næ, & sine macula speculum. Illum attende ut
fontem diuinum, qui riuos aquarum diuinæ sca-
turit sapientiæ perfecte quod per vatem promi-
serat illud implens: *Aperiam in supinis collibus
flumina.* Inde aquarum cœpit fluere riuus ines-
cabilium, cum hic os suum aperuerit, & eorum-
dem cœperit gurgites ebullire. Riuus hic de
duobus oritur fontibus, vno sapientiæ scilicet
diuinæ & increatæ, alio verò creatæ in anima
sua, quæ ipsam infinites excubat Cherubimorum
sapientiam, qui ex hoc nomen sortiuntur, quod
scientiâ plenâ censeantur.

III. O quis hoc in monte fons scaturit, pleniori
gurgite, quàm ille paradisi: hic enim ad qua-
tuor solummodo regionis partes aquas diffun-
debat largissimas, hic autem ad omnes: hic nâ-
que Dominus resiciens os suum aperuit diui-
num, cœpitque aquas effundere in ea nunquam
visas regione: beatitudinis enim erant aquæ
quas in mundo nullus hactenus intellexerat, il-
las dispersit pauperibus spiritu, mansuetis, lu-
gentibus, eluculentibus & sipientibus iustitiam
&c. Inde descendit, & descedente per decliuiam
montis flumine, ad pedes eius sistit impetum, &
quasi stagnum composuit, si namque in mon-
tis supercilio fons videbatur hic puteum esse di-
xeris: vnde & propriè *Fons & puteus* appella-
tur.

IV. O cœleste mysterium, quod nobis diuinus ex-
ponit Euangelista, dum ait: Christum de monte
descendisse, ad cuius substitit radice: hic vel-
ut in stagno copiosas doctrinæ ac salutis effu-
dit aquas: *Descendem de monte fons in loco cam-
pestri.* Sicque se res habuit (inquit D. Ambrosi-
us) nec dissensit D. Augustinus: ut Christus in montis
vertice prædicaret Apostolis, vnde fuit ea con-
cio sublimior: ad radicem eius, turbis prædi-
cavit minus perfectis & eruditis, vnde nec ser-
mo profundior. Hic fons ille substitit, velut in
stagno ac puteo, hic doctrinæ cœlestis & salutis
fluenta effudit abundantius, quotquot enim ac-
cedebant infirmi, solo viuifico suo contactu sa-
nabantur omnes: Quocirca: *Omni turba quæ ebat
eum tangere: quia virtus de illo exibat & sanabat
omnes.* En tibi fons, en puteus, ac non aquarum
stagnantius, sed cuius erant aquæ viuæ, adeoque
copiosæ, ut per omnes defluerent hortos, omnes

que viuificarent: ut enim descendis, occurreret
proso, quem ab immunditia purificauit. Hinc
Capharnaum versus proficiscitur, ad cuius
introitum, domum Centurionis cœlestis aqua
verbi irrigauit, salutemque famulo iam spiritum
agenti restituit. Inde fons ad principis Synago-
gæ domum defluit, in qua plantæ omnes emar-
cuerant, præ nimia tristitia, ex immatura mor-
te, arboris pulcherrimæ filia nempe principis,
illique vitam reparando, domum totam velut
Aprilis tempore vernans pratum floribus resper-
sit exultationis. Ex hoc loco fons ad Synago-
gam cursum suum deflexit, hic pleno gurgite
doctrinæ effudit riuulos, hominem dæmonis e-
ripuit potestate, idque tam præclaris circum-
stantiis, ut hortus ille bonorum spe cœlestium
totus reuiuifceret. Tandem in domum dimanat
Petri, arborem hic offendit grandævam quæ fe-
bris ardore nimio æstuans exarescebat, locrum
scilicet eiusdem Apostoli febricitantem quæ a-
quâ vitæ respersa in tantam conualuit salutem,
quantam nunquam se habuisse lætabatur. Nec
hic fons defluit, at innumeris accurrentibus in-
firmis, illi manus imponebat salutiferas, & fon-
tis instar omnia profuse irrigans, nunc ad il-
lum, modò ad alium: *Singulæ manus imponens sa-
nabat omnes.* Optime dicere licuit D. Petro ad
huius fontis encomium: *Quis pertransiit benefa-
ciendo & sanando omnes.* In tanta salutis aqua-
rum vbertate, faxit Deus, ut ad animam ius-
tam vel vna depluat gutta, & si ex nobis
non sit defectus, integri profluent aquarum
torrentes, illos enim Italias addidit Euange-
licus, eis qui se fruendis illis debite prepara-
rent: *Haurietis aquam in gaudio de fontibus Sal. Is. c. 12. i.
uatoris.* Huius igitur diuini fontis profluuium
attendamus.

§. 2. Socrus Simonis. Fueris licet D. Petrum
exoratus, nostris tamen sacerdotibus, ob sa-
crifici, quod offerunt, puritatem, exoratos
esse non permittitur.

E Gressus Iesus de Synagoga introiit in do-
mum Simonis: socrus autem Simonis teneba-
tur magnis febribus. Statim in huius hi-
storiz principio (monet D. Hieron.) mireris ab
Euangelista suppositum Diuum Petrum fuisse
conjugatum: si namque socrum agnoscebat,
vtrique mulierem habebat: *Agnosco Petrum mari-
tum* (inquit Tertullianus) per socrum: Quid hoc?
Nonne

Qq q q

Nonne Dignus Petrus sacerdos, & Episcopus, imo, & omnium caput Episcoporum? Si hic igitur uxorem duxerit, & cur alij sacerdotes & Episcopi non ducunt uxores? Hac ratione nixi suam euderunt hæresim Vigilantius (quem D. Hieronymus potiori iure vocandum censet esse Dormitantium) nec non sacrilegus Iovinianus; voluerunt hi sacerdotes in Dei Ecclesia esse debere coniugatos: estque hæc vna hæresis fundamentalis, melius dixerim non fundamentalis, Lutheri, Calvini aliorumque nostri temporis hæreticorum, quorum ore daemon infernalis ad memoriam obliuioni traditis reuocauit ipse blasphemias.

Ep. 35. ad
Riparium
aduersus
Vigilan-
tium,
Lib. 1. con-
tra Iovin.

I.] Primum namque inferunt in lege veteri sacerdotibus habebant uxores, filios procreabant, et tuncque illi legis Evangelicæ figura sacerdotum. Non perfecte figura videretur adimpleri, si figuratum figure non responderet. Virgent, manifestum est, & negari non potest, Apostolos primos fuisse & perfectissimos Ecclesiæ Dei sacerdotes, ad quorum perfectionem accessit nemo accedet nemo; & hi omnes ex opinione multorum fuerunt vxorati. D. Ambrosius vniuentur ex ipso Ioanne. D. Clementis Alexandrini opinatur D. Petrum, & D. Philippum, vtrumque uxores duxisse sed & filios genuisse, quod & D. Paulus ad Euangelij prædicationem profectus secum in comitatu duxerit uxorem, insuper & cæteri Apostoli: quia & sic illa Pauli verba interpretatur: Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi, sicut & cæteri Apostoli? Omnes Apostoli excepto Ioanne, & Paulo uxores habuerunt, inquit D. Ambrosius. Apostoli multos vxoratos in Episcopos consecrarunt; & D. Paulus nihil aliud requirit, quam ut ille qui in Episcopum est assumendus sit vnus vxoris vir.

In c. 11. ad
Corinth.
Lib. 3.
Sicrom.
med.

1. Cor. 9. 5. D. AMBR. In c. 11. 2. ad Cor. Tom. 3.

1. ad Tim. 3. 2.

Ad Rom. 6. 2. 23.

II.] O caput cerebro vacuum, Ioviniane (respondet D. Hieronimus) stultos balcerones hæreticos talia effutientes. Quid igitur nullane inter veteris nouæque legis differentia? sacerdotes eo fine instituti ut (teste Apostolo) ut offerant dona & sacrificia: Omnis Pontifex ex hominibus

assumptus constituitur in hi, qua sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia. Quocirca seruata proportionem quale est sacrificium, talem conueniat esse sacerdotem. Quæ dicitur mihi in lege veteri legis oblata sacrificia? Agnos, oues, capras, arietes, tauros, vitulos &c. Tanto sacerdotes illi sanguine rubebant animalium, tantis intestinis, ventriculis, adipibus manus eorum replebantur, ut laniationes potius quam sacerdotes esse viderentur: semper inter carabos, trullas, ollas, craneculas versabantur, ut coquos esse iudicares: tantumque erat coquinarum numerus utensilium, quantum nec supremus terra Monarcha possidet: Quid mirum si illi qui nihil præter carnes & animalium tractant sanguinem, mulierem in matrimonium receperint? Legem illam nominat Apostolus carnalem, de eius sacerdotio, ac sacerdotibus faciens mentionem, eos dicit constitutos, secundum legem mandatis carnalis, id est: de causa dei (docente Doctore Angelico) in illum locum quia quidquid illis mandabatur agendum carnem sapiebat, nisi carnem tractabant, carnes circumdabant, mundabant offerant: Explicet hoc nobis D. Chrysostomus, quid est mandatum carnalis? Circumcide (inquit) carnem, unge carnem, lava carnem, munda carnem, tonde carnem, alliga carnem, nutri carnem, satiare carnem. bona rursum quænam? Lac & mel carni, pax carni, alimentum carni: Vide & Apostolus suas iustificatones, appellat Iustitiam carnis. Quid hoc mirum, si talibus sacerdotibus, negotia carnis, carnesque matrimonia concedantur? Nihilominus illos stricto Dominus limite continebat (suntque sacerdotes namque sacerdotis matrimonium cum virgine tantum, & semel tantummodo fieri permittitur: prout ex professo notat D. Hieronimus. & illo anterior D. Cyprianus. varijs S. Scripturæ locis idem prout confirmans) eorumque cum suis vxoribus conuersatio tanta fieri debebat cautione ut quod tuncque diuino cultu detinebantur impediti, pluribus diebus ab vxoribus continentes abstinuerent. Illis quibus competebar ascendere altaria illa illa litare sacrificia, pauca grana adole-re incensi, ad hoc tantum, sub pœna capitis præcipiebat Deus, ut mundi à mulieribus pluribus ante diebus his interessent seruirentque ministris. Adde: quicumque ad altare ministraturus accedebat, ex legis mandato, tunica lineam carnem suam constringebat in eius signum continentie, quam pro illius temporis instituto Deus ab illis exigebat.

Verum enim vero hic in noua lege, quale, Nouum obsecro, contingunt manus sacrificium facere: gaudet

fimo operatus est sanguine: qui in illis latebat, certo quodam modo peragit in suis manibus Sacerdos, ex pane & vino, quæ suis continet manibus consecranda.

XII.
Sacerdo-
tis Evan-
gelici
puritas.

His concessis atque, quanta fulgeat oportet Sacerdos puritate. Est Spiritus S. cœli totius purissimus. Est castissima Virgo totius mundi purissima, qualis igitur esse debet, qui vices locumque obinet utriusque, qui sanctum præfere Spiritum, qui ut loquitur D. Ambrosius electæ munere fungitur virginis, idque non semel tantum, ut illa, sed diebus singulis: Pura igitur sit mens, pura cogitatio: quia sacrificium purum est. Si ad contrahendum caprum, arietem, ovem, bonem, multorum dierum exigebatur munditia, & in illis à proprijs ac legitimis vxoribus continentia, quæ tanto sacrificio, quæ tantis contingendis parabitur munditia Sacramentis?

Li. x. c. i. v. a
Iona,

Religiosa fuit illa Sacerdotis (teste D. Hieronymus) Achimelech præcautio. Accedit David suis stipatus militibus, sed fame languens: obsecrat: Nobis porridge per animam tuam, panes ad vescendum, fame deficiamus: Laicos inquit Sacerdos, panes nullo habeo, sed tantum propositionis. Erant autem hi maiores ab ipsis co-

XIII.

David ab
vxoribus
mundus,
ut pani-
bus ves-
catur pro-
positio-
nis.
2. Reg. 21.
4.

cti sacerdotibus, qui per singulas hebdomadas in altari coram Deo stantebantur, illos iam e- duos ad finem hebdomadæ tollebant, ponebantque recentiores. Illos igitur nobis elargire, precatur David, at sic cum Sacerdos interro- gat: Si mundi sunt pueri, maxime à mulieribus? Alius textus legit, Ab vxoribus; de illis etenim certum est loqui Sacerdotem: qui utique scie- bat, quod David in comitatu suo, multo minus in hac occasione mulieres non circumduceret leuiore, vitioque deditas libidinoso. Insuper tibi notandum, quod tanta David necessitate premebatur, ut, sicut Saluator noster aduertit, nulla lege coarctaretur, illoque tempore licuisse mi- litibus talem quoque panem arripere, ut illa se- necessitate liberarent. Mirum, quod ad talis es- sum panis, quem sanctum habebant, tempore extremæ necessitatis, tanta requireretur mundi- ties, rerum nominatim carnalium, ut illum co- medere non permetteretur illi, qui propriam cognouisset vxorem, quid dicendum, de eo qui scortum? Qui adulteram? Quamò igitur erit convenientius, ut ad celestis huius panis sump- tionem, omnes mundi sint Christiani, & ad dignam communionem à proprijs abstineant vxoribus? Potro si hoc in illis requiramus qui vno tantum die illo vescuntur, quid de illis sen- tiendum, qui paucum hunc præparant, pinunt,

disponunt suisque continuo tractant manibus, nec illo tantum saturantur, insuper & offerunt in sacrificium mundum, ipsoque cœlo splen- didius: Omnino sint illi purissimi, & à mulieribus alienissimi.

Nolim omittere singularem illam D. Ambro- sio annotationem huic propositio congruam. Memento, inquit, illius leprosi, quem diximus à Christo ad montis radicem mundatum, quem cum diuini vi verbi sui à lepra curasset, illi præcepit: Vade, & ostende te Sacerdoti, & offer ma- nus tuam, quod præcepit Moyses &c. Idem conti- gisse narrat D. Lucas & alij decem, qui pro lepro- corporis munditie Christum interpellantes, hoc precibus accipere mandatum: Ite, ostendite vos Sacer- dotibus. Ut quid Domine, iam à te mundatis tota- præcipis, ostendant se Sacerdotibus? Nonne ex- pediret, eo tenderent adhuc immundi, & in eo- rum mundarentur præsentia? Nequaquam (in- quit D. Ambrosius) qui namque se siltere debet Sacerdoti, passerem oblaturus, qui pro leprosi offerrebat emundatione ratio suadet, ut ad eum accedens, iam sit emundatus: ut nouerit Sa- cerdos cum ille ipse sit, qui offerre tenetur sa- crificium, quam se mundum esse cõueniat. Por- ro si hoc in talibus cum sacrificijs, tum Sacerdo- tibus requirebatur, quid de nostris iudicandum? Audite D. Ambrosium: Vide Sacerdos, si mundus eos, qui ante fuerant leprosi, Christus tibi occurrere Sacerdotibus, quanto magis ipsum comenit esse Sacerdotem.

§. 3. Nostris conuenit sacerdotibus esse continentes, ut signatur in nervo Iacob, qui emar- cuit, & vndis Iordanis, quæ cursum suum suspenderunt.

Svtiliter expendit Abbas Rupertus in hi- storia Iacob illud, quod Angelus nervum in femore Iacob tetigerit, qui confestim emarcuit, quod particulariter refert Spiritus S. Toto noctis silentio cum Angelo Iacob lucta- batur, & hoc vnicui præcedebat, suam illi Ange- lus impertiret benedictionem. Illucescente au- rora, ait illi Angelus: Dimitte me. Absit hoc, respondit Iacob: Non dimittam te, nisi benedixe- ris mihi. Pergratum est mihi, quod postulas: Ego tibi benedico, & loquens pariter & faciens, ex- tendit manum: Tetigitque nervum femoris eius, qui statim emarcuit. En tibi quod petisti, pro li- bitu mea modò potire benedictione. In cuius symbolum tibi hoc dico: A modo nō vocaberis Iacob.

Jacob, sed Israel erit nomen tuum. Cæpit Jacob incedere, & ecce claudicat. Quæ igitur est ista benedictio, diuine Spiritus, non benedictio sed censenda videtur maledictio; & Jacob potius maledictus, quam benedictus? Mystrium non capis (inquit Rupertus). Luctabatur cum Deo populus Iudaicus, sacrificijs & orationibus: talis etenim fuit lucta Jacob cum Angelo. Lachrimis & orationibus, & hoc à Deo contendebat, diuinam nempe sibi conciliare benedictionem: hoc est, vt ille in mundum veniret, per quem omnes gentes benedicerentur, de quo iam præsentem, cantandum esset: *Benedixisti Domine terram tuam*. Hæc benedictio concessa est oriente aurora, hoc est in aurora legis gratiæ, quæ in sacris litteris aurora nuncupatur: veniens enim filius Dei in mundum, & homo factus omnem gratiæ & gloriæ. nobis tribuit benedictionem: *Benedixit nos omni benedictione spirituali in celestibus in Christo*. Verum cum tali pariter benedictione, decreuit, vt qui illum brachijs, manibusque complectitur, quique cum illo foriter luctatur, illucescente aurora, exarante femoris nervo, claudicat. Proh altum mysterium, & mirabile Sacramentum!

Femoris nervus in S. pagina, matrimonium, seu generationem prænotat. Ita pater fidei Abraham, quo significaret, ex femine suo Christum nasciturum, præcepit Eleazaro domus sue œcono-
mo, vt posita manu super femur suum, velut altare sacrum, præstaret ieramentum. Apparente igitur aurora, Angelus impertiens Jacob benedictionem, eius femur tetigit, & exaruit: q. d. qui manibus Verbum æternum continebant, de nocte, hoc est in vmbis, vt in animalibus sacrificiorum, vt figuris, non refert, quod de filiorum agant generatione, sint vxorati, illique rei intendant animum: illi vero, qui idem verbum splendente aurora legis gratiæ manibus debent contestare, quique ad hunc effectum benedictione sunt consecrandi singulati, tantum abesse debent, à tractandis, nutriendis, generandisque filijs, quasi femur illis esset, arefactum, dico, mysterio mirabili: hoc namque nomine Spiritus Dei appellat continentes: *Lignum aridum*. Quam longe conuenit abesse ab operibus carnalibus illum, qui totus huic studere debet, vt secum, sibi que vnicum habeat Patris æterni verbum linguam illam, qua tanto illi corpus adaptat sacrificio? manus illas quibus illud sustinet: oculos illos, quibus illud intuetur, os

illud, quo sumit, pectus illud, quo recepit? *Pura sit mens, pura cogitatio quia sacrificium purum est.*

Si placeat hoc Ruperti subtile mysterium, placeat illud multo subtilius D. Hieronymi obij-
cienus Moyses vxorem duxit, filiosque genuit, legem Sacerdos nihilominus fuit eminentissimus, & à veterem, Deo electus; cur igitur nec tales sunt Evangelij-
Iosue no-
ci? Respondebo tibi, (inquit.) Si magnum atten-
das mysterium inter Moysen & Iosue. Nihil
omnibus apertius, quam Moysen legis veteris
vices, & personam adumbrasse: ita dixit Epulo-
ni Abraham: *Habent Moysen & prophetas*. q. d.
Iam legem habent, & prophetas. Et Paulus A-
postolus: *Regnauit mori ab Adam vsque ad Moy-
sen*. Nulli dubium est in vtroque testimonio
Moysen significare legem, Iosue figuram expre-
ssit Saluatoris, qui primo dicebatur. Osee, quod
idem est ac Iesus, id est Saluator; ipse namque,
vt ait Apostolus Iudas: *Populum de terra Egypti
saluans, in terram promissionis introduxit*. Nunc
ergo perpende, quid Iosue acciderit: suscepto
namque munere ducis supremi, & totius po-
puli regimine ad Iordanem accessit. Toto tem-
pore quo Moyses superuixit, fluxerunt aquæ
Iordanis, ac Iosue accedente cursum suum sus-
penderunt, nec fluxerunt, tanto stupore feceris
illius Gentilium, vt illo nihil amplius ipsos stu-
pescerit. Nostin? Ioviniane (ait) defluentes
aquas significare nuptias, matrimonium, opera-
que carnalia, quæ defluunt in mare amatum
quandoquidem, quæ cum gaudio, cantibus, &
iubilatione coeperunt, lachrimis, suspirijs, plan-
ctibusque terminentur? Illæ, quidem, fluxe-
runt, quo tempore Moyses regiminis habenas
moderabatur, hoc est, legis veteris tempore,
in eius ministris scilicet Sacerdotibus, ac vbi
præcessus adest Iosue, suadet aquitas, fluere
desinant, vique Apostolici matrimonij, nup-
tisque renuntient, itaque illud quod mundum
rapat in stuporem vehementissimum, vt recip-
sa factum agnouimus, quodque gentiles in
lege nostra Evangelica tantopere percellit, dum
vident in Christi Ecclesia, virgines puras,
continentes vitam ducentes Anglicam. Quod
si me tenuas intelligere (loquitur D. Hieron.)
finem vnicuique imponamus. Moyses vxor-
em habuit: quia in lege Moysi, hoc ageba-
tur; attamen dicto mihi, vbi Iosue coniuga-
tum inuenies? Sicut ergo legimus, quod Moyses, id
est, lex habuerit vxorem, ostende mihi Iesum. Nunc,
vel vxorem habuisse, vel filios, & si poteris demō-
strare videri me esse fatorem. Iosue, Saluator,
castus

IV. Moyses
veterem,
Iosue no-
uam sig-
nificat.
D. Hieron.
I. 1. contra
Iouian.
Tom. 2.
Luc. 16. 29
Rō. 5. 14.

v. 6.
V. Cursus
Iordanis
nuptias
de signat.

D. Hieron.

castus supervixit, in signum quod omnes Evangelici Sacerdotes teneantur incumbere, non curanda salutis plebis temporali sed spirituali quo supposito certum est, quod cœlibes illos castosque esse convenit.

D. Hieronymus hoc prosecutus argumentum de nona legis Sacerdotum cœlibatu, hoc adducit quod **D. Paulus** in Episcopo requiebat: **Oportet Episcopum irreprehensibilem esse**, sic enim explicat: **ut nulli vitio mancipatus sit. Unius uxoris virum, qui unam uxorem habuerit, non habet. Non duas in matrimonium duxerit. Sobrium, siue ut melius in Græco dicitur: vigilantem, id est: vigilantem.**

D. Hieronymus Pudicum hoc enim significat **σώφρονα**. Ornatum & castitate & moribus. Hospitalitem, ut imitetur Abraham & cum peregrinis, imo in peregrinis Christum suscipiat. Doctorem: nihil enim prodest conscientia virtutum fieri, nisi & credicum sibi populum possit instruere, ut valeat exhortari in doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere.

VI. Castitas culmen Qui cunctis his effulserit conditionibus commendabilis, bonus erit Episcopus, aptusque erit Sacerdos. Cur ergo non præposuisti: Doctorem, ad hoc enim ut doceat eligitur & Sacerdos & Episcopus? Minime sed hoc ultimo loco posuisti quia ad Doctoratus lauream accedere. supponit, primum, virtutum præcellere meritis; quibus si non emineat, male alios edocebit. Sanctifica me Domine, clamat David: ignosce delictis: Et docebo iniquos vias tuas. Progreditur ulterius

D. Hieronymus, & inferius illud enucleat **D. Pauli**: Spiritu ambulato, & desideria carnis non perficiatis: Caro enim concupiscit adversus spiritum &c. fructus autem spiritus est: charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.

D. Hieronymus Loquitur **D. Hieronymus**. Omnes spiritus, quasi solidissimum fundamentum, & sublime culmen continentia sustentat, & protegit. Idcirco ultimo scripsit continentiam: ea enim est, quæ ceteras fulcit, sicut culmen ædificium, hoc namque illud sustinet proinde & ultimo erigitur loco, quatenus ædificium concludat, illoque sustentetur ne collabatur. Decidat ab ædificii culmen in terram, & ceteri lapides collabentur.

VII. D. Virgo ut culmæ ædificii ultimo Ita notat **D. Bernardus** id quod de Christi discipulis refert **D. Lucas** quod Christo cœlo loco petente sublimia: **Reversi sunt discipuli &c. ubi manebant Petrus & Andreas &c. cum Maria matre Iesu.** Ut quid **D. Lucas** locum assignat ultimum Cœlorum Reginæ, si in quolibet bono semper prima præcedit? Ut declararet, quod ip-

sa virgo sanctissima culmen esset, quod Apostolicum concluderet collegium, omnesque sustentaret, proinde illi, velut culmini ædificii Iohannis ultimus assignatur. Eodē omnino hic modo continentia & castitati locus tribuitur potestatem. Quia sunt velut culmen sublime ceteras fulcientes virtutes, quo castitatis culmine corruebat, ceteras stare posse sit impossibile. Paternis laribus excedit non vnicus, sed primus filius, opibus affatim dices, multisque bonis ad saturitatem locuples: in salutem patitur castitatis, & continentia triste naufragium, illico curata quæ habuerat bona, pessumdari conspiciet: Consumpsit omnia vivendo luxuriose.

Hæc ea causa est (inquit **D. Hieronymus**) cur illæ dicerentur à Christo virginibus, quibus Symbolum præstitit Christus Ecclesie: **Infirmum est de Evangelio decem Virginum exponere Sacramentum quinquæ sularum, & quinquæ sapientum.** Hoc solum nunc dico, quod quomodo autem quæ ceteris operibus: **virginitas sola non saluat, si omnia opera nōque virginitate puritate, continentia, & castitate imperfecta sunt.** Exemplum proponere in ijs voluit Christus, quibus nihil aliud sit cura, quam adventum sponsi præstolari, qui nullo detineantur impedimento, ob hoc eos nominat virginibus: illæ namque sunt, quæ ab omni impedimento solutæ præstolantur. Modo clavis intelligemus, cur ratio suadeat Sacerdotes & Episcopos esse castos, esse continentes: eo quod partim ad illos spectet Dei legem proponere ut doctores, doctrina verò sanctitatem præsupponat absolutam in eo, qui legis proficitur scientiam, quodque nulla in eo virtus desideretur, & quia omnes sustentat continentia, hæc de causa convenit Episcopos esse continentes, sine hac namque, virtutes ceteræ vitio laborant imperfectionis. Partim quia se totos debent Deo consecrare, ut nullum obset impedimentum, quo minus tales sint, ut nihil ex his iussimis eos remoretur, quin integri Deo consecrentur. Ad hoc sint ergo virginibus, continentibus, castique Sacerdotes: **Qui sint sine impedimento Dominum obsecranda: Qui namque tales non sunt, mille turbinibus inquieti distrahuntur.**

§4. *Oporet sacerdotes esse continentēs, ut se totos Deo consecrent, ut Hieremia & Ezechiel, nec non Aegyptiorum sacerdotes, & sacerdotisse.*

Proter supradicta alias assignat D. Hieronymus rationes suo dignas ingenio. Prima sumitur ex actionibus, & functionibus Sacerdotum, fundata in doctrina D. Pauli Evangelici Sacerdotes Deo vacare debent, continuis instare orationibus, exercitijs spiritualibus occupari, ad sacrum esse expediti, diuiniq; laudibus distenti, nec non S. Scripturae studijs studiosius incumbere; tandem cum sint Deo consecrati, se Deo totos offerant necesse est. Hoc vxori iunctus agere nequaquam potest, quia eo ipso quo talis est (inquit Apostolus) magnam vi ipsius animæ, cordis ac sollicitudinis partem debet impendere mulieri aliam non minorem filijs, aliam familiaris negotijs, & tali distrahi sollicitudine qualem iure suo possidet status ille matrimonij: *Qui cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori & diuisus est.* His doctum pariter & congruum adduco D. Hieronymi argumentum; singulari quadam eloquentia verbis comprehendit breuioribus totum illud volumen à celebri philosopho Theophrasto: *De nuptijs* dictum. Quæritur num conueniat sapienti ducere vxorem? Et licet affirmatiue definiat, si mulier fuerit pulchra, diues, prudens, modesta, composita, taciturna, patiens, veræ sapientiæ amica, quæ eius nedum non impediat importuna studium, sed insuper sedula promoueat.

Regreditur tamen, (inquit D. Hieronymus) & ex eo ipso probat, nullo modo conuenire sapienti ducere vxorem: quis enim talibus intueatur mulierem dotibus commendabilem? Primò; quis sibi persuadet, studio philosophiæ non obesse mulierem, cui principalem nauare operam tenetur vir sapiens, cum illo tempore, quo studiosius illi debet incumbere, necessario debet hoc omittere, ut mulieris occurrat festinus importunitati, filiorumque consulat pœnidus infirmitatibus: *Primum enim necesse est, impediri studia philosophiæ, nec posse quæquam liberis & vxori patiur inferuire.* Secundò mulier sagacior est & importunior in optandis, petendisq; vestibus: gemmis, ornatibus, mundo muliebri, pedissequis, rhedis, asseclis &c. quibus fieri non potest, quin maxima requiratur sollicitudo: *Mulier esse, quæ matronarum*

Hieron. Bapt. de Lamma. Tom. II.

*vestibus necessaria sunt: prætiose vestes, astrum genæ, sumptus, ancilla, suppellex varia: lecti, et effusa deaurata. Tertio: certæ sunt singulis noctibus quartæ, atransacto celebri festo in quo se inuicem contemplata sunt; ornatiores: pretiosioribus talis quam ego; præfulget ornata lapidibus, veste induitur cultiori; tunicam habet mundiorum. Deinde per noctes totas garrula conuersiones: illa ornatur procedit in publicum: hæc honoratur ab omnibus, ego in conuentu seminarum misella despicior. Quarto: Attendenda semper eius facies, & pulchritudo laudanda (de nec quidem licet solem ipsum intueri) ne si aliam aspexeris, se existimes disticere &c. Cur aspicere vicinam? Quid cum ancilla loqueris, de foro veniens quid attulisti? Alterius amorem suum aduim suspicatur. Quinto: si veni state placeat, tantò maiori diligentia custodienda: difficile custodi tur, quod plures amant. Nihil tutum est, in quo totius populi vota suspitant. Si turpitudine, aut difformitate displiceat, amatur difficile, estque eius cœdiola societas: *Molustum est possidere, quod nemo habere dignatur.* Et hoc ipsum illam excitat, ut ipsa quærit à quo, licet fœda, diligatur? Sicut pulchra cito adamatur, fœda facile concupiscit.*

Porro si digrediamur (inquit D. Hieronymus) ad morbos, partus, filios, filias, quas secum hæc trahant anxietates, quis possit calamitas scribere, quæ lingua declarare? Tandem quis sibi sapiens mulierem alliget, nisi cognoscat, prius eum illam quis exhorret, quam cognoscat. Nullum in stabulum tunc adducis equum, innocentem, feruum, aquaticam lagenam, nisi prius, qualis sit, probaueris: liber, illam remittendi si tibi minime placeat, & mulierem in personam tibi conduces societatem; nisi probe noueris, quod sana, discreta, modesta, sitque taciturna: *Adde, nulla est mulieris electio sed qualiscumque obtineris; habenda: si iracunda, si fatua, si deformis, si superba, si fœtida. Quodcumque vitij est, post nuptias discimus.* Equus, bos, asinus, canis, & vilissimum mancipium, vestes quoque & lebetes, sedile, lignum, calix & vreculus fœtilis, probantur prius & sic emuntur: sola vxor non ostenditur, ut antea displiceat, quam ducatur. Prosequitur D. Hieronymus hos Theophrasti discursus, multas eius, vanasque perpendens sententias, eam præsertim quam multi in eundem causâ matrimonij produciunt: heredes nempe habere, quam ut soluat, rationes adducit philosophus, quibus Christiani in veritate confunduntur: *Hæc & huiusmodi Theophrasti differens quem non suffundit Christianorum, quorum conuersatio in talis est:*

R III

Quarta.

Quinta.

III.

Mulier ante nuptias non qualis sit agnoscitur.

est: quotidie dicunt: Cupio dissolui, & esse cum Christo.

¶ 10 His responsum amicitia D. Hieronymus quod Cicero, omnium ore celebris ut sapiens, dedit amico suo Hirtio, qui per suadere conabatur, ut abdicata vxore suo Terentia, alteram eius sororem sibi coniugio copularet. Hoc nequaquam (inquit Cicero) sequar consilium quo namque tempore Terentia coniuxi vxori, hoc didici, quod si duxero puellam in coniugem, solutus esse non possum, ut continuo studium omne sapientia librisque conferam soluendis: Cicero rogatus ab Hirtio ut post repudium Terentia, sororem eius duceret, omnino facere superstit, dicens non posse se vxori, & philosophia pariter operam dare. His apte varias lectuque dignas connectit historias, tandemque concludit opinione Epicuri: qui inter cetera suis praelegebat discipulis, ne fumerent vxores. Erat autem huius intentio, non de caelo, non Deo seruiendi sed vitam ducendi quietam, ab omnibus huius mundi laboribus feriatam, qualem in statu matrimoniali, inueniri non posse ob infinitas prope curas, anxietates, penalesque quas involuebat, arbitrabatur.

V. Epicurus voluptatis amator, raro dicit sapientis inuenda coniugia, quia, multa incommoda admixta sunt nuptijs. Haec optime, (respondet D. Hieron.) at multo haec omnia compendiosius D. Paulus verbis iam nunc declarandis: *Qui cum vxore est, sollicitus est, quae sunt mundi, quomodo placeat vxori, & diuisus est: summam aduerte, quam graua coniugatos opprimant onera.*

VI. *Varia onera coniugatos opprimunt.* Primum: placendi mundo continua sollicitudo: *Sollicitus est, quae sint mundi.* Hec quanta secum trahit haec sollicitudo: consulendi honori, familiariae, vestimentis, negotijs, propriae famae, familiariter vxoris & filiorum, tantoque crescit haec sollicitudo grauius quanto sibi strictius imputandū, quidquid mulier, filijque parauerint, nec non quidquid in domo sua fuerit peccatum indecentius.

Secundum: *Quomodo placeat vxori.* Bone Deus! Et quis placere possit animali, quod tantis, tamque varijs trahitur desiderijs, ut dicebat, & verè dicebat Apostolus: *Ducuntur varijs desiderijs.*

¶ Tertium: quod cor eius & anima, in multiplicibus discindatur partes: *Diuisus est,* quam magna illi pars est tribuenda, quae tecum vnum est. Prius enim mulieris Eux spectat Apostolus formationem, ad quam Deus Adami ossa diuulsit, & ex illis vnum Eux tradidit, ex illa partem desumens carnis infirma, Adaeque coniungens, ut vnum

quid exurgeret, quo significabat, quod magnam virilis roboris partem sibi mulier attraheret, ille verò magnam tamen partem sibi impoueret infirmitatis. Haec cum ita sint, vide, qua ratione, qui taliter cor suum tenetur dispersum mulieri, liberis, negotijs, curis, totum dare queat Deo, & seipsum totum Deo dare possit, si paucio tempore in oratione cum Deo debeat agere, in hoc (scilicet Apostolo) se ab propria diuelli debet vxore. Si die quodam ad Deum festinet accedere per sacram Communionem, decet ab actu se contineat coniugali. Qui igitur incessanter orationi vacare, diebusque tenetur singulis factis aditare altaribus Christi corpus sumpturus, ut sacerdos, quam erat hoc rationi consonum, ut perpetuum à statu se segregaret nuptiali, viueretque castissimus.

Inquirunt Sacri Doctores causam ob quam Deus per Angelum Moysi mortem intenderet Rem Spiritus S. refert singularibus plenam circumstantijs. Apparuit in rubo. Moysi Dominus, praecepit, ad filios Israel proficiscatur in Aegyptum vitam ipsis, mancipijs ad tritemes damnatis centes longe duriorē, illisque haec fausta denuntiet; decreuit vos Deus haec misera liberare seruitute, & in terram patribus vestris promissam introducere, lacte & melle manantem. Multaque interiectis (a) praecepit ut vadat in contraitu secum deducens fratrem suum Aarōn, & seniores Israel, ut Regi loquantur Pharaoni. In eum finem, prodigiosam illam Moysi virgam tradidit tantorum effectricem mirabilium. Reuertitur Moyses in Madian, ut mulierem filiorumque iumentis impositos secum duceret; medio in itinere subliterunt, ut panem comederent, seque ab itineris labore fellos recrearent: hoc namque his verbis indicatur: *Cum esset in itinere in diuersorio.* Quod alia lectio habet, ut notat D. August. *Et factum est in via ad refectorem.* Cumque simul hoc in loco viderentur: *Occidit ei Dominus,* (erat autem Angelus) *& volebat occidere eum.*

Quid hoc rei Domine, quam viam ingreditur, ut illi stricto pignore mortem minitens. Dum Balaam asina vectus suas insequitur vias, iam patet, ex ratione factum & iustitia, ut illi seletorox opponeret Angelus in via, & stricto in pectus eius mucrone, mortem, si progredere, ut intenderet: erant enim viae eius peruersae, ex D. Jacobi sententia: suā namque corcus auaritia, & promissis regis Balac seductus proficisceretur Dei populo maledicturus. Et Moyses quid percauit, recto tendit itinere in Aegyptum, tuum Domine mandatum expleturus, & id opere, quod

illi tam strictè iniunxisti, perfecturus? Quid agit,
aut quid intendit, morte puniendum? Plures res-
pondent Doctores: hanc si ille rationem, quod
filios suos nondum circumcidisset, secumque
reheret, filijs Israel locuturus: quorum erat hoc
præceptum circumcidendi filios: q. d. Pergis
populum Dei docituros, eique præfuturus gu-
bernator, atque præceptum circumcisionis propo-
siturus, quod ipse transgredieris? Et hanc satis
liquet fuisse rationem, quandoquidem Sephora
periculum capitis advertens Moysi imminens
marito petram sumpserit acutissimam, filijque
præputium circumciderit, quò facto dimisit
Moysen Angelus incolumem.

Hanc opinionem efficaciter refellit Diodorus
Tarsensis. Primò: si enim hæc fuisset causa, non
suffecisset Sephoræ unum tantummodo circum-
cidisse filium, ut videtur: aliumque non circum-
cisum in itinere secum duxisse. Secundò: ex quo
tempore Deus locutus est cum Moysè, egitque
cum filijs Israel de egressu ex Aegypto, non
occurrit, quod de puerorum mentionem fecerit
circumcisione, qui nec illis quadraginta annis,
quibus per Arabiæ deserti vagati sunt, circumci-
debantur. Hæc autem convenientior videtur esse
ratio, quam habemus ex D. August. quæ Theo-
doretò non displicet, nec antiquo D. Epipha-
nio contradicit, nempe quod ad commissio-
nem sibi iniunctam implendam, ad uxorem si-
milique sit reversus, illos secum in itinere condu-
cturus. Elegit eum Dominus ut mediator esset
inter Deum & populum, utque communiter cum
Deo ageret, ab ipso legatus mittendus modo
ad Pharaonem, modo ad populum, modo
ad seniores Israel. Cum igitur te Dominus cli-
gat, ut cum eo communiter, & familiariter agas,
quid tibi mulierem quid filios associas?

Pauca stapis & valde procedis inordinatè:
In hoc loco possumus intelligere (inquit D.
August.) quod displicuerit Deo, quare Moyses
santa mirabilia facturus uxoris impedimentum
secum ducere vellet in Aegyptum. Et hanc esse
rationem probatur: quia ex eodem loco con-
iungit & filios remisit in Madian ad foederum
suum, unde ipsa venerat, eratque oriunda: ip-
se vero solus, ministerium, ad quod eum Deus
elegerat, secessit impleturus: Unde datur intel-
ligi, quod ex illo loco remisit uxorem suam ad
foederum. Hæc pendens D. Epiphanius, col-
ligit, quod ex illo die nunquam amplius e-
gerit cum uxore, aut illam ut maritus cognov-
erit: Moyses ex quo prophetare cepit uxorem
non cognovisse, neque enim potuisset esse Deo sa-

cularis, & coniunctus. Hinc intellige, quanto
magis esse debet ab uxore remotus Sacerdos E-
vangelicus à Deo electus, ut indefinenter cum
illo agat in altari, in oratione, ita ut eius omnes
actiones vel cum Deo, vel cum populo esse de-
beant, Dei ministri sedulus & plenus officium:
Non hæc bene convenit illi uxoris ac filiorum
frequens inquietudo, quæ sollicitudinem movet
illi illisque prospiciendi.

Notat vltimus D. Hieron. quid præmonerat,
id quod legimus à Domino præceptum duobus
prophetis Hieremæ & Ezechiel: & inter utrum-
que differentiam statuit: Hieremias qui in uxore
sanctificatus est, & cognatus in vulva matris, adeo
hoc privilegio fruitur, quia virginitas erat beati-
tudini destinatus, & cum omnes captivi sint, vasa
quoque templi Babylonio Rege vastante direpta, iste
solus liber ab hostibus est, & captivitate nescit intur-
rius. Et Nabuzardan, cui de sanctis sanctorum Na-
buchodonosor non præceperat, præceptis de Hieremia.
At è contrario Ezechiel captivus tenebatur in Baby-
lone: mortua est, inquit, uxor mea ad vespere-
ram, & mane feci sicut mihi præceptum erat,
prædixerat enim Dominus quod in illa die ape-
rereur, & os eius loqueretur, & non taceret am-
plius. Vocat Dominus Hieremiam, aitque illi:
Propheta: Non accipies uxorem, & non erunt tibi
filij & filie. Ad quid Domine? Habemus invicem
communicanda consilia. Immaturo subitaque
morte, noctu raptus è vivis, uxor Ezechielis,
& mane sequenti prodit in publicum, ibique
congregatus sic ait: Hec scitote charissimi:
Uxor mea mortua est. Si mortua sit o vates, re-
quiescat in pace; quid vis faciamus? Sepelito
illam. Ne putetis hoc à me in aere & sine causa
dictum: quia ipsa moriente, gravia Deus mi-
hi consilia communicavit, & hæc vobis e-
ius nomine venio communicaturus: Uxor mea
mortua est, & Dominus locutus est ad me.

Hæc duo coniunge, monet D. Hieron. in
hæc verba. Diligenter attende, donec uxor tane-
ret, non habebat libertatem populum commo-
nendi, moritur uxor & conjugale vinculum
soluitur, & absque ulla trepidatione in officio pro-
phetali semper est. Qui enim liber vocatus est,
vere est servus Christi. Hieremias captivitate propin-
qua uxorem prohibetur accipere. Ezechiel in Babylo-
ne mortua est, inquit, uxor mea, & apertum est ei
meum, quia nec ducturus uxorem, nec illi quidu-
xerat possunt in opere conjugali libere prophetare.
Hi servj sunt qui sine impedimento Christi ser-
viant & ad omnia Salvatoris madata sint promp-
tissimi, unde superius exponit D. Hier. hunc lo-

R r t 2 cum:

cum: Liber dicitur, qui matrimonio ligatus non est. Vltimus, progreditur, & ait: Si laicus & quicumque fidelis orare non potest, nisi careat officio coniugali, cum Apostolis praeceperit, quod abstineant propter orationem, Sacerdoti cui semper pro populo offerenda sunt sacrificia, semper orandum est. Si semper orandum est, ergo semper carendum matrimonio: nam etiam in veteri lege, qui pro populo hostias offerebant non solum in domibus suis non erant, sed & purificabantur ad tempus ab vxoribus separati, & vinum & siceram non bibebant, quae solent libidinem prouocare. Haec omnia D. Hieronymus. Si Deus, ut vel paruo tempore loquatur cum Hieremia, prohibet ne ducat vxorem: utque Ezechiel possit cum eo vel quatuor verba colloqui, vult ut primo moriatur vxor, sitque viduus, quia quaelo, ratione cum eodem poterit Deo diebus agere singulis, cum manibus, ore, lingua contingens coniugatus?

¶ 12 Quinimo etiam ipsi pagani, (asserit D. Hier.) haec aptissime intellexerunt. Primarij Atheniensium Sacerdotes, quos Hierophantas dicebant, quam primum Sacerdotali inaugurabatur dignitate, ciente potam hauebant, quae adeo frigida est, ut omnem copulam coniugalis enervet fortitudinem: Hierophantie apud Aethiopa emuratur, & aeterna debilitate fit castus. Narrat Cheron Stoiicus vir eloquentissimus (ait D. Hieron.) vitam describens Sacerdotum Aegypti, qualiter se continuerint eo quod inter altaria, demonum versarentur & studiis vacarent. Astrologi, motus celsusque contemplantes solis, lunae, siderum; semper idololorum templis insidentes: sed lubet audire D. Hieronymum: Cheron Stoiicus vir eloquentissimus narrat de vita antiquorum Aegypti Sacerdotum, quod omnibus mundis, cunctisque postpositis semper in templo fuerint, & rerum naturae, causaeque agnationes siderum contemplati sint, nunquam mulieribus se misceant, nunquam cognatos & propinquos, nec liberos quidem viderint, ex eo tempore, quo capissent diuino cultui deferuere: carnibus & vino se semper abstinnerint, propter tenuitatem sensuum & vertiginem capitis, quam ex paruo cibo patiebantur, & maxime propter appetitum libidinis, qui ex his cibis, ex hac potione nascuntur: pane saro vestiebantur, ne onerarent stomachum, oleum tantum in oleibus nouerant &c.

D. HIER. lib. 2. contra Iovinianum. Tom. 2.

D. HIER. antiquorum Aegypti Sacerdotum, quod omnibus mundis, cunctisque postpositis semper in templo fuerint, & rerum naturae, causaeque agnationes siderum contemplati sint, nunquam mulieribus se misceant, nunquam cognatos & propinquos, nec liberos quidem viderint, ex eo tempore, quo capissent diuino cultui deferuere: carnibus & vino se semper abstinnerint, propter tenuitatem sensuum & vertiginem capitis, quam ex paruo cibo patiebantur, & maxime propter appetitum libidinis, qui ex his cibis, ex hac potione nascuntur: pane saro vestiebantur, ne onerarent stomachum, oleum tantum in oleibus nouerant &c.

XI. Sacerdotum Aegypti abibentia & castitas.

Trohae quales Sacerdotes? Quanta solitudo! Quae castitas! Quae temperantia! Quae ieiunia ab his celsa demonum, infernique Sacerdotibus! Vtiam tales fuerint & Evangelici, Christiique Sacerdotes. Ad quid igitur nec matrimonia poue-

rant, nec vxores? Etenim sciebant (inquit) quod si vxores ducerent, soluti ac liberi diuino nequissent toti vacare seruitio, nec suis altarijs attentius sidera contemplari: quid Sacerdotibus agendum Evangelicis, quibus tanto decentius conuenit hoc vxorum onere esse liberos, quanto sunt puriora, quae circumueant altaria, & sacrificia quae offerunt mundiora ac spiritualiora, suaeque astrologia sublimiore, non coeli sidera, sed caelestia mysteria, nostraeque redemptionis Sacramenta contemplantes? His adde (inquit D. Hieron.) quod nouimus de Sacerdotibus Vestae, Iouis, Apollinis, Dianae, Minervae &c. Quibus ut ad officia & ad altaria accessus daretur, altaria, inquam, adeo immunda, carnalia, sceleribus perpetue votum debebant emittere virginis: Virgines Vestae, Apollinis, Innomisque Aethiae & Dianae ac Minervae, quae perpetuae Sacerdotij virginis marcescunt &c. Quid aget Sacerdos diuinae sapientiae minister, quae tam pura, tam est splendida, ut ipsa lux coram eo tenebrifcat, & secunda maneat.

¶ 5. Sacerdotes non alios filios habeant, quam pauperes, qui in illis nidescunt, ut cecinit David.

Alia se esse offert ratio ex officio sumpta, quod sacri Canones assignant Ecclesiasticis, quos parentes indignant pauperum. Ea intentione statuit illos in Ecclesia sua Saluator noster, ut pauperum sint defensores, sustentatores, operibusque patres. Eleganter cecinit psalmes regius stupendae diuinae opera prouidentiae Psalm. 105. inter ceteros longiore. Inter haec vnam hoc expendit, nempe: cur tot tamque praecellae Deum arbores produxerit in montibus, cedros in Libano, ut vertice caelos tangere videantur. Sanna: bus plantantur ligna campi, Cedri Libani quos plantauit, etiam illis passeris nidescunt. Hebraice legimus: Is. 61. honore proprium Dei nomen; ita D. Hieronymus, Synmachus, alijque prope omnes Graeci: ligna Domini, vel ligna Dei. De illis loquitur arboribus agrestibus, pinis, quercubus, cedris, populis, omnibus altioribus: Has dicit arbores Dei: nullus etenim alius illas plantauit, rigantque operarius, quam ipse Deus. Qua igitur intentione procreauit tibi Dominus in altioribus montibus, tot arbores, adeo sublimes, excelsas, coronatas in salibus, syluis, montibus, aliisque partibus, quibus nec homines vtuntur.

tur, sed nec eas quidem conspiciunt? Respondet David: ut in illis passeret nidificent. Tanta enim curam habet Deus, ut ipse ipsa veritate:

Vnus ex illis non ceciderit super terram sine Patre vestra. Vult, illis locus paratur, in quo nidificent, dormiant, secedant, & escas inveniunt: eo autem produxit arbores? *Illis passeret nidificarent.* Quid hoc? hisne divinus distenditur intellectus: dicere nobis liceret, quod de vobis quaerit Apostolus: *Namquid de passeribus cura est Dei?* Hoc (monet te D. Augustinus) ad alius attolle divina providentia mysterium: licet enim ipse hoc magis exponat in communi, non est tamen absolum, si illud ad singulare reducamus. Quam sunt ligna Domini, nisi Ecclesiastici? Quam altiores cedri, celos vertice contingentes, nisi Sacerdotes? Quot Archiepiscopi, Episcopi gradati, canonici, beneficiarii, praevidentur in his Ecclesiis montibus? Quam bene saturi coelestibus, quos Dominus depluit, aquis? *Saturabuntur*, fructibus inquam, Ecclesiasticis, quibus ad luxum abundant. Hic centum millibus, ille quinquaginta, hic decem, alter quatuor millibus, ille quinquaginta, hic decem, alter quatuor millibus annuis opulentus. Illos Dominus plantavit, decrevitque tanta divitiarum copia ditarentur. Tendent dentibus zoli heretici, & ut porci graminum, ut canes allatrant contra praefulum, & Ecclesiasticorum proventus profusissimos. Vah sine cerebro capita. Numquid non Dei est arboribus cedrique in Ecclesia monte prospicite? Optima ratione census hic habetur annui, & Dei praescriptum est, illos habeant Episcopi, praefulesque copiosos ad quid in sua conservationem auctoritatis, ac dignitatis: quo divino possint cultui, maiestate vacare celebrari.

Singulariter tamen, ut passeribus sint in hospitium: *Illis passeret nidificarent.* Quos intelligis passeret (quaerit D. Augustinus) qui nihil habent unde vivant, nec messem colligunt, nisi pauperes circumquaque vagabundos? O quo loco sunt illi apud Deum, ut se eorum loco substituat, velut in illis ipsum agnoscamus: unde & hanc perpetuam statuit in Ecclesia regulam: *Quod uni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* In eum finem illos posuit, ut eo divertant, inveniuntque pauperes defensionem, pupillus patrem, inops puella, quo nubat, vidua, quo sustentetur, & captivus lytrum quo redimatur. Hic nidificent.

Omibus incumbit beneficis esse pauperibus: sed data opera, liberalius, & ex officio obstruuntur Ecclesiastici. Proh quam praecelata illa

summi Pontificis Ecclesiae D. Petri verba, qui D. Ioanne comite, templum ascendens, ad templi valvas prostratum vidit claudu ex vtero matris suae: & confestim in illum oculos uterque coniecit: atque: *Charissime: Respice in nos.* q. d. Scopus in quem suas habet indigus dirigere sagittas supplicationum, locus, in quem oculos dirigere debet ad sui subsidium, Pontifex est, Episcopus, Ecclesiasticus: illi namque sunt, quibus convenit primo oculos in mendicos dirigere, & in quos, suos indigus, acclamans: *Respice in nos.* Multi subibant templum, ibant & redibant multi, nec eorum vllus oculos in mendicum deflectebat: at summus Pontifex ipse est, qui: *Invenis in eum*, claudu benignus asperxit: qui namque principaliter tenentur pauperes intueri, praetati sunt & Principes Ecclesiae, illisint oportet, scopus primarius, in quem indigi colliment: *Respice in nos.* q. d. Nos ipsi arbores sumus, in quibus passeret nidificent, unde, & quod habebant, largiebantur. Non illi argentum, aut aurum, sed divinam tribuebant virtutem: hanc tibi, (inquit D. Petrus) concedimus: manum extendit, & in pedes eiecit incolumem. O ter maximum Ecclesiae principem: hoc opus tibi proprium, extendere manum ad pauperem, & in pedes erigere ad pupillum, qui non habet quo confugiat, ad puellam ad victimas redactam calamitates, ad infirmum grabato languescentem, paene destitutum, ad viduam merore consumptam: quae non habet quo honesta procedat ad sacrum exprobrige manum, dic: *Surge & ambula.*

Hanc optime intellexerunt omnes apostoli obligationem ex illo iam tempore, sicut enim Prima testatur D. Paul. quando & ipsum Paulum & Barnabam elegerunt, ut Gentilibus Dei verbum stolorum praedicarent, illisque exponerent, illud quod ex erat de animo commendabant officium, quod vnicuique principaliter commendabant, hoc erat: *Tantum ut bus pauperum memores essemus.* q. d. hanc vobis sollicitudinem curam iniungimus, ut pauperum curam habeatis diligentem: de qua sic Apostolus: *Quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.* Videamus igitur quid Apostoli potuerint conferre pauperibus? Illi omnium quos mundus alebat, indigentissimi erant, domus non habebant, divitijs non affluabant; non arua non vineas, non sumaria possidebant, quam exigis sollicitudinem pauperum ab ijs, qui extremam laborant inopia? Nonne respondere potuissent: pauperibus pauperes, nemo nobis pauperior? Non abnuo: verumiamen, hoc illis intimarunt, ipsos esse Ecclesiae principes,

R. 1113

pes,

pes, pauperum patres: qui licet ipsi tenuissimi essent census, pauperum tamen curam gerebant, non illis de suis tribuendo facultatibus, quas nullas habebant, sed ab his & illis eleemosynas in pauperum subsidium conquirendo.

VII. Hanc in D. Paulo laudabilis sollicitudinem ex collectis quas faciebat, fierique curabat, ex diligentia quā sedulo querebat eleemosynas pupillo pauperi, viduæ afflicte, languenteque desolato. Hinc collige, si ipsi nullis opibus turgidi, sibi conuenire indicabant, illas pro Dei amore efflagitare, & in pauperum rogare subsidium, quā non stricto ad id tenebuntur vinculo Episcopi, prelati, in dignitatibus constituti, superiores eorum Ecclesiastici, diuitijs abundantes, erecte in monte S. Libano cedri, arbores coronatæ, iure Divino, Deiq; præscripto pluribus censibus, fructibusque saturatæ? Sunt illi ipsi quibus singulari nomine pauperes referuntur, illi qui oculos suos in mendicos deflectere constringuntur, quod si coniugati essent, vxore, filijsque gravarentur, quid dandum pauperibus, quæto, superesset? Cum proprijs abundarent filijs, in quos oculos conijcerent, qua die mihi ratione, illos conijcerent in adoptiuos, quos illis Deus destinat, mendicos intelligo?

L. v. contr. Iouinia ad finem. Enucleat subtiliter D. Hieronymus argumentum Theophrasti, de expensis matrimonij, & vel ut modicum totam esse facultatem, etiam magnam, qua stultæ mulieris ineptis sacis fiat desiderijs; cupit serica, alina, polymita, gemmas, anonilia, tunicas, thestira, & gaudet filo vnico pretium vnus appendere ciuitatis: Nullus (D. cito Basilium) muliebri concupiscentia saturi the-

D. Basil Hom. 7. in dyresces. To. 1. Insuperabiles mulieris desideria. *L. de discip. & hab. vng.* Quis nouis indies satisfacies ornatus, cultusque inuentionibus? Expendit D. Cyprianus locum Isaie, in quo grauit & aculeate perstringit mulierum ornamenta, numeratque viginti duas species adeo singulares, vt vix eas dum legimus, quæ sint intelligamus: Nec mireris cum diebus singulis mundum immutent muliebrem, tot inuentionibus varium, vt eorum quæ heri gestarunt, hodie non meminerint, ornamentorum. Quid de filijs commemorem, quas non opes abligorunt? Quot prodigos lugent parentes, qui quicquid illis nocturno diurnoque cumulant labore, suis expendunt luxurijs gauciones? Quas non diuitias, quæ non patrimoniæ superbæ profligant adolescentulæ? Quid non dilapidant? Numquid non expensæ, quas familia muliere, liberisque grauida patitur, sunt infinitæ? Ad hoc igitur statuit Deus sint Ecclesiastici facultatibus abundantes vt illas pau-

peribus elargiantur, nullosque filios nouerint, nisi pauperes, in quos sua deflectant lumina, liberales.

§. 6. Inter Apostolos, solus Petrus vxorem habuit, at illam dimisit, sicut alij postmodum, quorum vxores dicebatur Episcopi & presbyteri.

Nunc igitur nodum explicemus. Si hoc ita sit, qua ratione habuerunt Apostoli vxores, pariterque Episcopi in primitiua Ecclesia? Dico primo; (respondet D. Hieronymus) quod ex omnibus Apostolis, solus Petrus vxorem agnouerit: Illum ad Apostolatus dignitatem vocauit Christus iam vxoratum, qualesque elegit Apostolos, tales quoque conseruauit. Licet autem mulieri cohabitauerit, illa non vt vxore, ad vsum matrimonij, sed vt sorore utebatur. Hinc quadrat quod pridem Apostolus dixerat: *Seruus vocatus es? Non sit tibi cura, sed & si potes fieri liber, magis vtere: qui enim in Domino vocatus est seruus, liberus est Domino, similiter qui liber vocatus est, seruus est Christi.* Per seruum hic coniugatum intelligit, quia subiectus est seruituti: hoc namque nomine a D. Paulo vocatur. Quando fidei nomen dedisti, erasne coniugatus? Ne dimiseris vxorem, & ad quid? ad vsum matrimonij? Nequaquam, sed vt illo matrimonij vinculo, vt mulierem ad fidem inducas Catholicam: hoc enim significat: *Magis vtere. Si potes aliquam causam mouere dissidij, vt libertate perfruaris, noli saluam tuam cum alterius interitu quæuere.* Sciat autem, qui talis est, quod liberus est Domino, qui Domino laborat. Ita Petrus egit, omnia namque relinquens, mulierem quoque quoad vsum matrimonij dimisit, sed vt illam Christo lucraret, non dimisit. De alio Apostolo, teste D. Hieronymo, non probatur, quod vxorem habuerit, quando à Salvatore fuit vocatus, nec legimus cum postmodum colla subiecisse matrimonio. Et hoc quoque credo. De D. namque Ioanne omnes nouimus, quod à Christo virgo sit electus, talisque perpetuo remansit patrillimæ cultor virginitalis. Suadebat ipsa ratio, vt in Apostolatu uterque ille status honoraretur: *Quem fides Christi virginem reppererat, virgo permansit, & ideo plus amatur à Domino, & reuerentur super pectus Iesu, & quod Petrus, qui vxorem habebat, interrogare non audeat, illum rogare ut interroget. Et post resurrectionem nuntiante Maria, D. Ihs*

ria Magdalena, quod Dominus resurrexisset, videretur eucurrere ad sepulchrum, sed ille prevenit. Cumque esset in navis, & piscarentur in lacu Genesareth, Iesus stans in litore, nec sentiant Apostoli, quem viderent, solus virgo virginem agnovit, & dicit Petro: Dominus est. Rursus post audiam sententiam, quod ab alio cingendus esset Petrus, & ducendus, quo nollit. Et crucis ei fuisset passio propheta: & illi diceret: Domine, quid istud? nolumus deservere Ioannem, cum quo semper fuerat copulatus, dicit ei Dominus: sic enim volo maritari, quid ad te? Vide & sermo exiit inter fratres, discipulos illum non mori. Ex quo ostenditur, virginis aem non mori. Ceterum etenim puram mulierem modo corruptam, facile credimus, a veris non erodendam, citoque transire hac ad discipulos de virginis incorruptione. credulitas, huiusmodi virginis tanta ratio dilectionis, ut prosequitur Divus Hieronymus: Et ut brevis sermone multa comprehendam, doceam que cuius primogenij sit Ioannes, imo in Ioanne virginitas & Domino virgine, mater virgo, virgini discipulo commendatur. Ex quibus omnibus circumstantiis liquet pater, Ioannem fuisse virginem, de cuius fratre, Iacobo Maiore idem, testatur Divus Epiphanius. & de Iacobo Minore. b. quod Divus Hieronymus dicitur: vxo rem non duxerit, probat Simon Metaphrastes in vita D. Petri; ac de ceteris idem sentit Tertullianus. De D. Paulo confirmat ex protello, & dilucide D. Hieron. Secundo, (replicat D. Hieron.) certum est, certumque semper habitum in Ecclesia, quod D. Petrus, & si quis alius Apostolus habuerit uxorem, quam primum Apostolatus munus suscepit, nuntium remiserit vxoribus illasque secum non vxores, sed sorores habuerint. Eadem sit de alijs Episcopis sententia, eademque fides. Pauci tamen temporis inveniebantur Christiani, requirebat necessitas Episcopos, huic muneri obeundo capaces: quidam optime litteris instructi, moribus insignes, ac vxorati, esse videbantur: hos ad Sacerdotij, & Episcopatus dignitatem eligebant, illa tamen cautione, ut viri non essent bigami: ut ex D. Paulo colligimus: Episcopus sit unus vxoris vir: bigamia namque, & frequentatio matrimoniorum in iure magnæ signum est incontinentie. Idque hoc insuper modo, ut quam primum ad illam promoverentur dignitatem, vxo rem emitterent castitatis, & continentie, unde quoad thorum separabantur ab vxoribus, quas ab illo tempore non vt tales habebant, nec affectu intuebantur matrimonij, sed vt sorores adamabant. Ex hac

ratione, nedum licitum non erat eodem dormire lecto, sed nec cubiculo, & communiter nec in eadem simul de mo. cohabitare.

Hinc aptius intelligemus, quales illæ fuerint mulieres, quas Sacri Canones, antiqua Concilia, Sanctique Patres vocant Episcopas, presbyteras, Diaconas, vel Diaconissas. Concilium a Ca. v. Laodiceense. a. Secundum Turonense. b. Antiochenum. c. D. Basilien. d. D. Gregor. e. D. c. c. 21. f. Iodorense. g. D. Basilien. h. Concilium d. Episc. 17. Athanas. f. illas scribunt Presbyteras. Concilium d. Episc. 17. Turonense secundum. g. Episcopas nominat, & ad Peravale familiare, est illas vocare Diaconissas. Diagonum. veritas sacris Canonibus inhibetur, nullus possit e. l. 4. deat. Episcopus suæ cohabitare Episcopæ nec presbyteræ. Refert D. Gregor. de illo Sancto ad virgines presbyteras. Eo tempore originem. dinavimus accepta presbyteram suam vt sororem g. c. 13. diligens, sed quasi hostem cauem, ad se propius accedere nunquam sinebat. Vide Baronium. Fuso & V. activer inuehitur D. Basil. in presbyterum Peragoriorum, suæ presbyteræ convenie: tem: quia licet Sacri statuere Canones, si quis Episcopus suæ cantu cohabitaret Episcopæ excommunicatus deposcatur. Quænam erant illæ? Licet diaconissæ vxores presbyteræ, quibus dabatur facultas legendæ, & c. d. quasdam in Ecclesia lectiones, & presbyteræ, D. C. 16. mulieres scilicet, quæ erant velut Abbassæ: L. 4. d. 10. nomen enim presbyteri, seniore indicat, sapius est. tamen tales esse dicuntur, quæ vxorum erant Baron. To vxores, qui diaconi, Sacerdotes aut Episcopi t. anno consecrabantur. Ita vt si quis coniugatus eligatur in Episcopum (sicut Romæ electum 34. c. 12. fuisse legimus D. Fabianum vxoratum in summum Pontificem.) huius vxor vocabatur Episcopa. Castitas pa: si presbyteri consecrarentur, dicebatur presbyteræ. Porto sicut hoc certum est, sic & illi d. Sacris ordinibus, quod tempore suæ consecrationis, coelibatum & continentiam ita sacris centrent annexam ordinibus: vt eum tam non posset indissolubile solui vinculum matrimonij quoad sui substantiam; quoad vltim tamen dissoluebatur. Hacque fuit perpetua Catholica praxis Ecclesiæ.

Nec est cur admiremur (inquit D. Hieron.) hoc ita in lege decretum Evangelica, cum idem tempore legis antiquæ in Moyse videmus. Coniunctus erat Moyses Sephoræ in matrimonio, filia Sacerdotis illustris Madianita, vixit egique cum illa multo tempore velut maritus cum vxore, genuit ex illa filios, sed quam primum illum Dominus de miranda rubi visione vocavit, elegitque, vt sibi propior adesset, & ageret cum eo familiarior, nã negotium cum vxore coni-

VIII.
Quid sit
calcean-
ta depo-
nere.
Exod. 3, 5.

conjugale seposuit, ut deinceps, eam nunquam
tanquam uxorem agnoverit. Intellexit autem
Moyses (ex D. Hieron. sententia) hoc ita à
Domino decretum dum propius visionem con-
templanti, ait: *Solue calceamenta de pedibus tuis,*
eo namque tempore, calceamenta deponere, fig-
nificabat mulieri dare lilium in repudiij: ita quo-
que ipsi Deus postmodum in lege explicitè dis-
posuit cernuique in historia Ruth ad amissum
esse completum. Hoc dabo, dum Deus Moysi
mandat, soluat de pedibus calceamentum, idem
est, ac si dicat, renuntia uxori, non ex integro:
quia non perfecte poterat remittere coniugem,
cum qua matrimonium contraxerat ratum &
consummatum, atque ex qua susceperat liberos
sed quantum ad vsum matrimonij, etenim quis-
quis à Deo seligitur in Sacerdotem, & familia-
rem cum eo conversationem, suadet equitas,
ut cum uxore eam non habeat, sed in toto & ex
toto se Deo purum, castumque conseruet: *Moy-
ses* (audi D. Hier.) *cum vidisset visionem magnam*
& Angelum, siue Dominum loquentem in rubo,
nequaquam valuit ad eam accedere, nisi soluisset
corrigiam calceamenti sui, & abiecit vinctula
nuptiarum.

IX.
Populus
ad montem
accedens
ab uxori-
bus absti-
net.

Nec hoc tanti, (idem iterum) istud à Domi-
no Moysi fuisse decretum quem amicum assump-
sit & legislatores, cum quo in cacumine mon-
tis, & tabernaculo secerius erat acturus, ut ami-
cus cum amico quandoquidem, dum populo
præscripsit ad radicem montis accederet, & ad e-
ius declivia resideret, in cuius vertice cum Moy-
se familiaris loquebatur: mandaverit, ut se ad
accessum illum omnes præparent, quibus iam
sele actibus sanctificantes præsertim autem: *Ne ap-
propinquarent vxoribus suis: Nec mirum hoc de a-
mico, & propheta, & legifero Dei, cum omnis po-
pulus accessurus ad montem Sinai, & Dei auditu-
rus eloquium, sanctificari iussus sit, & se ab uxori-
bus abstinere.* Pro conclusione nota, quam sint
quæ diximus rationi consona, testat enim præ-
dictus Doctor, etiam apud Ægyptios, qui Sacer-
dotum dignitatem ambiebant Deorumque suo-
rum sacra contingebant, nec non familiaris
cum illis agebant: daemones licet fuerint, quam
primum tamen huic sese muneri accingebant,
calceamenta deponebant, uxores manu mitte-
bant, filios, delicias, negotia, contractus, & quid-
quid illis poterat esse diuerticulo: *Nunquam se*
mulieribus intromittunt, nunquam cognatos, & pro-
pteros, nec liberos, quidem videntur eodem tempore,
quod crepescunt diuino aliqui deservire. Hinc colligi-
ge. Quid Evangelicos deumbar faciendum Sa-

X.
Ægypti
Sacerdo-
tes vxo-
res ab-
stinebant.

cerdoti proinde non est quod probanda huic do-
ctrina diutius immoretur, licet non fuit in-
congruum, ipsos admonere Sacerdotes, grauem
que illis obligationem ex eo probare, quod ad
tantam euecti sint dignitatem, tam sublimibus
consecrari mysterijs tamque vicino & familiari
cum Deo colloquio destinati.

S. 7. Status Matrimonij sanctus est: potestque
matrimonio iunctus sanctus euadere, ut E-
noch, Noe, Abraham, Moyses, &c.

Vxorem habebat D. Petrus, & socrum, imo
filiam nomine Petronillam ex aliquorum
opinionem, ut refert D. Aug. & nec ipse
refellit eratque sanctus. Hic velim aduertat, ex
Chrysost. b. destructas, & repulsas multorum
asserationes: qui sibi persuadent, se perfectos esse
non posse, si duxerint uxorem, liberosque pro-
creent, quod nec puillo tempore vacare valeant
orationi, solitudini, nec vel vnam capere disci-
plinam, nec vnam elargiri pauperibus elemo-
synam: hæcque est quotidiana & obuia excusa-
tio, quam obijciunt, qua prætendunt se solutos
esse omnibus pietatis officijs, cunctisque virtutum
operibus. Quam primum (inquit D. Chrysost.)
vos ad hæc exhortamur, in faciem nobis obijci-
tis. Demine, uxorem duxi, vel vno nupsi. Vi-
quid vel parumper non secedis solitarius, ut tuum
D. Virgini euoluas rosarium, eiusque mysteria
contempleris? Vxorem duxi, non sum ab vxore,
non sum à liberis liber, agant ista religiosi.
Cur à Domina, non tuam mortificas carnem,
doroque te flagro calligas? Nupsi viro: non
meus permittit status: hæc spectant moniales.
Ut quid tu Cræse diues patyri negas elemosy-
nam? Familia est mihi multa nimis, nec ei a-
lenda: sufficunt quauis magnæ facultates, hoc
munus Episcopis inuambit & dignitate prima-
rijs. Quis igitur (querit D. Chrysost.) hunc in-
stitum statum, eone instituit animo: ut qui illum
susceperet, sanctus non esset, sed quibuscumque
pietatis liber exercitijs? Num forte matrimonium
opponitur sanctitati? Ut autem te hoc errore
liberet (inquit) proponit tibi ob oculos multos
Spiritus S. vxoratos, qui non tali quali, sed præ-
cellenti fuerunt probi sanctitate, ut etiam caput
auollant inter eos, qui sanctitate præfulserunt.
Sanctum contemplare Enoch iam ab ipsius
mundi primordijs, notisque velim, quale de
ipso Spiritus veniatis scribat testimonium:

III. Vixit Enoch sexaginta quinque annis, & genuit Mathusalam. Et ambulavit Enoch cum Deo: & genuit postquam genuit Mathusalam trecentis annis. Enoch & genuit filios & filias. Et ambulavit cum Deo. Et non apparuit, quia tulit eum Deus. Opinati sunt aliqui, hunc textum esse superfluum; & quædam verba redundare, frustra illa repeti, quibus dicitur, quod ambulaverit cum Deo. Enoch (inquit) sexaginta quinque annorum genuit Mathusalam, ambulavitque cum Deo, deinde trecentis annis genuit filios & filias; & ambulavit cum Deo, nec ultra vides apparuit, transfudit enim Dominus eum in paradysum. Quæ ratio cur his repetatur: Ambulavit cum Deo: num forte cum Deo translatus in paradysum genuit filios & filias?

Notat hic D. Chrysostomus, admirabile mysterium, quod dicit, quod genuit filios & filias, toties dicit quod cum Deo ambulaverit, quodque totis illis, trecentis annis, quibus genuit filios & filias, ambulaverit cum Deo, quatenus intellegas, quod esse conjugatum, habere uxorem procreare filios, & filias, sanctique rebus attendere conjugij, nullo ei fuerit obstaculo, quo minus cum Deo perfectus ambularet. Cum Deo ambulare, phrasi S. Scripturæ præfertim hoc loco, notatur. Quid sit, in D. Paulo: idem est ac placere, gratificari, cum Deo esse Deo familiarem. Summe metaphoram ex eo ambulare, qui communiter ambulat cum Rege: hoc ipsum ambulare, si namque manifestat, quod ei placeat, quod eius sit familiaris: iam enim asseruit Spiritus S. quod ipsa discimus experientia: Numquid ambulabunt duo pariter, nisi convenerint ei? Non eos congregari videbimus, qui conditione, natura, & voluntate dissentiant. Aduerte ergo ait Scriptura, Enoch inter amicos Dei fuisse summopere familiarem, eiusque per omnia convenientem voluntati. Uxorem tamen dixit, at non illud amicum Dei ab eis retraxit familiaritate vel minimum. Genuit Mathusalam primogenitum suum, & in hoc ipso ambulavit cum Deo, id est, Deo placuit, Dei perfectæ voluntatem, & ipsius fuit sanctus. Accrevit ei, filiorum, filiarumque numerus, quos trecentorum annorum tempore procreavit, sed nec atomum quidem à divino recessit beneplacito, continuo cum Deo ambulavit, assiduus in oratione, solum cor eius perpetuo ferebatur, fide viva, spe certa, charitate flagrans, emittens misericordiam, eaque quæ coniugis erant filiorum curans, nihilominus: Cum Deo ambulavit: hoc ipso Deo satisfacibat, nec eum turbabat sollicitudo conjugij: quo minus eum Deo ageret familiaris, orationi attentius

vacaret, cor in Deum sursum tolleret serentius: Verè igitur (loquitur D. Chrysostomus), non D. CHR. alia à nostra natura discerebat amici, carne & ossibus, ut quique vestrum vestiebatur: Audiant viri & mulieres (eius sunt hæc verba) & discant iusti continentem, nec putent nuptias in causa esse, quod quis Deo non placeat: nam idcirco S. Scriptura semel & iterum id significavit dicens: genuit Mathusalam & placuit Deo, & idem ingeminat dicens: Et placuit postquam genuit: ut quis accipiat, virtutis obstaculum esse conjugium: quia si sobrii sumus, neque educatio, neque conjugium, neque aliud quid nobis oberit, quo minus placeamus Deo: ecce enim hic eiusdem naturæ est, quæ & nos sumus.

O quantà præfulsit Enoch sanctitate? Qualis Dei fuit amicus? quàm perfectè secundum cor Dei factus: ut talis cum Deo ambulavit translatus ab eo corpore & animâ in paradysum, ab his enim ne vel minimum virum iustum carnale distrahit conjugium. Audiant hoc conjugati. Ne verò putetis hanc in Enoch finite perfectionem, vultus S. pagina progreditur, aliumque enigmatè pronepotem suum Noë. Qualis autem fuit vir hic? Iunctus matrimonio. Num Dei virum à Noë completate matrimonij status abstulit? Non abstractus xit, imo ad pietatem ac ius promovit: Noë vir iustus iustus atque perfectus fuit in generationibus suis, & perfectum Deo ambulavit, & genuit tres filios, Sem, Cham, & Japhet. Fuit Noë vir: vir fortis, a- nimosus, constans, nec solum vir, sed & iustus. Magnam habet hoc verbum emphasim: ut enim Evangelista D. Mathæus Iosephi sponsi D. Virginis laudes celebraret, non alio virtutis encomio, quam: Ioseph vir eius, cum esset iustus. Noë igitur constans iustus, iusticia præclarus singulari, ac in dum iustus, sed iustitia perfecta laudabilis: Vir iustus atque perfectus; talem cum indicat, qui illum describit, spiritus veritatis. Qualis igitur erat qui coram Deo, tam iustus tamq; erat perfectus? Numquid Noë eremi cultor, num anachorita, num deserta petens ut talis evaderet, sicut Baptista? Minime, uxorem habuit: in hoc vixit illo statu, & fuit perfectus in generationibus suis. Hoc est, in illo statu, in quo tunc vivebant homines, iustum conjugium in quo totus intenditur animus, filijs procreandis, & in hoc ipso Deo placuit & tam complete in omnibus servivit ut per illum Deus refoverit mundo pereunti seminarium: ex quo discas non esse uxorato impossibile colere sanctitatem, operibusque Deo placentibus incessanter incrementum.

VI. Descendamus ad Abraham, & ipse sociatus uxori, nec vni sed ex Dei praescripto pluribus, & perpende, quæso, quodcum nec à pietate, nec à culmine perfectionis, nec à Dei mandatis: (dum illi ait: *Ambula coram me, & esto perfectus*) coniugum retardari importuna multitudo. Hoc-
Gen. c. 17.
1.

cine, Domine quæris à viro tot vxoribus, filijs-
que distracto? Unica me detinet (inquis) vt
ne vnicum dicam: *Pater noster*, recollectus, vni-
cus mihi filius cordis optatam turbat quietem,
unica me filia perpetuis fangit discola vigilijs.
Hoc vobis (inquit D. Chrysostom.) imputan-
dum à vestra parte non à statu peccatum est:
non enim hic impossibilem reddidit, Abraham
orationem indefessam, non feruentem adeo
charitatem, vt obuius occurreret in vias æstuan-
te sole: peregrinos indagans, non impossibilem
tantam Deo obedientiam, vt si ad eius perfectam
impletionem, expediret proprium immolari fi-
lium, ipse patens carnifex Deo filium immolaf-
set.

Eius perfectionis insisterunt vestigijs: Isaac fi-
lius; Neposque Jacob, qui tanto mulierum, fi-
liorum, nepotumque tumultibus occupatus, no-
ctes nouerat integras feruentibus impendere col-
loquijs, cum ipso Deo colluctatus. Tam inte-
gro hi omnes perfectoque corde Deo seruiunt,
vt ipse voluerit, totus orbis cognosceret, illos si-
bi amicos esse quam maximos, quosque ipso cæ-
lo soloque sibi chariores pluris æstimaret: quo-
circa, qui se supremum cæli terræque iactat Do-
minum hoc voluit deinceps vocari nomine: *Deus*
Abraham, Deus Isaac, Deus Jacob. Vt notat Apo-
stolus: *Non confunditur Deus vocari Deus eorum.*
Quod si pedem protuleris, occures Iob, Moyfi,
Aaron, David, Tobia; pluribusque alijs: qui vno
te ore docebunt, non statui adscribendum, non
expansum matrimonium, sed tuam arguendam
esse socoriam, tuæ imputandum negligentia,
quo minus in matrimonio Deo placeas, coram
Deo vir iustus atque perfectus ambules in gene-
rationibus tuis.

VII. Ad veritatis huius confirmationem, compo-
ne, iuxta D. Chrysost. coniugatos & virgines
quos nobis S. proponit Scriptura, & patebit,
quod licet ex fide Catholica credamus statum
virginum & continentium mille nominibus sta-
tum præcedere coniugalem, attamen, quoad ip-
sas personas, inuenies, ex statu coniugali plures,
non inferioris fuisse sanctitatis & perfectionis,
quam illi qui in statu virginali ceteris virtute
præcesserunt. In lege pauci fuerunt virgines,
attamen morum probitate excelluerunt. Elias

virgo fuit purissimus, & aperte constat quam in-
isto statu fuerit expositus, & ad orationis stu-
dium preparatus, sic vt cum Deo facie ad faciem
loqueretur, quandoquidem lingua eius clausa
fuerit cæli, indeque ter ignem detraxerit in ter-
ram, nec non caro eius adeo in spiritum trans-
formata, vt animâ & corpore cunctis igneo tape-
retur in paradysum æteritatis candidatus. Grande
miraculum, inuisumque spectaculum. Huic vir-
ginitatis ducis, oppono non inferio-
ris illo sanctitatis in statu coniugali. Primus sit
Enoch: Vxoratus fuit, & multa prole forecon-
ditus, nihilominus tantis orationis cultor, vt sem-
per cum Deo conversaretur, carumque suum
ita mortificaret, vt ipse similiter, anima & cor-
pore translatus sit vt Elias in paradysum. Aliter fuit
Moyfes: Quod rectum magni patrauit Elias (que-
rit D. Chrysost.) quod Moyfes non patrauerit
coniugatus? Si Elias quadagesimam ieiunium
vno tractu celebravit, Moyfes tres celebrasse le-
gitur. Si meruerit Elias vel semel montem Dei
Horeb sublimis ascendere, de cælestibus cum
Deo, acturus myste ijs: Moyfi frequens hoc ce-
rat, sic vt amicus cum amico cum Deo ageret,
tantoque lumine coruscabat, vt ad vallem des-
cendens, nullus esset oculus, qui ad tantam non
caligaret claritatem. Si Elias zelosus legis præ-
dicator, eiusdem est Moyfes legislator: cuius &
manibus Deus lapideis illam inscripsit tabula
numquam eradendam. Si Elias de sursum ignem
detraxit: mirare Moyfen manna, cibum Angelo-
rum de supernis impetrantem. Si Elias aquas ad
oris sui verbum fecit descendere, habes Moyfen
coturnicum pluuiam, & de petra gurgites aqua-
rum educentem. Si Elias per aera, Moyfes per ma-
ria inuenit. *Vidisti Eliam nauigare in aere, vidisti*
Moyfen in mari viatorem.

Et alios quoque binos compara prophetas cet. X.
te præcellentes: Hieremiam & Iaiam. Virgo Iaiam
fuit castissimus Hieremias in matris utero san Hieremias
etificatus, cui Deus ipse mandauit, ne duceret uxorem
uxorem. Iaias Vxorem dedit, Deique præcepto tu-
morigerus nuptias celebravit, filium genuit. Hieremias
nomine Iaias, vt eius veridica testatur propheta.
Perpende num minoris meriti Iaias vxoratus,
quam virgo Hieremias. Exaltatus est supra mo-
dum cælestibus à Deo visionibus Hieremias: &
in quo minor Iaias, cui dicere licet: *Vidi Deum*
sedentem super solium excelsum &c. & *ipse* Hieremias
na erat terra &c. de quo D. Chrysostom. Alium; illud
confidera virginem Danielem prophetam, cui
Deus in virginitatis præmium, hoc concessit,
vt visionum cælestium haberet intelligentiam,
ageret

ageretur cum Angelis: ilico occurrent tibi duo illi à Deo constituti collaterales, Noë & Iob, quem non semel sed secundo pariter illos inter constituit velut inter sibi, maxime familiares, quique non minima apud Deum vigeant auctoritate. Quocirca rem exaggerans ait per Ezechielem dum quosdam vult reprehendere, quod hiet pro eis amici illi sui tres intercederent, laud. quaquam eorum delictis ignosceret: *Si fuerint tres viri isti in medio eius Noë Daniel & Iob*, non parcam deliquentibus. Expendi pisset argumentum ex doctrina D. Augustini, a. quam exponit probatque D. Thomas, 6. Tantum meruit Abraham, Deoque gratus fuit uxorem ducens, quantum D. Ioannes Evangelista, virgo permanens castissimus: non quod equiparet statui virginali coniugalem: ille namque millenis hunc præcitat prærogatiuis, sed ob cordis affectum Abraham; vt D. Thomam subtiliter explicat eius commentator Cardinalis Caietan. ad quem lectorem remittimus studiosum.

§. 8. Agat coniugatus id quod præcipit Apostolus, videatq. quid egerit Noë.

Ita igitur conclusio, perfectum esse posse, Deoque hoc in statu non parum placere, coniugatum, si consilii obediatur Apostolice: *Saluabitur per filiorum generationem, si permanserit in fide, & dilectione, & castitate*. Sic ex græco legitur. Verba notate singula. Saluabitur uxoratus per filiorum generationem: hic etenim actus sanctus est & meritorius, si debito fiat modo, cum fide, Dei dilectione & castitate: *Si permanserit in fide, & dilectione & castitate*. In castitate, non pecudum more freena laxando cupiditatibus, solum sensualem intendendo voluptatem, hoc enim, potius adeo peruersum est, vt sicut Angelus Tobie declarauit in tales plenam diabolus arripit peccatorem: & quia huic tantum libidini studebant illi septem adolescentes, qui successiue castissima illam puellam Saraim in coniugem assumpserant, & omnes diabolus morte deestabili præfocauit: *In dilectione*: si impet Dei gloriam desiderando, eos ea intentione filios procreando vt sint qui Deo fideles seruiant, in quibus ipse glorificetur, eius cognitio dilataretur, cultusque faceret amplifictur: *In fide*, illa credens, quæ fides docet, nempe matrimonium inter septem Ecclesiæ Sacramenta numerari, à Christo Domino institutum, quo sciam ipse gra-

tiam elargitur. Est autem Sacramentum inuisibilis gratiæ signum visibile: quid sacri matrimonii designatur? Vnio Christi cum Ecclesia. Christus Dominus sponsus est ecclesiæ, Ecclesia diuina Christi sponsa sit autem hæc unio, vt filij cælo generentur, nempe fideles, qui per baptismum generantur, ex confirmatione confirmantur, Eucharistico cibo sustentantur, lananturque poenitentia.

En tibi, o coniugate, qualiter sit in fide uiuendum, prudenter attendat, quod nequaquam Vir Christus ex tua imaginatione, sed te Deus huic statui destinauit, vt ipsam Christi referas personam, pie, ferat, callèque tuam diligens uxorem, vt Christus Ecclesiam: *Vir diligit uxorem vestram, sicut Christus Ecclesiam*. Qui illam ea dilexit intentione, *Ephes. 5.* vt putam mundamque redderet illam vt caput gubernans, sanctis legibus, diuinisque consiliis sollicitus, vt filij eius omni fulgeant sanctitate, filijque Dei esse videantur. Vnam hæc attentio considerares animo, & secundum hæc in illo statu viueres, eo modo, vt filij magis Dei esse, quam tui viderentur, vt tu tuque filij sic orare possis: *Pater noster, qui es in cælis*. O vno desponsata, si hæc tibi fide præualeres, & mente reuolueres sedula, figuram te referre Ecclesiæ, cuius hæc unica cura. Studiumque est quæ ratione sponso deseruiat redemptori, tuoque laborares filios pijs admonitionibus, sanctisque legibus nutrire, velut sancta suus mater Ecclesia. Si tu coniugate, vel paruo te tempore semotis familiar negotijs, sicut illis valedicis, quoties liberit, vt amico succurras, tuisque uoces delicijs, sedula impenderes orationi. Si sermones tui in domo de rebus essent sanctis, si diebus singulis vitam prælezeres alicuius sancti, vel Fr. Ludouicum Granatensem. Si sollicitus incumberes, vt filij tui Deo seruirent, peccata confessione eluerent sacramque digne sumerent Eucharistiam.

Obijcies (inquit D. Chrysost.) tempus mihi D. CHRYSOST. non sufficit orationi, nequeo sedere ad angulum solitarius, hoc meo repugnat statui qui religiosem non sum professus, nec cucullum indui. Heu te male fortunatum, audi D. Chrysost. Nequaquam frigida illa verba præferas: *Munda. Rationes nunc sum, mulierem habeo, puriorum curam gerō: in contrariumquid monachus ego sum? Quæ dicis o homo? tu ipse ad solusue monachos pertinet, vt Deo placeant. For. fel. tun: ut te Redemptor noster solis præcepit Monachis, aliorum orationi vacarent, animæque solitudini: Iacob exemplis inuere, in oratione per octantem. Abraham considera, quam apertas habeat aures, vt vocis diuinæ respondeat, quam vigilans oculus, quibus*

quibus cœli stellæ intueatur. Iob admire, qui cum Rex imperaret, filiis filiabusque pater gloriaretur, se tamen quoti die subtrahere hostiamque pro singulis pacificam & holocaustum offerebat, cuius etiam, domus pauperum erat hospitale gratissimum. David Regem ne inconsideratè prætercas, qui tot curis tot exercitiis circumspicitus, medijs tamen noctibus de strato surgebat alacer, panem cinere commiscebat potumque lacrymis temperabat. Nec omittenda

Ho. 4. in illud. Vidi Dominum (suadet D. Chrysostom.) Mater septem fratrum Machabæorum, quam parum illam tanta filiorum turba distraxerit: cum ipsa sollicitudo, eos ad vitæ perfectionem permouendi, ipsam redderet perfectionem, cuius hoc erat primum studium, ut Dei potius quam sui, filij esse videretur.

Ps. 20. Ho. in illud. Adhuc regina. Quanto fortius (arget D. Chrysostom.) cum nec tantum exigatur, quia, licet verum sit, quod de quorundam perfectione coniugatorum diximus, heroicum tamen fuit & omnino singulare, atque extra cursum ordinarium, à Deo præstitutum, in eum finem, ut liquido pateat, quid homino diuinâ diues gratiâ in quolibet statu possit efficere, sed non hoc ab omnibus expetitur coniugatis: notum quippe est, quod moraliter loquendo millenis obtrantur in via perfectionis obstaculis, unde nec omnia à te quis expostulat, ac inter nihil & multam, interstuit medium, scilicet, aliquid. Eius (inquit) recordare, quod David in spiritu regnum viderit, id est, Sanctam Ecclesiam, Dei ipsam varietate circumamictam: *Adhuc regina, &c. circumdata varietate.*

Ps. 44. 10. Quando tunica polymito textitur opere, gemmis, lapidibus, auroque interiectis, quidquid in ea est, bonum est, non eiusdem licet pretij. Sic de statibus, iudica diuersis Ecclesiæ: boni sunt omnes & meritorij licet non æqualis perfectionis. In hoc ædificio esse conuenit, sicut in templo, aerum, argentum, lapides pretiosos, ferrum, plumbum, paleam: Si quis autem super-

1. Cor. 3. 12. ædificat super fundamentum hoc aurum, argentum, lapides pretiosos, &c. inquit Apostolus. Si fieri non possis adamas pretiosus, sis saltem vel lima.

D. Chry. ragdus. Non aurum, sis argentum: Non potes esse pretiosus lapis? esto aurum. Non potes esse aurum? esto argentum, solum per se in fundamentum per te. Ecclesia cœlo comparatur: in cœlo non æfectionis quales sunt omnes stellæ magnitudine, & claritudine. De hoc audi Apostolum: *Alia claritas solis, alia claritas lune, & alia claritas stellarum.* Non cum potes esse sol? esto stella. Non potes esse quadam exi-

1. Cor. 13. 12. sta? esto luna. Non potes esse luna? esto una de minoribus stellis.

Ps. 113. 16. Non potes esse stella? esto una de minoribus stellis.

Ps. 113. 16. Non potes esse stella? esto una de minoribus stellis.

Ps. 113. 16. Non potes esse stella? esto una de minoribus stellis.

Ps. 113. 16. Non potes esse stella? esto una de minoribus stellis.

tantum si in cœlo. Orate non potes ea mentis quietudine, qua anachorita? Secede pusillum ut beata Anna mater, Samuelis, cum lacrymis precaretur. Dies noctibus annexerit non vades in precibus cum D. Antonio? saltem ad horam cum D. Ludouico Rege Franciæ fecede solitarius ad oratorium. Si quo tempore matrimonium non erat institutum Sacramentum, nec gratiam conferebat, potuerunt ad culmen sanctitatis ascendere coniugati, quanto amplius modo, dum adeo excellens est Sacramentum, tribuit gratiam, animamque sanctificat? Vnam hæc animo reuoluet & constanter hæc in fide permaneres? Si permanserit in fide.

Prædicta verba Spiritus S. de Noë: Noë vir iustus, &que perfectus fuit in generationibus suis, cum Deo ambulauit, condemnant aper- quod dicitur sub lege Evangelica coniugatos. Quid in perfectum sinuat: Vir iustus &que perfectus fuit in generationibus suis? Quidam interpretantur, in suo generationis tempore: ut more nostro loquimur. Talis in-

ter sui temporis viros excelluit: itaque legunt: *Gen. 6. 9.* Noë iustus, &que perfectus fuit in generationibus suis, cum D. Chrysostomo. Non dicit D. Chrysostomus, cum Deo ambulauit, sed ut in illa ætate, & L. de

simpliciter perfectum, sed ut in illa ætate, & L. de quod tunc perfectum erat, imperfectum factum est, est, tempore precedente. Glossa interlinearis ex-

plicat, quod indicet perfectionem Noë qui Gen. 6. 9. iustus, &que perfectus fuit in generationibus suis, cum D. Chrysostomo. Non dicit D. Chrysostomus, cum Deo ambulauit, sed ut in illa ætate, & L. de

simpliciter perfectum, sed ut in illa ætate, & L. de quod tunc perfectum erat, imperfectum factum est, est, tempore precedente. Glossa interlinearis ex-

plicat, quod indicet perfectionem Noë qui Gen. 6. 9. iustus, &que perfectus fuit in generationibus suis, cum D. Chrysostomo. Non dicit D. Chrysostomus, cum Deo ambulauit, sed ut in illa ætate, & L. de

simpliciter perfectum, sed ut in illa ætate, & L. de quod tunc perfectum erat, imperfectum factum est, est, tempore precedente. Glossa interlinearis ex-

plicat, quod indicet perfectionem Noë qui Gen. 6. 9. iustus, &que perfectus fuit in generationibus suis, cum D. Chrysostomo. Non dicit D. Chrysostomus, cum Deo ambulauit, sed ut in illa ætate, & L. de

simpliciter perfectum, sed ut in illa ætate, & L. de quod tunc perfectum erat, imperfectum factum est, est, tempore precedente. Glossa interlinearis ex-

plicat, quod indicet perfectionem Noë qui Gen. 6. 9. iustus, &que perfectus fuit in generationibus suis, cum D. Chrysostomo. Non dicit D. Chrysostomus, cum Deo ambulauit, sed ut in illa ætate, & L. de

tuncque spiritualitatis habet. ut tu coniugata
Christum, tu coniugata representes Ecclesiam?
Qua non minori tu gaudes ad orationem oppor-
tunitate, Deoque placendi occasione? Quam tibi
sunt ad manum Ecclesiae confessorij, Sacramen-
ta? Quis tibi remotam iniicit, ut Apostolicis non
parcas consilijs? & vel parum tribuas moram
orationi? Noë illa vir tempestate, qua matri-
monium non habebat Sacramenti, populo
cohabitabat dæmone, sine templis, sine com-
muni altari, nullo prævio virtutum ex-
emplo; tempus tamen inuenit sibi commodum,
orationi, pietati, cordis solitudini, ex toto corde
Domino seruienti, hoc vero tu tempore, quo ea-
dem facias, nullam inuenis opportunitatem?
Ne culpam statui, sed tue locos imputes mali-
tiae. Petrus uxorem accepit, sed & sanctus, fan-
taque fuit eius mulier. Credit Simeon Meta-
phrastes in vita S. Petri, quod fuerit consobrina
D. Barnabae eius patrni nomine Aristoliti, filia,
vocabulo Perpetua. D. Clemens Alex. arbitrat
eam martyrem, quodque ut D. Petrus, eam con-
spexit martyrio ceteros gaudere sit non modi-
cum, illique hoc suggesserit: *Hæc tu, memento*
Domini. Soror amantissima, memento Domini.
Eidem subiicit Euseb. Affirmant illi filiam
nam S. Petronillam, quod D. August. b. licet
non affirmet, non tamen negat. Coniugati per-
fecti omnes, parentes, filij, quia tales esse om-
nibus est possibile.

§9. Egressus de synagoga. Christus egredi-
tur de synagoga. Petrique domum ingredi-
tur, scilicet Ecclesiam, domum salutis.

rabat: hoc est: Per magnus ille Salomon quo
maior nullus, filius Dei, domum ab æterno
colebat regiam, diuinae suae personae celsitudi-
atque maiestati congruam, summam scilicet Patris.
tu eo illum considerat, qui ait: *Viginti, qui est*
in sinu Patris. O qualis illa domus æterna, diu-
nis plena diuinis, omnipotentia, supremæque
magnitudinis venerabilis: verumtamen & aliam
extremæ decreuit domum deliciarum in huius
mundi saltu, ubi cum hominibus deambularet,
hanc quippe suam declarabat esse voluptatem,
dum ait: *Delicia mea esse cum filiis hominum*. Hæc
Synagoga fuit, vetus sua Ecclesia, quam in popu-
lo fundauit Hebraeo: *Notu in Indaa Deus, in*
Israel magnu nomen eius. Ibi seipsum statuit, sub
propitiatorij, & Sancti Sanctorum arceque sym-
bolo: *Factus est in pace locus eius, habitatio eius*
in Sion. Illud in pace signat Hierusalim, id est
Visa pax. Hanc elegit sibi domum, hic suam
construxit habitationem. Hic autem accidit, quod
ipse per Ezechiellem, dum esset in Babylo-
nia captiuus, præstenderat. Vatem alloquitur:
Vates, itat animo domum hanc deferere, alio mi-
grare. Quæ ratio Dominet hanc tibi significabo.
Manu prophetam apprehendit, & per aëra su-
blimem sicut in Hierusalem, hic locus erat tem-
pli, domusque Dei. Fode si quis parietem domus
huius o propheta, perfodit Vates parietem, vi-
detque circumcirca bufones, colubros, lacertos,
serpentes, nec non septuaginta seniores, virosque
primarios ex Israel, tenentes thuribula in mani-
bus, e quibus fumus ascendebat densissimus.
Quid tibi videtur, o propheta? num hocum hunc
dignum esse iudicas, quem ego præsens inhabi-
tem? num me decet tales tamisque inter serpen-
tes commemorari? Feramne ego non moleste, quod
fumum meis effundant naribus & ut vulpem ha-
beant quem fumo palearum agitant, ut hoc me
expellant latibulo? *Vides tu, quid isti faciunt abo-
minationes magnas, quas domus Israel facit hic, ut*
procul recedam a sanctuario meo. Quid censes, num
mihi diutius hic demorandum, an non potius ci-
tius proci abscedendum?

Hoc Dei filio contigit. Quanta venit maiestate
splendidus, ut in domo requiesceret Synagoga:
facta sed erat spelunca latronum, ferarum latibu-
lum, vitiorum omnium specus, auaritiæ, inuidiæ,
hypocrisis, odij, rancoris, vindictæ &c. *Va vobis*
Scribae & Pharisei, qui intus pleni estis hypocrisi &
iniquitate. Quis nidor de voluntatis eorum ascen-
dit thuribulo, iniqui amoris sui & concupiscen-
tiæ ardebat ignis, cuius fumo splendidissimam
Christi gloriam tenebris obfufceant densissimis.

§ 555 j

qui.

I.

Duas ha-

babuit

domus

liis Dei.

Joan. 1. 19

18.

II.

Prima.

patris

in celestis

simus,

secunda,

Indaorin-

Synogo-

ga.

Pro. 5. 3.

31.

III.

Hanc

deseguit

Ezech. 26.

6.

Mar. 23.

23.

Socrum Simonis febrientem Synagogam inter-
pretatur: ei subscribit Emilianus aut auctor, cuius
sunt Homiliae, quae eius nomine circumferun-
tur. Confirmant autem, ex eo quod mulier Sau-
dicque Petri sponsa, Ecclesia, quam illi Christus
desponsauit, & ita, sicut qualibet Ecclesia sui
sponsa dicitur Episcopi. Mater Ecclesia fuit Sy-
nagoga, ut patet ex hanc vaticinio: *Vocaberis ma-
ter civitatis in fidelis Sion.* Et inferius nomine ci-
uitatis, Ecclesiam intelligit, quae cunctas admi-
nit tuo gremio nationes. De eadem, ait Emilianus
intelligitur illud Canticorum: *Sub arbore malo-
ris, iusti aut te ibi corrupta est mater tua, ibi violata
est genitrix tua.* Hæc igitur febribus æstuat,
langueque in domo Simonis quia vique in
hodieum diem infirma decumbit, in Christia-
norum æstimatione Synagoga, vt ex ijs, quæ
Romæ conspicimus, comprobatur. Attamen,
illam Christi contingeret manus in fine mundi, &
ab omni saluabitur infirmitate qua modo langu-
da detinebatur: tunc cognosceret, tunc seruet
Christo: cognosceret enim ex illo salutem pro-
mutare certissimam. Quia, vt ait Apostolus:
*Cactus ex parte contigit in Israel, donec plantu-
dogmatum saturaret, & sic omnis Israel saluus fie-
ret.* Sic locum hunc præfati capiunt Aucto-
res. At nostro fixius proposito adhaerentes,
quod in sensu morali explicat alij: cum illis
oio, per locum Simonis febribus detentam
intelligi peccatores, qui calidissimis æstuant le-
bibus peccatorum. Ita D. Ambrosius & Beda in
hanc locum: *In domo sancti Petri magna febris sunt:*
quia sunt in Ecclesia gravissima peccata, & talia,
ut dicatur de quibusdam quod tenentur magnis fe-
bris.
Est autem hoc dogma Catholicum, à SS.
Patribus communiter propositum, non om-
nes fideles, qui comprehenduntur Ecclesiae
gremio, sanctos esse, in illa quippe plurimi
sunt sceleratissimi: quorum peccata adeo gra-
ua sunt & enormia, vt multorum iude-
rum, crimina qui gremio Ecclesiae excludun-
tur, malitia superent, vincantque gravitate.
Istem adduco Apostolum: *Omnia audistis inter
vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter
Gentem.* Hoc idem denuo declarat Apostolus,
de quibusdam scribens sceleratis: *Est infidelis
interior.* Hoc Dominus spectabat, dum per
Ezechielem exprobrabat: *Iustificasti sorores
tuas in motibus abominationibus suis, quas ope-
ratae.* Et iterum: *Transite ad insulas Cethim
& videte hoc, si factum est huiusmodi. Ta-
lia, tamque grava à fidelibus, & Ecclesiae*

filij crimina committuntur, vt eorum coeli-
que terraeque mirentur enormitatem: *Obstipescit
caeli super hoc & porta eius desolabitur.* clamat
Hierem.

Ostensus Dominus Hieremias, quis ille
suis populus, quibusque illum esset punitu-
sus iudex supplicij, qua mi erum servitute
damnaturus, sic ait: *Stendit mihi Dominus,
ecce duo calathi pleni fici positi ante templum
Domus.* Calathus unus fici habebat bonas, sa-
pidas, maturas, quales esse solent, fici prin-
temporis. Alter fici habebat malas, malas val-
de, quæ cum pessima fuit, nemo comedit. In-
dubium est, hoc templo significari coeli glo-
riam: *In templo eius omnes dicunt gloriam.* Huius
aurum templi, est Ecclesia in litans: nulla nam-
que spes affulget illi intrandi in gloriam, qui
prius non intravit in Ecclesiam. Hoc præmit
David: *Stantes erant pedes nostri in arvis tuis
Hierusalem.* Non omnes qui hoc inhabitant a-
trium, sanctos esse dixeris ac perfectos. Multis
congratulo, qui similes sunt ficibus illis bonis
valde optimis. Multos enim esse gaudemus in
Ecclesia multiuga virtutum perfectione præ-
cellentes, Deoque familiares, quibus nihil aliud
in mentem venit, quam Deo placere, servare
pietatem, timorem, amoremque sectari. Porro
& alios non paucos numero esse lugemus ficibus
similes malis valde, pessimis, mentoque repro-
bandis. Multos enim in Dei Ecclesia novimus
sceleratissimos peccatores, venundatos vt fa-
ciant malum, homicidas, adulteros, usurarios,
impudicos, tantorum criminum reos, vt auris ea
audire perhorrescat.

Hinc infert D. Augustinus huius loci explicatio-
nem, ubi de Ecclesia loquitur Spiritus S. cuius
nomine sic effatur: *Nigra sum sicut formosa, filia
Hierusalem, sicut tabernacula Cedar, sicut pelles
Salomonis.* Et expendit quàm sit Ecclesia nigra,
& detestabilis ex vna parte, sed quàm pulchra
& gratæ ex altera. Ex illa nigra est, obseura, &
difformis. *Sicut tabernacula Cedar:* Quæ summo-
pere nigra erant, radijs solaribus, pluvijque deci-
dentibus deformata. Ex hac verò pulchra, spe-
tabilis: *Vi pelles Salomonis,* quæ expolite, splendi-
dæque, resurgebant. Erant enim vestes quibus Sa-
lomon indutus ad nitorem ornabatur; dicamus
ergo quod vestes erant polymixæ & pretiosissi-
mæ. Idem in Ecclesia contemplantur: Sunt in
ea peccatores, & inter hos quidam tanta gra-
tate criminum & multitudine difformes, vt Arabes
& Gentiles esse videantur, qui vitam traducunt
teste Apostolo: *Sine Deo in hoc mundo: quorum finis*
interitus.

VI.
In Ec-
cleſiā
ſua
boni
& ma-
li.
Iſa. c.
49. 13.

interitus eſt, quoniam Deus venter eſt. Alios conſi-
dero virtutum meritis eminentiſſimos, boni ope-
ribus petpuliſſime inſtrictos qui vos dicunt Deus
veſtiri atque adornari elegantiffime: *Vos ego dico*
Domini quia his omnia, velut ornamentis viſite-
ris, & circumdabit vbi eos, quaſi ſpiciant.
Quinimo in ipſa Simonis domo hæc eadem
conſpicitur eſſe varietas. In illa namque detide-
rata valebat Petrus ſalve, ſimiliter & vxor eius
viribus conſtat integris, nec non Apoſtoli pro-
liſſime ſe habebant. Ex in eadem domo, decum-
bebat ſocrus eius ardentiffima febris vexata, qua-
torque corporis lateribus exaſtuabat. Hic in Ec-
cleſia militante boni malis permixcentur, intigni-
ter boni, & peſſimi peccatores coram Domino
nimis. In Eccleſia triumphante in cœlis omnes
iuſti ſunt, omnes ſancti, nemo non puriſſimus,
nemo non ſanctiſſimus. Forſis canes & venefici,
peccatores immundi fornicarij &c. ut ſcribitur
Apocalypſi ultimo. In inferno omnes mali, de-
teſtabiles, execrandi, immundi ſunt peccatores:
nihil enim in illis reperitur laude dignum, nulla
virtus. Attamen in hac Eccleſia, quæ eſt velut
inter utrumque, medias viſtas video, ſed peccato-
ribus, & quidem primæ notæ permixtos. Idcirco
ne ſtupetas, ſi in monaſterio, do mo ſalutis, ad hoc
inſtituto, dolens ægerque quiſpiam inveniatur.
Non hoc te moveat, ſi in hac Eccleſia tanta mo-
rte in perfectione ſpectabili, quiſpiam febribus
ardeat, quia etiam in domo Petri, qui febribus
æſtuet, inuenies.

VI. Tractatum habet omnino diuinum D. Auguſt.
quem occasione ſcripſit alicuius caſus, qui in ſuo
Monaſterio contigerat. Tulerunt teſtimonium
in quemdam ſuum Religioſum preſbyterum no-
mine Bonifaſium, accuſatumque virum ad mi-
nus ſtupri, & violatæ ab eo virginis. Augebatur
autem indies, & gl ſiebat rumor ille in tantum
vt tota vrbis Hyppone graue ex eo ſcandalum
pateretur: & cum eſſet mendacium, omnes
ſummopere crimem exaggerabant. Quis homi-
num credat in tali monaſterio religioſum vivere
adeo ſolutum in luxuria? Inter Canonicos adeo
regulares tantum inueniri malitiam? Decevit
D. Auguſtinus illis ſatisfacere quocirca illis li-
teras dat, quarum hæc erat inſcriptio: *Dilectiſſi-*
mis fratribus, & Clero, ſenioribus & vniuerſe
plebi Eccleſiæ Hypponenſis, cui ſeruis in dilectione
Chriſti, Auguſtinus in Domino ſalutem. Exoritur
à gratiarum actione, collaudans illos, quod tanti
illos peccati crederet, quod non bene in Mo-
naſterij dedecus ſpatebatur: erat hoc enim chari-

taris indicium: *Sua enim iſta non dolent, non*
eſt in eis charitas. Deinde ſpati triminus ſatis-
facit rumori: ſed toto liberat conamine, quod
illis perſeadeat, non ex eo, ſumant ſcandaliza-
tionem, quod in communitate videant Religio-
ſorum, ac Eccleſialicorum, vnum vel alterum
deſectibus laborantem, quandoquidem ſint adhuc
in hoc mundo peregrini. Nullus in cœlis accuſa-
bitur deſectus, vbi teſte veritate, *Fulgebunt inſti Man-ſi-*
ſcent ſol in regno Patris eorum.

Attamen hoc in mundo, nulla domus à ſao. VII.
guentibus libera, quocirca licet etiam in mea Nola
fuerint, non eſt cui admremini, cut in eorum congre-
gationibus, ſorumque conſeſſionibus: quanta libet pro
eum ego curā ſedulus inuigilem, homo tamen terra
ſum, & inter homines viuo pollutos imperfectos habeo
nibus: nec eſt quod mihi adſcribam, domum ſua
meam, arcā Noë eſſe inſtorem in quam & vult
vult ſcribitur reprobis, maledictis, patris mi-
ſer, nec ipſa Abraham familia, cui præſcribitur
foras ancillam, ſiliumque eliminet: nec Isaac
vbi ex duobus geminis, vnus à Deo reprobatur
nec ſimiliter Iacob cuius ipſe primogenitus pro-
pria cognita nouit à patris forauit cubile ince-
ſtuolus libidinolis: nec ſimiliter David cuius
hic filius propriam violauit ſororem, ille patri
rebellis eundem regno priuare coartat, domo
exturbat, proprijs commiſſetur Nonicis ſpe-
ctante populi multitudine: nec D. Pauli, quem au-
dio conquerentem multos ex ſuis officio ſuo de-
ficienſes: nec mea ſuperior eſt ſchola eā Chriſtus
magiſter præſuit: in qua ex duodecim diſcipulis
vnus Iudas perſidus magiſtrum triginta diſtrauit
denarijs tandem nec ipſis illuſtrior cœlis: ex
quibus tertia pars ob ſuperbiæ peccatum cecidit
Angelorum. Non hoc fratres, vos ſcandalizet, li-
cet videatis eum, quem cultioris perfectionis ha-
bueratis candidatum, in peccati cœnum deſecti
quo namque tempore viuimus, nullus à lapſu
ſecurus. Eſt namq; noſtra non exigua infirmitas:
diaboli non modica fortitudo, nec intermiſſa
tentatio, laquei ſibi inuicem occurrunt, ad quem-
libet paſſum titillant occaſiones: etiam in domo
Petri proſtratum febribus inuenietis, non hoc,
obſectro, vos ſcandalizet, Dominum rogato, erigat
infirmos, voſque ſua protegat manu, ne in pec-
cata conuatis.

§. II. Nulla in terra domus, sicut nec in Ægypto sine doloribus, qui extimulant, & iustitiam creant Deus hunc mundum.

num habere putat. O si hic mihi emoriatur, se mihi hic excidat. Hinc enim, inquit, & segnis efficiatur, & in tristitia patrem semper constitui, cum semper sit illi desiderabilis. & nullam correctio- nem admittat. Qui pulchram habet uxorem, nihil se peius habere dicit, quam quod pulchram ha- bet: suspitionis enim plena res est, & insidiarum. Quia deformem nihil peius esse asserit: res enim est fastidio plena. Præterea nihil huiusmodi vita im- titius esse dicit: nihil abiectius. Miles, nihil esse mi- litia laboriosius, nihil periculosius asserit: satius enim pane solo cum aqua vesci, quam tot ferre molestias. In vi aggratu positus, nihil magis laboriosum, quam alienas curare calamitates, & necessitates affirmat. Subditus nihil aut servilius, quam aliena potestati subiacere. Vxor inultus uxore nihil & sollicitudo, ne peius assenerat. Vxor carens, nihil illiberalius, quam uxorem non habere restatur. Et domo carere & quiete. Mercator agricolam ex securitate beatum vocat, agricola mercatorem ex divitiis, & moro- sum omnino genus humanum sortem suam accusans, & animum gerens gravatum. Dum omnes condem- nat homines, tunc ait: nihil homo, omnem decess naturam laboriosum animal, & arduum. Quos senectam admirantur: Quos beatam vocant iuven- tam: Sic & in atalibus multum tristitia. Cum nos propter atalem videmus accusari dicimus: Quare non sumus senes? Cum vero vertex albescit, dicit: mus, ubi iuventa? & omnino multas tristitia causas habemus. Huc vique D. Chrysostomus. Ubicumque flendi, & in quocumque statu seu conditione, materia est ampla contristandi. Quid hoc igitur Domine mi? Scire causam desideras? Novieris (asserit D. Augustinus.) hoc ex diurno proce- dere præscripto, ne mundo nimis afficiamur. Creavit nos Deus, non ut hic maneremus, & ra- dicem in terra, sicut arbores aut animalia fige- remus: in hoc quippe eorum conditio conclu- ditur, sed ut hic nos digne prepararemus, quo cæli gaudia tandem assequamur & hoc in no- bis volebat desiderium accendere, qui quoti- dianam composuit orationem, docuitque nos diceremus: *Adueniat regnum tuum.* Idcirco nobiscum modo voluit agere ne nostram hic vo- luntatem, affectumque figeremus. Si volueris cit Deus quis in pavimento non figat pedes, spinis illud ne mun- contege: Animæ nostræ pedes, affirmat. D. dum ni- Augustinus, affectus esse nostros: ut autem il- mium a- los non in terra desigamus, implet illam Domi- nus spinis, spargitque tribulis. Hoc alteri à recta via devianti, promissit, quam reducere conaba- tur: Ego sepius vias tuas spinis. Mundum appellat Ose. c. 2. 6. qui eum probe noverat Spiritus S. Tormentum

T e t

spina-

Aliud hic meditator mysterium, non levis consolatoris argumentum, quod D. Chrysostomus enucleat, de quo & tracta- tum composuit: nullam esse in hoc mundo Ca- pharua domum, quam labores non extimulet, & sit licet Christo maxime familiaris vtote Simonis Petri: in hac iacet focus eius febris laboris, in domo Centurionis deficit seruus illi pretiosus iā mortuus: In domo Principis Ec- clesiastici filia decubuit mortua: in domo Princi- pis secularis, quæ dicit D. Ioa. regulū, expirat, fi- lius: in domo synagoga, alter à dæmone mole- status exclamat. Et hoc verū esse cuncti procla- mant: mundū hunc, & Ægyptum esse confusionis: In qua testatur Spiritus S. domus non erat quæ nō aliquē lugeret mortuū: A primogenitū Pharaonis, qui in solio eius sedebat, usque ad primogenitū capriua, quæ erat in carcere &c. & oritur est clamor magnus in Ægypto: neque enim erat domus, in qua non iaceret mortuus. En tibi vitium mundi exem- plar: nulla domus à lacrimis planctuque libe- ra, nec locus adeo recreatus, in quo multa non sint deploranda: Non erat domus, in qua non iaceret mortuus. In hac domo decumbit æger maritus, in illa mulier, in alia filius: in hac cau- sa perditur in illa moritur vnicuique, in alia sit bo- norum iactura, in altera quædam proditio: (a) in alia molestia non toleranda.

Hanc prosequitur materia D. Chrysost. Quod quemadmodum impossibile est inuenire in mundo ho- minē immortālē, ita & sine tristitia. Et certe præ- clara est oratio qua pro- ar, nullū inueniri statū, nullā personarū conditionē, quæ non hebeat, cur ingemiscat. Et nemo prorsus sine tristitia inueniri potest: si vero non habent tantā rationē tristitia si- cut nos, occasione ita quisque putat: proprium enim cū plura alienū afficit, sicut enim in corporis do- lens partibus, & oculū habent viciatū nulla agri- tū dūc alia salē esse censet quālē suā, rursū qui sto- macho laborat, hoc omniū esse difficillimum asserit, & quo quis tenetur hoc omniū esse molestissimum dicit: inde & in tristitia, quā quis detinetur, hanc asserit esse difficillimā, cū propria epim hoc expe- rientia indicat. Sicut qui filios non habet, nihil ita grane putat, sicut filios carere: qui multas habet eum paupertate, nihil tam accusat, quā filiorum multitudinem, vnum habens nihil peius quā v- Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. II.

Spinarum. Vbiunque pedem fixeris, spinis lace-
raberis. Si duxeris uxorem, quoties te huius por-
titer? Si filios genueris, quanta te eruat anxie-
tas? Si filijs carueris, quis te inextor obruit? Si
diuitijs affluas, qui processus, qui discursus? Si
premaris inopia, quae te vexat molestia? Vbi-
que spinas inuenies, & qui spinam pedibus, potius
dixero, cordi non infixit, credo te scire nemi-
nem.

I V.
Similitu-
dine de-
claratur.

Cur ita? Ne hic amice, pedes animae, volen-
tem, & intellectum desigas debito profundius.
O bone Deus. Si quempiam conspiceres tanto
aestuantem desiderio transeuntium aulam spinis
adeo circumquaque conspersam ut illae pedes
crurentur, sanguinem elicerent copiosum,
lachrymasque extorquerent profundissimas, nul-
lus nihilominus modus esset, eum alio diuer-
tendi, vel iter dissuadendi, quid acturum cre-
deres, si illis rursusque via strata corrideret? Si
spatis vbi-que tot spinis hoc in mundo, ut ne
pedem transferas, quin vel vnam tibi infigas
adeo cruentam, ut vocem ad sidera tollas, & la-
chrymas excites amarissimas, nullus sit adhiben-
dus tibi modus, quo hinc exire desideres, aut de
discessu vel semel cogites, quid esset, si ad vo-
tum tibi cuncta profunderent? Si rursus omnia, si
hinc cuncta gereremur? *Mundus te turbat, &*
amatur. (Audit D. Augustinus.) *Quid faceres, si tran-*
quillus esset? Viros video adeo mari addictos,
qui millenis agitentur turbinibus, suaque effun-
dant viscera pilcibus, & circumquaque tempe-
statibus ad extremum affliguntur; qui tamen il-
los ab hoc dehortetur, scio neminem; quid hi
facerent, si semper tranquillum, ut olei stagnum
conquiesceret? Quis tunc illum ne maris se
subiciat vndis à proposito dimoueat? In eum fi-
nem tot tantaque Deus produxit spinas, quate-
nus pedes attollas, sursum erigas cœlumque to-
to petas affectu.

26
Ps. 37.

Hunc in David effectum hæc operabatur
meditatio, ipso teste cui præscribit titulum: *In*
rememoratiōe de Sabbato. Dies Sabbati diē sig-
nificat gloriæ, hic enim quietis dies fuit; de quo
non dicitur, ut de alijs, quod noctem haberit,
qua tenebrosus occideret. Indicare nobis rex vo-
luit David qualiter diei quietis recordaretur, il-
lius videlicet æterni Sabbati, nec non declarare,
quis hanc in illo reficiat diei memoriam: *Mi-*
ser factus sum & curuatus sum, & humiliatus sū
nimis, rugiebam à gemitu cordis mei. Narrabo ti-
bi, quæ mihi acciderint. Miseris usque ad os im-
plebar, contractus viribus, doloribus incurvus
ultra vires, ita ut tæderet etiam vivere, quocum-

que ingrediebar nova semper occurtebat, oc-
cassio tristitia: Nunc mihi filia violata, nunc fi-
lius misere trucidatur, modo lanceis alium tras-
figunt, modo dissipatur exercitus, hic me nune-
rosus inuadit inimicus, illie me securi terra vi-
celi celuminiatur, oppetitque lapidibus: vnde *siderum*
granissimis obrutus afflictionibus ingemisco,
Nimis. Tales me premunt angustiae, ut præ-
mio dolore, rugitus edam leonibus: *Rugiebam à*
gemitu cordis mei. Quid ergo David? Quis in te
ex illis effectus? quis? desiderium de loco tot
spinis obstituto descendendi, mundum tot tribulis
horridum deserendi, cognatum mentemque
meam dirigendi in cœlum, exclamandi, Eheu,
quando cœlestibus perstruar lætus gaudijs
quando terram possidebo à spinis expurgatam:
meum adspirat eo desiderium: *Domine ante te*
omne desiderium meum.

Hoc ipsum est, quod sanctorum erigit deside-
ria, tollitque cogitatus, dum hic ne vel vnica co-
lent hora pleno saluari gaudio. Retulit mihi E-
minentissimus Cardinalis Xaverius, quod immo
Pontifici Clementi Octauo pia memorie col-
locutus, de eadē agens materia (ipsum etiā Pon-
tifices continui coeunt labores de talibus ser-
mocinari) illi dixerit, solempni conestatus iura-
mento, se non meminisse ab initio Pontificatus,
vel horam integram habuisse vigilem, qua noua
sibi non succederet afflictio, nouaque non eum
obmeret tristitia. Hoc electorum excitat deside-
rium, ad terram illam quietis pacisque proficis-
cendi, & cum Davide conclamandi: *In pace in*
idipsum dormiam, & requiescam. Hoc inuit pal-
mista verbis illis toties repetitis, de Dei electis:
Ascensionem in corde suo disposuit in valle lachry-
marum. q. d. Recordari se in valle morari lachry-
marum, vbi per omnia nobis illos excitant do-
lores, in valle spinarum, vbi pedem figere non
valeant, nisi pluribus configantur, ardentius ex-
citat, ut corda sursum eleuent, & in cœlum a-
beundi præparent desideria.

Querit D. Th. num mundum hunc potuerit i. p. 2. 2. 2.
Deus condere perfectiorē, & quæ eo continen-
tur meliora: si namque potuerit, in eo deliquisse. VII.
Deum quis forsitan dixerit quod nō fecerit, cū Poterit
nullus sit artifex qui non tota diligentia studiat, Deum
opus suum ad summā elaborare perfectionem. VIII.
Negare verò conditoris potestatem, eiusdē est li-
mitare potentiam, quæ cum sit infinita, nullam peti-
tatur immensa limitationē. Respondit D. Th. citat.
indubie mundum potuit omnipotēs creare pre-
fectiorē, & quæ in eo continentur infinitis præ-
rogatiuis, & sine termino eminentiora. De eo
namque

namque pronuntiat Apostolus: *Qui potens est omnia facere superabundanter, quam petimus aut intelligimus.* Solem hunc creare potuit milles lucidiores, excellentiores, quo mundus sua amplius luce recrearet, & effectus produceret multo perfectiores: lunā pulchriorem, influentiaque suaves, stellas splendiores, quæ nos lumine illustrarent clariori: terram sine tribulis, floribus ornatam multo numero pluribus, fructibus dulcioribus, fontibusque refrigerantibus ac crystallinis multo salubrioribus; tempora temperatiora, ac gratiora, ita ut nihil in rerum esset natura quod non summam adferret homini voluptatem; non frigus non constringeret, non æstus remitteret: nulli viderentur colubri, non morderent serpentes, non inficerent dipteres, non spina pungeret: sed quicquid pedibus tereremus, flores essent, rosæ, lilia, voluntas, recreatio.

VIII. Cur igitur non fecit? Cur tanta sterilitas, ariditas, ut quis pluribus aliquando proficiscatur leucis, nec aquæ guttam, quæ linguam refrigeret, inueniat? Ut quid arbores infirmæ adeo virtutis, ut sæpius fructu non germinant, & si germinant, aut prima decoquantur, aut veribus erodantur? Cui tot spinæ, tribulique feruntur? Quia propter hominem creatum mundum: *Propter nos fecisti seculum.* Vnde talem condidit, qualem hominis saluti conueniebat. Non illum creauit, ut perpetuum esset hominis habitaculum: hæc etiam omnia parua erant illi, qui regni sui gloriam erat perpetuo possessorus: sed ut esset officina, in qua poneret homo animam suam, operibus meritorum per gratiam prædiuitem, ut inde transfret, ad bonorum gloriæ possessionem: esset quoque, velut lapidicina, in qua velut lapis expoliretur tandem in cœlestis ciuitatis ædificio reponendos. Huic intentioni, non illi mundus expediebat perfectior, non maiores deliciae, non requies suauior, non voluptas delectabilior, sed omnia talia, ut ipsa hominem excitarent, ab his terrenis egrediendum: ut animæ pedes erigeret, intellectum & voluntatem, nec illos telluri tot obstitit tribulis affigeret, sed cælum versus iter dirigeret, sibi à Deo, ab ipso mundi primordio præparatum.

Ea de causa terrena hæc tam exigua condidit virtutis, tam parua venustatis, tam labilis voluptatis: ad hoc, ut campus esset mundus spinarum, vallis lachrymarum, tot redundans defectibus, modo fluminum, modo so-

lis, nunc salutis, nunc virium, hinc diuitiarum, inde voluptatis, tot spiritus, ut ubicunque pedem fixerimus, nos ad lachrimas prouocent amarissimas: idcirco de solo pedes extraheremus, exire desideremus, cælumque nobis destinatum petere festinaremus: *In valle lachrymarum in loco quem posuit.* &c. O gemebunda columba, quid actura es auis pulcherrima, si non inuenieris, vbi requiescat pes tuus, nisi super effluentes aquas, putrida cadauera? Hoc agas, si adeo, volatu celerissimo ad arcam transiolo. vbi te magnus ille patriarcha Noe colligat, & in roducat, possitque requiescere: *Que cum non inuenisset, vbi requiesceret Gen. 8. 9.* pes eius, reuersa est ad eum in arcam. O anima, quæ mundum circumuolas, in nullo te nulla noueris inuenire posse requiem: exundat e hic animus mundus cædium, laborumque gurgitibus. Credidit, dolium inexplabile, vbi tu requies. in pecuniis inuenire requiem: hinc tribulus orietur iacturæ nauis acutissimus, inde argentariæ dissolutio tui correspondentis, alias latronis irruptio, militum inuasio. Dignitatum audissimæ, num tibi in adeptis spondes requiem honoribus? Illico ubi mouebunt lites, te ipsum mille confodiet laboribus, & quo illos conferues anxietatibus. O mulier viro nupta, num tibi requiem in marito polliceris, quem manē videbis, dolebisque exipiantem? Pater, num perfectum tibi gaudium arrogas in filio: de quo cum minus fueris sollicitus nuntia deferentur, inter inimicorum arma corruisset. Sursum corda sursum enola, dic & ex corde dic: *Adueniunt regnum tuum,* eo namque finis sequentes sunt adeo calamitates.

§. 12. Tenebatur infirmitatibus homo detinetur: siue ob humilitatem, ut D. Paulus, aut vi suo sibilat in itinere, ut Augustinus.

Tenebatur magnis febribus. Hæc verba perpendamus, quæ cum scribat D. Luc. medicus, diuina sūt præscripta: languentibus animabus nostris salutaria. Sic audio. D. Greg. Lucas medicus, omnia eius verba sunt languentibus animis medicina. Tenebatur inquit socra Simonis magnis febribus: Tenebatur. A quo tenebatur? Aut illa febris aut febres illam detinebant? Quantum sapio illa febres tenebat illa namque

T t t t 1. subiectum

subiectum, febres accidentia; subiectum autem sustinet accidentia & non oppositè. Communis est illa de languente interrogatio; quid habet? signans, infirmum esse qui detinet infirmitatem. Vt quid igitur scribit medicus Lucas de hac muliere: *Tenebatur*? Quo, floreat nos, sepius à Deo electis morbos immitti, quibus illos ne in superbiam effluerent, detineat. Eminentes sunt adeo fauores, quibus Dominus suos praeuenit, ut indigeant æqu pondio, ne illis intumescant. Alias diximus, quod de Domino Iob fuerat locutus: *Fecit ventis pondus*. Ne citius euascent. Hoc quotidie revoluius, quod D.

Iob. 28. 25

D. AGR.

In illud

ps. 30. 1.

Domine,

non est

exaltatus

cor meum.

I.

Permittit

Deus ele-

ctis suis

infirmi-

tates ne

super-

biant.

2. Cor. ca.

12. 7. a

Paulo contigit, & ex industria ponderat D. Augustinus primo namque Pauli trutinat sanctitatem, quem praclarissimis Deus extulerat gradibus, quibus eum cæteris praeulit superiorem: illi namque concessit, ut plus cæteris in vinea laboraret, ad tertium euehit cælum mirificis beauris visionibus, illustrauitque reuelationibus. Nihilominus quid cum illo agit Dominus? id quod cum propheta Iob (inquit D. Augustin.) Nam sicut diabolo Dominus indulget, ut Iob corporis auferret sanitatem, corpulque gravissimo percuteret ulcere sic & Apostolo. Hoc enim indicat: *Datus est mihi stimulus carnis meae, Angelus Satanae, qui me colaphizat*. Quid hoc erat? Respondet D. Augustin. *Dolore quodam corporis traditur exagitatus vehementer inmissi ab Angelo Satanae: nam & sanctus Iob ita probatus est*. Et hoc, quo finit? *Ne magnitudo reuelationum extollat me*. Nota verbum: *Colaphizatur*. Qui colaphos velut pueri infligitur: *Quid est hoc, fratres? Ne extolleretur tanquam iuuenis, colaphizatur ut puer*. Hinc multos videre licet amicos Dei, qui diuersis à Deo gratiarum donis cumulantur alios curandi, cum ipsi grauioribus reueantur infirmitatibus, quas ea Deus permittit infirmitate, ut humiles permaneant, nec se ob ea inaniter effarent super se fastuosi, nimiumque sibi tribuentes.

Li. 1. dial.

cap. 6.

I. I.

Exemplo

probat.

Admirandam plane conscribit historiam D. Gregor. de S. Marcellino Episcopo Anconitano. Excitatur in vrbe adeo vehemens incendium, ut tota conflagrare videretur. Cum oppidani omnis inopes consilij, quid agerent, ignorarent, ad Episcopum tristes confugiunt, qui in sella gestatoria podagra detinebatur immobilis. Quibus ille: Filij, illud me conferte, via vehementius senuit incendium: hic me reponite. Distis obtemperant, & ecce reuerit ignis eximiam praefulus sanctitatem, flammam recolligit, defer-

uiscit, totumque extinguitur. Num tale quid ob stupescis? Tantum inueniri virum, notæ virtutis eminentem, cui tantum deferat ignis, suam remittat sanitatem, lydera petentes humiliter flammam, ipse tamen ea teneatur podagra, ut nec se loco mouere queat, eoque loco, ubi formidandas ignis ipse detinebat flammam, ipsum detineat podagra paralyticum? Qui mandare potuit igni, ut flammam comprimeret, suumque coëceter impetum, podagra mandare non potuit ut vim suam ardoremque resanaret? Praescriptum erat spiritum, hac ipsum detineri infirmitate, ut dum se tanta considerat potestate praeditum, qua flammarum globulis in aëra conscendentibus imperat, illum detineret, velut pedicis constrictum falconem, ne intumescat, aëraque scandat gloriosus. Hoc quoque in meo perpendo magistro B. Ludouico Bertrando, quibus infirmis saltem videmus impertientem plebem tam ceteris omnibus infirmior, morbis horridis & acerbis praegravatus. At ille hoc esse dicebat catenas, quibus à Deo captivabatur, etaque hoc illi familiare colloquium. O te furdum (surdaster enim audiebat) quam iuste te vindictam detinet Deus ut illi te subicias.

Quod si hæc de viris pietate praeditis esset licet, nec minus de peccatoribus verum esse confirmatur, quod ipsos scilicet detineat corporis peccator agitudine, hanc enim Dominus ea de causa in res non figit, ita ut magis propitius dixeris, quod ipsa his peccatores detineat, quam peccatores ipsam. Detineantur. Exempla quævis? qualis erat vira vestra à viris quibus intendebas, nisi tuis fovere voluptatibus, prava viridantia percurrere, cunctas fratribus arbores spoliare, voluptati in omnibus frana laxare, eorum more qui dicebant: *Noli sapere, si pratum quod non pertranseat luxuria nostra*. Ad talis festinare domum, noctivagum per plateas obambulare, ludorum tabernas frequentare solitis tuas habenis sectari voluisti, ut hoc nomine merito cum Hieremia compelleremur: *Cursor leui explicans vias suas*. Vt te nec clamores detineat praedicatorum, nec pulsus quibus animæ tuae Deus percutit interiora grauior, nec inferni timor, nec iusta reuerentia quam debes, illi cuius es. Febrem tibi immittit ardentissimam, te colica caput intolerabilis, aut accidens molestum te lecto prosternt debilem, illud est, quod te detinet, ut iam illud non progrediaris, quo lenior aere procurrebas: iam curus ille tuas post delicias suspenditur, iam nihil in mentem venit aliud, quam tuæ salutis anxia sollicitudo.

do. Hæc illa est agnitione, quæ te tibi detinet
victum, eo illam animo Deus permittit, ut
hæc te inuere, quo præceps ferebaris, ut equus
et remis, remoretur: Quasi equus impetu va-
dens ad prælium. Hoc Deus præcedit, dum
ibi nobis immittit eam minus hoc formi-
dare.

Hoc modo describit Ofeas animam (nostra
loquimur phras) desiderijs suis, appetitibusque
carnalibus intendentem, sibi que hæc propo-
nem: Adam post amatores meos, qui dant panes mi-
hi, & aqua mens, lanam meam, & linum meum,
oleum meum & posum meum. His symbolis eun-
ctas significat species deliciarum, quas toto illa
condelectatur. Hanc Deus intuetur, eique
compatiens ait: heu te miseram, nonne vias
in tuam te properare perditionem? Mitam tibi,
qui te à cursu detineat: Propter hoc ego sepiam
viam tuam spinis. Hoc perpende: Propter hoc
est in eius temediu: in medio itineris tribulos
spinasque seminabo, ut pedes tuos affligentes
te sistant procurrentes, ut si quando tibi dixerint:
quid in via sists, quid ultra non progredieris?
Qui iniecit remoram? respondebis, ut ille, qui
fortuito in via in spinam offendit, qua trans-
fixus detinetur. An ergo eam ille non habet,
habet quidem, sed multo verius, illum spina te-
net & detinet: cum illa sit, quæ per viam cogit
moram trahere, cursumque suspendere propo-
rantem.

Exemplum sume in cursore illo lenissimo
Rege Antiocho, qui toto ferebatur imperu per
suorum itinera scelerum, ac avaritiæ semita:
Deo sacrilegus, populi Dei ferocissimus perse-
cutor, pupperum exolat, & puellarumque vio-
lator. Rheda sua, vehabatur, superbus, mandat
thedaris, equos ad cursum ex itet velociorum:
Iussit agitari currum suum, & sine intermissione
agens iter. Quis cursorem detineat adeo vio-
lentum? Quis vna viscerum, vel trisque non to-
lerabilis infirmis: Apprehendit eum dolor dirus
viscerum, & amara interiorum tormenta. Verbum
hoc Apprehendit: ne præterea cum D. Chryso-
stom. quod de illo proprie dicitur, qui extenta
manu currentem sists: ut de apparitoribus, pa-
ter qui latronem insequuntur velocius fugientē,
quem inexta manu collari detinent: arumque.
Tenet te Rex. (a) Sic apprehendit Antiochum
infirmas, illi manus iniecit, Deique non inie-
sist: Apprehendit eum dolor dirus &c. Viden
hærentem Antiochum? caudis exclamantem:
Iustum est suadum esse Deo? tamque compre-
hensus, orationes cepit fundere, promissa vo-

taque Deo sa ere spondere vitæ: correctionem,
iurare captorum in integro restitutionem, at-
tum se velle relaxare honorem, toto corde Deo
servire, magnitudinis eius, perpetuum pollicetur
se fore prædicator, in Templum quod, optimis do-
nia ornaturum, & sancta vasa multiplicaturum,
& pertinentes ad sacrificia sumptus de redditibus
suis præstaturum &c. & prædicatorum Dei potestatem
&c. Quid hoc Rex potentissime? Qui sunt
hi quos te es dolores? Non ego illos teneo, sed
illi me tenent cruciatus: Apprehendit eum dolor
dirus adeo, ut eius me nequeam manibus expe-
dire.

Hoc ipsa quotidiana nobis obicit experien-
tia in ijs, qui latissimas percurrunt suorum vias
vitiarum: hic impudiciæ, alter avaritiæ, ille
ambitionis: prosterunt illos infirmitas & Deus, at
inopinatio. O quam fixæ lectio languidi deti-
nentur? Quot vota iurant? Quoties continen-
tur? Iustum est, subditum esse Deo? Quot rosaria
peroluunt? Quot suadunt preces? Quot pro-
missa spondent meliora? Hinc modis ille lo-
quendi oritur, de peccatoribus, quo Deus vitior
in Scriptura, quod illorum pedibus pedicæ
inijciat, quibus sistantur. Sic illi loquuntur civitati,
quæ suis insitebat impudica sceleribus, ex ore
Hieremias (sic notante D. Hieronym.) quando
tantas illi Dominus permisit supervenire cala-
mitates, quibus ab hostibus premebatur: Expan-
dit rete pedibus meis, conuerit me retrosum. Su-
mitur à te metaphora, quando laqueus fera pa-
ras procurrenti ut illis capta, te trahente finem,
cadat retrosum. Idem per Ofeam repetit: Ex-
pandam super eos rete meum. Nec non per ratem
Ezechielem, est autem hæc Deinon parua mi-
sericordia.

Sic audio conferentem regum prophetam,
quando Deum intellexit velle animæ suæ vi-
tam elargiri, in eaque conservare, qui tali gra-
tus beneficio totum prono at mundum, cum
ipso patitur Deo Domino benedicat: Benedicite
gentes Deum nostrum, & audiam facite vocem
laudis eius, qui posuit animam meam ad vitam.
Quod tantæ laudis, sanctissime Rex argumen-
tum? Induxisti nos in laqueum: laqueum pedibus
meis parasti dum mearum percurrerem, itine-
ra stultitiarum. Legit D. Augustin. Induxisti nos
in mulpulam: mysteriosa est hæc lectio. Non
hoc egisti Domine ut captum me occideres, David:
sicut venatores, qui retia pandunt feris ut captas
occidant, quinimo, ut me captum à morte ven-
dices, ad quam cæcus properabam, vitam tuam
concederes: Posuisti animam meam ad vitam, ut in tuam.

71^a
 D. Avg. Audiamus D. Augustinum: Vide, quomodo Deus
 In ps. 65. fenu in illos, quorum animam posuit ad vitam.
 Tom. 2. Induxisti nos in miscipulam, non ut capiti morere-
 mur sed inde liberaremur. Sic ille. Signum esse
 credito, Deum velle animam tuam ponere ad
 vitam; quando, te ad letum properantem; la-
 queus iaceat, quibus te detineat: quos enim ad
 finem vsque permittit seas sectari voluptates,
 hos abicit ut desperat: s; ut de illis testatur A-
 postolus, quos laix permittit frenis suis va: are
 1. Theff. c. sceleribus: ut impleant peccata sua semper: perue-
 2. 16. nit enim ira Dei super illos usque in finem.
 In c. 2. Ex hac doctrina declarat D. Hieronym. ver-
 Exec. ba Domini per Ezechielem, terrentis, ut videtur,
 3. 20. iustum deuiantem, satis obseura. Si iustus ini-
 4. 21. stus esse coepit, aliquodue commiserit deli-
 Exec. 2. 22. ctum, exponam illi laqueum: s; conuersus in-
 3. 20. stus à iustitia sua fuerit, & fecerit iniquitatem,
 VII. ponam offendiculum coram eo. Quid hoc? Domi-
 Exec. 2. 23. nus, tunc iusto ponit offendiculum, quo eade-
 Er Do. 24. m oculisque offendant? Nonne tu ille, qui ius-
 minus 25. tum brachijs excipis cadentem, & suauiter de-
 coram 26. tinos ne offendant? Iustus cum ceciderit, non colli-
 iusto 27. detur, Dominus enim supponit manum suam. Non-
 ponit 28. ne tuum hoc audimus præceptum: Coram eo
 offen- 29. co non pones offendiculum? Qua ratione te mo-
 dicu- 30. do minatis offendiculum coram iusto posui-
 lum. 31. rum, si à recta paululum virtutis via deuias-
 32. 33. sic loquitur (exponit D. Hieronym.) quos suam
 34. erga iustum declarat, ne peccat, cadatque, mis-
 35. ricordiam. Quando viam ingreditur, aut festi-
 36. uat ingredi perditionis, non bene creditur pa-
 37. ternorum viscerum esse beneficium, id quod
 38. ita putatur esse supplicium. Hoc est, quod co-
 39. ram iusto, quem videre non vult, quando suæ
 40. semitam ingreditur damnationis, ponat offen-
 41. diculum, compedes inticet, quibus eum detinet
 42. ne progressus ulterius euat in rarim: suæ salu-
 43. tisque præcipit. Aegritudinem immitit, quæ
 44. velut captiuum lecto detineat necessitatem, ut
 45. dum illi sati facit nec tempus, nec opes rema-
 46. neant, quo perficiat quod animo conceperat: e-
 47. brei quibus domi quiescit resistat. Huic conue-
 48. nit iuste lectio Theodoret, quæ pro Offendicu-
 49. lo supponit infirmitatem: Quinimo legit D. Hie-
 D. H. 50. ronym. Tormentum, ponam tormentum, cui sic
 In c. 51. addit: Ut torquentur, & planam viam non inue-
 Exec. 52. niat, & intelligat se languidum: Hoc diuine lux
 Tom. 4. 53. opus est misericordiar, qua non omnibus, sed ijs
 54. quos diligit cupitque saluari benignius succen-
 55. dit.
 56. præstet hinc occasionem hausit D. Greg. multoties
 57. 58. gratias agendi quas pauebatur, graui-

mis: Gratias ago, quod cogit me non posse quod non
 debeo velle. Quid hoc rei Doctor sanctissime?
 Num forsitan errori faues Aegyptiorum: qui
 Pharaone suis stipato copijs contra Israelitas
 prodeunte, marisque fluctibus eū suis submersos,
 domi alijs rebus dissentit, remanserant, nec ob
 corporis infirmitates sequi castra potuerant, re-
 gemque comitari, ut viderunt se ex occasione
 infirmitatis, periculo mortis ereptos, quibus
 aras exigebant, & simulachra quæ velut salutis
 suæ auctores adorabant. Numquid Doctor pig-
 si ne huic patrocinari error, eos imitatus dum
 gratias morbis agis, quos patieris, grauioribus?
 Nequaquam ut enim considero, illas à Deo me-
 hi inflictas, in tantorum donorum æqui pon-
 dium, quibus me diuina dignatur maiestas præ-
 uenire, ne superbus ex illis euanescam, vel ne
 pedes peruiam ad illud, gratias ago semper
 gratis infirmitatibus. Non quod illas salutis a-
 gnosciam auctores: sed quia illis me detinet
 Deus, ne lubricus labar in peccatum.
 Tangit, ut opinor, S. Doctor, quod viti con-
 tigit Balaam, dum toto fitore rapere iumentum
 tor resideret, ut Dei populi maledicat incautus.
 Occurrit illi Angelus istroque gladio iumen-
 ti oculis obiecto, detinet proce tentem, quine-
 gladum aduertit euaginatam. Asina verita
 mucronem, sicut in via, nec ultra procectis il-
 lam Balaam stmachatur. Fustique eius lacerat
 tundit, nec ideo progreditur: Accrescit illi
 scemur in cornu, & inter angusta parietum com-
 pulsa mortem asine minatur. Tum illa festo-
 rem compellens sic ait: Quid feci tibi, & percu-
 tu me iam certio? Nonne animal tuum sum, cui
 semper sedere consuevisi usque in presentem diem?
 Vnde Dominus oculos aperit: præbigit, ut
 datque Angelum nudum strigentem gladium,
 quo detinebat asinam, ne progredere, ne
 ipse incepto iunere maledictus Dei populo
 proficisceretur. Hunc videbis languidum, cui
 que cariem, qua velut iumento spiritus vehi-
 tur infirmam, & graui infirmitate collaben-
 tem: unde iter suarum prosequi potest ambicio-
 num, deliciarum, auaritarum, odiorum: cur,
 itatebatur viretque corporis e angustatur? Qui
 non agit ad carnem conuersus venarum aper-
 tione, purgationibus, medicamentis, velle-
 nibus quasi qui fuste latera conuellat, eo quod
 obliqua ceptæ saluere nolit intentioni: equali
 vero ipsa mora, ipsa virum instantatio, in car-
 nis esset, quam sic affigit, potestate. Charissime
 oculos aperi, perpende maturius, non carnem
 olle, quæ te detineat, sed Angelum Dei misericor-
 cordie

eadem, qui te deiecit in firmum, ut gradum figas, nec conceptum malitie facinus profectuaris. Concede ergo num Deo ob iustitiam benedicere teneas infirmitatem quam immisit quando in tuum effugis miser coccuque currebas interitum.

Quando gloriosi palmam martyrij illustrissimè consequitur Thonas Cantuariensis Archiepiscopus (scriptore Vallegas) illius Deus gloriam in omnis præclarè manifestavit miraculosis: quæ hoc ceteris palmam eripit de cæco, qui ad martyris orans sepulchrum, eiusdem intercessione visum recepit: egreditur de Ecclesia totus gaudii perfusus ob receptum à Deo, martyris intercessione beneficium. Occurrit illi vis nemine pietate posterior, atque: Cur tanta tripudias lætitiâ ob recuperatum diuino favore luminis beneficium? An noli quod lumen illud oculorum iam ebrentum, tibi futurum sit ad animæ salutem? Quid scis, num forte cecitate, quam patiebaris, Deus cohibebat, ne sapius idque gratius cum essenderes? Audi me & ex templo revertere: Christi martyri orationem oblaturus illi supplica, ut hoc tibi à Deo concessum quod si receptus modo visus oculorum, in tua futuris sit animæ detrimentum, illum denud tollat: quod si nequaquam concessum tibi, si Deus consecutur continuo beneficium: Salutis animæ suæ vir ille multum auidus, viri consilio sanctioris acquiescit, & ad D. Thomæ reuersus, auscultans orationem fundit, rogatque iniunctum Christi martyrem, id quod alter illi petendum esse suaserat: finita autem oratione, mox iterum lumine priuatus oculorum obsecrans. Credo frater mihi sapius animæ tuæ salutem longam expedire infirmitatem magnæque esse Diuini signum misericordie, si te deprecantem mox ab illa non eripiat.

§. 13. Tenebatur, illi, qui te rogat ut pro fe-
bra intercedas liberatione, illud responde,
quod Dominus Paulo, & Paulus Timotheo.

Hinc insuper colligo, quid mihi sit respondendum, quando te visitans infirmum, rogas illico: Pater mi, pro me ad Deum intercede, ut ab hac liberet soluarque calamitate. Hoc age, ut tui conuentus patres meicis insignes, Deo supplicent, febris se calor nimis paululum remittat, habeamque leuius. Sæpe rephico: Non hoc ego deprecabor, sed si tibi conueniat, illa te detentum nedum non soluat, sed

ad animæ tuæ augeat incrementum. Mirum est (inquit D. Aug.) quod de D. Paulo dicebamus, qui graui afflictus calamitate, nec semel, sed tertio Dominum rogat, ut hac eum liberet infirmitate: Ter Dñm rogaui, ut diceret à me. Et 2. Cor. 12. cum talis esset, ut suos non sectaretur appetitus, 8. nec mortis sed vitæ semitas ambularet, Dei famulatu, ac proximi salute occupatus, respondit illi Dominus: Paule fer patienter, hæc namque tibi conuenit, ad virtutis in animæ tuæ & conser-
nationem, & perfectionem: Virus in infirmitate
perficetur. Illud hac explicat D. Aug. similitudine. Quomodo cum medicus apponit circa viscera aliquod epithema moliolum, & ardeat, inde tamen in pf. 130. curandus est ille, cuius viscerum tument, cum inde de illo audere coepit, & cruciari medicamento, rogat medicum, ut auferat medicamentum: Medicus autem consolatur, monet patientiam: quia nouit quam utile sit, quod appositum, ita rogat Paulus ter: Sed audi vocem medicis: si tibi gratia mea, nam virus in infirmitate perficetur. Si tale D. Paulo detur responsum, ferat modeste, quia sic eius contentus saluti, quid tibi vis ego respondeam, nisi leoni expedire febris, ut gemmas conuenire, ceteras, compedes, chamum & stannum, serui pedibus fugitius.

Tertius est ille discursus D. Chrysostomi de morbis illis, quibus D. Timotheus charissimus D. Pauli discipulus, afflictabatur. Hoc primo suppone (monet Diu. Chrysostom.) Timotheum virtutis sanctitate fuisse præcipuum, utpote D. Pauli tanti Doctoris vberibus nutritum cuius tanta omnibus nota, menta, ut solo verbo curaret infirmos & vestis suæ contactu dæmones extirparet. Suppone secundo: multis enim & communibus lætasse infirmitatibus ipso teste Apostolo: Propter multas & frequen-
tes infirmitates tuas. Non dixit, propter agilitatem D. Chrysostomus, sed propter multas agilitates, neque simpli. Hom. 1. ad eum, sed propter infirmitates, sed istarum conu-
pationem significans, dicebat, frequentes tuas infirmitates. Suppone tertio: illum præ ceteris in hac vita D. Paulo fuisse chariorem, quem ut filium suum spiritalem ardentius multo, quam si carnalis fuisset, diligebat: minor etenim amor gratiæ spiritualis, totum longe superat natura-
lem.

Vnde mittens illum Philippos ciuibz scribit Idem Timotheo, hoc magni faceret tantum ad illos mitti theodoro discipulum, & quo tale ferit suffragium: Neminem laborantem tam unanimem, qui sine affectione pro te se ad te velit sollicitus sit: & c. Experimentum autem eius patitur, cognoscite, quia sicut patri filium mecum seruauit in nam.

Euan-

Philipp. Evangelio. Frequentes illas indicavit ægritudines præclarus ille vir Divo Paulo, postulans remedium. Respondet illi Apostolus: Filii mi perfer & obdura: Noli adhuc aquam bibere, sed modo vino utere propter stomachum tuum. Et frequentes tuas infirmitates ut legit D. Chrysostom. Et multas & frequentes infirmitates tuas; Miratur ipse, miremur & nos. Glorioso Timothee: cum gratia polleas infirmitates in alijs curandi gravioribus, illaque hæc tui sanet. fimbria vestimenti, qua contegeris, si modo infirmi vel illum contingant ut quid tu tuas minime curas, & a teipso salutem incipis elargiri? Quis hoc tibi non obijciat? Medice cura teipsum. Sed ad magistrum tuum confugis Paulum, qui his intellectis patientiam tibi persuadet, & ne tibi stomachus amplius debilitetur, ad modicam vini hortatur sumptionem.

32 Sicine Paule vas electionis curare soles infirmos? Nomen tu ille, qui solo verbo suscitasti à mortuis adolescentem, & altero, paralyticum in gressus solidasti, & tercio febres depulisti acutissimas? An non tanta hæc tua potentia, ut solo contactu semini inctoriorum tuorum, quibus nihil vilius, quemlibet sanares ægritudine laborantem? Tuo vero filio charissimo, nullum ex his prodigiis, superest. Recipe: ut tantum illum de patientia moneas, ut hæc illi sic expedire cor firmes? Vtique: hoc mihi Recipe cælum præscripsit, quod & ego præscribo: non enim illi saniolem licet optare medicinam, præter illam, quam cælestis mihi medicus ordinavit. Sanctus est: Fateor, at juvenis est, juvenis autem multa salute hilaris, periculi solet esse gravioris: Sciebat, quod difficilis res est iuvenis, quod instabilis fallibilis, labilis est, & vehementioris indiget frenis: pyra enim quadam est, exteriora apprehendens omnia facillime, & celeriter succendens. Infirmitur corpus, & non infirmitur animus. Et. Si cælum igitur hoc illi præscribit, qui cælos subijit Divo Paulo, isque discipulo suo Timotheo idem præscribat: quid vis ego tibi præscribam: quid tibi vis dicam, nisi charissime: perfer & obdura: Nam virtus in infirmitate perficitur. His virtus ad perfectionem ascendit, vinumque dissipatur: Quo tempore te cruciat infirmitas, pius es, de Deo cogitas orationes fundis, peccata confiteris, respondeſque meliora, & viciniore salutis. Bene tecum agitur: hoc intendit Deus, dum tibi languores permittit; illis te cohiberi: Tenebatur.

V. Optime quadrat hic ut de liberis illis hoc Peccato intelligamus peccatoribus, quod paulo superius

attigimus, notatque Iob Deum facere sibi cha-
nissimis: *Fecit ventis pondus.* Idque tanto melius, ventis
quas non videtur aliud proposito conveniens. Deo po-
tius, quam juvenem dissolutum & effraenem
quinimo senem delirum, & inconstantem, ven-
ti figura designate, de quo sic Christus: *Nescitis
unde veniat, aut quo vadat.* Qualis proceris, ve-
ventus agnatus, salutis velox habentis, sediolus,
plateas, vrbemque tumultuarius perturbans
vixorem inquietans, puellam exacerbans, exsol-
lians pauperem, honorum & insatiabilis digni-
tatum ardoris? Nocte quadam Daniel strato re-
quiescit, & magnum intempeliue percipit fra-
gorem, strepitum vehementem, qui pelagus
commovebat: quid hoc rei sit attendit: *Videbam
in visione mea nocte.* Et ecce quatuor venti cæli
pugnabant in mari magno.

O quot audimus ventos per vrbis strata dis-
currentes, impetuosos, sibi invicem adver-
sarios, & quemque sua præteritione furiosum, qui
tanto suarum ferantur impetu passionum, ut
multa, multos, totamque perturbent iniqui-
Rempublicam? Quid remedium? Adjiciat tibi lar-
coma Dominus: *Fecit ventis pondus*, quo tene-
ris: compedes, qui te constringant: Precipiti, a-
mice, proficiat, sic expedit: consolatorum audi
Spiritus. S. qui sic de his loquitur vineulis: *En-
cula eius, alligatura salutaris.* His tua comine-
tur salus, & hanc anima consequitur corporis
infirmitate, quæ te Deus hoc deinet lecto ca-
pitulum: *Quam multi* (loquitur D. Angustinus
prosecutus argumentum) *agrotant in lectulo in.* D. Aug.
nocentes, qui si sani essent, procederent ad scelera
committenda? *Quam multi* obest sanitas? *Lazarus* Ioh.
qui procedit ad faucem occidere hominem, quando
melius illi erat ut agrotaret? *Qui nocte surgit ad
solidandum parietem alienum*, quando illi melius,
si febris inactaretur? *Innocentius* agrotaret, se-
rate sanus est. Hoc Deus vobiscum agit hoc in hoc
mundo, quod Ioseph cum fratribus suis in Æ-
gypto. Prosciscuntur eo fame languidi tristicium peccato-
empturi: Quibus ille, Proditores eius, insidias rivas
struitis, vos accuso spectatores: *Vi videantur in-
firmiora terra venisset.* Absit Domine: nihil ma-
chinamur mali: Omnes vnius patris filij sumus, cum
cui socius remansit frater natu minimus. Hoc ego
quæro, hoc expostulo: replicat Ioseph (erat au-
tem Benjamin eius frater vterinus, ex eadem
matre Rachel, quos ambos tantummodo pepe-
rerat) & donec huc eum saluum adduxeritis: v-
nus ex natu maioribus in vinculis capti tene-
tur. Idcirco mandat Simeonem vinculis, carce-
rique mancipari: *Tenebatur in vinculis.* En tibi

illud Evangelij Tenebatur. Fratres sunt germani corpus & anima, caro, & spiritus. Maior natu corpus est: quia primo formatum; & ex eo quod dicit Apostolus: *Nō prius, quod spirituale, sed quod carnale.* Quem autem Deus unitum sibi desiderat, minor natu est, spiritus tuus, ut vinum quid cum illo per amorem fiat & charitatem. Illum procul ablegas à Deo, ubi namque tuam procul detines animam? In altera; tu vero, in tuis levitatibus, in tua tu facultate & avaritia, in medio tu mundi, honorumque ambitione? Vt autem ad illum, fratrem hunc adducas minorem, captivum detinet natu seniore, corpus scilicet & carnem, compedibus febris, podagrae doloris, afflictionis: & hoc intendit, ut Apostolus in altero: *Quem tradidit Satana in interitum carnis, ut spiritus saluus sit.*

§. 14. Magnis febribus. Anima tenetur infirma febribus amoru inordinati: hic namque malus est ignis, de quo D. Iohannes.

Aliud quoque celestis nobis indicat medicus, ex sententia D. Ambro. in hunc locum: *Tenebatur magnis febribus*: illis etenim corporis febribus, animae febres designat; quibus tenetur infirma, omnes namque eius ægritudines febres sunt: *Æstus diversarum cupiditatum.* Nemo negat, quin calor corporis, calore significet animæ. Nihil tam vitæ corporis necessarium, quam cordis calor, ita ut tanto vitæ daret tempore, quanto calor perseverat. Et hoc maximè scimus evidens esse signum quempiam occubuisse, quando corpus frigore contractum agnoscimus, & tunc patet omnino extinctum, si verò vel remissum servat calorem, de hoc pronuntiamus, quod adhuc in vivis sit, vel saltem non pridem mortuus. Hoc autem intelligitur, quando calor est temperatus, cum illi namque & per illum valetudo conservatur, ex eoque bona procedit corporis dispositio, qua vegetus homo, sapide comedit, bibi, digerit, dormit, agilis est & omnibus suis aptus actionibus. At si calor hic fuerit exstans, febris est, & ea est, quæ corpus incendit, alterat pulsum, caput perturbat, oculis gravedinem, pedibus tremorem & concussionem, edendi perditur appetitus, gustus evanescit, & nulli in suis congruum est membrum functionibus.

Quod est in corpore calor, hoc est amor in Hieron. Baptist. de Lamma. Tom. II.

anima. Estque hic vitæ adeo necessarius, ut sine illo, nedum homines, sed nec ipsa vivere possunt. Hic animalia. Si homo seipsum non amaret quomodo curam sui gereret? Amorem tolle filiorum, quis illos educabit? quis eorum feret non molestias? si bona non diligere terra sibi necessaria, qua ratione tanto procurarent sibi illa studio? Hac de causa, natura provida mater, hunc cordis amorem insculpsit naturalem, quem di immus, nedum in hominibus sed & in bestiis: ad sui conservationem requisitum, quo parentibus inquireram in nutriendo filios ingerit fouetque sollicitudinem, quid agit in pulorum educationem hirundo? quam anxius huc illucque pervolat escam quaesiturus quam diligenter otis succurrit agnos? Leones, tigrides, ovis dicat quo studio nutrant, propugnentque catulos? Vrsus vorax illis congerit, quidquid inveniunt, illo non vescens, quo possunt catuli sustentari. Mirare gallinam glocitantem, quæ quod scalpendo granum inveniet, non ipsa comedit, ut illo pulli nutrantur: nec non & ipsa columba, quod rostro deglutietat, denuo reuomit, quo pulis proponat.

Adeo necessarius est hic amor, ad vitæ totius universi, conservationem ut etiam in creaturis, quæ vitæ carent, auctor naturæ surdum instilaverit amorem: propterfiones nempe naturales, & ad propria loca inclinationem, quibus salus conservetur: quas philosophi dicunt: *Pondus naturæ.* Est autem hoc ita in propatulo, ut ipsi philosophi Stoici definierint amorem esse procuratorem generalem, quem auctor naturæ cunctis providit hominibus, quinimo creaturis omnibus; ut ipse illis proficeret, perpetuus esset procurator, eorumque susciperet curam, quæ conservationi conducere, ac consistentiæ creaturatum. Est igitur vitæ in corde nostro amor necessarius. Quando hic ordinatus est & temperatus, nec non illa bona dispositione commendabilis, quam declarat D. Bernardus ut homo plus Deum quam seipsum diligat, & proximum sicut seipsum, temporalia minus quam se: pro quam prospera gaudet, floretque valetudine? Hoc amore vivens, omnia diuino postponit obsequio; Deique servat legem: onerosus nulli, temporalia appendit moderatè, suoque loco æstimat omnia.

Sponsam adverte celestem hoc ordinato vivida amore. Sponsi celestis opere: *Ordinatus in Amore me charitatem.* Quam pulchra, quam vegeta, o dinatus quæ robusta, quæ cunctas valeat acies inimicas in spolia.

V u u u

Amor. 2. 4.

demonis mundi, carnisque superate: *Pulchra ut Luna, electa ut Sol, terribilis ut castrorum acies ordinata*: Per membra singula syonius sponsam contemplatur & omnia gaudet optime disposita: Caput modica iombus in celum usque ascendit, ut coepit de monte Galaad. Oculi simplices sunt, ut columbarum, labia ferventi oratione, velut cocco tincta, &c. quoniam & ipsa de se profert testimonium: Ego mirus, & ubera mea, quasi turris, ex quo sulta sum coram eo, quasi pace reperiens. Pax effectus est amoris bene ordinati, q. d. ex ordinata in me, sponsi opera, dilectione, cor meum gaudium pacis implevit inter oris eminentissimum. Pax nihil aliud est, quam multorum in vium convenientia. Cuncta hæc posset anima amore fervens ordinato.

V. I. Quando cytharæ chordæ unanimi resonant, proportione, ut nec una altiori quam par est audiatur sono, nec alia, quam musica requirit, inferiori & quæque debitam servat cum prima convenientia, quam gratia, quam suavis insonat harmonia: Talis est anima, in qua, velut in cythara, multe sunt & variae chordæ, quæ musicæ sonumque faciunt. Item habet anima, multos variosque affectus, quibus amamus Deum, nos ipsos, & proximum quando prior amor, scilicet Dei resonat altissime, hoc namque sit oportet, ut convenienter a una procedat, & huic conformiter amoris nostri, & proximi regulatur: intellige me, quando principaliter primoque loco diligimus Deum, nostrisque ad Deum dirigatur amor, ex ordine, quo nobis præscribit Deus, nec cum ultro creditur. Amor etiam, quo diligendus est proximus, sicut nos ipsi, est in ordine ad Deum, tertio quoque desideramus in quantum conducunt quo Divinæ Maiestati suæ serviamus alacrius, tunc omnia sunt recte disposita, resonantque in anima harmonia quædam celestis, & divinis auribus acceptissima. Hæc est illa pax, de qua sponsa, quam in illa produxit amor bene ordinatus, quem illi celestis sponsus inspiravit. Hoc quoque eleganter expoluit D. Paulus.

1 Cor. 13. 4. *Charitas patiens est, benigna est, charitas non amulat, non agit perperam, non inflatur etc. omnia suffert, omnia credit, omnia sperat omnia sustinet.* Et iterum: *Qui diligit proximum legem implevit, plenitudo legis est dilectio.* Hic est ille amor vitæ, conservativus, sine quo nulla potest esse vita: iam enim dixit ille amoris discipulus: *Qui non diligit, inquit in morte.*

1 Jo. 4. Sicut igitur ille qui temperatum, beneque dispositum calorem habet naturalem, congrua habet omnia corporis membra functionibus, na

ut nullo possit ambulare negotio, sedere, comere, suum dēre, totire, &c. Similiter & ille, quia amoris amore habet celestibus contemplationibus idoneum, immo perfacile est illi pauperibus erogare elemosinas, nam, indigis succurrere, perbellè sapit ille virtutum exercitum. Si quando vero calor ille ultra debitum accenditur, illico febicitur anima: quando tuas ferventiùs amas, quam Deum, voluprates, quando tanto tuum prosequeris amore, lucrum, & delicias, ut ob hæc ea quæ Deunt, & proximi negligas. Hinc omnes animæ scaturunt infirmitates, omnes sunt febres, est etenim amor excellens, & calor nimius, res vltia quam par est diligere. quod vltio verbo comprehendit D. Augustinus. *Omne peccatum procedit ex amore D. Augustinus. male inflammante.*

Quare ab aquila illa celesti, nunc in munia sua do sint infirmitates, & tantas esse tibi respondebit, ut totus sit mundus hospitale languentium. *IX. Totus mundus in maligno positus est.* Perpendas Amorem D. Thoma verbum illud: *Maligno*, quid non credis esse *Malignus*? *Malus* igitur igitur ordinatus malus: q. d. totus mundus igne seu calore laborat ignis est malo. Quis autem est ille calor? nostra concupiscentia amor immodicus: *Omne quod est in mundo, concupiscentia est.* Quid est concupiscentia? profusus amor. Omnes mundi infirmitates, febres sua, diversa licet specie, quia veluti sunt honoris, bonorum, aut voluptatum amor est. Illicius. Hinc omnes profluunt infirmitates. Optime nobis hoc exponit Apostolus (testatur D. Augustinus) qui prædicere volens, quæ ratione in hoc mundo crescerent infirmitates, sic in suo sermone Timotheo: *Hoc autem scio, quod in novissimis diebus, instabunt tempora periculosa. Quid futurum in illis? multæ infirmitates. Et quales hæc? Erunt homines sciplos amantes, cupidis elati superbi, blasphemæ, parentibus non obediētes, ingrati, scilicet sine affectione sine pace, criminatores, incontinentes, immores sine benignitate, proditores, potius invidi etc.* favea: nihil Deus: quales, imitatio, sed non Sanctorum: quorū infirmitates nullum novæ novitiam, quod tot species alar infirmorum: *Erunt homines sciplos amantes, cupidis elati etc.* Dic nobis (amabo) sanctissime Apostole: quæ harum omnium origo in malitiam? Ex febribus, ex intemperanti amoris Ex aestu, quo homines exuruntur, nimis sui proferunt, amatores Narcissi. Viden? quod aliud ut radii ducunt, posuerit primicerium: *Erunt homines se natiuitate ipsos amantes.* Proinde sicut qui febribus laborant, ut nihil aliud cogit, dolet, quam suis extinctionem, quam illi in

minus ardor infligit; in peccator nimio amore exardescens, nihil meditatur aliud, quam quo possit suis satisfacere desideriis; quæ nimius ille amor in eo suscitatur ardentissimus. Quid aliud avarus animo recogitat, amore divitiarum incallescens, præter consummum earum incrementum? ubi pecunias impendat quo minus extrahat, maius attrahit? quomodo domi nummorum faciat omnium depositum? & quantum cumque habuerit, numquam se fateatur esse satiatum. Impudicus, qui viro inardescit igne concupiscentiæ: de quo cogitat, quem sibi imaginatur, de quo loquitur, agit, negotiatur, nisi quo suas possit lubricis implere voluptates; quibus medijs igno studio, quæ congrue diligentiæ, & suum numquam explet appetitum, quid animo reuoluit honorum sumentissimus, ignitus carbo flammis ambitionis, & inordinatæ dignitatum desiderijs inardescens, nisi quæ ratione primas occupet honorum cathedras, officia primaria illa iam possidens currit exanimis, & inquietus alijs inhians dignioribus, numquam superius vas implatur appetituum. Hæc omnia ex amore prodeunt incompósito: Erunt homines seipsos amantes. Malum gravissimum.

§. 15. Magnis febribus. Quando febres magnæ sunt, ipsa tenent infirmum, & rabidam excitant sitim, sicut in Theotimo.

35 **M**ale sunt licet omnia febres, ab illis tamen te Deus præseruet, quæ sunt adeo magnæ & ardentes, ut ipsa teneant peccatorem, de quo dicere liceat: Tenebatur magnis febribus. Quando febris calor primum inardescit, & modicus est, illam tu tenes, & ais: habeo seu teneo febriculam, quam pedes perfero, si verò maior fuerit & ardentior, illa te lectulo detinet prostratum. Domine, febris me hic detinet, quæ mihi nec gultum, nec comedendi appetitum, nec vires, nec quietem, nisi milleis infusionibus interruptam, nec surgendi robur concedit quin exemplo debilis corruam. Quando in te peccatum incipit, tu tenes illud. Tu ad ædes diuertiis talis: tu negotia tu commercia peccuuarum agitas: at dum grauius incallescit, ipsa te detinet, ut dicas, vere Domine, talis optarem confortio valedicere, sed nisi illam videro, nequeo vivere: vellem aliena restituere, sed dum hæc præmeditor, deficiunt vires, languet animus, brachia collabuntur.

O magnæ febres, cum te adeo teneant languidum ut totus incalescas, sitique exarascas. Eleganter hoc expressit sapiens ille Rex amicus Iob Baldad Sabites, illorum quemdam describens; Adhuc abunant gressus viri tui eius, & præc. Job. c. 12. præc. eum consilium suum: Arctatus ingemiscet gressibus vires deficient, & dolorosis ipsum affliget angustijs suum ipsius consilium. En tibi (loquitur D. Gregorius) peccatorem, criminat D. Gregorius inietum, qui in tantum illis afficitur, ut L. 14. mor. quo possit evadere vires illi languere videantur: cap. 4. Ut etiam, cum ad bona opera redire voluerit, vix possit & præc. eum consilium suum. Quam anxie talis quispiam infelix cruciatur discursus, diuersa agitant consilia, ad grauiorē sui cruciatum. Si talem manu misero, mea mihi perditur voluptas: nisi illam dimiserō, mea perit anima. Si rapta restituo, pauper in mundo & omnium indigus viuo: nisi restituero, numquam regni celorum mihi patet introitus. Iacet h. c. miser, ut nec viribus polleat; quibus seipso fortior gradu figat quo de peccato proficiat, & suo se torquet consilio. Vnde hoc quia a peccato tenetur illaqueatus: Inmisit enim in vine pedes suos, & in maculis eius ambulat. Tanta eius est infelicitas ut reibus pedes suos irretierit, foraminibusque intorserit: hæc namque maculæ retium appellantur. Ab apibus deducitur metaphora, quæ stultitæ incidunt in laqueos, quod si pedes retium maculis intricauerint, illis ita implicantur, ut etiam si voluerint, conenturque quantum possunt, laqueis capte detineantur.

Te ipsu hic, infelix intueri in veneræ laqueos incidisti conuersationis, utrique pedē illaqueasti Peccatū. voluntatem scilicet & intellectū, pedes animæ: est sane aliud meditaris, nec aliud intendis per diē, queas, nec aliud nocte reuoluas nec aliud tibi sapit, nisi de his cōfabulari: hic tui signatur pedes, tua sollicitudo, nūcia tua, tuæ cogitationes. Tu vero qui in auaritiæ cortustis tetia, laqueus etenim hic est diaboli, teste D. Patotus tuus occupatur intellectu, afficitur voluntas, tota tua dispenditur cura, medijs cōquirēdis quibus pauperi sua derrabas, & tuas augeas iniuste facultates. Plane status miserabilis: & qui in eo versatur, tetus est & detentus: Tenebatur plāta illius laqueo, & exardescet Job. c. 6. cōtra eū suis. Abscondita est in terra pedica eius, & discipula illius super semitā. Vides a longe passerē Similitudo qui volare conatur, alas obcutit, & quasi sublit, do. in eodem tamen loco remanet, & ais, laqueo, in quē incidit, captus detinetur pedibus, & illum miser non vidit, etenim sub terra latebat absconditus. Quoties alterum intueris, quo conamine V u u u labore

V. laborat ut se peccatis extricet, quando sapius in se reuersus, ingemiscit: Heu mi Domine, quæ est vita mea? quid mihi tandem euenturum? Iam me video & prauideo corpore & animæ periculum. Item & alterum, bone Deus: quando tandem mundi me læbor immemorem eius perdidero memoriam, & animæ vitam sollicitus? Pedibus, manibusque conatur, volitat, & eadem tamen semper hæret infastus conditione. Dico mihi illone, quo laborasti studio, pellicem demissisti? Num aliena restitisti? Num ablatum honorem refastisti? Num iniurias remisisti? Non miror: etenim animæ tuæ pedes peccati rete complicauit: Tenebitur planta illius laqueo. Tenebitur magnis febribus.

Nec obstupescas, quod eum febres sint adeo feruentes excitent in te situm insatiabilem: Exardescet contra eum sitis. Quia siti exarscis, delectarum, voluptatumque libidinosè? qua tu diuitiarum amator insatiabilis? qua tu dignitatum aulehe conquistor? quæ nullam tibi requiem concedunt, semper alas concutis, hac illaque discutris, refrigerium queris: aquas inclamas & aquas: cumque te nullus satiare possit, illis ipsis quas habere potes, sitis amplius exardescit. Quid hoc, Domine: nec tete conspicio, nec me sentio inuitum. Heu te miserum:

VII. *Abcondita est in terra pedica eius, & decipula illius super semitam.* Hic vii studet venator, ut decipulam abscondat: si namque volucres, lupi, vel ferae illum conspicerent, longius auferrent: iam enim hoc ex sapiente habemus: *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum.* Sub esca pedicam quis abscondit, ut volatu descendens passer, ad ea quæ videt, laqueo, quem non videt, hæreat implicatus: ea de causâ *Decipula dicitur in decipiendo* (colligit D. Grego.) & hoc modo feras, passeres, luposque comprehendis, & sorices ea quæ dicitur muscipula.

36 Heu te quarta luna genitum: te namque decipit diabolus, & ut glirè habet, muscipula sua delusum comprehendit: quid moliris glirè captivus? frustum appendis casei sicci, perfumati, aridi, glirique vescendum offeris: eius odore tractus, nihil aliud attendens, muscipulam incurrit, & quò caseo vescatur, delusus caputque detinetur dicit illi, muscipula egrediatur. Hoc modo te deludit diabolus formosam alterius tibi faciem offert, & sæpe fumis obfuscata, saltem cerussa furoque perlitam. Alteri lucri vile quid temporalis, cum voluptatis, commodique apparentia. His te decipit, sceleribusque ita illaqueat ut ipse, te captum egredi non posse, fatearis. Heu mi-

hi Domine, heu quoties me ab ista studiū addicte societate, sed nequeo sæpe sapius conatus sum aliena restituere, sed numquam vires suffecerunt executioni: Veritati parcis falsisque indubie potes; Dei roboratus auxilio: & quo tempore vita tibi est superflua, liberum tibi remanet arbitrium: ut appareat, quàm languida sit tibi vires, ad virtutis semitam percutendam: *Ardebitur gressus virtutis eius, ut te non posse, tibi videatur.* Heu statum infelicem?

Talis ille erat infortunatæ ciuitatis, de qua sic Hieronimus: *Peccatum Iuda scriptum est: sicut ferro in ungue adamantinus, exaratum super latitudinem cordis eorum.* Omnes cordis occupat sinus, adeoque toto corde firmiter extenditur, & agglutinatur ut nihil in eo sit peccato non infectum. Hoc te tibi detinet, & instat ardentissima febris exurit, sitimque prouocat inextinguibile. Ne credideris (monet D. Ambr. in hunc locum) remissorem esse situm quam in anima febris illa producit ea, quam excitat in corpore febris ardentissima. Numquid astuosus quemquam vidisti febribus laborantem, qui sciat licet, se potu periculo vitam exponere pectori tamen aqua poculum, si possit, adstringit & quas molitur inuentiones, ut omnes incuriosi cubiculo egrediantur ut si cantharum viderit, illum citius apprehendat, nec illum remouentur, qui eius desiderant vitæ prolongationem?

Tu iudica, an non hæc multo studiosius agat, qui febribus animæ corripitur? *Febris libido flagrantior est, grauiusque precipiti.* & inflammatur (ait D. Ambrosius.) In cuius confirmationem exemplum addert viri celeberrimi, V. qui talis esse suis destitit impudentis: Theotimus vocabatur. Grauius oculis laborabat, illi medici consulebant, quod si cum vxore sem haberet, omnino excecaretur. Die quodam, carnis obediens illecebris, voluit eam agnoscere: Scum & prudens, quod esset oculus amissurus; prorsusquam conueniret vxori, in ipso actu feruentis captiuitatis: Vale (inquit) amicum lumen, & cæcus permansit. Attende num magna sit, & potens, inhonestæ febris impudicitia: diceas multum hoc fuit, quod homo rem adeo pretiosam ac charam, oculos scilicet exposuerit, tam brevis, tamque inhonestæ causæ delectationis. Hoc ne ignoras, quod celestes tibi præmonuerunt medici, quod ob aliam talem voluptatem, lumen amittas gratia? diuinæ donâ Sapiencie? Dei amicitiam? Animæ visum, imo vitam nec aduertis, quod si ille, ob momentaneam illius voluptatem corporis exposuerit oculos, plura ob peccatum

ob minorem, & minus licitiam, animæ velis vitæ
perpeti naufragium? quid tibi persuades, quod
agas hominum infelicissimè, quando talis fre-
quentas domum, quam hoc ipsum dicere: *Vale
animum lumen*. Eternæ Deus, qui lumen es gra-
tiz, & gloriæ divinum, Vale faustis auidibus: sine
te namque quæto obocari. Dei gratia illumi-
natrix animæ, vade in pace, diuini enim tuis
renuntio splendoribus. Vos cœlestes, Angeli Dei,
martires iuncti, sacrosancti Apostoli, quinimo
tu Virgo Virginum purissima: æternum vivite:
pluris enim tristem hanc & momentaneam fa-
cio voluptatem; hoc vile lucrum, quam vestra
beata frui societate. Tandem hoc: Deo loque-
ris, quod infidi illi, de quibus Iob: *Tenent sympha-
num & cytharam &c. Ducunt in bonis dies suos
&c. Qui dicuntur Deo: Recede à nobis, & sen-
tiam tuarum tuarum volumus. Quis hoc sapiens
credat? hic tuarum perspicies febrium intensio-
nem. Væ tibi misero, quam te video grauitate in-
firmatum. Amicos tibi concilia sequestratos, qui
pro te intercedant: illi namque summo pete ti-
bi sunt necessarii: Cœlestes inuoca Sanctos
Latius: roga sacerdotes, missam in tui celebrent
hie remedium: *Quisquis se molestia* (consulen-
tem audi D. Ambrosium) huius aggritudine sati-
gari cognoscit: *&c. roget sibi patrocinio esse san-
ctos & iustos viros in Ecclesia, ut veram à Domi-
no sanitatem anima mereatur. Hi namque saluti
huius mulieris fuerit principium: Rogauerunt il-
lum pro ea.**

§. 16. *Licet infirmus peccati talis sit, vt eâ
meritum perdatur rogandi Deum pro salu-
te, illam à Domino sancti sua impetrant in-
tercessione.*

Rogauerunt illum pro ea. Licet te tuorum
ligeas grauatum scelerum infirmitati-
bus hortatur D. Ambrosius. sanctos tuos po-
tito intercessores, illi Deum pro te deprecen-
tur. Quamlibet namque grauis tua sit in-
firmas, est tamen sanctorum intercessio salutis
obtinendæ præstantissimum efficacique reme-
dium. Quod enim tuis non mereris criminibus,
hoc illi suis à Deo meritis, multisq; diuinæ
maiestati præstitis impetrant obsequiis. Hoc ar-
guit Iob verbis indicant, quibus sub eorum
figura qui molestissimis opprimuntur febribus,
pulcherrimis describit pigmentis peccatorem,
quem quasi possidet suorum febribus ardentissi-
ma criminum, quique illâ quasi ligatus ac de-

tentus suorum iacet prostratus lecto vitiorum:
*Abominabilis ei fit in vita sua panis, & anima il-
lius cibum ante desiderabile. Tabescit caro eius, &
ossa, qua testis fuerant, nudabuntur. Appropinquauit
corruptioni anima eius, & vita illius mortiferis.*
En tibi, quàm bellè describat hæc febri molestia:
tota: qui iam corruptum ad omne bonum ha-
bent appetitum, nauseat illis desideratissimus a-
nimæ panis diuina scilicet oratio, vel sanctissi-
mum altaris Sacramentum, aut diuinæ legis ob-
seruantia (de quibus ipsa veritas Christus apud
Ioannem hunc esse testatur animæ cibum) om-
nia stomachum prouocant: corpus est illis mi-
seritimus afflictum infirmitatibus, ex nimia con-
tractis impudicia, nec emendantur, donec illis
corporis ossa demendantur.

Iam eo deuenit corruptio, vti quasi vitam
abripit, & animam perpetuè subijciat per di-
tioni: illa namque laborantes grauedine, proxi-
mi sunt adeo gehennæ, vt nulli viciniore. Hæu-
sorrem de plerandam! Num illis aliquod super-
est remedium? qui nec semel, animum eri-
gunt, vt Deum pro se etiam atque etiam inter-
pellent, illis sua benignus indulgeat peccata:
qui nec vigent viribus, quibus, animæ salutem
alsequantur. His non obstantibus fide credi-
mus, illis sperari posse remedium: Si fuerit (in-
quit Iob) pro eo Angelus loquens, vnus de milli-
bus, vt amantiet hominis auiditatem, miserebitur
eius, & dicit: libera eum vt non descendat in cor-
ruptionem. Et inferius. Deprecabitur Deum, &
placabilis ei erit, & videbit faciem eius in nubilo,
reddet homini iustitiam suam. Vir iustus & meri-
torum suppellectile dives, in S. Scriptura voca-
tur Angelus, ob vitæ morumque puritatem, nec
non, quia in illa studet. Angelis assimilati De
Sacerdotibus loquens Dominus, de illis pro-
nuntiat quod sint Angeli Dei. Et per prophē-
tam de Ioanne Baptista testatur: Ecce ego mitto
Angelum meum, dicit, quod sit vnus de millibus,
qui assistunt ei: quia Sanctorum in Ecclesia nu-
merus est millia millium, hoc etenim Deus E-
liæ vati fatebatur, quando ipsi de paruo quere-
batur amicorum Dei numero, quasi ipse solus
Deo seruans in mundo remansisset: Remansi ego
solus. Absit hoc, inquit Dominus: Derelinquam
mibi in Israel septem millia virorum &c. Noue-
ris mihi amicos superesse sanctiores plusquam
millenos quod si in domo Simonis socius eius
febris ægra decumbat, in illa ipsa plures sunt
optata valetudine confortati. Illi igitur Sancti,
illique Angeli, si Deo supplicent, si apud Dicu-
nam intercedant Maiestatem, si rationes obij-
ciant,

V n u 3

„ ciant, ob quas hominibus velit misereri. si Deo
 „ proponant, illos esse signum tantum uau-
 „ rum, & quod in has incidit: animæ infirmi-
 „ tates, ex natura labilis accidisse fragilitate. Si
 „ instanter urgeant apud Deum, ut illis ex hoc
 „ miserando eripiat culpæ statum, nullo labore hoc
 „ à Deo consequatur, præbebitque se Deus pec-
 „ catoribus benignum, placabilem summumque
 „ benefactorem.

III. **Moy-** „ Numquid ætuoſissimis laborabat febribus
 „ ses pro Dei populus, quando uelut mentis delirii uisum
 „ populo crexerunt aureum, & ut Deum adorauerunt:
 „ apud Voluit illos Dominus in tanti criminis iustum
 „ Deum supplicium, exterminare, uerumtamen ilico se
 „ intercedit: intelligo hic Deo rationem proposuit, qua fu-
 „ rorem suum, quo in populum exarscebat, mi-
 „ tigaret, & propositum illos perdendi ad ſuaui-
 „ ra consilia converteret: cum enim eos ex E-
 „ gypto in manu excelsa & brachio iussit po-
 „ tenti, suo honori per hoc opumè consuleretur,
 „ si illos impne conseruaret: cumque illis iuraf-
 „ set quod eos in terram esset promissionis in-
 „ troducturus, diuini uerbi conueniebat auctori-
 „ tati, illud operibus implere. Fuerunt autem hæ
 „ rationes à Moyſe pro populi defensione Deo
 „ propositæ adeo prægnantes, ut iram suam con-
 „ tra populum Deus colligeret. Quibus errorum
 „ tenebris non inuolutus uiebat Augustinus? &
 „ quibus peccatus eius concupiscentiæ flammis, ut
 „ febribus exarscebat? Nihilominus. patuit
 „ quantum apud Deum sanctissimæ matris suæ
 „ Moſuæ ualuerit auctoritas, pro filio namque
 „ meritis suis intercedens Deum uice rogabat,
 „ quatenus illum clemens & misericors, in suam
 „ admitteret gratiam, & ab igne febris adeo pe-
 „ riculose, qua tenebatur, eriperet incolumem. Et
 „ de hoc innumera feruntur exempla.

IV. **Et D.** „ Verum enim uero quid non à Deo Sancti
 „ Moui impetrabant, si apud Deum pro peccatoribus
 „ capto intercedant? Stylo perpolito huius assignat, pon-
 „ filio deratque ratione in D. Chrysostomus quam pro
 „ Augu- ingenij sui acumine sapius repetit. Illud Apo-
 „ stolum, cui prædicabat: Obsecratione pro omnibus
 „ stum. „ Sanctis, & pro me ut deus inibi sermo in aperitione
 „ „ oris mei cum fiducia notum facere mystrium
 „ „ Euangelij. Adelt Diuus Chrysostomus & Apo-
 „ stolum interrogat: Quid ais Paulus quis miles au-
 „ „ sit pro magno duce interpellare Casarem? & nul-
 „ „ lus dux tam charus est Casari, quantum Paulus
 „ „ Christo. Si nemo Casari tam charus, ac Paulus
 „ „ Christo, quid populum, cui uerbum Dei propo-

nis, interpellas, ut ij qui gregarij sunt milites,
 „ pro te apud Christum ueniant intercessores, si
 „ hoc ratio non suadeat. (a) ut pro duce summo
 „ petere à Casare dilecto apud Casarem miles in-
 „ terueniat? Quomodo ergo nobis imponis, ut pro te
 „ Deum rogemus, qui tanto amplius apud sum potes,
 „ quanto nobis sanctior, & illi gratior?

Quid amplius. D. Petrus præclarus ille & p-
 „ primarius Ecclesiæ princeps, ille ipſis oculis illo-
 „ strior, fugit de carcere, & sine notâ temeritatis,
 „ aut excellentiæ ipsius, auctoritatilue inferiori
 „ subiungit D. Lucas: Oratio autem si. bat frue in
 „ terminatio ab Ecclesia ad Deum pro eo, ut nos sic
 „ docet D. Chrysostomus. discretus quantam vim
 „ in celis obtineat deprecatio ut uidelicet Paulum,
 „ ac Petrum à periculis liberaret, columnas Ecclesiæ,
 „ Principes Apostolorum, mirum orbis terrarum,
 „ commune præsidium terra, & maris si orationes pe-
 „ puli, in quo sunt homines communes, & peccatores,
 „ tantum ualent pro his, quantum omnino erit efficax
 „ pro peccatoribus. Attamen quis obijciat (obijcit
 „ sibi D. Chrysostomus) hanc petitionem ex lauli
 „ oris humilitate. Nec hoc diffiteor attamen
 „ ideo asserimus: quia sincere sperabat, quod suo
 „ rum suffragio subditorum, hoc quod rogabat,
 „ esset obtenturus, & necessarium esse indicabat,
 „ illi ministerio, ad cuius illum Deus elegerat,
 „ executionem.

Hæc omnia solidis confirmat idem Chry-
 „ stomus de hoc quod scribit Apostolus Philip-
 „ pensibus: Scio quia hoc mihi prouenit ad saluam
 „ per uestram orationem, & subministratorem spi-
 „ ritus Iesu Christi, quasi subministratio spiritus
 „ Christi aduocata sit orationibus uestris pro illis.
 „ Quinimo & ipſe Chrysostomus, Apostolum inui-
 „ tatus: Ser. De regressu eius de Asia Constantino-
 „ lim, quæ incipit: Moſes magnus. Sic loquitur: &
 „ fratres, orationes requiro, orationes uestra in-
 „ uis mihi & munimen sunt, & noli dicere: Ego
 „ languidus sum, quomodo potero p. o. Sacerdote orare
 „ Audi scripturam docentem: oratio autem subui-
 „ uat & Ecclesiastica oratio soluit uincula Pe-
 „ tri, & Pauli dilatauit prædicationis fiduciam. Au-
 „ dit ergo hunc fratres, si sancti ita affectuose preunt
 „ orationes eorum, qui sancti non sunt, eos adhiberi
 „ precatores, & sperant se eorum suffragij obsecra-
 „ tores, quæ sibi expeditur, quando magis peccatores
 „ suffragia debent exposcere Sanctorum. Hinc colli-
 „ ge mi frater, quam tibi sit diligentia sudan-
 „ dum dum al qua te premit necessitas, ut ad San-
 „ ctos confugas ut ipſi pro te precatores interce-
 „ dan: Mul, um enim ualeat deprecatio suffragia
 „ Non enim debet esse, quam petis tuis in oratio-
 „ nibus,

in his, quia scumque Sanctorum intercessio, sed
aliqua & continuatur: quatenus pro te perpetui ad
Deum intercessores, ab eo reportent, qui d tu
fuerit saluti conueniens. Grauis est scelerum
torum infinitas, unde magna requiritur in
tercessio, praevalentes intermedij, qui pro te con
stante Deum interpellent.

**§. 17. Rogauerunt illum. Intercedunt sancti
pro parentibus suis & patria, ut Moyses, A
braham, & Hieremias.**

Rogauerunt illum pro te, D. Ambrosius: pra
cipuos pro illa mediatores op natur scilicet
D. Petrum, & D. Andream fratrem e
ius quorum maximi intererat ob parentelam:
Erant eius propinqui. Ne credideris Sanctos as
sectus bonos exiisse naturales: in ipsa natura ab
eius auctore, & creatore insculptos: non enim
naturam gratia destruit, sed perficit: unde singu
lari cura ipsi prospiciunt, quod si eorum sunt pa
terum aut amicorum, quod propitius Moyses
magna rogauit instantia pro Aaron. Patre suo,
quando ob erectum vitulum illi. Dominus gra
uius indignabatur: nisi enim pro illo medius
intercessisset actum erat de illo, prout Moyses
ipse paulo antequam moreretur, protestabatur.
Quando Angeli Dei per ipsos am refoentes aedes
auerunt Abraham, postquam in ijs gentia uer
fuissent an ipso recepti: multa que iusto contra
hant beneficia iam secessum meditante, dixe
runt Abraham. recta tendimus quibusque ciuitates
illas ac legas Sodomorum euerfui, mira con
fessum fiducia pro filio Abraham. Domine, per
pende, precor, est mihi in illis nepos filius fra
tris me viri virtute commendatus: nec permittit
aguias, ut cum illis perat, qui quia tales non
sunt: puniri merentur. *Abiit a te, ut rem hanc fa
ciat. & occidat iustum cum impio.* Singulariter D.
Chrysost. quinimo & sacra pagina, cum vorax
illud Sodomorum retulissent incedimus quo cur
ta in cineres redacta conuerunt, de liberatio
ne Lot sic infert: *Cum subuerteret Dominus ci
uitates regionis illius, recordatus Abraham liberauit
eos, tam de subuersione urbium, in quibus habitauerat.*
In caelo denique oportet, quos ibi transfuissis
in filios, amicos, parentes, illos pro quodam affectu
pro vobis intercedere: nec non Sancti huius
quondam ciuitatis incolae, pro illa particulares
fundunt orationes. Prout vidit Iudas Macha
babeus visione quadam admirabili, quam narrat

Spiritus S. de qua superius leniter egimus, &
congrue trutinat D. Thom.

Extremis laborabat Dei populus afflictioni. *2. 2. q. 33.*
bus, ab steram Nicanonis Ducis ut potentissimi. *sent. 33. q.*
ita superbissimi tyrannidem urbem graviter op- *3. art. 3.*
primebat Hierusalim, in templi minahatur
euerfionem, Sa et lotum hecem, ceremomiarum,
populi vultationem. Visione consolatur Deus
mirabili Duce Machabaeum, interiore
collabentem. Iustum videt Omam summum
Sacerdotem (qui paucis ante diebus è vitis ex
cesserat, quem & ipsa penitus agnoverat) co
ram Deo supplices palmas tendentem, rogan
tem que pro populo: post hunc illico: *Vidit vultum Macha
babeus & gloriam mirabilem & magni decoris habitum.* *1. 15. 14.*
tudine. Hic instans et Deum orabat: neque scire
cuperet, quisnam esset ille, propius accessit
summus Pontifex Omias: atque: *Hic est fratrum
amator, & populi Israel, hic est qui multum orat
pro populo, & vultu sua sancta ciuitate, Hieremias
propheta Dei.*

Adverte primo: sancti illi patres, licet mor
tientes caelum non ascenderunt, clausum ete
nim erat, sed in limbum descendunt: ita enim
multigenis, & diuinis recreantur consolatio
nibus, quibus & Deus per se & per Angelos
dona conferebat plurima. Quare circa dixit dicitur
Abraham de Lazaro locutus: *Hic consolatur, in* *Luc. 16. 2.*
vero cruciatur; velut in loco tormentorum. Nota
deinde ex eo loco, in quo deiebamur, apud
Deum incessanter intercedant, vota, precelsq;
pro ijs, qui adhuc in mundo superflues erant,
offerendo, sed patria sua praesertim, populo suo
suo lursque familiaribus. Trespnde nomen, quo
Omias vatem Hieremiam honorat: *Fratrum a
maior, & populi Israel, & vltis Hierusalem:* hac
enim totius populi metropolis. Licet enim Iusti
charitate feruam, qua diligunt omnes, in altera
tamen vita hanc habent erga fratres, parentes,
inimicos, patri sique feruentiorem: hic etenim
amor bonus est, rationi conformis, & naturae
conueniens inclinationis: am Sancti in Limbo *Ser. in vi.*
non amiserant, sed perfecta fruebantur, & iunius *gil Apoll.*
adhuc in caelo confirmat D. Bern.) ubi charitas *Per. &*
& amor in summa feruent perfectione, illis que *Pau.*
diligunt ardentes, quos plura nomina, ac ratio D. Tho.
nes, maior reddunt amore digniores. *2. 2. q. 26.*

Huc proposito conuenienter ait Sol iste *art. 1. c.*
Theol D. Tho. *Non cessabit ab anima beati honi* *III.*
sta dilectionis causa. Que circa felices senes exi-Idem ex
stiment, omnes parentes habet in caelo regnantes, pa-
tres qui filios, quos recte baptizatos nris hinc confir
abstulit immatura, & coribus inserunt Angelus
feli-

felices illæ Civitates, quæ Sanctos se habere
gaudent in cœlis, qui aut in illis nati sunt, vel
vixerunt: Et beata illa senior femina, quæ D. ha-
buit Petrum ut generum: qui ea de causa pro
illa rogavit instantius, cum fratre suo Andrea,
& socri salutem obtinuerunt. Crediderim au-
tem, licet hi fuerint, qui primo pro illa precato-
res intercesserint quod reliqui quoque Aposto-
li & discipuli suas adiunxerint orationes. Ta-
lesne Domina tibi sunt intercessores? Salva tibi
est corporis integritas de qua tibi ex nunc po-
tero congratulari. Procul dubio, maledicti, licet
labia sua mordeant hæretici, efficacissima est
eorum Deo. Sanctorum oratio, Sapiens non est
(assensit D. Hieronymus.) contra periculum hære-
ticum Vigilantium, qui non firmiter credit
Sanctos in cœlo pro nobis intercedere: si nam-
que adhuc in mundo pro nobis interveniant: ex
ea, qua nos diligunt charitate, quanto magis
hoc facient in cœlis, ubi charitas viger multo
perfectior multoque ferventior, & tanto verius
nostram desiderant salutem, quanto clarius ag-
noscunt, quanti sit momenti sempiterna anime
salvatio: Si dum hic viveret sic (audi D. Ber. de
quolibet hoc Sancto confirmantem) *miserus
est peccatoribus, & oravit pro eis: nunc tanto am-
plius, quam d. verius agnoscit, miseriam nostram, orat
pro nobis. Patrem, quia beata illa patris charita-
tem eius non immutavit, sed augmentavit: neque
animi quia impassibilis omnino, ideo & incompassi-
bilis factus est, sed nunc potius induit viscera, mi-
sericordia cum ante fontes misericordia existit.*

D. BERN.

IV. *Est hoc autem ita veritati consonum ut etiam
Sancto- rum in æternæ prædestinationis decretis tantam ha-
beant auctoritatem, atque efficaciam interces-
siones orationisque Sanctorum ut sapius Deus,
cōpre- præordinet electis suis æterna non concedere
hendū bona, quæ divinitus sibi sunt prædestinationis ef-
fectus, nisi mediantibus Sanctorum suffragiis.
decreto Notate mysterium. Oculis conijce in D. Pau-
præde- lum, & cum videbis ad tantam à Deo prædesti-
natio- nari dignitatem, ut eius eligeretur Apostolus &
ut vas in summum honorem & gloriam in
Ecclesiæ suæ domus abaco statueretur, & ex-
cellentissimis gloriæ gradibus beatitudinem suam
assequere: ut. Hoc igitur Deus ordinavit, hæc
omnia D. Paulo precibus ac intercessione prin-
cipal. Martyris Stephani conferrentur: donec
ille pro Paulo rogaret, illis non exproperit Apo-
stolus pudente beneficiis.*

*Prædestinavit D. Augustinus. & in celeberrimum
elegg. Doctorem Ecclesiæ, ut primum in
illa dignitatis locum occuparet, sed nec in cœ-*

*lesti gloria inferiorem. Attamen voluit ut om-
ne bonum illud supremum orationibus & la-
crymis Monicæ sanctissimæ matris suæ, non ali-
ter obtineret. Tempore D. Cyprian. quibusdam
decrevit Deus suæ dona liberalitatis impetiri,
verum illorum concessionem quorundam fide-
bat Sanctorum orationibus: voluit enim ut in-
tercedentibus pro illis & non aliter, Sanctorum
suffragiis promissa dona consequerentur. Ita re-
statuit D. Cyprian. quisque ergo: modo iudicat
cum iam sint in cœlo beati, quam efficaces co-
ram Deo futuræ sint Sanctorum cum eo reg-
nantium orationes.*

*Hæc Dei mens est, ut sancti similes sint stel-
lis, & hoc idem illi præstent hominibus, quod
cœli stellæ mundo inferiunt. Hoc namque D.
Paulus sibi dedecit oratorio. Decrevit ab æter-
no Deus mundi creationem & conservationem
naturæ virtutem fructibus suis infundens pro-
ducendis. Attamen hoc fieri statuit stellarum in-
fluentijs, in cuius effectum quasdam in firma-
mento creavit maiores, alias minores, ut illis in-
fluentibus secundum constitutum sibi à Deo lo-
cum, & cuiusque concreatam magnitudinem,
ipsa nos posset natura suorum fructuum regere
re participes in quem finem tantam indi-
stellis efficaciam. Hoc idem de Sanctorum suf-
fragijs intelligamus. Illos Dominus ut stellas
creavit, ut suæ intercessionis influxu, nobis, quæ
saluti nostræ conducunt efficaciter obtineant.
Vnde sicut nullas Dens in mundum productio-
ni fructuum immittit, nisi medijs stellis influen-
tias: ita similiter autumo, nihil hominibus
Deum concedere, nisi Sanctorum rogatus sit
intercessione: quare ea de causa, illos præcipit
David nimis honorari: *Nimis honorati sunt amici
tui, Domine.**

*Idcirco singulis Provincijs Angelos præfe-
cit custodes, pluribus Sanctos civitibus patro-
nos assignavit, quosdam naturales, in ijsque pro-
genitos, ut affectu naturali quasi tutelares susce-
monstrarent intercessionibus, quibus petita ad
eum efficacius impetrarent. Hoc D. Ioannes in
nuit illa visione, qua Deum contemplabatur
cœlesti residentem throno, venerabilibus cir-
cumstipatum senioribus: ut quisque sciat, nihil
ab eo in homines proficere, nisi Sanctorum cō-
sensu ac voluntate, quos seniores illi præfere-
bant. Hinc liquet, quam prudenter Ecclesiæ pu-
blicas afflictæ necessitatibus, ad suffragia precel-
que confugiat Sanctorum: Et quam a sit opor-
tet nostra diligentia, nostra sollicitudo, ut qui-
buslibet oppressi calamitatibus ad ipsos decora
recurre*

feceramus : enim verò sine Sanctorum orationibus , qui modo cum Deo in throno gloriantur , non facile laboramus , quos patimur levamen à Deo sumus obtenturi . Meliorique titulo dicere possumus illud Absalom : *Si non in tua confirmationem iniquitatis : Si non in aliqua constitutione à Rege in Palatio , quem interponas , nullum bonum recipiendum à Rege sperari.* Ex quo patet , qualis nos deceat diligentia , qua Sanctorum nobis suffragia precelique conculcemus.

§. 8. Rogauerunt illum , Efficax est oratio sanctorum , qua Deum ligat , ut in Elia patet : & eorum nobis opus est intercessione.

Videamus : Numquid efficax hæc eorum oratio ? Efficacissima ; iam enim hoc nobis præfuit David : *Voluntatem timentium se faciet , & deprecationem eorum exaudiet.* Fundat hoc in ea conditione , quam de Deo Propheta celebrat , quod talis homini futurus est , qualis homo Deo fuerit : *Cum Sancto Sanctus eris , &c.* Hoc præ ceteris Sancti conantur , divinam scilicet implere per omnia voluntatem . Ex toto corde hanc proferunt orationem : *Fiat voluntas tua sicut in celo , & in terra :* Hinc eorum Deus implet voluntatem : *Voluntatem timentium se faciet.* Probat hoc , imò huic alludit D. Iacobus : *Multum valet oratio iusti assidua :* quod exemplo confirmat intimi illius Deo familiaris Elia scilicet : *Elias homo erat similis nobis , passibilis , & oratione orans , &c.* Iuste hoc expendas : *Oratio iusti.* Quantum conicio illud spectat Isaia de Deo : *Erit iustitia cingulum lumborum eius , & fides cinctorium renum eius.* Septuaginta legunt , quorum versionem sequebantur Apostoli : *Erunt iusti cinctorium lumborum eius , & fides cingulum renum eius ;* q. d. cingent illi Deo renes suos & cinctorium lumbos . Quæ precor , est hæc forma loquendi ? Numquid Deo lumbi sunt ? Numquid renes ? Non sunt ; at symbolica est locutio mysterisque profunda . Primò dicit : erunt iusti cingulum , quo ligabitur Deus ; quia in rei veritate , nihil est , nisi loquendi modo , quod ita Deum quasi liget sicut orationes Sanctorum . Quis illum ligavit , quando populum punire voluit apostatâ , qui maris adhuc arenis incedebat , quod sic o pede transferat , non tamen calcis pelagi pulverem excussit , & in eum rebellis insurgentem idola ? Ligavit illum Moyses orationis suæ Hieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

cinctorio , & vitaliter se ligatum Deus fatebatur . Exod. c. tur , dum Moysen sic deprecatur : *Dimitte me , ut 32. 10. irascatur furor meus contra eos , & deleam eos.* II. Concede mihi locum , dissolve vincula . Quid Patet in hoc Domine , quis te detinet ligatum ? Oratio Moyses . Moyses . Hæc ita Dominum ligat , ut non faciat , nisi quod intendit Moyses , & non nisi quando & eo modo quo Moyses requirit .

Hoc indicat S. Scriptura illa loquendi phrasibus ; quod Deus faceret iuxta verbum Moysi . Flagello ranarum Pharaon territum , ob gravem nimirum qua torquebatur , molestiam , Moysi spondit , quod si ranarum auferret plagam , cuncta faceret , quæ Dei nomine flagitabat . Confugit Moyses ad Deum , & ranarum postulat ablationem : *Fecit Dominus* (inquit S. pag.) *iuxta verbum Moysi , & mortui sunt rane.* Exod. c. 8. Eodem modo Dominus ob indignam villisimam 23. plebis commotionem indignatus , quæ diffidens divinam non credebat infusa potentiam , quæ ad terræ promissam , possessionem , illam funditus perdere proponebat . Adest Moyses , & oratione feruida à Deo supplicat criminis indulgentiam , Exaudit illum Dominus , atque : *Dimisi iuxta Num. c. 14. verbum tuum.* Feci eo planè modo , quo tu simplex voluisti ? Quis hoc capiat cælorum Domine ? quis cui se tenetur conformare , num opera Moysi tuis verbis , aut opera tua verbis Moysi ? Nonne propatulum est , Moysen agere debere , quod illi præcipit , & qua ratione , & modo hoc illi mandas peragendumque modo igitur , id quod agis , verbis conformas , Moysi ? Hinc Dei colliges celsitudinem , quoque suos loco teneat amicos : quod cum illi suæ conformiter agant voluntati , vicem illis reddit illa faciendo , quæ suis ipsi ab eo postulant , disponuntque suffragijs .

Aptissime dicit sponsæ sponsus ille cælestis : *40. Sicut vitta coccinea labia tua.* Cui feruit vitta *41. coccinea ad cingendum & ligandum .* q. d. quod *42. me cingit , meque ligat , amica mea .* labiata *43. sunt orationes tuæ , petitiones tuæ inquit vitta coccineæ* *44. sicut autem hominem ligatum ducis quocumque libuerit : sic sponsa mea .* eo me trahit , quo tuæ me dirigunt , & mittunt orationes . Porro quid in Deo ligat hæc vitta coccinea ? lumbos , responderet & renes : *Cingulum lumborum eius , & cinctorium renum eius .* Sunt lumbi seu renes doctæ Philosopho , subiectum loci : sive voluptatum . q. d. Dei ligatam tenent voluntatem : eo namque ducunt illam , quocumque voluerint .

Hoc Deus præfatis ad Moysen verbis indicat

X x x

caus

IV.
Eliæ de
aqua per-
penditur
historia.
Hom. de
Eliæ To. 1.

cavit: *Dimitte me ut irascatur furor meus &c.*
Non ait: *Dimitte me, ut gladium assumam aut
manus moueam: Sed dimitte me, ut irascatur fu-
ror meus:* quia nedum Deo constringit manus
oratio quibus in hominem animaduertat, sed
voluntatem, & viscera, ut nec in illis quidem
insurgat ira, nec velit, nisi quod illis est bene-
placitum. Et ne forte hæc omnia credideris esse
mentis imaginationes: exemplum addit Aposto-
lus Eliæ: *Erat is sanctitate nulli inferior, Dei a-
micus integerrimus, eius voluntati obsequen-
tissimus, quippe qui in nullo sic elucebat, atque
in adimplenda Dei perfectissime voluntate.*
Perpende igitur, quanti iusti huius valuerit ora-
tio, & qua ratione Dei ligaverit decretum, cin-
xeritque voluntatem: *Eliæ homo erat similis no-
bis, possibilis, & oratione orauit ut non plueret su-
per terram &c.*

Ho. de 2.
lia Tom. 1.

Omnia verba hæc expendit D. Chrysostomus.
Exit Eliæ Dei verbum prædicaturus, coram
auditorio plenissimo, cui & ipse Rex Achab in-
tererat, vitia reprehendit, Deique gravissime ac-
cusat iniurias: ut autem cognouit, quam modica
sequeretur ex verbis simpliciter dictis vitæ
morumque correctio: manum terribili admonet
comminationi. Iurat: *Vixit Dominus:* quæ inran-
di formulâ totum queat terrefacere mundum,
eosque percellere, qui maxime cauteriatam ha-
bent nefarii conscientiam: *Vixit Dominus Deus
Israel, in cuius conspectu. No si erit annis his ros &
pluvia nisi iuxta oris mei verba.* g. d. Noueritis
me hoc à Deo postulas, ut non plueret, adeoque
certum est, quod ne gutta quidem cælitus de-
cideret, ut illud ausim confirmare iuramento. Quis
te de hoc Eliæ Sanctissime reddidit certiores?
Hoc scilicet, quod ego hoc à Deo postularim,
quem ita ligatum habeo, ut certo non erim, quod
se non mouebit nisi: *Iuxta oris mei verba:* nec
volet aliud, quam ego vovero. Quomodo ergo
propter verbum tuum quia tu sic vis? quid mi-
noris est substantiæ, quam verbum de ore pro-
cedens hominis? quia tu sic Domino loqueris:
Domine, nolo pluvia decidat: ideo ne Deus ne
hoc facere possit, forte detineat? Numquid or-
bem gubernat Deus ad tuæ oris imperium? Cæ-
lestine regit & elementa pro tua voluntate? su-
peraddo: si iura eo animo sacrificia confersas-
ses, ut illud obtineres, si multa coaceruasses iei-
unia, non paucas assumpsisses corporis afflictio-
ne, si opera quædam præstisisses heroica, qui-
bus Deum (ut ita loquamur) tibi plurimum de-
uinxisses, quo tali beneficis annuere ipse peti-
tioni: hoc videtur aliquo modo rationi conue-

3. Reg. 6.
17. 1.

niens: at vnico tantum tuo præcepto sic est, hæc
namque sufficit: *Oratione orauit:* Nihil ego præ-
terea rogauit, & hoc sufficit: *Ut non plueret super
terram, & non pluit annis tribus & mensibus sex:*
Eius namque labia, fuerunt vitæ coccinea, qua
Deum cinxit, eius beneplacitum, ac voluntas em-
ligauit, ita ut in illo negotio nihil Deus aliud
posset, nisi secundum Eliæ oris imperium, ani-
mi que propositum. Fuit Eliæ lingua, clausa, que
claudebat & aperiebat, modo claudebat & ecce
terra sterilitas labitur amittes, & mentis ser,
nec gutta decidit aquæ.

Perpendit D. Chrysostomus, qualiter populus
ob aquæ penuriam grauius affligitur ad Deum
recurrit: Domine aqua, aqua Domine: cui Do-
minus: ligatus sum: cinxit me vitæ coccinea
labiorum Eliæ donec ipse voluerit, non est quod
ego velim. Annus præteruolat, exarscunt cam-
pi populus affligitur. Aqua Domine. Hanc ego
nolim, dicit Dominus: quia nec ipse vult Eliæ.
Biennium elabitur, tantaque recessitas oritur,
ut omnes tollerent supplices ad sidera & voces
& palmas: nec se mouet Deus. Domine, quid
hoc rei? Eliæ non vult. Eliæ an non nostri mi-
sereri? perpende: perierunt armenta & greges,
montes, populus: *Vixit Dominus* inquit Eliæ;
non pluit Dominus super terram, donec ego
voluerim, at ego nondum volo. Notat D. Chrysostomus
cum ipsa S. Scriptura, quod Do-
minus populo compateretur, eius lachrimosis
gemitibus commotus, & ad præstandam ei mi-
sericordiam propenderet, aquam daturus, eoque
animo locutus fuerit Eliæ, Eliæ, ecce populus iste
meus, illi filij mei siti deficiunt: demus illis plu-
uiam. *Vixit Dominus: non erit pluvia, nisi iuxta oris
mei verba.* Per salutem tuam, Domine, pluvia
non concedes, donec ego interuenero, illam vel-
lim, illamque postulaero. Triennium transiit steri-
litas, defecerunt fontes, exarserunt torrentes
& flumina, greges emoriuntur, equi languescunt,
& iumenta pereunt, populus præ siti inter mor-
tuos computabatur. O quibus cælum clamori-
bus pulsabant, quibus Dei pectus orationibus
vicerabant: Domine, aqua: cælorum Domine, en-
co habimur, en morimur te vidente misericordia
Dominus Eliæ loquitur: Eliæ, vide populi ex-
tremas angustias: dimitte me, & pluuiam super
terram. Nequaquam Domine, per animam meam
Triennium & semestris præterfluunt. Modò
placet, inquit Eliæ: modò bene: Domine: iam
mihi videntur in se reuersi poenitentes, iam volo
des pluuiam & imbre irriges terram secundior
re. Dicto citius, quasi qui clauem retorqueret,
aqua.

dem se, Angelos esse manifestant, qui nomine
veniant & ex persona Dei Sanctissimam refe-
rent terni Trinitatem; & ut tales, hoc illi pro-
missum spondeat optatissimum, quod infra anni
curriculum Abraham votis satisfaceret, filium nem-
pe ex vxore Sara suscipere: missisq; aliis inter-
iectis, iam profecturi, ut infames illas euererent
incendio ciuitates, à mensa surrexerunt, & ver-
sus illas iter suum dirigebant: Cum surrexissent
inde viri direxerunt oculos contra Sodomam. Ille
verò, qui primicerius esse videbatur, & expres-
sit personam Dei referebat: sic ait: Num ceta-
ra petero Abraham, qua gesturus sum? Ne cursum
hæc verba transeamus, ait D. Chrysostom. Digni-
um est, ut neque illud prætereamus: neque enim
syllabam neque apicem in diuina Scriptura præte-
rere oportet.

I. Perpende quanti Rex intimum suum face-
ret, si diceret, nihil se posse illi celare eorum
que facit, quis vnquam amicus de suo sic lo-
quitur amico? Non ait non volo quidequam in-
consulto Abraham amico meo facere; sed non
possum: Quid hoc Domine mi? Videtur enim
Abraham tuam sibi deunxisse potentiam, qua
non veris, nisi prius illi reuelas quidquid animo
conceperis: Quasi homo homini loquens, & quasi
amicus amico monstrat nobis, quanto honore dignos
habeat virtute præditos. Si talia Rex de familiari
suo verba proferret, quantam iudicemus esse
estimationem, quam de illo habet. Conuersus
ad Abraham ait: Amice dilectissime volo, quid
sim acturus præintelligas: peto Sodomam, de
inhonestis eius luxurijs capturus experientiam,
& illam cum suis ciuibz funditus euerfuris.
Replicat Abraham: Absit à te, ut rem hanc facias,
& occidas iustum cum impijs, &c. non est hoc tuu:
qui iudicas omnem terram. Mirare (loquitur D.
Chrysost.) quantà Deo loquatur animi fiducia,
quanta sinceritate: Absit à te: & quan-
tā iusti fidu-
cia. Eiusdē
fidu-
cia.

II. proposuisti non hoc tuam decet personam: absit
à te. Quis priuatus tantā Principem suum allo-
quitur fiducia tantā libertate? Quam securus de
co loquitur, quod Deus petitis suis sit indultu-
rus. Attende Domine, quosdam Sodomis iustos
habitare, nec tibi conuenire ipsam iustos cum
impijs inuoluere supplicijs: Numquid ibi iusti?
proius Domine, & te rogo: ut si quinquaginta
fuerint in illis ciuitatibus, illis misericors igno-
scar. Fecero, ut postulas, ait Dominus; quod si
tanti in fuerint quadraginta quinque? Similiter
ignoscam; & sic paulatim descendit ad quatra-
ginta, triginta, viginti. Censebat Abraham inde-

corum inferius descendere, nihilominus totus de
ea securus, quia iusti apud Dominum viginti ab-
sint: profunde sic loquitur hi iudicate: Ob-
seruo, ne irascaris Domine si loquar ad te: fem-
quid si inueneris iustos ibi decem, esto quinque de
his ciuitatibus propitius, ut duo singulis cotres-
pondeant. Respondit Deus: fiat tibi ut petisti,
quod si tantummodo decem fuerint: Non delebo
propter decem. His dictis, inquit S. pagina: Abiit
Dominus postquam cessauit loqui ad Abraham.

Notat Eminentiss. Caiet. Cardinalis in origi-
nali Hebræo significari, quod eodem momen-
to, quo Deus respondit Abraham, terga vertens,
& abiit, seu disparuerit ut ne temporis puer-
sio quidem diutius hæserit, nullis ergo verba
vltus est morte valedicentis? Nullis enim verò à
mortam Deus traxisset vltiorem, hæc Abra-
ham de quinquaginta descendente ad decem,
descenderet de decem ad quinque, seu quatuor,
& illi iam Sodomis morabantur: Lot scilicet v-
xor eius, ac duæ filie. Non videbantur Deo
vires adesse & animus, nostro loquendi modo,
postulata negandi Abraham: tam fellinè disce-
dendo: Significantijs narratur, quod cum Deus
finisset vltimam responsonem, non debet propter
decem, recessit non respiciens vltiores precis,
q.d. Rogari me ab Abraham, & à me negari
postulata, non cum eo vinculo conuenient, quo
me amicorum meorum precibus & intercessio-
nibus fateor esse colligatum: quocirca relin-
quimus illi occasionem plura postulandi. O quem
ardē se sentit suorum intercessionibus preci-
busque constrictum?

Deinde & illud perscrutare, quod postmo-
dum euenit, suum Deus iter profecquitur, & in
persona duorum Angelorum appellit Sodomam.
Illum Lot excipit liberalis hospitio, ad suas il-
lum deducens ades. Illic ciues oppidi, ut illos
viderunt forma venustiori decoros, exardescunt,
& infandam illis, nefandamque tentant inferre
libidinem: Viri ciuitatis vallauerunt Adamam à
puero usque ad senem, omnis populus simul. Quo
Spiritus S. significat, nedum non decem mille
iustos, sed nec vnum, qui non perditus esset
non execrabilis ganeo: A puero usque ad senem,
omnis populus simul. Hos Angeli cecitate per-
cusserunt, ut ostium viri iusti Lot nequiter
inuenire: dicuntque iam satis est, hoc factum
est: patet hinc omnibus euidenter omnium hu-
ius regionis non vltius ferenda luxuria. Lot
vocant, eique finem ob quem adfuit, aperitur.
Congrega, sic consulunt, tuos generos; & tu cum
illis vxor tua ac filia, quantocius egredimini de
ciuitate.

uitat: iam enim tam sumus: eradicatur. Mora
trahit. Lot, nec festinatio discedit, quem appre-
hensum brachiis adibus educunt. cum vxore &
filiabus, antequam sol oriretur illi reuelat, quod
personam, voces, vicesque referant Dei, proinde
precipit: Procul hinc, nec in hac ultra ma-
neas regione, cum vxore & filiabus illum ascen-
de: mentem, nec quisquam velis. Turbatur Lot, &
velut atrocitatis oblitus pefcit, hanc tam strictam
celestemque percipiens leuentioniam, ad illos igitur
magna pronus reuerentia conuersus sic ait:
Quae, Domine mi, iam illis (inquit Caiet.) cum
essent duo, loquitur in singulari: quia in illis a-
gnoscebat adorabatque Deum. O Domine mi,
quid tanta opus est festinatione: Exaui sum,
nec tam celeri valeo passu procurare: comit-
mea, & filiae sunt infirmiores: nec possibile quis
dixerit, ut tanto tempore ex harum terminis
ciuitatum accliu egrediamur itinere, quocirca
reor, quod si tam cito sis vites: has incensu-
rus nos pariter voras: flamma comprehendat.
Hic in mentis ascensu ciuitas occurrit nobis
parua, ceteris quatuor minor, obsecro, ut illi be-
nignus sis proxima: namque est, ibique potero
cum vxore & liberis ab urbium latere securus
excidio, felix tibi faustumque, sit: respondet Deus
Hic similiter ciuitas eidem subacebat incendi:
sententia, verum tamen: *Eccae etiam in hoc suscep-*
tae tuae, ut non subuertam urbem, pro qua locu-
ti es. Quam certu erat, Domine, cum hoc tuus
a te requireret amicus, seruusque, sic fidelis, ut
nullus magis, quod hoc facturus esses: nihil op-
ponens in contrarium, datamque reuocaturus
sententiam: hat tibi sicut petisti: verum tamen
festina & saluare ibi: quia non potero facere quid-
quam, de nec ingrediaris illuc.
Hae verba perpende singillatim: illud pra-
sentim: Non potero facere quidquam, O potissime
Deus, cui te, quis detinet omnipotentem? quale,
fortissime Deus illud brachium, quod fortissimu
illud tuum reprimat illique praeualeat? Non po-
tero facere quidquam. Paulo ante Abrahae adi-
tus exceptus hospitio, illique addicens filium:
cum ille opponeret senectutis impedimentum,
vixit centenarius, cuius & vxor erat vetula no-
nagenaria, respondisti: Numquid Deo quidquam
est difficile: Non dicitur quod Deo nihil est impos-
sibile, nec sterilitas, nec senectus, nec alia multa,
sed quod nihil sit illi difficile: q. d. Estne aliquid
quod Deus facere non possit, sine aliqua diffi-
cultate? quomodo ergo nunc ais: Non potero fa-
cere quidquam? Quis te detinet? quis ligat quis

tante valet robore, ut tuam constingat omni-
potentiam? Vnus iustus qui petit, obsecrat, suppli-
cat, & quo usque ille hac non egreditur regione,
nihil in eius potero facere ruinam: sicque se res
habuit: etenim ad illam minam appulit Lot ciui-
tatem, nomine Segor ad ortum solis, & eodem
momento quo illam ingreditur: demisit Deus
pluviam igneam adeo secum in Sodomam, cae-
teraque ciuitates, ut in ictu oculi fuerint exter-
minate: *Subuersa est in momento.* Solam Segor in-
columi, superstiti, & illasa, pro qua libellum
supplicem Lot obtulerat: Ne pincto quidem
amplius extendit Deus supplicium, ab eo quod
illi Abraham & Lot postulauerant. Conclude,
quam efficax apud Deum Sanctorum sit oratio.

§. 20. Habeto Sanctos particulares, quibus affe-
ctus, quorum intercessio tibi valeat, velut
illa Onia Heliodoro, & D. Nicolai Tribu-
ni.

SI horum singuli tantum potuerint, adhuc
in hoc mundo, valle miseriarum peregrini
mi, quando de singulis dici potuit illud,
quod ut praesumus, circa Eliam expendit D.
Iacobus, quod homo erat similis nobis mortali-
tatis nostrae subiectus passionibus: *Homo erat,*
Et si hoc potuerit Elias hic exstans, qui Homo
erat similis nobis passibilis: qua non valebit au-
eritate, qui beatitudine in caelo periturus, ta-
ab omni bonis mundi miseris absolutus, quam
compassione seruens & charitate, sic D. Bernar. Serm. de
argumentatur: Saluberrimum erat illud amici transi-
Iob consilium: Voca ergo si est qui tibi resideret, Malachia
Et ad aliquem Sanctorum conuersum. Illud Voca, Episc.
significat, nomine suo voca. Tibi namque con-
ducit aut Angelicus Doctor ut aliquos habeas dem ad
Sanctos tibi deuinctos, optime notos, ut occurras de-
renibus tibi laboribus, illorum possis orationi. Hibernia.
bus adiuari vel liberari, vel a Deo consequi be-
neficia. Si quidquam a Rege desideres, ut tibi Sancti
in aliquo fauent, vel remittat clementiam: sunt no-
ante nunc aliquis tibi sit in curia familiaris, bis con-
cuius tibi prefit auctoritas, cui tuos valeat sup-
plures liberos: ferre, seu re-promovere, viam Iob c. 5. 6.
seruare, ut Regis tradantur manibus; omnes e. 1. 2. 3. 4.
notet difficultates, vnde seque patrocinetur: quia ar. 11. ad
tem si nullum habueris, summo negotio quod 4. & 5.
expetulas obtinebis.

Hinc sanum oritur prudentium piorumque Similiu-
Christianorum consilium, qui Sanctos colunt do-
particulares, quos sibi deuotis exercitijs, obse-
quis,

X x x x

quis, festisque devinciunt, in quibus ad eorum honorem peccata confitentur, Sacram celebrant Synaxim, elemosynas distribuunt, quotidie singularibus invocant orationibus, ut hora necessitatis imminente, habeant, ad quorum confugiant orationes, & suffragia praestolentur: habeat qui illis respondeant, habeant Deo familiarem, ad quem orationis tempore convertantur. Hoc

Ser. 1. SS. u D. Leo Pontifex asserit: *Sicut nos experti sumus, & Apostolo nostri probare maiores, credimus, asque confidimus* rum Petri inter omnes labores istius vite, ad obtinendam misericordiam Dei, semper nos specialium patronorum orationibus adjuvandos. Et hanc Dei erga nos, non minimam suspicimus misericordiam, qua nos voluit habere Sanctos, qui nostri sint intercessores, ut hoc modo nostra debilis excitetur animosus fiducia & eorum roboretur infirmitas, qui suis diffusis meritis & obsecris miseris directè coram divina non audeant se offerre maiestate.

III. Admiror visionem illam Moysis, quam ipse enarrat, morti proximus: *Domine de Sinai venit, & de Sina ortus est nobis: apparuit de monte Pharaon, & cum eo Sanctorum millia in manu eius: ignea lex: dilexit populos: omnes Sancti in manu illius sunt.* Exortu quid plenumque mysteriis. Nemo Deuter. 1. non novit, Dei manum bonorum omniū esse depositarium: *In manu eius divitiæ & gloria, in cuius manu sunt omnium potestates.* Estque velut area gratiarum, scilicet gloriæ salutis, vite, &c. illas etenim aperiendo, singulis, quæ necessaria sunt, elargitur: *Aperis tu manū tuā, & implez omnia animal benedictione.* Illo in loco, quo velut in area bona continentur universa, suos reponit electos, ut intelligas, quod si quidquid ex Dei cupis manibus adipisci, fiat necesse est, Sancti alienius intercessione. Hoc autem ita voluit, quia te diligit: *Dil. xii populos.* Quis enim sapiens, non hoc summo reputet beneficio, si Rex suorum bonorum & eorum creet fratrem suum, aut aliquem ex eadem regione sibi contribulem? Ad Deū tantum teritis maiestate propius accedere pertimescis? En electos suos statuit fratres tuos velut misericordiarum suarum bonorumque liberalissimos oecumimos. Illos habeto familiares, & quorundam nomina sunt tibi apprimè cognita, quos afflictionibus attritus potes invocare: dum autem te his creptum videris, illis gratias agas, velut salutis tue mediatoribus.

V. Hoc Angeli præceperunt Heliodoro duci, ultra quam credi potest, audacissimo, qui cœlesti præcepto capitis sui periculo laborabat. Pro cuius incolumitate, Summus optimique intercessit Pontifex Onias, litans Deo victimam salutarem:

quo tempore Summus Sacerdos Onias offerendis Deo sacrificiis occupabatur; accedentes Angeli dixerunt Heliodoro: *Onia Sacerdoti gratias age: nam propter eum Dominus tibi vitam donavit, tu autem Deo flagellatus, nuncia omnibus magnanimitate Dei & potestatem.* Omnibus, quanti faciat Sacerdotem, voce præconia proclama: cuius meritis à mortis erutus faucibus incolumis evasisti. Similiter mandavit Imperator Constantinus tribus illis Tribunis gratias referrent D. Nicolao Myra Anusitici: Captivos, & falsis informationibus convictos morte cōdemnatos: Ipsi terto illo carcere conclusi D. Nicolai Myram regem Episcopi suffragia supplices implorant, cuius miracula toto orbe celeberrima ferebantur. Notu vir istius apparet Imperatori, quiescenti, reorum exponens innocentiam mandata quam primum merita donentur libertate. Mane illuc escende, solutos à vinculis advocat Imperator, cuique præfatus sciet orationem qua se D. Nicolai Myrensi Episcopo commendavit, liberari iusti iungit: *Vite ad eum, & gratias illi reddite, eique meo nomine munus, quod sui gratia fecerim: per quos & mea acria munusculi.* Imperator honoratur: si autem agitur sit a. Si adhuc in mundo degens auctoritas, ut diximus, & adhuc vitæ mille subditi calamitatibus, ac passibilis: quanto, creditis, ipse efficacior plurimum oratio Sanctorum, qui per vitam gloriam ab soluto beati perfruuntur. O te felicem viderem, o sanctam! plures pro te sancti modis deprecantur. Nihil de salute tua dubitandum.

§. 21. Plurimum refert, filias vestras trahere, Dei famulus uxores.

Pondera deinde quam operato sine mater hac filium in matrimonium dederit viro sanctitate conspicuo, nempe D. Petro, cum ex hoc illi fors illa contigerit felicissima, quod Christus suas aedes intravit, salutem adferens milleque beneficia, ex quo similiter in ellipse quanti tibi referret, ut in thorum matrimonii filiorum, hoc attenderes, si cum personis inrentur probitate præclaris, quæ Deo amicitia coniungantur. Quod minus hodie consideratur, hoc esse dolemus, & id tantummodo considerat, qui filium collocat, v. vxor diuite dote intumescat, multis turgat divitiis: qui vero filiam tradit, ut maritus opibus abundet sit optimæ valetudinis, in mundo dignitate floreat, unde sequitur, ut nec patet Deum in suis habeant & quibus,

medibus, nec salutem, quietemque consequantur. Si quid intelligo, quod in mundo contingit, quod quodam tempore discipulis contigit filisque prophetarum. Fame laborabant, nec quod comederent inueniebant; exierunt in agrum ut herbas in escam sibi colligerent. A longe plantam conspicunt viridem, venustam, luxuriantem, cuius fructus pampini videntur, & mutuo colloquuntur: proli quam hæc domui nostræ commoda, illa nostram impleamus ollam. Non ulterius inspexerunt quam quod oculis corporis offerebatur, & exterius apparebat, quod foret cœna laetissima & sapientissima, erat autem herba hæc in se, ipso felle amarior: erant enim colocynthides, herba pestifera, & mortalis si vel vlla. Domum deferunt, cœteris commiscunt, impleuntque cacabum, sibi mutuo de sorte optima, herba scilicet inuenta, congratulati, qua nūc a sapientior, nulla salubrior. Paulo post ad mensam affident, cum ex apposito cibo gustarent avidius, in lacrimosas singuli voces, lamentaque prorumpunt: *Mors in olla mors in olla.* Nonne pampini erant? Esse videbantur, & sola exteriori contenti apparentia, delusi sumus, & non nisi dolor, amaritudo, perditio mors esse conuincitur.

Quoties in mundo volent parentes filias in matrimonium collocare, illis quibus mirum in modum afficiuntur. Totam percurrunt & considerant civitatem, Talis à longe vident filium, aerea pinus illis apparet, opibus affluit, officio primario præcellit, amicis effulget, dignioribus, autemque, quam hic bellæ nostræ familiæ congnit: adducamus illum huc, sociemus illi filiā, ex illo & illa pulmentum construamus. Ut dictū, ita factum: sibi milites congratulantur, & post pusillum, quando avidius incipiunt probare conditionem, omnes ingemiscunt omnes exclamant: *Mors in olla:* peccat ille, qui me tali tradidit. Væ illi, qui huic se ingessit negotio &c. Amara omnia, dolor, angustia, mors: nec immerito: cum ad exteriorem tantummodo rerum attenderitis abundantiam, & illis quæ corporis oculis applaudebant, mores, virtutem, pietatemque non trutinatis, nec horum aliquid appendistis: quære filio tuo, mulierem piam, taciturnam, prudentem, sagacem; hæcque sit dos filio optanda principalis. Inquire filiæ tuæ virum prudentem, ingenio maturum, pacis amatorem, Deum timentem, qui diuina frequentet sacramenta: ex illis etenim maioris momenti tibi bona promanebunt. Proli quam illarum mulierum sors desideranda, quæ, mundo in ruinam

propendente, filiis Noë nupserunt à pietate commendatis: unde cæteris omnibus miserando pereuntibus interitu aquis diluvij demersis, illæ ob fœderi matronarumque virtutem in arca conclusæ, & orbis conseruationi reſervatæ incolũes evaserunt: illi similiter, qui filias Lot duxerant vxores, Sodomitico cripiti poterant incendio fœderi sui meritis, si sano illius voluissent acquiescere consilio: cui sic Angeli: *Habes hic Gen. 22. quempiam tuorum? Generum aut filios, aut filias. 12. omnes qui tui sunt, educ de urbe hac.* Tales tibi conquire fœderos, & fœderos, matros & vxores filiis tuis & filiabus: hoc enim ex bonis, quæ illis conferte posses, erit vel maximum. Ob mariti filiæ suæ merita bona hæc vetulæ domi suæ, quidquid boni desiderare poterat, habet, Saluatorem nempe, qui vires reslauet perditas, & optatam conferat illi valetudinem.

Hinc (inquit D. Chrysostomus) perditionis mundi, quoad matrimonia scaturigo, hinc omne malum: quod nullius rei ratio maior habeatur, quam facultatum, pulchritudinis, cognationis, nobilitatis, terrenorum. Satis non possumus admirari quod de Abraham & Lot eius nepote narrat Scriptura. Egreditur de terra Egypti Abraham cum Lot versus Palæstinam, ad illam accedunt partem: quam Iordanis irrigabat, ambo facultatibus abundabant, eorum quique greges alebat pecorum ut minorū ita maiorum numerosissimos. Cum autem angustia nimis illa esset regio, gregibus amborum alendis pascua non sufficebant: unde inter eorum ovium opinionem quotidiana dissidia rixæque emergebant. Non poterat eos capere terra. Abraham ut prudentia præstantior, ad se Lot nepotem, vbeat, charissime, fratres sumus, nec ratio suadet consanguinitatis, ut quotidie rixarum intrinsecus occasionibus. En tota coram te regio, diligenter illam contemplare, quæ amlibet elige prior partem, si dexteram elegeris, ego cum pastore, meique gregibus ad sinistram deflectam: si hanc volueris, ego alteram occupabo. Attollit Lot oculos & terram omnem diligenter admodum inspicit, videtque totam Sodomæ regionem fecundius irrigatam, herbis vestitam saluiferis, pascuis alendis pecoribus abundantem, Cui floribus arboribusque constam, ut terrestribus videretur esse paradisus: *Erat sicut Paradisus Domini.* Hanc, inquit Lot, mihi seligo: placet etenim, Elegit sibi Lot regionem circa Iordanem. Optatis fortuna respondeat, inquit Abraham illam posside, illam inhabita ego vero versus Occidentem, ad terram Chanaan proficiscar: *Abraham ha-*

In cap. 24. Gen.

Gen. 13. 6.

III.

Gen. 13. 10.

hinc aut

Gen. 13. *10.* **11.** *12.* *13.* *14.* *15.* *16.* *17.* *18.* *19.* *20.* *21.* *22.* *23.* *24.* *25.* *26.* *27.* *28.* *29.* *30.* *31.* *32.* *33.* *34.* *35.* *36.* *37.* *38.* *39.* *40.* *41.* *42.* *43.* *44.* *45.* *46.* *47.* *48.* *49.* *50.* *51.* *52.* *53.* *54.* *55.* *56.* *57.* *58.* *59.* *60.* *61.* *62.* *63.* *64.* *65.* *66.* *67.* *68.* *69.* *70.* *71.* *72.* *73.* *74.* *75.* *76.* *77.* *78.* *79.* *80.* *81.* *82.* *83.* *84.* *85.* *86.* *87.* *88.* *89.* *90.* *91.* *92.* *93.* *94.* *95.* *96.* *97.* *98.* *99.* *100.* *101.* *102.* *103.* *104.* *105.* *106.* *107.* *108.* *109.* *110.* *111.* *112.* *113.* *114.* *115.* *116.* *117.* *118.* *119.* *120.* *121.* *122.* *123.* *124.* *125.* *126.* *127.* *128.* *129.* *130.* *131.* *132.* *133.* *134.* *135.* *136.* *137.* *138.* *139.* *140.* *141.* *142.* *143.* *144.* *145.* *146.* *147.* *148.* *149.* *150.* *151.* *152.* *153.* *154.* *155.* *156.* *157.* *158.* *159.* *160.* *161.* *162.* *163.* *164.* *165.* *166.* *167.* *168.* *169.* *170.* *171.* *172.* *173.* *174.* *175.* *176.* *177.* *178.* *179.* *180.* *181.* *182.* *183.* *184.* *185.* *186.* *187.* *188.* *189.* *190.* *191.* *192.* *193.* *194.* *195.* *196.* *197.* *198.* *199.* *200.* *201.* *202.* *203.* *204.* *205.* *206.* *207.* *208.* *209.* *210.* *211.* *212.* *213.* *214.* *215.* *216.* *217.* *218.* *219.* *220.* *221.* *222.* *223.* *224.* *225.* *226.* *227.* *228.* *229.* *230.* *231.* *232.* *233.* *234.* *235.* *236.* *237.* *238.* *239.* *240.* *241.* *242.* *243.* *244.* *245.* *246.* *247.* *248.* *249.* *250.* *251.* *252.* *253.* *254.* *255.* *256.* *257.* *258.* *259.* *260.* *261.* *262.* *263.* *264.* *265.* *266.* *267.* *268.* *269.* *270.* *271.* *272.* *273.* *274.* *275.* *276.* *277.* *278.* *279.* *280.* *281.* *282.* *283.* *284.* *285.* *286.* *287.* *288.* *289.* *290.* *291.* *292.* *293.* *294.* *295.* *296.* *297.* *298.* *299.* *300.* *301.* *302.* *303.* *304.* *305.* *306.* *307.* *308.* *309.* *310.* *311.* *312.* *313.* *314.* *315.* *316.* *317.* *318.* *319.* *320.* *321.* *322.* *323.* *324.* *325.* *326.* *327.* *328.* *329.* *330.* *331.* *332.* *333.* *334.* *335.* *336.* *337.* *338.* *339.* *340.* *341.* *342.* *343.* *344.* *345.* *346.* *347.* *348.* *349.* *350.* *351.* *352.* *353.* *354.* *355.* *356.* *357.* *358.* *359.* *360.* *361.* *362.* *363.* *364.* *365.* *366.* *367.* *368.* *369.* *370.* *371.* *372.* *373.* *374.* *375.* *376.* *377.* *378.* *379.* *380.* *381.* *382.* *383.* *384.* *385.* *386.* *387.* *388.* *389.* *390.* *391.* *392.* *393.* *394.* *395.* *396.* *397.* *398.* *399.* *400.* *401.* *402.* *403.* *404.* *405.* *406.* *407.* *408.* *409.* *410.* *411.* *412.* *413.* *414.* *415.* *416.* *417.* *418.* *419.* *420.* *421.* *422.* *423.* *424.* *425.* *426.* *427.* *428.* *429.* *430.* *431.* *432.* *433.* *434.* *435.* *436.* *437.* *438.* *439.* *440.* *441.* *442.* *443.* *444.* *445.* *446.* *447.* *448.* *449.* *450.* *451.* *452.* *453.* *454.* *455.* *456.* *457.* *458.* *459.* *460.* *461.* *462.* *463.* *464.* *465.* *466.* *467.* *468.* *469.* *470.* *471.* *472.* *473.* *474.* *475.* *476.* *477.* *478.* *479.* *480.* *481.* *482.* *483.* *484.* *485.* *486.* *487.* *488.* *489.* *490.* *491.* *492.* *493.* *494.* *495.* *496.* *497.* *498.* *499.* *500.* *501.* *502.* *503.* *504.* *505.* *506.* *507.* *508.* *509.* *510.* *511.* *512.* *513.* *514.* *515.* *516.* *517.* *518.* *519.* *520.* *521.* *522.* *523.* *524.* *525.* *526.* *527.* *528.* *529.* *530.* *531.* *532.* *533.* *534.* *535.* *536.* *537.* *538.* *539.* *540.* *541.* *542.* *543.* *544.* *545.* *546.* *547.* *548.* *549.* *550.* *551.* *552.* *553.* *554.* *555.* *556.* *557.* *558.* *559.* *560.* *561.* *562.* *563.* *564.* *565.* *566.* *567.* *568.* *569.* *570.* *571.* *572.* *573.* *574.* *575.* *576.* *577.* *578.* *579.* *580.* *581.* *582.* *583.* *584.* *585.* *586.* *587.* *588.* *589.* *590.* *591.* *592.* *593.* *594.* *595.* *596.* *597.* *598.* *599.* *600.* *601.* *602.* *603.* *604.* *605.* *606.* *607.* *608.* *609.* *610.* *611.* *612.* *613.* *614.* *615.* *616.* *617.* *618.* *619.* *620.* *621.* *622.* *623.* *624.* *625.* *626.* *627.* *628.* *629.* *630.* *631.* *632.* *633.* *634.* *635.* *636.* *637.* *638.* *639.* *640.* *641.* *642.* *643.* *644.* *645.* *646.* *647.* *648.* *649.* *650.* *651.* *652.* *653.* *654.* *655.* *656.* *657.* *658.* *659.* *660.* *661.* *662.* *663.* *664.* *665.* *666.* *667.* *668.* *669.* *670.* *671.* *672.* *673.* *674.* *675.* *676.* *677.* *678.* *679.* *680.* *681.* *682.* *683.* *684.* *685.* *686.* *687.* *688.* *689.* *690.* *691.* *692.* *693.* *694.* *695.* *696.* *697.* *698.* *699.* *700.* *701.* *702.* *703.* *704.* *705.* *706.* *707.* *708.* *709.* *710.* *711.* *712.* *713.* *714.* *715.* *716.* *717.* *718.* *719.* *720.* *721.* *722.* *723.* *724.* *725.* *726.* *727.* *728.* *729.* *730.* *731.* *732.* *733.* *734.* *735.* *736.* *737.* *738.* *739.* *740.* *741.* *742.* *743.* *744.* *745.* *746.* *747.* *748.* *749.* *750.* *751.* *752.* *753.* *754.* *755.* *756.* *757.* *758.* *759.* *760.* *761.* *762.* *763.* *764.* *765.* *766.* *767.* *768.* *769.* *770.* *771.* *772.* *773.* *774.* *775.* *776.* *777.* *778.* *779.* *780.* *781.* *782.* *783.* *784.* *785.* *786.* *787.* *788.* *789.* *790.* *791.* *792.* *793.* *794.* *795.* *796.* *797.* *798.* *799.* *800.* *801.* *802.* *803.* *804.* *805.* *806.* *807.* *808.* *809.* *810.* *811.* *812.* *813.* *814.* *815.* *816.* *817.* *818.* *819.* *820.* *821.* *822.* *823.* *824.* *825.* *826.* *827.* *828.* *829.* *830.* *831.* *832.* *833.* *834.* *835.* *836.* *837.* *838.* *839.* *840.* *841.* *842.* *843.* *844.* *845.* *846.* *847.* *848.* *849.* *850.* *851.* *852.* *853.* *854.* *855.* *856.* *857.* *858.* *859.* *860.* *861.* *862.* *863.* *864.* *865.* *866.* *867.* *868.* *869.* *870.* *871.* *872.* *873.* *874.* *875.* *876.* *877.* *878.* *879.* *880.* *881.* *882.* *883.* *884.* *885.* *886.* *887.* *888.* *889.* *890.* *891.* *892.* *893.* *894.* *895.* *896.* *897.* *898.* *899.* *900.* *901.* *902.* *903.* *904.* *905.* *906.* *907.* *908.* *909.* *910.* *911.* *912.* *913.* *914.* *915.* *916.* *917.* *918.* *919.* *920.* *921.* *922.* *923.* *924.* *925.* *926.* *927.* *928.* *929.* *930.* *931.* *932.* *933.* *934.* *935.* *936.* *937.* *938.* *939.* *940.* *941.* *942.* *943.* *944.* *945.* *946.* *947.* *948.* *949.* *950.* *951.* *952.* *953.* *954.* *955.* *956.* *957.* *958.* *959.* *960.* *961.* *962.* *963.* *964.* *965.* *966.* *967.* *968.* *969.* *970.* *971.* *972.* *973.* *974.* *975.* *976.* *977.* *978.* *979.* *980.* *981.* *982.* *983.* *984.* *985.* *986.* *987.* *988.* *989.* *990.* *991.* *992.* *993.* *994.* *995.* *996.* *997.* *998.* *999.* *1000.*

IV.
Qua
illi ex
hoc
malis.

V. *1.* *2.* *3.* *4.* *5.* *6.* *7.* *8.* *9.* *10.* *11.* *12.* *13.* *14.* *15.* *16.* *17.* *18.* *19.* *20.* *21.* *22.* *23.* *24.* *25.* *26.* *27.* *28.* *29.* *30.* *31.* *32.* *33.* *34.* *35.* *36.* *37.* *38.* *39.* *40.* *41.* *42.* *43.* *44.* *45.* *46.* *47.* *48.* *49.* *50.* *51.* *52.* *53.* *54.* *55.* *56.* *57.* *58.* *59.* *60.* *61.* *62.* *63.* *64.* *65.* *66.* *67.* *68.* *69.* *70.* *71.* *72.* *73.* *74.* *75.* *76.* *77.* *78.* *79.* *80.* *81.* *82.* *83.* *84.* *85.* *86.* *87.* *88.* *89.* *90.* *91.* *92.* *93.* *94.* *95.* *96.* *97.* *98.* *99.* *100.* *101.* *102.* *103.* *104.* *105.* *106.* *107.* *108.* *109.* *110.* *111.* *112.* *113.* *114.* *115.* *116.* *117.* *118.* *119.* *120.* *121.* *122.* *123.* *124.* *125.* *126.* *127.* *128.* *129.* *130.* *131.* *132.* *133.* *134.* *135.* *136.* *137.* *138.* *139.* *140.* *141.* *142.* *143.* *144.* *145.* *146.* *147.* *148.* *149.* *150.* *151.* *152.* *153.* *154.* *155.* *156.* *157.* *158.* *159.* *160.* *161.* *162.* *163.* *164.* *165.* *166.* *167.* *168.* *169.* *170.* *171.* *172.* *173.* *174.* *175.* *176.* *177.* *178.* *179.* *180.* *181.* *182.* *183.* *184.* *185.* *186.* *187.* *188.* *189.* *190.* *191.* *192.* *193.* *194.* *195.* *196.* *197.* *198.* *199.* *200.* *201.* *202.* *203.* *204.* *205.* *206.* *207.* *208.* *209.* *210.* *211.* *212.* *213.* *214.* *215.* *216.* *217.* *218.* *219.* *220.* *221.* *222.* *223.* *224.* *225.* *226.* *227.* *228.* *229.* *230.* *231.* *232.* *233.* *234.* *235.* *236.* *237.* *238.* *239.* *240.* *241.* *242.* *243.* *244.* *245.* *246.* *247.* *248.* *249.* *250.* *251.* *252.* *253.* *254.* *255.* *256.* *257.* *258.* *259.* *260.* *261.* *262.* *263.* *264.* *265.* *266.* *267.* *268.* *269.* *270.* *271.* *272.* *273.* *274.* *275.* *276.* *277.* *278.* *279.* *280.* *281.* *282.* *283.* *284.* *285.* *286.* *287.* *288.* *289.* *290.* *291.* *292.* *293.* *294.* *295.* *296.* *297.* *298.* *299.* *300.* *301.* *302.* *303.* *304.* *305.* *306.* *307.* *308.* *309.* *310.* *311.* *312.* *313.* *314.* *315.* *316.* *317.* *318.* *319.* *320.* *321.* *322.* *323.* *324.* *325.* *326.* *327.* *328.* *329.* *330.* *331.* *332.* *333.* *334.* *335.* *336.* *337.* *338.* *339.* *340.* *341.* *342.* *343.* *344.* *345.* *346.* *347.* *348.* *349.* *350.* *351.* *352.* *353.* *354.* *355.* *356.* *357.* *358.* *359.* *360.* *361.* *362.* *363.* *364.* *365.* *366.* *367.* *368.* *369.* *370.* *371.* *372.* *373.* *374.* *375.* *376.* *377.* *378.* *379.* *380.* *38*

quantum adhuc non erant illa mulieres igno-
biliores. Sed cum nobiles essent filiae abati Noë,
nobilitate cameli, viluerant tamen ex patre suo
Cham, utilitate quæ fuit, abiectio mortis &
spiritus, & quæ pesti na notatur: vnde testatur
de illis Salomon: *Nequam est natus eorum, &*
iniquitas in labiis eorum. Noli ut de illis acci-
pias uxorem filio meo, & hoc sit primum &
maximum tibi mandatum. Bone Deus, exclamat
D. Chrysost. quidam pauci hoc modo procedunt:
cum plerumque primum quod in iungendis filiis
appenditur, facultates sunt, ætas, dignitates, &
vix hæc sunt, cetera negliguntur: Nunc omnes
tale quid nec cogitant quidem, nam si malis in nu-
meris plena sit, hoc solum inquirunt, quantum abun-
dant pecunias. Non accipiam uxorem filio meo de filiis
Chanaanitarum, sed ad terram & cognationem
meam proficiamur. (Mesopotamiam intelligebat)
ubi populus fidelis, non mei, & amici ea lemomi-
nes mecum imbuti religione, easque viciu-
conferunt, nempe pastoris: Et inde acci-
piet uxorem filio meo Isaac. Huic quoque posse-
mus iubere, hoc solummodo dico, perpende,
quid exacte secutus fuerit Abraham de matri-
monij communi, prout iuribus: Si vis nubere,
iube pati. (A)

Profectus itaque seruus, magnâ comitum
catenâ stipatus, secum trahit decem camelos
onustos diuitijs, quibus honoret, & oppignoret
puellam. Progreditur, & ad regionem appellit
Mesopotamiam prope ciuitatem Nachor ubi frater
Abrahæ, cum liberis morabatur. Primum Orni-
potentem inuocat, & feruenti postulat oratio-
ne, viam suam dirigat. Supremæ Deus, qui sem-
per negotijs Abrahæ serui tui, & Domini mei
benignus fuisti: & huic tuum præstas subsidium,
quod tanti ponderis esse cognoscitur, de quo
secutus hoc copiam signum certissimum: Ecce
ego ego prope sunt aquæ, & hinc habitatorum
humilitate ingrediuntur, & hauriendam aquam.
Igitur puella cui ego dixerò: Inclina hydriam tuam
ut bibam: & illa responderit, Bibo, quin & came-
li tui dabo potum, ipsa est, quam præparasti ser-
ui tuo Isaac, & per hoc intelligam quod feceris mi-
sericordiam cum Domino meo. O quot vobis hic
offeruntur instructiones, matri: omnes vestris
salutares: etenim quam maximi refert, ad felicem
illorum euentum, primo diuinum nomen inuoca-
re, postulando, quatenus in eo quod acturus es be-
nignam superponat manum, ut optatum conclu-
sio fortitatur effectum: hoc fidelis ille seruus
perfectus Domine, meis quæso faueto desido-
rijs.

Hieron. Bapt. de Laniis, Tom. II.

Verumtamen quærit D. Chrysost. ut quid, ad
eligendam coniugem Isaac, & certo cognoscen-
dum, quam illi Deus prædestinasset, hoc statuit
signum, ut aquam petenti, redum eam parata
porrigeret, sed & camelis offerret hauriendam.
Hæc est ratio, respondet ille: hanc secum ra-
tionem iuxta: puellam quæro filio Domini mei
Abraham uxorem, quæ ex sancta sit familia o-
nunda: familia, namque Abraham feroet erga
peregrinos charitate, comiter illos, & humane
valde excipit sic ut illis nedum cibum porrigat
& potum, sed etiam, quod mireris, lauet pedes. Ta-
li familia talique sponso benigno, & humano
peregrinis: talis est quærenda mulier, quæ & ipsa
sit, erga peregrinos effusa, non fastidiosa, non par-
ea, non quæ nauet aut exhorreat aduenas: Quia
scimus Patriarchæ hospitalitatem, & quia virginem
inducendam isdem esse prædixit moribus congrue.
Videamus nunc talibus commendetur condi-
tionibus: nunc affabilis, comis, liberalis, misericors,
quæ non dedignetur exhibere, & ipsis etiam ca-
melis vrbana misericordiam. His occupatus cogi-
tationibus, & inito, cum diuina providentia fœde-
re, en tibi à longè prodit Rebecca sole venustior,
hydriam defrensus aquam hauritura, quæ cum di-
uitem haberet parentem, & in illa regione prima-
rimum, vile tamen non refugit humilis obsequium, libera-
O quæ illa tempora, & quæ nostra, & quæ puella-
rum illius tempestatis, & nostratum consuetudi-
nes: Ad fontem Rebecca propinquat, puella far-
mæ elegantia præ cæteris gratissima, composita,
modesta, matura hydriam implet, humeris im-
ponit, & domum regreditur, occurrit illi pro-
curator Abraham, atque per salutem animæ tuæ
domina, dimitte de scapulis hydriam, & po-
tum porrige benigna sitienti. Hoc libetissimè
fecero, respondit illa matura, gravitate pacifica,
& nedum tibi, sed ad fontem recurramus, &
canales implebo, ut & cameli potum hauriant:
potum famulo porrigit, ad fontem festina recur-
rit, (erant autem fontes illi, putei) aquam educit,
implet ad summum vsque canales, ut & cameli &
relia animalia adaquantur.

Ratto dicit Spiritus S. dum hæc illa sedulo
perficeret: Ille autem contemplabatur illam iaci-
tur. Puella (loquitur D. Chrysost.) considerabat
compositionem, honestatem, gravitatem affa-
bilitati sociatam admirandæ, demissos oculos,
linguam prudenti silentio coarctatam, manus
ad opera misericordie quæ suleperat dilige-
ret extensas. Hæc est inquit procurator, ita hæc
est familia Abrahæ convenientissima, & fi-
lio Domini coniux optatissima, quæ nulla

Y y y

de

decentiori accedit propius, percunctatur cuius
es filia? ex qua nata progenie? q. d. noscimus,
si libet religionem, quam profiteris, num ex
populo fidei, & diuinæ legis observatore? Do-
mine mi, filia sum Bathuel, filij Nachor, ex po-
pulo itraheus originem, qui verum adorat Deum,
vide hoc à te quæro, quandoquidem nobis pere-
grinus adis, in eum in nostras diuersas ades,
quas ex Dei benignitate posidemus amplas &
abundantes, quibus excipi possis hospitio, cum
famulis tuis & camelis; quinimo & paleas,
& foenum vberim suppeditabimus animalibus.
His auditis seruus in genua procidit, in cœlum
oculos attollit, Deo gratias reddit infinitas, quod
illi, mulierem destinasset filio Domini sui con-
iugem desideratissimam: *Inclinavit se homo, &
prociens adorauit in terram Dominum.* Præcurrit
XIII. illa famulum ad domum suam dirigendo, pa-
Quales rentibus, fratribusque peregrini indicat adven-
sunt tum. *Vide (ait Chrysost.) quomodo in singulis de-
vixores claret hospitalitatis alacritatem, verbum mansuetu-
eligen- dine.* Faustum hoc igitur est matrimonium, est
de. que hic modus agendi cum filijs, ac filiabus ve-
stris convenientissimus: mulieres inquirere eoin-
positas, honestas, taciturnas, eleemosynarias,
operarias; quæ non dedignentur, suis ipse mani-
bus fastidiosæ opera exercere pietatis, ac miseri-
cordiæ: illas, (inquit D. Chrysost.) primarias oportet
inquiras dotes: si namque hæc viâ incederes,
prægratiæ tibi ex nuptiis bona nascerentur, si-
cut & huic optimæ vetulæ: nam quia filiam suam
homini tradidit pijsimo, virope D. Petro, tanta
illi bona prouenerunt, ut ipse Deus per suas in-
grederetur portas, Apostolis sociatus sanctissimis
qui pro illa quoque sequestres intercederent, &
cum tam periculosa febri teneretur infirma, salu-
tem illi Dominus contulerit adeo miraculosam
in momento temporis, adeoque sortem, ut con-
tinuò surgere posset, illisque bene sana mini-
strare.

**§. 22. Rogauerunt illum. Magna vi pollet
oratio communitatis, ut patet in DD. Petro &
Paulo.**

107 46
Flo. 3.
de in-
compra-
hensi-
bili Dei
naturæ
u. sua
finita.

Rogauerunt illum pro eo. Si vnus (argumen-
tatur D. Chrysost.) sit tam efficax oratio,
quid de plurimorum simul censendum erit
vniuersorum? si finis quidam esse cannabinus adeo
fortis, ut vnum solum ligando tanto sufficeret,
quod se nequireret loco mouere, quam vim quælo
haberent multa alia in eam contorta, quæ su-

dentem efficerent instar brachij crassissimi.
Quo valet robore funis ille cannabinaceus ligando
Deo? vel vnum illius filium sufficit illi detinendo.
Vel vna Moysi, vel vna Eliæ oratio. Non sine
ratione, in nostra vulgari lectione de sponsæ la-
bijs sponsus prædicat: *Laba tua sicut vinum co-
cinæ.* Secundum Septuaginta, ex Hebræo legitur
D. Ambrosii. *Reficula.* Quod id apparet tam exigua
substantia, quam vnus Sancti oratio, quæ vir-
tutibus percipitur, aut intelligitur, adeo tamen
efficax ac potens, ut Deum ipsum constringat
fortissimum. Si vel vnus, quid erit, si multa con-
glomerentur illa; multi Dei famuli conueniant,
& in choro, suæ facellæ rudem conitent et
multis filijs crassiores: sed eius vobis verba protesta-
mus: *Si omnis oratio tantam vim habet longe magis
ea, quæ ore multorum prouenit, valere consentaneis
plus ennumerare in ea est, & in isto auditu maius,
quam in domestica illa, & priuata.* Extra dubium est
(inquit) quod & ipsi his diebus experti estis, effi-
caciorem eoram Kege totius Reipublicæ esse pe-
titionem, quam vnus ex ea particularis. Noue Simo-
recondamini, qualiter abluic annis decem, qui-
busdam capitis ob excitatis in Republica ledio-
nes, cum vnus ex illis datâ sententiâ ad mortem
raperetur: populus ad compassionem permotus
ad Gubernatoris domum, cum filijs & milien-
bus supplex & medijs accesserit: tantæque fuit
earum vis lacrymarum, precumque eorum, ut se
victum esse Gubernator ostenderet, remque à
morte solutum pristinæ restitueret benignè liber-
tati. Quid ergo? num in Deo minus esse viscera
misericordiæ iudicatus, si premo illo terratum
Principe? nequaquam: *Inter homines populo pe-
tenti, Rex multitudine motus, sententiam, contra
fontes depomit, multo magis Rex calescit.*

Huius rei veritas in duobus confirmatur. Pri-
mò, in eò quod D. Paulus de seipso scribit ad Corin-
thios, quibus pericula significat & lab. res suas
quos tales patiebatur, ut se iam inter mortuos re-
putaret: *In nobis meritis responsum mortis habuit.* In-
tercessoribus. Sed quod Deus illum ex omnibus pijs eorū
intercessionibus incolumem eripuerit. Illos et
pro se preces vtrique Deo offerrent D. Paulus
obnixè rogauerat: quod & fecerunt. Ne credi-
deritis modicum mihi per orationes vestras ad-
uenisse beneficium (inquit ille) profectò non mo-
dicum Deo namque gratias: *Qui ex tantis peri-
culis nos eripuit, & eruit, a iumentibus & vobis in
oratione pro nobis.* Quis sibi persuadeat, orationes
Corinthiorum D. Paulo patrocinari? numquid
eorum vas illud electi omis indigebat orationibus?
vniuersi eius vitæ prebitas eorum longè merita su-

perlat? Grande latet hic mysterium ex sententia D. Chr. Ex quo perspicue colliges, quanti valeat oratio plurimorum, licet omnes non sint tanti meriti, quanti solus ille, pro quo intercedunt.

Secundo loquitur in D. Petro, quem Herodes apprehendit, catenisque vi. x. et, atque tam certo mori destinatus, ut iam eum postmodum prodesset, esset capitis condemnandum. Quid agit Ecclesia? Oratio autem ferebat ab Ecclesia, intermissa ne ad Deum pro eo. Numquid hanc illi profuit oratio? Per omnem quidem modum. Huius enim gratia Deus Petrum a vinculis illis absolvit. Quis quem igitur debet sustinere? Num Petrus Ecclesiam; aut Ecclesia Petrum? Nonne Petrus Ecclesie fundamentum? nonne ille, cui Christus commendauerat, ut illam suis & orationibus & admonitionibus solide confirmaret: *Confirma frater tuos. Hic petit, quantum valeat oratio multorum, inquit D. Chrysostomus. Quid hac oratione potentius, quae columnam & Eccl. fia*

turris adiuvant? & iterum, Petro Ecclesia oratio presunt, & columnam illam, a stabilitate nostra religio, & carcere liberauit. Quis tibi non ex illa fructus? Num arbitraris Ecclesiasticos ac Religiosos, & qui rogant magnae non esse famulatus? Confide: quia multum valet multorum oratio. Hinc educit D. Chrysostomus, quanti saluti tuae refert, ut orationibus, missis communibus, diuini intercessionis officiis, quae ab Ecclesia communiter persolvuntur. Ne mihi hoc (inquit) obiciatur, quod multi dum illos ad haec exhortor. Nunc domi meae esto, nunc ad oratorium meum secundo, longumque tempus orationibus impendo, concedamus autem hanc multum referte orationem, longe tamen ea praecellit quae est multorum, & cui plures assistunt precantur. O frigidam excusationem, quam a pluribus reddi audio: *Orare, vel domi possumus &c. Te, homo decipis, & magno in errore versaris: nam etsi domi quoque datur orandi facultas, tamen fieri non potest, ut domi tantae orationis, quam in Ecclesia, ubi tot Patres, ubi clarior selectio pietatis excitatur, ad Deum referatur &c.* Omnes coniunctim in Ecclesia orant: licet enim solus videatur orare Sacerdos, omnes nihilominus realiter orant: omnes etenim in illo ununtur, & in eius orationum sunt ora ceterorum: ea namque de causa communes orationes dicuntur. *Collata.* Hic enim illius, hic enim alterius, & alius colliguntur orationes, quae si seorsum sunt, minus efficaciam ferunt, & parvi ponderis, in vnu tamen confluentes vires habent fortissimas, sicut rudens ex pluribus comortus filis, quae tamen singulatim

sumpta nullo negotio dirumpuntur: Est in hoc plus aliquid videlicet concordia, conspiratio, copula moris, & charitatis, Sacerdotum clamor, ut populi orationes, quae infirmiores per se sunt, validiores illas complexa simul in caelum euehantur.

Hanc ipsam doctrinam expendit D. Cyprianus, qui referens Presbyteri quibusdam & diaconis, qui graui contritu calamitate ab eo remedium poposcerant: sic eos consolatur. Solamen obtinebitis, si pari voce unanimis omnes inuehatis orationi: *Pulsemus, quia & pulsanti aperietur &c. Et si sit unanimitas oratio.* Et ne meum dicatis hoc esse argumentum, scitote quod hic mihi dominus revelauit: nam quod magis suasis, & compulsi, ut has ad vos litteras scriberem, scire debetis (Sicut Dominus ostendit, & reuelare dignatus est) dictum est in visione: *Petite & impetrabitis.* Hoc autem scitote, quod praetextus vicibus (inquit) quibus ad orationem conuenitis, vos Dominus non exaudierit, imo repulerit: quia non unanimis conuenitis. In petendo fuisse dissensas voces, & disparatas voluntates, & vehementer hoc displicuisse illi, qui dixerat: *Petite & impetrabitis* quod plebis inaequalitas discreparet, nec esset fratrum consensus una simplex, & cuncta concordia, cum scriptum sit. *Deus qui inhabitare facit unanimes in domo.* Vultusque remedium afflictioni: unanimis omnes in oratione conueniant. Audite Domini promissionem: *Dico autem vobis, quoniam si duo, vel tres conueruerint in nomine meo super terram, de omni re quamcumque petuerint, fiet illis a Patre meo, qui in caelis est. Si duo unanimes tantum possint, quid si unanimitas apud omnes esset? Quid si secundum pacem, quam nobis Dominus vniuersis mandauit fratribus, conuenirent & iam pridem de diuina misericordia impetrassetis, quod petimus, nec tandem in hoc periculo fluctuaretis.*

Ex eodem fundamento colligit idem D. Chrysostomus, quanti momenti sit ad Ecclesiam conuenientes ipsius interesse concionibus. Nemo mihi dixerit, inquit ille, sacros domi periculosos libros, & collationes audio spirituales. Hic namque in Ecclesia praedicationem communis praecedit oratio, quae diuina gratia postulat, ut conso fructum proferat vberimum: hanc etenim opus est, ut praemittatur: *Audo, quod ait e. 6. nihil fructus ex hominibus capi potest, nisi oratio 4. adiungatur, & sermonem oratio debet antecedere.* Hoc ipsum in Apostolis (loquitur) considera, quia negotia disponentes, ut expedire possent vacare praedicationi, quosdam alijs electos deputant Ecclesiae ministerijs: *Considerate* (inquit) viros &c. quos constituimus super hoc opus; nos vero

D. Cyprianus. Epist. ad Presb. & Diaconos.

VI. Unanimitas in oratione necessaria.

Matth. 18.

19.

VII. Oratio praemittenda praedicationi.

D. Chrysostomus.

Matth. 18. 6.

4.

Oratio.

Y y y y

orationi, & ministerio verbi instantes erimus. Optime prædicationem orationi coniunxerunt: exiguis enim ex prædicatione fructus percipietur, nisi præcesserit oratio, quæ à Deo gratia postuletur, per quam cor verbo Dei recipiendo præparetur. Ideo Princeps prædicatorum D. Paulus, semper in exordio suarum Epistolarum, quas ecclesies

D. CHRYS. & eminentes dicimus conciones, exorditur cum oratione, pro illis intercedens, ad quos litteras dabat, unde de illo sic D. Chrysost. Sic Paulus facit cum in exordio suarum Epistolarum orat, ut perinde quasi lumen lucerna lux ipsa orationis rigat sermonem ac dirigat. Unde perspicuum est, non esse quid novi, quando prædicationi nostræ præmittimus orationem quæ Spiritus S. gratiam

D. CHRYS. imploramus, precibus & intercessionibus Virginitatis purissimæ Mariæ.

Ho. de re- In mentem vobis veniat (inquit idem D. Chrysost.) Quæ anti commodi fuerint fidelium orationes D. Petro, quarum intuitu Deus illum è carceribus eripuit, necurrit vobis, quantum D. Paulo profuerint, cum per illas tam illustres triumphos in suis reportavit prædicationibus: Ecclesiastica

VIII. oratio soluit vincula Petri, & Paulo dilatauit prædicationis fiduciam. Proinde fratres, charissimi, tales res commones D. Petro, quarum intuitu Deus illum è carceribus eripuit, necurrit vobis, quantum D. Paulo profuerint, cum per illas tam illustres triumphos in suis reportavit prædicationibus: Ecclesiastica

Oratio soluit vincula Petri, & Paulo dilatauit prædicationis fiduciam. Proinde fratres, charissimi, tales res commones D. Petro, quarum intuitu Deus illum è carceribus eripuit, necurrit vobis, quantum D. Paulo profuerint, cum per illas tam illustres triumphos in suis reportavit prædicationibus: Ecclesiastica

D. CHRYS. Remetur Deus multitudinem unanimem, & consentientem in precando, ut veluti pudore virtutis, non ausi illi negare. Verba admodum hyperbolica: sumpta ex dissimili multum efficacia, quæ pollent apud Principem seu Regem libelli supplices & orationes vnius civitatis coadunatz, genibusque provolutæ, respectu eorum, quas cuius quædam offert singularis. O felicissima mulier, multi concordet pio te supplicante, securæ certaque eritatur salutis impetratio.

D. CHRYS. Remetur Deus multitudinem unanimem, & consentientem in precando, ut veluti pudore virtutis, non ausi illi negare. Verba admodum hyperbolica: sumpta ex dissimili multum efficacia, quæ pollent apud Principem seu Regem libelli supplices & orationes vnius civitatis coadunatz, genibusque provolutæ, respectu eorum, quas cuius quædam offert singularis. O felicissima mulier, multi concordet pio te supplicante, securæ certaque eritatur salutis impetratio.

§. 23. Stans super illam. Cum Dei manu, quoque in tuam requiritur salutem.

Stans super illam imperavit scribi. Hæc propositio Super idem significat ac Iuxta. Cum 4. d. Dominus esset iuxta illam, vel accedat, & stans prope lectum, in quo decumbat infirma. Quod hæc est S. Scripturæ phrasis ordinaria. Hoc sensum exponit D. August. illud Davidis, quando de terra loquutus est super mariam fundavit eam. Non super fundatur super aquas terra, sed Iuxta mariam. Simili modo declarat. Quod de Pharaone sonante dicitur: Putabat se stare super fluvium, & illud Platerij: Super flumina Babylonis illi sedebant. Nemo sapiens hoc intelligat, quod super fluvium flumina. sed iuxta resederint. Idem indicat Daniel de viro quem vidit super aquas: Quod semet exponit, dum ait: Super ripam fluminis itaque idem erat super aquas. & Iuxta aquas. Eadem phrasi declaratur, quod ait Moyses de throno Dei: Seraphim stabant super illud, quod idem est ac & dicit: Iuxta illud. Similiter quod de Rege Ozia dicitur: Ozia est lepra in frons eius coram Sacerdotibus in domo Domini. super altare. Non erat Ozias super altare, sed iuxta altare, quod accesserat incensum oblaturus. Hoc modo locus quidam exponitur, qui multis non levis fecit negotium, quando Dominus Moyses apparuit in monte Sinai, vel Horeb, cumque natus, ut de servitute populum educeret Ægyptiacæ, illi hoc præcipiens: Cum eduixeris populum meum de Ægypto, immolabis Deo super montem istum. Nusquam invenio, quod in monte illo Dominus populus victimas immolaverit: unde illud: Super montem istum, significat non super, sed iuxta montem. Et sic se res habuit, quam primum cum populus egressus est de Ægypto, primum sacrificium quod obtulit, oblatum fuit iuxta montem Sinai, cum ad Sinai defensa pervenisset: ut in Exodo legitur.

Sic quoque capiendum est verbum illud: Stans super illam, quod Redemptor noster, ad lectum quo se appropinquans, in quo febrens decumbat, erectus steterit. Stans: Situs hic (inquit D. Gregorius) illud indicat, qui paratus est alium adjuvare: quocirca in Evangelio licet Evangelista Marcus dicat de Christo: Sedes ad dextram Dei, illum tamen D. Stephanus stantem vidit: ex clamat D. Gregorius: Ecce video eos alios apertos, & filii hominum stantem. Scitis, quia sedere iudicatus est stare vero propter iniquitatem, & ad iudicium, & itaque erectus in pedes stetit.

intra strati, & paululi se inclinans super illā, eō-
modo quō tu ad infirmum accedens, in strato hu-
miliori decubentem, paululum corpus inclinas
versus illum, & manu apprehendis ita Christus,
& clarus in expresse D. Marcus, eandem nar-
rans historiam: *Accedens eleuauit eam, apprehen-
sa manu eius, & continuo dimisit eam febris.* Quā-
tū D. P. Chrysol. *Qua necessitas tangendi illam,
ubi inter vis subendi?* Mirabilis, medicina; illam
manu apprehendit, ut sanitatem impertiat, & ab
infirmis Christi que manus, quo discas, inquit
D. Chrys. & D. Cyrill. Alex.) videntur tro-
rum febres peccatorum, non omnia Dei esse ma-
nu committenda, sed & illius tua quoque con-
tingenda: quod optime dixit infirmus ille gravis:
tam mortalibus & ger infirmitatibus, adulterij, ho-
micidij, prodicionis, & scandalij, hoc eum morbo
Dominus curauerat: *Tenuisti manum dexteram
meam.* Numquid omnia sola poterat Dei manus
operari? Nonne credidit omnipotens? Vtique,
verum in iustificationis salutisque negotio, neces-
se est ut tua quoque manus operetur: Idcirco
(teste D. Aug.) canisidem David: *Adiutor meus
est Dominus.*

Tunc diceris alium adiuvare, quando tu non
omnia facis, sed manus tua fauorque tuus ac ro-
bur illius coniunguntur manus &c. Ideo medici
se dicunt: *Adiutores natura:* non enim illi faciūt
totum ad salutem requisitum negotium, sed suas
ipsi applicant vires, & naturæ viribus connectūt,
& sic pari manu ad eundē cooperantur effectum.
Lapitem, quem de puteo educis, non diceris ad-
iuuare, quando illum extrahis; quia ad hoc ipse
non concurrit motu suo, nec adiuuat, sed dicis,
ego solus illum extrahi, quod David Dominum
toget; ut sit illi adiutor, id intelligimus, ut manu
apponat, eamque quæ Davidis est, corroboret,
& pariter ad opus concurrant. Hinc declarat D.
Aug. duas Apostoli propositiones ad Philippen-
ses. Primū, exhortatur illos sedulo: *Cum timore
& tremore vestram salutem operamini.* Cui imme-
diate illud addit: *Deus est, qui operatur in vobis.*
Vbi sic D. Aug. *Si Deus est, qui operatur in vobis,
quare dicitur est: vestram salutem salutem opera-
mini.* Respondet autem: *Quia sic Deus in vobis
operatur, ut nos simul operamur.*

Hoc modo de peccato resurges, & ineffabiles
aque inestimabiles animæ tuæ diuitias lucraberis.
Non est quid vulgare quod narrat Spiritus S.
de Iacob. Ad domum profectus Laban Patru-
i sui, duas eius filias sibi sumpsit in vxores: qua-
tuordecim illi fidelis seruiuit annis, in cuius ob-

sequij solutionem, ambas illi tradidit in sponsas:
nō enim inoleuerat, ut mercedem soluerent per
mulieres, quas inuiti tradebant, & Laban satisle-
cit Iacob dum illi pro traditis filiabus obsequij
quatuordecim annorum rependit nec edem. Ex
quibus vnde decem procreantur liberos sex ex Lia,
quatuor ex duabus ancillis, quibus similiter, ut
vxoribus virebatur, & vnum de Rachel. Regres-
sum ad domum paternam cogitat, & à Laban
eundi poscit licentiam: *Dimitte me ut reuertar in
patriam, & ad terram meam.* Cui Laban Experi-
mento dilici, quia benedixit illi Deus propter te
V. *constitue mercedem tuam quam dāmi tibi:* Hoc so-
lum requirit, hic in dono mea permittas. Con-
ditionem Iacob concudit: *Cum omnis grex tuus,
& separa cunctas oves varias & spatiosas velles, &
quodcumque fuerint, & maculosum variumque su-
rit, tam in ovibus, quam in capris, erit merces mea
&c. & omnia quæ non fuerint varia & maculosa,
& surra, tam in ovibus, quam in capris, surra me
argument.* Sic mihi faueat Deus, inquit Laban, *Gra-
tiam habeo quod petis.* Sicque contractus ad Laba-
ni sanctus benedictum. Primo: quia Iacob vel
lera nigra & alba Laban addicebat & illa quæ
maculosa forent sibi reserabat, quod indicabat
magis esse sibi proficuum non enim sperabat,
quod omnia quæ nascerentur vel solum alba, vel
ex integro nigra forent, maiorque pars sibi cederet.
Secundo: quia ex mente Dioforti apud Ly-
poman. in Mesopotamia lanæ seu vellera prio-
riora, erant ex integro alba, vel nigra. Cum au-
tem tanti spe lucra, quale sibi proponebat, arden-
tius excitaretur, placuit illi quod Iacob propone-
bat. Iacob egreditur ad pascua, & greges deducit,
hocq; de virgine egit facinus, virides discindit vir-
gas planatorum, salicum, amygdalorum, & qui-
busdam cortices detrahit. Vnde: *In his quæ spo-
liata fuerant, candidi apparuit.* Aliā verò non de-
coritate suam. Teque et virorem retinuerunt se-
que varij in virgine colores apparuerunt. Illas in
canalibus expoluit, quibus aquam pecoribus bi-
bendā infundebat, quando verò ad portum pæges
accedebant, eorum oculis virgas illas opposuit,
ut eas spectando cōceperent. Bolus ereptus est de
ote Laban, & in spem frustratam incidit. Dum
enim oves ad variarum conspectum virgatum
conciunt, varios quoque & maculosos, emittun-
tur agnos, vnde ex initio contractu, quasi totus
grex in partem cedebat Iacob quid non hic
SS. Patres comminiscuntur?

D. Hier. opinatur, quod ex eō quod oculis
in concipiendo proponitur, oritur, ut simile quid
enascatur; indubium enim est, tum temporis
Y y y y y
imagi.

imaginacionem fortiter operari, quæ ex illis quæ
oculis obijciuntur, excitatur. Ita de alia loquitur,
quæ nigrum peperit filium, quia concipiendo,
de Æthiopo cogitabat; & ex certa hoc refert D.
Hieron. relatione, qui casum sic esse confirmat.
Et hypocritas idem de alia narrat. Et experien-
tia noscitur, quia equæ, quando concepit, obij-
ciunt conspectui equos generosissimos. ut pullus
in partu enascatur pulcherrimus. Idem simili-
ter in D. August. legimus. Vtrumlibet sit, hoc
certum asserimus, id à Jacob Angeli monitu ex
parte Dei practicarum, ut idem ipse confirmavit.
Modo recutit dubium: quomodo hoc agere po-
tuerit Jacob: cum hoc sit dolis uti, & Laban il-
ludere? Hoc illi Angelus Dei nomine præcepit,
& facti non tacuit ipse rationem: *Vidi omnia, quæ*
fecisti tibi Laban, Ego sum Deus Bethel ubi vixisti
lapidem, &c. Inuitas, quibus te Laban affecti
attendi. Conuenit tecum ut illi septennio gratis
seruies, & Liam tibi fraudulenter supposuit, in
eius cõggit consentire matrimonium; deinde iu-
ro inter ambos contractu, ut Jacob sibi tolleret
oues varias & maculosas, separauit Laban gre-
gem, & tantum illi nigras & albas concessit.
Tandem voluit Deus, ut eum inde diuitem &
multis facultatibus educeret opulentum, ut au-
tem illa omnia Jacob recuperaret, in quibus eum
Laban circumuenerat, decreuit (inquit Abbas
Rupertus apud Lypom.) ut illa sibi licita fraude
consuleret & illata per Laban damna compen-
saret.
Verum grauior se modo nobis offert quæstio.
Si Deus voluerit inde Jacob probè ditatus egre-
deretur, quid opus erat hoc virgarum stratage-
mate? Non poterat Deus his omnis ditare Pa-
tristacham, ut illi per omnia satisfaceret? Nemo
dubitatur. Et ad hoc sufficiebatur illud de virgis
stratagemata? In negatiuam parrem inclinatur
multi, quod si contractum fenteris; experire, si
namque hoc probare volueris, non ad votum,
sicut Jacob, tibi succedet. Quare credunt D. Cy-
rillus. D. Chrys. & Theodoret. quod hoc minime
fuerit naturale. Ad quid igitur hæc omnia? Ut
ex illis addiscas, quod si veras conquirere stude-
as diuitias, quæ nulli subijciuntur iacturæ & incom-
modo, tibi sit ex parte tua, quidquid potueris a-
gendum. Carnem hanc decoctica, hanc crume-
nam, hunc superbæ spiritum, totum excoria, &
diuis euades, & ex animi succedent cuncta sen-
tentia. Congruè D. August. non est, inquit,
quod studiosius inquiras quales fuerint illæ vir-
gæ, nec qua virtute ad talem valuerint effectum.
Verò verius est, at quod Jacob hoc egerit ut

In 99.
super
Gen.
In c. 31.
Gen.

Leg. in
Gen.

Propheta, & in illo docere nos modum inten-
derit, quo veras conquiramus nobis diuitias. In-
super & idem sentit D. Chrysost. Hoc faciens
iustus, non à seipso mouebatur, sed inspirante men-
te eius superna gratia, neque iuxta naturam ordinem
erat, quod fieri solent, sed valde admirabile, & natura-
lem modum transcendens.

S. 24. Apprehensa manu eius: Manus Sal-
uatoris & infirma confluunt, ut ipsa re-
surgat incolumis: vestra namque in tuam
requiritur salutem: & quantumlibet boni
feceris, ex illa pendente virtute, quam illi
Redemptor contulerit.

Leniuus eam apprehensa manu eius, & conti-
nuò dimisit eam febris. Pro huius confirma-
tione & expositione doctrinæ, perpendunt
accurate SS. Patres tres illas parabolas quas
Christus consequenter proposuit, quibus omni-
bus eminenter, diuinaque sapientia mysterium
nostræ declarat infirmitatis, & quid ad illam
de necessitate medijs requiratur.

Prima fuit ouis, quæ sponte sua, sua in quæ stul-
ticia se perdidit, cuius omne remedium, ab ip-
sius gnaui pastoris diligentia dependebat, qui
illam quæsiuit, donec inueniret, inuentamque
suis imposuit humeris, atque in ouile latus per-
duxit. Secunda, de gemma mulieris perdita, quæ
cum illa per incuriam perdidisset, illa laborat in-
quireret, domum euerit, nullum non mouet in-
quieta lapis, donec illam inuenisset se gaudeat.
Tertia, filij prodigi, qui nemine cogen e, sua do-
ctus voluntate, paternis egreditur ædibus, patri
terga vertit, in regionem longinquam, ubi dissi-
pat, quas à Patre susceperat, facultatibus tyran-
ni se subiecit subulcus seruitutis; parum ardens,
quod illustrissimi ac ditissimi esset parentis filius,
in eaque permansit, usque dum virgente fame, in
seipsum teneretur, & ad memoriam reuocaret
abundantiam ac paternæ domus celsitudinem, ad
illam reuerti proponens, pedibus patris aduolens
præteritorum culpam agnoscens, paternam po-
stulatur indulgentiam, quam & obtinuit pie-
nissimam.

Expendunt SS. Patres, quod in prima parabola
de oue perdita, Dominus omnem eius felicitatem;
sedulæ adscribat diligentia pastoris, ac
subsidio quo perditæ subuenit, nec non suarum
virtuti manuum, quibus eam sibi imposuit; atque
brachiorum viribus, quibus errantem reduxit ad ouile.

ouile sic ut nihil ex parte designetur quis, quod
ipsa in sui ipsius fecisset inuentionem. Eodem
quoque modo omnis drachmae perditae bona for-
tuna, ut inueniretur, ex mulieris procelis inque-
ritate sedulitate: etenim ipsa lucerna accendit, ipsa
domus euerit cubicula, supellectilem euerit,
omnem adhibens, ut inueniretur, diligentiam, sic
ut drachma perditam nullo modo conuerteret &
cooperaretur, quo recuperaretur. In tertia vero
ac vitima proponit Christus filij prodigi reme-
dium, quali totum hoc ex ipso proflicet, de quo
fatetur: ipse in se reuersus, & ipsa paternae do-
mus vberissimam recolligit assuetudinem, ipse ad pa-
trem reuertitur: ponit, ipse se proferre, ve-
niamque rogare tota cordis coactione, & omni
confessione determinat.
Designat autem Redemptor noster, his para-
bolis simul iunctis, id quod in nostris iustitia-
tionis negotio concurrunt: ad quam primum ac
principaliter, adeo necessarius est praecursus di-
uinae gratiae fauor, nullo nostro praecedente me-
rito, ut omnia Deus agere videatur, ipse quaerit,
ipse peccatorem inuenit, & in potentissimos piis-
simae misericordiae sublatum humeros ad cele-
ste reducit ouile, ita ut misericordiae perfecta vi-
tibus imputentur. Ex altera vero parte, ita tua
necessario requiritur diligentia, & quicquid ex
tuo fieri potest, ut te solum omnia fecisse vide-
tur. Tuum est iniquum restituere contractum,
aliena restituere, lasciuiae domum ac societatem
deserere, Deum invocare, qui sese benignus offert
in Confessione, tui muneris est ad pedes miseri-
cordiam exposcendo cum prodigio clamare: *Pe-
ter, peccauit in calum, & coram te.* Et hoc eo mo-
do, ut quis te solum dicat omnia perfecisse. Id-
circo Christus has tres simul proposuit similitu-
dines: nec una ab altera est seungenda: si namque
per duas priores tibi Christus exponat, adeo ne-
cessarium esse diuinae gratiae donum ad tui iusti-
ficationem, & ut ad eam ipse cum omni bono
ita concurreat, ut opus diuinae tantummodo vi-
deatur manibus adhibendum, per tertiam indi-
cat: iam tuam requiri diligentiam, tuum adeo per-
fecte concursum, & ex toto corde conatum, ut
opus tuis tantummodo viribus credatur imputare
necessarium, ut tu diuinae roboratus gratia, cum
prodigo in teipsum reuertaris, infortunis atten-
das, ad quod tua te traxit damna libertas, qua
refugus Deum deseruisti, iam tuorum factus vi-
lissimis subulcus appetitum: tuum est de libidi-
noli exurgere suu concubitus, abiecto illi vale-
dicere statui, ad meliora respirare tu cum Deo, &
Deus tecum, ut dicere possis: *Laborans, non ego*

solus, sed gratia Dei mecum. Quantum conicio ver-
bis illis alludit, quibus caelestis sponsa sibi
dilectissimam inuitat amorosius: *Veni de Libano*
sponsa mea, veni de Libano, veni coronaberis de
*capite Amanae, de vertice Sanir, & Hermon, de cu-
bilibus leonum, de montibus pardorum.* Verba ple-
na mysterijs: qua Rarradius expendit, notans,
quod ex Hebraico sic legitur: *Veni mecum de Li-
bano sponsa, mecum de Libano.*
Primo considerandum, ad quid sponfam e-
uocet: *Veni coronaberis.* Non te vocat ut te pes-
sumdes, non ut tua puniat ingratis fastidia, non
ob propria lucta, sed in tantam tuam vilitatem,
ut te regnorum omnium suorum regem coronet.
Vocauit nos in suum regnum & gloriam. Illam vo-
cat, veniat de Libano, de monte Amanae nam hoc
significat: *De capite Amanae, de vertice Sanir &
Hermon, de cubilibus leonum, de montibus pardorum.*
Sunt autem hi montes ceteris ob singulares qua-
litates, celebriores, Libanus ex altitudine, & ce-
diorum abundantiam, ex pascuis vberissimis, in
quibus viruli alebantur crassissimi, quos David
appellat: *Virentes Libani.* Amanae, dicit D. Thom.
mons est in Asia nominatissimus, quem Cosimo-
graphi dicunt Taurum, cuius celsitudinem, strus
& conditiones ex industria describit Plin. Sanir
& Hermon sunt eiusdem montis partes in regione
Palastinae, tantae, montes hi comprehendunt my-
steria, ut plures dies explicandas vel minoribus
non sufficerent. Attamen cursim dicamus, mun-
dum significare, nec non montes illos, quos vidit
D. Ioannes in eo patet ceteris caput attollete cel-
stiores, superbiam, auaritiam, & luxuriam. *Omne*
quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & con-
cupiscentia oculorum & superbia vitae. Quam pra-
cellus mons Libani superbia, ex multitudine ce-
diorum, terraeque pascuis secundus, ad hunc praec-
pit Hieremias Deus ut accederet, & eius incolis
altius intonaret: *Ascende Libanum & clama, &*
Qua fides in Libano, & edificum in cedris, venient
tibi dolores parturientis. Vae tibi qualis hunc per-
ambulas montem, tua superbia huiusq; abundan-
tia, Dei tuaque immemor miseria, pauperum
despector, ad sidera caput attollens, ad diuinas
surdus voces: hoc quippe subiungit Prophetia:
Locutus sum ad te in abundantia, & dixisti non
audiam. Mons autem Amanae symbolum est aua-
ritiae. Amanae namque interpretatur: *Aus nocturna.*
Confidera vitum auarum & diuitiarum sitientis-
simum, quam obscuro labore intellectu, vaporibus
nebulisque obsecrato ex cupiditatis ardore e-
mergentibus, & ut ait Apostolus: *Tenebris obscu-
rum habentes intellectum.* Velut vespertilioes,

Can. 1.
4. 8.
Tom. 7.
Tb. II.
c. 12.
II.
Symbo-
licae
motes
hi ex-
plican-
tur.
Psal. 28.
In c. 4.
Can.
D. 5. c.
27.
I. Ioan.
c. 2. 19.
Co. 2. 2.
10.
Ab. 2. 1.
3. in c.
4. Can.
E. 1. 8.
4. 18.
aues

manum, ita ut amba convenienter manus, quibus submersionem et alit in celum. Quid tibi persuadet, quod Deus solus te salvabit, si nuntium concubine non remisit? Quod te iustificabit, si male paria non restitueris? Quod peccatorum tibi veniam indulget, si veram non fueris aggressus penitentiam? Tuamne rogas à Deo sanitatem? da & viam exporrege manum, illiusque manus contingit, hoc velis quod ipse, illam, quā te dirigit, viam inambula.

§. 23. Singulis manus imponens. *Imponunt manus suas Confessari singulis penitentibus in particulari illos curaturi.*

Occideme solē, (testatur Evangelista): *Omnes qui habebant infirmos variis languoribus ducebant illos ad Iesum, ut ille singulis manus imponens, curaret eos.* Fontem hic attende celestem quomodo de hortu profuit in hortum, saltem feris quemque fecundans aquis: *Singulis imponens.* Deinde eius considera bonitatem, quā nullum dedignatur, unde sicut divites, sic & pauperis capiti manus imponit, *singulis manus imponens:* nemini deficit, omnibus lucet, implet illud Spiritus S. *Puillum & magnum ipse fecit, & equaliter cura est illi de omnibus.* Speculum est divinum, in quo omnes, & quisque singulim tam distincte representatur, ac si solus fuisset. Tandem perpende curandi modum admirabilem: *Singulis manus imponens* nunquid invalidus erat omnes uno sanare contactu generali, quid necesse fuit singulis manus imponeret, tangeretque singulim eos curaturus? imò de D. Petro signaverit dicit D. Lucas, ut not D. Chrysost. quod tantā sanandi virtute vigeret, ut accedentibus infirmis, & in grabatis publicè expositis, eiusque aduentu præstantibus, ipse per publicas vrbis plateas incedens, umbrā suā illos obumbrante, cunctis optatam coefferet valetudinem. Profundum honoris mysterium: Nota quod intus in domo Petri, domus sit salutis: verumtamen adverte, quod illa in nō quomodolibet curatur infirmi, sed imponendo singulis manus, & vnumquemque tangendo singulim.

Duo Saluator noster instituit remedia in domo Simonis, quæ est S. Ecclesia, curandi infirmos, & viraque efficacissima. Vnum his promittit, qui deforis veniunt, ut in eam mundi, sanctorumque ingredientur: vult enim, ut qui illam ingressi sunt, mundi sanique sint, ad Deo serviendum. Alterum his servit, qui intus existentes in-

firmanur & doloribus prægravatur, etiam mortalibus. Primis lavacrum instituit Baptismi, per quod homines intrant in Ecclesiam mundi, abluti, iustificati, sanctificati: *Hæc quidem fuit* (inquit Apostolus de graviorum criminum reis) *6. 11. sed abluti estis, sed iustificati estis, sed sanctificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi.* Secundis prodest penitentia Sacramentum, medicina est hæc adeo potens, ut ex se curare valeat & ipsum Iudam proditorem, si debite accessisset. Attamen hoc interest, quod primum baptismi remedium, Sed hæc vnum & idem est omnibus, hic in considerationem non venit peccata huius vel illius in particulari, uno eodem modo abluit mundatque omnia, quocirca in primitiva Ecclesia una aqua cōspersione baptizabant Apostoli centum, ducentos simul congregatos, pauperes & divites, pusillos & magnos, viros & mulieres. Amplius quid est de penitentia, quæ prodest illis, qui iam in Ecclesia infirmantur, requiritur enim ut singulis manus super caput imponantur, & vulneris uniuscuiusque pertentetur altitudo ac diligenter attendatur, quid singuli in sua deferant conscientia: quia iudicium agitur, ut autem diversi iudicentur, singulorum in particulari est causa discretio, nec expediret aut esset rationi consentaneum, ut si centum essent diversis criminibus obnoxij eadem omnes sententia perstringeretur, sed ut cuique sua scelerum detur gravitatis qualitate conformis oportet.

Eleganter hanc expressit doctrinam, qui sua totam illustravit Ecclesiam Angelicus Doctor noster D. Tho. Notans duas esse species infirmitatum: quædam ex causa procedunt extrinseca, & per aeris corrupti contagionem, ut pestis & cattari, quædam autem ex causa intrinseca in singulis, quia proprii corrumpuntur humores, vel per eorum intemperantiam, in hoc enim nimia dominatur colera, ex qua febris incalcescit, in illo flegma, quo membra obstupefcunt, in illo quia nimis multum comedit, in illo, quia suo tempore non comedit. Sicut autem diversæ sunt hæc species infirmitatum, ita sunt oportet diversa remedia. Quoad primam, quæ in omnibus ex una procedit causa, & eodem modo, quadrat optime omnibus una eademque medicina, sicut quo tempore lues grauat, omnibus præscribitur Theriacum, & boso: verumtamen quoad secundam, cuique sua singulatis est adhibenda medicina, quæ illi respondeat, illi necessaria est purgatio, huic venarum apertio, isti ciborum abstinentia, alteri alimentum, &c. Hoc modo duas intelligo spiritualium species infirmitatum: quædam est

1. Cor. 6. 11.

III.

Sed hæc diversimodè applicantur.

IV.

Dux sunt species morborum corporaliū eorūmq; remedia.

V.

Dux species morborum spiritualium eorūmq; remedia.

Z z z

dam est

Hieron. Bapt. de Lavacris, Tom. II.

dam est ex contagione, & causa extrinseca, quæ sicut pestis adheret, per carnis contactum: hæc autem est peccatum originale, quod ab extrinseca profuit causa Adami, ob carnis peccatricis contactum, quod tua ex eius procelit carne. Sic enim testatur Apostolus: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, &c. & ita in omnes homines.* Huic optimè conveniebat omnibus communis institutio remediij, cum sit enim eadem in his & illis infirmitas, sit pariter & medicina; sanctum scilicet baptismi remedium.

Sunt autem & alie infirmitates, quæ in singulis ab intrinseco principio promanant, iuxta particularem humorum intemperantiam, peccata dico actualia, quæ sicut heri diximus, de tua propria nascuntur voluntate, prout in actibus particularibus, & ex causis denat singularibus. Harum curationi cuique propria expedit medicina, rite perpenſis causa statuque cuiusque aggritudinis, ut cuique maxime cõgruum applicetur remedium. Ad rem aptè scriptis D. Gregor. Nysseni. Frater D. Basilij Epistolam ad Latynum Episcopum Milytenienſium. D. quoque Cyprian. de eodem intento librum composuit, cui titulus: *De lapsis*: cuius ea mens est, omnes monere Confessarios,

Tem. 3.

VI. Admonitio ad Confessarios Confessariis graviorem culpæ partem fessarios imputati, ex qua penitentes non debite curantur, pro huius doctrinæ confirmatione varias dedit epistolæ oratoria facundia plenissimas: Diacenis Cleroque Romano; Penitentibus (inquit)

Ep. 10. 17.

qui necessariam adhibent diligentiam, & volunt quam primum absolvi, ignosci potest: *Et lapsis quidem potest in hoc venia concedi*: quis enim infirmus non ilico curari desiderat? Quis non carere constrictus, quam primum liberari? *Quis non ad salutem suam venire festinet?* Qui culpæ sunt obnoxij, Confessarij sunt, quia singulos non examinant, nec vulnera detegunt, ut expertissimi medici, quod sanctum, cuique manum non adhibent, & specillo non p. obant, ut novetur. unde ipsa oriantur. Proh dolor, quot Confessarij penitentes decipiunt, dicentes: *Ego te absolvo*, quibus & illud Hæc dicere licet: *Popule meus, qui te beatum dicunt, ipsi te decipiunt, & viam gressuum tuorum dissipant*; Auctor verò legit: *In errorem mittunt, & semitam pedum vestrorum turbant.* Quorū heu superficialitatem sanantur, quia non debite singulis manum imposuerunt, & digitis suis ad vulnere fundum non accollerunt: *Aperiendum vulnus est, & secundum, & putantibus amputatis, medela fortiore curandum.*

Ep. 55.

1/a. 3. 12.

Videamus porcellæ luxuriose, quanto tempore libinibus infondisti? eijce de domo scandalum illud & quid non expedires ut ageres, quo tuam mortificares laeticiam? Auri sitentissimum, videamus, quid in illo lucratus sis contractus: cui igitur iniustus sit, anne restituiſti? Videamus, quam sit cor tuum illi conveniens, qui hoc creavit? Tu murmurator, seruemur quæ dixisti, ium in alterius detrimentum, vel puellæ denigrationem, & qua ratione satisfacisti? Hæc Domine, graviter hoc sentiet, vociferabitur. Sensus licet, vociferetur (respondet D. Cyprian.) extreme dolat: hæc namque bonus parti ipsevit medicus: *Vociferetur & clamet, & conqueratur ager per dolorem impatiens, gratias agat posita, cum sensu sanitatem.* Quid cogitas nihil amplius dicendum, decem concubinario, quam perlege vinum rosarium? inueterato lascivij, recita septem plamos penitentialia? vsurus assueto, decem lacta perfolue? presentibus & proximis occasionibus, ab illis abstine? qualis quilibet veniat, attendatur, & quam rite dispositus, non leuter proposita examinentur, quæ fecit, occasiones quas habet, quod eius sit damnum, unde oriatur, quæ perditionem eius promoveant, quæ possunt illi esse emolumento, ut enim Spiritus S. ait: *Non omnia emolumenta expediunt, nec omni anima omne genus placet, id est, est conveniens.* Incumbit Confessario considerare, quæ D. August. in penitente monet esse. consideranda, illo celebri decreto, quod Gratianus suis decretis inseruit: *Consideret qualis tatem criminis, in loco, in tempore, in perseverantia, in varietate persona, & quali fecerit hoc initia. ne, & in ipsius vitij multiplices executiones, &c. Omnis enim ista varietas consideranda est, & deſtenda, &c.* Cum autem hæc sententia, tot pateat explanationibus, eam fusè Doctör Navarrus explanat.

Deo convenienter, psallit David: *Edificavit sicut unum cornum Sanctificium suum in terra, quam fundavit in secula.* Locus sanctitatis, ut omnes consentiunt, Sancta est Ecclesia, domus Petri, quam fundavit in ævum duraturam, de quo alias diximus, ubi nobiscum Dominus dignatur habitare vique ad consummationem sæculi: *Ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi.* Locus salutis. Attamen edificavit sicut unicornem. Unicornis ex sententia D. Isidori apud Græcos idem est ac Rhinoceros, animal adeo viribus prævalens, ut cetera supermar vineatque animalia, licet robustissima, ipsos etiam Elephantes. Robur illi maximum est in cornu, quod inter ambos oculos eminet, tantumque

virtutis, ut multis medeatur infirmitatibus. Solo
contactu aquas etiam mortiferas, & serpentibus
horridas purgat à veneno, suasies reddit potabi-
les, & saluberrimas: & in hoc omnes conue-
niunt quotquot de-naturis animalium scripse-
runt, & communiter istas referunt proprietates
Vnicornis: & hanc præferim quod illi cornu
erectat medium inter oculos, ut perspicue quan-
libet aquam, cui illud intingit intueatur. Non
illud inconsideratè intingit, sed prius in illas o-
culos suos defigit quàm cornu. Symbolum Ec-
clesiæ proprium: domus est fortissima: *Et porta
inferi non praualebunt aduersus eam: huius forti-
tudo, testatur Balaam, similis est Rhinocerotis.* Et
tota hæc profuit ex cornu quod habet: omnis
etenim potestas, quâ pollet Ecclesia, ex virtute
Saluatoris immensa procedit, quâ sibi subiecit
vniuersumque diabolum, imo cunctas inferni pote-
states. Hoc cornu totum est salutiferum: *Et ere-
xit cornu salutis nobis, in domo David pueri sui.*
Ideo Christus Dominus omnem suam virtutem
in nostram ordinavit salutem. Exaltavit ædificium
Ecclesiæ ut domus esset, & nostre salutis forti-
tudo, eo quidem modo, ut nulla posset inter nos
origi animarum infirmitas quæ in domo eius suâ
non inueniret medicinam: *In domo David: ita di-
camus: Tu domus Petri.*

A Christo Petrus eligitur electione omnino si-
milis, quâ Deus Davidem elegit: brachium
desit illi manisque robustas adeo, ut illis posset
aperire & claudere cælum. Tanta potestas eius
est excellentia, ut quolibet ex omnibus possit a-
quis venenum auferre. Per aquas intelligit D.
Ioannes populos. *Aqua populi sunt.* Nulla est aqua,
quam non peccati veneno infectam vidit ille, qui
ait: *Nemo mundus à forde: Non est homo qui non
peccet.* Et si dixerimus, quoniam peccatum non ha-
bemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis n-
on est. Habemus in eo remedium, si venenose huic
infectioni Christi Saluatoris vi-tus applicetur,
per penitentia Sacramentum: nobis qui pecca-
tores sumus hoc seruati beneficiū, qui Eccle-
siam ingressi animæ munditiem amisimus, quæ
nobis in Sancto baptismo conferebatur: quotidie
in noua labimur peccata, frequenter ad odum
nostri cordis aquas inficit diabolus. Ad hoc ma-
gnus ille pater influit cœli Salutis fortissimū,
penitentia nempe Sacramentum, cuius forma
hæc est: *Ego te absoluo.* Proh, quæ tollit venena
quæ soluit vincula! quos rectes confringit! Proh
qualem adducit salutem!

Porro ut legitime, & fructuose hoc cornu sa-
lutis applicetur, sint oculi aperti, considerandum
ubi intingatur, attendatur illius, qui absoluitur,
status, conditio, dispositio, meritis: quàm in eo
firmè sit radicatum peccatum, quàm longe
remota occasiones, quàm integrè tertij damna
reparata, quomodo satisfecerit sibi in vltima cõ-
fessione præscriptis, quâ ratione impleuerit, quæ
Confessarius illi facienda inuenerat, quoniam
ab illo tempore vsque modo vixerit: Quid sit,
quod iterum eum coegerit in peccati lapsum, ex
quâ occasione in peccatum, perditionem, dam-
numque ceciderit, sic supra singulos manus im-
ponendo, ad singulorum vulneris intima pene-
trando, cuiusque tentando pulsus, præscribere
poterit efficax aptumque remedium. Nihil fallit
hoc vates indicauit regis illo psalmo, quod mo-
dum decantat, quod se Deus ostendit nobis in re-
mittendis omnibus nostris peccatis indulgētem:
*Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuas, qui
faciat omnes infirmitates tuas.* Et statim descendit
formam declarans, quàm in hac seruat curatio-
ne nostrarum benignus infirmitatum: *Faciens
misericordias Dominus, & iudicium.* Noueris hæc
omnia fieri innumerabilium viribus misericor-
diarum, quibus nos in libertatem vendicat, &
erigit incolomes. Illæ sunt innumerae, sunt
plurimæ: *Misericordias.* Verum hoc per iudicium:
Et iudicium. Iudicium actus est iustitiæ, quæ res-
picit æqualitatem. Quocirca Confessarius intel-
ligat, quod locum suppleat Dei, faciendo mi-
sericordias in Sacramento penitentia: & iudiciū
seu iustitiā, quæ est compensatio rei ad rem,
ut talis sit penitentia quam penitenti in posue-
rit, & talem applicet infirmo medicinam quæ
sit proportionata delicto, & proposita conue-
niens infirmitati. *Iudicium* si s. consulamus scri-
pturam, nedum est actus iustitiæ, sed etiam pru-
dentia, & significat, quod Confessarius omnia
debeat perpendere, nec præceptum esse nimis aut
inconsideratum, sed quod mature perpendat, &
singulas inspicat actiones, & circumstantias, &
peccatorum occasiones: *Diffuset sermones suos
in iudicio.* Vulneris aperiat, specillum apponat, &
vulneris seruetur altitudinem, totum videat ma-
lum, non sit cura superficialis tantum quod pe-
ius foret. Oportet amputet, & quidquid petri-
dum est, resecindat: etenim præterita absolviendo
& futuris prospiciendo curabuntur omnes in hac
vita per gratiam, & in altera per gloriam semp-
ternam. Amen.

Quæ cõ-
sideranda
in peni-
tentia, an-
tequam
absol-
atur.

Ps. 102.

Ps. 111.

S V M M A R I V M

HOMILIE VIGESIMÆ QUINTÆ SEQUENTIS.

IMPLETAM ostendit nobis D. Ioannes in historia Samaritanæ, figuram, quam de Christo vates Oseas prædixerat, cui Dominus præcepit, mulierem diligeret fornicariam, illam omnibus amoris blanditijs, curisque ambiret, donec eam sibi in sponsam acciperet, ex proprijs illam reuocatur puncta. Primum sit, quomodo Christus hanc elegerit mulierem adulteram, sibi in sponsam, diuinam suam in huius conuersione ostentans virtutem. *b.* & illius assumptione qua ciuitatem Sichar Samoriæ metropolim conuerteret. *c.* qui, cum sua dona Iudæi refugiant, illa Samaritanis communicat. *d.* Secundum explicat, qua ratione illam quæsierit, usque ad defatigationem. *e.* & licet plures fuerint causæ fatigationis Christi, *f.* amor tamen illum fatigauit, statuitque ad puteum. *g.* Tertium habet Christum à muliere postulantem, sitim suam illi aperientem. *h.* qui eo petit modo, quo Deus. *i.* & aquam postulat: quia in aquis multa solet Deus operari mysteria. *k.* Quartum mulierem exhibet morosam. *l.* In Quinto Saluatoris patet petentis instantia, vrgentis promissis postulara. *m.* Sexto mulieris allicitur animus, dum illi Christus exiguum aquæ à se petitæ demonstrat virtutem. *n.* & permagnam eius quam ipse pollicetur. *o.* Septimo declaratur, quibus rationibus illam ad hanc disposuerit, eo deducens, vt peccata sua confiteretur, seque illi quis esset indicaret, in sui traxerit amorem, eam denique per fidem viam sibi in sponsam adoptarit. *p.* Octauum exhibet à Christo diuinis illam dotatam muneribus, quibus terrenorum omnium procul abiecit memoriam. Tandem quod per illam multos filios spirituales, omnes scilicet illius ciuitatis incolæ generarit.

§. 1. Sicut Oseas, sic agit Christus mulierem diligens perditam, & ponit abyssos in thesauris suis.

§. 2. Venit in ciuitatem Samariæ, hic Christus se verum ostendit Deum, cui proprium est in cordibus efficaciter operari.

§. 3. Probat diuinam Christi potentia, docendo Sichar ciuitatem per mulierem Serpentem fallacem.

§. 4. Virtus Dei sapientia mulieribus ad docendum; cum illis vsus fuerit diabolus ad seducendum.

§. 5. Per hanc Christus mulierum restituit honorem: quam creat Archiepiscopalam, eaque se coronat.

§. 6. Venit in ciuitatem Samariæ. In Samaria se Christus effundit velut Nilus in Ægypto, quod si sponsa non aperiat, ad alteram transibit.

§. 7. Fatigatus. Quartus Secundus Adam in sudore vultus sui panem, & visitat summus Pontifex suam Diocesim pedes.

§. 8. Fatigatus ex itinere. Lassauit Christum labor itineris: cuius corpus inter omnia creata perfectum apsumque fuit, vt in eo pateretur: ex vaticinio Dau d.

§. 9. Fatigatus; Fatigat ibi Christum, & quasi suspendit cor nostrum, quod Hieremias prauum appellat.

§. 10. Fatigatus, Fatigat Christum nostri cordis

cordis durities sicut & Ezechielem olla prauitas.

§. 11. Exitinere. Fatigauit illum nostrorum onus peccatorum adeo graue, quale descripsi Isaias & significauit Hieremias.

§. 12. Sedebat sic. Erat sicut Ammon amore languidus, de quo triumphat amor efficacissimus ut illum in te accendat.

§. 13. Sedebat sic. Proprius hic est situs amantium: etenim amor inclinat inuicem, ut patet in Bezace & Hercule.

§. 14. Venit mulier. Auentem Christus ostendit sitim huius mulieris amantissimus amans ad non leue nostrum solatium.

§. 15. Ut det nobis Saluator celestes, quas petimus aquas donorum optat ut nos illi cordis aquas offeramus, quod ipse significat sedens & expectans ad puteum.

§. 16. Da mihi bibere. Christus ab hac petit muliere ut illi det: hac etenim eius est consuetudo.

§. 17. Da mihi. Prius postulat Deus, ut sit perfecte liberalis, in nostram gloriam. Doctrina est hac D. Chrysostomi profunda.

§. 18. Da mihi. Secundo petit Deus, ut tibi mensuram prescribat eius, quod ipse tibi daturus est: quae equalis erit ei, quod illi petenti dederis.

§. 19. Petis ab Abraham Deum, ut eadem illi mensuram refunderet, quam dedisset Abraham: historia est vulgaris, sed spectata mysterijs.

§. 20. In Dauid, Lot, & alijs ostendit Deus, quod eam tibi reddet mensuram, quam tu illi dederis: & petijt ab hac muliere potum, sicut Eliezer à Rebecca.

§. 21. Da mihi bibere. Magna Deus operatur per aquas, in aquis, & circa aquas, quae etiam petit.

§. 22. Quomodo tu &c. Exposcit Christus facilia, ut aquam, nec illi damus, ex-

poscit diabolus grauissima, sed & illa diabolo offerimus.

§. 23. O mulier, si scires donum Dei. Duo promittit illi Redemptor, per grata mulieribus, pariter donum declarat à Deo illi oblaturum.

§. 24. Donum Dei. Praclarum reputas sponsa donum, quod illi Deus aliquem mittat, cui det: prudentius iudicans quam ora.

§. 25. Pureus altus est. Tres perpendas aquas terrene conditiones. Prima quod haustum sit difficile, ut experti sunt duo nobiles.

§. 26. Bibit iple & pecora &c. sitiet iterum. Secunda conditio: quod sint iumentis hominibusque communes. Tertia: quod sitim non extinguant, imo prouocent illis quos Iob vidit in hoc mundo meridiantes.

§. 27. Aqua, quam ego dabo. Conditio nes aquae Dei perpende. Prima est, quod faciles sint, & gratis dentur, sicut aqua de petra.

§. 28. Secunda conditio, quod propriae sint hominibus, in quibus Deus residens sit fons. Fiet in eo fons &c.

§. 29. Non sitiet in aeternum. Tertia conditio, quod satient, & sitim extinguant, quod illa non valent.

§. 30. Voca virum tuum. Illam disponit Christus, ut prudens confessarius, seipsum, quis sit manifestat, & illam sibi per viuam fidem desponsat.

§. 31. Ego sum. Sponsam suam noster donat Oseas, & deestabile lumen in solem conuerit, qualem vidit Nehemias.

§. 32. Reliquit hydriam. Aquae Christi, melius quam Mandragorae illam contemere faciunt terrenas voluptates: illamque disponunt, ut vadat filios progenitura spirituales.

HOMILIA XXV. DE SAMARITANA.

Quarto die Veneris Quadragesimæ.

Venit Iesus in civitatem Samaria, qua dicitur Sichar, iuxta predium
quod dedit Jacob. Ioseph filio suo &c. Ioan. 4.

Exordium
D. Chry.
Hom. 18.
ad pop.
Tom. 5.

ASCENDIT hoc die pulpitum exi-
mius prædicatorum coryphæus
D. Chrylost. & oculos superau-
ditorum reflectens, sic ait: Mul-
tos videmus gaudentes, & inter se de-
centes: Vicinus, superavimus ad-
versum dimidium profugatum est. Sic est, inquit
ut dicitis, Deo de hoc gratias referamus. Autem
de hoc non est tamopere gaudendum, sed
identidem considerandum: num si ad Quadra-
gesimæ dimidium accedendo, etiam ad dimidium
eius, quod in eo præterit Ecclesia, accesseritis.
Illam si insitit Ecclesia, ut de peccatis vestris
dignam agaris penitentiam, pro illis satisfaciatis,
diabolo, mundo, carnique renuntietis ope-
ribus, ad Deum vos convertat, mores ve-
stros, vitamque in melius sedulo corrigaris. Num
usurarie, que possidebas aliena restituiti? Num
Veneris proles amasie valedixisti? Num vindi-
ctæ flagrantissime pacem cum proximo sancisti?
Num tu iurator linguam refrænasti perulantem?
Magne adscribetur amentia mercatori (inquit
D. Chrylost.) qui nundinas frequentans gaude-
ret iam earum dimidium effluxisse, cum necdum
sua absolvisset negotia, sed nec quidem de illis
quidquam disposuisset. Stultitiam hoc sapere eu-
dentem, si reus mortis, cui quadraginta dies
defensionis sue darentur, & elapsis iam viginti
non levis exultaret, cum præteritis diebus nul-
lam adhibuisset in criminum exculpationem, di-
ligentiam. Phreneticus ille esset infirmus, qui
curationem aggressus, morbi alicuius irra-
dicati, præ lætitia subliret, iam plures trans-
volasse dies, morbo adhuc non curato, ac in
eodem mali statu permanente. Hæc (inquit)
vobis dico, quo vos reddam sollicitos, & ma-
turè consideretis. Quadragesimæ dimidium tran-
sactum cum exigua salutis utilitate, proinde

necessarium, ut quod reliquum est tanto sus-
cipiamus spiritus fervore, ut in illo id agamus,
quod in præterito nos omisse confitemur.

Ut autem Ecclesia nobis animum ingerat, &
si fatigemur, alleuet, præclaros offert fon-
tes, quorum aquis recreemur, perditasque vi-
tes alacres recuperemus. Nihil ita itinerantem,
qui montem montem ascendit altiore, onus-
tus, fatigatus, siti dehiscens, & suspirans,
quàm si in montis vertice fontem effluat
vberissimum, refrigerantem, multis floribus,
violis, narcissis, lilijis, rosisque circumseptum,
in pectus ilico procumbit, bibit, calorem re-
frigerat, & lassitudinem restatnat, ut aliter esse
videatur, quo descensum alacriter aggreditur,
qui ex alia sibi parte reliquus superest. Montem
ascendimus Quadragesimæ, pondere non levi
carnis nostræ quam circumferimus fatigati
progredimur, ad montis pervenimus fasti-
gium; habet in illo paratum Ecclesia fontem,
non vnicum, sed plures, pulcherrimis rosque
divinis floribus odiferos. In epistola illum prefert,
quem Moyses ad virgæ percussione eduxit de
petra, dulcem adeo, ut non aqua, sed mel esse
censeretur.

In Evangelio fons alius de Sichem aperitur, &
celeberrimus aquarum puteus, quem Patarcha Iacob
effodit, ex quo bibit ipse, eiusque duodecim
filij Patriarchæ cunctaque pecora. Præter hæc
hos autem (ait D. Ambrosius) fontem habemus divi-
num, sententem, aquarum viventium Christi fons
Salvatore omnes invitantem: Si quis sitit, ve-
nit ad me & bibat. & tales aquas, ut si quis ex
ijs hauserit: fiet in eo fons aquæ, saltem in vi-
tam æternam. Illas tam liberaliter effert, ut
mulieri infideli, vili, immori, adulteræ, aquarum,
quæ præter quinque viros iam sepultos alterum
domi sortum proca detinebat, offerat: et ubi
m

mas; ipsam autem aquarum creat fontem celestem, quæ in ciuitatem Sichar regurgitent, quibus oppidani diuinæ suæ gratiæ fontibus recreantur. Vnde nobis, si tot inter fontes aquarum sui deficiamus ac refrigerio destituti collabamur. Ut igitur animos delectum in chetum Quadragessimæ, vsque dum ad Floriam Paschatis pertingamus alacritatem, illas nobis Dominus infundat, quas nobis obtinebit Regina cælorum incluta, si eas humiliter ab illa flagitemus, dicendo. *Aue Maria.*

§. 1. Sicut Osee, sic agit Christus mulierem diligens perditionem, & ponit abyssum in thesauro suo.

Prudenti sale gratiæque singulari notat Doctor Ecclesiæ maximus D. Hieron. facinus quoddam Osee, quod inter S. Scripturæ mysteria caput attollit. Ad cuius intelligentiam, supponendum est, vnam eandemque esse mulierem, de qua Dominus in 1. & 3. capite loquitur; quod si in hoc eam vocet adulteram, indicans fuisse maritatum, in primo tamen dicitur: *Vxor fornicationum*, quod idem significat: & ita intellexerunt Theodoretus Antiochen. & Rufinus. Vocat Dominus Prophetam, atque: Prophetam Domine, quid me vis facere? Volo te amasium agere, & mulierem ambire.

Quid hoc Domine, mihi ne, qui professione itaque sum propheta, hoc præcipis? quid, quælo, commune habet vxorem ambire, cum orationis, lacrymarum, & solitudinis exercitijs? hoc mihi placeat, vt facias. Et quam Domine, puellam eligant? Num forte Virginem sacerdotis filiam, virginem solitariam, orationi deditam, cuius actiones Prophetæ conueniant actionibus, & pariter in vnum conuiuant? Nequaquam, inquit Dominus. Ibi post angulum mulier habitat vile scortum, infamis meretricis, & cæteris inhonestior, nomine Gomer filia Debelatim, quæ suo nomine, qualis sit, circumfert. Gomer namque significat, *Consummata*, mulier, quæ venalem possum formam exhibet: *Vxor fornicationum*, mulier habens vitium, mille fornicationibus desolata, a viro per diuortium separata, centum alijs viuens voluntaria pellex, & modo amasium domi detinet, quem præ cæteris diligit: *Vade, diliget vxorem fornicationum, mulierem adulteram dilectam amico.* Quis credat, æterne Deus, te tale quid tuo præcipere Prophetæ?

Ad hoc illum obligas, vt armis incedat grauis, litibus expositus: indubie, namque ipso domum circumeunte, proslitet amicus amasiam bene affectus, illum iugulaturus. Quod si ille pepercerit, cum ipsa tantos habeat preces, aliquis accurret, stringetque gladium, ex quo necesse erit, ad arma manusque deuenire. Modo beatus, cum ita velis Domine, vadet Propheta, & semel domum circumbit, & mandatum tuum expleuerit Absit hoc, replicat Deus, sed volo, vadas, & sæpe sæpius inuitas, nec desistas quæ in mille mulierem blandijs, donisque pellicias, donec in tuum attraxeris amorem, tibi que ita deuinxeris, vte valde diligat, intime afficiatur, ducaque in vxorem. Talemne Domine mulierem? qua dote datur? Nulla, quinimo hoc iubeo, vt illam ex proprijs dotes facultatibus, illicque de bonis tuis clargiaris aurum, argentum, triticum, & quibus discescat. Fiat Domine: verumtamen expediens iudicio, quam primum cum illa conueniet, vt det illi libellum repudij, non enim vati conuenit viro meritis insigni, illi conuicere mulieri, immunda, scortique valissimo. Nec hoc permitto, ait Dominus: hæc mea mens est, vt continuo illi conuiuas, ex eaque præces pater filios. Quis (quærit D. Hier.) hoc non admiretur. Deo talia prophetæ præcipienti, quis non obijciat, quæ prius obiecinus? Noveris igitur, quod tardior multo Deus fuerit in præcipiendo quam propheta in exequendo: quam primum enim Dei præceptum audiuit, cum videbis amasium ardentesimum, amore languentem adulteræ, & mulieris, qua nulla libidinosis, citum illam vagatur, ambit, nec à cæpto deferuet, donec in suam pelliciat voluntatem. in vxorem assummat, procreetque ex ea filios. Verè, ô Propheta (loquitur D. Hieron.) cum hæc modo videam, te magis admittor, tam cito Dei mandatum implentem, quam Deum hoc tibi præcipientem. An non consultum fuisset (inquit ille) vel parum obfisteres, vel saltem aliquid obijceres ad rei decentiam: ne de te hoc opinemur: tibi hoc pheta sperplacere mandatum, cum hoc tam velociter, & quasi nihil aliud desiderans, impleueris? Quando Moysi præcepit Dominus Pharaonem adiret, perpensa rei difficultate, se humiliter excusauit, & institit quantum potuit, vt alius mitteretur. Hieremias replicat, & supplicat, hoc attendat, se infantem, loqui nescientem, & tam arduo negotio incapacem. Quando præcepit Ezechieli in rei symbolum farinam humano stercore commisceret, panem pinis, ac comederet: nauseabundus obloquitur

Rationes opponuntur variæ.

III.

Cur Propheta sperplacere mandatum, cum hoc tam velociter, & quasi nihil aliud desiderans, impleueris? Quando Moysi præcepit Dominus Pharaonem adiret, perpensa rei difficultate, se humiliter excusauit, & institit quantum potuit, vt alius mitteretur. Hieremias replicat, & supplicat, hoc attendat, se infantem, loqui nescientem, & tam arduo negotio incapacem. Quando præcepit Ezechieli in rei symbolum farinam humano stercore commisceret, panem pinis, ac comederet: nauseabundus obloquitur

Exob. c.

4. 14.

A. 1. 10.

14.

D. HIER.

Tom. 5.

O. 1. 12.

10.

IV.

Myste-

rium in

hoc pra-

uidit.

Propheta: *A. A. Domine Deus, ecce anima mea non est polluta.* Admitteque Deus orationem, oppositam, & stercus hominis mutavit in stercus boui minus hostidum. Et dum D. Petro Apostolo iniungit: occide & manduca serpentes, colubros, immunda terra animala Respondit: *Abstine Domine, quia nunquam manducaui omne commune & immundum.* Tu vero, propheta, multo in re maioris negotij, ac nausae diligentior: *Quis non scandalizetur, & dicat: Oseas meretricem accipere iubetur uxorem & non contradicit? Non saltem nolle se simulat, ut rem turpem facere videatur inuitus sed exequitur laus imperium, quasi optauerit, quasi multo tempore eum pudicissimam vacasse perueniat, cum honestiora, & absque peccato sanctos viros remisse Domino legerimus, &c.* Nihil hoc ex mouerat enim praescius Propheta, ea quae Deus disponebat, suisque mandabat Prophetis, eo fieri animo, ut per illa signaret, quae facturus esset in mundo factus homo. Unde & idem Dominus ait: *Ego uisionem multiplicavi, & in manu Prophetarum assimulavi sum.* Quando hoc illi Deus iniunxit, in se reuersus Propheta, nomenque considerans Oseas, quod in Hebraeo idem significat, quod Iesus, intellexit praecceptum hoc sibi imperatum, id praefigurare, quod uerus Iesus & Saluator esset impleturus. Hic est ille, qui mulierem non exhorrescit lubricam, adulteram, vile scortum, nec animam uitiorum libidinumque sterquilinum, & qui aduenit, cui pectus erat fornax amoris ardentissima, totus affectu captus ut illam ambiret, blandiretur, mille dilectionis argumentis deuinciret, ut eius amorem sibi conciliaret, cum ea connubium iniret, proprijs dotaret facultatibus, & opibus affatim daret caelestibus. Licet autem de his pesselus discurrere lauius, hoc tamen modo dixisse sufficiat, quod amoris ille discipulus diuini nobis describat Oseam Christum diuinis affectibus prosequentem, & requigentem mulierem illis infamen conditionibus, quas in illa ex industria depingere uoluit, luxuriosam, scortum, multorum procorum amicam, & modo scortatoris reptobam contubernio, Samaritanam, vilem, meretricem, aquariam, qui eius amore captus illam quaerit, expectat, ambit, blanditur, caelestibus demulcet rationibus, promissis delinit gratissimis, quibus illam in suam suauiter & ardentem trahat uoluntatem, nec a proposito desistit, donec per uitam fidem sibi respondeat, quam inestimabilibus honorat diuitijs, & per illam omnes Samaritanos, olim diaboli filios, in filios generat spirituales. O mysterium! o Sacramentum!

Hinc intelliges (inquit Origenes apud Ly-) pom quem imitatur D. Aug.) cur Christus uenerit ad puteum, quo praeuenerat mulierem esse uenturam. Reuolue (inquit) celeberrimas S. Scripturae historias, & inuenies sponsalia, coniugia caeteris famosiore & mysteriosiora à Deo disposita, ut per illa quaedam procederet electa sanctorum generatio Patriarcharum originem sumpsit se apud fontes & puteos, ibidem uitis mulieres expectantibus sibi à Deo destinatas. Quando Eliezer domus Abrahæ dispensator profectus est, filio Domini sui Isaac uxorem electurus, ex quo populus electus, imò Christus ipse nasciturus praesignabatur, hanc statuit sibi conditionem, quâ & Dei cognosceret uoluntatem, & sponsam Isaac praeuissam, ut ipsa esset mulier, quae ad fontem tibi proximum accederet aquam haustura, ubi tam diu immotus haesit, donec formosa illa Rebecca adueniret, & cum ea familiariter ageret, unde contractum fuit matrimonium: quinimo iam habito consensu, quando ipsam ad terram deduxit Gerarus, in qua Abraham & Isaac morabantur & iam esset consummandum, notanter dicit Spiritus S. quod Isaac procedens obuius, ut illam in sponsam sibi susciperet, ad celibrem reuertit puteum, quem Abraham effoderat, atque à sordibus expurgarat & Isaac dilatauerat, qui pater dicebatur *Iuramenti*, de quo rixatus fuerat Abraham, quando illum aperuit, cum seruis Regis Abimelech, & Isaac cum Palesthinis.

Matrimonium Iacob filij Isaac cum elegantissima Rachel, principium duxit apud nominatissimum illum puteum, ubi regionis illius pallores continebant, ut adaequarent greges, & Iacob expectante, prodijt Rachel gregem ipsa comitans. Connubium Moysi ducis populi Israel cum filia Raguel Sacerdotis Marian eodem plane modo principium habuit apud alium puteum nouissimum, quo illa sex alijs comitata sororibus, accesserat, ut quibus aquam hauseret. Similia, in veteri reperimus (inquit Origen.) testamento. Cum autem sciamus illud noui esse symbolum, quatuor in Euangelio figuratum, nec longius erit progrediendum, aut folia multa perlegenda: enim statim ea suggerit D. Ioannes. Principem considerat, primogenitum aeternitatis, ecce uenit, & mulierem quaerit desponsare Samaritanam, ut illi, qui peccatores, & terreni nati fuerant, in filios Dei renascerentur. Ea intentione ad puteum accersit, quo praeuidit mulierem accessuram idololatram, infidelem, lasciuam, immundam, quales uel paucae, & hanc delegit in sponsam sibi charissimam, cum illa conuerteretur: cum enim ad-

in peccatorum salutem & remedium, non eos
superbus, tumensque dedignatur. O cæleste
mysterium?

Hoc animos deiectos erigit peccatorum, fa-
ciatque ut ob id Deum Angeli collaudent. Ala-
cris inuitat David omnes sanctos, ut Deo ex to-
to corde laudes concinant gratiarum: *Exultate
iusti in Domino*. Quæ laudis ratio, David? Mul-
ta, eaque præclara Dei recenset opera iusto-
rum digna præconijs, at illud prius singula-
ter: *Ponit in thesauro abyssos*. Repicat hic D. Ba-
silijus: *Ad communem intelligentiam, magis esset
accommodatum si dixisset: Ponit in abyssis thesau-
ros*. Quis namque vidit vnguem, et abyssus the-
sauris includeretur: oppositum valde bene-
cum probè calleamus in illis terræ & maris
abyssis recondi thesauros infinitos: Arca non
parua includitur, sed panis arceæ, pecuniæ non
in bursum sed burse pecuniam imponimus. Non
contradico, sed ne secundum communem hoc
sensum intellexeris, ait D. Augustinus quem se-
quitur D. Gregorius quia Dei thesauri, vixi sunt
virtutum gratijs admodum venerandi, qui in
eius eminenti abaco splendidi, illos D. Paulus
appellat: *Vasa in honorem*. Pretiosa, & instrumen-
ta, quæ Deus suis inserit thesauris, cælos intel-
lige. Peccatores, abyssus sunt, quorum crimina
fundum nesciunt, sic eos delineat D. Icaannes
quando de dracone narrat infernali, quod in
abyssis concludatur, quo declaret, quorumdam
cora omnium abyssos nequiarum, de quibus,
& in quos supremum habet diabolus domi-
nium. Hoc Dei est opus, Angelorum omnium-
que Sanctorum dignum laudibus, quod ad
se quosdam rapiat peccatores, abyssos iniquita-
tum, & in illis ad abyssum demersos, & inter
eminentissimos suos statuat sanctos, eosque
quos in maximam nominis sui destinat ipse
celstudine.

Hoc hodie peragit. En tibi mulier, abyssus li-
bidinum, vilium adulteriorum impudica, porco-
rum hæta, perfida, viro penna, scoria Satanæ:
hanc Christus apprehendit, & inter thesauros
collocat, qui inter vasa gloriæ & honoris emi-
cant pretiosiores: cum ipsam Apostolam creet,
ut illud exerceat officium anterior Apostolis, &
prima sit Euangelij Iesu Christi apud infide-
les annuntiatrix, ut illam vocare possis nec
immoito Archiapoſtolam: *Tinquam Apoll. la*
(loquitur Origen.) *hæc mulier virtus Christus*
ad eos qui in urbe erant. Samaritanam fecit E-
uangelistam, dicit Simon de Casta. Euangeliza-
nt enim Christum concubitus sui: idque tamã
Hieron. Baptista, de Lanza. Tom. II.

verborum eloquentiâ, & emphasi rationum, ut
conuerteret, totamque moueret ciuitatem, qui
in Christum oculos dingeret: *Consecrantur tibi, Ps. 144. 1.*
Domine omnia opera tua, & sancti tui benedicant
tibi. Consecrantur Domino misericordia eius. Opus
hoc igitur perscrutemur, & luce clariùs intuebi-
mur, quàm ad virtutem nobis Euangelista Chri-
stum proponat amore caprum, nam hic urba-
nè mulieri blandiatur, eam sibi per viam fi-
dem assumat in sponsam, & qualiter per eam
filios proceret spirituales & tot quidem, quot
erant ciuitatis incolæ; ita ut tum temporis illa
dicere potuerit, quæ postmodum Diuus Iulius
ait Corinthijs: *In Christo Iesu per Euangelium ego 15.*
vos genui.

§. 2. Venit in ciuitatem Samaritæ: Hic
Christus se verum ostendit Deum, cui
proprium est in cordibus efficaciter ope-
rari.

Agreditur amoris Euangelista, diuinos
Principis cælorum affectus exponere, quos eo modo nobis, depingit, ut pari-
ter probationem prosequatur eius propositio-
nis, quàm ut Euangelij sui collocauerat funda-
mentum, nostræque est fidei: scilicet, quod
Christus verbum æternum, verus sit Deus: *In Ioan. 1. 1.*
principio erat verbum, &c. Pro cuius confirma-
tione ipse testatur, se historiam conscripisse E-
uangelicam, non omnia Christi mirabilia refe-
rens, sed ea tantummodo, quæ proposito maxi-
mè conueniebant, ut huius fidei veritas homini-
bus inculcaretur: *Hæc autem scripta sunt, ut cre-*
dat, quia 1. Iesus est filius Dei. Inter alia recen-
set illud: quod, ut intentioni suæ congruum, ad
eo fusè describit, & singularitus ornatum cir-
cumstantijs, ut intellexistis, est autem hoc inter
Christi mirabilia, tale qualia non multa, Chri-
stus in mundo dignatus est operari, & in quo
vim & potestatis suæ diuinæ declaratur effica-
ciam, idque in duobus. Primò: per hoc quod
operatus est intus in corde, in anima, in pecto-
re huius mulieris. Secundo: per hoc quod ope-
ratus est in illa Samaritæ Provincia, & ciuitate
Sichar, ipsâ mediâ, totam illam conuertendo
gentem Samaritanam infidelem.

Est igitur primò: hoc miraculum apud pro-
positum pro Christi Domini confirmanda diui-
nitate, per hoc quod operatus est in hac mulie-
re: quia non est hoc opus minoris virtutis, quàm
primum, quod fecit in conspectu discipulorum
suorum ad nuptias in Cana Galilææ, & statuit
A a a a Euar

II. Evangelistam lapidem angularem demonstra-
tionis suae Evangelicae, quo Dominus aquam in
vinum convertit. Eximium miraculum, effica-
cissimum ad confirmanda corda discipulorum in
verso a-
fide, quo cognoverunt Christum, Dominum esse,
auctoremque salutis, qui in creaturis quilibet,
et quomodolibet operatur: *Hoc fecit antequam si-*
gnorum Iesus, etc. Et crediderunt in eum discipuli
eius. Ea de causa historiam illam narravit Evan-
ge-
ista suis omnibus ornatam circumstantiis,
dicendo: factas esse nuptias, & ubi, & quoniam
fuerint invitati, & quomodo defecerit vinum,
ac D. Virgo vini defectum filio indicavit, &
Dominus impleri iussit hydrias aqua, sex nu-
mero, & Architrachus gustaverit &c. Nec mi-
noris praesens est opus efficaciae: si namque di-
vinum opus sit, aqua in vinum convertere,
excellens opus est & magis divinum (ita lo-
quamur) cordi transmutare, & quae prius erant
carnea reddere spiritualia, terrena in caelestia
convertere, & demonum speluncas in divina
palatia, tiones inferni, in caelestes Seraphinos.
Etenim hoc est opus magis Deo conveniens in
suis creaturis, cuius virtuti & potentiae proprium
est, in ipsis liberis cordibus efficaciter operari, il-
la mutando, convertendoque infernum in coe-
lum, & demones in Angelos.

III. Quae Theologorum primipilus D. Tho-
mas quod sit opus Dei maximum, & respondet
hoc esse praecellens, quam creare caelos suis
micantes sideribus, terram suis intertextam
plantis, caecos illuminare, solidare claudos, le-
prosos mundare, quinimo mortuos suscitare: Ac
alias inter rationes, illa probat Divi Augustini
notissima propositio: *Maiores opus est, ut ex im-*
pio fiat iustus, quam creare caelum & terram.
Quam ibidem exponit, pro: at, dicitque ratio-
nem esse clarissimam: quia tanto maius est opus
aliquid, maiori quoque difficultate, quanto mai-
orem operarius reperit resistantiam. Non ma-
gis requiruntur vires, ut in molli quis luto
operetur, scribatque in aqua, cum nulla sit re-
sistentia contradictoria: maxima vero requiri-
tur fortitudo ad operandum in aere duro, fri-
gidoque ferro: resistit enim operanti fortissime.
In omnibus operibus, quae Deus aut fecit,
aut facit, nulla aut obstat, aut obstat resista-
tia: quia nec ullam facere potuit in mundi
principio ipsum nihil in ipsa creatione, quando
de nihilo creavit caelum & terram, nec aqua,
quando pisces & aves ex illa produxit: unde
dicitur, quod omnia illa creaverit, quasi ex a-
nimi delectatione ludendo: *Delectabatur ludens*

Nec quando humana indutus natura aqua in
vino novo ordine convertit: sed nec vili fuit
in mortui resuscitatione, licet quatragesima
Porro in hominis iustificatione Dei virtus
cor resiliit hominis, opponit se, contumax, &
divinos potentiore ictus sua retundit duritie.
Moysen considera, hunc Deus sua mittit effi-
caci armatum virga, qua sine ulla repugnancia
operetur in caelis, in terra, in aquis, in anima-
libus, & quodlibet creatoris: aquarum gurgite-
tes, ex petra producit durissima, virgam inser-
pentem commutat, & serpentem denuo in vir-
gam; cor autem Pharaonis, tam se pertinaci-
ter opponit, suaeque duritiae tam potenter illa
Dei vires eludit, ut in eo nec parum, nec ma-
gnum quid operetur. Emollit alter Propheta
in totius populi corona solo suo verbo durissi-
mum lapidem, altare saxum, ac nec parum,
nec multum cor Regis Hieroboam potuit e-
mollire: quinimo retudit ictus tanto ferore
contumax, ut in vatem ipsum caestros percussus
insurgat, manus conetur injicere, vinculum-
que captivare. Hoc est, ita hoc est opus Deo
proprium, & omnipotentiae suae primum,
in liberis cordibus operari, duris & obli-
tis, illa mutare, convertere, emollire, & cum
essent inferni, ac demoniorum habitaculum
foedissimum, caelum creare, in quo Dei gloria
resplendeat, totaque resideat Sanctissima Lum-
tas.

Præclara censetur Eliae vatis opera, quae S.
Scriptura cum admiratione dinumerat, *Amph.* Quae
tunc est Eliae in mirabilibus suis. Et quis potest
similiter se gloriarum tibi? Praefere velle videtur
eius opera, ut ceteris mirabiliora: Quis potest si-
militer se, etc. Solo verbo claudibat, & iterum
aperiebat caelum, ne plueret, aut ut plueret, ignem
ex altissimis eduxit, & pro benedictione
traxit deorsum, nec semel, sed tertio: *Dei*
ni continuit caelum, & deiecit de caelo ignem.
Aquam & ignem de eodem produxit caelo,
quomodo & quando voluit verbo potestissimum.
Filium viduae Sarephthae mortuum a vitam
restituit: quale nec ab orbe condito factum
homines audiverant: Quis potest similiter se glo-
riari: qui sustulisti mortuum a inferis.

Nihilominus ipse fatebatur, opus maxime
mirabile, quod divina fecit virtute roboratus,
hoc fuisse, quod in corde operatus est Eliae, il-
ludque transmutavit. Cum aliis Eliae opera-
rijs in agro suum dirigebat, terramque sulco
colebat, & illi solummodo ad aurem susurrando,
cor mutavit, tantumque egit, ut resisteret om-
nibus,

nibus, quibus attentus occupabatur, rebus
ab his adeo dissimilibus interderet, sicut à ter-
ra cœlum distaret, fieretque de agricola Pro-
pheta & Prædicator, & de viro campis afflueto,
Angelus Deo consecratus, cuiusque totus dicatus
obsequio. Hoc inter Eliæ opera palmam eri-
gitur cuius executionem tota Dei requiebat
omnipotentia. Hoc credo voluit innuere,

17. dum illi ait: *Quod meum erat feci tibi.* Quidquid
potui feci, hoc est supremum, quod diuina mihi
virtute communicata efficere potui; illud e-
rat, ut cor tuum transmutarem, & terrenis, quæ
præ manibus habebas, dimissis, ut fieres celestis,
& amodo diuinis occupatus. Itaque præcellens
licet opus fuerit, filij viduæ Sarephthæ: mor-
tui ad lucem restitutio: non minus illo fuit
hoc, quod in hoc fuit Deo maxime propria recen-
setur, cui hoc competit dominum esse cordis
humani, Deus cordis mei: p̄sa lebat. David. Deus
non auri mei, vel argenti, vel ciuitatum, vel re-
gnorum, vel eorum quorumlibet: quæ sunt in
terra: nimis enim dominum hoc esset limita-
tum, sed Cordis mei: nam in hoc supremum Dei
dominium, ac potestas definitur, quod operari
possit in eo, sicut Dominus, quomodolibet illi pla-
cuerit.

17. Illo agendi modo suam voluit Hieremias de-
clarare potentiam, dum illi præcipit, in domum
descenderet figuli, & diligenter attenderet,
qua ratione de frusto luti, quod non nisi dig-
num erat conterere pedibus, vel semel tantum cir-
cumflectendo rotam, vas formaret, educeret
que pulcherrimum, regio dignum abaco col-
locari. Meam agnosce, ô Propheeta potentiam
quia, sicut luum in manu figuli, sic vos in manu
mea, dicit Dominus. En tibi propeno fortissimū ar-
gumentum, quo suam Christus testatur est di-
uinitatem, quod Diuus Paulus indicat ex le-
ctione SS. Patrum Græcorum, dum ait: *Qui*

17. *declarat, ut, vel comprobatur est filius Dei in virtu-
te secundum spiritum sanctificationis.* Perpende,
quo argumento probet Christus se esse fi-
lium Dei, eo ipso quo ostendit se ea virtute pol-
lere, qua corda sanctificet, & sentinas peccato-
rum & inferni in verum transmutet cœlum,
in gratissimam Deo sedem, & cloacas damo-
nicorum in templum sanctissimū digna Trinitate, pec-
catores immundos, horridos & infames, in ius-
tos conuertat mundissimos, dilectissimos, &
honoratissimos, sole, stellisque clariores. Cor
transmutat telonarij & furarij Matthæi, in Aposto-
lum, & Evangelistam: Zachariam Satenæ filiū,
pulum inferiū, conuertit in filium Abraham. Il-

17. lum hodie contemplare, quàm excellens, (a) in
hac muliere opus efficiat Ex puella aquaria,
carnali, abiecta, ita soluta in venere, ut hoc
satis indicat, quod proco domi abutatur, præter
quinque defunctos inaritos, vas format crystal-
linum, per quod lux ciuitatem Sichar provincie
Samarie Metropolitim illustrat, cœli Seraphim,
solem lucidissimum, quo sedentes in tenebris
& umbra mortis illuminat. En tibi durissimam
petram in aquas conuertit crystallinas Samari-
tanis in refrigerium, de quo sic proloquere:
*Qui conuertit petram in stagna aquarum & ru-
pem in fontes aquarum.* Ps. 113. 3.

17. *Secundum: Populus stultus: quia cum tales
essent,*

§. 3. Probatur diuina Christi potentia, docendo
Sichar ciuitatem per mulierem Serpentem
fallacem.

N Edum indicat Euangelista diuinam in
eo Christi potentiam, quod huius con-
uerteret (ut diximus) cor mulieris, & quæ
prius erat vile prostitulum, expedita quaestua-
ria, fiat sanctissima, virtutis exemplar, depositum
thesaurorum Dei: prius lutum abominabile,
demum Sol clarissimus; sed in eo principaliter,
quod tali vtatur muliere, ut prima sit Euan-
gelij sui prædicatrix, tam eloquens, ut illius ope-
ra totam, & populosa Sichar conuertat ciuita-
tem. Erant autem huius ciuitatis Samaritanæ
ceteris terræ nationibus nequiores, Deoque odi-
biliores. Habent Spiritum sanctum testem, quæ
Salomonis ore longam texens eorum Litaniam,
quos Deus ab orbis incunabulis pluris ceteris
æstimauit, ac honorauit, di obus tandem verbis,
nationes illas profert, quas ceteris Deus plus
nauseabundus execratur, easque tres: *Duas gentes Eccli. 6. 50
odit anima mea: tertia autem non est gens, quam 27.
oderim. Quam nedum exhorret anima mea, sed
& sic detestor, ut nihil ultra. Quæ illa? Quæ se-
dent in monte Seir, & Philisthim, & stultus: popu-
lus, qui habitat in Sichim. Idem ex Eliæ del-
cendebant, qui montem Seir incolat: Philis-
thim, perpetui Iudeorum in terra promissionis
aduersarij, & Sichimitæ huius vrbis Sichem op-
pidani: quo nomine censentur illi binonimi sũte
Non gens, & populus stultus. Primum, Non gens:
non enim alijs erant similes populis, qui ex vno
proceedebant patre, ex vna genti familia, sed in
vnum conuenit hinc inde sex milia nationum,
sine lege, nullo stemmate nobilis, abiecta, bar-
bara, permixta.*

Secundum: *Populus stultus: quia cum tales
essent,*

I.
Qui fue-
runt Sa-
maritanæ

II.
Nep gēs
& popu-
lus iſta-
tus.

750

HOMILIA VIGESIMAQVINTA. DE SAMARITANA.

essent, ſetamen Dei populum iactabant eſſe principalem, filios ſe Iacob appellātes: hoc quippe mulier illa Chriſto ſignificabat, Iacob patrē ſuum nominando: *Numquid tu maior es patre noſtro Iacob?* Mirantur omnes, quare tantopete Deus nationes illas exhorreſceret, & ita earum aliquas vt adeo maledicta eſſe viderentur, vt earum in Deum deſtlanda aſurgeret malitia, prout Spiritus ſanctus earum expendit hitoriam.

Primitus habitant in ea regione Chana-
nai maledicti Cham filij Noë maledicta proge-
nies quorum tanta fuit coram Domino peruer-
ſa, & non toleranda nequitia, vt illos inde exter-
minarit. alios poſſeſſores fecit, populum ſibi ele-
ctum. Illi verò hanc incolentes, tanto benefi-
cio ingrati, Deum nefandis adeo ſuis prouoca-
runt ad iram ſceleribus, & idololatrijs, vt ipſi ſimiliter exſtirate decreuerit: quocirca ſingula-
ri diuinæ iuſtitie diſpoſitione, regnante Oſee
filio Ela, prodijt in campum armatus Salmana-
ſar Rex Aſſyriorum, omneſque in terram cap-
tiuos abduxit, Regem, & tribus illas ibidem
commorantes, totamque regionem impleuit co-
lonia Babyloniorum Carba, Anath, Emach, Se-
pharuaſim, idololatrarum, qui omnes tam enor-
mibus Deum irritarunt criminibus, vt illa diui-
na non ſuſtineret iuſtitia: *Immiſit in eos Domi-
nus leones, qui in eis ſciebant eos.* Hinc perſpicuum
erit, quæ fuerint illæ nationes, quæ, cum totus
tunc orbis idololatriâ frædaretur, omneſque
in tota terra nationes idolis thus adolerent, Dei
non videtur potuiſſe perferre patientia, ad qua-
rum ſupplicium tortores miſerit leones atro-
ciſſimos. Iudica quales fuerint illius regionis
populi: videntur enim ſecum non toleran-
dam ſentiam traxiſſe peccatorum: cum, qui
illam incoluerunt, tales fuerint, quales
fuſſe oratione noſtra deſcripſimus, Rei deplo-
randum narratur Regi ſucceſſum qui credens,
ſi ad meliorem vitæ frugem reducerentur, durā
ſuam Domus manum ſupplicij, tolleret, præ-
cepit vt eo populi Dei Sacerdotem adducerent,
qui eos doceret legitima Dei terræ factū eſt ita,
rei fauſtus quis exitus? Licet Deum Iſrael vt
Deum ſuſceperint, inſinias tamen multiplica-
runt idololatrias: quiſque enim terræ ſuæ colebat
idola, & varie cū eſſent nationes, omnes in illa
regione orbis terrarum idololatrias conserua-
runt, cunctaque per orbem longè latèque diſper-
ſa idola receperunt. En quale remedium, quo in
tantam, teſte Spiritu ſancto, deuoluti ſunt amen-
tiam, vt volentes adorare Deum Iſrael, ſimul

4. Reg. 17.
25.

omnia mundi idola venerarentur.

Hoc conſeſſo, erant Samaritani Deo maxi-
mè inimici, & coram eo maiorem in modum ſancto
deſpecti. Inter illos autem, venerat cupiditate tam
mulieres eminebant: ſunt enim ceteris ignota-
tiores, inter has, reliquas ſtultitia, deſpectu, & odio
libidine mulier hæc ſuperabat: etenim poſtea quæ
erat aquaria, profana, nonaria, lepa, vt patet: quod in hac
quinque deſunctis maritis, alterius proci con-
tinenti berio frædaretur. At tamen opinatur D. Chryſoſtomus,
ſoſtomus, quod illi adhuc ſuperuenerent: enim
enorme: licet enim moris tunc eſſet, vt maritus
vnu duas, tres imò plures haberet vxores, non
tamen permiſſum inoleuerat, vt vna mulier plu-
ribus ſociaretur maritis. Hæc autem non duas,
non tres, ſed quinque, quibus nupſerat, adultera
cognoſcebat, præter quos & ex amaliſ conſue-
tudine ſecutum audiebat, ad tantam ex ſimia li-
bidine redacta pauperiem, vt nec ancillam ale-
ret aquariam aquariola.

Hanc Chriſtus aſſumit, & tantā replet ſa-
pientiā, vt primariam eligat Euangelij, ſui præ-
dicatricem, per cuius prædicationem totam
conuertit ciuitatem, & ad veram, diuinitatis ſuæ
fidem reducit ſaniora ſapientem. Admirare ſu-
premam Chriſti fortitudinem, diuinamque po-
tentiam, ſi namque merito iudicauit Apoſtoli,
quod Deus ſeam in hoc oſtenderit omnipoten-
tiam, quod pauperes quodaſm elegerit prædica-
tores mundi petipſema, vt per illos mundo ſuam
annuntiaret fidem: *Quæ ſtulta ſunt mundi elegit
Deus, vt confundat ſapientes, & infirma mundi
elegit Deus, vt confundat fortia.* Tu index eſis,
num hanc non oſtendat dum mulierem elegit
terre ſcoriam, plebis opprobrium, ſtulta mundi,
non gens populus ſtultus, vt coida comerta co-
ſtinatiffima, ſuiſque ſupra modum affixa idolola-
trijs, nempe Samaritanum.

Nitidè valde dixit modernus aſtor Magiſter
ſer Frater Ioannes de Ponte quod Dominus la-
duolus hominum generibus officiū interce-
xent docendi fidem & prædicandi, diabolo & ſc-
mulieribus. Hitoriam perleſe Euangelicam,
multoties inuenies demones cepiſſe prædica-
te, deque Chriſto annuntiare quod filius eſſet & m-
Dei, quibus extenplo ſtrictum ſtrictè ſilentium in non
inpoſiſit: *Exibant demonia à milia & clamabant & ce-
dicentia: quia tu es filius Dei, & increpans non per-
bat ea loquus Damonis, qui Chriſtum prædicato-
moſtuoſum interpellabat, ore loqueus hominis, & ſi
linguamque reſtreinauit: *Tace, obmuteſce.* Interdi-
ctum autem mulieris munus prædicationis Apo-
ſtolus non ſemel patenter indicauit: *Mulier es in*
Ecclieſia 24*

*Ecclesia taceant, non enim permittitur eis loqui, sed
subditi esse, sicut lex dicit. Loquendi non habent,
facilitatem, sed decet eas humiliter alios audire
hoc est autem. Sicut lex dicit. Vbi (quærit D.
Chrysost.) lex illa scripta reperitur. Illa statim à
mundi primordio notes infirmitas, in prima lege,
quam Deus primæ præscripsit mulieri: Ad virum
tuum converso tua, & sub viri potestate eris. Ideo
co & vobis capita nubiliantur, inquit Apost. ut eū
silento tacentes audiat, & ab omni tam procul
abesse deb. atis loquea, ut nec vobis quicquam
liceat in Ecclesia interrogare, quod si dubiū vo-
bis ali quod oritur, eius interrogationem differ-
te, siquæ dum sitis domi, tunc maritos vestros
de hoc interrogate: Si quid autem volumus dicere,
domi viros suos interroget. Turpe est enim mulie-
ri in Ecclesia loqui. Hinc colligitur, cum bene vos
verba deceat in Ecclesia de ijs: quæ domi ve-
stra contingunt, & quæ nuntiatis.*

*Ratio quoque sufficiens adducitur, cur diabo-
lus & muliere prædicare prohibeantur: damo-
nes namque prava sunt voluntate perverti, & in
omni nequitia adeo contumaces: ut sornax
sunt mendaciorum, unde Dominus diabolum
patrem nominat mendacij: quia proloqui men-
dacia, proprium est demonis idioma: Cum lo-
quatur mendacium, ex proprijs loquitur, quia men-
dax est, & pater eius. Primum, quod locutus est
homini verbum, mendacium fuit dolosum, quo
nos omnes in minimam periculis. protoparentibus
nostri insultratis, non ijs credendum, quæ Do-
minus de morte incurrenda, si comederent, iue-
rat minatus. Insuper, sicut alias expendimus,
in vno verbo, novem protulit conclusitque
mendacia. Numquid non ipse divinis verbis edi-
cendis aptus potest esse prædicator? Mulier esti
mala non ardeat voluntate, laborat tamen intel-
lectu nimis obliquo, pervertit, dolisque plus
satis exposito, quoniam & ipsa potest virum
nullo illaqueare negotio. D. hoc paulo eleganter
expresit: Docere autem mulieri non permittitur,
neque dominari in virum: sed esse in silentio. A-
dam enim primus formatus est, deinde Eva, & A-
dam non est seductus, mulier autem seducta in
prævaricatione fuit. Duo sunt propria mulieris:
Primum, quod de facili à diabolo decipitur, ob
intellectus defectum, quem habet incertum in-
tellectus, constantem, volabilem: Sexus mulieris (cessatur
D. Chrysostom.) meatus & mollis est, eique pro-
ximum est decipi. Mulieris genus (addit D. Epiph.)
lubricum est, erroneumque ac intellectu humile præ-
dictum est.*

Huius occasione fuscè discuntur D. Hieron, illa

*Poëtarum principii verba perpendens, quem
Latinum vocat Homerum: Varium & mirabile Eccli. adp.
semper famena: Confirmatur, inquit Apostolus, 17. 6.
exemplo Evæ, quæ cum omnium esset sapientis-
sima, quas Dei manus in lucem produxit, de qua
S. pagina proloquitur: Creavit ex ipso adiutorium
simile sibi: consilium, & linguam, & oculos, & au-
res & cor dedit illis excogitandis: & disciplina in-
tellectus replevit illos. Creavit illis scientiam spiri-
tus, sensu implevit cor illorum. Erat igitur mulier
sapientia, consilio, intellectu, & eloquentia præ-
stantissima, ad primum nihilominus verbum a-
dulatorum, quo satanas illam delinivit, seducta
collabatur: Eva seducta in prævaricatione fuit. In
illa prævaricatione, diabolus non machinis præ-
ualuit, nec fraudibus, sed ad primum verbum,
quo suam illi proposuit naturæ eminentiam, il-
lam turpiter irrexit. Quid hoc, tibi creaturæ,
qua nulla pulchrior, Deus istus esum arboris
interdixit? Novisti te proximum esse (a) ut Deus (a) Pique
sis illi similis: hoc solum requiritur, ut de fru- a pique.
ctu gustes arboris & c. Illo vero mendacij, sedu-
cta corrumpitur, nihil etenim minoris negotij, quam
etiam prudentissimam, ac sapientissimam earum
circumvenire, illi persuadendo, quod venustatis
forma cæteris præcellat, quod Dea Venus
præfulgeat, nihil illi quidquam deesse ut adore-
tur.*

*Hoc experientia discimus, quas enim com-
muniter diabolus illaqueat, semina sunt, & in-
ter ipsas videmus pythoniassas striges præstigia-
trices: res adeo familiares, ut vbi postea vulgata
legit: Maleficos non patieris vivere. in Hebr. legi-
tur: Malefici, quia maleficis esse præstigiatri-
tes, & magas, commune est mulierculis: ex eo
quod faciles sint, quas diabolus ob intellectus
tenuitatem, animique inconstantiam illaqueat.
Hac de causa notat D. Thom. statum fuisse in c. 14. 1
philosophorum, nullatenus ad regimen admittitur ad Cor.
rentur mulieres, ob hebetudinem intellectus, & 11. 7.
facilitatem, qua fraudibus inceduntur; &
propositionem confirmat ex Aristotele. Corrup-
tio regimini est, quando regimen pervertitur ad mu-
lieres.*

*Secundum: quod si diabolus satis leviter mu-
lieres in laqueum trahat, multo mulieri etiam le-
vius virum decipere, ob naturalem amorē, quo quia faci-
llam prosequitur, eique inclinatur. Hoc satis le virum
patuit in mundi primordio: cum illa ipsa fuert, decipit
quæ suis vrbana blanditiis virum introit sa-
pientissimum, & præclarissimum epu manum
Dei, Adam, scilicet, tam succinctis rationibus,
quàm paucis verbis illum evertit. (a) c. 14. D.
Clemens*

756
D. CLEM. Clemens Alexandr. a. D. Epiphanius. notant no-
men Eua mulierem significare simul & serpe-
tem, pronuntiatum enim sine aspiratione Eua
mulierem significat, cum aspiratione vero, He-
ua, serpentem. Si accurate vox spectetur Hebraica
(inquit Clemens) nomen Heua spiritum exponit
tur serpens. Examina Eua citra aspirationem (ait
D. Epiph.) Hebrais mulierem, cum aspiratio-
ne serpentem significat. En quam parua differen-
tia: vnum H. de quo Latini non est littera, sed as-
piracionis notum. Enimvero si loqui ceperit mu-
lier cum aspiratione & affectu, spiritum eductis
blanditiarum & adulationum, hoc crede firmi-
ter, serpens est moniferus: unde si diabolus mu-
lieri serpens fuerit venenosus, fuit & ipsa viro
Adam, sola precum suarum, blanditiarum, urba-
niatum aspiracione: quid enim marito non per-
suadet mulier? quid vir non credit sibi à mulie-
re propositum? Vide illa diabolus usus est, vt
hominem circumuenerit sapientissimum, illicque
talita persuaderet mendacia, quæ contra Dei
veritatem imponi poterant vel maxima: qua de
causa à D. Ambrosio a. vocatur. Prima fraudis ille-
cebra. D. autem Th. b. perpendit illam D. Chry-
sost. sententiam. e. Semel est locuta mulier, & to-
tum mundum subuertit.
IX. Intendebat diabolus Adamum de ipse: e-
nim hoc non posset, non illi ex sententia nego-
cium profueret, ad illum per seipsum accedere
non præsumit, sed assumere sibi decepit mulie-
rem, credens illa mediante persuadere, quod
per seipsum facere non præsumebat, indubium
est Adam fuisse circumuentum, quia realiter
credidit id quod diabolus Enx dixerat, nimirum,
si de fructu vitæ gustarent, absit vt moreten-
tur, quinimo illud in ipsis impleretur. Eritis sicut
dei, scientes bonum & malum: Et reipla Dei æ-
b L. 3. quæritatem quantum ad scientiam, appetit, quod
contra naturam, & quid plura? credidit quidquid illi fa-
mina dixerat, & in omnibus, in quibus eum dia-
bolus capere laborabat, delusus est. Ita censent
c In c. D. Ignat. a. D. Iren. b. D. Hilarius. c. D. Epiphani-
3. Mai. d. D. Ambrosius. e. D. Augustinus. f. & Cornelius à Lapide. g.
d He- quinimo citat prætor auctor D. Augustinus,
ref. 39. qui dicat, quod Adam veraciter fidem amiserit:
e In r. quia fidem diaboli verbis adhibuit contra ex-
pressum Dei verbum. Credidit sine dubio, quod
Luca. comedens vitæ à Deo fructum, omnia sci-
f L. 11. ret nec moretur, essetque sicut Deus. Quis sa-
de Gē. piens credat, quod errores tam absurdos Adam
ad lit. crediderit? Nonne dixit D. Paulus: Adam non est
e. 21. seductus, mulier autem seducta in prauaricatione
e. 14.

fuit? Ex his addisce, quam efficax sit mulier, vt
verò, quidquid voluerit, persuadeat etiam abso-
lutissimas, quas mundus audiat, opiniones, quæ
les has fuisse omnes agnoscunt, quod scilicet
ex esu pomi interfecti, euaderet vt Deus. Sed
nec dicere voluit Apostolus, quod Adam abso-
lutè non fuerit circumuencus, sed quod non fuit
per ipsum ludificatus diabolus, quia ad hoc om-
nes Satanae machinæ, & artes inueniebantur
infimæ, unde nec ipse diabolus in propria aulæ
est Adam aggredi persona, sed mulieris dictis
verboque fuit seductus: eo quod ipsa tot blandi-
tiis, & verborum lenociniis eius attraxit sibi bla-
da voluntatem, vt illi suum submitteret intel-
lectum, ita vt eius inductus persuasione, credide-
rit, quod per solam diaboli persuasionem non cre-
didisset, præsertim quia prior obtulit, illa opes
aggreditur, & de fructu comedere, vt notat tex-
tus, deinde blanditiis & lenociniis amoris Adæ
obtulit pomi gustum gratissimum, dicens quod
illo gustato, mortua non conciderat, quinimo
bellissimè se haberet, unde & marito dedit, qui
comedit, quo iugum impletum quod spiritus
S. postmodum elatus est: A muliere initium fa-
ctum est peccati. Quomodo A muliere? Nonne
peccatum ex diaboli persuasionem sumit? Exor-
dium Verum est quoad mulierem, sed hoc ad
nostram non sufficiebat ruinam, & vt homines
in peccatum laberemur: quia per solam diabo-
li non caperetur Adam, sed vt vir illud com-
mitteret peccatum quod omnium fuit peccatum
in nostra natura principium, origo fuit
mulier, causaque primaria.
Aduertit item D. Chrysostomus. illam ipsam
esse, de qua ordinariè diabolus præualeat, vt il-
ludat, illis usus est infidelis Rex Balac ex con-
fio præstigatoris Balaam, quibus peruerteret
fidei Israelitas, qui dum vidit se illis non
posse numerosissimis virorum fortium resistere
legionibus, exercitum, illis opposuit mulierum
forma venustissimarum, quæ vel duobus tantum
blanditiarum ac adulationum verbis, illi, luo-
rum idolorum demoniorumque cultum per-
suaderunt: hanc historiam cum Origene perpen-
dimus dum de filio prodigo ageremus, de qua
sic spiritus S. Filia Moab vocauerunt eos, ad faci-
ficia sua at illi comederunt, & adorauerunt Deos
eorum. Duobus tantummodo verbis, subuerse-
runt corda eorum, acciditque triste nimis ac
lingubre illud infortunium de Beelphegor totius Salomo-
ni S. eloquio repetitum.
Quis Salomone sapientior. Cōsidera quo mo-
do hies cum abduxerunt: eū enim spiritus S. cum la-
pide-

ſapientię, religionis, & deuotionis celebraret
enemiū à capite tertio vſque ad decimum v-
ndecimo de illo preſtatur, quod locū infidelibus
dederit mulieribus. Et quā inde boni fortitatur
ſperauerunt. An quod illas ad veri Dei conuerſe
religionem? Nihil minus, ſed: Deprauatum eſt cor
eius per mulieres, vt ſequetur *Deo abſentio &c.*
Et celebrat Salomon *Aſſurum Deū Sidoniorū, &*
Molech idolum Ammonitarū &c. Perſeque qua ſo,
quo medio diabolus vſus fuerit, vt cor & ſancti-
tate, & ſapientia celeberrimum, quale Salomō
habebat, peruerteret: Deprauatum eſt cor eius per
mulieres. Nec aliter poterat euenire (teſtatur
ſpiritus S.) illis mulieribus autem præbebat: cum
illum iam Deus præmonuerat: *Super quibus Do-*
minum dixit ſuper Iſrael &c. Ceruiſſimē auertent
ſerua veſtra, vt ſequamini Deos earum. Plenę ſunt
hiſtorię (teſte D. Hieron.) Gręcæ & Latinę,
quorū viri ad vxoribus decepti ſunt.

Homiliam exorditur D. Chrysostom. secundam in Ica: nem. vt probet. mulierum preputium esse hæresibus atque erroribus inducendis instrumentum. Vna quippe mulier Paulum Samaritanum pervertit, cumque reddidit male celebrissimum hæresiarum. Hoc persequitur D. Hier. ad Cresph. qui eum circa doctrinam Rufini consuluerat: hic presbyter Aqueyen- sis, in mundo nominatus qui ex affectu suo Origenem prosequabatur eum que doctrinā ampledebatur. librum corinthis eius doctrinæ patrocinantem, quem cum Xyltus Pythæ criticus copulisset, in lucem dedit sub nomine S. Xylti Papa: quo Pelagiani suis cōfiliis mandis erroribus vitular. Ad hoc Rufinus vsus est inlustratio. muliere quadam acri præditi ingenio, & diligenti, nomine Melania, de qua tractant D. Epip. Theoderet. Historia Ecclesiastica tripartita. Petrus Cresphion D. Hieronymi in hoc iudicium ac censuram: cui ille, quandoquidem Rufinus opera viatur muliens. extra dubium est, quin velit seducere: hoc enim perpetuum est hæreticorum studium, mulierum opera sibi confutare, quæ suas introducunt fraudes, & persuadent hæresi. Huius occasione multas variasque producit historias. Simo Magus mulierem quæstrariam assumptis Helenam quam alij Serenem appellant. Nicolaus Antiochenus, vnus ex primis septem Diaconis quos elegerunt Apostoli, per mulieres mundum pervertere conatur, sicut rex Balac Israelitas sedu-

Marcion, et fideles Romanos in errorem trahit, mulierem praemittit, quae Romanorum animo.

ad eius errores recipiendos calida vasaque
prepararet. Apelles per suam Philomenam ne-
farias suas seminauit hæreses, & Montanus per
Priscam & Maximillam mulieres nobilitate
divinitusque clarissimas: ac vetera dimittamus
recentiora recolamus: Arius ut itundo techus
erroris stitueret; Constantiam sibi copulavit
Constantini magni sororem. Donatus ut Afri-
cam perveneret Lucillam assumpsit: In Hispa-
nia Elpidius Agapen prius hæresi polluit &c.
Sed ipsum audiamus Hieronymum: *Simon*
magnus hæresim condidit Helena meretricis adulteris
augello, Nicolaus Antiochenus omnium immundi-
ssimum repertor choros duxit sanctorum, Marcion
Romam premisit mulierem, qua decipiendos sibi
animos prepararet. Apelles Philomenam suarum
commitem habuit doctrinarum, Montanus immundi-
ssimus predicator, multi Ecclesias per Priscam &
Maximillam nobiles, & opulentas feminas primorum
augis corripit deinde hæresi polluit. Dimittam ve-
tetera ad viciptora transigendum. Arius ut orbem
deperteret, sororem Principis ante deceptit. Donatus per
Africam, ut infelices quoque facientibus pollueret
aguis, Lucilla opibus adiutus est. In Hispania Agape
Elpidium mulier virum, tacum cæca dixit in
foveam &c.

Paret mulier seductioni, quam paruo negotio
diabolus in fraudem induxit; at multo facilius
est vt mulier quæcumque voluerit viri indu-
lenta persuadeat. Quid non hominibus mulier
credendum esse peffuaderet, si forma eleganti,
ornatu mere nicio gratia prædicaret? Prover-
bium est, fufficit ipsa vt ubi de cælo altum fa-
ciat: (a) Quæ corda non mouerentur? Si in illis
tutis, in quibus familiariter esse feminas fir-
guenter prodeire in scenam, quales esse nouimus,
commodas, ex solo cantus auditu, & representa-
tionis aspectu, tantâ post se trahit acceptæ mul-
titudinis: eorum enim qui se inter sapientes iactant,
& circum illas vagantur, qui in republica celen-
tur cæteris esse digniores, quos ad libitum suum
seducunt, sic vt dicamus de illis hoc adagium: (b)
quod illis super pilum tripodare facit: Quod
nô efficit mulier primaria, nobilis, elegans, mul-
ta gratia commendabili, si pulchrit alios doctri-
na confunderet. In preputio est, diabolus forte
apertum osium vt ipsa doctrice, qualibet ho-
minibus mendacia credenda proponeret. Aliam
addit rationem D. Hieronym. Communiter hæ-
reses per delicias & voluptates carnis irepunt:
et enim veritas Euangelii in cruce Christi funda-
tur, cui repugnant deliciae, carnisque voluptates.
Eius præcipua offert delicias diabolus: per
ducuntur.

feminas, vnde mulieres sapie sapius assumit in adiutricibus, quibus suas hereses, erroresque circumquaque disseminet. Idcirco, vetat Apostolus, ne mulieri prædicationis permittatur officium, docendique magisterium: errorem enim male docta, male suada seminare: *Docere mulier non permittitur. Taceant, & perpetuo adstringantur silentio: tantum apertas habeant aures, quibus alios sedite audiant, & quæ non noverint addiscant: Mulier in silentio discat.*

§ 4. *Virtus Dei sapientia mulieribus, ad docendum: cum illis usus fuerit diabolus ad seducendum.*

P Edem fige, monet D. Tho. Quid hoc nonne multas mulieres novimus omnes fuisse prophetissas qui mirabilia de divinis mysteriis subtiliter eructarunt? vt Anna filia Phanuel, Debora gubernatrix dux populi strenua Iudaici: Holda vxor Seldm tanto spiritu edivinitus illustrata, vt populo magistra præfuerit. Duas oppono rationes. Prima sit ex D. Chrysostomo quem sequitur Thom. qui docet duos esse modos docende, publicum vnum in Ecclesia, & ex officio, particularem alterum, & in particularibus conversationibus. Mulieribus primum modum non permittit Apostolus ob prædictas rationes, bene quidem secundum: Non itaque eam disputationem doctrinæ, quæ ad privatum usum pertinet, amputando hoc dicit, sed eam quæ in medio sit, & in communi theatro, quæ ipsis congruit Doctoribus. Quod vltius probat sumpto argumento ex ipso Apostolo, qui monet, seniores instruant iuveniles, vt honeste sint, solitarie, domus curam habentes, viris sedulo servientes filios diligenter educant, doceant adolescentulas. Similiter mulieres sanctæ & religiose, quæ viros patiuntur infideles, aut seductos, illos exhorrentur, at moneant, & sint velut silentes prædicatrices, & cõmuni cavales: *Salvabitur vir infidelis, per mulierem fidelem.* O quantum efficere potest & prodesse mulier pia vt virum convertat libidiniosum, doceatque prudens servare castitatem, & colere pietatem! Sicut autem diabolus mulieris opera virum studet pervertere, ita & Deus per mulieres ipsum lucrari adlocutat, vnde D. Pa. mulierem vocat: *Vas utile Domino,* id est instrumentum bellicum, & acquisitionis: etenim esse debet potentissimum mulier sancta instrumentum, per quod Deus oppugnat, & devincit eorum viri scortatoris, filiorum mori-

bus syluestrium, famularum, totiusque familie. Quantum profuit Imperatrici Pulcheria Imperatori Theodosio iuniori, vt in virum evaderet regia probitate speciosissimum? D. Greg. Nazanz. pia mater omnes filios educavit piissimos. D. Monica suis orationibus, lacrimis & singultibus mariti sui, filique Angustini à Domino salutem obtinuit.

His redundant exemplis S. Annales, & de sanctis, similibusque successibus. Inter quos illud non vulgare nefas est præterire. Neminem fugit, quod in domo contigit Abraham qui cum duos generasset filios, Ismael ex Agar ancilla & Isaac ex Sara vxore: *Vidit Sara Ismaelem ludum cum Isaac filio suo.* Cælum autem hunc refert D. Hierony. ex communi Hebræorum opinione: vt Ismael advertert se maiorem Abraham, notatque quod in ablactatione Isaac, gemse institueret Abraham conuiuium, festumque lætitiæ, illique quam sibi demonstrari apertiora indicat paterni amoris argumenta, coepit illum exacerari, persequi, ludificare exprobrans in quo se præcederet, quod se pluris à patre haberetur, qui primogenitura præcurrebat. Vidit hoc Sara, & festina cucurrit ad Abraham atque: Domine mi, impatienter fero, quod ille ancillæ filius pariter passu cum filio meo procedat. Conclufi est, in quod erit ille maior nati domus tua, & vt rebis parcamus: *Eyice ancillam & filium eius: non enim erit heres filius ancillæ cum filio meo Isaac.* Durum hoc accepit Abraham pro filio suo. Multum etenim afficiebatur Ismaeli, vt maiorem, & Agargæ, quæ licet ancilla, reuera vxor eius erat, vnde sic ait, ô Domine, quam authere te habes, & mihi molesta petir. Apparet illi Dominus: Abraham, non hoc vt præter rationem accipias quod tibi prudentissima consulit vxor, imo res est plena sapientiæ: quam ipsa postulat, & vera pronuntiat: non enim erit Ismael primogenitus tuus, hoc autem filio tuo Isaac relinam, quocirca consilium eius actum perficere: *Non tibi datur asperum super puerum & super ancillam tuam, omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius: quia in Isaac vocabitur tibi semen.* Quis hoc non obstupescat. Abraham sapiens erat, Deique amicus, quales non multi, dicit nihilominus illi Deus, plus hac in te sapere mulierem, quam ipsum, cui & præcipit, vxoris in omnibus obediat voluntati: *Omnia quæ dixerit tibi Sara, audi vocem eius.* O Domine Deus quot, quæso, maris hæc liceat verba obicere: quibus vxores duræ videntur & incõpositæ, & quæ postulant molesta, & alia, ea tamen sunt, quæ maxime conveniunt.

Nec,

17. Nec hoc ergo minus admiremur, quod Isaac
18. cum Rebecca coniuge contigit: quæ sterilitatis
19. vitio laborabat, ac oratione duos gemellos impe-
20. travit: quibus cum esset gravidæ, sensit illos in
21. ostentio ventris ergastulo se mutuo calibus
22. impetere, quibus pia mulier non mediocriter
23. tristis affligebatur. unde in has querula voces
24. erumpit: Si sic mihi futurum erat quid necesse fuit
25. concipere? Ad Deum recurrit, cui ille respondet:
26. Non te frangat ò Rebecca ista res, duos filios
27. in vtero geris, & hoc ita mihi placuit: *Major sen-*
28. *iet minor:* hic heres tuus paterna benedictione
29. confirmabitur. In lucem produnt gemini ma-
30. ior Esau, & minor Jacob, adolescunt, & pater
31. maiorem amore prosequitur. at mater minore:
32. elabuntur auni, & instat hora, quæ Isaac imperi-
33. tri destinat maiori benedicti nem, unde sic illi:
34. perge venatum fili, & præpara mihi cibum, quo
35. libenter me vesci non ignoras: volebat enim Esau
36. suum conscribere maiorem nem. Audiuit rumo-
37. rem Rebecca, & hoc agit, ut Jacob minorem nem
38. illum præveniat, & duos adferat hædotes paterni
39. ad coniugium: larum indurat pellium, & se sin-
40. gat esse primogenitum. Absit hoc inquit mater
41. amantissima: fieri namque potest, ut me pater
42. agnoscat, credatque me sibi voluisse illudete
43. & benedictionem in maledictionem conver-
44. tam: Nequaquam hoc fecero. Curre veloci-
45. ter fili mi age quod iubeo, non de hoc diutius
46. discurrendum hoc quidquid est, in me susci-
47. pio.
48. Fecit hoc mulier sagacissima, cui suam Deus
49. antea revelaverat voluntatem, iustumque bene-
50. placitum: adest hora, & rei præbatur eventus: ac-
51. cedit Jacob, patrisque Isaac rogat benedictio-
52. nem, & post multa lætus illam impetrat: non
53. enim sciebat Isaac, aut quid faceret intellige-
54. bat, *Sapientia Dei illius linguam dirigente*, sic in-
55. quunt D. Chrysostom. & D. August. Heredem
56. illum verbis instituit mysteriosis: quæ sicut no-
57. ster probat Cardinalis Caietanus, nec ipse illa
58. capiebat, vxor autem eius illa noverat, quæ ex
59. divina revelatione à sexaginta septem annis
60. prius edocta didicerat. Posterior accurrit Esau,
61. cibus adfert patri benedictionem postulans quæ
62. si sibi debuit. Quid hoc fili mi nonne tibi illam
63. iam modo imperij? Miline pater? Non mihi.
64. O! tuus tibi frater paternam præcipuit benedi-
65. ctionem: tunc illi Dominus omnia illa revelat
66. mysteria, quæ iam à sexaginta septem annis v-
67. xori suæ Rebecca revelarat. O profundum
68. mysterium! quantis redundat sacramentis!
69. Primum edico: cum Isaac vir esset summa &
70. Hieron. Bapt. de Lanza. Tom. 11.

singulari virtutis excellentia clarus, & Patriar-
cha præstantissimus, non tamen illi à principio
Deus suæ reuelat arcana prædestinationis eter-
næ circa duos illos geminos, indicat autem eā
distincte, & clarè mulieri, vult ipsa sciat, quæ
mater est filiorum, quam pater ignorat, p. a-
destinationem. Secundum sic: scientia voluit ut
Dominus mulieris, ut diuine suæ perficeret se-
creta prædestinationis, quodque illa esset qua
medum componat quo illa compleantur, ita ut
tamen maritus omnium quæ agebatur esset
ignarus. Tertium propono, mulieris attē-
prudentiam: quod enim illi Dominus ante puero-
rum partum reuelat arcana, sexaginta septem
annis regit silentio, ut de os quidem aperiret, aut
verbum unum de hoc garrula proferret, nec
coniugi, nec filio, sibi vero soli fidebat secretis,
quod nec marito reuelabat: licet autem famia
mulieres accuset esse picā loquaciores: multas
attamen nouimus prudentes: adeo ut tacere no-
uerint etiam sexaginta septem annos ætatis ha-
bentes; cum vique tempus est loquendi.
Tandem aduerte, cum maritus Isaac coeuti-
ret, ipsa tamen ita illustratur, ut omnia dispo-
neret donec postmodum omnibus peractis, il-
lum Deus illuminaret in illa extraxit quam passus
est, auctore S. pagina, dum veniente Esau, id no-
nit, quod ille, quem prius benedixerat Jacob es-
set, tum velut illustratus à Deo, factum suum
confirmavit, & benedictionem: unde sic Esau
respondit: dicta non irritans, nec factum reuo-
cans, sed dicens: quod Jacob illi benedictionem
præcipuerat; quam sibi perpetuo conferret:
Benedixitque ei, & ex vi benedictus. Mulieres er-
go plures inueniuntur quas diuina regit sapien-
tia, eoque modo docet, ut in aliquibus p. ura quæ
viri noverint, quæ viris suis sanum dare possunt
consilium ipsos docere, ac dirigere, unde illas
Deus ad hoc ut instrumenta assumit: hæc ete-
nim est ratio, ob quam Apostolus illas vocet: *Vas*
utile Domino. Ut diximus.
Hoc ipsum idem Apostolus dilucidè mon-
strat, in epistola ad Romanos, in qua profun-
dam de gratia doctrinam cuiusque efficaciam
exposuit: ad finem igitur epistolæ, ut mens est,
quibusdam salutem vult apprecari, qui Romæ,
non ut multi, in ministerio Evangelij diligen-
tius operantur, & longam textit mulierum
sanctarum titaniā, quæ non minimam in hoc
partem habebant, & illas singulariter cum
salutem, tum ex animo commendat. Primo loco D. Paulus
statuit Pheben mulierem piā, quam sororem enumerat
sciam dicit, fuit autem nuntia, quæ literas Co-
sanctas
sintho feminas.

Gen. l.
27. 32.

2. Tim.
2. 2. 1.

V.
Mulier
vas utile
Domino.

VI.

B b b b

sintho feminas.

tinuo Romam deferrebat, cui D. Paulus illa
confidebat (en quo medio Apostolus viatur)
hanc Romanis vnicē commendat, vt mulierem,
Rom. c. 16. de sancto Evangelio bene meritam: *Commendo*
I. *vobis Phœben sororem nostram que est in ministris*

rio Ecclesiæ, quæ est in Cenchris, ut eam suscipiat
 &c. & assistat &c. ipsa quoque assistit multis
 & mihi ipsi. Statim commendationes annexit
 Pissæ & Aquilæ, viro & uxori : *Salutate Priscam & Aquilam &c.* Præponit autem ex industria uxorem viro (siquid D. Chrysostom.) eo quod reliquis gnauior esset ac fidelior in doctrina & prædicatione nominatissimi magistri Pauli prout D. Lucas scribit. Alteram deinde commendat Romanam scemiam, nomine Mariam: *Salutate Mariam, quæ multum laborauit in vobis.* Præterea non præterit Triphænam, & Triphosam operarias Euangelij: *Salutate Triphænam, & Triphosam : quæ laborant in Domino.* Ex eadem ratione commendat Persidam : *Salutate Persidam charissimam, quæ multum laborauit in Domino.* Nec non salutat mulierem matrem Rufi, quam & suam appellat, quo demonstrat, quàm illi foret deuinctus, & quænam essent huius mulieris merita, ut eam D. Paulus matrem suam diceret, amaret cohereretque ut talem: *Salutate Rufum electum in Domino, & matrem eius, & meam.* Iterum prænobilem commendat mulierem Olympiadem.

rans & curam suscipiens salutis animarum illius
Provincie, prout Angeli laborant, quibus quidam
Provincie, vel diuites commendant, Apo-
stolice rogabat subsidium, eius predicatione
minimum adferret emolumentum. Adulatio
Paulus, & appellit Philippos comite sua cor-
postolo: Dic quodam festo: Egreffus sum foras por-
tans, fluxus flumen ubi videbimur oratio esse. Id est
orationis locus.

Notat D. Epiphani. in more fuisse agros
lazos & Samaritanos vt foris extra ciuitatem
loca haberent orationi dedicata, quo constan-
bant vt à mundi tumultibus quieti precarentur.
Et D. Hieron. ait illa communiter vicina fuisse
fluminibus, quæ secum nescio quod trahunt
silentium, & mundi populorum percipiunt
streptus, fluxu aquarum impeditus. Sic nota-
nus (inquit) Prophetam Ezechielem ad ripam
fluminis Chobar in Babylonia foras egressum,
& Daniele ad ripam Tigridis, vbi celestibus
illuminabatur visibilibus. Notat Origenes
Iud Domini, ad Moysen præceptum, quod
missus ad Pharaonem vt ei fidem adhiberet, vir-
gam transmutauit in serpentem, & denno ser-
pentem in virgam, nec audire eum Pharae vo-
luit obduratus, nec præceptis contumax obedi-
re, dein illi mandat: *Vade ad eum mane, & egre-*
diatur ad aquas, & stabit in occursum
intra ripam fluminis. Idem iniungit, denno te-
ueris vt faceret, pectusq; plurimis signis
stertis illi credere, & verbis Moysi Dei nomi-
nis prolatis peruicax Pharae recusant: *Non*
dilectus, & sta coram Pharaone: egrediatur enim
ad aquas & dices ad eum: Hec dicit Domini
matre populum meum, vt faciat pium. Causa
inquit Origenes, cur Deus hoc ita decreuerit
vt colloquium Moysi cum Pharaone ex parte
sua, ad ripam haberetur fluminis, ad aquas: Hi
more suo licet Origenes ad allegorias consu-
tationem tamen eius cum D. Hieronymo
licebat adferre ex aquarum conditione: quæ ha-
bent nescio quam virtutem recolligendi spiritum
et ad celestia contemplanda reddendi &
tentissimum: *Illud quidem primum* (loquitur Ori-
gen.) *in nobis non manifeste obseruamus, quod pri-*
mo dicit Moyses non intrare permittere ad Pha-
raonem, sed occurrere ei ad aquas.

Hoc quoque non leuiter transcendendum quod
summo perē commendat nostrā Cāsar angustia
quo D. Iacobus Apostolus accedens ne sitis et
orāam flumini Iberi secedere cū discipulis suis
oraturus, vbi in ineffabili illa potius est visio
in qua Beatissima illi apparet Virgo Maria co-
lūmē

lunæ lapidis supereminens, illi hoc præfeti-
bens, eodem in loco celeberrimum extitit o-
ratorium, quod Hispaniæ nostræ decus est &
gloria; cui pro fundamento maneret. sacrosan-
cta illa columna in qua virgo federat, illique
locata fuerat in signum constantissimæ fidei,
quæ semper eo in loco incorrupta, firmaque ser-
uaretur.

Igitur extra portam vrbis Philippiensis circa
ripam fluminis locus erat orationi deputatus,
quo confluebant oraturi, siue fuerit Synagoga,
siue sacellum, siue oratorium, vel omnia simul:
Philo namque arbitratr Synagogas pro orato-
rijs sumptas fuisse, quod S. Scriptura non obcu-
re designat: quæ Synagoga Bethulæ vocat. Ec-
clesiam ad quam omnes oraturi conueniebant. Il-
lo, inquit Apostolus, iuimus, Et sedentes loqueba-
mur mulieribus, quæ conuenerant: Illud (S. d. m. e.)

ex mente D. Aug. significat, quod ex proposito
& datâ operâ confederant. O Dei Apostole, si
quid sapio, malum alijs præbes exempli, dum
separatim ex industria, sedendo cum mulieribus
in loco precibus dedicato confabularis; quod si
alijs in locis id noceat & in malam accipiat
partem, hic dicitur esse facilius. In hodierno
Evangelio narrat Euangelista, quod reuerſi A-
postoli de ciuitate vbi cibos emertant, & videntes
Christum cum muliere solum cum sola collo-
quentem non modicum sint admirati: Miraban-
tur, quod cum muliere loquebatur; cum hoc ita ef-
fecerit, ut ipsi Christi probè cognoscentes nihil pos-
sent mali suspicari: quæ ratione tu iudicia & ad-
mirationem non præuenis, quam Philippienses
elicere possent, dum te vident ita de proposito
cum mulieribus colloquia miscerem, sed nec te
tuumque discipulum Silam agnoscunt.

Aulum ego dicere, quod illo tempore loca di-
cata orationi tam sancta ab omnibus haberentur,
ut nemini in mentem veniret, suspicari, quod il-
lud de quo in loco sermones milcebantur, licet
vis cum muliere clanculum & separatim lo-
queretur, esse posset aliquid mali, talique loco
indecorû. Sit hoc, vel fuerit singularis S. Spiritus
impulsus, intendebat Apostolus cum mulieribus
habere sermones, non de fabulis, non de illicis,
aut inanibus, sed sicut modo Saluator noster se
mulieri coniunxit illis prædicans, & eas erudiens.
In quo & arte quadam sibi valuit Apost. diuina,
quæ sibi illas deuinciret, cum vt necessaria cor-
poris acciperet tûm vt vteretur tanquam instru-
mentis; quæ modo tales, modo alios ciues,
inducerent, vt audirent, & reciperent verita-
tem Evangelij, quod D. Paulus eiusque comes

Sylas disseminare proponebant: hoc enim est,
quod de sanctis testatur Apostolus mulieribus:

quod *Laborabant in ministerio.* Huic autem ne-
gotio non contemnendam nauabat operam mi-
nisterium. Hæc Lydia ria com-
vocabatur, ex Provincia Thyatiræ oriunda. *Quæ mædatur.*
dam mulier nomine Lydia purpuraria ciuitatis a In Mar-
Thyatirenorum, audiuit Ege. Et verè sic se res ha-
bit: etenim Apostolus his assumptis mulieri-
bus magnum in prædicatione Euangelij fecit gusti.
progressum: Quod & ipse postmodum fatebatur, b. Ca. 16.
quando scribens, & exhortans Philippienses, vt *Ado.*
in audita fide perseverarent, illis hoc imponit, vt *In Act. c.*
duarum maxime fœminarum negotia curarent, 16. 16.
Euodiæ scilicet, & Syntyches, illarumque familiari
suo vnicè commendat: *Adiuuauit illas quæ mecum Philip. 4.3*
laborauerunt in Euangelio, cum Clemente, & ceteris
adiutoribus meis.

Hæc verba perpendens D. Chrysostomus. sic ait: D. CHR.
Videntur autem mihi hæ mulieres, copul fuisse Ec. Ho. 14. in
classe, quæ ibi erat. En qualis exaggeratio, & hanc ep. ad
adfert, ob diligens studium, quo luis adiutorum
exhortationibus, vt in illa ciuitate Euangelium,
D. Paulo prædicante, reciperetur, ita vt illas cû
S. Clemente coniungat (attende quis ille fuerit)
ceterisque prædicatoribus suis comitibus. *Mecum*
laborauerunt cum Clemente, & ceteris adiutoribus
meis. Quomodo hoc? Non incongruè: non enim
minus adesse conuenit Dei sapientiam ad bo-
num, quam dæmonis malitiam ad malum: &
sicut hæc, mulieres sibi sociat, vt animas deci-
piat & Sa anæ mendacia persuadeat: ratio sua-
det, vt illas similiter Dei si pientia sibi coadiutri-
ces accipiat, vt ipsis persuadeat doceatq; Chri-
sti verissima mysteria. Hoc igitur est prodigium,
quod hodie, magnus ille Dominus operatur, as-
sumens sibi mulierem, qualem audiuius, quæ
cum semper fuerit medium diaboli continuum, a Epist. ad
quo viros excæcavit & ad libidinem pronocaret, Principi
modo sit etiam, vt illos efficiat spirituales, fide-
les, cœlestique luce illustratos. in prologo
super So-
phon. & in
proamio
lib. 10. in
I. sa. & l.
1. contra
Iovinianum.

§. 5. Per hanc Christum mulierum restituit hono-
rem: quam creat Archi apostolam, eaq; se co-
rouat.

Secunda responsio proposito condignior b. Li. 10. in
depromitur ex D. Hier. a. & ex D. Ambr. b. c. 24. Luca
& ex D. August. Verum hoc esse, commu-
niter non permitti mulieribus prædicationis of. Sed &
fœcivum, mulieret.

ficiam, nec docendi magisterium, inò hoc illis
ex legis præscripto prohiberi: attamen aliquan-
do Deus vt brachij sui fortitudinem ostende-
ret, exemplarq; proponeret, diuino sapientia
sue consilio illas afferre voluit in suis illis

1. IOM 3.

3.

I.

Diabolus
forminas
infama-
uerat
quas
Christus
honorat.

Loc. cit.

D. AMER

1277.3.

D. Avgv.

Trac. 3. 6

temp Ba

barico c.

Tom. 7.

Simili modo, cui primum predicatorem
mysteriorum suar perfonarum commisit, quando se-
cundo manifestat, at, femina fuit, abiecta, scor-
tum aquaria adultera (iniquare conditione saluum
predicatricis mysterium) mulier nempe Sa-
maritana, cuius lingua, sua propterea aliud mi-
ysteria quæ legis doctissimi, hebetes non intel-
lexerant, populo omnium, quos mundus vidit ne-
fandi limo, Samaritanis, & hoc ad hominis sui
gloriam, & potestatis diuinæ quæ gratia osten-
tationem, Supremam brachij sui fortitudinem,
multo voluit Deus patefacere euidenti, quam
in mundi creatione declarauerat. Illic diuinam
cunctis patefecit omnipotentiam hoc creans v-
niuersum, cælum suis lucidum splendoribus
maioribus ac minoribus, terram suis ornatam

herbis ac fontibus, aëra refertum aëribus: nullus omnino
autem horum creare quidquam poterat, qui terram
maiori quam infinita non posset et potentia, in loco
porro denique hæc omnia Deus operatus est, ^{hæc}
assumpto medio non minus efficaci, quam om-
nipotenti brachio. Medio autem adeo potenti
atque efficaci, non est mirum, opera pro-
digi, quæ omnes ut prodigia demirantur.

Si tam atamen potentiam declarare voluit
 evidens in huius mundi reparatione, quæ-
 cunda, dum opera cogitat longe prioribus eminen-
 tia, medium assumit, nebile, vile, impotens,
 quale fuit nullus imaginetur. Vt omnes fidei sub-
 ingeret diabolo, principè inferni potentissimò,
 spiritus, quibus non est qui resistat super terram,
 non Angelos assumit carolicos, non naturam
 induit Angelicam, sed carnem mortalem, infimam,
 quæ secum non nisi languores trahit: quæ
 cunulus fuit malorum, quæ collucet fidei milia-
 rum: *Expulsi principatus & Potestates & tribu-
 phans illos in carne sua.* Verba sunt hæc ad *Hebr.*
 August. pro ingenti sui acuminè ad rem produ-
 cit, notatque autem illud: *In carne sua*, quod ne
 vita vulgata ferbit: *In semetipso.* Divitias con-
 ferte vultu infinitas, ad hoc medium assumit, ex-
 tremam paupertatem: *Egenus factus est, ut illum in
 inopiam diuites efficeret.* Vt gloria sua cororet in-
 effabili, labores locios trahit inoll-rabiles, pro
 vita mori. Dei precor, cum Apostole potentiam
 attende, quæ mundum statuens illuminare, hæ-
 reses exterminare quibus mundus oblitus inno-
 luebat: unde hoc enale funt a infirmo: *entum:
 Non mihi sapientes, non mihi nobiles &c. non qui
 sunt, &c. inferna mundi elegit Deus, ut confunda
 fortis.* Vt quid? Ut sublimis sit virtutis Dei,
 non ex nobis.

Quanto igitur patet evidentius, hæc media
tantis oporibus viles non habere compares, Tot
tuoque claris omnibus constat, De hoc vir-
tutem operari omnino ententem. Vide gloriam
solerat Deus modo quod gigantem prostravit
inlatur turris altissimum, a capite ad calcem ar-
mis coopertum, operta minoris Daud, ita omni-
bus inermis, vt non nisi fundâ procederet attri-
tus. Modò tam copiosam Madianitarum supe-
ranis exercitum, qui arenam maris multitudine
vinebat, non ferro pugnando sed hydrias iuvenit
collidendo. Nunc muros Iericho fortissimes ad
tubarum clangorem demolens. Notat D. Am-
brosius de viduis. victoriam. Induit nulla obli-
uione dei, dâmin quâ sese offerunt deo gene-
ra contrariolorem, hæc corporalia. potentissimam
nempe Holocaustis exercitus, coronâ surgens

IV. Bebeliam; alia spiritualia: prostratus nimirum populi Dei animus, ignorantia Principum. Sacerdotum & Magistrorum, inopia consilij, reclusiones imprudentes, & diuino honori iniurio-
sa. Vt autem hæc omnia superet aduenire, quæ, quibus utatur medijs, muliere vidua, in angul. m. recula, tantum inepta vt de suo tanta valeat e-
dere sitaragmata, qualem mulierem nouimus esse solitariam, armis inexpertam, Iudicij gla-
diatoris infic. veniem (erat autem hæc Iudith sanctissima) & ea mediante docet Sacerdotes, le-
ctionem illis prælegit altissimam, ignoranti tam conuincit, & vt magistra Sacerdotum vniuersa-
lis ipsos, omnemque populum sapienter instruit: na doctrinam præponens de spiritualibus, & pro-
funda Theologia quantum ad diuinam spectat prouidentiam ac huius virtutem, sicut de regulis militibus in modo procedendi quem hoc in bello observare deberent, & pro seipsa similiter, nulla alia requiritur arma, quam seipsam, Duci illi certicem abluunt, qui terror erat vniuersi-
torumque illum supprimit exercitum quo nul-
lus orbi formidabilior. Ita hoc est Dei præclaris-
simum opus, talis n. edis tales operari effe-
ctus: quod opinè ipsamet exponit Deo decan-
tans gratiarum actiones. Dominus conuersus bella,
Dominus nomen illi.

Hinc Apostolus Dei prædicat eximiam in conuersione mundi gloriam, ostendens, quod hoc opere suas ostenderit vires, diuinæque potentia sapientie, cum mundum illumipatus, sapientie conuicturus, philosophos sibi subiecturus, Imperia, regnaque superaturus, non Angelos assumpserit, non terræ gigantes, non Doctores
VI. in Academijs exercitissimos, sed pauperes pil-
losos viros catores, homines idiotas, litterarum ignaros, et medijs quibus nihil magis vniquam venerat in men-
te magna tem, orbis q. probrium. Vide, fratres, vocationem
astram, quia non multi sapientes, secundum car-
nem, non multi potentes, non multi nobiles, sed qua
stulta sunt mundi elegit Deus, vt confundat sapien-
tes, &c. & ea que non sunt.

Enim verò sicut in creatione mundi supremum hoc admiratur prodigium, quod de palpabili-
bus, cimmerijsque tenebris Dei potentia lucem eduxerit cælestem, sic & in mundi reparatione, cælestem eduxit lucem, quæ & mundum illu-
strauit, ex tenebris densissimis, quales erant homi-
nes adeo ignoti, obsecui, & nullius æstim. ionis.
VII. Deis, qui dixit de tenebris lucem splendens, & se
illuxu in cordibus nostris. Magnum tenora & mi-
rabile prodigium, verumamen, videtur D. 192.
illud de samaritana hodiernum isti præponere,

& quasi primiceriū statuere, quod cæteris om-
nibus, quæ Christus per suos edidit discipulos, dedit principium, tanto mirabilius, quanto mul-
lier hæc infamis Apostolis erat inferior: quia
VI. populum illuminaturus, quo nullus densioribus
immeritus tenebris, contumacior nullus, Samari-
tanos intelligo, prout diximus, mulierem assumit creatione
tam obscuram, tam vilem tam infamem, tam li-
bidosam, luxuriarum sentiam, sparcitatum. tione.
que sterquilinum. Ipsa est, quam primam Evan-
gelij sui creat prædicatricem, & de nigerrimis
his tenebris, lucis diuinæ solem producit claris-
simum, qua tenebrosam illam illuminat ciuita-
tem. Vnde licet aliquo modo hanc ob. causam
illam nuncupare Archiæpistolam.

En tibi vnde hoc in opere suam Saluator di-
uinam ordinem ostendere potentiam, & si fallar, 25
super hoc voluit Apostolus, cetera ordinare, quæ
prosequitur. An tibi excidit quod diximus, quod
Samaritani à Spiritu S. vocentur. Populus stultus,
& adeo vilis, vt diceretur Non gemit. ende vi-
de suam Christus incipiat virtutem ostendere &
prosequitur Apostolus: hanc Saluatoris victo-
riam, istidem vltis verbis: Quia stulti sunt mundi: 1. Cor. 1.
elegit. Deus &c. & ea que non sunt, vt confundat
fortia. Stulta mundi: leges ibi. Populus stultus: Ha-
qua non sunt: Habes ibi: Non gens: vt confundat
fortia. Præ oculis habuit, quantum consilio hoc
opus Apostolus. Tu quoque illud confideia, in
suprema populi peruicacia, populi, quæ mundus
aluit o. firmitatissimi. mediante enim tali mulie-
re illum conuertit, illuminat, iustificat, & sancti-
ficat. Nec id solum, insuper eo ipso fortes con-
fundit & sapientes, scilicet Doctores, Sacerdo-
tes, Scribas, Phariseos: qui hoc medio durissima
pectoris eorum declarat rebellionem, profunda
voluntatum malitiam, horrendam intellectuum
cæcitate: etenim cum ipse in propria eis per-
sona prædicauerit, oculos cælestis lucis suæ ra-
dijs illuminauerit, doctri. a signis que confirma-
uerit, nedum in illum non crediderunt, ac insuper
& cum eiecerunt, Samaritani vero, populus,
quem illi cæteris nequ. ia præferebant, immu-
rata malitia detestandi. crediderunt, & dicto, ac
prædicatione mulieris illuminantur, illius, in-
quam, mulieris, quam omnium perisfema,
quæstuarium, terræque non dignam agnosce-
bant.

Durior multo erant illas, præfecti fiscales in
condemnatione Samaritanæ, quæ vel Nimrite, vel
Regia Saba, quantum inter Ionã & Salomonem
& mulierem hæc interfuit propudiosa. Ex-
probrare illis licebit: Viri Samaritani surgent in
iudicio
B b b b 3

inductio cū generatione ista, & condemnabunt eam: illi namque ad mulieris exhortationē crediderunt, fidē acceperūt, illi vero, nec ad meam quidem: Ecce plusquam mulier Samaritana hic: Quamvis ita ex causa D. Iohannis hanc scripsit historiam, non minus proposito congruā, quā miraculum de resuscitato Lazaro fama celeberrimū, Miracula elegit illa, quae reliquis evidētius diuinam Christi loquebantur potentiam, & inter haec, duo haec nominatim enarrat, cum autē minime scripturae eius apices, plura contineant mysteria, quā cælum fulgeat sideribus, illa tamen duo ita non succinctim percurrit, sic ut nec vel minimas omittat circumstantias, & eas quidem ita distincte proponat, ut in earum enarratione longum atque integrum conficiat capitulum, quo delectaret, haec opera esse gloria Christi praestantissima, possitque scriptura ista nuncupari:

1. Cor. 4. 4. *Euangelium gloriae Christi.*

Optimè diximus, similem Christi Domini fuisse cum Osea intentionem, ut hanc sibi mulierem eligeret in sponfam, & notaretur illud, quod de muliere pronuntiat Spiritus S. *Mulier diligens sensata corona est viro suo.* Singulare nomen Davidis facinus. Copias educit in campum bello faciens Ammonitas, grauioris iniuriā reos, quā legatos suos irreuerenter nimis affecerant: Dux eius generalis Iobab obsidione cinxit Rabba, huic superuenit David, commissū est praelium, Victor ingreditur David ciuitatem illamque subegit. Obtena victoria, & direptis spoliis, occidit illi diadema coronaque idoli Melchon, quae Davidis capiti superponitur, ut, quā coronatur, secumque detert ut trophaeum triumphi singulare: *Tulit David coronam Melchon de capite eius, & induit illi diadema, & imposuit illi super caput David.* Colebatur Melchon ut primum Ammonitarum idolum, in quo demones confidebant, hoc autem nomine vocabatur, quod interpretatur *Rex eorum*: eo quod Rex & Dominus inter Deos eorum adorabatur: unde quod dicitur: *Tulit diadema Regis eorum*, legitur.

VIII. Allegoria

1. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

2. Reg. 12. 30. *Tulit diadema de capite Melchon, ille ipse est, toties nominatus, qui aliās dicitur Meloch, Quærit Lyranus, quā ratione hoc fecerit David? Quomodo Rex sanctissime, tibi coronam imponis idoli, seu diaboli? Nescis illud: lego prohibitum, quæ nedum præcipit, nihil accipiendū, sed nec tangendum: imo nec desiderandum aliquid idolorum Gentilium, verum hanc esse Dei voluntatem: Sculptilis eorum combustes & non concupisces argentum & aurum, de quibus facta sunt. Opulatur Lyranus, quod Davidi non eadem*

ipsa se coronauerit idoli corona, sed quod eam prius igne purificauerit, iuxta legem præscriptum, & de ea postmodum suam compoluit. Primo coarctauit, & purgauit metallum secundum purificationem legis. Et hoc innuit textus: dicens: *Tulit coronam Melchon &c. fuitque sibi inde diadema.*

Verissimè mysterium hic latet, quo Spiritus S. indicare voluit prototypum eius, quod acturus Christus esset magnus ille David Christus, qui capturus esset ac deuicturus esset primarios illos peccatores, Melchior quibus se diabolus coronabat, diadema Satanae Satanae gloriosum, illos autem esset purificaturus, ex his quibus sibi coronam constaret ceteris illustriorem, exemplo patet in Magdalena, Paulo, Mattheo, Zachario, nominatum autē in hac muliere, quæ diadema erat Satanae, quæ se honorabat, & vitæ lasciuia venerisque protegit prolauem hanc apprehendit, & primum igne purificat amoris sui diuini, verbisque flagrantissimis, de quibus dixerat: *Nonne verba mea sicut ignis, hanc terram in nouam conuertit creaturam, cum illa per fidem matrimonium contrahit, ut Oseas cum vxore fornicaturum, & in sui decus ad coronam disponit, ut vadat in Samariam, & sit omnibus in propatulo, quod: Mulier sensata, seu diligens coram viro suo.* Hanc sibi imponit, hac gloriatur, quæ & ut diximus aliquo modo creat Archiepiscopellā, Marq. quæ proinde ipso sic volente Romam caput Ecclesiae decorat. Fuit autem virtutum omnium amplitudine insignis, nomine Pharae, consuetudine inter sanctos Martyrologij 20. Martij, in Baron. cuius caput, sic Deo disponente Romae asservatur in Ecclesia D. Pauli, magnaeque habetur in veneratione: quod non sine mysterio factum recolimus ut in eadem locaretur ciuitate, in qua D. Petri cathedra statuitur, & in Ecclesia D. Pauli: illis etenim vult cælestem suam sponfam Deus honorari. Ad has nuptias se hodie Princeps ille cælestis disponit, illamque ad putrem praestolatur, illi loquitur, illam intruit. Illo igitur accedamus doctrinam, quam dominus ille Magister exponit, audituri.

Notat D. Hieronymus de Apollonio Thyaneo, Epistolam quod si finita percurrerit nullaria, gentes in paucos numeros perueniret, ut tandem ad fontem perueniret, ubi fama ferente praeclearus ille Philo-Apollonius Hiaras morabatur, discipulis suis de arce corporibus cælestibus, eorum mentibus ac stellis cœlestium influentis doctrinam tradens, disertissimè loquebatur. At grauior nos urget ratio, hodie ut iter aggre-mur diuinum animis nostris, & ad fontem seu puteum Hiaras Iacobadae olemus: ubi namque verus Hiaras autem

manet Saluator, Patris æterni sapientia, mulieri declarans non horum corporum secreta celestium; sed diuinae suae mysteria gratia ac gloria; placeatque illi iisdem plenius instruantur.

§. 6. Venit in ciuitatem Samariæ. In Samaria se Christus effudit velut Nilus in Ægypto, quod si sponsa non aperiat, ad alteram transibit.

prosequitur Cardinalis Caietanus.

Hic casus ille contigit lamentabilis, in quo duo filij Iacob, Simeon & Levi atque gladius tam horrendam exercuerunt hominum stragem in vindictam commissi per principem. Hemor Rex & raptus Dina sororis sue. In tantum excreuit locus iste nomen, vt in eo sepulchrum acceperant ossa Ioseph Patriarchæ: Dauid non semel, hoc inter maxima sua cantabat fortuna, quod regiones & loca circa ciuitatem hanc posset disponere, Exultatio & diuidam Sichimam. Nec hoc pro magno reputandum, cum D. Hier. præterdat, quod hic Rex imperauerit maximus ille Sacerdos Melchisedech. Attamen ex variis successibus in tantam degenerauit nequitiam, vt in ea populus habitaret, quo sub cælo nullus iniquior: si namque primi regionis illius incolæ mali fuerint, Chananei, multiuiga peruersitate nebulones, teste Spiritu S. vt in tantorum criminum poenam inde meruerint exterminari, peiores multo fuerunt incolæ, Dei populus, qui illam intrarunt, & possederunt: Hic enim primarius fuit locus, in quo idola erigebantur, quibus tanta lapsi sunt scelera, Deumque adeo grauiter offenderunt, vt iusta peccatorum vindicta, ex duodecim tribubus decem in perperam deiectas seruitutem perdidit. Tandem, vt præfati sumus: inde omnes eliminauit, & si nequam fuerint illi sequentes multo fuere nequiores, gens aduentitia, totius orbis nequissimi, vt diximus.

Hoc in monte Garizim templum idolis adificatum est in æmulationem & contrapositionem templi Hierusalem, tantaque animi pertinacia, vt persuadere conarentur, hunc esse montem sanctum, in qua preces fundendæ, & nequaquam in monte Moria Hierusalem, vnde in quaestione veterum populo Dei sacras ceremonias, sancta sacrificia, veramque religionem, sicut modo hæretici Catholicis. Quocirca de illis se Spiritus S. exponit: dum ait: *Quæ gentes odiuit anima mea, certia non est gens, quam oderim, qui sedet in monte Seir, & Philisthim, & stultus populus, qui habitat in Sichimis.* Eratque hoc adeo frequens, & si quis aliquem probro vellet nomine diffamare, illum diceret Samaritanum.

In hanc igitur terram venit Saluator noster totus amore colliquefactus. Eum in Hierusalem Scribæ & Pharisei suis nequitis, diabolica inuidia, & hypocriti sceleratissimi grauiter irritarant. Placebat ipsis summopere, quod Herodes Rex de eorum illum abstulerat conspectu, qui illos suis tam grauiter irritauerat: reprehensionibus.

Domini

Venit Iesus in ciuitatem Samaria, que dicitur Sichim. &c. Erat Samaria Prouincia celebris, multis frequenda ciuitatibus, cuius Metropolis erat Sichem, vt antiochus quæ sit antiquius vocabatur (inquit D. Hieron.) quæ Christi tempestate voce corrupta dicebatur. Sichem, modo vero Napolis Syriæ, vrbis nominatissima, tum quia ad pedem montis sita est Garizim, quem Dominus elegerat, vt in eo millearentur benedictiones Dei legem custodientibus: cum ob memorabiles euentus quos ibi fama ferebat accidisset. Hic primus locus fuit, quem potius destinatum, in quo Deo extructum fuit altare per Abraham Patriarcham. Fuit enim prima regio ad quam Abraham impulsus est, quando Dei præcepto patens egressus est de Chaldaea terra sua, venitque in Palaestinam. Hic insignis ille Patriarcha Iacob, rediens ex Melopotamia cum vxoribus, & filiis substitit, multoque demoratus est tempore cum ipsis & pecoribus, ubi & agrum emit à filiis Hemor, putemque aperuit illum notissimum, quem vt talem Ioseph filio suo in partem concessit patrimoniale. Hic idem Iacob aui secutus exemplum, vt in principio terræ promissionis Deo vero in honorem crexit altare, cui titulum præfixit Deo fortissimo: quia infinitam eius expertus fuerat in se potentiam, & confidens, quod eadem & illi descendere tutum, & facta sibi promissa fidelis perficeret. Et erecto altari, inuocauit super illud fortissimum Deum Israel. Et credit D. Hieronymus quod ibidem Iacob ex elaudicatione conualuerit, quam ex luctu cum Angelo contraxerat: eo quæ sensu verba illa capiuntur S. paginæ, quæ vt dicat, eum ad talem locum peruenisse, sic ait: *Transiit in Salem ciuitatem Sichimorum.* Et verè non est proprium sed appellatiuum, non enim significat Salem, id est, Hierusalem, cum illa, illo in loco non esset, sed idem quod nos dicimus, *Sanus, & incolutus*, indicatque quod bene sanus, ad ciuitatem accesserit Sichimorum, vt noster

Gen. 34.

Ioseph, ult.

Ps. 107. 8.

Li. de locis

Hebraicus.

In lib. Sa-

pentia

II.

Quis sit

mons Ga-

rizim.

Eccl. 50. 17

Domini scilicet praecursorem. Aduertunt quod eodem tempore Christus exurgat miraculis doctrinaque clarior, & copiosior turbae multitudinem quam alter ubique frequentior, qui similiter eorum in lucem producit argumque scelera, quid moluntur? Christo sese fortiter opponunt, in eius necem conspiciunt, & tanto se studio eius proficiuntur inimicos, ut Nicodemus licet Princeps Iudeorum inter illos, docteri cupiens ab illo celesti in agistio interdiu illum accedere veniret sed noctis tenebris coopertus aletet. *Venit ad Iesum nocte.* Decretum erat Christo illos deferere, & in Galileam reuerti pertransire Samaritaniam utique inter mediam, ibique misericordiae suae fontes effundere copiosissimos; ut in eo hoc

Amos 9.5 Vatis Amos impleatur. Dominus Deus exercituum, &c. ascendet sicut rivus omnis, & defluet sicut fluvius Egypti.

III. Fluvius Egypti, Nilus est suis famosis inundationibus, hic vnus eorum qui de paradiso scaturit, & in mare magnum se effundit: certis autem anni temporibus alueum suum egreditur, & per omnes se diffundit campos incultos, ericeta, & arenaria illa rigat, fecundat ut messis profertur uberrimam. Pluvius opinatur, hoc ex eo procedere, quia cum ex multis pluvis superioribus, magnam irahat secum arenatum quantitatem, quae do illa ad mare confluit, littoris fluctibus repulsa, fluminis causant inundationem. Ego vero sentio inundationem venire ex horridis quibusdam ventis, qui certis spirant temporibus, quibus maris undae tanto pelluntur impetu, ut illas Nili faciant exundare, sicut fluvij Scutilla: cum enim maris aquae vento compulsa vehementiori, Nili fluminis aquis opponuntur, nec locum cedunt ut in mare sese exonerent, alueum flumen suum excedit, & sequae per terrarum arenam diffundit, illaque uberrime fecundat.

I V. O Christe Sanctissime, clamat praescius Amos, Dominus Deus exercituum, Nile pulchre, qui de paradiso produisti, ut te in Iudaea exoneraret: Ego sapientia effudi flumina. Ego quasi trames aqua immense de fluita. Ego quasi fluvius Iordanis, & sicut aquae ductus exiit de paradiso: dixi: Rigabo hortum meum plantationum, & inebriabo prae me fructum. Coelestis ille fluvius in mare diffusit Iudaea inter Pharisaeos: hac de causa Hierusalem ascendit, Metropolim & partem maris huius principalem. Furibundi spirant & conspiciunt continuo venti rabida liuoris, ac superbiae malitiae, qui fluctus agitant Pharisaeorum Scribarumque decumanos, illi huic se opponunt

acriter, resistuntque furiosi. Quid agas, inquit, mentis? Num in petus se vellet continebat hoc minime, sed defluat, alueum excedat, & praeter illa sylvestria Samaritanae rigabit, in illa doctrinae suae signorumque fluenta derivabit, quibus messis colligetur laetissima, totius conversionis civitatis. Hoc vult Evangelista capiamus, quando dicit. *Venit ergo in ciuitatem Samaria, quae dicitur Sichar.* Si divinae suae misericordiae rivo potius obstaculum, suosque detinueris torrentes tempestuosos illis ventis tuae cupiditatis, luxuriae avaritiae, factionis, ne credideris, quod actua deficient, in qua se diffundet, sed exiliet velut fluvius, alueum suum egressus, illa quae aquas aliis superfundet, te vero sterilem, arenamque deseret infructuosum. Ne tibi persuadeas, quod tuae Deus continebit cursum misericordiae, doctrinarum, gratiarum ac gloriae, non tibi vim inferret si illas recusaveris: neminem enim cogit, qui summa nos regit suauitate divinaque sapientia, quae hoc exigit, ut quodlibet secundum suam regatur natura, nulla facta violentia, talis autem est hominis natura, ut sit suis in actionibus non coacta sed libera, porro, si contra max tu eius nobis recipere misericordias, doctrina transibit, alique communicabit, in quos verus ille fluvius sua gratiarum effunderet fluentia, in non leuem tui confusionem, animaque incluram.

Ad ostium accedit sponsa, factus fons fauoris & gratiarum, eo desiderio, ut illam his affluat opulenter, portam pulsat, vociferatur, iuvetur. *Aperi mihi foras mea, caput meum plenum est rore, & cunctis mei guttis noctium.* In propatulo est inquit D. Gregor. quod ait Apostolus: *Caput plenum est rore.* Hoc caput plenum est rore. Quis Iesus est hoc? Hoc est respondet D. Gregor. Nylus. Cuius quod decantavit Ilias, agens etenim de effluentiis, quos in mundo Saluator esset operaturus, ait: quod venit rorem ex se emittens uberrimum, qui possit omnem procul abigere mortem, & veram infundere vitam, omnem profigere infirmitatem, salutem diuinam foris inque impertiri: *Veniet inquit tui tui, interfici mei resurgetis, &c.* quia ros lucis ros tuus. Septuaginta transferunt: *Nam ros, qui de se san. as ipso.* Hanc Chelionem sequuntur Graeci Pares, & decantant: *ex professo D. Augustin.* nec non expensis Tertullian. legens: *Ros tuus medela, vel medicum est tibi illis.* En quam eleganter exponat diuinae gratiae effectus, quibus Christus hunc mundum irrigat, & alit, & quam sint illi propria epitheta, ros qui sanctorum mortem arceat, vitam tribuit, sanaque infirmos

tes. Attende quid ros in herbis operetur, quæ prius languebant, condecibant, & arefcebant, illas extollit, forficat, uoua decorat, uiredine, elegantia, & vitæ languorem reparat, & viuificat atefcentes.

O quæ mirabilia operatur in anima Dei gratia, quæ mortua in perditionem corruerat! Ros est cælestis, qui vitam illi tribuit; criminum eius sanat: in firmitates, intellectum illuminat, voluntatem corroborat, ardorem temperat, concupiscentiæ, morus refrenat iracundiæ. De hoc rore, teste D. Greg. loquebatur insignis ille Iob, dum ait: *Ros morabitur in unctione mea.* Quæ sententia Catholicam (inquit D. Gregor.) vult asserere veritatem, nullam scilicet fieri posse messem cælo, sine rore illo cælesti. Hic de capite fuit Christi, de eius, inquam, diuinitate: etenim ex illa procedit omnis gratia, ut proprius effectus: nam illam præter Deum dare potest nemo: *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Capilli cogitationes mentisque signant desideria, quæ ex anima, sicut capilli de capite enascuntur. Illi sunt, inquit, pleni guttis nocturnis.

tu tu rancoris & odij, tuæ tu leuitatis, & voluptatum, ad animæ tuæ potiam diuinitas ille quod tui Sponsus: *Aperi mihi foror mea!* Quoties eius percipis voces, in cordis tui penetralibus? Anima iam tandem à peccato resurge, anima mores istos cotrige, ad æternam te dicunt perditionem, caue tibi, ne mors te repentina rapiat damnandâ, attende flammam te manere sempiternam, duraturas quamdiu Deus, Deus fuerit, eo tu cæca festinas, considera, te pati iacturam gloriæ cælestis, gratiæ Dei, societatis Angelorum, iuris regni cælestis. Vos ego omnes interrogo, hæc voces percipitis? Certum est, quod & ipsi fatemini, illas esse perpetuas. Dic ergo, num illas esse Quæ sint Dei cognoscitis? Numquid vobis manifeste patet eius frater impulsus istos sponsi esse dilectissimi? Illine nolæ aperitis? Vos iudices estote. Mille congeruntur tiones, exultationes. Quæ ratione talem manu mittam? hæc meæ sunt deliciae & vitam mihi defecere perfradeo, quo die illam non videro? Quomodo restituiam illud, quod iam in sanguinem corpusque conuertit? Quomodo parcam illi, qui tanta me impudens lacerat in iuriâ? Quis modus illud deserendi, ex quo tantam haurio voluptatem? His omnibus demoramini, nec animæ portas aperitis, nec ingressum sponso permittitis desidioli.

Quid credis, sponsum agere, à te passum repellam? Num sic rore illo extinctus ibidem hæsit? num illam sibi resumpsit gratiarum pluviam? Nû ad suum, unde venerat, cælum ingrans reuertitur? Minime gentium, sed ad aliam declino domum, cum in illa mihi portas non referent, & recusent recipere, nec me meaque velint dona gratiarum, transeamus ad alteram. Ille declinavit atque transiit. Quod si eius misericordiis contumax obstitas, nec eius dona gratiasque dignetur acceptare, quibus te benignus inuitat & desidioli tuis te pascis delictis, voluptatibus, sceleribus, nec aperis pulsanti, ad alium transibit de quo nemo suspicabatur, illum sanctum efficiet, suam illi infundet lucem, disponet, quatenus recipiat, fructumque referat ex sanctissimis suis Sacramentis, distinetam omnium faciens criminum exomologesin, frequens sit ad mensam Domini, ut eius viuifico corpore saginetur; te vero deseret, ut omnis inops gratiæ in tantæ pœnam rebellionis in æternum pereas.

Nostrum quanto in miseros illos animadnertit supplicio Rex qui toties inuitati ad nuptias impudens: *Noluerunt venire.* Nemo virorum illorum, qui vocati sunt, *gustabis carnem meam, de Matt. 22.*

IX.
Deo non
aperit.

X.
Quæ sint
tiones,

XI.
Christus
ad alios
transit.

licias sibi pręparatas. Attamen par non erat; ut non expendereatur: etenim summi erant pretij & magnis Regis sumptribus extructę. Pręcipit, ut famuli in plateas, & exitus viarum festui profiliant, & ad nuptias adducant, quoscunque inuenissent. aridos, cęcos, claudos, debiles famelicos, laceros, ut paratis iam nuptiis potirentur, quas alij fastidiosi contempserant. Quoties suas Deus misericordias pauperi communicat verula tristi operatio? Hic Chineusem illuminat, ibi Iaponensem instruit suorum prędicatione ministrorum, tu veró cęcus remanes, omnis expertis diuinę suauitatis, & donorum inops ac gratarum? Hanc perfidis illis Christus parabolam duxit, qui rebelles eum recipere noluerunt eiusque gratiarum dona vtró oblata despexerunt. Sic ita, num creditis, vobis illa respuentibus, mihi quod sum illa seruaturus aut aliquis sit defuturus, cui illa communicem? Ego me in hac ericera, & syluestria exoneabo, in publicanos & peccatores, ut illo cęlesti rore in sidera perficiantur cęlestia. *Publicani, & meretrices pręcedent vos in regno Dei.* Et hoc perficit hodie, Indæos deserit sui despectores, & ad arentes declinat benignę Samaritanos.

Matt. 21.
31.

§. 7. Fatigatus. Querit secundus Adam in sudore vultus sui panem, & visitat summus Pontifex suam Diocesim pedes.

19.

Exacerbatus igitur Dominus hypocritis vermiculosoform illorum intolerabili, quę se per Sahiatiorem mittit in modum fatigant, pręponit tandę excedere. Hierusalem, imo ipsa Iudęe Prouincia, & veltus Galilęam uer catpere: quia veró Samaria, media interiacebat, illam ingreditur, & eius Metropolim ciuitatem petit Sichar. Ælium erat tempus, & aura feruens: considerato namque tempore D. Ioannis, bimeltre vel trimestre forer post Agni Paschalis festiuitatum, quę ad finem Martij vel medium Aprilis celebratur, igitur circa Iunium, vel Iulium, quo tempore calores sunt intenses, sol feruentissimus, terra calidissima, & inflat arena maris aridissima, longum iter, gressus Domini festiuus & diligens, ipse delicatus, ut qui corpus habebat opere Spiritus singulariter efformatum. Accessit autem adeo virtus fatigatus, solis ardoribus exhaustus, sudore inardidus ad campum in quo pater ille Iacob seaturiebat, ut prę nimia lassitudine ad oram putrei se prosterneret. Manibus sub axilla copulati-

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

19.

etis & brachijs seu puluinarum inuititur, ex facie eius fronte sudor distillat vberissimus, facies ut rosa vetnans in Maio rubet guttis noctium irrorata, ventum colligit refrigerantem ex aquis exurgentem: *Iesus autem fatigatus ex itinere sedebat sic supra fontem.*

Consideras D. Augustin. Dominum sic sedentem, & fatigatum, & ad oram petri inuenit, verba illa protulit, quibus omnes inuituntur. *Hic iam incipiunt mysteria:* quę sunt hæc noua mysteria? Mysterium est profundum, videre Christum ab itinere fatigatum: quę namque conuenticio Christi cum fatigatione? Quomodo quibus drare possunt, essentia Saluatoris, & fatigationibus alterari? Si Apostolum interrogemus, quis est Christus? respondet: *Est splendor gloria, & figura substantię Patris, portans omnia verbo virtutis sue.* Confirmatur ab omnibus, splendentem non obsecrari, gloriam non pati lassitudinem. Modó videmus Dominum illum, qui nullo labore ponat omnia verbo virtutis sue, fatigari, & ab itinere fatigari. Numquid non illud est grande mysterium? Si ad Iob peruenimus: quę est Iesus? respondet: *Est fortissimus robore, sub quo curuantur qui portant orbem.* Si sit igitur ipsa fortitudo, in cuius conspectu, qui portant orbem, premia flectunt inclinari, quę ratione fatigatur? Si velimus scire, quis sit Iesus, ipse nobis respondet D. Ioannes: *Est verbum Patris, per quod facta sunt omnia: Extendit cęlos, fundauit terram, mare, & tes ponderat, abyssos palmo concludit.* Si lubet, intelligere, num hæc omnia præclarissima condens opera fatigetur, prodiit Ihsais nobis hoc exponens: *Qui extendit, & cetera.* Septuaginta legerunt: *Sicut cameram suis operamentis depictam, solis, lunę, & stellarum.* Hęc omnia creauit, quasi nihil crearet, quia nec sensus, nec passus est, maiorem ad hæc omnia facienda laborem, quàm pateretur, si nihil omnino condidisset. Quinimo creato iam cęlo, & vastissima hæc machina constituta, seipsum in quietis letum obtulit, in quo solo verè posset homo requiescere. Et hoc ex mente D. Augustini, indicant hæc verba: *Requieuit Deus ab omni opere, quod patrat.*

Insuper tanto opere perfecto, adeo omnis mansit expertis lassitudinis, ut seipsum obtulerit in refrigerio locum, & sedem quietis omnigeni laboris vniuersalem. Si igitur Dominus ille, qui tanta portat opera infatigatus, Iesus est, quomodo dicitur: *Iesus fatigatus ex itinere, sedebat sic supra fontem?* Quis sapiens hic altissima neget mysteria? Numquid admiratione dignum

ellet, ignem videre frigore congelari, ni-
uem calore fervescere, fontem vberissimas
torrimentum aquas piaz sui exarescere? My-
sterium est, videre virtutem fatigari, fortitudinem fla-
cescere, fontem irrigantem paradiso Dei, stitien-
tem, machinam excellens robur, concidere, mare,
quod omnes Dei gurgites & continet, & flumi-
na concludit, ad ripam putei considerare, leue ca-
pitate refrigerium. *Ad patrem vires resumit, inquit*
Tertullianus.

Attamen ex occasione peccati, & ut divina
per omnia satisfaceret iustitiam, quæ peccato pal-
la contumeliam integram exigebat satisfactio-
nem, ex diuino illo egressus est paradiso: *Verbum*
ca. o factum est, & habitauit in nobis. Habita-
uit in mundo nobiscum in tempore, qui ab æ-
terno, in patris æterni habitauit intellectus pa-
radiso: *Exiit à Patre, & venit in mundum.* Illo
egressus est paradiso, ut in mundo peregrinus
moraretur. Adest D. Augustinus. *Qui venit*
ad nos eo modo dignatus est, ut in forma serui as-
sumpta carne appareret, ipsa carnis assumptio, &
inter ipsius, adeo fatigatus ab itinere, quid aliud qua-
fatigatus in carne? Vile quid in carne egerit, ieu-
nauit, orauit, lacrymans est, circumibat per vi-
cos & castella, iam videbis eum à Iudæa in Gali-
laam, iam è conuerso à Galilæa in Iudæam, iam
videbis eum declinantem ad Tyrum & Sidonem,
iam petentem Ierosolimam, iam ab ea recedentem.

Inde descendit mortalitas & passibilis nostra ve-
stis carnis, ut terram hanc percurreret, dolori-
bus penitusque miserandam, ut corporis fatiga-
tione, & vultus sui sudore panem, quo nutriatur,
lucraretur. Quis porro cibus eius, nisi anima?
Accedunt hodie discipuli, panem quem coëme-
rant, adferunt, & manducandum apponunt: *Pa-*
ni manduca; quibus ille: Ego cibum habeo man-
ducare, quem vos nescitis. Non ille meus cibus
est, non ille me satiat, iam mihi alius longe
suauior offertur, quem vos ignoratis. Admiran-
tur Apostoli, & sibi mutuo colloquuntur. Num-
quid attulit ei aliquis manducare? O quantum
aberratis, inquit Dominus, hoc scitote, cibus quæ
ego desidero, qui sapiat & petitiui, quem exopto,
animæ sunt, quas vult Pater illi lucrificare.
Mens cibus est, ut faciam voluntatem eius, qui in ista
me, ut perficiam opus eius. En modo tradidit mihi
Pater vitam, ut magnæ cœnæ præcipuum lercu-
lum, quæ mihi de tot paratur quot in hac viue-
sunt animæ?

Hic est cibus eius. Qua ratione illi operabi-
tur, lucrabitur acquirit? In sudore vultus sui. La-
bore, fatigatione corporis. En tibi illum: *Fatiga-*
tus ex itinere sedebat sic supra fontem. Considerate
(monet Apostolus) Pontificem confessionis nostræ
Iesum. Suae visitationem aggreditur diocesis, lo-
corum regionis Palæstina. Hanc enim ut sibi pus pe-
propriam vendicat, illa nunquam egrediens, il-
lam visitans personaliter. Licebat illi visitatio-
nem, sic ut non fatigaretur, institueret: non enim
illi deerant equi ventis velociore, super quo-
rum alas teste Propheta, Dominus ille graditur.
Qui ambulat super pennas ventorum. Non thesauri Ps. 17. 11.
Ccccc 2 volatri-

Docet nos Apostolus quod primus Adam
symbolum fuerit & figura secundi: *Primus A-*
dam, qui est forma futuri, licet autem in hoc
multis verum appareat, quæ longos exigunt
discursus, hoc solum expende, quod neminem
latet: scilicet, quod primus Adam in paradiso
fuerit summis affluens deliciis, omnium Domi-
ni creaturarum, ad manum habens arborem
vitæ, si illa potius vellent, immortalis euadebat,
quem mundi non poterant molestare miseria
Dei præcepti transgressio illo expellitur, mor-
talitas & passibilis in huius mundi vallem lachry-
marum, & spinarum ericetum eicitur, ut per
illum obambulans panem sibi lucraretur in su-
dore vultus sui, & multa lassitudine cibum qua-
reret fatigatus, hanc Domini complens in seip-
so sententiam: *In sudore vultus tui vesceris pane*
tuo. Hæc omnia in Adam secundo, nimirum
Christo considera.
Paradiso lætatur æterni Patris simi gra-
tissimo, in quo bona omnia, vera beatitudo, glo-
ria Dei immensa: *In principio erat Verbum, &*
Verbum erat apud Deum. Hoc verbum: *In princi-*
pio nedom dicit, æternæ generationis Verbi æ-
ternitatem, insuper & in illa declaratur Pater fi-
lius Principium. Quinimò & aliam Theologus
appellat: *Fontale principium totius Deitatis,* quo
gloriosus D. Hilarius Patrem intulauit, ibi
domino gaudet omnium creaturarum, &
Dominus est vniuersorum. Deinde iam factus
homo, de seipso sic testatur: *Omnia mihi tra-*
cta sunt à Patre meo. Et alio in loco cum Pa-
tre locutus sic ait: *Omnia tua, mea sunt.* Nal-
citur Dominus vniuersorum: quia teste Apo-
stolo, talis est, cum sit legitimus Dei filius.
Hoc in paradiso fructu arboris vitæ sustenta-
tur diuina nempe sua natura, in qua bona con-
tinentur omnia. *Offendam tibi omne bonum.*
Et hinc bene sequitur in ipso esse vitam æter-
nam, imò & ipsum esse æternæ vitæ princi-
pium. Ibi vivit impassibilis, immortalis, om-
nium deliciarum gaudiorumque fonte beatissi-
mus.

volatiles, quia illas paratas habebat, de quibus
Abac. 3. 8. Vires sic Abacuc. *Quadrige tua saluatio.* Currus

habebat velocissimos, cum sibi famulantibus il-

los ministrat igneos, equosque flammeos, quali-

bus Eliam Prophetarum in paradysum transitu-

4. Reg. 6. 2. lit terrestrem. Millia millium sunt illi fercula,

nullenis extracta Seraphinis, qui sibi hoc de of-

ficio gratulantur, quibus incedere consuevit.

Pf. 67. 18. Currus Dei aerem millibus multiplex, millia lata-

tionum, Dominus in eis. Quintino ex Angelorum ma-

Lib. 16. nibus ferculis confectis, quo anima mendici La-

zari in sinum veheretur Abraham, & innumeros

habet Angelos huic muneri destinatos: ut festos

suos sustollant, & ab omni calumnieque offendi-

culo seruent incolumes. Angelis suis Deus man-

dauit de te &c. in manibus portabunt te, ne forte

offendas &c. Horum nullo voluit uti quia in sa-

lutem nostram pedes voluit instigare visitatio-

nem, tanto se labore conficiens, ut ex itinere

lassus, ad ciuitatem appellens Sichar, se prosternat

ad puteum. Fatigatus igitur ex itinere sedebat &c.

Quoddam capiens ex aquarum gurgite refrege-

rium. Ad puteum vires refecit. O dulcissime Je-

su, qui primicus iteratis viribus, ad fernorum

amicis tuorum ex via fatigatum te reationem petras

suis, & a-

emollisti durissimas, & ex iis aquarum fluentia

deduxisti in desertis aridissimis, ubertate tanta,

nubes re-

stantaque regie, ut illos aquae comites per de-

frigeran-

tes pro-

nidit.

In ca. 10. ita fons ingitur manans ad refrigerium & vo-

Cor. 1. luptatem sequeretur de quo postmodum. Fami-

liare tibi sunt fontes in arenosis sterilibus aperi-

re sanissimos ac dulcissimos. Amicis tuis D. Tu-

lano, D. Clementi, D. Vincentio, D. Magino,

quibus redundant Sanctorum historiae. Addo, &

in refrigerium Ducis tui Samsonis ex mandi-

bula asini fontem iussisti scaturire. Facile tibi

fuit o Domine, ad itineris leuamen filius tois

per deserta gradientibus mittere nubes vmbra-

culum, quo protecti a solis ardoribus serua-

rentur incombusti: prout quoque fecisti in ho-

notem Sancti Martyris tui Petri, quo in publi-

co contra Manicheos haereticos foro disputa-

rant, & omnibus non leuem sole causante mo-

lestiam, ait illi primarius haereticus, in quem

ceteris acris inuehebatur: si tanta sit Dei po-

tentia, quantam esse fingis, ab eo flagita, super

locum hunc nubem extendat refrigerantem,

ne solis ardoribus iunium adstantes exuriantur.

Quid loquar? antequam famulus tuus suos ad

te oculos dirigeret, hoc effectus, ut calor ille

nimius in austrum verteretur temperatissimum.

Eodem modo sermo tuo Medardo clemens

adfuit, qui cum minorem esset, & in aperto

campo subita decedente pluuia piemeteretur, aqua-

lam illi desuper misisti, quae per eum alis suis ut

umbella protegeret, ita ut ne vna quidem illi

adferret gutta molestiam. Addatur & illud, ne

Martyres tui fidelissimi fornacis ardentissimae

Babylonis ignibus cremarentur rosem illis pro-

uidisti saluificum, quo flammatum ardere in-

tenissimum, intescent, & in hortum mutantur

odoriferum, Tandem laudet te Sanctus ille, cui

per vastam incedenti plantam aquilam dema-

disti, qui ala vna caput illi a solis radiis tutare-

tur, altera vero plumario velut ventilabro ven-

tum leuiorem excitaret. Tibi vero cunctos ca-

loris seruasti labores, sudorem, lassitudinem, si-

tim, famem, afflictionem, & quidem talem, ut

prae nimia defagitatione ad oram putei conci-

deres lassus, sitiens, deficiens. Quid te fatigat,

coeli requies? quid te affligit gaudium Angelo-

rum? quid te premit leuamen afflictionum? Op-

tima noui, Domine mihi, ex tuo hoc colligo

Euangelista dum sic addit: Hora erat quasi se-

xta: dum sol nos meridians vixit ardens ut

dixit Spiritus S. In meridiano exurit terram Ig-

nis oportet sit, & est amoris, quod ut alter Oseas

inflammatis.

§. 8. Fatigatus ex itinere. Lassus est Christus

labor itineris: cuius corpus inuit omnia crea-

ta perfectum aprumque fuit, ut in eo pater-

retur: ex vaticinio Dauid.

M Vltas SS. Patres congerunt huius Chri-

sti fatigationis rationes, easque omnes

omnino praecellentes. Prima facilis est

intellectu, ob aeris intemperiem, intensionem

caloris, itineris distantiam, nominatim artem

ob diuini corporis carnisque tenebrositatem.

Hoc nos quotidiana docet experientia, quod

tantò magis vel minus ex labore quis fatige-

tur, vel onus penamque sentiat, quò est com-

plexione tenetior, & quod non solum non re-

quet inò sapienter recreat agricolam, instar quet-

cus robustum in terram prosternit principem,

frangitque delicatum. Nullum fuit unquam

corpus, eorum quae Dei manus omnipotens

condidit, quod magis esset ad patiendum dis-

positum, & ad dolores poenalesque sentiendum

aptius, quam Christi corpus: illud etenim

singulari quadam intentione organizauit for-

mauitque

mauthe Spiritus S. Eminentem planè cole-
sciemus continere verba alia philosophiam,
quæ David in persona Christi protulit, ex-
pendit congruè mater D. Paulus: *Sacrificium*
S. oblationis non nobis est. *Corpus autem aplasti*
mihi: ita legè Apollodorus. *Quod palmas ha-*
buit: *Corpus autem perfecisti mihi.* Non tibi o
laser æternæ, vetera illa sacrificia fa-
nificerunt, tæ integrè tibi placuerunt, ideo præparasti me,
vivum tibi dicarem, quod tibi infinite satisfac-
eret. & eo fine: *Corpus perfecisti mihi, corpus*
aplasti mihi.

Duo corpora habuit Christi . primum , quod fuerit perfectum : *Corpus perfecti milis* . Alterum , quod aptum intentioni fuerit : *Corpus apti milis* . Refert de seipso D. Augustinus quod ad quarundam contradictionem difficultatum , quas ille proposuit at Romanus quidam nobilis nomine Marcellinus , ad cuius instantiam similiter composuit viginti duos libros de ciuitate Dei tres eisdem tractatus . De *apto et pulchro* , (sicet modo non exstent) discrimen expendens quod est inter perfectum & pulchrum fuit aptum : quod est , quod dicimus intentioni sue proprio conuenire : quod perfectum refertur ab inspecto , fuit respectu sui ordine ad externum , at aptum , seu proprio conuenire ex eo procedit : cuius causa fit : pulcher & perfectus in se est simaripso , at tamen non dicitur aptus , fuit congruus nisi in ordine ad illud , ad quod ipsum desideras , fuit ad annulum , fuit ad opus vulgare aurificum , &c .

Duas hæreses inuenio circa corpus Christi, quas multis ante centurijs annorum comminere voluit Socrates. S. Ioh. Dauidico; quidem enim hæresis effutierunt corpus Christi, verum non fuisse sed phantasticum & apparens, sicut illa in quibus apparent Angeli, ex aëre formata. Hæc fuit hæresis Manichæi, eiusque sequacium. Alij mentis sunt, verum quidem fuisse corpus, sed quod caro eius, non esset passibilis sed spiritualizata, & virtute diuinitatis impassibilis, qualis nostra futura est in die resurrectionis. Hæc error lapsus est Valentinus hæbuitque ascesis innumerabiles. Has duas hæreses dissoluit Rex David; dicens quod in corpore eius hæc duo præfulserunt: perfectum: Corpus perfecti mihi, & apertum: Corpus apertum mihi.

Primum: perfectum fuit, ut nullo defectu notaretur in perfectum, ex ijs quæ corpus humanum ad sui perfectionem exigit, in potentijs, in sensibus, in carne, in ossibus, nervis, venis, arterijs &c. ut opus singulare Spiritus S. de purissimo

eius sanguine formatum, quæ vivebat Angelos
puritate: *Corpus perfecti mihi, Secundi: aptum;*
et ad intentionem effectum: *Corpus aptum mihi.*
Ad quid? In quem filium Christi formatum est
corpus? Vt in eo filius Dei, dolores, pœnæ
mortemque patere, et in altari Cræcis effe-
retur: hoc enim sacrificium necessarium erat,
quo iusta Patris æterni ira placaretur, cui dici,
vetera non satis fecisse sacrificia. Illud ergo fa-
ciens aptum et patiendo congruum, corpus ef-
fodebat ad hoc ceteris corporibus passibili-
bus aptius. Redempturus nos erat dolores, pœ-
næ, mortemque toleramus, et quia, teste D.
Paulo, tantis quæ, plura meretur, quam pluri-
patiuntur: *Vanquique propriam mercedem accipiet*
secundum laborem (quam doctrinam per doctis ar-
gumentis persequitur D. Chrysostomus et Div.
Bernardus) aptum illi corpus, magis passibile, na-
gisque aptum, ut patere, sentireque crucia-
tus, quam vilius aliud creatura.

Hinc patet differentiam inter Christi corpus, & nostra in particulari. Verum est, corpora nostra mortalia esse & passibilia, verumtamen non ea fecit Deus intentione ut mortalia essent & passibilia, nec ea mente hominē condidit, ut pareretur, & moreretur, ut ipse testatur: immo potius, dum illum creauit, primum inuit passibilitatem & mortalitatem, quae propria erant: suae naturae, dono instituit originalis: quo reddebatur immortalis, & ab omni poena dolore, fatigatione, famelictique praefructuatus: *Deus creauit hominem Sap. c. 2. inesternitatem. Sed permittit, ut hoc sequatur 12.* quasi materiae proprietates, ex qua formata sunt: Sicut nec animus est artificis, dum vas conflatur vitreum seu crystallinum, ut diffingatur, seu fragile sit, sic nec eius qui gladium conficit, ut rubigine hebetetur, cum eum ad hoc non fecerit, sed hoc necessario consequitur ratione materiae de qua consistit: itaque numquam intentione habuit Deus creandi corpora nostra passibilia, quia voluit esse impassibilia: licet auferendo propter peccatum eorum instituit originalis, quod illa ab omni dolore mortisque praefructuati, illa passibilia remanserint.

Attamen Christi corpus principali intentione 22. Spiritus 3. fuit, formatum, passibile, dispositum, V. aptum, ad patiendum, ad sentiendum poenas, dolores, tormenta, sitim, famem, mortem, & hoc ita corpus vivit, & in omnibus quae Deus creavit, nullum formatum inveniam, quod crearetur & ita ad rem dispositum fuerit, ut patere potest, magis valeret, & quidem ad patendum, quod & Rex potentissimus, cui incurrat, non poterit satisfacere iustitiae, crearetur aliquid in superfluum.

placium, cruciatumque rebellium, ignem scilicet inferni, de quo dixit: *Qui paratus est diabolo esse*. Sed ad patiendum & dolores tolerandum, tantummodo condidit & disposuit Christi corpus, quod vnum est ex precipuis fidei nostrae mysterijs. Unde & sensit ipse solus amplius, quam omnes qui in mundo passi sunt & patientur: nec tu tam graviter sentis in pectore pugionem, quam Christus aciebat puncturam in digito, si illum pupigisset.

Hoc declaravit Isaias, quod talem desiderasset illum vir iusti: *Desideravimus eum despectum & nonissimum virorum, virum dolorem, & scientem infirmitatem*. Prima transleamus epitheta, *Despectum & nonissimum virorum*, quia non licet illis modo immorari; sed duo posteriora attendamus. Primum, vocat eum: *Virum dolorem*.

En quales habeat Baronias, dolores, penas, languores infirmitates, famem, sitim, flagella, claudus, mortem virum dolorem: Dicuntur in Scriptura: *Viri duntiarum*, qui illas possident ceteris cumulatius, & tanta plenitudine ut illis repleantur omnia domus eorum receptacula, scilicet nummis, abacus vas pretiosis, arca vestibus parietes auleis, ac tapetibus, horrea tritico, cellaria vino, dolia oleo. Desideravimus eum ut veniret ad patiendum, quia desideravimus ut veniret nos redempturus, peccatorum veniam, gratiam, gloriam, omniaque dona divina nobis impetraturus: meritum autem correspondet dolori, quocirca illum desideravimus ut eo veniret modo, quo cunctos pateretur cruciatus: *Virum dolorem*, quocirca corpus eius receptaculum esset & domus omnium dolorum, poenarum, laborum, ut illos in omnibus corporis partibus pateretur, & in omnibus suis potentijs, sensibus interioribus & exterioribus: & esset ille, qui ceteris omnibus palmam eriperet patiendi, talem eum desideravimus. Hunc desiderio Deus satisfecit, illi corpus arte quadam singulari perficiens, aptum & congruum in quo pateretur, sentiretque cruciatus.

Secundo: vocat eum: *Scientem infirmitatem*. Communis est loquendi phrasid: hic novit de illa re, quia illam expertus est, quia eius est proprium officium, eius professio. In Hebraeo vox est, quae deducitur à verbo, quod significat voluptatem, siue quod bene sapiat: q. d. vir qui optime novit, & cui sapient labores, poenae, tormenta, qui sibi in illis complacet, cui volupe est pati, & laborare. Hunc sensum indicat D. Ambrosius, qui mirum in modum desiderium patiendi dolores, poenaeque sentientes declarat, quo Christus fla-

grabas, prout his verbis manifestavit: *Baptismus habeo baptizari, & quomodo conctor usque dum perficiatur*. Exiterum? *Desiderio desideravi hoc*. *Pascha manducare vobiscum*. Hoc illi festum erat VIII. Paschae, tempus patiendi. Quod satis aperte Christus verbis illis vlymis declaravit, quibus vivendi patienti finem imposuit, si illa legeris per modum interrogationis: *Consummatum est*? Instat febricitans, tum qui siti laborat aestuantissima, cui si vas aquae offeratur, & illa exhausta, sitiens adhuc interroget: *lamne exhausta est nihil est reliqui*? Obsequit Pater, quo sitim patiendi exstingueret qualaborabat, calicem illum tam amarum, ut eius tantum odor sudorem illi extraheret sanguinem. Illum Petrus conatur eripere. O Petre hinc age hic mihi summo perere sapit, hoc sitim meam extinguat: *Calicem quem dedit mihi Pater, non sum, via ut bibam illum*. Totum exhaust, & videbatur esse satius: *Saturabitur opprobrijs*: ait Prothapheta. Cum nulla poenarum, dolorumve gutta fuisset, quae non illo calice contineretur. O calix adeo capax, ut eo totum amarum mare quavilberet poenarum, quas possumus imaginari concludatur. Bibi, & bibi vincula, caputuram, manicas, verbera, colaphos spinas, sputa clausos, cruceam, lanceam, sel, acetum, opprobria, omnia bibi: hoc namque totum est ebire pelagus cruciatum, & adhuc siti exarscens clamat *Sitis*: etiam exhausto calice, sic ut nihil superesset patiendum, emoriente corpore, vinum rema: et patiendi desiderium, dicens: *Consummatum est*. Totum exhaust: *Scientem infirmitatem*, sapiebat illi dolores, poenae, labores.

Hinc illud novimus mysterium, quod recitans ipse vinum bibere myrthatum sibi in vase bibere. Quod dum crucifigeretur, oblatum, acetum transierat men haurit sibi in spongia propinatum. De hoc etiam sic ait D. Ioannes. *a. Cum accepisset acetum, & de linteis altero D. Matth. b. Nolit bibere*. Quia hoc erat tempus Christi Salvatoris desiderium eo modo pati tormenta, quo illa & gravis sentiret, & illum mori cruciarent acerbius. Vinum illud, myrtha per mixtum sensus stupefaciebat, & reis propinabatur, ne tormenta sentirent. Acetum autem sensus reddidit vivaciores, excitat ad sentiendum, & volubilitatis auger cruciatum. Nolo vinum: quo magis hi poenarum sensus mitescat, sed acetum exopto quo illas sentiam vivacius, ea inaque voluit ratione pati, quae graviore sustineret cruciatum. En quam sibi in illis placebat.

Et aliud insper in hac historia notat D. Ambrosius, quia in omnia consummata sunt, ut consummaretur.

X. *Scriptura dicit. Sitio. Nemine puto latere, id quod*
canit Pfalter Regius describens quasi in propria
Chelisi persona tormenta, quæ Saluator erat passus, in-
ter alia & hoc refert: Dederunt in escam meam
fel. & in siti mea potauerunt me aceto. Confestim
sele non leuis offert circa D. Evangelistæ ver-
ba difficultas? Si scriptura dicat, hoc adhuc esse
consummandum, & quod nondum erat consum-
matum, quomodo dicit. Scips. Iesus: quia iam
omnia consummata sunt? Mirabiles hic SS. Patres
formant ad illa verba conceptus; cum illud o-
pus, velut ultimum, excellentibus scater Sacra-
mentis, quod sic soluit D. August. Verum est, si
spectes inimicos, iam omnia consummata erant,
ex eorum iudicio, quæ illi facere poterant, iam
suo desiderio satisfecerant, eum enim crucifixe-
rant, iam eum cruce pendulum iridebant, iam
nudo exproabant, iam forte, eius sibi veltimē-
ta milites disperiebant, iam illum linguis suis
blasphemis, & sacrilegis iniurijs irritabant iam
nihil illis, quo Christum torquerent superesse vi-
debat, & in rei veritate nihil eorum occurre-
bat imaginationi, aut vquam venerat in men-
tem tam crudele supplicium, quale hoc erat ut
fel & acetum in potum ei propiarent: non e-
nim intellexerant eum siti torqueri, voluit illis
Dominus hanc reficere cogitationem, & oc-
casione dare, qua illum nouo hoc tormenti
genere cruciarent, cuius nec recordabantur, unde
& illud Sitio: tantum valebat. q. d. O carnifi-
ces mei crudelissimi, iam vobis videtur nihil im-
manitati vestræ superesse, quo me torqueatis
nec vobis nouum quid offertur tormenti genus,
num vos effugit & ad hoc nouum tormenti
genus offero vobis occasionem. Sitio: Ultimo
veloce: accurrite tormento, quo mihi cunctos
corporis renouetis dolores, maxime verò linguæ
orisque molestiam. Huc porrigite fel illud &
acetum, vestrorum symbolum cordium, quæ
Deo talia semper exstiterunt q. d. Ex D. August.
interpretatione: Hoc minus fecistis: Sitio. ante quod
estis. Iudei quippe erant ipsi acetum, degenerantes
a viro Patriarcharum Ecce. Vas possum erat aceto
plenum, & licet præsens aderat, eius tamen, ut
conijcio, non recordabantur, ut Christo illud ir-
ritandis eius doloribus porrigerent: nec mirum,
eum nondum audissent, quod de siti conquere-
tur. Hoc illis Christus suggessit, dum ait Sitio:
Hoc verba significant Evangelistæ: dum hæc
conijungit: Dixit, sitio: vas ergo possum erat ace-
to plenum. Sitio: Domine? Sitio: ne illud precor
iudicaueris: quia iam vides vas præparatum ace-
tosum, cuius illi minime recordantur: Vas ergo

possum erat aceto plenum; quod situm tuam ex-
posueris, hoc ipso eorum situm, qua te crucian-
di flagrant, excitabis; cum autem ibi paratum
habeat vas aceto plenum, illico ad illud conuo-
labunt non situm tuam leniuri, vel extincturi,
sed acerbis multo cruciaturi, nouisque poenis
affecturi. Hoc igitur votis omnibus exopto,
hoc vniuersi desidero, hæc sitis mea, illo me potu
exacerbent, unde illis etus oblitis, renouo me-
moriam.

Merito vocat eum Iudas: *Vi nimis sitientem in-*
firmatatem. Noster Pagninus legit: *Notus infirmi-*
tati. Id est, cuius domum optime norunt penæ, notus in-
dolores, infirmitates: etenim eius corpus ad si-
mitatem, eam spiritus s. v. hospitium esset & receptacu-
lum, in quo dolores omnes & penæ excipe-
rentur, velut in domo ad hoc fugiari et ere-
ctæ: de quibus f. f. egi: En quam ampla &
diuina materia Dominicam meditando passio. Tract. 9.
nem, quæ nedum maxima fuit, eo quod ipse f. Num. 102.
lus tanta pertulit, quanta simul possunt aliquod
adferre tormentum, sed principaliter quia cor-
pus illi erat sensibile, quale nec vllus habuit, &
cui vel minimi dolores, grauiorem adferebant
molestiam, quam nobis grauissimi.

Vnde colligo primo: summum quo flagrat
 nos saluandi desiderium suamque nobis com-
 municandi misericordiam; ut liquido constet,
 quod ipse quætere, & ponere voluerit efficacis-
 simum remedium, ut nobis esset misericors, &
 se iustitiæ suæ opponeret, instatque indignatio-
 ni, quæ contra nos exigentibus peccatis acriter
 exciabat. Communis est hæc Sanctorum
 quaestio: cur tanta voluit pati Dei filius, idque
 tot ac varijs modis pro nostra redemptione, cum
 ad illam plus satis esset effundere illum vel
 minimam guttam sui sanguinis, imò sudoris,
 imò vel propedi in hoc mundo ad vincum pas-
 sum: Ad quid o Domine, tantum dolorum per-
 rarumque diluuium, si vel vna gutta sufficie-
 bat? Inter alias rationes vnam non leuem ex-
 pendendo consolationem, videlicet, ut eo ipso scip-
 sum obligaret ne nos ob multiplicia peccata
 perderet attente namque canet quis opus ali-
 quod aut perdere, aut confringere, quod illi
 pluribus constituti facultatibus.

Ad holidem hic cadit quod toties de Vate
 Iona repetimus, qui dum Deum virget vehemē-
 tius, ut Ninuitas disperderet, eius atemque
 fundius euerteret, decreta Deus, ut illi hedera
 exaresceret sub cuius umbra latus accubuerat,
 nec vllam ei f. molestiam attulerat, ex quo
 dum non mediocriter ob plantæ ruinæ quæ ma-

XI.
Christus
notus in-
firmi-
tati.
Tract. 9.
Num. 102.

XII.
Christus
ne nos
perderet
tanta pas-
sus est.

quo illi erat levamini Prophecia turbatur: ait il-
li Dominus: Vt quid o Yates indignaris, quod
hebra exaruerit, quæ nec traxerat, quam nec
seminasti, nec plantasti, nec rigasti, nec in eius
utilitatem modicum aut parum laborasti, sed nec
passum pedis impendisti, & non vis tot perditioni
compatiar animarum, quot esse in hac ciuitate
cognoscis Ninive; quæ signum sunt,
meorumque factorum manuum? *Et ego non par-*
cam Ninive ciuitati magnæ, in qua sunt plusquam
centum viginti milia?

Adiunge modo Domine, quod postmodum
fecisti, & dic. Tanto dolorosius quis sentit viuis
ruinam, quando constitit illi labore, opibusque
causis. Vide num animarum ego debeam gra-
uiter ferre naufragium, quæ tanto mihi consti-
terunt, in quarum salutem expendi quidquid
habui, & tot pertuli poenas, quot perferri pote-
rant. Animarum, quæ tam caro mihi steterunt,
quas ut meas facerem, mentum dedi sanguinem,
fatigatus sum laboravi, extremas passus sum, an-
gustias, omnia ad mortem vsque pro earum per-
tuli redemptione: quam apertius consonat ver-
ficulus ille Ecclesæ.

Quærens me sedisti lassus,

Redemisti crucem passus,

Tantus labor non sit cassus

O Domine, non sint inanes isti tui labores, non
infructuosi sudores, non inanes istæ fatigatio-
nes, non cassæ poenæ istæ adeo pretiosæ.

XIII. Secundò: prauam nostram tanto Domino col-
ligo ingratitude. Ipse nostri gratiam cunctas
assumpsit poenas, dolores, labores, quos ille mo-
dò suscepit tolerandos: quo etiam illi molestio-
res, nec permisit aliquid, quo posset dolor miti-
gari, nos verò eius gratiam, quod minimum pos-
sumus perferimus, omnem mouentes lapidem
ne nos affligant dolores, labores, ieiunia, corporis
castigationes, iniuriæ, pauperias, contemptus. Tu
considera, num illa queras, num fugias, num om-
nem tuam apponas curam ut tibi non approxi-
ment, & quæ effugere non vales, contendas ea
ratione pati, quo tibi minorem adferant crucia-
tum. Quot procuras condimenta, quò ieiunium
feras lenius: quot diuerticula queris, tua confi-
tens peccata, quo tanto minor sit verecundia?
Quot adhibes pulvinaria, ne ex oratione genya
laborent? Si tanto magis Domino illi places ac
satisfacis, quæ autò plura poteris, perpende, quam
parum illi satisfacias, cum id tantummodo pa-
tiaris, quod minimum potes. Et si decreveris do-
lore, decrescat merium & operis poenosi præ-
mium, tu videris quam exiguum tibi remaneat

præmium, cum tanto labores studio, ut illud mo-
dicum quod facis, fiat quò fieri minori potest
molestia, de quibus alias diximus. Modo Chris-
tum intueri, quam fatigatus ex itinere deficiat,
& qualem tibi proponat Evangelista: *Iesus fati-*
gatus ex itinere sedebat sic supra fontem. Si
quemlibet de grege lassare poterat ac deiecit
calor ille intensus, illud iter oblongum, & aspe-
rum, festinus ille gradus: quam vehementer ille
fatigaretur, & supra modum deficeret, cuius cor-
pus magis labore conficebatur, quam omnium,
qui fuerunt vel erunt in mundo.

**S. 9. Fatigatus; Fatigat ibi Christum, &
quasi suspendit cor nostrum, quod Hieremias
prauum appellat.**

Secundam esse causam dicimus: nostri duri-
tiam cordis, quæ tanta est ut ipsum Deum
fatiget, & nostro modo loquendi illum at-
tonitum reddat & perplexum. Dno nobis D. E-
uangelista proponit in illa Christi fatigatione
consideranda primum, quòd Christus sedeat: il-
lic velut homo cogitandus, attonitus, suspen-
sus, ad putei marginem prostratus, capite incli-
nato, & manibus, brachijs manibusque inuicis, eo
modo quo tu sedi inuicis brachium complexus,
& super illud, caput inclinas. Secundum, velut
vitæ ab itinere fatigatus ad oram sedens po-
teat, ut à fatigatione recreetur, & calor ab aqua-
rum refrigerio remittatur. Nascuntur autem hi 2. Cor-
duo effectus ex duobus cordi nostro proprijs: noster
primum, quòd nullus sit ei terminus, secundum
autem, quòd eius durities omnem superet duri-
tiam creaturarum. Elegantissime Deus hoc ex-
plicat per Prophetam Hieremiam: *Præuam est Hiera-*
cor hominis, & quis cognoscat illud? Alij legunt, *in*
quos sequitur D. Augustin. Græue cor per omnia, Lucis
homo est. Et quis cognoscat illud? Duo perpendas trans-
epitheta cordi humano propria: *Præuam*, & *grauis*.
Præuam, primo, quia dicitur tot seditionibus, & hinc
commotionibus, alterationibus perturbatur ut equo
sit mare, & profundissimum, unde nulla in eo sta-
bilitas, nullum medium tam efficax quòd eius
possit inuicem petimari: q. d. vides hominem,
qui creatura videtur esse pacatissima, mitissima,
maxime flexibilis quippe qui sit carne mollissi-
ma compactus: Hoc scias, neminem esse qui se
possit illi fidere, eius abditæ secreti: tot namque
sinibus, tot scatur recessibus cor eius, ut non sit
qui illud peruadat & agnoscat intus: *Præuam*
est cor hominis. Et quis cognoscat illud? Et hoc
Christum

Christum detinet suspensum, admirandum, attonitum.

III. oram putei sedentem, perplexum, attonitum & et gratabundum, qui ad nos conuersus, sic ait: Quid esse credis causam, quod sic attonitus sedeas? *Vides, quia non est vir & aporiatu est quia non est* 1/a 23.

IV. Aliquoties expendimus quod verbum illud: *Aporiatu est*, Græcum sit, & cum tam multis ealque sublimis habeat significationes, vt nullum Latinum verbum illas queat explicare, his terue intrepes illi occurrens, illud non transferet Inter alia significat hominem attonitum, suspensum, angustiatum, prout foret vir primarius, qui lre grauilima detentus, à qua dependent omnia sua bona, status, honor, vita, dignitas, pro cuius optima directione nullam non adhibuisset diligentiam, litteras dedisset in suæ iustitiæ defensionem primarijs Vniuersitatibus Doctoribus, Hispaniz, Italiæ, Franciæ, quocirca ea cunctis patefceret, illam conseruasset & studio Advocatorum ac Procuratorum explanasset; præcipua quoque suarum facultatum his negotijs impendisset, vt iudicem, eius uxorem & filios sibi deuinciret: si post tantam diligentiam, labores, expensas, sollicitudines, discursus, ipso die quo lis esset terminanda, ferendaque sententia, videret ipse iudicem, quem sibi propitium credebat, mortuum, fastidiosum, indignabundum, ex quo cognosceret, quod vel non veller sententiam enuntiare, vel quod in contrariam partem inclinares; heu quam hic haberet attonitus? quam afflictus ingemisceret! Illum videres prænimia mentis tristitia in sedem corruentem, brachio super illam posito, & capite in hoc declinato moestum, suspensum, attonitum sibi quasi colloquentem: quid consilij? quo medio mihi consulam? quidquid vitium fuit expendi, quidquid habui dilapidauit, aduocati celeberrimi suos contrahunt humeros, nulla mihi diligentia cedit ex sententia, oleum & operam perdidit: quid agam? quid mihi superest consilij? hoc est: *Aporiatu est*.

Eodem modo Christum inuere fatigatum. Rem aggressus est, quâ nulla difficilior, cor voluit sibi humanum conquirere, idque tanto studio vt inde totum suum esse totam suam ricetis pendere potentiam: omnes Dei pro nobis expendit diuitias, omnes adhibuit quantas potuit congruas diligentias: itinera suscepit vana nec minus molesta: & tandem se solum inuenit, vacuis manibus, sed nec aliquid profecisse, nec vlla sibi prosperè media successisse: quare vt velut afflictus, & merens nimis ad oram se

putei prostermit, attonitus hæret & animo suspensus. *Aporiatu est*, q. d. O cor humanum, tibi vltra quid faciam? Quo viar medio? vt te mihi sub iocundum qui debui tibi facere & non feci: *Fatigatus fidei huius sic supra fontem*.

Hic optime quadrat argumentum, quod ipse Dominus prolequitur. Supponit quod multoties in S. Scriptura confirmatum inuenimus: nimirum hoc suum primarium fuisse propositum cor humanum lucrari, sibi que subijcere. Hoc paucis verbis exposuit Salomon: etenim nostrorum enarrans creationem parentum, qualiter illos dominis celestibus diuinisque gratijs & orauerit & repleuerit addit, quàm primum de diuinis prodie re manibus: *Posuit oculum suum super corda illorum*. Quid habet o Domino, cor humanum, in quo tibi possit complacere? Nonne sentina est omnium iniquitatum, mare abominationum, fons libidinum, auaritiæ, blasphemiarum, odium rancoremque seaturiens? Nonne tu dixisti: *De corde* Mat. 15. *exerunt cogitationes mala, homicidia, adulteria, fornicationes, furia &c.* O celorum Domine: *Quid* Eccl. 18. *est homo, & qua gratia illius? & quid est bonum, aut quid nequam illius?* Diuinum hic latet Sacramentum, quo suam Deus nobis ostendit clementiam.

Non vult Deus creaturas, nec illas in sui creatiuit beneficium aut emolumentum, nec quod illis indiguerit, prout discursu plane mirabili, quem alias expendimus; idem probat Salomon: quia sicut tota fuit sine creaturis æternitate, & sic semper sine illis esse poterat. Omne continet in se Deus bonum, & quidquid desiderari potest, nec opus illi est deforis ad infinitam & æternam suam quidquam emendicare beatitudinem. In quem igitur finem produxit creaturas? Non in sui commodum, sed earum; non vt ali-quid ab illis acciperet, ac bene quidem, vt illis diuina sua bona largiretur: quia cum sit supremum bonum, ex natura sua, communicatum est suis ipsius. Hos celos creauit, vt hanc illis tribueret magnitudinem & puritatem, solem, vt eximium illi daret splendorem, quali mundo relucet, lunam vt gratiam illi concederet pulchritudinem, quàm præfert, stellis vt acceptam illis infunderet venustatem, terram vt virtute polleteret herbas producendi &c. Hoc concessio, super illud figere suos debuit oculos, sua firmare desideria, quod donis suis gratijs, beneficijs esset aptus recipiendis. Hoc et est humanum: quod capax est supremæ bonorum dignitatis, gratiæ scilicet & gloriæ, quorum capaces non sunt coeli, elementa, leo, equus, pavo, ceruus, aut

VII.

Cur oculi suos ponat super cor nostrum. Eccl. 17.

25

VIII.

Creaturas non sui, sed ipsarum condidit commodi gratiæ

D d d d

Hieron. Bapt. de la Naza, Tom. II.

harum aliqua creaturarum, quibus non est intellectus.

Hic oculos suos posuit, velut in vacuum quoddam, congruum, ut in illud sua diffunderet bona coelestia. *Posuit oculos super corda illorum.* Non oculos suos posuit super cor nostrum, quemadmodum tu in aliqua, illa exoptando, propter bonum quod in se continent, propter tuam delectationem, & emolumentum, sed ut illi beneficeret, & in illud bonorum fluvium infunderet infinitum: cum enim sit illis plenus & superfluous, hoc querit, eaque mundum condidit intentione. Hoc igitur extitit propositum, nostrum cor sibi lucrari, ut illud suum efficiens, sibi subdedit, donis posset implere diuinitatis, sic ut illi nec atomus superesset, quem non humano cordi communicaret. Ut igitur cor sibi conquireret illo usus est medio, quod esse solet efficacissimum. Quale illud? Beneficere, & a malis liberare. Nihil ita cor sibi subijcit, quam illi benefacere, vel illud a malis liberare: etenim visiduum est illud adagium: (a) munera rupes frangunt, & ipsas feras beneficia domant.

IX.

Muneribus nos sibi Deus devincit

(a)

Dadimus

quebrantiam penam

X.

Quobus modis potest ali-

quis iuv-

uari.

XI.

Similitudo.

Porro duobus hoc potest modis contingere. Primo: sine damno, impensis, labore tuo, facultatum, aut familiarum tuarum dispendio; quemadmodum dum Rex aliquem designat Episcopum, aut Archiepiscopum, aut Praesidem, aut libera sua voluntate criminis indulget remissionem iam ad patibulum condemnato, vel ei quem carcere constrictum ob delicta detinebat. Secundo: multo tuo labore, salutis periculo, iactura facultatum, velut si ad eius de manibus inimicorum suorum liberationem, te ipsum exponeres periculo, ut te pugione confoderent, vel ut alterum vinculis eriperes, quibus detinent illum debitores, tuas erogares facultates, & te laboribus, submitteres, quo proximo succurretes auxiliator. Magnam vim anterior habet modus, at multo maiorem posterior: est enim vitium tuum eminentissimum. Se multum Regi credit dequinctum, illique subditum, cui Rex opulentiam tribuit praelaturam, aut supremam praesidentiam, & ille, cui mera sua liberalitate vitam concessit mortis reo; respondet ille: Domine mi: immortales ago tibi gratias, agam dum vivam, nam relaturum me affirmare non possum.

Hoc fecisti Rex benignissime, ut vitam moriarque ingratus ob tantum mihi concessum beneficium, quo omne, quo fruor, esse concepi. Verumtamen multo te sibi strictius

Rex obligaret, si ut te ad regnum promoveret, duo vel tria regna existeret, coronae pariter pendens dignitatem. Et quid esset, si ut te a milia vindicaret servitute, ipse seipsum in servum traderet remigalem? Si in tuorum solutionem debitorum, census suos omnes expenderet regales, omnium fieret indigus, ut te faceret omnium ditissimum? Quid esset, si ex medicorum iudicio in tua lepra mundationem necessarium esset balneum regali sanguine fluens (quale medici Constantino consulerunt Imperatori ex innocentium puerorum sanguine sibi prepararet) ipse Rex omnem suum effunderet sanguinem, venasque corporis in seinderet? Magna, nemo dubitat, prima fuit obligatio, sed cum cor humanum iradicatam habeat superbiam & ingratitudinem, dicere potest: verum est multum Regi debeo, multum mihi praestitit, agnosco de manibus eius receptum beneficium, attramen nihil hoc illi constare, nihil de domo quod suum erat expendit, nisi quod mihi dedit id, quod mihi mihi dedisset, alteri dandum erat, quod mihi crimen remiserit, non plures illi steter, quam simplici actu voluntatis, quem nulla labore, nullo elicit sui dispendio.

Quod secundum verò, his omnibus potius occiduntur rationibus & impossibile censetur, non tuum illi cor esse subditum, qui gravi incommodo, poena, despectu salutis suae, vitae & bonorum tibi benefecit qualiter nec ullus posset benefacere. Hæc fuit Ioseph Patriarchæ sententia, se non posse non omnino Domino suo Ioseph per omnia subditum esse reverentem, quandoquidem omnia sua bona eius fideliter manibus tradidit, ignorat quid habeat in domo sua &c. Quomodo ergo possum hoc malum facere, & peccare in Deum meum? Cum ita sit, quod illud nedum non fuerit cum aliquo sui detrimento, sed & non ex quo suarum opum incremento, nec eum Domini sui labore, quinimodo cum ab illo eximendo, ut & alijs multigenis curis, quas secum tantarum trahit administratio facultatum. Quid censendum, si cum suarum opum iactura, ac labore suo, Dominus ille Iosephi manibus cuncta sua commendasset?

Modo proferimus argumentum quod de Domino Deo diximus nostri cordis arguente malitiam: *Hæc dicit Dominus Deus &c. vos testes estis.* Rationem ineamus, ascendamus tribunal, nec alios illos contra vos expostulo testes, quam vos ipsos.

XIII. *Hic dicit Dominus, qui dedit in mari viam, & in aquis terrenis semitam, qui eduxit quadrigam, & equum, agnum robustum, simul obdormierunt, nec resurgunt. Contriti sunt, quasi linum & extincti sunt &c.* Vestrū propolui mihi cor acquireret: quā verō mediū hoc est efficacissimū vobis benefacere, & à malis liberare, non alios, quā vos requiro testes bonorum quæ cunctis & huic & alteri censelerim. Vos testes estis. Nostis, quod dum in Ægypto seruiretis, priorem quā mancipiorum vitam traduceutes, potentissimo vos vexi brachio in optatam asserens libertatem, itor vobis aperiens foribus dispersum per mediam pelagi planitiem, illo demergens, vestrisque oculis mortuos obijciens omnes inimicos vestros. Simul obdormierunt nec resurgunt. Laetiū vos excepī patiem vobis de celo ministrant, omne delectamentum in se habentem, aquam de petra produxi dulcissimo melle sapientem vinoque preciosissimo nobiliorē, pedibus vestris vestros posttrahi inimicos. *Contriti sunt quasi linum;* per me de illis triumphasti: eici de terra optima melle & lacte manante eiusdem incolas, ut illam vobis traderem possidendam: *Quasi linum extincti sunt.* Vos in ea possessoris collocaui, legem vobis meam, mea sacrificia, Sacerdotes, Prophetas, templum, vobis exercitus meos, fortissimos Angelos assignavi, vos toto mundo reddidi famulissimos, ut dicere liceret: *Qua gens ita inclinata est, &c. Non fecit taliter omni nationi.* Populus quod nullus sub celo illustrior, nobilior, formidabilior. Vos testes estis, num plura in vestrum potuerint fieri emolumentum. *Nunc indicate.* (ait idem Prophetas) *quid ultra potui facere vincta mea, & non feci.* His non obstantibus vestrū mihi cor dare recusatistis, & millenis me provocastis iniurijs. *Non me mucaſti Iacob, nec laboraſti in me Iſrael.* Non me honorastis, ut me invocaretis tanquam Deum vestrum, nec quidquam in mei fecistis famulatū. Hoc auribus meis videtur insonare: si nobis beneficiæ contulit, si à malis eripuit, parui illi confitear, vix aliquid de domo sua expendit, nihil aliud interposuit, quā velle & præcipere, nec ea de causa suas exposcit facultates, nec vlllo fuit labore fatigatus. Unico ſco Moyſi dato præcepto, fiebat id quod nobis cedebat liberationi. Vnum tantum morſo legimus suum militem contra ſemachetib, quando nos ſuis cinxerat agminibus occiſe hic centum octoginta quinque millia bellatorum &c. Siccino? ergo, inquit Deus, illos maioribus inuēdo cumulare beneficijs, quæque pluriſ mihi conſtabant: vos namque de ſer-

uitute vendicabo, reddens meipſum ſeruum, vos augebo diuitijs, egenus factus: requiem vobis tribuam, ſed grauissimis premat ancribus vitam elargiar vobis, ſed vitæ meæ iacturā veſtras eniſtado maculas, totum meum in lavacrum effundens ſanguinem. *Ne mineris priorum & antiqua me intueamini.* Ecce ego facio noua, & nunc erunt. Beneficia conferre volo potiora, & multo prioribus digniora, in quorum comparatione, quæ habemus facta miramini, nulla ſunt, obliuioni merito tradenda, ea vt vetera reiſciendū; ſed hæc noua conſideranda. Bona propeno vobis elargiri, non terrena, non ſi bluraria, non corruptibilia, non mortalia, quietem non breui terminandam, ſed æterna bona; regna non terrena ſed celeſtia, bona gratiæ & gloriæ, & quæcumque ego poſſideo diſſimilis. Tali igitur modo vos volo ditare, ut nullum mihi ſit bonum, quod non ſit veſtrum, vobisq; non dedero: Et hoc ita meis impentis, ut quo vos Deo faciam, homo ſiam, ut vos dominos efficiam, me ſeruum abijciam, ut vos potius eripiam, illis me ſubijciam, ut veſtris ſinem imponam laboribus, illos aſſumam. ut libertate ſuamini, captiuis ero, ut à maculis emundentur, venarum mearum ſanguinem offeram lavacrum: ut vitā vitis ſempiternā, mortem ſi bibo temporalem. *Verumamen ſeruire me feciſti in peccatis tuis, præbuſti mihi laborem in iniquitatibus tuis.*

Hæc facit omnia, ſit abiectiſſimus ſeruus, ſame laborat, & ſui, laſſitudinem patitur & dolores: perſecutiones ſuſtinet & calumnias, & his peractis, redum illi cor humanum non ſubijciat, ſed fugam capeſcit, ſe ſubdicit, ſe monſtrat obduratum. Ecce qualis reſpondeat: *Aperiatur do-*
eſt, quia non erat vir. Afflictus, ſuſpenſus, admirandus ad puteum, inmixtus brachio, dechui capite, ſe ſolum ingemifcens: *Vidi quia non erat vir.* Iudæi illū expellunt, & perſequuntur, Gentiles procul ab eo diſtant, diſcipuli abierunt in ciuitatem & ſolus remanſit. *Aperiatur eſt.* hæret ut ſuſpenſus, attonitus, ſuſpectus, anguſtatus, q.d. O cor humanum, quid tibi faciam? quid mihi ſuperest, poſſibile agendum, quod non feciſſe redarguar? vocavi te, voces ingeminavi, mille donis antiquitus, quibuſte de celo exaltaui & tuas ſecutus veloptates & inſcientias auſugiliſti: deſcendi in mundum te quæſtitus, ut ſavo es tibi offerrem eminentiſſimas, & diuitias quæcumque poſſideo elargiter: ut te inuenirem factus ſum, vere ſarins quaquauerſum diſcurrens, labores perſerens inſinitos, pœnas ſuſtineſ innumerabiles.
D d d d d hæc

Iſa. 43:19

27

XV.
Cordis
humani
gratiam
do

XVI.
Deus cō-
tra nos
expoſtulat.

hæc discorro ericeta & spineta exanimis, fatigatus & anxius, at video, quod te mihi subducas, & me solum relinquis ad te suspirantem. *Quid faciam tibi Ephraim, quid faciam tibi Iudam* Quam clarè patet quod *prauum est cor hominis*, illique lucrando nullus sit modus. Nec prodest quidquam, quod tibi de cælo faueam, nec quod ad terram venerim te quæsiturus, nec quod dona usque ad gloriam meam concedam, nec quod eadem in mundo viuens cruciatibus afflictus acceperim oblaturus, *Quid faciam tibi.*

XVII.
Dei in
hominē
benefi-
cia.

Hoc igitur est o Christiane, quod illum derinet atrox, itum, stupefactum, cogitabundum in ordine ad te. Quid tibi fecit quod tuum sibi cor lucraretur? quæ beneficia adeo præclara? quæ dona adeo diuina? quos fauores adeo præcipientes? Creauit te, dedit tibi animam, quod Angelis æquiparatis, te hominem condidit ad imaginem & similitudinem suam, cui creaturæ seminat eminentissimæ, quales nullas creauit in mundo nobiliores; solem tibi tribuit, qui te per diem illuminat, terram exhilarat, in quo vinis, liliam & stellas per noctem, ætrem quo respiras, ignem quo frigidus in te seors, aquam quæ te refrigerat, terram quæ te sustentat, plantas & fructus, quibus nutritus, omnia animalia tibi famulantia, supremæ aulæ suæ multos Angelos, qui continuo te defendunt, teque custodiunt. Et hæc parua esse dixeris: quia beneficia fuerunt nullo ipsius dispendio, nullo tradita incommodo, his superaddidit supremam, quæ tu capere, & ille dare potest pretio sanguinis sui, & vitæ, & quidquid habet, & valere.

Cum tu filius esses Adam, proditor, & eius inimicus, & æternis cum demonibus addictus supplicij Patri suo cælesti reconciliatur, te verè & realiter assumpsit in filium suum per gratiam, ipse in se tantos dolores, tantaque, quibus tu obstingebaris, debita suscipiens. Ipso cordis sui mundauit te sanguine pretioso per aquam S. baptisimatis. Mille millia tibi remisit debita tanti ponderis, & tam infinitæ obligationis, ut omne aurum, argentum, opes creatæ, & valor omnium imperiorum, & terræ monarchiarum, & totius naturæ etiam Seraphicæ non posset vel pro eorum minimo perficere satisfacere. Vitam tibi promeruit, non talem qualem, sed æternam, ille suæ patiens acturam, per ipsam & omnes, quæ tibi pretio sanguinis sui promeruit, misericordias, & mortem in crucis patibulo, perpeffam te rogat, inuitat, blanditur, monet, suspirat intus in corde, & fortis per teos vociferatur prædicatores

tibi præmiū offert immensum, si illum amiseris, & æternis terret te cruciatibus, nisi potam illi recluseris acclamanti.

Dicito tu mihi, si plura tibi facere poterit, dicito si superest aliquid in tui salutem attendendum? *Quid ultra potui facere?* Et his omnibus nondum te sibi subiecit, itas sequeris, cæcæ voluptates, eius furdis despicias clamores, promissa floccipendis, minas non exhorrescis: hec cur stupet actus sedeas, anxius corruat, cogitabundus ingemiscas? *Sedebas sic supra fontem* q. d. quid tibi ultra facere potui? Eo modo, quo dixit Ilaas, quem non modicum augebas, commax ille & rebellis Rex Achaz, cui sic ait: *Molesti estis Deo meo.* Septuaginta legerunt: *Agonem præbuitis Deo meo.* In summas (nostro loquendi modo) Deum angustias, molestias, & curas compulstis; ut dicere posse videatur illud Salomone: *Angustia mihi sumi undique.* Et quid eligam, ignoro.

Illum meditare (monet D. Augustinus) hoc. *Dicitur in sexta, per hanc hodiernam figurata, Hæc erat quasi sexta, crucifixum, fatigatum, auxilium, acclamantem: quid tibi faciam o cor humanum: nec enim meæ te reprimissiones alliciunt, nec minæ refrænant, nec beneficia emolliunt, nec voces excitant, nec me vi. XVII. dens sanguine sudore persufum, miseretis, nec Hæc me captiuum abductum pone sequeris, flagris Debe spectans concilium te conhibes, nec spiritus conuictus natum, te retrahis, nec suspensio in struam ingratum slipite probrofissimo compateris nec deplorat exipitantem. Cælum nubibus tegitur tristioribus tu tuis vacas delicijs hilaris: terra tremat, & immotus tu tois inhæres sceleribus: petra scinditur, tuum autem cor lapideum obduratur: de sepulchris mortui reuiuiscunt, tu vero tuo delictis concubinas, & auaritiæ sepulchro: ubi post hæc quid faciam? quo te beneficio leniam, ut te mihi subijcias? *Fatigatus ex itinere.* O quam propriè tibi hoc exprobat: *Prauum cor per omnia: prauum est cor hominis.* Verissimè hoc cor tuum Christum detinet attonitum, & cogitabundum: q. d. o cor hominis: quid faciam tibi? quod mihi medium prosperè succedet? *Fatigatus ex itinere, sedebas sic supra fontem.**

§. 10. Fatigatus. Fatigat Christum nostri cordis durities sicut & Ezechielem olle pravitatis.

ita possit resistere etiam voluntati. Nec celi, nec terra, nec ipsum nihil, quod tale, est: & nulla sit creata potentia, quæ possit in eo operari, in omnibus operatur Deus absque vilo genito resistentiæ: cum solum eius verbum sit eius actio & præceptum operatio.

Ita perpendit D. Chrysostomus. illa Apostoli de Christo verba: Qui portat omnia verbo virtutis sua. Notat autem quod in Græco verbum illud Portat significet sine vlla resistentia, aut difficultate portare, quemadmodum illud quod solo digito aut statu de loco in locum dimoues. Cum autem dicitur, quod omnia portet, sustentet, gubernet & regat solo virtutis sue verbo, ostenditur quod non maiori Deus hoc totum portet vniuersum difficultate, quam tibi adferre potest vnius verbi prolatio: Bene dicitur verbo, quoniam apud nos verbum nudum ac leue quiddam esse videtur. Similiter expendit illud: Omnia magna licet sint, & parua, alta & profunda, spiritualia & corporalia, omnia verbo portat virtutis sue. Ita notat D. Ambr. illud Genesis: Dixit Deus: producant aque omne reptile &c. Dixit Deus, brevis sermo sed vehemens, & late patens, communem minimis & maximis naturam insudit. Eodem momento produciuntur balena, quo rana, eiusdem operationis nascitur. Non laborat in maximis Deus, non fastidit in minimis nec deluit naturam parturientis delphinos sicut non doluit, cum exiguis murices, coelestiaque produceret. Nihil est quod eius vel minimo verbo resistat. Tantummodo cor humanum se illi contumaciter opponit, talisque eius est obstinatio, ut nedum illi resistat, & pertinax relictetur; insuper in faciem obstat, eius fortissimos repellit impetus, imo & ipsi præsumit delum inferre: cunctipotentia. Hoc subtilioribus indicauit verbis Eliphaz, Themanites Rex & amicus Iob. Singulariter expendit, prout notat D. Gregorius quod Deo id eum, homine quopiam contingit; hunc sæpius Deus aggreditur, eius cor sibi laborat subijcere, eoque sine manu extendit potentia sue; potius, tribulationibus, ærumnis, morbisque visitat letalibus velut diuinus lapicida, hanc conatur multiplici, & repetito verberare dolabris expolire petram: Terribi enim tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut Regem preparatur ad prælum, q. d. Videt Dominus hominem peruersum rebellem in Deum insurgentem, celo bella minitantem; illum aggreditur, ut sibi subijciat, illum tribulationibus, calamitatibus, infortunijs, & anxietatibus impugnat, ex illis quasi fortissimos conscribens milites, quibus eum obstat, ut tandem se dedat superatus. Le-

guit

Non solum est cor hominis ipsa Cretensi labyrintho intricatus, & ipsa maris abyssi perterritu difficilior: Prauius est cor hominis, & inscrutabile, sed & eius durities, omnem creaturam euincit duritiem. Hoc verba prophetæ prædicta significant: Græue cor per omnia: Cor est humanum adeo graue, durum, peruiacæ, refractarium, ut nihil supra, quod solè clarius patet, cum ipsum fatigat Deum: Fatigatus ex uinere, sedebat, &c. Nihil est, (ut more nostro loquamur) in creatis, quod Deum fatigat nisi quotidianum cum corde nostro negotium: nou illum creatio celi terraque fatigauit, etenim simplex ad hanc eius sufficit præceptum: Ipse dixit & facta sunt, ipse mandauit & creata sunt. Nec pariter illum Angelorum creaturarum pulcherrimarum creatio fatigauit, quas in tanto difficile numero condidit, ut eum expertissimi assequi non possint Arithmetici: Numquid est numerus militum eius? Quærit Iob: nec labore conficitur ex continuo motu rotarum celestium adeo extenlarum, aut totius mundi gubernatione: hæc omnia namque unico peragit verbo: Portat omnia verbo virtutis sue. Non illum molestat quod infinitis adeo debeat oribus seu stomachis alimentum providere, quot toto mundo continentur: etenim manum tantummodo aperit, & eum omnia perfecisse demitatur: Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam &c. Aperto tu manum tuam, & implebis omne animal benedictione.

Quod autem illum grauius habet, & fatigat (sit venia verbo) est ipsum, cum hominis corde negotium ob supremam eius duritiem quæ se illi opponit tractatum. Quod opus te aliquod fatiget, oritur ex resistentia, quæ in illo est actioni tuæ contraria. Grauat perquam molestè lapicidam opus suum, quia petra durissima est, illique resistit, tanto magis fatigatur, quanto durior est, & dum malleo percutit vel scalprio, ut illam expoliat, scintillas eumbrat ardentissimas; grauat supra modum agricolam, terram aridam fodientem, quod ligone tam non valeat penetrare, verumtamen non arduum tibi est in arena scribere, aut in aqua pingere: quia nulla resistentia remotatur operantem. Deus nullam in quibuslibet operibus inuenit resistentiam: Non est qui

fatigat

D. CHR.

Ho. 2. in ep.

ad Heb. c. 1. 3.

III.

Omnia Deus ver-

bo suo facit.

D. AMBR.

L. 5. Hex.

Tom. 1.

Gen. 1. 22.

Gen. 1. 21.

Tom. 1.

IV.

Solummodo cor hu-

manum

Deo resistit.

L. 11. 367.

c. 21.

V.

Quod elu-

ganter

verbis Iob

explicatur.

Iob c. 14. 22.

D d d d d

guit

gunt septuaginta: *Angustia & tribulatio ipsum compriment.* Alij: *Roborabuntur contra ipsum.* Infirmities, angustiae, tribulationes, velut Dei milites illum circumcingent, & in-pugnant atrociter, ut tandem in suam redigant potestatem.

Est attamen homo adeo refragus, ut nedum se ipsum non submittat, imo & se fortius opposit facie ad faciem, & perfusa fronte contumax Deo ipsi praesumat adversari: *Tendit adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est.* *Cucurrit adversus eum erecto collo & pinguis cervice armatus est.* Verborum attende energiam. Verbum: *Tendit*, emphaticum est, sumpta metaphora, ab eo, quod pugil agit fortissimus, dum in alterum impingit, quo contumelias dedecoratur: brachium extendit, & quasi librando comminatur, & ait: illi colaphum impingam, quo prostratus ad pedes meos correat, maledicus. Extendit, inquit, brachium suum, ipsi Deo minitans: *Tendit adversus Deum manum suam.* Attende quis in quem. Paulo superius de homine dixerat: *Abominabilis & inutilis homo:* Epitheta, quae proptie hominis expriment vilitatem, infirmitatem, miseriam, parvamque esse sui substantiam: *Hic tendit manum suam adversus Deum;* & hoc non leviter, sed ex animi sententia: *Contra omnipotentem roboratus est.* Verbum illud *Roboratus est*, significat quod se confirmat, omnibus virgibus pertinax (a) illi in faciem relictus, imo eo ascendit eius impudentia ut nedum divinos repulerit impetrabiles ictus, sed & in ipsum Deum tela sua direxerit, bellum moverit, impetumque fecerit fortorem: *Cucurrit adversus eum erecto collo.* Quis hoc credat posse fieri, talique hominem esse posse audacia inrevertendum? laetram percolue Scripturam, & reperies.

VI. Aggreditur Dominus Pharaonem, descendit, & in rebo sese offert adenti, designans se adesse, *In manu potenti & brachio excelsa,* carente David. Illi per Moysen denuntiat: *Hac dicit Dominus, dimitte populum meum,* &c. eam quo illum ducturus sum. Respondet Domino Pharaon. Si tu velis, ego nolo: *Quis est Dominus, &c.* *Israel non dimittam.* Attollit Deus brachium suum potentissimum contra Pharaonem, flagellis eum semel & bis credet, æternis circumcingit, modo ex hac parte, modo ex altera, quando iam videbatur esse submitendus vel inuitus, attollit & ipse suum brachium, quasi Deo minitans, & infestissimi tumidis superbia contra Deum erecto procutit collo, spirans mianum & cæcis in po-

pulum Domini, referente sic Moysse: *Persequar, &c.* comprehendam, dividam spolia, implebitur animus meus, exaginato gladio meo, interficiet res tuas meas. An non verum est: quod: *Tendit adversus Deum manum suam, &c.*

En tibi fastuosum profero Duce Nicanorem, qui contra Deum cristas erigit arrogantiae, & Nicanor in eius populum armatus insurgit: à quodam Deo serio monetur, Divinam veteretur potentiam, qui sabbatum custodiri præcepisset: *Est Dominus, &c.* *Quis ipse in caelo:* Respondit ille plusquam diabolica inflatus superbia: si est Deus potens in caelo, ipse in caelo præcipiat: *Ergo potens sum super terram:* non se reverentis miscet ipse negotijs. Exquid te rapit in admirationem, an hoc tibi quotidie non contingit quoties Deus dum te vocat sibi restitutum, brachium suum extendit, quo cor tuum refocinet sibi subiecit: te vocat, inspirat, allicit beneficijs, terroribus, promissis blanditur, suam ubi repræsentat bonitatem, & alium, gloriam, virtutis pulchritudinem? quam fructe cor tuum laboribus cumvallat, infirmitatibus, miserijs, lacrimis, anxietatibus: siam mas tibi proponit sempiternas, æternos ignes, & æternos immortales? quid agis? An renescis? & hoc parum, in super tendis adversus Deum manum tuam. Quid aliud esse cogitas peccare, & Divinis contraire iussibus, nisi inae tendere brachium voluntatis, & quantum ex te est, Deo colaphum impinget quam oblitum te illi ostendis: *Contra omnipotentem roboratus est:* Contra Deum fastuosus, arrogantique contendis, illum floccipendens: *Cucurrit adversus eum erecto collo.* Quis hoc credis esse ad aedes currere alienas, quo tua fræna laxes impudicitijs, nisi contra Deum currere? quid tuis per omnia satisfacere cupiditatibus, pauperum sanguinem ebibendo? qui vinctis studeat in iuram, honoris tui purita selari?

Ex his collige num humani cordis duritia non omnem superet creaturae perversitatem? *Grane cor per omnia:* hoc Deo resistit, illi repugnat, & nostro loquendi modo illum fatigat & acerbit multo conficit, quam latum duræ rupis expositio, vel descissio. Hoc Christum qualem vides, detinet: *Fatigatus ex itinere, & abbas sic supra se.* Quam setid Deus horum sibi lucrari coram laborabat? quot coram eis edidit prodigia? quot illis audientibus ferventissimas declamavit conciones? quoties nunc blandis, nunc egit terroribus? quot circuitus quaerit? quot percutit in neta? Et tandem post hæc nedum illi non se subij-

cient, sed etiam illi adversantur, illum totis viribus persequuntur, ut coactus discedat de iudaea, & quasi extorris fugiat in Galileam. Hoc enim summopere molestat. *fatigatus* &c.

Sic scribo, quod ut nobis situs corporis hic in Salvatore nostro, quem describit D. Evangelista, significaretur, illum Deus tot praclapsis annis mystice in Ezechiele efformavit, cui praecipit, ut illum fingenti studio describat, notanterque dicat, mentem, & animum quo hac facta sunt adiungat. Ad se citat Deus prophetam, Ezechiel: Domine: Scribe tibi nomen diei huius. Et factum est verbum Domini ad me in anno nono, in mense decimo, decima die mensis. Ad quid Domine? Negotium tibi cum olla aenea proponam. Ostendit illi lebetem aeneum, nigerrimum, immundissimum, scoria & argine oblitum olibus, carnis, sanguine, oppletum. Hunc tibi fume lebetem, illum expurga: quia, quatio, Domine, ratione? quis modus? Aquam illi infunde, igni superpone: hoc enim as purificatur. Dico: obedit, aquam infundit, igni superponit, aqua ebullit nec as ollae mundatur. Et hoc age, fume ollam, collige primas ardentissimas, quibus montes liquecant: pone super primas, vatumque incalcescat, & liquifiat, &c. & consumatur rubigo eius. Crebris languentem statibus ex citat ignem propheta, folles agitat, cui tibi delassatur sudoris guttae deflunt maiores, admiratur, caput super brachium & manum, inclinat, corruat ex labore fatigatus. Quid indoleas o propheta? heu mihi Domine deicio viribus, corruo, fatigatus sum ultra non possum, fateor me superatum, etenim nullum invenio remedium, quo a rubigine purificem ollam, omnem adhuc diligentiam totus sudore madescit us elangui, & his omnibus nihil effectum, nihil a pristina ingredine olla remisit. O maledictam ollam, inquit Dominus. Multo labore sudatum est, & non exiit de ea nimis rubigo, neque per ignem.

Quid his indicas Domine? quod est illud experimentum? Non frustra gratulique factum, etenim ad magni declarationem mystetij volo ad perpetuam rei memoriam describatur, quae mihi contingit. Hoc intendo dicere, o anima, loquitur Deus: Immunditia tua exterabilis quia mundare te velui, & non es munda a sordibus tuis. O Cor humanum, ollam carnis & sanguine peccatorum & abominationum refertam: o lebetem sortentem in quam aptum cordis tui symbolum. O quam immundum, quam profanationibus maculatum, quae, velut arguo, de templo exoritur: De corde excunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furia, falsa iudicia, blasphemiae. Ecce

quam his omnibus olla regurgitat: Repletos omni iniquitate, testatur Apostolus. Quemadmodum ex arte nascuntur scoria, de carne nostra procedunt immunditiae, quas enarrat Apostolus: Manifesta sunt opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria, &c. Nec hoc praetereas, ollam esse aeneam, licet etenim cor humanum carneum sit, est tamen obduratum & i. stat aenei durissimum, quia de causa a Domino appellatur: Cor lapideum. Hoc solum Deo resistit obduratum: hoc enim Aristoteles dicit durum: Quod resistit agentis.

Quam hoc praclare dixit Deus: Scio quia durus es, & nervus ferreus cervix tua. Cor humanum quam probe te rogi, & pote creator tuus, quod aereum sis, & ferreum. De caelo descendit ter maximus ille propheta, te mundaturus. Quid non eo sine peregrino quot effudit aquarum fiores, uno lacrymas, singultus, suspiria, laborum immensitatem? quot carbonum beneficio, quot donorum? quid non est cum illo molitus, modo suavioribus blandimentis aquis, modo ferventioribus minarum ignibus? quam fortiter diuino fluavit spiritu praedicando? & post multum temporis, qualis remanet & evadit olla ista, licoris, malitiae, cupiditatis, ambitionis scoria sordidissima? Magnum intueri Ezechielem sudantem, laborantem fatigatum in hortu montis Olivae: Factum est iudex eius, sicut gutta sanguinis decurrens in terram. Quod percunt itinera, quo cor istud immundaret: de hortu ad Annam domum, inde ad Caypham, inde ad Pilatum, inde ad Herodem, inde deinde ad Pilatum, inde ad montem Calvariae, ita affluens puteo aquarum sanguinis, quem vberim effudit, quam oppido fatigatus quam acide sitiens exclamat: Sitis. Et quale fuit illud cor eorum, quam sordidum, quam sua semper rabie atque invidia horridum, sic ut Praesidem conveniant: Domine, recordati sumus, quod seductor ille &c.

Num quid hoc, amice, quotidianum? quid agit Deus ut tui cordis ollam purificet? quot inspirationes? quot pulsus grauiotes? quot contumeliones? quot terrores? quot promissa? Tu fatere, quale post hac cor tuum? num emundatum? num scortum expulsum? aut scandalosa societas? Ingressus, an regressus in domum, ubi tibi oculos offendeas? An aliena restructa? Nedom illa non implesti, sed nova superbis arrogantia, duris oblitus, & nervus ferreus cervix tua, brachium extendis tantam in iudicio maiestatem, in illam impingis, nonis offendis iniurij, ita ut (more nostro si loquamur)

Cor humanum, ollam carnis & sanguine peccatorum & abominationum refertam: o lebetem sortentem in quam aptum cordis tui symbolum. O quam immundum, quam profanationibus maculatum, quae, velut arguo, de templo exoritur: De corde excunt cogitationes male, homicidia, adulteria, fornicationes, furia, falsa iudicia, blasphemiae. Ecce

Matt. 23. 19. Ro. 7. 5. Galat. 5. 19.

Ezech. 2. 10.

XII. Cordis humani immunditia quatio peritax. Luc. 2. 44.

Luc. 2. 44.

Matt. 2. 29. 63.

XIII. Peccator Deum fatigat.

D. Avg.
Ser. 92. de
temp.
Lett. 10.

tua illum duxit, tua conficias summiopere rebellionem: *Fatigatus Fatigat eum* (inquit D. Avg.) *Inobediencia nostra*, Cave tibi Christiane, qui tantopere Deum fatigas, & si ad ea, quae in illo sunt non attendas, teipsum attende, tibi consule, ne lassus sufferendo tuos istos concubitus, impudicitias, motum insolentiam, quae totam graviter offends Rempublicam, illam viam, quae pauperum exlugis sanguinem, illam caecam tuam ambitionem, quae te rationis reddit expertem, dicat aliquando: *Excecrabilis malitia tua, mundare te volui*, &c. teque perdat aeternum.

§. 11. Ex itinere. *Fatigavit illum nostrorum onus peccatorum adeo grave, quale describit Isaias & significavit Hieremias.*

62. 31

Alij Christum considerant ex itinere fatigatum: *Fatigatum*. Et in hoc voluit D. Iohannes modum indicare, quem Saluator in itinere servavit, quo minus hunc peragrat. Trinitus notum est, iter aliquem fatigare, quod pedes aggreditur, quid si insuper onere gravatus incedat maiori, quanto maiori labore conficietur? Peregrinos illos, quos vidit Abraham ascendentes per viam media die, sole exaltante, iudicavit ipse domum suam accedere adeo fatigatos, ut necesse censeret, ipsos in intus deducere tabernaculum, pedes ablucere frigida, continuo rectare quiparo, calorem temperare, & lassitudinem qua affligebantur, refocillare. Et cum iuvenes essent robore praestantes, & ipsi in eis robur lassitudinem accere valeret, nihilominus illos iudicavit Abraham oppido defatigatos, cum ipsos pedestres ad meridiem videret itinentes. Quod de illis ferret iudicium, si quempiam illorum hoc iter videret conficentem gravi pondere humeris oneratum? Hoc igitur in nostro voluit Salvatore declarare Evangelista in huius mundi itinere. Suscepit hoc iter Christus pedester, & in mediam usque diem profectus, aestu solis feruentiori: *Hora erat quasi sexta*. Nemo dubitat, quin debuere supra modum defatigari: sic huic igitur addas, quod pondere nostrorum peccatorum, immenso iucellerit praegravatus, quis verbi exponat quam ex lassitudine confectus & deficiens corruebat? Dicat hoc nobis D. Avg. *Ad patrem fatigatus venit, qui infirmam carnem portavit. Grave pondus infirmam carnem, sed gravius est aliud quod Christus in infirmam carnem portavit: quod enim defici, non potest non sumere defatigari. Quod autem sit pondus il-*

D. Avg.
T. 11.
in 104.
To. 9.

lud, quo Christus tantopere praegravatur, explicat vates Isaias: *Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrum*. Si pondus tantummodo carnis infirmam, quam Dei filius assumpsit illi fuerit gravissimum, quanto gravius erit illi, si huic omnium hominum peccata superponantur, onus quo nullum onerosius. Hoc Christum tantopere defatigavit: *Fatigatus ex itinere*: quia gravatur eum criminum, quae sibi imposuerat, infinita multitudo.

Nihil ita virum deprimat tenerrimum imo & validum quam si iter aggrediatur infestum & acclive, gravissimo onere humeris impositum. Pondus accipe ferri centum librarum, vel lapidem molarem, illum humeris iace, & montis ascendende fastidium. Bone Deus, quam oppido lassareris? quam graviter praemia lassitudine, ex itinere contracta praonus in terram corrues: *Nihil tam ponderosum & grave quam peccatum, alle-*

xit D. Chrys., quod multis confirmat argumentis. Navim attende, quae lonas vehebatur, iam demergebatur, armaimenta projiciuntur, ponderibus electis alleuant, nec spes affliget me, tot salutis quia pondus, quo navis periculo naufragij exponitur, non est istius rationis, sed pondus est peccati, quod pectore latet lonae a facie Domini fugientis: *Navis propheta corpore*: loquitur D. Chrysostomus) *gravabatur, non corporis magnitudine, sed peccati: nihil enim tam grave aqua & onerosum invenies, quam peccatum. Quid hoc*

Domine? res adeo parva, quae tam parvi caput corde viri qualis lonas, navim ad ima deprimat quam hoc admirandum esset, si pila navis praedictariae maiori iniecta, illam ilico, licet velocissimam, in maris abyssum absorberet? quam grave

centrefetur illud esse amygdali pondus, quod titremi vastissimae impositum, constellum illam ad ima declinaret? Hoc est (inquit D. Chrysost.) *Simile*

peccati pondus, quod impositum praedictariis in angustis altissimis optime instructis, nominatim autem illi titremi praetoriae Lucifero, divitijs ac geminis talibus onerata, qualem Deus in hoc extruxerat vniuerso, nulli comparem, cum Spiritus essent ipsi igne velociores, in momento teporis illos in profunda deiecit inferni, eceleza, quae fulgur de caelo in terram decidit: *Vultum facianem sicut fulgur de caelo cadentem*.

Licet autem hoc multum sit, claris tibi tamen parebit pondetis gravitas in ijs, quos ita ad abyssos detrudit, licet fortissimae sint & potentissimae creaturae, quibus Deus nullas condidit in natura perfectiores, ut ipsos in ijs ita pertinaenter detineat, & detentatus sit in omnem aeternum.

ternitatem, ut se loco mouere, nec hoc se pon-
dere possint exonerare. Hoc præcitus testatur
Isaias: *Gravabit tam iniquitas sua, & corruiet, &
non adiecit ut resurgat.* Quod illud tam graue
pondus, quo sol onustus de cælo in abylos pe-
lagi decideret, illoque sic gravaretur, ut ne pun-
do quidem se posset dimouere? quod onus il-
lod, quod cælis impostum qui sustinent orbem,
illos deiceret, & in terram prosterneret, ut illos
nulla possit creatura remorari decedentes? Mo-
dum autem loquendi perpende mirabilem: *Non
adiacet ut resurgat.* Non solum non resurget,
aut poterit, sed nec vires quidem extendet, re-
surgere conatus: si turris quadam altissima, seu
mons in gigantem cadaret, indubium est, quan-
tumque fortis fuerit illo prostratus corru-
ret, nec pondus tam immensum supra se vale-
ret sustinere. Porro si nihilominus adhuc vive-
ret, vires exeret, & conaretur ut in hanc vel il-
lam partem se desectens subter posset emerge-
re, licet hoc irritum fieret conatu.

O quantum illud peccati pondus, quo supre-
mus Angelus prægauratus, qui solis instar in-
ter sidera emicabat, de cælo corruit, & in aby-
los lapsus est infernales, quod istos cælorum
Angelos, eminentioribus virtutum fulgori-
bus sideres, de sua deiecit deorsum altitudine:
& cum Spiritus sint potentissimi, & creaturæ
robustissimæ quibus similes opifex Dei manus
non produxit, & tales, quas si viribus suis relin-
quantur, illorum plures tanta possent hoc vai-
tesum monere facilitate, quanta tu pilam in
aëra ludendo disterberas; illos tam peritaci-
ter detinet, ut nullatenus possint, nec in æternū
poterunt de sub huius peccati pondere assurge-
re, sed nec vires quidem extendunt, nec cona-
buntur, nec semel prodire cogitant, quod &
omnibus damnatis eueniet. Rationem adfero:
quia ad huius oneris peccati exonerationem,
omnes creaturarum vires non sufficiunt, licet
omnes illæ in vnum iunctæ conveniant, quas
Deus creauit, vel create poterit aliquando: sed
nec tota tanta quantitas est natura potest animā
vel à minimo peccato, quo grauatur, exonerare:
non enim in tota illa, virtus est sufficiens pro il-
lo satisfaciendi.

Hoc (explicatore D. Chrysoft.) ostendit Deus
in figura talenti illius plumbei quod vidit Za-
charias quā primū enim mulier (peccati Sym-
bolus) vas ingressa est: vidit quod illam pone se-
queretur talentum plumbei, quo fixa teneretur,
ne se de loco, quo illam deduxerant, dimoue-
ret. Nihil hoc te moueat, quod peccati pondus
Hierone. Bay. de Lanna. Tom. II.

quamlibet detineat. creaturam immobilem, tan-
tum etenim est, ut ad sustinendum solummodo
tui peccati pondus: & perferendam eam quæ in
te est, malitiam, quæque tu prægauras totā suā
Deus indigeat omnipotentis fortitudine: *Susti-*
nuit in multa patientia vasa: & apia in interitū. 22.
Patientia ea est, quæ tibi vires, arduis perferen-
dis administrat: Tam graue Deo tuum est pec-
catum, quo tu quoque prægauras, ut totā suā in-
digeat patientiā, quæ tanta est, quanta sua sap. &
tia & potentia, quæ infinita est cuius si vel ac-
quiritur munus adimas infinitatis, tuum non poterit su-
ferre patientia peccatum: *Ostendit in me omnem 1. Tim. 1.*
patientiam. Asserit Apostolus de illo tempore, 16.
quo peccatis inhærebat. Indignit totā suā po-
tentia Deus, ut me peccatore sustineret, quæ
est infinita, quæ ferendis oneribus sola sufficit.
infinitis & ponderis infiniti, & cum infinita sit,
tantum est pondus peccati, quompius impedi-
tur, ut aliquando (parcite verbo) illam euincat.

Notanda sunt hæc verba Hieremæ, quibus
acriter arguebat peccatores. Quid vobis persua-
detis, vestris peccatis Deum non fatigari: *As-*
cendit super cor eius, & non poterat Dominus vl.
tra portare propter malitiam studiorum vestrorum.
Peccata vestra cor deuinum affligunt, & notum Peccatum
sit vobis: *Non potest Dominus vltra portare.* Bo-
ne Deus! non illi molestum est suis deferre hu-
meris, cælos, terrā, elementa, plantas, anima-
lia, montes, mineralia plumbi, aris, argenti vi-
ui, superando totum infernum, & quantum il-
le sustentat, & queritur, quod peccatum sit
adeo sibi graue, quod homo committit, & est
in homine, ut vires illi portando sibi deficiant!
Hoc autem dicit, non quod peccati grauitas in-
finitam suam possit excedere potentiam & su-
perare misericordiam, sed ut intelligas quā
graue sit Deo vel vnicui tuum peccatum. Nō
ita te grauat fames, sitis, iniuriæ, morbi nec
ipsa mors. sicut Dominus molestum est vnicui
tuum peccatum. Non ita difficili animo tulit
Iob filiorum cladem, bonorum iacturam, san-
taris ereptionem, tanti ponderis afflictiones, qui-
bus pressus: *Corruit in terram:* sicut fert Deus *Iob 1, 20.*
impacienter, quod vel vnum committas pecca-
tum, & aliquando ut tibi liqueat quā hoc erat
molestū, pressus illo corruit in terram, & non,
quia minime potest, sed ut peccati ostendat tibi
grauitatem, sic ait: *Non possum vltra portare.* Li-
ceat sic dicere, superata est a Pharaone, Baltasar
Antiocho, & Indis diuina patientia: sic igitur
Deo tam molestum est vnum peccati alienum,
quod nec in ipso est, nec tuis incumbit humeris,
E e e e sed

sed vestris, & ei adeo laboriosum est illud sustinere, quo te gravabunt onere tanta tua peccata, quam in te erunt onerosa?

XI. Obijcies, si tale sit onus peccati, quomodo hoc non sentio? Tamen agitem me sentio post de- tractionis impudicitiam: mille alia peccata, ut in- stat passeris volitem: quocumque voluero. & qualibet nullo negotio perficiam. Commune est axioma philosophorum: elementa in locis suis naturalibus non gravant: quod si illa inde edu- xeris, eorum percipies continuò gravitatem. In- trant natorum mare, & ad profunda aquarum vri- nat, nec villo illarum desuper pondere prægra- uatur, licet millenis hydrijs supermergatur.

XII. Similitu- do.

Illum inde educito, & sex aut septem humeris eius aquarum hydrias imponito, dicito, ut illas deferat, heu quam mihi (inquiet) hoc est mole- stum! Quare huius rei causa? In mari est aqua, ve- lut in loco suo naturali, ac centro, unde & ibi- dem eius non sentitur gravitas: in terra verò, & humeris tuis imposita, in loco est alieno, proin- de percipitur.

XIII. Voluntas inordina- ta centrū est pec- cati.

Quis est locus naturalis propiusque pecca- ti? Hanc questionem satis frequenter ventilat D. Augustinus contra Manichæos. Est, (inquit) voluntas inordinata, decepta, atque amoris sui & affectuum agitata intemperantia. Tum vo- luntas est bene ordinata, quando Deum cog- noscens illum super omnia, & propter illum di- ligit creaturas: Inordinatur autem, quando crea- turis adhaerens, se à Deo avertit, & cum propter illas deserit: Hæc igitur est illa, de qua nasei- tur peccatum, & in qua velut in leprosa ma- tre conservatur. Quo tempore in suis affectibus voluntas est male ordinata, est peccatum in illa, velut in loco naturali, unde quamdiu ibidem est, eius non percipitur gravitas. Quare pòdus non sentis adulterij: quia in tua inordinata resi- det voluntate aversa à Deo, & affectu libidino- so ad scortum conversa: qua passione ita obtene- braris, ut id quod agis, sicut par est, non intelli- gas. Cur de gravitate non queris? ambitionis? quiescit in tua voluntate, quæ affectu nimio ad honores inardescens deordinatur. Mox ut se voluntas convertit rite componit, suisque aperit oculos intellectus se convertit ad Deum, ab af- fectu se avertit creaturarū, proh quam cito gra- vitas attenditur peccatorum. Quando propo- nis peccata tua confiteri, & divina adiutus gra- tia malum adueris, quod parasti, quòd Deo creaturam præstisti vilissimam, iam voluntate ordinate componis, & continuò peccati percipis gravitatem.

XIV. Illo debet educi ut eius gra- vitas sen- tiatur.

Quis viderit David & voluntatis suæ intem- perantiam delinquentem, amore carnali. Bethsabee adhaerentem ut cœcum, quo nec miserum suum Viginti attendit statum, quam quietus peccato inhaerebat, quam parum de eius gravitate querebat: ut quàm primum à Deo illuminatus componere proponit voluntatem, oculos aperit, pariter ce- sentite peccati molestiam: heu quam grave! Iniquitates meæ supergressæ sunt caput meum, sicut omnis grave granata sunt super me. Quam grave, Domine, pondus? demersum me detinet, ut ne caput quidem attollere sursum possim, nec animal vidi tanto pondere impeditum in terram corruisse, quod tam immobiliter ibidem defixum retineatur, sicut ego peccati pondere præpeditus. Nullum mihi robur, quo pondus at- tollam, nec me illo expediam, aut pro illo sa- tisfaciam: quæ lacrymæ? quæ gemitus? qui sus- gultus? quæ peccatoris rursiones? quid hoc erat? onus sentiebat.

Paulum Apostolum considera: quàm nullam sentiens peccati gravitatem, contra Christum levissimè currebat? Voluntas eius erat incom- posta, cœca inordinata. Illum Deus desuper il- luminat, voluntas rite componitur, dinno vi- tens auxilio, dum ait: Domine quid me vis facere? Heu quam isto pondere premitur & angit- tur: Tristitia mihi magna est & continuò dolor cordi meo.

Cainum perpende malefictum, fratricidam, nullo dolore poenæque conturbatū quasi nullius. Nec esset rei sibi conscius. In tuo centro latebat pec- catum: siquidem eius non cognoscebat, nec ad- uertebat, quod commiserat, gravitatem, nec co- ius reus erat, inordinationem. Attamen illi Deus lumen infundit, quo cognoscat fratricidium, il- lo licet in salutem uti noluerit, atque illi. Huc adeslo proditor: Quid fecisti? Ecce vox san- guinis fratris tui Abel clamat ad me terra. Sceleris aperit illi Deus gravitatem, & atrociter in illud erumpit desperationis axion a: & dicit: Quid fecisti? Iniquitas mea, quam ut veniam merear, q. d. 10.

tantum est criminis mei pondus, ut illud nec tamen quidem ferre queat misericordia. Quan- do tibi Dominus in suo iudicio dilatabit ocu- los Veneris proles impudica, qui virginis hono- rem præda nefarius erupisti, & in ream animam, illam delectabili, tribique dices: Quid fe- cisti? Et quando tibi vindicator acetosissime, qui tanta perussus erras cœcitate, ut istum esse iu- dices, alterum ob iniuriæ verbum in te hæcet, te Deus illuminabit: dicens: Quid fecisti? Et quando tibi cui lingua ad quotidiana sacrificia

XVIII. *fimi nominis Domini soluitur effrenis perituris nec seclerum memorari: illorum tibi tribuet Deus intellectum, dicebat. Quid fecisti?* Tunc onus senties, ut omnes sentiant condemnationem, tam onerosum, ut arbitrentur illud à Dei non posse sustineri misericordia, licet sit, ut est, infinita, quocirca de omni salutis desperant, & in æternum desperabunt, miseri remedio.

Quid lenius videbatur peccatori hic vincenti imo iuvanti ac delectabili, quam tempus tere confabulationibus cum tali puella, suisque per omnia placere desiderijs? quid minus laboriosum, quam quatuor assium lucri gratia, iura repetere? quàm in proximum verbum profectre detractionis, dicenti iucundum, qua sibi complacebat satyrica & aculeata maledicentia: quàm pauperum sibi coaceruare sudorem, imo & sanguinem? ludicrum habetur videre, desiderare, concupiscere. *Quasi per risum stultum operatur scelus.* Dixit sapiens & amicus ille Iob: *Bibunt quasi aquam iniquitatem.* Illos qui hic ita hoc sentiebant, in inferno perpende, & attende quàm hæc gratia modo iudicent, sic ut vel minimi sui peccati tantum dicant ponderis villo perferendo potentia Dei non sufficiat etiã infinita, & hæc esteorum origo desperationis: quia licet realiter Dei misericordia sit infinita, & omnibus peccatis quantumlibet infinitis infinites infinites infinitior: tantum aramen est peccati pondus, ut illi ipsi qui dum illud committerent, censebant non solum se gravatos, imo & leues, & hilares, & excitatos, ibi tam vivaciter peccati sentiant gravitatem, ut arbitrentur, nullum Deo inesse robur nullam patientiam, qua vel minimi peccati perferat gravitatem.

Vtinam hæc considerares, vtinam attenderes, quã grave animæ tuæ superimponas onus in eo ipso, quo tuo iudicio tibi nihil delectabilius, nihil est optabilius. Hic optime quadrat prophetæ dictum: *In novissimis diebus intelligetis consilium eius.* Si igitur vel vnius peccati tantum est pondus, ut fortissimos creaturarum nobilissimarum, Angelos intellige, humeros possit conterere, & in profundum demergere: si Davidi sua tantummodo peccata pondus adferant adeo molestum, ut cum talis sit, qualem omnes fuisse novimus, illo se superatum fateretur. Si Cain suum censeat homicidium adeo enorme, ut nec Deus ipse hoc patienter perferre queat: quantum pondus erit illud, illud ingram omnium totius mundi peccatorum? Insuper si quando peccata sunt in hominibus, quædam sint Deo tam onerosa, ut aliquando, nostra loquen-

di phrafi, sibi ea esse dicat insupportabilia: quid erit dicendum de totius mundi sceleribus suis ipsis humeris impositis, & illis quidem, ubi sunt extra locum suum proprium ac naturalem?

Hoc est onus, quod Saluatoris onerat humeros: *Posuit in eo Dominus iniquitatem omnium nostrorum.* *Isai. 53. 6.* *Strum. ait Isaias: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollis iniquitatem mundi.* inquit Baptista, Christum deo-
tans. Illum intueri, qui in se tollit totius mundi, quàm grave sentiat onus, & quàm onus illud sit intolerabile. Quanto gravaretur onere, vir ille, cui Deus totum pelagus omnesque humeris eius aquas imponeret: quali, cui vastissimum montem Olympum, turremque Babylo-
nis? quali quem omnibus mundi montibus cunctisque gravaret telluris ædificijs? quod huic posset onus comparari? Illud ipsum est quod Christi Pater imposuit humeris: *Iniquitatem omnium nostrorum.* Hinc facile colligitur, neminem præ Christo molestius tulle erminum gravitatem humeris suis impositam. Etenim si nullus voluntatem habuerit ita Deo conformem & ordinatam ut Christus, & peccatum sit quasi extra locum suum naturalem in voluntate ordinata ad divinam, perspicuum est, quod peccata Christo Salvatore imposita, debuerint illi maiorem ponderis sui causate molestiam: cum etiam humeris Christi essent superposita, dicere licet, quod fuerint quasi extra locum sibi naturalem. Quia ita Christus suam habuit voluntatem ordinatam conformemque Divine, ut ab ea non potuerit deviare, nec vlatenus separari & tunc eo gravius ponderis sentitur molestia quo fuerit extra locum suum amplius elongatum.

Non imponitur Christo peccatum quo ad culpam: quia nulla poterat Christus inquinari, prout exponunt & profitentur Theologi, sed tantum quo ad penam, quam pro illa debebat perferre. Hinc concludo, quod Christus atrocissimas omnium passus fuerit penas quando morti crucis adiudicatur ignominiosissime. Nec non quod tantos sentierit nostrorum criminum dolores, ac si in illo, velut in nobis omnia reperiretur. Quid igitur miramur, quod ita fatigaretur ab itinere qui illud sicut ipse, ita suscepit, tanto onere, quantum est nostrorum omnium peccatorum, prægravatus. Montes illos intueri criminum altissimos, cælum usque pertingentes, quæ à mundi primordiis homines omnes perpetrarunt. Hoc portatoris, hoc fatigatur, hoc corrumpit, hoc modo ad

Eccce 2

pute 1

XIII.
Quantum
Christus
pondus
sentierit
peccatum.

XX.
Similitudo.

putei marginem labore confectus exanimis prostermitur, & quando crucem sibi bailabit, qua totum dependet onus, sapius cum illam in terram eorruet, & cum adeo sit immensum, vitam illi admet sibi charissimam.

§. 12. Sedebat sic. Erat sicut Ammon amore languidus, de quo triumphat amor efficacissimus ut illum in te accendat.

83 **24** **A** Tramen longè profundius nobis insinuat Evangelista mysterium, Christum scilicet nobis offert amore languidum, charitatis flammis ardentissimum. Hoc indicat dum illam temporis addit circumstantiam: *Hora erat quasi sexta* id est Sol ad meridiem ascenderat. Hæc est D. Gregorij regula, fuitque primitus D. Augustini: quotiescunque S. Scriptura aliquam narrans historiam, circumstantiam exprimit, qualitatemque temporis, hanc vult sic intelligi, quod ea ipsa inveniatur in corde eius de quo fit sermo. De maximo narrat Abraham Patriarcha, quod in ipso fervore diei, quando Sol ferventius adurebat terram, eamque velut in sartagine frigeat, ad ostium profiliit tabernaculi directè Solis oppositus reuerberationi, peregrinos expectans, ut illos in domum reciperet, eo quod venturi essent fatigati & labore pallescentes: *In ostio tabernaculi sui, in ipso fervore diei.* Quo Spiritus S. indicat tale fuisse & pectus Abraham: fornacem scilicet amoris & charitatis ferventissimam: & simul obijciendæ respondet questioni: *Pascit mihi Dominus qui fieri potest ut vir in æstate calidissima, & ipso fervore diei, solis se opponat & exponat reuerberationi, ut exurendus necessario esse videatur? Ne factum mireris: illa quippe, qualitas temporis quoad corpus, nimirum calor intensissimus, qualitatem indicat animæ, charitatem scilicet erga pauperes & peregrinos ardentissimam, & igitur ille charitatis in anima, hoc in eo operabatur, ut in corpore solis æstium non sentiret ardentissimum.*

Gen. 18.
1.

II.
Meridies
charitatis
signat
ferventis.

Notanter autem (inquit D. Augustinus) versus est Evangelista illo stylo, scribens de Iuda dnm de cenaculo proficere: *Et cum intrinisset bucellam, dedit Iudæ Epæ. Et cum accepisset bucellam, exivit continuo: cui sic addit: Erat autem nox.*

Ioan. 13
30.

III.
Nox
significat
mentis
gubernas.

Quo significat illam circumstantiam noctis verius fuisse in perditissimi Iudæ Apostoli pectore cuius cor Egyptiacis & palpabilibus tenebris implicabatur, cum esset ipse omni diviniæ

gratiæ luce privatus: vnde & in maximam & peruersissimam incidit malitiam, qua vir omni palpa cecior non potest patrare graviter. Progreditur, & de Dno Petro scribit Christum negante, cuius & temporis annotat circumstantiam: *Ergo erat quæ calefaciebat se.* Ut igitur illud intelligas, & in Petri pectore confideres: iam enim in eius corde defervuerat charitatis, quo prius ebulliens tam præclara & reputata & iurata Christo promissa condixerat. Eodem modo nunc addit Evangelista temporis circumstantiam ipsum scilicet meridiem id est solis ardorem intensissimum: qui æstate maxime exaltatur, & præcipue circa meridiem: *Hora quasi sexta.* Quando tellus exurit, animalia præ nimio æstu anhelant, ad sua se recolligunt, autem, passeret ad cavernas maceræ, quo necis hanc quoque in Christi pectore notandam circumstantiam, in quo amoris æstus erga homines erat intensissimus, quo cor eius exurebatur: Christi pectus ardentissimo flagrabat amoris incendio, ipse factus amans, quo mundus non vidit ferventiorum, hoc igitur æstus peritus proficiscitur, discurret, festinatque diligentius.

Divinam scimus esse visionem, qua illustratus Ezechiel, metallum illud vidit formosissimum, in quo aurum argento mixtum electum componebat pretiosissimum, quod flammis considerat igneis circumdatum. Et quid ageret? *Et visio discurrens.* nullam habebat requiem, hæc circumdatum & non requiesces? satis liquet, quod ignem non autendas, quo fervens exstatur. Ecce Christum emittens electum, in quo divinitatis aurum argento permiscetur humanitatis in vno supposito. Quam festine suæ decurrit tempore passionis? quam inquit de vno ad alterum transvolat Tribunal, de hoc iudice ad illum, & ante hæc, quam præcepit gra-ditur de Iudæa in Galilæam, de Galilæa in Iudæam, & inde versus Iamnam? quis te Domine, ducit adeo inquietum? quis te ad discursus agitat, requies Angelorum? An oris ignis, quo pectus eius circumcingitur? hic illum in pelle ferventius, ac tandem præ nimio labore sua angustietur, anhelus suspirat, & viribus deficiens ad oram putei se prosterat delassatus. *Sedebat sic supra fontem.*

Ut coniecturam capio: talem nobis delineat Evangelista, qualè nobis repræsentat Hæreticus. *Factus est in corde meo, quasi ignis exaltum: clavisque in ostium mentis, & defecit ferro non sustinuit.*

Viscera perdit, exurit intima & continuo me
comouet castro ignis inquietus: hoc significat
ignem exasumans. *Estuare* virtum significat in ar-
dentissimo sole anhelantem, exanimem continuo
respirationem, ne cor calore nimio, de loco in locum
quarantibus, refrigerium nec in vilo leuamen re-
petit. Idcirco D. Ioannes ut ignem significet,
quo condemnati exuruntur, quantaque sui mi-
seri torquentur, eodem vitur verbo: *Estuauit*
estum estu magno: licet etenim fames cruciet, ac
cordis aestus situm causat rabidam vnde diues-
epulo sitim, qua torquetur explicaturus, aqua
effragiat, qua refocilletur. *Quia crucior in hac*
flamma En tibi Redemptorem, quanto exasce-
ardore, anhelat, respirat, sitit, fatigatus, corrui-
t, quasi viribus exanimis.

Describitur no. is Amnon regis David filius
princeps vultus elegantia pect. vilis, aurea pi-
nu conferendus, viribus prepolens sed enu-
tus, exanimis, exhaustus. Illum aduenit parvus
cognatus suus Ionadab a primo illo corporis
statu degenerem, quo ut princeps inclytus olim
vigeat: omnibus gratissimus; & obitus illi ra-
tius sic perconatur quid ubi deest princeps
inclyte, cur te video sic capite declin melanco-
licum? Quid animum tuum deiecit quondam
excitantissimum? Quid ad singulas deficient horas
emororis? Per salutem animæ tuæ, alto quid pe-
diore laetis? *Quare sic attenuatus macie fili Regis*
per singulos dies? Cur non indicat iis. Hic mihi
charissime & amicorum integritate, ne miris
(inquit) *Thamar sororem fratris mei dosalon amo.*
Vulneravit cor meum soror mea Thamar, pectus
meum amoris iunaculo lancinavit adeo fortiter,
ut actu quam maximo cruciat in hac flamma;
hoc igne consumitur, hic erodit viscera, hoc defi-
ciens collabasco: *Amo.*

VIII. Hoc nobis saluator respondet Princeps aterni
Patris illustrissimus, quem videmus viribus
languentem ad putei marginem collabentem.
Quid te molestat, Princeps serenissime aternita-
tis primogenite, ut quid te dolemus & miramur
exanimem, fame sitique enectum, expirantem?
Quare sic attenuatus macie fili Regis. Hoc nobis
respondet: *Amo*: Vulneravit cor meum sponsa
mihi dilectissima, ad quam inueniendam huc
festinus acuri, & de nocte consurgens ad solis
ortum iter arripui: & hoc nobis, responso satis-
facit quando tot in occasionibus illum nota-
mus languentem, elumbū, corruentem: *Amo*, ip-
sum si interrogaueris: quis te princeps inclyte de
ceolorum deiecit vertice? Quis te velut soxem

celestem intra castissimi ventris reclusit vellus
purissimum, carne languida & passibili circum-
amictum? *Amo*. Quis te Deum & Dominum
maiestatis ad præsepis humiliauit angustias, in-
ter animalia locauit paleis fœnoque puerulum
inclinauit? *Amo*. Quis te per mundum agitavit
afflictum lachrimantem, carne debilem, per-
petuis ieiunijs vigiliisque maceratum? *Amo*.
Quis Angelorum gaudium te mortis angustijs
in homo detinet colluctantem, in terram prostra-
tum, sanguineo si dore, madescens? *Amo*.
Quis, Paternæ splendor gloriæ, te in horto ca-
pitum ad domum traxit Annæ, & de hac ad
Caypham, pleno hœ in concilio, tot oppressum
contumelijs & perfidorum calculo sacerdotum,
ut reum proclamatum? *Amo*. Quis candor lucis
aternæ, te nudum alligat columnæ, in qua
quinque millia verberum excipis, nec aperiens
os tuum, hoc tantummodo, agens, ut teneras la-
cerasque carnes tuas, recolligas? *Amo*. Quis sempiterni Patris requies, te detinet clausi in cruce
confixum, doletem, brachijs iustar arcus ex-
tensum ad amplexum, cui corpus sit fons san-
guine iugiter manans, pectus apertum, quo
cordis intima reuelantur? *Amo*: Quis cœli for-
tutudo, te detinet hodie fatigatum, collapsum
ad puteum præ nimio labore respirantem, ne
dixerim expirantem. *Fatigatus ex itinere sede-
bas sic supra fontem? Amo*.

O amorem fortissimum (exclamat D. Bern.) 36
omnes licet tuas depreciet vires robustas mo- D. BERN.
do apparent terribilissimæ: vid o namque quod il- Sar. 64. in
lum tibi præternas, qui vinbus pollet infirmis, Cant. ad
ipsum omnipotentem ipsum Deum: hunc detri- finem.
nes lassum, debilem anhelum, & velut ad oram
putei labore fractū intolerabilis: O amoris vultus
Itane summus omnium, immo summus est omnium?
Quem hoc fecit Amor, affectu potius, Quid vultus tuus?
triumphat de Deo. Eia agite mundi sapientes, qui
perpensis varijs amantium eventibus, qui in illis Amor
acciderunt: ex illis amoris vires colligitis, li- fortissi-
tros de eius illustrioribus conferbitis trium- mus de-
phis illos dimitte, qui vobis videntur esse cele- Deo
berissimi, in quibus ipsum videtis triumphū age- triumphat
re de Monarchis Principibus Regibus, sapient-
tibus, divitibus, pauperibus &c. & ipsos omnes
suis gloria: ut viribus subditos potentissimis, &
illum celestem admiramur triumphum, cuius
comparatione ceteri omnes videntur, quo de
Deo triumphat: *Triumphat de Deo amor.*

Quando Saluatorem nostrum contemplaris
subditum, prestratum, fatigatum, caput, cru-
cifixum, mortuum: ne credideris ipsos hoc fer-
cisse,
E e e e 3

cille crudelissimos inimicos: qui illū crucifixe-
runt, non eorum hoc assigres viribus, quibus
de illo triumpharunt, quibus illum apprehen-
derunt ligauerunt, crucifixerunt virgis cecide-
runt, occiderunt: hæc enim omnia operatus,
est amor: Propter nimiam charitatem suam quā
dilexit nos &c. prope miraculum est ex mente D.
Bern. cidentis inhatentis meditationi: cum sit amor
res quæ minus potest cogi, & maxime repug-
nans violentiæ, talem nihilominus Dei pectori
violentiam faciat, vt de illo triumphet referat-
que victoriam illustrissimam: Quid tam violentum?
Quid tamen non tam violentum? Amor est.
Que est ista vis quasi tam violenta ad victoriam,
tam victa ad violentiam? O stupendas oppositio-
nes, quæ fulissimos requirunt discernus: quibus
modo non licet immorari. Porro perpende qua-
liter amor de Deo triumphet, cum illum labore
exhaustum, & languidum ad putei detineat
marginem, ita præ itineris molestia fatigatum,
vt ex aquarum refrigerio sibi quærat remediū:
Ad puteum vires resumit: ait Tertullia. O qualis
consideratio, vtinam illam mente reuolueres at-
tentiori, vt in te viuacissimas accenderes amoris
flamas, quæ fornacis Babylonicæ flammæ igne
diuino superarent?

XI. Talem considera D. Pauli qui coelestem illum
animæ suæ sponsum perpendens, amoris igne
in cruce sic vt nihil simile succentum, amoris-
que vi seu manibus occidit, velut extra se rap-
tus, & mentis impos sapius in hæc verba pro-
rumpit: Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.
O dictum omnino sententiosum, crucifixi pe-
dibus insculpendum. Quærebis tibi distichum,
quod crucifixi pedibus inscriberes, quo tua ex-
citur diligencia? Ecce tibi quo nullum aptius:
Dilexit me, & tradidit semetipsum pro me. Hoc illi
erat carbo adeo ignitus, vt illas tam ardentes in
eius pectore flammæ excitaret, quibus omnes
ad singulare certamen euocaret creaturas: ete-
nim nullam earum, imo nec omnes combinatas
cēlebat igni illi extinguendo potentiores: Quis
nos separabit à charitate Christi? Tribulatio, an an-
gustia, an fames, an nuditas, an periculum, an gla-
dius? Certus sum enim: quia neque mori, neque vi-
ta, neque Angeli &c. neque instantia &c. poterit
nos separare &c. Non audiam iturpete fortitudi-
nem; omnes labores, pœnas, arumnas, calamita-
tes, iacturas, infernum, imo & ipsos Angelos,
ad certamen prouocat &c. Certus sum. (O
quis ahrmus!) quod nihil me poterit separare
ab amore, quo flagro vt qui maxime, illi ser-
uati. Quis has tibi sanctissime Apostolo viros

instillauit? Vnde tam ardentes, tam violentæ
amoris flammæ? Ex illo quem in Christo con-
sideravi. In his omnibus superamus propter eum, qui
dilexit nos. Non ait propter eum, quem a-
mamus, sed: Propter eum, qui dilexit nos. Siquid
ex illo igne feruentissimo, ille noster astuat, nec
ita quidquam amorem incendit, quam amoris
aut ignis ab igne succenditur, vnde & celebre
philosophorum fuit axioma: Si vis amari, ama.
Contemplantur Christum amore tui sententiū-
m, confectum, fatigatum: Fatigatus sedebat sic
supra fontem.

§. 13. Sedebat sic. Proprius hic est situs
amantium: etenim amor inclinat mai-
statem, vt patet in Beate & Hiero-
la.

EX prædictis stupendæ elicio verborū Eccl. y.
gelistæ D. Ioa. explicationem, quibus nobis
Saluatore describit fatigatum, & ad putei Panti
marginem præ labore nimio reclinatū: Sedebat sic
supra fontem. Licet enim SS. Patres hæc mi-
randis explicent conceptibus, quidam dicunt:
Sedebat sic supra fontem, fatigatus: alij sic cogita-
bundus: alij sic inclinat: alij sic humilis: dicā
ego cuncta comprehendens, quod nobis Evan-
gelista Christum delineet, quasi sponsum ama-
tum, verum Oseā, puellæ caput amore vehē-
mentiori. Quam anhelē sponsum nobilissimum
expectat dilectam suam intuiturus, quam credit
ad fenestram proditurū: cui fas erit colloqui: se-
ipsum ad angulum statuit plateæ, capiti manu-
brij innixus, rotas Argus, ad fenestram continuo
spectans, vnde sol ille crederetur oriundus, mille
torquetur dolotibus: omnia momenta, quibus
egredi moratur, annos reputans infinitos.
En tibi coelestem amatum: puellam ambit in
vrbe Sichar demorantē, illum perpende ad orā
putei residentem, & puteo, & brachio innixum,
multicolum, portas ciuitatis spectantem vnde
proditura erat illa, quæ cor eius exurebat amo-
ris incendio: Sedebat sic, cōtuens num egredere-
tur, num adveniret. Heu quamdiu moraris dile-
cta votorum meorum: vtinam mihi sol oriretur,
videremque te venientem! Illum perpendit Ila-
ias & præfata nobis verba suggestit: Aporiamus si-
est, quia non est qui occurrat. Viden' illum ita la-
bore confectum, anxium, respirantem, qui hoc
illucque lumina reflectat? Quid hic rei sobesse
subitaris? Puellam expectat, cuius amore
deperit: & quæ venite non desinit, idcirco
mœrit,

moerens, adspirans, & sedet angustatus; hac de

causa, inquit D. August. *Sedebat.*

In S. Scriptura sedere significat se humiliare, & se blandum ostendere. Ita Davidis illud intel-

ligitur: *Tu cognovisti sententiam meam & resurrectionem*

meam: q. d. meam humilationem & exaltationem:

Dicere ergo quod filius Dei *Sedebat*, significat,

quod humilis, blandus, comis, esset, nulla maie-

stas superbus, quæ venientes obstupesceret,

nulla auctoritate sublimis, quæ accessum prohibe-

ret. Nihil ita cor humiliat, inquit D. Bern. de-

primis & emollit, ac amor, nec est vlla potentia

quæ fortius deprimat & humiliet auctoritatem

ac maiestatem: etenim *Amor dignationis* pestius,

auctoritatis maiestatem & celsitudinem ignorat.

Omnis obstupescunt dum potentissimos mundi

Monarchas suis vident colludentes filios. Quis

non miratus est Imperatorem illum inter filios

equo discurrentem stramine alia que huic simi-

les in aula eorum omnibus exhibentem actio-

nes? Quis hoc facit? *Amor dignationis* nescius A-

mor, quo vir mulierem amplectitur quam illum

reddidit ut animum, & affabilem, quantalibet sit

dignitate sublimis? quam illi omnino tollit gra-

uitatem & ejus deprimat auctoritatem?

Divina notat eloquentia D. Ambr. illud quod

refert S. Estras vir in lege Domini doctissimus

ac piissimus, olim dixisse virum illum sapientis-

simum Zorobabe in illa disputatione coram

rege Dario sole miter instituta, hoc ut probaret

efficaciter, quanta mulierum esset potestas in

medium producit quod ipse oculis spectaverat:

Videbam Apocryphum sibi dicens, mirifici concubina

regis sedentis iuxta regem ad dexteram, & auferentis

diadema de capite eius, & imponentem sibi, &

palma cadebat regem de sinistra manu, & super

hoc aperto ore intuebatur eam: & si orisisset ei,

videt, nam si indignata es fueris, blanditur, donec

reconcilietur in gratiam. Hoc est domo sua cui-

que notus quod de celeberrimo circumferunt

Heracle Gentiles, & refert D. Clemens Alex &

sufus Lactantius Firmian. Hercule immoder-

atius affectibus reginam Lydia On-phalem pro-

sequens, mulierem publicum scortum, eo dila-

plus est, ut proiecta de manibus clava, & pelle-

konis qua vestiebatur, muliebrem habitu induerit,

ad eius foderit pedes, eorum manibus arri-

piens, ipsamque in nendi adiuvavit opifizio; Et

his non minora in aliquibus Romanorum maxime

illustribus legimus Imperatoribus, & nostris ista

temporibus familiaria circulerunt: hoc amori

deferimus proprium, ut praeclatis humiliter ma-

iestates, & ad statum deiciat, quo mundus nef-

cit abiectiorem. Conatur sibi Deus devincere

luctarique mulierem, quid faciet? Numquid

maiestate venerabilis, & auctoritate tremendus

apparbit. Absit omnino: si namque talis sese

nobis offerret quis hominum eorum illa staret

intrepidus? Inter nos enim terreni reges vermi-

culi sunt; dum regia splendent maiestate con-

spicui, nullus audet agricola eorum adue pra-

sentiam, quinimo & mundi sapientiores confusi

obmutescunt, & nimia turbati celsitudine, quid

proloquantur, ignorant.

Esther reginam considera regis Assueri spō-

sam charissimam, qui dum illam die quoniam

excepturus auctoritate & maiestate sederet ter-

ribilis, quam primum eius apparuit, conpectui

exanimis in pallorem vultu mutato coram, nec

ultra se potuit viribus deficiens continere.

Quid non Verbum æternum efficere si sua ma-

iestate & auctoritate divina præfulgetet, gra-

pedibus suis ipsos supremos subternit Scraphi-

nos qui velut pudore confusi, quod coram tan-

ta se stare viderent maiestate (notat Iaias) suos

pudibundi vultus a facie suis operterunt. Alibi

vidit illum D. Ioannes in sede maiestatis suæ

magnificum, quæ tantam illi conferbat reue-

rentiam, ut ipsi cæli comparere non præsume-

rent, nec coram tanta morati maiestate videri

possent. *Videbamus candidum, & sedentem super eum,*

& cuius conspectu fugit terra, & cælum, & locus

non est inuentus ei. Alias ut legem præciberet,

cum se tanquam supremum omnium regem

ostentaret, tanto populus ille electus tremore

perculsus est, ut in apertam omnes agerentur

fugam, clamantes: *Non loquatur nobis Dominus, ne*

exa. c. ad. ne foris mariamur. Imo & ipse Moyses, referente 19.

D. Paulo, Deo licet adeo familiaris ut eum eo VIII.

velut amicus enim amico loqueretur, protestatus Dei ma-

tamen, *Exterritus sum & tremebundus.* Accedens in-

bat primum ut Rex tremendæ maiestatis (in monte

quæ Caiet) quem præcurabat ignis consumens, Sina ter-

qui semitillis suis fortissimos quosque perterre-

bat tribas pariter præmittebat onitru clagentes *Heb. c. 12.*

horresco, fulgura, nimbos, tonitrua, radios 21.

flammis, quæ motum incutere ijs, quos

natura fecerat imperterritos. Quod si inter

nos vel vnius fulguris radius tantum exciter

horrorem, quid facerent ibi tanti & tam hor-

rendi tot terribilibus permixti tonitribus? Demum

maiestuosa coepit voce loqui Dominus, ut ex

illa aliquantulum super eam suæ maiestatis in-

notesceret, quæ illos ita percellit, ut non esset

vel vnius, nisi pedibus confisteret, vires omnibus

deficiebant, collabebatur inter manus semina-

VI.

Maestas

reprimit

acceden-

tes.

VII.

Terretur

Esther

Assueri

maestas

to

Apoc. c. 19.

20. 11.

Exo. c. 10.

19.

Heb. c. 12.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

21.

niotes, vt nec verba Dei loquentis audirent, i-
mo nec ipse Moyses, quod miseris, stetit intre-
pidus sibi constans; vt diximus, & D. Thom.
congrue, declarat præfata Apostoli verba:
Quia non poterat verba Dei portare, illaque ad-
ducit, quæ totus populus Moyse proposuit:
Deut. Quid est omnis caro, vt audiat vocem Dei viven-
tis, qui de medio ignis loquitur, sicut nos audui-
mus, & possit vivere?

Olim in terra Palæstinarum, dum vel vim-
bram suæ demonstrat, quæ præerat, auctorita-
tis, cum arca illa sanctissima velut clausus dei-
necretur, tantus omnes inuasit metus, vt dice-
rent: Quis poterit stare in conspectu Domini Dei
sancti huius? Modo sponsus, factus est mulieris
amantissimus, hic cum amor ita deiecit, & hu-
militatis rei erepidinem inclinetur, non Seraphinis cir-
ad putei. cum scriptum, non illis celestibus exercitiis,
quos vidit Isaias, circumcinctus, tanta maie-
stare conspicuus, vt præ nimia eius puritate se
coram eo non posse stare iudicaret: Et dixi. Vt
mibi, quia vir pollutus labijs ego sum. Non igneo
eubrans radios, non flammea spicula, vt olim
in monte Sinai terribilis apparuit, quæ vires
eneruunt fontissimas, ne quis tali queat firmus
ad stare spectaculo, sed exanimis lapsus respirans
solis exultus ardoribus, sudore perfusus, humi
residens: Sedebat sic, vt propius ad eum accede-
re mulier abiecta non vetaretur, cum ipso fili-
cialiter locutura. Hoc eximium est quod dilec-
tissima requirebat à sponso. sponsa beneficium:

Qui mihi det te fratrem meum surgentem vbera
matris mee. & inueniam te foris, & descender te.

O dilecte votorum meorum, qui sede maiesta-
tis tue triumphas gloriosus, tam à me procul
dissitus, cuius non possim adire presentia: ete-
nim coram illa cæli columnæ contremiscunt:
quis mihi te det in terra mei similem, fratrem
meum, puerum vagientem, ab vberibus dulcis-
simæ matris suspensum, brachijs te stringam ar-
dissimis, oscula infigā suauissima, ore ad os lo-
quar fiducialiter. O quale hoc beneficium? En
tibi rationem, eut nasci voluerit infantulus cur
se nobis offerre vili reclinatum præsepio, loco
receptum tam humili, stabulo inter animalium
sordes hospitatus, ab vberibus paupertatis ma-
suspensum: vt omni postposito timore securus
appropinques: nemo quippe puerum fœno ia-
centem, lactentemque abhorruit. En tibi cur
modo tam humilis, ad putei erepidinem deie-
ctus, solus, defatigatus, solis æstu denigratus,
velut prostratus, vt ad eum tota fiducia securus

accedas, cum ipso aliquantulum temporis fami-
liari colloquaris: illicque dicas:
Quærens me, sedisti lassus,
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus.

§. 14. Venit mulier. Ardentem Christus
stendit sitim huius mulieris amantissimus
amatus ad non leue nostrum solatium.

Cum iam nobis ostendit Evangelista sanc-
tissime, quanto celestis ille Princeps a-
more flagret, illicque Principem amor
impulerit ita accelerate gradum, vt corpore præ
nimio labore conficeretur, & iam tota oculo-
rum fixa acie ad portas respiceret ciuitatis vnde mulier
sponsa sibi charissima esset proditura, modo no-
bis (amabo) quænam sit illa, significet. Num-
quid princeps illustri stemmate commendabilis
Numquid domina nobilitatis non despicienda
vel maximi Monarchæ filia? Numquid puella
ipsa probitate melioribus namque sponsus il-
le affici solet ardentius? Haudquaquam, sed
mulier est Samaritana, hæretica, vilis, infamis,
carnalis, sentina leuitatum. Non adeo iuuenis,
cum quinque viros terra mandasset, & cui cum
annis ardens libido non deferberat; erat ete-
nim si vel vniquam delecta lasciuia, cum domi
scortatori lupa conueneret. Statutum erat apud
Samaritanos, vt nemo plures, quam quinque
matrimonium iniret: censelant enim illi licet
infideles, quod sapius nuptias contrahere, im-
moderate signū esset sensualitatis. De hac no-
tatur Samaritana, quæ quantis poterat, nube-
bat, & cum iam habere non posset vxor mari-
tum; scortatorem tenebat impudica. De legi-
bus Samaritanorum & hac impudica muliere,
audiamus quod referat D. Athanasius: Hæc
mulier viros iuxta Samaritanorum leges habuit,
mortui qui iam erant, postea scortabatur. Nam
siquidem cum ea, vt cum vxore legitima volebat
cohabitare, illa vero concupiscentiam suam cum
refrenare non potuit, clam apud se habuit, cum
quo consuetudinem habebat, & non erat hic mani-
festus aut legitimus maritus, sed cum virum se-
cum habebat occulte. D. Chrysostomus opi-
natur, quod omnes illi quinque, de quibus Chri-
stus, scortatores fuerint & non mariti, illamque
reprehenderit, quod adeo in omnem fuisset
profusa libidinem, vt simul quinque proci
corporis sui tradidisset potestatem. Fuerit hoc
aut illo modo, satis manifestum est quænam esset
lasciuia meretricis & ad tam infæstum deuoluta
vix statum, vt nec ancillulam, nec seruulū ha-
beret,

beret, qui ei vel hydriam aquæ de puteo hausitam deferret, sed cogereetur ipsa aquam haurire, & hora quidem dici festi, dormiente forsitan amico ut ipsa illi prompta deferretur aquamque si quando surrexerit expectaret, laudis magnus exhiberet: Quis hoc sibi persuadeat? Domine colorem, quod tanta talem benivolentia profectus, hanc ambias? Quid, precor, in ipsa, forsitan colluic notasti, quod illi tantopere afficiaris? Quid in illa tibi complacuit? quid amorem excitauit? quid cor tuum incendit?

III. Custosius inquirunt Theologi cum philosophis, quæ sit causa dilectionis, & quid sit, quod in corde producat amorem, & docet illi resoluunt D. Tho. subscribens D. Augustino: *Non amamus nisi bonum scimus*. Afficit voluntatem. 1. 27. tuum aliquid bonum, siue veritas alterius, siue scientia doctoris, siue religiosi presunt pia sanctitas, siue gratia & solertia, qua puella loquitur, & ambulat, & videt. Si vero nihil sit quod voluntas possit amare, non est quod in illa preuocet, incendatque dilectionem. Videamus igitur, Domine mi, quid in illa muliere boni perpenderit, quod tuam sic afficeret voluntatem, quo sic eius amoribus inardesceres? Num forte animæ mundities? Num corporis pulchritudo? Num scientia singularis? Num generosa nobilitas? Num rara prudentia? Hæc in illa omnia desiderabatur, Quid in ea igitur dignum amari considerasti?

IV. Certissime tibi tuis proleimus verbis replicare, nec te minus mirari, quam tu miraris olim hominum amorem explicaturos inordinatum, apud Hieremiam graviter expositulas, etiam & terram aduocas, ut ad hominum affectum stupeant reprobiissimi: *Obstupescite caeli super hoc, & Hieremias super hoc, & porta eius desolamini vehementer: dicit mala fecit populus meus, me dereliquerunt: fontem aquæ viam, & fuderunt sibi cisternas, cisternas dissipauit, quæ conuincere non valent aquas*. Deinde ostendens quàm iniquo animo patereris, quod anima vilissimis afficeretur, illi sic impetoras: *Et nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam &c.* Arguet tenuitatis tua, & misero tua increpabit te. Crendumne est, inquit Deus, ut sit, quis fontem hosteat vitæ crystallinum, & gestiat aquam bibere cisternarum dissipatarum, vermibus, lutoque nausabundant? Fietine potest ut cum in terra tua Iordanis aquas habeas limpidissimas, aliò proficiscaris iacuas indagaturus, bibiturus Ægypti turbulenta? Sumit metaphoram à Nilo flumine Ægypti, qui

communitur gurgite fluxu turbulento. Non multis intelligemus, dicit Deus, argumentis quibus tuam contineamus amentiam, illud ipsum opus euidenter probat, quàm hebes sis, & obtusa. O Domine mi, misallat, hoc ipsum in te licebit rotoquere: Crendumne est, cum tales tibi sint celo fontes, Spiritus Angelici, quibus licet delectari: & in terra mater tibi sit Sanctissima, qua cum dulcissime confabuleris, Apostoli tui à te præelecti ut fontes essent orbis terrarum, quod solus remaneas, & amorem tuum transferas, quærasque cisternam dissipatam, qualis erat cor huius mulieris, infidelis, idololatæ, carnalis, abiectissimæ, prolietæ: *Quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam?*

Hinc tibi suis Saluatoris patebit ariditas. Si quando quis sit alteratur rabidâ, licet aquam videat mille fordibus inquinatam, toto tamen anhi Christi mo ad illam bibens approximat: *Viator, si uis uitæ saltem* (inquit Salomon) *ad fontem os aperiet, & ab omni luto sitis in aqua proxima bibet*. Perambulât quis iam me, explicat ridie per inuia & maquosa siti anhelus, flagitium tur aduertit, quod ueribus lutoque similis est *Ecl. 1. 16*. quàm aquæ, ad illud sitim extinguitur se continet, quod prostermit. Heus amice, quid agis? Heu Domine mi: Verè te facit quanto sitis ardere Similitamini cor exaltuet. Perpendit D. Gregorius Nyss. do sen. diuitis repulonis pentionem, dum in inferno *Orat. de cruciatu*, Abrahamo libellum offerre supplicii pauperem, mittat Lazarum, qui intingat extremum buccam digiti in aquam, illaque quæ de digito deflueret, dibus linguam refrigeraret siti ardentissimam. Heu diues, quatit hic sanctus, an tibi in mentem non Epulonis uenit Lazarum leprosum esse, vulneribus putre quanta sine manantibus obstrum, & eius de digito potius in in putredinem, quàm aquam stillare conspiceret. seruo. Nonne tu delicatulus, politus, uas seans, qui nolle corpori tuo quidquam adhiberetur, quod non omnem mundiciem, purpuram, hyssumque rederet; quanto minus quod ori foret propinandum? Ne stupeas: *Crucior in hac flamma*. Ta-

lem ego patior ignem ut ipsam fontem sumerem ac bibetem effluere mihi non leui refrigerio. Vohit magnus ille amasus animarum, spem nostram excitare, & de amore suo securum redere peccatorem, timorem quo iuste angebatur, auferte, dum dubitat, an Deus velit etiam in gloriam recipere, qui fuit, & talis est, qualis ego, quales vos, an oculos suos ad me dignetur vel semel reflectere, qui tabum sym immunditiarum, & vermium eloqua foetissimum? Ex hoc ostendere uoluit, quod amet animas, & quod tuam ambiat, sit licet uiciorum

fffff

tiorum

tiorum sterquilinum, & sanguifugarum cisterna pestiferarum.

Aptius declarari non potest, quo flagret diabolus animarum nostrarum desiderio quam si eum descriperis illarum sibi tabiosum. Ita Dominus hoc exposuit, de eo sub figura locutus Elephantis: Absorbebit fluvium, & non mirabitur, *Job c. 40. 18.*

VIII. Diabolus etiam iustos sicut absorbere. *Job c. 40. 18.* *Et habet fiduciam, quod influat Iordanis in os eius.* Nedom Nili fluenta absorbebit (qui in S. Scriptura dicitur absolute fluvius) quoniam & ipsum conabitur Iordanem deglutire. Amat elephas aquas turbidas, & illas bibit temper, si vero limpidas biberit ardentissima est sitis indicium. Immundus ille spiritus, & serpens infernalis, terram pro cibo habet & potu lutosam aquam: aquis etenim delectatur impudicitia, luxuria, homicidij, cædis, &c. abhorret autem & execratur aquas virtutum purissimas, per aquas Iordanis designatas. Tanta exarefecit sitis, ut proprijs suis non acquiescat aut satietur aquis, quæ suæ continent apprimè inaltitæ (peccatores intelligo) illos incessanter ablerbet, ista infidelium gentiliū, imo malorum maris Christianorum: sitit insuper aquas mundissimas, illas anxius inquiri: studet etenim iustos vorare bonoque deglutire.

IX. Non levis feruet sitis Redemptor noster. Satis antagonistæ eius potus aqua est pura, sanctitatis & munditiæ, societas eius cum Angelis beatis spiritibus, cum matre sua purissima, & Apostolis: attamen tanta feruebat sitis, ut illi non sufficerent aquæ Iordanis, quærit insuper aquas Nili turbulentas, aquas Egypti, cisternas dissipatas, fluenta vermibus exhortenda. O quale tibi solamen, quale mihi, quale omnibus! Dubitare tu posses hominum flagitiosissimi! O Domine, num tui flagrat desideria princeps ille nobilissimus? An animam meam magnificet? An illam sibi oblatam accepturus? An mea placebunt illi repitæ licet orationes? An confessiones imperfectæ factæ contritiones? An erunt gratæ licet indeuotæ communiones? O Domine vtinam orationes meæ tanto proferrentur spiritus serboze, quanto Seraphim ille terrestris S. Franciscus suas promebat ardentissimo: vtinam mei corporis castigationes tam sanctæ, quam magni illius Apostoli D. Dominici: vtinam meæ elemosynæ tantæ erogarentur charitate, ut Patriarchæ Abraham possent comparari: vtinam meæ scelerum confessiones Magdalene Petrique confessionibus ex perfecto dolore possent equiparari: vtinam meæ communiones aliquid ha-

X. Magnam solamen peccatoribus. berent de S. Catharina Senensis piissima devotione: hæc omnia libens offerrem; Verumtamen, quidquam tam malum ac ego, opera tot imperfectiōibus polluta, qualia facio quotidie, quomodo Domino satisfacient? Num illa acceptabit? Euge age charissime ne dubites, ne moreris, hoc noueris, extremæ fami nullum malè sapere panem, nec siti lymphaticæ aquam turbidam. Quando crucifixus emoritur, voluit, sciamus, quod sibi arefcens expiraret: Sitio. Heu quam sitit crucior insatiabili: Offerunt illi acetum, & ebibit: Cum accepisset acetum, Domine mi bibisne acetum? bibo, & exclamo Sitio: vt & audias & videas, anima tibi licet sit acetosa per malitiam, eam nihilominus sitio, oblatamque recipiam.

Si gigantem videres tanta fame lymphaticum, vt lateres ipsos rupestres deuoraret, spererentque illi dulcissimi: ex hoc tibi perspicuum foret, quo panem appetitu comederet multo gratiori, licet aridum & a vernibus erosum. Si videres alterum tantâ siti deficientem, vt huius celsitem manibus arripere, illum super fugam suam exprimeret, vt vel aquæ guttam educat, nihil dubitans aquæ vasculum illi propinare, licet turbata, tantæ namque sitis, nulla pars aquæ naucescam. Vastum illum cæli gigantem inuere, quâ sitis laboret, vt huius frustra colligat, illique refrigeretur. Attende quæ beneficia contulerat mulieribus, & maximis maxima peccatrici-bus. Quid egit cum Magdalena? Quam liberata Chananeæ? Quam benignus adulteræ? Quam comes huic, quæ tota erat cloaca libidinum? Charissime considera, quod peccatores ad se venientes austeris non eieciat, qui tanto studio, & siti canina quarit peccatores, eorumque gratia descendit de cælis & incarnatus est.

Fidelis sermo (dicit Apostolus) & omni acceptatione dignus, quod Christus Iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere. Et in me summe exemplum, etenim hac de causa tantam mihi præstitit misericordiam, vt ille cunctis peccatoris sui innotescat amor ineffabilis: Ideo misericordiam consecutus sum, vt in me primum ostenderet Christus Iesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui eruditi sunt ei. Venit peccatores quasiturus: quia vt iustos inueniret, non opus erat descendere de cælis, cum in illis cunctis sanctorum essent innumerabiles, nec illos in mundo reperiret, inquit Dominus Paulus, accinentem propheta regio: Non est iustus quisquam, amor quo peccatoribus afflicebatur, in terram quam

eam attraxit, egique ut illos veniret sedulo quæ-
siturus.

XIII. Obijciēs, Pater mi, nihil est in me boni,
Amor Dei nihil virtutis, quomodo me diligit Christus?
responso est Vade: non est eius amor, nostro sim. In
dissimilis nobis, si credimus Angelico Doctore amor
ex aliquo bono nascitur, quod in altero no-
tamus, quo amor in nobis excitatur, quo il-
lum eius boni gratia diligimus, vnde non ni-
si bonum amamus, & ob id tantum illum dili-
gimus, & tanto ferventius quanto bonum il-
lod est excellentius. Atramen non est sic in
Deo: diligit non quia res ipsa bona est, sed ut
illam efficiat bonam. Hoc ex Davide canit Ec-
clesia de quolibet iusto: *Amavit eum Dominus*
Et ornavit eum Primum illum amavit, & inde
ortu est, ut illi dona sue tribueret misericordia,
quibus eum eleganter excoluit, & abundanter
exornavit.

XIV. Mulieris illius recordare sordidissimæ de qua
apud Ez. chielem: quæ cum non haberet vi-
de commendanda, imo plura ob quæ merito
reijcienda, illam tamen amavit, & ob hoc in
suis bonis suam recepit curam, mundo mulietri pretio-
sissimo gemmisque rarissimis adornavit, quibus
non posset Princeps sanguine illustissima cul-
tius adornari. In nobis vero prius res est in se bo-
na, quam amemus: in Deo prius est rem amare
quam esse bonam, imo potius ob hoc est bona,
quia illam Deus amat: siquidem amore suo il-
lam reddit bonam, & in ipsa prodegit bona.
Si Deus non amaret, nisi quod est in se bonum,
quæ in orbe, precor, amaret? Amat, non bo-
no illectus, quod res habet, sed illam bonam fa-
ciendo. Illi tuam offerro animam, illum roga-
ro, ut illam dilgat, non quia bona sit, sed ut eam
reddat bonam: illi dico, Domine animam
meam tibi do, tibi que consigno. Tuas illi offer-
to orationes, licet tepidas, tua bona opera, licet
imperfecta: quia ut amoris ignem perecipias,
quo feruet te recipiendi, mulieris se ostendit ama-
tum; qualem audivimus eum? quàm comice illi
blandientem? quàm auxiæ quærentem? quàm pa-
tienter expectantem? quàm oppido lassum & ad-
ocam putei reclinatum, fixa acie contuentem?

Sedebat sic supra fontem.

§. 15. *Ut det nobis Salvator celestis, quas pe-
tivimus aquas donorum, optat ut nos illi e or-
dis aquas offeramus, quod ipse significat
sedens & expectans ad puteum.*

Sedebat sic supra fontem. Subtiliter expendit
D. Ambrosius hunc loquendi modum Evan-
gelistæ: *Sedebat sic supra fontem.* Si ad S.
Scripturam recurramus volumina, in ijs repe-
rimus, quod sæpe numero Christus hoc se nomine
compellet fontis, quasi sibi propatio, se ipsum in-
scribit: *Fons horiorum, puteus aquarum viventi-
um: quæ fluunt impetu de Libano.* Quando na-
tus apparuit in mundo; de eo sic præfatus rati-
cinatur Zacharias: *Eris fons patens domui David
in ablutionem peccatoris & mensuram.* Ea de cau-
sa seipsum Dominus in illa signavit petra, quæ
gurgites aquarum populo profudit abundantissi-
mos: dum præ siti deficeret, nec haberet aquas
ad aquas confugeret sitim extincturus. Hoc ni-
tatur argumento D. Paulus, ut Christum intitu-
let Petram: *Petra autem erat Christus.* Itaque au-
tem indiscriminatim omnes inuitat, ut aquas
hoc de fonte hauriant vberitimas. *Haurietis aquas
in gaudio de fontibus Salvatoris.* In eo & ipse Do-
minus eodem rati præcone cunctos ad huius a-
quæ fontem inuitat: *Omnes sitientes venite ad a-
quas.* Iam factus homo ipso die Pascharis solem-
nissimo altius omnibus sitientibus acclamat: *Si
quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Imo in hoc ip-
so Evangelio (notatote D. Ambrosius) seipsum ro-
mine fontis declarat, cum de seipso dicat, quod
vivas habeat aquas; omnibus patientes, qui vo-
luerint illas acceptare.

Ex quibus omnibus inferitur, quod in S. Scri-
ptura frequenter se Christus illo se fontis nomi-
ne manifestet. Hoc præmissis, si Christus fons
est & puteus aquarum viventium, de illo refe-
rente Evangelista, quod *Sedebat sic supra fontem,*
vult indicare, quod fons sedebat supra fontem, &
puteus supra puteum. Nec hoc aliquis negat.
Vult autem in hoc consideremus, quod celestis
fons sederet supra terrenum fontem: & quod di-
vini puteus divinis scaturiens aquis sederet hic
supra terræ puteum, qui tantum aquis redundat
ex illo bullientibus. Quo, quantum comicio,
nobis intumet, quod ille qui divinas deside-
rat aquas, donaque celestia, oportet se dis-
ponat, ut prior ipse de suo fonte aquas effun-
dat terrenas. Et quicumque consequi exoptata
aquas de fonte hoc Christo Redemptore, oportet

FFFF

et a.

tet aquas offerat Redemptori, de fonte sibi pro-
 prio quæ licet sunt terrenæ, & humili fonte sca-
 turientes, illis tamen mediavitur aquas obti-
 nemus diuinas & cœlestes, quas Christus no-
 bis offert ipse fons diuinus & cœlestis.
 III. Porro si scire expotes quis ille, sit puteus no-
 ster, qui tantummodo terrenus est, supra quem
 Dandū Christus sedet captans leuamen fons ille cœle-
 sto de stis Christus: Salomonem interroga, ille tibi res-
 pondet: *Aqua profunda corba ex ore viri.* Et
 nostro fonte non incongrua proprietate fons vocatur cor hu-
 manum: siquidem ex illo velut de scarungine
 ut de illius fonte proficit qui quid cogitas, loqueris, & agit, ipsa
 recipia veritate teste. Circa puteum illum, seu supra fon-
 tem illum vult sedere Dominus, illum suæ diui-
 nus. Nisi fons subdens voluntati, quocirca Spiritus S. dicit
 Prom. c. quod Posuerit Deus oculos super corda illorum.
 12. 4. Num igitur exoptas, vt Deus qui est & origo
 Mat. 13. bonorum omnium cœlestium, vberim in cor-
 Eccl. 1. tuum suarum effundat aquas gargarum: Illi tu
 16. cordis tui profundas aquas, lacrymas, orationes,
 ieiunia, elemosynas, & opera bona, & hoc mo-
 do tibi cœlestium bonorum aquas effundet co-
 piofissimas.
 VI. Olim Deus cœlestes suas aquas populo illi ru-
 Sub si- diti sub simbolo aquarum terrestrium commu-
 gura ter- nicauit, sicut & illis bona cœlestia declarabat,
 norum quæ promittebat in figura bonorum & diuina-
 rum terrestrium, quibus eum effatim cumula-
 bat. Ita populo per Moysen exprimebat: *Si au-*
 stia sig- dieris vocem Domini Dei tui vt facias atque custo-
 nanus. dia omnia mandata eius Eccl. Aperte: Dominus the-
 Dent. c. saurum suum optimum cœlum, vt tribuat pluuiam
 28. 12. terræ in tempore suo, benedicatque cunctis operibus
 manuum tuarum. Hoc vles est. Dominus inio-
 mātē cum populo illo veteri & rustico, verum-
 tamen illis verbis aliud nobis multo sublimius
 2. Cor. exponit, & occultius. *Qui reuelata facie glo-*
 3. 18. *riam Domini speculamur*, inquit Apostolus,
 Vnde verbis illis intelligendum est, quod ad
 ea alludat, quæ terrenis nosseis oculis inpe-
 mur.
 42. Licet autem verum sit, quod de terra vapores
 Y. sursum ascendant, qui ibidem in regione aeris
 Quomodo in aëre aquam & pluuiam generant abundantem: attra-
 in aëre men maiori copia vapores illi sursum attolluntur
 pluuiæ de mari, quando maris aquæ radijs percussæ so-
 genere laribus ad supremam efferuntur regionem, & in
 tut. aquas resoluuntur, quæ desuunt sic productæ
 in pluuiam in ipsum mare. Quid hic mysterij
 later? Fons supra fontem, & puteus supra
 puteum. Quid enim cœli, quid nubes sunt,
 nisi fontes, nisi putei profundi qui super ma-

re aquas depluunt, quæ ibidem generantur ex
 vaporibus, qui de ipso mari sursum ascende-
 runt? Numquid hæc considerasti? Igitur in-
 tellige eodem modo Deum agere nobiscum.
 Quid cor esse nostrum arbitraris, nisi pelega-
 tus, de quo vapores ascendunt solis radiorum
 ardoribus attrahi? qui sunt isti vapores? quæ
 ex illa aquæ producuntur? Scito: Dei manda-
 torum obseruantia, legisque completio. Si quæ
 diligit me, sermonem meum seruabit. Vnde quom-
 admodum si radij solares in ipsum mare reser-
 stantur, eorum calore, ex ipso mari vapores e-
 nascuntur, ita quoque, si cor nostrum calor a-
 moris incendat cœlestis, diuinorum exurget
 obseruantia mandatorum: *Si audieris vocem Do-*
 mini Dei tui, vt facias atque custodias omnia man-
 data eius, Eccl. Aperiet Dominus thesaurum suum
 optimum cœlum. q. d. Aperiet Dominus suorum
 omnium thesaurorum depositum: hinc mani-
 festè patet id quod nobis Dominus promittit.
 Hic in terra posuit Deus thesauros: *Habet ar-*
 gentum venarum suarum principia. Eccl. Verum-
 tamen illi terreni thesauri tales sunt, vt subdan-
 tur putredini, quæ consumuntur, & latronibus,
 qui eos depraedantur, & infortunijs quibus de-
 peruntur, vt ait Christus. Ad hoc aperit Deus
 suos cœlestes thesauros, aperit eorum deposi-
 tum, cœlum scilicet: *Vnde datum optimum, &*
bonum omne cœlesti: vt eo modo terræ commu-
 nicet aquarum pluuiam cœlestium. Sub nomine
 pluuiæ declarantur in S. Scriptura bona cœlestia:
 Pluuiam volucritatem fregit Deus hereditati
 tua. Et alio loco: *Dabit vobis pluuiam tempera-*
mentum & serotinum terra. Quæ hæc est pluuiæ?
 Aqua illa, quæ de vaporibus ascenditibus de
 mari producentur. Modò videbitur fons supra
 fontem, & puteus, circa puteum, & quod tem-
 poribus accidit Eliæ capietur.
 S. refert Historia, quod in diebus Eliæ cœ-
 lum instas rupis clausum obturuerit, vt toto
 triennio & semestri nec pluuiæ gutta decide-
 rit, nec terra vel parum aquæ obtinuerit qua
 saltem humectaretur, totaque marida exarue-
 rit, velut igne combusta. Fontes emarcescerant,
 flumina torrentes aruerant, & cuncta viuac-
 tia præ nimia siccitate tabescebant, vique
 quorum vita & esse ita ab aquis dependet cœ-
 lestibus, vt illis deficientibus, oporteat omnia
 interire. Motus hac extrema vates Eliæ
 necessitate, Deum deprecatur, expetit seme-
 dium, illuc succurrat elemens ariditati, plu-
 uiam demittat optatissimam, videbatur au-
 tem suas Deus aures occlusisse. Destinatus igitur
 propheta

propheta discipulum suum, ut versus mare pro-
spiciat, & videat, num uideret aliquid future plu-
uiæ vestigium. Exit Domini præceptum impletur.
rus, & curiosâ spectat attentione: quidquid per
vastissimum posset oculis suis mare deiegere, de-
mum adhibita omni diligentia, reuersus, se nihil
videre protestatur. Secundo & tertio redit, nec
quidquam apparet. Septimo reuertitur, & iam
pro vltima conclusione, nubeculam videt de ma-
ris ascendente, & totus gaudij perfusus recurrit
festinus ad Eliam boni nuntij baiulus. Illum pro-
pitijs propheta regi remittit Achab, ut illi dicat:
Ascende, comedet & bibe, quia fontes multi & pluuia
multa. Confestim autem cataractæ coeli aperte sunt,
& imber decidit adeo copiosus, ut pro rei neces-
sitate terra superfluentius irrigaretur: sit Deus
beneficentis Aluum profectum mysterium: nec enim
pluuia spes est vlla aut vestigium de coeli fontibus
aquam obtinenti salutiferam, nisi prius illo
vapores ascenderint: qui de fonte, seu maris pu-
teo generantur.

Quid mysterij? Scitote charissimi: vobis Deus
aperte loquitur: quod si celestes auriatibus
aquas diuinis illis coeli fontibus de vestro debent
magis fonte, seu puteo cordis: primo vapores as-
cendere, fressum in coelum, ut ipse vobis pluuia
demittat celestium donorum optatissimas, quas
à Deo postulatis. Oportet de vestro prodire
eode, & ad Deum ascendant, lacrymar veræ
que poenitentiz singulis, actus charitatis ser-
uentissimi, orationes, mortificationes, elemosynæ:
istis etenim de hoc puteo vaporibus sursum as-
cendentibus, ne debites omnino, de fontibus
perennes Deus donorum suorum aquas effundet
copiosissimas.

Oculos tuos in Publicanum conijce, qui velut
exanimis ad Diuinam aspirabat misericordiam,
quam tam instantè à Deo postulabat, & velut
celestem diuinam que aquam votis omnibus ex-
petebat, quam Deus de perennis mitteret suæ
fonte benignitatis: Severe & repetito lapillis ver-
bere pectus suum percutiebat, & pio impetu va-
pores veræ contritionis densissimos eliciebat. Deus
deprecabatur: Deus propitijs estis mihi peccatori.
Viden illam? Secundum fidem igitur & men-
sura occurrit illi coelum aqua celestis gratiæ iu-
stificantis irriguum: Descendit inquit Christus
iustificatus in domum suam. Hinc nullo negotio
accipietur illud regis & vatis David, ubi prouocat
animam suam, ut se in Dei laudes gratiore ef-
fundat: Benedic anima mea Domino, & noli
oblitescere omnes retributiones eius. Quid signant re-
tributiones. Vocantur retributiones: quando illi

qui nobis quidpiam dedit, illud cum aequalitate
recepti reddimus, & hoc proprie dicimus cam-
bium seu permutationem. Numquid igitur, for-
san id quod nobis Deus liberaliter concedit, ali-
cuius est retributio, quod prores Diuinæ ob-
tulimus maiestati? Quis prior dedit illi? Quar-
tie Apostolus: si iustus fueris quid dabis ei? Num
aliquid Deo tribuis, ut sit iustus? Indubium est,
quod homo ex messe sua dare nihil possit, nec
virtutem virtute naturalium aliquid Deo tribuere,
quod æqualeat illi, quod de manibus eius re-
cipit diuinis ac liberalibus, imo potius longe
præcellunt Dei dona bonis nostris operibus in
tanto gradu, ut ea ratione de ijs omnibus dicatur,
quod ea nobis Deus det gratuito: Siquidem
nihil Deo dare possumus, quod illum obliget,
ad sua nobis diuina dona impetendum: Non sunt
condigna passionibus huius temporis ad futuram glo-
riam quæ reuelabitur in nobis. Et multo grauior
est nostris operibus ad diuinam gratiam in-
dignitas, quam liberaliter & gratuito diuina
nobis concedit maiestas, nec potest illa cadere
sub meritum.

Si igitur hoc ita sit, qua ratione dona cele-
stia nobis à Deo concessa vocat David retribu-
tiones? Scilicet, quia hoc vult illi tribuimus,
quod in nostra est potestate, ut Deus id nobis
quod petimus, de coelo largiatur, Davidi
suum non remisit clementis peccatum, nec il-
lum recipi in gratiam, nisi postquam dixerat:
Peccavi Domino. Vt autem hoc clarus innotescat,
nobis hodie proponitur Christus, qui fons est di-
uinus ac celestis, sedens supra fontem retentum,
quia tuo Saluator proximus est cordi, velut in
illud reclinas, exoptans ut tu ex illo sibi propi-
nes aquas, ut tibi celestes refundat aquas,
quas tantopere desideras. Non illas à te requirit,
vel eorum indigus, sicut nec coelum vapores ex-
postulat de terra, ut sibi beneficiat, & in suum
commodum; nequaquam, sed ut terra bene-
faciat, illi pluuia aquasque refundens vberni-
mas. Et in tui salutem aquas cordis tui Saluator
exoptat: illo namque modo tibi celestes vult
impetrari.

§. 16. Da mihi bibere. Christus ab hac petit
muliere ut illi des: hæc enim eius est con-
suetudo.

Hæc est illa amasia quæ noster ambit Oseas,
& amore cuius exardescit: Veni igitur mu-
lier de Samaria &c. Fixis oculis protus ille
F f f f f diuinus

X.
Dei
dona
aut di-
cantur
retri-
butio-
nes.
Rom. c.
11. 35.

Rom.
c. 8. 18.

1. Reg.
c. 12. 3.

43. 43

diuinus portam versus conspiciat ciuitatis num sit
egressura, & ecce intempestiue mulier egreditur,
versus puteum proficiscens. Nunquam sol adeo
latus refulsit illum expectanti, qui noctis tene-
bris lassus diem præstolabatur, vt prodieus hæc
mulier cor exhilararet. Redemptoris, quando di-
uinis suis eam oculis aspexit venientem: nec
tanta fuit gaudii cor Annæ matris Tobie de-
bitum, quando post diurnam & anxiam tedi-
tus spem filium vidit reuertentem: quanto super-
mi illius cor Principis, vt mulierem hanc vidit
accedentem adeo desideratam, quæsitam &
expectatam. Adest tunice manicis ad cubitum
reuolutis, hydriam manibus suspendens, nec
de Christo quidquam inquitens, eumque ni-
hili faciens, quinimo morosa, dedignans &
elato Christum supercilio despiciens, nec illi
verbum locuta, nec illum cogitans, cuius
vtrique cor, amnisque sollicitudo spectabat
scortatorem, quem domi reliquerat; hydriam
alligat, & illam deorsum incipit puteo de-
mergere. In illum Christus oculos suos, ac
verò cor fixius direxerat. En vtrumque fronte &
acie sibi mutuo oppositum: Christum mulieri,
amorem non amoris, ignem gelu, calorem
frigori.

Expendit Salomon vires solis vehementes præ-
cipue in meridie, quibus terram adurit: *In me-
ridiano exurit terram.* Et statim disputat de ge-
lu duritie: cum sit enim ex aqua mollissima,
frigore tamen aquilonari in lapidem obdurefcit,
qualem videmus crystallum, vix frangibilem:
*Frigidus ventus aquilo flauit, & gelant crys-
tallus ab aqua &c.* Porro prægrandes licet facea-
mur frigoris in gelu vires, maiores tamen solis
esse omnes vnanimiter conuclant: etenim si
sibi inuicem opponantur, parua interposita mo-
ta sol gelu dissoluit, liquefacit, omnem hanc
remollit duritiem, & in aquas diffundit clarissi-
mas. O sol diuine, Christe! totus es amore
feruens vt sol in meridie: *Hora erat quasi sexta.*
En tibi frustum gelu durissimum, Aquilonari Sa-
maræ malitia congelatum; mulier in ciuitate pec-
catric: quam frigore constricta? Quam fasti-
diosa! Quam auersa, vt nec oculos ad Chri-
stum benigna conuertat! Eja age Domine,
quis prior incipiet? Certum est nisi tu Domi-
ne primum posueris passum, nullus, qui pro-
ficiet, statuetur. Osea præcipitur, vt prior
mulierem conueniat, blandiatur, sibi deuin-
ciat impudicæ voluntatem. Inter nos (ait Spi-
ritus S.) quando pacis sanciantur fœdera, qui-
que de primatu contendit, & eius vult aucto-

ris haberi principalis: *Omnis amicus dicit, &
ego amicitiam copulauit.* In pacis fœdere quod
Deus cum peccatore sancit, nulla est qua-
stio, Deus primus est euulgue auctor prima-
rius. Quoad peccatum autem, & ad elonga-
tionem a Deo, primus est homo & ita sacro-
sanctum determinat Concilium Tridentinum:
*Deus non deserit hominem, nisi prius ab homine de-
seratur.* In iustificatione, & vt homo conuer-
tatur ad Deum, primum oportet, manum Deum
adhibeat. Non potuisset prius mortuus oculos ap-
perire, nisi suos prior oculos propheta eius oculis
superposuisset, nec non euer manum, nisi
suas antea superposuisset. Iste est qui prior
cordi manus debet admoerere, quo conuertatur:
Conuertere nos Domine ad te, & conuertemur. Inci-
pit igitur Christus facie blanda, & pacifica voce
inuocari precatur: *Mulier da mihi bibere.* O co-
lestis amant, parum videris instructus, de modo
quo mundi puella conuincitur; mulierem &
quidem talem studens ubi deuincere sicine peti-
do illam aggredieris? Sagacius multo eam
pulum tentauerat Satanas, qui vt eam prima-
um sibi dei ciret eiusque attraheret volunta-
tem, caritur cum promisso diuinitatis; quod
si postularis annuat, vtrâ viuet diuina & immor-
tali, sapientiâ superabit Angelos, imo Deo ipsi
coæquabitur: *Eritis sicut dy.* Quo rebus ita om-
nibus affatim abundabit, vt nec Dei ipsius vlti-
rius diues indigeat.

Subtiliter disputat Apostolus qua ratione ta-
lum animi superentur, eorum videlicet excitan-
do desideria, montes illi aureos promitten-
do: *Mulierculas oneratas peccatis, quæ dicuntur
varijs desiderijs.* Mulieres viles, abiecte non sic
corpore vt animâ, peccatis onerate: *Myrum me-
gotium* (audite D. Cyprian) *Mulieres ad genera de-
licata, ad vitiorum sarcinas, fortiores potius vni-
Quæ sibi imponunt onera?* Nullis, dicitis, il-
las vitibus præualere, nec animo rebus æquari,
magnique momenti perferendis, ad ea vero
quæ peccati sunt, viros vitibus superant robu-
sissimos: *Oneratas peccatis.* Ignoscat mihi
Deus, quæ moluntur? Quæ præsumunt? Quo-
bus se ingerunt? Quæ concipiunt? Quis illas
agit? Quibus eas alliciet? *Ducuntur varijs
desiderijs.* Mille ducuntur desiderijs & cupidita-
tibus argenti, nummorum, gemmarum vt Mulier
stium, ornatu, fucorum, hæc illis omnia vix de-
promitte, & quocumque volueris illas dices & con-
duces. Imò hunc agendi modum Salomoni vide-
tur indicare: *Vana spes & mendacium viro inferre i-
saro.* Num aliquem ad tuam stultes pertrahere
solueris.

voluntatem stultum & amentem: illum illicito vanis spebus, multa magnaque illi promittendo, licet implere nequidem cogitaueris; promissa fallacia: quia sicut ex una parte regnat in illis habendi cupiditas, sic sunt ex alia stultæ quocumque liberit illas deduces, tantum proponendo, quod illis hac & illa facies, etiam si illis ea sponderis, quæ si ratione videntur, capere possent, quod minime adimpleretur.

41. Ecce colore Spiritus S. mundi describit amatrices, quas quolibet duxeris, & quibus obsecro promittendo multa, & pauca vel nihil largiendo: *Nubes & ventus, & pluma non sequentes virginibus, & promissa non complent.* Videbis in ætate, nubem vento commotam, ex qua fulgur, & tonitrua, dixeris aquarum mare in terras diffundendum, & tandem quatuor, putris disperitur, & aliquando nec vlla. Talis est mundi vaniloquus, qui præclaris virginem decipit promissis, velut tonitru, quæ faciet? quibus placebit fulgure promissorum monitum, vestium ornatus, & horum adimplet nihil. Sic mulieres hoc in mundo passim decipiuntur, quarum amorem Aegyptij descriptum: symbolo candelæ seu luminis accensæ; modicâ luce præfulget & olei virtute nutritur ac pascitur. Exiguus feruent & instabilis amor, luce candelæ modica, quæ statim vincto exstinguitur, tandem lucebunt, quamdiu muneri & promissorum oleo fovebuntur.

Tu igitur quomodo Domine mi, vt huius tibi cor mulieris acquiras, aures postulando? *Mulier da michi bibere.* Mulierem illam appellas, & ais: *Da michi.* Respice, quæ o. Domine, quod illis verbis te adeo ostendis inopem, vt nec guttam aque quidem obtineas. Non est hoc illis consequendis medium, sed buccinandum est, iactanda diuinitas, potentia proponenda, & velut nubes agitata tonitru, fulgure inflammata. O Secretorum abyssus diuinorum: *Multipliationem ingressus illius quis intellexit?* Quis multitudinem, quis varietatem scrutabitur ingreditur, quibus Deus progreditur, quo sibi lucretur animas deuantes? quidam allicij promittendo, alias dando deuincit, alijs suas ostentat diuitias, alijs proponit pauperitatem & erucem, illis blanditur has terret, illis promittit, ab his expostulat, & hæc frequentior praxis est securior, etenim quando quidquam expostulat, certum est quod dare plura liberalis intendat.

Nostro loquendo modo quantum sapio, Deum

Maia considerat ad ostium accedentem, pullantem, rogantem, da mihi, Deusne petit? respondet propheta, dare vult: *Vi aperitur opus suum, peregrinum opus ab eo.* Quando proponit Deus, agere opus sui proprium, facit id quod sibi est alienum: & si quando videris eum agentem opus ab eo peregrinum hoc tibi persuade, quod illo disponat & proponat opus aliquod agere sibi maxime proprium. Ex alio ruit quispiam, aut seipsum inerte vulnerat quo sibi cerebrum diffinit, accersitur chirurgus vulnus curaturus: Accedit & vulneri penicillum infigit, vt eius exploret, & tudinem, lanceolâ dilatat, & exulcerat & aliquando discindit, vt illud instar palmæ manus extendat: *obijcis.* Magister quid agis? Nonne tibi ex officio incumbit redintegrare vulnus, illud curare? Eo animo huc te vocauit: vulnus autem amphare, contra mentem est vulnerati. Quia igitur ratione illud extendis & grauius exacerbatis? Respondet: Domine, vt quod meo muneri est, efficiam, vulnus redintegrare intendo: quare primum ago quod a mente mea prius est alienum, scilicet vulnus aperto & dilato: nulla quippe dispositio curando vulneri congruentior, quam si prius paululum extendatur.

Deo proprium est quarto modo, dare: fons etenim est bonorum omnium, omnigenis etiam abundat bonis: *Oculi omnium in te sperant Domine & tu das illis escam in tempore opportuno, aperis tu manum tuam & implet omne animal benedictione.* Vnde consequenter maxime Deo alienum est recipere: plenus est enim omnibus. Nihil recipit, qui continet omnia: *Plenus sum, ait alijs per Iaiam & ore Davidis: Puleh mundo agri mecum est: si siserero, non dicam tibi: meus est enim orbis terra.* Omnigena mecum sunt bona & diuitiæ. In mundo sunt aliqui, qui nihil habent, alij sunt, qui licet habeant aliquid, non habeant ad manum, sed domi, siue in arca, quocirca & hi & illi alij quid possunt accipere, Deus autem nihil: omnia namque bona continet, omnibus est diuitijs opulentus: *Num necessaria em aliquid habuit nostrum quærit D. Chrysost.) num vilitatem illi, ministerium quæ exhibemus? Num illi aramus campos? Num potamus vitæ? Num regna defendimus? Num aliqua re eorum quæ apud nos sunt, opus habet? Audi quid propheta dicat: Dixi (inquit) Domine, Deus meus es tu quoniam bonorum meorum non eges.* Videbis nihilominus, quod in famelicente buccellam petat panis, & in sitente calicem aquæ frigidæ, in nudo velis segmentum. Quoties pete: da mihi, quo possit orphana matris

VIII. Similiter do.

IX.

Deo proprium est dare.

Ps. 144. 1.

Isa. 1. 11.

Ps. 49. 2.

D. C. 27.

Hum. 1. 1.

In Epist. ad Eph. 5.

Tom. 4.

X.

Deus omnibus di-

ues, pete

tamen, vt

dat.

Ps. 134.

monio copulari, redimam captiuos, i. firmas adiuuari. Da mihi cer tuam, animam tuam, da mihi ieiunia, orationes, elemosinas. Nihil frequentius quam quod Deus à te petit, & quid ab ipso magis alienum? Indubie, vt tibi, faciendo quod sibi est maxime proprium, & vult à te petendo te disponere, quo tibi possit elargiri. Eo fine à te panem mendicat corruptibilem, vt tibi panem tribuat æternæ gloriæ; eo animo vult te rogare, vt tibi refundat immortalitatem: ea mente postulat animam, vt illam suâ repleat gratiâ: ad hoc lacrymas & suspiria, vt misericordias suas tibi superinfundat infinitas.

§. 17. Da mihi. Prius postulat Deus, vt sit perfectè liberalis, in nostram gloriam. Doctrina est hæc D. Chrysostomi profunda.

Repetamus prædicta, & claris Dei consuetudinem explicemus, quod scilicet quando dare vult, prius petat: & tanto hoc se-ritius agit, quanto vult alterum ardentius. hoc etenim significat Haies in prædictis verbis: *Vt faciat opus suum peregrinum opus eius ab eo.* Vt quid Domine petis ab hac muliere? Quis à quo debet mendicare, pauper à diuite, vel diues à paupere? Tu diues es, vt heres legitimus, & ex alie regnorum Partis tui omnium: *Quem constituit herodem vniuersum.* Tu ille tot opulentus facultatibus, vt illas & habeas, & omnibus tribuas ad ostium tuum accedentibus: *Diues in omnes qui inuocant illum.* Tua tantam earum manu concludis abundantiam, vt illam solummodo aperiendo, cunctam bonis impleas creaturam. Concedis solitudinem, lunæ pulchritudinem, stellis splendorem, campis flores, syluis odorem, arboribus fructus, fructibus saporem, fontibus aquas crystallinas, auiibus plumas, lionibus fortitudinem, ceruis agilitatem, piscibus vitam, animalibus respirationem: *Aperis tu manum tuam, & implet omne animal benedictione.* Tuas illas audimus voces: *Plenus sum.* Et argumentum quo nullum de te diuinitate fortius assumebat Dauid illud erat quod nullus rei nostræ indigeret, in hoc cognoui, quoniam Dominus Deus meus es: *Ego dixi Domino: Deus meus es tu, quoniam inuocant inuocum non egres.* Hæc autem mulier, inops est, imo ipsa inopia, quia quoad temporalia tanta premitur omnium indigentia, vt patet quod nec ancillam alar aquariam. Quoad spiritalia, suprema laborat paupertate: cum nec gratiam habeat, nec dona, nec virtutes, imo nec Deum, ex eorum numero de quibus Apostolus:

Sine Deo in hoc mundo. Ab illa ergo tu Domine quid postulas? Deinde huius tu studeas multis tibi cor denuncire, ad hoc autem maxime acquiritur, vt te liberalem ostendas & profusum: hoc est: in eorum voluntates subijciuntur. Hoc vixit fugiat, qui se iactat liberalem, quicquam petat, vt enim asserit philosophus: cuius doctrinam exponit & approbat D. Tho. ex diametro opponitur liberalem esse & postulare: scilicet contradicit liberalitati recipere, & extreme tamen illi repugnat quidquam exigere: ita vt sibi contradicant omni iuro, liberalis, & mendicus: *Liberalis non est (inquit) petimus, nec est liberalis recipere, & multis tunc minus petere.*

Semper medium esse consuevit omnes efficiacissimum quo corda docet D. Thom. de iurisdictione, & captatur beneuolentia; promissis & muneribus agere: munera namque rupes distendant: unde celebres illi versiculi.

Si quis in hoc mundo vult multo gratia haberi:

Dei, capiat, quærat, plurima, paucamhil.

q. d. De plurima, capiat paucam, quærat, nihil. Lecto sane mirabilis, cui modo non datur immorari. Hoc supposito, tunc videtur contrarium nature & ei quod modo præ manibus habes opusculum, petendo exordiri. Nature tunc cum his summe diues, & effuse liberalis, cui nihil sit magis alienum quam quidquam expostulare. Tunc vero intentioni ac proposito: quia quidquam petendo nedum tibi hanc non conciliabis molentiam, sed & mille à te lucis profugam expelles. Hic profunda latet diuinaque doctrina; quocirca hoc dico: quod in hac occasione Deus illo præcæto medio sibi valde familiari: numquam etenim se monstrat liberalem, nec verius aut vberius vult sua dona impetiri, quam dum aliquid expigit: idque duplici ratione: prima, in maiorem nostrum locorum secundam, ad maius nostrum emolumentum etiam bonus est, vt haurirem pariter & utilitatem, nobis velit: & cum ex hominum iudicio, hæc duo se mutuo in vtro non comparantur, ille tamen ea coniungit ad nostrum emolumentum. Sic benedictus. Prima ratio, quæ Deus nobis aliquid exigit, cedit in honorem nostrum, vult etenim perfectissimam nobis ostendere liberalitatem, qua dum nobis maxima sua tribuit deum ex mera sua gratia, videatur quod nos illa mereamur. licet ab hoc procul absumus, & longe sit cum nobis ea ex mera concessa liberalitate, videatur, quod nobis potius debitum soluat, quam donet liberaliter. Sapientem hæc ratio præferam dam do-

eam doctrinam & altissimam pariter Theolo-
giam quam tersè & nitidè prosequitur D. Chry-
sostomus. Hoc te scire velim (inquit ille) ut quis
liberalem, integrè, propriè & perfectè dicatur esse libera-
lem, debet prius aliud petere. Paradoxum vide-
tur, & essentia liberalitatis contradicens quam
ex philosopho proximum; attamen verum est,
nec aliquid est illo euidèntius, si studiosè hanc
naturam inquiramus, iuxta philosophi doctri-
nam. Ille propriè, perfectè & integrè liberalis
est qui ex donatione quam facit, nihil præten-
dit, nihil lucratur, nihil sibi boni retinet,
sed hoc, ut totum quodcumque sit, bonum
in eius cedat commodum, cui confert benefi-
cium.

ipsum videtur debere necessariò comitari.
Quomodo fiet, ut ipsa fama, non tantum vergat
in bonum eius qui dat, quantum in beneficium
eius qui recipit, ita ut, ipsum donum quod da-
tur, & honor qui inde proficit, illi tantummodo
prosit qui recipit? Ordinetur is qui dare vult (in-
quit D. Chrysostomus) ipsemet aliquid ab ipso
rogans, cui dare, quem ditare, & desiderat & ali-
quid recipiens ostendat, quod dare, seu ipsum
munus, quod confert, sit in recambium eius quod
recepit, & in mercedem obligationis, ad quam
alter illum devinxit, ita ut hoc ipso indicet quod
hoc quod largitur, non tam det ex mera gratia,
quàm ex debito. Libet ipsum audire Chrysosto-
mum: Ne existimetur hoc facere ex gratia sed ex

D. Chr.
debito. Nam quos diligimus hoc quoque eis volu-
mus donare ut cum quippiam ab eis exiguum acce-
perimus, videamur eis sic dare universa, ut magis
gloriamur, quod acceperimus, quam quod dederi-
mus, & non dicimus: hoc ei dedimus, sed hoc ex ipso
acceperimus. Hoc perfectè & integrè facit Deus,
qui dum alicui maiora sua vult dona largiri,
adest primò aliquid petens, ut recipiendo quod
homo illi tribuit, ipse accurat dans id quod ho-
mo postulat, ostendens quod det quasi in recam-
bium & compensationem eius quod recepit, ita
ut, licet etiam honor & nomen liberalis tan-
tùm illi conveniat, illi tamen sit absconditum, &
quidquid boni est, cedat homini; cum ita sit,
quod quidquid homo facit in Dei gratiam, sit
Dei donum & misericordia, vult nihilominus vi-
deatur, quod homo prius illi dederit, quàm ipse
homini.

Licet hoc considerare in duobus divinarum ma-
ximarum liberalitatis operibus. Si magnum illum
Dominum attenderis, non invenies nisi libeta-
liter sua mundo dona largientem: *Qui dat om-
nibus affluenter*, testatur D. Iacobus: *Aperit in
manum suam & implet omne animal benedictio-
ne*, psallit David & hoc eo modo, ut dicere li-
cuerit ipsi psalmi. *Misericordia Domini plena est
terra*. Hinc illa celestis melodia quam Deo Se-
raphini decantabant: *Sanctus, Sanctus, Sanctus* Isa. c. 6. 3.
Ecce plena est omnis gloria eius. Attamen duo sunt
supernæ actus liberalitatis, quos nobis ostendit. Duo a-
Primus est in terra, secundus in celo, & unus eorum in
ad alterum ordinatur. In hac vita supremum Deo li-
dicat Divus Chrysostomus, actum fuisse libe-
ralitatis, quod suum nobis dederit filium ut tis.
veniret in mundum, non cui servirent omnes,
sed qui serviret omnibus, & proprium sangui-
nem vitamque profunderet in nostrorum re-
missionem peccatorum. Hæc maxima fuit libe-
ralitas,

Ex hac sententia colligit D. Thom. hanc ve-
rò reitorem esse propositionem quod solus
Deus propriè perfectè, & integrè sit liberalis:
quia nulla creatura reperitur, quæ aliquid dan-
do, non sibi prætenat aliquod bonum. Tres spe-
cies bonorum statuit D. Ambrosius: *Vile, delecta-
bile atque honestum*. Non est in mundo invenite
quempiam, qui dando non sibi horum aliquod
prætenat bonum. Vnus tribuit, ut suas atque
suis præfessiones, & ut alterum ad manum ha-
beat in sui commodum & utilitatem, siue ut
eius sibi devinctat voluntatem, illumque gra-
tiam habeat ac sibi faventem, suis necessitatibus
atque intentionibus servite paratissimum. Et
hoc est frequentissimum. Alius dat, ut per hæc
munera suas obtineat voluptates, ea de causa
extensa largitur tertiarum manui, siue famulæ, in-
super & magis principaliter, cum qua sape con-
versatur. Tertius largitur, ut effusus habeatur &
liberalis, & hoc nomine celebratur in Republi-
ca, quo casu non est perfectè liberalis, quia per
id quod tribuit, nomen sibi prætenat famam
que gloriosam.

Hinc intelliges, nec ipsos Alexandros, nec
Augustos, nec illos omnes quos mundus in me-
dium producit & celebrat ut symbola liberali-
tatis, ab illa perfectè commendari: siquidem
effusus largiti sunt alias munera ac divitias, ma-
iores tamen honoris ac famæ cumulos sibi
coacervarunt, & per illa mundo voluerunt esse
nominatissimi: nam omnibus nota est Salo-
monis ista propositio: *Melius est nomen bonum,
quam divitiæ multa*. Erogabant illi divitias at-
inde sibi nomen comparabant adeò celebre, ut
liberales haberentur, quod omnibus divitijs lon-
gè antecellit. Obijcies: quomodo ergo fiet, ut
quando quis magnifica distulit munera, sibi
non lucratur nomen illud bonum honoris, quod
Hieron. Bapt. de Lanza Tom. II.

G g g g

ralitas,

IX.
Et donū
incarna-
tionis
nullis
nostris
præcedē-
tibus me-
ritis.

3. p. 4. 2.
art. 11.
47

X.
Sed illud
præcedit,
quod ab
Abraham
suum pe-
tat filiū.

Gen. 22.
2.

Gal. 2.
6. Hebr.
69.

D. CHR.
Ho. 2. 1. 1.
in 2. ad
Thessal.
Tom. 4.

ralitas, tam ex parte doni, quod adeo supre-
mum est, ut aliud illo maius Deus dare nequeat
(tu iudica num aliquid Deus habeat, aut possit
habere pretiosius) quam ex parte modi, quo da-
tur: illum etenim nobis concessit sic ut nulla no-
stra præcederent merita, quia nec illa erant,
nec esse poterant; unde Divus Augustinus hoc
dicit supremam gratiam: quod si illa gratia
particularis, quum tibi, mihi, & singulis dat, non
cadat sub meritum, ut probat Apostolus multo
minus ista, quæ principium est, & omnium
radix gratiarum, ut declarat Raphael Theolo-
gorum.

Ad hoc opus liberalitatis quid fecit? Illum
attende (monet D. Chrysostomus) adest peten-
do, & non quilibet, sed quod in mundo maxi-
mi erat momenti in domo Abraham, vitam scili-
cet peti Isaac, in cuius semine tota erat mundi
redemptio constituta. Vocat ad se præclarum
illum Patriarcham, sibi quæ fidelem amicum A-
braham, sermones cum illo instituit, & ad pri-
mum ingressum, illum hac salutat petitione,
qua nihil minus requirit, quam filium suum,
quem vitam suam habebat chariorem: & illum pe-
tit, ut illum sibi det in sacrificium, propria ma-
nu consecratum: Tolle filium tuum, quem diligis
Isaac, & offer illum &c. O petitionem molestam
plenamque difficultatis: hoc opus hic labor
est. Illa Abraham omnia superat, ut obediens
& fidelis, & statim Deo, quod peti, offert liben-
tissimè. Tollit unicuique sibi filium, & deducit,
ut illum Domino offerat in holocaustum: strin-
gens iam gladium, ut illum immolaret, audit
accurrentem Deum, Abraham ne extendas
manum super puerum: Per memetipsum iuravi,
dicit Dominus: quia fecisti hanc rem &c. in semine
tuo benedicentur omnes gentes. Quibus verbis (te-
ste D. Paulo) illi suum promisit filium, quem
esset missurus, ut carnem ex eius assumeret se-
mine, per quem orbis diuinam obtineret bene-
dictionem.

Nota hæc verba D. Chrysostomus: Quia fe-
cisti hanc rem, quibus ex eius iudicio, Deus se
volebat ostendere obligatum, ut mundus intel-
ligeret, quod dare filium suum, fuit in compen-
sationem accepti in Abraham voluntate proprii
filij. Verba eius nefas est præterire: Eius filium
suum pro nobis donaturus, sed ne videretur nobis
donare sed nobis debere, iussit Abraham dare filium
suum, ut rem magnam faciens nihil magnum vide-
retur facere. Hæc est inquit, ita hæc est, suprema
liberalitas, quod volens donum largiri, præcel-
lentissimum, quodque minus cadit sub meritum,

ingreditur petendo ut quando daturus est, non
tantum ex gratia, quantum ex forma debiti da-
te videatur, & quod mere non det ut det, sed
ut recepto satisfaciat. Prosequitur D. Chrysostomus: Vult prior beneficio afficere, & non videri
prior beneficio afficere, sed reddere, mihi autem hæc
confidoro, quanta si benignitas: nam cum hominibus
bus quadam magnus erat danda gratia, volens id
facere ex gratia sed tanquam debitor, effecti promi-
si, ut homo dei filium suum pro se dei, ut nihil, red-
deretur magnum facere, dani filium suum, siquidem
ante eum homo hoc fecit, ne exultaretur hic fa-
cere ex gratia sed ex debito. Igitur maiora sua no-
bis Deus dona largiendo gratiarum, etiam ho-
nor iste ac gloria, quam sibi nostra sententia pote-
rat comparare ex eo quod gratum & libera-
liter nobis hæc beneficia conulerit, vult, nobis
remaneat, dicendo: quod si dederit, & dedit quia
illi dedimus, & eius gratia quod a nobis accepit.
Quia fecisti hanc rem &c. In cælo actus summe
& infinite liberalitatis hic est, dare gloriam qua
quidquid possidet diuitiarum ac bonorum elar-
gitur, imo seipsum & tantā supereruentia, ut
dicere potuerit Isaac: Solammodo ibi magnificum
Dominus noster. De quo iuxta in transfiguratione
Domini.

Hæc est illa suprema gratia ac liberalitas,
qua Dominus electos suos afficit: sic etiam vo-
cante D. Paulo: Gratia Dei vita eterna Vult et
dare ac communicare i.a liberaliter, ut sibi nec
atomum referuerit (sit verba verbo) bonorum om-
nium, quæ non elargiatur. Hanc ergo libera-
tatem exercituros infinitam, quid agitur? Adest
varij continui petitionibus, ut nihil aliud ex
eius ore percipiamus, quam: Da mihi. Da mihi
bum in esuriente, potum in sitiente, vestem in
nudo subsidium in paupere, sedum me in cap-
tivo, visita me in ægrotato, sepeli me in defun-
cto: Da mihi actus fidei, quibus mea credas mys-
teria; spei quibus meam, consequi speres glo-
riam, meæ fidendo gratiæ: charitatis, totam ani-
mam, & cor mihi consignando: Da mihi corporis
castigationes, quibus carnis tuæ reliquias
petulantiam, ieiunia, quibus tuos inaceres appeti-
tus &c. Da mihi grata seruitia, & his omnes se-
culi tuas impende vires &c. Quid est hoc e-
minentissime Domine? Nihil magis à liberali-
tate alienum, quam, teste philosopho, quidpiam
petere: Esse petentium Nullus te, in fallat est in
petendo molestior: etenim nihil habeo, tam in
me, quam extra me, quod non à me requiratur
intellectum petis, quo te cognoscam, voluntatem,
qua diligam, memoriam qua tui reminiscar, fide-
gram

quam qua tibi benedicam, oculos quidvis videam, quid in tuum mihi sit agendum obsequium, opes ad pauperum subsidium, pecunias ad hospitalium alimentum.

XIII. Attitutum admirabile: Hæc est, ita hæc est Dei propria perfectaque liberalitas, qui etiam nomen liberalis vult regere, vt nobis honor & gloria maneat, vt quando venit æternam hanc supremæ gratiæ redditurus gloriam, niti possit illo, quod illi dedisti: & dicere: Venite benedicti &c. possidete paratum vobis regnum &c. *Officium enim & deditis mihi manducare, sicuti & deditis mihi potum &c. Vult prior beneficio assequere (audiuimus D. Chrysostomum) & non videri prior beneficio assequere, sed reddere, videtur magis reddere quam dare. Vult vt gloria, quæ sibi ex hoc posset manare, quod liberalis sit, vobis cedat, & dicatur: quod dedit vobis in celo, in compensationem eius dedit, quod illi dedistis in terra: Percipite regnum: esturum enim & deditis mihi: Itaque magis extollit id quod illi dedistis, quam quod ipse vobis largitur, nec tantum buccinat, & manifestat, quod ipse vobis tribuit, quam id quod illi vos tribuistis: Deditis mihi manducare, loquitur iterum D. Chrysostomus) deditis mihi potum &c. videtur eis se dare, quæ re vniuersa, vt magis gloriatur quod acceperit, quod ipse quoniam quod dat: & non tam dicit: Hoc do, quam hæc accepi.*

XIV. Ex hac Dei liberalitate procedit illud quod dicere potuit Apostolus: Reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die iustus iudex, non solum autem mihi, sed & iis qui &c. Ita vt mihi sit daturus, quod mihi ex iustitia debetur, & ostendens se iustum iudicem, quia mihi dando hoc, mihi honor remaneat, quasi lucratus sim. Hinc quoque orta est forma loquendi in Christo, qui de bonis illis agens, quæ nobis est in celo daturus, illa vocat reddi: *Pater meus reddet tibi &c. O Domine mi, quid in me boni est, quod tuum non sit donum? Fides, spes, charitas, virtutes; quarum à me actus expostulas, non tuæ sunt dona gratiæ? Et quid tibi Sanctorum potest offerre præstantissimus, vt tuam illi tribuas gloriam, quod tuæ non sit donum misericordiæ? Quis est hominum cui non possit exprobrare: Quid habes, quod non acceperit? Quæ in illo remuneras merita; quæ tuæ non sint dona liberalitatis? Quid coronat Deus, quando coronat merita nostra, nisi dona sua? Quærit D. Augustinus.*

XV. Hæc est diuina bonitas, quæ nedum vult, vt nobis remaneat bonum, quod opera nostra me-

rentur pietatis, quinimo & hoc exoptat, vt & gloria ex iis emanans, nobis similiter maneat, in quantum cum ille sit, qui nobis dat vnde mereamur, vult, vt hæc dona sua, præcedant ac si essent obsequia nostra, & illa à nobis prior exposcit, vt nobis illa fili effertibus, hæc nobis gloria remaneat, vt dicere liceat si nobis det, recepit, & si nobis dedit, dedimus illi. Consentunt omnes, quod ipse primus sit, qui dat: quia sine diuina eius gratia, non possemus non solum quidquam boni agere, sed nec quidem illud cogitare, nec illi deferre quæ à nobis expostulat: *Quis prior dedit illi: Quærit A. Rom. c. 11. postolus. Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso, ipso sunt omnia Ipse est, dicit idem qui operatur in Philippe, vobis & velle & perficere pro bona voluntate. Non c. 2. 13. quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior i. Ioann. c. 4. 10. dilexit nos.*

Potio hæc est tam perfecta & præclara liberalitas, vt quo nobis suprema sua dona largiatur, à nobis exposcit, vt illi demus, hoc, quod nobis suæ fauore gratiæ operatur in nobis, & nos c. Deus, vt peramur, vt illo modo ita honoremur, vt pleno nobis reguntur dicatur, quod nobis det, quia illi damus, tribuat, & quod hoc præcessit quod illi dedimus, illud quod nobis largitur, & in dando priores sumus, licet id quod damus, ex diuina Dei procedat gratia ac misericordia. Hinc perspicuum erit (teste D. Chrysostom.) quod magnopere considerandum est: quia cum sit infinite minus, quod illi damus, quam illud quod ipse nobis tribuit, non extollit, non exaggerat, quod nobis dat, sed quod illi dedimus, ipso nos rogante: *Magis gloriatur quod acceperit, quam quod dedit, & non dicit: hoc ei dedi, sed hoc ab ipso accepi.*

Quando petijt à D. Martino in nudo paupere laceri legmen pallij postmodum cheris stipatus Angelicis, dona non extulit eminentia fidei, charitatis & misericordiæ, quæ ipse D. Martino contulerat, sed segmē chlamydis, quod receperat, vnde in magnificas ipsius excurrētes laudes non celesti suæ curiæ aiebat: *Martinus adhuc catechumenus hæc me veste contexit. Quam non sublimiter extollit sedens inter discipulos suos, duo illa minora à paupere vidua in templi fabricam Deo consecrata? Quid illum arbitris (quærit D. Basil.) in celo agere, quando illi tuas dedicas lacrimas, penitentiam, elemosinas, hospitalium visitationes? Non buccinat, quas tibi fecit misericordias, sed quæ agis opera pietatis, & quod illi concedis, quæ à te flagitat. Vnde non intellexeris, quod ipse vt mendicans à te postulet, sed vt liberalis, vt*

XV. Quod à vobis recepit, non quod dedit extollit.

49

G g g g g i 2 talis

talit tecum sic, tam perfecte, ut etiam eius gloria tibi tota salvoque remaneat, modo iam ius declarato.

Quantum sapio nobis hoc graphicè proposuit in parabola de talentis, non exiguum praeludens suæ liberalitatis symbolum, in regis illius nobilissimi effusa liberalitate, qui ex merito beneplacito famulis sua tradidit talenta, requirens ut cum illis negotiarentur. Negociati sunt, & lucrati sunt hic cum quinque alia quinque, & cum duobus alter alia duo. Quæ à Domino suo receperant. Tandem quando Domino lucrum offerunt, sic hoc disponit, ut illis remaneant & talenta, quæ receperant, & quæ & gloria cum eis lucrati fuerant, ut alias exposuimus, & nihilominus his illos tam honorificis verbis compellat: *Euge serue bone & fidelis: quia super*

XVI.

Ex hac parabola nobis bonorum operum & lucrum & gloria imputatur.

Mat. 25. 23. *paucæ & c.* Græca est hæc dictio: *Euge & c.*

teritio supremæ laudis, qua salubatur is, qui opus fecerat præclarissimum & omni laude dignissimum illi totam facinoris laudem attribuit, sicut illi, qui summam de hæste retulit victoriam, aut eximium edidit facinus, congratulantes acclamamus. O te virorum fortissimum, & te specimen magnanimitatis. Attus tuos Deus felices esse velit. Utinam omnia tibi optata contingant. Attende, precor, Domine, de quo illum extollis? Si lucratus est, numquid non tua fuerunt talenta, quæ eius tradidisti potestati? Nonne hæc tua sunt? Nonne tuum quod illis commendasti. Nonne tibi omne eorum lucrum debetur ex iustitia? Nonne tibi maior ac supremum in eo lucro pars remanet? Cur te ipsum non effers, & laudem attribuis, quod illis hæc dedisti unde lucrarentur?

Ageret hoc, si Saülis inflaretur arrogantia, qui, (teste Dino Chrysostomo) volebat ut David quo Goliath superaret, suis armis indueretur, si namque David vinceretur, Davidis a scriberetur ignavia, si vinceret, arma Saülis laudem reportarent. Ageret hoc, si tui similis esset, qui dum famulos conducit actores, quibus tuas credis facultates, non illis has tradis, nec illud, quod cum illis lucrati sunt totum tibi vis cedere emolumentum. Non est talis Deus, nobilissimus est & insigniter liberalis. Ipse, nobis dat, quo incrementum, & vult nostrum sic illud, & quod cum illo lucrati sumus: eius sunt gratia, virtutes, dona, quibus negotiamur & meremur: per virtutem eiusdem gratiæ & fauoris negotiamur, & quilibet bonifacimus, vult tamen omnia nobis rependantur, gratia, charitas, quam tibi dedit, & merita, quæ per illas virtutes lu-

XVII.

Hæc insignis est Dei liberalitas.

cratus es, & quidquid per illas meritis es, ut sibi nec atomum referret, & super, hæc omnia, eorum tibi gloriam ascribit, dicens: *Euge serue bone & fidelis: qui nullam inferens mentionem* (inquit D. Chrysostomus) eorum, quæ tibi concessa nec eorum quibus tibi succurrit, id solum extollit, quod illi lucrum quod à te sagittabat, obtulisti quoque celebrabit & in totius mundi corona magnificè deprecabitur, dicens in die iudicii: *Euge serue bone, & fidelis*, qualiter pietati, ac fidelitati lucrata: quod fecisti, attribuens, cum sit tamen diuinæ suæ gratiæ principalis effectus. Hoc est quod se dictum repromittit: *Venite benedicti & c.* Possidete & c. *Epi- nus enim & dedisti mihi.* Viden' quo tendat eius petitio, & in quem finem dicat: *Da mihi* inde tibi gloria expiscetur dicens do tibi, quia dedisti mihi. Deinde & hinc noua patet materia discursus, quod etiam honorem, qui sequitur ex bonis operibus, totum tibi consignet. Licet autem tuum hoc debeat esse desiderium, eaque intentio principalis, ut eius solius studeas honoris, & hoc est, quod ipse sibi referuat, in quantum vult, & aequitas requirit, ingentem faciat gratiam & misericordiam, & quod ipse auctor est omnis boni: porro pariter cum hoc vult, talem te inde referre honorem, ut dici possit, quod si tibi dedit, ut illi dedisti, & si ab illo recipias, de te prior recepit: hæc enim de causa postulat: *Da mihi.*

§. 18. *Da mihi. Secundo petit Deus, ut tibi mensuram præstet eius, quod ipse tibi daturus est: quæ aequalis erit ei, quod illi petenti dederis.*

Secundam profero rationem, cur Deus à te nobis exposculet, noli am scilicet vulnere. Dixit nobis Salomon: *Radix sapientie cum est, reuelata est, & astutia illius qui agnouit.* Trinitar Theologia Doctor vniuersalis D. Thomas Laus doctrinam D. Augustini, equidem licet astutia talis propriè malum inferat, ut ait Aristoteles, significat enim veritatem, quæ per fallacia media quædam quam quod optat consequi, de qua loquitur Paulus Apostolus, dum ait: *Non ambulantes in astutia.* Porro frequentius in S. Scriptura capitur pro astutia perspicacissima prudentia, quæ in viris sapientibus inuenitur, qui tales se esse declarant, in eo inueniuntur, quod, ut assequantur intentiones media statumque admittenda, quæ cum intento sui videantur persequi.

Cor. 1. 4. repugnantis, per illa tamen oparum consequi-
tur finem intentionis. Sibi gratulabatur Aposto-
lus, quod hac prudens astutia Corinthios ad fi-
dem adduxerat: Ego vos non grauavi, sed et essem
potentia astutus dolo vos capi. Qui vero hac supereminem-
terti nobiscum vult astutia, Deus est: Astutias eius,
Cor. 1. 4. quis agnauit? Diuina plane sunt, & nostrum hoc
esse deberet exercitium, illas meditari, illas
predicare, sunt etenim inuentiones illæ, quas
notas fieri. Vates Isaïas præcipiebat. Notas facite
in populis adinueniuntur eius. Declamate diuinas
astutias, & inuentiones, quibus vixit, media quæ
assumit adeo miranda, quæ quantò videntur fi-
ni, quæ præcedit magis repugnantis, tãto per
eas illam assequitur securius, velut ut nobis de-
viam, nobis præscribit, ut illam perdamus, ut no-
bis concedat gloriam, vult ut penas queramus,
ut regna diuitiarum assequamur infirmitatem,
suadet ut nos omnibus spoliemus & sectemur
paupertatem, in quo ad oculum patet, quo modo
pendebamus: verbum Isaïæ: Vt faciat opus
suum, peregrinum opus eius ab eo.

Hæc autem vna est ex præcipuis ac pruden-
tissimis inuentionibus, diuinisque astutijs, quod
agens nobiscum, ad primum verbum ingreditur ali-
quid per stuladum: Da mihi. Hoc Dei desiderij est,
date & communicate bona sua: & hac intentione
mundum creauit eiusque, omnes creaturas. Nō eas
condidit, ut aliquid ab eis ex his quæ habet, sibi
conquereret, nequaquam: etenim nihil illi deest,
sed ut illis daret ex eo, quod ipse in se continet:
ut enim summum est bonum, ipsa natura sua impel-
litur, ut subiecta creet, quibus seipsum abunde
communicet. Ideo creaturas condidit, ut in illas
periret, sed statim dirigeret & effunderet gurgitis diuitia-
rum: Effudit illa super omnia opera sua. In eum finē
singulariter condidit hominē subiectū capax,
in quem omnes posset diuitias, imo seipsum effu-
dere copiosissime. Ea de causa dicitur, quod crea-
uit & nutrix, cui tanta lactis copia regurgitant
vbera ut distendantur, si quando pusionem vide-
mus requiescit, nato sibi filio Principe, capaci,
qui cuncta sua hereditate regna possideat, simili-
ter & nutrix, cui tanta lactis copia regurgitant
vbera ut distendantur, si quando pusionem vide-

Similiter
do.
Et 17. 1. rit famelicū, cui hæc vberum exp. rigat: Deus
creauit de terra (sic Salomon) hominem secundum
imaginem suam fecit illum & c. Creauit ex ipso ad-
mirabilem similem sibi & c. Posuit oculum suum super
cerda illorum. Quid ille modus agendi, celorum
rex inclute? Quid habet cor hominis tuo dig-
nam conspectu? Quid ab illo requiris, quod sic
acie fixa cor illius inuuearis? Posuit oculum super
coram illorum.

Præcellum habent hæc verba, mysterium: & VI.
quid magnum hic considero deductum ex eo quod Deus op-
docet D. Ang. nimirum maxime proprium Deo time spe-
a Spiritu S. quod illum clariùs cognoscamus, nō-
cūlo cō-
men attributis speculi mundissimi: Candor est lucis paratur.
atena, speculum sine macula. Non possumus Deū sap. ca. 7.
in hac vita, sicut in se est cognoscere, hoc futu-
re referatur: Tunc videbimus eum sicut est. Sed 1. Ion. 5. 3.
per similitudines & symbola creaturarum, quia 2.
ex qualitatibus quas illæ repræsentant, ad diui-
norum ascendimus cognitionem attributorum: 12.
Videmus nunc per speculum in enigmate, tunc autē
facie ad faciem. Mirabilis est speculi purissimi &
refississimi figura. Speculum in se est natura cry-
stallina, lucis capacissimum purum adeo & ter-
sumi ut etiam puluis tenuissimus in eo videatur.
Nullam in se particularem habet figuram, tuam
tantummodo repræsentat quādo te illi opponis,
ita ut si illi arriseris, tibi similiter attridebit, si
ploraueris, plorabis, si manum extenderis, & ipsū
te apprehenderit, si illud apprehenderis, tibi propius
accedet, ab eo recedas, a te recedet, si ad il-
lud oculos conuerteris, ad te oculos conuertet,
si diuersas diuertet, & ut verbo dicam, tale tibi
erit, qualis tu illi.

Hinc nosce quis sit Deus, cœleste speculum
sine macula, tersum, nitidum, sine fuligine cla-
rissimum: Speculum sine macula. Si illū in se ipso
velis attendere, secundum suam naturā, illum in futuris
hac vita non intelliges, porro si illum velis ag-
noscere in ordine ad te: tu te ipsum contēplare: qualis tu-
talem etenim ipsum inuenies, & talis tibi futu-
rus est, qualem te inuenieris, qualisque illi fueris
si illum amaueris, te amat, Ego diligentes me dili-
go. Si illius oblitus fueris, & ipse tui obliuiscet-
tur. Oblita ei legis Dei tui, obliuiscar futurū tuorū. Osea. 1. 4.
& ego, si propius illi accesseris, tibi propius ac-
cedet. Appropinquate Deo, & appropinquabit vo-
bis. Si procul abscelleris, & ipse recedet: Si dereli-
queritis Dominum, derelinquet vos, si petenti ter-
bueris, & tibi petenti tribuet: Date & dabitur vo-
bis. Si eius impleneris voluntatem, & ipse tuam
implebit: Voluntatem timentum se faciat. Et sic in Ps. 144. 19.
ceteris. Explicet hoc n. bis D. Ang. Sicut in spe- D. Avev.
culo omnibus motibus, atque omnibus actibus, qui-
bus is, qui speculum inuenitur, mouetur vel agit, ipse Incarnat.
dem ipsis, etiam imago, qua per speculum formatur, e. 14. To. 2.
etibus & motibus commouetur, vel agit in nullo
proptus declinans, ita & Deus & c. Qualis apparuit D. Avev.
Deo (asserit idem) talis oportet, ut appareat tibi In man-
Deus, suauis & mitis & multa misericordia, suauis, nali, cap-
mies, dulcis, humiles & misericordes requirit. 24. To. 9.

G g g g 3. Hoc

a Ho. 9. in Cant. b. D. Clemens Papa c. D. Bernard. d. & D. Aug. b. In cap. gulli. e.) quod plallebat ille in Dei cognitione 7. Eccl. adeo promotus rex David : Cum sanctio sanctus c. 12. Con- eris, cum viro innocente innocens eius, cum electo sicut cap. electus eris, & cum pariter peruenieris. His concessis, hoc quod tu Deo facis, norma quædam est d. Ser. 69. & mensura eius, quod tibi faciet, quod si nolle desideras, quid sit quod tibi faciet Deus, tu vide, c. In ps. 17. quid Deo facias. Sic enim prima veritas attestatur: Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remittetur vobis. Quantum coniicio mysticam spectat Zacharie visionem, quâ SS. Patres multifariam expendunt, Angelus Prophetam accedit, & ait, attolle vates oculos: Et vide quid est hoc quod egreditur. Videt à longe nescio quid, quod plene & distincte nequibat agnoscere, miratur spectrū, & ad Angelū cōuersus, eū interrogat: quid est hoc Domine mihi hoc est (respondet Angelus) amphora egrediens. Notant cōmuniter Doctores, quod in Hebræo legatur vox: Ephra, vel Ephra, significans mensuram: itaque quod apparebat, hydria videbatur esse vel cantarus mensura liquidorū, velut olei, vini &c. quas dicimus metretas, cados, amphoras, vel medimnus, quadrante, modius quibus arida, triticum, hordeum &c. metimur. Domine mi, rogat Propheta, quid mensura ista significat? Cui Angelus: Hæc est oculus eorum in vniuersa terra. Cuiusmodi satis attēdit Varabius, quod illa vox: Oculus eorum, in S. textu non tam indicet oculum eorum, quam oculum, qui conspiciat eos: Hæc est oculus eorum, id est oculus, qui videt eos, non quo vident, sed quo videntur. q. d. en propheta, ubi figat suos Deus oculos in omnes illos, in illam amphoram. Asahicum hoc sonat. Non omittit nobis Salomon iudicare, quod Dominus oculos suos figat in corda mortalium: Eccl. 17. Posuit oculum super corda illorum. Qua ergo ratione dicit, quod illos defigat in amphoram? Diuina correspondētia qua locus vnius S. Scripturæ declarat alterum. Indubiè super cor tuum oculos suos dirigit, attamen non qualicumque ratione, sed illud amphoram facit & mensuram, ut tibi reddat. Qua ratione & id quod ipsi tribueris: hoc vobis intimat: In qua mensura mensi fueritis, remittetur vobis.

Zach. ca. 5. 1.

VIII.

Zacharie

de am-

phora

visio de-

claratur.

Eccl. 17.

Posuit

oculum

super

corda

illorum.

Qua ergo

ratione

dicit, quod

illos

defigat

in

amphoram?

Di-

uina

correspondē-

tia qua

locus

vnius S.

Scripturæ

de-

clarat

alterum.

Indubiè

super

cor

tuum

oculos

suos

dirigit,

attamen

non

Ex his concludē, quod tu facis Deo, mensura est eius, quod Deus tibi tecumque faciet, non in pretio & pondere eorum (inquit D. Greg. Nyssēus). rectum etenim est, non tam valere ea, quæ tu dicas Deo liberalis, quanti illa valent quibus te Deus dicit liberalior, nam in illis hæc est differētia, quæ inter te & Deum esse reperitur:

sed in modo, quia eo modo, forma ac mensura, qua Deo liberalis occurreris, ut homo, illo patet tibi literalis occurret, ut Deus. Hinc tunc incipit altiora speculati intellectu (a) quo capias, cur Deus tecum agens ingreditur petendo: sit autem hæc illa ratio: siquidem eius intentio, ac finis hic est: ut tibi largiatur: ut autem tibi confiter, quod nolit tibi esse parcus, permittit cor tuum mensuram eius esse, quod ab illo prætentis: nam qua mensura illi mensus fueris à te postulanti, eadem tibi, à se postulanti, optantique remittetur. Ipsum audi seipsum exponentem mensuram apud Isaiam: Ponam in pondere iudicium, & in mensura (Septuaginta legunt) & misericordiam in mensura. Tali mensura tali modo tibi rependam, quo tu prior mihi erogasti, & in bilace à te mihi concessum appendā, ut & altera parte reponā id, quod tali respondet ponderi, & opera misericordiarum, quæ mei gratia feceris, hæc dicit iustitias ob dictas alio loco rationes: eorum erūt ista mensura, quæ tibi me præstiturū esse pollicor: Et misericordiam in mensura. Hinc communiter, quociescumque Deus dare proponit, petit, & quod plura dare prædestinat, eò plura prærequirit, si multa dare deliberat, multa pariter expolulat. Multa elemosynæ multa pensantur misericordia; magna contritio & seuera penitentia, magna compensantur gratia, & integra remissione peccatorum, seruiciū cordis desiderio, eximium Deus fauorem præordinat celestem; terrena bona & multa gaudens contemne, & multos in celo thesauros gaudens obtinebis.

§. 19. Petit ab Abraham Deus, ut eadem illi mensurā refunderet, quā dedisset Abraham: historia est vulgaris, sed spiritus mysticus.

P Ater hæc historia per praxim in multis historijs à Spiritu S. relati, præsertim ex illo contractu Abraham cum Deo, quem nō sine grauiori causa describit Spiritus S. eaque tot & tam præclaris distinctam circumstantijs ac mysterijs, ut, sicut paulo superius egimus, eas D. Hieronymus Chrysost. subtili intellectus sui acumine diuisit ad præsertim. Intendit dare Deus Abraham, & in ipso totum tu mundo, donum omnium sublimissimum, in hoc, quod quidquid boni habet, comprehenditur, donum est de quo propheta prædixerat, & expendit Apostolus, quod nec oculi viderunt, nec aures audierunt, nec cor potuit humanum inuaginari: Scilicet unigenitum suum: vult autem hunc illi Deus largiri, collere

exurens, ut nihil reliqui super sit, & hoc quidem: *Super unum montem &c.* montem ipse quaesiturus, quem ego praesignavi; tibi que sum monstraturus. Quale tunc cor Abraham? Quis ad ima pervadet angustiarum eius, & dolorum profunda scrutabitur? Ut formax exarsit Babylonica, tot tamque voracibus incensa flammis, quot & qualia fuere verba quae aure percepit, ut miraculū dixeris, quod mille partibus eorum vi perculsum non diffunderetur: cum nec quidem talibus, sed multo minoribus quae locutus est Deus Hieremias, ipse corruerit, ut & cor illi scinderetur, nec pedibus firmus valeret consistere: *Factus est sermo Domini, quasi ignis clausus in ossibus meis, & defeci ferro non sustinens.* Nihil horum alicui manifestavit & licet D. Gregorius Nyssen. credat, quod illa vxori Saræ communicavit ut eam tanti meriti redderet participem, quantum ex illo sperabat actu prouenturum, at tamen communis habet opinio, quod ne vel verbum illi reuelaret. Ita scribit Iosephus & asserit D. Chrysostomus: *Nemini prorsus hoc significavit, elaboratē probat D. Ephrem Syrus: Ne vxori quidem de hac re quidpiam dixit: neque enim tantum putavit sanctam in consilium adhibere, quibus enim lamentis Sara non esset visa, vel erga filium ipsum, vel erga patrem? Quomodo non ardeat complexa ad se retraxisset &c.* Vos iudicate matres, quibus vnicus tantum filius, cordis vestri iubilum, si vobis maritus Dei praeceptum de cecidendo, & immolando filium indicaret. Considera (monet D. Chrysostomus) quanam tunc cogitationes cor Abraham pulsarint, qui cruciatus animam eius attorserint, quod bellum Dei filijque amor in visceribus eius excitavit: *Consideres &c.*

D. CHR.] Cogitet velim sic Abrahamum D. Chrysost. Ho. 1. in 2. considerat) quot non aduersus eum tunc cogitationes insurrexerint: neque enim bastarum cuspides in morali, tam horrenda sunt, cum à multis militibus subri-
Tom. 4. guntur, quantum formidabiles, illa cogitationes. Nulla hasta tam acuta esse queat, quam cogitationum illarum aculei, qui ab intimis visceribus acuebantur. Augebatur animae dolor, nec loqui ad solamen permittabatur, ut dicebat ille amicus & cō-

Sob. 4. 21. solator Iob: *Loquar & respirabo paululum.* Sed eū illi cor esset velut campus formatus, in quo cogitationes variae & discursus se invicem im-

VI. pugnant, quam possint crudelissime. Tollit filium cum filio suum, duos secum assumit seruos & asinum, iter aggreditur: per inuia & solitaria penetrat desertum, & ad primum ingressum, fasciculum colligit lignorum in sacrificium, cuius ligna singula sui

doloris ignem multo vehementius incendebat, asino ferendum imponit onus, & iam triduo itinerans perseverat. Heu Domine mi, quam longum martyrium? Quales cor eius premunt angustiae? Quis illi bene sapit cibum? Quis illi somnus, quo noctu non requiescit, sed viuis doloris representationibus excitatus interturbatur? Post triduum iuneris laborem ait illi Dominus: *vides illum illic à longe montem ceteris altiorē?* Ad eum accede pedem, ibi seruos relinque & asinum struem accipe lignorum, quam hactenus asinus vexerat, & humeris filij tui ferentis impone. Ipse vero vna portat manu gladium & ignem altera sicque pariter montis acclive descendunt. Iam montis vertici appropinquant, & attollens filius oculos ad patrem, sic eum affatur: *Pater mi. O mucro sanctissime, sanctissimum cor transuerberans senioris? Cui Pater. Quid visisti mi, dimidium animae meae? Quantum ex his conicio sacrificari pergitur, & cum iam ligna gladium, & ignem a laceramus sacrificio: ubi est litanda victima? Stupescit D. Chrysostomus, non in mille partes cor Abraham lacerari, vel ad minus qui cor habuerit, quo filio responderet, non copiosis obrutus lacrimis sed sereno vultu, siccisque oculis, quasi viscera habebat aerea, vel cor adamantinum: *Quasi adamantus manebat innatus.* Responderet filij mi, lumen oculorum meorum: *Domineus prouidebit sibi victimam holocaustis fili mi.* Ad montem igitur ut pervenire fastidium, senex seipso robustior brachia sua corroborat, saxa, quae ibi sparsa iacebant: maiora colligit, inde altare componit, lignorum struem superponit: & ad filium conversus sic fatur: *Fili mi, viscera animae meae, tu debes immolari, tu victima Deo litanda, ego Sacerdos ego victimam immolaturus, ego tibi his vitam manibus erepturus, ego sanguinem tuum suffurus, ego tibi caput ablaturus, ego mortuum crematurus, ego hoc in altari te Deo consecraturus: sic Deus praecepit, perfer & obdura. Si si dem mireris Abraham, & Isaac quoque admireris obedientiam, qui mox ut audiuit, hanc esse Dei voluntatem, se humilis submitit & offert libentissime: dicens: ter felix ego, quem Deus acceptare dignatur in sacrificium, o me beatum, qui vitam in eius profundere mereat obsequium.**

Quam stricte filij pater complectitur? Quam se promptus subijcit patri filius? licet filio in memoriam adduceret matris angustias, quando nosset filium extinctum, patrique manibus Isaac ob Deo consecratum? Ligari non abnuvit iuvenem & postea ad sanctissimum sacrificium

sanctissimus, nec in altari struem superimponi
signorum; colli nuda gladio submitit, inhectit
cervicem; stringit gladium pater, sinistram ca-
piti imponit adolescentis, feruens dexteram at-
tolle brachium, ut tanto libet ictum impetu
fortiori. O quale spectaculum? Quæ non in
veriusque hæc corde peracta? de his sic D.
Ephrem: *Quotiescumque huius pueri contem-
platus sum in agnem, numquam sine lachri-
mis præterire potui. O fidem patris? o prolis
obedientiam; ut nescias de quo amplius obstu-
pescas. Tandem ictum libat, accurrit Deus horâ
illâ durissimâ. Abraham, Abraham! Abraham
Abraham! Quis me vocat? Ego Dominus: con-
trahe manum tuam: Percepisti iuravi, dicit
Dominus: quia fecisti hæc rem, & non peper-
cisti unigenito filio tuo propter me &c. benedi-
cam tibi &c. In semine tuo benedicentur omnes
gentes q. d. ut rem expendit D. Apostolus.
Percepisti iuravi, tibi meum dabo filium, ut
tuus sit, ut ex semine tuo & generatione carnem
sumat, per quem æternam gratiæ & gloriæ bene-
dictionem consequentur, quicumque per fidem
filij tui esse meruerint. Hic recipit Abraham fa-
vorum illum & gratiam, quâ cor eius abundatio-
ri delibutum est gaudio, intelligens quod Deus
suum illi filium daret sacrificandum, quam ante
fuerat dolore contristatum, dum proprium daret
filium Deo sacrificandum: momento namque
temporis de summo dolore ad summum transijt
gaudium: & qui prius erat offerens, iam ipse
est abundanter cumulatusque recipiens: & hoc
tunc contigit, quod Christus postmodum dixit:
Ioh. 8. *Abraham vidit diem meum, vidit & gavisus est.*
16. Ro. 2. *Mirabiles expendit D. Chrysost. Dei altitias:*
in 1. ad *Asiatas illius quis agnovit? Quid Deus inten-*
debat? Dare Abraham filium suum, & per ipsum
toti mundo, donum hoc quod nullum mundus re-
cepit eminentius, in quo quidquid est boni, con-
cluditur: *Erat filium suum pro nobis daturus.*
XII. *Ut autem illum tradat, petit, & quia illum dare*
Deus ut statuerat, quod nullus illi charior, quem vni-
ce diligebat, postulat ab Abraham id, quod nihil illi
pretiosius, quod tenerime diligebat. Et quia illi
filium suum dare disponebat unigenitum, & ab
illo filium requirit unigenitum; ut der Abraham,
petit ab Abraham, & velut speculum clarissi-
mum se illi directe opponit, quia illud ipsum
æctus est Deus, & hoc in ipso resurgit, quod
fecerit Abraham. Hoc credo indicasse Aposto-
lum verbis illis obscurioribus, quæ dixit hoc
Abrahæ expendens facinus: *Accepit eum in*
Hieron. Bapt. de Lanuz. 2. Tom. 11.*

parabolam. Trinitus notum est, quod vox pa-
rabola propriè significet exemplar vel similitu-
dinem. Accepit eum Deus in exemplar sui ac
similitudinem. Quid innuit? forsitan Deus
hominem capie ut exemplar eius, quod homini-
bus est præstaturus? Hominis est, Deum sibi ut
normam & exemplar præstare, ad cuius simi-
litudinem operetur: ut S. monet Scriptura, do-
cet Theologia, suadetque ratio. Quid indicas?
Accepit eum in parabolam?

Hoc quod dicimus, quod Deus aliquid volens
in gratiam hominis facere, vult ut prius homo
aliquid faciat in gratiam sui, ut eo modo forma-
que procedat Deus, quod homo factus Deo pa-
rabola primò processit. Et quoad litteram sit
illud, atende, quod eâ formâ, eâque normâ, quâ
Abraham cum Deo egit & Deus cum Abra-
ham. Expende id quod Abraham fecit, & verba
quibus illum Deus affatur: *Quia fecisti hæc*

rem, & non pepercisti unigenito filio tuo propter
me. Tu mihi eum tradidisti filium, & ego tibi do-
meum tradam; tu unigenitum tuum ex Sara,
ego mihi in mea natura unigenitum; tu filium dono
tibi charissimum: *Quem diligis, ego ipsum, in*
quem totus meus amor comprehenditur: Hic
est filius meus dilectus, in quo mihi bene compla-
cui. Tu illum, qui gloria tua, familiaris læticia,
gaudium domesticorum: ego illum, qui est
gloria mea, beatorum omnium regnorumque
meorum æterna felicitas, Tu filij tui vitæ, *Non*
pepercisti, propter me, nec ego filij mei vitæ par-
cam propter te: Qui proprio filio non pepercit. Rom. cap.
Confer illud Abrahæ: *Non pepercisti, cum illo*
Dei: Non pepercit. Tu ipse filium tuum tulisti,
ut cum morti traderes, & ego filium meum tol-
lam tradamque in mortem, & dicetur: *Propter*
seculum populi mei percussit eum. Tu ligna ferenda
filio imposuisti, ego peccata, vera ligna filio im-
ponam baiulanda, quibus æternum excutatur in-
cendium, *Deus posuit in eo, iniquitatem omnium*
nostrum. Tu ille, qui huic operi iunxisti gladium
& ignem, ambabus onustus manibus: utrum-
que namque sacrificium exigebat. Ego ipse ero,
qui misericordiam sociabo iustitiæ, qui hoc effi-
ciam opus, ex vna parte amoris igni & miseri-
cordiæ satisfaciendo; & ex altera rigori iu-
stitiæ.

O Sacramenta! o mysteria? Obuiare sibi vi-
dentur seque mutuo complecti misericordia &
iustitia, quod si gratuito hominis peccatum re-
mitteretur, iustitiæ non esset satisfactum. Si iu-
stitiæ rigor servetur ex debito, ubi misericordia?

h h h h

Auho

XII.
Nos Dei
sumus
parabola.

XIII.
Cōfertur
Dei do-
num cum
Abrahæ.

Isa. cap.
53. 6.

XIV.
Ignis &
gladius
miseri-
cordia &
iustitia.

55

XV.
Isaac si
gura
Christi.

Matt. 26
39.

XVI.
Tentat
Deus, &
tētat dia-
bolus.
Serm. 72.
de temp.
cap. 3. 1.
Theophyl.
et. 3. 1.

Ioan. 5. 6.

D. CHR.

Apul. Lip.
pom. Gen.
cap. 22.

Ambo connectam, amoris ignem quo summam homini præstabo misericordiam & rigorose gladium iustitiae, qui in filium meum intringeretur. Christum meditare in horto coram æterno Patre genuflexum & cernuum, velut Isaac ante Abraham in altari sacrificiorum, quæ Isaac cum patre rationes, & quæ Christi cum æterno Patre? *Pater mi*, inquit Isaac: *Pater mi*, inquit Christus, Angustias patitur, & mortis agoniam Isaac, eisdem & patitur Christus, quibus usque ad sudorem premitur sanguineum. Porto tandem se Isaac submitte, humilisque obedit patris voluntati, & Christus Patris sui subditur voluntati: *Veruntamen non mea sed tua voluntas fiat*. Quid tibi de his divinis videtur inuentionibus? Hic attende, quis tuis Dei petitionis ab Abraham, eo scilicet illimodo redde-re, quo sibi Abraham dedisset, ut esset Abraham exemplar in forma dandi, siquidem in munere fuerit differentia, qualis Abraham ad Deum, & Isaac ad Christum.

Hinc colligimus cum D. Augustino priorum verborum declarationem, quæ hanc Spiritus S. orditur historiam: *Tentavit Deus Abraham*. O Domine quid hoc (querit D. Augustinus) & tentat Deus? Nonne hoc proprium demonis officium, de quo D. Paulus: *Is qui tentat*. Tentat diabolus, tentat & Deus: diabolus ut proster-nat & perdat, Deus ut viam suis aperiat misericordiis, ut eas ædificet, sicut tu mentem tentas, quando pondus illi proponis imponere. Nonne tibi venit in mentem, quod Christus Philippum tentaverit, dum illum sic interrogat: *Vnde ememus panem*? Evangelista testatur hoc Ioannes: *Hoc autem dicebat tentans eum: ipse enim sciebat, quid esset facturum*. Idem igitur de Abraham intellige, quem Deus tentavit, ut hinc illi portam resecraret, & viam sterneret, quod æternam suam disposuerat sapientiâ, dare nempe illi filium suum, unde & hic sic dicitur, cum D. Chrysostomo: *Tentavit Deus Abraham, ipse sciebat quid esset facturum*. Nouerat & iam disposuerat donum illi dare omnium maximum, vult illum ad hoc petendo disponere, ut dum Abraham Deo tribuit, quod ab ipso postulabat, tribuat hoc illi Deus, quod ille dare disposuerat.

Idem proposito nostro congruè declarat Eucherius Episcopus Lugdunensis vltima verba Abraham, dum finem huius vidit representationis felicissimum: *In monte Dominus videbit*, q. d. sit Deus de tali misericordia benedictus, qui visio illò quod ego hoc in monte peregrinor illud meum

exemplat, videbit quid in monte sic acturus Caluarie, tradens filium suum pro me sacrificandum: sicut vidit, quod ego hoc in monte feci, dans illi meum, sic faciet ipse, dans mihi suum. Ex hac doctrinâ si quid sapio, quædam verba de-clarari possunt Salomonis. Cata ogum inscribit operum diuinæ sapientiæ hoc in mundo maxime mirabilem, & exorsus ab ijs quæ in nostro populo plasse contigerunt Adam, usque ad tempora Abelis & Noë, prosequitur ea quibus Deus Abraham Patriarcham honoravit: *Hæc in car-* sensu nequitia cum se nationes contulissent finit iustum & conseruauit sine querela Deo, & in filij misericordia sortem custodiuit. Cum peractio diluuii in vnum conuenissent varic ille nationes, & in superbiam illam vniis ac sacrilegam conspici- rasset cogitationem, contra Deum turrim erigebat gerendi Babylonicam, consilium cogentes, quæ meliori possent ratione Deo præualere, ut licet illos punire decerneret vel altero diluuiio, vel ignibus, non posset, ut scripsit Iosephus: insuper qua ratione eælum scandere Deum oppugnaturi, ut credit D. Augustinus. Hoc est: *In car-* sensu nequitia, cum se nationes contulissent. Quia cum Deus pudore suis didisset, per totum mundum oberrarent & varias & horrendas susceperunt idololatrias.

Diuina sapientiæ sanctum iustumque elegit Abraham, hoc est: *seruauit iustum*, quia ut notat D. Gregorius in S. Scriptura, sicut nescire Deum est aliquem reprobare, quocirca facis respon-dit sponsus virginibus: *Nescio vos*, ita scire, est aliquem prædestinare, præeligere, approbare. Alia læticia habet: *Inuenit iustum*. Sicut enim tempore Noë, quando omnis caro corrupta erat, viam suam, dixerat Deus Noë: *Te vidi iustum coram me*, illum que elegit, ut eius posteri mun-dum conseruarent, ita similiter eo tempore quo cunctæ nationes in varias labebantur idololatrias, elegit Abraham, & eius nepotes, ut in ijs serua-rectaque seruaretur vera religio, quam ita culto diuit exacte, & ad amissum in omnibus, nihil inquam commiserit, quo Deus de ipso quæreretur: *Conseruauit illum sine querela Deo*.

Id eteni quod aliqui dicere voluerunt, quod Abraham quodam tempore fverit idolola-tra, absit ut credam, sed nec securum assen- Cum enim tantus fuerit Dei seruus & amicus, cuius adeo viua fuit fides, eminentique sanctitas, cælesti Deus illum præuenit misericordia, in hoc quod illi filium suum præcepit immolare.

XVIII. immolare eumque diuinā & heroicā roborauit
 fortitudine, qua Dei præceptum & intrepidus &
 festinus exequeretur, hoc est: *In filij misericor-*
dia fortem custodiuit. Verba sunt hæc mysterio-
 sa, quod dedit illi fortitudinem ad actum tam
 generosum quo filium suum & iugulare, & Deo
 sacrificaret. Satis hoc capio, quod in tota natura
 vires non fauissent, quibus pater adeo laborare-
 tur, ut filij sui, & talis quidem filij carnifex
 esset, & tam excellentibus ac præclaris actibus
 fideret, nisi celesti suo deus illum fauore con-
 fortasset. Porro, in hoc quod illi Deus præcepit
 quod fecerit illi misericordiam, vix capio,
 quia in illo opere, ipse Abraham hoc Dei gra-
 tia faciebat, & hoc ab illo Deus requirebat,
 ut eius amore faceret, vnicuique suum im-
 molaret. Sic est, non ab uno: verumtamen li-
 cet quidem hoc Abraham fecerit propter
 deum, suum illi litando filium, plura fecit Deus
 propter Abraham, filium suum ab illo requiren-
 do, fuitque hæc petitio, quædam ineffabilis mi-
 sericordia: quæ illum ditare voluit, & cæteris
 hominibus altius extollere: siquidem deo pe-
 tente ab Abraham vnigenitum suum, non hoc
 intendit, ut illum à patre scilicet, nec il-
 lum petijt, ut auferret, sed ut illi deum suum
 traderet, & hæc est misericordia omnes supe-
 rans misericordias, & gratia cunctis gratijs ex-
 cellentior, & donum quod nullum eminentius:
 quia quod à te te ipsum roget Deus, misericor-
 dia Dei est, non enim postulat Deus vilius, quod
 à te requirit, indigus, sed ut seipsum tibi det,
 suisque cumulet abundè misericordijs. Quando
 mendicus ad te festinat, & in ipso Deus à te
 querit elemosinam, non exigam tibi Deus
 præstat misericordiam: etenim nihil primariò
 intendit quam tibi tribuere & hæc prima est mi-
 sericordia quod tibi fidem infundat, qua Chri-
 stum in paupere conuenienter, & tibi conferat
 robur, quod tribuas effusa manu quod tu vel
 maximi facis, primòque loco ducis, ut Abra-
 ham vnigenitum.

§. 20. In David, Lot & alijs ostendit Deus,
 quod ea tibi reddet mensura, qua tu illi de-
 deris: & petijt ab hac muliere potum, sicut
 Eliezer à Rebecca.

Hæc est Dei astutia, Dei alimētio, eo
 sine perit, & vult ei tribuas, eadem
 namque mensurā, qua tu prior illi

erogaueris, reddet tibi. Et quo modo tu cum
 illo egeris, aget & tecum. Vtilis est hæc
 materia, sunt quoque & exempla, quæ de
 hac in Sacris litteris legimus quam plurima,
 quæ nobis ex mente D. Augustini summo sunt
 studio ponderanda, præsertim illud quod D.
 Gregor. In prologo super libros Regum trutin-
 nat ex historijs librorum Regum. Sæpius ex-
 pendit illud Davidis cum Deo, cuius historiam
 ita narrat exactè & non vel minimis omis-
 sis circumstantijs Spiritus S. ut indicio sit, in illa
 quam plurima nobis salutis tradi documenta:
 cum liquidò constet, illum scribendis non te-
 rere tempus otiosis aut inutilibus: & hoc est D.
 Chrysostomi regula: *Nihil est in diuinis literis*
temere & absque causa positum, etiam verbum;
quod fortuitum videri posset, magnum thesau-
rum in se latentem continet. Vnde nequid dictio
parua, neque syllaba una est prætereunda: non
enim verba qualiacumque, sed Spiritus S. sunt
verba. Creauit Deus David regem, & transactis
 multis bellorum tumultibus, tandem pacificam
 illi concessit regnorum possessionem, subiectis
 sibi cunctis inimicis, ut Deo carmen hoc ceci-
 nerit gratiarum: *Benedictus Dominus Deus meus,*
qui sub lit. populum meum sub me. Iam pace
 tranquillus, & regia clarus celsitudine, lectulo
 dormiens, subito expergiscitur, & mente cœpit
 attenta summa recolere beneficia à diuina manu
 recepta, quodque suaderet aquitas, Deo simili-
 bus, quantum par erat responderet obsequij. Ad-
 hæc Deus nullo particulari templo colebatur, aut
 domo, ubi diuina requiesceret arca, ubi sacrificia
 ex lege præscripta litarentur, sed per domos va-
 gabatur alienas, & mutatas, modò in Silò, mo-
 dò in adibus Obededom, modò in ipso Davidis
 palatio, hæc ergo cogitat. Ita mihi faueat Deus,
 ego domum inhabito magnificam & regali se-
 deo palatio, Deus autem nullam habeat sibi do-
 mum propriam, sed in mutata debeat viuere,
 quis mei similis hoc ferat? Statutum est, ædifi-
 cabo illi templum superbum & opulētum, si non
 pro tanti Domini dignitate, saltem pro meæ po-
 testatis exiguitate.

Proh quam hoc pium tibi foret exercitium,
 si quoties noctibus enigillas, mentem tuā paulu-
 lum attolleres, & præclara à Deo recepta rumi-
 nares beneficia, & quam parum gratus illi res-
 ponderis, & plus iusto fore quod responderes illi
 operibus in eius præstitis obsequium, elemosy-
 nis, redemptione pauperum, subsidio xenodo-
 chiorum, morum correctione, debito seruitio;
 H h h h h. 2 hoc

Lib. 3. de
 doctrina
 Christi
 à c. 12.
 usque ad
 10.

D. CHR.
 Hom. 10.
 14. 15. 18.
 Et 21. in
 Gen.
 Tom. 1.
 I.
 Nihil in
 S. pagina
 temere
 scriptū.
 Ps 143. 2.
 II.
 David
 Dei gra-
 tus bene-
 ficijs co-
 plū gaudi-
 care co-
 gitat.

III.
 Affueris
 rependit
 gratiam
 Mardo-
 chæo.

hoc ageres quod de Rege Assuero sacrum prodit eloquium, qui de somno euigilans, adferri sibi librum poposcit, in quo praeceptorum scribebatur memoria mirabilium: cum autem eximium illud fidelitatis ostendisset facinus, quod Mardocheus infidias detegens proditorum, regis consuluit incolumitati, illico gratus inquit: *Quid pro hac fide honoris ac praemij Mardocheus consecutus est?* Et cum ei responderetur, nihil, totus fuit in eo, ut tantum beneficium dignè compensatur. Quam consultum foret, ut euigilans de somno, hunc fidei librum arripere, & partes singulas reuolueres, ac beneficia perpenderes, quae tibi pro vitæ tuæ Deus præstitit incolumitate, & quid illi gratus memorque rependeris, si sedulus inquireris, quid Deo reddidi, in tanti & tanti satisfactionem memoriâque beneficij: de quibus alijs.

Hi cogitationibus ita serid David intendebat, ut Nathan prophetam in consilium vocauerit. Eadem nocte reuelauerat Dominus auriculam Nathan, cui sic intellexit quod David domum nomini meo cogitauerat edificare: noueris igitur, quod pari passu procedamus: quo namque passu David honorem meum cogitat, eo & ego Davidis cogito beneficium. Ille nomini meo domum molitur extruere, & ego illi similiter. *Prædixit tibi Dominus, quod domum faciat tibi Dominus &c.* *Es erit fidelis domus tua, & regnum tuum usque in aeternum.* Ille sollicitus mihi domum præcogitat qualem modus non vidit illustrior: ego verò meditaturs sum illi suam extruere, qualem nec caelum vidit illustrior: etenim per meinetipsum iurauit, domum illi perpetuam, nobilem, illustrem regni titulo decoratam edificabo, ut vocetur regnum domus David: dabo siquidem illi filium meum regem, qui pariter & eius filius erit, rex præcellus qui sedeat in solio regni sui, non temporalis, quod spinitur, sed æterni, quod per omnia regnet sæcula. *Prædixit hoc Angelus. Desparæ: Dabit illi Dominus Deus sedem David patris eius &c.* O quam latus nobis mysteriorum campus aperitur, quo de regno Davidis æterno, quod est Christi filij eius legitimi & recta linea ab ea descendens sermonem extendamus, attamen hoc tantum expendamus, eo modo Dominum cum Davide egisse, quod ille cum Deo egerat, & ipsidem passibus, quibus David in Dei seruitio procedebat, ipsidem Deum processisse, in illi beneficiando.

Idem in historia iusti Lot videamus. Sedebat vir hic, quo nullus tota Sodomâ iustior, ad

introitum ciuitatis, peregrinos & pauperes expectans, quos sub rectam diuinis suæ reciperet ab incolarum calumnijs indemnes: quippe *Homines, Sodomitæ pessimiorant, & peccatores coram Domino nimis.* Accedit Deus sub persona duorum Angelorum peregrinantium, qui erant ut Angeli formâ spectabiles. A longe Lot duos Angelos explorat, festinus accurrit illi obuius, ad eorum se prosternit pedes, obsecrat. Domine mi, hanc apud vos inueniam gratiam, ut in domum meam descendentes hospitibus ybi tui sitis, ne vobis quisquam de his nefarijs noceat hominibus aut vlla eorum calumnia conturbet. Respondent illi ut probe morigeratî gratum habemus Domine, verumtamen nolimus tibi esse oneri. *Qui dixerunt minime, sed in florâ manebimus.* Hoc ego nullatenus parat, inquit Lot, & dicendo & faciundo: *Compulsi illos oppido ut disserterent ad eum.* In tabernaculum illos induxit, & opipatam instruit hospitibus eam. Illi o rumorem intellexerunt Sodomitæ, iuuenes aduentis sole venustiores, hospicio receptos esse in domo Lot, & in eos lasciuia contra naturæ ordinem proponunt exercere, sic ut illos nec Lot à conceptu posset scelere reuocare. Excessauit illos Dominus, & qui sine, Lot aperit, Angeli fumus (inquunt) calites, à Deo delegati, cuius personam gerimus, & hac nocte priusquam sol elucescat, totam hanc peccatorum colluiem, & libidinosas funditus eueremus. ciuitates. Tu ad esto, mulierem duasque filias assumito, & ab interitu libera vendicabimus. Ad rationes confugit Lot oppositus, egressum excusat, in longam trahit moram, ac illum Angeli, uxorem & filias vi quasi foras eripiunt, & extra ciuitatem statuant, ab omni indemnes periculo; qua ratione, illis verberem incendio deuastantibus, cunctisque pereuntibus, Lot cum uxore sua & filijs manet incolumis: *Cumque esset mane, coquebant eum Angeli dicentes: Surge, tolle uxorem tuam, & duas filias quas habes, ne & tu pariter peris in scelere ciuitatis; dissimulante illi, apprehenderunt manum eius, & manum uxoris eius, ac duarum filiarum eius &c.* Et duxerunt eum & posuerunt extra ciuitatem. Non hic leuiter attendamus quam congruè sibi Lot Deusque responderint. Hoc agit Lot studiosè, ut Deum ab omni liberet tutum periculo, quem in illis Angelis, quos peregrinos videt & pauperes adorabat, & Deus Lot præspicit non segniter indemnati, Remorantem Deum in peregrinis, & deuoluat

eliare in domum Lot abnuentem, compulsi il-
lum epi d, vt ad se diuerteret. Lot egredi
procrastinantem, suæ salutis sociodem, Deus
brachijs accipit, vxoremque eius ac filias po-
luit extra ciuitatem. *Apprehenderunt manum
eius &c.* Nihil etenim eo cecius, frater mi, quam
quod sicut tu cum Deo feceris, ita & ipse tecum
faciet.

*si guttam aque non accepit? Desiderauit diues T. 5. P. sal.
sullam (loquitur D. Augustinus) de digito con- 25. P. sal.
tempri ante ianuam suam pauperis, quoniam 28.
vrebatur in flamma, & ei non est data: quia D. Av. 9.
iudicium sine misericordia fiet ei, qui non fecerit In ps 147
misericordiam. quus est*

Hinc sumitur gestus illius origo, quem Christus
in sepultura diuitis scribitur edidisse. Diues erat
hic ad luxuriam, attramen præter exemplum cru-
delis. Accesserunt inopes elemosynam pro no-
mine lesu postulantes, ille eorum fatigatus vo-
cibus, auribus digitos imposuit illasque obtu-
rauit, quod miseros à se repalit aures inauditos.

Mortuus ille, & ad sepulturam esset, & cada-
ere ad Ecclesiam in pheretto delato, missa in-
choatur, quam prius autem intonant: *Re-
quiem eternam dona &c.* Vident crucifixum in
altari expositum clauis manuum rexis mani-
bus, digitos auribus imposuisse easque obturalle
& sic obturatis perpetuo mansit auribus imago
crucifixi: quod tibi significat, quod eo te modo
Deus exaudiet rogantem, quod Deum tu exaudie-
ris te rogantem, & eadem tibi mensurâ rependet,
quâ tu illi. Quinimo hinc rationem colligit D.
Gregori, cur Deus nostris tam parçè & illibera-
liter succurrat orationibus Quas preces, effundis,

IX.
vt a tua te liberet infirmitate? Quas perle- Nos Deus
gis litanias, vt à tuis te saluet, quibus opprimeris, nō audir:
calamitatibus? Quor instituntur supplicatio- quia &
nes pro pluuia impetranda, pro terra fructibus, nos illum
pro morborum, sterilitatisque remedio? Et non audi-
Deus tacet: *Quid mirum* (inquit D. Grego. mus.
rius) *si postulant tarde à Domino audimur, D. GRÆG.
qui præcipientem Dominum aut tarde aut 13. Dialo.
nullo modo audimus, sicut scriptum est: qui c. 15. cir-
auertit aurem suam, ne audiat legem, oratio eius ea finem.
erit execrabilis.* Te ipsum examina, & perpen- Fron. c. 28:
de qualiter te cum Deo habeas. Petir à te in
paupere panem, vestem in nudo, subsidium
in hospitali, pallium in vidua, remedium
in misera puella, remissionem in eo qui te
offendit, poenitentiam eius quod male com-
misisti, vitæ correctionem quam huc vsque
adeo perdidit transgisti. restitutionem eius
quod pauperi fur abstulisti &c. Nullo horum
illi respondes, in nullo precantem audis, nihil
eius gratiâ facis, quis quæro, te precantem au-
diat, roganti donet, infirmum releuet, oppresso
auxilietur

Nolim subtrahere mirabilem historiam, quam 59
vates Aggæus ad nostram refert instructionem
vtilissimam. Captiuum abduxeras Dei popu-
lum.

58
Hinc cum SS. Patribus, iustificationem eius
educio sententiæ, quam contra diuitem epulōnem
pronuntiavit Abraham, vt altero die diximus.
Elammis hic miser vrebatur infernalibus: ocu-
los sursum attollit, Lazarum videt in sinu
Abrahæ quiescentem, exclamat. Heu pater
Abraham, miserere mei. Quid petis? vel vni-
cam aquæ guttam de manu Lazari distillan-
tem, ipse extremum digitum sui in frigidam in-
tingat, & refrigeret linguam meam, quia
crucior in hac flamma. Hanc, replicat Abraham,
non obinebis, illa tibi haudquaquam concede-
tur. Bone Deus. quæ est ista tua ô Patriarcha
seueritas? Noone tuille, de misericordia tan-
topere commendatus, qui ecurtisti obuius per-
viam in ipso seruore dici sibi deficientibus,
qui nedum potum liberalis propinasti, sed
insuper & eorum laudandis pedibus aquam por-
texisti? Si vinum æte deposceret falerum, si
confortatiua magni pretij, si calices aquarum,
si vas illas deferri peteret pretiosis: at vero
quod vnicam guttulam de digito in aquam in-
tincto efflagitet? Minimum quod alijs concedi
potest, statuit Christus aquæ calicem: *Calicem
aque frigida.* Nec tantum requirit, sed vni-
cam sine calice guttam quæ de digito defluit
aquis intincto. Non illam obtinebit. O Sancte
Patriarcha, quam mihi videris inhumanus &
immisericors. Si diuitem hunc vtilem habe-
mus: quia Lazarus famē pereunt, micas nega-
uit panis: an non tu talis, qui guttæ aquam
denegas sibi exarscenti? Non crude iras est, sed
iustitia, & diuinæ mirabilis dispositio provi-
dentie, vt taliter ille haberetur, qualiter ipse
Deum habuisset. Ostijs eius in paupere Laza-
ro prouoluitur Deus, & micas panis mendicus
dari postulat, & non tantum illi negauit, in-
super & fame perire permisit: eadem mensura
Deus illi metitur, vt ipse postulans per ipsum
Lazarum aquæ guttam, non illam assequa-
tur, sed sibi in æternum languidus exarscat:

D. CHR. *Micas cadentes* (inquit Diuus Chrysostomus
Epi ad in illud: *Redime me, & in illud. Quis est
Cyprian homo) de mensa pauperi non dedit, quid mirum*

X.
Populus
Dei do-
mū adifi-
care ne-
gligit, si-
militer &
Deus co-
rum.

Agg. 1.2.

Domini adificanda. Hecce apud illos agitur, inquit Deus? Sicce me habent? Nulla sollicitudo faciendi quod in domus mea requiro refectionem? Amen dico vobis, nec ego illis faciam, quod ad eorum spectat domorum reparationem. Continuo dira premuntur sterilitate, seminant, & messem non colligunt, laborant, & labores manuum non manducant, augebatur in annos miseranda calamitas. Prima temporis initia satis felicia, messem promittebant abundantem, & modo præ nimia siccitate, modo flante Austro calidissimo, cuncta perdebantur: arce inuadantur semina: his supra modum attoniti, querunt, unde tanta frugum calamitas, terræ sterilitas! Vocat se prophetam Deus atque: quid tibi videtur, quàm anxie percontanter, unde frugum tanta sterilitas, aquarum defectus, messis inopia, conqueruntur, quod eorum non adsum precibus, damna reparaturus, sed quod illos perire, patique permittam immisericors. Illis dicto, quod ego sum, qui hæc ago. Ventus ille messem exorens, quando fruges sperabant vberissimam & omnia campi gramina consumens flatus

Agg. 1.

meus fuit: *Respexistis ad amplius, & ecce factum est minus &c. & exsufflaui illud.* Si causam nolle desiderant, dic eis, ipsi seipsos considerent. Videant qualiter mihi semant: *Ponite corda vestra super vias vestras.* Propter hoc super vos prohibiti sunt oculi, ne darent rorem &c. Vos ipsos considerare, non offertis quod à vobis requirit Deus, nec eius templum laboratis adificare, nullum in vobis est studium illi seruiendi, quisque quæ sua sunt, quarit, proprio studet lucro ac voluptati, & hoc quisque indicat, semper esse tempus idoneum, quo sibi subueniatur. Sciunt igitur, quod eo me modo cum illis habeam: cum enim mihi

non tribuant, quæ ab eis postulo, non illis tribuo, quod à me reposcunt, cum mihi non subueniant, nec illis subuenio: *Ponite corda vestra super vias vestras, seminastis multum, & inulistis parum &c.* Vultis vt ego faciam? Et votis tacite. Vultis ego vos exaudiam? Exaudite me. Vultis votis vestris annuam? & meis annuite: vultis dem? Date. Date quod à vobis requiro, eo namque animo peto, vt eandem vobis mensuram remittat: *Ascendite in montem, & portate ligna, & adificate domum.* Adferre quæ à vobis, peto domui meæ adificandæ, & videbitis, quæ ratione vestras sim domus adificaturus, & supra modum benedicturus.

Hoc habet Deus in more positum, vt sese prosequitur D. Chrysostomus, & inter alia hoc expendit quod eo se modo Deus gesserit cum Achab rege, quo cum Deo ipse se Rex gesserat. Ipse per manus ministrorum vias vendidit Naboth, quas plenis domum cophinis retulerunt. Deus similiter & illius vendidit, auferens per manum Iehu capita septuaginta suis filijs, qui velut palmites euerant vineæ, & cophinis imposita retulerunt Hierusalem. Rex Asa, vt Dei prophetam cruciatibus subiceret, mandat illi pedibus pedes humeris constringi, & illum cruciatu Deus dolore pedum grauissimo, quò vires miseram absoluit peti domum: *Laborauit Asa dolore pedum vehementissimo.* Omnes loquuntur facium Adonibezec, cuius tanta fuit immanitas, vt comprehensis septuaginta Regibus, illis summa manuum pedumque rescinderet, & sub mensa sua pronos humiliaret, vt velut canes micæ colligerent decedentes. Hoc eodem illum Deus armis populi punxit iussu supplicio, vt comprehenso manuum pedumque summa rescarent & exclamaret: *Sicut feci, ita reddidit mihi Dominus.* Ex his nobis exposuit D. Greg. Nyssæ, quod Christus nobis in oratione dominica præcepit, diceremus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris:* de quibus iterum diximus, Similiter ex his iudicio declarari possunt difficiliora illa verba, quæ præmissis eximij visionibus, profert, D. Ioannes Evangelista: *quis habet autem, audiat. Quis in captiuitatem duxerat, in captiuitatem vadet, quis in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi* quibus hoc addit: *Hic est patientia & fides Sanctorum.* Audiant me, quot quot aures habent audiendi, recipiet quisque à Deo iuxta id quod Deo fecerit: *Hic patientia est, & fides Sanctorum.* Duo peti-
à sanctis

XIV. *Post à*
Sanctis
Dom
idem &
patentiā
Galat. c.
1.6
à Sanctis Dominus, fidem & patientiam. Patiē-
tiam qua longanimes omnes perferant dolores,
pœnas, iniurias, labores pro suo nomine; fidem
viam qua opera faciant charitatis in Dei obse-
quium: *Fidesque per charitatem operatur.* In quo
hec omnia fundantur: i. Quis ad hæc mouet Dei
charissimos? scire, quò sicut illi pertulerint pœ-
nas, mortificationes & iniurias, & hec omnia
propter Deū ex charitate remiserint: ita & De-
patienter illos perferet, ac eorum peccata ele-
mens indulget. Et sicut illi fecerint id, quod
aspicit Deus in sui requirit obsequium, ita fa-
ciat & Deus quod ipsi ab illo quæsierint, ut æter-
nam assequantur beatitudinem.

XV. *Hoc con*
sum
ingessit
David
Salomō.
1. Paral.
cap. 18.9
His aprē congruit consilium quod dedit vir
ille, secundū cor Dei, David, filio suo Salomō-
ni iam morti, & discessui ex hac vita proximus:
quo tempore consilia plerumque dantur saniora.
Tu autem fili mi Salomō, scito Deum patris tui,
& seruito ei corde perfecto, & animo voluntario:
omni enim cor da scrutatur Dominus, & inuer-
sa mentium cogitatiōes intelligit. Si quaesieris
eum, inuenies; si autem dereliqueris eum, proieci-
te in æternum. Audi me, fili mi, & Salomō: nolim
te ignorare, quæ si diuina conditio: *Scito Deum*
patris tui qualis sit, Noueris quod apertos & fir-
matus habeat oculos suos super cor tuum, ipse
attentissimè rimatur cordis intima, tuas cogita-
tiones, dispositiones, desideria, machinationes:
Omnia cor da scrutatur Dominus, &c. En tibi
nostris discursus exordium: *Posui oculum super*
corda eorum. Non hoc te lateat, fili mi, quale
namque fuerit illi cor tuum, tale & tibi erit cor
Dei: & sicut Dei responderis petitionibus, res-
pondebit & tuis: ea namque mente suas proponit
ut tuis viam aperiat, & ad hoc petis, ut tibi lar-
giatur. Illæ Dei sunt inventiones, hoc modo te-
cum agit: quia petis à te, ut tibi largiatur. Habet
filioles tuos pomum seu bellarium in manu, cui
tu: ita mihi, vita mea, pomum hoc. Ad quid il-
lus efflagitas? Num quia tibi deest, aut ut illud
comedas? nequaquam, quinimo quando manum
extendit, & brachium attollit ut tibi porrigat,
illud recusas, sed ut amorem eius expertus, dan-
do tibi quod sibi adeo gratum erat, mille puero
rependeres oscula, mille amplexus, imo quid-
quid habueris. Hoc modo nobiscum agit Deus,
& ea à nobis petit intentione.

XVI. *Simili-*
tudo.
Quis videat Eliezer æconomum Abrahamæ pa-
triarchæ, in terram proficiscentem Mesopota-
miam, quæ siturum uxorem Isaac filio Domini sui
dilecto & omnium heredi facultatum? Illum A-

braham delegat, ac præcipit: Volo filio meo
uxorem prouidere, sed nullam expeto gentis
Chanaanorum: est etenim perfida, adeoque ma-
ledicta, nec filio meo desitero sociam quæ vitum
peruertat, & sit eius occasio perditionis. Vade ad
terram Mesopotamiæ Syriæ, & illam quare, quæ
filio meo digna sit sponsa, & ut familiæ meæ sit
domina. Deo confide, ille tibi congruam procu-
rabit. Iter arripit Eliezer, multos secum in co-
mitatu trahens camelos cistis oneratos, diuitijs
auro gemmisque repletis: accedit Mesopotamiā
& Domini sui meritis innixus, sic ait: sit Deus
benedictus, iam ad terram appuli, ex qua mihi
conuenit uxorem eligere filio Domini mei, &
hoc Dei futurum est opus; quā igitur ratione
cognoscam, quænam digna tantæ sit futura cel-
stidini, & quænam illa, quam mihi ad hoc De-
prouidebit? Sit eo modo: ad fontem hunc acce-
dam, & puella quæ prior aduenerit & à qua po-
tum petiero: illa vero responderit: *Bibe Domine, Gen. c. 24*
14.
quin & camelis tuis dabo potum, ipsa est quam
præparasti seruo tuo Isaac, ut sit tantæ familiæ
domina; hoc hec monilia, huic gēmas illas tra-
dam pretiosissimas, hanc abdecem uxorem filio
Domini mei. Propi⁹ igitur ad puteum accedit &
fissit. Post pusillū à lōge venientē conspicit Re-
becca elegātī formā spectabilē, hydriā in scapu-
lis deferentē, hanc tacit⁹ contēplabatur de puteo
aquā haurientem, & ait: Domina mea inueniam
gratiā corā te, oppidū lassus sum potum mihi de
puteo propinare digneris, ignosce, si molestus
sum: Respondit illa: fecero libentissimè, nedum
tibi, sed & camelis tuis, ut bibant aquam hau-
riam promptissima. Confestim arcas recludit
Eliezer diuitias promit & gemmas, quas magnā
illi copiā refundit liberalis.

XVII. *Cur à Re-*
becca E-
liezer a-
poscat.
Dic mihi, precor, Eliezer, ut quid aquā ab hac
puella poposcisti? Nūquid tibi aut illicitū aut
impossibile illā haurire, cū tibi vasa ad promē-
dū sat multa suppetere? Non illam exposci, liezer a-
respondet, ut illā mihi daret, sed ut illā illā mihi
ex amore, & libetī animo propināte, cerro cog-
noscerē hanc ipsā esse mihi à Deo præordinatā,
illi: quæ monilia & inaures, quas attuli, refunderē,
nec tō dominā domus illius crearem, quā mūdus
ignorat illustriorē, scilicet Abraham. In hunc fi-
nē poposcit, & poscit à te De⁹ charissime, non
quod ei⁹ indigeat, quod illi possis elargiri, sed ut
seipsū tibi refundat. Qua intētiōne petis in pau-
pere elemosynam, nisi ut tibi misericordiæ suæ Cor De⁹
donorūque rependat elemosynā? Quo fine ro-
gat, ut tuum in Deum dirigas intellectum? Illo petat.

Deus

Deus indiget, ut luce repleat supernaturali. Quo petit animo eorum ac volūtatē? quid Deum cum illa factum opinari? Ut illam suā repleat gratiā, dicitque misericordiā. Quā mēte flagitat lacrimas? ut illis animam bene lotam tibi refundat: & eo sine ab hac postulat muliere putei aquam, ut illi eternæ vitæ aquas hauriat suauissimas.

§. 21. Da mihi bibere. Magna Deus opera, tur per aquas, in aquis, & circa aquas, quas etiam petit.

61

Circa puteum suum diuinus ille sponfus prætulatur amasiam, & omnium primom, aquas postulat: *Da mihi bibere.* Magna possumus sperare mysteria. Librum edidit antiquus ille pariter & doctus Tertullianus contra Quintillam omnino mirabilem, quæ cum mulier esset, inter hæresum monstra, quæ mundus execratus est, censetur esse non minus. Magoam (ut diximus) habet mulier in viros potestatem ut eos in suam pelliciat malefusa volūtatē, præsertim si mulier sit, ut pulchritudine, ita dignitate spectabilis. Si huic addatur, quod versipellis sit sagax, eloquens, diabolica, adulatoria, quid non efficit? Pernitiosa fuit cum primis Quintilla sicut & Priscilla. Hanc inter alias, toebatur hæresim sibi primariam, quod baptisum conaretur ut inutilem extirpare: ut autem hunc eneteret Tertullianus errorem, cepit expendere mirabilia, quæ Deus peregit in aquis, & per aquas, & ad eius exemplum idem fecit D. Hieronymus in eundem colligans scopum. Quis fando explicet (inquit D. Hieronymus) quæ Deus ab ipsius orbis incubulis patruit in aquis, de aquis, per aquas, & circa aquas. *De schola hæresorum aquarum laudes prædicemus.* Quando nec Sol, nec Luna, nec stellæ lucebant, horrendis omnia tenebris involuebantur: *Solus Spiritus Deus in auriga modum super aquas ferebatur, & nascentem mundum in figura baptisimi parturiebat.* Per aquas & de aquis videtur mundus productus. Ex aquis omnia Deus eduxit, sic enim nobis proponitur in mundi primordio Spiritus ille diuinus super aquas velut avis ovis incubans: *Spiritus Dei incubabat super aquas,* legis textus Hebraicus, indicans, quod illa materia essent, de qua Deus totum educere disponebat vniuersum. Ipse super aquas incedens sic

D. HIER.

Epist. 83.

ad Occa.

Tom. 2.

II.

Aqua-

rum my-

seria

admi-

landa.

Gen.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10.

11.

12.

13.

14.

15.

16.

17.

18.

19.

20.

21.

22.

23.

24.

25.

26.

27.

28.

29.

30.

31.

32.

33.

34.

35.

36.

37.

38.

39.

40.

41.

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

49.

50.

51.

52.

53.

54.

55.

56.

57.

58.

59.

60.

61.

62.

63.

64.

65.

66.

67.

68.

69.

70.

71.

72.

73.

74.

75.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

82.

83.

84.

85.

86.

87.

88.

89.

90.

91.

92.

93.

94.

95.

96.

97.

98.

99.

100.

101.

102.

103.

104.

105.

106.

107.

108.

109.

110.

111.

112.

113.

114.

115.

116.

117.

118.

119.

120.

121.

122.

123.

124.

125.

126.

127.

128.

129.

130.

131.

132.

133.

134.

135.

136.

137.

138.

139.

140.

141.

142.

143.

144.

145.

146.

147.

148.

149.

150.

151.

152.

153.

154.

155.

156.

157.

158.

159.

160.

161.

162.

163.

164.

165.

166.

167.

168.

169.

170.

171.

172.

173.

174.

175.

176.

177.

178.

179.

180.

181.

182.

183.

184.

185.

186.

187.

188.

189.

190.

191.

192.

193.

194.

195.

196.

197.

198.

199.

200.

201.

202.

203.

204.

205.

206.

207.

208.

209.

210.

211.

212.

213.

214.

215.

216.

217.

218.

219.

220.

221.

222.

223.

224.

225.

226.

227.

228.

229.

230.

231.

232.

233.

234.

235.

236.

237.

238.

239.

240.

241.

242.

243.

244.

245.

246.

247.

248.

249.

250.

251.

252.

253.

254.

255.

256.

257.

258.

259.

260.

261.

262.

263.

264.

265.

266.

267.

rit, super eo se inclinat, requiescit, ibi mulierem
 prestolatur Samaritanam. Aquas petendo suum
 cum illa negotium orditur, aquas ab illa depol-
 cit, aquas illi promittit, de aquis confabulatio est
 & primum hoc omnium illi proponit: *Da mihi bi-
 bere*. Eximi, scilicet ament aquae mysterijs; & nullam
 habent difficultatem, quoniam in illis nostra co-
 prehenditur saluatio: quia nostrae principium sal-
 uationis, aquae sunt baptismatis, etenim per hoc
 in filios regeneramur Dei, veterem in aquis
 Adam demergentes, Nostrum, dum pecca-
 mus, remedium patet in aquis lachrymarum,
 poenitentiae, contritionis, illas postulat Chri-
 stus, illae sunt, quae nostro loquendi modo illum
 refrigerant, recreant, & ardentissima siti so-
 lantur estuantem, sicut calix frigidae siccitatem.
 Num mortalium inhonestissime, a tuis vis emun-
 dari spiritibus! *Da mihi bibere*. Num a tuis sitis
 honorum siccitissime peccatis absoluit? *Da mihi
 bibere*. Meane desideras gratiam? *Da mihi
 bibere*. Meane tibi placet gloria? *Da mihi bi-
 bere*.

§. 22. Quomodo tu *Gr.* Exposcit Chri-
 stus facili, ut aquam, nec illi damus, ex-
 poscit diabolus grauissima, sed & illa dia-
 bolo offerimus.

63 **S**aluatoris audit mulier impudica petitionem
 illa morosa, saltidiosa, & sublati ad palmum
 superba supercilij, cognoscens ex habitu, & lo-
 quela testatur D. Chrysostomus. Quod Chri-
 stus Iudaeus esset, in hunc modum illi respon-
 det: *Quomodo tu Iudaeus cum sis, bibere a me
 possis, quae sum mulier Samaritana non enim
 centuntur Iudaei Samaritanis.* Iudaei Samarita-
 nis in materia religionis hostes erant insensibili-
 ter, sicut modo nos haeretici. Iudaei credebant &
 verè quidem, quod in verà viueret fide, quod sua
 sacrificia, vera Dei sacrificia & templi, veri Dei
 te-
 plum esset, quodque apud illos cultus Dei vi-
 getet legitimus: Samaritani vero varijs. involue-
 rentur erroribus, omnesque indubiè damnarentur.
 Ex opposito Samaritani, Iudaeos omnes crede-
 bant a vera Dei religione aberrare, & de his om-
 nibus saluari posse neminem, & quod ipsi vera
 fide fulgerent, vera Deum colerent religione, vn-
 de velut in hoc inimici: *Non conturbantur Iudaei
 Samaritanis.* Perditionem existimabant Sama-
 ritani, cum Iudaeis quidquam habere commune

quacunque ex causis; quocirca dum Christus ali-
 quando per Samariam transiret, illum civitate ex-
 cluserunt eo quod noscerent, quod Hierusalem
 tenderet, essetque religione Iudaeus, Iudaei simi-
 liter abominabile habebant. & execrandum cum
 Samaritanis negotiari, quinimo & illos tangere,
 illos alloqui.

Hinc mulier occasionem sumpsit respondendi,
 non solum non illi dando, quod petebat, sed insu-
 per & illum ob petitam aquam reprehendendo, d.
 An tu ignotas Iudaeos non cōti Samaritanis, &
 penitus indecorum esse, vnum ab altero requirere
 quidpiam? *Quomodo tu Iudaeus cum sis, bibere a
 me possis, quae sum mulier Samaritana?* Frigus
 contemplare opposita acie soli repugnare. Inerte
 desit praelium, & hoc Deus cor conatur emollire.
 Emitte sol diuinus radium non leuem amorose
 petitionis, humilis & pia, quae etiam rupem pos-
 set ad compassionem mouere durissimam, illum
 cordis gelu repercutit frigore stricissimo, quod
 ore emittit: non enim tantum negat id, quod petit
 sed & insuper rogantem acriter reprehendit,
 & inimicitiam profert, quam vult immor-
 talem conseruare. *Quid si tu delinquas in eo,
 quod Iudaei legis obseruantissimi intactum cu-
 stodiunt, nempe quod muliere contaris Samari-
 tana, non ego adeo nequam ut in eo deficiam,
 quod Samaritanorum custodiunt obseruantissimi
 scilicet, nec boni quidquam nec mali, commu-
 nicare Iudaeis.* O gelu! o frigus! Opprime hic
 quadrat illud psalmistae. *Mittit crystallum suum
 sicut buccellas, ante faciem frigoris eius qui
 sustinebit? gelu ore suo euibrat durum adeo, ut
 crystallum esse dixeris, frigidum adeo, ut non sit
 qui sibi de hoc caueat incolumis.* Non potest
 accuratius Christi mansuetudo, & mulieris duri-
 ties ista denotari.

Quid ab illa deposcit Christ? id, quo nihil
 in mundo datu facilius? Dico precor, quid ali-
 cui potest esse leuius ad fontem aditanti, & aqua
 haurienti quam sorbillum alteri propinare? si
 panem peteret, aut vinum, aut procul a fonte
 abesset, & rogaret ut domum rediret. aqua hauri-
 tura, sicut Elias a Sareptana deposcebat, si ab illa
 peteret, ut in domum suam illum reciperet, &
 hospitium illi pararet, attamen paucillam aqua-
 cum iam proxima puteo consisteret. *Quasi cibus
 sunt petis Deus, & desiderio flagrat recipiendi.*
 Rationum aut Theodoretus in illud. *Altare de
 terra facietis mihi, & offeretis super eo holocausta
 casta Gr.* Quod si altare lapideum feceris mihi, &
 non adificabis illud, de sctis lapidibus. Velut Tanta
 Deus

Deus facilia reddere sacrificia, idcirco præcipit altaria de infectis, & rudioribus construi lapideis, ut minori negotio possent frequentare sacrificia: *deus altaria petijt, quod facili posses erigi.*

Narrat Cælius Rodiginus, de Atheniensibus, quod annis singulis actum facerent Anathematis seu execrationis, ut modo summus Pontifex ferri quirit in cœna Domini, quosdam primæ notæ peccatores excommunicans Anathema illis imprecabatur, qui petentibus aliquid sine vilo vel labore vel difficultate vel damno factu possibile, reuehant: sicut si qui candelam haberet accensam, accedentem alterum, ut lumen accipiat torce repelleret: sicut si te hanc obabulante plateam, quis à te quereretur, quo tendatur ad forum, & nolles illi hoc indicare: quia signum, est hoc dicebatur illi, mentis peruersæ, & inhumane, & hunc ponebant in capite libri casum, si quis aquæ sorbillum petierit ab eo qui illum habet ad manum, & eam dare recusarit. Hinc illud est quod narrat Macrobius, quod Romæ nullum ad sacrificia Herulis formidam admitterent: eo quod ipsi Italiani transseunt & siti nimia langueant, mulier aquæ calicem poscenti inhumana denegari. Oim amicus ille Iob gratiam exaggerans sententiam sic ait: quid plura queritis, & quod dura potest ascendere altius inhumanitas? *Aquam lassam non dedisti.*

Mirare mulieris inhumanitatem, frigus peccatoris, cordisque duriciem. Hic obstupescere Christi Dei bonitatem, qui à te non efflagitat, nisi quod illi tam facile potes erogare, velut aquæ calicem, & tuam execrare duriciem quod etiam tantillum illi renuas ingratus erogare. Prope prodigium est videre, quidnam ab hominibus petat diabolus, & quam animo libenti, ac diligenter illud ipsi concedant homines, & perpendere quàm facilia sint, quàm suaui, quæ Deus postulat, & quàm illi hæc absolute denegentur: Quid petit Diabolus? quotidie petit id, quod vel semel tantum Deus ab amico sibi charissimo poposcit: & ipse cum effectu postulat, cum Deus hoc non nisi ad probandum postularit.

Omniom difficillimum quod Deus à mundi creatione postulat, ut diximus, illud fuit, quod ab Abraham unicum rogauerit sibi filium immolari: & hoc semel in vita, ut totus orbis testaretur, quod si amicis habere sibi adeo constanter, probatæque fidei, ut licet ab eo peteret quod erat illi maximè pretiosum, scilicet unicum filium, illi traderet, suisque manibus pater ipse iugularet: hoc etenim est quod, ut paulo ante diximus,

inquit Apostolus: *Acceptum enim in parabolam.* Quando mentio fiebat de amicis seruisque fidelissimis illico proferebat Deus ad locum Abraham, ut amicitia, fidelitatisque integerrimæ prototypum, & nihilominus sola mentis illi sufficiebat demonstratio: quæ tantopere prædicauit ut illi deesse videantur verba, quibus quàm hoc sibi placeret, exponat: *Quia fecisti hanc rem:* Quam rem? Nullum est verbum, quod rei huius accuratè meritum exprimat & excellentiam. unde: *Per me metipsum iuravi, quis fecisti hanc rem.*

Hoc quod Deus vel semel in vita solummodo requisivit, & ab amico sibi coniunctissimo, & quidē nō secuto effectu, hoc quotidie à suis postulat seruis diabolus, ut ostendat, si Deus unum, ipse mille habeat: & si Deo ipsa petitio suffecerit, ille querat effectu & quod sibi promptissimè opere ipso famulentur. Et hæc erat illius quotidiana petitio, Perpendit Genebrardus quàm sit illa diabolo familiaris frequensque petitio, & quæ 105. 17. supra modum promptè illi obedirent Chanaanæ, ad illud. Phereæ, Iebæ, omnesque illæ barbaræ nationes terræ promissionis incolæ, qui his singulis prope diebus occupabantur: quæ de causa Spiritus S. illos inscribit filiorum necatores: *Per sacrificia iniusta filiorum suorum necatores.* uedum illi, sed & Dei populos eadem offerebat sacrificia, nec tantum homines plebei, sed ipsi Reges quoque filios demon exposcebat eique litabantur. Hoc etenim de Rege scribitur Manasse: *dura re. Traduxit filium suum per ignem* Idem Rex Achaz fecerat: *Consecrauit filium suum transiens per ignem secundum idolagium.* Quis dein explicet quàm hoc commune fuerit? Carthagine certo anni die Deo Saturno idolo trecenti pueri consecrabantur. In figura Dei Iouis apud Latinos quotannis illi decimæ puerorum offerebantur, quæ in regione nascebantur: quia verò hoc vel semel tantum intermiserunt, se graui crediderunt fame castigari. Quinimo ad nostra usque tempora in Indijs uouiter inuētis, constat, quod in sola vrbe Mexico quotannis offerrentur sacrificia diabolo viginti millia cordium puerorum ac diabolo puellarum, quod & ipsi infernali malitiæ esse quis dicat, dixerit impossibile. Cū videret diabolus primum genitum elegantiori forma parentibus grauissimum, illum sibi deposcebat, quem illico nullà interiecta remora summò gaudiò diabolo sacrificabant: Cuius & tanta erat immanitas & humani sanguinis sitis inextinguibilis, ut in Dei populo idolum crexerit Moloch ex gre. Moloch

Gen. 22. 16.

In Psal.

ad illud.

uerunt si

lior suæ

monij.

VII

Quam

diabolus.

4. Reg. 6.

23. 16.

4. Reg. 6.

16. 32.

VIII.

Varia &

immania

Dei populo

idolum

ex gre. Moloch

lumi

ac

64 VI. Abraham à Deo ut fidelissimus amicus conuocatur, melatur.

ac vacuum, volneritque ut in eo pueri conclu-
derentur, & iniecto igne idolo viui cremarentur,
adstarent autem parentes, & tympana pulsa-
rent: cum ut puerorum non audirentur ululatus
ac gemitus, tum ut alacrem extenderent animum
suum, quod diaboli præcepta perficiebant; & eo
modo suas lustrarunt per ignem filios Manasses
& Achaz reges Iudæorum. Talia ab hominibus
requirebat diabolus, qui nihil replicantes hæc
animo exequabantur promptiori, illumque cæ-
teris habebant beatiorum, à quo plura his simi-
lia diabolus expecebat.

Hinc liquidò constat, quàm firmiter suam
habeat confirmatam diabolus intentionem, se-
nempe innumeros habere amicos fidelissimos,
sibi que in rebus tam arduis obsequentissimos.
Si tantum sibi Deus applausisset ob unicum
amicum, seruumque sibi fidelissimum, ut ob
hoc voluerit, toti innotesceret mundo, quàm
constantem verumque in mundo habere tibi ami-
cum, ipse diabolus cum tot habeat qui nedum in
sola animi quiescant præparatione, sed operibus
exequuntur, quâ sibi præ Deo, non gratulabitur?

X. Ex his discere, requiri à diabolo molestissima, cui
Diabolus ad nutum mortales obediunt, & licet à paupere
plures requiratur tunicam, quâ nullam habet pretiosiorē,
habet & maxima continuo tradit illi voluptate. Quid
fideliore tibi præcipit impurissime scortator, sic ut tibi
seruos nec teruncium relinquat residuum? quibus te
quâ Deus, periculis, curis, anxietatibus, noctibus inquietis,
impensisque exponit? Quid à vici dicta flagran-
tissimo requirit, nisi ut cæstro vivat furioso per-
citus, immensis dispendijs, corporis animæque
turbatus periculis, in omnibus semper inquie-
tus? Ab honorum ardellione quid efflagitat,
quas sollicitudines, quos respectus, quas correc-
pondentias, quantæque patientiam? Et omnia
confestim vultusque arridente perficimur.

63. 65. Notat Episcopus Lipoma, quod in Hebræo
In 6. 32. illud: *Fecit populus*, certo dicatur modo forma-
Exod. que coniugationis, quæ significat agere non ta-
liter aut qualiter, sed animo promptissimo, ac
vlnis obuijs, erogando comica fronte sua moni-
lia, licet scirent quod nunquam aliquid ex ijs
LIT. 6. essent recepturi, proinde sic ex Hebræo dicen-
MAN. dum: *Magno & prompto animo fecerunt, &*
compleverunt, ut separarent ab auribus
sujs, ut illa amplius non haberent. Si & nunc cõ-
si deremus, quàm seriò quàm anxie quàm li-
beraliter mundo deferat ab eo postulata, De his

X. eleganter discorrit D. Chrysostomus, nostram
supponit misericordiam, quâ populum ut Dominum
iudicio?

reueretur, cuius voces magna percipimus atten-
tione, auscultantes quæ dicat, quid boni malice
censeat, & ut eius, satisfacias petitioni, quâ dili-
gentiâ laboribus, sumptibus, opibus, & accitis
incommodis? Domine, ne mihi quis in faciem
objiciat, quod sim terræ filius, vecors imbellis
animi. Domine, quia dicunt: quod vir ut mundi
venetur gloriam tali oporteat cum & tali vesti-
mento circumire indutum, rot stipari serui.
Mulier quod dicatur elegantior, hoc cultu illoque
debet adornari, & quàm gratiâ accitis, quàm
ad amissim omnia perficis, tibi à vilissimo illo
Domino madata, ut nec vlla desit acicula. Verba
nefas est flere D. Chrysostomi: *Dominus noster,*
est populus. & multa turba, servus est Dominus
& immanis tyrannus, neque enim opus est, ut
mandata à nobis audiantur sed satis est tantum
ut sciamus quid velis. & absque villo mandato
audimus tanta est nostra in eum benevolentia.

Perpendo quem habeas Dominum, mundum
turbatum, multorum caput animal, populum
irrationalem, cui tam impigrè obtemperas, cui-
que mandata exequeris, ut ne verbum audeas
misiitare, aut in minimo deficere, ne tibi quis
improperet quod ea que tuum concedent statum
non facias: Nec necesse est (inquit S. Doctor)
quod hoc à te requiratur, aut tibi dicat, sed sus-
ficit te suspicari, id quod dicit, aut à te deponit:
Turba multa incomperta, & insonda, & qui
est velut quadam fax, ut quisquis e, ne manda-
to quidem opus habet sed sufficit solum ostendere,
quenam ei placeant. & statim in omni obedien-
mus. Attende ergo, qualiter te cum Deo habeas,
quid à te requiratur, quàm seriò quàm eminetibus
promissis alliciat, & quàm tibi facilia præcipiat
Aque calicem rogat Deus, frustum panis, obli-
leram tunicam, vnicam pectoris tuosionem,
vnâ confessionem, ut viuas quasi homo, ut do-
mi tui vias tranquillius, facilia placencia, sed
nec illa adimplemus, illa Deo dare remoramur:
Præceptum quod ego præcipio (Deum audi loquē-
tem) *non est supra te neque procul positum nec in*
cælo situm ut possis dicere quis nostrum valet ad
cælum ascendere? Non tibi præcepti cæli consen-
sium, non maris abyssorum ingressum, non
ad nubes volatū, sed id quod maxime potes facere
facilitate: Prope est verbum in ore tuo & in corda tua
tuos. Quod habes ad manū, & nullius est opera.

Quàm ciuilliter rogantur ab Achimelec David
dū fame deficiens sic ait: *Nunc ergo si quid habes*
*ad manū, vel quinque panes da mihi aut quid-
quid inueneris, & quia in eis adueniat, peti: Deus*
Si David

Si habes hic ad manū hastam, aut gladium, quia que sunt, gladium; & arma mea non tulim tecum. Quam parvū, breves petitiones, si habes ad manum, fragmen panis, aut gladium, aut hastam, Non petit à te Deus, nisi, Si quid habes ad manum. Dives epulo, qui ad mentam recumbis opiparum, ubi nedum panes, sed & aures & fercula & delicias abundant, quas hinc inde dispersis; ex his quæ habes ad manum, da mihi, postulat Deus, in famelico: Diuitiarum helluo, qui sacco auro & argento oppletos excutis & euoluis, ex his quæ habet ad manum succurre mihi in orphanis, & viduis indigentibus. Hoc petit Deus, & cum tam hominæ sint eius petitiones, illas Deo inhumani recusamus. Hinc intellige, quam merito nobis Deus indignetur: quia eius non annuimus ingrati postulat.

Ex his declarat D. Augustinus illā difficultatem, quā sapienter enodauimus, extremum videri rigorem, quod Deus primos nostros parietes, nosque eorum multauit filios, quos ob esum pomi, morte adeo graui puniuit, nedū in seipsis, sed in omnibus ex ipsis in mundo nascituris. Si nāque pœne grauitas, culpæ debet respondere grauitati quod pomi tantū pondus? quid hoc Deo tanti referebat? Apud nos illa Regis haberetur inaudita crudelitas, se quempiā ob amygdali contactū inberet affigi patibulo, & inhumanior, si ea de causa, filios quoque omnes præciperet ingulari. Si homo prætendisset eum Lucifero, super astra Dei cōscendere, Deoque expulso eius thronum occupare vel id quod Nemroth, ceterique superbi gigantes, turris Babylonis edificatores, quā celos penetrarent, & collatis viribus Deum expugnarent, celoque destituerent: at ob vnicū pomum? quis credat? Nota, monet D. August. quod quod rem minorem facis, quā patres nostri cōmiserunt, eō maiorem facis eorum culpam, Si namque Deus rem ab illis exegisset arduā, operosa, vel vi vitā suā ac salutē exponeret discrimini, vel quod magno illis constaret labore, nō multū fuisse videretur, illud domini præceptum nō impleuisse; sed eū illos creasset & tantis tamque eminētibus honorasset donis, totius vniuersi dominio sublimasset ab illis autē hoc tantū modo flagitaret, vt in signum subiectionis & obedientiæ, vnicā solā illi dimitterent arbore, alias habentes millenas, & inter illas arborem vitæ, quā possent illā conseruare perpetuam quod nō voluerint manum earum alicui adicere, nisi illi solummodo, quam ne tangerent, Deus ab illis postulat: hæc fuit eorum culpa, tantū

grauior, quāto illis erat facilius Deo in hoc obedire, quod ab illis petierat; simul & diabolo in hoc obsecuti, quod ab illis rogauerat: cum ita esset, quod in eo perderent vitam suam, animam, & paradysum, cuius erant statuti possessores, omnium suorum bene esse liberorum, ac pœnas incurrerent æternas. Ex eadem quoque ratione iustam capias Des commotionem, meritamque diuitis epulonis condemnatio. nem: non enim ab illo Deus in mendico Lazaro petebat aliud, nisi quod ille tam facile poterat elargiri, vt erant mica de mensa decedentes.

Et hæc tua est o Christiane, non parua culpa nolle Deo quod à te flagitat, concedere, tantūque grauior: quāto tibi, quod petis, est darū facilius. Si omnem à te requireret ipse substantiam, tu verò Lazaro mendicior ingem scerer, si vt nudior paxillo viueres, quo nudos tuis operires vestimentis, si vt tibi repetitis humeros aperires disciplinis; sed nihil aliud à te requirit, nisi: *Si quid habes ad manum.* Nihilominus eius repellis inciuilis petitionem, vt mulier hæc, à qua eum aquam petierat, quā ad manū habebat, nec illi deesse poterat ad stāti puteo, passus est repulsā, insuper & probrosē reiecit hanc calūniā: *Quomodo tu iudas eum sis &c.* Quod est aliud peccatū priori grauius, nō enim contenta eius petitionē abiectē repulisse, insuper & vitæ ac personæ Christi se facit indagatricem, quæ acriter reprehendit quod quæ muneris sui sunt, non faciat hominem accusat nullius conscientia, qui ludæus cum esset & faceret ludæis illicita, couteretur scilicet, quod nefas erat, Samaritanis. Et hoc est plurimorum non leue peccatū, Mulier qui præterquam quod elemosynam negent Christi pauperibus, insuper & de eorum inquirunt vitam in ad nauseam curiosi, quibus non sufficit negare quirit, elemosynam, ipsos etiam contemptim abijciunt iniurias obijcientes, afficientes contumeliā, & ob petitam arguentes elemosynam: ita exprobrant: *Quomodo tu? Cuias es tu? quis te huc adduxit? Vnde te hic habemus?* Tu, qui mihi dare debuisses: tu, qui corporis robore fortis, & sanus vales operari æquam inquisisset, tu cum tuis in tua maneres regione, tu fores vitæ labore manuum tuis subuenires parentibus pauperibus, &c. Scelus, vt nullum magis execrandum, vt *Tract. 1.* eleganter doctēque ponderat D. Chrysostomus *num. 132* & nos retulimus: notat autem hoc singulariter, & seqq. quod numquam Abraham Angelos hospitio

66

XV.

Christi.

ni inhe-

manitas,

XVI.

XVII.

re-

nec per hoc dignus fuisset tot dei beneficijs donisque recipiendis, si curiosè nimis de peregrinis aduentantibus inquisisset, unde venissent, quomam essent, quò tenderent, num laborando forent idonei, vel ex mendicato vivere debuissent?

XVIII.
Polchra
alloquio
ad vocem
Iudæus

Attamen o mulier, quæ cum adeo sis ab huius Domini remota cognitione tam profè nihilominus tuis verbis ad illam accedis, vt omisâ tantummodo vnâ syllabâ, verteretur tua interrogatio in tantam eius tuxque personæ confessionem, vt facere non posses alioquin: si quando dixisti: *Quomodo tu Iudæus cum sis: illas duas omittes litteras tu, & dices: Quomodo tu Deus cum sis. bibere à me possis. quia sum mulier Samaritana: non enim contumetur.* Quis credat hoc, Domine quod cum Deus tu sis, fons vitæ, per hæc arentia Samaritæ perambules adeo siti exhaustus, vt teipsum eo vsque deicias, vt potum postules à muliere lasciuia, quæstuaria, lupa Samaritana? Quid fonti gloria cum sitis? quid cæli primogenito cum muliere terre abiectissimâ? *Que conuentio Lucis ad tenebras, Christi ad Belial? Non enim contumetur.* Eicrine potest vt Princeps eternitatis, tanto mulierem aquariam, vile scortum amore complectatur, vt illo quasi superatus ab hac sitis ardentissimâ subsidium humilis expokulet? *Quomodo tu Deus cum sis? Ecce.* Hoc idem te dicit, quotiescumque illum videris in persona pauperis expositum à te mendicantem: & dum pulsus illos percipis, quibus cor tuum excitat, vt illi potum propines lachrymarum, orationis, pœnitentie, mortificationis acceptissimum. Quæ te premit, o Domine, corû indigentia, quæ ego aut possim, aut habeam? *Quomodo tu Deus cum sis. bibere à me possis, quia sum mulier Samaritana.* Licet & hic totius excurrere, & communem prosequi discursum, quem hic plures annotarunt.

XIX.
Samaritana

XX.
Similis
& Iudæus

XXI.
patriar.

XXII.
Iudæus

Mulierem aduerte scrupulosam, quæ ex conscientia reprimetur dare vel semel aquam, imo vel verbum cum Christo colloqui, quod ab illa suppliciter exposcit: & scrupulo nullo turbatur, quod præteritis impudicitijis lasciuior domilus in procum detineat impudentem. Perelegans fuit versus, ille Patriarchæ Iudæ scrupulus: cum ad greges tenderet, offendit in via Thamar nurum suam, sibi tamen incognitam, quam inhonestè amplexus, promittens illi hædum de grege, & quàm primum ad gregem accessit, hædum sumpsit, tradit opilioni, atque, vade, curte velociter illum mulieri deferre in biuio sedenti prostituta

non enim conuenit, vt me de mendacio redarguat: *No mendacij nos arguere possit.* Magna scrupulus, ne verbo suo mendax deiciat, at nullo, quod incestum intemperans commiserit. Prohi illi proditores, quos die Mercurij habebimus, quorum auxiliatur conscientia, si Christum videant in terra expuentem, & de salua lutum componentem, & nequaquam, si Christum blaphemo ore demordeant, odio mortali ac diabolico prosequantur. Grauis scrupulus, ne die festo prætorium ascendat Pilati, vt se mundos Patrichati referuarent, at nullus, quod falsos in Christum testes producerent, eiusque mortem machinarentur innocentissimâ. Rabidâ suâ ac peruersâ moti inuidia: at multos habent illi, habet & hæc in mundo sectatores. Hic anxietur scrupulo, quod saluam ante communionem deglutierit, & nullo turbatur, quod iniquis suis contractibus pauperum deglutierit facultates. Illa contremiscit, quod in templo exspectet, nec terretur tot murmuracionibus quibus semper in colloquijs occupatur. Illum conscientia redarguit, quod stramen in terra pedibus protruxerit, quod formam crucis præferre videbatur, nec vllum sentis remorsum, quod impudicis suis conuersionibus, virâque libidinosa sanguinem conculcet Christi pretiosissimum.

§ 23. O mulier, si scires donum Dei. Dna promittit illi Redemptor pergrata mulieribus, patitur donum declarat à Deo illi oblatum.

Q Vid ages cœlestis amasiet numquid à proposito languens desistis? Minime: non enim suis Sol radijs omittit impugare gelu de se quantum libet frigus emittens, donec illud in aquam dissoluat. Nec Oseas mulierem fornicationum, licet morosa illum repellat deserit, sed à Deo præceptum, audit, vt iterum & iterum redeat, nouisque semper blanditijs alliciat, & sol pro intensiore frigore calor sui radios euibrat feruentiores. Sic igitur agit: audita namque hac responsione, graui ac modesto illi aspectu, verum blando intuetur, & vocem attollens, altum imo de peccatore trahens suspitum illi sic ait: *O Mulier, si scires donum Dei, & beneficium quod tibi præstat Deus, & quis est (& illa nosces qui dicis tibi. Da mihi bibere, tu forsitan ipsa potisses ab eo, & (17. se) dedisses tibi aquam viuâ. O Mulier.* Incipit cœlestis hic animarum sponsus.

Sponsus, huius eor mulieris promissis alicere, doneque sibi attrahere terrā sublimioribus, tam inasperat pro Dei consuetudine, eam aggredi petendo, ut daret: est autem hac adeo terrena, ut hoc ignoret idioma, quoniam eo ipso, quod Christum audiret ipsa petentem exhorrescit, & elato supercilio in ipsum acriter exandescit. Modum loquendi Christi immutat, & terrā propriam assumit, scilicet promittendi, ut eam sibi subigat voluntari, duoque offert mulieri, maxime stimabilis formositate scientiā & diuitias.

Notauit mulierum conditionem Apostolus, quod duos habeat supra modum affectus curiositatem & cupiditatem: *Curiosa est, quæ ducuntur varijs desiderijs*. Primo sunt *Curiosæ* omnia volunt videre, scire omnia, inquirere omnia curiosæ, illico, ut dicebamus, sunt hæc, quæ præstigijs student, & à diabolo, ut hoc & illud nonerint miserè decipiuntur. Huius veracissimū dedit filia Iacob Dina testimonium, in hoc eodem loco: nam curiositas videndi huius ciuitatis Sichar mulieres, earum elegantiam, venustatem, ornatum, ceruicem, consuetudinem, agendi modum, totā hanc ciuitatem in ultimam traxit perditionem, nec non in apertum discrimen domum vitamque patris sui Iacob, fratrum suorum duodecim numero Patriarcharum. Secundo: *Ducuntur varijs desiderijs*: Tantum capiunt, quantum vident, nec ullus appetituum earum terminus in optandis, ornatibus, gemmis, sericis, polymitis, &c. ut altero die retulimus.

I. *Quomodo* *pro-* *pria,* *cu-* *riosa,* *et* *cupi-* *dita.* *1. Tim. 6. 3.* *6.* *11.* *Demon-* *stratio* *se-* *ducti* *cu-* *riositatis,* *et* *cupi-* *ditate.* *6. in 2. 3.* *1.*

Oportet diabolum hanc mulierum nonerat con-
ditionem, qui quo primam perderet promissis ingrediatur, spondens quod duobus illis satisfacere affectibus: multa sciendi, promissum enim ut curiositati satis faceret, & donorum ac diuitiarum, alterum ut cupiditati. Primò: precariam offert sapientiam, nec diuinā inferiorem, si de verito fructu manducaret, si comederis (inquit) *aperiantur oculi vestri: eritis sicut dii, scientes bonum & malum*. O quam sapientes eritis, tantò plura scietis quàm modo, quantò ille, qui apertos habet oculos plura videt illo, qui ipsos habet obsecratos: *aperiantur oculi vestri* scietis quidquid in cordibus reuoluitur singulorum, quidquid in mundo sit, bonum, & malum. En quale promissum mulieri: *Eritis sicut dii, scientes bonum & malum*. Secundo: eximia promittit illi dona, non ipsius Deo donis inferiora: *Eritis sicut dii*, diuitias obtinebitis omnes quæcumque, cælo solum contineantur. Hac promissione

in suam pellexit mulieris voluntatem, in sui, nostrorumque omnium damnum, æternamque perditionem. Eadem omnino praxi conatur co-
lestis ille sponsus, factus in terris amarus, huius sibi mulieris pectus deuincire, in eius totiusque ciuitatis non leue beneficium: *O mulier si scires donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab eo, & dedisset tibi aquam viuam*. O Mulier, si scires. O quam tibi infundam sapientiam, quā videas, & cognoscas multo plura, quàm, quos hispani dicunt (a) maxime lycei, ac in terræ profundo, summam cæli deteges altitudinem, Dei in carne infusa maiestatem, in grauissimis penis maximam Dei gloriam, in extrema paupertate immensa cæli diuitias. Intelliges, quod nec ipsi sapientiæ primi, nec celeberrimi philosophi potuerunt euquam imaginari, sed nec ipsi supremi Seraphini naturalis ingenij viribus comprehendere valuerunt. O mulier, quales tibi largiret diuitias, qualia conferrem dona, quibus nec ipsi potentissimi Monarchæ, nec terræ principes illustrissimi, nec ipsum habet cælum pretiosiora: *Donum Dei*: Munus, quod omnes in se thesauros Dei complectitur. Hæc omnia oculis tuis propono, quod si volueris, tantum illa veraciter à me postula, tibi cuncta præstabo, & aquam viuam, cælestem, diuinam: *Dedisset tibi aquam viuam*, q. d. Nouicia es, nec me loquentem intellexisti, quando petendo exorsus sum. Hoc noneris, nihil aliud prætendo, nisi tibi cælestem diuinæ meæ personæ dare cognitionem, in qua omnes sapientiæ diuinæ thesauri continentur, & mei ipsius donum, in quo omnes æternæ gloriæ diuitiæ comprehenduntur: *O mulier si scires donum Dei*. O mulier, si scires, quod tibi Deus offerat beneficium, quale donum? quod tibi propinat, dum à te petit: *Da mihi bibere*, quàm seriò, quàm ex animo illud, & optares, & postulares.

Profundum continent hæc verba mysterium: *O Mulier si scires donum Dei*, ab ipso tibi præsentatum; Attende, princeps inelyte, quod, quæso, mulieri donum obtulisti: Vsq; modo, non video te fecisse aliquid, aut vllam dixisse verbum aliud: quàm *Da mihi bibere*. Quod igitur donum illud, quod illi obtulisti? Intendit Dominus cælestem, & profundam declarare philosophiam, eimū: hoc inter prima censeret dona, quæ tibi Deus offert, quod ali-quid à te postulet, & quotiescumque tibi Deus mittit pauperem à se flagitantem elemosy-

III. *Eodem modo Christus Samaritanam conuertit*

(a) *Ca-* *hori.*

7

63

IV.

Quid sit illud donum Dei

BAID.

Tras. in
1. Cano.
Ioan.

Luc. c. 4.
25.

V.
Cor Elias
mittatur
ad viduā
Sydoniā.

3. Reg. 16.
17.9.

D. AV.
GVST.

Ser. 26. de
verbis
Dominus

To. 10.

101. 101.

nam, magnum hoc suū sit misericordie donum, quo te cupit facere ditioem. Ad perpendicularum hic cadit Christi Domini ratio, quam alto die expendimus, & notat d. Augustinus qui ut probaret quod Nazarenus dixit patriotis, quod propheta, vel Deus per ipsos, plura praeferrent beneficia peregrinis, quam naturalibus, historiam expendit Elias, quem Deus, ut munus viduae conferret planē diuinum, ad hoc alienigenam elegit Sydoniam, de terra gentiliū, nullenī viduū in Israel derelictis: *Multa viduae erant in Israel in diebus Eliae, &c. & ad nullam illarum missus est Elias nisi in Sarepta Sydonia ad mulierem viduam.* Conferre vult beneficium non mediocre viduae Sareptanae, relictis viduis Israeliticis, Eliam illi destinando. Quid per illum mulieri misit? Numquid saccos aliquos aureis, ducatisque repletos dono dedit? Numquid magni valoris adamantem? Numquid funiculum margaritarum? Numquid graua tritici onera, fami subsidium? Historia planē est diuina.

Tota fame regio deficiebat, interibant homines, peribantque animalia. Vocat Dominus Eliam, aitque illi: Ne sis sollicitus, tibi nihil deerit. In deserto vatem derisat eremitam illum ibidem pascit corui ministerio, qui quotidie mane & vespere, panes carnesque deferrebat alimentum. Mirare mysterium: aue etitur Deus voraciori, hominibus cibum auferre consuevit, ut seruum suum in deserto sustentet. Elapsis diebus decem, praecipit illi: Hinc discede, etenim tibi viduam prauidi, quae te toto famis tempore excipiat opipare. Vbinam habitat Dominus in Sarepta Sydoniae. Surge & vade in Sarepta Sydoniorum & manebis ibi, praecipienim mulieri viduae, ut pascat te. Quia hoc rei Domine percontatur d. August. Numquid pascendo defecerat, quando ad viduam mittebat? Nequaquam, sed religionem viduam per obsequium exhibitum seruo suo benedicere disponebat. Proficiscitur Elias, & appropinquans ciuitati: viduam conspiciit egredientem, & lignorum segmina struendo igni colligentem, aduocat illam aitque: Domina, potum (amabo) tribue sitienti. Recero gratanter, responder illa, & euro velocius currit aequo calicem haustrum. Siste gradum Domina, & frustum panis pariter adfero famescenti. Oserue Dei, mihi, credo nihil habeo in domo mea Nisi quantum pugillus capere potest farinae in hydra & paululum olei in lecytho: mihi igitur ait propheta, ex eo fac submeri-

cium panem, illumque mihi porrige. Domine coelorum: numquid ais, quod eximium mulieris vis conferre beneficium, donum quae singulare, & in eum finem prophetam mittas Eliam? Nihil video, quod secum Elias deferat, imo hoc ipsum, quod habet paupercula in domo sua, postulat, sibi filioque subsidium. In eo igitur (inquit Christus) eximium erat hoc beneficium, donumque singulare, quod illi Deus mittebat: hoc etenim ipsum petere, erat eximium conferre beneficium: in eo namque totius domus Petre suae bonum consistebat & abundantia: quia hinc Elias processit, quod illi sua Deus bona taliter multiplicauit, ut quando ceteri, imo palatii regalis aulici fame deficiebant: deum sibi lux ut fons erat, perennis olei farinaeque scatuniebant: Non Elias eius seruum audi d. Aug. hoc necessarium habebat aliquando, cui carnem & panem per cornum GVL mittebat, & tamen ut vidua religiosa benediceretur, mittitur seruum Dei, pascitur ad viduam, quem deus secreto pascerebat &c.

Egreditur Rex venatum habito indutus vulgari, & hinc inde dispersis seruis ac venatoriibus, solus fortuito remanet, fatigatur, frigui cruciatur, videt diuersas casulas operatorum, quasdam hic, alias illic, regem eorum vnam accedere, atque refrigerium expostulare, magnum est illi conferre beneficium, etenim eo ipso casu, quod vult illam assumere vult & illam privilegijs, donisque non vulgaribus honorare. Quid hoc tu grande duceres beneficium, si Rex hanc ingrediens ciuitatem, ex itinere fatigatus, totus ex imbre decedente madidus, vestimenta mutare compulsi, circum circa multis abitantibus nobilibus ac cunctis, oculos suos in te solum dirigeret, diceretque, In domum tuam placet diuinitate, & tua requiro mutatoria, tuo velsi pare, tuo vino recreari. Quis cui conferret beneficium? Nonne donum crederes esse singulare? Procul dubio tibi persuaderes, omnem bonam sortem, integrumque honorem domum tuam ingredi, quoniam hoc ipsum in trophaeum erigeres tibi, domumque iuxta praclarissimum. Si hoc pro magno duceres, illa a terreo Regem vermiculo cui simili, qui quantumlibet in te potest gratiam facere, terram non transcendit, & totum est puluere vilis, qui a vento dispergitur: quantum hoc erit beneficium, quod coelorum Rex personatus, carne indutus infirma, vestitu pauper, fatigatus sitiens accedere dignetur ad inopem mulierem, & abiectam, refrigerium calori suo postulans, sique suauissimum locum,

men, omisit tot Cherubimorum, ac Seraphi-
corum choris, tot eminentissimis spiritibus in
cæli gloria commorantibus tot amicis suis,
magisque nominis populo in terrâ etiamnum
superfuisse. Quam hoc bene Zachæus intel-
lexit: quando Dominus urbeni Iericho ingre-
dens, inter innumeros qui ad spectaculum
concurrerant, in illum oculos suos coniecit,
aitque: *Zachæus festinans descende: quia hodie
in domo tua oportet me manere.* Cum publica-
nus esset, imo Princeps publicanorum, à Deo
illuminatus, beneficium agnouit supremum,
quo Dominus illum tot innumervis aliis præse-
rebat, & totius gaudii delibutus citius præcorrit,
domum aduentus Saluatoris præparaturus. &
tam ingreſſente Domino, bonum omne f. l. f.
que, quia nulla felicitate subintravit: *Hodie huic
domus saluta à Deo facta est.*

¶ 69. Hoc tibi firmiter est credendum venire ad te
Deum in paupere largitum & velle, quod tu ille
sis, qui necessitati, quâ in paupere premitur,
solvendas, magni est tibi conterere beneficium,
quod nec tu mereris sed eius merita adscribendum
est gratia, quâ te dignatur, omisit, aliis sic ut
nihil magis, honorare: Hoc tibi persuadebat
pater ille credentiam, Abraham, quandoquidem
ipse in pauperes videns peregrinos, illis currit obviâ,
ne bonam illam perderet sortem sibi timens,
aut ne alio diuerterent, quare Deum in illis co-
gnoscens eorum aduolans pedibus, sic deprecatur:
*Domine si inueni gratiam in oculis tuis, ne
transiis seruum tuum.* Ne ad aliud Domine di-
uerſas hospitium, nec istâ me priues gratiâ, in
domum meam, obsecro, declina. Quam tibi gra-
tiam quale tribuunt beneficium? Tu peregrinis
præstas gratiam illos recipiendo, lauando pedes,
vitulo saginato recreando & optimo domus tue
pane nutriendo. Consideraui: Hic aduenit Deus
in istis personatus pauperibus, & ipse est, quem
recipio, cui comâ debeo & refrigerium. Quod si
beneficium sit illud singulare, quod tibi Rex
conferret, quando cæteris omisit, à te locum re-
quirat, ut in domum tuam se recipiat, & in ea
lauatus excipiat, eo quod illud quoddam sit
principium, te tuamque domum exaltandi per
multa sæcula: quanto erit eminentius, si cæli
Rex ad tuam venire domum dignetur, in eaque
hospitari? Ne tu cogitaeris, esse te qui hoc
Deo facias, illi tribuens, quod in paupere indi-
get à mendicante; ipse est, qui hoc tibi facit,
ad te recurrent, alius ad quos posset confugere,
derelicti.

Hieron. Bap. de Lanuza, Tom II.

K k k k k

Ne credideris (inquit D. Aug.) quotiescum-
que tibi mittit Deus pauperem, efflagitantem de verbis
suis necessitatibus auxilium, tibi mendicum Domini
mittat, quasi quid ipsi deficiat, quod illi per se, sit.
vel per alios succurrat, sed ut tibi benedicat, si
aut nec Eliam ad viduam misit Sareptanam, ut
illum deinceps aleret quasi Deo media nutrien-
do vati deesset: quem etenim decem aluerat
diebus corui ministerio, poterat & quanto tem-
pore placuisset: & qui populo prouidit, cuius
numerus sexcenta millia virorum absque mu-
lieribus, senioribus ac pueris exercebat pane
coelesti, & terrena carne in deserto, ubi nihil ad
victum humanum aderat, poterat & suum alere
prophetam, qua ratione; quoue medio pla-
cuisset. Benefacere proposuerat viduæ, & omi-
sis earum milibus, relictis diuitibus nobilibus,
illam elegit quam hoc favore dignaretur: Re-
ligiosam viduam benedicere disponebat per os se-
quum seruo exhibitum.

¶ En tibi hic Donum Dei, quod magnus ille
Dominus offert mulieri: *O mulier, si scires do-
num Dei.* Et ipse est, qui hoc tibi offert quan-
do te conuenit in ipso paupere, flagitando: *Da
mibi bibere.* Si hoc intelligebant magnæ fidei
viri, sicut de Abraham diximus: sic & illi pri-
mæ fideles Ecclesiæ Corinthiani, de quibus
aliâs explicatiuè diximus, dum eorum inter se
lites expendimus, cum singuli contenderent
accidentem pauperem, quis eorum in domum
suam reciperet, exciperet, lauræque re-
crearet. Eodem modo illam norat Aposto-
lus, eorum exaggerans viam fidelium fi-
dem, à quibus cum Apostolus eleemosynam
peteret, in subsidium pauperum, qui erant
Hierosolymis, omnes inter se certabant, quis
eorum futurus esset, qui magis & magis ad
hoc tribueret, & quisque se tantò indicabat,
esse beatorem, quanto magis reciperetur, id
quod ipse largiebatur, quam quod aliter sibi
proximus.

Sic & vos iudicare deberetis, inquit D. Chry-
sost. cuius vobis verba præscribo: *Propterea
vera eleemosyna est, sic dare ut gaudeas se dare, ad pom-
pamque accipere magis quam dare. Quod si
secus affertur, neque sic dederis, ut te putes
magis recipere quam dare, non dedisti sicut dare
te oportebat.* Hic est, na hæc vna hæc, quam li-
vo haberetis, inter vos alter caremini, quis ex
vobis reciperet peregrinū, vestiret nudum, puellæ
succurreret caput inq. redimeret. O Christiana-
ne, si quoties accedat mendicem: *scires donū ei.*

D. CHR.
Rom. 7.
Tom. 6.
ist. 1. act.
2. n. 331.

Et quis dicit tibi: da mihi bibere, tu petisses ab eo, & dedisset tibi. Perpende illud: *Si scires.* Si mente beneficium illud revolueres, quo te Deus afficit: & quis est, qui petit à te, quis ille pauper ingemiscens tui adpectibus oblatu, nisi Deus ipse, qui venit in illo personatus?

Hom. 11. Congrue vobis proferimus illam D. Chry. in Epist. solenni meditationem, sæpius repetitam, & ad Hebr. eleganter à D. Pet. Chrysol. perpenfam ad illa *Ser. 14.* verba psalterij Davidici: *Beatus, qui intelligit.*

XIV. Super egenum & pauperem. Quid innuit? Beatus ille, qui videns accedentem pauperem, & intellige. eius vocem audiens lachrimabilem, elemosinam petentis, intelligit, & vera fide cognoscit alterum, qui ibidem adstat, *Super egenum & pauperem*, scilicet Christum, O te multis calculus fortunatum: si vocem audiendo pauperis, rogantis: *Da mihi bibere &c.* Scires quis est, qui dicit tibi, *da mihi &c.* Hæc erat virorum in hoc fides viva perfectorum, & quantum opera quæ faciebant, eorum fidei præferebant excellentiam, tantum eorum defectus fidem in vobis arguit mortuam aut dormitantem.

S. 24. Donum Dei. Præclarum reputat sponsa donum, quod illi Deus aliquem mittat, cui det: prudentius indicans quam Oza.

70 Ex his præconium intelligo, quod diuinus paranymphus celestis vbera sponse celebravit. In exordio libri sui amoris castissimi ac purissimi sponfam mirificis describit symbolis, metaphoris ac hieroglyphicis. Et in hoc proficiens, id quod modò vna laudavit phrasim, paulò post laudat alia, est autem hoc mysterium, quod animam incipiat depingere ab ipsis

I. Vbera sponse hinnulis comparantur. *Cant. 40. 10.* Modò sic illa extollit: *Quam pulchra sunt mammae soror mea, sponsa? Pulchriora sunt vbera tua vino.* Quibus non vulgata continentur mysteria, verumtamen his præsertim in fine quando describit illam in altissimæ staturæ perfectionis, quando dixit: *Statura tua assimilata*

Cant. 7. 7. est palma, illa duobus comparat tenerrimis & præcarum hinnulis: *Duo vbera tua, sicut duo hinnuli caprea gemelli, qui pascuntur in liliis.*

Quale hoc, o sponse diuinissime, vberum encomium? Videtur encomium ei contradicere, quod intendis significare. Vbera non sugunt, sed lactant: non illa pascuntur, sed pascunt. Si illa capris parientibus comparares quæ tanto lacte abundant, ut gemellos alant hinnulos, opportuna videretur comparatio, ut effusam declarares liberalitatem, quæ pia mater Ecclesia suis accurrit filiolis, sua communicat bona, pascit esurientem, vestit nudum, succurrit indigenti: verum quid ad rem, ut excellentem hanc efferas liberalitatem, perfectamque charitatem, vbera comparare capreolis, quæ neolactant, nec pascunt, nec dant sed sugunt, sed pascuntur, sed recipiunt.

Altissimum Sacramentum, summam etenim designat animæ perfectionem, quæ consistit in Charitate perfecta: *Charitas, quod est vinculum perfectionis.* In hac enim opinione suam testatur perfectionem, quando ad illum ascendit statum, ut sit ipsa nutriens alios, fundensque lac, quod illam lactent, recipiantque pauperes, & intelligit, quod illa ipsa sit quæ pascitur, & quæ in hoc & per illud sugit, & lac vberum recipit celestium donorum, gratiarumque purissimum, liliis diuinisque floribus præsignatum. Viden fororem amicam meam pascentem pauperes, vestientem nudos, captiuos redimentem, pupillis fauentem, succurrentem hospitalibus. Noueris ut verum, quod illa ipsa sit quæ in hoc ipso magis recipit, & eadem ipsa est, quæ verius à diuino suo sponso, gratis donis, quæ pascitur celestibus, ipsam etenim in parere contemplatur, suoque desiguit oculos fidem viuacissimam. Hoc ipsa intelligit, & tu similiter intelligeres, si tua esset tam viva fides, ac erat charissimæ sponse, ipsam qui à te petit, cognoscendo: *Si scires donum Dei, & quis est qui dicit tibi, da mihi &c.* tu petisses. Ex gratia tibi indulget Deus, quando pauperem ad te destinat, & ore suo à te mendicat: non etenim sui causâ mittit tibi pauperem (inquit D. Augusti.) cum nihil eius desit quod pauperem alar, sed ut tibi de gratia beneficiat.

Ex præfatis colligo vestrum loquendi modum imprudentissimū, quando pauperi succurristis, dicitis: Si non ego succurrissem, actum erat de illo, perierat. Quasi Deus pauperem tibi mitte, ut adiuuandum, eo quod alios non haberes, ad quos miteat, & media deficiant, quibus illi succurrat. Ansam præbet inquirendi non paruum, ut supplicium mortis quod Deus Ozam multauit: nequid enim arca fœderis Dei plaustris nouo imposita erat.

posita à duobus vectaretur bobus, illis recalcitrantibus, paululum ad osium cepit inclinare; confestim accurre Oza, brachium extendit, fulcitque decidentem: *Postquam venerunt ad arcam Nachon, extendit Oza manum ad arcam Dei & tenuit eam quoniam calcitrabant boves, & declinauerunt eam.* Illic Deus tam seuerè puniit Ozam, vt subito mortuus corruerit. Domine mi, quid mali fecit Oza vestram sufficiens arcam casui proximam? Imo inter nos, si quis secularis viderit Venerabile Sacramentum casum in latum minari, manu potest extenta illud detinere quod si Ruma sacrarium inuadat, potest, deficiente sacerdote S. pixidem extrahere. Sentiant aliqui ob hoc morte punitum, quod cum

rat, Si tali non fuisset liberalis hospitali, iam nunc corruerat. Nisi manum ego protendissem, iam puella seu vidua, seu pupillus periissent, quando namque su deficeret, alias habuisset manus Deus tuis meliores, quibus has pauperum arcas potenter, ne caderent sustineret, in quibus vt throno resideret: & hoc crede vero verius magnam tibi à Deo fieri gratiam, quod tuis vti velit manibus, tuà operà, millenis aliis neglectis; quod tibi in non leue cedat emolumentum.

Expendit Apostolus quā ratione Deus ab errore Prophetam Eliam, quo laborabat, reuocavit. Videbis vatem diuini honoris zelo flagrantissimum, tantā callidum animi tristitiā, vt sic Deum interpellaret: *Sufficit mihi Domine, tolle a nimam, meam.* Accurrit Deus, in montem ducit Horeb, illique ait: Quid mœres o propheta, quid te malè cruciat? Heu Domine mi: per me stetit, vt honor cultusque nominis tui adhuc in mundo perseueret, nisi ego adlaborassem iam dudum in fumos euaniisset: iam enim gentia altaria tua destruxerunt, Prophetas tuos occiderunt gladio, & derelictus sum ego solus. O propheta, quā longè à vero deliras: quasi vero in te solo, eorum qui mihi seruiunt, numerus finiretur. Tunc tibi solus videris esse mihi seruus & quod nisi tuo adstante studio, cuncta periissent? Noueris igitur, quod in unico angulo, Reliqui mihi septem millia. Cuique eorum possem adiungere vt in mei prodeat honoris defensionem, & hanc tibi volui conferre gratiam hoc tibi confidens, ceteris aliis quorum vti poteram operà, prætermisissis.

Die palmarum templum Redemptor noster ingreditur, commouet Deus infantium linguas in eius encomium, qui carduces effecti cœlites Christi præconia cecinerunt, illis etenim in sui nominis gloriam Christus vti decreuerat. Ad illam accedunt inimici publici Sacerdotes & Doctores, dicentes, vt quid hæc fieri permittis, vt quid pueris tuarum laudem non imponis seuerè silentium? Ne hoc induleris, procul hinc pueri. Respondet illis Dominus: quid igitur, creditis fac, illis tacentibus, Patri meo cœlesti linguas alias, quæ meas celebrent laudes posse tacant deficere? Si procul hinc abigantur infantes, si os eis occloferitis, dabit Deus ipsis linguas lapidibus, eminentiori longe miraculo in mei pides, & qui multò concitant mea facta folemus: *Quia si bitacuerint, lapides clamabant.* 19.

K k k k k a Quoties.

2 Reg. 6.
6. & 1.
2 Reg. 19.
18.

IV.
Cor. Oza
morte
punitur
arcam
detinens.
Lij. 1. de
Christia.
c. 12. vj
quæd 20

V.
Oza ni
mis te
meritas
fuit.

VI.
Arca Dei
est pau
per.

Rom. c. 11

3. Reg. 19
18.

VII.
Elias à
Deo in
struitur.

72

VIII.

Si pueri
excitabit
Deus la
pides.
Luc. c. 19.

IX.
Dicendū
stipem
neganti:
Siceres
&c.

Quotiescumque video quod accedentem, & stipem mendicantem, asperneris, vel te subducas, vel asperere nimis foras: elimines, ut mulier hanc Christum, quem aq̃e calicem rogantem vultu moroso dedignabunda repellit, obiciens ei: *Quomodo tu Iudaeus cum sis, bibere à me possis* &c. Tunc postulas elemosynam, cui vires laborando sufficiunt? Tu qui solus es, à me possis, quem tantā grauat familia? Tu profligate, furcifer. Dico tibi apud me ipsum loquens: O Homo *Siceres donum Dei, & quis est, qui dicit tibi, da mihi bibere* &c. Hoc tibi persuadeas, in tui quod Deus hoc faciat salutem, hunc tibi mittendo panperem, & eius ore te rogando, quod tibi copiosè benefaciat.

Et loquendo generalius, quando video quod Deus per os suorum praeicatorum à te flagitat, hominum imperantissime ut ieiunes, carnem tuam maceres, à te scortator impurissime, ut vires illi lubricae finem tandem imponas aliquando, à te vindictae sitientissime, ut hanc mortalitatem remittas odia, à te fenerator, ut te ponde, re hae alienae raptaque facultatis exoneret, quod te in profundum demergit inferni; quando intelligo, quod à te requiritur, ut peccata tua confitearis, frequentes stationes, legas rosarium, sacramenta suscipias, te ipsum ad orationem parumper componas, vitę consideres praesentis vanitatem, & video quod ad hanc omnia sicut haec mulier cum vno *Quomodo* respondeatis: quomodo dimittam illam, animae meae delictum? Quomodo restituam aliena, pauper ero & mendicus? Quomodo remittam qua me dedecorauit, iniuriam? Quomodo sacramenta frequentabo mille correspondentis terrenisque implicitis occupationibus? Quomodo me dedam orationi, meis deficiam lucris, meisque negotiis tibi cum Christo respondeo *Omnia* o anima, si scires donum Dei, & quis est, qui dicit, tibi &c. Si scires quod te favore dignetur Deus & quis est qui tibi de cathedra loquitur, & quam parum illo indigeat, quod à te petit, qui eò tantum petit animo ut tibi cedat in utilitatem, *Tu petisses ab eo*, tu eius te pedibus prosterne, et gratiam illam, fauoremque humilis, quod petita possis implere, postulare.

§. 25. Putens, altus est. Tres perpendas a qua terrena conditiones. Prima: quod haustu sit difficultis, ut experti sunt duo nobiles.

M Utat igitur Christus idioma & à petendo, transit ad promittendum duo 73 quae diximus adeo desiderabilia gratia mulieribus: sapientiam & diuitias: His cepit mulier promissis intendere, quamque excitat mentem illis inhaerens, & quae petenti contemptum obiecerat. *Quomodo tu Iudaeus cum sis, promittenti comice responset & hominibus Domine*, & cum tanta audia sibi promitti, capillis occasione apprehendit, & ulterius inquit quae sint illa, quae sibi Dominus promittebat, num vera forentan ludicra, licet autem promissa tam magnifica in ore hominis pauperis, fatigati incogniti viderentur incondita deliramenta, verum tamen tantam praeferebat suo Christus aspectu gravitatem, ut extremam causaret reuerentiam & venerationem, quem haec mulier intuens, censuit illum hominem non esse vendendis nugis histrionem, cuius nec verba, nec loquendi modus tale quid sapient, sed aliquem esse debere Principem non minimum, lauatam alieno habitu transfiguratum, unde promissis attentam arripit aurem, respondetque: Domine mi vnde tibi haec, quae summa promissis *Domine putens altus est* &c. Amico Deo res agitur: incipit loquendum. Deum audire ipse te colligit, familiare est mulieribus ab illis apprehendi, quibus parant auditum. Cepit Eva loquentem audire serpentem, vnde quid tam à conditiene mulieris alio, & eam nihilominus cepit, & ad iucunda pertraxit. O te stultam mulierem, quae praebes aures ludioni, qui tibi loquitur, qui tibi montes promittit aureos! O te puellam insipientem, quae illum auscultas, qui tibi dignitates, qui montilia, qui mundum promittit muliebrem, care tibi, corrues. O te mulierem insensatam, quae tertia isti Satanae intentis, quae velut serpens astuta tibi, ut bonum offert, quod in anima tibi ceder perditionem, apage, discede velociter, Deum audi, o anima, eius verbis intende, perpende quae tibi spondeat, & hoc tibi persuadeas nihil ab illo promitti, nisi quod tibi maxime conducit: *Audiam quid loquatur in me, Dominus*.

1. l.
Mulier,
qui fit
Christus
ideo
quirit.

*Dominus Deus, quoniam loquetur pacem in ple-
bem suam, & super sanctos suos. Audite arrigis va-
marianat? O te felicem, Loquentem audit, sibi fit,
& interrogat: Domine neque in quo haurias ha-
bes, & puteus altus est, unde ergo habes aquam
vivam? Numquid tu maior es patre nostro Iacobi
qui dedit nobis puteum istum, & ipse ex eo bibit,
& filij eius & pecora eius. Nunc incipit sol ille
diuinis radiis suis clarissimis & ardentissimis
illuminare frigidisque dissoluere. Diuinā mulierē
Christus alloquitur gravitate & supremā q. adā-
mentis affabilitate, duoque demonstrat suae per-
sonae in se celestitudinem, quae longē excedebat
exterioris habitus praesentiam. Hoc illi verbis
istis significat: O mulier si scires denui Dei, tibi
praesentatū in eo quod mihi occurreris, si scires,
quis es, qui dicit tibi, da mihi bibere. Directe re-
spondet mulieris obiectioni: Quomodo tu Iudaus
cum sis &c. Et de se loquitur in tertia persona.
O mulier, quae Iudaico me cernens habitu, cre-
didisti totam meam essentiam ad hoc restringi,
quasi venis essem ex populo Iudaico vulgaris,
faleris & a scopo aberras, dexterē telum emit-
teres, si verbum Iudaus abbreviasses, illi primam
auferendū syllabam diceretque: Quomodo tu
Deus cum sis bibere a me poscū &c.*

IV.
Quidm-
lier a
Christo
quirit
de aqua.

Alterum est, quod astatim fit diues, plori-
bus abundans epibus, cum illi vivas promittat
aqua. In omnibus haeret mulier, & velut cupida,
de duobus illis percussatur. Primò quirit:
quae isti sint aquae, unde habeat: quia sunt
vel ex hoc vel altero puteo? Alterum non vi-
detur, hic altus est, nec hydriam habes, nec funem
quo aquam haurias, legitur quales aquae, & vn-
de secundo perit, ut suam quis sit, personam
manifestet. Numquid tu maior es patre nostro
Iacobi &c. O mulier, plura quæris quàm quæ
ipsa credis. O te beatam, quæ tam liberè, &
iodemnis, & tam non festina potes, inquirere,
ut tibi dicat, quis sit: antiquitus enim, cum
eius ab illo quærent, etiam amici, nomen
indignabatur: sicut dum ab illo quærit Ma-
nus pater Samsonis: Quod est tibi nomen: ex-
candescit, & ait: Cur quæris nomen meum?
quod est mirabile? Modò venit paronymphus,
& hoc illum comicum reddit & urbanum, ut
audiat, & patienter ferat interrogantem & res-
pondeat, ut respondit. O mulier: Om-
nis, qui biberit ex aqua hac, sitiet iterum, qui
autem biberit ex aqua quam ego dabo ei, nō sitiet
iterum, sed aqua quæ ego dabo ei, fiet in eo fons aque
salientis in vitam eternā, incipit modo diuinā

ludic. c.
13, 17.

ille sponsus declarare & diuinā suā explicare
diuinitas, & per istius aquas quas mulier præ ma-
nibus habebat, & oculis spectabat quā proximē,
coelestes cepit aquas aperire, quas nec oculus
vidit, nec auris audiuit, nec potuit cor huma-
num imaginari, more planē diuino: solet
etenim Deus coelestes nobis proponere cog-
noscendas diuinitas, per illa, quæ hic in terra
præ manibus habemus, videmusque quotidie.
Conditiones, huius aquæ terrenæ conside-
rando, illis exponit diuinæ gratiæ, dono-
rumque celestium aquas, & sicut in orbis
principio ex aquis aures eduxit, quæ alas
suas ex aquis effluentes super illas caelum versus
tenderent per aera sursum volitando, quæ ex
ratione dicuntur: Volucres caeli: ita quoque co-
nam modo ex aquis illis huius mulieri educere
intellectum, ut velut aures ad diuinarum ascen-
dat aquarum cognitionem. Et sicut paulo ante
per aquas Nicodemum regni caelorum portam
docuerat, illi dicendo: Nisi quis renatus fuerit ex
aqua &c. Ita modo procedit, per eandem
aquas regni celestis exponit, proponitque diui-
tias.

V.
Ex terre-
nis ad
coelestia
ascendi-
mus.

Ioan. c. 3.
5.

Optimè pramonet nos D. Hieronymus, &
Tertullianus, id quod prædiximus, quod præclara
in aquis declarentur, mysteria, & quod: Numquid
sine aqua Christus, ut dicere possumus: Vox Domi-
ni super aquas Deus maiestatis intonuit, Domi-
nus super aquas multas. Congrue nobis in hoc
discursu de se tribuuntur potestates huius aquæ eiusque
declatantur conditiones, Tres nobis exponuntur:
duas mulier eloquitur, tertiam autem Christus
manifestat, velut sapientia diuina, quæ nobis
oculos aperit. Hec est autem prima aquarum
istarum conditio, quod sint obtentu difficiles:
quis puteus altus est, & ut hauriantur, opus
est hydriā, funibus, trochleā, viribus, mo-
tuque brachiorum: Puteus altus est. Secunda:
quod aquæ sint supra modum terrenæ,
communes hominibus & iumentis, unde & om-
nes pariter ex illis biberunt, Iacob, filij eius,
& pecora ejus: Bibit ipse, & filij eius, & pe-
cora eius. Tertia, inquit Christus ea est, quod
sistim non extinguant, quia illis semel haustis,
oportet denud, iterumque recurrere: Omnis qui
biberit ex aqua hac, sitiet iterum. Accu-
ratè nobis aquarum terræ, conditio describitur,
hoc est deliciarum, voluptatum, di-
uitiarum, mundi que bonorum omnium. O
quales aquæ tam parui valoris! Primò: profon-
de sunt, & haustu difficiles, opus est hydriis, fu-
nibus

psal. 2, 8.

3, VI.
Tres
huius a-
quæ con-
ditiones.

VII.
1. Condi-
tio: pu-
tens altus
est.

nibus, trochleis, moru manuum viribus & totius corporis adnifu: Sunt similes aquis illius putei, cui occurrit Iacob, ille ipse qui huius Evangelij puteum effoderat, *Vidit puteum in agro tres quo-*

Gen. c. 29

2.

que greges ovium accubantes iuxta eum: nam ex illo adquebantur pecora: Et os eius grandi lapide claudebatur. Ita ut singula aquae guttae magno constarent labore, Contemplantur mundi aquas; Quas sitiont & inquirunt tres ovium greges, quas D. Ioannes describit impudici, deliciarum sitientissimi avari, auti cupidissimi, superbi honorum ac dignitatum avidissimi;

1. Ioh. c.

2. 16.

Omne quod est in mundo, concupiscentia carnis est, & concupiscentia oculorum, & superbia vita. Negotium hoc est magnae difficultatis, quales requirunt vires ad hęc omnia superanda tollendaque impedimenta? Quod labore lucrum habetur denariorum? Quot opus est ad ferias discursibus? Quot negotiis, contractibus, fraudibus, correspondentiis?

Idcirco dixit Christus prii gresu, procedere pecunias, & sollicitudines atque anxietates:

Luc. c. 8.

24.

A sollicitudinibus & divitiis. Si velis igitur aquam bibere deliciarum, & in tuam pellicere voluntatem, puellam solitariam, in domus suae penetralibus absconditam, à parentibus cautè custoditam, vel marito; quot lenæ requiruntur, quot manusculæ, diligentia, cursus & recursus? Quis verbis explicet quàm caro emerit ambiciosus ascensum ad feculas quas tandem ascendit? quot adhibuit negotiationes, misit munera, nuntia? quam aptè confitentur illi, quando tandem demersi in infernum, infelices exclamant: *Lassati sumus in via iniquitatis &*

IX.

illis diff-

icilis est

aquatum

hausus.

Sap. c. 5. 7.

perditionis. Quantum opera ponendum in familiaritate cum Regibus ac Principibus? Quot timores, quæ sollicitudines? Quantum laboris impendendum, ut honorem tuum conferues incolorem, ne corruas? Non multa requiruntur his capiendis metaphysica, oculos tuos converte tantummodo ad id quod in te ipso agitur & experiris. Utinam adverteres quàm arduum tibi hæc terrena facebant negotium ut ea, consequaris, possideas, conferues!

Lib. 8.

Confess.

6.

Planè mirabilem de hoc habemus lectionem ex D. Augustino, Refert hic Treviris illustris-

X.

Exemplu

de duob-

nobilibus

perator

cateruà,

sua digna

maiestate socia-

tus.

Inter aulicos Imperatorem usque ad thea-

trum deducetes, duo erant, qui vel talia vide-

re spectacula fatigari vel torridi, vel humore

quodam afflicti melancholico (valde familiari

regum palatia frequentantibus, & quando

modicus est, non est incongruus, rebus huius

mundi considerandis) vel ex divina dispen-

satione, quâ Deus illis hoc inspiravit, quod cre-

do probabilius, ut illis divinam impertiret gra-

tiam, omisis spectaculis ad quosdam inter syl-

vas hortos secesserunt anxiiores animi re-

creandi gratia. Horum D. Augustinus non re-

fert qualitatem, sed ex historia colligitur illos

huisse stemmate nobiliores, quandoquidem fa-

mularentur ipsi Imperatori, & ad intimam eius

aspirarent amicitiam: nec non opibus abundan-

tiores circumfluerent, cum aula sustinerent,

gravissimas expensas: Se iactabant esse para-

nymphos, quandoquidem illis diebus eorum

matrimonia essent concludenda. Invenit igitur

sibi inuicem manibus hortos illos perambu-

lantes, tuguriolis occurrerunt Monachorum,

quos aureis illis sæculis inter nemorum umbras

creabat Deus apium examen celestem, qui

mundo renuntiantes, inter divinos flores opus

suum conficiebant; Facultatem visitandi do-

rum petierunt, pauperem quidem exterius, sed

aternis interioribus opibus præditiorem; Inter ha-

librum repererunt in cella cuiusdam monachi,

in quo scripta legebatur vita magni illius, coe-

nobiarchæ D. Antonij, quem celebrant ut cre-

mi decus, solem Aegypti lucidissimum, Doctem

invenit cunctisque diaboli fraudibus, vitibus-

que superiore, totius inferni terrorem, mundi

spectaculum, Sufficit de illo dixisse, quod vita

eius talis sit, ut conscripta, & ab illis perlecta

mundi fluctibus demersis, efficax fuerit, ut il-

los vndequeque commutaret: ita ut qui illam

legebat exterius, mutaretur interior, & exueret-

tur mundo mens eius.

Inter alios mirabiles effectus quos utiles illa

produxit lectio, hanc esse novimus, quod tene-

bras & cecitatem ab eorum depulerit intellec-

tu, lucemque infuderit, ut tales proferret alter

alteri rationes: Dic quasi te omnibus istis labo-

ribus nostris, quo ambimus pervenire? Quid que-

rimus? Cuius causa militamus? Maior est pe-

toris in palatio spes nostra, quam ut amici impe-

ratoris sinus? Et ibi, quid non tam fragile, ple-

numque periculis? Et per quos pericula perveniunt

ad maius periculum? Et quam diu istud erit? Ami-

cus autem Dei, si voluero, ecce nunc fio. Michae-

risime,

rissime sodalis intime, *Nostri istis laboribus quid ambimus?* ad quid tendimus? labores eius, qui palatia cœtatur non sunt vulgares. Illos ignorat, qui sole oriente, ad vespere occidentem ligone distenditur, cum terra loctatur dorit, fumi-
let & ille qui mare nauigio perfulcat, eius fluctibus modò in alteram partem ventis agita-
tus abripitur.

71. Proh quales labores: *Nostri istis laboribus.* Sine mercede laborare, quinimo expensas faciendo, bona consumendo: sine premio militare, affligi & gratiam ostendere faciem, ingrati-
tatem adorare, landare peruersitatem, ignoran-
tiam admirari, illi placere, qui tibi displicet, cui
tu displicet: *Nostri istis laboribus quid ambimus*
& quando quod praeceadimus, allequimur? Et
quando hoc eris? Iuuentus atteritur infelici-
ter, vires enervantur, sanitas perditur, opes
dissipantur. Senectus accelerat & spes promif-
saeque non adimplentur. Et obtentâ tandem hâc
amicitiâ, *Quid non tam fragile, plenumque*
periculis? Nullus periculosus patet portus tempe-
statibus, ubi naufragia sunt communiora,
magisque timenda, quam in ipso cursu agone,
in ipsa navigatione. Hic suspiciones, timores
opinionum, invidiae, amulationes pectus inquie-
tant, formam impediunt, cor sic, ut nihil magis
exercent: porro inquit: *Amicus autem Dei si*
voluerit ecce nunc fio. Et addit, quæ comparatio
Regis celestis ad terræ Principem? amicitiae
ad amicitiam? commodi ad commodum? dura-
tionis ad durationem? obtinendi ad obtinen-
dum? Si voluerit illud quam primum obti-
nuerit. O sensus, ô intellectus humanus, vbi nam
es? O ratio male impensa, quid dormis? O
caecos mortales, qui tantum cœcutimus, ut gra-
uissimos & maximos impendamus labores, rebus
adeo inutilibus obtinendis. Vtinam quis hanc
perpetuâ recoleret memoriâ sententiam: *Ami-*
cus Dei si voluerit, ecce nunc fio.

Fuit autem tam efficax hic nobilium ad inui-
cem discursus, ut eadem hora in eodem mona-
sterio, vberant, non reuerſi ad civitatem,
non petiti ab Imperatore licentiâ, quibus
coelestis sufficiebat, ne quidem de loco digressi
cultiores mundi vestes in pauperem habitum,
palatium in claustrum, Caesarem terrestrem
in coelestem permutarint, quod reliquum erat
vite diuino consecrantes obsequio: quod
cognitò sponsa idem vitæ genus sunt am-
plexæ seque Deo sponſas obtulerunt. O miseros
vos & infelicibus infeliciores, qui per mundum

vagamini, mille turbati sollicitudinibus, an-
gustis, ærumnis, timoribus, suspicionibus,
periculis, impensis; vobiscum inite ratio-
nem, vos ipsos interrogate: *Die, queso te*
omnibus istis laboribus nostris, quò ambimus
peruenire? Quid quarimus? Cuius causâ mili-
tamus? O mollissime Pepo tuis istis laboribus
adeo duris ac molestis, qua noctu peruigil dis-
corris, ut vespertilio, grauiori ferri pondere
onustus, quam equus sufferre possit, opes, salu-
temque dilapidans, lenas Satanæ tibi sollici-
tans, tibi præcauens, mille periculis expositas,
quid quæris?

In quem finem laboras, nisi ut vilem assequaris
voluptatem, quam si consequaris, in momento
transit, factus inimicus Dei, captiuus Satanæ,
diaboli præda, pullus inferni, flammis cœca sem-
piternis. Tu quoque auare, dolium inexplebile,
tuis istis laboribus, rabidis curis, negotiis, cōtra-
dictibus, cupiditatibus, anxietatibus, quid intendis,
nisi obiectas diuitias, quas cum obtinueris, con-
tinuò cogeris relinquere, ita ut nec tibi liceat
earum vel actionem deferre, te namque eiciant &
in sepulchrū incitient paupere viliq̃ue amiculo
confectum, & solâ, quæ corpus cooperiat, terrâ
omnium mercedem soluent vilissima. Tu quo-
que dignitatem ambitiosissime Iouis sandalium
(a) quid tuis istis ambis laboribus, quibus modò
hunc, modò alterum adoras idolastra, munera
largiris copiosa, mille turbatus inquietudinibus
istis tuis laboribus, nisi statum venti, qui ob-
tentus inter manus citius euaneſcit, quam
aquarum bulla quæ nihil inanius. Sunt aquæ illæ
haustu difficillimæ, non leues poscentes occu-
pationes, requiruntur hydrix, funes, motus
brachiorum; & hæc est aquarum terræ prima
conditio.

XI.
Mundi
bona ob-
tentu dif-
ficia.

(a) Papa
viens.

§. 26. Bibit ipse & pecora &c. sitiet iterū:

Secunda conditio: quod sint iumentis ho-
minibusque communes. Tertia: quod sitim
non extinguant, imo prouocent illi quos lo-
vidit in hoc mundo merdiantes.

Secunda vobis proponitur aquarum condi-
tio, scilicet quod sunt animalibus & homi-
nibus communes. Ex illis (inquit) *Bibit Anima-*
Iacob ipse, & filij eius, & pecora eius. Hæc con-
ditione laborant mundi bonæ, delicæ, volupta-
tes, venustas, fortitudo, sanitas, bona sunt hæc ho-
minibus,

nicant
quam
homines

minibus, inmentisque communia, quinimo ali-
quo modo magis ex his communicant anima-
lia: quandoquidem illa Deus ad bona non con-
diderit eminentiora: Quia salote vini Elephas?
qua ceruus currit agilitate? qua volat veloci-
tate miluus? qua nitet pavo pulchritudine? pro
visu est aquila perspicax? quo viget canis ol-
factu? Magis habent partem in cibo, potu,
carnis delicis quibus nec praetimore, nec ex
verecundia abstinent, & illis tota sic gaudent
libertate, ut illarum illis gustum non impediat
remorsus conscientiae, inferni timor, caeli
consideratio, opes expensae, honorisue respectus
&c. Bona adeo communia, prout Christus

Luc. 9. 15. in parabol. de prodigo refert quod *Cupibatim*
56. *plere ventrem suum de siliquis quas porci man-
ducabant.* O sinistra sorte natos: hac quippe

Verf. 19. de causa illos appellat Apostolus *Fudas Ani-*
11. *males. Spiritum non habentes;* Quasi vita non

Homines
quidam
sunt ani-
males.

1. Cor. ca. *rationales.* Concedo, sed homines invenias, qui

2. 14. suo modo agendi remaneant in iis quae sunt ani-
malium, quosque animalium bonis delectantur;

Cap. 6. *illos indigat Spiritus S. inter se colloquen-*
2. 6. *tes. Venite, fruamur bonis quae sunt &c. vino*

D. CHR. *pretioso & unguentis &c. quoniam haec est por-*
ta de causa, ex sententia D. Chrysostomi

Hom. 12. *tales vocat Dominus meram carnem, quando*
in Gen. *in diebus Noë, teste Christo: bibebant, ede-*

Tom. 1. *bant & suis toti vacabant voluptatibus; Noë*
Gen. cap. *dixit: Non permanebit spiritus meus in homine,*
6. 3. *quia caro est. Id est porinde vivunt sine ratione,*

ac si sola carne contentarent.

III. Hoc unum inter alia Dei sermos solatur,

Hac ra-
tione so-
latur D.

Hiero-
nymas
duos ecc-
cos,

quando terrena illis bona deficiunt, quod con-
siderent non haec esse propria hominibus bona,

secundum id quod Angelis suppetes sunt sed
tantum secundum id, quod habent commune

com animalibus. Hac ratione solatus est D.
Hieronymus, duos amicos suos cecos, unus co-
rum presbyter erat Hispanus Abigaus, cui Epi-
istolam 32. dedicavit; alter vir dignitate pri-
marius Castrutius, ad quem epistolam misit

33. Abigaus vero sic scribit: *Ne doleas, si non*
habas, quod formiculae & muscae & serpentes
habent, id est carnis oculos: sed illum te habere
oculum letare, de quo in Cantico Canticorum
dicitur: *Vulnerasti cor meum, soror mea, sponsa*
in uno de oculis tuis, quo Deus videtur &c. Et

Huius occasione perpe- dit, quod multi philo-
sophi huius mundi bona vile quid sint arbitrat,
deficias voluptatesque contempserint, seculum
vilem, rem adeo vilem habuerint ut in his me-
liorem haberent animalia partem quam homi-
nes. Quid te fortem gloriaris? Numquid tam
fortis vel leo, animal prorsus terrenum? Quid
te pulchram iactas? Numquid tam pulchra,
ut flores vnius diei, qui subito marcescunt
Hodie est, & cras in clibanum mittitur. Insuper
& de istis aquis magis animalia, quam ipse ho-
mo participant: eo quod his bonis maiori liber-
tate potiantur: non enim illa cohibet vel timor
vel honoris periculum, vel conscientiae remor-
sus nec in ipsis carnis delictis, nec in comedes-
do, nec in bibendo, nec in usu rerum tempu-
ralium; à quibus homines deierantur, vel metu,
vel dispendio, vel honore, vel conscientiae re-
dargutione.

Tandem dicit Dominus tertiam exponens
conditionem, quod minimè satient, quod firmi
haudquaquam extinguant. Haec una veritas est,
quae inter ceteras (inquit D. Gregorius) magis
experientia quam quibuslibet confirmator ra-
tionibus. Impudicum interroga lenonem, non
eo quod una die cum altera carnis expleverit
delicias, satiatum conquiescat? Ambitiosum
considera nam illo loco vel dignitate, ad quam
promotus est, sit illi satisfactum? Divites D.
Ioannes, qui hanc scripsit, doctrinam, illam
nobis conatur probare: Sursum volitat aquila
illa coelestis, & oculos suos per universam cir-
cumflectit terram, & res per illam riuos cernit
decurrentes: *Omne quod est in mundo, concupi-*
scientia carnis est, & concupiscentia oculorum,
& superbia vitae. Aquae mundi sunt vel carnis
delictis, vel divitiis, vel honoribus. Et videamus,
satiatae? Non satiant: quia omnes istae
aquae sunt ipsa concupiscentia: *Omne quod est*
in mundo, concupiscentia est. Quid est concu-
piscentia? rabida sitis. Si omnes istae aquae
concupiscentia sunt & concupiscentia sitis est, quid
illae aquae nihil aliud erunt, quam rabida sitis.
Verum est: tu ipse iudica, si tibi deficient do-
quas as praeberet comas aqua esset ipsa sitis, explere
numquid satiareris? Minus, imo potius, in te
sitis excitaretur vehementior: quia aquam eo
intijcere pectori, nihil aliud esset quam priorem
sitim aliam superaddere priorem, quae priorem
vehementius accenderet. O quam preclare
exponit hoc Evangelista mysterium. Pe pen-
de, charissime, praesentia bona, sitim esse

Concup

Concupiscentia; & hoc experietis, quod quo plus sunt potius, plus sitiantur aqua. Siti deficiat pergis delictis vacaturus. Vide, graviore siti accenditur: quas enim hauris aquas, sitis sunt, & acius tunc concupiscentia sitim reaccendunt.

Sapiens illam trahamus difficultatem, cui D. Augustinus alitque Sancti inhaerent; cur Deus uxorem Lot castigatorum illam in statuam salis converterit: cum enim hoc fecerit ad perpetuam rei memoriam, videtur propositio magis conducibile, ut illam converteret in statuam aream aut lapideam: salis enim statua aquis dissolvitur. Notat Origenes apud Lypoman. quod sicut Lot symbolum est spiritus, sic eius uxor est carnis voluptatibus dedita, quæ semper oculis ad illas reflectit, quoniam talis creditur à nostro Cardinale Caterano hæc fuisse mulier, carnis dedita voluptatibus & suspicatur, quod ea de causa Sodomis egressa, suumque maritum sequi recusat, & non tam Sodomam versus oculi corporis quam animæ & desiderij retorserit. Nā ipsa oculorum reversione ad hanc sensualem civitatem & carnis immerfam voluptatibus in salis convertitur imagine: dum enim caro nostra ad suos appetitus retorquet oculos, suisque sectatur delictis, naturam præfert salis, quia quanto plus ex illa sumperis, tanto sitis excitatur ardentior, Petram salis sume, impone illam ori, ut in aquam convertatur, illam bibe, illam in stomachum trahere: tantum, abest ut tibi sitim exinguat, quin potius illam accendat adeo violentam, ut siti nimia præfocetis.

In mentem tibi veniat, quod vidimus & expendimus in Prodigio, qui sensus suos & oculos convertens ad voluptates, illas sectaturus, omnes suas dilapidans facultates ut illis satisfaceret, pedum illos explevit, sed insuper & famem illis carnis excitavit, quæ à Christo vocatur *Fames valida*; Deinde considera divitias, An illas sitis? Sitio? Notum sit tibi, quod si illas biberis, sitim bibes rabiosam, quæ tuum acius provocabit appetitum, & verò verius est illud axioma:

De Crescit amor nammi, quantum ipsa pecunia crescit. Quod ipse Seneca eodem præbat argumento. Propterea est inquit, quod si flagranti incendio ligni copiam inieceris, quanto copia fuerit maior, tanto magis crescit incendium, Accensus est in tuo pectore ignis concupiscentia: divitiae ligna sunt quibus ignis ille pascitur, quanto plura ex his adiciuntur, tanto vehementius accenditur. *Flamme infinis acior est vis quo ex maiori incendio emicuit.* Idem in aquis exprimitur.

Hieron. Bapt. de Lanza, Tom. II.

mitur dignitatem, honorum, locorumque digniorum: cum enim quis non ascendit gradum accenditur ilico appetitus ad altiorum, idque sine termino. Hoc alia occasione probamus in Alexandro Magno, quem Deus Danieli præstidit in figura hirci caprarum, adeo velociter procurrens, ut pedibus terram tangere non videretur. *Veni hircus caprarum &c. & non tangebat terram.* Cum enim viginti annorum esset adolescens, mundi exorsus est conquisitionem, in quo tanta progressus est velocitate, ut trigessimum agens ætatis annum, iam se principem omnium Provinciarum ac regnorum mundi esse gloriaretur; & quo passu illa sibi subieciat, eo crescebat & alia consequendi nunquam satur ambitio: ita ut iam omnium mundi regnorum Dominus, tanta flagra et siti plura conquæderet, ut in amarissimas se diffunderet lachrymas, quod alia non superesset regna sua subiicienda potestas: ut propterea philosophiæ princeps Aristoteles tanti Principis præceptor illum solari debuerit: & minus tum sibi fuerit satisfactum, cum iam esset rerum Dominus, quam quando non nisi vni dominabatur civitati. Idem experientiâ didicit satissimus Rex David, qui olim gregis opilio, in domo patris sui minimus, de quo nulla memoria ad thronum ascendit Regium; de quo alias Et idem ostendit Propheta Habacuc in potestissimo illo Monarcha Nabuchodonosor. Illum describit, quæ arrogans quam superbus suis stipatus incederet legionibus, totum sibi subiiciens mundum & quidvis tunc erat divitiarum deprecatus, sic ait: *Horribilis & terribilis est &c. Leuiore paradis equi eius, & velociores lupi vespertini &c. Omnes ad prædā venient &c. & ipsa de Regibus triumphabit &c. Totum in hano suo sublevari &c.*

Uterius vates prosequitur &c. 2. illum deferat velut iam omnium Dominum, & in cuius conspectu sileat omnis terra, omnis regio, quarum divitias thesauris suis victor addidisset. Inquiramus num satur: num contentus? Num quæ minus satur, numquæ siti fragrans astuantiori:

Quomodo vinum potantem decipit, si erit vir superbus; & non decorabitur: qui dilatauit quasi infernas animam suam; & ipse quasi mors & non adimpletur. Verba sunt hæc præclarissima & celesti plena philosophia. Illi contigit inquit, quod homini christo cui vinum non exinguit sitim, quinimo suo calore exacuit illam, semel & bis potatum; & paulo post tantò siti cruciatur aciori; & quod plus haurit, eo minus catur.

Dan. 8.

X. Alexandri magni cupiditas insatiabilis

XI. Similitudo & Nabuchodonosor.

Abac. 1.7

Abac. 2.5

XII.

Variis hoc similitudini bus exprimitur.

LIII

Luc. 8. 19
12

宣

de re
expe

2
 3
 4
 5
 6
 7
 8
 9
 10
 11
 12
 13
 14
 15
 16
 17
 18
 19
 20
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 30
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 40
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 50
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 60
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 70
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 80
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 90
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526

22 *Gen. 1. 1.*
 23 *Gen. 1. 1.*
 24 *Gen. 1. 1.*
 25 *Gen. 1. 1.*
 26 *Gen. 1. 1.*
 27 *Gen. 1. 1.*
 28 *Gen. 1. 1.*
 29 *Gen. 1. 1.*
 30 *Gen. 1. 1.*
 31 *Gen. 1. 1.*
 32 *Gen. 1. 1.*
 33 *Gen. 1. 1.*
 34 *Gen. 1. 1.*
 35 *Gen. 1. 1.*
 36 *Gen. 1. 1.*
 37 *Gen. 1. 1.*
 38 *Gen. 1. 1.*
 39 *Gen. 1. 1.*
 40 *Gen. 1. 1.*
 41 *Gen. 1. 1.*
 42 *Gen. 1. 1.*
 43 *Gen. 1. 1.*
 44 *Gen. 1. 1.*
 45 *Gen. 1. 1.*
 46 *Gen. 1. 1.*
 47 *Gen. 1. 1.*
 48 *Gen. 1. 1.*
 49 *Gen. 1. 1.*
 50 *Gen. 1. 1.*
 51 *Gen. 1. 1.*
 52 *Gen. 1. 1.*
 53 *Gen. 1. 1.*
 54 *Gen. 1. 1.*
 55 *Gen. 1. 1.*
 56 *Gen. 1. 1.*
 57 *Gen. 1. 1.*
 58 *Gen. 1. 1.*
 59 *Gen. 1. 1.*
 60 *Gen. 1. 1.*
 61 *Gen. 1. 1.*
 62 *Gen. 1. 1.*
 63 *Gen. 1. 1.*
 64 *Gen. 1. 1.*
 65 *Gen. 1. 1.*
 66 *Gen. 1. 1.*
 67 *Gen. 1. 1.*
 68 *Gen. 1. 1.*
 69 *Gen. 1. 1.*
 70 *Gen. 1. 1.*
 71 *Gen. 1. 1.*
 72 *Gen. 1. 1.*
 73 *Gen. 1. 1.*
 74 *Gen. 1. 1.*
 75 *Gen. 1. 1.*
 76 *Gen. 1. 1.*
 77 *Gen. 1. 1.*
 78 *Gen. 1. 1.*
 79 *Gen. 1. 1.*
 80 *Gen. 1. 1.*
 81 *Gen. 1. 1.*
 82 *Gen. 1. 1.*
 83 *Gen. 1. 1.*
 84 *Gen. 1. 1.*
 85 *Gen. 1. 1.*
 86 *Gen. 1. 1.*
 87 *Gen. 1. 1.*
 88 *Gen. 1. 1.*
 89 *Gen. 1. 1.*
 90 *Gen. 1. 1.*
 91 *Gen. 1. 1.*
 92 *Gen. 1. 1.*
 93 *Gen. 1. 1.*
 94 *Gen. 1. 1.*
 95 *Gen. 1. 1.*
 96 *Gen. 1. 1.*
 97 *Gen. 1. 1.*
 98 *Gen. 1. 1.*
 99 *Gen. 1. 1.*
 100 *Gen. 1. 1.*

D. Amb., templare, quā ratione suum offerat dare fru-
 ctum. *Aqua quam ego dabo &c. Lignum vite,*
 Tom. 3. *& sapientia* (Loquitur D. Ambrosius) Dat
 fructum, hūc est, largitur donat. Ipse solus est,
 qui propriē dicere potest, quod istas det aquas.
 Illa sunt (ait) quas vidit Ezechiel de templo,
 Christo inquam profloentes, vias adeo, vitā
 mare delapsa, illud dolcorē, piscesque mōr-
 tuos reuocarent ad vitam? Erant illa flumīnis

Apoc. ca. 21. vidit D. Ioannes: quia gratia de Deo procedit,
 eamque Deus nobis per Christi merita commu-
 nicat, ut dicendum erit, Ha sunt aque Christi,
 cuius declarat ipse prerogatiuas, tres earum ex-
 ponens qualitates mundanis aquis oppositas:
 sunt etenim obtemperantes, hominibus proprię,
 sitim extinguunt & satifaciunt appetitui. Illas
 igitur expendamus.

IV. Tres a-
 que Chri-
 sti condi-
 tionēs.

V. Hęc est earum prima grataque conditio:
 quod gratis dentur, & verē sunt minera, idcirco
 Dominus bis reperit: *Aqua quam ego dabo,*
 Data sunt, & gratis dat, omnibus qui illas vol-
 uerint acceptare. Ut autem hoc declararet, iubet
 hoc voce prerogatiua per Iliam proclamari:

Isa. 55. Omnes sitientes: *venite ad aquas, & qui non*
habent argentum, properate, emite, & come-
date absque ulla comminatione. Ostendit D.
 Ioanni Evangel. ita fluvium, de quo diximus,
 aquarum viventium ipso crystallo splendidi-
 rem: *Ostendit mihi fluvium aquę vitę, splendi-*
dum tanquam crystallum, procedentem de sede

Apoc. 22. *Dei & Agni.* Aquę adeo viuentes, ut omnibus
 darentur accidentibus, & arbores illis irrigare
 adeo viuide erāt, ut nedum eorum fructus sed &
 folia vitam infunderent mortuis, salutemque
 ægrotantibus optatissimā. Viden? Ioannes
 has aquas, quā viuide sūt, quā pretiosę,
 quā fructuosę? Igitur denunciat: *Qui sitit*
veniat, & qui vult accipiat aquam vitę gra-
tis. Nihil aliud ad eas accipi dandum exposci-
 tur, quā ut ipse illas velit: *Qui vult acci-*
piat gratis.

Satis superque de hoc diximus illa Domini
 ad Paralyticum verba ponderantes: *Vu sanus*
fieri? Et optime dixit nobilis ille apud Diuum
 Augustinum, de quo paulo superius, qui per
 penitus laborios quibus id Imperatoris terreni
 gratiam scanditur, quibusque in illa proficitur,
 adiungit: *Amicus autem Dei, si volo, ecce nunc*
 VI. *Deus di-*
uitias nō
requirit
illis, quinimo pręcepit illis abrenuntiant illi,

quos his velle implere, suos Apostoles, & in-
 ueniri illum, qui ab eo querebat: *Quid fa-*
ciendo vitam æternam possidebo, remitte, ac
pręcepit: Vade vende omnia, quę habes, & dabo
da pauperibus; & veni sequere me, & habebis
thesaurum in celo, ut se omnibus, quę mundi
 erant, denudaret, Christum sequeretur; Clamat
 iis quibus nec aurum est, nec argentū ut emant
 ore prophētico: *Et qui non habetis argentum,*
properate, emite, & Domine & quid ais? Venite,
emite, qui non habetis argentum. Hoc primum
 ab emptore quantur & req. ratur, ut argentum
 habeat: etiam sine illo frustra munditas fre-
 quantat, officinas accedit, ut serica, bombyci-
 na, aulę, byssum &c. sibi comparet. Sic est, leu-
 ut dicit, in illis, qui terrena hęc pretiosa con-
 quirunt, attā en in mea officina non dantur
 pretiosa gratia mea aulę, serica, & polymita
 virtutum, nisi pretio voluntatis; illi namque
 plura dantur, qui seruentiorem habet volunta-
 tem, atque constantiorem & eadem mea gratia
 acius concitatur.

Sepe numero verba illa Domini trutiamus, & d-
 quę Diuus Paulus adducit, quibus probat, quā
 gratuito nobis Deus sua offerat dona. Ne dix-
 ri in corde tuo: *Quis ascendit in celum? id est,*
Christum deducere, aut quis descendit in aby-
ssum? hoc est, Christum a mortuis reuo- are: Sed
quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ri-
tuo, & in corde tuo &c. Non d. se exposcit
 Deus, ut in celum ascendas aquas quęsturas,
 quas in mundi creatione celis ipsis superpo-
 suit, ut David testatur: *Aqua quę super coe-*
les sunt. Nec ut in abyssos descendas, ut eas quę tu
 profundo latent, inquiras: gratanter tibi illas offer-
 dat, illas ex corde flagitant: *Prope est verbum*
in corde tuo &c. Tam faciles sunt aquę obtentu
 ut eas ipse vitronēus offerat, ipse roget ipsos
 aquarum aspernatores. Quoties ad animę tuę
 graviter pulsas ostium, suas tibi offerendo mi-
 sericordias? *Ego sto ad estium & pulso,* Exia. Aqua
 genio prebit D. Ambrosij conceptus ille, quem p-
 notatur in notissimis illis aquis de petra Horeb
 scaturientibus. Sili nimia populus exaref. ebat. In illa
 ad Deum Moyses conf. gir, postulans extingui. & illa
 necessitati rem. edium. Vade (pręcepit Dominus) tangen-
 tu cum senioribus populi, percutite petram in
 montis Horeb cacumine pręcellum, & fluens
 aquę largissime: *Et exibat ex ea aqua, ut bibat*
 populus. Accersit promp. Moyses ad petram,
 virgā percussit, & in fontem conuerit, cum
 suauissimum, tū abundantissimum: idcirco
 vocatur

vocantur aqua illæ, mel: *Eduxit mel de petra.*
 Producit Apostolus & ait: Ne credideris opus hoc
 esse vacuum aut inane. quoniam in hoc nobis
 Dominus non contemnendam præmittit figu-
 ram eius, quod in mundum veniens factus ho-
 mo esset impleturus: *In figura facta sunt nostri.*
 Et cum petra illa superfluentes regurgitans
 aquas, symbolum est Saluatoris, & illæ aque
 nostræ essentiam extingunt: *Bibebant autem
 de spiritali, consequente eos petra: petra autem
 erat Christus.* Duo de petra illa commemorat.
 Primum quod esset spiritalis: *De spir. ali.*
 Secundum quod illos sequeretur. *Consequente.*
 Quomodo ait: *De spiritali petra.* Nonne
 corporalis erat & visibilis? Unde quomodo
 dicit, quod eos sequeretur? Nonne semper
 eodem loco manebat immobilis? diuini sca-
 rent hæc verba mysteriis. Petram illam dicit
 spiritalem: licet enim in se corporalis esset, &
 sensibilis, mysteriis tamen & sacramentis erat
 plena spiritalibus, ex illa scaturientibus maiori
 veritate, quam a jure ex illa dimanantes: de
 quibus S. Patres miranda concipiunt.
 Verbum illud, *Consequente eos,* multi in-
 telligunt, quod idem sit, ac *Satiante eos.* quod
 suis aquis sitim expleverit Israelitarum. Ita
 declarat D. Thom. *Consequente, id est, satifa-*
ciente, eorum voluntatem. Sic enim indicat
 quod propheta David: *Desiderium eorum attulit*
eis. Similiter & D. Anselmus aliique Patres. D.
 Hieron. multorum hebræorum indicat senten-
 tiam opinantium, quod ipsa petra in fontem
 mutata populum per viam comitaretur, quæ
 sententia, licet ut sonat, suas patitur difficul-
 tates, est tamen admirabilis, si illam explicave-
 ris cum D. Ambrosio, qui ait, quod petra tam
 vberes ex se gurgites diffunderet aquarum, ut
 ipsæ sequeretur Israelitas, ita ut ipsæ satiatas
 ac eas fugientes, nihilominus post illos fluxu
 perpetuo sequerentur, & per ostia tabernacu-
 lorum intrarent, ac per quamlibet rimam, tali
 veritate, ut illas viscerarent, sicut & manna,
 & quæ Gillas fugerent: *Aqua fugientes populos*
sequebatur, ut biberent, ut non sitirent, redime-
rentur. Et non perirent. Notate hæc verba.
Fugientes populos sequebatur. Ad quid hæc om-
 nia? D. Paulus (inquit D. Ambrosius) vobis hoc
 exponit subiungens: *Petra autem erat Chri-*
stus. In illa petra Christus figurabatur, & ens
 aquarum vicentium & diuinarum: tenim illas
 tantâ largitur abundantia, tanquæque multitu-
 dine gratiæ, ut nedum eas offerat postulan-

tibus, sed & ipsos eas fugientes sequatur, illis per
 portas eorum inflat: ita ut aliquando tibi su-
 perflua, molestæque esse videantur. Quoties
 tanta te fatigavit abundantia gratiarum? quo-
 ties exclamasti: Heu toties confiteri, toties
 communicare, tot stationes, tot conciones, tot
 sacra tot indulgentiæ! Hinc tibi liquebit quàm
 nullo negotio diuine gratiæ fontes obtrudan-
 tur. Heu quàm hoc iniquo fert animo Deus,
 qui has te videt vilipendere, gratis tibi oblatas,
 & quod adequatum curas ad cisternas sorten-
 tes, dissipatas, vermibus execrandas: *Obscu-*
rescere cæli super hoc, & porta eius desolavimus.
vehementer. Duce enim mala fecit populus meus:
me dereliquerunt fontem aquæ. & foderunt sibi
cisternas dissipatas, quæ continere non valent
aquas. Et paulo post: *Et nunc quid tibi visum via*
Ægypti, ut bibas aquam turbidam. & quid tibi
cum via Assyriorum, ut bibas aquam fluminis?
 Appellat aquam fluminis, aquam Nili, quæ
 semper gurgite fluit turbulento, ac lutofo. O
 prodigium! cum homo sit adeo bonorum ami-
 cus, & laborum inimicus, illa sequeatur, quæ sunt
 ipsius de peccatis bonis viliora idque immensis la-
 boribus, & illa bona deserat, ac contemnat,
 quæ viua sunt, vera, solida gratiæque presentata.
 Quis non obstupescat? Magnos nobis præbet
 hæc materia discursus, omnibus obuios quira-
 tione & intellectu possentium se namque reuer-
 sus, dicat dignitatem ardorem cum nobili illo
 generis relato: *Dic, quæ te, omnibus istis*
laboribus nostris, quo ambimus pervenire etc.
 Faucat mihi Deus, qui ego ita laboro,
 tantis anxietatibus, curis, muneribus, corres-
 pondentis animi prætensionibus, videro vena-
 tis dignitatem seu honorem, quem nescio num
 sim consecutus, & cum iam obtinero num
 mihi sit permansurus, & supremam tantum-
 modo volendo dignitatem, quæ est esse filium
 Dei, ac regnorum eius omnium heredem,
 obtinere possum, nec tamen illi conquirendo
 vel parum adi. bo. em? Heu me damnatum (ex-
 clamet auri cupidissimus) quid studeo corporis
 & anime laboribus intentus, vires meas for-
 temque principalem exponens quatuor, solum
 inhians lucro, quos nescio an sim lucraturus,
 & obientes num statim non sim perditurus:
 & cum ita ad manum habeam omnes cæli
 diuitias in æternum duraturas, non ad eas ocu-
 los vel semel dirigam? Me miserum (ingemis-
 cat cum prodigo sensualis) quod infelix percam
 appetitibus erosus carnalibus, sensibus istis

Hieron. c. 2.
 12.

XII.
 Peccato-
 res misere-
 ram suam
 deplora-
 rent for-
 tem.

siderans satisfacere sordidis & impudicis, ipsi
porcis inhonestior: & qui gaudere possim, pa-
teroz domus opibus, in talem proles sum
abjectionem miseramque servitutem, subiectu
diabolo mancipium? qui hac fieri credat. Ob-
stupescant celi, mirentur Seraphim, quinimo
perpetua nos huius rei capiat admiratio. Hæc
igitur est, prima aquarum Christi conditio,
nimirum quod obtentu faciles sint, utpote datæ.
Aquam quam ego dabo ei.

§ 28. *Secunda conditio, quod propria sint ho-
minibus, in quibus Deus residens, sit fons:
Fiet in eo fons &c.*

Secunda conditio aquarum Christi ei est, v-
proprie sint homini: *Aquam quam ego dabo*
ei. Illi in particulari. Et in hoc, quod Chri-
stus huius aquæ declarat excellentiam, asserit
quod per modum dubij proposuerat Samarita-
na, & pro certo confirmat, quod illa difficile cre-
debat, omnemque sepelit dubitatem. Et in hoc
ipse capit se Dominus, quis esset, manifestare;
quatenus hinc pateat, quàm excellens sit hoc
aquarum donum, quod illi offert, quantòque sit
ille dignior, qui dixerat: *Da mihi bibere.* Dixit
illi mulier respondendo ei, quod Christus de
doni magnitudine, quod illi promittebat, dixe-
rat domum aquam peteret, & celestis fontis si
sponderat aquas: *Numquid tu maior es Patre*
nostro Iacob, qui dedit nobis puteum? Cum licet
non responderi verbis hoc illi concedendo, &
ita esse: si mando, prout illa interrogabat, ne
mulieri daret occasionem, indicandi, quod hoc
ex quadam superbo proferret arrogantia, vult
nilominus hoc illi opere confirmare, per hoc
illi declarans, sic esse, quod scilicet maior esset
& dignior Patre Iacob, ut per hoc ab illa cogni-
tus, eius sibi conciliaret reverentiam, & subice-
ret suæ doctrinæ, obedientiæ, & adorationi se-
minæ voluntatem. Habuerunt Iacob ut virum
eminentem, meritisque sublimem, qui plurima
à Deo consequeretur, eo quod huius putei
aquas Provincia concesserat Samaritanæ, ex qui-
bus ipsi, eorum alimenta maiora & minora ada-
quabantur.

II. Hinc format suum Redemptor noster argu-
mentum, quo seipso Iacob exponat esse supe-
riorem. Si Iacob nomen obtinuerit magni
atque excellentis, ob concessas vobis huius

putei aquas, quæ non nisi ad breve tempus sitim
extinguunt, nec aquæ sunt viar, sed anima-
libus brutisque communes, quaniò sum ego di-
gnior ac venerabilior ipso Iacob habendus, qui
tibi aquas do, & exhibeo, quæ nedum ad breve
tempus sitim extingunt, sed in æternum æternum
qui vel semel ex illis biberit aquis quas Christus
exhibet, sitis ardorem non sentiet, in æternum.
Deinde aquæ sunt viar, brutis ac animalibus
non communes, sed creaturis propriæ tantum
intellectualibus. Illas bruta non capiunt, nec
ceteræ bibunt creaturæ corporales, non celi, sol,
luna, sidera: gratia namque participatio
quorundam est nature diuinæ, per quam anima
in se esse recipit diuinum, omnibus, quæ mon-
dos extollit, eminentius, imò ipsis Angelis,
ac supremis dignius Seraphinis. Hanc non ca-
pit, nisi natura intellectualis Angelica scilicet
& humana.

Accuratius hoc nemo describit, quàm ipse
Rex, & Propheta David: ut notat D. Augustinus,
expendens Dei misericordiam qua cunctis pro-
vidit creaturis abundanter. *Homines & iumenta*
saluabis Domine, quemadmodum multiplicasti
misericordiam tuam Deus. Filij autem homi-
num sub tegmine alarum tuarum sperabunt,
lucubrabitur tui ab obertate domus tua, & er-
rente voluptatu tuo potabunt eos: quoniam apud
te est fons vite. O Domine, quàm magna
extensæ & multiplicata est misericordia tua/hoc
significant illa verba si legeris ea cum admira-
tione. *Quemadmodum id est, quantum mul-*
tiplicasti misericordiam tuam! Ad omnes per-
uenit, extenditur, multiplicatur, quantum totæ
multiplicantur creaturæ.

Cum omnibus provideas, omnibus des vitam,
salutem, & alimentum, iuxta cuiusque naturam
hominem & iumenta multiplicans. *Homines &*
iumenta saluabis Domine. Verumtamen hoc
evidentius liquet in eo quod si iis offert homi-
num. *Filij autem hominum &c.* Nota cum D.
Augustinus, quod ponat homines & filios hominum:
Licet enim in S. Scriptura sæpius hæc nomina
idem significant, hic tamen diversa donant, & alio
secundum quod homo in se duas valde differen-
tes complectitur naturas: vnā generalem &
communem animalibus, quā participat cum iu-
mentis, quocirca illos simul conuenit *Homines*
& iumenta. Alteram suæ speciei propriam, sci-
licet intellectualem & rationalem, iuxta veram
que illi consulit Deus: Secundum illam quā
habet cum animalibus communem, illi providet,
quemadmodum

quemadmodū & illis. Creavit Adam & Eam,
& in paradiso constituit illis ait: En vobis &
animalibus prospexi, ut comedatis, quasi ex ea-
dem lance, Irusius herbasque terræ: *Eccededi-
vobis omnem herbam afferentem semen super
terram, & universa ligna quæ sunt vobis in
escam: & cunctis animalibus terræ, omnique
volucri cælis & viventibus quæ moventur in terra,
& in quibus est anima vivens, ut habeant ad
comedendum.* Videte terræ aquas, cibos, delicias
corporales, vires, pulchritudinem, agilitatem,
sanitatem. Hæ sunt illæ aquæ putei terreni,
quem creavit Deus hominibus & iumentis com-
muni, omnes ex illos haerunt aquas, illas
sectantur ut diximus.

Alias autem agias, ait David habes o Domi-
ne, filius hominum proprias, id est homini, secū-
dum illud, quod ahi super animalia propriū est,
nimirum aquas divinas tæ gratiæ, donorumque
coelestium, aquas quæ explent appetitum, & si-
tim eas bibentis extinguunt, ut vidimus inquit
D. Ambrosius & Augustinus, in Apostolis cum
eodem ipso die Pentecostes, ex illis bibissent su-
perfluenter, illos Iudæi iudicant ebrios: *ne-
briabantur ab obertate domus sue, & torrente
voluptatis sue potabunt eos.* Ille sunt igitur aquæ
tibi propriæ, quarum fons tua ipsa est natura
divina: *Quoniam apud te est fons vita.* Illisque
sunt propriæ, qui naturam habent iuxta imagi-
nem & similitudinem tuam, scilicet hominibus,
Aquæ divinæ, quas nec capiunt, nec recipiunt
homines, vita viventes animalium, qui pari cum

illis passio procedunt ut rationales: *Homines &
inmensa,* quam apte de illis Apostolus:
*Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiri-
tus Dei.* Quocirca nec illas aestimant, nec op-
tāt, nec magnifaciunt, nec illas investigant ex
desiderio.
Quo doloris sensu illis hæc verba David ace-
lamat prudentissima: *Filii hominum usquequo
gravis corde, ut quid diligitis vanitatem & quari-
tis mendacium?* Convenit hoc Filii hominum,
cum idō, *Filii autem hominum* etenim cum ho-
mines loquuntur iuxta illud quod natura cæteris
supereminet animalibus, & omnibus quæ in
mundo continentur, est excellentior, secundum
quod ad imaginem Dei quæ creatus est similitu-
dinem. Hec quāta calamitas, o mortales, ut fieri
posset, vos omne movere lapidem, ut bona con-
quiratis corporalia, delicias sectemini carnales,
appetitus amētis inordinatos, bona substantiæ
aleo exigat, ut in illis plus quam homines par-

ticipent animalia! Quid non agis pro cibo &
potu, quid pro vestimento? quid pro breui pe-
ritura sanitate? quo studio non laboras, do-
mina, ut pulchra appareas, & tu pro perdita
salute recuperanda? quā his omnibus perfe-
ctis ac integris potiuntur animalia? *Diligite
vanitatem.*
Quod desideratis vanitas est, & instar fumi
dispergitur sanitas, robur corporis, opes venu-
stas: *Quaritis mendacium.* Aquas quaritis men-
daces, quæ nihil habent præter inanem apparen-
tiam, & quando manu illas apprehendis, menda-
ces esse inveniuntur. Aquas quare tibi proprias,
divinam scilicet gratiam, donaque coelestia,
Favit Deus aperiantur vobis oculi, & aquarum
nobis istarum pateat excellentia & gratiæ pul-
chritudo, esse illud supereminens, quo Deus ani-
mam dignatur, quæ velut SS. Trinitatis thronus
splendens, in qua multo re-
sides sublimis, quā in ipsis cælis empyreæ.
Hæ sunt illæ aquæ, quas non capiunt ani-
malia, nec cæteræ creaturæ materiales, licet
sint ipsi cæli lucidissimi. Quinimo mihi per-
suadeo, Christum hoc verbis illis præclarissi-
mis indicasse, quæ profundissimos S. Theolo-
gæ concludunt articulos: *Aqua quam ego dabo
ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æter-
nam.* Etenim per aquas gratiæ quas Deus
animæ largitur, fit, ut in ea inhabitet ipse
Deus, fons factus divinus omnium suorum
bonorum, quibus non habet aut digniora, aut
eminentiora.

IX.
Aque ho-
mini pro-
pria, est
gratia,

X.
Quomo-
do Deus
habetur
in anima

Ad Ioh. 14
23.

1. p. 8. a

VI.
Vitalis
providet
Deus,
Gen. 1.1.

VII.
Quæ sunt
aquæ ho-
mini
proprie

1. p. 31.

1. Cor. 12.

1. p. 14.

1. p. 13.

VIII.

Homini
deplora-
re mis-
na.

Ioan. 6. 14

23.

XI.

Hoc vi-

dit S.

Theresa.

XII.

Similitu-

dines.

83

sempiternam : quia residens Deus in anima per gratiam, sic ipsa purus & excellens aquarum fons diuinum, quas ex se diffundit, dat lucem intellectui, quod illuminatur, amorem voluntati, quo inflammatur, fortitudinem irascibili potentie, concupiscibili temperantiam, omnem auferendo ex illa locordiam, eius ardores moderando, gustum, infundit ineffabilem, cuius ignarus est mundanus, quique cor habet terrenis implicatum. *Quem mundus non potest accipere, nec scit eum, ait Christus sed vi Ioanni dixit Angelus, ille dumtaxat qui illum meretur accipere.*

Huius quandam imaginem seu splendorem concessit Christus charissima sibi sponsa S. Theresia de Iesu, vidit etenim, die quodam, qualiter esset Deus vnus in essentia, trinos in personis in anima sua, quod illam totum occuparet, totam impleteret, velut si omnes pelagique vna spongia comprehenderentur, totam illam penetrantes, inebriantes, occupantes, omneque spongiae vacuum adimplentes. Et quasi sol eximio concluderetur adamante, qui super per illum perfecte radios diffunderet, quibus illam illuminat, calefacit, ornat, & qualibet ex parte mille splendoribus, radiisque decorat ineffabilibus. Hinc intelliges, quid sit quod frequenter diximus, communis est S. Scriptura loquendi modus: quod Deus regneret in electis suis in hac vita per gratiam, & in altera per gloriam, quae perfecta est gratia, quod quid sit in anima eo modo, quo mare totum esset intus in spongia, & sol in adamaute, suam illi communicans lucem, splendorem, calorem, pulchritudinem, dant animae esse quoddam diuinum, quo Deus ipse esse videatur, sicut adamas, qui totum in se solem comprehenderet, sol ipse esse videretur.

Veni Deus, & in ipsa reside, ut Rex in suo regno, imo & multo excellentius: Rex etenim in suo regno residet, ex eo sua recipiens bona, & a subditis quaecumque conseruanda: regis sui sunt necessaria Maieitati: Deus autem non aliquid ab anima nostra recipiens, nec ab eius potentia, sed ipsi, illisque tribuens, & integrè, atque perfecte quidquid boni possident, communicans: in hoc enim consistit Dei regnum in animis electorum: Haec omnia illis in hac vita communicat secundum suam capacitatem, & in gloria compledit ac perfecte, & in hoc gloriae statum speramus, quod Deus in singulis regneret beatis, ipse totus in singulis in-

habitans, suorum factus bonorum fontater-

norum. His concessis, innotescit quod dum de gloria diceremus, ponderabamus ex Toile Propheta: *Per omnes riuos iuda ibunt aquae, & fons in domo Domini egredietur, & irrigabit terram spinarum.* In hac vita habitat Deus in anima: quia gratia recipit aquas, velut in propria demo, & regnat non taliter, qualiter, sed fons factus, qui totum irrigat hominem, omnesque perluit animae potentias: *Eiet in te fons.* Omnes arcas rigat hominis corporis & animae, ut canere cum Dauide possit: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum vinum.* Paulum considera, in quo reedit, ita ut in eo inhabitantes se fontem ostenderit, lucem eius infundens intellectu, volens charitatem, debiles eius potentias erigens, rebelles reprimens motus, oculos in aspiciendo componens, linguam in loquendo pedes in ambulando &c. Seraphim contempe- terentium D. Franciscum, & Apostolum omni- modis mirabilem S. P. N. Dominicum, ceterosque Sahctos recepta namque diuina gratia, regnarent in illis Deus factus fons vitae: *Eiet in eo fons aquae.*

Quae ita tales sunt, ut ad eas nequeat accedere animalia, nec ipsi eorum ne quidem empiricum, secundum substantiam suam materialem: quoniam has aquas solummodo creaturae recipiunt rationales seu intellectuales. Hoc arbitror Christum his verbis innotescere cum dixit: *Regnum Dei intra vos est.* Ne dideris principium Dei regnum, & celorum amplitudine contineri, nec siderum eminentia, terrae latitudine, cum suis mineralibus, fontibus, plantis, arboribus &c. Quia in his non residet Deus, velut in throno, ubi se posset extendere, bona gratiae supernaturalis communicando: quoniam hoc solum inuisibile in anima, quae horum omnium capax est, ipsa sola fontis huius aquas recipere potest eberriat. Has igitur Christus exhibet mulieri: *Aqua, quam ego dabo.* O quale donum: nullum namque illi maius potest Deus purae concedere creaturae tota sua cunctipotens omnipotentia.

Vtinam nobis oculos tribuat Deus, quibus animam has aquas recipientem liceat intueri, quam pulchra, quam diues, quam Deo gratia praefulgeat! Hoc D. Catharina Senecosi aperuit, ut eam videret, ex qua visione quasi in extasim rapiebatur admiranda. Quocirca meos deus illi aucto.

illi insolerat, ut vestigia predicatorum & Confessorum exoscularetur, quia illi diuina gratia recipienda suis preparabat exhortationibus. Idem aliquando contigit D. Theodori omnis virtutis exemplari. Cum die quodam (ait illa) vacarem orationi, ostendit mihi Deus per modum visionis intellectualis, qualis esset aquarum status in gratia: in cuius societate SS. vidi Trinitatem intellectuali visione, ex cuius societate talem obinuit anima potestatem, ut toti terrarum dominaretur: & illa mihi verba Can. icorum dabatur intelligenda: *Dilectus meus descendit in hortum suum. Hinc autumo, tam profundam hausit doctrinam pariter & Catholicam, ut librum illum de habitaculis composuerit à totius orbis sapientissimis lectu dignum.*

§. 27. Non fiet in aeternum. Tertia conditio, quod fatient, & sitim extinguant, quod illa non valent.

84 **T** An tē aquarum illarum ab alia commendantur conditione: nimirum quod fatient, & sitim totaliter extinguant: Qui bibit ex aqua, quam ego dabo ei non fiet in aeternum sed fiet in eo fons aquarum salientium vitam aeternam. Profundissimam Theologiam, & ineffabilia continent hac verba mysteria, quae paulo ante ceptis explicare, & ex praedictis patet, id quod Dominus dicit, quod quicumque biberit has aquas, non sitiet iterum, quia cum illis, & per illas fiet in pectore eius fons aquarum salientium in vitam aeternam. En tibi rationem propono fundamentalem: cur istae aquae cordis nostri omnem perfectē fatient appetitum: per ipsas enim, ut diximus, fit in corde fons aquarum viuae, qui omnem implet appetitum, satisfiatque desiderium. Sæpius expendimus, quod nihil ex bonis creatis, nec ea omnia simul nostri satiare possint cordis appetitum: est enim eius capacitas infinita cum anima sit creata ad Dei imaginem & similitudinem, & illam solummodo satiare possit bonum infinitum, quod est ipse Deus.

Ex hac sententia sompsit D. Augustinus, illorum Spiritus S. verborum intellectum, qui cum retulisset, qualiter in mundi principio creauerit Deus coelos luminaribus, stellisque præfulgidis, terram plantis & animalibus secundam, aquas

pisces producentes, per aera aues volantes, tandem ad imaginem & similitudinem suam condiderit hominem, illicque dedit animam quasi de sui cordis eductam penetralibus: *Respirauit in faciem eius spiraculum vite &c.* Q. 6. factū dicitur: *Igitur perfecti sunt coeli & terra, & Ceu. 2.2.* omnis ornatus eorum. Complensque Deus die septimo opus suum quod fecerat & requieuit die septimo ab vniuerso opere, quod patraret. Quid indicas quod Deus requieuerit? Requieuit Deus. Requiescere dicitur, qui opus aliquod faciendo fatigatur, & laborat illud faciendo. hac Deum Numquid forsitan Deus omnia creatio laborauit, aut fatigatus est illa faciendo, & prægrandem hanc disponendo machinam vniuersi? Nemo tale quid sibi persuadeat, cum omnibus liquidò constet, quod nullo labore steterit ei mundi creatio, quam solo præcepto credimus peractam, & quidem non verbo corporali sed vnicuique simplici volitione: *Non ita puerilliter* (monet D. Augustinus) accipiendum est, tanquam Deus laborauerit operando, qui dixit & facta sunt, verbo intelligibili aeterno, non sonabili & temporali. Communis SS. Patrum est opinio, quam D. Thom. describit quod illa Dei requies tantummodo significet, cessationem creationis nouarum creaturarum: *Nihil enim postmodum factum est totaliter nouum. Nullam deinceps nouam creaturam speciem fecit:* inquit Rupertus in illum locum.

Verumtamen sublime D. Augustini ingenium vterilis progreditur. Recorderis (inquit) & hoc idem ad rem producit D. Gregorius quod phrasi S. scripturae, Deus id agere dicitur, quod in nobis ipsis agit. Ita loquitur Abraham: *Nunc Deus agnouit, quod timeas Dominum.* q. 4. Modo tibi gere feci innotescere, quod me verearis. Et Apostolus ait de Spiritu Sancto: *Postulat pro nobis,* in nobis q. d. nos orare facit & postulare: *Nec hic facit.* L. 8. nonus est loquendi modus: quia & inter nos quodammodo illa hilaris est, non quod domus illa in se quodam gaudeat hilaritate: est etenim eius incapax: sed quia tibi causat hilaritatem. Deinde dicimus, epistola tristis est: qui non ex ignum tibi adfert moerorem id, quod in ea coniectur. Ex his inquit D. Gregor. intellige, quod de die iudicii vniuersalis ait Christus: *De die illa vel hora nemo scit &c. neque filius, nisi Pater.* Sicut enim nos diem latum dicimus, non quod ipse dies letus sit, sed quia nos letos facit, sic dictum est: *nō quod ipse nesciat diem,*

D. Augustinus, L. 11 de Ciuit. Dei c. 8. & 31. Tom. 5. l. 1. p. 9. 75. 3. a. 1. ad. 3. D. Thom. Rupert.

III. Id dicitur in nobis ipsis agit. Ita loquitur Abraham: Nunc Deus agnouit, quod timeas Dominum. q. 4. Modo tibi gere feci innotescere, quod me verearis. Et Apostolus ait de Spiritu Sancto: Postulat pro nobis, in nobis q. d. nos orare facit & postulare: Nec hic facit. L. 8. nonus est loquendi modus: quia & inter nos quodammodo illa hilaris est, non quod domus illa in se quodam gaudeat hilaritate: est etenim eius incapax: sed quia tibi causat hilaritatem. Deinde dicimus, epistola tristis est: qui non ex ignum tibi adfert moerorem id, quod in ea coniectur. Ex his inquit D. Gregor. intellige, quod de die iudicii vniuersalis ait Christus: De die illa vel hora nemo scit &c. neque filius, nisi Pater. Sicut enim nos diem latum dicimus, non quod ipse dies letus sit, sed quia nos letos facit, sic dictum est: nō quod ipse nesciat diem,

M m m m sed

sed quia hunc sciri minimè permittas. Igitur dicitur Deus scire, quando nobis indicat, & requiescere quando nobis tribuit requiescere. Hoc datò, quod ait, creato iam homine Deum requiescere, significat, quòd seipsum proposuerit in requiem & refrigerium, in quo homo requiesceret, & à labore fatigatus reficeretur q. d. O homo creauit te in Domum omnium, quas vides creatorum, de me velut de principio procedis: in me debes sistere, & velut in ultimo fine requiescere: & sicut ego solus tuus sum essentia principium & origo, ita ut nulla tibi illam alia dare potuerit manus, quam mea, quæ infinita est, ita sum ego solus fulcrum, in quo perfectam poteris requiem obtinere: quia bonum sum infinitum. Quasi illi dixerit: Ego sum & Alpha & Omega. Vnde nascitur illa Diui Augustini confessio: Fecisti nos Domine, ad te, & inquietum est cor nostrum, donec requiescat in te. Hinc discit quòd quantum cumque vageris per creaturas, earumque te Dominum glorieris, tamen nequaquam explebitur desiderium, semper te sitis, te vexabit inquietudo, quamdiu Deum non habueris, qui totam hanc impleat capacitatem: arbitrat autem D. August. Romanos huius ve itatis aliqualem habuisse cognitionem.

IV.
Deus hominis est principium & finis.

Apoc. vii.
7.

D. August. L. 4
de Civ. c.
16. Tom. 5

85.

V.
Romani inter multas Deas, quietem non adorabant.

D. August.
Iob. 2. 4.
12.

Prope prodigium est videre Deorum multitudinem, quos Romani adorabant, cu quoque hominis actioni suam affigebat Deum. Deos singulos, singulis rebus, imò singulis motibus tribuebant. Deam statuebant Ageroniam, quæ illos ad agendum excitabat, Stimolâ, quæ acriter instigabat, ad diligenter operandum, Murceam quæ homini quietem adferebat (hoc enim significat *Murcidus*) Strenuam adorabant quæ vires tribuebat, quibus homo robustus evadit: Has & alias Deas in civitatibus colebant: *His Deabus sacra publica facere susceperunt. Quietem vero appellantes, quæ faceret quietem, cum eadem haberet extraneam Collinam publice illam suscipere noluerunt.* Nec passi sunt illam intra civitatem collocari: Quæ potest subesse causa? Indubie, quòd declarare voluerint, quod ipsa eos doceat experientia; nimirum, quòd in tanta bonorum multitudine, quantum se in vrbe sua tenere iacebant cum tot Dijs ac Deabus, earum anima non esset satiata, nec quietus appetitus, sed nec esse posset, omnes licet Deos possiderent, quos mundus comprehendit: *Vtrum indiciu ait D. August. fuit animi inquieti, an potius ita significatum est, quod qui illam De-*

rum turbam colere persequeret, non plane Deorum, sed Demonum quietem habere non posset, ad quam vocat verus medicus, dicens: Discite a me &c. & inuenietis requiem, Venite ad me omnes qui laboratis, &c. & inuenietis requiem animabus vestris. Congregare tibi licet omnes terre Deos, & quidquid in ea boni continetur, ex illis cumulum tibi facere, ac in medio eorum sedere, *Inter acervos, ut diximus ex Iob, sui nihilominus languens exaresces. Calcata torcularibus situnt.* Et enim solus Deus est, qui potest animam expleri desiderium, sitimque satiare. Hoc est: *inuenietis requiem animabus vestris, iuste.* Non aquas promittit, quæ delecent, & corpori adferant quietem: etenim hæc sunt hominibus, brutisque communes, quibus conuenit homo quantum ad corpus, sed *animabus vestris, scilicet ad imaginem Dei.*

Attende igitur quid dicat Dominus: *Quicumque biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum: &c.* quod hæc aqua in corde eius qui illam biberit, fontem creet perennem & diuinum: Quia hæc aquæ gratiam notant præuenientem, in anima residentem, cum qua totam recipit SS. Trinitatem: *Ad eum venimus & mansionem apud eum faciemus.* Et cum sit Deus aquarum fons viventium, tali scaturiente aquæ gratiarum concomitantium, & subsequenti vbertate, ut ex Theologorum sententia, in vitam proficiant sempiternam: eo quod illam mercantur, & amodo eius habeant radicem ac principium, Deum in se possidendo: Et hæc aquæ pectoris satiant appetitum, & rerum extingunt sitim terrenarum, velut ros ille celestis ardorem flammatarum fornacis Babylonice temperavit.

Hic aquarum fons est celestium, quem dicebamus Deum Ezechielii demonstrasse, qui de templo Dei profluebat, cuius aquæ maris vndas amarissimas reddebant melle dulciores quia de Deo in anima residente, aquæ dimittunt gratiæ, charitatis, & virtutis: quibus amarissimi mundi labores supra modum redduntur suauissimi, ut alijs exposuimus. En tibi fontem aquarum crystallinarum, ac splendendum, D. Ioanni præstentem, de throno Dei procedentem, qui spatiosum ac per amplum rigabat aquis adeo viventibus huiusmodi, ut vitam arbores ita caperent, ut quidquid producebant, salus esset, vitæque optatissima: *Ostendit mihi flumini aquæ vitæ splendidum tanquam crystallum, procedentem de sede Dei, &c. ex vitæ*

que

que

que

que

que

que

Philosophus) ex hoc excitatur in ea sitis, ac desiderium adeo vium (quod multi vocant *Pondus naturæ*: in cuius exponendis mysteriis modo diutius non licet immorari) bonum illud infinitum possidendi, veritatem intellectu infinitam, voluntate bonitatem in seipsis infinitam atque esse divinum & infinitum, Tribue illi quantumlibet volueris si non sit illud, maiori inextincta sitis, & insatiatus eius boni appetitus: hæc est ratio, quam præmissimus, eum animam bonam cetera non existant, cuncta licet obtrineat.

obtinat.
Dicito mihi: hæc fitis vbi est? Vbi desiderium illud excitatur? In ipsa anima; quandoquidem ipsa sit, que in seipsa bonorum illorum, quibus caret, est capax. Igitur in seipsa fitus intus ex- peritur. Videamus vbi bonorum aquas terre- strium applices? Pœgnias foris in arca detines, cibum in lingua, sensuales delicias in corpore, non ad fundum animæ penetrant, non cordis viscera pervadunt: etenim anima vacua remanet. Hæc est illa ratio, quam Ecclesiastes Salo- mon appendit: Dicito mihi mortalium opulen- tissime, vbi siti laboras? in visceribus animæ. Vbi bona terre, diuitiasque habes? Numquid il- las intus potes in anima collocare? Ibi foris illas in arca, in cellariis, in horreis possides. Hoc ad summum agere potes animam, quod accedat eas per oculorum fenestras inspectura: Vbi multe sunt opes &c. quid prodest possessori, nisi quod cernit diuitias oculis suis? Non possunt hæc aquæ pervadere, nec ad cor vsque penetrare, vbi ignis inflammescit, & sitis residet arid- issima; his omnibus illam est impossibile satiari.

XIII.
Sitis in-
tus est nō
foris.

Ecc. c. 3.
10.

XIV:
Quales
sint aque
Christi.

XV.
Simili-
tudo.

c. Apoc. 6. 2°
m 17.

M m m m m 2. 104714

manna absconditum, quod nemo scit nisi qui accipit. Ipse cuius Epitaphum est: Fons vivus. ipse eiusdem auctor gratiæ, & donorum supernaturalium, quæ cordis satiant appetitum. Hæ sunt, ita hæ sunt illæ aquæ, quas dat & offert liberaliter.

87. O quam satiata gaudet anima! quam sine terrenorum siti tripudiat Apostolus Paulus, postquam ex his aquis biberat, ut diceret, ut dicere potuit: *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, ut datus est nobis.* Quam saturi exultabant Apostoli, postquam illas tanta biberant vberitate ipso die Pentecostes, ut nihil in terris esset quod non pedibus subfunderent; quod non aspernarentur. Quam ad integrum extincta sitis rabiosa hausit his aquis quam patiebantur Mathæus & Zacchæus, mille cambiis & vñris infinitis intricati! Quam perfecte satiata sitis Magdalenæ, quæ ut ceruus sitiens, aquas anhelat sectabatur deliciarum! Quam nullam expertus viuebat Seraphim ille terrestris D. Franciscus, cuius pectus diuinis hisce aquis abundabat! qui necdum nihil terrenum appetebat, ac insuper diuitias omnesque voluptates ita fugiebat, ut nullus illo in hoc conferri posse videatur. Quæ mentis quietudo S. P. N. Dominici, qui in se fontem hunc concludens celestem nihil in mundo videbat, quod non summo duceret contemptui? Illæ aquæ Monachis sitim extinxerunt ut mundum despicere, martyribus ut protererent quidquid illis præclarum Imperatores & Principes offerebant, eorumque corda ardentibus ad vitam æternam desiderii incessanter excitarent; in cælum cor aquæ commovebant, in cælo illud collocabant, & sursum eleuabant: quod nobis nouam dat materiam hæc verba perpendendi: *Salienti in vitam æternam.* Quoniam tantus est huius fontis impetus, ut in cælum vsque faciat proflire: ita ut ibi cor suum habeant iusti. O aquas verè diuinas! quàm exactè nouerat carum pretium rex & propheta David; quando Psalmum illam præcinit dulcissimum, in quo superni illius decantauit pastoris prerogativas, & pastum, quo charissimas sibi nutrit onces, & aquas, quibus illas reficit suauissimas: *Dominus regit me.* Legit D. Hieron. *Dominus pastor meus.* Ille pastor numquid ouibus de pastu prospicit? utique, & quidem abundantissimo: *In loco pascua ibi me collocauit.* Hoc

declarat D. August. ex mensa diuinorum; *XVII.* vberima Sacramentorum, quibus nos pascit: *Aqua Super aquam refectiois eductum me.* In Hebræo (ut notat Lorianus) legitur illud ut refectio *Memuchoth.* quod significat quietem, quietem, tranquillitatem, refrigeria, consolationes. Vide Petrus. sic aliqui legunt: *Super aquam quietum* & c. *47.* consolationum. Acecurata perpende cognominata. Aquæ quæ quiescant, satiant, solantur. His anima mea quiescit, his satiatur, his letatur: *Animam meam conuertit.* D. Hieron. legit: *Animam meam refecit.* haic autem Dominus videtur alludere, quando promittens has aquas dicebat: *Venite ad me &c.* Et Matt. *ego reficiam vos.* Omnes sitiens venite ad me, &c. Septuaginta legunt cum interiectione tristitia, & lamentationis, *Heu qui sitis.* Omnes vos & infelices, qui ardentissima siti languescitis, & aquas queritis sitim non sedantes. *Venite ad aquas &c.* quare appropinquatis argentum non in panibus, & laborem vestrum non in ieiunio? Quibus non laboribus exponimini terrestres aquas sitiens: quas non curas patimini, diligentias adhibetis, quibus non anxietatibus, timoribus, periculisque laboratis, imo quas non his pecunias impenditis? non tamen vos satiant. Illas sumito, quas tibi gratis offero: *Venite absque argento &c.* & sitim vestram explebunt etiam ardentissimam. Fusi hoc posset deduci argumentum ex differentia inter aquas Dei & mundi, seu diaboli; illam scilicet expendendo, quam nobis Auctores suggerunt inter aquas terræ, nominatim autem Plinius, qui refert id quod Poëta indicat Latinus Virgil. 2. *Æneid.* quod aquæ Chironi fluuij in monte Fiasco in regione Toscana, albos reddant boves illas bibentes, & aquæ fluminis Cephisis, qui torrens ex magno fluuit flumine Melos in Boetia, & onces nigras reddit illis adaquatas: insuper & fluuius Aflor, legimus in Ponto Aflor, iac ouium reddit nigerrium. At sufficit hæc indicasse, lector illa quærat curiosus.

§ 30. Voca virum tuum. Illam disponit Christus ut prudens Confessarius, seipsum quis sit manifestat, & illam per sibi viam fidem desponsat.

II. T Alibus igitur radiis sol ille Divinus paulatim manifestat, ut mulieri constet, quod Christus multo sit ipso Iacob eminentior, cum iam credat, quod aquas et tribuere possit longè saniores, quandoquidem, ut notat Theophilactus, putei Iacob aquas incipiat vilificare: *Ut non veniam*. (inquit) *huc*, & ardentem ostendere affectum ac cupidam aquarum, quas illi Christus effundebat, quo pedetentim gelu pectoris huius mulieris licet frigidissimum liquefacit, eiusque animum promissis allicit coelestibus in tantum, ut in ea desiderium aquarum accendat, quod illi proponit qualitates, tales ut nulli similes inveniantur. Quò studeat consentire, quod Iacob infinitis præcurrat excellentiis: quandoquidem cor immutetur mulieris, ostendat dominum, quod ut Deus super illud habet, quod de illo quilibet possit facere, & in eo operari quomodolibet placuerit, ac sine ulla liberi arbitrij violentia, ad hoc quod ab illa præstetur, mulierem attrahit, ut nec in minimo diuinæ sue resistat pertinax potestati, quinimo illam adeo reddit sue diuinæ obtemperantem voluntati, ut delectaret se nullam habere aliam præter illam quam Christus demonstrat. Unde Christo se submittere ait: *Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam, neque veniam huc haurire*. Licet autem D. Cyrillus opinetur, quod haec mulier nihil in aquis intellexerit spirituale, quia illi Christus exhibebat, sed terreni tantum fontis aquas, quas credebatur ex summa Christi liberalitate sibi tantā tribuendas esse libertate, ut si illas sibi effunderet, non sibi opus esset in posterum ad puteum recurrere, nec tanto labore, quanto hactenus fecerat aquas effere, edocetur. Verumtamen D. Chrys. ut certum habet, quod iam in aquis Redemptoris aliquid de aquis intellexerit spirituale, quod ipse declarabat, & dare promittebat, licet autem non tam perfectè: saltem ut credit Euthym. de illis credidit, quod corporis sitim tantā possent extinguere prerogativā, ut si vel semel illas hausisset, siti non ulterius cor-

porali laboraret. Duo de aquis edixerat Christus. Primum: quod ex integro sitim extinguerent. Secundum: quod tales essent aquae, quae bibentes in vitam ducerent sempiternam. Hoc secundum, quod totum est spirituale, mihi persuadeo, Samaritanam non intellexisse. Porro primum, in eo quod solum sitis intenderet corporalis extinctionem, opinor ego, quod eo sensu, quo Christus dixerat, hoc intellexerit, & huius consideratione, illam à Christo poposcere: *Domine da mihi hanc aquam, ut non sitiam*.

O Mulier, scrupulos tibi emergerat, illud Christo tribuendi, quod à te flagitabat, etenim de transgressionem sui muneris, cum arguebas, qui cum Iudaeus esset à te potum rogaret, quae mulier eras Samaritana. Porro nullus te modò scrupulus reprimat, quo minus & ab illo tu petas, ac recipias. Quot in venias, qui ne postulata concedant, centum adferunt rationes, & scrupulis anxiantur innumeris, ut nullis ut ipsi recipiant, imò & ab aliis expostulent: & quod in aliis iudicant indecorum, nec debere fieri, in seipsis iustificent, & facti sustinent esse prudentissimum. His superflueamus. *Domine* (inquit) *Da mihi hanc aquam*. Hoc quod Christus paulò ante illi dixerat *Da mihi bibere*: hoc ipsa Christo dicit: *Domine da mihi hanc aquam*. Ut præclarum te Domine veneror, & magnum quid in te dignosco, non leuia te posse dare munera concipio, quocirca me ita Domine tibi devinxisti ac per omnia subiecasti, ut à te votis omnibus expetā: des mihi (amabo) hanc aquam, prosperā negotiū agitur fortunā, iam id desiderat, quod Christus proposuerat: Non exiguum bonum, quando desiderat, quis esse bonus desiderat, servare Deo: nam & ipse David eo pertingere desiderabat: *Concupivit anima mea desiderare iustificationes tuas*. O Domine, quis mihi det tua servandi mandata, tibi que serviendi desiderium.

Lignum vitae, desiderium veniens, ait Salomō Numquid in te desiderium accenditur vehemens, tendendi ad perfectionem? Deo gratias age, & hoc reputa, quod in anima tua hortor arbor plantata sit vitae: Sicut enim ex arbore plantata fructum speras vberimū, ita accenso in te desiderio, ne dubites, ilico per Dei misericordiam, operibus te gnaniter impendes pietatis, Lugeo quorundam corda adeo frigida, ut mille completis concionibus adeo frigidi permanserint sicut erant à principio, & eadem animi tepiditate vnam & alteram audiunt

III. Mulier indebitè scrupulosa

IV. Bona sunt desideria

IV. Bona sunt desideria

O

concio

M m m m 3 concio

V.
Frigida
quorum-
dā corda
deplorat.
Ephes. ca.
5. 6.

concionem, nec vel vnum in eis excitatur pec-
cata corrigendi desiderium, Deo ferendi sal-
uandique animam, ac si nullum audissent ver-
bum: adeo omnes expertes desiderij coelorum,
aquaarumque diuinarum, ac si huc minime intel-
lexissent. Heu quā longē à vestra salute vita-
que aberratis. Iam Dñs Paulus vos vt perditos
cenfet, super quos ira Dei cecidit atrocissima:
Venis ira Dei in filios diffidentia. Legunt alij, *In*
filios incredulitatis seu insusceptibilitatis. Homines,
quibus quantumlibet dixeris, nihil persuaseris.
Parieti loqueris. Nullis cor eorum emollescit,
nec illos coelorum mouent promissa, nec infer-
ni grauiissima cohibent terroculamenta: miseris
miseriores. Si quando verò soluto frigore cor
incaleseat, excitenturque desideria: o te felicis-
simum!

VI.
Cor fla-
grās desi-
derio, fe-
licissimū
est.
4. Reg. c.
4. 34.

Eliseus puerum ad vitam reuocaturus, hoc
primum agit, postquam aliquandiu huc illoc,
que deambulasset, se propheta pueri mortui su-
perimponit corpori, vellus calefaciat: *Calefa-
cit caro pueri.* Iamne corpus incaluit? illico
respirabit ad vitam. Postquam denuo obambu-
lauit, sequē pueru coniunxit; videbis ac-
factum miraberis; aperiet oculos. Heu anima
mortua! quando calorem sentis in te desiderij,
vitam feruorem Deo! vitam eius gratij poti-
rer! vitam mundam habere conscientiam!
vitam à peccato me gauderem immunem! vi-
tam congruē meam cum Deo instituissem ratio-
nes! Ecce mulierem, iam cor eius inflammatur
desiderio, iam exoptat, iam querit, iam petit:
certo certius, ad primum nostri Osee recursum,
tota in eius amorem flagranter, supraque mo-
dum exardescet. Perplacet mihi respondet Do-
minus, ardens vultu, verumtamen: *Vade voca
virum tuum.*

39.
VII.
Cur ius-
tus quidpiam ab alio presumat accipere, nisi
conscio viro, in quem solum suos debeat oculos
licet virū firmare, ac dirigere, vt ab illo sibi necessaria
consequatur, nec oculos ad alium quemlibet re-
1. Ratio, flectat iuxta stabilitam à Deo legem. primū
Gen. c. 3.
26. Hom.
29. de
panit.

Multa in his verbis SS. Patres considerāt. Pri-
mum mulierem instruit coniugatam, vt nullate-
nus quidpiam ab alio presumat accipere, nisi
conscio viro, in quem solum suos debeat oculos
licet virū firmare, ac dirigere, vt ab illo sibi necessaria
consequatur, nec oculos ad alium quemlibet re-
1. Ratio, flectat iuxta stabilitam à Deo legem. primū
Gen. c. 3.
26. Hom.
29. de
panit.

2. Reg.
31. 3.

2. Reg. 31. 3. *De pane illius comedens & de calice
eius bibens. & in sinu illius dormiens.* Maturē

consideres (inquit ille) quam graphicē mulieris
delineat optimā conditiones: *Hoc est vxoris my-
sterium.* Primò: sit oportet ouis marito, non sca-
na terox intolerabilis, nec serpens mortifera,
nec vulpes versipellis, sed ouicula. Secundo: sciat
maritus quod illam pascere debeat, & de neces-
sariis illi diligenter prospicere: cum enim sit
caput, ad eum regimen spectat & providentia.
Tertiò: nouerit vxor, quod in viro suo sua
debeat collocare desideria, suas præcensiones,
nec alios querere, qui suis satisficiant cupi-
ditatibus, nec aliorum manus, quæ sibi pro-
uideant, implorare. Hoc est: *In sinu illius
dormiens.* Abimelech munera daturus Saxe
mulieri quā nulla pulchrior, præmonitus à
Deo, quod mulier esset sociata coniugio, sese
ab illa subtraxit, & ea, quæ intendebat, mu-
nifera largiturus, maritum iubet aduocari
Abraham, quem ipsa fratrem suum appella-
bat, illique ea dedit, vt vxori prodesse atque
Saxe: *Ecco mille argenteos dedi fratri tuo, hoc
erit tibi &c.*

Secundo in sensu mystico voluit indicare
Dominus, quod in tuorum separationem dam-
norum, & iacturam restorationem, & su-
rum communicationem donorum, tuus ne-
cessariò requiratur intellectus & ratio; est eni-
m intellectus (ex mente D. August.) ani-
mæ maritus. Hinc omne nostrum damnum,
quod noster discedat intellectus, nec aures de-
mus rationi, Mulieris alterius recordare, de
quæ Spiritus S. & perpendit Dñs Ambrosius, quæ
pudicitiam habebat in propatulo, & hic ionio-
ribus instillabat maleduam meretrix: *Nūc est vir
in domo sua, abiit via longissima.* Imo ea de causa
in tuam ruis teneraria perditionem (inquit D.
Ambrosius) & stultescit anima tua, plorior te
traditionum: quia vir abiit via longissima, hoc
est, deficit illi ratio, deficit intellectus, & quasi
extra te foris raperis prodigo non multum ab-
similis. Anima in te reuertere, voca ratio-
nem, quam à te tam longē repulisti, considera
qualis sis, statum tuum attende ceteris mile-
riorem. *Leua in directum oculum tuum, & vide Hieron.*
ubi non prostrata sis. Resolutorie igitur illi cap.
Leonius dicere voluit, quod per Isaiam præ-
dixerat: *Redite preuaticatores ad cor.* De quo la-
tius in parabola de prodigo tractauimus, quod
hic optimè quadrat.

Tertiò: & magis ad litteram intendebat;
Dominus, vt ipsa cognosceret, & suam fa-
teretur culpam, quod salutis peccatoris est
priuati.

principium; humilis scilicet confessio peccatorum, & per illam gratiarum incipiunt agnoscatur. Hoc est, si D. Augustino credimus, quod cecinit David ex eius lectione: *Incipite Dominum in confessione.* Eo sine smegmate illam inungit, ut probatur, eademque in computatione, & ipsa proprio ore suorum. Ite crum, & male ante acta vitæ facere incipiat exomologesin. Ad hoc per circuitus incedit ut venator, qui conatur, ut fera retibus implicetur, circum illam vagatur, ut ex seipsa laqueis irretiatur, quod factum vos, & Confessarii instruit, quod per circuitus mites & dissimulatis oportet incedere, ut poenitens sua distincte peccata fateatur, & suorum capiatur scelerum cognitione.

Oportet confessarii tota suscipiant benignitate poenitentes, ut nihil sit quod illos aliquatenus perturbet, & a peccatorum detrahat confessione, illaque possint cum distincte, tum clare confiteri. Perpendit D. Ambrosius benedictionem quam illi sum Zabulon Jacob benedixit: licet enim pluribus esset innotis illis tamen cum anteposit, & inde immediate substituit: qui Christus sum significat, nec factum mitemur, cum Zabulon figuram gesserit Apostolorum: *Terra Zabulon & terra Nephthaliim, via maristrans Iordanem Galilee gentium.* Et statim progreditur Christus *Ambulans iuxta mare Galilee vidit duos fratres &c. Venite post me & faciam vos fieri pisces hominum.* Hic predicationem exorsus est Evangelicam. Hinc electos nominis Apostolos eorum dicit Zabulon: *In litore maris habitabit & in statione navium.* q. d. circa pelagi tempestates; nec enim per illas movebitur quominus ad navium vi tempestatis fractarum in-combat reparationem: *Circa fluctus itaque habitabit, non fluctibus commouetur, magisque ad subueniendum parat aquam periculo obnoxiam, ut si qui tempestatibus atri gravibus confugere ad portum velint sit Ecclesia tanquam portus salutis, qua expansis brachiis in gremium tranquillitatis suæ vocet periclitantes, &c. Zabulon iuxta mare habitabit ut videat aliorum naufragia & spe-ctet alios fluctuantes in freto huius mundi, qui circumferuntur omni vento doctrine.*

En tibi quare constituantur Apostoli, quare Confessarii. Hoc illis incumbit, clamare, vociferari, advocare eos qui in huius mundi pelago navigant, quos tempestatibus vident iactari, que in ipso excitantur, ut ad eorum clamos mores ad ipsos recurrant, velat ad portum salutis.

risissimum & benignius recurrentes vlnis amplectantur, ut eo modo tempestatibus eripiantur, & securitate pacis, tranquillitatis, donorumque Ecclesie perfruantur. Cui addit D. Ambrosius, quod Zabulon significet: *Liberatio a nostris &c.* dare libertatem, eripere periculis, idque mundum navigantibus qui mediis obruti noctis tenebris triste in mari patiuntur naufragium, ut ubi sint, ignorent, nec sciunt quo recurrant ut sibi caveant, & a fluctibus se defendant, quando se periculis dolent moris expositos, si sit aliquis qui ex littoris statione illis acclamet, que n audire possint, iam novum quod navim suam dirigere debeant, ut ad fidem appellent stationem, & ab imminente protegantur perditione; quo cum pervenerint ab aliis qui in portu salvi quiescunt, benignissime recipiantur. Expressum Apostolorum symbolum quos Christus ad Apostolatam coexit in terra Zabulon ad oram maris Galilee, eorumque successorum, nempe predicatorum & Confessariorum ut ambulantes adiuvent in tenebris ignorantie, mundique naufragio percutentes peccatores, suis agitatores passionibus, quod secere, confugiant ignorantia, ut sese saluos & incolunt contra pericula fluctusque teneantur: Eo sine predicatione oportet Evangelij vociferentur, ut per illam clament, & hominibus portus Ecclesie indicent securitatem: quod si ad illam se recipiant, eiusque confugiant ministros, se in portu tutos, & ab omnibus ereptos fluctibus esse letabuntur. Ut autem homines hac fruantur securitate, requiritur ut ministri Evangelij, predicatorum & Confessarii, omni qua fieri potest recipiant pietate poenitentes, qui quod se de scelerum suorum tempestatibus liberent, & de tenebris emergant ignorantia, ad eorum confugiant protectionem, eorum se pedibus in confessione prosternentes.

Sic egit cum Davide Nathan, ut diximus, quando de fraterna correctione loquebamur. Ne terrefacias seram, ne extremis vitas, ne acriter commoneas, illam etenim in fugam compelles numquam forte capiendam. Præclara eaque multa comprehendit mysteria quædam sententia Iob, quæ prudentissimum agendi modum describit manus omnipotentis Dei: *Obstetricans manu eius, educit eum coluber tortuosus.* Qui monus gerens obstetricis colubrum educit tortuosum. Egregie describit animæ peccatrix peccatum in figura tortuosi serpentis in ipsa habitantis. Quam fortiter constricta est tuis

Iob. cap. 26. 13. XI. Confessarii sunt obstetrices.

in cordibus impudicitia, vt modum non inuenias, quia meretricii valedeas / Quam stricte alligata bonis temporalibus affectio, que tuis iniustis contradições effusisq; tibi contraxisti; vti illa iam quasi cordis habes viscibus agglutinata; quam fortiter ab anima tua compellat est ambitio, & augmenti desiderium, & huius ratione, quam fixiter inhaeres ei quod intendis consequendo, exlex & effrica; & Eua-
gela Confessaria, tuum est serpentem hanc educere tortuosum; sed qua ratione? Scito tibi in hoc procedendum, velut obsterri, & pari modo tibi partus educationi adinpendum. Quan-

Gen. c. 35. Accedit altera peccata confessura, grauio-
17. ribus ipsa parturiente pressa doloribus, an con-
90. ueniret vt illam confessarius minis terretur,
eius exaggeraret periculum? Quid hoc esset
aliud, quam illam perdere, & omnem illi ani-
mum auferre pariendo. Adest alter pre nimio
se dolore contorquens hora iam imminente
confitendi? Si Confessarius illum exacerberet,
irriter, cuiusque aggrauet animae periculum,
indubie retrocedet. Contingit multas emori
animas, quia illis deest animus in hac occa-
sione, viresque pariendo disciunt, illisque hoc
accidit infortunium, de quo sic Rex pius
simus Ezechias: Dies tribulationis & incre-
4. Reg. 19. pationis & blasphemiae, dissi: venerunt filij
usque ad partum, & vires non habet partu-
riens. Quando poenitentem videris parientem,
vt sagax obstrixit illum adhortare, manu

nunc huc, nunc illic admove, nunc ex illa,
nunc ex altera parte obambula, viam ad-
aquant, aperient que portam, & vltimo proprio
motu sua confiteatur peccata, proferat que for-
as serpentes tortuosos. Hoc autem novum,
tum si sic est, magna poenitentis infirmitas,
quod illum aliquoties verecundia, pudorque
rotahat, & alius illum sua prepediat ingorantia:
denovo ex illo turbatur, quod se prostrat in
illius aduertat pedibus, qui bonam de illo cen-
tebrat opinionem, & quem quotidie ride-
bit secum in foro conuersantem. Tui numerus
est, eius confortare infirmitatem, docere igno-
rantiam, erigere languorem, & velut pondus
collere in ouile saluationis.

Ad solidum cadit quod Tertullianus tom. XIV, antiquus, tum doctus auctor annotavit ad "Petrus
parabolam à Christo propositam de ove per-
dita, quam pastor errantem requirit. Inde, "durum
fessio illam quæsit labor, curis, sudore, quam
cum inueñisset, non sustulit illius latera co-
tuit, non lanam vellauit, non calcibus, "de
protulit, non ante se currentem vñst ad
ontile, sed gaudens imponit in humeros, non
indignabundus sed placidus, fubique congra-
tulus, vt gratum sibi, reducit ad caulam
incolentem, *Imponit in humeros suos gaudens*, Lat.
Illo voluit symbolo, (sic Tertullianus) doce-
re Sacerdotes, qualiter recipere debeant peni-
tentes. Hujus occasione refert quod in primi
tina Ecclesia, calici, q. d. missa pro peccatore
dicebatur, insculpta videretur imago pastoris,
quem perditam in humeris reportant: q. d. imago
sui officij meminerint Sacerdotes, scientque
quâ ratione prudens Sacerdos aut Confessa-
rios se gerere debeat cum ovis erranda soli.
licet penitente: qualiter in humeros sit
tollendus, eius imbecillitas roboranda, eius
ignorantia illuminanda, eius pusillanimitas
erigenda, & velut in pondere sustollendus,
quo ille nec passum potest egere, ad progre-
diendum & suæ sapientiæ, charitatisque viribus
adiuandus.

Ex eadem doctrina collegit D. Inſonius Pe-
llicani de qua vide Baronium, pallii ratio-
nem, quod Archiepiſcopis tribuitur, quo Pon-
tiffex illi tribuit in ſua dignitate potentia
plenitudinem Cereſmonia ab Apoſtolorum
tempore celeberrima. Ea autem pallium ex
iſtiſtis contextum, non ſericum non lineum,
non acu plectum, ſed ex ſola purpure laeo,
quod Prælati pſirique humeris inſiciunt in

adhibens principalibus Pontificis potestatis. Ne
credideris hanc ceremoniam vacare mysterio,
quoniam multo, ea que non minora comprehen-
dit illis, quæ Deus olim significabat iubens
ut inter alia summi Pontificis vestimenta,
quoddam esset Rationale quod erat velut pal-
liolum bipartitum, in quo scripta legebatur
nomina duodecim tribuum, quod eius humeris
imponeretur. Huic Rationali veteris Sacer-
dotis successit pallium, quod diximus, de quo
scribunt SS. Doctores, & quidam de hoc insti-
tuto libros scripserunt particulares. Huius au-
tem pallii hæc inter alias ratio potest assignari
quod pateat evidentius, quam in lege veteri, Præ-
lato ac Pastori, eius recorderetur monereturque,
quod Dominus docuerat, eius curæ ac muneri
esse onem quætere perditam, scilicet peccato-
rem, impigro labore, sudore, diligentia, so-
licitudine, & si quando illam inuenerit, suscipe
penitens pedibus occurrere, perditus, prostra-
tus, exanimis, non illum pedibus protrudat,
calcibus imperat, sulcibus arderat, sed mag-
no delictus gaudio, quod ex charitate nasci-
tur: *imponat in humeros suos gaudens*. Onus
illud sibi imponat eius imbecillitati, ignoran-
tiae, granitatis peccatorum, his humeros suos
oneret, illum benigne adiuvans, ut bonam
faciat confessionem, salutarem accipiet peni-
tentiam, ac horrorem adimat, quod percellitur,
& quem secum trahit propriorum confessio
peccatorum, eius illuminet ignorantiam in
suarum agnitione culpæ. O pastor, Christe
diuinitissime, quam nos doces egregie! En quæ
ratione onem requirat perditam: *Fatigatus ex
iterare*. Quid quæris o Domine! Meri o tibi o
mulier, liceat dicere: *Quarens me sedisti lassus*.
Orem inuentam non sustibus cædit, non
percellit, non irritat, non capiat, sed eam
paulatim aduocat, eius emollit duritiem, pecto-
ris resouet gelu, ad supernas gratiæ suæ per-
trahit aquas, viam adæquat & sternit, ut per
eam ingrediatur suam aperiendo confitendo.
que abominabiles iniquitates, ut illi succur-
rat, & in salutis viam doceat sempiternæ.

Hoc agit Christus, & hoc in hac præten-
dit muliere, verèque consecutus est, ut ipso
dicente: *Vade, voca virum tuum*, illa respondeat:
Non habeo virum. Quod auditò subintrat Chri-
stus, & assumens verbum, tota mentis lenitate
suum illi miserum declarat statum, secundumque
concubinatum. Verè dixisti, respondet quia
non habeo virum: quinquæ etenim viros ha-

buiisti, & iam quem habes non virtus est
legitimus, sed scortator infamis. Attende, filia, XVII.
concubinaria es & perditæ. Et nedum hæc illi, Mulierẽ
sed & totius vitæ eius gesta referavit, ut illa Christus
postmodum facebatur. *Dixit mihi omnia, quæ
cunctique feci*. Et quæ illi hæc omnia ratione struit,
dixerit quo spiritu quibus verbis? quo affectu
quàm ad viuum illi totum aperueris vitæ sta-
tum in quo vives?

O sol feruentissime, quàm efficaciter lucis
tux radiis cœnum illud illastras tenebrarum!
O ter magne Osee, quoties ambis, & tunc blan-
diris amasiam! O Confessarie meritisime, qui
tam egregie adiuvas penitentem, quia ex eo
quod illi ipsa manifestat, educit reliquæ, &
manum apponit adiutricem, ut integram &
generalem faciat confessionem, omnibusque
numeris absolutam: *Omnia quæcumque fecisti*.
Videbis amasiam hanc huius amasii amore ca-
ptam, & primò vult illum sibi præceptorem,
eiusque incensa desiderio, diuinoque in-
flammata seruitio, sic illum alloquitur: *Do-
mine, ut videas propheta es tu*. Quando quidem
talem te Deus creauerit, & tanta noneris, mihi
que hoc concesserit beneficium, ut tibi occur-
ram, te supplex exoro, doceas me, quæ ratio-
ne me Deo commendem, ubi, & quomodo mi-
hi facienda sit oratio, nam ex nunc vitæ pro-
pono firmiter emendationem. Exorditur Do-
minus eminentem illi de hac materia docere
lectionem, quæ ratione sit spiritu orandum
purissimo: quia Deus spiritus est, & qui cum
adorant, in spiritu oportet adorare. Talique
modo mulierem erudit & accendit, ut iam
velut ignitus carbo amore conflaret, dicat
que Saluatori Domine mihi propinquum nobis
annuntiant Messia aduentum: exnunc huic
totam oportet me tradere, *Messias iam venit*.
O mulier, tuum cum Messia inuendo consen-
sum præbes matrimonio! Noueris ergo quod,
Ego sum qui liquor tecum. O felix femina, ipso
Moysæ felicior cui seipsum Dominus in rubo
manifestat: Elia beator, cui se in sibilo tenui
revelat: ipso Isaia fortunatior: cui se detegit
inter Seraphinos: ipso Ezechiele superior:
cui se in figura electi declarat: ipsius imo cun-
ctis beatorum Prophetis, quibus in visionibus
apparuit: *In visione apparebo tibi*. Nemini va-
quam in mundo, locutus est evidentius, & non
opinor, quod etiam tam expressè, & verbis
adeo clatis fuis se revelaret Apostolis. Sicut
dum sol ad nostrum ascendit Hæmispherium,

Num. 12.
6.

XVII.
Similitu-
do.

N n n n radios

Hieron. Bapt. de Lammaz, Tom. II.

radios quosdam emittit lucidos, ex quibus illum videmus, agnosimus & detegimus, absque quibus hoc esset impossibile. Simili plane modo diuinus ille sol, hoc in puncto lucis sue splendidissimum in mulieris animam emisit radium, quod distinctè illum agnosceret, Cortinam Rex ille contraxit, suamque in carne humana personam aperuit, atque eminenti illo lucis radio: *Ego sum*, ei illuxit, ita ut altissimum SS. Trinitatis agnosceret mysterium, quodque ipse eiusdem erat secunda persona: nec non profundum Incarnationis eius mysterium, personæ eius diuine celsitudinem, carnis, quæ verbum indutum erat, infirmitatem ac humilitatem, cuncta denique fidei nostre sublimissima mysteria.

Perpende quomodo se tunc habuerit, audiens illud: *Ego sum*, quam attenti hixerunt duo illi Tobiz, pater, & filius, quando, pluribus diebus cum illis egerat Angelus Raphael in corpore phantastico, tandem, & multis interiectis rationibus illos se, quis esset, aperuit, suæque declarabat excellentiam dignitatis, vno illo: *Ego sum Raphael Angelus, vnus ex septem qui astamus ante Dominum*. Attoniti, stupefactique in terram corruerunt, ubi per tres horas prostrati iacuerunt. *Tunc prostrati per tres horas in faciem benedixerunt Deum*. Quid mulier hæc ageret, audiens, non: *Ego sum Raphael Angelus*, sed *Ego sum*: illimitate nomen Deo proprium, cumque mulieri diuinæ suæ detexit personæ maiestatem? Arbitror ego, quoddam statim profunda supplex humilitate, nec minori percussa stupore ceciderit in terram Christi adorans maiestatem, desiderans, ut ipsa terra vsque ad abyssos inclinaretur, ut coram tanta profundius maiestate prosterneretur. Hic illum agnoscebat & adorabat, celestis autem ille Oseas sua tractat cum illa castissima per viuam fidem sponsalia: diuinæ namque gratiæ in suo intellectu illustrata, Christum ut Deum suum recipit, ut talem agnosceat, & ut tali seipsam, eius amore capta, in sponsam tradit dilectissimam, Ipse se diuinum tradit sponsum, & eam recipit, ut sponsam sibi charissimam. En tibi per viuam & integram fidem inita sponsalia. Ea de causa prædixit per Oseam de anima sibi sponsa fidelissima: *Sponsabo te mihi in fide*.

§. 31. *Ego sum: Sponsam suam noster dicitur Oseas: & detestabile lutum in solem conuertit qualem vidit Nehemias.*

Quis explicabit, quis verbis exponet dotis, qua sponsam oppignorauit, emensam? Dotauit illam fide viuâ in intellectu, in corde certâ spe, feruenti in voluntate charitate donis spiritus inestimabilibus, virtutibus, in suis diuinæ suæ gratiæ diuitiis, quibus pulchritudine illi contulit ex hac digniore, quam quâ præfugerent Angeli per naturam: esse quoddam illi diuinum communicauit, & dicere potuit id quod postmodum Apostolorum dixit primum: *Maxima & pretiosa nobis promissa donauit, ut per h. c. efficiamini diuina consortes naturæ*. Quid plura? illam in fulgentissimâ communitat solem. Neque satis admirari id quod refert Spiritus S. de illo diuino igne, quem suâ Deus omnipotentia in suo accendit altari: Cum se dei populus in Persidemogeret captiuum abduccendum, accurrerunt Sacerdotes & sumptum ignem de altari in puteo inter lutum absconderunt; ita ut ignis velut lutum lateret. Precor te, per animam tuam, quid ex tali loco, in quo ignem tutari sunt sperandum, quàm ut in eorum verteretur? Ita factum est, cum enim ignis esset excellens, ipso gelu frigidior euasit, & inftar loti densissimè obsecuros. Mirare mysterium, Soluâ iam captiuitate, & euolutis septuaginta annis, Dei populo in terram reuerso natiuitatis accessit Nehemias sacerdos Dei Sanctissimus ad puteum, indeque eduxit ignem, iam in lutum frigidum immun-domque cæcum conuersum; quem prope putei solis calidissimis exposuit radiis. Sol autem spiritus obducebatur nebulis: *Erat in nubilo*: quosdam nihilominus lucis suæ, emisit radios, quibus paulatim lutum illud disposuit, donec subito contractis nubium cortinis, clarius fulger, pleneque lumine lutum perlustrat. Illico lutum in ignem inflammatur ardentissimum, qui de stradios eubret lucidissimos, inftar solis, omnibus factum admirantibus. *Tempus affuit quo solus, & fulsit, qui prius erat in nubilo, accensus est igni alio magno ita ut omnes mirarentur.*

Signum omnino mirabile, quod mundum in Altopsummam rapit admirationem, sed quod præ sua maiestatem habemus priori longe est eminentior, erat spiritus huius mulieris eiusque anima Dei applicatissima manu ignis accensus: illam quippe Deus suâ creauerat omnipotentia, corporisque

infederat; attamen quia in huius mundi puteo
mergebatur, cœno lutoque viliſſimo intricata
vitorum, vanitatum, impudicitiarum, & idôlo-
latræ, in tam vile abiectumque lutum dege-
neravit, ut ſatis imaginari poteris de muliere pel-
lice, ſcortatrice, quæ ſtarna; de qua ſic ſpiritus
S. *Omnis mulier quæ eſt fornicaria, quaſi ſtarna
in via conculebitur.* At felix illa, cuiusque
felix illam etenim de puteo educit, & in altum
etollit, diſtans ille Nchemias, etenim ex aqua
illius putei terrenti cœpit cor eius ad ſupernas
celorum aquas euehere ſublimiter. Obſcurus &
incognitus coram illi. Abbat Phœbus ille coe-
leſtis, nubibus obſolutus paupertatis, ſuis ſati-
gationis quibus apparebat exterius, verumtamen
aliquos in ſe iam euitabat, lucis ſue radios, qui-
bus illam ſenſim diſponebat. Tandem cortinas
cœi trahit, & ſeipſum quæ ſit, diſtinctè clareque
manifeſtat dicendo: *Ego ſum qui loquor tecum;*
quo plena perfectaque luce perſtruitur, ſolique
ille diuinus gelu diſſoluit, atque in ignem con-
uertit; lutum illud, quo nullum obſcurius, nul-
lum ſcædus in ignem tranſmutat in ſuo amo-
re ſeruentiſſimum, ac in ſolem adeo clarum, ut
per illum totam aggrediat ſamaritanæ illumina-
te Provinciam. Hoc agit cum illa: ſicut enim
dicendo Saulo: *Ego ſum Ieſus,* illum cœleſti luce
circumcinxit: ad cœo tulgida, ut de Saulo creauit
Paulum, & de luto tenebroſo ſolem eduçerit
ſolgiſſimum, quod totum illuminauit mon-
dum, ſic & egit cum hac muliere: qualem præpa-
rat qualem creauit illuminatam intellectu vo-
luntate ſeruentem, animam donis ditatam coe-
leſtibus. His pignoribus ſponſam ſuam noſter
honorat. O ſcæas ſponſas! iam ſit per veram ſi-
dem chariſſimam ut autem pateat hæc ſponſa-
li ad ſiliorum ſpiritualium tendere generatio-
nem cor ei commouet, ut recta, feſtinèque ten-
dat ſamaritanam: *Reliquit hydriam ſuam mulier.*
Iam aquæ non recordatur, ob quam venerat
iam ſibi non erociatur, iam ſeruram non timet,
iam hydriæ, quam attulerat, non meminit, om-
nia relinquit huius namque diuini ſponſi aquæ,
ſitit omnium extinguunt terrenorum.

O quam præclare videmus hic expoſita pro-
digioſa illa Dei opera, quæ David olim cele-
brauerat: *Tu dirupſi fontes & torrentes, tu ſic
caſti fluuios Et hanc Tu fabricatus es auroram
& ſolem.* Potentiſſime Deus, qui ex vna par-
tente eliciſti & torrentes aquarum de petris,
& ex altera fluuios Ethan ſiccaviſti, id eſt vio-
lentos & impetuoſos: ſic enim alij legunt:

*Fluuios ſortes. Tu fabricatus es auroram &
ſolem.* loquuntur hic Doctores, uerum ſint hæc
opera, & quando illa Deus ſit operatus. Verum
non eſt quod his nos fatigemus cum hæc modo
completa videamus. O ſortes fluuios, rapidos
& impetuoſos carnalitatibus, & impudicæ volup-
tatis, qui de carnis tua terra ſcarnunt, qui vio-
lento ſuo deſluxu intellectum, voluntatem, ſen-
ſus totamque animam demoluntur! Heu quales
erant illi, quàm rapidi, qui per huius pectus mu-
lieris decurrebant: quàm forſiter illam detine-
bant? Quanto cor eius impetu abripiebant! nec
aliud cogitabat, nec de alio diſtinebat, nec de
alio ſonabat. Hoc torrentes aquis cœleſtibus
Dominus exſiccavit, & gratia fontibus, quos
cordi eius inſudit qui ad cœlum uſque ſaliebat,
ut ſit Chriſtus, etenim diuinâ ſua gratiâ in eius
corde residente, cuncta iam mulieris cogita-
tiones, reſideria, cuncta omnia cœlum ſpectabant.
Hæc aquæ priores exſiccant, fabricant in ani-
ma eius Dominus auroram rotantem pariter
& ſue cognitionis ſolem lucidiſſimum illo ſolo
quod protulit, verbo: *Ego ſum quod ſol ortus eſt*
clariſſimus, qui deriſſimas depulit tenebras,
quibus eius anima obſcurebatur: *Tu fabricatus es
auroram & ſolem.* O diuinæ aquæ! o potentes
aquas! o mirabiles aquas quæ forſiſſimas terræ
riuos exſiccant, & propriis tradiderunt obli-
uioni: hoc quippe inter diuinæ gratiæ opera
locum habet non parum honorabilem. Con-
templare mulierem iam de hydria non eſt ſolli-
cita, iam putei illius aquas ultra non requirit:
Reliquit hydriam ſuam mulier.

O ſaule, quid de litteris illis cenſes, qui-
bus armatus tēdebas Damascum: quid de zelo illo
legis, inſiſque leuitatibus quid de ambitione, quæ
ceteris ardebas videri ſapiētiſſimæ: *Quæ mihi ſua-
runt lucra: hæc arbitratus ſum propter Chriſtum
detrimenta &c.* Propter quem omnia detrimenta
ſeci, & arbitror ut ſtercora ut Chriſtum lucrifi-
ciam, & inueni in illo. O Mattheæ quid de tuis
ſcedulis, cæbis & obligationibus: quid de pecu-
nariæ arcobis omnia deſeritur, omnia traditur
obliuioni: ſitis etiâ ſatiata cōquieſcit: Magdale-
na, quod ceruicis ornamenta, vultuſque elegantiæ
bierunt, quid actū de recreationibus, de comœ-
diis, de iocis, de cōfabulationibus, carniſque vo-
luptatibus: *Reliquit hydriam.* omniū abiicit me-
moriā, omniā deſerit, iam enim diuinis aquis
illorū ſitis extinguitur, vel ut eius, qui febribus in-
caleſcens ardentiſſimis, nihil aliud mēte, ſollici-
tudineque ruminat præter varios aquarū ſcæas:
N n n n n 2 bitra.

IV.
Mira-
cula
Dei in
Sama-
ritana.

Philipp.
3. 8.

V.
Allego-
ria.

b'cratus; quod fluvium eporet; cui nihil ita in-
cundum, ut aquarum gustus; obtemperare valetudine;
illarum obliuiscitur, ita ut nec earum quidem
meminerit, quas tantopere prius exoptauerat.
Vulgo nota est illa apud sanctos sententia:
Gustato spiritu, desipit omnis caro. Mundi fon-
tes omnes illi non sapiunt, qui diuinis Spiritus
S. satiatque torrentibus. Admirantur omnes Eli-
sei propheta facinus quod ut mirabile Spiritus
Dei singularibus describit expressum circūstan-
tiis. Proficisciebantur tres potentissimi Reges,
Iuda, Israel, & Edom suis terribilibus exercitiis
bello Moabitae hostes impugnaturi: per regio-
nes aridas, & inaquosas, deficit aqua legionibus
ob cuius inopiam tanta exarscunt sicut milites,
ut sese sibi emori querebantur: Planctus excita-
tur grauissimus, inter reges, lamentantur mili-
tes sicut deficientes, suum omnes lugent infortu-
nium, se inter aridissima deserta debere concide-
re, nec quidem visa vel semel acie facieque ini-
micorum. Rex Iuda, ut fidelis, ad Deum recur-
rit, queritque num ibidem Dei propheta possit
inueniri; Vatis Elisei indicant regi praesentiam,
coram adducitur, illum rex instanter rogat, ut a
Deo salubres populo aquas precibus suis meri-
tisque consequatur. Multis vltro citroque inte-
rrectis, (a) feliciter, inquit, sua Dominus cle-
mens misericordia de caelo largietur aquas: ora
dilate, cum voluptate bibite ad satietatem, in
regionem tenderis Moabitarum quam armis ve-
stris subiugabitis, nec hoc solum, insuper & ter-
ra illius videntes aquas eiusque puteos ac fun-
tes illos obcurate, vobisque praedici, quod hoc
ita facietis, etenim futura sunt vobis ille abomi-
nabiles: Et percutietis omnem ciuitatem muni-
tam, & omnem urbem aleitiam & vniuersum
lignum fructiferum succideitis, cunctosque fontes
aquarum obcurabitis, & omnem agrum egra-
gium aperietis lapidibus. O sanctissime prophe-
ta quid ais? Quid, quae bibet si cunctos obcurat
aquarum fontes? Nondum periculum euaserunt,
quod ex aquarum penuria affliguntur, omnesque
ad portas mortis ob earum defectum proximi ac-
cesserunt, illisque mandas, ut terram inuadentes
illud, ut & illos puteos delectet obcurare. O ex-
lorum aquarum quam estis efficares, ut quicumque
vos gustauerit, omnes puteorum fontiumque
aqua contemnat Moabitarum, illique videatur
eas esse lutum, venenumque mortiferum, om-
nesque fientes obcludat ut abominabiles. Sancto-
rum vitas perlege, qui prius toto desiderabant

anhelitu mundanae fontibus satiare voluptatibus
momento, quod illis sua Deus misericordia suas
propinavit aquas, quae gustant, illas veneno-
sas esse censuerunt. Exemplo discite Maris Aegy-
ptiacae, notissimaeque illius & sanctissimae Thai-
dis. Utinam tibi scortator imputissime hanc
Deus concederet misericordiam, tibi que cupi-
dissime auare, tibi que dignitatum ardore, ut
suas tibi gustandas praebere aquas, quam syn-
cere & ex animo illas mundi, lutum exanum-
que crederes, quas tanta bibis voluptate, illas in-
quam voluptatum, facularum, dignitatumque
terrenarum. O quam congrua tibi foret illa
mulieris oratio? *Dominus, da mihi hanc aquam,
ut non veniam huc haurire.* O quam veraciter
re ipsa illud Domini experieris: *Omnes qui
biberint ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet
in aeternum.*

§. 37. Reliquit hydriam. *Aqua Christi, me-
lus quam Mandragora illam contemne-
faciunt terrenas voluptates; illamque dispo-
nunt, ut vadat filios progenitura spiritalis.*

O Pinatus est D. August. eximii abundare
mysteris historiam, quam Moyses narrat
de mandragoris Rachel: erat ipsa elusque
soror Lia patris sui Jacob coniugata, quae cer-
uens sororem suam ultra prole gloriantem se
verò sterilem, vehementissimo proliis angebatur
desiderio, quocirca semper querula, semper ad
aures mariti moesta suspirans, nihil aliud preter
eius amplexum exoptabat. Die quadam accidit
(ait S. pagina) quod Rachel his cruciata mo-
lestiis occurreret Ruben filio primogenito Lia
reuerenti de agro. Tempore messis triticeae, fe-
rentique secum mandragoras, gustat illas Ra-
chel, & continuo torum eius trahunt desiderium,
idque tanta vehementia, ut viri non recorderetur
amorem, & cupitis renunciet amplexibus, ut illas
Lia soror sibi det. De natura & qualitatibus
mandragorarum agunt Plinius, Dioscorides, Co-
lumella, alique philosophi nec aliud de his ioue-
nimus, nisi quod fructus sint, qui tempore messis
triticeae nascuntur in arboribus velut poma, grati gustu
oculis, & odore suaves. Unde de D. August. sic D. Amb.
ait: *Naturam earum quantum pomi perferunt. Lib. 1.
tus sum etc. Rem comperi pulchram, & suauem
olentem etc. Et ideo cur eam mulier tantopere Paul.
concupiscit, ignorare me fateor, nisi forte propter Tri-
pomi raritatem, & odoris incunditatem. Nec
dubitamus,*

dubitamus, inquit, cum Spiritus S. de rebus adeo vilibus ac nullius momenti non agat sine gratiori mysterio, quam in hoc facto præclarum lateat mysterium. Vnde mysterium perpendit suo congruum ingenio. Porro nostrum melius servit intentioni quod Abbas D. Rupertus notat: scilicet mandragoras illas symbolum esse donorum & gratiarum Spiritus S. quorum cum gustum odoremque percipit anima, confestim carnis voluptatum ac deliciarum perdit memoriam, illasque manu mittit, & illis ex integro renuntiat.

II. Hinc elucescit diuinæ sponsæ paradoxum, ut difficile, ita secundum sacramentis. Describitur in Canticis Ecclesiæ status, ab exordiis suis in antiquo statu nimirum Synagoga, & in eo quem postremo confectus per gratiam & dona S. Spiritus, quibus eam celestis sponsus oppugnorat, & ait: *Mandragora dederunt odorem*. Denotant, ut diximus, mandragoræ gratias donaque S. Spiritus, quæ apparuerunt, & collectæ sunt: *Tempore messis triseta*, id est, Adoratus filij Dei in mundum, de quo sic Isai. 9. 3. *Letabuntur coram te, sicut qui letantur in messe*. Ipso enim in mundum veniente, iam acceptissimus & in terra collegimus celeste triticum, ex quo panis formandus esset in alimentum animarum; & dicere potuit: *Ego sum panis vivum*. Illo tempore nascuntur & ferunt suum mandragoræ fructum, dona scilicet Spiritus S. quæ super Ecclesiam effudit abundantem. Intendit diuina sponsa nobis eorum dare rationem, quæ in Ecclesia videmus ad tantam Gentilium & infidelium admirationem, ut illi, hæc audientes sibi persuadere non possint esse possibilia; testem produco D. Petrum: *Admirantur non concurrentibus vobis in eadem luxuria confusionem*. Et illi qui hæc vident non possunt non supra modum admirari: cum enim sint mulieres, præcipue iuniores amicæ diuitiarum, ornatus, gemmarum, exoptent amari, honorari, requiri, nobilissimas ambiant nuptias: tot tamen videmus, nobilissimam sanguine progenitas, ditissimas, pulcherrimas requisitas ut Principium Regumque sint uxores, qui illis offerunt quidquid mundus aut habet aut æstimat mulieribus esse gratissimum, quæ hæc tamen omnia vilipendunt, quibus enim vnum è duobus eligendum proponitur, aut illis frui, aut mori: mortem deliciis prætulerunt, carnis renuntiando voluptatibus.

IV. Exeplis Susannam vobis propono Virginem Romanam

nam cum enim Diocletianus Imperator omnem monisset lapidem, ut in coniugem acciperet Maximilianum Galerium filium suum adoptivum imperij sui heredem, hæc omnia parvipendit ita vix illam nec tormentis exquisitissimis potuerit in hanc permoveere sententiam. Adest tibi S. Petronilla, quæ cum esset pauperis piscatoris D. Petri filia, omnes Flacci comitis flocci fecit presentationes: eiusque exemplum Virgo pudicissima Felicula discipula eius est imitata, Prodeat illustrissima Pulcheria, Imperatrix, quam Patres Concilij Calcedonensis inscribunt: *Munimen orthodoxorum, & gloria Ecclesiasticorum*, hæc omnes carnis delicias, mudique lantum, ex regio matrimonio consequentem repudiavit: virginatatem servavit illibram: quæ de causa à D. Leone Papa summis essetur virgo præconit. Quid D. Agnetem commemorem, quam toties deprecatur D. Ambr. D. Catharinam aliasque innumeras, quæ rebus istis libellum scribere repudiij, quas prius tantopere dilexerat? Quis hoc operatus est? celestium odor Spiritus S. D. Perpende Ceciliam quæ rosarum ac liliorum odore hoc agit, ut Valerianus sponsus suus omnium obliuiscatur, & cunctis renuntiet carnis desideriis, quod idem in cognato Tiburtio feliciter est operatum. Quid referam de D. Iuliano desponsato Basilisæ, qui pari pulchritudine, commendati suam Deo constantem obtulere virginatatem, oblitus quidquid per matrimonij exercitium poterant consuevit voluptatis. Horum præconia celebrant D. Isidorus Archiepiscopus Hispalensis, hymnis & canticis in eorum laudem compositis. D. Eulogius Episcopus Cordubensis. Petrus de D. Eduardum Angelis regem, D. Alexium, quos apud Baron, in Martyrologio lubet inspicere. Quotidianum nos non mediocriter rapit spectaculum tot Virginum, Principum, dominarum, diuitum, corporis formæ gratissimarum, à variis ad nuptias inuitatarum solemnissimas, quæ mundum nihilominus calibus impetunt, serica relictis, mundum exuunt muliebrem, è contra verò ciliata, vileque induunt tunicas, crines derodunt, antiquo mancipiorum more sed nec vnam tantummodo paucasque novimus, imo & myriades, quarum replentur monasteria celi-bati.

Hoc in primis stupefecit Gentiles, imo non vulgariter ipsos confudit diabolos, adolescentes

N n n a n 3 videre

V.

Gustatis
coeli de
licis
nauseant
mundi
volupta
ta res.

Cant. i. i.

Lib. vita

sua c. 1. 1.

ad finem.

VI.

D. The-

refia co-

firmatur

doctrina.

videre etatis flore vernantes, ebulliente sangui-
ne ferventes, carnis illecebris incitantibus pu-
dicos terrenas aquas despicientes, mundi glo-
riam aspernantes, hydriis vasisque relinquentes,
antra deserti teneris sub annis civium turmas
fugientes, angustis sese cellarum carceribus
coarctantes, quas sepulchra potius, quam cubi-
cula, dixeris cucullis indotos, fame sitique la-
borantes &c. Hic effusus est aquarum. De hic
gustus, hic sapor coeli. Hic fontis in huius pecto-
re scaturientis, hic odor soane fragrantis vo-
gentis; de quo sponsa. *Oleum effusum nomen
tuum: &c. Curremus in odorem vnguentorum
tutorum super omnia aromata.* Constat: nullam
habere terra solatium; quod hoc nomine dignum
esse censetur, si vel minimam gultaveris coeli
voluptatem. Hinc in sanctis oritur eorum con-
tempnus omnium, quia mundus pretiosa possidet,
ipsaque nos sua docet experientia charissima
Christi sponsa S. Mater Theresia de Iesu, in hac
materia tantum elocuta, quantum ex eius liquet
operibus, cuiusque filiabus, quas sui transmisit
spiritus heredes ditissimas. Refert ipsa quod
die quadam ad S. accedentem Synaxim, impetra-
vit illam sponsus suus dulce hinc repleverit quoru-
dam divinitatis revelatione mysteriorum, quae
throno residens apparuit gloriola. *Gloria* (in-
quit) *quam tunc temporis sensi nec scribi qui-
mo: nec dici potest, nec ille posset
imaginari: qui non hanc conspexisset. Intellexi ibi
prope adesse quantum licent optares, & nihil vi-
debam. Dixerunt mihi & nescio quis quod quid
quid ibi poteram agere, erat intelligere quod nihil
possem intelligere. & perpendere quod totum
illud nihil erat, in illius comparatione. & sic se-
res habet, quod post ea pudebat animam meam
videre, quod habere posset in ulla recreata
quanto magis illam amore completi quia omnia
mihi fornicarum examen esse videbantur. Tuli
requiruntur discursus, quibus tam altam expli-
cemus doctrinam, propterea huius Sanctae verba
declarare. Nihil videndo (ait) intellexi ibi adesse,
omne desiderabile: quia modus optimus illa in-
telligendi, est intelligere, quod non capiatur
nec possit in hac vita comprehendi: & nihilo-
minus si quid partium eorum videatur, & g. stetur,
reliqua quae videri possunt eius comparatione
nihil sunt. Nota vero quod ait: quod anima
verecundetur quando illa sapit, videre quod ali-
quo tempore terrenis affectu adhaerit, & quod
consideratis omnibus, quae in terra sunt formi-
carum examen videantur. Hieroglyphicum*

admirabile. Quam enim eundem videre formica-
rum examen, quam anxie currunt formicae,
quorū gressus earum & regressus, quam inque-
ta, quam diligenter granum vel dimidium col-
ligunt critica, quam gressu iter illo tollendo la-
borant, nunc una sola, modo ab aliis adiuta,
nunc illud hanc colligit, iam illi excedit, iam illud
alia praetendit. Tu vero huius spectator, quare,
precor, hoc facis? Nonne pauperes miserique
rides formicas praesertim grandiores, & quae ce-
teris gravius laborant: atque: o te miseram,
quam te res nullius momenti, & quae vento quo-
libet rapitur, variis dissendi: cruciatque labori-
bus i. Considera, quale feriet Virgo sanctissi-
ma iudicium videas hoc in saeculo laborantes,
hunc te dignitatem assequatur, seu locum emi-
nentiorem: illum ut nunc mos lucretur alium,
ut delicias fruatur alterum, ut huius mundi pre-
fessiones obineat. Fornicarum examen? Forum at-
tende, Deputationem hanc considera, quam
propterea illi convenit examen esse formica-
rum?

Quisque manet seditur, quartusque iritum
&c. Numquam hinc imponeremus, si hic pro-
merito declarandis inhaeremus. Gustatis, quis
coelestibus, parum terrene salitudinem. Hoc in
nostra discimus muliere: *Reliquis hydriam suam
mulier.* Iter festina Samaritam videri arripit
cum enim coelesti. Oser sponso nuberet huius
gentiura spirituales, ratio postulabat, ut illi se
propterea disponeret, Accedat civitatem, dicat
ingrediar videri erando, velut aliter donas per
Niniven: non civitatis euerionem infra qua-
draginta dies minitendo, sed omnes mille
provocando beneficiis, prima facta Evangelii
Christi praedicatrix quem annuntiat, signat-
que praetentem Samaritan civitatem, Audite Sa-
maritan, cives audite, nobilis attendite, ple-
bei: Annuntio vobis gaudium magnum:
etenim occurri hodie coelesti prophetae, di-
nitum offendi hominem qui mihi dixit omnia,
quae cumque feci, & in se tales praesent pra-
rogativas, atque ita eminentibus lucet qualita-
tibus: ut nullus alius quam Messias esse videatur,
Accurrite hominem invenimus: Hec ita prolo-
quitor, non quod Christum illa non cognosceret,
sed ut illo modo loquendi moneret illos atque
disponeret, ut illi ipsi foras proflueret Christum
quaesituri, sicut res ipsa prodierunt: iam enim
noverat

nonerat celestis illa sponsa, filios esse regene-
ratos ex semine verbi Domini, prout postmo-
dem Ecclesiæ princeps exposuit: *Renati non ex
semine corruptibili sed incorruptibili per verbum
Dei.* Eo destinat oppidanos, ut ex ore eius ver-
bum audiant: sicut & D. Ioannes Baptista suos
remisit discipulos ad Christum ut ad auctorem,
& fidei consummatorem, qui diuino suo verbo
illam in eorum cordibus seminaret. Tormatim
omnes foras egrediuntur, Saluatori occurrunt,
eius verba percipiunt, in suam deducunt ciuita-
tem, illam Christus ingreditur & ex professo
prædicat illis, docetq; e nouæ legis Euangelium.
Miraberis omnes in filios eius per viam si lem
regeneratos, quos audias conclamantes: *Ipsi
nudimus, & scimus: quia hic est verè Salua-*

tor mundi. Benedictus qui venit in nomine
Domini, tui te collaudent Angeli, tuæ tibi mi-
sericordiæ confiteantur, Quod si hanc querendo
maherem quicuisi ad pu cum fatigatus: tuis ad-
uolatus pedibus oro suppliciter:

*Suarens me sedisti lassus,
Redemisti crucem passus,
Tantus labor non sit cassus.*

Quæso Domine non sit gratis ista tanta fa-
tigatio, non inaniter tantus profuât sudor: sed
ut errantem me inuenias, cordis emollias duri-
tiem, animam meam tibi despones, ut tuâ vir-
tute in illa filij bonorum operum producantur
in lucem. illam celestibus gratiæ donis op-
pignora in hoc mundo, & in altero gloriæ do-
tibus sempiternæ. Amen.

S V M M A R I V M

HOMILIÆ VIGESIMÆ SEXTÆ SEQVENTIS.

STENDIT nobis Euangelista Ioannes impletum illud Davidis de Chri-
sto vaticinium: quod conculcaturus esset leonem & draconem; cum
suos pudore censuros vicerit inimicos: qui primò viribus accesserant
ut leones, & modò velut dracones astutiâ versipelles. *a.* Quinque
concluditur articulis: primus nobis Christi proponit exercitia (ea-
que omnia in bonum nostrum) qui inter Deum hominemque munere fungebatur
mediatoris. *b.* pernoctans in oratione, docens, quâ ratione variis in occasionibus
sit orandum. *c.* Secundus inimicorum eius describit exercitia, quærentium quo-
modo ipsum irretirent; quod posse facere sibi per sua serunt, illi mulierem offeren-
do in adulterio deprehensam, quod cum illa crederet occultum, factum est pu-
blicum. *d.* graue est hoc peccatum, magnaque gignens incommoda. *e.* quod si in
veteri lege Deum illud adeò ad iram prouocarit, multò fortius in lege Euangelica.
Tertius refert, qualiter ei laqueum parauerint, adulterâ ei offerendo, rigoreque le-
gis, quæ reâ adulterij lapidari præcipiebat; lex iusta, quàm iniustū est mundi iudici-
um, quod nō in viris, sed in mulieribus solummodo castigari vult adulterium. *h.* ex
iustitia legis Mosaicæ, legi misericordiæ Christi laqueos expandebant. *i.* Quartus
ostendit qualiter Dominus noster, ut illo se laqueo expediret, & dracones concul-
caret, primò se inclinauerit, digito suo scribens in terra. *k.* Quintus tandem no-
bis parat sententiam, iustitiæ stricte contra Iudeos à Christo pronuntiatam, sua illis
peccata manifestando, dum scribit in terra: & benignæ misericordiæ in adulterâ
lauorem. *l.* illam in omnibus foris seu tribunalibus absolviendo. *m.*

§. 1. Enodatur.

- §. 1. Enodatur hodie difficultas de via colubri super Petram, superat Christus draconem, absorbetq. Iudices.
- §. 2. Perrexit Iesus in montem, & diluculo venit in templum. Owendis se Christus mediatorem & Iob desideratum: & praelatis ac pradicatoribus: quod tales esse debeant; prabet exemplum.
- §. 3. Perrexit in montem Oliueti. In tribus praefertim occasionibus orauit Christus docens nos in iisdem orare similiter: prima est negotij grauioris occasio.
- §. 4. Secundo orauit tempore passionis: est oratio remedium, quo laboribus, penisq. liberemur.
- §. 5. Tertio Saluator orat, quia Index futurus: tales namque decet oratio, vnde dicuntur fortes Israel.
- §. 6. In montem Oliueti &c. Adducunt mulierem &c. haec mulier modo deprehensa est. Vigilat Christus, in orando ipsi in machinando. Mulierem in adulterio deprehendunt: qui namque per terram ambulat impressa relinquit vestigia.
- §. 7. Deprehensa est in adulterio. Perpendat adulter, quod si illum homines non videant, illum tamen Deus videt, & Moysen imitetur.
- §. 8. Haec mulier modo deprehensa est. Quando minus adultera suspicatur, peccatum suum videbit productum in forum, quod ita Deus propalat, sicut bonorum virtutes.
- §. 9. In adulterio. Adulterium caecitas est cordis cuius Iob exponit supplicium, & patet in vxoribus David.
- §. 10. Adultery damna declarat Iob, quae patebunt in eo, quod Deus locutus est Abimelech, & ipse Abrahæ.
- §. 11. Nullum instituit Deus expiando adulterio sacrificium, sed bene contra illud, & elotypia sacrificium perpetuo firmatum miraculo.
- §. 12. Serpenter se Deus ostendit adulterio grauius offensum. eo quod ipse auctor sit matrimonij.
- §. 13. Habet adulterium in lege Evangelica aliquid de sacrilegio: quia matrimonium est sacramentum in quo viuendum est vt ait D. Petrus Secundum scientiam.
- §. 14. Praecepit nobis Moyses lapidare. Fortis est, si velit, mulier & iustum est vt seuerius, si sit inhoneſta, puniatur.
- §. 15. Sequuntur illi iniustam mundi consuetudinem, adulteras, & non-adulteros condemnantes.
- §. 16. Haec dicebant tentantes eum. Laqueum parauerunt isti Christo Gordianum: fuerunt sicut Rechab & Baana, sed abſtulit Christus balena laqueum.
- §. 17. Inclinan se Iesus digito scribebat in terra. Multa continet mysteria hac Christi in terra scriptio, & quidem se inclinando: mysterium declaratur Cameli.
- §. 18. Scribebat in terra Dominus adulterum iudicaturus, quod Iudicem pramoneat, & reum iudicaturus, eius pariter compatiatur infirmitati, propriam agnoscendo.
- §. 19. Iterum inclinans se, digito scribebat in terra. Scripsit Christus eorum peccata, quod illos confusos eliminauit.
- §. 20. Se probat Christus verum Deum, idem ad lucem profert accusatorum adulteri peccata secretissima.
- §. 21. Qui sine peccato est vestrum &c. Apprehendit manibus Christus duo extrema iustitiae, & misericordiae, quod fugatiuius, prout Iob proponit.
- §. 22. Remansit solus, Iesus &c. vnde sola remansit hac cum Christo peccatrix, tu quoque in ultimo vita speret solus remanebis, illam in omnibus sit tanquam Deus & Dominus absolutus absoluit.

HOMMILIA XXVI.

DE ADULTERA.

Quarto die Sabkati Quadragesimæ.

Perrexit Iesus in montem Oliueti, & diluculo iterum venit in templum. Ioan. 8.

ODIE nobis offert Apostolus & factorum Christi commentator D. Ioannes laqueum à Pharisæis, Scribisque Redemptori capiendo præparatum dolosum adeo, ut illum euadere, arbitarentur posse neminem: Statuunt illum inter arcum & parietem, inter malleum & incudem (*) inter iustitiam & misericordiam, sibi persuadebant quod necessario vel offenderet in misericordiam, quam prædicabat, aut in iustitiam, quam lex Moysi decernebat. Illos remiserat Dominus pudore confusos, quando missis suis apparitoribus, ut illum captiuum apprehenderent ipsos conuertit apparitores, reuersique sunt ipsi ad Pharisæos magnitudinis Christi prædicatores. Egredditur de Ierosalem, & ad sibi familiare lucedit oratorium, montem scilicet Oliuetum, ubi pernox in oratione perseverat, à Patre misericordiarum pro hominibus postulans misericordiam: ea namque de causa inter artores

D.A.M.P. perorabat, quæ sunt misericordiarum symbolum: *Orat Dominus* (loquitur Dominus. Ambrosius) *non ut pro se obsecrat, sed ut pro me impetret.* Porro in Christus tota vigilet nocte, non illi dormiunt quo Christum laqueis comprehendant. Christus igitur elucescente aurora in templum reuertitur, utique fons misericordiarum, quique ex Oliuis egrediebatur, illam secum deferrebat, multo felicitus, quam columba illa ramum deferens oliuæ, quæ diuinam Noë designabat ipsa misericordiam. Concio enim inchoat, & ecce

Hieron. Bapt. de Lanuz. a. Tom. II.

tumultuariè magno strepitu multoque bombitu conueniunt: tollite portas secedite fiat locus Domini veniunt. *Eccetrahebatur* (Christianus Lib. 3. canit Poëta Sedulus) *magna stipante cateruâ* Inopem trahunt mulierculam præcedenti nocte adulterij crimine violatam, Christoque offerunt indicandam: *Magister hac mulier modo deprehensa est in adulterio*: quid de hoc crimine decernat Moyses notum est omnibus, nempe ut rea lapidibus obruatur: nosse querimus, quam tu de illo feras sententiam q. d. misericordiam prædicas eiusque leges decernis, modò videamus in cuius sis fauorem laturus iudicium. Aut legi Moysi oportet aut tua sis aduersarius.

Malus laqueus. Porro sine cerebro capita, iam vos pridem Spiritus S. admonuit ne in tantam laberemini mentis amentiam, ut reia pandatis auius ipsa spectantibus: *Frustra iacitur re Prou. cap. te ante oculos pennatorum.* ipse namque laqueos 2. 17. euadent, tu verò stultitia argueris confususque reuertéris: nec aliter se res habuit: inclinans se enim Saluator digito scribebat in terrâ. Arbitrabantur Christum sese subducere velle propositæ difficultati & scribendo querere diuerticulum, nec non nullo dato responso laqueum eludere, instant igitur Magister: tuam nobis proserto conclusionem: erigit se Christus atque sic inquit dico igitur nec legis contradico decreto verum tamen hoc dico, quod si rea criminis sit lapidanda: hoc manibus nequaquam fiat nebulonum: quocirca ille primus in eam lapidem mittat qui nullo inter vos sit crimine damnabilis: iterum se inclinat scribitque, denuo in terrâ arte tali tâtoque miraculo, ut quisque suum in eâ legeret ipse peccatum, claresque nosceret se milles ipsa adulterâ reprehendi posse nequiores. Itaque

O o o o o confusi

confusi rursus post alterum elabebantur, ita ut solus maneret Dominus, & mulier in medio à nemine condemnata; erigit se Dominus, mulierem alloquitur: dicitur tu mihi: ubi nam sunt qui te accusabant? num te eorum aliquis condemnauit? non condemnauit. Confide igitur, te condemnante nemine, nec ego te condemnabo: *Vnde & iam amplius noli peccare.* Tua laudetur Domine Misericordia, Eo die quò tantam illam demonstrasti, nobis tua non deerit gratia illam præsertim si postulemus Virginis purissimæ Matris Mariæ intercessione, eam salutantes. *Aue Maria.*

§. 1. Enodatur hodie difficultas de via colubri super petram, superat Christus Draconem, absorbetque Iudices.

Librum composuit cum Sanctus tum doctus Pater Ambrosius, quem prænotauit: *De Salomone*: ea namque fuit auctoris intentio, in illo tres illas explicare difficultates, quas Salomon iudicabat inexplicabiles, & quartam quæ omne sapientis superabat ingenium (a) sunt autem hæc: *Via aquile in celo. Via colubri super petram. Via nauis in medio maris. Via viri in iuuentute.* Ita legit D. Ambrosius primum igitur orditur cum admiratione capitulum: vnde Salomon hæc adeo viderentur esse, difficilia, imo quod in illis explicandis aliquid ostendat ipse negotiū quando namque Dominus illi qualibet petenda concessit, *Postula quod aīs ut dem tibi* Ille non nisi sapientiam petit; cui quoque Dominus: *Dedi tibi cor sapiens & intelligens, in tantum, ut nullus ante te similis tui fuerit, nec post te* 3. Reg. 3. *surrecturus sit.* Pro huius, confirmatione de se ipso hoc protulit testimonium: *Ipse dedit mihi horum quæ sunt scientiam veram, ut sciam dispositiones morbis terrarum, & virtutes elementorum, initium, & consummationem, & medietatem temporum, vicissitudinē permutationes, & commutationes temporum anni cursus, & stellarum dispositiones, naturas animalium, & iras bestiarum, vim ventorum, & cogitationes hominum, differētiās virgultorum, & virtutes radicum, & quacumque sunt absconsa & improuisa didici omnium enim, artifex docuit me.* Sapientia diuina hæc omnia creauit, vnde & illa cognoscit, ac velut opera manuum suarum illa intelligit, & hæc me illa docuit omnia, quæ in his doceri sciri que poterat.

Si hæc ita sint (quærit D. Ambrosius) qui possibile est, ut tantā inuenerit in viā difficultatem, quam aquila per aëra volando, & coluber super petram rependo, ac nanis mare sulcādo conficit? licet circa hæc discurrat D. Ambrosius præsertim autē hæret in eo, quod Salomon ait esse difficile: *Viam scilicet colubri super petram.* Nemo ignorat colubrum sæpe sepius petere super petram, quam nec excauat, nec illum in ea relinquit vestigium: licet enim colubri pectus durum sit & squamosum aris instat: vnde super spinas prorepit illæsus: durior tamen est ipsa petra, colubroque solidior. Vnde sæpe numero licet per petram serpat coluber, nullus inde sequitur effectus, quāvis colubri venter desquammetur, & defringatur, petra verò maneat illæsa, nulli recepit o ex transiente vestigio: quinimo omni de terro puluere nitidior apparet. Hoc tantum non sapit Metaphysicam. Quæ igitur tanta in hoc difficultas permagna (respondet D. Ambrosius) non enim hæc de istis sunt aut colubus petrisse intelligenda, sed præclaram redolent ista prophetiam: (recenset enim inter prophetas, Salomonem) & vtalis perfectè non intelligitur, donec impleatur: tunc enim Apostoli plene Scripturas intellexerunt prophetarum, quando Redemptor noster diuino suo flatu illis infudit scientiam, impletaeque demonstrauit: *Aperuit illis sensum, ut intelligerent Scripturas.*

In petra (loquitur D. Ambrosius) vidit Salomon redemptorem nostrum, qui ab antiquis temporibus per illam voluit significari, quando ex petra Moyses gurgites eduxit aquarum: cui conuenit illud Apostoli: *Petra autem erat Christus.* Hanc quoque prauit in Spiritu palam illare, dum ait: *In Petra exaltasti me.* Notum est omnibus quod serpens, demonem præfigeret, qui: *Idcirco serpens vocatur quod vultu serpat.* Eodem quoque modo dicere licebit significare malitiam, quam eorum infudit visceribus, qui Christi censebantur hostes immortales quos ipse diaboli filios increpat ac declarat eorum teudere studia, ut patris sui diaboli peruersa impleant desideria: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis perficere.* Quoties scripsit & rescripsit super petram Saluatorem nostrum altum. Phariseorum Scribarumque nequitia quot illi tendit laqueos quot molita machinas? nunc accedunt hoc instructi laquei, licet censum dare Caesari, quò illum aut infestum, si neget, reddant Caesari aut populo quem liberum asserbat, si concedat. Modo illum co-

(a) *Sele
gum de
buelo.
Pren. 30.
19.*

3. Reg. 3. 1.

3. Reg. 3. 2.

3. Reg. 3. 3.

3. Reg. 3. 4.

3. Reg. 3. 5.

3. Reg. 3. 6.

3. Reg. 3. 7.

3. Reg. 3. 8.

3. Reg. 3. 9.

3. Reg. 3. 10.

3. Reg. 3. 11.

3. Reg. 3. 12.

3. Reg. 3. 13.

3. Reg. 3. 14.

3. Reg. 3. 15.

3. Reg. 3. 16.

3. Reg. 3. 17.

3. Reg. 3. 18.

3. Reg. 3. 19.

3. Reg. 3. 20.

3. Reg. 3. 21.

3. Reg. 3. 22.

3. Reg. 3. 23.

3. Reg. 3. 24.

3. Reg. 3. 25.

3. Reg. 3. 26.

3. Reg. 3. 27.

3. Reg. 3. 28.

3. Reg. 3. 29.

3. Reg. 3. 30.

3. Reg. 3. 31.

3. Reg. 3. 32.

3. Reg. 3. 33.

3. Reg. 3. 34.

3. Reg. 3. 35.

3. Reg. 3. 36.

3. Reg. 3. 37.

3. Reg. 3. 38.

3. Reg. 3. 39.

3. Reg. 3. 40.

3. Reg. 3. 41.

3. Reg. 3. 42.

3. Reg. 3. 43.

3. Reg. 3. 44.

3. Reg. 3. 45.

3. Reg. 3. 46.

3. Reg. 3. 47.

3. Reg. 3. 48.

3. Reg. 3. 49.

3. Reg. 3. 50.

rona circum cingunt & versipelles interrogant: die nobis patam, si tu es Christus? nunc signa de caelo petunt tentatores: nunc apparitores mittunt illum apprehensuros, atramentum pectora sua dilaniant & viscera desquammant ipsa vero terra integra remanet & splendidior illi namque pudore confunduntur detectis viscerum suorum machinis. Christus autem permanet gloriosus, notior omnibus cunctisque honorabilior. Sicque necesse erat ut fieret etenim illi reservabatur capitis colubri, veterisque serpentis collisio id est moliminum diaboli dissolutio, eiusque confusio ministrorum, conformiter illi quod Job verbis illis fuerat vaticinatus, quae Dominica prima S. 3. explicamus ex lectione & intellectus a. D. Ambrosio, b. D. Hieronymo, & D. Gregorio. *Qui habet magnum cetum opprimere.* Subtiliter notat D. Augustinus illud David de Christo vaticinium: *Super aspidem & basiliscum ambulabis & conculcabis leonem & draconem.* Admirabilis certe coniunctio loquitur D. Augustinus, Leonis & draconis & grande mysterium quod utrumque, Christus esset pedibus prostratus. Leo viribus illis confusus sibi à natura concessis, quibus sceleris gloriatur animalibus esse superiorem, Draco valet astutia serpentibus cohibereque naturali ipso esse creatore: *Serpens erat callidior cunctis animantibus terra.* Fortes sunt leonis impetus ex viribus potentes sunt Draconis ex calliditate, utrumque tamen superabis. Domine mi, pedibusque prostratos conculcabis: *Conculcabis leonem & draconem.* Dicit, inquit D. Augustinus, assumptis diabolus figuras, quibus Christum impeteret, unam leonis, & draconis alteram, aliquando namque illum per Scribas & Phariseos filios suos aggreditur viribus & officiorum visus auctoritate, nec non potentia quae in republica ceteris eminebant: illi namque modo lapidibus saluatorem impetunt lapidare conati quasi ad hoc debita tibi potestate, Nunc illum accedunt strepitu & maiestate fastuosi, signa petentes, qualia volebant, velut personae, quibus incumberebat, ea quae in republica fiebant, examinare miracula, procreata, ea quae hactenus fecerat, vix ullius esse considerationis, ut eius in populo famae detraherent, nomenque violarent. Alii adfuerunt queruli contra Christi discipulos eiusque classem, graviter expostulantes, quasi ad illos spectaret arguere maleque facta prohibere. Iterum velut dracones proflinot, fallacis, dolisque armati, prostrationibus &

humiliationibus callidi, quasi doceri cupientes, dubia proponunt, & obijciunt quaestiones quibus cum in verbo caperent inopinatio. Sicut dum eum de censu Caesaris interrogant & de primo maximoque legis mandato percunctantur. Adde porro maledicti qui formam leonis, nunc draconis proditis induti, vos conteret, vos calcabit, & triumphum de vobis aget illustrior.

Luce meridiana claritas patet hoc in eo, quod nobis hodie proponit Evangelista: primum enim illum ut leones & ilico quasi dracones aggrediuntur. Predicabat Dominus idque tanta verborum elegantia, & divina ostentatione sapientiae, ut omni ad se traheret efficaciter corda fidelium, Furiosa Phariseos in Christum viri invidi, quocirca quasi leones viribus illum statim impetere, eo sine generale cogunt concilium suosque convocant satellites, quos stricto premunt praecepto, vadant illumque colari corceptum, & relictis post terga manibus adducant quod autocum. Accurrunt illi, & ipsi Dominus suis

IV.

ipsos ministris proterit, pedibusque prostratos Christus superat: ad illos quippe suos dixit gens sermones, immixtos tam efficaciter in eorum est cordibus operatus, convertit ut illos suae personae sapientiae suae & miraculorum reddiderit predatores: in cuius confirmationem redeunt illi, & coram concilio protestantur: *Numquam, si locutus est homo.* Qui Ioan. 7. bus illi turpiter confusi recesserunt, ut autem tem viderunt hunc ad votum, impetum, non succedere leonem, ilico illum aggredi draconis astutia, fallacis, dolisque determinant. Optime dixit D. Basilus particularem eamque propriam invidiam filiam astutiam esse & simulationem, quae cum proprio, nomine non audeat impetum facere, technis utitur & fraudibus, ut alias diximus. Hoc modo Christum aggrediuntur, eoque animo male natam assumunt mulierculam viro nupram sed adulteri criminis ream, hanc in flagranti ceperant delicto: credebant autem, quod oblato Redemptori huius criminis casus, certo certius eum laqueis haberent irretitum, continentur igitur Scribae & Pharisei quos nominatim signat Evangelista: *Adducunt ei Scribae & Pharisei mulierem &c.* Scribae doctores habebantur legis, ad quos spectabat eam interpretari, declarare sensumque exponere legitimum. Pharisei strictam eiusdem amulabantur observantiam, et religionis zelatores eximi. In unum conspirant quoad legis negotium scientia turgidi, illa potentia zeloque ferventes: Hanc adducamus mulierem, obijciamus casum, tum

O o o o o 2 quid

VI.
Dolus
Phari-
seorum.

quid cum ipsa sit agendum, interrogemus: ex-
posita namque est omnibus legis dispositio,
quæ mandat adulteram lapidibus obruendam.
Si legis ille voluerit interpretari decretum,
aderunt ibi eiusdem doctores mouentes illi
questionem. Si dicat contra legis argendum
esse statutum, aderunt ibi Pharisei legis diuina
zelatores, eiusque urgebunt supplicium, qui
contra legis ausus fuerit quidquam determina-
re præscriptum: Nos effugere non poterit; si
mulierem iudicet esse liberandam, cum ut
nostre legis accusamus inimicum: Si verò iuxta
legis rigorem adulteram morte condemnet,
noua corruit lex ab eo prædicata misericordie.
Heu proditores, sicine Christum aggredi de-
cernitis: hoc velim vos nosse, quod si vos pro-
triuerit, conculcauerit, & pudore confuderit,
dum illum quasi leones estis adorti, idem & mo-
do faciet, dum illum ut dracones adorimini,
ipse verò victor gloriabitur, vos proteriti, vos
conculcati, confusi vos, petra verò limpida in-
tegra & illaesa: vos autem mortiferi serpen-
tes pectus ventremque vestrum defringetis, &
viscera lacerabitis: etenim in publicum vestras
ille machinas, vestras ille cordis aperit, de
tegetque proditioes.

Ps. 57. 7.

VII.

Davidis

viticiis

impletū

est dicitur.

Ps. 2. 1.

Hic illud

Davidis

apertur:

Deus conteret

dentes eorum in

oro ipsorum.

opinatur D. Au-

gustinus hic

intelligi colloquium

Davidis

cum Iudæis,

quos anxios videt & sollicitos,

quò Redemptorem nostrum fraudibus suis

illaqueent, capiantque occidendum. Ism

de illis loquebatur: Quare fremuerunt gentes

Quantum sapio, David hoc ingreditur Pha-

riseorum conciliabulum in quo conuincuntur,

quo possint meliori modo Christum adoriri,

quibus ille: Si verè utique iustitiam diligitis,

recta iudicate filij hominum. q. d. si tanto vos

fragore, iustitiae zelatores ostenditis in hoc

mulieris adulteræ processu, quam in adulterio

comprehendistis, ut ea mente illam offeratis

Redemptori. Recta iudicate filij hominum.

Dolis hic nihil agatur, nihil fraudibus & ani-

mo perdendi. Saluatorem: prædico namque

vobis, eo ipso grauiter confusi repellimini.

Illos vocat filios hominum, non Dei, non

Abraham: vidit etenim illos esse, quibus dixerat:

Filij hominum usquequo graui corde &c. qua

trahitis mulierem adulteram ad Christum in-

tentione: ut ea quæ sunt iustitiæ peragamus, &

in eâ legis statutum obseruetur. Optimè: recta

igitur iudicate, de illo, cui mulierem offeritis

33

iudicandam ut in ea legis exponat vobis ipse
iustitiam, attamen corde peruerso gradimini.
Etenim in corde iniquitates operamini in terra.
Intus in corde vos aliud nihil impellit quam
illa quæ Christum condecit, non recta ma-
litia: Deus, igitur, conteret dentes eorum in ore
ipsorum. q. d. eorum commolet dentes quibus
accidunt cum morsuri: In ore ipsorum. Quales
accident illi Redemptori dentes inbrenti,
(sententias intelligo eum d.) August. qui idem
colligit ex varijs Iudæorum cum Christo fac-
cessibus) quibus hoc intendebatur, ut mulierem
lapidibus adiudicaret, & ipsi oris ipsorum
dentibus eisdem morder eorumque molares
conterit, atque in eadem causa suam ipso-
rum declarat malitiam, in forum peccata
producit, perueritque cordis manifestat peccati
traditiones.

Credit D. August. regium Prophetam hoc
facinus luce illâ diuina collustratum inspe-
xisse, quam illi Deus infudit, quæ Christi
mysteria tot annis anterior intelligeret: de
eius namque intellectu sic Spiritus 3: Sicut
lux aurora, oriente Sole mansit absque nubibus
rutilat, eiusque præciosa narrauit euentum
verbis ut difficilibus ita mysteriosis. Absorpti
sunt iudici petra iudices eorum. Accellerunt
iudices plebisque principes ad petram, & ab
ea absorbebantur. Simpra videtur metaphora
ab eo quod in mari contingit, quod D. Gregor.
Nazian. de seipso refert: egressus enim ad oram
maris recreationis ergo, considerabat attentius,
qualiter venti furentes, mareque liberè percur-
rentes, vndas attollerent inflatas adeo & tur-
gidas, ut eorum furore agitata, tam horrendo
fragore ac strepitu in petram ad stabilem ma-
ris oram eliderentur, ut eam in pelagi pro-
fundum demergere & absorbere velle vide-
rentur: conatu tamen irriti: in petram namque
collisa totoque furore illam impugnantes, illis
ipsis confractis, & in fumos abeunte superbia,
petra stabilis, limpida constansque permansit:
Absorpti sunt; fluctus illi procellosi, qui pe-
tram eradicare velle videbantur, confracti sunt,
collisi sunt, absorpti sunt.

Quam graphice depingit? loquitur D. Isidorus
August. Principes, Sacerdotes, Doctores, Pha-
riseos, Scribas, illos appellans: Iudices eorum, quoniam
illi quippe erant, qui populi Iudaici habenas moderabantur,
illi iudices, quorum munus dicitur
erat iuxta Moysaica legis sancita iudicare, mul-
cor erat illis, ut mare tempestuosum, de quibus
sc

sic Isaias: *Impij quasi mare ferient quod quies-*
cere non potest, perturbabunt illud, agitantur,
 IX. impellebant effluens suarum venti passionum,
 petra ma quos rabida eorum exorabat inuidia: illos
 in tempore intedere, quam turbam quam commoti celestem
 thesaurum illum contemnerent oppugnare petram: quoniam die
 paratur, venit inuidie ac diaboli nequitie velut de-
 cumanis fluctibus in illum effunderent, an-
 titatem eius fidemque conati, seu pelagi flucti-
 bus, absorbere, quales diebus accedunt sin-
 galis, illud turmatim aggressuri? quales illos
 vidimus die Mercurij præterito egressos de
 Ierosalem, tantâ pompa, clangore tanto, ve-
 lut fluctus æstuosus. Christum in Galilæa ag-
 gressuros, sibi persuadentes, quod illum hoc
 essent impetu ad ima demersuri: *Quare*
Discipuli tui transferuntur traditiones Senio-
rum!

X. Quales accurrent conglomerati potantes
 signa, quæ dare non posse indicabant Redemp-
 torem: quales hodie prodeunt in scenam? mare
 turbidum, æstuosum & vehementioribus ne-
 quitie processis agitantum Tentaverant
 prius manus iniicere carcerique Christum
 mancipare, ne in publicum prodiret amplius,
 eoque animo Inos submiserant apparitores,
 qui captivum adducerent, ut die Lunæ præ-
 sati sumus: Ad hoc præposterè successit hoc illis
 negotium, ut audita eius concione Satellites
 nedum illum non apprehenderint, sed &
 re erit sint celsitudinis Christi præcones
 clamorosi: quod factò rabida lancinan-
 tur inuidia, & velut mare inquietum agi-
 rantur. Deprehensa muliere in adulterio
 ventis agitantur inuidie, velut æstuosus flucti-
 bus, ut illis toto conamine petram oppugnent
 Redemptorem. Vident illos, quo fastu, quo
 clamore, quo strepitu irruant? hanc locum, via
 pateat istis Doctoribus: *Adducunt ei mulie-*
rem in adulterio deprehensam. Ut populi Iudi-
 ces se fiant, & quorum monus erat Moy-
 saice legis præscripta mandare executioni:
Moyse præcipit nobis huiusmodi lapidare.
 Tam sibi certò præfixerant in animo Christi
 perditionem, quem essent fortioribus illis
 fluctibus absorpturi, quibus illum impetebant,
 modò Moysaice legis rigore, contra quam
 aliud disponere, nefas erat: modò lege miseri-
 cordie, quam buccinabat ipse peccatoribus.

XI. Confūdi. Attrahen: *Absorpti sunt iuncti petra iudices*
 Christus eorum. Illi contracti, collati & in abyssum de-
 ludos, meriti confusionis: ita ut omnes, nemine reli-

quo, disparuerint: petra vero coram totius
 orbis oculis stetit illustrior: ita ut ne vel mi-
 nimam potuerint rimam inspicere petre, quid-
 quid superbus eorum conatus fuerit impetus:
Venerunt illi (testis est D. August.) *Adducen-*
tes adulteram, tamquam sentientes fluctus in
petram; sed responsione confracti sunt: absorp-
ti sunt iuncta petram iudices eorum. En tibi
 huius historię catastrophę; Christus etenim
 vsque modo inclinatus in terra scriptor, erexit
 se in pedes illæsus, immobilis, constansque
 percontatur: *Vbi sunt qui te accusabant?* quid
 vnde illa decumana effecerunt? quo evanue-
 runt, qui tantò fastu concurrebant? apparet
 nullus: absorpti pelago confusionis: illos
 petre virtus confregit, illos diuicit petre for-
 titudo.

§. 2. Perrexit Iesus in montem, & dilu-
 culo venit in templum. Oſtendit se
 Christus mediatorem a nobis desideratum:
 & prælati a prædicatoribus, quod ra-
 les esse debeant, præbet exemplum.

P Errexit Iesus in montem Oliueti & dilu-
 culo venit in templum. Opinantur aliqui
 decessum hunc, de quo Evangelista, in
 Montem Oliuæ, fuisse in Bethaniam ad
 domum Marthæ monti proximam, ubi nocti-
 bus moraturus sedebat; ita Glossa ordinaria,
 alijque moderni: at D. Luc. nobis apertè di-
 cit, quod neutiquam, sed ad montem per-
 rexit Oliueti: hic etenim erat ei locus com-
 muni orationis, de quo D. Ioannes: *Fre-*
quenter Iesus conuenerat illuc cum Discipulis
 suis, ubi continuus in oratione pernoctabat.
 Ita D. Luc. Erat diebus docens in templo, nocti-
 bus vero extens morabatur in monte, qui vocatur
 Oliueti, & omnis populus manebat ad eum
 in templo audire eum. Consentit D. Augusti.
 nus, quo Christus declarabit, quam apertè offi-
 cium impleverit, quod D. Paul. assertore,
 implendum assumpserat, nempe inter Deum
 hominesque mediatio: *Vnus mediator Dei &*
 hominum homo Christus Iesus. Mediator (inquit
 Apostolus) non minus est, quam inter duos:
 Mediator vnus non est. Vnus non indiget al-
 tero qui intercedat. Statuitur hic & est ne-
 cessarius quando duo dissident inter se, mediator
 lites habeat, & altercantur, vnus in alterum
 O o o o 4 feruet

feruet ardentius, requiritur intercedat mediator, qui litigantes componat, modo hunc, modo illum conueniens, discrepantes conciliet inter se voluntates, & de iniuriarum agens satisfactione, pacem inter eos stabiliat non dirumpendam.

II. Quam grauitur inter se Deus, homoque distabant, ex eo quod homo continuo Deum grauioribus irritaret sceleribus: sanguinea lite discrepabant homo Deo iniurius, Deus autem duris supplicijs vindex iniuriarum, heu quanta calamitas! hinc lachrymabatur Iob (sic enim considerat D. Gregor.) domus ait: *Non est qui utrumque valeat arguere, & ponere manum suam in ambobus.* Quo dolore confectus, si quando nobiles duos conspexeris strictis mucronibus se mutuo grauissimè ferientes, nec sit qui pugnantem disgreget? hoc modo Iob Deum hominemque considerabat, quibus istibus homo Deum impetebat, offensis suis illi perpetuus aduersarius.

Totendit aduersus Deum manū suā, & contra Omnipotentem roboratus est. Currebat aduersus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est. ut heri expendimus. At tamen quam fortibus Deus hominem feriebat istibus diluuijs, ignibus, eladibus nedum temporalibus, sed & semper eternis? heu Domine mihi lamentatur Iob) nullusne tandem adueniet sequester amborum? Vnde loquitur D. Gregorius: *quam peruersè homo deliquit videt quam districte Conditor contra hominem irascitur, & mediatorem Dei & hominis requirit.* Eo siue descendit Filius Dei factus mediator: *Vnus mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus.* Ecce quam aprè hoc illi nomen conueniat: *Enim*

me ait inquit D. Chrysost. ex quo sumptum hoc D. Thomas: *mediator utriusque eorum debet societate coniungi, quorum mediator est: id quippe mediatoris est proprium, utrorumque participare in fieri, quorum fuerit mediator. Quod si unum societate contingat ab alio vera fuerit separatim mediator iam dici non potest.*

III. Nemo igitur (ita supponit D. Thomas) mediator participare debere ab extrinsecis: hinc collige Deo in propria natura non conuenisse, & esset mediator: quia tantummodo Deus erat, nec humanæ copulatus naturæ: *Mediator unus non est. Deus autem unus est,* inquit A. postolus. Ob eandem rationem excludetur homo, qui tantummodo homo erat nec quidquam habebat ipse diuinitatis: veniat igitur qui diuinitate polleat, in qua cum Deo conueniat: & humanitate, in qua similis sit hominibus: *Quærendus mediator est*

(sic credit D. Augustinus.) *qui non solum homo sit, sed & Deus.* En tibi Christum: *Deus est ex sub-*stantia Patris ante sæcula genitus, *homo est ex substantia Matris in sæculo natus* (sic & symbolon habet D. Athanasius) *fidelis mediator Christus Iesus* (sic scribit D. Bern.) *qui in personis vnus, Dei hominique substantiam copulauit ineffabili Sacramento.*

Vernum enim uero qui inter rixantes medius intercedit, brachijs oportet valeat fortioribus, ut vno possit partem hanc efficaciter detinere, & alteram a toto ad hoc non præualebat homo, ut eodem loco probat S. Iob qui suam si orditur querimoniam: *Perè scio quod ita sit, & quod non iustificetur homo composuit Deo.* *Si uoluerit contendere cum eo, non poterit respondere ei vnus pro mille.* Non est quæ opinabile, sed *Perè scio quod non iustificetur homo composuit Deo.* Hoc solummodo potuit Christus efficere (testis est D. Gregor.) quoniam adeo erat forte brachium, ut meritis suis tenere puerit ipsum Dei, illi perfectè & ex toto iustitiæ rigore satisfacere, nec non hominē suā misericordiā, doctrinā, exemplis redemptione morteque cohibere.

Ille est quem D. Paul. sepe nunciat noni nominat testamenti mediatorum: *Nam testamenti mediator est, inquit, designans mysterium.* Quod opinari esse testamentum? Contradictus est fœderis ac pacis intus inter eos, qui mutuo fœdere copulabantur continens factas inter partes capitulationes. Voluit Deus pacem facere cum hominibus, eisque confederari. Eo animo populum elegit, statuitque arbitrium quo pacis ageretur negotia: fuit autem Moyses mediator inter Deum & populum, ex vna ad alteram partem nuntia deferens, legem præsertim Dei recipiens, quæ vetus fuit testamentum, illamque populo tradens: ob quam causam lex data dicitur in manu mediatoris. *Ordinata per Angelos in manu mediatoris.* Mediator illius testamenti testis Moyses, quia illud mediator detulit, erant quippe pacis capitulationes, quæ a Deo suscipiens populo detulit, obtulit, multique legit eorum populo ceremonijs, quas Scriptura refert & D. Paul. expendit: ut mediator igitur intercederet Deum populo reconcilians. Deoque præparans obsequium causam ait: *Ego sequeſter & mediator fui inter Deum & vos in tempore illo.* Quod septuaginta legunt: *Medius inter vos & Deum.*

Fuit autem mediator aded deus, ut pacem inter Deum & hominem perfectè sancire nequirit: etenim vires illi languerant, & brachijs sequeſter

potentia impotentior; quidquid enim egit
nihil obtulit Deo quod perfectum posset divinum
pacificare peccatum, iramque mitigare: totum
enim illud testamentum carnibus & sanguine
comprehendebatur animalium; & lavatoris
nulla virtute, nulloque valore constantibus: vn-
de tanta Deus semper videbatur nausea commo-
tus, ut nunquam populus ad illum accedere, sed
ne eius vocem audire praesumpserit. Quocirca
Moysem rogant: cum ita sit, ut Deus ibi, nos
hic sumus, tu perge medius vi Dei cognoscamus
voluntatem, ita namque nobis stomachatur in-
dignans ut solo vocis auditu timeamus nos esse
morituros: Loqueretur nobis, & audiemus, non
loquatur, nobis Dominus, ne forte moriamur.

Hac nostro nomine à Deo postulantur, Pro-
phetae Moyse & hunc Deo libellum offert no-
mine populi supplicem. Respondet Deus: op-
time locuti sunt, fiat hoc ita, donec mediatorum
misero perfectionem homo erit similis illis,
utque compar: *Prophetam de gen. sua & de
fratribus suis similem tui* Gen. xxi & Deus mihi
similis.

Hoc verbis illis innuit: teste D. Aug. ubi hac
verba tractat, quibus illum promittebat, cum-
dem Angelum intulans: *Ecce missam Angelum
meum &c. & ne contemnendum putes: quia non
est angelus, sed est nomen meum in illo.* Alij (dicit
D. Aug.) de quodam interpretantur Angelo,
alij de Iosue: verum adverte de quo hoc possit
dici Angelo: *Perfructetur Scripturas & videat
utrum de aliquo Angelo Deus dixerit: nomen
meum est in illo.* De Iosue novimus, quod no-
men Iosue illi sit impositum, nec hoc à prin-
cipio vocaretur, multo namque tempore Osce,
vel Aise vel Iosue dicebatur, ut liber Nave
commemoratur: *Successor Moyse non ab initio vita
sua, sed nomine mutato, appellatus est Iosue.* An-
gelus ille, quem ego mullatus sum, mediator
erit adeo potens, ut novum sit conditum testa-
mentum, id est novum pacis contractum, fide-
tis ac reconciliationis adeo perfectæ, ut Deo
plene atque integrè satisfiat, illo, quod per sa-
lem contractum illi est offerendum, in eorum
omnium satisfactionem quæ posset aut possit
homo commisisse, possitque homo divinam ad-
itus gratia divina capax esse amicitie, per-
fectæ adeo ac completæ, ut in vnum connectan-
tur sancti, vni quid De & homo: proinde qua-
drat illi optime nomen, quod illi Propheta dedit
Malachias: *Angelus pacis novi Testamenti deside-
rat expectatus: Angelus testamenti quæ vos vultis.*

En tibi factus mediator, qui ut talis ad vnam
& alteram transcurrit partem. Noctibus Deo
colloquitur diuinum eius pacificans peccatum, illi
sua proponit ieiunia, vigiliis, labores, & merita
valoris infiniti, in eorum quæ debebat homo
compensationem, pro illo deprecatur, feruen-
tibus intercedit orationibus, lacrimis inflat
amoris, de die verò hominem accedit, utque
illum paci disponat caelesti recipiendæ, suis ad-
hortationibus, exemplis, miraculisque praparat.
Christum intueri noctibus in montem Oli-
væ secudentem, ut cum Patre colloquatur,
pacisque fœdera sâciat: *Perrexit in montem Oli-
væ at diluculo venit in templum* De pacis con-
ditionibus cum hominibus locuturus. Hoc do-
cet (sic scribit D. Gregor, ad quatuor Ecclesiæ
Patriarchas Antiochenum, Ierosolymitanum,
Constantinopolitanum & Alexandrinum) Pra-
sules, Prædicatores, Confessores, suosque mini-
stros, quid illis sit agendū, quibusque suo satisfa-
ciant moneri sibi cōmendato. Munus eorū hoc
est, eaq, intentione deputatur ut sint inter Deū,
hominēq, mediatores: *Pro Christo legatione su-
gimur, tamquā Deo exhortāte per nos obsecramus*
pro Christo, reconciliamini Deo. Sic Apostolus,
Hoc supposito, eorum sit exercitium noctibus
cum Deo colloqui, pro populi salute deprecari,
criminum eorum remissionem, donaq, caelestia
impetrare, diebus verò prædicare hominibus, il-
los docere, succurrere pauperibus, mœstos cōso-
lari, eos propugnare qui iniurias patiuntur, per-
petuū faciendo circū ab hominibus ad Deū, &
de Deo ad homines, Angelos illos imitari, quos
vidit Iacob: *Ascendentes & descendentes.* Ascendit
ad Deum per orationem & contemplationem:
descendant autem ad populum per prædicatio-
nem, & opera pietatis, subueniendo, ad consiliū
illius, ad necessitatem alterius, ad huius sublevā-
dam indigentiam. Animalia sunt Ezechielis,
quæ Dei currum trahunt, id est Ecclesiā, de
quibus duo refert Propheta, quæ sibi videntur
esse cōtraria. Primum refert: *Ibant & non reuer-*
tebatur: deinde: *Animalia ibant & reuertebatur*
in similitudinem fulguris: cornuansu. Si ibant
& non reuertebantur, quomodo ibant & reuer-
tebantur? difficile multis ac grave (teste D. Hiero-
nimo) hoc esse videbatur, prout primo die Qua-
dragesimæ declarauimus: at nulla hic inuolunt
bus Eze-
chielis
socio quo Dei currum trahebant: hoc in ope-
re mente & præentione non reuertebantur: tur,
etenim sancti Pastores, Prædicatores, Con-
fessarii, Exec.

Lib. 1.

Ecclesiæ

Epp. 14.

Patriarchas

Antiochenum,

Ierosolymitanum,

Constantinopolitanum

& Alexandrinum

Præ-

sules, Prædicatores,

Confessores, suosque mini-

stros, quid illis sit agendū,

quibusque suo satisfa-

ciant moneri sibi cōmendato.

Munus eorū hoc

est, eaq, intentione deputatur

ut sint inter Deū,

hominēq, mediatores:

*Pro Christo legatione su-**gimur, tamquā Deo exhortāte**per nos obsecramus**pro Christo, reconciliamini Deo.*

Sic Apostolus,

Hoc supposito, eorum sit exercitium

noctibus cum Deo colloqui,

pro populi salute deprecari,

criminum eorum remissionem,

donaq, caelestia

impetrare, diebus verò prædicare

hominibus, illos docere,

succurrere pauperibus,

mœstos cōsolari,

eos propugnare qui iniurias

patiuntur, perpetuū

faciendo circū ab hominibus

ad Deū, & de Deo ad homines,

Angelos illos imitari, quos

vidit Iacob: *Ascendentes &**descendentes.* Ascendit

ad Deum per orationem &

contemplationem:

descendant autem ad populum

per prædicationem,

& opera pietatis, subueniendo,

ad consiliū illius,

ad necessitatem alterius,

ad huius sublevā-

dam indigentiam. Animalia sunt

Ezechielis, quæ Dei currum

trahunt, id est Ecclesiā, de

quibus duo refert Propheta,

quæ sibi videntur esse cō-

traria. Primum refert: *Ibant &**non reuertebatur**in similitudinem fulguris:**cornuansu.* Si ibant &

non reuertebantur,

quomodo ibant & reuer-

tebantur? difficile multis ac

grave (teste D. Hiero-

nimo) hoc esse videbatur,

prout primo die Qua-

dragesimæ declarauimus:

at nulla hic inuolunt

bus Ezechielis

socio quo Dei currum

trahebant: hoc in ope-

re mente & præentione

non reuertebantur: tur,

etenim sancti Pastores,

Prædicatores, Con-

fessarii, Exec.

fessarii, Exec.

fellarij, Deique Ministri semper in suo fa-
mulatu progrediuntur, & suo satisfaciunt
officio, nec reuertuntur sue ob lacra, aut
humanum respectum, aut quidvis aliud.
Porro ibant & reuertebantur, quia circulum
continuum perficiebant de Deo ad homines
& de hominibus ad Deum. Ibant ad Deum
per orationem & contemplationem, coram
divina Maiestate cum suatum aliena peccata
deplorantes, solliciti quâ ratione suam
optimè componant vitam diuino gloriæ
speculo expositi, vires ac spiritum resu-
mentes ex rerum meditatione celestium;
ad populum autem reuertebantur, illam ad-
monendo, hunc adhortando, ignorantem do-
cendo, merentem consolando, pauperique suc-
currendo.

Quam perfectè hoc exequabatur Aposto-
lus qui tantus inter Deum hominemque fuit
mediator D. Paulus, qui ex vna parte,
ex quo cepit hoc munere fungi, numquam
substitit nec est reuersus, sed semper ante
faciem suam gradiebatur: Ego vero, que
retro sunt, obliuiscens, ad ea verò que sunt
priora, extendens meipsam ad destinatum
persequor ad brauium superæ vocationis Dei.
Semper coram me progredior & nouo Spiri-
tu, viribusque hoc in ministerio renouatis an-
tecurro ad id, ad quod me Dei mouet insti-
gatque Spiritus. Ex altera parte considerare
licet inquit D. Gregor., quod ipse decla-
rat, totum hoc suum fuisse exercitium: Ibant
2. Cer. 5. & reuertebantur. Siue mente excedimus Deo,
13. siue sobrii sumus vobis. Hoc agimus, modo
ascendimus, & spiritum super omnia creatum in
contemplatione diuinorum meritimus, & nos
iplos coram suprema illâ sistimus maiesta-
te, eorum omnium, quæ in mundo sunt im-
memores; modo ad vos reuertimur ea
tractando, quæ vobis vestraque salutis conue-
niunt.

Attende (mouet D. Gregor.) quale fuerit
exercitium illius mediatoris veteris testa-
menti Moysi, quod totum, non erat nisi per-
petuus circulus de Deo ad populum & de po-
pulo ad Deum. Illum intrare, qualiter scede-
bat ad tabernaculum acturus cum Deo, paulo
post verò ex eo decedat, & ad populum reuer-
tatur. Quodam tempore solus cum Deo mon-
tis ascendat fastigium, demissa turbâ tumultu-
que populari; alio verò descendat & in me-
diâ versetur turba multitudinis. Nunc con-

fugit ad Deum legem accepturus diuinam, po-
puloque promulgandam, coram eo eisdem
peccata desit, supplicat, & intercedit: mo-
do descendit legis tabulas deferens, vi Sol
illustris, exhortans, erudiens, singulosque
præparans pro rei convenientia: Moyses (ver-
ba sunt D. Gregor.) crebra tabernaculum in-
trat & exit, & qui intus contemplationem
pitur, foris infirmantium negotijs orgetur.
intus Dei arcana considerat, foris opera car-
nalis portat. Hoc idem est exercitium, quod
Evangelista nobis digito monstrat in Christo
noui Testamenti mediatore, quod scilicet
noctu in montem secederet oratoris oliuæ:
Vbi frequenter Iesus conuenerat. Coram æterno
suo Patre prostratus, elocessente vero die
ad populum reuertebatur, prædicatur, infir-
mos, curatur afflicto solaturus, inopes adiu-
turus. Singulariter autem voluit Dominus
instruere prædicatores, ut intelligant, quod
locus ex quo ad prædicandum alij prodire
debent, mons est orationis: nolumus etenim
ministerium ita indiget, atque illud oratio-
nis subsidio, prout asserit D. Aug. notatque
Spiritus Sanctus verbis marum in modum
mysteriosis, duo declarans Evangelico Prædi-
catori summo opere necessaria: primum diligen-
tissimum studium alterum Oratio feruentissima: sapien-
tiam omnium antiquorum exquiret sapiens, & Eccl. 1.
in prophetis vacabis. Narrationem veterum
nominatum conferuabit, & in versutia pa-
rabularum simul introibit. En tibi studium
quo sacris incumbas libris Sanctorumque
Doctorum scriptis evolueris: Aperiet ut
suum in oratione, & pro delictis suis deprecatur
Eccl. habes hic orationem. Duobus his
positis iudamentis, quam concisionibus
suis referet, declarat veritatem: Ipsi tam-
quam imbres mittet eloquia sapientie sue. De
quibus alijs ex professo.

S. 5. Perrexit in montem Oliueti. In
tribus præsertim causationibus orauit Chri-
stus: docens nos in istis orare simili-
ter: prima est negotij grauioris occasio.

Perrexit Iesus in montem Oliueti. Pernox
morosus est Christus in oratione ad mon-
tem Oliueti & diluculo rediit in templum.
Necillas Saluator frustra fecit actiones nec
illas

illas Saluator frustra fecit actiones, nec illas
sine ratione scripsit Evangelista, sed ut nostræ
servirent instructioni: cum & pueris nota sit D.

U. 1. Gregorius regula. Omnis Christi actio, nostra
est instructio, quam planè mirandam nobis
prescripsit in orando: sic namque coram om-
nibus oravit ut videret omnes illum orantem

conspicerent, imò aliquoties ipsam intelligeret
eius orationem. Querit D. Augustus cur Christus
orare voluerit: cum de illo prædictum esse no-
verimus: *Voluntas Domini in manu eius dirigetur.*

Deique potentiam pro beneplacito dirigeret: &
cum orare decrevisset, cur spectantibus discipu-
lis oraret, & cæpius eum audientibus: cum ipse
nobis consiliam dedisset, ut nostris orationibus
locum quæreremus additionem. Non ex neces-
sitate Saluator orabat sed ut nobis orandi for-
mulam prælegeret: *Potest Dominus noster* (sic

D. Aug.) *Unigenitus & coæternus Patri in forma
servi, & ex forma servi si hoc opus fuisset orare
silentio: sed ita se Patrio habere voluit precatore,*

ut meminisset, nostrum se esse Doctorem. Erat
eius oratio continua, quo sciamus, quod si ille
qui nulla præmebatur orandi necessitate, tamen

oraverit, quanto magis nos orare oporteat qui-
bus in omnibus occasionibus est oratio neces-
saria, ipsa nos docet e veritate: *Oportet semper orare*

& nunquam desicere. Hoc necesse est a nimia sit
fidelis exercitium, quæ se sponsam Christi esse
glorior ut in illis oculis indefinenter reflectat:

hoc namque illi in prima præcepit muliere, dū
huic sic ait: *Ad virum conversio tua.* Et quid hoc
tantum ut incessanter nostros ad illum diriga-
mus oculos, à quo dependemus, nobisque descen-
dere debet, quidquid nobis opus est ad vitæ con-
servationem. In ipso vivimus, movemur, & sumus.

Excebat in hoc David, qui de ipso sic testator:
*Oculi mei semper ad Dominum. Levavi oculos
meos in montes unde venit auxilium mihi. Ad
te levavi oculos meos, qui habitas in caelis. Ecce
sicut oculi servorum in manibus dominorum
suorum, & sicut oculi ancille in manibus Domina
sue ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum
et c.*

Licet hoc ita sit, singulariter tamen in tribus
occasionibus Christus serventer orasse reperi-
tur. Prima, quando electurus erat Apostolos,

fidelissimos sibi socios amicosque integri-
mos: quod cum aggrediretur (sic ait Evange-
lista Lucas) *Exiit Iesus in montem solus orare.*

& erat pernoctans in oratione Dei. Oriente
solis surgens ab oratione: *Venerunt Discipulos*

Hieron. Bapt. de Lanuza Tom. II.

suos & elegit duodecim ex ipsis, quos & aposto-
los nominavit. Hac de causa reor Evangelii
stam Lucam dixisse: *Quos per Spiritum Sanctum
elegit.*

Secunda: dolorosa passionis horâ iam im-
minente, priusquam illum in se susciperet, ad
orationem confugit, quam non semel, sed tertio
reperit, Patri supplicans, si possibile foret,
transiret ab eo calix passionis amarissimus, nec
illum ipse biberet, idque tanto Spiritus fervore,
constant que perseverantia, ut quanto minus
Pater potius annuebat, tanto ferventius in
oratione persisteret, tanta vi mentis, ut de eo
scribat Evangelista Lucas. *Factus est sudor eius, sicut gutta
sanguinis decurrentis in terram.*

Tertia, quam hodie habemus: etenim præno-
rat, quod cum essent Iudicem electuri in causa
eum gravissima, tum difficillima, quilibet ex
parte eam de horet, & in cuius favorem profer-
ret ipse sententiam, ut dicemus. Præviis ad acri-
tatem recurrit Patrem excitatâ adeo & longâ
oratione ut totam in ea transigaret noctem, donec
hora clarescat ad locum eundi ubi ferenda erat
sententia, causa finienda, iudiciumque termi-
nandum. Instruit nos, licet oratio & ad Deum
recursus adeo debeat esse continuus, verespira-
tio, quo medio orationis dona divinumque spi-
ritum in nostram salutem attrahamus: quod ni-
hilominus in tribus ferventior esse debeat oc-
casionibus.

Prima, in ijs quæ se nobis offerunt agenda: 2
nempe dum mulier eligenda matrimonio, graue
negotium amplectendum, processus inchoan-

das, vitæ status eligendos, exercitia definienda penditur.
quibus occuperis: *Adveria* (sic monet D. Am-
bro.) *quid te facere oporteat cum aliquod offi-*

cium pietatis adoraris quando Christus electurus
Apostolos, prius orat. Electurus Christus Aposto-
les, prius recurrit ad orationem, cum ita sit,

quod licet illa non præmissa nominasset Apo-
stolos, errare non potuisset: erat etenim ipsa ex-
lectis Patris sapientia, subiecta voverat eorum,

que corda penetrabat, unde ipse ait. *Ego scio quos
elegerim.* Quid tibi agendum est, dum eligere
proponis mulierem, tu verò maritum, cum nec
illam intime cognoscas, nec eius sint tibi per-
spectæ conditiones, nec detectæ, quibus te ex-
ponis, occasiones. Hæc vna præ ceteris ratio mo-
uebat Theophrastum concludendi: virum sapien-
tem dedecere nuptias. Ita D. Hieron. Quid tibi
facere convenit eâ in occasione, qua quidquid
elegeris

P p p p

legeris tibi futurum est quieti aut inquieti perdetur aut tranquillitati, aut totius vite turbationi, in qua tot tantique communiter committuntur errores? ad Deum recurre cum Eliezer dnm mittitur vxorem electurus Isaac filio Abraham Domini filii nullus etenim ignorat illud Spiritus S. axioma: *Par bona mulier bona in parte timentium Deum dabitur viro profectus bonis*. Quod si parentes dare diuitias potuerint, soli diuinae misericordiae tribuenda vxoris bonae concessio: *Domus & diuitia dantur a parentibus, a Domino autem proprius vxor prudens*. Processum itemque meditari: haec res dubius, si hinc illumue statim amplectaris: Si opus hoc aut aliud illi contrarium sis aggressurus? Deum consule ipse te collustrat: aliquoties prius in oratione secedens diuinæ te siste praesentiae, supplica, potenti suae manu tuam roborat infirmitatem: ut orationes tuae orationes sint salutis, tamque feliciter directæ, quam olim sagittæ, quæ de manibus regis Iosab emitebantur, dum illis superponit manus suas Vates Elieus. An concludendum est tibi filij filique matrimonium? perpende diligenter quod ex prudenti in hoc negotio conclusione, tua pendeat vite tranquillitas: sepe namque quod oculis exterioribus & superficialiter videtur conducere, tux postmodum salutis, ac quieti conuincitur esse perniciosum: Iuxta illud quod die Iouis diximus, Prius Deum inuoca, & in terram prostratos cum piis imo rege Iosaphat inclama: *Cum ignorem quid agere debeamus, hoc solum habemus residui, ut oculos nostros dirigamus ad te*. Num tibi, vir clarissime studius vacandum, ut causam dissolutas oblectris imant? Preccare Deum tantam tibi infundat scientiam, qua parti faueas maioris momenti, & in oratione coram illo demissus, has illi cum David offerre preces: *Emitte lucem tuam, & veritatem tuam*. Num cogitas inuentare littem, ambitu dignitatem, sectari commercia? primum tuum sit Deus refugium, diuinis eius manibus tuas confide praesentiones, eas ipse dirigat ipse deducat itinera, ipse navigationis tuae lapis sit aquilonaris, Sanctorum tibi concilia patrociniū, sacerdotum in sacro reposee suffragium attamen præ cæteris eius, quæ ceteris præeminet cælorum reginæ, virginisque Matris postules intercessionibus adiuuari.

Hoc iustorum est exercitium, ut notat Salomon: *Iustus cor suum tradet ad vigilandum diluculo, ad Dominum qui fecit illum, & in conspectu altissimi deprecabitur. Aperiet os suum in oratione, & pro delictis suis deprecabitur*. Omnia hec verba perpende: *Iustus cor suum tradet &c.* Quid sibi vult illud *Diluculo*? Aut omnia diligenter, studiose? Ita David: *Mane ad iugum tibi*. Tam, festinè cor eius euigilabat, ut altissimum deprecaretur ut dum vigilas & qui custodias obtemperant, ad illum accederent, illum iam experget factum, & coram Deo prostratum in oratione reperirent: *Antispaucum vigiliis oculi mei*. Quid inde boni? Et ipse dirigit consilium eius. Deus illi auxiliabitur, dirigit consilia, touchit negotia, rationes excitabit, ut proficiant & optatum habeant cuncta eius studia successum.

Ni fallor, in memoriam nobis reuocari Spiritus sanctus historiam Iacob quam ex industria & proposito conuenienter expendi D. Chrysostomus. Quam primum prius clarus ille Patriarcha Iacob intellexit filium suum Ioseph quem multis annis, ut mortuum irremediabilibus lacrimis deesseuerat, adhuc viuere superstitem, & in Ægypto pro Regis officio honorari. *Remittit spiritus eius*. Hoc ait D. Chrysostomus fuit quasi otium infundere luminari iam deficienti, quo flamma suscitatur lucidissima: atque senex: Si uiuit adhuc superstes filius, quid ultra desiderem? Illi Ioseph munera mittit plurima, rogatque instanter, descendat in Ægyptum ubi regni clauum moderabatur, ne dubitaret, sibi filiis, armentis, & gregibus nihil defuturum in terra namque Chanaan, ubi morabantur necessario præ fame deficerent. Hic Patriarcha plurimæ difficultates occurrunt: quæ ratione terram illam deferret, in qua Patres sui Isaac & Abraham vixerant, cum iam annis grauidus, inceptus esset, quod locum & habitationem omnino mutaret, & quis modus ut filij sui ac posterij inter Ægyptios degerent imperturbati. Verum res ex animi succedat sententia, Deum implorat, atque ad celebrem illum accedit patrum iuramenti, nec non altare quod erectum adhuc videbatur, ab avo suo Abraham Deo dedicatum, quando scedus percussit cum Abimelec, hostiam immolat, diuinumque rogat subsidium.

Hæret hic D. Ambrosius, ad illa verba: *Remittit spiritus eius*. Profectus Israel cum omnibus, quæ habebat, venit ad patrem suum iuramenti, & mactatus ibi iuramentum, Deo patris sui Isaac &c. Aliam ipse sequitur lectionem: *Eueni se Israel venit ad patrem suum iuramenti, & immolauit hostiam Deo patris sui Isaac*. En tibi inquit celeste sacramentum illius, verbis inclusum Eueni se Israel. Que non tam

decorporis quam de Spiritu intelligenda sunt
 eleuatione. q. d. Quam primum Iacob statuit
 cum liberis omnibus & armentis proficisci in
 Egyptum, quod iter incertis exponitur
 eventibus, animam & cogitationem in Deum
 erexit, certum vixit refugium, & deprecatus
 inspiraret illi, quod maxime conducebat, quod
 resoueret id, quod prudentissimè factum esse
 nemo dubitaret. Hoc etenim iustus proprium
 est in rebus maioris momenti quod primum
 suas in Deum element cogitationes auxiliū diui-
 num ad felicem inuocent determinationem, &
 hoc Spiritus sanctus his verbis indicat: *Iustus*
cor suum tradet ad vigilandum diluculo: nam
 verbum illud *Diluculo*, non tam temporis
 auroram, quam primam & anticipatam indi-
 cat actionem: hoc est, ante omnia. De hoc lau-
 datur Iacob, qui ut opus a Deo consequeretur,
 non vnam sed plures victimas immolauit:
Mañtis victimis
 Optimus & securus procedendi modus ex iudi-
 cio D. Amb. prius attollit cor, animam, & in-
 tellectum ad Deum terrena cuncta despiciens &
 omnia visibilia transcendens, deinde sacrificia
 Deo consecrat: Prius se eleuauit, postea immo-
 lauit: ille enim hanc immolat, qui cogitationem
 diuinitatis inuestigauerit. Viden quam mature
 processerit Iacob: cum inuocauerit illi Deus ad
 sit, tamque animet ad profectionem ac dicat:
 illud iter intrepidus suscipiat: & suum illi fauo-
 re respondeat, quod ex eo itinere evadat illustrior.
 Illum semel & bis vocat: *Iacob, Iacob*. Quis tu?
 Deus ego Ego sum fortissimus Deus Patris tui, meli-
 timere sed descende in Egyptum: *quia in gentē*
magnam faciam te ibi. Miratur hoc facinus D.
 Chrysostom., & expensis omnibus rationibus,
 sic non alloquitur. Num facinus Iacob attēdistis?
 Num Dei responsum audistis, & vidistis axi-
 lium? Hæc audientes discamus quando quid fa-
 ciuri vel negotium aliquod capuri, vel peregre-
 nationem suscepiuri sumus ut offeramus Domino
 sacrificium precum, & eius adiutorii inuocemus:
 ut sic institutum aggrediamur imitantes illorum
 iustorum pietatem. Hac sollicitudine non pigri
 iusti sua negotia dirigebant, unde & opatum
 semper finem allequebantur: Quam omnia tibi
 ex animi sententia profuerint, si illis ut primi-
 cium, & prologum, ferocentem premitteres o-
 rationem peccata confessionibus expiaret deo-
 te communicaret, liberales essunderes elemo-
 synas, pias peroreres orationes Sanctorumque
 polceres tibi suffragia.

Contemplantur duos illos Israelis primos Re-
 ges, quos D. Aug. toties inter se confert: Saulē
 & David, ambo reges, ambo ab eodem electi
 Deo, ambo diuinā sua gratiā ad regiam erecti
 reges consecrati, illos attende, quisque pro sua
 parte negotium orditur arduum, difficillimum
 nempe prælium, idque viribus inæqualibus:
 David in valle & torrente Besor iuxta ciuita-
 tem siceleg contra Amalecitas, tanto copia-
 rum instructos numero ut de eis referat sacra
 pagina: *Dissumbebant super faciem uniuersæ ter-
 ra*. Ipse verò parua manu, hostibus inferior. Eo-
 dem tempore eademque tempestate, suum quoque
 Rex gaul aggreditur bellum in montibus Gel-
 boe exercitu instructus, quod nullus in Israël
 illustrior cui tota militabat florentissima nobi-
 litas & manus viresque conferebant potentissi-
 mi pariter & validissimi quique milite. Parua
 nihilominus sua foris legione David illustrissi-
 ma refert de hoste potentissimo victoriā, cuius
 militum numerus omnem superabat numerum,
 ex suis ne vno quidem desiderato, deletis om-
 ninò fuisseque Amalecitis, quorum cum tantus
 esset numerus, vix quadringenti fuga elapsi
 mortem evaserunt: ipse verò David spoliis &
 manubiis dives victor redit gloriosus. Quid Saul
 ignominiosè caditur, turpiter profligatur, & ad
 interuentionem deletur exercitus, ipse, filij, tota
 nobilitas, super montes Gelboe miserè & in-
 feliciter omnium cadavera prosteruntur.
 Quid causa? Non hanc sinit Spiritus S. indicat
 enim, quod David ante prælij congressum ad
 orationem confugerit, coram Deo, suas illi ob-
 tulerit cogitationes, desideria, vota que propo-
 suerit, diuine quidquid animo conceperat ex
 toto remittens voluntati, suasque cum illo com-
 municans intentiones: etenim antequam in
 acie copias educeret per Sacerdotē Achimelech
 tanquā sequestrum. Consultuit David Dominum.
 Porro Saul nedom de hoc non commendatur,
 sed insuper consilium sumpsit, remanere eum
 muliere incantatrice, quocirca tam infelici
 Marte confligit, ut totalem incurreret corporis
 animæque perditionem. Ipse Spiritus S. hoc sig-
 nificat, qui referens de David quod ante con-
 gressum cum hoste Deum in oratione consulde-
 rit: *Sau e sic ait: Mortuus est Saul & cetero quod*
consultauerit Psychonissā, nec sperauerit in Domino,
propter quod interfecit eum. Eam igitur dicimus
 esse rationē, ob qua si intro euegit tota nego-
 tia truantur. Mulier quā filio suo contagelelo-

gisti, tuæ carnis est voluptatis; illa quam tibi summo futuram sperabas commodo in tuam vertitur misera perditionem; negotium quod suscepisti tuam conterit familiam; illa lis quam domui tuæ sperabas fore proficuum, ejusdemque fulcimentum, ipsa est e contra quæ illam à fundamentis eradicat. Nec hoc mireris: prima namque & vltima hæc tota est sollicitudo ut cum amicis, & parentibus tuas communices intentiones cum quibus, velut cum hominibus, mille subiceris erroribus; nec recordatus Dei fuisti nec ad illum recurrere vel semel cogitasti expostulans tuas ipse dirigeret actiones. Quid conquereris, quod in faustè tibi successerit matrimonium, causæ contentio, & quod manibus conclusum arbitraberis, in maximum tibi ceciderit detrimentum? Audi Spiritum S. sæpè sapius, quid tibi sit agendum, inculcantiem. In omnibus viis tuis cogita illum. & ipse diriget gressus tuos. Reuela Domino opera tua & dirigentur cogitationes tuæ.

Prou. 3. 6.
Prou. 16. 3.

§. 4. Secundo orauit tempore passionis: est oratio remedium quò laboribus, pœnissq; liberemur.

II. S. Secundo: cum Domino ora, quando labores ingruere tibi videris, Deum deprecatus, ut te his saluum eripiat. Num te febris vexat acutior? Num infima premit inopia? Num graue affligit infortunium? Num ad extremas redactus angustias ob tibi litem ab aliis intentatam? In oratione tuum sit ad Deum refugium. In oratione Christus ad Patrem recurrit, quando iam imminetibus suæ passionis angustias acerbissime torquebatur, atque in eâ tertio perseuerat, ab his liberari postulans, cumque nosset quod petitis Pater non annuere, non idè ab oratione desistit, quinimò intellecta per Angelum vltima resolutione, ex quâ nouerat sibi certò moriendum, tantò cepit orare seruentius, quantò mortis angustias orciabatur acerbius. Factus in agoniam, prolixius orabat. Ut hinc additas (inquit D. Hieron.) ad Deum tuis in tribulationibus recurrere, fiducia plenus, te ab illis fore liberandum, ab illo defendendum quo minus, quas times in te ruant calamitates, siue ab illis eripiendum: quando te vel maxime angustabant ad Deum confuge, coram illo prostratus, in-

Zuc. 22.
43.
Lib. 2. c. 8.
tra Pelag.

tegra voluntatis tuæ resignatione sic precare; Pater si fieri potest, transeat à me calix iste: verumtamen non mea, sed tua voluntas fiat.

Quam bene nobis huius Theoriz proponit praxim ille, qui tam sapienter cum Deo conuerat agere, qualiter David! Dico vobis Rex sanctissime, dum passus es tribulationes innumerabiles. Circumdederunt me mala, quorum non est numerus. Hinc inimici, illinc filius meique populus refractarius; nunc mihi deest sanitas ut ad extremam tendam in lineam; modò plures in nominis mei proferuntur testes igo miniam: illac me persequuntur infideles, hac in me conspirant perituri, qui tenebantur mihi esse fidelissimi. Quod tibi remedium? Quale praesidium? Oratio. In die tribulationis meae Deum exquisui, manibus meo nocte contra eum. Illo die, quò me grauior virgebat afflictio, molestior atterebat infirmitas, maioribus curarum premebat angustias, & innumeris torquebat circumquaque calamitatibus, serio & ex toto corde ad Dominum cum tribulater clamaui. Hoc quippe significat Manibus meis; Domine non te dimittam, nisi faueris mihi: Domine à clamore & lachrymis nullatenus desistam, nisi Iouamen animæ praestiteris. Lucem illam Iacob toti mundo notissimam spectat, qui periculum sibi praecauens, ex fratre praesentissimum, perniox in oratione perseuerat, & usque mane cum Angelo fortissimè colluctatur, qui vices voce quæ Dei supplebat, dicens: Non dimittam te nisi benedixeris mihi. Hoc agebat Iacob, inquit David. Nocte contra eum. Et sic Iacob solutus liberque ab omnibus cingebatur, grauissimis euasit periculis, ita & ego. Non sum deceptus. Hic milles inter homines ab hominibus deciperis: etenim contingit, ut ille innumera tibi promissa iurauerit, alter fiduciam oblationes fecerit inuoluitas; cum autem te ca-

sus praeserit inopinatus & sinister, terga tibi vertunt (a) varias obtrudunt impossibilitatis (a) excusationes, atque: verè deceptor sum ille Iacobem mihi fecellit. Agendo cum Deo qui tibi promisit si in die tribulationis uia orilla, fide, speque securâ supplex ad illum recurreris, quod tibi non deerit, ne timeris, non decipieris.

Circumdabant D. Augustinum in suæ conuersionis exordio ipso teste afflictiones innumerae velut intumescences aquarum fluctus in quibus

quibus (iuxta Davidis phrasin) non erat substantia, quibus omnino se submergendum arbitrabatur. Audit coelitus vocem. *Augustine quid in te sit? Proice te securus in eum, noli metueri, non subtrahet se ut cadas. Proice te securus, excipiet te, sanabit te.* Confidit aliter baculo arundineo, & quo tempore illo voluerit uti, ut ei, innotatur, lutum vel lacunam transiituras confringitur, manumque transfodit ita ut in medium decidat cecum, ulcerata manu debilis, quā sibi nequeat esse praesidio. Tales homines dixerō, vacuam arundinem, plurima verba & ostentationes, attamen nulla veritate, nulla substantia, firmitate nullā solidata. Sperabas in altero, qui tempore necessitatis tibi defuit, teque pluribus afflictum calamitatibus deseruit infidus nimis: unde hoc tibi licet occidere, quod alteri. *Quid est ista fiducia quā niteris? In quo confidis? An speras in baculo arundineo atque confracto Egypto, super quem si incubuerit homo, comminutus ingreditur manum eius, & perforabit eam: Sic est Pharaō Rex Egypti omnibus qui confidunt in se.*

4. R. 12.

11. Multi se dolere deceptos.

Marc. 5. 26.

Hec quantos audio conquerentes, quod dum spei anchoram in hoc vel illo figunt, hinc celsitatis hora exciderunt, & se delusos perterierunt, modō quod subuenire noluerint, modō quia non potuerint, modō quia non noverint, modō quia conditionem hominum imitari, quibus nihil est familiarius, quam nullam verbis suis ac promissis fidem servare constantissimam. Quam luctuosē plorat ille, spe prostratus, quā medico eiusque praescriptis inhaerebat, quando se dolet, velut illa mulier de qua D. Marc. post duodecim annorum infirmitatem. *Fuerat multa perpeffa a compluribus medicis & erogaverat omnia sua, nec quidquam profecerat, sed magis deterius habebat: omnibus expensis facultatibus bolo frustrari desiderato. Quā tristis ingemiscit litibus occupatus, quando cum advocati tum procuratorum diligentis studisque consiliis, se legit causā excidisse, perditamque familiam. Esto securus, non hoc tibi continget si prout convenit, & perseveranter divinum implores auxilium. Nolle contra eum, & non sum deceptus.*

§. 5. Tertiō: Saluator orat. quia Iudex futurus: tales namque decet Oratio, unde dicuntur sortes Israel.

Tertia occasio, quæ nobis in Euāgelio proponitur, quā Christus ad orationem con-
fugit, illa est, quam D. Ioannes hodie describit, quando Iudicis esset officio functurus in huius causā maximē ardor, ex eo quod singulae partes dicij differant potentissimæ, nec non iustissima præsentatione præmunire, legis iustitia, Dei misericordia, eius Advocati Patroni ex una parte littera legis erat strictissima, ex altera verō spiritus amoris Euāgelici sollicitatores, qui sententiam urgebant erant diligentissimi, quinimō mille perfidi prodictionibus, quibus iudicē irretire laborabant, iudicium difficillimū: si namq; pro legis iustitia ferret sententiam, contemptus Euāgelicæ videretur esse misericordie: si verō misericordie faueret Euāgelicæ legis iustitiā evertere velle iudicaretur. Res est, quæ alium præter Christi animo suspenderet anxio vehementer. Ad orationē primū secedit, in quā fervens & continuus tota nocte perseverat, cū tamē hæc non indigeret: erat quippe ipsa divina sapientia, sed velle docere: quod illi præ ceteris subsidio indigerent orationis, quā divini obtineant auxilii, qui populi sunt iudices, ut maiore sanq; consilio procedant, concludant, ferantq; sententiam: etenim tot offeruntur difficultates, ex eo quod singulae partes tam dilucide suam proponant iustitiā, ut illa apud vtramq; valere videatur, unde celestis opus est lumine, ut illam agnoscant, præsertim cum illi tanto studio laborent, iudicis in suam partem trahere sententiam.

Ut igitur prudenter Iudex in sententiā procedat, enuntianda illā necesse est oratione præveniat, Iudex intelligere namq; debet illā magnā se Deo ostendere reverentiam, signisq; venerationis. Sibi persuadeat, quod in iudicio seu sententiā quā pronuntiat, ipsum Dei iudicium exequatur, & quā eius residens loco pronuntiet, declareq; iustitiā, quam Deus per suam vult declarari sententiam. Hoc Iosaphat Rex indicavit, iudicis officium, non hominū sed Dei proprium esse officium, & ad divinam spectare excellentiam, ut suis iudicijs prudenter Iudex procedat: eo quod in illis intelligat oportet, se nihil aliud esse quā merum iudiciorum Dei declaratorē. Hinc collige, quantū fecerat toto studio laborare, ne in illis

PPPPP3 aberret:

berret: ut autem hoc assequatur efficacissi-
mum remedium illud est orationis, in qua di-
uinam reposcat lucem, ut illa collustratus om-
nes ab intellectu suo tenebras depellat, quibus
litigantes conantur partis adversæ obscurare
iustitiam, vivosque colores suis appingere præ-
tentionibus.

III.
Iudiciū
de acti-
bus hu-
manis
arduum
est.
Qui determinata in scientiis naturalibus pro-
ferunt iudicia, perferuntur ea, quæ ad ordinem
spectant naturæ: quæ cum sint ita certa, & de-
terminata, ut aliter esse non possint, nec con-
trario modo succedere, quam natura in eis de-
terminavit (Doctore Philosopho) scientifica est
cognitio, quam ex illis Doctores habeant, & ad
eorum cognitionem per affectus infallibiles, &
media certissima progrediuntur. Quæ de causâ
iam in illis quasi respundet divina sapientia,
diciturque quod lucis sue splendorem Deus super
omnia opera manuum suarum effuderit, eodem modo
ut qui considerat divinam in illis attenderit sa-
pientiam, quâ illa creavit, inveniet quam rectum ac
determinatum possit de omnium illorum natura pro-
ferre iudicium, nec non omnia hæc illum doce-
bunt, quomodo in cæteris eâ iudicare debeat re-
ctitudine, quâ omnia illa demonstrant.

Rom. I.
Vnde D. Paulus sic de Philosophis loquitur,
quod ex cognitione creaturæ, ascendere potue-
rint ad divinam sapientie cognitionem. Porro iu-
dices de actibus humanis ferunt iudicium, & de
eo iudicant, quod cor hominis per actus deter-
minat exteriores, ut puniant quod supplicio di-
gnum invenerint, & premium rependant iis qui
secundum rectam procedunt rationis regulam.
hærent in eo quod iudicium ferunt de rebus sin-
gularibus ac contingentibus, quæ aliæ, quam vi-
dentur esse possunt, & iudicant de operibus, ver-
bis, & quandoque etiam de cogitationibus per
signa licet & opera exteriora declaratis. Et sicut

Sap. I.
Sapientia testatur procul abest divina sapientia
ab operibus, verbis, & cogitationibus iniquis,
proximeque perniciosissimæ illis divina non assi-
sit sapientia sed spiritus erroris deceptorius.
Si Iudex igitur de his habeat actibus iudicare,
& in illis divina non succurrat sapientia, cum
illa sit quæ dirigere potest illum ut rectum ferat
iudicium quod de illis incumbit iudici pronun-
tiandum, tu Iudex esto, qualem strictè ad Deum
confugere teneatur, iudicetque requirere, quod in iis
quæ iudicanda veniunt, a vero rectoque non de-
viet. Aliquoties mente revolvit, quod litigantibus
accidat id quod duobus exercitiis inuicem ho-
stilitè oppugnantibus, singulis suam tenere la-

borantibus statione, hinc tormenta ludunt, ma-
iora illine infremunt minora, ex hac illaque, par-
tanta luscitur nebula, ut ipsum solis iubar lu-
cidissimè obscurare videatur. Idem in causarum
processibus contingit: suas enim quæque pars
allegat rationes, hæc in illam, in hanc illa & du-
plicatus videtur impetus, dum ratio producit,
quam pro iure suo talis aut talis allegat Advo-
catus, velut bomba tot textibus tot oppleta
auctoribus, prodit alter, alia ratione armatus no-
minus efficaci, reduplicatis textibus, antiquis
modernisque conciliis: tormentum est bellicum,
scriptis libris, codicibus huius illiusque, auctoris
refarctum. His tantum excitant caliginem, ut que-
que pars sibi attrahere velle videatur iustitiam;
quod cum ita sit, anxius hæret iudex, ut definire
non possit nec illam decernere quæ in se velut
sol est clarissimus.

Rogavit me quondam huius regni vir primarius,
ut presens adesset auidireque, allegationes in cau-
sa matrimonij eo sedente iudice producendas,
cum verò ac requam audirem advocatos, cuius
hæc resolutio mihi videretur ipso sole clarior,
& eo ipsa sic esset & cum ipso viro primario co-
municasse, auditis utrimque partibus dubiis sub-
stiti nescius cui parti faueret. Instituitur tamen
etenim valde, etiam in hoc ipso quod mihi prius
erat evidentiissimè. Hinc ecce, quod tale sepe
operentur effectum allegationes rationum qualis
ille, qui in fonte seu aqua crystallina puriore pedes
infigit, quò ipsa prius lucidissima, plane pertor-
betur. Si verò processus agatur per testes, quos
pars una producit ceterarios, qui directè in luge-
præntionis testantur favorem: altera verò co-
traria tot alios proferat, qui eadem evidentiâ
in suam favorem testificantur: & visa parte una
quis dixerit depositiones esse concludentes, au-
dita verò altera pariter quis dixerit esse con-
cludentes. O quis somus excitatur obfuscor,
quò tota mobilator iustitia. Oportet iudex ad
Deum recurrat, & in oratione lucem exposciet
divinam, sicutque cum David: *Deus meus illu-
mina tenebras meas*.

Mirabilem plane caliginem excitantur seniores
illi, quos vidit Ezechiel thuribus suis idolis
thus offerentes, quæ tanta exurgebat, ut dies in
noctem verteretur obfuscatissima. Enimvero hoc
frequens est in litibus, accurrit ille, accurrit alter,
incensoria producit, thus seu monera adolens
uxori filio, filie, cognato, familiari, venerati-
onibus humilis, precibus insians, hinc inde ratio-
nes allegas, quibus infelix iudex in diversâ do-
bus

V.
Caligat
offendit
partes
iudicis.
Ierem. 17.
9.

VI.
Salomon
ob petita
sapientia
Deo pla-
cet.
3 Reg. 1.
Lib. 9. in
3. Reg. 9.
12.

Ierem. 17.
9.

bis rapitur hinc subornationibus allicitur; il-
line amicitia trahitur, hac homini vident res-
pectus illac ratio famile; illac exteriora corres-
pondent. Tam spissas inter tenebras quis solem
videt? Ad hoc est cogitatio luminis iustitiam illi
iudicis regemque. Dams in iustitia. *Emite lucem tuam
& veritatem tuam.* Dñe mihi locum intronde, ut
cognoscam veri auctorem eternam veritatem, filia tua
sed te ebris ea obscurat diffidit tunc emittit lucem
tuam quia veritas aperit illamque dignoscit. Hæc
vna est, & maxima momenta actio iudici obueni-
ens quæq; sumopere Deo in Salomone placuit,
quæ præclaris Spiritus nobis exarat circumspectis.
Deus in Regem populique sui iudicem creavit Sa-
lomonem, & in throno confirmatum collocavit
regali. *Confirmatum est regnum in manu Salo-
monis.* Huius beneficii memor, gratias acturus
fecit in Gabon illos huc erat offerendis sa-
crificiis, & ipse celsissimus opportunior, illud
quippe erat excelsum maximum. Vatabus opina-
tur ibi erecta altare sacri honoris. Ance. Thredo-
retus tenet non nisi locum fuisse altioris, quia licet
Deus non offerri sacrificia præcepisset nisi illo in
loco à se designato, cum adhuc templum non esset
edificatum, hæc tamen ea offerre in montibus
altioribus, & oblit in eo monie Salomon mil-
le sacrificia. Mille hostias in hoc ausum obtulit
Salomon super altare illud in Gabon. Apparet
illi Dñe, autque postula quod vis ut de tibi. Dñe
mihi responder. Salomon manifestum est quod ego
desidero. Quid petat homo quod in iudice regemque
populi tui exaltasti, qui ex se mille fraudibus, ig-
norantibus, erroribus, & negligentiis subicitur, nisi
locus celestis, fauoremque tuum, quod prudenter iudi-
cis exerceat officium? *Dominus Deus tu regnare
facisti seruum tuum.* &c. *Seruum tuum in media est
populi quem elegisti, populi infiniti qui numerari
& supputari non possunt, pro multitudine. Dabis
ergo seruo tuo cor docile ut populum tuum iudicare
possit. & decernere inter bonum & malum. Quis-
enim poterit iudicare populum tuum? &c. Quam gra-
uiter hæc expedit difficultate. Elegisti me iudicem
populi infiniti quod, varias easque contrarias habet
præiudices, qui dissidentibus abasat humoribus, in
quod tot sunt sententiae quot capita. Qua ratione
valeam ego abyssum illa pelagi perferutari? Si im-
possibile sit mari bolidi inieciere profundis, imo
nec est ingenitum aliquid creatum quod penetrare
queat concanitates, finisque quos sua concludit
altitudine; Quis ego sum qui tot maria, quot sunt
corda subditorum inuestigem? illorum enim quoque pe-
lagus est tot finibus circumdatum ut non sit, qui illud*

perferutari? *Primum est cor hominis & in ser-
uabile. & quis cognoscat illud?* Hoc supposito
quod mihi plerumque reuert & postulat Dñe mi-
cor est docile. *Dabis ergo seruo tuo cor docile.* Sa-
pientia saliter significat cor seu intell. quod non ob-
firmatum sed flexibile, qui audiat appendaque
rationes, quales illa sint, & cum vna admisit
partem, audiat & alteram: hoc namque bono
comperit iudici. Hinc conuenit translatio. Vata-
bli *Da seruo tuo cor audientem.* Primæ tantum in-
formationis repelle iudicem, quam ita tenaciter
defendit, ut secundam non admittat, illumque re-
iiciat, intell. eius est arcus, & inflexibilis ut
Angeli, quæ nemo possit emollire, nemo ab eo
deducere, quod semel apprehenderit.
Veritatem plus aliquid indicat, *Cor docile,*
id est cor à te edoctum, tuo collustratum lumine
tam claro, ut quantumlibet partes rectæ pertur-
bent iustitiam, illud decernere possit & accepto
causæ processu valeat noscari quod bonum à malo di-
stingere, & inter mille larvas sibi obiectas ne-
cessitiam agnoscat, illam tamen queat aperire in
lucemque prodigere. Hoc à Deo tam instantem &
prudentem postulauit Rex ille & iudex Salomon,
ut Deus ipse sibi hoc si quid aliud placuisse de-
monstraret: unde sic ait: scopus attigisti fili mi:
etenim hoc optare & rogare iudicem decet pruden-
tissimum. *Placuit ergo seruo tuo Dominus quod Sa-
lomon postulasset huiusmodi re & dixit Dominus
Salomoni quia postulasti verum hoc & non petisti
tibi dios multos, nec diuitias, aut animas inimico-
rum tuorum, sed postulasti tibi sapientiam ad discerne-
dum iudicium &c. dedit tibi cor sapientem & intelligens
&c. sed & hæc, quæ non postulasti deus tibi &c.* Quis
fortis dixeris iunior decere principem in throno
recipere colloca, præ exteius postulare pluribus
annis integræ salutis posse gaudere, opibus affa-
tum discere quibus suauitatur, auctoritate, om-
nes videre sibi subiectos inimicos quod regni sui
tranquilla pace gloriatur. Hoc vos, & vos pete-
reris at horum nihil Salomon, sed hoc tantummodo,
Dñe Deus, cum regnare me feceris seruum, tuum, &
iudicem populi constitueris infiniti, celestem tuam
mihi lucem infundito, quæ prudenter exerceam
iustitiam, illam que in iis inueniam causas, quæ
coram me iudice ventitantur, illam licet, hinc
quidam illino alij laborat abscondere. Hæc est in-
quit Deus, ita hæc est sapiens à Deo petitiō, vix illa
nedum tibi conceda, intellectu tribuens illuminatum
sapientem intelligere cunctasque penetrare insuper &
alia tibi, quæ non postulaueras, liberalis elargiar:
ut per hæc principale notes desiderium, quod in

VII.
Quid sig-
nificet
cor docile.

VIII.
Cor do-
cile po-
stulet a
Deo In-
dex.

codebat assurgere, & vehementius excitari, qui sedem occupat iudicariam, superni scilicet favoris & diuinæ lucis gratia, quā à recto non deuiet tramite iustitiæ. Quocirca tantò frequentior esse debet ad Deum iudicis oratio, quantò, cum Salomone, populo preest frequentiori, tantòque fiat oportet oratio feruentius, quantò causæ quas habet præ manibus, negotium facessunt illi difficultius; *In medio populi insisti, qui numerari non potest præ multitudinem.*

Hoc leganter descripsit ipse Salomon figuris plenè celestibus ut harum doctissimus. Licet autem hoc communiter SS. Patres de Prælati Ecclesiæ, eiusque predicatoribus intelligant, & nos in aliis occasionibus eodem sensu simus interpretati, modo tamen non abscondit iudicibus adscribitur, cum omnes illo fungantur munere, cum spirituales tum temporales.

Cant. 3. 7. In lectulum Salomonis sexaginta fortes ambiunt ex fortissimis Israël omnes tenentes gladios; & ad bella doctissimi unusquisque sphenis super femur suum, propter timores nocturnos. Et ceteri lectulus Salomonis rempublicam signat Christianam pace gaudentem. Ut autem hæc integra conseruetur & impeturbata, necessitas exigit, vigiles adhibeantur, qui terrorem incutiant, reprimantque noxiuagios insolentis iniquitatis. Ita declarat verba hæc D. Greg. Nyss.

Nys. 1. Propter timores nocturnos. Paratum habeat semper, terrorem afferens illis, qui noctu & in tenebris insidiantur. Et tibi, quā de causa statuatur iudices, inquit Apostolus, qui nobis symbolum illud declarat Salomonis, iudices, seu Principes non sunt timori boni operis. Sed mali. Vis non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa &c. Si autem malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat. Modò tibi liqueat, cur traditus sit tuis manibus gladius, ut scilicet malos perterreas, insolentes refrænes, audaces reprimas, qui timorem illis iniiciunt, qui pacifici libabatur liberi viuere desiderant. Propter timores nocturnos.

Rom. 1. 1. X. Eius cuius timores nocturnos. Paratum habeat semper, terrorem afferens illis, qui noctu & in tenebris insidiantur. Et tibi, quā de causa statuatur iudices, inquit Apostolus, qui nobis symbolum illud declarat Salomonis, iudices, seu Principes non sunt timori boni operis. Sed mali. Vis non timere potestatem? Bonum fac, & habebis laudem ex illa &c. Si autem malum feceris, time, non enim sine causa gladium portat. Modò tibi liqueat, cur traditus sit tuis manibus gladius, ut scilicet malos perterreas, insolentes refrænes, audaces reprimas, qui timorem illis iniiciunt, qui pacifici libabatur liberi viuere desiderant. Propter timores nocturnos.

Prima ratio. A quibus vigile illi commendantur conditionibus? prima est, quod numero sint sexaginta, numerus determinatus pro indeterminato: sexagenarius enim magnam ignouit perfectionem cum de numero sex & decem multiplicatus confurgat, ambo qui præclaris scateant eminentiis, quas expendunt de hoc *Secunda ratio.* agentes D. Greg. Nyss. D. Greg. Magnus,

Theodoretus & reliqui communiter Patres. Secunda: quod fortissimi sint, electi ex fortissimis Israël. Fortes ex fortissimis Israël q. d. Adepts & flos eorum qui ceteros fortitudine superabant. Fortes sunt parum est hoc, sunt fortissimi: & secundum fortissimi, sed ex fortissimis electi fortissimi, quò significetur, nemini maiori opus esse & constantiori fortitudine, quàm iudici, quem nec amor moueat, nec timor terreat, nec lucrum alliciat, nec iactura debilitet, nec amici superent, nec respectus aliquis creatus à recto detorqueat.

Expendit D. Ambr. Pilati iudicis defectum. Negare non possumus, inquit, quin prius maturam iustamque tulerit in Christi causam sententiam, exclamando: *Innocens ego sum à sanguine iusti huius.* Cum eadem sit, nidenque prolata verbis, quam Propheta Daniel in causa castissime Susannæ proclamarat, quam perfidorum malitia Seniorum ad mortem rapiebat lapidandam: exultet enim vocem, & ait: *Manus ego sum à sanguine huius.* Hæc voce! loquitur D. Ambr. circa Susannam Daniel videtur, quā circa Dominum usus est Pilatus. Eadem sententia soluitur pudicitia, quæ est absoluti iustitiæ. Porro hæc tunc Pilati perditio, fortitudinis defectus: auditio enim Cesaris nomine, eundem familiaritatis amissione, illique verbi: *Sine dimittis, non es amicus Cesaris.* Turpiter labitur & iniusta accusatorum passione superatur. Sapienter dixit Sapienter: *Noli querere fieri iudex, nisi valeas virtute irrumpere iniquitates.* Ne foris extimescas faciem potentis, & ponas scandalum in aequitate tua. Vox illa, *virtus* idem est ac fortitudo potens superare malitiam: virtus quædam, respectibus non seductibilis, scandalis non flexibilis, ut vel puncto discedat à vero, aut detineatur, ne progrediat ut vltius. Sicut Apostoli Christi Evangelio, quò fortius amabatur. *Virtus Dei est.* Etenim in illo Virtus Dei est potentissima, quā cunctis mundi, quonimò & inferni resistat intrepidè potestatibus. Hanc oportet habeat iudex, quā valeat virtute irrumpere iniquitates. Hoc autem ne ponas scandalum in aequitate tua, legit textus Græcus, *In iniquitate tua, aut rectitudine tua.* Ea de causa ipse Salomon in gradibus, quibus ad thronum ascendebatur ac tribunal iudicarium, duodecim altricibus statuit leones quò significaret, quòd illi qui eò ascenderet, am-

mus deberet esse regiusque leoninus, de quo sic
ipse, *Leo fortissimus basiliarum ad nullum pau-*
bit occursum.

Tertia qualitas. Omnes tenentes gladios, & ad
bella doctissimi, q. d. Ex opinione Vatabli quod
strictos manibus tenerent gladios quibus ma-
gnā dexteritate & agilitate utebantur. Hinc or-
tum est, ut iustitia stricto gladio armata depin-
gatur: ipse enim est quod Iudex iudicare, quem
tenere firmiter debet, quoque offendentes offen-
dat, hoc illi de illis inferant, hoc pacē stabilitat:
huius enim gratia bellū indicitur. Illū firmiter
ita teneant, ut illis nomen à Deo impositū aptē
conueniat. *Fortes iustitie.* Sunt illi iustitie, non
illorum iustitie. *Fortes.* Dicuntur à Davide qui-
dam. *Viri diuitiarum:* quia diuitie non sunt vi-
roris, sed viri diuitiarū, quia diuitie domine sunt
illorum & de illis agunt quodcumque libuerit, non
autē illi de illis, quia de illis pro beneplacito nō
disponunt. Ita dicitur fortis iustitie qui illā ut
Dominam agnoscat, & quicquid illa voluerit,
exequatur: & aliter de illa disponat quam qui
iustitiam ut suam habent, sic ut ipsa eorum sit,
quia consilia facient quodcumque voluerint, &
pro animi sententia illā, eō quod ratione volue-
rint pertrahunt. Fortes igitur iustitie erunt illi,
qui parati sūt seruare iustitie velut principi sue,
ut ei eisdem custodes vigilēsque fortissimi. Prohi-
quem conueniens epistherum, quod distas, Iudex,
te decere, ut semper constans, semper sis para-
tus seruare iustitie, illam tueri, conservare &
custodire, ne illi autē vlla fiat iniuria, aut con-
tempus irrogetur.

Quarta conditio: *Vniuscuiusque ensis super fe-*
mur suum. Quid hoc rei, si manibus teneant gla-
dios, ut quid illos de femore suspendunt? Grade
mysterium à Patribus hic aperitur. Femur (au-
dioribus D. Greg. Papa & Nyssen, & Theodore-
to) nostram indicat concupiscentiam carnisque
appetitus sensuales. Ne sibi Iudex persuadeat, in
illis & non in domo sua exercendam esse iusti-
tiam, etenim illa prior est reprimenda, & pre oculo-
ris suis sicut componendi & ressecandi affectus &
quæ illum cōcernit, lucris, familiaris cognatorum,
& personarum ratio propria. Verū hoc arte
de singulariter quod ait illos fuisse in fortissimis
Israel. Nomen hoc, utpote diuino impositū ore
diuini faceret mysteriis. Notum est triuulsi à
Deo nomen fuisse iacob impositum, ut deinceps
Israel vocaretur. Occurrebat illi negotium gra-
ue nec minus periculosum, suis impar longē vi-
ribus: obuius enim in prelium ire debebat fratri

suo Esau, qui quadringentis stipatus militibus
ad bella doctissimis, fratrem subiecturus ad-
ueniebat. Timet Iacob periculi conscius & ne
fratris copiarum viribus superetur, pauidus, quid
agit? ad Deum in oratione confugit, mulieres
ablegat, filios, pecora, pastores, totamq. fami-
liam, & seorsum oraturos abscedit, idque tanta
animi contentione, ut totam noctem in oratio-
ne consumat, diuinam implorans lucem, fauo-
rem, mentisque fortitudinem. Apparet Angelus
cum eo colloctatur quod aliud nihil fuit, quam
sicut declarat Oseas & nos aliās diximus, quidā
orationis feruor non communis lachrymis cor-
disque singultibus roboratus: hic namque est,
qui Deo vim inferi non minimam. Optime
respondet Angelus, annuo postulat. Si namque
huc usque Iacob fuerit nomen tuum, erit deinceps
Israel, quod significat (interprete D. Hier.) *Lib. 99.*
Vincens Deum. Qui namque tam fortis fuerit ut seū trahat
diuini poterit, ceteris orando superare poterit. *Heb. in*
& homines diuinā roboratos gratiā superare: hanc *Gen. 32.*
præmunus in arenam descendit fortis adeo at-
que animosus, ut fratrem suum cuiusque copias, 26.
validior illo superaret.

Hinc patet quid tibi o Iudex sit agendum, 113
quando non leuia tibi occurrunt negotia dum
pars altera bene prodit ordinata, ut se fallat & Iudex
sua subiciat prætentioni, multis pro se sociata imitetur
adlocatis, qui pro se varias adducunt rationes Iacob
mediaque fortissima. Si quando videris tuum
non posse intellectu illorum dissolvere laqueos,
quos in causā pendente pars dolosa contexit,
ad Deum confuge: mulierem vel ad modicum
temporis, filiosque ablega, de familia tua eiusque
curis sequester ad angulum cum Deo secede lo-
caturus: hic eius implora gratiam, fauoremque
postula: cum enim ille sit, qui te ad hunc euexit
locum, quod iustitie satisfaceres, infundet tibi
lumen, quod munere suo laudabiliter digneque
sanguis.

Quia verò in hoc multi dprecuntur, sapius fue-
runt irretiti, & similes pronuntiāunt delusi Iosue
sententias. Optimum hic casus Iosue contigit quia Do-
viro alias prudentissimus, illum Dominus iudi-
dicem creauit ducemque populi: hoc munere non con-
strenuus fugitur & quæ sunt iustitie tenax exe-
quitur Dei præceptū obediens. Hanc Deus in
quosdam declarauerat suos inimicos nempe Ga-
baonitas populum vicinū, quam dum Iosue im-
plere cogitat, illi factū se bodorsci vestes induit
laceras, tritosque calceos: partem assumunt ad
solem arefactum, vinum deferunt acetosum,
&

Hieron. Bapt. de Lanna, Tom. II.

Q q q q

& hoc schemate se Iosue sistunt iudici. Domine mi, tales nō sumus, quales nos arbitraris: etenim populo circumiacenti diuinam intentas sententiam: nos verò de longè adsumus, vt nostrum testatur schema: nam egressi de terra nostra, nouis induti vestibus, nouisq; calceis, ecce per longas itineris molestias detriti sunt, panis, quem recentem accepimus, vt vides, eduroit, viumq; electissimum in acetum amaricauit. Audis illos Iosue, legitimas iudicat esse rationes, & pro eorū pronuntiat incolumitate contra quos diuina fuerat lata sententia. Delusus est Iosue (testatur Scriptura) eiusq; comites, allegatis à porte fidem adhibentes, nimis citò creduli: quia ad Deum non recurrerunt gratiam lucemq; postulantes, quā sanam pronuntiarent ipsi sententiam. *Os Domini non interrogauerunt.*

Iosue 9. Quoties, heu quoties hic lapsus contingit, vt pars altera, quæ nulla aut minori nititur iustitia, mille millia proponat tam efficaciter, vt ad lachrymas & compassionem iudices permoueat, quibus fidem adhibentes pronuntiant contra id, quod recta suadet iustitia: nec mireris: non ad Deum confugiant non lucem postulant & os Domini non interrogant. *Os Domini non interroga-*

quid tibi sit pronuntiandum; ita vt tua sententia diuino velut ore pronuntietur. Hoc aduerte ver-
bis illis in omi quibus in euentu dñe vtmini sē-
tentiis. Vt de vultu eius iudiciū nostrum prodeat.
Hæc verba sunt. Davidis, quorum sensus hic est
litteralis, quod pendente causa non levis momē-
ti, sedente David pro tribunali, cum veller, illā
in fauorē diuine definiri iustitiæ, Deum consu-
luit. Exaudi Domine iustitiā meam &c. De vultu
tui iudiciū meum prodeat, q.d. Tu esto Domine
hac in causa iudex & arbiter, vt de tuo benē de-
finita prodeat causa tribunali: sic Iudex peroret
litē definiturus: Tu Dñe pronūtia sententiā, & de
tua prodeat decisa presētia: ego tantūmodò tu-
bis deferuiā, quō illa declarabitur, prodibitq; in
publicum. Vel metaphoram sumitā. Moysē, qui
Iudex populi constitutus Domini consulebat, &
eoram eo prostratus diuinam flagitabat sibi lu-
cem infundi, quæ de vultu Dei in facie eius tan-
ta resplenduit vt reuerſus ad populum, velut sol
alter radiaretq; d. Domine mi vultus tui lucem
mihi comunica, vt ad eius lucem, & non ad
huius, vel alterius opinionem mea pronuntietur
rectē sententia, Christus futurus Iudex, & causā
non parum arduam definiturus seorsum prius
teum Deo secedit, totaque nocte in oratione
perſiſtit, eū tamen ipsa lux esset & paternæ glo-

riæ splendor, cuius oculis patebant omnia: con-

clude igitur quid te in similibus agere oporteat

occasionibus.

§. 6. In montem Oliueti &c. Adducunt mulierem &c. Hæc mulier modo deprehensa est. *Vigilat Christus in orando, ipsi verò in machinando. Mulierem in adulterio deprehendunt: qui namque per terram ambulat impressa relinquit vestigia.*

Perecra solemnitate Paschali, festoq; Tabernaculorum occiduo, Saluator illo mediante velut animarum mercator aduolat, quas inquisiturus de caelo descenderat, & mundinas maximè frequentes percurrit, in quibus de eorum agebatur beneficio. Summa concionatur voce & q; tam efficaci, vt plures de turba se illi submitterent fideles. Quamprimum hoc suis innotuit capitalibus inimicis, Pontificibus, Sacerdotibus, Scribis, & Phariseis, plenum illi consocant concilium, in quo Christi conclamant homicidæ perditionem. In cuius executionē fortissimos aduocāt apparitores dato præcepto, supis vinculis, catenisq; ferreis Christum vincitum sacro sistent Concilio, quod ita vocabant, proprie tamē erat dæmonū conciliabulum, vt die Lunæ infra octiduum dicemus. Accesserunt Misisti: Christus autem diuinā sua potens virtute, quam primum illos vidit faciem suam in illos verbaque contorsit, quibus eos, qui prius leones erāt ferocissimi, in agnos conuertit mansuetissimos, sibi que addictissimos; euius pariter facti Prædicatores ad concilium reuertuntur, quos Pontifices interrogant. Cur non adduxisti illum? Respondent illi: *Numquam sic solutus est homo.* Nō est hic homo, quem vincitum capiamus, sed qui totum mundum suo capiat amore constitutum. Quō responso diabolico agitati furore solunt concilium & domum rabidi reuertuntur.

Isto stratagemate festum absoluitur in quo Christus multum fuerat ex omnia & clamorosa prædicatione fatigatus: at eius hoc fuit refrigerium, noctem illonem vsque in mane in monte Oliueti precibus impendere, celestem rogans Patrem pro hominū salute, criminūque Domini remissione. Pariter & ipsi vigilarunt, rethnas, quibus eū caperēt, molientes: cum enim illis ex per-

erat, lo-
dici in
furia
moliatur

sententia non enenerit, dum viribus vel leo-
nes oppugnet, modo velut dracones cum astu-
tius adorantur. Obolit illis diabolus patronus
optimus occasione adde congrua, ut sibi nullo
modo Saluatore posse euadere persuaderent. Vi-
giles casu fortuito miseram offendunt mulier-
culam actuali pollutam adulterio. Hanc apprehen-
dunt, & ad Pontifices adducunt, qui controu-
ersum conuocant ex tota illa Pharisæorum Scri-
barumque force concilium, qui sibi oblatum à
Deo laqueum arbitrantur, quem Christus effu-
gere non posset, si illum ipsi expanderent, hac in-
causa ipsum iudicem configuando quia vel hic
homo mulier liberā dimittit, vel damnari iudi-
cabit: Dilectum est insolubile. Si dimitti sciat
ut inimicum & aduersariū legis Moysaice accu-
sabit, quæ disponit expressum, ut adultera la-
pideatur. Si damnari iudicat, ipsum sibi contradi-
cere de peccatorum indulgentia quam semper
habet in ore, obiciemus Extra dubium est, in-
quiant liberam si censetur, & clarissimè constabit
eum esse legis inimicum euadere non potest. *Tan-
quā viciis muscipula* (loquitur D. Ang. *id est ante
capere sapientiā Dei ut si iuberet occidi perderet
mānet ad inis famā si autē iuberet dimitti, incur-
reret blasphemiam, tamquā reprehensor legis calūni-
andus. O er quate que multos an ignoratis illum
Samsonem esse fortiozem, quem dum Philisthim
suo iudicio intra ciuitatis portas conclusum ar-
bitrantur, omnesque portas, & postica obserant,
quibus euadere posse indicabat Samsonem, por-
tas tamen apprehendet & cardinibus evellet, ip-
sas referabit, quibus onusius tranquillo pede fo-
ras emigrabit, quos interim pudore metuque, co-
sternabit: & quantumlibet vincula præparetis,
quæ hinc, illincque, constringant, dum cum ligati
& laqueis irretiti esse cogitabitis, vires exeret,
quibus omnia dirumpantur vincula, vos autem
naso suspendet adunco. Orto igitur solo, con-
fessum Christus templum accedit prædicaturus,
& de liberatione ætæ animarum: accurrunt
& illi eius animam illaqueatori, trahentes adul-
teram strepitu magno, magno tumultu: præce-
dunt apparitores, qui viam depulsā turbā aper-
iant, quæ innumerabilis accurrerat Saluatorem
auditura. Fiat locus huic sacra Rotæ, his Princi-
pibus, his sacerdotibus. Accedunt ad Christum,
& mulier statuit in medio dicentes: *Magister
hæc mulier modo deprehensa est in adulterio &c.*
Hic quadam in nostrum protectum expen-
damus. Sit autem illud primum, quod dicunt
mulierem offerentes coram totius populi specta-*

culo: *Magister hæc mulier modo deprehensa est*
&c. O mulierem infelicem! Irrauiam ego, mo-
tuum exteris efficias, quod se committendo
exposuit adulterio, hoc fuisse quod suum cre-
deret perpetuo peccatum esse nesciendum: porro
dum se credit securiorem ad forum trahitur, &
accensatur, modo deprehensa est. Extra, controuer-
siam est nihil ita mulierem adducere ut in cri-
men voluntaria labatur quam sibi persuadere
quod à nemine videatur. Hoc argumento scio-
res illi libidinosi podicæ promocant Susannam
Nemo nos videt. & nos in concupiscentia sumus.
Cave tibi, nec securus esto: quia quod magis cre-
dis tuū absconditū esse crimen, eo vicinior est ut
tibi obiciatur. *Hæc mulier modo deprehensa est.*
Audiam? Spiritus? S. p. x. monitione. *Omnis homo
qui transgreditur lēgē suā cōtēnens in animā suā
& dicit: quis me videt? Tenebræ circumdant me, &
parietes cooperiunt me, & nemo circumspicit me.
Quæ veror? &c. Et nō cognouit quoniam oculi Do-
mini multo plus lucidiores sunt super solem, circū-
spicientes omnes vias hominū, & profundā abyssū
&c. Hic in plateis ciuitatis vindicabitur. & quāsi
pullus eq. inus fugabitur. & ubi nō sperauit, ap-
prehēdetur. Qui te pollueret proponit adulterio,
primo despiciat animā suā. Cōtēnens in animā suā.
Iam illā diabolo deuoui, & propter vel vnā car-
nis libidinis illā æternis dānat cruciatibus. Heu
quā prepostera cōmutatio! Heu quā impru-
dens consiliū perdere animā tuā. Et quid, precor
potest huic æquiparari. *Quid prodest homini, si
vniuersum mundum lucretur, anima vero sue
detrimentum patiatur? Aut quam dabit homo
comutationem pro anima sua? Quod illi causa
est labendi, & iter applanat hoc est, quod se videri
credat à nemine. Ea de causa noctis tenebras
aucupatur, credens quod ab omnibus orbis ocu-
lis sit illis abscondendus: modo hæc, modo prof-
picit illac & quia neminem videt, se securum ar-
bitratur, & à nemine conspectum. Vnde sic sibi
blonditur: *quis me videt? Tenebræ circumdant
me &c.* O te male sapientem (exclamat D. Au-
gustinus in Regula) quod quia neminem vides, cre-
dis videri te à nemine: milles enim contingit,
ut alter ad hæc, vel illa te parte conspiciat, &
cum tibi persuades videri te à nemine, quia vi-
des neminem, adest alter, qui te videat de quo
minor cogitabas. *Videtur omnino, & à quibus se
videri non arbitratur.***

*Nemo nos
videt mo-
tuum est
peccandi
Dan. 13.
20. Eccli.
23. 29
Matt. 16
26.*

Loquitur cum Iob Dominus de natura D. Ang.
struthionis, quam dicit inter animalia esse stul-
tissimam, cui nec vestigium alicuius sit discorsus,
quem

Q9999 a quem

quem talem qualem aliis multis auctor in-
Leb. 30. 13 didit naturæ. *Præcauit eam Deus intelligentia.*

Et patet; cum enim in Arabia, ubi lob morabatur, in tantam exercebatur corporis quantitate, ut a floribus Diodoro, & Xenophonte corpus habeat aequale camelo; caput tamen instar anafis exiguum: & communis nunc est opinio, quod caput exiguum, nullam aut modicam præferat intelligentiam: unde quod virum significemus hebetem ingenio, illum dicimus exiguum caput. Si percontemur, in quod

IV. Struthio sit hæc Struthionis ingenua Rupilius: Ex-
 nis natu- præsit hanc eleganter Plinius: a. qui illam
 ra pecca- vocat avem stolidam. *Qua si forte caput inter-*
 fori ap- frutices inferuerit: dum neminem ipsa conspiciat,
 propria- se latere: & a nemine videri existimat, cum ta-
 tur. *PLIN.* mea reliquum corpus in aperto sit. idem facit
 a *Li. 10.* quod superius de perdice diximus, quæ similiter
 Nat. hist. a Ieremia vocatur *insipiens*. Quæ si caput abs-
 a. 2. b. 1. conderit, neminemque viderit, a nemine
 re. 17. 1. similiter se videri, tutamque arbitrat, & ita
 Struthio patet omnibus, ut illam hic & ille
 conspiciat, & ita perdis est in aperto, ut illam
 a *Lib. 9.* canis circumeat odoros, & anceps hac illacque
 de *Hist.* patulam contempletur. Hæc omnia Aristoteli
 Anim. 6. sciles, a. & refert Alianus. b. estque tam com-
 21. munis ista sententia, ut cum illa Tertullianus
 b. *Lib. 24.* concludat librum illum doctissimum, cui
 Cap. xlv. *Nullus de velandis virginibus*, religiosas ex-
 hortatus virgines, non illis sufficiat obicere
 velo caput obnubilasse, si in cæteris corporis
 actionibus nimis sint socordes: alias acriter
 reprehendens, quod quia capite velata sunt,
 licita sibi queque esse remerari persuadentur.
 Illas comparat Struthioni, quæ magis bestia
 est quam avis diciturque Aligradia: quia al-
 tiore petit, eo quod pedes habeat latiores pedi-
 bus Ciconis vel grui. *Bestia quadam* (inquit
 Tertull.) *magis quam avis, licet pennata breui*
capite, protrahit a ceruico: cetera Aligradia.
Hanc atque, cum delitescendum habet, caput
solum plane totum in condensum obtrudere, reli-
quam se in aperto relinquere, ita dum in capi-
te securagell, nulla quæ minor est, capitur tota
cum capite &c. Talis est fornicatoris amentia:
 diligenter inuictur, an quempiam se viden-
 tem videat & cum neminem detegit, credit
 a nemine nesci videri & sepe contingit, quod illum
 hæc vel illac alter intueatur.

Saul se Subintrat Saul speluncam ad naturæ se-
 putans cessum, & curiosè circumspicit, & nemine
 ad videri comperto se credit a nemine conspici. Cum

autem suo se iudicio crederet fecerum, latebat
 intus David cum quadringentis militibus abs-
 conditus, telis araneorum contextus ex sen-
 tentia D. Chrysost. & opinione Hebræorum
 sic declarante Genebrardo: Ipse vero sibi con-
 gratulatur, credens se a nemine videri, quem
 tamen omnes videbant, sedque motu cubito
 pulsabant. An illum non videt Nonne Rex
 ille Saul? Præterim verò Davidem vergebat,
 ut nullo modo strepitu subitus exiret per-
 fecutorem occisorem, & reuera tempus habuit,
 quod a illum sibi accedat, & oram chla-
 mydis abscederet, ignorans autem: & post
 pusillum dum Saul a nemine se visum arbitra-
 tur: Ecce prodit stipatus militibus David,
 præterquam ostendit oram chlamydis. En
 Rex, qui te solus esse, tibi persuadetur,
 quam bellè meis traditis manibus inci-
 disti.

Colloquitur David clanculum cum Achimelech sacerdote fecorum, & credunt ambo, se
 a nemine vel audiri vel videri, verum tamen
 latebat illis Doeg Edomæus potentissimus
 pastorem Saul, hic audit omnia, nec cum vel
 vnum præterit verbum, qui confestum hæc
 omnia in aula Regis publicauit, unde damna-
 grauiæ eademque hominum traserunt origi-
 nem. Sibi multo loquebantur fratres Ioseph
 opinati quod nullus adstantium eorum cape-
 ret idioma: Ioseph autem quicumque dixe-
 rant, intelligebat. Morabatur in terra Gera-
 ris magnus ille Isaac, quod illum famis com-
 pulerat necessitas, comite Rebecca conuge,
 cumque die quadam coniugi colludit, qua-
 quaversum circumspicit non quempiam vi-
 deat, & cum neminem ipse conspiceret, a ne-
 mine se conspectum arbitrat, illum tamen
 Rex Abimelech per fenestram iocantem in-
 teror. *Prospiciens Abimelech Rex Palestin-*
rum per fenestram, vidit eum iocantem cum
Rebecca uxore sua. Quam se securus arbitra-
 bantur, seniores illi sexaginta, qui colobris lu-
 certis, & bufonibus idololatras thus adolebant,
 suis dedit voluptatibus: quia spiritus scne-
 bulæ contextos tenebrisque videbant inuola-
 tos: ipsos tamen per rimam parietis trans-
 fossi conspiciebat Ezechiel, illi tamen hoc
 ignorantibus: dicebant etenim; *Nemo nos*
videt. Viri insipientes, qui vos securos ap-
 plauditis, quia neminem adneritis, Caveat
 vos enim is de quo minima suspicio, videt at-
 tentius.

Gen. 44. 1. Reg. 1. 1. Reg. 2. 1. Reg. 3. 1. Reg. 4. 1. Reg. 5. 1. Reg. 6. 1. Reg. 7. 1. Reg. 8. 1. Reg. 9. 1. Reg. 10. 1. Reg. 11. 1. Reg. 12. 1. Reg. 13. 1. Reg. 14. 1. Reg. 15. 1. Reg. 16. 1. Reg. 17. 1. Reg. 18. 1. Reg. 19. 1. Reg. 20. 1. Reg. 21. 1. Reg. 22. 1. Reg. 23. 1. Reg. 24. 1. Reg. 25. 1. Reg. 26. 1. Reg. 27. 1. Reg. 28. 1. Reg. 29. 1. Reg. 30. 1. Reg. 31. 1. Reg. 32. 1. Reg. 33. 1. Reg. 34. 1. Reg. 35. 1. Reg. 36. 1. Reg. 37. 1. Reg. 38. 1. Reg. 39. 1. Reg. 40. 1. Reg. 41. 1. Reg. 42. 1. Reg. 43. 1. Reg. 44. 1. Reg. 45. 1. Reg. 46. 1. Reg. 47. 1. Reg. 48. 1. Reg. 49. 1. Reg. 50. 1. Reg. 51. 1. Reg. 52. 1. Reg. 53. 1. Reg. 54. 1. Reg. 55. 1. Reg. 56. 1. Reg. 57. 1. Reg. 58. 1. Reg. 59. 1. Reg. 60. 1. Reg. 61. 1. Reg. 62. 1. Reg. 63. 1. Reg. 64. 1. Reg. 65. 1. Reg. 66. 1. Reg. 67. 1. Reg. 68. 1. Reg. 69. 1. Reg. 70. 1. Reg. 71. 1. Reg. 72. 1. Reg. 73. 1. Reg. 74. 1. Reg. 75. 1. Reg. 76. 1. Reg. 77. 1. Reg. 78. 1. Reg. 79. 1. Reg. 80. 1. Reg. 81. 1. Reg. 82. 1. Reg. 83. 1. Reg. 84. 1. Reg. 85. 1. Reg. 86. 1. Reg. 87. 1. Reg. 88. 1. Reg. 89. 1. Reg. 90. 1. Reg. 91. 1. Reg. 92. 1. Reg. 93. 1. Reg. 94. 1. Reg. 95. 1. Reg. 96. 1. Reg. 97. 1. Reg. 98. 1. Reg. 99. 1. Reg. 100. 1. Reg. 101. 1. Reg. 102. 1. Reg. 103. 1. Reg. 104. 1. Reg. 105. 1. Reg. 106. 1. Reg. 107. 1. Reg. 108. 1. Reg. 109. 1. Reg. 110. 1. Reg. 111. 1. Reg. 112. 1. Reg. 113. 1. Reg. 114. 1. Reg. 115. 1. Reg. 116. 1. Reg. 117. 1. Reg. 118. 1. Reg. 119. 1. Reg. 120. 1. Reg. 121. 1. Reg. 122. 1. Reg. 123. 1. Reg. 124. 1. Reg. 125. 1. Reg. 126. 1. Reg. 127. 1. Reg. 128. 1. Reg. 129. 1. Reg. 130. 1. Reg. 131. 1. Reg. 132. 1. Reg. 133. 1. Reg. 134. 1. Reg. 135. 1. Reg. 136. 1. Reg. 137. 1. Reg. 138. 1. Reg. 139. 1. Reg. 140. 1. Reg. 141. 1. Reg. 142. 1. Reg. 143. 1. Reg. 144. 1. Reg. 145. 1. Reg. 146. 1. Reg. 147. 1. Reg. 148. 1. Reg. 149. 1. Reg. 150. 1. Reg. 151. 1. Reg. 152. 1. Reg. 153. 1. Reg. 154. 1. Reg. 155. 1. Reg. 156. 1. Reg. 157. 1. Reg. 158. 1. Reg. 159. 1. Reg. 160. 1. Reg. 161. 1. Reg. 162. 1. Reg. 163. 1. Reg. 164. 1. Reg. 165. 1. Reg. 166. 1. Reg. 167. 1. Reg. 168. 1. Reg. 169. 1. Reg. 170. 1. Reg. 171. 1. Reg. 172. 1. Reg. 173. 1. Reg. 174. 1. Reg. 175. 1. Reg. 176. 1. Reg. 177. 1. Reg. 178. 1. Reg. 179. 1. Reg. 180. 1. Reg. 181. 1. Reg. 182. 1. Reg. 183. 1. Reg. 184. 1. Reg. 185. 1. Reg. 186. 1. Reg. 187. 1. Reg. 188. 1. Reg. 189. 1. Reg. 190. 1. Reg. 191. 1. Reg. 192. 1. Reg. 193. 1. Reg. 194. 1. Reg. 195. 1. Reg. 196. 1. Reg. 197. 1. Reg. 198. 1. Reg. 199. 1. Reg. 200. 1. Reg. 201. 1. Reg. 202. 1. Reg. 203. 1. Reg. 204. 1. Reg. 205. 1. Reg. 206. 1. Reg. 207. 1. Reg. 208. 1. Reg. 209. 1. Reg. 210. 1. Reg. 211. 1. Reg. 212. 1. Reg. 213. 1. Reg. 214. 1. Reg. 215. 1. Reg. 216. 1. Reg. 217. 1. Reg. 218. 1. Reg. 219. 1. Reg. 220. 1. Reg. 221. 1. Reg. 222. 1. Reg. 223. 1. Reg. 224. 1. Reg. 225. 1. Reg. 226. 1. Reg. 227. 1. Reg. 228. 1. Reg. 229. 1. Reg. 230. 1. Reg. 231. 1. Reg. 232. 1. Reg. 233. 1. Reg. 234. 1. Reg. 235. 1. Reg. 236. 1. Reg. 237. 1. Reg. 238. 1. Reg. 239. 1. Reg. 240. 1. Reg. 241. 1. Reg. 242. 1. Reg. 243. 1. Reg. 244. 1. Reg. 245. 1. Reg. 246. 1. Reg. 247. 1. Reg. 248. 1. Reg. 249. 1. Reg. 250. 1. Reg. 251. 1. Reg. 252. 1. Reg. 253. 1. Reg. 254. 1. Reg. 255. 1. Reg. 256. 1. Reg. 257. 1. Reg. 258. 1. Reg. 259. 1. Reg. 260. 1. Reg. 261. 1. Reg. 262. 1. Reg. 263. 1. Reg. 264. 1. Reg. 265. 1. Reg. 266. 1. Reg. 267. 1. Reg. 268. 1. Reg. 269. 1. Reg. 270. 1. Reg. 271. 1. Reg. 272. 1. Reg. 273. 1. Reg. 274. 1. Reg. 275. 1. Reg. 276. 1. Reg. 277. 1. Reg. 278. 1. Reg. 279. 1. Reg. 280. 1. Reg. 281. 1. Reg. 282. 1. Reg. 283. 1. Reg. 284. 1. Reg. 285. 1. Reg. 286. 1. Reg. 287. 1. Reg. 288. 1. Reg. 289. 1. Reg. 290. 1. Reg. 291. 1. Reg. 292. 1. Reg. 293. 1. Reg. 294. 1. Reg. 295. 1. Reg. 296. 1. Reg. 297. 1. Reg. 298. 1. Reg. 299. 1. Reg. 300. 1. Reg. 301. 1. Reg. 302. 1. Reg. 303. 1. Reg. 304. 1. Reg. 305. 1. Reg. 306. 1. Reg. 307. 1. Reg. 308. 1. Reg. 309. 1. Reg. 310. 1. Reg. 311. 1. Reg. 312. 1. Reg. 313. 1. Reg. 314. 1. Reg. 315. 1. Reg. 316. 1. Reg. 317. 1. Reg. 318. 1. Reg. 319. 1. Reg. 320. 1. Reg. 321. 1. Reg. 322. 1. Reg. 323. 1. Reg. 324. 1. Reg. 325. 1. Reg. 326. 1. Reg. 327. 1. Reg. 328. 1. Reg. 329. 1. Reg. 330. 1. Reg. 331. 1. Reg. 332. 1. Reg. 333. 1. Reg. 334. 1. Reg. 335. 1. Reg. 336. 1. Reg. 337. 1. Reg. 338. 1. Reg. 339. 1. Reg. 340. 1. Reg. 341. 1. Reg. 342. 1. Reg. 343. 1. Reg. 344. 1. Reg. 345. 1. Reg. 346. 1. Reg. 347. 1. Reg. 348. 1. Reg. 349. 1. Reg. 350. 1. Reg. 351. 1. Reg. 352. 1. Reg. 353. 1. Reg. 354. 1. Reg. 355. 1. Reg. 356. 1. Reg. 357. 1. Reg. 358. 1. Reg. 359. 1. Reg. 360. 1. Reg. 361. 1. Reg. 362. 1. Reg. 363. 1. Reg. 364. 1. Reg. 365. 1. Reg. 366. 1. Reg. 367. 1. Reg. 368. 1. Reg. 369. 1. Reg. 370. 1. Reg. 371. 1. Reg. 372. 1. Reg. 373. 1. Reg. 374. 1. Reg. 375. 1. Reg. 376. 1. Reg. 377. 1. Reg. 378. 1. Reg. 379. 1. Reg. 380. 1. Reg. 381. 1. Reg. 382. 1. Reg. 383. 1. Reg. 384. 1. Reg. 385. 1. Reg. 386. 1. Reg. 387. 1. Reg. 388. 1. Reg. 389. 1. Reg. 390. 1. Reg. 391. 1. Reg. 392. 1. Reg. 393. 1. Reg. 394. 1. Reg. 395. 1. Reg. 396. 1. Reg. 397. 1. Reg. 398. 1. Reg. 399. 1. Reg. 400. 1. Reg. 401. 1. Reg. 402. 1. Reg. 403. 1. Reg. 404. 1. Reg. 405. 1. Reg. 406. 1. Reg. 407. 1. Reg. 408. 1. Reg. 409. 1. Reg. 410. 1. Reg. 411. 1. Reg. 412. 1. Reg. 413. 1. Reg. 414. 1. Reg. 415. 1. Reg. 416. 1. Reg. 417. 1. Reg. 418. 1. Reg. 419. 1. Reg. 420. 1. Reg. 421. 1. Reg. 422. 1. Reg. 423. 1. Reg. 424. 1. Reg. 425. 1. Reg. 426. 1. Reg. 427. 1. Reg. 428. 1. Reg. 429. 1. Reg. 430. 1. Reg. 431. 1. Reg. 432. 1. Reg. 433. 1. Reg. 434. 1. Reg. 435. 1. Reg. 436. 1. Reg. 437. 1. Reg. 438. 1. Reg. 439. 1. Reg. 440. 1. Reg. 441. 1. Reg. 442. 1. Reg. 443. 1. Reg. 444. 1. Reg. 445. 1. Reg. 446. 1. Reg. 447. 1. Reg. 448. 1. Reg. 449. 1. Reg. 450. 1. Reg. 451. 1. Reg. 452. 1. Reg. 453. 1. Reg. 454. 1. Reg. 455. 1. Reg. 456. 1. Reg. 457. 1. Reg. 458. 1. Reg. 459. 1. Reg. 460. 1. Reg. 461. 1. Reg. 462. 1. Reg. 463. 1. Reg. 464. 1. Reg. 465. 1. Reg. 466. 1. Reg. 467. 1. Reg. 468. 1. Reg. 469. 1. Reg. 470. 1. Reg. 471. 1. Reg. 472. 1. Reg. 473. 1. Reg. 474. 1. Reg. 475. 1. Reg. 476. 1. Reg. 477. 1. Reg. 478. 1. Reg. 479. 1. Reg. 480. 1. Reg. 481. 1. Reg. 482. 1. Reg. 483. 1. Reg. 484. 1. Reg. 485. 1. Reg. 486. 1. Reg. 487. 1. Reg. 488. 1. Reg. 489. 1. Reg. 490. 1. Reg. 491. 1. Reg. 492. 1. Reg. 493. 1. Reg. 494. 1. Reg. 495. 1. Reg. 496. 1. Reg. 497. 1. Reg. 498. 1. Reg. 499. 1. Reg. 500. 1. Reg. 501. 1. Reg. 502. 1. Reg. 503. 1. Reg. 504. 1. Reg. 505. 1. Reg. 506. 1. Reg. 507. 1. Reg. 508. 1. Reg. 509. 1. Reg. 510. 1. Reg. 511. 1. Reg. 512. 1. Reg. 513. 1. Reg. 514. 1. Reg. 515. 1. Reg. 516. 1. Reg. 517. 1. Reg. 518. 1. Reg. 519. 1. Reg. 520. 1. Reg. 521. 1. Reg. 522. 1. Reg. 523. 1. Reg. 524. 1. Reg. 525. 1. Reg. 526. 1. Reg. 527. 1. Reg. 528. 1. Reg. 529. 1. Reg. 530. 1. Reg. 531. 1. Reg. 532. 1. Reg. 533. 1. Reg. 534. 1. Reg. 535. 1. Reg. 536. 1. Reg. 537. 1. Reg. 538. 1. Reg. 539. 1. Reg. 540. 1. Reg. 541. 1. Reg. 542. 1. Reg. 543. 1. Reg. 544. 1. Reg. 545. 1. Reg. 546. 1. Reg. 547. 1. Reg. 548. 1. Reg. 549. 1. Reg. 550. 1. Reg. 551. 1. Reg. 552. 1. Reg. 553. 1. Reg. 554. 1. Reg. 555. 1. Reg. 556. 1. Reg. 557. 1. Reg. 558. 1. Reg. 559. 1. Reg. 560. 1. Reg. 561. 1. Reg. 562. 1. Reg. 563. 1. Reg. 564. 1. Reg. 565. 1. Reg. 566. 1. Reg. 567. 1. Reg. 568. 1. Reg. 569. 1. Reg. 570. 1. Reg. 571. 1. Reg. 572. 1. Reg. 573. 1. Reg. 574. 1. Reg. 575. 1. Reg. 576. 1. Reg. 577. 1. Reg. 578. 1. Reg. 579. 1. Reg. 580. 1. Reg. 581. 1. Reg. 582. 1. Reg. 583. 1. Reg. 584. 1. Reg. 585. 1. Reg. 586. 1. Reg. 587. 1. Reg. 588. 1. Reg. 589. 1. Reg. 590. 1. Reg. 591. 1. Reg. 592. 1. Reg. 593. 1. Reg. 594. 1. Reg. 595. 1. Reg. 596. 1. Reg. 597. 1. Reg. 598. 1. Reg. 599. 1. Reg. 600. 1. Reg. 601. 1. Reg. 602. 1. Reg. 603. 1. Reg. 604. 1. Reg. 605. 1. Reg. 606. 1. Reg. 607. 1. Reg. 608. 1. Reg. 609. 1. Reg. 610. 1. Reg. 611. 1. Reg. 612. 1. Reg. 613. 1. Reg. 614. 1. Reg. 615. 1. Reg. 616. 1. Reg. 617. 1. Reg. 618. 1. Reg. 619. 1. Reg. 620. 1. Reg. 621. 1. Reg. 622. 1. Reg. 623. 1. Reg. 624. 1. Reg. 625. 1. Reg. 626. 1. Reg. 627. 1. Reg. 628. 1. Reg. 629. 1. Reg. 630. 1. Reg. 631. 1. Reg. 632. 1. Reg. 633. 1. Reg. 634. 1. Reg. 635. 1. Reg. 636. 1. Reg. 637. 1. Reg. 638. 1. Reg. 639. 1. Reg. 640. 1. Reg. 641. 1. Reg. 642. 1. Reg. 643. 1. Reg. 644. 1. Reg. 645. 1. Reg. 646. 1. Reg. 647. 1. Reg. 648. 1. Reg. 649. 1. Reg. 650. 1. Reg. 651. 1. Reg. 652. 1. Reg. 653. 1. Reg. 654. 1. Reg. 655. 1. Reg. 656. 1. Reg. 657. 1. Reg. 658. 1. Reg. 659. 1. Reg. 660. 1. Reg. 661. 1. Reg. 662. 1. Reg. 663. 1. Reg. 664. 1. Reg. 665. 1. Reg. 666. 1. Reg. 667. 1. Reg. 668. 1. Reg. 669. 1. Reg. 670. 1. Reg. 671. 1. Reg. 672. 1. Reg. 673. 1. Reg. 674. 1. Reg. 675. 1. Reg. 676. 1. Reg. 677. 1. Reg. 678. 1. Reg. 679. 1. Reg. 680. 1. Reg. 681. 1. Reg. 682. 1. Reg. 683. 1. Reg. 684. 1. Reg. 685. 1. Reg. 686. 1. Reg. 687. 1. Reg. 688. 1. Reg. 689. 1. Reg. 690. 1. Reg. 691. 1. Reg. 692. 1. Reg. 693. 1. Reg. 694. 1. Reg. 695. 1. Reg. 696. 1. Reg. 697. 1. Reg. 698. 1. Reg. 699. 1. Reg. 700. 1. Reg. 701. 1. Reg. 702. 1. Reg. 703. 1. Reg. 704. 1. Reg. 705. 1. Reg. 706. 1. Reg. 707. 1. Reg. 708. 1. Reg. 709. 1. Reg. 710. 1. Reg. 711. 1. Reg. 712. 1. Reg. 713. 1. Reg. 714. 1. Reg. 715. 1. Reg. 716. 1. Reg. 717. 1. Reg. 718. 1. Reg. 719. 1. Reg. 720. 1. Reg. 721. 1. Reg. 722. 1. Reg. 723. 1. Reg. 724. 1. Reg. 725. 1. Reg. 726. 1. Reg. 727. 1. Reg. 728. 1. Reg. 729. 1. Reg. 730. 1. Reg. 731. 1. Reg. 732. 1. Reg. 733. 1. Reg. 734. 1. Reg. 735. 1. Reg. 736. 1. Reg. 737. 1. Reg. 738. 1. Reg. 739. 1. Reg. 740. 1. Reg. 741. 1. Reg. 742. 1. Reg. 743. 1. Reg. 744. 1. Reg. 745. 1. Reg. 746. 1. Reg. 747. 1. Reg. 748. 1. Reg. 749. 1. Reg. 750. 1. Reg. 751. 1. Reg. 752. 1. Reg. 753. 1. Reg. 754. 1. Reg. 755. 1. Reg. 756. 1. Reg. 757. 1. Reg. 758. 1. Reg. 759. 1. Reg. 760. 1. Reg. 761. 1. Reg. 762. 1. Reg. 763. 1. Reg. 764. 1. Reg. 765. 1. Reg. 766. 1. Reg. 767. 1. Reg. 768. 1. Reg. 769. 1. Reg. 770. 1. Reg. 771. 1. Reg. 772. 1. Reg. 773. 1. Reg. 774. 1. Reg. 775. 1. Reg. 776. 1. Reg. 777. 1. Reg. 778. 1. Reg. 779. 1. Reg. 780. 1. Reg. 781. 1. Reg. 782. 1. Reg. 783. 1. Reg. 784. 1. Reg. 785. 1. Reg. 786. 1. Reg. 787. 1. Reg. 788. 1. Reg. 789. 1. Reg. 790. 1. Reg. 791. 1. Reg. 792. 1. Reg. 793. 1. Reg. 794. 1. Reg. 795. 1. Reg. 796. 1. Reg. 797. 1. Reg. 798. 1. Reg. 799. 1. Reg. 800. 1. Reg. 801. 1. Reg. 802. 1. Reg. 803. 1. Reg. 804. 1. Reg. 805. 1. Reg. 806. 1. Reg. 807. 1. Reg. 808. 1. Reg. 809. 1. Reg. 810. 1. Reg. 811. 1. Reg. 812. 1. Reg. 813. 1. Reg. 814. 1. Reg. 815. 1. Reg. 816. 1. Reg. 817. 1. Reg. 818. 1. Reg. 819. 1. Reg. 820. 1. Reg. 821. 1. Reg. 822. 1. Reg. 823. 1. Reg. 824. 1. Reg. 825. 1. Reg. 826. 1. Reg. 827. 1. Reg. 828. 1. Reg. 829. 1. Reg. 830. 1. Reg. 831. 1. Reg. 832. 1. Reg. 833. 1. Reg. 834. 1. Reg. 835. 1. Reg. 836. 1. Reg. 837. 1. Reg. 838. 1. Reg. 839. 1. Reg. 840. 1. Reg. 841. 1. Reg. 842. 1. Reg. 843. 1. Reg. 844. 1. Reg. 845. 1. Reg. 846. 1. Reg. 847. 1. Reg. 848. 1. Reg. 849. 1. Reg. 850. 1. Reg. 851. 1. Reg. 852. 1. Reg. 853. 1. Reg. 854. 1. Reg. 855. 1. Reg. 856. 1. Reg. 857. 1. Reg. 858. 1. Reg. 859. 1. Reg. 860. 1. Reg. 861. 1. Reg. 862. 1. Reg. 863. 1. Reg. 864. 1. Reg. 865. 1. Reg. 866. 1. Reg. 867. 1. Reg. 868. 1. Reg. 869. 1. Reg. 870. 1. Reg. 871. 1. Reg. 872. 1. Reg. 873. 1. Reg. 874. 1. Reg. 875. 1. Reg. 876. 1. Reg. 877. 1. Reg. 878. 1. Reg. 879. 1. Reg. 880. 1. Reg. 881. 1. Reg. 882. 1. Reg. 883. 1. Reg. 884. 1. Reg. 885. 1. Reg. 886. 1. Reg. 887. 1. Reg. 888. 1. Reg. 889. 1. Reg. 890. 1. Reg. 891. 1. Reg. 892. 1. Reg. 893. 1. Reg. 894. 1. Reg. 895. 1. Reg. 896. 1. Reg. 897. 1. Reg. 898. 1. Reg. 899. 1. Reg. 900. 1. Reg. 901. 1. Reg. 902. 1. Reg. 903. 1. Reg. 904. 1. Reg. 905. 1. Reg. 906. 1. Reg. 907. 1. Reg. 908. 1. Reg. 909. 1. Reg. 910. 1. Reg. 911. 1. Reg. 912. 1. Reg. 913. 1. Reg. 914. 1. Reg. 915. 1. Reg. 916. 1. Reg. 917. 1. Reg. 918. 1. Reg. 919. 1. Reg. 920. 1. Reg. 921. 1. Reg. 922. 1. Reg. 923. 1. Reg. 924. 1. Reg. 925. 1. Reg. 926. 1. Reg. 927. 1. Reg. 928. 1. Reg. 929. 1. Reg. 930. 1. Reg. 931. 1. Reg. 932. 1. Reg. 933. 1. Reg. 934. 1. Reg. 935. 1. Reg. 936. 1. Reg. 937. 1. Reg. 938. 1. Reg. 939. 1. Reg. 940. 1. Reg. 941. 1. Reg. 942. 1. Reg. 943. 1. Reg. 944. 1. Reg. 945. 1. Reg. 946. 1. Reg. 947. 1. Reg. 948. 1. Reg. 949. 1. Reg. 950. 1. Reg. 951. 1. Reg. 952. 1. Reg. 953. 1. Reg. 954. 1. Reg. 955. 1. Reg. 956. 1. Reg. 957. 1. Reg. 958. 1. Reg. 959. 1. Reg. 960. 1. Reg. 961. 1. Reg. 962. 1. Reg. 963. 1. Reg. 964. 1. Reg. 965. 1. Reg. 966. 1. Reg. 967. 1. Reg. 968. 1. Reg. 969. 1. Reg. 970. 1. Reg. 971. 1. Reg. 972. 1. Reg. 973. 1. Reg. 974. 1. Reg. 975. 1. Reg. 976. 1. Reg. 977. 1. Reg. 978. 1. Reg. 979. 1. Reg. 980. 1. Reg. 981. 1. Reg. 982. 1. Reg. 983. 1. Reg. 984. 1. Reg. 985. 1. Reg. 986. 1. Reg. 987. 1. Reg. 988. 1. Reg. 989. 1. Reg. 990. 1. Reg. 991. 1. Reg. 992. 1. Reg. 993. 1. Reg. 994. 1. Reg. 995. 1. Reg. 996. 1. Reg. 997. 1. Reg. 998. 1. Reg. 999. 1. Reg. 1000. 1. Reg. 1001. 1. Reg. 1002. 1. Reg. 1003. 1. Reg. 1004. 1. Reg. 1005. 1. Reg. 1006. 1. Reg. 1007. 1. Reg. 1008. 1. Reg

Notat Spiritus S. factum Moyfi, hic Ægypti-
tium dum videt, quod amicum suum periret
arocibus: Et cum circumspexisset huc atque illuc,
Eus. 3. 1. & nullum adesse vidisset, percussit Ægyptium
abscindit sabulo. Suo se iudicio securus esti-
mabat. Postmodum prodit in publicum: duoque
conspicit inter se rixantes Hebræos: dixit
autem ei qui questionem mouebat: cur tam
crudeliter miserum hunc excipis hominem?
Cui illi: Num metu vis decideret, sicut heri occi-
disti Ægyptium? Expanderat Moyses: atque
propterea ait: Num Deus? Quomodo palam
factum est verbum istud? Adversus autem, quod
ad necem quæretur, Hincne fideris: quia cum
te credis securum? est qui de longe gressus
tuos considerat, & iterum velociter insequitur.
Hoc naturaliter denotat Iob ratione, & quæ
clarissima, quod nimirum vir & mulier spiritus
non sunt, sed corpora habent, & ea quidem non
glorificata, nec doris agilitatis & subtilitatis
exornata: sed graui, motusque tardo progredien-
tia: Non per aëra volantia, sed per ter-
ram, quam pedibus calcant: unde neces-
sario quæ transeunt, manent impressa vestigia.
Hæc est illa ratio, quam his sententiosis declar-
at verbis hinc dispartans materiam. Oculis a-
dulti obferuat caliginem dicens non me videbit
oculus, & operiet vultum suum. Perforat in tene-
bris domus, sicut in die condiderant sibi, & igno-
rauerunt lucem. Variablis alioque legunt: Persoluit
domus noctis quasi interdiu sibi notârunt, minime
que lucem prostant. Scottator, ut sua exequatur
inhonestia desideria, interdum præcognat, dispo-
nit, & machinatur quod noctu agendum sibi pro-
ponit: in sui adiutorii tenebras expectat noc-
turnas, totumque hoc est sue reuerentis fida-
mentum. Non me videbit oculus. Quocirca huic
nigerrimo noctis velo & aliud pallij superducit
quod se alium fugit, vultum obtegat & pileum
in oculis confingit. Medio vero noctis silentio
sub tenebrarum pallio fenestras parietes, & ianua
aperiuntur, sicut in die condiderant sibi, quot
mansucula, quoties circumspiciunt: hæc ve-
nire poteris, illac licebit intrare, per talem ego
pariem ingrediari, per talem tu fenestram. Et
his omnibus nulla vis relinqui vestigia? Hoc
noveris, inquit Iob, manifesta imprimenda
fore vestigia, quibus detegaris.
Leuis est super faciem aquæ, maledicta
sit pars eius in terra. Scribunt Septua-
ginta, Appareant planta eius super terram
arida. Diuinam o sententiam. Incedunt ille

& illa, quæ qui super aquas graditur,
qui pedem figere aut aquis non praesumit
imprimere, ne submergatur: extremis pedem
digitis incedunt, velut qui nec in terra pedes
figit, illisque, nec ipsam tangit. Noster Car-
dinalis Gaetanus transferens Quasi super aquas
ambulat, quia vix audeat contingere superficiem.
Porro cogitatur, quod per terram ambulando
plantæ non appareant: vestigia necessario de-
bent remanere, fenestras, portasque aperiendo,
ingrediendo, egrediendo, huic alterius oc-
currendo, sine cum arca sine cum sede, sine
cum s. pellectili. Hic signi percepit silicem,
hic lapides percipit idem, hic recordatur tu-
multus aperiendi fenestras, hic stridorem sensit
portæ, hic ad possum excitatur, quod in hoc vel
alteri ostendis, hic aduertit sibi admonitio, vel
annuentis, omnia hæc vestigia sunt: per illa utiq;
sicut odor canis per hanc insequitur, crimine ape-
ritur. Mirabilis pollet canis olfactu: etenim per-
dixit tam leuiter per arua, camporum & montis des-
cendit, transiit, ut vix terram tangere videat-
ur, super herbas graditur, ut nec oculi velpa-
rum aduerant vestigium, sagax autem canis
olfactu ex vestigio illam persequitur quod, hæc
perdixit transiit. Idem dicendum de cane lepo-
rario & lepore: transiit lepus euro, velocior ut
vix terram contingat, similiter ceruus, similiter
& aper, de quibus hoc liceat dicere quod olim
Daniel de hircocaprum velocissimo: Non ta-
gebatur terram. Nihilominus laudus canis de
pallio ad pallum olfaciens totam indagat ex ve-
stigio viam, quæ lepis, ceruusque percurrerunt.
Quid, quæso illo in locoremanere potuit quem
vix attigerunt? Indubie reliquum est aliquid: quia
cū sit corpus graue fieri non potest, quin aliquod
imprimat qualitatem terræ quam pedibus cal-
cauit. Hoc est, quod tibi contingit: quantum-
libet enim elato lenique incedas pede, nullo ex-
citato strepitu: adsunt tamen canes adeo saga-
ces, ut te ex vestigiis detegant, & qui per hoc
quod viderint talem tibi loquentem, & qui per
scodulam, & qui per occursum, & qui
per fenestras stridorem, & qui ex an-
cilla relatu, per vestigia & pedes quid-
quid egeris, in lucem proferant apertissimam.

VIII.
Similitu-
dine ca-
nis expli-
catur.

Don. 8. 5.

IX.
Et sacer-
dotum Bel
exemplo
confirma-
tur.

Q9999 3 oant

hant sed desperant eam oves, capros, arietes, panes, vini metretas opponebant, portas claudebant, imò annulo regali obseabant, & facto mane nihil eorum reliquum inueniebatur. En, inquit, Bel omnia deuorauit, cum nullus hoc intrauerit. Hoc autem eorum erat facinus; sub altari ingressum sibi foderant absconditum, quò templi portas obseatis, imò Regis annulo consignatis, illi cum filiis & mulieribus ingressi, martiali se cœna recreabant. Daniel hanc tantam detecturus fraudem; per templi panimentum cinerem disperfit, atque Regi: mihi crede: ò Rex non est Bel qui hac omnia consumit, alteram tibi, qui hoc fecit, tradam impostorem. Apponantur hac nocte fercula, portæ concludentur. Regis sigillo obsignentur, & exitum rei praestolare. Vt dictum ita factum, egrediuntur pro more suo Sacerdotes filiorum, filiarum vxorumque stipante colluue; noctu verò per absconditum intrando ostiolum, cemedunt, bibunt, noctemque ducunt hilarem. Ad solis ortum, cum populi turba Rex accurrit, aperit portas, apposita cuncta videt absumpta. Pertinax credit à Bel cuncta deuorata, viuentem esse Deum, nullamque in eo fraudem posse reprehendi. Sese gradum, exclamat Daniel, ò Rex & impressa studiosus attende vestigia. Illac trāsferant viri & mulieres, paruuli, & paruula impressa reliquerant cineri vestigia. *Video vestigia virorum & mulierum.* Hec intuetur Rex, & viterilis prosequitur, quæ ipsum ad ostiolum deducunt, quod subitis altare sibi confecerant. En tibi ò Rex quale & quorum sit facinus. Quàm illi se secutos arbitrabantur dum portas clausas vident & obsignatas? Porro, finitissimi mortaliū, terram perambulando in quâ sculpta manent vestigia hominis & illius, insipientes non aduertitis, quòd ex his prudenter vos Daniel assequetur, pedes virorum, mulierum, & paruulorum, quæ necessario debent intercurrere, diligenter, distinctèque perscrutabitur?

X.
Quomodo crimē
in palam
veniat.

Adulterium maximè inter personas in dignitate constitutas, & vix his principales committi non potest à solo cum solo, sed necesse est plures interueniant: fieri non potest aliter, quin fidas negotium aut famulo, aut ancillæ, aut amico, aut tertio, quin intercurrant compactus, epistolæ, pedissequi, nuntia inter nuntia, munuscula, quocirca multa huius intermiscuntur. Cogita hoc ergo omnia sic volare per aëra, vt nulla remaneant sculpta vestigia? Noueris multos esse Danieles, qui illa metiantur

& quod sit, qui nuntium vidit, quem misisti, qui epistolam quam receperisti, & qui ancillam blanditiis, expiscatur, & qui famuli notæ discursus, & qui fenestras stridorem attendit, & qui portæ: & licet alius non esset quam tu & ille, alteruter sui erit inmemor siue ex voluntate, siue ex fiducia (sæpe namque se continere non potest nisi alteri secretum reuelat) siue ex necessitate, communicabit amico, & ille alteri: nullus etenim inuenitur qui non habeat, cui sua fidenter non communicet negotia.

In illo casu, quem supra diximus, quò Moyses sibi consanguineum iuratus est, occiditque Egyptium, cum circumspiciens neminem aduersum, postero die notat illud, in ore positum alterius. Obstipescit. *Quomodo palam factum est verbum istud?* De hocne admiraris: nite ipse qui beebat cium, gratiamque recepit, confestim iustus se habet hoc iactabit, dicetque propheta, quantum debeo Moysi, quale in me contulit beneficium, obligationem quâ illi constringer, explicare nequeat. Hoc tu, domina intellege, licet non ex alia ratione, quàm ex gaudio alterius, aut sub titulo propalandi receptum: suum enim plenum non arbitratur esse gaudium, illud nisi familiari suo communicarit: vnde paruo post elapso tempore, oculis patet Regis, populi, totiusque mundi gemitus profusum clamorosi. *Hac mulier modo deprehensa est.*

§. 7. Deprehensa est in Adulterio. Perpendat Adulter, quod si illum homines non videant, illum tamen Deus videat, & Moysen imitetur.

Porro Spiritus S. ex ore Salomonis locorato non hæret tantummodo in eo quod bona ratio, quam diximus, docet, vt illam expendit Iob; sed in diuina dispositione, quâ sic Deus omnia disponit, vt etiam adulterium, & carnis voluptas omnibus innotescat: hoc namque indicat: *Et non cognouit, quia oculi tui omnia lustrant, diuersa sunt super solem, & circumspiciente, omnes vias hominum.* Communis est illa declaratio, quam D. Augustinus in sua regulâ annotauit, scilicet. *Præuocet quòd tuam velis Spiritus S. efficiorem accipere, vt occidat impudentiam.* Credamne possibile, vt oculos vicini, mariti tui, fratris tui, famuli tui eiusque, qui per plateas graditur curiosa circumspiciat, &

oculi sufficient, & domina, cuiuscumque disca-
geat, prohibet earis, & & committendo hoc
peccato poteritis, & te non reficent oculi
Dñi sole clariore, Sufficit ad latius comitem
habere canescit, item, faciem videre focus ama-
ricatam, vi pedem retrahat, & videre non suffi-
ciat tibi Dñi adeo presentē, qui vias tuas cir-
cūspiciet, & tuos super te firmat oculos: Hoc est
circūspiciēs omnes vias hominū, quis circūspice-
re est tamen aliquam ab vna & altera particu-
larumque interi.

D. AVG. Audiamus D. Augustinum in Regula. Quo
est à nemine hominū videatur, quid faciat de illa
desuper inspectore, quē laicere nini potest Amideo
putandus est non videro, quia tando vides patien
tiam quādam sapientius Quis foret effraus im

II. *similitudo.* *impudens et irrationabilis illa regine Suleicia,*
quæ cœcipsi animo regi suo periura, fide frâgere
illi solû intenderet, te si nō viderent, aut in atrio
palatii resideret: scies aut quod Rex, frater, frater
ac curie principes de senectis illi prospicerent,
illos minime proteru a curare? Tu nupta viro
noctis Deum coniungens, tui esse principalis et
quod ille cui fidem dedisti, Deû supplicet locum,
et verba in quæ matrimonium iurasti, ad Deû prin-
cipaliss quàm ad maritû dicta dirigatur. Ergo
fieri potest, tam audacem inesse, tibi temeritate
ut cum ta sententia te credas securam
nemine mortalium, qui in huius mundi morâ
tur atrox, circumspici, præcepis in tantâ corvæ
impudentiam, non ignoras, quod tuus te pos-
sus Deus, totaq; celestium circumspiciet aula non

Deum cœcū arbitrari? Num tibi tingis oculos
eius conspectum ad tua non perungere negotia

19. *Oculus eius apertus sunt super omnes vias filiorum
Adam, ut reddat unicuique secundum vias suas, et
secundum sententiam adiudicationis eius. Oculos habet*

lucidores super solū quibus tua cernit pragmat-
tas factiones, signa, & contraria signa, quæ st-
itisti, secreta quæ proposuisti. Pudor est nō mi-
nimus, quod Deū nostrę pudeat impudētiæ. Si

III.
Similitudo.

vix nobilis & dignitate precellens famulū videntem; subditū adeo sibi carū ē, ut proposuisset mū aliquis crederis scalis ascendere, aut aliquis facere non rectē factū se ab incepto facinore retraheret, eo quod alteri sibi similē hoc cernere aduerteret: verò trāseūte qui Dominus ē, & illū potes punire & te vidēti ōnia, non reueretur, sed liberrimē preliū facious exequetur. Nā quod alterius intus cōtinerat, quid diceret? Nō forsan mea pregentia minoris est respectū

quàm scire illius ? Num minus tibi à me co-
tendū erat, qui Dñs tuus suū, & te habeo puniē-
dū quā ab illo flagitante mortaliū abieciſſime ?

Hoc est illa consideratio, quã D. Chrysostomus tam
efficace, fortèq; iudicabat, ut aliter eò dubita-
ret eũ, quĩ illa se munitur prout deus, in peccat-
nũ quã lapsurus esse grauiora. Hoc ita verũ est, vt
qũ talia mēte reuoluerit, eũ Salom. o iquũ bea-
tũ in terrã canonizet. *Beatus vir qui in sapientiã
morabitur*. Et qui in iustitiã suã meditabitur, &
in se u. cogitabit circũspiciẽtẽ Deũ. Notate verba,
notate remedia, quibũ a peccatis vobis immines
feruentur grauioribus, rimò dicitur *Beatus vir qui
in sapientiã morabitur*, vel in quò habitat sapientiã
suisq; collocat thronũ, velut regina, quã guber-
netur, & in omnibus prosperè dirigatur. Est au-

Hom. 61.
in Gen. ad
finem.
Eccel. 14.
22.

IV.
Quid sit
sapientia
a 2. 1. q.
46. art. 1.
b Lib. 1.
metaph. c
2.

Cur pe
catores
dicantur
fuiti.
a 2. 2.
46. ars.
b Pjal
8. c Pro
1. 2. 2. d
2. mor
36.

pientia, & per illud quod ipsa iudicat, sua disponit, suas actiones, ordinemque vite dirigit prudentis iudicis. *Beatus vir, qui in sapientia morabitur.*

Addit secundum, esse similiter beatum, qui in iustitia sua meditabitur. Varias habet hac vox, iustitia, in s. pagina significationes.

Porro singulariter hoc in loco opinor inferre obligationem, quā quisque confingitur: Est enim iustitia quæ cuique quod suum est, tribuit. Beatus ille vir, qui perpetuò meditatatur quid Deo, quid proximo, quid ipse sibi debeat. Utinam hoc non attenderes quid alter eum proximo faciat, an illi respondeat nec ne, cum iudex iuste iudicat, num suo satisfaciatur gubernator officio. Et his te meditationibus occupares, quid sit quod homo debeat Deo, qui creavit illum, & in sancta sua constituit Ecclesia, quam sanguine suo, vitaque redemit, quam & perpetuam in gloria sua illi reponit. Attentus utinam considerares, quid ex iustitia tenearis illi, qui tibi Pater est, Magister, Dominus, Redemptor, & omnis boni auctor, quod potiris, quod speras & posses obtinere.

Utinam sedulo meditaris, quod vinculo, vir nobilissime, tenearis, ut nobiles vivendi, tuam tuis in actionibus animi præferens generositate, & perpendens arborem ex fructibus iudicari, illum autem non posse censeri nobilem, qui fructus profert viles & ignobiles. Tu quoque coniugate, meditare, quam stricte servare tibi incumbat, iuramentum Deo, uxori que fidem. Nec te præteream, o puella, perpende, quam te deceat vivere solitariam, deuotam, & ab omni remotam otio, tam nianuum, quæ laboribus sunt impendenda, quam animæ, quam sanctis, purisque exerceas meditationibus appropinquare statim tuo convenientibus. O sancti Vatis. Ezechielis animalia, quæ plena oculis illos tamen in viam dirigebant, quam erant ambulatur, sicut prædiximus.

Porro proposito nostro magis convenit tertium, quod velut clavi obfigurat ædificium. Et id sensu cognabit circumspicionem Dei. Arabicam sonare videntur hæc verba, sed celestis continent summam Philosophiæ. Docet nos princeps naturalis Aristoteles, quod eo quod anima nostra in hac vita, hoc mortali corpore vestiatur, res non potest intelligere spirituales, sicut in se sunt, nisi det illis esse corporale, & illa in nostra imaginatione ipsas vestiatur. Eo modo spiritus intelligis Angelicos,

in tua formans fantasia iuvenis figuram polcherriam & instat solis splendidissimi; demones autem, illos tibi representans sub forma Ethiopis nigerrimi; oculis, aspectuque formidabilibus: imò eodem quoque modo ipsum Deum, divinasque considerans personas, non quod in isto divino suo esse corpus habeant, sed quia noster non potest intellectus corpore obvolutus illud omnino transcendere. Indicat igitur Spiritus S. beatum virum illum qui sensu, & fantasia sua Dei formabit imaginem, quasi sedentis in throno regali millibus celestis nobilitatis stipati principibus, qui firmatos in ipsum habeat oculos eius, cunctas inspicit actiones, ab una & altera parte videat, nihil prætereat inconsideratum: hoc enim est circumspicere ut diximus. O beata fors illius, qui continet Deum sic statueri sibi præsentem illum prædica beatum. *Beatus vir, qui in sensu cogitabit circumspicionem Dei.*

Speciat, ut opinor, sanctissimi Moysi exercitium, quod postmodum nobis exposuit Apostolus ex monte S. Chrysostr. a. & doctus Angelicus: hæc illa verba, *invisibilem tanquam visibilem sustinuit*. Hoc docet Moyses, Deum spiritum esse purissimum, inde & invisibilem, verum illum sibi in imaginatione visibilem & corporalem representabat, ad hunc illum formans in fantasia sua velut Regem ter maximum, in cuius ambulatione conspectu, & hoc illum verum componebat, quam componere vel refrænare posset si in eo quod agebat coram se Regem habuisset potentissimum, tota sua maiestate & aulâ terribilem, illum circum quaque conspicientem: licet enim imaginum esset Deum in corporis formâ sibi representantem, tamen imaginum erat ipsum nobis verè & realiter esse præsentem, omnibusque agimus, loquimur, & imaginamur spectatorem attentissimum. Hoc ex Ieremia colligimus. *Oculi eius sunt super omnes vias filiorum Adam, ut redat omni*

cuique iuxta vias suas. Non autem bene, si illa loquendi Elze. *Vigil Dominus, in cuius conspectu suo.* Hoc est ipso David testante, quod deridebatur, ne per singulas horas contraheret: Dei quia thronum in imaginatione sibi formaverat, tunc & Deum in illa sedentem, à quo semper & vultuque videbatur. Hunc ego sensum credo legitimam istorum verborum. *Prostratus Dominum in conspectu meo semper* quoniam à Deo est mihi, ne commovear, sunt creata omnia plena

VII.
Modus
intelligendi
dires spirituales.

lis suis fraudibus diabolus, illius suis mundus alliciens vocibus, istius suis pellex caro blandiit mihi stromit insidias quibus à bona me dimoveant intentione, & in Dei obsequio reddant me seguiorem: hoc mihi superest remedium, mihi Deum credo præsentem totam celestem curiam, ipsumque me conspicientem. Hoc salutare remedium senior Tobias morti vicinus filio ex corde consulebat. *Omnibus diebus vite tue in mente habeto Deum, & ne aliquando peccato consentias.* Item quoque Salomon proponit omnibus, *In omnibus viis tuis cogita illum.*

Tab. 4. 6.
Prov. 3. 6.
De quibus
Isa. 1.
ps. 37.
16.

X.
Similitu-
da.

Quam efficaciter te refrigeraret, ne puella venustate seductus laboreris, nec Satana tentationibus assentires nec carnistæ motibus illectus peccares, si hæc mente revolueres? O quam fortiter hæc cohiberet consideratio, temeritates, & contineres libertates; Numquid fieri posses, ut quantumlibet latro manum optaret iniicere crumææ mercatoris, illud faceret, si videret, quod Rex vel iudex, à quo plebendus esset, fixa illam oculorum acie intueretur? An credam, o Domina, tuis te consensuram voluptatibus si conjugem tuum a desse videres in speculatore? Quis hoc sibi persuadet, quod ætes altissimus effes intraturus, quando omnia tenebris credis obducta, & neminem spectatorem, adverte res tamen coram te eius maritum, agnatos, amicos, centum accensis facibus te luce clara conuentes?

XI.
Hæc con-
sideratio
ne con-
uerit Pa-
phaurius
Thaidem
meretri-
cem.

Hæc est illa notissima consideratio, quæ S. Abbas Paphaurius ad meliorem conueritit frugem probrosam illam lupam Thaidem, quæ sui cultus elegantia, & mundo muliebri fucata, totum in tuinam traxerat mundum. Finxit hic secum illa operam velle dare voluptati, sed ab opere derineri, veritus ne ab aliquo videretur. Introduxit illa virum in abditissimum cubiculum, respexit ille diligenter huc atque illic, O domina, etiam hic nos aliquis intueretur. Quis precor, ille Deus omnipotens, vivorum & mortuorum iudex, adest hic nobis præsens, hic Angeli tui, meique custodes, hic totius curiæ celestis oculi. Hoc tantæ proposuit vir sanctus verborum efficacia, ut apertis mentis oculis majori ipsa longe pudore confunderetur, quam si totius mundi videntium in se reflexos videret oculos, ita ut iam quaquaversum latibula pudore affecta conquireret iam se considerans: Deis Angelorum, totiusque cæli luminibus expositam, illud sæpè repetens: *Montes audite super me.*

Hieron. Bapt. de Lanuza, Tom. 1. l.

Et colles operite me à facie Domini.

Hoc teste D. Chrys. mentem, manumque cohibuit Ioseph ne laboretur in adulterium. Vehementer admodum pelliciebat adolescentem adulterio pellex illa venerat. Hoc in criminis fauorem præferat, nemo nos videt, nemo detegit adulterium. Illa solitudinem observabat (hic mors adulterorum est). Et tempus expectabat, quo lateret virum, & omnes qui in domo erant. Porro quid castissimus considerabat Ioseph? Quid ille proponebat illi? Quid domina mea, hoc referre ab oculis nos hominum abscondi, si diuina Maiestatem nihil latens oculis apertis pateamus? En Deus non videt? Quomodo possum facere hoc malum, & peccare coram Domino? Ita legitur D. Chrysost. q. d. quid putas? Etiam si fecerimus, ut res clam sit omnibus oculis, tamen illum, qui dormire nequit, latere non poterimus, quem solum timere oportet. Hoc mente versemus verbum, & statim effugiet omnis illicita concupiscentia: neque enim possibile est occultari aliquid ab oculo illo, qui dormire nequit. Hanc s. adbat D. Bern. meditationem, ut attenderes, amico, quod si puella domo decedenti, ne aliquid committat indecent, si assignetur fidelis stipator, via comes, qui solus parentibus sufficit, ut de filia honesta sint conuersatione secunda. Perpende, charissime, à Deo tibi stipatorem, viæ comitem assignatum, Angelum præsentia dico, qui nunc quam à latere, tuo discedat, semper tibi visus præsens actionibus. Tunc audeas peccato, presente principe curiæ celestis illustrissimo, quod me vilissimo vermiculo, vidente non auderes?

XII.

Et Io.

seph ab

adulterio

præfer-

atur.

D. CHRYS.

Hom. 61.

in Gen.

ad fin.

Tom. 1.

Gen. 99. 9

D. CHRYS.

Serm. 12.

in ps. Qui

habitat.

XIII.

Angeli

custodis

præsentia

nos à

peccato

refrenat,

Notanda veniunt Dei verba ad populum, *Exod. 23. Ecce ego mittam Angelum meum, qui præcedat te, & custodiat in via, & introducat in locum quem parauimus tibi, & audi vocem eius, nec contemnendum iures, quia non dimittet te, cum peccaueris. Et est nomen meum in illo.* Hæc verba quidam de Christo interpretantur magni consilij Angelo, de quibus alias. Alij verò de Ioseph capiunt ratione nominis, quod idem est ac Iesus, & ipse fuit, qui populum Israel in terram introduxit promissionis. Ita opinantur, D. Iustinus Martyr contra Triphonem, a. & b. sol. 12. Eusebius, b. ut planior est sensus quod de Angelo populi Dei custode loquatur Archangelo, scilicet Michæle, qui vocatur Princeps populi, demost. Euang. 16. 28. Quisque verò de se ipso potest hac verba interpretari, cum certum sit, quod unicuique Deus Angelum delegarit custodem, & hoc pos-

16. 10.

R r r r r

fit

fit dici singulis. Angelis suis Deus mandavit de
 ff. 90. *ut custodiant te in omnibus viis tuis*. O quan-
 1r *taui misericordiam! O quale beneficium!* exclam-
 D. BER. *at D. Bern. Quid dicere vult: Angelis suis? Ecce*
 Serm. 12 *mitto Angelum meum! Nostin', qui sint Angeli?*
 20r *Principes sunt aulae suae: celestis eminētissimi,*
 21r *quorum vel minimus pulchrior est & nobilior dñi*
 22r *eo quod mūdo hoc vībili cōtineatur: nullus est*
 23r *in curia Regis magnas, qui huic valeat aequipa-*
 24r *rari. Quātū hoc esset, si Rex potētissimus ovi-*
 25r *culae curā aulae suae primatū demēdatet, illi stri-*
 26r *ctissimē praecepisset, ne vnuquā oculos eius subter-*
 27r *fugeret! O quātū Rex ovē illā estimaret! Ange-*
 28r *lis suis ait D. Bern. utiq; sublimibus & beatis*
 29r *tam proximē sibi coherētib; tā familiariter ad-*
 30r *herentibus, & verē domesticis Dei. Et tu quem fi-*
 31r *nem suum destinat Angelum querit Bern. Porro*
 32r *ut tuas puniat insolētias, superbias, vanitates, si-*
 33r *cute Sodoma misit, Regis Sennacherib; exercitū*
 34r *& Balaam ariolo nequaquā, sed ut te custodiat,*
 35r *docet, dirigat, hortetur ad bonū, retrahat a malo*
 36r *contra diaboli hostis tui intoret insidias, a peri-*
 37r *culis & incōmodis eripiat, de quib; tu nec sei-*
 38r *res nec posses te liberare. Te praecedit & te custo-*
 39r *diat in viā. Tandem idque principaliter, ut te in*
 40r *caelum introducat, terram vtiq; & patriam tibi*
 41r *bi a Deo preparatam. Ut introducat in locum*
 42r *quem preparavi.*
 43r *Hac cum ita sint accēde (monet te Deus) mul-*
 44r *tum illi deferat, illum ut principem supremum*
 45r *tantāq; curiae nobilem reuerentis. Observa eum,*
 46r *& audi vocem eius. Cave ne tam impudens sis*
 47r *& insipiens, ut illum parui facias, illum inhono-*
 48r *res, quidquā ve in illū cōmittas, quia factus tibi*
 49r *inimicus, tuas castigabit seueris insolētias. Nec*
 50r *contemnendum putes, quia tuū dimittet cum pec-*
 51r *caueris. Aliqui ex Hebraeo sic legunt, ne ad a-*
 52r *maritudinem provocas. Ne cōtristes, ne molester,*
 53r *inquit D. Aug. quia sicut dum bene tibi est, clei-*
 54r *mosynas elargiris, peccata cōfiteris, loqueris sta-*
 55r *tionum indulgentias, Angelum iustificas, contri-*
 56r *stasq; daemone; ita dū aliquid committis peccatū,*
 57r *daemone gaudio, & Angelū tuū dolore cōficeis a-*
 58r *cerbiori: non quod Angelus vllā patiatur tristi-*
 59r *tiam, qui cum beatus sit nulli potest subiacere*
 60r *tristitia: sed si dolere possit, vtiq; doleret, sicut*
 61r *principis paedagogus dum illum videt rebus vi-*
 62r *lioribus abiectionibus, suāq; personā non dignis*
 63r *occupari. Alii scribunt, Cave a conspectu nullius &*
 64r *observa. Alii, vide ne coram eo aliquid indignum*
 65r *designes. Nostra verō lectio habet, Ne cōtēndum*
 66r *putes. Omnes illae versiones sibi conveniūt: quia*

nulla potest principi maior inferri cōtumelia,
 quam si corā eo facinus quoddam patrares im-
 pudens, quale presente viro plebeio non auderet.
 Si dum vile aliquid & indecens committis, tibi
 quis diceret: *caue, adeſt talis nobilis, illiquēſ,*
 ponderes, quid ad me? quid diceret? *ſcūra vilis,*
 ſime pūderet te coram viro hoc agere de vulgo,
 & non pūdet me ſpectante tale quid audere ſi-
 cinus? Attende (inquit Deus) ne Angelum cor-
 temperſis, ſed eo, quōd teneris, habe, ſoloco, & in
 omib; tuis actionib; obſerva eum tamquam
 tibi praſentem: alioquin te plectet, querelas de
 te coram Deo deponens, tuam accuſans impu-
 dentiam, atque inſimulans iniuriam ſibi a te
 factam, nedum ex hoc, quōd illum non hono-
 res, ſed inſuper & inhonores.

Hoc conſiderabat Abbas ille: nullo meritis in-
 ferior, de quō in vitis Patrum lib. 7. qui interro-
 gatus, quōd ſuum eſſet frequentiffimū exerci-
 tium, quō circum ſpectus prudensq; viceret, reſ-
 pondit, ſemper mihi cōſtodem Angelū obſicio,
 qui ſumma attentione meas intueatur actiones:
 quia in quo illum vercor timore, ne coram Deo
 de me reddens rationem tamquam mei cōſtos de,
 mea conqueratur impudentia & parū inſimulet,
 quā illum deſpicio, reuerentiam. Ego Angelum
 meum aſſiſſentē mihi iuxta me ſpecto & cōſtudo
 memetiſſimū: timor ergo eum, ut cōſtodientem erat
 meū, & uolūte aſcendēdū ad Deū & inſinuatē
 ad ſuū meū & verba. Cum circa illud e egeret
 diſcunt ſicet), Bern. ſic concludit. *Cautē ambula*
 & videlicet cui aſſunt Angeli ſicut en mādātum
 eſt, & in omib; viis tuis, in quous diuerſorio in
 quous Angulo angulo tua reuerētia habe. Tunc au-
 dens illo praſente quod me vidēte nō auderet. Hic &
 aliud addit D. Ambroſ. ſao dignū eſt ſano argu-
 mentū. Hoc tibi perſuadet monet ille quod te
 De⁹ inſpiciat quōd praſentē tibi habeas Angelū,
 & ſi hoc te a malis in eius praſentia paratū non
 compeſcat, hoc te moueat, quōd d diabolus ad iſta
 te inſtigās praſentē ſpēctet, quōd cōſeſtim accorrai
 corā ſupremo te iudice accoſaturus: hoc etiam
 eius eſt officiū, vnde & vocatur. *Accuſator fra-*
 trum noſtrorum, qui accuſat illos ante conſpectū
 Domini die ac nocte. Hec mente conſidera, inquit
 D. Ambroſ. *Aequieſco tibi quōd teſus noli videre*
 & noli Angelū videre, ſed videt te diabolus, vi-
 det Petrus, videt ſe gio & c. videt ipſe, qui accuſat
 eſt. Quis adeo cerebrō vacuus, qui ſi videt mi-
 micum ſuum adſtantem, & nihil aliud optanti-
 quā vti eum iudicis tradat, poteſt ſtāri, ſurtū cō-
 mittat aut homicidiū, aut delictū, quō ſciat ſe a
 ui co-
 tud-

indieq; ad mortem condemnandum? Quam sol-
licitus quisque est, ne hoc sciat, quod perperam
agit suis inimicus: etiam novit quod cum ad
iudicem sit illic delatorus. Hunc saltem
timeas inimicum, quia te spectat confectum
accusaturus.

§. 8. Hæc mulier modo deprehensa est.
Quanto minus adultera suspicatur, pec-
catum suum videbit productum in forum,
quod ita Deus propalat, sicut bonorum
virtutes.

17. **L**icet hæc dicta placeant, plura tamen indi-
casse credo Sapientem, & velle declarare,
cum tanti sis impudens, ut Deo debitam nõ
habeas reverentiam, etiam ejusque retrò dorsum abii-
cias timorem ipse sator sit qui te propalabit,
ac si tuet modum, quò tua aequitiam quam cre-
debas incognitam, exponatur, ac totius orbis
oculis claritas innotescat. Ipsam audire. *Quoniam
expellit à timore Dei, huiusmodi hominis ti-
mor. & oculi hominum timentes illum.* Gregorius
habet. *Oculi hominum timor ipsius.* O peruersa
impudens tam, ut oblatum tibi Dei timorem il-
lum quasi nihil esset, ipse impenetrabilis reper-
cutias, oculos tantum verearis hominum, quibus
solummodo te queris abscondendum; In huius
ergo supplicium decerneret Deus, ut dum scelus
tuum arbitraris incognitum, teque securum in
forum esse productum admittis. *Hinc in plateis
civitatis vindicabitur.* Hoc agit Deus vniq; e li-
beris. *Ecce 23. bi facillimum: quia, Oculi Domini multo plus
lucidiores sunt super solem.*

Disputat D. Aug. a. eiusque Scholasticus, quod
a Lib. 4. similiter tractat D. Cyrillus b. cui scilicet gen-
de civit. e. tiles ad Deum recurrerint Apollinem, secreta &
vi. b. Lib. difficilia sciscitaturi: quinimò & vulgare est,
6. de ado. dum hominem volumus significare, qui diffici-
ratione in sua secretaque manifestat, dicimus Apollo est;
Spiritu. Huius rationem assignat D. Aug. quia sub illo
nomine Apollinis intelligebant solem, quem
mundi vocabant oculum, quia omnia videt, illu-
minat omnia, & quantumlibet obscurus & tene-
brosus sit locus, si vel vnicum tantum eò dirigat
oculum, ac lucis sue radium, illum apertum
reddat, clarum & omnium oculis patentissi-
mum. Noueris igitur, inquit Sapienter, clariiores
& lucidiores esse Dei, conuidentis oculos qui
patentius multo res detegat, eibreyq; radios,

eadem splendoris in obscura quæque, ut nedum
sint illi manifesta, sed & omnium oculis expo-
nat publica. Hoc agit Dominus cum adulteris
& libidinosis: cum enim quærant illi tenebras,
illisq; se putent securos, quò nec Dei maiesta-
tem, nec spem eius presentiam, nec severam
eius iustitiam audaculi reformident, ipse illos
detegit, palamq; manifestat, & hoc eius præ-
scriptum est, ut quò se credant esse tutiores, eo
sint mundo notiores. Et hoc (inquit D. Chrys.

excedens illud Lucæ Nihil tam opertum quod
non reuelatur, neque absconditum quod non scia-
tur) ex iusto procedit Dei iudicio: flagitat enim
iustitia, ut detur vnicuique quod suum est: quod
si non fiat, sic iniuria iustitiæ. Iam declarauit
D. Paulus, quid pii, sancti, & debentur operibus,
quidq; peruersis. Dico gloriosissime Apostole,
quid virtuti, quid virtutis operatio de iure de-
beat: *Honor & pax omni operanti bonum.* Quid
autem vitio, quid debetur iniquitati? Iam illud
exponit Sapienter: *Super furem paenitentia & con-
fessio.* Hoc (teste D. Paulo) spectat Deum ex eo
quod iustus sit, *Reddere unicuique secundum
operam eius.* Quocirca diuine statutum est iustitiæ

quantumlibet incognita sit vitæ sanctitas, publi-
ca fiat omnib; manifesta. Licet D. Paul. pri-
mus eremi Cultor, incognito se concludat antro,
quò pluribus annis nullus mortalium accessit,
& Maria Egyptiaca, quò nec ares ipsæ conuo-
lauerunt, & poenitens Magdalena, cauerna deli-
tescens obscuriori, quam nullus hominum, mul-
to tempore conspiceret, notum est quidquid
egerint, & publice eorum acta circumferuntur.
Hoc quomodo? Deo sic cuncta disponente.

Sic de sua sponsa sponsa decernit charissima
cui primum ordinat, ut abscondita sit, secreta,
& conclusa, ne oculis pateat mortalium: unde
sic ait: *Hortus conclusus, soror mea sponsa, hortus
conclusus.* Bis ait, hortus conclusus: hoc enim ab
illa expostulat ut oculis abscondatur hominum.
Habet hortus hic flores, habet arbores odoris
suauissimi. *Cyprium nardo, nardus & crocus,
fistula, & cynamomum cum vniuersis lignis
Libani.* Vult autem hac omnia fiat conclusa
non taliter qualiter, sed striatè, hoc namq;
indicat dum bis idem repetit: *Hortus con-
clusus, soror mea sponsa, hortus conclusus:*
ita ut si possibile sit, nec quisquam
illum intueatur. Quid hoc? quod Chri-
stus à suis requirit, ut suarum o-
pera virtutum ab oculis mortalium abs-
condant: hæc de causa toties inungit:
Rrrrr 2 Claude

I.
Deus a-
duleri
peccata
reuelat.

Hom. 21.
in c. 20.
Matth.
Luc. 12.2

Rom. 2.10
Eccli. 5.17

II.
ita & bo-
norum
virtutes.

Cant. 4
12.

Cant. 4.
13.

Claude ostium, ne videaris ab hominibus. Si opus tuum in abscondito &c. Quid hoc Domine: virtuti debetur honor, & eo ipso, quod sponsa tua virtutibus, operibusq; heroicis sancta comédatur, iustum est, ut honoretur, nec honorari potest, nisi illa mortalibus innotescant. Non hoc te molestat, inquit Deus, omnia namque in lucem proferam, meosque mittam ventos, austrum & aquilonem, qui flores & arbores perflectent, quod illorum odor ad nares omnium perveniat gratissimus. *Surge Aquilo, & veni Ausus, perfla hortum meum, & fluant aromata illius.* Deus est, qui ventos suscitavit, illo namque florum odorem hominum naribus deferunt acceptissimum; Deus est, qui media disponit ut nescias, quomodo, & quomodo non, quare ratione secretissima Sanctorum operum manifesta cognoscantur.

Ventorum impetus eorumque curis quiddam est, quod recte Christo, nescias, quis excitet, nec quod vadat, nec unde veniat. q. d. ignoras quomodo, & quomodo non, corporis castigaciones abditissimae detegantur: quales fuerunt S. P. N. Dominici, & inlyei D. Vincentij Ferrarij: & occultissimae elemosynae ipsius etiam mediis noctis tenebris erogatae: quales noverimus fuisse D. Nicolai, Orationes & contemplationes in montibus maxime solitariis, quales suspicimus Seraphici P. S. Francisci in monte Alverniae, Ioviniae monachorum in secretissimis Aegypti solitudinibus: quales agnosceamus D. Antonij: ex iusto etenim Dei prescripto dicit D. Paulus, *Reddet unusquisque secundum opera eius.* Sicut autem operibus bonis & virtuti debetur honor, sic & peccato dedecus, ignominia, confusio. Hac de causa inquit D. Chrysostomus, Jex in iustitia tenetur Deus, utpote iustus procurare, ut sciantur & in publicum peccata veniant, quantumlibet illa coneris abscondere.

Hoc ipse, ut certam regulam maledicto praescripserit Caino, dum intus agitabat, & fratris sui eadem meditabatur, illum adeo secretam fore presumens, ut ipsum quoque Deum latere posse arbitrassetur. Attamen praevenerat illam Deus, atque: Vide Cain quid agas: Nonne si venergeris, recipies; sin autem male, statim in foribus peccatum aderit? Attende Cain, & hoc tibi firmiter persuade, quod si bene egeris tuum te manet primum, honor, consolatio: porro si peccaveris, licet in abditissimo mundi totius angulo, mox ad portam peccatum evolabit, in foribus peccatum aderit, q. d. omnes illud agnoscent, & continuo

ita transcurrentium patebit aspectus sicut illud, quod statim, teneque ad domus tue portam. Considera charissime, quod tibi Dominus dicat, perpende, o Domine, quid tibi praestitum ille significet qui mentiri non potest, quod si peccatum illud patrueris, ad quod tua te pelliculo voluptas, carnisque sensualitas, statim in foribus peccatum aderit. Quis illud ad ostium proferet? quis oculis exponet contumendum? Deus (inquit D. Chrysostomus) quando deest alius, qui, quod iustum est, perficiat.

Præclara sunt, attamen difficilia verba Basilidis Schites amici quondam Iob, & principis potentissimi, quibus sinistrose exponit reboletum, eventus quibus suis in sceleribus opprimuntur. *Habitent in tabernaculo illius sancti eius, quibus est aspergatur in tabernaculo eius sulphur.* q. d. Nostin quid agat peccator? Ingressum de liberum, in animae suae tabernaculum locis eius, qui non est, & tabernaculum eius sulphure aspergetur foetissimo. Metaphorica sunt hæc & per clara hieroglyphica. In S. Scriptura per illam qui esse non habet, si ab eis intelligitur, ita declaratissima Elster in illa sua oratione, quod Deum deprecatur, ne permitteret ut daemones populum suum sibi subiugarent Iudaicum. *Ne tradas scriptum tuum his, qui non sunt.* Et dicitur quod esse non habeat: sicut de viro dicimus nobili, diuite, bene sano, qui hæc omnia sua infelix perdidit inertia, modo inops omni abiectus & ad infimam reiectus servitutem. Talis nunc esse non habet. Ille igitur qui nec esse habet nec dignitatem, multos habet sibi socios: quales illi? Pax, dolores, tremores, cordis remorsus acerbissimi. Intrante diabolo per peccatum in animam, cum illo pariter ista in illam ingrediuntur, ita ut tabernaculum sit & habitatio eius, suorumque omnium sociorum, ut diximus Dominica præterit, unde sequitur eam continuo tumultibus, suspicionibus, angustis terroribusq; agitari. Quam anxius vivit mulier, quæ cordis hospitio alit diabolum, & viro suo laxifraga molitur insidias? Quam sollicita: quam timida, quam circumspecta? quam excitata? quam trepida hoc illecebræ, discorrit? & quam anxius vivit hominum miserrime quâlo locum in animo celsi si diabolo, studens id obtinere, quod tibi commode esse videbatur? quâ per totâ nocte inquietus? quam plenus suspicionibus? cuius, quod tibi vel post vel ante posset evenire? Sed nec his satis. Tuam expleto Domine, volup-

voluptatem, da locum illi, quocum tam secreto conueniunt: verumtamen hoc tibi persuade, quod graueolens ac immundum aspersisti sulphur in animæ tuæ cubiculo, tuæque persona. *Aspergatur in tabernaculo eius sulphur.* Quam congrua comparatio. Nullus est odor sulphure graueolentior, deinde adeo penetrans est, ut quantumlibet illum coneris abscondere, illico fustis extendatur. Sulphuratum, quod noctibus, accendis candelam, subito totum impler pesti fero fœtore cubiculum, qui cunctorum nares inficiat.

Agit dominus sponsus de sponsa sua charissima, eiusque virtutum miranda considerat opera quâ ratione totam se illis exercendis, impendat de virtute ad virtutem discorrat, inueniatis, mortificatione, precibus contemplatione, & patientia sedula proficiat atque: *Qua est ista, qua ascendit per desertum sicut virgula sumi ex aromatis myrrha & thuris, & uniuersi pulueris pigmentarii?* Hoc est (interprete D. Greg. Nyss.) Quia est ista, quæ de virtute proficit in virtutem, & de vna transcendit ad aliam, quæ quasi gradus sunt eminens illius scalæ, quæ cœli verticem, contingit virgule sumi cōparatæ. Ex aromatis myrrha & thuris & uniuersi pulueris pigmentarii. Nemo dubitat, quin ex hoc legio de diversis aromatis collecto fumus ascēdat, quod nullus gratior naribus, illud accēdas mediis licet noctibus, & te ipsi cubiculo cœludat obscurissimo, & domus tuæ secretissimo, per rimas odor evaporatur, & quaquaversum te peficiēte diffunditur. Hoc viro meritis insigni, ut diximus, cōtingit. Hanc ex opposito, peruersi cōsideres animā, impudicā nēpe pellicē, quæ sēdē frangere statuit inhonestā cōmgi: hæc sulphur est, igne cōcupiscētiæ, ac amoris carnalis flagrantissima: quæ crebris illa fumū exarabit: quantumlibet, illū studueris abscondere, confestim nares implebit omnis, & fœtor percipietur non tolerabilis. Et quis, precor illum manifestabit? Attendē quod hoc verbo dicatur impersonali. *Aspergatur q. d. ne quempiam quæras in particulati, quia dum de seis a quo aut quomodo, facinus tuum mirabile publicatur: illud etenim, & hic & alter, & qui illac transiit, & qui vidit & de quo minus suspicabaris, olfecerūt. Hoc agit Deus quod iustū est, & peccato quod suum est, certissime tribuit.*

Admiror Abalensem viri in litteris versatissimum, omnibusque valem notissimum curiose inquirentem, vnde in publicum venerit patrum a David adulterium. Nulla hic occurrit, difficultas, nisi quod illud tam secreto conatus fuerit cōmittere, ut soli Deo crederet esse cognitū. Ita quidam illud explicant, *Tibi soli peccavi*. Quis illud igitur produxit in lucem? Mēa quidē sentētia facile est hoc inuenire, quoniam primò quidē interuenerunt famuli, ministri, nuntij ita textus eloquitur, *Missi itaq; David nuntijs tulit eam.* Quod intelligēdū est, quod plures illi nuntios ac legatos miserit, quia tū ex parte sua, tam illius, quod mulier esset nobilior, suas habuit vicissim negotiū illud legationes (a) proinde ad minus nonerat illud famulus, vel aulae cubicularius. Deinde litteras dat David ad Ioab, ut mortem Viæ disponat sub prætextu legiones ordinandi, ipsi in frōte primipilum fortissimis opponat inimicis. Quid, quod in palatio propalam est pedissequis & in exercitu militibus visne hoc lateat absconditū? Optime ite diximus capitis vertiginē sapere, opinari te, si vel famula vel amica, vel pedissequus sciat, fore omnibus incognitum.

(a) Tuus suus daret y tomates.

Epist. 47. De vitam. do. suspe. do contu. beruio.

VII. Serui peccata publicant.

D. HIER. Epist. 47. Tom. 1.

Epist. 47. Tom. 1. Hic in platia

V. Virtutes virgule sumi aromaticæ.

VI. Peccatū David quomodo

li 23 plateis civitatis vindicabitur, &c. Et ubi non speravit apprehenditur. Sciat igitur adulter, sciat adultera, quod in poenam & iustam criminis sui vindictam equus hoc Deus disponit, ut id quod abscondit patrabatur, ad forum deducatur, & inexpectatū ac maximē securū miscuq; sibi cavetē apprehēdat. illiq; cōtingat quod huic infami mulierculę, quā inopina o flagitū in delicto & noctis cōtrectā tenebris, est i minus vereretur foras produci, voceque preconia cōclāmēt videri. *Hæc mulier modo deprehensa est in adulterio*

§. 9. In Adulterio. Adulterium cecitas est cordis, cuius Iob exponit supplicium, & patet in vxoribus David.

19 **A**dducunt mulierem Pharisei ad Christum, quam accusat: et magister hæc mulier modo deprehensa est in adulterio: quam lex iudicat irrefragabiliter lapidibus obruenda, tu quid dicis? Gravia habemus argumēta, quibus criminis adulterij confirmemus enormitatem: et illud quantum sapio non in inimū videtur quod illō Iudei Christi voluerint illaqueari: etenim arbitrabantur, licet in eo misericordia ceteris caput extolleret, nō auderet tamē tale crimen absolvere resq; liberare. Nō vulgaria sunt q. 10. Scriptura adulterij explicat gravitatē & vicia hanc studiosius attenderent, qui hodie vident: quia cum tāta sit huius peccati malitia, illud tāmen adō reddiderūt familiare, ut iam inter cōmuniōra ceasatur & quid dicam de illo proceru quidam se iactant audierūt, ut ait D. Aug. Audi

Lib. de de- te sapientia & patientia speculum Iob. *I deceptum chor- tū est cor meum super muliere aliena, & nā ostēdis c. 9. amici insidiatus sum: scortū alterius sit vxor mea Iob 31. 9. & super eam incurruentur alij: hoc enim nefas est, & iniquitas maxima. Ignis enim est usque ad perditionē deuorans, & omnia erant tūc genuina. Cuncta perpēde verba. Si deceptū est cor meū super muliere aliena. Attēde diligēter, & euidenter cognosces, alienā sectari mulierem nō esse aliud quā quandā cordis tui cecitatē. Propē prodigiū est, videre virū eoi cōiux sit instar Angeli venustissima, prudēs, pacata, mīda, quā in Dei seruitio posite sancte frui nullis tumultibus agitur, nullo si noie Deū offendēti turbatus, & neminē scandalizantē, opibus integris, pace seruata, optima salute, mulierem tamen insequitur valē, fordidam, horrendā, malis execrabilem conditionibus, mille periculis, iniuriis, expensis & iactur*

1. Adulterium est cecitas

ris expositus: illam amat, querit, blanditur, propriam autem odit, expellit & execrat. Quid hoc rei? *Deceptum est enim.* Cordis est cecitas, quod diaboli traxit in laqueum: hæc enim agit, quem admodum comoratus iugē iocū, & deceptor verisipellis.

Huius describit fraudes, qui illum, ut Deus ipse, collidit nouerat, viuis illum coloribus Iob proponēs in figura ceti horribilis sub cuius proprietatibus fraudes atq; nocendi nostri deus inimici, quantum hæc vna dicitur: *Italus eius prunas ardere facit.* Illa vox *pruna* carbonem significat congestos & nigerrimos: illud autem verbum *ardere*, incendere significat & ipsos reddere splendidiōres. Sicut explicauit, q. d. ex-fussus in carbonēs maxime sordidos, maxime nigros, hoc agit ut instar stellarū fulgere videatur. Sumitur à fabro ferrario metaphora, qui in fornacē carbonē cōgerit adeo nigros, ut neolum in se sint nigrities & se rāgēs cōingunt solles artolū flammā excitat & hæc agit, ut carbonēs illi nigerrimi in rubinos mutati videantur splendidiōsimos, qui de se radios emittant ipsi sideribus lucidiōres hæc est illa ars nocendi diaboli, quem Spiritus S. tabum appellat fūntem in igne prunas. Ego creauit fabrum sustinentem igne prunas. Huius fabri flatus sunt suggestiones, callide suggestiones, persuasiones deceptoris, quibus quæ sunt extrinsecus horrida, & execrabilia, ita reddit formosa & desiderabilia, ut exutemē talia esse videantur.

Querit D. Greg. Nisi, qui fieri poterit, ut protoplastes nostri tantā sapientiā clari & terrenorum altissima cognitione pradi, præfectionem autem terræ fructuum, arborumq; eis credere potuerint in pomo latere virtutem, quā diuinum illis esse tribueretur, Apprime nouerant, quod sine vlla comparatione arbor illa esset ignobilior, non solum naturā suā humanā, quæ vitiū rationali, sed etiam ipsarum naturarum bestiarum, quæ nedum viuunt animā vegetatā, vi arbor, ac insuper & sensitiua multo nobilior. Quæ igitur ratione, quod multis gradibus ipso homine est inferior, dare illi potest naturam diuinam ac superiorem mētem inquit D. Greg. licet enim fructus ille terrepus esset, & pomum corporale, suarum flammā suggestionū & versutū fallax diabolus hoc ita splendidiū reddidit, ita singulariter formosum ita del. stabiliter sapientiā ut hæc crediderint illud esse diuinum, supremā nobilitatē, & proprietatibus vigere ita naturā

transcendentibus. Et frustra clariorū illorū verborū sensum inquirimus. quā eum, quem quondam discimus experientia, quā proditor ille ferrarius operatur: mulierē enim videbis immundam, malorum hospitale, sordidum colluviem, in actionibus suis incōpositam, quē videtur alteri sole ipso formosior, Angelo gravior, venustate dea. Quis hoc agit? Satanx flatus, qui istud in illo agunt, dona gratasque vxoris proprię destruant qualitates, alterius autem representant quāsi diuinās, quibus in fraudem vestra corda pellicunt: *Deceptū est cor meum.*

IV. Hoc mihi verō verius persuadeo, quod sepe uero diabolus quibusdam vtatur fraudibus, ac praestigis, quę in oculis aut medio aere fallax operatur, & speciem quandam excitat cecitatis, quā exponente D. Aug. Graeci *ἀνδραγίας* & Latini dicunt auidentiam, quā fit vt persona quādam nobis praesente, in eius facie, & corporis figura quēdam videamus: alia verō minū ē de v. quo supra hęc est illa auidentia quā Deus recitat, eis Syrix milites obsecrauit, vt adfate vati Eli- seo, illum haudquaquam agnoscerent, cuius dum uictoria, vultum & facies strigas inuenit, alium ab ipso Hic. 12. differētiem arbitrantur. Simile quid narrat D. Greg. Nysse, hic comite diacono suo persecu- lo vita totū declinabat infidias, quibus innotuerat am- bos in monte delitescere: hos igitur diligenter inquirunt, magno accedunt apparatu, & hominē sibi obuium interrogant, num sciat, vbinā Gre- gorius eiusque lateat diaconus, quibus ille: In montis vertice inuenietis vtrumq; absconditū. Ascenderunt illi & suo iudicio: non nisi duas percipiūt arbores, & descendentē, de illo queruli, qui illis hoc indicāret, indignati discesserunt. Prædicta Deus illos percusserat cecitate, quā oculis apparent species differētes ab eo quod res est, lineis seu tractus quosdā vultus & non alios representantes. Hoc dico multos a dæmone hac cecitate percellī, sic enim loquitur Apostolus: *Dei huius seculi excecavit mētes infidelium, ut nō fulgeat illis illuminatio Euangelij glorie Christi.* Diabolus ite dicitur Deus & Dominus huius se- culi. N. inquit te dæmon excecavit, qui cum mu- lierē habeis instar Angeli formosam, modestā, prudentē, non illā vt talem estimas, & altera esse Angelus tibi videatur quę sit abominabilis, hor- rida, & immunda, & quantū illā exhorrescis, tantū VI. huic amore officiaris? Cecitas est cordis, inquit. Iob illata per diabolū: *Deceptū est cor meū.* Exo- ticū videtur, quod quis possit tota quiete, secu- ritate, & animę suę voluptate sociā gaudere sibi a Deo concessa, totam nihilominus noctem

vespertilio perambulet, salutē suā, opes, vitamq; exponat periculo, quod ingressum in domum ha- beat alię, mille suspitionibus, angustijs, timo- ribusque perturbatus. Infelix heu nimis in frau- dem incidit, eo quod se a Satana permiserit ex- cecari: *Deceptū est cor meū.* Miratur vehemētē D. Chryf. quā ratione heri possit, vt quis se in peccatum precipi et, quod tot secum spinas tra- hit, tot manifesta pericula & tot pericu- losas suspiciones. Audiamus D. Chryf. ro- rum suspensum: *Que potest esse voluptas vbi metus, vbi discrimin, vbi periculum, vbi tanto- rum malorum expectatio, vbi tribulatio, vbi accusationes, vbi iudicis ira, vbi ruina, vbi gla- dius, vbi carnifex, vbi barathrum. Quin potius si tollantur hac omnia, ponamus nulli notum esse flagitium, praterquam si viro & mulieri, quā adulterauit, quomodo feret conscientiam redar- guentem, acerbam, & amarulentam, ac cuspationem ubique secum ferens?*

Hos De per Prophetā Oseę graphicē descrip- sit Symbolo cilibani succensi & conclusi: *Omnes adulterantes quasi cilibanus succensus a coquēte.* Per hūc declarat angustias, ardores, tremores, suspiciones, & pericula, quibus suā miserē cōbu- ruit intestina. Quomodo igitur vir iudicio pollēs potest in his viuere? Ne mireris, cecus est & de- ceptus: illū quippe diabolus excecavit: *Deceptū est cor meū.* Et verū est quod in parnis rebus, iuxta illusionibus & prestigijs obineat loci sicut in- istis, prout expēdim? cū filij prodigi tractauimus historis. Hinc est quod cū sit res tā apertē mala, & execranda quā quis cōmittit, ex illis vxori sce- di fragus, rei publicę scandalū, salutis, opūq; nau- fragiū, vix tamē inuenias illi curandē remediū Videtur autē quod Spiritus S. talibus omnē spē salutis eripiat qui in hoc cœnum lapsi fuerint: p. imo namque appellatur hoc peccatum: *Fovea profunda es aliena* & deinde *Puteus an- Prou. 23. gustus aliena.* Si quis in foveam incidere latio 24. rem, vociferari potest & liberari: porro si in. VII. profundum angustiarum quē puteū incidere, quid Adul- consilij? vt iam demersum reputa, nec aliter rum po- se res habet, etenim qui in adulterium prolapsus est sus fuerit, videtur omni spē salutis priuatus, profun- David in illud corruit, & com talis esset, Pro- dus, vt pheta sanctissimus, Deo familiaris, in omni patet ex- genere virtutum exercitissimus, mox vt in il. emphis. lud incidit, en tibi velut cæcus omnis rationis *Prou. 23. expert*, omnis impos intellectus nec Dei re. 27. cordatur, nec sui muneris, nec suę dignitatis, nec honoris iacture, nec familię ruine, nec stragis exercitus, quinimo necesse est, vt alius accor- rat

rat Propheta particulariter à Deo ad hoc desti-
natus qui Dauidem prius præaret metaphoris,
figuris, & parabolis ex industria compositis.
Nec hoc ipsum laqueit, quando statum illum
vocat infernum inferiorem: *Eripisti ani-*
ma meam ex inferno inferiori. Lymbus Pa-
trum & purgatorium vocatur in Scriptura in-
fernus, sed inferius est superius, & de quo
patet egressus ad superiora: porro damnatorum
infernus dicitur inferior & profundus, qui in
hunc lapsus fuerit illum habet pro desperato.
In inferno nulla est redemptio. In hunc corruit
interitum, profundumque puteum Rex Hero-
des, & cum D. Ioan, ille esset, qui illum edu-
cere conabatur, vir qui supremos, & maximè
proteruos milites palmo suo subiugabat, nedum
regem non extraxit, sed ipsemet in vincula
coniectus & capite cæsus occubuit, ut hinc rei
pateat difficultas, sed vnde hæc oritur?

Numquid non audivisti: *A cecitate cordis*
libera nos Domine? hæc igitur secum trahit
excitatem & cordis deceptionem crimen adul-
terij. *Deceptum est cor meum*. Luxuria ex
natura sua obfundit intellectum, Adulter inter
impudicos ille est, qui celsiori excitare suis in
actionibus, & ambagibus ceteris erat irrepara-
bilis, & hoc proprium est peccati sui suppli-
cium, pati scilicet cordis sui tenebras inextri-
cables & perniciosas. Annotant S. Patres

VIII. Cur 10. decem Egypti plagas, transgressioni decem
plagis respondisse mandatorum, ut culpa poena con-
plectat. De nona plaga sic S. Scriptura: *Falta*
tur E. sunt tenebrae horribiles in universa terra Egypti
gyptij. Quid hoc rei? cur tam horribiles &
Exo. 10. palpabiles immisit Dominus per totam terram
21. Egypti tenebras? ne dubites: ob noni præ-
cepti transgressionem. Quid illud prohibet?

Cecitas? Non concupiscas uxorem proximi tui. Siccine
respon. igitur propter noni præcepti pravariationem
det noni in panam sui sceleres, tenebras, obscurita-
tem præ. tem & cecitatem patiuntur intellectus. Hæc est
cepta. pena, hoc adulteri supplicium: *Deceptum est*
In cor meum. Hæc est Ruperti Abb. apud Lypo.
Exod. manum explicatio: vnde non tanta mireris
monstra, qualia in hac audimus materia & in
illis videmus stratagematibus, quibus proprias
eludunt uxores illi, qui se hoc adulterij crimine
obtenebrant. Si in talem lapsus fuero iniqui-
tatem puniat me Deus (sic sibi Iob impreca-
tur.) *Secutum alterius sit uxor mea*, vior
mihi mea fragat inde ignominiosè. Insinuat
Iob, quantum sit hoc peccatum in eo, quò

Deus illud communiter castigat, nimirum
quò permittit, ut tibi uxor tua fidem abiat,
& cum tu fidei moliaris in domo alicuius prodi-
tiones, sit qui similes in tua moliaris.

Numquam satis laudavero conceptum D. Chrys.
Chrys. de Davidis adulterio, ubi expendit
quàm aptè ad holidem supplicia ceciderint
quibus Dens in illo crimen multavit adulteri-
nam omisis illis, quòd ea de causa conitione
fuerit tumultibus bellisque agitur, quatuor
filiorum morte positus, impleta ipsa sententia
(nostro Cardinale Gaetano interprete) quom
ipse protulerat: *Quem reddet in quadruplum*.
Fecerunt inter illa hæc singulana, quæ Prophe-
ta Nathan ex parte Dei David intimat suppli-
cia: *Hæc dicit Dominus, Ecce ego iurabo*
super te malum de domo tua, & tollam ux-
res tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo
& dormiet cum uxoribus tuis in oculis solis huius.
Indicat illi supplicium in poenam adulteri-
tuturam, quod proprius suus Filius Absalon
exequretur in patrem rebellis, hoc est, *Supra-*
tabo super te malum de domo tua, & hæc duo
perficere, sicut & perfecti, primo, quòd
conaretur patri regnum auferre, patrem illo
exterminare, patri coronam capitis depradari
suoque imponere patricida. Istum, meri-
tumque supplicium: teste D. Chrys. Est mu-
lier marito velut regnum, quam non minoris
debet aestimare, honorare, defendere, provi-
dere, pacem eius & tranquillitatem procura-
re, quàm regni sui rex illustrissimus; & fi-
cut ad regni tranquillitatem omnes regij diri-
guntur sollicitudines, sic & viri debent ad ux-
oris pacem omnia studia conformari. Est in-
super mulier coronam gloriæ viro sue. Testem
habeo Spiritum S. *Mulier diligens, corona est*
viro suo. Nihil enim in hac vita viro decen-
tius, nihil est gloriofius quàm mulier sancta,
prudens, solitaria, domus suæ sollicita filio-
rum educationi intentia, operaria, vito de-
ferens, & in componendis famulis studiosa
&c. Hoc concessio, dum David viro in primis
nobili Viri mulierem depradatur, regnum
illi depradatur, illo exturbat, illud sibi oc-
cupat, illi coronam auferit capitis, qua se
voluit honorari: adsit qui regnum illi conce-
dit, auferit; sibi que conquerere, regnum tollere, &
diadema, suoque capiti imponere ipseque gloriari
Hoc egit Absalon. Audire libet D. Chrys. *Quia in-*
nam David mulierem quæ erat in marito patri-
state, tamquam alienam regnum occupaverat
cullet

cuiuslibet enim viro regnum est concors coniux, & non sic rex purpuram & diadema, ut vir uxorem diligit: propterea qui ex uxore natus fuerat ei filius infurrexit tyrannus, volens eripere regnum patris, ut rapuit & vim passus est, & qui clanculum peccauerat, de eo palam triumphauit.

Secundum, quod singulari consilio Deus permitteret, ut esset qui Davidi proprias tolleretur uxores, quas & in oculis eius, & in totius mundi synagoga dehonestaret: Et tollam uxores tuas in oculis tuis, & dabo proximo tuo, & dormiet cum uxoribus tuis in oculis sollicitudinis. Ita quoque contigit, ut decem mulieres, quas David ex dimonia habebat dispensatione, & palatii sui custodes reliquerat, quas omnes tibi publice violauit, cum sibi essent nouerca, quod in stuporem omnes rapuit vehementissimum: equidem confidero, licet Absalon vitæ esset adeo perditæ & moribus infamis, uti omnibus est in confesso: plures tamen ex illis mulieribus nobiliores erant honestæ, modestæ & à David edoctæ Dei timorem, cuius e honoris sollicitudine: licet autem Absalon omnem abiiecisset verecundiam, illis tamen eam seruare competebat, morique milites, quam tam horrendo consentire facinori. Quod si illas nec Dei timor refrænaret (creandum enim erat multas illo fore coercendas) illas ad minus mundi pudor, totiusque ciuitatis oculi, que ad spectaculum concurrerat, cohibere debuissent: videtur enim quod etiam mulieribus parum honestis hoc sufficeret: nullam tamen illarum audiuimus tam impudens recusasse facinus, sed nec paulum subtrixisse, nec tantæ prodicioni vllam aut temerariam aut difficultatem opposuisse. O prodigium, nihil hoc te moueat, siquidem illæ ex vna parte considerantes, quam proditoriæ David illas deseruisset, & fidem datam obtraxisset in illum vehementius excanduerunt, nec non videntes quam inhumanè cum illis ageret: totum autem se cõfunderet in voluptatibus & delictis Berisabee, hoc grauissimè tolerant: erant illæ inquietæ, illas mouebat acerbis diabolus, Deus autem eas manum subtrahere auxiliatorem, vide hechas, quid fecerint. Quid cogitas domum tuam senaculum esse, dum tu per alienas ganeo diuagaris? Spectas. Dicunt tales esse timidos zelosi & varijs agitato

Hieron. Bapt. de Lammaz, Tom. II.

suspicionibus, quia nebulones sunt, & ex operibus nascuntur suspensiones.

Hanc ego dico non esse temporis eorum causam principalem sed Dei vindictam: quam ipsa conscientia ipsis dicitur esse iustissima. Inuenit autem eo modo per Oseam quibuldā Dominiū inponē minuisse libidinosis adulteris, quos sic terret: cetera delicti agite scortatores, per memetipsum iuranti, tale quid in domo tua contingeret, quale molieris in aliena, de vestris vxoribus, vestrisque filiabus manū subtraham, & peruerterentur. Fornicabuntur filia vestra, & sponse vestre adultera erunt. Non visitabo super filias vestras cum fuerint fornicatae, & super sponas vestras cum adulteraerint: quoniam ipsi cum meretricibus cõuersabuntur. Quoties me conuenit mulier nobilior merore confecta, suumque deplorans infortunium, quod maritus viam incurrat perditionis, quantoque hoc sibi vertatur dedecori: hoc illi principalius suggero consilium: Domina Deo supplica, sua te protegat manu, nec permittat in præuā eius, qui hanc iustā promeruit, tu quoque in simile, meretrix prolaboris adulterium. Ipse Iob rex & patientiæ conspicuus, hoc domui suæ est imprecatus, ut si tantum excutiret, ut amafius accederet ad alienam: Scortum alterius sit vxor mea. Ut quid igitur Iob tam grauem tibi imprecatus maledictionem? ut quid: Hoc enim nefas est & iniquitas maxima. Peccatū est abominabile & ceteris multo grauius: Iniquitas maxima. Quis ergo eius effectus? Ignis est usque ad perditionem deuorans, & eradicans omnia genimina.

§. 10. Adulterij damna declarat Iob, que patebunt in eo, quod Deus locutus est Abimelech, & ipse Abrahæ.

EN tibi, morali interprete D. Gregor. propriam veramque adulterij definitionem; Ignis est usque ad perditionem deuorans, & omnia eradicans genimina. Ignis est, qui omnia consumit, perdit, exterminat ad vsque plantarū arborumque radices altissimas. O potentissimū ignem! si noster hic ignis domum tuam inuadat, non omnia demolitur, si namque vnum inuaserit cubiculum, illa sum remanet alterū, si vestes adusserit, lapides non consumit nec argenti aurique laminæ, si pinarium tuum vel fructuum pomarium deuorarit, si in cinerem redegerit arbores, integra manent radices, quæ denuo repullulant, nonosque produunt frutices. Qualis futurus ignis ille, qui domum tuam inuadens

§ 1111

10. **ED**
Lib. mor
21. c. 9.
I.
Similitu-
dine ex-
plicatur
damna a-
dulterij.

nec vestem, nec portam, nec fenestram, nec arcem, nec rudera, nec ferrum, nec aurum intacta praterire? Quamvis ignis ille, qui pomarium apprehendens, nedum plantas omnes & arbore extirparet, sed & ipsas intimas radices eradicaret? Talis est ignis adulterij, quod tua perdit anima: Ignis est eradicans omnia gemina. Virtutes consumit, dona devorat, tuas dilapidat opes, attulerit salutem, perdit honorem, pacem inque ierit, perturbat solamen, vitamque mortificat. Expectantiam fume, ex eo quod in tua contigit domo, & supra retulimus, cum prodigum exponeremus. Totam silvam everit radicitus.

II. In lege veteri trium præcepit Deus criminum reos totius populi manibus mulctari lapidibus: Tria peccata in lege veteri contra Dei erat honoris alterum contra debitam parentibus reverentiam: tertium adulterium, Blasphemus, inquit, Deus, & sacratione punita. Filius parentibus contumaciter inobediens, omnium manibus lapidibus obruitur. Adulterij criminis reus, lapidum imbre præfoditur. Perpende quam proximè sibi connectat adulterium blasphemiam contra Deum, & inobedientiam contra parentes. Quid hoc Domine, cur præcipis horum criminum reos totius populi manibus interfici? filius contumax parentum licet manibus, ad quid interueniunt alie? Mariti manibus occidatur adultera, cor manus requirunt alienæ? Illa peccata consideranda veniunt, ut bono communi, totique reipublice perniciofa: est etenim adulterium ignis usque ad perditionem integram civitatem totamque devorans provinciam.

III. Notabilem refert casum S. pagina de Abimelech rege Gerar, quem eleganter expendit D. Aug. Eo accessit Abraham comite coniuge sua Sarâ, quæ ut erat forma venustiori commendabilis, timuit Abraham, ne si fateretur suam esse coniugem ab illis occideretur, ut eius possent frui consortio: quocirca cum illa convenit, quod non diceret: uxor mea est sed soror. Ingressus civitatem illico ad regem fama peruat, illic appulsi mulierem sole formosiorum, quam proprius frater adduxerat. Nulla mora, Rex illam iubet adduci. Eadem nocte Regi priusquam illam attingeret, apparet Deus illum acriter reprehendens. O mortalium impudicissime: En morieris propter mulierem, quam tulisti habet enim virum. Heu Domine mi, & hoc ego ignorabam, & deludi potui ab illo, qui dixit soror mea est, quo capere non potui, quod illi esset sociata coniugio. Cui Deus: & hæc tua ignorantia in hoc tibi profuit,

quod te cohiberem, ne in illam peccares, egoque te disperderem. Illico redde viro uxorem. Dicto citius, in auroram non differens, strato rex exsurgit, omnes convocat familiares, nobiles, circulares, & dom omnes nihil minus suspicantur quam regem cum Sara operam dare voluptati, totum horrendis vocibus perturbat, moneque palatium. Statim de nocte surgens Abimelech, vocavit omnes servos suos. Et totus attonitus, ac terrore percussus iubet quam primum ad se perducere Patriarcham, illique ait: adesse mihi charissime, in quo te offendimus molestique fuimus, ut periculo regnum meum exponeres, quo non minus quam in ruinam traheretur universalem? Quæ hæc conscientia propoliisti, ut mihi, meoque regno tantam scelus imponeret gravitatem quæ subito ad ima mergeretur? Quid fecisti nobis? Quid peccavimus inter, quia induxisti super me & super regnum meum peccatum grandæ? Quid vidisti, ut hoc faceres? Notavi dignissima sunt hæc omnia.

Primum consideremus, qua ratione motus credidit Abraham, quod si loci illius incolæ noscent quod Sara sua esset uxor, illum interficerent, ut ea potirentur? An idem non erat periculum si sororem esse fateretur? Respondet: censebant illi gravius esse adulterium homicidio quocirca illud: Grande peccatum appellatur & quidem adeo grave, ut vir non presumet etiam habere cum muliere coniugata nisi prius maritum illius occidisset: censebant enim minus esse peccatum mulierem cognoscere viro interfecto, quam ipso adhuc superstiti.

Idem notatur in Isaac filio Abraham, cui idem quod patri & quidem in eadem contigit regione, ut eo coniuge Rebecca sociatus accedens pari pulchritudine conspicua idem sibi periculum iugit tuens cum illa convenit, ut diceret: frater meus Isaac est. Timuerat enim confiteri, quod sibi esset sociata coniugio, reputans ne forte interficerent eum propter illius pulchritudinem. Idem credebant rex, eius principes, totaque civitas. Contingit die quadam, ut rex ad fenestram prospiciens videret Isaac cum Rebecca coniuge colludentem, Admiratur, & interrogat: nonne hic est ille peregrinus, qui hæc appulsi illa comitatus quam sororem suam esse contestatur? Ad se virum vocat, aitque illi: quid tibi constat, hanc non sororem sed matrem esse coniugem? Perspicuum est, quod uxor tua sit. Quis hoc tibi, mi rex, vero verius indicavit? vidi te cum illa colludentem. O aurea tempora, cum ex eo quod vir cum muliere iocetur,

IV. Centu
Abraha
ob nega
tam ele
coniuge
expolu
lat.

Gen
24.

V. Ad
gra
pia
Iud
6.

V. Ab
lec
eti
tat

cetur, certò colligatur siam esse coniugem. Per-
 pende nunc quanta in hoc mundo virorum cum
 mulieribus inhonesta dissolutio. Amice, replicat
 rex, an credendum est, animum tibi fuisse, ut
 nostrum hoc regnum extremo perditionis ex-
 poneret periculo: te namque protestante, quod
 mulier hac tua esset germana soror, poterat qui
 spiam de turba ad illam ingredi, ut pote non
 coniugam, quo facto nobis peccatum impone-
 res atrocissimum? *Quare imposuisti nobis Pecca-
 tum? Quare quippiam de populo cum uxore tua. &
 induxeris super nos grande peccatum.* Deinde
 notes velim quid uterque ille rex totaq. gens de
 peccato sentirent adulterij: iudicabant enim, vel
 vnum sufficere adulterium, licet ignoratum, quo
 totum regnum in extremam raperetur calamita-
 tem: unde & dicitur: *Peccatum grande super
 me & super regnum meum.* Verè namq. hic in-
 telligebant, adulterium plus satis esse, quò Deus
 irritans integram evertet iustè prouinciam,
 unde veteres illi Patriarche crimen adulterij
 flammâ puniebant. Exemplo constat in Thamar
 quam ut vidit Iudas fœderis suus prægnantem, &
 adulterij ream, hanc in nouum proferit sententiâ:
Produce eam ut comburatur. Ignis reb. s. de-
 feruit consumendis hic infensitibus: omni
 namque flammis suis exterminat voracibus.
 Nec hoc latuit Dei populum, in illo crimine
 commisso in G. baâ quo Leuites uxorem ad so-
 lis occasum adduxerat, quam incolæ ciuitatis
 viro rapuerunt, ill. que abusi sunt inhonestè.
 Vniuersæ conveniunt Tribus tantum merito
 scelus castigatur, eumque expostulant punien-
 tes. *Num uam tantum nefas, & tam grande
 peccatum factum est in Israel.* Quid hoc? Non
 quid vitium adu. rasti? Numquid infinitis vos
 commaculastis idoliâris? Numquid mille
 Deû irritastis blasphemij: in quartâ punitionem
 vos capitis voluit exterminare? Quid igitur agi-
 tis: *Namquam tantum nefas & tam grande pec-
 catum factum est in Israel.* Peccatû adeo nolite
 recipere perniciolosum. Patet omnibus pr. ora
 illa peccata longe fuisse graviora, sed hoc arde-
 de quid de publico, censetur adulterio. Quid sibi
 timeat, quid mali suspicetur, iâ se perditos arbi-
 tratur. Optime dixit Iobi: *Nefas est & iniquitas
 maxima.*
 VII. Dicta num intellexistis? Hic nò fuit Spiritus S.
 quoniam notat ulterius, licet rex Abimelech tali
 procederet modo, pro ut dictum est, & quod vo-
 luerit ad Sarâ ingredi, ignoratè deputetur, sibi
 persuadens eâ nullatenus esse coniugatâ, & Abrahâ

fratrem nò maritû arbitraretur, dein quàm primû
 Deus illi significauit hanc Abrahâ esse coniugâ,
 proposito resiliens, & festinus eam marito re-
 stituerit, ut diximus, nihilominus & illum & re-
 ginam aliisq. concubinas, nec non aule suæ mu-
 lieres inaudita Deus visitauit sterilitate, tam in
 viris, quàm mulieribus, morboq. afflixit impoten-
 tiz, ut vir nullus sœam posset cognoscere vxorē;
 quos omnes illâ grauatos molestiâ ditinuit, do-
 nec orante pro eis Abraham, Deus manum suam
 leuaret, daretq. remedium. Hoc est, si fidē damus
 Cardinali Caietano, quod facer indicat textus:
*Orante autem Abraham, sanauit Deus Abime-
 lech & uxorem ancillasque eius, & pepererunt:*
*concluserat enim Deus omnem vuluam domus
 Abimelech propter Sarâ uxorem Abrahæ.* Hanc
 considerans hystoriam, dico ne vobis mirum vi-
 deatur, regna nostra nostraq. respublicas tan-
 tis affligi damnis, necessitatibus, sterilitatibus,
 iacturis, & calamitatibus, ut iam persudanda esse
 videatur. Timeat Rex Abimelech, nec hunc in eo
 Deus reprobât timorē, quod ob vnicû adulteriû,
 & hoc nò. ômissum sed intentatû, non scieret,
 sed ignoratè exponeretur periculo totû suû reg-
 nû, optima sua valetudo, in domo sua suorumq.
 nobiliû, ac primatû frustrandâ sine prole here-
 de, successiones. Quam non inducent vindictam
 tot adultera tam singulari patrata peruersitate,
 scientiâ, proditiōe, de quibus & multi glorian-
 tur: si regem Abimelech ob intentum cum a-
 liena adulterium & hoc quidem ignoranter il-
 lum & omnes curiæ lux primarios, legitimâ
 Deus priuauit tam seuerè successione, qualem
 vos in familia vestra speratis successione tot
 implicati adulterij, & vos qui in illis ut alter
 Herodes a leo publicè, infames porci, voluta-
 miniz: Hoc mihi firmiter persuadeo hanc vnam
 inest cæteras esse rationem cur tot legemus fa-
 milias legitimâ priuatas successione, crimen
 scilicet adulterij, quia hoc Deus illud multat
 ordinariè supplicio.
 Hinc, ni fallor, lucem accipiunt obscura illa
 verba regis Abimelech ad Sarâ, dum illi va-
 lediceret. Mille largitus est argenteos Abrahâ,
 quem illa fratrem suum appellabat, aitq. Sarâ,
 Domina: *Ecce mille argenteos dedi fratri tuo, hoc
 erit tibi in velamē oculorū ad omnes qui tecum
 sunt & quocūq. perrexeris &c.* Suam patiuntur
 hæc verba diffinitatem quæ Caietanus eludicat,
 aduertens in hebræo illud *hoc* esse masculinum,
 & referri ad maritum: *Ecce mille argenteos dedi
 fratri tuo: ecce ipse tibi velamen oculorum*
 S. C. C. C. 2 om. sibus

rum &
 ignoran-
 ter adul-
 terium
 puaitur.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

Gen. 20.

omnibus qui tecum sunt, & omnibus &c. q. d. mille argenteos illi dedi, quem fratrem vocas, & tuus est vir: ipse est velum potentissimum, quod tuam possis operire faciem, ne quis te videat alienus. Mulierum, quas volebant passim ab omnibus videri, mos erat, velum faciebatur oppandere, imo teste Li-
pomanno talis increbuit in Alexandria Carris consuetudo.

21 Hinc originem sumpsit familiaris illa cere-
monia ab Apostolis introducta velandi virgi-
nes, quas sponsas se Deo consecrabant, de qua
Tertullianus tractatum edidit: *De velandis vir-*
ginibus, & vocat hoc velum: *Armaturam pudoris*
velum reverentia, murum sexus qui faciat ut
nec tuos immittas oculos, nec admittas alienos.
Nec fas est illam intueri virginem Deo conse-
cratam. Quinimo ea de causa mos hic est eccle-
sia in multis nuptialibus velum capitibus eorum
imponere, qui matrimonio iunguntur q. d. quod
vir ille non aliò respicere debeat, quam ad hanc
mulierem nec ipsa nisi ad virum hunc: ut igitur
in mulierem nullus curiosè suos conijceret ocu-
los ei facies velo tegebatur. Præmonet ergo rex
Saram: non huic, Domina, fratri tuo nomen de-
neges mariti, & quocumque profecta fueris, illum
ut coniugem tuum contestare: hoc etenim im-
munis eris, ne quis alius te conspiciat, neque con-
concupiscat, cum ex eo quod adulterium pecca-
tum sit pregrande, tum ob supplicia, quibus
illud confestim Deus castigat: siquidem in præ-
nam adulterij nedum unam familiam, sed &
integrum demolitur, evertitque imperium.
Poterat hoc rex ille dicere: quandoquidem hoc
in seipso fuerat expertus: licet enim amore
Saræ raperetur inhonesto, vultus illius alle-
ctus elegantia, quam interim credit esse li-
beram: quam primum tamen audiuit, *Habet*
virum, instar lapidis obduruit, & momento
temporis affectus ille carnalis evanuit, timor
enim futuri supplicij, cordis sanguinem con-
strinxit, & nihilominus illud quod diximus non
evanuit incolumis. Hoc plus satis esse deberet, ne
quis mulierem audeat intueri, quam scit coniu-
gatam, & Deum adeo graviter adulterio prouo-
cari, ut diximus & dicturi sumus.

§. II. Nullum instituit Deus expiando ad-
ulterio sacrificium, sed bene contra il-
lud, zelotypia sacrificium perpetuo fir-
matum miraculo.

AD rem duo considera in lege veteri: num,
quod modo declaramus idcirco legem fun-
xisse Deum, ut adultera manibus omnium
lapidaretur, quasi quæ omnes periculo exposuisset
evidenti. Alterum, quod notat D. Aug. cum
enim Deus sacrificia præcepisset omni gen-
ti, apta peccatis emundandis: ita ut per illa tum re-
poris expiarentur, nulli attamen expiando sta-
tutor adulterio: *Hoc crimen*, inquit D. Aug.
In lege nullis sacrificijs mundabatur. Videtur
enim indicare Deus, nulli hunc criminis superesse
remediū. Imo potius particulare in contrariū in-
stituit sacrificiū, nempe zelotypia corā toto po-
pulo peragendū. Expendit D. Thomas, quod illa
machina sacrificio: si, licet eorum nullum in se
virtutem haberet operandi in anima efficaciter,
duo tamen habuit omnino singularia, in quibus
virtus Dei mirabiles & manifestos operabatur
effectus: unum in auctoritatem Sacerdotum, al-
terum in abominationem adulterij. Primum erat
in leprosi mandatione. Præceperat Deus, cum le-
pra sit infirmitas contagiosa, qui illa foret im-
mundus, ut ab hominum consortio sequestraretur,
& iudicium num quisquam leprosus esset
nec ne, spectaret ad Dei Sacerdotes. (Vide supra.)
Itaque quoties quispiam contenderet à lepra se
mundatum, lex præcipiebat se coram Sacerdote
fisteret, ipse verò rei veritatem inquireret, num
verè mundatus esset: quod si mendatum esse
Sacerdos assereret, offerret duorum passerum
pro illo sacrificium &c. quod facti virum om-
nes mundum esse censerent. Oritur hic difficul-
tas: poterat Sacerdos decipi, tum quia lepra
morbus est proditorius: etenim sæpe cute ex-
teriori integra partes inuadit interiores, & tan-
tò postmodum impetu prodit fortiori: tum quia
Sacerdos medicus non habebat scientiam, nec
eius erat ordinis, aut muneris tale malum
aut curare aut agnoscere: unde de facili errare
potuisset, & si medici in huius morbi sapè iudi-
cio aberrant, multo magis poterat deludi Sa-
cerdos. Hoc tunc contingebat (teste D. Thoma) Nonnulli
ex multorum opinione hebraeorum miraculum
obstupendum: etenim si adhibita Sacerdos de-
bita diligentia, & iuxta præscriptas sibi à Deo
leges

leges hominem illum pronuntiaret ac iudicaret
realter non esse leprosum, vel iam a lepra mun-
datum, licet à vero aberraret, & leprosum mun-
datus non fuisset, aderat hic ad miraculum
Dei virtus, qua subitò à lepra mundabatur, vt
illò Sacerdotum consiliis, ut auctoritati eius-
que populus fideret determinationi. In quo
pariter nobis symbolum promissæ Sacramenti
pœnitentie, in eo quod elapsis proximè diebus
expoluimus. Grande miraculum: Si contin-

D. THO. geret Sacerdotem errare (inquit D. Tho.) in
 iudicando miraculose leprosum mundabatur à
 virtute diuina, non tamen virtute sacrifi-
 ciorum.

IV. *Sacerdos enim zelus prope declarat.*
Num. 5. Secundum spectabat adulteram: etenim proprium instituit sacrificium dictum zelotypiz duobus de causis: prima, ut crimen detegeretur adulterij; secunda ad eius supplicium. Si quando vir coniux, inquit Deus, suspicionem habuerit de violato ab vxore thalamo, resque latec incognita, nec testium potest fide confirmari, volo sacrificij oblatione veritas elucescat. Adducet vir vxorem ad Sacerdotem, in oblationem secum panem deferens fermentatum, lencosum non adhibeatur, quod tantummodo in sacrificijs pacificis adoletur, nec oleo conspergatur oblatio, quod præfert misericordiam, non enim iustum est illi am obtineat adultera. Mulierem Sacerdos adducet coram Domino, caput eius aperiet, ac omnino denudabit, ut illi nec velum, nec pallium, nec peplum, nec larua relinquatur sed toti sit populo exposita, quandoquidem coram Deo nuda sint omnia & aperta. Manibus hic eius panis fermentati superponet sacrificium, ipse verò suis manibus vas accipiet aquæ, cui de pulvere pavimenti eberetque iulum iniiciet & coram Deo in

V. illam hos fulminabit exorcismos: Placeat
Deo, ô mulier, quod si viro tuo fidem serua-
ueris integram, thorumque non violaueris,
fidei be-
neditio-
nem accipi-
as.

VI. Adulteri
maledi-
tio.

in te rat maledictio, tuo corpore infirmis,
tibi venter intumefcat, putrefeat femur, paulatim
deficiat & maximis, teste omni populo
calamitatibus oppressa moriaris. Ita vt hinc
fumant formam iurandi per modum execrationis
tui, vt dicant, fexit Deus mihi hoc, quod illi
contingat. Hunc credit D. Aug. istorum cu

sensum verborum, quæ sic ipse legit: *Dat te Dominus in maledictionem, & excrementum.*

Q uo dicto sacerdos illi bibendam propina-
bat aquam, eratque videre infallibile Dei vir-
tutem, si namque mulier fidem pudica eire fer-
tuauerat, illico solis instar formosa radiabat, si
linguens, sanabatur, & colore roseo facies in-
tingebatur, nec non confestim fructum in
vetro concipiebat, quem decem euolutis men-
sibus ad templum decrebat gratias Deo per-
solutura. Porro si fidem pellex marito violasset,
illico in pallorem vertebatur, & velut cera fla-
uescens cito corpore doloribus agebatur, ven-
ter intumescere, femora putrefcebant, & tristi-
nitas ac lamentabili fine vitam cum morte
commutabat. A quid simile & admirabile per-
cepisti? Quid plura? Infituit hoc Deus sacri-
ficium duabus de causis: prima, vt peccatum
adulterij detegeretur ac publicaretur: secunda,
vt iustus puniretur. Quid hoc Domine mi? A
quo tempore voluisti secretum hoc peccatum
manifestari? semper oppositum precepisti, nec
non sapienter ordinasti quicumque proximi nos-
set decessum, illum reticeat, & abscondat,
modo vero formam prescribis, qua detegatur,
omnino miraculosum.

Mirum est (inquit D. Tho.) cum tanta
sint peccata proditionis reipublica, filiorum
contumacia erga parentes infidelitatis seruo-
rum Dominis suis, subditorum suis princi-
pibus, nullum Deus instituerit sacrificium
quo horum aliquid inquireretur, inquit au-
tem, ut crimen adulterij reuelaretur. Num-
quid Domine consultius esset formam prescri-
bere, quâ coniurato detegatur, quam rumor-
tarij quidam in reipublicam moliantur, vel
proditio, quam famuli in Domino sui perni-
ciem machinantur? Vtcrius, si mandares ut
qui hoc vidisset, ille crimen proderet, tran-
seat; verum quod tu ille sis, qui manifesto
miraculo in lucem, foris quæ proferas adul-
terium? Tu ergo proferendis in medium pec-
catas patras miracula? Illis affoles pallium tu-
injicere misericordix. Hinc tibi pateat quanti
faciat Deus crimen hoc adulterij, quod adeo
grande tamque malæ notæ æstimat, ut velit
illud omnimodè manifestari, ne eius causâ tota
peffum eat reipublica.

I. 2. q. 105.
a. 4. ad 9.
VII.
Cur Deus
voluerit
adulteriũ
manife-
rari.

VIII.
Sacrificiũ

Secundus hic erat effectus, ut puniretur aliis pro adulterio, unde tanti criminis reus infausta sūt, subito morte corruerat, ut dictum est. O materia nogaum mysterium ! Oblationes & sacrificia teste cen-

5 ffff 3

D. Paulo Hebr. 12r.

D. Paulo in beneficium, & salutem offeruntur hominum: *Pro hominibus* ut per illa salutem, vitam, prosperos dies, remissionem criminum, faustaque omnia consequantur. Attamen in damnum & supplicium, quis vlla vidit vquam immolari? Hoc in peccato licet attendere, Deum velle, ut quod omnibus est salutis remedium, adultero sit mortis instrumentum ut ex hoc intelligas, quam hoc peccatum Deo sit oppositum: *Nefas est & iniquitas maxima.*

§. 12. *Semper se Deus ostendit adulterio graviter offensum eo quod ipse auctor sit matrimonij.*

¶ 25 **Q**uaes, quae tanta offensa causa? Cur Deus tam moleste fert adulterium, cum recte non illi contradicat, nec offendat ex opposito (a) sed maritum? Hec est autem ratio, quod ille, qui matrimonij iuramentum cum altera fide promittit non solum illi cui coniungitur, sed principaliter ipsi Deo. Altercantur inter se duo viri nobiliores pacē, & ponunt, & praesentem regē te-
ra sanctiū amicitiae: rex enim illis hoc faciet dū imponit, ipse est, qui propriā suā regiā personā amborum iungit manus, qui nedū sibi mutuo pacē iurant servandam, & amicos denno futuros, sed praecipue ipsi regi hoc spondent praestito inter manus eius iuramento, velut huius contractus auctorē principali, quod si vnus alteri filiē transgrediens pignore aut gladio caput alteri transuerberet, quē precor offenderet? Certū est, quod multum nobilem illū offenderet, quem tā graviter percussisset, at multo longē grauius regem, cui filiē iurasset, manuq; dedisset amicitiae custodiendū, sed nec tantū percussū hāc spectat causa nobilem, quantum ipsum regem, qui queri praecipit perjurum, & de sub terra foras educi & carceri mancipari, ut puniat adeo sibi iniuriosum.

Hoc est in matrimonio spectandum: est etenim foedus, & contractus pacis, ac perpetuae fidelitatis inter virum & uxorem, & licet ipsi inter se verbo conueniant, fidem iurent, manus coniungant, & hic sequestres interueniant, attamen principalis Deus est, qui vtrumque coniungit: *Quos Deus coniunxit.* Ipse est, qui hoc celebrat matrimonij, qui hunc confirmat contractū, cui verba promittuntur, quique illa recipit principalis. Quinimo ex hoc collegit Christus indissolubile

vinculū esse matrimonij: quia nulla est in mundo potestas, quae illud dissoluat, qui enim illos coniungit Deus est, & mani festū est quod nulla praesumet dissolvere creatura, quod Deus facit, atque confirmat: *Itaque, sic loquitur Christus, Quos Deus coniunxit, homo non separet.* Hinc sequitur quouiscumque vir uxori fidem taliter, graviter licet eam offendat, multo tamen grauius ipsum Deum, qui tantum in se suscepit ponere flagitium.

Hanc rationem per vatem Malachiam Deus proposuit. Multos erat inuenire de populo Israel, qui cum non leui suarum praedicatione te-
minarum se alienigenis indebitē coniungerent, vocat Dominus Prophetam illicque mandat vociferetur: *Transgressus est Iuda, & abominatio facta est in Israel & in Ierusalem.* Committunt enim est a populo meo scelus, quia tota mea lex penitus eueretur. Quod illis verbis indicatur, *Transgressus est Iuda.* Alij cum Vatablo legunt, *Perfusa defecit Iuda.* Hanc nulla perfidia potest terrepauentia. Propitius sit mihi Deus, quia i le futuris casus quem tantopere Deus extollit? *Quia contaminauit Iudas sanctificationē Domini.* Quo verbo sanctificationis Domini Vatablus intelligit, ex ipsorum sensu hebraeorū, matrimonij vinculū, & vocatur *Sanctificatio Domini* quia ab ipso Domino instituta est & confirmata in paradiso, ipse sanctificauit illud, ipse benedixit. O quam moleste fert hoc Deus, inquit Propheta: *Disperdet Dominus virū, qui fecerit hoc, magistrum & discipulum* nobis tunc plebeiū diuine suae pa-
pae. P. & tunc & hoc audite loquitur Deus: *Et hoc rursum fecistis: operiebatis lachrymis altari Domini fletu & mugitu ita ut non respiciat ultra ad sacrificiū nec accipiat placabile quid de manu vestra,* q. d. quod isti suas deierentibus vxores illarūq; aggrauantibus, ipsae ad altare Domini recurrebant fientes, mugientes, & alto de pectore suspiria producentes. His ita mouebatur Deus, ut diceret adesse proditores, cū tāis vxores vestras opprimeretis iniurijs, eas obligatis, ut a me querulose recurrerent: tales autē tantaque fuerunt earū lachrymae, ut altare ipsum operiret, ita ut dū vos accederetis in hi sacrificia litaturū, viderim ibi vestrarū lachrymas vxorū innidē quas oppressistis & in istē lamentantium, quibus ita comoueor ut non solum vestra non rependam sacrificia beneficijs, imo potius horrendis vestra puniam delicta supplicijs, hos audit populus Dei sermo, et, licet grauius eum sentiat stomachatum, audet tamen obicere: *Domine cur*

Matth.
19. 6.

ita stomacharis ego si offendam, coniugem meā offendo, mihi que noceo. Quæ igitur ratio, cur hoc tam feras impatienter? *Et dixisti: quam ob causam.* Quid tibi Domine hoc in negotio nobis commune? O te proditorem, ait Propheta, & hoc inquiris, magna sobest ne dubites ratio: *Quia Dominus testificatus est inter te & uxorem puertatis tue.* Deus est cui fide in matrimonio iurasti. Deus est, qui contraxit testis adliit principalis: Deus est, qui utriusque manus coniunxit coniugis: Deus est, cui primario præstisti est fidelitatis seruandæ iuramentum: quocirca si fides frangatur, Deus est qui primario offenditur: Deus est ad quem primario spectat, tuum panis periculum.

V. Eufus exponamus injuriam quæ Deo per adulterium irrogatur. In matrimonio, quod unum de septem numeratur Ecclesiæ Sacramentis ut paulo post dicendum, vir vices & personam gerit Christi, mulier autem Ecclesiæ, quia Symbolum est & signum matrimonij ac nuptiorum, quæ Christus contraxit cum Ecclesiâ: *Ego autem dico in Christo, & in ecclesia & significat indissolubile vinculum, quo Christus & Ecclesia coniunguntur.* Et in virtute huius vinculi Christus Dominus fidem iurat Ecclesiæ tantum, & Ecclesia equali correspondentiâ strictam Christo promittit perpetuæ fidelitatis observantiam, quocirca monet Apostolus: *Viri diligite uxores, sicut Christus dilexit Ecclesiam.* Martinus, qui in iuramento matrimonij fidei contritus uxoris illam per adulterium violat, in hoc violat, quod significat indissolubile fidelitatis vinculum Christi Domini cum sua Ecclesia. Quid ego cogitas mulierem patrare per adulterium fidei merito iurata: fœdisfragam? Hoc noueris, quod in sua probare velut infidelitate, Ecclesiam posse à iurata, quoque fidelitate deficere, quam Christo debet sponso seruare legitimo. Et tu frater mi, adulter iurata fidei uxori tuæ transgressor, dom te criminis adulterij inquinans enormitate; scito quod, quantum est ex parte tua, probare velis quod Christus quem in matrimonio, quod contraxisti, repræsentas, deficiat à fidelitate, quam Ecclesiæ suæ promissit in diuino illo matrimonio, quo sponsus illi coniungitur. Quia modo quo matrimonium cum uxore tua, mysticum Christi præfert cum ecclesia connubium, ita quoque defectus fidelitatis debet uxori, & tuus, charissima soror, viro tuo debet, confirmare vult in adulterio quod com-

mittis, quantum est ex parte tua, quod Christus suæ possit frangere fidem Ecclesiæ, & Ecclesia Christo, quam in mystico suo sibi inuicem dederunt matrimonio. Hinc liquido patet, quàm graue sit in muliere stuprum: cum, quantum est ex parte sua, in illo protefteretur, Ecclesiam posse à data Saluatori deficere fidelitate. Notetur igitur, quàm atrociter offendat Ecclesiam. Porro licet in muliere hinc grauitas ostendatur adulterij, multò tamen euentius extra omnem comparationem in viro conuincitur: cum in commissio à se adulterio præfiget, quod Christus, qui est ipsa fidelitas, illi possit deficere, quam suæ debet Ecclesiæ sponsa dilectæ sui transgressor promissi, & deficere possit: *In his qui non mentiuntur.* Nunc ergo considera, ô scortator, quàm enorme sit, quod committis adulterium, & quàm probrosa iniuria, qua Christum afficis redemptorem.

Nunc intelligimus illud Davidis: *Tibi soli peccavi.* Numquid in Vriam coniugem peccauit? *Cur Da.* Numquid in Bethsabee quam violauit, peccauit? *vid a-* Numquid in populum, quem scandalizauit, vi- *dulter* que: Porro loquitur de adulterio secundum *dixerit.* illud quod per hoc iurata violatur matrimonij fidelitas, quod est velut figura matrimonij filii Dei cum humana natura & Christi cum Ecclesia, & sicut in illa fidelitatis transgressionem, significatur, quod talis quoque possit inueniri inter Ecclesiam & Christum, & interfiliū Dei & humanitatem, cum sit iniuria facta Filio Dei, hac de causa dicit, *Tibi soli peccavi.* Similiter, quia in matrimonio Deus est, qui velut principalis interuenit & cui primariè fides iuratur, ut dici possit, quod contra ipsum solum sit peccatum, ad illum ideo huius spectat criminis condignam sumere vindictam.

§. 13. Habet adulterium in lege Evangelica aliquid de sacrilegio: quia matrimonium est sacramentum in quo viuendum est ut ait D. Petrus Secundum scientiam.

SI in lege naturæ, & scripta ob prædictam rationem tam graue erat adulterium, quid erit in lege gratiæ, ubi non tantum Deus est qui hunc firmat contractum, sed insuper & ipse matrimonium instituit vnū de septem legis

I.
Adulte-
riū in le-
ge noua
grauius
est: quia
matri-
monium
est sacra-
mentum.

legis Evangelicæ Sacramentum, & sicut verum ac legitimum Sacramentum realiter dat & causat gratiam, à Christo donante institutum, ut significet eundem cum sancta sua Ecclesia matrimonium. Si prius matrimonium, contractus erat sanctus & sanctificans, eo quod Deus interveniret ut diximus, modo quale erit? Non enim tantummodo contractus est sanctus & sanctificans, sed etiam sanctificans, institutus primario, ut maritus ipsam Christi, mulier verò S. Eccl. præferat personam. Assumpsit Christus Ecclesiam in ipsam, & quid per hoc intendit? Tu indica, quid per tuum intendas matrimonium. Generatio præcedit filiorum, quibus vestras relinquatur facultates. Hic dolor est gravissimus coniugum, quando filius privatur steriles, & hoc Abraham vehementer angebat, quando coniugatus & locusteler dives bonorum non habet heredem: etenim dum illi Deus magna se pra-

Gen 14.
11. *Et eade est veracitas meus heres meus erit. Hoc super-
Christi premus ille princeps, & rex caelestis inuocabatur;
regnis pluribus dominabatur, & diuitias pos-
sedit ab infinitis, filios expetebat, quibus hac
sentio, omnia partiretur eo animo sociauit sibi Eccle-
siam, ex qua filios per baptismum generat tan-
torum bonorum heredes immortales: & spon-
sam Ecclesiam adeo sanctam, adeo fidelem:
quales generat filios quam sanctos quam bo-
nos? Tu marite Christi praefers personam, te
namque voluit honorari, vt tui te faceret fi-
guram. Tu mulier sanctum te praeferas Eccle-*

Eph. 5. 25.
diligite uxores sicut Christus dilexit Ecclesiam
Os. Quam debetis esse solliciti, ut sicut vultis
omni morum probitate refulcant, constricta
vestra negotia in omni sanctitate disponantur:
Hoc interpreto iustissime Apostolum dum ait.

1. Cor. 7. *Cui voluerit nubat tantum in Domino.* Mulier,
quæ libera est, nubat cui placuerit, tantummodo
fiar in Domino. Communis expositio hæc
Quid sit est, quod voluerit D. Paulus præscribere, ve
nubere Christiana, quæ voluerit nubere, hoc ea faci
at conditione, ut cum homine nubat Chris
tiano: Non enim esset matrimonium, quod
mulier Christiana baptizata iniret cum infide
li non baptizato: Hoc quippe est impedimentum,
quod Ecclesia, vocat *Cultus dispariter*. Hanc
expositionem primus inuenit Tertull. quem se
cuti sunt D. Hier., a. D. August., b. D. Thom.

6. Porro huic non contradicit alia D. Chryfost. *MATTH.*
¶ quem imitatur Theophilactus, & nec non 7. *6. 13.*
Occurrentis, imo & ipse D. Amb. g. d. Apo. *4. 1. 1.*
stolus. Mulier soluta nubat cuicumque fiderit *cap. 2.*
porro ea conditione, & pia sit, munda & ho- *2. 1. 1.*
nesta, quasi quæ intelligat, quod vir Christi *2. 1. 1.*
mulier autem personam referat Ecclesiæ. Nūc *Ad 1.*
bat mulier viro, quasi quæ personam referat *Ad 2.*
Ecclesiæ cum Christo, & vir cum muliere *1. 1. 1.*
quasi qui referat personam Christi cum Ec- *ad 1.*
clesiā. *1. 1. 1.*

Sæpe sæpius ad memoriam reuocant salubrem
illam lectionem, quam sanctus Raphael To-
biæ iuniori præscripserat adoptione: cum clau-
entim illi connubium inaderet cum Sara puella,
pessima, consobrina sua filia R. gaelis patris
sui, in cuius domo hospitabatur, adolenscenti-
autem subsisteret ex casu quodam sinistro,
qui contingerat illis omnibus, qui puellam
hanc in coniugem assumpserint, quos diaboli Con-
oppressit dum velint consummare matri-
nium, & illos quidem non duos vel tres sed
septem, quos succensit dæmon horrenda nimis
morte præfocarat: Hic sic Angelus, Audi Quid
me, precor, Tobia, & lectionem tibi præle-
gam in hac materia de matrimonio summe
theologicam: *Audi me (Tobia) & ostendam Sa-
tibi, qui sint, quibus præsumere potest dæmo-
nium.* Tu videlicet qui tua sic agas in matrimo-
nio, vt sit tantum satisfaciatur libidini,
& carnali placeant appetitus, qui nihil præter
delicias sectantur corporis sicut equus & mu-
lier: & animalia; in illis habet Saranus
testamentum. Illis verò, qui ea intentione nuptias
celebrant, vt vitam ducant honestam in fidei
simulatu, & oratione, qui eo animo filios de-
siderant, vt prius in eis habeat Deus sibi fer-
uentes, & in quibus honorificetur, illis in-
quam nocere non potest, aut dampnum vllum
inferre diaboli.

Hanc habere debebant tunc intentionem, qui 17.
nubebant, quando matrimonium nondum in
statum erectum erat Sacramenti. Modo vero,
sic moner Apostolus, hoc fiat multo dilige-
ntius, *Nubat tantum in Domino*. Quæ libera
est à lege viii, & uisus præcedit, non con-
tradico, fiat, verumtamen non de illis agat
carnis tantummodo studendo deliciis & affecti-
bus satisfaciendo sensualibus: in ruinam enim
animæ laboretur, potestque fieri, ut in illam
habeat diabolus potestatem, illamque perderet.
Gravior igitur iniuria Deo per matrimonium, *injurietur*

invenitur quando illud non tantum suscipitur re-
verentia quam suscipi meretur sacramentum,
à Christo institutum, sed et spirituale, ut ex se
virtutem habeat dandi vel augendi gratiam, quæ
donum est adeo præcellens, ut nos reddat filios
Dei, & quò participes divine nature. Non
hoc principaliter spectandum, quòd talem assu-
meas tibi in uxorem, tot aurorum millia sis
obtenturus, quæ ipsi in dorem obiciunt; nec
quòd tu Domina tali nobens nobili ejus omniū
futura sis Domina statum, & totius regni viro
primario affinitate coniungenda. Respectus
sunt considerationes quos prudentes maiores
persequuntur, porro terreni sunt & sublimares. (a)
Mentem erige, oculos transcendere, ubi Deus glo-
rie sue residet throno sublimior; *Substantiam*
in Dominum. Nunc considerando, cum matri-
monium sit sacramentum, quòd si debet illud tra-
deris, donare recipies gratiarum divina, dutesq;
spiritus, sed ipso Deo iungens affinitate; quan-
dam recipiens divine sue participationem na-
turæ, & cum ipsis Angelis, per esse gratiæ; nec
non hunc suscipiendo statum, quædam fieri de-
bet præclara viri & uxoris representatio: Ille
namque Christi Ecclesie sponsi dilectissimus, ip-
sa vero Ecclesie sanctæ sponsæ Christi clarissi-
ma debet referre personam, sicut autem Christus
filios habet in Ecclesia per baptismum regene-
ratos, quæ sanctis dirigit legibus, celestibus
instituit moribus, & ceremoniis imbuit religiosis,
quibus se disponant ut filii legitimi celestem
consequantur hereditatem, ita similiter coniuges
sui in Deum amantissimos contrahant, eos in di-
vina lege plenius instruant suæ illi hereditates
opeque delegant, ut hanc namque sacra præmonet
Theologia, cum sit matrimonium sacramen-
tum, illi convenire oportet ut symbolum,
Sit & rei sacra signum, & hoc quò prædiximus
modo si vir Christianus, mulier representet Ec-
clesiam.

quieti & modesti spiritus qui est in conspectu ejus.
Dei locuples, statim transiit ad viros illustres. Pet. 31.
Virum, qui capta sunt in matrimonio, &
duobus verbis describit quidquid illis & scia
est, factumque necessarium: *Similiter viri cohabi-
tantes secundum scientiam*. Quod isto significat ut non agat, si-
cut animalia rationis expertia solo carnali ju-
cta affectu, sed sicut homines doctrinâ imbuiti
Catholicâ, quâ sapientes efficiuntur *Cohabi-
tantes secundum scientiam*.

Itaque verba hæc, Hieronymus interpretatur,
Vivant sicut scientes quid Deus præcedat, qui
in matrimonium ad eam excellentem extulit gra-
dum nonne scilicet legis sacramentum, quòd
instituit ut cum illo, & per illud gratias & ec-
clesiæ tribueret dona contrahentibus nec non in
illi symbolum præmittere, quo matrimonium
Christi cum Ecclesia signaretur, & amor, quò
illam amplectitur, atque inter utrumque custo-
dita fidelitas. En tibi quid præcedat Christus
Dominus noster huius institutione Sacra-
menti, omnium instituit symbolum, ac si-
gnum sui suæque Ecclesie: sicut enim omnis
mariti sollicitudo in uxoris filiorumque tendit
beneficium, & illis optat quidquid habet, opera-
tur, & lucratur: similiter & omnis Christi cura
in hoc comprehenditur quòd beneficia negoti-
etur Ecclesie, ac filiorum, qui de illa & in illa re-
nascuntur, quibus desiderat tanta quanta bona
possidet & divitias, quantas lucratus est meruit,
& assecutus est, quos & eorum suorum ex
alio heredis instituit.

Ex hoc fundamento liquet quàm injuriosus
sit cupis sine nuptia si thori fidem violaverit. Si
rex & Dominus noster Chinesibus proponere
vellet regis sui personæ protorippon, nec non
sue recti utriusque iustitiae, & quàm iustè blandi-
que subditos sibi regat populos: in eum autem
finem nobilem eligeret primum illique ma-
gnificam domum existeret apud Chineses,
illisque diceret, si nosse cupitis, quæ ratione
meo regem subditos, regnaque gubernem il-
lum intueamini virum primum eorum illum
vobis propono velut mei protorippon singu-
lare, & eo modo quò vidistis, quòd suam
ille gubernet familiam sibi subditam, ex hoc
colagite eadem ratione gubernare subdi-
tos: Porro si vir ille principalis inter Chinen-
ses constitutus in quem oculos suos illi dirige-
rent, famularetur sibi subditos durius exciperet,

VII.

Quid
Christus
per ma-
trimonium
præcedat.

28. VIII.

Similitu-
do.

Titt Fran.

1. Pet. 3.7. Hic conformiter expeditur D. Hieron. verba
VI. quædam Apostoli D. Petri mysteriosa *Viri simi-*
Quia sit sicut cohabitantes secundum scientiam Expedit
cohabit. quædam inquit D. Hier. hæc Apostoli verba pro-
tare se. fundi sunt & divinis plena documentis: *Overd*
dū scia vox digna Apostolo & petra Christi. Docuerat
D. Hier. a maximis Ecclesie pastor mulieres, quibus
L. i. c. 1. illas incedentem esset moribus, quæ vii adun
Ivan. al. modestia ac humilitate, viros ut capta a re-
quæ u. a. t. c. Mulieres subdita sint viris suis *Quæ*
lum sonum non sit extrinsecus capiat, ea &c. sed qui
ge a prior. abjectus est ordinis h. mo in incorruptibilitate
Hieron. Bapt. de panaza Tom. II.

fraudibus, technis, mendaciis, violentiis: & iniustitiis: nemo negat, quia hoc perquam grauiterr ex acciperet, & ex ratione contra illum dolenterr sic expostularet: mortaliū nequissime in tantum te promoueri honoris gradum, vt te velut expressam mei statuerim imaginem, & in tuis actionibus meas praeferres actiones, & de tu agendi modo meus à populo colligeretur, sic ne sibi tibi gubernasti? Quid Chinenſis obicit, nisi, cum te illis velut mei proposuerim Imaginem, quod talis ego ſim qualem te eſſe conueruntur, ſim ego mendax, impoſtor, ludificator, violentus & iniuſtus? Eo ipſo, quod tu mentiebaris, & me accuſabas, mendacem, ruiſ fraudibus oſtendebas, quantum in te erat, me habendum vt impoſtorem.

IX. Hinc colligitur coniuges, quam non tolerandā in lege noua contumelia Chriſtum efficiaris, dum debitam conſorti veſtræ fidem abiuratis. Fide credimus catholica quod vos elegerit ſuā diuinā gratiā, & fauore ſingulari Deus, te ſponſamque tuam, in ſui & Eccleſiæ ſymbolum: vt per hoc quod inter ſponſum & ſponſum eorumque filios agitur, totus intelligat orbis id quod inter ipſum & Eccleſiam ſuoſque fideles filios intercurrit vt paulo ſuperius diximus, & Theologi declarant de Sacramentorum natura diſputantes, hanc ſupponentes ſententiam Principis

D. Tho. Theologorum: *Omnia Sacramenta ſunt quædā 3 p. q. 72. fidei proteſtationes.* Et illam D. Dion. a. Sacramenta ſunt quædā actiones hierarchice ordinatæ

X. ad diuerſos effectus ſpirituales, quos reſert D. Treſeſſe. Thoma. b. x. declarat, & quod actus hierarchici ſint ex eodem D. Dion. d. *Purgare illuminare & perficere*: præſertim autem, quā ratione hoc Sacramento conueniat matrimonio. Si tu vxorare in fide dara ſponſæ ſcortator deſicias, & verbum Eccleſiæ tuum quod illam tibi conſirmaſti mendax transgrediaris, eo ipſo dicis quod Chriſtus ſux mendax deſi Eccleſiæ & promiſſum ſponſi, quod b. m. 4. Eccleſiæ ſponſondit, non ſeruet inſidelis, quam diſt. 7. q. 9. oretenus tantummodo diligens, cor habeat ad 1. in corp. aliam congregationem cum quā verſatur, conc. p. 1. q. 9. uerſum. Si tu coniugata datam marito fidem fallas adultera, eo ipſo proteſtaris, ac repræſentas, quod Eccleſia legitimo ſuo ſponſo Chriſto uille ſcortam imponat, quem verbote nus diligens, alteri cor ſuum lupa tradiderit.

XI. Hinc oritur, quod aliqui dicunt ſcilicet quod adulterium quā beat neſcio quam horrendi ſacrilegi ſpeciem, ratione Hoc vobis identidem o coniuges conſiderandū,

vt quid ſit muneris veſtri intelligatis, & hæc eſt illa ſcientia de qua D. Petr. *Cohabitantes in ſcientia.* Huc ſpectat (vt opinor) doctrina D. Pauli, quam die ſonis præterito, declarauimus, qui ad magnum cōiugum ſolamen, dicit, quod ſaluabuntur non ſolum illi, qui in matrimonio votum emittunt continentia, prout vidimus in D. Alexio, D. Eduardo, D. Iuliano & alii, ſed etiā illi, qui filiis ſtudent procreandis, ſi præmiſerint in fide: *Saluabitur per filiorum generationē ſper manſerit in fide.* Quid iudicas Apoſtole iuxta illud quod quor ſunt in hac ciuitate coniugati, & in Eccleſia Romana ſaluabuntur? Quia omnes in fide conſtantes permanent catholica. Non loquitur Apoſtolus de ſola illa fide, ſed de ea quæ hinc propria eſt Sacramento matrimonio; complendo & illi ſatisfaciendo, quod ipſa docet, nimirum quod in viro & vxore quos vident oculi, & in iſto contractu viſibili, fides Catholica videtur viro Chriſtum, & in vxore Eccleſiam, intelligendo quod tales debent repræſentare perſonas, & ſolum vitam imitari. Attende coniugatum Chriſti præſentis perſonam, num eſſe te ſanctum & monibus caſtum coram Deo adlabores, num eius gloriam ſectaris, num totis conſeris viribus, vt vxor tua ſancta ſit, tuque filius ſerui Dei, & vitam agant Chriſtiana m.

Hoc ſuppoſitō perpende maiorem partem & ſingularem locum, quem Chriſtus in hoc ſtatu obtinet matrimonio. Vtinam quotieſcumque te diabolus, coniugare ſollicitat aut caro tua pellicit, vt mulierem inuadas alienam, hoc mente reuolueres ſedula, quod eo animo, te fecerit, vt in ſtatu matrimonio, Chriſti præſentes imaginem & quantum in te eſt, illum reddas inſidelem, ſuxque ſponſæ fedifragum, tu vxori tua periturus & hac conſideratione in hois permaneres fide Sacramenti. Si permaſerit in fide, vtinam tu viro nupta, quādo te alter allicit, vel accedit terriſ, & tibi perſuadet, vt proditionem contra virum tuum, cuiusque honorem facinus aggrediaris, firma conſtansque in tui perſiſteres fide Sacramenti, conſiderans quod perſonam præſerat Eccleſiæ illiq; ſis ſummopere iniuria, in quantum ſponſo tuo peritura meretrix, faceris quod ipſa ſponſo Chriſto ſit fallax adultera. Semper hac in fide conſtans ambula, hæc tibi ob oculos perpetuō verſentur, hæc ſedulo meditare, cuius hoc in actu perſonam vicesque reſentes.

Ex his capere licet, quod ratio illa, quam pau-

lo ante perpendimus, cur Deus tam iniquo an-
moferat adulterium maiorem vim habeat, &
efficaciam in lege Evangelica Dicebamus Deum
olim grauitate offendit, eo quod ipse sit, cui prin-
cipaliter fides & verba iurant contrahentes fi-
delitatis, & ipse qui in anis amborum iungit, &
contractum confirmat matrimonij de quo dicitur.
Quod Deus coniunxit. Vnde illi contumelia
interrogatur principalis, quando data fides, ver-
bumque violatur. Hoc tantò amplius in lege
consideratur Evangelica, quia in illa ipse est,
qui principaliter interuenit, cum matrimonio
sit Sacramentum, & ex noua nouimus Theolo-
gia, quod, qui velut causa & agens principale in
operibus concurrat Sacramentorum, Christus est.
Verum est quod pastor baptizet puerulum attamen
est velut minister Christi, quia qui princi-
palis hic est efficiens, Christus est & quociens-
que videris hunc aut alterum baptizantē docet
D. Aug. semper vt fundamentum fidei solidum
hæc D. Ioan. est tenenda de Christo propositio:
*Hic est qui baptizat. Baptizet Petrus hic est qui
baptizat Baptis. et S. Paulus, hic est qui bapti-
zat.* Absolut te Harochus, verum est quod ipse
te absoluit, & ipse veraciter dicat. *Ego te absoluo.*
Verumtamen est sicut minister, quem autem hic
debes considerare, qui realiter & verè sit agens
principale & qui principaliter, nec non propria
absoluit auctoritate, Christus est. Hoc etenim
docuit & voluit D. Paulus fide firma esse tenen-
dū dicens: *Siquid donauit propter vos in persona
Christi donauit.* Hoc ipsum intellige in sacerdo-
te, celebrante ac consecrante, & iucuentum of-
ferente sacrificium: licet enim ipse veraciter
hoc perficiat, locum nihilominus obtinet mini-
stri & cause secundæ: prima namque quæ op-
eratur Christus est, qui ibi concurret, vt agens &
sacerdos principalis. Idem de matrimonio sen-
tiendum, quia cum verè sit nouæ legis Sacra-
mentum à Christo institutum, & ad tam ineffa-
bilem erectum dignitatem, remanet Christus &
est principalis agens, qui huic interuenit operi
efficacique Sacramentum. Quod si ipsi contra-
hentes vel pastor/quod modo in quæstionem
non vertimus) sint ministri, qui hunc ineunt
contractū, & mutuo verbis promittunt, manus-
que signant, ibi tamen realiter & verè Chri-
stus interuenit vt auctor & causa principalis,
qui hæc verba, iuramenta, fideiq; suscipiens pro-
missiones, huius Sacramenti operatur effectus,
multiplices & eminentes, quos in te sentites si te
illis recipiendis debite præparares. Hinc reme-

dium collige prorsus admirabile, quò te per-
fectè à peccato possis præseruare adulterij.
Recordare cui fidem promiseris & quem repre-
sentas.

Expendit D. Ambr. facinus Iudith viduæ,
dum animo concipit ad tentorium accedere Ho-
lofernis, & ad caltra proficisci Assyriorum, vt
intentū exequeret sitragema prorsus heroi-
cum: nam post seueram poenitentiam & dura ci-
licia, tunicas & vestes exuit viduitatis, assump-
sit autem mundum muliebrem, vestesque pre-
stiosas, quas primū nouas induerat quando
cum viro suo Manasse nuptias celebrarat quibus
ornata velut sol resolis venustissima. Sic intel-
ligit D. Ambr. illud, *Induit se vestimentis incun-
ditatis sue.* Et satis declarant alij textus præfer-
tim Varabli, Percunctatur D. Ambrosi, Domina,
cum tibi sit mens inter milites conuersari dispo-
lucos ducesque libidinosos, & tales qualem no-
uimus Holofernem cur vestes assumis cultiores?
numquid non hoc est illos atentiùs prouocare, diu
& concupiscentiæ flammam fortius irritare? Nū-
quid hoc non est tuæ pudicitie augere periculū?
Imo potius responderet Ambr. hoc ipso pudicitia
eius redditur securior, Moreus eret ab annis
pluribus, vir eius, porro censuit illa nihil effica-
cius illam posse in castitate & fidelitate cōtinere
incorruptibilem, quàm cogitare, quod ille viuere-
ret, cui se tradiderat, cui nupserat, & coram Deo
verba dederat seruandæ fidelitatis: in huius au-
tem memoriam, vtque coniugem suis haberet
præ oculis, isdem induitur vestimentis, quæ sibi
consecerat dum illi nuberet, & quibus illo su-
persitite frequentiùs ornabatur. Hoc est *vestimē-
tis incunditatis sue*, q. d. Si meus memoritus vi-
deret, stuprone consentirem? Mihi igitur persua-
deo, quod adestet mihi, & vestes illæ quibus illi
summo perè placebam, dum viueret, illum mihi
reddent continuò præsentem: Bene coniugales
pugnatura resumpsit ornatus: quia monumenta
coniugij, arma sunt castitatis.

Quid talis ageret mulier virosupersitite si rea-
liter illum haberet præ oculis? Et quid egisset
si sub lege vixisset gratiæ; sub quâ per Dei mi-
sericordiam viuimus, si præ oculis ipsum Chri-
stum habuisset velut in isto contractu sponsi
primarium representatum? Quomodo vel
vnam habuisset cogitationem adulterij com-
mittendi? Vtinam hæc vos Domini, Domineq;
studiosè consideraretis? Vtinam non vos per-
mitteretis impudiciâ vestrâ excæcari passione,
currentes velut equus effrenis & indomitus, sed
illud

30. *Iudith*

10.3.

XV.

Cur lu-
turis Ho-
lofernem
vestimē-
ta sump-
serit fu-
cundita-
tis.

D. Ambr.
Li. de vi-
duth. T. 4.

T e r t i a illud

Prov. 22.
14.
XVI.
Adulterium signum reprobationis.

illud animo revolueris: quid ago? Quem offendit? Congruè dixit Iob, ut superius expendimus: *Peccatum est cor meum, vos cordis cecitas obtenebatur*. Tandè verbis illis sitiam? hoc Salomoni: *Fons profunda est, aliena, cuius riuus est Dominus incidit in eam*. Quam tibi compleres, quod talem obtinueris, & ad tuam perduxeris ganeo voluntatem? Quam præ gaudio subillis, quod pro libidine tua accessum habueris? O te malè fortunatum, ait Salomon, caue, tibi Dominus iratus est, & perdere te vult, cum in tam profundum permiserit te labi puteum. Tale peccatū quale Pharisæi & Scribæ crediderunt in fonte misericordie misericordiam non inventurum: idcirco causam hanc producant, & manibus tradunt Christi finiendum. Prædicabat hoc novam misericordiam, & amoris legem, veteris autē legis rigorem temperabat, aduocabat peccatores scelera omnia remittebat, modo videamus, conspirant illi, quid sit acturus: ille per catum profectus quod impossibile sit ipse condonet, cum adeo graue sit, & in lege tam stictè punitum, quo quàm plurimum misericordie derogabitur prædicationi.

§. 14. Præcepit nobis Moyses lapidare.

Fortis est, si velis, mulier & iustum est ut seuerius, si sit in bonesta, puniatur.

31.

Obiciunt illi mulierem Redemptorē, quam insimulant: *Magister hæc mulier modo deprehensa est in adulterio in lege autem Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidari*. Nimum lapit, nā fallor, rigorem, mulier adultera lapidetur, porro si fortior lapidetur ex ratione est, quia vir est, & mulier tum fortitudine, tum sapientiā præstantior, mulier autē infirma, mollis, & te qualibet mobilis, à quoque seducitur. Rationi tamen est consentaneū: licet enim mulier infirmasit, nulla tamen adeo debilis, quæ vires ad id quod prærendit non habeat fortissimas, Trutinat D. Aug. mulieris primæ formationem, quam Deus formauit ablata vna casta ex corpore Adæ, & de hac illam edificauit viraginem, ipsi vero Adæ pro ea quam tulerat eolta, carnem substituit.

Gen. 1. 21

Et repluit carnem pro ea. Quid hoc Domine, cum sit mulier adeo debilis, quærit D. Aug. non posses illam formare de frusto carnis Adæ? Et modo cum illud volueris, quandoquidem

vir robustus esse debeat cur vnam illi defrignis costam, nec aliam supponis, sed pro ea replis carnem? Præclara hic D. Aug. notat mysteria porro quod statim omnibus occurrit, & manifestum est (a) sit illud, ut intelligas primum nullum esse virum adeo virum, adeo fortem, adeo osseam, qui non aliqua labore carne molli, debili, & infirmitate. Hinc metus oritur sanctorum quos maxime à fortitudine laudamus, & causa patet, cur tantopere se periculis timidi subdixerint: quandoquidem nullus sit, qui non aliquid habeat de carnis infirmitate.

Deinde ut intelligas secundò: nullam esse mulierem adeo mollem & flaccidam, quæ non possit, cum Dei adiutorio, esse fortissima, ut pollens viribus cunctas mundi, diaboli, carnis, quæ superet potestates. Intere virginem duodennum sanctam Agnetem, cuius castitas tam grauem a filio præfecti Romani sustinuit molestiam D. mirare Ceciliam adeo magnanimè ut Valerianum, sponsum suum, & Tiburtiū fratrem eius pudicitie reddiderit amatores. D. autem Chrysol. harum virginū admiratus constantiā, se ipsum & amicam suam Eutropium æternis ve-bis exortabat: *ingressa est puella, etate tenera annis immatura & inuenta est ferro fortior quam laeua eius, scienderet si de tamen eius mouere non posset. Frequenter in tormi in eam defecit & robur fidei non defecit. Con ampru est corpus & mens, ad potuit inquirari Interius subititia, & peristit patistia, sanctorum matre suspice Machabzo: u. c. ius robur peccatoris, tota imperatoris Antiochi feritas, nec ad punctum quidem valuit inclinare, quinimo hic omnibus fortior, oculis spectat aridis septem tormenta filiorum, quæ de causa eam D. Chrysolom. vocat septies martyrem, & celeberrimi Doctores Ecclesie tam Græcæ quàm Latinæ linguis omnibus mulieris adeo fortis celebrant dignè præconium. Ob mentis oculos tibi statue Felicitatem, cui cor erat adeo masculinum, ut eadem animi constantia septem filios suos tyrannica feritate immobilis videret enecari, cum ipsa martyr in eorum quolibet martyrium subiret: teste D. Gregor. hic similes numerantur innumere, Vnde cum mille virgines licet in medium produceret, quæ vitam in perdetent inuitæ castitatem libentissimè perdidit. Susanna sit tibi exemplo, quàm constans ipsaque morte fortior.*

Karissimum vobis ex D. Hieronymo proponitur exemplum, quod cum adeo sit illustre, de muliere creuit ipse integram conscribere tractatum, de eam de muliere

IV.
Rerum
exempla
fœtun-
dus to
fœmina:

muliere septies ista, protestatos hoc illi esse adeo iucundum, vt proponat omnem hunc narrando impendere Rethoris eloquentiam, sicut & facit. Casus hic contigit Vercellis, vbi mulier coniugata falsò in crimen vocabatur adulterij cum adolescente commissi, comprehenduntur, in vincula conticiuntur, cruciati- bus adeo molstis exercentur, vt ipse iuuenis ostenderet sibi carnem esse infirmam, & magis tormenta, quàm Deum formidare. Fatetur igitur ipse crimen commissum, numquam commissum: q. circa continuò mortis in eum fertur sententia. Hæc extorrit confessione, contra mulierem commissi criminis aucta pro- batio. Iterum torturæ subiciuntur, at crimen negat constantissimè! cumque omnes accla- marent, vt commissum à se fateretur, quò citius tormentis eripiator, hoc vnicui agit, conuersa ad Christum cum in hæc verba tristis alloquitur: *Tues testis meus Domine testis cui oculum nihil est, qui es scrutator renum & cordis, non ideo me negare velle ne paream, sed ideo mentiri nolle ne peccem.* Præcipit iudet cruciatibus addantur cruciatur. Colliguntur ad palmæ capilli capitis, extenditur in equule, pedibus ignis admoetur, stat illa in steris tormenta despiciens, hoc sumit pro leuamine, quod oculos cœlum versus dirigit. Instigant omnes tortorem, exerceat illam acerbis: *Vna vox erat: eade Vre, lacerata.* Huius autem hæc erat, crimen non dimisi. Grauius irrita- tur index, contumacem arbitratus hanc esse pertinaciam, nolle confiteri, quod sibi adeo videbatur manifestum, vnde sic ait: quid mo- ramur? Numquid mulier hæc Deum, Impe- ratorem, iudicem, iustitiam, totumque mundum inconfessa deridebit? Morte moria- tur, huic sufficiens est criminis probatio: Mortis igitur contra innoxiam pronuntiatur edictum, & quantocius ipsa & adolescens ad supplicium capite plectendi rapiuntur. Totus accurret mundus huius spectaculi spectator, iam omnia sententia parantur executioni. Qui inuenit ille: *Ad primum idum amputa- tur gladio caput, truncumque in suo sanguine vo- lutatur cadauer.*

31

Accedit innoxens mulier capite mulcanda, genua flectit, colli nuda ferienda proponit, oculis apertis carnificem videt, brachium et tollentem, perstringunt oculos machera redij fulgentes, illa tamen solis instat, perstat ala- ceor. Tantò quantò potest impetulibrat car-

nifex istum, & limato gladio collum ferit re- nerum nique candidus, at quasi à percussio- refilic istum adamante, istum reperit & percu- tere videtur durissimam petram. Irritatus carnifex vestem in humeros reuoluit, vireque recolligit brachij, & ecce decidit illi de veste fibula aurea, nec aduertit: totus enim inen- tus erat percussioni: verum illa paululum se demittit, fibulam colligit reddit carnifici, q. em sic affatur. *En tibi ex humero aurum vult, collige ne perent.* Quanta fortitudo, quanta femina securitas? Mortem illi nientant, & ad carnificis ictus alacris non expauescit tremis ipse, & irritatur, ipsa verò velut stella fol- gens irridiat, acie gladij oculi minime exhor- rescunt, quem collo suo videt crudeliter irruen- tem, aureum colligit harpaginem eius, qui illam occidit, nedum maximum sui damnum non exhorrescit, sed & de paruo reparando sollicita est alio. Iterum iterumque percussit, nec maiorem vim habet ictus priore posterior. Sic septies reuoluit, & septies percussit, quò viso miraculo, limatum scilicet non potuisse gladium, parum est collum, sed nec eum lacerare condemnata, censerunt omnes mul- tiorem sanctam & criminis innocentem, quam publica voce innoxiam omnes acclamarent. Hæc est, ita hæc est innoxia mulieris fortitu- do, & eo quidem casu, quò vir aliquin ro- bullus, animo concidens, expauescit.

Ad hæc factum consideremus & admiremur S. Virginis Euphasie Nicomedienfis, quod refert Nicephorus Callixtus quæ nolens idolis thus adolere, negatque Christum, senten- tiam accepit illius pœnæ virginibus adeo terri- bilis, vt ad lapan violanda duceretur: hic cum detineretur, adolescens accessit illi vir- ginis florem crepturus, quem vt illa con- spexit, sic alloquitur o iuuenem nobilissimo noui vitæ tuæ tibi nihil esse carius, mihi crede, si me non tactam demiseris, vnguentum tibi rependam adeo pretiosum, tantæque virtutis ad vitæ conseruationem, vt illo perunctus, tibi nocere non possit gladius licet exacutus, nec lancea transfodiens nec sagitta, qua po- test vi maxima contorta: hoc perunctus absque villo poteris periculo medias bellantium acres peruadere, & integras hostias aggredi phala- ges incolumis. Perplacet, inquit ille, si hoc mihi dederis vnguentum, & huius, quam dicis virtutis capiator experientia. Et ego ait illa consentio vt verò noveris, quàm ego de

Tttt 3

Alind
D. En
phrasie.
L. 7. hist
de. 12. vi-
de Bar.
in Mar.
tyro 13.
Martij.

hoc sim secuta, in me capies si libet experientiam. Cere modicum, & olei mihi prepara: conuolat adolescens, illa hanc inter se permiscet, & componit vnguentum. En tibi illud; prius in me huius sumatur experientia, confert adolescens limatum gladium ut virtutem vnguenti discat experimento. Virgo sibi collum, sibi que guttur perungit, atque nunc igitur, quā potes, manu percute fortiori. Nihil trepidans, facit adolescens, & caput à collo dissecat. Quid agis Virgo prudentissima? Imo, quia talis est, hoc agit, quod agit. Primum offerre vult caput & vitam potius, quam virginis & fidei in Christum pati naufragio. Non enim aliud sibi videbat adesse remedium. Vel pericula mihi est puritas, quā Christo consecrata obtuli, vel caput & vita: potest hoc, est etenim minoris dāni, & perditionis inferioris, iustum quippe est malum minus eligere, quō malis securus euitetur. Mirare fortitudinē, & animū inconvulsū, ut nec vitā exponere pro castitate dubitauerit. Huic annecte facinus beatæ Agnetis, tredecim annorum puella, quæ corā carnice flectere capite puniendā, ipsum terrefecit carnificem: tremebat enim, & armatus licet gladius, istā tamē dare formidabat. Interim puella intrepida, sibi que cōstans, quasi de rebus agere sibi gratissimis. Sicut eius martyriū eleganter expendit, ut alibi diximus D. Ambrosius. qui si milititer luculenter probat Christianorum excellentiam longē præcurrere eam, de qua tantopertū for- gentilitas profana gloriabatur, & in suis Philosophias deprædicabat, quæ particulariter magnā extollit, similitatem, dictumque celebrabat Philosophi Calani, quō respondit Alexandro magno: Philosophorum poteris cremare corpora, at peccatoris robur non poteris enervare. Notat D. Ambrosius. *Præclara hæc fuisse verba, sed uerba: nec ad opera peruenisse; potius inter nos non in solis verbis, consistit summa fortitudinis, sed ad opera transgreditur, & hoc nedum in viris barbatis, & corporis robore præstantibus, sed etiam in puellis & iunioribus & tenerioribus, cuius confirmationem, & huius Agnetis, aliarumque producit exempla: Apud nos autem & puelle de mortis appetentia sublimes usque ad cælū erexere virtutum gradus. Quid Iherusalem quid Agnem, quid Pelagiam loquar, quæ tamquam nobilitate lumina pullulantes ad mortem (quasi ad immortalitatem) festinauerunt? Inter leones virgo exultavit, & prædeuntes bestias expellavit intrepida.*

Quis verbis explicet sanctorū fortitudinē fec-

minarum, quas nobis S. Scriptura proponit admirandas? Quis animus formosæ Iahel, quæ metuens clauo ducis Sisaræ seuissimū tempora terebrauit, quo ex vulnere corruit interemptus? Quale pectus mulieris inuictæ Debboræ, de qua ex industria D. Hieronymus perdoctum edidit tractatū: hæc enim, cum Dei populos ad hostis suorum pauperem occursum, antesignana in acie stetit, cunctosque usque ad interfectionem deleuit mulier fortissima? Quis stratagemata tale possit imaginari, quale virago illa Iudith est aggressa, perpetua feminarum gloria, quæ vincā comitata pedissequā totum tentauit euertere exercitum Assyriorum adeo numerosum, ut illi se totus libenter mundus subderet, & dextro Marte, faustoque omine victrix an ciuitatem regredi ut? Nolim exempla proferre gentiliū, quæ ad prodigium enarrantur. Vos ipsas, Domine mulieres, considerate. Fauete mihi Deus si quidquam femina desideret, arduum licet sit, mille periculis expositum quā illa pettat intrepida? Quis autem illi animus, quæ præsumptio? Quas non molitur machinæ? Quos non mouet lapides? Quibus se periculis exponit, quibus omnes collecti vici viribus languitū se subducent? Vires tibi sunt, si volueris, diuinā roborata gratia. Si lapsa fueris, tibi imputandum, & ut fortis, iustum est lapidibus impudica præfocetis.

Enucleat D. Gregorius, Nyssen. illa verba Domini, cum iam hominem crearet: *Faciamus ei hominem ad imaginem & similitudinem nostrā.* In qua questione verret, an mulier similiter ut vir facta sit, ad imaginem Dei, cum Scriptura, hoc non referat, nec ad eius formationem dixit Deus: *Faciamus mulierem ad imaginem & similitudinem nostrā.* Verumtamen nulla hic uos premit difficultas (respondet D. Gregorius). licet alio quandoquidem, quoad animam, in qua homo imaginem Dei refert imaginem, mulier eiusdem sit naturæ & conditionis, proinde tam Dei capax quā cōposita vir & virtutum diuinæque gratiæ: *Et mulier* perinde atque *vir ad imaginem Dei facta est, eundem honorem habent amba natura: paræ virtutes, eadem certamina, idem iudicium.* Si mihi obieceris: mulier infirma est respectu deo, quoad carnem, concedo: quoad spiritum, nego: *Ne dixeris: sum imbecilla: imbecillitas in carne est, in animo autem viri ac robur.* Particulari autem consilio (loquitur Moyses præfatus auctor) diuina sapientia carnis infirmitati dedit infirmitatem, cum enim ex se suo, ut tunc perba sic illā habere conueniebat in se principis, ut hanc humiliter docet.

3. GRÆ. humilitatis: Non temerè mulieri data est militi-
do sed ut ad humilitatē facilius sit ad misericor-
diam propensior. In iis autem quæ corporis vi-
res requirunt, habere potest non minores quàm
vir robustissimus, imo fortiores aliquando in
mulieribus illas invenimus. In rebus autem qua
fortitudinem possulant robusta est in vigilijs, in
laboribus constans. Quando potest hominis natu-
ra cum femina fortiter vitæ agentis natura
contendere? Quando potest homo firmam mu-
lierum in ieiunijs continentiam imitare? Quando
potest equare sedulum in precationibus studium?
Piam ad lachrimandum propensionem, & pro-
nam ad bene merendum facilitatem? Ad huius
confirmationem, eius adducit exemplum, quam
probè noverat.

§. 15. Sequuntur illi iniustitiam mundi consue-
tudinem, adulteras, & non adulteros con-
damnantes.

33. **A**dducunt mulierem. Familiaris est hæc
questio: quid factū de adultero? Mani-
festū est (inquit D. Hier.) si fuerit adul-
terium, duos interuenisse. Dicunt aliqui quàm
primum tumultum percepit indagantium fugit,
aut ex diligentia, aut ex astutia, aut armis se
defendit, & exsiliit, eripit, euasit, miseram de-
ferens satellitum manibus capiendam. Loquitur
de scortatore Iob, aitque: hæc tota eius fiducia
est, non videbor non capiat: porro si periculum
immineat, tantā festinus fugit diligentia, ut su-
per aquas ambulare videatur: *Laniis est super fa-
ciem aqua*. Declarant hoc aliqui, quod sit velut
navis, quæ tanta velocitate aquæ superficiem
percurrit, ut ventos assequi videatur. Alij verò
q. d. quando detegitur, fugit, & tam festinè se
proripit, ut pedes suos in terra non defigat qua-
si qui super aquas graderetur: estque hoc tam
frequens, vt seniores illi Sufanog genecones hæc
obtenderint rationem quòd adulterum, quem
dicebant cum ipsi reperisse, captiuum non ad-
duxerint: *Illum quidem non quisiimus compre-
hendere quia fortior nobis erat, & apertis oculis
exsiliuit*.
Epist. 48. Hic cōgruè D. Hier. improperat Sabimano
ad Sabi-
nianum
Dacianū.
commisum Romæ stuprum, pariter suam di-
ligentiam, quā volens illud patrare se pramu-
niuit: primum attendens, quā sibi posset fugā
consolere, si forsan ab alijs quæreretur sicut re-
uera contigit, etiam iustitiæ apparitores, dum

crimen diligenter inuestigant, ipse per secreta
quædam aua clanculum præparatā fugā saluus
euasit, deferens adulteram iustitiæ manibus ap-
prehensam: *Per quosdam cuniculos, dum illa
tenebatur erupit*. Hæc est illa merces, quam vo-
bis rependunt, heu infelicissimæ: licet enim
millia vobis dent verba dilectionis, quod vitā
suā vos habeant chariores quòd facient, hæc &
illa, quòd morientur vestri gratiā & centum si
haberent vitas exponerent, verè verba dant,
cum ad exortum vel minimū vitæ periculum
vos luto defixas irrideant, quod solæ calcare
debeat: quinimo & vobis omnem adferunt
culpam, dicentes: vos me provocastis, me vos
adocastis.

Exemplo tibi sit (inquit D. Bernardus) *Serm. 2.*
primæ Eva mulier. Quis blanditias expli-
cet, quis lenimēta, quibus Adam uxorem Enam
recreabat, quis promissa adeo singularia, qui-
bus eius excitabat animum? Vider illam iam
creatam & ilico in pulchritudinis eius excur-
rit encomium, ablanditur quod illam vt seip-
sum amaret, quia de carne sua & de ossibus suis
formata surrexerat: promittit illi se eius gra-
tiā libenter quicquid in mundo esset, relinqui-
tum, etiam patrem aut matrem si illos haberet
progenitores: *Quamobrem relinquet homo pa-
trem suum & matrem &c.* Mirare (monet D. Bernardus) blanditias, mirare sponsione: *Videa-
mus nunc quantum diligit eam*. Sumpto iam ar-
boris veritate fructu, adolat Deus, vt index su-
premus contra reum exposulaturus. Confestim
in fugam se abripit & abscondit: tandem à Deo
inuentos, quem nihil potest fugere nihil latere,
& ab eo de transgresso præcepto reprehensus,
supplicium præcauens, respondet: Domine mi,
non mihi hoc imputetur, culpā admisit mulier,
illa mihi persuasit, illa provocauit, & cum illa
mei fuerit origo peccati, illa sic suadet equitas,
totam loat malè suada poenam: *Mulier quam
dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno* illanc
sunt ergo promissa, quæ sponsæ confirmasti: Il-
lane verba quæ iorasti: Hæc quotidiana moneat
fabula risum quot videmus quibus hæc quoti-
die contingunt? Ne insipientium more tra-
ducamini, ne verbis fidatis, quibus vobis adu-
lantur, tandem vos ignominiose delusas dese-
rent.

Opinantur alij, quod & sic esse potuit, quod
adulter muneribus iustitiæ ministros corupe-
rit, quibus cum singulis aliquot aureos don-
set, illi ipsi locum dedere fugiendi, quò nihil
est

Serm. 2.

de omni-

bus 55.

Gen. 2 24

D. B. E. K.

II.

Adam in

Eua reii-

cit culpā.

Gen. 3 13

illi tamen qui hoc elegit & consummavit, non petiit illi mera sua voluntate renouare vxore adhuc superflue: vinculum enim matrimonij robur habet diuinum, quod & nobis intimatur his verbis. *Quod Deus coniunxit homo non separet*. In secundo libro secundum expugnat errorem, ostendens, quod licet marito licitum sit vxorem repudiare adulteram, illis nimirum interuentibus circumstantiis, quas Ecclesia declarat, porro nunquam ita fiat, vt viuente prima coniuge possit nubere secunda.

VI.
Error est
mundi a
dulteros
pauore,
non adul-
teros.

Ex hac occasione proponit, quanta sit mundi stultitia, quæ hanc viciem incumbit, vt mulieres licet infirmas, oneret seuerè suppliciis, & hoc ipsum in viris crimen non esse iudicat, & quam non tollerabilis sit hæc praxis, quod adulterium nedum non grane esse censetur in viro, sed ipsi viri de illo impudicè gloriuntur. Videre licet virum nobilem vxoratum publicè cum Amasia ad latus obambulare: licet & alterum videre nobilem, qui illam ceram toto populo, quoniam propria spectante vxore suis alat impensis, & hæc omnia in risum iocumque vertuntur, totum autem huius criminis pondus infirmis imputant mulierculis. Ignotat mihi Deus, si de muliere primaria nupta, tale quid constaret, quis tumultus, qui clamores, quam ab omnibus reat damnetur? Et ad propositum, inquit D. Augustinus, quod cum ipse quosdam argueret arrabile furibundos, & in pauperem adulteram grauiter acerbatos, petentes dignum de ea sumi supplicium, & capite plestendam, illis obiceret: charissimi, si mulier hæc ob commissum sit peccanda stuprum, an vos ab hoc estis integri? Vnanimiter omnes respondenti: Domine mi viri sumus: Cum eis hæc diximus, non solum non voluit,

D. AVG. detrabere seueritatis sed irascuntur insuper varietati, & loquuntur atque respondent: Sed nos viri sumus. Sic ita replicat D. Augustinus eo ipso vos

VII.
Vir quia
vir est,
quid non vir caput est, cui regere, cui gubernare, grauius, cui exemplo præire conuenit? Caput mulieris delinquit vir, inquit Apostolus. Nunquid Lycus mulieri præcepit: Ad virum tuum conuerso tuus, iuxta Septuaginta: ipsa virum intueretur velut speculum, quo suas derigeret prudens actiones? Igitur carissime, quæ viri estis, exemplo præluere vos conuenit mulieribus illas docere vt honestæ sint, caste sint, sicut solitaria: Ad virum tuum conuerso tuus. Imitaberis in te, quod in marito præuideris. ipse namque tuorum debet esse secus.

Hieron. Bapt. de Lanna: a. Tom. II.

pat oculorum, ipse speculum, in quo quotidie te ipsam intuearis. Quid dicitis (querit D. Aug.) viri sumus. Quasi non propterea magis debeant illicitas concupiscentias viriliter frenare quia D. AVG. viri sunt. Quasi non propterea magis debeant De adul- mulieribus suis ad huius virutis exemplum se terinis co- præbere, quia viri sunt. Quasi non propterea ingratu- minis debeant à libidine superari, quia viri sunt, c. 8. T. 6. Quasi non propterea debeant minus lasciuienti carni seruire quia viri sunt.

Hæc & alia verba adducit D. Augustinus tam profundis docta discursibus, vt multa folia illis expendendis, breuis essent pagina. Admitto loquitur) hoc vestrum responsum, viri sumus, & dico, hoc ipsum esse quod vos redarguit, quia hoc ipso casu magis esse viri debetis in superandis infirmitatibus, magis honesti, vt exemplo præcurratis, magis robusti, ne vestra concupiscentie carni que succumbatis. Numquid quia viri, & consequenter, quia caput estis minor in vobis esse debet intellectus, minus regimen & maior inertia: Quid ita ridiculum, quam si caniculus in virum irruens, illum per terram verteret pariter & in mulierem, hanc in terram prosterneret, vir autem exurgens, mulierem mille contumeliis oneraret, quod se à catello permiserit ignominiosè superari? Quod si illi obijceres, quid tu loqueris, te namque non solum in terram prostrauit, sed & insuper per lutum protraxit meliorum? Ipse responderet: Domine mi vir sum: quid diceret? O te male fortunatum, hoc ipsum te condemnat: etenim quia vir eras, tuum erat fortis resistere, vitibus præualere, catello resistere, dentes illi confringere: quod si te deriderit, per terramque verterit, quid miraris quid exprobras, quid rides mulierem infirmam, timidam, & imbecillum superari? Hæc rationes Imperatorem Antoninum (si Augustinus credimus) permonuerunt, vt licet non Christianus, sed gentilis & sæuus: Ecclesiæ persecutor, legem conderet perpetuè valituram: quod maritus adulter in crimen non posset vocare vxorem comprehensam in adulterio: siquidem hoc verius esset ipsum accusare qui fortiori ratione: teneretur castus esse Periniquum videtur mihi esse vt pudicitiam vir ab vxore exigat, quam ipse non exhibet. unde legem statui si quis scortator de muliere quereretur adultera hic illique litem intentaret, Iudex autem in ipsū aduertet adulterum parique supplicio pares crimine multaretur. Concludit D. Augustinus. Quia cum ita sint, numquid ideo minor est, ac non potius maior?

VIII.
Similitudo.

IX.
Lex Antonini
contra adulteros
accusantes vxores
adulteras.

D. AVG.

V u u u u

Et propter vitiorum impudicitiam, quia inest eis superbia, & licentiosa iactantia.

X.
Adam

tua se cō-
fodit ra-
tione dū
se excu-
sat.

XI.
Similitu-
do.

XII.
Queri

XIII.
D. Chry.

XIV.
Hom 17.

XV.
in Gen. T.

XVI.
1.

XVII.
1.

XVIII.
1.

XIX.
1.

XX.
1.

XXI.
1.

XXII.
1.

XXIII.
1.

XXIV.
1.

XXV.
1.

XXVI.
1.

XXVII.
1.

XXVIII.
1.

XXIX.
1.

XXX.
1.

XXXI.
1.

XXXII.
1.

XXXIII.
1.

XXXIV.
1.

XXXV.
1.

XXXVI.
1.

XXXVII.
1.

XXXVIII.
1.

XXXIX.
1.

XL.
1.

XLI.
1.

XLII.
1.

XLIII.
1.

XLIV.
1.

XLV.
1.

XLVI.
1.

XLVII.
1.

XLVIII.
1.

XLIX.
1.

L.
1.

Ex hoc argumento declarat D. Chrysof. quod illa verba, quæ protulit Adam in criminis sui defensionem, illa ipsa erant, quæ illum convincebant eum in hoc esse turpiorem. Transgresso Dei mandato, & gustato arboris vitæ fructu, adest Deus illum de sua rebellionē reprehensurus, Adam culpam expurgaturus onerat mulierem accusator: Domine hæc mulier torius culpe reat: etenim illa prima comedit, & me, ut comederem, acriter incitavit. O Adam, exclamat D. Chrysostomus! Quam aperte demonstras, iam nunc tibi insulam a Deo deficere sapientiam. Siccine indicas quod ea ratio, quæ te conaris excusare, crimen tuum exoneret? Illam perpende: hæc etenim est, quæ te gravius onerat culpamque aggravat: etenim illud ipsum, quod obtrudis, quod ipsa mulier sit, tu vero vir, te ipsum convincit probatque te illam esse debuisse fortiolem: qui non solum ipsa comedente, comedere non debuisses, imo potius saragere ne illa comederet, illam tedarguens. Nonne tu caput? Quis quem debet gubernare, quis imperare non caput corpori, vel capiti corpus? Quis dirigit, an pastor ovem aut ovis pastorem? Quanta confusio pastori, qui diceret, Domine vitulum ingressus sum hortum quia cō me ovis curge me commissa deducebat: o stultum te, numquid tu ovis stultus sequi debueras imprudentiam, an potius tuam ipsa directionem? Quod ovis allesta viridario comestura pomarium ingreliatur, quid hoc tanti? Infirma est suoque subdita appetitui, tu vero pastor, qui reducere debueras errantem, nedum hoc non agis, sed ovem accusans a culpa liberum te esse contendis: mētis hoc sapit inopiam, & totius pervenit ordinem vniuersi. O Adam, exclamat iterum D. Chrysostomus. Caput es tu mulieris, & propter te illa produda: tu autem ordinem inuertisti & non solum illam non correxisti, sed & ipse simul abreptus es, & oportebat corpus reliquum capiti obsequi: sed diuerso modo res evenit, corporique reliquo caput obsecutum est, & qui sursum erant in infirmum locum deuenerunt, propterea ordinem inuertisti.

Ex hoc fundamento tradit D. Thomas huius dubij resolutionem: utrius peccatum fuerit grauius Adæ vel Eæ. Si peccatum in se consideratur, illud Eæ censetur esse grauius, ipsa enim grauius primò peccauit sola serpentis animalis horribi-pecca- lis & abominabilis inductione persuasa, ipsa uerit A- scandalum & lapid fuit offensiois marito, vnde & ipsum & seipsam, & nos omnes perdidit: quod circa Spiritus S. illi tanti mali, tantique damni, quantum humana passa est natura, adscribitur principium. *A muliere initium factum est peccati, & per illam omnes morimur.* Porò si spectet personæ circumstantiam, multò grauius fuit Adæ peccatum: Erat quippe vir maiori prestanti iudicio, intellectu, viribus, prudentiâ & proinde fortiori deinceps obligatione: Deus etenim illum totius humani generis caput extulerat quod mediante Eam doceri & corrigi conueniebat, cuius quoque cōsuetudinis totalis fuit causa perditionis: etenim licet Eæ peccasset, gratiamque perdidisset, non idcirco actum fuisset de nobis: non enim Eæ illa erat, quæ sibi suisque filiis gratiam rece, erat scilicet Adam, Profero D. Paulum testem: *Per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccauerunt.* Non intravit peccatum in hunc mundum per iud mulieris, sed primi hominis, qui caput erat & cui, ut tali, debebat esse fortiolem, esse grauiorem, esse prudentiorem.

Ad rem peccatum expendit Davidis, quod dum illi Deus iudicante Propheta Nathan aseruit, ut culpe grauitatem exponeret, iussitque punire, totam culpam hominij nec non adulterij illi imputauit, & in illi totam protulit prodeliō sententiam, propechi a per uitem parabola in qua Bethsabee vocatur ouicula: *Tulit ouem viri pauperis*, quo nomine illam excusat quod insipiens erat, imprudens erat, sed uelut facilis, uelut ouicula, quæ nullas habere videtur vires, quibus pastoris lupique viribus reclusior resistat: nullo negotio seducitur. Hinc colligo, quod licet ipsa peccauerit & quidem grauitate, attamen in S. Scriptura non intencies quod Deus illum castigauerit: hoc solum legimus fœuero satis Deus Davidem supplicio mulctari: cui licet elementer, quantum ad culpam, peccatum remiserit, non tamen quoad peccatum, imo illa tanta fuit quantum Propheta in parabola declarat quam subtiliter & appositè expendit Caietanus. Primò namque in peccatum adulterij punitus in eo fuit, quod illi uxores propriæ fuerint infideles, non minus quam cum proprio eius filio Absalone fornicantes. Secundò, in Vix homicidij mul- tam quadrupliciter luit: cum illi nati fuerint quatuor filij, quorum tres deploratō interierunt, infortunio, filius conceptus ex adulterio, Amnō, Absalon, & Adonias: Tercio, quia populo, la- pis

pis fuit offentionis, perpetuis agitur bellis, molestat persequutionibus, filiorum, amicorum totius populi, toto vitæ suæ tempore. Nolim afferere Bethsabeam a supplicio fuisse immunem, quæ, cum peccaverit, omne non debebat, evadere supplicium: Porro illius non facit Spiritus S. mentionem, eo quod sentiat illud fuisse satis leve, ex quo colligimus quanto gravior fuerit Davidis culpa, quam Bethsabeæ delictum: cum David esset vir fortissimus, tantisque à Deo honoratus privilegijs, ipsa verò feminea infirmitate seductilis. Vide quàm differenter Deus de viri, & mulieris iudicet adulterio. Has descripsit rationes D. Augustini Concilium Triburicense monens ut diligenter satagat Episcopus hanc inculcare doctrinam, & in illa reprimere superbiam eorum, qui sine ulla pietate immisericorditer mulierum damnant infirmitatem, & virorum pudore suffundere libertatem. *Audiat Augustinum dicentem, cum vir à virtute nomen accepit, & mulier à molli- tate, id est fragilitate, quare contra crudelissi- mam libidinis bestiam unusquisque uxorem suam vult esse victicem, cum ipse ad primum li- bidinis idum victus cadat.*

Hic ad bolidem cadit Iudæ Patriarchæ con- clusio, quam S. Pagina refert, & expendit D. Amb. Comperit hic Patriarcha nuntium suum in crimen lapsam adulterij, qui cum populo illi iudex præfideret ut noster notat Cardinalis Ca- ietanus, mortis in illam tollit sententiam; Pro- huc esse di- ducite illam ut comburatur. hæc etenim erat si- mili ordinaria poena delicto, cū autem Thamar vius quæ se damnatam audiret, certa quædam illi remisit iudicia, quibus lucidè probat, quod si ipsa deli- quisset, ille non esset innocens, etsi de infirmita- te lueret, ille eiusdem esset confors infirmitatis. Tum illico in se revertitur, & damnatam mactat absolui, dicens: *Iustior me est, dignior ego sup- plicio quàm illa.* Noluit dicere (sic D. Aug.) quod ipsa non peccasset, sed quod eius peccatum suo esset minus: & hoc dixit, licet ex specie sua ma- cius esset nuntius suæ peccatum merat enim incestus, quia cum proprio peccavit focero, ut tali cogno- to: quàm suum quia cum illa peccavit ignorans, quod nuntius esset suæ, sed credens mulierem esse liberam, & mercenariæ stipis ancillam. Porro sa- piens considerabat iudex, quod ipse quasi vir esse debuisset fortior a quæ constantior, & si ille suo se permisisset appetiti seduci, & caput esset domusq; reipublice fulcimentum, graue non esset adeo, quod mulier suis superata passioni-

bus deliquisset, cum sit ipsa infirmitas; & ipsi sint motiva fortiora, & incentiva libidinis, quæ S. non tacet Scriptura, & prosequitur D. Chry- sostomus hanc enucleans historiam. Cecinit Ovidius.

Femina quid faciet, cum vir sit turpior ipsa.

Hinc grauitè obiurgat D. Hier. Rustica qui- domine nuptiæ Arthemij mulieri, cum venustate, tū urbanitate spectabili, aliò diuertebat, quæ sic præmonet, quod inter ceteros testes contra vi- ros insurgentes venereos, nominatim adfuit mulieres à pudicitia laude commendatæ, quæ in tremendo Dei iudicio contra illos acriter insur- gent tantæ libidinis accusatrices, idque non minus efficaciter, quàm contra Iudeos Nini- uita, cum illæ, licet ipsa infirmitas, quam sibi superscriptam referunt (mulier, id est mollis) robore tamen valuerunt, ut lasciuos carnis suæ superarent effectus; ipsi verò cum essent viri (vir dicitur à vi aut virtute) quolibet affectu, motuque carnis superari se fiant inordinato.

Quocirca tua te fortem (inquit D. Hieron.) idam- nat mulier mollissima. *Pro pudor! fragilior se- xus vincit seculum & robustior superatur. Imita- re eam, quam docere debueras.* Eufus hæc expen- dere liceret illis, quæ D. August. ad rem addocet, qui docet, quæ ratione decem Dei mandata debeamus obseruare, & pro quinta chorda extendit pudicitiam, quam nobis Deus præ- cipit, dicens, *Non machaberis.* Fratres mei, inquit, semper hæc ludere luberet chorda, nullum etenim humano generi maius com- mune flagitium. *In illo video iacere pene totum genus humanum.* Et quod esse reperio perniciosius, illud est, quod hoc præceptum non viris, sed solis mulieribus statutum esse videtur, in quibus tantummodo damnata luxuria, quæ viris nedum non sit ignominiosa, quinimo se- pius erubescunt, & pudore confunduntur, qui se ab illa subtrahunt honestiores. *Tanta est perversitas generis humani, ut aliquando motuendum sit, ne castus erubescat inter impudicos, si quis in- ter vos faciat homicidium, pellere eum continuo vultis de patria &c. si quis autem existit castus &c. irridet, & dicunt non esse virum.* Porro si libidinosus illam nullus aspernatur, imo potius si quem viderint mulierum consortia declinan- tem hunc explodunt, & dicunt non esse virum, Ad hoc delapsa est humana perversitas, ut vir habeatur à libidine vitiosus, & vir non habeatur victor libidinis. Triumphantem exul- tant, & non sunt viri, jacent prostrati, & viri sunt.

Ovid.

XVI.

Mulieres viros ac- cusabunt de non seruata castitate.

D. Hieron.

Epist. 46.

ad Rust.

To. 1.

36.

Exod. 20.

14.

D. August.

1. de dec.

chordis c.

9. To. 4.

XVII.

Feminae in casti- tate viros superant.

D. August.

ut

vir

non

habeatur

victor

libidinis.

Triumphantem exul-

tant, & non sunt viri, jacent prostrati, & viri

sunt.

Vuuu 2 sunt.

sunt. Quis tibi videtur fortior, qui iam iacere sub bestia, aut qui perimeret bestiam?

Si mihi dixeris effrares non valeo meas concupiscere concupiscere, quā tu ratione vis mulieres obstringere, ut illas refrænent, fragiliores? Tibi dedecori vertitur, quod velis ille superent illud, quod tibi superaris: *Eodem est frater meus, turpe est, ut vir dicat non posse facere, quod facit*

D. Augustinus. Quod potest femina, vir non potest?

Quidem illa carnem non portat. Prior a serpente decepta est. Caste uxores vestre ostendunt vobis fieri posse, quod non vultis facere, & dicitis fieri non posse &c. hæc dicta sunt, ut excerebrosū pateat mundi iudicium, in mulieribus tantummodo damnans adulterium, quod ex rei veritate, si grave sit in illis, est pariter & in viris, & aliquo modo gravius consideratis prædictis rationibus: siquidem asserer: non præcedimus, in quo turpius sit absolutū, vel in viro, vel in muliere, quod nec ipse Salomon definivit, ex professo de illo disserens, cui hoc satis erat primò declarare, quā hoc sit peccatum in viro abominabile coram Deo, quā illi graviter exacerbet, nec non quantopere Deus adulterum despiciat, sibi que proponat fœdē castigandum. Deinde progreditur idem declarans in muliere, illam ut Deo arguens infidelē, auctori matrimonij, cui verba quoque iuravit servandæ fidelitatis, similiter & iniustam damnans ob periculum, cui se exponit marito filios supponens adulteros: *Omnis mulier re-*

Eccli. c. linguens virum suum &c. Primo in lege altissimi incredibilis fuit, & secundo in virum deliquit: tertio in adulterio fornicata est, & ex alio viro filios statuit sibi &c. Hæc rationes expendunt Theologi ex quibus argumenta colligunt, quibus in quoniam sit hoc peccatum gravius, definiunt. Concludunt hoc illi cum D. Tho. quod

2. 2. q. 164. nos præterimus, hoc pro certo habentes, quod huius Evangelij Scribæ & Pharisei, ut mundi populus, mundi sectantes opinionem, capere non curant, adulterum, censentes culpam in illo minus fore considerationis, & mulierem tantum capram adduxerint, ut quæ, cum in illud lapsa fuerit, torum sibi mundum doleat oppositum.

§. 16. Hæc dicebant tentantes eum. *Laqueum paraverunt isti Christo Galilæum: fuerunt sicut Rechab & Baan, sed absoluit Christus balenam laquei.*

Infortunatam statuit in melio spectabili meretricem, Christoque suam proponat subdoli questionem, dicentes *Magister mulier modo deprehensa est in adulterio. Domestice notum est per Moysen decretum hominū di lapidandam: tu vero quid nobis consulas agendum. Omnia hæc testatur Evangelista, faciunt ut Christo laqueum tenderent inestabili, sibi certo persuadentes, quod illum essent capturi, & habituri vnde contra illum evidentem formarent accusationem quasi legis dominæ transgressorem. Hæc autem dicebant tentantes eum, ut possent accusare eum. In malam vos crucem dabo, & auferat satana filios qui perisiliū in Christum vestrum superatis patientem diabolum. Si quidem cum ille tertio Christum tentasset dicit, se victum & filius est, & in apertam abijt agnam: vos autem nunquam cessatis licet graviter, & sæpius accedentes tentaturi, ab eo ignominiosè ad malas sitis aves reiecti. Semper mutatis scapos, velut ille diabolicus Balsam qui Dei populo maledicturus, pariter & eum perditurus, nunquam ab incepto deseruit illos mutando, modo hic modo alibi, & in omnibus victus cecidit: *Cadens apertus habet oculos.* Milie centiculas capiēdo, struxerant Saluatori, et ille semper liber, ipsi verò pudore confusi hanc autem visum est illi armare decipulam, arbitrati, quod nullatenus eam evelurus.*

Communis Sanctorum hæc est consideratio, quam expressè ponit D. Augustinus inter se Phariseos fuisse collocutos. Vir ille torus est in prædicando misericordiam, & peccata remittendo, & nobis obtrudit quod legem venerit abolitionis peccatorum stabilituros. Alibi dicit, quod in se laice vaticinium de remissione concedenda peccatoribus etiam maximis esset impletum. *Prædicare captivis indulgentiam, &c.* Nobis autem dixit quod non venerit quempiam condemnaturus sed omnes in gratiam receptorus, *Statuerunt eam in medio.* Ipsi ad latus sedebunt cum textu exprello & legis Moysæ dicentibus, velut eiusdē & emulatores & defensores accerrimi.

In lege Moyses mandauit nobis huiusmodi lapidare: Ad aliud latus Christi statuitur cum lege: quod hanc inuenerat, misericorditer agitur. que illi. Tu ergo quid dicis? Ex opposito igitur facie ad faciem statuunt Moysen cum legi sua decreto, & Christum cum sua misericordia: declamatione. Hoc uerbis illis indicatur. Tu ergo

non habebit: si eam dimitti censeret, iustitiam non tenet, ut autem manet iudicium, inquit, non pœat, in qua cum populi amabilis factus est, sine dubio eam dimitti debere dicitur. Hinc uero uenientia accusandi occasio. Et cum reum facimus tamquam legis prauaricatorum, decemies hostis es legi, contra Moysen respueris, tunc contra eum qui per Moysen legem dedit. Reus es mortis, cum illa, & in ipse lapidandus. Oblata erat (i. quæ D. dimittit,) à D. Ambr. Scribis & Phariseis Domino Iesu adulterij Epist. 76. reu, hanc oblata fraude, ut si eam aboleret, ad legem soluere uideretur, sin vero dimitteret, propositum sui mutaret aduentus, quia peccata totius, omnium remissurus aduenit.

III. Christo quod misericordiam parant laqueum. (a) Inter legem iustitiam, & Evangelij misericordiam. Si ex statuto Moysi ferat sententiam suam: repugnat de misericordia. Si ferat ex sua de misericordia predicatione, Moysen contradicet expressè legis ordinationi, & uelut eius inimicum ac contradicentem licet acculare. Hoc sibi persuaferunt, quod nullo modo nec hac, nec illa illos posset eludere. Nemo enim uelut ex lege uinculis se crediderunt ligasse se, inquit D. Prosper Aquitanicus. Credi derunt quod foris illum ligatum tenerent, quam olim Philistin, Sansonem.

Hæc omnia paucis uerbis comprehendit D. Aug. expendens illud Davidis de Messia proleptum, quod in tribus eminet, unde successu dextro, & ad uerum omnia euenirent, uim ueritate, mansuetudine cum misericordia, & iustitia. Attingere gladio tuo &c. Propter ueritatem, & mansuetudinem. & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextra tua tam eius deducet ueritatem, in illis omnibus, quæ ipse proposuit, & adeo clare prædicanit, ut hoc illi publicè tacerentur. Magister scimus, quia verax es. Eius similiter experti fuerant mansuetudinem & erga peccatores misericordiam, cum semper uiderint quanta illos benignitate receperit, defenderit, propugnauerit, ab soluerit. Restabat eius examinanda iustitia, & in seruanda lege recitudo, illis enim impossibile uidebatur, quod posset conseruare iustitiam, qui tam manifestè à parte stabat misericordie. Audiamus D. Augustinum. Dixerunt apud semetipsos, verax putatur, mansuetus uidetur, de iustitia illi querenda calamitas est. Offeramus ei mulierem, sin adulterio deprehensam dicamus quid de illa in lege præceptum sit. Si eam inuenerit lapidari, mansuetudinem

non habebit: si eam dimitti censeret, iustitiam non tenet, ut autem manet iudicium, inquit, non pœat, in qua cum populi amabilis factus est, sine dubio eam dimitti debere dicitur. Hinc uero uenientia accusandi occasio. Et cum reum facimus tamquam legis prauaricatorum, decemies hostis es legi, contra Moysen respueris, tunc contra eum qui per Moysen legem dedit. Reus es mortis, cum illa, & in ipse lapidandus. Oblata erat (i. quæ D. dimittit,) à D. Ambr. Scribis & Phariseis Domino Iesu adulterij Epist. 76. reu, hanc oblata fraude, ut si eam aboleret, ad legem soluere uideretur, sin vero dimitteret, propositum sui mutaret aduentus, quia peccata totius, omnium remissurus aduenit.

IV. Aug. expendens illud Davidis de Messia proleptum, quod in tribus eminet, unde successu dextro, & ad uerum omnia euenirent, uim ueritate, mansuetudine cum misericordia, & iustitia. Attingere gladio tuo &c. Propter ueritatem, & mansuetudinem. & iustitiam, & deducet te mirabiliter dextra tua tam eius deducet ueritatem, in illis omnibus, quæ ipse proposuit, & adeo clare prædicanit, ut hoc illi publicè tacerentur. Magister scimus, quia verax es. Eius similiter experti fuerant mansuetudinem & erga peccatores misericordiam, cum semper uiderint quanta illos benignitate receperit, defenderit, propugnauerit, ab soluerit. Restabat eius examinanda iustitia, & in seruanda lege recitudo, illis enim impossibile uidebatur, quod posset conseruare iustitiam, qui tam manifestè à parte stabat misericordie. Audiamus D. Augustinum. Dixerunt apud semetipsos, verax putatur, mansuetus uidetur, de iustitia illi querenda calamitas est. Offeramus ei mulierem, sin adulterio deprehensam dicamus quid de illa in lege præceptum sit. Si eam inuenerit lapidari, mansuetudinem

hæc uicta perplacent, porro intumuit ista consideremus, & liquidò constabit, quod uerba ista proposita satanicam insulant malitiam, quia Christo laqueum tendunt in proprijs sibi uis, quas semper inambulabunt. Opinatur D. Hieronimus illa uerba Davidis: In uia hac quæ ambulabam absconderunt laqueum mihi ad litteram in persona Christi esse pronuntiat: probat hoc autem ex uerbi inscriptione: Intellectus David, cum esset in spelunca, oratio: quantu scilicet a rege Saul, etique copijs cingatur. Hoc notet, inquit, quod non dixerit psalmus: hic est oratio David sed oratio intellectus David: eo quod non tam in propria, quam in persona loquatur Saluatoris, qui dum se dolet laqueis, ac periculosis machinis conclusum, quas in eum Saul, eiusque armabant legiones, quibus cum irruerent, intellectum suum in se ipsum eleuauit, atque in illis laqueis illos perpendit, ac prouidit, quos nequissimi Pharisei nebulones quondam essent exten sui, quibus Christum illos laquearent, unde eius nomine sic sit: In uia hac quæ ambulabam absconderunt laqueum mihi.

Nelli sunt laquei certiores, quam illi, qui in uia, quæ quis graditur expanduntur: si venator in uiam indagauerit, quam ceruus percurrit, in misericordie decipulam extenderit, indubiè feram cordis apprehendit: unde tota in hoc consistit uenatoris industria, ut noverit, quæ transibit, ubi requiescet ceruus, & ad quem fontem accedet laqueus. Quod iter ingressus est homini generis Saluator? Misericordie. Antiquitas itinere Deos incedebat iustitia. Illum contemplare in nostrorum damnatione parentum, ac in illis totius generis homini. In illo cuncta absorben te diluio, ex quo tantummodo saluos illos reseruauit, qui arcæ concloso uehebantur.

D. Ambr. Scribis & Phariseis Domino Iesu adulterij Epist. 76. reu, hanc oblata fraude, ut si eam aboleret, ad legem soluere uideretur, sin vero dimitteret, propositum sui mutaret aduentus, quia peccata totius, omnium remissurus aduenit.

V. David pronuntiat Christum laqueos Ps. 141. A.

VI. In uia Christi panditur laqueus.

In horribili illo igne, qui super infandas istas
& libidinosas irruit ciuitates &c. Porro factus
Luc. 1. 78. homo viam ingreditur misericordiae. *Per visce-
ra misericordiae Deinosi, in quibus visitauit
nos oriens ex alto.* Illum videlicet totam mi-
sericordiae operibus intentum: quærit peccato-
res, conuersator cum illis, illis conuiscitur;
illis remittit peccata, eorum curas arduas,
sanat corpora, reparat animas. *Pertransijt bene-
faciendo, & sanando omnes,* ait D. Petrus. Que-
relas exponunt, cur conuiscatur peccatoribus, cur
infames admittat Publicanos, Martheum Za-
cheum principem Publicanorum quibus respō-
det: vadant: medicus veni, cui proprium est
inter infirmos conuersari, quatenus eorum cu-
ret infirmitates. Disce hoc me symbolo deco-
rari, *Misericordiam volo. Non venit filius homi-
nis in mundum ut iudicet mundum sed ut salue-
tur mundus per ipsum.* Iudicare est facere iusti-
tiam. Non veni, ut faciam iustitiam, condem-
nando, sed misericordiam, saluando. Tandem
(inquit D. Amb.) omnibus hoc intimat: *Ego
non iudico quemquam:* nec hoc de me metuaris,
quod ego modo sim quempiam condemna-
turus.

39. Aduertunt illum ita perpetuò viam hanc in-
ambulare, ut huius occasione sæpius cum illo
sint altercati, hoc falsò iudicantes, quod legem,
ut misericordiam exerceret, prauaricaretur.
Quocirca, dum illum accusant, quod in die
festo curaret, illos repulit, dicens: Festum opera
non impedire misericordiam. Deinde in eum se-
ditiosus, quod in die festo præceperit paralytico,
Tolle grabatum, & ambula, quem in pedes
sanum eiecerat, respondit, ego potestatem
habeo, & Dominus sum sabbati. Hinc exten-
dunt illi laqueum, *In via hac* &c. Mulierem

VII. Fingunt hanc in stupro deprehendunt, eam addu-
cunt, & quasi illi comparantur, fingentes eam
huius liberandi desiderium; quinimo propter hoc
mulieris faciliè crediderim, quod illam apprehenderint,
& demiserint adulterum: etenim communiter
magis mulieribus, quàm viris compatimur.
Ficta hac compassione mulierem adducunt, sta-
runtque in medio: *Magister hac mulier* &c. Ma-
gister huius nos mulieris miseret adulteræ, quod
nobis impossibile sit eam à morte liberare: *quia
in lege Moyses mandauit nobis huiusmodi lapida-
re.* Notate verba, Nobis Moyses descripsit legem,
nec potestatem reliquit, in ea dispensandi, sed
statuit talem lapidibus obruendam: unde nobis
eam eripendi nullum dolemus superesse reme-

dium. *Moyses præcepit nobis* &c. Te igitur
conuenimus, *Tu ergo quid dicis.* Non leue
est hoc, Tu, qui semper, dum sese offert
ocasio misericordiam exercendi, festinas,
accurristi, parum de lege sollicitus, Tu, qui
nos proponeremus dum illud, quod aliquoties
in beneficium pauperum & facis, & præci-
pis legis repugnare decreto respondes, te Do-
minum esse, testor in lege, statutorum quid
in hoc nobis respondes casu: pretendimus enim
tuam hic inter ponas auctoritatem nobisque
declares, quod alias indicasti te esse ipsa lege
superiorem.

Quando Dominus apud piscinam paralyti-
cum solidauit, illique præcepit: *Tolle graba-
tum tuum.* Calumniati sunt isti Saluatorum ut
inimicum, Deoque contrarium quia præciple-
bat, quod illis legi à Deo Moyse data repu-
gnare videbatur. Grauem satis cum illis, tunc
Christus suscepit disputationem, quâ liquidò
probat, absit quod Deo repugnaret, quinimo
pari semper cum illo pede graderetur, nec
aliud, quàm, quod Deus præciperet, ipse
præciperet & quod ipse operaretur, idem esse
quod Deus operaretur, & eandem suam esse
Deique potestatem. Hac disputatione instar
arris obduruerunt, hanc sibi semper præ oculis
statuerunt, & huius occasione nunquam eum
persequi destiterunt. *Propterea persequuntur
eum Iudei quia non solum soluebat sabbatum,
sed & patrem suum dicebat Deum, aequalem se
faciens Deo:* Hæ occasione desiderabant ut cla-
rius innotesceret Christum legi repugnare,
quo probaretur eum Deo repugnare legis in-
stitutori. In eum finem tota texitur decipula,
quâ Christum cogant, ut sub titulo, quod mu-
lieri clement indulgeret, pronuntiaret legis
hic rigorem intermittendum. Hoc est, *Tu
ergo quid dicis:* Tu, qui semper patronus ex-
stitisti peccatorum, tu, cuius omnia opera
opera sunt misericordiae, quid in opere decer-
nis iustitiæ, quam nobis lex præcipit exequen-
dam? Quis illos videat, quasi compassione com-
motos? & quia locum illis lex Moysaica, non
dabat iustitiæ ad legem confugiant Christi
misericordiae.

Hic tibi propono latrones illos Rechab &
Baana. Necem inferre principi moliebantur
& Baana multas illi struxerunt insidias, quas
omnes cluse irrideas, proditores: intelligunt,
quod horrea aperiret iusticiæ, quod ex messe col-
legerat, vberissimum, domique suæ venale propo-
neret, iusticiæ.

neret, concludunt igitur illò accedere quasi emptores tritici. Id quod vulgata nostra habet lectio: *Venerunt ad medium domus fumentes triticum*: legit hebraica: prout notat Catechismus: *emptores frumenti. Ingressi sunt in medium domus habitum mercatorum tritici*, sic Vaabius. Sub vestibus gladios absconderant, limatos, quibus eum confoderent, sicut & confoderunt. Quale misericordie triticum Christus peccatoribus & indigis venum exponebat? Velut alter Gen 41. Ioseph inquit D. Ambrosius de quo sic legitur: *Ad 16. S. des. perit uniuersa horrea, & vendebat uniuersa*. Leproso venundabat, qui promendit veniebat, paralytico, quise mouere non poterat, & eo, qui praterirenti acclamabat, videt ingemiscenti peccatoribus suis pedibus aduolutis: *Vendebat uniuersa*. Habitum assumunt illi proditores, tormamq; mercatorum, qui petunt & se velle demonstrant huic mulieri tritici. En tibi, quales cū illa prodeunt: *Ingressi sunt in medium domus habitum mercatorum tritici*. Sibi ipsi proponunt impossibile ad alteram misericorditer indulgere namq; illis Moyses praeceperat huiusmodi lapidare. Hoc stragemare ostendunt se velle Christum perimere, vt adulterij ream absoluat, dimittatq; impunita. O proditores, qui sub illo pallio gladios nequitiae gerebant ex ceteris quibus illum accusarent, vt hominē legi Moysi aduersarium & consequenter Deo contrarium. *Hoc autem dicebant tentantes enim vt possent eum accusare*. Verumamen o vos mente capri, nūquid eum illaqueare speratis, qui multò clarior, quam vos ipsi istas vestras perspicit machinationes, & intima cordium vestrorum rimatur abscondita? Hoc inter cetera voluit Deus hominibus innotescere, quòd nullus ei posset fallum imponere nullus eum ludificare: viscerum enim rimatur secreta, reuelatque abditissima. De eo Salomon sic loquitur. *Abissum & cor hominum inuestigauit, & in astutia eorum excogitauit*. Quod magis impossibile est peruari, profundum dicitur esse pelagi, eiusque abyssi: verum tamen inuestigat abyssos Deus, totumque penetras pelagus, similiter & cor hominis. *Prauium* Hier. 17. *est cor hominis, & inuestigabile, & quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans renes, & corda*. Vnde Prov. 1. *statim aduertit: Non praterit illi omnia cogitata*. Non abscondit se ab illo vilis sermo. Alio loco dicitur: *In erunt & perditio corā Domino quanto magis corda hominum*. Ioh. 26. 6. *Qui reuelat profunda detestabilis & pr. ducit in lucem umbram mortui: Et alibi. Nudus est infer-*

nus coram illo, & nullum est opusculum perditioni. Hæc omnia vno verbo comprehendit Apostolus: *Omnia nuda, & aperta sunt oculis eius*. Legit D. Chrysostomus, excoriata id est sine pelle, sine corio, sive larua. Patent illi viscera, arteria, vena, nervi &c. Sont hæc verba, quæ dixit Iob, vt mystica, ita difficilia. *Quis reuelauit faciem indumenti eius?* Quis larvam detrahet, quæ se Leviathan cooperit? Leviathan est balena. Noueris inquit D. Thomas, quod ex nature secreto profundum exponat mysterium, quod Deus operaturus esset, quando adesset in mundo legem gratiæ promulgaturus. Omnes admirantur facinus balenæ, quam dicit Leviathan, quod significat bestias in plurali: tenem est velut cumulus bestiarum, prout alijs exposuimus. Habet hoc animal oculos horribiles, tremendoque terret vultu, quod si pisces illum viderent, quam longissimè ab illo diffugerent, nec vel unum illorum degluti et, quo se sustentaret, fameque interiret. Vt huic obuiet malo, oculos suos cooperit & vultum cilijs suis arbores magnitudine aquantibus, quibus singulos contegit oculos dum tempestas virget illa eo modo extendit, vt totum cooperiant vultum, & oculos contegant, vt ramosum videatur turgurum, quo pisces accurrunt, vt à tempestate sint securiores, quos tunc degluti, indeque sibi sumit alimentum. Hic est Leviathan symbolum societatis peccatorum, quales sunt Pharisæi, congregatio proditorum. Quam horrendis lucent oculis! Oculi signant intentionem. Quam perniciosas pauperibus concipiebant intentiones illorum sitientes ex fugere sanguinem illosque suppressere, præsertim autem contra Christum: nil etenim magis prætendebant, quam eius derogare honori, vitamque adimere proditores. Si apertis prodirent oculis, omnes ab illis velociter aufugerent, omnes eos execrarentur, omnes maledicerent. Ad hoc pelles induunt maculosas, spissosque fumant arborum ramos, quò bona pauperum, honorenaque Christi sectari videantur. Quam cooperitis hodie prodeunt oculis intentionis diabolicæ, præferentes se nihil aliud querere, quam huic misera muliereculæ misericordiam, sibi que impossibile illam posse circa mulierem hanc exercere ob contrarium Moysi præceptum, vnde ad illam Christi, quam predicabat, confugere tenerentur. Adeste proditores, inquit Deus, larvam illam atrollam, & peruersæ vestre reuelabo operimentum intentionis Eo

Hebra. 4. 13.

Iob 41. 4

XII.

Balenæ

astutia.

1. Thom

le. 1.

Tract. 8. n

13. 15.

Et sic. *Inclinans se Iesus, digito scribebat in terra.*

§. 17. *Inclinans se Iesus digito scribebat in terra. Multa continet mysteria hac Christi in terra scriptio. & quidem se inclinando: mysterium declaratur Cameli.*

¶ 41. **N**on est quoddam hæcimus, qua ratione Christus in terra scripserit: licet enim templi pavementum, in quo erat, de terra non esset mobili, sed pario stratum lapide concursu tamen populi adeo continuo semper pulvis adhaerebat: insuper & in antiquo pavemento tabernaculi pulvis spargebatur, de quo Deus præceperat ut Sacerdos acciperet in sacrificium Zelotypiæ. Licet autem omnia velut specula munda fuissent ac deterfa, poterat tamen Dominus digitis suis tantum continere pulverem, quantum voluisset, quo digito suo in terra scriberet, aptius multo quam manus illa, quæ scribens apparuit in pariete palatii regis Baltasar. Quid Christus scripserit, Evangelista non explicat: porro in hac scriptura præclara SS. Patres detegunt mysteria. Si namque multa in Philosophorum scriptis perpendenda veniant, qui paucis verbis multam comprehenderunt Philosophiam, ut fecit Aristoteles, vade magna ex parte hi, aut illi ab eorum desunt constitutione: si in cuiuslibet Prophete vaticinijs tanta sunt Sacramenta, ut nunquam illa possimus integre pererrari, qui in hac faciendum scriptura, quam ipse Dominus exarat, cui servit pro charta pavementum, pulvis pro atramento, digitus pro calamo?

I. Voluit illo Dominus primo: (si D. Aug. credimus) se verum ostendere Deum, illum ipsum qui Moysi legem præscripsit, & qui velut eiusdem legislator, auctor, & Dominus, mutare, temperare, moderari, & ex toto poterat abolere, quicquidque sibi placuisset. Haber auctor, qui scripsit opus, facultatem, de illo, quod primum scripsit, hoc modo eodem calamo idem delere, & alio, pro libitu, modo describere. Quis legem scripsit Moysi? Suo digito ipse Deus. Scito igitur me illum esse, qui ut talis, possum eodem calamo de-

lere, mutare, moderari, prout animo meo fuderit, tanquam Dominus & eiusdem auctor Scripturæ primarius. Has illis rationes Christus aliquando proposuit, quibus & ipse supra modum irritabantur. Mandat cuius iam paralytico humeris suum tollat grabatum, & hoc quidem in die festo: concurrunt & accurrunt illi: Heu Magister, quid agis? In legem peccas Moysi, quæ grabatum tolli vetat in sabbato. Quibus ille: procul hinc, procul abeste profani. Dominus est filius hominis, etiam sabbati. Hinc gravem moverunt illi questionem, laqueum tetenderunt. Hunc videmus, qui se legis Moysiæ facit superiorem, si hoc in casu legi se contrarium sit declaraturus. Christus ipsa Sapientia non se contrarium sed legis ostendit esse se superiorem, cui licet delere, & moderari ad arbitrium, Sibi ipsi rex non contradicit (sic D. Aug.) qui primo statuit, ut porta civitatis occluderetur, quia sic convenit defensionem, quando præcetera hac occasione mandat deo operantur: aut quando ob casum singularem hoc aut illi pro bona voluntate vult illam aperiri: sed legis se monstrat esse superiorem. Habet mercator librum receptum, in quo talis aut talis viri sibi debita conferbit. Potestatem habet hic, si ex una parte propria manu debita scripserit, ex altera pro libito eadem manu eorum scribere solutionem, & dicere hinc summam huius grati remissionis: hoc enim est eorum, quæ ibi scripsit, Dominum esse debitorem. Hoc Salvator agit, vultque ostendere se Dominum, qui ut talis ordinat onera, & pro libera voluntate eorum potest scribere exonerationem.

Secundo, docere illos voluit, & quibus index eligebatur, quod qui index esse debet, procedere debeat pedetentim, & in rebus magna progredi consideratione: ut ad ferendum contra reum sententiam de fisco dicandis bonis, aut morte infigenda, non præceptum feratur, sed paululum suspendat, & quid agatur maturè consideret. Nulla de morte hominis cunctatio longa. Illa quæ vidit Ezechiel animalia, currum, eiusque se viventes seu mobiles rotas trahentia, symbolum sunt iudicium & gubernatorum, qui currum trahunt reipublicæ, siquidem si figuram haberent Angeli, quæ summa volat agilitate, pariter & vultum præferbant bouis, cui proprium est non præcipitare sed sensim procedere, ut gradum

IV.
Indices
dicuntur
sedes.
p. 11. 5.

Den. 7. 10.

49.
V.
Vesperi
rem cor
reptime
ter.
Lut. 9. 10.
p. 1. 10.
A. 1. 1. 10.
2.
(a)
A. 1. 1. 10.
Matth. 9.

VI.
Cui testi
batur li
ber repu
dit.

gratum statuerem, qui tunc secusior figi-
tur, quando non precipitante, sed mature pro-
ceditur. Phrasis est elegans. S. Scriptura, quae
indices appellat, sedes. Illis sedebant iudices in
iudicio. Quis vidit, unquam sedes ad iudican-
dum sedere? Iudex quidem sedet, ipse enim
iudicaturus sedet: porro sedes non sedet, nec
indicat: declarare intendit quod ad iudican-
dum oportet sint iudices tam ab omni passione
liberi, tam quieti, tam tranquilli ac ipsorum
iudicium tribunalia. Haec causa praecipitur, ut
lauros sententiam sedeat: quod licet non hic sibi
agendam, cum summa tranquillitate, & quie-
tudine, qualem in sua ipsa sede considerat. Eo-
dem tono Daniel ait, quod Tribunal viderit,
& sedere iudicium. *Iudicium sedet*. Quis vi-
dit sedere iudicium? sedere competit iudici:
numquid & iudicio? Docetur, quum mo-
rore ac tardè sit pronuntianda sententia, iudi-
ciumque faciendum.

Tertio moderari voluit, & cohibere Christus
Phariseos, qui contra mulierem furiosi, & ad-
hoc amplius contra Christum convenerant,
quos sic scribendo voluit vel parum cohibere.
Dignam indicant D. Aug. ceremoniam illam
iudicis à Deo praestitutam, quando vir dimit-
tere vellet uxorem, quam D. Thomas expo-
nit. Erant illi ad hoc perverfi, ut vix vlla de
causa quis suam repudiaret uxorem (a) & sua
abegaret societate. Dens hinc illorum aliqua-
tulum condescendens cordis duritiei (ut Chri-
stus ait) noluit in lege scripta illis ex toto hoc
interdicere, sed statuit, ut qui vellet uxorem
amandare, primum illi libellum conferberet
repudiij, & hoc illo fieret modo (testatur
D. Aug.) quia aliquid velle scribere apud
Iudaeos, suam habebat difficultatem, eo quod
sanctas illis litteras in similibus occasionibus
solis licitum erat scribere: Doctoribus, quicum-
que ergo voluerit uxorem suam dimittere ob
aliquid patratum ab illa factum, vel acceptam
molestiam, vel conversationi tedium, vadit,
inquit Deus, & libellum inbellum iubeat scribi
repudiij, in quo proponat, & enarret quicquid
inter utronque transactum est, quem deferat
ad Scribas, qui illum pariter exscrebent. At
quid haec omnia, Domine Deus, illos obstrin-
gam, ne quid temerariè & motu primo cholera
faciant, sed parumper se continent, & quo
tempore Doctorem inquirunt, cum eo loquun-
tur, suas proponunt rationes seculi quae cor scri-
bitur, sanguis refrigerat, feruens cholera de-

serueat, locum habeat Scriba aliquid obijci-
di, ut hanc coniugum scissuram, rursusque con-
solideret. Hinc inquit D. Thomas) ortum est, ut
in causis iudicialibus per scripturas procedatur,
ut tu aliquid praetendens, illed scripto tractas,
ut pateat manifestius, id quod petis, & interim
possis se remittat inordinata. Hinc iterum no-
stra Praedicatorum sacra constitutio de-
sumpsit, disponere, sicut disponit, ut Prae-
lati nullum contra subditos proferant manda-
tum bile commoti, atque passione consurbati,
quo vero Praelati moderetur, ordinat nullum va-
lere mandatum praeeptionum, quod scripto
non tradiderit: hoc etenim indicatur, quod
iam ad minus, quo tempore scriptis, si non
in toto saltem in tanto cholera deferbuert.
Vtinam hoc faceretis, quando vobis aliqua
referunt in proximi detrimentum, vel narrant
delatores hoc & hoc talis fecit vel dixit in tui
calumniarum priusquam quid tibi agendum
sit concludas, te ipsum parumper coninere,
cum viris doctrina venerandis conferres, inte-
grum conscriberes libellum, quam te suavitè
ab ira temperares!

Quarto mens ea fuit Christi Iudaeos dispo-
nere (sic notant D. Ambros. & D. Greg.) qua-
tenus primum considerent non tantos contra doceret
pauperulam mulierem tumultus excitandos, compas-
sionem infirma erat, terrore fignentum: con-
sultius autem fuisset illius compati infirmitatem. Epist. 18.
ti, quam tanto contra eam furore consurgeret: *79 ad*
Vera iustitia compassionem habet (inquit D. Studium,
Greg.) *falsa vero designat nem.* Eo sine l. 1. Ma-
praecepit Deus (inquit idem Greg.) ut accep-
tabile simul sit sacrificium offeratur cale. D. GR. 6.
factum & in sartagine fixum oleo desuper *Hom 34.*
infuso. Vult etenim cor ardeat iusti, zeloque in *in Evang.*
diuini flagret honoris contra peccata, quasi ipsa *Hom. 12.*
frigeret, sed oleum infundendum est misericor-
diae, & compassionis erga peccatorem, ita ut pro-
cedendo contra peccatum quasi contra inimi-
cum, amorem praeferat, & peccatori quasi proxi-
mo compatiatur. *Conspargatur ergo oleo meus,*
quae in sartagine frigitur, quia in sanctis & oleo di-
frictione necesse est, ut e e misericordia varians,
& ardeat & clarascit.

Notam digna est illa historia, quae, ut talis
duobus in locis calamo describitur. Spiritus
S. qui refert & ad amicum peccata trinitat,
nominatim vero nefandas sacrilegi Regis
Aenaz idololatrias, cuius impietati parum erat
multa variisque demonibus offerre sacrificia, ad
tantam

VII.
VIII.
IX.
X.
XI.
XII.
XIII.
XIV.
XV.
XVI.
XVII.
XVIII.
XIX.
XX.
XXI.
XXII.
XXIII.
XXIV.
XXV.
XXVI.
XXVII.
XXVIII.
XXIX.
XXX.

4. Reg. tantam insuper ascendit mentis perueritatem, ut
 16. & 1. ipsius proprium offerre filium non exhorresceret.
 Par. 1. transferens per ignem: scelus tam Deo abomi-
 28. 3. nabile. Insuper & filium suum conueravit
 1. transferens per ignem secundum idola gentium,
 1. quos dissipauit Dominus coram filiis: scilicet. Nec
 1. tanta malicia fuisse videtur litare filium, sed
 1. multos ut notat S. Scriptura. *Lustrauit filios*
 1. *suos in igne iuxta ritum gentium*. Et pro ve Re-
 1. gis ad exemplum totus componitur orbis: imi-
 1. tati sunt subditi regis impietatem, & in similes
 1. tantaque deuoluti sunt idololatrias, ut contra
 1. populum Deus iratus eum multorum tradi-
 1. derit regum potestati, per quos grauiter lue-
 1. runt: etenim primo Rasin rex Syrie multos eo-
 1. rum occidit, & regem ad ultimas compulsi an-
 1. gustias: deinde rex Israel multa illis intulit
 1. incommoda, quinimo Phacee filius Romelie
 1. cum legionibus superueniens: Interfecit centum
 1. viginti milia in die una, omnes viros, eo quod
 1. reliquissent Dominum Deum patrum suorum.
 1. 1. 1. *Et Caperunus filius Israel de fratribus suis*
 1. *ducenta milia mulierum, puerorum & puella-*
 1. *rum, & infinitam pradam, portuleruntque eam*
 1. *in Samariam*. Reuersus igitur princeps ille tam
 1. illustra victoria celebris, tantique manubijs
 1. spoliisque prædites cristas supra modum super-
 1. bus attollebat, sibi de tanto supplicio congratu-
 1. latus, quibusdam nocentibus, alijs abductis in cap-
 1. tivitatem, Obuius procedit illi Dei vates Oded,
 1. quem coram omnibus sic alloquitur: o princeps
 1. inclyte hoc noueris: *Magnus furor Domini im-*
 1. *minat vobis*. Iam brachium extulit, ut horrendo
 1. vos mulceret supplicio. Qua de causa Propheta
 1. sanctissime? Numquid non Deus istos manibus
 1. nostris tradidit idololatrias, ut dignam sceleti-
 1. bus suis reciperent vindictam, illosque pro me-
 1.rito puniremus? utique. Cur igitur nobis in-
 1. dignatur, numquid preceptum eius impleui-
 1. mus, & diuina maiestatis percussimus offensio-
 1. res, præmium magis mereri nos quis dixerit,
 1. quam supplicium. Verum est (inquit Propheta)
 1. quod illos Deus in suorum penam peccatorum
 1. vestris tradiderit manibus, ut iustum erat pu-
 1. niendos: attamen vera requirit iusticia, ut ex
 1. vna parte castigando malefactorem pro graui-
 1. tate criminis, quia deliquit, ab altera ei com-
 1. patiaris saltem quia frater tuus est homo tui
 1. similis, tu autem ut ille infirmus: vos verò
 1. supplicium intulistis sine compassione, sine
 1. misericordia, inuidia crudelitate, leuissime ni-
 1. mis atrocitate contra illos procedendo: quasi

non homines essent: non fratres vestri, sed feras,
 immanissimas. *Esse iratus Dominus Deus pa-*
trum vestrorum contra Iudam, tradidit totius
manus vestras & occidistis eos atrociter, ita ut
ad ealum pertingeret vestra crudelitas & per-
cellis super hoc Dominus Deus vestro. Verba mo-
 1. ratu dignissima. Actum exercuistis iustitiam pu-
 1. niendo facinorosos, quos Dei & vestre tradidit
 1. potestati: porro in hoc graui vos scelere ob-
 1. strinxistis, ita ut ad ealum pertingeret vestra
 1. crudelitas, quia sceleratos atrociter opprellistis,
 1. & hoc fert Deus. molestissimè. In consilio est,
 1. quod Deus facinorosos iudicis tradat potestati,
 1. utique castigandos: ea namque intentione sta-
 1. tuit in mundo iudices: porro misericordia &
 1. compassione penam temperant, non atrociter,
 1. non crudeliter iudicent sed condolendo misero
 1. in tale facinus prolapsi considerantes quod suum
 1. sit ex eadem natura frater, & ipse ab eodem
 1. Deo creatus, exloque destinatus: quod & ipse
 1. in eisdem imo turpius potius essent defectus in-
 1. cidisse, si ab eis sicut ab altero, manum Deus
 1. subtraxisset auxiliarem. Est autem hoc ad ne-
 1. cessarium, ut bene dixerit Dominus. posse ali-
 1. quando grauius esse iudicis peccatum, reum,
 1. condemnando, licet e. iustitia, quam illud,
 1. quod reus ipse commisit, prout paula ante dixi-
 1. mus. Hunc voluit Dominus in istis defectum
 1. declarare, qui nulla mites compassione contra
 1. pauperulam procedebant: rigorose mulierem
 1. iam, sed tanta ferociter atrocitate, ut dice-
 1. re liceret: *Ita ut ad ealum pertingeret crudeli-*
 1. *tas vestra*.

§. 18. Scribis in terra Dominus, adulteram
 indicaturus, quo iudicem præmoneat, ut
 reum iudicaturus, eius pariter compati-
 tur infirmitati, propterea agnoscendo.

Voluit similiter Dominus in terra scriben-
 do, Pharisei secundò considerarent quod
 si mulier hæc figmentum esset verum, &
 ut infirma corruisset, ipsi non xrei essent, sed
 terreni debiles adeò, ut minimo contactu digiti
 diffindi possent, & dissolui. Igitur in hoc agen-
 di modo Saluator illis indicat quod hanc con-
 spicientes mulierem, & seipsum pariter con-
 siderarent: quia hac non erant muliere adul-
 tera sanctiores. Hoc præ ceteris in Iudæis
 Christum acerbius irritabat, (a). quod recti
 essent

(2) essent in considerandis, & condemnandis
 aliorum peccatis, cum indignatione & a-
 liorum despectu, nec sit, quæ erant graviora,
 considerantes. Olim contristabantur & vehem-
 enter agebantur: videbant enim, quod
 se Deus ab eis subtraheret, eorum repelleret
 petitiones, nec coram se eorum vellet ad-
 mittere postulari: causam curiosius inquire-
 bant, & factam sibi à Deo iniuriam esse iudica-
 bant. Vocat Deus Isaiam Prophetam atque illi:
 morosi sunt illi, & irritati ex eo quod illos ne-
 gligit, nihili faciam, preces non exaudiam,
 cupiuntque nosse rationem. Eo perge, summeque
 illi propone peccatum, quod me summo opere ad
 iram provocarunt. *Annuntia populo meo scelera
 ista, & domui Iacob peccata eorum.* Catalo-
 gum eorum illis prælege quod coram Deo sunt
 hypocritæ pauperibus crudeliter, propriæ volun-
 tatis amici, voluptuorum sectatores, nominatim
 autem digitorum extensores, illis prædicito va-
 tes: *Cum deflexit digitorum extensor: tibi propiti-
 abor.* Adhuc mihi Deus, quis hic deflexus,
 extensor digitorum? Erat illis familiare huius
 & illius extenso digito deflexus notare illum
 condemnantes, cum ex ratione esse audi-
 carent, ut sceleris puniretur, seipsos non atten-
 dentes, etenim licet exterius boni essent, inter-
 rius tamen erant execranda sentina peccato-
 rum.

Inquit D. Aug. causam condemnationis
 illius Pharisei, quem Christus proponit virum
 ieiunantem bis in sabbato, soluentem rite de-
 cimas, non perituum, non impudicum. Quæ
 igitur causa damnationis? Illum considera,
 monet D. Aug. quod ad suos non recte flexus
 deflexus, digitorum extenderet, aliumque signa-
 ret publicanum peccatorem dicens: *Non sum si-
 cut ceteri hominum, raptores adulteri &c. velut
 etiam hic Publicanus.* Sibi de alia formatus esse
 videbatur massa de alia genitus natura, iustum
 esse, ut Deus illi suæ adesset benignus muneri-
 bus, publicano vero suus supplicium. Illum in-
 uenire digitorum ex-ententem: *Velut hic Publicanus*
 Et hæc eius fuit causa perditionis etenim si
 illud quod Christus de Phariseo dixit attenda-
 mus, illum inuenire non est facile, prout profe-
 quitur. Tradit idem doctor necessariū esse,
 ut qui bona facit opera, eadem Deo adscribat,
 auctori eorum principali, & quæ ratione defectu
 huius multi honorum operum offerentes sacri-
 ficia, condemnentur quia sacrificia non
 sunt laudis qualibus ipse Deus ore Davidico

se velle declarat honorari. *Sacrificium laudi.*
honorificabit me. Cum non illi, sed tibi ipse
 eorum attribuant gloriam. Hoc loco fundat
 merito argumentatur D. Aug. iuxta illud bona
 fuerunt honorum operum sacrificia, quæ operum
 fecit Phariseus: quia Deo gratias agebat
 de omni quod fecerat, bono, & hoc confitens
 sic suam orditor orationem: *Gratias tibi go*
Deus, quod non sum sicut ceteri hominum, rapto-
res, adulteri &c. Ieiuno bis in sabbato, decimas
de omnium quæ possideo. En quali principio
 orationem incipiat Deo gratias referendo bo-
 norum omnium quæ in se esse gloriabatur, diui-
 ne adscribens gratias, in ea se non lapsum fuisse
 peccata, in quæ ceteri hominum: quod insuper,
 & ieiunaret, & decimas solueret, & elemosynas
 erogaret &c. *Gratias Deo agebat, ex eo quod bo-*
num in se habebat.

Ut quid igitur acceptum non fuit Pharisei
 sacrificium cum illud obtulerit recognoscens
 Deum, ut omnium quæ in se habebat honorum
 largitorem, & illi gratias agens tam quod in
 multa non commisisset infirmis facinora, ita si-
 militer quod in variis se pietatis operibus con-
 stanter deuotus exercuisset. Hoc est illud sacri-
 ficiū laudis quod David acceptum Deo esse
 prædicat. *Sacrificium laudis honorificabit me.*
 Gratus videtur esse, inquit D. Aug. verumta-
 men perfectè gratus non est: cum eo ipso quod
 gratias ageret Deo, quod eius gratiâ à peccatis
 fuisset præseruatus, & virtutem ad opera facien-
 da pietatis accepisset, seipsum humiliare debuisset,
 propriam agnosceret miseriam, mentisq; in-
 firmitatem: si enim Dei gratiâ fultus non fuisset,
 ipse quæ exterius se iactabat sanctiorem, di-
 cendo: *Non sum sicut ceteri, exterius fuisset longe*
seclerator, ut postmodum docuit D. Paulus
qui hanc statuit confessionem in argumentum
humilitatis: quid habes, quod non accepisti, & si
accepisti, quid gloriaris? Non ita fuit in hoc Pha-
 riseo sed ex illo ipso tumoris sumpsit occasio-
 nem, & proximi sui publicani despectus, ut recip-
 sa illum despectu, illum digito denotans, dicen-
 do: *Velut etiam hic Publicanus.* Non etenim ti-
 bi sua Deus munera coamunicat ut illis super-
 bus intumescas & aspseris alium, cui hæc non
 concessit: sed ut eo ipso intelliges, quod de eadē
 cum illo sis massa formatus & in te ipso plura
 quam alter bona possideas, gratias Deo refe-
 rendo, qui mera sua voluntate tibi concessit
 illud, quod alteri negauit, eidem tenerē
 compatiari, tibi que timeas, qui sicut ille labi

X x x x x

poteris

IV.
 Deo be-
 norum
 scribenda
 ef. 49. 23
 propriam
 Phari-
 seus ne-
 agnouit
 infirmi-
 tatem.
 Luc. 18.
 Luc. 18.

*Ante iudicium prepara iustitiam tibi, & ante
Zel. 18. quom loquaris, discere. Eximta valde verba, qui-
19. bus explicandis modo non licet inhære. Hanc
assumpsit D. Amb. doctrinam, ut argumentum,
quo stultam gentiliū recunderet calumniam,
quæ Christianos naso suspendebant, illis obij-
cientes, ut diligenter inspicerent, quem sibi
ducem eligerent, quem virum celebrarent fan-
tissimum David, cuius psalmis Iudæi ad de-
cantandas Dei laudes utebantur, & inter Chri-
sti parentes primipulum statuebant hominem,
adulterum hominem eam coius impudicitia non
sufficiebat fidei sibi subdito Vix tollere vxor-
em in pellicem, insuper & cum iussit occidi,
ut tanto securus scorti trueretur amplexibus,
qui nec vitam vellent admittere rationem, quā
viri peccatum exhibuaretur, nec considerare
quod nostra docet lex Evangelica, tali modo
nobis peccata consideranda asena, ut nostra
pariter peccata nostramque perpendamus infir-
mitatem. Bene admonet Evangelica lectio etiam
compunctum apparet solum tamen esse non
debere iudicis iudicium ac memorem unum
XI. quemque esse oportere sua conditionis & meriti.
Est autem (inquit) hoc ita necessarium, ut ali-
quando maiorem iudex admittat culpam iudi-
cando reumque condemnando quam sit ipsa
rei nocentis culpa. Itaque contingere potest, ut
gravius sit peccatum iudicis, qui timore &
arrogantia inflatus, nulla moris compulsionem
nullo ductus humanitatis affectu, ipse gravius
reus criminum facinorosum condemnat
licet ex iustitia, quam ipsius facinorosi deli-
ctum. Notate sententiam. Sape enim in iudi-
cando minus peccatum iudicis est quam pecca-
tum ipsius de quo fuerit iudicatum. Et profec-
to itur Doctor eleganti discursu confirmans
q. am stricte teneatur is qui alterum iudicat,
primo seipsum iudicare, ne forsan alterum ob-
leitores damnans culpas, ipse sit ob grauior-
es meriti condemnandus.*

XII. Et hoc principio contra gentiles agit qui ut
Dispu. nos reprehenderent, peccatum David exagge-
rantes, rabunt. Non nego, respon. ter peccavit David,
Duo. at duo profecto, quæ & da idis extenuant pec-
Duo. catum & vestram damnant manifestè peruer-
dispec. sationem. Primum erat David rex potentissimus
caus ex. En igitur vestros attendamus Reges, Impera-
tores, & Principes, qui ex illorum numero
mi se non commisit a lteria turpissima inco-
stus, scandala, noui idia crudelissima? Singu-
larim illos inspiciamus: etenim vestrorum op-

timum Imperatorum longe peioribus, & uelam-
dioribus iuuenietis peccatis irretitum. Secun-
dum dico, quod si David vel semel peccauit,
egit tota vita poenitentiam, unico verbo
à Propheta communitus, in se reuersus est,
non ob hoc in Prophetam excaudescens, sed
illum accepti obtinenda remissionis intercesso-
rem, nec non tam asperum suscepit poeniten-
tiam, ut tantas noctibus singulis effunderet la-
crymas, ut illis stratum suum rigaret affuen-
ter. Numquid tale factum vestris in regibus aut
imperatoribus esse pradicari? Peccauit David. D. AMB.
quod solent reges, sed poenitentiam egit, & fleuit
quod non solent reges. Si illum peccatorem at-
tendas attende poenitentem, & quod peccauit
sicut homo, suumque agnosceat reatum egit
poenitentiam: hoc quippe modo delinquent
iusti. Si errauerunt iusti, errauerunt tamquam
homines: & peccatum suum tamquam iusti ag-
nouerunt. Porro vos sicut diaboli peccatis non
enim de commissis doletis præteritis, insuper
& his annectitis grauiora, semper in malitia
vestra conuinciores. Priusquam Dauidem
condemnetis, vos ipsos intuemini, etiam vos
reperieris ipso Davide milles nequiores.

Quinò: inclinans se Dominus hac occasio-
ne, quā mulierem illi adducunt tanto grauam
onere, indicare voluit, quod pondus illud suis
esset humeris impositurus q. d. Discite, quod
venit in mundum ut meis totius mundi peccata
humeris imponantur: huius igitur pondus illis
inijerte. Conceptus fuit maioris ingenii D. susceptu-
Aug. quem ut talem, his reperit ex quo sum-
psit D. Greg. notans quod diuino quodam con-
cata. filio Christus in Evangelio camelo se conipa-
ret, in eo quod dixit quod Iudæi camelum
deglutirent & in alijs locis prout ipsi declarant.
Creauit Deus camelum in fatigati subleuamem, q. d. l. i.
ut eius onera deferat, vnde instinctum illi dedit
organo mirabili em: equidem quasi hoc cogno-
sceret, ut quem iam videt prope ponderibus
pragmatum, illico se inclinat, demittit, fle-
cit ut poplites q. d. hoc mihi deberetur, hoc Christus
mihi ferre incumbit, hoc ego granabor, tu camelo
verò exoneraberis. Nonit celestis ille camelus compara-
Ch istos eo animo se à Patre missum in mun-
dum, ut omnium onera peccatorum in se sus-
ciperet, quibus ille graretur, nos ne liberi
gauderemus. Ad suscipienda nostra mortali atu
opera spente descenderat, ut q. d. D. Greg. & Isai 53.6.
Isai. P. iuxta eo Dominus iniquitatem omnium
nost. huius & c. David & c. n. mine, supra dor. Ps. 128. 33
X x x x x sum

sum meum fabricauerunt peccatores. Quinimo hoc ipsum David intellexit, quando commissio illo superbie peccato, delectu populi sibi facta, peccati sui gravitatem agnoscentes ex pœna, quâ Deus illud iam puniebat, invidens sibi peccus, ingemiscens exclamavit: *Peccavi valde hoc factum, sed precor Domine, ut transferas iniquitatem serui tui: quia stultus ego sum.* Quid ais o David ut tuam? Dominus transferat iniquitatem! Ut transferas iniquitatem serui tui? Num forte lusus est ioculatoris histronum? (a) O profundum Sacramentum! Quando lapsus est in prægrande illud adulterij peccatum cum Bethsabee, nec non Viri homicidium, cum multis (a) in iereticis, & summâ Prophete Nathan diligentia, culpam agnovit, eiusque gravitatem intellexit, suam emisit illo lamentabili gemitu confessionem *Peccavi Domine*. Cui Nathan: *Dominus transiit peccatum tuum.* Animæ quorū cito, o Rex Dominus transiit peccatum tuum. Propitius sit mihi, quis hic loquendi modus? Nonne melius, brevius, clarius dixisset Deus tibi ignoscit? Minime, non enim hoc tantummodo dicere voluit, sed & modum exprimere. Omnia nobis peccata per Christum remittuntur à Deo.

2. Reg. ca. 24. 10.

XV.

Cur dicatur

Davidis

peccatū

translatū

(a)

De passio

passio

(a)

Despons

de canis

datus: y

prolas.

2. Reg. ca. 12. 23.

Ad Col.

cor. 13.

delicta, inquit

Apostolus.

Quid iudicas

Quod

tu hoc commisisti

porro cum vires tibi non

fuissent tanto levando ponderi, nec summa

capitalis tantis satisfaciendi condigna sceleribus,

ipse illa soluit, caratione, ut tu onus feceris, ille

verò toleret, & modus q. d. peccata dimissa sunt

hominibus, ille fuit, ut Christi humeris impone-

rentur, illis ipse gravaretur, illi exonerarentur.

Hoc David Nathan: *Imitatum* Deus à te transiit

peccatum in humeros filij sui, & pondus

gravissimum: tu peccatum commisisti, ipse

perfecta, & rigorosa illud solvet satisfactione.

Hic legitimus est sensus verborum Isaie: *Verò*

languores nostros ipse tulit, & dolores nostros ipse

portavit. Illud verbum *Tulit*, significat: *et se*

tulit q. d. nostra in se suscepit onera, & patet:

etiam significans Evangelista D. Matthei & im-

pletam hanc esse Prophetiam, sic ait: *Infirmos*

nosras accepit. Ex greco legitur: *Assumpsit*,

quod ex mente i. Thomæ significat: *Ad se sum-*

pse. Illam modò contemplare factum: *Imelū*

D. Avg. inquit D. Aug. *Quo humilitatis opera nostra su-*

stulit. Sit semper benedictus.

§. 19. Iterum inclinans se, digito scribat in terra. Scripsit Christus eorum peccata, quo illos confusos eliminavit.

Parisi passionem obsecrati non intellexerunt, quid illis Dominus vellet indicare, quinimo crediderunt, quod istum declinaret & diuertitula quæreret, & qui respondere non posset, tempus extenderet, seque excusaret: insisterunt igitur tanto vehementius, quanto certius credebant, quod iam illum superasset, & quod non responderet difficultate conficta in interrogationis Arbitrari sune Christum Salomōis secutum fuisse consilium. Si est tibi intellectus, responde proximo: *Sin autem, sis manus tua super os tuum, ne capiaris in verbis iniquis, & confundaris.* Igitur arbitrat, quod illum illaqueasset, ne sciret quid responderet, exasperant singuli responsum egeret vehementius. Magister responde, Magister quid dicis? Ne nos vterius detineas, quoniamque animam nostram collige? Ad responsum anhelamus. O mentis inopes an Spiritus S. doctrina erigat, quod qui gravioris dubium quærit difficultatis, morari debeat ad respondendum? Etenim Magister interrogatus, ut respondeat pender, duobus debet immorari. Primò studio considerationi, & propostū dubij in ditationi. Secundò: necdum debet suo ruminari intellectu, vel libros evolvere, sed in super & Deum consilere, eius lumen implorare, quò difficultatem intelligat, & verba solvendæ difficultatis deponat aptissimum quippe est, quod sine veritate & luce nulla possit apud difficultas intelligi, quanto minus declarari. Hoc illis radicat verbis: *Qui interrogationem manifestat parabit verbum.* Et sic deprecatus exaudietur, & reformabit discipulum, & tunc exaudietur. Cui incumbit interrogata declarare, ne velox sit in respondendo, sed in se reuersor, studij intentionem, hoc est parabit verbum.

S. Theologus D. Thomas Magister tantâ vir claris doctrinâ, in quibuslibet gravioris momenti dubijs, sibi vel ab alijs propostis, vel occurrentibus, ad studium continuò recurrerebat, & orationem, primò tamen ad orationem, quam studium: unde prædentes adeo reddidit solutiones summè difficultibus quæstionibus, ut, stultitia ipso Papa Ioanne 22. tot fuerat miracula,

eius, quot eius responsa. Pr Clemens Papa octa-
vius hoc de eius libris prout testimonium, quod
immones essent *absque ullo prorsus errore*. Sic
nobis esset agendum qui in rebus grauibz ab
alij consilium, non tam precipitante, ut sa-
cimos, respondendo, dando ut multi cum suis
sententijs de lucro cessante, & damno emer-
gente feneratoribus largas ad sua lucra con-
tractusque licentias, & ipsi impudicus qui suis
inharent lasciujs non praeicipiendo proximas
ut amoueat occasiones, nec non ijs, qui alie-
na reiinent, effusam, ne restituant dando
facultatem.

Quæstio est, o Scribæ & Pharisei, quam
obijciunt tantæ difficultatis, ut ille, qui Deo ipso
scientia est inferior, dare non posset tam pru-
dentem ut deest responsum: solus etenim
ipse cõtingere poterat summum legis Moysei
ex rigorem summx Evangelicæ, quam prædi-
cabat misericordix. Parumper expectate, per-
mittite, ut in re tam graui modicum temporis
inmoretur. Nolunt, sed molesta præcedunt
instantia illi in cogere, sed se improvidè præci-
piet, ut in hanc vel illam partem deiciat,
vnde grauitur instant, suam expediat, solu-
tionem. Erigit se Christus, & diuina sive
sapientix sententiam profert conuenientem.

*Qui sine peccato est vestram, primus in illam
lapidem mittat.* D. Hieronymus ait, quod in

IV. græco legatur hæc vox *transiit*, quod si-
gnificat irreprehensibilis, q. d. Moyse non con-
tradico, nec late ab eo legi repugno. Quid ait
Moyse? *ut moriatur & lapidetur adultera.*
Huic non contradico, sed hoc enuntio, ut mani-
bus non crearet rea nebulonum, Integer vitæ
seclerisque purus, primus in illam lapidem
mittat. O diuinam sententiam. Non dico, non
czdatur virgo laico, sed hoc pronuntio, non
illum condemnet laico scelestior. Non dico,
homicida non puniatur porro non illum occi-
dat, qui milles morem meruit homicida oc-
cidior. Audiamus D. Bern. *Verbum fuit abbre-*

D. BER. *uium, sed viuum & effeæ & auripet gladio
penetrabile. Quam grauitur enim ad verbum
hoc saxe corda transiit. Quam vehementer
hoc uno lapide contriti sunt lapides frontes &c.*
Hic Davidis est lapis, quem fronti inixit gi-
gantis, quo carnea n. trum ignominiosè deiecit.
Hic est ille lapis, abscessus sine manibus, quia
de celesti prodijt sapientia, qui statum illam
euerit diuersis constam metallis Principibus,
Pharisæis, Doctozibus, Sacerdotibus, quorum

machinas in puluerem redegit arenæ maris fi-
nitem.

Admirabilis sententia (testatur D. Aug.) que
seruat iustitiam, & preparat ad misericordiam
ac benignitatem. Non ait, non lapidetur: non
enim cõducit contra legis pronuntiare iustitiã.
Non ait: lapidetur, ne legis sive Evangelicæ cõ-
tradicat misericordix. Loquatur D. Aug. *Dicit
quod dicere debet, mansuetus & iustus, qui sine
peccato est vestrum, in illam prior lapidem mit-
tat. Hæc vox iustitia est, puriatur peccatrix, sed
non à peccatoribus, impletur lex sed non à pra-
uicatoribus legi.* His dictis iterum se telus in-
clinat, & iustitiam in terra, D. Hier. opinatur quod
eorum scripserit peccata. Ex communi S. Pa-
trum opinione, prima vice quæ se Dominus in-
clinat scripturus in terra, non scripsit eorum
peccata in particulari, sed non nisi sententiam
aliquam eorum monem. Dicunt aliqui, quod hæc
fuerit: *Scribe virosillos steriles, Alijah & Terra
audi verbum Domini. Alijah: Accidentis in
te in terra scribitur.* Vel hoc voluit stratagemate
eorum retondere superbiam, & obligare, ut su-
scipfos, oculos retorquerent, vel in eis aliquid
eius operari, quod hanc scripturam expendentes
diximus. Altera verò vice scripturam exarauit
adeò mysteriosam, ut (sic hoc notante D. Bon.)
eorum accusatorum singuli hanc insipientes,
sua peccata scripta clare & distinctè aduerteret,
crederentque singuli, quod sicut illi ea videbãt,
ceteri quoque, qui præsentem aderant, eadem &
viderint & tegerint esse: q. eorum vita cõsto-
rum oculis parent. Minus. Nec hoc multum, ete-
nim qui suis dare potuit talem virtutem Aposto-
lis, ut vnum verbu pronuntians, in eo quisque
proprium suum ac naturale audiret idioma: po-
tuit & eandem huic scripturæ communicare
virtutem, potest artifex speculum constare sty-
llionem, quod vnum cum sit & simplicitimū,
illud tamen inspicendo, quisque suum in eo
proprium conspiciat vultum, eiusque omnes cir-
cumstantias ac qualitates. Aptius poterat ille
Dominus omnipotens alterum componere spe-
culum, in quo quisque distinctè propriæ vultum
conscientie, cunctasque eius huiusmodi poterat
notare malitias.

Repabat sponsa sponsum, diuina diuinum:
*Fuge dilecto mi & assimila te aprea, huiusmodi
aerorū. Latens serpentes, & vipera speciei suis
autritque conclusa, accedit ce. morum huiusmodi
os intromittit, & exiffatilio prodeunt om-
nes in lucem & deteguntur.* Opus hoc est ho-
dicrum 8. 14.

47. *48*
Dani. 6. 2.
Tr. 33. in
Ioan. T. 9.
V.
Seruat
iustitiã &
profert
miseri-
cordiam,
D. Aug.
l. 2. cõtra
Pala. 101.
modum.

VI.
Quid
Christu
scripserit
Prima &
Secunda
vice,
1er. cap.
22. 30.
1er. cap.
22. 19.
1er. cap.
27. 13.
L. de vita
Christi
cap. 68.

VII.
Christus
cervorū
hinnulo
cõpara-
tur.
Cant. 20.
8. 14.

diernum diuini sponsi, qui, velut hinnulus se inclinat, & diuinae suae flauis potentiae cogit, ad lucem, ut prodeant serpentes, viperamque criminum, quae eorum peccatoribus, velut propriis antris delitescere abscondita. Ne fallor, infelices illos contemplantur David, illisque ait hoc, quod aliis expendimus, & hic plus iusto

Psa. 62. 4.

quadrat: *Quo usque irruitis in hominem universos, tamquam parietem inclinatum, & mace- riam depulsa?* Amenes, excitebunt quousque tandem in visum hunc tarmatim irrueris, qui instar est parietis in vnam partem inclinatum, & instar lapidum cumuli, qui ruinam minatur? Cavete vobis, infelices, cadet enim, vos oppri- met, vos interficiet. Ita quidam illud inte- pretantur: *Interfistis vos*, quod intelligitur passi- ne, Vos ipsos interficistis, vobis ipsi mortem accersistis. Quam ille monte captus est, qui accedens ad parietem si videret inclinatum, proximumque casum, circumiens graui conaretur illum impetu prostrare? Caue tibi monta- lium stultissime: cadet etenim neque sua oppri- met ruinam. Hoc illis David intimat, hoc hodie completur. Ad Christum tarmatim accedunt, ille se, velut paries inclinat. Procul abscedite miseri, illum relinquit. Nolent illi, sed pa- rietem impetunt, cognique Christum, ut respondeat. Omnes ergo perdemini, sicut & perditus sum: cum illos summo rubore confu- derit. Nihil homini potest esse magis ignomi- niosum, quam ut Deus suum ipsi peccatum, quale est, clare describat: nullum etenim est fera rostrum, nec serpentis aspectus, sed nec ipsius demonis, qualis est peccati, quando Deus illud, quale est, ipsi proponit pecca- tori: nullum malum quale illud, illi esse censetur.

VIII.
Simili-
tudo.

Vel semel tantum, cum suum Deus Caino depinxit fratricidium, tam horrendum illi visum est, ut spem omnem abiecerit miseri- cordiae: & in rei veritate, si tibi Deus tuum obijceret malitiam peccatorum, qualia illa sunt, nisi fra te manu suleret, talia tibi viderentur, ut de divina bonitate desperares. Ita diximus hanc vnam fore duriores panam, quam Deus in die iudicii ponet maledictos, his gehennalibus ignibus grauiorem (ut opinatur D. Basilius) quae distinetur illis exponet in- quitates, hoc praecipient David: *Arguam te, & statuam contra faciem tuam.* Cum remissa essent laudandae, quando contemplantur illa, prout ea Nathan si proposuerat, sic de se

IX.
Summa
peccati
grauitas.

testatur: *Non est sanitas in carne mea, non est pax ossibus meis, & facie peccatorum meorum.* Ita exaratus tua Christus obiecit crimina, quibus ita confusi sunt, ut calum super se nec arbitrantur. O maxime Moyses, Christus Do- mine, qui digiti virgam extendis in terram, & mulieres cyniphe oriantur, adeo mordaces, ut licet quis duritie barba sit, ipsum omneque repellat, inquietent, & eluminate Aegyptios, ut non sit qui consistere, qui possit quiescere, longe fugiunt, & quibus se abscondant, quarunt latibula, sic illis contigit, quam confusi, quam perterriti vultu post alterum citius aufugiant, ut non sit, qui vel verbum ot loquatur, vel faciem audeat attolere, vel vultu.

Ora. 12.
qua est de
culo do,
ante me-
atiam
Psa. 49. 21.

Videtur in illis implere, quod per Ezechie- lem praedixerat & D. Hiero. expendit: *Scies, quia ego Dominus, ut recorderis, & confunda- ris, & non sis tibi ultra aperire os praecursus tuae.* Scribit Plotius poe- tissimum modum esse fugandi & terrendi leones crudelissimos, qui noctibus horrendis oberrant rugitibus, si quis subito faciem accenderit, cuius lux eorum perstringat oculos: etenim quam primum illum conspexerint: quantumlibet carniores sint, ter- rentur & aufugunt, nec diutius adducunt coram ea consistere: quocirca cecit Poeta.

Ardensque facies, quae quamvis faciat, horret.
O crudelissimi leones, quam grauius Chri- stum vadeoque circumcingunt, quos edo- bant rugitus, quam parati, ut illum depolu- tirent? Cum iam illi feruentius ac fastuosius instarent, faciem de digito suo Christus ac- cendit tanta luce radiantem, ut ex illa, quae de face radiabat quisque sua videat & erranda seclera, quae omnium oculis iudicabar esse manifesta. Quo factum est, ut fugam omnes capesserent, nec vno quidem superstitie: *Vultu post alterum*, commoti, confusi, turbati, ut illi Davidi liceat occinere: *Catuli leonum rugientes, ut rapiant &c. Ortus est sol, & in cubilibus suis collocabuntur.* En qualiter illos describat nobis Euangelista fugientes: *Vultu post unum exibat.* Notat autem D. Ambro. D. Aug. quod ait Euangelista post fore infusos se prom- ptiss: *incipientes a senioribus:* cum enim alio- rum vita tantus esset sceleribus infamisque do- minis vivebant, eo committuntur grauiora: ceteris seniores, ceteris erant neq. io es vade- magis erubescabant, &: *Vultu post unum exi-*

30. **Q**ui sine peccato est vestitus, primus, in illa lapide mittitur. Inter difficiles illas quaestiones, quas De^{us} Iob proposuit circa illa quae diuina soli omnipotentiae, & infinite scientiae reseruantur, haec fuit non levis obscuritatis: Numquid tenuissimis cunctis extrema terra, & excussissimis impis ex^{ca}? Respondet mihi, Iob, nisi tua fors tanta potentia, ut manibus apprehendas duo extrema terrae & se maxime distita, illa concutias, quo in fuga impiorum copellas, ex eaque facinorosos extimesces? Quaestio est, haec operosa: vix enim inter Scripturam & interpretem, duo in eodem

Porro consideres hodie, quod Christus pot-
tissimas suas extendat manus, ambas appre-
hendat columnas, illasque concutiat veluti lit-
tamina: *Concutions extrema terra*. Capis etiam
in suo rigore & mera puritate iustitiam, & in
misericordiam, illasque ita coniungit, ut dicere
liceat: *Iustitia & pax osculate sunt*. Constrictam
puramque iustitiam misericordie connectit pu-
rissimæ, quo fugat, terret, & quasi virga per-
cutit impios, qui velut excussi de sua velocitate
aufugunt presentia: *Vani post vnum exstant*.
Hic videtur illud (ex mente D. Bern.) quod
ait D. Ioan. *Lux per Moysen data est*. Ex vna
parte columnam apprehendit iustitiam strictissi-
mam, in eo quod ait: *Qui sine peccatis est, ab-
stinens in illam lapidem mittat*. Vides hic, in-
quit D. Aug., id quod procedit ex mera iustitia,
quod ille, qui eiusdem culpe cum altero reus
est, ob illam alterum non condemnet: etenim
eandem sententiam condemnat semetipsum: no-
tissima quippe est illa D. Pauli propositio. *Propter
quod inexcusabilis es, o homo, omnis qui
iudicas alterum teipsum condemnas: eandem
enim agis, qui iudicis*. Audiamus D. Ambro-
sium, *Quid tam alienum, quam missa senten-
tia, ut is peccata puniat, qui exors sit
peccatis? Quomodo enim ferat alieni viti-
um? & proprii criminis deorsum? Nonne
magis ipse condemnat, qui is alienam quod
ipse committit*.

III. Iuxta hoc fundamentum exponit D. Basil.
Explica- D. Amb. illud Saluatoris axioma: *Nolite iudi-*
tur Chri- care, & non indicabimini: nolite condemnare
sti præ- & non condemnabimini. Quid innuit Domi-
cepti de ne? Numquid de mundo vis exterminare iudi-
ces? Certum est quod non: etenim sine illis in-
casodo. uerterentur omnia: quid igitur vis iudicare?
I. de Reg. Loquitur Dominus (dicunt illi) cum hominibus
breuius. illos erudiens, qualiter alios debeant iudicare,
resp. 64. qualiter condemnare, ea nimirum ratione, vt
Matt. 10. ipsi in se ipsis similibus non iniquentur sceleribus,
eatenim si iniquentur eadem, quā alios,
se ipsos condemnant sententia: Cum ipse tui
7. l. confusus delicti. dum alterum iudicas, in te
D. Amb. ipsum cogeris ferre sententiam, inquit D. Ambrosius:
In cap. 6. Et illud voluit Christus significare,
Luc. 7.3. qui postquam dixisset: *Nolite iudicare &c. Nolite condemnare, & non condemnabimini:* subiungit: *In quo enim iudicatis iudicaueritis, in*
D. Avg. *dicabimini. Index esse vis,* querit D. August. *prosecutus hoc argumentum: Primum pro te esto*
serm. 94. *iudex in te, prius iudica de te, ut de generali*
cap. 4. *conscientia securus procedas ad alterum. In te ip-*
sequenti. *sum redi, te attende, te discute te audi &c. Vide*
Tom. 10. *fundamentum, inquit D. August. metz iustitiz:*
IV. *Qui sine peccato est vestrum &c. Non ait: occi-*
Reus teū *dite, non ait: dimittite, sed ait: qui scit se sine*
non iudi- *peccato esse, prius in illam lapidem iaciat. Iusta*
lex, qui inbet adulterā occidi, sed hec lex iusta,
D. Avg. *ministrat habet innocentem. Attendite quam du-*
In ps. 50. *ctis: Attendite qui estis. Porro perpende, inquit*
Tom. 8. *D. Aug. quā in maiā partē acceperint actū hūc*
Ibidem in *iustitiz sibi Domino propositū. Videtur, inquit*
ps. 50. in *ipse, cum illis egisse id, quod cū Dauid per Na-*
illa l. *thān Prophetam. Huic virum proponit altārim*
Quoniam *opulentum, gregibus omnī abundantem, cui cum*
in iugum *amicus superuenisset hospes, eumque martiali*
te meam. *cena vellet excipere, proprijs parcens ge-*
V. *gibus, vi furtoque abstulit viri pauperis ouic-*
David *ulam, quæ vnica illi erat, & sicut filia sibi charis-*
reus se *simā, quam vt vitam diligebat, quam qui raperet,*
cap. 12. *vitro quoque vitam adimeret. Oculos suos in huius*
D. Avg. *virī crimen, & non in suum, David reflectebat,*
2. Reg. *quod in humeros reiecerat. Mantica a tergo,*
cap. 12. *In virum ouicula raptorem rugit vt leo. Viuit*
D. Avg. *Dominus quia filius est mortis, qui fecit hoc:*
Suam inquit rem nondum agnoscebat, & ideo
aliena non ignoscebat. Quod rectum agit Propheta:
Crimen tunc regis exponit oculis illique ait:
Tues ille vir. Hoc quoque noueris in te vibrari
sententiam, quam tulisti, de eodem enim crimine
reus esse conuinceris. Propheta abstulit à dorso
peccatum, & ante oculos posuit, vt videras illam

sententiam tam seueram in se esse prolatam.
Aperit oculos suos Rex, agnoscit culpam, & hanc
iusto meruisse se penam intelligit, in se reuerſus,
ad lamenta confugit poenitentiz, se culpe reum,
penamque dignū confitetur: *Peccavi Domino in hoc*
eius salus. Magna fuit illa Domini misericordia,
quā Davidis aperuit oculos, vt in ipſo eodē casu,
quo tāto rigore peccatum damnauerat alienum,
suum postpud videret enormius.

Hanc quoque Christus Pharisæis facit misericor-
diā. Quales veniūt ad alterā producentes, vt seue-
rissimi cōtra illā iuxta legis præscripta, iudi-
ces: Quā iustanter vrgē, premuneque Saluatorē, vt
hæc ab illo causa decidatur? Quid agit? Grauioribus
ac turpioribus ipſi contra eandē legē sceleribus
nocentes arguebantur: illa eorū proponit
oculis, vt distincte illa clareq; videāt: hoc etenim,
vt diximus, fecit in terra scribēdo. Eia agite Pha-
risæi, cū vobis ostensum sit, quod si præterdatis, vt
mulier hæc quod contra legē deliquerit Moysi in
vno lapidari mereatur, vos in trecentis deliquere-
ritis, ob quæ digni estis in cōdicio cōremari: vti nā
hoc Davidis ex vobis audietur: *Peccavi Domine!*
vitā vestrā agnoscentes iniquitates, & eas
quidem execrandas. quisque de ea diceret illud

Patriarchæ Iudæ de Thamar: *Iustior mo est. Non*
hoc agunt, se d turbati, confusi, & velut digiti
Saluatoris virga concussi, quæ scriptura in terra,
aufugiunt erubescētes: *Vnus post unum exhibent.*
En tibi, qualiter, *emussit impios ex ea.* Vti nā dum
alterum iudicas cū iudam infortitatis te um, tibi
ob oculos tuas ipse proponeres peruersitates, vti
nam attenderes, quod si ille deliquit in vno, cū
multis & grauioribus delinquis. Vtinam attenta
mente reuolueres, quod eo ipſo, quo lapidem in
al erum mittis in multo iustius fore mittendum.

Notat D. Hier. quod Dominus in hoc facto, & aliā
illis præstiterit misericordiam, hanc nimirū quod
illos pudore suffulos abire permiserit, quos ibidē
detinere potuisset, vt suas ipsas contemplantibus
iniquitates, tempus, locumque dādo, similiter eas abire per-
ceteri viderent, & in illis pœna inciperet inferni,
hæc nimirum, quā miseri sua semper peccata ob
oculos habent, vt illa ipſi videant, ceteri: quo-
circa eorum est æterna cōfusio. Hoc Angelus Da-
niel prædixit: *Quidam enigilabunt in opprobriū*
semper æternum, vt videant semper. Quod aliās de-
clarauimus. Attamen dare voluit illis discedendū
locum, si forte cognitis suis peccatis proprijsque
obiectis oculis, illapœnitentes emendarent: De-
derat veretundia eorum elementissimū: Index palag.
(inquit D. Hieron.) *scilicet iudicandū.* I lis pag. 117.
iam egrellis. *Remansit solus Iesus & mulier T. 3.*

Gen. cap.
38. 26.

VI.
Cōsidera

reipsum,
dū alterū
iudicas.

VII.
Cui Chri-

stus Pha-

ros ibidē
misericor-

diam, hanc
nimirū quod

illos pudore
suffulos abire
permiserit,

quos ibidē
detinere potuisset,

vt suas ipsas
contemplantibus
iniquitates,

tempus, locumque
dādo, similiter
eas abire per-

ceteri viderent,
& in illis pœna
inciperet inferni,

hæc nimirum,
quā miseri sua
semper peccata

ob oculos habent,
vt illa ipſi videant,
ceteri: quo-

circa eorum est
æterna cōfusio.
Hoc Angelus Da-

niel prædixit:
*Quidam enigilabunt
in opprobriū*

semper æternum,
vt videant semper.
Quod aliās de-

clarauimus. Attamen
dare voluit illis
discedendū

locum, si forte
cognitis suis
peccatis proprijsque

obiectis oculis,
illapœnitentes
emendarent:

De-derat veretundia
eorum elementissimū:
Index palag.

(inquit D. Hieron.)
scilicet iudicandū.
I lis pag. 117.

iam egrellis.
*Remansit solus Iesus
& mulier T. 3.*

Y y y y z in

coram Deo peccata consistant, quæ contra te in iudicio vociferentur.

Hoc Dominus per Ieremiam nos docuerat:

53 Arguet te malitia tua & auersio tua increpabit te. Tu te accusabis iniquitas, te confundet cõtra te contestabitur. Numquid in mentem tibi venit Cain? Quis illum proscripsit? Audi Dominum, hoc illi intimantem: Ecce vox sanguinis fratris tui clamat ad me de terra. Voces emittunt peccata contra peccatores, illa sunt quæ graviori illis intentant licet: Peccatum meum contra me est semper. Semper vociferatur, semper inclamat, Quid tibi persuades, quod illa tua iuxta contra te iustitiam non expostulet? Sanguis ille proximi quem ferociter effudisti? Facilitates ille pauperum, quas latro rapuisti? Illi videlicet singultus, ac lachrye, quæ atrociter oppressisti? Vocat Iosaphat se Deus, precipit illi, ut pergat in Niniven, dicatque ex ore Dei: Adhuc quæraginta dies & Ninive subvertetur. Quis te clamatissime Deus ad hoc impellit? Audi respondentem: Ascendit malitia eius coram me. Cõtra eam propria clamat malitia & contestatur iniquitas. Quando pars instat contraria, petique iustitiam, non potest iudex non procedere. At labora, ut adversa tibi pars desistat, taceat, non vrgat, ilico iudicæ habebis tibi placatissimam.

O David, quid in die iudicii times tibi cõtrari? Cur timebis die mala? Dic ego, quod in die iudicii timeas severum, iustitiam, ac tremendam iudicem nimis maiestatis? Nõ hoc vereor, diuinus ergo tibi times iustitiam, quæ tam stricte super te mala dispeccatis fundet. Nequaquam inferni, damonesque formido. Quid igitur in hoc iudicio mali xhorrescis? Audi quod times: Iniquitas calcaneus mei circumdabit me. Verbum Circumdare militare est, circum ab oblatione ciuitatis, & quæ dux illa conatur evertere, sicut olim Iosue urbem Iericho, quod timeo, peccata mea sunt, illa mihi erudam inferet bellum, quo si nulla sint, quæ me confundant, insimulet, & cõfessent iudicæ habeo mihi propitiū, qui dicit: Neque ego te condemnabo. Hoc tibi timendum inquit D. Iacobus. Hellus dimittitur, cui cor est ad pauperes velut xroam, cū horrea tibi cõplet præ crimi abundantia, ut a vermibus corrolatur, & areæ seel ciste tot vestibus repleantur, ut a tinea corrofa depereant, & indigos perire præ necessitate nõ erubescis. Triticum illud, illa te condemnabit tinea. Tu verò reipublice sanguisuga, qui sanguis exsugis pauperum, & sudorem tibi detines operatorum, tuis proximis vfaris, dolo circumuicisti: Time, pauperes etenim

illi, opprobrati, & circumuicenti, te coram Deo condemnabunt, & contra tuam voces dabunt. per-
tinacem animi duritiam: Agite nunc diuites, plorate ululantes, &c. Ecce merces operatorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est à vobis, clamat, & clamor eorum in aures Domini Sabaoth introiit. Et tu lasciuus scortator, cui nihil tæ curæ est, quam tuas pascere voluptates tuam exaltare familiam magnificis operibus, latissimis cubiculis, periculis porticibus, lectis mollioribus, Dei, eiusque immemor obsequi, tuis tantummodo satisfaciens appetitibus, times lapis ille superflue nimis elaboratus, & erecta illa pauperum in pensis, altius ædificia te testes accusabunt: Lapis de pariete clamabit, & lignum, quod inter iuncturas ædificiorum est, respondet tibi, prædicit. Hoc tibi cavendum: circumdabunt enim te, & corona cingent, aduersaria tuæ viuendi dissolutiones, illæ te ignis ad iudicabunt. Si tu ex tua parte, partem non pariaris aduersantem, esto securus, ex parte sua te Dominus haudquaquam condemnabit.

Ex his educit D. Ambrosius, expositionem huius Christi sententiæ: Ego non iudico quemquam. Non possum ego à me ipso facere quidquam. Quomodo dicis hoc Dominus? Nonne dixerat: Pater non iudicat, quemquam, sed omnis iudiciū dedit filio? Nonne Christus dixit: Petrus Apollolus: Ipse est, qui constitutus est à Deo iudex viuorum & mortuorum? Nonne tu ille, qui dicturus es electi: Venite benedicti, & reprobis: Iste dicitur maledicti. Verum est, nec diffiteor, sed de iudicio loquitur condemnationis, & hoc vult indicare. Ego ex me & per me neminem condemnabo: nihil tu habes, nihil agis, quod te condemnet, de me nihil tibi formidandum. Loquitur inquit D. Ambrosius eodem modo quo iudex incorruptus eum reo: Quasi iudex D. AMBR. loquitur. Constitue aliquem reum: conarguam, Epist. 20. conuictum criminis, deprecantem, & voluentem, ad Horum se ad genus iudicis. Respondet ei iudex: Non tua, l. 5. possum à me facere quidquid: ego non iudico sed facta tua te iudicant: ipsa te accusant, & ipsa te condemnant nihil ex me ego profero, non voluntati indulgeo, sed æquitati. Et quæ ratione, o Davide, illa pollet mulier condemnari tor tradita manibus misericordiae? Mulier exclamavit cum Davide: Melius est mihi, ut intidam in manus Domini: multa enim misericordia eius sunt, quam in manus hominum.

Iacob. 3

Habacuc
ca. 2. 11.

XIII.
Quomodo
Christus
neminem
iudicat.
Ioan. c. 8.
15. Ioan.
cap. 5. 12
Act. c. 10.
42.
Mart. c.
25 41.

2. Reg. 24. 14.

Yyyy73

9. 12.

§. 2. Remansit solus, Iesus &c. vade &c.
*Sola remansit hac cum Christi peccatrix,
 tu quoque in ultimo vita spiritus solus re-
 manebis, illam in omnibus foris tanquam
 Deus & Dominus absolutus absoluit.*

¶ 54 **R**emansit solus Iesus, & mulier in medio
 stans. Iam, Christus iustitiae columnam ap-
 prehendit, quo perditos illos iudicavit,
 illis evidenter suis ipsorum oculis demonstrans
 quod grauioribus, quam mulier hac poenas mere-
 rentur terant etenim multo grauiora, ac iniustio-
 ra contra legem eorum commissa faci-
 nora. Nunc columnam apprehendit misericor-
 dia, quā mulierem absoluit adulteram. Egres-
 sus igitur, fugatisque calumniatoribus: *Reman-
 sit solus Iesus, & mulier in medio stans*, coram
 Domino. Priusquam his finem imponamus,
 lubet argumentum prosequi satis vile: licet
 enim certum esset, quod nihil aliud huic esset
 expectandum mulieri quam quod sola coram
 supremo, veroque iudice remaneret: hoc ta-
 men consultum esset, tu quoque studiosè
 considerares, qui tuas sceleris voluptates,
 frenaque laxas dissolutionibus horam aliquan-
 do eventuram, quā finitis delicijs, cursuque
 vitae peractio, coram Deo solus inueniaris,
 nec sit de terrenis aliquid, quod te, latius tibi
 claudens, comitetur. Audiamus Salomōnem,
 qui declaratis incommotis ex adulterio proflu-
 entibus, atque impudicos sequentibus suum sic
 concludit argumentum *Be agnoscant, qui dere-
 licti sunt: quoniam nihil melius est quam timor
 Dei & nihil dulcius, quam respicere in manda-
 tis hominum.* Suas veniuntur scelerati voluptates
 suis obediunt appetitibus, quasi sibi oblatas
 decerpant arbore, occasiones arripiant pecca-
 torum, tandem peractio vitae tempore, ad viti-
 mam tendentes metam, quando iam voluptates,
 deliciae, opes, amici, & quidquid mundus
 habet, illos deseruit cum Deo supremo iudice
 se solos agnoscant, decentque quantū fuisse
 consultius timuisse Deum, eiusque sancta man-
 data conservasse. Qualis tunc ingemiscit ille,
 qui nunquam aliud egit, quam suis obtemperare
 voluptatibus cum ad vitam terminum deductus,
 audire sibi à medicis desperatam salutem, & iam
 morti proximus, accepta cruce manibus, ut
 cum Christo de sua agat salute, considerat,
 quā cito coram illo comparere debeat iudice
 vinorum, & mortuorum, quem suis offendit sce-
 laribus, cuius promissa contempsit, cuius iudi-

I.
 In hora
 mortis
 stabit
 peccator
 solus cum
 Deo.

I I.
 Eius la-
 menta.
 Eccli. ca.
 23-37.

brio excipit minas, ad cuius voces obscuruit,
 cui non deerunt accusatores mille nati-
 ta demonum, qui illum in altera vita, ut suum postula-
 bunt, quibus in hac se feruunt tradidit fidelissi-
 mum, & ipsam conscientiam rodentem viscera
 miserrimè parietur.

Ex sua parte se solum inueniet: iam etenim
 deliciae transierunt, terminata sunt voluptates,
 finem inueniunt dissolutiones non illum ami-
 ci comitari, non poterunt hic remanentes in-
 uare facultates: *Remansit solus Iesus & mulier.*
 Quid, quāto, proloque uti? Heu mihi, quāto
 satius erat feruire Deo? Quāto modo vehemen-
 ter consolaretur, si Dei legem obseruasset? O &
 qui nunquam te Domine offendisset? Quoties
 proximum vides iam expirantē augustissimè
 perturbatum, quoties alteram doloribus op-
 pressam infinitis? Quid te habet mali Domine?
 Quid te erreat Domina? vitam considero pec-
 caris plenam, quibus irritavi Dominum, opera
 mihi desunt pietatis, perpendo quod Deum ob-
 vultissimam contempni voluptatem, occurrat
 quod pluri fecerim momentaneam voluptatem,
 quā Deum Deique beatitudinem. Quā au-
 xius in simili luctu linguebat rex Antiochus,
 Quid te rex inclit te discruciat? *Reminiscere ma-
 lorum, quae fecisti in Ierusalem.* Vitam hanc consi-
 deraret, quod solus sis remansurus cum tuis pec-
 catis, coram tam æquo iudice, scilicet Deo, con-
 demnandus. Hic erat D. Augustini timor, *Ve mi-
 hi cum dicatur de me: Ecce homo, & opera eius.*
 Revertunt Sæcti hæc verba velut à Propheta pro-
 lata, & ait D. Amb. quod verè sint licet non com-
 minet, & videtur eadem simplici ex D. Aug. p.
 Bern. Tunc demisso capite pra confusione mala
 conscientia stans trepidus, & anxius respicit com.
 memorans scelera commissa, & cum dicitur de
 me: Ecce homo, & opera eius. Tunc redcam ante
 oculos meos omnia peccata mea, & delicta.

Quando hęc mulier coram Domino stetit,
 toto spectante populo, ut legit accusata perva-
 ricatrix, quā tunc milles optasset, nequam
 tale commississe flagitium? Quid dedisset, ut
 quā tali consensisset adulterio, cuius voluptas
 in puncto transiit, & confusio praesensque pudor
 remanebat, quē nihil preter mortem timebat al-
 liud? Felix attamen mulier, quā si se miseram
 doleat, corā patre lætetur stare misericordia-
 rum *Remansit solus Iesus & mulier.* Quid hinc d.
 Aug. *Remansit agrotus & medicus, remansit mi-
 ser & misericordia, misericors & miserator.* Ne ego te
 condemnabo, vade & amplius noli peccare. I. in
 Christo

Christus ea, quæ erant meræ rigorose strictaq;
 Tract. 11. iustitiæ pronuntiaverat (inquit D. Aug.) iam il-
 li plenissimè satisfecerat, modo satisfecerat,
 misericordie, dicendo: *Vade &c.* His
 verbis hanc decidit definitivè causam, qui-
 bus mulieri præterita ignovit, & dedit de futuro
 cautionem. Adversus D. Augustin. quosdam Ca-
 tholicos, hanc ex D. Ioannis Evangelio expun-
 xisse historiam zelo motor indiseret: indicabāt
 enim, quod si hæc in Ecclesia proponeretur, mu-
 lieres sibi persuaderent, licet adulteræ, quod ab
 omni forent immunes supplicio, sicut eodē 2. Lo-
 2. alij quoq; eraserunt historiam sudoris sanguinei
 Christi, cuiusq; ab Angelo in horto confortatio-
 nis, nam confitebant occasionem præbere opinadi
 Christi non esse verū Deum. Quocirca in mul-
 tis textibus hæc adulteræ desideratur historia, ut
 ait D. Hieronymus. vnde D. Chrysostomus licet
 commentaria scribat in Ioannem illā nec ponit
 nec interpretatur, 1. se videtur in Theophilacto:
 & licet Euthymius illam exponat, prius tamen
 supponit illam non inveniri scriptam in textib;
 emendationib; is. Hallucinator inde bibē namque
 Canonica est historia, luitq; timor inspicies eo-
 rum quæ illam ex S. Textu conati sunt expunge-
 re ob prædictam rationem: quinimo si attentè
 consideres (inquit D. Augustinus) nō approbavit
 Christus adulteram, nec dixit mulierē rō casti-
 ganda, sed hoc tantū, quod plenaria sua potestate,
 deficiente partis instantia, illi voluit ignos-
 cere, quā videbat contritā, & ob præteritū pec-
 catum robore suffusam, ordinemq; præscriptis,
 ne posthac in peccatum tam enorme laberetur.
 Vnde oportet intelligas hæc Christi verba sen-
 tentiam fuisse hæc in causa adeo definitivā, ut
 nullus postmodū fuerit, qui mulierē aduersarius
 obloqueretur, sed omnes illā habuerunt in omne
 tempus absolutam, in quo sicut expendit D. Au-
 gustinus ad Macedo. De verum ostendit regem,
 ac Dominum imo Deum, qui mulierem in om-
 nibus absolutis tribunalibus diuino humano, cōf-
 cietur, Quocirca D. Ambrosius de hac absolu-
 tione sic ait: *Celebris absolutio.* Hoc vnum inter
 cætera de Christo prædixerat Iſaias iuxta lectio-
 nem Septuaginta: *Eccce Dominus Deus cum vir-
 tute veniet. & brachium eius cum dominatione.*
 Veniet ut Deus, ut Dominus virtute dominio,
 potestate sublimissimus. Quia venturus est ut
 Deus, adducet secum virtutem supremamq; po-
 testatem; & quia venturus est ut Dominus, bra-
 chium adferet adeo potens, ut illud plenissima
 sit extensura dominatione; Dominiq; functurus
 auctoritate. Hoc hodie luce clarius ostendit. Ut

Deus tanta pollet virtute, ut vincula rumpat &
 compedes peccatorum huius adulteræ, illaque
 remittat, ut Dominus autem, & rex absolutus ab-
 soluit à pænit adulterā, quas incurerat potesta-
 te adeo iudica, ut nullus sit, cui mulierem abso-
 luenti contradicatur: *Et brachium eius cum Domi-
 natione.*

Hanc obijciunt Theologi quæstionem, num
 Christus ut homo rex fuerit, ac Dominus mun-
 di temporalis, dū vita hac mortali viveret. Res-
 ponsionū definit. D. Tho. affirmativè. Quia sicut
 ex ratione vnionis hypostaticæ resultabat, quod ille
 ille homo Deus esset, pariter resultabat, quod ille
 Dominus esset vniversalis, & absolutus mundi, &
 omnium, quæ mundo continentur. Credit autē
 hoc dixisse Iſaiam, cuius ipse verba declarat &
 examinat. Verum quidem est (inquit) quod non
 habuerit huius domini exercitium: cum non ve-
 nerit, cui seruiret omnes, sed qui seruiret omni-
 bus, non iudicandus, sed iudicandus, & Patri fa-
 ctus obediens, ex voluntaria sua obedientia, illis
 se submisit iudicibus, qui vitam illi ademerunt,
 etiam sanctissimo. Verum tamen dico, quod idē
 magister Angelicus indicat, quod illud intelli-
 gatur de communi vitæ suæ decursu, in quo non
 se communiter habuit, ut Dominus temporalis,
 imo huius domini exercitium: sed in
 aliquibus occasionibus, prout saluti nostræ con-
 ueniebat, realiter se verum Dominum ostendit
 ut Dominus se habuit, ut Dominus processit.
 Ita patuit, quando in supremi sui ostensionem
 domini facultatem concessit legioni demonio-
 rum, qui corpus hominis inuaserant, ut in por-
 corum gregem iruerent, illosque aquis demer-
 gerent non sine magno dominorum incommodo
 si etenim non amplius, quàm eorum Domini,
 habuisset dominum, licetum ei non fuisset, dare
 licentiam demonibus, ut illorum bona diripe-
 rent Ipso die Palmarum se Dominum ostendit,
 præcipiens sibi pullum, & asinam per discipulos
 adduci tamquam Dominus omnium mundi bo-
 norum absolutus, ut tunc dicendum verum tamē
 hoc singulariter in actu perpenditur hodierno,
 in quo constat (ex mente D. Augustini) quod se
 Dominum ostenderit legis Moysaica, regem, &
 Dominum cali, terræque independentem, cum
 primò in eo, quod lex diuina data per Moysen,
 disponebat, auctoritati dispenses, vnde sic D.
 Augustinus: *Non facit contra legem nec enim Im-
 perator contra leges suas facit, quando confis-
 dat indulgentiam, Moyses lapidat, ut Index,
 Christus indulget, ut Rex.*

Præterea sententia, quam pronuntiat, fir-
 ma-

VII.
 An Chri-
 stus ha-
 buerit o-
 mnium
 mundi
 tempora-
 le.

Opus. 10
 de Regim
 Princ. 13.
 2. 12. &
 latius c.
 15. & ter-
 tia parte.
 q. 50. Art.
 4. ad 2.
 2. O.
 puse. 1. o.
 3. 6. 15.

VIII.
 Aliquan-
 do hoc
 domini
 exercuit

D. AUGV.
 locis cit.
 & in ps.
 50. Tem. 8

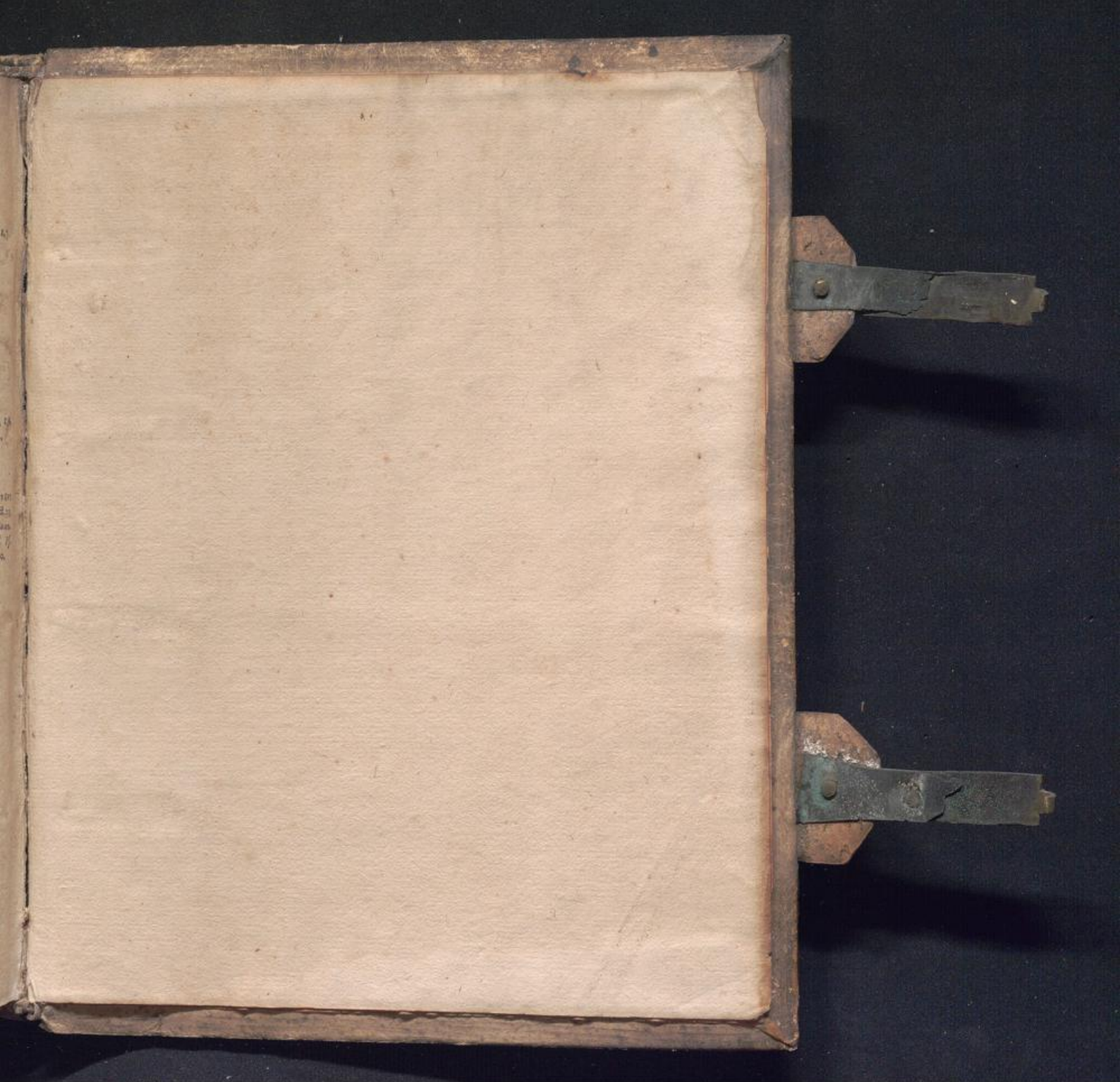
confetur uedum in celo; sed & in omnibus terarum tribunalibus habetur irrefragabilis. Omnibus est in confesso, quod in legibus regum illis solis liceat dispensare, & hoc ad eorum spectat celsitudinem, quando casibus urgentibus ignoscunt legum suarum præuaricatoribus. In Dei legibus solum dispensare potest, qui Deus est. Hoc Christus agit, idque adeo ueraciter, ac seridè ut dicat

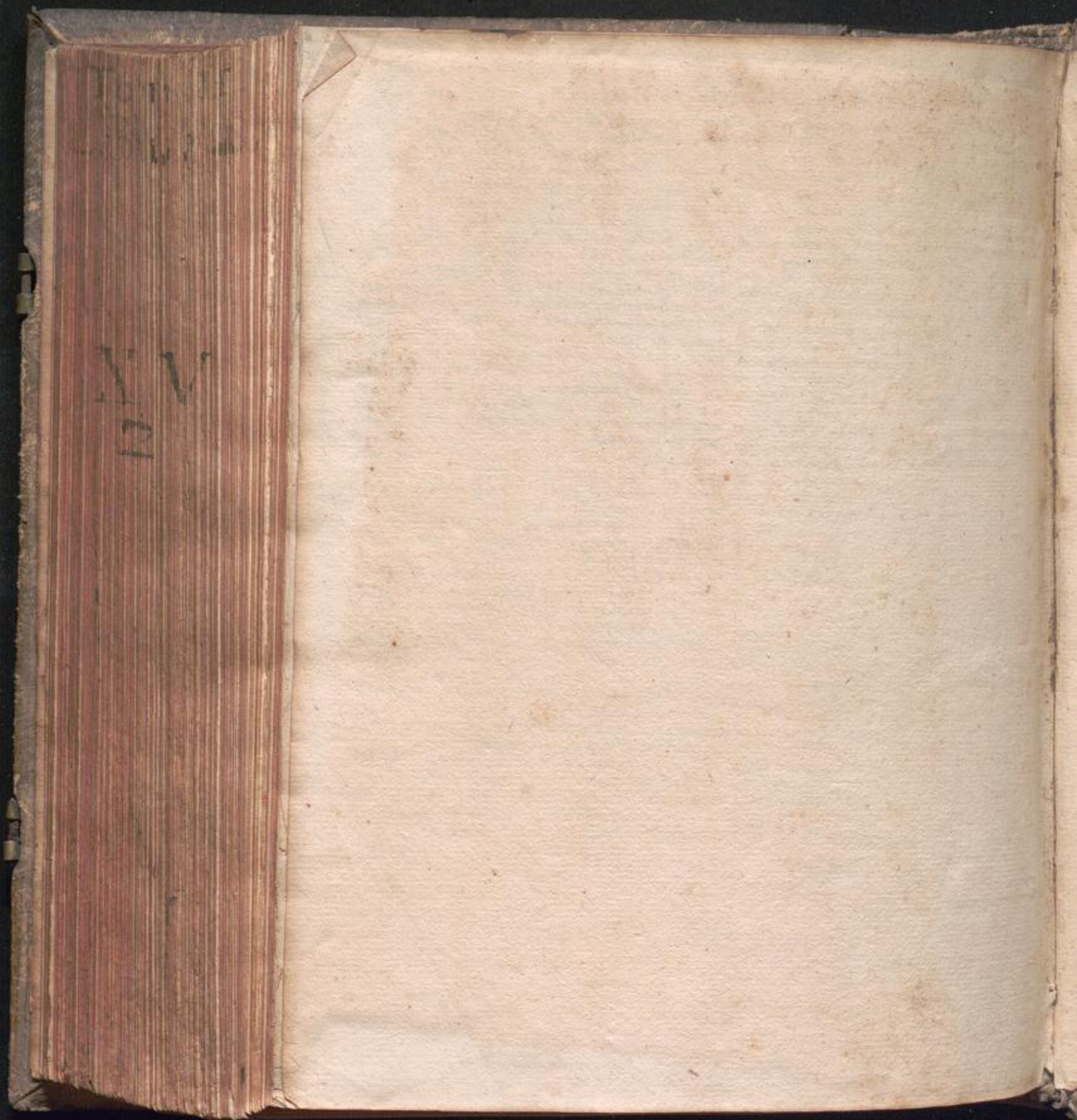
D. AUGUSTINUS: *Puto quod hac sententiâ Domini amittit, si presens fuit etiam maritus ipse quod non omnino improbabile) qui uolentem (uithori) fidem vindicari postulabat exterritus, animum ad uoluntatem parcedi ab uiscerandi, cuius litas deflexit & Omiserit cordiam omnino singularem?*

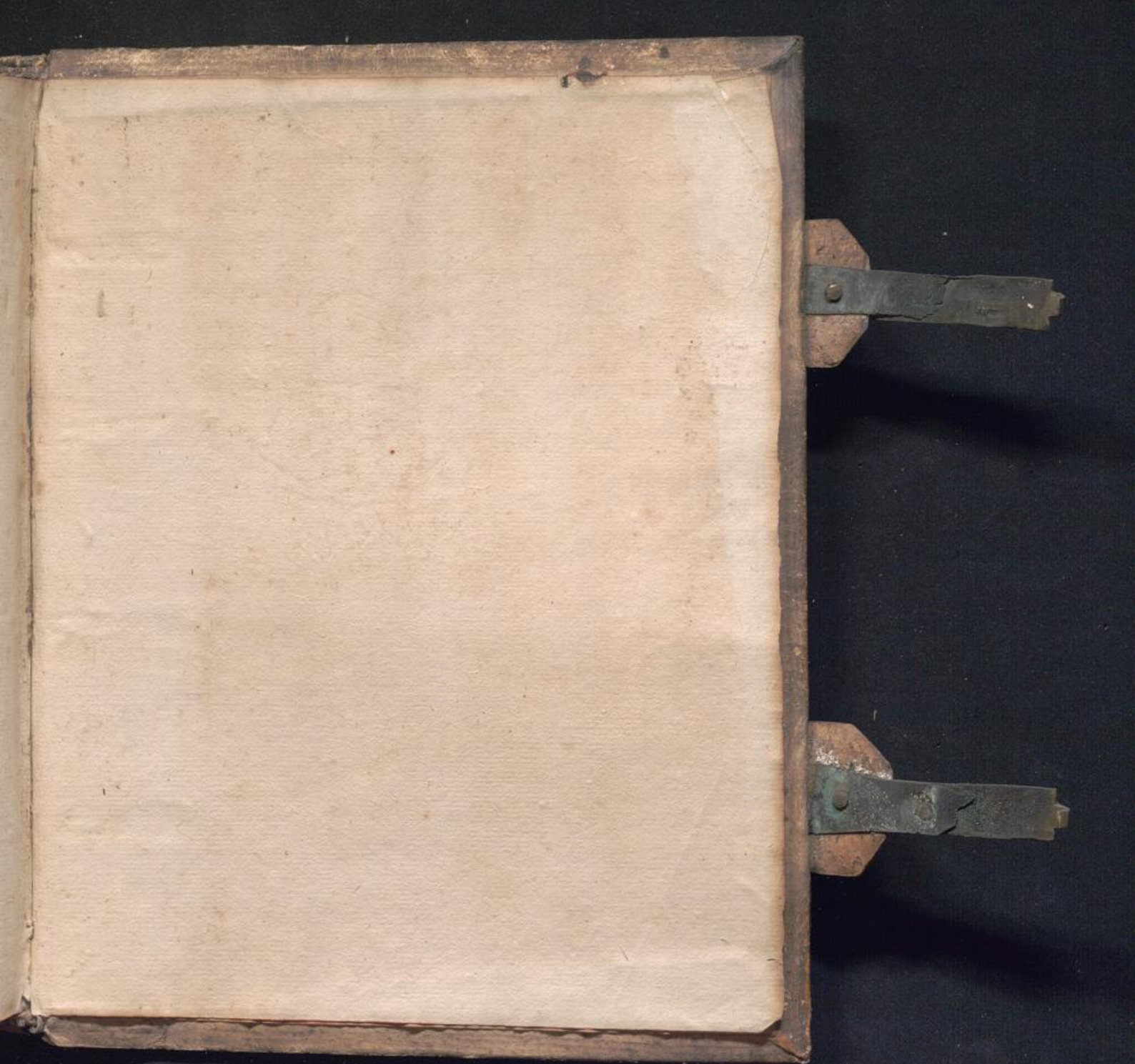
IX. *Q. i fieri potest, o Domine, ut mulierem a peccato summe detestando abfoluas, quam nec punitas, cui nec imponas penitentiam? Conueniens hic erat, ait D. Augustinus, ut legis Evangelicæ pateret Spiritus suauissimus, quam in mundo uenerat stabilire. Non timas omnes, inquit differequiam fortis ab Apostolo Paulo repetitam inter iudicissimam Spiritum in Moyse legis, & suauem blandumque Christi legis. Evan. elix. Erat autem lex illa timoris, & strictæ iustitiæ, & seuerique supplicij hæc autem benignæ misericordiæ, blandique emissionis. In huius confirmationem notare licet, quàm primùm illa lex Moysaica publicæ cepit, opera quædam extremi rigoris, & inauditi supplicij. Etenim iuuenis in die festo egressus in campum, ut segumina colligeret lignorum grotosè igni excitando, ex Dei præcepto tamquam fulti transgressor lapidibus obruitur. Cum alter non debita nomini Dei seruati reuerentiâ iurasset, mandat Deus, ut in eum conueniant, quotquot illum inrantem audierant, & iunctis manibus reu lapidibus interficiant. Ob adoratum vitulum occidit, Moyses uictum bellatorum viginti tria milia. Heu mihi Domine, quis ille rigor inauditus? Ne miretis: lex etenim, quæ præscribitur, lex est timoris, lex est rigoris, lex est seueræ iustitiæ: oportet autem ut statim à prima sui proclamatione tam horrenda videantur supplicia.*

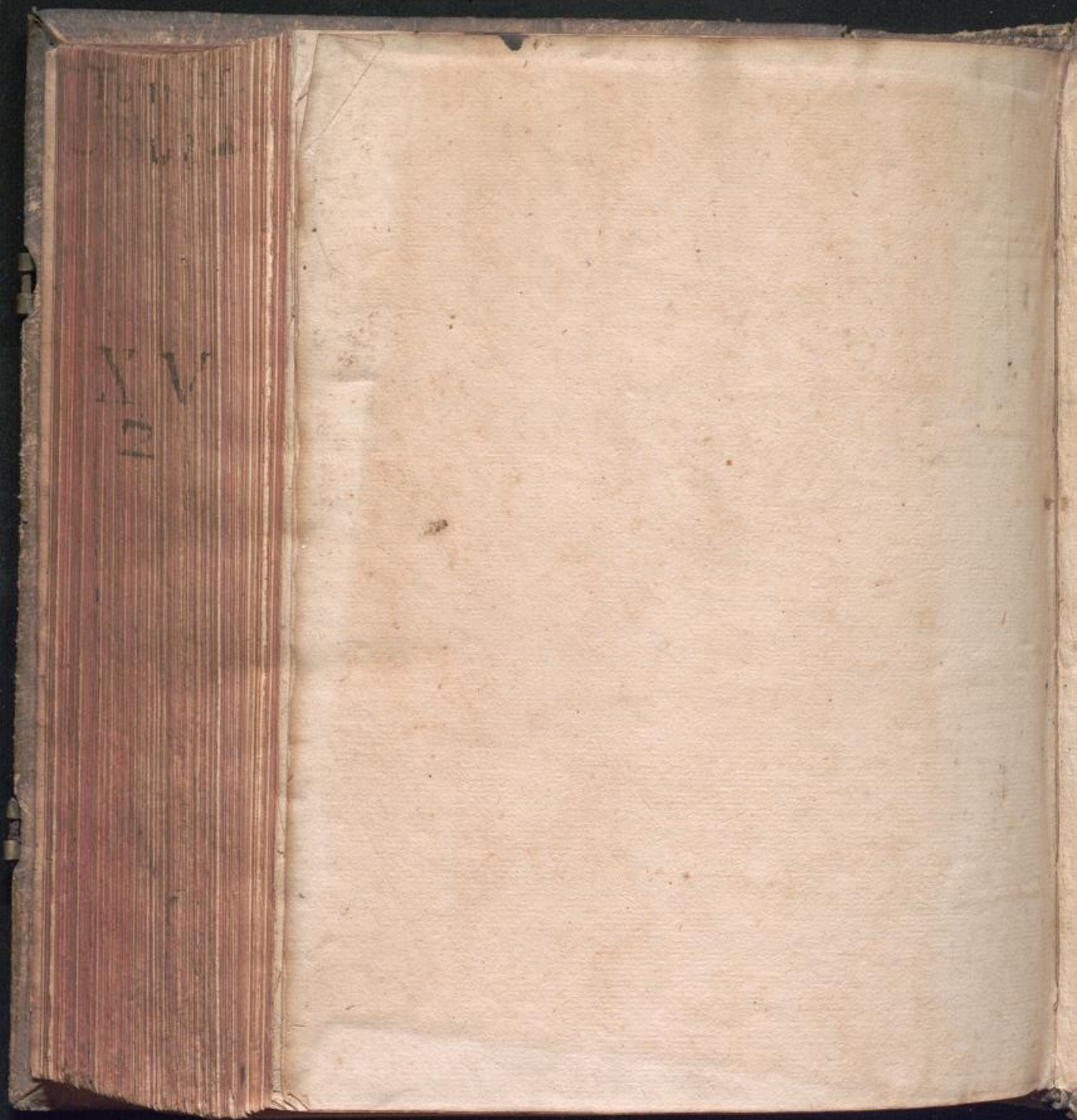
Ex eadem ratione cum Christus legem esset fundaturus gratiæ misericordiæ, & indulgentiæ, res postulabat, ut statim in principio actus faceret inaudite misericordiæ remissiones concederet, & abfolutiones daret effusissimas. Sic legitur quod indultit Magdalene cunctarum sententiarum, illamque dimiserit uino: Vnde inquit. Eodem modo publicum uisurarium Mattheum, Samaritanam idololatram meretricem quæstuarum, ita mulierem adulteram à legis zelatoribus tam confusa ter accusatam unico: Vade, remisit absolutam. Audiat quod dnoibus dixit Dominus Apostolis suis Iacobo, & Ioanni, qui contra Samaritanos stomachati ob non receptum in suam ciuitatem Christum plus æquo esse censuerunt, ut illic descendens ignis de celo, illos consumeret quemadmodum olim in diebus Eliæ de descendens absumpsit Eliæ Prohetæ contemptores. Quibus ita Saluator Oñij, christifidij, heu quam parum intelligitis Evangelij, quod prædicto Spiritu: refectis enim Spiritus estis. Elix hominibus non uenit animas perdere sed saluare. Hæc opera conueniens erat, ut faceret, qui legem amoris, indulgentiæ, gratiæque stabiliebat. Verumtamen aduentus ex D. Augustino quod in hac sententiâ, licet misericordiæ aliquid addat iustitiæ, hæc namque dicitur eius in operibus semper elucescit: Tu uis uia Domini mi erit uia & ueritas. Ad misericordiæ spectat ignoscere, non punire, illi meretur. Vnde Porro ad iustitiæ spectat adhortari, monere, præcipere: Et am. Ius nolite perire, intendant (finem) imponat D. Augustinus: Igitur am. in Domino magnitudinem, & timorant ueritatem etenim dulcis & rectus Dominus. Ama quod dulcis: time quod rectus est. Tanquam mansuetus dicit: Tacui: sed tamquam iustus. Numquid semper tacui? Et igitur Christiane, peccasti? Accurre, & te manibus committe Saluatoris, ad labora, ut tua dispareant peccata, cui diffugiant accusatores: hoc etenim tibi firmiter persuade, hoc te soletur, illi te non accusantibus, non te condemnantibus, nedum te non condemnabit ille, sed ex diuina sua gratia plenariam dabit tibi abfolutionem, quæ semper in gloria requiescas Amen.

FINIS TOMI SECUNDI.

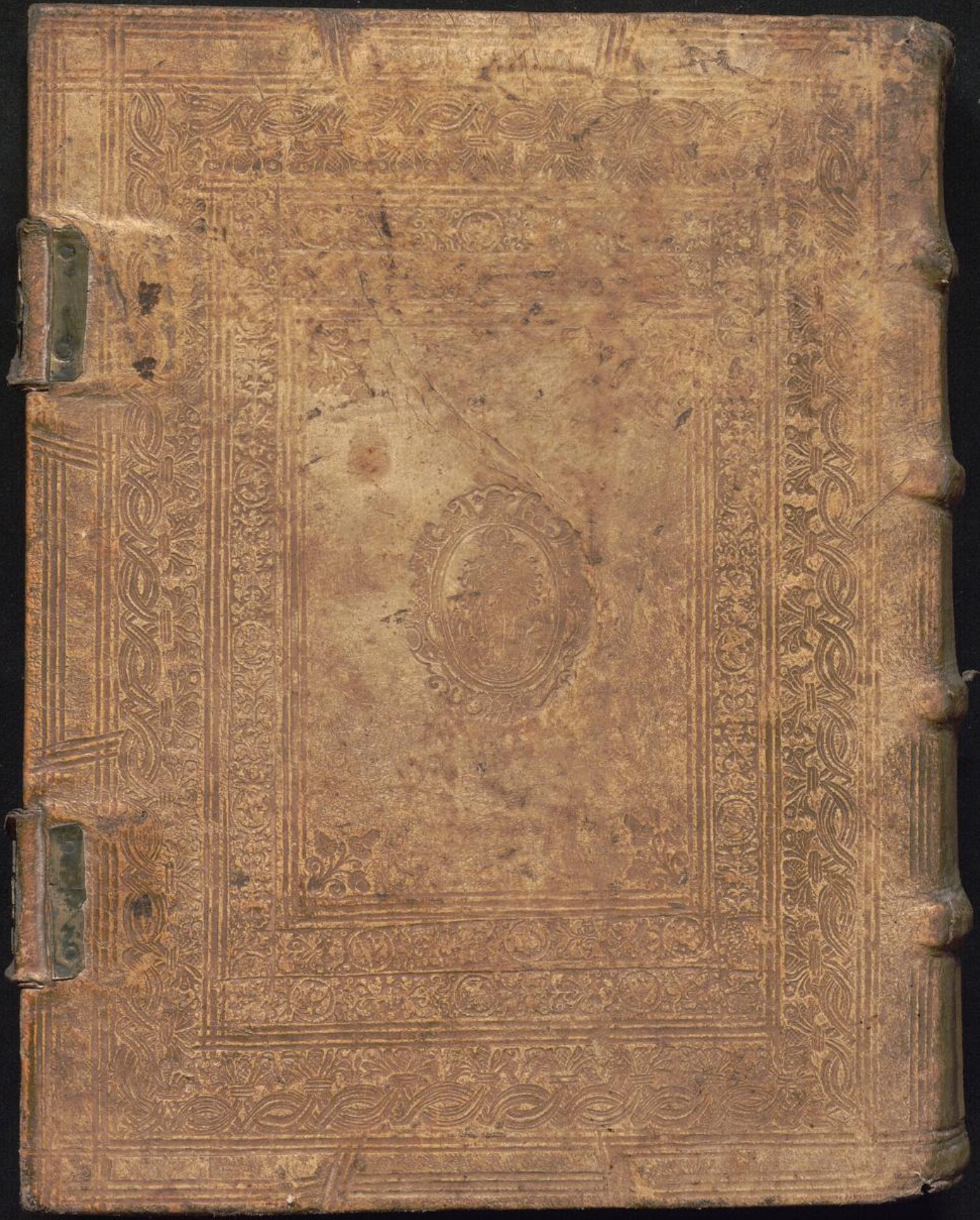

la. 11020

Th
3150

